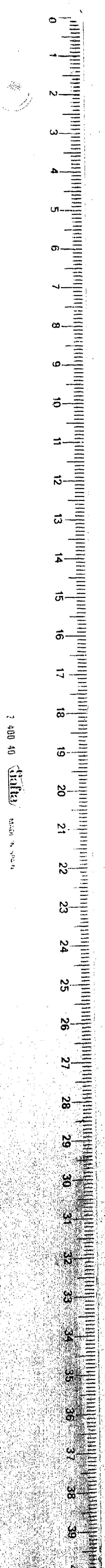

PAVLI CASTRENSIS

In Secundam Infortiati partem Commentaria:

Cum multis tùm D. Franciſci Curtij, tùm etiam aliorum quorundam præſtantiſs. virorum Adnotationibus illuſtrata.

Præter quòd illa ſedulò recognita nouiſſimè ad vetuſtiſſimorum exemplarium fidem, infinita propè, quæ paſſim corruptè legebantur, in priſtinum ſenſum, ſuumq́ue verum ſplendorem reſtituimus.

Recens additis ad omnes ferè ll. & §§. ijs ſummarijs, quæ in cæteris prioribus editionibus deſiderabantur. Necnon appoſitis ſolitis cuiuſpiam doctiſsimi viri obſeruationibus ad marginem hac * nota præmonſtratis.

VENETIIS, M D LXXXII.

ELENCHVS RVBRICARVM huius Voluminis.

AD legem Falcidiam. fol. 94
Ad Senatuſconſ. Trebel. fol. 110
Conditionibus, & demonſtra. fol. 77
His, quæ pœnæ nomine relinquuntur. fol. 76
Legatis & fideicommiſsis primo. fol. 2
Legatis & fideicommiſsis ſecundo. fol. 49
Legatis & fideicommiſsis tertio. fol. 71
Rebus dubijs. fol. 72
Regula Catoniana. fol. 76

PAVLI CASTRENSIS IVRISC. PRÆSTANTISSIMI.

In Secundam Infortiati Partem Commentaria,

CVM ADNOTATIONIBVS CLARISSIMORVM VIRORVM
D. Franciſci Curtij, & Bernardi Landriani Mediolanenſis: necnon cuiuſdam recentioris Iuriſconſulti
admodum doctis & perpolitis obſeruationibus ſub hac nota * præſignatis: præter ſolita
Hieronymi Marliani ſummaria, vt tempore poſtrema, ſic omnium
caſtigatiſſima in lucem prodeunt.

1 *Vires fideicommiſſorum attribuuntur legatis, quæ vires ſunt tres.*
2 *Verbum, lego, latiſſimum habet ſignificatum, vt comprehendat etiã inſtitutiones directas, ſed ſtrictè non comprehendit niſi particularia relicta, vt hic ſumitur.*
3 *Legata dicuntur illa, quæ relinquuntur verbis directis ad legatarium, & quæ dicantur fideicommiſſa, & qualiter relinquantur. & nu. 5.*
4 *Dominium rei legatæ recta via, & ſine facto hæredis, quod tranſeat in legatarium ſtatim mortuo teſtatore fictè, & adita hæreditate verè. & idem in fideicommiſſis. vide tamen nu. 11. & 12.*
5 *Pro legatis & fideicommiſſis competunt tres actiones, ſcilicet perſonalis ex teſtamento, & rei vendicatio, ſi res erat teſtatoris, & hypothecaria pro alijs rebus non legatis. & nu. 14. 15. 16. & 17.*
6 *Verba, in omnibus, & per omnia, quid importent.*
7 *Quando vnum exæquatur alteri, tunc vires illius ad quod fit exæquatio tribuuntur exæquato, non econtra, ſed quando duo exæquantur ſimul, tunc vires vnius tribuuntur alteri, & econuerſo.*
8 *Si nobiles exæquantur popularibus ex forma ſtatuti, vel aliqui forenſes, puta ſcholares exæquantur ciuibus, tunc ſcholares adipiſcuntur priuilegia ciuium, non econtra, ſecus ſi diceret, ꝙ ſcholares & ciues exæquantur vel nobiles & populares.*
9 *Quando fit vnio vnius eccleſiæ cum altera, vel vnius prouinciæ, vel territorij cum altera, vel cum altero, & vna habeat debita, altera non, ꝙ communicentur debita.*
10 *An hodie ſit differentia inter fideicommiſſariam libertatem, & legatã, ſeu ſimpliciter relictam.*
11 *Cum relinquitur vniuerſitas, puta hæreditas per viam legati, vel fideicommiſſi, non eſt differentia, niſi quantum ad effectum iuris.*
12 *Legata vniuerſalia æquiparantur fideicommiſſis vniuerſalibus, ſed non econuerſo fideicommiſſa vniuerſalia ſortiuntur naturam legatorum. & nume. 14.*
13 *Licèt in verbis diſpoſitiuis non referat, an referantur ad grauatum, an ad honoratum, tamen refert in enunciatiuis, & primo caſu diſpoſitionem inducunt, ſecundo caſu non.*
14 *Plures differentiæ inter vniuerſale fideicommiſſum, ſeu legatum, & particulare.*
15 *Actio ex teſtamento pro legatis & fideicommiſſis. quando competat.*
16 *Rei vendicatio ad hoc vt competat pro re legata, vel per fideicommiſſum relicta, quæ ſint neceſſaria.*
17 *Quid in hypothecaria actione, & qualiter formetur libellus.*

De legatis, & fideicommiſſis primo. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 PEr omnia. ¶ † Vires fideicõmiſſorũ attribuuntur legatis. h.d. ſecundum verum intellectum.
Sed quæ ſunt illæ vires? dic tres, quæ continentur in glo. ab illo ver. Item legata in
teſtamento, vſq; ibi, [Solutio.] in quibus
fideicommiſſa ſuperabant legata. ſed per
hanc l. non ſuperant, cum legatis tribuãtur. Eſt & aliud, in quo econuerſo legata ſuperabant fideicõmiſſa, quod habetur in principio glo. & iſtud non tribuitur fideicommiſſis per hanc l. quia verba eius hoc non patiuntur,
ſed fuit tributum per alia iura facta poſt diuum Pium. vt patet
Inſtitu. de fideicommiſſ. hæred. circa principium, & etiam for-
2 tificatur hoc per Iuſtinianum. C. communia de leg. l. 2. ¶ † Et
a præmitte quòd verbum, lego,[a] latiſſimum habet ſignificatum,
b vt comprehendat etiam inſtitutiones directas.[b] infra de verb.
ſign. l. verbis legis. & iſto modo non ſumitur hic Item habet ſignificatum ſtrictum, vt non comprehendat, niſi particularia relicta, & iſto modo ſumitur hic. & in tota iſta materia. Ad quod
vide quod no. Bar. in l. Centurio. de vulg. & pupill. in j. q. princ.
de compendioſa facta per verba directa, in quæſtione vltima.
3 ¶ † Item debes ſcire quòd legata propriè dicuntur illa quæ relinquuntur verbis directis ad legatarium, vt relinquo Titio decem, vel fundũ, vel ſibi lego, vel volo quòd habeat, & iſte modus relinquendi fuit inuentus antiquiſſimo iure. l. 12. tab. fideicommiſſa verò ſunt illa quæ relinquũtur verbis directis ad grauatum. quę dicuntur obliqua vel inflexa reſpectu illius cui relinquuntur, quoniam habet recipere de manu illius, vt cum
dico, grauo hæredem meum vel legatariũ quòd det Titio centum, vel talem rem, & iſte modus relinquendi non fuit inuentus illo iure antiquiſſimo, nec etiam per l. 12. tabularum. ſed
dudum poſt, & habuit originem ab homine volente legẽ fraudare. quoniam erant aliqui incapaces legatorum, quibus non
poterat relinqui primo modo, vt deportati vel damnati in metallum, vel ſpurij teſtatoris, quibus ſi fuiſſet relictũ primo modo, non valuiſſet. Vnde teſtatores volentes fraudare l. eligebãt
in hæredem aliquem amicum, de cuius fide confidebant, & ei
iniungebant vt illi tale quid daret, vel hęreditatem reſtitueret.
Et propterea iſte modus iure antiquiſſimo fuit reprobatus in
tantum, quòd etiam ſi illi quibus relinquebatur hoc modo,
erant capaces, nihilominus non valebat relictum, nec poterat
peti nec compelli hæres iure actionis vel aliquo alio iure ad ſoluendum, vel tradendum, ſed merè dependebant talia relicta à
fide ipſius grauati. vt ſi volebat eam ſeruare teſtatori, poſſet, ſi
ille cui relinquebatur, erat capax, ſi nolebat, non cogebatur.
Cum autem tempore diui Pij accidiſſet quidam caſus, quòd
quidam hæres ſic grauatus magna vſus eſt perfidia, quia fortè
induxit teſtatorem, & iurauit per principem ſeruare ſibi fidẽ,
& poſtea ſeruare nolebat. Diuus Pius mandauit illum compelli, nec propterea generaliter ſtatuit idem eſſe fiendũ in alijs.
Poſtea, quia hoc viſum eſt vtile, incœpit obſeruantia generaliter in omnibus, & conſtitutus fuit pretor ſpecialis, qui ius redderet de fideicommiſſis, non tamen producta eſt actio pro ipſis petendis, ſed iudicis officio peti poterant. vt infra de verb. ſi-
4 gnific. l. pecuniæ verbum. §. actionis. ¶ † Poſtea per iura ſſorum
prodita eſt actio ex teſtamento pro fideicommiſſis ſicut pro legatis. vt j. de leg. 3. l. ſi res. Quinimò effecta ſunt fideicommiſſa
in quibuſdam melioris conditionis, quàm eſſent legata, vt ſunt
illa tria, de quibus hic in gl. ab illo verſi. Item legata, vſque ibi,
[Solutio.] ſed quia inconueniens erat, ꝙ eſſent melioris conditionis, cùm legata fuerint prius inuenta, & licitam habuerunt
originem & principium per hanc l. vires illę tributę ſunt legatis, vt poſſent fieri ab inteſtato ſicut fideicõmiſſa, & poſt mortem hęredis, & à legatario, ſicut fideicomiſſa, quod olim non
erat, vt in legibus hic allegatis in gl. Remanebat tñ in vno melior conditio legatorum quàm fideicommiſſorum, quia domi-
c nium rei legatę[c] recta via & ſine facto hæredis tranſibat in legatarium ſtatim mortuo teſtatore fictè, & adita hæreditate, verè
per l. adeo ꝙ penes hęredem nunquam reperitur fuiſſe, nec ante hęreditatem aditam, nec poſt, ſi res erat teſtatoris, vt in l. à
Titio. ff. de fur. & l. cum pater. §. ſurdo. de leg. 3. & quod no. j. eo.
l. ſi hęredis ſeruus. in gl. propter quod Iuſtinianus ad tollendũ
difficultatem verborũ introduxit ꝙ idem ſit in fideicommiſſis,
& ſic per oĩa ſint exęquata tam legata fideicommiſſis, vt in hac
5 l. ꝙ̃ econuerſo. vt in l. 2. C. cõia de lega. † Et pro vtriſque competant tres actiones. ſ. perſonalis ex teſtõ. & rei vend. ſi res erat teſtatoris, & hypothecaria pro alijs rebus non legatis. vt no. Inſt.
de lega. §. noſtra. & vltra hoc etiam introduxit, vt iſta nomina
dñr ſynonima. i. idem importantia, & omne quod legatur per
verba

ADDITIONES.

a ¶Lego, Vide Ang. conſil. 168. Bald. conſil 15 Roge. conſil. 169. Alexand. conſil. 44. Soci. conſil. 33. & ibi quid de verbo, relinquo, & ibi quid ſi teſtator poſt legata dicat volo quòd omnia ſint Ang. filiæ meæ, an per hoc videatur inſtituta.

b ¶Directas, Adde tu quando verbum lego legatum ad vniuerſitatem bonorum trahatur ad inſtitutionem, & vide latè per domi. Alexan. de Imo. in conſil. 76. colum. 3. in 3. volu. latiſſimè per Ang. in ſuo conſil. 118. in 2. vol. Franc. Cur.

c ¶Dominium rei legatæ. An per tale dominium legatarius poſsit cogi ad petendum rem legatam vel intentare rei vendicationem vel publicianã, vide latè per do. Alex. de Imo. in conſil. 4. col. 5. verſ. videamus, in 2. vol. Adde tamen ꝙ in legatis, & fideicommiſsis ad pias cauſas tranſit dominium in legatarium, & fideicommiſſarium ipſo iure, ita Bar. in rep. l. fi. in 6. q. quartæ q. principalis. C. de ſacroſ. eccl. & in ſua diſputatione quæ incipit filium adultum & dicit magis communem opi. d. Alex. in conſ. 57. col. ſi in fi. 2. vol. & ibi alleg. concor. Franc. Cur.

verba directa cenſeatur fideicommiſſum,& econuerſo , & ſic ſi
peto legatum vel rem tanquam legatam, & produco teſtm̃ in
quo continentur verba obliqua directa ad grauatum, & ſic eſt
fideicommiſſum nõ legatum, nihilominus debeam obtinere,
quia verbum poſitũ in libello fictione iuris includit fideicom-
miſſum,differentia tamen verbalis adhuc hodie durat, vt illa q̃
relinquuntur verbis directis ad legatarium dicũtur legata, quæ
verò ad grauatũ dicuntur fideicommiſſa,quæ differentia eſt po
tius verbalis quantum ad vſum & modum loquendi,q̃ ſubſtã-
tialis quo ad effectum iuris.ita intellexit glo.hic dum dicit, ſed
in caſu quo ad vſum,&c. ¶In tex.ibi,[per omnia.] No.hic ſm
a Ang. ad illud quod vulgariter dicitur in omnibus[a] & per om-
nia.ſic ſ.tit.j.l.2.§.furioſus.vbi plenius,& Inſti.quib.mo. ius pa.
6 potes.ſolui.§.pari ratione.¶†In tex.ibi, [exequata ſunt legata.]
Iac.de Are.intellexit,ꝙ vires legatorum attribuantur fideicom-
miſſis,quod Bar.& alij reprehendũt, quia verba iſta potius im-
7 portant econuerſo.¶†Cùm enim vnum exæquatur alteri,ſen-
ſus eſt,ꝙ vires illius ad quod fit exæquatio, tribuantur exæqua-
to:non econuerſo. Sed quando duo ſimul exæquantur. tunc
eſt ſenſus quòd vires vnius tribuantur alteri, & econuerſo, &
ita loquitur l.2.C.cõia de leg.& no.in authen. in ſucceſſione.de
ſuis & legi.& in corpore vnde ſumitur. §. ſi verò neque. quod
8 no.ad qõnem ſm Bar.† Si nobiles exæquantur popularibus ex
forma ſtatuti vel aliqui forenſes, puta ſcholares exæquantur ci
uibus.nam eſt ſenſus ꝙ ſcholares adipiſcantur priuilegia ciuiũ,
non econuerſo:ſecus ſi diceret ꝙ ſcholares & ciues exæquant̃,
b vel nobiles & populares. Adde quod in ſimili habetur,[b] cum
ſit vnio vnius eccleſiæ cum altera,vel vnius prouinciæ, vel ter-
ritorij cum altera vel altero. ſi altera habet debita, altera non,
c an communicentur[c] debita. vbi videtur fieri ſimilis diſtinctio
vt no.in c.j.ne ſede vacan.& per Bar.j.ad l.Fal.l.j.§.ſi cohæredis.
9 ¶ † In glo.ibi, [ſolutio hæc eſt de media iuris prudentia.] hæc
vera.ſed imperfecta.diſtinguit.n. gl. tria tempora. Bar. autem
ponit quatuor.tu potes ponere quinque vel ſex.vt colligitur ex
his quæ ſ. dixi.ſ.tempus 12.tab. ante diuum Pium. & hoc tem-
pore erant omnino inutilia fideicommiſſa, vt nec actio nec of-
ficium iudicis competeret. ſic poteſt intelligi principium glo.
Item tp̃s Diui Pij quo vnum fideicommiſſum incępit eſſe effi-
cax iuſſu principis. Itẽ tempus poſt diuum Pium, quo omnia
inceperunt eſſe vtilia, non vt peterentur iure actionis, ſed offi-
cio iudicis ſi fideicõmiſſarij erant capaces. Item quartum tem-
pus in quo inceperunt eſſe efficaciora fideicommiſſa in trib.de
quib.ſ. nondum tñ erat prodita actio. Item poſtea prodita fuit
actio perſonalis.vt in l.ſi res.de lega.3.& eſt quartũ tp̃s.Quintũ
fuit tp̃s huius l. per quam vires fideicommiſſorũ in quibus ſu-
perabant legata tributæ ſunt legatis.ſed non ecõuerſo.quia do-
minium rei legatæ tranſibat recta via. non ſic cũ per fideicom-
miſſum:ſed requirebatur factum hæredis. Sextum & vlt. tẽpus
fuit Iuſtiniani,in quo trãſit etiam in fideicom.meritò ergo fra-
ternizant,vt j.ſubijcitur in gl.tã in tranſlatione dñij, q̃ in actio-
nibus dandis, vt ſicut inter fratres non debet alter eſſe melioris
conditionis, q̃ alter in ſucceſſione paterna. vt Inſtit. de nupt. §.
10 pe.& C.cõia vtriuſq; iu.l.fi.nec iſta inter ſe. ¶†In gl.ibi, [ſed in
caſu quo ad vſum.] remanet differentia nominis, licèt non de
iure.Aduerte:quia iſta gl. vult duo. primum eſt cũ relinquitur
libertas,ꝙ licèt olim eſſet differentia, vtrum relinqueretur dire
cto,quo caſu ſtatim adita hæreditate efficitur liber, & vocatur
libertus orcinus.i.teſtatoris,non hr̃dis.vt Inſt.de ſin.re.per fidei
com.reli.§. qui aũt.Qñ aũt per fideicom.non efficitur liber,ni-
ſi ſecuta manumiſſione,vt j.ti.j.l.j.l.ſi quis ſeruo.Hodie vero nõ
erit iſta differentia propter hanc l.& dictã l.2.cõia de leg.immo
etiam ſi relinquatur per fideicommiſſum efficietur liber ſine
manumiſſione. & ſic dicitur fideicommiſſaria libertas quantũ
ad nomen,non quantum ad effectum. Sed omnes Doct. repro
bant iſtam gl.& aliam ſimilem, quæ eſt in d.l.2.dicentes, ꝙ iſta
differentia etiam hodie remanet, vt habetur in l. fi.C. de ma.te-
ſta. vt fideicommiſſa libertas non competat, niſi ſecuta manu-
miſſione,vel decreto iudicis.vt j.de fideic.lib.l.ſi eum. §. ſi quis
ſeruum.ad hanc l.& d.l.2.rñdet Dy.ꝙ iſta exæquatio fit in lega
tis,& fideicommiſſis pecuniarijs,ſeu reducibilibus ad pecuniã,
nõ in relicto libertatis, quæ eſt res inæſtimabilis, & ad pecuniã
non reducitur. Petrus verò alio mõ loquitur ꝙ procedit in his
in quibus circuitus eſſet inutilis.nam nullam vtilitatem conſe-
quitur hæres,ſi dicamus dñiũ nõ tranſire recta via. ſed requirit
traditionẽ eius, cum facta traditione nihil apud eum ſit remã-
ſurũ.& ideo tollitur iſte circuitus,vt ſicut qñ legat̃ directo tran-
ſit dominiũ ſine traditione, ita qñ relinquitur per fideicõmiſ-
ſum. Sed in relicto libertatis circuitus non eſt inutilis,quia ſe-
cuta manumiſſione aliquid remanet penes hæredem,ſ. ius pa-
tronatus, quod habet multos effectus. Bar. reprehendit hunc
modum loquendi. quia ẽt cùm relinquitur alia res, eſſet vtile
hæredi,ꝙ non tranſiret dñium anteq̃ ipſe traderet pp ea quæ
hñt.in l. Papi.de ſerui. Sed certè Petrus loquit̃ de tpe poſt tradi
tionem. Bar.verò ante traditionẽ.ideo reprehenſio non eſt bo-
na, quia licèt eſſet vtilis hr̃di anteq̃ traderetur, poſtq̃ tradidit
nulla vtilitas remanet apud eum cum legatur alia res.ideo tene
11 ſolutionem Petri,†licèt Bar.conetur alio mõ oſtẽdere, ſed nõ
multum curo.Item illa glo.vult aliud, ꝙ cũ relinquitur vniuer
ſitas,puta hæreditas per viam legati, & fideicommiſſi, non ſit
dr̃ia,niſi quantum ad nomen& nõ quantum ad effectum iuris.
¶Vltimò dr̃,ꝙ ſicut cũ relinquitur per viam fideicõmiſſi nõ
tranſit dñium,nec iura hr̃ditaria, niſi facta reſtõne,ſaltem ver-
bali: vt l.facta.in prin.& l.reſtitua,ad Treb. Ita & cum relinquit̃
per viam legati.vt l.mulier.§. fi. cum his quæ ibi no. in gl.j.ad
Treb. fideicommiſſum ergo hæreditatis non trahitur ad nãm
legati, quæ eſt vt tranſeat recta via, ſed econuerſo legatum hæ-
reditatis tranſit ad nãm fideicõmiſſi,cum nõ tranſeat niſi ſecu-
ta reſtitutione verbali.† Legata ergo vl̃ia æquiparantur fideicõ-
miſſis vl̃ibus. Sed non econuerſo. fideicommiſſa vl̃ia ſortiunt̃
naturam legatorum,& in hoc differt à caſu præcedenti: in quo
eſt differentia,an libertas relinquitur per fideicommiſſum, vel
directò,hic verò non refert tex. vtroque caſu iura non tranſeũt
Sed quæ eſt ratio quare in particularibus tranſit dñiũ rectavia,
quocunque mõ relinquantur, ſed in vl̃ibus non? rñdetur ꝙ ſi
bene inſpiciatur,non videtur eſſe differentia. Nam in particula
ribus tunc tranſit cum expreſsè res relinquitur,ſecus ſi tacitè.vt
l.ſeruũ filij.§.fi.& ibi no.j.eo. Cum aũt relinquuntur hæredita
tes,non relinquuntur expreſsè res hæreditariæ, ſed tacitè,imo
relinquitur ipſa vniuerſitas iuris, nimirum ſi non transfertur
dominium ante reſtitutionem ſm Bar. quæ rñſio non vr̃ ſuffi-
d ciens,[d] licèt. n. procedat quo ad res eorum, non procedit quo
ad iura hr̃ditaria.Illa.n. benè relinquuntur expreſsè, ex quo re-
linquitur hr̃ditas,q̃ nil eſt q̃ ius vl̃e, & tñ illa non transferũtur,
ẽt vl̃ia ante factam reſtõnem. Dic ergo quia iſta vl̃ia magis co-
herent oſſibus hæredis, qui repreſentat perſonam defuncti,ar-
gu.ſ.de hære.inſti.l.ei qui ſoluendo. in fi. nõ ſic eſſet in alio iu-
re non vl̃i,vt ſi reliquatur nomẽ debitoris, quia tranſit vtilis ſi-
ne ceſſione,vt l.ex legato nominis. C.de leg. Vel põt dici ſuſti-
nendo rõnem Bar.ꝙ aliud eſt hæreditas, quia eſt quædam ſuc-
ceſſio verbalis.vt in l.hæreditas. de verb. ſig. Aliud ſunt iura in
quibus ſucceditur,& res corporalis.& ſic differunt tanquã con
tinens & contentũ. Qui ergo relinquit hæreditatem, non relin
quit expreſsè res,vel iura, ſed tacitè, & ſic bona eſt ratio Bart.
13 ¶†Vltimò ſcias,ꝙ licèt in verbis diſpoſitiuis non referat,an re
ferantur ad grauatum,an verò ad honoratum.i.illum cui relin
quitur,per ea quæ dicta ſunt,bñ tñ refert in enũtiatiuis,quia pri
mo caſu diſpõnem inducunt.vt in l. vnum ex fami.§.fi.& l.pe-
to.in prin.j.tit.j. Secundo verò caſu non inducunt, ſed cenſen-
tur potius adulatoria.vt in l.generali.in prin. j. de vſufr. leg.ſm
14 Pet.& Cy.in d.l.2.¶†In glo.ibi, [Itẽ hæc cõio nõ eſt ad vniuer-
ſalia fideicommiſſa.] Vult dicere ꝙ legata particularia nõ exæ-
quantur fideicommiſſis vl̃ibus,ſed nec etiam particularia fidei
commiſſa vl̃ibus exæquantur. Plures enim ſunt differentiæ in-
ter vl̃e fideicommiſſum, ſeu legatum, & particulare, quarum
vnam ponit hic glo.quia vl̃is fideicommiſſarius, vel legatarius
cui relicta eſt hæreditas tota, vel quota per viam fideicommiſ-
ſi,vel legati,poteſt compellere hæredem ad adeũdum,ſed par-
ticulares legatarij,vel fideicõmiſſarij non. ratio ponit̃ in l.nam
quod §.fi.ad Treb.& l.cogi.§.generaliter. Alia eſt illa quã ſ.dixi
quia in princ. non tranſit dñium, nec iura ẽt vl̃ia,niſi facta re-
ſtitutione,ſaltem verbali, ſed in ſecundum ſic. Itẽ primũ fidei-
commiſſum fieri põt etiam ſi hæreditas non eſt ſoluendo,quia
non tendit in præiudicium creditorum hæreditariorum, cum
fideicommiſſarius vnl̃is, eis teneatur ſicut hæres. Sed legata,&
fideicommiſſa particularia nõ valent ſi deducto ære alieno,ni-
hil ſupereſt in hæreditate.vt l. ſi vniuerſæ. C. de leg. niſi hodie
adiret ſine beneficio inuẽtarij,quia ſolueret de ſuo,vt in Auth.
de hær. & Fal. §.ſi uerò non fecerit. Item in primum tranſeunt
iura & actiones,quæ erant apud hæredem, ſed in ſm non, ſine
15 ceſſione,vt l.Imperator.in prin.j.eo.cum ibi notatis.¶†Vltimo
ſcias ꝙ actio ex teſtamento, quam dixi competere pro legatis
& fideicommiſſis,tunc demum competit, cum tendunt ad cõ-
modum alicuius tertij. Sed ſi diſpoſitio teſtatoris ad commo-
dum tertij non pertinet, vt ſi mandat fieri ſepulturam,vel con-
e ſtrui capellam,non competit talis actio,ſed iudicis officiũ[e] no-
bile

ADDITIONES.

a ¶In omnibus & per oĩa. Adde Bal.conſ.114.& 61.per Ang.conſ.6.& 5.in fi.Ro.conſ.82.Ant.de But. conſ.9. Et ibi ꝙ talis clauſula appoſita in commiſſione feudali, nõ operatur vt perſonæ inſolitæ includatur, & dixi ĩ q. facti.in cõſ.meo 49.col.14.ver.& ẽt addũt,& ibi vide bona ſimilia. Fr.C.

b ¶Et populares. Adde ꝙ voluit Soc.cõſ.63.cõſiliis nr̃is,&c.vbi ponit,an ſtãte ſtatuto vel priuilegio ꝙ iudæi debent tractari,vt ciues gaudeant in omnibus priuilegiis aliorũ ciuiũ, an iudæus delinquens debeat puniri ſm ius commune vel municipale illius ciuitatis.& vide Fran. Cur. conſ.45.

c ¶Communicentur. An quando ſit vnio duarum ciuitatum vel prouinciarum vna teneatur ad debita alterius, vide per Ludo. Ro. conſ.275.

d ¶Sufficiens. Vide hic per Alex. & ante eum per Io. de Imo.

e ¶Officium iudicis. Sed quid ſi ſtatutum diſponat, quòd legata debeantur hæreditate non adita, quæ actio competeret. vide hic per Alexan. & an legata ad pias cauſas debeantur hæreditate non adita, vide per Ludo.Roman.conſil.328.Petr.de Anchar. conſil.44. & per domi. Alexan. de Imo. in conſil.209.col.ij.verſic.non obſtaret.& colum.penul.verſic. poſſet & tertio. Fran. Cur.

bile.vt in l.Quintus.ſ.de ann.leg.Si tñ ſunt plures hæredes ꝯpe
tit inter eos actio fam.erciſ.alteri.ſ.ipſorũ ꝯ alterũ, vt voluntas
teſtatoris ſeruetur,vt l.is ꝯñr.§.j.fam.erciſ. Requiritur ẽt ꝙ reli-
ctũ ſit purũ,vel purificatũ de iure cõi.ſi verò de iure ſpãli,vt cõ-
tingit interdũ qñ ꝯdõ non impleta hr̃ pro impleta, tunc gl.in l.
j.C.de inſti.& ſubſt.dicit poſſe peti extraordinario iure.i.officio.
iudicis,nõ actione ex teſtõ.Tu dic de hoc,vt no.Bar.ĩ l. in teſtõ.
in fi.ſ.de cõdi.& dem.& ſi facta ſunt legata in teſtõ,ꝯpetit actio
directa, ſi verò in codicillis ab inteſtato, ꝯpetit vtilis ex teſtõ. vt
16 no.in l.j.ſ.de teſta.¶†Actio verò realis.i.rei ven.ad hoc vt cõpe
tat pro re legata vel per fideicõmiſſum relicta, plura ſunt neceſ-
ſaria. Primo ꝙ res legata ſit teſtatoris,ſecus ſi tertij,vel ẽt hære-
dis,vt no.in l.Papi.ſ.de ſerui.& ſic ſi teſtator nõ erat dñs,ſed qua
ſi dñs,quia ipſam p̃ſcribebat, tranſit in legatariũ Publiciana, q̃
ẽt eſt realis,quam habebat teſtator.vt l.2.& ibi no.ſ.de publ.Itẽ
requiritur ꝙ ſit relictũ particulare:ſi aũt vl̃e,tunc aut de hæredi
tate,& non datur rei vend.niſi facta reſtõne verbali.vt ſ.dixi:aut
de alia vniuerſitate facti vel iuris,vt de grege, vel peculio, & be-
nè datur ſicut pro re ſingulari.vt ſ.eo.l.grege.cũ l.ſeq.& l. pecu-
liũ.ſ.tit.j.Tertio requiritur ꝙ legatum ſit ſimplex,ſi aũt alterna-
tiuum,non daretur ante factã electionẽ,quia nec dñium tranſi
ret,vt l.apud Aufidium.de opti.le.& idẽ ſi in genere. Itẽ requi-
ritur,ꝙ ſit purum,vel purificatũ:nam ante conditionis, vel diei
a euentum dñium [a] non tranſit,vt l.Sẽpronius Attalus.& ibi no.
de vſufr.leg.requiritur ẽt ꝙ ſit expreſsè relictum,ſecus ſi tacitè,
17 vt l.ſeruum filij.§.fi.& ibi no.ſ.eo.& ſ.tetigi. † hypothecaria ve-
ro actio ꝯpetit,qñ legatum conſiſtit in quãtitate,vel in genere,
vel etiam in ſpecie,quæ non ſit teſtatoris, ſi aũt erat teſtatoris,
competit pro aliis rebus,non pro ipſa re legata,cũ illius ſit dñs
legatarius,& ſic nõ poteſt eſſe ſibi obligata,vt in l. neq; pignus.
de reg.iur.& hoc tenet gl.in §.noſtra.Inſti.de leg. Vel dic ꝙ etiã
pro illa competit, quia eſt dñs quodam iure ſpeciali, quia ſine
traditione,ideo põt concurrere etiam hypotheca. vt in l.in bel-
lo.§.ſi quis ſeruũ,de capti.& eadem ratione videtur,ꝙ ſi inten-
tat actionem perſonalem ex teſtõ pro illa re, non ſit ineptus li-
bellus,& concludit eam ſibi dari.gl.tñ in d.§.noſtra.in fi.vr̃ dice
re ꝙ debeat concludere eam ſibi tradi, & ſic rõne poſſeſſionis
agitur,aliàs non,cum nemo condicat rem ſuam. vt Inſti de act.
§.ſic itaque videretur libellus ineptus. Tu ſalua per id quod di-
xi,vt etiam no.in l.j.C.communia de leg.Non ſunt alia.

ADDITIO.

a ¶Dñium non tranſit.Non tranſit ẽt dñium vſufr.rerum legatarum q̃ vſu
cõſumuntur ſ̃m Anc.conſ.351.inci.principale dubiũ,qd̃ al.d Ale.hic.

1 *Qui non poteſt teſtari,non poteſt etiam codicillari.*
2 *Statuto ſi cauetur,quòd minor xx. annis non poſſit teſtari,non poterit etiam codicillari.*
3 *Si ſtatutũ diſponat ꝙ maior xx.annis poſſit teſtari,poterit ẽt codicillari.*
Statutũ ꝙ valeat teſt͞m coram tribus teſtibus, an valebunt ẽt codicilli?
Si dicat quòd teſtamentum valeat coram quinque teſtibus, quot requirentur in codicillis?
4 *Donatio cauſa mortis,nec eſt vltima voluntas,nec propriè contractus, ſed participat de natura vtriuſque, & non perficitur,niſi concurrente voluntate donantis & donatarij, & fit mediante traditione, vel ſtipulatione,vel hodie pacto nudo,& poteſt fieri à filiofamilias, & confirmatur ſola morte donantis.& nu.ſeq.*
Pro donatione cauſa mortis quæ actiones competant.
5 *Dominium & quaſi dominium rei donatæ cauſa mortis transfertur in donatarium ſecuta morte donantis, quando donatio incipit à promiſſione,non à traditione.*
6 *Donatarius cum ſemel conſenſit recipiendo promiſſionẽ vel traditionẽ, non põt renunciare in præiudicium tertij, cui grauatus fuit reſtituere.*
7 *In tali donatione non poteſt fieri ſubſtitutio vulgaris, niſi interueniente promiſſione & conſenſu ſubſtituti.*
8 *Donatio cauſa mortis requirit quinque teſtes, & poteſt reuocari pro libito donantis.& nu.7.*
De donatione cã mortis detrahitur Falcidia, ſicut de legatis & fideicõ.
9 *In donatione cauſa mortis habet locum ius accreſcendi.*
10 *Illis tantum poſſunt fieri legata, & fideicommiſſa, qui poſſunt hæredes inſtitui, & qui ſunt capaces inſtitutionis, ſimiliter & fideicommiſſorum,& legatorum.*

LEX II.

1 SCiendum. ¶†Qui non poteſt teſtari, nõ
poteſt etiam codicillari.h.d.&
econtra,ſi poteſt teſtari,quod eſt plus, poteſt codi-
cillari,quod eſt minus. ¶In tex. ibi, [fideicommiſ-
ſum.]ſupple vel legatũ ſingulare,vel vl̃e,& dic ſ.in
codicillis,& ab inteſtato.¶In tex.ibi,[ius habent.]ſic ergo inſpi
citur potentia iuris,non facti.nam ſi aliquis habet potentiã iu-
ris ad teſtandum, licèt ſibi deficiat potentia facti, quia non ha-
bet vij.teſtes, ſi tñ habet quinque, poteſt codicillari, & in codi-
cillis legata & fideicommiſſa relinquere, non autem facere in-
2 ſtitutionem hæredis,vt ſ.tit.j.l. conficiuntur. §. j. † Sed quid de
illis qui poſt iſtã l.efficiuntur inteſtabiles ex forma ſtatuti? vt ſi
dicat ſtatutũ,ꝙ minor xx.annis non poſſit teſtari,an poterit co-
a dicillari? [a] videtur ꝙ ſic. Primo quia ſtatutum eſt ſtricti iuris &
contra ius cõe,ideo non debet extendi ad caſum in eo non cõ-
prehenſum,ſicut nec ad perſonas diuerſas.vt l.ſi verò.§.de viro.
ſ.ſol. ma. Vnde cùm auferat ptãtem teſtandi, non expellit̃ quis
à ptãte codicillandi, quia codicilli ſunt diuerſi à teſtõ, vt C. de
codicil.l.ſi idem.Item quia æquiparatio de teſtamentis ad codi
cillos,de qua hic, non vr̃ extendi ad ea quæ poſt iſtam l. ſtatuta
ſunt.gl.eſt ord.& no.ſi eſſet vera, in l.hæres abſens.§.j. ſ.de iudi.
ante fi.gl.magnæ.contrarium determinant Docto.quia verum
eſt ꝙ ſtatutũ non recipit interpretationem extenſiuam actiuè,
b & ita loquitur prima rõ,ſed paſſiuè [b] ſic.ſ.vt lex iuris cõis, quæ
loquitur per modum regulæ extendatur ad ſtatutum.Iſta.n.l.q̃
tradit regulam,non ſolũ cenſetur eam tradere quo ad illos qui
erant inteſtabiles qñ facta fuit,ſed etiam qui efficientur poſt,vt
l.non eſt nouum.cum l.ſeq.ſ.de legi.& ita no.hic.& l.j.ad l. Fal.
3 per† Bar.& eo.modo ſi aliquis efficitur teſtabilis,qui tp̃e huius
l.nõ erat,vt ſi ſtatutũ diceret,ꝙ maior xij. annis poſſit teſtari, q̃a
poterit codicillari,vt in regula cui licet.de reg. iu. li.6. Sed quid
ſi ſtatutum dicit,ꝙ valeat teſt͞m coram tribus teſtibus, an vale-
bunt etiã codicilli(dic ꝙ ſic,eadẽ rõne.licèt iſta l. loquat̃ in per-
ſonis teſtantium,non in ſolennitate.Circa hoc vide Bal.in l.fin.
C. de teſta. Sed quid ſi dicat ꝙ valeat teſt͞m coram quinque te-
ſtib.quot requirentur in codicillis? vr̃ ꝙ ſufficiant tres, quia de
iure cõi requiruntur in teſtamentis duo plures, q̃ in codicillis,
quia vij.& in codicillis v.vt in l.fi.in fi.C.de codic.poſtq̃ ergo di-
minutus eſt numerus per ſtatutũ in duob.in teſtamentis, vr̃ ẽt
diminutus in codicillis.& pro hoc optimè facit quod no.gl. in
l.illud.C.de ſacroſ.eccl.& l.fi.§.ſinaũt à locis. C. de iure delibe.
Bar. tñ non allegando illas glo. vr̃ determinare hic ꝯrium, quia
non habemus hanc regulam à iure traditam, ꝙ in teſtamentis
debeant eſſe ſimpliciter duo plures q̃ in codicillis,vel econuer
ſo ꝙ in codicillis ſufficiat minor numerus in duobus. Ad illas
autem gl.collige rñſum ex his quæ ibi no.Bar. & ſic requireren
tur v.ex forma ſtatuti in teſtamentis,& v. ex forma iuris cõmu-
4 nis in codicillis,quod non eſt immutatũ per ſtatutũ. ¶†In glo.
ibi, [ſed illud non eſt legatum,vel fideicommiſſum.] dic ꝙ do-
natio cauſa mortis nec propriè eſt vltima voluntas, nec ꝓpriè
c contractus,ſed participat [c] de natura vtriuſque. Primum paret,
quia vltima voluntas pendet ex arbitrio & voluntate vnius tñ.
vt l.inter veſtem.& ibi no.de aur.& arg. lega. Sed donatio cauſa
mortis non perficitur,niſi concurrente voluntate donantis, &
donatarij,vt in l.illud.& l.inter mortis.de don.cau.mortis.& fit
mediante traditione,vel ſtipulatione, vel hodie pacto nudo,ſi-
cut donatio inter viuos.gl.eſt or. quæ non eſt alibi in l. cum pa-
ter.§. Meuio ſ.tit.j.& hac rõne, quia ſapit naturam contractus,
in hoc poteſt fieri à filiofa.licèt non habeat liberum arbitrium
de voluntate patris, quia contractus põt pendere ex alieno ar-
bitrio,licèt non vltima voluntas.vt l.fi.communia prædio. ſ̃m
Bal.Item hac ratione,quia eſt contractus, non requirit confir-
mationem per aditio. hæredita. licèt ſecus in legatis & fideicõ-
miſſis,vt in l.eã quam.C.de fideicõ.ſed confirmatur ſola mor-
te donantis.vt no.in l.filiæ.C.fami.erciſc.& ſ. de his qui. vt indi.
5 l.poſt legatum.§.qui mortis,per gl. † Itẽ eadem rõne pro ea nõ
competunt tres actiones.ſ.ex teſtõ.& hypothecaria,ſed actio ex
ſtipulatione ſi interuenit,vel condõ ex l.ſi quis argentum. ſi ſo-
lum pactũ.Rei aũt ven.vr̃ competere per gl.2. in fi.quæ eſt in l.
2.de publ.q̃ tenet dñium, & quaſi dñium rei donatæ cã mortis
transferri in donatarium ſecuta morte donantis, ſicut in lega-
tarium,quam Bar.videtur ibi ſequi. quod intellige qñ donatio
6 incepit à promiſſione,& non à traditione. † Item donatarius,
quia ſemel conſenſit recipiendo promiſſionem,vel traditionẽ,
non poteſt renunciare in præiudicium tertij,cui grauatus fuit
reſtituere.licèt legatarius poſſit repudiare legatũ non accepta-
7 tum,gl.eſt ſing.in l.cum pater.§.eorum.ſ.tit.i. † Itẽ in tali dona
tione non põt fieri ſubſtitutio vulgaris, niſi interueniente pro-
miſſione,& conſenſu ſubſtituti.vt l. vt hæredibus. cum ibi no.
ſ.tit.i.licèt ſecus in legatis & fideicommiſſis. Ergo ſapit naturã
vltimæ voluntatis, quia poteſt reuocari pro libito donantis, li-
cèt ſecus in contractibus.vt l.ſiue.C.de acti.& obl. & non habet
efficaciam ante mortem donantis. vt l. non omnis. poſt princ.
8 cum ibi no.ff.ſi cert.pet. ſicut nec vltima voluntas. † Et hac ra-
tione attenta requiruntur in ea quinq; teſtes, ſicut in qualibet
alia vltima voluntate,excepto teſtõ.vt in l. fin.de codicill. Item
ex ea detrahitur Falcidia, ſicut de legatis & fideicom. vt d.l. cũ
9 pater. §. eorum. ſecus de aliis contractibus. † Item in ea habet
locum

ADDITIONES.

a ¶Codicillari. Adde hic quæ poſuit d.And.Barb.in rep.rub.extra de teſta.
quæ ponit Abb.Sicu.in conſ.ſuo 185. Franc. Cur.
b ¶Adde tu tñ ꝙ ſtatutorum interpretatio æquitatem deſiderat, vt egregiè
tradit Bal.in l.cũ allegas.ad fi.& ĩ auth.ad hoc in 2.col.C.de vſur. Et vide
Alex.in l.oẽs ppli de iuſt.& iu.x.col.ꝑ l.in his.de cõdi.& dem.& hoc cum
extẽſiuè interpretãtur.Nã id ſine iniquitate fieri debet,vt l.2. C.de noxa.
& c.cũ dile.de cõſue.Et vide Bar.in d.l.oẽs popu.6.q.prin. & eundẽ Ale.
in cõſ.66.4.par. ꝑ quos aũt debeat fieri interpretatio. vide Bar. in d.l. oẽs
populi.Card.in Cle.ſæpe.de verb.ſig.Bal.in l.ex facto.de vulg.& pup.
c ¶Sed participat.Vide per Anch. conſ.385. Bal.conſ.162. & ibi an vſurarius poſſit donare cauſa mortis.

locum ius accreſc.vt in l.j.in fi.de cad.toll. licèt ſecus in contra-
ctibus, præterquam in vſufr u.vt l.j.de vſufru accreſc. quod dic
vt l.ſi quis Titio.de verb. oblig. Poteſt enim dici ꝙ non eſt vlti-
ma voluntas, ſed habet vim eius, & inter iſta differentia eſt, vt
in l.licet.C.de pact.nec eſt contractus propriè, ſed vim eius ha-
bet.& ita intellige quod no.in l.2. de do. præleg. ¶†In glo.ibi,
[Item ècontra legatur capacibus.]q.d.ſicut in iſta l.dicitur ꝙ il-
le tãtum poteſt relinquere legata & fideicommiſſa, qui poteſt
facere teſtamentum, ideſt hæredem inſtituere, ita econuerſo ꝙ
illis tantùm poſſint fieri legata, & fideicom. qui poſſunt hære-
des inſtitui, & qui ſunt capaces inſtitutionis ſimiliter & fidei-
commiſſorum & legatorum. Hæc verba &c.

---

1 *Conditio quæ tacitè ineſt ſi à teſtatore exprimatur, legatum conditionale non reddit.*
2 *Expreſſio eorum quæ tacitè inſunt, nihil operatur, & quòd faciat potius quandam monitionem. & nu. 3.*
4 *Papa ſi mandat conferri beneficium alicui, ſi eſt idoneus, iſtud mãdatum non eſt conditionale, ſecus ſi exprimatur conditio quæ non inerat.*

LEX III.

1 HÆc verba. ¶† Conditio quæ tacitè ineſt ſi
à teſtatore exprimatur, legatum
a conditionale[a] non reddit.h.d. † Et allegat ꝙ expreſ-
2 ſio eorum quæ tacitè inſunt, nihil operatur. de quo
plenè p Cy.in l.nõ rectè.C.de fideiuſ.& p Bar.hic, & p Pet. in l.
ſi arrogator.ſ.de adop.cuius verba hic recitat Bar.& examinat.
¶In tex.ibi.[quiſquis mihi ex ſupraſcrip. hrs erit.&c.] Iſta ver-
ba hic important ꝙ ſi iſti inſtituti eſſent hæredes, dẽnt Titio cẽ
tum. & loquitur hic qñ plures fuerunt inſtituti, ſed ſequentia,
3 qñ vnus tm̃. ¶†In tex. ibi. [non faciunt conditionale] .ſ.quan-
tum ad impediendum diem legati cedere, nam ſicut ſi eſſet pu
rum, non cederet dies à morte teſtatoris, quantũ ad hoc vt ſi le-
gatarius poſtea decedat, legatum non deficiat, ſed ad heredem
tranſmittatur: ita & hic licèt deceſſerit ante aditã hæreditatem.
Iſta enim verba potius faciunt quandam monitionem, q̃ con-
ditionem, & exponuntur cum hæres erit, vẽl qñ, vt in l.in cõdi-
tionib.§.j.de cond.& dem.quia ẽt ſi non fuiſſent expreſſa à te-
ſtatore, inerant tacitè, quia legata & fideicõ.nõ tenent, nec ſor-
tiuntur efficaciam, niſi adeatur hæreditas vel ex teſtõ, ſi fuit re-
licta in teſtõ: vel ab inteſta.ſi non fuit factum teſtm̃, vt in l.ſi ne-
mo.de teſta.tut.& C.de fideic.l.eam quam. & no. in l. qui filio.
b §.j.ſ.de hær.inſt. Et ꝙ illa[b] q̃ tacitè inſunt, potius faciant quan-
dam monitionem ſi exprimantur, q̃ conditionem, eſt bonus
4 tex.in l.muto.§.ſub conditione. de tute.† Ideo dicunt Canoni-
ſtæ, ſi Papa mandat cõferri beneficiũ alicui, ſi eſt idoneus, iſtud
mandatum non eſt conditionale, & ideo valet collatio ẽt ſi nõ
ſit idoneus, dũmodo ſit capax, quia clericus, quia iſtud inerat
etiam ſi non fuiſſet expreſſum, non ergo debet cõferri niſi ido-
neis, põt tñ conferri ſi ſunt capaces, ſed peccat conferens: ſecus
ſi exprimatur conditio quæ non inerat, vt ſi eſt Doctor, nã hoc
non requiritur de iure, & tunc non valeret collatio ſi non eſſet
Doctor. quod dic vt no.in Cle.j.de offi.deleg. quantum verò ad
obłonem & petitionem, verba de quibus hic, bene faciũt lega-
tum conditionale, quia nec debetur legatum, nec poteſt peti,
niſi hæreditas adeatur.& hoc voluit dicere gl.fi.in prin. dum di-
cit. Vt ius legati conditionalis ſortiatur. q.d. eſt cõditionale, ſed
non per omnia, & hoc qñ conditio inerat à lege, quæ dicitur
conditio extrinſeca, non prouenienſ ex teſtõ, vel ex voluntate
teſtatoris, vt l.ↄditiones quæ extrinſecus.de cõdi.& demõ. ſecus
ſi proueniret ex verbis teſtatoris, vel eius voluntate. nã tunc li-
cet eſſet tradita, impediret diem legati cedere, & ẽt tranſmiſſio-
nẽ fieri. Pone exemplum. vt in l.quod pure.ff.qñ di. le.ced. & in
l.legatũ.de adi.le.& in cõditione quę reſultat ex relatiuo quis,
vel qui, iuncto futuro tempori, nam facit cõditionem tacitam,
vt j.eo.l.Stichus qui meus erit. & prouenit ex verbis teſtatoris,
non ex mente. Vñ non eſt extrinſeca, nec haberet locum iſta l.
pone etiam exemplum in cõditione quę cenſetur repetita, vt l.
quia.de condi.& demon.& l.in repetendis.de lega.3. ¶ Prædicta
vera, niſi appareat de intentione teſtatoris in ɔ̃rium ꝙ voluit il-
lud legatum effici conditionale. vt l.in conditionibus primum
locũ.§.j.de condi.& demon. Dicit autem Bal.in l.j.C.de cad.tol.
in fi.princ.ꝙ videtur cõſtare qñ dirigit verba ad legatarium, di-
cẽdo, lego Titio cẽtum ſi hrs meus adhibit hæreditatem, ſecus
autem qñ ad grauatum, vt grauo hæredem ꝙ det Titio cẽtum,
ſi ipſe hæreditatem adhibit, & iſto modo limitat hanc legem,
cum ſi.quod eſſet ſingulare, ſi eſſet verum, ſed non placet, quia
ſi bene inſpiciantur tex.& gl. nõ videntur facere vim ad quem
referantur, ſed qualis ſit conditio quæ exprimitur, an tacite in-
eſſet etiam ſine expreſſione, vel non. Pone etiam exemplum ſi
diceret, lego Titio centum, vel mando ſibi dari ſub iſta condi-
tione ſi hæres meus adhibit hæreditatem, nam apparet, ꝙ vo-
luit legatũ reddere conditionale, quia dixit ſub iſta cõditione.
ſecus ſi hæc verba nõ dixit, ſed ſimpliciter, ſi hæres adhibit.&c.

ADDITIONES.

a Cõditionale. Adde eũdẽ in l.ex duob.§.j.& ibi Fulg.ſupra de vulg.& pu,
& in l.ſi teſtm̃.cũ gl.ſupra ſi qs omiſ.cã.Bar.in l.ſi qs cũ teſtm̃, ſupra.tit.j.

b Et ꝙ illa. Adde in propoſito, quæ pulchrè ponit Feli.in c.2.col.4.& ſeq.
extra de reſcrip.& in c.ex officii.col.ix.de præſcri.Cur.

---

1 *Error in nomine proprio rei legatæ ſi conſtat de corpore non vitiat legatum, ſecus ſi ſit error in corpore, vel in nomine appellatiuo.*
2 *Quando apponitur duplex demonſtratio, ſcilicet nominis proprij, & confinium, vel qualitatis rei, præponderat & magis inſpicitur demonſtratio confinium, vel qualitatis, quàm nominis proprij.*
3 *Res immobilis, licèt debeat demonſtrari per duo confinia, poteſt tamen demonſtrari per aliam qualitatem, abſque appellatione confinium.*
4 *Si teſtator legat vxori ſuæ maſſaritias, non videtur per hoc legare veſtes.*
5 *Error in nomine appellatiuo continet ſtultitiam errantis, ſicut in nomine proprio ipſius loquentis, ſed error in nomine proprio rerum, vel alterius perſonæ non continet ſtultitiam.*
Rerum vocabula immutabilia, hominum mutabilia ſunt.
6 *Quatuor fallentiæ, in quibus error nominis appellatiui non vitiat legatũ.*
7 *Si quis legat equum ſuum album, cùm non habeat album, ſed nigrum, valet legatum in nigro. & ſi haberet plures & nullus eſſet albus, nullus debetur.*

LEX IIII.

1 SI quis in fundi. ¶† Error in nomine pro
prio rei legatæ, ſi conſtat
de corpore, non vitiat legatum, ſecus ſi ſit error in
corpore, vel in nomine appellatiuo.h. d. vſq; ad §.ſi
quis: & ſic tractat de triplici errore, vt in gl. In tex.ibi.[& Corne-
lianum pro Semproniano nominauit.] quia cùm non haberet
niſi vnum fundum vocatum Sempronianum, dixit lego fun-
dum meum Cornel. videbatur ei non valere legatum, cũ nul-
lum fundum Corn. haberet. & ſic erat incertũ de corpore rei
legatæ. Sed dic quòd imò debetur, quia ſi non habebat niſi
vnum, cenſetur de illo ſenſiſſe, & in nomine proprio erraſſe.
vel dic ſecundum gl.j.ꝙ adiecit vnam aliam demonſtrationem
veram, per quam apparet de corpore, quia dixit quem habeo
iuxta fundum Titij.& ita erat, vel in quo eſt oliuetũ, & ita erat.
& ſic recipitur demonſtratio vera, quæ facit legatum valere. &
2 reijcitur falſa.† Ex qua gl. no. duo. primo ſecundum Bar.ꝙ quã-
a do apponitur duplex demõſtratio,[a] ſcilicet nominis proprij &
confinium vel qualitatis rei, præponderat & magis inſpicitur
demonſtratio confiniũ vel qualitatis, quàm nominis proprij.
quod dixit eſſe notandum. Sed certe hoc ideo erat hic, quia il-
læ demonſtrationes reperiebantur veræ, & demonſtratio no-
minis falſa. Sed ſi econuerſo demonſtratio nominis eſſet ve-
ra, quia fundus ille vocabatur Cornelianus, & aliæ falſæ, quia
nec erat ibi oliuetum, nec erat iuxta fundum Titij, inſpiceretur
demonſtratio prima, quæ faceret legatum valere, & aliæ duæ
reijcerentur, tãquam falſæ, nec legatum valeret, vt infrà de leg.
3.l.patronus. §.j. & 2. & ſic ſemper inſpicitur illa quæ vera eſt.
ſed ſi eſſet alius fundus cui conuenirent omnes demonſtratio-
nes prædictę, ille cenſeretur legatus, non autem ille cui altera
3 tantùm. vt in d.§.habetur. ¶† Secundo no. ſecundum Bal. dum
dicit glo. vel oliuetum, quòd licèt res immobilis debeat demõ-
b ſtrari per duo confinia. vt in l.forma. infra de cenſi. poteſt[b] ta-
men demonſtrari per aliam qualitatem, abſque appellatione
confinium, quia rei demõſtratę fruſtra alia demonſtratio adij-
citur, vt in l.j.in fi.de do.pręleg. Et ideo cum demonſtratur pa-
latium poteſtatis, vt interdum contingit in accuſationibus fal-
ſi, cùm aliquis accuſatur de falſo teſtimonio in palatio prola-
to, non expedit apponere confinia, quia ſtatim demonſtratur
per ſe, argumentum eius quod no.in l.hac cõſultiſſima. C. qui
teſta. fac. poſſ. licèt procuratores communiter contrarium fa-
ciant. ¶ In tex.ibi.[ſed in corpore errauerit.] Hic debet poni ca
ſus quòd habebat duos fundos, quorum vnus erat melior alte
ro, & teſtator volebat legare deteriorem, & de eo conſtabat, &
nõ habebat nota corpora, licèt haberet nota nomina, & de hoc
etiam conſtabat. credebat.n. ꝙ deterior eſſet iuxta fundum Ti-
tij, cùm tamen ille non eſſet, ſed erat melior, legauit fundum,
quem habebat iuxta fundum Titij: certe non valet legatũ, nec
in illo, licèt ſit legatus propter demonſtrationem quam fecit,
quia in illo deficit eius intentio, nec in alio deteriore, quia illũ
non legauit, cùm ipſum non demonſtrauerit. glo. ponit exem-
plum in vinea & prato. Et dicit Ang. ſe habuiſſe de facto, quia
quidam legauit terram ſuam aratam, quę erat iuxta fundum
Titij, cùm ibi non eſſet terra arata, ſed vinea, dicebatur quòd
illa eſſet legata, quia poteſt reduci ad aratrum, contrarium fuit
determinatum per iſtam gl. & cenſetur potius erratum in cor-
pore. Poteſt etiam poni quòd expreſſit nomen deterioris, pu-
ta Cornelianum, cum iuxta fundum Titij eſſet Sempronianũ,
qui erat melior, certe neuter debebit, quia corpora habebat
incognita reſpectu ſitus. Sed ſi ſciebat quòd iuxta Titium erat
fundus melior qui vocabatur Sempronij, & nihilominus dixit,
lego fundum Cornelianum, quem habeo iuxta fundum Ti-
tij,

ADDITIONES.

a Demonſtratio. Adde Soci.conſi.86.
b Poteſt tamen. Adde hic, quæ pulchrè ponit Feli. in c.ſignificãte.extra de-
reſcr. & Ale. de Imo, in con. 8. col. 3. ver. quãto & vehementius. in 4. vol.

tij, debebit Sempronianus, quia cenſet potius erraſſe in noīe q̃
in corpore, poſtq̃ ſitum corporis notū habebat, vt hic probatur
j. de reb. dub. l. qui habebat ſlaccū. Inſpicias ergo, an habeat no-
ta corpora, & cenſet erraſſe in nomine, non in corpore: an ha-
beat nota nomina, & nō corpora, & cēſetur erraſſe in corpore:
quia qui errat, totum vitiat, & hæc eſt cōcluſio. ¶ In tex. ibi (ve-
ſtē nō deberi.) No. ſm Ang. ꝙ frequēter teſtōres legant vxorib.
ſuis maſſaritias. vt per hoc non videātur legare veſtes, quæ hoc
4 nomine non comprehenduntur. ¶ † In tex. ibi, (vel quod ſtul-
tius eſt &c.) No. ꝙ error in nomine appellatiuo continet ſtul-
a titiam [a] errantis, ſicut in nomine proprio ipſius loquētis. vt C.
de hære. inſti. l. fi. & ideo eſt intolerabilis, & à iure non appro-
batur, & hæc eſt rō quare vitiat legatum, quia non debet quod
expreſſit, cū in illo non adſit voluntas. nec in illo quod voluit,
cum in illo nō adſit diſpō. vt j. de reb. dub. l. in ambiguo. qui eſt
bonus tex. ad hoc. Sed error in noīe proprio rerū, vel alterius
perſonæ non continet ſtultitiam, ideo tolerabilis eſt, & non vi-
tiat, vt in prin. Et intellige hunc text. qñ primo dixit corā teſti-
bus ꝙ volebat legare veſtes, & non aliud. Et poſtea cum venit
ad actum teſtandi incōtinenti dixit lego ſuppellectilem: nā vr̄
hoc dixiſſe per errorem, qui vitiat. Si aūt ex interuallo, tunc vi-
deretur potius ex pnīa, quaſi mutauerit voluntatē de veſtibus
in ſuppellectilē, arg. eius quod hr̄ C. de vſur. l. per retentionem.
5 ¶ † In gl. quæ inci. i. quæ hn̄t hoc ipſo ꝙ ſunt tres, &c. ibi (ſine
impoſitione hominis.) non intelligas ꝙ glo. voluit excludere
primum parentem, qui dr̄ impoſuiſſe nomina oīb. reb. creatis
quas Deus adduxit corā eo, vt nomina imponeret, vt hr̄ Gen.
ca. 2. Ille. n. impoſuit nomina cōia, quæ dn̄r appellatiua. & con-
ueniunt cuilibet indiuiduo de gn̄e, vel de ſpecie, ſed excludit
alios, q talia nomina nō impoſuerūt, licèt interdū imponāt ꝓ-
pria quæ vni tm̄ indiuiduo cōueniūt. ¶ In gl. ibi, [niſi hoc actū
erat.] Iſta glo. vr̄ ſibi contrariari in eo qđ ſ. ꝓximè dixi. ꝙ ſi lega-
ui equū cū ſentirē de mulo, nō valet legatū ēt in mulo. licèt ꝯ-
b ſtet de intentione mea. Hic aūt dicit contrariū, [b] ꝙ ſi conſtat va-
let. Sed certè nō cōtrariatur ſibi, quia ſ. loquit qñ cōſtat de intē
tione mea quantum ad rem quā legare volui. & hoc nō reddit
legatū validū, poſtq̃ nō expreſſi eā per vocabulū cōueniēs, hic
loquitur qñ cōſtat de re quā legare volui, & ēt cōſtat quo voca-
bulo intendebā eā nominare, quia vocabulo improprio & ſic
non videor hoc caſu eſſe in errore, ſed ex certa ſcīa hoc facere.
In præcedenti verò p̃ſumeretur per errorē expreſſiſſe vocabu-
6 lū incōueniēs. † Et adde hic alias duas fallen. in quib. error no-
minis appellatiui non vitiat legatū, vltra illas duas quas ponit
gl. ſ. qñ inter nomen expreſſum, & nomē cōueniens, erat mul
ta ſimilitudo, vt ſi cū vellē legare libros dixi, lego chartas meas,
quia libri de chartis cōficiūt. vt j. de leg. 3. l. librorum. §. qđ tn̄. al-
legata ꝓ ꝯ̃ria in gl. præcedenti quæ incipit, quia veſtē. in fi. Et
ita ſolue illud ꝯ̃riū. Item eſt alia, qñ res demōſtraretur ad ocu-
lū: vt ſi dixi lego hunc equū, cum eſſet præſens mulus, & non
equus. gl. eſt ſing. in l. quæ extrinſecus. j. de verb. obl. alia gl. quæ
7 inci. i impoſita. in fi. ibi, [rn̄deo idem quod de propriis.] † No.
diligenter ſm Ang. ꝙ ſi quis dicat lego equum meū album, cū
non habeat albū, ſed nigrū, valet legatū in nigro, licèt prima fa
cie videatur contrarium, poſtq̃ albū non habet. quia vr̄ legaſſe,
quod non eſt in rerū natura. ſed poſtquam non habet niſi vni-
cum, cenſetur de illo ſenſiſſe, & ſic cōſtat de corpore. Sed ſi ha-
beret plures, & nullus eſſet albus, dicerem contrarium ꝙ nul-
lus debetur, quia non conſtat de corpore. Tene menti, & iſta
lex eſt magis difficilis, che non monſtra.

ADDITIONES.

a Stultitiam. Idem ſi erraret in nomine patris ſui, vt voluit Ro. cōſ. 179. & 306. error nominis appellatiui quando vitiet legatum.
b Contrarium faciant. & bene ſecundum Bal. conſ. 54. incip. Caſus breuis & arduus. 3. li. vbi voluit, ꝙ qñ locus ſit in inqſitio vel accu. de ſubſtātia. vide p Soc. cōſ. 146 & p Ang. de Are in tract. maleſi. in ver. ī platea cōis.

1 *Diſtributiuum duplex quemadmodum tribuit actū primi verbi, ita ſimiliter & ſecundi.*
2 *Diſtributiua duplicia dicuntur quæ ad perfectā orationem requirūt duo verba, & cum vno non poſſunt ſtare, & includunt conditionem quandam. & num. 3.*
3 *Diſtributiua ſimplicia quæ ſint, & ꝙ non inducant conditionem.*
4 *Verbum, ab omnibus, vt hic in plurali numero eſt collectiuum, licèt in ſingulari ſit diſtributiuum.*
5 *De natura diſtributiui ſimplicis eſt, tribuere actum cuilibet inſolidū, & quid in duplicibus, & nu. 1. & 2.*
6 *Si facta eſt reformatio ꝙ quicunq; acceperit vexillum hoſtium vel quicūque primo accenderit muros hoſtium, habeat centū, & cōtingat ꝙ duo ſimul accipiant, vel aſcendunt, an quilibet habebit centum.*

1 §. Si quis hæredes. ¶ † Diſtributiuū [a] duplex quē
a admodū tribuit actū primi
verbi, ita ſimiliter & ſecundi. h. d. ſm Bar. qui pulchrè ſummat.
2 † Dicuntur autem diſtributiua duplicia, quæ ad perfectam ora-
tionem requirunt duo verba, & cum vno non poſſunt ſtare, vt
eſt dictio, quiſquis, ſi quis, & quicunque. nam iſta eſſet imper-
fecta oratio, quiſquis mihi hæres erit, niſi addatur aliquid, pu-
ta det Titio centum, & etiam iſta, ſi quis hæres erit vel quicun
3 que. † Simplicia verò diſtributiua ſunt illa quæ requirūt vnicū
tantum verbum, vt quilibet. nam perfecta oratio eſt ſi dicatur
quilibet heredum meorum det Titio centum. item prima in-
cludit conditionem quandam. ſ. ſi heres erit. ſecunda non. Si er
go plures heredes inſtitui ex diuerſis portionibus, poſtea dixi,
quiſquis mihi heres erit ſimpliciter, vel quiſquis heres erit in
talibus rebus, ſicut quilibet eſt inſtitutus, ita quilibet eſt graua-
tus. & ſi nullus eſt inſtitutus inſolidum, ſed ex portionib. aſcri-
ptis, ita nullus eſt grauatus inſolidum, ſed pro portione here-
di. quia primū verbū hæres erit, diſtribuit inter eos pro parte,
ergo & ſecundum quo grauantur. Hic eſt caſus huius §. quem
tene menti. ſed ſi actus primi verbi tribueretur cuilibet inſoli-
dum, ſimiliter actus ſecundi, vt infra eo. l. qui filiabus. §. j. Sed
ſi dico, quilibet hæredum meorum det Titio centum, cenſetur
quilibet grauatus inſolidum, licèt nō ſit quilibet inſtitutus hæ-
res inſolidum, propter naturam illius diſtributiui, quilibet, qđ
actum cuilibet inſolidum tribuit, vt l. non diſtinguemus. §. cū
4 quidam. ſ. de arbi. & j. titu. j. l. ſi pluribus. ¶ † In tex. ibi. [ab om-
b nibus.] Pondera hoc verbum, quod in plurali [b] eſt collectiuū,
licèt in ſingulari ſit diſtributiuum. vt no. in d. l. ſi pluribus. vnde
eſt ſenſus, ꝙ iſta quantitas legata debet ab omnibus ſimul, nō
à quolibet eorum inſolidum, licet dictio, quiſquis, quæ præce-
dit, ſit diſtributiua, & iſta erat ratio dubitandi, quia de natura
diſtributiui eſt tribuere actum cuilibet inſolidū, vt in d. §. cū q̃-
dam. Sed hoc verum in ſimplicibus, non in duplicibus, in illis
6 enim diſtingue, vt ſ. dixi. † Et inducitur hoc ad qōnem. Si fa-
cta eſt reformatio, ꝙ quicunque acceperit vexillum hoſtium,
c & quicunque primò aſcenderit [c] muros hoſtium, habeat cen-
tum, & contingit, ꝙ duo ſimul accipiant, vel aſcendat; an quili-
bet habebit centum? & certe in primo caſu non cenſetur quili
bet inſolidum accipere. Forte enim vnus ſine alio non potuiſ-
ſet. vt l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ideo quilibet habebit pro par
te. Secundo caſu cùm quilibet aſcendat inſolidū. nec alter indi
get auxilio alterius ideo quilibet inſolidum habebit. Et de his
vide plene per Bartol. in l. hoc articulo. ſuprà de hæred. inſtitu.
Tene menti.

ADDITIONES.

a Diſtributiuum. De diſtributiuo vide per Signo. de Medio. conſil. 190 per Ful. conſ. 46 per Oldra. conſ. 103.
b In plural. Adde Bar. in l. hoc articulo. col. j. in fi. ſupra de hære. inſti. & in l. moſchis. infra de iu. fiſ. & gl. l. ita vulneratus. ſ. ad l. Aquil. Fran. Curt.
c Aſcenderit. De hac q. latè per Ang. Imo. in l. qui filiabus. infrà eo. & in l. ſi ei qui nouiſſimus. infra ad Treb. ponit etiam Corſe. in ſuo tractat. de brauio. Fran. Cur.

1 *In vltimis voluntatibus facta ſemel electione variare non licet.*
2 *Debitor ex contractu qui habet electionem, poteſt poſt electionē ſemel factam variare. & quid ſi ex vltima voluntate.*
3 *Legatarius qui ante aditam hæreditatem elegit, poteſt ſecuta aditione iterum variare.*
4 *Per iſta verba, volo eligere, an inducatur electio, & quid ſi dicatur volo adire, & quid ſi dicatur volo relinquere.*
5 *Electio quando non tenet, an liceat iterum variare.*

LEX V.

1 SErui electione. ¶ † In vltimis volūtatibus facta ſemel electione va-
riare [a] non licet. h. d. ¶ In gl. mea. in prin. ibi. [l. apud
Aufidium.] Ex iſta glo. dicunt Doct. colligi rationem iſtius le-
gis, quare non eſt licitum variare in vlt. voluntate, qm̄ electio
ſemel facta ſtatim trahit ſecum executionem, quia dn̄ium rei
electæ acquiritur eligenti, vt d. l. apud Aufidium. ideo non licet
variare, ſicut nec moram purgare poſt executionem factam à
iure, vel ab homine, vt l. qui ob rem non defenſam. de condi.
indebi & j. tit. j. l. ſi is cui. ſecus dicunt in contractibus, in qui-
bus ceſſat iſta ratio, quia non trahit ſecum executionem, & ita
loquitur contrarium formatum in fi. glo. de l. eum qui certarū.
§. fi. de verb. ob. Sed iſtud non videtur bn̄ dictum, nā pōt quis le
gare electionem de ſeruis non ſuis, vt ſi nullos ſeruos hr̄et in
patrimonio. quo caſu pōt eligere de his, qui ſunt in foro. & te-
netur hr̄s emere, vt l. Titia §. j. de au. & arg. leg. nec tunc electio
ſecum trahit executionem ante rem adeptam & traditam: præ-
terea video idem in contractib. vt ſ. de procu. l. ſi is qui Stichū.
in tex. & gl. videtur ergo dicendum, ꝙ ex parte creditoris qui ha-
bet ius eligendi poſt electionem ſemel factam, nec in vltima
voluntate, nec in contractibus licitum eſt variare, vt hic & d. l.
ſi is qui. & l. ſi vnus. §. ſi ſtipulatus. de pact. & poteſt eſſe ratio,
quia res electa fingitur ſola legata, vel promiſſa, cùm tale lega-
tum, vel promiſſio cenſeatur factum de qualibet re ſub condi-
tione ſi eligetur, vna ergo electa cæteræ videntur non legatæ,
2 nec promiſſæ, ſicut in ſimili ſupra de procur. l. pluribus. † Ex
parte verò debitoris ſi ad ipſum pertineret electio, quia fauora
bilior eſt, bene poteſt diſtingui, an ſit debitor ex contractu, &
poteſt variare, vt d. l. eum qui certarū. §. fin. aut ex vltima volun-
tate

ADDITIO.

a Variare. Adde qñ liceat variare latè Anch. conſ. ccxv. & ad materiam huius l. vide Fran. de Are in ſuo conſ. 16 col 3. Cal. in conſ. ix. & Cal. conſ. 8. in tit. de elect. Fran. Cur.

tate,& tunc aut teſtator non habebat res in patrimonio,de qui
bus relinquebat electionem,& idem:quia electio non trahit ſe-
cum executionem:aut habebat,& de illis elegit, & tũc quia exe
cutionem trahit ſecum,nõ poſſet variare per id quod ſupra di-
xi.¶In gl. ibi, [quia de ſeruis teſtatoris.]intellige gl.vt ſupra di
xi.qñ teſtator relinquit ſeruos in patrimonio,tunc. n. ẽt ſi ſim-
pliciter legat optionem ſerui,cenſetur ſe reſtrinxiſſe ad ſuos: &
ſi intelligeret de alienis,nõ ualeret,ſecus ſi non habebat ſeruos
in patrimonio,vt ſ. dixi.¶In glo.ibi [tota familia ſit exhibita,]
idem ſi non tota exhibita,ſi tamen legatarius ſciebat,quia erãt
alij,& quales erant.& ſic non fuit deceptus, ſecus ſi ignorabat,
quia non cadit ignorantia in deliberante, quæ requiritur in eli
3 gente.¶†In gl.ibi,[hæreditas erat adita.] quia ante aditam hæ-
reditatem nullum ius habet legatarius in legato, cũ adhuc non
debeatur:ſed habet ſolam ſpem.rõne cuius ad hęredem tranſ-
mittit:ſicut ergo non habet ius in principali,ita nec in eligẽdo,
quod eſt acceſſorium.vnde ſi eligit ante aditam hr̃ditatem, adi
tione poſtea ſecuta iterũ eligere põt,quaſi prima electio fuerit
intẽpeſtiua,facit l.j.§.quod ait quorum lega.& l.vnũ ex familia
in prin.j.in ti.j.¶In gl.ibi[& ꝙ erat maior.] alias nõ cadit in eo
perfecta deliberatio,q̃ requiritur ad perfectã electionem, quia
electio eſt actus perfectæ deliberationis,& deliberatæ volunta-
4 tis.¶†In gl.ibi[non volo eligere.]Bar. dicit hanc glo.debere in-
telligi quando hæc verba dixit,non ex deliberatione,ſecus ſi ani
mo deliberato,qui præſumitur ſi erat ſibi aſſignatus terminus
ad eligendum,vel ſi ad interroga.hæredit.hoc dixit: tunc enim
quia agens eſt liberum;& patiens eſt diſpoſitum,dicendo volo
eligere,ſtatim eligit ſecus ſi extra dictos caſus:tunc.n.exponitur
.i.primus actus meæ voluntatis inclinet in hoc.Simile in illo q
dicit volo adire & quare, an inducatur aditio: nam adhibetur
ſi.diſtinctio, vt not. idem Bar.in l.ſi quis ſuus.ſ. de iure delib.&
in l.gerit.de acqui.hæred.& ad prædicta l.Pamphilo.§.propoſi-
a tum.[a] j.de leg iij.vbi dicendo deliberatè & vocatis teſtibus volo
tali relinquere talem rem, cenſetur relinquere: ſecus ſi non di-
xiſſet deliberatè vt intelligitur, licèt Bart. videatur facere diffe-
rentiam inter iſtos duos caſus:& multa verba hic dicit ſuper ſi
gnificatu iſtius verbi,volo.& in l.cunctos populos. C. de ſum.
Tri.&c. Sed quãtum ad propoſitũ tene quod dixi ſm Ang. qui
aliter intelligit illum §.quàm Bar.& credo melius. Adde aliud
ꝙ requiritur,vt fiat ex certa ſcientia. Si autem erraret, quia pu-
taret rem alienam ſibi legatam præciſè,& nõ aliam, & ſic aliã
non poſſe eligere,tunc ſi fuit legatum optionis, quia vera ſpe-
cies eſt in obligatione, vitiaretur electio.& ſic poſſet aliam eli-
gere,quia non eſt facta ex deliberatione.Sed ſi eſſet legatum al
ternatiuum,tunc quia quælibet ſpecies eſt in obligatione, non
vitiaretur electio propter talem errorem, ſiue ſit ex parte lega-
tarij. ſiue hæredis,vt poſſet uariari.text. eſt & ibi not. per Bartol.
qui ita declarat hanc l.in d.l.ſi is cui.j.tit.j.in prima, ſeu ij.cart.
5 †Quando autem electio non tenet,an liceat iterum eligere, di-
ſtingue plenè per Bartol.in l.ii.j.de opt.leg.inter elect.rerum &
elect.perſonarum. Non ſunt alia.

ADDITIO.

a Propoſitum. De intellectu huius §.vide eundem Pau.conſi.83.

1 *Quod commune eſt meum eſt quo ad diſpoſitionem partis meæ.*
2 *Fiſcus poteſt alienare partem ſocij, & quid quantum ad diſpoſitionem ſuper toto.*
3 *Si lego Titio ſeruos meos,cùm haberem quoſdam meos inſolidum, & quoſdam communes, quod veniant communes. & nu.4.*
4 *Verba in dubio an debeant intelligi proprie & ſimpliciter, & etiam ſecundum quid.*

1 §.Labeo ait. ¶†Quod cõe eſt, meũ eſt[a] quo ad diſpõ
a nẽ partis meæ,ad hoc allegatur, ſed q̃tũ
2 ad diſpõnẽ partis ſocij ſecus, vt l.fallo.C.de ꝯd.rerum alie.† Fal-
lit in fiſco,vt C.de ali.bon.cũ fiſco cõi.ꝑ totũ. vbi fiſcus põt alie-
nare partẽ ſocii,q̃tũ verò ad diſpõnẽ ſuꝑ toto,diſtinguit.aut res
erat ad aliud deſtinata,vel non,vt in l.Sabinus.C.cõi diui. Circa
qđ vide oĩno qđ no.Bal.C qui teſt.fac.poſ.l.j. vbi format plures
q.not.circa iſtã materiã.ecce caſum. Rõ dubitãdi erat hic:qa vi-
debat̃ legatũ nõ valere,quaſi defecta eſſet ꝯdõ qa dixit, q meus
erit cũ moriar,& ſic vr̃ ſenſiſſe,ꝙ totus ſit ſuus:ſed certe exponi
3 tur quatenus meus erit. vt j.l.proxi.¶†Sed q̃ro, hic loquitur qñ
legauit certam,& determinatã rẽ:qd ſi incertã? puta lego Titio
ſeruos meos,cũ haberet quoſdam ſuos inſolidum,& quoſdam
cões cũ alio an veniãt cões,tex.eſt ꝙ ſic j.de leg.3.l. ſi qs ſuos ſer
nos.Sed in ꝯriũ facit eo.ti.l.hoc legatũ. vbi ſi teſtator legat vxo-
ri veſtes illius cã paratas,nõ cẽſetur legaſſe niſi illas,q̃ illius tm̃
cã paratę erant,nõ illas,q̃ ad cõem vſum ipſius teſtatoris & il-
4 lius:†qa verba in dubio debent intelligi proprie & ſimpliciter,
& ſm quid.& ad hoc allegatur illa l.ſed ſerui proprie,& ſimplr
dñr illi qui ſunt ſui inſolidũ. Cões aũt dñr ſm quid.ergo illi nõ
debent venire,poſtquã ſunt aliqui inſolidũ ſerui. Et ſic verba
põt proprie ſeruari.Sol.aliud eſt.qñ lego ſeruos meos,qa ſi intẽ
do legare proprios,fortius cões pro parte quã habeo. Aliud cũ
lego veſtes paratas cã vxoris,qa non eſt eadẽ rõ, vt videar legaſ-
ſe paratas cauſa illius,& mei, cum primas non habeã ad vſum
meum. vnde nõ curaui illas legare. ſecundas non ſic de facili ꝑ-
ſumor legare voluiſſe.non ergo eſt verum ſimpliciter illud no-
tabile. ꝙ verba debeant ſimplr intelligi in illis in quibus poſ-
b ſunt operari ꝓprie & ſimplr.[b] nõ in illis in quibus ſecundũ qd
ſed debet inſpici,an ſit eadẽ ratio,uel nõ. Ad quod facit id quod
Bal.no.in d.l.j. C.qui teſt.fac.poſ.glo.allegat concor.

ADDITIONES.

a Meum eſt. Adde hic quæ habes in apoſtil.ad Bar.& Alex.& vltra adde qđ voluit Ioan.And.in c.ſi ſententia.de ſen.excõ.vbi dicit ꝙ §.terra. in cle.j. de pœnis,non habet locum in eo,qui habet terram cõem cum alio,& propter hoc Doc. Floren.dicebant non debere pati dictam pœnam, cùm illi de Medicis fecerunt furca ſuſpendere Car.& Archiepiſc.Piſanum, quia ciuitas Florentiæ non erat propria delinquens. Adde etiam alia quę ponit Soci.conſi.168.vbi ponit,an falſificãs librum rationum cõem debeat puniri, vt falſificans librum ſuum.
b Simpliciter. Adde l.hoc legatum.infrà de le.3.l.Titiæ textores. & ibi vide per Bal.& per Ang.& Mod.in l.j.in prin.infra de verb.obl.Fran.Cur.

1 *Qui legat rem quam cum alio communem habet, cenſetur legaſſe duntaxat partem ſuam.*
2 *Legans fundum quem communem habet cum alio,ſi poſt teſtamẽtum redimat partem ſocij, & tempore mortis reperiatur fundus inſolidum ſuus,quando totus debeatur legatario.vide tamen nu.8.*
3 *Contrahens ſuper re quam communem habet cum alio,an videatur contrahere,ſuper tota re,an verò ſuper parte ſua tantum.*
4 *Legans rem, videtur in dubio ſolum legare illud ius quod habet in re.*
5 *Si totus fundus erat teſtatoris, tamen ipſe tenebatur actione perſonali alicui tertio ad partem eius, quia ſibi vendiderat, ſed nondum tradiderat,tunc legando ſimpliciter illum fundum, non cenſetur ſenſiſſe de parte quam vendiderat.*
6 *Si dixit,lego totum fundum, tunc debebitur totus.*
Idem ſi dixit, lego talem fundum, cui ab illa parte cohæret talis, ab alia talis &c.
7 *Si dixit, lego dimidiam talis fundi, cum ipſe non haberet,niſi dimidiam dimidiæ,quòd non cenſeatur ſenſiſſe, niſi de dimidia dimidiæ.*
8 *Teſtator ſi habebat rem communem cum hærede, tunc eam legando ſimpliciter,cenſetur totam legaſſe, niſi dixerit meam.*

1 §.Cum fundus. ¶†Qui legat rem quam cũ alio communem habet,cenſetur le-
a gaſſe duntaxat partem ſuã.[a] h.d.Videbatur ꝯriũ ſi ſciebat ꝑtem
ſuam partem alienam.nam ſi tota eſſet aliena, & hoc ſciret,to-
ta deberetur.vt in l.cum alienam.C. de lega. Sed certe tũc non
ſubeſt ratio quare magis ſenſerit de vna parte,quàm de altera.
b Sed qñ ſcit[b] eam eſſe cõem, ius pręſumit ꝙ ſolũ ſenſerit de par
te ſua,& ꝙ voluerit hr̃dem ſuum grauare in redimendo partẽ
ſocij.Idem ſi credebat totam eſſe ſuam,quia veriſimile eſt,ꝙ ſi
ſciuiſſet eam cõem,ſolum partem ſuã legare voluiſſet,quia nõ
grauaretur hæres in redimendo. Vnde ſi eſt cõis, & deberetur
tota, grauaretur hæres præter intentũ defuncti. ideo reſtringit
legatum ad ſuã tm̃ partẽ. Sed ſi credebat totã alienã, certe tũc
legat ipſam tanq̃ alienã,& intendit hr̃dẽ grauaſſe in redimẽdo
totã rẽ,& iõ tota debebitur, quia nihil ſequitur præter mentẽ
defuncti.Quia ſi voluit grauare in redimẽdo totã, fortius in re
dimendo partem & ita colligitur ex his quæ no. per Bar. poſt
2 Dy.j.eo.l.ſeruũ filij.§.j.vbi oĩno vide.¶†In tex ibi, [ſed meum
nominauerit.] Idem ſeruum dixit meum,ſed ſimpliciter dixit,
c lego Titio talem fundum,qui tamẽ erat communis.[c] gl.eſt ord.
in l.Iul.j.de leg.3.& ita tenuit hic Dy.& refert Cy.in l.cum alie
nam. C. de lega. vt ſp fictione iuris intelligatur voluiſſe legare
duntaxat pro portione quam habebat, licèt in contrarium vi-
deatur facere gl.quæ eſt hic,quæ ponderat hoc verbum.Sed gl.
non habuit reſpectũ ad caſum,qui ponitur in tex. quo quærit.
quantum vr̃ legaſſe.ſed habuit reſpectũ ad quæſtionẽ quam ip
ſe format,videlicet,ſi poſt teſtm̃ redimat partem ſocij.& ſic tꝑe
mortis reperiatur fundus inſolidum ſuus,an tũc debebitur to
tus.tunc enim bene eſt diſtinguendum, an dixit lego fundum
meum, & tunc non debebitur, quia iſtud pronomen meum,
ſignificat tempus præſens.& eſt ſecundus,lego partẽ quæ nõ ẽ
mea per interpretationẽ iuris, ideo non extenditur ad partem
quæ poſtea efficitur ſua,vt l.ſi ita.j.de aur.& arg.leg. Secus ſi di-
xit ſimpliciter talem fundũ non apponẽdo meũ,quia tunc ceſ-
ſat ratio prædicta. non. n. includitur hic tempus præſens, ideo
intelli-

ADDITIONES.

a Partẽ ſuã. Tenuit Anc.cõſ.ſuo.437.per hunc tex.ꝙ ſi executor diſtribuẽdo in pauperes domũ ſibi cõem cum teſtatore aſſignat vni illã domum ꝙ tantum cenſetur aſſignare partem teſtatoris.
b Sed quando ſcit. Quando eſt facta alienatio rei cõis pro quo, & quando per te cenſeatur facta, vide per eundem Pau.de Ca.in conſi.ſuo.416.in antiquis, incip.quod dicti reditus damnorum. Fran.Cur.
c Communis. Adde quòd licèt id quod eſt cõe, dicatur meũ, tamen hoc debet intelligi quando ſumus in materia fauorabili, & nõ in odioſa.ita Gemi.in c.cum in illis.§.fi.de præben.lib.6.alleg. Io. Cal.in tit.de præben. conſ.22. vbi reſeruatio beneficiorum facta per Papã exceptis beneficiis ſpectantibus ad collationem epiſcopi, intelligitur etiam de ſpectantibus ad epiſcopum & capitulũ.Facit quod dicit Bal.in l.j.C.qui teſta.fa.poſſ. & per Bar.in l.illud.ſupra de ritu nup.de domo communi. Fran.Cur.

intelligitur ꝙ non eſt meus,vel erit in futurum,quia verba ſim
pliciter prolata,etiam futura comprehēdunt. vt l. ſi ſeruitus.de
ſer.vrb.prædio. Item iſte §. loquitur in vltima voluntate, quid
in contractibus? Rñdeo. aut in lucratiuo, vt in donatione, &
idē vr̄ quod hic, quia legatarius non remanet deceptus in ali-
quo ſi habeat partem,& nō totū,vtroq;.n.caſu aliquid lucratur
3 vt in ſi.no.j̃.eo.l. ſi quis à filio. §.ſi quis plures. in fi.glo. † Si ve-
rò in ɔ̃ctu oneroſo,vt in venditione & locatione,non debet in
ſpici ſcientia vel ignorantia vendentis, vel locantis, ſed emen-
tis,vel conducētis, vt ſi ſciebat rem cōem,imputet ſibi,quia il-
le non cenſetur niſi partē ſuā vendidiſſe. Si aūt ignorabat & cre
debat totam eſſe vendentis,tota cenſetur vendita, vt vēditor ad
totam teneatur, & imputet ſibi quare non certificauit empto-
rē. Et hoc patet ex his ꝗ no.per Cy.in l.j. C. ſi pig. da. ſit.& per
Bal.in l.j.C.qui teſt.fa.poſ. Et ſatis probatur iſtud membrū in l.
4 ſi quis domū.§.j.s̄.loc.¶† Item quod dr̄ in eo qui habeat partē
proprietatis, idem ſi habeat aliquod ius in re, quod ſit dñium
vel pars dñij, vt ſi habebat vtile dominium, & alius directum,
nam ſimpliciter legando,cenſetur legaſſe dñiū vtile,quod habe
bat duntaxat,vt in l.ſi domus.j̃.eo. Et ſi habebat vſumfru.qui ē
pars dñij, cenſetur illum tm̄ legaſſe, licèt legatum ex hoc red-
datur inutile,quia morte ipſius finitur, nec propterea tenebit̄
hr̄s illum redimere à proprietario,vt C.de leg.l. cum qō. & ibi
no.& j̃.eo.l.quod in rerum.§.j.& l. Stichū.de vſufr.leg.vbi om
nino vide per Bar. ſed ſi erat aliud ius, quod nec erat dñiū, nec
pars eius, vt ſeruitus prædialis,vel pignorat.non cenſetur teſta-
tor legādo rē ſimpl̄r, reſtrinxiſſe ſe duntaxat ad illud ius: quia
licèt cadat in eo,non ſic caderet in legatario, quia non haberet
prædium vicinum cui ſeruitus illa poſſit deberi, vt in l.j.cōia p̄-
di. Vel debitum principale non erat in eius perſona, nec lega-
tū, rōne cuius poſſet illud ius pignoris in ipſum tranſire, quia
ſic eſſet hypotheca ſine principali, quod rr̄ eſſe non debet. Et
prædicta, qn̄ proprietas eſt cuiuſdam tertij. Quid aūt ſi erat le-
gatarij, & teſtator habebat illa iura ſeruitutis, vel pignoris,&
ſimpl̄r legauit illi fundum illū, an teneat legatum rōne illorū
iurium, vt ſic cenſeantur remiſſa? dic vt plene hr̄. in l. Meuius.
§.fundo.in tit.j. qui eſt difficilis valde. ¶ In gl. ibi. (ſed cur pars
alterius.) Iſta q. pōt dupliciter intelligi. Primo vt referatur ad
id quod dr̄ in tex.& ſic ꝙ loquitur qn̄ pars ſocij non fuit redem
pta.quo caſu dicit̄ in tex.ꝙ nō debet̄ niſi pars teſtatoris. ¶ Vnde
quærit glo.quare non debetur ēt pars ſocij, vt ſic hr̄s cogat̄ illā
redimere. Et gl.rñdet,ꝙ ideo,quia dixit meum: ſed ſi non dixiſ-
ſet, ēt illa deberet̄. & ſi ita ſenſit gl. male locuta eſt: quia immo
etiam ſi non dediſſet, vt dixi ſuper tex.& no.gl.in l. Iul.de leg.3.
Et ad ɔ̃rium gl.rñdet, vt dixi s̄. Secundo modo pōt intelligi vt
referat̄ ad id quod dixit gl. in præſen. ſi teſtator redemit partē ſo
cij,ꝙ ēt tunc illa pars non debebit̄ tunc quærit glo.quare nō,&
ſi ſentit iſto modo,bene locuta eſt.nam ideo, quia dixit ſuum,
5 quod ſi non dixiſſet,deberetur,per rōnem quàm s̄. dixi ¶† Sed
quæro,quid ſi totus fundus erat teſtatoris, tm̄ ipſe tenebatur a-
ctione perſonali cuidam tertio ad partem eius, quam ſibi ven-
diderat? rñdeo ꝙ ēt nunc legando ſimpl̄r illum fundū,nō cen-
ſetur ſenſiſſe de parte quam vendiderat, licèt adhuc ſit ſua, qa
non cenſet̄ eſſe, poſtꝗ actione perſonali tenebat̄ alteri tradere,
ſed ſolum de illa quam non vendiderat. caſus eſt in l. qui con-
6 cubinam.§ qui fundum.j̃.de leg.3.¶† Item quid ſi dixit lego to
tum fundum? rñdeo tunc debebitur totus.vt eo.tit.l Iul. Idem
ſi non dixit totum, tamen ipſum totum confinauit,dicendo,le
go talem fundum,cui ab illa parte cohæret talis, ab altera talis.
7 vt not.Bal.in l.j. s̄. alle. ¶† Sed quid ſi dixit lego dimidiam talis
fundi,cum ipſe non haberet niſi vnam dimidiam, an cenſelur
ſenſiſſe de tota illa dimidia,an de dimidia dimidiæ? Bart. tenet
iſtam partem ad quod omnino vide quod ipſe no.j̃.de dam.in-
8 fect.l. ſi plures. ¶† Quæro quid ſi teſtator habebat rē cōem cū
hærede,nam hic loquitur qn̄ cum extraneo? Rñdeo, tunc de-
betur tota, vt in l.cum filius.§.dn̄s.j̃.tit.j.niſi dixerit meam. ¶ Itē
quæro circa glo. quid ſi redemit partem ex quadam neceſſita-
te,quia fuit ſibi adiudicata iudicio diuiſorio? dicit Iac.de Are.
tūc totā deberi legatario,ſiue dixerit meam, ſiue nō, vt in l.Iul.
§.Celſus.s̄.de act.empt. Sed ibi loquitur in contractu oneroſo,
in quo eſt alia ratio: vnde verius videtur,ꝙ etiam tunc adhibea-
tur diſtinctio glo. Tene menti.

ex parte matris, & minor habeat vnum tantum ex parte patris, debet ille adhiberi cum vno alio ex parte matris.

LEX VI.

1 STichum qui. ¶† Relatiuū quis, vel qui[a]
a iūctū verbo futuri tēporis
facit conditionem, ſed iunctum verbo præſentis tem-
poris,facit demonſtrationem. Item conditio quæ ve-
nit implenda in re de qua fit diſpoſitio, reſoluitur in quatenus.
h.d.& ſemper allegatur.& continet tria dicta. primum quando
iungitur verbo futuri temporis, ſm̄ qn̄ verbo præſentis, tertiū
circa primum dictum declarat vnum dubiū. effectus primi di-
cti eſt,quia licèt tempore teſtamenti ſeruus eſſet teſtatoris, ſi ta-
men poſtea alienauit,vel ex cauſa voluntaria, vel etiam neceſ-
ſaria,non curo, & ſi tempore mortis non reperitur ſuus, lega-
tum non debebitur,quia defecit conditio ſub qua fuit factum.
¶ In ſecundo caſu ſi alienauit ex cā neceſſaria, bene debebitur,
quia defectus demonſtrationis non vitiat legatum, cum con-
ſtet de corpore.vt l. demonſtratio de cond.& dem. Sed ſi alie-
naſſet ex cauſa voluntaria,non deberetur,quia cenſeretur teſta
b tor legatum reuocaſſe.[b] vt l.fideicommiſſa.§. ſi rem. de lega.3.
2 & no glo.in l. Imper.eo.tit. ¶† In gl.j.ibi:(ſed certè.) Dic clarius
ad iſtud contrarium,quòd relatiuum quis,vel qui, reddit con-
ditionale ſuum añs, & non aliud. ſi ergo antecedens eſt tale qd
in quo conſiſtit ſubſtantia inſtōnis, tota diſpoſitio cōditionalis
redditur, & defectus talis conditionis facit deficere ſubſtantiā
inſti. & iſte eſt caſus hic, nam in re legata conſiſtebat ſubſtan-
tia legati. & per iſta verba apparet,ꝙ Stichus non fuit legatus,
3 niſi ſub iſta conditione,ſi erit teſtatoris cum morietur. ¶† Inter
dum añs eſt tale in quo ſubſtantia diſpoſitionis non conſiſtit,
ſed accidens,& tunc facit deficere illud accidens, non autē ſub-
ſtantiam. ita loquitur illud contrarium, quia inſt. hæredis pōt
fieri ſine partibus,& cum partibus. Si ergo dixi, inſtituo talem
& talē ex partib. quas aſcripſero,ſi poſtea nō aſcribo, deficit di-
ſtributio partiū,nō inſtitutio,ſed eſt perinde, ac ſi ſine illis ver-
bis fuiſſent ſimpliciter inſtituti. ¶ In fi.gl. ibi,(ſed ibi apparet ra-
tio diuerſitatis.) quia ius patronatus qd̄ remanet teſtatori poſt
manumiſſionem, ſubrogatur loco dominij, ideo non cenſetur
ſeruum alienaſſe ſed cenſetur eſſe adhuc ſuus, ideo illa conclu-
ſio, ſi meus erit, non cenſetur defecta. ¶ Sed oppo. nunc extra
glo.ɔ̃.primum dictum l de l.fi.C.de poſth.hære inſti.vbi ſi teſta
tor inſtituat poſthumum qui ſibi naſcetur poſt mortem, licèt
naſcatur in vita,non deficit inſtitō: & ſic relatiuum illud condi
tionem non faciat. Solu.& tene menti, iſte text. debet intelligi,
qn̄ teſtator ſciebat, vel credebat illud quod adijciebatur per re-
latiuum, quis, vel qui, ſe poſſe habere ad eſſe, vel non eſſe. & ſic
voluit facere conditionem. Sed ſi credebat ſe habere ad eſſe tm̄
quia in infirmitate de qua credebat mori dixit illa verba, & ſic
putabat illum naſciturum poſt eius mortem, non intendebat
facere conditionem, ſed cauſam. Et exponitur qui mihi naſce-
tur poſt mortem. i quia inſpecta mea opi. Ideo ſi reconuale-
ſcet,& naſcatur in vita, non deficit inſtō, quia defectus cāæ nō
finalis,non facit eam deficere, nec fuit inductus ad ipſum inſti-
tuendum pp hanc cām, quia deberet naſci poſt mortem, ſed
4 quia filius. ideo cā non erit finalis. ¶† Item adhuc oppo. de l.ſi
Titius mihi.§ cum ita.in fi.j̃.tit.j.Solu. hic loquitur in relatiuo
quis, vel qui quod eſt relatiuū ſubſtantiæ.vt no.C.de ſent. quæ
pro eo.l.pe.ibi loquitur in relatiuo accidentis, quantitatis, vel
qualitatis, quod iunctum futuro tpi ɔdōnem nō facit, vt eſt ibi
caſus no.& l.Clemens patronus.in fi. de hæredi. inſt. ¶ Contra
ſecundum dictum oppo.de l.nuper.de leg.3. Sol. hic loquitur
qn̄ adiicitur certo & determinato corpori.& tunc facit demon
ſtrationem, ſi iungitur verbo p̄ntis temporis. Si autem adiicia-
tur incerto corpori, tunc facit conditionem, vt ibi, quod expo-
ne, ideſt taxationem & limitationem. vt ſi dico, lego omnia vi-
na quæ mea ſunt, vel omnes veſtes quę meę ſunt: nam non te-
net legatū niſi in illis quæ meę ſunt, in alijs verò ſecus, quia in
eis deficit demonſtratio. Sed ſi adijcitur certo corpori, licèt de-
monſtratio deficiat, non redditur legatum nullum. ſed ɔ̃. quòd
etiam tunc reddatur nullum, quia ſi dico relinquo 10. quæ mi
hi Titius debet hic adijcitur terminus determinatus rei,& tm̄ ſi
Titius non debet, lagatum non valet. vt l. ſi ſic.§.j.cum ibi no.j̃.
eo. Sol. ibi, falſa demonſtratio facit deficere ſubſtantiam rei le-
gatę. Nam videor tuc potius legaſſe actionem ꝗ quantitatem.
Si ergo ille non debet, deficit actio, & ſic res legata, in qua de
ficit ſubſtātia, legati ſecus quando non facit ſubſtantiam defi-
5 cere. ¶† Vltimò inducitur iſte tex. in fi. ad duas q. primo ꝙ illa
clauſula, ſi non valet iure teſtamenti, debet intelligi quatenus
non valet.& eſt glo. in l.controuerſia. s̄. de tranſa. Item ſi ſtatu-
c tum[c] dicat ꝙ minor non poſſit contrahere ſine præſentia, &
volun-

1 *Relatiuum quis vel qui quando faciat conditionem, vel demonſtrationem*
2 *Relatiuum quis vel qui, iunctum futuro tempori, reddit conditionale ſuū antecedens, & non aliud, & vide.nu.3.*
3 *Si tunc antecedens eſt tale in quo cōſiſtit ſubſtantia inſtitutionis, tota diſpoſitio conditionalis redditur, & defectus talis conditionis facit deficere ſubſtantiam inſtitutionis.*
4 *Si antecedens eſt tale in quo ſubſtantia diſpoſitionis non conſiſtit, ſed accidens, tunc facit deficere illud accidens, non autem ſubſtantiam.*
5 *Relatiuum accidentis quantitatis, vel qualitatis, iunctum futuro tempori, non facit conditionem.*
6 *Clauſula, ſi non valet iure teſt. debet intelligi quatenus non valet.*
7 *Statutum quòd minor non poſſit contrahere ſine præſentia & voluntate duorum conſanguineorum ex parte patris, & ſi eos non habet, duorū*

ADDITIONES.

a Quis, vel qui. Vide.per Oldr.cōſ.126, per Bal.cō.145.2. lib. & per Sig.de medi.in conſ.x, in cō.70 cōſ.107.& cō.229.& per d.Alex de Imo.cōſ.46. co.3.in 2.vol.Fel.in c.ſuper literis.col.3.de reſcrip. Fran Cur.
b Reuocaſſe. Adde vt per Ludo.Ro.conſi.228.
c Statutū. Adde vt per And.cōſ.170.& ēt Pau.de Ca.in ſuo cō.26. Frā. Cur.

voluntate duorum conſanguineorum ex parte patris, & ſi eos
non habet, duorum ex parte matris, & minor habeat vnum
tantum ex parte patris, an illo omiſſo debeant duo adhiberi ex
parte matris? videbatur ꝙ ſic, quia ſi non habet ambos, cenſen
tur verificari verba ſtatuti. Et ſi eos non habet &c. vt veniatur
ad alios. ¶In contrarium facit iſte tex. vt intelligatur .i. quate-
nus non habet: & ſic adhibebitur ille vnus cũ alio ex parte ma-
tris. de quo vide hic per Bar. ſcias ẽt ꝙ hic vna glo. tenet ꝙ iſta
conditio quæ inducitur per relatiuum, dicatur tacita, de quo
videtur eſſe tex. in l. j. circa fin. de cond. & dem. tamen non ex ta
cita diſpoſitione legali, ſed ex tacita voluntate defuncti, qui nõ
fuit vſus verbis directò facientibus conditionem, vt eſt dictio,
ſi, ſed per indirectum vt ſicut cum vtitur dictione, cũ, quæ prin
cipaliter facit tempus ſecundariò conditionem, vt infra qñ di.
le. ce l. Titio. & iſta conditio reddit adeo legatum conditiona
le, ꝙ impedit diem eius cedere. & ſic legatarius interim dece-
dens non tranſmitteret. vt l. quod purè. j. qñ di. le. ce. & expreſ-
sè tenet Bar. in l. ſi poſt mortem. in fi. j. eo. ſecus in tacita lega-
li, quæ dr̃ extrinſeca, non proueniens ex teſtõ. vt dixi ſ. eo. l. 3.

1 *Ademptio à quo fieri poſſit.*
2 *Hæreditatem ſeruo delatam an ſolus dominus poſſit repudiare.*
3 *Cum hodie filio quæratur proprietas, & patri vſusfructus, poteſt pater il lum vſumfructum repudiare in ſui præiudicium non proprietatem in præiudicium filij, & ſua repudiatio proderit filio.*
4 *Legatũ monacho delatũ, an ſolus Abbas poſſit repudiare, vel acceptare*

LEX VII.

1 LEgatum. ¶†In glo. ibi, (non tamen dño adi
mi põt.) quia ademptio nõ debet
fieri niſi ab eo cui relictũ eſt. ſed ſi relinquit ſeruo,
nõ proprerea vr̃ relictum domino, licèt ſibi mediãte
perſona ſerui acquiratur, quod eſt ex diſpoſitione legali, non
ex voluntate defuncti. vt l. qui liberis. §. hæc verba. de vulga. &
pupil. bñ tñ põt grauari dñs in relictis ſeruo, quia licèt nõ habe-
at expreſſam voluntatẽ teſtatoris, quæ requiritur ad hoc vt ali-
cui poſſit adimi, habet tñ tacitam, quæ ſufficit vt poſſit graua-
ri vt j. eo l. cum filio. cum ſimili. & ſibi acquiritur recta via me-
diante perſona ſerui, licèt reuocabiliter antequam acceptet. Et
hoc ſufficit vt poſſit repudiare vt hic: nam repudiare eſt abdi-
care à ſe ius acquiſitum, ſed non perfectum, non ergo pertinet
ad ſeruum, cui nõ acquiritur, ſed ad dominum, cui acquiritur,
licèt mediante perſona ſerui. & hæc eſt rõ huius l. ¶In fi. glo.
ibi, (plus iuris habet filius.) Iſta gloſſ. ſentit duo: nam ille §.
fi. loquitur in hæreditate, hic in legatis, & in hoc glo. non vide-
tur facere vim. Item ille loquitur in filio & patre, hic in ſeruo,
& in dño, & in hoc glo. non videtur facere vim. ſentit ergo gl.
2 †Primo, ꝙ ille §. qui loquitur in filia & patre, non haberet lo-
cum in ſeruo & domino, & ſic ꝙ hæreditatẽ ſeruo delatã ſolus
dominus poſſet repudiare, licèt delatam filio pater repudiare
non poſſit. Bar. ibi hoc reprobat, quia in nullo iure hoc cauet,
& in cõtrariũ eſt ſecũda, quia dominus non poſſet eam adire,
immo requiritur aditio ſerui. vt C. de hære. inſti. l. cum propo
nas. ergo nec repudiare. vt l. is pot. de acq. hær. licèt ſecus in bo-
no. poſ. quam repudiare põt. vt l. j. §. per ſeruum. de ſucceſ. edi.
3 & quæ ſit ratio dic, vt in d. §. fin. per Bar. ¶†Secundo ſentit glo.
ꝙ iſta l. quæ loquitur in ſeruo & dño non haberet locũ in pa-
tre & filio, ſed hoc eſt falſum ipſo iure cùm ſit eadem rõ, quia
legatum factum filio quærebatur patri ipſo iure: ſicut hic dño,
ergo ſolus pater poterit repudiare. ¶Item hodie iure codicis,
cùm filio quæratur proprietas & patri vſusfru. põt pater illum
vſumfru. repudiare in ſui præiudicium, non proprietatem in
præiudicium filij, & ſua repudiatio proderit filio. vt l. cum non
4 ſolum. C. de bo. quæ lib. ¶†Et quod hic dicitur in ſeruo & dño,
procederet in monacho & Abbate. tñ Abbas non ſolum lega
tum poteſt repudiare & acceptare, ſed etiam hæreditatem de-
latam monacho, quod non eſt in domino, vt not. in c. præſen-
tia. de proba. non tñ vr̃ ꝙ poſſit repudiare ſine conſenſu capitu
li, vel conuentus, ſicut nec alias alienationem facere per l. ma-
gis puto. §. fundum autem ſ. de re. eo. licèt Fed. de Senis videatr̃
a conſuluiſſe contrarium [a] per l. qui autem. in prin. quæ in frau.
cre. quæ nihil facit, quia loquitur in creditoribus qui non ha-
bebant ius in rebus alienatis. vnde non poſſunt reuocare repu-
diationem lucri nondum quęſiti, tanquam factam in eorum
fraudem, ſed alienationes rei perfectè quęſitę ſic. Nos loqui-
mur in eo qui habebat ius, vt eſt conuentus, ſicut & Abbas in
legato facto monacho. qa quęritur toti monaſterio, quod cõ-
ſiſtit in Abbate & conuentu & hoc probat optimè ille §. ſi fun
dum. contra quem videtur ipſe conſuluiſſe, licèt ipſum alleget
de quo miror, cùm fuerit excellentiſſimus vir.

ADDITIO.

a Contrarium. Adde quod op. Fed. ſeq. Ludo. Rom. conſ. 184. vbi refert
ꝙ Io. de Ana. etiam ita conſuluit. & ibi dicit etiam ꝙ Bal. fuit ſibiipſi con-
trarius, & opi. Fede. ſequitur Car. conſ. 88.

---

1 *Si teſtator rem legatam diminuit, vel auget, cenſetur diminutum, & auctum legatum.*
2 *Si teſtator alienauit ex neceſſitate rei familiaris, nõ cẽſetur in illa parte legatum reuocaſſe.*
3 *Contrariorum eadem debet eſſe ratio.*
Quod operatur propoſitum in propoſito, operatur oppoſitum in oppo-
4 *ſito. Idem iuris eſt de augmento, quod eſt de ipſo principali.*
5 *Si alicui conceſſa eſt immunitas à collectis, & poſt conceſſionem inducatur noua collecta propter guerram ſuperuenientem, an teneatur ad illam ſoluendam.*
Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.

LEX VIII.

1 SI ex toto. †Si teſtator rẽ legatã diminuit, vel
auget, cenſetur diminutũ, vel auctũ
legatum. h. d. Concor. j. eo. l. quod in rer. §. ſi qs poſt.
2 ¶†In tex. ibi, (alienaſſet.) ſi voluntariè. ſecus ſi ex ne
ceſſitate rei famil. quia non cenſeretur in illa parte legatum re-
uocaſſe. & ſi adhuc totus fundus deberetur, vt j. de leg. 3. l. fidei-
commiſſa. §. ſi rem. & ita intellige hic glo. j. ¶In tex. ibi, (quia
3 ẽt ſi adieciſſet. ¶†No. ꝙ eadem dr̃ rõ contrariorũ: qa ſi vnũ de
contrarijs operatur vnũ, aliud ꝯrium debet operari aliud ꝯriũ
& quod operatur propoſitũ in propoſito, operat̃ oppoſitũ in
4 oppoſito. vt j. de leg. 3. l. fi. & ſ. de vul. & pup. l. & ſi ꝯ. ¶†No. ẽt
quod idem iuris eſt de augmento, quod eſt de ipſo principali.
concor. l. inter ſocerum. §. cum inter. de pac. do. & l. ẽt. C. de iu-
re dotium. Et inducitur in argumentum per Dy. ad q. quotidia
nam. Si alicui conceſſa eſt immunitas à collectis, & poſt con-
a ceſſionem inducat̃ collecta noua [a] pp guerrã ſupuenientẽ. vtrũ
teneatur ad illam ſoluendam. & eſt ar. hic ꝙ non, quia cum ha-
beat immunitatem de principalibus collectis quę tũc vigebãt,
cenſetur habere ẽt de iſta, quę venit per modum augmẽti ad
primas. Et per hoc, quia conceſſio vr̃ extendi ad futuras colle-
ctas cùm fuerit ſimpliciter facta. vt in l. ſi ſeruitus. ſ. de ſer. vrb.
prę. & quod no. idẽ Dy. & Bar. in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. in
fi. j. eo. ¶In ꝯrium: quia non cenſetur cogitatũ de his, ſed ſolũ
de illis quę tunc vigebãt: niſi fortè iam tunc erat incępta guer-
ra tempore conceſſionis, & ſic ſuberat cã cogitandi, & ad hoc
l. qui cum tutor. ſ. de trãſac & l. in lege. & l. Rutilia Polla. ſ. de ꝯ-
5 trahẽ. emp. †Item quę de nouo emergũt, nouo indigẽt auxilio
vt ſ. de inter. act. l. de ętate. §. ex cã. Iſtam partem tenet hic Dy.
per l. j. C. ne li. in emptione ſpecierum. lib. 10. ſeu 11. Alii tenẽt
contrariam partẽ quę mihi plus placet, quia ꝯcedens potuit de
hoc caſu cogitare, ſaltem in genere, licèt non in ſpecie, vnde ſi
bi imputet ꝙ ſimpliciter cõceſſit, argu. C. de tranſ. l. ſub prętex-
tu. la 2. cum ibi no per Doc. & per Cy. in l. nõ modus. C. de ſer-
ui. & aqua. Et quia debet fieri larga interpretatio cõtra cõcedẽ
tem in beneficijs, ſicut põt dici conceſſio, vt l. beneficiũ. de cõ-
ſti. prin. & quod no. Inn. in c. cum dilectus. de dona. Bald. aũt vr̃
diſtinguere, aut imponuntur per modum augmenti, & proce
dit iſta pars: aut tanq̃ nouę collectę, & procedit opp. Dyn. Sed
parum eſt probabilis hęc diſtinctio, quia rõ põt hic apparere,
& quia eſſet in poteſtate imponentis grauare illum, cui facta ẽ
conceſſio, quod eſſe non debet. arg. ſ. de ar. l. ne in poteſtate. &
de iudic. l. 2. § ſed ſi agant. Vltimò oppo. ꝯ. hunc ver. de no. per
gl. & Doc. ſ. e. l. ſerui electione. §. fi. Sol. poſſet dici ꝙ hic intelli-
gatur ſm̃ ea quę ibi no. quia legauit fundum ſimpliciter, nõ di-
cendo meum. & tunc debebitur legatario augmẽtum, ſecus ſi
dixiſſet meum per illam glo. hoc tñ nõ placet, quia hic ſimpli-
citer loquitur, ideo dic ſm̃ Iac. de Are. quòd hic legauit totum
fundũ, quo caſu ẽt ſi dicit meũ, debebit̃ augmentũ poſtea ſup-
ueniens, quia nõ cenſetur illud verbũ appoſitũ cã limitãdi lega
tũ, ſed potius cã demõſtrandi, quia non ſuberat cã quare debe-
ret in legato plus venire q̃ iſtud quod erat ſuum, & totum erat
ſuum. Sed ibi loquitur qñ legauit fundũ in quo habebat ſolũ
partem quã habebat, ſi ergo tunc dixit meũ, illud verbũ cenſet̃
appoſitum cã limitandi legatum ad ſuam tm̃ partẽ, quia ſube-
rat cã pp quã videretur prima facie totus fundus legatus, qa to-
tus erat vnus fundus, ſi erat cõis pro indiuiſo. vnde dicẽdo lego
talem fundũ, videbatur totũ legaſſe. Si ergo addidit meũ, per-
inde eſt ac ſi dixiſſet lego partem duntaxat meam, iõ licèt redi-
mat alteram partem, non debetur: quia legatũ limitatũ nõ re-
cipit augmentũ, ar. in l. in agris limitatis. de acqui. re. do. Sed le-
gatũ de quo hic, non erat limitatũ per rõnem de qua ſ. dixi iõ
recepit augmentum. Glo remanent expeditę per prędicta.

ADDITIO.

a Collecta noua. Adde Bal. conſi. 124. 5. li. Lu. Ro. conſ. 436. & per Ale. de
Imo. in conſi. 30. col. 3. ver. nec ẽt obſt. in 5. vol. & de hoc vide ẽt per Ale.
in conſi. 93. col. 3. verſ. nunc attingo, & in conſi. 213. co. 6. ver. Ad idẽ in
2. vol. Adde tñ ꝙ ſi eſt conceſſa immunitas alicui à collectis. ſi talis patia-
tur ſe deſcribi in libro ſoluentium collectas ꝙ ſibi præiudicat, ſi non ap-
pellauit. ita notabiliter Ang. in l. i. §. ſi qs tutor. infra qñ app. ſit. Et dicit d.
Alex. de Imo. in conſ. 101. col. pen. ver. 3. principaliter in j. vol. & in pro-
poſito vide q̃ ponit ipſe Alex. in cõſi. 193. ſ. alleg. & ẽt Fel. in c. cãm col. x.
ver. tertiã cõclu. de reſcri. & in c. accedẽs. col. 3. & 7. de præſcr. Frã. Cur.

---

1 *Alternatiua poſita inter perſonas grauatas ſtat proprie, & tribuit actionem cuilibet inſolidum.*
2 *Per dictionem alternatiuam poſitam inter obligatos, conſtituuntur plures rei debendi: ſed copulatiua tribuit actum cuilibet pro parte,*

In

3 *In teſtamentis poſſunt etiam conſtitui duo rei debendi, & eodem modo duo rei credendi.*
Licèt plures rei debendi ſint obligati diuerſis obligationibus, tamẽ vno ſoluente liberatur alter. & nu. 1.
4 *Si vnus ex hæredibus ſoluat totam quantitatem, vt hic, an poterit petere à cohærede partem actione neg. geſt.*
5 *Si vnus ex duobus reis credendi tantum egit, & exegit totã, an teneatur communicare partem alteri.*

1 **§. Si ita ſcriptum.** †Alternatiua poſita inter per-
ſonas grauatas ſtat propriè, &
tribuit actionẽ cuilibet inſolidum. Itẽ vno ex reis debendi ſol-
uente in totum, vel pro parte, liberatur alter in totũ, vel ab il-
la parte. Itẽ pars illa non ſoluta pōt ab illo eodẽ qui primã par-
tẽ ſoluit, vel ẽt ab altero peti, prout elegerit creditor, ſicut po-
terat ipſum totũ, h. d. notabiľr. Et in hoc vltimo conſiſtit diffi-
cultas huius §. qa immo videbatur ꝙ altera pars nõ ſoluta, nõ
poſſet peti ab illo eodem qui ſoluit primã partẽ, ſed ſolũ ab al-
tero qui nihil ſoluerat, quaſi recipiẽdo partem ab illo cẽſeatur
ſibi pactũ de non petendo amplius ab eo, vt in l. ſi creditores,
C. de pac. & ꝙ cenſeatur actio diuiſa, vt C. de fideiuſ. l. liberũ. de
quib. ll. gl. hic magna ſimilis opp. & ſoluit multis modis. dic, vt
2 dicam ſuper ea. ¶†Venio ad caſum. No. j. ꝙ ꝑ dictionem alter-
natiuam poſitam inter obligatos cóſtituuntur plures rei debẽ-
di. cõco. C. de cõſt. pecu. auth. ſi qñ. & plenè ꝑ Bar. in l. j. ĵ. de duo.
re. in q. illa quaľr cõſtituãtur plures rei debendi, vbi tex. iſte alle
gatur, ſed per copulatiuã nõ, qa tribuit actũ cuilibet pro parte,
vt in l. reos. §. cum tabulis. eo. tit. & in l. pe. quã allegat gl. j. niſi
fuerit dictũ expreſsè cõtrariũ, ꝙ qlibet teneatur inſolidũ. vt in
l. eadẽ. eo. tit. ſed qñ ponitur alternatiua nõ expedit ꝙ dicať, ſed
ꝯ, ꝙ ẽt alternatiua reſoluať in cõiunctã. vt C. de verb. ſig. l. pen.
Sol. vt hic in gl. quæ inci. ergo. in fi. qa ibi qñ poniť inter hono-
ratos, i. illos qb. relinquiť vel inter credi. qb. acqriť obľo. hic qñ
inter grauatos vel inter eos q obligãť. Itẽ no. ꝙ ẽt in teſtamẽtis
pñt cõſtitui duo rei debẽdi, & eodem mõ duo rei credendi, vt ĵ.
3 tit. j. l. ſi Titio aut Seio. in i. char. ¶†Itẽ no. ꝙ licèt plures rei de-
bẽdi ſint obligati diuerſis oblonib. tñ vno ſoluẽte liberať alter.
quia vnicũ tm̃ cenſetur debitũ, & vnica eſt actio. ¶In gl. q̄ inc,
ergo. ibi, [de pac. l. ſi creditores. & de fideiuſ. l. liberorum.] Iſta
duo cõtraria debent diuidi, licèt gl. cumulet: nã aliud dicit l. li-
berorũ. aliud l. ſi creditores. dic ergo ad l. liberorũ, ꝙ ibi loquiť
qñ creditor cõuenit ambos reos debendi, quẽlibet tñ pro parte
quo cenſetur actionẽ diuiſiſſe. & ſi contingat eos cõdemnari,
& alterũ ipſorũ non eſſe ſoluẽdo, & ſic non poſſit ꝯ eũ fieri exe
cutio, non poterit ad alterũ redire pro illa parte. hic aũt loqui
tur qñ conuenit vnũ tm̃ pro parte, vnde no eſt tractandũ de di-
uiſione actionis, ſed ſolũ de pacto, an videať ſibi feciſſe pactũ,
de non petendo alterã partẽ. & iſte tex. probat ꝙ nõ. Sed l. ſi cre
ditores. C. de pac. probat contrariũ. glo. hic laborat in ſoluẽdo.
& Bar. tenet illã ſolutionẽ, ꝙ hic loquať in legatis eorũ fauore,
ibi in ꝯctib. licèt gl. ipſam reprehendat & meritò. dic ergo ſm
Bal. & Ang. ꝙ ibi in petẽdo partẽ appoſuit alia ver. ex quib. re-
ſultat pactũ, quia in libello dixit, peto à te quinque pro parte,
quæ tangit te de iſto debito. vel ſi unus eorũ ſponte ſoluit par-
tẽ, & dixit ſoluo pro parte mea, hic verò non fuerunt appoſi-
ta hæc verba, ideo non reſultat tacitum pactum de non conue-
4 niendo illũ in plus. *hæc eſt ipſa veritas.* ¶†*Vltimò quæro*, qd
ſi vnus ex hære. iſtis ſoluit totã quantitatẽ, an poterit petere à
cohærede partẽ act. neg. geſt. quia ipſum liberauit? vř ꝙ ſic. vt l.
ſoluendo. de neg. geſt. Sed illa loquiť qñ ſoluens liberat alium,
& non ſe, qa ipſe, nõ erat obligatus. hic aũt liberat ſe principa-
liter, & ſic geſſit negotiũ ſuũ, licèt in ꝯñam ẽt alienũ. Bř dic ꝙ
nõ repetit, cum ſint duo rei ex cã lucratiua, ſecus ſi eſſent ex cã
oneroſa. puta ꝑ pecunia, quã mutuo receperũt, & q̄ ꝑuenit ad
quẽlibet eorũ ꝑ parte: tñ ambo ſe obligauerũt inſolidũ, tũc. n.
ſi vnus cõuẽtus ſoluat totũ, repetit à correo ꝑ parte quæ ad illũ
5 peruenit ſm Bar. in mã duorum reorũ. † Et idẽ in duobus reis
creden. & ſi vnus tm̃ egit, & exegit totũ, & quæriť an teneať cõi
care partẽ aliis, quia diſtinguiť, an ſit ex cã lucratiua, vel onero-
ſa. vt no. in l. qui hominẽ. §. i. de ſol. & d. l. ſi Titio. & ĵ. tit. i. & in
l. frater à fratre. ff. de condi. inde. poſt prin. glo. magnæ. & in l.
j. C. de duo. reis. dic, vt ibi no.

1 *Qui habet electionem in alternatiua, quid poteſt eligere.*
2 *Debitor alternatiuus non poteſt partem ſoluere de vno, & partẽ de altero, & ſi ſoluat partem in vno, etiam ab illa parte nõ liberatur quouſq; alteram partem ſoluat in eodem.*
3 *In ſtipulatione annua vnica tantũ eſt obligatio, vel ſtipulatio pro omnib. annis, niſi in executione illius obligationis ſit neceſſarius actus corporis ipſius creditoris, & quid in legato.*
Si ſtipulor alternatiuè habitationem annuam, vel decẽ pro quolibet anno, poſſum pro primo anno habitationem eligere, & pro ſecundo decẽ, & quolibet anno variare.
4 *Legatum alternatiuum conſideratum reſpectu vtriuſque extremi, an ſit vnum, vel plura.*
vnũ extremũ obligationis alternatiuæ quãdo cõtineat vnũ, & quãdo plura. & quando continet plura, an tunc dicatur cõtinere plura legata.

1 **§. Si ita legatum.** ¶†Qui habet ele. in alternatiua
non pōt eligere partẽ in vno de
alternatiuis, & partẽ in altero, qñ in quolibet eorũ erat vna tã-
tum res, vel quantitas legata: & idẽ ſi in vna tm̃ parte, licèt in al
tera eſſent plures ſubrogatæ loco illius vnius, ſed debet eligere
alterũ tm̃, hoc dicit tex. ſed ſi in quolibet de alternatiuis eſſent
plures res, poſſet eligere vnam de vno, alterã de altero, & hoc
dicit gl. i. quã no. ecce caſum. ¶ In tex. ibi, [lecticarios octo.]
Iſtud legatum dř vnicũ, licèt contineat octo ſeruos poſtq̃ non
fuerũt ſingulariter nominati, vt in l. ſcire debemus. de verb. ob.
ideo non pōt pro parte acceptari, & pro parte repudiari, vt ĵ.
tit. i. l. neminẽ. cum l. ſeq. ¶In tex. ibi, [in homines ſingulos cer-
tam pecuniã.] Iſta pars alternatiuè cenſetur continere plura le-
gata propter dictionem, ſingulos, q̄ eſt diſtributiua, & ſic eſt ꝑ-
inde acſi legaſſet oẽs decem. ſecus ſi dictio diſtributiua nõ eſſet
appoſita: vt quia dixiſſet aut octuaginta. vt in fi. huius §. quia
tunc eſſet vnicum legatũ, ẽt in iſta parte. Verũ tñ vtrobiq; idẽ
eſt, vt non poſſit acceptari pro parte vnius, & ꝑ parte alterius,
vt in fi. §. quia licèt in primo caſu ſint plura, ſubrogantur loco
vnius contenti in altera parte, & hoc vult dicere text. dum dicit
quia vnum in alterutra cã &c. q. d. ſufficit ꝙ ſit vnum in altera
2 patre alternatiuæ. ¶†In tex. ibi, [vtrum legatarius volet.] & ſic
erat electio creditoris. Item ſi debitor, quia debitor alternati-
uus non pōt partẽ ſoluere de vno, & partẽ de altero, & ſi ſol-
uat partẽ in vno, ẽt ab illa parte non liberatur quouſq; alteram
partẽ ſoluat in eodẽ, quia licèt iſta obľo ſit de ſe diuidua quan-
tũ ad ſubſtãtiã obľonis, eſt tñ indiuidua q̃tũ ad ſoľonẽ ſeu exe
cutionẽ, vt in l. in executione. §. pro parte, & l. 2. poſt prin. ĵ. de
verb. obl. ¶In text. ibi, [ne aliter obſeruantibus] probat per re-
ductionẽ ad abſurdũ, quia ſi poſſet eligere partẽ in vno, & par-
tem in altero in exemplis, de quib. ſ̃. in quibus in vna parte eſt
vnũ, in altera parte plura, ſimiliter ſoluere poſſet, qñ in vtraq;
parte eſſet vnũ: vt lego Stichũ, aut x. ꝯñs eſt falſum. ergo &c. qui
licèt ſint plura, reputanť vnũ ꝑꝑ ſubrogationẽ loco vnius. ¶In
tex. ibi, [nec intereſt &c.] tollit quandã oppoſitionẽ, quia poſ-
ſet dici ꝙ legaſſem vni ſeruos, aut pro eis octuaginta. & ſic ſum
mam nõ diuiſiſſem poſſet procedere qđ ſ̃. dictũ eſt, licèt quia
diuiſi dicendo in ſingulos 8. non debeat procedere. Et rñdet ꝙ
non eſt vis an fuit diuiſa, vel coniunctim poſita. & ꝙ ſicut qñ
fieret cõiunctim poſita, non pōt fieri diuiſio, & iſtud eſt certũ,
vt ſibiici, & certe 8. ſeruis. &c. ita & ſi diuiſa eſt, vt in exemplis
3 de quib. ſ̃. ſufficit. ¶†In gl. quæ incipit, petere in fi. ibi. [tot obli-
gationes &c.] Iſta ſolutio non vř vera per l. Stichũ. §. ſtipľo de
ver. obl. vbi in ſtipľone annua vnica tm̃ eſt obľo, vel ſtipľo pro
omnib. annis: licèt ſecus in annuo legato, ſed dic ſm do. illud eſ
ſe verũ, niſi in executione illius obľonis, ſit neceſſarius actus cor
poris ipſius creditoris, vt ſi ſtipulor annuam habitationem, tũc
n. quot ſunt anni, tot cenſentur ſtipľones & obľones. iõ ſi ſtipu
lor alternatiuè habitationem annuam, vel x. ꝑ quolibet anno,
poſſum pro primo anno habitationẽ eligere, pro ſecundo de-
cem, & quolibet anno variare, vt eſt caſus no. in l. ſi ſterilis. §. fi.
de act. emp. & facit l. ſi ſeruus communis Meuij. §. fi. de ſtipu. ſer.
4 ¶†In ſequenti gl. quæ incipit, ſi dicas alterutra, pro declaratio-
ne iſtius glo. debes ſcire, ꝙ aut quærimus vtrum legatum alter-
natiuum conſideratum reſpectu vtriuſque extremi ſit vnũ, vel
plura, & tunc leges videntur variare, quæ allegantur hic in gl.
ſed eſt dicendum, ꝙ poteſt dici vnum vno reſpectu, quia ſuffi-
cit ſoluere vnum de alternatiuis, & ſic reſpectu ſoľonis, & pñt
dici duo reſpectu obli. quia quælibet res de alternatiue debitis
dicitur eſſe in obl. vt in l. illud. de conſti. pe. Et iſtũ reſpectũ non
habuit hic Iuriſconſultus. Interdũ quærimus de vno extremo
tm̃ obľonis alternatiuæ, vtrum contineat vnum, vel plura. &
iſtum reſpectum habuit hic iuriſconſultus, & bř. ſi cõtinet vnã
rẽ tm̃, non eſt dubiũ ꝙ diciť continere vnũ legatũ. vt hic in ver.
ne aliter. Itẽ ſi continet plures res ſpecificatas, ſed ſub nomine
collectiuo comprehenſas, vt in prin. §. & tunc diciť ẽt contine-
re vnũ in alio extremo, licèt in eo plures res fuerant ſpecificatæ
quia ſubrogantur loco illius vnius. ſi aũt ſpecificantur quælibet
de per ſe, tunc dicitur cõtinere plura legata, vt l. ſcire debemus.
de verb. oblig. & tunc etiam altera pars continens plures diceretur continere plura legata. & non haberet locum iſte §. ſed ha-
beret locum variatio, vt in glo. præcedenti, & in gl. j.

1 *Res hoſtiũ quæ ſemel fuit noſtra pōt à nobis legari ꝑpter ſpẽ poſtliminij.*
2 *Res mea pōt mihi legari ſub cõditione, ſi deſierit eſſe mea: ſed ſi legatur ſimpliciter, non valet legatum, nec poſtea reconualeſcit.*

LEX IX.

1 **ID quod apud hoſtes,** †Res hoſtiũ q̄ ſemel fuit
noſtra pōt à nobis legari propter ſpẽ poſtliminij. h.
d. videbatur contrarium, quia cum hoſtibus nõ ha-
bemus nec habere debemus commercium, & ſic videtur lega-
ta res cuius non eſt commercium, quia non licet nobis cum eis
contrahere, & acquirere, & ſic videtur legatum nullum, ſicut
rei ſacræ, vel religioſæ, vel pertinentis ad vſum publicum qua-
rum non eſt commercium, quia non poſſumus eam emere, vt
ĵ. eo.

j.eo.l.apud Iul.§.fi.ſed tex. voluit ſoluere iſtud ꝯriũ, quia poſtq̃
res fuit noſtra, ſperat̃ recuperari fictione poſtliminij:q̃ locũ ha
bet in reb.ſicut in perſonis, & eſt ſpes approbata à iure in qua
poteſt legatũ fundari,ſecus ergo ſi nunquã fuiſſet nr̃a, quia in
ea ceſſat ſpes poſtliminij, & fictio, quæ requirit duo extrema,
ſed hic deficit primum,& probat̃ in l. liber homo. de verb.ob.
niſi legaretur ſub cõdõne,ſi efficiet̃ nr̃a.in c.Abbate ſane.de re
2 iudi.li.6.†Nam & res mea põt mihi legari ſub conditione,ſi de-
ſierit eſſe mea,& tñ ſi legatur ſimplr̃, non valet, nec poſtea re-
conualeſcit pp r̃lam Cato.vt j.eo.l.certa. §. j. nõ tenebitur ergo
hr̃s redimere quouſq; ſit recuperata ab hoſtibus p quẽcunq;,&
ſic licèt non redeat in dñium hr̃dis,ſed illius recuperantis,tene
tur hr̃s redimere,ſicut ſi fuiſſet legata res aliena à teſtatore ſciẽ-
te,& ſi ille volet vendere, ex tunc præſtabit hæres æſtimationẽ,
vt l.non dubium.§.fi.j.de leg.3. prius verò quàm redeat ab ho-
ſtibus ad nihilũ tenetur,ita intellige hanc legem,non ſunt alia.

1 *Filiusfa.quare ſine iuſſu patris non poteſt eligere.*

2 *Fortius & potentius eſt ius quod habemus ex noſtra prouiſione, & prudentia, & diligentia, & difficilius à nobis abdicatur, quàm illud quod habemus aliunde.*

LEX X.

1 IVlianus. ¶†In hac l.probatur de requiſitis ad
hoc vt valeat optio,de quib.per glo.
in l.ſerui electione.ſupra eo.& ratio prima quare fi-
liusfa.iuſſu patris non poteſt eligere,eſt,quia conſi-
ſtit in libera voluntate ſolius filij,ſicut aditio hæreditatis,& vo
tum.vnde ſicut non poteſt adire nec vouere niſi præcedẽte iuſ-
ſu patris, vt l.ſi qs mihi bona.§.iuſſum.de acqu.hære.licèt alios
cõtractus non pendentes ex voluntate ipſius tantum poſſit ce-
lebrare,& ex eis ſe obligare, ẽt ſine voluntate patris,ita nec põt
optare,& ſic debet iuſſus præcedere,ſicut in adeundo,nec pro-
deſſet ſi ſequeret̃,vt in d.§.iuſſum verò &c. Sed videt̃ ꝙ ẽt cum
iuſſu non valeat,ſicut nec põt condere vltimã voluntatẽ etiam
iuſſu & voluntate patris,& ẽt in aduentitijs,in quibus patri nõ
quærit̃ vſusfructus,vt in l fi.C.qui teſt.fa.poſ.nam & vltima vo
luntas aſſiſtit in vltima voluntate ipſius tñ. Sed rñde, ꝙ in vlti
ma voluntate eſt aliud plus. quia eſt publici iuris, vt in l.3.ſ.de
teſta. & ſic non põt pendere ex arbitrio vel voluntate alterius,
ſed optio in legatis eſt priuati iuris, ſicut adire hæreditatẽ. glo.
tñ hic dicit, ꝙ ſi haberet optionem ex ſua prouiſione, vt ex ſuo
contractu benè poſſet eligere ſine patre,vt in l.fi. in princip.de
2 ver.ob.q̃ gl.ſemper allegat̃ ad hoc† ꝙ fortius,& potẽtius eſt ius,
quod habemus ex nr̃a prouiſione & prudentia,& diligentia, q̃
illud quod habemus aliunde,& difficilius à nobis abdicatur.fa
cit l.ſi filius.§.erit.j.de fideicommiſ.liberta. Tene menti.

1 *Filiusfam.vel ſeruus alienus hæres inſtituitur, vel ſibi legatur, põt pater vel dominus,quibus per eos acquiritur,onere fideicõmiſſi grauari.*

2 *Seruus inſtitutus poſt quam adiuit iuſſu domini, ſtatim omnia quæſita ſunt domino,& ſi grauatus eſt dominus reſtituere extraneo, ꝙ teneatur etiam ex ſua propria perſona.*

3 *Quòd pater in eo caſo teneatur ex pſona filij, & quæ ſit ratio diuerſitatis & quid ſi filius efficiatur ſui iuris antequam adierit, & nu. 23.*

4 *Quis poſſit detrahere Falcidiam vel Trebellianicam. & nu.3.*

Si pater, vel dominus quorũ filius vel ſeruus fuerũt inſtitui,& grauati ſint reſtituere eidẽ ſeruo,vel filio, vt cũ eſſet ſui iuris, ꝙ iſtud grauamen cenſeatur per prius iniunctum ſoli patri, vel domino.

5 *Quid ſi pater vel dominus grauantur de reſtituendo alicui extraneo.*

6 *Fideicõmiſſum relictum poſt mortẽ grauati cenſetur cõditionale,ſcilicet ſi fideicommiſſarius ſuperuiuat grauato & ſi præcedat fideicõmiſſum extinguitur tanquam defecta conditione. Idem etiam in patre, & domino grauatis de reſtituendo poſt eorum mortem filio vel ſeruo inſtitutis.& nu.20.& vide nu.27.*

7 *Quid ſi grauatur reſtituere extraneo poſt mortẽ ipſius patris vel domini quòd tunc fideicommiſſarius decedens tranſmittat ad ſuos hæredes vide. nume.21.*

8 *Pater vel dominus grauati de reſtituẽdo filio,vel ſeruo proprio,cũ eſſet ſui iuris,ſemper videntur grauati vt hæredes, & aduerſus eos detrahunt Trebellianicam. & Falcidiam, & quid ſi grauarentur ſimpliciter ſine illis verbis cum eſſet ſui iuris.*

9 *Si inſtituatur filius vel ſeruus alienus, & rogantur reſtituere patri vel domino,& ſic iniungatur grauamẽ ipſi filio, vel ſeruo inſtitutis,quãdo valeat fideicommiſ.& quando non.nu.10.*

10 *Quid ſi grauatur ipſe pater vel dominus, & quid ſi grauatur vterque ipſe pater vel dominus: & filius vel ſeruus.*

11 *Qualiter poſſit grauari pater vel dñs, cum eis nõ fuerit relictũ.et nu.12.*

12 *Ille ad quem bona teſtatoris perueniunt potius ex fortuna quàm ex cogitatu teſtatoris non poteſt grauari.*

Subſtitutus exhæredati non poteſt grauari.

13 *Pater & dominus quibus facta eſt acquiſitio per filiũ vel ſeruũ,poſſunt grauari de reſtituendo acquiſita eidem filio vel ſeruo, & vide nu.27.*

Quod tunc grauamen ſumat uires ex perſona patris vel domini.

14 *An tale fideicommiſſum valeat.& nu.15.*

15 *Relictum à principio nullum per regulam Catonianã ex poſt facto nõ reconualeſcit. quæ regula non habet locum in relictis conditionalibus.*

16 *Falcidiæ appellatione continetur Trebellianica, & quid de legitima debita iure naturæ.*

Reſtituens ei qui habet iura directa,tamen inutilia nihil transfert, ſed directa iura vires reaſſumunt.

17 *Quid ſi reſtitutio fiat illi qui non habet directa iura,tamẽ ſemel habuit.*

Si reſtitutio fiat ei qui nõ habet directa iura, nec unquã habuit, tũc in eũ transferũtur vtilia.& penes reſtituẽtẽ remanẽt directa inefficacia.

18 *Pater iure quod habuit à filio non poteſt vti contra eum, vt ſibi detrahat Trebellianicam,licèt aduerſus alium poſſit uti, & quando hoc procedat. & numero 19.*

19 *Cùm pater rogatur reſtituere filio,an cenſeatur rogatus vt hæres, vt detrahat Trebellianicam.*

Quid in domino rogato reſtituere ſeruo.

Cõditio dandi hæredi ꝙ debeat impleri in perſona filij vel ſerui inſtituti, non patris vel domini.

20 *Si dono tibi vineam, & fundum fructibus plenũ,an veniat uinea plena.*

21 *Fideicõmiſſum uniuerſale relictum filio vel deſcendenti teſtatoris ſub cõditione,an trãſmittatur ad hæredes vel deſcẽdentes ſuos.& nu.25.*

22 *Quid ſi fideicommiſſum eſt purum, & quid ſi eſt particulare. & nu.24.*

23 *Hæres autẽ, antequam adeat, ꝙ nullum ius habeat in bonis,vel ad bona quod ſit ineſſe formatum, licèt habeat ius adeundi, & quod non dicatur ex illa hæreditate locupletior antequam adeat.*

24 *Quid in fideicommiſſario uniuerſali.*

25 *Fideicommiſſum ſi eſt relictum extraneo poſt mortem patris,an dicatur conditionale quando filius fuit inſtitutus.*

26 *Quid ſi tunc relinquitur poſt mortem alicuius tertij.*

LEX XII.

1 CVm filioſ. ¶†Cũ filiusfa.vel ſeruus alienus
hæres inſtituitur,vel ſibi legatur,
põt pater vel dñs quib.p eos acquiritur, onere fidei-
cõ.grauari,hoc primo. Et ſi grauãtur de dãdo vel re-
ſtituẽdo eidẽ filio vel ſeruo, tenet̃ pater, vel dñs ex ſua propria
perſona non tanq̃ hæres, ſed tanq̃ cõmodũ ſentiens ex teſtõ.iõ
Falcidiã,vel Treb.nõ detrahit aduerſus illos.Si verò extraneos,
tunc tenent̃ pater,& dñs ex perſona filij,vel ſerui,& ſicut hære-
des,cùm filij fuerint hæredes inſtituti.ideo detrahunt aduerſus
illum falci.vel trebel.ſicut detraherent ipſi inſtituti ſi eſſent ſui
iuris,& fuiſſent grauati de reſtituẽdo illi.hoc ſecundo.Et in pri-
mo caſũ cùm grauantur de reſtituendo eidẽ filio, vel ſeruo, ſi
collatũ fuit grauamen poſt mortẽ patris,vel dñi, cenſet̃ condi-
tionale.ſ.ſi ſupuixerit patri,vel dño, & ideo ſi prædeceſſerit,le-
gatũ vel fideicõ.extinguit̃,& remanet penes patrẽ,vel dñm gra-
uatũ,cũ ipſi ex propria perſona teneant̃. hoc tertio, & vltimo.
Si aũt grauati eſſent dare extraneo, & collatũ eſſet grauamen
poſt mortẽ patris,vel dñi, & fideicommiſſarius prædecederet,
innuit eſſe ſecus:quia non debet̃ ex perſona patris, vel dñi,ſed
filij vel ſerui,& ſic innuit à contrario ſenſu,ꝙ poſt mortẽ fidei-
cõmiſſarij non extinguitur,quaſi non ſit conditionale,quia nõ
relictũ poſt mortẽ grauati:licèt.n.pater vel dñs fuerint grauati:
tñ iſtud grauamen cenſet̃ prius iniunctũ filio,vel ſeruo:ideo ta
le fideicõ.ad hæredẽ fideicommiſſarij tranſmitritur. qđ eſt verũ
ſm Bar. licèt glo.fi.hic ſentiat contrariũ : vt ibi dicã. Et diuide
hãc l.in quatuor partes.Quia primo ponitur vnũ dictũ vſq, ibi:
[an tunc.] ſecundo circa illud declarat vnum dubium. vſq; ibi,
[deniq;.] tertio ex dicta declaratione ponit vnam illationem,
ſm Iulianũ vſque ibi,[& ideo.] quarto ponit aliã ſm Põpo.au
2 ctorẽ huius l.†Et no.qm̃ ſm vnã glo. quæ eſt ſuper tertia parte
quæ incipit.vt homo.in fi.illa q̃ dñr in prima,& ſecũda parte le
gis locũ habẽt cõiter in filio,& patre,nõ in ſeruo, & dño,quia
ſeruus inſtitutus poſtq̃ adiuit iuſſu dñi ſtatim oĩa ſunt dño q̃ſi-
ta,in tm̃ ꝙ penes ſeruum nihil remanet, ẽt nudũ nomẽ hære-
dis,& cũ ſit incapax talis nominis,quod eſt nomẽ iuris ſeu ciui
le,vt in l.verbis ciuilib.de vulg.& pup.iuncta l.quod attinet.de
regu.iur.ideo ſi grauatus eſt dñs reſtituere extraneo,nõ põt ha-
bere locũ qđ hic dicit̃, ꝙ teneatur ex pſona ſerui tanq̃ hæredis.
cum nõ ſit hæres quoquo mõ,& ſic ẽt tũc tenetur ex pſona p-
pria,& tanq̃ ipſe ſit hæres. †Sed pater bñ põt teneri ex pſona fi-
lij,quia penes filiũ remãſit ſaltẽ nudũ nomẽ hæredis,cũ ipſe ſit
capax talis nominis:& hoc volunt plures gl.quæ ſunt hic.gl.tñ
q̃ eſt in l.quidã ita.§. ſi ſeruo j. ad Treb. videtur velle ꝯrium, ꝙ
oĩa q̃ hic dñr locũ habeant in ſeruo & dño,ſicut in filio & patre
licèt in tex. tertiæ, & quartæ partis non reperiatur de ſeruo,&
dño, ſed ſolũ de filio,& patre. & iſta verior eſt, vt j. dicã. Debes
etiã ſcire, ꝙ ille tm̃ grauatus põt detrahere Falc. vel Trebel. qui
grauatus eſt, vt hæres directus. ideo legatarius aduerſus aliũ le-
gatariũ, non detrahit, vt in l. lex Falcidia.§. nunquam. j. ad l.fal.
nec fideicommiſſarius vniuerſalis aduerſus alium fideicõmiſ-
ſa.vt j. ad Treb.l.j.§.inde Neratius,in §.præcedenti.in fi.& vtro
bique glo. Si ergo inſtitui filium tuũ vel ſeruum, & te cui ac-
quiritur p eos grauaui de reſtituẽdo alteri,qđ grauamen valet,
ſi quæritur an poſſis detrahere Falcidiã p Trebellianicã, expe-
dit ſcire an ſis grauatus vt hæres, an aũt vt pater vel dñs cõmo-
dum ſentiens ex teſtõ meo, ſicut grauatur legatarius fideicom-
3 miſſarius. †Et br̃ adhibetur diſtinctio, vt ſi grauaui de reſtituẽ-
do eidem ſeruo,vel filio, ſubaudi cum eſſet ſui iuris,& tunc,cẽ-
ſeris grauatus vt pater vel dñs,nõ vt hæres. hoc eſt dicere, quia
iſtud

iſtud grauamen nō cenſetur per prius iniunctū filio, vel ſeruo, & per poſterius tibi, quia ſic eſſet ſenſus, ꝙ filius, vel ſeruus eſſent grauati, vel cenſerentur grauati de reſtituendo ſibiipſis, & ſic grauamen & oblō ſumerent originē in pſona ipſorū, & poſtea ad patrē, vel dn̄m facerent tranſitū, ſicut & ipſum lucrū hæreditatis ſumit originē in pſona ipſorū, & poſtea facit tranſitū ad patrē vel dn̄m. Sed hoc nō pōt ſtare, vt qs incipiat eſſe obligatus ſibiipſi, vt no. in l. frater à fratre. ſ. de cond. inde. in fi. gl. magnæ. oportet ergo dicere ꝙ cenſeatur iniunctum ſoli patri, & dn̄o, & ꝙ ipſi ex propria perſona teneant̄ filio vel ſeruo, non ex perſona filij vel ſerui ne ſequat̄ inconueniens de quo ſ. ipſi aūt pr̄, & dn̄s non fuerunt hr̄des inſtituti, licèt commodum hæreditatis ſentiant, ergo non pñt dici grauati, vt hæredes. & per ꝯ̄ns Fal. vel Trebel. non detrahunt aduerſus filium vel ſeruum effe-
5 ctos ſui iuris cū eis reſtituunt. †Si aūt grauantur de reſtituendo cuidā extraneo: tunc iſtud grauamen cēſetur p prius iniunctū ipſi filio vel ſeruo, & in eis ſumit originem & principiū, poſtea facit trāſitū ad patrē & dn̄m, ſicut & lucrum hr̄ditatis: quia hic ceſſat incōueniēs de quo ſ. Nā ſi filius, & ſeruus inſtituti eſſent ſui iuris, poſſent grauari de dādo extraneo: ergo & pōt fingi, vt grauamē iniunctū pr̄i & dn̄o, cenſeat̄ per prius iniunctū filio, & ſeruo. Ex illorum ergo pſona, & tanq̄ illis iniunctū p prius pr̄, & dn̄s tenentur extraneo, ſicut ſi eſſet inſtitutus pupillus, vel minor, & grauamē eſſet iniunctū tutori vel curatori, vt ī. ad Trebe. l. j. §. ſi filiæ. in fi. & l. peto. §. mr̄. de le. 2. tunc ergo cenſetur iniunctū, vt hr̄di. & ſicut ipſe filius, vel ſeruus ſi eſſent ſui iuris, & fuiſſent grauati, detraherent Trebellianicā & Falcidiā, ita & pr̄ vel dn̄s qui tenentur ex perſona illorum tanq̄ illis, per prius fue-
6 rit iniūctū ¶†Itē debes ſcire, ꝙ fideicōmiſſum relictū poſt mortem grauati cenſetur condōnale. l. ſi fideicommiſſarius ſuperuiuat grauato, & ſi præcedat, fideicommiſſum extinguitur, tanquā defecta conditione. vt l. hæres meus. in prin ī. de condit. & dem. Si ergo pr̄ vel dn̄s grauantur de reſtituendo filio vel ſeruo poſt mortē ipſius patris, vel dn̄i, quia ipſe pr̄ vel dn̄s tm̄ cenſet̄ grauatus, vt primo dixi, fideicommiſſum illud eſt relictum poſt mortē grauati: ideo bene ſequit̄, ꝙ ſi filius vel ſeruus prius moriantur, fideicommiſſum euaneſcat, ēt ſi illi erant effecti ſui iuris per emancipationē, vel manumiſſionē. & non tranſmittūt ad eorū hr̄des, ſed remanet penes grauatum, & hoc dicit in fi. l.
7 ¶†Sed ſi grauentur reſtituere extraneo poſt mortem ipſius patris, vel dn̄i, quia iſtud grauamē cenſetur per prius iniunctū filio, vel ſeruo, & pater vel dn̄s ex illorū perſona habet ſoluere ſicut tutor, & curator iniunctū pupillo, vel minori, patet ꝙ iſtud fideicommiſſum nō eſt relictum poſt mortem grauati, ſed poſt mortē executoris, quia pater, & dn̄s ſicut & tutor, & curator videntur executores in ſoluendo. Subſtantia ergo iſtius legati cēſetur pura, licèt executio ſit collata poſt mortē illorū. Ideo tūc fideicommiſſarius decedens an̄ patrē, vel dn̄m trāſmitteret ad ſuos hæredes, quia non deceſſit pendente conditione, cùm in ſubſtantia non ſit conditio, ſed in executione. differet ergo executio quouſq; pater, vel dn̄s moriatur, & poſtea fit reſtō hæredi fideicommiſſarij, & ita intelligit Bar. fin. huius l. in eo quod innuit à contrario ſenſu. Et ex his patet caſus clarus iſtius l. & quaſi omnium gloſſarum pertinentiū ad declarationē tex. Ve-
8 niā ergo ad caſum in voce, & aduerte qa iſta eſt ſolēnis l. ¶†Itē ſcire debes ꝙ interdum inſtituitur pater, vel dn̄s, & grauātur de reſtituendo filio, vel ſeruo proprio cum eſſet ſui iuris, & tūc eſt clarū, ꝙ videt̄ grauatus ſemper vt hæres, cū ipſe ſit inſtitutus & ſic aduerſus eos detraheret Trebellianicā, & Falcidiā. & oīa remedia Trebel. locū haberent, ſicut ſi eſſet grauatus de reſtituendo extraneo, ſed ſi grauarentur ſimpl̄r reſtituere filio, vel ſeruo non appoſitis aliquibus verbis, ex quibus non appareret voluiſſe differri fideicommiſſum in tp̄s, quo eſſent ſui iuris, nō valeret fideicommiſſum, & iſte caſus non ponitur in hac l. ſed qd iuris ſit in hoc. dic, vt plenè habet̄ in l. cogi. §. ſi pater. ī. ad Tre-
9 bellia. & l. purè & l. Imperator. eo. titul. ¶†Interdum inſtituit̄ filius, vel ſeruus alienus, & tunc tres ſunt caſus. Nam interdum iniungitur grauamē ipſi patri, vel dn̄o: interdū ipſi filio vel ſeruo inſtitutis, interdum vtrique. primo caſu ſiquidē filius, vel ſeruus rogantur reſtituere patri, vel dn̄o, an valeat. dic, vt ī. eo. l. à filio. in tex. & gl. quia ſi reperiuntur ſui iuris tp̄e quo adeunt hæreditatem, licèt tp̄e teſtatoris eſſent in illorū p̄tāte, valet fideicōmiſſum. Sed ſi tp̄e quo adeunt erāt in illorū p̄tāte, nō valet, qa eſt nugatorium, cum illis acquiratur ſola aditione facta illorū iuſſu, vt l. placet. de acq. here. Sed ſi grauantur reſtituere extraneo, valet indiſtinctè, & ſi adeunt iuſſu patris, vel dn̄i, pater ipſe & dn̄s tenent̄ ex pſona illorū, & locū habēt remedia Trebellianica, & hic eſt caſus in d. l. j. §. ſi filio. in prin. ī. ad Treb. nec iſte
10 caſus ponitur hic. ¶†Secundo caſu qn̄ grauatur ipſe pater, vel dn̄s, iſte ponit̄ hic, in quo diſtinguitur, an ſit grauatus reſtituere eidem filio, vel ſeruo, an extraneo, & primo caſu non grauatur vt hæres, ſed vt commoda ſentiens, & ſic non detrahit Falcidiā vel Trebellianicam, licèt alia remedia Trebe. locum habeāt, vt hic in gl. quæ incipit, retenturum, quid dic vt ibi dicā cū gloſ. ſeq. Si aūt extraneo, tunc grauantur vt hæredes, quia tenentur ex perſona filij, vel ſerui, & oīa remedia trebellianica locū habent, ſicut ſi ipſe filius, vel ſeruus eſſent ſui iuris, & fuiſſent grauati. Tertio caſu loquitur l. Neſennius. §. ſeruo. ī. ad l. Fal. nam ſi grauantur dare extraneo, tam illa quæ relinquuntur à ſeruo, & filio, q̄ illa q̄ à patre & dn̄o debētur ex perſona filij, vel ſerui, & ſic tāq̄ ab hærede relicta, tn̄ in cōputatione Falcidiæ prius hr̄ rō relictorū à filio, & ſeruo, & poſtea relictorū à patre, & dn̄o, vt ibi habetur. Nunc ſufficiant iſta. ¶ Super prima parte huius l. ſunt gl. duæ, quarū prima ponit caſum, & bn̄ loquit̄ præter q̄ in duobus, quia exponit tex. in ſecunda parte dū ibi dicit, deberi fideicōmiſſum ex perſona patris, vel dn̄i, cum grauant̄ reſtituere filio, vel ſeruo i. ex voluntate, quia niſi velint non debet. imò relictū eſt nullū, vt Inſti. de leg. §. ſi ſeruo. Sed qn̄ extraneo debetur ex perſona filij. i. ex neceſſitate, qa tūc valet, q̄ expoſitio nō eſt bona. Eſt alius intellectus literæ, vt dicā in ſecunda parte ſuper gl. q̄ ponit alium intellectū, & verū, licèt ēt recitet iſtū. Itē gl. dicit aliud, ꝙ ipſe filius eſt hæres, & remanet hæres, licèt patri q̄rat emolumentū. Sed hoc nō eſt expeditū, imò dic, vt dicā in ſecunda parte ſup gl. quæ idē vult, qd iſta, licèt in ſeruo dicat
11 ſecus. ¶†Secūda gl. quærit, qual̄r pōt grauari pater, vel dn̄s, cū eis non fuerit relictū ꝯ. l. ab eo. C. de fideicō. & rn̄det ꝙ licèt nō fuerit relictū expreſſè, cenſetur ei relictū tacitè, quia teſtator, q̄ ſciebat illū eſſe filiū vel ſeruū alienū, ſciebat, vel ſcire debebat hæreditatē illam acquiri patri vel dn̄o, & ſic tacitè voluit hoc, quia qui vult vnum, vult aliud quod ſequitur ex illo. ſed cōtra, quia iſta acquiſitio fit ex legati diſpōne, ergo nō pōt pater, vel dn̄s grauari, vt l. ſi arrogator. §. ſed an impuberi. de adopt. Sol. iſtud eſſet verū, ſi cū illa non concurreret tacita voluntas teſtatoris, quia acquireret̄ ēt ꝯ ſuā voluntatē, ita loquit̄ ibi in quarta quæ debet̄ filio ēt patre inuito. vn̄ in ea nō grauatur: qa hēt à l. nō à patre, ēt ſi pater eā relinquat, qa facit ex neceſſitate, hic vero concurrebat, ex quo illū hærede inſtituit. poterat. n. ipſum non inſtituere, & ſic non fuiſſet emolumentum acquiſitum.
12 ¶†Item adhuc opp. de l. ſi ſic. §. ſi. de leg. j. Sol. ibi in illo ad quē peruenerunt bona teſtatoris potius ex fortuna q̄ ex cogitatu teſtatoris expreſſo, vel tacito, ideo nō pōt grauari. hic vero ex cogitatu ordinato ad hoc, ſiue ſciebat illum eſſe filium vel ſeruū alienū, ſiue ēt ignorabat: qa lex præſumit ipſum habuiſſe hūc conceptum, quod ſi eſt ſui iuris, acquiratur ſibi, ſi eſt in aliena poteſtate acquiratur illi, vt in l. ſi paterfam. Titium. cū ibi no. ſ. de hæred. inſti. ¶ Itē tertio opp. de l. cū quidā. C. de leg. Sol. ibi eſt caſus ſpālis in ſubſtituto exhæredati. ꝙ nō pōt grauari ēt in eo quod fuerat relictum exhæredato, & ad eū peruenit, licèt ipſe exhæredatus grauari potuerit, & fortè non reperitur caſus.
13 de quo minus poſſit aſſignari rō. ¶†Vltimò opp. de l. ſi alienus. ī. tit. j. Solu. limita principiū huius l. per illā l. nā iſtud fideicō. debebit̄ à patre, vel dn̄o ſi filius, vel ſeruus adeant ipſorū iuſſu. & ſic illis acquiratur, ſed ſi anteq̄ adeant efficiatur ſui iuris, & adeant ipſorum voluntate, & ſic lucrum hæreditatis apud eos remaneat, tunc tale fideicōmiſſum de rigore nec debet̄ à patre vel dn̄o qui non habet emolumentū, nec à filio, vel ſeruo q nō fuerūt expreſſè grauati, ſed de æquitate bn̄ debetur ab eis, quia grauamen fingitur per prius eis iniunctū, vt hac l. probatur, dū dicit deberi ex eorū perſona, & hoc dicit in illa l. Ex ſecūda pte l. no. duo. primo ꝙ pater & dn̄s quib. facta eſt acquiſitio p filiū, vel ſeruū, pñt grauari de reſtituendo acquiſita eidē filio, vel ſeruo Secundo, ꝙ tunc grauamen ſumit vires ex perſona patris, vel dn̄i. hoc eſt dicere ꝙ debet̄ ex eorū perſona non filij, vel ſerui. rō redditur ī. poſt medium ibi, [quia ex perſona ſua, &c.]
14 ¶†Et ſuper iſta parte eſt vna gl. magna quæ incipit. ſed ſi, p cuius declaratione op. ad primum notabile, ꝙ tale fideicōmiſſum non valeat, vt Inſti. de leg. §. an ſeruo. & ī. eo. tit. l. quantū. circa prin. & patet p rōnē, quia ſi fieret eis reſtō, ſtatim reacquirerentur ipſi patri de dn̄io reſtituētis, ſicut qn̄ adiuerunt iuſſu eorum ſtatim fuit eis facta acquiſitio, vt l. placet. de acqui. hæred. & ſic nugatoria eſſet illa reſtō, & pro non facta haberetur, vt l. qui ſic. ī. de ſol. Glo. laborat in ſolutione huius contrarij. Quidam. n. fatentur, ꝙ nō valent, niſi quatenus eſt de voluntate patris, vel dn̄i. & dicunt hoc velle tex. dum dicit ex ipſorum perſona capit vires: nam exponunt. i. ex ipſorum voluntate, ſed qn̄ extraneo. tunc ex neceſſitate, quia valet. & hoc hr̄ in prin. gl. & ēt alia ſol. quam ponit gl. circa fi. in verſi. vel dic, tendit ad idē in effectu, quā opi. recitauit glo. ī. ponendo caſum. ſed non eſt vera, quia ꝯ iſtum tex. ſi bn̄ ponderetur in verſi. ipſi verò filio. vbi dr̄ ꝙ aduerſus filiū non detrahit pr̄ Fal. ergo totū tenetur reſtituere, & ſi ſibi pi eſſet vera nihil teneretur reſtituere, niſi quatenus ſibi placeret. & ſic ſi poſſet retinere totū, fortius partem. l. videamus. §. pe. ſ. de in lit. iuran. tex. aūt dum dicit ex ipſorum perſona, recipit alium intellectum quem tangit glo. poſt principium ibi, [vel dic ex perſona &c.] & Iſte eſt verus, vt ſ. dixi, quem etiam declarat glo. in ſeq. parte ſuper verbo, ex perſona filij. vnde ſoluitur contrarium alio modo, ꝙ procederet ſi pater eſſet grauatus purè reſtituere filio vel ſeruo, ſed hic dēt intelligi qn̄ in diē vel ſub cōditione, quo caſu quia teſtator diſtulit legatum, ēt lex differt eius validitatem, & facit ipſam eſſe in ſuſpenſo, vt ſi tempore cōditionis vel diei adueniēte reperiatur ſui iuris, valeat, quia remanebit penes eos, & nō reacquireretur

patri

patri,vel dño,& ſic ceſſabit ratio de qua ſ.ſi aũt reperiant̃ in ea-
dem poteſtate,ex tunc apparebit non valere , ſic ǰ. eo.l. à filio.
15 ¶† Sed qñ purè,ſicut teſtator non diſtulit l gatũ,ita & lex non
differt validitatem, ſed ſtatim reddit ipſum nullum,nec recõua
leſceret, licèt ante diẽ legati cedentis reperiantur ſui iuris,pp re
gulam Catonianã,quæ vult inſpici tp̃s teſtamenti , vt ſicut tũc
non valeret ſi teſtator ille tũc moreret̃,ita & ſi moriatur poſt:
licèt tpe mortis ceſſet cã inualiditatis,vt ǰ. de regula Catoniana
per totũ , quæ tñ regula non hẽt locũ in relictis condõnalibus,
pp rõnem de qua ſ.Iſta ſol.vera eſt in ſe, ſed continet diuinatio
nem quo ad hanc l.quia hic non apparet ꝙ in diẽ, vel ſub cõdi-
tione reliquerit.vnde cum loquatur ſimpliciter,debet intelligi
ꝙ ẽt purè,ideo ſoluit̃ tertio mõ,ꝙ ſimpliciter & purè grauauit
& nihilominus intelligitur concluſio vel tp̃s ex p̃ſumpta men-
te defuncti.ſ.ꝙ voluerit relinquere in tp̃s quo erãt ſui iuris emã
cipatione, vel morte patris,& ſi tunc reperiantur ſui iuris die le
gati cedentis erit validum relictum , aliàs ſecus, & allegat gl. ad
hoc l.vbi purè. ǰ. ad Treb. certè per hoc non tollitur ꝯrium de
§.an ſeruo.vbi ſimpliciter dicit ꝙ non valet,& ſic non ſubintel-
ligitur dicta condõ,quia valeret.Item l. vbi purè , quã gl. alleg.
non facit pro ea,quia ibi fuerunt appoſita alia verba,ex quibus
apparebat de mente teſtatoris , ꝙ voluit differre in iſtud tp̃s,qa
dixit ꝙ faceret ad illud peruenire, qđ intelligitur.ſ.cum effectu,
vt in l.2.§.perueniſſe.de hære. vel act. ven. pp hoc Old.ſupplet
ad gl. ꝙ hoc debet intelligi qñ alia verba fuerunt appoſita quæ
hoc ſapiant,aliàs fatet̃ contrariũ,ꝙ nõ valet. Sed qa iſtud vr̃ cõ-
tinere diuinationem, Bar. intelligit ẽt ſi nõ fuerunt appoſita,&
ad §.an ſeruo.rñdet,ꝙ ibi pr̃ vel dñs fuit inſtitutus, & grauatus,
dare ſeruo vel filio, à quib. nihil acquirit. ideo legatum reddit̃
nullũ.nec cenſetur dilatum in tp̃s exiſtentiæ ſui iuris,hic fuit in
ſtitutus ipſe filius vel ſeruus , quia acquiſiuerũt patri & dño,vñ
cum pater,& dñs rogentur reſtituere eiſdem à quibus acquiſi-
uerunt,merentur illi plus fauoris,vt non ſit nullum ſed cenſea
tur dilatum in illud tp̃s,& allegat ad hoc l.epiſtolam.§.fin.cum
ſua gl.ǰ.ad Treb.ſed ille tex.parũ facit, quia loquit̃ in fideicom-
miſſario vniuerſali , qui habuit ab hærede ex iudicio defuncti.
vnde ſi grauat̃ de reſtituendo eidem hr̃di ſimpliciter , cenſetur
grauatus reſtituere poſt mortẽ ſuã: aliàs primũ fideicõmiſſum
fuiſſet inutile, quod teſtõr nõ cenſetur voluiſſe.Nos loquimur
in patre,& dño qui habuerunt à filio vel ſeruo non expreſſa vo
luntate defuncti,ſed ex legali diſpoſitione. vñ non ſic præſumi-
mus voluntatẽ defuncti, circa illã acquiſitionẽ q̃ fit à l. ſicut in
caſu p̃cedẽti. Et br̃ ꝯ ipſum,& pro Old videt̃ tex.à ꝯrio ſenſu.de
l. quidam.§.ſi ſeruo. ǰ. ad Treb. vbi dicit in terminis huius l.va-
lere fideicõmiſſum qñ fuit expreſsè collatũ in tp̃s exiſtentiæ ſui
iuris.ergo ſi non fuit,non valet.Nec ob.gl.in l. epiſtolam. dum
ſentit opi.Bar.quia dicã eã non eſſe veram per illum §. ſi ſeruo,
d.l.quidam.& ita iſta opi videt̃ mihi tutior.valebit ergo iſtud fi-
deicommiſſum ſi fuit dilatum in tp̃s exiſtentiæ ſui iuris expreſ-
sè , vel tacitè per appoſitionẽ aliquorũ verborũ q̃ hoc ſapiant.
Et hoc caſu cum valeat.i. ſit in pendenti , quia non valet firma
validitate, vt ſ. dixi. ſi pater vel dñs diſſiparet antequam illi effi-
cerentur ſui iuris , locũ hẽt prouiſio l. Imperator. ǰ. ad Treb.&
ita intellige gl. hic circa fi. ibi,dũ dicit.Item cogita,pr̃ diſſipat. Et
eo caſu quo pater eſſet inſtitutus, & grauatus reſtituere filio in
illud tp̃s,ſi nollet adire,poſſet per filiũ cogi,quia recuſando adi-
re,videt̃ diſſipare ad incommodũ filij,quia ponit fideicommiſ-
ſum in periculo, & ita loquitur l. cogi. §. ſi pater ǰ. ad Treb. &
hoc de primo no ¶ Circa tertiam partem l. quæ continet duos
caſus, nota ex primo caſu ꝙ tũc detrahit Treb.Item no.rõnem
quia tunc reſtituit vt hæres cũ teneat̃ ex perſona filii. Itẽ no. ꝙ
16 appellatione† Falcidiæ continetur Treb.eo mõ debita iure na-
turæ largo mõ dicit̃ falcidia vt in auth.vñ ſi parens. C. de inoff.
teſt.quod facit ad illam qõnem, an de relictis ad piã cãm detra-
hatur Treb.nã iura dicunt ꝙ non trahit̃ fal.& ſic videt̃ loqui de
ſingularib.relictis,de quib. propriè detrahitur Falcidia,non de
vl̃i, de quo detrahit̃ Trebellianica, vt in auth.ſed cũ teſtõr.C.ad
l. Falc. & in corpore vnde ſumitur , ſed in cõtrariũ facit iſte tex.
& quia eſt eadem rõ.ſ.fauor piæ cãæ,& hoc tenet Bar.in l.Mar-
cellus.ǰ.ad Treb. Super iſto caſu non eſt niſi iſta gl. quæ incipit
ergo vt hæres. q̃ tẽdit ad declarationẽ literæ, ſed eam ſ. melius
declaraui.In fi.tñ format vnum contrariũ ad illud quod ſ.dixi,
ꝙ iõ tunc pater tenetur ex perſona filii,qa fideicõmiſſum cẽſe-
tur iniunctũ filio per prius,& patri per poſterius, Cõtra de l.ſi
alienus.ǰ.tit.j. vbi probatur ꝙ non cenſetur iniunctum filio per
prius.Sol.non fuit expreſsè ſibi iniunctum , & ita loquitur ille
tex.dum dicit nec ſeruus,quia rogatus non eſt.ſ.expreſsè,ſed ta
citè bene fingitur rogatus,& ideo de æquitate tenetur in caſu il
lius l. ¶ Circa ſm caſum ſunt tres gl. vna q̃ incipit,retenturum,
& aliæ duæ ſe. ¶ Opp. pro declaratione primæ , ꝙ ſi rogatus eſt
reſtituere filio detrahit quartam,quia ẽt tunc locum habent re
media Treb.vt l.j.§.ſi filio.ǰ.ad Treb.gl.fatetur de alijs remediis
non de detractione quartæ.Illud videtur verũ , nam alia reme-
dia ſunt,vt fideicommiſſarius cogat hæredem ad adeundũ, ſed
hoc non cadit hic, vt filius cogat partẽ ad hoc,tũ quia pater nõ
eſt inſtitutus,& ſic ad ſe non ptinebat adire, ſed ad filiũ.tũ quia
præſupponit ꝙ filius iam adiuit, & patri acquiſiuit. Item aliud
remedium eſt de transferendis iurib.vtilib in fideicommiſſum,
per ſolam reſtõnem verbalẽ,ſed nec iſtud vr̃ hic habere locum,
quia pater grauatus de reſtituendo filio , non transfert in eũ iu-
ra vtilia , nec facit vtilem ipſum hæredẽ,cũ ipſe ſit directus hæ-
res,vt tenet glo.ſeq.q̃ incipit ideoq;.in fi.quæ vr̃ contraria huic.
nã qñ fit reſtõ ei qui hẽt iura directa p illũ qui hẽt vtilia nihil
transfertur,immo vtilia euaneſcunt,& directa q̃ erant inutilia
reaſſumunt vires,vt in l ſi hr̃s inſtitutus. in prin. ǰ. ad Treb.Sol.
breuiter poſito ꝙ eſſet verũ , ꝙ filius remanſit directus hr̃s , tñ
apud eũ nõ remãſerunt directa iura , immo illa trãſiuerũt in pa
trem iuris cẽſura. Et cũ pater poſtea reſtituit filio , eadẽ iura di-
recta totaliter ab eo euelluntur , & redeunt ad filiũ , penes quẽ
ſemel fuerunt & remanſerunt reliquiæ. ſ. nomen hęredis nu-
dum:vnde facilior patet regreſſus arg.in l.ſi vnus.§. & in ſpecie
dotis.ſ.de pac. Nec obſt.ꝙ dicta iura non ſeparantur ab oſſibus
vt no.in l.ſi quis ergo caſus.ſ.de peculio.& no.in l 3.ſ. pro ſoc.
quia fallit hoc caſu qñ redeũt ad illũ à quo habuerunt originẽ,
17 ita intellige iſtũ art ¶† Et ſic aduerte ad tres caſus, nam inter-
dũ fit reſtõ ei qui hẽt iura directa tñ inutilia,vt cũ fideicõmiſſa
rius vl̃is grauatus poſt tp̃s reſtituere hæreditatẽ. illi reſtituit, &
tũc nihil transfert, immo iura vtilia quæ habebat euaneſcunt
& directa q̃ erant penes hæredem reaſſumunt vires, vt in l.hæ-
res inſtitutus.in prin.ǰ.ad Treb.non.n. directa & vtilia poſſunt
concurrere in eiuſdem perſona circa idem . immo directa ab-
ſorbent vtilia,vt in l. Stichum.§.aditio.de ſol. Interdum fit reſti-
tutio illi qui non habet directa iura,tñ ſemel habuit,vt in caſu
huius l.cum filius fiet inſtitutus,& adiuit,& ſic directa incæpe-
runt in eius perſona,& tranſiuerunt in patrẽ,poſtea pater eidẽ
reſtituit & tunc ad ipſum redeunt eadẽ directa , per rõnẽ, quã
ſ. dixi Interdum fit reſtitutio ei qui non habet directũ , nec vn-
quam habuit,& tunc in eum transferũtur vtilia,& penes reſti
tuentem remanent directa inefficacia,vt in l.j.in prin.& §.de il-
lo.ea.l & l.ex aſſe.cũ ibi no.ǰ.ad Treb.Et ex his ambæ iſtæ gl re-
18 manẽt declaratæ. ¶† No.ergo ꝙ pater iure quod habuit à filio,
nõ poteſt vti ꝯ eum,vt ſibi detrahat Treb. licèt aduerſus alium
poſſit vti,facit l.ſi iudex circunuento.ſ.de min.& intellige & li-
mita iſtum tex.no. ſm Bar. quando filius fuit inſtitutus contẽ-
platione ipſiuſmet,vel ſimpliciter. Si autem expreſsè contem-
platione patris,tunc ipſe pater cenſeretur inſtitutus , & hæredi
tas diceretur profectitia,non aduentitia,vt in l. aditio.de acqu.
hær.Ideo tunc non haberet locum iſte tex. ꝙ non poſſit detra-
here Treb.immo poſſet, ſicut ſi ipſe fuiſſet inſtitutus & graua
tus reſtituere filio ſuo quæ limitatio eſt ſingularis & veriſſima.
procedit ẽt iure iſto l.iſta.hodie verò , ſi fuit inſtitutus filius ſui
tm̃ contemplatione, vel ſimpliciter, proprietas non acquiritur
patri,ſed ſibi. vnde non poſſet grauari pater de reſtituẽdo eam
filio cum hẽat eam,ſed vſuſfr. acquirit̃ patri , & de illo poſſet
rogari,& tunc cẽſeretur potius prohibita acquiſitio vſuſfr.quæ
prohibitio põt fieri.vt in auth.excipitur.C.de bo. q̃ lib.& hoc ſi
fuiſſet rogatus purè,ſed ſi poſt tẽpus,interim acquireretur pa-
tri,& aduenięte tẽpore rediret ad filium ſine alia reſtõne, & ita
intellige quod no.gl.3.huius l. ante fi.ibi [ẽt ſm nouas leges.]
19 eſt.n.ſequens glo. quæ vſque ad ver.ſed quæro clara eſt. ¶† Sed
pro declaratione illius ver.op. ꝙ cum pr̃ rogatur reſtituere fi-
lio cẽſetur rogatus vt hæres,& p ꝯñs detraher Treb. nam filius
adeundo iuſſu eius fecit eum heredẽ,vt in l. placet. de acq.hær.
& l.qui aliena.§.interdum.Sol. ſm gl.verum eſt quo ad cõmo-
ditatẽ,non quo ad nomẽ hæreditarium,nec quo ad directa iu
ra,quia illa remanſerunt penes filium. vel ſi volumus dicere ꝙ
omnia tranſiuerunt in patrẽ,dẽt intelligi ille text. quando non
fuit rogatus vt hæres,ſed vt pater, aliàs procederet contrarium.
hæc ſcđa non eſt vera,quia ſic nõ eſſet ſiẽda differẽtia,an eẽt ro-
gatus reſtituere filio,an extraneo,ſed ſolum qualiter fuerit ro-
gatus,quod eſt contrarium huius literæ:tene ergo primam,ſm
gl.Sed ꝯ iſta l.loquitur in filio,& ſeruo:ſed in ſeruo nõ põt pro
cedere id quod ſ. dictum eſt , quod penes eum remanſerit no-
men hæredis,& etiam iura directa , cum ſint verba iuris ciuilis,
vt in l.verbis ciuilibus.de vulg. & pup. quæ non cadit in ſeruo,
vt in l.quod attinet. de re.iu. gl. fatetur ꝙ licèt prima & ſecun-
da pars l. poſſint procedere etiam in ſeruo , non ſic illud quod
hic dicitur in 3.parte,ideo caute iuriſconſultus non facit de ſer
uo mentionem ab illo ver.vſque in fi.Innuit ergo gl.per hoc ꝙ
ſi dominus rogatus eſt reſtituere ſeruo , cenſeretur rogatus vt
hęres,& aduerſus eum detrahet Treb. contrarium determinat
glo.in d.l.quidam ita,§.ſi ſeruo. ad Treb. Doc. videntur tenere
hanc gl.in l.cum proponas. C.de hære. inſti.Bar.tenet contra ꝙ
non ſit differentia inter filium & ſeruum,& ꝙ directa iura tran
ſiuerint in patrem & dñm,& ꝙ penes filium & ſeruum reman
ſerit nudum nomen,facit quod conſiſtit in hoc ꝙ fuerũt inſti-
tuti,nam ea quæ ſunt facti bene cadunt in eis.& iſtud nomẽ fa
cti, ſortitur hũc effectum,in iure , quia pater & dñs non pñt ad
verſus eos detrahere Fal. quia iure quod habes à me,nõ potes
uti contra me, vt d.l.ſi iudex circunuento.Item operatur ꝙ cõ-
ditio dandi hæredi debet impleri in perſona ipſorum , non pa-
tris,vel domini, qui non ſunt hæredes ſcripti , vt in l. qui hære.
in prin.

in prin.ꝗ.de condi.& demon.qa implementum conditionis eſt facti. Operat̃ ẽt ſubſtitutio facta ꝑ hæc verba, q̃ſquis mihi hr̃s erit, comprehendat ipſum filium vel ſeruum, non patrem, vel dñm, vt l.q liberis.§.hæc verba.de vul.& pu.Et ſic ſi tpe quo extra ꝯdõ ſubſtitutionis reperiant̃ ſui iuris, adibũt ex ſubſtitutione ad cõmodum proprium, nec aquirunt patri, vel dño. Ang. dicit ſe ſemper fuiſſe ſecutum hanc gl.& ꝙ penes filium remã ſerit nomen iuris, quia eſt capax illius. Sed an remanſerint iura directa, vel non, & in hoc ceſpitat, & poſſumus dicere ꝙ non.& in hoc Bar.dicit melius & verius. & ĩ hoc differt filius ab extraneo qui adiuit & reſtituit.nam penes eum remãſit nomen hæredis, quod eſt iuris, & etiã iura directa, licèt inutilia, ſed penes filium qui adiuit iuſſu patris, & remanſerit ſolum nomẽ heredis, & directa iura tranſiuerunt in patrem.penes vero ſeruum remanſit ſolum nomen facti, quia nõ eſt capax nominis iuris, tñ illud nomen facti ſortitur oẽs effectus iuris, qđ remanſit penes filium in illis trib. de quib.ſ. dixi.& iſta vr̃ veritas.& ſic nec gl.bene ſenſit ex toto, nec Bart. Sup vltima parte ſunt quatuor

20 gl.j.gl.quæ incipit(no.) inducitur in ar.ꝑ Dy.†ꝙ ſi dono tibi vineam, & fundum fructib.plenum, non veniet vinea plena, qa ſi hoc volebam, debebã ad illa duo ſubſtantiua adducere adiectiuum pluralis numeri.aliàs non determinat niſi vltimũ ſubſtãtiuum.In ꝯ̃riũ vr̃ gl.in l.extat.ſ. qđ metus cã.poſt prin. poteſt dici ꝙ illa loquit̃, qñ aliud adiectiuum cõuenit vtriq; ſubſtantiuo, vt ſi vtrunque erat fœminini generis, & adiectiuũ ſimiliter: vt ibi habetur dum dixit rẽ vel pecuniam debitam, nã gl.ſupplet rem.ſ.debitam, vt ꝗ.ſubijcitur in pecunia, Dy.loquit̃ qñ non conuenit; quia vinea eſt fœminini.& fundus maſculini, & adiectiuum ſimiliter maſculini, & ſic nõ eſſet congrua grãmatica.ergo &c.vt l.Plautius, de auro, & argen. leg.tñ ꝑꝑ aliud Dy.dicit verum, quia etiam ſi non dixiſſet fructibus plenũ, venirent fructus pendentes: qui reputantur pars ſoli, vt l.fi.in fi.§. pe.ver.ſi.quæ in fraud.cred. & l. fructus pendentes.ſ.de rei ven. Sed in aliis terminis in quib.tacite nõ veniret, potes diſtinguere vt ſ.dixi.an adiectiuum conueniat vtrique vel non, & facit l. hr̃s meus.§.vxori.ꝗ.de leg.3.& qđ not.in l.fi.ꝗ.de reb.dub.& in l. filium.qñ di.le.ce.vbi not.& ꝙ illud qđ ponit̃ non in oratione per ſe, ſed per modum determinationis vel qualitatis determinet duntaxat proxime præced.non omnia, quod tñ limita, vt l. ſi idẽ cũ eodem.de iuriſ.om.iud.in fi.¶In gl.quę incipit.[id eſt voluntate] vt in prin.huius l.verũ iũge cum prin.huius gl. finẽ eius.ibi dum dicit.[Itẽ huic verbo.] nã refertur ad id quod dicit hic ex voluntate, quia cũ reliquatur libertas a dño non pendet ex eius voluntate, vt in contrario.glo.tamen iſta expoſitio non eſt bona, vt no.in gl.3.ſ.ea.l.¶In gl.ibi: [non fideicommiſſarij extranei] melius diceret non patris, vt congruat literæ: quæ loquitur qñ vires accepit ex perſona patris.¶In eadem gl.ibi: [licèt decederet filius, nõ periret legatum.] ſed tũc nõ eſt differẽtia inter filium & extraneum: ſed in contingentia caſus, quia tex.loquitur quando filius qui deceſſit erat fideicommiſſarius, & deceſſit conditione pendente glo. verò ponit qñ extraneus erat fidicommiſſarius & non deceſſit, ſed deceſſit filius qui nõ erat: non eſt ergo bona dr̃ia quãtum ad hoc inter filium & extraneum, quia ſi deceſſit extraneus & fideicom.ante mortẽ patris, extinguit̃ legatũ, ſicut ſi decederet filius fideicom. vt nota. ꝗ.in gl.fi.ſed eſt dr̃ia in alio.ſ.penes quẽ remaneat fideicom.qđ caducum efficitur: quia ſi erat relictum filio a patre, remanet penes prẽm, a quo vires aſſumpſit.& hoc dicitur in text.Sed ſi fuiſſet relictũ extraneo ab eo.patre, nõ remaneret penes patrẽ, a quo vires non aſſumpſit, ſed penes filium, a quo vires aſſumpſit: quia tunc ex eius perſona debetur, dummodo tẽpore quo deficit reperiatur ſui iuris, alias per indirectum remanet penes patrẽ, vt dicã in gl.& ad ipſam venio omiſſa ſe.gl.quæ eſt clara.

21 ¶†In gl.in ver. [retenturum] ibi, [in vniuerſali eſt hoc plus.] quaſi dicat gl.qñ fideicommiſſum eſt conditionale, non eſt differentia inter vniuerſale & particulare.neutrum enim trãſmittitur ad hr̃dẽ fideicommiſſarij decedentis conditione pendente de vniuerſali.patet hoc in §.ſi de parculari.in l. hæres meus. ꝗ.de condi.& demon.in prin.& C. de cad. tol.l.vnica.§.ſinautẽ ſub conditione. Aduerte tñ, quia vna gl. quæ non eſt alibi in l. is cui.ꝗ. de act. & obl.tenet in fideicommiſſario vniuerſali, ꝙ ſi erat relictum filio, vel deſcendenti teſtatoris, licèt ſub cõditione tranſmittatur ad hæredes, ſeu deſcendetes ſuos, ſicut purũ. Gl.tñ notauit contrarium, & melius C. de his qui ante aper.ta bu.l.vnica, & illa quæ eſt in l.is cui, communiter reprobatur.

22 Quando†aũt fideicommiſſum eſt purum gl.hic mirabiliter facit differentiã inter particulare & vniuerſale: quia primũ trãſmittitur ad hæredem ſi decedit fideicommiſſarius poſt diem fideicommiſſi cedẽtis, qđ eſt a tempore mortis teſtatoris, vt C. de cad.tol.l.j.§.in nouiſſimo.Sed vniuerſale non tranſmittitur, etiam ſi fideicommiſſarius decedat poſt aditam hæreditatem, ante tamen reſtitutionem ſibi factam, ſaltem verbaliter: ſicut nec tranſmittitur hæreditas ſi nunquam adeatur, licèt purè ſit relicta, quia fideicommiſſarius vniuerſalis loco hæredis eſt, vt in l.ſi filius.ſupra quod cũ eo.Ergo eſt fideicommiſſum loco hæreditatis.Subdit tamen gl.& etiam mirabilius, quod tranſmitteret intra annum iure deliberandi, ſicut ipſe hæres per l.cum

23 in antiquiorib.C.de iure deliberandi. ¶† Primum dictum gl. communiter ab omnibus reprobatur: quia lõga differẽtia eſt inter hæred. & fideicommiſſarium. nam hęres antequã adeat nullum ius habet in bonis, vel ad bona qđ ſit in eſſe formatũ, licèt habeat ius adeundi, qđ eſt ius acquirendi, non ius rei acq

24 ſitæ.† Ideo non dr̃ ex illa hæreditate locupletior anteq̃ adeat: vt ꝗ.ad l.Falc.l.pretia rerum.circa medium. Ideo non tranſmittit, ſed fideicommiſſarius vniuerſalis poſt diem fideicommiſſi cedentis habet actionem ex teſtõ pro fideicommiſſo ꝯſequendo, vt no.in l.ſi legatus.ꝗ.ad Treb.& C eodem tit. & l.ſine ſcriptura. Cuius actionis veritas eſt, vt ad hæredem tranſmittatur. Et breuiter contra iſtam gl.ſunt caſus legum expreſſi in l.cogi. §.idem Metianus.& l.poſtulantis.in prin.ꝗ.ad Trebe.nec ob.ll. hic allegatæ in gl.quia debent intelligi qñ deceſſit ſine hærede Quidam tamen tenent ꝙ ſi fideicommiſſarius decederet ante aditam hæreditatem non tranſmitteret, ſecus in fideicommiſſario particulari, dicentes ꝙ dies fideicommiſſi particulariter cedit a die mortis teſtatoris, ſed vniuerſalis ab adita hęreditate. ſed hoc nullo iure cauetur, & ꝯ̃rium patet ex ordine titulorũ: quia poſt legatum & fideicom.particularia & etiam vniuerſalia tã in Digeſto q̃ in Codice ponitur in ti.qñ di.leg.vel fideicõmiſſi cedat.& ſic refertur ad omne fideicommiſſum, & dicitur ſimpliciter ꝙ ſi eſt purum, cedit a morte teſtatoris quantum ad tranſmiſſionẽ, vt ẽt no.ꝗ.in l.proxi.in princ.& l.ij.licèt quædam relicta cedant ab adita hæreditate vt libertas, vel vſusfru. quia non tranſmittuntur ad hæredem.Vnde non ſit ceſſio niſi quantum ad petitionem, quæ non fit niſi poſt aditam hæreditatem. Et breuiter ſecundum Barto. probatur id quod dixi in §.idem Metianus. vbi hæres fideicommiſſi cogit hæredem teſtatoris ad adeundum hęreditatem. Et ſic benẽ patet ꝙ deceſſit hęreditate non adita, & tamen tranſmiſit fideicommiſſum. alias hæres eius nullum ius haberet cogendi hęredem teſtatoris ad adeundum, & hæc eſt communis opi.Et ſecundum hoc non expedit dicere, ꝙ tranſmittat ius deliberandi intra annũ,

25 ſed poteſt tranſmitti ius fideicommiſſi perpetuo. ¶†In gl.ibi: [ſed ſecundum hoc] vult dicere ſi verum eſt id quod dictum eſt in prin.glo.ꝙ qñ fideicommiſſum eſt conditionale: quia relictum poſt mortem hæredis, vel grauati, ſiue ſit particulare, ſiue vniuerſale, non tranſmittitur ad hęredem ſi fideicommiſſarius decedat conditione pendente, ſed remanet penes grauatum: quia tex. hic facit vim in hoc, ꝙ relictũ erat filio. & dicit ꝙ ideo remanet penes patrem: quia ex perſona patris vires aſſumpſit: nam idem eſſet ſi fuiſſet relictum extraneo ab eo patre poſt eius mortem, licèt tunc non ſumeret vires ex perſona patris, ſed filij inſtituti, vt ſ.in ver.denique.Glo.hoc fatetur, & ſubaudit hic maximè quod eſt ꝯ̃ mentem literę, quę fundat ſe in hac ratione, vel dic ſecundum gl.aliud in extraneo.ponderãdo tamen, quòd extraneus non deceſſit, ſed filius, ex cuius perſona vires aſſumpſit. Sed tunc non eſſet differentia inter filiũ & extraneum vt dixi in gl.præcedenti. Sed inter caſum & caſũ qa in filio ponimus, ꝙ deceſſit fideicommiſſarius, in extraneo ꝙ non deceſſit.Ideo Bar.ponit alium intellectum, quòd qñ eſſet relictum extraneo, licèt poſt mortem patris tale fideicõmiſſum non diceretur ꝯdõnale; quia non aſſumit vires ex perſona patris, ſed filij, & ſic pater loco executoris habetur, & mors ipſius patris potius apponitur ad ſolutionem & executionem fideicom.quã ad ſubſtantiam.non eſt ergo ſubſtantia fideicõmiſſi ꝯdõnalis: ſed executio delata in tp̃s.& ſic trãſmittet ad hęredem, tñ non poterit peti niſi mortuo patre.& allegat ad hoc l.liberto.§.largius.ſed voluit allegare §.fi.ꝗ.de auro & arg.le.& l. a filia.§.alumno.ꝗ.ad Treb.quę ll. ſalua pace ſua, nihil faciunt ad propoſitum. nam in illis non fuit relictũ poſt mortem executoris: ſed in tẽpus certæ ętatis illius, cui fuit relictum.nec ibi

26 mortuus eſt fideicommiſſarius: ſed ipſe executor.† Et ꝯ̃ ipſũ allego tex.expreſſum.in l.quibus diebus. §.quidam Titio. ꝗ.de cond. & demon.vbi non refert an reliquatur poſt mortem grauati, an poſt mortem cuiuſdam tertij: quia vtroq; caſu eſt ꝯditionale.nec refert an mors illius tertij apponatur ad ſubſtãtiã, an ad executionem: vtroque.n.caſu ſi decedat ꝯdõne pendẽte,

27 fideicom.euaneſcit, vt ibi patet.nec põt dari reſponſum.† Dic ergo, & iſta eſt veritas, ꝙ quantum ad hoc vt fideicom. euaneſcat per tutorem fideicom. non refert an fuerit relictum filio, vel extraneo: quia vtroque caſu euaneſcat.& quantum ad hoc ſubauditur hic maximè, vt gl.dicit.Sed quantum ad hoc vt remaneat penes patrem, poſt cuius mortem fuit relictum, bene refert: qa ſi fiat filio, remanet penes patrẽ, ex cuius perſona vires aſſumpſit.& hoc voluit dicere tex.quia ſicut ipſe ſuſtinebat onus, ſi filius non fuiſſet mortuus: ita debet ſuſtinere cõmodũ ſi ꝓpter mortẽ filij fideicom.deficit. Et hoc vult gl. immediatè ꝓcedens, q̃ incipit, [& ſic ipſum.] & intellige ſi filius erat effectꝰ ſui iuris qñ deceſſit. & ſic potuit habere hæredẽ ad quem trãſmitteret, & tamen non tranſmiſit. Si.n.erat in poteſtate, clarũ eſt: quia etiam ſi eſſet fideicom.purum, euaneſceret, & remaneret penes patrem. Si verò erat relictum extraneo, tunc quia aſſumit vires ex perſona filij, & ipſe filius cenſetur grauatus, licet

cèt poſt mortẽ patris, tunc remanebit penes ipſum filiũ grauatum. ꝑ eandem rõnem, vt habeat commodũ ſicut habet onus.
Et hoc innuit tex. a ɔ̃rio ſenſu. qđ tñ ĩtellige ſanè. ſi tẽpore quo decedit extraneus filius erat effectus ſui iuris. Aliàs parum ſibi prodeſſet hoc, quia reacquireretur patri. hodie tñ proderit qa non reacquiritur, & remanebit penes filium indiſtinctè, ſicut relictum a tutore poſt eius mortem remaneret apud pupillũ, ſi fideicommiſſarius ante mortem tutoris decederet. & hæc eſt veritas per neminem tacta. Non ſunt alia.

---

1 *Legatarius ſi ſuccedat cum legatario eiuſdem rei, poſt diem legati cedentẽ ꝙ poſſit repudiare ex perſona defuncti, & totum conſequi ex perſona ſua, & quid econuerſo.*
2 *Regula, ꝙ duæ cauſę lucratiuæ non poſſint in eadem re concurrere, quãdo non habeat locum.*
3 *Legatarij ſi ſunt re coniuncti, & uerbis diſiuncti, faciunt ſibi partes per concurſum, ſi unus repudiat legatum, alter habet totam rem iure ſuo per ius non decreſcendi, nec tenetur ad onus quod erat alteri iniunctũ.*
4 *Quid ſi ſunt coniuncti uerbis, & diſiuncti re?*

LEX XII.

1 SI mihi & tibi. ¶† Si legatarius ſuccedat cũ legatario eiuſdem rei, poſt diem legati cedentem, poteſt repudiare ex perſona defuncti, & totum conſequi ex perſona ſua: vel econ
uerſo, & ſi ſemel conſecutus eſt totam ex perſona vnius, non
poteſt amplius petere ex perſona alterius. h. d. ¶ In tex. ibi, [die
legati cedente.] hoc ideo dicit, quia ſi ante diem cedẽtem mo-
rieris me hærede relicto, non tranſmittes ad me ius tuum, ſed
deficeret vt accreſceret mihi. & ſic non poſſem conſequi rem
niſi ex perſona mea, & totam habere ex perſona tua tanquã
hęres tuus per ius accreſcendi, vel non decreſcendi. & hoc ſi tu
non acceptaſti ante mortem, ſed ſi acceptaueras, non poſſem
repudiare ex perſona tua, & habere partem tuam per ius ac-
creſcendi. quod non habet locum poſt emolumentum quęſi-
tum, niſi in vſufruc. vt in l. j. §. interdum. de vſufru. accreſcend.
¶ In tex. ibi. in fin. [me nõ poſſe Proculus ait.] hoc eſt verũ, niſi
fuiſſet legatum cuilibet noſtrũ inſolidum, vt vnus habeat rem,
alter æſtimationem, ſm l. ſi pluribus. ĩ. eod. tunc enim ſi fuiſſet
conſecutus rem ex perſona mea, & ex meo legato, poſſem ex
tua conſequi ęſtimationem, quia quando iura duorum con-
currunt in perſona vnius, illud poteſt vnus quod poterãt duo.
vt l. in tutorem. ĩ. de his quibus vt indign. & ita ſummat Barto.
iſtum tex. Idem ſi fuiſſet eadem res legata mihi in teſtamento
vnius, & tibi in teſtamento alterius, quia ſi fuiſſem ɔſecutus ex
meo legato rem ab hærede mei teſtatoris, poſſum ɔſequi æſti-
2 mationem ab hærede tui teſtatoris. non † obſtante regula de
duabus cauſis lucratiuis non valentib. concurrere in eadem re,
quia hoc caſu locum non habet, cum tamen habuerit originẽ
ex perſonis diuerſorum, & quęlibet earum habuerit effectum
ſolidæ exactionis in perſonis noſtris: vt in l. ſi ſeruus legatus. in
3 §. j. ĩ. eo. tit. ¶† In gl. quę incipit, [videtur.] ibi. [propter onus im
poſitum parti defectę quando diſiunctim &c.] nam ſi eadem
res legatur tibi in vna oratione, & poſtea mihi in alia, ſumus
diſiuncti verbis, & coniuncti re, & cuilibet vr̃ eadem res inſoli
dum legata: non tamen ꝙ quilibet habeat ĩſolidum, niſi hoc
teſtator expreſsè dixerit, ſed facimus nobis partes per concur-
ſum, ſi tu repudias legatum, totam rẽ habeo iure meo per ius
non decreſcendi, quia ſi non vis mecum cõcurrere, partem nõ
facis, & ideo ſi aliquid fuit tibi iniunctum, illud ad me non trã
ſit, quia nullum lucrum habeo ex tua perſona, ſed lucrum ex
meo legato. Si autem decedas me hr̃de relicto, ego poſſum re-
pudiare ex tua perſona vt non tenear ad illud onus ad quod te-
4 nerer, ſi ex tua perſona acceptarem. † Qñ autem eſt relicta cõ-
iunctim verbis, & diſiunctim re, vt lego Titio & Seio fundum
æquis portionibus, cuilibet cenſetur relicta dimidia. Et ſi tu re-
pudias, tua dimidia mihi accreſcit. & ſic eam habeo ex tua per-
ſona. Et eodem modo onus tibi iniunctum poſtquàm habeo
lucrum. Iſto ergo caſu ceſſaret hoc commodum. Sed ſubeſt
aliud ſecundum Bar. nam ſi feci inuẽtarium de bonis tuis, nõ
teneor vltra vires hęreditatis tuæ, ſi accepta rẽ ex perſona tua,
hæreditas tua reputaretur tanto minor quantum ualet illa res
vel tua dimidia. & ideo tenerer credi. intantum plus. poſſum
ergo repudiare vt eis non tenear, & habere totum ex perſona
mea. Sed contra, quia non uidetur quòd poſſis repudiare in
præiudicium creditorum. arg. in l. liberto octuaginta. de bo. lib.
& l. ſi partem. §. fi. quemadmo. ſer. ami. Sol. ſi mihi non prodeſ-
ſem, & alii nocerem, non poſſem, vt in contrario. Sed cũ facio
vt mihi proſim, poſſum. Simile ĩ. de aqua plu. arc. l. j. in §. deni-
que. ſecundum Bartol. & adde quod dicam in l. ſi fundum ſub
conditione. §. ſi Titius. ĩ. eod. ¶ In glo. fin. ibi, [non ſunt cauſæ
lucratiuæ, hic ſic.] vel dic melius, ꝙ non eſt fienda differentia
an ſint cauſæ lucratiuę vel oneroſę in hoc, ſed an q̃libet cauſa
habuerit effectum ſolidæ exactionis in perſonis diuerſorum &
tunc ẽt habeat in perſona unius. in qua concurrunt iura diuer
ſorũ ẽt ſi ſint cauſę lucratiuę. ut dixi ſuper tex. aut non habue-
runt effectum ſolidę exactionis ſed pro parte. & tunc ſimiliter
in perſona vnius non habebũt, vt hic. ¶ In gl. [ibi ſed alii ɔ̃] prę
cedens verior eſt ſm Docto. ꝑ l. reos. in princ. de duo. reis. Non
tñ potuerunt deducere vtrunque ius in diuerſis libellis, ſed in
vno tantũ poſtq̃ in perſona mea concurrunt. & hoc no. probat
l. non eſt nouũ. in fi. de act. emp. cauſa minuẽdarũ litiũ. licèt ſi
viueres & acceptares, & ego ſimiliter, qlibet noſtrũ poſſet age-
re diuerſis libellis. ¶ In glo. ibi [qñ diſiunctim non.] ſ. verbis nõ
re, nã tunc in perſona cuiuſlibet eorũ eſt vnũ legatũ de tota re,
ſi ergo repudio ex perſona tua remanet tota res in legato meo
per ius nõ decreſcendi, nec poſſum ꝓ parte acceptare, & ꝓ par
te repudiare ex mea perſona. vt l. neminẽ. ĩ. tit. j. Sed qñ coniũ-
ctim verbis & diſiunctim re, tunc quælibet legata eſt dimidia,
& ſi repudio ex perſona tua, poſſim etiã repudiare ius accreſcẽ
di, ne mihi accreſcat, ſed remaneat penes hæredẽ, quia iſta cen
ſentur duo legata ſicut duo ſunt dimidia, quorum. vnũ põt ac
ceptari aliud repudiari, vt d. l. neminẽ. cũ legibus ſequentibus.
& hoc intendit dicere gl. Sed in hæreditate non põt repudiari
portio accreſcens, ne quis decedat pro parte teſtatus & ꝓ par-
te inteſtatus. vt in l. j §. ꝙ ita. C. de cad. tol. Non ſunt alia.

---

2 *Impoſſibilitas conſiſtens circa ſubſtantiam rei legatę vitiat non ſolum legatum, ſed etiam contractum.*
Gades quid locus ſit.
3 *Anguſtia temporis non nocet vt vitiet legatum, ſed nec prodeſt alicui ut propter eam ſuum aduerſarium in mora conſtituat.*

1 §. Si quis ſeruos. † Difficultas præſtationis adiecta legato ipſum non vitiat, ſed reij-
cit. ad hoc allegat. Idẽ in ɔ̃ctibus bonæfidei, vt l. inſulã. §. fi. ſ. lo
ca. Secus in ſtricti iuris, vt in ll. hic allegatis in gloſ. Impoſſibili-
tas vero cõſiſtens circa ſubſtantiã rei legatæ, ut ſi legaretur res
quæ nõ eſt in rerũ natura, vel q̃ impoſſibile eſt habere, bene vi-
tiat, & nõ ſolũ legatũ, ſed etiam ɔ̃ctum, vt l. non ſolũ. de act. &
oblig. & ſic loquitur contrariũ hic formatũ in glo. Inſti. eo. §. fi.
2 & C. de his quæ pę. no. in l. j. ¶† In tex. ibi [gradibus] quis ſit ille
locus vide gl. ĩ. de leg. 3. l. vxorem. §. legauerat. quæ dicit, ꝙ ſub-
eſt Venetis, & eſt ſedes patriarchalis, & olim erat portus Aqui-
leiæ. ¶ In glo. ibi [nam poterat teſtator tantũ viuere.] iſta ratio
non ur̃ uera per regulã Catho. ſm quam inſpicitur tempus te
ſtamenti. Sed ſi tẽpore teſtamẽti ipſe teſtator fuiſſet mortuus,
iſtud præceptũ erat impoſſibile, ergo non inſpicitur impoſſi-
bilitas ſuperueniens ex eo ꝙ ſupuixit. Dic ergo, ut ſ. dixi ꝙ hic
non erat impoſſibilitas reſpectu rei legatæ, licèt eſſet reſpectu
præſtationis, & ſic potius dicitur difficultas quæ non uitiat di-
3 ſpoſitum bonæfidæi, ut ſ. dixi. ¶† In fi. gl. ibi, conſti. pecu. [Item
a illa.] dic ꝙ difficultas uel [a] anguſtia tẽporis. non nocet ut uitiet
legatum. ut hic ſed nec prodeſt alicui, ut propter eã ſuum ad-
uerſarium in mora conſtituat, ut ibi ſecundum Ray.

ADDITIO.

a ¶ Anguſtia temporis. adde ꝙ voluit Roma. conſi. 348.

---

2 *Id quod non poſſum legare tibi, nec etiam ſeruo tuo.*
4 *Si dominius eſt incapax quando poſſit eius ſeruus inſtitui.*

1 §. Regula iuris. † Hic ponitur una regula affirmatiua, ꝙ id quod poſſum legare tibi
2 poſſum ẽt legare ſeruo tuo. † & alia rl̃a negatiua colligit hic a
ɔ̃rio ſenſu, ꝙ id qđ nõ poſſũ legare tibi nec ſeruo tuo, q̃ ꝓbat
in l. non minus. ſ. de hære. inſti. Et gl. opponit primo ad ſecũdã
regulã: nã tibi nõ poſſum legare rẽ tuã, ut in l. mea res. de cõdi.
& demon. & tñ poſſum eã legare ſeruo tuo, & ualet legatũ, ſi
tpe quo cedit dies eius reperiant ſui iuris. ut l. debitor. §. fi. ĩ. tit.
j. Poſtea opponit ad primã, qa tibi poſſum legare ſeruitutẽ de
fundo meo hr̃ditario ad tuũ, & tñ nõ poſſum eã legare ſeruo
tuo. ut ĩ. de ſer. leg. l. & ſi maxime. Et ſic non omne ꝙ poſſum ti
bi legare, poſſũ legare ſeruo tuo, qđ eſt ɔ̃ primã regulã. Nec id
ſolũ qđ poſſum legare tibi, poſſum legare ſeruo tuo, ꝙ eſt ɔ̃ ſe-
cundã regulã. Glo. rñdet ꝙ ɔ̃ria procedunt qñ prouenit impe-
dimẽtũ mixta rõne, aliàs cõſideratione rei legatæ & eius cui le
gat, quo caſu regulæ de quibus hic nõ ꝓcedũt, nã res tua de ſe
legabilis eſt, & ẽt tu es capax legati. Sed ſi lego tibi rẽ tuã nõ ua
let legatũ nõ ex eo ꝙ res nõ ſit legabilis. ſed qa tua, nec ex eo tu
nõ ſis capax legati, ſed qa nõ iſtius. iõ ſi uariatur ꝑſona, quia le-
go eã ſeruo tuo, ceſſat cauſa inualiditatis. Itẽ ſeruitus de p̃dio
meo legabilis eſt. ſ. ei qui habet prædium uicinũ. unde ſi habes
poſſum eã tibi legare, ſed ſeruo tuo, q nõ hẽt, nõ poſſũ, qa ſi eſ
3 ſet liber, nõ poſſẽ ꝑ l. j. cõ. prædi. † Et regula affirmatiua de qua
hic ꝓcedit, qñ illud eſt tale qđ poſſet legari ſeruo, ſi eẽt liber,
aliàs nõ, ut d. l. & ſi maxime. q̃ limitat hanc l. quando uero pro-
uenit defectus ſolũ rõne ꝑſonæ cui legatur, procedunt iſte re-
gulæ. Vnde ſi dñs non eſt capax ſimpl̃r alicuius legati uel iſtõ-
nis, ſil̃r nec ſeruus eius, ut d. l. non minus, & eɔ̃ ſi eſt capax, ſi-
militer & ſeruus eius. ¶ Sed ɔ̃ primum oppo. de l. ſi deportati
ſeruo. ĩ. de lega. 3. ubi deportatus ſil̃r eſt capax, & tñ ſeruo eius
põt legari. & acquirit fiſco. Itẽ de l. ſi ſeruꝰ eius qui capere. ſ. de
ac. hęre. ubi põt inſtitui ſeruus illius qui eſt incapax. Solu. illud
qđ ſ. dixi ꝓcedit qñ legaret ſibi, uel inſtitueretur cõtẽplatione
dñi, qđ in dubio pręſumitur ſi tibi tanq̃ ſeruo talis relinquat. ut

no.

no.in l.fi. C.de vſufr. ſecus ſi contemplatione ipſius ſerui,tunc
enim,inſpicitur,an ſit tale quid, quod ſibi poſſet relinqui ſi eſ-
ſet liber,& tũc valet ſi reperiatur liber tempore,quo cedit dies,
vel tempore aditę hæreditatis,vt in dictis iuribus, quod dic vt
no. Bar.vt etiam ibi tetigi in d.l.ſi ſeruus eius.

1 *Vltima voluntas præualet, niſi prior ſit derogatoria illius.*
2 *Contrahentes poſſunt a primo contractu recedere.*
3 *Legatum primo ademptum purè,ſi poſtea adimitur ſub conditione, an ſequens ademptio valeat.*
4 *Si Imperator concedat alicui Comiti ptãtẽ creandi notarios,qui poſſunt conficere inſtr͞a in quolibet loco nõ obſtante quacunq; conſuetudine vel ſtatuto cõtrariũ diſponẽte.& poſt creationẽ notarij fiat ſtatutũ in aliquo loco, ꝙ non detur fides inſtrumẽtis alicuius notarij,niſi ſit creatus cum authoritate illius ciuitatis, an illud ſtatutum præiudicabit.*
5 *Immunitate alicui conceſſa,ſi poſtea illa communitas impoſuit vnam collectam,quam mandauit ſolui per omnes et quoſcunque,nemine excepto, an præiudicabit illi cui prius conceſſerat.*
6 *Si quis in teſtõ dixit,ſi contingat me facere aliud teſtamẽtũ, volo illud nõ valere,niſi ibidem cõtineatur iſte verſus Arma vtrumq; cano,vel tota Aue Maria,vel totus tenor huius teſtamenti de verbo ad verbum, & poſtea faciat aliud teſtamentum, an habeat neceſſe iſta exprimere.*
7 *Clauſula nõ obſtantibus appoſita in reſcriptis vel legibus, quid operetur.*

1 §. In legatis. † Vltima volũtas præualet,niſi prior ſit
derogatoria illius. h.d. in effectu,vſq; ad
fi.¶ In tex.ibi,(in legatis.) idem in inſt.& ſubſti. & qualibet vlti
ma voluntate,quia cũ pendeat ex volũtate teſtatoris duntaxat
liberũ eſt ſibi quouſque viuit variare,& a prima recedere,vr̃ tñ
hoc fallere qñ pp culpã alterius priuarent hr̃des hr̃ditate vt tũc
non valeat priuatio,vt s̃.de hær.inſt.l.paterſ.teſtõ.in fi.& qđ ibi
2 no.†Quid aũt in contractibus? dic idem,ſi interuenit voluntas
vtriuſque ꝯtrahentiũ,quia pñt a primo ꝯ͞ctu recedere, vt in l. ſi
diuerſa.C.de tranſac.& l.pacta nouiſſima.C.de pact.in tex.ibi,
(præce.legati.) ſ.purè facti,nã in ſequenti parte teſtĩ, vel ẽt in co
dicillis poſſet adijci dies,vel condõ, vel ẽt totũ adimi, vt ſequit̃.
¶ In tex.ibi [legatũ adẽptũ.] quod fuerat primo ademptũ ſub
vna ꝯditione,& poſtea adimit̃ ſub alia, tenet ſc͞da, & nõ prima,
3 † Si aũt fuit primo ademptum purè, & poſtea adimit̃ ſub ꝯdõ-
ne, vr̃ ꝙ ſequens non valeat:quia qđ ſemel adẽptũ eſt, amplius
adimi nõ põt.ar.de iniu.teſt.l.nã & ſi ſub ꝯdõne §.poſt defectũ
& quia p̃cedens adẽptio pura ſequentẽ ꝯdõnalẽ abſorbet,ſicut
& pura inſtõ abſorbet condõnalẽ,vt in l.ſi te ſolũ. de hær.inſt.
gl.tñ prima hic determinat ꝯ̃riũ, ꝙ teneti ſequens, & prima hr̃
pro non facta,quia adimendo ſub cõdõne,cenſet̃, ſub ꝯ̃ria cõ-
dõne dare.Si ergo extabit condõ, legatarius habebit legatũ, &
ſi prior ademptio remãſiſſet,nõ haberet.Iac.de Are. & Bar. te-
nẽt ꝯ̃riũ,quia ademptio cũ fiat cã adimẽdi vel tollendi, nõ de-
bet operari ꝯ̃riũ effectũ,vt ex ea inducat̃ tacitũ legatũ, ſub ꝯ̃ria
condõne.arg.j̃.eo.l.legata inutiliter. Sed contra ipſos vr̃ eſſe ca-
ſus legũ.j̃.qñ di.leg.ced.l.qđ purè.& de condi.& demon l.aliqñ.
& de adi.leg.l.ſi legatũ.in quib. hoc dr̃ expreſsè,ꝙ legatum ſub
condõne ademptũ,cenſetur ſub ꝯ̃ria condõne datũ. Sed aduer
te,vt intelligas illas ll.non.n.debes intelligere, ꝙ iſta datio reſul
tet ex illa adẽptione, nec operetur ꝯ̃riũ effectũ,vt iſti Doct.dñt
ſed intellige ꝙ remanẽt ex prima datione,quæ fuit pura. Si er-
go illi detrahitur adimendo ſub condõne ſi nauis ex Aſia vene
rit, remanet illa datio firma ſub ꝯ̃ria conditione,ſi non venerit
& perinde eſt,ac ſi ab ipſo principio fuiſſet datũ ſub illa ꝯ̃ria ꝯ-
ditione.ita volunt illi tex. Dicunt. n. ꝙ vr̃ & fingitur datum ſub
ꝯ̃ria conditione. Intellige ex prima datione, non ex ademptio-
ne. Nunc ad propoſitum, ſi prima datio fuit ex toto ſublata p
primam ademptionẽ purè factam, & poſtea fiat ſecunda ſub
ꝯdõne,illud legatũ nõ põt deberi legatario:quia non ex prima
datione cũ fuerit in totũ ſublata,nec ex alia quæ reſultet ex vlti
ma ademptione,quia reſultare non põt,ſed ſi non præceſſiſſet
adẽptio pura, benè deberetur ex prima datione ſublata in vnũ
caſum tm̃, & in contrarium caſum remanente. & ita ſalua re-
præhenſione Doc. q̃ faciunt ad hanc glo. hęc tñ procedunt qñ
in diuerſis voluntatib. prima, & ſecunda ademptio factę ſunt,
& ſic prima fuit operata ſuum effectum, quia voluntas in qua
facta eſt fuit habita pro perfecta & abſoluta.ſi aũt in eadẽ volũ
tate primo ademi purè,poſtea adimo ſub ꝯditione, præcedens
hr̃ pro non facta. qm̃ ab ea receſſi anteq̃ hanc voluntatẽ habe-
rem pro perfecta & abſoluta, vt j̃.eo.l.ſi ita ſit ſcriptũ. Et iõ ſta-
bitur vltimę,& iſtud tenet ẽt hic Ang.& benè, licèt nõ dicat ea
q̃ s̃.dixi.Tene menti,quia iſta ſunt ſubſtãtialia, & ſubtilia, & de
4 facili pñt accidere de facto.¶† In tex.ibi [non valebit.] Iſtũ tex.
a inducit Dy.ad qõnẽ[a] ſi Imperator concedat alicui Comiti po
teſtatem creandi notarios,qui poſſint conficere inſtr͞a in quoli
bet loco,non obſtante quacunque ꝯſuetudine, vel ſtatuto,con
trarium diſponente,ſi poſt cõceſſionẽ, & creationẽ notarij fiat
ſtatutũ in aliquo loco, ꝙ non det̃ fides inſtr͞is alicuius notarij,
niſi ſit creatus cũ authoritate illius ciuitatis, vtrũ illud ſtatutũ
p̃iudicabit illi notario? & inducit iſtũ tex.ꝙ non, qa Imperator
potuit tollere tã preterita q̃ futura ſtatuta, cùm ab ipſo ſumãt
authoritatem.vt in l.oẽs populi,de iuſt.& iu.& ſuſtuliſſe vr̃ per
ctum illã.non ob.arg.hic vbi præcedẽs voluntas defuncti dero-
b gat ſequenti.& facit ſequentẽ no valere,& hoc tenet[b] Dy.arg.
in l.ſi ſeruitus.de ſer.vrb.præd.& alij Doc.ſequuntur,ſed contra
iſtam determinationẽ vr̃ gl.ord. in cle.ſtatutũ. de elec.q̃ dicit ꝙ
cl͞a illa non obſtãte quacunq; ꝯſuetudine in ꝯ̃riũ diſponente,
c tollit conſuetudines præteritas,non poſtea inductas,[c] nec Doc.
allegant illã gl. Poſſumus dicere aliud in ꝯſuetudine, quia non
præſumit̃ induci in fraudẽ illius rubricæ. aliud in ſtatutis, quæ
poſſent fieri in fraudẽ & eſſet in ptãte inferiorũ exinanire con
ceſ.illã a prin.factã.quod eſſe non debet.nã & princeps nõ cen
ſetur habuiſſe reſpectũ potius ad pñtia ſtatuta q̃ futura, cum il
lorũ nõ habeat notitiam.Sed ſi conceſ.alia fuiſſet facta ab eadẽ
5 cõitate.† Pone exemplũ in ꝯceſ.immunitatis facta alicui poſtea
ille cõitas incluſit vnam collectam, quam mandauit ſolui per
oẽs,& quoſcunque nemine excepto,an p̃iudicabit illi cui prius
conceſſerat? dic ꝙ nõ.nã aut tranſiuerat in ꝯ͞ctum, vel quaſi,&
erat irreuocabilis.vt in l.qđ ſemel.de decr.ab or.fa. & quod no.
Bar.in l. oẽs populi.de iuſt.& iu.Aut nõ tranſiuerat in ꝯ͞ctũ, &
ſic erat reuocabilis, & tunc in dubio non cenſet̃ voluiſſe reuo-
care,vt in ſecunda conſti. Codicis.§. ſi verò pragmaticæ. & in l.
decurionibus.C.de ſilentiarijs.& qđ,no.gl.in c.j.de cap.mo. lib.
d vj.& Arch.22 diſt.c.renouantes.niſi dicat[d] expreſsè non obſtã
te quacunque immunitate alteri conceſſa, & tunc videretur re
uocaſſe immunitates nõ clauſas in corpore ſtatutorũ ſed clau-
ſas non, vt no.in l.hr̃s abſens.in prin.de iu.& in auth.qua in p-
uincia.C.vbi de cri.agi opor.¶ In tex.ibi [pñtia legata.] & ſi di-
xerit oĩa legata p me facta pure, volo deberi annua, bima, trima
die.nam hæc verba licèt præteriti tpis, non ſolũ referunt̃ ad le-
gata prius facta,ſed ẽt ad illa,quæ faciet poſt, in eadẽ voluntate
vel alia, vt j̃.eo l.talis ſcriptura in fi.quia cum omnia ſumant ro
bur ex morte teſtatoris,non cenſetur prius vnum factum quã
aliud,ſed oĩa eodem tpe,vt ibi.arg.j̃.eo.l.ſi ita ſit ſcriptum. Et ſic
bñ probat̃ hic ꝙ præcedens voluntas derogatoria ſequẽtis ſer-
uat̃ & non ſequens, quia ſi poſtea faciat plura legata nihilomi
nus non erunt pura, ſed in diem,pp pręcedentia verba. In text.
ibi,[voluntas ergo.] Concludit ꝙ illa diſpõ ſeruatur in qua ma
gis adeſt volũtas defuncti, ſiue ſit vltima.vt in prin.§. ſiue ſit pri-
ma.vt in ver.interdũ,& in præceden.ver.¶ In gl. quæ incip.niſi
expreſsè ſubaudi,& ſpãliter,vt in d.l.ſi quis in prin.& dr̃ ſpãliter
pœnitere qñ facit mentionẽ de qualitate primæ voluntatis. vt
j̃.ſubijcitur in gl.dum dicit [ſi exprimat qualitatẽ.] quę eſt ſing.
6 & ſp allegatur.† Si ergo facit teſtm̃,& in eo dicit, ꝙ ſi contingat
me facere aliud teſtm̃, volo illud non valere,niſi ibidem ꝯtinea
e tur iſte verſus. Arma virumq;[e] cano.vel tota Aue Maria vel to
tus tenor huius teſtĩ de verbo ad verbum, & poſtea facio aliud
teſtm̃ quod volo valere,non habeo neceſſe ponere illos verſus,
nec exprimere totũ tenorẽ,nec ẽt dicere non obſtãte tali teſtõ,
in quo dixi talia verba.quia iſta eſſet mentio ſingularis, quæ nõ
requirit̃,nec ẽt ſufficeret dicere,non obſtante quocunq; alio te
ſtõ p me facto, quia iſta eſſet mentio gñalis, q̃ non ſufficit. Sed
debet dicere nõ obſtante quocunque alio teſtõ in ꝯ̃riũ facto in
quo ꝯtineantur verba derogatoria huius teſtĩ. nam iſta eſt mẽ-
tio ſpãlis,quia exprimit qualitatem primi.& iſta ſufficit.vt d.l.ſi
quis in prin. Et hoc qñ p̃cedens volũtas eſſet derogatoria ſequẽ
tis voluntatis.vt in exẽplo s̃. poſito, qñ dixi volo valere, quia vi-
deor dicere, ꝙ illud non habeat voluntatẽ meã, & per iſta ver-
ba apparet ꝯ̃rium, quæ ſi non fuiſſent dicta, videretur non hẽre
locũ, vt in hoc tex. Sed ſi eſſent derogatoria pñtis, vt ſi dixi volo
non poſſe aliud teſtm̃ facere, tunc iſta verba nihil valerent, quia
non poſſum mihi auferre ptãtem teſtãdi, quã habeo a iure, &
ideo valeret ſequens teſtamẽtũ, ẽt nulla facta mentione de p̃ce
dẽti teſtõ, vel eius qualitate, ſm̃ Iac.de Are. & alios Doc.licèt gl.
hic in ver. [ſed quid.] dicat ꝯ̃rium, & nõ bñ, & ponit bonũ exẽ-
plũ. Et idẽ ſi eſſet deroga.ſolenni. vt ſi dicerẽ volo hoc teſtamẽ
tũ valere, & nõ poſſe p me aliud teſtm̃ fieri, niſi cũ decẽ teſtib.
quia non poſſum immutare diſpõnem iuris cõis, q̃ eſt de ſeptẽ.
ideo iſta verba nihil operarent̃. Secus ſi ſubiungerẽ & ſi ꝯtingat
me aliter facere, volo illud teſtm̃ nõ valere, qa tũc eſſet deroga
tũ.& iſta no p Cy.in l.ſancimus.C.de teſt.& p Bar.in d.l.ſi quis.
7 Quid aũt[f] operetur clauſula iſta non obſtantib.appoſita in ſcri
f ptis,vel in legib.vide plene & ſingulariter per Bar.in extrauagã
ti ad reprimen.ſuper verbo, non obſtantib. & per Ioan. And.in
c.j.de exceſ.prælato.lib.vj.in nouell.

ADDITIONES.

a ¶ Ad qõnẽ. Hãc qõnẽ ponit hic Bal,quibuſdam mutatis tñ in eodẽ ſenſu.
b ¶ Et hoc tenet Dy. Adde ꝙ idem tenet ipſe Pau.de Ca. in d. l.ſi ſeruitus.& ita refert & ſequitur Fran.Cur.in ſuo conſi.35.col.13. in 1.vol.
c ¶ Inductas. De hoc vide latius hic per d. Alex. in conſi.196.lib. 2.
d ¶ Niſi dicat expreſsè. Adde Alex. de Imo. qui hoc idem tenet, & refert Pau.de Caſt.hic in conſi.101.col.fi.in 1.vol. Fran.Cur.
e ¶ Virum. Adde Bal.conſi.188,2.lib.& de hac materia vide eun.Pa.de Ca. in conſi.281. col.2.circa med. in antiquis. & in conſi. 404. in nouis.& Pau.de Caſt.hic refert,& ſequitur do. Alex.de Imo,in conſi. 134.col.2. ver.ad idem.l.nominatim.& vide eun.Alex.de Imo, in conſi.7.col.pe. poſt me.in 4.vol.vbi dicit hanc opi.quàm tenet etiam hic Pa.de Ca.eſſe communem.& in conſi.44.col.pe.circa med.v. volum.Franc.Cur.
f ¶ Quid autem operetur. De hac clauſula vide latiſſimè per Fel. in c.nonnulli.extra de reſcrip. & ibi vſque ad ſaturitatem. Fran.Cur.

1 *In legato generis ſpecies quæ ſoluitur, cenſetur ſola fuiſſe legata.*
2 *In legato generis nulla ſpecies eſt in obligatione, ſed in alternatiuo vtraq;*
3 *In legato generis generaliſſimi electio eſt hæredis, dum tamen eligat meliorem, & quid in genere ſubalterno.*
4 *Debitor meus ſoluendo ſeruo meo non liberatur a me, niſi de voluntate mea ſoluat, vel ratum habeam.*

LEX XIII.

1 CVm incertus. † In legato gñis ſpẽs q̃ ſol
uit, cenſetur ſola fuiſſe le-
gata.h.d.Et idẽ in alternatiuo l.ſi qs ſtipulat⁹ ſit Sti
chũ aut Pamphilum.de verb.obl.licèt in alio diffe-
2 rãt,† quia in legato gñis nulla ſpecies eſt in obligatione, ſed in
alternatiuo vtraque, quod dic vt no.j.de leg.ij.l.Meuius.§, duo
3 bus.& l.tam is.§.fi.de cond.ind.¶†In tex.ibi.[tradidit.] eſt ergo
electio hæredis in legato generis gñaliſſimi, vt hic, dum tñ eli-
gat mediocrem.vt no.j.eo.l.legato generaliter.Sed in legato ge
neris ſubalterni, vt ſi lego vnũ de ſeruis meis, electio eſt legata-
rij, vt j.eo.l.qui duos ſeruos.& idem ſi alternatiuè. quod dic, vt
4 plene no.j.tit.j.l.Lucio.In tex. ibi [ſi voluntas dñi,] † Hoc ideo
dixit, quia debitor meus ſoluendo ſeruo meo nõ liberat̃ a me,
niſi de voluntate mea ſoluat, vel ratum habeam. vt in l. quod
ſeruus.de ſol.qđ hic nõ erat.¶ In tex.ibi, [perinde eũ liberatũ.]
videbat̃ ɔ̃riũ, quia nullus ſeruus erat in obligatione,& ſic vide-
bat̃ ſoluiſſe id qđ nõ debebat, ergo nõ eſt liberatus, vt in princ.
gl.vltimæ. Sed dic ꝙ ante ſolonem nec erat in obligatione, nec
poterat dici legatus. Sed cũ ſoluit̃, fingit̃ fuiſſe in obligatione,
& ẽt legatus, nã qlibet ſeruus cenſet̃ legatus ſub cõdõne ſi ſol-
uet̃ ſm Pet. Sed pone ꝙ non eſt ꝓceſſum ad traditionẽ, ſed ad
ſolã electionẽ, an ille qui fuit electus ex nũc fingat̃ ſolus fuiſſe
legatus,& eſſe in obligatione, vt ſic ſi poſtea ſoluat alius, nõ cõ
tingat liberatio, tanq̃ de nõ legato, qa aliud ꝓ alio nõ põt ſolui.
Dic ꝙ ſic, ſi electio erat irretractabilis, ſecus ſi poterat adhuc va
riari. Et qñ hoc ſit, dic vt d.l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichũ aut Pã
philũ.& l.eũ q certarũ.§.fi.de verb.ob.& vide qđ no.Bar.in l.ſi
vnus §.ſed ſi gñaliter, s.de pac.& gl.in l.ſi is qui Stichũ. de ꝓcur.

1 *Ademptio legati facta in eadem uoluntate, ſiue præcedat, ſiue ſequatur legatum, perimit ipſum ipſo iure, & facit uideri, ac ſi factum non fuiſſet, & in dubio præſumitur ademptum id quod maius eſt.*
2 *Si teſtator dixit, ſi cui bis legauero ſemel hæres ei dato, et poſtea dixit, lego Titio duos fundos, ꝙ videatur bis legaſſe, et ſic vnus tãtũ debetur.*
3 *Codicilli ſunt perfecta voluntas ad inducendum, & eo modo ad tollendũ legatum factum in alijs codicillis, ſed non ſic ad factum in teſtamẽto, vt tollat ipſo iure, ſed ope exceptionis.*
Ademptio legati quando ſit in alia voluntate, legatum dicitur ſemel datum ſed ademptum.
4 *Si ſtatutum diceret quòd relictum ſemel factum non poſſit adimi ſine certa ſolennitate, debet intelligi de ademptione propriè ſumpta, quæ fieret in alia voluntate.*

LEX XIIII.

1 SI ita ſit ſcriptum. † Ademptio legati
facta in eadẽ volũta
te ſiue p̃cedat, ſiue ſequat̃ legatũ, perimit ipſum
ipſo iure,& facit videri, ac ſi factũ non fuiſſet, & in
dubio præſumit̃ ademptũ id quod maius eſt.h.d.
2 ¶† In tex.ibi,(ſi cui bis legauero.) iſtud faciebat dubium, quia
ſi poſtea lego Titio duos fundos meos nõ nominando ipſos,
iſtud cenſetur vnum tantum legatum.vt patet s.eo.l. ſi ex toto
§ fi.& ſic non videor illi legaſſe bis, ſed ſemel tm̃, licèt dixerim
duos fundos, iõ uidebant̃ ambo deberi, quaſi verba iſta referã-
tur ad actũ legandi qñ ipſum reitero, primo legando vnũ, poſt
ea alium, nam tunc propriè loquendo bis lego, tñ contrariũ j.
a ſubijcitur, quod eſt ſingulare, ᵃ & procedit attẽta mẽte teſtato-
ris nõ proprietate verborũ, vt tanq̃ legauerit bis, debeatur vnus
fundus tm̃.¶ In fi.ibi,(exiguum eſſe præſtandum.) ſubaudi ni
ſi aliud ſit ex proprio ſignificatu verborũ, vt j.de reb.dub.l.ſi is
qui ducenta.in prin.& ibi vide Bar.¶ In gl.quæ incipit,(quaſi.)
ibi,(tunc per exceptionem) hoc reprobant Doct.qñ in codicil
lis facta eſſet ademptio, licèt legatum eſſet factũ in teſtõ, quia
codicilli ſicut dñr voluntas ſolennis quantum ad inducẽdum
legatum, ita & quantum ad perimendum.& ideo debent tolli
ipſo iure,& vr̃ gl.de hoc C.de fideicom.l.fideicommiſſum. Bre
uiter de iſta q̃one dic, vt plenè no.in l.hæredes palam.§. ſi quis
poſt.de teſta.s.vbi fuit conatus iſtam gl.cum ſi.ſuſtinere.arg.l.j.
§.j. de leg. 3. vbi legata facta in teſtõ aſſumunt vires ipſius vt ſi-
cut non reconualeſcit teſtm̃ quo ad iuſtitiam, quod erat nullũ
ex aliquo defectu, licèt ille defectus ceſſet, & licèt appareat ꝙ
voluit decedere cũ eo teſtõ niſi ipſum reficiat, ita nec reconua
leſcit quo ad legata ibi facta,& tñ ſecus vr̃ in codicillis, & ſic ar.
3 Doct.non vr̃ procedere, † quia fateor ꝙ codicilli ſunt perfecta
voluntas ad inducendum,& eo modo ad tollendum legatũ fa-
ctum in alijs codicillis, ſed nõ ſic factum in teſtõ, vt tollat ipſo
b iure, ſed ope exceptionis. ᵇ Quæ autem vtilitas reſulter ex hoc,
dic vt no.in l.ſi vnus. §. pactus. in glo.in opponendo s.de pact.
& adde ꝙ quando ademptio fit in alia voluntate, legatum dicit̃
ſemel datum, ſed ademptum, ſed qñ in eadem dr̃ nunquàm da
tum, quia non perſeuerauerit in datione vſque ad perfectionẽ
4 eius.& hoc eſt vtile, † ſi ſtatutum diceret ꝙ relictum ſemel fa-
ctum non poſſet adimi ſine certa ſolennitate, deberet intelligi
c de ademptione propriè ſumpta, ᶜ quæ fieret in alia voluntate.
iſta enim p̃ſupponit habitũ p̃ceſſiſſe, nõ de impropria quæ fie
ret in eadẽ, quia non præſupponit habitum, iuxta ea quę no.in
l.decem.de ver. obli.& vide gl.magiſtrã pro declaratione ɔ̃rio-
rum, quæ formantur in vlti.glo.l.ſi fuerit in fi.prin.de reb.dub.

ADDITIONES.

a ¶ Singulare. Sequitur Alex.& Iaſ.hic, vt per eos videre potes.
b ¶ Excepti. Repræhenditur Pau. hic per aliquos nouiſsimos.
c ¶ Propriè ſumpta. Faciunt no.per Soc.conſi.81.vbi ponit, an ſtante ſtatu. ꝙ de miſſione in poſſesſionem ex primo & ſecundo dec. debeat ſolui gabella, quòd debet intelligi de miſsione quæ ſortita ſit effectum.

1 *Error in quantitate legatum non vitiat. & voluntas teſtatoris, licèt nõ ſit ſcripta, ſi de ipſa conſtat, præfertur ei quod ſcriptum eſt.*
2 *Paria ſunt, noluiſſe, vel de voluntate non apparere.*

LEX XV.

1 QVi quartam. † Error in quantitate legatũ,
non vitiat, & voluntas teſta-
toris, licèt non ſit ſcripta, ſi de ipſa conſtat, præfertur
ei quod ſcriptum eſt.h.d.¶ In text.ibi, (dimidia ſcri-
pſit.) ſ. per errorem, quia poteſt probari ſm Dy.& Ray.probat̃
autem ex his quæ primò dixerat coram teſtibus ſi poſtea incõ-
tinẽti reperitur aliter dixiſſe & ſcribi feciſſe, ut no.s. eo.l.ſi quis
in fundi vocabulo.de hær.inſt.l.quoties.§.tantundem. & vtro-
a bique per Bar.¶ In tex.ibi, (ſed & ᵃ ſi.) Si habes cum &, aduer-
ſatur in facto,& non in iure!& eſt idem ſenſus, vt debeatur quã
titas maior q̃ apparet teſtatorem voluiſſe, & non minor q̃ fuit
ſcripta per errorem, ſicut s.contingit econuerſo, & hoc probat̃
in l.quam gl.allegat pro contraria in d.l.quoties.§.ſed ſi non in
corpore.ſed ſi habes ſine,&, aduerſatur in facto & in iure,& eſt
ſenſus econtra quod debetur pars ſcripta, & non illa quam vo
luit teſtator. Sed tunc intellige ꝙ de illa voluntate non conſta-
2 bat,& ſic præfertur ſcriptura, vt in l.ſi alij.de vſufr.leg.† quia pa
ria ſunt noluiſſe, vel de uoluntate non apparere, & ſic ambo
intellectus gl.ſunt boni. Nec ob.prędictis l. ſi quis in fundi vo-
cabulo, per quam vr̃ legatum vitiari, tanquam fuerit erratum
in nominibus appellatiuis, in quibus non cadit iuſtus error,
quia ibi qñ erant omnino diuerſa, ſed pars, & totum non ſic,
imò cenſetur inter ea eſſe conformitas.ergo &c.vt l.librorum.
poſt princ.infra de leg.iij. Bart.tñ hic dicit, ꝙ in primis caſibus
huius §.quando voluit legare minus,& ſcripſit plus, facilior re
quireretur probatio erroris quàm econuerſo, per rationẽ quę
hic colligitur, quia maior pars continet minorem, ſed non ecõ
uerſo,& iſtud dicit fuiſſe hic de mente glo. Sufficit.

ADDITIO.

a ¶ Sed & ſi. De hac dictione dicas vt plenè per Bar.in l.patris,& filii.ſupra de vulg.& pup.& in l.ſed & ſi.ſupra de peti.hær.in l.2.in gl.1.ſupra ne quis eum qui in ius vocan.& in l.ſi pupilli. §.ſed ſi nominis. ſupra de nego.geſt.Fran.Cur.

1 *Qui non admittitur ad partem, nec admitti ſperatur, non facit partem, ſecus ſi ſperatur admitti.*
2 *Pluralitas non verificatur in vno.*
Nomen filiabus eſt collectiuum, & inducit inter eas coniunctionem verbalem, quæ cauſat ius accreſcendi.
3 *Caduca etiam hodie non acquiruntur fiſco, ſed ꝙ accreſcant coniuncto, et quid de pro non ſcriptis.*
Legatum factum poſthumæ quæ ſperatur naſci, ſi poſtea ſpes defecit, dicitur effectum caducum, ſed ſi fieret legatum ei qui non eſt in rerum natura, nec eſſe ſperatur, dicetur pro non ſcripto.

1 §.Si quis vnam. † Qui nõ admittit̃ ad partem nec
admitti ſperat̃, non facit partẽ, ſe-
cus ſi ſperatur admitti.h.d.cum prin.l.ſeq.¶ In tex.ibi, vt etiam
de poſthuma ſentiret.gl. dicit hoc probari qñ in alia parte teſtĩ
de poſthuma fecit mentionem.vt j.eo.l. qui filiabus. Tu dic ẽt
probari ſi non habebat niſi vnam filiam natam. & legauit filia
2 bus in plurali, quia pluralitas † non verificatur in vno.ᵃ vt infra
a ad Treb.l.fi.ſm Bar.& benè. Idem ſi habebat plures,& habebat
vxorem pręgnantem, quę conſueuit parere fœminas: ſunt &
alię coniecturę, quas ponit Bar.in d.l.qui filiab.¶ In tex.ibi, (ſi
ea non eſt nata.) ſubaudi, nec ſperat̃ naſci, quia fecit vxor abor-
tiuũ, vel apparet ꝙ nõ eſt pręgnans, licèt putaretur eſſe. Sed in
prin.l.ſeq.nõ apparebat non debere naſci, ſed ſperabat̃, ideo in-
terim facit partẽ.¶ In text.tbi.(ſuperſtiti ſolidũ debebit̃.) Patet
ergo ꝙ illud nomẽ collectiuũ, filiabus, inducit inter eas ɔiũctio
nẽ verbalem, quę cauſat ius accreſ. aliàs ſuperſtes non haberet
ſolidum,

ADDITIO.

a ¶ In vno. An pluralis numerus verificetur in ſingulari, vide eun. Pa.cõſ. 145.vbi an diſtributio fienda in pauperes poſsit fieri in vno. Ang.cõſ. 56.vbi an ſtatutum requirens plures verificetur in vno, & de materia per Doct.in l.1.C de cond.inſt.& in l. falſas.§.fi.infra de cõd.& dem. & per do.Mar.Soc.in c.1.extra de cond.appo.& ibi Doct. Fran.Cur.

3 ſolidum, ſed portio poſthumæ remaneret penes hæredē. † Itē
patet hic ꝙ caduca iure iſto non acquirebantur fiſco, ſed accre
ſcebant coniuncto, licèt gl. ĩ. l. proxi. ſentiat ɔ̃rium. Sed poſt iu-
ra fforum tpe cuiuſdā guerræ fuit facta l. Papi. per quam appli-
cabantur fiſco, quæ l. fuit correcta per l. vnicam. C. de cad. toll. ꝑ
quam reditur ad iura fforum. Erat aūt hic caducum in perſona
poſthumæ, qm̃ habuit originē validā, quia legatum pōt fieri
poſthumæ q̃ ſperatur naſci, & poſtea quia ſpes defecit, dicitur
effectum caducum. Sed ſi fieret legatum ei qui non eſt in rerū
nã, nec eſſe ſperatur, diceret̄ pro non ſcripto, & in illo nihil in-
duxit l. Papin. vt applicaret̄ fiſco. & hoc etiam ſentit glo. in l. ſeq.
¶ In tex. l. ſequētis ibi, [alteri deberi ſolam partem.] Videbatur
ꝙ immo totum, poſtquam adhuc non erat in rerū nã, ſed ſuf-
ficit ꝙ ſperetur eſſe, aliàs diceretur legatū pro non ſcripto, &
totum deberetur coniuncto, vt in contrario quod hic facit gl.

1 *Onus iniunctum duobus tanquam hæredibus, ſi vnus tantum ſit hæres, ille ſolus tenetur ſoluere.*
2 *Teſtator habens bona communia cum fratre pro indiuiſo, & qui alium inſtituit, poteſt legare vxori ſuæ alimenta in bonis communibus, partim in ſua parte, & partim in parte fratris.*
3 *Portio hæreditatis pro non ſcripta, vt quando vnus ex inſtitutis erat mortuus tempore teſtamenti, accreſcit cum onere.*

LEX XVI.

SI duobus res.

1 **§. Hæres adiectus.** † Onus iniunctū duobus tãquam
hæredibus, ſi unus tm̃ ſit hæres, ille ſolus tenetur ſoluere. h. d.
Et ponit duos caſus. Primus qn̄ alius non fuit hæres, quia nec
fuit inſtitutus, ſed vnus tm̃. & nihilominus fuit grauatus. Certè
grauamen nō eſt nullum, immo cenſetur iniunctum inſtituto,
ſi ſimul cum illo fuit grauatus. Ita loquitur tex. quod eſt ſingu-
lare. Sed ſi ſeparatim ab eo, tale onus eſſet nullum, & non debe
2 retur ab inſtituto per l. ab eo. C. de fideicom. ¶ † Et per iſtū tex.
conſuluit Bar. cū quidam teſtator haberet bona cōia cū fratre,
pro indiuiſo, inſtituit quendam alium, & legauit vxori ſuæ ali-
menta in bonis cōibus partim in ſua parte, & partim in parte
fratris. dicebatur iſtud legatum nō deberi niſi pro parte ſua, &
pro parte fratris eſſe pro non ſcripto, quia iniunctū ei cui nihil
erat relictum, ipſe conſuluit contrariū, ꝙ totum debebatur ab
hærede ſuo per iſtum tex. quia ſimul & coniunctim reliquit in
3 bonis ſuis, & etiam fratris, quod tene menti perpetuo. † Alium
caſum ponit qn̄ nō fuit hr̄s, qa noluit, bn̄ tn̄ potuit, quia fuit in-
ſtitutus, & valuit inſtō. Sed quid ſi nō valuit, quia erat mortuus
tpe teſtī, & ſic fuit pro non ſcripta quo ad eū, an totū debebi-
tur à cohærede? vr̄ ꝙ non, quia portio pro non ſcripta accreſcit
ſine onere. vt C. de cad. tol. l. j. §. in primo. Sed illud eſt verum in
legato ꝓ non ſcripto, ſed portio hr̄ditatis ꝓ nō ſcripta accreſcit
a cū onere. vt ĩ. eo. l. ciuitatib. §. Lucius. Tene menti,[a] quia de fa-
cili poſſet cōtingere de facto. & qui neſciret iſtū tex. & dictum
Bar. poſſet intelligere ɔ̃riū, & malè. ¶ † In tex. ibi, [totū legatū de-
bet.] Videbat̄ ɔ̃riū. quia onus iniūctū ei qui nō erat inſtitutus,
videbat̄ nullū, & eſſe ꝓ nō ſcripto ꝑ illā l. ab eo. & ſic videbatur
nō deberi niſi pro parte inſtituti. & hoc quilibet diceret prima
facie. Sed rn̄de ad id quod ſ. dixi, ꝙ hoc operat̄ cōiunctio ſimul
facta, ſed in caſu ſequenti minor erat dubitatio, qa valuit onus
iniunctum inſtituto. vnde ſi repudiat, portio ſua accreſcit con-
iuncto cū eodē onere. ¶ In fi. tex. ibi, [ad eū qui adijſſet peruene
rit.] Sed qūo pōt nō peruenire, cū non poſſet decedere ꝓ parte
teſtatus, & ꝓ parte inteſtatus, & ſic accreſcit inuito? rn̄de. Si po-
nas tres fuiſſe inſtitutos, puta Titium, & Seiū in vna dimidia, &
Caiū in altera dimidia, poſtea fuit grauatus Titius & Seius no-
minatim de dãdo tibi centū. Si poſtea Titius repudiat, tota cē-
tum debebūtur à Seio, quia tota portio Titij accreſcit Seio, &
non Caio, qm̃ erat diſiunctus. Sed ſi oēs eſſent coniuncti pari-
ter vel diſiuncti, portio Titij non plus accreſceret vni q̃ alteri,
& ideo ſolus Seius nō teneret̄, & hoc voluit iſte tex. ¶ Sed opp.
ſi noīatim Titius & Seius fuerunt grauati, ergo altero ipſorum
repudiante onus illi noīatim iniunctū ēt non debebitur à con-
iuncto, vt infra tit. j. l. Celſus. §. quod alicuius. & l. j. §. id quod ex
ſubſtitutione. ad l. Falc. quod ɔ̃rium format gl. Sed ſolue ꝙ ꝓ-
cederet ſi vni tãtum eorum fuiſſet iniunctum nominatim. ita
loquūtur illa iura. Sed hic qn̄ vtriq; noīatim, vn̄ rōne ɔiunctio-
nis factæ in onere cenſetur vtriq; iniunctum. & voluiſſe teſtato
rē, vt debeat̄ ab altero ipſorū, ſi ille ſolūs ſit hæres. quod probat̄
in d. l. ciuitatib. §. Lucius. & plenè de hoc per Bar. in l. quæ cōdi
tio. ĩ. de cond. & dem. & ad hoc quod dixi in præcedenti caſu.

ADDITIO.

a ¶ Tene menti. Vide Bar. conſ. 211.

1 *Portio deficiens remanet apud coniunctum, ſiue ſit cōiunctus re tantum, ſiue re, & verbis tantum.*
2 *Inter omnino diſiunctos non habet locum ius accreſcendi in legatis, ſecus in hæreditate.*

1 **§. Si Titio.** † Portio deficiens remanet apud cōiunctū
ſiue ſit coniunctus re tm̃, ſiue re, & verbis
tm̃. h. d. ſm intellectum glo. & Doct. de prima cōiunctione vſ-
que ibi [ſed & ſi.] de ſecunda vſq; ibi, [vel etiam.] ibi de tertia.
& hoc voluit glo. ne rn̄ſa huius §. videantur in ſe ſuperflua, ſi lo
querentur de iſta vel vnica tm̃ cōiunctione. primo tn̄ & ſcdo ca
ſu remanet ꝑ ius nō deſcreſcendi. In tertio verò ꝑ ius accreſ. Itē
in primo caſu remanet ſine onere ꝑꝑ coniunctionē verbalē, &
quia ille totū hēt à iure ſuo. In ſcdo caſu cū onere ꝑꝑ cōiūctio
nē verbalē, licèt ēt tūc hēat à iure ſuo. Sed hic operat̄ ɔiunctio,
vt hoc no. C. de cadu. tol. l. j. §. ſin aūt ad deficientis, & facit quod
dixi in præcedenti §. in tertio verò ſimplr̄ cū onere, ſed clarius
eſt, quia coniūctus tūc nō hēt portionē deficientē iure ſuo, ſed
ex pſona cōiuncti repudiãtis. cuilibet. n. cēſet̄ relicta dimidia, ſi
cut ergo cōſequitur commodum ex perſona illius, ita & onus.
2 Quia ecce caſum. ¶ † In tex ibi, [viriles partes dari voluiſſet.]
ſubaudi non expreſsè, vt differat à caſu p̄cedēti, ſed tacitè quia
dixit, Titio & poſthumo lego talē fundū, nam licèt inſpectis
verbis idē fundus ſit legatus inſolidū cuilibet eorū, & ꝑꝑ hoc
dr̄ cōiuncti re, qa tn̄ nō dixit ꝙ qlibet habeat inſolidū. ſ. vnus
rē, alter æſtimationē, cenſet̄ tacitè voluiſſe ꝙ faciant ſibi partes
ꝑ concurſum, ſed ſi dixit æquis portionib tūc hēt locū ſequens
caſus, qa ēt inſpecta ꝓprietate verborū neutri ipſorū dr̄ legatus
fundus inſolidū, ſed cuilibet pars dimidia, iō non dr̄ cōiuncti
re, nam tūc dr̄ cōiuncti re, qn̄ eadē res cuilibet eorū eſt legata
ſed hic nō ſic, imò diuerſæ, qa diuerſæ ſunt dimidiæ. Patet ēt in
iſto §. ꝙ rn̄ſio. cuius opi. recitat gl. in prin. huius l. nō bn̄ dixit, ꝙ
iſto iure caduca applicarent̄ fiſco, & nō cōiuncto, qa hic eſt ca-
ſus in ɔ̃riū. Sed inter oīno diſiunctos nō hēt locū ius accreſ. in
legatis vt hic in gl. ꝑ l. & Proculo. ĩ. ti. j. & ꝑ l. j. & l. pe. de vſufr.
accr. ſecus tn̄ in hr̄ditate, neqs decedat ꝓ parte teſtatus, & ꝓ par
te inteſtatus, vel ꝓ parte cū hærede & ꝓ parte ſine, vt in l. ſi ſer-
uus cōmunis ab extero. de acq. hær. & C. de cad. tol. l. j. §. his ita.

1 *In legato facto filio vel filiabus non comprehenditur poſthumus vel poſthuma, niſi ex alia coniectura appareat de contraria voluntate.*
2 *Filiorum appellatione comprehenduntur etiam nondum nati, qui tamen ſperantur naſci.*
3 *Si teſtator legauit filiabus pro dotibus centum pro qualibet inſtituto maſculo, quòd venient etiam illæ quæ poſtea naſcentur ſiue erant in vtero tempore teſtamenti, ſiue non.*
4 *Vna pars teſtamenti declaratur per alteram.*
Si teſtator fuit locutus in maſculino genere, dicendo filijs, & in aliqua parte etiam fecit mentionem de filiabus, ſub illo maſculino comprehenduntur fœminæ.
5 *Quando legatario fit copia de particula teſtamenti, in qua continetur legatum ſuum, debet etiam fieri de alia particula in qua cōtinetur aliud ex quo ſuum legatum declaretur ſi ſua intereſt.*

LEX XVII.

QVi filiabus.

1 † In legato facto filio vel filiab.
non ɔprehenditur poſthumus
vel poſthuma, niſi ex alia cōiectura appareat de ɔ̃ria
2 volūtate. h. d. no. † De primo tn̄ ſignificatu appellatio
ne filiorū cōprehendunt̄ ēt nondū nati, qui tn̄ ſperant̄ naſci. vt
in l. nomē filiarū. de ver. ſig. iō in ſubſtōne facta alicui ſi deceſ-
ſerit ſine filiis intelligit̄ natis, vel naſcituris. & ſi deceſſit cū vxo-
re prægnãte, nō admittit̄ ſubſtitutus quouſq; ſperat̄ naſci. vt C.
ad Treb. l. iubemus. & idē vr̄ in quacunq; alia mã. & ſi princeps
cōcedat alicui, & filiis eius. Cōtingit aūt hic ex eo, qa legatū ɔti-
net grauamē hæredis, quem in dubio cēſet̄ voluiſſe potius mi-
nus grauare q̃ plus. vt ĩ eo. l. ſi ita. in fi. Et ſi cōprehenderent̄ nō-
dū nati, & legatū eſſet factū cuilibet ex filiis, minus grauaretur
hæres. Si verò eſt factū oīb. ſimul, licèt nō grauetur, qa ſaltē to-
a tū debebitur iã natis. Subeſt alia rō,[a] qa nō cēſetur ad nōdū na-
tos talē habere affectionē, qualē hēt ad iã natos, & affectio eſt
3 cã legati. † ſi tn̄ legatū cōſiſteret in eo ad qd̄ legãs teneretur, vt
puta ſi legauit filiabus ꝓ dotib. cētū ꝓ qualibet inſtituto maſcu
lo, putarē ꝙ tūc venirēt ēt q̃ poſtea naſcēt. ſiue erãt in vtero tpe
teſtī, ſiue nō, qa neceſſitas par eſt ad naſcituras ſicut ad iã natas.
Et ſicut videmus in datione tutelæ q̃ fit cã filiationis, & illa eſt
4 par in vtriſq; vt ſ. de teſta. tu. l. ſi qs filiab. ¶ † No. ꝙ vna pars teſti
declarat̄ ꝑ alterã, & ad hoc ſemꝑ allegat̄. Et iō ſi teſtōr fuit locu-
tus in maſculino gn̄e, dicēdo filiis. & in aliqua parte ēt fecit mē-
tionē de filiab. ſub illo maſculino cōprehēdent̄ femine. ar. hic.
5 Aliàs videtur ſecus rōne quã ſ. dixi. & q̃ hic colligitur. † Et dicit
Bar. ꝙ qn̄ legatario fit copia de particula teſtamēti, in qua con-
tinetur legatū ſuū debet etiã fieri de aliqua particula in qua cō-
tinetur aliud ex quo ſuum legatum declaretur ſi ſua intereſt.

ADDITIO.

a ¶ Subeſt alia ratio. Adde ꝙ iſta ratio fuit Dy. & hanc ſequitur do. Ale. de Imo. in conſi 29. col. 2. in fi. 3. volu. Fran. Cur.

1 **§. Si quis ita.** † Diſtributiuum duplex, ſi actum primi
verbi attribuit cuilibet inſolidum, ſimi
liter & actum ſecundi. h. d. dic vt dixi. ſ. eod. l. ſi quis in fundi vo-
cabulo. §. fi. Et inducitur ad q. de qua ibi, & per Bart. in l. hoc ar-
ticulo. de hære. inſti. ¶ In text. ibi, [ſingulis tantundem.] Vi-

debãt ꝙ oẽs ſimul admitterent ad iſta c.ſicut ẽt ſi oẽs eẽnt natę
& oĩb.eſſet relictũ,vt ĩ.l.legata inutiliter. in fi.& l. ſi plurib.ver.
ſi aũt hoc minimè. Sed hoc operat̃ hic natura ſi diſtributiui,ſi
qua,q̃ actũ primi verbi.ſ.genita erit,attribuit cuilibet inſolidũ,
nã quælibet inſolidũ naſcitur. In ɔ̃rijs hoc non erat. Et adde de
hoc & vidę oĩno l.vtrũ.poſt prin.ĩ.de re.dub.& qđ ibi not.Bar.

2 Hęres cui factum fuit prælegatum,ſi adiuit hęreditatem, partem rei prę
legatę habet iure hęreditario a ſeipſo,partem iure pręlegati a cohęrede,& quando hoc fallat, & nu. 1.
3 Quid ſi repudiauit hęreditatem.
4 Quid ſi nec adiuit,nec repudiauit, ſed mortuus eſt hęreditate non adita, nec repudiata.

1 §.Si vni ex hęredibus. † Vnus ex duobus hæ
redibus cui factum eſt
prælegatũ ſi adit hæreditatem,partẽ rei prælegatæ hẽt iure hę-
reditario,partẽ iure prælegati a cohęrede,quã põt cõſequi offi.
iud.mercerario deſeruiente actioni fa. ercif.cũ diuidit hæres cũ
illo.Si verò hæred.repudiat, totã rẽ hẽt iure legati a cohærede,
cui portio repudiati accreſcit, licèt anteq̃ repudiaret legatũ in
portione ſua nõ videretur valere. h.d.cũ l.ſeq.nõ intelligas ꝙ eſ
ſet nullũ,ſed pendebat ſub cõdõne, ſi ipſe hæreditatẽ repudia-
ret,ꝓ portione verò cohæredis iſta cõdõ nõ ineſt. ¶ In tex. ibi,
[legatũ.] i. p̄legatũ, & dic ꝙ loquit̃ de portione cohęredis, quã
ille hẽt iure pręlegati, vt in diuiſione hæreditatis eã conſequat̃
offi.iud.mercenario deſeruiente act.fam. erc.quę non proponi
tur pro re legata.ſed in diuiſione hęred.in qua diuiſione debet
iſte percipere ante partẽ res prælegatas.vt ſ.fam.erc l.ſi ita lega
tũ.Et ſi hoc nõ eſſet factũ daretur ſibi actio,ex teſtõ ɔ̃ hr̃dẽ,aliã
verò partẽ in eadẽ re hẽt iure hæreditario, quia in illa nõ tenet
p̄legatũ.vt in l.ſeq.in fi.& l.legatũ.§.hr̃d.ĩ.eo qa titulus hęredis
plenior eſt.¶ Et cũ ex illo poſſit conſequi a ſeipſo, nõ hẽt ne-
ceſſe petere ab alio, & diſtingue hic tres caſus pro ſolutione ɔ̃-
2 riorũ q̃ formant̃ in gl.† Nã aut hr̃s cui factũ fuit prælegatũ,adi
uit hr̃ditatẽ,aut repudiauit.aut nec adiuit, nec repudiauit, ſed
mortuus eſt hr̃ditate non adita. Primo caſu partẽ rei prælegatę
hẽt iure hæreditario a ſeipſo, partẽ iure pręlegati a cohęrede,
quã põt conſequi dupliciter.vt ſ.dixi.fallit ſi fuiſſet ſibi factũ le-
gatũ ſub condõne ſi nõ erit hęres,quia tunc adeundo ſolũ par
tẽ ſuã iure hęreditario conſequit̃.Et iſte eſt caſus l.apud Celſũ.
§.ſi quis ex vncia.& l.fi.§.fi.de doli excep.allegatis hic in gl. pro
ɔ̃rijs in verſ.[item ɔ̃.] Item fallit ſi coactus adiuit hęreditatẽ, &
nixus eſt impugnare teſtm̃ & ad irritũ deducere, ſi nõ haberet
cohęredẽ, & factũ erat fideicõmiſſum ſibi a fideicõmiſſario vt
infra ad Treb.l.ſi patroni.§. qui fideicõmiſſariã.ver.quid ergo.
allegato hic in gl.pro ɔ̃rio.in ver. [item arg.contra.] & iſto mõ
qñ adiuit dr̃ propriè prælegatũ,& loquitur prima pars huius §.
3 ¶† Secundo caſu qñ repudiauit totã rem prælegatam conſe-
quit̃ iure legati a cohærede cui accreſcit portio hæreditatis re-
pudiata cum ſuo onere prælegatu.vt in prin.gl. ſed vr̃ gl. non be
nè dicere,quia cũ pręlegatum non oneraret ſuã partẽ hæredita
tis,quia quantũ ad illam nõ valebat,vt hic,& in l.ſeq.in fi. qũo
dicit gl.ꝙ accreſcit cũ onere ſi non haberet onus? Sol.dicit Bal.
non habebat actu,ſed aptitudine,vel dic ſm eundem,ꝙ duo cẽ
ſetur teſtator feciſſe.ſ.prælegatum ſi adeatur hæreditas. Itẽ lega
tum ſi per illum non adeatur. Et tunc non incipit onus in per-
ſona repudiantis,ſed in perſona cohæredis cui accreſcit.videba
tur aũt ꝙ repudias non poſſit conſequi partẽ quam erat habi-
turus iure hæreditario ſi adiuiſſet:nã hr̃ditario iure nõ, quia re-
pudiauit,iure prælegati non,quia in illa parte nõ tenuit præle-
gatum.Sed rñde per prædicta ꝙ nõ incipit tenere poſt repudia
tionẽ,quia illa portio cenſetur ſibi legata, ſi iure hr̃ditario fue-
rit repudiata. Prædicta fallunt qñ fuiſſet factum prælegatũ ſub
condõne ſi erit hæres,& non aliter,vt ĩ.eo. tit.l. ſed ſi non aliàs,
nam tunc nihil conſequeretur,vt ibi.Item fallit qñ p̄legata ſuc
cederẽt loco portionum hr̃ditariarum, vt ſi diuiſit inter hr̃des
bona hęreditaria,licèt.n, quilibet eorum in rebus ſibi aſſigna-
tis partim habeat iure ſuo,partim iure pręlegati a cohęrede.vt
in l.ex facto.de hęre.inſt.Iſtę tñ portiones a teſtatore factę ſuc-
cedunt hęreditariarum portionum loco conſiſtentium in iu-
re. Ideo ſi aliquis eorum repudiat hr̃ditatem, nihil habebit de
illis bonis aſſignatis.tex.eſt ſingu.qui non eſt alibi.in l.quid er-
go.la ij.ver.planè ſi pluribus infra eo & qđ dixi in repudiante,
locum habet etiam in adeũte,ſi poſtea portio hæreditatis fuit
ſibi ablata tanq̃ ab indigno,vt cõſequatur totũ iure pręlegati,ſi
cut ſi repudiaſſet vt infra de his quib. vt indig.l, eum qui.§.pro
4 parte.¶† Poteſt aũt intereſſe ſua repudiare hęreditatem,& ac-
ceptare pręlegatũ, ne oneribus implicetur, vt l. filio quẽ, infra
eo.tit. ¶ Tertio caſu quando deceſſit hęreditate non adita nec
repudiata, nil tranſmittit ad hæredem de portione quam erat
habiturus iure hęreditario, ſi adiuiſſet,ſicut nec tranſmittit hr̃-
ditatẽ illam in qua portio includitur qm̃ deceſſit pendente cõ
ditione,ſub qua illa portio fingebatur legata.ſ.ſi repudiaret hę
reditatem , ſed aliam portionem q̃ erat habiturus a cohæredẽ
bene tranſmittit,quia illa erat purè legata, & illam tantum hã
bebit hæres eius.Et iſte eſt caſus in l. miles ad ſororẽ.§ pro par-
te.infra titu.j.allegata hic in glo.circa princ. Et adde quod not.
Barto.in d l.filio quem,cum l.ſequen.infra cod.tene menti.

1 Legata inutilia qualiter confirmentur, & reconualeſcant.
2 Dictio,hoc amplius,eſt repetitiua præcedentis legati,tam in perſona eiuſdem quàm alterius,& non ſolum repetit ſubſtantiam præcedentis legati,ſed etiam qualitatem illius repetit in ſequenti legato.
3 Quid ſi non apponatur pronomen hoc.
4 Verba appoſita ad diminutionem non inducunt augmentum, ſic econuerſo.& quid ſi apponator dictio hoc amplius.
5 Si ſuperior reprobat aliqua de priuilegijs,quæ quis habet, an intelligitur confirmare alia ſi erant inualida.
6 Si non valet compromiſſum, non reconualeſcit per prorogationẽ termini.
Si teſtamentum fuit nullum a princip. vel annullatum antequam eſſent facti codicilli, quod poſſint codicilli valere.

LEX XIX.

1 LEgata inutiliter. † Legata inutilia p
receptionẽ ɔfirmã-
tur,& recõualeſcunt, ſi ceſſabat tũc cã inualidita-
tis,nõ ſic recõualeſcũt p ꝓrogationẽ termini ſolo
nis.h.d.in effectu.&eſt no.Et allegat̃ principalr̃ ad
2 duo Primo.n.allegatur † ꝙ dictio,hoc amplius, [a] eſt repetitiua
a p̄cedẽtis legati.¶ Et hęc tã in perſona eiuſdẽ,vt hic,q̃ in perſo-
na alterius.Nam ſi legaui Titio fundũ,& poſtea hoc amplius
lego tibi decẽ, videor ẽt eundẽ fundũ tibi legare,& cũ ipſo Ti-
tio ɔcurres in fundo,vt infra tit.ij.l.ſed ſi ſic.Item non ſolũ re-
petit ſubſtantiã pręcedentis legati,ſed ẽt qualitatem illius repe
tit in ſeq.legato,vt ſi primo legaui fundũ ſub condõne, poſtea
hoc amplius lego domum, vel centũ, nam intelligitur ſub ea-
dem ɔdõne, vt no.infra de leg.iij.l.in repetendis,per gl.ẽt econ
uerſo qualitates ſeq.in præceden.ſi ſequens erat conditionale,
& primum purum,nam efficitur cõditionale, vt probatur in l.
Aurelius.§.teſtator.infra de lib.leg. & per Bart.in l.ſi tibi purè.
3 de leg.iij. vbi omnino vide.† Prędicta qñ apponitur iſtud ver-
bum hoc.ſed ſi ſine eo dicatur amplius lego domũ, hęc dictio
non eſt repetitiua præcedentis legati, vel qualitatis,ſed ſolum
actus legandi,& ſic potius eſt continuatiua,vt infra eod.tit. l.ſi
ſeruus legatus.§ ſi ita ſcriptum.& nõ haberet locum iſta l.quę
dixit in dictione,hoc amplius.Idem in dictis ſ.vel vltra,vel prę-
ter,vt inducant repetitionẽ legati,vt no.per Iac. de Are.& Bart.
4 infra de do.prele.l.cum ita.¶† Itẽ allegatur iſte ver.(non.n.&c.)
ꝙ verba appoſita ad diminutionem,non inducant augmentũ,
ſic econuerſo,infra de fun.inſtru.l.ſi mancipia.Fallit interdum
propter dictionẽ,hoc amplius,quæ licèt adijciat ad primum le
gatum,ſi tñ adijcit,eum modificat, & limitat ipſam modifica-
tionem,& diminutionem repetit in primo legato, & eſt caſus
5 no.in d.l. Aurelius.§.teſtator.in fi. ¶ † Et inducitur per Dy. ꝙ ſi
ſuperior reprobat aliqua de priuilegijs,quę quis habet,nõ in-
b telligitur propterea alia ɔfirmare [b] ſi erant inualida, ne repro-
batio quę tendit ad infirmandum operetur cõtrarium effectũ.
Sed in ɔ̃rium vr̃ caſus in l.tribunus.ſ.de teſt.mil.§.fi. Et ad iſtũ
tex.rñde, ꝙ loquitur qñ verba tendentia ad diminutionẽ non
concernunt ſubſtantiã,ſed executionem.Differebat.n. hic ſol.
legatorum,in qua non conſiſtit eorũ ſubſtantia,ideo ad ſubſtã
tiã nihil adijciunt. Sed cũ quædam priuilegia infirmantur,hęc
concernunt ſubſtantiã illorũ,ideo operantur ɔ̃rium circa ſub-
ſtantiã aliorũ,vel hic loquitur quo ad illa in quib. fuerunt pro-
lata verba tendentia ad diminutionẽ,quia non debent in eiſdẽ
operari diminutionẽ,& augmentũ,quæ ſunt inter ſe contraria
& in eodẽ ſubiecto ſe non cõpatiuntur. Nos loquimur quan-
tum ad alia in quib.pñt ſe cõpati. Non.n.eſt cõtrarietas ꝙ q̃dã
infirmentur,q̃dã non infirmentur. quod pręſumitur voluiſſe,
eo ipſo ꝙ aliud infirmat.ad quod facit l.cũ prętor.in prin.ſ.de
iud. Hoc tñ verũ ſi hebebat notitiã aliorũ,& ꝙ ẽt erãt inualida
c Aliàs ẽt in illis [c] nihil cenſeret̃ ſtatuere.ar.ſ.de teſt.tute l.ſi quis
6 ita.§.ſi quis cũ.† Itẽ allegat Bal.no.iſtũ tex.ꝙ ſi nõ valet cõpro-
d miſſum,non recõualeſcit [d] per ꝓrogationẽ termini, qđ perpe-
tuò tene menti. Vltimò,quia gl.ponit caſum, ꝙ primum lega-
tũ erat inutile,quia teſtm̃ erat inualidũ,& ꝙ repetitio poſtea fa
cta fuit in codicillis validis. ¶ Opp. ꝙ non poſſint eſſe validi ſi
teſtm̃ erat inualidũ. vt C.de cod.l.j.ſol.ſm Dy.& ẽt Cy.ibidem.
Si teſtm̃ a princip.eſſet validũ,& poſtea rumperetur natiuitate
poſthumi,rũperentur ẽt codicilli iam facti, qui incęperunt ab
illo hr̃e dependentiam.Sed ſi fuit nullũ a princ.vel annullatum
anteq̃ eſſent codicilli, pñt codicilli valere, quia non hñt depen
dentiam ab illo. Et hoc voluit gl.in fi.ſ.de lib.& poſth.l.iij.§.fi.
¶ Item

ADDITIONES.

a ¶ Hoc amplius. Adde Ang.conſi.278.inci.præcedente deciſione,& vidẽ etiam do.Pau.conſi. lxxviij
b ¶ Confirmare. Adde vt per Ale.conſi.xxxix.& conſi.cxxij.4. lib.
c ¶ Etiam in illis. Adde quòd hoc etiam tenet & ſequitur Alex.de Imo in conſi.59.col.4.ver. nec obſt. ſi dicatur in 1,vol.& in conſi.39. col.fi.in prin.in 4.vol.Fran.Cur.
d ¶ Non reconualeſcit. Adde quòd contrarium tenent Alexã. Aret.& ante eos Rapha.Cuma.& etiam do.Iaſo.

¶Itē opp.ↄ ver.idē.quia ſi pupillus fuit exhæredatus, & pp hoc legatū ab eo factū nō valuit, nec ēt repetitio facta à ſubſtituto eius pōt valere p l.cū quidam.C.de leg.quidā fatent̄ hoc, & dicunt iſtū ver.referri ad proximè pcedentē caſum,vt ſicut ibi nō inducitur repetitio, nec ↄfirmatio,ita nec hic ponendo ꝙ pupillus erat exhæredatus.Tu dic,ꝙ ēt tunc pōt procedere qđ hic dr̄,& eſſet idē qđ in primo caſu,ſi ponimus ſubſtitutū exheredatū fuiſſe à teſtatore inſtitutū,vt ꝭ.eo.l.planè. el ij.& l. in rōne. §.fi.ad l.Falc.aľs procederet ↄrium. Pōt ēt poni, ꝙ pupillus fuit inſtitutus,& ꝙ legatū ab eo factū erat inutile,pp aliā cām,quia res erat legatarij,& tpe repetionis factæ à ſubſtituto deſierat.& ſic reconualeſcit,& debetur à ſubſtituto, ſi fuit locus ſubſtōni, licèt à pupillo non potuiſſet peti, & hoc voluit gl. quæ incipit [exhæredato.] Sed contra ꝙ repetitio facta à ſubſtituto non valeat,vt l.ſi fundus ſub condōne.§.ſi pater.ꝭ.eo.l.& ſeruo.§. ſed ſi pater. Sol.illud procedit qñ legatū factū à pupillo valuit, & incepit ab eo deberi,quia hereditatem adiuit,ideo ſubſtitutus pupillaris ipſum præſtat tanꝗ hæres pupilli, nō ex repetitione ab eo facta,quia fuit ſuperflua, hic verò non valuit, & idem ſi valuiſſet,& nō incepiſſet ab eo deberi,quia repudiaſſet hrditatē, nam tunc repetitio nō eſt ſuperflua,& ita de cľa per gl. vltimā. Non ſunt alia. Sequitur l.qui duos.quia in præcedenti §. nō expedit aliquid ſcribere,quia clarus,& ꝭ. declarabitur.

1 *Quando legatur res incerta de certis, nec apparet ꝙ teſtator ſenſerit de alia certa pertinet electio ad legatarium.*
2 *In declaratione non cadit variatio poſtquam ſemel facta eſt, ſed in electione ſic interdum.*
3 *Legatum ſi conſiſtit in genere generaliſſimo, ad quem pertineat electio.*
4 *Quid ſi conſiſtat in genere ſubalterno.*
5 *Quid ſi eſt alternatiuum.*
6 *Si habens duos ſeruos eos diuerſis perſonis legauit, & vnus erat melior altero, an primo nominatus debeat eligere.*

LEX XX.

1 Qui duos. † Qñ legat̄ res incerta de certis, nec apparet, ꝙ teſtator ſenſerit de alia certa,pertinet electio ad legatariū.h. d. no. Et dr̄ apparere, qñ nō expreſſit nomen propriū alicuius, & tūc legatū dr̄ incertū,non aūt dr̄ obſcurū vel dubiū,& cadit tūc electio. Si aūt expreſſiſſet nomen ꝓpriū,& eſſent plures hñtes idē nomen,& tunc apparet ꝙ ſenſit de certo, ſed non cōſtat de quo, vñ tunc legatū dr̄ obſcurū vel dubiū in quo non cadit electio,ſed declaratio. Et quia ad hrdē pertinet declarare voluntatē defuncti potius ꝗ ad aliquē aliū, quia reputatur eadē perſona, pertinet ad eū hoc caſu,& iſte eſt caſus no. in l. ſi qs à filio.
2 in §.ſi quis plures.ꝭ.eo.& ibi per gl. ¶† Et no.ꝙ in declaratione nō cadit variatio,poſtꝗ ſemel facta eſt.vt no.in l.qcquid adſtringendæ.de verb.obli. Sed in electione ſic interdū.vt l. eū qui certarū.§.fi.e.tit.per gl.¶Quod ergo hic dr̄ in gl.j.ibi, [hæres eligeret.] dic ꝙ non eſt propriè electio. vt ſ.dixi. ſed declaratio, & ſic nō poterit variare. † aut ergo legatū conſiſtit in genere generaliſſimo,vt lego tibi vnū ſeruū,& tunc ſi reliquit ſeruos in patrimonio.pertinet electio ad te.ſi non reliquit, pertinet ad hæredē.& ſi eſt in mora,transfert̄ in ſe.vt no.ꝭ.e. in l.legato gñaliter,
4 & l.huiuſmodi.§.ſicuti.& hic in prin.gl. † Aut in gñe ſubalterno,vt cū lego incertū de certis, & tūc ſi non ſenſi de aliquo certo,pertinet electio ad legatariū,vt hic ēt hærede nō exiſtente in mora, & ēt ſi de alienis ſeruis reliquiſſet. licèt hic loquat̄ qñ de ꝓpriis. Si aūt ſenſit de certo,tūc ad hrdem. vt l.ſi quis à filio.§.ſi
5 plures.ꝭ.eo.†aut eſt legatū alternatiuū, & tūc dic,vt in l. Lucio. ꝭ.tit.j.per gl.ꝗ dicit ꝙ in dubio pertinet ad legatariū fauore vltimæ volu.in ↄtib. verò ad debitorē.vt in l.plerunq;. in fi.de iu.
5 do.& l.pe.§.fi.de act. empt.& hic in fi.gl. ¶†Vltimò quero.hic loquit̄ qñ legaui vnū de duob.quid ſi ambos,diuerſis tñ perſonis.& vnus erat melior altero,qs habebit meliorē? Dy.format iſtam qōnem ſ.eo.in l.ſi ita ſit ſcriptū.in fi.& inducit illū tex.ꝙ ſcdo noīatus, quia p legatū factū ſibi diminuit legatū primi, & ſic vr̄,ꝙ deterior remaneat in legato primi, vt ibi hr̄ in fi. eꝰ ꝙ primus tanꝗ magis dilectus, quia primo noīatus per l.quoties. ſ.de vſufr. Et hāc partē tenet Dy.quia cenſet cuilibet eorū legata optio vnius de ſeruis ꝓdictis p hanc l.ergo primo noīatus debebit primo eligere,vt eſt caſus in d.l.quoties. tene mēti ꝓdicta.

1 *Legatum vniuerſale qualiter intelligatur ꝙ augeatur ex fructibus.*
2 *Fructus certæ rei legatæ percepti viuente teſtatore, non pertinent ad legatarium, ſed ad hæredem.*
3 *Quid de perceptis poſt mortem teſtatoris ante aditam hæreditatem, & quid ſi poſt aditam hæreditatem. & nu.4.*

LEX XXI.

1 Grege legato. † No. hic ꝙ legatū vľe auget̄ ex fructibus, intelligēdo qui poſteà accreſcunt ex eiſdē capitibus. Vñ ſi tpe teſtī erant centū capita,& tpe mortis reperiuntur ducēta nata ex eiſdē,oīa debebūtur legatario,vt hic.Sed ↄ de l.ſi ita. de aur.& ar.leg. Sol.hic in legato gñali.ibi in vľi.inter ꝗ lōga eſt
2 dr̄ia,vt no.ꝭ.tit.j.l.ſi.§.qui indiuiſum.¶†Itē adhuc opp. de l. ꝗſitū.§.pe.ꝭ. eo. vbi fructus rei legatę ꝓcepti viuente teſtatore non pertinēt ad legatariū,ſed ad hrdē,vt hr̄ ꝭ.de fun.inſtr.l.prędia.§. affini.Sol.ibi in legato certę rei ſpālis,ꝗ nō auget̄ ex fructib.hic in legato gregis,qđ dr̄ vľe, quia grex facit vniuerſitatē corporū, & augetur ex fructib.ad hoc ꝭ.de fun.inſtr.l. pe.& qđ no.ꝭ.tit.j.l. Lucius.in verbo, cōmodū. & multò fortiùs ſi fructus iſti eſſent
3 concepti,& nati poſt mortē teſtatoris.†Sed cū legantur res ſingulares,fructus percepti poſt mortē teſtatoris ante aditā hęreditatem non pertinent ad legatariū, ſed acquiruntur hęreditati, & poſtea hęredi.ſed percepti poſt aditam hęreditatē, ſi res legata erat teſtōris,pertinent ad legatariū.vt in l. Herennius. ſ.de
4 vſur. †Si erat aliena,non debentur legatario, niſi percipiantur poſt mortem heredis.de quib.oīb.dic,vt in l.in fideicōmiſſaria. ſ.de vſu.per gl.& ꝭ.eo.tit.l.ſi tibi homo,§.cū ſeruus.& C.de vſufruc.leg.l.fi.per Cy.& ita declarat gl.huius l.ꝗ breuis eſt. Pōt ēt intelligi hęc l.ꝙ iſta ꝗ acceſſerunt aliunde prouenerunt,non ex eiſdem capitibus & tunc eſſet idem qđ in re ſingulari relicta,vt ſ.eo.l.ſi ex toto.in prin.& ꝭ.eo.l.quod in rerum.§.ſi quis poſt.

1 *Dubitatio præſentis legis quæ ſit, & declaratio ponitur.*
2 *Compromiſſum factum à canonicis non expirat, licèt illi mutentur, & alij loco eorum ſubrogentur, ſi factum eſt ſuper negotijs pertinentibus ad capitulum.*
3 *Excommunicato populo, & per conſequens ſingulis de populo, an cenſeātur excommunicati etiam ſubrogati loco præmortuorum. & nu.4.*
4 *Excommunicatio eſt pœna, cùm afficiat animam.*
Si omnes de collegio iurauerunt ſuper aliquo contractu, vel compromiſſo, an etiam ſubrogati ſint periuri, ſi veniant contra.
5 *Iuramentum quantum ad pœnam periurij cum ſit perſonale, non tranſit ad hæredem.*
6 *Si non remanſit niſi vnum caput deſinit eſſe grex, & an illud debeatur legatario gregis.*
7 *Licèt vniuerſitas hominum remaneat in vno ſolo omnibus alijs mortuis, ſecus tamen eſt in vniuerſitate rerum ſeu corporum.*
Vniuerſitas hominum habet iura, quæ non extinguuntur propter mortem hominum, ſed vniuerſitas corporum non habet iura, ſed duntaxat illa corpora.

LEX XXI.

1 Si grege legato. † Dubitatio huius l. erat, quia ſi oīa capita fuerunt renouata, vr̄ alius grex ꝗ ille qui fuit legatus, & ſic non deberi legatario. Sed ↄ eſt, quia non variatur grex.licèt varientur capita.cum ſubſtituta loco aliorum ſucce-
2 dant,concordat l.proponebatur.ſ.de iudi. † Et inducitur p Dy. vt ſi factum ſit compromiſſum à canonicis non expiret,licèt illi mutentur,& alij loco eorū ſubrogentur.dicit Bal.hoc eſſe verū ſi factū eſt ſup negotiis pertinentibus ad capitulū, quia eſt idem caplm,ſecus ſi ſup ꝓpriis ipſorū canonicorū, vt in c. querelā.ne prela.vi.ſuas.¶†Item inducit Dy. ꝙ excōicato populo.
3 & per ↄns ſingulis de populo.vt in c.ſi ſnīa.de ſen.excom.lib.6.
4 ꝙ cenſeant̄ excōicati ēt ſubrogati loco ꝓmortuorum. † Bald.ↄ. quia excōicatio eſt pęna,cū afficiat aīam, & ſic nō cadit in ſub-
a rogatos,qui non commiſerunt delictū,vel culpā.[a] arg. in l.ſancimus.C.de pact.& ſ de magiſ.conue.l.j.in princ. Eſt ēt argm.ꝙ ſi oēs de collegio iurauerūt ſuper aliquo ↄtu, vel ↄpromiſſo, ēt ſubrogati ſint periuri ſi veniant ↄ. Tu dic ↄ ſm eundē Bald. quia licèt compromiſſum tranſeat in eos ſi concernebat factū
5 collegij, † non ſic iuſm quantū ad pœnam periurij,cū ſit per-
b ſonale,[b]& non trāſeat ad hæredem.vt no.Inno.in c. veritatis.de iureiu. benè tñ tranſit efficacia quam contractus recipit à iuramento ſi de nullo efficeretur aliquis, vt in auth. ſacramēta pube. C.ſi aduer.ven.& vide qđ no.Bal.circa hoc in l.fi. C. de pact.
6 ¶†Circa ſecundum caſum erat dubium, quia ſi non remanſit niſi vnum caput,debneret eſſe grex, vt etiam hic dicitur.& ſic nihil uidetur deberi legatario tanquam perempta re legata,ut ſ.eo.l.hmōi.§. ſi cui. Sed dic ꝙ debetur etiam id quod ſupereſt ex re legata,ut cum legatur domus quę combuſta eſt, & remāſit area.& hoc uoluit hęc litera,quod declara, ut no. in l. mortuo.ꝭ.ti.j.& no.tex.in uerbo,uēdicari.ꝙ rei uend. cōpetit ēt pro uniuerſitate legata.hoc uerū niſi hrditas legetur, uel eius pars, tunc non pñt res ſingulę uendicari niſi poſt reſtōnē uerbalē,ꝑ quā trāſfert dñiū,quia tale legatū hēt uim fideicōmiſſi ulis, in quo requiritur reſtō.ut no.ꝭ.tit.j.l.ſi ſeruū.§. fi. cū l.ſeq. non ſic in aliis legatis in quibus tranſit dñium adita hereditate, & hoc
7 no.Bar.in l.j.ante fi.ſ.eo. ¶†Vltimò no. ꝙ licèt uniuerſitas ho-
c minum remaneat in uno ſolo, [c] oībus aliis mortuis. ut l. ſicut. §.fi.ſ.quod cuiuſque uniuer. no. Secus tñ eſt in uniuerſitate rerū ſeu corporū,ut hic. Nā prima uniuerſitas hēt iura quę non extinguūtur propter mortē hoīum,ut no. in c. cū ex iniuncto. de ope.no.nunci.& propter illa iura repreſentatur tota uniuerſitas

ADDITIONES.

a ¶Vel culpam. Adde vt per Feder. conſ.92.
b ¶Perſonale. Adde Feder. conſ. 281.
c ¶Vno ſolo. Adde Abb.conſ.25.& conſ.12.

ſitas in vno. Sed vniuerſitas corporum non habet iura : ſed dū-
taxat illa corpora, vnde non eſt neceſſe inducere hāc repreſen-
tationē:& hoc voluit glo. quæ incipit [immo.] dum dicit, (vel
ibi ſunt duo,ſ. vniuerſitas,& res eius.) ſubaudi. & iura quæ non
pereunt niſi diſſoluantur iuſſu ſuperioris,vt no. per Inno. in d.
c. cùm ex iniuncto. tene menti perpetuò, quia iſta ſunt vtilia.

---

1 *In legato partis bonorū nō veniunt fructus,niſi interueniat mora hæredis.*
2 *Fructus rei legatæ quæ erat teſtatoris percepti poſt aditā hęreditatē, ptinent ad legatarium, etiam non interueniente mora hæredis. & nu. 5.*
3 *Quid in legato generali partis bonorum, & quid in vniuerſali. & nu. 5.*
4 *Quando legatur hæreditas, vel per fideicommiſſum relinquitur, qualiter & quando veniunt fructus.*

LEX XXIII.

1 SI quis bonorum. ¶†In legato, partis bonorū non veniūt
2 fructus, niſi interueniat mora hrdis. h.d. ¶†Oppo.
ↄ hanc l. de leg. Herennius. ſ. de vſu. vbi fructus rei
legatæ ſi erant teſtatoris, percepti poſt aditā hære-
ditatē, pertinent ad legatarium, ēt non interueniente mora hę-
3 dis. †Solu. ibi in legato rei ſingularis, cuius dn̄ium trāſiuit in le-
gatarium. & ſic ſunt ſui percepti ex re ſua. vt l. ſolum. §. meū. de
rei vend. Hic in legato generali partis bonorū, in quo non tran-
ſit dn̄ium adita hæreditate, vt ex iſta l. manifeſtè colligitur, quia
non eſt certum, an debeat ſibi tradi pars in qualibet re, an vna
res pro oībus aliis, an ęſtimatio ſit difficilis, & diſpendioſa eſt di
uiſio, ſed venit ex poſt facto declarandū arbitrio iudicis, vt j. eo.
l. non amplius. §. fi. cum l. ſeq. & in hoc conſiſtit rō huius l. ſed ↄ
de l. grege. ſ. e. Sol. ibi in vl̄i. hic in gn̄ali. Sed ↄ ꝙ idem in vl̄i. vt ſi
legetur vel relinquatur hæreditas per fideicommiſſum. vt j. ad
Treb. l. in fideicommiſſariam. §. quoties. Solu. ibi, in relicto hæ-
redi. in quo tranſit dn̄ium ante reſtōnē, & ſic fructus percepti p
hæredem ſunt ſui quia ex rebus ſuis perceptis. Sed ſi perciperē-
tur poſt reſtitutionem verbalem, pertinerēt ad legatarium, ſed
in l. grege. tranſit dn̄ium gregis ab adita hæreditate. Item intelli
git Iac. de Are. hanc l. in fructib. ſatis à teſtatore. Idem ſi ab hære
de, & legatum eſſet in diem, ſecus ſi purum. Tu dic ēt ſi purū,
per rationem quam ſ. dixi. quia dn̄ium non tranſibit in legata-
riū ante traditionem. Cætera vide in d. l. in fideicommiſſariam.
4 ¶†Et conclude qn̄ legatur hæreditas, vel per fideicommiſſum
relinquitur, an veniant fructus. dic ꝙ percepti ante aditam hæ-
reditatem, ſiue viuente teſtatore, ſiue poſt mortem, indiſtinctè
veniunt, qm̄ augent hereditatem, l. item veniunt. §. fructus. de
pet. hær. iuncta l. ita tn̄. §. j. in fi. j. ad Treb. vbi eſt caſus. Idē ſi per-
cepti ſunt poſt aditā hęreditatem, & poſt factā reſtōnem verba
lem: quia tunc percepti ex rebus legatarij vel fideicōmiſſarij. vt
l. Herennius. j. de vſu. nec eſt curandū in iſtis caſibus, an ſit reli-
cta tota hæreditas, vel pars eius. per l. qui ſeruum. in fi. tit. j. cum
ibi no. ſi aūt ſunt percepti poſt aditam hæreditatem, & ante re-
ſtōnem verbalē, tunc nō indiſtinctè, ſed habita diſtinctione tri-
membri, quam ponit gl. j. in l. in fideicommiſſariam. j. ad Treb.
cū ſuppletionib. Doct. ēt ſi fuiſſet rogatus per hæc verba, quic-
quid peruenerit de bonis, vel hæreditate mea. vt in l. quod his
verbis. in princ. j. de leg. 3. ſecus ſi per iſta verba quantumcunq;
pecunia peruenerit, qa tūc indiſtinctè. vt in l. Baliſta. j. ad Treb.
Et ſi dicatur quare non ſp indiſtinctè, cū fructus augeant hære
ditatē? Rn̄de vt no. Bar. in l. fideicommiſſariā. in fi. Si aūt relin-
quuntur. tunc aut oīa, & idem per oīa quod ſ. quia cenſetur re-
licta hrdi. vt l. nam qđ. in fi. cū l. ſeq. j. ad Treb. aut pars bonorū
quota. & hēt locū iſta l. no. vt non veniant fructus, niſi poſt mo-
rā hrdis, ſiue ſint percepti ante aditam hæreditatē, ſiue poſt, per
rōnem quam ſ. dixi. quia tunc cenſetur relicta hrditas, vel eius
pars, vt patet, quia intelligitur deducto ære alieno, vt in l. cū aūt
pars bonorum. j. tit. j. quod non eſt, qn̄ relinquitur pars hæredi-
tatis, vt l. mulier. §. fi. ad Treb. & d. l. ſi quis ſeruum. §. fi. cum ibi
5 no. †ſi aūt relinquatur alia res particularis, tūc aut vniuerſitas,
vt grex. & diſtingue vt ibi dixi, quia fructus percepti viuēte teſta
tore, vel iacente hrditate non veniunt, & in hoc differt à primo
caſu: poſt aditā aūt hrditatē ſi res erat teſtōris, veniūt: ſi nō: tunc
à tpe moræ. quod dic plenè per Cy. in l. fi. de vſufruc. legatorū.

---

1 *Legari poteſt id quod non eſt in rerum natura, ſed eſſe ſperatur.*
2 *Legatum rei quæ non eſt in rerum natura, ſed eſſe ſperatur, dicitur conditionale quantum ad obligationem & actionem.*

LEX XXIIII.

1 QVod in rerum. †Legari pōt id quod non eſt in rerū natura, ſed eſſe
ſperatur. h. d. gl. dic ꝙ iſtud legatum eſt conditionale
per l. j. in fi. de condi. & dem. quæ potius vr̄ facere in
ↄrium, quia dicit ꝙ ineſt ↄditio ſi naſcatur, & ſubeſt tacita ↄdō,
quæ reddit actum cōditionalem, ſicut expreſſa. vt l. item quia.
ſ. de pact. Sed dic, ꝙ gl. habuit reſpectum ad effectum conditio-
nis, q̄ impedit legati tranſmiſſionem, ſi legatarius interim dece
dat. Iſta verò tacita ↄdō non impedit, & ſic quantū ad tranſmiſ-
ſionem reputatur purum, tex. eſt in l. cùm illud. §. fi. ante fi. j. qn̄
di. le. ce. Et ratio eſt, quia ineſt ex nā rei legatę: non enim pōt
deberi niſi naſcatur. & ſic non reddit legatum cōditionale quo
ad hoc, arg. de vul. & pup. l. qui liberis in prin. vbi ſubſtō reputa
tur pura, licèt fuerit appoſita conditio, q̄ de ſui nā ineſt. per l.
conditiones extrinſecus. de cond. & demō. ergo ineſt voluntare
defuncti tacita, quia tunc impediret tranſmitti, vt in l. quod pu-
2 rè. qn̄ di. le. ced. & dixi in l. 3. ſ. eo. ſed ex natura rei. † Quantū ve-
rò ad obligationem & actionē benè eſt conditionale, quia non
debetur antequam naſcatur, & hoc no. gl. in d. l. item quia.

---

1 *Legatum fundi in quo teſtator vſumfructum habebat non valet, & quid ſi legauit proprietatem. & nu. 1.*
2 *Si emphyteuta legat ius quod habet in re, vel ipſam rem, & contingat ipſum decedere ſine filijs, ita ꝙ res redeat ad directum dominium, extinguitur legatum.*
3 *Habens vſumfructum in fundo finiturum eius morte, ſi ipſum legat, & poſtea nactus eſt proprietatem, ꝙ non debeatur proprietas legatario, ſed vſusfructus ſic, & quid ſi legauit proprietatem nudam, & poſtea nactus ſit vſumfructum.*

§. Si vſumfructum. Non valet legatum de iu-
re qđ hēt teſtator, ſi illud
erat finiendum eius morte, niſi poſtea ſuperueniat cā pp quā
non finiatur ſaltem effectu. h. d. In tex. ibi, [eumq; legauerim.]
1 †Sed quid ſi legaui ipſum fundum in quo vſumfructum habe
a bam? [a] rn̄de idem quod hic, quia videor legaſſe ius ſolū quod
habebam, vel rationem illius, & iſte eſt caſus in l. vxor patrui.
C. de leg. & per Bar. in l. ſi domus. §. fi. j. eo. Si autem legaui pro-
prietatem, tunc dic, vt habetur & no. in l. Sticho. j. de vſufru. le-
ga. & ibi omnino vide Bart. in fi. vbi diſtinguit iſtos tres caſus.
2 ¶†Et per iſtum tex. dicunt Doct. ſi emphyteuta legat ius quod
habet in re, vel ipſam rem, & contingat ipſum decedere ſine fi-
liis, ita ꝙ res redeat ad directum dn̄m, extinguitur legatum, vt
eſt hic caſus, quia non cenſetur legaſſe niſi ius quod habebat.
¶In tex. ibi, [nactus ſim.] Sed contra, quia nactus ſim proprie-
tatem extinguitur vſusfruct. ergo & legatum de ipſo factū. Sol.
verum eſt ꝙ extinguitur formalis, ſed remanet cauſalis, & ſic in
effectu vr̄ durare, quia pōt ipſum deducere in formalem. quod
3 facere non potuiſſet ſi nactus non fuiſſet. †Sed an tunc cùm na
ctus eſt proprietatem, debetur ſolus vſusfru. an etiam proprie-
tas? quod videtur arg. infra proxi. §. & ſ. eo. l. ſi ex toto. in princ.
ſed certè proprietas non accedet vſufructui, ſed econuerſo, n̄
non pōt dici, ꝙ aliquid ſit additū rei legatę. Secus eſſet econuer
ſo ſi legaſſet proprietatē nudam, & poſtea redimeret vſumfru.
& tunc bene haberent locū illę ll. & hoc voluit Petr. in d. l. vxor
patrui. & ibi vide omnino quod ibi no. Bald. & hoc etiam patet
quia ſi tempore teſtamēti habuiſſet proprietatem, legando fun
dum non propterea legaſſe videretur proprietatem, ſi habebat
aliud ius, vt dominium vtile, ſed illud tm̄, vel pōt dici eſſe di-
ſtinguendum, an legauerit vſumfru. & verum dicit Petrus: an le
gauerit fundum, & tūc ſi ſciebat ſe habere ſolum vſumfru. idē,
quia illum tm̄ cēſetur legaſſe: Si. n. ignorabat ſe aliquod ius ha-
bere, & ſic legauit rem tanq̄ alienam, tunc debetur proprietas,
quia ēt ſi non fuiſſet adempta, teneretur hęres redimere per ea
quę no: in l. ſeruum filii. §. j. infra eo. & tetigi. ſ. eo. l. ſerui electio
ne. §. fi. ¶In gl. ibi, [rn̄deo quia errabat &c.] Iſta non eſt vera. nā
innuit à contrario ſenſu, ꝙ ſi teſtator ſciebat illū vſumfructum
debere finiri eius morte legatū valeret, & vr̄ grauaſſe hęredē đ
redimendo ipſum à proprietario, ſicut ſi tpe teſtamenti nō ha-
beret vſumfr. fundi alieni ſcienter vel ignoranter, & legatarius
erat coniuncta perſona, vt l. cum alienam. C. de leg. & hoc eſt
contra mentem huius literę, quę loquitur indiſtinctè, & ſic ēt
qn̄ ſciebat, & ēt legatarius erat coniuncta perſona, quia nō cen
ſetur legaſſe niſi ius quod habebat. Nec ob. cōtrarium gl. quia
loquitur qn̄ nullū ius habebat, vn̄ tunc non ſubeſt cā pp quam
cenſeatur reſtrinxiſſe. Ideo tūc diſtinguitur, an ſciebat vel igno-
rabat, & an eſſet coniuncta perſona, vel non. hic verò qn̄ hēbat
ius ad qđ cēſet ſe reſtrinxiſſe, licèt ſciat ipſum finiturū morte.

ADDITIO.

a ¶Vſumfruct. Adde Ale. conſ. 9. 2. li. & ibi vide alia ad materiā huius §.

---

1 *Quod adijcitur rei legatæ per teſtatorem, legatum auget, quando autem detrahitur, minuit.*
2 *In poteſtate alicuius eſt de duobus fundis facere vnum, vel de uno duos, & quid in domibus, & qualiter. & nu. 3.*
3 *In diuiſione domus requiritur interiectio parietis, ſed in diuiſione fundi ſufficit appoſitio alicuius ſigni.*
Legando quis fundum Titianum, veniet totus fundus, licèt ſit diuiſus, & quid ſi diuiſio eſſet facta cauſa faciendi duos?
4 *Domus non poteſt dici facta diuiſim, niſi ſit apta ad habitandum, ſed fundus in quacunque modica parte poteſt dici fundus.*
5 *Si eſt creatus nouus officialis ſuper certis cauſis, puta damnis datis, an videantur iſtæ cauſæ detractæ de iuriſdictione Poteſtatis qui habebat eam generalem.*

1 §. Si quis poſt. ¶†Quod adijcitur rei legatę per te-
ſtatorem legatum auget: quādo au-
2 tem detrahitur, minuit. h. d. vſq; ad §. ſi nauem. † Allegatur fi-
nis

nis huius §. ꝙ in ptāte alicuius eſt de duobus fundis facere vnū, & de vno duos, & ſilr de domo iūgendo vnā cū altera, vel diuidendo eā: & tunc qlibet pars fundi dicetur fundus, & quælibet
3 pars domus dicetur domus, vt ꝟ eo. l. planè. in fi. †Plus tñ requiritur in diuiſione domus, ſ. interiectio parietis, alr de vna non fiunt duæ. vt in l. ſi quis duas §. j. cōm. præd. quod no. Nō ſic in fundo, quia ſufficit diuiſio, tñ cum appoſitione alicuius ſigni, niſi fiat gratia vberioris culturæ remanentis eodem noīe nā &
a tunc non ſunt duo.[a] vt l. Caius. ꝟ. de leg. 2. & ideo legando fundū Titianū, veniet totus fundus, licèt ſit diuiſus, vt ibi. Sed ſi diuiſio eſſet facta cā faciendi duos, quid iuris ſit hoc caſu: vide qđ
4 no. Bar. in l. j. ꝟ. de reb. dub. & facit l. qui pluribus. de ver. ob. †Eſt ēt alia dñā, quia domus non pōt dici facta diuiſim, niſi ſit apta ad habitandum, ſed fundus in quantacunq; modica parte pōt dici fundus. Et pp hoc reſultat alia dñā, de qua hr in l. ſi domus.
5 in prin. ꝟ. eo. in tex. & gl. ¶†Vltimò Bal. allegat finē huius §. ꝙ ſi eſt creatus nouus officialis ſuper certis cauſis, puta dānis datis, vñr iſtæ cauſæ detractæ de iuriſdictione ptātis qui habebat eā
b gñalem.[b] & ſic non poterit ptās ſe impedire. In ꝯrium vr̄ eſſe caſus in l. j. C. de off. pfec. vrb. & tetigi in l. ſi quis cū procuratorio. §. fi. ſ. de procur. Et pro primo dicto facit gl. q̄ eſt in l. cū prætor. in prin. de iud. & ibi Ang. tangit iſtum paſſum. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶Non ſunt duo. Adde eundem Pau. de Caſt. in l. ita ſtipulatus. ꝟ. de ver. obl. & ibi vide Alex. & eundem Pau. de Caſt. in conſ. ſuo 6. col. pe. in fi. in nouis. inci. In cauſa mota per Gaſparem, & ibi quid ſi appoſita trahit ſepè, vel terminos, vel foſſata, licèt viſu videantur diuerſa prædia. ſi tamen in ipſis fundis, ita diuerſis eſſent quædam cauæ, dicerentur tales fundi vnum prædium reſpectu cauæ. quia illa diuerſitas in ſuperficie non inducit diuerſitatem in vera caua. & vide quæ no. Alex. hic.

b ¶Generalem. Adde vt per Fran. de Are. conſ. 102. & Lud. Ro. conſ 393.

1 *Dubium ſoluitur quod in iſto §. vertebatur.*
2 *Legatum nauis in gñe, non valet ſi teſtator nullā habebat in patrimonio.*

1 §. Si nauem. †Dubiū erat hic, quia videbatur alia nauis q̄ illa, q̄ fuit legata, poſtq̄ erat tota refecta ex nouis tabulis. Sed hoc non eſt verū poſtq̄ durauit eadē carina. i. fundus nauis. Si aūt non duraſſet, tūc diſtinguendū, an paulatim fuiſſet refecta, & idem an vno impetu fuiſſet deſtructa, & poſtea refecta, & tunc diſtingueretur qua mente deſtructa fuiſſet. l. inter ſtipulantē. §. ſacrā. ꝟ. de ver. obl. & de ſolu. l. qui
2 res. §. aream. ¶†In tex. ibi. [& ſpāliter eā aſcripſero.] vult dicere ꝙ fuit legata in ſpecie, quo caſu valet legatū, ſed ſi legauit vnā nauē, diſtingueret ſicut in domo, aut hēt nauē in patrimonio, & valet, aut nō hēt, & nō valet, ſicut diſtinguit in domo ꝟ e. l. ſi domus. in prin. nō ſic ſi legat fundus in gñe qa tūc ēt ſi hēt in patrimonio, nō valet, qa & ſic legatū eēt inutile. l. cū poſt. §. gener. ſ. de iu. do. & no. in l. ſi domus. & hoc voluit dicere hic gl. iſta.

1 *A filio hærede quando poſſit legari patri, in cuius eſt poteſtate.*
2 *Legata inutilia cum remaneant apud hæredem iure hæreditario, Falcidiam diminuunt vel impediunt.*
3 *Si pater inſtituitur, & ab eo legatur filio, an valeat legatum.*

LEX XXV.

1 A Filio. ¶†A filio inſtituto pōt legari patri in cuius ē ptāte, nec irritatur legatū, licèt tpe mortis teſtatoris quo cedit eius dies ſilr ſit in ptāte, ſecus ſi tpe aditionis factæ iuſſu patris. h. d. Tunc. n. efficitur inutile, & imputatur pri in Falcidiā quā de aliis legatis
2 vellet detrahere. hoc ēt dicit tex. †Nā debes ſcire ꝙ legata inutilia cū remaneāt apud hrdē iure hrditario, Falcidiā diminuūt,
3 vel impediūt l. in rōne iſta. in prin. ꝟ. ad l. Fal. ¶†In tex. ibi, [legari pōt.] Videbatur ꝯrium, quia cū patri ſit acquirenda tota hæreditas, iſtud legatū videbatur ſuperfluū: ſed certè non neceſſariò eſt acquirenda ſibi hæreditas, quia ſi tpe quo adibit erit ſui iuris, acquiretur ipſi filio. & tūc legatū habebit vtilitatē, & hoc reſpectu habito valet, & eſt in pendenti. ¶In tex. ibi, [in patris ptāte ſit.] Videbatur ꝯrium, quaſi dies inutiliter cedat, poſtq̄ tunc adhuc eſt in ptāte patris, ſed ꝯ eſt, nam adhuc ſperatur eſſici ſui iuris anteq̄ adeat, & pp iſtam ſpem, non cadit inutiliter, ſi aūt tpe aditionis ſit adhuc in ptāte, tunc legatum euaneſcit p rōnem quam ſ. dixi, alr ſequeretur ꝙ eſſet obligatus pr ſibiipſi ad hoc legatū, & iſte caſus nō ponitur in tex. ſed ponit pro conſtanti, & ex eo infertur illatio q̄ ſequitur. igit & ſi iuſſu, &c. ¶In tex. ibi, [imputabitur ei] ſ. pri volenti detrahere Falcidiā de aliis legatis eatenus quatenus valet hoc legatū, cū maneat penes eū iure hæreditario, non iure legati, ſed legatū validum remanens penes heredē tanq̄ legatū in Falcidiam ſibi non ꝯputatur, quia cū dicatur debita iure inſtōnis, non imputatur in ea niſi illud, quod capitur iure inſtōnis, & hoc voluit hæc glo. fi. per ll. quas alleg. ¶In fi. glo. primæ ibi, [& ſic eſt tota plana.] Quia tunc legatū remaneret hodie validum, ēt ſi tpe quo adit, ſit in poteſtate patris, quia non acquirit patri proprietatē, ſed ſibi, & ſic ceſſat rō, de qua ſ. & tunc filius detrahit Falcidiā de iſto legato, ſicut de facto extranei fm gl. quam no. & ita intelligit fi. huius l. & tūc illud verbū ei, exponitur. ſ. filio. Sed qrītur ecōuerſo, ſi pr inſtituitur, & ab eo legatur filio, nō valet hoc iure, nec recōualeſcit. licèt poſtea efficiatur ſui iuris, vt Inſtit. de leg. §. an ſeruo. Rñdeo pp rōnem Cato. qa ſi teſtator tpe teſti mortuus fuiſſet, illud legatū nō potuiſſet valere, qa ſi valuiſſet, fuiſſet ſtatim qſitū filio, qui tūc erat in ptāte, & per filiū eodem momento fuiſſet quæſitū patri, & ſic videretur factū à ſeipſo ſibi ipſi. ſed hic rōa Cato. non habet locū, quia licèt teſtator moreretur tempore teſtamenti, non propterea legatum eſſet inutile, quia inſpiceretur tēpus aditionis, vt hic patet in verbo, [nec intereſt.]

1 *Si legatur tibi fundus valens centū ſub conditione ſi dederis hæredi quinquaginta, & dediſti, non poteſt te grauare onere fideicommiſſi de dando alteri, niſi vſq; ad quinquaginta quia non cenſeris plus habere.*
2 *Si ſoluenda eſt gabella de legato vel donatione ad rationem tot denariorum pro libra veræ æſtimationis rei legatæ, vel donatæ, quòd de illa æſtimatione deducatur id quod ſoluitur cauſa conditionis implendæ, vel notarijs, & omne onus.*
3 *Si quis impetrauit beneficium vſque ad valorem centum, & valet beneficium vſque ad valorem ducentorum, tamen deductis oneribus non remanent niſi centum, an debeatur impetranti.*

LEX XXVI.

1 NOn amplius. ¶†Per principiū huius l. patet ꝙ ſi legatur tibi fundus valēs centū ſub ꝯditione ſi dederis hæredi quinquaginta, & dediſti, non pōt te grauare onere fideicommiſſi de dando alteri, niſi vſq; ad quinquaginta, quia non cenſeris plus hre. facit ꝟ. e. l. ciuitatib. in fi. ſed ꝯ ꝟ. de leg. 2. l. ſi cui fundus. vbi cenſeris totū hre iure legati, licèt tñ dederis hęredi q̄tū valet fundus. Sol. illud procedit quantū ad hoc, vt valeat legatū, quia ſæpe intereſt veſtra hre vicinū fundū, ēt ſoluēdo vltra verā æſtimationē, vñ valet legatū de fundo valente centū ſub cōditione ſi dederis centū hęredi, vel ſi grauatur hrs de vendēdo tibi pro centū, & pōt agere ex teſtō, & hoc voluit illa l. ſed q̄tū ad hoc vt poſſit grauari de dando alteri, non diceris hre iure lo-
2 gati, niſi q̄tū tibi ſupereſt deducto eo qđ ſoluiſti. vt hic. †Item p iſtū tex. patet, ſi ſoluenda eſt gabella de legato, vel donatione ad rōnem tot denariorū pro libra verę ęſtimationis rei legatę vel donatę, ꝙ de illa tñ ęſtimatione eſt ſolueda q̄ remanet deducto eo qđ ſoluitur cā ꝯdōnis implendę, vel notariis deducto
3 oī onere. †Et adde no. p Bar. i l. quoties. ꝟ. ad l. Fal. facit ēt iſte tex. ſi aliquis impetrauit bñficiū vſq; ad valorē centū. & valet beneficiū valorē ducētorū, tñ deductis onerib. nō remanent niſi cētū,
a ꝙ iſtud beneficiū debeatur impetranti. neſcio tñ.[a] ſi in curia
b Romana hoc admittitur.[b] quia forte intelligeretur valor non deductis oneribus cū tales gratię ſint reſtringēdę, quia odioſę. vt in c. quamuis. de prēb. lib. 6. ſed legata ſunt fauorabilia. &c.

ADDITIONES.

a ¶Neſcio tñ. Adde qđ Bal. firmat in l. j. in 2. col. C. de fru. & lit. expē. Rap. cu. in l. fructus. ſol. mat. Io. And. in addi. ad Spe. in rub. de conceſ. præbē.

b ¶Admittitur. Adde ꝙ immo hoc admittit curia. & hoc tenet ēt Bal. in l. cohæredibus. ff. fa. erciſc. & in l. neq;. in fi. C. de compen. refert & ſequitur Feli. in c. ad aures. col. 12. verſ. 12. concluſio. extra de reſcrip. vbi latiſſimè quando valor ſit exprimendus, & quando non. Fran. Cur.

1 *Periculum rei legatæ in ſpecie pertinet ad legatarium, ſi non interuenit mora hæredis, & nu. 1.*
2 *Dicitur fieri deterior conditio alicuius, quando perdit lucrum & an dicatur pati damnum.*

1 §. Si certum. †No. hic ꝙ res mobilis legata, ſi tēpore mortis teſtatoris erat alibi q̄ i loco, vbi eſt hęres, vel incipit eſſe poſt ſine culpa hrdis, nō teneretur hęres eā tradere, niſi in loco vbi eſt, vnde pōt dicere legatario vadas illuc, & ſcribā vnā literam tali qui habet eam vt tibi tradat, & ſi recuſat, culpa eſt ſua, nō hrdis. l. quod legatur. ſ. de iud. niſi velit eam reduci ad locū vbi eſt hrs ſumptu & periculo ipſius
2 legatarij, vt ibi no. & l. poſtea. in fi. cū l. ſeq. ſ. de eden. ¶†Itē no. ꝙ periculū rei legatę in ſpē pertinet ad legatariū ſi nō interuenit mora hrdis. ¶Item no. ꝙ dr fieri deterior ꝯditio alicuius qñ
a perdit lucrum.[a] non tñ hic dr ꝙ dicatur pati damnum, licèt gl. hoc dicat hic, & ſic ceſſant contraria glo. Tene menti.

ADDITIO.

a ¶Perdit lucrum. Intellige qñ eſt radicatū, quia tunc dr pati damnū aliàs ſecus, vt notat Alex. conſ. 89. 2. lib & conſ. 202. eo. vol. & quia do. Iaſ. h. d. in illa q. an eleemoſyna conſueta cōcedi fratrib. per ſtatutum poſſit reuocari, quod ſtatutum confirmatum per ſuperiorem pōt per ſtatuentes reuocari. vide ipſum do. Iaſ. hic, & tu declara, quid hic addens voluerit.

1 *Cum legatur pars bonorum, eſt in electione hæredis an æſtimationem, an rei partem velit.*
2 *Quando legatur pars bonorum, ꝙ partes in ſingulis rebus dicantur legatæ, & ſint in obligatione, & vide nu. 1.*
3 *An dominium in ſingulis rebus pro illa parte, acquiratur legatario ab adita hæreditate.*
4 *Quid tunc ſit in ſolutione, & quòd facultas ſoluendi æſtimationem duret quouſque lata ſit ſententia ſuper parte bonorum, & quouſque ſit conuentus actione iudicati ſuper illa. vide tamen nu. 6.*
5 *Quid ſi talis facultas cōpetat ex ptāte data contrahentibus, ꝙ nō duret, niſi vſq; ad litem conteſtatam ſuper re debita, idem qñ à teſtatore, ſi in pœnam hæredis fuit introductum, ſecus ſi in eius fauorem.*

Aliud pro alio quando poſſit ſolui inuito creditore.
6 *Legatorius partis bonorum in genere nõ poteſt cõpellere hæredẽ ad adeũ dum hæreditatem.*
Quòd ſecus ſit in legato certæ patris hæreditatis, quod eſt vniuerſale, & intelligitur non deducto ære alieno, & ꝙ facta reſtitutione verbali trãſeat dñium in ſingularibus, & ſi poſſunt commodè diuidi, põt peti pars in ſingulis rebus, nec datur facultas hæredi ſoluẽdi æſtimationẽ.
Quid ſi legantur omnia bona?
7 *Quãdo legatur filio pars bonorum iure inſtitutionis pro ſua legitima, tũc non datur hæredi facultas ſoluendi æſtimationem.*
8 *Hæres vel filius grauatus reſtituerè hæreditatem de ſingularibus legatis, an poſſit Falcidiã, vel Treb. vel debitũ iure naturæ retinere in vna re.*

1 §.Cum bonorum. †Cum legatur pars bonorum eſt in electione hæredis, an ſoluat æſtimationem, an aũt partẽ in ſingulis rebus: ſi tñ pñt diuidi commodè aliàs compellit ſoluere æſtimationẽ, vel vnã rem, aut plures, quæ tantundẽ valeant, prout inter ſe cõcordauerint: vel ſi diſcordant, prout iudici expedire vr̃, h. d. cum l.
2 ſeq. ¶ †Pro declaratione huius §. tria vel quatuor ſunt videnda, quãdo legatur pars bonorum. Primum eſt quid ſit in legato, & in obl'one. nam Sabinus & Caſſius dixerũt, ꝙ ipſa æſtimatio, & ſit perinde acſi æſtimatio fuiſſet legata, ne ſingulæ res habeãt diuidi. Alij vt Proculus & Nerua, ꝙ partes in ſingulis reb. dicuntur legatæ, & ſunt in obl'one, & iſta pars verior eſt. vt colligitur ex l. ſi quis bonorum. ſ. eo. quia ſi æſtimatio eſſet in obligatione. poſt moram hæredis venirent vſuræ, non aũt fructus,
3 cuius contrariũ ibi dr̃. †Secundo vidẽdum eſt an dñium in ſingulis rebus pro illa parte acquirat̃ legatario ab adita hæreditate, & tex. in l. põt. in fi. in verbo vendicare. ĩ. eo. facit ꝙ ſic aliàs non haberet locum vendicatio. Sed cõtrarium videt̃ probari, per d. l. ſi quis bonorũ. quia ſi dñium tranſiret, venirent fructus ab adita hæreditate, ẽt non interueniente mora hæredis, tanq̃ percepti ex rebus legatarij, vt l. Herennius. ſupra de vſu. cuius contrarium ibi dicit, ꝙ non, niſi poſt morã. Et hanc partẽ tenebat Bal. & Ang. & aſſignat rõnem Bal. quia ſi dñium eſſet tranſlatum, non daretur hæredi facultas ſoluendi æſtimationẽ, quæ ratio non placeat, quia ꝯrium habemus in l. ſi qñ. §. hæres. ĩ. eo. vbi erat tranſlatũ dñium, & tñ datur facultas ſoluendi æſtimationẽ, tñ ibi procedebat ex ptãte data à teſtatore, vt patet ex ibi no. per Bar. ¶ Ad tex. aũt dũ dicit [vendicare.] rñdeo ꝙ ponitur impropriè [portionem] & vult dicere ꝙ legatarius non habet neceſſe petere partem in ſingulis rebus eas nominãdo. Sed põt dicere generaliter peto quartam partẽ omnium bonorum mihi legatã, & procedit libellus, qa conformis teſtõ. Bar. aũt videt̃ ſentire ꝙ dñium ſit tranſlatũ, & ꝙ ſi in hæreditate nõ ſunt debita, legatarius poſſit vendicare partes in ſingulis reb. licèt non teneatur ipſas ſpecificare, ſed gñaliter petere, vt l. põt. in fi. & licèt hr̃di cõcedat̃ facultas ſoluẽdi æſtimationẽ. ſed ſi ſunt debita in hæreditate, tunc quia illa veniunt deducenda ante oĩa de toto patrimonio nõ eſt certus legatarius quota portio ſibi debeatur in ſingulis rebus. ideo poterit vendicare partẽ incertam. ſ. quartam partẽ eius quod reſtabat deducto ære alieno, vt in l. quæ de tota. §. incertæ. ſ. de rei vendi. Opi. Bal. verior eſt per illam l. ſi quis bonorum. quam Bar. in hoc non ponderauit, nec põt da
4 re rñſum. †Tertio vidẽdũ eſt quid ſit in ſolutione. nam iſta pñt ſimul ſtare, ꝙ vnum ſit in obligatione, & tñ aliud ſit in ſolutione, vel ex diſpõne legali, vt patet in actione noxali, vt in l. item veniunt. §. idem rectè. de petitio. hæred. vel ex diſpoſitione teſtatoris, vt l. ſi qñ. §. hæres. ĩ. eo. & l. j. de penu. leg. vel ex diſpõne cõtrahentiũ, vt in l. ſi quis ſtipulatus fuerit 10. in melle. ĩ. de ſol. Et ad iſtam q. Iuriſconſultus hic rñdet in ver. [ſed oportet.] ꝙ in ſolutione eſt ipſa æſtimatio, ſi hæres vult eam præſtare, vel ẽt partes in ſingulis rebus, ſi hoc magis vult hæres, & poſſint cõmodè diuidi, vel ſi neutrũ iſtorum vult, põt ſoluere vnã rẽ vel plures, quæ valeant tm̃ quantum pars legata in ſingulis rebus, tñ tunc non eſt in eius libero arbitrio, nec ſolius legatarij, ſed in arbitrio iudicis, ſi hoc viderit expedire, vel prout fuerit æquũ. Quando ergo vult ſoluere æſtimationẽ, indiſtinctè põt ẽt inuito legatario, & ẽt ſi bona recipiãt commodam diuiſionem, vt hic colligitur, qđ eſt notãdũ, & datur hæc facultas à lege, ne inducatur cõio in ſingulis rebus inter hæredẽ, & legatariũ, quæ ſolet parere diſcordias, vt l. cum pater. §. dulciſſimis. ĩ. de leg. 2. Iõ rr̃ ad eam quis non cõpellitur, vt in l. ſi non ſortẽ. §. ſi cẽtũ. ſ. de condi. inde. & datur magis hæredi, qa eſt debitor, & ſic fauorabilior q̃ creditor, vt l. plerunq; in fi. de iur. do. Et datur ẽt ſi nulla ſint debita in hæreditate, quia adhuc viget dicta rõ, & durat iſta facultas quouſque lata ſit ſnĩa ſuper parte bonorum, & quouſque ſit cõuentus actione iudicati ſuper illa, vt in d. l. item
5 veniunt. §. idem rectè. †Sed qñ cõpetit ex ptãte data contrahentibus non durat niſi vſque ad lit. conte. ſuper re debita, vt in d. l. ſi quis ſtipulatus fuerit 10. in melle. ĩ. de ſol. idem qñ à teſtatore ſi in pœnã hæredis fuit introducta, vt in d. l. j. de penu leg. ſecus ſi in eius fauorem. quia tũc idem qđ in primo caſu, vt in d. l. ſi qñ. § hæres. & ibi no. per Bar. ĩ. eo. Non ergo obſtat contrarium formatum in glo. ꝙ aliud pro alio non poſſit ſolui, quia
a fallit[a] qñ vnum eſt in obl'one, aliud in ſolutione. Item fallit, qñ illud quod eſt in obl'one non põt ſolui. vt no. in l. vinũ. ſ. ſi cer. pet. circa fi. gl. magnæ, & l. ſi ſeruum. §. fi. de verb. obl. Fallit etiã propter difficultatem, vel duram ſeparationẽ, vt ĩ. eod. l. ſi do
6 mus. §. qui confitetur. † Prædicta qñ fuit legata pars bonorũ in genere, quod legatũ non dicitur vl'e ſed gñale, quia intelligitur deducto ære alieno, vt hic in gl. quæ incipit, ſecus. Ideo legatarius non poteſt compellere hæredem ad adeundum hereditatem, vt in l. mulieri. §. fi. ĩ. ad Treb. & hic in glo. quę incipit [non ergo] ſecus ſi legaretur certa pars hereditatis, quod eſt vl'e. & intelligitur non deducto ęre alieno, & põt compellere heredem ad adeundum. Et facta reſtõne verbali tranſit dominium in ſingularib. rebus pro parte, & pñt cõmodè diuidi. poteſt peti pars in ſingulis rebus, nec daretur facultas heredi ſoluẽdi ęſtimationem. hoc ſentit glo. quę incipit ſecus in prin. ſed quando legantur omnia bona, tunc eſt idem acſi legaretur hereditas, & eſſet fideicommiſſum vl'e vt dixi ſupra eo. in l. ſi quis bonorum. Itẽ procedit quod hic dicitur qñ legata eſt pars bonorum in gñe. ſi verò in ſpẽ, in ſingularib. reb. ſpãliter nominatis. Iſta glo. ante fi. innuit eſſe ſecus. dum dicit. [Non rerum ſingularium.] ꝙ nõ detur facultas heredi ſoluendi æſtimationem. quod no. Sed intelligitur ſi pñt commodè diuidi, aliàs ſecus, vt in d. §. qui confitetur. ſed qñ in gñe, hoc non inſpicitur, vt in hoc text. ſingula
7 ri. Procedit ẽt iſte tex. ſm Bal. qñ legatur extraneo. †ſecus ſi filio pro ſua legitima, vt frequenter contingit ꝙ parentes dicũt, relinquo iure inſtitutionis tali filio meo legitimam ſuam, vel partem q̃ ipſum cõtingit, nam cùm legitima dicatur deducto ære alieno, & funeris impen. vt l. Papi. §. quarta aũt. de inoſ. teſt. videtur legata pars bonorũ. Nec tunc daretur facultas ſoluendi æſtimationem ſm Bal. quod no. & tene menti. qa legitima debetur in ipſis rebus quo ad obl'onem, & ſolutionẽ, vt in l. ſancimus §. repletionem. C. de inoff. teſt. gl. tñ hic in l. põt. ſup verbo, partẽ. dũ exponit. i. legitimã. innuit cõtrarium ꝙ hic loquatur
8 etiam qñ filio. Sed opi Bal. plus placet. ¶ †Vltimò de q. quã format gl. in l. põt. an hæres vel filius grauatus reſtituere hæreditatẽ. de ſingularibus legatis poſſit Fal. vel Treb. uel debitum iure nãæ retinere in una re, ſicut põt hic dare alteri in una re iu. imminente, uide plenè per Bart. in l. in quartã. ĩ. ad l. Fal. in 4. q. in l. Marcellus. §. res quæ. ad Treb. & Cy. in l. filium quem habẽte. C. fa. erci. & glo. in Auth. de reſti & ea quæ parit. §. quamobrem. & opinionẽ Bal. de qua ſ. quantum ad legitimam reperio approbatã per Doc. vltramon. per l. in emptione. de mino. & de bo. lib. l. libertus qui ſoluẽdo. & C. de admi. tu. l. lex quæ tutores, dũmõ poſſint cõmodè res diuidi. aliàs ſecus per iſtum tex. & per l. 2. §. fi. C. qñ & quibus quarta pars debe. lib. 10. Tene menti.

ADDITIO.

a ¶ Fallit. adde ꝙ aliud pro alio inuito creditore ſoluitur ĩ caſu ſingulari poſito per Bal. in l. ſi quis argentum. §. ſi verò. C. de dona. & in alio caſu no. p Bal. in rub. de cõtrah. em. in 15. q. & in hac materia add. Lu. Ro. conſ. 163.

---

1 *Si debitor legat creditori quod debet, ita demum velet legatũ ſi continet aliquam vtilitatem.*
2 *Si debebã tibi cẽtũ actione ſtricti iuris, et ea tibi lego, nõ valebit legatũ.*
3 *Quod tibi debeo purè, ſi tibi legatur à quodam tertio, quod valebit legatũ ſi tui contemplatione hoc fecerit.*
4 *Si aliquis ſtipulatus eſt à me ſuo nomine centum, & ego ea centũ tibi lego ꝙ valebit legatum.*
5 *Quando debitum eſt purum, licèt non valeat legatũ quantũ ad hoc vt poſſit peti actione ex teſtamento, continet tamen aliam vtilitatẽ, quia debitor legãdo cẽſetur debitũ recognoſcere, & ſic interrũpitur p̃ſcriptio.*
6 *Cum tale legatũ contineat confeſſionem legantis factã parte abſente, quæ inducit ſemiplenam probationẽ, poterit legatarius cũ vno alio teſte pbare debitum, & tanquam debitum petere, nec patietur Falcidiã, & ſi debitum non erat hypothecatum, an per tale legatum adijciatur hypotheca, & nu. 7.*
7 *Si lego ſimpliciter quod debeo, & ſum tutus exceptione ꝙ non valeat legatum, niſi dixiſſem ꝙ debeo ex tali cauſa.*
8 *Si teſtator mãdat executori, ꝙ ſoluat ſua debita, cenſetur ſenſiſſe de efficacibus, non de illis in quibus obſtat exceptio.*
9 *Si teneor tibi in cẽtum ex aliqua diſpoſitione ſtatutaria, nõ iure communi, & iſta centum tibi lego, valet legatum, vt poſſis ex teſtamẽto petere, licèt debitum eſſet purum, cùm interſit tua habere duas actiones, & ꝙ per ſecundam non tollatur prima.*

LEX XXVIII.

1 SI creditori. †Si debitor legat creditori, quod debet, ita demum valet legatum ſi continet aliquam vtilitatem: aliàs ſecus. h. d. cum l. ſeq. cum. n. poſſum æque commodè conſequi debitum ſuum abſque legato ſicut cum legato, non dicitur cõtinere utilitatem, aliàs ſecus, & hoc probatur hic per tria exempla. Et eſt quartus caſus in quo continet vtilitatem, vel ſi debeo tibi actione perſonali rẽ alienã. nam dñium in te non tranſit niſi tradam. vt in l. traditionibus. C. de pact. Sed ſi lego ipſam trãſit ſine traditione & propter hoc redditur legatũ, licèt debitum eſſet purum, tex. eſt no. in l. 3. §. ſi rem. infra. tit. 2. & ſic glo. in l. Meuius. poſt princ. ver. debitor aũt. infra tit. j. quæ videtur requirere ad hoc, vt valeat, ꝙ debeat cõtinere aliquid plus altero de quatuor modis, vt habetur Inſti. de actio. §. plus. non bene dicit,

quia

2 quia iſte nõ eſt de illis modis,& tñ valet.¶†Sed pone ꝙ debeã
tibi centum actione ſtricti iuris,& ea tibi lego, an valebit? vr̃ ꝙ
ſic,quia habebis actionẽ ex teſtõ,quæ habet inſtar bonæ fidei.
Et per hoc iſte ver.id quod,& hoc tenet gl.in l. ſi cui. §. ſi Titio
j̃.eo.in fi. glo.quę incipit immo ſaltem. In contrarium eſt tex.
3 in l. Aurelius.§.fi.j̃.de lib.leg. ¶†Item pone ꝙ illud qđ tibi de-
beo purè,legat̃ tibi à quodã tertio, an valebit? Rñdeo ſic,ſi tui
contẽplatione hoc fecerit, nã ex hoc conſequeris vtilitatẽ,qm̃
habes duos obligatos.ſ. me,& hr̃dẽ legantis ex teſtõ, & hoc tua
intereſt.vt in l.6.in fi. de lib. leg. & hoc probat̃ in d.l.ſi Titio.in
4 tex.& glo.¶†Itẽ pone ꝙ aliquis ſtipulatus eſt à me tuo noĩe cẽ
tũ, ego lego tibi iſta centũ.an valebit? dic ꝙ ſic. qm̃ ex ſtipłone
illius non habes actionẽ ↄ̃ me,niſi tibi cedat̃,ſed nunc habebis
ↄ̃ hæredẽ meũ ẽt ceſſione nõ facta,& hoc probat̃ in l.hmõi.§.ſi
pr̃.j̃.eo.& de iu.do. l. cũ pater. ſi bñ inſpiciat̃. loquunt̃ ergo iſti
tex. qñ debitor legat creditori id quod debet, nõ qñ alius ꝓ de-
bitore, vel qñ debet̃ alteri q̃ legatario, licèt ad legatariũ ſit per-
5 uenturũ.¶†Itẽ ſcias ꝙ licèt qñ debitũ eſt purũ non valeat lega-
tum,quantũ ad hoc vt poſſit peti actione ex teſtõ,vt in iſta l.ſin
autem.continet tñ aliã vtilitatem. quia debitor ſic legãdo cẽſet̃
debitũ recognoſcere, & ſic interrũpit̃ p̃ſcriptio, vt C. de præſ.
6 30.an l.cum notiſſimi.§.ſed & ſi quis.¶†Itẽ quia tale legatũ cõ-
tinet confeſ.legantis factã parte abſente,q̃ inducit ſemiplenã ꝓ-
batio.vt in c.fi.de ſuc.ab inteſt.& ſic cũ vno alio teſte poterit le-
gatarius probare debitũ.& tanquã debitũ petere qđ eſt ſibi vti-
le,quia nõ patit̃ Falcidiã, vt hic in fi.Ita eleganter ponit Bal.in
7 l.j.ante fi.C.de fur. ¶†Bar.ẽt hic addit aliã vtilitatẽ,qa ſi debitũ
non erat hypothecatũ ꝑ tale legatũ,licèt non valeat quantũ ad
hoc vt poſſit peti actione ex teſtõ: valet tñ quantũ ad hoc,vt illi
debito adijciatur hypotheca per teſtm̃.& reperio hoc fuiſſe di-
ctũ Di.licèt ipſe non alleget in d. §. ſi Titio. quod dictũ reꝓbat
hic Ang. & meritò,quia hypotheca ex teſtõ non cõpetit niſi ꝓ
8 legatis,vt l.j. C. de leg. ¶†Si ergo non naſcitur actio ex teſtõ,ꝓ
eo quod principaliter legat̃, ſilr̃ nec actio hypothacaria, & al-
leg.Inſt.eo.§.ex contrario. Dicit ẽt Bar. hic vnũ aliud: ꝙ princi-
piũ huius l.debet intelligi qñ teſtator expreſſit quantitatẽ,dicẽ
do,lego decẽ quæ tibi debeo. Sed ſi ſimplr̃ legarẽ qđ debeo,&
eſſem tutus exceptione,nihil viderer legaſſe, quia aliud nõ de-
beo.vt in l.creditor,& in l.creditores. de verb. ſign. & ſic reddit̃
nullum rõne incertitudinis:vt in l.legaui.de lib.le. & not in l.ſi
ſic.in §.j.j̃.eo. hoc puto verũ,niſi dixiſſem, ꝙ debeo ex tali cã.&
ex illa deberẽ non tñ cũ effectu,pp exceptionẽ,quia viderer illã
a remittere.[a] Quando aũt nullo mõ debeo, procedit indiſtinctè
dictũ ſuũ.Si ergo teſtator mandat executori ꝙ ſoluat ſua debi-
b ta, cenſet̃ ſenſiſſe de efficacibus,[b] non de illis in quibus obſtat
exceptio,vt in l.ſi is cui. §.Flauius.j̃. de ſolu. ¶In glo. quæ inci-
pit. [vt de peculio.ibi.ſ.temporali.] Doc.iſtam reprobant.quia
iſtud intereſſe non debet attẽdi quantũ ad hoc, vt faciat valere
legatũ.ſ.ꝙ actio ex teſtõ ſit magis duratura q̃ actio p̃toria,quam
habebat ꝑ l.pater qui caſtren.j̃.de caſtrẽ.pec.quã allegauit Pet.
in l.qui bis idẽ.de verb.obl.& ibi vide in ſimili per Bar. tene er-
go ſequentẽ in verſ. [vel põt in prætoria.] ¶In ead.gl ibi. [per-
petuũ ius agentis].Hæc eſt truffa,dicit ergo ꝙ in §. qui iniuria-
rum.vna actio ſubrogatur loco alterius acceſſoriè: quia nõ cõ-
petebat pro eo ad quod actio prima, ſed ad aliud quod erat il-
lius acceſſio,hic æque principlr̃, quia competit ad illud idem.
Idẽo vtraque ſeruat ſuam nãm, vt in l.item illa.§. quod adijcit̃.
de conſti.pecu.¶In glo.ibi dr̃. [tenere legatũ.] hæc vera.quam
9 no.¶†Nam dixit hic Ang.ꝙ ſi teneor tibi in centum ex aliqua
diſpoſitione ſtatutaria,non iure cõi,& iſta centum tibi lego,va
let legatum,vt poſſis ex teſtamento petere, licèt debitum eſſet
purum: quia incipit deberi ex alia iuris cẽſura quàm prius de-
beretur.ſ.de iure cõi,& intereſt tua habere duas actiones, quia
ſi ſuccumbis in vna,redibis ad aliam,vt l.Aurelius.in fi.de lib.
leg non.n.per ſecundam tollitur prima,ſed noua tibi accumu-
latur,vt hic ſequitur in glo.

ADDITIONES.

a ¶Quando autem. Adde quod voluit Lud.Ro. conſ.308.in prin.
b ¶Efficacibus. Adde vt per Old. conſilio 236. & per eundem Pa.melius. conſilio 245.

1 *Clauſula per quam prorogantur legata pecuniaria, quibus dies non eſt appoſitus,ad quæ porrigitur.*
2 *An alia clauſula per ſe poſita referatur ad omnia præcedentia & nu.8. Dicta ĩ vno capitulo,lege, vel ſtatuto an cẽſeãtur repetita in alio capit.*
3 *Expreſſio eius quod tacite ineſt, aliquid operatur habito reſpectu ad aliquid extrinſecus.*
4 *Licèt donatio inter virum & vxorẽ à iure prohibita morte donantis præmoriẽtis confirmetur, & confirmatio retrotrahatur, debet intelligi, ꝙ trahitur retro quã ĩ ad fructus,vt eos lucretur à die factæ donatiõis.*
5 *Quod hic fictio non extendatur ad illud quod à iure erat reprobatum.*
6 *Clauſula ſeu verba alicuius diſpoſitionis,legis, vel ſtatuti generalia,nõ referuntur ad alia, quæ ſunt contra diſpoſitionem iuris communis.*
7 *Facilius fit relatio ad id quod concernit qualitatem, quàm ad id quod concernit ſubſtantiam, ſi tendit ad confirmandum ſubſtantiã inualidã.*
8 *Verbum præteriti,vel præſentis tẽporis proprie non cõprehendit futurũ.*
9 *Si teſtator legauit mihi pecuniam quã habebat in arca,vel apud campſorem,& ſi hæres non traderet,legauit mihi fundum,tunc ſi hæres illam pecuniam conſumpſit propter quod ego peto fundũ, nõ poteſt tradere aliam ſimilem pecuniam me inuito.*
10 *Quid ſi non legaſſet fundum in caſu quo illa non traderetur.*

LEX XXX.

1 TAlis ſcriptura. †Clã ꝑ quam prorogant̃ legata pecuniaria, quib.
dies non eſt appoſitus, porrigitur ad illa tm̃ q̃ con-
ſiſtũt põdere,numero,vel mẽſura.& in qb.dies quo
quo modo nõ eſt appoſitus, ſecus ſi quoquo modo eſt appoſi-
tus Item porrigitur ad præcedentia & ſequentia etiam in codi.
relicta h.d in effectu vſque ad l. ſi quis filio. &,eſt pulchra lex.
¶In glo.2.ibi.Sol.ibi. [ſumma.] hoc non placet Doc. quia idẽ
importat vnum verbum quod alterũ, dicit ergo ꝙ ibi diſpoſi-
ſitio teſtatoris erat merè fauorabilis legatis, quia mandauit ea
ſolui ſimplr̃, ideo iſta uerba habent latiſſimum ſignificatũ, vt
comprehendãt ẽt legata conſiſtentia in ſpeciebus, hic verò nõ
erat merè fauorabilis,ſed mandabat ſolui cũ termino. Ideo ha
bent medium ſignificatum, vt cõprehendant ea quæ conſiſtũt
in pondere,numero,vel menſura. Quando uerò diſpõ eſt me-
rè odioſa,vt Mace. tunc verbum pecunia, hẽt ſtrictũ ſignifica-
tũ.ſ.de cõſiſtentib.in pecunia numerata, vt no.in l. 2.§. ſi cer.pe.
& hoc vult dicere ſequens glo.in prin. Quia ſufficit quantũ ad
primam partem.¶In alia glo.quæ incipit, quia huic, ibi.l.cum
vulgari. vbi erat legatũ purũ; & tñ ad iſtud nõ extenditur hæc
clauſula: gl.ſoluit,ꝙ immo ibi habebat diẽ legalẽ. q̃ ſo͛lo falſa
eſt: nã ibi legatũ non habebat terminũ legalẽ,imò erat purũ,li
cèt actio de dotẽ q̃ prælegabatur bñ hẽret, qa iure iſto deberet
reddi annua,bima,trima die. & hodie vſque ad annũ p̃terea gl.
iſta ſentit hãc clãm non extendi ad legata q̃ haberẽt terminũ à
lege,non à teſtatore,quod eſt ↄ̃ iſtum tex.nam legatũ purè.hẽt
diẽ, & terminũ à lege. ſ. vt debeatur ſtatim adita hæreditate,&
tñ aliud extẽditur hæc clauſula,vt hic in verſi.proinde.Tene er-
go vltimã ſol.ꝙ ibi loquitur in prælegata dote.quod non tenet,
niſi propter commodum repreſentationis qa debitor legat cre
ditori qđ debet in diẽ. vñ cenſetur velle, ꝙ debeat̃ purè,& hæc
eſt repreſentatio pp quã tenet.Si aũt legaret̃ in eadẽ die,non va
leret, quia non contineret cõmmodũ.vt §.l. proxi. Et ideo ſi di-
ceremus hanc clãm referri ad tale legatum, redderetur ex hoc
legatum inutile,iõ non refert̃ arg.j̃.e.l. ſi quis à filio.& hoc vult
2 iſta glo.¶†Et no. iſtam reg. q̃ eſt ſingularis in mã relationis vel
a repetitionis,qñ quærit̃. An alia clã[a] per ſe poſita referat̃ ad oĩa
p̃cedẽtia,de qua mã tractat̃ in l.ſi idem cũ eod.in fi. §. de iu.om.
iud. nam non refertur ad illa quæ ex tali relatione redderentur
inutilia & ad hoc allegat̃ iſta glo.& ẽt illa lex cũ vulgari. Simili-
ter, qñ quæritur an ea q̃ dicta ſunt in alio capitulo,l.vel ſtatuto
cenſeantur repetita in alio capitulo,nã iſta eſt alia mã q̃ p̃cedẽs
de qua ꝑ Bar.in l.prætor.§.i.vi bo. rap. & dicas idẽ vt non cẽſeã
tur repetita ſi induceretur vitiũ,vt facit l. Titia.§. idem rñdit.de
verb.ob.¶In gl.quæ incipit.i.non purè.ibi, ſed ibi effectũ con-
ſiderauit. vt nihil extrinſecus. Hoc idẽ dr̃ in tex.expreſsè in ver.
quamuis,quia licèt legatũ factũ cum appoſitione iſtorum ver-
borum ꝙ debeatur de p̃ſenti,dr̃ purũ quantũ ad uim,& effectũ
legati, & ſic illa verba ſunt ſuperuacua quantũ ad hoc.quia ita
deberetur de p̃ſenti ſi non fuiſſet appoſita.i. ſtatim addita hære
ditate.ſicut ſi ſunt appoſita,tñ cõſiderata iſta clã,quæ dr̃ extrin-
ſeca nõ reputatur purũ.i.factũ ſine die, imò fuit appoſitus dies
à teſtõre, & iõ ad illud clã non extenditur, q̃ non niſi ad illa q̃
3 diem non hñt à teſtatore appoſitum.¶†Sic ergo no.ꝙ expreſ-
b ſio eius quod tacitè ineſt[b] aliquid operatur habito reſpectu ad
aliquid extrinſecus, licèt habito reſpectu ad id cui ineſt nihil
operetur.& hoc probat iſte tex.quod no.ad mãm q̃ ponitur in
l.3.§.eo.videbatur aũt iſtã clãm referri ẽt ad hoc legatũ. qa ver-
ba ipſius clauſulæ quib.dies nõ eſt appoſitus,videbãtur debere
intelligi de die appoſito cã differendæ ſołonis,quaſi fuerit intẽ-
tio teſtatoris, ꝙ illa legata in quib. talis dies ſpecialiter non eſt
appoſitus ſaltem apponeretur per hanc clauſulam gñalẽ. Sed
ſi ſpãliter eſſet appoſitus, in illis nõ operaretur iſta gñalis. ar.in
l doli clauſula.de ver.ob.nam & ipſa clauſula cõtinet talẽ diem
appoſitum cã differendæ ſolutionis, ergo & de legatis ſimilem
diem habentibus videbatur intelligenda,& quilibet prima fa-
cie ita diceret ſi non haberemus iſtum tex.Sed iſte dies de quo
hic,non eſt talis.non.n. apponitur vt differat legatum vel eius
ſolutionem, ſed magis in oppoſitum, vt acceleret,& ſtatim de
beat̃,& ſic ad illud videbat̃ extẽdi, ſed certe ẽt de tali cenſet̃ te-
ſtator intellexiſſe, vt voluerit differri ſołonem legatorũ.niſi il-
lorũ q̃ voluit non differri,ſed ſtatim ſolui,& hoc eſt hmõi,& in
hoc cõſiſtit rõ huius text.& niſi illorũ quæ ſpecialiter in alium
diẽ voluit differri,vt ſic ſpecialis prouiſio deroget gñali. Sed ma
gis

ADDITIONES.

a ¶An alia clauſula. De materia huius clauſulæ vide quæ habes conſilio meo,42.col.5.& conſi.43.col,ix.ad fi.& in col. 15. Fran.Cur.
b ¶Expreſſio eius quod tacitè ineſt,quid operetur.

gis facit dubium id quod ſequitur in uer. ſed ſi in annos.qa ibi dies fuit appoſitus cã multiplicandi obligationẽ legatorũ,non cã differendi,vel accelera , quia tot ſunt legata quot anni,& tñ ad iſtud non extenditur. Sed rõ ponitur in tex.qm̃ & tale legatũ habet initium & finem. Incipit̃.n.in principio cuiuslibet anni & finitur in fi.& ſic nota multiplicẽ diẽ,nã quidã apponitur differendi ſolutionẽ,qui non ſuſpendit̃ ſubſtãtiã legati,ſed executionem eius,vt eſt dies quã cõtinet hæc clauſula.Quidã q apponit̃ cã demonſtrationis potius ad accelerandũ ſolutionẽ , & de hoc hic in ver.quid ſi fortè.Quidã qui cã multiplicãdæ obligationis,vt hic in verſi.ſed ſi in annos. Et quocunque iſtorum modorum ſit appoſita clauſula, ad illud non extendit̃. Et ẽt q. dã dies incertus,vt eſt ille qui in condõne quæ principaliter nõ facit diẽ,ſed ſecundariò,vt l. ſi Titio.j̃.qñ di.le.ce.Iõ verba iſtius clauſulæ de tali die non videbantur intelligenda, ſed ſolum de illa quæ principaliter: cuius cõtrarium hic patet in verſ.[ſed & ſi ſub cõditione.] quod diligenter no. Nã ex hoc apparet ſi lex vel ſtatutũ *aliquid diſponeret* in aliqua diſpõne facta in diẽ,locũ haberet ẽt in facta ſub condõne. quia & illa dr̃ facta in diẽ, qđ perpetuò tene menti quia poſſet tibi reddere honorẽ loco. & tpe,caſus eſt hic.¶In vltima glo.ibi [l.vxori.§. vxori.] vbi verbum præteriti tpis donaui , nõ extenditur ad donationem poſtea factam,& hoc verbũ legaui,bñ extendit̃ ad legata poſtea fa
4 cta.¶†Glo.ſoluit,& de ſolutio.ſuis no.duo ad quæ ſemp allegatur iſta gl. primo ꝙ licèt donatio inter vir.& vxo. à iure prohibita morte donãtis præmorientis confirmetur, & confirmatio retrotrahatur, vt in l.donationes.C.de do.inter vi.& vxo.debet intelligi ꝙ trahit̃ retro quantũ ad fructus,vt eos lucret̃ à die factæ dona. nõ quantũ ad hoc ut cenſeatur̃ valuiſſe ab illa die,& fuiſſe dñium tranſlatum , quia hoc eſt ꝯ prohibitionem iuris.
5 ¶†Et ideo hæc fictio licèt ẽt ſit à iure inducta,non extendit̃ ad illud quod à iure erat reprobatum.quod eſt notabile & ſingulare in mã fictionis,& iſta glo.cõiter tenetur.aliàs ius ſibiipſi ꝯtrariaretur,fingendo voluiſſe qđ ipſum ius improbauit.Incipit ergo eſſe ualida ex nunc.ſ.poſt mortẽ.Non aũt fingitur ualuiſſe ex tunc.cõtrariũ tñ ur̃ ſentire gl.in l.ſequens q.j̃. tit.j.Sed iſta
6 cõiter tenetur.¶†No.ẽt in uerſ.(dic ergo.) unũ quod dicit Bar. eſſe ualde notãdũ, ꝙ clauſula uel uerba alicuius diſpõnis,l.uel *ſtatuti gñalia nõ referũtur ad alia*, quæ ſunt ꝯ diſpõnẽ iuris cõmunis,& ideo dicta in primo capitulo ſtatuti nõ referuntur ad aliud capitulum præcedens, uel ſequens , quod cõtineret aliqd ꝯ diſpõnem iuris cõis.Et hanc reg. ponit Bar.per hanc glo in l.
7 prætor.§.eritque dñia.j̃.ui bo.rap.¶†No. ẽt tertio ex gl.ibi.[Itẽ ibi ſubſtantiã &c.] ꝙ facilius fit relatio ad id quod cõcernit qualitatẽ,q̃ ad id quod concernit ſubſtãtiã , ſi tendit ad confirmandum ſubſtantiã inualidã. aliàs potius econuerſo ur̃ dicẽdũ, ut no.j̃.eo.ti.l.ſi cui ſerui. §. j. per Bar. quantũ *tñ* ad contrariũ formatũ in glo.melior ſolutio ur̃ poſſe dari , quia hic loquitur in uerbo [legaui,] quod ideo extenditur ad futura legata,licèt ſit præteriti tpis. quia legare uel non legare pendet ex mera volũtate loquentis,ut probatur in *l.* Plociana. de iure codi. & l. uerbũ *erit.de uerb.ſig.* ubi econuerſo uerbũ futuri tpis extenditur ad p̃terita pp eãdẽ rõnẽ . ibi uerò loquitur in uerbo donaui.qđ ideo non extẽditur ad futurã donationẽ , quia donare nõ pendet ex mera uoluntate donantis,imò requiritur voluntas ẽt donatarij,ut no.in l.illud C.de ſacroſ.eccl.per gl. ideo retinet pro-
8 priũ ſignificatũ qui eſt†vt verbũ præteriti[a] tpis vel præſentis nõ
a comprehendat futurum.vt j̃.de aur.& ar.leg.l.ſi ita.& l.cũ ſtipulamur.de ver.obl.& de fideiuſ.l.ſi à colono.¶In fi.glo. ibi [§.eũ qui.] In quibus fit relatio ad immediatè precedentia,& hic dr̃ ꝙ etiam ad futura,ſed ibi loquitur in clauſula poſita in alia lege vel ſtatuto,& quæritur an referatur ad omnia præceden an
b verò ſolum ad immediatè [b] præcedentia. quo caſu dic,vt in l.ſi idem cum eodem.§.fi.ſ̃.de iur.om.iud.& l.fi.j̃.de reb. du.quia ſi non ponitur in oratione de per ſe , ſed adijcitur ad qualificandũ,refertur ad immediatè præcedentia tm̃, vt no.in l. filium,j̃. qñ di.leg.ced.Sed ſi in oratione de per ſe,tunc ad omnia præcedentia.niſi ſint alia q̃ ex hoc vitiarentur,vt in alia gl.quam ſ̃.recitaui,vel niſi habeant ſpecialem determinationẽ. & ita loquũtur ll.allegatæ hic in glo.vel niſi commodè relatio fieri nõ poſſit ſalua ratione recti ſermonis,vt no.in d. l. ſi idem cũ eodẽ,& j̃.de leg.3.l.hæres meus.§.vxori.Nos loquimur in verbis teſtatoris,in quibus dic vt ſ̃.dixi, & ſic ll.allegatæ in glo.parum faciũt
9 ad propoſitum. ¶†Vltimò Dy. dicit fuiſſe determinatum per iſtum ver. [Item ſi legetur pecunia.] ꝙ ſi teſtator legauit mihi pecuniam quam habebat in arca,vel apud cãpſorem,& ſi hæres eam non traderet legauit mihi fundũ,& hæres illã pecuniã, conſumpſit,pp quod ego peto fundum , hæres aũt voluit tradere aliam pecuniam ſimilem,vt non careat fundo, ꝙ nõ poſſit hoc facere,quia fuit mihi legata illa pecunia tanquam ſpẽs, quia certum corpus pecuniæ , & ſic non recipit commutationem in aliud corpus, ſicut vna ſpecies cum altera ſpecie , & videtur hoc probari in l.ſi certos nummos.j̃.eo.vbi videtur caſus.
10 ¶†Quid autem ſi non legaſſet fundum in caſu quo illa nõ traderet,an poſſit hæres tradere aliam pecuniam , & retinere illã? *Rñdeo*, ſi adhuc non eſt conſumpta,& poteſt tradi, non auditur hæres inuito legatario, vt in d.l.ſi certos nummos.Sed ſi iã eſt conſumpta per hæredem,auditur: ſicut in alia ſpecie legata & perempta,culpa vel facto hæredis, qa peruenitur ad æſtimationẽ, pp impoſſibilitatẽ eã tradendi . vt not.in l.vinum.in fi.gl. magnæ.ſ̃.ſi cer.pe. Et debes ſcire, ꝙ ſi in arca non reperitur,vel nõ tota,nõ debetur niſi id qđ reperitur,poſtq̃ fuit legata vt ſpẽs vt j̃.eo.l.ſi ſeruus.ff.qui quemq̃.& infra tit.j. l. ſi quis ſeruum.§. ſi quis legauerit. Secus ſi fuiſſet legata vt quantitas , & poſtea fuiſſet demõſtratus locus,vnde ſolueretur in alia oratione,vt infra eo.l. quidam teſtamento.in prin. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶Præteriti. An verbum præteriti temporis poſsit trahi ad futurũ.Ful. cõſil.37.& 136.& vide quod voluit Lud.Ro. conſ.333. & no.quòd verba præteriti temporis in dubio debent intelligi de modica præteritione. ſecundum Ale.in conſ.2 4 lib.

b ¶Immediatè. vide And.Sicu.conſi.14.& 41.ij lib.Bald.conſi.273.& cõſ. 83.3.lib.Lud.Ro.cõſi.103.& cõſi.430 per Alex.cõſi.47.& 117.& quid ſi referri poteſt tam ad ſequentia , quàm ad præcedentia . vide per eundem conſi. 51. 3. lib.& vide de prædicta clauſula per Ful.conſi. 43. per Syg.conſi.184.& conſ.218.

LEX XXXII.

1 **SI quis à filio.** †In repetitione facta à ſubſtituto legatis factis ab inſtituto nõ ſubintelligitur repetita cõdõ appoſita in primo legato,ſi ex ea vitiaretur repetitio h.d.in effectu vſque ad § [ſi quis plures.] Idem tñ ſi non vitiaretur , & repetitio eſſet expreſsè facta à teſtatore. vt in l.ſi cui ſerui. §.j. infra e. Sed in tacita repetitione legali,de qua loquitur l. licèt imperator.infra eo.bñ ſubintelligitur repetita eadẽ condõ, vt infra tit. j.l.cum pr̃.§.ab inſtituto.& per gl.in d.l.ſi cui. §. j. Ecce caſum. ¶In gl.2 ibi.[& eſt hæc nugatio quædam.] dicit Dy.quia verba quæ videntur confirmare legatum.infirmant,ſicut in ll. allegatis in glo.verba quæ videntur confirmare contractus infirmãt Declara ſic . nam ſubſtitutus pupillaris non põt debere legata ex repetitione,*niſi* ſuccedat ex ſubſtitutione. Succedere aũt nõ poteſt,niſi pupillus moriatur impubes.legatum aũt factũ à pupillo fuit factum ſub contraria condõne ſi efficiatur pubes.Dicendo ergo ꝙ idem legatum debeatur à ſubſtituto ſub eadem cõditione eſt implicare cõtradictionem , & eſt perinde ac ſi dixiſſet, volo deberi à ſubſtituto quando deberi non poteſt.& ſic eſt nugatio quædam,non ſunt alia.

---

1 *Quando legatur incerta res de certis, & teſtator ſentit de certa , non tamen apparet de qua,electio eſt hæredis .*
2 *Obſcuritas quando eſt circa incertum de certis,non habet vitiare legatũ, ſed declaratio cõmittitur heredi,ſecus ſi eſſet circa incertũ de incertis.*
Declaratio voluntatis defuncti in legatis quæ ſunt fauorabilia, committitur hæredi,non ſic in iudicijs .
3 *Quando eſt obſcuritas in citatione,quia citatur Titius, cum eſſent plures Titij,dicitur citatio temeraria,& ſi comparet ille de quo pars nõ ſentit tenebitur pars ad expenſas & damna.*
4 *Si teſtator legauit Titio,cum eſſent plures Titij,ꝙ hæres eligat,declarãdo de quo teſtator ſenſerit.*
Quid ſi non ſentit de certo , vt quia legauit vni ex libertis ſuis ꝙ omnes liberti ſimul vocentur , niſi declaratio fuerit expreſsè cõmiſſa hæredi.
5 *Quid in officijs,vt ſi relinquat Titium tutorem,cũ ſint plures Titij,vel ſi relinquat Titium executorem ſuper ſeruis legatis.*
Differentia inter declarationem & electionem, & nu.6.
6 *Quando in omnem euentum,quis lucratur aliquid , & nihil perdit, non põt conqueri de alieno arbitrio vel iudicio circa declarationem , dicendo quòd debuit plus lucrari,& quid in electione.*
7 *Obſcuritas circa verba legis vel ſtatuti committitur iudici declaranda.*
Eius eſt interpretari uel declarare, cuius eſt condere.

1 **§.Si quis plures.** †Qñ legatur incerta res de certis & teſtator ſenſit de certa, nõ tñ apparet de qua,electio eſt hæredis.h.d. Dic vt ſ̃.eo.l.q duos. ¶In tex.ibi,[elegerit].i.declarauerit.Non enim eſt propriè electio,vt dixi in d.l.qui duos. Sic in compromiſſione. vt infra de
2 verb.obl.l.qui ex pluribus.¶†Not.ergo hic ꝙ obſcuritas qñ eſt circa incertum de certis, non habet vitiare legatum , ſed declaratio committitur hæredi,ſecus ſi eſſet circa incertũ de incertis vt ſi legaret Stichũ quẽ non hẽret in patrimonio,nã apparet,ꝙ ſenſit de certo,nec cõſtat de quo , & ſic eſt incertus de incerto, vñ vitiat , niſi incertitudo committatur declarãda in aliquẽ futurum euentũ,vel alicui alteri, vt infra de reb. du. l. ſi fuerit. in
3 prin.& l.quidã relegatus.¶†Itẽ no. ꝙ declaratio voluntatis defuncti in legatis q̃ ſunt fauorabilia, committitur hæredi , nõ ſic in iudiciis, vt no.in l.Pomponius ſcribit ſi frumentum.§. fi.ſ̃.de
a rei ven. quia agitur de preiudicio [a] aduerſarij. quod dic vt no. in l.inter ſtipulantem.§.j. de verb. obl. Item quando eſt obſcuritas

ADDITIO.

a ¶Præiudicio. Adde quòd per hanc doctrinam Abb.conſi.180.2.lib.conſuluit quòd poteſtas declarandi tranſit ad hæredem quãdo nullus eſt dãnificandus, vt in caſu ibi poſito per ipſum.

ritas in citatione, quia citatur Titius, cum ſint plures Titij, dr̃ citatio temeraria, & ſi comparet ille de quo pars non ſenſit, tenebitur pars ad expenſas & damna, vt l. eum quem temerè. ſ. de iud. Loquitur autem iſte tex. qñ obſcuritas erat in re legata.
4 ¶†Idem ſi circa perſonã legatarij,[a] vt ſi legauit Titio cũ eſſent
a plures Titij. nam hrs eligit, declarando de quo teſtator ſenſerit, vt ĵ. tit. j. l. ſi quis ſeruum. §. ſi inter duos. ſed ſi teſtator non ſenſit de certo, quia nõ noĩauit proprio nomine, puta legauit vni ex libertis ſuis, tunc non committitur hr̃di declaratio, nec legatarijs, ſed oẽs liberti ſimul vocantur, vt ĵ. tit. j. l. ſi quis Titio. §. fi. niſi expreſsè fuerit commiſſa heredi, vt eo. tit. l. cum quidam.
5 & hoc in legatis. ¶†In officijs verò, aut põt verti in præiudiciũ alterius, vt cum relinquit Titium tutorem, cum ſint plures Titij, tunc non committitur hæredi declaratio, quia agitur de p̃iudicio pupilli, ſed potius redditur nulla commiſſio, vt l. duo ſunt Titij. de teſt. tut. Sed ſi non agitur de præiudicio, vt ſi relinquat Titium executorem ſuper ſeruis legatis, tũc arg. huius §. dicit Bar. ꝙ hæres habebit declarare de quo Titio ſenſerit, ſecus ſi non ſenſit de certo. quia non nominauit noĩe proprio, vt ſi relinquit executorem vnum de liberis, nam nec omnes admittentur ad officium, quia teſtator voluit vni tm̃ committere, & facilius per vnum expedire q̃ per plures, & ſic non obſtat d. l. ſi quis Titio. in fi. ĵ. ti. j. q̃ loquitur in legatũ facto vni ex pluribus, ad quod omnes admittuntur æqualiter, & hoc eſt fauorabile. Nos loquimur in officio in quo eſt alia ratio, nec hæredi committitur declaratio quia non ſenſit de certo, ergo relinquitur datio executoris obſcura & incerta, & ſic non debet valere, q̃a debet dari certus, vt in l. nulli. C. de epiſ. & cle. ita ſentit Bal. quod no. ¶In gl. j. ibi. [hæc & alia quæ legatarijs electionẽ dãt] intellige glo. ſic, ꝙ iſta l. quæ dat electionem hæredi, & aliæ quæ interdum dant legatario, debent intelligi, vt infra ſequitur in glo. Sed Petrus dicit hoc non eſſe verum, quia l. legato generaliter. ĵ. eo. in qua glo. ſe fundat, loquit̃ in electione propriè ſumpta, & eo modo l. qui duos. ſ. eo. Nos loquimur in declaratione, quia locũ habet in obſcuris. Vnde Petrus dicit ꝙ hr̃s poteſt declarare teſtatorem ſenſiſſe de deteriore, nam tunc hr̃s nihil facit à ſe, ſed declarat id quod teſtator facit, vt ſ. de teſta. l. hæredes palam. §. ſed ſi notam. Ideo non põt nec tenetur vti ſua diſcretione, ſed declaratione veritatis. Quando aũt eligit, tunc à ſe facit, ideo debet vti diſcretione in eligẽdo mediocrem, quod ẽt ſequitur Bal. tñ dictum glo. magis placet, quia declaratio debet fieri bona fide, & ſi declarat de deteriori, potius eſt præſumptio in cõtrarium, ꝙ faciat pp̃ ſuum lucrum: ſed ſi nõ ageretur de lucro ſuo, procederet dictum Petri. Et ẽt alia dr̃ia inter declarationem, & electionẽ. de qua dixi in d. l. qui duos. ¶ In gl. ſeq. in fi. ibi, [quicquid habeat legatarius, ſibi cõmodum eſt] q. d. ẽt ſi deteriorem, & ſic ſentit glo. id quod ſ. dixi. ſm̃ Pet in p̃cedenti gl. & no. verba glo. quia propter ea ſemper allegatur.
6 †ꝙ qñ in omnem euentum quis lucratur aliquid, & nihil perdit, non põt conqueri de alieno arbitrio vel iudicio, dicendo, ꝙ debuit plus lucrari, nam ſufficere ſibi debet ꝙ lucret̃, & non impugnare alterius iudicium, ex quo iſtud lucrũ ſenſit, dicendo ꝙ fuerit iniquum & indiſcretum, & hoc in declaratione, ſecus in electione, vt ſ. dixi, & ideo in arbitrantibus vt committit̃ non declaratio eius quod eſt, ſed potius arbitrium ſm̃ ſuam diſcretionem, poſſet impugnari de iniquitate. ſi minus lucri conferat vni q̃ debeat, vt in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ſ. pro ſocio. & l. vnde ſi Neruæ. iuncta l. legato gñaliter. ĵ. eo. & de eo qđ
7 dicit gl. præcedens. ¶†In glo. ibi. [de iure delib. l. j. in fi.] Dic ꝙ ibi in obſcuritate, q̃ vertitur circa verba legis vel ſtatuti, & illa committitur iudici declaranda. Hic circa mentẽ teſtatoris, quæ committitur hr̃di, qui reputatur eadem perſona cũ defuncto, & eius eſt interpretari vel declarare, cuius eſt condere, vt ĵ. de appella. l. ab executore, & l. fi. C. de legi.

ADDITIO.

a ¶Legatarii. Hoc reprobat do. Iaſ. vt hic per ipſum videre potes.

1 *Legatum factum hominibus talis contratæ ad ornatũ Reip. an valeat.*
2 *Si aliquis gebellinus relinquat parti gebellinorũ, cum ſint duæ partes in ciuitate, non valet legatum.*
3 *Quòd homines unius talis partis poſſint facere ſyndicum ad paciſcendũ, vel pacem faciendum cum alia parte.*
4 *Si vna iſtarũ partiũ ſit expulſa, an altera quæ remãſit poſſit facere ſtatuta.*

1 §. Si parti. †Pone exemplum hic ſi reliquit hominibus talis ɔ̃tæ ciuitatis Paduæ ad ornatum reipublicæ, videbatur non valere, quia illi homines non repreſentãt rempub. ſed totus populus. & illi bene põt legari, vt ĵ. eo. l. ciuitatibus, & l. ciuibus. de reb. dub. Sed ɔ̃ eſt, quia ſaltem repreſentant partẽ quæ põt acquirere toti ciuitati. ¶Vel pone ꝙ ſit relictum ad ornatum vel honorem illius contratæ, puta vt quolibet anno in illa cõtrata curratur ab brauiũ, vel fiat ludus. † Sed
2 quid ſi aliquis gebellinus relinquat parti gebellinorum, cum ſint duæ partes in ciuitate? Rñdeo non valet ſm̃ Doc. quia iſtæ partes non faciunt licitam congregationẽ, ſed pertinẽt ad exinanitionẽ ciuitatis, & in derogationem reipu. vt l. ſi quis ingenuam. §. in ciuilibus. ĵ. de capt. ergo &c. vt ĵ. de reb. du. l. cum ſe-
3 natus. ¶†Bñ tñ pñt hoĩes vnius talis partis facere ſyndicum ad paciſcendum vel pacem faciendam cũ alia parte, quia & iſte eſt actus licitus & probabilis ſm̃ Lamber. de Ramponibus, qui ita determinauit, cum eſſet q̃ de facto. arg. huius §. quod ẽt tenet Bart. licèt Dyn. dixerit contrarium, & ꝙ iſte §. nihil faciebat.
4 ¶†Item quid ſi vna iſtatum partium ſit expulſa, an altera quæ remanſit, poſſit facere ll. vel ſtatuta, & an poſſit ſubmittere terram alteri, & quid de parte expulſa? tãgit hic Bar. poſt alios. Bal. dicit ꝙ illa pars quæ eſt maior, poterit hoc facere, ẽt ſi ſit expulſa. quia ad hoc repreſentat ciuitatem vel locũ per id quod no. Inno. in c. cum ex iniuncto. de ope. no. nun. non tñ in præiudicium ſuperioris. ſi quem hẽt, arg. in l. inuitus. ff. de fideic. lib. & quod no. in c. dilecti. de maiori. & obed. Tene menti.

1 *Pluribus ſi eadem res legetur coniunctim, cuilibet debetur pars, et quid ſi diſiunctim.*
2 *Quando legatur diſiunctim verbis, & coniunctim re, quòd partes non dicantur fieri ab initio, ſed ex poſt facto per concurſum.*
Quid ſi ſint coniuncti re & verbis.
3 *Ex pluribus legatarijs eiuſdem rei vnus põt intentare actionẽ perſonalẽ ex teſtõ ad partem ſuam, alter poteſt agere rei vendicatione ad ſuam.*
Quid in pluribus hæredibus unius legatarij.
4 *In his quę dependent ex mera voluntate unius, licèt actus ſecũdus ex quo reuocatur primus non valeat tamen, valet, & tenet reuocatio prima.*
5 *Si primo legaui fundum Titio, poſtea in alia oratione eundem fundũ legaui Seio, deinde in tertia oratione eundem fundũ legaui Caio & Sempronio, qualiter diuidetur fundus in tres partes.*
6 *Si legatur quãtitas, puta centũ duobus in duabus orationibus ſeparatim, non inducitur coniunctio realis, ſed quilibet habebit centũ, niſi aliter teſtator expreſſerit.*
7 *Qualiter inducatur p̃occupatio, & quid in iuriſdõne, quid in alijs officijs.*
8 *Quando vnus debet habere rem, alter ęſtimationem, ſi res pereat ſine dolo, vel culpa vel mora heredis, quòd neuter habebit ęſtimationem.*
Debitor quantitatis reſpectu certę ſpeciei, perẽpta illa ſpecie, ſi ſine eius dolo, vel culpa, vel mora, liberatur à quantitate.

LEX XXXIII.

1 SI pluribus. ¶†Si pluribus eadẽ res legetur cõiunctim, cuilibet debet pars: Si aũt diſiunctim, faciunt ſibi partes per cõcurſum, niſi teſtator voluerit à primo adimere, vel cuilibet, inſolidum cõcedere. h. d. Bar. Et ponunt hic tres caſus principales. Primus, qñ oẽs ſunt cõiuncti verbis. vſque ibi, [qđ ſi ſeparatim.] Secũdus qñ oẽs ſunt diſiuncti verbis, q̃a in diuerſis orationibus poſiti vſq; ad l. planè, verſi. ſi cõiũctim. Tertius caſus eſt qñ quidã ſunt cõiuncti, quidã diſiuncti. Itẽ ſecũda pars continet tres caſus. Primus, qñ cõſtat quod legãdo ſecundo eãdem rem quã legauerat primo, voluit à primo adimere, & tũc ſolus fundũ habebit vſq; ibi, [ſi aũt.] Secundus caſus eſt, qñ hoc non cõſtat, nec ẽt cõſtat ꝙ voluerit vtrunq; habere inſolidũ & tunc quilibet habebit partẽ nõ à principio, ſed per ɔ̃curſum vſq; ibi, niſi tertius caſus, ꝙ voluit vtrunque habere inſolidum. i. vnum rem, alterum æſtimationem, vſque ibi. [electione.] Ibi iuriſconſultus declarat duo dubia circa iſtum caſum vſq; ad l. planè. Ibi verò declarat vnũ dubium circa primam caſum. In j. parte ibi, [Si quidẽ coniunctim.] ſubaudi verbis, & non re, puta Titio & Seio lego fundum æquis portionibus, & tunc cuilibet vr̃ legari dimidia, & fiunt partes ab initio, & per ipſum teſtatorem, & hoc voluit dicere tex. in l. planè. §. ſi coniunctim. in principio.
2 ¶†Sed in ſecundo caſu, qñ in diuerſis orationib. puta lego Titio fundum, poſtea eundem fundum lego Seio, tũc non fiunt partes ab initio, nec à teſtatore, immo vr̃ legatus cuilibet inſolidũ, niſi manifeſtiſſim è hoc dixerit, vt infra in ver. (niſi ipſe.) Ideo partes fiunt ex poſt facto per concurſum, quia ſi vterque acceptat legatum, & ſic alter vult concurrere cum altero, lex diuidit hoc legatum, licèt teſtator non diuiſerit, & de hoc loqtur ille §. ſi coniunctim, in 2. parte. & C. de cad. toll. l. j. §. ſinaut ẽ diſiunctim. & vno repudiante inter primos locus eſt iuri accreſcendi, inter ſecundos, iuri non decreſcendi. Quid aũt ſi ſint cõiuncti re & verbis. quia non dixit æquis portionibus? ſentit idẽ quod hic dr̃. Sed tunc non eſſet dr̃ia inter coniunctos & diſiunctos, quia in coniunctis re & verbis non fiunt partes ab initio p̃ teſtatorem, immo cenſetur res cuilibet inſolidum legata, & faciunt ſibi partes per concurſum, ſicut omnino diſiuncti, & ex poſt facto. vnde non patet ꝙ iſtud principium loquatur de talibus cũ intendat ponere dr̃iam inter coniunctos, & diſiunctos quia in primis finiunt partes ab initio, & à teſtatore, in ſecun-
4 dis ex poſt facto & ab hæredes, & hic talis dr̃ia nõ eſſet. ¶†In tex. ibi [alter ex teſtamẽto agat.] No. ꝙ ex pluribus legatariis eiuſdem rei vnus põt intentare actionẽ perſonalem ex teſtõ ad partem ſuam, alter põt agere rei vendicatione ad ſuam. Sed contra de l. hmõi. §. fi. infra eod. vbi debent concordare. Sol. ibi in pluribus hæredibus vnius legatarij, hic in pluribus legatariis, vt in l. duobus. infra eo. quæ ſequitur poſt illam. Sicut. n. vnus legatarius non poſſet primam partem petere actione ex teſtamento, alteram rei vendicatione arg. in l. non eſt nouum. de act. empt. ita nec hæredes eius, qui loco vnius reputantur, vt infra de cõdi. & dem. l. cum fundus. in fi. ¶In 2. parte ibi, [ſi quidem euidẽtiſſime

ſiſſimè apparuerit.] & dicit Dy. ꝙ tunc vr̄ apparere, qn̄ ſub memoratione primi legati facit ſ̄m, puta fundum quē legaui Titio, lego Seio, nam videor Titio adimere voluiſſe arg. in l. nam ad ea. de cond. & dem. Sed Bar. in l. re coniuncti. de leg. 3. in j. vel ſecunda oppoſitione reprehendit Dy. per l. Iul. ſupra. de hær. inſti. vbi ſi inſtituti Titiū pro illa parte in qua inſtitueram Seium non videor reuocaſſe inſti. Seij, ſed illam partē vtrique inſolidum aſſignaſſe, nec ob. l. nam ad ea. quia ibi loquitur qn̄ eidem perſonæ fuit factū vtrunq; legatum, & tunc ne reſultet ſuperfluitas ꝑ ſ̄m cenſetur reuocaſſe primum qn̄ ex interuallo. Nos loquimur qn̄ diuerſis perſonis, quo caſu requiritur euidentiſſima voluntas ꝙ voluerit à primo adimere, & hoc ſentit glo. in
4 l. ſicut. de adi. leg. ¶ † Vltimo no. in prin. l. planè. ꝙ in his q̄ depēdent ex mera voluntate vnius, licèt actus ſecundus ex quo reuocatur primus non valeat, nihilominus valet, & tenet reuocatio prima. ¶ Et ad hoc vide quod no. Bar. in l. fi. §. fin. de aur. & arg. leg. vbi limitat hoc dictum ſemel. In cōtrarium facit l. ſi mater. infra de leg. 3. nam per ſ̄m teſtm̄ cenſetur quis velle reuocare primum, tn̄ ſi non valet ſ̄m teſtm̄, non cenſet̄ primum reuocatū, quia vr̄ reuocaſſe ſub cōdōne ſi valebit ſ̄m. facit l. nec vtilē. s̄. qui ex cau. maio. Sed dic ꝙ ibi in reuocatiōe tacita q̄ reſultabat ex ſecundo teſtō, vn̄ ſi non valet expreſſum, nec tacitum, argu. in l. 3. §. fi. s̄. de ſerui. vrba. præ. hic verò non cenſetur reuocaſſe primum per ſ̄m, niſi hoc appareat expreſsè, & tūc vtraq; eſt expreſſa. ſ. tranſlatio in ſecundo, & adēptio à primo, & vtraque eſt æquè principalis. Ideo licèt non valeat ſecūda, valet prima. ¶ † In verſi. [ſi coniunctim.] pone caſum quòd primo legaui fundum Titio, poſtea in alia oratione eundē fundum legaui Seio. Deinde in tertia oratione eundem fundum legaui Caio, & Sempronio. Certè licèt ſint quatuor legatarij, nō diuidet̄ fundus in quatuor partes, ſed in tres, & vnam habebit primus, alteram ſecundus, alterā illi duo coniuncti, qui loco vnius reputantur, ſic tm̄ habent duo ſimul coniuncti quantum quilibet ex diſiunctis, & ita ſentit glo. hic & bn̄. Sed glo. in l. ſi plurib. in prin. ſuper verbo. portione. dicit fundū diuidendum in duas partes, & prima diuidēdā habebunt illi duo cōiuncti, & altera dimidia diuidetur inter diſiunctos quæ glo. per oēs Doctores reprobatur per l. ſi quis Titio. de vſufr. accre. & per l. fi. C. de impub.
6 & aliis ſubſti. ¶ † Vltimo dicit Bal. ſecundā partē huius l. locum habere qn̄ legatur certa ſpēs. Si aūt quantitas legatur duob. in duabus orationibus ſeparatim, vt Titio lego centum, Sempronio centū, quilibet habebit centū, nec ſunt cōiuncti re, quia nō cenſetur ſenſiſſe de eiſdem cētum, ſed de aliis, vt j̄. l. planè, ver. ſed ſi non corpus. niſi dixerit expreſsè, & tunc quilibet habebit partem. Quantitas. n. recipit multiplicationem, non ſic ſpēs, vt l. Lucius. §. impuberem. infra de leg. 2. & propter pluralitatem perſonarum quib. relinquitur, cenſet̄ voluiſſe multiplicare, ſicut pp pluritatem perſonarum quib. relinquitur, vt infra tit. j. l. ſi pluribus hæredibus. §. j & infra eo. tit. l. ſeruo alieno. §. ſi qs tribus. ¶ In gl. ſuper verbo conteſtatus. ibi de peculio. l. ſi verò, dic ꝙ hic agitur de iure acquirendo in quo fit præoccupatio ꝑ conteſtationem, ibi de iure quæſito præferendo in quo requiritur ſn̄ia. Nec ob. de duo. reis l. duobus. vbi agitur de iure quæſito præferendo, & tamen fit per conteſtationem, quia ibi in duobus reis credendi, in quibus licèt ſint diuerſæ obl̄ones, reputat̄ tn̄ vna, & ſn̄ia lata contra vnum præiudicat alteri quia veniunt ex ea cā. Sed quod s̄. dixi debet intelligi in illis qui veniūt in di-
7 uerſis articulis. ¶ † Et de iſto articulo qualr̄ inducat̄ præoccupatio. vide hic plenè per Bar. qui recitat opinionē multorum, & aliqn̄ inducit̄ per vnū actū, aliqn̄ per alterum. Sed in iuriſdictione fit præoccupatio ꝑ ſolam citationē, vt l. ſi poſtea. s̄. de iudi. aliqn̄ per ſolam libelli oblationem, vt l. qui prior. eo. ti. In aliis officiis fit per conte. vt l. pluribus. s̄. de procu. Super eo aūt qđ ſequitur in gl. dic melius q̄ glo. quia ante electionem neutrius eſt dn̄ium rei, quia cuilibet eorum cenſetur legata res, vel æſtimatio, & in legato alternatiuo nō transfertur dn̄ium ante ele-
8 ctionem, vt no. in l. j. C. cōia de legatis. ¶ † Quæro circa fi. huius l. ſi pluribus, qn̄ vnus debet habere rem, alter æſtimationē, qđ ſi pereat res ſine dolo, & culpa vel mora hæredis, qs habebit æſtimationem? Rn̄de neuter, quia legatū extinguitur quo ad vtrāque, text. eſt no. in l. filiuſfa. in fin. infra eo. etiam ſi res iam erat tradita vni ex eis, vt infra eo. l. Titiæ textores. §. fi. vbi eſt tex. no. Nec ob. quòd quantitas debita in genere non poteſt perire, vt l. incendium. C. ſi cer. pe. quia fallit quādo debetur reſpectu certæ ſpeciei, vt in dictis iuribus, & l. lectio. §. ſi is, ſupra de noxa. & videtur deberi reſpectu certe ſpeciei quando debetur tāquàm pretium vel æſtimatio ipſius, vt dictis iuribus, nec etiam obſtat quòd ex duabus ſpeciebus alternatiuè legatis altera perempta remanet altera in obligatione, vt infra eo, l. cum res. §. ſed & ſi Stichus. ver. qua ratione, quia ibi vtraque erat in obl̄one principaliter propter ſe. Sed in caſu noſtro ipſa res principaliter eſt in obligatione, ſed æſtimatio ſecundario propter illam. ideo dicitur deberi reſpectu certe ſpeciei fateor tamē, ꝙ eſt in obligatione, & ſpecie tradita vni, poteſt peti æſtimatio in libello, tanquam legata, vt eſt text. in l. ſi res. infra de lega. 3.

1 *Legatum ſi in perſona eiuſdem à teſtatore multiplicetur circa idem corpus, non debetur niſi ſemel.*
2 *Quando teſtator pluries legauit eandem ſpeciem, vel corpus eidē, ſiue in eodē teſtamento, ſiue in teſtamento & codicillis, non debetur legatum niſi ſemel, & quid in legato quantitatis, & nu. 1. & 10.*
3 *Quid ſi teſtator dixit quòd volebat pluries deberi, uel præſtari eandē rē.*
4 *Quid ſi legauit rem & æſtimationem.*
5 *Quid ſi primò legaui tibi partem fundi, poſtea lego fundum.*
6 *Quid ſi primò legaui tibi fundum, poſtea eundem fundum lego ſeruo tuo.*
7 *Quid ſi primò legaui tibi ab vno herede, poſtea legaui tibi ab alio herede.*
8 *Illud quod dicitur ꝙ quando eadem res legatur eidem in teſtamentis diuerſorum debetur pluries, quando non procedat.*
9 *Duæ cauſæ lucratiuæ non poſſunt in eadem re concurrere.*

LEX XXX.

PLanè vbi.

1 §. Si eadem res. † Si circa idem corpus multiplicetur à teſtōre legatum in perſona eiuſdē, nō debet̄ niſi ſemel, ſecus ſi à diuerſis teſtatoribus, ſed circa quantitatē vel genus debet̄ pluries, ſi de volūtate teſtatoris appareat. h. d. vſque ad §. ꝙ ſi rē. & primo loquitur qn̄ eadem ſpēs legat̄ eidē pluries, vel ab vno teſtatore, vel à diuerſis, an pluries debeat̄, puta res & æſtimatio vſque ibi [ſed ſi non corpus.] Secundo qn̄ eadem quantitas relinquatur pluries eidem ab eodē hr̄de. intellige vſque ibi. [eiuſque.] Tertio reddit rōnem diuerſitatis inter primum caſum, & ſ̄m vſque ibi. [ſed hoc ita.] Quarto limitat id quod dixerat in ſecundo vſque ibi. [ſed ſi pōdus.] Quinto & vltimò ampliat & extēdit ad
2 alias quantitates. ¶ † Circa primum caſum, qn̄ eadē ſpēs vel corpus pluries legatur eidem ab eodem teſtatore. tex. dicit ꝙ non debetur niſi ſemel. Et gl. j. intelligit ſiue in eodē teſtō, ſiue in teſtō, & codicil. & bn̄. ¶ † Sed quæro, quid ſi teſtator dixit, ꝙ vole-
3 bat pluries deberi vel præſtari eandem rem? Rn̄deo nihil operatur hoc, vt colligitur ex iſto tex. in verſ. [ſed ſi non corpus.] aliàs non eſſet dr̄ia inter legatum certæ ſpeciei, & certæ quantitatis, quia hoc ſ̄m multiplicatur ſi apparet teſtatorem voluiſſe multiplicare, & non aliter, ergo primū non multiplicatur, licèt appareat, ꝙ voluerit, aliàs non eſſet differentia. cuius contrarium voluit tex. in verſi. [eiuſque rei.] & probatur in l. Lucius. §. im-
4 puberem. infra tit. j. ¶ † Sed quid ſi legauit rem & æſtimationē eidem? Dyn. ſentit idem ꝙ non debeatur, niſi altera tantū, per l. 2. §. Mela. infra de do. prælega. Sed Doct. tenet contrarium. ꝙ vtraque debeat̄ ꝑ l. ſi alij. §. rerū. de vſufru. & infra de leg. 3. l. mutu. §. j. de noua. l. fundum Cornel. quia iſta ſunt duo legata, vnū de re, alterū de æſtimatione, ſed qn̄ pluries una res legat̄, nō cenſent̄ plura legata, ſed vnū. vn̄ dicit tex. ꝙ videt̄ potius pluries loqui q̄ pluries legare. infra ti. j. l. Meuius. §. eum q. vbi eſt bonus tex. declarans hoc, vnde dicendo ꝙ pluries præſtaret̄, videtur dicere impoſſibile, quia non pōt pluries præſtare, vt in ver. [eiuſque rei.] nec fit interpretatio fauore legati, vt videatur voluiſſe præſtare rem & æſtimationē, nam imputet ſibi teſtator quare hoc non dixit, cum facile ſibi erat, & ſic accidit hoc ſui culpa ꝙ ſemel tm̄ debet̄, licèt forte contrarium voluerit, ꝙ debeat̄ res & æſtimatio. debuit. n. loqui ꝑ verba congruentia, & ad hāc rōnem bn̄ facit in rōne ſui l. ſi in teſtō. poſt prin. s̄. ſi quis omiſ. cā teſt. ibi dū dicit, ſua. n. culpa &c. & l. in ambiguo. infra de reb.
5 dub. ¶ † Itē quæro, quid ſi primo legaui tibi partē fundi, poſtea lego fundum? Rn̄deo tex. videt̄ velle ꝙ non videar legaſſe, niſi partē quā primo legauerā, & ſic nō valeat, ſecus ſi hæres meus legauit tibi fundum, cuius ego legauerā partē, quia videt̄ ſentire de alia parte non debita, tex. eſt no. in vtroque dicto. in l. Meuius, in prin. infra tit. j. Nec obſt. primo dicto l. cum centum. de adi. lega. vbi ſi teſtator uariauit modum legandi, primo legando plus, poſtea minus, uidetur voluiſſe multiplicare, qa ibi quādo legabat quantitatē. Nos loquimur qn̄ legabat ſpeciem, primo partē fundi, poſtea fundū, nam & pars fundi fundus poteſt appellari. vt in fi. huius l. & quilibet diceret contrarium prima
6 facie, ꝙ ſenſiſſe cenſeat̄ tm̄ de altera parte. ¶ † Item quęro, qđ ſi primo legaui tibi fundum, poſtea eundem fundum lego ſeruo tuo, an multiplicetur, & ſic poſſis petere ex perſona tua & ex ꝑſona ſerui, & conſequi ex vtroque? Rn̄deo ſic, ꝑ l. quid ergo ſi maiorem. §. j. in fi. & per l. ſi ſeruo meo. infra eo. Dy. tn̄ ibi ſentit hoc eſſe verū, ſi apparet ꝙ voluit pluries tibi præſtari, quo caſu iſta verba bn̄ operantur pp diuerſitatem perſonarum quib. relinqui, licèt ſeruus reputetur eadem perſona cū dn̄o, ſed hoc ex fi-
7 ctione iuris. ſecus qn̄ non diuerſificatur perſona, vt hic. ¶ † Vltimò quæro qd ſi diuerſificatur perſona eius à quo fit legatum, vt quia primo legaui tibi ab uno hærede, poſtea legaui tibi ab alio hærede? Rn̄deo aut ab hærede illius hæredis quem primo grauaueram, & non multiplicatur legatum, ut ſi primo à pupillo, poſtea à ſubſtituto eius pupilli, ut infra eo. l. ſi fundum. §. ſi pater, & l. ſeruo alieno, §. ſi quis à primo, uerſi. ſed ſi pater. Si aūt à diuerſis hæredibus ſuccedētibus in diuerſis portionibus, tūc aut dixi ꝙ uolebam pluries deberi, & multiplicatur legatū & unus tenebitur ad rē, alter ad æſtimationem, vt d. l. qd ergo,

§. ſi

§.ſi q̃s duos. & ſic iſto caſu verba mea aliq̃d operãtur ꝑp diuerſitatẽ grauatorũ. Si aũt hæc nõ dixi expreſsè, tũc aut legaui tibi rẽ hæreditariã, & quilibet tenet̃ pro portione hr̃ditaria quã habet, & non vltra, vt l. ſi fundus ſub ꝯdõne. §. ſi libertus. j̃. eo. Aut rẽ non hæreditariã ſcienter, primo ab vno, poſtea ab altero, & tunc quilibet cenſetur grauatus inſolidũ de redimendo, & põt inſolidũ conueniri, ſed vno ſoluente liberatur alter, vt j̃. eo. l. ſi tibi hõ. §. j. & plenè & ſubtiliter no. in d. l. Mȩuius. §. eũ qui. j̃. ti. j.

8 licèt Bar. aľr videatur intelligere, ſed dic, vt j̃. dicã. ¶†Circa ſ̃m caſum qñ eadẽ res legatur eidem in teſtamẽtis diuerſorũ, ꝙ debeatur pluries, ꝓcedit niſi habeantur ꝓ vno, vt ſi primo legaui tibi fundũ, & poſtea hæres meus legat tibi eundẽ fundũ. non. n. potes conſequi niſi ſemel rẽ, vel æſtimationẽ, vt j̃. e. l. ſi mihi Sẽpronius, & hic in 2. gl. Itẽ procedit qñ hñr ꝓ pluribus ſi primo fuiſti ꝯſecutus æſtimationẽ ex teſtõ vnius, & poſtea petis rẽ ex teſtõ alterius. ſecus ſi primo rem: nã hr̃s alterius liberat̃, vt non poſſis eandẽ rẽ ab eo petere, vt ꝯſequaris æſtimationẽ ꝑp rł̃am

9 de † duab. vel plurib. cauſis lucratiuis, q̃ nõ pñt ꝯcurrere in eadẽ re in æſtimatione, licèt poſſint concurrere in origine. nã eadẽ res põt tibi deberi à diuerſis perſonis ex diuerſis cauſis lucratiuis. Sed ſi ab vna tradit̃, oẽs aliæ liberantur, nec potes agere ad eandẽ rẽ ↄ̃ aľs, vt æſtimationẽ ꝯſequaris, vt j̃. de act. & obli. l. oẽs, & plenè in l. Mȩuius. §. duob. j̃. tit. j. Sed ſi primo fuiſti ꝯſecutus æſtimationẽ, licèt petieris rem petendo ab alio rẽ, non venis ↄ̃ rł̃am, q̃a in re illa non eſt facta adhuc executio ex cã lucratiua. Hæc tñ vera qñ habuerunt originẽ in perſona eiuſdẽ directò, ſecus ſi per obliquũ, vt quia vnus legauit tibi rẽ vnã, & alter eandẽ rem legauit ſeruo tuo, vel ẽt alteri cui tu ſucceſſiſti: nã potes petere ex perſona tua ab vno, & ex perſona alterius ab altero. ſiue primo fueris ꝯſecutus æſtimationẽ, ſiue ipſam rẽ, vt j̃. eo. l. ſi ſeruus legatus. §. j. Et hoc voluit hic gl. in effectu, q̃ incipit. [Hæc

10 vera ſunt.] ¶†Vltimò circa ſ̃m caſum principalem, qñ eadẽ q̃titas legatur eidem pluries ab eodem teſtõre, ꝙ pluries debeat, ſi appareat teſtatorẽ hoc voluiſſe. dic ꝙ vr̃ apparere ſi narrauit modũ legandi, quia primo legauit plus, poſtea minus, vel econuerſo loco, re, tpe, vel cã, vt l. cũ centũ. j̃. de adi. leg. ſ̃m intelł̃m Iac. de Are. quẽ ibi ſequit̃ Bar. idẽ ſi variauit ꝑſonas grauatas, q̃a legauit ab vno hr̃de tibi centũ, poſtea ab alio ſiłr centũ, nã tibi bis debetur, licèt aľr de voluntate appareat, vt j̃. tit. j. l. ſi plurib. hæredib. §. j. & j̃ eo. l. ſeruo alieno. §. ſi quis à primo. Idem ſi variauit voluntatẽ, quia primo in teſtõ, poſtea in codicillis legauit eandẽ ſummam, & eo mõ, vt in l. quinquaginta. de ꝓb. Hoc tñ verũ, qñ legata fuerunt ſimpł̃r facta, ſecus ſi ob certam cãm, quia tunc debetur ſ̃m, & non primũ, à quo cenſetur receſſum, vt in l. libertis. la ij. in prin. j̃. de ali. & ciba. le. Si aũt non variauerit voluntatem, & ſint variæ ſcripturæ continentes eandem voluntatem, legatum non multiplicatur, ſed ſemel debetur. Et ſi in vna continetur maior, in altera minor, debetur minor, tex. eſt no. in l. Sempronius. j̃. tit. j. & facit l. apud Iul. §. Seio. j̃. eo. cætera dic per Bar. in d. l. cum centum. de adi. le. & iſta fuerunt vt plurimum Dyn. qui plenius diſtinxit quàm alij. tene menti.

1 *Si res legata efficitur legatarij ex alia cauſa quàm legati oneroſa vel etiã lucratiua, tamen non remanſit, durat actio ex teſtamento pro eadem re, vt conſequatur quatenus ſibi abeſt, quoniam eatenus non cenſetur habere.*

2 *Licèt non valeat legatum factum mihi de re mea, ſi erat mea tempore teſtamenti, nec reconualeſcat, licèt poſtea deſinat eſſe mea, tamen ſi tempore teſtamenti non erat mea, valet legatum, nec efficitur inutile, licèt poſtea efficiatur mea ex alia cauſa quàm legati.*

3 *Emens ab hærede ſciẽter rem ſibi purè legatã, videtur renunciaſſe legato.*

4 *Non videtur quis habere rem quam tenetur alteri reſtituere.*

Regula ꝙ duæ cauſæ lucratiuæ non poſſunt circa idem concurrere, locum habet quando fuit conſecutus ex vna cauſa lucratiua, & conſecutio eſt duratura, aliàs ſecus.

5 *Si qualitas mihi abeſt pro re quam conſecutus ſum, non videor illam habere, & hoc quantum ad effectum, vt poſſim adhuc eandem rem petere, licèt eam habeam, non vt iterum habeam, ſed vt conſequar quod mihi abeſt.*

6 *Si legatarius emit rem alicuius tertij ſibi legatam pluſquam valeat, non cogitur hæres præſtare niſi iuſtam æſtimationem.*

1 §. Quòd ſi rem. † Si res legata efficit̃ legatarij ex alia cã q̃ legati oneroſa vel ẽt lucratiua, tñ non remãſit, durat actio ex teſtamen. pro eadẽ re, vt conſequatur quatenus ſibi abeſt, qm̃ eatenus nõ cenſetur hr̃e.

2 h. d. ¶†No. j. ꝙ licèt nõ valet legatũ factũ mihi de re mea ſi erat mea, tpe teſti, nec reconualeſcit, licèt poſtea deſinat eſſe mea, vt j̃. e. l. cætera. §. j. Econuerſo tñ ſi tpe teſti nõ erat mea valet legatũ, nec efficitur inutile, licèt poſtea efficiatur mea ex alia cã q̃ legati. Difficilius ergo eſt reconualeſcere legatũ à principio nullũ quàm irritare validũ. Sed ↄ̃, quia qñ res ꝑuenit ad cãm à quo non põt incipere, ante perfectionem actus vitiatur actus, vt in l. plurib. §. & ſi placet. de verb. ob. Sol. põt hic intelligi ꝙ emi rem mihi legatam poſt mortẽ teſtatoris, & ſic poſtq̃ legatũ erat cõfirmatum per mortẽ, & tunc non obſtat ↄ̃rium, quia poſt actũ confirmantis quo ad ſui perfectionem, licèt nõ eſſet executioni mandatus, põt intelligi ꝙ emi viuente teſtatore, & tũc obſtat ↄ̃rium. Sed rñde ꝙ procedit, qñ caſus ad quem peruenit tendebat ad ↄ̃rium effectum, ſecus qñ tendebat ad idem, vel eundem effectũ: nam hic legatũ tendebat vt rem haberem, & acquiſitio dñij tendit ad idem, & ſic nõ vitiatur legatũ. vt l. verbis. in fi. j̃. ad

3 l. Falci. & plenè no. in d. §. & ſi placet. ¶†In tex. ibi, ꝙ legatarius emendo rem legatam anteq̃ ſibi tradatur ex cã legati, non cenſetur renunciaſſe legato. hoc verum eſt, qñ emit à tertio, nõ ab hærede. ¶Ita intelligit gl. hunc §. quia teſtator legauit rẽ alienã ſcienter, & legatarius emit à vero dño. Si aũt ab hærede, q̃a fuiſſet res teſtatoris, tũc aut fuit legata ſub cõditione, vel in diem, & interim fuit empta ab hr̃de, & idem ſiue emerit ſcienter, ſiue ignoranter, vt j̃ ad l. Falc. l. fundo. & de act. empt. l. cui res. Si aũt erat relicta purè, tunc aut ignoranter. & idem vt j̃. e. l. huiuſmodi. §. ſeruum. aut ſcienter, & vr̃ renunciaſſe legato. arg. in l. Titius. qui. mòd. pig. vel hypo. ſol. ſ̃m Dy. cuius fuit iſta diſtinctio in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. obl. & ibi per Bar. in 2. q. qui tñ reprehendit vltimũ membrum. Dy. ¶†Item no. ꝙ nõ vr̃ quis hr̃e rem quam tenetur alteri reſtituere, & ideo ſi ex teſtõ vnius fui ꝯſecutus rem legatã, & rogatus de reſtituendo alteri, nõ extinguitur actio ex teſtõ cõpetens ↄ̃ alium hæredem, quia rł̃a de duabus cauſis lucratiuis de qua dixi s̃. proxi. §. locum habet qñ fui conſecutus ex vna cã lucratiua & conſecutio eſt duratura, aliàs ſecus, vt hic patet in ver. ſi alter. & facit l. 2. §. perueniſ-

5 ſe. de hære. vend. ¶†Vltimò no. ꝙ ſi qualitas mihi abeſt pro re quam conſecutus ſum, non videor illam habere, & hoc quantum ad effectũ vt poſſem adhuc eandem rem petere, licèt eam habeam, non vt iterum habeam, ſed vt conſequar quod mihi abeſt, nec eſt hoc nouũ, ꝙ vnũ peto, & aliud conſequor per officium iudicis, vt no in l. vinũ. in fi. magnæ gl. s̃. ſi cer. pet. Bart. tñ hic tenet ꝙ poſſum petere de directo quãtitatem q̃ mihi abeſt. per l. filio. §. j. & per l. illud. j̃. de do. cau. mor. & per l. ſi cui res. j̃. tit. j. Sed non placet, quia illa quantitas non fuit mihi legata, ergo non poſſum eam petere. tex. eſt in l. debitor. in fi. princ. j̃. tit. j. ibi dum dicit, nec pecunia peti põt quæ non eſt legata. Et ibi vr̃ tex. de directo ↄ̃ ipſum. Nec obſt. l. ſi res. infra de leg. 3. in fi. quia ibi fuit legata, cum teſtator legauerat alicui eandem rem, & voluit ꝙ vterque haberet inſolidum, vnus rẽ, alter æſtimationẽ, & ſic cuilibet eorũ cenſetur legata res, vel æſtimatio. vt l. ſi pluribus. in fi. s̃. eo. Nec ẽt obſt. l. filio. & l. illud. quia loquuntur in ꝯdictione ſine cã, q̃ oritur extra id quod agitur, vt l. ſi is cui. in fi. cõmodati. Et quatenus aduerſarius effectus eſt locupletior, ſicut ꝯdõ indebiti, vt l. ſi non ſortẽ. §. libertus. ante fi. de condict. indeb. Nos loquimur de actione ex teſtõ, q̃ nõ datur niſi ſuper eo quod actum fuit. i. ad rem legatã, & hæc eſt veritas. nec iſte tex. vrget in ↄ̃rium, dum dicit [competit mihi ex teſtõ actio vſq; ad pretiũ.] non. n. debet intelligi vt pretiũ petatur, ſed ipſa res, vt conſequatur vſq; ad pretiũ. Si tñ eſt legata aliena ſcienter, & dñs nolit vendere, bene vr̃ ꝙ tũc poſſit petere iuſtum pretium ab hærede, quaſi illud cenſeatur relictum ſi res nõ poſſit haberi, vt infra de leg. 3. l. non dubium. §. fi. quia heres cenſetur grauatus ad factum, cuius loco ſuccedit intereſſe, vel quantitas. vt

6 l. ſi quis ab alio. de re iudi. ¶†Vltimò ſcias, ꝙ ſi legatarius emit pluſquam valeat, hæres non cogitur præſtare niſi iuſtam æſtimationem, vt d. l. non dubium. § fi. & l. qui concubinam. eo. tit. Et ſi res legata pereat antequã redimatur ab hȩrede, liberatur hȩres à præſtatione quantitatis, ſi nõ fuit in mora. vt in l. filiuſfa. §. fi. j̃. eo tit. aliàs teneretur hæres ad omnem vtilitatem quã, fuiſſet legatarius conſecutus, non ad vſurarum æſtimationem, vt j̃. de leg. 3. l. patronus. in prin. ¶In glo. j. ibi, [alioquin actione exempto.] Si. n. fuit mihi legata res teſtatoris ſub conditione, & ea pendente emo ab hærede, exiſtente poſtea cõditione muto mihi cauſam dñij, & vbi primo habebam ex ↄ̃ctu, deſino ex illo habere & incipio habere ex teſtamento, quod præceſſit contractum. Et ideo tanquam mihi ipſi emerim ago ex empto cõtra hæredem ad reſtitutionem pretij, vt in ll. hic alleg. in gl. ¶In vltima gl. [§. ſi cui.] Solue iſtud contrarium, vt no. gl. in l. non amplius. in princ. s̃. eo. & adde quod ibi dixi.

1 *Partes qualiter fiant inter coniunctos re tantum, vel diſiunctos verbis & coniunctos re.*

2 *Si vnus ex diſiunctis petit totum antequam alter aliquid dicat, totum conſequitur, & alter poſtea veniens aufert ab eo partem.*

Quando vnus eſt inſtitutus purè, alter ſub conditione diſiunctim, ꝙ purè inſtitutus interim habeat totum.

3 *Quid in legatarijs ſi ſunt re coniuncti, & nu. 8.*

4 *Si legetur Titio & ſeruo proprio ſine libertate, an legatum valeat.*

5 *Si teſtator in pupillari teſtamento legauerit alij eandem rem quam mihi in ſuo teſtamento legauit, qualiter legatum alteri factum ſit conditionale, & meum purum, & quòd pendente conditione interim habeam partem illius.*

6 *Qualiter tunc inter nos legatarios ſit coniunctio realis, & diſiunctio verbalis, licèt dicantur diuerſa teſtamenta.*

7 *Quando legatur duobus à diuerſis hæredibus, non dicuntur coniuncti, & quòd pupillus & eius ſubſtitutus non dicantur diuerſi heredes quantum ad hoc.*

§. Si

1 **§. Si cõiunctim.** †Inter coniunctos verbis tantũ fiũt partes ab initio, dũmodo q-libet eorum admittatur ad partem quoquo mõ, etiam de ſola æquitate vel per viam retentionis, licèt non act. ſed inter diſiunctos verbis, & coniunctos re fiunt partes ex poſt facto per concurſum, ideo anteq̃ quis concurrere poſſit non facit partem, ſed coniunctus partẽ ſua conſequit̃. h. d. ſ̃m intellectum Azonis, quem puto veriſſimũ, & expreſſè probat̃ in l. vnica. §. ſi ve-
2 rò nõ omnes. C. de cadu. tol. ¶ †Vbi ſi vnus ex diſiunctis petit totum anteq̃ alter aliquid dicat totum conſequit̃, & alter poſtea veniens aufert ab eo partẽ. Et hæc eſt intẽtio huius literæ in fi. dum dicit, [interim igitur.] nam vult exemplificare, & declarare iſtud quod ſtatim dixerat fieri partes per concurſum, non à principio, nã hoc importat, quia ſi alteri ipſarũ eſt legatũ purè, alteri ſub condõne, pendente condõne legatarius purus nõ ſolũ habet partẽ ſuam, ſed ẽt partẽ collegatarij, qui adhuc nõ vocatur ad partẽ, vnde nõ facit partẽ ei cui totũ fuit legatũ. Et ſic non eſt ſienda dña inter hr̃des, & legatarios diſiunctos verbis. in qõne quæ ponitur p gl. in l. 2. ſi pars hær. pet. q̃ fuit inter Jo. & Azo. qñ vnus eſt inſtitutus purè, alter ſub condõne, an purè inſtitutus interim totũ habeat. & Azo dicit ꝙ ſic. ideo cõtra gl. tenet opi. Azo. ſi erant diſiuncti verbis, ſed ſi coniuncti opi. Jo. & Doc. dñt gl. veram in hr̃dibus, ſed in legatarijs tenent indiſtinctè opi. Io. mihi vr̃ idem in legatariis per iſtum tex. qui voluit aliter dicere ſi bñ conſideretur, & expone tex. vt dicit Azo, dum dicit partẽ cõdõnalẽ ſeu ſui coniuncti. aliàs non eſſet dña an fiant partes ab initio, vel ex poſt facto per concurſum, qđ eſt contra mentẽ iſtius literæ & probat̃ in d. §. ſi verò non omnes. ¶ In tex. ibi, [coniuncti]. ſ. verbis tñ vt lego Titio, & Seio fun-
3 dum æquis portionibus. ¶ †In tex. ibi [ab initio.] quia neutri legata eſt niſi pars fundi. & ideo etiã ſi vni purè, alteri ſub conditione, põt purus legatarius interim petere partem ſuam, partẽ verò collegatarii non, quia niſi per ius accreſcẽdi, & portio nõ accreſcit niſi ex toto deficiat, vt hic non eſt defecta cũ ſperetur condõ exiſtere. Sed in vltimo caſu purus legatarius vocat̃ ad totum iure ſuo, quia totũ eſt ſibi relictũ, nec eſt in alio diminutũ per legatũ collegatarii condõnale, pendente cõdõne. ¶ In tex. ibi, [nec ſolũ.] proſequitur eundem caſum in coniunctis verbis tantũ, nec haberet locũ in coniunctis re, & verbis, vel re tñ quia tunc etiam per viam retentionis non fieret pars coniuncto, vt infra proxi. §. cum ibi no. per Bar. ¶ In tex. ibi, [in quorũ perſona conſtiterit legatũ.] ſubaudi de rigore, & quoad effectũ agendi, ſed ẽt in quorũ perſona non conſtiterit de rigore, nec quo ad effectum agendi, ſed de æquitate & quo ad effectum re-
4 tinendi, vt in caſu qui ſequitur. ¶ †In tex. ibi, [ſeruo proprio ſine libertate legetur]. ſ. ipſius teſtatoris. hoc. n. legatum iõ non valet, quia non ſubeſt perſona cui poſſit acquiri, non ſibi, cum non ſit legata libertas, nec alteri dño, cum non habeat alterum dñm q̃ hr̃dem, & ſic ab eo hærede eidẽ hæredi cenſeretur relictũ ſi valeret, quod eſſe non debet, valet tñ de æquitate, vt dicit glo. & quantum ad retinendũ. quia hr̃s põt retinere partẽ quæ tangeret iſtũ ſeruum ſi eſſet liber. iõ facit partẽ. Sed contra, ꝙ non poſſit retinere, nec faciat partẽ. j. proxi. §. ſi duob. in prin. Sol. vt s̃. dixi & ibi dicã, quia hic erant verbis tñ coniuncti, vnde coniunctus non põt petere niſi partẽ ſibi legatã. Alterã non põt petere, niſi per ius accreſcendi. ſed non accreſcit, niſi ex toto deficiat, & omni iure. vt no. in l. ſi duo patroni. in prin. de iureiu. non. n. dicit̃ deficere omni iure iſtud quod põt retineri, vt not. in l. hmõi. §. Titio. j. eo. ſed in ſequenti §. erant coniuncti re, & verbis, vel re tantũ, vnde coniunctus non hẽt neceſſe venire per ius accreſcendi, ſed venit ſuo iure, quod eſt potẽtius q̃ ius retentionis, competens coniuncto, tñ hẽt effectũ agendi, qui eſt efficacior, q̃ retinẽdi tñ. & ita declara iſtũ tex. In tex. ibi, [ſed ſi in pupillari.] hæc aduerſatiua ſine copula, &, ſignificat diuerſitatẽ in facto. & in iure. q. d. in caſu ſequenti nõ ſunt partes ab initio ſed ex teſtõ, & ex hoc ſequit̃ illatio quæ ponit̃ in fi. contraria ei
5 quod dixi in prin. ¶ †In tex ibi. [quam mihi in ſuo teſtõ legauit.] Iſto caſu ſumus diſiuncti verbis, quia in diuerſis orationibus, ſed coniuncti re, quia eadem res tota vtrique fuit legata, & legatum meum eſt purum, quia factũ à pupillo, ſed legatũ alterius eſt conditionale, quia factum à ſubſtituto, & ſic pendet ex conditione ſi ſuccedit ex pupillari ſubſtitutione, aliàs non poteſt ab eo deberi. & ex primo ſequitur, ꝙ partes non fiunt in princ. ſed ex poſt facto per concurſum poſtquam extiterit conditio ſecundi, & ſic vterq; poteſt vocari ad partem. Si ergo vterque acceptat, & vult partẽ, fiunt partes. Ex ſecundo dicto ſequitur, ꝙ cum pendente condõne ſecundi non admittatur ad partẽ, & iõ primus hẽt partẽ iſtius ſecundi. non ſolũ ſuã, & ſic bñ ſequit̃ illatio. Interim igit̃ ſ̃m opi. Azo. ſed ſ̃m opi. Io. nõ ſeque-
6 retur. ¶ †Sed opp. contra iſtum tex. ꝙ non dicamur coniuncti, nec faciamus alter alteri partem, quia teſtm̃ patris, & teſtm̃ filij dñr diuerſa teſtamẽta. & ſuper diuerſis hæreditatibus facta Sed ſi eadem res legatur duobus in teſtamentis diuerſorum, non dñr coniuncti, nec faciunt inter ſe partes, immo quilibet poteſt petere inſolidum, & vnus conſequitur rem, alter æſtimationẽ nec inter eos eſt ius accreſc. vel non decreſcendi. vt l. ſi ſub conditione. s̃. quibus mod. vſusfruct. amit. Sol. iſtud eſt verum in teſtamentis penitus diuerſorum, ſed teſtm̃ patris & filii, licèt reſpectu hæreditatis dicturã diuerſa, & diuerſarum perſonarum alio tñ reſpectu dñr vnum & idem, quia facta ab eodẽ teſtatore & ſub vna ſolennitate. vt l. patris & filij. de vul. & pup. ideo legata in vtriuſq; facta ſimul cõtribuuntur in computatione Falcidiæ, vt in l. in rõne. §. quod vulgo. j. ad l. Fal. qñ non eſt in penitus diuerſis. Igitur inter collegatarios iſtorum teſtamentorũ eſt coniunctio realis, licèt non verbalis, vt ex iſto tex. colligit̃. aliàs non facerent ſibi partes per cõcurſum, ergo inter eos eſt ius nõ
7 decreſcendi. ¶ †Item adhuc oppo. quia quando legat̃ duobus à diuerſis hæredibus, adhuc non dicuntur coniuncti. vt l. pe. de vſufru. accre. Sol. hic pupillus & ſubſtitutus eius qui in portione & hæreditate pupilli ſuccedunt, non dñr diuerſi hr̃des quãtum ad hoc, ſecus in illis quorum alter non ſuccedit alteri, nec in portione alterius, ſed in diuerſis portionibus, vt in contrario. Tene menti perpetuò. In gloſſella iſta ibi. [idẽ ſi diſiuncti.] pro iſta gl. facit l. ſi plurib. §. ſin autem. s̃. eo. vbi ſunt diſiuncti, & tñ quilibet vocat̃ ad virilem. & ſic vr̃, ꝙ fiant partes ab initio in diſiunctis ſicut in coniunctis, quod eſt contra mentem iſtius literæ. Igitur intellige glo. & dicta iura ſanè ꝙ fiunt partes, non tamen ab initio, ſed ex poſt facto, quando omnes volunt, & poſſunt concurrere, & inter iſta longa eſt differentia.

---

1 *Si res hereditaria legatur heredi & extraneo, quota pertinet ad extraneum.*
2 *Si legatur duobus extraneis, licèt alter ipſorum ſuccedat heredi, nõ pertinet tota res ad collegatarium, & alter facit ſibi partem.*
3 *Effectus agendi, vt hic, quòd ſi potentius quàm excipiendi.*
4 *Portio legitimæ filij exheredati quòd non accreſcat fratribus inſtitutis in legitima, vel inſolidum, ſed grauatus de reſtituendo hereditatem extraneo remanet penes extraneum ſcriptum heredem, vel tranſit in fideicommiſſarium, & nu. 5.*
5 *Legitima quinque filiorum, vel plurium eſt ſemis, & ſic dimidia totius hereditatis, ſed quatuor filiorum, vel pauciorum eſt tertia pars, et ſic quatuor vncię.*
6 *Si fuiſti inſtitutus in vna vncia, & ego in vndecim, & fundus fuit nobis legatus, ego habebo vncias vndecim in fundo, & tu vnam. & nu. 7.*
7 *Cum homines cuiuſdam villę emiſſent quoddam ſolum pro ędificando ibi domos, quòd ille qui plus contulit de pretio, plus debeat habere de ſolo pro rata, vt ædificare poſſit.*
8 *Quando vnus tantũ eſt inſtitutus heres, nõ poteſt ſibiipſi ab ipſo legari. Filius, vel filia ſi excludatur à legitima, non facto teſtatoris, ſed ex diſpoſitione iuris communis vel ſtatuti, quòd habeatur pro mortuo, & non computetur in numero.*
9 *Quid ſi excludatur facto ſuo, vt repudiatione.*
10 *Quid in fratribus ſi excludantur ſolum interuentu alterius puta extranei inſtituti à fratre, & qui aliquid reliquit matri iure inſtitutionis, quid poterit tunc mater conſequi pro legitima.*

1 **§. Si duobus.** †Si res hæreditaria legatur hr̃di & extraneo, quota pertinet ad extraneum, nec hæres facit partem, quia in eius perſonam legatũ non con-
2 ſiſtit. h. d. vſque ad ver. inde dicitur. ¶ †Sed ſi legatur duobus extraneis, licèt alter ipſorum ſuccedat hæredi, nõ petinet tota ad collegatarium, quia alter ſibi facit partem. h. d. verſiculus planè qui ponitur in fi. ſed debet coniungi cũ iſto primo caſu, vt patet in glo. ibi poſita, quæ incipit extraneis. Rõ diuerſitatis inter primum caſum & vltimum eſt, quia in primo caſu legatum in perſona hæredis non habuit originẽ validã, ideo nõ facit partem etiam per viam retentionis, ſed in primo caſu habuit originem validam in perſona extranei, etiam quo ad effectum agẽdi contra hæredem. licèt ergo cum poſtea ſuccedat hæredi extinguatur actio, & cõfundatur obligatio. & efficiatur hæres primi teſtatoris mediante ſucceſſione primi hæredis, non tñ extinguitur legatum, quominus ſaltem iure retentionis faciat partem collegatario. ¶ Sed opp. ꝙ ẽt in primo caſu poſſit hæres facere partẽ iure retentionis. vt s̃. proxi. §. ver. vt puta. Sol. vt ibi dixi, quia tibi erant coniuncti verbis tñ, hic. n. debet intelligi ꝙ erant re, & verbis coniuncti, vel etiam verbis diſiuncti, & ſic extraneus vocabitur ad totam rem iure ſuo, quod eſt potentius q̃
3 ius retentionis, quod habet hæres, †Cum habeat effectum agẽdi, qui eſt potẽtior quàm excipiendi. Et ita intelligit Bar. ſubtiliter iſtum tex. & ſi fuiſſent hic verbis tantum coniuncti, ille hæres faceret partem. Et no. diligenter iſtum caſum, quia frequẽter contingit, & procedit ex imperitia notariorũ, quia teſtatores faciunt legata alicui, & poſtea inſtituunt illum legatarium hæredem. nam ſi dant illi vt coniunctum, & quæritur quantũ habebit coniunctus, recurre ad iſtum tex. & ad ea quæ s̃. dixi.
4 ¶ †Vltimo Dy. inducit iſtum tex ad q. no. Si teſtator habẽs tres filios, vnũ exhæredat, alios duos inſtituit, & grauat ipſos de reſtituendo hæreditatem alteri extraneo. Vel inſtituit extraneum & illos duos inſtituit in aliqua re pro eorum legitima quæ eis ſufficit. Vertitur qõ inter iſtos filios, & fideicommiſſarium, vel hæredem, quia iſti volunt retinere legitimam aduerſus fideicõmiſſarium, vel petere ſupplementum aduerſus hæredem & dicũt eis deberi pro legitima tertiam partem totius hæreditatis,

& ſic

& ſic quatuor vncias, fideicommiſſarius vel hæres dicit, ꝙ ipſi
ſunt tres filii,& iſtæ quatuor vnciæ debebant diuidi inter eos in
tres partes,& ſic qlibet haberet vnã vnciã cum vna tertia ſi ille
non eſſet exhæredatus.Iſti ergo duo non debent plus hẽre,q̃ ha
berent illo nõ exhæredato, & ꝙ portio illius exhæredati debet
remanere penes hr̃dẽ, vel tranſire in fideicommiſſum. Sed illi
dicunt, ꝙ cũ exhæredatus non admittatur ad partẽ legitimæ,
non facit eis partẽ, ſed illius portio accreſcit eis. ar. huius text.
quid iuris? & determinat pro iſta parte.Hoc idem tenet Gui.de
Cu.in auth.nouiſſima.C. de inoffi. teſt. Sed alii dicunt, ꝙ per
hanc viam iuris accreſcendi nõ poſſunt iſti filii venire,quia ſuc
ceſſio in legitima nõ eſt ſucceſſio vl̃is,quod patet, quia eſt pars
bonorum,non hæreditatis, cũ debeatur deducto ære alieno.vt
l.Papi.§.qm̃ aũt quarta. ſ. de inoffi. teſta. æquiparatur ergo po-
tius legatis, q̃ hæreditati. Sed in legatis non hẽt locũ ius accreſ.
niſi inter coniunctos à teſtatore re,vel verbis.Inter alios verò li-
cèt ſint coniuncti per l.locum non hẽt.vt patet in l.& Proculo.
de lega.2.Iſti aũt filii in tertia parte hæreditatis non coniungun
tur à teſtatore, ſed p̱ l.quia ipſos ad eã vocat ſimul. vt in d.auth.
nouiſſima,& in corpore vñ ſumitur, ergo &c. ſed dicunt ꝙ bñ
pñt venire per aliã viam,quia per amotionẽ obſtaculi,quia ex-
hæredatus hr̃ pro mortuo,ſed ſi verè mortuus fuiſſet, legitima
iſtorũ duorũ eſſet tertia pars totius hæreditatis, & ſi eſſet vnus
tm̃ filius ſimiliter.Et idem ſi tres,vel quatuor, vt in illa auth.Et
ſic eis prodeſt excluſio exhæredati, etiã vt habeatur ꝓ mortuo,
& ſicut iſti filii in hoc caſu allegant hoc pro ſe,ita & in alio caſu
5 debẽt recipere ɔ̃ ſe.¶†Pone.n.ꝙ erant quinq; filii,quorum le-
gitima debet eſſe ſemis,& ſic dimidia totius hæreditatis, ſi nul-
lus eſſet exhæredatus, & ſic quilibet haberet vnciam,& quintã
partem alterius vnciæ.Qñ aũt ſunt quatuor,vel pauciores,legi
tima eſt tertia pars, & ſic quatuor vnciæ, quarum quilibet de
quatuor habebit vnã tm̃. Pone igitur ꝙ vnus de quinque fuit
exhæradatus, ſi dicamus ꝙ habeatur ꝓ mortuo, legitima alio-
rum quatuor erit tertia pars, & ſic quatuor vnciæ. Si dicamus
ꝙ non habetur ꝓ mortuo, & ꝙ portio illius accreſcat aliis qua
tuor,tunc illi quatuor habebunt ſex vncias, & ſic quilibet vn-
ciam cum dimidia,quid iuris? Dy.nõ ſoluit.Gui. de Cu. ſoluit
pro prima parte, vt habeatur pro mortuo, & ſicut filii hoc re-
ciperent pro ſe in primo caſu, ita teneantur admittere ɔ̃ ſe, in
hoc ſecundo. Dy. aũt tenet ꝙ in legitima locum hẽt ius accre-
ſcendi.per tex. in Auth.de natu. lib. curiæ deputan.§.ꝙ ſi legiti
morum.coll.4.Bar.tenet ɔtrarium, per rõnem quã ſ.dixi.Et de
a iſta q.[a] plenè per eum in l.pater filiũ.de inof. teſta. & Bal. ibi in
ſua repetitione cõtradicit Bar.in multis,mihi vr̃ ꝓ nũc, ꝙ iſti fi-
lii nec melioris,nec deterioris cõdõnis debeãt eſſe pp̱ exhæreda
tionẽ fratris, q̃ eſſent ſi ille nõ eſſet exhæredatus, nec culpa il-
lius aliis ſit lucroſa,vel dãnoſa. Et iõ vr̃ mihi, ꝙ portio illius ex-
hæredati non pertineat ad fratres p̱ ius accreſc.vt Dy.vel p̱ amo
tionẽ obſtaculi,vt dicit Gui. & Bal. ſed debeat remanere penes
hæredem,vel trãſire in fideicommiſſariũ,qui videtur ſuccedere
loco hæreditatis, & in eorũ commodum vr̃ pater exhæredaſſe,
nõ in commodũ aliorũ filiorũ,p̱ gl. q̃ eſt in auth. hoc amplius
C.de fideicommiſ.& in corpore vñ ſumitur.circa mediũ gl.ma-
gnæ.Et ſic tm̃ habebũt iſti alii filii,quãtum haberẽt ſi frater ille
non eſſet exheredatus nec minus,nec plus, & iſta eſt veritas iu-
dicio meo cõformis iuri,& equitati, & diſſoluit omnẽ nodoſi-
6 tatẽ.¶In ver. [Inde dicitur.] ¶†Pone caſum ſimpl̃r vt litera ia-
cet.ꝙ fuiſti inſtitutus in vna vncia,& ego in xj.& fundus fuit no
bis legatus,ego habeo vncias xj.in fundo,& tu vnam.¶Contra
hoc opp.quia iſtud legatũ nõ tenet,quia factum hæredib. à ſe-
ipſis,vt in ver.precedenti.de quo glo.magn.in fi.voluit oppone
re pp̱ hoc, volendo ſuſtinere,ꝙ iſtud legatũ valeat, & ꝙ habeã
6.vncias iure legati, & tu vnã ſiml̃r. Iõ dixit ponẽdo caſum, ꝙ
iſtud legatum fuit factũ à quodã extraneo de re illius extranei,
& ſi dicas quõ potuit ille grauari. Dicit Io. debere intelligi, ꝙ
illi fuit factũ legatũ,puta de cẽtum, & ſic potuit grauari in ſuo
fundo vſque in centũ.vt l.Imperator.§.j.ĩ. ti. & ſi queratur,q̃ eſt
rõ,ꝙ ego habeo xj.& tu.vnam.Rñdetur qa & ſimiliter de onere
legati.ſ.centum ego ſolui xj.partes,& tu vnam pro parte hr̃dita
7 tis,ergo ſimiles partes debemus hẽre in cõmodo.¶†Et hec no.
nã dicit Bal.per hoc fuiſſe determinatũ, cũ hoĩes cuiuſdam vil-
le emiſſent quoddam ſolum pro edificãdo ibi domos, ꝙ ille
qui plus ɔtulit de pretio, plus debebit hẽre de ſolo pro rata, vt
ædificare poſſit.Iſta lex,licèt vera ſit, ɔtinet in ſe diuiſionem.Iõ
alii ponunt ꝙ eiſdẽ hr̃dib. fuit legata res hereditaria,nec tñ ob-
ſtat cõtrariũ.Nã qñ vnus tm̃ eſt inſtitutus heres,nõ põt ſibiipſi
ab eodẽ legari,& ſi habet ɔiunctũ totum illi accreſcit,vt in p̃ce
denti.ver.Sed qñ ſunt plures inſtituti,bñ põt illis legari à cohe-
rede, licèt non à ſe,vt ſ. eo.l.qui filiab.§. fi. cum l. ſeq. & l. lega-
tum.§.heredi.ĩ.eo. Si ergo ſunt inſtituti ex diſparibus portioni-
bus,vt hic erat,valet legatum,quia non cenſetur factum à ſeip-
ſo ſibiipſi, ſed ab vno herede alteri de portione ipſius,& ſic in-
ſtitutus in xj.vncias cẽſetur rogatus de dando xj.vncias,quas ha-
bebat in fundo ſuo, cohæredi, & econuerſo coheres vnam vn-
ciam quã habebat alteri coheredi, & ſic inſtitutus in uncia ha-
bebit de fundo legato xj.& inſtitutus in xj.habebit vnam. Sed ſi
eſſent pariter inſtituti,legatum eſſet inutile, quia tm̃ teneretur
quis dare,quãtum reciperet.Iſta poſitio eſſet valde ſingularis,ſi
eſſet vera, & ſic hoc dictum ſm̃ deberet intelligi, qñ oẽs adiue-
rũt hereditatem.Sed vno repudiãte, ẽt ſi ſint equaliter inſtituti
valebit in eius perſona, vt poſſit petere partem quã habiturus
erat iure hæreditario.gl.eſt ord.ĩ.tit.j.l.fi.§. quatuor.in j.gl. Sed
qñ ſunt inſtituti inæqualiter ẽt ſi oẽs adeũt.valet ſm̃ iſtam lect.
quam vr̃ ſequi Bar.& quotidie põt contingere de facto.Sed tex.
eam non patitur,qa dicit [vnciarum hæredem xj.partes in fun-
do habiturũ cohæredem vnciam.] & deberet dicere totũ econ-
uerſo,ſi iſta lect.eſſet vera.Ideo intellige tex.ꝓut iacet, & quòd
fuit legata res iure hæreditario,& fateor ɔ̃rium, quòd legatum
non valet,& quòd inſtitutus in vncia habebit vnciam,non iure
legati,ſed iure hæreditario,& alter xj. ſil̃r, & quòd non vr̃ alter
grauatus de dãdo alteri ſuã partẽ, immo cuilibet à ſeipſo cẽſet̃
legata ſua pars,& ſic inutiliter, vt in §.præcedẽti, & hoc eſſe ve-
rũ,patet dum dicit.[Inde dr̃.]Et ſic infert ex eo quod à prin. di-
xerat à ſemetipſo ei legatum inutiliter vr̃.Et iſtum intelĩm ha-
buit Pet.de Bellaper.vt habeo in quibuſdam apoſtillis, & Bar.
de eo nõ facit mentionem,nec Bal.& eſt veriſſimus intell̃s. Sic
ergo aut vnus tm̃ eſt inſtitutus,aut plures, & hoc ſecũdo caſu,
aut legatur vni,vel quibuſdam ab aliis,vel ſimpliciter,& ſic pre
ſumitur ab aliis,& valet legatum pro portione cohæredum, vt
l.qui filiabus.§.fi.ſ.eo.ti. aut legatur omnibus ab oĩbus,& tunc
non valet ſiue ſint æqual̃r inſtituti,ſiue inæqualiter, vt hic,quia
non vr̃ ab vno,alteri legatum,ſed à ſeipſo: aut ab vno ipſorum
legatur omnibus,& tunc habemus gl.in l.ſi ab omnib. §. à Ti-
tio.ĩ.eo.in gl.j.q̃ vr̃ velle,quòd ſi legatum conſiſtat in quantita-
te,etiam ille hæres à quo fit legatũ comprehendatur in nume-
ro aliorũ,quibus fit,& poſſit retinere partem ſuam.Aut legatur
res hærediaria,& tũc non poſſit partẽ ſuam retinere, vt in iſto
§.ſi duobus,quẽ gl.ſic intelligit.Tene menti,quia iſta ſunt quo
tidiana, & faciliter veniunt de facto, & nũc habeo in terminis.
8 ¶†Quæro circa q.Dy.de quib.ſ. quia mã eſt ſingularis & quoti
diana,quid ſi filius excludatur à legitima,non facto teſtatoris,
per exhæredationẽ, ſed diſpoſitione iuris communis, vel ſtatu-
ti,vt quia deportatus,vel frater minor,qui non ſuccedit,vel filia
quæ ex forma ſtatuti excluditur extante maſculo à ſucceſſione
b inteſtati?Rñdeo,quòd hr̃ pro mortuo,& non computatur,[b] in
numero, & ſic nec minuit legitimam aliorum in prima q. qñ
erãt quatuor,vel pauciores,nec auget in ſecunda, quãdo erant
9 quinq; ſm̃ oẽs per l.j.§.fi.ĩ. de ɔ̃tab. ¶†Item quæro, quid ſi ex-
excluditur facto ſuo,puta repudiatione? Rñdeo,aut viuente pa
tre cum iur̃o, vt faciunt filiæ qñ maritantur in locis in quibus
non extat ſtatutum,ꝙ extante maſculo fœmina non ſuccedat,
nam pater põt eam facere renunciare ſucceſſioni cum iur̃o, ne
veniat ad partem cum fratribus maſculis,& valet hodie, vt in c.
2.de pac.lib.6.& tunc idem quod ſ.vt habeatur pro mortua,&
non computetur in numero,quia tempore mortis quo incipit
deberi legitima, cũ viuente patre non debeatur cũ effectu. vt l.
j.§.ſi quis impuberi.ad Carb.& no.in auth.ſi qua mulier. C. de
ſacroſ.eccl.in vltima gl.reperit ſe excluſam, & ſic nõ incipit ſibi
deberi,ſicut ſi eſſet mortua.Aut hæc facit poſt mortem patris,
quando fratres ipſam maritant,& tũc computatur in numero,
quia tp̱e mortis erat capax & habilis,& ſic incepit habere prin-
cipium in eius perſona.Et hoc caſu,aut renũtiat ipſis fratribus,
& ſua portio applicatur eis,quia vr̃ eis donare, vñ ſi erant qua-
tuor maſculi,& vna fœmina, habebunt maſculi ſemiſſem par-
tim ex perſona ipſorũ,partim ex donatione ſororis.Aut renun-
ciauit hæredi vl̃i, ſi fortè alius fuit inſtitutus q̃ filij vl̃r, & filiis
fuit relicta legitima. & tunc portio ſua remanet apud hæredẽ,
quia ſibi videtur donata.arg.ad vtrunque dictum C. de pac.l.ſi
actionem.vbi probatur,ꝙ renunciatio prodeſt illi,cuius ɔtem-
platione facta eſt,& illius contemplatione vr̃ facta cui fit, vt ibi
10 no.ſm̃ vnam lect.& ibi vide Bal. ¶†Vltimò quæro, quid ſi ex-
cludatur ſolum interuentu alterius non facto ſuo, vel teſtato-
ris? Pone exemplum in eo qui habebat matrẽ & duos fratres
vtrinque coniunctos. inſtituit extraneũ non turpem perſonã,
& fratres præteriit: & ſic non debetur eis legitima. matri verò
aliquid reliquit iure inſtõnis pro ſua legitima, petit mater ſibi
ſuppleri,& vult habere tertiam partem totius hæreditatis:quia
ſi fratres non eſſent in rerum natura, illa ſibi deberetur, quia
ab inteſtato ſuccederet in tota hæreditate, & legitima eſt tertia
pars

ADDITIONES.

a ¶Iſtam q.vide per eundem conſ.254. & per Ang.conſ.100.d.Bald.conſil.
208.& an in legitima locum habeat ius accreſcen,per eundem conſi.99.
& inquãtum d.Iaſ.hic in iſtis quæſtio.dicit,quòd decedens cum filio fra-
tre minore dicitur decedere abſque filiis, an hoc ſit ſimpliciter verum.
vide Anch. conſ.397.

b ¶Et non computatur in numero.Adde eum Pau.de Caſt.in l.fi.col.2.ſu
prà de acquir.hære.& in conſ. 233. incip. Quoniam fundamentum. in
antiquis.Ang.in conſil.103.incip.ſtatuto cauetur,& in conſil.173.incip.
ſtatuto ciuitatis Cortoni. & per dom. Anchar.in conſil. quod incipit in
augmento & diminutione legitimæ, Cur. Adde tu circa hoc, quæ ponit
do.Bartho.Socin.in ſuo conſ.288.colum.11.in fi.& ſequen. vbi prædicta
alleg.& alia & ibi dicit quòd ita ſæpius vidit conſultum, conſuluit, & ſe-
mel iudicauit.

pars eius in quo ſuccederetur ab inteſtato. Iſti aũt fratres ſunt excluſi pp inſtitutionẽ extranei.& ſic habentur ꝓ mortuis. Sed hæres dicit illi non deberi niſi tertiam tertiæ, quia ſi ipſe non eſſet inſtitutus, non ſuccederet mater ab inteſtato, niſi in tertia parte. & fratres in aliis duabus tertiis, nec debet eſſe melioris condõnis ꝙ fratres ſint excluſi, imò portio fratrũ debet remanere penes ipſum hæredẽ inſtitutũ, ſicut ſi fuiſſent expreſsè exhæredati, ſicut dictum eſt ſ. de filio exhæredato, quærit quid iuris? Iac.Bu. diſputauit hãc q. & determinauit pro prima parte, ꝙ habeat tertiam totius hæreditatis, quia fratres qui nõ admittuntur ad partem legitimæ non faciunt partẽ. idẽ tenet Cy.& Oldr.Bar. contra in l patet filium. de inoffi.teſt. quia mater iure ſuo non põt petere niſi tertiã tertiæ. & ſi qd plus petere põt, neceſſe habet dicere, ꝙ petat ꝑ ius accreſ. ſed iſtud ius non hẽt locũ in legitima ſm Bart. quia non eſt vl̃is ſucceſſio. vt ſ. dixi. Bar.ibi etiam in auth.nouiſſima.in fi.tenet opi. Iac.Bu. dicens, ꝙ imo non venit per ius accreſ. ſed per amotionem obſtaculi, quia vñr non eſſe in rerum natura. Præterea etiã per ius accreſcẽ.poſſet venire, quià locum habet in legitima.vt ſ.dixi.& allegat in Auth.vt cum de ap.cog.§.cæterum. Hic verò Bal.dicit ſe dubitare, quia ſequeretẽ magnũ inconueniens. Pone.n.ꝙ habebat iſte defunctus ſex fratres, certè mater ab inteſtato fuiſſet habitura ſolũ ſeptimam partẽ totius,& nunc habebit tertiã ſm illam opi. & ſic imputabitur defuncto cur inteſtatus non deceſſit, quod eſſe non debet. vt l.poſthumus. de inoffi.teſta Ego habui non eſt diu de facto,& ſecutus fui ſnĩam plurium, cum oẽs concordent excepto Bar. licèt non ſint ſine dubitatione,& poſſet dici, ꝙ iſta preteritio fratrum loco exhæredationis hr̃, quia exhæredatio dr̃ tribus modis, vt no. Bar.in l. filio præterito. de iniu.teſt.ſed portio expreſsè exheredati remanet apud hæredẽ vt ſupra dixi, quia eius fauore cenſetur exhæredatus. per not.in auth.hoc amplius. ergo idem in tacitã exhæredatione, & fortè iſta pars eſſet ſecurior,& ſic non dico, ꝙ non hẽat locum ius accreſcen. ſicut dicit Bartol. ſed alia eſt ratio. ſcilicet voluntas defuncti. Tene menti.

1 *In legato alternatiuo pertinet electio ad legatarium, quando verba executiua fuerunt in eius perſonam directa.*
2 *In quantitatibus ſi alternatiua ponitur inter plus & minus, illud quod eſt minus, eſt ſolum in obligatione.*
3 *Coniuncta poſita inter totũ & partem integralem ſtat impropriè, & ponitur tunc pro diſiuncta.*

1 **§.Si ita Titio.** †In legato alternatiuo ꝑtinet electio ad legatariũ, qñ verba executiua fuerunt in eius perſonam directa, ad hoc allegatur. Et verbum executiuum eſt illud vebum. ſ. habeto. Idem ſi fuiſſet ſimpl̃r relictum.vt not.in l. Lucio.j.tit.j.in gl.licèt in ꝯctib.ſecus, quia pertinet ad debitorem.vt in l.plerunq;.in fi. de iur.do. Sed ſi verba executiua ſunt directa ad creditorẽ, etiam in ꝯtractib. pertinet electio ad eum.vt eſt tex.quem no.ſ.de contrah.emp. l. ſi ita diſtrahatur. Solum ergo eſt dr̃ia inter contractũ, & vltimam voluntatem, qñ eſt ſimpliciter factũ, nec ad aliquẽ eorũ ſunt verba executiua directa. ¶In tex. ibi, [duo eſſe legata.] ſ. propter duas res in legato expreſſas.tñ vnũ dr̃ legatum pp vnicam præſtationem quæ venit fienda, vt in l.ex toto. §. fi. ſ. eo. & ibi no. in gl.¶In tex.ibi [vſumfruc.vendicare.] ſubaudi, vel fundum. Et ſi eligat vſumfr.ipſum ſolum formalẽ habebit. Si verò fun-
2 dum, habebit proprietatem & vſumfruc. caſualem.†Sed opp. ꝙ non debeatur mihi vſusfr. quia qñ alternatiua ponitur inter plus vel minus, ſolum illud quod eſt minus eſt in obligatione. vt in l.inter ſtipulantem.§.ſi ſtipulaſti.& l.ſi ſtipulatus fuero decem aũt quinque.de verb.ob. Sol.& tene menti, illud hẽt locũ in quantitatibus in quibus non cadit affectio, vt in l. nummis, ſ. de in litem iurã. vnde ſp debitor ſi ad ipſum pertinet electio, veriſimiliter eligit minorem ſummã, & ſi ad creditorem, ſemper maiorem, & ſic primo caſu minor tm̃ erit in obligatione, ſecundo caſu maior tm̃. Hic verò qñ ponitur inter totũ & partem integralem, quia fundus cõſtat ex proprietate & vſufructu, & tunc ſtat propriè & vtrunque eſt in obligatione, & poteſt eligere quod vult, caſus eſt hic, quia cadit affectio, & poteſt eſſe, ꝙ magis intereſt ſua habere ſolũ vſumfr. q̃ proprietatem pp onera fortè publica. Et idẽ ſi caderet, vel poneret inter duas ſpecies, quarum vna eſſet melior altera, nam & tunc ſtat propriè
3 & vtraq; eſt in obligatione propter eandẽ rõnẽ. ¶†Sed ad hoc opponitur, ꝙ ſtat impropriè, vt j. de vſuf. leg. l. ſi Titio fundus. Sol.cõiuncta poſita inter totum & partẽ integralem, benè ſtat impropriè, vt ibi.& ponitur pro diſiuncta, vt ſi lego fundum,& vſumfruc.eius, videor enim legare vel fundum, vel vſumfruct. non vtrunque, vt ibi eſt text. not. Sed ipſa diſiuncta benè ſtat, propriè, vt hic, Tene menti.

1 *Paria ſunt à principio legare partem, vel legare totum, & incontinenti reſtringere ad partem.*
2 *Paria ſunt limitatè diſponere, vel diſpoſitum limitare.*
Pars fundi etiam indiuiſi vel pro indiuiſo poteſt appellari fundus.

1 **§. Sed & ſi quis.** †Paria ſunt à principio legare partem, vel legare totum, & inconti-
2 nenti reſtringere ad partem. h.d. ¶†Et ſic ſunt paria limitatè diſponere, vel diſpoſitum limitare, ad hoc bonus tex.j.ad Treb.l. Lucius.§.qui habebat. Et no.finem ꝙ pars fundi etiam indiuiſi, vel pro indiuiſo poteſt appellari fundus. quando enim eſt diuiſus clarũ eſſet, quia de vno effecti ſunt duo. Sed iſte tex.plus probat, ꝙ etiam ſi nõ eſt diuiſus, quod no. Verba ergo illa lego Titio fundum, verificantur, licèt propter ſequentia verba, ita vt pro parte habeat, non videatur legaſſe niſi partem, ſed quota erit iſta pars? dic dimidia, vt in glo. Non ſunt alia.

LEX XXXV.

1 **SI alienum.** †Legatum factum de re aliena extinguitur, ſi deſinit poſſe præſtari. h.d. Nec ob.l.non dubium.§.fi.j.de leg.3.quia ibi nõ deſinebat poſſe præſtari, licèt dñs nollet eã vendere, poterat enim mutare voluntatẽ,& ſic potuiſſet præſtari. Sed hic deſinebat poſſe poſtquã ſeruus alienus legatus, fuit per dominum manumiſſus. ¶Item adhuc oppo. ꝙ debeatur æſtimatio, vt d.l.non dubium.§.fi. Solu. iſtud quando non deſinebat poſſe præſtari, aliàs extinguitur, etiam quo ad æſtimationem. vt j.l.proxi.in fi. Non ſunt alia.

1 *Exceptio obſcura nihil operatur.*
2 *Si reus proponit aliquas exceptiones, & poſtea proteſtetur, ꝙ aliæ exceptiones quæ ſibi competunt ſaluæ maneant, an per hoc videantur poſitæ, & an dicantur propoſitæ intra terminum datum, & quid operetur talis proteſtatio. & nu.3.*
3 *Paria ſunt non ponere, vel ponere, ſed non clarè.*
4 *Appellatione ſimplicium continentur mixta.*
5 *Si papa caſſauit omnes religiones fratrum Minorum, & Prædicatorum, an videatur caſſata illa quæ partim viuebat de eleemoſynis, & partim de reditibus.*

LEX XXXVI.

1 **TItiæ textores.** ¶†In legato generali veniũt oẽs ſpecies quę poſſunt ſub illo genere includi, niſi reperiãtur clarè exceptuatæ taliter ꝙ poſſit intelligi, quæ ſint exceptuatæ. h.d. in effectu, & primo, loquitur qñ fuerunt exceptuatæ obſcurè vſque ibi, [hoc enim. Secundo, qñ nullo modo vſq; ibi, [quod ſi hoc mõ.] Tertio qñ clarè. Et quia tex. eſt obſcurus in rõne, quã ponit,& multi dicunt eam nõ intelligere, & iſtum tex. eſſe difficiliorem quàm ſit in Infortiato. pone caſum melius q̃ gl. quæ errauit in poſitione caſus, ꝙ teſtator habebat ſeruos triplicis generis, quoſdam textores tantum, non vernas, quoſdam vernas tm̃,& non textores, quoſdam qui erant textores,& vernæ, legauit Titiæ omnes textores, præter illos, quos alteri legauerat. Itẽ Plociæ omnes vernas, pręter illos quos alteri legauerat, certum eſt, quòd illi qui ſunt textores tantum veniũt duntaxat in legato facto Titiæ, & illi qui ſunt vernæ tantum veniunt in legato duntaxat Plociæ. Sed dubiũ eſt de illis qui ſunt textores & vernæ, an veniunt in legato vtriuſque, an de vtroq; legato cenſeantur exceptuati. Iuriſconſultus determinat pro prima parte, ꝙ veniunt in legato vtriuſque, & ſic erunt communes, quia illa exceptuatio eſt ita obſcura ꝙ non põt intelligi, & probat hoc ponendo maiorem propõnem tm̃, & omittendo minorem, & concluſionem. dicit.n. ꝙ ſi volumus ipſos dicere exceptuatos de legato facto Titiæ, oportet dicere ꝙ ſint legati Plociæ, quia non põt intelligi, qui ſint exceptuati de legato Titiæ, niſi intelligatur qui ſint legati Plocię, cùm non fuerint exceptuati niſi illi, qui alteri ſunt legati, & hęc eſt maior propoſitio. Supple minorem hoc mõ, ꝙ ſi volumus dicere, ꝙ ſint legati Plocię, hoc non poſſumus dicere niſi ex eo ꝙ ſunt vernę, licèt etiã ſint textores, cùm Plocię fuerunt vernæ tm̃ legati. Sed ſi hic dicamus ꝙ ſint legati Plocię, qm̃ ſunt vernę, pari ratione oportet dicere quòd ſint ẽt legati Titię ex eo quòd ſunt textores, quia nõ eſt maior rõ quòd ſint legati Plocię pp hoc, quòd ſint vernæ, q̃ quòd ſint legati Titię pp hoc, quòd ſunt textores. Sed ſi hoc dicimus, iã nobiſmetipſis ꝯtriamur, quia primo dicimus, ꝙ ſint exceptuati de legato Titię, & ſic ſunt exceptuati & legati, quę ſunt inter ſe contraria,& idem dicendum eſt ecõtra, quod ſi dicimus exceptuatos de legato facto Plocię, oportet dicere quòd ſint legati Titię,& hoc non poſſumus dicere: niſi ex eo ꝙ ſint textores, & ſi hoc dicimus, pari ratione ſunt legati Plocię: quia ſunt vernę,& ſic ſunt exceptuati & legati. dicta ergo exceptio pro non facta hr̃. Sed ſi non fuiſſet facta, ſed ſimpl̃r legaſſet Titię textores, & Plocię vernas, iſti qui ſunt textores & vernę viderentur vtrique legati: ergo & nunc, ſecus ſi fuiſſent clarè exceptuati, vt Titię textores ꝑter vernas,& Plocię vernas pręter textores. vt in ver. [ꝙ ſi hoc modo.] nam in legato Titię non venirẽt niſi illi q ſunt tm̃ textores.& nõ vernę, & ecõuerſo. Gl. tñ ponit caſum, quòd oẽs iſti ſerui erant textores: tñ quidã vernę, & quidam nõ, quę poſitio ſtare non poteſt. quia tũc legatum factum Titię de textoribus eſſet generale, & factũ Plocię de ver-

de vernis eſſet ſpeciale,& ſpeciale derogat generali,vt l.vxori.§.
fœliciſſimo.de leg.iij.& ſic illi qui erant textores,& vernæ eſſent
ſolius Plociæ, non cões. & hic eſt caſus in l.ſeruis vrbanis. §. fi.
de leg.iij.de qua gl.fi.opp.Ange.etiam hic fortiter errauit.dicit
ergo ꝙ ſi nõ fuiſſent exceptuati, in neutrius legato venirẽt, ſed
quia fuerũt exceptuati obſcurè,veniũt in legato vtriuſque, ſed
ipſe ſomniauit,quia primũ dictũ eſt ꝯ iſtũ text.expreſsè in ver.
[hoc enim iuris eſt.]& ꝯ rõnem,quia ſi in ſecundo caſu veniũt
3 in legato vtriuſque,quia iſtud contingit ex eo,† quia exce.tan-
a quàm obſcura habetur pro non facta. [a] ergo & fortius qñ nul-
lo modo facta fuit.Allegatur enim ſp iſta l. ꝙ exceptio obſcura
nihil operaẽ.Ideo inducitur licèt impertinenter, ꝙ ſi reus pro-
ponit aliquas exceptiones, & propterea proteſteẽ, ꝙ aliæ exce-
ptiones ſi quæ ſibi competunt,ſaluæ maneant,non per hoc vi
dentur poſitæ,quia iſta proteſtatio eſt generalis, & per ꝯñs ob-
ſcura,vt in l.ita fidei.j.de iure fiſ.Et ſic ſi datus eſſet terminus ad
exceptiones opponendas ſm c.paſtoralis.de except.& poſt ter-
minum vellet aliàs ſpecificare,dicas ꝙ fuerunt propoſitæ intra
terminum,& ꝙ poſſunt ſpecificari poſt terminũ per l. qui fun-
dum.de ꝯh.emp.& per l.hæredes palam.§. ſed ſi notam.de teſt.
3 non deberet audiri,quia immò non videntur ꝓpoſitæ.† cũ pa-
ria ſint non ponere;vel non clarè.vt hic,& arg.j. de adi. leg.l.iij.
§.ſi duobus.& de ꝯhen.emp.l.in lege.& l.Rutilia.Dicit tñ Bald.
vnum verbum no. ꝙ illa generalis proteſtatio ſaltem vnum ef
fectum operatur,ꝙ non cenſetur ſe arctaſſe ad probandas exce
ptiones propoſitas,poſtquam apparet ꝙ voluit alias poſſe pro
ponere.Secus ſi illam proteſtationem non feciſſet arg. eius qđ
hẽ in c.licet cãm.de proba. certè etiam tunc non puto ꝙ videa
tur ſe arctaſſe ad probandum, niſi illas quæ requirunẽ, & ſuffi-
ciunt ad victoriam ſuæ cauſę per id quod no.Cy.de proba.l.cũ
4 teſt.& glo.in c.ij.de reſcrip. ¶† Not.etiam hic ꝙ appellatione
b ſimplicium [b] continentur mixta.de hoc plenè in l.ij.de ver.ob.
5 ¶† Et inducit Bal.quia Papa Gregorius caſſauit omnes religio
nes fratrum Minorum & Prædicatorum,vt in c.j.vel ij. de reli.
do.lib.vj.quid ſi erat alia religio,quæ partim viuebat de elemo-
ſynis,partim de reditibus? videtur illa fuiſſe caſſata,vt hic in ꝯ-
rium,quia non ſimpliciter viuebat,ergo &c. arg.j.de l.iij. l.hoc
legatum,& iſtam partem tenet. Ad iſtum tex. poteſt reſponde-
ri, ꝙ loquitur qñ ſpecialiter & expreſsè de vtroq; extremo ſim-
plicium diſpoſuit.ſ.de textoribus,& de vernis.nos loquimur de
vna tantum ſpecie. vnde veniunt illa tantum quæ ſimpliciter
ſunt de illa ſpecie,non de mixta. ¶ Vltimò dico, ꝙ ſi hic fuiſſet
facta exceptuatio ſolummodo de vno legato,& non de altero,
vt lego Titię omnes textores pręter vernas.Item Plocię omnes
vernas.illi qui ſunt textores & vernæ eſſent ſolius Plociæ de cu
ius legato non eſt facta exceptuatio,quia non ſequitur perple-
xitas.de qua ſupra. Tene menti.

ADDITIONES.

a ¶ Pro non facta. Adde ꝙ hoc voluit Ang.conſi.308. incip.Chriſtophorus.
vbi ponit ꝙ ſi excipiens contra teſtes dicat ꝙ non ſunt nec fuerunt oĩ ex
ceptione maiores, ꝙ talis exceptio non releuat,rõne de qua ibi per eũ, de
quo etiam per ipſum conſi. j. Item facit quod voluit Lud. Ro. conſi.220.
vbi dicit ꝙ non ſufficit opponere crimina in genere, niſi ſpecificentur.
Item facit quod voluit Oldr.conſi.244.vbi dicit ꝙ ad proban.ꝙ capitu-
lum eccleſiæ ſubſit epiſcopo, non ſufficit probare ꝙ epiſcopus facit ſtatu-
ta, & ꝙ capitulũ illa acceptauit, ſed debet exprimere quæ fuerunt ſtatuta.
b ¶ Simpliciũ. An in priuilegijs veniat caſus mixtu, vide Lu.Ro.cõ.ſi499

1 *Inter copulatiuam &, & copulatiuam cum,non eſt differentia quantũ ad inducendum coniunctionem verbalem inter copulatos.*
2 *Dictio cum,ſi ponitur inter res legatas, coniungit acceſſoriè,& facit cẽſeri vnum tantum legatum de principali cum acceſſorio. & extincto primo extinguitur ſecundum,& quid ſi ponatur inter res,quarum una non poteſt accedere alteri, & quid in dictione &.*
3 *Dictio cum,ſi ponitur inter perſonas honoratas,facit ſimul vocari ſicut dictio vnâ, ſed dictio &,facit eos vocari ordine ſucceſſiuo.*

1 §.Nihil differt. ¶† Inter copulatiuã &, & [a] copu-
a latiuam cum, non eſt drĩa quantũ
ad inducendum cõiunctionem verbalem inter copulatos. h.d.
& ſic loquitur quando ponitur inter perſonas honoratas in v-
na tantum oratione copulatas. Si autem inter diuerſas oratio-
nes,non induceret coniunctionem verbalem,ſed quandã con-
tinuationem,vt lego Titio fundum , & eundem fundum lego
Seio, iſti enim non ſunt coniuncti verbis , iuxta plenè no.in l.
re coniuncti j.de leg.iij.per Bar.licèt alij voluerunt contrarium
per l.triplici.de verb.ſign. ſed intellige vt dixi. Et operatur con-
iunctio verbalis,vt coniuncti loco vnius habeantur, & ad viri-
lem portionem admittantur.vt l.planè.poſt prin.ſ. eod.vt inter
eos ſit ius accreſcendi. Si autem ponantur iſtæ copulatiuæ in-
ter res legatas, quarum vna poteſt alteri accedere, tunc eſt dif-
ferentia quantum ad modum coniungendi , quia dictio cum,
coniungit acceſſoriè,& facit cenſeri vnum tantum legatum de
principali cum acceſſorio,& extincto primo extinguitur ſecun
dum.vt l.j.& ij.j.de pecu.le.ſed dictio &,coniungit ęquè princi-
paliter,& facit cenſeri eſſe duo legata,& licèt vnum non valeat
poteſt aliud valere,vt in contrarijs hic alle.in gl. Idem in dictio
ne cum,quando ponitur inter res, quarum vna non poteſt ac-
cedere alteri,vt inter perſonas quę capiũtur vt res , vt ſi legatur
ancilla cum liberis eius. nam homo homini non accedit pro-
pter dignitatem. vt l.iuſtiſſimè.de ędi.edic.& in l. peculium.de
vſur.Ideo dicuntur duo legata, & licèt non valeat legatum de
3 ancilla;valet de liberis.vt l.iij.& iiij.de pecu.leg.† Eſt etiam ali-
quando differentia quando ponitur inter perſonas honoratas
.i.quibus relinquitur,quia ſi ſunt tales inter quas cadit ordina-
ta affectio teſtatoris,vt filij & nepotes eius, & frater & nepos ex
eo.nam dictio cum, facit eos ſimul vocari, ſicut dictio ſicut, &
dictio vnà,vt in l.fi.C.de imp.& ali.ſubſt.ſecundum vnum intel
lectum.ſed dictio,&,facit eos vocari ordine ſucceſſiuo , quia ſi
inſtituo filium & nepotem ex eo, videor per prius inſtituere fi-
lium,& in eius defectum nepotem, vel poſt eius mortem. vt ſ.
de lib.& poſth.l.Gallus.§.j. & ibi per glo. & Barto.

ADDITIO.

a ¶ Et,& cum.vide Bal. conſi.336.

1 §.Si alteri Stichum. ¶† Qui teneẽ ad quantita-
tem reſpectu certę ſpeciei,
perempta ſpecie ante morã, & ſine eius culpa liberaẽ a quanti-
te.ad hoc allegaẽ iſte tex.& l.quidam teſtõ.§. ſi tibi ſeruus j.eo.
quod dic vt dixi ſ.eo.l. ſi pluribus. in fi. Sed quare dr̃ hic deberi
quantitas reſpectu certę ſpeciei? Rñdeo, quia debetur tanquã
ex titulo illius ſpeciei,& ſic quantitas incerta certificãda per re-
lationem ad ſpeciẽ, meritò perempta ſpecie perimitur obliga-
tio quantitatis,quia nõ põt certificari, vt probatur in d.§. ſi tibi
ſeruus.ſecus ſi debereẽ quãtitas certa, licèt loco vel reſpectu ſpe
ciei,quia ceſſaret dicta rõ.vt j. de dot.pręl.l.vir vxori.& pone hic
caſum per l.ſi pluribus.ſ.eod.circa fi.in verſi.niſi. Non ſunt alia.

1 *In legato generis ſpecies mediocris eſt eligenda.*
2 *Genus generaliſſimum ſecundum dialecticos eſt illud quod ſupra ſe nõ habet aliud prædicabile,vt ſubſtãtia,vel res,ſubalternũ verò quod habet aliud prædicabile ſupra ſe,& infra ſe cõtinet plures ſpecies diuerſas, vt animal,& in iſtis duobus non valet legatum factum in genere.*
3 *Quid in genere inferiori , quod dialectici appellant ſpeciem,vt ſi legatur homo vel fundus,ſeu domus in genere.*
4 *Quando legatum factum in genere valet, quis habeat eligere.*
5 *Quæ ſpecies ſit tunc eligenda.*
6 *Si eligitur ſpecies mediocris , non tenetur hæres eam tradere ſanam,nec de ſanitate rei promittere.*

LEX XXXVIII.

1 LEgato generaliter. ¶ † In legato ge-
neris ſpecies me
diocris eſt eligenda h.d.Similiter in cõtractibus,vt
verba contrahentiũ nõ ſint amarè,& tamen aliqua
extremitate intelligenda,ſed mediocriter.vt ſ.de ædil.edic.l. ſi
quid venditor. quæ eſt bona lex ad hoc , ecce caſum. ¶ In text,
ibi, (nec optimas.) hoc referas ad caſum quo electio pertinet
ad legatarium,quia erant ſerui in patrimonio, vt nõ poſſit eli
gere meliorem inuito hęrede,vt actorem,ſeu caſtaldum,qui
fortè omnia negotia domini gerebat, & fortè etiam ualebat
pluſquam omnes alij. Quod autẽ ſequitur (vel peſſimus &c.)
referas ad caſum in quo electio pertinebat ad hæredẽ,quia nõ
reliquerat ſeruos in patrimonio. Poteſt tamen in primo caſu
legatarius eligere deteriorem, ſed non tenetur. Et hæres in ſe-
cundo eligere meliorẽ in ſui præiudicium, licèt non teneatur.
quod.n.hic dr̃ fauore alterius patris introductum eſt,nõ in fa-
uorem eligẽtis,licet Ang.aliter loquaẽ, ſed nõ bene. ¶ In glo.
magna in prin.ibi, (in cæteris nempe.) Sed quare in animalib.
reperiunẽ ſpecies quas magis expedit nõ hr̃e q̃ habere, non ſic
in rebus inanimatis? vt vult iſta glo. Rñde, qui animalia come
dunt,& bibũt.& ſic põt afferre damnũ & expẽſas ſine vtilitate
nõ ſic in reb.inanimatis.Potes autẽ aliter ſoluere cõtraria glo.
ꝙ loquãtur qñ nõ reperitur ſpecies mediocris, vt tunc minor ,
vel deterior duntaxat ſit in obligatione, vt ſi habebat duos tñ
ſeruos in patrimonio,quorum vnus erat melior altero.Idem
in fundis vel domibus,& ſic non ſit fienda differentia quam fa
cit gl.& pro hoc facit l.quam glo.allegat.C.de do. l. ſi quis ar-
gẽtum.§.2.quæ loquitur nõ in animalibus , ſed in aliis ſpecie-
bus, & tñ dicit mediocrẽ eſſe eligẽdam,quod eſt ꝯ id quod di-
cit glo. ¶ In eadem glo.ibi. [Reſpõdeo aut eſt genus generaliſ-
ſimum &c.]glo.iſta altius exordiendo materiam, miſcet duos
articulos,qui nõ clare expediuntur per tex. ¶ Primus eſt, an va
leat legatum factum in genere. Secũdus, ad quẽ pertineat ele-
ctio eo caſu quo valeat. Tertius expeditur in tex. quę ſpecies ſit
2 eligẽda.† Et no. ꝙ in primo,& ſecũdo caſu, dum loquitur in ge
nere generaliſſimo,& de genere ſubalterno loquitur ſecundũ
modum dialecticorum, qui dicũt genus generaliſſimum eſſe
quod ſ.ſe nõ habet aliud prędicabile,vt ſubſtantia , vel res.ſ.ſi
cer.pet.l.j.in fi.Subalternum vero quod habet aliud prędicabi
le.ſ.ſe.& j.ſe continet plures diuerſas ſpecies , vt animal, quod
prædicatur de plurib.differentibus ſpecie,& in iſtis duob. non
3 valet legatum factum in genere.† In tertio autem caſu cum lo
quitur in genere inferiori,loquitur ſm modũ loquẽdi Legiſta-
rum,qui appellant genus illud quod dialectici appellãt ſpẽm
quia prędicatur de plurib. differẽtib. numero, vt homo in ge

nere, vel bos, & ſi. vt in hoc tex. probat̃. quia appellat̃ legatũ generale factũ de hoĩe, ſeu ſeruo, licèt ẽt aliqñ Legiſtæ ſumãt genus ſicut dialectici, vt patet in l.ij.§. creditum. ſi cert. pet. In hoc ergo tertio caſu gl. ſubdiſtinguit tres caſus, in primo articulo cũ quæritur an valeat. & in primo bene dicit, ꝙ qñ continet ſub ſe indiuidua quæ habent certos & determinatos fines a natura, valet indiſtinctè legatum, ſiue relinquat talia indiuidua in patrimonio ſiue non, vt cum legat hominem, vel equum in genere. In ſecundo autem, cum legat fundum qui non habet certos fines natura, ſed conſtituitur ſola deſtinatione patrisfa. tenet indiſtinctè gl. ꝙ non valeat, ſiue habeat in patrimonio, ſiue non. per l. cum poſt. §. gener. de iu. dot. & quia eſſet deriſorium, quia hæres dando palmum terræ liberaretur. In tertio, vt cum legat̃ domus, quæ non ſola deſtinatione patriſf. conſtituitur, ſed interpoſito pariete gl. dicit eſſe diſtinguendum, an habeat in patrimonio. vel non. vt ĩ. eo. l. ſi domus. in prin. Pet. de Bellaper. repræhendit hanc dr̃iam inter fundum & domum, immo dicit vtrobique diſtinguendum, an reliquerit domos, vel fundos in patrimonio & tunc valet, & vr̃ relinquere vnum de illis, an nõ, & tunc ſecus. Nec obſtat ratio gl. quia hæres non põt in præiudicium legatarij de vno fundo facere plures, & vnum ita paruũ qui non ſit alicuius vtilitatis, licèt teſtator potuerit, vnde ſi non fecit teſtator, hr̃s habebit tradere de illis qui ſunt, quales ſunt. Et hoc modo intelligit § gener. prẹterea gl. ſentit, ꝙ paterfa. de vno fundo poſſit plures facere ſola deſtinatione animi ſui abſque interuentu alicuius facti ſui,, quod non eſt verum, immo requiritur diuiſio per regiones, vt no. ſ. eo. l. quod in rerum. §. ſi quis poſt. in fi. per gl. & ſ. cõia prædi. l. ſi quis duas. §. ſi quis partem. quod dic vt ibi dixi. Solum eſt differentia, quia non dicetur domus niſi poſſet habitari, ſed fundus poſſet dici de quantumcũque modico ſpatio terræ, de iſto articulo latius per Bar. in l. ita ſtipulatus. in prin. de verb. oblig. ¶ Circa ſecundum articulum quis habeat eligere diſtingue, an conſiſtat legatum in genere generaliſſimo, loquendo ſecundùm morem legiſtarũ, quod eſt quando legatur incertum de incertis, & tene tunc diſtinctionem glo. Aut reliquit in patrimonio, & pertinet ad legatarium, quia vr̃ legata optio de ſeruis alienis. Si autem in genere ſubalterno, quod eſt qñ incertum de certis, vt vnũ de ſeruis meis, tunc diſtinguitur an de alio certo non ſenſit, & pertinet ad legatarium, ſicut qñ generaliter legaſſet, & in patrimonio reliquiſſet, quia videretur de illis ſenſiſſe & legaſſe. aut ſenſit de certo, & pertinet ad hæredem. vt ĩ. prox. §. & l. ſi quis a filio. §. ſi plures. ſ. eo. & eſt potius declaratio quàm electio, vt ibi dixi.
5 ¶† In tertio articulo quæ ſpecies ſit eligenda, diſtingue, an reperiatur mediocris, & illa eſt eligenda, vt hic, an non, & tunc quod minimum eſt cenſetur legatum, vt in ll. allegatis. in prin. gl & hic in ſpeciebus. In quantitatibus verò & ſummis ſemper requiritur quod eſt minimum, vt infra tit. j. l. minimis. ſecundum Dyn. ¶ † Vltimò ſcias, quòd ſi eligitur mediocris, non tenetur hæres eam tradere ſanam, nec de ſanitate repromittere. vt ĩ. eo. l. ſi a ſubſtituto. §. hæres. & iſtam glo. tanquam no. & magiſtram in hoc titulo ſigna, & not. ſecundùm Barto. & ſimilem habes Inſtit. de lega. §. generaliter.

1 §. Si de certo. † Pone hic caſum per l. apud Iul. §. ſcio. ĩ. eo. quando habebat plures fundos eiuſdem nominis, & legauit vnum exprimendo nomen, & ſic apparet quòd ſenſit de certo. vnde declaratio pertinet ad hẹredem. vt l. ſi quis a filio. §. plures. ſ. eo. Sed contra de illo §. ſcio. vbi dicitur ꝙ minor eſt in obligatione, vel legato. ergo non cadit electio. Sol. ibi habebat duos tantum, & veriſimile eſt, ꝙ hæres eliget deteriorem. Hoc autem poteſt intelligi quando habebat plures. & ſic eſt reperire mediocrem, & ille tex. multum facit pro opi. Pet. quam dixit in §. ſi quis plures. ꝙ quando tractatur de declaratione, poteſt declarari de deteriori. tamen ibi videtur declaratio poſtquam nõ cadit mediocris. Non ſunt alia.

1 *Legatarius non poteſt vnum legatum pro parte acceptare, & pro parte repudiare, ſed ſi non acceptauit, & deceſſerit pluribus hæredibus relictis, poteſt vnus acceptare, & alter repudiare partem ſuam.*
2 *Si vnus ex pluribus hæredibus legatarij repudiat partem ſuam legati, ꝙ illa portio repudiata non accreſcat alijs hæredibus.*

LEX XXXVIII.

1 LEgatarius. ¶† Legatarius nõ poteſt vnum legatum, pro parte acceptare, & pro parte repudiare, ſed ſi non acceptauit, & deceſſerit pluribus hæredib. relictis, poteſt vnus acceptare & alter repudiare partẽ ſuam. h. d. Ratio primi dicti eſt, quia in lucris non admittitur incõſtantia, vel variatio ſm Pet. Ratio ſecundi, quia in perſonis hæredum diuiſa eſt obligatio per l. xij. tabu. vt in l. j. C. ſi cer. pet. ¶ In tex. ibi, [vt alter eorum partem ſuam acquirat.] ſubaudi totam, vel totam repudiet, nõ autem poſſet partem ſuæ partis acceptare, & partem repudiare, ſicut nec defunctus, cuius perſonam in iſta parte repræſentat.
2 † Sed an portio vnius hæredis repudiata accreſcat alijs hæredibus legatarij? Bart. in l. re coniuncti. in penult. col. tenet ꝙ non qm̃ hæredes vnius legatarii nõ dicuntur in re legata coniuncti re vel verbis a teſtatore qui legatum fecit, licèt ſint coniuncti a l. in ſucceſſione, quæ coniunctio non cauſat ius accreſ. in legato. vt l & Proculo. de leg. ij. ¶ In gl. ij. ibi, [de cond. & demon. l. ſi cui fundus.] dic clarius, & melius quàm gl. ꝙ ibi loquitur in eo quod erat in conditione, & illud non põt diuidi per hæredem, ſicut nec per defunctum, vt ſi lego tibi fundum ſi dederis x. hæredi. ſi deceſſeris antequàm des, & vnus de hæredibus tuis vult dare quinque, & habere partem fundi, non poteſt, ſed debet integra x. dare, & tamen non habebit niſi partem fundi, quia cõditio debet impleri formaliter, nec poteſt ſcindi quando eſt appoſita in perſonam vnius, licèt perueniatur ad plures perſonas, vt ibi habetur in fi. hic loquitur in eo quod erat in diſpoſitione & obligatione, in quo fit diuiſio per l. xij. tab. inter hæredes, nõ ſic fit de eo quod eſt in conditione. ¶ In ea. gl. ibi, [de verb. ob. l ij. §. j.] Dic ꝙ quantum ad naturam obligationis ex perſona hæredum illa non mutatur, quia eo modo eſt diuiſibilis, vel indiuiſibilis in perſona hæredum, ſicut erat in perſona defuncti, & ita loquitur contrarium. Sed quando in perſona defuncti erat vnum legatum, licèt ipſe non poſſet diuidere ratione quam ſ. dixi. tñ quia de ſe diuiſibile eſt, hæredes eius benè poſſunt diuidere, cùm inter eos diuidatur obligatio. & ita loquit̃.

1 *Si legatum repudiatur, pro non facto habetur.*
2 *Dominium perfectè acquiſitum ſola voluntate domini, ab eo non abdicatur, licèt ſecus in poſſeſſione.*

1 §. Si legatum. † Si legatum repudiatur, pro non facto habetur. h. d. ¶ Sed opp. ꝙ non poſſit repudiari, quia dñium eſt acquiſitum legatario, vt in l. a
2 Titio. de fur. & l. cauetur. † ꝙ dominium ſola voluntate dñi ab eo non abdicatur, licèt ſecus in poſſeſſione. Sol. ibi in dominio perfectè acquiſito, quod eſt qñ interuenit volũtas dñi in acquirendo. hic in quæſito imperfectè, quia ſine voluntate legatarij. per l. acquiritur. & hæc acquiſitio vr̃ habere in ſe tacitam cõditionem ſi legatarius acceptabit. Iſta tñ conditio nõ obſtat principio acquiſitionis, ſed reſoluit eam ſi non exiſtat. niſi fuiſſet expreſsè appoſita. vt lego tibi ſi volueris. nam antequàm acceptes non acquiritur tibi dñium, & ſi decederes, ad hæredem tuũ nõ tranſmitteres, quia iſta conditio prouenit ex teſtõ, & ex voluntate defuncti, & ſic ſuſpendit. vt ĩ. eod. l. ſi ita legatum. §. illi ſi volet. ſecus in conditione legali. vt l conditiones extrinſecus. de cõdi. & demon. ¶ In tex. ibi, [prædio meo debuerit ſeruitutem.] & ſic videbatur ſeruitus extincta, quia ſui effectus dñs prædij ſeruientis, & coram dño prẹdij dominantis & res mea non poteſt alteri rei meæ ſeruire, vt ſ. communia præd. l. quicquid. Sed certè inſpecta fictione videor nunquàm fuiſſe dominuſ prædij ſeruientis, ex quo repudiaui legatum. & ſic etiam fictione iuris fingitur tunc non extincta & idem in ſeq. caſu. quando ſeruus qui dedit mihi noxam, fuit legatus. & ſic videbatur extincta actio noxalis, ſed fingitur non extincta propter reſolutionem dominij. Et adde quod idem eſt in contractibus. vt ſi alia actio ſit mihi acquiſita prẹter voluntatem meam ex alio cõtractu, vel quaſi alicuius ſi repudio, fingitur mihi non acquiſita. Pone exemplum in l. certi condictio §. ſi nummos. ſi cert. pet. & in l. Pomponius. de neg geſt. & ibi no. per Bar.

1 *Si ſeruus legatus tempore teſti erat in fuga, vel in loco longinquo, tenetur hæres ipſum reducere ad locum vbi agitur ſuo labore & expenſa.*
2 *Hæres quando non teneatur præſtare operam, nec expenſas in reducendo rem legatum exiſtentem in partibus longinquis.*

LEX XXXIX.

1 CVm ſeruus. † Si ſeruus legatus tempore teſtamenti erat in fuga, vel in loco longinquo, tenetur hẹres ipſum reducere ad locum vbi agitur ſuo labore & expenſa. h d. no. cum prin. l. ſeq. & limita l. quod legatum. ſ. de iud. vbi dicitur ꝙ non tenetur dare niſi in loco vbi eſt factum dolo, & culpa ſua, & nõ erat hẹres in dolo vel in culpa. & patet etiam in l. ſeruus lega-
2 tus. primo reſponſo. ĩ. eo. † Iſtud eſt verum, niſi in recuperando impenſa eſſet ita magna ꝙ legatum redderetur inutile ſi fieret expenſis legatarij. vt contingit quãdo eſt in fuga, vel in loco longinquo tempore teſtamẽti. ſupple & teſtator hoc ſciebat nam vt ſit vtile, cenſetur voluiſſe grauare hẹredem de reducendo ex pen. proprijs. vt in hac l. notabili. ita intellige & declara primũ caſum gl. de primo tempore. & altero illorum deficiente, puta ꝙ teſtator ignorabat, vel non erat magna expenſa, non tenetur hẹres nec laborem prẹſtare in reducendo, nec expenſas facere. ſed poteſt dicere legatario, vadas ad talem locum vbi eſt, & faciam cum literis meis quòd tibi tradetur, niſi velit legatarius ipſum reduci ſua impenſa & periculo. nam tunc tenebitur hẹres prẹſtare operam. vt l. prẹtor. in fi. cum l. ſeq. ſ. de eden. De alijs temporibus & caſibus dic vt in gl. magna. & melius diſtinguit hic quàm alibi & facit pro ratione, quàm ſupra dixi. l. ſi res obligata. ſupra eodem. & de leg. iij. l. qui concubinam. §. qui ortos. in ratione ſui. & l. his verbis. §. fin.

LEX

LEX XL.

Apud Iulianum.

1 §. Fructus autem. † Hæres poſt morã teneť de fructibus rei legatæ non ſolum perceptis, ſed etiã qui percipi potuerunt per legatarium, & de omni cã vel vtilitate, & etiã interitu. h.d.
2 In tex. ibi. [ſed quod legatarius percipere potuit.] † No. cũ agit ad rem, poſſunt in libello etiam fructus deduci. Sed an tenebit actor exprimere certam quantitatem, an autem ſufficiat dicere,
a re, peto rem cum [a] fructib. perceptis, & qui percipi potuerunt? vide Cy. C. ſi quis alte. vel ſibi. l. cum propria. & Inn. in c. grauis, de depo. & quid in ſententia, an ſufficiat ipſum cõdemnare ad rem cum fructibus, non ſpecificata quantitate, ſed ſpecificãda tpe executionis? vide Bal. C. ſi ſecundo nup. mu. auth. ꝙ locum
3 ſen in l. mulieri. † In tex. ibi [non quos hæres percepit.] Subaudi tm̃. nam illos quos percepit, tenetur hæres reſtituere, etiam ſi non fuit in mora, ſi res legata erat teſtatoris, & legatum erat purum vel purificatum, tanquam perceptos ex re legatarij, vt in l. Herennius. ſ. de vſu. Sed ſi erat aliena, tunc non veniunt, niſi a a tpe moræ, vt in l. equis. eo. ti. & ibi no. gl. Et ſi legatum erat cõditionale, vel in diem, fructus interim percepti ſunt hæredis, tãquam percepti iudicio teſtatoris, vt ĵ. ad Treb. l. in fideicõmiſſariam. niſi tempus eſſet appoſitum fauore legatarij, vt in l. ſi ita relictum. §. Pegaſus. ĵ. tit. j. & in l. cum qui. aliàs incipit, Labolenus. ĵ. de annu. lega. In text. ibi, [ſed quos legatarius percipere potuit.] ſubaudi, licèt hæres non perceperit: & ſic no. ꝙ titulus hæredis non excuſat hæredem a fructibus percipiendis. ſed ꝯ. C. de rei vend. l. ſi fundus. vbi titulus excuſat a percipiendis. Sol. verum eſt de titulo qui habetur in re ſpecialiter legata, quia in illa legatarius reputatur, vt habetur in l. id tempus. ĵ. de vſuc. ſm
4 Pe. Bal. & Dy. Et adde quod no. in l. pe. ſ. de vſur. † No. etiam, & ad hoc ſemper allegatur iſte tex. ꝙ cum tractamus de fructibus percipiendis, ſeu qui percipi potuerunt, debemus nos referre
b ad alios, qui potuerunt percipi ab actore [b] ſi rem habuiſſet, & quia non habuit, non percepit, non aũt ad illos qui potuiſſent percipi a reo ſi fuiſſet diligens, ſed quia non fuit, non percepit. hoc ẽt probatur in l. ſi nauis. ſ. de rei ven. & no. gl. eo. ti. l. ex diuerſo. Sed in ꝯrium vř tex. C. eo. ti. de rei ven. l. domum. vbi dicitur, ꝙ veniunt illi, qui potuiſſent percipi per eum ſi fuiſſet diligens & non percepit. Bart. ibi dicit ꝙ in nulla parte iuris glo. de hoc perpenderunt & oppoſuerunt: & tñ ꝯrium vř ſubſtantiale. Pet. ibi ſoluit, ſed eius ſolutionem ibi Bar. repræhendit, & dicit ꝙ ſi referimus nos ad illos, qui potuiſſent percipi cõiter per quemcunque, ſicut debemus nos referre, tñ eſt dicere vnum, quantum alterum, ideo non obſtaret. Sed ſi referimus nos ad illos q non cõiter, ſed mediante induſtria percipi potuiſſent, plus ab vno quàm ab altero, tunc veniunt illi quos percipere potuiſſet actor, & ita intelligatur hic, non aũt illi quos percipere potuiſſet reus, quia actor non põt reo imputare cur induſtriam non exercuit, quia ageret de lucro captando ex induſtria aliena, quã alter non teneť exhibere, quãtumcunq; ſit in mora. ſed primo caſu agitur de damno vitando, quia dř recipere damnum ſi perdit lucrũ qđ ipſe certitudinariè erat facturus, iuxta no. in l. 3. §. fi. ſ. de eo. quod cert. loco. & prædicta qñ veniunt rõne moræ. ſi aũt rõnem malæ fidei, tunc eſt diſtinguẽdum inter malam fidẽ veram, & malam fidem fictam, quæ inducitur per cõteſt. quod dic vt no. per gl. & Bar. in l. 2. C. de fru. & lit. exp. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶ Cum fructibus perceptis. Adde ꝙ practica ita ſeruat hoc. vide eun. Pau. de Ca. in conſ. 118. vbi dicit ꝙ iudex poterit condẽnare in fructib. quãtitate non expreſſa, & poſtea illam quantitatem liquidare. Franc. Cur.
b ¶ Ab actore. Adde Ang. conſi. 217. Fran. de Are. conſi. 17.

1 *Res mea teſtatori debita, poteſt mihi legari, & ex euentu apparebit quid ſit in legato, an ipſa res, vel liberatio.*
2 *Si res mea teſtatori debita mihi legatur, quando & ad quid agam.*
3 *Debitor ſi ſpeciem debitam ſibi legatam tradidit creditori leganti, nõ cenſetur creditor legatum reuocaſſe, etiam ſi ab ipſo inuito exegit.*
4 *Quid ſi debebatur quantitas, vel aliud in genere, & quid ſi obligatio erat alternatiua.*

1 a §. Si Titius. † Res mea teſtatori debita, poteſt mihi legari, [a] & ex euẽtu apparebit quid ſit in legato, an ipſa res, vel liberatio. h.d. no. Declara, ꝙ ſi poſt teſtm̃ ſibi tradam, vel ſoluam, erit in legato ipſa res, & poſt eius mortẽ ipſam rem poſſum petere actione ex teſtõ, ſicut ſi non fuiſſet mea tpe teſti, vt in primo caſu huius §. & etiam in ſecundo. Si aũt non tradidit ex cã debiti, tũc in legato erit ſola liberatio, & ipſam duntaxat petere poſſũ, vt in vltimo caſu. Illud aũt qđ mihi debeť occaſione ipſius rei p ꝯctum petere poſſũ ex ipſo ꝯctu ſi nondum habui; aliàs ſecus, & hoc hř hic in ſecundo caſu & ſic habeo rẽ & pretiũ. ſed ꝯ, C. ſi ſeruus extero. l. vnica. Sol. hic ex cãſis diuerſis hoc ꝯtingit, ibi aũt ex vna ꝯtingere põt, ſm Bal.
2 † Et no. ꝙ in primo caſu tradiderã rem, & pretiũ receperã poſt teſtm̃ factum, ideo poſt mortem ſolã rem peto. in ſecundo caſu q incipit. (ſed ſi nondũ.) tradiderã rẽ, & pretiũ non receperã, neutrũ habeo, ideo vtrunq; peto. ſ. rẽ actione ex teſtõ, & pretiũ actione ex vendito. In tertio caſu q incipit. (Idẽ ſubiungit.) rem non tradiderã, ſed pretiũ receperã, vnde neutrũ peto, quia vtrũq; habeo, ſed bñ peto liberationẽ a ꝯctu vẽditionis, qa poſt q̃ receperã pretiũ, poteram conueniri ad tradendũ rem actione ex empto. Sed ab iſta actione cenſeť mihi obligata liberatio, & iõ peto liberationẽ ab ea actione ex teſtõ. In tex. ibi, [nõ ꝯſiſtere.] ſubaudi, & tñ conſiſtit. vt patet ex eo qđ ſequiť, nec obſtat ꝯriũ formatũ in tex. quia procederet in re q̃ eſſet mea irreuocabiliter, qa nulli alteri eſſet debita. Si verò erat debita teſtori, tũc erat mea irreuocabilř, ideo tunc nõ videbať eſſe mea quatenus poterat abeſſe, vt in ſimili dř quatenus abeſt. ſ. eo. l. planè. §. qđ ſi rẽ. ideo hoc reſpectu põt mihi legari, ac ſi nõ eſſet mea. Idem ſi debita alteri, q̃ teſtatori vel p alterũ poterat a me aduocari. Et qđ ſit tunc in legato, dic ĵ. eo. l. nõ quocunq;. §. ſi ex bonis. in tex.
3 & gl. & l. ſi tibi homo. in prin. † In tex. ibi, [rem vendicare potero.] Sed ꝯ, quia immovř legatũ extinctũ ex eo ꝙ teſtatori tradidi, quia videbať mihi legata liberatio. vt in fi. huius §. qñ creditor legat debitori liberationẽ, ſi poſtea ab ipſo exigit debitũ, cẽſetur legatũ reuocaſſe. vt l. non ſolũ. de lib. leg. & ĵ. de leg. iij. l. fideicõmiſſa. §. ſi rem. Sol. & not. quia in hoc iſte §. eſt ſingularis, quia ꝯrium procedit qñ legať liberatio ſpecificè, ſed ſi legatur ſpecies q̃ erat in oblõne, non hẽt locũ iſte §. immo diſtinguiť, vt in hoc §. nõ. quia ſi debitor ſoluit & tradidit creditori legãti, nõ cenſeť legatũ reuocaſſe, ẽt ſi ab ipſo inuito exegit. Sed potius ex ex hoc declarať fuiſſe legata liberatio, q̃ ipſa res. Si aũt non tradat, tũc cenſeť legata liberatio, vt in fi. & iſtũ intellectũ dat Bar.
4 huic ſingulari §. † Aduerte, quia hoc eſt verũ, qñ debebať ſpẽs certa, ſed ſi debebať quãtitas, vel aliud in genere, puta x. ſi legas mihi x. quæ tibi debeo, non cenſeť eſſe in relicto niſi liberatio, non autẽ quantitas. Et ideo ſi poſtea a me inuito exigas, legatũ extinguitur, nec poſſum x. petere ab herede tuo, & ita põt intelligi l. ꝯria. & colligitur ex l. ſi ſic. §. j. ĵ. eo. Idem ſi debebam hominem in genere, ſecus tñ ſi ſpontè ſoluiſſem, vt d. l. fideicõmiſſa, §. ſi rem. & iſto modo limita intellectum Bar. Item primum dictum procedit qñ obligatio erat ſimplex, ſi autem alternatiua, vt ſi debebam Stichum, aut Pamphilum, & legas mihi Stichũ, quid ſit in legato, an res vel liberatio. dic vt ĵ. tit. j. l. ſi Titius. §. fi. & ibi vide. Tene menti prædicta, quia poſſent de facili facere tibi honorem, & pauci ſunt qui perpendant de his.

ADDITIO

a ¶ Legari. Facit quod voluit Abb. conſi. 110. qđ incip. inter in præſenti cã

2 *Creditor, qui rem ſibi debitam legauit debitori, ſi eam exigit, cenſetur tũc in legato eſſe ipſa res.*
3 *Quid ſi legetur actio vel nomen debitoris, vel quantitas, ſeu aliquid in genere. & nu. 1.*
4 *Si quis legat rem alienam ſibi non debitam, quando ipſa res ſit in obligatione, & quando ſola æſtimatio, & qualiter formetur libellus.*
5 *Si quis legat rem alienam ſibi debitam, non cenſetur legaſſe, niſi illud ius quod habet ad eam, ſed quando nullum ius habet, cenſetur efficaciter illam legaſſe, vt hæres teneatur illam redimere.*

1 Idem Iulianus. † Põt quis legare rẽ non ſuã, ſed ſibi debitã actione perſonali, & vř legaſſe actionem quam habet, &
2 hæres cedendo liberatur. h.d. † Sed ſi rẽ exigit a de-
a bitore, an legatũ ſit extinctum? [a] ꝙ vř ſic. vt in l. fideicõmiſſa. §. ſi rẽ. de leg. iij. licèt ſecus ſi ſpontè ſoluit. Bar. tenet indiſtinctè nõ extingui, quia tũc in legato cenſeť eſſe ipſa res ſicut dictũ eſt in §. præce. ſed ſi non fuit exacta, cenſetur eſſe ſolum actio. Et iſtũ intellectum ſingulariter no. quia limitat illũ §. ſi rem. quia habet locum qñ quis legat nomen debitoris ſui, vel aliud, quod
b talis [b] ſibi debet, non ſpecificando rem debitã, vt tũc diſtinguať vt ibi dř. Si aũt ſpecificat rem debitam, tunc ex euentu apparet quid ſit in legato quia ſi nõ ſoluať, teſtatoris duntaxat actio cẽceť legata, & ſufficit hæredi cedere eã. vt hř hic. Sed ſi fuit tradita. vel ſoluta, cenſeť ipſa res eſſe in legato, & illa põt peti ab hæ-
3 de, nec cenſeť legatũ, licèt ab initio fuerit exactũ. † Tu aũt limita hic vt dixi in §. præce. qñ erat debita certa ſpecies, ſecus ſi quãtitas, vel aliquid in genere, quia tunc non refert, ſpecificetur, vel non, ſed ſemper in legato eſt ipſa actio, & ideo ſi actio extinguatur p exactionẽ factam a teſtõre, extinguitur legatũ, ſecus ſi nõ a ſponte ſoluente. quod perpetuò tene mẽti, & vide hic quod no Bald. in l. ex legato nominis. C. de leg. circa intellectũ huius §. In tex. ibi, [actionem ex empto præſtare.] ſed quis ſoluet pretium, an ego legatarius, vel hæres? Rñdeo, hęres, ne aliàs legatũ ſit inutile, vt dixi ſ. eo. in l. cũ ſeruus. per iura ibi allegata. & hoc tenet Iac. de Are. & Bart. ſed an transeat vtilis ſine actione vř ꝙ ſic in d. l. ex legato noĩs. Bal. ibi vř ſentire ꝯrium, quia loquitur ibi qñ legat nomen debitoris, hic qñ legať res debita. vnde ceſſio eſt neceſſaria, per iſtum text. Sed certè etiam tunc cenſeť eſſe lega-

ADDITIONES.

a ¶ Extinctum. Adde vt per Lu. Rom. conſi. 229. & ſingul. ſuis ſol. 4.
b ¶ Talis debet. Adde Bal. conſi. 514. lib.

ſe legatum nomen debitoris, vel actio, ſi res nō fuerit tradita te
ſtatori vt hic, ergo tranſit ſine ceſſione. Quid ergo operatur ceſ
ſio? Rn̄de, quia transfert exercitium directum. Adde ꝙ ſicut di
ſtingitur, an legetur actio ſeu nomen debitoris, an legetur res de-
4 bita. vt s̄. dixi. † ita diſtinguitur cùm quis legat rē alienā ſibi non
debitam, an ſimpliciter legat rem, & tunc ipſa res eſt in obliga-
tione, & pōt peti res, & hæres cogitur eā redimere ſi pōt, ſi non
pōt, tenetur ad æſtimationē. vt l. non dubium. in fi. de leg. iij. an
aūt grauetur hæres emere rem, & ſic legatum ſonat in factū ex-
plicandum per hæredem, & tunc res non eſt in legato, nec pōt
peti, ſed ſola æſtimatio. vt in l. Titia Seio teſſeram. in prin. j̄. tit. j.
& ibi ꝑ Bar. & ſic no. qualiter debebis formare libellū, vnde ca-
ueas ne erres, ſi formares ineptè, quia ſuccumberes. Item adde
5 † ꝙ ſi quis legat rem alienā ſibi debitā, non cenſetur legaſſe niſi
illud ius quod habet ad eam, ſicut qn̄ legat rem in qua ius ali-
quod habet reale, cenſet̄ illud duntaxat legare, vt in l. ſi domus.
in fi. j̄. eo. Si ergo ius illud, quod habet ad rē, ſit inefficax, hæres
non tenetur illud facere efficax, ſed liberatur cedendo tale qua
le eſt, & ad hoc allegatur ēt iſte §. vt no. Bar. in l. ſerui electione.
in fi. s̄. eo. & arg. ad hoc vt no. & habetur in l. quod in rerū. §. j. s̄.
eo. & C. de leg. l. vxor patrui. cum ibi no. Sed qn̄ nullum ius ha-
bet in re aliena, quam legat, cenſetur efficaciter illam legaſſe, vt
hæres teneatur illam redimere, per l. cum alienam. C. de lega.

1 *Quando legatum ſonat in factum explicandum per legatarium, cenſetur eſſe perſonale, & ad legatarium eius non tranſit.*
2 *Legatum quòd quis poſſit cedere tot plauſtra lignorum, & ſit determinatū, tranſmittitur ad hæredem, ſecus ſi ſit indeterminatū, vel annuum.*
3 *Conceſſiones an dicantur reales, vel perſonales.*
4 *Pater ſi recipit feudum vel emphyteuſim pro ſe & liberis ſuis, ꝙ in perſona liberorum erit nouum feudum diuerſum a paterno, nec pater poteſt illi renunciare.*
Pater in præiudicium filiorum, non poteſt renunciare in feudo antiquo, ſed feudo nouo per ipſum recepto ſic, non facta mentione de liberis.

1 **§. Si quis alicui.** † Qn̄ legatum ſonat in factum ex-
plicandum per legatarium, cenſet̄
eſſe perſonale, & ad legatarium eius non tranſit. h. d. ſingulari-
ter ſm̄ Bar. Aliud ergo eſt dicere, lego tibi talē rem: aliud, pro-
mitto tibi vt poſſis facere tale quid in fundo meo. In tex. ibi, [li
cere lapidem cedere.] & ſic fuit conceſſio indeterminata tā re-
ſpectu temporis, q̄ quantitatis, vnde cum veniret determinād a
per legatarium hæc facultas cum poteſtate determinandi, non
2 tranſmittitur ad hæredem. † ſecus ſi fuiſſet determinata reſpe-
ctu certæ quantitatis, quia tranſmitteretur ad hæredem, ſicut le
gatum quantitatis, vt ſi permiſi in teſtamento, ꝙ poſſis de fun-
do meo cædere x. plauſtra lignorū ſm̄ Pet. arg. s̄. de vſufr. l. quæ
ſitum. & de pig. act. l. ſi neceſſarias. §. de vendendo. quod no. ad
intellectum huius §. quia neceſſariū eſt. nam in determinando
quantitatē cēſetur hic electa induſtria perſonæ. quod ceſſat qn̄
quantitas eſt determinata hoc verum, niſi fuiſſet relictū annuū
vt ſi permiſi ꝙ quolibet anno poſſes cædere de fundo meo x.
plauſtra lignorū, nam non tranſmitteretur ad hæredem tuum
ex natura annui legati ſm̄ eundē Pe. vt j̄. de annu. leg. l. iiij. in fi.
Sed quæro hic, an iſte legatarius in caſu huius §. poſſit cedere
lapidem quouſque vixerit? iſte tex. innuit ꝙ ſic dū dixit, ꝙ non
tranſmittitur ad hr̄dem a ꝯtrio ſenſu. Sed in ꝯtrium facit ꝙ intel
a ligatur de prima ceſſione,[a] ar. in l. boues. §. hoc ſermone. de ver.
ſig. Et quia quod minimū eſt, cenſetur in dubio legatū, vt j̄. ea.
l. § ſcio. ſatis eſt mihi hoc dubium. Ex qualitate perſonæ puto
3 hoc ſumendum. † In alijs aūt conceſſionib. an dicantur reales,
b vel perſonales,[b] vide ꝑ Bar. in l. pr̄. de ſer. leg. In tex. ibi, [niſi no-
men hr̄dis adiectū legato fuerit.] & tunc erit nouum legatū in
ꝑſona hr̄dis. vt l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. de ver. obl. per quod
4 dicit Dy. & Ang. † ꝙ ſi pater recipit feudū vel emphyteuſim, ꝓ
ſe & liberis ſuis, ꝙ in perſona liberorum erit nouum feudū, di-
c uerſum a paterno, & ideo pr̄[c] non pōt illi renunciare, quia quę
ſitum eſt illis ius ex ꝯtu patris quod auferri non pōt, vt l. fi. s̄. de
pact. licèt ipſe poſſet renūciare ſuo feudo. quod no. quia habui
de facto in ardua q. quæ nondum eſt deciſa. nam cōiter dicunt
Doct. ꝙ pater in præiudicium filiorū non pōt renunciare feu-
do antiquo, ſed feudo nouo per ipſum recepto ſic, iuxta ea quę
no. per Bal. poſt Nic. de Mate. in l. qui ſe pr̄is. C. vnde lib. Ego au
d tem dicebam[d] ꝙ tunc pōt renunciare feudo nouo, qn̄ ſimplici
ter ipſum recipit. non facta mentione liberis, nam ēt tunc libe-
ri ſuccedunt in eo. vt in tit. qui feu. da. poſ. §. cum verò Conra-
dus. dummodo ēt ſint hæredes patris in aliis bonis, vt in tit. an
agnatus vel filius. & tunc procedit ꝙ renunciatio patris nocet fi
lijs, quia veniunt ex quadam ſucceſsione, nec hn̄t aliquod ius
ante mortem patris, vnde ſi non recipiunt ipſum in ſucceſsio-
ne, quia pater a ſe abdicauerit, non poſſunt in eo ſuccedere, ſed
ſi recipit pro ſe, & liberis ſiue filijs, tunc liberi habēt rōne ꝯtus
paterni, qui potuit eis acquirere. vt l. quodcūque. § j. de ver. obl.
& ēt ſi repudiant hæreditatem paternam, quia tunc non habet
locū ille titulus an agnatus, vel filius, ſm̄ ꝙ ibi ſentit Bal. & ideo
pr̄ non pōt renunciare in pręiudiciū filiorum, ſicut nec delictū
patris noceret filiis, vt ſentit Cy. poſt Pe. no. in l. 2. C. de lib. & eo.
lib. & illud dictum allegabam. Sed hic reperio Dy. & Ang. hoc
determinantē expreſſè, quod no. quia licèt perpēderim, ꝙ hoc
dictū plurib. placuerit, tn̄ volebant authoritatē expreſſam, quā
pro tunc dare non potui. Tene menti, quia quotidiana, & no.

ADDITIONES.

a ¶ Prima ceſſione. Limita vt per Ro. conſi. 9.
b ¶ Perſonales. An conceſſio præſumatur realis, vel perſonalis vltra ea, qua poſui in l. etiam. ſol. mat ad Alex. vide Soc. conſi. 19.
c ¶ Et ideo pater. Adde Ale. de Imo. in conſi. 8. col. 4. ver. pręterea inſpicitur. Et vide qōnem in meis conſilijs. ſ. in 25. & in 50. 55. & quæ ponit do. Signo. de Ho. in ſuo conſi. 9. Et vide eun. Pa. de Ca. in conſi. 159. & Ale. de Imo. conſi. 89 col. pen. in prin. in 4. vol. & in conſi. 13 col. pe. in fi. 5. volum. & in conſi. 22. colum. pen. circa prin. in d. 5. vol. Fran. Cur.
d ¶ Ego autem dicebam. Vide eun. Pau de Ca. conſi. 218. incip. præmittendum eſt in nouis. col. 2. cir. med. Franc. Cur.

1 *Onus rei legatæ pro tempore præterito pertinet ad hæredem, ſed poſtquā ad legatarium peruenit, ad eum pertinet.*
2 *Si in vita defuncti, vel pendente conditione, onus publicum fuit indictū, non tamen venerat terminus ſolutionis, ſed venit poſtquam peruenit ad legatarium, quòd hæres habebit ſoluere.*
3 *Si tempore quo quis erat epiſcopus Bononien. fuit indictum onus per Papam & antequam veniret terminus ſolutionis effectus eſt epiſcopus Paduanus, quis habebit ſoluere, an ſucceſſor eius, vel ipſe.*

1 **§. Hæres cogitur.** † Onus rei legatæ pro tp̄e præ-
terito pertinet ad hæredē, ſed
poſtq̄ ad legatarium peruenit, ad eum pertinet. h. d. Et vide hic
in Spe. de loca. §. nunc verò aliqua. ver. 12. In tex. ibi [vectigal p̄te
ritū.] i. pro tp̄e quo teſtator vixit, & et poſt mortem penden. die
vel ꝯdōne legati, quia fructus illius tp̄is pertinent ad hæredem,
vt dixi s̄. eo. l. præce. §. fructus. ergo & onus de quo hic, quia cen-
ſetur magis onus fructus q̄ proprietatis. vt s̄. de impen. l. neque
ſtipendium. in fi. & l. ſi pendentes. §. ſi quid cloacarij. s̄. de vſufr.
Item pro tali pręterito onere fundus erat obligatus, vt l. Impe-
ratores. j̄. de pub. ergo hęres tenetur liberare. vt j̄. eo. l. ſi res obli
a gata. ſed pro futuro non erat adhuc obligatus.[a] † Sed pone ꝙ
2 in vita defuncti, vel pendente ꝯdōne onus publicū fuit indictū,
& ſic ceſsit, & non venit dies, iuxta ea quę hn̄r in l. cedere diem.
de verb. ſig. ſed venit poſtq̄ peruenit ad legatariū. quis habebit
ſoluere? Rn̄deo hęres per ea, quę no. in l. defuncta. s̄. de vſufr. &
in l. incola. j̄. ad municip. & quod no. in regula non eſt in mora.
de reg. iu. in 6. in mercu. de illo qui erat ep̄us Bononien. tp̄e quo
fuit indictum onus per Papam, ſed antequam veniret onus ſol.
effectus eſt ep̄us Paduanus, quis habebit ſoluere, an ſucceſſor
eius, vel ipſe? & tenet ꝙ ſucceſſor, quia inſpicitur tempus quo
fuit indictum, & tunc erat epiſcopus Bononię, & ſic onus affi-
cit illam eccleſiam nō ſolum perſonam, lapſus autem termini
non afficit eccleſiam Paduan. ſi tn̄ malitioſè reditus ſequentis
b temporis aſportaſſet, poſſet a ſucceſſore compelli reſtituere,[b]
vel ſoluere & pro hoc bonus tex. in l. & hęc diſtinctio. §. cū fun-
dum. s̄. loca. & quod not. in l. pen. de vſufru. lega. Tene menti.

ADDITIONES.

a Adhuc obligatur. Adde Bal. conſi. 123. j. lib. & an pro collectis bona fide tacitè hypotheca. vide Soci. conſi. 129.
b ¶ Reſtituere. Adde vt pulchrè per Anch. conſi. 168.

§. Scio ex facto. Iſte §. idem dicit in effectu, quod l. ſi quis a filio. §. ſi plures. & l. legato generaliter §. ſi de certo. s̄. eo. ideo declara, vt in eis dixi. & loquitur quando non erat dare mediocrem, quia non habebat, niſi duos fundos eiuſdem nominis. Si autem tres, videtur ꝙ mediocris debeatur, & eligi debeat per l. qui lancem. j̄. de aur. & & arg. leg. quam allegat pro contraria. Item limita quod hic dicitur, vt not. Barto. in l. ſi is qui ducenta. in princ. j̄. de reb. dub.

1 *Quando dicatur eſſe commercium de re. & nu. 2.*
3 *Illud quod eſt ex voluntate principis tantum, dicitur quaſi impoſſibile. & num. 7.*
4 *Statutū, ꝙ forenſis non poſſit acquirere bona immobilia, & legetur res immobilis alicui forenſi, debebitur æſtimatio, & ſic legatū non eſt nullū.*
Si legetur fundus fratribus ordinis Minorum, qui non poſſunt poſſidere immobilia, debebitur eis ęſtimatio.
5 *Prælati inferiorum eccleſiarum poſſunt earum res alienare cum conſenſu immediati ſuperioris ſuadente vtilitate eccleſiæ, & quid in rebus epiſcopalibus.*
6 *An res dotalis dicatur eſſe in commercio, vt poſſit legari.*
7 *Ex ſermonibus cognoſcitur furioſus, & etiam ex geſtis.*
Reſeruata ſoli Papæ vel Imperatori.
8 *Si religioſis mendicantibus, qui non poſſunt acquirere noua loca ſine licentia Papæ fiat legatum cum onere, ꝙ debeant aliquem locum acquirere, & ibi conſtruere monaſterium, quòd valeat legatum, reiecto onere tanquam impoſſibili.*
Quòd tale onus ſit conuertendum in alium piū vſum, cum conſenſu immediatè ſuperioris.
9 *Si teſtator mandauit hæredi quòd intra annum corpus ſuum, & filij ſui, quod erat ibi ſepultum, portaret ad alium locum, aliàs priuat ipſum hæreditate, & eam relinquat alteri, & hæres voluit hoc facere, ſed fratres apud quos erant corpora, non permittant, cùm non teneantur niſi iuſſu Papæ, non incidit hæres in pœnam.*

§. Con-

1 §. Conſtat. † Valet legatum de re, cuius eſt commer
ciũ,licèt nõ ſit in dñio teſtatoris, nec ſine
difficultate eſſe poſſit, quia ſufficit ꝙ poſsit eſſe, hoc primo. Sed
illius rei cuius penes neminem eſt commerciũ, nec eſſe poteſt
inſpecta rei qualitate vel põt eſſe in iuſſu ſolius principis nõ va
let nec quantum ad rem, nec quantũ ad æſtimationẽ, hoc ſecũ
do. Si vero penes legatarium non eſt, quia ſuo dño ſubijci non
põt, non ꝑꝑ ſui delictũ vel culpam, ſed ꝑꝑ qualitatẽ ſuæ perſo-
næ, penes alios verò benè eſt, tunc ſi teſtator ſciebat qualitatẽ
perſonæ legatarij, valet, vt debeatur æſtimatio, nõ ipſa res, h.d.
vſq; ad l.cætera. Item quod vltimò dixi, locũ habet qñ illius rei
legatæ eſſet commercium penes oẽs, nõ tñ per ſe ſola, ſed vnà
cum altera, cui accedit & legat̃ ipſa ſola ſine illa, non.n.valet le-
gatum quantum ad rem, ſed vt debeatur æſtimatio, vt j̃.eo.l.cę
2 tera.§.ſi duab.in fi.& l.ſi qs inquilinos.in prin. † Tunc aũt dr̃ eſ
ſe commercium de re, qñ eſt in dñio alicuius priuati, & poteſt
ſubijci dñio alterius priuati, licèt cũ difficultate, qa dñs nõ vult
vendere. Et ita loquitur primũ dictum. Tunc autẽ dr̃ non eſſe
commercium, qñ non eſt in dñio alicuius, nec eſſe põt, ſtante
qualitate, & concluſione præſenti, immo in nullius bonis eſt,
vt ſunt res ſacræ, & religioſæ. Item liber homo. Item res æſtimą
ta ad vſum publicum, vt platea, vel forũ, vel ad vſum principis,
vt erat olim fundus albanus, quia princeps rem publicã repræ-
ſentat. Idem ſi põt ſubijci dñio priuati, ẽt extante qualitate rei,
non tñ ſine iuſſu principis, vt ſi erat in dñio principis, vt erant
olim orti ſaluſtien. vel alia prædia, de quib. loquit̃ titulus. C.de
3 prædi.rei priua.nam ſumitur ibi res priuata pro princi. † Nam
reputat̃ quaſi impoſſibile illud quod eſt ex voluntate principis
duntaxat, & ad hoc allegatur iſte tex.cum glo.& not. in l.conti-
nuus.§.cum quis. j̃.de verb.obl. Tunc aũt dr̃ eſſe commercium
penes alios, non penes legatariũ, qñ legatarius non eſt capax,
ſed alij ſic, & gl. ponit exemplum in militijs, & erant iſtæ mili-
tiæ quædam officia publica, pro quib.dabat̃ certũ ſalariũ de pu
blico, vt militia cantoris. Pone exemplũ Peruſij, vbi priores te-
nent ſemper duos vel tres cantores pueros, quibus dant proui
ſionem, ſi talis militia leget̃ muto, & grauetur hæres eam eme
re, vel militia curſoris, vt ſunt iſti nũcij curiarum perpetui. Tu
4 pone exempla clariora. † Si ſtatutũ dicit ꝙ forenſis non poſſit
acquirere bona immobilia, vt eſt hic, & leget̃ res immobilis ali
cui forenſi, certè debebitur æſtimatio. & ſic legatũ nõ eſt nullũ.
Vel pone in fratrib.ordinis minorũ, q nõ pñt poſſidere ĩmobi-
lia, immo ſi leget̃ eis fundus, certè debebit̃ ęſtimatio, quia illius
ſunt capaces, qa viuere volũt. Et vide hic omnino qđ not. Bal.in
l.cum qõ.in fi. C.de leg.& Bar.in l.multum, de ver.ob. In tex.in
prin.§.ibi, [legari poſſe.] non tñ in præiudicium dñi, ſed hr̃dis,
& ſic non ob.s̃.de iure cod.l.conficiuntur.§.ſi poſt.in fi.ſm Pet.
de Bellaper. In tex.ibi, [ſi comparari pñt.] & ſic earum eſt com-
mercium in cõi ſm Dy. ſed fallit hic in re eccleſiæ, quæ ſicut eſt
in dñio eccleſiæ, ita põt ſubijci dñio priuati, ſed quia non ſine
magna ſolennitate, & ex iuſta cauſa, non cenſet̃ illius eſſe com
merciũ, nec valeret legatũ factũ de illa re, ẽt vt debeat̃ æſtima-
a tio [a] ſm Inn. qui ita no.in c.filius, de teſta.arg. hic in fi. quod ẽt
vr̃ ſequi hic, Bal. verò dicit ꝙ poſſet procedere in reb.eccleſiæ,
rõne cuius dñiũ eſt apud Papam, ſicut in rebus quę erãt in dñio
Imperatoris. vt in fi.huius §. ꝑꝑ eandem rõnem, quia ſine prin-
5 cipe non poſſunt haberi, † ſecus dicit in reb. aliarum eccleſia-
rum, quæ poſſunt alienari ſine iuſſu facto, ſed poteſt dici, vt cũ
Epiſcopi & alij ſuperiores prælati iurent hodie, cum promo-
uentur non alienare Romano Pontifice inconſulto, iuxta ea q̃
hñr in c.ego N.de iureiu. locum habeat in rebus epiſcopatuũ,
& aliorũ prælatorũ ſimilium non inferiorum eccleſiarũ, qua-
rũ prælati pñt alienare cũ conſenſu immediatè ſuperioris ſua-
dentis vtilitati eccleſiæ. vt c.dudum, & in c.cõſultiſſimo. de reb.
6 eccle.nõ alie.lib.vj. † Fallit ẽt quod hic dicitur in re dotali, quę
eſt in dominio mariti, & ita poteſt eſſe in dominio alterius, ta-
men quia non poteſt alienari, obſtante prohibitione legis. de
fun.do. non dicitur eſſe in commercio, & ſi extraneus legaret il
lam rem, non valeret, etiam vt debeatur æſtimatio. ita voluit gl.
in l.dotalem.s̃.de re mili. Sed cõiter per oẽs reprobat̃. & in ɔ̃triũ
videtur eſſe caſus in l.cum pater.§.pater qui filio.j̃.tit.j.& plenè
de hoc per Bart.in l.cum lex.j̃.de fideiuſ. In text. ibi, [furioſi.]
7 † No.ꝙ ex ſermonibus cognoſcitur furioſus, vel fatuus, vt etiã
habetur in l.pen.s̃.de cond, inſti. etiam ex geſtis, vt in l.ob quę vi
tia.s̃.de ædil.edic. In fi.tex.ibi, [niſi iuſſu principis.] no.ſm Bal.
ꝙ omnia quę ſunt reſeruata principi, cenſentur eſſe impoſſibi-
b lia, & tanquam de impoſſibilibus [b] iudicandum. Sunt autem
multa, quæ reſeruantur ſoli Papę quę no.in c.quod ad transla
tionem.de offi.deleg.& in Spe.eo.tit.& quę reſeruãtur ſoli Im
peratori, vt reſtitutio natalium, venia ętatis, & creatio notario-
rum, & reſtitutio famę, vt in l.j.§. de qua autem. de poſtulan.&
8 de his qui ve.ęta.impet.l.ij.vel iij. † Et per iſtum tex. determinat
Bar.ꝙ cum religioſi mendicantes non poſſint noua loca acqui
quirere ſine licentia Papæ, legatum eis factum, cum hoc onere
ꝙ debeant aliquem locum acquirere, & ibi conſtruere mona-
ſterium, valet reiecto onere, tanquàm impoſſibili, cùm nõ poſ
c ſit obtineri niſi de Papę licentia, [c] & impoſſibilis conditio, vel
onus reijcitur de legato, non autem vitiat. vt in l.j. de cond.inſt.
Sed Bal.no.in l.cum alienam. C.de lega. dicit hoc onus conuer
tendum in alium pium vſum, quod poteſt fieri cum conſenſu
immediati ſuperioris, poſtquàm iſtud erat inualidum. vt l.lega
tum.de vſufru.leg.cum l.ſeq. licèt ſi fuiſſet validũ, nõ potuiſſet
commutari in alium ſine licentia Papę, vt in cle.quia cõtingit.
de relig.do.& no.in d.l.legatum.cum l.ſeq. per Bart. Per iſtum
9 etiam tex.cõſului. † Cùm quidam doctor Mutin.moriens Fer-
rarię, & mandans heredi ſuo, ꝙ intra annum corpus ſuum & fi
lij ſui, quod erat ibi ſepultum, portaret Mutinam, aliàs priua-
bat ipſum hereditate, & eam relinquebat cuidam alteri. heres
aũt intra annũ voluit hoc facere, ſed fratres minores apud quos
erãt corpora, nõ permiſerunt, nec permittere tenebantur, niſi
iuſſu Papę, poſtq̃ non ſuberat iuſta cã, vt no.C.de relig.l. pe.vel
fi.ꝙ non inciderit in pœnam, & ꝙ non potuerit ſibi imputari,
quare non procuraſti hr̃e licentiam a Papa, quia obtinuiſſes,
nam poterat rñdere, ꝙ hoc non eſt veriſimile. quia ius pręſumit
ꝙ potius impoſsibile, ideo non tenebatur hoc intentare. Et ꝑ
hoc tex.expreſſus no.in fi.j̃ ad Tert.l.ij.§.tractari.ver.finge autẽ.
Ibi, aut hoc imputatur matri, cur nõ deſiderauit a principe &c.
vbi eſt expreſſum. & ſic non incidit in pœnam, vt Inſtitu. de hę
red.inſti.§.impoſsibile.& infra de his qui pę.no.in l.j. in fi. licèt
viderim tunc conſi.do. Raph.Fulg. conſulentis contrarium. de
quo fui valde miratus, nec alij voluerunt ipſum ſubſcribere, ex
cepto vno. & fuit magna.q. quam habui Bonon.

ADDITIONES.

a ¶ Aeſtimatio. Adde Abb.conſi.45.2.lib. Ro.latè conſi.509.
b ¶ Impoſsibilibus. Adde Abb.conſi.proxi. allegato.
c ¶ Licentia. Sed quid ſi teſtator dicat, & ſi de iure fieri non poteſt dicta cõ
ditio habeatur pro nõ appoſita, an tunc debeatur æſtimatio? Vide Fed.
conſi.175.& an cum legatur fratrib.minorib. debeatur æſtimatio, vide
per Ang.conſi.223. Fed.conſi.12.

---

1 *Legatum qñ valeat de re teſtatoris, ſiue ſit corporalis, ſiue incorporalis.*
2 *Sed caſus in quibus non habet locum regula Catoniana,*
3 *An habeat locum etiam in legatis, quæ non ſunt omnino inutilia, & an de*
beatur ſaltem æſtimatio,
4 *Quòd iſta regula non habeat locum in legatis conditionalibus.*

LEX XLIII.

1 CAetera igitur. † Valet legatum de re te-
ſtatoris, ſiue ſit corporalis
ſiue incorporalis, niſi ſit affixa ędibus, quia tunc ob
ſtante prohibitione ſenatuſconſulti, quod inhibet
ab ędibus ſeparari, ne vrbs deformetur ruinis, nõ valet legatũ,
nec reconualeſcit, licèt poſtea ab ędibus ſeparetur, niſi fuerit le
gatum conditionale, & ea pendente ſeparetur. h.d. vſq; ad §.itẽ
queri põt, & tota iſta l.cum duabus ſeq. tractat de iſta materia,
determinans plura dubia occurrentia circa dictum ſenatuſcõ.
2 † No. hic duos caſus, in quibus habet locum regula Catoniana
.ſ.qñ legatũ erat nullum propter qualitatem rei legatę dunta-
xat, vt quia erat iuncta ędibus. Item qñ mixta cõſideratione rei
& legatarij, vt quia erat res illius legatarij, poterat.n.legari alte-
ri, ſed non iſti. & ille erat capax alterius legati, non iſtius. Et ad-
dit quatuor caſus, quos recolligit Dy.& Bar. eos proſequitur in
l.j.j̃.de reg.Cato.& ſcias ꝙ non habet locum hęc regula, qñ de-
fectus ceſſaret ex cauſa quę retro fingitur. vt j̃. eo.l. ſeruum filij.
in prin. ſecundum intellectum Bart. nec habet locum qñ eſſet
nullum ꝑꝑ conditionem legatarij duntaxat, vt quia erat inca-
pax tempore teſtamenti, quia ſi tẽpore mortis reperitur capax
a reconualeſcit [a] legatum, vt in l.3.§.qñ autem.j̃.de iure fiſ. quod
facit ad q. ſi pater legat filio ſuo ſpurio, & tempore mortis repe-
ritur legitimatus, an reconualeſcat? videtur ꝙ ſic per illum §.
In ɔ̃trium, quia hic eſt nullum mixta conſideratione legantis &
legatarij, quia teſtator poterat alteri relinquere, ſed non iſti, &
econuerſo, iſte poterat capere ab altero, ſed non a teſtatore, vt
no.gl.in Auth.qui mona.effi. ſui.§. fi. Et qñ eſt nullũ, hoc mo-
do regula locũ habet, vt Inſt.de leg.§ an ſeruo. Sed ibi loquitur
qñ teſtator potuit prouidere timore teſtĩ huic defectui. ſ. ma-
numittendo ſeruũ, vel relinquendo ſibi libertatẽ. Sed nõ ſic eſt
in libertate ſua filiũ legitimare ſm Bart. qui ꝑ hoc tenet primã
partẽ. ar. in l.quia rõ. j̃.de cond.inſt. vt ipſe no. in d.l.j.de reg. Ca
3 to. † No. etiam hic regulam illam habere locũ ẽt in legatis quę
q̃ non ſunt oĩno inutilia, vt eſt iſtud, quia ſaltem valet vt debea
tur ęſtimatio, vt j̃.ea.l §. ſi duob.in fi. Sed certè ſatis eſt, ꝙ ſit nul-
lum reſpectu rei legatę, vt regula locum habeat, ex quo patet ꝙ
res legata non põt peti ipſo iure, ſed ſola ęſtimatio, ſi enim poſ
ſet ipſo iure peti, ſed obſtaret exceptio, & perueniret̃ ad ęſtima
tionem officio iudicis, regula non haberet locũ, quia ceſſante
defectu, non reconualeſceret legatum in ſubſtãtia, cum ipſam
iam haberet, & ideo ceſſaret regula, ſed reconualeſceret in effe
ctu, quia ceſſaret exceptio. Et tamen iſte tex. vult ɔ̃trium, ꝙ nul-
lo modo recõualeſcat, ſi ſeparetur ab ędificio poſt teſtamentũ.
Vltimò

ADDITIO.

a ¶ Reconualeſcit legatum. Adde Alex. de Imo. in conſi.40. col.fi. circa fi j.
vol.& in conſi.29.col.fi. in 4.vol.

4 Vltimò no.† iſtam regulam non habere locum in legatis con
ditionalibus. Rō eſt, quia poſtq̃ teſtator ſuſpendit legatum, ſi-
militer & lex ſuſpendit qualitatem, vel ſubſtantiam eius, vt ſic
non ſit ſtatim nullum, ſed in pendenti vſque ad mortem teſta-
toris, & ſi tunc reperiatur cã nullitatis ceſſare, fingitur retro va-
luiſſe, ſi ſecus, fingitur retro non valuiſſe. Sed qñ eſt purum, te-
ſtator nõ ſuſpendit, & ſic vult ſtatim valere, vnde nec lex ſuſpẽ
dit. Sed ſi non põt valere, ſtatim reddit ipſum nullum, non aũt
ponit in ſuſpenſo & ſi eſt nullum, nõ reconualeſcit. Et hæc eſt
clara rõ, licèt aliter loquamur. Glo. tñ fi. huius l. limitat hoc de
conditionali, quando eſſet talis conditio, quæ ſuſpenderet ſi te
ſtator moreretur tpe teſtamenti, alias dicit regulam habere lo-
cum, vt ſi lego tibi rem etiam ſub cõditione ſi tpe mortis meę
deſierit eſſe tua. Nam ſi tpe teſtĩ morerer, quia erat tunc tua, le
gatum eſſet nullum, & non in ſuſpenſo, & ideo licèt deſinat eſ
ſe tua poſt mortem meam non reconualeſcit ſm Roge. Doct.
tenent ↄ̃rium per l. j. in fin. de reg. Cato. vbi dicunt eſſe caſum.

§. Item quæri poteſt. Not. hic ꝙ poſſum de v-
na domo mea extrahe-
re iniuncta, & aſportare vel imponere ea alteri domui meæ, q̃a
licèt deformem aſpectum publicum in vna, reformo tamẽ in
altera, & propter hoc toleratur. Et hoc eſt verum, ſiue ambæ
ſint in eadem ciuitate vel loco, vt hic, ſiue in diuerſis. vt j. ead. l.
§. ſed & ſi quis. in fi. non tñ licet de domo quam habeo in ciui-
tate, ad domum quam habeo in villa. vt C. de ædi. priua. l. ſi quis
poſt hanc, ſed econtra ſic. vt j. eo l. ſenatus. §. j. Dubitatio autem
erat hic, quia ſi habebam duas domos, ſicut poteram de vna au
ferre. & ponere in altera, ita videbatur ꝙ ſi vnam tibi legabam,
alteram reſeruabam, poſſem etiam tibi legare, vt de reſeruata
poſſes aſportare ad legatum. Sed contra eſt, quia non eſt idem
dominus vtriuſque. & ſenatus nõ permittit, niſi ei qui eſt do-
minus vtriuſque, & poſſeſſor.

1 *Poſſum de vna domo mea auferre iniuncta & ponere in altera domo mea*
ſi ſum remanſurus dominus & poſſeſſor vtriuſque.
2 *Non eſt licitum mihi remouere iniuncta de domo communi, etiam cum vo*
luntate ſocij, & aſportare ad propriam.
Si ſunt duo domini vnius caſtri, & ibi eſt ordinatum ꝙ de territorio non
poſſint extrahi victualia ſub certa pœna, & vnus illorum extrahat ut
portet ad aliud caſtrum, quod erat ipſius ſolius, quòd incidat in pœnã.
3 *Si aliquæ eccleſiæ habent conſuetudinem infeudandi aliquem & eius libe*
ros maſculos, & etiam vnam fœminam, quæ poſſideat bona patris intel
ligitur de illa quæ ſuccederet patri inſolidum, non de illa quæ ſimul cũ,
fratrib. maſculis.
4 *Sicut non poſſum remouere iniuncta domui meæ, & illa vendere reſerua*
tis parietibus, ita nec econuerſo.
5 *Licèt non valeat legatum factum ab ipſa iniuncta, vt debeant remoueri*
& poſſint peti, tamen valet vt debeatur æſtimatio illarum rerum.

1 §. Si duobus. † Hic determinat vnum dubium circa
§. præced. Nam poſſum de vna domo
mea auferre iniuncta, & ponere in altera domo mea, ſi ſum re-
manſurus dñs & poſſeſſor vtriuſque, vt ibi. Sed quid ſi vnam le
go tibi & Titio, alteram tibi ſoli, & etiam lego ea quæ ſunt iniũ
cta perſonæ, vt poſſis ponere in hac ſecunda, an valeat? videbat̃
ꝙ ſic, quia tu eras dñs vtriuſque, vnius inſolidum, alterius ꝑ par
te vnà cum Titio. Contrarium eſt, quia permiſſio ſenatuſcon-
2 ſulti loquit̃ de illo qui eſt dñs vtriuſque inſolidum. † Not. ergo
ꝙ non eſt mihi licitum remouere iniuncta de domo commu-
ni, etiam cum voluntate ſocij, & aſportare ad propriam. quod
not. Et no. ſi facio, debeo puniri, & etiam ſocius, qui conſentit,
vt in l. ſi quis poſt hanc. C. de ædif. pri. ſicut ſi eſſet illius ſolius.
& facit in ar. ſm Bal. ꝙ ſi ſunt duo domini vnius caſtri, & ibi eſt
ordinatum ꝙ de territorio non poſſunt extrahi victualia ſub
certa pœna, & vnus illorum extrahit, vt portet ad aliud caſtrũ,
3 quod erat ipſius ſolius, incidat in pœnam. † Itẽ facit in arg. nam
quædam eccleſię habent conſuetudinem infeudandi aliquem
& eius liberos maſculos, & etiam vnam fœminam quæ poſſi-
deat bona patris, vt intelligatur de illa quæ ſuccederet patri in-
4 ſolidum, non de illa quæ ſimul cũ fratrib. maſculis. † Et ſic illis
exiſtentibus non poſſit infeudari fœminam. Item not. hic ver.
(& quid ſi quis. &c.) ꝙ ſicut non poſſum remouere iniuncta
domui meæ & illa vendere, reſeruatis parietib. ita nec ecõuerſo
reſeruare iniuncta, & vendere parietem, & non valebit vendi-
tio, nec legatum factum de parietibus reſeruatis iniunctis. Vlt.
5 no. limitationẽ ad totam hanc materiam, † ꝙ licèt non teneat
legatũ factum ad ipſa iniuncta, vt debeant remoueri, & poſſint
peti, bene tñ valet vt debeatur æſtimatio, qm̃ illarum rerum pe
nes nullum ſit commercium de per ſe, ſed tñ cum ædibus eſt
commercium penes omnes, & ſic non obſt. l. apud Iulia. §. fin.
circa fi. ſ. eo. quia loquitur qñ non erat commercium quoquo
modo. vt ibi dixi & l. ſi quis inquilinos. j. eo. Et declara prædicta
vt dixi in prin. huius l. quia quantum ad rem nõ valet legatum
aliàs non haberet locum regula Catoniana, debet ergo peti
æſtimatio. aliàs libellus eſſet ineptus, & ſuccumberet actor, vt
in l. j. ſ. ſi menſ. fal. mod. dixe. hic non ſunt alia.

1 *A fauore publico receditur propter alium fauorem publicum maiorem.*
2 *Maior eſt fauor publicus conſiſtens in publica vtilitate, quàm conſiſtens in*
decore, & aſpectu publico.
A fauore publico vnius ciuitatis non receditur propter fauorem publicũ
alterius ciuitatis etiam maiorem.
3 *Poteſt quis remouere de domo quam habet in vna ciuitate, vt ponat in do*
mo quam habet in altera.
Si in iſta ciuitate ſit ſtatutum quòd nullus poſſit extrahere victualia de
territorio, ſub certa pœna, & aliquis faciat tranſitum per territorium hu-
ius ciuitatis ad aliud, an incidat in pœnam.
4 *Si hic ſit ordinamentum quòd panni forenſes non immitantur in ciuitatẽ*
iſtam ſub certa pœna, debet intelligi de illis qui intromitterent, vt hic ope
rarentur, ſecus ſi per tranſitum ad alium locum.
Legatum an ſit quoddam commercium.

1 §. Sed ſi quis. ¶† No. hic primo, ꝙ a fauore publico
receditur propter alium fauorem pu-
blicum maiorem, nam fauore publico emanauit prohibitio
ſenatuſconſulti, ne vrbs deformetur ruinis. & nihilominus ab
hoc fauore receditur, qñ propter vtilitatem publicam remo-
2 uentur iniuncta. ¶† No. etiam, ꝙ maior eſt fauor publicus con
ſiſtens in publica vtilitate, q̃ conſiſtens in decore, & aſpectu pu-
blico. ¶ Item no. ꝙ a fauore publico vnius ciuitatis non recedi
tur propter fauorem publicum alterius ciuitatis ẽt maiorem.
3 Vltimò no. in fi. ꝙ põt q̃s remouere iniuncta de domo quã hẽt
in vna ciuitate, vt ponat in domo quam habet in altera, & ſic
diuerſitas ciuitatis non impedit, & inducitur in argumentum,
licèt parum faciat iſte tex. Si in ciuitate iſta eſt ſtatutum, ꝙ nul
lus poſſet extrahere victualia de territorio, ſub certa pœna. qui
dã portat victualia de territorio Vicentino ad territoriũ Ferra-
nen. & facit tranſitum per territorium huius ciuitatis, an inci-
dat in pœnã? vr̃ ꝙ ſic, quia incidit in verba ſtatuti immittendo
in territorium, & poſtea extrahendo. Contrarium tenent Doc.
quia debet intelligi de illo qui originaliter extraheret de iſto ter
a ritorio, non faciente tranſitum.[a] Et iſtud melius probatur in l.
ſi quis poſt hanc. C. de ædi. priua. circa fin. & ibi vide per Cyn.
4 † Similiter cum hic ſit ordinamentum, ꝙ panni forenſes non
immittantur in ciuitatem iſtam ſub certa pœna, debet intelligi
de illis qui intromitterent, vt hic operarentur, ſecus ſi per tranſi
tũ ad alium locũ. ¶ Vltimò eſt hic vna gl. quæ videtur dicere, ꝙ
legatum ſit quoddam commercium. Ideo ſi ſtatutum diceret,
ꝙ de mercantis ſoluatur gabella tm̃ pro libra, debebit ſolui de
legatis. ↄ̃rium eſt verius, qui non eſt propriè commerciũ ꝑ ea
q̃ no. in l. legatis ſeruis. de leg. iij. per Bar. dic vt hic & ibi per eũ.

ADDITIO.

a ¶ Tranſitum. Adde Alex. latè. conſi. 86. 4. lib.

1 *Debitor reipub. licèt non habeat vnde ſoluat, non poteſt iniuncta ædibus*
ſeparare, vt vendat & ſoluat.
2 *Officiales publici propter debitum publicum non poſſunt deſtruere domũ*
debitoris, nec recipere tigna vel tegulas, ſiue alia iniuncta, vt vendant
pro debito publico.
3 *Quid ſi debitor abeſt, & nõ reperitur qui emat domũ, ſed q̃ emeret tigna.*

1 §. Hoc ſenatus. ¶† No. hic in fi. ſingulariter, ꝙ de-
bitor reipub. licèt non habeat vn-
de ſoluat, non põt iniuncta ædibus ſeparare, vt vẽdat, & ſoluat.
Maior ergo eſt fauor publicus in ædificio publico, propter qđ
poſſunt remoueri, vt ſ. proxi. §. quàm ſit in exſolutione debiti
2 publici. † No. ẽt per hoc, ꝙ officiales publici propter debitum
publicum non poſſunt deſtruere domum debitoris nec recipe
re tigna vel tegulas, ſiue alia iniuncta, vt vendãt pro debito pu-
3 blico. † Quid ergo ſi debitor abeſt, & non reperitur qui emat
domum, ſed qui emeret tigna? ſic adhuc habet locum iſte tex.
vt potius reſpublica debeat carere debito quàm deformare ci-
uitatem ruinis. Tene menti. Sed in vrbe Romana vbi fuerunt
conditæ iſtæ leges, peſſimè videntur ſeruari, nam contra contu
maces mittunt baiulos cum inſtrumentis ferreis, & faciunt an-
gulos domus cauari. & deſtrui tecta, & quaſi per totam vrbem
videntur eſſe deformitates, quod eſt valde mirandum, ꝙ de tan
tis moribus venerunt ad tantam verecundiam, & vocantur li
pichioni, & ſi ibis Romam videbis hoc.

1 *Appellatione domus continetur porticus.*
2 *Statutum ſi punit maleficium & iniuriam illatam alicui in domo ſua, an*
comprehendat illatam in porticu.
Differentia inter domum, & ædem.
3 *Statutum ꝙ nullus poſſit capi in domo propria, an poſſit capi in apotheca*
ſua quam tenebat ad vendendum pannos.

1 §. Hoc ſenatus. ¶† Not. hic ſecundum quoſdam
quòd appellatione domus conti-
netur porticus. Dicitur autem porticus quæ habet tectũ, & nõ
parietem hincinde, vt patet per totam iſtam ciuitatem, & etiã,
2 Bonon. ſed Florentiæ non ſunt iſtæ porticus. † Et ex hoc vide-
tur, quòd ſi ſtatutum punit maleficiũ, & iniuriam illatam ali-
cui in domo ſua, quòd ſi inferatur ſibi dum ſtat in porticu ſua
ante oſtium domus, dicatur illatum in domo. Sed iſte text. po-
tius facit in ↄ̃rium ſecundum Bart. quia dicit, extenditur, & ſic
de pro-

de proprio ſignificatu non comprehenditur, ſed per extenſio-
nem iuriſconſulti factam ad ſenatuſcõſul. Et de iſta vide hic ꝑ
Bar. qui facit differentiam inter domũ & ædem. domus eſt illa
quæ inhabitatur. ædes aũt latius eſt vocabulum, quia dicitur ab
ædificando. vñ comprehendit quodlibet ædificium ſm eũ, ſed
iſte tex. vr̃ tenere ꝯriũm. dum dicit ſenatuſconſultũ factũ in ædi
bus extendi ad porticũ & vallum, & ſic ſumitur ædes pro do-
a mo. Facit ẽt ad q̃onem quam vidi Senis. [a] †Cũ ſtatutũ dicat, ꝙ
3 nullus poſſit capi in domo propria, an poſſit capi in apotheca
b quam tenebat ad vendendum pannos. [b] Adde quod hr̃ in l. lex
Cornelia. de iniu. §. domum. ¶ No. ẽt ꝙ prohibitio ſenatuſcon
ſulti non ſolum habet locũ in his quæ ſunt infixa, ſed ẽt in aliis
nõ infixis, ſi poſtea erãt vt perpetuo eſſent, ver. [quid ergo. Ve-
runtamen ſenatus mens, &c.] videtur corrigere quod s̃. dixerat
de cancellis & velis, ꝙ põt legari, & de tabulis pictis, quia imò
non poſſunt, cum iſta fuerint appoſita vt eſſent perpetuo.

ADDITIONES.

a ¶Ad quæſtionem quam vidi. Adde ꝙ hoc conſilium Pau. de Caſt. eſt con-
ſil. 212. inci. ⁊ viſo puncto. ſupra & conſiliis in antiquis, & quãdo apothe
ca veniat appellatione domus, vide vltra ea quæ poſui ad Alex. eun. Pau.
in conſ. 92. incip. notandum eſt, ꝙ ſi domus. & in conſil. 451. incip. de eo
quod quæritur. in eo. vol. conſ. anti. Fran. Cur.

b ¶In apotheca. Adde eundem conſ. 41. & an factum in porticu dicatur fa-
ctum in domo. vide per Spe & Io. And. in addi. in tit. de iniu. §. j. ver. ſed
pone. Io. And. in c. in alia. de imu. eccle. ſed quia ſumus in ciuitate Vene-
tiarum ſi quis legat omne frumentum quod habet in ciuitate, an veniat
illud quod eſt in porticu maris ciuitatis, tex. habes ſingularem ſecũdum
Rom. in l. ſi quis ita. de aur. & arg. lega. ¶Et adde tu ꝙ dominus meus do.
Bar. Soc. in conſ. ſuo 211. col. fi. all. Bal. hic & in rub. ſupra ſol. ma. ꝙ id dici
tur fieri in domo quod fit in porticu. & quando appellatione domus ve-
niat capanna, vel fortilitium. vide per d. Pet. Phil. Corn. in conſ. 206. in 3.
parte. & per Cep in tract. de ſer. vrb. prædi. ca. 44. Ser.

---

1 *Textus hic ꝙ poſſit intelligi duobus modis, & qui ſunt.*
2 *Deſtinata ad aliquid faciendum, antequam fiant nõ habentur pro factis, & quando habeantur pro impoſitis.*
3 *Inſpicitur primum propoſitum, quando fuit licitum, & ex illo redditur licitum id quod ſequitur.*
4 *Statutum contra ementem frumentum in foro, & vendentẽ, non habet locum in illo qui pro vſu ſuo, licèt poſtea fortè non indigens illud vendit.*
5 *Propter factum hæredis non debet legatum extingui, licèt contrarietur naturæ legati.*

1 **§. Sed ſi parauerit.** ¶†Iſte tex. põt intelligi duo-
bus modis. Primo, ꝙ teſtator
detraxit de vna domo ſua tigna, vel columnas, vt ponerentur
in altera domo ſua, quod licitè facere poterat. nondum tamen
impoſuerat, vel ꝙ non detraxerat de alia domo, ſed emerat, &
deſtinauerat ad ponendũ, non tñ impoſuerat, q̃ritur an poſſit
illa alteri legare? videbatur ꝙ non, quia poſtq̃ deſtinauerat ad
imponendũ, videbant̃ haberi pro impoſitis. arg. j̃. de aur. & arg.
leg. l. ſi non fuit. § quid ergo. & s̃. de act. emp. l. fundum. in fi. cũ
l. ſeq. in fi. Contrarium tñ hic dr̃, ꝙ valet, quia non habentur ꝓ
2 impoſitis. †Et ſic no. quòd diſtinata [a] ad aliquid faciẽdũ, anteq̃
a fiant nõ habet̃ pro factis. ſed ob. iura ꝯria. Sed dic quòd quan-
tum ad hoc, vt cedãt in legato, vel venditione illius rei ad quã
ſunt deſtinata, locũ hñt contraria, vt interdũ cedẽt, & habent̃ ꝓ
impoſitis, ſi ſemel ibi fuerunt, & poſtea fuerunt inde remota,
vt reponeretur, aliàs ſecus. Sed quantũ ad hoc vt quis incidat in
pœnã, & legatũ factum de deſtina. valeat, acſi eſſent appoſita,
nõ hñr pro impoſitis, vt hic. Sed ſuper hoc vide hic vnã longã
diſtinctionẽ Bar. ad quã ſemp remittit̃. No. ẽt tenẽdo primũ in
3 tellectũ, †quòd inſpicit̃ primũ propoſitũ qñ fuit licitũ, & ex illo
redditur licitũ id quod ſequit̃. nãm licitè poſſum remouere de
vna domo mea, vt ponam in altera, ſed nõ poſſum licitè vt alie
nẽ vel, legẽ alteri, certè ſi remoui vt ponã in altera, & ſic licitè,
licèt poſtea mutẽ propoſitũ, & nõ ponã, ſed alteri legẽ, vel ven-
dã, valet legatũ & venditio, & reddunt̃ licita pp primũ propoſi
4 tum licitũ, vñ inducitur ad q. †Si ſtatutũ eſt ꝯ ementẽ frumen-
b tũ in foro & vendentẽ, nõ hẽt [b] locũ in illo q pro vſu ſuo, licèt
fortè poſtea non indigens illud vendat, & ad hoc inducit & al-
legat Gui. de Cu. hunc text. in l. j. §. Idẽ Cecilius. s̃. de exerci. de
quo ẽt vide hic per Bar. in diſ. an ſit verũ indiſtinctè quòd inſpi
5 ciatur primũ propoſitũ. †Vltimò no. quòd pp factũ hr̃dis non
debet legatum extingui, licèt factũ illud ꝯriet̃ nãæ legati, quia
non debet eſſe in ptãte ſua ſe liberare à legatario, licèt ſi illud
fuiſſet factum à defuncto legatũ extingueret̃. pro hoc j̃. de lib.
leg. l. ſi id quod. & j̃. eo. l. ſeruũ filii. §. ſi pocula. ſm vnum intelle
ctum quẽ tangit glo. Si ergo hæres ẽt ignorãs ſeruũ legatũ oc-
cideret, vel manumitteret, legatũ non extingueret̃, & ſic poſſet
cõueniri ad eundẽ ſeruũ, & cogeret̃ ſoluere æſtimationẽ. non
quòd æſtimatio eſſet in obligatione, ſed in ſolutione, & officio
iudicis. Et ita hic, ſi iſta quæ fuerunt legata ꝑ hæredẽ iniungan
tur domui, nam remanent in obligatione, qm̃ à principio cũ
eſſent ſeparata ab ædibus tp̃e teſtamenti tenuit in eis legatum,
& non fuit extinctũ, ſed qñ tp̃e teſtamenti non eſſent ſeparata,
non tenuit in eis legatum, ſed in æſtimatione, vt s̃. eo. l. cætera.
§. ſi duobus. in fi. Ex quo ſequit̃ ꝙ hic, qñ erant ſeparata, & poſt
ea fuerunt per hæredem iniuncta, ſi deinde ſeparent̃, ipſa debe-
rent præſtari, quia ſunt in obligatione, ſed qñ erant iniuncta, li
cèt poſtea ſepararent̃, non poſſet hr̃s ea præſtare inuito legata-
rio, quia legatũ tenuit in æſtimatione, & non in illis. Poſſet tñ
dici ꝙ q̃a debet̃ æſtimatio reſpectu certarum ſpecierũ, ꝑ ſolu-
tionẽ illarũ ſpecierũ liberatur ab obligatione quantitatis. ꝑ l. fi-
deiuſſor euictionis. j̃. de doli exce. Glo. tñ hic in l. ſeq. opp. de l.
in ſumma. §. pe. de condi. indebi. ꝑ quam vr̃, ꝙ hæres nõ teneat̃
ſi fecit ingnoras. Sed ſoluit ꝙ ibi in condõne indebiti, quæ orit̃
in eo ꝙ recipiens efficit̃ locupletior, & non vltra, ſi non fuit in
dolo, vt l. ſi non ſortem. § libertus. ante fi. e. ti. ſi manumiſit igno
rans, nec fuit in dolo, nec locupletior, ideo non tenet̃. Hic loq-
tur in actione ex teſtõ, quæ contrahit̃ ad ipſam rẽ legatã, ideo
ignorãtia hr̃dis nõ debet p̃iudicare legatario. Præterea hic effi-
citur locupletior iniungendo domui ſuæ. Non ſunt alia, &c.

ADDITIONES.

a ¶Deſtinata. An deſtinatum habeatur pro facto, vide Alex. conſi 96. 4. lib.
& quid de pecunia deſtinata ad emptionem prædiorum. vide per Ludo.
Roma. conſ. 180.

b ¶Non habet locum. Adde eundem Pau. de Caſt. in l. 2. ſupra ſi cer. pet.
Bal. in l. j. §. vnde Offilius. ſupra de exercito, & Alb. in tra. ſta. q. 71. & in 2.
parte quæſtio. 203. Franc. Cur.

---

1 *Poteſt quis paruam domunculam ruſticam deſtruere, & aſportare iniunctam ad ciuitatem.*
2 *Domunculã paruam factam in re dotali poteſt maritus deſtruere, ẽt inuita vxore, ſecus in domo magna, etiam ſi vellet ſibi reſtituere ſumptus.*

LEX XLV.

SEnatus.

1 **§. Marcellus.** ¶†No. hic ꝙ põt q̃s paruã
domũculã ruſticã deſtrue-
re & aſportare iniunctã ad ciuitatẽ. Idem tñ vr̃ ſi nõ eſſet parua.
Pone exemplũ in comitatu Flor. vbi ſunt magna palatia, certè
non prohibet̃ dñs deſtruere, & portare ad ciuitatẽ, q̃a ceſſat rõ
ſenatuſconſulti, licèt ſecus econuerſo. vt in l. ſi quis poſt hanc.
2 C. de ædi. priua. † In caſu tñ huius §. bene vr̃ dr̃ia inter paruã do
munculã factã in re dotali, quã maritus põt deſtruere ẽt inuita
vxore, vt hic. & magnã domũ, quã non poſſet ea inuita, ſi vellet
ſibi reſtituere ſumptus. Sed ſi nollet, poſſet tanquã expenſa vo-
luntaria, in qua permittitur abraſio, ſine tñ detrimento vxoris,
vt in l. pro voluntariis. s̃. de impenſis. nec maritus donare cõpel-
litur, licèt in re aliena hoc fecerit, q̃a nõ fecit tanq̃ in propria ꝑ-
petuò duratura. licèt tũc eſſet ꝓpria, q̃a ſperabat̃ ad mulierẽ re-
dire, & ſic fecit animo repetendi, ſecus quando in re aliena tan-
quam propria, vt l. adeo. §. ſi quis. de acqui. re. do. Non ſunt alia.

---

1 *Legatum poteſt conferri in liberam voluntatem legatarij, non ſic hæredis, vel extranei.*
2 *Legatũ ſi conferatur in voluntatem hæredis, vel extranei, quãdo valeat.*
3 *Stipulatio an poſſit committi in voluntatem creditoris, & an debitoris.*

1
a **§. Legatum.** ¶†Legatũ põt conferri in liberã volũ-
tatẽ legatarij, nõ ſic hr̃dis, vl' extranei, [a]
h. d. tex. cum glo. ¶In tex. ibi, [hæredis non põt,] quia non dẽt
eſſe in eius voluntate an obliget̃ vel nõ, vt in l. cum ſub hac. de
act. & obl. & q̃a p̃ſumeret̃ ſimplr̃ nolle, & diſtingue br̃, ꝙ in vo-
luntate legatarij põt indiſtinctè cõmitti ẽt per verbũ importãs
liberã voluntatẽ, & ẽt ipſam ſubſtantiã legati, vt lego tibi ſi vo-
les, & quid importat iſta ꝯdõ. cũ ẽt ſi nõ eſſet appoſita ſubintel-
ligeret̃, tetigi. s̃. e. l. legatarius. §. j. q̃a obuiat principio acquiſitio-
nis, nõ. n. acquirit̃ legatario verè, vel fictè, ẽt adita hr̃ditate, niſi
declaret ſe velle, & interim decedens nõ trãſmittere, vt j̃. eo. l. ſi
ita. §. illi. & l. ſi ita expreſſim. de ꝯdi. & dem. ſecus ſi non eſſet ap-
poſita, quia tunc ineſſet reſolõni, nã acquireret̃ ignorãti. Sed ſi
repudiaret, fingeret̃ nõ acquiſita. vt d. l. legatarius. §. j. & decedẽs
2 tranſmitteret ptãtẽ acceptandi. † Si aũt in volũtate hæredis, vel
extranei (nã nõ facio dr̃iam in hoc) tunc refert an in voluntatẽ
tacitã. vt lego tibi ſi hr̃s meus, vel Titius capitoliũ aſcẽderit, &
valet, licèt in ſua voluntate ſit aſcendere, vel non, vt l. nonnunq̃
de ꝯdi. & dem. aut in voluntatẽ expreſſam, & tũc aut per verbũ
importans arbitrium boni viri, vt ſi fuerit arbitratus, ⁊ vel ſi pu-
tauerit, vel æquũ crediderit, vel ſi ſibi placebit, & valet, vt l. ſi ſic
j̃. eo. in princ. & q̃ ſunt verba importantia arbitriũ boni viri, dic
vt ibi ꝑ Bar. & rõ huius eſt q̃a ſi arbitraret̃, & malè, recurreret̃ ad
arbitriũ boni viri, q poſſet reformare, & ſic legatũ eẽt nullũ. Si
tñ non arbitraretur, tunc iſto caſu qñ ꝯdõnalr̃ eſt ꝯmiſſum, nõ
recurreret̃ ad arbitriũ boni viri. Sed legatũ eſſet nullũ, vt no. ꝑ
gl. & Doc in l. j. j̃. ti. j. Aut per verbũ, qd̃ importat liberã volunta
tẽ, vt verbũ volo, & tunc aut per dictionẽ q̃ importat principa-
liter tp̃s, & ſecundario ꝯdõnẽ, vt eſt dictio cum, & tunc valet, q̃a
non cenſetur commiſſa ſubſtantia, vt j̃. de leg. 3. l. fideicommiſ-
ſa. §. hoc aũt legatũ. aut per dictionẽ quæ importat principali-
b ter conditionẽ, vt ſi voles, vel ſi volueris, [b] & tunc non valet, vt
ea. l.

ADDITIONES.

a ¶Vel extranei. Adde vt per Ang. conſ. 201. per Old. conſ. 156.
b ¶Si volueris. Quid importet legatũ factũ tali mõ, lego tibi domum ſi vo-
lueris ſoluere oĩa mea legata, vel omne ius ſuũ. per eun. Pau. conſ. 245.

ea.l.§.qq̃, & hoc qñ apponit̃ origini. Si aũt reſolutioni, vt lego niſi hr̃s meus voluerit, tũc qa legatum eſt purũ, licèt veniat re-
3 ſoluendũ voluntate, valet, vt ea.l.§.ſi fideicommiſſum.† In contractibus aũt ſimiliter in voluntate creditoris pôt committi ſtipulatio, vt promitto tibi ſi velles, quia eſt obligatoria ex vna tm̃ parte, vt in l.a Titio.de verb.obl.in fi. Sed in contractib. vltro citroque obligatorijs ſecus, vt in l. in ementis. C. de contrahen. emp. An autem in voluntate debitoris, vt promitto tibi ſi volã, vel cum voluero, dic vt in l. centeſimis.§.fi.de verb.obliga.& in l.cum ſub hac. de actio.& oblig.nam eſt materia ſubtilis, & periculoſa, vt ibi no per Bar.

1 *Homo liber, in quo alius habet ius pignoris, poteſt ſibiipſis legare, & prodeſt legatum.*

2 *Si redimo aliquem ab hoſtibus, qui ante captiuitatem erat liber homo, & poſtea fuit effectus ſeruus hoſtium, cum redit ad ciuitatem recuperat libertatem reſpectu omnium, me excepto quouſque reſtituatur mihi pecunia quam pro eo dedi.*

3 *Habens caſtrum & iuriſdictionem omnium ſubditorum poteſt legare caſtrum & omne ius ſuum hominibus dicti caſtri, & videtur ipſos liberaſſe a ſuperioritate.*

4 *Legando, vel donãdo alteri eccleſiam, videor legare ius patronatus quod in ea habeo, & ſi ipſimet eccleſiæ, videor ipſam liberaſſe ab hac ſeruitute iuriſpa.*

1 §. Qui ab hoſtibus. ¶† Caſus iſtius §.nõ eſt alibi ſm̃ Ang.& dicit, ꝙ liber homo, in quo alius habet ius pignoris, poteſt ſibiipſi legare, & prodeſt legatum, quia ius pignoris cenſet̃ remiſſum. Et ſic perſona legatarij, & res legata ſunt vnum & idem. Hoc tamen verum quantum ad corticem verborum, non quantum ad veritatẽ, quia res legata eſt ipſum pignus, ſeu ius quod habebat legans, ſed perſona legatarij, in qua habetur hoc ius, eſt penitus diuerſa ab iſto iure, ſicut aliud eſt res, in qua habeo ius pignoris, quæ eſt res corporalis, & aliud eſt ipſum ius pignoris, quia
2 eſt ius incorporale. † Et pręmitte, quòd ſi redimo aliquem ab hoſtibus, qui ante captiuitatem erat liber homo, & poſtea fuit effectus ſeruus hoſtium, cum redit ad ciuitatẽ, recuperat libertatem reſpectu omnium. me excepto reſpectu cuius reputatur adhuc ſeruus meus quouſque reſtituetur mihi pecunia quam ꝓ eo dedi, pro qua pecunia eſt mihi obligatus, ſicut ſi eſſet ſeruus cuiuſdã tertij, & ſic in ipſo habeo dñium reuocabile, vt in l. in bello.§.ſi quis ſeruum.j. de cap.non ſic qñ irreuocabiliter eſſet mea res, nam non poſſet eſſe mihi obligata, vt in l.neque pignus.de re iu.Si ergo dicam, lego te tibiipſi, valet legatum, & videor remiſiſſe omne ius meum, & recuperas libertatem reſpe-
3 ctu omnium, & h.d.iſte §.per quem dicit Ang. † ꝙ habens caſtrũ, & iuriſdictionẽ omnium ſubditorum pôt legare caſtrũ, & oẽ ius ſuum hoĩbus dicti caſtri, & vr̃ ipſos liberaſſe a ſua ſuperioritate. Sil'r ſi habeo iuſpatr. in eccleſia legando vel donando
a alteri eccleſiam videor legare iuſpatronatus [a] quod habeo per l.qui tabernas.de contrahen.emptio.& per l.ſi domus.§.fi.j.eo. Similiter ſi dono ipſam eccleſiam ipſimet eccleſiæ vel lego, valet, & videor legaſſe ius patronatus, & ſic ipſam liberaſſe ab hac ſeruitute, vt j. eod.l. ſi tibi homo.[a] in fin. Tene menti ad multa.

ADDITIO.

a ¶ Iuſpatronatus. Adde vt per Rom.ſing.ſuis. fol.2. conſi.177.

1 *Regula Catanoniana non habet locum in legatis in quibus impedimẽtum ceſſat: ex cauſa quæ retrotrahitur.*

2 *Ex iure ſuperueniente auctori meo confirmatur ius meum, vide tñ nu.5.*

3 *Si legans rem alienã habeat aliquod ius ſaltem in ſpe, & quæ poterat deficere, cenſetur habuiſſe reſpectum ad illam ſpem, & ad illius contẽplationem cenſetur legaſſe non legaturus, niſi ſpes deueniat ad effectum.*

Si debetur mihi a Titio Stichus, aut decem, & ego lego tibi Stichum videor legaſſe contemplatione ſpei, quam habebam in Sticho.

4 *Legans rem in qua habet ius in re, vel ad rem, videtur legaſſe illud ius etiam ſi erat incertum, & fallibile.*

5 *Emphyteuta ſi legauit mihi ius ſuum, vel ſimpliciter rem, & deinde acquirat directum dominium, an debeatur mihi totum.*

LEX XLVI.

1 SEruum filij. ¶† Regula Catoniana nõ habet locũ in legatis in quib.impedimentũ ceſſat ex cã quę retrotrahitur.h.d.ſm̃ Bar. & eſt notabile ſummarium, & probatur j. prox.§. Et ad hoc vt procedat iſtud ſummariũ oportet ponere caſum ſm̃ eum, ꝙ iſte pater credebat iſtum ſeruũ, qui erat filij ſui, & dñiũ caſtrenſis peculij eſſe ipſius patris, vel errore iuris ductus, quia credebeat caſtrenſe peculium ſibi acquiri, ſicut profectitium, vel ẽt aduentitium ipſo iure, quod erat in l.2.ad Macedonianũ vel credebat filium eſſe mortuum, & ſic dñium caſtrenſis peculij ad ſe deueniſſe: vt in l.2.de caſtren.pecu.& ſic errabat in facto, cum viueret, vel putabat eſſe ſuum ex alia cauſa, & legauit ipſum cuidam extraneo tanquam ſuum, cui veriſimilirer non legaſſet ſi non crediddiſſet eſſe ſuum, & ſic non valebat legatum vt in l.cũ alienã.C.de leg. Si ergo poſtea dñium acquirat quia filius præmoriatur, & non facit teſtm̃ ſuper caſtrenſi peculio, qđ facere poterat, & ſic pater occupat iure peculij, vt d.l. 2. de caſtren.pec.videbatur non propterea reconualeſcere legatum ꝑ regulam Catonianam, quia ſi fuiſſet mortuus tpe teſti, legatũ non valuiſſet, cum filius ſuperuiueret, & ſic erat legata res aliena ab ignorante & extraneo, vt d.l.cum alienam. Contrariũ hic dr̃, ꝙ valet & reconualeſcit, quia poſtquàm filius non fuit vſus iure ſuo teſtando de caſtrenſi peculio, pr̃ fingitur retro fuiſſe dñs. Intellige vt ↄcludat iſta rõ, ſcilicet, à tpe acquiſitionis iſtius ſerui, & ſic ante teſtm̃ patris. Sed ſi tunc fuiſſet ſuus, legaſſet rẽ ſuam non alienam, & non haberet locum l.cum alienã.& valeret legatũ eodẽ modo quo valet nũc, & recõualeſcit, qa impedimentũ, & cã nullitatis tollitur ex cã, quæ fingit retro ante teſtamentũ patris. Sed Bal.reprobat hunc intellectũ, qa pater nõ efficit̃ retro dñs, niſi a tpe mortis filij. Sed filius hic mortuus erat poſt teſtamentũ patris, ergo pr̃ non fingit̃ fuiſſe dñs tpe ſui teſti, & ſic iſta rõ non pôt eſſe bona hic, licet dictũ in ſe ſit bonũ qñ ceſſaret cã quæ fingeret retro ante teſtamẽtũ. Sed dictum Bal. non placet, qa ſi ſic eſſet, fruſtra poneretur iſta rõ, qa retro creditur patrem dñium habuiſſe.non.n. ↄcluderet aliquid ex quo non retro ante ſuum teſtamẽtũ, ſed a tpe mortis filij, Ideo intellige retro, ſcilicet a tpe acquiſitionis huius ſerui, nã patria ptãs erat cã, ꝙ oĩa quæſita per filiũ ſtatim acquirebantur patri. Fallebat in caſtrenſi peculio, vel quaſi, quę quærebantur filio pleno iure, & de ipſis poterat teſtari. Sed filio mortuo ſi non fuit teſtatus pater occupat iure peculij, & in ipſum tranſit dñiũ, non tanq̃ in hæredẽ hoc iure, ſed tanq̃ in patrẽ, & dicebatur vl'is ſucceſſor, non hr̃s in d.pecu.vt d.l.2.& l.tam ex ↄctib, de iud. Et vltra hoc fingebat̃ fuiſſe dñs a tpe acquiſitionis factæ ꝑ patriam ptãtem, in qua fundat̃ hęc fictio, licèt re vera nõ fuerit. Hæc aũt acquiſitio fit ante teſtamentũ patris, ergo pr̃ fingit̃ legaſſe rem ſuã, nõ alienam, ſecus ergo ſi acquiſiuiſſet dñium teſtator ex cã quæ non retro fingeretur, nam non reconualeſceret legatũ ꝑ regulam Catonianã.vnde ſi iſte filius fuiſſet teſtatus, & patrem inſtituiſſet, vel iſtũ ſeruũ ſibi legaſſet, tũc ceſſaret prima fictio, quia filius fuit vſus iure ſuo, vnde pr̃ non potuit occupare iure peculij, ſed acquirit dñium tanq̃ hr̃s, vt legatarius, & iſtæ cãe habuerunt originẽ poſt teſtamẽtũ patris, & ſic legatum factũ a patre de iſto ſeruo quod a principio fuit nullum ꝑ errorem, nõ reconualeſceret ſm̃ Iac. de Arena, & eundẽ Bar.ꝑ regulã Catonianam. Et hæc eſt intẽtio ſua, licèt valde obſcurè loquat̃, & uix poteſt intelligi.¶ In tex.ibi,] conſtitit legatum.] non intelligas ꝙ valuerit a principio ponendo caſum vt Bar.ponit, ſed ꝙ reconualeſcit ex poſtfacto.¶ In tex.ibi, [cum enim.] Iſta rõ nõ eſſet neceſſaria, ſi poneremus ꝙ pater ſciebat tpe teſti ſeruum iſtum eſſe filij, quia tunc valeret legatum ab ipſo principio, etiã ſi factum eſſet extraneo, vt d.l.cum alienam.& ex ſuperuenienti dñio ipſi patri.multò fortius valeret, & fortificaretur.arg.in l.
2 cum vir prædium.de vſur. vbi † ex iure ſuperueniente authori confirmatur ius meum Et hoc etiam ſi non fingeretur retro fuiſſe dominus, nec eſſet tractãdum de regula Catoniana, quę locũ habet in legatis a principio inualidis. Ad hoc ergo, vt iſta ratio ſit pertinẽs & concludens, oportet ponere ꝙ ignorabat, vt Bar.ponit. Et pro hoc quod hic dicitur ꝙ retro fingitur fuiſſe dominus, habes tex.in l.proponebatur. j.de caſt.pecu.ſecundũ Dy.ille tamen text.videtur poſſe intelligi in caſu quem ponit, vt fingatur retro dominus a morte filij. Sed ipſe non pôt ſic intelligi, quia ratio tunc non concluderet. Et per iſtum tex. patet ꝙ ſi legaſti mihi rem quæ erat tua, reuocabiliter tamen, vt quia dñs eius eã tibi legauerat, & erat mortuus, tu tamen credebas eſſe tuam irreuocabiliter, & ex alia cã, & ſic non valebat, ſi legaſti extraneo, ſi poſt ea ſciẽs legatũ acceptaſti, & ſic efficieris dñs ex cã quę retro fingitur, reconualeſcit legatũ a te factum, & ita intelligitur ſequens §.ſm̃ Dy.vel dic vt ibi dicam. Eodẽ modo ſi legaſti mihi rem meam, quæ erat mea reuocabiliter, vt quia erat mihi ab alio obligata, & ego poſtea repudiaui legatũ, quia fingor retro nõ fuiſſe dñs, vt s.eo.l.legatarius.§.j. reconualeſcit
3 legatum per iſtum tex.ſm̃ intellectum Bar.¶† In gl.j.ibi.[quia ius quod habet, legare vr̃.] Bar.miratur de iſta gl. quia pater viuente filio nullum ius habebat in hoc ſeruo. Sed certè gl.intellexit quod habebat in ſpe, non in re, ſperabat enim ipſum effici ſuum præmoriente filio, & non teſtante, & occaſione iſtius ſpei legauit. Si ergo euaneſcat iſta ſpes, euaneſcit etiam legatũ. Et iſta glo.debet aliter intelligi quàm Bart. intellegit.ſ.quando pater ſciebat iſtum ſeruum eſſe filij, & ſic valuit legatum a principio, vt dixi ſuper text. per l.cum alienam. Si enim ignorabat, non poteſt dici ꝙ habuerit reſpectum ad hanc ſpeciẽ. Sed tunc opp. ſi valuit a principio legatum, vt dixi, licèt poſtea non acquiſiuit dominiũ, debet remanere validum, & hæres debet teneri ad redimendum a filio qui ſuperuixit, vel ab hærede filij, vt d.l.cum alienam, non autem debet vitiari. vt dicit glo.propter hoc glo.quæ ſentit iſtud contrarium, vult ſoluere, ꝙ illud procederet quando in re aliena quam quis legauit, nullum ius habebat in re, vel in ſpe, ſed qñ habebat ſaltem in ſpe, & quæ poterat deficere, cenſetur habuiſſe reſpectum ad illam ſpem, & ad illius contemplationem cenſetur legaſſe non legaturus, niſi

ſpes

ſpes deueniat ad effectum, hæc eſt intentio glo. ſingularis, pro
qua allegat tex. in ſimili in l. ſi ſic. §. fi. circa fi. ibi. dum dicit, ſi x.
nihil conſequitur. j. eod. & in l. ſi Titius mihi, in princ. j. tit. j. vbi
ſi debetur mihi à Titio Stichus, aut x. vtrum ipſe ſoluerit, &
ego lego tibi Stichum, videor legaſſe contemplatione ſpei, q̃
habebam in Sticho. Ideo ſi debitor non ſoluat Stichum, ſed x.
4 nihil tibi debetur. ¶†No. ergo ꝙ iura dicentia qñ quis legat rē
a in qua habet ius in re, vel ad rem, vr̄ ſolum legaſſe illud ius, [a] vt
infra eo. l. ſi domus. §. ſi fundus, non ſolum haberet locum, qñ
habebat ius certum & infallibile, ſed etiam qñ incertum, & fal
libile, & ſic conſiſtebat in ſola ſpe, vt ad illam tm̄ cenſeatur ha
b buiſſe reſpectum. Tene menti perpetuò [b] iſtam gl. ſed Bar. ip-
ſam reprehendit, & non bene. dicit. n. ꝙ iſta ſpes in patre nō erat
probabilis, quoniam erat ꝯ votum parentum, quod eſt vt filij
ſuperuiuant, non vt præmoriantur, & quia ꝯ bonos mores, &
ſic in quolibet extraneo eſſet improbabilis ſpes poſt mortē al-
terius, vt in l. poſt emancipationem. de lib. leg. Et ideo non eſt
dicendum ꝙ ius præſumat ipſum habuiſſe reſpectum ad hanc
ſpem à iure reprobatam. Et pp hoc vr̄ ſentire, licèt ipſe non di-
cat expreſsè, ꝙ ſi iſte pater ſciebat iſtum ſeruum eſſe filij, ꝙ tūc
legatum remaneat firmum, licèt dñium ad patrē nō perueне-
rit, tanq̃ legauerit rem, q̃ ſciebat alienam, & in qua nullā ſpem
habebat, & ſic hr̄s tenebitur redimere. Sed nō obſtat rō ſua, qa
iſta ſpes non fundatur principaliter in morte filij, ſed in patria
ptāte, quæ eſt de præſenti. & ſic eſt probabilis, qa fundatur in di
ſpoſitione iuris, quod vult ſi filius præmoriatur, vel nō teſtetur
pater fingatur retro fuiſſe dn̄s. Sed ſi ſpes non eſſet probabilis,
faterer dictum Bar. Pone exemplum, Titius inſtituit me hære-
dem, vel fundum ſuum mihi legauit, ego ſciens hoc, illum fun
dum legaui tibi, certè non videor legaſſe cōtemplatione ſpei,
quam habebam in morte ſua, quia illa eſt improbabilis. nō. n.
fundatur in patria ptāte. Et ideo ſi ſpes illa euaneſceret, quia p̄-
moreret, vel ille reuocaret teſtm̄, nō euaneſceret legatum, ſed
remaneret firmum, tanq̃ factū de re aliena ſciēter, in qua nullā
habebā ſpem. & ita intellige iſtam mām. quā no. qa melius de-
5 claraui q̃ Bar. vel Bal. Aut Ang. ¶†Vltimò Iac. de Are. forma-
uit hic vnam qōnem pp vnū quod ſ. dixi. ſi iſte filius teſtaretur
in ipſum patrē, ꝙ non reconualeſceret, quia ex cauſa quæ non
fingit retro acquireret. Pone ꝙ emphyteuta legauit mihi ius
ſuum vel ſimpliciter rem, & ſic vr̄ mihi ius ſuum tm̄ legaſſe. De
inde acquirit directū dñium, an debeatur mihi totum? Et illud
quod dixi, eſt argumentū quòd non, quia ius ſuperueniens au-
thori meo poſt teſtm̄ factum ſi non fingitur retro, nō prodeſt
mihi. Iſta qō hic eſt impertinens, quia hic loquitur quādo ſu-
peruiuet authori meo ius quod mihi legauerat, quod tempore
teſtamenti non habebat, quia legauit rem filij, quę poſtea effe-
cta eſt ſua. Sed qō loquitur quando ſuperuenit id quod non le-
gauerat, nam legauit vtile dominium, & ſuperuenit directum,
in qua quæſtione Bar. diſtinguit. Aut dixit lego talē rem meā,
vel tale ius meum, & tūc debetur dominium directum ſuper-
ueniens, ſed duntaxat vtile, quod fuit legatum. per id quod no.
gl. in l. ſerui electione. §. fi. ſ. eo. Aut ſimpliciter dixit, lego talem
rem & ſic nō reſtrinxit ad ius, quod habebat de præſenti, & tūc
ius ſuperueniens debet. arg. in l. ſi ex toto. in princ. & in l. quod
in rerum. §. ſi quis poſt. ſ. eo. Sed illa iura nihil faciunt, loquun
tur enim quando ius ſuperueniens non abſorbebat ius legatū,
ſed ſuperuenit tanquam acceſſio. Hic verò ius directum ſuper-
ueniens abſorbebat vtile quod erat legatum, tanquam plenius
abſorbens ſemiplenum, vt in l. ſi te ſolum. de hære. inſt. & ſic nō
ſuperuenit vt acceſſio, ſed vt principale. Vnde Bal. in l. vxor pa-
trui. C. de leg. tenet indiſtinctè non deberi directum dominiū,
ſed vtile. Nam licèt id fuerit extinctū per ſuperueniētiam dñij
directi quantum ad formam, non tn̄ quantum ad cauſam. Pōt
enim hæres cauſare de nouo aliud vtile, & ita debet intelligi l.
quod in rerum. §. j. ſ. eo. quando vſufr. legauit vſumfr. & poſtea
acquirit proprietatē, & ſic vſufr. extinguitur: nam legatum ad-
huc tenet, & debet creari de nouo per hæredem in perſonam
legatarij. Sed econtra ſi habens directum dominium, vel pro-
prietatem nudam ipſam relinqueret, & poſtea vſusfructus qui
eſſet apud alium, vel vtile dominium conſolidaretur cum pro-
prietate, deberetur integra proprietas, quoniā ius ſuperueniēs
non abſorbet primum, ſed potius econuerſo, & ſuperuenit tan
quam acceſſio, ad quod infra ead. l. §. ſi areæ. ſed ſi alterum
non abſorberet alterum, quid interſit? dic vt in d. l. ſi ex toto, &
quod ibi dixi. & in d. l. ſerui electione. §. fi.

ADDITIONES.

a ¶Illud ius. Adde quod voluit Alex, conſ. 47. 2. lib.
b ¶Menti perpetuò. Adde quod pulchrè voluit Ludo. Rom. conſ. 308. in 2. colum.

---

1 *Si rem mihi legatam ignorans tibi legauerim, & deceſſerim antequam acceptarem, vel repudiarem, an tranſmittam dominium quod habebā ex cauſa legati, in te legatarium, vt nec hæres meus poſſit repudiare in tui præiudicium. & nu. 2.*

3 *Si tunc eam tibi legaui tanquam ſimpliciter alienam, poſtea cognouerim mihi legatam, & legatum repudiauerim, quare non remanet legatum tuum validum, ſicut ſi nunquam fuiſſet mihi legata.*

4 *Quādo legaui rem in qua habeo ius, videor illud tantū legaſſe, quādo ſciebam me illud ius habere, & nō vltra. Idem ſi putabam me plus habere quàm haberem, & reſtringitur ad illud quod habeo.*

5 *Si tempore teſtamenti mei ſciebam rem alienam, & mihi legatam, tūc eā legando videor legatum mihi factū acceptaſſe, ſi teſtator erat mortuus & adita erat hæreditas.*

Quid ſi credebam rem meam ex alia cauſa, cum eſſet aliena, & mihi legata & quid ſi ſciebam eſſe alienam, tamen ignorabam mihi legatam.

1 §. Si quis rem. †Si lego tibi rem alienam mihi lega-
tam, ſecuta acceptatione legati p me
valet legatum tuum, ſecus ſi ſequatur repudiatio. h. d. ſm̄ intel-
lectum Dyn. qui ponit caſum qñ credebam rem eſſe meam ex
alia cā q̃ legati, & ſic irreuocabiliter, quo caſu legatum tibi ex-
traneo factum non valebat per l. cum alienam. C. de leg. ſed ſe-
cuta acceptione per me reconualeſcit, quia fingor retro fuiſſe
dn̄s, vt in tex. & ſic ceſſat impedimentū ex cauſa quæ retro fin-
git: Ideo ceſſat regula Catoniana, vt in princi. huius legis, licèt
Dy. hoc nō ponat. Intellige tn̄ ꝙ teſtator qui mihi eam legauit
erat iam mortuus tpe teſtamenti mei, & erat eius hæreditas adi
ta, vel etiam non adita. Nam primo caſu videor fuiſſe vere dn̄s
ab adita hæreditate & ſecundo ficte à morte teſtatoris, & quod
libet iſtorum præcedebat teſtm̄ meum, ſecus ſi eēt mortuus
poſt teſtm̄ meum, quia nō fingeretur fuiſſe dominus tpe mei
teſtamenti, & ſic obſtat regula Catoniana. Si vero repudio, le-
gatum non confirmatur, quia impedimentum non ceſſabat,
& iſte intellectus placet, ꝙ quantum ad hoc vt ſecuta accepta-
tione valeat legatum tuum, & ſecuta repudiatione non valeat,
ſed ꝙ legatum à principio tibi factum non valeat, ex eo q cre-
debam rem meam eſſe ex alia cā nō placeat, quia veriſimile eſt,
ꝙ ſi ſciuiſſem rem mihi legatam, & teſtatorem eſſe mortuum,
ſimiliter legaſſem, cum in ptāte mea eſſet facere ipſam meam
acceptando legatū, ſi erat adita hæreditas, vel erat legatum re-
petitum ab inteſtato, ita ꝙ non poterat deficere pp aditionem
non factam, nam ſicut ſi eſſet mea ex cā quā putabā, non graua
batur hæres in redimendo, ita & ſi efficiatur mea per accepta-
tionem legati. † Et ex hoc ſequit̄ ꝙ ſi deceſſi, antequam acce-
ptarem vel repudiarem trāſmitto dominium, quod habebam
ex cā legati, licèt ignorarem me illud habere in te legatarium,
nec hæres meus poterit repudiare in tui p̄iudicium, vt eſt text.
j. eo. l. ſi fundum ſub cōdōne. §. ſi Titius. ſed ſi eſſet verum, qđ
dicit Dy. ꝙ iſtud legatū non valeret, ſed confirmaretur per ac-
ceptationem meam, tunc decedendo anteq̃ acceptem, cū non
poſſit ſequi cōfirmatio, legatū tibi factū eſſet inutile: & in hoc
eſt vtilis iſta inueſtigatio. Qñ aūt repudio legatum, tunc perin-
de eſt acſi nunquā fuiſſet mea, & ideo ſi putabam eam meā tpe
teſtamenti, & tu eras extraneus, legatum non valet. vt d. l. cum
3 alienam. †Sed pōt poni caſus ꝙ ego ſciebā ipſam eſſe alienam,
ſed ingnorabā eā mihi legatam. & ſic eā legaui tanq̃ ſimplr̄ alie
nam, tunc legatū valet: qa ſi non eſſet mihi legata, valeret, vt d. l.
cum alienam, fortius ſi eſt legata, quia eram dn̄s, licèt ignorarē
& ſic plus erat in veritate q̃ in opinione. Si ergo acceptaui lega-
tum: non dico ꝙ confirmetur legatum, tuum ſed roboratur, ſi
cut ſi eam emiſſem à vero dn̄o. Si autem repudio, adhuc rema
net legatum tuum validum, tanq̃ factū de re aliena ſcienter. qa
ſi non eſſet mihi legata, valeret. Idem ergo ſi fingitur non lega-
ta, & iſte fuit intellectus Bar. dicentis ꝙ in fine huius §. nō dici-
tur, ꝙ legatū non valeat, ſed dicitur ꝙ fingor non fuiſſe dn̄s, ſed
ſi nūquam fuiſſem dn̄s, poſtq̃ legaui rē alienā ſcienter, valeret:
& teneretur hæres redimere, ergo & nunc. Sed in contrariū fa-
cit quia cum acceptando potui roborare legatum, repudiādo
videor ipſum reuocaſſe, ſicut alienando rem legatam: vt j. tit.
2. l. fideicommiſſa. §. ſi rem. Pōt dici, ꝙ hoc procederet in alie-
natione quæ nō fingeret̄ retro facta, vt ſi legaui tibi rem meam
quam credebam alienam: & ipſam poſtea alienem, licèt. n. lega
uerim vt alienam, & ſic volui grauare hæredem de redimendo
non propterea tunc tenebitur hæres redimere: quia tenuit le-
gatum tanq̃ de re mea, licèt ignorarem, vt ſic potius inſpiciatur
veritas q̃ opi. falſa, poſtq̃ plus erat in veritate, vt in l. regula §. j.
de iur. & fact. ign. nam iſta alienatio nō trahitur retro. Sed quā-
do erat mea ex cā legati, quod ignorabam, repudiādo fingitur
retro non fuiſſe mea, & ſic tenuiſſe legatum, tanq̃ de re aliena
ſcienter factā, & hoc modo ſalua intellectū Bart. & vterque eſt
4 bonus, ſubtilis, & no. †Quod ergo dicūt iura, ꝙ qñ legaui rem
in qua habeo ius videor illud tm̄ ius legaſſe. vt j. eo. l. ſi domus.
§. fi. procedit qñ ſciebam me illud ius habere, & non vltra. Idē
ſi putabam me plus habere, quàm haberē. qm̄ reſtringitur ad
iſtud quod habeo: ſed ſi credebam me nullum ius hēre, & ſic le
gaui tanquam alienam, ſimpliciter dico ꝙ non reſtringitur ad
ius qđ habebam, ſed debebitur pleno iure, quia ſic fuit intētio
mea. Et hoc colligitur ex dictis Bar. in hoc §. quod perpetuo te-
5 ne menti. ¶†Vltimò recollige tres caſus. Primū ponit Dy, qñ
credebam rem meam ex alia cā, cum eēt aliena & mihi legata.
Secundum ponit Bar. quando ſciebam eſſe alienam, ignorabā
tn̄ mihi legatā. Tertius caſus eſt qui colligitur ex gl. j. qñ tpe te-
ſtamenti mei ſciebam alienam, & mihi legatam, & tunc eam
legando

legando tibi, videor legatum mihi factum acceptaſſe. arg.in l.
ſi auia.C.de iure delibe.& tunc non eſt tractandum de repudia
tione,& ſic iſte §. non loquitur hoc caſu. Intellige tñ gl.ſi pote-
ram acceptare, quia mortuus erat teſtator qui mihi legauerat
& adita erat hrẽditas, aliàs ſecus ſm Dy.& bene. Aut ergo lega-
a ui rem meam,aut alienam. Primo caſu [a] valet legatũ, ſiue ſcie-
bam eſſe meam, ſiue credebam eſſe alienam per rationẽ quã
s̃.dixi. quia plus erat in veritate q̃ in opinione. Secundo caſu,
aut legaui tanquam alienam,aut tanq̃ meam, quod dic,vt d.l.
cum alienam.C.de lega. Non ſunt alia.

ADDITIO.

a ¶Primo caſu. Pro communi complemento huius diſtinctionis, vide eun-
dem Pau.de Ca. infra e.l.in §.ſi idem ſeruus,col.2.ver. cir. § j. Fran. Cur,

1 *Si materia legata reducatur per teſtatorem in materiatũ,vel econuerſo, legatum non extinguitur,ſi apparet teſtatorem non mutaſſe voluntatẽ*
2 *Hæres ſi rem legatam tranſtulit in aliam ſpeciem, tunc legatum non extinguitur.*
3 *Quid tunc petet legatarius, & qua actione.*

1 §.Si pocula. ¶†Si materia legata reducatur per teſta
torem in materiatũ, vel econuerſo, le-
gatum non extinguitur, ſi apparet teſtatorem non mutaſſe vo-
luntatem.h. d. ſm intellectum Doct. In dubio aut ſi materiatũ
non eſt reducibile ad priſtinã mãm, vt ſchyphi argẽtei in maſ-
ſam argenteam,& econuerſo, nõ cenſetur mutaſſe voluntatẽ,
ſecus ſi non eſt reducibile.vt veſtimentum in lanam, vel farina
in frumentũ,vt hic probatur, in l. quæſitum.§.illud fortaſſe. j̃.
2 de lega.2.ſm Doct.¶†In tex.ibi.[ſi modo non mutauerit.] cer
tum eſt non mutaſſe ſm Dyn.& hoc eſt clarum,quia ſi hoc ap-
paret, vr̃ voluiſſe legare illud in quo facta eſt conuerſio.& ſic va
let legatum tanquam de noua re. In dubio dic vt s̃. dixi. & põt
peti ipſa res in quam facta eſt conuerſio tam actione ex teſtõ,q̃
rei ven. Sed ſi non teſtator ſed hr̃s conuertit in aliã ſpeciẽ,dic vt
dicã ſuper glo. ideo venio ad eam.¶In gl. j. ibi. [ſolutio.ibi te-
ſtator, hic hæres hoc fecit.] Hoc vr̃ ꝯ hunc tex. ſm Dy. & alios
dum dicit [ſi mõ non mutauit teſtator voluntatem.] & ſic in-
nuit,ꝙ iſte teſtator hoc facit, non hæres, quia ex facto hæredis
non colligetur mutatio voluntatis defuncti. Ideo dic vt dixi in
præcedenti lectura,ꝙ hic teſtator fecit hanc mutationem. Nec
obſtãt iura ꝯria,quia loquuntur qñ cõſtabat, quòd per hoc vo-
luntatem non mutauit. Si aũt non conſtabat, loquuntur leges
contrariæ.& tunc diſtingue,vt s̃. dixi.& multæ leges reducunt
ad concor. per illam diſtinctionẽ. Quid aũt ſit in caſu quem po
nit gl. qñ nõ teſtator ſed hr̃s rem legatam trãſtulit in aliã ſpẽm.
dicendum eſt ꝙ tunc indiſtinctè legatum non extinguitur, qa
non debet eſſe in ptãte hæredis extinguere.vt s̃ eo.l.cætera.in fi.
3 cum aliis quas ibi allegaui.¶†Sed dubium eſt quid petet lega-
tarius, & qua actione,an petet rem in qua facta eſt conuerſio,
an rẽ quæ fuit ſibi legatam, & videtur hoc vltimum verius, qa
ſi non põ præſtari peruenietur ad æſtimationem, vt s̃. eo. l. ſe-
natus.in prin.ibi hæres ergo. Nam & ſi hæres bona fide hoc fe
cit,quia ignorabat rem fuiſſe legatum, & iuſta erat ignorantia
qui erat legata in codicillis arg. l. non eſt ferendus. de tranſact.
dñium rei in quam facta eſt cõuerſio eſt ipſius hæredis.vt j̃.de
de acq.rer.do.l. ſed & ſi ex meis tab.2.rñ.cõtrariũ tñ ſentit iſta
gl.relata ad tex. qa tex.vult durare legatũ in re q̃ ſupereſt,vt hic
patet.dum dicit.[& deberi quod extat.] & glo.intelligit, vt lo-
quatur qñ hæres mutuauit,& iſta videtur tutior.ar.s̃.eo.l.ſi gre
ge.in fi.vt illa res peti poſſit. Nec ob.l.ſenatus.quia ibi nullo mõ
poterat præſtari, poſtq̃ erat iniuncta ædibus, iõ peruenitur ad
æſtimationem. Hic verò præſtari põt res in qua facta eſt cõuer-
ſio. Sed q̃ritur an poterit vendicari dicendum eſt ꝙ aut mala fi-
de fecerit,& tunc poterit,quia dñium non eſt hæredis,aut bo-
na fide,& tũc nõ vẽdicabitur, quia eſt hæredis, ſed agetur actio
ne ex teſtõ ad rem illam per iura s̃.allegata. Non ſunt alia.

1 *Si teſtator vel eius hæres imponat ædificium in area legata, quæ erat teſtatoris,vtrunque debebitur legatario, & quid ſi legauit aream alienam,& ſuper impoſuit ędificium.*

1 §.Si areæ legatæ. ¶† Diſtingue hic pro concordã
tia legũ allegatarum in gl. ꝙ aut
legaui domum quæ poſtea diruta eſt,& remanſit area,& econ-
uerſo,legaui aream,& ei poſtea fuit domus ſuper impoſita. Pri
mo caſu ſi q̃ritur an debeatur area quæ remanſit, diſtingue,aut
ſuper illa area non fuit poſtea ædificatum per teſtatorẽ, & tũc
debetur tanq̃ id quod ſupereſt ex re legata,vt s̃.e.l.ſi grege, in fi.
licèt glo. hic ſimpliciter dicat contrarium, & ſic videtur loqui
contra illũ tex.aut poſtea fuit ſuper illa area ædificatum per te
ſtatorem,& tunc legatum eſt extinctum, nam nec debetur do-
mus noua, qm̃ eſt diuerſa ab illa quæ fuit legata, nec debet̃ area
quouſque ædificiũ durat, qm̃ deſijt eſſe area, & effecta eſt pars
domus. nec ẽt ædificio poſtea diruto, quia remanet vt pars no-
uæ domus,non veteris, & ſic non poteſt dici ꝙ ſit pars rei lega-
tæ, quia noua domus non fuit legata, & ita intellige l. ſi ita le-
gatam.§.ſi domus. j̃.e. Sed ſi fuiſſet ſuperædificatum per hęre-
dem,non extingueret̃ legatum in area. arg. s̃. eo.l. cętera. in fi.
Et ſic videtur ꝙ haberet tunc locum iſte tex quoniam ædificiũ
2 cederet ſolo, & deberetur vnà cum area. † Secundo caſu prin-
cipali aut erat area teſtatoris,& tũc ſiue teſtator, ſiue hæres im-
ponat ædificiũ,debebitur vtrunq; legatario, vt hic.& l. ſi areæ.
j̃.tit.j.quæ loquuntur indiſtinctè,aut legaui aream alienam, &
dominus ſuper impoſuit ædificium, & tunc nõ extinguitur le-
gatum areæ, ſed ſuſpenditur quouſque durat ædificium, & eo
diruto poterit area peti, & ita intelligitur, ſecundum vnum in-
tellectum l.ſi chorus.§.area.j̃.de leg. 3. Non ſunt alia.

1 *Qui legat inſtrumentum debiti, cenſetur legare nomen debitoris, & qui legat nomen debitoris, cenſetur legare actionem quam habat, & ipſam cedendo liberatur hæres.*
2 *De contractibus ad vltimas voluutates bona eſt argumentatio, quando ſubeſt eadem ratio.*
Si legatur calendarium,liber,ſiue codex rationis,in quo ſint deſcripta nomina debitorum, videntur legata nomina debitorum.
3 *An hæres tenebitur miniſtrare ſumptus litis, qui fierent per legatarium, in exigendo nomen debitoris.*
4 *An poterit cogi ad agendum contra debitorem,& ad exigendum, & tradendum legatario.*
5 *Statutum ꝙ inſtrumentum,quod non fuit regiſtratum in libro communis, non valeat & habeatur pro caſſo, an etiam cenſeatur cancellatum debitum, & ſic ꝙ creditor non poſſit probare etiam per teſtes.*

1 §.Eum qui chirographum. ¶ † Qui le-
gat inſtr̃m
debiti cenſetur legare nomen debitoris,& qui legat nomẽ debi
toris, cenſetur legare actionem quam habet,& ipſam cedendo
2 liberatur hæres.† Et allegatur ꝙ de ꝯctibus ad vltimas volunta-
tes bona eſt argumentatio,quod eſt verum, qñ ſubeſt eadẽ rõ,
aliàs ſecus,& ſic non ſemper eſt bona.vt no.s̃. cõia prædio.l. fi.
per Doc. ¶Idem ꝙ ſi legatur calendariũ liber, ſiue codex rõnis
in quo ſint deſcripta nomina debitoris (quod ita no. à calend.
menſium ibi deſcriptis) vt videantur legata noĩa debitorum.vt
3 j̃.de leg.3.l.qui filium.† Sed vtrũ hæres tenebit̃ miniſtrare ſum-
ptus litis qui fierent per legatarium in exigendo nomen debi-
toris? Dicit Ang. ꝙ non, per iſtum tex. qui vult ꝙ hæres non
teneatur ad aliud, niſi ad cedendũ actionẽ, nam legatum poteſt
afferre vtilitatem, licèt legatarius faciat iſtos ſumptus, quia po-
tuit recuperare à victo, alias ſumptus pertinerent ad hęredem.
ne legatum ſit inutile.vt s̃.eo.l.cum ſeruus.cum concor.ibi alle
4 gatis. † Dico etiã quòd hæres non poterit cogi ad agendũ ꝯ de-
bitorẽ,& ad exigendũ & tradendũ legatario, niſi in caſu j̃. eo. l.
ſi ſic.§.fi. ſed liberatur act. cedendo, vt hic, ſiue ſit legatum no-
men, ſiue res, quę debeatur. s̃. eo.l.apud Iulia.§.ſi fundus.licèt ſi
teſtator exigat,& quæratur, an ſit reuocatum legatum, diſtin-
guatur inter dictos duos caſus, vt ibi dixi, & tenet̃ cedere actio-
nem talem qualis eſt, & ſic inutilẽ, ſi eſt inutilis ope exceptio-
nis,nec tenetur eã facere vtilẽ.ar.j̃.l. proxi. in fi. Et hoc prodeſt
dicere ſi legatur nomẽ debitoris, vel actio. aliud eſt qñ ipſa res,
vel quantitas legatur. ¶In vltima glo. ibi. [ſed ibi non legauit
chirographum ſpecialiter.] ſed legauit fundum cum omnibus
a quæ ibi erant.& dicitur ꝙ non vident̃ legata chirographa [a] quę
ibi erant, nec nomina debitorum ibi deſcriptorum, quia non
comprehenduntur appellatione eorum quæ ſunt in loco, & q̃
5 ſit ratio. dic vt ibi.† Et inducit Bal.iſtum tex. ꝙ ſi dicat ſtatutum,
ꝙ inſtrumentũ quod non fuit regiſtratũ in libro cõmunis non
b valeat, & habeatur pro caſſo, cenſeatur ẽt cancellatum [b] debi-
tum,& ſic creditor non poterit probare ẽt per teſtes. Iſtud eſt
c periculoſum dictum,& non puto ipſum [c] verum, quia ſatis eſt
ꝙ irritetur probatio fienda per dictũ inſtrumentũ, & hæc fuit
intentio ſtatuentium, ſicut ſi inſtr̃m perderetur poſſet probari
per teſtes, vt in l.ſicut.cum multis aliis. C.de fide inſtru. & l.cõ-
trahitur.s̃.de pig. Sed hic nullius vtilitatis eſſet legatum. ſi dun-
taxat pergamenum vel inſtrumentum eſſet legatum. Statutũ
ergo prædictum ſatis operatur in annullando probationẽ in-
ſtrumenti.ar.ad hoc.l.quando.cum ibi no.C.de inoff.teſta.

ADDITIONES.

a ¶Chirographa. Facit quod dicit Oldr. conſ.163. ꝙ legato caſtro non ve-
niunt nomina debitorum, veniunt tamen arma ad defenſionem caſtri.
b Cancellatum. In hoc articulo vide quod in fi.conſuluit Ro. conſ.177.
c ¶Non puto ipſum. Adde ꝙ cõtra Bal. conſuluit ipſe Pau. de Caſt.in conſ.
76. incip. notandum eſt, ꝙ primum ſtatutum in nouis, & adde eundem
Pau.de Caſt.in ſimili.in conſ.43. inci. videtur dicendum dictum cõpro-
miſſum.in antiquis.in j.col. vbi ſi ſtatutum annullet inſtrumentum con-
fectum à notario non matriculato, non annullat contractum, quin poſſit
probari per teſtes. Franc.Cur.

1 *Per dationem libertatis inutilem non cenſetur reuocatũ legatum factum de ſeruo in eadem voluntate.*
2 *Si idem ſeruus & legatus & liber eſſe iuſſus ſit, tunc ſi in fraudem creditorum ſit ei relicta libertas, eam non conſequitur, ſed ſi debetur legatario, poterit eſſe caſus in quo creditores habebunt vnde eis ſatisfiat, ſi fortè legatus ſit ſub conditione ſi legatarius dederit x. hæredi, quæ fortè ſufficient pro creditoribus.*

Datum

3 *Datum gratia conditionis implendæ licèt hæres non imputet in Falcidiã,*
poteſt tamen peti à creditoribus hæreditarijs.
Quid ſi hæres fecit inuentarium.
4 *Legata vltra vires hæreditatis licèt facto inuentario non valeant, ſi ta-*
men ſint factæ ſub conditione dãdi aliquid hæredi, ex quo poſſet ſatis-
fieri creditoribus, valent & poſſunt peti.
Si teſtator rem legatam alienauerit, & alienatio ſit inualida, an cenſeatur
legatum reuocaſſe.
5 *Legatum rei propriæ teſtatoris vt alienæ, an valeat, & quid in re aliena,*
& nume. 7.
6 *Si facto mei teſtatoris deſijt eſſe dominus, an & qñ reuocetur legatum.*

1 **§. Si idem ſeruus.** ¶†Per dationem libertatis in-
utilẽ non cenſet̃ reuocatũ lega
tum factũ de ſeruo in eadẽ voluntate. h. d. Sed in diuerſis volũ-
tatibus ſic, & ita loquitur ꝯriũ formatũ in vlt. gl. de l. 3. §. fi. j. de
fun. inſtr. ¶In tex. ibi. [& liber eſſe iuſſus ſit.] in eo teſtõ, vel co-
dicillis. Et iſta duo ſimul ſtare non pñt, quia ſi liber efficitur, nõ
põt in legatarium transferri dñium eius, & ſic expedit ꝙ alterũ
iſtorum valeat, alterũ non. ¶In tex. ibi. [interdũ.] q. d. rr̃ fauore
libertatis relictũ ipſius præualet, & legatũ factũ de ſeruo nihil
valet, nec refert quod ipſorũ præcedat. vt j. tit. j. l. ſi idẽ ſeruus,
& hoc qñ tenet relictũ libertatis, aliàs ſecus, de quo ponit tria
exempla quę ſequuntur, quia per inutile non debet vtile vitia-
2 ri. ¶†In tex. ibi, [ſi in fraudem creditoris.] vt quia non ſupererãt
alia bona de quibus poſſet ſatisfieri creditori, ſi ille ſeruus con-
ſequeretur libertatem, ſed ſi non cõſequatur, ſed debetur lega-
tario, poterit eſſe caſus in quo creditores habebunt vñ de eis ſa-
tisfiat, vt ſi fuit legatus ſub ꝯdõne ſi legatarius daret x. hæredi.
nã de illis x. debebit hæres creditoribus ſatisfacere, q̃ fortè ſuf-
3 ficient. Ita intelligit gl. quã perpetuò tene menti. †nã ex hoc ſe-
quuntur duo no. valde. Nam primũ eſt, ꝙ licèt iſtud quod dat̃
hæredi gratia ꝯdónis implendæ nõ cenſeatur eſſe in hæredita-
te, q̃tum ad hoc vt hæres iſtud ſibi imputet in Fal. immo ac ſi il
lud non haberet detrahit Fal. vt in l. 4. in fi ad l. Falc. & l. ad vete
rani. bene tñ cenſetur eſſe in hæreditate, & in patrimonio q̃tũ
ad hoc vt creditores poſſint iſtud petere, & de illo debeat eis ſa
tisfieri, quod ſine dubio procedit iſto iure quo hęres tenebatur
vltra vires hæreditatis. Sed an hodie procedat facto inuẽtario,
& ſic non teneatur vltra vires? Ang. hic dubitat, ſed finalr̃ dicit
ꝙ ſi datur ſibi vt hęredi, adhuc procedit, quia æquius eſt, ꝙ pro-
ficiat creditori qui tractat de dãno vitando, q̃ ꝙ cedat lucro hę-
redis, & hoc placet. Ad quod induco bonum tex. in fi. in l. reſcri
4 ptũ. §. j. de diſtrac. pig. † Collige ẽt aliud notabile, nã licèt iure
iſto, & ẽt hodie facto inuentario non valeant legata vltra vires
hæreditatis, vt in l. ſi vniuerſæ, C. de leg. ſi tñ eſſent facta ſub cõ-
ditione dandi aliquid hæredi, ex quo poſſet ſatisfieri creditori
valent. & pñt peti, nec põt ei opponi ꝙ ſint vltra vires hr̃ditatis.
gl. eſt hic ſingularis, q̃ perpetuò tene menti. ¶In glo. q̃ incipit.
[quod fieri põt.] ibi [ſol. ibi tacitè] quia legauit fundũ cũ oĩbus
q̃ ibi erant, & ibi erat ſeruus, & ꝙ iſtud legatũ tacitũ vel in gñe
factũ per dationẽ libertatis poſtea inutiliter factã reuocatur. Se
cus ſi fuiſſet legatus ſpãlr̃ & expreſsè, & ꝓ hoc qđ no. in gl. ſeq.
No. iſtam ſol. ſm̃ Ang. ad ea q̃ hñr in l. fideicommiſſa. §. ſi rem.
j. de leg. 3. nam ſi teſtator rem quã legauerat alienauerit, & alie-
natio eſt valida, cenſetur reuocaſſe legatum ſi fuit voluntaria,
ſecus ſi neceſſaria, vt ibi, & l. rem legatam. de adi. leg. Quid aũt
ſi fuit inualida? gl. iſta vr̃ hic decidere ꝙ aut illud lęgatum erat
tacitũ. i. gñali ſermone factũ, & cenſetur reuocatũ per illã l. 3. in
§. fi. de fun. inſtru. aut ſpecialr̃ & expreſsè, & tunc ſecus arg hu-
ius §. quod no. diligenter. Sed quantum ad ſol. ꝯrij dic melius,
ꝙ ibi poſt legatũ factũ de ſeruo fuit data libertas inutiliter, vñ
licèt non valeat, derogat legato præced. ar. s̃. eo. l. planè. in prin.
Et hoc voluit gl. j. tit. j. in l. qui in teſtõ. hoc verò debet intelligi
qñ præceſſit datio libertatis inualida, & ſecutum fuit legatum
factum de ſeruo. Diſtingue ergo, nã aut valet datio libertatis, &
præualet legatum factum de ſeruo indiſtinctè, ſiue præcedat,
ſiue ſequatur, & ſiue in ea voluntate ſiue diuerſa, niſi contrariũ
appareat de volũtate defuncti, vt in l. ſi idẽ ſeruus. j. tit. j. Aut nõ
valuit datio libertatis, & tunc aut legatũ factũ de ſeruo fuit fa-
ctum poſt, & valet. vt in hoc §. aut præceſſerat, & tunc cenſetur
reuocatum ſaltẽ ope exceptionis ar. s̃. e. l. planè. in princ. ſiue in
eadẽ voluntate. vt no gl. in d. l. qui in teſtõ. ſiue in diuerſa, vel in
ter viuos, vt in d. l. 3. §. fin. de fun. inſtru qui procederet, etiam ſi
relictũ factũ de ſeruo eſſet expreſsè factũ & ſpãliter. ar. d. l. pla-
nè. ¶In gl. ibi. [Sed vt miniſtrum eũ elegit.] Dic clarius, qñ nõ
potuit ſeruo relinq libertas, aut ipſe ſeruus fuit lęgatus alii ſim
pliciter, & loquit̃ iſtę tex. cũ his quæ s̃. dixi. Aut fuit lęgatus alte
ri vt manumitteret, & tunc nec præceptum de manumittẽdo
valet, nec legatũ illi factũ, qñ fuit rogatus ſtatim manumittere,
& ſic videbatur nudus executor, quia nullam vtilitatem erat cõ
ſecuturus, ſecus ſi poſt tp̃s, & ſic erat conſecuturus vtilitatẽ me
dii tp̃is, vnde non diceretur nudus executor, & valeret vſque ad
illud tp̃s, vt ibi no. & l. codicil. eo. ti. Tene mẽti. Adde iſtam di-
ſtinctionem quæ j. proximè & immediatè ſequitur ad §. j. s̃. ea.
l. qui incipit. Si quis rem &c. & ibi cadit diſtinctio, ideo ſeque-
5 re, &c. ¶†Circa §. j. s̃. e. l. recollige plenius diſtinctionem quam
ibi in fi. capi facere, vt habeas oĩa quæ ibidem dixi clarius, nam
aut legaui tibi rem meam, aut alienam. Primo caſu duo ſunt
videnda. Primũ an valeat legatũ, & hic dico ꝙ ſic, ſiue ſciebã eſ-
ſe meam, & ſic legaui vt meam, ſiue credebã eſſe alienã, & ſic
legaui vt alienam, & transfert̃ dñiũ in legatarium licèt ego nõ
putarem. Itẽ ſiue erat mea irreuocabiliter, ſiue reuocabiliter
vt quia erat mihi legata, & dies legati ceſſerat, & ego ignorabã
vt eſt caſus in l. ſi fundum ſub condõne. §. ſi Titius. j. eo. & ſic in
ſpicitur potius qđ eſt in veritate q̃ qđ eſt in falſa opinione. arg.
in l. rl̃a. §. qui ignorauit. s̃. de iur. & fact. igno Secundo eſt viden
dum ſi facto meo deſijt eſſe dñs, an reuocet̃ legatum, & hic di-
ſtinguitur, aut legaui vt meam, aut vt alienam. Primo caſu dic
vt hr̃ in l. fideicommiſſa. §. ſi rem. de leg. 3. & l. rẽ legatã. de adi.
leg. vbi diſtinguitur an ex voluntate, an ex neceſſitate rei fami-
6 liaris. Secundo caſu diſtingue, aut deſijt eſſe mea ex cã. q̃ retro
fingitur, vt quia erat mea reuocabiliter, & ego repudiaui lega-
tum mihi factũ, & tũc legatũ. poſtea factũ per me de illa re tãq̃
de aliena non cenſetur reuocatũ, ſed eſt perinde acſi verè eſſet
aliena vt in fi. huius §. ſm̃ intellectum Bart. Aut deſijt eſſe mea
ex cã quæ nõ fingit retro, vt quia erat mea irreuocabilr̃, & tũc
hoc ignorans legaui tibi vt alienã, deinde ſciens eam alienam,
& tunc diſtingue vt in primo caſu, aut volũtate, aut neceſſariò,
vt hic ſm̃ intellectũ aliorũ, qui tenent cõtra Bar. ꝙ repudiando
videatur ſuum legatũ reuocaſſe. Sed reducas ad concor. cũ iſta
7 diſtinctione. † Secundo caſu principali qñ legaui rem alienam
nullo modo meam, ſimiliter duo ſunt videnda. Primũ an va-
leat legatũ, & iſtud decidit̃ in l. cũ alienã. C. de leg. ꝙ valet ĩ duo
bus caſib. ſ. qñ ſciebã eſſe alienã. Itẽ qñ ignorabã, & legatarius
eſt cõiuncta perſona, ſecus ſi extranea. Secũdo eſt videndũ ſi ſu-
perueniat mihi dñium, quid iuris, & certe in primis duobus ca
ſibus non infirmatur legatum, ſed fortificatur & roboratur, &
legatarius poterit vendicare, vnde ſi non ſuperueniſſet, & non
potuiſſet, ſed ſolũ ageretur ex teſtõ, vt redimatur à dño, & ſic
nõ eſt verũ ſimplr̃ id quod dixit Ia. de Are. in prin. huius legis,
ꝙ ius ſuperueniens teſtatori non prodeſt legatario, qñ ex cã, q̃
non retro fingit. nã procedit qñ legatum à principio erat nul
lũ, ſecus qñ validũ, quia tunc fortificatur & roborat̃. ar. in l. cũ
vir prædium. de vſuca. Non. n. debet legatarius eſſe deterioris
condõnis ex eo ꝙ teſtator effectus eſt dñs, quia ſi voluit legare
rẽ alienã, fortius ſuã, nã & hr̃s exonerat̃ à redimendo. In vltimo
tamen caſu qñ legatum erat inualidũ, an ex ſuperueniẽti dñio
reconualeſcat, diſtingue an ſuperueniat ex cã quæ fingat retro
ante teſtm̃, & reconualeſcit, vt in prin. huius l. & in iſto §. j. tenẽ
do intellectum Dy. ꝙ hic legatum erat nullum ꝑꝑ errorẽ teſta-
toris, qđ tñ non tenuit, aut ſuperuenit ex cã q̃ non retro fingit,
& tunc non reconualeſcit propter regulam Catonia. vt in caſu
quem ponit Iac. de Are. in prin. huius l. quando filius fuiſſet te-
ſtatus in ipſum patrem, & iſta diſtinctio de qua ſuprà cadit in
§. j. ſuprà ea. l. quam ibi omiſeram.

1 *Si legatur res, quæ poteſt euinci, hęres tamen de euictione non tenetur.*
2 *Si pro ſtatu libero legato hęres ſoluit ęſtimationẽ, & ignorabat eſſe ſtatu*
liberũ, videtur emiſſe ipſum ſeruum, vt perpetuò ſibi remanſurum, &
ſi poſtea perueniat ad libertatem, tanquam de re ſibi euicta agere po-
terit ex empto, & recuperabit æſtimationem, ſecus ſi ſciebat.
3 *Bonum conſilium pro habentibus ſoluere rem aliquam debitam, vt po-*
tius, ſoluant rem quàm ęſtimationem.

1 **§. Si ſtatuliberum.** †Si legatur res, quæ p̃t euin-
ci, hæres tñ de euictione nõ
tenetur. Vtilius eſt ergo ſibi tradere rẽ q̃ æſtimationẽ. h. d. ¶In
tex. ibi. [expediet hæredi.] ſcilicet hæredis legantis. ¶In tex. ibi
[æſtimationem veram præſtabit.] ſubaudi nec eam recuperat,
licèt ſeruus perueniat poſtea ad libertatem. ar. s̃. de condi. fur. l.
ſi ſeruus. in fi. prin. cum ſua gl. & ſic carebit ſeruo, qa effectus eſt
2 liber, & ẽt æſtimatione, quam habere non poterat. †Hoc tñ in-
tellige verum qñ hęres ſciebat ꝯdõnem ſerui, ꝙ erat ſtatuliber,
& ſic æſtimationem ſoluendo cenſetur emiſſe dubiũ euentũ,
ſibi ergo non imputet, vt in l. ſi ita tamen s̃. de act. empti. ſed ſi
ignorabat, videretur emiſſe ipſum ſeruum, tanq̃ perpetuò ſibi
remanſurũ. vt l. litis æſtimatio. j. pro empto. Si ergo poſtea per-
ueniat ad libertatem, tanq̃ de re ſibi euicta agere poterit ex em-
pto, & recuperare æſtimationem. Et ita limita hunc §. & eſt ve-
riſſima & æqua limitatio. Idem vr̃ dicendum ſi ſciuit conditio-
nem, & coactus ſoluit æſtimationem litis, nam & tunc non vr̃
3 emiſſe dubium euentum. †In tex. ibi [æſtimatio poſtea non pe
titur.] & ſic non tenetur de euictione, quia cenſetur relictus ta-
lis qualis fuerat. vt j l. proxi. in fi. Et no. in iſto §. bonum con ſi-
lium pro habentibus ſoluere rem aliquam debitam.

1 *Et cui legatur vſusfructus vnius fundi debetur acceſſus per alium fundũ*
teſtatoris alteri legato, ſi ſine illo non poſſet vti, non tamen petitur à le-
gatario fundi, ſed ab hęrede, qui redimere debet ab illo.
2 *Ille cui legatus eſt vſusfructus vnius fundi, quando poterit intentare*
confeſſoriam contra legatarium alterius fundi, non pro ſeruitute itine-
ris, ſed pro ſuo iure vſusfructus.
3 *Si eſt factum legatum expreſſum de re vel de ſeruitute. tunc ius ſerui-*
tutis tranſit ipſo iure in legatarium ſine noua conſtitutione.

In le-

4 *In legato tacito non tranſit dominium ipſo iure in legatarium.*
5 *Vendens vnum fundum non videtur vendere acceſſum ad eundem per a-
lium fundum ipſius venditoris, niſi expreſsè agatur.*
6 *An ſaltem cogatur vendere nouo pretio, quòd non, niſi fauore religionis.*

1 §. Si duos fundos. †Ei cui legat̃ vſusfructus vniꝰ
fundi debetur acceſſus ꝑ aliũ
fundum teſtatoris alteri legatũ, ſi ſine illo non poſſet vti, nõ tñ
petitur à legatario fundi, ſed ab hr̃de, qui redimere debet ab il-
lo. h. d. Idem ẽt ſi ille fundus non eſſet legatus, vt hr̃s teneat̃ illi
præſtare aditum per aliũ fundũ hære. ne relictũ vſusfru. ſit inu-
tile. vt ſ̃. de ſer. vrb. præd. l. binas. non tñ dicet̃ vſufructuarius ha
bere ſeruitutem itineris, quia eſſet ſeruitus ſeruitutis, quod eſſe
non põt, vt in l. j. de vſufr. leg. Sed dicet̃ quædã commoditas, vt
dicit tex. in l. 2. §. rectè. ſ̃. ſi ſer. vendi. Quid aũt ſi fuiſſet relicta ꝓ-
prietas, & plenum dñium vnius fundi, an legatario debeatur ac
ceſſio ꝑ alium fundum teſtatoris legatum alteri, vel non lega-
tũ. glo. in l. 3. §. ſi loci. ĩ. de adi. leg. tenet ꝙ non, quia reperit̃ ex-
preſſum. Et alia rõ eſt in eo cui relinquitur vſusfructus. quia cũ
de facili pereat, non infert̃ magnum præiudicium hæredi, vel
legatario alterius fundi, ſi præſtat ſibi acceſſum ad tp̃s, ſed lega-
tum proprietatis non fingitur, ideo reſultaret magnum p̃iudi-
cium ſi perpetuò præſtaret acceſſum. Et hanc rõnem ponit gl.
in fi. in l. ſed & ſi quid. §. j. ſ̃. de vſufru. Sed Bar. tenuit contrariũ
2 in l. j. de ſer. leg. dic vt ibi plenius ꝑ eum. ¶†In glo. quæ incipit
[obl'one perſonali. l in fi. ibi. [hic non niſi conſtituatur,] tenet
ergo glo. ꝙ hic ille cui legatus eſt vſusfructus vnius fundi non
poſſit agere ꝯ legatariũ alterius fundi, vt præſtet acceſſum, nec
actione perſonali ex teſtõ, nec reali. ſ. confeſſoria, niſi poſt mor-
tem teſtatoris legatarius illius fundi conſtituat ſeruitutem iti-
neris hæredi, qui eſt dñs alterius fundi, in quo legatus eſt vſuſ-
fructus pro illo fundo, & tunc poterit fructuarius intentare cõ-
feſſoriam ꝯ illum legatarium fundi, non pro ſeruitute itineris
(quia illa non debetur iuri ſuo, ſed debetur proprietati) ſed pro
iure ſuo vſusfructus pro quo datur confeſſoria contra impedi-
entem vtilitatem. vt in l. j. §. j. ſ̃. ſi vſusfru. pet. Debet. n. fructua-
rius habere commoditatem illius ſeruitutis itineris debitæ fun
do, in quo habet vſumfructum, ſicut habet vtilitatẽ fructuũ,
ſed ſi ſeruitus itineris illi non debetur, commoditatem eius ha
bere non debet. Et hæc eſt intentio gl. quæ loquitur obſcure. &
probat ꝙ ille fundus legatus non debeat ſeruitutem alteri fun-
do, in quo legatus eſt vſusfructus, niſi conſtituatur de nouo, q̃a
viuente teſtatore cum eſſet dñs amborum fundorum, non po
terat alter alteri ſeruire. vt in l. vti frui. ſ̃. ſi vſusfru. pe. Oportet
ergo ꝙ conſtituatur poſtq̃ peruenit ad diuerſos dominos. l. ſi
quis binas. de ſer. vrb. prædi. ideo agit contra hæredem vt redi-
dimat. i. vt faciat conſtitui, & tenebitur legatarius fundi hoc fa-
cere, etiam pretio nõ recepto vt in ſeq. gl. quia ſi vſusfructus nõ
eſſet alteri legatus, legatarius fundi teneretur præſtare ſeruitu-
tem hr̃di per illũ fundũ, vt l. teſtatrix. in prin. ſ̃. ſi ſer. ven. Præ-
ſtet ergo nunc, vt ẽt legatarius vſusfru. illo gaudeat quouſque
3 durat vſusfructus, q̃a ſic vr̃ fuiſſe de voluntate defuncti. ¶†Sed
tunc op. fortiter. ſi hæc fuit uoluntas defuncti, ergo ſeruitus cẽ-
ſetur conſtituta ipſo iure ſine noua conſti. ſicut. n. non tranſit
dñium rei legatæ ipſo iure in legatarium ſine traditione, ita de
bet tranſire ius ſeruitutis ipſo iure ſine noua conſtõne, & eſt ca
ſus in l. ſi partem. §. fi. quemad. ſer. amit. Sol. dicit Iaco. de Are.
vnum verbum notabile, propter qđ ſemper allegatur iſte text.
ꝙ illud procedit in legato expreſſo facto de re, vel de ſeruitute.
4 †Sed hic ſeruitus non fuit erpreſsè legata, ſed racitè præſumit̃
teſtatorem voluiſſe ꝙ hr̃s habeat, & ideo non tranſit ius ipſo iu
re, ſed requiritur factum hominis, hoc perpetuò tene menti,
quia Doc. cõiter dicunt per hoc ꝙ in legato tacito non tranſit
dñium ipſo iure in legatarium, & allegant ad hoc iſtum tex. ſe-
cendum hunc intallectum, vbi requiritur cõſtõ ſeruitutis fien-
da per legatarium fundi ipſi hæredi. Tene menti. Allegat Bart.
ad hoc l. emptor. §. ancillam. cum ibi no. in gloſ. ſ̃. de rei vend.
5 †Quid aũt in contractibus. ſi vendis mihi vnum fundum, an vi-
dearis mihi etiam vendere acceſſum ad eũdem per alium fun-
a dum tuum? dic ꝙ non,[a] niſi agatur expreſsè per l. in vendendo.
ſ̃. de contrahen. empt. & aliud in legatis, quæ ſunt magis fauora
6 bilia, vt not. in d. l. j. de ſer. leg †Sed an ſaltem cogaris vendere
nouo pretio? dic ꝙ non ſm̃ Pet. quia ſpeciale eſt fauore religio
nis, vt quis vẽdere cogatur rem ſuam, vel ius, vt ſ̃. de reli. l. ſi q̃s
ſepulchrum. Ergo in contrarium eſt ius coe. l. j. in fi. ad muni-
cip. & pro hoc ſ̃. re. amo. l. non. n. & C. de iure delib. l. nec emere
& de ſerui. ruſti. prædio. l. viæ. in fi.

A D D I T I O.

a ¶Quòd non. Adde quòd hoc eſt verum, in tantum ꝙ ſi facta diuiſione in
ter fratres qui habeant domum communem cũ trib. ſolarijs, & cuilibet
adiudicetur vnum ſolarium, ꝙ inferiores non tenentur præſtare aditum
ſuperioribus per text. in l. via conſti. §. fi. de ſer. ruſt. præd. ſecundum Bal.
& Flor. ibi. quos etiam refert & ſequitur d. Iaſ. hic cui & eis adde Bald. no
uellum conſi. 141. inter conſilia Soci. & ſubtilius Socin. vbi latius hanc
materiam proſequitur.

L E X XLVII.

1 SIà ſubſtituto. ¶†Si legatarius emat rẽ le-
gatam pendente cõditio-
ne legati, nõ facit ſibi præiudicium quo minus exi-
ſtente ꝯdõne poſſit petere rem legatam, ſi tunc tem
poris non erat ſua, ſed aliena. h. d. Et gl. intelligit ẽt qñ ſciebat rẽ
ſibi legatam. quod no. quia ſi legatum eſſet purum an videatur
ſibi præiudicare ſi ſcit, & emit. dic vt ſ̃. eo. l. plane. §. quid ſi rem.
¶In tex. ibi [tibi legaſſet,] & ſic erat legatum cõditionale ſi ſub-
ſtitutus ſuccederet ex ſubſtõne, & illa pendente, quia pupillus
adhuc viuebat, legatarius emit ab ipſo pupillo. ¶In tex. ibi [alie
naueris.] quid autem ſi non alienaſti? tex. vult ꝙ non poſſis pe-
tere. Gl. vult contrariũ. & ſubdit hic (maxime.) dic ꝙ qñ aliena-
ſti potes petere ipſas res legatas, acſi nunq̃ fuiſſent effectæ tuæ,
poſtq̃ deſierunt eſſe tuæ ante diem legati cedentis. Sed ſi non
alienaſti, nõ potes ipſas res quas habes, ſed quia mutas tibi cau
ſam dñij. & vbi primo habes ex contractu emptionis, nunc in-
cipis habere ex cauſa legati, quæ præceſſit emptionem, & tanq̃
tibiipſi emeris. agis contra ſubſtitutum hæredem pupilli, actio
ne ex empto ad reſtitutionem pretij. vt ĩ. ad l. Falcid. l. 4 & l. cui
res. de actio. emp. ſicut ſi euinceretur per quendam tertium, ad
hoc quod habetur in l. huiuſmodi. §. qui ſeruum. ĩ. eo.

1 *In legato generis hæres de euictione tenetur. Secus in legato ſpeciei. &
idem in ſtipulatione rem tradi.*
2 *Licèt in legato generis teneatur hæres dare rem mediocrẽ quando eius
eſt electio, tamen non tenetur dare rem ſanam.*
3 *Si teſtator relinquat vxori victum in communi, vel de per ſe, & manda
uit ſibi emi vnam ſclauam, vel tradi, an talis vxor poſſit petere ſibi ca
ueri quod ſit ſana.*
4 *Qui tenetur ex cauſa lucratiua, non tenetur redhibitoria propter mor-
bum, vel vitium rei.*
5 *Qui tenetur in genere ex cauſa legati, vel ex contractu inter viuos, tene
tur etiam ad tranſlationem dominij ex natura obligationis, taliter ꝙ
non poſſit auferri, & tenetur ſe obligare de euictione.*
6 *Quid in legato certæ ſpeciei.*
7 *Quid in ſtipulationibus.*
8 *An tunc ſecuta euictione poſſit promiſſor conueniri, & ſic reſuſcite-
tur obligatio, vel oriatur noua.*
9 *Promittens ſimpliciter talem fundum, an videatur promittere dare,
vel tradere, & nu. 10.*
10 *Donatio dicitur doni datio.*

1 §. Hæres ſeruum. ¶†In legato generis hr̃s de eui
ctione tenetur. Secus in lega-
to ſpecie. & idem in ſtipulatione rem tradi. h. d. cum l. ſeq. Bar.
vel ſic in legato generis tenet̃ hr̃s cũ tradit ſe obligare in omnẽ
caſum, in quo res tradita poſſit euinci, non de alio defectu rei
ex quo non poſſit euinci, ſed in legato certæ ſpeciei non tenet̃
de euictione promittere. Et idẽ per omnia in ſtipulatione gene
ris, vel certæ ſpeciei, h. d. cum l. ſeq. Hoc tñ vltimum glo. intelli-
ligit quando in ſtip. certæ ſpeciei veniebat rẽ tradi, & tunc ſuffi
ci tradere talem qualis eſt, nec de euictione tenetur. vt in l. ſi rẽ
tradi. de verb. ob. ſecus ſi veniebat rem dari, & ſic dñium tranſ-
ferri, quia tunc eſſet idem quod in obligatione generis, quia te-
neretur dñium transferre, aliàs non diceretur dediſſe, & taliter
transfertur ꝙ euelli non poſſit rõne hypothecæ, vel alia rõne,
vt in l. ſi rem meam. cum ibi no. ĩ. de ſolu. Item loquitur hic qñ
tenebatur rem tradere ex cã lucratiua. Si autem ex cã oneroſa,
puta venditionis, teneretur de euictione ea ſecuta. & ideo tene
retur cauere cum tradit, & liberatur tradendo, vt in l. j. ſ̃. de re-
rum permut. nec põt cõueniri, niſi ſecuta euictione ibi. Venio
ad caſum. & no. diligenter iſtum §. qui poteſt contingere de fa-
2 cto. ¶†No. j. ꝙ licèt in legato gñis teneatur hæres dare rem me
diocrem, qñ eius eſt electio. vt no. ſ̃. eo. l. legato generaliter, non
propterea tenetur dare rem ſanam. nec propter hoc, ꝙ non ſit
ſana dr̃ non eſſe mediocris, quod eſt mirandum, & hoc vult gl.
hic iuncta cum tex. videtur tñ hoc debere intelligi, qñ non con-
ſtabat ſeruum non eſſe ſanum, & ſic hæres nõ poterat in dolo
deprehendi. ſecus videtur ſi conſtabat non eſſe ſanum, quia nõ
poſſet dici mediocris tunc. Nam poſſet eſſe talis ꝙ potius expe-
diret non habere quàm habere. Itẽ etiam ſi hoc eſſet occultum
hæres tñ ſciebat, põt dici, ꝙ teneatur de dolo, vel ratione doli, ſi
3 tradit rem non ſanam. † Et no. hic, quia frequenter teſtatores
relinquunt vxori victum in cõi de per ſe, & mandant ſibi emi
vnam ſclauam, vel tradi, ſi talis vxor petat ſibi caueri ꝙ ſit ſana,
4 nam ex prædictis patet quid iuris. ¶ † Item no. ex prædictis, ꝙ
ille qui tenetur ex cauſa lucratiua, non tenetur redhibitoria ꝑꝑ
morbum vel vitium rei, vt ſ̃. de ædil. edict. l. ad res donatas. &
a hoc ẽt ſi tenetur ex contractu donationis[a] ſtipulatione præce-
dente,

A D D I T I O.

a ¶Ex contractu donationis. Adde de hoc per Alex. in conſ. 47. in 3. vol. &
ibi quòd in donatione renunciatoria donans tenetur de euictione etiam
ſi donatio inceperit à traditione. Cur.

dente,licèt tunc teneatur de euic.vt in l.j.cum ibi not. C. de iu.
4 do.& ſentit gl.in d.l.ad res donatas. ¶†Item aduerte, ꝙ ille qui
tenetur in genere ex cā legati,vel ex ꝯ̃ctu inter viuos,tenetur ad
traditionē.i.ad transferendum dn̄ium rei ex nã obligationis.vt
no gl.in l.qui concubinam.§.ſi hr̄s.j̃. de leg. 3. Item taliter ꝙ nō
poſſit auferri, quia non ſit alteri obligata. Itē tenet̄ ſe obligare
de euictione in dictis duob.caſib. ſi euincat̄ rōne dn̄ij, vel rōne
obligōnis,vt in hoc tex.& in quocūq; iſtorū defecerit,licèt rem
tradiderit,non eſt liberatus,ꝗa nō fecit qđ debebat,ideo pōt cō
ueniri ſtatim ēt ante ſecutam euictionem,ac ſi nō tradidiſſet,&
ꝯuenietur ad rem debitam,vt ꝯſequatur actor id qđ ſibi deficit:
vt hæc ꝓbantur in l.cū quis.§.qui hoīem & l.ſi rem meā.& l.ēt
6 j̃.de ſol. † In legato aūt certæ ſpeciei ſi teſtator ignorabat illam
ſpēm eſſe alienā,& credebat eam eſſe ſuam,quia eam poſſide-
bat,& ēt ignorabat alteri eſſe obligatam iure pignoris,vel rōne
furti,vel noxæ, ꝑꝑ quas cās pōt auferri, ſufficit hæredi ꝙ rē tra-
dat talē qualis eſt. Et ad hoc dico ipſum poſſe compelli per iſtū
tex.in fi.licèt ipſe dicat legatū nō valere per l.cū alienam. C. de
leg.& ideo vult euitare ne tradat,nam dico,ꝙ non poterit euita
re,licèt non teneat̄ à dn̄o redimere, vel eam liberare, & in hoc
dr̄ legatum non tenere.& ita intellige d.l cū alienam.nec tene-
bitur ſe obligare de euictione, nec ea ſecuta poterit cōueniri ꝑ
iſtū tex.in fi,per quē datur intelligi l.cum alienā. Sed ſi ſciebat
eā alienam,tenetur redimere, & eo.mō ſi ſciebat eā obligatam
iure pignoris,vt j̃.eo.l.ſi res oblig.vel rōne furti, aut noxæ, vt j̃.
eo.l.quid ergo.§.ſi hæres. ver.ſed ſi noxæ. quia tenet̄ hæres eā li-
berare,& ideo dictis caſib.tenetur de euictione cauere. ita ſanè
7 limita & intellige iſtū tex.†In ſtipl'one vero aduerte,ꝙ aut quis
ſe obligauit ad dandū, & idē per omnia quod s̃.dixi in obl'one
generis,licèt ſe obligauerit ad certā ſpeciem,ꝑꝑ nãm verbi dan
di,quod importat dn̄ium transferri, & taliter, ꝙ auelli nō poſ-
ſit,quod etiam probatur in l.fi.de cond.ob. cau. Si aūt obliga-
tus eſt ad tradendū,tunc aut in genere, & vr̄ obligatus ad dan-
dū,ita ſentit hic Bar. Aut in ſpecie,& tunc eſt obligatus ad me-
rum factum,& de tradendo licèt non tranſtulerit dn̄ium,& li-
cèt tradiderit rem obligatam alteri, liberatus ab obl'one rē tra-
8 di.vt in hac l.quæ de legato.¶†Sed ſi quæritur an ſecuta euictio
ne poſſit conueniri, & ſic reſuſcitetur obligatio,vel oriatur no
ua,ſ̄m ea quæ no.in l.cum plures.in fi. s̃. de euict.diſtingue an
promiſerit ex contractu non lucratiuo, & poteſt conueniri, an
ex lucratiuo,& non pōt, vt hic.& ſi dicatur immo pōt, quia qn̄
donatio incipit à præcedenti ſtipulatione, tenetur donator de
euictione,vt s̃.dixi. Rn̄deo,& tene menti, illud eſſe verū ſi ſim-
pliciter promitteret talem rem,vel promiſerat dare.Nos loqui
mur qn̄ promiſerat tradere,quod conſiſtit in ſolo facto. vn̄ tūc
non tenetur.caſus eſt in hac l. quæ de legato. iuncto fine præce.
§.ſi bene conſideretur. Idem vr̄ ſi ſe obligauit ad rē præſtandā,
quia p̄ſtare idem importat,quod tradere,vt l.ex empto.in prin.
9 de act.emp.†Si aūt ſimpliciter promiſit, puta promitto tibi ta-
lem fundum,an videatur promittere dare,vel tradere? Rn̄deo,
aut promiſſio eſt facta ex cā venditionis, & vr̄ promittere trade
re,quia ſic de nã illius ꝯ̃ctus.& ideo liberatur tradēdo,& de eui-
ctione promittendo,licèt non transferret dn̄ium,& licèt trade-
ret rem obligatam,nec poſſet conueniri ante ſecutam euictio-
10 nē,ſed poſtea ſic,vt in l.j.s̃. de rer. permu. † Si verò promiſit ex
cā dona.de cujus nã eſt vt trāſferat̄ dn̄ium,quia donatio dr̄ do-
ni datio.vt in l.ſenatus.§.j.de dona.cau. mor. & datio eſt domi-
* nij translatio * §.ſic itaq;.Inſtit.de actio.tunc promittendo ſim-
pliciter fundū ex cā dona.ēt certum,cenſeretur ſe obligaſſe ad
dandum,vt no.in l.ſi filius.in fi.de ver.ob. & plenè per Bar.in l.
ſi fundū certa die.eo.tit.vbi omnino vide, & eius dicta ſupple,
& declara per ea q̄ s̃.dixi.& per Bar.in l.ſi ita diſtrahatur. §. fi.s̃.
de contrah.emp.& ibi per eundem Bar.& ſic ſi traderet, & do-
miniū non transferret,vel eſſet res obligata,nō eſſet liberatus,
& poſſet conueniri iterū ad dandū,vt conſequatur actor dn̄iū,
quod ſibi deficit,etiam antequam eſſet euicta,per iura s̃.alleg.

1 *Res legata vbi tradi vel ſolui debeat, & vbi hæres poſſit pro ea ſoluenda conueniri.*
2 *Quando res legata erat in loco vbi fuit actū, & vbi hæres fuit condēnatus, & vbi ipſe hæres erat,tunc tenetur eā ibi tradere, & niſi tradat. eſt in mora, & teneatur ad omnem vtilitatem, & an etiam ad vſuras.*
3 *Quid ſi erat alibi ſine facto hæredis.*
4 *Quid ſi erat alibi facto hæredis.*
5 *Quid in relicto quantitatis, quæ legata fuit, vt ſpecies, & quid ſi vt quantitas.*
6 *Quid ſi non conſtat vbi ſit res legata, & hoc contingat dolo, vel culpa hæredis, & quid ſi ſine ejus dolo,vel culpa.*
7 *Quid ſi legatum eſt alternatiuum.*
8 *Quid ſi res legata eſt perempta,vel non conſtat,an ſit in rerum natura, & quid ſi interuenit dolus,vel culpa,aut mora hæredis.*
9 *Quando hæres fuit in mora, & poſtea res legata perijt,an teneatur propter moram,ſi eodem modo fuiſſet penes legatarium, ꝙ ſic.*
10 *In obligatione perſonali ex contractu, ſi res debita pereat poſt moram, an debeat diſtingui, an fuiſſet eodem modo peritura penes actorem, vel non.*

LEX XLIX.

1 CVm res legata. ¶† Lex iſta cōgruentius
diuiditur q̃ ſummat̄.tota
n.tractat de vna nã. ſ. vbi debeat tradi vel ſolui res
legata. Debes aūt ſcire ꝙ hr̄s pōt conueniri vbi eſt
maior pars hæreditatis.Itē vbi ipſe hēt domiciliū.Itē qn̄ conſi-
ſtit legatū in ſpē,in loco vbi eſt res,ſi erat immobilis, vt plenè
no.in l.ꝙ legatur.s̃.de iudi. Pone ergo ꝙ cōuenit̄ vbi eſt maior
pars hæreditatis,vel vbi habeat domiciliū,& cōdemnat̄ ad dan-
dū vel ad tradēdū,& erat res mobilis.Si.n. eſſet immobilis, cla-
rū eſt ꝙ nō poſſet tradi niſi vbi eſt.Sed qn̄ eſt mobilis,eſt dubiū
ſi hæres vult eam tradere in alio loco,q̃ vbi fuit actū,& fuit cō-
dēnatus. Et iſtud dubiū examinat̄ in hac l. quā diuide in quin-
que partes. Nam primo loquitur qn̄ legatū conſiſtebat in cer-
ta ſpē.& qn̄ cōſtabat vbi erat illa ſpēs,& qn̄ legatū erat ſimplex
nō alternatiuū,& ꝙ res legata erat in rerū nã.& ſic quatuor cō-
currebant, vſque ibi [ſed ſi id petat̄.] Secundo loquitur qn̄ de-
ficiebat primum,ꝗa non conſiſtebat in certa ſpē,ſed in quātita
te, vſque ibi.[itaque.] Tertio loquit̄ qn̄ deficiebat ſcđm, quia
ignorabatur vbi res erat, vſq; ibi,ſed ſi Stichus. Quarto loquit̄,
qn̄ deficiebat tertium,quia non erat legatum ſimplex,ſed alter
natiuū,vſq; ibi.[Itē ſi res.] Quinto loquitur qn̄ deficiebat quar
tum & vltimum,ꝗa res legata nō erat in rerum natura, vel erat
dubiū,an eſſet,vel nō, vſq; in fi. Et quælibet particula continet
plures & diuerſos caſus, & iſta diuiſio ſufficit pro ſummario.
2 ¶†In prima parte ponuntur tres caſus. Primus qn̄ erat in loco
vbi fuit actum,& vbi hæres fuit condemnatus,& vbi ipſe hæres
erat,& tūc indiſtinctè tenetur eam ibi tradere, & niſi tradat, eſt
in mora, & tenetur ad vtilitatem rei, & ad vſuras. Sed quō pōt
teneri ad vſuras, ſi legatum conſiſtebat in ſpē? dicunt Doct. &
ſentit glo.ꝙ fuit legatum certū corpus pecuniæ, quod ibi erat.
Ex quo nota,ꝙ licèt tale legatū dicatur potius cōſiſtere in ſpē,
q̃ in quantitate.vt j̃.ea l. ver.(ſi quidem certum corpus.) & l.ſed
& ſi certos nummos.j̃.eo.nihilominus quātū ad hoc,vt ꝑꝑ mo
ram veniant vſuræ, cenſetur potius conſiſtere in quantitate, q̃
in ſpē.vt hic.ſimile s̃.de vſufr.l.ſi fideicōmiſſi.§. ſi auro. & l. cū
3 quidā.§.fi.alleg.in gl. ¶†Secundus caſus eſt qn̄ erat alibi ſine fa
cto hæredis,quod poterat contingere,vel ꝗa erat tp̄e teſtamen-
ti, vel quia incipit eſſe poſt ante mortē, & tūc hr̄s nō tenet̄ eā
tradere niſi vbi eſt. Sed ꝯ̃ hoc vr̄ tex.s̃.eo.l cū ſeruus. vbi ſuis ex-
penſis tenet̄ reducere. Sol.ibi qn̄ tria concurrunt.ſ. ꝙ erat alibi
tēpore teſtamenti,& teſtator ſciebat.Itē neſciebat̄, vbi erat, ꝗa
in loco valde longinquo.Itē aberat præter voluntatē teſtatoris
ꝗa erat fugitiuus, & his cōcurrētibus p̄ſumit̄ teſtatorē voluiſſe
ꝙ ipſam ſuis expēſis proſequatur,& reducat,vt legatū nō ſit inu
tile,vt ibi dixi. Altero iſtorū deficiente locū habet quod hic dr̄,
vt ibi ſit præſtanda vbi eſt, niſi aliud de voluntate teſtatoris ap-
pareat tacita vel expreſſa. De tacita pone exemplū in l. ſed & ſi
4 ſuſceperit. §.j. & 2.s̃.de iudici ¶†Tertius caſus in ver.[ſed ſi res
alibi,] qn̄ erat alibi facto hæredis,& tūc aut fuit in dolo vel cul
pa, & teneat̄ eā tradere,vbi fuit factū,& ibi eā reducere ſus expē
ſis. Et aduerte ꝙ licèt tp̄e mortis eſſet alibi, & ſi hr̄s de illo loco
nō amouiſſet,liberaret̄,eā præſtādo in loco illo, ex quo tñ inde
amouiſſet ſina cā,nō liberatur ſi vult p̄ſtare in loco illo, ſed te-
netur eā reducere ad locū vbi fuit actū, ſi legatarius vult,vt hic
5 ¶†In ſecunda parte ponuntur duo caſus. Primus qn̄ quantitas
non fuit relicta vt quantitas, ſed vt certum corpus pecuniæ, &
tunc per omnia quod s̃. dictum eſt, quia cenſetur potius lega-
tum ſpeciei. Secundus caſus eſt qn̄ fuit relictum vt quantitas,
& tunc eſt præſtādū vbi fuit actum. Intellige hoc ſi ibi erat ma-
ior pars hæreditatis,aliàs haberet exceptionē,vt non teneat̄ ſol
uere,niſi vbi eſt maior pars hæreditatis, puta ſi fuit conuentus,
vbi habebat domicilium, & alibi erat maior pars hæreditatis,
& iſta fuit quædam opinio antiquorum,quam refert gl.in l.qđ
legatur.s̃.de iudi per l.fideicommiſſum.in princ.e.tit. quam pu
to veram.licèt gl. non videatur eā tenere, vt ibi dixi anno præ-
terito.¶†In tertia parte in verſi.[itaque] ponuntur duo caſus.
Primus quādo nō ꝯſtabat vbi erat res legata,& hoc contigerat
dolo vel culpa hæredis, vt ꝗa ſeruus legatus erat in fuga,& tūc
dicit tex. ꝙ compellitur hr̄s p̄ſtare æſtimationem incontinenti
& ſic nō expectatur vt recuperetur, poſtq̃ nō ꝯſtat vbi eſt. ſed ſi
ꝯſtat,expectaretur,& cōpelleretur hr̄s ad locum reducere,vt pa
tet in tertio caſu primæ patris.Item aduerte,quia ſi hoc contin
git dolo hr̄dis, nō datur ſibi aliquis terminus ad reducendum,
ſed ſtatim cōpellitur æſtimationē ſoluere. Si aūt culpa,dabitur
ſibi terminus arbitrio iudicis.ar.ſol.ma.l.ſi conſtante.§.ſi vxor.
ſ̄m Bar. Alius caſus eſt quando ſine dolo,& culpa,& tunc non
tenetur, niſi vt caueat de reſtituēdo,cum ad eius manus perue
nerit,ſiue erat ſeruus alienus,ſiue teſtatoris, ſubaudi, & etiam
caueat de proſequendo & operam dando vt recuperet,vt eſt ca
ſus j̃.eo.l. ſeruo legato.in fi.ſed an ſuis expenſis dic? ꝙ non, niſi
concurrant tria,de quibus dixi.s̃. ar. huius tex. Et aduerte,quia
hoc cōtingit quod teneatur cauere de perſequēdo, quia ſentit
hæres vtilitatē ex teſtō.Secus in depoſitario,qui nullam vtilita-
tem ſentit,ideo non tenetur de alio cauere,vt s̃.depoſiti.l. ſi ſi-
ne.Bonæfidei autem poſſeſſor cauet de reſtituendo, nō de pro-
ſequendo.

ſequendo,vt ſ.de rei ven.l.ſi à bonæfidei poſſeſſore.& habes ex-
6 peditam iſtam tertiam partem.¶† In quarta parte in verſi.[ſed
ſi Stichus.] quando legatum eſt alternatiuum, puta de Sticho,
aut Pamphilo,ponuntur duo caſus. Primus eſt qñ alter tãtum
abeſt,& tunc cõpellitur hr̃s ſtatim tradere alterum, vel æſtima-
tionem abſentis, nec põt dicere hr̃s,electio pertinet ad me,niſi
fortè teſtator eam ſibi dedit,aliter.n.non cõpeteret, vt not.in l.
Lucio.j̃.tit.j. Ego eligo abſentẽ , & peto mihi terminũ aſſigna-
ri ad ipſum reducendum,nã ſi ille ſolus fuiſſet legatus,daretur
mihi,nec compellor ſtatim ſoluere ęſtimationẽ,poſtquam ab-
eſt ſine mei culpa.vt ſ.proxi.§.& facta electione de illo,perinde
eſt acſi ille ſolus fuiſſet legatus.vt j̃.de verb. obl.ſi ita ſtipulatus
fuero Stichum aũt Pamphilum,& ſ.eo.l.cũ incertus. nam di-
cit Iuriſconſultus ꝙ toties ſibi conceditur electio,quoties eligẽ
do non eſſet moram facturus legatario,vt quia ambo eſſent p̃-
ſentes,& ſic poſſes ſtatim tradere illum quẽ eligit, non ſic qñ al
ter abeſt, quia ſi illum eligit, & petat terminum , faceret morã
legatario,vel ergo tradat illum qui eſt præſens vel æſtimationẽ
abſentis,& ſic ſi ille eſt deterior , melius eſt ſibi ſoluere æſtima-
tionem illius.hoc intellige ſi ſine ſui culpa abeſt,aliàs non libe
raretur ſoluendo æſtimationẽ abſentis, ſed tm̃ tradendo p̃ntẽ.
vt j̃.de ſol.l. Stichum aut Pamphilum. in prin. & dic vt ibi ple-
nè no.Item procedit hoc qñ vtrunq; eſt in obligatione. Sed qñ
vnum eſt in obligatione,aliud in ſolutione,vt in actione noxa-
li vbi quãtitas eſt in obłone,& ſeruus in ſolutione, tũc ſi ſeruus
ſine culpa debitoris moriat̃,vel abſit,nõ tenet̃ hr̃s ad æſtimatio
nẽ.vt in l.ſi ad libertatem.§.ſi quis.ſ.de noxa.& l. elect.§. ſi is. &
ꝑ hoc eſt expedita glo. ſuper verbo [pretium.] quæ format iſta
duo contraria,nec bene ſoluit,ſed dic vt dixi. & vide plenè in d.
l.Stichum. de ſol. & per iſta remanet expedita iſta quarta pars .
8 ¶†In vltima parte qñ res legata eſt perempta , vel non, conſtat
an ſit in rerum nã vel non,ponuntur duo caſus. Primus eſt, qñ
hoc contingit ſine dolo vel culpa aut mora hæredis , & tũc hæ-
res nõ tenet̃ ad aliud niſi eo caſu quo eſt dubium , an ſit in rerũ
nã,quia ſolum cauebit de tradendo ſi ad eius manus peruenit.
Secundus caſus eſt,qñ interuenit dolus vel culpa aut mora he-
redis , & tunc tenetur ad illam rẽ ac ſi eſſet in rerum nã , & põt
ad illam conueniri,& in ea condẽnari , ſed fiet executio in æſti-
matione,ita intellige hunc tex.per ea quæ no.in l.ſi ſeruũ. §.fin.
de ver.ob.quia culpa vel mora perpetuat obłonem,vt ꝑ introi-
tũ rei nõ extinguatur. Sed dubiũ eſt de qua culpa teneatur hr̃s
& tex.hic cũ gl. vult ꝙ teneatur non ſolum de lata , ſed ẽt de le-
ui.De leuiſſima aũt dicit gl.eũ non teneri.Tu dic ſm̃ Doct. ꝙ ſi
plus commodi percepturus erat hæres ex teſtõ , q̃ legatarius de
legato,ꝙ tũc ẽt de leuiſſima culpa tenet̃, qa tunc potius contẽ-
platione ſui cenſet̃ fuiſſe factũ teſtm̃,q̃ contẽplatione legatarij,
ideo venit leuiſſima,ſic in cõmodato, quod ſit gratia recipiẽtis
tm̃.Si aũt ꝑ commodatũ tm̃,tũc procedit gl.vt de leui tm̃.Si ve-
rò minus,tunc ſolum de lata,ſicut in depoſito.Iſta regula dr̃ tra
di per Iuriſconſul.& fieri de vltima voluntate ad ɔ̃ctum.j̃. e.tit.
l.ſi ſeruus. §. cum quis. iuncta l.ſi vt certo. §. nunc videndum.ſ.
9 commo. ¶†Vltimò eſt videndum qñ hæres fuit in mora,& po
ſtea res legata periit , quæ ſili fuiſſet peritura penes legatarium
ſi fuiſſet tradita, vtrum hr̃s pp morã nihilominus teneatur ? Iu-
riſconſultus hic in fi.vult ꝙ ſic,quia licèt eſſet peritura penes le
gatarium,ſi rem ſibi retinuiſſet,fortè tñ non retinuiſſet,ſed vẽ-
didiſſet,& pretium percepiſſet,& ſic damnum non fuiſſet con-
ſecutus ſi hæres non fuiſſet in mora. Et hoc inſpicitur,& præſu
10 mitur eueniſſe in pœnam moroſi.h.d.notabiliter.†In illa ergo
q.quam formant gl.in l.qđ te.ff.ſi cer. pet.vtrum in obligatione
perſonali ex ɔ̃ctu ſi res debita pereat poſt moram, debet adhi-
beri diſtinctio , an fuiſſet eo modo peritura penes actorem vel
non,diſtingue aliter quàm Bar.diſtinguat, quòd aut conſtabat
ꝙ nõ eſſet peritura,quia fuiſſet venditurus , & tunc debitor te-
netur,aut ɔſtabat ꝙ non fuiſſet venditurus,ſic eo modo fuiſſet
peritura,& non tenetur, vt in l.ſi plures.§.fi.ſ.depoſiti,aut dubi
tatur, & præſumitur contra moroſum ꝙ non fuiſſet peritura,
& ꝙ fuiſſet venditurus,& iſte eſt caſus huius l.in fi. Et per hanc
diſtinctionem multæ ll.ad concor.reducuntur.licèt Bar.aliàs di
cat in d.l.quod te.& l.nemo rem ſuam.de verb. obl.In actione
autem reali dic,vt in l.Item ſi verberatum.§.fi. ſ.de rei ven.

---

1 *Si ſeruus hæredis ſurripiat rem legatam antequam tradatur, & vendat, & res ſit perempta vel præſcripta, & hæres eſſet locupletior , teneretur indiſtinctè hæres ad reſtitutionem pretij , etiam ſi ſeruus non habebat peculium,nec liberaretur dando ſeruum pro noxa.& nu.2.*

3 *Duo poſſunt eſſe domini vnius rei,diuerſis tamen reſpectibus.*

Imperator an ſit dominus rerum priuatarum & perſonarum, cum ſit dominus totius mundi in vniuerſo.

4 *Quando legatur res hæredis,non tranſit dominium in legatarium.*

LEX L.

1 SI hæredis ſeruus. ¶†Si ſeruus hr̃dis ſurri
piat rem legatã anteq̃
tradatur,& vendat, datur legatario ɔ̃ hæredẽ actio in
factũ,vt reſtituat pretium perceptum,vel vt tradat ſer
uum pro noxa. h.d. & eſt difficilis ad ſuſtinendum. ¶In tex. ibi
[ignorante dño.] quia ſi ipſo ſciente & prohibere valente nõ li
beraretur dando ſeruum ꝓ noxa,vt l.2.ſ.de noxa.Gl.hic forma
vnum difficile ɔ̃rium,ꝙ non datur actio in factũ,cũ illa ſit gñā-
lis & ſubſidiaria , & ſic non ɔpetit vbi põt ɔpetere ſpālis actio,
vt in l.quoties.de præ.ver. Sed hic põt ɔpetere ſpālis.ſ. furti no-
xalis,quia ſeruus hæredis ſurripuit rem legatam, q̃ erat legata-
rij.vt in l.à Titio.j̃.de fur.iuncta l.apud antiquos. C.eo. cũ mul-
tis ſi.gl. mirabiliter ſe inuoluit in ſolutione huius ɔ̃rij , ponen-
do multas ſołones & Doct. approbant penultimam , quæ fuit
Azon.& vltimã,ꝙ non erat adita hæreditas , & rei hæreditariæ
non fit furtũ,ſed crimen expilatæ hæreditatis. Ego miror de tã-
ta cęcitate,nã actio furti datur ad pęnã dupli, vel quadrupli. Si
ergo legatarius vellet agere ad hanc pęnam,vel vt detur ſeruus
pro noxa,fateor ꝙ daret̃ actio furti noxalis,vt in ɔ̃rio,ſed ſi vult
agere vt ſibi reſtituatur pretiũ ꝑceptũ per ſeruũ ex venditione
rei,ad illud non datur actio furti,ſed actio in factũ, q̃ oritur ex
æquitate.l.ſi & me & Titium.ſi cer.pet.ne hr̃s efficiatur locuple
tior indebitè,ex re legatarij,vel datur vtilis neg.geſt.habẽdo ra-
tã venditionẽ ſerui in ſubſidiũ,re perẽpta vel p̃ſcripta, vt in l.fi.
ſ.de neg.geſt.Ideo dico vtilis,nõ directa, quia venditio nõ fuit
facta noĩe legatarij, & ſic de rigore non poſſet eam ratam hr̃e ,
vt ſibi det̃ directa.vt l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.e.tit. Et de iſta actio-
ne in factũ loquitur hic.& gl.ſupplet ſm̃ Roge. ẽt de illa vtili,q̃
concurrit cũ actione in factũ.cũ ſit ſubſidiaria,ſicut illa , & pro-
cedit tex.clarè quantũ ad hoc.Sed ob.fortiter, quia tũc vr̃ ꝙ hr̃s
non liberetur dando ſeruũ pro noxa.ſed præciſè teneatur reſti-
tuere pretiũ perceptũ,vt in dictis ll.quia iſtæ actiones nõ oriun
tur ex maleficio ſerui,ſed ex ɔ̃ctu eius, tunc autẽ liberatur dñs
dando ꝓ noxa,qñ ɔuenitur ex maleficio,pp hoc l.iſta mirabilis
eſt,& difficilis ad ſuſtinendum . Sed põt dici ɔ̃rium procedere
qñ res vendita eſſet perempta vel p̃ſcripta & ſic deſinit eſſe cõ-
ſultũ ad rẽ.ita loquuntur illa iura.ſed iſta lex,vult indiſtinctè te
neri hæredẽ ad reſtõnẽ pretij percepti , vel vt det ſeruũ pro no-
xa.Aut ergo res eſt perẽpta vel p̃ſcripta, & procedit ɔ̃rium, aut
hoc non põt probari,& tunc locũ hẽt iſta lex, vt vel reſtituatur
pretiũ,vel detur ſeruus pro noxa.Et hoc procedit ex eo,quia li-
cèt non oriantur hæ actiones ex maleficio,ſed ex ɔ̃ctu , tñ pro-
ueniunt rõne maleficij præcedentis .ſ. ſubtractionis . Et ita p̃nt
limitari ll.prædictæ in ɔ̃rium allegatæ,quod videbitur tibi no-
uum & ſubtile,ſi bene conſideres.Itẽ adhuc ob. fortiter inquã-
tum hic dr̃. (ex peculio.) nam ẽt ſi non hr̃et peculium,vr̃ hæres
teneri ad reſtitutionem huius pretij percepti ſi remaneat locu-
pletior ex re aliena,& tñ iſte tex.innuit ɔ̃rium , ſed dic non ſu-
mi hic argm̃ à ɔ̃rio ſenſu,cum ratio ſit in oppoſitum . vñ ſub-
audi,maximè.Non nego tamen quin ſit valde difficile hoc ſu-
ſtinere.Item facit ɔ̃rium, quia ex maleficio non agitur de pecu
lio,vt l.3.§.ex cauſa.ſ.de peculio . Sed reſponde per eundem §.
verum eſſe,niſi quatenus dñs eſt locupletior,& ita erat hic.Poſ-
ſet etiam dici ꝙ pretium erat conſumptum,& ſic nõ erat locu
pletior,ſi tñ habebat peculium iſte ſeruus, quia hæc actio non
oritur ex maleficio,ſed ex ɔ̃ctu , pp maleficium tenetur vſq; ad
vires peculij,vel dare ſeruum pro noxa,& ſic eligitur media via.
2 ¶†Conclude ergo ꝙ concurrentibus his duob. ꝙ res eſſet per-
empta,vel præſcripta,& ꝙ hæres eſſet locupletior,teneretur in-
diſtinctè ad reſtõnem pretij , ẽt ſi ſeruus non habebat peculiũ .
nec liberaretur dando ſeruum pro noxa,vt in dictis ll.ſed altero
deficiente locum habet quod hic dr̃, ideo iſta lex eſt peregrina.
3 ¶†Vltimò no.ex prima ſołone gl. ꝙ duo p̃nt eſſe dñi vnius rei
diuerſis reſpectibus, vnus reſpectu vniuerſitatis, in qua res illa
includitur,quia ſi eſt dñs vniuerſitatis, cenſetur dñs ſingulariũ
rerum eiuſdem inſpecta generalitate,alius ergo reſpectu ſingu-
larium rerũ & ideo in q.illa qua quæritur,an Imperator ſit dñs
rerũ priuatarum perſonarum,põt dici ꝙ ſic, inquantũ eſt dñs
mundi in vniuerſo.vt l.de precario.ſ.ad l.rhodi.de iact. & ſic nõ
ſolum quo ad iuriſdi.& protectio.vt gl.dicunt,ſed ẽt quo ad do
minium, ſed inſpecta particularitate rerum ſecus, & hoc vr̃ te-
nuiſſe Bar.in l.2.vel 3.de rei vendi. Glo.tñ non vr̃ bene dicere ,
quia non ſequitur aliquis eſt dñs vniuerſitatis, ergo ſingulariũ
rerum eiuſdem,vt patet in d.l.3.vbi vnus eſt dñs gregis,& tñ nõ
omnium ſingularium corporum,propterea ſol.gl.non eſt bo-
na,quia per eam concluditur ꝙ legatarius vno reſpectu nõ ha-
beat actionem furti,ſed in factum. Alio verò reſpectu habeat.
& iſta non p̃nt ſimul ſtare, quia ſi vno reſpectu haberet ſpecia-
lem actionem,cum illa ſufficeret, non deberet alio reſpectu ha
4 bere ſubſidiariam.†No.ẽt gl.in pe.ſolu.ꝙ qñ legatur res hære-
dis,non tranſit dñium in legatarium. quod etiam tenet gl.in l.
Papi.ſ.de ſerui.& eſt caſus j̃.eo.l.ſi tibi homo.§.ſi fundus. & iſtę
gl.tenentur.licèt contrarium notauerit gl.in l.2.C.communia
de leg.ſed pro illa facit,quia teſtator poteſt obligare rem hære-
dis,vt no.Pet.in l.aſſiduis.C.qui po.in pig.ha. Sed Cy. iſtud di-
ctum non tenet,quia ſi non poteſt trãsferre dñium illius , ergo
nec aliud ius reale conſtituere in illa re,cũ ſit eadem ratio , be-
ne tamen poteſt legare,vt hæredem obliget actione perſonali ,
& valet legatum etiam ſi credat eſſe ſuam , & relinquat extra-
neæ perſonæ,vt in l.vnum ex familia.§.ſi rem.j̃.tit.j.non ſic ſi eſ-
ſet alterius extranei.vt in l.cum alienam.C.de legat.

§.Si

1 §. Si Vnus. †Factũ vnius ex hæredibus aliis nocere non
põt.h.d.Quinimmo prodeſt,quia ſi vnus ex
hr̃dib.ſeruũ interficit,alii liberant per interitum rei debitæ ſine
dolo & culpa,vel mora ipſorũ.vt in l. ſi ex legati cã. de ver.obl.
& interficiens ſolus tenetur partim actione ex teſtõ perpetuata
propter factum ſuum quantum ad partem ſuam,partim actio
ne de dolo pro portionibus cohæredum.vt l.arbitris. §. fi. ſ. de
dolo.quod dic vt ibi.& ita intellige hunc tex.& facit l.in depoſi
ti cum l.ſeq ſ.depoſiti.& l.de pupillo. §. ſi plurium. ſ. de ope.
no. nun. Aliquando tamen factum vnius ex hæredibus poteſt
aliis nocere.ſ.ſi pœna eſſet promiſſa per defunctũ ſi tale quid fi-
at : nam factum vnius ex hæredibus faceret pœnam committi
contra omnes , quia hoc venit ex contractu defuncti . quod dic
vt l.eadem.§.Cato.de verb.obli.Non ſunt alia.

1 *Non dicitur quis eſſe tot annorum,puta 14.niſi eos compleuerit.*
2 *Si cui legetur cum quatuordecim annorum erit,& ingreſſus ſit vltimam diem 14.anni,non tamen eam compleuit,& mortuus eſt, quòd tranſmittat ad hæredem.*

LEX LI.

1 SI cui legetur. †Non dr̃ quis eſſe tot anno
rum,puta 14.niſi eos com-
pleuerit. h. d. principium huius l. nec etiam ad 14
annos perueniſſe,niſi eos cõpleuerit ſecundũ gl. li-
cèt quidã diſtinguãt.an loquat̃ in plurari,an in ſin-
gulari,qđ gl.reprobat per ſequẽtẽ ver.ergo.& hic ꝑꝑ nãm verbi
[perueniſſet] qđ perfectã rem ſignificat ſm Bart.vt l. 2.§.perue-
niſſe de hære.vend.nõ ꝑꝑ nãm dictionis,ad,ſm quã ſufficeret tã
gere de vltimo anno.arg.l.ſi vitẽ.§ q ad ianuã.qđ vi aut clam.fal
lit tñ hoc ĩ.ad Treb.l.q filiũ.§.j.fauore filij. vt ibi patet. de mu-
ne.& hono.l.ad rẽ publicam.fauore reiplubicæ, in qbus annus
cæptus hr̃ ꝓ impleto.Sed loquẽdo ꝑ ablatiuũ ſufficeret tetigiſſe
qa in an.14.dr̃ qui ipſum ingreſſus eſt.in l.ſi ita libertas.de man.
2 teſta.& hæc omnia ſunt de ꝓprietaete verborum. ¶ †In tex.ibi,
[cum eos impleuerit.] ſed quid ſi ingreſſus eſt vltimam diẽ 14.
anni,nondum tamen eam compleuit,& mortuus eſt, an tranſ-
mittat ad heredem.argu.eſt hic ꝙ non in verbo cum , iuncto §.
hoc autem legatum.ĩ. ea. l. Contrarium dico per l. ſi in annos.
ĩ.de condi.& demonſt. vbi patet,ꝙ ſtatim ꝙ incepta eſt vltima
dies,incipit legatum deberi , & ſic cedit diẽs , & tranſmittitur:
non ſic ſi cæptus eſt annus.ut l. non putabam. quæ immediatè
præcedit illam,& in §.hoc autem legatum.infra ea.l.

1 *Terminus ſolutionis legati, præfixus à teſtatore, à quo tempore incipiat.*
2 *Terminus ſolutionis legati,quòd aliquando incipiat ante teſtamentum cõditum,& quando.& nu.4.*
3 *Quòd interdum incipiat tempore teſtamenti , & ſic cùm legatum ſit, & ante quam debeatur.*
4 *Interdum ab illo tempore quo teſtator diſpoſuerit vt inciperet indiſtinctè.ſ.quando illud tempus ſecutũ eſt poſt teſtamẽtũ,& tũc rectè incipit*
Si teſtator aliter non diſpoſuerit,incipit terminus ſolutionis à tempore mortis.
5 *Dictio cum,vt hic,denotat extremitatem temporis.*
6 *Solutio eſt fienda in fine termini, quãdo terminus apponitur ad ſolutionẽ differendam,vt quãdo apponitur hoc modo annua,bima, trima die,& quid ſi apponatur cauſa multiplicandi obligationẽ, & legata? vt lego decem annua,tunc debentur,& pñt peti in principio cuiuslibet anni.*
7 *Si vendidi tibi rem pro certo pretio, & dedi tibi terminum ſoluẽdi pretiũ per vnum annũ, incipiet currere ille annus poſtquã incæpit effectualiter deberi,vt poſt traditionem.*
8 *Si legaui tibi centum , ſi nauis ex Aſia venerit , ſoluenda intra annum à tempore quo venerit ex Aſia, & tempore teſtamenti iam venerat , & lapſus erat annus,quòd legatum ſit purum, & ſi lapſus non ſit totus, dicitur habere terminum temporis quod reſtat.*
9 *Quid ſi non dixiſſem ꝙ inciperet à die quo venerit ex Aſia.*

1 §. Ergo cum eſset. †Terminus ſolutionis legati
p̃fixus à teſtatore, incipit ab-
eo tempore quo teſtator diſpoſuit debere incipire, ẽt ſi illud tẽ-
pus præceſſerat teſtm̃, ſi tamen teſtator hoc ignorabat , ſi autẽ
ſciebat,incipit à tpe teſtĩ.h.d.vſque ad §.hoc autem. Sed ſi non
præceſſerat teſtm̃,ſed eſt ſecutũ,incipit ab illo tẽpore quod po-
ſtea ſequetur,& h.d.verſi.(ꝙ ſi teſtamenti facti tpe.) quia debe-
bit coniungi cũ iſta parte. & continuari poſt verbum (numera-
bimus.) Et ita intellige iſtos tex. & ſine iſto ſummario maximè,
in prima parte,non poſſes intelligere. Aliqñ autem incipit cur-
rere à morte teſtatoris. ſ. qñ teſtator non præficit à quo tẽpore
2 deberet incipere.vt in l.qui duos.§.j.ĩ. de man. teſta. † Et ſic no-
ta,ꝙ aliqñ incipit ante teſtm̃ conditum , quod eſt valde miran-
dum,vt primo incipiat tempus ſoluendi legatum,q̃ legatum ſit
factum.& hoc cõtingit tribus concurrentibus. ſ. qñ teſtator ex-
preſsè diſpoſuit.à quo tẽpore deberet incipere,puta cum legata
rius eſſet 14.annorum, & ꝙ illud tẽpus præceſſerit teſtm̃, quia
illo tempore legatarius iam erat 14. annorum . Item ꝙ teſtator
hoc ignorabat:& rõ tũc eſt,quia poſtq̃ teſtator appoſuit certum
principiũ & finẽ, ſenſit de certo tpe & ſpãli, & voluit præfigere
ſolutionem legati,ideo nõ recipit ſubrogationem alterius tem-
poris.vt in l.ſi vſusfr.mihi in biennium. ĩ. de vſufr. leg. & quod
3 no.Bar.in l.in ſenatumconſultũ,§.fi.ad Turpil.†Interdum inci-
pit à tpe teſtĩ,& ſic cũ legatũ ſit,& anteq̃ debeatur:quod eſt etiã
mirabile & hoc qñ teſtator ſciebat illum maiorem 14. tpe teſtĩ.
& ſic de tpe præterito non cenſetur cenſiſſe, ſed de ſecuturo, &
quia non potuit inchoare à tpe de quo teſtator locutus eſt repu
gnãte lapſu illius tpis ex voluntate præſumpta : quia voluit le-
gatũ differri vſq; ad tp̃s ad quod appoſuit, incipit à tpe teſtĩ. Et
4 iſti duo caſus ponuntur vſq; ad §. hoc autem . †Interdum inci-
pit ab illo tẽpore quo teſtator diſpoſuerit,vt inciperet indiſtin-
ctè.ſ.qñ illud tp̃s ſecutũ eſt poſt teſtm̃.vt in ver.quod ſi teſtamẽ
ti, & tunc rectè incipit. nec reſultat aliquid mirandum , vel in-
cõueniens,niſi quia potuit hoc cõtingere viuẽte teſtatore , &
ſic incipit currere tẽpus ſoluẽdi anteq̃ debeat̃ , ſed ſi illud tẽpus
ſuperueniret poſt mortem teſtatoris,inciperet currere cum in-
cipit deberi. Et p̃dicti tres caſus ſunt qñ teſtator diſpoſuit à quo
tempore inciperet terminus ſolutionis.Si autem non diſpoſuit
incipit à tempore mortis,vt d.l.qui duos.§.j.de man.teſta.& no.
5 iſta diligenter.¶ †In tex.ibi [cum ad quatuordecim.] Iſta dictio
cum,denotat extremitatem temporis,& ſic illud tempus appo
ſuit tam ad ſubſtantiam legati q̃ ad inchoationem trienniii ap-
poſiti ad ſoluendum.ſ.termini, & propter primum redditur le-
gatum coditionale,& ſi decedat ante,nõ tranſmittitur. propter
ſecundum redditur temporale,& licèt decederet ante finem il-
lius tẽporis,nõ impediretur tranſmiſſio.vt ĩ.in §.hoc autem le-
gatum.¶ In tex.ibi [mortis tempore.] ſubaudi & etiã teſtamen-
ti,vt benè conueniat ver.(hoc ita.) vbi dr̃ omnia præcedentia ꝓ-
cedere qñ tẽpore teſtamẽti iam exceſſerat 14. annum. & poteſt
cõtingere,ꝙ exceſſerat illum annum, & etiã vltra tãtum quan-
tũ erat terminus ſolutionis,puta triẽnium,vel minus,vt in caſi
bus ſequẽtibus.¶ In text ibi [præſens legatum erit.] nã teſtator
in effectu voluit,ꝙ ipſe haberet integrum legatum in fine 17.
ann.poſtq̃ appoſuit terminum trium annorum inchoãdorum
à die quo compleuerit 14. Si ergo tunc tẽpore teſtamẽti repe-
ritur eſſe 17.anno.legatum eſt purum,nec habet conditionem,
nec diem: nam veriſimile eſt ꝙ ſi teſtator hoc ſciuiſſet ,illũ ter-
minum triẽnnij nõ appoſuiſſet, & ſi erat 16. ann. & ſic deficie-
bat vnus,nõ apoſuiſſet niſi vnum & ſi erãt 15. quia deficiebant
duo,non appoſuiſſet niſi duos, ſed appoſuit tres. quia credidit
ipſum adhuc non eſſe 14.annorum. ¶ In tex.ibi, [poſt bienniũ
deberi.]ſubaudi integrum. nam pro anno iam elapſo viuẽte te-
ſtatore ſtatim debetur: pro ſeq. anno debebitur illo finito. Pro
tertio anno debebit̃ finito ſequẽti , & ſic poſt biẽniũ poſt mor-
6 tem teſtatoris † Et ſic nota ſolutionem fiẽdam in fine termini,
qñ terminus apponitur ad ſolutionẽ differendam, quod eſt qñ
apponitur hoc modo,annua,bima,trima die,qm̃ eſt vnũ lega-
tum cum præfinitione terminorum . Si autem cauſa multipli-
cãdi obligationem & legata,vt lego decem annua , tũc debent̃,
& poſſunt peti in principio cuiuslibet anni.vt C. qñ di.leg.ce.l.
7 j.allegata hic in gl. pro contraria. ¶ †Vltimò inducitur iſte tex.
ad q.ſi vẽdidi tibi rem pro certo pretio,& dedi tibi terminũ ſol
uẽdi pretium per vnum annum,qñ incipiet currere ille annus.
Et certè poſtquam nõ fuit expreſsè actum à quo termino, cer-
tum eſt ꝙ nõ incipit niſi poſtq̃ incepit effectualiter deberi, pu-
ta poſt traditionem rei:nam ante obſt.excep.vt l. Iulianus.§.of-
a ferri.ſ. de acti.empt.non enim eſt rationabile,[a] ꝙ currat termi-
nus ſoluẽdi anteq̃ debeatur,ſed qñ apponit tp̃s à quo incipiat ,
8 colligitur ſolutio ex hoc tex.†Et per iſtum tex.dico ſi legaui tibi
centũ ſi nauis ex Aſia venerit ſoluẽda tibi intra annũ à tpe quo
venerit ex Aſia,& tpe teſtamenti iam venerat,& lapſus erat an-
nus,legatum eſt purum,& nõ habet diẽ , & ſi lapſi erãt ſex mẽ-
ſes,non dr̃ habere niſi terminum ſex menſium.& ſi tpe mortis
meæ lapſi ſunt iſti ſex mẽſes,debebuntur ſtatim,ſi non ſunt la-
9 pſi,expectantur. † Sed ſi nõ dixiſſem,ꝙ inciperet à die, quo ve-
nerit ex Aſia,tunc ſicut ſi purè legaſſem,nõ inciperet terminus
niſi poſt mortem.vt l.qui duos.de man.teſta.ita & nunc ſi con-
ditio exiſtat me viuente, & ſic diſpõ eſt purificata , incipiet ta-
mẽ terminus poſt mortem meam,& nõ ante.Tene mẽti, quia
ſunt ſingularia,extranea,& non ſic de facili reperies alibi .

ADDITIO.

a ¶Eſt rationabile.Adde Baldum in rub.C.de cõtrahen.emp.in 24.q.Lud.
Rom.in l.j.in prin.ſupra ſi quis cau.& limita vt per Ant.de But.conſ.57.

1 *Tempus certæ ætatis honorati facit conditionem, & quid in tempore ætatis grauati.& nu.2. & 3. vide tamen nu.5.*
3 *Si lego tibi decem annua vſque ad 25. annum , & tempore teſtamẽti eras 25. annorum , non intelligitur vſq; ad 25. ætatis tuæ , ſed à tempore mortis meæ .*
4 *Si lego tibi vſumfruc.vel decem annua quouſq; filius meus peruenerit ad 15.annum,licèt non perueniat,ſed moriatur,durat legatum vſq; ad illud tempus quo ſi vixiſſet,perueniſſet .*
Quid ſi legaui per dictionem,ſi.

1 §. Hoc autem. †Legatum, de quo ſ. in verſic.ergo.
dicitur cõditionale & in diem . h. d.
allegatur ꝙ tempus certæ ætatis honorati facit conditionem ,
qm̃ fundatur in euentu incerto.Nam incertum eſt vtrum lega
tarius ad illam ætatem perueniat,vel non,& hoc quando appo
nitur ad ſubſtantiam, vt lego tibi cũ eris 14. anno. ſecus ſi ſub-
ſtantia

ſtantia fiat purè,vt lego tibi centũ.& poſtea dico ꝙ volo ea tibi ſolui cũ perueneris ad 14.annuũ.quia tunc ſubſtantia nõ redditur conditionalis,& ſi decederes ante,tranſmitteres,ſed ſolutio differtur in illud tempus, & ſi prius decedas, debebitur hæredi tuo,nõ ſtatim,ſed eo tpe quo ſi viueres,cõpleuiſſes 14.& iſte eſt caſus in l.ex his.C.qñ di.le,ce.allegatus in gl.pro contrario.Nec ob.l.quibus diebus.§.quidã Titio. de cõdi. & demon. vbi non refert an apponatur ad ſubſtantiam,an ad executionem.quia illud quando apponitur tp̃s omnino incertũ quãdo eueniet, vel euenturum ſit, vt eſt tp̃s mortis alicuius, nam nõ refert an legẽ tibi cũ Titius morietur,vel ſimpliciter, & mandem ſolui cum morietur.Vtroque.n. caſu eſt conditionale, vt ibi. Nos loquimur in tempore ætatis, quod habet in ſe aliquam certitudinẽ, ſi legatarius vixerit qñ ad illam ætatem perueniet,& tũc eſt differentia an apponatur ad ſubſtantiam,vel executionẽ,& hanc ſolutionem poſuit glo. in l. Seius Saturninus. infra ad Trebel.

3 ¶†Item loquitur iſte tex. in tpe ætatis legatarij, ſeu honorati, ſed tempus ætatis grauati non reddit legatum conditionale,vt, ſi grauo hæredem de dando tibi, cũ ipſe hæres perueniet ad 15 annum, & licèt hæres prius decedat, legatum non extinguitur

a tanq̃ defecta conditione,quia non erat conditionale, [a] ſed temporale, & debebitur ab hęrede hæredis, illo tñ tempore quo hæres cõpleuiſſet 15.ſi dixiſſet.& iſte eſt tex. in l. libertis. la 2.§. ab hæredibus.j.de alimen.& ciba. leg. Et multo fortius ſi decederet legatarius, nõ extingueretur legatum,ſecus ſi eſſet relictũ in tempus mortis hæredis.vt l.hæres meus.de cond. & demon. in prin.vide l codicillis.in fi.prin.infra de annu. leg. & quod ibi not.Bar.ꝙ in dubio non præſummitur habuiſſe reſpectũ ad tẽ-

3 pus certę ætatis, ſed ad tempus ſimplex. † quia ſi lego tibi decẽ annua vſq; ad 25.annum,& tpe teſtamenti eras 15. anno. non intelligitur vſue ad 25.ætatis tuę,quia tunc non duraret,niſi vſque ad decem annos,ſed intelligitur vſque ad 25.annum à tem tempore mortis meæ,& ſic durabit 25. annis. caſus eſt ſingularis ibi,& non eſt alibi. Quod autem ſ. dixi ad tempus certæ ætatis grauati non facere conditionem,ſed diem,procedit quando apponitur per dictionem cum, vt lego tibi cũ hæres meus peruenerit ad 25.annum.Ita loquitur §.ab hæredibus.quo caſu po

4 nitur ad inchoationem legati. †Idem ſi apponitur ad duratio-

b nem per dictionem quouſque, [b] vt lego tibi vſumfru.vel decẽ annua quouſque filius meus peruenerit ad 15. annum. licèt.n. non perueniat ſed poſt moriatur,non finitur legatum, ſed durat vſque ad illud tp̃s quo ſi vixiſſet,perueniſſet,vt eſt caſus ſingularis in l.ambiguitatem.in prin.C.de vſufr.Secus ſi per dictionem ſi,vt lego tibi ſi filius meus peruenerit ad talẽ ætatem. tũc facit conditionem,& ſi non peruenit,non debetur.Fallit fauore libertatis,vt eſt caſus in l.ſi ita ſcriptum de manu.teſt. Idem ſi dixi poſtq̃ peruenerit,vt eſt caſus in l.fideicommiſſa. libertas. §.etiam.de fideicom.liber. Tempus autem certæ ætatis, cuiuſdam tertii cõditionem facit,etiam ſi apponatur per dictionem cum,vt l.ſi ſeruus liber.de ſta. lib. †Quod autem dixi de tpe certæ ætatis honorati,quod facit cõditionem vt in hoc tex. fallit in caſu l. Seius Saturninus. ad Treb. propter tria quæ ibi concurrunt.ſ. ꝙ fideicommiſſarius erat filius teſtatoris, & tota hæreditas ſibi relinquebatur per fideicommiſſum, & fuerat inſtitutus fiducialiter hæres. i. quidam amicus, de quo pater confidebat, & ſic apparet ꝙ non contemplatione eius,ſed filij.nam tunc fa-

c cit diem. [c] Et ideo ſi filius prius decedat, non extinguitur fideicommiſſum. Bar.autem dicit ꝙ ibi erat ſpeciale,quia filius erat minor quod non placet,quia contra iſtum tex.in ver [quod ſi teſtamenti.] vbi erat filius & minor, & tamen faciebat ibi conditionem referendo illum verſ. ad iſtum §. qui venit continuatiuè. filiatio tñ ſola benè facit,vt vltimus annus cæptus hẽatur pro completo,vt in l.qui filium.§.j.eo. tit. ad Treb. & ſi poſtea decedit tranſmittit,ſecus ſi ante qñ fecit conditionem.ſecus qñ diem,vt in illa l.Seius Saturninus. ¶Vltimò contra præcedentem §.opp.ꝙ terminus incipiat ab adita hęreditate. vt in l. ſi in diem.in prin.de condi.& demon. Sol. ea quæ ſ. dixi procedunt in termino dato hęredi ad ſoluendum, cõtrarium procedit in termino dato legatario,ad implendã conditionem in perſonã hęredis,quo caſu nõ incipit ab adita hęreditate,quia prius non eſt hęres, & ſic non poteſt impleri condõ. vnde non debet currere terminus antequã poſſit actus expediri. Sed ſi veniret implenda in perſonam alterius, inciperet à tẽpore quo cedit dies

6 legati,& ſic à tempore mortis. ¶†Item opp. ꝙ non valeat legatum factum ei qui tpe teſtamenti erat 14. annorum, cùm peruenerit ad 14. annum, ſi teſtator ignorabat, vt l.ſeruo manumiſſo.de condi.indeb.Solu.ibi fuerat legatum factum ſub conditione impoſſibili,quam teſtator putabat poſſibilem,quia dixit ſi peruenies ad libertatem, ex hoc teſtõ in quo rẹlicta erat libertas,cum iam eſſet liber,quo caſu impoſſibilis conditio vitiat legatum propter ignorantiam teſtõris, licèt ſi ſciret non vitiaret.vt l obtinuit, de condi. & demõ. & idem eſſet hic ſi teſtator dixiſſet,relinquo tali,ſi poſt iſtud teſtm̃ peruenerit ad 14 annum, cum iam compleuiſſet. Sed hic nec appoſuit dictionem ſi, ſed dictionem cum, quę principaliter facit tempus, & non ita inficit, vt in ſimili hic tenetur. j. de leg. 3. l. fideicommiſſa. §.hoc autem.& §. quanquam.& etiam ſ.dixi.in tempore certæ ætatis grauati,quia ſi apponitur per ſi,facit conditionem,ſi per cum,non facit.Item non dixit poſt iſtud teſtm̃, & ſic ſe non retulit præciſè ad ætatem poſtea ſecuturam,ſicut ibi ſe retulit ad libertatem ſecuturam poſt teſtamentum, & quia verbum peruenerit,licèt ſit futuri temporis ſubiunctiui, deriuatur tamen à præterito indicatiui, & ſic verificatur in ætate iam completa. arg.ad hoc in l. Plotianus.de iure codi.& de verb.ſig. l. verbum erit. & ſic non eſt factum iſtud legatum ſub conditione impoſſibili quam teſtator putabat poſſibilem, & ideo non vitiatur, ſecus in l contraria. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶Conditionale. Contrarium tenet Bal. in l. ſi quis à filio. ſupra eo. Imo. Alex.& Fran.de Are. hic.

b Quouſq;. Si legatur vſuſfr. tutori donec fuerit reddita ratio tutelæ, mortuo pupillo extinguitur legatũ.per tex.no.in l.3 §.ſi quis Titio. de adim. le.ſecundum Ro.conſ.312.

c ¶Facit diem. Do. Iaſ. hic dicit regulam, ꝙ magis faueatur libertati quàm filiationi,comprobari poſſe,quia excepta lẽima magis fauetur piæ cauſæ, q̃ filiationi,vt expreſsè tenet Bar.in l.j.C.de ſacroſ. eccl. & legatum libertatatis eſt fauorabilius,quàm piæ cauſæ,ergo & fauorabilius q̃ filiationis qa legatũ libertatis exhaurit lẽiam,vt eſt tex.in l.Papin. §.quarta. & ibi Rap. & Pau.de Caſt.de inoff.teſt.nõ ſic eſt in legato piæ cauſæ.auth.ſi qua mulier.C.de ſacroſ.eccl. Adde.ꝙ pro eo facit quod voluit Rom. conſ. 235.

---

1 *Si debitor relinquat creditori quod debet, licèt non valeat relictum quo ad credit.vt habeat actionem ex teſtamento,ſi ſua non intereſt,poteſt tamen valere reſpectu alterius cuius intereſt.*

2 *Quòd interdum ago contra te vt alteri ſoluas,ſic etiam interdum ago vt contra alium agas.*

3 *Fideiuſſor ſi grauat hæredem ſuum de ſoluendo creditori id quod debet fideiuſſorio nomine,& ille ſoluit,non repetit à debitore, & vide alium caſum reraiſ.in quo ſoluendo non repetit.*

4 *Fideiuſſor non eſt idoneus iudex, nec idoneus teſtis inter debitorem & creditorem.*

5 *Si legatur id quod tibi debeo, quando valeat legatum, & quam vtilitatem afferat.*

6 *Si lego Titio, & grauo ipſum de tradendo tibi, & Titius repudiat legatum,tunc contra ipſum agere non potes,nec compellere ipſum ad acceptandum,ſed remanet penes hęredem meum cum onere iniuncto Titio. Si legatum acceptauit, tamen non eſt conſecutus, tunc tenetur ſolum ad cedendum actionem quam habet contra hæredem meum,& ſi eſt conſecutus,tenetur ad ſoluendum.*

7 *Licèt vitietur expreſſum,non vitiatur tacitum,quod eſt æque principale.*

1 §.Si Titio decem. † Si debitor relinquat creditori quod debet, licèt non valeat relictũ quo ad credit.vt habeat actionem ex teſtõ, ſi ſua nõ intereſt, põt tñ valere reſpectu alterius cuius intereſt. h. d. in effectu vſq; ad l.ſi fideiuſſor.§.fi.Et primo loquitur qñ reliquit legatario quem creditor conuenire non poterat pro debito, ſed ſolum hæredem,vel fideiuſſorem, & ideo ſolus hæres,vel fideiuſſor,quorum intereſt vt legatarius ſoluat,agere poſſunt contra eum,non ipſe creditor, & hoc vſque ad l.fideiuſſor. Secundo qñ relinquitur ab hærede qui poterat conueniri,loquitur tñ in fideiuſſ. relinquente, & tunc ſimiliter non valet reſpectu creditoris, & ipſe poteſt agere contra hæredem fideiuſſoris. Et ex his omnibus no.quòd interdũ relinquitur vni, vel vnus nominatur,& tamen alius non nominatus agit, quia cenſetur ſibi tacitè relictum,& eius contemplatione, non contemplatione nominati, quia nominati non intereſt, ſed nõ nominati intereſt,ſic j.de leg. 3. l. fideicommiſſa. §.interdum. & §. plerunque.& j.eod.tit.l.ſeruo legato.§.ſi teſtator.in quibus hoc bene declaratur.¶Et no.ꝙ iſti tex. ſupplent & limitant. l. ſinautem poſt l.ſi creditore.ſ.eo.Quod.n.ibi dr̃ non valere legatum factũ creditori à debitore,quando debitum erat omnino purũ, quia non intereſt creditoris, procedit non ſolum qñ grauatur hæres ipſius debitoris, quia poterat à creditore conueniri, ſed etiam qñ grauatur ille qui conueniri nõ poterat, vt legatarius, vt hic, vel non inſolidum,vt vnus ex pluribus hæredibus,vt l. ſeruo legato.§.ſi teſtator.j. eod. Item ſuppletur ille tex. cum licèt non valeat reſpectu creditoris, valet tamen reſpectu alterius cuius

a intereſt. [a] vel intereſſe poteſt ꝙ grauatus ſoluat, & ille põt agere,quia ſibi videtur factum hoc legatum,& ſic no. modũ agen-

2 di,quia † interdum ago contra te,vt alteri ſoluas,ſic & interdũ ago,vt contra alium agas,vt j.eo. l. ſi ſic legatum.§.fin.& l.cum

3 in plures,§.meſſem.ſ.lo.¶†No.ẽt in l.ſi fideiuſſor. ver. qui ppe. tex.ſin.ſm̃ Bal. quẽ dicit fortè non eſſe alibi, ꝙ ſi fideiuſſor grauat hæredem ſuum de ſoluendo creditori, id quod debet fideiuſſorio nomine,ſi ſoluit,non repetit à debitore, quia cenſetur

hoc

ADDITIO.

a ¶Intereſt.d.Iaſ. hic dicit pro hoc facere quod voluit idem Pau.in l.poſtulante.ad Tre.ꝙ ſtatutum diſponens quòd inſtrumentum mittatur executioni contra deſcriptum vel nominatum,poterit mitti contra hæredem, quia intelligitur nominatus, & ſequitur Alex. conſ. 17. 5. lib. vide quæ poſui in d. l. poſtulante.

a hoc feciſſe animo donandi [a], quod perpetuò tene menti. Glo.
tñ vr̃ ſentire hoc procedere qñ conſtat, ꝙ hoc animo fecit, ſed
Bal. dicit eſſe diuinationẽ. puto tñ hoc ſecurius eſſe, aliàs ſeque
retur incõueniens, quia multoties teſtatores mãdãt hr̃di, ꝙ ſol
uat oĩa debita ſua. & ſic cõpræhenditur ẽt debitũ quo tenetur
fideiuſſorio noĩe. Satis.n. vr̃ extraneũ dicere ꝙ ſoluendo non re
petat, niſi dicas, ꝙ hic loquitur qñ ſpãliter mandauit illud ſol-
ui, non ſic gñaliter. Adde aliũ caſum in quo ſoluendo non re-
4 petit. in l. tribus. de vſufru. ea. re. quæ vſu cõſu. ¶ † Vltimò Dy.
allegat fi. iſtius l. ſi cui. ꝙ fideiuſſor nõ ſit idoneus iudex, nec ido
b neus teſtis [b] inter debitorem & creditorẽ, quia eſt ſuſpectus ꝙ
faceret pro debitore, cuius intereſt potius nõ ſoluere, q̃ ſolutũ
repetere. de hoc in Spec. de offi. dele. §. ſupereſt. verſ. nunquid fi-
deiuſſor. & de teſti. §. 1. ver. quid de fideiuſſore. ¶ In gl. ĩ ver. im-
mo. ibi (vel ibi alius non debitor.) Hæc vera. & etiam ſequens
5 in ſe eſt vera & no. † Vnde diſtingue tres caſus qñ tibi legatur id
qđ tibi debeo. Aut legatur ab alio q̃ a me, & valet indiſtinctè le
gatũ, ut in l. 3. in fi. de lib. leg. pp rõnẽ, quæ ibi ponitur, aut legaẽ
a me, & tunc aut ab alio qui nõ poterat a te conueniri, vt a lega
tario, vel non inſolidum, vt ab vno ex hæredibus, & tũc ſi non
apparet ꝙ tui contemplatione hoc fecerim, nõ valet quo ad te.
nec videor tui cõtemplatione feciſſe, ſed cõtemplatione hære-
dis mei, vel aliorũ cohæredũ, quorũ magis intereſt q̃ tua, vt in
hoc tex. & l. fideicõmiſſa. §. interdum. de leg. 3. Si aũt appareret,
ꝙ tui contẽplatione feciſſem, tunc ẽt quo ad te valeret. & habe
res actionem ex teſtõ ↄ̃ illũ grauatũ, vt in ſequẽti ſolutione hu
ius gl. no. & ẽt ex illis legibus colligitur. Aut reliqui ab illo, vel
illis, qui poterant a te conueniri, & tunc indiſtinctè nõ valet re
ſpectu tui, ẽt ſi tui contẽplatione hoc fecerim. vt in l. ſi nautẽ. s̃.
eo. & in caſu l. ſeq. ſi fideiuſſor. licèt reſpectu alterius cuius inte-
reſt bene valeat. & no. iſtã diſtinctionẽ. ¶ In fi gl. ibi. [cum prius
erat ſtricti iuris] iſta gl. in hoc reprobatur, quia pp hoc intereſ-
ſe legatũ factũ creditori non valet, vt eſt caſus in l. Aurelius. §.
idẽ quæſiit. de lib. leg Cætera autem dic vt dixi in l. ſi creditori.
6 ¶ † In ſeq. gl. quæ incipit (.i. fideicõmiſſum.) ibi (nec enim cogi
tur.) de hoc dic vt j̃. eo. tit. l. fideicõmiſſum. & j̃. titu. 1. l. Impera-
tor. in prin. quia ſi lego Titio, & grauo ipſum de tradendo tibi,
aut Titius repudiat legatum, & ↄ̃ ipſum non potes agere, nec
compellere ipſum ad acceptandũ, ſed remanet penes hęredẽ
meũ cũ onere iniuncto Titio. Aut legatũ acceptauit, tñ non eſt
conſequutus, & tũc tenet ſolum ad cedendũ actionẽ, quã hẽt ↄ
tra hr̃dem meum. Aut eſt cõſequutus, & tenetur ẽt ad ſoluen-
7 dum, vt in d. ll. not. † Allegatur ẽt iſta l. ſi fideiuſſor, ꝙ licèt vitie
tur expreſſum nõ vitiatur tacitũ. qđ eſt ęquè principale. de hoc
articulo dic p Cy. in auth. ĩgreſſi. C. de ſacroſ. ecc. & Bar. hic tãgit.

ADDITIONES.

a ¶ Donandi. Adde vt per Lu. Ro. ſing. ſuis. fol. 3.
b ¶ Teſtis. Adde Alex. conſ. 78. Ang. conſ. 285.

---

1 *Grauatus vendere non tenetur vendere, niſi iuſto pretio, niſi pretium fuerit taxatum a teſtatore.*
2 *Si arbiter condemnauit ad vendendum mihi, & tu vendidiſti, poſtea non vis tradere, an incidas in pœnam compromiſſi.*
Impetrans beneficium certi valoris, an poſsit acceptare beneficium qđ habet taxam illius valoris, uel infra, licèt multò plus de eo percipiatur.

LEX LII.

SI fideiuſſor.

1 §. Meminiſſe. † Grauatus vendere non tenetur vẽdere niſi iuſto
p̃tio, niſi pretiũ fuerit taxatũ a teſtõre. h. d. ¶ In tex.
ibi. [vero pretio,] ſed quã vtilitatẽ habet hoc legatum? dic vt in-
fra tit. i. l. ſi cui fundus. & j̃. eo. tit. l. & ſi æquo. Sed pone ꝙ graua-
tus vendidit, non tamẽ tradidit, qua actione aget legatarius ad
tradendum. Rñde act. ex emp. non act. ex teſtõ a qua liberatus
eſt per ſolam venditionem, de qua ſola fuit grauatus, & hoc ꝓ-
batur in l. in numerationibus. in fi. de ſolu. ſm Bar. poſſet tamẽ
dici contrarium, quaſi non videatur vendidiſſe quouſque per-
fecerit ẽt tradẽdo rẽ cũ ſuis acceſſionibus. l. ſi hr̃s. s̃. de act. emp.
2 & hoc inducitur ad qõ. † Si arbiter condemnauit te ad venden
dũ mihi, tu vendidiſti, poſtea non uis tradere, an incidas in pœ
a nam cõpromiſſi, & ſm Bar. vr̃ ꝙ non, [a] quia per ſolã venditio-
nem videris laudo paruiſſe, & pœna cõpromiſſi non cõmittiẽ,
niſi contra non parentem laudo, ſed ↄ̃riũ facit id quod dixi in
l. inter Caſtellianum. s̃. de arbi. De hac q. in qua Bar. conſuluit,
dic vt hic per eũ. & d. l. in numerationibus. in fi. Itẽ quid ſi legata
rius offert hæredi ſe velle emere iuſto pretio, offert, & ipſum re
quirit hæres recuſat vendere. dixit Dy. & conſuluit ꝙ incõtinẽ-
b ti dñium rei transfertur [b] in legatarium, licèt ſecus eſſet ſi non
teneretur vendere ex cauſa legati, quia non transfertur dñium
niſi ſequuta traditione. vt l. traditionib. C. de pac. & hoc tenuit
3 Dy per l. vxorem. §. agri plagam. j̃. de leg. 3. quod dic vt ibi. ¶ † In
tex. ibi. [ꝙ ſi certo pretio.] inducit Bal. ad impetrantem benefi-
cium certi valoris, vt poſſit acceptare beneficium, quod habet
c taxam [c] illius valoris, vel infra, licèt multò plus de eo percipia-
tur, quia de hoc nõ eſt curãdũ, poſtq̃ habuit taxã, ſed hoc eſt re
linquendũ ↄſuetudini & ſtilo curiæ an intelligaẽ hoc ſm taxa-
tionem decimæ. de qua in clemen. ſi. de deci. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶ Quod non. Adde eundem Bar. conſi. inci. præcepit arbiter Soci. conſil. 133. & ibi an damnatus a teſtatore ſub pœna contrahere ſocietatem, teneatur vlterius ad aliquid aliud.
b ¶ Transfertur. De veritate huius articuli vide hic p noui. Are. Alex. & Iaſ.
c ¶ Taxam. Adde vt per Oldr. conſi. 235.

---

2 *Citatio facta ad domum, arctat citatum etiam ignorantem.*
Si hæres contra quem fuit lata ſententia non fuit in culpa, vel in dolo, ſed fecit quicquid potuit, præiudicat legatarijs ignorantib. & non citatis.
3 *Si lata eſt contra legatarium, vel alium ad quem principaliter non pertinet, tunc alijs non præiudicat, etiam ſi ſciuerunt.*
4 *Legatarij an debeant agere contra hæredem qui ſuccubuit, an contra illum qui obtinuit.*
5 *Qui obtinuit non poteſt allegare quòd ſententia pro ſe lata ſit iniuſta ad exonerandum ſe ab oneribus hæreditariis. & nu. 1.*

LEX LIII.

SI ſeruus plurium.

1 §. Si hæreditatis. † Sententia lata ↄ̃ hæredem ſuper teſtõ nõ
præiudicat legatarijs. ſi hæres fuit in culpa, vel in dolo q̃a cãm
non defendit, vel quia colluſit cum aduerſario, vel quia nõ ap-
pellauit cum poſſet. Item qui obtinuit non poteſt allegare ꝙ
ſententia ſit iniuſta ad exonerãdũ ſe ab oneribus hr̃ditarijs. h. d.
Et in hoc vltimo nõ eſt alibi ſm Dy. & Bal. ſed in primo dicto
plures habet concordantias. vt in l. ſi perluſorio. §. fi. de appel. &
in l. qui repudiantis. §. fi. de inoffi. teſt. Et primo loquitur quãdo
lis fuit mota hæredi per illum a quo legata non fuerunt repeti-
ta, vſque ibi [ſi tamen.] poſtea ibi qñ per ſubſtitutum vulgarẽ
a quo fuerunt repetita tacitè vel expreſsè. Et in prima parte po
teſt poni caſus in veniente ab inteſtato, qui allegauit teſtm̃ nul
lum, vel in filio qui intentauit querelam, & petijt ipſum annul
lari. Ecce primam partem iſtius §. intellige quãdo legatarij nõ
fuerunt citati vt venirent ad cauſam. Si enim fuiſſent citati, ſen
tentia lata ↄ̃ hæredem præiudicaret eis, non ratione negligen-
tiæ vel culpæ hæredis, ſed ratione propria, quia citati nõ cõpa
ruerunt. & ſic pro præſentibus habentur. iuxta ea quæ habenẽ
in l. ſi deſerta. C. ſi propter pub. penſi. & quod no. Cy. in l. nemo.
C. de aduo. diuer. iud. ante fi. & quod no. glo. & Doc. in l. in cau
ſæ. §. interdum. de mino. & l. cũ miles. in fi s̃. qui. ex cau. maio.
& c. inter quatuor. de maiori. & obedien. Item limita alio mo-
do quando ignorauerunt cauſam agitari, vel ſi ſciuerunt, erãt
abſentes. & non potuerunt ad cauſam venire, aliàs etiam ſi nõ
fuiſſent citati debuerunt ad cauſam venire, & non veniendo ſi
2 bi p̃iudicant per l. ſæpe. de re iudi. † Et ſi dicatur, ad quid ergo
neceſſaria eſt citatio, ſi ſola ſciẽtia ſufficit? Rñdeo, quia citatio
facta ad domum, arctat eos etiam ignorantes. vt in l. ab eo. C.
quomodo & qñ iudex. Quid ergo ſi hæres ↄ̃ quem lata eſt ſen-
tentia non fuit in culpa, vel in dolo, ſed fecit quicquid potuit,
an præiudicet legatarijs ignorantibus, & non citatis? vr̃ ꝙ ſic. ar-
gu. hic a ↄ̃rio ſenſu, & vr̃ tex. in l. ſi ſuperatus. poſt prin. s̃. de pi-
gno. & hic in gl. fi. quæ videtur hoc decidere. Sed glo. in l. j. C. de
excep. rei iudi. videtur diſtinguere. aut ↄ̃ hæredem fuit lata ſen-
tentia declaratoria, puta ꝙ teſtamentum erat nullũ, vel ruptũ,
& non præiudicat legatarijs, quia non dicitur facere ius: nam
iudex non facit nullum, ſed declarat. vt l. hæredes palam. §. ſed
ſi notam. de teſta. Aut fuit lata ſententia reſciſſoria, vt in quere-
la, per quam teſtm̃ quod eſt aliquod, reſcinditur, & tunc ſentẽ-
tia facit ius, quia de aliquo facit nullum. & regula eſt, ꝙ ſñiæ q̃
faciunt ius præiudicant omnibus, etiam qui in iudicio nõ fue-
rũt, vel non fuerunt citati. vt in l. ingenuum. de ſtatu ho. & in l.
Papi. §. fi. de inoffi. teſt. Bar. verò in d. l. nemo. tenet hanc diſtin-
ctionem, vel drĩam. ſed dic eſſe diſtinguendum, an ſit lata ↄ̃ hæ-
redem ad quem principaliter pertinet defendere teſtm̃, & tunc
quæcunque ſit præiudicat legatarijs ad quod pertinet ſecũda-
3 rio, vt ĩ his q̃ s̃. allegaui pro iſta parte. † Aut eſt lata ↄ̃ legatariũ,
vel alium ad quem principaliter non pertinet, & tunc aliis nõ
præiudicat, ẽt ſi ſciuerunt, tanq̃ lata cum non legitimo ↄ̃dicto-
re, quantũ ad alios. arg. in l. cum non iuſto. de collu. dete. & idẽ
4 Pet. & Cy. C. qui. res iudi. non nocet. † Sed ↄ̃ quem debẽt agere
legatarij, an ↄ̃ hæredem qui ſuccubuit, an cõtra illum qui obti-
nuit? & certè ſi ab illo fuiſſent repetita, deberent agere ↄ̃ illum,
vt eſt caſus hic. in ver. [ſi tamen.] Sed ſi non fuerunt ab illo re-
petita expreſsè vel tacitè, glo. hic 2. tenet, ꝙ debent agere ↄ̃ hęre
dem. gl. in l. qui repudiantis. in fi. tenet ↄ̃rium, ꝙ ↄ̃ obtinẽtem.
pro qua vr̃ tex. in l. ſi perluſorio. §. fi. in fi. de app. Dy. diſtinguit
aut hæres colluſit, & ſic fuit in dolo, vel per fraudem nõ defen-
dit, & locum habet prima pars, ſecus ſi fuit in culpa, & tũc
agitur ↄ̃ illum qui ſentit lucrum, vt in 2. parte. hoc in ſentẽtia,
ſed ſi hæres tranſegit cum mouente litem, dic vt plenè no. in l.
5 controuerſia. s̃. de tranſa. ¶ † In ſecunda parte erat ratio dubitã
di, quia ſubſtitutus videbatur dicere poſſe, ꝙ ſententia pro ſe
lata fuit iniuſta, quia inſtitutus adiuerat. non repudiauerat. &

hoc præſuppoſito legata ſm veritatem ab eo non debebantur, quia ſubſtitutio euanuerat, vt l. poſt aditam. C. de impu. & alijs ſubſt. & licèt ipſum reperiatur hæreditatem habere, dicitur ipſam habere ex ſua induſtria, vel fortuna, & hoc debet pdeſſe ſibi, non legatarijs. arg. ſ. ad l. Falc. l. ſi hæres inſtitutus. §. ſed & ſi is. ad Treb. & l. debitor. §. ſi. in fi. ſed certè hoc dicere nō poteſt, imò habet neceſſe fateri, ꝙ fuerit benè lata, vt eſt hic caſus ſingularis. Hic remanent aliquæ gl. quæ p prædicta ſunt expeditæ.

---

1 *Petitio legatorum datur in ſiſcum in quem deuoluūtur bona propter delictum vel culpam hæredis, niſi fiſcus noluerit accipere, vel niſi hæres hoc procurauerit.*
2 *Caſus in quo pœna affert immunitatem, tamen immunitas non debet alicui iniungi pro pœna.*
3 *Bannitus qui perdidit bona liberatur a collectis impoſitis.*
Remotus ab officio tanquam ſuſpectus, liberatur à periculo tutelæ.
Infans liberatur à muneribus perſonalibus publicis, de quibus non eſt capax.
4 *Hæres poſtquam adiuit, non poteſt repudiare, licèt hæreditas ſit damnoſa, ſecus in fiſco, qui non eſt propriè hæres, ſed vniuerſalis ſucceſſor.*
5 *Deportatus poteſt habere hæredem legitimum, ſi fiſcus non vult acceptare bona ſua.*
Inducta in pœnam, non debent redundare in fauorem.
6 *Criminoſus ſi ſubijcit accuſatorem, & facit ſe accuſari in curia vbi imponitur minor pœna, per hoc non liberatur quo minus poſſit accuſari in alia curia, vbi maior pœna imponitur, licèt de delicto eiuſdem hominis pluries quæri non debeat.*
In cauſa criminali non habet locum prorogatio iuriſdictionis de vno iudice ad alium.

1 §. Si quis ante. † Petitio legatorum datur in fiſcū in quem deuoluuntur bona pp delictum vel culpam hæredis, niſi fiſcus noluerit accipere, vel niſi hæres hoc procurauerit. h. d. ¶ In tex. ibi, [aduerſus fiſcum locum habet.] non aduerſus hæredem, qui liberatur per hoc a
2 petitione legatorum. † Et ſic no. ꝙ pœna affert immunitatem. nā in eius pœnam auferuntur bona tāquàm ab indigno, & tamen conſequitur liberationem. Sed cōtra de l. relegatorū. §. fi. de interdi. & rele. Sol. immunitas non dēt alicui iniungi pro pœna, & ita loquitur ibi, ſed bene pōt prouenire in conſequentiā alterius pœnę iniunctæ, vt hic, & l. eum qui. §. bonis. de his qui.
3 indig. † Et ſunt iſta in argumentū, quòd bannitus, qui perdidit
a bona, liberetur a collectis [a] impoſitis. pro quo vide bonam gl. & quod ibi no. Bar. in l. inter quos. §. damni. de dam. infec. facit l. decreto. de ſuſpe. tut. vbi remotus ab officio tāquàm ſuſpectus liberatur a periculo tutelæ. ſic & infans liberatur a munerib. perſonalibus publicis, de quibus nō eſt capax, & cum ad ea vocatur, pōt allegare infantiam ſuam ſi detecta eſt, vt ſe exoneret. vt no. Bar. in l. iuſiuran. quod ex conuentione. §. ſi. cum l. ſeq. circa fi. ſ. de iureiur. ¶ Sed opp. contra iſtum tex. ꝙ nec cōtra fiſcū detur petitio legatorum. vt ſ. tit. j. l. cum filius. §. fi. Sol. ibi pp delictum defuncti deuoluta erant bona in fiſcū, & ſic legata erāt effecta irrita, vt ſ. de teſta. l. eius qui. hic propter culpā hęredis, quæ non debet nocere legatarijs, vt ſ. proxi. §. ¶ In tex. ibi, (non agnoſcat.) non ergo acquiruntur bona fiſco ipſo iure, ſed ſecuta agnitione, & hoc quando auferuntur tanquàm ab indigno. Idē ſi tanquàm hæreditas deuoluitur, ſecus ſi propter vectigal non ſolutum cōmittunt in fiſcum, quia ipſo iure acquirūtur. vt l. cōmiſſa. de pub. & no. in l. ij. §. an bona. de iu. fiſ. & per Dyn. ſed qd ſi fiſcus agnouit, & poſtea reperta ſunt non ſoluendo?
4 Rñdeo adhuc poteſt repudiare, vt ibi not. † Et in hoc differt hęreditas a bonis vacantibus, vel vniuerſalis ſucceſſor ab hærede, quia hæres, poſtq̄ adiuit, non poteſt repudiare, licèt ſit damnoſa, vt C. de repu. hære. l. ſicut. ſecus in fiſco, qui non eſt propriè heres, ſed vl'is ſucceſſor. vt not. in l. inter eos. §. fin. de fideiuſ. & non eſt hæreditas, ſed bona vacantia. vt C. de bon. vacan. per totum. Idem videtur in eccleſia eius fauore ſi adeat hæreditatē damnoſam ſine confectione inuentarij, non tenetur vltra vi-
b res. [b] arg. C. de ſacroſan. eccle. auth. ſicut. quæ dicit ꝙ ſterilis poſſeſſio non debet acquiri eccleſię, & ibi expreſsè per Bal. ¶ In
5 tex. ibi, [redundabit onus legatorū ad hæredem.] iſte tex. optimè facit pro gl. quæ eſt in l. ea ſola. de reg. iur. & non eſt alibi, ꝙ deportatus poſſit habere heredem legitimum, ſi fiſcus nō vult acceptare bona ſua. ¶ Et no. hic quòd inducta in pœnam, non debent redundare in fauorem. Et gl. hic inducit ad qōnē, facit infra de contratab. l. non putauit. §. ſi quis ſua manu. & ſ. de hære. inſti. l. ſi quis ſolidū. & quod not. in Auth. de hære. & Fal. §. ſi
6 verò. in glo. quæ incipit, nunquid. in fi. vbi de quæſt. glo. ¶ † In tex. ibi, [ſed ſi ſubiecit delatorem.] eſt optimum arg. ſm Bal. ꝙ
c ſi criminoſus ſubijcit [c] accuſatorem, & facit ſe accuſari in curia vbi imponitur minor pœna, ꝙ per hoc non liberetur quominus poſſit accuſari in alia curia vbi maior pœna imponitur, licèt de delicto eiuſdem hominis pluries quæri non debeat, vt l. licèt. in fi. nau. cau. ſtabu. quia illud qn̄ ſemel fuit quæſitum nō fraudulenter. l. ſi cui. §. iiſdem. de accu. & propter hoc dicimus, ꝙ in cauſa criminali non habet locum prorogatio iuriſdictionis de vno iudice ad alium, ad obuiandum fraudibus, & ne fiet ꝯ publicam vtilitatē, quæ eſt vt maleficia debitis pœnis puniātur vt in l. ſi a reo. §. illud quod vulgo. de fideiuſ. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶ Collectis. Vide per Ludo. Ro. conſi. 73.
b ¶ Vltra vires. Adde vt per Abb conſ. 74.
c ¶ Subiicit. Adde an procuratio proſit procurato. Bal. conſ. 61. 3. lib. & Ludo. Rom. conſ. 52. & ſing. ſuis. fol. 13.

---

1 *Si præcedentia verba innuunt vnum, & ſequentia innuunt contrarium, qualiter intelligetur legatum quod eſt in medio.*
3 *An ſit differentia inter conſuetudinem loquendi, & vtendi.*
4 *Conſuetudo regionis inſpicitur circa numos, non circa alias qualitates, vt vinum, & frumentum, & ſimilia.*
5 *Si teſtator mandat fieri calicem, intelligitur de argento, licèt in illo loco eſſent etiam de alia materia, & ſi mandat fieri planetam, intelligitur de ſerico.*
6 *Legatum obſcurum per quot coniecturas declaretur. & nu. 1. 3. & 4.*
7 *In diſpoſitione teſtatoris ſicut vna particula per alteram declaratur ita in legibus, vel ſtatutis.*

1 §. Si numerus. † Quando dubitatur de intentione teſtatoris propter obſcuritatem verborum recurritur ad coniecturas, de quib. hic. h. d. & ſemper al-
2 legatur. ¶ † Quæro quid ſi præcedentia verba innuunt vnū, & ſequentia innuunt ꝯrium, qualiter intelligetur legatum qđ
a eſt in medio? [a] Rñdeo potius ſm præcedentia, quę ſunt maioris efficacię circa ſequentia, q̄ econuerſo, vt ſ. de leg. iij. l. quiſqs.
3 & ibi no. in 1. gl. & per Bar. in l. auia. ſ. de cōdi. & demon. † Item ſcias ꝙ glo. dum facit differentiam inter conſuetudinē loquendi, & vtendi cōiter reprobatur, quia non eſt in hoc fienda. Sed an ſit dubitatio de ſubſtantia legati, & nō recurritur ad conſuetudinem teſtatoris. vt l. cū certū. all. in l. an de qualitate, & tunc
4 ſic, vt hic. quod dic vt ibi plenè per Ba. † Itē conſuetudo regionis inſpicitur circa nummos, non circa alias qualitates, vt vinū, frumentum, & ſi. vt hic tenet gl. & etiam Doct. ſequuntur. & licèt tex. dicat hic, ꝙ ante oīa recurratur ad conſuetudinē, videtē tū melius dicendū, ꝙ primò recurratur ad pręcedētia, & ſequētia, ſi ex illis poteſt apparere qualiter verba intellexit, quia iſta eſt propinquior coniectura, cum colligatur ex verbis teſtamenti, vt l. cum pr̄. §. cū imperfecta. ſ. tit. 1. Si. n. fuit locutus deductis aureis ad tot libras, & tot ſolidos, hęc dicēdo expreſsè, & in alio loco loquatur ſimpl'r deductis, certè intelligitur eo modo. arg. ſ. eo. l. qui filiabus. & quod hic dr̄ ante omnia, refero ad cōſuetudinem regionis, vt prius inſpiciatur conſuetudo patriſfa. q̄ regionis, nō autem prius, q̄ ex verbis eius pręcedentibus vel ſequētibus colligatur, & poſtea recurretur ad qualitatem perſonę legatarij. vt in l. Titia. §. fi. de aur. & argen. leg. vbi ſi legāt Deo vel
5 Eccleſiæ, largior fit interpretatio. † Vnde ſi mandaſti fieri cali-
b cem intelligitur de argento, [b] licèt in illo loco eſſent etiam de alia materia, vt olim erant, & ſi mādas fieri planetam, intelligitur de ſerico, licèt vniuerſaliter fiat īterpretatio in eo qđ eſt mi-
5 nus, vt ſ. eo. l. apud Iulianū. §. ſcio. & l. ſi ita ſit ſcriptum. in fi. † Itē neceſſitudo. vt l. Aurelius. §. Titius teſtō. ſ. de libe. leg. vbi legatū factum patri largius interpretatur, q̄ factū extraneo. Et adde ꝙ ſicut in diſpoſitione teſtatoris vna particula per alteram declaratur. ita in legibus vel ſtatutis, vt eſt tex. no. in l. vtrum. ſ. de pet.
8 hęre. ¶ † Circa l. ſed & ſi certos. quęro, quid ſi legauit centum quos habebat pęnes ſe, & non dixit in tali arca, Rñdeo, videtur reliquiſſe vt quantitatē, non vt certum corpus pecunię. vt l. 1. §. pen. & ibi no. ſ. de dote pręleg. Et adde ad iſtam l. quod dixi in l. talis ſcriptura. ſ. eo. & l. cum res. in prin. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶ In medio. Adde Alexan. conſ. 58. 3. li.
b ¶ De argento. Adde Lu. ſing. ſuis. fol. 14. & hoc fauore pię cauſæ.

---

1 *Verbum poſitum cauſa augendi, non inducit diminutionem.*
2 *Poſita ad diminuendum, non inducunt augmentum.*
Legans omnes ſeruos ſuos cum peculio, videtur etiam legare ſeruos non habentes peculium.
3 *Qui omne dicit, nihil excludit.*
4 *Quid ſi non dixit omnes, ſed ſimpliciter ſeruos meos.*
indefinita æquipollet vniuerſali.

LEX LV.

a
1 SI cui [a] ſerui. † Verbum poſitū cauſa augendi, non inducit diminutionē. hoc dicit. facit ſ. de fund. inſtru. l. ſi mancipia. de au.
2 & argen. leg. l. ſi quis legauerit aurum. † Sic ecōuerſo poſita ad diminuendū non inducunt augmentum. ſ. eo. l. legata inutiliter. & eſt arg. iſtius tex. Si aliquis impetrauit prębendam cum dignitate, & vacet prębenda ſine dignitate, poſſit eam acceptare. ¶ In tex. ibi, [qui nullum peculium habent.] videbatur contrarium, habebat quoſdam ſeruos habentes peculium, & quoſdam non habentes, quòd legando ſeruos ſuos cum peculio, videatur ſenſiſſe duntaxat de habentibus

ADDITIO.

a ¶ Si cui. Vide quod voluit Oldr. pro intellectu huius l. conſi. 132.

tibus peculium, ſed non eſt verum ꝙ illa verba, cum peculio,
fuerint appoſita cauſa augendi, non enim veniret peculium in
legato, niſi fuiſſet expreſsè dictum, non ergo inducunt taxatio-
3 nem, & hoc ſi legauit omnes, †. quia qui omne dicit, nil exclu
4 dit. vt l. Iul. ĵ. ti. 2. † Quid ſi dixit ſimpliciter ſeruos meos cũ pe-
culio? adhuc puto idem, vt non intelligatur. ſ. habẽtes peculiũ,
ſed tam habentes quàm non habentes, & primos vnà cum pe-
culio, ſecundos ſine peculio, quia indefinita æquiparatur vlī. vt
l. ſi pluribus. de leg. 2. Glo. ſignat cõtrariũ de l. cum certus. de vi-
no triti. & oleo leg. dic. ꝙ ibi erant verba appoſita cauſa taxatio
nis, ſicut in ſimili in l. nuper. de leg. 3. hic cauſa augmenti.

---

1 *Repetitio legatorũ facta expreſsè a ſubſtituto, qualiter facta intelligatur.*
2 *Legata relicta ab inſtituto, an cenſeantur repetita a ſubſtituto vulgari, ſi non fuerunt expreſſe repetita.*
3 *Si legata erant relicta ab inſtituto ſub cõditione, an repetitio facta a ſubſtituto de eiſdem legatis intelligatur cum eadem conditione.*
4 *Si Titius accuſatur de adulterio, quia cognouit Bertam vxorem Sempronij, & ipſe reſpondendo inquiſitioni confiteatur ſe cognouiſſe dictam Bertam, an ſit fundata intentio accuſatoris.*
Reſponſio in dubio intelligitur ſecundum interrogationem præcedentẽ.
5 *Cõditio appoſita in inſtitutione, an cẽſeatur repetita in ſubſtõne vulgari.*
Conditio appoſita in inſtitutione, an cenſeatur repetita in legato, vel prælegato eidem facto.
6 *Si lego tibi centum a pupillo inſtituto, & ab eius ſubſtituto lego centum quinquaginta, intelligitur computatis illis centum. & nu. 7.*
7 *Quid ſi legatur a diuerſis hæredibus ſuccedentib. in diuerſis portionibus.*
8 *Si legaui tibi fundum a pupillo, & a ſubſtituto pupillari eundem fundum legaui tibi & Titio, & ſubſtitutus adiuit ex pupillari, non debetur tibi niſi pars fundi.*
9 *Si egiſſes contra pupillum, & totum fundum fuiſſes conſecutus, & poſtea extet conditio ſubſtitutionis, debebit agere Titius cõtra te poſſeſſorẽ.*

1 §.Si a filio impubere. † Repetitio legatorũ fa
cta expreſsè a ſubſtitu-
to. intelligitur facta purè licèt præceſſerint legata ꝯditionalia,
quia non cenſetur repetita conditio. Itẽ ſi impubes deceſſit an-
te aditam hæreditatem, legata ab eo relicta debentur tanquàm
ex primis tabulis, non tanquam ex ſecundis, licèt fuerint repe-
tita a ſubſtituto pupillari, niſi quatenus fuerint repetita cũ aug
mento, vel cum diminutione h. d. cũ princ. l. ſeq. Et aduerte, qa
in hac l. ſolũ declaratur, an intelligatur repetita conditio. In l.
autem ſeq. de hoc non agitur. Item iſte §. loquitur quando p̄-
ceſſerunt legata cõditionalia, & repetita fuerunt purè, ſeu ſim-
pliciter, lex autem ſequens in princ. debet intelligi qñ p̄ceſſe
rũt legata pura, & ſequuta eſt ſimiliter repetitio pura vel ſi fue-
runt conditionalia, & extiterat cõditio in vita pupilli, & ſic in-
cæperunt ab eo deberi. & poſito ꝙ non fuiſſent repetita à ſub-
ſtituto pupillariter, tamen ab ipſo fuiſſent præſtanda, tanq̃ ab
hærede pupilli, & ex perſona pupilli, & ſic ex primis tabulis.
Repetitio ergo ab eo facta fuit ſuperflua, nec propter ipſam de
bentur, & ſic non ex ſecundis tabulis. Et iſta inueſtigatio eſt vti
lis ꝑꝑ id quod dicit gl. in l. quid ergo. in gl. quæ inci. ſ. ex primis.
In fi. item in iſto §. poteſt poni ꝙ ſubſtitutus ſucceſſerit ex pu-
pillari tacita, quia vtrobique eſt eadem ratio. Sed in l. ſeq. vt pro
cedat quod ibi dicitur in prin. oportet intelligere, ꝙ ſucceſſerit
ex pupillari. quia ſi ex vulgari legata non incæpiſſent deberi a
pupillo, & ſic non deberentur ex primis tabulis, & hoc etiam
voluit gl. 2. huius §. ¶ In tex. ibi. [deinde mortuus eſt.] ſ. pendẽ-
te cõditione legati. ſm Iac. de Arena, & ſubſtitutus ſucceſſit ſi-
bi ex pupillari. & idem ſi non extitiſſet hæres, & ſucceſſiſſet ex
tacita vulgari, vt hic in gl. 3. quæ inci. [ſubaudi.] ¶ In tex. ibi. [pu-
rè.] i. ſimpliciter. ſi. n. appoſuiſſet hoc verbum purè, non habe-
ret dubitationẽ. ¶ In tex. ibi. [ſtatim.] i. non ſpectato euentu cõ
ditionis. Dy. videbatur tenere contrarium, quaſi repetendo le-
gata cenſeatur repetiiſſe cum omni eorum qualitate, ſed certè
facile fuiſſet ſibi hoc dicere ſi voluiſſet, & ſi non dixit fauore le
gatorum, præſumitur voluiſſe repetere qualitatem, quæ habe-
bat legatum ſuſpendere. & poterat ipſum nullum reddere, ſed
aliam qualitatem, q̃ tenderet ad augmentum benè cenſeretur
2 repetijſſe. † Pone exẽplum in princ. l. & aduerte hic ꝙ habemus
tres vel quatuor materias. vna eſt an legata relicta ab inſtituto
cenſeatur repetita a ſubſtituto vulgari, ſi non fuerũt expreſsè re
petita. & hæc non eſt materia huius §. ſed l. licèt Imperator. ĵ. e.
3 † Secunda eſt materia ſi legata relicta erant ab inteſtato ſub cõ
ditione, an repetitio facta a ſubſtituto de eiſdẽ legatis intelliga-
tur cum eadem conditione. & hæc eſt mã huius §. in qua eſt di-
cendum ꝙ aut fuerunt expreſsè repetita à ſubſtituto, ſed ipſa
lex ſubintelligit petitionem. vt in d. l. licèt, & tunc ſubintelligit
cũ eadem conditione. vt l. cum pater. §. ab inſtituto ĵ. de le. 2. &
iſte non eſt caſus hic. aut ipſe teſtõr expreſsè repetiit, & tũc nõ
ſubintelligitur repetita conditio, ſiue erat talis quæ legatum vi
tiaſſet, vt ŝ. eo. l. ſi quis a filio. ſiue non vitiaſſet, vt eſt caſus hic.
In hoc. n. non eſt dr̃ia, ſed in præcedenti caſu qñ ſubintelligit re
petita, benè eſt differẽtia, quia ſi nõ vitiat, tũc repetita intelligi-
gitur. vt ŝ. dixi. Si aũt vitiaret, ſecus. vt no. ĵ. eo. l. ab exhęredatis.
§. fi. ſi autẽ fuiſſet expreſsè repetita cõcluſio illa eſſet expectan-
da, ſi non vitiaret legatum, ſed ſi vitiaret, gl. hic dicit idem, ſed
malè loquitr̃, imò tunc legatum vitiatur. vt in d. l. ſi quis a filio.
4 in prin. vbi glo. dicit ꝙ eſt quædam nugatio. ¶ † Et iſte tex. indu-
citur ad qõnem per Bar. ad quam ſp allegatur. ſi Titius accuſatẽ
da adulterio, quia cognouit Bertam vxorem Sempronij, & ip-
ſe reſpõdendo inquiſitus confiteatur ſe cognouiſſe dictã Ber-
tam, an ſit fundata intẽtio accuſatoris? & dr̃ ꝙ nõ, quia nõ pro-
pterea vr̃ confeſſus, quòd ſit vxor Sempronij, quia illa verba di
ctam Bertam, referuntur ad ſubſtantiam illius, non ad qualita
tem. ſicut hic dicendo, dicta legata nolo deberi a ſubſtituto, nõ
intelligitur cum eadem qualitate, ſecus ſi fuiſſet confeſſus om
nia & ſingula in inquiſitione contenta ſm eundem Barto. qui
allegat ad hoc l. fi. de fideicom. lib. Sed contra ipſum in primo
mẽbro facit, quia illa verba dictã Bertam, vñr referẽda ad ſub-
ſtantiam cũ omni ſua qualitate. arg. ĵ. de ali. & cib. leg. l. a filio. §.
teſtator. Et per eũdem Bar. in l. j. ĵ. de receptato & l. j. §. fi. ſi fami.
fur. feci. dica. & quia reſponſio in dubio intelligitur ſecundum
interrogationem pręcedentem, vt ſic interrogans reddatur cer
tus, vt Inſti. de inu. ſtip. § præterea. & l. ſi defenſor. §. j. de interro.
actio. & iſtam partem puto veriorem in corpore iuris, licèt cõ-
a muniter aduocati & procuratores videãtur ſequi dictum Bar.[a]
ad quod parum facit iſte tex. quia hic ceſſat ratio de qua ſupra,
5 & agitur de fauore legati. † Alia eſt materia, an conditio appo-
ſita in inſtitutione cenſeatur repetita in ſubſtitutione uulgari.
& de iſta dic vt in l. quæ conditio, de cond. & demon. & l. ſed &
ſub conditione. de hære. inſti. Alia eſt an conditio appoſita in
inſtitutione cenſeatur repetita in legato vel prælegato eidem
facto. & de hoc dic vt l. auia. & l. cum ſeruus. de condi. & demõ.
6 In l. quid ergo. in princ. † No. quòd ſi lego tibi centum a pupil-
lo inſtituto, & ab eius ſubſtituto lego centum quinquaginta, ꝙ
intelligitur computatis illis centum, & ſic nõ debes habere cc.
quinquaginta, vt hic colligitur in ver. [quod verò concurrit.] &
centum habes ex perſona pupilli, quinquaginta verò ex perſo-
na ſubſtituti, ſi pupillus adiuit hæreditatem. & ſubſtit. adiuit ex
pupillari. aliàs totum haberes ex perſona ſubſtituti, quia non
incępiſſent deberi a pupillo. ¶ Sed opp. ꝙ imò conſequaris to-
ta quinquaginta poſtquàm a diuerſis hæredib. legaui. vt ĵ. pro-
7 xi. §. Sol. ibi fuit dictuꝫ quòd inſolidũ a quolibet, hic nõ. Itẽ † ꝯ.
quòd idem ſi non fuit dictum, vt infra titu. j. l. ſi pluribus. §. ita.
Sol. & tene menti. ibi quando a diuerſis hæredibus ſuccedenti-
bus in diuerſis portionibus. hic qñ ab inſtituto & ab eius ſub-
ſtituto, qui ſuccedit in eadem portione. & ſic idẽ eſſet quo ad
hoc in ſubſtituto vulgari. & hoc tene menti perpetuo. Et adde
ad ea quæ dixi in l. planè. §. j. ŝ. eo. quod no. Bart. in l. cum centũ.
ĵ de adi. leg. Dy. verò aliter vr̃ ſoluere, ꝙ hic loquatur qñ legatũ
factum a ſubſtituto fuit factum cum repetitione primi, puta
Titio cui legaui centum a pupillo, lego centum quinquaginta
a ſubſtituto. & ſi ſimplr̃ legaſſem centũ quinquaginta, deberet̃
ſibi prima quantitas integra, & ẽt ſecunda, vt in ꝯrio. & ad hoc
allegat l. non ad ea. de cõdi. & demõ. Sed magis placet qđ ŝ. di
xi. vt in diſtinctione procedat quod hic dr̃ per rationem. ŝ. di-
8 ctam. ¶ † Item no. in ver. [ſed & ſi repetierit.] ꝙ ſi legaui tibi fun
dum a pupillo, & a ſubſtituto pupillari eundem fundum le-
gaui tibi & Titio, & ſic reperij legatum a ſubſtituto cum dimi
nutione. ŝ. vero cũ augmẽto, ꝙ nõ debetur tibi niſi pars fundi,
hoc intellige poſtq̃ extitit caſus ſubſtitutiõis, & ſubſtitutus adi-
uit ex pupillari. poſt verò debetur tibi totus fundus, quia totus
fuit legatus, & conditio legati facti Titio nondum extitit, vnde
non diminuitur legatũ tuũ. viuente ergo pupillo potes totũ pe
tere, licèt gl. hic ſup verbo (debeatur,) dicat contrarium. & malè
ſm Dyn. ſed ſi nõ petiiſti, & nõ petis a ſubſtituto, non debet̃ ti-
bi niſi pars, & illa debet̃ ex perſona pupilli a quo cępit deberi
totum, & licèt nunc diminutio ſit facta, altera pars tñ debetur
Titio ex pſona ſubſtituti, & ex ſecundis tabulis, & hæc eſt intẽ-
tio huius tex. ꝑꝑ quod dicit Dyn. ꝙ non eſtis collegatarij, qm̃ a
diuerſis hæredibus eſt vobis factum legatum, & ſic non eſſet ĩ
ter vos ius accreſcendi, ſi poſtea Titius repudiaret partem ſuã.
per l. pe. de vſufru. accre. Certè idem vr̃ ſi ab eodem hærede pri-
mo legatur tibi totus fundus, poſtea legatur altera dimidia il-
lius fundi, quia cenſetur adempta a toto. vt in l. cum qõ. C. de le
ga & ſic non eſſent collegatarij eiuſdem rei, nec in eadẽ re cõ-
curritur, ſed cuilibet debetur ſua dimidia ac ſi tibi primo fuiſ-
ſet legata vna dimidia, & poſtea Titio alia dimidia. vt ŝ. eo. l. pla
nè. in fi. quo caſu nec re eſſent cõiuncti, ſed verbis, quia in diuer
ſis orationibus. ita ſubtiliter voluit Bart. in l. re coniuncti. de le-
9 ga. 3. in 3. col. † Quid autem in caſu huius l. ſi egiſſes contra pu-
pillum, & totum fundum fuiſſes conſecutus poſtea extat con-
ditio ſubſtitutionis, ꝯ quem debebit agere Titius, an ꝯ ſubſti-
tutum? dic ꝙ non, ſed contra te poſſeſſorem, quaſi hoc caſu vi
dearis fuiſſe grauatus. vt C. de cadu. tol. l. j. §. ſin autẽ diſiunctim.
ver. ſi verò non omnes. ſed quãdo peruenit ad ſubſtitutum, ab
ipſo peti debet, & ita intelligatur hic, & benè. Aduerte quia iſta
ſunt ſubtilia, & malè declarata per Bar.

A D D I T I O.

a ¶ Dictum Bar. Pro quo facit conſilium Anch. conſ. 400. & Lud. Ro. conſil. 455 quod hic a nemine allegatur.

1 *Cum relinquitur eidem ab eodem, & a diuerſis hæredibus, perinde eſt ac ſi relictum foret in diuerſis teſtamentis. Idem ſi relinquatur alicui, & ſeruo ſuo eadem res.*
2 *In caſu huius §. ſi legatarius primo conſequutus eſt fundum, non poteſt poſtea petere æſtimationem, concordent ergo hæredes inter ſe, & tradãt ſibi fundum, & eludent intẽtionẽ teſtõris qui voluit ipſum ius habere.*
3 *Si teſtator nõ dixit quòd qu libet hæres teneatur inſolidum vel quòd vterque ſolidum rem præſtet legatario, qualiter tunc teneatur.*
4 *Si mihi & filio, vel ſeruo meo legatum eſt, valet legatum vtriuſque & potero petere, & conſequi etiam ex perſona filij, vel ſerui.*

L E X L V I.

Q Vid ergo.
1 §. Si quis duos. † Cùm relinquitur eidẽ ab eodẽ, & a diuerſis hæ-
redibus, perinde eſt ac ſi relictum foret in diuerſis teſtamentis.
Idem ſi relinquatur alicui & ſeruo ſuo eadẽ res. h. d. & no. hanc
2 cõparationem, quia no. eſt ſm Bal. ¶ † In tex. ibi. [atque ſi duo
bus teſtamẽtis legatũ eſſet.] & ſic debebitur res & æſtimatio, ſi
cut qñ ab eodẽ hrde relinquitur eadẽ res duob., hoc acto ꝙ cui
libet præſtet inſolidũ, vt ſ. eo. l. ſi plurib. in fi. nã & ita eſſet ſi in di
uerſis teſtis idẽ fundus eidẽ perſonę legatus eſſet, qa ex vtroque
teſtõ deberetur. vt ſ. eo. l. planè. §. j. ver. ſed ſi duorum. ſi tñ legata-
rius primo cõſequutus eſt fundũ. nõ põt poſtea petere æſtima
tionem. pp regulam de duabus cauſis lucratiuis. vt ibi no. & ẽt
gl. hic no. ſecus econuerſo. Concordent ergo inter ſe iſti hęre-
des, & tradant ſibi fundũ, & eludent intentionẽ teſtõris, qui vo-
3 luit ipſum bis habere. † ¶ Sed opp. ꝙ imò etiã ſi prius vnus ſol
ueret æſtimationem, alter liberaretur, quia iſti vidẽtur duo rei
debendi, quorũ vno ſoluẽte alter liberatur, vt eſt ẽt tex. ſ. eo. l. ſi
ex toto § 1. Sol. & no. ſi teſtator ſolũ diceret, ꝙ quilibet teneatur
inſolidum, vel lego a quolibet inſolidũ, procederet cõtrariũ, ſed
hic dixit plus, ꝙ quilibet eorum præſtaret inſolidum, & ſic nõ
ſunt correi, quia nõ tenentur ad idẽ, ſed ad diuerſas res, & vno
ſoluente alter nõ liberatur, ſi incipit ab æſtimatione. ſi aũt a re,
non liberatur ex eo ꝙ ſint correi, ſed propter regulam de duab.
cauſis lucratiuis. Quid aũt ſi neutrum iſtorum fuiſſet dictum?
Reſpondeo ſi res erat hæreditaria quilibet tenetur pro hæredi
taria portione quam habet. vt j. eo. l. ſi fundũ ſub conditione. §.
ſi libertus. Si verò nõ hæreditaria, quilibet tenetur inſolidum,
& vno ſoluente alter liberatur, quia ſunt duo rei debẽdi, & hoc
probatur in l. ſi tibi homo. §. 1. j. eo. tit. de quo ẽt in l. hic allega-
ta. in gl. pro contraria. j. ti. 1. l. Męuius. §. eũ. dic vt ibi. Sed cõtra.
ꝙ imò ẽt ſi non fuit dictũ ꝙ quilibet teneatur inſolidum, nihi-
lominus quilibet tenetur præſtare inſolidũ, poſtq̃ quilibet per
ſe fuit grauatus. vt j. tit. j. l. ſi pluribus. §. j. Sol. iſtud verum quan
do legatum conſiſtit in quantitate, quæ põt multiplicari, vel in
genere. Sed quæ ſ. dixi. & etiam tex. iſte loquitur qñ legata fuit
4 certa ſpecies a diuerſis hæredib. Tene menti. ¶ † In tex. ibi. [vale
ret legatũ vtriuſque.] & ſic ex vtroque potero petere, & conſe-
qui tam ex perſona filii, vel ſerui, quia ſic eſſet, ſi in teſtis diuer-
ſorũ eadẽ res fuiſſet ab vno legata mihi. & ab altero ſeruo meo.
vt j. eo l. ſi ſeruus legatus. §. j. nẽc refert iſto caſu, quid prius fue-
rim cõſequutus. nam ẽt ſi prius rem, poſſum agere ad æſtima-
tionẽ ex perſona alterius, quia non ob. regula de duabus cauſis
lucratiuis cum habuerunt oriri ambę in perſona eiuſdẽ de di-
recto, licèt habeãt p obliquũ, prout no. gl. in l. planè. §. j. quę inci
pit hæc vera ſunt. per d. l. ſi ſeruus legatus. §. 1. ſecus in caſu præ-
cedenti, quia ibi in perſona eiuſdem de directo habuerunt ori-
ri, quia eidẽ a quolibet hęrede factum fuit legatũ. Nõ ſunt alia.

1 *Si res legata deſijt poſſe præſtari ſine alia culpa hæredis vel mora, etiam facto ſuo, liberatur hæres, niſi quatenus in cauſam ſibi neceſſariam foret conuerſa, quia tunc teneretur ad æſtimationem, ſecus ſi interueniente alia culpa eius in faciendo, vel in non faciendo.*
2 *Si aliquis fecit pacem cum alio, & promiſit ipſum non offendere ſub certa pœna, poſtea ille fuit bannitus, & ex forma ſtatuti poteſt impunè offendi, ſi ille ipſum offendat, non incidit in pœnam pacis fractæ.*
3 *Hæres tenetur ſeruum legatum liberare a noxa.*
4 *Hæres cogitur eſſe procurator legatarij antequam rem tradat, vt ipſam liberet, & defendat ab alio moleſtante, & adhibeat diligentiam quam adhiberet ſi eſſet ſua, non tamen tenebitur eam tradere legatario, niſi refundat quod ipſe ſoluit pro ea.*
Sic & venditor antequam tradat.

1 §. Si hæres hominem. † Si res legata deſiit poſ
ſe præſtari ſine alia cul
pa hęredis, vel mora, etiã ſi facto ſuo, liberatur hæres, niſi qua-
tenus in cauſam ſibi neceſſariã foret conuerſa, quia tunc tene-
retur ad æſtimationẽ, ſecus ſi interueniente alia culpa eius in fa
ciendo, vel in non faciendo. h. d. vſque in fi. l. quod vltimum de
clara, vt dixi ſ. eo. in l. cũ res. in fi. Et primo loquitur qñ hęres nõ
fuit in culpa, licèt eius facto perierit. vſque ibi, [ſed ſi noxę.] Se-
cundo qñ fuit culpa commiſſa in faciendo, vel in non facien-
do. Et de primo ponit duo exempla. De ſecũdo vnum. vſq; ibi,
[ſed ſi mortuum.] Tertiò reddit ad primũ caſum qñ non fuit
in culpa, tñ res fuit cõuerſa in cauſam neceſſariã hrdi. vt in ſe-
pul. defuncti, & tunc diſtinguit vſque ibi. [Itẽ ſi ſeruũ.] Quarto
2 quando fuit in dolo, vſq; in finẽ. † Facit princ. huius §. ꝙ ſi ali-
quis fecit pacem cum alio, & promiſit ipſum nõ offendere ſub
certa pœna, poſtea ille fuit bannitus, & ex forma ſtatuti banni
tus põt impunè offendi, ꝙ ſi ille ipſum offendat, vel occidat nõ
a incidat in pœnã pacis fractę, [a] quia promiſſio ſua intelligit̃ fa-
cta ſub condõne, niſi ſuperueniat cã pp quam poſſit & mereat̃
impunè offendi, & fuit qõ diſputata per Iac. de Bel. de quo vide
per Bar. in q. diſputata, q̃ inci. Luc. ciuitatis, & per Io. An. in mer
cu. in rła fruſtra. de reg. iur. ¶ Sed opp. ꝯ iſtũ tex. ꝙ licèt hrs non
fuerit in dolo, vel in culpa, vel in mora, ſi interfecit ſeruum me-
rentem, nihilominus quia facto ſuo perit, non liberatur, vt ſ. eo.
l. cętera. in fi. cũ l. ſeq. & l. ſi ſeruũ. in prin. de verb. obl. & j. in ver.
[ſed ſi animal.] Sol. verũ eſt hoc, qñ res debita nõ pbuit ſibi cau
ſam quia erat debita res inanimata, vel animal irrationale, qđ
dolũ nõ põt cõmittere, ſed hic ſeruus debitus prębuit cãm pro
3 pter eius maleficiũ. & excuſatur hrs. † ¶ Itẽ no. in ver. [ſed ſi no
xę.] qñ heres tenetur ſeruum legatũ liberare a noxa. Sed cõtra
de l. ſi a ſubſtituto. in fi. ſ. eo. glo. ſoluit duobus modis, & quęli-
bet eſt bona, ꝙ hic teſtator ſciebat illũ eſſe obligatũ pro noxa, vt
ibi dixi. Ibi ignorabat, vt j. eo. l. ſi res obligata. Vel ſi ponimus ꝙ
ignorabat. vtilius erat ipſum liberare, q̃ dare ꝓ noxa. Et ſic not.
4 ꝙ hęres † cogitur eſſe procur. legatarii antequàm rẽ tradat, vt
ipſam liberet, & defendat ab alio moleſtante, & adhibeat diligẽ
tiã quam adhiberet ſi eſſet ſua. Nam nõ tenebitur eã tradere le-
gatario, niſi refundat, quod ipſe ſoluit ꝓ ea, vt j. eo. l. domos. &
hoc ẽt probatur in ver. [Item ſi ædes.] vbi tenetur cauere de dã
no infecto. & ſic venditor antequàm tradat, tenetur diligentiã
& cuſtodiã adhibere quã adhiberet in ſuis, aliàs tenetur de cul-
pa in l. quod ſæpe. § ſi res. de cõtrahẽ. empt. ¶ In tex. ibi, [nõ ut
carnẽ præſtet &c,] ſubaudi tantũ, vt per hoc liberetur, cùm pe
rierit facto ſuo, ſed ſi ſine facto ſuo liberaretur, ſi res erat teſtato
ris cõpelleretur tradere id quod ſupereſſet ex re legata. vt j. tit. j.
l. mortuo. cũ ibi no. & ſ. eo. l. ſi grege. in fi. Et ſi fuit hic cõſequu-
tus corium & carnes, & poſtea petat pretiũ, tantò minus debe-
bit conſequi quantũ habuit ex illis, vt l. ſi ſeruus. §. boue. ſ. de cõ
di. fur. Non ſunt alia, quia hic gl. ſunt nullius valoris. ideo &c.

A D D I T I O.

a ¶ Particularia Adde Ludo. Ro. conſi. 190.

1 *Legata facta cum verbis diffamatorijs non valent.*
2 *Dicitur eſſe pęna vel odiũ teſtatoris, quòd ſua diſpoſitio habeatur pro non ſcripta, vel non valeat.*
Lex habet odio, ꝙ quis diffamet illũ cui legat, vel reliquit, et propter hoc irritat eius voluntatem odio ipſius.
3 *Statutum ſi punit diffamantem alium, non dicitur diffamare, qui ſtat in verbis generalibus, ut dicendo, talis eſt vnus malus homo, ſecus quando deſcendit ad ſpeciem, ut dicendo, quòd eſt homicida, vel adulter.*
4 *An etiam debeat deſcendi ad magis particularia.*

L E X L V I I.

1 T Vrpia legata. † Legata facta cũ verbis diſ
famatoriis legatarii nõ va-
lent. h. d. quia ſunt cõtraria legato, cũ illud fiat fauo-
re & grã legatarij, & illa verba innuũt, ꝙ ſit indigna
tione teſtatoris, ſed nõ ſic ſunt ꝯria exhæredationi, iõ eã non ui
tiant. ut l. 3. §. j. de lib. & poſth. ¶ In tex. ibi [odio ſcribẽtis.] † No.
2 ſm Doct. ꝙ dr̃ eſſe pœna, vel odiũ teſtõris, ꝙ ſua diſpõ habeatur
ꝓ nõ ſcripta, vel nõ valeat. Itẽ ꝙ lex abominat̃, & hẽt odio ꝙ qs
diffamet illũ, cui legat, vel reliquit, & pp hoc irritat eius volun-
3 tatem ipſius. ¶ † In gl. ibi, [aut in genere.] inducit Bar. hãc gl.
ſi ſtatutũ punit diffamantẽ aliũ, ꝙ non dr̃ diffamare qui ſtat in
verbis gñalibus, dicẽdo, ꝙ talis eſt vnus malus homo, ſed qñ de
ſcendit ad ſpeciem, dicendo ꝙ eſt homicida, vel adulter, vel u-
4 ſurarius, & ſimilia. † ſed adhuc hoc non ſufficeret in accuſatio-
ne, vel in exceptione ſed deberet deſcendere ad magis particu-
a laria. [a] & dicere cũ quo vel ꝯ quem & quo tempore, vel loco
talia ſunt commiſſa, vt l. libellorum. de accuſ. Tene menti.

A D D I T I O.

a ¶ Fractæ. Adde Ludo. Ro. conſi. 183.

1 *Defectus conditionis inualidę legatum non vitiat.*
2 *Si relinquitur alicui mulieri ſub conditione, ſi nupſerit arbitratu talis, talis conditio reijcietur, & poteſt nubere ſine arbitratu illius, & conſequitur legatum, non tamen niſi nubat.*
Quid ſi relinquitur ſub conditione ſi nupſerit, de conſilio talis.

1 §. Si Titiæ legatum. † Defectus conditionis in-
ualidæ legatũ nõ vitiat. h.
2 d. ¶ † Præmitte ꝙ ſi relinquitur alicui mulieri ſub condõne ſi
nupſerit arbitratu talis, iſta cõdõ reijcitur, qa ẽ impeditiua ma-
trimonij. Poſſet. n. ille nõ arbitrari, vel iniquè arbitrari. & ſic in-
duceret uiduitatem. vt j. de condi. & demon. l. cum tale. §. ſi arbi
tratu. unde poteſt nubere ſine arbitratu illius, & conſequetur
legatum. nõ tamen niſi nubat. hoc. n. facere tenetur ſicut ĩ ſi. de
3 condi. inſti. l. quæ ſub conditione. §. quoties. † ¶ Quæro quid ſi
relinquatur ſub ꝯditione ſi nupſerit, de conſilio talis? dicit Pet.
hanc ꝯditionẽ non eſſe remittendam, quia hoc non eſt ꝯrium
matrimo-

matrimonio, imò conuenit, cũ in talibus exquirendum ſit con-
ſilium amicorũ. vt in l. in copulandis. & in l. 1. C. de nup. & vr̃ ca
ſus in l. Theopompus. j̃ de dote preleg. & ſic ſi nuberet non re-
a quiſito conſilio, [a] non deberet cõſequi legatum. Nec obſt. hoc
quia hic dixit arbitratu, quo caſu ſi valeret, teneretur requirere,
ſequi arbitramentum illius, ſed quando dixit de conſilio ſuffi-
cit quòd requirat & quòd ille poſſet eam trahere ad ſuam ſen-
tentiam. iuxta ea quę habentur in c. olim. de arbi. Tene menti.

ADDITIO.

a ¶ Conſilio. Adde eundem conſi. 83.

1 **§. Sed & ſi ſerui.** † Si cõditio poteſtatiua deficit per caſum, non deficit relictum. h. d.
Et cõcordat l. quę ſub cõditione. §. quoties. ſ̃. de condi. inſt. ſecus
in conditione mixta. vt in l. in teſtõ. de condi. & demon. & dic vt
ibi plenè per Bar. & in l. j. C. de inſti. & ſubſt. Quid autem in mo-
do mixto, ſi non ſtat per legatarium: ſed per caſum? dic idem
quod in primo caſu. vt j̃. eo. l. ſi fundum per fideicommiſſum. §.
Iul. & j̃. tit. j. l. Lucius. §. quiſquis. & ſic plus nocet defectus condi
tionis mixtę quàm modi mixti. ¶ In tex. ibi, (ſi eum manumi-
ſiſſes.) Iſta conditio pro tanto merè dicitur poteſtatiua, quia pẽ
det ex voluntate tua duntaxat, non enim poteſt ſeruus contra-
dicere nec recuſare ciuitatem Romanam, vt in l. fi. C. de manu.
teſta. Sed quare defectus huius conditionis non nocet legato?
Reſponde, quia teſtator cenſetur voluiſſe quòd duntaxat pen-
deat ex voluntate legatarii poſtquàm eſt merè voluntaria, non
autem a caſu fortuito. Cum ergo per legatarium non ſtetit, ſed
per caſum, non deficit relictum, ſed quando eſt conditio mixta
dependens ex voluntate legatarii & alterius, ſeu ex caſu fortui-
to, vt ſi Alexandriam iueris, uoluit quòd penderet ex illo caſu
uel uoluntate, & ideo ſi deficit caſu uel quia ille nolit, deficit re
lictũ. ¶ In fi. glo. ibi, [& tunc agitur l. Aquil. contra occiſorem.]
& legatum deficit, licèt ſit conditio poteſtatiua, quia legatarius
non uidetur damnificari, poſtquàm poteſt recuperare ęſtima-
tionem legati ab illo occiſore, ſed ſi ille eſſet non ſoluendo, le-
gatum non extingueretur, ne legatarius ſit in damno, ut ibi no.
& idem ſi factum tertii impedientis eſſet licitum, & ſic legata-
rius contra illum non haberet regreſſum, ut infra de conditio.
& demonſtratio. l. Titius ſi ſtatuas.

§. Si pars hæredum. Nominati per nomina pro pria tenentur uiriliter, ſed ſi
per appellatiua, pro hereditariis portionib. h. d. Et dicuntur ap-
pellatiua tam nomen hęres, uel hęredes, quàm etiam alia, puta
filii, uel fratres. ut infra ad Trebe. l. Lucius. §. Męuia. Et declara
iſtum §. ut hic plenè no. Bar. & in l. antepen. de duobus reis. Sed
quare ſit hic differẽtia an pars, uel omnes ſint grauati? dic quòd
in primo caſu raró contingit quin propriis nominibus expri-
mantur, aliàs non poſſet cognoſci qui ſint grauati, & qui non,
& nomina propria faciunt teneri eos uiriliter, ſed in ſecundo
caſu ut plurimum grauantur ſine expreſsione propriorum no-
minum, & ſic tanquam hęredes.

2 *Clauſula non obſtante aliqua lege in contrarium diſponente, non poteſt ap poni in aliquo actu, niſi a principe.*
Nemo niſi ſolus princeps poteſt cõmittere cauſam vt cognoſcatur ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij, vel appellatione remota.
3 *Si teſtator inſtituit hæredem ſi non põt valere iure teſtamenti propter defectum ſubſtantialium, non valebit etiam iure codicillorum ſi apparet ipſum voluiſſe teſtari, & quid ſi dixit non obſtante aliqua lege.*
4 *Si fecit teſtamentum vel inſtitutionem coram ſeptem teſtibus habilibus, & dixit quòd volebat ſuam diſpoſitionem valere iure codicillorũ duntaxat quo iure valebit.*
5 *Teſtator an poſſit faceee q̧ actio ex teſtamento quæ durat xxx. annis tollatur per lapſum decem annorum, vel minori tempore ipſo iure.*
6 *An poſſit fieri per teſtatorem, vel contrahentes quòd actio perſonalis vel etiam realis quibus præſcribitur certo tempore a iure præfixo, ſaltem vt tollatur ope exceptionis, non præſcribatur vllo tempore, ſed ſemper poſſint exerceri.*
7 *Si teſtator dixit, volo. hæredem conueniri in loco domicilij, & non in alio loco, an hoc non obſtante poterit in alio loco conueniri.*
8 *An poſſit facere quòd obligatio finiatur conditione adueniente.*
Mors legatarij põt facere, ut obligatio, quæ nõdũ nata eſt, nõ naſcatur, ſed poſtquã eſt nata, non poſſet mors legatarij facere vt ipſo iure finiatur.
9 *Solennitatem introductam in teſtamentis condendis merè ob fauorem publicum, non poteſt teſtator tollere.*
Quid in his quæ ſunt introducta meré in fauorem teſtatoris, ut eius uoluntas ſeruetur, & præſtetur cautio legatorum relictorum in diem, vel ſub condi. quòd illa poſſit tollere, & eodem modo hypothecam tacitam inductam pro legatis, & idem in tranſlatione dominij rei legatæ.
Idem in his quæ inuenta ſunt fauore hæredis.
10 *Inducta vt auferatur materia delinquendi, vt cautio fructuaria de vtendo arbitrio boni viri, & illam non poteſt teſtator tollere.*
An teſtator poſſit remittere confectionem inuentarij.
11 *Illa poteſt teſtator facere in ſuo teſtamento, & illis poteſt derogare quæ poſſunt contrahentes, & quibus renuntiare, vel derogare poſſunt, & quæ illi non poſſunt, nec teſtator, & quæ ſint.*
12 *An poſſint partes facere quòd a ſententia arbitri poſſit appellari.*

LEX LVIII.

1 **NEmo poteſt.** † Teſtator non poteſt tollere formã traditam à iure in te-
ſtamentis condendis, nec poteſt alterare naturam
actionis ex teſtamento, quæ eſt perpetua reſpectu tẽ
poris, & generalis reſpectu locorum, in quibus hæres ſortitur
domicilium, vt faciat ipſam finiri tempore certo, vel incerto, vel
reſtringatur ad certum locũ. h. d. in effectu ſ̃m quod intelligunt
glo & declarant. Et primo ponitur iſta regula generalis, quam
glo. intelligit in his quæ concernunt formam, & per conſequẽs
ſubſtantiam & eſſentiam teſtamenti, quia forma dat eſſe rei. Se
cundo illam probat per argumentum à maiori, quia ſi non po-
teſt alterari materia actionis ex teſtõ, in qua nõ conſiſtit totalis
ſubſtantia teſtamenti, ſed eſt quidã effectus ex teſtõ productus,
multò minus poteſt alterare illud in quo conſiſtit tota ſubſtan-
tia. i. forma, qm̃ omnis virtus potentior eſt in cauſa q̃ in cauſato
vt l. digna vox. & quod ibi no. per Doc. C. de leg. Si ergo nõ põt
immutare cauſatum, multò minus cauſam, & q̧ non poſſit al-
terare actionem ex teſtõ, probat tribus exemplis. Scđa ibi, [quia
2 nec.] ¶ † In glo. prin. ibi, [ſiue hoc dicat in genere.] nam clauſu-
la illa. ſ. nõ obſtante aliqua l. in cõtrarium diſponente, non põt
a apponi in aliquo actu, niſi a principe [a] qui poteſt legem tollere
non ab inferiori magiſtratu quantũcunque magno, vt à præfe-
ctis prætor. vt in l. forma. C. de offi. præfec. præto. vel legato de
latere. vt no. gl. in c. ſtatuta de hær. lib. 6. & ſic non pñt commit-
tere cauſam, vt cognoſcatur ſimpľr, & de plano ſine ſtrepitu, vel
figura iudicii, vel app. remota. ſed ſolus princeps hoc poteſt,
multo minus põt illa clauſula apponi à priuata perſona. ſ. teſta-
3 tore, vel à cõtrahentibus. vt hic. ¶ † in fi. gl. ibi, [ſed ibi erat vo-
luntas ſolennis. [dic clarius. q̧ per ſuperiora verba non poteſt
facere vt valeat eius diſpõ, prout voluit valere. ſ. iure teſtamẽti,
ex quo deficiunt ſubſtantialia, ſed iuris in[illegible]rpretatione bñ ope-
rant dicta verba vt valeat eo. iure quo valere põt. ſ. codicillorũ,
ſi ibi adſit tanta ſolẽnitas q̃ ſufficit ad codicil. & ita loquiť ꝯriũ.
ſed ſi dicta verba nõ fuiſſent appoſita, tunc ſi apparet ipſum vo
luiſſe teſtari, vt quia inſtituit hæredem. ſi non poteſt valere iure
teſtamenti pp defectum ſubſtantialium, non valeret etiam iure
codicillorum, poſito q̧ valere poſſet, vt in l. non codicillum. C.
de teſta. & ſ̃. de iure codi. l. j. quia ius interpretatur, q̧ non volue-
rit valere niſi eo modo quo credidit valere, & quod diſpoſuit
vt valeret. Sed qñ appoſuit dicta verba, ius præſumit q̧ voluit
valere vel illo modo, vel alio quo põt. Et in hoc eſt notabilis il-
la l. codicillis. in §. fi. ſicut qñ iurauit. vt l. cum pater. §. filius ma-
4 trem. j̃. tit. j. ¶ † Sed quæro, quid econuerſo ſi fecit teſtamentum,
vel inſtõnem coram vij. teſtibus habilib. & dixit q̧ volebat ſuã
diſpõnem valere iure codicillorũ duntaxat, quo iure valebit?
Reperio Dy. diſputaſſe vel cõſuluiſſe in qõne q̃ inci. quidã pr̃-
fa. Et Io. And. refert in addi. Spe. de inſtru. edi. §. compendioſæ. ĩ
addi. quę incipit ad intellectũ. quod nihilominus valebit iure te
ſtamẽti poſtquã põt, quia hoc fauorabilius eſt, non obſtãte, q̧
voluerit ꝯrium, quaſi hoc non potuerit. arg. huius l. Sed in ꝯriuꝫ
vr̃ eſſe caſus in l. fi. C. de codi. vbi ſi dixi q̧ volebat valere iure te-
ſtamẽti & codicillorũ, eſt ĩ electiõe ĩſtituti quo iure vult valere,
an directo, an obliquo. & hoc mihi vel ius vr̃. Nec ob. iſta l. nam
non põt facere vt defectus formę nõ noceat, vt hic, ſed bene põt
facere, vt adhibitio formæ non proſit. primum enim ideo non
poteſt, quia fuit introducta ob publicam vtilitatem forma teſta
menti, ad tollendum materiam Fal. vt in l. fin. C. de fideicom. Si
ergo poſſet facere vt forma non requiratur, faceret contra pu-
blicam vtilitatem, & derogaret iuri publico; quod eſſe non de-
bet. vt in l. teſtandi. C. de teſta. & in l. ius publicum. ſup. de pact.
Sed ſi adhibetur ſolennitas & forma, & ſic ſatisfit iuri publico,
relinquatur arbitrio ſuo, an velit teſtari, vel codicillari non. n. l.
cogit ipſum ad teſtandũ ſi non vult, ſed bene cogit ad adhiben-
5 dam ſolennitatẽ ſi vult. ¶ † In gl. ſeq. poſt principium ibi, [nõ. n.
per hoc finitur actio.] ſcilicet ipſo iure nec ciuilis obligatio, ſed
naturalis q̃ oritur ex voluntate teſtatoris bene finitur, qm̃ defi-
cit voluntas poſt tp̃s. ſicut videmus in pacto de non petendo per
quod tollitur naturalis, & remanet ciuilis, & etiam actio. vt in l.
Stichum. §. naturalis. de ſolu. & plenè no. in l. ſi vnus. §. pactus ne
peteret. ſ̃. de pact. ideo autem ciuilis non tollitur ipſo iure, qm̃
ſe habet ad modũ characteris qui imprimitur corpori cum fer-
ro cãdenti. ita & obligatio perſonalis imprimiť animæ, ſeu oſſi-
bus. vt dicit gl. in l. quis ergo caſus. de peculio. & l. 3. pro ſo. Sicut
ergo character qui imprimiť corpori, non poſſet imprimi ad tẽ
pus, vt eo lapſo finiatur, acſi non fuiſſet impreſſus. ita nec iſte
qui imprimitur animæ, niſi tollatur remedijs iure inuentis, vt
Inſti. qui. mo. tol. obl. in prin. bñ tñ poſt tẽpus poteſt obiici exce
ptio

ADDITIO.

a ¶ Principe, Intellige vt per eundem conſi. 225. Ludo. Roma, conſi. 59. Alex. conſi. j. 5. li. conſi. 101. Ab. conſi 67. & conſi. 110. Ang. conſi. 271. & per Rapha. Cu. conſi. 177. Fulg. conſi. 63 & 167. per Signo. conſi. 22. per d. Car. cõſil. 25. Item non poteſt pater tollere primogenito ius primogenituræ quia iure naturali diuino & conſuetudinario ſibi debetur ſecundum Abba. conſi 3. & Old. conſi. 114.

ptio doli.vt ĩ.ſequitur in gl. quia venit ꝯ voluntatem defuncti,
ſicut ſi obijceretur exceptio facti ſi quis ſe obligaret vſq; ad cer
tum tempus,hoc acto ꝙ poſt tempus non teneretur,vt in l.eũ
6 qui ita.§.qui ita.de verb.obl.¶† Sed quæritur quid econuerſo,
an poſſit fieri per teſtatorem vel per ꝯhẽ. ꝙ actio perſonalis vel
etiam realis quibus præſcribitur certo tempore iure præfixo ſal
tem vt tollantur ope excep.non præſcribatur vllo tempore,ſed
ſemper poſſint exerceri? videtur ꝙ non,arg.a contrarijs,quia ſi
non poteſt fieri vt finiatur aliter quàm lex diſponat, ergo non
debet poſſe fieri vt perpetuetur aliter quàm diſponat lex.in cõ-
trarium videtur caſus in l. ꝙ ſi nolit. §. quid ſi ita. de ædil. edict.
Iſtud dubium mouet hic Dyn.& Bart.ponit in l.j.ĩ.de vſuca.&
& tenet ꝙ vſucapioni triennij quæ fuit introducta merè in fa-
uorem vſucapientis, poſſit renunciari per regulam l. ſi quis in
conſcribendo.C.de pact. ſed præſcriptioni xxx. anno. quæ fuit
introducta odio non petentis non poſſit renunciari per regulã
quæ ponitur in l.tamẽ ſi.ad Mace.Et idem in præſcr.lon.temp.
quæ fuit introducta partim in fauorem præſcribentis , partim
odio negligentis,quia licèt poſſet renunciare ſuo fauori,nõ põt
a renunciare fauori alterius.dic vt ibi [a] no. Venio ad aliud exem-
7 plum de loco.¶† In gl.ibi,(vbi habet domicilium.) ſubaudi de
præſenti vt benè conueniant ea quæ ſequuntur in gl.Item ſub-
audi & non in alio loco.dicit ergo gl.ꝙ non obſt.iſtis verbis po
terit mero iure conueniri in alio loco, ſubaudi idoneo, in quo
ſcilicet ſortiatur forum,vt vbi eſt maior pars hæreditatis,vt dixi
s̃.eo.in l.cum res.maximè ſi in loco domicilij nõ reperitur, ſed
bene reperiatur vbi eſt maior pars hæreditatis, vt in ſim.habe
tur in l.j.s̃.de eo quod cer. lo. Similiter poterit conueniri mero
iure in alio loco,in quo re, & facto mutauerit domicilium, &
ſic in nouo domicilio , vel coram nouo iudice poſtea acquiſito
permutatur qualitas perſonæ ſuæ, quia de laico factus eſt cleri-
cus,vel de pagano miles,obſtabit tamen in omnibus prædictis
exceptio,ſicut in caſu præce. quia venit contra voluntatem de-
functi certè videtur ꝙ ſi malitioſè faciat prædicta,quia nõ per-
mittit ſe reperiri in loco domicilij, poſſit cum effectu conueni-
ri in alio loco idoneo,vt in d.l.j.de eo quod cert.lo.& hoc credi-
tur fuiſſe de mente defuncti, vt non vtatur malitia, & idem vi-
detur ſi mutauit forum malitioſè. tamen hoc non eſt ita clarũ,
niſi mutauerit poſtquam fuerit præuentus.vt l. ſi quis poſtea s̃.
de iud. Et vide omnino circa iſta exempla de loco quod not.in
8 l.in bonæfidei.in fi.s̃.de eo quod cer.lo.per Bar.¶† In gl.ibi.(Itẽ
quod dicit.ſ.conditio tacita.) ſ.vt lego centum annua ex tali fun
do.nam ſubintelligitur conditio ſi ibi naſcantur.vt in l.j.de con
dit.& demon.§.fin.innuit ergo gl.ꝙ ſi ibi non naſcantur aliquo
anno,non finiatur ipſo iure obligatio , ſed ope except. Sed hoc
ſecundum eſt verum pro illo anno, ſed ſi naſcantur in annis ſe-
quentibus,fit reſtauratio,& non ob.excep. & ſic iſtud exemplũ
non eſt bonum,nec etiam ſequens.quod loquitur quando con
ditio apponitur ad inchoationem obligationis. nam tunc ſine
dubio impedit natiuitatẽ eius ipſo iure,vt l.cedere diem.de ver.
ſig. Tene ergo tertium exemplum, qñ apponitur ad expiratio-
nem vel finiendã obligationem iam natam , puta ꝙ hr̃s teneat
quouſq; nauis ex Aſia venerit,non vltra,ſicut enim qñ apponit
tp̃s certum nihilominus durat mero iure poſt tp̃s , vt in primo
exemplo,ita qñ apponitur concluſio quæ continet tp̃s incertũ,
vt in iſto,& probatur in l.iiij.s̃.de ſeru.quod dic vt ibi dixi anno
præterito,obſtabit tñ exceptio.vt ibi no. ¶ In gl.ibi, [C.eo.l.fi.]
dic ꝙ benè faceret teſtator vt dñium rei legatæ duret apud lega
tarium ad tp̃s,& poſtea reuertatur ad hęredem.& ita loquitur il
la l.quia dñium non ita imprimitur oſſibus legatarij,ſicut obli
gatio perſonalis paſſiua imprimitur oſſibus hæredis. ¶ In glo.
ibi,[ſed mors legatarij interuenit.] dic clarius, ꝙ mors legatarij
bene põt facere vt oblĩo,quæ nondum nata eſt non naſcatur, vt
in legato annuo,quod pro primo anno eſt purum, pro ſequen-
tib.conditionale,vnde mortuo legatario pro ſequentibus non
incipit naſci actio quæ prius non erat nata,& ita loquitur ꝯriũ
ſed poſtq̃ eſt nata, non poſſet mors legatarij facere,vt ipſo iure
finiatur,vt ſi legatarius dixiſſet ꝙ legatarius poſſet agere quouſ-
que vixerit, nam nihilominus poſt eius mortem durabit actio,
9 ſed obſtabit exceptio hæredi eius.¶† In fi.gl.ibi,[ſed ibi ſuo fa-
uori tantum derogat.] No.ergo pro concluſione huius l.& ſuę
materiæ, ꝙ quædam ſunt introducta in teſtĩs condendis merè
ob fauorem publicum,vt eſt ſolennitas,& illam non põt teſtõr
tollere,vt in j.gl. Quædam ſunt introducta merè in fauorem te-
ſtatoris , vt eius voluntas ſeruetur,& in ꝯñam in fauorem lega-
tariorum quib.relinquitur,puta vt præſtetur cautio legatorum
relictorum in diem, vel ſub ꝯdõne,& illam põt teſtator tollere.
vt l.ij.C.vt in poſ.le.& eo modo hypothecam tacitã,quæ fuit in-
uenta pro legatis eadẽ rõne vt no.gl.in l.ij. C.cõ. de le.Et idẽ vr̃
in translatione dñij rei legatæ , vt teſtõr poſsit eam impedire,vt
ẽt patet ex his quæ hñr in l.Sempronius Attalus. de vſufru.leg.
Quædam fuerunt inuenta fauore hæredis,vt ꝙ legatarij non ca
piant propria authoritate,ſed de manu hæredis, vt in l.j.§.redi-
guntur.quorum leg & hoc ẽt teſtator põt tollere,& dare licen
tiam legatario ꝙ propria authoritate [b] capiat.vt ĩ.ti.j.in l.j.§.Lu
10 cius.& ibi no.gl.ſm vnum intellectum.† Quædã fuerunt inuen
ta vt auferatur materia delinquendi, vt cautio fructuaria de vtẽ
do arbitrio boni viri,& illam non poteſt teſtator tollere, vt in l.
c ſi ſcire. C.vt in poſ.leg. Sed an teſtator poſſit remittere [c] conſe-
ctionem inuẽtarij.Mart.Sil.vt refert hic Bar. diſputando tenuit
ꝙ ſic per l. fi. C.arbi. tut. Sed ibi loquitur in inuentario tutoris,
quod ideo põt remitti,quia tutor ibi erat in alio grauatus. ſ. in
labore & periculo tutelæ.nos loquimur in inuẽtario hr̃dis, qui
tractat de lucro. vnde puto,ꝙ non poſſit remitti in præiudiciũ
creditorum hæreditariorum, quominus ab eis conueniatur.ẽt
vltra vires hæreditatis , quia non potuit teſtator eis præiudi-
d care, ſed in præiudicium legatariorum [d] poteſt , quia potuit eis
non legare,ergo & poteſt limitare. vt l. videamus. §.pen.& l.in
11 actionibus.de in lit.iu. Et † breuiter aſſume regulam. ꝙ illa po-
teſt teſtator facere in ſuo teſtõ , & in illis poteſt derogare, quæ
poſſunt contrahentes , & quibus renunciare vel derogare poſ-
ſunt.quæ autem illi non poſſunt,nec teſtator,& quæ ſunt illa re
collige ex optima diſtinctione, quam ponit Bart. in l. ſi quis in
12 conſcribendo. C. de pact.& l.ius publicum.eo.titu.s̃. † Quærit
etiam Dyn.an poſsint partes facere,ꝙ a ſententia arbitri poſsit
appellari.de qua quęſtione vide hic per Barto.& per Bald.in l.j.
C.eodem titu.Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶ Dic vt ibi. Adde Lud.Ro.conſi.201.Rapha.Cu.conſi.69.
b ¶ Authoritate. Adde Oldra.conſi.107.Ang.conſi.104.Lud.Ro.conſ.312.
& ſin.ſuis.fol.12.& Raph.Cu.conſi.105.
c ¶ Remittere. Adde quod voluit Ang. conſi 175.
d ¶ Legatariorum. Adde Alex.conſi.209.2.lib.eundem Pa.conſi.210.Et eũ
dem Alex.in conſi.40.col.pe. in fi.in 3.vol. Fran.Cur.

---

1 *Cautio quæ nõ debet interponi ſi per errorẽ interponatur,non cõmittitur.*
2 *Cautio ſimpliciter interpoſita etiam ſcienter, debet intelligi ſecundum naturam illius cauſæ vel actus ſuper qua vel quo interponitur.*

LEX LIX.

1 SI legati ſerui. † Cautio quę non debet in
terponi,ſi per errorẽ inter-
ponatur, nõ cõmittitur. h.d. ſm intellectum gl. Et
de iſto articulo,an cautio quę nõ debet interponi
ſi fuerit interpoſita cõmittat̃, vide ſubtiliter p Dy.
& Bar in l.ſi patronus ĩ.de dona. ſm alium intellectum dicit ꝙ
2 † cautio ſimpliciter interpoſita ẽt ſciẽter, debet intelligi ſm na-
turã illius cauſę vel actus ſup qua vel quo interponit̃. ſi.n.legat̃
ſeruus in ſpecie,nõ tenet̃ hr̃s cauere ꝙ nõ ſit fugitiuus,ſi erat fu
gitiuus viuẽte teſtõre.ſed dare ipſum talẽ qualis eſt.vt s̃.eo.l.ſi a
ſubſtituto.in fi. Sed ſi eſſet effectus fugitiuus culpa hr̃dis,bene te
neret̃ de hoc, ſicut de eius peremptione ſui culpa ꝯtingente. vt
s̃.eo.l. quid ergo. §.ſi hr̃s. Si ergo ſimplr̃ promittat cũ tradit, vel
aſſerit ſeruũ fugitiuũ nõ eſſe,nõ intelligitur ſe obligare ſi eſt fu-
gitiuus ſine ſui culpa,ſed ſolũ ſi eſſet ſui culpa, quia intelligitur
ſtiplo ſm ſubiectam mãm,vt in l.ſi ſtipulatus.s̃.de vſu.ita intel-
ligit Bar.hic.In ꝯctu aũt emp.& vend. tenetur indiſtinctè vendi
tor ſi eſt fugitiuus etiam ſi nõ ſui culpa, cum pretium recipiat,
ideo promittendo ꝙ non ſit fugitiuus, indiſtinctè tenetur ſi re-
periatur contrarium vt s̃.de euictio.l.ſi ita.& C.de ędil.actio.l.ſi
apud.allegatis in gl. pro contrariis. Non ſunt alia.

---

1 *Hęres tenetur rem legatam liberare a vinculo pignoris in tribus caſibus hic contentis.*
2 *Si res obligata alicui legatur,& teſtator expreſsè cauit vt hæres eam liberaret, an tunc legatarius volens eam liberare poſſit,vel nõ petere a creditore, vt actionem ſibi cederetur contra hæredem.*
3 *Qñ habeo ius in re, vt eſt legatarius hic,qui eſt dñs rei,poſsũ offerre creditori quod ei debetur,& per viã agendi petere ceſſionẽ actionis,vt hic.*
Quid ſi legatarius nec ante ſolutionem,nec poſt, etiam re ſibi tradita non perijt ſibi fieri ceſſionem,an poſſit poſtea implorare officium iudicis, vt creditor ſibi cedat actionem.
4 *Ceſſio actionũ per viã agẽdi nõ petitur per viã actionis, ſed officio iudicis.*
Poſſidens pignora, & a creditore moleſtatus, an poſſit offerre creditori, & petere ſibi cedi actionem perſonalem vel realem , & tradi pignora.
5 *Quid ſi non poſſidet.*
6 *Quid ſi nullum ius habet in re , nec eſt obligatus pro illo debito.*
7 *Tres caſus in quibus tenetur hæres luere rem legatam.*
8 *Res obligata pro minori quantitate quàm valeat , non dicitur exiuiſſe patrimonium teſtatoris,ſecus quando eſt obligata pro tanto quantum valet.& vide num. 7.*
9 *Quando videatur res legata talis qualis eſt.& nu.8.*

LEX LX.

1 SI res obligata. † Hęres tenetur rem legatã
liberare a vinculo pignoris
in tribus caſibus hic contentis. & in eiuſdem caſibus
ſi legatarius liberat, põt compellere creditorem a quo
liberat, vt cedat ſibi act.ſuam ꝯ hęredem tam per viam except.
antequàm tradat,quàm etiam per officium iudicis poſtq̃ tradi-
dit creditori quod ſibi debet̃.h.d. iſta l.not.& famoſa. & primo
declarat in quibus caſibus teneatur hr̃s liberare vſque ibi. (ꝙ ſi
teſtator.) ſecundo prouidet legatario in caſibus prędictis,ſi hr̃s
nõ liberauit, & propter hoc creditor aduocat ab eo rẽ legatam
per hypothecariã,& ipſe legatarius ne aduocetur, ſi ſoluit,libe-
rat,

rat,vt ſibi actio cedat.certè ēt ſine ceſſione actionis quam habet
creditor, habet ipſe act. ex teſtō ↄ̃ hæredem vt liberet, ſi adhuc
nō eſt liberata, vel ſi extitit iam liberata, habet eandem act. ad
eandē rem quaſi non cenſeatur eā hr̄e quouſq; recuperet id qđ
2 ſibi abeſt vt s̃.eo.l.planè §.ꝙ ſi rem.¶† In text.ibi,[ꝙ ſi teſtator.]
Iſte verſi. innuit ꝙ ſi teſtator expreſsè cauiſſet vt hæres eam libe
raret,ꝙ tunc legatarius non poſſet petere a creditore vt act. ſibi
cederet volenti eam liberare. Sed certè iſte non eſt intellectus li
teræ.nam etiam tunc eo modo poſſet,cum ſit ea.ratio. Sed vult
Iuriſconſultus ſe referre ad caſus præce.in quib.teſtator cēſetur
voluiſſe ꝙ hæres liberet,& tñ hoc expreſsè non dixit, ſed tm̄ va-
let tacita voluntas quantum expreſſa,vt l.cum proponebatur.j̃.
tit.j.& in illis caſibus prouidet legatario de act. cedenda.quā ceſ
ſionem pōt petere antequàm ſit condemnatus in hypotheca-
ria,& hoc eſt clarum, & ēt poſt anteq̃ rem hypothecatā tradat.
& hoc eſt etiam clarū.& etiā poſtquàm tradidit, antequàm ſol
uat debitum,ſi offert ſe ſoluturum,& petat creditorem compel
li ad recipiendum,& ad cedendum,& hoc eſt ēt clarum qm̄ du
rat actio creditoris. Et ſi dicatur qūo iſte legatarius,cū non poſſi
deat rem,habeat ius offerendi, cum requiratur ꝙ poſſideat, &
ex iuxta cā poſſideat, aliàs non pōt compellere quē ad cedendū
iura ſua.vt in l.nulla.C.de ſolu. Rn̄detur ꝙ hoc procederet ſi nō
haberet aliquod ius in re: nam ſi poſſides rem tui debitoris tibi
obligatam,ergo qui nullum ius habeo in re illa,non poſſum ti
3 bi offerre debitum,& petere ꝙ mihi cedas iura tua.† Sed ſi poſ-
ſiderem,& tu ↄ̃ me ageres ad defendendam meam poſſeſſionē,
bene poſſem tibi offerre,vt in l. Paulus.§.ſi quib.mo pig.vel hy-
po.ſol.Sed qñ habeo ius in re,vt erat hic in legatario,qui eſt dn̄s
rei,bene pōt offerre.& per viam agendi petere ceſſionem act.ad
hoc ſemper allegatur iſte tex.& ad prædicta vide l.mulier.ꝗ pot.
in pig ha. Si aūt nullo iſtorum tēporū legatarius petit ceſsionē
ibi fieri,& ſoluit,& rem liberauit,& poſtea per viam agendi im
plorat officium iudicis,vt creditor cedat ſibi act. videbatur non
eſſe audiendus,quia per ſol.videbat̃ extincta.vt Inſt.quib.mod.
tol.oblig.in prin.& ſic non poterit cedi,cum iſte tex.vult ↄ̃rium
ſ͠m vnum intellectum gl.ſing,quæ vult ꝙ imò actio perſonalis,
quam habebat creditor,non erat extincta qm̄ legatarius ſimpli
citer illi ſoluendo cenſet̃ ſoluiſſe potius pro liberando rem ſuā
q̃ pro liberando perſonam hr̄dis; ſicut ſi ipſe eſſet obligatus ꝓ
hr̄de fideiuſſorio vel mandatario nomine,ſimpliciter ſoluendo
cenſeretur ſoluiſſe pro ſua oblōne, non pro oblōne hæredis q̃
erat principalis,& ſua oblō ipſo iure tolleretur,ſed oblō princi-
palis non ipſo iure, licèt tollatur ope excep. ſi creditor ageret ↄ̃
principalē ex æquitate.l.bona fides nō patitur.de reg.iu. & ideo
adhuc creditor poſſet cedere illam actio.ſoluenti poſtquàm du
rat in ſubſtantia,& illa exceptio quæ obſtabat cedenti, non ob-
ſtabit ceſſionario, quia in eo non eſt eadē ratio, cum non petat
quod ſemel habuit,ſed petat quod ipſe ſoluit,& iſte eſt caſus in
l.Pap.s̃.mand.quā gl.allegat iuncto eo quod no.in l.fi. in princ.
C.de iu.dot.Item hic qñ non eſt obligatus ipſe,ſed res ſua videt̃
ſoluiſſe pro oblōne rei ſuæ, & illa tollit̃ ipſo iure. Sed actio ꝑ-
ſonalis competens ↄ̃ hæredē non tollitur ipſo iure,ſed opè ex-
cep.& ſic poterit cedi,& nō obſtabit exceptio.& iſte eſt caſus hic
4 in fi.in rōne ſui,in quo ēt no.† ꝙ ceſſio act. per viam agendi nō
petitur ꝑ viam act.ſed officio iudicis. Et aduerte ad iſtum articu
lum, qui eſt vtilis & quotidianus. An quis poſſet offerre credi-
tori,& petere ſibi cedi act.perſonalē, vel realē,& tradi pignora.
nā aut poſſidet pignora, & moleſtatur a creditore per hypothe-
cariam,aut non poſsidet. Primo caſu quantum ad hoc vt poſſit
liberare rem,& eam ſibi retinere, pōt offerri creditori ēt inuito
qualitercunque poſſeſſor ſit ēt iniuſtus,vt eſt caſus in l. Paulus.
§.fi.s̃.qui.mo. pig.vel hypo. ſol.& pōt hoc facere etiam poſtquā
condemnatus eſt in hypothecaria anteq̃ rem tradat, vt hic not.
in gl.fi.& in Spe.de obl.& ſol.§ j.ver.quid ſi te mihi. & facit s̃.de
pign.l.ſi fundus.§.ſi pluris.nam hæc exceptio cedendarum non
impugnat ſentētiam de iniquitate, ideo poteſt opponi in exec.
vt l.ſi fideiuſſores.§ Idem reſpōdit,de fideiuſſor.& l.Neſennius.
§.fi.de re iud.ſed ſi vellet compellere credito. ad cedendum iu-
ra ſua tam ꝑ perſonalem, quàm per hypothecariam,ita demū
a poſſet per viam except. ſi eſſet iuſtus poſſeſſor, non aliter.[a] ita
colligitur ex tex.a ↄ̃rio ſenſu.vt l.mulier.s̃.qui po.in pig. hab.li-
cèt gl.ſubaudiat ibi maximè.quod eſt deſtruere tex. Et ita reco-
lo audiuiſſe a quodam dn̄o meo ſuper illa l. licèt alij ſcribentes
5 nón tangant.† Secundo caſu qñ non poſſidet,ſi vult per modū
agendi offerre & facere ſibi tradi pignora,& act.ced.tunc aut ha
bebat ius in illa re,quia erat dn̄s, & tunc poteſt,vt eſt caſus hic,
& ad hoc iſte tex. cōiter allegatur. Idem ſi habebat aliud ius in
re, vt quia erat creditor ſecundus hn̄s rem obligatam. nam pōt
offerre primo creditori,& liberare rem ab eo,& facere ſibi cedi
omnia iura.vt in l.ij.& iij.s̃.de diſtra.pig. Idem ſi nō habebat ius
in re,tñ erat obligatus pro illo debito fideiuſſorio vel mandato-
rio nomine illi creditori cui offert. & hoc eſt quod diſputando
pro & contra determinat Cyn.ſ͠m Dyn.in l ij.in fi. C.de fideiu.
6 † Si verò nullum ius habet in re,nec eſt obligatus pro illo debi
to,tunc bene poteſt offerre quantum ad hoc vt liberet rē, & ēt
debitorem,& vt poſſit agere ac.neg.ge.ↄ̃ debitorem,vt l.ſoluen-
do.de neg geſt.etiam inuito creditore & debitore. Sed ſi vult
ꝙ ſibi iura cedantur, nō tenetur hoc creditor facere. & iſte eſt
caſus in l.nulla. C. de ſo.etiam ſi offerens ſit creditor eiuſdem
debitoris ex alia cauſa. Pone enim ꝙ mutuaui Titio cētum &
non habeo bona obligata, quia non feci confici inſtrumentū,
ſed habeo teſtem vel ſcripturā de manu ſua, in qua raro fit hy-
potheca bonorum,tu verò mutuaſti decem,& tibi fuit obliga-
ta res quæ valebat centum quam habes penes te, non reperit̃
de bonis ſuis,vt poſſit mihi ſatisfieri.volo offerre tibi decem &
peto ꝙ tradas mihi pignus,& cedas mihi ius quòd habeo in eo
vt ſic poſſem idem pignus defendere aduerſus alium creditorē
cui fuit obligatum poſt te, certè non teneris hoc facere. ita
ſentit expreſſe Cy. C.etiam ob chiro.pecuniam.l.vnica.ꝑ illam
l.nulla.de ſolu.& ſic ſi tibi ſoluo,libero pignus & mihi nō pro
ficio,ſed ſequenti.creditori qui non incipit eſſe primus, & ha-
bet rem obligatam, non ego,vt in l.2.in fi.de pig.ac. Tene bene
7 menti prædicta,quia malè declarantur per alios.† Item no.hic
tres caſus,in quibus tenetur hr̄s luere.ſ. qñ teſtator ſciebat rem
eſſe obligatam. Item quando ignorabat, ſed conſtat verè vel
præſumptiuè ꝙ ſi ſciuiſſet,eandem rem fuiſſet legaturus vel a-
liam æquè bonam,& non obligatam,quod præſumitur ſi lega
tarius erat coniuncta perſona, ſicut quando legat rem alienaꝫ
ignoranter.vt l.cum aliena C.de lega.& fidei.l.prædia. Tertius
caſus eſt quando nihil poterat eſſe ſuperfluum in re legata ſo-
luta quantitate debita,vt quia valebat centū, quia ſi legatarius
haberet ſoluere,legatum non contineret vtilitatem.ita intelli-
git glo.illum ver.vel poteſt ſubaudiendo dici non, quod uide-
tur deſtruere tex. Præterea d.rō non vr̄ bona, nam imò poteſt
continere vtilitatem, & valere legatum, licèt tantum ſoluat,
quantum valet,vt j̃.eo.l.& ſi æquo.ideo Ange. dicit ꝙ text. de-
bet intelligi prout iacet.ſ.vel poteſt aliud eſſe ſuperfluum &c.
& eſt ſenſus ſ͠m eum,ꝙ ſi res erat obligata pro minori quanti-
tate quā valeat,ꝙ tunc hæres tenetur eā luere, etiam ſi teſtator
ignorauit,& etiam ſi non appareat, vel ſi ſciuiſſet, eandem vel
aliam fuiſſet relicturus.ſi autem erat obligata pro tanto quan-
tum valeat non tenetur hæres eam luere ſed legatarius,niſi ↄ-
ſtet ꝙ ſi ſciuiſſet,aliam vel eandem fuiſſet relicturus, & ſic iſte
tertius caſus deberet poni pro ſecundo,& ſecundus pro tertio.
diſtinguendo hoc modo,ꝙ aut teſtator ſciebat illam fore obli
gatam, & tenetur hæres luere. aut ignorabat, & tunc aut erat
obligata ꝓ minori quantitate quā valeret,& idem aut pro tan-
to quantum volebat,& tunc ſi conſtat vere vel preſumptiue,ꝙ
ſi ſciuiſſet, fuiſſet eandem rem vel aliam æque bonam, & non
obligatam relicturus,& idem.& ſic ſunt tres caſus. aut hoc non
8 conſtat,& tunc ſecus.† Sed quæ eſt ratio diuerſitatis? dicit ipſe
ꝙ qñ eſt obligata pro minori quantitate quàm valeat,hr̄s dicit̃
eſſe in culpa vel negligentia ꝙ non redimit, quia non facit id
quod diligens paterfa.faceret. & ſic quia culpa hæredis accidit
ꝙ res non traditur legatario,tenetur heres.vt no.j̃.tit.j.l.qui ſo-
lidum.§.fi.& argu.s̃.eod.l.cætera.in fi.& l.quid ergo.§. ſi hæres.
Sed qñ erat obligata pro tanto quantum valebat,non pōt im-
pingi negligentia hr̄di ꝙ eam non redimit,ſed habeat eam pro
derelicto.ideo ceſſante ratione prædicta hæres ad aliud nō te-
netur,niſi vt cedat legatario ius luendi quod habet. Iſte eſt mi-
rabilis intellectus,& pro iſto facit alia ratio non ſubtilior, quia
qñ eſt obligata pro minori quantitate q̃ valeat, non vr̄ exiuiſſe
patrimonium teſtatoris. vnde cum teſtator legauerit eam ut
ſuam,& ſua eſt, valet legatum,& hr̄s tenetur eaꝫ tradere.taliter
ꝙ auferri non poſſit,aliàs non vr̄ tradidiſſe, & ſic debet eam li-
berare,aliàs poſſet auſerri vt l.ſi rem meam j̃.de ſolu.quia vide-
tur obligatus ad dandum,vt dixi s̃.eo.in l. ſi a ſubſtituto. in fin.
ſed qñ eſt obligata pro tanto quātum valet, vr̄ quodammodo
b exiuiſſe[b] patrimoniū, quia nō eſt veriſimile ꝙ vnquā velit lue-
re.vt j̃. de lega.3.l. qui habebat. & ibi not. Si ergo teſtator hoc
ignorabat vr̄ legaſſe rem alienam vt ſuam, & ſic non valeret le-
gatum quantum ad hoc vt hr̄s teneatur eā redimere, ſi legata-
rius non erat coniuncta perſona.vt in l.cū alienā.C.de lega. ſed
bene valet quantū ad hoc vt ipſe legatarius redimat, & hr̄s ſibi
cedat ius offerendi,& ptātem luendi,& iſte intellectus patet,qa
eſt conformis literæ,quæ loquitur affirmatiue dum dicit, (uel
niſi poteſt.)& eſt ſatis ſuſtētabilis & pulcher. ¶Sed nunc op. ꝙ
indiſtincte non teneatur hr̄s liberare rē. vt inf.e.l. ſeruo legato.
§.ſi fundus.Sol.a ſeruitu.reali non tenet̃ ipſam liberare, vt ibi:
quia ꝓꝑ eam non pōt res auocari. nam confeſſio dat̃ pro ſer-
uitute,non pro re quæ ſeruitutē habet.ſed ab oblōne pignoris
bene tenet̃ liberare ſ͠m diſtinct. huius l, quia per hypothecariā
poſſet legatario res auferri.¶Item adhuc op.ad idem ꝙ hr̄s ĩdi-
ſtincte non teneat̃ liberare quia teſtator non cenſet̃ legaſſe niſi
ius quod habebat.vt j̃.eo.l.ſi domus.§.fi.Ang. dicit hoc ↄ̃rium
eſſe difficile.tu dic ꝙ non eſt, nam fateor ꝙ iſtud tm̄ vr̄ legare,
&

ADDITIONES.

a ¶Non aliter. Adde Signo.conſi.ſuo centeſimo.
b ¶Exiuiſſe, Adde pro hoc quod voluit Soci.conſi. inci.domine labia mea aperies.in cauſa quæ vertitur coram d.poteſtate ciuitatis Lucæ.

& non vltra, nec hic dr̃ ꝯ̃rium, nam habet dominiũ & proprietatem, & illa vr̃ legaſſe, & non vltra. tñ taliter vr̃ legaſſe ꝙ legatarius habeat cum effectu, & non poſſit ab eo auferri in caſib. de quibus hic. Sed ſi haberet dñium vtile, iſtud tm̃ videretur legaſſe, & non directum, quod nõ habet, vt in ꝯ̃rio. & ſi tm̃ vſum fr. illum videreẽ legaſſe. & nõ proprietatem, quã nõ habet ĩ. de vſufr. lega. l. Sticho. & ſi habet partẽ quotam, illam tm̃ vr̃ legaſſe, & non alteram. vt l. ſerui electione. §. fi. ſ̃. eo. magis autẽ obſt. quia vr̃ legaſſe talem, qualis eſt ſi legatum cõſiſtebat in ſpecie, vt ſ̃. eo. l. ſi a ſubſtituto. in fi. & ſic hr̃s vr̃ liberari tradendo rem, licèt alteri obligetur indiſtinctè.† Sed rñde & no. ꝙ interdũ res legata habet in ſe aliquam quantitatem intrinſecam diminuẽtem valorem rei, quã hr̃s remouere non põt, vt quia eſt vitioſa vel ſeruus fugitiuus, & loquiẽ lex ꝯ̃ria. Aut eſt extrinſeca, & talis quã hr̃s põt amouere redimendo, vel ſoluendo, & tunc ſi eſt talis per quam nõ poterat res auferri, nõ teneẽ eam tollere. vt ĩ. eo. l. ſeruo legato. §. ſi fundus. Si autẽ poterat auferri in totũ, vt per hypothecariam, diſtinguẽdum eſt vt hic, & ideo in illa l. ſi a ſubſtituto. in fi. dum loquiẽ de ſeruo noxæ obligato, ꝙ hæres liberatur tradendo eũ talem qualis eſt, dixi diſtinguendũ eſſe vt hic, an teſtator hoc ſciret, vel ignoraret, non ſic qñ erat vitioſus vel non ſanus. Tene menti, quia per prædicta declaraẽ iſta lex.
¶ Vltimò op. ꝙ hr̃s indiſtinctè teneaẽ liberare & luere, vt ſ̃. eo. l. apud Iul. § hæres. timore huius Bar. iſtam l. valde reſtrinxit, dicens ꝙ debet intelligi qñ erat obligatus pro debito alieno, non teſtatoris, ſi aũt teſtatoris, indiſtinctè teneẽ hr̃s luere, vt in ꝯ̃rio. & ſi hoc non facit, cũ ipſe ſit debitor. & ad ipſum pertineat hoc debitũ ſoluere, ſui culpa vr̃ accidere. & legatarius non habet. iõ indiſtinctè tenetur. & ꝓ hoc tex. cũ gl. in l. qui ſolidũ. in fi ĩ. tit. j. Bal. ꝯ̃ ſm̃ Ray. de For. & ẽt Ang. quia vr̃ eſſe ꝯ̃ iſtum tex. circa fi. vbi dr̃ ꝙ ſi legatarius luit, debet ſibi cedi actio per hr̃dem. ergo erat debitum hr̃dis. Bar. de hoc perpẽdit, & dicit ſi volumus intelligere tex. ꝙ cedaẽ actio ꝯ̃ heredem, debemus dicere ꝙ defunctus pro illo debito alieno erat obligatus fideiuſſorio noĩe. qđ eſt diuinare. Sed Ang. meliorem dat ſolutionem, volendo ſuſtinere Bart. quia hic non dr̃ ꝙ cedaẽ ꝯ̃ hæredẽ. vnde intellige ꝙ ꝯ̃ debitorẽ principalẽ pro quo erat ipſa res obligata. bñ tñ ipſe tenet præcedentẽ opi. Bal. quia iſta eſt magna reſtrictio. nec ob. §. hr̃s qa loquiẽ in debito habente cãm ſucceſſiuã. quod erat magis onus fructuũ q̃ proprietatis, vt in l. neq; ſtipendium. ſ̃. de impenſ. vnde cũ fructus illius tpis nõ peruenerint ad legatarium, indiſtinctè ꝓ illo tpe non teneẽ iſtud debitũ ſoluere, ſed hæres. non loquimur de alio debito extrinſeco, quod nõ erat onus rei vel fructuũ ſuorum, & iſta eſt melior ſolo q̃ illa quã dat Ang. vel Bal. nec ob. rõ Bar. quia imò accidit culpa legatarij ſi nõ ſoluit eo caſu quo ſoluere tenetur, nõ hr̃dis. ſed in caſibus in qbus hr̃s teneẽ ſm̃ tenorem huius, accideret culpa hr̃dis. quinimmo tenet Ang. ꝙ ſi eſſet obligatus pro debito alterius q̃ teſtatoris non haberet locum iſta l. nec eius diſtinctio. qm̃ ad hæredem non pertinet illud debitum ſoluere. ſed ad illũ pro quo eſt obligata, & illa poſſet compelli ad ſoluendum vel per heredem, vel ꝑ legatariũ, ceſſa ſibi ac. quã defunctus habebat ꝯ̃ illũ pro quo obligauit. ſ. cõmo. vel man. vel alia ac. ſm̃ ea q̃ hñr in l. petenti. ſ̃. de pign. act. & ſi eſſet obligata pro debito hæredis, indiſtinctè teneretur hæres eam liberare, quia ſuo facto contingeret ꝙ legatarius non haberet. & iſte eſt verus intellectus. quem not.

1 *Expenſa facta in re legata per hæredem pendẽte conditione legati, repetitur a legatario conditione exiſtente.*

2 *Pro impenſa facta in re aliena, quando quis non habeat actionem, nec retentionem.*

3 *Impenſa cuſtodiæ dicitur pertinere ad præſentem vtilitatem, & eſt cum fructibus compenſanda.*

Si caſtrum fuit datũ in dotem, tunc impenſa cuſtodiæ pertinet ad maritũ, qui habet fructus, & ſoluto matrimonio non poteſt ab vxore repeti.

4 *Impenſam factam ad perpetuam vtilitatem, quando non teneatur quis cũ fructibus compenſare.*

5 *Impenſa facta cauſa colligendorum fructuũ nunquam repetitur, ſed cum fructibus computatur, & de illis deducitur.*

Quid ſi fiat ad vtilitatem non pro maiori tempore quàm quò ſit percepturus fructus? ꝙ ſit idem, & quid ſi ſit duratura vltra illud tempus, non tamen perpetuò, ꝙ inſpicitur quantum valeat hodie cum res repetitur.

6 *Recipiens vineam ad quinquennium, ſi ponat ibi palos duraturos per decennium, repetit pro dimidia: ſi verò annuales, non repetit.*

7 *Si tempore quo impenſa fuit facta non fuit propter illam effecta res maioris pretij propter qualitatem temporis, quia erat guerra, & cum reſtituit res reperitur maioris pretij, & ſic vtiliter fuiſſet facta, inſpicitur tempus præſens.*

LEX LXI.

1 DOmos hæreditarias. † Expenſa facta per hr̃dẽ pendente ꝯd. legati in ipſa re legata, & ad perpetuã eius vtilitatẽ, repetiẽ a legatario condi. exiſtente per viã excipiẽdi, & ẽt per viã agendi, ſi ꝑ errorẽ nõ fuit exceptũ. facta verò ꝑ legatariũ ꝯd. pendente, nõ vr̃ dona. hr̃d. iõ nõ põt hæres exiſtẽte cõdi. eã deducere aduerſus legatariũ. h. d. vſq; ad l. ſi ancilla. ¶ In gl. q̃ inci. (alias æſtimatis.) ibi (So. ibi in propria ſua re impẽdit.) hic verò nõ poſſidebat rem alienã tanquàm ſuã, & tanq̃ in ſua impẽdit, vnde nõ habuit aĩum aliquẽ ſibi obligãdi. hic verò pendẽte ꝯd. erat ipſius hr̃dis. ſed ſubiace-
a bat reſtõni [a] vnde cũ hoc ſciret, vr̃ impẽdiſſe in re ſua tanq̃ aliena, & ſic habuit animũ obligãdi ſibi legatariũ. Et multò fortius idẽ vr̃ ſi fuiſſet legata purè, cũ ſic impẽdiſſet in re aliena, vt aliena, cũ ſciret ſe obligatũ ꝑſonaliter, ſecus in l. ꝯ̃ria. vbi non erat obligatus, licèt rei ven. poſſet ꝯueniri. ¶ In fi. gl. ibi, [Item ꝯ̃.] ſ. ꝙ legatum domus extinguatur ſi fuit cõbuſta, & poſtea refecta vt ĩ. eo. l. ſi ita. §. fi. & ſolue vt in gl. quia ibi viuente teſtatore, qui vr̃ per hoc reuocaſſe legatum. hic poſt mortem & per hæredẽ in cuius poteſtate nõ eſt legatum reuocare, vt ſ̃. eo. l. cætera. in fin,
2 ¶† In gl. quid ſi nulla. in fi. gl. ibi, [ſi pars] & illa vera. nam l. ſi in area loquiẽ in illo qui impedit in re aliena tanquã aliena, quia poſſidebat rem alienam, & nõ erat obligatus perſonaliter ad ipſam tradẽdam alteri, quo caſu aut ſciebat ſe nõ eſſe dñm, & vr̃ donaſſe, & ſic nõ habet actionẽ, nec retẽtionẽ. vt l. ſi quis ſciens. C. de rei ven. & in alia glo. ſ̃. in l. domos. ſi aũt credebat ſe dñm, tũc de æquitate habet retẽtionem. ſed ſi per errorẽ non fuit ea vſus, & tradidit, nõ habet repetitionem, qa nõ habuit animum alium ſibi obligãdi, hic verò ſciebat ſe principaliter obligatum ad tradẽdũ, vnde ſiue purè ſiue ſub ꝯd. vr̃ impẽdiſſe potius tanq̃ in aliena, & ſic animo obligãdi ſibi legatariũ, vñ habet retentionẽ, & ſi non fuit ea vſus ꝑ errorem, nõ repetit ꝑ ꝯdit. inde. quia res fuit debitè tradita, ſed quia aliter fuit tradita q̃ deberet ꝑ errorem, ꝯpetit ꝯdõ incerti, & ſine cã, vt retracteẽ eadẽ res retinẽda quouſque impenſa refundaẽ. vt hic in d. §. ſi pars. ¶ In l. ſumptus. ſuꝑ gl. j. in fi. ibi. [quia fecerat pendente ꝯdõne.] & ſic tpe quo res ad ipſum nõ pertinebat, ſed erat hr̃dis, vnde cũ hoc ſciret, vel ſcire deberet, impẽdendo in re aliena vr̃ donaſſe. vt ſ̃. eo. l. domos. vnde videbatur ꝙ hr̃s poſſet deducere aduerſus legatarium, ſed certè non vr̃. imò proprium vr̃ negotiũ geſſiſſe, cum ſperaret adueniente ꝯd. ad ſe debere pertinere, & ita accidit. Sed ſi ꝯdõ nõ extitit, fateor ꝙ videretur donaſſe, vel poteſt dici ꝙ nec teneẽ ꝑꝑ ſpem quam habeat, nam donatio nõ præſumitur, vbi alia cã põt ſubeſſe. vt l. ſi cũ aurũ. de ſol. l. aũt ſi quis ſciens. C. de rei ven. loquitur in illo qui nõ habebat ſpem, vt efficeretur ſua. vnde cũ eſſet alia cã, ꝑ̃ſumiẽ donaſſe. ¶ In gl. ſeq. quæ incipit. (puta ex cuſtodib) Iſta gl. habuit alium intellectũ ad iſtã l. ſumptus q̃ præcedens gl. nã præcedens intellexit ꝙ iſti ſumptus fuerũt facti ꝑ legatarium. Iſta verò ꝙ per hr̃dem, & dicit ꝙ nõ põt eos reputare. i. repetere a legatario, ſed ꝯ̃ de l. domos. Sol. ibi eſt ad per-
b petuam rei vtilitatem, hic qñ ad tpalem, puta ad cuſtodiã [b] rei, ad quam tenetur ꝯ̃d. pendente. nam tunc cum lucretur fructus debet iſtas impẽſas cum fructibus compenſare, vt ſ̃. de impenſ. l iij. §. nos generaliter. ſicut & expenſas factas cã fructuum colligendorum. vt l. fundus. fa. erciſ. & ſ̃. ſol. mat l diuortio. §. impen-
3 dia. ¶† Et no. iſtam gl. ꝙ impenſa cuſtodiæ dr̃ pertinere ad præſentẽ vtilitatem, & eſt cũ fructibus ꝯpenſanda, ideo ſi fuit datũ in dotem caſtrum, impenſa facta in cuſtodiẽdo pertinet ad maritũ, qui habet fructus, nec põt repeti ſol. mat. ab vxo. vt not. per Bar. in l. fi. ſ̃. de impen. nõ tñ dr̃ facta cã culturæ, vt ĩ. de leg. iij. l. cum quæreret. §. fi. & ibi oĩno vide Bar. ¶ Sed opp. ꝙ ẽt in l. domos. licèt eſſet impẽſa facta ad perpetuam rei vtilitatem, ex quo tñ ꝯd. pendente faciebat fructus ſuos, debebat illa cũ fructibus compenſari. & ſi tot percepit quot ſufficiant, nõ poſſet eam repetere. vt in l. ſumptus. ſ̃. de rei vend. ſol. & no. & tene menti. Lex illa loquitur in illo qui lucratur fructus ſolum ꝑꝑ bonam fidẽ ſuam, vt etiam ſi eos conſumpſit, & nõ ſit factus locupletior, & ſic non teneatur ad reſtõnem, ſed eos lucretur pro cultura & cura, vt Inſti de re. diui. §. ſi quis a non dño. nihilominus ſi aliã impenſam fecit, debet eam cum illis fructibus cõpenſare, nec põt eam repetere a vero dño, & ſi eſſet effectus locupletior, & ſi te-
4 neretur eos reſtituere, poſſet eam de illis deducere. ¶† Si aũt lucratur fructus ꝑꝑ aliam cãm iuſtam, vt hr̃s pendente condi. legati ex tacita voluntate defuncti. iuxta no. in l. in fideicõmiſſariam. ad Treb. vel maritus ꝑꝑ onera matrimonij, tunc talem impenſam factam ad perpetuam vtilitatem non tenetur cũ fructibus compenſare, hoc voluit gl. quę non eſt alibi, & quæ debet ita intelligi & declarari. ſ̃. de rei vend. l. emptor, in fin. mag. glo. Tene
c menti [c] perpetuò, ¶ Sed adhuc op. ſi intelligis l. domos. in expenſis factis ad perpetuam rei vtilitatem, videtur ꝙ illa tota ſit repetenda non habito reſpectu ad æſtimationem rei quæ ſit de præſenti, quia vr̃ ſufficere. ꝙ fuerit neceſſaria, vel vtiliter facta tẽpore quo facta fuit, licèt nunc non ſit. arg. ſ̃. de impen. l. & in totum. Sed tex. l. domos. in fi. dum dicit quantitatibus extantibus æſtimatis, dicit contrarium, ꝙ hr̃ reſpectus ad id quod valet res
de

ADDITIONES

a ¶ Reſtitutioni. Adde an ipſa cauſa facta in re ſubiecta reſtitutioni, debeat cum fructib. compenſari. Pau. de Caſt. conſi. 17.

b ¶ Ad cuſtodiam. Adde quod voluit Bal. conſi. 253. 2. lib. vbi de impenſa facta ad cuſtodiam caſtri. de quo etiam per Ful. conſi. 129.

c ¶ Tene menti. Adde eundem Pau. conſi. 326.

5 de pñti ſo.& hoc ſin.no.quatuor ſunt caſus. † Interdum fit ex
penſa cã colligendorũ fructuum,& illa nunquã reperitur ſed
cũ fructib.computatur,& de illis deducitur. vt ſ.dixi. Interdũ
fit ad vtilitatẽ rei,non cauſa culturæ,tunc aut illa impenſa nõ
fit pro maiori tempore,q̃ quo qs ſit recepturus fructus, vt eſt
cuſtodia rei,vel ſi.& idem.vt in l.3.§.nos generaliter. de impẽ.
interdum eſt duratura vltra illud tp̃s,non tñ perpetuò, & tũc
inſpicitur quantũ valet hodie,cum res repetit vnde ſi expen-
dit c.& nunc cũ res repetitur illa impenſa parũ eſt duratura, ĩ
tm̃ ꝙ non remanet vtilitas ex ea vltra x.q̃ pñt repeti. Ita intelli-
6 Iac.de Are.†& Bar. iſtam l.domos.in fi.& hoc no. pro illis qui
recipiunt vineã ad certum tp̃s,& ponunt ibi palos,nam ſi an-
nuales,nõ repetunt impen. Si aũt duraturos per decennium,
& locatio durat vſque ad quinquẽniũ, repetunt pro dimidia,
quia pro dimidia tpis impẽſa ſeruiuit ſibi,pro altera dimidia
ſeruit dño cui reſtituit, ideo ab eo repetit,& iſtud eſt quotidia
num. Si aũt ad perpetuã rei vtilitatem,locum haberet qđ dixi
7 in contrario.¶† Et no.ſm Ang.ꝙ eo modo dicendum eſſet e-
conuerſo ſi tpe quo impenſa fuit facta res pp illam non fuit
effecta maioris pretij pp qualitatẽ tpis,quia erat guerra,poſtea
cum reſtituitur res reperit maioris pretij,& ſic vtiliter fuiſſe fa
cta,inſpicitur tempus præſens per hanc l.ſing.in ver. [extanti-
bus.]quod debet eſſe in tex.& quotidie contingit ſm eum in
iſtis qui rogantur poſt mortẽ reſtituere,& interim faciunt ex-
pen.in bonis,deinde poſt mortem petuntur, & hæredes eorũ
petunt,ꝙ habeatur rõ impenſarum factarum, nam ex prædi-
ctis patet quæ & quales ſunt repetendæ. Et de his vide in tex.
& glo.in l.vbi purè.§.fi.j.ad Treb. Tene menti prædicta.

L E X LXV.

1 **SI ancilla.** † Dictio,cum,qñ ponit inter perſo
nas,non coniungit acceſſoriè, ſed
æquè principaliter, ſicut dictio,et,quia perſona ꝓ-
pter eius dignitatem alteri perſonæ nõ accedit.h.d.
cum l.ſeq.qñ ponitur inter res,diſtinguitur,an inter principa-
lem & acceſſoriam, & coniungit acceſſorie, an æque princi-
palem, & coniungit principaliter,vt dixi in l.Titiæ.§.nihil dif
ferri.& habetur in l.j.& 2.cum ſeq.infra de pec.leg.

---

1 *Diſpoſitio captatoria non valet in legatis,ſicut nec in inſtitutionibus hæ
redum.*
2 *Diſpoſitio tribus modis dicitur eſſe captatoria.*

L E X LXVII.

1 **CAptatoriæ.** † Diſpoſitio captatoria nõ va
a let in legatis[a] ſicut nec in inſti
2 tutionibus hæredum.h.d.¶ † Qñ aũt ſit captatoria
in inſtitutionib.hr̃ ſ.de hær.inſti.l. illa inſtitutio.&
l.captatorias.cum l.ſeq.nã dr̃ captatoria tribus modis. Primo,
qñ ſubſtantia diſpoſitionis confertur in liberam voluntatem
tertij,vt lego tibi ſi Titius volet,vel voluerit,quia non debet vl
tima voluntas ex alterius voluntate pẽdere,q̃ teſtatoris. Secũ-
do qñ in perſonam legatarij,vel inſtituti,vt lego illi cui Titius
voluerit,vel inſtituo illos quos voluerit.vt d.l.illa ĩſtitutio.hoc
tñ verum qñ incerta perſona de incertis, confertur in arbitriũ
tertij,ſecus ſi incerta de certis,vt lego vni ex liberis meis cui Ti
tius voluerit,vel elegerit.vt l.vtrum.§. cum quidã. de reb.dub.
nam in primo caſu Titio nõ eligente remanet diſpoſitio om-
nino incerta.ſecundo aũt non,quia oẽs liberti admittuntur.
vt j.tit.j.l.cum quidam.& l.ſi quis Titio.§.fi.vnde vr̃ non vale-
re legatũ vel inſtitutio facta de pauperib.quos elegerit Titi',
quia eſt de perſonis incertis.contrarium tñ eſt verius,quia po
tius cenſetur factum de eo, q certus eſt,nec illo non eligente
remanet incerta,ſed tp̃s ſuccedit & declarat. vt not.j.tit.j.l.j. &
quia etiam ſi diceretur captatoria,nihilominus valet ad piam
cãm,vt in c.cum tibi.de teſta.ſm Bar. Tertio modo dicitur ca
ptatoria cum fit ſub ſpe alterius inſtitutionis, vel legati, vt in-
ſtituo te,ſi inſtitues me,vel lego tibi ſi legas mihi,& hoc quan
do per verba futuri temporis,ſecus ſi præteriti.vt l.ille,autem.
de hære.inſti.& l.j.de his quæ pro non ſcript.habentur.

A D D I T I O.

a ¶In legatis. Adde Ang.conſi.201.& vide latè in l.captatorias.de hæ.inſt.

---

1 *Non valet legatum ſi res quæ legatæ ſunt non reperiuntur.*
2 *Non valet diſpoſitio ſi id quod ſua diſpoſitio includebat, vel includere
videbatur,exceptio excludebat.*
*Si habens decem ſeruos in patrimonio,quos legauerat Titio poſtea lega-
uit Seio aliquos ſeruos in genere,an legatum valeat.*
3 *Dictio præter,quid importet.*
4 *Electio in legatis duobus, vel pluribus ſeparatim factis,pertinet ad pri
mo nominatum.*

L E X XLXVIII.

1 **SI ita legatum.** † Non valet legatũ ſi res
q̃ legatæ ſunt non repe-
2 riũtur, h.d. Vel ſic ſm Bal.& Ang.nõ† valet diſpõ
ſi id quod ſua diſpõ includebat vel ĩcludere vide-
bat exceptio excludebat.h.d. ¶Oppo.ꝙ licèt ĩ pa
trimonio nõ ſint niſi decem ſerui,valeat legatum factũ Seio,
quia teſtator vr̃ voluiſſe,ꝙ aliunde emantur, poſtq̃ legauit ĩ ge
nere,& illos qui erãt legauerat Titio,arg.in l.Titia.§.j.j.de au-
ro & ar.leg.pp hoc Iac.de Are.reſtrinxit iſtum tex.ꝙ intelligat
qñ dixit,ex his quos habeo in patrimonio, ſed hoc eſt diuina-
re,nec tex.h.d.dico ergo ꝙ ꝯrium procederet ſi nullos ſeruos
reliquiſſet in patrimonio,vel reliquiſſet decem tãtum,& ſcie-
bat ꝙ non erãt plures. Si ergo putabat,ꝙ eſſent xx. locum hẽt
iſte tex.& iſte eſt verus intellectus. ¶ Item adhuc opp.ꝙ ĩ iſtis
x.qui erant,concurrat primus legatarius cũ ſecundo,vt ſ.eo.l.
plane.§.ſi coniunctim.in fi.So.verba illa [præter eos.&c.] tol-
lunt contrariũ.Si.n.appoſita non fuiſſent,fatendum eſſet con
trarium.ſed non apparet ꝙ voluit eos cõcurrere.¶ Sed adhuc
3 op.fortiter.quia dictio præter,† videtur potius includere, nam
a ſi lego tibi decem præter[a] fundũ,videor ẽt fundũ relinquere,
ſicut ſi dixiſſem decem vltra fundum,vel hoc amplius.vt not.
in l.cum ita.inf.de do.p̃le.per Iac.de Are.& Bar. So.ibi qñ ver-
ba referunt ad eandem perſonã, hic qñ ad diuerſas. Sed ꝯ. ꝙ
idem ſi ad diuerſas,vt infr. de lega.3.l.ſi ſic. So. ibi in dictione
hoc amplius.quæ magis eſt repetitiua. hic in dictione p̃ter, q̃
ponit hic excluſiuè qñ inter diuerſas pſonas,& quia hic p̃ceſſe
rat legatum factũ Titio,& de materia huius dictionis p̃ter,no.
4 in l.j.ſ.de pig.act.¶† Vltimò vr̃ hic caſus dum dicit [quos Ti-
tius elegerit;] de q̃one quam ponit Dy.ſ.e.in l.ſi ita ſit ſcriptũ.
in fi.& Bar.in l.qui duos.de illo qui habeat duos equos vnum
meliorem altero, & legauit tibi vnum de equis ſuis,& mihi ſi
militer.quis habebit meliorẽ?& certe quia vr̃ legata optio pri
mo,nominatus primo debet eligere, vt in l.quoties.ſ. de uſu-
fru.& hoc tenuit Bar.licèt Dy.contra & pro Bar. vr̃ caſus hic,
quia Titius primo nominatus eligit,& alii debent ſecundo le
gatario,& hoc qñ apparebat de legato facto Titio, aliàs an ex
illis verbis[præter eos &c]inducatur legatum factũ Titio.glo.
tenet hic ꝙ nõ p l.Titia.in prin.inf.tit.j.ſed nihil facit ſm Dy.
quia ibi erant verba futuri temporis enunciatiua.quæ diſpoſi
tionem non inducunt.hic præteriti,q̃ ſolent inducere, vt in l.
ex hac ſcriptura.de dona.ideo aſſignant aliã rõnem, qa verba
inducta ad diminutionẽ,vel ad vnũ effectũ,nõ operant aliũ ef
fectũ ꝯrium.vt l.cum tale.§.fi.inf.de condi.& dem. Tene mẽti.

A D D I T I O.

a ¶Præter. Latè vide per Lu.Ro.conſi.325.

---

1 *Legatum poteſt conferri in liberam voluntatem legatarij, & ſi decedat
antequam declaret ſe velle,non tranſmittit ad hæredem.*
2 *Expreſſa nocent,non expreſſa non nocent.*
*Expreſſio eorum quæ tacite inſunt,aliquid operatur,quando aliter expri
muntur quam inſint.*
3 *In voluntate illius,cui fit acquiſitio ſine alia obligatione ipſius poteſt cõ-
ferri tam legatum quàm etiam contractus, ſed in perſonam illius qui
etiam obligatur, non poteſt contractus conferri.*

1 **§.Illi ſi volet.** † Legatum poteſt cõferri in liberam
voluntatem legatarij, & ſi decedat an
teq̃ declaret ſe velle,non tranſmittit ad hr̃dẽ. h.d. Nõ ſic põt ꝯ-
mitti in voluntate hr̃dis, vel tertij.vt ſ.l.proxi.& ſ.e.l.ſenatus.§.
legatũ.& ibi plenè.¶In tex.ibi,[ſi volet.] hoc exponitur.i. ſi de
clarauerit ſe velle,nõ.n.ſufficit mẽte tm̃ velle, niſi đclaret, ſicut
nec in aditio.hr̃ditatis.vt no.in l.pro hr̃de,in prin.de acq.hęre.
& puto ſufficere ꝙ declaret verbis, aut factis.ſicut in adi.hære
di.vt plene no. in l.gerit.e.tit.nam facto datur voluntas intelli-
gi.vt l.reprehendenda.C.de inſti.& ſubſti.¶In tex. ibi, [quam
ſi legatarius voluerit].i.declarauerit ſe velle. Sed contra.ꝙ imò
moriendo videtur hoc declarare, vt inf.de leg.3.l.fideicommiſ
ſa.§.hoc autem legatum.verſi.verũ ſi anteq̃.& l.vxorem.§.pe.
a Sol.ibi qñ in volũtate hæredis per dictionem cum,[a] quę ſigni
ficat principaliter tp̃s,& ſic valet.licèt ſecus, ſi per dictionẽ ſi,
vt ea.l.§.quãq̃,& tunc hr̃s decedendo videtur velle,& ſic præ-
ſtabitur ab hr̃de eius,vt ibi.hic in volũtate legatarij,per dictio-
nem ſi,q̃ ſignificat principaliter cond.& magis inficit,& impe
2 dit tranſmiſſionem.vt no.in l.j.inf.ti.j.¶† In tex.ibi, [quamuis.]
rñdet tacitę obiectioni,& ſic no.illud vulgare expreſſa nocẽt,
non expreſſa non nocent,vt l.nonnunquã.de ꝯd.& dem.& ꝙ
expreſſio eorũ q̃ tacite inſunt,aliquid operatur,ſed hoc eſt ve
rum qñ aliter exprimuntur,quã inſint,nã ſi condõ iſta nõ fuiſ-
ſet expreſſa, voluntas legatarij nõ inerat acquiſitioni, cùm ip-
ſi ignoranti acquireretur,ſed inerat ſolutioni,vel perfectę acq
ſitioni,& irreuocabiliter, quia quouſque acceptet non eſt per
fecte acquiſitum, ſed reuocabiliter. poſtea verò irreuocabili-
ter. Cum autem exprimitur ad originem acquiſi. apponitur,
quia nec ipſo iure,nec irreuocabiliter acquiritur, niſi declaret
3 ſe velle.¶In glo. ibi.[de act.& oblig.l.ſicut.]† Tu dic melius,ꝙ
in volũtate illius,cui fit acquiſitio ſine alia obligatione ipſius
bene põt conferri tam legatum,vt hic,quàm ẽt ꝯctus,vt ſtipu.
in perſonam ſtipulatoris,in l.a Titio.§.fi.de verb.obl. ſed in ꝑ-
ſonam

A D D I T I O.

a ¶Dictionem cum. Ideo dixit Ro.ſing.ſuis fol.xj.per tex.ſing.in l.vxorẽ.
§.Scæuola. de leg.3. ꝙ ſi hæres grauatus fuerit reſtituere Seio,cũ volet,
quòd mortuo hærede eius peter fideicommiſſum.

ſonam illius, qui etiam obligatur, vt ementis, vel vendentis, qui
obligatur ad rem, vel ad pretium, nõ poteſt contractus confer-
ri, vt in contrario. rõ ponitur in l. ſub hac. s̃. de act. & oblig. ¶ In
fin. glo. ibi [fuit appoſita] hoc nihil valet ſm Dy. vt j̃. q̃n di. leg.
ced. l. dies. §. fi. dic ergo ꝙ in l. contraria condõ appoſita legato
non erat apta ſuſpendere legatum poſt adi. hære. ideo non red-
dit legatũ conditionale, vt ſi lego tibi ſi hæres adiuerit hæredi-
ta. vel ſi condõ ſub qua fuit inſtitutus hæres extiterit. hæc autẽ
erat apta ſuſpendere, nam ẽt adita hæreditate legatũ erat condi
tionale quouſq; declaret ſe velle ſm Dyn. ¶ In glo. ſeq. in fi. de
cond. & dem. l. aliquando. Solue, vt ibi no. ſecundum Dyn.

1 *Domus particulariter refecta cenſetur eadem, licèt nihil remanſerit de prima materia, ſecus in refecta eodem impetu.*
2 *Domus legata ſi fuit deſtructa, & refecta poſt mortem teſtatoris, debetur legatario.*
Si fuit deſtructa viuente teſtatore, & non refecta debetur area legatario.
3 *Si in ea area poſtea teſtator ædificauerit, an cenſeatur legatum reuocaſſe.*
4 *Quid ſi iſtud nouum ædificium iterum deſtruatur, an tunc etiam debeatur area legatario.*

1 §. Si domus. † Domus particulariter refecta cẽſetur
eadem, licèt nihil remanſerit de prima
mã, ſecus in refecta eodem impetu. h. d. ſm Petr. Et hoc vltimũ
videt̃ verum etiam ſi ſit refecta de eadem mã, vt videatur noua
domus, quæ nunq̃ fuit legata. quod dic vt no. in fi. de naui refe-
cta. s̃. eo. l. quod in rerum. §. fi. ¶ In tex. ibi, [particulatim] i. in di-
uerſis partibus. ſed j̃. eo. tempore. ¶ In text. ibi. [vtile remanere le
gatum.] quia cum ſit eadem domus, poteſt peti, tãquam legata
ſed in ſequenti eſt diuerſa domus, quæ nunquam legata fuit.
2 ¶ † Opp. extra glo. ad vltimum caſum de l. domus. s̃. eo. Sol. vt
ibi dixi in fi. gl. quæ format iſtud cõtrarium. nam ibi fuit deſtru-
cta, & refecta poſt mortem teſtatoris per hæredem, & ſic tem-
pore quo iam erat acquiſitum ius reale legatario, ſaltem fictè,
vnde domus noua non cenſetur diuerſa, ſed eadem quo ad ius
reale, vt probatur etiam in ſecundo contrario quod glo. hic for-
mat de l. ſi fundus. §. ſi res. s̃. de pign. & etiam de l. ſeruitutes. §. ſi
ſublatũ. s̃. de ſer. vrb. prædi. Hic aũt viuẽte teſtatore, quo tpe nul
lũ ius erat acquiſitũ legatario, & ſic quo ad acquirendũ dr̃ no-
ua domus. Itẽ op. in gl. de l. ſeruum filij. §. ſi areæ. s̃. eo. Sol. ibi eſt
caſus econuerſo, quia fuit legata area, & poſtea p teſtatorẽ fuit
ſupimpoſita domus, vñ cedit areæ, & tanq̃ augm̃ rei legatæ de-
bet̃ legatario, vt in l. quod in rerũ. §. ſi quis poſt. s̃. eo. hic aũt fuit
legata domus, & poſtea deſtructa, deinde refecta. Sed õ, ꝙ iſta
ſol. nihil valeat: nã cũ primo fuit deſtructa, remanſit area, & illa
debebat̃ legatario acſi illa fuiſſet legata, quia ſupererat ex re le-
3 gata, vt s̃. l. ſi grege. in fi. ¶ † Si vero poſtea in ea area teſtator ædi
ficauerit, iſta domus licèt noua deberet ad legatarium pertine-
a re.[a] ſicut ſi legaſſet areã, & poſtea domum ſuperimpoſuiſſet vt
d. l. ſeruum filij. §. ſi areæ. gl. non rñdet clarè, fatetur ꝙ ſi nõ ſup-
impoſuiſſet, area deberetur, ſed ſuperimponẽdo cenſet̃ legatũ
reuocaſſe, ſed quare non ſic in §. ſi areæ. vbi magis cẽſetur lega-
tũ auxiſſe? nec gl. nec Doc. declarãt, ſed dic aliud eſſe in area ex-
preſsè legata, quæ debetur vt res principalis, & ſic recipit acceſ-
ſionẽ augmenti, vt in §. ſi areæ, aliud cũ debetur tanquam re-
manens ex re legata, & ſic debetur vt acceſſio. vnde non recipit
aliam acceſſ. ſed potius extinguitur legatum, & ius quod legata
rius habebat in illa area remanente Sic videmus, ꝙ vna ſerui-
4 tus aliam ſeruitutẽ non recipit, vt in l. j. j̃. de vſufru. lega. ¶ † Sed
pone ꝙ iſta noua domus deſtruatur in toto, an illa area debeat̃
legatario? vr̃ ꝙ ſic, quia ſi non fuiſſet cõſtructa debeat̃, ergo idẽ
vr̃ ſi fuit conſtructa, & nõ durauit ar. in l. ſi pro parte. §. verſum,
de in rem verſo. Contrariũ dic per iſtũ tex. dum dicit. [interire
legatum] Si. n. non fuiſſet conſtructa, tũc illa area domus debe-
bat̃ legatario tanq̃ pars primæ domus legatæ, & tanq̃ id quod
ex ea ſupererat. Sed poſtea incepit eſſe pars nouæ domus, & il-
la nunq̃ fuit legata, nec debebatur legatario. ergo & ſi poſtea
deſtruitur, nec illa area debetur, quia non eſt nunc pars primæ
domus, ſed ſecundæ, & ceſſat ratio l. ſi grege. Non ſunt alia.

ADDITIO.

a ¶ Pertinere. His dictis adde vt per Lud. Ro, ſing. ſuis. fol, 11, incip, fuit an-
te quæſitum an ſi viuens teſtator tranſmittet.

1 *Valet legatum de emendo vel vendendo iuſto pretio.*
2 *Si teſtator mandauit hæredi vt vendat mihi fundum valentem centum pro iuſto pretio, legatum valet, non tamen valet quantum ad hoc, ſi teſtator iniunxit mihi aliquod onus fideicommiſſi, vt dem tibi decẽ quaſi nihil habuerim ex teſtamento eius.*
3 *Quòd teſtator poſſit mandare hæredi vt mihi mutuet ſub certis vſuris, & habeo actionem ex teſtamento.*
Si mandauit vt venderetur tibi & mihi, & tu non vis emere vel ego, an inter nos habeat locum ius accreſcendi.

LEX LXIX.

1 ET ſi æquo † Valet legatum de emendo, vel
vendendo iuſto pretio. h. d. ratio
vna ponitur hic, & alia j̃. tit. j. l. ſi cui. videbatur lega-
tum inutile, quaſi non continens vtilitatem, ar. j̃. e. l.
ciuitatibus. in fin. vbi dr̃ ꝙ nihil ex teſtõ vr̃ capere, q̃ tm̃ erogat
2 quantum accipit. ¶ † Sed iſtud eſt verum quantum ad hoc, vt
poſſit grauari. nam ſi teſtator mandauit hæredi vt vendat mihi
fundum valentem centum pro iuſto pretio, valet, quantum ad
hoc vt per act. ex teſtõ poſſim hr̃dem compellere ad vendendũ
ſed nõ quantũ ad hoc vt ſi teſtator iniunxit mihi aliquod onus
fideicommiſſi, puta vt dem tibi decem, vel fundum meum, te-
near illud præſtare, quaſi nihil habuerim ex teſtamento eius, vt
in l. ab eo. C. de fideicõ. & ita loquitur lex contraria, vt ſupra. eo.
3 l. non amplius. in prin. ¶ † Sed an poſſit mandare hæredi, vt mi-
hi mutuet ſub certis vſuris? dic ꝙ ſic, & habeo actionem ex te-
ſtõ, vt j̃. de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. ſi hæres. item an inter iſtos
legatarios ſit ius accreſcendi ſi mandauit, vt venderetur tibi &
mihi, & tu non vis emere, ſicut locũ hẽt in lucratiuo legato? dic
ꝙ ſic, vt no. gl j̃. de leg. 3. l. vxorem. §. agri plagam. & vide qđ ibi
no. per Dy. & quod dixi s̃. eo. l. fideiuſſor. §. fi. Non ſunt alia.

1 *Condemnatus ad mortem, ſi primo fuit procurator, vel negotiorum geſtor alicuius, debet differri executio quouſque rationem reddiderit.*

LEX LXX.

1 SEruus vni. † Solutio rei legatæ etiam purè,
põt ex iuſta cauſa differri. h. d. fa
2 cit iſte tex. † ꝙ ſi aliquis fuit condemnatus ad mor-
tem, qui primo fuerat procurator, vel neg. geſ. alicu-
a ius, debeat differri executio [a] quouſq; rationem reddiderit. fa-
cit infra eod. l. ſeruo legato. §. ſeruus, & ita no. Petr. & Cyn. in l. j,
C. de bonis proſcript.

ADDITIO.

a Executio. Adde Ludo. Ro. idem dicentem. ſing. ſuis. fol. 13.

1 §. Si ex pluribus. † Nominati per nomina ꝓpria
viriliter admittuntur, non ꝓpor
tione hæreditaria. h. d. Simile s̃. e. l. turpia. §. fi. & differunt, quia
ibi loquitur in grauatis per nomina propria, hic in honoratis.
¶ Et pone caſum melius q̃ glo. ꝙ erant quatuor hæredes ex di-
uerſis portionibus inſtituti, & duobus ex eis fuit legata res ali-
qua hæreditaria, vel non hæreditaria, & primo caſu tenet lega-
tum in portionibus quas alij duo habent, vt j̃. eo. l. legatum. §.
hæredi. certè ad illas admittentur legatarij pro virilibus, non
pro hæreditariis, portionibus, quia non potuerunt nominari,
niſi per nomina propria, ſicut dixi in l. turpia. §. fi. poſſet tamẽ
dari caſus per appellatiua, vt ſi duo erant fratres mei, vel nepo-
tes, & alij duo erant extranei, & legaui fratribus: nam videntur
tunc admittendi pro hæreditarijs, ſicut ſi fuiſſent nominati, vt
hæredes. tex. eſt no. in l. Lucius. §. Mæuia. infra ad Treb.

1 *Legatum factum filiofa. poſt mortem patris, mortuo patre pertinet ad filium, non ad hæredem patris, & quid ſi legatum factum eſt ſeruo.*
2 *Quantum ad acquirendum ex vltima voluntate non inſpicitur tempus acquiſitionis inchoatæ, ideſt teſtamenti conditi, vel mortis, ſed tempus perfectum acquiſitionis.*
3 *In his quæ acquiruntur filio vt filio, non eſt neceſſe ꝙ ſit hæres patris, vt ſi pater recipiat emphyteuſim vel feudum pro ſe & filijs eius vel liberis, ſi non dicat & hæredibus. &c.*

LEX LXXI.

1 SI poſt mortem. † Legatum factum filio-
fam. poſt mortem patris
mortuo patre pertinet ad filium, non ad hæredẽ pa-
tris, ẽt ſi patris non ſit hæres, factum verò ſeruo poſt
mortem dñi pertinet ad hr̃dem dñi, niſi dñs illi ſeruo relique-
rit libertatem directò, & purã, & fuerit inſtitutus hr̃s neceſſarius
quia tunc cum cedit dies legati, reperitur liber, & ſic acquiritur
ſibi. h. d. in effectu vſq; ad §. ſi purè. ¶ In tex ibi, filio, non intelli-
gas teſtatoris, ſed cuiuſdam tertii, in cuius erat poteſtate. ¶ In
tex. ibi, [ad filium pertineat.] quia per mortem patris efficitur
ſui iuris indiſtinctè, & tun cedit dies legati ſibi facti, vnde quæri-
tur ſibi, patri autem quouſque vixit non fuit acquiſitum ex per-
ſona filij, cum eſſet conditionale, vnde nec potuit tranſmittere
2 ad hæredem eius. † Et ſic not. quòd quantum ad acquirendum
ex vltima voluntate non inſpicitur tp̃s acquiſitionis inchoatæ.
i. teſtamenti conditi, vel mortis, ſed tempus perfectum acquiſi-
tionis. ſ. cum cedit dies legati, non ſic in contractibus inter ui-
uos, quia ſi filiusfa. ſtipulatur ſub conditione, licèt tempore
conditionis aduenientis ſit ſui iuris, ſibi non acquiritur, immo
patri fuit acquiſita, quod dic vt plene not. in l. quæ legata. de reg.
iur. quia in contractibus conditio retrotrahitur, vt l. potior. &
l. qui balneum. qui po. in pig. ha. ſecus in legatis, vt l. j. §. j. & ibi
not. ad Silla. ¶ † In tex. ibi., [an patri hæres extiterit nec ne.] No.
diligenter quòd in his quæ acquiruntur filio vt filio, non eſt ne
ceſſe quòd ſit heres patris, & ideo ſi quis recipiat emphyteuſim
vel feudum pro ſe & filijs eius vel liberis, ſi non dicat & hære-
a dibus mortuo patre vocantur filii, etiam ſi repudient [a] hære-
ditatem paternam, vt hic, ſed contra in vero feudo, in titu. an
agna.

ADDITIO.

a ¶ Repudient, De hoc latè in l, quod dicitur per no, de verb, oblig.

agna.vel ſi. Sol.intellige ſm Bal.idem qñ pater ſimpľr recepiſſet, quo caſu filij ēt vocantur, vt in tit.qui feu.da.poſ.§.cum verò contra. Ita tñ ſi ſunt hæredes patris, non aliter, vt in contrario. ſed agnati etiam ſi non ſint hæredes, dum tñ ſit antiquum, ſed non initiatum in perſonam morientis, aliàs non ſuccederent, licèt filij bene ſuccedant. Idem dico ſi dixiſſet pro ſe, filiis ſuis, & hrdibus, vt no. Bar. in l.vt iuriſiur.§.ſi liberi.de oper. lib. ¶ In tex.ibi, [in ea cã durauerit.] quia non fuit ſibi relicta libertas. vnde non efficitur ſui iuris per mortem dñi eo modo quo filius per mortem patris, ſed remanet in dñio hæreditatis, vnde acquiritur hæreditati iacenti, & per eã poſtea hæredi adeunti, vt ĩ.ſequitur. ¶ In tex.ibi. [liber eſſe iuſſus fuerit.] inſtituto extraneo hærede. nam tunc inter mortem dñi & adi.hæreditatis eſt dare medium, & in illo medio iſte ſeruus eſt adhuc ſeruus cũ dies libertatis relictæ non cedat, niſi adita hæreditate. vt C. đ cad.tol.l.j.§.in nouiſſimo vnde adhuc eſt idem hic ꝙ ĩ ſuperiori caſu, qñ nõ fuit relicta libertas, & h.d. vſque ibi. [præterquã.] Si aũt fuit inſtitutus neceſſarius hrs, vt alius ſeruus illius dñi, vel ēt filius in ptãte, tunc ſtatim mortuo dño ipſo iure acquiritur inſtituto hæreditas, & ſic non eſt dare medium inter mortẽ dñi & aditionem hæreditatis ſuæ, & eodem tpe & inſtãti cedit dies relicti facti ſeruo poſt mortem dñi, & ſic reperit ipſum liberũ, vnde ſibi acquiritur, & non hæredi dñi. ſed contra, quia iſta tria ſimul concurrũt, & eodẽ tpe, nec vnũ eſt altero prius vel poſterius, & ſic legatum factũ ſeruo nõ reperit ipſum liberũ factũ, ſed in actu liberationis, ſicut alibi dicit gl. Lupus exit ſyluã, ſed nondũ exiuit, in l.arboribus §.de illo.ſ̃.de vſufr. Ita iſte cũ cedit dies legati ſibi facti, exit ſeruitutẽ, ſed nondum exiuit. ergo ſibi non debet acquiri. Sol.tex.voluit hic ɔ̃rium ſoluere circa fi. ut licèt concurrant, nec vnũ ſit altero prius vel poſterius reſpectu tpis, tñ fauore legati, vt ſeruo acquiratur in ordine intellectus, fingitur prius factus liber, & per poſterius cedere dies legati ſibi facti. & ſic allegatur iſte tex.ad q.de puncto, de qua ēt ꝑ gl.in l.ſed & partus.§.fi.in vlt.glo.ſ̃.quod me.cau.per Pe.in l.Arethuſa.de ſta.hom.& per Barto. hic qui diſtinguit.

1 *Si ſeruo pure legato relinquitur libertas ſub cõditione, primũ legatũ redditur conditionale in euentum contrariæ conditionis. Si verò in diem certum, vel poſt mortem legatarij, totaliter extinguitur.*

2 *Legatum pure factum, ſi adimitur ſub conditione, ceaſetur ſub contraria conditione factum.*

Tacita conditio impedit tranſmiſſionẽ legati, ſicut expreſſa, et quid ſi perueniat ex diſpoſitione legali.

3 *Sicut quando pure relinquitur libertas ſeruo legato, legatũ extinguitur. Idem quando in diem certum.*

4 *Caſus in quo relictum factum poſt mortem tertij reputatur potius in diẽ, quàm conditionale.*

5 *Si relinquo Titio ſeruum vſq; ad annũ, & poſt annũ volo ꝙ ſit liber, an legatum ſerui valeat vſque ad annum.*

1 §. Si purè. † Si ſeruo purè legato relinquit̃ libertas, ſub condõne, primum legatum redit̃ conditionale in euentum contrariæ condõnis. Si vero in diem certum, vel poſt mortem legatarij, totaliter extinguitur. h. d. & multò fortius ſi purè nec refert quid eorum præcedat fauore libertatis, vt ĩ.tit.j.l.ſi idem ſeruus. dummodo valeat relicta libertate,
2 alias dic vt ſ̃.eo.l.ſeruum filij.§.ſi idem ſeruus. ¶ † No.j. ꝙ ſi legatum purè factũ adimitur ſub condõne, cenſetur ſub contraria condõne factum, vt ĩ. quando di. leg.ced.l.quod purè. & l. aliquando.de condit.& demon. Sed cõtra extra glo. quia verba inducta ad diminutionem non important augm̃, ſeu contrarium effectum, vt l.legata inutiliter.ſ̃.eo. ergo ademptio conditionalis importat dationem ēt cõditionalem. Sol. vt dixi in l.ſi mihi & tibi.§.in legatis.ſup.eod. nam iſta datio non prouenit, ex ademptione, ſed ex primo legato purè facto, quatenus ei nõ adimit̃, & ex illa debet peti. ideo tex. hic cautè loquitur, dum dicit (ſub contraria condõne valet legatum) .i. firmum remanet. ¶ Item no.in ver. (& ideo) ꝙ tacita conditio impedit tranſmiſſionem legati, ſicut expreſſa, nam contraria condõ non fuit expreſſa, ſed tacitè ſubintellecta. Sed contra de l.conditiones; q̃ extrinſecus. de cond.& dem. Sol. tacita condõ proueniens ex voluntate teſtatoris, quæ colligitur ex verbis ab eo prolatis, a contrario ſenſu vel alio modo idem operatur ꝙ expreſſa, & ita loquitur hic cum concor. Sed proueniens ex diſpõne legali, non reddit legatum conditionale, quo ad diei ceſſionem, & tranſmiſſionem, vt in contrario, quia dicitur extrinſeca .i. ex teſtamẽto nõn proueniens, ſed prima ſic, & tetigit in l.Stichum q meus
3 erit.ſ̃.eo. ¶ † Tertio no.in ver. (ꝙ ſi quidem) ꝙ ſicut qñ purè relinquitur libertas ſeruo legato legatum extinguitur, idem qñ in diem certum, puta poſt annum. ſed contra, nam illud fuit inductum fauore libertatis. ſed nunc nullus fauor eſt, ꝙ legatum ſerui ſtatim extinguatur, qm̃ ſeruus non potuit conſequi libertatem ante lapſum diei. nõn.n. intereſt ſua cui ſeruiat, an hæredi, an legatario. deberet.n. legatum ſtare firmum vſque ad euẽtum diei, & tunc finiri, vt l.fi.C.de leg.& ſic interim legatarius habebit commodum, & tñ iſte tex. probat contrarium, & ſic legatarius non habet, ſed hrs. Iſtud ɔ̃rium eſt difficile, & male videtur poſſe ſolui, niſi dicamus ꝙ intereſt ſua non habere mutare dñiũ, poſtq̃ perueturus eſt ad libertatem, ſed hoc intereſſe non concernit libertatem, & quouſque habet ſeruire, nõ eſt conſiderandus fauor eius. vnde põt aliter ſolui, q̃ hic contingit. quia libertas fuit relicta directo. quo caſu ſi valeret legatum, & ſic tranſiret dñium in legatarium, non poſſet adueniente die competere libertas, quia non potuit relinqui ſeruo alieno. & quia talis ſeruus remanet libertus orcinus .i. teſtatoris, a quo euellitur dñiuꝫ, non aũt euelleret a legatario, & ſic remaneret libertus legatarij. Si ergo relinqueretur libertas per fideicõmiſſum præſtanda legatario, bene valeret legatum vſque ad tps. & procederet contrarium per l.cum quo §.is qui.in fi.infra ad le.
4 Fal.& per l.periculũ.§.fi.ĩ.tit.j.& hic in gl.fi. ¶ † Vltimò not. hic in fi. caſum in quo relictum factum poſt mortem tertij reputatur potius in diem q̃ condõnale. Si.n.eſſet condõnale, legatum ſerui non extingueretur ſtatim, ſed in euentum cõditionis, vt ĩ prin.§.& hic in fi. ſtatim extinguitur, ſed contra de l.hæres meꝰ. de condi.& dem.& l.quibus diebus.§. quidam Titio. vbi eſt cõditionale, quia nõ eſt certum an legatarius ſuperuiuat illi, poſt cuius mortem factum eſt legatum, vel non. Solu. verum eſt regulariter, fallit hic, & rõ fallentiæ eſt, quia legatarius non põt conſequi emolumentũ ex legato ſerui viuente ſeruo ſed in primo caſu huius §. ſic, quia ſi deficeret alia condõ libertati appoſita, remaneret legatum ſerui penes eum, ſed hic in fi. ſi deficeret, quia ſeruus moreret̃ ante legatarium, nullũ commodũ remaneret penes legatarium. debet ergo inſpici an condõ libertatis poſſit deficere viuente ſeruo, & tunc legatum ſerui non reuocatur, ſed ponitur in ſuſpenſo: an non, & tunc ſtatim extinguitur. Ratio aũt extinctionis eſt eadem, quæ in caſu præcedenti, quia relinquitur libertas directò, ſecus ſi per fideicommiſſũ, vt in glo. ſed rõ diuerſitatis inter primum caſum & vltimum ẽ illa, quam ſ̃.dixi. ¶ In vltima glo.ibi [vel fideicõmiſſum ab hærede præſtandum.] quo caſu ſi valeret legatum, non poſſet hæres libertatem præſtare, quia non eſt dñs. ideo legatum ſerui reuocatur, ſicut & qñ relinquitur directo, ſecus qñ a legatario pręſtanda eſt, vt in contrario. ſed quidam dicunt, quòd etiam ibi loquitur in libertate directo relicta & ita ſonat ibi litera, & ad iſtum tex. reſpondent fatendo, ꝙ etiam ibi reuocatur legatum
5 ſerui, ſicut hic. quod dic vt ibi not. per Bar. † Prædicta qñ legatũ ſerui eſſet purè ſeu ſimpliciter factum, & poſtea relicta eſſet libertas directò purè, vel in diem, ſed ſi relinquo Titio ſeruum, vſque ad annum, & poſt annum volo ꝙ ſit liber, nõ video quare legatum ſerui non debeat valere vſque ad annum, cùm appareat de voluntate mea, ꝙ nolui ipſum habere commodum pro illo tempore, nec ſum mihi contrarius in aliquo, ſed cùm relinquo purè vel ſimpliciter, videor velle ꝙ perpetuò habeat, cùm vero poſtea relinquo libertatẽ poſt tps, volo ɔ̃rium, & ſic mihiipſi contrarior. ideo hoc ſm prævalet, & reuocatur primũ ſtatim, ꝓꝑ rationeꝫ tñ, quàm ſup.tetigi. ꝙ qñ relinquitur libertas directo, debet auelli dñium a teſtatore. poteſt dici ꝙ in legatarium non tranſeat, ſed dũtaxat commoditas pro illo tempore, vel ſi dicimus quòd tranſeat finito tempore, redit dñium ad hæreditatem. vt l.fi.C.de leg.& eodem inſtanti auellitur ab ea, & efficitur liber, & ſic nihil obſtabit. Non ſunt alia.

1 *Seruo proprio nomine legato poteſt quis legare, & dies ſecundi legati cedit ab adita hæreditate.*

2 *Dies legati facti ſeruo legato, quare non cedit a morte teſtatoris, & dies legati facti ſeruo, ſic.*

LEX LXXI.

1 SEruo legato. † Seruo proprio nomine legato põt quis legare, & dies ſecundi legati cedit ab adita hæreditate. h.d. Si autẽ non eſſet alteri legatus ſeruus, non valeret legatum ſibi factum ſine libertate quia non eſſet cui poſſet acquiri, vt ĩ l.ſerui.C. de lega. ſed qñ alteri legatur, acquiritur legatario, &
2 hoc vult iſte tex. ¶ † In glo.ibi, [§.in nouiſſimo,] ſed quare dies legati facti ſeruo legato, nõ cedit a morte teſtatoris, & tñ dies legati facti ſeruo bñ cedit a morte teſtatoris? Gloſ. in §.nouiſſimo. ſentit iſtud contrarium, & vult in effectu, ꝙ ideo primum legatum non cedit niſi ab adita hæreditate, qa ſi cederet, nõ ualeret, quia non eſſet cui acquireretur, nam licèt dies legati facti de ſeruo cedat a morte teſtatoris, & ſic legatarius efficiatur dominus ſerui, hoc tñ non verè, ſed fictè, vt in j.gl.præcedenti, & iſtud fictum dñium non eſt ſufficiens, vt per eundem ſeruum eidem legatario acquiratur legatum ſeruo factum. vnde cum nec legatario nec ſeruo poſſit acquiri, non valet, ſicut ſi non foret alteri legatus, ſoli.n. hæreditati legantis acquireretur, in cuius vero dominio extitit iſte ſeruus, & ſic ab eadem hæreditate ſibiipſi videretur legatum factum, ſed poſt aditam hæreditatem legatario ſerui acquiritur dñium vere, ideo per ipſum poteſt ſibi acquiri legatum fundi. Et ex hoc, quia non cedit ante aditam hæreditatem, ſequitur ꝙ iſte ſeruus ante aditã hæreditatem efficeretur liber, puta erat factus liber, & iacente hæ-

reditate

reditate extitit conditio libertatis, adita poſtea hæreditate legatū acquirerēt ſibi, nō legatario ſerui. nec obſtaret regula Catoniana, q̄ non habet locū in relictis, quorū dies cedit ab adita hæreditate. & h. d. tex. in l. cū legato. j. qñ di. leg. ced q declarat hunc articulū. ¶ In gl. ibi, [quo cedit dies legati.] .i. quo moritur is qui legauit huic ſeruo Dy. ¶ In glo. ibi. [ante aditam hæreditatem.] .ſ. dñi, qui ſeruū legauit alteri, tunc acquiritur hæreditati ipſius dñi penes quem verum dñium ipſius ſerui legati adhuc erat, licèt penes legatarium eſſet fictū: nam iſta pñt ſimul ſtare, vt patet in l. in ſuis. de lib. & poſth. dominium aūt verum ſufficiens eſt, vt acquiratur hæreditati legatum factū ſeruo à Titio. ſed fictum legatarij non, vt ſ. dixi. Sed aduerte, quia licèt acquiratur hæreditati dñium, adita poſtea hæreditate, tenebitur hæres ſeruum legatum tradere legatario vnà cum dicto legato ſibi acquiſito. ita vult glo. in l. ꝙ ſeruus. infra titu. j. Pet. autem voluit contrarium C. de vſufr. leg. l. fi. Sed Bart. tenet gl. in l. ꝙ ſeruus.

1 *Alienatio rei ſub conditione legatæ uires legati non perimit.*
2 *Res ſubiecta reſtitutioni ſub conditione, poteſt interim alienari, ſi non eſt alienatio probibita, aliàs ſecus, & quid hodie.*

1 §. Si ſeruum. †Alienatio rei ſub cōditione legatæ vires legati non perimit. h. d. ¶ In tex. ibi, [hæres alienauerit,] & ſic tranſtulit dñium, quod erat apud eū pendente conditione legati, ſed ea exiſtente reuocatur alienatio, quia reſoluto iure datoris, reſoluitur ius acceptatoris, vt l. lex vectigali. ſ. de pig. & redit dñium ad legatarium. Si tñ teſtōr expreſsè ꝓhibuiſſet alienari non valuiſſet alienatio ab ipſo principio, & hoc vult glo. quæ fortè non eſt alibi. j. tit j. l. cum pater.
2 §. libertis. ¶ † Res ergo ſubiecta reſtitutioni ſub condōne poteſt interim alienari, ſi non eſt alienatio ꝓhibita, aliàs ſecus. gl. tñ dicit hoc verum iure iſto, hodie verò ēt ſi non ſit prohibita à teſtatore, prohibetur à lege, & ſic non valet alienatio, ꝑ auth res q̄. C. communia de leg. quæ gl. ꝑ omnes reprobatur quia per illā auth. nihil immutatur de iure veteri quātum ad potentiā alienandi. Sed ſolum excipiuntur aliqui caſus, in q̄bus poteſt fieri alienatio, etiam vt perpetuò valeat, & non reuocetur, tam autē iure digeſtorum q̄ Codicis valebat interim alienatio, ſed exiſtēte conditione reſoluebatur, & ita etiā hodie eſt prçterq̄ in caſibus illius auth. in quibus valet, & non reſoluitur. ¶ In gl. j. ibi, [manumittere nō poteſt.] quia ſi valeret manumiſſio, non poſſet adueniente conditione retractari, fauore libertatis, ſed alia alienatio ſic, vnde no. quòd difficilius conceditur id quod difficilius reuocatur. vt ſupra de minoribus. l. ſi ex cauſç. §. fin. & not ſupra de noxa. l. ſi noxali, & C. de condi. ob cauſam. l. ea lege.

1 *Ille agit ex legato, cuius itereſt, licèt ad eū verba legati nō fuerūt directa.*
2 *Si teſtator mandauit hæredi ꝙ ſponſo vel genero nomine filiæ daret dotē, ꝙ de æquitate etiam gener vel ſponſus fauore dotis agere poterit.*
3 *Statutum ſi excludit fœminas extantibus maſculis, licèt non diſponat maſculos ſuccedere, tamen hoc tacitè diſponere videtur, cum ipſorum contemplatione fœminas excludat.*
4 *Caſus in quò verba cōditionalia diſpoſitionē inducunt, regulariter cōtra.*

1 §. Si teſtator. †Ille agit ex legato, cuius intereſt, licèt ad eum verba legati non fuerunt directa. h. d. ¶ In tex. ibi, [non creditores.] niſi appareat, ꝙ eorum ꝯtemplatione ſit relictum, vt no. ſ. eo. l. ſi cui. §. ſi Titio. quod dic vt ibi plene dixi: debent ergo creditores agere contra quēlibet ex hæredibus pro portione hæreditaria, non contra ſolum grauatum actione ex teſtō. ¶ In tex. ibi [quorum intereſt hoc fieri,] ſed etiam creditorum intereſſe poteſt. Et poſſunt vnū vel duos inſolidum conuenire, & non habeant agere contra quemlibet, ſed dic non tantum quantum intereſt cohæredum, & ideo in dubio magis præſumitur relictum contemplatione cohæredū q̄ creditorum. l. fideicommiſſa. §. interdum. j. de leg. 3. Et adde hic l. cum ab vno. j. tit. j. vbi eſt caſus ſpecialis, & ſingularis, in quo etiam alio non apparente creditor poſſet agere contra grauatum ex teſtō. ¶ In tex. ibi? [non ſolum.] reſpondet tacitæ obiectioni, quo poſſunt agere cohæredes, qui non fuerunt in hoc
2 grauati, & rñdetur ꝙ alibi hoc contingit. ¶ † In tex. ibi, [non. n. gener, aut ſponſus,] cui fuerat dos promiſſa per teſtatorem, & ſubaudi tm̄, vel dic de rigore, ſed de equitate etiam gener, vel ſponſus fauore dotis hoc caſu agere poteſt. vt j. de conditio. & demon. l. Titio centum. §. Titio genero. ſecus in primo caſu huius §. & ad hoc d. l. cum ab vno. Et per iſtum tex. cum ſimili de-
3 terminat Bar. in l. fi. j. ad Tert. ¶ † Si ſtatutum excludit fœminas extantibus maſculis, licèt non diſponat maſculos ſuccedere, nihilominns tacite diſponere videtur, cum ipſorum contempla-
4 tione feminas excludit. ¶ † Et ſic eſt caſus in quo verba conditionalia diſpoſitionem inducunt, regulariter contra, vt ſ. ſi qs omiſ. cau. teſt. l. ſi quis ſub conditio. In glo. quç incipit ibi, [ſic j. ſol. ibi ſtipulatio.] ex qua per virum non acquiritur vxori. vt C. ſi quis alte. vel ſibi. l. multum intereſt. Dy. ¶ In glo. ibi [hic legatum,] in quo inſpicitur voluntas teſtatoris, & ille mentaliter prçſumitur voluiſſe legare illis, quorum plus intereſt, vt d. §. interdum. Pet. de Bellaperti. ¶ In fi. glo. ibi, [de libe. leg. l. 3. in fi.] ſolue, vt dixi in l. ſi cui. §. ſi Titio, quia ibi alius teſtator legauit creditori meo id quod debeo, hic verò ego, quo caſu diſtingue vt ibi dixi. Tene menti.

1 *Hæres non tenetur liberare rem legatam à ſeruitute prædiali.*
2 *Si alius habebat vſumfructum, vel vſum in fundo quem tibi legaui, an hæres meus tenebitur illum redimere, & ipſum tradere pleno iure.*
3 *Venditor, an teneatur tradere fundum liberum.*

1 §. Si fundus. †Hæres non tenetur liberare rem legatam à ſeruitute prædiali h. d. Intellige ēt ſi teſtator ſciebat eam deberi. nec ob. l. ſi res obligata. ſ. eo. vt ibi
2 dixi. ¶ † Sed an à ſeruitute ꝑſonali? pone enim ꝙ alius habebat vſumfr. vel vſum in fundo, quē tibi legaui, an hr̄s meus tenebit illum redimere & ipſum tradere pleno iure? diſtingue, an pertineret ad ipſum hæredē, & indiſtinctè tenet tradere pleno iure, etiā ſi teſtator hoc ignorabat, vt l. cū filius. §. dominus. j. tit. j. aut ad alium, & tunc diſtinguitur prout in l. ſi res obligata. quod dic
3 vt plenè. no. in l. Mæuius. §. fundo. j. tit. j ¶ † Quid autem in venditione, an vēditor teneatur tradere fundum liberum? dic vt in l. quòd ad ſeruitutes. de. euic. & l. cum venderes. de contrahen. emp. Sequitur §. ſeruus, & iſtum caſum habuiſti, ideo breuis eſt

§. Seruus, qui. Concordat l. ſeruūs ſ. eod. & facit ad quæſtionem, de qua ibi dixi, & ibi vide, ideo non expedit inſiſtere.

1 §. Si res quæ. †Si ſeruus legatus eſt in fuga ſine culpa hæredis, tenetur hæres duntaxat cauere de proſequendo ipſum, & de reſtituendo cum ad eius manus peruenerit. h. d ſed cuius expen. tenetur proſequi? dic vt ſ. eo. l. cum ſeruus legatus, & dixi in l. cum res. circa prin.

1 *Hæres poteſt retinere ſeruum legatum quouſque ſibi ſatiſfiat de noxa per eum ſibi commiſſa, & fundum legatum quouſque ſibi reintegretur ſeruitus per ſucce. extin.*
2 *Si res, in qua vel pro qua ius habebā ad me peruenerit, cū onere alteri reſtituendi, poſſum per retentionem conſeruare mihi ius meū, quod erat extinctum quouſque reintegretur vel indemnis conſeruatur.*
3 *Quando hæredi competebat aliquod ius in re legata antequam ſuccederet teſtatori, an poſſit ſibi illud ius conſeruare aduerſus legatarium ſi per ſucceſſionem fuerat extinctum.*
4 *Si emi fundum tuo mandato, vel ſeruum, & mihi traditur, acquiritur dominium mihi, licèt per actionem mandati tenear tibi tradere.*

LEX LXXIII.

1 SI ſeruus. †Hæres poteſt retinere ſeruum legatū quouſque ſibi ſatisfiat de noxa per eū ſibi commiſſa, & fundum legatum quouſq; ſibi reintegretur ſeruitus per ſucce. extin. h. d. Bal. & ſic no. ſecundum Bart. † ꝙ ſi res, in qua, vel pro qua ius habebam, ad me peruenit cum onere alteri reſtituendi, poſſum per reſtitutionē conſeruare mihi ius meum quod erat extinctum, quouſque reintegretur vel indemnis conſeruetur. quia perinde eſt acſi ad me non perueniſſet, ex quo habeo alteri reſtituere, & ſic reuocabiliter peruenit, facit l. non quocunque. infra eo. & l. debitor. j. ad Treb. ¶ Venio ad caſum, in gl. j. ibi, [vt aliqua ſit dubitatio,] nam ſi purè legaſſet, nullo modo extingueretur actio furti, vel ſeruitus competens hæredi, quia nullo tempore fuiſſet hæres dñs rei legatæ, vt ſ. eo. l. legatarius. §. j. & de fur. l. à Titio. Dy. & ſic non eſſet neceſſaria reintegratio, vt no. ſ. de ſerui. l. Papi in vlti. glo. ibi. §. dominus. ¶ † Circa iſtum arti. qñ hæredi competebat aliquod ius in re legata anteq̄ ſuccederet teſtatori, an poſſit ſibi illud ius conſeruare aduerſus legatariū, ſi per ſucceſſionem fuerat extinctum, diſtingue. aut erat ius ſeruitutis prædialis, & indiſtinctè poteſt ſibi cōſeruare, nec tenetur fundum tradere liberum legatario, ſiue teſtator ſciebat illam ſeruitutē deberi hæredi, ſiue ignorabat, vt hic in ver.]nam & ſi fundus.] qa ſi deberet ſeruitutem cuidam tertio, non teneretur hæres eam ab illo tertio redimere, vt ſ. l. proxima. §. ſi fundus. & illud tenetur facere in ſua perſona, quod eſſet facturus in perſonam alterius, arg. in l. frater à fratre. verſi. porrò ſ. de cond. inde. aut erat ſeruitus perſonalis vſufr. & indiſtinctè non poteſt iſtud ius ſibi retinere, imò tenetur illum fundum tradere pleno iure, etiam ſi teſtator ignorabat illud ius hæredi competere, & credebat ſe dñm pleno iure, vt in illo §. dñs. quia vſufr. eſt pars dominii, vñ ſi teſtator legaret rem hæredis pleno iure, valeret legatum, & teneretur hr̄s eam tradere, etiam ſi teſtator hoc ignorabat, & credebat eſſe ſuam, vt j tit. j. l. vnum ex familia. §. ſi rem. ita & ſi erat hæredis pro parte integrali proprietatis. vel vſusfru. arguendo de toto ad partē, & iſta vr̄ ratio illius §. dñs. ita vr̄ ſi pro parte quota. Nec ob. l. ſerui electione. in fi. ſ. eo. vbi legatum reſtringitur ad partem ſolam, quam habebat teſtator, quia illud eſt verum qñ alius q̄ hæres habebat alteram partem, ſecus qñ hr̄s. aut erat ius obligationis, vel hypothecæ, vel quia erat obligata pro noxa, & tunc adhibet diſtinctionem, quæ ponitur in l. ſi res obligata. ſ. eo. eo caſu, quo teneretur eā liberare ab extraneo, teneatur etiam liberare à ſe. Sed eo caſu, quo non ab illo, tunc nec a ſe. Et ideo primus caſus huius l. debet intelligi qñ teſtator ignorabat ſeruum dediſſe noxam hæredi, ſecus ſi ſciebat, qa tunc teneretur ipſum liberare ab extraneo, vt dixi in l. ſi à ſubſtituto. in fi. ſ. eo. Sed ſecundus caſus, qui loquitur de ſeruitute, in-

telligitur

4 telligitur ĩdiſtinctè, ſiue ſciebat, ſiue ignorabat.¶†Vltimò no.
hic ibi dum dicit. [nec diſſimile] ꝙ ſi emi fundum tuo manda-
to, vel ſeruũ. & mihi traditur, acquiritur dñium mihi, licèt per
actionẽ mandati, tenear tibi tradere, aliàs.n.non extingueret
ius quod habebã in eo cuius ɔ̃rium hic patet, ꝙ extinguit. ſed
habeo retentionem, vt reintegret vel conſeruet indẽnis. hoc in
telligitur verũ, qñ emi ſimplr, vt ẽt no. ĩ l. res ex mãdato. de acq.
rer. do. & l. ſi ita quis. §. Seia. de verbo. obl ſecus ſi tuo noĩe, quia
tunc recta via facta traditione acquireretur tibi dñium, & poſ-
ſeſſio. l. per procuratorem. C. de acqui. poſ. Tene menti.

---

1 *Legatum domus ſimpliciter factum, valet ſi teſtator reliquit domos in pa trimonio, ſed ſi non reliquit, an valet tanquam eluſorium.*
2 *Legatũ domus nõ valet, ſi teſtator non habebat niſi vnam, & hẽbat filios.*
3 *Legatum habitationis, quid importet.*
4 *Si teſtator legauit habitationem vxori, & reliquit domos in patrimonio, poteſt vxor petere, ꝙ ſibi conducatur alia, ſed tenetur habitare in vna ex illis, prout hæres elegerit, & arbitrio boni viri conueniat.*
5 *Quando legatur proprietas domus, an erit in libera optione hæredis. ſi domos teſtator reliquit in patrimonio, vt poſſit dare deteriorem.*
6 *Quid ſi habebat palatia, & domum paruam, quæ ſufficiebat vni viduæ, cui fuit legata domus ſimpliciter.*
7 *In legatis earum rerum quæ habent terminos facto hominis, electio an ſit hæredis, & quid in his, quæ habent certos terminos a natura, & numero 5. vide tamen nu. 8.*
8 *Si res mediocris eſt eligenda, non eſſet differentia, an eſſet electio hæredis, vel legatarij.*
9 *Quod dicitur hic de legato domus, an habeat locum in legato fundi.*

LEX LXXIIII.

1 SI domus. †Legatũ domus ſimplr factũ, valet
ſi teſtator reliquit domos in pr̃imo
nio, ſed ſi non reliquit, non valet tanquã eluſoriuꝫ.
2 h. d.¶†In tex. ibi [ex his quas teſtator habebat] Sed
quid ſi non habebat niſi vnam, & de illa non eſt veriſimile, ꝙ
ſenſerit, qa reliquit filios, qui illam domum ingrediebant? pu-
3 to ꝑinde eſſe acſi non reliquiſſet, vt non valeat legatũ.¶†Quid
ſi dixit lego habitationeꝫ? Rñdeo, aut nihil adiũxit, & vr̃ domũ
legare, qa frequẽter hoc verbũ pro domo ponit. aut dixit lego
habitationẽ vnius domus, & tunc vr̃ legare commodũ habita-
tionis, tex. eſt & gl. & ibi Guli. de Cu. in l. cũ antiqtas. C. de vſufr.
ideo non vr̃ adhibẽda diſtinctio, de qua hic. Sed hæres teneatur
indiſtinctè legatario ſoluere penſionẽ vnius domus ſm quali-
tatem legatarij, & hoc frequẽter ɔtingit in vxorib. quia relinqt
habitatio, qa teſtõr dubitat, ꝙ non poſſit habitare cũ hæredi-
4 bus.†Dicit tñ Bal. in l. in annalib. C. de leg. ꝙ ſi teſtõr reliquit do
mos in pr̃imonio, non põt vxor petere, ꝙ ſibi cõducat alia. Sed
tenet habitare in vna ex illis, prout hr̃s elegerit, & arbitrio boni
viri ɔueniat, ar. l. cum filio. de leg. 3. vbi verba intelliguntur ſm
5 qualitatem perſonæ ad quam referunt.¶†Sed quæro, qñ legat
an erit in libera optione hæredis ſi domos reliquit in patrimo
nio, vt poſſit dare deteriorem? tex. hic in ver. velle innuit ꝙ ſic,
quia non importat arbitrium boni viri. Nec obſt. l. legato gñali
ter, quia ibi in his quæ habent certos terminos a nã, vt equus,
vel aliud animal, æquius tñ vr̃ hanc intelligi ſm illam, vel ꝙ in-
6 ſpiciatur perſona legatarij.¶†Quid. n. ſi habebat palatia, & do-
mum paruam, quæ ſufficiebat vni viduę cui fuit legata domus
ſimpliciter? certè æquum eſt, vt remaneat illa contenta, & non
7 petat ſibi non conuenientem.¶†In gl. ibi, [ſenſit tamen de cer-
ta] hoc ideo dicit glo. quia aliàs eſſet electiò legatarij, ex quo re
liquit domos in patrimonio. l. legato gñaliter. cuius ɔ̃riũ hic dr̃
in tex. Sed iſte intellectus non eſt bonus, quia tunc vr̃ de certa
ſenſiſſe, qñ expreſſit nomina, vt domos Seianas. cũ haberet plu
res ſic noĩatas. l. ſi quis a filio. §. ſi quis plures. s̃. eo. & l. idem Iul.
§. Seio. Sed tex. hic dicit, neque adiectũ ſit, &c. & ſic patet ꝙ non
nominauit, ergo non ſenſit de certa. Præterea ſi ſenſiſſet de cer
ta, valeret legatum, ẽt ſi non reliquiſſet in patrimonio domos,
dummodo ſenſerit de certa de certis, vt domum Seianã, & cõ-
ſtat ꝙ ſenſit de illa Titij, qui habebat plures Seianas. Nec ob. ɔ
trarium, quia ibi in his, quæ habent certos termioos a nã, ĩ qui
bus non eſt magna dr̃ia inter pretium vnius, & alterius. vnde
non multum grauatur hęres ſi legatarius hẽt optionem. hic in
his quæ habent terminos facto hoĩs in quibus põt eſſe magna
diſtantia inter pretium vnius, & alterius. vnde poſſet eſſe ma-
gnũ damnũ hæredis, ſi legatarius haberet electionem. iſtã ratio
8 nẽ ponit glo. in l. hæredes. fa. erciſ. & Bar. hic ſequitur.†Sed ſi di
cimus, ꝙ mediocris ſit eligenda, non eſſet dr̃ia, an eſſet electio
hæredis, vel legatarij, quia ſemper recurretur ad arbitrium bo
ni viri, ideo tex. eſt ſatis dubius, & vr̃ dicendum quòd primo di-
xi, ꝙ ſit in libera optione hæredis.¶In gl. fi. in princ. ibi [qm̃ nõ
natura &c.] quia ſi a nã, valeret, licèt nullam ſpẽm reliquiſſet ĩ
pr̃imonio. l. legato gñaliter, vt ſi legauit hominem, vel equum
in genere, ideo in Sticho vel alia re mobili habente terminos a
facto hominis, idẽ eſſet ꝙ in domo, ſi legaret gñaliter, & non rè
periretur in patrimonio ſm Ang. ſed ſatis videt durũ fateri. po
ne ꝙ legauit eccleſiæ calicem, vel platenam. iſta hñt terminos
a facto hoĩs, non a nã, & ſic non valebit legatum, quod eſt abſo
num. l. Titia. §. j. de aur. & arg. leg. vnde non extendam vltra ter-
minos, & in legato facto eccleſię ꝑ dignitatẽ legatarij fit inter
9 pretatio in maiori, vt dixi in l. ſi ſeruus. §. fin. per d. l. Titia. ¶†In
gl. ibi. [domus & fundus] gl. nõ vr̃ facere dr̃iã inter domũ & fun
dũ, & tñ in l. legato gñaliter. facit dr̃iam. dic ꝙ ĩ hoc nõ eſt dr̃ia,
qa tã domus, ꝗ̃ fundus habẽt terminos a facto hominis, non a
nã. Sed in alio eſt dr̃ia, qa legatũ fundi gñale nõ valet, ẽt ſi fun-
dos relinquat, ſed legatũ domus ſic, ſi relinquat, aliàs non, ut
hic. Pet. tñ dixit in fundo diſtingui, vt hic in domo. quod magis
placet, vt ibi dixi licèt Bar. teneat gl. vt ipſe plenè no. in l. ita ſti-
pulatus. de ver. obl. ꝑdicta, qñ nõ ſenſit de certa domo, vel fun-
do gñali valeret ſi ſenſit de certa de certis. l. legato gñaliter. §. ſi.
ſecus ſi de certa de ĩcertis, vt lego domũ Seianã, cũ nullã Seianã
reliquerit. nec apparet ꝙ ſe retulerit ad Seianã alicui⁹ hominis,
qa eſſet oĩno incertũ legatũ. l. ſi fuerit. de reb. dub. in princ.¶ In
glo. ibi, [ſed ar. ɔ̃] ſ. ꝙ legatũ valeat. licèt nihil reliquerit in pa-
trimonio in his, ꝗ̃ nõ hñt terminos a nã. ſed ſolue, vt in gl. quia
aliud in quãtitatib. in quib. eſt dare modũ certũ vel mẽſurã ſꝫ
conſuetudinẽ loci, vel perſonæ. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. s̃. e. Si tñ
reliquit in patrimonio, de illo põt hæres ſoluere inuito legata-
rio, nec compellitur hæres emere in foro, vt not. Bar. in d. l. 3. de
vino triti. & oleo lega. & l. Titia. §. j. de aur. & arg. leg.

---

1 *Pro re legata euicta non præſtita cautione, agi põt ex teſtamento, & ante quam euincatur officium iudicis pro cautione de euictione imploratur.*
2 *Vbicunque quis de euictione tenetur, ibi poteſt etiam compelli cauere cum ſimplici cautione, & quando etiam cum fideiuſſore.*
3 *Si hæres tradidit rem legatam non præſtita cautione, an poſſit legatarius cautionem petere.*
4 *Quid in emptore & venditore, & in quibus differat. nu. 5.*
5 *Emptor non agit de euictione, niſi re euicta, & quid in legatario.*
6 *Quinque caſus in quibus hæres tenetur legatario de euictione. nu. 7.*
Aliud eſt legare rem, aliud poſſeſſionem.
7 *Emphyteuta ſi legauit rem emphyteuticam, licèt morte eius finiatur emphyteuſis, & non valeat legatum, tamen hæres poſſidens tenetur ſaltẽ tradere poſſeſſionem.*

1 §. De euictione. †Si euincitur res legata, pro qua
hęres non cauit de euictione, agi
põt ex teſtõ ad eandem rem, ac ſi non fuiſſet tradita, & cũ peti
tur res legata in iudicio, põt officium iudicis deſeruiens actioni
ex teſtõ implorari, vt compellatur cauere de euictione, & tunc
ſecuta euictione põt agi ex ſtipulatione. h. d. Primo. formatur
vna quæſtio, ſecunda ibi, [& regulariter.] Secundo præmittitur
vna regula vſque ibi. [cæterum.] Tertio ex illa regula infert re
ſponſionem ad qõnem formatam. Et aduerte bñ, quia famo-
ſus eſt iſte §. forma caſum, vt conueniat principium cum fine,
& rñſio cum interrogatione, ꝙ legatarius petiit legatum in iu-
dicio, & cum eſſet in cã condemnatus petebat legatarius, ꝙ cõ-
pelleret cauere de euictione hæres dicebat non debere compel
li, quia non erat de hoc grauatus in teſtõ, & quia in libello for-
te non erat petitum. Iuriſcon. præmittit, ꝙ ſi eſſet res tradita ex-
tra iudiciũ nulla data cautione, ſecuta euictione, legatarius poſ
ſet agere ex teſtõ ad eandẽ rem, ergo nec re integra compellen
2 dus eſt cauere, quia † vbicunque quis de euictione tenetur, ibi
põt compelli ẽt cauere, vt patet in venditore. s̃. de euic. l. 2. & l.
ex empto. §. fi. de act. emp. & de rerum permu. l. j. non dico cum
fideiuſſ. ſed ſimplici cautione. l. illud. de euict. niſi in caſibus ibi
no. ita hic debebit condemnari, vt caueat, & euictione ſecuta
poterit conueniri ex ſtipulatione. Nec ob. ꝙ non fuit grauatus,
nam ꝑ hoc non competit actio ex teſtõ, ſed põt implorari of-
ficium iudicis deſeruiẽs actioni propoſitæ ad rem. Nec obſtat
ꝙ non fuit petitũ a princ. quia ſufficit ꝙ poſtea dubitat. Vel dic,
ꝙ illud procederet in emergentibus poſt litis conte. ſed ea quę
ꝑ prius habẽt originẽ, debent a principio deduci. l. ædiles. §. itẽ
ſciendũ. de ædil. edi. & l. ſi quis miſſum. §. iudex. de dam. infect.
¶ Sed opp. extra gl. ꝙ non teneatur indiſtincte cauere, quia nõ
tenetur de euict. indiſtincte. vt hic no. in glo. mag. Reſpondeo,
fateor contrariũ, & dico ꝙ hæres cũ de euictione cauet, põt op
ponere, ꝙ cauet eo ipſo, quo de ipſa teneretur, non aliter, argu
mento notariorũ in l. prætor. §. j. de dã. infe. Et ſi ſimpliciter ca-
uet, intelligitur cauiſſe in caſibus in quibus tenet s̃. eo. l. ſi lega-
ti ſerui noĩe. ſecundum ſecundã lect. Doctorũ. vbi iſta ſunt ne-
ceſſaria licèt per gl. & Doc. non tangantur.¶ In glo. j. ibi, [non
illud euincitur,] quia ſi fuiſſet euicta ſine iudicio, non ageret le
gatarius de euictione, ſicut nec emptor l. non vtique. de rei ven.
l. atqui nã. §. cum me abſente. s̃. de neg. ge. ẽt ſi per compromiſ-
ſum & ſniãm arbitri. l. ſi dictum. § ſi compromiſero. de euic. ni-
3 ſi aliud fuerit expreſſe actum.¶†In glo. ſeq. pro eius declaratio
ne quæro. ſi hæres tradidit rem legatam non pręſtita cautione,
an poſſit legatarius cautionem petere? gloſ. determinat, quòd
non, quia non põt peti iure actionis. cum teſtator non diſpo-
ſuerit de ipſa, ſed petitur offi. iudicis deſeruiente actioni ex te-
ſtamẽto quæ pro legato proponitur. Sed facta traditione actio
eſt ſublata, quia ſolutione &c. ergo &c. C. depoſiti. l. 4 gloſ. iſta
reprehenditur, quia licèt poſſit implorari officium mercena-
rium, põt tñ intentari ex teſtõ pro eadẽ re, acſi nõ eſſet tradita

cum

cum deficiat ius cautionis , quod totam rem concernit, & ſic
pōt res peti,licèt non ſit euicta,& licèt ſit penes legatariū , non
vt rē.ſed vt cautionē conſequatur.l.ēt.de ſol.& l. Iul. §. j.de ver.
ob. Nec ob.l.4.vbi actio prima non pōt intentari,quia verū eſt
vt ꝯſequat̃ vſuras vel acceſſiões, q̃ veniebāt officio iudicis mer-
cenario, quia ſunt res diuerſę à principali,ſed vt conſequat̃ cau-
tionē ſic, quia concernit rē, quaſi non videatur tradita , ex quo
pōt euinci,& de euictione nō eſt cautum. Præterea glo. dicit ꝙ
per traditionem legati actio ex teſtō ſit ſublata,quod nō eſt ve-
rū qn̄ tenetur de euictione, quia re euicta non poſſet intentari,
& tex.hic vult ꝯriū.tunc ergo eſt ſublata, qn̄ non pōt euinci,qđ
apparebit ex poſt facto. per prædicta videtur ꝙ ſi hæres offert le
gatum nō tenetur legatarius recipere,niſi caueat eo caſu , quo
tenetur,& ſic nō cōſtituit legatariū in mora,imo ipſe eſt in mo-
ra ex quo petitur. & ſi periret, non liberaret̃ hr̄s ; ſed teneret̃.l.
cū res.s̄.eo.iunctis his q no. Bar. in l. qui ſolidū. in prin. j̄. titu.j.
¶Sed opp.ꝯ tex. dum dicit de euictione ſecuta rē eſſe petendā,
4 imò debet agi ad intereſſe.l.venditor hoīs. de euict.¶†Sol. aliđ
in emptore aliud in legatario, quia differunt in pluribus, nam
venditor facta tradōne liberatur ab actione ex empto , qua te-
netur tradere, vt no.gl.in auth. ſacra. C. ſi aduer. vend. ēt ſi erat
aliena,& poterat euinci quia nō tenet̃ niſi tradere.l.j. de re. per
mu.hr̄s verò non liberat̃ eo caſu , quo tenet̃ de euictiōe , & res
pōt euinci,vt probat̃ hic,dum dicit poſſe cōueniri eadē actione
quod non eſſet ſi eſſet ſublata. Itē vēditor facta traditione , pōt
conueniri,vt caueat directò , abſq; eo ꝙ petatur eadem res.l.2.
de euict. quia iuris actione venit cautio in ꝯctu emptionis.l.ex
empto.de act.emp.hæres verò non pōt directò conueniri. vt ca
ueat,quia hoc venit officio mercenario,& rō eſt , quia actio ex
empto eſt bonæfidei. vn̄ in ea oīa veniunt , quæ eſt æquum ve-
nire.ſed actio ex teſtō eſt ſtricti iuris,licèt quantum ad moram,
& actiones pp moram hēat inſtar bonęfidei. l. in minorum.C.
in qui.cau.in inte.re.non eſt ne.non ergo veniunt in eadem ni-
ſi diſpoſita à teſtatore. Alia verò q̃ eſt æquum venire , ueniunt
5 officio iudicis , & ex diſpōne legis.¶†Item emptor non agit de
euictione,niſi re euicta.l.hr̄e.de euic.ſed legatarius poteſt agere
ēt anteq̃ euincatur,ſi conſtaret eſſe alienā, & eſſet caſus quo hæ
res teneretur redimere à dn̄o.quia nō eſt liberatus cum tenea-
tur ad dandū,& non dedit.licèt tradiderit.l.cum quis.§.ſi homi-
nem.de ſolu.& ſupra e.l.ſi à ſubſtituto. §.j. Itē quarto & vlti.qa
ſtante euictione emptor agit ad intereſſe. d. l. vēditor hoīs. ſed
legatarius agit ad rem.acſi nō eſſet tradita, vt hic eſt caſus. ¶In
gl.ſi.magna in prin.ibi,[& nihilominus ex teſtō.] quia per ſtip.
de euic. non eſt ſublata iure nouationis actio ex teſtō , cum ex
neceſſitate fuerit interpoſita, vt voluit glo. in ſimili. s̄. de proc.l.
non ſolum.in prin. poſt med. magnæ gl. ēt iure iſto.hodie cla-
rum eſt per l.ſi. de noua. gl. verò hic aliam vr̃ aſſignare rōnem
quare non ſit ſublata actio ex teſtō. ſ. ne ſn̄ia lata pro legatario,
in qua fuit hæres condemnatus,vt caueret legatario,noceat ꝯ l.
euidenter cum alijs alleg.in gl.de excep.rei iudi. Si pro actione
ex teſtō, quæ habet inſtar bonæfi. haberet ſolum actionem ex-
ſtipulatu,quæ eſt merè ſtricti iuris ſed ratio iſta eſt inſufficiens:
quid.n. ſi ſine officio iudicis hæres cum tradit de euictione , ca-
6 uiſſet,nam fieret nouatio,vt innuit iſta glo. quod eſt falſum.†In
gl.ibi,[& no.ſm Ang.] Ex iſta diſtinctiōe gl collige quatuor ca-
ſus,in quibus hæres tenetur de euictione. Primus ſi conſiſtit in
genere. Secundus quādo in ſpē teſtatoris. Tertius qn̄ in ſpē alie-
na,& teſtator ſciebat. Quarto qn̄ ignorabat . Primo caſu tenet̃
ſm glo. quia tenet̃ hæres dare ex natura oblīonis , & taliter vt e-
uelli non poſſit s̄.eo.l. ſi à ſubſtitutio.§. j. vnde magis tenetur ex
nã obligationis q̃ ex titulo, quia eſt titulus lucratiuus,in quo ſo
let euenire euictio.l. Ariſto.s̄.de dona.ſimile no. in l.qui concu-
binam.j̄.tit j. in §.hæres. per quod dicit Bar.ſi venditio conſiſtat
in gn̄e,vt vendidi decem corbes vini , teneretur venditor tranſ-
ferre dn̄ium ex natura obligationis. Nec haberent locum leges
dicentes venditorem teneri ad nudam traditionem , ex quo ſe-
quitur,ꝙ etiam anteq̃ euinceretur,ſi conſtaret alienum, poſſet
agi l.cum quis. §.ſi hominem. de ſol.gl.tn̄ debet intelligi qn̄ le-
gatur vnum de genere, non totum genus , ſed ſi totum genus,
puta legat quis oēs ſeruos,vel peculium,vel hæredita. tunc eui-
cto vno de genere,non teneretur hæres per not. in l.j. de euict.
¶Item procedit glo in genere generaliſſimo , ſecus in ſubalter
no,vt ſi legauit vnum ex equis ſuis.hoc intellige qn̄ nullus erat
ſuus,ſed putabat nam tunc idem,ꝙ ſi conſiſteret in ſpecie,arg.
in l in rōne. §.tametſi.ad l. Fal.ſed ſi aliqui erant ſui aliqui non,
& tradidit de non ſuis , teneretur de euictione , ſicut in genere
generaliſſimo,quia eſt eadem ratio. Secundo caſu ſm glo. non
eſt tractandum de euictione , quia non pōt euinci niſi iniuria,
& tunc hæres de euictione non tenetur. Tu dic ꝙ pōt euinci, nō
iure dominij, ſed hypothecæ,& tunc dic, vt s̄.eo. l. ſi res.ſi autē
iure dominij, tunc aut hæres fuit in culpa.& hæres tenetur l.ex
ceptione.cum ibi no. de fideiuſ.vt ſi noluit oſtendere inſtrumē
te,tunc reſpectu iudicis ſn̄ia non eſſet iniuſta,ſed re ipſa, ſi non
eſſet in culpa glo.& Doct.dicunt ſententiam non nocere hære-
di hoc intelligo ſi non fuit citatus,nec fuit in iudicio,alias tene
retur,quia videretur ꝯ ipſum lata,vt dixi s̄.e.l.ſi ſeruus plurium,

§.j.¶In tertio caſu,qn̄ teſtator legat rem alienam ſcienter, hæ-
res tenetur de euictione l.cum alienam.C.de leg. quia tenetur
eam redimere à dn̄o,& facere accipientis.j̄.eo.l. hmōi. §. q ſer-
uum.vn̄ anteq̃ euincatur,agi pōt ſi non eſt facta accipientis, ac
ſi nō eſſet tradita,vt dixi in primo caſu. fortius poſt euictionē,
dummodo hæredi fuerit lis denūtiata, & ſn̄ia lata fuerit ꝯ lega-
tarium præſentem & defendentē,aliàs ſecus.l.ſi fundus . & l. ſi
ideo.de euic.& hæc vera.niſi teſtator habuiſſet ſpem probabilē,
ꝙ res deberet effici ſua,& ſpes deficit.quia legatū eſſet nullum,
& nō veniret euictio.l.ſeruum filij.in princ. s̄.eo. ¶Item proce-
dunt prędicta,qn̄ teſtator in re illa nullum ius habebat, aliàs il-
lud tm̄ vr̃ legaſſe,vt in fi.huius l.ideo ſi euinceretur , à ratione
iuris quod non habebat,nō veniret euictio, per l.quod in rerū.
§.j.s̄.eo.& l.Sticho.de vſufr.lega.ēt ſi illud ius morte teſtatoris
7 finiebatur,vt in dictis iuribus no. ¶†Sed opp.ſi teſtator rē poſ-
ſidebat vr̃ hæredi ſufficere,ꝙ rem tradat,quaſi tm̄ ius poſſeſſio
nis legaſſe videatur. Sol ſm Bal.in l.cum alienam . nō eſt verū ,
quia aliud eſt ius in re aliud poſſeſſio, quæ licèt ſit ius quoddā.
l.peregrè.de acq.poſſ. nō eſt ius in re. immo eſt quid diuerſum,
à re.l.ſi duo.vti poſſi.in prin. Aliud ergo eſt legare rē,aliud poſ-
ſeſſionem,& legando rem, vr̃ legare rōne proprietatis,procede
ret tn̄ quod dixi,ſi ignorabat alienam,vt dicam in caſu ſequen-
ti.¶Quartus caſus eſt,qn̄ ignorabat,& diſtinguitur,aut legata
rius erat ꝯiuncta perſona,aut nō, primo caſu venit euictio, qa
eſt idem quod in præcedenti caſu ex cōiecturata mente defun-
cti. Fallit in l.cum pr̃.§.euictis.de leg.2.de cuius intellectu dic vt
ibi. Item fallit quando teſtator putabat rem eſſe ſuam ex aliqua
cā ſpāli,q̃ erat nulla,vel erat finita.ita dicit gl.hic quę in hoc re-
putatur ſingularis,& fortè non eſt alibi, nec bene iure probat̃,
& tn̄ cōiter tenetur, pone exemplū qn̄ erat nulla, quia emerat
rem pupilli ſine decreto,& putabat ſe dn̄m, cum nō eſſet . vult
iſta gl. ꝙ ſi legetur ēt ꝯiunctæ perſonæ,non valet legatū . Sed ꝯ
de l.cū alienā.vbi valet,licèt credat ſuam. Sol. lex illa limitatur
per hanc gl.qn̄ credebat ſuā ſimplr̃ & gn̄aliter,ignorādo ex qua
cā,quia eā reperit in hęreditate pr̄is,ſecus qn̄ ex aliqua cā certa
vt in hac gl.¶Definita pone exemplum in emphyteuta,qui le-
gauit rem emphyteuticam, cum morte eius finiretur emphy-
teuſis,quia non valet legatum, ſi aūt non erat ꝯiuncta perſona,
indiſtinctè non valet,ſi tn̄ hæres poſſidebat,tenetur ſaltem poſ-
ſeſſionem tradere,ita tenet gl.in d l.cum alienam . ¶Sed pone
ꝙ teſtator habebat à non domino,& ſic habebat actionem, de
euict.tradidit hęres poſſeſſionem quam habebat,euincitur à le
gatario,nō pōt agere de euictione ꝯ hæredem, quia fuit libera-
8 tus tradēdo poſſeſſ. † Sed an hæres teneatur cedere illam actio-
nem de euictione tam hoc caſu q̃ præcedenti , qn̄ dixi nō vale-
re legatum,& hæredem nō teneri de euictione? Gl.in l.ſi res.de
euic.tenet,ꝙ nō, licèt poſſit ſi vult . Et eſſet vtile legatario,vt ibi
patet,licèt hæredi ſi nō cedat,nō ſit vtile , quia ſi res nō euinci-
tur hæredi,ſed legatario,quia hēt cauſam lucratiuam , nec pōt
agere ꝯ hæredē de euictione,ſilr̃ nec hæres pōt agere , quia ſua
non intereſt, vt l.ſi is qui.de euic. Et qui pōt dici , ꝙ hæres tenea
tur cedere, tum quia alteri prodeſt,& ſibi non nocet,arg.in l.in
creditore.eo.tit.tum quia licèt legatum non teneat modo quo
teſtator voluit pp eius errorem,vt res fiat legatarij.tenet tamen
qūo pōt, patet in poſſeſſione quam hæres nūc habet , quia hr̄s
cogitur tradere,vt dixi , ergo ſi habebat actionem, debet illam
cedere. Sed quid eo caſu quo hæres tenetur redimere à domi-
no,redimit à nō domino, & dominus euincit , an hæres tenea-
tur de euictione ? dicit Pet. ꝙ non,ne iterum grauetur,arg.in l.
fideicōmiſſa.§.qui decem.j̄.tit.ij. ſed liberabitur cedendo actio-
nem contra illum,à quo redimit , intellige ſi ei fuit denuncia-
tum,legatarius tn̄ nō poteſt denuntiare,niſi ſit ſibi ceſſa actio .
Sed debet denunciare hæredi,& hæres illi,caſus eſt in d.l.ſi res.
Vltimò pōt dari quintus caſus , quando erat pro parte teſtato-
ris,& pro parte aliena, & hoc pōt contingere pluribus modis .
Primo ſi vnus habet directum dominium,alter vtile , vel vnus
proprietatem, alter vſumfruct. & ſic quilibet habebat partem
integralem,vel vnus dimidiam,alter dimidiā. In omnibus iſtis
aut erat communis cum hærede,& dic, vt j̄.tit.j.l.cum filius. §.
dominus.aut cum alio. tunc aut teſtator ſciebat , vel credebat
habere plenum ius,& illud tantum videtur legaſſe, & ſi euinca
tur ratione alterius;non tenetur hæres, vt s̄.dixi. Sed ſi credebat
nullum ius habere & legaret tanq̃ alienam , tunc veniret eui-
ctio,etiam ſi euincatur ratione iuris,quod non habebat , ſicut
ſi nullum ius haberet,& ipſe ſciuiſset.per no. in l.ſeruum filij .
§.j.& ibi dixi s̄.eo.& etiam in l.ſerui electione.§.ſi.

1 *Confitenti ſit præceptum & datur terminus ad ſoluendū , Item ex cauſa iuſta permittitur,vt ſoluatur æſtimatio pro ſpecie,ſecus ſi non eſt iuſta.*
2 *In confeſſum non ſunt partes iudicis in compellendo ipſum litigare,ſed in aſſignando ſibi terminum,ſicut ſi eſſet condemnatus .*
3 *An quis poſſit compelli inuitus litem conteſtari. & nu.2.*
4 *Per confeſſionem factam coram iudice,etiam non animo litigandi,inducitur præuentio iuriſdictionis , vt alius iudex ſe non poſſit impedire , & quid in cauſa criminali,*
5 *Qn̄ legatur res aliena ſcienter,hæres non tenetur redimere niſi iuſto prætio, &*

tio,& quod ſit iuſtum pretium,iudex arbitrabitur.
Quid ſi hæres ſemel potuit habere iuſto pretio & noluit, & tunc nõ põt.
6 *Si dominus non vult eam vendere,non tamen poteſt peti æſtimatio,quia non fuit legata,ſed debet peti res,æſtimatio verò erit in cõdemnatione officio iudicis,ſed legatum conſiſtat in facto,quia mãdat teſtator,ꝙ hęres rẽ mihi emat,tunc ſi eſt in mora,ſuccedit obligatio ad æſtimationẽ.*
7 *Aliud pro alio ſoluitur inuito creditore,ne fiat dura ſeparatio, & quãdo dicatur dura.*
8 *Si pater doctor relinquit filium hæredem,& legat alteri libros,filius ẽt doctor non auditur volens ſoluere æſtimationẽ,ne libri ab eo ſeparentur.*

1 §.In pecunia. †Cõfitenti fit ꝑceptũ & datᷣ terminus ad ſoluendũ.Item ex cã iuſta permit
titᷣ vt ſoluatᷣ æſtimatio pro ſpẽ,ſecus ſi nõ eſt iuſta.h.d.vſq; ad §.
2 fi.¶†No.ꝙ in ꝯfeſſum nõ ſunt partes iudicis,in cõpellendo ip-
ſum litigare.concor.l.ſi reus paratus. de ꝑcu.ſed in aſſignando
ſibi terminũ,ſicut ſi eſſet cõdemnatus,quia pro ꝯdẽnato hr̃,ſi
in iudicio confeſſus eſt.nõ ergo cogitur litẽ cõteſt. nec rñdere
libello ſimpliciter,quia tunc induceretᷣ litis ꝯteſt. ſed põt dice-
re,ꝯfiteor nõ aĩo litẽ ꝯteſt.ſed qñ non confitetur,ſed negat, nõ
põt dicta verba apponere inuito iudice & parte, ſed compellitᷣ
3 litẽ ꝯteſtari.l.j.§.quid ergo.de ven.inſpi.†Glo.tñ in auth.qui ſe-
mel.C.qũo & qñ iud.vr̃ ſentire contrariũ,ꝙ quis nõ põt præci-
sè compelli lit.conte.quia ſatis eſt ꝙ fiat cõtra ipſum miſſio in
poſſeſ.l.ſatis.de in ius vo.ſed hoc verũ ſi eſſet in domo, & nollet
exire,quia non debet extrahi & duci inuitus ad conteſtandũ.l.
plerique.eo.tit.ſed aliter põt compelli.ſ.captis pignoribus,&c.
aliàs eſſet in arbitrio rei actorem eludere,ne ad diffinitiuam ꝑ-
4 ueniat,quod eſſe non debet.¶† Et dicit Bald. per iſtum tex.ꝙ
per ꝯfeſſionem factam coram iudice,ẽt nõ aĩo litigandi, indu-
citur præuentio iuriſdic.vt alius iudex ſe non poſſit impedire,
ẽt in cã criminali.vnde ſi poſt confeſſionẽ factam coram uno
iudice ante formatam inquiſitionẽ, alter formaret inquiſitio-
nem,poteſt alter ſibi inhibere ne procedat, quia præuenit l.ſi
poſtea.de iudi.argu.iſtius tex.quia hic patet ꝙ iudex exequitur
confeſſionem.Idem in cauſa criminali,in qua confeſſus nõ hr̃
pro confeſſo,ſed debet condemnari.l.ſi confeſſus.de cuſto.reo.
poterit iudex poſt confeſſionem formare inquiſitionem & ꝯ-
demnare altero inuito,& an talis confeſſio faciat probationẽ,
5 dic vt l.capite quinto.ĩ.de adul.¶†Item not.qñ legatur res alie
na ſcienter,hæres non tenetur redimere niſi iuſto pretio.& qđ
ſit iuſtum pretiũ,iudex arbitrabitur.l.alieno.§ pe. de fideicom.
lib.l.qui concubinam.§.fi.de leg.3.Sed quid ſi hæres ſemel po-
tuit habere iuſto pretio & noluit,nunc verò nõ põt?vide gl.no-
6 tabilem in d.l.qui concubinaꝫ.§.fi.¶† No.ẽt,ꝙ ſi dñs non vult
vendere,nõ propterea poteſt peti æſtimatio,quia nõ fuit lega-
ta,ſed peti debet res,æſtimatio verò erit in condẽnatione offi-
cio iudicis,& hoc qñ fuit legata ipſa res; ſed ſi legatum cõſiſtat
in facto,quia mãdat teſtator,ꝙ rẽ mihi emat, tunc ſi hæres eſt
in mora,ſuccedit obligõ ad æſtimationẽ.quod dic vt l. Titia.§.
7 j.ĩ.tit.j.¶†Itẽ no.ꝙ aliud ꝑ alio ſoluitᷣ creditore inuito.ſ. ne fiat
dura ſeparatio,& tunc dr̃ dura,qñ filius a patre, vel frater a fra-
tre ſeparatᷣ quia ſequitur inhumanitas,ſed qñ alia res inanima
tas, ſecus,q̃q̃ ad eam habeatur affectio,vt in §.cum alicui.ꝑ quẽ
8 dicit Bal †Si pr̃ doctor relinquit filium hæredem, & legat alte
ri libros,filius etiam doctor non auditur volens ſoluere æſtima
tionem, ne libri ab eo ſeparentur,nec obſtat l.ſi in emptionẽ.
ſ.de mino.& l.libertus qui ſoluendo.de bonis liber.vbi hr̃ con-
ſideratio talis intereſſe,quia verum eſt, niſi per hoc veniretur
contra diſpoſitionem teſtatoris,vt hic.quod tene menti.

---

1 *Habens ius in re ſi eam legat,cenſetur illud tantum legaſſe, non autem, quod non habebat.*
2 *Res,in qua vnus habet dominium directum,alter vtile,ſimpliciter loquẽdo dicitur eſſe illius,qui habet directum,non illius qui habet vtile.*
3 *Caſus,in quo res mea poteſt mihi legari.ſ.quando legans habet in ea ius aliquod reale,& legatum importat,vt tale ius videatur remiſſum, & quid ſi alius,quàm legans habebat ius in re illa:*
4 *Proprietas rei dicitur eſſe apud illum, qui habet directum dominium, non apud illum qui habet vtile.*
Emphyteuta,an poſsit rem illam legare ſine conſenſu domini:

a
1 §.Si fundus. [a]† Habens ius in re ſi eam legat, cenſe
tur illud tm̃ legaſſe,non autem qđ non
habebat.h.d. Limita duobus modis.ſ.qñ erat ius quod pote-
rat tranſire in legatarium. nam ſi habeo ſeruitutẽ in fundo Ti-
tij,legando illum fundum,non videor legare tibi ſolum illam
ſeruitutem,q̃ debetur fundo dominanti,qui non eſt tibi lega-
tus,& ſic non poteſt in tranſire.l.,communia prædiorum. Vel
pone,ꝙ fundus ille erat obligatus,non videor ſentire de illo iu
re,quod erat occaſione debiti, quia illud non eſt legatum.vn-
de non tranſit hypotheca ſine perſonali. Alia limitatio eſt, ſi
ſciebam illud ius habere,vel credebam plenum ius habere.Se-
cus ſi credebam nullum ius habere, & legauit tanquam alie-
2 num,vt dixi in §.de euictione.& in l.ſeruum filij.§.j.¶†In text.
ibi,[municipium ſit.]No.ꝙ res,in qua vnus habet dñium dire-
ctum,alter vtile,ſimpliciter loquendo dicitur eſſe illius qui ha
3 bet directum,non illius qui habet vtile.¶.† Item no.caſum,in

quo res mea poteſt mihi legari,ſcilicet quando legans habet in
ea ius aliquod reale.nam eatenus non vr̃ mea, & legatum im-
portat,vt tale ius videatur remiſſum,vt infra eo.l.ſi tibi homo.
§.fi.Item ꝙ valeat ſi alius quã legans habebat ius in re illa,tunc
importat vt hæres illud ius cogatur redimere.l.ſi tibi homo.in
princ.& iſto caſu nõ curo quale ius ſit iſtud dñij, vel pignoris,
ſecus ſi eſſet ius ſeruitutis realis, nam ſi haberes ſeruitutem in
fundo meo,& legares mihi fundum,non valeret legatũ,nec vi
deretur remiſſa ſeruitus.l.Meuius.§.fundo.ĩ.tit.j.qm̃ per cõfeſ-
ſoriam,quæ pro ſeruitute cõpetebat,nõ poterat res a me auo-
cari. ſecus ſi erat ius per quod poterat auocari,vt hic.¶Itẽ not.
in verbo[proprietatem.] ꝙ proprietas rei dr̃ eſſe apud illum, q
habet directum dñium,nõ apud illum qui habet vtile. ille aũt
dicitur habere magis ius in re,q̃ dñium, & proprietatem. quæ
duo intelliguntur in potiori ſignificatu.ſ.in directo. Vñ Barto.
in l.ſi quis vi.§.differentia.ĩ.de acq.poſ.dicit,ꝙ quidã Vltramõ-
tani tenẽt,ꝙ de iure ciuili non reperitur vtile dominium, quia
omnia alia iura,quæ loquũtur de illo,qui ſ̃m vulgarem modũ
loquẽdi dr̃ hr̃e vtile dominiũ,dr̃ potius ius habere, licèt hẽbat
vtilem rei vend.ipſe tenet cõtrarium,& allegat aliquos text.ſed
4 iſte tex.facit pro illa opi. ¶ † Vltimò no ꝙ emphyteuta põt rẽ
illam legare ſine cõſenſu dñi,& eadem rõne donare, nõ ſic uen
dere.l.fi. C.de iu.emphy.hoc idem tenet gl.& vr̃ cõis opin. Bar.
tenuit contrarium,ꝙ nõ põt donare,ſicut nec vendere.ad text.
iſtum reſpõdet,ꝙ hic loquitur in emphyteuta reipublicæ,& ra
tio eſt,quia reſpublica habet ius agendi ꝯ quemcũq; poſſeſſo-
rem l.Imperatores.de publicanis.vnde ſibi nõ præiudicabitur,
ſi nõ ꝯſenſit,nõ ſic in priuato,quia requiritur ꝯſenſus,vt ſibi ꝓ-
uideat contra donatariũ,vel legatarium faciẽdo eũ obligari ad
pẽſionem.l oẽs.§.fi.vſufr.quẽad.ca.& poſito ꝙ ꝯria opi.eſſet ve
ra,iſta ſaltem eſt vera in emphy.eccleſiæ.per l ij.C.ne rei do.vel
tẽ.Bal.ipſum mordet in vtroque dicto.Et dictum Bal.commu
niter tenetur per Modernos,& per Spec & Io.An.in tit.de lo-
ca.§.nunc verò.ver.25.& in ca.potuit.de loca. quòd emphy. li-
cèt non poſſit vendere non requiſito domino, an velit emere
iuſto pretio,quod ab alio reperitur,vel non,donare tamen po-
teſt,quia donatio non fit propter pretium,ideo non cadit talis
requiſitio.ſed fit ꝑꝑ meritum legatarij,vel affectionẽ,quæ non
hr̃ ad dominum,& licèt l.fina.quandoque dicat generaliter, ꝙ
poteſt alienare.ex his tamen quæ ibi apparent, patet quòd ſe
reſtringit ad venditionem.ſimiliter in ſecundo mordaciter re-
prehendit Bar.& audiui ab eo,ꝙ habuit iſtam q.cum eo, & ip-
b ſe erat aduocatus[b] pro vna parte.Bar.pro alia. Ad l.2.reſpondet
ꝙ nihil facit,quia ibi donauit tanquam rem propriam,non ec-
cleſiæ.in fraudem eccleſiæ,vt præſtaret titulum præſcribendi.
nam ſi venderet tanquàm rem eccleſiæ, nunquã præſcriberetᷣ,
quia ſemper recognoſceretur eccleſia.l.malè agitur.C. de præ-
ſcriptio.30.anno.& de hac q.vide Bal.in authen.quas actiones.
C.de ſacroſan.eccleſ.& tangitur in d.c.potuit.

ADDITIONES.

a ¶Ad materiam huius §.vide Alex.de Imo.in conſi.47.in 3.vol. vbi ſi ille qui habet hypothecam, vel ius pignoris in fundo, vel re,legas fundũ, vel rem,ꝙ videtur legaſſe ius quod habet in fundo vel re. & ꝙ legatarius poterit incumbere rei legatæ donec ſibi ſatisfiat.quod no. Fran. Cur.
b ¶Aduocatus.Hoc idem dicit conſi.360.1.lib.de quo etiam per Oldr.conſi.cclxx. Abb.conſi.274.

---

1 *Exceptio facta de re quæ non reperitur,nihil operatur.*
2 *Si tibi vendidi fundum plenum fructibus,ſaluo & excepto iure coloni ad quem dixi pertinere,& reperiatur ꝙ nullus erat ibi colonus, ſed egomet colui,an talis exceptio nihil operetur.*

LEX LXXV.

1 SI quis legauerit. †Exceptio facta de re,q̃
nõ reperitur, nihil ope
ratur,ad hoc allegatᷣ.¶In text.ibi, [exceptis vineis.]
cum tempore teſtamenti eſſent vineę,ſed fuerunt e-
radicatę per teſtatorem,hæres volebat retinere ſolum in quo
erat vinea,tanquàm illa fuerit excepta, quia vinea conſiſtebat
in ſolo,& vitibus,ergo tam vites quàm ſolum videbantur cade
re in exceptio.per l.certo generi.de ſer.ruſt. præd. Contrarium
eſt,quia nihil poteſt retinere poſtquàm nõ ſunt vites.nam do-
nec erant vites,etiam ſolum continebatur,ideo ſeruitus appo-
ſita vel quæſita vineæ cenſetur potius quæſita ſolo, quàm viti-
bus,& remotis vitibus remaneret in ſolo,vt in contrario. Sed
quantum ad ius non radicatum ſolo antequàm remoueantur
vites,ſed radicandum poſt,ſolum ſine vitibus non comprehẽ-
2 ditur.iſte eſt caſus hic qui inducitur ad quæſtionem per † Iac.
de Arena,ſi tibi vendidi fundum plenum fructib. ſaluo & exce
pto iure coloni,ad quem dixi ꝑtinere,& reperitur quòd ibi nul
lus fuit colonus,ſed egomet colui,volo pro me retinere dimi-
diam fructuum.dicit emptor quòd non poſſum,quia exceptio
fuit facta propter colonum,& nullus reperitur:ergo nihil ope
ratur,vt in hac l.perinde eſt acſi facta non eſſet. ſed ſi non eſſet
facta,venirent in venditione fruct.non facta deductione labo-
ris mei,& expenſarum.l.Iul.§.ſi fructibus.de actio.emptio ¶In
contrarium facit l.ſi in venditione.alias eſt.§.ſub l.ſi quis duas
com-

communia prædio.& l.fundum mihi cũ venderes.de act. emp.
l.ſub conditione.de vſufr.& l.minor.§.fi.de euict.quòd poſſum
pro me retinere,ſicut pro colono ſi eſſet. & tex. iſte non multũ
facit,quia res quæ excipiebatur,non erat in rerum natura,& li-
cèt fuerit dictum , ꝙ pertinebat ad colonum , falſa demonſtra-
tio non habet vitiare except.de dimidia fructuum per illa iura.
Breuiter iſta pars eſt vera , ſi ſciebat emptor quòd nullus erat
colonus,ſed ſi ignorabat , inſpicienda ſunt verba : nam ſi dixit
vendo,excepta dimidia fructuum,vel vſufruc.quam dimidiam
vel vſumfruct.dico ad talem pertinere, talia verba falſa non vi-
tiant exceptionem,ſed ſi non excepiſſet,ſed proteſtando dixit ,
quòd ad talem pertinebat, talia verba nihil operarentur.iſtum
intellectum voluit gl.in l.minor.§.fin. ad illa iura.

LEX LXXVI.

1 a SI hæres. †Qui tenetur facere, vt habeam centũ,
nõ liberatur niſi centum manualiter,[a]
det.h.d.& ſic non poteſt dare fideiuſſorem,ſecus ſi te
netur curare vt habeam.ita loquitur l.fi.§.fi.ſi cer.pet.
de qua glo.opponit,& non benè ſoluit, nec liberatur compen-
ſando mecum, vt hic colligitur in ver. [dederit.]ſecus in eo qui
tenetur dare.l. ſi fundum.§. Titio.ꝟ.tit.j.l.Iul.de condi.& demõ.
ſecũdum quoſdam,& ſic iſte de quo hic, fortius tenetur quàm
aliquis prædictorum,videtur tamen probabilius dicere,ꝙ libe-
retur compenſare volendo,quia non poteſt videri,ꝙ fortius te
neatur,quàm qui tenetur dare:nam qui compenſat,dare vide-
tur, vt dictis iuribus & l.2.qui po.in pig. hab. l. ſi peculium.de
ſtatu lib.ſi ergo liberatur dando,ergo compenſando.

ADDITIO.

a ¶Manualiter. Adde per hunc tex.quod conſuluit Ang.conſ.277.vbi con-
ſuluit quòd hæres, qui auſus fuit mandare executioni teſtamentum fra-
tris cuius teſtamenti fuerit factus executor, teneatur ſoluere legata facta
in primo teſtamento executioni mandando.

---

*1 Vicus ſeu villæ,vel etiam caſtra ciuitatis ſunt capaces , & capacia lega-
torum ſicut ciuitas .*
*2 Ciuitates habent quinque priuilegia , quæ non competunt terris ſibi ſubdi-
tis,illi tamẽ, qui ſunt de talibus terris ,habentur pro ciuibus, licèt ſint
in aliquo deterioris conditionis .*
3 Priuilegium conceſſum ciuibus, an extendatur ad comitatiuos .
*4 Quòd olim apud ciuitates erat ſaltem ſimpliciter iuriſdictio non merum
vel mixtum imperium,excepta vrbe Romana, ſed penes vniuerſitates
caſtrorum , ſeu villarum nulla erat iuriſdictio , nec ſibi poſſunt eligere
magiſtratum, & quid hodie.*
Priuilegium conceſſum caſtro, an extendatur ad villam ſibi cohærentem.

1 a §. Vicis legata. †Vicus ſeu villæ,vel etiam caſtra ci
uitatis[a] ſunt capaces & capacia le-
gatorũ,ſicut ciuitas.de ciuitate patet in legibus allegatis in vlt.
2 gl.quantum verò ad alia,nõ ſemper iudicantur à pari.¶†Quia
ciuitates habent quinque priuilegia,quæ non competunt ter-
ris ſibi ſubditis,vt illud de quo in l.fin.de ſacroſanc.eccle.vt no.
glo in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.ꝟ.de dam.infe.illi tamen qui
ſunt de talibus terris habentur pro ciuibus,licèt ſint in aliquo
deterioris conditionis , quia magis grauantur oneribus . iuxta
3 no.per † Bar.in l.fi.de mu.& hon iuncta l.qui ex vico.eod.tit.&
ſi conſideretur priuilegium ciuium , an extendatur ad comita-
b tiuos.[b]vide Iac.de Bel.in Authen.qui.mo.na.effi. ſui. §.ſi verò.
& per Bar.in l.2.de verb.ſignifi.& Io.And.in c.ſi ciuitas.de ſent.
excom.vbi habetur,quid ſit caſtrum,vel villa.& Bar.in extrau a.
qui ſint rebe.in verbo,Lombardia, & debes ſcire, ꝙ apud ciui-
tates erat olim ſaltem ſimpliciter iuriſdictio nõ merũ vel mix-
tum imperium,excepta vrbe Romana.l.j.§.cum vrbem.de of-
fic.pre.vrb.ſed penes vniuerſitates caſtrorum,vel villarum nul-
la erat iuriſdictio, ideo ſibi nõ poſſunt eligere magiſtratum,ſed
mittũtur à ciuitate ſuperiori, qui ibi exercet iuriſdictionem.d.
l.qui ex vico.ſed vniuerſitates ciuitatum eligebãt ſibi magiſtra-
tus,& per præſides confirmabantur, in Authen.de defenſ.ciui.
4 qui magiſtratus exercebant iuriſdictionem ciuitatis. ¶†Hodie
verò multæ ciuitates , vel ex pace Conſtantiæ , vel longiſſima
conſuetudine, exercent ea quæ ſunt meri vel mixti imperij , vt
eſt glo.no.in Authen.de defenſ. ciuit. §. nulla.in fi.magnæ gl.
adde quod no. Barto. in l.ſi finita.§. ex hoc edicto.de damn.in-
c fect. an priuilegium conceſſum caſtro , extendatur ad villam[c]
ſibi cohærentem.

ADDITIONES.

a ¶Ciuitatis, An priuilegia conceſſa ciuitatibus extendantur ad caſtra,vide
Ludo.Roma.conſ.436.
b ¶Comitatiuos. Adde Are. conſ.77.
c ¶Ad villam. Adde quod voluit Raph.Cu.conſ.144.

---

*2 Legata ſi relinquuntur generaliter, per hæc verba , quiſquis mihi hæres
erit vel ſimpliciter,tunc à quolibet gradu cenſentur relicta, & non eſt
locus huic legi.*
*3 Quid ſi relinquatur ſpecialiter expreſſo nomine appellatiuo, puta ab in-
ſtituto .*
4 Quid ſi expreſſo nomine proprio, & nu.1.
*5 Legata relicta à pupillo,nõ debentur à ſubſtituto qui ſuccedit ex pupil.
virtute repetionis tacitæ , ſi habuerunt originem in perſona pupilli,ſed
debentur ex perſona ipſius pupilli ſi fuiſſent expreſſe repetita.*
*6 Cohæres , qui venit per ius accreſcendi,an teneatur ad legata relicta ab
alio cohærede cuius portionem conſecutus fuit per ius accreſcendi.*
*7 Quid in legatario â quo fuerit relictum,& ſibi poſt ademptum & alte-
ri legatum.*
*8 Relicta in primo teſtamento,an cenſeantur repetita in ſecundo.
An cenſeantur repetita à ſubſtituto cum eadem conditione.*
*9 Illa dicitur euidẽs volũtas, q̃ probatur ꝑ cõiecturas à lege approbatas.
Tria dicuntur multa.*
*10 Vna præſumptio tollit aliam.
Non eſt veriſimile teſtatorem ſubſtitutum dupliciter voluiſſe grauare,
expreſſè & tacite dare eidem perſonæ.*
11 Concernentia perſonam vnius, illam non egrediuntur.
*12 Si teſtator inſtituto filio pupillo reliquit vxori vſumfructum omniũ bono
rum,& vxorem pro parte ſubſtituit pupillariter,& aliũ pro alio,et pu
pillus decedat,& vxori ſuccedat ex ſubſtõe,an debebit habere vſumfr.*

LEX LLXXVII.

1 LIcèt Imperator. ¶†legata ab inſtituto
relicta cẽſentur repeti-
ta tacitè à ſubſtituto vulgari,niſi de volũtate defun-
cti cõtrariũ ex aliquibus cõiecturis poſſit apparere.
2 h.d. †Aduerte ad quatuor caſus interdum legata relinquuntur
gñaliter per hæc verba , quiſquis mihi hæres erit. vel ſimplici-
ter , & tũc à quolibet gradu cẽſentur relicta, nec eſt locus huic
l.quæ tractat de tacita repetitione.quia iſta eſt expreſſa,licèt ver
bis gñalibus.iſte eſt caſus in l.ſi plures.de leg.3. & l. quæ condi.
de cõdi.& demõ.Interdum ſpãliter ab inſtituto, tunc aut expſ-
ſo proprio noĩe & ſimiliter nõ eſt locus huic l.quia nõ debent
niſi ab eo ſi ſuccedat,& ſi non ſuccedat,non vñr repetita, & iſta
vr̃ communis opi.per illam l.ſi plures.in fi.l.Celſus.§. quod ali-
cuius.de leg.2.& per l.j.§. id quod ex ſubſtõne.in fi.ad l. Falcid.
3 †aut expreſo noĩe appellatiuo,puta ab inſtituto,tunc aut tem-
pore relicti inſtitutus nõ erat in rerum nã , vt quia fuerint reli-
cta in codicillis,tpe quo inſtitutus erat mortuus,& idem, vt nõ
habeat locum iſta l.nec videant̃ repetita à ſubſtituto.l. quidam
referunt. de iure codi.quia voluit, ꝙ caperent originem ab in-
ſtituto.nunc nõ poterunt, vnde & hñr pro nõ ſcrip. aut erat in
rerum natura , & tunc quia capiunt originem , cenſetur repe-
tita à ſubſtituto,& habet locũ iſta l. iſta videntur de mẽte Doc.
4 licèt non ita tradant. †Ergo ſemper dubitaui in ſecũdo caſu,qñ
nominatim fuerunt relicta , quia nõ videtur drĩa , an expreſſo
proprio nomine,vel appellatiuo,qñ non erat niſi vnus inſtitu
tus.l.2.de libe. & poſth. & ſic etiã qñ expreſſo nomine proprio,
licèt de rigore verborum non debeantur à ſubſtituto, ex reſcri-
pto tamen Imperatoris , qui fuit interpretatus ɔ̃rium de æqui-
tate,& ex coniecturata mente defuncti,benè debentur. Ad hoc
allego l.non iuſtam.C. ad Trebel. vbi probari vr̃,cum dicit ꝙ
fideicommiſſum non fuit à ſubſtituto nominatim relictum,iõ
nõ videbatur deberi:ſubaudi, cum fuerit ab inſtituto nomina-
tim relictum,nihilominus determinat ɔ̃rium ꝑꝑ reſcrip. Impe
ratoris. vr̃ etiam de hoc tex. licèt Doct. allegent in contrarium.
in d.l.j.§.id quod.ad leg. Falci.quia ibi dicitur ſi fuerunt nomi-
natim relicta ab vno ex inſtitutis,ſi ille nõ ſuccedat , ſed cohæ-
res, ex ſubſtitutione vulgari , talia legata non augentur ex por-
tione ſuccedentis non grauata,ſecus ſi nõ noĩatim.innuit ergo
ꝙ benè debentur, licèt non augeantur , quia potius deberẽtur
* ex perſona grauati , quàm ſuccedentis , ſecus ſi nominatim.
Nec obſt.§.quod alicuius.quia intelligitur quando non habue
runt originem in perſonam nominatim grauati , quia non erat
in rerum natura tempore grauaminis . & iſtum intellectũ mul-
ti dant illi §. qui placet.nec obſtat ꝙ pro non ſcripta hæreditas
accreſcit cum onere.l.ciuitatibus. §. Lucius. infra eodem.quia
verum eſt , niſi alicui fuerit nominatim iniunctum dicto §. qđ
alicuius.nec obſtat l.ſi plures.in fine.quia ibi conſtabat de men
te defuncti , ꝙ non grauabat niſi gradum iſtum , vt ſi appoſuit
dictionem taxatiuam,aliàs non comprehendo bonam differen
tiam, & exprimat nomen proprium , vel appellatiuum. in hac
opi. fui à pueritia , cum repeterem iſtam l. in tertio anno ſtudij
5 mei inter ſocios.& vide quod dixi in l.non iuſtam.†Item aduer-
te ad iſtam l. quia loquitur in ſubſtituto vulgari , ſiue ſuccedat
ex expreſſa vulg. ſiue ex tacita comprehenſa in pupillari. l. qui
fundum.§.qui filium.ad l.Fal. Si autem ex pupil.tunc relicta à
pupillo non debentur à ſubſtituto virtute repe.tacitæ,ſi habue-
runt originem in perſona pupilli , ſed debentur ex perſona ip-
ſius pupilli,etiam ſi fuiſſent expreſſe repetita, quia nihil opera-
tur repetitio,niſi quatenus excederent, vel aliter eſſent relicta.l.
ſi fundum ſub condõne.§.ſi pater.infra eo.& ſ̃. eo.l. quid ergo.
in prin.& ad l. Falc.l.j.§. interdum. & l. in rõne . §. quod vulgo.
6 Item loquitur iſta l. in ſubſtituto vulgari , qui ſucceſſit ex expſ-
ſa voluntate defuncti . Idem in cohærede qui venit per ius ac-
creſcen.ex teſtõ,vel ab inteſtato.l. ſi mihi & tibi. §. Iul. ſecus in
eo , qui merè ſuccedit ex diſpõne legali præter intentionẽ de-
functi , vt venientibus ab inteſtato ſecundi vel tertii gradus . nã
relicta à primo gradu , etiam per nomina appellatiua,ſi ille nõ

ſuccedat

ſuccedat, ſed ſequens gradus non debetur ab illo ex tacita repe
titione l.j.§.fi.de leg.3.& gl.notabilis hoc declarauit in d. l. non
iuſtam. ſecus ſi ſimpliciter eſſent relicta, quia viderentur relicta
ab omni gradu.l.ſi quis cũ nullũ.de iu. cod.& vide quod plene
7 no. Bar.in l.cũ pater.§.cum æſtimaret.de leg.2.† Quid in lega-
tario à quo fuit relictũ,& ſibi poſtea ademptũ, & alteri legatũ,
an videatur tranſlatum cum onere? dic ꝙ ſic,niſi ille fuerit ſpe-
cialiter grauatus.l.Caio.in prin.de ali.& ciba. leg. & l. alumnæ.
in prin.de adi.le.ſed ſi nõn fuiſſet in aliũ tranſlatũ,ſed ſolũ adẽ-
ptum,& ſic remanet apud grauatum, an remaneat cum eodẽ
onere? dic,ꝙ ſic l.ſi adimendo.de adi. leg.& ibi p Bar. niſi factũ
fuerit a cohærede gratia coęquationis.l.alteri.eo.tit.& l.Pãphi-
8 lo.§.fi.de leg.3. † Et an relicta in primo teſtõ cenſeantur repeti-
ta in ſecundo? dic ꝙ non, etiam ſi ille idem fuerit inſtitutus in
ſecũdo,qui fuerat in primo.l.ſi iure.in fi.de le.3.& ff.ſi cui plus
q̃ per l.Fal.l.3.§.item ſi ipſe.niſi fuerint tacite relicta in fraudẽ,
& accõmodata fides.l.Statius.de iure fiſci.& quod ibi no.& l.cũ
a tacitũ. Item an cenſeantur repetita[a] a ſubſtituto cum eadem
9 cõditione? dic vt s.eo.l.ſi cui.in §.j.¶† Vltimò allegatur in ver
bo,[euidens.] ꝙ illa dr̃ euidens volũtas,quæ probatur p conie-
cturas a l.approbatas.facit l.ſi tutor.C.de periculo tuto. Itẽ in
verſi.[multis.] ꝙ tria dicũtur multa.facit Inſt.de libe. §. multis.
non tñ faciunt multitudinem,ſm Ang. vt in Auth. de referen.
10 † Allegatur etiam ꝙ vna præſumptio tollit aliã.facit l. cum de
indebito.de proba. Et ꝙ qñ aliud ſtatuitur ex præſumpta men-
te,ſtatutũ ceſſat ſi ſunt coniecturæ de ꝯrio. No.ẽt ex primo exẽ
plo,ꝙ non eſt veriſimile teſtõrẽ ſubſtitutũ dupliciter voluiſſe
grauare expreſſe, & tacite dare eidẽ perſonæ, ita loquitur text.
ſecus ſi eſſet grauatus dare alteri perſonæ, nam non videretur
per hoc exoneratus a relicto ab inſtituto virtute repetitionis.
11 ¶ † Ex ſecundo exemplo no.ꝙ cõcernentia perſonam vnius,
illam non egrediuntur,facit de adi.leg.l.legatum. & C. de cad.
tol.l.j.§.ne autẽ,ver.ſin verò & ponit exẽplum Old. ſi legaui ti-
bi ab inſtituto cum onere gerẽdi negotia inſtituti,qui erat mi-
12 nor, vel mẽte captus,& hęc cauſa ceſſabat in ſubſtituto. ¶ † Vl
b timò Dy.[b] inducit tertiũ exẽplũ ad qõnẽ,quam vidi de facto,
ſi teſtator inſtituto filio pupillo reliquit vxori vſumfr. omniũ
bonorum,& vxorẽ,p parte ſubſtituit pupillariter,alium,p alia,
ſi pupillus decedat,& vxor ſuccedat ex ſubſtitutione,non debe
bit hr̃e vſumfr.qđ Bar.dicit verũ,ſi ſuccedat ex vul.tacita, & ſic
legatũ vſusfr.nõ incipit deberi a pupillo,ſed ſi pupillus adiuit,
& ſic incępit ſibi deberi pro parte cohæredis, non deſinit debe-
ri,& detrahitur vt ęs alienum,licèt pro ſua parte confundatur,
quia iungitur cũ,pprietate,& no. pulcherrimã leg. & notabilẽ.

ADDITIONES.

a ¶Repetita. Adde et per Oldr.conſi.141.
b ¶Vltimò Dy. Illam qui ſequitur Bal.conſi.270.lib.3.& ibi vide,in quo ca
ſu conſuluit.

---

1 *Legatum poteſt conferri in arbitrium hæredis etiam conditionaliter, ſed*
non in eius liberam voluntatem.
Quæ ſunt verba importantia arbitrium boni viri.
3 *Legatum ſi conferatur in arbitrium hæredis conditionaliter,& hæres non*
vult arbitrari,perinde eſt ac ſi eſſet arbitratus deberi, ſed ſi eſſet com
miſſum in arbitrium tertij conditionaliter,non receditur a perſona, &
ſi non conditionaliter in arbitrium tertij, non deficeret legatum, ſed re-
curreretur ad arbitrium boni viri in vltimis voluntatibus.
Quid in contractibus.

LEX LXXVIII.

1 SI ſic † Legatum poteſt cõferri in arbitrium hæ
redis etiam conditionaliter, ſed nõ in eius
liberam voluntatem.concor.de leg.3. l. fideicom-
2 miſſa.§.quanquam. † No.hic tria uerba importan
tia arbitrium boni viri. Adde aliud.ſ. verbũ videbi
tur.l.fideicõmiſſaria libertas.de fideicom.lib. Adde aliud.ſ. pla-
a cebit.[a] l.Thais.§.ſororem.eo.tit.item aliud.ſ.plus. vt lego Titio
plus q̃ Seio.l.Titia.§.pater.de leg.2. ſecus verbo, iudicio. quod
importat liberã voluntatem. d.l.Thais.§.Lucius. ſed quare ma
gis poteſt committi per importantia arbitrium boni viri,q̃ per
importantia liberam voluntatẽ? Reſpondeo primo caſu ſi ma
lè arbitratur recurritur ad arbitriũ boni viri. Secundo nõ, qa
poſſet præferre æquum iniquo,quod toleratur, ſi non concer-
nit ſubſtantiam legati.l.cũ quidã.ĩ.tit.j. Sed ſi addatur verbum,
vel plenum,facit vt videatur cõmiſſa liberæ voluntati,vt proba
tur in §.q̃q̃.& in l.procurator cui gñaliter libera.de procu.quid
in verbo, licentia,& aliis ſimilib.vide Bar.in l.alio.de alim. & ci
3 ba.leg.† Itẽ quid ſi hæres non vult arbitrari? Rñdeo quia per eũ
ſtat perinde eſt acſi eſſet arbitratus deberi. Secus ſi eſſet cõmiſ-
ſum in arbitriũ tertii condõnaliter,quia non receditur a perſo-
na,vt ĩ.ti.1.& l.ſi quis arbitratu.de uerb.ob.p l. hęc uenditio. in
fi.prin.de contrahen.emp.ſed ſi nõ cõditionaliter ẽt in arbitriũ
tertii,non deficeret legatũ ſed recurreretur ad bonũ virũ in ulti
mis uolũtatib.d.l.1.ſecus in ꝯctib.d.l.ſi quis. Differũt ẽt in alio,
quia in ꝯctib.ſubſtãtia ꝯtract.non põt mitti in arbitriũ contra-
hẽtis,ẽt ad arbitriũ boni uiri: nec ẽt ſubſtãtialia ꝯctꝰ, ut p̃tiũ ẽt
conditionaliter.l.quod ſæpe.§.j.de contrah.empt.ſed acciden-
talia ſic.ſicut d.l.hæc venditio. Sed legata ſic tam in arbitrium
hæredis, vt hic, quàm tertij.d.l.j.infra tit.j.

ADDITIO.

a ¶Placebit. Adde Abb.conſi.4.& quid ſi dicat ad libitum voluntatis? vi-
de Bal.conſi.58.lib.j.

---

1 *Cum quis legat quod ſibi debetur a legatario, ſi nihil debetur, non valet*
legatum.& vide nu.3.& nu.4.
3 *Falſa demonſtratio non vitiat quando non deficit ſubſtantia demonſtratio*
nis,& conſtat de corpore.
4 *Si teſtator dicat, lego quod debuiſti, & poſtfactum teſtamentum incipis*
non debere, an valeat legatum.
5 *Si comes donat eccleſiæ omne ius quod habebat in tali caſtro, eccleſia ni-*
hil poteſt prætendere, ſi nullum ius debetur, & quid ſi eccleſia poſſedit
longo tempore tanquam ſuum.
6 *Aliud eſt vendere hereditatem, aliud ius in hæreditate, & primo caſu te-*
netur venditor de euictione, ſecundo non.
Vendens ius quod habet in domo, non dicitur vendere domum, & non te-
netur de euictione.

1 §. Si mihi quod. † Cum quis legat quod ſibi debe
a tur ſi nihil debetur,[a] non valet le
gatum,ſiue exprimat quantitatem,ſiue non, ſed ſi legat quod
debet,licèt nihil debeat, valet, ſi exprimit certam quantitatem,
ſecus ſi non exprimit. primo loquitur qñ quis legauit quod ſi-
bi debetur a tertio.vſq; ibi, [nam & ſi quod,] & cũ iſta particu
la iunge ver. [quod ſi.] quia principium loquitur ſi non expreſ
ſit quantitatẽ.ibi dr̃ idem ſi expreſſit.ſecundo qñ legauit qđ ſibi
debebat legatarius, cum nihil deberet,& hic diſtinguit, an ex-
preſſit quantitatẽ vel non,tertio.in ver. [nã inter.] reddit ratio-
nem inter primũ caſum,in quo non ſufficit exprimere quanti-
2 tatẽ ſi nihil debetur,& ſm in quo ſufficit.† Et in primo caſu lo
quitur qñ legauit quod ſibi debebatur a tertio. Idem ſi id quod
debebatur a legatario, vt ſi nihil debetur, non valeat. rõ diuerſi
tatis eſt, quia qñ legatur quod ſibi debetur, ius verſatur, in hoc
legato,quia vr̃ legare actio.ſi legatur quod ſibi debebatur a ter
tio,ſi nihil debetur deficit res legata: nam non põt legatum va
lere rei,quæ non reperitur in rerum nã.& falſa demõſtratio vi-
tiat legatum,qñ deficit ſubſtantia legati.ita probat iſte text.ſed
ſi legauit quod ſibi debetur a legatario, cenſetur legare libera-
tionem,ſed ſi nihil debetur, liberatio fieri non põt,& ſic deficit
3 legatum, tanquàm factum de eo quod erat impoſſibile. † Sed
cum legat quod ipſe debet, factum verſatur. non enim poteſt
dici,ꝙ legauerit actionem,tum quia non habebat, ſed alius ꝯ
eum.tum quia ꝯ ſeipſum non legaſſet,cenſetur ergo legaſſe rẽ
debitam,& ſi non expreſſit quantitatem, vel rem, legatum red
ditur nullum propter incertitudinẽ.ſed ſi expreſſit, valet quia
factum de re vel quantitate quæ eſt in rerum nã.& licèt nõ de-
beatur, non vitiatur, quia falſa demonſtratio non vitiat, quãdo
non deficit ſubſtantia demonſtrationis & conſtat de corpore,
& hæc eſt ſubſtantia tex.& gloſſ.¶In tex.ibi. [nam inter falſam
demonſtrationem,] ſcilicet quę fuit in ver. [cum ſi x.] & dum
ſubdit [& falſam conditionem.] ſ.quæ fuit in proximo præcedẽ
ti ver. [quid ſi reddiderit] & dic ꝙ loquitur de conditione fal-
ſa de præſenti quæ non eſt propriè conditio,ſed vel actum red-
dit nullum, ſi eſt falſa, vel purum ſi eſt vera, l. cum in ſecundo.
de iniuſt.teſta.ſi enim lego decem quæ Titius debet, ineſt con
ditio ſi debet, ſi ergo non debet, eſt falſa. Item iſta conditio eſt
etiam cauſa legandi, quę cauſa ineſt lega.ideo vitiat, licèt quan
do non ineſt, non vitiet.l.cum tale.§.falſa. de condi. & demon.
¶In tex.ibi. [nam & ſi viuus.] probat hic quòd videor legare
acti.cum lego decem quę Titius debet, duabus rationibus. Pri
ma,quia ſi viuus exigeret, extingueretur fideicommiſſum, quia
extingueretur actio.l.fideicommiſſa.§.ſi rem, de legatis tertio.
quod non eſſet ſi non viderer legare actio. ſed rem debitam,
quia illa non eſt extincta. Item quia hęres liberatur cedendo
actionem, quod non eſſet ſi eſſet legatum ipſum debitū, quia
hęres cogeretur exigere & tradere legatario, vt in ſeq. §.ſi ergo
legata eſt actio, quę non eſt in rerum natura. deficit ſubſtantia
4 legati.† Et no.quia tex.procedit ſiue teſtator ſciat non deberi,ſi
ue ignoret. Nec obſt.l.cum alienam.C.de lega.quia ibi extabat
ſubſtantia legati, licèt eſſet aliena,& teſtator ſciebat, & ſic erat
poſſibile.ſ.redimendo a dño.hic autem non erat in rerum nã:
ergo nihil operatur. Sed ꝯ quòd diſtinguatur ſciuerit, vel non.
l.ſi.in prin.de libe.lega. Solu.hic per verba pręſentis temporis,
ſed ſi per verba pręteriti tẽporis, vt lego quod debuiſti, & poſt-
factum teſtamentum incipis non debere, quia mihi ſoluis, non
valet legatum: ſed ſi ſolueras ante teſteſtamẽtũ, tũc aut ignora-
bam mihi fuiſſe ſolutũ,& non valet: aut ſciebam & valet.& vi-
detur

ADDITIO.

a ¶Debetur. An valeat legatum cum dicitur lego centum quæ Titius mi
hi debet, cum nihil debeat Titius? vide Bal.conſi.445.lib.2.

detur hæres grauatus reſtituere quod fuit ſolutum, hic eſt ca-
ſus in illo tex. per quem iſte §. limitatur, ſm Bar. ibi, licèt hic ni-
5 hil tangat. ¶ † Vltimò Dy. inducit ad queſtionẽ, inquantum
dr̃, ꝙ ſi quantitas nõ fuit expreſſa, nihil valet, ſi nihil debet, ꝙ ſi
Comes donat eccleſiæ omne ius quod habebat in tali caſtro,
eccleſia nihil põt prætẽdere ſi nullũ ius debetur, & hoc eſt cla-
rum, facit l. ſi non deſignata. C. de falſa cauſa adiecta legato. Sed
pone ꝙ eccleſia poſſedit longo tempore tanquam ſuum. alius
vendicat, eccleſia dicit ſe preſcripſiſſe ex titulo & bonafide lon
go tpe, an poteſt ſe tueri? Bal. & Ang. ꝙ non, quia incertitudo
dona. impedit poſſeſ. l. locus. de acq. poſ. & ſi non poſſidet, non
currit præſcriptio. Sed aduerte, qa bene impeditur poſſeſſio iu
ris dona. ſi nõ cõſtat ꝙ ſit illud, quia in eo non cadit poſſeſſio. l.
3. §. incertæ. de acq. poſſ. ſed negari nõ põt, ꝙ non poſſederit ca-
ſtrũ, iõ allego aliã rõnem, quia nõ eſt donatum caſtrũ, ſed ius,
qđ ille habebat. nã caſtrũ eſt res corporalis, ſed ius eſt res incor
poralis, vñ in caſtro nõ hẽt titulũ, iõ longo tpe non põt pſcribe
re, ſed longiſſimo ſic l. ſicut. C. de preſcr. xxx. ann. & tene menti
ppetuò, nec exeat mẽtem tuã, & iſtud ſemel habui de facto, &
conſului, licèt de dicto Dyn. non fuerim recordatus, ſed ſunda
6 ui me in l. qđ ſi nulla, cũ l. ſeq. de hære. vel act. vẽd. † Aliud eſt vẽ
dere hr̃ditatẽ, aliud ius in hæreditate, primo caſu tenet. de eui-
cti. ſecundo nõ, quia vẽditus vr̃ dubius euentus, l. ſi iactũ. de cõ-
trahen. emp. & iſtud cõtingit de facto quotidie, qa notarij p im-
peritiã ignorãtes vim verborũ, dicunt ꝙ talis vendit omne ius,
qđ hẽt in domo: certè ille non vendit domum, & non teneret
de euict. & ſibi imputet, qui ſic emit, nec preſcriberet longo tẽ-
pore, qa nõ hẽt titulũ, ſis ergo cautus inſpicere inſtrm qñ inter
rogaris, an dicat vendidit ius, qđ hẽt in domo, vel vendidit do-
a mum & iſtud faciet tibi honorẽ,[a] & tene menti autho. Dyn. &
aliorum Doc. quorum iſta eſt intentio, licèt non ſic declarent.

ADDITIO.

a ¶Honorem. Adde Oldra. conſi. 163.

---

*1 Si legatur debitum alternatiuum, in quo pertineat electio ad legantem, ce
ditur actio legatario, & in ipſum tranſit ius eligẽdi, & legaretur ſpes
alternatiuè debita diuerſis perſonis, vni cedenda eſt actio, alteri ſoluẽ
da æſtimatio alterius rei.*

*2 Si teſtator legat rem quæ non erat ſua, nec habebat ius in ea, nec actionem
perſonalem ad eam, tamen habebat ſpem quòd ad ipſum deueniret, &
erat ſpes probabilis, & ſpes deficiat, legatum extinguitur.*

*3 Si teſtator dicat, lego talem rem quæ mihi debetur a tali, & exigat in vi
ta, quòd ſit legata res, & non actio, ſecus ſi non exigat.*

*4 Ius eligendi in alternatiua eſt perſonale, & perſonam non egreditur viuo
ſtipulatore, ſed eo mortuo tranſit electio ad hæredem, & ſtipulator li
cèt poſſit actionem cedere, debet tamen ipſe eligere.*

*5 Teſtator ſi non legauit ſimpliciter qđ ſibi debetur, ſed rem tantum, ſ. vnã
de alternatiuè debitis, et electio pertinebat ad eum, videtur eã eligere.
Quid ſi ambas res legauit.*

6 Quid ſi electio erat debitoris.

1 §. Si quis ita ſtipulatus. † Si legatur debitũ alternatiuũ, in quo
pertineat electio ad legãtẽ, ceditur actio legatario, & in ipſum
trãſit ius eligendi, & ſi legaretur ſpes alternatiuè debita diuerſis
pſonis, vni cedenda eſt actio, alteri ſoluenda eſtimatio alterius
rei. h. d. primo, iuncta l. quod ſi quis. ſed ſi electio pertinet ad de
bitorem, & legetur vna res de alternatiuè debitis, non eſt actio
cedenda, quia actio non eſt legata, ſed res illa, & ſpes, q̃ ad illam
habebatur. Iõ agitur, ut hæres agat, & ſi illam exegerit, tradat, ſʒ
ſi aliã, legatũ extinguitur, quia ſpes legata deficit. h. d. verſi. [pin-
de.] vſq; in fine. duo ergo ſunt caſus principales, aut electio per
tinet ad creditorẽ, aut ad debitorẽ, primo caſu loquitur princi-
pium §. & l. qđ ſi qs. ẽt ponũt duos caſus. primus eſt, qñ ſimplr
legatur qđ dẽt ſecundo in l. qđ ſi quis. qñ quælibet alternatiue
debita eſt, & alius caſus qui hic non ponĩt, qñ. ſ. legatur vna tm̃.
ſecundo caſu loquitur verſ. [proinde] qui ponit vnũ caſum tan
tũ, qñ fuit legata vna de reb. alternatiuè debitis, ẽ & alius caſus,
qñ ambæ diuerſis, & iſte ponĩt in l. ſi Titius mihi. in prin. j. ti. j. in
ver. & ex diuerſo, & eſt dare tertiũ ſi legaſſet ſimplr qđ debetur,
& tunc eſſet legata actio, & eſſet cedẽda ſicut in primo caſu §.
ex hoc tex. circa fi. dico fundari opi. gl. quã Bar. repræhendit in l.
2 ſeruum filij. ſ. eo. q̃ vult † ſi teſtator legat rẽ q̃ non erat ſua, nec
habebat ius in ea, nec actionẽ pſonalẽ ad eã, tñ habebat ſpeciẽ
ꝙ ad ipſum deueniret, & erat ſpes pbabilis, vt in caſu illius §. ſi
ſpes deficiat legatũ extinguiĩ, qa cenſet factũ cõtẽplatione illius
ſpei, qđ aliter non eſſet facturus, de hoc eſt caſus hic, quia ſi cre
ditori debetur ſpes alternatiue, ipſe hẽt ſpẽ in qualibet ipſarũ,
non tñ in aliqua, nec hẽt actionẽ ad aliquã, quia ſi peteret alte-
rã, diceretur plus petere. Inſt. de act. §. plus. ſi ergo legat vnã, & il
la non ſoluat, ſed alia, dr̃ hic ꝙ extinguitur legatũ. Item funda-
tur hic alia opi. Bar. quã ponit in l. apud Iul. §. ſi Titius. ſ. e. ver.
idẽ Iul. ſcribit, &c, vbi dixit aliud ẽẽ ſi lego nomẽ debitoris mei,
vel qđ mihi debetur, quia vr̃ legata actio, iõ heres liberaretur
cedendo, vt in precedẽn. §. & ſi teſtator exigeret, extingueretur
3 legatum, vt ibi ẽt dicit. † Aliud qñ dico lego talẽ rem quæ mi-
hi debeĩ a tali, qa nõ eſt ſimplr legata actio, ſed ex poſt facto ap-
parebit, qa ſi teſtator exigat in vita, apparebit, ꝙ res fuit legata,
& res detur non aũt extinguetur legatũ, ſed ſi non fuit exacta,
cenſeĩ legata actio. & hr̃s liberatur eã cedendo, & hoc in debito
ſimplici. Idẽ patet hoc in alternatiuo, quia ſi debeĩ Stichus. aut
decẽ, & lego Stichũ, non vr̃ legata actio, ſed Stichus, pp ſpẽ quę
hr̃ ad ipſum, & hr̃s debebit agere, & Stichũ exigere, ſi debitor
volet ſoluere, nec extingueĩ legatũ, ſed tradeĩ Stichus. Sed hoc
plenè in alternatiuo, quia ſi nõ fuerit facta exactio per teſtato-
rẽ in legato, remanet res, non actio: nec hæres liberaĩ cedendo,
ſed cõpellitur agere, & exigere ſi põt. Sed aduerte, vbi heres libe-
ratur, actionẽ cedendo, nõ teneĩ legatario miniſtrare expenſas
litis, ſm Doc. qui dicunt probari. in fi. §. pcedentis. in verbo, dun
taxat, recolligẽdo ergo dictos caſus qñ ad legantẽ ptinet electio.
4 aut legatur † qđ debetur ſibi, & tm̃ actio vr̃ legata, & illa erit ce
denda, & ad legatariũ trãſit electio. ¶ Sed cõ iſtud opponitur de
l. ſi ſtipulatus fuero. de verb. obl. vbi ius eligendi in alternatiua
eſt perſonale, & perſonã ſtipulantis non egreditur. Gl. hic dicit
aliud qñ apponitur verbũ ſubiunctiui, aliud qñ indicatiui, qđ
nihil eſt. Bal. & Cy. dicunt ꝙ ex perſona filij, vel ſerui ſtipulantis
non quæritur patri, vel dño, vt ibi, ſed in ceſſionariũ trãſit, ſicut
actio cui cohæret, quia cõpetit ex forma contractus, ſed Bal. nõ
ponderauit Bar. hic, & in l. ſi ſtipulatus. vbi ſubtiliter, & vtiliter
declarat iſtum paſſum, dicẽs ꝙ viuo ſtipulatore in aliũ transfer-
ri non põt per ſucceſſionẽ, ſicut non transfertur in partẽ, vel do
minũ ex diſpõne. l. ne fiat cõditio debitoris deterior. fortè. n. ceſ-
ſionarius aliũ eliget, q̃ faceret ſtipulator, vñ cũ ſuperſit ſtipula-
tor qui põt eligere, licet poſſit actionẽ cedere, dẽt tñ ipſe elige-
re, ne fiat cõditio debitoris deterior, ſed mortuo ſtipulatore trã-
ſit electio ad hæredem, vt ibi dr̃, quia nõ ſupereſt ſtipulatio, ne
ſtipulatio fiat inutilis, poſtquam ergo factũ eſt tranſmiſſibile,
de cætero etiam per ceſſionẽ fiendã ab herede poterit trãſmit-
ti, caſus notabilis eſt hic. arg in l. pater. §. xv. j. tit. 2. & quia legata
5 rius in re legata reputatur heres. l. id tps. de vſuc. † Cætera ibi vi-
de per eum. aut non legauit ſimpliciter qđ ſibi debetur, ſed rẽ
tm̃ tunc aut vnã, aut ambas. primo caſu vr̃ teſtator eã eligere, ex
quo habet elec. arg. l. ſi auia. C. de iu. delib. & illa vr̃ eſſe in ob. &
& ad illã cedetur actio per heredẽ, licèt iſte caſus nõ ponaĩ hic.
aut legauit ambas res diuerſis perſonis, & tunc teſtõr non vr̃ eli
gere, ſed remanet electio heredi, qui dẽt alterã eligere, & illam
act. cedere cui legata eſt, & quia cedendo vnã facit vt altera deſi
nat deberi, & ſic ſi facto ſuo alter legatarius illã habere nõ põt, o-
neretur heres in æſtimatione, iſte eſt caſus in l. ſeq. eã declaran-
do, vt declarat gl. & ſic patet tex. ibi, [actionẽ ſuam, &c.] poſſe p
6 priè ſtare, licèt glo. exponat. i. exactionẽ. † Qñ verò electio eſt de
bitoris, ẽt ſunt tres caſus, aut legatur qđ debetur, & vr̃ actio lega
ta, & legatarius recipiet rẽ quàm debitor volet dare, & iſte ca-
ſus non ponitur hic. aut legauit vnam tm̃, & dic vt in ver. [proin
de.] quia valet legatũ ſi illa ſoluetur, ſi alia extinguetur, nec he
res liberabitur act. cedendo, quia illa non eſt legata, ſed cõpelle
tur agere ſi poteſt. & no. modum agendi, ago vt agas, ſed ſi lega
tur vtraque diuerſis, ex poſtfacto apparebit quod illorũ ualeat,
& iſte eſt caſus in l. ſi mihi Titius. in prin. infra tit. j.

LEX LXXX.

1 SI pecunia. † Poteſt relinqui fideicõmiſſum a debitore teſtatoris. h. d. quia p
hoc vr̃ legata liberatio, vnde cùm honoreĩ, & gra-
uari poterit. l. ab eo. C. de fideicõ. ¶ In fi. tex. ibi, [ab
omni debitore,] & no. regulã, & ĩtellige extraneo,
non heredi, quia nõ tenetur, vt j. ti. j. l. cũ pater. §. curatoris. ¶ Itẽ
gl. intelligit iſtã l. qñ debitor legatũ liberationis acceptauit, tũc
põt cõueniri actione ex teſtõ fideicõmiſſaria, ſicut legatarius gra
uatus onere fideicõ. ſecus ſi non acceptat, ut j. l. proxi. cũ his, q̃
ibi dicam, & in ll. allegatis in gl. quia non poſſet conueniri, niſi
legatario eſſet ceſſa actio. ſed hoc declara vt no. Bar. j. titu. 1. l. ſi
quis ſeruus. §. certam. Sed op. tex. innuit, ꝙ ſi debitor acceptauit,
poſſit conueniri a legatario, & aduerſus hr̃dem habeat excep.
ſed hoc non vr̃, niſi in tribus caſibus, de quibus in l. 3. de noua.
quia hæres habet directã, dicit Bal. ꝙ l. illa non hẽt locum in eo
qui habet vtilem ex teſtõ, quia vtilis prefertur directæ, & debi-
tor etiam extra illos caſus põt ſe tueri aduerſus habentem dire
ctã, vel dic ẽt ſm eũ ꝙ iſtud contingit, quia verba fuerunt ad de
bitorẽ directa, vnde vr̃ ſibi legata liberatio, vnde cõ heredẽ põt ſe
tueri etiam extra caſus illius l. ſecus ſi non eſſent ad eum dire-
cta, & dicit hoc dictum eſſe nouum, & a nemine tactum.

---

*1 Legatarius non cogitur fideicommiſſum ab eo relictum præſtare quouſq;
legatum fuerit conſecutus.*

*2 Si fuit legata quantitas cum onere quòd debeat facere aliquid intra tan
tum tempus, alias ſit priuatus legato, & perueniat ad talem cum eodẽ
onere, ſi non potuit ab hærede conſequi quãtitatem, non currit ſibi tem
pus nec tenetur ante implere.*

LEX LXXXI.

1 SI fideicommiſſum. † Legatarius nõ cogitur fideicõ
miſſum ab eo relictum preſtare quouſque legatum
fuerit conſecutus. h. d. Sed ſi legatum acceptauit, be-
ne co-

nè cogitur cedere actionem ꝯ hr̄dem, vt j̃.tit.j.l. Imperator. in
prin.& l.ſi legatarius.j̃.titu.2.ſed ſi non acceptauit, nec ſoluere
nec cedere tenetur, cũ actionẽ non habeat, ſed remanet legatũ
penes hæredem cũ onere fideicõmiſſi.l.ab eo.j̃.de vſufr.leg.ſed
pone, ꝙ acceptauit, an fideicommiſſarius habeat actionem ex
teſtõ ꝯ hæredem, tanquàm ſibi cedatur? dic ꝙ ſic vtilẽ, non di-
rectã.j̃.tit.j.l.ſi quis ſeruũ.§.certã.ſm intellectũ Bar.ibi,& ſi con
currat legatarius,& fideicõmiſſarius, præfertur legatarius, vt ibi
patet, quod ſatis eſt mirabile, cũ ad fideicõmiſſarium ſit legatũ
peruenturum,& poteſt ſua intereſſe recta via ab hærede recipe
re, quia fortè legatarius erat conſumptus, ſed puto, ꝙ ſi hoc cõ
ſtaret, ſibi eſſet ſoluendum, aliàs pp ſaluandam mẽtem defun-
cti, qui voluit ad legatarium primo peruenire, ille præfertur, vt
ibi in fi.non ſic quando concurrit executor,& legatarius, quia
legatarius indiſtinctè prçfertur, ut ibi no.Dy.& Bar.per l.ſi plu
ribus.j̃.tit.j.& iſtud facit ꝯ id quod Bal.no.ſ̃.l.proxi.ꝙ habẽs vti
lem ex teſtõ præfertur habenti directã,& ibi dicitur contrariũ,
ꝙ legatarius præfertur fideicõmiſſario habẽti vtilem, ſed diſtin
gue, an habens directam veniat ſm voluntatem, & prçferatur
habenti vtilem, ẽt in caſibus.l.3.de noua.& d.§. certã. aut venit
ꝯ voluntatẽ,& tunc econuerſo, ita loquitur Bal. in l. præcedẽ.
quia ibi debitori videbatur legata liberatio, ideo hæredi oppo-
nitur exceptio, aut non uenit ꝯ, nec ſm voluntatẽ, vt ſi legatur
nomen: nam legatarius habet vtilem.l.ex legato noĩs, & hæres
directam,& ſi agit, non venit ꝯ volũtatem, nec ſm, ſed præter,
& tunc poſſet agere, niſi in tribus caſibus, de quibus in d.l.3. cũ
2 ſit eadem rõ. ¶ † Vltimò Bar.determinat per hanc l. ſi fuit le-
gata quantitas cũ onere, ꝙ debeat facere aliquid intra tm̃ tem-
pus, aliàs ſit priuatus legato,& perueniat ad talem cum eodẽ
onere, ſi non potuit ab hçrede quantitatem conſequi, non cur-
rat ſibi tempus, quia non tenetur ante implere, vt hic, cũ ſit ex
illa implendum, ut etiam probatur in l.ſi verò non remuneran
di.§.fi.ſ̃.mand.& tẽpus non debet currere anteq̃ ſit efficaciter
obligatus, etiam ſi dixiſſet intra annum a morte mea, quia dẽt
ſubaudiri,& a cõſecutione legali, nec eſt extranea ſubauditio,
vt probatur in l.3.§.ſi quis hçre.de ſtatuliber.& l. in illa ſtipula-
tione.de verb.ob.& per Bar.in l.genero. de his qui no. infa.

1 *Si legatur quantitas duobus in eadem oratione, non cenſetur legata cuili bet inſolidum, ſed vna inter ambos communiter diuidenda.*

2 *Dictio dena, importat bis decem hic.*

L E X LXXXII.

1 SI quis teſtamento. ¶†Si legatur quã
titas duob. in ea-
dem oratione, non cenſetur legata cuilibet inſoli-
dũ, ſed vna inter ambos communiter diuidenda.
2 h.d. ¶ † Quod eſt verum, etiam ſi fuerit eadẽ quã
titas repetita, dummodo non ſit repetitum verbum lego, vt le-
go Titio decem,& Seio decem, quia vna eſt oratio, probatur
in l.ſtipulatio iſta.de verbo.obl.§.eum qui.ſecus ſi eſſet repeti-
tum verbum, lego Titio decẽ & Seio lego,& ſic eſſent duæ ora
tiones,& quilibet decem habebit, quia & ſi eidem eſſet ita lega
tum, cenſeretur quantitas multiplicata.ſ̃.eo.l.planè.§.ſed ſi nõ
corpus.fortius ſi diuerſis, nam qñ eidem, dic vt ibi in diuerſis,
hoc ſolũ ſufficit, ſicut ſi a diuerſis hæredib.legaretur eidẽ quan
titas, nam hoc ſolum ſufficit, vt videatur multiplicare voluiſſe.
l.ſi pluribus.§.ſi ita j̃.ti.j.ſed qñ ab eodem eidem, dic vt ibi dixi,
& vide Bar.in l.re coniuncti.in 2.col.de leg.3. & not. ſignificatũ
huius dictionis, dena, quia importat bis decem.

1 *Quãdo legata tranſcendũt vires hæreditatis, ſit cuilibet legatario diminu tio pro parte, & de eo qđ remanet facta diminutione detrahitur falci.*

2 *Quando omnia legata conſiſtunt in quantitate, & tranſcendunt vires hæ reditatis, omnes legatarij ſunt pares, licèt vnus ſit primo nominatus quàm alter.*

3 *Quid ſi vnum legatum conſiſtebat in ſpecie, aliud in quantitate, & non e- rat in hæreditate niſi illa ſpecies.*

4 *Si omnia legata ſunt in quantitate, etiam ſi vni ſunt legata debita, ſi non oſtendit debitum, non propterea præfertur alijs.*

Legatum dotis factum filiæ, præfertur alijs, & ante omnia legata dedu- citur, integraliter tanquam æs alienum.

5 *Item in relictis ad pias cauſas, vt omnia deducantur, cum de ipſis non de trahatur Falcidia.*

Quid in relictis male ablatis.

1 §.Apud Iulianum. † Quando legata tranſcen-
dũt vires hçreditatis, ſit cui
libet legatario diminutio pro parte,& de eo quod remanet fa-
cta diminutione detrahitur falcidia.h.d. Teſtator cum haberet
xxx.fecit legata aſcendentia ad lx.& ſic in duplo plus quàm ha
beret,& ſic cuilibet fit diminutio pro dimidia, vt hic patet ſi in-
2 ſpicias. ¶† Et no.ꝙ quando omnia legata conſiſtunt in quanti
tate, omnes legatarii ſunt pares, licèt vnus ſit primo nomina-
tus q̃ alter, nam ſi ex hoc deberet fieri prælatio, ille cui primo
fuerunt legata xxx.haberet xxx.alij nihil.cuius contrariũ hic pa
tet, ſed ꝯ de l.ſi ita legatum.in prin.ſ̃.eo.& de l.quoties. de vſuf.
vbi primo nominatus p̄fertur. Sol.verum eſt in eligendo cũ ex
hoc ius aliorũ differat, non tollat, vt ibi patet. non aũt in ſolu ẽ-
3 do, ſi ex hoc ius aliorũ tolleret, vt hic.¶†Sed quid ſi vnũ legatũ
ꝯſiſtebat in ſpecie, aliud in quantitate,& non erat in hæredita-
te niſi illa ſpecies? Rñdeo illã habebit,& legatarius quantitatis
nihil habebit.caſus eſt in l.fideicõmiſſorum.vt in poſ.leg.Idem
ſi omnia ꝯſiſterent in ſpecieb.& quædam erant in hæreditate,
quædã non, nec erant quantitates vel facultates, de quib.poſſẽt
emi, ſed ſolũ illæ ſpecies, quia legatarii illarum prçferent, alij ni
hil habebunt.ita no.Bal.in l.ſi verò compoſita.de teſta.mil. vbi
omnino vide.& hoc iure iſto, quo non valent legata vltra vires,
& ẽt hodie facto inuentario, ſed eo non facto teneretur hæres
omnibus ſatisfacere.in Auth.de hær.& Fal.§.ſi verò nõ fecerit.
Sed Ang. in l. quærebat.ad l. fal.dicit per illã l.ꝙ ſi in hæredita-
te eſt ſpecies tm̃, ſcilicet fundus & ille ſit legat⁹ tibi, & mihi ſit
legata quãtitas, ꝙ æſtimabitur fundus,& debeo habere pro ra-
ta quantitatẽ illius tex.vbi dicit caſum.& dicit ꝙ Bal.in d.l.ſi ve
ſo compoſita.non habuit recordium de illa l. quærebatur, ſed
ad illam poteſt reſponderi, ꝙ ibi legatum magis conſiſtebat in
quantitate, quàm in ſpecie: nam in hæreditate erat tm̃ debitor
in 400.legata fuit ſibi liberatio,& mihi centum fuerunt legata.
dicitur ibi quòd non liberabitur in totũ, ſed debeo habere par
tem, nimirum, quia ſi ſoluiſſet illam quantitatem, & ſibi po-
ſtea eſſet legata,& mihi centum, concurremus pro rata, vt hic
in tex.Idem ergo ſi legata eſt liberatio, quia videtur legata quã-
titas debita.ſed qñ eſt vna ſpẽs, vt fundus, legatarius fundi, q̲a
in ipſum tranſit dñium, præfertur legatario quantitatis, in quẽ
non tranſit aliquod ius in re, vt eſt caſus in d.l.ſi fideicommiſſo-
rum.intelligendo ꝙ ibi hæreditas erat non ſoluendo. facit l.ꝓ-
curatoris. §. planè.de tribu. & vide quod ibi ſcripſi. ¶ † Scias
4 ẽt, ꝙ ſi omnia legata ſunt in quantitate, etiam ſi vni ſunt legata
vt debita, ſi non oſtendit debitum, non propterea p̄fertur alijs.
ita dicit Bar. in l. cum quis decedẽs.§.codicillis. de leg.3. per l. q
vxori.de au.& arg.le.quæ eſt ſingularis ad hoc, & detrahĩt Falc.
ſicut de legato puro. Aliquando vnus præfertur alijs, ſi eſſet lega
tum factum filiæ pro dote.l.2.& ibi per Bar.de pri.cre.vbi vide
omnino,& ante omnia legata deducerentur integraliter tan-
5 quam æs alienum.¶†Idem videtur in relictis ad pias cauſas, vt
ante omnia deducantur, cum de ipſis non detrahatur Falci. ita
vr̃ Bart.ſentire in l.ſi quis ſeruũ.§.fi.j̃.tit.j.& l.ex aſſe.ad l.Falcid.
per l.ſed ſi nò ſeruus.eo.tit.& l.æris alieni.quod not. perpetuo.
idem ſi fuit relictum pro incertis malè ablatis ꝓpter periculũ
animæ.ita conſuluit Fed.de Senis.conſi.344.licèt expreſsè con
trariũ Bar.no.in l.qui vxori.prææalleg.ſed concordat, ꝙ de tali le
gato detrahatur Fal.ita loquitur Bar.vt in hoc ad damnũ hr̄dis
nõ ſit melioris ꝯdõnis, niſi ꝓbent malè ablata, ſed in deductio-
ne ante alia legata,& ſic in p̄iudiciũ legatoriorũ bene ſit me-
lioris ꝯdõnis.ita loquit̃ Fed.qđ tene mẽti, quia ſingularia ſunt.

1 *Diſpoſitio hæredis non poteſt derogare diſpoſitioni teſtatoris.*

2 *Filius ꝙ non poſſit rũpere teſtamẽtũ patris, ſecundũ ꝙ loquuntur idiotæ.*

L E X LXXXIII.

1 SI fundum. †Diſpõ hr̄dis nõ põt derogare
diſpoſitioni teſtatoris.† Et no.
quod vulgariter dr̃ quòd filius non poteſt rumpe
re teſtm̃ patris, & ita loquuntur idiotæ.i.ſi pr̃ ali-
quid diſponit, & filius in teſtamento ſuo aliter di-
ſponit, non præiudicatur diſpoſitioni paternæ, vt hic.

1 §.Si ſeruo communi. † Qñ vnus repreſentat
plures, idẽ eſt cẽſendũ
de eo qđ de plurib.h.d.p̄mitte ꝙ legatarius nõ põt ꝓ parte acce
ptare,& ꝓ parte repudiare.l.neminẽ.j̃.tit.j.l.legatarius.ſ̃.e. ſed ſi
duob.legaret, poſſet vn⁹ acceptare, alter repudiare. Idẽ ſi vni,&
poſtea deueniret ad plures, vt ſi deceſſit plurib.hr̄dib.relictis.po
ne ergo ꝙ ſit legatũ ſeruo cõi pluriũ, perinde eſt acſi eſſet lega-
tũ plurib.& ſic vn⁹ ex dñis põt repudiare, alter acceptare, nõ tm̃
accreſcet alteri, q̲a nõ ſunt ꝯiuncti a teſtatore, qui non fecit mẽ
tionẽ niſi de ſeruo, ſed dñr ꝯiuncti ꝯiunctione legali rõne cõis
dñij, quæ non eſt ſufficiẽs ad inducendum ius accreſcendi.l.ſed
& Proculo.de leg.2.remanebit ergo hçredi portio repudiata.

1 *Expreſſa prouiſio teſtatoris facit ceſſare diſpoſitionem legalem.*

2 *Si teſtator deputauit executorem ad legata pia ſoluenda, & intra annũ non fuerit executus, eum priuauit, & alios deputauit, per negligentiã illorum non deuoluitur executio ad epiſcopum, ſed ad alios deputatos.*

1 §.Stichum. †Expreſſa prouiſio teſtatoris facit ceſſarç
diſpõnem legalẽ.h.d. prçmitte ꝙ ſi legat̃
alicui ſeruus, cũ onere vt manumittat intra certũ tp̃s, ſi nõ ma-
numittat, ſuccedat legis diſpõ ex epiſtola diui Pij, quæ facit eũ
liberum.l.2. ſi man.ita fue.alie. certè hoc eſt verũ, niſi teſtator
diſponat quid fiendũ poſt tp̃s, vt ſi alteri legauit, quia nõ efficie
2 tur liber.ſed erit illius,& h.d.iſte tex.quem Bal.† inducit. Si te-
ſtator deputauit executorẽ ad legata pia ſoluenda,& ſi intra an
nũ non fuerit executus, eũ priuauit,& alios deputauit, ꝑ negli-
gentiã illorũ non deuoluitur executio ad Ep̃m, ſed ad alios de-
putatos, vide qđ idẽ Bal.no.in l.j.poſt prin.de cadu.toll.facit l.ſi

pecuniã.§.1.de condi. ob. cau. ¶ In tex. ibi.[Stichũ Sempronio
do, lego.] ſubaudi,& volo ꝙ manumittat intra annũ, vt proce-
dat lec.quã ſ. dixi. Alij dicunt ꝙ non fuit impoſitum hoc gra-
uamen & ꝑꝑ hoc ꝑ lapſum anni nõ ſit liber, ſed peruenit ad Ti-
tiũ, ſed nulla cẽt dubitatio, iõ tene pręcedẽtẽ tanq̃ vtiliorem.

---

2 *Domus, ſupercies, & ædificium, qualiter differant.*
3 *Si legatur domus excepto ædificio, an intelligatur excipere domum, an ſu*
perficiem, & qualiter legatarius petere debeat.
4 *Si ad ſuperficiem non erat acceſſus niſi per alias partes fundi teſtator vi*
detur voluiſſe reſeruare hæredi talem acceſſum, & non erit ſeruitus.
5 *Actor ſi habet actionem, licèt poſſit exceptione repelli, poteſt tamen age*
re, nec dicitur nulliter agere, & obtinebit niſi reus excipiat.
6 *Locus exceptus de totalitate fundi, cẽſetur facere fundum per ſe non cõ*
præhendi in totalitate.
7 *Appellatione ſuperficiei, an in dubio includatur ſolum.*
Quid appellatione vineæ.

1 §.Qui fundum. † Exceptio facta de ſuperficie ſi-
ne ſolo nõ tenet mero iure, ſed
ſeruatur ope except. ſi autem fiat de ſuperficie cũ ſolo, (quod in
dubio præſumitur.) mero iure tenet & intelligitur ſolũ ſuperfi
cies exempta de totalitate fundi, in quo ſituata eſt. Item in pri-
mo caſu aliæ partes non poſſunt ſeruitutẽ debere ſuperficiei,
cũ dñium eius ſit eiuſdẽ dñi, cuius ſunt aliæ partes, licèt habẽs
ſuperficiẽ poſſit habere ſeruitutem per alias partes. Secũdo ca-
ſu ſeruitus mero iure poſſet deberi, & ĩ dubio præſtãda eſt hæ-
redi cõmoditas eundi per rẽ legatã ad aliã ſibi remanentem. h.
2 d. iſte §. ſubtilis & pulcher. ¶ In tex. ibi. [ædificio.] † No. tria vo-
cabula, ſ. domum, ſuperficiẽ, & ædificiũ, domus cõſiſtit ex trib.
ex ſolo, ex parietib. & tecto, l. ſolum. de rei vend. cũ ibi no. ſuper-
ficies conſiſtit ex duobus parietibus, & tecto, ſine ſolo. quaſi id
quod eſt ſ. faciem terræ, & ędificium eſt vocabulum cõe, quia
3 poteſt ſumi pro domo, & ſuperficie. † ſi ergo legatur domus ex
cepto ædificio, dubiũ eſt, an ĩtellexit de domo, an de ſuperficie,
quia primo caſu ẽt ſolũ cenſeretur exceptum, & ſic dñium dire
ctũ ſoli tanq̃ ſeparati a totalitate fundi, & tanq̃ de vno fuerint
effecti duo vt in fi. §. colligitur, eſſet hæredis, non legatarij fun-
di. per conſequens ẽt dñium ſuperficiei, q̃ cedit ſolo, nec eſt poſ
ſibile ꝙ ſit alterius, q̃ eius cuius eſt ſolum, quatenus ſituata eſt
l. obligationum ferè. §. placet. de act. & obl. ſi aũt intellexit exci-
pere tm̃ ſuperficiem, dñium directũ ſoli pertinet ad legatariũ,
quia nõ fuit exceptuatum, nec ſeparatum a totalitate fundi. er-
go & dñium ſuperficiei directũ pertinet ad eundem legatariũ
fundi, & breuiter rñdetur, ſi conſtat de voluntate defuncti, illa
eſt ſeruanda, ſi nõ conſtat, præſumitur ſenſiſſe ẽt de ſolo. Ex his
reſultat ſolutio ad duo dubia, primũ qualiter legatarius pote-
rit petere, qa ſi cõſtat, ꝙ voluit excipere ſuperficiem poterit pe-
tere totũ, quia in toto hẽt dñium, ẽt in ſuperficie, & debet obti
nere, quia mero iure eſt fundata ſua intẽtio, niſi hæres excipiat
de voluntate defuncti, q̃ dẽt ſaluari melius q̃ põt, non vt hr̃s ha
beat dominiũ directũ in ſuperficie, quia hoc facere teſtõr non
potuiſſet, ſeruabitur ergo quantum ad cõmoditatẽ, vt eã hẽat
in ſuperficie, & ẽt vtile dñium. Secundo caſu qñ excepit ſolum
non poteſt legatarius totũ fundum petere, ſed debet petere ex-
cepto ędificio, & ſi peteret, puniretur tanq̃ plus petens, & ſuccũ
beret ẽt hærede nõ opponente, quia iudici conſtat actori nõ cõ
petere ius agendi in ſolo, & ſuperficie. iuxta not. in l. vbi pactũ.
4 C. de tranſ. Aliud dubiũ ſoluitur. † Nã ſi ad ſuperficiem non e-
rat acceſſus, niſi per alias partes fundi, teſtator vr̃ voluiſſe reſer-
uare hr̃di talem acceſſum, l. ſi teſtatrix. ſi ſer. ven. in prin. erit ne
prædicta ſeruitus, vel nõ? & eſt vtile, quia ſi eſt ſeruitus, in quem
cunque hęres alienaret ſuperficiẽ, trãſiret ſeruitus l. via. §. ſi fun
dus. de ſerui. ruſt. præd. ſi nõ eſt ſeruitus, ſed cõmoditas, eſſet per
ſonalis, & nõ tranſiret in aliã perſonã, niſi de nouo concedere-
tur l. ſi quis ędes. de ſer. vrba. præd. Et breuiter primo caſu quã-
do excipit ſuperficiem, non põt eſſe ſeruitus, quia dñium dire-
ctum ſuperficiei eſt legatarij, ſicut aliæ partes fundi, & res ſua al
teri rei ſuæ ſeruire non põt d. l. ſi quis ędes. etiam ſi altera ſit ſua
pleno iure, altera vtiliter tm̃, vt hic ſm̃ glo. qđ no. quia per hoc
patet, ꝙ ſi tenes rem a me in emphyteu. licèt cõcedã tibi acceſ
ſum ad aliam rem meam, non eſt ſeruitus, ideo ſi vendis etiam
de conſenſu meo, non tranſit iſta cõmoditas. Secundo caſu eſt
ſeruitus propriè, quia res hæredis ſeruiet rei legatarij, & iſte eſt
verus intellectus, vt etiam ex gl. colligitur, quæ no. ad plura, qa
primo dico hic eſſe caſum de eo quod no. glo. in l. ſi vnus. §. pa
5 ctus. in gl. in opponendo. ff. de pactis. † ꝙ ſi actor habet actionẽ,
licèt poſſit exceptione repelli, poteſt agere, nec dicitur nulliter
agere, & obtinebit, niſi reus excipiat, vt ibi patet. [ſed exceptio
ne doli, &c.] ſi autem non habet actionem mero iure, non po-
teſt agi. & debet repelli etiam non oppoſita exceptione, ſi con-
ſtat iudici ꝙ actionem non habet, vt hic cũ dicitur, [fundus ex-
6 cepta villa &c.] & eſt gl. in l. vbi pactum. C. de tranſac. † Item in
fine no. ꝙ locus exceptus de totalitate fundi cẽſetur facere fun
a dum per ſe non compræhendi in totalitate, & his diebus [a] alle-
gabam de facto, quia Imperator cõceſſit cuidam nobili immu
nitatẽ in caſtris ſuis, & voluit ꝙ eſſent ſeparata a territorio cu-
iuslibet ciuitatis, in quo ſunt ſituata, an per hoc in dictis caſtris
ſit conceſſum merum imperium? dixi ꝙ ſic, quia videtur feciſ-
ſe duo territoria vbi primo erat vnũ, vt hic colligitur, ergo im-
perium, quod erat in ciuitate cui ſuberat, vr̃ in illud trãſtuliſſe,
ne remaneat acephalum, ſicut quando de una prouincia facit
duas, quia quælibet indiget ſuo præſide, l. ſi eadem. ſ. de offi. aſ-
ſeſſ. & omnis iuriſdictio, & imperium quę erat penes vnã, diui-
ditur in quamlibet partem in totum, ſicut ſeruitus prædialis, di
uiditur in quãlibet partẽ in totũ, ſicut ſeruitus prędialis, diuiſo
prædio tranſit in quamlibet partẽ inſolidũ in l. via. cum l. ſeq.
7 de ſer. ruſt. præd. ¶ † Vltimò no. ꝙ appellatione ſuperficiei in
b dubio ĩcluditur ſolũ, vt hic in fine, & ſic appellatione vineę. [b] &
ſic eſt arg. ſi tibi vendo fundum excepta vinea, vel arbore, quæ
ibi eſt, vr̃ exceptũ ſolũ, & ſi legatur vinea & viuo teſtatore remo
ueatur vinea legatario, non debeatur ſolũ, quia fuit delegata
exceptio. in ꝯrium vr̃ caſus. ſ. eo. l. ſi quis legauerit, ſed ibi fuit
locutus per verba futuri tpis, vt lego vites, quę erũt tpe mortis,
vnde ſi tpe mortis non ſunt vites, nec poſſit dici vinea, nec etiã
ſolum, vr̃ in ꝯſequentiam excep. quia exceptio confertur in tẽ-
pus, quo non reperitur principale. ſecus qñ per verba præſentis
tpis, qa tũc reperit̃ vinea. ergo ſolũ venit ĩ excep. & poſtq̃ ſemel
eſt excep. licèt vites remoueãtur, nõ reincidit in legatũ. arg. hic.

ADDITIONES.

a ¶ His diebus. Vide eius conſi. 134. incip. notandum eſt. in primo impreſ-
ſis, vbi multa pulchra dicit.
b ¶ Vineæ. Appel. vineæ quid veniat, vide per Alex. conſi. 20. lib. 4.

---

1 *Grauati in re hæreditaria, cẽſentur grauati pro portione, quã habẽt in illa*
nõ vltra. Itẽ æſtimatio teſtõris nõ attẽditur, ſi nõ cõcurrit cũ veritate.
2 *Si teſtator legat uxori veſtes, vel iocalia, & dicit valere 200. & non va-*
lens niſi centum, quòd vxor non poſſit petere, vt ſuppleantur ſibi cen-
tum, quaſi teſtator voluerit 200. legare: & econtra ſi valent 400. non
poteſt hæres retinere 200. quaſi voluerit legare niſi 200.

1 §.ſi libetus. † Grauati in re hæreditaria, cẽſentur gra-
uati pro portione, quã habent in illa nõ
vltra. Item æſtimatio teſtatoris non attenditur ſi nõ concurrit
cũ veritate. h. d. ¶ In tex. ibi, [illum & illũ.] Iſta verba faciebant
dubium, quia cohęredes patroni videbantur grauati de dando
integros ſeruos, vnde licèt nõ haberent, niſi quinque vncias in
eis, quia in quinto tm̃ fuerunt inſtituti, videbatur, ꝙ a patrono
deberent redimere alia ſeptem. arg. in l. cũ alienam. C. de leg. ſed
ꝯriũ eſt, quia legatum põt reſtringi ad ſuas tm̃ partes, ſicut cũ
lego rẽ in qua habeo partẽ. l. ſerui electione. in fi. ſ. eo. & ſic non
obſtat l. cũ alienã. quia ibi non ſuberat cauſa reſtringendi, cum
in totum eſſent aliena: ſecus ſi conſtaret de voluntate defun-
cti, ꝙ traderẽt inſolidũ. ſ. eo. l. quid ergo. §. j. item videbatur idẽ,
quaſi illi ſerui videantur prælegati illis grauatis, cũ in eis graua
ti eſſent, cũ aliter tradere non poſſunt inſolidũ. arg. in l. Titia. §.
Seia. j. tit. j. & quod no. in l. alio. de ali. & cib. leg. in gl. tñ ꝯrium
eſt, vt uoluit gl. in l. Męuius. §. cũ qui. in prima glo. j. tit. j. nec ob
ſtat. §. Seia. quia ibi fuit grauatus vltimò moriens in re hæredi-
taria, nam per hoc vr̃ ſubſtitutus pręmorientibus, vt ſic poſſit
eam totã tradere, nec obſtãt no. in l. alio. quia ibi non ſuberat
cã reſtringi plus ad vnã partẽ, q̃ ad aliã: ſi aũt nõ in re hr̃ditatis,
ſed hæredis, vel extranei eſſet vnus hæres grauatus, cenſeretur
grauatus inſolidũ. l. Meuius. §. eum qui. j. tit. j. & l. ſi tibi homo.
§. eũ qui. cũ ibi no. Idẽ ſi in quantitate, quia totam põt ſoluere
de parte ſua. l. ab oĩbus. in prin. j. eo. & l. ſi pluribus. §. j. & qđ no.
in l. cũ pater. §. 1. eo. tit. & l. deducta. §. nummis. ad Treb. ¶ In fi-
a ne §. ibi, [verum pretiũ.] per iſtũ tex. determinant † Dyn. & alij
Doct. Si teſtator legat vxori veſtem, vel iocalia, & dicit valere
200. & non valent niſi cẽtũ, ꝙ vxor nõ põt petere, vt ſuppleãtur
ſibi centum, quaſi teſtõr voluerit cc. legare, & econtra, ſi ualent
400. hæres non põt retinere 200. quaſi voluerit legare niſi 200.

---

1 *Qui remittit uel compenſat, dare videtur.*
Conditio licèt ſit implenda in forma, ſufficit tamen implere æquipollenter.

1 §. Titio fundum. † Qui remittit, dare videtur. h.
d. Idem ſi compenſat l. Iul. de ꝯ-
di. & demon. & no. quod licèt cõditio ſit implenda in forma l.
Meuius. & l. qui heredi. de condi. & demon. ſufficit tamen im-
plere ęquipollenter, quia qui remittit, propriè non dat, quod
eſt dominium transferre. §. ſic itaque. Inſtit. de actio. quia libe-
rat, & non transfert, & tamen dare videtur fictione iuris, quia
pecunia fingitur primo ſibi ſoluta, deinde per ipſum tradita, &
iſti actus occultantur. l. 3. §. fi. de do. inter vir. & vxo. facit l. mu-
lier. ad Trebel. & quod Bart. no. in l. ab emptione. ſ. de pac. ubi
a dicit ſufficere fieri ęquipollenter. [a]

ADDITIO.

a ¶ Aequipollenter Facit quod dicunt Doc. maximè Fed. & Anch. cõſi. 307
ꝙ ſufficit remiſſio vſurarũ in foro cõſciẽtiæ facta per creditorẽ vſurario.

---

1 *In legatarium tranſit dominium quod erat apud defunctum, licèt defun-*
ctus ignoraret, etiam ſi erat irreuocabiliter.
2 *Quando quis legat rem ſuam tanquam alienã, inſpicitur, quod erat in ve-*
ritate, nec inſpicitur an ſciret, vel ignoraret, ſed indiſtincte valet lega-
tum, tanquam factum de re propria, & quid econuerſo.

§. Si

1 **§.Si Titius cui.** † In legatariū tranſit dñium quod erat apud defunctū, licèt defun-
2 ctus ignoraret, ēt ſi erat reuocabiliter.h. d. ¶ † Et ſic not. ꝙ qñ quis legat rem ſuam tāquam alienam, inſpicitur quod erat in veritate, nec inſpicitur vtrum ſciret, vel ignoraret, ſed indiſtinctè valet tanquam factū de re propria, ſecus econuerſo qñ de aliena tanquam de propria, quia tūc benè diſtinguitur vtrum ſciret, vel ignoraret l.cum alienam.C.de leg.¶In tex. ibi, [antequam ſciret.] nā ſi ſciuiſſet, cēſeretur legatū acceptaſſe, & ſic eſſet factus ſuus irreuocabiliter, nec eſſet tractandū de repudiatione, de qua ſubijcit.¶In tex.ibi. [& hæres Titij legatum non repudiauerit.] innuit ergo ꝙ repudiare poſſit ſicut defunctus. gl.tamen dicit ꝯ̃rium, quia non pōt in præiudicium legatarij, per l.ſi patrem.§.fi.quemad.ſer.amit.ſed pōt dici, ꝙ nō erit ſuū præiudicium, ſed hr̄dis, quia tenebitur ad æſtima. vel redimere ab hærede prælegantis, & hoc quidam tenent, ſed certè adhuc remanet præiudicium, quid.n.ſi plus affectat habere rem, & ille non vult vendere? & ſic plus placet opi. glo.quia ſi non valet repudiatio, pōt legatarius vendicare, ſicut poterat defunctus: ſed ſi hæres repudiaret propter aliquod cōmodum ſuum poſſet, licèt noceret legatario, l.ſi mihi & tibi.in prin.s̃.eo.& ibi tāgitur per Bar.& facit l.liberto octoginta.j̃.de bo.libe.

2 *Quando ſemel eſt nata actio pro legato, amplius non naſcetur, etiam contra diuerſam perſonam.*

1 **§.Si paterfa.** † Legata ab Imperatore relicta ſi cœperunt ab eo deberi, amplius non incipiūt deberi a ſubſtituto pupillari, & ex expreſſa repetitione, ſecus ſi nō inceperūt a pupillo deberi.h.d. Et ponit tres caſus. primus, qñ a pupillo fuerunt relicta purè, & purè repetita, & pupillus adiuit, ſecundo qñ a pupillo pure, a ſubſtituto ſub ꝯditione, & idem multo magis, tertiò econuerſo, qñ a pupillo ſub cōditione, & a ſubſtituto pure, & pupillus deceſſit cōditione pendēte adita hereditate, vel nō, & tūc incipiūt deberi a ſubſtituto ex repetitione expreſſa, & debentur tāquā ex pupillarib. tabulis, ſed ſi non eſſent repetita extante condōne debetur ex primis tabulis, & īueſtigatio eſt neceſſaria, cū agiť Falcidia ꝑ no.ī l.in rōne. §.qđ vulgò j̃.ad l.Fal.& no.quòd qñ incæperūt a perſona pupilli, poſſunt ēt deberi a ꝑſona ſubſtituti, quatenus ab eo plus eſ-
2 ſet relictū l.qđ ergo s̃. eo. in prin. † No. qñ ſemel eſt nata actio pro legato, amplius nō naſcetur, ēt contra diuerſam perſonam,

1 *Hæc verba vobis, vel alteri eorum, intelliguntur in defectum aliorum.*
2 *Si fiat compromiſſum in plures cum appoſitione iſtorum verborum, vt omnes, vel alter ipſorum poſſit negotium expedire, an vnus ſolus non poterit niſi in defectum aliorum non valentium, vel nolentium intereſſe.*
3 *Quid in vltimis voluntatibus, ſi teſtator plures faceret executores cum clauſula, vt omnes, vel vnus poſſit.*
4 *Diſiuncta poſita inter perſonas oneratas, reſoluitur in coniunctam, ſi ſola diſiuncta poſita fuit.*
5 *Si duo deponunt rem cum pacto, ꝙ eis vel alteri eorum reſtituatur, an depoſitarius teneatur vni reſtituere.*

1 **§.His verbis.** † Hæc verba vobis, vel alteri eorū, intelliguntur in defectū aliorū.h. d. notabiliter concordat l.heredes mei.§.fi.ad Trebel. vñ ſi lego pluribus, vel vni ipſorum, & tempore mortis meæ viuant oēs admittuntur omnes, vnus autē non admittitur niſi qñ vnus ſolus reperitur tempore mortis, ſed quid prodeſt hoc dicere? nam ēt ſi non fuiſſet dictum alijs mortuis viuo teſtatore, totum legatū eſſet viuentis. Solu. verum eſt per ius accreſcendi, & ex perſona mortuorum, & ſic cum onere illorū, ſed ſi fuit dictum vobis, uel uni ueſtrum aliis mortuis, illo ſuperſtite, non habet ille per ius accreſcendi, nec ex perſona illorum, ſed ſua, & ſic non tene-
2 tur ad onus illis iniunctum. † Et facit iſte tex. ſi fiat cōpromiſſum in plures cum appoſitione iſtorum verborum ut omnes, uel alter ipſorum poſſit negotium expedire. ꝙ vnus ſolus non poterit, niſi in defectum aliorum non valentium, vel nolentiū intereſſe, & ſic oportebit de hoc conſtare, ut in c. prudentiam. de offi.deleg. ſed in contrarium, ꝙ etiam in aliis nō requiſitis, & valentibus intereſſe, facit c.cum plures.de offi.deleg.lib. 6. & s̃.de arbitris.l.non diſtinguemus.in prin.vbi vr̄ caſus.ſoluit ſm̄ Bar.in l.hæredes mei.§.fi.ad Treb. Aut igitur de commodo illorum, qñ diſpoſitio collata eſt, & habet locum iſte tex.& ille §. aut igitur de onere iniuncto, & habent locum contraria, ideo ſi
a teſtator plures faceret executores, [a] vt oēs vel vnus poſſit, quia agitur de onere, poterit vnus alijs nō requiſitis, etiam ſi valeāt,
3 & velint intereſſe per iura in contrarium allegata. ſed † Ang. dicit ꝙ in vltimis voluntatibus poteſt dici, ſiue agatur de cōmodo, ſiue non, habeat locum iſte tex. ſecus in actibus inter viuos, ut in contrariis, & hoc poteſt tolerari, quia in actibus inter uiuos agitur vt actus ſtatim expediať, vñ nihil prodeſſet illa clauſula, niſi ſic ītelligatur, ſed ultima uolūtas differtur poſt mortē, vñ uidetur cogitaſſe ꝙ interim alii deficiant, & in illum caſum
4 prouidiſſe de uno. † Item no. ſm̄ Bal. limitationem l.pen. C.de uerb.ſig. ꝙ diſiuncta poſita inter perſonas oneratas, reſoluitur in coniūctam, quia eſt verū ſi ſola diſiuncta poſita fuit, ſecus ſi coniuncta, & poſtea diſiuncta, vt hic. nam diſiūcta ſtat proprie, quinimo hic ſi dixiſſet, & alteri eorum, poneretur pro vel, aliàs non importaret aliquid. arg. de vſufru.leg.l.ſi Titio fundum, & not. quòd dictio de, ponitur pro vel, & dictio cui, ponitur pro
5 alteri, vel vni. & inducitur in arg. † Si duo deponunt rem cum pacto quòd eis, vel alteri eorū reſtituatur, quòd depoſitarius non teneatur vni reſtituere, niſi appareat ꝙ alter nolit, vel non poſſit, ſed contrarium facit quod s̃. dixi de actibus inter viuos.

ADDITIO.

a ¶Executores. Adde vt per Soc, conſi, 9.

1 *Defectus conditionis appoſitæ libertati, validat legatum factum de ſeruo.*

1 **§.Cùm ſtatuliber.** † Defectus condōnis appoſitæ libertati, validat legatū factum de ſeruo.h. d. cum ſeq. §. & iſte primus loquitur quando fuerunt diuerſi teſtatores, quorum vnus legauit libertatem ſeruo, alter, ſ.hæres ipſius legauit ſeruū, tunc ſi deficit condō, ſub qua fuit relicta libertas, legatum ſerui valet. ſequens §. loquitur qñ idem teſtator legauit ſeruū ab vno, puta ab impubere, & libertatem eidem ab altero. ſ.ſubſtituto pup. nam cenſetur legata ſub condōne ſi ſubſtitutus ſuccedet, & per ꝯñs legatum ſerui factū a pupillo redditur ꝯdōnale ſub ꝯ̃ria ꝯdōne, ſi ſubſtituto locum non habebit s̃.eo.l.ſi poſt.§. fi. ideo ſi efficiatur pubes, incipit valere legatum, quia deficit condō libertatis. ſed ſi decedat impubes, deficit, quia extat conditio libertatis relictæ.

1 *Res effecta mea ex cauſa lucratiua reuocabiliter, non deſinit mihi deberi ab alio ex alia cauſa lucratiua.*
2 *Non cenſetur factum meum, quod poteſt a me auferri, & poſt quàm eſt ablatum, poſſum redire ad actionem primam.*
Si eras debitor cum fideiuſſore, & dediſti rem in ſolutum, quæ fuit euicta, an poſſim redire contra fideiuſſorem.

LEX LXXXIIII.

1 **NOn quocunque.** † Res effecta mea ex cā lucratiua reuocabiliter non deſinit mihi deberi ab alio ex alia lucratiua.h.d. ſecus ſi eſſet facta mea irreuocabiliter.l.omnes la ij.de act.& obl. quia duæ cauſæ lucratiuæ in eadem re, & perſona quantum ad executionem, non poſſunt concurrere, licèt executio fiat a diuerſis, ſed quantum ad originem ſic, quia diuerſi pñt eſſe mihi obligati ad eādem rem ex cā lucratiua, ſcilicet vnus ex teſtō vnius, aliter ex teſtō alterius, ſed vno ſoluente alter liberatur. ſecus quando ex cauſis non lucratiuis, vel vna lucratiua, alia non lucratiua.l.non eſt nouum.de act.empt.& l. ex ſtipulatione.de act.& obl. In eadem perſona paſſiue. & quātum ad originem non poſſunt concurrere, quia mihi obligatus ex cā lucratiua, illa obligatione durante nō pōt incipere mihi obligari ad illam rem ex alia cā lucratiua. l. ſi ſeruum.§.Stichum.j̃.eod. qñ incepit eſſe mea reuocabiliter, cenſetur non eſſe mea. quia poteſt abeſſe, ideo durat alia cā.h.d.l. iſta, quæ tractat tota de iſta mā. excepto §.qui Caium.& l.ſeq.de eadē tractat.& l.huiuſmodi.§.j.& pleniſſime & ſubtiliſſime per Bar. in l.Meuius.§.duob.de leg.2.¶In tex. ibi, [res facta fuerit.] ſupp. ex cauſa lucratiua, vt patet ex ſe, licèt regulariter ſit verū, quòd alia cā lucratiua extinguatur, non tamen ſemper.¶In text. ibi, [per traditionem.] i.ex cā donationis, licèt gl. dicat ex cā legati, ſed tunc non requireretur traditio.¶In text.ibi, [nempe agam ex teſtō,] ſupp. ſtatim anteq̄ mihi auferať. nam ſufficit, ꝙ poſſit auferri, vt ſtatim ſequiť in verbo [diſceſſurum ſit.] ſed in ꝯ̃rium ꝙ agere non poſſim donec extiterit ꝯdō, & ſi mihi ſit ablata, vt in fi. tex. gloſſella in hoc verbo ponit vtrunque intellectū, nec dicit quis ſit verior. dic quòd vterque eſt bonus, nā ēt antequā auferať, poſſum agere. non ad totalem æſtimationem, ſed quatenus minus valet ꝑꝑ dubium euentum. pone res valet xv. ſed quia pōt mihi auferri, nō reperireť q daret niſi x. petam ergo v. ſed poſtq̄ mihi ē ablata, ſi nihil primo fui ꝯſecutꝰ, agā ad xv. ſed ſi primo egiſſem & periſſez v. ꝯſecutus, re ablata, nō poſsē plus petere, qa ſi ꝯdō deficeret, & mihi nō auferreť, nō tenerer aliud reddere, vt probatur in l.ſi ſeruitus.in fi.de ꝯdi.fur. vr̄. n. hincinde empt.& vend. dubius euentus. facit s̃.eo.l.ſeruum filij.§.ſi ſtatuliberū.¶In tex.ibi, vt exiſtente cōdone, &c. ſ.legati a dño relicti. no. ergo ꝙ non cēſetur factū meum, qđ pōt a me auferri, & poſtq̄ eſt ablatum, poſſum redire ad actionē primā. Et induciť
2 ad q. ſm̄ Dy. † Si eras debitor cum fideiuſ. & dediſti rē inſolutū quę fuit euicta, ꝙ poſſim redire ꝯ̃ fideiuſſorem. Tu dic, aut eras debitor quantitatis, & nō poſſum redire, qa illa datio fuit q̄dā emptio.l.eleganter.de pig.ac.& emptor nō teneť trāsferre dñiū iō re tradita ſtatim fuiſti liberatꝰ a primo debito, & pecunia debita fuit ꝯuerſa in ꝑtiū. ergo fideiuſſor liberať, qa nō tenebať niſi pro prima oblōne, q̄ eſt extincta, & re euicta nō ago actione prima, ſed ex empto ad intereſſe d.l.elegāter. in qua fideiuſſor nō interceſſit, ſed ſi eras debitor in ſpē, tradēdo aliā non tuā, q̄ fuit euicta, poſsū redire ad actionem primā, tam ꝯ̃ te, q̄ ꝯ̃ fide-

iuſſorem, quia iſta datio habet vim permutationis.:l. libera. de
de ſen.& interlo.om.iud.& ibi no.& in permutatione tenetur,
quælibet pars transferre dñium.l.j.de rerum.permu.

---

1 *Res mea, quæ poteſt mihi auferri, poteſt mihi legari tanquam non mea.*
2 *Caſus in quo res mea poteſt mihi legari, ſed regulariter contra.*
3 *An attendatur qđ euiuere põt iure extraordinario reſtõis in integrum.*

1 **§.Si ex bonis.** † Res mea, q̃ põt mihi auferri, põt mi
hi legari tanquàm nõ mea.h.d. Sicut
ergo qñ res efficitur mea ex cã lucratiua reuocabiliter, non de-
ſinit mihi deberi ex alia cã lucratiua, q̃ erat orta tpe quo eſt effe
cta mea, vt in prin.l.ita ſi nõ erat orta, põt oriri poſtq̃ nõ erat fa
2 cta mea, ẽt ex cã lucratiua.h.d.& proſequitur eãdẽ mãm.¶† Et
no.caſum, in quo res mea põt mihi legari.rſr ꝯ l.mea res. de cõ
di.& demon.& loquitur qñ põt auferri iure dñij. Idẽ ſi iure hy
pothecę licèt a me cãm habuerit, l.ſi tibi homo.in prin. j. eod.
¶ In tex.ibi, [deinde poſtea euincantur.] ante ergo non poſsũ
petere, cũ eam habeam, niſi vt ꝯſequar quanto minus valet, qa
3 põt mihi auferri, vt dixi in præcedenti. † No.ergo hic, ꝙ attendi
tur qđ euenire poteſt iure extraordi. reſtit.in integr. ſed in ꝯriũ
facit l.Iuli.qui & a quib.vbi nõ ſunt cõſiderãdi tales caſus, ſed
dic verũ eſſe, niſi ſubſiſtat cã de p̃ſenti, pp quã poſſit euenire, vt
hic, quia vſucapta erat res abſenti cã reipublicæ, propter quam
reuerſus põt petere reſti. Et intellige ſecundũ gl. ꝙ teſtator ſcie
bat rem non eſſe ſuam, & legauit, vt alienam, alias non valeret
legatũ, non tñ quia res res erat mea, ſed propter errorẽ eius.

---

1 *Eatenus extinguitur obligatio ex cã lucratiua, quatenus res efficitur cre-
ditoris ex alia lucratiua, ſed quatenus ex oneroſa ſecus.*
2 *Vſusfructus quãdo reuertitur ad ꝓprietatẽ dicitur proprietarius in illo ha
bere cãm lucratiuã, quãdo pro illo nũquã aliquid abſoluit, alias cõtra.*
3 *Si ex forma ſtatuti ſoluitur gabella, de his, quæ quis acquirit ex cauſa lu-
cratiua, non de alijs, vel ſoluitur maior, an talis proprietarius ſoluet.*

1 **§.Fundus mihi.** † Eatenus extinguit̃ obligatio ex
cã lucratiua, quatenus res effici-
tur creditoris ex alia lucratiua, ſed quatenus ex oneroſa ſecus,
ponit duo exempla, vnũ de parte ĩtegrali, vt eſt vſusfr. aliud de
quota. Aduerte in tex.ibi.[legatus eſt.] ſ.a non dño. Dy. intelli-
git ſciente fundũ non eſſe ſuũ. ¶ In tex.ibi, [redemi.] ſub.a vero
dño. Dy.& cũ fundus valeret xv.iũcto vſufru.cũ ꝓprietate: emi
ſolã proprietatẽ pro decẽ, in illa ſola dicor habere cãm onero-
ſam, & agere poſſum ad rem, non vt illam cõſequar, ſed decem
quæ mihi abſunt.s.eo.l.planè.§.qđ ſi rem. non aũt poſſum pe-
tere v. pro vſufr. ſi ille reuerſus eſt ad me abſq; eo ꝙ aliud ꝑ eo
ſoluerim, vt per mortẽ, & capitis diminutionẽ venditoris, ſed
quid ſi non eſt reuerſus? certè cũ ſperaretur reuerti in omnem
euẽtũ, vr̃ ꝙ dẽat æſtimari interuſuriũ medij tpis, quia illud mi-
hi abeſt, & res mihi fuit legata pleno iure. ſ. ꝓprietas cũ vſufru.
¶ In gl.ibi.[hoc caſu vicem ſeruitutis obtinet.] dic melius ſ̃m
Dy. ꝙ vſusfru.obtinet vicẽ dñij.nõ totius, ſeu pleni, ſed partis,
quia tex.in d.l.4.de vſufru. dicit ꝙ vſusfru.eſt pars dñij.ſ.integra
lis, qa ex proprietate, & vſufru. conſtituitur plenum dñiũ. licèt
ergo ſim ꝯſecutus vſumfru.ex cã lucratiua, non tñ totũ fundũ
2 videor habere ex cauſa lucratiua. † No.ergo ꝙ qñ vſusfru. reuer
titur ad ꝓprietatẽ ſui, non dr̃ ꝓprietarius in illo hr̃e cauſam lu-
cratiuã, & hoc qñ pro illo nunq̃ aliquid ſoluit, vt erat hic alias
ꝯ, vt emi fundum pro xv.deinde tibi cõceſſi vſumfru. qui valet
v. licèt poſtea ad me reuertat̃, nõ dicor habere in eo cãm lucra-
3 tiuã, cũ ſemel ꝑ eo ſoluerim. † quod not. ad ſtatuta per q̃ qñq;
ſoluitur gabella de his, q̃ quis acquirit ex cã lucratiua, nõ de a-
lijs, vel ſoluitur maior, vt ẽt de iure communi fit, vt in tit. C. de
imponen.luc.deſcrip. & ſic eſt vtilis inueſtigatio huius §.

---

1 *Qui habet causã oneroſam in ancilla, cẽſetur etiã habere in partu eius.*
2 *Si ancilla erat prægnans antequam eam emerem, quòd tunc valeat legatũ
factum mihi, de eo quod naſceretur ex ea.*

1 **§.Iulianus.** † Qui habet cauſam oneroſam in ancilla,
cẽſet ẽt hr̃e in partu eius.h.d. qđ eſt verum
indiſtinctè ſi cõcepit poſtquàm acquiſiuit ex cã oneroſa, ſed ſi
tunc cũ acquiſiuit erat p̃gnans, diſtinguitur. aut pp hoc carius
emit, & idem, aut nõ, quia fortè ignorabatur, & tũc ſecus, vt po
tius videatur habere cãm lucratiuam, ita loquitur gl.hic, & l.ſi
quod ex Pamphila.j.ti.1. ¶ In tex. ibi, [ex cauſa lucratiua hr̃e.]
per cõſequẽs agere poſsũ ꝯ hr̃dẽ legantis nõ ut cõſequar par-
tum, cũ habeam, ſed vt habeam, qđ mihi abeſt propter partũ
facta comparatione ancillæ ad partũ, vt ſi ancilla valebat x. &
ꝓpter partũ emi xv. vt in l. ſi qđ ex Pamphila. vbi ponitur pra-
ctica huius §. vide gl. in d.l.ſi quod. quæ limitat iſtũ §. ut licèt ui-
dear habere cauſam oneroſam in partu, ſicut in ancilla, non tñ
eſt verum ꝙ partũ emerim, iõ euicto partu, non poſſum agere
ad culpam, quia nõ committitur, niſi cũ euincitur res vendita,
ſed ſolum act.ex empto ad intereſſe, quæ cõpetit ẽt pro re non
2 vendita, ſed accedente rei venditæ. † Item puto, qñ concepit pe
nes emptorem, legatum factũ de eo, qđ naſceretur ex Pamphi
la, non valet, quia nunquàm habuit originẽ validã, nec poteſt
acquirere, cũ ſit mea, & res mea nõ põt mihi legari, ſed qñ erat
p̃gnans anteq̃ efficeretur mea, iam incepit hr̃e originẽ validam
qa erat in rerũ natura, licèt nõ ꝑueniſſet ad lucẽ. nec erat meus,
vel ex re mea, vñ valuit legatũ, nec extinguitur, licèt poſtea ꝑue
nerit ad dñiũ meũ, & pro eo aliud ſolui, ſed ſi nihil ſolui, extin-
gueret̃, pp regulam de duab.cauſis lucratiuis, gl. ergo ĩ d.l. ſi qđ
ex Pamphila. inquantũ intelligit textũ iſtũ eo caſu quo cõcepit
penes emptorẽ, & legatariũ, non placet, pp id qđ s̃.dixi. nam gl.
vult, ꝙ poſſit peti ex teſtamento, ſed mihi videtur contrarium.

---

1 *Si id, quod debetur a diuerſis reis debẽdi, legetur diuerſis, videtur hæres
grauatus cedere vni actionẽ & de dando alteri æſtimationem, ſed ſi te
ſtator exigit ab vno, extinguitur legatum vtriuſque.*
2 *Qui actionem ceſsit vni, non poteſt alteri cedere.*
3 *Si habeo duos reos eiuſdẽ pecuniæ, poſſum legare, quod mihi debet vnus
ex eis, & contra illum cedenda eſt actio, non contra alium, & an facta
ceſſione alter liberetur.*

1 **§.Qui Caium, & Lucium.** † Si id, qđ de
betur a diuer
ſis reis debẽdi, legetur diuerſis, vr̃ hr̃s grauatus cedere vni actio.
& de dãdo alteri ęſtimationẽ, ſi ſed teſtõr exigit ab vno extingui
tur legatũ vtriuſq;.h.d.notablr̃. ¶ In tex.ibi.[alter litis ęſtimatio
nẽ p̃ſtare.] Rõ huius redditur in l.qui duos.j.e.tit.& ꝑ gl.s̃.e.l.ſi
ſic.§.fi. ſed quare nõ cedit hæres actionẽ cuilibet ipſorũ ꝯ illũ
correũ, cuius debitũ fuit ſibi legatũ? Rñdeo, quia ſi poſſet face
re, eẽt dicere, ꝙ quilibet poſſet cõueniri inſolidũ cũ effectu, qđ
eſſe non p̃t, iõ non cedit act.niſi ꝯ vnũ, & eſt in elect. ſua cui ce-
dat, cũ ẽt ſit in electione ſua ꝯ quẽ agat, & facta ceſſione ꝯ unũ,
nõ poteſt alteri cedere ꝯ alterũ, & quia hoc cõtingit facto ſuo,
quia ceſſit, primo tenetur alteri cedere æſtimationẽ. nam qñ fa
cto hæredis contingit, ꝙ res legata extinguitur, ad æſtimationẽ
2 tenet̃, ẽt ſi ignorãs fecit, l. cętera.§.fi.s̃.e. † & allegat̃, ꝙ q act. ceſ-
a ſit, primo vni. nõ põt alteri [a] cedere, nã ſi hoc ꝓcedit in duobus
reis, in quib. eſt dare duas obligationes, & actiones, ꝙ facta ceſ
ſione ꝯ vnũ nõ põt fieri ꝯ alterũ, fortius in vno creditore ſ̃m Ia.
de Are.& alios, quod eſt verũ ſ̃m Bar. ut in ſ̃m nõ trãsferat̃ vti
lis actio: nã poſtq̃ ꝑ primã ceſſionẽ actio directa ſemel produxit
vtilẽ, q̃ translata fuit in unã per alteram ceſſionẽ, amplius non
poteſt ꝓducere aliã. ſed cũ directa ſibi remanſerit, quã põt intẽ
tare, niſi in trib.caſib.l.3.de don. poteſt in illa conſtituere procu
ratorẽ ſimplicẽ, vel in rẽ ſuã, & admittet̃ eo caſu quo admittere
tur cedens, & ſi eſt hoc in vno debitore, fortius in diuerſis, licèt
3 ſint duo rei debendi, vt in caſu huius §. ¶ † No. ergo hic ꝙ ſi ha
beo duos reos eiuſdẽ pecunię, poſſum legare, quod mihi debet
unus ex eis, & ꝯ illũ cedenda eſt actio, non ꝯ alium. Itẽ facta ceſ
ſione alter liberatur, ſed ꝯ, nam ſi ageret ꝯ unũ, & ſnĩam obti-
neret, alter non liberaretur, niſi facta exacti.l.fi. de fideiuſ. ergo
multò minus ur̃ ſola ceſsione liberari? Rñdeo qñ egi ꝯ unum,
iõ non liberatur alter, qa niſi ille ſoluat, poſſum ad aliũ redire,
ſed ſi ceſsi ꝯ unũ, non poſſum ꝯ aliũ redire in præiudicium ceſ
ſionarii, qui ceſsionarius ꝯ alium agere non poteſt, ſed ſolũ ꝯ il
lum ꝯ quẽ facta eſt ceſſio. intellige tñ ut s̃.dixi. in trib.caſibus il-
lius l.3.& uide Bar.in d.l.qui duos.& Bal.in l.1.de act. & oblig.

ADDITIO.

a ¶ Alteri cedere. Adde quod uoluit Soci.conſi. 18.

---

1 *Duæ cauſæ lucratiuæ poſſunt concurrere in diuerſis rebus, etiam quo ad
execu. & in diuerſis partibus eiuſdem rei.*
2 *Regula de duabus cauſis lucratiuis, non procedit, niſi in vna re.*

1 **§.Cum mihi Stichus.** † Duæ cãæ lucratiuæ
p̃nt concurrrere in di-
uerſis reb.ẽt quo ad exec.& in diuerſis partib.eiuſdem rei. h. d.
cũ l. ſeq. p̃nt ẽt in eadem re cõcurrere diuerſis tẽporibus. ita ꝙ
una originem habeat poſtquàm facta fuit executio ex altera,
& finita ſit v.g.donaſti mihi rem, poſtea deſiit eſſe mea, deinde
mihi promittitur ex cã donationis, vel leg. põt incipere deberi,
quia incipit habere poſt cãm primo finitã, vel ſi legaſti mihi
ſub conditione, & interim ſit effecta mea ex cã lucratiua, & ea
finita deſinat eſſe mea, nam ea conditione exiſtente incipit de-
beri ex cã legati, quia non poteſt dici, ꝙ cõcurrerit eodẽ tempo
re cũ prima. l.exiſtimõ.de verb.ob. poſſunt ẽt cõcurrrere in per
ſonis diuerſorũ, licèt ueniat ad alterũ per indirectũ.j.eo. l. ſi ſe-
ruus le.§.1.& l.ſi is qui Stichũ.de act.& ob.ſ̃m Doc.ibi. ¶ In tex.
ibi.[duorũ teſtĩs.] ſ.vnius non dñi, qui legauit ſciẽter, & alterius
dñi, & ab hr̃de dñi ſui conſecutus Stichũ, videbatur ꝙ ꝯ hære-
dẽ non dñi non poſſum agere, vt conſequar Pãphilũ, quia lega
tũ alternatiuũ cẽſetur unũ pp vnã ſolõnẽ.l.ſi ex toto.s̃.e. ſed cer
2 tè licèt ſit vnũ legatũ, ſũt tñ duę res, † & rl̃a de duab.cauſis lucra
tiuis nõ ꝓcedit, niſi ĩ vna re ſʒ an hr̃s nõ dñi poſsit liberari ſoluẽ
do ęſtimationẽ Stichi, q̃ legatarius iã erat ꝯſecutus, ſi ñ vult ſol
uere Pãphilũ? Rñdeo ſic, ſi eius erat electio, nã ſolutio Stichi nõ
dẽt p̃iudicare hr̃di alterius.l.ſi Stichũ aut Pãphilũ. de ſol.ĩ prin.

---

1 *Licèt onus fideicommiſſi legatario iniuncti æquiualeat legato, nihilominus
legatum valet.*
2 *Legatum relictum ſub cõdõne, ſi legatarius cauerit de aliquo dãdo, vel fa
ociend*

ciendo,aſſimilatur legato,cui i vim modi,vel fideicõmiſſi onus iniũgitur.
3 *Aliud eſt legare ſub condõne ſi aliquid dederis,vel feceris, aliud legare ſimpliciter,& poſtea iniungere onus per uiam modi, vel fideicommiſſi, & an legatarius tranſmittat,ſi decedat antequam caueat.*
4 *Legatum non valet quando onus æquiualet,quaſi non contineat vtilitatẽ, & quid ſi non continet,nec ſperatur continere vtilitatem.*
5 *Si quis ex forma legis vel ſtatuti vel contractus tenetur aliquid facere,tenetur taliter facere,quòd valeat,& quid ſi eſſet pupillus, vel mulier qui tenetur ad aliquid.*
Qui promiſit alteri vendere,vel facere inſtrumentum de aliqua re,debet taliter facere,quòd valeat,& cũ debitis, & vſitatis ſolennitatibus.
6 *Iura quæ dicunt quòd alter alteri ſtipulari nõ poteſt, debent intelligi quãdo ſimpliciter ſtipulatur,& non valet niſi ſtipulantis interſit, & tunc quando intereſt,ſtipulator agit.*

LEX LXXXVI.

1 Huiuſmodi. † Licèt onus fideicõmiſſi legatario iniunctũ æquiualeat legato nihilominus legatum valet.h.d.ſm Dy.vel dic vtilius ſm Bar.
2 † legatũ relictũ ſub pdõne ſi legatarius cauerit de aliquo dãdo,vel faciẽdo,aſſimilat legato, cui in vim modi vel fideicõmiſſi onus iniũgitur.h.d. primũ ſummarium Dy.pbatur in prin.vſq; ibi,[queadmodũ.] ibi pbatur ſm. ¶In tex.ibi.[queadmodũ.]qđ ſ.dictũ eſt legatum hoc valeret.intellige,vt valeat,& ſit tale quale ſi eſſet relictũ non expreſſa pdõne, de cauendo,& poſtea per uiã modi vel fideicõmiſſi onus fuiſſet iniunctũ:nã ẽt tunc legatarius non admitteretur ad petendum niſi cautione preſtita, de implẽdo modũ, vel fideicõmiſſum. l. quib.dieb.§.fi.& l.ſi tibi legatũ.de leg.3.in 3.car.& tñ illa tacita pdõ cautionis non ſuſpendit ſubſtantiã legati, ſed executionẽ, ſeu petitionẽ eodẽ modo ſi exprimat,quaſi nihil opereẽ expreſ
3 ſio, cũ fiat mõ quo ineſt.ſ.e.l.3.† Ex hoc ſequitur,ꝙ licèt legatarius decedat anteꝗ caueat,ad hrdẽ ſuũ tranſmittit legatũ cũ onere implendi modũ,vel fideicõmiſſum,qđ non eſſet ſi legatũ eſſet pdõnale,qđ tene menti ꝑpetuò. Aliud ergo eſt legare ſub pdõne ſi aliquid dederis,vel feceris,quo caſu eſt pdõnale,aliud legare ſimplr,& poſtea iniungere onus ꝑ viã modi,vel fideicõmiſſi,vel legare ſub pdõne,ſi caueris de dãdo,qa hoc caſu ſic dr legatũ purũ quantũ ad ſubſtantiã.l.libertas.§. hæc ſcriptura.de manu.teſt.& mortuo teſtatore ſtatim cedit dies, licèt petitio ſuſpendat,ſed hoc vr̃ mihi verũ,ſi onus cau.adiectũ condõnaliter concernat verbum executiuũ,vt erat hic,[hæres meus Titio cẽtũ dato.] nã condõ ſi cauerit,pcernit verbũ dato,iõ non ſuſpendit ſubſtãtiã,ſed executionẽ,ſi aũt pcerneret ſubſtãtiã, vt verbũ lego,vt lego centũ,ſi caueris hrdi meo de dãdo ei centũ &c.putarẽ legatũ eſſe conditionale,qa pditio pconcernit ſubſtantiam legati,& ſic non exprimitur eo mõ quo ineſt.ſ.eo.l.ſi ita.§.illi ſi volet.ad pdicta bñ facit l.muto.§.j.de tute.& l.ꝑtor.in prin.de colla.bo.in quib.patet,ꝙ interdũ pditio non hẽt vim pditionis, ſed monitionis,qñ inerat ẽt ſi non fuiſſet expreſſa,& non concernebat ſubſtantiã,ſed executionẽ, & exprimebatur mõ quo
4 inerat. ¶† Sed op.ꝯ ſummariũ Dy.ꝙ legatum non valet,quãdo onus æquiualet,quaſi non ptineat vtilitatẽ,ſ.eo.l.ſinautẽ,& qđ no.in l.ſi res obligata.Sol.ibi qñ nõ ptinet, nec ſperat,& poſſet ptinere,ſi ille cui erat dandũ,repudiaret, vel viuo teſtatore, moreretur,nã remaneret legatum legatario ſine onere,licèt ſecus eſſet ſi nõ vt legatarius,ſed ut executor effectus.l. ſi quis Titio.ꝟ.tit.j.in 2.car.¶In gl.ibi.[ſed videt prius legatarius grauari.] ſ.quàm cõmodũ ſentiat,qđ videt ꝯ l.Labeo.C. de fideic.& l.Imperator.ꝟ.tit.j.& ſ.eo.l.fideicommiſſum.gl.huius timore, ſoluit duob.modis.primo fatendo ꝯrium, & dicit, ꝙ primo debebit conſequi legatũ,& poſtea cauebit,quod eſt falſum.nã ẽt ſi conditio non eſſet expreſſa,non admitteret niſi cautione præſtita, vt in ll.ſ.alleg.fortius,ſi eſt expreſſa.Iõ ſoluit ſecũdo mõ, ꝙ nõ grauatur ſi non vult,hęc vera,quã ſic declara.ꝑ viã modi, vel fideicommiſſi nõ põt quis in plus grauari, ꝗ commodũ ſentiat: nã ſi valeret grauamẽ,poſſet cogi implere inuitus, ẽt antequam commodũ ſentiat,cũ modus inducat diſpõnẽ,& act.ex teſtõ vt impleat l.fi.C de his,quæ ſub modo leg.qđ eſſet inconueniẽs, ſed ꝑ viã conditionis poteſt grauari anteꝗ commodũ recipiat, quia conditio non inducit diſpõnem,nec act.l.ſi quis ſub conditione,ſi quis omiſ.cau.teſt.vñ nõ pcellit pciſè,ſed ſponte implet,ſi vult cõmodũ,& ſic eſt coactio cauſatiua,vr̃ tñ gl. pcedere in prima ſolutione,qñ ſolutio eſſet implenda de eo,qđ relinquit,vt lego tibi cẽtũ,ſi de illis pſtruxeris capellã,vñ non poteſt implere niſi percipias,vñ magis vr̃ importare modũ,qui eſt implendus poſt quęſitũ emolumentũ, ideo poſſes petere.arg.l.ſi verò non remuneràdi.§.fi.ſ.man.& l.inſulã.in fi. loca. vt ſic potius iſpiciatur effectus,ꝗ verba.ad quod facit,qđ not.in l. quib. §.fi.& l.j.de condi.& demon. per Bar. circa modũ cognoſcendi
5 pditionẽ vel modũ. ¶† In gl.ibi.[vel dic cauet hrdi, ſi ſic ut ualeat &c.]iſta gl.allegatur notabiliter ad duo. primo,ꝙ ſi quis ex forma l. vel ſtatuti,vel pctus tenetur aliquid facere, tenetur taliter facere ꝙ valeat,ideo ſi eſſent pupilli,vel mulieres,tenebuntur adhibere conſenſum tutorũ, uel conſanguineorũ. Item tenebũtur iurare non venire ꝯ ratione minoris ætatis,vt ſic actus valeat, & non poſſit retractari. Et eodem modo, qui promiſit alteri vendere,vel facere inſtrm de aliqua re, debet taliter facere ꝙ valeat & cũ debitis,& vſitatis ſolẽnitatib.aliàs nõ videretur
6 feciſſe.l.nõ putauit.§.nõ quæuis.de pſtab. † Itẽ ꝙ oĩa iura q̃ dñt,
a ꝙ alter alteri ſtipulari nõ põt[a] debẽt intelligi qñ ſimpliciter ſtipulatũ,na nõ valet niſi ſtipulãtis interſit, & tũc qñ intereſt,ſtipulator agit.nõ ille cui eſt dãdũ vel faciẽdũ. Nec ẽt illi cedẽda eſt actio,ſi ſtipulator nõ vult.ita intelligiẽ l. ſtipulatio.§.alteri.& §.ſi inſulã.de ver.ob.ſed ſi ſtipulaẽ nomine illius,valet,ẽt ſi non interſit,& ſi hẽt mãdatũ, vt procurator,ſi nõ hẽt,vt neg.geſt.qa eſt pinde acſi ille cuius nomine gerit,geſſiſſet: qa is gerit cuius noĩe gerit,ſicut is poſſidet cuius noĩe poſſidet.l.quod meo.ꝟ.de acq.poſ.& tũc tenebiẽ ſtipulator cedere act.mand.ſi hẽbat. vel neg.geſt.ſi non hẽbat,& ſecuta ſit ratihabitio.l.ſi ego.ſ.de neg. ge.iõ ſis cautus cũ recipis noĩe alieno,ꝙ dicas,ꝙ ſtipularis vice & noĩe illius,& ita faciũt hodie notarij,& ad hoc allegaẽ iſta gl. In caſu aũt huius l.non eſt neceſſe,qa hęredis intereſt ꝙ ſeruet volũtas teſtatoris.l.his pſequenter.§.ſi fa.erciſ.licèt eius pecuniariter non interſit.l.ſi tibi legatum.ꝟ.tit.2.licèt ergo hrs nõ dicat,vice vel nomine talis cui eſt faciendũ vel dandũ,ſed ſimpliciter,promittis dare vel facere tali, valeret ſtipulatio propter ſuum intereſſe, non dico ꝙ compellatur illi cedere, poſtquam non recepit nomine illius, poteſt tamen ſi vult.

ADDITIO.

a ¶Poteſt. Adde vt per Bar.conſi.incip.Gilius fuit confeſſus.

1 *Duæ cauſæ lucratiuæ ex teſtamento duorum, qui reputantur loco vnius, iudicantur acſi ex teſtamento vnius procederent.*
2 *Si in teſtamento duorum qui non reputantur idem, eadẽ res ſit legata alicui,ſi prius legatarius fuit conſecutus æſtimationem, poſſet ex teſtamẽto alterius rem petere,ſed ſi fuit conſecutus rem,non poteſt poſtea petere æſtimationem.*

1 §. Si Sempronius. † Duæ cauſæ lucratiuæ ex teſtõ duorum, qui reputantur loco vnius,iudicanẽ acſi ex teſtõ vnius procederent. h.d.Nã ſicut ſi in eodẽ teſtõ qs pluries eandẽ rem vni legaret non deberet niſi ſemel.C.de leg.l.cũ qõ.qa non cenſeret pluries legaſſe, ſed pluries locutus.l. Meuius.§.cũ qui.in fi.ꝟ.tit.j.ita ſi in teſtõ defuncti,& in teſtõ hęre.eadem res vni pluries eſſet legata.iõ ſiue rem fuerit conſecutus ex teſtõ vnius,nõ põt agere ex teſtõ alterius,vt pſequaẽ æſtimationẽ. ſiue econuerſo primo eſſet æſtimationẽ pſecutus,& hoc dr̃ hic.non ſic,ſi idem non reputareẽ.
7 l.planè.§.ſed ſi duorum.ſ.e.† Et ſi prius fuiſſet pſecutus æſtimationẽ,poſſet ex teſtõ alterius rẽ petere,licèt econuerſo nõ ſic , ꝑp regulã de duab.cauſis lucratis, vt ibi no.ecce caſum.¶In gl. 2.ibi,[duplicare legatum nec potuit.]immo nõ potuiſſet legando æſtimationem,cũ primus teſtator legaſſet fundũ.nã legatarius ex teſtõ hrdis poſſet ẽſtimationẽ conſequi,ex.teſtõ alterius rẽ.l.ſi alij fundum.de vſufr.leg.& l.fundum Cornelianũ.de noua.ſed legando eundẽ fundũ,fateor,ꝙ non poſſet duplicare, ẽt ſi teſtator expreſſe dixiſſet.vt dixi ĩ l.planè.§.j.per l.Lucius.§. impuberi.de leg.2.ſed ſecus in quantitate, quæ duplicationem recipit,ſed ſpecies non, tene ergo ſe.quia in dubio vr̃ voluiſſe duplicare,& ſic legare æſtimationem , ſed potius ſe exonerare & legare pro eo,quod tenebatur ex teſtamento Sempronij.

1 *Debitor generis re ablata perempta liberatur ope excep.*
2 *In legato generis electio eſt hæredis, quando in hæreditate nullæ ſpecies in eo contentæ reperiuntur,aliàs ſecus.*

1 §. Si cui homo. †Debitor generis re ablata perempta liberaẽ ope excep.h.d.Sed quare non ipſo iure? Rñdeo,quia non dr̃ perempta res debita, cũ in obligatione generis nulla ſpẽs ſit in obligõne,licèt quælibet ſit in ſol.vt no.in l.Meuius.§.duobus.de leg. 2. ſed debitor liberaẽ interitu rei debitæ ſi non præceſſit mora vel culpa.l. ſi ex legati cauſa.de ver.ob.ideo ſecus eſſet ſi conſiſteret in ſpẽ,quia liberaretur ipſo iure,ẽt ante obligationẽ.vt hic in gl. ſed in obligõne generis,iõ requiritur obligõ, quia genus perire nõ põt. l. incendiũ.C.ſi cer.pe.& re ablata perempta liberaẽ potius ex æquitate,ne mora creditoris noceat debitori,ꝗ de rigore, & iõ liberatur ope excep.quia omnis exceptio fundatur in æquitate.
2 l.qui exceptione.de doli excep.¶Vltimò dñt Doc. ꝑ hunc tex. melius ꝗ ꝑ alium probari,ꝙ in legato generis electio eſt hrdis, qñ in hrditate nullæ ſpẽs in eo cõtetæ reperiuntur,aliàs ſecus. l.legato gñaliter.ſ.e.itẽ intellige iſtũ tex. qñ ſine cã legatarius recuſauit,qa ſeruus oblatus erat mediocris, & ſine vitio. alias nõ eſſet in mora,nec ſibi obſtaret exceptio, ita inuit gloſſella ſcda.

1 *Actio ex teſtamento durat ad rem ſi eſt tradita non perfectè.*
2 *Legatarius ædium põt adueniente conditione ex teſtamento agere ad eaſdem ædes,non vt eas conſequatur,cũ habeat,ſed vt conſequatur quod deficit,ſ.ſeruitutem,nec aliter abſoluitur hæres niſi reintegret,*
3 *Si hæres traderet ſeruum debilitatum ſui culpa,durat actio ad eundẽ ſeruum,vt conſequatur legatarius pretium deteriorationis.*
4 *Qñ deficiat ius ſiue ſit actio bonæfidei,ſiue ſtricti iuris, durat actio ad eãdẽ rem,ſed quando traditur deteriorata,quia non deficit ius, diſtinguitur*

ſunt inter act. bonæfi. & ſtricti iuris, & tunc nõ durat eadem, ſed datur noua actio, vel de dolo, vel in factum, & quid in actione ex teſtamẽto.

1 **§. Ædes quibus.** † Actio ex teſtõ durat ad rem ſi
eſt tradita nõ perfectè. h.d. ¶ In
tex ibi [legatæ ſunt,] ſcilicet ſub condõne ſm Dy. & ſic pendẽ-
te conditione hæres adeundo effectus eſt dñs ædium dominan
tium, vñ cũ ẽt ſit dñs ædium ſeruientium, cõfuſa fuit ſeruitus.
l. ſi quis ædes. de ſerui. vrba. prædi. adueniente tñ ɔdõne cũ ędes
dñantes ſint ad legatarium puenturæ, reintegrari dẽt ſeruitus,
quia tales dandę erant, quales erant apud defunctum, ſed hoc
factum non fuit. & fuerunt traditæ cũ diminutione iuris ſerui
tutis, iõ legatarius non dr̄ habere plenum legatum, ſed ſi purè
eſſent relictæ, hęres dñium non acquiſiuiſſet, ſed recta via tran
ſiſſent in legatarium. l. a Titio. de ſur. & ſic extincta non fuiſſet
2 ſeruitus, & tranſiſſet cũ illa nec haberet locum iſte §. ¶ † In tex.
ibi [ex teſtõ agere.] ſubaudi eaſdem ædes, nõ vt eas conſequa-
tur, cum habeat. ſed vt conſequatur, qđ deficit. ſ. ſeruitutẽ, nec
aliter abſoluitur hęres niſi reintegret, vt in ſimili. j. proxi. §. fin.
3 ad hoc l. etiam. de ſolutio. & l. Iulia. §. j. de verb. obl. ¶ † In tex.
ibi. [nam & eum.] probat per argumentum a minori, nam ſi
hæres ſeruum traderet debilitatum ſui culpa, duraret actio ad
eundem ſeruum, vt conſequatur pretium deteriorationis. for-
tius in præcedẽti, qñ deficit ius. nam qñ deficit ius, ſiue ſit actio
bonęfid. ſiue ſtricti iuris, durat actio ad eãdem rem. d. l. Iulia. &
l. etiam. ſed quando traditur deteriorata, quia non deficit ius, di
ſtinguitur inter actionem bonęfi. & tunc idẽ. l. 3. §. ſi reddita. cõ
mod, an ſtrict. iuris, & tunc non durat eadem, ſed datur noua
actio, vel de dolo, vel in factum. l. & eleganter. §. nõ ſolum. ſ̃. de
dolo & l. exhibitionis. C. ad exhi. tamen hic licèt actio ex teſta-
mento ſit ſtricti iuris, quia habetur inſtar bonæfi. durat ſicut a-
ctio bonæfidei. d. §. ſi reddita. fortius ergo durat quãdo in re tra-
dita deficit ius ſeruitutis, vel cautionis nõ pręſtitę. Cætera vide
per Cy. in d. l. exhibitionis. & Barto. in d. l. Iul. & d. § ſi reddita. &
l. qui ſibi. de ſol. intellige hic quando legatarius recipit ignorã-
ter ſeruum deterioratum, aliàs videretur remittere, vt no. in l.
in hac. de triti. in quadam gloſſella.

---

1 *Legatario ementi ab hærede rem ſibi legatum ignoranter, quibus remedijs ſuccurrendum.*
2 *Si hæres rogatus eſt poſt eius mortẽ Titio hæreditatem reſtituere, & interim Titius emit ab hærede aliquas res, an conditione extante, habere poſſit hęreditatem, & etiam pretium recuperare.*
3 *Obligatus ex teſtamento, dicitur obligatus ad dandũ, non ſimpliciter ad tradendum, ideo ſi non dederit, licèt tradiderit, poteſt iterum conueniri, vt det, quod regulare eſt in omni qui eſt obligatus ad dandum.*
4 *Quando legatum eſt in diem certam, non tranſit dominium ante diem.*

1 **§. Qui ſeruum.** † Si legatarius rem legatam igno-
rans emit ab hr̄de, & eam poſtea
ex teſtõ fuit conſecutus, aduerſus petitionẽ pretij hẽt, & exce-
ptionẽ doli, & ſi iã ſoluit, petere põt per actionẽ ex empto: ſed
ſi fuerit ɔſecutus ex ɔ̃ctu empt. põt vt pretiũ rehabeat intenta-
re actionẽ ex teſtõ ad eandẽ rem, & hæres ab ea nõ abſoluitur,
niſi pretium reſtituat, & ẽt rem legatarij facit. h.d. Et Bar. repu-
tat difficilẽ, & difficultas conſiſtit in ɔ̃rio qđ formatur ad fi. de
act. emp. l. cui res. per quam vr̄, ꝙ licèt rẽ habuerit ex contractu
emptionis, detur actio ex eodem ɔ̃ctu. ſ. ex empto ad recupera-
tionẽ pretij. quaſi ſibijpſi euicerit, & in hoc tex. dr̄, ꝙ datur actio
ex teſtõ ad eandem rem, & per indirectum ɔſequitur pretium.
gl. fi. magna laborauit, & poſuit diuerſos intellectus, ſed omni-
bus reiectis, quod hr̄ in fi. gl. ꝙ habet duplicem actionem ex em
pto, rõne pręd. cta. vt l. contraria. vel actione ex teſtõ agat ad rẽ.
quaſi non videatur rem habere, donec habeat pretium. l. plane.
§. quod ſi rem. ſ̃. eo. iſte eſt caſus hic. examina iſtã materiam, vt
ibi dixi, & vide in addi. Spec. de emp. & vend. §. tertio loco. circa
2 fi. nam iſte tex. loquitur de re ſpecialiter legata. † Quid ſi hæres
rogatus eſt poſt eius mortẽ Titio hr̄ditatem reſtituere, & inte-
rim Titius emit ab herede aliquas res, an conditione extãte poſ
ſit habere hr̄ditatem, & ẽt pretium recuperare? quidam ꝙ non,
quaſi videatur emiſſe dubiũ euentũ, quia poterat conditio defi
cere, ſi Titius moreretur ante hr̄dem. arg l. ſi iactũ. de act. emp.
Contrariũ ibi determinat recitans op. legiſtarum in hoc, quia
eſt eadem rõ, quæ eſt in re particulariter legata. & allegat l. Im-
perator. §. fi. j. tit. j. Et aduerte. quia iſte tex. ponit tres caſus. pri-
mus eſt vſque ibi, [quod ſi pretio.] & in iſto res erat integra ex
vtroque latere, cũ peruenit ad notitiam legatarij, ꝙ ſeruus erat
ſibi legatus, quia nec ſibi fuerat ſeruus traditus, nec pretium ſo-
lutum. In ſecundo erat integra ex parte venditoris, ſed empto-
ris non, quia ſoluerat pretium vſque ibi, (quod ſi iudicio.) In
tertio ex neutra parte erat integra, quia iam ſeruus ex cã vendi-
tionis fuit traditus. & pretiũ ſolutũ, & poſtea peruenit ad eius
notitiam ꝙ erat ſibi legatus, vnde quia tunc hẽt ſeruũ ex ɔ̃ctu,
vr̄ ꝙ pretium nõ poſſit repetere, quia ex quo fuit ſibi impletus
contractus, ipſe ẽt implere debuit, ſed ɔ̃rium dr̄, quia nõ vr̄ im
pletũ ex quo ex alia cã debetur emptori, vnde ex illa cã ex qua
nõ habet poteſt agere, vt recuperaret quod ſibi abeſt. Et aduer-
te, quia ſeruus non erat teſtatoris, nec heredis, ſed teſtator poſſi
debat, & ſciebat alienum & ſic valuit legatum, & hęres tradẽdo
ex cã emp. non tranſtulit dñium, quia non habebat, & tñ fuit
liberatus ab actione ex ẽpto, qua tenebatur ſolum tradere, ſed
nunc cũ conuenitur actione ex teſtõ, tenetur ſeruum facere ac
cipientis, & a dño redimere, & vltra hoc pretiũ reſtituere, aliàs
non dẽt abſolui. quaſi non impleuerit cãm teſti, & poſtea fiat
3 executio in pretio. ita intellige tex. in fi. ¶ Et ſic no. † ꝙ obliga-
tus ex teſtõ dr̄ obligatus ad dandum, non ſimplr̄ ad tradendũ,
ideo ſi non dederit, licèt tradiderit, põt iterũ conueniri, vt det,
nam hoc eſt regulare in omni qui eſt obligatus ad dandum. l.
cũ quis. §. qui hominẽ. de ſol. & l. fi. de condi. ob cãm. de hoc di-
xi. ſ̃. eo. l. ſi a ſubſtituto. §. fi. licèt Bar. ibi videatur ſentire ꝙ tenea
tur ad tradendum, quod non placet ꝑ hunc tex. ¶ In prin. §. ibi
[ignorans.] h.d. ideo quia ſi ſciebat, & legatũ erat purũ, emen-
do ab hr̄de vr̄ repudiare, vt no. ꝑ Bar. in l. qui Romę. §. duo fra-
4 tres. in 12. q. ff. de verb. ob. & tetigi. in l. planè. §. ſi rem. ſ̃. eo. ¶ † In
gl. ibi, [vel in diem.] tenet ergo gl. ꝙ qñ legatum eſt in diẽ certã,
nõ tranſit dñium ante diẽ, & iſta eſt cõis opi. per l. Sempronius
attalus. de vſufru. leg. quia l. non facit executionẽ ante diẽ, ſicut
nec Iudex faceret, & ſicut nec pendente conditione. ¶ In gl. ibi.
in fi. [non defuncti.] poſſet dici, ꝙ immo erat defuncti, & lega-
tũ erat purũ. & ſic trãſiuit dñium, & tñ valuit emptio, quia nõ
erat legatarij irreuocabiliter & perfectè ante legati acceptatio-
nem. vñ qua rõne res mea reuocabiliter põt eſſe mihi obligata
l. in bello. §. ſi quis ſeruum. de cap. licèt ſecus, qñ irreuocabili-
ter. l. neque pignus. de reg. iur. eadem rõne poſſum emere, licèt
ſecus, qñ reuocabiliter perfectè. l. ſuæ rei. de cõtrahen. emptio.

---

1 *Si pater dotem quã promiſerat genero ꝓ filia leget filiæ, ſemel ẽ ſoluẽda. vel ipſi, vel alteri, ideo niſi concordent, neutri ſoluere cõpellitur hæres.*
2 *Qui legauit genero aliud quàm promiſit pro dote, quia promiſit ſpeciem, & legauit quantitatem, vel econuerſo, ꝙ vtrunque debeat ſolui genero, & quid ſi dixit ſe legare pro dote.*
3 *Si teſtator primo legauit, deinde promiſit dotem, & ſoluit, an filia poſſit petere legatum.*

1 **§. Cùm pater.** † Si pater dotem, quam ꝓmiſerat.
genero pro filia leget filię, ſemel eſt
ſoluenda, vel ipſi, vel alteri, ideo niſi concordent, neutri ſoluere
compellitur hæres. h.d. & hoc qñ ſemel veniũt, ſed ſi primo ve
niret filia, & obtineret, deberet ſibi ſolui cũ cautione defenden
di hæredem aduerſus generum ex promiſſione, ſed ſi gener ve
nit, & obtinet, ſoluitur ſibi ſine alia cautione, quia ſolutione fa
cta genero liberatur hęres a filia, cum ad generum ſit res peruẽ
tura, vñ non eget defenſione hæredis, quia ſeipſum põt defen-
dere, non ſic econuerſo. iſte eſt caſus in l. cum pater. de iure do
tium. allegata in glo. ¶ In tex. ibi. [eidem.] gl. dicit filiæ & benè,
ſed ſi genero cui promiſerat, nõ valuiſſet legatũ, quia creditor
legaſſet creditori. l. ſi creditori. in fi. ſ̃. eo. cum l. ſeq. & iſte ẽt eſt
caſus in d. l. cum pater. de iure do. ſed Bal. hic non viſa illa l. dicit
ɔ̃riũ, ꝙ legatũ valeret. & ex eo non poſſet agere gener, cuius nõ
intereſt, ſed filia. ſ̃. eod. l. ſi cui. §. ſi Titio. Poſſet tñ dictũ Bal. ſu-
ſtineri per illum §. & dum dr̄ in l. cũ pater. ꝙ non valet legatũ.
verũ eſt reſpectu generi, ſed reſpectu filię ſic. ex his quæ dixi in
l. ſi creditori. in fi. ſ̃. eo. ꝙ ſi ſtipulatus fuiſti a Titio meo nomi-
ne, & Titius mihi legat, qđ tibi promiſit, valet legatum, licèt il-
lud debitum cenſeatur potius meũ, q̃ tuũ, quia eſt peruenturũ
ad me ex ceſſione, quia non fit creditori, nam tu eras creditor,
non ego, licèt propter ſpem videar eſſe. ¶ In tex. ibi, [doli mali
excep. hæres tutus erit.] videlicet vt ſoluat bis, & ẽt vt neutri ſol
2 uat, niſi concordẽt. ¶ † Sed opp. ꝙ bis debeat ſolui genero ex
promiſſione filiæ ex legato. l. ſi dotem pro filia. de col. dot. Bart.
intelligit illam l. quando legauit aliud q̃ promiſit, quia promi-
ſit ſpeciem, & legauit quantitatẽ, vel ecõuerſo. Et aduerte, quia
puto ꝙ ẽt ſi dixit ſe legare pro dote, adhuc peti poterit. quaſi vi-
deatur dotem auxiſſe: ſed ſi legauit illud idem, ſemel tantũ de
betur. ſiue dixit ſe legare pro dote, ſiue non, vt hic in tex. & glo.
Sed adhuc ɔ̃ ad idem. j. tit. j. l. cũ pater. §. pater filiæ. Sol. ibi pater
promiſit, & ſoluit dotẽ, & poſtea legauit rẽ, q̃ tradiderat pro do
te, & tunc nõ cenſetur legare pro dote. iõ qđ iuris ſit. dic vt ibi.
3 ¶ † Itẽ op. de l. Lucius. la j. j. ti. j. Sol. hic promiſit primo, poſtea
a legauit, [a] ſed ſi econuerſo primo legauit, deinde ꝓmiſit, & ſol-
uit, an filia poſſit petere legatũ, & hr̄e vtrũq;? diſtinguẽdũ ẽ an
legauerit ꝓ dote, & non p̃t petere, niſi quatenus plus legauit, q̃
dederit, vt ibi. aut ſimplr̄ legauit, & habebit vtrũq; ſm Doc. Sed
nõ vr̄ verũ, qa cũ legauit filię, licet ſimpliciter, vr̄ legare ob cãm
dotis, ad quã tenebat. l. ſi aũt. in tex. & gl. đ iure dot. & ibi vr̄ Bar.
ɔcludere. ergo idẽ, qđ in p̃cedẽti, ſed dic ꝙ illud verũ qñ ex con
iecturis patet ꝙ voluit legare pro dote, quia filia erat nubilis, &
q̃titas ɔueniebat, vel dic ꝙ ſufficit hoc vltimũ, ſed ſi ſufficit, non
eſt præſumendum ꝙ voluerit legare pro dote, ideo vtrunque
integraliter p̃t petere. Cætera dic ꝑ Doc. C. de le. l. filia legatorũ.

Conditio

ADDITIO.

a ¶ Legauit. Adde eun. Pau. conſi. 64. & vide quod voluit Ang. cõſi. 88. Bal. conſi. 456. 4. lib.

1 *Conditio de inſtrumentis reddendis continet in ſe liberationem præſtari*
quod ſolum ſufficit, ſi inſtrumenta non reperiantur.
2 *Creditores qui non poſſunt reddere inſtrumenta, ꝙ nihilominus admittan*
tur, & ſufficiat liberare debitorem per inſtrumentum.
3 *Quando conditio continet vnum, cenſetur potius illud continere, quàm id*
quod verbum ſonat, licèt & illud contineatur ſi poteſt fieri.

1 **§.Si ita.** †Conditio de inſtrumentis reddendis cõtinet in
ſe liberationem præſtari, quod ſolum ſufficit, ſi
inſtrumenta nõ reperiãtur h.d.notabiliter.¶In tex.ibi. [hæres
meus ei x.dato.]quæritur ſi legatarius non poteſt reddere tabu
las, quia perdidit, vult tamen ab illo debito liberare hr̃dẽ ꝑ pu
blicum inſtrumẽtũ, an hæres teneatur ſoluere decem? vr̃ quòd
non, quia non implet conditionem in forma. Contrarium rñ-
detur j.in ver.[& ſi tabulæ.]& ad probationem huius præmit-
tit vnum in ver.ſeq. ꝙ ɔditio ſi tabulas reddiderit, idẽ importat
ꝙ ɔditio ſi hæredem liberauit, nam nõ cenſetur voluiſſe reddi-
tionem fieri propter ſe, ſed propter liberationem quæ ſequitur
ex eo, quia cum creditor reddit debitori inſtrumentum debi-
ti, vr̃ liberare ipſum.l.Labeo.ſ.de pac. Potius ergo propter hũc
effectum vr̃ appoſita q̃ propter illud quod ſonat verbum, & ꝓ-
bat, quia etiam ſi inſtrumentum redderet, & liberaret per pa-
ctum, non ſufficeret. nec videretur ɔditionem impleuiſſe, niſi
liberaret per acceptilationem, quia cenſetur teſtator voluiſſe li
berare meliori modo quo poteſt.l.3.§.nunc de effectu. de lib.
leg. Ex hoc cõcludit ꝙ ſi non poteſt reddi inſtrumẽtum, poteſt
acceptilare, & cenſetur impleta ɔdõ, ſed ſi poſſet reddi, non ſuf
ficeret liberare, niſi inſtrumentum redderet. vt l.ab omnib.§.j.
2 infra eo.†& ſi decederet ante, non tranſmitteret. vt ibi. Et gloſ.
multum no. iſtum tex. pro creditoribus qui non poſſunt redde-
re inſtrumenta, ꝙ nihilominus admittantur, & ſufficiat libera-
re debitorem per inſtrumentum, etiam ſi ſtatutum dicat ꝙ de-
bitor non teneatur ſoluere niſi ſibi reſtituatur inſtrumentum
inciſum & cancellatum, quia debet intelligi ſi extat. per iſtum
tex. Nam de iure cõmuni debet reſtitui.l.diſſolutæ.C.de condi.
ob cau.& tamẽ debet intelligi ſi poteſt. vt hic.¶In tex.ibi.[nec
ad rem pertinebit.]quia ſi tempore teſtamenti erat perditum,
procederet clarè iſte §.quia iſta cõditio eſſet impoſſibilis.& ha
beretur pro non adiecta.l.obtinuit.de condi.& demonſt. ſed ſi
tunc non erat perditum, fuit impoſſibilis. vnde ſi perdatur, cẽ-
ſetur defecta.& defectus cõditionis vitiat legatum, ſed ɔ̃rium
eſt, quia nõ dicitur defecta, quia poteſt impleri æquipollenter.
3 †No. ergo, ꝙ quando ɔditio continet vnum, cenſetur potius il-
lud continere q̃ id quod verbum ſonat. licèt & illud continea-
tur, ſi poteſt fieri. vt hic iuncta l.ab omnib.§.j.& hoc videmus ĩ
conditione ſi rationes reddiderit, nam ſi propter reſtitutioneȝ
reliquorum, & non ſufficit reddere niſi reſtituat reliqua. nec
econuerſo ſufficit reddere reliqua ſi rationes poſſunt reddi. l.
cum ſeruus. de condi.& demon. ſed ſi nulla eſſent reliqua purũ
cenſeretur legatum.l.qui libertati. de euic. vnde in caſu huius
§.ſi nullum eſſet debitum, quia eſſet iam ſolutum, licèt penes
creditorem remanſiſſet inſtrumentum, videretur legatum pu-
rum, quia inſtrumentum eſt inefficax.l.inductum.C.de ſolut.
vnde eo non reddito, licèt reddi poſſet, videretur poſſe peti, ſed
non audeo hoc dicere, ſi hoc ſciebat teſtator, quia cenſetur ſen
tire de nuda reſti non de liberatione quæ iam eſt facta, ergo eſt
ſeruanda voluntas defuncti, quia hæredis intereſt (licèt ſit iam
liberatus) ꝙ inſtrumentum ſibi reſtituatur, ne de facto conue-
niatur, & condemnetur de facto, ſi probare non poteſt, ſed ſi te
ſtator ignorabat, cenſetur de liberatione ſenſiſſe, & illa iam
facta eſt, vnde non videtur neceſſaria redditio.

1 *Qui non admittitur ad partem iure actionis, ſi tamẽ iure retentionis, facit*
partem, licèt non iure legati ſed proprio poſſit retinere.
2 *Statutũ ſi dicat ꝙ ſtante maſculo ab inteſtato fœmina non ſuccedat, ſed*
debeat dotari, & filius ſit inſtitutus, & filia dotata, & rogatus ſit fi-
lius reſtituere poſt mortẽ, an hæres filij detrahẽdo legitimã habebit ter
tiã totius, an dimidiam tertiæ, & an in iſta tertia computetur dos.
3 *Quando quis non admittitur ad partem legati, quia non valet in eius per*
ſona, an faciat partem collegatario.

1 **§.Si Titio & Meuio.** †Qui non admittitur ad partem iure actionis, ſi
tñ iure retentionis, facit partem, licèt non iure legati ſed ꝓprio
poſſit retinere.h.d.¶In tex.ibi. [debebitur pars Stichi Meuio.]
& ſi hæres grauabitur in parte, quam tenebitur redimere a Ti-
tio, & dare Mæuio & hoc ſi ſciebat rem eſſe Titij, aliàs nõ vale
ret etiam quo ad Mæuium. quantum ad Titium non valeret,
tanquam factum de re ſua. tamen facit partem. videbatur con-
trarium, quia ſi non valet in ſua perſona, non retinet legatum
iure legati, ſed proprio, ergo non facit partem in legato. tñ ɔtra
2 rium eſt, quod no.†Ideo Bal. ſubtiliter inducit ad quæſtionem.
dicit ſtatutum, ꝙ ſtante maſculo ab inteſtato fęmina nõ ſucce-
dat, ſed debeat dotari. pone filius eſt inſtitutus, & filia dotata de
centum, & rogatus filius de reſtituendo poſt mortem loco pio
extanti, ſed adueniente cõdi. locus pius petit, hæres filij vult de-
trahere legitimam, quod poteſt. ſ. tertiam totius, locus pius di-
cit ꝙ imo dimidiam tertiæ, quia duo erant filij, inter quos ter-
tia erat diuidenda. ſed hæres dicit ꝙ filia non facit partẽ in legi-
tima, quia non admittitur ad partem in ſucceſſione. cɔ̃ dr̃ ꝙ nõ
eſt in totum excluſa a ſtatuto, cũ debuerit dotari, & ſic non hr̃
omnino pro mortua. hr̃s filij dicit ꝙ licèt admittat̃ ad dotẽ, nõ
facit partẽ ĩ legitima quæ defertur iure vniuerſalis ſucceſſionis,
quia dos debet̃ titulo ſingulari non vniuerſali, dicit Bal. ꝙ text.
iſte facit pro loco pio. nam hic licèt filius non admittat̃ iure le
gati, ſed proprio, tamen facit partẽ in legato. ergo & filia. i. legi-
tima, & plus vr̃ dicere ꝙ ſi parũ habuit pro dote, q̃ non aſcen-
dat ad dimidiam tertiæ, tamẽ facit partẽ in tota dimidia tertiæ,
quia loco eius dos ſucceſſit. & ſic poterit filius tantum dimidiã
tertiæ retinere.¶Hũc caſum nõ eſt diu, ꝙ habui de facto. Ang.
in l.Pap.§.vnde ſi quis. de inoffi. teſt. tangit, & vr̃ aliter ſentire. &
melius vr̃ modo ꝙ faciat partem quatenus habuit pro dote nõ
vltra. vnde pone ꝙ tertia valebat 400. habuit centum in dote,
totum reſiduum & ſic 300. erunt hæredis filij per illum tex. vbi
dicit eſſe caſum ſi bene conſideretur in computatione, tamen
debet tota dos in patrimonio computari, & videri quanta ſit
a tertia totius, computata dote. Tene menti,[a] quia faciet tibi ho
norem. & multos vidi dubitare, vr̃ etiam ꝙ iſta filia cum nõ ex
cludatur in totum, augeat numerum filiorũ. vt ſi ſunt quatuor
maſculi, & vna fęmina, legitima ſit dimidia omnium bonorũ,
quæ tota pertinebit ad maſculos deducta dote, ſed ſi non au-
geret numerum, legitima eſſet tertia, in auth. nouiſſima.C.de
3 inoffi. teſt.¶†Vltimò gl. hęc voluit tradere hanc materiam qñ
quis non admittitur ad partem legati, quia non valet in eius ꝑ-
ſona. an faciat partem cum legatario. nam iura videntur varia-
re. glo. enumerat quatuor vel quinque caſus, in quibus non fa
cit partem, vſque ibi.[Item legatur.]poſtea enumerat alios, in
quib. facit. ſed propter hoc non traditur perfecta doctrina. Dic
ergo quando non admittitur, nec admitti ſperatur aliquo iure
agendi, vel retinendi de rigore, vel de æquitate, tunc non facit
partem. ita loquuntur primi caſus ſi inſpiciãtur, ſi verò aliquo
dictorum modorum admittitur, facit partem. Ita loquuntur
alij caſus, inter quos eſt ille de quo hic, in quo admittitur iure
intentionis, & ſaluatur voluntas defuncti, nam voluit ꝙ domi-
nus illius ſerui habeat dimidiam, Mæuius aliam. cum ergo Ti
tius poſſit ſuam dimidiam retinere, & non vendere, ſatis eſt ꝙ
non poſſit niſi dimidiam petere, ſed quid ſi eſt paratus vẽdere,
vt Mæuius totum habeat? Reſpondeo hæres non tenetur eme
re, & ſic per viam except. hæres poteſt ſibi conſulere ſaluando
mentem defuncti.¶Sed contra iſtum §. oppo. fortiter de l. pla-
nè.§.ſi duobus.ſ.eo. vbi ſi legatur hæredi & tertio res aliqua,
quia legatum non valet in perſona hæredis.l.legatum.§. hære-
di.j.eo. non facit partem, & extraneus habet totum. & tñ ibi ſi-
cut hic hæres poterat ſibi ɔſulere retinẽdo. So. ſm Ray. & alios
ibi ius retentionis non erat vetuſtius legato, hic ſic, nã ibi hęres
nõ poterat retinere niſi ibi, quia habebat titulũ inſtõnis, & iſtę
tit. non ſufficit ad retinẽdũ, qa eſt vniuerſitas, & de vniuerſitatę
res legata erat exẽpta, & ſic in ea non poterat ꝑ̃tendere titulum
vniuerſalem. facit ſ.eo.l.ſi hr̃dis ſeruus. vel titulus legati, & non
põt, quia iure non valebat. hic titulus erat vetuſtior ex alia cã,
ideo ſi legaretur hæredi, & extraneo hæredis, non haberet locũ
ille §. ſed iſte, quia tunc ius retentionis erat vetuſtius legato. de-
bet ergo §. ille intelligi qñ fuit legata res hæreditaria hæredi, &
extraneo, ſm Bar. & etiam coniunctim re tantum, vel re & ver-
bis, & ſic cuilibet inſolidum, vnde extraneus poterat totam rẽ
iure ſuo vendicare, & quia habebat ius agendi, quod eſt poten
tius quàm ius retinendi, præfertur hæredi, ſecus in coniunctim
verbis tantum, quia extraneus ſuo iure non poſſet vẽdicare ni-
ſi dimidiam, aliam non, niſi iure accreſcendi, & illud non ha-
bet locum, niſi in parte omnino deficiente, & pars hęredis non
omnino deficit vt poſſit retineri, hic eſt intellectus Bar. qui per
hoc dicit illum §. non habere locum, quando legaretur quanti
tas, vel res tertij, vt ibi dicitur, licèt alij contra, & pro Bart. vide-
tur glo. in l.ab omnibus.§.ſi a Titio. infra eo.

ADDITIO.

a ¶Tene menti. Vide eius conſi.253. Fran. Cur. conſi.68.

1 *Si ex duabus rebus alternatiue legatis altera ſit electa, ipſa perempta li-*
beratur hæres, ac ſi ſola fuiſſet legata, nec poſt electionem ſemel factam
in vltimis voluntatibus licitum eſt variare.
2 *Si vna ex rebus alternatiue debitis deſinit poſſe præſtari ante electionẽ*
factam, vel poſt, ſi licitum eſt variare, remanet obligatio in alia.

1 **§.Stichum aut Pamphilum.** †Si ex duabus rebus
alternatiue legatis altera ſit electa, ipſa perẽpta liberatur hr̃s ac-
ſi ſola fuiſſet legata, nec poſt electionem ſemel factam in vlti-
2 mis voluntatibus licitum eſt variare.h.d.¶†Opponitur de §.ſi
Titio.j.eo.l.Stichum. de ſol. vbi ſi vna ex rebus alternatiue debi
tis deſinit poſſe præſtari, remanet obligatio in alia. Sol. verum
eſt ante electionem factam, vel poſt, ſi licitum eſt variare, qua-
ſi cenſeatur non facta, ſed hic erat electa, nec licet variare. vn-
de eſt perinde ac ſi electus ſolus eſſet legatus, quo caſu non in-
teruenieante dolo vel culpa liberaretur debitor.¶Item oppo. ꝙ
non

non ſufficiat Stichum eſſe mortuum poſt electionem, niſi fue
rit obligatus,& legatarius ſit in mora.ſ.eo.l.ſi cui.Sol.hic in le-
gato alternatiuo, in quo vtraque ſpecies eſt in obligatione,nō
tamen irreuocabiliter ante electionem, ſed ea facta ſemper il-
la cenſetur fuiſſe.l.ſi quis ſtipulatus ſit Stichum aut Pamphilū.
de verb.ob. ibi in legato generis. in quo nulla ſpecies eſt in o-
bligatione,vt ibi dixi.¶In glo. ibi. [dic ergo aliud in ſtipulatio-
ne.] hæc vera non per rationem glo. quid enim ſi legauit illos
qui non erant ſuiꝰ facta electione non tranſit dominium, & tñ
habet locum quod hic dicitur. Dic ergo ꝙ eſt fauore vltimæ
voluntatis, quæ non debet pendere.ideo ad quemcunque per-
tinet electio, non licèt variare in cōtractibus, diſtinguitur. aut
pertinet ad creditorem,& idem, aut ad debitorem,& refert per
quæ verba, an præteriti temporis, vt volueris,an futuri, vt quē
voles,vel eliges.d.l.ſi quis ſtipulatus.& no.in l. ſi vnus. §.ſed ge-
neraliter.de pac. & l. eum qui certarum. de verb.oblig.

---

1 *Qui eſt in fuga,non cenſetur abeſſe in præiudicium alterius,& quod iuris eſt de principali,eſt etiam de acceſſorio.*
2 *Appellatione eorum quæ ſunt,vel erunt in loco,continentur etiam illa quæ non ſunt,ſi tamen eſſe conſueuerunt, & alibi caſualiter ſunt, non vt ibi perpetuò ſint,ſed ad tempus.*
3 *Partus fingitur ibi editus,vbi mater fingitur eſſe,licèt caſualiter mater ſit alibi.*
Si propter guerram animalia vnius parochiæ fugient ad aliam,& ibi pariunt,ꝙ decima illorum ſit ſoluenda parochiæ unde fugerunt.
Ratione originis an dicatur quis ciuis.
4 *Vbicunque quis naſcitur quomodocūque dicatur ſortiri forum ratione originis,non tamen gaudet priuilegijs niſi ſubeat onera,& ſic faciat ſe deſcribi ad munera.*

1 **§.Legatum eſt.** † Qui eſt in fuga, nō cenſet̄ abeſ-
ſe in præiudiciū alterius, & quod
2 iuris eſt de principali,eſt etiam de acceſſorio.h.d. ¶ † No.ꝙ ap-
pellatione eorum quæ ſunt, vel erunt in loco, cōtinentur etiā
a illa quæ non ſunt.ſi tamē eſſe cōſueuerunt. [a] & alibi caſualiter
ſunt nō vt ibi perpetuò ſint,ſed ad tēpus.facit l. quæſitum. §.fi.
de leg.3.& l.ſi ita.& de fun.inſtru.l. cum delanionis.§. Sabinus.
facit l. Labeo. de ſtatu liber. & vidi ſemel Florantiæ de facto.
¶Teſtator exiſtens in villa fecit teſtamentum, & vxori legauit
omnes maſſaritias quæ erant in domo, quæ erat Florentiæ. de
illis maſſaritijs aliquas portauerat in villam quouſque ibi ſta-
ret,eas reportaturus Florentiæ, quia communiter cōſueuerūt
ſtare Florētiæ, quærebatur an deberētur vxoriꝰ & iſti tex.forti-
ter faciunt ꝙ ſic. in cōtrarium vr̄ mens defuncti, qui reſtrinxit
ad illas quæ erant in domo Florentiæ, & ſi ſenſiſſet de iſtis, ex-
preſſiſſet. iſtam partem puto verā ſi locutus eſt per verba præ-
ſentis temporis, & ſciebat ibi nō eſſe,vt erat in propoſito. ſi ve-
rò præteriti.vt quæ erūt tempore mortis,vel præſentis,& igno-
rabat alibi eſſe.tunc ne fraudetur eius intētio ex caſu poſt teſta-
mentum cōtingente,vel ex ignorātia, quia credebat ibi eſſe tē-
pore mortis, vel teſtamēti, & nō erant, tunc locum habent le-
ges cōtrariæ, & tene menti, quia vidi dubitari, & ex vna parte
vrgebāt tex. & ex alia intētio teſtatoris, & abſurditas quæ vide-
3 batur ſequi.¶†Item no.ꝙ ibi fingitur partus editus,vbi fingitur
eſſe mater,licèt non ſit, & hoc no. quia ſunt ſtatuta & hic Bo-
noniæ, ꝙ nullus Doctor poſſit eſſe de collegio medicorum vt
hic,vel iuriſtarum, vt Bononiæ niſi ſit originarius ciuis. quid ſi
b mater caſualiter [b] adeſt, & ibi paritꝰ certè fingitur natus in ci-
uitate vbi mater fingitur eſſe.l.nihil.de captiuis.ex quo vr̄,ꝙ nō
ſit ciuis originarius loci vbi naſcetur,ex quo mater non erat ibi
vt eſſet perpetuò, ſed ad tempus. & iſtud vidi de facto in filiis
quorūdam Doctorum huius ciuitatis natis alibi vbi pr̄ erat cō-
ductus ad legendum,vel ad aliud miniſterium, non propterea
minus dicebantur orginarii Paduani. vide Barto. in l. filios. C.
de muni.& origi.lib.x. Et inducit Dy. ꝙ ſi propter guerram ani-
malia vnius parochiæ fugiant ad aliam,& ibi pariūt, ꝙ decima
illorum ſit ſoluenda parochiæ vnde fugerūt. & idem in gabel-
la. Quidam dicunt ꝙ nati de loco vbi pater vel mater non erat
manſura, nihilominus ibi dicūtur ſortiri originem, quia non
fraudatur l. quæ dicit ꝙ ratione originis quis dicatur ciuis.l.aſ-
ſumptio. ad municipa. quia non tendit in præiudiciū alicuius,
ſed hic nō dicitur natus in loco fugæ, quia fraudaretur intētio
teſtatoris, qui credebat ꝙ naſceretur in loco vnde fugit, & hoc
4 ſatis placet. †& communiter dicitur, ꝙ vbicunque quis naſcit̄
qūocunque dicatur ſortiri forū ratione originis, non tñ gaudet
priuilegiis,niſi ſubeat onera,& ſic faciat ſe deſcribi ad munera,
& nō expedit ꝙ impetret ciuilitatē. ſecus ſi non eſſet ibi natus.

ADDITIONES.

a ¶Conſueuerunt. Adde vt per Ant. de Butr. conſi. 66.
b ¶Caſualiter. Facit quod voluit Ludo. Ro. conſi. 263. ꝙ ille qui iurauit cōtinue ſtetiſſe in ciuitate Lucana, non eſt periurus, licèt probetur ꝙ aliquo tempore fuerit abſens propter peſtem.

---

1 **§.Si Titio Stichus.** † Si ex duabus rebus alterna-
tiuè legatis altera donet̄ lega-
tario per teſtatorem,remanet legatum in alia. h.d. & ſic dando
vnam nō videtur eligere, quoniam ad eum nō ſpectat electio,
ſed ad hæredem,vel legatarium, aliàs non remaneret legatum
in altera,ſed fingeretur non eſſe legata.ſ.ea.l.§. Stichum.Opp.
de l.Lucius.j.tit.j.Sol.ibi in legato ſimplici. in quo ſi teſtator rē
legatam tradat legatario, non poteſt legatarius poſt mortem
aliam petere,hic in alternatiuo. Erat autem hic dubitatio,quia
ſi hæres ad quem pertineret electio alterum traderet, liberare-
tur ab alio,ſed aliud in traditione facta per hæredem, per ratio-
nem quam ſ.dixi.

---

1 *Coniunctio verbalis non inducit ius accreſcēdi in rebus prorſus diuerſis.*
2 *Si teſtator legauit vnam rem, quia fundum,factis portionibus pro diuiſo, tot cenſentur fundi,quot partes fecit.*

1 **§.Quibus ita legatum.** † Cōiunctio verbalis
non inducit ius accre
ſcendi in rebus prorſus diuerſis.h.d. Bart. qui dicit ſe pluries vi
diſſe ꝙ teſtator legat centum cuilibet de filiab.ſuis, vel eas inſti-
tuit in centum, pro qualibet, licèt enim ſint coniunctæ verbis,
quia tñ quantitates diuerſæ ſunt ſingulis relictę, nō eſt locus iu-
ri accreſ. inter eas per iſtum text. vbi dicit eſſe caſum, & in l.re
coniuncti.j. tit. 2. in quæſtione illa. an inter cōiunctos verbis tā
2 tum ſit locus iuri accreſcen. Idē†ſi legaſſet vnam rem, puta fun-
dum, factis portionibus pro diuiſo, vt Titio & Seio talem, vide-
licet à tali loco vſque ad talem Titio, & ab illo vſque ad talem
Seio, nam tot cenſentur fundi quot partes fecit.l.planè. §.fi.ſ.e.
& hunc dicit eſſe caſum in l.j.de vſufr.accre. Ad hoc ergo vt cō-
iunctio verbalis proſit, nō debet eſſe omnimoda diſiunctio rei,
vt lego Titio & Seio æquis portionibus.nam quia pro indiuiſo
fiunt partes, quarū nulla pōt ad oculū demonſtrari, non debet
dici oīmoda diſiunctio,& hēt locū ius accreſcēdi.l.re ꝯiuncti.de
leg.3.¶In tex.ibi. [eos non ꝯcurſuros.] & ſic ibi nō eſt locus iu-
ri accreſc.& pp hoc factus fuit iſte §.aliàs nulla eſſet vtilitas.

---

1 *Quando plures agunt eodem libello ad eandem rem, debent in actione concordare, aliàs repellerentur. Sed ſi agerent diuerſis libellis, poſſent diuerſis actionibus agere, etiam orientibus ex diuerſis cauſis.*
2 *Plures poſſunt agere eodem libello, ſi ex eadem cauſa.*
Quòd tunc debeant in actis concordare, & vnam actionem intentare.
3 *Quando plures diſcordant, iudex debet concordare, & quando repellat.*
4 *Quando dubium eſt de facto, ſorte nunquam dirimitur.*
Si vnus legatarius conſecutus eſt æſtimationem partis rei legatæ, ita facit partem cum legatario, ſicut ſi eſſet rem conſecutus.

1 **§.Si is cui legatum.** †Quando plures agunt eo-
dem libello ad eandē rem,
debent in actione cōcordare,aliàs repelluntur. Sed ſi agerēt di-
uerſis libellis,poſſent diuerſis actionib.agere, etiam orientibus
2 ex diuerſis cauſis.h.d.cum l.ſeq. & tene menti. ¶†Not.ꝙ plures
a poſſunt agere eodem libello [a] quod eſt verum ſi ex eadem cau-
ſa,aliàs requirerentur plures libelli, vt dixi in l. ſi quis cum pro-
curatorio.de procu.& no.per Bart.in l. ſupra inter. §. Caſſius.de
aqua plu. arcen. Item quando agunt eodem libello, debent in
actione concordare,& vnam actionem intentare, & ratio,quia
cum ſit vnus libellus,vna debet eſſe inſtantia, & vna actio,quia
ſi eſſent plures,etiam eſſent plures inſtantiæ, & ſic requirerent̄
plures libelli,iſtam rationem ponit Bal.quæ eſt optima, ſed qñ
diuerſæ ſunt actiones & libelli,diuerſæ ſunt inſtantiæ,nimirum
ſi plures actiones poſſunt intentari, vt j. proxi. l. & licèt loquat̄
in pluribus hæredibus legatarij, idem eſſet in pluribus legata-
3 riis quibus eadem res eſt legata.¶†No.etiam quando plures di
ſcordant,iudex compellitur concordare,ſed ꝯ, ꝙ imò nō con-
cordat,ſed repellat.l. quoties. de vſufr. glo. nō ſoluit. Bar. dicit
ꝙ hic diſcordabant ad incōmodum alterius.ſ.hr̄dis,ibi ad incō-
modū proprium,ideo ſi aliter petit ꝙ ſorte dirimatur,debet di-
rimi.l.fi. C.cōmunia de leg.ſi neuter petit,ſe impediunt, & Iu-
dex non compellitur concordare, ſed repellit. Certè hic erat
modicum præiudicium hæredis, ideo hic Iudex cōpellitur de-
negando audientiam, ſicut in l. contraria repellendo, niſi con-
cordent.ſ.eo.l.cum pater.& faciendo dirimi ſorte. l. ſed eū am-
4 bo. de iudi. ¶†No. tñ ꝙ nunquàm dirimitur ſorte quando eſt
dubium de facto.vt no.glo. in l. vni. C. vti poſſi. ¶Vltimò not.
in l. ſeq. ꝙ ſi vnus ex legatariis conſecutus eſt æſtimationē par-
tis rei legatæ, ita facit partem legatario,ſicut ſi eſſet rem conſe-
cutus, quia ęſtimatio loco vnius ſuccedit, & ſic non obſt. iura
quę dicunt ꝙ faciunt ſibi partes per concurſum, & hic non vi-
detur concurrere qui recipit æſtimationem partis, vt hic patet,
vnde dicit Bal.ſi filia repudiat bona paterna,quia dicit ſe contē
tam dote, facit partem fratribus in legitima, quia non eſt ſim-
plex repudiatio,cum loco ſuæ patris habeat dotem.

ADDITIO.

a ¶Eodem libello. Adde latè Ludo. Ro. conſi. 245.

---

1 *Res mea alteri obligata poteſt mihi legari, & importat, vt hæres teneatur luere.*
2 *Quando res mea alteri obligata mihi legatur, & hæres eam luit, an poſſit repetere quod ſoluit actione negotiorum geſtorum? quod non.*
3 *Quòd ſecus ſit in eo qui tenetur pro me ex contractu fideiubere.*

Valet

3 *Valet legatum rei meæ quando poteſt me auocari iure dominij.*
4 *Quid ſi erat obligata iure pignoris, vel alius in ea habebat vſumfructum.*

LEX LXXXVIII.

1 SI tibi homo. ¶ † Res mea alteri obligata pōt mihi legari, & importat, vt hęres teneat̃ luere. h.d. & non eſt alibi ſm Dy. Sed
2 † an hæres poſſit repetere quod ſoluit act. neg. geſt. Dic ꝙ non, ſicut q̄n eſſet grauatus pro me fideiubere. l. trib. de vſufr. ea. re. quæ vſu. con. Secus in eo qui tenet̃ pro me ex ꝯtu fideiubere, quod dic vt no. Bal. C. de ver. ſig. l. Sancimus. & Cyn.
3 in l. vnica. §. ne autem. de cad. tol. † Adde alium caſum in quo valet legatum rei meæ. ſ. q̄n pōt à me auocari iure dn̄ij. l. nō quocunque. §. ſi ex bonis. ſ. eo. ¶ In tex. ibi. [vt pignus luatur.] non ergo agitur ad rem, ſed ad factum, quia illud importat legatū. ſit ergo cautus legatarius in modo agendi. ¶ In gl. ibi. [aliud eſſet,] quia non teneretur hæres aliquid ſoluere, nec debitum ꝑſonale remittere, ſed tradere rem liberam. vt in l. ꝯria. multum enim operatur legatum, ſecus in redditione inſtrumenti, quæ nihil operaretur niſi debitum videat̃ remiſſum. l. ſeruum filij. §. eum qui. ſ. eo. Dicit tn̄ Bar. ꝙ ſi eſſet obligata teſtatori pro tāta quantitate quantam valebat, legatum importaret etiam remiſſionem. per l. qui habebat. j. de leg. 3. Ang. ꝯ, quia eſt eadem ratio, ꝙ multum operatur reſtitutio rei abſque eo quod debitum remittatur. & l. ꝯria nihil facit, quia non legantur debitori, ſed alteri omnia quæ habebat ĩ tali loco, vnde fateor ꝙ venit illa res obligata pro tanta quantitate quantam valebat, quaſi cenſeatur eſſe teſtatoris, nec vr̄ legata ſola liberatio, quia non prodeſſet legatario, cuius res non erat, ſecus ſi legatur debitori, & hoc placet, niſi teſtator feciſſet ſibi adiudicari pro debito, quia debitum eſſet extinctū, & res eſſet ſua. l. eleganter. in prin. de pign. act. & ſic videretur legaſſe dn̄ium, tn̄ idem ſi eſſet obligata pro minori quantitate. Item Bar. limitat primum dictum glo. q̄n teſtator ſciebat ſibi obligatam, & non eſſe ſuam. aliàs ꝑpter errorem nō valeret legatum factum dn̄o de illa re, nec importaret liberationem. l. cum alienam. C. de leg. Tu dic ꝯ, quia ſi voluit legare dn̄ium, quod eſt plus, ergo liberationem quæ eſt minus, nec ob. l. cum alienam, quia præter intentionem teſtatoris hæres grauaretur redimere ab alio, ſed hic non ab alio, ſed a ſe, quod eſt ſibi facile. in caſu autem huius l. procederet ſuum dictum. nam ſi mihi legaret rem meam alteri obligatā, quam putabat ſuam, non valeret legatum, quia hæres grauaretur ab alio luere. quod eſt graue, ſicut redimere, & (quod plus eſt) ſi ſciebat eſſe meam, ſed ignorabat obligatam, idem erit, qa hoc teſtator non ſenſit, & ſic legatum erit nugatorium. Item quid ſi teſtator legat rem ſuam alteri obligatam? dic vt ſup. eo. l. ſi res obligata. Item quid ſi legauit rem Titij obligatam Seio, an teneatur redimere a Titio. & liberare a Seio, & ſic duplici onere? Bart. innuit quòd ſic, ſi ſciebat eſſe Titij, quia tenetur facere meam. l. huiuſmodi. §. qui ſeruum. in ſi. ſ. e. & taliter quod non poſſit euelli. l. ſi rem meam. de euic. & tenet̃ de euictione. l. ſi domus. §. de euictione. ſ. eo. Alii ꝙ eſt verum, ſi etiā hoc ſciebat ꝙ erat obligata, alias ſecus. Mihi videtur ꝙ etiam tunc nō ſit verum, quia non eſt veriſimile ꝙ voluerit hæredem dupliciter grauare. j. tit. j. l. Titia. §. qui in vita. ſed ſolum ꝙ redimat, vn̄ ſi valebat decem, & erat obligata pro quinque, ſatis eſt ꝙ offerat decem domino, & ipſe liberet eā: ſed ſi dominus nō vult hoc facere, ſed vult decem, & ꝙ emptor ſibi liberet, non tenetur hoc facere, tanquàm in modico pretio voluerit vendere. l. non dubium. in fi. j. tit. 2. liberabitur ergo ſoluendo legatario iuſtum pretium, vt ibi. & ſup. e. l. ſi domus. §. qui confitetur. & iſta
4 eſt veritas. ¶ † In glo. ſeq. ibi, [ſed arg. ꝯ.] ꝙ non valeat legatum rei meę, licèt alius habeat ius reale in re mea. Sed rn̄de, aut erat tale ius propter quod tota vel eius pars poterat a me auocari, quia erat obligata iure pigno. vel alius in eą habebat vſumfru. & ſic poterat vſuſfr. auocari per confeſſionem, & tunc valet ut liberetur a pignore, vel a tali ſeruitute perſonali, vt hic, & in l. quam glo. allegat. aut erat tale per quod res, vel eius perſona non poteſt auocari licèt poſſet incommodari, vt quia alius habebat ſeruitutem prædialem, pro qua competit confeſſoria, nec tamen res, vel eius pars auocatur, & tunc valet legatum rei meæ, ita loquitur illa l. Mæuius. §. pe qui incipit, fundo. infra titulo primo cum ibi no. in glo.

2 *Ille hæres ſpecialiter grauatus, vt hic, tenetur inſolidum. & nu. 1.*
3 *Quòd etiam alij generaliter grauati teneantur, & quòd ſoluente ſpecialiter grauato, alij liberentur, & nu. 4.*
4 *Si genus & ſpecies cadat inter perſonas grauatas, & præcedit ſpecies, & ſequitur genus, alter alteri non derogat, niſi genus poſſit ad ſpeciem reſtringi.*
5 *Papa ſi pro debito eccleſiæ grauat primo clerum totius ciuitatis, vt illud ſoluat, deinde grauat totum clerum prouinciæ, in poteſtate eccleſiæ eſt exigere totum a clero ciuitatis, vel a clero totius prouinciæ, & tunc pro rata computabitur clerus ciuitatis.*

1 §. Si teſtamento, † Si vnus ex hæredib. ſpecialiter grauatur in vna re non hæreditaria, & alij hæredes ſimul vniuerſaliter grauantur in eadem re danda eidem, primo ſoluente æſtimationē illius rei, omnes alij liberantur ipſo iure. h. d. Et Bar. reputat §. iſtum difficilem, & dicas ꝙ iſti cenſentur duo rei debendi. ſ. ille ſpecialiter grauatus, qui hr̄ pro vno, & tenetur inſolidum, & alij omnes qui loco alterius habentur, & tenentur inſolidum omnes, ſed inter ſe pro hæreditarijs partibus. Eſt ergo perinde ac ſi legaſſet alternatiuè ab vno, vel ab omnibus, quia cenſeretur multiplicare obligationem, non exac. ideo vno ſoluente totum, alij liberantur, ſicut ſi legaſſet a Titio hærede, vel a Seio etiam hærede. ſup. eo. l. ſi ex toto. §. j. & in hoc conſiſtit ſubſtantia, & conſideratio ſecūdum verum intellectum, & idem caſus ponitur in l. Mæuius. §. eum qui. infra tit. j. licèt in determinatione videantur diſcordare, quia iſte tex. vult, ꝙ oēs alij liberētur ipſo iure per ſolutionem vnius ſpecialiter grauati, & ille vr̄ velle ꝯrium, ꝙ ille tantum, & ab aliis poſſit peti, & de hoc opponit gloſ. & non ſoluit, dic vt infra dicam, quia bene punctuando concordat, non diſcordat. ¶ In tex. ibi, [non poteſt] videbatur ꝯrium, nam ſi in teſtamētis diuerſorum idem Stichus eſſet eidem legatus ex quolibet, deberetur mero iure, & ſi eſſet conſecutus ęſtimationem ex teſtamento vnius, non prohiberetur agere ad rem ex teſtō alterius. ſup. eo. l. planè. §. ſi duob. Idem vr̄ q̄n ex teſtō vnius & a diuerſis hæredibus ſuccedentibus in diuerſis partibus. ſupr. eo. l. quid ergo. §. j. & fortius ſi ab vno in teſtamēto, ab alio vel alijs in codicillis, vt hic. Sed aliud in teſtamento vnius, qui non cenſetur duplicare legatum ſpeciei, licèt ipſam relinquat eidem a diuerſis hæredibus quantum ad ſolutionem, ſed ꝙ ſemel tantum habeat, niſi dicat expreſſè, ita loquitur l ꝯria, licèt videat̃ duplicare obligationem vt quilibet teneatur inſolidum, vt in teſtamento vnius, licèt a diuerſis hæredibus, quia cum ſemel debeatur hic, ſed q̄n ſunt diuerſi, quilibet voluit quòd debeat̃, & ſoluatur inſolidum, & tunc habet locum regula de duabus cauſis lucratiuis, non autem q̄n non refertur a quo incipiat, nam ſi eſſent teſtatores diuerſi, ſi tn̄ haberentur pro vno, idem eſſet, & tn̄ a diuerſis perſonis eſt res relicta. ſ. eo. l. huiuſmodi. §.
2 j. ¶ † Ex iſto §. collige tria vel quatuor. Primo, ꝙ hæres ille ſpecialiter grauatus tenetur inſolidum, ſi enim teneretur pro parte ſoluendo totam æſtimationem non liberaſſet cohrdes, quia quatenus ſoluiſſet pro illis, indebitum ſoluiſſet, & poſſet repetere, & eadem ſolutio non pareret liberationem, & repetitionem. l. cum is. §. j. de condi. inde. Bar. in l. Mæuius. §. eum qui. j. tit. j. & in ſummario, & diſtinc. quam ponit in fi. vr̄ ꝯrium ſentire propter ſecundam lect. quæ ibi ponitur in glo. ꝙ licèt ille teneretur inſolidum, ſi alii non fuiſſent grauati, ex quo tn̄ alij omnes fuerunt grauati, cenſetur receſſum a ſpeciali grauamine, & omnes tenētur pro hæreditarijs partibus, & ſic vult, quòd ꝑ genus videatur receſſum a ſpecie præcedente q̄n cadunt inter perſonas grauatas, ſicut econuerſo. l. Titia. §. pe. infra tit. j. quod eſt falſum per iſtum tex. & rationem quam dixi. & tex. ille non ꝓbat nec illa lec. eſt vera, ſed dic vt ſtatim dicā circa illū. §. ¶ Sed opp. ꝙ non teneatur inſolidum. ſ. eo. l. ſi fundum ſub conditione. §. ſi libertus. Sol. ibi q̄n grauabatur vnus in re hæreditaria, in qua habet partem. vnde in illa vr̄ grauatus, hic debet intelligi, ꝙ iſte ſeruus erat hæredis, vel alterius, & teſtator ſciebat, nō autem hæreditarius, vnde ceſſat ratio de qua ſupra, quia non habet partem, ſed totum, vel nihil, vnde in totū vr̄ grauatus, iſta ſolutio vr̄ ꝯ tex. in verbo, [vendicari.] nam ſi non eſſet hæreditaria non eſt dubium ꝙ non poſſet vendicare, etiam ſi alij non eſſent liberati, ſed poſſet ſolum agere perſonali, & text. vult ꝙ non poſſint vendicare, quia ſunt ipſo iure liberati, per rationē quæ ponitur in fi. Sol. expone. j. petere, & ſic impropriè, & iſtā opin. omnes communiter tenetur, & Guil. de Cu. in l. Lauus. ſupra de pac. Quidam dicunt ꝙ etiā ſi erat hæreditaria, tenet̃ inſolidum, quia ſibi vr̄ prælegata cū aliter tradere nō poſſit. ar. eius quod no. in l. alio. de ali. leg. Sed gloſſ. j. in l. Mæuius. §. eum qui, hoc reprobat, ꝙ videatur prælegata. Alij tenent idem, ꝙ etiam ſi ſit hæreditaria, teneatur inſolidum, & videatur grauatus redimere partē cohæredum per l. cum quaſi. §. ſi plures. de fideic. liber. Nec obſt. §. ſi libertus. quia fatent̃ ꝙ legatarius non pōt vendicare niſi partem grauati, ſed pōt agere ad totā acti. perſonali, vt redimat partem cohæredū, & hanc opi. quæ fuit Iac. de Are. vr̄ Cy. tenere. C. de cad. tol. l. j. §. ſed vt manifeſtetur, in fi. & ſm iſtā opi. poſſet hoc intelligi in ſeruo hæreditario, & verbū, vendicare, ſtaret propriè, ſed cōiter tenetur ꝯrium. & §. ſi plures. non ob. quia eſt ibi ſpeciale fauore libertatis. Et ſi intelligimus in ſeruo hæreditario, oportet intelligere quod expreſſe dixit, quòd ille teneretur inſolidum, ſed non dixit ꝙ pluries præſtetur, & ſtabit propriè, ſed continebit diuinationem. ¶ Sed opponitur fortiter, quòd non procedat ēt in non hæreditaria, quia non propterea tenebitur inſolidū. infra ea. l. §. ſi fundus. Sol. ibi fundus vnius hęredis fuit dūtaxat relictus ab omnib. hęredib. hic ab illo ſpecialiter, deinde ab omnib. & virtute primi ſpecialis tenet̃ inſolidum, ſed virtute ſecūdi generalis, in quo etiā cōprehenditur, vt j. dicā. tenetur ille pro hęreditaria portione, ſicut alij.
3 † Collige ſecundo ex tex. ꝙ ēt alij generaliter grauati tenentur, quod patet, quia liberantur per ſolutionem illius, & ſi ille non ſoluiſſet, poſſent conueniri, ſed contra, quòd tantum ſpecialiter

ter

ter grauatus teneatur.ſ.tit.j.l.Titia.§.Lucius.Solu.ibi,præceſſit generale grauamen,& ſecutum fuit ſpeciale de vno,& tunc generi derogatur, hic econuerſo.Sed cõtra, qa non refert ꝙ præcedat.vel ſequatur.vt l.vxorem.§.feliciſſimi.ſ.titu. 2. Solu.ibi.qñ genus,& ſpecies cadunt inter res legatas, hic qñ inter perſonas grauatas,quod eſt ſingulare.Sed cõtra, ꝙ etiam ſi præcedat ſpecies, genus ſequẽs reſtringatur ad illã,& generi per ſpeciem derogetur.l.legatorum.§.qui plures.ſ.tit.j.So. ibi poterat commodè reſtringi ſalua ratione recti ſermonis, quia grauauerat duos ſpecialiter,deinde grauauit hr̃des ſine ſigno vl̃i, vnde poteſt intelligi de illis duobus, hic non põt reſtringi,tum qa grauauit vnũ, & ſequens pluralitas non põt ad vnum reſtringi. l.fin.ad Treb.& poſito ꝙ grauaſſet plures, poſtea grauauit oẽs cum ſigno vl̃i,& qui omne dicit,&c.l.Iulianus. de leg. 2.ſed an inter oẽs cõprehendet̃ etiam ſpecialiter grauatus? vr̃ quòd nõ, quia generalis clauſula non refertur ad ſpecificata.l. doli clauſula.de verb.obl.contrariũ dic per l.ab oĩbus.§.ſi à Titio.ſ.eod. & contrariũ loquitur in rebus,non in perſonis grauatis, & vir-
4 tute illius ad hæc tenebitur ꝓ hæreditarijs partibus. †Et ex his ſequitur, ꝙ ſi genus & ſpecies cadant inter perſonas grauatas,ſi præcedit ſpecies,& ſequitur genus, alter alteri nõ derogat, niſi genus poſſit ad ſpeciem reſtringi.vt ſ. dixi, licèt ſecus ſi genus
5 præcederet, hoc inducit Bal. ſi Papa † pro debito eccleſiæ primo grauat clerum totius ciuitatis vt illud ſoluat, deinde grauat totum clerum prouinciæ, in ptãte eccleſiæ eſt exigere totum à clero ciuitatis,vel à clero totius prouinciæ, & tunc prorata computabitur clerus ciuitatis. ¶ Vltimò no. ꝙ ſoluente ſpecialiter grauato alij liberantur, contra hoc primo opponit̃ de l.quid ergo.§.j.ſ.eo.Sol.reiecta ſol.gl.dic vt ſ. dixi,ꝙ ibi teſtator expreſsè dixit, ꝙ quilibet præſtaret inſolidum, aliàs multiplicatur obligatio,nõ præſtatio, & hoc ſi legatur ſpecies, ſi aũt quantitas ẽt præſtatio l.ſi pluribus. §.j.ſ.tit.j. ¶Vltimo opponit̃ de l.Meuius.§.eum qui.ſ.tit.j. vbi innuit quòd ab alijs poſſet peti,quia vult ꝙ non ab illo qui ſoluit, ſed ab alijs ſic, gl. remittit ad ibi no.& ibi ſunt diuerſi intellectus. Tu dic ꝙ cõcor. ſi bene punctuabis,nam verbum ab omnib.determinat verbum relinquere,non verbum quærere,& eſt ſenſus quòd eadem res quæ fuit in teſtõ ab vno relicta, in codicil. fuit ab omnibus relicta, ideo ſi recipit æſtimationẽ ab illo, non põt vendicare ab alijs, quia teſtator vr̃ pluries locutus,vt ibi dicitur,& Doctores intelligunt quòd determinet verbum quærere, & vult dicere quòd non poteſt ab omnibus quærere,ſed à quibuſdam non, ſed eſt truffa.& Iuriſconſultus fuiſſet improprièlocutus, dum dicit ab omnibus, ſed debuit dicere non ab omnibus, quia negatiua præpoſita ſigno vniuerſali facit æquipollere contradictorio, vt no.in l.legitimos.de legi.tut §.an ergo.ſed quidam volentes cõcordare fatentur.& exponunt non ab omnib.i.à nullo. Cætera dic vt ibi dicam,& vide Bar.in l.quæſitũ.§.fi.de fun. inſtru. quãdo genus, & ſpecies cadunt inter perſonas grauatas, & inducit ad qõnem de facto,ſed plenius loquitur in §.eum qui. ſed non melius in his in quibus dixi ſupra malè loqui.

2 *Quæſita per ſeruum legatum viuo teſtatore, ad legatarium non pertinẽt. & vide nume.1,*

3 *Qui legauit ſortem debitam, videtur legare vſuras quæ cucurrerunt viuo teſtatore.*

1 **§.Cum ſeruus.** †Quæſita per ſeruum legatũ poſt aditam hæreditatẽ, & anteq̃ legatum acceptetur vel repudiet̃,ſecuta acceptatione pertinẽt ad legatarium, ſed ſecuta repudiatione pertinent ad hæredem ſicut ſeruus.h.d.¶In tex.ibi.[ſtatus.]i.dominũ, quia ſeruus non habet ſtatum. ¶ In tex. ibi, [attingunt].ſ. poſt aditam hæreditatẽ, nam quæſita ante hæreditatem aditã non ſunt in ſuſpenſo,imo acquiruntur hæreditati iacenti,& per hære.ſ. eo. l. ſi poſt mortẽ.ſed hæres tenebitur reſtituere legatario acceptanti, vt no.gl. in l.ꝙ ſeruus.ſ.tit.j.& Bar.no.in l.ſeruo legato.ſ. eo. tit.j. in prin. Per contra ibi dixit.& in l.fi. C. de vſufr. lega. & hæc vera, quia tunc non põt legatarius habere,niſi fictũ dñium, quod nõ eſt ſufficiens ad acquirendũ ſibi,vt no.glo.in l.vnica. §. in nouiſſi-
2 mo.C.de cad.toll. ¶†In tex.ibi, [in ſuſpenſo].ſ. inſpecto quod euenire poteſt,quia põt legatarius repudiare, ſed inſpecto præſenti ſtato & veritate non ſunt in ſuſpenſo,cum adita hæreditate dñium ſerui ſit legatarij, licèt irreuocabiliter. eodem modo quæſita per eũ eadem rõne, ſed ſecuta repudiatione cenſentur non quæſita,& hac rõne dicunt̃ in ſuſpẽſo. vide gl. in l.cum pr̃. in fi.de neg.geſt.ante hæreditatem aditã nec verè, nec fictè ſunt quæſita legatario,quia nõ habet efficaciã, niſi cõfirmet̃ aditione,ſed ea ſecuta qa trahitur retro ad tẽpus mortis,& tũc fingit̃ facta.l.heres qñq;.de acq. hær. in cõſequẽtiã huius fictionis fingitur retro quæſita, ita intelligitur glo. dum dicit verè ab adita hæreditate, & fictè à morte teſtatoris, ſed quæſita viuo teſtõre ad legatarium nõ pertinent.l.quæſitũ,§.pe.ſ. eo. niſi eſſent relicta cũ ſuis cõmodis &c.ſ.tit.j.l.Lucius.la j.& ibi no.& niſi in cõmodo vſurarum debitarum occaſione ſortis debitæ, & legatæ, l. nomen debitoris. in princ. de lega. 3. vbi eſt text. ſingularis.
3 quando†qui legat ſortẽ debitã, videtur legare vſuras, quæ cucurrerunt viuo teſtatore,& exactæ, quod tene mẽti: quia ibi eſt caſus, ꝙ ſi quis legat pecunias quas habet ſuper impræſtis de Venetiis, vel montis de Florentia, vr̃ legare etiã pagas quæ cucurrerunt viuo teſtatore,licèt non fecerit mentionẽ,niſi de ſor-
a te,caſus eſt ibi,& ita conſului.[a] ¶In tex.ibi. [intelligitur].i. videtur & fingitur.nam hoc verbum fictionem notat,& ſic gl. videtur malè dicere, ꝙ ab adita hæreditate acquiritur dominium, ſed dic quòd ab adita hæreditate verè acquiritur, quia fit ex legis diſpoſitione, tamen reuocabiliter, ſed ſecuta acceptatione fit irreuocabilis, & fingitur retro fuiſſe irreuocabilis, hæc vera qñ res legata fuerat teſtatoris, aliàs fructus eius non veniunt, nec pertinent ad legatarium, niſi à tempore moræ hæredis. l. quæſitum.in fi.ſ.eo.& de vſuris.l.equis.Item eſt verum quando hæres ſciebat rem legatam, & ſic eſt malæfidei poſſeſſor, ſed ſi ignorabat,fructus percepti poſt aditam hæreditatem, ex acceptatione legati efficiuntur hæredis, ſicut cuiuslibet poſſeſſoris bonæfid. ſed ſi extant, tenetur reſtituere, vel ſi conſumpti ſunt, quatenus eſt effectus locupletior,reliquos lucratur propter bonam fidem.vt hic probatur.in l.quæſitum.de acquir.rer. do. & no.in l.Herennius. ſupra de vſuris.

ADDITIO.

a ¶Conſului. Adde eundem conſ.349.

1 *Si ab omnibus hæredibus legatur res quæ ſit vnius eorum, non tenetur ille ſolus,ſed omnes pro hæreditarijs portionibus.*

2 *In actione bonæfidei licèt quilibet hæredum teneatur pro hæreditarijs partibus,ſi tamen vnus poteſt in totum ſoluere,poteſt ille conueniri inſolidum non ꝙ creditor cogatur.*

3 *Perſonalis actio,quando iungitur cum vendicatione, trahit hãc naturam ab ea,vt contra vnum hæredum detur inſolidum.*

4 *Si res legata erat teſtatoris,quia tunc trãſit dominium, ſi vnus hæredum eam poſſideret fortè ex diuiſione,poſſet ille inſolidum conueniri non ſolum rei vendi.ſed etiam actione perſonali ex teſtamento.*

1 **§.Si fundus.** †Si ab omnibus hæredibus legatur res quę ſit vnius eorum,non tenetur ille ſolus,ſed omnes pro hæreditariis portionibus. h.d.¶Oppo.ꝙ ille ſolus teneatur.ſ. ea. l. §.j. Solutio, ibi ſpecialiter fuit grauatus, hic generaliter omnes,vt ibi dixi, ſed contra, quòd ẽt hoc caſu ille ſolus poſſit conueniri inſolidum qui habet facultatem rei
2 tradendæ.l.3.§ hæres.commo. † Solut. illud in actione bonæfi. propter largam naturam, quòd licèt quilibet hæredum teneatur pro hæreditariis partibus, ſi tñ vnus poteſt in totum ſoluere,põt ille conueniri inſolidum. non quòd creditor cogatur,qa poteſt omnes cõuenire, etiam illum inſolidum, ſed actio ex teſtamento eſt ſtricti iuris, niſi quantum ad acceſſiones.l. in minorum. C.in quib.cau.in integ.reſti.non eſt ne. & quantum ad id quod hr̃ ſ.eo.l. huiuſmodi. §. ædes. Sed ↄ̃ adhuc, ꝙ idem ſit ſtricti iuris.l.in conditione.de condi.fur.& l.ſi plures. de vi & vi ar.Solutio,fateor qñ cum perſonali ſtricti iuris concurrit etiam rei vendicatio.quia licèt vendicatio ſit ſtricti iuris, datur tñ contra vnum hr̃dum,qui habet facultatem rei reſtituendæ ante lit. conteſt.cum defuncto,licèt poſtea quid iuris ſit. dic,vt l.2.§.fi.
3 de præto.ſtipu. ¶†Perſonalis ergo actio qñ iungitur cum vendicatione, trahit hanc naturam ab ea,vt contra vnũ hr̃dum detur inſolidũ, ſi habet facultatem rei reſtituendæ, vt in ↄ̃rio, ſed hic non concurrebat,quia erat legata res vnius hæredum, quo caſu non tranſit dominium in legatariũ ſine traditione, vt no. in l.Pap.de ſerui.quod etiam probatur in hoc §.ſecũdùm Docto.aliter ille ſolus conueniri poſſet,& hæc fuit doctr.Dyn.in l. qui fundum.§.ſi tu ex parte.ad l.Fal.vbi vide glo.per iſtum tex. de quo per Bar.in l. 4. §. Cato.de verbo. oblig.in primis opp.& indiſtinctè,& per Cy.poſt Pet.C.de hæred.ac.l.pro hęreditariis.
4 †Ex his patet,quòd ſi res legata erat teſtatoris,quia tunc tranſit dominium, ſi vnus hæredum eam poſſideret fortè ex diuiſione, poſſet ille inſolidum conueniri, non ſolum rei vendi. ſed etiam actione perſonali ex teſtamento, per iam dicta.

1 *Qui habet vtile dominiũ, poteſt rem legare habenti directum,& tunc vtile conſolidatur cum directo, & extinguitur, & directum plenius efficitur.*

2 *Dominium vtile ſe habet ad directum ad inſtar ſeruitutis, & alibi ad inſtar vſusfructus.*

1 **§.Valet legatum.** †Qui habet vtile dominium, poteſt rem legare habenti directum,& tunc vtile conſolidatur cum directo, & extinguitur, & directum plenius efficitur.h.d.non enim cõcurrere poſſunt penes eundem in eadem re directum & vtile.l.ſi hæres inſtitutus. in princ.ad Treb.& l.Stichum.§.aditio.de ſolu.adde ſ.eo.l.ſi do-
2 mus.§.fi.†No.& ad hoc allegatur,quòd dominium vtile ſe habet ad directum ad inſtar ſeruitutis,quia per ipſum incommodatur directum,ſicut proprietas per ſeruitutem,alibi dicitur ꝙ ſe habet ad inſtar vſusfr.l.j.§.quòd autem.de ſuperfi.quia ſicut vſufr.habet totam vtilitatem,ita habens vtile dominium,ſicut ergo extincto vſufr.impinguatur proprietas, ita directum extincto vtili,quoniam commoditas ad ipſum reuertitur.

Suus

1 *Suus emancipatus ſe abſtinens ab hæreditate, prælegatum in totum conſequitur, niſi teſtator aliud voluerit, vel prælegatum loco hæreditariæ partis poſuerit.*
2 *Non dicitur impugnare teſtamentum qui hæreditatem pro ſua parte repudiat, & quid ſi erat inſtitutus inſolidum.*
3 *Beneficium prætoris quod dat filijs in poteſtate potentiam abſtinedi, redigit eos ad inſtar emancipatorum, & ſicut emancipati ſunt voluntarij, ita filij in poteſtate.*
Filius in poteſtate trāſmittit, licet ſe nō immiſcuerit, ſed emācipatus nō.
4 *Propter exiſtentiam ſuitatis confirmantur tabulæ pupillares & tutelę, etiam ſi repudiauit, ſecus ſi eſſet inſtitutus emancipatus niſi adiret.*
Intentio creditoris agentis contra filium tanquam contra hæredem, non eſt fundata, niſi etiam probet quòd ſe immiſcuerit.
5 *Si pater inſtituit filios, & omnia bona diuidit inter eos, ne veniant ad rixā aſſignando cuilibet certam partem pro parte ſua, licet iſtæ aſſignationes habeant vim prælegatorū, idem iuris eſt cenſendum de iſtis aſſignationibus quod de portione hæreditatis, magis quā de prælegatis.*
6 *Prælegata an cadant in fideicommiſſo vniuerſali.*

LEX LXXXIX.

1 FIlio pater. †Suus vel emancipatus ſe abſtinēs
ab hæreditate, prælegatum in to-
tum conſequitur, niſi teſtator aliud voluerit, vel præ-
legatum loco hæreditariæ partis poſuerit. h. d. cū ſeq.
vſque ad l. quæſitum. & cum hac prima iunge l. nam nec emā-
cipatus, quæ continuatur cum illa l. ſeq. ſed ſi nō alias iunge l.
quid ergo. quæ etiam cum ea cōtinuatur, primæ duæ leges po
nunt regulam, & eam probant, aliæ duæ ponūt exceptionē, &
declara hunc articulum vt dixi, & diſtinxi in l. qui filiabus. §. fi.
ſ. eo. & ibi patent ſolutiones ad contraria hic formata in gloſſ.
2 ¶ †No. ꝙ non dicitur impugnare teſtametum qui hæreditatē
pro ſua parte repudiat. hoc eſt verum qn̄ non fuit inſtitutus in
totum, quia tunc non irritantur legata, cum accreſcant cū one
re legatorum, ſecus in eo qui erat inſtitutus īſolidum, quia re-
pudiando irritat ſucceſſionem teſtati, & legata, ideo nō debet
conſequi commodum quod non fuiſſet habiturus ſi non fuiſ-
ſet inſtitutus, hoc probatur de acqui. hęr. l. quæſitum. & l. ita tn̄.
3 §. qui ſuſpectam. ad Treb. ¶ †Item no. ī l. nam nec. ꝙ beneficiū
prætoris quod dat filijs in poteſtate potentiam abſtinendi, redi
git eos ad inſtar emancipatorum, vt ſicut emācipati ſunt volū
tarij, ita filij in poteſtate attento beneficio, licèt attenta l. xij. ta-
bularum ſint neceſſarij, & hoc quantum ad effectū, ſed quan-
tum ad nomen differunt ab emācipatis, quia ipſo iure ſunt hæ
redes, licèt abſtinere poſſint. l. j. §. qui ſunt in poteſtate. ſi quis
4 omiſ. cauſa teſt. ſed emancipati non. † Ex hoc ſequitur quòd fi-
lius in poteſtate tranſmittit, licèt ſe non immiſcuerit, ſed emā
cipatus non. Item propter exiſtentiam ſuitatis confirmanī ta-
bulæ pup. & tutelæ, ēt ſi repudiauit. l. ſi filius qui patri. de vulg.
& pup. non ſic eſſet inſtitutus emancipatus niſi adiret. Ex his q̄
dicit iſta l. ſequitur effectus, ꝙ intentio creditoris agētis ꝯ filiū
tanquàm ꝯ hæredem non eſt fundata, niſi etiam probet quòd
a ſe immiſcuerit. [a] l. j. ſi mi. ab hære. abſti. ſicut non eſſet fundata
contra emancipatum. vt no. in l. ſi cum dotē. §. trāſgrediamur.
5 ſ. ſol. ma. & ſupra de acq. hæred. neceſſarijs. ¶ † In l. quid ergo. in
ver. planè. not. & tene menti. ſm Bar. Si pater inſtituit filios, &
omnia bona ſua diuidit inter eos, ne veniant ad rixam, aſſignā
do cuilibet certam partem pro ſua parte, licèt iſtæ aſſignatio-
nes habeant vim prælegatorum. l. ex facto. la grande. de hæred.
inſti. quoniam in qualibet earum habet partem ſuo iure, & a
ſe ipſo, & partem a cohæredibus iure prælegati, idem iuris eſt
cenſendum de iſtis aſſignationibus quod de portione hæredi-
tatis magis quàm de prælegatis, ideo ſi aliquis repudiat partē
ſuam, non debet habere prælegata, quod eſt notabile, & ſi non
haberemus iſtum tex. eſſet ſatis dubium, & ideo dicit Bar. ꝙ di-
ſtinctio quæ ponitur in l. cum virum. C. de fideicom. an præle-
gata cadant in fideicommiſſo vniuerſali, quia diſtinguitur, an
primo legauit, & poſtea grauauit, & cadet. An econuerſo, &
tunc ſecus, non habet locum in iſtis prælegatis quę ſuccedunt
loco portionis hæreditatis, quia indiſtinctè veniunt, ſiue pręceſ
ſerint, ſiue ſecuta ſint, ſicut ipſa portio hæreditatis.

ADDITIO.

a ¶ Immiſcuerit. Qualiter autem probetur immixtio. vide per Bartho. Soci. conſilio 70.

LEX XCIII.

1 QVæſitum. †Sicut ab hęrede inſtituto pōt le-
gari patri ſuo in cuius eſt poteſta-
te, ita omnibus alijs in eiuſdem patris poteſtate ꝯſti
tutis. h. d. Dic tn̄ ꝙ legatum remanebit validum ſi fi-
lius inſtitutus tempore quo adit reperitur ſui iuris, aliàs ſecus,
ſicut ſi ipſi patri eſſet relictum. vt l. filio. ſ. eod. & hoc iure iſto,
quid autem hodie? dic vt ibi dixi. ¶ In glo. quæ incipit. [immo.]
ibi, [vel. dic.] Tu dic quòd ꝯrium loquitur quando inſtituo ali
quem qui eſt ſui iuris, & ab eo lego ſeruo, vel filio ipſius, qui
ſunt in ſua poteſtate, tunc non valet, quia cenſetur legatum ſi-
biipſi, hic loquitur qn̄ fuit inſtitutus filius qui erat in poteſtate
patris, & fuit factum legatum filio ipſius filij, qui non erat in fi-
lij inſtituti poteſtate, ſed patris, eiuſdemque aui, & ſi filius emā
cipetur antequàm adeat, filius remanet in eiuſdē aui poteſtate
ideo valet legatū, quia non acquireretur patri ſuo a quo factū
eſt, ſed auo in cuius eſt poteſtate, & ſic ceſſat inconueniens.

---

1 *Legatum factum ſeruo proprio teſtatoris valet, ſi illi ſeruo fuit purè relictum. & quid ſi ſub conditio.*
2 *Seruo proprio non poteſt quis legare, niſi relinquatur libertas, vel niſi alteri legetur.*
3 *Si libertas fuit relicta ſeruo puro, valet legatum factum ſeruo, ſiue purū, ſiue ſub conditione.*
4 *Quid ſi libertas ſit relicta ſub conditione, & fuit dictum quòd legatum deberetur purè. & nu. 3.*

1 §. Præſenti quidem. †Legatum factum ſeruo
proprio teſtatoris valet ī-
diſtinctè ſi illi ſeruo fuit purè relictum, ſi autem ſub conditio-
ne, valet ita demum ſi illa conditio potuit impleri ante hæredi
tatem aditam, & fuit impleta, ſecus ſi non potuit impleri niſi
poſt. Itē ſecus ſi potuit impleri ante, tn̄ impleta non fuit, maxi-
2 mè ſi fuit inſtitutus hæres neceſſarius. h. d. † Præmitte ꝙ ſeruo
proprio non poteſt quis legare. l. ſeruus. C. de lega. niſi ſibi re-
linquatur libertas, vel niſi alteri legetur. l. ſeruo legato. ſ. eo. pri-
mo. n. caſu non valet, quia non ſubeſt perſona cui poſſit acqui
ri, niſi ipſi hæredi, & ſic valeret, ſibiipſi ab hærede cenſetur fa-
ctum. Sed in dictis duobus caſibus ſubeſt perſona, cui poteſt
acquiri, modo in hac l. declarantur aliqua dubia, circa primum
caſum quando ſibi fuit legata libertas in hoc §. poſtea quando
fuit legatus alteri, declarantur plura dubia in §. duobus. cum §.
ſeq. ¶ In tex. ibi, [purè.] intellige expreſſe dicendo, aliàs cum ꝯ-
ditio libertatis cenſeatur repetita in legato facto eidem, & ſic ſi
mul cederet dies vtriuſque relicti, valeret. l. cum ſeruus. de con-
di. & demonſtra. ita debet intelligi l. qui concubinam. §. cum
in teſtamento. de leg. 3. allegata pro contraria. ¶ In tex. ibi, [vti-
le legatum eſt.] ſup. dummodo conditio extet ante hæreditatē
aditam, & ſic dies libertatis & legati cedat ſimul, aliàs ſecus, vt
3 patet ex ſequenti. ¶ † Et diſtingue ad intellectum §. aut libertas
fuit relicta purè, & valet legatum ſeruo, ſiue purum ſiue ſub
conditione, vt in princip. §. quia non niſi vtiliter cedere poteſt
dies legati, nam cedit ab adita hæreditate ſi eſt purum, vel puri
ficatum. C. de cad. tol. l. j. §. in nouiſſimo. & cum aditur hæredi
tas ſtatim efficitur liber, & tunc cedit dies legati, & reperit eum
liberum attento ordine intellectus, potius quàm temporis. ſu-
pra eo. l. ſi poſt mortem. aut fuit relicta libertas ſub cōditione,
& legatum ſimpliciter, & idem, quia legatum cenſetur relictū
ſub eadem conditione, quia eodem tempore, & ſic eodem
tempore, dies vtriuſque cedit. vt ſupra dixi. & iſte caſus
4 non ponitur hic. † Aut non ſimpliciter, ſed fuit dictum
quòd legatum deberetur purè, & ſic noluit conditionem re
petere, & diſtingue tres caſus, aut cōditio libertatis eſt caſualis,
vel mixta, quæ poſſunt impleri viuo teſtatore, & valet, quicun-
que fuerit inſtitutus, dummodo fuerit impleta tempore mor-
tis teſtatoris, & ſic libertas purificata, aliàs dic vt in ſequenti.
Aut ſub conditione poteſtatiua, quæ non poteſt impleri niſi
poſt mortem, vt in l. 2. de cond. & demon. Tunc aut non pote-
rat impleri niſi poſt aditam hęreditatem, vt ſi erat implenda in
perſonam hęredis & legatum non valet, quia non poteſt dies
cedere, niſi inutiliter, ſiue ſuus, ſiue extraneus ſit inſtitutus, qm̄
inter aditionem hęreditatis, & implementum conditionis in-
teruallum aliquod neceſſariò interuenit, in quo ille reperitur
ſeruus. Et illo tempore dies legati cedit, & reperit eum ſeruū,
& tunc inutiliter. Aut poterat impleri ante aditam hęreditatē,
& poſt, quia non erat implenda in perſonam hęredis, vt ſi Ti-
tio decē det, & diſtinguitur, aut fuit inſtitutus neceſſarius, vt a-
lius ſeruus, & legatum eſt inutile, quia conditio non potuit im
pleri viuo teſtatore, nec poſt mortem ante aditionem, cum in-
ter mortem, & aditionem non ſit medium, vnde cum ſtatim te
ſtatore mortuo cedat dies relicti, & tunc non erat impleta con
ditio, & ſi erat ſeruus, ceſſit inutiliter, vt in fin. §. aut fuit inſtitu-
tus voluntarius, tunc ſi conditio eſt impleta cum aditur hęredi
tas, valet legatū, quia dies eius vtiliter cedit, vt in tex. ibi, [vtile le
gatum eſt, &c.] ſecus ſi non reperiretur impleta, vt ſupra dixi.
1 §. Duobus hæredibus. †Legatum factū ſer
uo pręlegato vni ex
hęredibus valet, & ſi manumittatur antequàm adeatur hęredi
tas ipſi ſeruo totum acquiritur, videbatur ꝙ pro parte tantum,
nam ideo legatum valebat ſibi factum, quia erat vni ex hęredi-
bus pręlegatum, ſed iſtud legatum non valebat, niſi pro parte
cohæredis. ſ. eo. l. legatum. §. hęredi. ergo nec legatum ſibi factū.
Et licèt poſtea fuerit manumiſ. non videbatur reconualeſcere
pro parte, quę a principio non valuit propter regulam Cato.
Sed ad hanc opi. Iuriſconſ. voluit reſpondere in ver. [nam inſo-
lidum.] quòd immo pręlegatum ſerui potuit inſolidum vale-
re ſi ille hęres repudiauerit partem hęreditatis. ſ. eo. l. filio quē.
& ſic legatum non erit nullum, ſed pendebat ex futuro euen-
tu, & hoc ſufficit ad hoc, vt ſi manumittatur, totum ſibi de-
beatur. ¶ In tex. ibi, [nō adijſſet.] i. repudiaſſet Dy. hoc dicit pro-
pter

pter id quod habetur in l.miles.§.pro parte.j̃. tit. j. quia ſi mortuus eſſet hæreditate non adita,non propterea prælegatum valeret,nec poſſet peti,niſi pro parte cohęredis.

1 **§.Seruo legato.** †Dubitatio huius §.erat quia legatum factum ſeruo proprio alteri legato,ideo valebat,quia alteri legatus erat.l. ſeruo legato.s̃.eo. aliàs non valuiſſet ſine libertate , ſed per alienationem de ipſo factam legatum vr̃ reuocatum.l fideicommiſſa. §. ſi rem. j̃.ti.2. ergo & legatum eidem factum.Contrarium tñ eſt,quia hic ſubeſt perſonę emptoris,cui poteſt acquiri, ſimile s̃. proxi. §. vbi per manumiſſionem cenſetur reuocatum prælegatum ſerui,& tñ legatum factum ſeruo non , quia ſupereſt ipſe liberis nunc cui poteſt acquiri, per hoc enim valebat legatũ ſeruo , quia ſuberat perſona cui poterat acquiri , vnde ſufficit ꝙ etiam nunc ſubſit,licèt non eadem,quia ſuccedit loco illius.

---

2 *Cum filius,vel ſeruus hæres inſtituitur,poteſt dominus , vel pater onere fideicommiſſi grauari.*

1 **§.Cùm ſeruus.** †Dubitatio poterat eſſe hic , quia legatum factum ſeruo proprio legato acquiritur legatario , non ex expreſſa voluntate defuncti, ſed ex l.diſpoſitione,quia incipit eſſe ſub ſuo dominio, vnde videbatur ꝙ non poſſet grauari in eo quod ſeruo fuit legatũ.arg. l.ab eo.C. de fideicom.contrarium eſt, quia ex tacita ſaltem voluntate acquiritur , quia ſciebat ꝙ ſeruus illi acquirebatur, ergo & ſciuit, vel ſcire debuit ꝙ etiam legatum ſeruo factum ſibi
2 acquireretur , & ſic tacitum vr̃ hoc voluiſſe , †nam cũ filius vel ſeruus hæres inſtituitur, poteſt dominus , vel pater onere fideicom.grauari s̃.eo.cum filio. cum l.ſeq.& j̃.tit.j.l.4.

1 **§.Si quis Stichum.** †Dubitatio hic poterat eſſe, quia quando legatur ſeruo proprio alteri legato , cenſetur teſtator voluiſſe ꝙ illi legatario acquiratur,ſed verum eſt niſi reuocetur , ſecus ſi fuit reuocatũ, quia tunc videtur velle, ꝙ quæratur emptori, vel manumiſſo, maximè ſi fiat poſtquàm alienatus vel manumiſſus eſt , vt hic, nam idem ſi factum erat ante.s̃.ea.l.§.duobus.& §.ſeruo.

---

1 *Continuatio ad præcedentes §§.*
2 *Fructus & commoditates rei legatæ perceptæ viuo teſtatore , non pertinent ad legatarium, ſed ad hæredem,fallit in duobus caſibus.*
3 *Quòd etiam aliquo viuente poſſint eius bona vel patrimonium dici hæreditas,inſpecto quod futurum eſt.*
5 *Si quis dixit, dono tibi hæreditatem meam,quòd valeat donatio,ac ſi dixiſſet dono bona mea.*

1 **§.Si ſeruus mihi.** †§§.Præcedẽtes loquunt̃ qñ ſeruo ꝓprio legato fit legatum ab
2 eodẽ teſtõre hic quãdo à tertio , vnde querit̃ cui acquirat̃.†Iſte tex.allegatur ad duo, primo ꝙ fructus & cõmoditates rei legatę perceptę viuo teſtatore non pertinent ad legatarium , ſed ad hæredẽ , nec hæres tenetur ei reſtituere , fallit in duobus caſib.
3 de quibus dixi s̃. eo. in l.ſi tibi homo. §. cum ſeruus.†Item allegat̃ in ver. [hęreditati.] & glo. exponit. i. bonis & patrimonio, ꝙ etiam aliquo viuo bona vel patrimonium eius poſſunt dici hęreditas,non inſpecto pręſenti tempore, quia viuens non habet hęredem.l. j. pro hęr. ſed inſpecto quod futurum eſt , quia
4 deſtinata ſunt, vt ſint hęreditas eo mortuo. †Vnde inducitur ſi
a quis dixit dono tibi hęreditatem [a] meam , ꝙ valeat donatio , ac ſi dixiſſet dono bona mea, videretur contrarium , quia videbatur donaſſe id quod non erat in rerum natura , ſed certę oportet illud verbum intelligere ſecundum ſubiectam materiã , vnde quia voluit donare nunc , & quòd donatio valeret , exponit hęreditatem.i.bona,nec eſt extranea expoſitio, vt patet hic.

A D D I T I O.

a ¶Hæreditatẽ. Adde quod voluit glo. in l.licèt,C.de pac. Ange.hic, aduerte tamen,quia ſi conſtaret ꝙ promiſiſſet hæreditatẽ.i. ius ſuccedendi nõ valeret,l.cũ donationis.in fi.C.de tranſac.& vide in l.fi.C.de pact.in l.ſtipulatio hoc modo concepta.de verbo.obl.

---

1 *Cum legatur res aliena,fructi & acceſſiones veniunt à tempore moræ, quæ committitur in conteſtatione litis,ſi interpellatio non præceſſit.*
2 *Qñ legatur res teſtõris,fructus & acceſſiones veniũt ab adita hæreditate.*
3 *Mora etiam committitur per interpetationem extraiudicialem.*

1 **§.Cùm homo.** †Cum legatur res aliena,fruct.& acceſſionis veniunt à tempore morę quę committitur in conteſtatione litis, ſi interpellatio nõ pręceſſit. h.d. ſm glo. †Sed quando res teſtatoris veniunt ab adita hęreditate.vt ſupra ea.l.& l.ſi tibi homo.§.cũ ſeruus.& l.Herẽnius.de vſu.¶In tex.ibi,[interim percepti] .i.lite pendente, Dy. vult dicere,ita etiam dixit And.de Piſis,& Bal. ꝙ hic fit mentio de conteſtatione lit . quantum ad condemnationem fiendam officio iudicis de pręd[i]ctis acceſſionibus perceptis poſt lit.conte. etiam ſi non fuerũt petitæ in libello , licèt ſecus de perceptis ante l. ędiles. de ędil. edi. §. ſciendum. non autem ad excludendam petitionem eorum.quę ſunt percepta ante lit.conteſtationem,& moram, quæ cõmittitur per interpellationem, nam & illę poſſunt peti , quia veniunt à tẽpore mortis cum legatur res
3 aliena.l.ęquis . de vſuris. † mora etiam cõmittitur per interpellationem extraiudicialem.l.ſi penum. circa princ. in verbo, interpellatus.cum ſua gl.quando di.leg.ce.& no. in l. qui Romæ. §.cohæredes.in parua glo.de verb.oblig.adde quod no. in l.fi. de triti.Debent tamen in libello expreſsè peti. aliàs in illis non poſſet fieri condemnatio,vt s̃. dixi.

---

2 *Quando expedit probare valorem rei , modus probandi eſt , ꝙ tantum annuatim communiter percipitur ex ea , & res ex qua tantum percipitur,communiter valet tantum,ad rationem tot pro centenario .*
3 *Neceſſitas ſeu paupertas illius cui traditur , facit præſumi animum donandi in eo qui tradit,ſi eſt modicum id quod datur.*
4 *Si conſentio tibi alienanti rem meam, an videor conſentire animo donandi,& quid ſi poſſ[i]deatur per me.& nu. 1. & 5.*
5 *Si conſenſi vt alienares rem quam mihi donaſti , videor indiſtinctè conſentire animo donandi.*

LEX XCIIII.

1 **SI fundum.** † Per fideicõmiſſum legatarius, vel fideicommiſſarius cõſentiendo hæredi alienanti rem legatam pro ſoluendo debitum hæreditarium , non cenſetur conſentire aĩo donandi,ideo licèt ſibi præiudicet in re,vt eã petere non poſſit, non tñ præiudicat in pretio, quominus poſſit petere , hæres tñ offerendo rem liberatur à ſolutione pretij.h.d.no. in vtroq; dicto , & in primo puto ꝙ non ſit alibi,& pone ꝙ hæreditas erat ſoluendo pro debitis & legatis,aliàs non valerẽt legata. l. ſi vniuerſæ. C. de leg. & tñ in ea non erat pecunia, & ſuberat debitũ quod vrgebat , fortè vſurarium , vel quia creditor nolebat ſibi ſolui,vnde oportebat vendere de bonis hęre.& non reperiebatur aliquis qui vellet emere niſi fundum tibi legatum,hęres te rogauit vt aſſentires,vt ipſe poſſet exonerari ab illo debito. Dicitur ꝙ ſi aſſenſiſti.potes petere pretium per act.ex teſtõ, quod pretium ſuccedit loco rei.Simile j̃.tit.j.l.qui ſolidũ.§.j. ſi tamen poſtea hæres illũ fundũ redimeret ab emptore,& illũ vellet tradere,non poſſet primũ compellere ad ſolutionem pretij, & ſic nota qñ propter ſpeciem debetur quantitas, debitor ſoluendo ſpeciẽ liberatur.& ſi quantitas eſt in obligatione, & ſpecies in ſolutione,& pro hoc l.fideiuſſor euictionis,de doli exce. Iſte eſt caſus verus huius l.quicquid dicat Bar. & oẽs concordare videntur.¶
2 †In tex.ibi [ſm reditum.] No.hic ad materiam l.2. de reſcind.vend.qñ expedit probare valorem rei, ꝙ modus probandi eſt , quòd tm̃ annuatim cõiter percipitur ex ea, & res ex qua tm̃ percipitur,cõiter valet tm̃, ad rationem tot pro cẽtenario , & ſolent eſſe res q̃ multũ valẽt,& tñ paruos hñt reditus, vt vna turris.vt in Auth.de non alienan. allegata in gl. & adde l. pe.de rebus eorum.¶In tex.ibi,[& aſſignante].i.expreſsè conſentiente alienationi,ſed ſi eſſet pñs,& nõ ꝯdiceret,vel ſe ſubſcribit vt teſtis,non præiudicaret ſibi ẽt in re, ita loquuntur iura allegata in ꝯ̃rium in l.Caius.de pig.act.& l.Titia.§.Lucius.j̃. tit.ij. & ſic poſſet ad hoc fundum petere.¶In tex.ibi,[ſed pretium eius reſtitui debere.]& poteſt peti act. ex teſtõ , licèt non fuerit legata pecunia,ſed res,vnde videbatur cõtrarium j̃.tit.ij.l.debitor.in fi. princ.ſed fallit hic,ideo eſt ſingularis,facit j.eod l.planè.§.j.ſed ibi in vniuerſali,in qua pretium ſuccedit loco rei , quod eſt regulare.l.ſi & rẽ & pretiũ.de pet.hær.non ſic in particulari.l.mater.C.de rei ven. ¶In gl.quæ incipit [imò] ibi, [quia eo animo hic cõſenſit &c.]iſta nõ habet dubiũ,ideo Doc.dicunt quòd cõſenſit ſimplr̃,nec ob. ꝯ̃ria gl.quia hic ſuberat alia cauſa ꝯſentiẽdi.ſ.pp neceſſitatẽ æris alieni.Vnde nõ præſumitur animus donandi.l.ſi cũ aurum.de ſol.& l.Campanus. de ope.lib. ſed in ll. allegatis in ꝯ̃rium nulla ſuberat neceſſitas , ideo præſumit̃ animus donandi ,niſi in ꝯ̃rium proteſtetur, hęc vera ſm oẽs . Bar. dicit ſibi nõ placere , quia neceſſitas debet magis facere præſumi animũ donandi,qui ſi nõ ſubeſſet,allegat no.in l.cũ quid.in
3 fi.magnæ gl.ſi cer.pet.† Ego miror de hoc dicto , nam fateor ꝙ neceſſitas.i.paupertas illius cui traditur,facit præſumi aĩum donandi in eo qui tradit ſi eſt modicum id quod datur,ſed hic nõ ſuberat paupertas,quia vt s̃.dixi,dẽt intelligi quòd hr̃ditas erat ſoluendo,aliàs non valeret fideicommiſſum,ideo tene dictam ſolutionem.Sed Bar.aliter ſoluit,ſed non curo, quia magis cõtinent diuinitatis.¶In gl.ibi,[l.nihil.]Bar.ibi dicit,quòd ibi erat relictum in pœnam hæredis alienantis , vnde legatarius cõſentiens vt alienetur , facit ne hæres incidat in pœnam , & ſic ſibi præiudicat,quia non euenit conditio relicti.iſta ſolutio nõ placet,quia ibi nõ erat relictũ in pœnam alienantis,cũ ẽt ſi nõ fieret alienatio,teſtator voluerit de vno in aliũ peruenire.Sed be-
4 nè poſſet procedere.ſol.Bar.ad §.libertis.j̃.all.in glo. ¶†Vltimò Bar. ponit diſtinctionem ſatis confuſam,ſi cõſentio tibi alienã-
a ti rem meam,an videar conſentire animo donandi,[a]& mihi ẽt in

A D D I T I O.

a ¶Animo donandi. Adde latè Doct.in l.quæ dotis.ſol.mat.Bal.in l.ſi fine. C.ad Velle.& in l.cum proponas.C.de pac.& ibi Sal.plenè per Bal.in l.mater.C.de rei ven.Bal.conſ.168.2.lib. an autem conſentiens legato rei ſuæ ſibi præiudicet, vide Bar. conſil 213. & quid ſi aliquis conſentiat quòd alius vendat ipſius nomen tanquàm debitor, cum non ſit,vide per Lud. Roma.conſ.168.

in pretio præiudicē, quam hic etiam vide. ſed aduerte qñq; con
ſentio ꝙ alienes rē tuam, in qua habeo ius reale, qñq; rem meā
primo caſu an perditur ius meum, diſtinguitur an erat tale per
quod rē poteram auocare, vel partē, vt ius pignoris, vel hypo-
thecæ vel vſusfr. & tunc videor remittere ius meũ conſentien-
do. l. ſicut. §. ſi voluntate, quib. mo. pig. vel hy. ſol. & l. apud Cel-
ſum. §. quæſitum. de doli. exce. ſed ſi erat tale per quod non po-
teram auocare rem vel partem eius, vt ſerui prædialis, tunc nō
videor remiſiſſe, ſed tranſit cũ illa in emptorem. l. via conſtitui.
§. ſi fundus. de ſerui. ruſt. præd. ¶ Secundo caſu qñ erat res mea,
aut vendis tanq̃ meā me conſentiente, & non præiudico mihi
in pretio, imo poſſum petere act. mandati, ſi conſenſus meus
præceſſit, quaſi ad hoc videar te cōſtituiſſe, & ſi ſecutus eſt per
act. neg. geſt. l. ſi ab eo. de neg. geſt. vel ſi erat cōis, cōi diu. vel fa.
erciſc. l. in familiæ. fam. erciſc. & no. ꝙ iſto caſu ſi velles tradere
poſtea rem, non cogor recipere, quia eſſes obligatus ſimplici-
ter ad pretium, non reſpectu illius rei, & ſic non poſſes ſoluere
aliud pro alio, nec haberet locum quod hic dr̄ in fi. aut nō vedi
diſti tanq̃ meam, non faciendo mentionē ꝙ eſſet mea, vel cōis,
quia tunc videris vendere vt meam, vel cōem, ſed qñ non facis
mentionē tunc vt propriā, vt Bar. ſentit in d. l. ſi ab eo, tunc aut
eras poſſeſſor a quo poterā vendicare, nō agere perſonali, aut
eras talis ꝯ quem poteram agere perſonali, vt in hęrede, qui eſt
obligatus ex teſtō in primo caſu ſi conſentio a principio, vel
ex poſtfacto, antequā res ſit perempta, vel præſcripta, præiudi-
co mihi tam in re quā in pretio, quia nō ſuccedit loco rei. l. ma
ter. C. de rei ven. nam vendicatio quæ ſolum cōpetebat ad rem,
non pōt ſuccedere ad pecuniā, vt poſſit vendicare, etiā ſi ſubeſt
eadē quam percepiſti, quia tuo noīe percepiſti, & tibi fuit quę
ſitum dñium. Bart. ibidem habuit ſingularem intelłm, ꝙ licèt
non poſſim vendicare pretium, quia tñ cōſentiendo, libero te
ad obligatione de euic. & ſic gero negotium tuũ, ipſo geſtu ha
beo negotiorum geſ. ꝯriam, quod dic vt ibi, ſed ſi cōſentio poſt
rem peremptā vel præſcriptā, quod poſſum facere in ſubſidiũ,
habeo nego. geſt. non ꝯriam, quæ datur geſtori, ſed directam,
quæ datur dño negotiorum, & condōnem ſine cauſa ex l. ſi &
me & Titium. ſi cert. pet. Secundo caſu qñ eras obligatus actio
ne perſonali, tene iſtum tex. cum his quæ ſupra dixi an conſen-
ſerim ex cauſa neceſſaria, vel voluntaria. nam prætiũ pōt ſucce-
dere in act. ex teſtō, quod facilius fit, q̃ ſuccedere loco vendicat.
5 † Vnum ſcias, ꝙ ſi conſenſi, vt alienares rem quam mihi dona
ſti, videor indiſtinctè conſentire aīo donandi per l. ſi verò non
remunerandi. §. idem Pap. ff. mandati. propter præcedentē libe
ralitatem. prædicta procedunt, ſi conſenſi vt alienes rem meā
per te poſſeſſam, ſed ſi poſſeſſam per me, dicit Bal. ſingulariter
ſm Iaco. de Are. ꝙ nunquam videor ꝯſentire aīo donandi, ſed
vt geras negotium meũ, quod tene menti ſingulariter. ita intel
ligebat hic, & l. codicillis. de leg. 2. quod ibi poſſidebam.

LEX XCV.

1 **SI Titio pecunia.** † Modus mixtus deficiens per caſum non fa
cit deficere relictum. h. d. & nō eſt alibi ſm Dy. ſed im-
mo eſt. ĩ tit. j. l. Lucius. §. quiſquis. ſed re vera iſte text.
non loquit̃ in modo, ſed in onere iniuncto per viam fideſcom
miſſi: nam modus fit per vt, hic nō ſic, quia primo legata fuit
pecunia, & poſtea iniunctũ onus ꝙ ſeruũ alienum redimeret,
& manumitteret. nam modus eſſet ſi diceret lego vel redimo,
vt manumittas, tñ æquiparant̃ onus iniũctum per viam modi
in eadem oratione, & iniũctum per fideicommiſſum in eadē
oratione vt colligitur ſ̃. eo. l. hmōi. in princ. & dr̄ mixtus qñ de-
pendet ex voluntate habentis impleri, & alterius, vel ex caſu for
tuito, ita erat hic, conditio vero mixta deficiens per caſum fa-
cit deficere relictũ. l. legatum. C. de condi. inſer. & in l. in teſtō.
la 2. de condi. & demon. & l. cũ ita datur. iſte §. reputatur nota-
bilis. & de iſta dr̄ia no. per gl. in l. j. C. de inſti. & ſubſt. Dicit aũt
Bal. iſtum §. procedere, qñ modus aſcribitur legatario, ſecus ſi
mero executori, quia tunc facit deficere cōmiſſionē executio-
nis, ſi deficit per caſum. l. ſi quis quos. ĩ. tit. j. & no. in l. ſi quis eũ.
de cond. & dem. ¶ Sed opp. ꝙ grauamen manumittendi ſeruũ
ſit poteſtatiuũ, quia nō pōt recuſare libertatem. l. ſi quis. de ma
numiſ. teſta. ¶ Solu. verũ eſt in ſeruo teſtatoris, tũc etiam ſi per
viam conditionis eſſet appoſitum onus, non deficeret relictũ,
etiam ſi p caſum deficeret condō. l. quæ ſub conditione. §. quo-
ties. de condi. inſti. ſed hic erat alienus, vnde pendebat ex volũ-
tate domini, ideo diſtinguitur, an per viam conditionis, an per
viam modi, vel fideicommiſſi, vt ſupra dixi.

1 *Pater poteſt fideicommiſſum relinquere a ſuccedentibus filio ſuo pupillo, ſicut à ſuccedentibus ſibi, dummodo pupillum non exhæredauerit, ſed inſtituerit expreſſe vel tacite decedendo inteſtatus, ſed non habebit locum grauamen, niſi pupillus decedat in pupillari ætate.*

2 *Poſſum fideicommiſſum relinquere non ſolum ab eo cui relinquo, ſed etiā ab hæredibus, ſiue ab inteſtato ſuccedatur, ſiue ex teſtamento, & quandocunque deceſſerit, quod locum habeat fideicommiſſum.*

In legitima debita filio iure naturæ non poteſt teſtator grauare filium iure fideicommiſſi, licèt in eis bonis poſſit dare ſubſtitutum pupillarem.

3 *Quòd venientes ab inteſtato ipſius pupilli poſſint grauari per fideicommiſſum.*

4 *Si Pupillus grauatus onere fideicommiſſi, vt hic decedat poſt pupillarem ætatem, in quibus bonis habeat locum fideicommiſſum.*

5 *Relictum collatum poſt mortem pupilli, an cenſeatur factum a pupillo, & ſic non teneat in bonis proprijs, nec in legitima, an a venientibus ab inteſtato, vel a ſubſtituto pupilli, & ſic veniant in generalitate talis grauaminis etiam bona pupilli, & eius legitima.*

6 *Licét eo caſu quo pater decedit inteſtatus non poſſit facere filio teſtamentum, vel pupillarem ſubſtitutionem, poteſt tamen pro filio facere codicillos ſicut pro ſe, & quando.*

7 *Quando in codicillis fit ſubſtitutio pupillaris, quo caſu non poteſt valere iure directo, propter defectum ſolennitatis, tamen trahitur ad fideicōmiſſum, ex quo verba directa nunquam potuerunt valere iure directo, ꝙ tale fideicommiſſum valebit, ſi decedat pupillus in pup. ætate, & in quibus bonis habebit locum. & nu. 8.*

8 *Quid ſi ſubſtitutio fuit compendioſa.*

1 **§. Sicuti conceditur.** † Pater poteſt fideicōmiſ
ſum relinquere a ſucce-
dentib. filio ſuo pupillo, ſicut a ſuccedentibus ſibi, dũmodo pu
pillum non exhæredauerit, ſed inſtituerit expreſſe, vel tacitè
decedendo inteſtatus, ſed non habebit locum grauamen, niſi
pupillus decedat in pupillari ætate. h. d. cum ſequ. & principio
ſeq. & eſt ſingularis. & propter iſtũ §. ſemper allegatur iſta lex.
Aduerte, quia licèt Doct. & glo. ſentiant verum intellectum, tñ
ipſum non benè declarant. ¶ In tex. ibi [fideicommiſſum dare]
l. j. §. pe. inf. tit. 3. ¶ In tex. ibi, [ita & ab eo.] videbatur cōtrarium,
aut ſuccedentibus ab inteſtato ſibi poteſt relinqui, quia tacite
vr̄ eis ſua bona relinquere non faciendo teſtamentum l. ſi qs
cum nullum. de iure codicil. vnde cũ honorentur, grauari poſ-
ſunt, ſed venientib. ab inteſtato pupillo nihil vr̄ pater relinque
re, etiam ſi decedat inteſtatus, ſed ſoli pupillo, qui tenet primũ
locum. d. §. fin. ergo &c. l. ab eo. C. de fideicom. ſed certè imo vr̄
relinquere. nam poterat auferre dando ſubſtitutum pup. ergo
non dando tacitè vult ꝙ ille habeat. & hoc ſentit glo. & hæc eſt
ratio quare pōt eos grauare. In l. ſeq. in fi. ibi, [euaneſcit fideicō
2 miſſum.] ſed ꝯ, quòd non euaneſcat, nam poſſum fideicōmiſ-
ſum relinquere, non ſolum ab eo cui relinquo, ſed etiam ab hę
redibus, ſiue ab inteſtato ſuccedant, ſiue ex teſtamēto, & quan-
docunque deceſſerit, locum habebit fideicōmiſſum. l. ſi fuerit,
§. fi. ĩ. tit. 2. ſed hic relinquebat a pupillo expreſſe uel tacite, qua
re ergo fideicōmiſſum relictũ ab eo euaneſcit, licèt deceſſerit
poſt pup. ætatem. Solue, & no. quia declarat iſtam glo. nā dico,
ꝙ debet intelligi qñ iniungitur onus ſuper bonis quæ habebāt
aliunde q̃ a patre, vel a matre, vel etiam a patre ex cauſa neceſ-
ſaria, vt in legitima iure naturæ, in talibus non poterat teſtator
grauare iure fideicommiſſi. l. cohęredi. §. cum filio. ſ̃. de uulg. &
pu. licèt in eis poſſit dare ſubſtitutum pupillarem, quia illa eſt
3 prouiſio, non grauamen. l. ex tribus. C. de inoffi. teſt. † ſed venien
tes ab inteſtato ipſius pupilli in illis bene poſſunt grauari per fi
deicōmiſſum, iſte eſt caſus hic. ſing. per rationem quam dixi,
ſed quia ipſa ratio ceſſat poſt pup. æta. quia nō poteſt eis aufer-
re, merito ſi decedit poſt, non dñr venientes ab inteſt. hr̄e a pa-
tre ſed a filio, qui potuit teſtamentum facere, & eis auferre, me
ritò non tenentur ad grauamen a patre iniunctum, ſed quantũ
ad bona quę pupillus habuiſſet a patre, fateor ꝙ fideicommiſ-
4 ſum factum a patre non deficeret, ſi decederet poſt pup. ęta. ſic
ergo grauauit de reſtituendo hęreditatem pupillo, & pupillus
in pup. ęta. decedat, tenebitur reſtituere omnia bona, tam quæ
habuit a pr̄e neceſſario, vel voluntarie, q̃ aliunde detracta Treb.
de omnibus, ſi vero decedat poſt, ſolũ tenebitur reſtituere bo-
na quæ habuit a patre ex voluntate, quia in illis non deficit fi-
deicōmiſſum, ſed alia non, ita intelligitur hic, idem in ſubſtitu
to pupillari, ꝙ poteſt a patre grauari ēt in bonis pupilli multò
fortius, quia habet ex expreſſa voluntate, etiam per viam fidei-
commiſſii & habebit locum quod hic dicitur. ad quod ĩ. ad le.
5 Fal. in ratione. §. fi. & in dubio a quo cenſeatur factum relictũ
collatum poſt mortem pupilli, an ab ipſo pupillo, & ſic non te
nent in bonis proprijs, nec in legitima, an a venientibus ab in-
teſtato, vel a ſubſtituto pupilli, & ſic veniant in generalitate ta-
lis grauaminis, etiam bona pupilli, & eius legitima, vide Bar. in
d. § cum filię & in l. duob. ¶ Et iſte caſus frequenter contingit,
ideo aduerte qñ interrogaris de facto, & recolo vidiſſe cōſiliũ
Bar. qui non aduerterat, & ideo errauit, & fecit plures errare q
ſecuti fuerunt eum. Item l. ſeq. ibi, [non cogendus erit.] nam e-
tiam a ſubſtituto pupillari ipſius exhęredati nō poteſt fideicō.
relinqui, niſi ſubſtitutus ſit inſtitutus a patre. l. in ratione. §. fi. ad
l. Falc. etiam in eo quod erat relictum pupillo exhęredato. l. pe.
6 C. de leg. ¶ † In glo. 2. ibi, [vel dic.] no. gloſſ. ſingulariter. ꝙ licèt
eo caſu quo pr̄ decedit inteſtatus non poſſit facere filio teſtm̃.
i. pupil. ſubſti. quoniam requiritur, vt etiam illi faciat, ſi uult ſibi
facere. l. 2. §. prius. de uul. & pupil. poteſt tamen facere pro filio
codicillos, ſicut poteſt pro ſe. intellige, vt contineat vtilitatē,
& habuerat dubium etiam ſuper bonis pupilli, & dicentur co-

dicilli pupil.ſicut pup.ſubſtõ diceretur teſtamentũ pupil.quan
tum ad bona quę à patre habuit,non eſt dubium,nec dicerent
codicilli pupil.ſed potius patris. Videbatur cõtrarium in caſu
præcedenti,quia pup.ſubſt.facere poteſt, quia eſt fauorabilis:
& eſt prouiſio,non grauamen, ſed codicilli in quibus relinqui
tur per viam fideicõmiſſi,non videntur fauorabiles,nec conti-
nere prouiſionem,ſed grauamen, ſed hoc eſt verũ reſpectu gra
uatorum,non pupil.imò quo ad eum cenſetur prouiſio, & cẽ-
ſentur facti ab ipſo pupillo ex quo ſibi facere non poterat, ita
7 intellige gl. ¶ † Vltimò per iſtam l.quod fideicom.dixit Dyn. ꝙ
qñ in codicillis fit ſubſtitutio pupil. quo caſu nõ põt valere iu-
re directo pp defectum ſolennitatis, tñ trahitur ad fideiõmiſ-
ſum,ex quo verba directa nunq̃ potuerunt valere iure directo.
vt eſt caſus notabilis in l.Sceuola ad Treb. ꝙ tale fideicommiſ-
ſum valebit ſi pupillus decedat intra pu.æta.ſecus ſi poſt, nã ſi-
cut euaneſceret pupil.ſubſti.ſi valeret iure directo:ita euaneſcit
fideicõmiſſum,quod iuris interpretatione loco eius ſuccedit:
ita refert Bar.in d.l.Sceuola.ſed hoc vr̃ verũ quo ad bona aliun-
8 de quæſita,non quo ad ea quæ habuit à patre.vt ſ.dixi. ¶ † Sed
aduerte ſubtiliter, aut fuit ſubſtitutio merè pupilli reſtricta ad
tempus pupillare, vt ſi filius deceſſerit in pup. æta. talis ſit ſibi
hæres,vel talem pupillariter ſubſtituo,tunc ſicut quo ad bona
euaneſceret pup.ſi valeret iure directo,ita ſi non valet, quia fa-
cta in codicil. fideicommiſſum in quod conuertitur euaneſcit
in omnibus, quia ſubſtitutio tempore limitata vltra illud non
extendit.ſ.de vulg.& pup.l.ſi quis ita. aut non fuit merè pupill.
nec reſtricta ad tempus,ſed fuit compendioſa,vt quandocunq;
filius meus deceſſerit talem ſubſtituo, quo caſu ſi eſſet facta in
teſtõ,valeret iure pup.ĩ. pup. æta. ſi poſt,iure fideicommiſſi. &
in prima venirent omnia bona. in ſecunda illa patris tantum.
iuxta no.in l.Centurio.de vulg.& pup.ſed quia facta in codicil-
lis,non poteſt valere iure directo,etiam in pupil.ætate, ſed iure
fideicom.iſto caſu dico ꝙ ſi decedat ĩ.pup.ætatem, venirent fi-
deicom.omnia bona,ſed ſi poſt,non venirent bona pupill.nec
legitima eius,per iſtam l.ſed bona quæ habuit à patre,& ſic iſta
eſt veritas iudicio meo, licèt malè declarata per Doct.

---

1 *Rogatus reſtituere hæreditatẽ,quæ ad ipſum perventura erat ſi nõ peruenit facto eius hæreditas,aut pretium eius, cogitur ad reſtõnem pretij, & eo non ſoluente, agitur contra emptorẽ & poſſeſſorem hæreditatis.*
2 *Pretium ſuccedit loco rei in vniuerſalibus, ſecus in particularibus niſi in caſu,vt hic remiſſiuè.*
3 *Caſus in quo actio ex teſtamento datur contra emptorẽ, qui non fuit grauatus à teſtatore,& qui non habuit à teſtatore,& hoc in ſubſidium.*

LEX XCVII.

Planè ſi filium.

1 **§.Qui rogatus.** † Rogatus reſtituere hæ
reditatẽ, quæ ad ipſum
peruentura erat,ſi nõ peruenit facto eius hæreditas,aut pretiũ
eius,cogitur ad reſtitutionem pretij,& eo non ſoluente, agitur
2 cõtra emptorem,& poſſeſſorem hæreditatis.h.d. † No.pretium
ſuccedere loco rei in vniuerſalibus,ſecus in particularibus: niſi
in caſu l.ſi fundum per fideicommiſſum.ſ.eo.l.mater. C. de rei
vend.& l.qui vas.§.fi.de fur.& l.ſi ſeruum.§.fi.de verb.ob. Item
no.ex ſecundo dicto, quòd in ſubſidium agit contra poſſeſſo-
rem,licèt habeat cauſam oneroſam: nam ſi habet lucratiuam,
non eſt dubium quòd in defectum doloſi agitur contra eum,
ne ex dolo alterius lucretur, ita loquit̃ l.ſi.allegata in gl.ſed hic
habebat cauſam oneroſam,vnde illa ſeq.non facit, & ſic dam-
num erit temporis,quia carebit re & pretio,non enim poterit
dominus grauatus vendere in præiudicium fideicommiſſarij,
ſed an poſſit incipere ab emptore ſi vult,puto, quòd ſic,& or-
do de quo hic non ſit neceſſitatis, ſed voluntatis, quia ille non
potuit vendere in ſui præiudicium, poteſt ergo incipere à quo
vult,& eſt mirabile, quòd actio ex teſtõ detur contra emptorẽ
qui non fuit grauatus à teſtatore, & qui à teſtatore nõ habuit.
3 † Poſſet dici propter hanc rationem, quia rigor iuris repugnat
quòd non agat,niſi in ſubſidium,non enim poteſt fideicõmiſ-
ſarius vendicare bona ante verbalem reſtitutionem, quia iura
non ſunt ante translata:ſi enim poſſet vendicare,non eſt dubiũ
quòd ab illo poſſet incipere, & in hoc ſtat conſideratio huius
§.& hanc puto veriorem, & ſic ordo eſt hic neceſſitatis, vt hic
colligitur,dum dicit, (ex cauſa.) q.d.ſecus eſſet ſi non ſubeſſet.

1 **§.Si cui Stichus.** † Grauatus in vna de rebus alter-
natiuè ſibi legatis, ſi illam nõ eli
gat,ſed alteram,tenebitur ad illam,& æſtima.eius,ſiue plus va-
leat, ſiue minus.h.d. Et hoc ideo,quia per illum accidit ꝙ ad il-
lum nõ perueniat, quia habebat electionem,ſed ſi electio per-
tinuiſſet ad hæredem,& ille aliam elegiſſet, legatarius ad onus
fideicommiſſi non teneretur ſecundùm Iac.de Are.& Bal. per
l.ſi ſic.§.fi.ſ.eo.& per l.ſi Titius.ĩ.tit.j. in princ.

---

1 *Qui conſequitur ex teſtamento commodum ineſtimabile, ſeu nõ pecuniarium,non poteſt grauari onere pecuniario,vel æſtimabili.*
2 *Finiti ad infinitum non eſt proportio.*
3 *Ex iure patronatus non dicitur quis locupletior, vt propter ipſum poſſit onere pecuniario grauari.*

1 **§.Qui teſtamento.** † Qui conſequitur ex teſta-
mento commodum ineſti
mabile,ſeu non pecuniarium, non poteſt grauari onere pecu-
niario,vel inæſtimabili.h.d.cum l. ſeq. quia finiti ad infinitum
2 non eſt proprio,ad hoc poſſunt iſti tex.allegari ſecundum Bal.
3 a No.etiam,ꝙ ex iure patronatus non dicitur,quis locupletior,[a]
vt propter ipſum poſſit pecuniariter grauari. adde quòd no. in
l.naturalis.§.fi.de præſcrip. verb.

ADDITIO.

a ¶Locupletior. Nec dicitur quis locupletior ex re quæ poteſt acquiri & nõ acquiri ante actualẽ acquiſitionem. vnde dicit Oldr. conſil. 118. quòd quotidianæ diſtributiones, non cõprehenduntur in literis gratiarum, in quib.mandatur alicui prouideri de beneficio certi valoris,& an locupletior dicatur dominus qui recuperat feudum,& admittit ſeruitia, vide per eundem conſi.148.

---

1 *Si primo legatur quantitas,& deſignatur vnde debeat ſolui, ſi tamẽ non poteſt ſolui etiam facto teſtatoris,legatũ nihilominus debetur & aliunde eſt ſoluendum.*
2 *Si tibi lego decem annua ex his quæ percipiuntur ex tali fundo, & inde non percipiuntur tot,vel aliquo anno,vel nunquam,an debeat ſuppleri de alijs.*

LEX XCIX.

1 **Vidam teſtamento.** † Si primo lega-
tur quãtitas,&
deſignatur vnde debeat ſolui,ſi tamen non poteſt ſol
ui etiam facto teſtatoris.legatum nihilominus debe-
tur,& aliunde eſt ſoluendum. Concor.l. Paulo Callimacho.§.
fi.de leg.3. Adde tex.in l.Lucius.§.ciuibus.de leg.2. qui videtur
velle contrarium,aliud ergo eſt legare quod mihi debetur à ta-
li,vel quod habeo in tali loco. quia ſi tempore mortis nihil de-
betur,vel non reperitur,legatum non debetur.ſ. eod.l.ſi ſic.§.j.
aliud eſt legare ſimpliciter, & poſtea dicere quòd ſoluatur de
eo quod debet talis,vel de eo quod eſt in tali loco, quia ſi non
debetur, vel ibi non reperitur, debet aliunde ſolui, vt eſt caſus
hic,niſi deſignatio ſuccederet loco legati facti de eo quod aliàs
2 debet.ita loquitur §.ciuibus,& non contradicit. ¶ † Quid ſi di-
xit lego decem,ex his quæ ſunt in tali loco? Reſpondeo ſi non
ſunt,vel non tot,non debentur niſi quatenus reperitur ĩ. tit.j.l.
ſi quis legauerit:prædicta in legato non annuo, ſed ſi tibi lego
decẽ annua ex his quæ percipiuntur ex tali fundo, ſi inde non
a percipiuntur tot,vel aliquo anno,vel nunq̃,an debeat ſuppleri[a]
de alijs annis, vide per Bart.in l.inter ſtipulantem. §. ſacram.de
verb.obl.& plenè in addi.Spe.in tit.de fruc. & intereſſe.§.j.

ADDITIO.

a ¶Suppleri. Adde vt per Soci.in conſi.53.

---

1 *Bona vacantia tranſeunt in fiſcum cum onere legatorum.*
2 *Quæ dicantur propriè bona vacantia.*
3 *Fiſcus qui acceptauit bona tanquam vacantia, qualiter teneatur ad legata,quæ non fuerunt confirmata per aditionem hæredis.*

1 **§.Quoties.** † Bona vacantia tranſeunt in fiſcum cum
onere legatorum.h.d. Iſte §. poteſt intelli-
gi quando inſtitutus adiuit & ſic cõfirmata fuerũt legata fidei-
commiſſa.poſtea ablata fuerunt per fiſcum, tanquàm ab indi-
gno,nam non deſiit eſſe hæres.l.ex facto.§.Iul.de vulg. & pup.
& tunc eſt clarũ quòd tranſeunt cum onere legatorum: tamẽ
2 tunc impropriè vocantur vacantia: † nam tunc ſunt propriè va-
cantia quando non fuit repertus aliquis qui vellet adire ex te-
ſtamento,vel ab inteſtato,vt no.in l.ſine hærede.de admi.tu.&
l.Stichũ.in fi.princ.de ſol. Bar.& Bal.in l.ſancimus.C.ad Treb.
3 † ſecundo poteſt intelligi propriè quando nullus voluit adire,
ſed fiſcus acceptauit tanquam vacantia, ſed tunc qualiter tene-
tur ad legata,quæ non fuerunt confirmata:nam ſi fuiſſet adita,
quia venientes ab inteſtato, propter repudiationem inſtituti
non deberentur ab eis,niſi eſſent repetita.l.j. C.de codicil. Po-
teſt dici,ꝙ aliud in fiſco per iſtum textum. & per id quod habe-
tur in l.recuſare.§.fiſco.in tex.& glo.ad Treb.quod eſt ſingula-
re,& iſta lectura vtilior eſt quàm præcedens. Tene menti.

---

1 *Qui tenetur ad quantitatem reſpectu certæ ſpeciei, interitu illius ſpeciei liberatur.*
2 *Qui tenetur ad quantitatem reſpectu certæ ſpeciei,quando interitu illius ſpeciei non liberetur à quantitate.*
3 *Re debita perempta, qualiter poſſit eius valor declarari, ſeu probari.*

1 **§.Si tibi ſeruus legatus.** † Qui tenetur ad q̃-
titatẽ reſpectu cer-
tæ ſpeciei,interitu illius ſpeciei liberatur. hoc dicit, & dicit Dy.
quòd non eſt alibi. Tu dic quòd immo ſ.eo.titu.l.Titiæ textores.§.fi.& l.electio.§.ſi is.de noxa.& l.ſi ad libertatem. † & limi-
ta ſi non interuenit mora debitoris.vt d.l.Titiæ.§.fi.Item quan-
do tenetur ad quantitatem incertam certificandam per reſpe-
ctum ad rem, puta ad pretium,ſecus ſi ad certam l.vir vxori.de
dote prælega.Idem ſi aliter eſt certificanda, vt in noxali quæ da-
tur ad emendationem damni, & ſic ad quantitatem incertam,
ſed

ſed debitor liberatur dãdo ſeruũ pro noxa. ſed liberatur ſeruo
mortuo ante moram,vt in iuribus ſ. alleg. videbatur contrariũ
per l.incendium.C.ſi cer.pet.ſed ibi quantitas erat in obligatio
tione ſimpliciter,non reſpectu ſpeciei,facit ſ.loca.l.in naue ſau
3 felli,.† ſed an in caſu huius §.ſi velles tradere ſeruum,& nõ pre
tium, liberaris ab obligatione quantitatis? fortè ꝙ ſic argu. in-
fra eo.l.filiusfami.§.apud Marcellum.circa fi. ibi certè erit lega
tarius &c.quaſi quantitas in obligatione, & ſeruus in ſolutio-
ne,ex quo fuit grauatus per modum de quo hic, & ſicut in no-
xali,& eſt ratio fortè quare liberatur interitu ſerui. Alii dicunt
quòd ideo quia poſt mortem ſerui non poterit quãtitas decla
rari, ſed certè poſſunt eſſe teſtes qui deponant quantum res va
lebat, & ſic iſta ratio non videtur bona.

---

1 *Legata & fideicommiſſa non ſunt tradenda executori teſtamenti ante-
quam fienda ſit executio,ſed cauendum eſt ſibi vel legatarijs de dan-
do adueniente tempore.*
2 *Vnus hæredum poteſt conſtitui executor.*
3 *Annus qui datur executori vt exequatur,& ſi non fuit exequutus, exe
cutio deuoluitur ad Epiſcopum,ſi erant legata ad pias cauſas, & in
legatis conditionalibus,vel in diem non incipit annus currere.*
4 *Cautio legatorum in diem,vel ſub conditione poteſt præſtari executori
teſtamenti,& ſi præſtita eſt ſibi,non eſt præſtanda legatarijs.*
An executor teneatur cauere de exequendo.
Qñ hæres poſſit præuenire executorẽ,& ꝑ ſeipſum executionẽ facere.
5 *Si hæres tradidit executori,an liberetur a legatarijs.*

1 §. Si ſcriptus. † Legata & fideicõmiſſa non ſunt tra
denda executori teſtamẽti antequam
fienda ſit executio,ſed cauendũ eſt ſibi vel legatarijs de dando
adueniente tpe.h.d.not. Facit in rõne ſui.l.nec ſemel.§.ſi in ha-
bitatione.ĩ.qñ di.le.ce.& l.Firmio.§.fi.& de leg.3.l.ſi legatarius.
2 §.fin.¶.† In tex.ibi,[rogatus ſit percipere, &c.] per hoc videtur
conſtitutus executor,& ſic no.ꝙ vnus hæredũ poteſt conſtitui
executor, quid ſi non iuſſit percipere,ſed conſtituit ſimpliciter
executorem? Rñdeo,idem eſt,vt percipiat & reſtituat,vt no. in
l.alio.de ali.& ciba.lega.¶In tex. ibi [cum conditio extiterit.]
quia nec ante eſt fienda executio, ergo interim non debet eſſe
apud executorem qui nullum cõmodũ debet ſentire, vt l. Sul-
pitius.de do.inter vi.& vxo.& l.creditor. §. ſi inter mandati. Idẽ
3 ſi legata conſiſtebant in diem. † Ex his no.ſm Bal.ꝙ annus qui
datur executori vt exequatur, & ſi non fuit executus, executio
deuoluitur ad Epiſcopũ,ſi erant legata ad pias cauſas c. tua no-
bis.de teſt.in legatis conditionalibus,vel in diem nõ incipit an-
nus currere,quia non valenti exequi vt hic,non debet currere,
arg.l.j.in fi.de anna.excep.ſicut nec ignoranti.vt no.per Bar. in
l.genero.de infa.ſimile not.etiam per Bal.ſ.eo.l. fideicommiſ-
4 ſum. †¶ In fi.tex.ibi,[aut ei aut is,&c.] No.dum dicit [aut ei.]
ꝙ cautio legatorum in diem vel ſub conditione poteſt præſta-
ri executori teſtamenti, & ſi præſtita eſt ſibi, non eſt præſtanda
legatariis,quod eſt notandũ,ſed ꝰ, an executor teneatur caue-
re de exequendo? dic vt ĩ.ſi cui pluſquam per l.Falc.l. Diuus. in
tex.& gl.& per Bar.Item dum dicit [aut is.]patet ꝙ hæres poteſt
præuenire executorẽ,& per ſeipſum executionẽ facere,ad hoc
ĩ.de bo.lib.l.ſi libertus ſub conditione.§.1.& in Auth.de eccle.
titulis.§.ſi quis in nomine.& not.Bal.in l.nulli.C.de epi.& cler.
quod eſt verum ſi ſunt certa & determinata,ſecus ſi erant deter
minanda arbitrio executoris,vel reſpectu quantitatis, & perſo-
narũ,ut ſi fuerint relicta pauperib. quos executor elegerit, nã
a antequam eligat non põt hęres ſoluere,ª ſed poſtq̃ ſunt electi,
poteſt,quia non reſtat niſi executio facti,quæ non refert ꝑ quẽ
5 fiat,facit c.ſi cui.de pręben.in 6.† Quid ſi hęres tradidit execu-
tori,an liberetur a legatarijs? vide in addi. Spec.de inſtru.edi.§.
nunc vero aliqua.in addi.quæ incipit hic congruit &c. & vide-
tur caſus in l.liberto.§.largius.de annuis legatis.

ADDITIO.

a ¶Soluere. Adde vt per Pet.de Ancha.conſi.384.inci.In Chriſti nomine,
primo & ante omnia.

---

1 *Etiam ille qui percepit commodum ex teſtamento,ex mortis cauſa capio
ne,ideſt gratia conditionis implendæ poteſt grauari.*
2 *Quod ille dicatur a me habere,cui potui auferre,& non abſtuli.*

1 §. Cui ſtatuliber. † Etiam ille qui percepit com
modũ ex teſtamento, ex mor-
tis cauſa capione.i. gratia conditionis implendæ poteſt graua-
ri.h.d. Ratio dubitandi erat, quia ille poteſt grauari in vltima
voluntate qui aliquod commodum pecuniariũ percipit. ſ. eo.
l.planè.la 2.§.fi.ibi,quod ex teſtõ,&c. ſed qui percipit cauſa cõ-
ditionis implendę,nõ percipit ex teſtõ,ſed occaſione teſtamẽ-
ti,ideo dr̃ mortis cauſa capio,non donatio cauſa mortis, vel le-
gatum.l.quod conditionis.de do.cauſa mor.quod.n.eſt in con
ditione,non eſt in diſpoſitione.l.ſi quis ſub cõditione.ff. ſi quis
omiſ.cã teſta.& longa videbat̃ eſſe dr̃ia inter perceptionẽ ex te-
ſtamẽto & pp teſtm̃,quia ex, denotat cãm proximã,ſed pp,cau
ſam remotã.l.eo tpe.§.fi.de pec.& l.vnica.C.ſi ſeruus extero.cõ-
trariũ dr̃ per rationem quæ ſequitur quam no. quia facit ꝑ eo
2 quod no.gl.& ibi dixi in l.ſi fundum per fideicõmiſſum.§.fi.† ſ.
eo.qđ ille dicatur a me habere cui potui auferre, & nõ abſtuli.

1 *Fideicommiſſum iniũctum legatario ſuper re legata,ſoluitur modo quo
percipitur.ſ.cũ diminutione ſi fuit defalcatũ,ſed relictũ i re propria
legatarij ſoluitur integrum,licèt legatum fuerit defalcatum.*
2 *Quando onus iniũgitur ſuper re legata,appellatur onus intrinſecus,ſed
ſuper alia re,appellatur extrinſecus.*

LEX C.

1 SI mihi Stichus. †Fideicommiſſum iniun-
ctũ legatario ſuper re lega
ta,ſoluitur mõ quo percipit̃.ſ.cũ diminutione ſi fuit
defalcatum,ſed relictum in re propria legatarij ſolui
tur integrum,licèt legatum fuerit defalcatum.h.d.vide bonam
gl.in l.facta.§.ſi Titius.ad Treb & l.Plautius.de condi.& demõ.
2 & quod ibi per Bar.†& no.ꝙ qñ onus iniungitur ſuper re lega-
ta.gl.appellat onus intrinſecum,ſed ſi ſuper alia re,appellat ex-
trinſecum,vt in iurib.ſ.alle.¶In gl.ibi,[ſep ꝰ.] ſ.ad id id quod
hic dr̃,ꝙ ſi eligo dare Stichũ quẽ habui diminutis, tenear dare
totam partem quã recepi,ſed imò vr̃ ꝙ non totam, ſed poſſim
mihi minuere,ſicut mihi fuit per hæredem minuta. vt in l.pœ-
nales alleg.in glo.Gl.ſoluit,quia ibi in quantitate, hic in ſpecie
indiuiſibili loquit̃.Dy.reprehendit,quia idẽ quod hic locũ ha-
beret in quãtitate.l.maritus.§.fi.ad l Fal.ſecundo,quia reſpectu
dñij ſeruus non dr̃ res indiuiſibilis.Dic ergo ꝙ ibi fuit legatari⁹
rogatus de parte rei legatę,hic de tota.nã ibi legata fuerunt 30.
& rogatũ fuit dare xv. ſi hæres detraxit quartam.ſ. vij.cũ dimi-
dia,non teneor dare tibi,licèt poſſum integra xv. quia vij.cum
dimidia cenſent̃ detracta non ſolũ de xv. quæ erant penes me
remanſura ſi Falcidiam non minueret,ſed etiã de xv.quę erant
ad te peruẽtura.vnde detraham tertiam, & dimidiam alterius
dimidiæ.habebis ergo xj.& tres quartas,& tantundem mihi re
manebit,ſecus ſi eſſet grauatus reſtituere tota xxx.quia omnia
quæ ad me perueniſſent haberem reſtituere, vt hic dicitur, &
eadem ratione ſi hic eſſem rogatus reſtituere dimidiã Stichi,
non haberem totam tibi reſtituere,ſed eatenus de tua dimidia
poſſem detrahere,quatenus eſt detractum de mea.

LEX CI.

Seruus ab hoſtibus. Iſtam l.declara vt ſ.eod.l.
id quod apud hoſtes.

---

1 *Ille cui legata eſt optio ſerui põt optare etiam ſeruũ alteri legatum ſpe
cialiter,ideo antequam optet ille cui eſt ſpecialiter legatus, nõ habet
niſi partem,quia ſi contingat ipſum optari,ambo concurrent in eodẽ,
& facient ſibi partes per concurſum.*
2 *Si vni legatur ſpecies,alteri totum genus,vt lego tibi Stichum,& ſer-
uos meos tali & in genere,non comprehenditur Stichus.*
3 *Quid ſi vni legatur ſpecies certa de genero,alteri ſpecies incerta de eodẽ
genere certificando per eum uel alium.*
4 *Si Papa mandauit conferri tali præbendam, quam duxerit acceptandã
in tota prouincia uel diœceſi, & alteri mandauit conferri præbendã
quam duxerit acceptandam in tali eccleſia einſdem prouinciæ, & ua
cet prębẽda illius eccleſię in qua primus uult preferri,quòd ipſe pri-
mus preferatur.*
5 *Si poſt gratiam primi vacet præbenda quam Papa alteri conferat, non
facta mentione de primo expectante qui poterat acceptare,tanquam
ſub repetiti a non ualet,& quando.*

LEX CII.

1 SI domino. †Ille cui legata eſt optio ſerui, po
teſt optare etiam ſeruũ alteri lega
tũ ſpecialiter. ideo anteq̃ optet ille cui eſt ſpecialiter
legatus,non habet niſi partẽ,quia ſi cõtingat ipſum optari,am
bo concurrent in eodẽ,& facient ſibi partes per concurſum.h.
d.not.¶In tex.ibi [optio data.] ſub.quæritur an dñs petere poſ-
ſit totum Stichum cum adhoc ſeruus eius nullũ optauerit? Et
rñdet ꝙ non,ſed dimidiã,attento ꝙ euenire põt, quia põt ſer-
uus effici liber anteq̃ optet,et poſtea Stichũ optare.quo caſu fin
geretur ſibi legatus,& ſic duobus,tam dño q̃ ſeruo facto libero,
& ſibi facerent partem per concurſum.¶In tex.ibi,[pertinere]
.ſ.in effectu,nam mero iure totus vr̃ ad ſe pertinere,qa erant di
ſiuncti verbis,& coniuncti re,& ſic cuilibet inſolidum vr̃ lega-
tus.vñ ab initio non fuerũt partes factæ, ſed fiũt ex poſtfacto ꝑ
concurſum.l.planè.la j.§.ſi ꝯiunctim.ſ.e.nõ tñ dñs interim ad-
mittet̃ niſi ꝑ parte. Sed ꝰ.C.de cad.tol.l.i.§.ſi verò non omnes.
vbi vr̃ ꝙ ſi vnus coniunctus re, & diſiunctus verbis venit, & to-
tam rẽ petitur,debet ſibi aſſignari.& ſi alius veniat, auferet ſibi
partẽ.Sol.poteſt dici,ꝙ ibi qñ non cõſtat iudici ꝙ alteri fuit le-
gata,ſed ſi conſtat,quia ex illa ſcriptura producta apparet, locũ
habet quod dr̃ hic, ꝙ ad inſtantiã hr̃dis non cõdemnet̃ niſi ad
partem,vel ibi nõ apponebatur hr̃s.hic ſecus,& hic vr̃ caſus de
q.gl.in l.2.ſi pars hær.pet.qñ vnus purè inſtituitur,alter ſub cõ-
ditione,vel vna res relinquitur duobus,vni purè,alteri ſub con
ditione,an cõdõne pẽdente ille cui purè eſt relictũ,habeat totũ
an partẽ,& fuit cõtẽtio inter antiquos gl.& tangit ꝑ gl.& Doct.
in §.ſi coniuncti.& tex.iſte probat ꝙ ẽt ſi diſiuncti verbis.& ſic
cuilibet vr̃ aſſignata, tñ nõ habet niſi partẽ,& multũ facit iſta l.
¶Nũc op.ꝑ declaratione gl.ꝙ dñs cui ſpecialr̃ fuit legatus to-
tum hẽat,& ꝙ factus liber non poſſit illũ ſeruũ optare,quia ſẽ-

bi fuit legatũ in gñe de ſeruo quẽ optauerit.ſ.eo.l. legato gene
raliter.de quo genere vr̃ exemptus ſeruus dño ſpecialiter lega-
tus ꝑ regulã generi ꝑ ſpeciem.l.vxor.§.feliciſſimo.ĵ.tit. 1.gl.dicit
debere intelligi ꝙ in hereditate nõ erant niſi duo ſerui, & ſic vr̃
ſenſiſſe,ꝙ poſſit illum optare,aliàs fruſtra optionem legaſſet,
ſecus ſi eſſent plures,vt in contrario,quæ ſolutio in ſeq.eſt vera
quantũ ad primum dictũ ſed eſt diuinatio.ad ſm nõ eſt vera,
2 ſed reiecta alia ſol.glo dic, † aliqñ vni legatur ſpecies, alteri to-
tũ genus,vt lego tibi Stichum,& ſeruos meos tali,& in gñe, &
3 non compræhenditur Stichus,ita loquitur contrariũ. † Aliqñ
vni legatur ſpecies certa de genere, alteri ſpecies incerta de eo-
dem genere certificando per eum,vel alium,& iſtud non dr̃ le-
gatũ gñis,ſed bene dr̃ gñaliter factũ, quia de qualibet re in ge-
nere ↄtenta vt loquitur hic, nam habet locum illa regula, nec
illa ſpecies eximitur de genere, imò in illa ſpecie poſſunt con-
4 currere. † ex hoc determinatur quæſtio, ſi Papa mandat cõfer-
ri tali p̃bendã quã duxerit acceptãdã in tota ꝓuincia, vel diœce
ſi,& alteri mandauit ↄferri præbendam quam duxerit acceptã
dam in tali eccleſia eiuſdem prouinciæ,& vacet præbẽda illius
eccleſię in qua primus vult præferri, ſecundus dicit ſe præferen
dum,tanq̃ habeat gratiam ſpecialem in c.quamuis. de preb.in
a 6.non põt dicere hoc, imò præfertur primus [a] per iſtum tex. u-
5 bi eſt caſus,ad quod l.cum ita. & l. ſi hæres. de op. leg. † eodem
mõ ſi poſt gratiam primi vacet præbẽda quã Papa alteri confe
rat,nõ facta mẽtione de primo expectante,qui poterat accepta
re, tanq̃ ſubreptitia nõ valet,& videte caſũ in c.ex ꝑte N.de of.
deleg.q̃ deciſio fundat̃ in iſtis tex.& hoc qñ ↄſtat de prioritate,
& poſterioritate impetrãtiũ, aliàs dic vt in c.duobus.de reſcrip.

ADDITIO.

a ¶Primus. Adde vt per Oldr.conſi.188.

LEX CIII.

SI mihi. Qñ circa eandẽ rẽ concurrit diſpoſi-
tio teſtatoris,& hr̃dis, ſola prima attẽ
ditur.h.d.non.n.vr̃ legatarius habere ab hærede,
qui ex neceſſitate fecit, cũ teneretur ex primo te-
ſtamento,ſed a primo teſtatore,qui fecit ex volũ-
tate,& ſi legatũ primũ factũ in primo teſtõ eſſet conditionale,
vel in diẽ,& factũ ĩ teſta.hæredis eẽt purũ, & ſic legatarius inci-
peret habere ex teſtõ heredis,adueniente die vel cõditione mu
tat ſibi cauſam dominii,& deſinit habere ex teſtamento here-
dis,& incipit habere ex primo teſtamẽto.l.fundo.ad l.Fal. ¶In
tex.ibi,[ex teſtamento Sempronij,] quia legatum hæredis non
valet,cũ nullam afferat vtilitatem.l. quoties duplici. de reg. iur.
Dyn.ad hoc infra tit.j.l.vnum ex familia.in prin.ibi,& ei quem
eligit fruſtra teſtamento ſuo legat,& ibi eſt expreſſum.

LEX CIIII.

1 SI ſeruo meo. † Si eadem res legatur dño,
& poſtea ſeruo eius, vel ecõ
uerſo duo ſunt legata, & ſi repudietur ex perſona
ſerui põt acceptare ex perſona propria.h.d. Sed an
poſſit acceptare ex pſona vtriuſq;, vt primo hẽat
æſtimationem,poſtea rem? vr̃ ꝙ ſic infra eo.l.ſi ſeruus.§.j.ſed ibi
in teſtamentis diuerſorũ prorſus, ſecus qñ in teſtamẽto unius
vel duorum, qui pro uno reputantur.l.huiuſmodi.§.j.ſ. eod.

1 *Legatum factum ſeruo proprio cui libertas inutiliter data erat,non va-*
let,ſicut ſi nullo modo fuiſſet data.
2 *Paria ſunt aliquid non eſſe factum,& factum eſſe inutiliter.*
3 *Sicut minor ſine decreto immobilia non poterat alienare, ita nec dare*
libertatem,& quid hodie.
4 *Legatum inutile à principio mixta conſideratione legantis & legatarij,*
ex poſtfacto non reconualeſcit,licèt ceſſet cauſa inualiditatis.

1 SI minor. † Legatũ factũ ſeruo proprio cui liber
tas inutiliter data erat, non valet ſicut
2 ſi nullo modo fuiſſet data.h.d. ¶ † Not. ꝙ paria ſunt
aliquid non eſſe factum,& eſſe inutiliter.& ſic ſ.qui ſatiſd.cog.
l.quoties. & quod cuiuſ.vniuer.l.3.§. quibus. & l. non putauit.
3 §.non quæuis. de contratab. ¶ In tex. ibi, [manumiſerit,] ſub.
inter viuos,vel in vltima voluntate,& ſic nota,ꝙ ſicut minor ſi-
ne decreto immobilia non poterat alienare, ita nec dare liber-
tatem, quia eſt irreuocabilis, & hoc in minore xx. annis, ho-
die verò aut inter viuos, & idem: aut in vltima voluntate, &
4 illud reſtringitur in glo.vt patet in alle.in eadem. † Item no. ꝙ
legatum inutile a principio mixta conſideratione legãtis & le-
gatarii ex poſtfacto non reconualeſcit,licèt ceſſet cauſa inuali
ditatis propter regulam Cato.l. cætera.§.j.ſ. eod. & iſta eſt me-
lior ratio quàm illa quam ponit glo.ſecundùm Dyn.

1 *Tunc dicitur fides tacita accõmodari de reſtituendo incapaci quãdo per*
priuatam cautionem quis ſe obligat teſtatori, nec fuit in teſtamento
vel codicillis grauatus.
2 *Leges quæ dicunt quòd accõmodans fidem tacitam priuatur hereditate,*
debent intelligi quando accommodat ſe obligãdo, ſecus ſi ſimpliciter
pollicendo.
3 *Quando plus puniatur qui palam facit, quàm qui clam.*

LEX V.

a IN tacitis. [a] † Tunc dr̃ fides tacita accõmoda
1 ri de reſtituendo incapaci qñ ꝑ pri
uatam cautionem quis ſe obligat teſtatori, nec fuit
in teſtõ vel codicillis grauatus.h.d. Et ſcias ꝙ talis pu
nitur in hoc,quia ſibi aufertur hæreditas vt ab indigno, & ap-
plicatur fiſco,¶In tex.ibi,[neq; teſtõ,neque codicillis &c.] Idẽ
ſi in eis,taliter tñ ꝙ non põt intelligi.ĵ.eo.l.Lucius.§.in teſtõ.&
l.ita fidei.de iure fiſ. ¶In tex.ibi, [domeſtica cautione.] i. priua
ta ſcriptura.idẽ ſi publica,ſed ſecretè facta, vt adhibito notario
amico teſtatoris,& teſtibus ſimilibus,ſecus ſi palam & publicè
ſe obligaret.l.non intelligitur.§.j.de iure fiſci.& ibi no.per Bar.
2 ¶ † In tex.ibi,[obligaret ſe.] No ſm Bal.ꝙ leges quæ dicunt,ꝙ
accommodans fidem tacitã priuatur hereditate,debent intelli-
gi quando accõmodat ſe obligando,ſecus ſi ſimpliciter pollicẽ
do,quod eſt ſingulare ſm eũ,vel dic idem eſſe cũ ſua fides, ſeu
confeſſio ſufficiat ꝙ fidem accommodauit,licèt non probetur
alia promiſſio,vt no.per Doc.in d.l.nõ intelligitur.§.tacitè.¶In
tex.ibi [ei qui capere non poteſt.] no.ꝙ aliquid requiritur vt pu
niatur, ſcilicet ꝙ ille cui debet reſtitui ſit incapax, ſecus ſi eſſet
3 capax.l.j.de delato.lib.x. ¶ † Sed opp. ꝙ plus punitur qui palã
facit quàm qui clam.l.palam.de ritu nupt.Solu.ibi in his q̃ ſunt
de natura prohibitorum, vt furtum, & ſimilia, ſed hic in his
quæ ſunt regulariter de natura permiſſorum, licèt quãdoque
fallat, vt reſtituere hereditatem, qui eſt actus licitus,ſed ſi reci
piens eſt incapax, eſt illicitus: tunc plus punitur clam faciens,
quàm palam, quia magis præſumitur, ita no.in l.fi.de ri.nupt.
l.non intelligitur.in prin.de iure fiſci.

ADDITIO.

a ¶In tacitis, Vide Bal.in l.eam quam. C. de fideic Bene. Capram conſi.88.

1 *Si teſtator aliquem ex hæredibus eximit ab onere legatorum, alij tenen*
tur ad integrum onus.
2 *Onus legati cenſetur cuilibet hæredum appoſitum pro parte hæredita-*
ria,niſi aliquis excipiatur.
3 *Si aliqua communitas debet ſoluere ſuperiori certam quantitatẽ deſtri-*
buendam inter homines illius per ſolidum & libram,& inde ſuperior
aliquos eximit ab onere ſoluendi,cæteri habebunt ſoluere totum.
4 *Quando occurrit interpretatio circa verba teſtatoris obſcura,vide an cõ*
gruat verbis & proprietati verborum,& non repugnet intẽtioni,ſed
ſit veriſimile ꝙ ita voluerit.
5 *Si habeo plures debitores,& vnum libero,an mihi præiudico in alijs.*
6 *Quando vni hæredi iniungitur onus,ſi duo concurrant, ꝙ portio ſua non*
ſufficiat ad illud grauamen,& verba ſint dubia,partim relata ad per
ſonam,partim imperſonaliter prolata,ꝙ ille non teneatur ad integrũ
onus, ſed videatur cõſtitutus executor,vt habeat ſolus curam facti,
& expenſa ſit communis.

LEX CVI.

1 AB omnibus. † Si teſtator aliquem ex hære-
dibus eximit ab onere legato-
rũ,alij tenẽtur ad integrũ onus.h d. ¶In tex. [quiſqs
mihi,&c.] iſta verba tm̃ important quantum ſi dixiſ
ſet grauo oẽs heredes meos dare Titio centũ,vt in ver.oĩbus.&
ſic dictio,quiſquis,licèt ſit diſtributiua,reſoluitur ĩ collectiuã.
vñ ſimul ad centũ tm̃ tenentur,non quilibet ad c.in totũ,quia
quilibet non eſt heres in totũ,& diſtributiuum dup. ſicut actũ
primi verbi ttribuit cuilibet ꝓ parte, ita & actũ ſecundi.l.ſi quis
in fundi.§.fi.ſ.eo.ſecus ſi inſolidũ.ſ.eo.l.qui filiab.§.j. ¶ In text.
2 ibi[tota.c.deberent.] videbatur contrarium, quia onus † legati
cenſebatur cuilibet appoſitũ pro parte hereditaria.d.l.ſi quis.§.
fi.licèt ergo vnus ſit exemptus non videbatur aliis preiudicare,
vt onus eorum creſcat.l.legatorũ.in prin.ĵ.tit.j.& l.3.§. fi. de ali.
leg.Sed ibi qñ vnus hæredũ efficeretur non ſoluendo,& ſic exi-
mitur ab onere non facto teſtatoris. hic facto teſtatoris, qui po
tuit facere in præiudiciũ aliorũ, & eſt perinde acſi a principio
dixiſſet,quiſquis mihi heres erit excepto tali, det Titio c. qa sũt
paria a principio limitatè diſponere, & ex poſtfacto diſpoſita
3 limitare,& inducitur ad q. † Si aliqua cõitas debet ſoluere ſu-
periori certam quantitatẽ diſtribuendam inter homines illius
per ſolidũ & librã,& indè ſuperior aliquos eximit ab onere ſol
uendi, ceteri habebunt ſoluere totũ,nõ deducta parte illorũ,
quia a principio potuit illos grauare in toto, ergo & tũc exime
re in eorum preiudicium ſm Iac.de Arena & Bal. Sed cõtrariũ
determinat Spec.in tit.de cenſi.§.nunc.ver.quid ſit vniuerſitas,
& Gul.in l.ſi vnus.§.& generaliter.ſ.de pact.& Ioan. And. in ca.
peruenit.ſeu in c.non minus.de immu.eccle. quòd immo de-
ducitur pars illius, quia non debuit in grauamen aliorum illũ
priuilegiare.nec ob.iſte tex.licèt ipſi non reſpondeant,quia te-
ſtator alios a prin.& ex poſt facto poterat grauare ſine eorum
iniuria,quia conſequebantur commodum hæreditatis ab eo.
ſed in caſu propoſito grauantur alij abſq; eo ꝙ cõmodum ag-
grauantis recipiant,ideo in præiudicium aliorũ non debuit il-
a los eximere,[a] ſed in preiudiciũ ſuum potuit, & hoc ſi quãtitas
erat

ADDITIO.

a ¶Eximere. Adde eundem Pau.conſi.184. Anch.conſi.251.

erat ſoluenda ſuperiori eximenti,ſed ſi alteri,'puta imponenda
eſt collecta pro ſoluendo ſalarium poteſtatis,ſi vnus eximitur,
non debuit eximi in præiudicium poteſtatis, ideo alij tenebun
tur inſolidũ. Et ad hoc inducunt Bar.& Bal.iſtũ tex.& non al-
4 legant quæ ſ.dixi,ſed reducas ad concordiã,vt ſ.dixi. ¶ † In tex.
ibi, [cum ad ſignificatio.] No.iſta verba,quę centies allegaui in
conſiliis quando occurrit interpretatio circa verba teſtatoris
obſcura.vide an congruat verbis & ꝓprietati verborum, & nõ
repugnet ĩtẽtioni,ſed ſit veriſimile ꝙ ita voluerit, & ſi aliquod
iſtorũ deficit,non facias eam.ad hoc j.de adul.l.miles.§. quidã.
¶ In glo.ibi.§ libertus.Sol.ibi legata erat res hr̃ditaria, & ita eſ-
ſet hic,quia cæteri tenerentur ad portiones quas habent in eis,
non vltra, ſed hic legatum conſiſtebat in pecunia,quã integrã
alii poterant deducere de partib.eorũ.l.cũ pater.in prin. & l.de-
ducta.§.nummis.ad Treb.¶ In gl.ibi,[ſi pupillus.]Dic ꝙ ibi pu
pillus quondam illos non potuit liberare in prędiudicium alio-
5 rum,ſed hic poterat teſtator in præiudicium aliorum. ¶ † In
gl.ibi,[cum ab vno.] illa potius cõcordat,ſed quęro,quid ſi ha-
beo plures debitores,& vnũ libero? Reſpondeo,aut tenentur ꝓ
parte,& mihi præiudicio,non aliis. Aut inſolidũ, tũc aut habe-
bant beneficium diuiſionis, vel ceſſionis, vel vtilis actio. & idẽ
d.l.ſi pupillus.Aut nullum iſtorum,& liberando vnum rema-
net actio cõtra alium, & ſic ſibi fit præiudiciũ, quia vbi primo
poteram alium conuenire,& eo ſoluente liberaretur, nunc nõ
poſſum,& ſic iſte non liberatus habebit ſoluere, vt in l. allega-
ta in glo.de fideiuſ.l.ſi ſtipulatus,& quod not.in l. in his. de ſol.
¶ Vltimò ex gl.op.ꝙ cęteri non teneantur inſolidum ſed ꝓ por
6 tionibus eorũ.l.Titius hęredis.de leg.3.Sol.ibi eſt caſus no.†qñ
vni hæredi iniungitur onus,ſi duo cõcurrant, ꝙ portio ſua nõ
ſufficiat ad illud grauamẽ,& verba ſunt dubia,partim relata ad
perſonam,partim imperſonaliter prolata, ꝙ ille non teneatur
ad integrum onus,ſed videatur conſtitutus executor, vt habeat
ſolus curam facti, & expenſa ſit communis,& illum caſum te-
ne menti, quia ſæpe contingit ꝙ teſtator vnum hæredem gra-
uat facere monumẽtum,vel aliud,an teneatur facere ſumptu
proprio,vel communi hęredum aliorum colligitur ibi.

1 *Legatario mortuo ante exiſtentiam conditionis poſſibilis legatum extin guitur,ſecus in conditione impoſſibili.*

1 §.In teſtamento. † Legatario mortuo ante exiſtẽ
tiam ꝯditionis poſſibilis legatũ
extinguitur,ſecus in ꝯditione impoſſibili.h.d. ¶ In tex.ibi, [nõ
deberi.] Idem ſi fuiſſent reſtitutæ tabulę, tñ non fuiſſet facta li-
beratio per accepti.quę ẽt erat fienda.ſ.eo.l.hmõi.§. ſi ita. verſi.
quare. Nec ob.ſi dicatur,illa vr̃ tacita conditio, quia nõ fuit ex-
preſſa,quæ nõ impedit legatũ cedere. l. ꝯditiones extrinſecus.
de ꝯdi.& demon.imò non eſt conditio tacita, & diuerſa ab ex-
preſſa.Sed eſt effectus & virtus expreſſæ ſm Bal.vnde ſicut defe
ctus expreſſæ perimit legatum,ita defectus iſtius effectus. ¶ In
tex.ibi,[faciendi] ideſt facti,idem tñ ſi extabant tũc, & deſierũt
extare.d.§.ſi ita.ſed in præcedenti caſu clarius eſt,quia ſi tempo
re teſtamenti non extabant,conditio de illis reddendis erat im-
poſſibilis,ergo pro non apposita hr̃.l.obtinuit.de ꝯdi.& demõ.
quod intellige ſi teſtator ſciebat ꝙ erat impoſſibilis,vel dubita-
bat,an extarent,vel non,ſed ſi putabat extare, & ſic eſſe poſſibi
lem,defectus conditionis vitiat ac ſi eſſet poſſibilis.l. ſeruo ma-
numiſſo.de condi.inde.licèt autem defectus cõditionis expreſ-
ſæ de qua hic,qñ erat impoſſibilis,non vitiet,vt j.ſequitur.ſi ta
men liberatio quæ potuit fieri non fuit facta, bene vitiaret, ita
intellige gl.fi.quæ eſt hic.Collige ergo quatuor caſus,aut extãt
tabulę,& etiam ſubſiſtit debitum,& non purificatur legatum
niſi tradãtur tabulę,vt hic,& fiat liberatio per accept. à debito.
vt in d.§.ſi ita.& ſi prius decedat,non tranſmittit,aut non extãt
tabulę,nec debitum,& conditio reijcitur tanquàm impoſſibi-
lis aut extant tabulę,ſed non debitum,quia erat ſolutum,& re-
quiritur reſtitutio tabularum,ſed alia liberatio non requiritur
ſi erat liberatus ipſo iure,ſecus ſi per pactum, quia ſua intereſt
liberari per accept.Aut econuerſo extat debitum,non tabulę,
& tunc requiritur liberatio,& illa ſufficit,ſiue tẽpore teſtamen
ti non extabant,vt hic,ſiue deſierunt poſtea extare.d.§. ſi ita.

1 *Si omnes hæredes grauati ſunt dare vni ex eis appellatione grauatorũ continetur ẽt honoratus,& econtra,ſi vnus grauatur dare omnibus, appellatione honoratorum cõtinetur grauatus,ſed ſi omnes, omnibus inuicem fit compenſatio,& grauamen tanquam inutile non valet.*

2 *Si imponitur collecta hominibus vnius villæ pro ſoluendo vni ex eis debitum,pro quo villa ſibi tenebatur, quòd etiam ille pro collecta quæ imponitur, contribuere debeat,& ſic deducta parte ſua ſoluetur ſibi debitum,& vide nu.5.*

3 *Villa ſi tenetur emendare damnum datum ex forma ſtatuti, & datum vni de villa,ipſe etiam contribuet.*

4 *Si conſtitutio collegij vel canonicorum dicat quòd qui recipiuntur in collegium,vel canonicatum ſoluat x.diuidenda inter illos de collegio, an etiam ille qui dat,& recipitur,debeat habere partem ſuam.*

5 *Si teſtator legat vni ex hæredibus ſimpliciter decem ab hæredibus, an habebit integra decem.*

6 *Singularis numerus quandoque importat pluralitatem,quando non conſtat ꝙ poſſit referri potius ad vnum,quàm ad alium.*

1 §.Si Titio ita legatum fuerit, † Si om-
nes hr̃des
grauati ſunt dare vni ex eis,appellatione grauatorũ continetur
etiam honoratus,& eꝯ.ſi vnus grauatur dare omnibus, appl̃o-
ne honoratorum ꝯtinet̃ grauatus,ſed ſi omnes, omnibus inui
cem fit cõpenſatio,& grauamẽ tanq̃ inutile nõ valet.h.d. ¶ Po
nit tres caſus vt colligitur ex gl.fi.& ex ſummario,ſecũdus ibi,
2 [Item ſi iuſſus.]tertius ibi,[denique.]¶ † Primus caſus ponit̃ ad
qõnem.Si imponitur collecta hominib.vnius villæ pro ſoluen
do vni ex eis debitũ,pro quo villa ſibi tenebatur,ꝙ etiã ille ꝓ
collecta quæ imponit̃ contribuere debet in collecta, & ſic de-
3 ducta ſua parte ſoluet̃ ſibi debitũ.† Item ſi villa tenet̃ emendã-
re damnũ datũ ex forma ſtatuti, & datum ſit vni de villa, ipſe
ẽt contribuet pro collecta quæ imponet̃ pro ſoluẽdo ſibiipſi.
4 ¶ † Secũdus caſus inducit̃,ſi cõſtõ collegij vel canonicorum di-
a cat ꝙ recipit̃ in collegiũ vel canonicũ ſoluat x.[a] diuidenda in-
ter illos de collegio,ꝙ etiam ille qui dat & recipitur,debeat ha
bere partem ſuã,& ſic deducta ſua parte ſoluat x. Bal. vr̃ in hoc
caſu ſentire ꝯrium, qm̃ anteq̃ recipiatur non eſt de collegio,
vel numero canonicorum,vnde cũ condõ ſit implenda anteq̃
fiat, ſtatim facta ſolutione quæritur ius diuidendi antiquis de
collegio,& licèt recipiat̃,non minuitur ius q̃ſitũ primis, & hoc
plus placet.¶ Quid ſi iã erat receptus, ſed propter moram,vel
culpam ſuam condemnet̃ ad aliquam ſummam quã dicit ꝯſtõ
diuidendã inter Doc.collegij, an qui ſoluit habebit partẽ ſuã?
Doc.vñr tenere ꝙ ſic,quia ceſſat rõ Bal.ꝯrium puto, ex quo ſol
uit,propter ſuam culpam,& ſic in pœnam, vnde debet cedere
aliorum lucro,& nihil ad eum redire per l. id quod pœnæ. de
ſolu.& l.ſi pignore.ſ.de pig.actio.& per l.damni infecti ſtipula-
tio.in fi.de dam.infe. ¶ Vltimum caſum no. pro eo quod dixi.
ſ.eo.in l.planè.la prima.§.inde dicitur.verſi. planè ſi alter. nam
ſi omnes æqualiter fuerũt inſtituti,clarè procedit iſte tex. quia
tantũ quilibet grauatus eſt dare quantũ recipit ab eo. facit l.cũ
pater.§.a filia.j.tit.2.& l.ſi fundus legatus ſit.ad l.Falc.ſed ſi erãt
diſpariter inſtituti,eſt dubiũ, quia inſtitutus in maiori vr̃ gra-
uatus dare partem ſuam inſtituto in minori,& econuerſo ſi le
gata erat res hæreditaria,& ſic qui maiorẽ partẽ habet in hr̃di-
tate,minorẽ habet in legato,& ecõuerſo, & quid iuris ſit, dic
vt ibi,& quotidie teſtatores primo faciũt legata quibuſdam, &
poſtea hæredes inſtituũt,quid aũt importãt talia legata? dic ut
ibi dixi.Sufficit.¶ In glo.2.ibi, [§.ſi duobus ꝯ.] No.iſtam ſolu.
pro eo quod Bar.no.ſ.eo l.hmõi.§.ſi Titio.qui vult expreſſe ꝙ
§.ſi duob.non habeat locũ ſi legatũ conſiſteret in quantitate,
ſed loquat̃ qñ in re hr̃ditaria,tu dic quantũ ad terminos huius
§.idem eſſe ſi cõſiſteret in re hr̃ditaria.nam ẽt ſi diceret,quiſqs
mihi hr̃s erit talem fundũ det Titio vni ex hęredib.cęteri tene
rent̃ dare partes ſuas,in quib.valeret prælegatum, ſed in parte
Titij non valeret,vnde retinent iure hæreditario.Nec ob.ille §.
per quem vr̃ ꝙ nihil retineat,quia ibi vnus fuit inſtitutus, hic
plures.Item ibi vni inſtituto,& alteri tertio fuit res hr̃ditaria le
gata,vnde cũ legatum quantum ad ſuam partem nihil valet,to
tũ pertinet ad collegatariũ.hic non habebat collegatarium ad
quem pertineret portio ſua, in qua non valebat prælegatum.
5 ¶ † Quid ſi teſtator legat vni ex hr̃dibus ſimplr̃ decem, an habe
bit ab hæredibus integra decem? vr̃ ꝙ ſic,per ea quæ no.in l.cũ
pater.in prin.j.tit.j.& l.deducta.§.nũmis.ad Treb. & iura quæ
dicunt ꝙ prælegatum factum vni ex hr̃dibus nõ valet pro ſua
parte,videantur poſſe intelligi ſi fuit prælegata res hr̃ditaria in
qua habet partem iure hr̃ditario,vñ illam non põt petere a co
hærede iure prælegati,nec a ſe,cum alio iure habeat. ꝯriũ pu-
to verius per prin.§.iuncta gl.quia cenſet̃ factum ab oĩbus hæ-
redibus,ſicut ſi dixiſſet,quiſquis mihi hr̃s erit,& ſic ipſe nume
ratur inter grauatos,vnde deducta ſua parte petit reſiduũ.¶ Vl
timò ad q.illam de collecta, an contribuat ille pro quo impo-
nitur,ſi eſt de vniuerſitate.vide in addi.Spe.titu.de ſen.§.2. ver.
quid ſi tm̃.vbi refert q.Mar.de Fano, qui diſputauit, & allegat
6 Dy.in iſto §.No.† etiam in fi.in verbo (hæredi meo) quod expo
nitur.i.hęredib.ꝙ ſingularis numerus qñque importat plurali-
tatem,qñ non eſt conſtat ꝙ poſſit referri potius ad vnum q̃ ad
alium.ad hoc j.ti.j.l.ſi ita relictum.in prin.& quod ibi no. in gl.

ADDITIO.

a ¶ Soluat x.Adde Bart.conſi.incipiente cõtinetur ſtatuto ꝙ ſi damnum da
tur.Ioã.And.in c.cum nõ deceat.de elec.Io.And.in add.ad Spe.in rubri.
de ſol.& ad tex.hunc vide Bal.in l. Plautius.j.de cond. & demon.

2 *Conditio poteſtatiua quòd poſſit impleri in vltimo vitæ ſpiritu.*
Legatum factum tibi cũ Titius morietur,quòd ſit conditionale,& quid in inſtitutione facta ſi Titius morietur.

3 *Conditio appoſita in inſtitutione,an videatur repetita in ſequenti gradu,& quid in legatis.*

4 *Conditio ſi repudiaueris hæreditatem,non impletur cum incipis mori.*

1 §.Cum quidam. † Conditio ſi hęres nõ eris, im-
pletur cum incipis mori,etiam
anteq̃ ſis perfectè mortuus.ideo legatũ factum ſub illa condõ.

ne tunc cedit,& quia cedit te viuo,hęreditatem trãſmittit. h. d.
2 & vide pro hoc bonum tex.& gl.in l.fi.C.quãdo di.le.ce. † Hoc tñ eſt verũ,qñ aſcribitur voluntario hęredi, cuius volũtas requiritur vt hæres fiat,& illam perdit cum mori incipit,ſecus in neceſſario inſtituto, ſub conditione poteſtatiua , quæ vltimo vitæ ſpiritu poteſt impleri .cũ.n.ſua voluntas non requiratur qñ eſt pura vel purificata inſtitutio,qa efficitur hæres per legem, non dicitur deficere cũ incipit mori,ſed cũ perfectè mortuus eſt, qa conditio poteſt impleri vltimo vitæ ſpiritu.l.fi. poſt med. s̃. de condi.inſt.¶ In tex.,ibi [qñcunque mater eius deceſſiſſet.] iſta inſtitutio fuit ꝯditionalis,vt ĵ.colligitur ibi, (ſub cõditione hæres ſcriptus &c.) Nam exponitur ſi & qñ mater morietur ipſo ſuperſtite,ſi ergo moritur inſtitutus ante matrẽ, deficit cõditio inſtitutionis,vt ĵ.patet.& no.ꝯ gl.quæ eſt ĵ.tit.j.l.ſi pecunia.§. fi. quę vr̃ velle ꝙ legatum factũ tibi cum Titius morietur,non ſit conditionale,qđ eſt falſum, vt hic eſt tex.in inſtitutione , vñ idẽ in legato,vt ſi lego tibi,vel ĩſtituo te ſi Titius morietur, licèt ſit certũ Titium moriturũ,quia non eſt certũ ꝙ te ſuperſtite.l.quibus diebus.§.quidã Titio.l.hæres meus in prin.de condi. & demon.l.cũ hæres.qñ di le.ce.¶In tex.ibi,[relicta fuiſſent.] Iſta legata habebant duplicem conditionẽ.ſ.ſi ſubſtitutus a quo erãt relicta,erit hæres ex ſubſtitutione, & in ꝯñam ſi inſtitutus non erit hęres ex inſtõne , aliàs ſubſtitutus eſſe non poſſet,& iſta vltima códitio impletur inſtituto moriente, ſed prima non,quia ſubſtitutus poteſt non adire,tñ pendentia illius conditionis cũ ſit tacita & legalis,non impedit diem legati cedere, etiam ſi fue
2 rit expreſſa.l.3.s̃.eo.& hoc circa fi. ¶ † In tex.,ibi, [legatum deberi.] ꝯ hoc opponitur,nã iſtud legatum videbatur habere eãdem conditionẽ quam habebat inſtõ. ſ.ſi mater morietur ipſo viuente.l.auia.de condi.& demon.ſed ipſe moritur, auia viuente,ergo ſicut deficit inſtõ,ita & legatum. Solu. imò illa cõditio non ſubintelligitur,vt hic probatur,nec ob. l. Auia. quia ibi de legato facto ab eodem gradu inſtitutionis,hic a ſecũdo gradu. ſ.ſubſt.quod eſt ſingulare ſm Bar. & eſt limitatio illorũ iuriũ , ſed ꝯ, quia ꝯditio appoſita in inſtitutione,videtur repetita in ſecundo gradu.C.de cadu.tol.l.vnica.§.pro ſecundo. ſi ergo vr̃ repetita in ſubſtõne,ſimiliter in legato facto à ſubſtitutione. Sol. primũ dictũ procederet in legatis,ſecus in hæreditate,quia conditio caſualis,vel mixta nõ cenſetur repetita ĩ ſubſtitutione vulga. quia agit̃ de maiori p̃iudicio, quia eius defectus faceret quẽ decedere inteſtatũ ſi deficeret vterq; gradus,ideo non facit deficere niſi primũ,ita no.s̃.de hęr.inſti.l.ſed & ſi ſub cõditione , & no.gl.in l.ſi quis inſtituatur.eo.tit.ſatis colligitur hic. ¶ † Vltimò opponitur,ꝙ conditio ſi hæres non erit , nõ impleatur cũ incipis mori.l.miles ad ſororẽ.§.pro parte.ĵ.titu.j.iuncto eo qđ no.gl.s̃.eo.l.filio pater.Sol.ibi in conditione ſi repudiaueris hęreditatem. nã ſi prelegatur vni ex hæredibus , quantũ ad partẽ quã habet iure hęreditario cẽſetur factũ ſub cõditione ſi hæres non erit per repudiationẽ,vnde ſi decedit antequàm repudiet, licèt cum incipit mori efficiatur certum ꝙ nõ eris hæres , tamẽ quia nõ fuit facta repudiatio, ad hęredem nõ tranſmittit illam partem, ſed pro portionibus cohęredum benè tranſmittit.

1 *Hæres a quo eſt legata portio hæreditatis poteſt deducere ante partem id quod ſibi debebatur a defuncto, & de reſiduo tradere partem.*
2 *Per non confectionem inuentarij, an hæres perdat deductionem eius qđ ſibi debetur aduerſus fideicommiſſarium vniuerſalem.*

1 §.ſi ſocero. † Hęres a quo eſt legata portio hęreditatis poteſt deducere ante partem id quod ſibi debebatur a defuncto,& de reſiduo tradere partem.h.d.¶In tex.ibi, [legata fuiſſet.] hoc legatum importat fideicõmiſſum vniuerſale,quãdo enim relinquitur hęreditas, vel pars eius, nõ refert,quomodo relinquatur vel per modũ legati, vel fideicõmiſſi vtroque.n.caſu locũ habet Treb. l.mulier.§.fi.ad Treb.qđ dic vt ibi. ¶In tex.ibi, [deducta quoq; dote.] videbatur ꝯrium , quaſi debitum ſit extinctũ per aditionẽ hæreditatis iſtius ſoceri inſtituti,& creditoris. Sed dic ꝙ eſt extinctũ ad effectũ agendi, quia non poteſt agere ꝯ ſeipſum,non ad effectum retinẽdi aduerſus fideicom.vel legatariũ.l.in imponenda.ad l.Falc. quid ſi non confecit inuentariũ, vr̃ tunc extingui ad omnes effectus.l. fi.§.in cõputatione.de iure delib.ſed hoc eſſet verũ ſi vellet retinere aduerſus legatarios ſingulares,vel creditores, quia tunc retentio minueret legata, vel credita,quod facere non poteſt , cũ etiam de ſuo teneatur,ſic quãtum ad fideicõmiſſum vniuerſale, quia non minuit de fideicõmiſſo,cum conſiſtat potius in iure,ſi enim grauatus eſt reſtituere dimidiam hæreditatem, licèt deducat quod ſibi debet,& reſtituit dimidiã eius qđ reſtat, non minus dr̃ reſtituiſſe dimidiam ac ſi nihil detraxiſſet. cũ hęreditas conſiſtat in iure,non in corporib.& ſi nihil remaneret, ad-
2 huc poſſet reſtituere dimidiam,licèt inutilẽ.Tene menti.† quia aliàs vidi errare valentes viros,dicentes ꝙ per non confectionẽ inuentarij hęres perdit deductionem eius quod ſibi debetur aduerſus fideicom.vniuerſalem.per §.in computatione, qđ eſt falſum,& ita conſului,quod eis placuit poſtea , & fuerũt cõfeſſi,quia ratio eſt in promptu: nam de iure veteri hęres tenebatur inſolidum creditoribus,& tñ aduerſus fideicom.poterat deducere quod ſibi debetur d.l.in imponenda.& l.irritum. ad l. falc.

1 *Si vnus hæredum conſtituatur executor teſtamenti , poſſunt legatarij vel ab eo ſolo integra legata petere,vel ab omnibus pro partib.eorũ, ſi alij hæredes illi tradant legata,tenetur illis cauere de conſeruando eos indemnes aduerſus legatarios.*
2 *Legatarij quando poſſint conuenire executorem pro legatis.*
3 *Executor an poſſit agere contra hæredem,vt ſibi tradat legata.*
4 *Executor teſtamentarius an poſſit agere contra debitores hæreditarios, vel poſſit à creditoribus conueniri.*
5 *An teneatur cauere.*

LEX CX.

1 SI à pluribus. † Si vnus hęredum cõſtituatur executor teſtamenti, poſſunt legatarij,vel ab eo ſolo integra legata petere, vel ab omnibus pro partibus eorũ , ſi alij hæredes illi tradant legata, tenetur illis cauere de conſeruãdo eos indẽnes aduerſus legatarios.h.d.& eſt no. lex in materia executorũ,de qua loquitur etiã tex.ĩ l.quidã teſtõ.§. ſi ſcriptus . s̃.eo.¶In tex.ibi, [percipere iubeatur,& præſtare.]per hoc videtur ꝯſtitutus executor,& dicitur executor non merus, ſed mixtus,quia ꝯſequitur vtilitatẽ ex teſtõ.ſ.hæreditatis,ſed ẽt alij executores non nudi,qui etiam dicuntur legatarij, vt cũ tibi lego, & mando ꝙ diſtribuas inter alios,& hoc caſu plus iur.habes,qa illis non volentibus remanet apud te, nõ ſic in caſu huius l. qa legata non ſunt facta ab iſto vno,ſed ab oĩb. licèt iſte iuſſus ſit ꝑcipere & reſtituere,vñ ſi illi nollent,legata remanerent penes oẽs quatenus ab illis fuit relictum,ſunt alii meri , & nudi executores,quibus non eſt aliquid relictũ iure legati,vel inſtõnis , ſed ſolũ iniuncta hr̃di.vide ꝑ Bar.ĵ.titu.j.l.ſi quis Titio. ¶In tex.
2 ibi,[an ab eo qui percipere ſit iuſſus.] † No. ſingulariter ꝙ legatarii ꝯuenire poſſunt executorẽ pro leg.ſed ꝯ de l.Firmio.§.fin. & quod ibi no.qñ di.leg.ce.Sol.hic in executore non nudo, ibi in nudo,& dic plenè vt ibi no.per Bar.& in Spec.de inſtr. edi. §.
3 nunc verò.in addi.quæ incipit hoc dictũ.† An aũt executor poſſit agere ꝯ hęredem,vt ſibi tradat legata? vr̃ ꝙ non l.Lucius.§.1. ad Trebel.de hoc dic ꝑ Bar.in d.l.ſi quis Titio.& in addi.eod.ti.
4 quæ incipit.s̃.in certa.† An aũt executor teſtĩ poſſit agere ꝯtra
a debitores hr̃ditarios, vel poſſit à creditoribus conueniri. [a] vide
5 in d.§.in addi.ꝗ incipit ſcire debes.¶ † In tex.ibi.[indẽnes &c.ꝯtra.quia executor non tenetur cauere.l. diuus. ſi cui pluſquàm ꝑ l.Fal.Sol.hic de cautione indẽnitatis, ibi de alijs,quod dic vt ibi ꝑ Bar.¶Item oppo.ꝙ non ſit neceſſaria cautio,quia ſoluendo executori liberatur a legatariis.l.liberto.§.largius. ĩ fi. de an.leg.vñ ſatis ſunt ſecuri,vnde nõ videntur executores onerari in cauendo.ar.l.cũ pater.de iure do.Sol.ibi in nudo executore,qa non debet grauari cautione ex quo non habet cõmodum, nõ hic eſt mixtus,nec eſt magnũ grauamen, quia non tenetur dare fideiuſ.ſed ſufficit ꝙ per publicũ inſtrumentum ſe obliget.

ADDITIO.

a ¶Conueniri.Adde eundem conſi.147.& ſequenti.

§.Si uis ſeruum. Seruo legato poteſt quis legare cum ipſe ſeruus morietur.h.d.

LEX CXI.

1 SI ſeruus. † Qñ ſeruus legatus poſt teſtm̃ arripuit fugam,impenſa & periculũ reducendi ꝑtinet ad legatariũ. h. d. ſed ſi erat in fuga tpe teſtamẽti,dic vt s̃.eo.l. cũ ſeruus, labor autẽ ꝑtinet ad hr̃dẽ ſi legatarius hoc vult.s̃.e.l. ſeruo legato.§.fi.& hoc qñ viuo teſtõre fugã arripuit , ſed ſi poſt mortẽ, quia ꝯtingit vt plurimum culpa hr̃dis,etiã expenſa & periculũ ad hæredẽ pertinet.l.ſi quis ſeruum.in prin.ĵ.eo.Non ſunt alia.

§.Si id quod ex teſtõ. ¶ Duę cauſæ lucratiuę poſſunt concurrere ẽt quo ad executionem qñ habent originẽ in perſonis diuerſorũ: licèt reputentur vna.h.d. Vel ſic res mihi debita ex cauſa lucratiua non deſinit mihi deberi , licèt perueniat ad ſeruum meũ ex alia cauſa lucratiua.Item quod mihi debetur ſi me non conſentiẽte ſoluatur ſeruo meo, nõ cõtingit liberatio.h.d. ¶In tex. ibi.[ex teſtamento actio] in contrarium videbatur ꝑꝑ regulam de duabus cauſis lucratiuis.l.oẽs debitores. de ac. & ob. ſed ibi quando directò ambæ cauſę haberent originem in perſonam meam , hic vna directò,altera per obliquum mediante perſona ſerui,ideo non eſt vis an conſequar primo æſtimationem, an ipſam rem ex perſona ſerui, vt hic patet,& no. in l. planè. la prima.§.ſed ſi duorum.eod.tit. ¶ Vltimò quod dicitur in fi.procedit,niſi quando aliquid mihi debetur ex contractu ſerui, nã tũc poſſet ſibi ſolui.l.qđ ſeruus de ſol. & facit s̃.de pac.l. ſi vnus. circa princ.Item intellige finẽ niſi ad me perueniat quod ſolu-
* tũ eſt ſeruo meo, vel ratũ habeã.ar.* l.2.§.fi.& l.nõ ſolũ.quæ im
* mediate ſequitur.§.fi.cũ l.ſeq.s̃.ſol.ma.* & hoc qñ ſibi ſoluitur ex cauſa ex qua mihi videtur: ſed ſi ex alia , vt in caſu qui ponit in prin. tunc etiam ſi ad me perueniſſet,non liberatur a me , & vtraque cauſa habet vim ſol.de exact.ita declara gloſellam hic ſm Dyn.& Petr.facit l.ſi is qui Stichum.de actio. & obligatio.

In

1 *In legato generis electio eſt legatarij.*
2 *Vbi ad idem competunt plures actiones, & ex eadem cauſa, electio eſt actoris, idem in iudicibus, fallit in ſcholari, & quid in locis vbi agendum eſt.*

1 **§.Cum homo.** † In legato gñis electio eſt legatarij.h.d.itellige ſi ſpecies ſunt in patrimonio, per rõnẽ q̃ ponitur hic in tex.quia tunc ad legatariũ pertinet electio actionum, an velit agere actione reali, vel perſonali, quia ſtatim facta electione dñium rei legatæ tranſit in legatariũ, vt l.apud Aufidiũ.j.de opt.leg.& not.in l.1.C. communia de leg.& in l.hmõi.§.Stichũ.ſ.e.& ſuppleas iſtũ tex.per ea quæ
2 no.in l.legato gñaliter.ſ. eo.dixi. ¶ † No. ꝙ vbi ad idẽ cõpetũt plures actiones, & ex eadem cã, electio eſt actoris, ut in l.quod in hæredẽ.§.eligere.ſ.de tribu.Idem in iudicibus, vt ſi põt quis reum conuenire coram plurib. ordinarijs eiuſdem loci, vel diuerſorum, dummodo ibi reus reperiatur, ut no.glo.in l.fin. vbi in rem actio.& Cy.in l.ſi.de iuriſ.om.iu.& l. cũ clericis. C. de epiſc.& cle. Fallit in ſcholari, qui debet cõueniri coram illo quẽ ipſe vult, in auth.habita.C.ne fil.pro pa.Idem in locis vbi agendum eſt, vt electio ſit actoris.l.vnica.C.vbi conue.qui cer.lo.dare pro.& ibi ponitur ratio ſimilis quæ hic, quia ſi denegaretur electio loci, eſſet in poteſtate rei nunquam conueniri.

---

1 *Incertitudo perſonæ legatarij legatum non vitiat, ſi committitur declaranda in euentum certi caſus.*
2 *Alternatiua poſita inter perſonas oneratas, reſoluitur in coniunctam.*

1 **§.Huiuſmodi legatum.** † Incertitudo pſonę legatarij legatũ non vitiat, ſi committitur declaranda in euẽtũ certi caſus. h.d. aliàs ſecus.l.ſi fuerit.in prin.per glo.de re.du. quod dic vt plenè
2 per Bar.in l.quidam relegatus.eo. titu. ¶ † In tex. ibi, [vtile eſſe.] & debetur ei qui primo aſcendit, alteri nihil, ſed cõtra, quia imò alteri pro dimidia, quia alternatiua poſita inter perſonas oneratas reſoluitur in coniũctam.l.cum quidam.de verbo. ſig. Sol.illud qñ non committitur declaranda in euẽtũ certi caſus, aliàs ſecus, vt hic ꝓbatur.& j.tit.1.l.ſi Titio aut Seio. in 2. char. quid ſi ſimul aſcendunt? vr̃ ꝙ cuilibet debeatur integra ſumma quia verum eſt quemlibet prius aſcendiſſe poſtquàm a nullo prçcedatur.l.qui duos.de re.du.& cũ quilibet aſcendebat inſolidum, & pecunia ſit multiplicabilis.arg.l.qui filiabus. §.j.ſ. eo. contrariũ dic, quia vna tm̃ ſumma debetur vtrique ex æquitate, licèt propter incertitudinem de rigore neutri videbatur deberi, vt no.Bar.in l. hoc articulo.de hære.inſti.& quod ſupra dixi procederet ſi teſtator eſſet vſus diſtributiuo, vt quicunque, vel ſi quis aſcẽderit, habeat centũ, hic non per diſtributiua, vt patet ex ibi no.quia dixit ei qui ſuperuixerit, vel vter aſcẽderit.

---

1 *Obligatus ex cauſa oneroſa poteſt illa obligatione durãte iterum eidem obligari ex cauſa lucratiua, ſed ſi primo erat obligatus ex lucratiua, non poteſt iterum eidem obligari ex alia cauſa lucratiua ad eandem rem, niſi quatenus ex alia abeſt, vel abfuturum eſt.*
2 *Diuerſæ perſonę poſſunt eſſe mihi obligatæ ad eãdem rem ex duab. cauſis lucratiuis, ſed non quantum ad executionem.*

1 **§.Stichum quem.** † Obligatus ex cauſa oneroſa poteſt illa obligatione durante iterum eidem obligari ex cauſa lucratiua, ſed ſi primo erat obligatus ex lucratiua, nõ põt iterum eidem obligari ex alia cauſa lucratiua ad eandem rem, niſi quatenus ex alia abeſt, vel abfuturũ eſt.h.d. Et eſt fundamẽtalis §.in hac materia. Ex quo patet interdum duas cauſas lucratiuas ẽt in origine in eadem re non poſſe ſimul concurrere.ſ.in eadẽ re paſſiuè, ſed in diuerſis paſſiuè, & in eadẽ actiuè non poſſunt cõcurrere in origine,
2 quia † diuerſæ perſonæ poſſunt eſſe mihi obligatę ad eandem rem ex duab.cauſis lucratiuis, ſed non quantũ ad execu.qa vno ſoluente alij liberantur.l.oẽs debitores.de act.& obl. & tetigi.ſ. eo.l.non quocunque. Et primo ponitur diſtinctio bimembris vſque ibi.[ſed ſi cum mihi.] ſecundo limitatur ſm membrum, & iſta diuiditur, quia primo qñ ex eadem cauſa lucratiua, ſine teſtamento ad me peruẽtura.erat mihi abfutura, vel aliud pp cã, vſq; ibi, [multò magis.] ſecũdo qñ ex prima cã erat aliud abfuturũ. In primo ergo membro diſtinctionis quęlibet cauſa habet effectum ſolidæ exac.ſ.oneroſa & lucratiua, ſicut duæ oneroſæ, qđ dic in l.non eſt nouũ.de ac. emp. In ſecundo membro ſola prima, quia ſecunda nõ ſumit originẽ ſtante prima, ſed in limitationib.quæ ponũtur poſtea, vtraq; cauſa, licèt lucratiua, habet effectũ ſolidę exac.quatenus abeſt, vel abfuturum eſt, qa eatenus cẽſetur non lucratiua, ſed oneroſa, hic loquitur in eodẽ, quia non poteſt ex diuerſis cauſis lucratiuis eidẽ eſſe obligata, ſed an idẽ diuerſis ex diuerſis cauſis lucratiuis ad eandem rẽ poſſit ſe obligari? puto ꝙ ſic, ẽt ſi reputentur eadẽ perſona, vt dñs, & ſeruus.ſ.ea. l.§.j. quælibet habebit effectum ſolidæ exactionis a quocũque incipiatur vel ab ęſtimatione, vel ab ipſa re, vt ibi patet. Cętera circa iſtam materiã dic vt p Bar.in l. Męuius. §.duobus.glo.opponit de l.planè 2.ſupra. eo. Sol. ibi in perſonis diuerſorum ſumebat originem, hic in perſona eiuſdẽ, etiã diuerſis temporibus non poteſt ſuſtinere originem.

1 *Dictio hoc amplius, nõ vitiat legatum, licèt nõ reperiatur quid habeat, repetere, & quid aliud importet dictio amplius, vel hoc amplius, & nu.2.& 4.*
3 *Statutum ſi dicat ꝙ ſi iudex aliquem cõdemnauit vltra quàm debuerit, teneatur ſibi ad totum illud, & iudex in tota quantitate cõdemnauit indebite, quòd teneatur in tota quantitate.*
4 *Dictio inſuper, an ſit repetitiua legati.*

1 **§.Si ita ſcriptum.** † Dictio amplius, ſine adiunctione pronominis, hic, eſt dũtaxat ꝯtinuatiua actus legandi, non repetitiua rei legatæ, ſed ſi iungatur articulus hoc, eſt repetitiua legati etiam alteri, vt in illa primus & ſecundus cõcurrant: ſed ſi nullum legatum alterius rei præcedit factum eidem, vel alteri, nihil reperit quid repetat, & ſtat in vim ſimplicis poſitiui, nec propterea legatũ vitiatur.h.d.vſque ad §.ſi ſeruus.¶ In tex.ibi, (nam & vſitatum ferè eſt].ſ.qñ teſtator vult ꝙ ſecundus legatarius habeat partem de legato facto alteri, ꝙ ponat dictionem hoc, cum dictione amplius, quia tunc eſt perinde ac ſi dixiſſet lego Titio fundũ, & Sempronio lego eundem fundum, & vltra lego x. Ita loquitur l.ſi ſic.de leg.3.in 3.char.allegata ꝓ ꝯria, ſed in caſu præcedenti quod non appoſuit, perinde eſt ac ſi dixiſſet lego Titio fundum, & amplius Seio x.& ſic videatur repetere actum legãdi ſicut ſi dixiſſet cucurri.& amplius curro.¶ Sed opp. de l.qui ita.de do.præle.vbi non fuit dictio hic, tñ ibi inducitur repetitio rei legatæ.glo.in prin.ſimul opponit de illa l.& l.ſi ſic. & l.ſi tibi purè. & dat eandem ſolutionem ad omnes, ſed in alijs eſt dictio hoc in l.qui ita.non ideo quantum ad illam tene ſolut. quæ ponitur in fi.glo.ſm Bal.ꝙ qñ non eſt dictio hic. in præiudicium hrd̃is bene eſt repetitiua, vt in l.qui ita. ſed in præiudicinm alterius legatarij non, vt hic. Vel dic melius, ꝙ ibi expreſſe repetiit aliud, quia dixit amplius quàm dotẽ lego vxori 10. tunc videtur etiam dotem legaſſe, hic non repetiit expreſſe aliam rem, ſecus ſi repetiiſſet, vt lego Titio fundum, & amplius q̃ fundũ lego decem Seio, nam Seius haberet decem, & partẽ
2 illius fundi.¶ † In §.ſi ei.not.ꝙ dictio hoc amplius, non vitiat legatum, licèt non reperiatur quid habeat repetere, quia præceſſit aliud legatum factum ſibi, vel alteri, nam potius eſt dicendũ ꝙ ſuperflue ſit appoſitum, & ſine miniſterio quàm ꝙ legatum
3 vitietur.¶ † Et eſt ar. Si ſtatutum dicat, ꝙ ſi iudex aliquem condẽnauerit vltra quàm debuerit, teneatur ſibi ad totum illud, & iudex in tota quantitate condemnauit indebite, ꝙ teneatur in tota quantitate, licèt non reperiatur ad quid dictio vltra, poſſit referri, pro hoc infra, ſi cui pluſquam per l. Fal.l.j.in.princ. & j.
4 † Cætera dictionis, amplius, vel hoc amplius, dic vt p Bar. in l. ſi tibi purè.de leg.3.quid in dictione inſuper, an ſit repetitiua legati, dic.t Ang. Florentiæ conſultum ꝙ non, ſed dumtaxat actus legandi, ad quod facit C.de hære.l.quicunque.ſicut dictio amplius, ſine adiunctione articuli hoc,

---

1 *Inutilis datio libertatis non perimit legatum ſerui.*
2 *Seruo alieno etiã quẽ ſcit alienũ directò quis nõ poteſt relinquere libertatem, licèt ſeruum poßit relinquere in præiudicium hæredis, vt teneatur redimere, & dare legatario.*
3 *Verba directa etiam fauore libertatis non trahuntur ad fideicõmißũ, et etiam ſi nunquam valuerunt iure directo. Sed fallit in duobus caſib.*

1 **§.Si ſeruus alienus.** † Inutilis datio libertatis nõ perimit legatum ſerui. h.d. Declara vt ſ.eo.l.ſeruum filij.§.ſi idem ſeruus.¶ In tex. ibi, [& legatus ſit.] ſubaudi, a ſciente.nec obſt.l.cum alienã. C. de leg.
2 ¶ In tex.ibi, [nullius momenti ſit.] not. ꝙ ſeruo alieno etiam quem ſcit alienum directo quis non poteſt relinquere libertatem, licèt ſeruum poſſit relinquere in præiudicium hæredis, vt teneatur redimere, & dare legatario. Sed in caſu noſtro qñ directò reliquit libertatem, non tenetur redimere, & manumittere, quia non daret directò, ſed per obliquum. nam directò datur qñ non manumittitur, ſed fit liber ſtatim ádita hæreditate,
3 & † ſic no.ꝙ verba directa etiam fauore libertatis non trahuntur ad fideicommiſſum, & etiam ſi nunquàm valuerunt iure directo. Sed fallit in duobus caſib.in caſu noſtro, de quibus in l.cogi.§.ſi pater.ad Treb.& illud facit ꝯ ſententiam glo.no.in l. verbis ciuilibus.ſupra de vul.& pup.dicentis, ꝙ verba directa in ſubſtitutione ſi nunquàm potuerunt valere iure directo defectu teſtatoris, vel ſubſtituti, vel voluntatis non ſolennis, trahuntur ad fideicõmiſſum.pro l.Sceuola. ad Tre.& l. ex facto. ſecus ſi aliqñ directo potuerunt valere, nam ſi non obligantur fauore libertatis, vt hic, minus alio reſpectu videntur poſſe obligari. Sed alia rõ poſſet aſſignari ſi quis ſubtiliter inſpiceret, ideo nõ eſt recedendũ a cõmuni ſententia.¶ In gl.ibi, [ſolu.ergo, vt ibi.] Dic ad l.ſi quis quos, ꝙ ibi fuit electus vt miniſter, hic vt legatarius. Ad l.tertiam.§.fi.de fun.inſtru. dic ꝙ ibi in datione liberta.inter viuos, vt licèt ſit inutilis.per eam videatur reuocatũ legatum ſerui præcedens, ſecus ſi ſecutus fuiſſet, ſi verò detur inutiliter in vltima voluntate, vr̃ ꝙ ſiue pręcedat, ſiue ſequatur, non perimat legatum ſerui, vt hic, & in §.ſi idem ſeruus.ſicut ſi vtiliter perimeret, ſiue præcederet, ſiue ſequeretur. j. eo.titul.l. ſi ſeruus.¶ In fi.glo.ibi.§.præterea. Dic ꝙ ibi non omnino erat inutile, hic ſic, vt in eo.§.ver. quod autem.

1 *Quando quantitas legatur vt ſpecies ſeu certũ corpus, eatenus debetur quatenus reperitur & non vltra.*
2 *Falſa demonſtratio perimit legatum, quatenus reperitur deficere ſubſtantia rei legatæ.*
Propter rationem adiunctam verba quandoque recipiunt improprium ſignificatum.
Quòd vix ſit, tamen fit.
3 *Teſtis ſi deponat per hæc verba, q credit contenta in articulo vera eſſe, quia vidit, & præſens fuit, qualiter valeat teſtimonium.*

1 §. Qui quinque. ¶ † Qñ quantitas legatur vt ſpecies, ſeu certũ corpus, eatenus de
2 betur quatenus reperitur, & non vltra. h.d. † No. q falſa demon
ſtratio perimit legatum, quatenus reperitur deficere ſubſtantia
rei legatæ. ſic s. eo. l. ſi ſic. §. j. aliàs ſecus. l. demonſtratio. de cõdi.
& demon. ¶ In tex. ibi [quæ in arca habeo.] quid ſi dixit quę ha
beo penes me? dicit Old. q cẽſetur relicta vt quãtitas, nõ vt cor-
pus, ideo ſi in arca non ſint niſi v. debebit ſupplere. vt no. p glo.
3 & Bar. in l. j. §. pe. de do. ple. ¶ † In tex. ibi, [vix.] gl. exponit. i. nullo
modo pp rationẽ quæ ſequitur [nam quodãmodo.] ex quo no.
ſm Bal. q propter rõnẽ adiunctã verba qñq; recipiunt impro-
prium ſignificatum. nam proprius non eſt ille, nã quod vix ſit,
tñ fit. l. vix. de iudi. & hoc inducit Bal. ad qõnem de teſte depo-
nente per hæc verba, q credit contenta in articulo vera eſſe, qa
a vidit, & præſens fuit, q valeat teſtimoninm,[a] non pp proprieta
tem verbi credo, quia teſtis dẽt deponere de veritate, vt no. in l.
teſtiũ. C. de teſti. & s. de iureiu. ſuper rub. ſed propter adiunctã
rationẽ, quia vidit, & pręſens fuit, per quã verbũ credit, ponitur
affirmatiuè, non dubitatiuè licèt non ſit de ſui natura, quod te
ne menti. multum. n. attẽdit̃ ratio l. is aĩo. de acq. hęr. & l. nomẽ
debitoris. §. ſi. j. ti. 2. per Dy. & l. cũ pater. §. dulciſſimis. j. tit. j. quia
per eam declarantur præcedentia verba obſcura. ¶ In tex. ibi,
[mortis tempore.] & ſub. & ẽt teſtamenti, nam ſi tpe teſtamen
ti non erant niſi quinque, illa ſola videntur legata, & alia quin-
que addita nõ deberentur legatario. l. ſi ita. de aur. & arg. leg. ſed
poſſet dici q debeantur ſi teſtator putabat eſſe, & poſtea repe-
riuntur addita. nam perinde eſt acſi verũ eſſet quod teſtator pu
tauit, ſi põt diſpoſitio valere. l. ſeruo manumiſſo. de condi. inde.
& l. quo loco. §. ſi iã mortuo. de hære. inſti. ſecus ſi ſciebat nõ eſ-
ſe niſi quinq;, & puto q heres teneatur pbare qui vult legatũ
infringere j. eo. l. Lucius. quia intentio legatarij eſt fundata ex
quo nunc reperiuntur, ſed cogita. ¶ Sed pone q tempore teſta
menti erat tota ſumma, ſed teſtator conſumpſit, & repoſuit. di-
cunt Doc. q illa debetur. ar. huius tex. qui facit vim in tempore
mortis. & l. Titia. §. filia. de ↄdi. & dem. & l. ſi donatę. §. j. de do.
inter vi. & vxo. Et hoc no. quia frequenter ↄtingit q teſtõres re-
linquũt vxori veſtes vel totũ frumentũ, & ſuperuiuũt, & illę ve
ſtes vel frumẽtũ ↄſumantur, & alia reponunt, q illa debeantur
intellige vſq; ad ↄcurrẽtẽ q̃titatẽ priorũ, ſecus ſi alia fuerunt ſu
peraddita, ita determinat Bar. in l. ſi ita. circa fi. de aur. & arg. le.
In ↄ̃riũ facit q non debeantur. s. eo. l. ſed & ſi certos nũmos. ibi
neque permutationẽ recipiunt &c. Sed dic, q ſi illa quæ erãt tẽ
pore teſtĩ ẽt hodie reperiuntur, nõ põt illa hęres retinere, & a-
lia tradere legatario inuito, vt ibi. ſed ſi non reperiũtur, locũ ha
bet qđ s. dixi. & vide oĩno Bar. j. de vino trit. & ole. leg. l. quidã. ſi-
ue cũ qdã. ¶ In gl. j. ibi, [ſi ita.] ſub. ſtipulatus fuero hanc ſum-
mã, ſed illa ↄ̃dicit, vt ibi no. ſed ibi fuerunt verba prolata in vim
ↄditionis, hic in vim falſæ demonſtrationis. Dy. ¶ In gl. ibi, [em-
ptor &c.] hæc vera, ne emptor remaneat deceptus ex falſa aſſe-
ueratione venditoris, ſed legatarius nõ remanet deceptus, cum
quicquid habeat, de lucro habeat. l. ſi quis a filio s. e. & ibi no. in
fi. gl. Dic ibi fuit relicta vt q̃titas, hic vt ſpecies. Nõ ſunt alia. h. d.

ADDITIO.

a ¶ Valeat teſtimonium. hoc refert & ſequitur Soci. conſi. inc. dominus labia mea aperiat præſens conſultatio, dicit tamẽ Belamera q ſi teſtis interrogatus, quomodo ſcit q talis ſit capellanus Papæ, reſpondet q ſcit, quia præſens fuit cum factus fuit capellanus, quòd non probat, quia poterat eſſe Romæ, tamen in taberna, vel camera.

1 *Rogatus reſtituere ſi nullum cõmodũ eſt ſenſurus, tenetur tãtũ de dolo & lata culpa, ſed ſi cõmodũ ẽ ſẽſurus, tenetur ẽt de leui, ſicut ĩ cõtractib.*
2 *Executores vltimæ voluntatis nudi, non tenetur niſi de dolo, & lata culpa, ſecus ſi non ſunt nudi, & nu. 3.*
3 *In procuratore ad lites exactiſſima diligentia exigitur.*

1 §. Cum quid tibi. ¶ † Rogatus reſtituere ſi nullum cõmodũ eſt ſenſurus, te
netur de dolo & lata culpa, ſed ſi cõmodum eſt ſenſurus, tenet̃
etiam de leui, ſicut de ↄ̃ctibus. h. d. Et iſta comparatio de contra
ctibus ad vltimas voluntates quantũ ad hoc non ita bene alibi
reperitur. ſ. vt diſtinctio. l. ſi vt certo. §. nunc videndũ. cõmo. locũ
habeat in vltimis voluntatibus, hoc declara, vt no. Bar. s. eo. l. cũ
res. circa fi. ¶ In tex. ibi, [præterea.] i. præter illud quod teneris
reſtituere. Dy. & ſic non refert an ſis ſenſurus commodum ex
eo quod rogatus ſis reſtituere, vt quia non totam, ſed partẽ, vel
non purè ſed in diem. & ſic interim percepturus es fructus. l. fi-
liusfamilias. §. apud Marcellum. j. eo. An autem ex illo nihil cõ
modi percepturus es, quia totum rogatus es reſtituere, vel pu-
rè, ſed aliunde ex eodem teſtõ percepturus es cõmodũ, nã vtro
1 que caſu teneris de leui. ¶ † In tex. ibi, [dolum malum] ſub
latam culpam, quæ dolo comparatur. l. quod Nerua. ff. depo.
eſt arg. q executores vltimæ voluntatis nudi non tenentur niſi
de dolo, & lata culpa, ſi malum diſpenſant, ſecus ſi nõ ſunt nu
di, vt in caſu s. eo. l. ſi a pluribus. Pet. dicit primum dictum eſſe
verũ reſpectu legatariorũ, ſed reſpectu hæredis cuius intereſt
voluntatem impleri, dicit ipſe q etiam ſi ſit nudus, ex quo ac-
ceptauit officium, qui inuitus nõ cõpelleretur, tenetur etiam
de leuiſſima: quia vr̃ aſſerere ſe diligentẽ, & quia tenetur ad o-
peram, in quo dicit eſſe regulare vt quis teneatur de leuiſſima
4 culpa, † vt patet in l. a procuratore C. mand. illa tñ loquitur in
procuratore ad lites, in quo exactiſſima diligentia exigitur, nõ
ſic in alio procura. ad neg. vt no. Bart. in d. l. quod Nerua. vndę
melius vr̃ idẽ quo ad hæredẽ, vt de dolo & lata culpa tm̃ tenea-
tur, facit s. ſi menſor fal. mo. dixe. l. j. §. fi. ¶ In tex. ibi, [in exigẽ-
do eo legato] ſed contra, q exigere non teneatur, cùm ſufficiat
ſibi cedere actionẽ ↄ̃ hæredẽ ſi acceptauit legatũ. l. Imperator.
j. tit. 1. & l. ſi legatarius j. tit. 2. & ſi non acceptauit, etiã ad ceſſio-
nem nõ tenetur, vt dixi s. eo. l. fideicõmiſſum. Sol. verũ accepta-
uit, ſed non tenetur exigere niſi videat periculũ, quia hæres fu-
turus erat non ſoluendo, vel receſſurus, & faciliter potuit exi-
gere, & noluit in fraudem fideicõmiſſarii. Certè non liberabi-
tur actionẽ cedendo per iſtũ tex. no. per quem delarantur dicta
iura, & quod dixi in fideicõmiſſum. Tenetur etiam de dolo &
lata culpa cõmiſſa in peremptione vel deterioratione rerũ ſub
iacentiũ reſtõni. l. mulier. §. ſed etenim. ad Treb. per quem di-
cit Bal. C. famil. erciſc. l. filium. hæredem teneri fideicõmiſſario
vniuerſali ad reddendum rationem de malè adminiſtratis.

1 *Fideicommiſſum poteſt iniungi debitori teſtatoris, licet nullum commodũ ex teſtamento ſentiat, ſed ſi onus non agnouit, non poteſt ipſe conueniri, ſed hæres vt actionem cedat contra eum.*
2 *Sicut interdum vni relinquitur, & alius agit, cuius magis intereſt, & cuius contemplatione cenſetur factum, ita interdum vnus grauatur, & alius obligatur.*
3 *Si teſtator grauat te qui non es hæres q perceptis decem des mihi fundũ, nec dicit à quo percipias, debet intelligi ab hærede, non à me, & quid ſi fundum tibi legauerat.*
4 *Ablatiui abſoluti diſpoſitionem inducunt, ſi referuntur ad perſonam quæ poteſt grauari, aliàs conditionem inducunt.*

a
1 §. Qui margaritam. ¶ † Fideicommiſſum põt iniũgi debitori teſtatoris
licèt nullũ cõmodum ex teſtõ ſentiat, ſed ſi onus non agnouit,
non põt ipſe conueniri, ſed hæres vt actionẽ cedat cõtra eũ. h. d.
ſm intellectũ gl. in l. ſi pecunia. s. eo. ſed ſi agnouiſſet, etiam ipſe
conueniri, vt ibi & ita dicit gl. ¶ In tex. ibi, [a fratre.] ſ. hærede
inſtituto. quaſi dicat non ab illo Titio, licèt ad illum verba gra
uaminis fuerint directa, non ad fratrem. ¶ In tex. ibi, [vbi is a-
actiones ſuas] ſed quæ eſt illa actio, quæ competit ad hoc?
dic. ſ. pignoratitia, ſed ↄ̃, quia illa nõ cõpetit, vt creditor vendat
pignus, & reſiduum reſtituat, non. n. compellitur vẽdere, licèt
cõpellatur oſtendere ſi debitor vult vendere l. quamuis. de pi-
gno. actio. Sol. fateor ↄ̃rium, & hoc intellige ſm illam l. vt filia
agat ↄ̃ illũ creditorem actione ceſſa, vt vel vendat, vel oſtendat
vt poſſit vendi. ¶ In tex. ibi, [non aũt mirandũ.] rñdet tacitæ o-
biectioni qualiter conueniatur hęres cum ad ipſum non fue-
runt directa verba grauaminis, ſed ad Titium creditorem, quia
idem alibi contingit, vt in exemplo quod ſequitur, nõ. n. refert
cum quo teſtator loquatur, ſed in quem eius intentio dirigatur
2 ad hoc allegatur j. tit. 1. l. cũ pr̃. §. donationis. in fi. † Et ſic no. q
ſicut interdũ vni relinquitur, & alius agit, cuius magis intereſt,
& cuius cõtemplatione cenſetur factum. l. ſeruo legato. §. ſi te-
ſtator. & l. fideicõmiſſa. §. interdũ. j. tit. 2. Ita interdum vnus gra-
3 uatur, & alius obligatur, vt hic. & j. ſequitur. ¶ In tex. ibi, [nam
cum.] no. tex. ſingulariter, q ſi teſtator grauat te qui nõ es hęres
q perceptis x. dies mihi fundum, nec dicit a quo percipias, dẽt
intelligi ab hærede, non a me. quod vr̃ mirabile, & quilibet di-
ceret contrariũ, ex quo cõmodũ fundi ad me eſt peruenturum.
Mihi vr̃ dicendũ, aut illum fundum tibi legauit, & tũc a me de-
bes recipere, ne hęres duplici onere grauetur, nec hoc caſu in-
telligatur hic. Aut illũ tibi non legauerat, & tunc non poterat
grauare te de dando mihi, tñ ſi grauat per hunc modũ, vr̃ duo
facere. videlicet grauare uidetur hęredem, ut det tibi decem, &
te de dãdo mihi fundum tuum, & ſic illius uerbis poteris age-
re, licèt conditionaliter, ut hic in fi. nam ſi intelligeretur perce-
ptis decem. ſ. a me, grauamen non ualeret. l. cũ ab eo. C. de fidei-
com. oportet ergo q ſumat originẽ in perſonã hæredis, & hoc
uidet̃ teſtator uoluiſſe, ut ſua diſpoſitio ualeat, licèt Bal. nõ ad-
uertens

ADDITIO.

a ¶ Qui margaritam. Per iſtum tex. dicit Bal. in l. 1. ad fi. C. vt actio. ab hærede, q ſi teſtator dicat, lego poſt mortẽ Titij, videt̃ legare hæredi Titij. Adde tñ q ſi teſtator dicat, dico me nõ eſſe dominum talis rei, & ita iurat, q poſtquam iſta eſt imperſonalis confeſſio, nil releuat ſecundùm Bal. in authen q obtinet. C. de prob. ar. l. filiusfa. §. diuus. infra eod.

uertēs ad prędicta multū miretur de iſto tex. no. ergo ꝙ in du
bio grauamen vr̄ iniunctū hęredi, ſic in cōmodo, nam ſi relin-
quitur alicui hac condōne ſi x. dederit, intelligitur hæredi, vel
hæredibus, l. ſi pecunia. in prin. de ſta. lib. & ſic in grauamine ex-
preſſo, idem in tacito, vt in dubio videatur iniunctū hęredi, ut
eſt tex. ſ. eo. l. ſeruum filij. in fi. Intelligo niſi ex coniecturis con-
4 trariū apparet. † No. etiam ꝙ ablatiui abſoluti diſpoſitionem
inducunt, ſi referūtur ad perſonam quæ poteſt grauari, vt hic.
& l. fideicómiſſa. §. cum eſſet. de lega. 3. aliàs conditionem in-
ducunt. l. a teſtatore. de condi. & demonſtra.

§. Auidius filij ſui.

Poteſt hęres grauari de mu tuando leuiorib. vſuris. h. d. Sed qn̄ poterit repeti, ſi enim incontinenti, modicæ erit vtilitatis legatum. dic vt l. ſi pœnam. ĵ. de verb. ob. & ibi tangit Bar.

1 *Verba a teſtatore prolata debent taliter & eo caſu intelligi, quo poſſint aliquid operari.*
2 *Licèt donationes inter virum & vxorem regulariter ſint nullæ a principio, fallit in multis caſibus.*
3 *Ea quæ continentur in generalitate, perinde eſt ac ſi ſpecialiter exprimerentur, & ſic tantum valet generalitas reſpectu omnium, quantum ſpecialitas reſpectu vnius.*
4 *Ea quæ non poſſunt fieri ſpecialiter, in generali diſpoſitione non cadunt. Si iudex dixit admitto appellationem vel ſcripturam ſi & inquantū de iure debeo, quód iſta verba nihil operentur.*
Si quis vxori ſuæ ea quæ viuus donauerat legauit, an vxor habeat iſtas res iure legati, vel donationis inualidè factæ.
5 *Quæ de ſui natura ſunt imperfecta niſi confirmentur, ut electiones, quæ indigent confirmatione ſuperioris, & ſtatuta facta per ſubditos, tunc ſi ſuperior confirmat generaliter omnia ſtatuta, vel electionis, talis confirmatio non comprænendit niſi valida ſtatuta vel electiones.*
6 *Quid in his quæ de ſui natura ſunt perfecta.*

LEX CXII.

1 SIquando. † Verba a teſtatore ꝓlata debēt
taliter & eo caſu ītelligi, quo poſ
ſint aliquid operari, ad hoc allegatur. Idem in ver-
bis contrahentis. l. ſi ſtipulatus. de vſur. Idem in ver
bis ſtatuti. l. j. in fi. ad muni. Idem in verbis priuile-
2 gij, vt in c. ſi Papa. de priui. lib. 6. Præmitte † ꝙ licèt donō īter vir.
& vxo. regulariter ſint nullę a prin. fallit in multis caſibus, vt cū
donatur cauſa manumiſſionis, vel pietatis, vel aliquid annuū,
vt ſe alat. l. ex annuo. de do. inter vir. & vxo. ſi ergo fecit quaſdā
donationes validas in prin. quaſdam inualidas, quæ egent con
firmatione, & in teſtamēto legat vxori, omnia quę viuus dona-
uerat, non cenſetur legaſſe illa, quæ validè donauerat, quia nō
3 valeret legatū, ſed q̄ inualidè. ¶ † In tex. ibi. [alioquin.] no. ꝙ ea
quæ continentur in generalitate, perinde ſunt ac ſi ſpecialiter
exprimerentur, & ſic tm̄ valet generalitas reſpectu omniū, quā
tū ſpecialitas reſpectu vnius. l. omnes. de p̄ſcr. 30. anno. vñ vult
dicere Iuriſconſultus, ſi id legatū compræhenderet donationes
validas, eſſet legatum nullum, ac ſi dixiſſet ſpecialiter lego quæ
validè tibi donaui, quia ergo nec tunc valeret legatū, ergo nec
4 in generali compręhenduntur, † & ſic no. ꝙ ea quæ non poſ-
ſunt fieri ſpecialiter, in generali diſpoſitione non cadunt, facit
l. ſi pater. quę in frau. cre. & l. libertus. §. fi. ad muni. & quod not.
gl. quę incipit ar. triplex. in l. 1. de offi. eius cui man. eſt iur. & in-
ducit Bar. ſi Iudex dicit, admitto appellationē vel ſcripturā in-
a quantū de iure debeo, ꝙ iſta verba nihil operantur. [a] Adde qđ
5 ipſe no. in l. cū propter. de leg. prę. ¶ † Vltimò quęritur an vxor
habebat iſtas res inualidas quæ fuerunt iure legati vel donatio-
nis inualide donatæ? Rn̄deo ſi dixit, lego, habebit iure legati,
quaſi videatur reuocaſſe, & voluiſſe donare, ſi autem dixit, cōfir
mo donationes quas tibi feci, tunc quatenus erant confirmatę
ſola morte habebit iure donationis, ſed ſi non veniebant con-
firmandæ, quia excedebant legitimam ſummam, & non erant
inſinuatę. l. donationes. C. de dona. inter vir. & vxo. tunc habe-
bit iure legati, & eſt effectus, quia qn̄ habet iure legati, niſi adea
tur hęreditas, non poteſt habere, niſi eſſet repetita ab inteſtato.
l. eam quam. C. de fideicō. ſed ſi habet iure donationis, non re-
quiritur aditio, ſed ſufficit mors donantis, vt no. C. fam. erciſc. l.
filię. & l. poſt legatum. §. qui mortis. de his quib. vt indig. in fin.
6 gl. & Bar. in l. ſequens quęſtio. ĵ. titu. j. † ¶ Item ſcias, quòd quę-
dam ſunt de ſui natura imperfecta niſi confirmētur, vt electio-
nes, quę indigent confirmatione ſuperioris, & ſtatuta facta per
ſubditos, tunc ſi ſuperior confirmat generaliter omnia ſtatuta,
vel electiones, talis confirmatio non compręhendit niſi valida
ſtatuta, vel electiones, quia ſuperior intendit perficere imper-
b fecta, non autem validare inualida, & iſto caſu non loquitur
7 hic. † Quędam ſui natura ſunt perfecta, quę non dependent
ex confirmatione, & habet locum iſtę tex. quia confirmatio
generaliter facta non extenditur ad valida, quę confirmatione
non indigebant, ſed ad inualida, quę indigebant, quia tunc
intentio confirmantis non perficeret, ſed validaret. l. obligatio
nes. de act. & obl. & l. adoptio non iure facta. de adop. & l. j. de
rebus eorum. & ita voluit Bal. hic optimè.

ADDITIONES.

a ¶ Nihil operantur. Adde Cano. in c. cum contingat, de offic. dele. Alex. in quidam conſulebant. de re iud. Bar. in l. ambitioſa. de decr. ab ord. fac. Bal. in c. j. de ſucceſ. feu. Ang. conſi. 18. Lud. Rom. conſi. 114. etiam adde ꝙ prædicta clauſula non iuuat in pœnalib. ſm Bar. in l. 2. in fi. C. de epiſc. aud. & ī impoſitionibus prædicta clauſula intelligitur inquantū. ſ. de iure ſecundum Bal. in l. j. in j. col. C. quomodo & quando iudex.

b ¶ Inualida. Vide hic per Ino. & per Alexan. conſi. 196. & no. ꝙ licèt cōfirmatio in forma cōmuni non tribuat ius, tribuit tamen cauſam præſcribendi ſm Abb. antiquum in c. dudum. de decimis. facit quod no. Bal. in l. j. C. fini. reg. Ang. in l. poſt mortem. de adop.

1 *Quando vnum eſt in obligatione, & aliud in facultate ſoluendi, in quemcunque tranſit primum etiam titulo ſingulari tranſit ſecundum.*
2 *Sicut in obligatione alternatiua nō admittitur debitor ſi vult ſoluere partem in vno, partem in alio, ita quando vnum eſt in obligatione, aliud in ſolutione.*
3 *Emptor an vſque ad ſententiam, & an etiam poſt, antequam lis ſit conteſtata ſuper actione iudicati poſſit offerre pecuniam, vt non condemnetur ad fundum.*
4 *Emptor debet eſſe eiuſdem conditionis in re empta, cuius eſt venditor, nō deterioris, nec melioris.*

1 §. Hæres cuius fideicom. † Qn̄ vnū eſt in obligatione, &
aliud in facultate ſoluendi, in quēcunq; tranſit primū ēt titulo
ſingulari tranſit ſm. h. d. no. ¶ In tex. ibi, [vt mihi fundū, aut cē-
tum daret.] nō intelligas ꝙ legauerit hoc mō, quia eſſet legatū
alternatiuum, in quo poſſet peti ſol. fundi, q̄ peteretur plus cā,
Inſti. de actio. §. plus. & tn̄. ĵ. dum dicit (fundi perſecutionem,)
innuit ꝙ ſolus fundus petebat̄. Item in legato alternatiuo non
tranſit dn̄ium niſi facta electione. ſ. eo. l. huiuſmodi. §. Stichum.
& l. illa. C. cōmunia. de le. no. & ſic nō poſſet fundus vendicari,
maxime à ſingulari poſſeſſore. cuius cōtrarium ĵ. innuit dū di
cit, fundi perſecutionē. nā vendicatio propriè dr̄ perſecutio De
bet ergo intelligi ꝙ ſimpliciter legauit fundū. deinde dixit ſi hę
res mallet centū dare, poſſet, iſto caſu ſolus fundus eſſet in lega
to, & tranſit dn̄ium, nō obſtante ꝙ hæres liberetur dando cētū,
iō pōt vēdicari. Centū verò nō ſunt in legato, vel in obligatio-
ne, ſed in ſolutione tm̄, patet, quia hæres nō poſſet cōpelli ad
ſoluendū centū, cū poſitum ſit in ſua facultate. & ex iſta faculta
te ſoluendi orit̄ exceptio hęredi, quæ tranſit in vlem ſucceſſorē
quod eſt regulare, vt patet in l. etiam ſi in rem. de iureiu. & l. in
hoc iudicio. §. ſi inter ſocios. ſ. cōmu. diui. licèt ſecus regulariter
in actionibus competentibus occaſione rei, q̄ nō tranſeunt in
ſingularem ſucceſſorem ſine ceſſione. l. oēs. §. fin. vſufru. quēad
2 mo. ca. & l. ſi tertius. §. ſi quis. de aqua plu. arcen. ¶ † In tex. ibi,
[vt alterum tm̄ ſolidum p̄ſtet.] No. ꝙ ſicut in obligatione alter-
natiua non admittit̄ debitor ſi vult ſoluere partē in vno, & par
tē in alio. l. in executione. §. pro parte. ĵ. de verb. obl. & l. ſi nō ſor-
tē. §. ſi decē. de ꝯd. inde. ita qn̄ vnū eſt in obligatione, aliud in ſo-
3 lutione. vt hic. ¶ † In tex. ibi, [offerat.] ſic ergo innuit ꝙ emptor
in quacunque parte litis ſibi motæ, ēt vſque ad ſententiā poſ-
ſit offerre pecuniam, & non condēnabit ad fundū, quinimo ſi
eſſet condēnatus, poſſet in executione ſn̄iæ anteq̄ eſſet cōuen-
tus iudicati, & lis, ſuper eo conteſtata, offere. l. item veniunt. §.
cū prędiximus. ſeu. §. idem rectè. de pe. hære. ¶ Sed cōtra ꝙ poſt
li. conteſt. ſuper fundo nō poſſit offerre, quia facultas ſoluendi
aliud pro alio non durat vſque ad conteſt. ſuper eo, quia eſt in
obligatione. l. ſi ſtipulatus fuero decē in melle. de ſol. dicit Bart.
illud verū qn̄ facultas data eſt a contrahentibus, ſecus ſi a teſta-
* tore. cuius diſpō pro l. ſeruat̄. * §. diſponat. in Auth. de nup. * &
ꝙ qn̄ datur a lege, durat poſt cōteſt. & ſn̄iam, donec conuenia-
tur iudicati, vt patet in actione noxali in d. §. cum prædiximus.
quod eſt no. ſed contra ipſum fortiter opponit̄ de l. j. de pe. leg.
vbi pecunia erat in obligatione ex vltima voluntate, & penus
in ſolutione vel diſpōne legali, vel teſtatoris, & tn̄ lit. conte. ſup
pecuniā perdit̄ facultas ſoluendi penū. So. quod dicebat Bart.
procedit qn̄ vnū eſt in oblōne principali, non pœnaliter, aliud
in ſolutione. fauore debitoris, & tunc diſtinguitur, vt ſ. dixi. ſed
ſi pœnaliter, loquitur cōtrariū vbi teſtator legauit penum, & ſi
daret, legauit centum. No. quia non dixit ſi volueris dare, quia
eſſet idē quod hic. ſed dixit ſi nō dederis, & ſic in pœnā hæredis
moram cōmittentis in dando penū. hoc caſu in legato & obli-
gatione eſt penus, & ſi eſt in mora dandi penum, illud deſinit
eſſe in legato, & ī obligatione iure nouationis, & in illa obliga
tione incipiunt eſſe centum loco pœnæ. Sed penus miſeratio-
nis gratia remanet in ſolutione, vt poſſit morā purgare ipſam
offerendo, certè non pōt offerre nec purgare, niſi vſque ad con-
te. factam pecunia. ita loquitur ibi. & illud eſt neceſſariū ad in-
tellectū huius §. & ſic eſt triplex modus legandi. aut legant̄ cen-
tū, aut fundus alternatiuè, & nō procedit iſte §. aut legatur fun-
dus, & ſi non dederit centū, & idem. & loquitur illa lex prima
cū ſimilibus, quia pecunia eſt in obligatione poſt moram, fun-
dus in ſolutione, & haberet locum quod ſ. dixi. Interdū legatur
fundus & datur facultas hæredi ſi vult vt ſoluat centum. loquit̄
iſte §. qa ſolus fundus eſt in legato, & in obligatione. & licèt ſit
in mora, non transfunditur in legatum pecuniæ, ſicut ibi, ideo

adhuc pōt peti fundus,ibi non,immo pecunia.Hic nullo modo pecunia,cū in obligatione nō ſit,locum hñt quæ ſ. dixi primo loco,& iſta dant intelligere iſtum §. ¶ In tex.ibi, [ita &c.]
4 No. † ꝙ emptor debet eſſe eiuſdem ꝯditionis in re empta, cuius eſt vēditor,nō deterioris,ſic nec melioris.l.fi.§.j ad Velle. Et ex prædictis patet ꝙ j. glo. huius §. non benè ipſum intellexit, ꝙ loquatur in legato alternatiuo.Itē vlt.glo. dicit vnū notabile verbū,ꝙ licèt ſolus fundus fuerit petitus,& ſuper eo lis conteſit.tñ ſi interrogatus ante ſnīam dicat ſe nolle dare fundū,poterit in centum cōdemnari, licèt nō fuerint petita virtute eiuſdē libelli.ſed hoc non vr̄ verū,quia procederet,ſi eſſet in obligatione,ſed cùm ſit in ſolutione tantū,& ſic nec peti potuit,nec pōt videri petita.Dic ergo ꝙ cōdēnatur in fundo,& poterit adhuc offerre pecuniam,donec ſit facta executio,vel conuentus iudi. vt ſ.dixi.ſed ſi eſſet in obligatione pecunia,vt in caſu l.j. de pen. leg.& l.j.de act.emp.vbi ſuccedit obligatio ad æſtimationem, poſt moram poſſet procedere,qđ dicit gl.vt no.in d.l.1.de act. emp.qđ limita vt ſingulariter no.Bar.C.de his quæ pę. nomi.l. vlti.in viij.col.verſ.quod ſi teſtator,qñ legatarius in ſuo libello feciſſet mētionē de toto,quia tunc ſuper toto facto,& ſic ēt ſuper pecunia, licèt illa non fuerit principaliter petita, ſed fundus ſeu penus,cenſetur lis conteſt.ideo poteſt ſequi ſententia, ſecus ſi ſolum penum vel fundum petijſſet, quia non ſequeretur condemnatio in pecunia,ſed noua interpellatione opus eſſet.allegat Cy.& Bar.in l.ſi pacto quo pœnā.C.de pact.Poſſet ēt dici gl.ſimpliciter benè dicere, ꝙ virtute eiuſdē libelli & proceſſus agitati ſuper fundo poſſet ſequi condēnatio in pecunia, licèt non ſit in obligatione,ſed in ſolutione per ea quæ notātur in l.vinum.circa finē glo.magnæ.ſi certum petatur.

2 *In actionibus bonæfidei, quòd iuretur in litem.*

LEX CXIII.

1 SI hæres generaliter. † In legato generali ſi hæres ad quē pertinet electio tradat ſcienter rem vitioſam,& ex hoc legatarius ſentiat damnū, poterit hæres conueniri ad emendationem dāni rōne doli,& ēt act.ex teſtō,vt det aliam non vitioſam, & illam traditā
2 retinere poterit,donec damnū ſibi emendetur. ¶ † In gl.j.in fi. ibi,[Inſti.de act.§.actiones.] & ēt probatur ꝙ nō ſit bonæfidei, quia in ea non iuratur in lit.l.aliàs.de in lit.iur.& no.ad leg. Falci.l.cū pr̄.§.legato.& tñ in actionibus bonæfidei iuratur in litē. l.in actionib.de in lit.iur.Dy.¶In fi.gl.ibi, [§.non ſolū.in fi.] ſed hoc falſum eſt.ſ.eo.l.hmōi.§.hæres.& l.Meuius.§.in fundo.j.titu.j.iō primā approbat Dy. Bar.ēt hanc tenet, dicens ꝙ ſi damnum eſſet datum a re debita malè tradita, procederet prima ſolutio,ſed hic fuit datū a ſeruo non debito,quia in legato generali nō veniebat ſeruus peſſimus,vel fur.vñ licèt talis ſit electus nō ideo ille vr̄ legatus,vt hic patet,quia agitur vt alius detur,& ſic non agitur ex teſtō, ſed de dolo, & ſic rñdetur ad l. ſi ſeruus pignori.de pig.act.ſ.alleg.pro ꝯria. ¶ Opp. de prin.l.ad fi. quia in prin.innuit hrēdem poſſe inſolidū ꝯueniri ad damnū pp eius dolū,quia ſcienter dedit,& ſic non liberetur dando pro noxa. quia illud beneficium cōpetit dño ignoranti,ne ex malitia ſerui dñs grauetur in plus q̄ valeat ſeruus,quę rō ceſſat in ſciente & doloſo.in fi.innuit ꝙ liberetur dando pro noxa.gl. rñdet ꝙ finis intelligitur ſi legatarius vult recipere,ꝓ noxa.ſed ſi nō vult, hēt locū prin. Sed ꝯ,quia idē eſſet in omni alia re tradita creditori volenti.gl.rñdet vt in ea,ſed fruſtra eſt,qa ēt ſi alia res traderetur volenti,prima actio tollitur ipſo iure,niſi ſit actū ꝯrium. l.ſi quis aliā.de ſol.& ibi no.vnde gl.vltimò ſoluit, ꝙ principiū corrigitur ꝑ fi.& aliud ſit in ꝯtractib.qđ Dy.reprobat.ar.ſ.eo.l.ſi ſeruus.§.cū quid.& j.eo.l.ſi quis inquilinos.§.j.iō approbat primam. Tu dic ſm̄ Bal.tunc dñs ſciēs tenetur inſolidū, nec liberatur dādo ꝓ noxa,qñ ſcit ipſum facere furtū & pōt ꝓhibere, & nō prohibet.aliàs dare pōt.l.2.& 3.de noxa.Sed hic hrs,licèt ſciret eum fure,non dedit tñ vt furaretur legatario, nec ēt ſciuit, vel ꝓhibere potuit cū furatus fuit,& ſic procedit finis principij non obſtat,quia nō dēt teneri inſolidū,licèt dicat,ꝙ poſſit ꝯueniri ad emendationē dāni ſine dāni,ſed certè hoc eſt regulare etiā in dño ignorante, ſed liberatur dando ſeruum pro noxa.

1 *Legatarius recuſans onus etiam pro parte, totum legatum perdit.*
2 *Sicut onus iniunctum per modum cōditionis non ſcinditur vt poſſit impleri pro parte,& conſequi partem legati,ita nec iniunctum per modum diſpoſitionis,vel modi.*
3 *Ex diſpoſitione legali non debet quis pati pœnam vltra quàm delinquat.*

LEX CXIIII.

1 ET iam ſi partis. † Legatarius recuſans onus ēt pro parte,totū legatū perdit.h.d.¶In tex.ibi,[aufertur.] quia legatū cenſetur factū contēplatione tutelę ſibi iniunctę, niſi aliud appareat.l.Neſennius.§.fi.cū l.ſeq.de excu.tut.& in Authen.de hær.& Fal.§.in omnibus.& per Iac.de Bell.eo. tit. §. &
2 hæc quidem.in vlt.q.& per Bar.C.de leg.l.pe.† & no. ꝙ ſicut onus iniunctum per modū ꝯditionis nō ſcinditur, vt poſſit impleri ꝑ parte,& ꝯſequi partē legati,l.cui fundus.de ꝯdi. & dem. Ita nec iniunctum ꝑ modū diſpōnis, vel modi,& ſic debet in totū,& formaliter impleri,vt hic.Nec ob.ꝯrium glo. ꝙ in plus puniatur q̄ delinquat,qđ eſſe nō dēt, l. reſcriptū eſt. de his qui. vt indi.& l.ex facto.§.Iulianus.ſ.de vulga.& pup.quia hoc procedit hic ex præſumpta voluntate defuncti, qui non præſumit
3 aliquid voluiſſe relinquere,niſi totum onus ſubeatur, † ſed ex diſpoſitione legali non debet quis pati pœnā vltra q̄ delinquat vt in contrarijs,ſed quomodo in diuerſis prouinciis poterit ſubire onus,& ſic vr̄ ꝙ habeat legitimam excuſationē? Reſpondeo fateor ſi non vult lucrum, ſed ſi vult, non eſt iuſta cauſa, quia quod non poteſt per ſe, poterit per alios.

LEX CXV.

1 SI quis inquilinos. † Cùm legatur res cuius nō eſt commerciū ꝑ ſe,ſed cū alia re ſic,& legatur ſine illa,nō valet legatū quantū ad rē,ut peti poſſit, ſed debetur ęſtimatio.h.d.ſm verum intellectum, qui probatur.ſ.eo.l.cętera.§.ſi duobus. Sed ſi nullo modo eſſet cōmerciū nec per ſe,nec ꝑ aliū,tunc nec æſtimatio deberetur. l. apud Iul.§.fi.ſ.eo. ¶ In gl.ibi, [vel quia ſciebat.] Tu dic indiſtinctè deberi æſtimationē ſi ignorauit eos adhærere ſolo, & etiā ſi legatarius non erat coniuncta pſona,quia hic nō legauit rē alienā, ſed ſeruos proprios,& legatum quantum ad ipſos non tenet, quia adhærebat ſolo,ideo debet ęſtimatio.d.§.ſi duob. niſi appareat de contraria voluntate,& quantū ad hoc tex.dicit[ex voluntate defuncti ſtatuendū.] ¶In fi.glo.ibi, [ſi appareat teſtatorem voluiſſe,] ſed in hoc §.etiam ſi non apparet,quia præſumitur voluiſſe d. §.ſi duobus.& infra eo.l.filius.§.ſi quod alicui.

1 *Si facto hæredis contingit,vt res legata præſtari non poſſit,tenetur ad æſtimationem,etiam ſi ignoranter hoc fecit.*
2 *Factum ab eo qui habuit a me cauſam, cenſetur factum a me.*
Si promitto non ædificare in meo ſub pœna, & illud vendam & emptor ædificat, ꝙ incidam in pœnam ac ſi ædificaſſem.

§.Cum ſeruum. Si facto hęredis cōtingit,ut res legata præſtari non poſſit, tenet ad æſtimationem,etiam ſi ignorāter hoc fecit.h.d.¶In tex. ibi, [manumiſerit,] & tenuit manumiſſio,vt hic innuitur,& hic eſt caſus ꝙ ſi legatur res hæredis,nō tranſit dominiū,aliàs nō potuiſſet manumittere.l.ſeruum qui ſub condi.de manu.allegata hic pro contrario.¶In tex.ibi, [an ignorauerit] videbatur cōtrariū,quia nec poſſidebat,nec dolo deſierat poſſidere, vnde ſicut ſi ſeruus eſſet mortuus hæres liberaretur.ſ.eod.l.cū res. in fi.ita & nunc videbatur liberatus,ſed ꝯriū eſt,nā quod ſ. dixi procederet ſi eſſet mortuus ſine facto hrdis,hic facto ſuo, qđ tm̄ operatur quantum mora,vt hæres nō liberet.l.ſi ſeruū.de verb. ob. & ſ.eo.l.quid ergo.§.ſi hrs.niſi ſeruus prębuiſſet cām,vt in principio illius §.ſi hæres.ſed ꝯ,de condi.inde.l.in ſumma.§.pe.Sol. ibi in ꝯditione indebiti, q̄ nō dat vltra illud in quo recipiēs eſt locupletior qñ fuit bonæfi.ſed ſi ignoranter manumiſit, nō eſt locupletior, licèt remanſerit patronus,quia tale ius non eſt æſtimabile.ſ.eo.l.planè 2.§.fi.hic loquitur in actione ex teſtō, quę
2 eſt alterius naturę. ¶ † In tex.ibi, [& cū is cui donatus eſt &c.] Nō.ꝙ factum ab eo qui habuit a me cauſam, cenſetur factum a me,qđ facit ad q.de qua per gl.in l.3.§.opus.ſ.de ali.iudi. facit l.pen.de ſer.expor. Si ego promitto non ædificare in meo ſub pœna, & illud vendam,& emptor ædificat,videtur ꝙ incidam in pœnam ac ſi ędificaſſem, facit l.fi.de no. ope. nuncia.

1 §.Si ita legatum. † Dictio cōpoſita inter perſonas vel res,quarū vna alteri non accedit,ponit ꝑ & h.d.& ſic vtraq; pſona,vel res venit æquè principaliter,ſed ſi accederet,ſtaret propriè,& copularet acceſſoriè. l.j.in fi.de pe. leg. & quis ſit effectus.dic vt ibi.¶In tex.ibi,[cum domo.] ſcilicet q̄ erat in ciuitate,ſed ſi erat in eodē fundo,videretur accedere,& ſic nō eēt principale legatū domus,ſed fundi.

1 *Mandatum teſtatoris non ſeruandum quando eſt contra bonos mores & a iure improbatum.*
2 *Lex ciuilis vel imperialis poteſt annullare iuramentum, & ſic habet vim apoſtolici,& quid hodie? & nu.3.& 5.*
3 *Statutū ſi annullaret iuramentū,vt ſi diceret contractū minoris non teneret ēt ſi ſit iuramento vallatus ſine certa ſolēnitate,an valeat, & nu. 5.*
In his quæ tangunt animam vel peccatum,ius ciuile ſuccumbit iuri canonico,& iudex eccleſiaſticus ſuperior eſt ſeculari.
4 *Iuramentū contra bonos mores,etiā de iure canonico nō eſt obligatorium.*

1 §.Si quis ſcripſerit. † Mandatum teſtatoris ſuꝑ eo quod eſt a iure improbatum vel ꝯ bonos mores, non eſt ſeruandum, ēt ſi fuerit iuro
2 vallatus. † & pp hoc ſemper allegatur iſte §. ꝙ lex ciuilis uel imperialis poteſt annullare iuramentū,& ſic habet uim apoſtolici,id eſt Papæ,vt dicit glo.in l.adigere.§.quamuis. de iure pat.
3 & facit l.non dubium.C.de legi.& not.in l.fi.qui ſatiſd.cog.† Et per iſtum tex.dicit Bal.hic, & in auth.ſacra.C. ſi aduerſus uendi

di

a di. ꝙ ſi ſtatutum annullaret [a] iuramentũ, non valeret, vt ſi diceret ꝯtum minoris non tenere, etiam ſi ſit iuramento vallatus ſine certa ſolennitate, vt eſt hic, & dicit ibi ꝙ ita tenuerũt aliq aduocati Peruſini. Sed hoc eſt falſum ſalua reuerẽtia, quia hodie iurm eſt de foro eccleſiaſtico, vnde etiam Imperator non poſſet annullare iuramentũ ſed ſolus Papa. quia laici ſuper talibus non poſſunt ſe intromittere, maximè expreſsè diſponendo in c. eccleſia. de conſti. iuncto c. licèt mulieres. de iureiur. in ſexto. Ideo oẽs iſtæ leges annullantes iurm ſunt correctæ ꝑ ius canonicũ, quia non conſiderauerunt vinculũ iuramenti quo ad Deum, nec etiã periculũ animæ, ſed ſolũ publicam vtilitatẽ ſecundariò, quæ non eſt ſufficiens, vt propter eam quis debeat peierare, & hoc patet in c. 2. de pac. in ſexto. per quod corrigit̃ l. pactum quod dotali. C. de coll. in c. licet mulieres. per qđ corrigitur l. non dubium. ita determinat Bar. in l. oẽs populi. in 3. q. prin. de iuſti. & iur. ſuper quibus poſſunt fieri ſtatuta. & an ſup prohibitis de iure diuino. conſtat autẽ ꝙ in his quæ tãgunt animam vel peccatũ, ius ciuile ſuccumbit iuri canonico, & iudex eccleſiaſticus ſuperior eſt ſæculari, in d. c. licet mulieres. & hoc inquantum tex. dicit [contra ius.] nam aliquid poteſt eſſe ꝯtra ius, quod non eſt contra bonos mores, ſed inquãtum dicit (bonos mores,) non eſt correctus, qui etiam de iure canonico iu-
4 ramentum † contra bonos mores non eſt obligatorium, vt in regula iur. in ſexto. c. non eſt obligatorium. & no. plenè ꝑ Bart. in l. ſi quis pro eo. de fideiuſ. ſ. dicit tñ Bart. in l. oẽs pupilli. ꝙ licèt directò l. ciuilis vel ſtatutum nõ poſſit annullare iurm, pôt tñ indirectò ſtatuendo, ꝙ ꝯtractus factus ſine certa ſolennitate cenſeatur ſimulatus, & ſic nullus, vel dolo & metu factus, nam hoc poteſt ſtatutum facere inter ſubditos, & in actib. eorum. hoc ſtante, ſuccedit ius canonicũ, quod vult iurm ita ſeruari, ſi non eſt metu vel dolo extortum. d. c. licet mulieres. & c. 2. ideo ſi interueniat iuramentum non ſeruata tali ſolennitate, non erit ſeruandum etiã iure canonico, & iſtud ſtatutum eſt
5 Florentiæ in ꝯtibus mulierum, quod fundat̃ in hac opi. † Mihi ſemper fuit viſum contrarium. quia cum directò laici non poſſunt ſuper iuramento diſponere, ergo nec indirectò, vt in c. cum quid vna. & l. ſcire oportet. §. j. de tuto. & cura. datis. ab his aliàs aperietur eis via faciendi, ꝙ nunquã iuramentũ eſſet ſeruandum. & ſic fraudarẽt ius canonicũ, quod mãdat ipſum ſeruari, ſi poteſt ſine interitu ſalutis æternę in c. cum contingat. de iureiur. quod non eſt tolerandum. & his diebus cum haberem de facto reperi quòd Butr. idem tenet in c. cum contingat. ideo conſului ꝯ Bal. Dubito tñ ꝙ iudices ſæculares hanc exceptionem non admitterent, quia iurant ſeruare ſtatuta, ſed modus eſt ꝙ recurrat̃ ad epm qui mandat iurm ſeruari, & per cenſurã eccleſiaſticã compellat iuramẽtum ſeruari. d. c. licèt mulieres.

ADDITIO.

a ¶ Annullaret. Adde eundem latè conſi. 264 Franc. de Are. conſi. 6. Ludou. Rom. conſi. 412. Alex. in multis ſuis conſilijs.

---

1 *Dictio quoad, & dictio donec, quid operentur. & nu. 2.*

LEX CXVI.

1 Seruo alieno. † Sed qđ operat̃ dictio quoad? Rñdeo qa ſtatim ꝙ peruenitad libertatem, vel efficjetur ſeruus alterius quã Titij, finietur legatum, propter naturã huius dictionis ſ. de excu. tu. l. pe. & quod no. Bal. in l. legatum. de annu. leg.
2 de dictione † quoad, & dictione donec, & ſimilib. quæ habẽt ſignificatum extinctiuum. vt no. in l. ſufficit. de condi. inde. & facit quod no. Inno. in c. cum bonæ. de æta. & qualit.

§. Si quis poſt tempus. Seruo proprio ẽt ꝑ tpe quo erit ſeru⁹ poſſunt legari alimẽta, non tñ petentur actione teſtamenti, ſed officio iudicis. l. ſeruos ad cuſtodiã templi. de alimen. & cib. lega.

§. Si quis a primo hærede. Si diuerſę quãtitates eidẽ relinquantur, diuerſæ a diuerſis hæredibus ſuccedentib. in diuerſis quantitatibus quælibet inſolidum debetur, ſed ſi a pupillo, & ſubſtituto pupilli, tunc quatenus incępit deberi a pupillo, nõ debetur à ſubſtituto virtute repetitionis, & ex tabulis pupil. ſed quatenus non incœperunt deberi, debentur a ſubſtituto, & a pupillarib. tabulis. h. d. vſq; ad §. fi. dic vt ſ. eo. l. quid ergo. la j. & l. ſi fundum ſub condõe. §. ſi pr. ¶ In text. ibi, [repetierit] qa dixit legata oïa præſtari volo, ſed idẽ ſi non repetijſſet, ex quo conſiſtebat in pecunia, quæ eſt replicabilis. & fuerunt relicta a diuerſis hæredibus. l. ſi a pluribus. §. j. ſ. eo. ſed ſi cõſiſteret in ſpecie, dic vt ſ. dixi ſupra eo. l. ſi tibi. §. j. glo. opponit, ꝙ non debeantur 300. ſed 200. qa in iſtis 200. relictis a ſecundo vñr comprehendi. c. relicta a primo. ſ. eo. l. quid ergo. in prin. gloſ. dicit ꝙ ibi primo ab inſtituto, poſtea a ſibi ſubſtituto. hic ab vno inſtituto, poſtea ab alio, q ſuccedunt in diuerſis partibus, ſed inſtitut⁹ & ſubſtitutus in eadẽ, intellige gl. in inſtituto & ſubſtituto pupillari: ſi aũt erat vulgariter ſubſtitutus, tunc ex quo erat grauatus proprio legato, non cenſetur ab eo repetitum legatum factum ab inſtituto. ſ. eod. l. licèt Imperator. & ſic ex ſua perſona tñ ſoluit quod relictum erat ab eo. ſ. l. qđ ergo. partim ſoluit ex ꝑſona pupilli, partim ex ꝓpria. vnde ſi a pupillo reliquit cẽtũ, a ſubſtituto 200. & pupil. adiuit, ſubſtitutus præſtat ſolum 200. centum ex perſona pupilli, & centũ ex ſua tanq̃ ex tabulis pupilla. In verſ. [ſi ab impubere.] declara. vt ſup. eod. l. ſi qs a filio.

---

2 *Teſtator ſi mandaret ſibi fieri ſepulturam magni ſumptus, quæ ſtatui ſuo non eſſet conueniens, aliàs hæredem priuat, talis voluntas non eſt ſeruanda, nec perderet hæreditatem. & nu. 1.*
3 *Idem ſi mandat ſe ſepeliri cum melioribus veſtibus quas habebat, vel cũ annulis.*
4 *Quid in his quæ ſunt turpia, vel contra bonos mores, & a iure prohibita, quòd non ſint ſeruanda.*
5 *Quid in his quibus lex reſiſtit propter publicam vtilitatem, non quia ſint contra bonos mores.*
6 *Quid in his quibus lex non aſſiſtit, quia ſunt inutilia.*

1 §. Ineptas voluntates. † (Ineptas.) idẽ ſi eſſet inhumana, vt ſi mãdaret oſſa ſua proijci in mare, vel in flumen. l. pen. de condi. inſti. nam tales voluntates deſignant potius fatuitatem teſtatoris, vt
2 ibi, ideo non ſunt ſeruandæ. † & not. quia ſi teſtator mãdaret ſibi fieri ſepulturam magni ſumptus, quæ ſtatui ſuo non eſſet conueniens, aliàs hrdẽ priuat. talis voluntas non eſt ſeruanda,
3 nec perderet hrditatem. l. j. de his quæ pœ. nomi. † Idem ſi mandat ſe ſepeliri cum melioribus veſtibus quas habebat, vel cum annullis, vt faciebant pagani, q de alio ſæculo non cogitabant, iſta potius ſignificant periculum animæ, quia ſibi ſignificant, ꝙ non decedit cum bona diſpõne, ſed cũ pompa. ¶ In ſi. glo. ibi, [ſed ibi. non præcepit.] ſub. ſed condõnem apponunt: nã quædam fieri pñt per modum ꝯdõnis. l. ſi quis in teſtõ. de condi. inſti. q̃ non pñt fieri per modum diſpõnis. l. vxorem. §. hrs. de leg. 3. ſed ſi voluntas contineret inhumanitatem, & per modũ cõditionis, non eſſet ſeruanda. d. l. pe. ſm Pe. Sed ꝯ. ꝙ hoc gñaliter ſit verum, ꝙ nec ꝑ viam condõnis pñt fieri quę non pñt fieri ꝑ
4 viam diſpõnis. l. Seius & Augerius. ſ. ad l. Falci. † Solu. ibi qñ fie-
5 bat in fraudẽ l. & hominis, aliàs ſecus. vt in hac gl. vel dic, † qđã ſunt quibus lex reſiſtit, qa ſunt turpia, vel ꝯ bonos mores, & a iure prohibita; & illa nec per viam ꝯditionis, nec diſpõnis pñt apponi, nec ſunt ſeruanda. d. l. Seius. quædam ſunt, quibus lex reſiſtit pp publicam vtilitatem, nõ qa ſint cõtra bonos mores, vt erat olim ꝙ Falc. non poſſet detrahi, hoc. n. erat prohibitum
6 pp publicam vtilitatem. l. quod de bonis. §. j. ad leg. Fal. † qđam ſunt quibus l. non aſſiſtit, quia ſunt inutilia vt in hoc §. ꝙ fiant ſumptus pompoſi, vel ꝙ centum proijciantur in mare, tunc ſi per viam diſpoſitionis, non ſunt ſeruanda, nec inciditur in pœnam ſi non ſeruantur, vt ſ. dixi. ſed ſi per viam condõnis, nõ admitteretur quis ad legatum vel hæreditatem niſi ipſam impleret. l. Meuius. hic allegata in gl. & tene menti.

---

1 *Qui poteſt teſtari, poteſt codicillari ſi teſtamentũ non faciat, & relinquere ab illis ad quos ſua bona ſunt peruentura, vel tanquam peculium vel tanquam hæreditas inteſtati, vel tanquam bona vacantia.*
2 *Bona caſtrenſia filijfamilias non facto teſtamento perueniunt ad patrem iure patrio, non hæreditario, & an poſſit pater in illis grauari.*
Quid in bonis liberti.

LEX CXVII.

1 Filiusfamilias. † Qui poteſt teſtari, pôt codicillari ſi teſtm̃ non faciat, & relinquere ab illis ad quos ſua bona ſunt peruentura, vel tanquã peculiũ vel tanq̃ hæreditas inteſtati, vel
2 tanquã bona vacantia. h. d. vſque ad §. apud Marcellum. † Dubitatio erat in iſtis caſibus quia non facto teſtõ bona caſtrẽſia filijfami. perueniunt ad patrem iure patrio, non hæreditario. l. 2. de caſtrẽ. pec. & finguntur a tempore acquiſitionis factæ per filium: ideo videbatur non poſſe grauari, quaſi videatur grauaſſe in bonis proprijs, licèt ſi feciſſet teſtamentum, & patrem inſtituiſſet, & ſic haberet. vt hæres, videbatur poſſe grauari. Sed contrarium eſt, quia filius teſtando poterat auferre, ergo videtur ſibi dare, & ſic poteſt grauare. ſ. e. l. ſi fundum per fideicom miſſum. §. fi. Item ſi libertus decedit inteſtatus, bona vt debita veniunt ad patronum, ergo videtur, ꝙ non potuit grauari. vt l. ſi arrogator. §. ſed an impuberis. de adopt. & l. cum patronus. infra tit. j. Sed dic ꝙ ſunt omnia debita non præcjsè, niſi vſque ad legitimam, & in illa fateor, ꝙ non poteſt grauari. d. l. cum patronus. alia ſunt debita non præciſè, quia libertus poterat ei auferre alium inſtituendo, vt hic patet in text. ¶ Eadem eſt rõ in tertio caſu, ſi aliquis decedit inteſtatus nullis relictis hrdib. bona veniunt in fiſcũ tanq̃ vacantia, & ſic vñr debita. ſed rñde eodem modo, & eadẽ rõ eſſet in hæreditate paterna, q̃ tota dr̃ debita filio iure nãli. l. ſcripto. vñ liberi. ſed non præciſe tota, ſed vſq; ad legitimam, ideo quatenus habet vltra, poteſt grauari.

---

1 *Grauamen nedum ad rem legatam, ſed etiam ad fructus eiuſdem rei extendi poteſt.*

Si

2 *Si legatur fundus, & rogatus dare Titio x. acceptaui legatum, Titius petit x. & fundus non valeat tantum, an poſſim tradere fundum.*
3 *An poſſim in plus grauari, quàm commodum ſentiam.*

1 §. Apud Marcellum. †Poteſt qs grauari non ſolum in re legata, ſed etiam in fructibus, quos ex ea percipiet vel in quantitate vſque ad valorem fructuum, qñ autẽ grauat tã in ipſa re poſt tempus q̃ in quantitate, ꝑpter fructus interim percipiendos, non tenet grauatus dare quantitatẽ niſi fructus ꝑceperit, ſed ſi vult tradere fundum, vt legatarius fruct. ſibi percipiat, deberet audiri. h. d. vſque ad §. ſi quis alicui. ¶In text. ibi, [quid iuris ſit]. ſ. an ſm fideicommiſſum de centum dãdis Titio valeat, nam de primo, vt poſt eius mortem fundus reſtituat Sempronio, non eſt dubiũ. Dy. Adde ꝙ ſi non eſſet rogatus alteri reſtituere fundum, non eſſe dubium ꝙ nõ valeret fideicommiſſum de centum, & ſtatim deberent ſolui, licèt nõ tantũ valeret fundus, qa acceptãdo vr̃ tanti æſtimaſſe. iuxta no in l. Imperator. §. j. ij. tit. j. ſed quia rogatus erat reſtituere Sempronio fundũ, nec põt quis grauari vltra q̃ habeat à teſtõre, videbat ꝙ nõ valeret fideicommiſſum de centum; ſed ꝯrium eſt, ex quo fuit grauatus dare fundum in diem, vel ſub ꝯdõne, cùm interim ſit ꝑcepturus fructus, & licèt non habeat à teſtatore fructus, quia nunq̃ fuerũt eius, qa tñ teſtator fuit cã vt haberet, potuit grauare, diſtinguitur tñ an diſtu ſit grauamen de centũ vſque in tp̃s quo perceperit fructus, qui valeant centum, & ſine dubio valet, ſed debet expectari, ꝙ percipiat, & ſi percepit, debebuntur, ſi nihil, qa ſtatim morit, nihil debebit, ſed ſi minus, tunc quatenus percipit, vſque ibi. [ſed Titij.] ſed ſi voluit centũ ſtatim eſſe ſoluenda, licèt Marcellus voluerit ꝙ ſtatim debeat, ex quo habet fundum recepta cautione de qua in tex. Iuriſconſ. contrariũ determinat, quia ex quo eſt fundo cariturus, vel põt carere ſi decedat añ fideicommiſſum fundi, non eſt æquum vt ſtatim ſoluat, ſed poſtq̃ perceperit ſolum, ergo de anno in annũ ſm qd̃ ꝑcipiet, ſed quia ꝓ hoc eſſet quaſi factor illius Titij, ſentiens laborem ſine commodo. qđ eſſe non debet preter ſuam voluntatẽ. l. poſtulante. §. fi. ad Tre. auditur volens Titio tradere fundũ retinẽdum, donec perceperit fructus valentes centũ præſtita cautione de reſtituendo fundũ poſtq̃ perceperit, qa poſt illos perceptos alij fructus debẽtur legatario grauato de reſtituendo poſt eius mortem.
2 †per iſtum tex. dñt quidã ſi legat mihi fundus, & rogatus dare Titio x. acceptaui legatum, Titius petit x. ego dico ꝙ fundus nõ tantum valet, & volo ſibi tradere fundum, ꝙ debeo audiri, ita no. in addi. Spe. de inſtru. edi. §. dicto. in addi. quæ incipit Treb. vbi allegatur iſte tex. ſed non loquitur in proprijs terminis, & in ꝯrium facit quod ſ. dixi. ꝙ ſi acceptaui, videor tanti æſtimare, & ſic teneor ad totam quantitatem, ſed rñde ꝙ eſt verum ſi volo fundum retinere, aliàs ꝯ. argm̃ hic, & non eſt æquum, vt poſſim in plus grauari q̃ commodum ſentiam. Tene menti.
3 †& de iſto articulo an poſſim in plus grauari, q̃ commodum ſentiam vide plenè per glo. & Bar. in d. l. Imperator. §. j. ij. tit. j.

1 §. Si quid alicui. †Si legatarius non põt capere legatum ꝑpter qualitatẽ ſuæ perſonæ, vel rei legatæ, ꝙ impedimentum ceſſaret in perſonam alterius, debet ſibi æſtimatio. h. d. Intellige qñ præter ſui culpam, & defectum, aliàs ſecus. l. apud Iul. §. fi. s. eod. & pone exemplũ, vt ibi dixi in forenſi, qui non põt acqrere immobilia, ẽt in territorio ex forma ſtatuti, vt eſt hic: ſed ſi legentur immobilia, legatum nõ eſt nullum, ſed debetur æſtimatio, adde quod no. in l. multum. de ver. ob. ¶In tex. ibi, [relictum]. ſ. à teſtatore ſciente vitium vel defectũ legatarij, aliàs ſecus. Dy. vt ẽt no. in d. §. fi.

2 *Verba quæ à principio non potuerunt valere iure directo, trahuntur ad fideicommiſſum.*

1 §. Vt quis hæredem. †Nõ poteſt hæres grauari de faciendo aliũ hæredem, ne ſibi auferatur libera teſtamenti factio, ſed ſi de facto fuit grauatus, non valet in forma ſpecifica, ſed valet vt valere põt, quia importat fideicommiſſum hr̃ditatis teſtatoris, vt ſit illi reſtituenda: & ſi grauatur reſtituere hæreditatẽ ſuã, vel partẽ
2 eius, valet vſque ad valorem hæreditatis ſibi relictæ. h. d. †Et allegatur ꝙ verba quæ à principio non potuerunt valere iure directo, trahuntur ad fideicommiſſum. facit l. ex facto. in prin. ad Treb. & hoc qñ ꝑ qualitatem diſpõnis. Item ſi ꝑ defectũ ſolẽnitatis, quia prolata in codicillis in quibus hr̃ditas directò dari non põt eo. titu. l. Sceuola. & l. cum qs decedens. §. Seia. de lega. 3. & no. in l. verbis ciuilibus. de vulg. & pup. ¶In text. ibi. [rogari nõ põt.] & poſito ꝙ inſtitutus de hoc rogatus adeat hæreditatem, vel legatarius acceptet legatum, nõ cõpellitur hoc facere, quia non potuit ſibi teſtamenti factionem adimere. l. ſtipulatio hoc modo concepta. de verb. ob. ¶In tex. ibi, [hæreditatem] ſ. primi teſtatoris rogantis, & dic detracta Treb. ſi autem teneretur illum reſtituere, haberet inſtitutus omnia bona ſine diminutione tam primi teſtatoris rogãtis q̃ ipſius rogati, nũc autem ſolius teſtatoris, & cum diminutione Treb. ſed ſi ſpecificè & expreſsè rogetur de hæreditate propria, procedit quod ſequitur in verſ. [quid ergo.] & no. ꝙ tunc non habet locum ſenatuſcon. Treb. quod ſolum habet locum in hæreditate rogantis, tenebit ergo tanq̃ quodlibet fideicommiſſum vſq; ad valorem bonorum ſibi relictorũ, nã põt quis grauari ẽt in re ꝓpria vſque ad valorem rei ſibi relictæ. l. Imperator. §. j. ij. tit. j.

1 *Cùm eſt relictum aliquid æſtimabile, non poteſt grauari in re inæſtimabili & ſic econuerſo.*
2 *An poſſit quis grauari de adoptando aliquem.*
3 *Caſus aliqui in quibus pater cogitur filium emancipare.*

§. Secundum vulgarem. Non poteſt quis grauari de emancipando
a [a] filium, rõ eſt, qa patria poteſtas eſt inæſtimabilis, &
1 ſic no. † ꝙ cùm eſt relictum aliquid æſtimabile, non poteſt grauari in re inæſtimabili, ſic econuerſo. ſ. e. l. plane. la ſecunda. in fi. cum l. ſeq. pro re enim inæſtimabili non põt dari actio ex teſtamento, quæ inuenta fuit pro rebus æſtimabilibus, hoc innuit tex. in l. ſi cui. de condit. & demo. ſed officium iudicis bene poterit implorari, ſi grauatus commodũ acceptauit, & hoc ex
2 æquitate magis q̃ de rigore, vt ibi patet, ſed †an poſſit quis grauari de adoptando aliquem. tex. dicit. ſimpl'r ꝙ nõ. in l. vxorem. §. hæres. de leg. 2. nec reperio l. quæ dicat. ꝙ officio iudicis compellatur adoptare, licèt l. dicat ꝙ compellitur emancipare, quia durius eſt teneri ad adoptandum, qa tenetur ſibi relinquere le-
3 gitimam, & ſi ipſum præteriret, teſtm̃ eſſet nullum. †Adde aliquos caſus, in quib. pr̃ cogitur filiũ emancipare. in l. nõ poteſt. cũ l. ſeq. de adop. Sed ꝯ, filius inuitus nõ emãcipatur, in Auth. quibus modis natura. effici. ſui §. generaliter. vbi bona glo. & per Bar. in l. quidam cum filium. de verb. oblig. & per Ang. in l. vtrum eo. tit. niſi propter iuſtam cauſam, vt ſi eſſet tm̃ diſſolutus ꝙ periclitaretur ſtatus patris.

ADDITIO.

a ¶Emancipando. Sed an poſſit quis grauari de legitimando aliquem cum teneatur. ar. de emanci. ad legitimationem, vt per multa concludit Fran. Cur. conſi. 3. & conſ. 64.

§. Ædes deſtruendæ. Intellige iſtũ tex. ꝙ non teneat grauamen de deſtruendo: ſed reijciatur tanq̃ impoſſibile, & à iure prohibitum, legatum tamen ædium bene tenebit.

§. Si fideicommiſſum. Not. ꝙ legatũ factũ ſeruo alieno applicatur ſibi ſi ante diem legati cedentis reperiatur liber, ſed ſi fuit factum contemplatione domini, & apparet, tenebitur ſibi reſtituere. argu. l. aditio. de acqui. hære.

2 *Grauatus an poſſit renuntiare ſuo commodo, & quid in fideicommiſſario.*
3 *An hæres reſtituens fideicommiſſum ante tempus ſit liberatus.*
4 *An tunc iura directa remanebunt penes hæredem inutilia.*
5 *An poſſit reſtitutionem retractare.*
6 *Si teſtator inſtituit vxorem ſuam, & vult poſt mortem ſuam bona diſtribui inter pauperes, & domina volens in vita omnia diſtribuere vendidit de conſenſu epiſcopi omnia bona pro modico cuidã cõſanguineo, ad quẽ volebat illa bona deuenire, & pretiũ diſtribuit, & epiſcopus laudauit et approbauit, & poſtea mortua eſt, an alius Epiſcopus nouus poterit executionem retractare, tanquam factam ante tempus.*

1 §. Diui Seuerus & Anto. † Fideicõmiſſum conditionale non debet ante conditionis euentum reſtitui, quando fideicommiſſarius eſt in aliena poteſtate, vel quãdo ſunt plures, ẽt de ipſius, vel eorum voluntate, nec cogitur ante diem reſtituere, licèt teneat cauere, & ſi non cauet, patitur miſſionem in poſſ. & miſſio pr̃is vel dñi põt prodeſſe filio vel ſeruo. h. d. Primo loquitur in fideicommiſſo ꝯdõnali vſque ibi, [Idem principes.] Secũdo de fideicommiſſo facto in diem. Itẽ in prima parte quærit an rogatus ſi vult, poſſit reſtituere ante condõnis euentũ, & terminatur ꝙ non. Secundo poſito ꝙ poſſet ſi vellet, an compellat ſi non vult. Aduerte, qa illud quod in prima parte dr̃ ꝙ non poteſt, locum habet etiã in ſecunda, qñ fideicõmiſſum eſt in diẽ ꝑ eandem rõnem, quia adueniente die poſſent illi reperiri ſui iuris, vel non oẽs, & ſimiliter qđ dr̃ in ſecunda parte de præſtãda cautione, & miſſione in poſ. ſi non præſtetur, locũ hẽt etiã in prima, qñ fideicommiſſum eſt condõnale. vt leg. no. ca. ꝑ totũ. ¶In tex. ibi. [nec quidam ex voluntate eorum poſſe,] ꝯ hoc vr̃ tex. in l. poſt mortem. C. de fideicõ. vbi dr̃ ꝯrium. vera ſolõ eſt quã ẽt ſentit glo. ꝙ ibi erat vnus tm̃ fideic. hic plures. Item ibi non erat in ptãte alterius, hic ſic, vnde ibi non agebatur de præiudicio recipientis, ſed ſolum de commodo, & de præiudicio dantis, quia poterat retinere donec impleretur cõdõ, & ſi non fuiſſet impleta, remanſiſſet ſibi, potuit ergo ſibi præiudicare. hic agitur de præiudicio recipientiũ dupliciter, primo qa erãt in ptãte, & ſic quærentur pr̃i, ſi nõ fiat: ſed ſi differatur, poterũt eſſe ſui iuris, & ſic acquirent eis. ſ. proxi. §. Item aliud præiudiciũ, quia ſunt plures, & ſi nunc fiat reſtitutio, quilibet habebit partem, ſed ſi differatur, poterit eſſe ꝙ tempore condõnis non erit

2 erit niſi vnus,qui totũ habebit partim iure accreſc.¶†Sed op-
ponitur fortiter,ſicut grauatus põt renunciare ſuo cõmodo.in
d.l.poſt mortẽ.ita & ecõuerſo fideicom.debet poſſe, ſed tex.di-
cit ↄtrarium,ꝙ eis etiam conſentientibus non põt fieri reſtitu-
tio,quod vr̃ ↄ̃.l.nihil.ſ.eo.Iſtud eſt difficile contrariũ,& non de
claratur,licèt Bar.aliquid tãgat,ſed nõ perfectè. Modo mihi vr̃
ꝙ aut quærimus an poſſint conſentire ꝙ nunc fiat reſtõ, & re-
ſtituens liberet̃ ab eis.& dico ꝙ ſic, quia nõ eſſet iuſtum ꝙ poſt
quam reſtituit eorum voluntate poſſet conueniri ab eis exiſtẽ
te condõne ſi reperiant̃ ſui iu.vel vnus tantum,quaſi malè reſti
tuerit,ſed ſi quærimus an poſſint conſentire ꝙ reſtitutio rema
neat firma eo modo quo facta eſt, quicunque caſus obueniat,
& dico ꝙ nõ,immo extante conditione ſi ſunt ſui, poterunt a
patre repetere,nec poterit replicare ꝙ conſenſerit, quia pote-
runt rñdere,conſenſus nr̃ intelligitur pro tpe ante ↄdõnis exi-
ſtentiã,vt poſtq̃ rogatus volebat vti liberalitate,ꝙ tu pr̃ de libe-
ratione illius conſequeris commodum in illius præiudicium.
& non in noſtrum pro tpe poſt exiſtentiam ↄdõnis, ſi eſſemus
noſtri iuris,& hoc voluit tex.in fi.dum dicit ꝙ p patrẽ & domi-
num acquiritur filio & ſeruo.ſi pater, & dñs miſſi ſunt in poſ-
ſeſſionem,licèt.n.pater & dñs interim teneant bona, & perci-
piant fructum ſi extante condõne filius & ſeruus ſint ſui iuris,
oĩa debebunt ſibi reſtitui,& eodem mõ ſi tunc reperiatur vnus
ſolus, licèt non poſſit cõuenire grauatũ, quia cõſenſit reſtitue
re omnibus,poterit repetere partes decedentium ab hæredib.
eorum quaſi reſtitutio facta ante tempus,& euentũ cõditionis
profuerit illis mortuis,& hæredibus eorum,quia rogatus exer
cuit pro illo tpe libertatẽ,ſed adueniente die vel cõdõne reſol-
uitur cõmodũ,& debet ad iſtum ſolum redire, ſicut dicta iuris
diſpõ,& præſumitur ꝙ teſtator voluerit, & nunc habes intelle-
ctum huius §.per nullum tactum. Prædicta procedunt ſi iſti fi-
deicom.erant in ætate, vt potuerint ſibi præiudicare, aliàs hr̃s,
reſtituens ante tp̃s non liberaret̃ ab eis, quatenus reſtõ cederet
in eorum damnum,qa eſſet mutata cõdõ eorum.l.pupillus. de
ſolu.Aliàs & tunc liberarẽtur ſi eſſent in eodem ſtatu. Pe.verò
& etiã Dyn.vidẽtur dicere ꝙ ideo iſti conſentiendo ſibi nõ præ
iudicant,qa condõ emancipationis ſub qua fuit eis relictũ,cen
ſetur appoſita in odium patris, cui teſtator noluit acquiri, cui
non pñt renunciare,argu.l.tametſi.ad Maced.quod nõ placet,
qa reſtringunt §.ad hanc cõdõnem ſolam, cum poſſit intelligi
de qualibet condõne,vt glo.etiã intelligit.Item nec illa in odiũ
patris principalr̃ vr̃ appoſita, ſed principalr̃ in fauorem filio-
3 rum,quos plus diligebat,licèt & patrem diligeret.Sed†nũc op
po.ꝙ nec hæres reſtituens ſit liberatus,cuius ↄ̃rius ſupra dixi l.
vxorem.§.antepe.qui incipit Seia.de lega.3.Solu.ibi,ſecundus
fideicõmiſ.in cuius præiudicium tenebat reſtõ facta ante tẽpus
non conſenſerat vt fieret primo,hic omnes conſenſerunt,ꝙ fie
ret omnibus,cum vnus tm̃ poſſet ſupereſſe tpe conditionis,&
cũ eſſet in poteſtate patris. Sed opponitur,ꝙ nec ipſi poſtq̃ cõ
ſenſerunt,poſſint retractare reſtitutionẽ agẽdo ↄ̃ patrem, ſi re-
periuntur ſui iuris, vel ↄ̃ hæredes præmortuorum ſm ea, q̃ s̃.
dixi per l.nihil.§.oĩbus.ſ.eo.Solu.ibi.conſenſerunt ꝙ bona alie
nẽtur in extraneum ↄ̃ voluntatẽ defuncti,vñ ad cãm cui renũ
ciauerunt amplius non redeunt,hic cõſenſerũt ꝙ fiat executio
& reſtõ ſm voluntatẽ defuncti licèt pinguius, quia ante tp̃s,vñ
4 non renunciat voluntati defuncti.¶†Vltimò opponit̃, ꝙ ante
tp̃s non poterit fieri,cũ hic loquat̃ de fideicõmi.vniuerſali.l.ſed
ſi ante.ad Trebel.Sol.fateor ꝙ nõ potuit fieri quantũ ad hoc,
vt tranſeãt iura vtilia,& directa remaneant penes hr̃dem inuti-
lia,vt ibi,bñ tamẽ tranſeunt ex quadã donatione facta p hr̃dẽ
ante tp̃s,& ſic iura directa penes hr̃dem nõ remanebunt oĩno
inutilia,immo poterit ↄueniri a creditorib.hr̃ditatis,& ẽt pote-
rit ↄ̃ debitores præterquã in caſib.l.3.C.de nouat. qa reſtõ non
iuuat̃ Trebel.quia nõ eſt facta vt teſtator voluit ante ↄdõnis e-
uẽtũ.d.l. ſed ſi añ.ad Treb.& l.ſi mulier.§.ex aſſe.de iu.do.& po
ſtea ↄdõne exiſtẽte fideicõmiſſarij immutãt ſibi cãm dñij,& in-
cipiunt habere ex teſtõ,& incipit iuuari Treb.Senatuſcõ. & iu-
ra directa remanẽt inutilia.arg.in l.fundo.ad l.Fal. ita ſẽtit Bar.
hic,& in l poſt mortem.C.de fideicom. ſed Bal. ibi notabiliter
ſentit hoc poſſe pcedere in alia cõdõne,vel tpe mortis grauati,
& dicit ꝙ ſi hæres grauatur reſtituere poſt mortẽ, & reſtitueret
in vita, reſtõ iuuaret̃ Senatuſcõ.vt in illo tex.vbi dicit caſum cũ
loquit̃ de retentione cartæ, aliàs fruſtra fieret ibi mẽtio, & aſſi-
gnat rõnẽ,quia cũ quis grauat̃ reſtituere poſt mortẽ.perinde ẽ
acſi eſſet grauatus cum vult,& ſic citius ſi vult,vñ ſtatim ꝙ vult
extat ↄdõ,& fit reſtõ ſm volũtatẽ defuncti,& ceſſat rõ Bar. Pro
hoc d.l.vxorem.§.pen.de lega.3. Vbi econuerſo rogatus reſti-
tuere cum vellet, cenſetur rogatus reſtituere poſt mortẽ, ſi pri-
mo nõ declarat velle,ſunt ergo iſta paria inter ſe,& eſt pulchrũ
5 dictũ,& placet.¶†Nũc q̃ro vtrũ hr̃s,qui reſtituit ante tp̃s, poſ-
ſit reſtõnẽ retractare rñdeo ſi feciſſet errore iuris, vel facti,clarũ
eſt ꝙ ſic, per tit.de ↄd.inde.ſed ſi fecit ſcienter, tunc aut erat fiẽ
dum certæ pſonæ,& determinatæ, vni vel plurib.vt in hoc §.&
l.poſt mortẽ.& non põt,qa cenſet̃ donaſſe ius qđ habebat.ſ. re-
tinendi.l.cuius p errorem.de reg.iu.& donatio nõ retractatur.l.
Ariſto.de dona.Si aũt incertæ p eum certificandæ tẽpore mor
tis,vt ſi eſſet rogatus reſtituere poſt mortẽ vni de familia quẽ
elegerit,& in vita elegit vnũ & reſtituit,nõ põt retractare pro
tpe quo habet viuere,quia cenſet̃ donaſſe ius ſuũ pro illo tpe,
ſed bene põt retractare pro tpe ſecuturo,& aliũ eligere, ad quẽ
bona debeãt deuenire vſq; ad vltimũ vitæ ſpiritũ,& retractabit̃
reſtitutio prima.¶Sed ſi aliũ non eligat,remanet penes primũ
& tunc incipit habere ex teſtõ, iſta probant̃ in l.vnum ex fami-
lia.ĩ ſi.prin.ibi,[mutari volũtas] &c.& ibi,[ſiue tñ duret.] &c.&
l.cũ pr̃.§.a filia.ſ.tit.j.& p prædicta determinatur qõ quotidie ↄ
6 tingens,& vidi de facto.Si teſtõr†inſtituit vxorẽ ſuam, & uult
poſt mortẽ ſuã bona diſtribui inter pauperes, dña vult in vita
a oĩa diſtribuere,[a] & vidi ꝙ ipſa ad inſtantiã cuiuſdam conſan-
guinei ad quẽ volebat illa bona deuenire, de conſenſu ep̃i oĩa
bona pro modico iſti vendidit,& pretiũ diſtribuit, & ep̃s lauda
uit,& probauit,poſtea mortua eſt,ſucceſſit ep̃s nouus,qui exe-
cutionem volebat retractare,tanq̃ factã ante tp̃s, & ſic conſen-
tiendo ep̃s non potuit præiudicare ſucceſſori, qui reperiretur
tpe mortis,& etiã pauperib.per illũ §.a filia.& per iſtũ. Et credo
ꝙ de facto retractauerit,& Barto.vr̃ ad hoc inducere in d.§.a fi.
lia.Bal.in l.poſt mortem,dicit hunc articulũ eſſe dubium,& ꝙ
æquitas dictaret ꝙ iſta mulier ante tp̃s reſtituere poſſit, ad hoc
facit rõ quam s̃.dixi,quia vr̃ grauata cum volet,& ad plus.ſ.tpe
mortis, cum deſinit velle,ergo non eſt facta ante tp̃s: ſed ſi appa
ret de fraude, vt in caſu propoſito,quia fuerunt vẽdita pro mi-
nori pretio, hoc non debet præiudicare pauperib. & ep̃o,quia
conſentiunt ppter modicũ lucrũ quod habent, & malè faciũt,
& ſucceſſor poteſt reuocare, & ita tunc conſului, ſed emptor il
le concordauit ſupplendo iuſtum pretium. Non ſunt alia.

ADDITIO.

a ¶In vita omnia diſtribuere. Adde vt p Anch.conſ.203.Bal.conſi.75.3.lib.

---

1 *Conditio,ſi deceſſerit ſine liberis,deficit ſi decedat cum eis, licèt non ſint
hæredes decedentis.*
2 *Conditio ſi deceſſerit ſine liberis,an deficiat ſi deportantur, & ſic facti
incapaces,vel fratres minores.*
3 *Si quis rogatus eſt per fideicommiſſum reſtituere ſi ſine liberis deceſſerit,
an liberi appoſiti in iſta conditione,videantur tacitè ſubſtituti, & ſic
an poſſint reuocare alienationem bonorum factam a patre tãquam ſub-
iacerent reſtitutioni.*
4 *Quando filij ponuntur in diſpoſitione,non in conditione,an requiratur ꝙ
ſint hæredes patris,vt ſi quis reciperet pro ſe & filijs feudum vel em-
phyteuſim.*

1 ## §.Cum quis erit rogatus.

†Conditiò,ſi de
ceſſerit ſine libe
ris,deficit ſi decedat cũ eis,licèt non ſint hr̃des decedentis.h.d.
notabiliter,& ſemper allegat̃.¶In glo.ibi, [vel dic ſecus ſi exhę
redentur.] præcedentẽ opi.tenet glo.in l.ex facto.in fi.ad Treb.
& Pet.& Cy.C.de ↄdi.inſer.l j.quod ſiue excludant̃ a ſucceſſo-
re facto ipſorum ad hoc ordinato,quia repudiauerunt hęredi
tatem,ſiue teſtatores ipſos exhæredant, faciant conditionẽ de-
ficere,quia in conditionibus reſpicitur merum factũ.l. Meui⁹.
de condi.& dem.& verum eſt in facto iſtum non deceſſiſſe ſi-
2 ne liberis, licèt non ſint hr̃des, † ſed ſi de facto eorum ad hoc
non ordinato,quia deportati,& ſic facti incapaces, vel fratres
minores, qui nec in particulari nec in communi pñt capere,
iſti haberent̃ p mortuis.l.j.§.fi.de ↄ̃tab.& l.ſi decẽ.§. ſi deporta-
tus.de bo.lib.iſti.n.nec ex teſtõ,nec ab inteſtato ſunt ſucceſſibi
les,ideo perinde eſt acſi nõ extarent,nec teſtator de illis vr̃ ſen-
ſiſſe, cum gratia filiorum conditionẽ appoſuerit.ſ.vt habeant,
vt dicit gl.quam no.& ſic ſenſit de illis qui pñt habere ſi volũt,
3 vel per teſtatorẽ ſtat quominus habeant. † & no.iſtam rationẽ
glo.p quam vr̃ ꝙ liberi appoſiti in iſta ↄdõne videantur. tacitè
ſubſtituti,nam ſi verum eſt quod dici gloſſ. ꝙ eorum gratia ſit
appoſita ↄdõ,ad finẽ vt habeant cũ ex tacita voluntate, quę col
ligitur ex coniecturis, reſultet fideicõmiſſum, licèt verba non
diſponãt.l fideicõmiſſa.§.hæc verba.de leg.1.vident̃ tacitè ſub-
ſtituti.& ex hoc reſultat effectus, quia ſi pr̃ alienaſſet bona, fi-
lius poſſet reuocare.tanq̃ ſubiacerẽt reſtõni, licèt eſſent exhęre
dati, vel repudiaſſent hr̃ditatem patris,vel ẽt ſi nõ eſſent aliena-
ta,poſtq̃ ↄdõ fideicõmiſſi expreſſe deficit ĩ perſona extranei,ip-
a ſi tanq̃ ſubſtituti[a] poterũt bona petere ab hæredib. patris, nec
pr̃ poſſet eis auferre.Doc. vident̃ ↄ̃rium ſentire,ꝙ non videant̃
ſubſtituti,quia verba ↄdõnalia nõ important diſpõnem. l.ſi qs
b ſub ↄdone.ſi quis omiſ.cau.teſt.& inducunt ſolũ glo.[b] in l.Lu-
cius

ADDITIONES.

a ¶Subſtituti. Adde eun Pau.conſ.493.Soci.latè conſi.38.
b ¶Gloſſellam. Adde ꝙ hanc opi.dicit etiam magis cõem Alex. de Imo.in
conſ.ſuo 185.col.4.ver. probatur,& ibi allegat tenentes hanc partem. in
2.vol.& pro intellectu gl.in d.l.Luci. vide eũ. Pau.de Ca.in conſi.263.in
ci. Circa primum quæſitum,in nouiſ.& vide ad materiam eun.Pau. de
Caſt.in l.ex facto.§.ex facto.j.ad Treb.& eun.Ale.in conſi.199.col.2. ver.
2.probatur.in d.2.vo.& in conſi.54.col.5.ver.omittendo.in 4.vol.& ad-
de eun.Pau. de Caſt.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus. infra ad Treb. & dicit
idem Pau.de Caſt.in conſi.236.inci.dubitatio vertitur de bonis.col.pe.
quòd iſta opin.ſemper ſibi placuit.Cur. Adde eundem. Franc.Corſetum
in cõſi.51.col x.& cõſi.1.Pau.de Ca.per eum ibi & hic allegatum habes
in 1.vol.antiquorum conſi.nu.86.ſecundum nouiſ.impreſſiones.

cius.de hære.inſti.quæ vult ꝙ tales filij grauati videantur vocati
ab inteſtato.i. ꝙ teſtator noluerit eos habere niſi ex ſuo teſtō,
ſed ſaltē ab inteſtato ſi grauatus teſtm̄ non fecit,ſunt habituri,
pōt tamen facere,& eos priuare,& effectus de quibus ſ.non ſe-
quētur,& eo ipſo ꝙ quis habet filios, pōt facere de bonis quic-
quid vult tanꝗ bona non ſubiaceant reſti. ipſis filiis vel aliis, &
de hoc tangit Bar.in l.Centurio,circa medium.de vulg.& pup.
& l.ſed & ſi ſic.de leg.3. & l. Lucius.ꝯ quod facit rō huius glo.
quam Doct.nō ponderant,ad quam non rn̄dent,& vidi Bal. in
antiquis recollectis in l.1.C.de cōdi.inſer. primā opi. tenere per
pulchras & ſubtiles rōnes.Sed quia in lectura cōiter non hr̄, li-
cèt prima opi.plus placeat,& licèt cōiter ꝯrium teneatur, Ego
pluries requiſitus nolui ꝯſulere pro prima parte,licèt ſi habuiſ-
ſem conteſtem quē potuiſſem oſtendere,pluries cōſuluiſſem,
quia puto ipſam eſſe veritatem, & illæ collectæ cōiter non ha-
4 bentur,†quando aūt filij ponuntur in diſpoſitione,non in con
ditione,an requiratur quòd ſint hæredes,vt ſi quis reciperet ꝓ
ſe & filiis feudum,vel emphy.Dic,quòd non l.ſi poſt mortem.
in prin.ſ.eo.& per Bar.in l.vt iuſiurandi.§.ſi liberi.de ope.libe.

---

1 *Tria ſunt quæ faciunt videri præceptū de non alienando non eſſe nudū.*
2 *In prohibitione ſeu percepto de non alienādo ſi exprimitur cauſa in qua
fundatur affectio teſtatoris,vt ſi dicat,quia fuerunt anteceſſorum meo
rum nolo quòd perueniant ad alios,an erit iſta ſola iuſta cauſa,vt non
valeat alienatio.*
3 *Quid ſi fundatur cā in fragilitate perſonæ prohibitæ,quia erat pupillus.
Si prohibitus erat parum induſtrioſus,& teſtator hoc expreſſit, non po-
terit prohibitus fauori ſuo renunciare.*
4 *Quando apparent perſonæ ad quas voluit peruenire poſt mortē pro-
hibiti alienatione non facta,tunc ſi contra fiat, ipſi reuocent alienatio-
nem,& an poſſint fauori ſuo renunciare.
Quid ſi alius læderetur ex ipſa alienatione,vt tertia perſona.
Quid ſi apparet perſona cuius odio prohibuit alienationem.*
5 *Nudum præceptum iudicis non eſt ſeruandum.
Quid ſi mādat vt quis cōpareat,vel aliud quod ſpectat ad eius officiū.
Si prohibet alienationem,an erit idem quod in prohibitione teſtatoris.*
6 *Si teſtator prohibet bona alienari vt remaneāt in familia, an illi de fami
lia ſi contra fiat,admittantur ad reuocandum ante mortem alienantis.
Prohibita alienatione,ſi contra fiat,an alienatio ſit à principio nulla.*
7 *Superior ſi prohibet inferiori,ꝙ non eligat,ſi vult ꝙ electio ſit nulla, di-
cat ꝙ ſtatim cum incipiunt eligere,ſint excommunicati, vel inhabiles,
& non poterunt eam perficere.
Si inhabiles elegerit,tunc electio valet,ſed efficiuntur inhabiles ad alias
electiones.*
8 *Prohibitio in rem comprehendit quamcunque perſonam ad quam per-
uenit,vt ſi prohibet alienari extra familiam,ſed ſi eſt in perſonā, quia
prohibuit me alienare extra fa.ſi alieno intra fami.valet,& non prohi-
betur poſtea ille alienare extra,ſed hæres meus ſic.
Prohibitio facta filijs non extenditur ad nepotes,ſi non ſunt hæredes.*
9 *Aliud eſt prohibere ne alienetur extra fa. quia tunc illi de familia poſ-
ſunt requiri,& ſi recuſat emere,poterit extra fa.alienari, aliud eſt pro
hibere,quia vult in familia remanere poſt mortem prohibiti, & tunc
etiam ſi requiſiti recuſant emere,poſſunt alienationem reuocare.*
10 *Prohibita alienatione,an videatur prohibita hæredis inſtitutio.
Prohibita alienari,pro quibus debitis poſſint alienari.*

1 **§.Diuus Seuerus &.** †Nudum præceptum te-
ſtatoris de nō alienando
non valet,nec eſt ſeruandū neceſſariò,ſecus ſi non eſt nudū, &
nudū dicitur quando non continet cām rōnabilem, nec appa-
reat perſona cuius ꝯtemplatione ſit factū, vel in quā peruenire
debeat facta alienatione,& ſic vr̄ facta ſolum fauore prohibiti,
& hæredū eius, vt apud eos maneat,cui fauori prohibitus po-
teſt renuntiare.Item etiam & quando eſt nudum, non præiudi
cat creditoribus teſtatoris,quominus ſi alia bona deficiāt, poſ-
ſint vendi,vt eis ſatisfiant non obſtante prohibitione. h.d. vſq;
ad §.cum pater. Et primo loquitur quando erat nudum vſque
ibi.[quòd ſi liberis.]Secundo qn̄ non erat,& iſta ſubdiuiditur.
primo ponit reg.[quòd eſt ſeruandum vſq; ibi.[ſed hoc.] ſecun
do limitat excep.ponendò.ſ.niſi in damnum creditorum, qui-
bus teſtator idemq; debitor præiudicare non poteſt, & de mā
huius §.leges plures loquuntur.j.in titulis. ſed maxime in l. pe-
to.§.frater.de lega.2.& l.cum pater.§.libertus. & §. cum pater.
quaſi per totam l.de le.3.vn̄ multa occurrunt dubia & quatuor
qōnes,& tex.abundant,vnde remediū eſt recolligere tex. & de-
clararē,& omnia remanebunt tibi clara. Bar.ipſum repetijt, &
2 plures format qōnes.¶†In tex.ibi, [à teſtatore diſpoſitum eſt.]
nec apparet perſona ad quam voluerit deuenire ſi alienētur. l.
pater filiū,§.filiam.j.tit.ij.& ſic tria ſunt quæ faciunt videri præ-
ceptum non eſſe nudum.ſ.quando apparet de cauſa.& de per-
ſona cuius contemplatione prohibuerit,& aduerte,quia gl.hic
vr̄ ponere iſta duo pro vno .ſ. ꝙ tunc contineat cauſam qn̄ ap-
ret de perſona cuius gratia facta eſt,quia voluit deuenire ad fi-
lios,vel remanere in familia,quod non placet,quia iſta ponun-
3 tur vt diuerſa.† Itē gloſſella ſequens dicit tunc apparere de per-
ſona qn̄ apparet perſona ad quā voluit deuenire ſi ꝯ fiat, quod
ēt nō placet, nā poteſt eſſe ꝙ fecerit cōtēplatione quorūdā.ſ.vt
remaneant in familia ſi non alienentur, & tamē ſi alienētur,in
pœnam alienantis mandat deuenire in alium nō in familia, vt
in d.§. filiam. ideo melius ꝗ gl. exemplicat in cauſa qn̄ exprimi
tur cauſa in qua fundat̄ affectio teſtatoris. vt ſi dicat, quia fue-
a runt anteceſſorū [a] meorum, nolo ꝙ perueniant ad alios:nam
in hoc conſiſtit iuſta affectio.l. ſi in emptione. de min. vnde li-
cèt non appareat de alia perſona, ad quā voluerit deuenire, ſi
non ſit facta alienatio, nec etiā alia in quam voluit deuenire in
pœnam ſi alienentur,erit iſta ſola iuſta cauſa,vt non valeat alie
natio.Ita videtur Dyn.determinare in l. ea lege. C. de conditi.
ob cau.indiſtincte.& in l.quoties. de fideicommiſſ. in exemplo
de turri,quæ fuit antiquorū, & ſic vr̄ ꝙ ipſe idem qui alienauit
poſſit retractare alienationē, tanquā factā ꝯ l. poſtꝗ nō apparet
alia perſona cuius contemplatione facta ſit,arg.l. quemadmo-
4 dum.C. de agri. & cen. lib. x.†Idem ſi fundatur cauſa in fragili-
tate perſonæ prohibitæ, quia erat pupillus, & res alienari pro-
b hibita erat ei vtiliſſima, nam ēt cū conſenſu tutoris,& iudicis [b]
non poterit alienari, etiam in caſibus aliàs permiſſis, ita videt̄
Bart.intelligere l.2. C. de vſuca. pro empt. ſed factus maior po-
terit,quia ceſſat cauſa prohibitionis. Item ſi prohibitus erat pa-
rum induſtrioſus,& teſtator hoc expreſſit, nam non poterit ꝓ-
hibitus hic renuntiare ſuo fauori, hoc probatur in l. Titio cen-
tum.in princip.in verſi.ſed ſi filio. j. de condi. & demonſt. alle-
gata in glo.magna pro cōtraria,licèt Bar. alium videat̄ dare in-
5 tellectum, qui per modernos non appròbatur.†De ſecundo.ſ.
de perſonis quarum contemplatione facta eſt prohibitio, po-
teſt poni exemplū pluribus modis,primo quādo apparēt perſo
næ ad quas voluit peruenire poſt mortē prohibiti alienatione
non facta,vt in ver.[quod ſi liberis.] & tunc ſi fiat contra,ipſi re-
uocant alienationem.l.cum pater.§.libertis.j.tit.j. vel quando
alius læderetur ex illa alienatione, vt tertia perſona, vel qn̄ ap-
paret perſona cuius odio prohibuit alienationem,vt ꝙ nō alie-
nētur in talem inimicum ſuum.l.codicillis §.matre. de lega. 2.
vel qn̄ res prohibita,erat res animata anima rationali,vt ſeruus
nō poteſt prætēdere intereſſe, ne experiatur alium dn̄m,& hæc
rō ſufficit, ne valeat alienatio. l.generaliter. §. ſi penitus.ideo ſi
teſtator prohibet non alienari caſtrū, hoc ſufficit cum ibi ſint
homines,ſed qn̄ hæc ceſſant, ſed ſolum prohibuit, quia voluit
apud hæredes remanere. etiā ſi hoc dixiſſet, dicit̄ præceptū nu-
dum, quia poteſt quis ſuo fauori, & eorum hæredum renun-
tiare,vt hic,& j de legat.3.l.pater filium. §. pen. vbi eſt text. bo-
nus de hærede ꝓhibiti, ſecus ſi voluit remanere penes liberos
prohibiti tāquā liberos,non tāquā hæredes,vt hic, in verſi.[ꝙ ſi
6 liberis.] & in l. pater filium. in princip. à contrario ſenſu.¶†In
text.ibi.[nudum præceptum.] arg.eſt hic ſecūdū Dy.quòd nu-
dum præceptum iudicis non ſit ſeruandum,vt mandat,vt quis
iuret ſeruare mandata ſua,hoc enim nō fundatur in iure, ideo
non debet ſeruari,ſecus ſi mādat vt compareat, vel aliud quod
ſpectat ad eius officium,& tunc non dicitur nudum,Quid ſi ꝓ-
hibet ne alienentur, an idem quod in prohibitione teſtatoris?
Dic quòd ſic,quia ſi ſine cauſa non valet,ſed ſi cum iuſta cā,qa
prodigus,valet.l.is cui bonis. de verb. obl. vel ne fiat alteri præ-
iudicium,quia res eſt in quæſtione.l.toties.de polli.& l.ſi credi-
tores.de priui.credi.& no.glo.in l. proſpexit. qui & à quibus.&
l.diuus.de peti.hære. nam Iudex, & teſtator in hoc comparan-
7 tur.l.ſeruus hac lege.de manumiſ.venio ad gl.¶†In tex.ibi.[ſer
uandā eam.] & ſi cōtra fiat, ſtatim reuocabitur alienatio non
expectata morte alienantis,licèt prohibitio facta ſit,quia volu-
it teſtator in familia remanere poſt mortem prohibiti per illos
de familia,in quos deuenire voluit ſi non alienentur,vel etiam
per illos ad quos voluit deuenire ſi alienentur. l. cum pater. §.
libertis.j.titu.j.ſed contra primum opponitur,quòd illi de fami
lia non admittantur ad reuocādū,niſi poſt mortem alienantis,
quia tunc ad eos debebāt venire, igitur alienatio interim facta
valet,& illo moriente retractatur,vt no.ſ.e.l.ſeruo legato.§.j.in
glo.ſolu.& tene menti. Interdum res ſubiectæ reſtitutioni ſub
conditione prohibentur expreſsè alienari,& tunc quia concur-
rit duplex prohibitio.ſ.legalis, & teſtatoris, ſtatim à principio
alienatio eſt nullla, & illi ad quos debebant deuenire ſub con-
ditione ſtatim admittuntur ad reuocandum eorum fideicom-
miſſa,& efficiuntur pura, vbi primo erant conditionalia, vt in
d.§.libertis.& ibi not.in glo.quæ incipit, forte aliud. Interdum
non prohibentur alienari per teſtatorem,ſed ſubeſt prohibitio
legalis,vt in auth.res quæ.C.commu.de leg.l.Marcel.§.res quæ.
ad Treb. & tunc valet interim alienatio & reſoluitur condōne
extante, ideo ſi tunc non extarent fideicommiſſarij, remane-
bit alienatio firma,vt in contrariis.l.fi.C. commu. de leg. §. ſin-
autem auaritiæ. ¶Item oppponit̄ quòd ſit adhibēda alia diſtin-
ctio,

ADDITIONES.

a ¶Anteceſſorum.Facit l.licèt.de in diem addictio.vbi minor præfertur in
emptione rei,quæ fuit maiorum ſuorum.
b ¶Iudicis.Intellige prout intelligit Are.cōſi.23. & ibi vide an ſi minor cō-
tra prohibitionem teſtatoris veniat & iurat,an obligetur,& alienatio te-
neat,ſed de hoc vlti.vide conſi.ſtatim infra allegatum.

ctio,de qua in l.Stichus ſeruus meus.de manu.teſta.Sol.& no.
ꝙ qñ teſtator expreſſe prohibuit alienari, diſtinctio illa locum
non habet; quia per quæcunq; verba fiat,locũ habet qđ ſ.dixi,
quia nõ valet alienatio, & non transfertur dñium,& pñt bona
vendicari,ſed ſi fiat prohibitio tacita,vt lego fundum,& ſi alie-
nabis,volo ꝙ deueniat ĩ talẽ nõ videor velle ꝙ nõ alienes & tũc
ſi fui locutus per futurum indicatiui,vt ſi alienabis,vel alienes,
tunc nõ valet alienatio,& ſtatim ꝙ incipis alienare ẽt anteq̃ ꝑfi
cias,dñium a te recedit,& vadit ad illũ ad quẽ teſtõr voluit ve-
nire.ſed ſi per futurũ ſubiunctiui,qđ ſignificat rẽ perfectam,&
tunc de vi verborum nõ dr̃ extare conditio perueniendi ad illũ
niſi alienatio perfecta,ſed tunc iã dñiũ eſt in eũ trãslatum,ideo
ex diſpõne mea nõ põt ab illo euelli, & tranſire in illũ ad quẽ
teſtator voluit deuenire,quia cũ emptor nihil a me habeat,nõ
põt mea diſpõ illi præiudicare,ſecus in eo qui a me habet,quia
a poſſum facere,vt poſt tp̃s ab illo recedat, & tranſeat[a] in alium
l.Titia.§.fi.ĩ titul.j.& l.fi.C.de leg.remanebit ergo alienatio fir-
ma,vt in l.ꝯria.quæ non eſt notabilis,tñ ille in quem debuit de
uenire habet actionem ꝯ̃ alienationẽ ex teſtõ per quã cõſeque
retur æſtimationem iuxta ea quæ habentur in alienatione ꝓ-
8 hibita in ꝯ̃ctu.l.ea lege C.de condit.ob cauſam.¶† Pro primo
mẽbro indiſtinctè facit tex.quib.mod.vſusfruct.amitta.l. inter-
dum.in verbo incipiente, & iſta no.ad multa. nam ſi ſuperior
prohibet inferiori ꝙ non eligat ſi vult ꝙ electio ſit nulla, dicat
ꝙ ſtatim cum incipiunt eligere ſint excommunicati, vel inha-
biles,& nõ poterunt eã perficere,ſed ſi inhabilitat ſi elegerint,
tunc electio valet,ſed efficiuntur inhabiles ad alias electiones,
& ita vidi fieri ſemel per Pe.de Luna.qui appellatur Papa ĩ par
tibus vltramontanis à cardinalib.ſuis,qui erant in Liurno pro
congregando concilium, nam inhabilitabat eos ſtatim ꝙ inci
piebãt alium eligere,& ad multa alia põt illa l.ſingularis indu-
9 ci.¶†Itẽ circa iſtã mãm ſcias ꝙ qñque prohibõ eſt in rẽ, & cõ-
prehendit quãcunque perſonã,ad quã ꝑuenit,vt ſi ꝓhibet alie
nari extra fami.& ego ſum de familia,& partẽ meã alieno tibi,
ſi es de familia,ſed ſi tu poſtea alienes extraneo,non valet alie-
natio.licèt a principio nõ videris includi, quia rẽ nõ habebas,
ſed ſufficit ꝙ prohibitio ſit concepta in rẽ.l.peto.§.fratre.ĩ.tit.
j.ſed ſi eſt in perſonã,quia prohibuit me alienare extra familiã
ſi alieno intra familiã, & ſic valet,nõ prohibetur ille alienare
extra familiam,quia ille nõ comprehenditur in prohibitione.
b l.pater filium.§.15.[b]de leg.3.ſed bene prohibetur hr̃s meus, li-
cèt prohibitio ſit in perſonã meam tm̃ cõcepta,vt colligĩ in l.
Lucius.in prin.eo.tit.a ꝯ̃rio ſenſu.nam ibi nõ valet ꝓhibitio,qa
nuda,ſed ſi non fuiſſet nuda, valuiſſet,& alienatio fcã per hr̃dẽ
prohibitũ non teneret,vt ibi colligitur ſm Ray.Item facta filijs
non extenditur ad nepotes, ſi non ſunt hæredes,vt eſt gl.in Au
10 thẽ.de reſt.fidei.¶†Item aduerte,aliud eſt prohibere,vt hic in-
nuitur,ne alienetur extra familiã,nam tũc illi de familia pñt re
quiri,& ſi recuſant emere,poterit extra fa. alienari. vt not. in l.
codicillis.§.inſtituto.& per Bart. in l.qui Romæ.§. cohæredes.
de ver.obl. Aliud eſt prohibere alienare,quia vult in familiam
remanere poſt mortẽ prohibiti, tunc nõ eſt in ptãte ꝓhibiti au
ferre illis de familia ius fideicommiſſi cõdõnalis per talem in-
terpellationẽ,vnde ẽt ſi recuſant emere, pñt alienationẽ reuo-
11 care.†& adde vtrũ prohibita alienatione videatur ꝓhibita hæ-
c redis inſtõ,[c] ita in l.peto.§.fratre.ĩ.ti.j.& l.ſi ita quis.§.ea lege de
verb.ob. Cætera vide ꝑ Bar.hic in tex.ibi. [neq; fiſco.] ſub.credi
tori teſtõris,ſi aũt hr̃dis,dic idẽ quod in alio creditore hr̃dis, vt
alienatio facta pro ſatisfaciendo eis teneat,donec vixerit hr̃s,tã
quam facta de iure hæredis ꝙ habebat in retinendo quouſque
viueret,ſed poſtea reuocatur.l.peto.§.prædiũ.vnde ſi hæres ꝓ-
hibitus committat maleficium ꝑꝑ quod bona veniãt confiſcã-
da.ẽt bona prohibita alienari confiſcabuntur, ſed eo mortuo
deuenient ad illos,ad quos teſtator voluit deuenire.l. ſtatus.§.
Cornelio de iure fiſci.¶In tex.ibi,nam ſi hæredis.gloſ. exponit
tribus modis.tu potes dicere quarto modo, ꝙ hic pro ſatisfa-
ciendo creditoribus.videbantur bona hæredis tam propria hæ
redis,quàm teſtatoris,quæ nunc ſunt ſua: nam iſto iure hæres
tenebatur inſolidum creditoribus,licèt non legatarijs.l.q̃ dotis
ſolu.matri. Alienatio ergo firma remanebit iſto caſu ſi non e
rant alia bona,ſed ſi propter debitum hęredis dic vt ſup.dixi.&
hic in glo.fin. quia iſta eſt firma donec vixerit hæres, vt in d.§.
prædium.¶In glo.magna quæ incipit:ſed nonne, vt intelligas
glo.opponitur cõtra tex.dum dicit niſi inueniatur perſona cu-
ius reſpectu hoc a teſtatore,diſpoſitum eſt.&c.quia non eſt ca
ſus.in quo nõ inueniatur,vel appareat. nam aut prohibitio eſt
facta legatario & vr̃ facta contemplatione hæredũ. Aut vni ex
hæredibus,& cenſetur facta cõtẽplatione hæredum, aut eſt fa-
cta omnibus,& videĩ facta contemplatione venientium ab in
teſtato,vt probaĩ in l.peto.in princ.nec ſunt plures caſus, vt pa
tet in glo.j.ibi.& pone caſum &c.ſol.caſus l.peto diuerſus eſt a
primo.hic loquiĩ in prohibitione alienationis, quia põt vide-
ri facta fauore prohibiti,vt ſibi remaneat: vnde non ſequiĩ, eſt
facta legatario,ergo contẽplatione hæredum, vel eſt facta uni
hæredũ ergo cõtemplatione cohæredum,vel omnib. ergo cõ-
templatione venientiũ ab inteſtato:niſi aliud apparet, quia di-
xit ꝙ poſt mortẽ prohibiti volebat ad illos peruenire,& tũc dr̃
facta contemplatione illorum,ſicut hic dr̃ in ver. quod ſi libe-
ris.in l.ꝯria.teſtator iuſſit talẽ eſſe contentum tali re pro omni
ſua portione,qui iuſſus cenſeĩ factus in grauamen illius, cui fa-
ctum eſt,vnde ſi ſit legatario cui culpa erat legata, cenſetur fa-
ctus contemplatione hæredis, vt nõ poſſit petere niſi illã rem,
& vn hæredum contẽplatione hæredum aliorum,vt reſiduum
illis reſtituat, & ſi oĩbus contẽplatione venientium ab inteſta-
to,vt reſiduum reſtituat illis,& hæc eſt intentio glo.

ADDITIONES.

a ¶Et tranſeat. Adde vt per Franc.de Are.conſi.18.& ibi vide quid ſi alie-
natio eſt nulla,quia facta a minore.

b ¶§.15.Et adde eundem conſi.233.facere ꝙ cauſa ſemel deuoluta ad cu-
riam,ſemper eſt tractanda in curia,vt voluit Ancha.conſi.57.

c ¶Hæredis inſtitutio In materia,& pro complemento,vide Lud.Ro.conſ.
456.Raph.Cu.conſi.13.& 33.Alex.conſi.22.Ang.conſi.107.& 168.&
conſi.56.& 169.Fran.Cur.conſi.27 & 45.do.Car.conſi.17.& inquã.um
d.Iaſ.latè proſequitur more ſuo,an concurrente duplici prohibitio. alie-
nationis poſſit tamen in caſu dotis alienari.vide Cur.vbi inf & latè Soci.
conſ.75.dictum tamen notabis ꝙ etſi cõiter teneatur ꝙ cum teſtator legat
eccleſiæ cum prohibitione alienationis,ꝙ res non põt alienari ẽt in caſu
permiſſo,quod tamen ſi relinquatur fratrib.minorib. vſusfr. pro ſuſtenta
tione infirmorum cum prohibitione alienationis, quod non obſtante ꝓ-
hibitione poterit vendi.ita Ioan.de Ana.conſi.30 non obſtante ꝙ vſusfr.
poſſit relinqui eis ſm ipſum in d.conſi. quod tamen videtur durum ꝑꝑ
mentẽ & verba d.cle exiui. ſed ꝙ non obſtante prohibitione poſſint ven-
dere vſumfr.legatam, hoc eſt commoditatem fructuũ. hoc concordat cũ
no.per Spe.in tit.de ſta.mo.in c.3.& Ioan.And.in c.ex præſentia.de prob.

1 *Prohibitio alienationis extra familiam qualiter extendatur.*
2 *Si quis recipit emphyteuſim pro ſe & ſuis deſcendentibus,et deceſſit cũ pluribus filijs,an poſſit vni tantum ex eis feudum vel emphyteuſim relinquere,alijs excluſis.*

1 §.Cum pater filio. †Prohibitio alienationis ex
tra familiam trahitur ẽt ad
alienationẽ,quæ fit in vltima voluntate,& illi de familia admit
tuntur ad reuocandum,qui nõ ſunt hæredes alienantis,nec di-
citur facta extra familiã ſi fuiſſet facta vni tm̃.cũ ſint plures,vel
in plures ſeu oẽs licèt diſpariter, ideo reuocari non põt per il-
los,qui nihil habent,vel habent partes minores. hoc dicit in ef
fectu, vſque ad §.interdũ. Primo loquitur de alienatione facta
in vltima voluntate vſque ibi (quod euenit.) Secundo de facta
inter viuos ibi,ſed ſi oẽs.Tertio de facta inter viuos, vel in vlti-
ma voluntate vel dic ꝙ redit ad primum caſum.¶ In text.ibi.
ſed ſi cum duos exhæredauit.ſub.vel vnũ,vt in caſu præcedenti,
in hoc enim non ſtat vis.¶In text.ibi, poſſe exhæredes petere,
ſub.ſed inſtitutos non,quia nõ pñt venire ꝯ̃ factam defuncti ex
quo ſunt hæredes eius,ſed inquantum poterunt exhæredati re
uocare gl.hic dubitat.dic ſm Dyn.ꝙ non,niſi pro partibus eo-
rũ non pro parte q̃ tangeret inſtitutos vel ſubſti.ſi alienatio nõ
eſſet facta.l.vnũ ex fa.§.ſed ſi vno.& §.ſi duos.ſm Dyn.¶In tex.
ibi,euenit.ſ.vt poſſit reuocari alienatio inter viuos ꝯ̃ prohibi-
tionem teſtatoris Dy.in tex.ibi emancipaſſet,quia ſufficit in fa
milia fuiſſe tempore mortis aui,vt admittantur ad reuocandũ.
l.cũ ita.§.in fideicom.Si aũt non eſſet emancipatus, nõ admit-
terẽtur,quia ſicut directo non pñt agere ꝯ̃ patrem.l.lis nulla.de
iudi.ita nec indirecto volentes retractare alienationem factam
per patrem,ſed poſt mortem poſſent niſi ſint hęredes,quia tũc
obſtaret exceptio,quem de euictione,&c.& etiam quia ex cuiꝰ
perſona quis lucrũ ſentit,&c.vnde in regula iuris.¶ In tex.ibi,
alienaſſet.ſub.inter viuos.& tunc emãcipati ſtatim ad reuocan
dum admittuntur.¶In tex.ibi,licèt vni reliquiſſet.ſub. dũtaxat
ẽt ſi ei cui nihil a primo teſtatore fuit relictũ,licèt extẽt alij qui
2 bus relictũ fuit.l.is qui cum plures.de leg.3. in vlt.char. † Vide-
batur ꝯ̃rium,quaſi illis quibus fuit relictum viderenĩ plus dile
cti de familia,& ſic alteri eorũ deberet relinquere, & iſte tex.fa
cit ad q.Si quis recepit emphy.pro ſe & ſuis deſcendentibus,&
deceſſit cũ plurib.filijs,ꝙ poſſit vni tm̃ ex eis fundũ vel emphy.
relinquere alijs excluſis.facit l.fœminæ.C.de ſecun.nupt.iſtam
partem tenet Bal.in auth.ſi quas ruinas.C. de ſacroſan.eccl.etſi
eos inſtituit inæqualiter ẽt in feudo,vel emphyt. habere debẽt
diſpares partes ne poſſent conqueri habentes minorem, vt in
tex.præcedenti.de quo in Spe.de loca.§. nunc verò aliqua. ver.
73.ſed Bar.in l.vt iuriſiu.de ope. lib. vr̃ ꝯ̃rium tenere per illum
tex.quia hñt vt liberi,& hr̃des,nec poſſit vni aſſignare in præiu
dicium aliorum,per auth.hoc lucrum. C. de ſecun. nupt. quia
oẽ ius eſt quæſitum filiis ex ꝯ̃ctu patris.l.quocunque.§.j.de ver
bo.ob.nec obſtat iſte tex.quia hic grauauit, vt relinqueret in fa
milia,vnde ſi vni relinquit vel diſpariter, ſatisfecit voluntati de
functi,ſecus eſſet ſi dixiſſet ꝙ poſt mortem filij volebat quòd eſ
ſet illorum de familia,vel nepotum ſuorũ,quia tunc illi habe-
rent ius ex diſpõne aui,qui directo reliquit, ſed grauando filiũ
ꝙ remaneat in familia,relinquit in eius arbitrio qualiter relin-
quat dũmodo relinquat,& iſta eſt veritas,ſed Bal.moueĩ alia ra
tiõe quaſi filii habeãt ex quadã mortis cã capione,qa poſt mor
tẽ pr̃is admittunĩ,ſed licèt ſit verum, nõ eſt licitũ illos inæqua-
les facere cum habeat ius ex ꝯ̃ctu,& ſic ex neceſſitate. ad quod
l.aliud.& l.ſi.de ſol.vbi non põt quis mutare formã contractus

1 **§. Interdum etiam.** †Perempta re aliena legata nõ interueniente mora hęredis liberat̃ hæres ab æſtima.& idẽ vbicunque tenet̃ ad quantitatẽ reſpectu ſpeciei, vt liberet̃ interitu illius, ſi ſine culpa ſua, res pereat. h.d. ſic ſ̃.eo.l.Titię textores.& l.quidam teſtamento. §.ſi tibi.¶In.tex.ibi.[veluti ſi alienus.videbatur ꝯ̃rium, quia tũc ſi non põt redimi, tenetur hæres ad æſtimationẽ.l. non dubiũ. §.ſi.j̃.tit.ij.ſed hoc ſi non poteſt redimi, quia dñs non vult vendere, ſed eſt in rerũ nã, quia dñs poterit mutare propoſitũ, & legatarius ſi habet æſtimationem poterit emere, ſecus ſi deſijt eſſe in rerum nã, vt hic. ¶In tex.ibi. [vt vnuſquiſque inſolidum capiat.] quo caſu vni debet̃ res, alteri æſtimatio.ſ̃.e. ſi plurib. in fi.ſed re perempta liberatur hæres ab vtroque.hoc vult iſte tex.

LEX CXIX.

1 **LEgatum eſt.** No.hic ꝙ per legata minuitur hæreditas ſecundum primam expoſitionem gl.ſed in ꝯ̃rium facit, quia hr̃ditas conſiſtit in iure, & legata in rebus hr̃ditarijs, q̃ non ſunt hæreditas.l.hæreditas. de peti. hæred. vnde exponitur hæreditas.i.bona. Aliqñ contigit, ꝙ fit diminutio iuriũ, nõ corporũ illius iuris.l.quod dr̃.de impẽſis.ſed alia eſt ibi ꝯſideratio.

---

1 *Quatenus relinquitur hæredi à ſeipſo, non valet, & accreſcit coniuncto.*

1 **§. Hæredi à ſemetipſo.** †Quatenus relinquitur hæredi à ſeipſo, non valet, & accreſcit ꝯiuncto.h.d. Bar.& differt iſte §. à l. planè la j.§.ſi duobus.ſ̃.eo.quia ibi vnus ſolus fuit inſtitutus.& ſibi & tertio fuit res hæreditaria legata, tunc apud ipſum nihil remanet, ſed totũ hẽt ille tertius per ius non decreſcẽdi. hic habebat cohæredem, vnde licèt in partẽ ſuam non valeat legatum, & remaneat collegatariis, pro parte tamen cohæredis valet, & ſic ꝑ parte remanebit penes eũ, & alia tranſibit ad collegatarios ponendo caſum ſ̃m quod ponit gl.¶In tex. ibi [ſexta pars fundi] ſub.totius, & ſic duæ vnciæ. Item ſubaudi.l. de dimidia cohæredis: in qua valet legatum, q̃ dimidia facit ſex vncias, & ſic duæ faciunt tertiam illius dimidiæ, & per totum patet.j̃.in ver.[à cohærede verò.] in verbo (non amplius tertia parte.) vbi declarat̃, qđ hic dicitur. Aliæ quatuor vnciæ illius dimidiæ q̃ faciunt tertiam totius, pertinent ad collegatarios extraneos, ad quemlibet ſecundæ vnciæ, vt patet j̃.ibi. [trientem vendicabunt] de dimidia autem quam iſte hæres legatarius habiturus erat iure hęreditario ſi non fuiſſet ſibi legatus, nihil habebit, ſed totum pertinet ad collegatarium, quia legatum nõ valuit hoc eſt quod ponitur ibi, [quia à ſe vẽdicare non põt, &c.] i.non valet, & j̃. añ fi. ibi, [ab ipſo hærede, cui legatum eſt ſemiſſem &c.] ſed contra quòd de dicto ſemiſſe debeat̃ remanere ſil̃r duę vncię, qa licèt legatũ quantitatis ad effectũ agendi, & à ſeipſo vendicandi nõ valeat, videtur valere ad effectum retinẽdi, & ſic faciat partem collegatarij.l.hmõi.§.ſi Titio.ſ̃.eo.Roge.vt refert gl. magna in fi.fatetur quòd habet duas vncias iure legati. vt in tex. duas iure hæreditario, licèt nõ dicatur in tex.& hoc pro ſaluando mẽtẽ defuncti, q̃ videtur eſſe quòd fundus ęqualiter diuidatur inter hæredem, legatarium, & alios collegatarios, ne ſit deterioris cõdõnis ꝙ fuit ei prælegatum q̃ nõ fuiſſet. Dy. reprobat, & dicit ꝙ eſt ꝯ̃ tex.dũ dicit de ſexta tm̃ parte, nec ob.iuris rõ de volũtate teſtatoris, quia repugnat diſpoſitio. nec ẽt alia, quia ſit deterioris condõnis, quia ſibi & aliis fuit prælegatus. Sed ſibi ſoli fatendũ eſt ꝯtrarium, nam conſiderandum eſt ꝙ quęlibet dimidia fundi tam cohr̃dis ſui, q̃ ſua cenſetur ſibi legata, & duob. extraneis, & cũ in dimidia cohr̃dis valeat legatũ in perſonã omnium trium, quilibet habet tertiã de illa dimidia, & ſic duas vncias in dimidia cohęredis legatarij valet legatũ in perſonã collegatariorũ, & ſic ſuo iure debẽt habere quilibet duas vncias de illa dimidia in perſonam hr̃dis, & nõ valet, & ſic eius duę vncię perueniunt ad eos iure accre.l.planè.la j.§. ſi duobus. ſ̃. eo. Nã quantum ad illam dimidiã perinde eſt acſi ſolus eſſet inſtitutus quo caſu clarũ eſt, vt ibi, põt tñ dici ꝙ hoc ſit verũ qñ fuit legatus fundus hęreditarius cõiũctim re, & diſiunctim verbis: vel coniunctim re & verbis, quo caſu cùm cuilibet eorum inſolidum videatur legata illa dimidia, licèt per cõcurſum faciant ſibi partem.ea.l.§.ſi coniunctim.ideo hęres collegatarius non habet ius retinendi.vt in §.ſi duobus. ſecundum intellectum Bar. & ſic nõ obſtat §.ſi Titio.vt ibi dixi, quia ius retinendi hẽt cauſam vetuſtiorem legato, ſed ſi verbis tãtum coniunctim eſſet legatus, tunc cuilibet de illa dimidia tertia pars tantum videtur legata, & illã tãtum poteſt quilibet petere ire ſuo: portionẽ vero hęredis in qua legatum non valuit ſcilicet tertiam dimidię nõ põt petere niſi per ius accreſc. ſed illud ius non hẽt locũ niſi portio deficiat oĩno, etiam quantum ad ius retinẽdi, vt no.in l.ſi duo patroni.de iureiur. ſed hic hæres habet ius retinendi.ſ. hęreditarium, & tunc procederet opi.Roge.ſ̃m quod no.Bar. in d.§.ſi duo.& in d.§. ſi Titio.¦Non ſunt alia.

§. Alienus ſeruus. No.quòd debet eſſe differẽtia inter rẽ legatã, & perſonã, à qua legatum fit aliàs nõ valet, quia ſi valeret hic, eadem eſſet perſona à qua fiebat legatum, & res quę legabatur.hoc verum qñ expreſsè eſſet factũ legatum à ſeipſo ſeruo inſtituto. Item ſi ſimpliciter quia ẽt à ſe videret factum: licèt. n.dñs habeat præſtare legata fcã à ſeruo hærede inſtituto, ſi iuſſu eius hæreditatem adit, præſtat tñ ex perſona ſerui, à qua ſumunt originẽ, ſed ſi legatum eſſet à dño, non procederet quod hic dr̃, immo valeret, quia prę̨ſtantur ex perſona dñi, & in ea ſumunt originem vnde non eſſet eadem res à qua legatur, & cui legatur, vt patet in l.cum filio.ſ̃. eo. ideo non ſine miſterio tex.dixit à ſe, & per hæc patet ſoluta dubitatio, quam fecit glo.

§. Seruo hæreditario. Valet legatum factũ ſeruo hæreditario alterius, q̃ teſtatoris.h.d. Sed ſi teſtatoris, non valeret, niſi eſſet relicta libertas, vel alteri legatus: quod dic, vt ſ̃.eo.l.quæſitũ.§.j cũ §.ſeq. ſed ſi eſſet alterius, valet ſiue eſſet ſibi relicta libertas à domino mortuo, ſiue nõ, & ſi dies legati ſibi facti cederet anteq̃ adeatur hæreditas dñi ſui, acquiritur hæreditati iacenti per ipſam hæredi adeunti, ẽt ſi ſibi fuiſſet relicta libertas.ſ̃.eo.l. ſi poſt mortem. §.j. Sed ſi cederet dies poſt aditam hæreditatem dñi ſui, & tunc ſi non fuiſſet ſibi relicta idem, quia acquiritur hæredi: ſed ſi fuit relicta, acquiritur ſibi facto libero, & hoc ſi fuit extraneus inſtitutus: ſed ſi neceſſarius, tunc nunquam dicitur hæreditas iacẽs, cum non ſit dare medium inter mortem, & aditionẽ, ideo dic tunc vt d.l.ſi poſt mortẽ.¶In text.ibi.[vice fungitur.] & ſic ſubeſt perſona ficta, cui acquiritur, & hoc faciebat dubium.

§. Fundus legatus. Seruitutes fundi legati quæ per aditionẽ fuerunt cõfuſæ reſtaurari debent.h.d.declara vt ſ̃.eo.l.hmõi. §. ſi ædes.¶In tex. ibi [fundus legatus.] ſub.ſub cõditione, & ſic per aditionẽ hæreditatis interim fuit effectus hæres. ideo extinguitur ſeruitus.l. ſi quis ædes.de ſer.vrb.præd.ſed ſi nõ ſub cõdõne, trãſiret dñiũ. recta via, ideo nõ extinguitur ſeruitus.¶In tex ibi.exceptio doli mali.&c.ſed ſi nõ fuit appoſita locum habebit repetitio.ſ̃.eo. l.quod ſi nulla.¶In tex.ibi. actio ex teſtõ ſupereſt.ſ.ad totũ fundum, quia nõ vr̃ traditus.l.Iul.§.j.de verb.obl. Dy. & in d.§.hr̃s.

---

1 *Per quodlibet verbum ex quo exprimitur voluntas defuncti, poteſt fieri legatum.*

2 *Si creditor dicit debitori ego indigeo pecunia quam tu debes, vel libenter vellem quòd ſolueres mihi, vel benè faceres vti diſcretione, & mihi ſoluere, an per hoc debitor conſtituatur in mora.*

3 *Per ſubſtantiuũ ſum, es, eſt, fit ſubſtõ fideicõmiſſaria, & fit etiã directa.*

LEX CXXI.

1 **IT eo modo.** †Per quodlibet verborũ ex quo exprimitur voluntas defuncti, poteſt fieri legatum. h.d.

2 †Et inducitur ad q. Si creditor dicit debitori, ego indigeo pecunia, quam tu debes, vel libenter vellẽ ꝙ ſolueres mihi, vel benè faceres vti diſcretione & mihi ſoluere, ꝙ per hoc debitor cõſtituitur in mora, & ſic ſi debetur ſpẽs per eius interitum contingentem non liberetur debitor, ꝯ̃rium videt̃ Pet.determinare, quod dic, vt per Cy. in l. minorum. C. in quib. cau. in inte. reſt. non eſt neceſ.

3 ¶†In tex.ibi [Titij eſſe.] No.ꝙ.per iſtud ſubſtantiuum ſum, es, eſt, fit ſubſtitutio fideicõmiſſaria, fit ẽt directa.vt patet ſ̃.de hær. inſti.l.j.§.qui neque.& ſic poteſt dici verbũ cõe, & faciat ad materiã l.Cẽturio.& quod ibi no.Bar.circa fi.ſ̃.de vulg.& pupil.de pluribus verbis, an ſint directa vel cõia, & eſt vtile, quia directa ſi ſemel pñt valere iure directo, non obliquãtur.l.verbis ciuilib. de vulg.& pup.ſecus ſi ſit verbum commune, quod dic, vt d.l. Cẽturio.& l.præcibus.C.de impub.& aliis ſubſt.gl.opp. de l.pr̃ j̃.tit.ii. dic ꝙ ibi fuerunt verba enunciatiua in fauorem hæredis directa, vel ſeruorum hæredum, hic in grauamen.

---

1 *Liberatio à reddendis rationibus in vltima volũtate non includit reliqua neque dolo omiſſa, vel commiſſa, ſed ſolum negligentia.*

2 *Tunc dicitur ſcrupuloſa inquiſitio quãdo redarguitur quis de negligentia, ſeu culpa, & iſta non debet exigi ab officialibus niſi de imperitia.*

LEX CXXII.

1 **SI ſeruus vetitus.** † Liberatio à reddẽdis rationibus in vltima volũtate non includit reliqua, neque dolo omiſſa vel commiſſa, ſed ſolum negligentia.h.d. declara, vñ in l.Aurelius.§.teſtamẽto.de lib. leg.¶In text. ibi [ſi ſeruus.] ſub. cui erat relicta libertas ꝑ fideicommiſſum, vnde petebat ſe manumitti & hæres nolebat manumittere niſi redderet rõnẽ adminiſtrationis.¶In tex. ibi.[vt negligentiæ] no.ſecũdũ Ang.

2 †ꝙ tunc dicitur ſcrupuloſa inquiſitio quãdo redarguitur quis đ negligẽtia, ſeu culpa, & iſta non debet exigi ab officialibus, niſi de imperitia, quia difficile eſſet omnia ꝓuidere, vnde vt plurimũ nõ ſyndicant̃ niſi de furtis & baratariis. Tenebit̃ ergo ſeruus ſi qd hẽt đ reb.defuncti, & ſi doloſè aliquẽ deteriorauarit, tenebit̃ l.ſeruo leg.§.ſeruus.ſ̃.eo.ſed ſi culpa & negligentia, tunc ſecus.

LEX CXXIII.

1 **NIhil proponitur.** Res, ex quibus aliqua præſtatio annua fienda eſt, pñt per hr̃dem alienari, ſaluo iure p̃ſtationis, concor.l.fundi trebatiani.de vſufr. leg. & tunc dicit ſaluari ius præſtationis, qñ ſubſunt alia bona ex quib. poſſit pręſtari

ſtari

ſtari,vt ſi erat iuſſus dare oī anno decē de fructib.talis fundi,qđ ſi partē illorū fructuū alienauit:certè legatarius poſſet prætendere intereſſe,quia ſi illi fortè ſunt meliores, nō poterit alienare in pręiudiciū legatarij,& ſi ꝯ fiat,hēbit regreſſum ꝯ emptorē, tanq̄ ſit ꝓ illis obligatus fundus.ar.in l 2.& l. Lucius.de ali.le.

§.Omnibus quibus. Conſentiētes alienationi rei,quæ debet ad eos ꝑuenire,ſibi p̄iudicāt tā reſpectu rei q̄ ꝓtij,q̄a cēſent oī iuri ſuo renūtiaſſe.h.d.Nec ob.l.ſi fundū ꝑ fideicōmiſſū.in prin.ſ.eo.q̄a ibi ex neceſſitate,hic ex volūtate,vt ibi dixi,qđ ſi nō expſſe, ſed fuerūt pſētes & tacētes?dic ꝑ gl.& Cy.C.đ pac.l.cū ꝓponas.la j.

1 *Legatarius non tenetur ſtare colono,ſed poteſt eum expellere.*
2 *Hæres non poteſt expellere colonum cui teſtator locauit,ſed tenetur ſeruare ſicut defunctus.*
Legatarius non tenetur ex cōtractu defuncti,hæres ſic.vide tamen nu.3
3 *Singularis ſucceſſor an teneatur ſtare colono.*

1 **§.Fructus.** †Legatarius non tenet̄ ſtare colono, ſed pōt eū expellere.h.d.Dubiū eſt,q̄a hēt cāꝫ
2 lucratiuā,& cenſet̄ ī illa hæres.l.id tps.de vſuc.¶Vnde ſicut†hæres nō pōt expellere colonū cui teſtator locauit,ſed tenet̄ ſeruare ſicut defunctus,ita videbat̄ in legatario,& tñ ꝯriū hic patet, qđ eſt notandū,q̄a legatarius nō tenet̄ ex ꝯtractu defuncti, hīs ſic,
3 & hæc eſt rō decidēdi.¶†De iſto artic.an ſingularis ſucceſſor teneat̄ ſtare colono,dic vt no.Bar.in l.filio.§.fi.ſol.ma.¶In gl.ibi, [nō in re,]ſed in ꝑſona,ſi aūt defunctus ꝓ obſeruatione ꝯtractuꝫ obligaſſet illū fundū,vel oīa bona ſua,vt moris eſt apponere ī inſtrumentis,tunc quia colonus hēt ius reale,nō poſſet expelli ꝑ legatarium,& hoc no.Bar.in l.j.§.quod autem.de ſuperfi.

1 *Dictio cum,non facit conditionem.*
2 *Bonum eſt argumentum de verbis teſtatoris ad verba legis.*

L E X CCXXIIII.

1 **SIquis legauerit.** †Dictio cū,nō facit ꝯdōnē.¶In tex.ibi.[cū Meuio.]ſub.qui nō erat ī rerū nā.Dy.¶In tex.ibi. [ad legatū admittit̄]ſub.totū,partim iure ſuo partim ꝑ ius accreſcēdi,videbatur ꝙ nō eſſet admittēdus niſi veniret cum Meuio ad petendum legatum. ſed ſi hoc
2 eſſet,legatum diceretur cōditionale,& hoc tollit iſta lex. ¶†In tex.ibi.[nam & cum,] collige hic,ꝙ teſtator & iudex cōparant̄ vel ꝙ bona eſt argumētatio de verbis teſtatoris ad verba legis: ad primum facit l.ſi quis hac lege.de manumiſ.teſt.

2 *Quæ ſint illa quæ pertinent ad ornatum ciuitatis, & quæ ad honorem.*
3 *Honor ciuitatis eſt vt fiant feſta,& quòd currantur brauia.*
4 *Item honor ciuitatis eſt ꝙ pauperes,& religioſi,et incarcerati reperiāt eleemoſynas.*
5 *Ad legata de quib. in hac l.an admittatur ſyndicus ciuitatis pro publico intereſſe,non tantum Epiſcopus,qui eſt pater pauperum.*

LEX CXXV.

1 **CIuitatibus.** †Hic ſumitur hoc verbum pro hominib.ciuitatis,ſeu pro cōitate & populo, nō pro muris , qđ dic vt no.Bar.in l.ſi
2 finita.§.ex hoc reſcripto.de dā.inf.& no.q† ſunt illa
3 quæ pertinent ad ornatū ciuitatis,& quæ ad honorē.Not. † ꝙ honor ciuitatis eſt vt fiant feſta,& currantur brauia,vt frequen
4 ter fit Florentiæ.No.†et ꝙ honor ciuitatis eſt ꝙ pauperes & religioſi,& incarcerati reperiant eleemoſynas, & eſt verecūdia ſi
5 non reperiant.¶Et dicit Bar.ꝙ†ad iſta legata admitteret̄ ſyndicus ciuitatis pro publico intereſſe, nō tñ Ẽps,qui eſt pater pauperum.Ang.dicit ꝙ eſt verum ſi relinquatur ciuitati vel populo,ſecus ſi pauperibus.ſed certè et tūc,arg.in l.Lucius teſtō. de aur. & arg. lega. vbi ſi teſtator mandat aliquid fieri in loco aliquo ciuitatis,quod pertinet ad honorem ciuitatis, licèt non ſit expreſſe relictum ciuitati,videtur tacitè reliquiſſe, ideo ſi mandaret hæredi,quòd faceret fieri picturam in eccleſia,vel aliud , admittuntur illi de eccleſia,licèt nō ſit eius relictum,vt ibi not. Bar.ſimiliter ſi aliquis mandaret hæredi,ꝙ de bonis ſuis conſtitueret collegium ſcholarium pauperum , non ſolum Epiſcopus,ſed etiam ſyndicus ciuitatis admitteretur, tanquam pertineat ad eius honorem. ſupra eo.l.ſi quid relictum.ibi. [in eruditione puerorum.&c.] vt ibi no. Ang.

§.Lucius Titius & Caius. ¶Pro nō ſcriptū hæreditatis accreſcit cū onere ēt nominatim iniuncto,ſi cōiter iniunctū fuit.h.d. Et ad hoc allegat̄,ſecus ſi non cōiter,ſed vni tm̄ , cuius portio eſſet pro nō ſcripta,ita loquitur l. Celſus. §. quod alicuius.ſ.tit.j.de pro nō ſcripto legato,vide in l.j.§. in primo. C. de cadu.to.¶In tex.ibi.[& Caius Seius.]ſubaudi,qui ambo fuerūt inſtituti,ſed Caius non erat in rerū nā tempore teſtamenti , & ſic eius inſtitutio habetur pro non ſcripta,vt infra ſequitur. ſed ſi eſſet in rerum nā,& in vita teſtatoris mortuus eſſet, diceretur quaſi caduca:ſi verò poſt mortem,ante aditionem diceretur caduca,in d.§.primo.& §.pro ſecūdo. ¶In fi.tex.ibi, [tota decem dare debebit.] videbatur contrarium dúplici ratione. Primo , quia pro non ſcripto accreſcit ſine onere.d.§.in primo.ſed illud in legato,hoc in hæreditate,quæ ſit ratio,dic vt ibi. alia ratio erat,quia erat nominatim iniunctus per l.Celſus. §. quod alicuius.Sed reſponde,ꝙ ibi qū nominatim illi tantum cuius portio erat pro non ſcripta,hic communiter ſibi & Titio, cui accreſcit portio Caij Seij : ideo iſta l. reputatur clauis in materia. & declarat multas leges,& adde eam].l.de cad.tol.§. his ita.

1 *Ille,cui legatur ſpecies,non poteſt in plus grauari onere pecuniario quā valeat illa ſpecies.*
2 *Si ex forma ſtatuti ſoluenda eſt gabella de legatis,legatarius non tenetur ſoluere,ſi ſoluit quantum res valebat pro implenda cōditione vel onere fideicommiſſi.&c.*

1 **§.Eum, cui fundus.** †Ille,cui legatur ſpecies, non pōt in plus grauari onere pecuniario q̄ valeat illa ſpecies,licèt ergo grauatus legatum acceptet ſimpl'r,& onus ſit maius,non tenet̄ ille ſubire niſi vſq; ad quantitatē per iſtum tex.& per l.filiusfa.§ apud Marcellum.ſ.eo.¶In tex.ibi, [a ſe relictum præſtare.] videbatur cōtrariū,quaſi ſimpliciter aceptando videatur acceptaſſe cū ſuis qualitatibus & ꝯditionibus.arg.in c.officij.de teſt. Sed ibi cōſiſtebant onera in alia qualitate,hic in ſoluendo. Item ꝯ de l.Imperator.§.j.ſ.tit.j.gl.vr̄ ſoluere,ꝙ aut onus ſoluendi pecuniam eſt impoſitum per viam condōnis,vt lego fundum valentē centum ſi ſolueres hæredi cc.& non admitteris niſi cc. ſoluas,quia hoc non facis inuitus,ſed ſpontè.cum in tua poteſtate ſit non acceptare,& quia condō eſt implenda in forma.Et iſtud eſt verū vt in caſu huius §.ſi legatum fuiſſet ſub condōne dādi cc.neceſſe habuiſſet ſoluere,ſed ſi onus iniūgit̄ ꝑ modū modi , poſt legatū acceptum nō tenet̄ vltra vires legati,vt hic, nec ob.l.contra.quia hic legatur ſpēs teſtōris & grauatur in quantitate,quia legatarius potuit ignorare valorē rei, vnde ſimpl'r acceptando non præiudicat ſibi,niſi vſq; ad rei valorē,& quia hic ſoluerat, c.gratia condōnis implendæ,& non plus valet legatum, nō tenet̄ plus præſtare:ſed ſi nihil ſoluiſſet,tenetur vſq; in c. in l.contraria. econuerſo legauit pecuniā,& grauauit in re propria, vnde ſi res plus valet,tenet̄ totā tradere.quia non pōt prætendere ignorantiā,cū debuerit ſcire valorē rei ſuæ,tāti æſtimare, quantum erat quantitas legata,non vltra.Cætera dic, vt ibi not. Bar.
2 ¶†Et vltimo no.Bar.ꝙ ſi ex forma ſtatuti ſoluenda eſt gabella de legatis,legatarius non tenet̄ ſoluere ſi ſoluit quantū res valebat pro implenda condōne vel onere fideicōmiſſi intantū grauatus eſt,quaſi nihil videat̄ cepiſſe, vt hic, & facit in l.2.ſ.de in rem verſo.ſoluet ergo fideicōmiſſarius gabellam,qui ſentit lucrum,& nihil ſoluit.Nec ob. ꝙ etiam legatarius videatur habere cōmodum,licèt tantum ſoluat quantum valet res.ſ. e.l.& ſi ęquo.& l.ſi cui.ſ.tit.j.quia verum eſt quantū ad hoc vt valeat legatum,non autem poſſit grauari.vt ſ.eo.l.nō amplius. in prin.

1 *Si creditor debitori ſucced.it pro hæreditaria parte tantum,extinguitur creditum,niſi appareat quòd ſit inſtitutus animo compenſandi.*
2 *Si teſtator pluribus relictis hæredibus mandat,ꝙ ſi vnus ex filijs deceſſerit ſine liberis,reſtituat hæreditatē,non intelligitur de tota hæreditate,ſed de parte illius,licèt uerbum hæreditas,hoc importet.*

L E X CXXVI.

1 **LVcius Titius.** †Si creditor debitori ſuccedat pro hæreditaria parte tm̄,extinguitur creditū,niſi appareat ꝙ ſit inſtitutus animo cōpenſandi.h.d.Dy.¶In tex.ibi, [hæreditatis meæ:] ſub.non totius,ſed ſuæ dimidiæ,in qua erat inſtitutus . & cum ſubdit (beſſem.) ideſt duas tertias,& ſic quatuor vncias.
2 ſumitur ergo hic totum pro parte,vt in glo.j.quod not.† quia ſi teſtator pluribus relictis hæredib. mandat, ꝙ ſi vnus ex filijs deceſſerit ſine liberis.reſtituat hæreditatē, non intelligitur de tota hæreditate,ſed de parte illius,licèt verbum hæreditas , hoc importet,tex.eſt hic,cum gl. de quibus nunquam obliuiſcaris, & ſemel habui de facto Bononiæ,& fui recordatus de iſto tex. licèt alijs videretur dubiū,& hoc Bal.no.hic ¶In tex.ibi [ex dodrante.] ideſt in tribus quartis ſuæ hæreditatis, quæ comprehēdebat illas quatuor vncias, & vltra , quia nouem vncias de xij: vnde videbatur ꝙ amplius non poſſet petere à cohærede inſtituto in quarta.Sed contrarium eſt,quia ſolū confunditur obligatio in tribus quartis illius hæreditatis.ſ.in tribus vncijs,aliam vnciam poterit petere a cohærede,niſi fuerit inſtitutus animo compenſandi,quod non præſumitur niſi probetur in l. creditorem.ſ.tit.j.& hoc in debito voluntario , ſecus in neceſſario.l. ſi cum dotem.§.ſi pater.ſol.mat.& l.Titia.§.qui in vita.ſ. titul.j. Sed pone.debebam tibi centū,reliqui fundum animo cōpēſandi,qui valebat lx.non vltra,acceptaſti legatū ſimpl'r, nūc vis petere quatenus minus valebat,& dicis ꝙ cōpenſatio non debet fieri,niſi vſque ad concurrentem quantitatē,glo.in d.l.creditorem.vr̄ velle ꝙ non poſſis,& fiat cōpēſatio in tota ſumma . l.Imperator.§.j.inf.tit.j. quia non eſt propriè compenſatio , ut no.gl.in l.vnū ex familia.§.ſed ſi vno.in gl.fi.quę inci. hęc ratio. in fi.

in fi.ſ.tit.j. cum non fiat de quantitate ad quantitatẽ. Sed in ꝯ-
rium vr̃ tex ſ.de alimen & cib.leg.l.pen.§ fi.ante fi. ibi ſi nõ mi-
nus valerent. &c. Põt dici hãc partẽ eſſe veram niſi teſtõr expſ-
ſe dixerit, ꝙ relinquebat aĩo compenſandi cum toto, nam tunc
vel debet ſtare contentus iudicio teſtatoris, ſi ipſum acceptat,
vel non acceptare & debitum ſuum petere.l. cũ ab vno.ſ.tit.j.

1 *Si ex verbis teſtatoris nõ appareat, cui grauatus habeat reſtituere, nec po teſt intelligi, etiam ſi fuit grauatus expreſsè, etiam ſi poſtea apparet eſſe reſtituendum incapaci, non euitat grauatus pœnam, & præſumptio eſt contra eum, ꝙ fidem accommodauerit de reſtituendo incapaci.*

2 *Linguæ omnium non poſſunt retineri, ꝙ vnuſquiſque nõ loquatur vt vult.*

3 *Si teſtator inſtituit vxorem, & grauauit vt poſt mortem ſuam reſtitueret, vel diſtribueret inter pauperes cui placuerit vni vel pluribus, & ipſa reliquit ſpurio teſtatoris, an ex hoc videatur accõmodaſſe tacitam fidẽ de reſtituendo illi.*

1 §.In teſtamento. †Si ex verbis teſtatoris nõ appa-
reat, cui grauatus habeat reſti-
tuere, nec poteſt intelligi, etiam ſi fuit grauatus expreſsè, etiã ſi
poſtea apparet eſſe reſtituendũ incapaci, nõ euitat grauatus pę-
nam, & præſumptio eſt ꝯ eum, ꝙ fidẽ accommodauerit de re-
ſtituẽndo incapaci. h.d. nõ tñ eſt tanta, ꝙ ſufficiat ad pęnam im
ponendam, ſed requiritur ꝙ poſtea appareat, vt in gl. in fi. quæ
aſſignat rõnem, quia non potuit facere quin teſtator loquerẽt,
2 vt voluit, quã gl. no. ad illud vulgare, †ꝙ linguæ omnium non
pñt retineri ꝙ vnuſquiſque nõ loquatur vt vult, vnde eſt vten-
dum patientiam aduerſus obloquẽtes iniuſtè, nec eſt ſumenda
vindicta. ſed Deo relinquẽda. ¶In gl. ibi [l. nõ intelligitur.] in
prin. hoc verum niſi proceſſerit ad traditionẽ vel reſtitutionẽ,
quia tunc aufertur ei qui capere non põt & applicatur fiſco.l.ſi
poſtulante.in fi.ad Trebel.vbi caſus ſingularis ſm̃ Bal.in l.eam
quam.C. de fideic. Sed ſi nõ reſtituiſſet, remanſiſſet penes gra-
uatum ſine onere, ex quo ille erat incapax, & ſic habebat̃ fidei-
commiſſum pro nullo, adde quod hr̃ in l. codicillis. in princ.ſ.
tit.j. ¶In gl.ibi.[ſi aũt eſt capax.] nulla eſt pœna, vt eſt caſus in l.
j.de delato.lib.x.per rõnem quæ ſequitur, quia nõ potuit graua-
tus facere quin teſtator loqueretur ad domum ſuum, vnde nõ
debet ſibi nocere ſi apparet ꝙ ille non eſt incapax. ¶In glo. ibi.
[in dubio videt̃ præſumere.&c.] & iſtud eſt dubium declaratur
ex poſtfacto ſi contingat reſtitui capaci vel incapaci. Interim er
3 go nõ auferentur ſibi bona. †Sed pone, teſtator inſtituit vxorẽ,
grauauit vt poſt mortẽ ſuã reſtitueret vel diſtribueret inter pau
peres cui placuerit vni vel pluribus, ipſa reliquit ſpurio teſtato-
ris. vtrum ex hoc videatur accommodaſſe tacitam fidem de re-
ſtituendo illi. Bar.tangit in l.fi.de reb. du. nam tex.loquitur qñ
ex verbis teſtatoris apparet de certa perſona. ſ. illi quẽ ſcis, vel
quem tibi dixi.in d.q.non apparet de perſona certa, immo reli-
quit certificandum arbitrio vxoris, ideo tenet ibi Bart. ꝙ non
videatur accommodaſſe tacitam fidem, nec præſumatur deli-
ctũ, & in hoc bñ. Sed vltra vr̃ dicere ꝙ electio valeat, & ad illũ
a bona debeant deuenire, ſed in contrarium eſt veritas,[a] quia ta-
lis electus ab executore, vel hærede cenſetur fuiſſe electus à te-
ſtatore.l. vnum ex familia §.j.ſ. de lega.2. ſed ſi teſtator elegiſſet,
non valeret, quia eſt incapax quo ad eum, ergo non põt cape-
re ex electione vxoris.arg.l. is qui.de vulg. & pupil. præterea in
gñali grauamine, facto vxori non includitur perſona incapax.
arg.in.l.Lucius.§.Lucius Titius damam. de leg.3. ita vr̃ notari
in addi.ad Spe.de inſtru.edi.§.nunc verò aliqua.in addi. q̃ inci-
pit continuatur, & hic aliqua qõ. & remitto me ad ibi.no.

ADDITIO.

a ¶Veritas.Bal.conſi.213.2.lib.all.Bar.in l.j. de his quib. vt indi. & dicit, ꝙ ſi teſtator grauauit vxorem de reſtituẽdo cuicũque placuerit, ꝙ poterit filio ſpurio teſtatoris reſtituere, nec ex hoc præſumitur fraus, ſed cũ opi. Pau. ſit vera, limita vt illa non procedat cũ vxor eligit filios filij ſpurij teſtatoris conceptos, poſt mortem ipſius teſtatoris, vt voluit idem Bal.conſ. 456 2. lib, item limita, vt non procedat cum eligitur quilibet pauper vt habeat alimenta, vt voluit Io.An.in loco alle.& Bal. conſi.75.3.lib.

LEX CXXVII.

SI hæres nominatim. Grauati per no-
mina propria cẽ-
ſentur viriliter grauati, licèt ſint hæredes inæqualiter.
h.d. Hoc verum niſi ex alijs coniecturis, hoc appareat.
argu.in l. quoties. ad Treb. ſi autem per nomina appellatiua,
tunc pro hæreditariis partibus ſiue notent hæreditatem vt hæ-
redes meos, ſiue non, vt filios meos. vel fratres, vt eod. tit.l.Lu-
cius.§ Meuia.& adde ſupra eo.l.turpia.§.fi. & quod not. plenè
in l.pe.de duobus reis.

LEX CXXVIII.

SI hæres centum. Per contratabulas ſi-
cut minuitur hr̃ditas,
ita & perceptio fienda per hæredẽ. h.d. Dubiũ erat,
quia teſtator iuſſerat, vt retẽtis 100. reſtitueret hr̃di-
tatẽ Titio, quæ fortè valebat 400. patronus præteritus à dicto
teſtatore liberto intentauit ꝯtab.per quam aduocauit ſuã legi-
timam vt tertiam de 400. hæres volebat retinere 100.& reſtitue
re reſiduum, non poteſt, quia diminutio facta per patronum
intelligitur facta tam de eo quod erat reſtituendum, q̃ de eo qđ
erat retinendum, adde ſ.de condi.& demonſt.l. Plautius.

1 *A ſubſtitutis pupilli exhæredati, vel à venientibus ab inteſtato ipſius nõ poſſunt legata vel fideicommiſſa fieri, ſed à ſubſtituto.*

2 *Quare non poſſit relinqui à venientibus ab inteſtato filij mei pupilli bona ipſius pupilli.*

LEX CXXIX.

1 AB exhæredati. †A ſubſtitutis pupilli ex-
hæredati, vel à veniẽtibus
ab inteſtato ipſius non pñt legata vel fideicommiſ-
ſa fieri, ſed à ſubſtituto inſtituto ſic, & tenebitur ẽt
pro eo quod ad inſtitutum peruenit per contrata. & ſic præter
iudicium defuncti. h.d. Primo loquitur in ſubſtituto exhæreda
ti, vel eius venientibus ab inteſtato vſq; ibi, [ſed ſi committẽte.]
ſecundo in ſubſtituto inſtituti, ecce caſum. Pau. ¶In tex.ibi, [in-
utiliter legatum datur.] etiam ſi exhæredato eſſet aliquid reli-
ctum, quod eſt mirabile, nam in illo poterat ipſe grauari ſicut
quilibet extraneus, & tñ ſubſtitutus non poteſt.l.pen.C.de leg.
nec põt reddi bona rõ, quia rr̃a eſt in ꝯrium, quia ſi poſſum te
grauare in eo, quod tibi reliqui, ẽt hæredem tuum poſſum.l. ſi
fuerit.§.fi.de leg.3. ¶Intellige tex. niſi ſubſtitutus fuerit ẽt à pri-
mo teſtatore inſtitutus, vt in l.in ratione.§.fin.ad l. Falc. vel niſi
ad exhæredationem perueniſſent bona teſtatoris per indirectũ
ex iudicio teſtatoris, & iure hæreditario eo.tit.l. qui fundum.§.
2 qui filios. vbi omnino vide. ¶†In tex.ibi, [quod & legitimi eo
iure, &c.] nota iſtam rationem pro eo quod habetur.ſ. eod.l.ſi
fundum.§.fi. nam ideo poſſum relinquere à venientibus ab in-
teſtato filij mei pupilli bona ipſius pupilli, quia nõ dando ſub-
ſtitutum pupil. videor dare tacitè ipſos venientes ab inteſtato,
vt eſt hic caſus, & l.ſi quis cum nullum. ſed ſubſtitutum expreſ-
sè datum grauare poſſum ẽt in bonis pupilli, cum habeat ex iu
dicio meo, licèt pupillum non potuiſſem, quia nõ habebat ex
meo iudicio.l.cohæredi.§.cũ filio. verſ. nec fideicõmiſſum. de
vulg.& pupil.& arg.in l.ſi arrogator.§.ſed an impuberi. de ado-
ptio. ¶In tex.ibi, [ſed ſi committente.] continua hoc modo, &
quamuis ſubſtitutũ exhæredati grauare non poſſit. vt ſ. tñ ſub-
ſtitutus inſtituti præſtat qũq; legata ampliora q̃ faceret ex teſtõ
graua.& hoc eſt quod ſequitur, nã ſi filius in ptãte fuit inſtitu-
tus in tribus, & extraneus in duabus tertijs, & emancipatũ prę-
terit. & cuilibet ex ꝯiunctis legat centũ, ſi præteritus non inten-
taret ꝯta. filius inſtitutus in tertia teneret̃ ad tertiã legati, & ex-
traneus in duabus tertijs. Sed ſi beneficio præteriti ẽt inſtitutus
intẽtauit, & ſic ꝯſequitur dimidiã hæreditatis, & præteritus aliã
excluſo extraneo, incipiet inſtitutus filius teneri ad dimidiam
legati, videbatur contrarium, quaſi habeat contra voluntatem
defuncti, quod plenè habuit per contratab. & ſic pro illo non
videretur teneri, ſed tex. dicit perinde eſſe ac ſi à patre habuiſ-
ſet, & eodem modo tenebitur ſubſtitutus eius, & hoc intendit.

§.Cùm à poſthumo. Legata ab inſtituto reli
cta cenſentur à ſubſtitu
to vulgari repetita ſine conditione illa, ſi inſtitutus hæres erit
quia repetitio talis vitiaret legata. h.d. ſed qñ non vitiaret, tunc
ꝯdõ appoſita in legatis factis ab inſtituto cenſerentur repetita
in tacita repetitione quæ fit per l. à ſubſtituto vulgari, iuxta l. li-
cèt Imperator.ſ.eo.l.cum pr̃.§.ab inſtituto.ſ.tit.j.& quod plenè
no.in l.ſi cui ſerui.§.fi. ¶In tex.ibi, [ſi hæres erit.] hinc oriebatur
dubitatio, quia iſta conditio non extiterat, & ſic videbantur le-
gata deficere, ſed certè iſta ꝯditio non cẽſeretur repetita, quia
vitiaret, nã ſubſtitutus non poſſet eſſe hæres ſi poſthumus hæ-
res eſſet, ſed demum ſi non eſt, repetitio ergo legatorũ à ſubſti-
tuto cẽſetur ſub ꝯria ꝯditione, quia facta fuerũt à poſthumo. ſ.
ſi poſthumus hæres nõ erit, ſed ſubſtitutus. ¶In tex.ibi, [ſubſti-
tuti.] ſub. vulgariter, & tunc ſuccedunt ex vulg. expreſſa, vel dic
pupillariter, ſi poſthumus naſcetur, & erit hæres, & in pupilla-
ri ætate deceſſerit, nam continet tacitam vulg. ſi non naſcetur,
vel naſcetur, & non erit hæres. vt l.pe.de ven.inſpi.cum ſua glo.
quæ reputantur ſingularis, & eam omnino vide.

1 *Iure digeſtorum poſthumo alieno poterat relinqui iure inſtitutionis, vel legati, non ſic uetuſtiſſimo.*

2 *Si de voluntate teſtatoris non apparet ſtandum eſt proprietati verborum etiam ſi contraria fuit voluntas defuncti, ſed quando verba ſunt dubia debet dari interpretatio conſueta.*

LEX CXX.

1 HÆredi poſthumo. †No.hic ꝙ etiam
iure ffoꝝ poſthu-
mo alieno poterat relinqui iure inſtitutionis vel le-
gati, non ſic vetuſtiſſimo, hoc verum qñ erat futu-
rus ſuus: ita loquebatur ſententia Galli, de qua hic, & in l. Gal-
lus.ſ.de lib.& poſth. hodie indiſtinctè, vt Inſti.de leg.§. poſthu-
mo. nota etiam illa verba [ſola.n. voluntas, &c.] ſub.& non ver-
ba, qñ repugnant voluntati de qua cõſtat, vel ſub. potius q̃ ver-
ba.ſ.de lega.3.l.fideicommiſſa.§.item ſi quis.& l.cum virum.C.
2 de fideicõ.& l.cũ qõ.in fi.C.de ll. †ſed ſi de voluntate non appa
ret, ſtandum eſt proprietati verborum. l. non aliter.de leg. 3. ẽt
ſi con-

ſi ɔ̃ria fuit voluntas defuncti.l.ſi alij.de vſufruc.leg. ſed quando
verba ſunt dubia,dari debet interpretatio cõſueta, vt hic no. gl.
quam no.ſecundùm Bal. & ſi non apparet de conſueta, recur-
rendum eſt ad proprietatem verborum, quod declara in l.om-
nes populi.de iuſti.& iu.in artic.de interpreta. ſtatutorum.

1 *Quòd tutor de iure ciuili prohibetur contrahere matrimonium cum illa cuius tutelam geſſit.*
2 *Mulier præſumitur potius decepta à viro, quando cum eo facit aliquid prohibitum,quàm quòd videatur dolo feciſſe.*
3 *Pœna non debet eſſe vbi delictum non eſt,nec vltra quàm ſit delictum.*

LEX CXXXI.

1 SI tutor pupillam. † No. ꝙ tutor de iure
ciuili prohibetᷓ ɔ̃here
matrimoniũ cũ illa cuius tutelã geſſit. An aũt hoc ſit
verũ de iure canonico,dic vt in tit.de cogna. leg. & in
2 arbo.affi.per Io. And.& Cy.in l.j.de interdic.ma. ¶ † Item no.ꝙ
mulier præſumitᷓ potius decepta à viro, qñ cũ eo facit aliquid
prohibitũ,ꝗ̃ quòd videatᷓ dolo feciſſe, & hoc qñ actus eſt de ge-
nere permiſſorũ, vt eſt ɔ̃here matrimonium, licèt caſualiter ex
qualitate perſonarũ ſit ꝓhibitũ, ſecus ſi eſſet de genere ꝓhibito-
rũ,vt hominẽ occidere, vel furari cũ viro, quia puniretur tunc
3 vnà cũ viro. ¶ † Itẽ no.ꝙ pœna non debet eſſe vbi delictum nõ
eſt,nec vltra quàm ſit delictum.l.reſcripto.de his quib.vt indig.
& l.ex facto.§.Iulianus Longinus.ſ.de vulg.& pup.

SEQVITVR LIBER XXXI.

LEX PRIMA.

1 *Legatum certæ quantitatis põt conferri in arbitrium tertij, & etiam in factum tertij merè voluntariũ, licèt in meram voluntatem tertij non poſſit,ſimiliter declaratio quantitatis vel rei legatę committi poteſt.*
2 *Legatum certæ quantitatis collatum in arbitrium tertij,ſuſpẽditur,quia eſt conditionale ſi ille arbitretur, & ſi non arbitretur, non valet, nec tranſmittitur.*
Si declaratio quantitatis vel rei legatę committitur,non ſuſpenditur legatum,ſed dicitur purum,& quòd debeatur ſecundum vires patrimonij,& qualitatem legatarij,& quid ſi ille non arbitraretur.
3 *Quòd iſto caſu ſi non arbitretur fauore vltimæ voluntatis recedatur à perſona,licèt ſecus in contractibus qui redduntur nulli.*
Si lego, ſi Titius aſcenderit capitolium,valet legatum.
Aliud eſt factum Titij voluntarium, aliud voluntas Titij, vt legatum habeas,vel non.
4 *Legatum ſi eſt in collatũ arbitrium tertij,& etiam in factum tertij merè voluntarium, & non fuit expreſſa quantitas, an valeat legatum vel non propter incertitudinem.*
5 *Ille cui commiſſum eſt officium arbitrandi,non dicitur executor, ſed declarator,& an poſſit compelli arbitrari.*
6 *Ille in quem factum eſt compromiſſum de iure,& de facto, an compellatur acceptare.*
Si quis ſit malè arbitratus,an poſſit recurri ad ſuperiorem.
Legatum nunquid poſſit conferri in arbitrium hæredis? & nu.7.
7 *An poſſit conferri in voluntatem vel arbitrium legatarij expreſſa quãtitate,vel non.*
Quid ſi committatur electio perſonæ legatarij,vel hæredis.
Quid ſi committatur reſolutio legati.
8 *Quando recurritur ad arbitrium boni viri,vt corrigat arbitrium malè latum,ſi ille fert ſententiam corrigendo,an ab illa poſſit appellari.*
9 *Statutum ꝙ ſi aliquis voluerit aliquã mulierẽ cognoſcere puniatur &c. debet exponi id eſt uoluntariè cognouerit.*
10 *Inſtrumenta debent eſſe liquida antequam mandentur executioni.*

De legatis, & fideicommiſſis ij. *Rubrica.*

1 IN arbitrium. † Legatũ certæ ꝗ̃titatis
põt cõferri in arbitriũ
tertij,& ẽt in factũ tertij merè volũtariũ, licèt in
merã volũtatẽ tertij nõ poſſit, ſil'r declaratio ꝗ̃-
titatis vel rei legatæ cõmitti põt. Et cõtinet duas
partes. Scđa ibi,[ſed cũ ita.]& differt prima à ſe-
cũda,qa in prima fuit expſſa certa quãtitas,in ſcđa nõ.Itẽ in pri
ma fuit facta ɔmiſſio ɔdõnaliter, in ſcđa non, hoc voluit gl. in
ver.[ſed cũ ita.]Ex his ſequunᷓ alia duo, ꝙ in prima fuit ɔmiſſa
ſubſtãtia legati,in ſcđa non,ſed decl'o quãtitatis,inter q̃ eſt lon-
2 ga dr̃ia,vt patet in l.vtrũ.§.cum quidã.de reb.dub. ¶ † Itẽ primo
caſu legatũ ſuſpẽditᷓ,qa eſt ɔdõnale,ſi ille arbitretᷓ,& ſi non arbi
tretᷓ,nõ valet,& legatarius ante decedẽs non trãſmittit,ſicut nõ
trãſmittit aliud legatũ ɔdõnale.In ſcđa parte non ſuſpenditᷓ,qa
non dr̃ hr̃e ɔdõnẽ,vel diẽ inſpecta ſubſtãtia legati,ſed dr̃ purũ,
qa licèt ꝗ̃titas ſit incerta penes nos, non cenſetᷓ eſſe certa in rerũ
nã,& penes l.q̃ fingit illã quantitatẽ eẽ legatã,quã bonus vir ar-
bitrabitᷓ,& iſta reputatᷓ certa,quia debetᷓ ſm̃ vires patrimonij,&
qualitatẽ legatarij.Et iſtæ vires ſunt certæ in rerũ nã, iuxta no.in
l.cũ quidã.§.ſuũ hr̃dẽ.de acq.hær.& ſi ille non arbitraretᷓ,recur-
retᷓ ad iudicẽ,q dr̃ vir bonus, non aũt eſſet nullũ legatũ.l.conti-
nuus.§.cũ ita.de ver.obl. & iſte erit iudex ſecularis .l. 4. de alim.
& cib. leg. ſi tamen eſt relictũ ad piam cãm erit eccleſiaſticus.l.
3 nulli.C.de epiſ.& cle. † & iſto caſu ꝓcedit qđ dicit glo. ꝙ ſi arbi-
a tretᷓ fauore vltimæ volũtatis, recedit à [a] pſona,licèt ſecus in ɔ̃-
b tractibus,[b] q redduntᷓ nulli nõ ſequuto arbitramẽto. l. ſi qs arbitra
tu.de ver. obl. & ſi legatarius decederet ante arbitramentũ, vel
decl'onẽ, trãſmitteret,cũ legatũ ſit purũ, vt hic patet, ſcđa pars
continet tria.ſ.dictũ vſq; ibi, [cũ placeat.] ſcđo rationẽ vſq; ibi
[quæ enim.] tertio decl'onẽ rõnis. ¶ In tex.ibi, [veluit ɔditio. [i.
ɔdõnaliter.Dy.& hoc ẽt voluit glo.in ſcđa expõne,& ſic iſta di-
ctio nõ ponitᷓ ſimilitudinariè, ſed qualitatiuè, & iſta plus pla-
cet ꝗ̃ prima, q̃ vult ꝙ ponatᷓ ſimilitudinariè. nã de iſta ſimilitu-
dine loquitᷓ ver.ſeq. ¶ In tex.ibi,[q̃ enim.] glo.legit iſtũ ver. etiã
duob.modis. primo vt ponatᷓ interrogatiuè. ſcđo vt ponat dr̃iã
inter formã ꝓhibitã, & nõ ꝓhibitã. nã ſi legarẽ ſi Titius volue-
rit,nõ valeret,qa eſſet collatũ in merã voluntatẽ Titii.l. ſi quis
Semproniũ.de hær.inſti.ſed ſi lego ſi Titius aſcẽderit capitoliũ
valet,quia nõ eſt collatũ in liberã voluntatẽ,qđ patet, quia põt
eſſe ꝙ aſcẽdet,& vult aſcẽdere, & tñ nollet ꝙ tu haberes legatũ
& ex ſuo aſcenſu purificabitᷓ legatũ tuũ, aliud ergo eſt factum
Titii voluntariũ,aliud volũtas Titii,vt legatũ habeas, vel non,
eodẽ mõ ſi legatᷓ ſi Titius arbitrabitᷓ, põt eſſe ꝙ eius libera vo-
lũtas inclinatᷓ ꝙ legatũ nõ habeas,& tñ rõ ſibi ɔ̃rium ſuadet. qa
eſt voluntas ſine rõne. vñ ducta rõne & victus arbitratᷓ legatum
tibi deberi,& tñ eius libera voluntas dictat ɔ̃rium, nõ ergo dr̃
cõmiſſum in voluntatẽ eius,licèt ſit cõmiſſum in eius arbitriũ,
4 vt patet in l.fideicõmiſſa.§.q̃q̃.in fi.de leg.3. ¶ † Sed quæro, qd
ſi primo caſu legis non fuiſſet expreſſa quantitas? Rñdeo non
valeret legatum pp incertitudinem.l.ſi ſic.§.j.ſ.tit.j. cũ illa non
ſit cõmiſſa declaranda,ſed ſolũ ſubſtantia legati. ſ. an debeatur
vel non,qñ autẽ incertitudo quantitatis cõmittitur declaranda
arbitrio tertij, tunc incertitudo non vitiat, hoc hr̃ in ſeq. parte,
qđ no. Idẽ in incertitudine perſonæ, qa ſi nõ cõmittitur decla-
randa in arbitriũ alterius,vel in euẽtũ certi caſus, vitiat.l.ſi fue-
rit.de reb. dub.ſecus ſi cõmittitᷓ.l.ſi ſeruus.§.hmõi.ſ. tit. j. Inter-
dum incertitudo quantitatis vel rei, & ſi non ſit cõmiſſa alteri
declarãda nõ vitiat diſpoſitionem, vt in dote fauore dotis.l.cũ
poſt § gener.de iure do. vel cũ relinquitᷓ ad cãm piam, vt ad re-
fectionẽ pontis,vel viæ, vel murorũ.l. quidã in teſtõ. j. eo. & eſt
ſpãle, reguraliter ɔ̃.vt no. Bart.in l.j.in 2.col.ſ.ſol.mat. licèt Cy.
dixerit eſſe regulare vbi relinquitᷓ ad certam cãm. Ad quã facta
relatione põt certificari. quod Bar. ibi reprobat. In tex. ibi. [pu-
pillo ſiuæ pupillæ arbitrio tutorũ.&c.]Idem ſi alteri ꝗ̃ pupillo,
& alterius arbitrio ꝗ̃ tutoris,in hoc.n.nõ ſtatᷓ ſm̃ Dy. ¶ In gl. ibi
[rñdeo nõ memini me legiſſe] No.gl. q̃ tẽperatè loquitᷓ. nõ.n.
aſſerit nõ reperiri in iure,qa periculoſa eſſet aſſertio.licèt mul-
ti ignorantes audent hoc dicere.gl. nõ determinat iſtã q̃. ſed in
eo qđ ſequitᷓ,innuit ꝙ põt non arbitrari,& ſic nõ cõpellitᷓ. Doc.
dñt ꝙ ſi ɔ̃ſenſit expreſsè vel tacitè ɔpelletur, de expſſo põt poni
exẽplũ ſi cõſenſit teſtatori, & ſe aſcripſit in teſtõ. l. vxori. de fal-
ſis.& l. ex ſnĩa.de teſta. tut. Itẽ ſi poſt mortẽ teſtatoris accepta-
uit onus,etiã ſi ſibi nihil erat relictũ.l. 3.ſ.de arbi. & tunc cõpel-
letur officio iudicis. Itẽ tacitè ſi erat aliud ſibi relictũ accepta-
uit,ſciens onus ſibi iniunctũ,l. poſt legatũ. §. amittere. j. de his
quib.vt indi.& l.à filio.in prin.de ali.& cib.leg & l.ſi qs. §. ſi cui.
de relig.& ſump.fu.Si aũt ignorãter acceptaſſet, non cõpellere-
tur ſi vellet reddere legatũ accep.argu. in l. fi. de confir. tut. vbi
aũt reddere eſſet paratus,idem,ſi nullo modo acceptaſſet, nec
commodũ eſſet relictũ,quia non cõpellitur.l.ſi qs ſepulchrum.
6 §.funus.de relig. † Sed aduerte oẽs iſtæ leges loquũtur in eo.cui
eſt commiſſum officiũ exequẽdi.ſed ille cui eſt commiſſum of-
ficiũ arbitrãdi,nõ dr̃ executor, ſed declarator.vt no. Bar. j. e.l.cũ
quidã.& inducit hoc ad qõnẽ notabilẽ, vtrũ is in quẽ eſt com-
promiſſum de iure & de facto cõpellatur acceptare? Dic vt d.l.
3.& l. litigatores. de arbi. ¶ In glo. ibi [reſpondeo ſic.] iſtud di-
ctum procedit ſine dubio qñ eſſet arbitratus,ſed malè,vt poſſit
recurri ad ſuperiorẽ,qa hoc eſſet in ɔ̃ctibus. l. ſi ſocietatẽ. §. ar-
bitrorum.ff.pro ſocio.fortius in vltimis voluntatibus, vt ſequi-
tur in glo.ſed ſi non arbitratur, nõ procedit indiſtinctè, ſed di-
ſtinguitur an cõmiſſum ſit in eius arbitriũ,nõ cõdõnaliter,vt in
ſecũdo caſu legis, & tunc ẽt procedit glo. licèt ſecus in ɔ̃ctibus,
quia illo nõ arbitrante, ſi cõtractus eſſet nullus, partes poſſunt
ſibi aliter prouidere,nõ ſic in vltima volũtate ſi redderetur nul
la.arg.in l. j. de ſacroſan. eccl. & hanc rõnem Dy. aſſignat inter
vltimã volũtatẽ & contract. ſed ſi eſſet commiſſum ɔdõnaliter,
& ſic ſubſtantia,vt in primo caſu legis, tunc illo non arbitrante
deficeret legatũ, & ſibi imputet teſtator qui ſic comiſit, tex.eſt
q ꝓbat in ſimili.in l.in teſtõ.ibi ſui enim culpa,& c.ſ. ſi qs omiſ.
cã teſt.vnde lex ſibi nõ ꝓuidet,& hoc ſatis colligitur ex iſto tex,
q vult ꝙ ſit ɔdõnale.nam ſi illo nõ arbitrãte non deficeret, poſ-
ſet recurri ad ſuperiorẽ,& non diceretur ɔditionale. nec ſuſpẽ-
detur,vt in ſecundo caſu legis,cuius contrariũ vult tex.& glo.ſi
autẽ committeretur conditionaliter in arbitrium hæredis, vt
lego ſi hæres arbitrabitur,tunc eo conſtituto in more cum per
eum

ADDITIONES.

a ¶ Receditur. Adde vt per Abb.conſi.4.in vltimis verbis.
b ¶ In contractibus. Adde vt per Lu.Ro.conſi.ſuo.301.

eũ ſtet quominus obligetur, perinde eſt acſi eſſet arbitratus, &
purificatum eſt legatum ita ſentit hic Bart. per l. hæc condõ. in
prin. de contrah. empt. facit l. iureciuili. de condi. & demon. Sed
ſi non fuiſſet in mora arbitrãdi, & deceſſiſſet, tunc diceret defe-
cta conditio, nec recederetur à perſona: ſicut in caſu præcedẽti
quando in arbitrium tertij, eadẽ rõne. ¶ In gl. ibi, [pro viribus
patrimonij.] gl. habuit reſpectum ad ſecũdũ caſum huius l. vbi
fuit cõmiſſa declaratio quantitatis, ſed quantũ ad primum ca-
ſum vbi fuit declarata, non ꝓcedit, quia habet declarare an de-
beatur vel non. Item procedit text. & glo. quando non expri-
primitur cauſa ob quam legatur, ſed ſolũ relinquitur quãtitas
declaranda &c. quia tunc inſpicitur quantitas patrimonij, &c.
Si aũt cauſa exprimitur, vt pro dote, vel in refectionẽ viæ, &c.
tunc eſſet habendus reſpectus ad illam cauſam, quantũ expedit
pro illa cauſa, non aũt ſimpliciter ad vires patrimonij. arg. d. l.
7 quidam teſtõ. ĩ. eo. & l. ſi filiæ. ĩ. tit. 2. ¶ † In glo. ibi, [vltimo no.]
glo, per modum ſummæ recollegit iſtam materiã per tres ca-
ſus. & Bart. eam proſequitur addendo plura in quolibet eorũ,
ſed quia in quolibet vr̃ repetere pluries idem per idem, ad eui-
tandam confuſionẽ, dic clarius & breuius. Interdum in volun-
tàtem, vel arbitrium alterius, vt puta legatarij, vel hæredis, vel
tertii cõmittitur ſubſtantia legati, quod contingit qñ conditio-
naliter & quantitate expreſſa, & loquitur principium huius le-
gis. Interdum declaratio quantitatis, vel rei quando non condi
tionaliter & quãtitate nõ expreſſa, & loquitur ſm̃ dictum legis.
Interdum electio perſonæ legatarii, vel hæredis, & loquitur l.
cum quidam & l. vnum ex fa. in prin. & §. rogo. ĩ. eo. & l. vtraq;.
§. cum quidam. de reb. dub. Interdũ committitur reſolutio le-
gati, vt lego centum niſi hæres vel Titius voluerit, & loquitur
l. fideicõmiſſaria. §. ſi fideicommiſſum. ĩ. tit. j. Interdum principa
liter tempus, vt cum relinquitur cum Titius vel hæres volue-
rit. vt d. l. fideicõmiſſa. §. hoc autẽ legatum. & in iſtis iuribus pa-
tet quid iuris ſit, & non expedit totiens repetere, vt facit Bar. &
circa primum caſum qñ committitur in voluntatẽ vel arbitriũ
legatarii, non refert per quæ verba, quia ſiue dico lego, ſiue vo-
lueris, ſiue ſi arbitratus fueris, valet, & erit cõdõnale ſi declaret
velle. l. ſi ita. §. illi ſi volet. s̃. ti. j. ſi in arbitrium hæredis, vel tertii,
refert an per verbum ſi voluerit, & non valet, vt in l. ſenatus. §.
legatum. s̃. titu. j. & l. ſi quis Sempronium. de hær. inſti. ſed ſi per
verba importantia arbitrium boni viri, valet, vt hic. vbi loqui-
tur quando in tertium & l. ſi ſic. s̃. tit. j. quæ loquitur qñ in arbi-
trium hæredis. & l. fideicommiſ. §. q̃q̃. & quantum ad valorẽ le-
gati non eſt dr̃ia inter hæredem & tertium, ſed quantũ ad aliud
ſ. qñ non arbitraretur, eſt dr̃ia, vt s̃. dixi. ¶ In ſecundo caſu ſi cõ-
mittatur in arbitriũ legatarij, vt lego tibi arbitrio tuo, valet, &
nõ eſt conditionale, & recurritur ad ſuperiorem, vt arbitretur
vt hic, licèt loquatur qñ in arbitrium tertii, ita ſentit hic Bar. ſi
cut qñ in arbitriũ hæredis, vel tertii. Cæteros caſus proſeque-
8 re, vt in iuribus s̃. alleg. ¶ † Vltimò qñ recurritur ad arbitrium
boni viri, vt corrigat arbitriũ male latum, dubitatur ſi ille fert
ſniam corrigendo, an ab illa ſententia poſſit appellari, & repe-
ritur in aliquibus lect. Bar. hic tenet ꝙ nõ. & allegat Inn. in qua-
dã extraua. præſenti. de reſcr. & fuit qõ diſputata & ita termina-
ta, vt refert Io. And. in addi. tit. de app. §. in quibus. & moueatur
ex eo: quia iudex ſuccedit tunc loco arbitratoris, ſed ab arbitra-
tore non appellatur, ſicut nec ab arbitro. quia non habet iuriſ-
ditionẽ. l. j. de arbi. Bal. tangit in l. fi. C. de ꝯhen. emp. & non de-
terminat. ſed in l. vlt. C. ne lic. tertiò prouo. vr̃ ꝯ̃rium determina-
re, qa iudex procedit vt iudex, non vt arbitrator, licèt ſuccedat
loco arbitratoris, quia corã eo ſeruatur ordo iudiciarius. & iſta
a pars vr̃ tutior,[a] & iſtam partem diſputando tenuit [vt audio] re-
colendæ memoriæ do. Pet. de Anch. in ciuitate Bononiæ. & ha
bui pluries de facto. Tene menti, quia ſemper remittitur ad no.
9 p̱ Bar. hic, & vix reperies in aliis locis, q̃ s̃. dixi. ¶ † In gl. ſeq. ibi,
[. i. ſi voluntariè fuerit arbitratus.] no. expoſitionem, quia facit
ad q. Si ſtatutum dicat ꝙ ſi aliquis voluerit aliquã mulierẽ co-
gnoſcere, puniatur in c. debet exponi. i. voluntariè cognouerit:
nam non ſufficit ſola voluntas, vt dicit gl, facit l. fi. de rerum di-
10 ui. † In alia gl. quæ incip. [vt differatur.] ibi [ineſt tamen quantũ
ad ſolutionem &c.] per hoc vr̃, ꝙ qñ quantitas eſt incerta, an-
b teq̃ declaretur non poſſit peti[b] executio inſtrumenti continẽ-
tis debitum talis qualitatis, quia executio ordinatur ad ſolutio-
nem, & ſolutio nõ eſt fienda anteq̃ declaretur: qm̃ inſtr̃a debẽt
eſſe liquida anteq̃ mittantur executioni. arg. in l. fi. de compen.
& l. fi. C. depoſiti. & ſic facit iſta gl. contra id quod Bar. determi-
nat per iſtum tex. qui dicit, ꝙ legatum non habet diem nec ho-
rã: vnde ꝯcludit quòd poſſit peti executio ante declarationem,
ſi ſtatutum dicit ꝙ inſtr̃m tantæ quantitatis mittat̃ executioni,
& ego habeo inſtr̃m in quo teneris mihi ad quantitatem incer
tã, puta intereſſe, certificãdam arbitrio iudicis. Tu dic, ꝙ habeo
liquidare ꝙ ſubſtãtia obli. ſit purificata, quo facto petere pote-
ro hoc modo, vel ꝙ capiatur debitor, vel mittar in tenutã bo-
norum ſuorũ, etiam anteq̃ declaretur quãtitas: ita intelligo di-
ctũ Bar. ſed hoc facto eſt declaranda quantitas anteq̃ vltra pro-
cedat̃. ſ. ad venditionẽ vel dationẽ inſolu. quia habet vim ſolo
nis, quod nõ debet fieri anteq̃ declaret̃ quantitas: vt in hac gl.
& hoc modo omnia ꝯcordantur. & pro hoc vide Bar. in l. j. iudi
ſol. in l. j. C. de ſen. q̃ ſine cer. quãtitate proſe. Quod autẽ dixi s̃.
tertio nõ arbitran. deuolui arbitriũ ad ſuperiorẽ, ꝓcedit qñ fuit
cõmiſſa declaratio q̃titatis. Idem ſi rei incertæ de incertis, ſed ſi
de certis deuoluit̃ ad legatariũ. l. fi. §. ſed & ſi quis. C. commu. de
leg. Idẽ ſi hæredi. ĩ. eo. l. ſtatuliberũ. §. Stichũ. ſed differunt, quia
tertius non dr̃ in mora niſi poſt annũ d. §. ſed & ſi quis: ſed heres
ꝯſtituit̃ in mora ẽt añ p̱ interpellationẽ, vel alio modo. d. §. Sti-
chũ. ſi aũt fuit ꝯmiſſa declaratio p̱ſonæ, tunc aut incertæ de in-
certis, & nõ valet. qa cẽſet̃ quodãmodo cõmiſſa ſubſtantia s̃. de
hær. inſt. l. illa inſtitutio. in prin. niſi fiat ad piã cãm, vt pauperi-
bus, quos talis volet, vel elegerit. vt dixi in l. captatoriæ. s̃. tit... &
tũc deuolueretur ad Ep̃m illo nõ arbitrãte. l. nulli. ſi aũt incertę
de certis, tunc nõ deuoluit̃ ad ſuperiorẽ, ſed oẽs admittunt̃ illo
non arbitrãte. ĩ. eo. l. ſi quis Titio. §. fi. & l. cum quidã. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶ Tutior. Adde Ludo. Ro. conſ. 261. vbi refert plures opi. tandem reſidet cum ſententia Bal. in l. vnica, C. de his quæ pœ. nomine. diſtinguentis, ꝙ aut Iudex grauat in modico, aut enormiter, primo caſu non appelletur, ſecũdo caſu ſic. latius ibi vide. Et quod poſsit appellari, tenet etiam Imo. hic, & in l. publicorum. de publ. iudi. & in c. j. extra de conſti. & Lud. Ro. in l. arbitro. ſupra qui ſatiſd. cog. & refert & ſequitur do. Alex. de Imo. in conſil. 7. in princ. in 3. vol. & ibi dicit hanc opi. eſſe æquiorem, & magis communem ac veriorem.

b ¶ Non poſsit peti, Adde ꝙ ita in terminis conſuluit Soc. conſ. inci. Dominus labia mea aperiat. vide Lud. Ro. conſ. 76.

LEX II.

QVoties. Quot ſunt res legatæ tot cenſent̃ eſ-
ſe legata, ſi fuerunt ſpãliter nomina-
tæ. ſ. expreſsè. ſecus ſi ſub vno nomine cõplectiuo.
h. d. Adde de verb. obl. l. ſcire. & eſt vtilis iſta inueſti-
gatio propter id quod habetur ĩ. eo. l. neminem. cum l. ſeq.

LEX III.

SI ita legetur. Legatum poteſt conferri in
nõ factũ alterius, ſicut in fa-
ctum voluntariũ. h. d. De hoc vltimo patet in in l. j.
ibi, [ſi Titius in capitoliũ aſcẽderit.] De primo pa-
tet hic. & gl. intelligit tribus modis, ſ. in tertio hæ-
rede & legatario. circa primum ſecundo quæritur qñ dicat̃ nõ
aſcendiſſe, vt extet ꝯdõ legati. Bar. vr̃ tenere, quòd tunc cum po
tuit & non aſcendit per l. hæc conditio. la ij. de condi. & demõ.
Tu dic, ꝙ ſolum qñ deſinet poſſe aſcendere, quia mortuus eſt,
licèt enim non aſcendat hodie, vel cras, poteſt aſcendere aliàs,
vnde non dr̃ non aſcendiſſe quouſq; irreuocabiliter verum ſit
ipſum non aſcendiſſe l. quicquid aſtringendæ. §. fi. de verb. obli.
nec ob. l. ꝯdltio quia ibi loquit̃ in ꝯdõne affirmatiua, hic in ne-
gatiua. Item ibi, non aſcendere, facit ꝯditionẽ exiſtere, hic facit
deficere, & ſic eſt caſus diuerſus. Item ibi fuit impoſita legata-
rio, hic in perſonã hæredis, vel tertij, ſi autem in perſonam le-
gatarij, locus eſt cautioni Mutianæ. l. Mutianæ. de condi. & de-
mon. & hic in gl. ex quo apparet quòd de ſui natura nõ poteſt
impleri donec viuat, aliàs nõ eſſet locus dictę cautioni, ſed ex-
pectaretur donec exiſteret, vt patet in d. l. Mutianæ. & per hoc
patet veritas eius quod s̃. dixi contra Bar,

1 *Legatum non poteſt pro parte acceptari, & pro parte repudiari, ſed ſi ſunt plura, benè poteſt vnum acceptari, aliud repudiari, niſi alterum habeat onus annexum, quo caſu non licet aliud repudiari in præiudicium oneris.*

2 *Si ſunt plura legata, & plures res, poteſt legatarius vnum legatum acceptare, & aliud repudiare.*

Quid in hæredibus legatarij, ſi eſt vnum legatum.

3 *Falcidia quę erat detrahenda de legato pio facto in fauorem libertatis, ſi non eſſet pium, detrahitur de alijs legatis, ſi ſunt facta eidem.*

Si ſunt facta diuerſis, an Falcidia cedat in præiudicium aliorum legatariorum, an hæredis.

LEX IIII.

1 NEminem. † Legatum non poteſt pro parte
acceptari, & pro parte repudiari,
ſed ſi ſunt plura, benè poteſt vnum acceptari, aliud
repudiari, niſi alterum habeat onus annexum, quo
caſu non licet aliud repudiari in præiudicium oneris. h. d. cum
2 l. ſeq. & ſeq. ¶ † No. ꝙ ſiue ſit vnum legatum, & vna res, nõ po-
teſt ꝓ parte acceptari, & ꝓ parte nõ, vt d. l. neminẽ. ſiue ſit vnum
legatũ, & plures res, vt in l. grege. tũc aũt põt qñ ſunt plura le-
gata, & plures res. l. quoties. in prin. & l. ſed ſi duobus. in prin. &
hæc in legatario. Sed in heredibus eius ſi deceſſit cum pluribus
hæredibus, etiam in primis caſibus vnus poteſt partem ſuã re-
pudiare, alter acceptare. l. legatarius. s̃. tit. j. Sed partem ſuã nul-
lus poſſet pro parte acceptare, & pro parte non acceptare. Item
procedit iſta lex, niſi eſſet legata res, vel pars eius. ĩ. eod. l. Lucio.
Item procedit ſi eſt factum vni, ſed ſi pluribus, vnus poteſt ac-
ceptare, alter non, & accreſcit acceptanti, tunc tamen portio re
pudiantis non accreſcit acceptanti, quia non ſunt coniuncti à
teſtatore, vt dixi in d. l. legatarius. & no. Bar. in l. re coniuncti. ĩ. ti.
j. Item procedit quãdo legatum fit ab vno hærede. quid ſi à plu
ribus, an quo ad vnum põt acceptari, quo ad alium repudiari?

puto φ ſic, quia cenſetur quodammodo diuiſum, niſi ſit factũ ſub conditione dandi aliud hæredibus, quo caſu dando partẽ vni, non conſequor partem illius l. qui duobus. de condi. & demon. Sed quæ eſt ratio huius l. Reſpondeo, quia tractat de lucro, vnde magis in eo reprobatur inconſtantia, & varietas, vnde idem videtur in donatione ſi fieret abſenti aliquo pro eo recipiente, vt pro parte poſſit acceptari, pro parte non. Circa l. qui duobus. §. i. quæro, quare legatarius non poteſt legatum ſerui repudiare, & legatum de decem acceptare? Reſpondeo, quia remaneret apud hæredem cum onere manumittendi, vnde ſi legatarius conſequeretur integra decem, perderet hæres duplicem falc. Sed ſi legatarius eſſet paratus pati duplicem falc. poſſet legatum ſerui repudiari, quia nullum præiudicium fieret hæredi. & vide omnino l. ſi legatario. de fideicõmiſſ. libe. ¶ Per iſtum textum, dicit Bart. ſe terminaſſe ſemel cum commiſſa eſſed cuidam executio legatorum per teſtatoris, & ſibi erat factũ legatum, & propter hoc, quia non erat merus executor, tenebatur cauere. l. ſi a pluribus. ſupra. tit. j. ſed ſi eſſet merus, non teneretur. l. diuus. ſi cui plus quam per l. Fal. volebat repudiare legatum, & non cauere, dicit Bar. quòd non poteſt inuito hærede,
3 arg. hic. ¶ † Vltimò no. quòd Falc. quæ erat detrahenda de legato pio facto in fauorem libertatis, ſi non eſſet pium detrahitur de aliis legatis, & hoc ſi ſunt facta eidem, ſed ſi diuerſis, an Falcidia, quæ veniebat detrahenda de legatis ad pias cauſas, veniat detrahenda de aliis legatis, & cedat in præiudicium aliorum legatariorum, non hæredis, an autem hæredis vt illam perdat, & ab aliis non recuperet? dic per Bart. in l. ex aſſe. ad l. Falc. & in auth. ſimiliter. C. eo.

LEX VII.

SI Titio, & ei. Intellige hanc l. qñ ille non poterat capere, ideſt retinere, qa erat indignus, ſed mero iure poterat, & tunc licèt non admittatur pro ſe, quia tamen admittitur pro fiſco, facit partem, vel dic quòd nunc non poterat capere, ſed ſperabatur φ poſſet, vt ſi non erat natus, ſed ſperabatur naſci, vel pone φ teſtator legauit alicui filio & ſub condõne ſi legitimabit ꝑ eum, vel ſe faciat legitimari poſt mortem, vt aliàs vidi: nam qa ſperat legitimari & admitti ad partem, faciet interim partẽ. ſ. ti. j. l. ſi duobus. in fi. cũ ibi no. & ceſſant omnia quæ tanguntur in gl.

LEX VIII.

SI quis ſeruum. Declara iſtud principium, vt vt hr̃ in l. cũ ſeruus. ſ. titu. j. ¶ Sed opp. ꝯ. tex. pro declaratione glo. dum dicit, [de reducendo]nam ſi fugam arripuit poſt teſtamentũ viuo teſtatore, vr̃ φ ſufficiat φ hæres caueat reſtituere, ſi ad eius manus peruenerit, non autem de reducendo, vnde videt ob. ſ. tit. j. l. cum res. § ſi verò non fuerit. propter hoc gl. ſecunda intelligit, qñ fugit poſt mortem teſtatoris, aliàs procederet ꝯrĩu. ¶ Sed ꝯ hoc opponitur, ſi hæres fuit in culpa, vt pſupponitur, ergo non ſufficit cauere de reducendo, ſed compellitur ſoluere æſtima. d. l. cum res. propter hoc gl. tertia intelligit φ caueat volente legatario: ſed ſi nollet, procederet cõtrarium. ¶ Sed tertio opponitur, quia ver. [ſed ſi quidem.] loquitur quando fugit viuo teſtatore, & ſic hæres non fuit in culpa, ergo non cauet de reducendo, ſed tñ de reſtituendo, glo. ſi. fatetur, & ſic quod ſ. dicit de reducendo, nõ refertur ad iſtũ caſum ſeq. ex his ſunt oẽs glo. declaratę. adde ſ. tit. j. l. ſeruo legato. §. fi. & quod ibi dixi.

§. Si ita legetur. Licẽt legatum alternatiuũ ſit vnũ pp ſolutionẽ vnius de alternatiuis, quæ ſufficit ad vnam obligationem exoluendam, tñ pp numerationem plurium rerum contentarum in eo poſſunt dici plura. h. d. text. cum glo. adde ſ. titu. j. l. ſi ex toto. §. j. Nõ ergo poſſet acceptari pro parte vnius rei, pro altera repudiari. ¶ In fi. glo. ibi, [l. planè. §. fi.] Dy. tenet ꝯrium, φ etiã ſi eodem tp̃e nõ cõcurrant dicat vnũ, vt patet in l. ſi illud. ver. ſi ſub ꝯriis ꝯditionibus. j. eo. & tñ eodem tẽpore non concurrunt, tene ergo primam ſol. gl. φ aliquo reſpectu dicuntur duo, & aliquo dicitur vnum.

§. Si quis ita legauerit. No. φ ſicut qñ lego decem, quæ habes in arca, vel in tali loco, & ſic ſentio de tota quantitate, ſi tota nõ reperitur, nõ debetur niſi quatenus reperitur, quia cenſetur legata quantitas vt ſpecies, ſeu vt certum corpus. l. ſi ſeruus. §. qui quinque. ſ. tit. j. ita ſi ſenſi de parte, quia legaui x. ex his quę habeo in dolio &c. vt eſt hic caſus, & tetigi in l. quidam teſtamẽto. ſ. tit. j.

1 *Si teſtator ſenſit de certo legatario, quia notauit nomine proprio, & non apparet de quo, pôt hæres gratificari cui vult, & illi ſoluere recepta cautione, φ defendet ab alio, ſi apparebit de illo teſtatorem ſenſiſſe.*

2 *Si ſunt duo impetrantes in eadem eccleſia habentes eandem datam, & in omnibus ſunt pares, capitulum debet & tenetur alterum eligere.*

3 *Pluralitas non præſumitur, niſi probetur.*

4 *Plus nocet incertitudo perſonæ legatarij, quàm rei legatæ.*

1 §. Si inter duos. † Si teſtõr ſenſit de certo legatario quia nominauit nomine proprio, & non apparet de quo, poteſt hæres gratificari cui vult, & illi ſoluere recepta cautione, φ defendet ab alio, ſi apparebit de illo teſtatorẽ ſenſiſſe. h. d. & ſi poſtea apparebit, φ de alio ſenſerit, hr̃s liberaretur cedendo actionẽ ꝯ illum cui ſoluit cautione recepta: ſed ſi non recepiſſet, non liberaret, quia fuiſſet in culpa non recipiendo, & tenetur ſoluere, & poſtea repeteret ab eo, cui ſoluit. per no. in l. pe. de pet. hær. facit l. dolo. ad l. Fal. ¶ In gl. ibi, [debet]. i. poteſt. Bald. dicit, φ iſta expoſitio vr̃ deſtruere tex. ideo diſtinguit, an vterque pariter ꝓbauit teſtatorem de ſe ſenſiſſe, & tex. ſtat propriè, qa tenet eligere: aut neuter probauit, & tex. ſtat impropriè, ſed primum non placet, quia dictę probationes ſe inuicẽ eliduꝉ, quia teſtõr de vno tm̃ ſenſit, tene ergo glo. ſimpliciter, vt etiam tenet Bar. quia neuter hæres tenetur ſi nõ vult quouſq; ſit prob. ar. ſ. depoſi. l. j. §. ſi apud. & recolo ſemel oppoſuiſſe de iſta glo. cũ tex. contra dñm Ant. But. repe. c. duo-
a bus.a de reſcrip. lib. vj. vbi † habetur, φ ſi ſunt duo impetrantes
2 in eadẽ eccleſia habentes eandẽ datã, & in oĩbus ſunt pares, φ capitulũ tenet & debet alterũ eligere, & cõmendauit valde arg. non recolo de ſolutione ſua, nec ẽt reperio, φ gl. vel in nouella hoc tãgat, ſed pôt dici, quòd ibi ꝯſtabat, quòd quilibet haberet voluntatẽ Papæ, licèt non conſtaret quis primo, hic non conſtabat, φ quilibet haberet voluntatẽ teſtatoris, & procedit tex. qñ ambo ꝯcurrunt in petendo. Quid ſi vnus tm̃ petit, & hæres ñ vult ſoluere niſi ꝓbet φ teſtator ſenſit de eo? dicit Bar. φ ſi hę res ꝓbet φ ſit alius, iuſtè recuſat, ſed ſi nõ probat, ſufficit peteti ꝓbare, φ vocat illo nomine, quo teſtõr vſus eſt, nec præſumitur eſſe alius, niſi appareat, & dicit ſemel reſpondiſſe de facto cum lega. eſſet factum cuidam Clarutiæ de tali porta. & quædã Cla-
3 rutia petebat, & hr̃s recuſabat, & ſic no. † Et pluries allegaui, φ pluralitas non præſumitur niſi probetur. facit l. qui iuraſſe. §. ſi pr̃. & l. eum qui. §. in popularibus. de iureiur. & per Iac. Butr. & Bal. in l. 2. C. de erro. aduoca. ¶ In glo. ibi, [ſol. ibi.] quia lectura vtriuſq; non eſt bona, ſed dẽt eſſe neutri, & tũc concordat cum eo quod gl. dixit in principio legatũ impediri, & cũ eo quod ſequit. ¶ In gl. ibi, [tu dic aliquod eſſe.] attenta veritate, quæ eſt in rerũ nã, φ teſtõr de vno ſenſit, & ſic eſt certũ apud legem, vnde valet legatũ quo ad eũ, licèt non appareat nunc quis ſit, ſed impeditur executio donec appareat. ¶ In gl. ibi, [ſecus autem.] no.
4 † φ plus nocet incertitudo perſonæ legatarii, q̃ rei legatæ, qñ autem eſt incertitudo circa res dic vt ſ. tit. j. l. qui duos. & l. ſi quis à filio. §. ſi plures. & l. apud Iulia. §. ſcio. ſed quando circa perſonã legatarij, dic vt plenè no. gl. in l. ſi fuerit. de reb. dub.

ADDITIO.

a ¶ Duobus. Vide in materia & intellectu dicti c. duobus. Oldr. conſil. 193. & Ancha. conſi. 54. & pro ſo. Pan. facit tex. in d. c. duobus. in fi. ibi niſi ex tenore literarum ipſius expreſsè appareat, quòd vtrique ipſorum voluerimus prouidere.

§. Certam pecuniam. Legatũ eſt ſoluẽdum legatario, non ei cui legatarius rogatus eſt reſtituere, niſi cauſa ſubſiſtente iuſta, & tũc poterit ſolui, recepta cautione quòd defendet ſoluentem à legatario. h. d. qñ autem ſoluitur legatario cui hæres eſt directò & principaliter obligatus, non expedit quòd legatarius caueat hę redi defendere ipſum aduerſus fideicommiſſ. tex. eſt ſimilis in l. cũ pr̃. de iure dot. ¶ In tex. ibi, [ſubſtituti,] ſcilicet per fideicommiſſum, ſm̃ gl. & bñ, & iſte allegabat, φ ſolutio non fieret legatario, ſed eis ad quos pecunia debebat peruenire, legatarius dicebat ꝯrium, quia teſtator ad ipſum voluit primo venire, & per manus eius ad ſubſtitutos, ſed ſubſtituti allegabãt legatarium ſuſpectum de dilapidatione, & φ non ſeruabit voluntatem defuncti, legatarius volebat cauere, & fideicõmiſſarius ſimiliter, certè ſi appareat legitima cã ſuſpicionis, pôt hæres eligere quẽ vult recepta cautione, ex quo quilibet offert, etiã ſi hr̃s non offerret, pôt recuſare ſibi ſoluere, niſi caueat poſtq̃ eſt in electione hæredis cui ſoluat, ſed ſi non apparet de legitima cã, debet ſoluere legata abſque cautione, vt ſ. dixi. ¶ Sed oppono, φ nullo modo fideicõmiſſarius poſſit petere, quia non habet actionem ꝯ hæredem niſi cedatur. l. Imperator. in princ. j. eo. & j. tit. j. ſi legatarius. Quidam fatentur & intelligunt de ſubſtitutis directò, quod non placet, quia legatario volente excluderentur. l. poſt aditam. C. de impu. & ali. ſub. Dic ergo ad ꝯrium, quòd et ſi non cedatur actio, cũ fideicõmiſſarius habeat obligata bona legatarij, & per ꝯñs act. quam habet pro legato, poteſt intentare vtilẽ hypo. l. nomen. q̃ res pig. obli. poſ. & ſi fiat ceſſio, intentabitur vtilis perſonalis ex teſtamento. Item loquitur ille §. in legatario, ſecus in mero executore, qa legatarius concurrẽs cũ eo ei præfertur. vt colligitur. ſ. tit. j. l. ſi à pluribus. & ibi tetigi.

1 *Cum legatur pars hæreditatis, traditur nulla facta deductione æris alieni, vel eius quod pro ære alieno debebatur, ſecus quando legatur pars bonorum.*

2 *Legata ad pias cauſas quæ ſortiuntur fauorem libertatis, ante omnia deducuntur tanquam æs alienum; ſi hæreditas non eſt ſoluendo alijs, non tamen ante verum æs alienũ, quia reſpectu illius non reputatur æs alienum, ſed reſpectu aliorum legatorum.*

Funeris impenſa pro ære alieno habetur, & præcedit alia legata.

3 *Quare de legato partis hæreditatis non fit deductio impenſæ funeris, vel alterius æris.*

4 *Quando legantur omnia bona, vel mandantur reſtitui, ꝙ legatarius loco fideicommiſſarij vniuerſalis habeatur.*
Bona quando intelliguntur non deducto ære alieno.
5 *Quid in verbo, rerum, ꝙ ſit idem ꝙ in verbo, bonorum.*

1 **§. Si cui certam.** † Cum legatur pars hæreditatis,
tradit̃ nulla facta deductione ęris
alieni, vel eius quod pro ære alieno debebat̃, ſecus qñ legatur
pars bonorũ. h. d. cum l. ſeq. & iſta diſtinctio fortè alibi non re-
2 peritur. ¶ † In tex. ibi, [pretia manumiſſorũ] .i. eorũ quos teſta-
tor mandauit redimi, & manumitti ſm gl. fi. in l. ſeq. nam loco
æris alieni hoc habetur. l. æris alieni. ad leg. Fal. & hoc no. ꝓ le-
gatis ad pias cãs, quæ ſortiuntur fauorẽ libertatis, vt ante om-
nia deducantur tanq̃ æs alienum, ſi hæreditas non eſt ſoluendo
alijs, non tñ ante verum æs alienum, quia reſpectu illius nõ re-
putatur æs alienum, ſed reſpectu alioꝝ legatoꝝ ſic, & vide hic
Bar. qui vr̃ hoc ſentire. ¶ In tex. ibi, [funeris impenſa.] vt quia
fortè hæres recipit pecuniam mutuam, vt faceret impẽſam, &
oportebat eam reddere, licèt tale onus ꝑ defunctũ nõ fuerit ɔ̃-
3 ctũ, tñ pro ære alieno hr̃, vt præcedat alia legata. † Sed quæ eſt
rõ, ꝙ non fit deductio iſtorum, vel alterius æris? Rñdeo, quia le
gatarius partis hæreditatis hr̃ loco hr̃dis vniuerſalis in quẽ tran
ſeunt oĩa onera actiua & paſſiua. l. j. in prin. iũcta l. mulier. §. fi.
ad Tre. põt ergo legatarius dicere hæredi, nolo ꝙ tu ſoluas, ſed
ego volo ſoluere, qa ego poſſum ɔueniri. l. fi. C. ad Treb. hoc ve
rũ niſi teſtator mãdaſſet reſtitui deducto ære alieno. l. cogi. §.
inde qrit̃. ad Treb. Sed quare nõ ſic in l. ſeq. gl. laborauit, & ne-
ſciuit qd dicere, nam ſibi fuit viſum, ꝙ iſti tex. eſſent ɔ̃rij, ideo
dixit plura quæ non ꝓcedunt, ideo dic clarius, ꝙ aliud in parte
hr̃ditatis, aliud in parte bonorũ. nã hęreditas importat oĩa iura
& onera, cũ in iure ɔſiſtat, non in corporib. l. hæreditas. de peti.
hære. & ideo legatarius hæreditatis totius, vel partis, loco fidei-
cõmiſſarij hr̃. Nec erat ius ẽt iſto iure, an per viã legati vel fidei-
com. hr̃s grauaret̃ reſtituere hęreditatẽ, vel partẽ eius, licèt in-
ter legata particularia, & fideicõmiſſa particularia eſſet dr̃ia, iu-
xta no. in l. j. s̃. tit. j. ſed verbũ bonorum, non eſt verbum iuris de
proprio ſignificatu, ſed corporũ, ideo rl'r dñr deducto ære alie-
no. l. mulier bona. s̃. de iure do. ideo legatarius partis bonorum
non dr̃ vl'is fideicommiſſa. ſed potius particularis, nec in eum
tranſeunt iura ſaltem paſſiuè, vt poſſit conueniri, ideo hr̃s põt
deducere, quia ɔueniri p̃t, & ſic ſua intereſt: ſed in caſu p̃cedẽti
non, quia eſt tutus exceptione poſtq̃ reſtituit, & legatarius eſt
conueniendus, quantũ ergo ad effectũ, modica eſt vis, quia nõ
minus habet legatarius partis hęreditatis, q̃ legatarius partis bo
noꝝ facta ſolõne æris alieni, & iſtorum de quib. hic, ſed in hoc
eſt dr̃ia, quia vno caſu legatarius habebit ſoluere, alio caſu hæ-
4 res. † Sed ɔ̃, quòd legatarius partis bonorum loco fideicõmiſſa-
rij vniuerſalis habeatur. l. nã quod. in fi. ad Treb. Sol. aut legant̃
omnia bona, vel mandant̃ reſtitui, & ꝓcedit ɔ̃rium, quia tm̃ va
let hoc quantum legare hæredita. aut legatur vel mandatur re-
ſtitui pars bonorum, tunc ſecus, vt hic. & iſta dr̃ia melius hic ꝓ-
batur, q̃ alibi, ad quod l. quoties. §. fi. de vſufr. ſed ɔ̃, ꝙ bona intel
ligãtur deducto ære alieno, ſiue loquamur de totis, ſiue de par-
te. d. l. mulier. Sol. interdum bona in aliquem transferuntur. i. ſi-
bi debentur ex ɔ̃ctu, & locum habet ɔ̃rium. Interdum ex legis
diſpõne, & tũc ecõuerſo intelligunt̃ nõ deducto ære alieno, ſi-
ue tota, ſiue pars. l. tutoris. C. ad leg. Iul. de vi. Interdum ex vlti-
ma voluntate, & diſtinguitur. vt s̃. dixi. Aut omnia, & intelligũ-
tur nõ deducto ære alieno, aut pars, & tũc ſecus, vt hic, & iſtud
voluit Bar. in l. j de bo. poſ. & de iure fiſc. l. nõ intelligitur. §. cum
5 ex cã. & l. princeps bona. de verb. ſig. † Quid in verbo, rerum? dic
idem, quod in verbo, bonorum. per l. fi. de vſufr. leg. & l. licèt. C.
de pact. Cætera vide per Bar. qui ſubtiliter declarauit.

1 *Quod iuris eſt de re principaliter legata, idem eſt de augmento eius facto teſtatoris contingente.*
2 *Terra comitatui addita, debet gubernari ſecundum ſtatuta comitatus.*

LEX X.

1 **CVm fundus.** ¶ † Quod iuris eſt de re prin-
cipaliter legata, idem eſt de
augmento eius facto teſtatoris contingente. h. d. dic
2 vt s̃. tit. j. l. ſi ex toto. † Et eſt argumentum, ꝙ terra co-
mitatui addita debet gubernari ſm ſtatuta comitatus, & iſtud
dicit Gul. de Cug. in l. ſi conuenerit. §. ſi nuda. de pig. act. per il-
lum tex. & per l. inter ſocerum. §. cum inter. de pac. do. & l. etiã.
¶ In fi. tex. ibi, [adiunxit,] nec obſt. de au. & arg. leg. l. ſi ita, quia
ibi in re principali, hic in augmento acceſſorio, eodem modo
reſponde ad l. ſerui electione. §. fin. s̃. tit. j. quia ibi vtraque pars
erat æquè principalis. Non ſunt alia.

LEX XI.

STatuliberum. Hæres non põt legare
ſtatulibero ſine liberta
te, niſi ɔferat legatum in tp̃s libertatis, vel niſi poſt
mortẽ eius ſtatim ɔſequuturus ſit libertatem. h. d.
¶ In tex. ibi, [accipere poſſe]. ſ. purè, vel ſimpl'r le-
get. dicebat ɔ̃rium, quia ſperabat conſequi libertatẽ aduenien-
te conditione ex teſtõ primo teſtatoris, ſed hoc non ſufficit, vt
legatum factum ab hærede ſine libertate valeat, cùm ſit adhuc
ſeruus eius, & ſi hr̃s qui legauit tp̃e teſtamẽti ſui mortus eſſet.
dies legati inutiliter cedetet, qa nõ eſſet cui acquireret̃, nec er-
go cõfirmatur licèt cõdõ exiſtat ꝑp rl'am Catonianã. ¶ In tex.
ibi [valet.] quia tunc eo tp̃e cedit dies legati, quo cedit dies li-
bertatis, ſicut in caſu ſequenti, & ſic non niſi vtiliter cedere po-
teſt, qa cum cedit, reperit eum liberum, & ſic ſibi acquirit̃, fin-
gitur. n. prius ſibi competere libertas, & eodem inſtanti diẽ le-
gati cedere, vt ſic legatum valeat. l. ſi poſt mortem. §. j. s̃. tit. j.

1 *Electio in legato alternatiuo ꝙ transferatur in legatarium, ſi hæres non eligit tempore debito.*
2 *Permiſſum ad tempus poſt tempus videtur prohibitum.*
Prohibitum ad tempus, cenſetur poſt tempus permiſſum.
3 *Terminus ſtatutus à teſtatore, cenſetur perẽptorius. & poſt non licet purgare moram. Idem in ſtatuto à lege, vel ſtatuto, & quando poterat.*

1 **§. Stichum.** ¶ † Si hr̃s nõ eligat tp̃e quo debet, electio
in alternatiuo legato transfertur in lega-
tariũ. Itẽ facta electione res electa cẽſet̃ illa legata: iõ eius interi-
tu hr̃s liberatur, ſed ante electionẽ vtraq; eſt in oblõne. ideo alte
ra perẽpta remanet alia in oblõne, & in legatis facta ſemel op-
tione nõ licet amplius variare. h. d. vſque in fi. ¶ In tex. ibi, [vtrũ
hr̃s meus volet] certè ẽt ſi non dixiſſet. qa dixit, Titio dato, & ſic
diſtulit verba executiua in ꝑſonã hr̃dis, electio ad hr̃dẽ pertine
ret. j̃. eo. l. Lucio. cũ ibi notatis, ¶ In tex. ibi, [dum vtrũ &c.] hæc
verba determinãt verbũ, [vtrũ.] qđ eſt s̃. nõ verbũ dato. vt ſit ſen
ſus. ꝙ debeat eligere tp̃e recitati teſtamẽti, ſi vult poſſe elige-
2 re. ¶ † In tex. ibi, [ſi nõ dixerit.] hic incipit rñdere. & dic. i. ſi non
elegerit tp̃e recitati teſtamẽti, nõ põt eligere poſt, qa cõſumpta
eſt facultas eligendi, vnde allegat̃ ꝙ ꝑmiſſum ad tp̃s, poſt tp̃s vr̃
prohibitũ, ad hoc l. mulier. de liber. agno. & in auth. hodie. C.
de appell. Sic ecõtra prohibitũ ad tp̃s, cẽſet̃ poſt tp̃s permiſſum.
j̃. tit. j. l. pr̃ filiũ. §. fundũ. & l. Imperator. de poſtu. & de pactis. l. ſi
3 vnus. §. j. & le. epiſtola. §. fi. & l. ſi ita qs. de vul. & pup. ¶ † Et ſic
no. ꝙ terminus ſtatutus à teſtõre cenſet̃ perẽptorius. & poſt nõ
licet purgare morã. Idẽ in ſtatuto à lege, vel ſtatuto, vt no. Inno.
in c. cũ in tua. q matri. accu. poſ. ſed hoc verũ qñ eſt certũ, vel cer
ti & determinati tẽporis, aliàs vr̃ ɔ̃riũ tp̃e legali. vt j̃. eo. l. cũ qui-
dã. vbi. præfigitur tp̃s q̃ primũ potuit eligere, & tñ ſi potuit, &
neglexit, licèt in aliũ ſit trãslata electio, poteſt morã purgare an-
te lit. ɔteſt. vt ibi videbitur. ¶ In text. ibi, [liberari eũ,] nã ꝑ ele-
ctionẽ Stichi ɔſumpta fuit oblõ in Pãphilo, & oblõ Stichi ɔ̃ ſu
mitur ꝑ interitũ Stichi, ɔtingentẽ ſine mora & culpa hr̃dis. ¶ In
text. ibi, [in oblõne manebit,] qa cũ electio non eſſet facta de
Sticho, non erat ɔſumpta obligatio in Pamphilo, ideo mortuo
Sticho extinguitur oblõ quo ad eũ, & remanet in Pamphilo,
põt tñ hr̃s ſoluere æſtima. Stichi, ſi culpã vel morã non commi-
ſit. l. cũ res. §. pe. s̃. tit. j. licèt Stichus non poſſit peti: ſed ſi fuiſſet in
mora vel culpa, ẽt Stichus peti poſſet, licèt eſſet mortuus. l. Sti-
chũ. in prin. de ſolu. dic vt ibi. ¶ In fi. tex. ibi, [non poterit.[fauo-
re vltimæ voluntatis, & quia legatarius tractat de lucro, & hæc
eſt vera ratio, quicquid glo. dicat. in ɔ̃ctibus dic. vt l. eũ qui cer-
tarum. de verb. obli. & dixi s̃. tit. j. l. huiuſmodi. §. Stichum.

LEX XII.

SI pecunia. ¶ No. hãc l. ꝙ poſtq̃ hr̃s adiuit, ſi
hr̃ditas eſt ſoluẽdo, licèt ibi non
ſint niſi poſſeſſiones, & nulla pecunia reperiat̃, com
pellitur ſoluere legata quantitatum, & non poteſt
dicere recipiatis inſolutum talia bona. qđ ẽt hodie ꝓcedit facto
inuẽtario ſm Iac. But. & Bal. nec ꝓdeſt ſibi inuentariũ, poſtq̃ eſt
ſoluẽdo hr̃ditas, ſed debet ꝓcurare pecuniã, & aliter poſſet hr̃s
capi ex forma ſtatuti, dicẽtis ꝙ legata mittant̃ executioni reali-
ter & perſonaliter, ſed Doc. in l. fin. §. & ſi præfatam. C. de iure
delib. vñr ɔ̃rium determinare, vt hr̃s propter inuentariũ nullã
habeat vexationẽ, & non eſſet modica vexatio ſi habere bona
vendere, & de euictione obligare, & ſic hæc lex loquitur de iu-
re veteri, quo non erat inuenta forma inuentarii, & licet etiam
iſto iure ſi hæreditas non erat ſoluendo, non valerent legata, ſi
tñ erat ſoluendo, valebant, & grauabatur hæres in inueniendo
pecuniam, ex quo hæreditatem adiuerat, dic vt ibi.

§. Quòd ita legatum. Legatum relictũ poſt
mortẽ hr̃dis dr̃ ɔditio-
nale, ſi legatarius ſuꝑuiuat. iõ decedẽs interim nõ trãſmittit. h.
d. Et hic eſt vna gl. q̃ reprehẽdit̃ ꝑ oẽs, dicit. n. aliud eſſe qñ poſt
mortẽ tertij, qđ eſt falſum. l. quibus diebus. §. quidã, & ibi tetigi.
s̃. tit. j. ſi aũt ɔferat̃ in mortẽ legatarii, vt lego cũ morieris, nõ eſt
ɔdõnale, ſed in diẽ incertã quã ɔſtat euẽturã viuo legatario. ſ. cũ
incipiet mori, ideo tũc cedit & trãſmittit. l. ſi cũ hr̃s. quã. di. leg.
ce. ſecus ſi nõ eſſet certũ euenturã viuo legatario, qa dies incer-
tus faceret conditionem. l. dies incertus. de cond. & demon.

1 *Si ille contra quem legata eſt actio liberatur facto hæredis, etiam ſi hoc procedit ex diſpoſitione teſtatoris, tenetur hæres ad æſtimationem.*
2 *Si habeo duos reos eiuſdem pecuniæ, & vni eorum cedo actionem contra alterum, ꝙ ſtatim ceſſionarius à me liberetur.*

3 *Si tibi ceſſi actionē contra Titiū,et tu agens cōtra eū fueris repulſus exce*
ptione cōpenſationis ex perſona mea, ꝙ habeas regreſſum contra me.
4 *Actionem quam ceſſi uni,an poſſim poſtea alteri cedere contra eundem.*

LEX XIII.

1 Qui duos. ¶†Si ille ꝯ quem legata eſt actio libe
rat̄ facto hr̄dis, ēt ſi hoc ꝓcedit ex di-
ſpōne teſtōris, tenet̄ hr̄s ad æſtimationē.h.d.tota l. &
eſt ſingularis,& dicit Dy.ꝙ nō eſt alibi in primo caſu,
& ēt Bal.in vno qđ tex. dicit, licèt in alijs videat̄ ſiſis tex. in l. nō
quocunq;.§.qui Caiū.ſ̄.tit.j.¶In tex.ibi, [Mæuio,] gl. dicit cor-
reo,& bñ,& ſic ēt Bar.intelligit in l.ex duob.de duo. re. in 8. q.
2 vbi oīno vide ꝓ declaratione huius l.¶†In tex.ibi,[videbit̄ Me-
uius facto eius &c.]iſtud eſt bñ notandum,& qđ Bal.dicit alibi
neſcire,quòd ſi habeo duos reos eiuſdē pecuniæ,& alteri cedo
act.ꝯ alterū,quòd ſtatim ceſſionarius liberat̄ à me,& rō eſt,qa
efficit̄ creditor ꝑ ceſſionē illius pecuniæ, ergo non dēt remane
re debitor illius l.hr̄s à debitore.de fideiuſ.nā per ceſſionē abdi-
caui iſtud à creditore,& tranſtuli in ceſſionariū,ſi ergo remane
3 ret debitor,non poſſet dici debitor niſi ſuiipſius.† & per iſtum
tex. dicit Bart. ſe determinaſſe, ſi tibi ceſſi actionem ꝯ Titium,
tu agens ꝯ eum fueris repulſus excep. compen. ex ꝑſona mea,
q̄ exceptio potuit tibi opponi,vt no.Dyn.in r̄la,qui in ius alte-
rius,quòd tu habes regreſſum ꝯ me,quia facto mō nolentis illi
4 ſoluere ille liberat̄ à ceſſionario. † An aūt poſtq̄ ceſſi actio.vni,
poſſim alteri cedere ꝯ eundem?dic vt in §.qui Caium, ſed qua-
re hr̄s onerat̄ ex quo nō eſt in culpa,quia ceſſit voluntate teſta-
toris?Rn̄deo non oneratur ꝑꝑ ſuam culpam, ſed ꝑꝑ voluntatē
teſtatoris,qui cenſet̄ voluiſſe heredē onerare,quia cū deberen-
tur c.legauit 200. quia qđ vnus debebat.ſ.totam quātitatem re-
liquit alteri correo, & ſic voluit quòd haberet ab illo. Itē illud
quod debebat correus,q reliquit,alteri tertio reliquit, & ſic vo-
luit quòd tertiū totam ſummam haberet de 200.ergo hr̄s habe
bit ſoluere centum,vt ſaluetur mens defuncti,ſiľe j.proxi.§.vbi
centū,quæ vnus debebat,reliquit duobus,& voluit quòd quili-
bet haberet inſolidum,vnde vni eſt actio cedenda,alteri ſoluē-
da quantitas,ſed ſi nō dixiſſet,quòd quilibet inſolidū haberet,
facerent ſibi partem per concurſum,& cuilibet pro parte eſſet
actio cedenda.l.ſi plurib.§.fi.ſ̄.tit.j. Item quod ſ̄. qñ vni ex cor-
reis ceditur actio ꝯ alium, ille correus liberatur, procedit iure
ffſorum,quo non habebant beneficium diuiſionis:hodie,quia
habent,& ſic eſt perinde ac ſi quilibet teneretur pro parte,non
poteſt vni cedi ꝯ alium niſi pro parte, ideo in alia parte rema-
net obligatus,quia ceſſat rō,de qua ſ̄.quia in illa parte,nō repe
ritur debitor,& creditor ſ̄m Pet.& Bal.quod eſt veriſſimum.

LEX XIIII.

Si idem ſeruus. De primo caſu huius l. dic,
vt l.ſeruum filij.§. ſi idē ſer-
uus. ſ̄. tit.j. Ex ſecundo caſu notaꝭ, quòd licèt directò
quis nō poſſit legare libertatem ſeruo alieno, poteſt
per fideicommiſſum grauare dominum qui commodum ſen-
ſit mediante perſona ſerui,vt ipſum manumittat.

LEX XV.

Si quis duobus. In oblōne alternatiua nō
admittit̄ ſolō partis in di-
uerſis reb. ēt ꝑ diuerſos debitores obligatos ad idem.
i h.d.qñ eſt vnus debitor,nō eſt dubiū, vt in legib. alleg.
n gl.ſed eſt eadem rō qñ plures, quia hoc eſt fauore creditoris,
vt non compellatur in diuerſis rebus ſolutionem recipere.

1 *In legato facto duobus alternatiuè prout elegerit hæres, ipſo non eligente*
quilibet inſolidum admittitur ad agendum, tanquam duo rei credendi.
2 *Sicut in vltima voluntate poſſunt conſtitui duo rei debēdi,ita duo rei cre-*
dendi,& ſolutione facta vni liberatur ab alio, & an teneatur commu
nicare actio.neg.geſt.

LEX XVI.

1 Si Titio aut Seio. † In legato facto duo-
bus alternatiuè prout
elegerit hr̄s,ipſo non eligente quilibet inſolidum
admittitur ad agendū, tanq̄ duo rei credendi.h.d.
2 † Sicut enim in vltima voluntate pñt cōſtitui duo
rei debēdi.l.ſi ex tota.ſ̄.tit.j.ita duo rei credendi,vt hic, & ſolō-
ne facta vni liberat̄ ab alio,dicit tñ gl.ꝙ ille tenetur cōicare act.
neg.ge.qđ per oēs reprobatur, nā ꝓcederet in duobus reis ex cā
oneroſa, vt ſi mutuaſſent de pecunia cōi, quia ſi vnus totā exi-
geret,teneretur illam cōicare.Idem ſi ex cā lucratiua, tñ eſſent
ſocij omnium bonorū,vel illius oblig. & tunc actione ꝓ ſocio,
aliàs qñ ex cauſa lucratiua,& nō ſunt ſocij,vt in caſu huius l.me
lior eſt conditio occupantis,& vr̄ gerere negotium ſuū, & nō
tenetur cōicare,& hæc eſt cōis opi per l.in lege Falcidia hoc eſ-
ſe ſeruandum.ad l.Fal.& in l.qui decem.§.j.de ſolu. & no. in l.
frater à fratre.de condi.inde.poſt princ.magnæ gl.per Bar.& in
materia duorum reorum. ¶In tex. ibi, [ſi neutri dederit,] nec
eligit,quis eorum debeat habere,& tunc videbatur legatū nul-
lū ratione incertitudinis, quia intētio teſtatoris fuit quòd vnus
tantum haberet,& non conſtat quis ſit ille, ex quo declaratio
non eſt ſequuta.l.ſi quis ſeruum.§.ſi inter duos.ſ̄.eo. ſed ibi te-

ſtator ſenſit de certo,hic nō, quia commiſit declarandū volun
tati hæredis,vnde incertitudo nō vitiat, & quia teſtator vt ſen-
ſit de vno,ita de alio,vt hæres elegerit,ideo vterque admittitur,
ſed vſque ad quantum tēpus durat electio hæredis? dic vt j̄. eo.
l.cū quidā.¶In tex.ibi,[petere pōt.] ſub. inſolidum, vt j̄. patet.
Sed ꝯ,ꝙ non niſi quilibet pro parte j̄.l.proxi.§.fi.ſolō hic cōmi
ſit electione hr̄dis alternatiuè vt daret Titio, aut Seio. ꝑ quam
alternatiuam ſolēt cōſtitui duo rei credendi & debendi.d.l.ſi ex
toto.in ꝯrio nō alternatiuè,ſed ꝙ daret vni ex pluribus quē ele
gerit, quod eſt mirandū, nā ēt tunc videt̄ includi alternatiua,
tantū enim hoc importat quantū ſi dixiſſet illi, aut illi quē ele-
gerit,tñ iſta alternatiua tacita nō eſt illius virtutis cuius expreſ-
ſa, vt faciat quēlibet admitti inſolidū hærede non eligente, vt
patet ex iſtis tex.¶Itē opponitur ad idē, quòd etiam hic veniat
quilibet pro parte, qa alternatiua inter perſonas oneratas re-
ſoluitur in coniunctam,& eſt perinde ac ſi dixiſſet, Titio & Se-
io.quo caſu quilibet admitteret̄ pro parte.l.cum quidam.C.de
ver.ſign.Gl.j.ſoluit, ꝙ illud procederet ſi non fuiſſet commiſſa
electio hæredi,aliàs alternatiua ſtat propriè,vt hic patet, cuius
eſt rō, nam qñ non cōmittitur alicui electio, ideo reſoluitur in
cōiunctā, ne diſpō reddatur inutilis ꝑpter incertitudinē,vt patet
in illa l.ſed qñ eſt cōmiſſa,iſta rō ceſſat qa nō redditur inutilis à
princ.l.ſi ſeruus.§.huiuſmodi.ſ̄.titu.j.& ſ̄.eod.l.j.nec ergo etiam
ex poſtfacto,licèt ille non eligat,nec declaret, ideo remanet in
vi alternatiuæ, & ſic quilibet inſolidum tanquam duo rei.

1 *Si fideicommiſſum iniunctum legatario ex poſtfacto deficiat,remanet le-*
gatum apud legatarium ſine onere,non autem remanet hæredi, ſecus
ſi non eſſet legatarius,ſed executor.
2 *Quādo deputatur aliquis miniſter uel executor in teſtamento, an poſſit*
ille agere contra hæredem,ut ſibi tradat legata diſtribuenda.
3 *Quicquid relinquitur pro anima,uidetur relictum Deo, ſicut quod relin-*
quitur eccleſiæ,uel pauperibus.
4 *Executor an poſſit à legatarijs conueniri.*

LEX XVII.

1 Si quis Titio. †Si fideicommiſſum iniūctū
legatario ex poſtfacto deficiat
remanet legatum apud legatarium ſine onere, non
autem remanet hæredi.ſecus ſi non eſſet legatarius,
ſed executor. h. d. & ſemper allegatur. ſed ſi fideicommiſſum
eſſet nullum à prin.tunc loquitur l.ſi quis quos, & l. codicillis.
in prin.infra eo.dic vt ibi plenè not.¶In tex.ibi, [reſtituat Mæ-
uio,] ſubaudi ēt incōtinēti, & hoc faciebat dubiū, quia cū Ti-
tius nullū cōmodum eſſet ſenſurus, ſed potius laborem, vide-
bat̄ quodāmodo nullus executor, & ſic ꝙ non deberent rema-
nere ſibi iſta decem ſi ſunt ſoluta,ex quo executionē facere nō
pōt,& ſi non ſoluta,hr̄s non teneat̄ ſoluere, ſed certè nō poteſt
dici executor, ex quo verba diſpoſitiua fuerunt in ipſum prin-
cipaliter directa,quia dixit lego Titio,ſed ſi legaſſet Mæuio, &
poſtea mandaſſet,ꝙ Titius perciperet & reſtitueret, tunc dice-
retur executor & haberet locū quod j̄. ſequitur. [niſi &c.] q dr̄
miniſter, & tunc non debet remanere ſibi qualitercunque de-
ficiat fideicommiſſum,ſiue de iure, ſiue de facto. l.ſolent. circa
medium.in tex.glo.ꝑ Bar. de ali. & ci. leg. Et iſtud qñ erat me-
rus executor,quia ſtatim erat reſtituturus, ſed ſi non ſtatim,ſed
poſt tp̄s,& ſic interim ex legato erat cōmodum ſenſurus, tunc
idē quod in legatario.l.ſi quis eū.de ꝯdi. & demō.in fi.¶In tex,
ibi [Meuiuſq; fuerit mortuus.] ſub. viuo teſtatore, & ſic ante
diem fideicommiſſi cedentis,vnde eſt effectum caducum, nec
tranſmittit̄.ſecus ſi poſt diem fideicom. cedentis, qa non deſi-
ceret ſi trāſmitteretur.C.de cad.tol.l.j.§.in nouiſſimo. & ſic nō
2 remaneret penes legatarium, ſed penes hæredem. ¶ †In glo.j.
quæritur extra propoſitū legis, an qñ deputat̄ aliquis miniſter
a ſeu executor in teſtō, poſſit ille agere [a] cōtra hæredem, vt ſibi
tradat legata diſtribuenda,& glo. tenet ꝙ non, niſi ſint ad pias
cās. Aduerte,quia vt ſ̄. dixi hoc non procederet in eo, in quem
ſunt directa verba diſpoſitiua, quia ſi eſſent facta legata. & ro-
gatus reſtituere,tunc enim eſſet legatarius,& haberet act.ex te-
ſtamento,ſed ſi ſunt alteri facta legata,& ipſe iuſſus eſt percipe
re,& reſtituere,vel ſimpliciter conſtitutus executor, tūc ſi ſunt
ad pias cauſas,habet actionem.i.exercitium actio.competentis
eccleſiæ,vel pauperibus, quibus facta ſunt, non autem habet
actionem ex ſua perſonā, ſed ſi non ſunt ad pias cauſas,nec act.
nec exercitium actionis alterius habet.l.Lucius.§. j. ad Tre. ſed
pōt implorare offi.iud.arg. in l. Quintus. de annu, leg. & ſi iuſ-
ſus eſſet reſtituere poſt tp̄s,tunc quia voluit teſtator ipſum inte
rim ſentire cōmodum,interim haberet actionē ex ſua perſona
3 ita intellige glo. quam no. & ſemper allegat̄†ꝙ quicquid relin-
b quitur pro anima, [b] videt̄ relictum ad piam cām, qa cenſet̄ re-
lictum

ADDITIONES.

a ¶Agere Adde Bal.in l.id quod pauperib.in v.col.C.de epi.& cle.Bar.ī l.ſi
quis ad declinandā.de epi.& cle.Io.An.in add.ad Specu.in tit.de inſtru,
edi.§.nunc verò aliqua,& an habeat rei vend.in l.2. C.commun. de leg,
b ¶Pro anima.tex.eſt in l.illud iuncta glo.C.de ſacr.eccle.in l.diuus,ſecū-
dùm Imo.infra ad l.Fal.Bal.& Ro.in auth.ſimiliter.C.ad l.Fal.legatū ta-
men pro anima factum diuiti non valet,vt voluit etiam Ancha.conſi.14.

lictum pauperibus, videbat̃ q̃ nõ diceretur relictũ ad pias cãs, niſi qđ relinquitur pauperibus vel eccleſijs, ſed certè vr̃ relictũ Deo, ſicut quod relinquitur ecclæ, vel pauperibus. in Auth. de
4 eccle.titulis.§.ſi quis ĩ noĩe. † an aũt executor poſſit a legatariis conueniri? dic vt l. Firmio.§.fi.quan.di.leg.ce.¶Vltimò opp.de l.filio.§.matri.de adim.leg.quam gl.malè allegat, vbi deficiente fideicommiſſario deficit ẽt legatum, glo. videtur ſoluere, q̃ ibi erat miniſter, hic legatarius. Tu dic q̃ ibi etiam erat legatarius, ſed ibi deficit fideicom.ex voluntate teſtatoris, qui ipſum reuocauit: vnde videtur etiam legatum reuocaſſe.eo.tit.l. alumnę.§. ſi ab hæredibus. Idẽ eſſet hic ſi in codicillis fideicõmiſſum Meuij reuocaſſet, ſed hic non reuocauit, ſed deficit ſui natura, vel ex caſu contingere in perſonam fideicommiſſarii, ſm̃ Pet.

§.Si hæres. Ad fideicommiſſum relictũ vni ex plurib. quem hæres elegerit, ipſo nõ eligente omnes pariter admittuntur.h d.& hoc qñ vni ex plurib.certis,& ſic fuit relictũ incerto de certis. Si aũt de ĩcertis, nõ valeret, ad pias cãs,& tunc deuolueretur electio ad epm̃.l.nulli.de epi.& cle.& dixi s̃.eo.l.j.¶In tex.ibi.[non cõſtiterit].i. non declarauit, nec elegit cui eſſet dandũ, nam ſtatim q̃ potuit, & nõ declarauit incœpit actio competere omnibus ſimul: poteſt tñ hęres moram purgare anteq̃ conueniatur,& dare vni, & alios excludere a iure aliis quæſito anteq̃ eſſet cõuentũ ab aliquo illorũ, poſtea nõ poſſet j̃.eo.l.cũ quidã.& ſic no. q̃ legatũ factũ vni transfertur ad plures. ¶Opp. q̃ non valeat.s̃.eo.l.ſi quis ſeruũ.§. ſi inter duos. vel q̃ quilibet admittatur, non in totũ.s̃.eo.l.ſi Titio.glo. dixit, quòd in aliis caſibus loquuntur. Tu ſolue vt dixi.in d.l.ſi Titio.

1 *In legato alternatiuo non vitiatur electio propter errorem, immo valet acſi eſſet ſcienter facta, & non eſt licitum variare.*
2 *In legato generis vel optionis, an vitietur electio per errorem.*
3 *Quando dominum eſt ex voluntate tradentis transferendum, tunc ſi erat illud non transfert.*

LEX XIX.

1 Sis cui legatus. † In legato alternatiuo non vitiatur electio pp̃ errorẽ, immo valet acſi eſſet ſcienter facta, & non eſt licitũ variare.h.d.& non eſſet aliquis qui nõ diceret ꝯ̃riũ, ſi nõ haberemus eã, ideo fortè alibi nõ eſt, ſi.n.errat, qũo poteſt dici q̃ eligat, cũ electio procedat ex libera voluntate? vt no.s̃.tit.j.l. ſerui electione. Primo loquitur
2 qñ electio erat legatarii, † Secundo qñ hæredis, ſecunda ibi: tanquàm,& procedit hæc lex in legato alternatiuo, in quo vtraq; ſpecies eſt in obliõne, ſecus in legato gñis, in quo nulla ſpecies eſt in obligatione, iſte eſt caſus in l.cum is.§.fin.& ibi no.de cõdi.& demon.idẽ in legato optionis, qđ magis appropinquat legato facto in genere, ita loquitur gl. in d.l.ſerui electione, quia ergo eligit rẽ debitã, licèt nõ vitiatur electio pp̃ errorẽ, & ĩ hoc ſtat deciſio huius l.& ſic non ob. leges quę dicunt, q̃ errãs nihil vr̃ facere.¶Sed oppo.de l.fi.C.de cõdi.inde. Sol. ibi creditor alternatiuus tradidit ambas ſpecies, ideo poteſt alterã repetere, hic vnam tm̃, ideo non poteſt repetere vt aliã tradat.¶Itẽ opp.
3 † q̃ hęres tradendo per errorẽ non transferat dñium, qa errans non transfert dñium.l.3.§.ſubtilius.de condi.ob cau. Sol. illud qñ dñium eſt ex voluntate tradẽtis transferẽdum, ideo ſi trado rẽ meam tanq̃ tuam nõn transfero, hic venit transferendũ ex legis diſpoſitione, qa in legato alternatiuo facta electione trãſfertur dñium non ex voluntate tradentis, quia requiritur traditio,& tñ tranſit ſine traditione facta electione, ideo error nõ impendit hanc tranſactionẽ, quæ non fundatur in voluntate tradentis, ſed a lege, ideo non habet locũ pnĩa, quia executio dr̃ facta ab ipſa lege, vt in primo caſu, vel ab hoĩe, vt in ſecundo caſu.vñ Dy.in l.ſi ſeruũ.§.ſequitur.de verb.oblig.allegat hanc l. q̃ poſtfactã executionẽ a lege, vel ab homine non habet locũ purgatio moræ, facit l.ſi ob rem non defenſam.de condi.inde. Puto etiã iſtam legẽ hr̃e locum, etiam ſi res non erant teſtatoris, quia ẽt tunc electionẽ ſcienter facta non hẽt locũ variatio.l. huiuſmodi.§.ſi Stichum,& ibi no.s̃.tit.j.& s̃.eo.l.ſtatuliberũ. §. Stichum.in fi.idẽ ergo ſi per errorem, quia adhuc viget rõ huius l. quia vtraq; ſpecies erat in obliõne perſonali,& ſic fuit electa res debita, licèt non pciſè debita, adde l.is qui Stichum. de procura.

1 *Inter coniunctos coniunctione legali non habet locum ius accreſcendi in legato proprietatis.*
2 *Inter diſiunctos in legatis non habet locum ius accreſcendi.*
3 *In legitima non habet locum ius accreſcendi.*

LEX XX.

1 Sed & Proculo. ¶ † Inter coniunctos coniũctione legali nõ hẽt locũ ius accreſcendi in legato proprietatis.h.
2 d. † Et allegatur q̃ inter diſiunctos in legatis non hẽt locũ ius accreſcendi, vt patet ibi,[non. n. &c.] quia iſti reputantur diſiuncti, ex quo non ſunt coniũcti a teſtatore, ſecus in hr̃ditate.l.j.§.his ita.C.de cad.tol.& vide Bart. in l. re coniũcti.in 4 q.prin.j̃. tit.j. ¶In tex.ibi, [legatũ ſit] ſ. ab extraneo, ſed ſi ab vno dño totũ ptinet ad aliũ.l.verũ.§.ſi cõi ſeruo.p ſocio.In tex.ibi,[non.n.&c.] quia teſtator nõ legauit dñs,& ſic non põt dici q̃ eos coniunxerit, ſed legauit ſeruo eorũ, vnde iuris diſpoſitione videt̃ cuilibet legaſſe p̃ portione dñica, & hoc
3 eſt quod ſequitur. † & inducitur q̃ in legitima nõ hẽt locũ ius accreſcendi, quia dr̃ ſucceſſio particularis, quia dr̃ deducto ære alieno,& ſic eſt ſimilis legato, & plures filii in legitima nõ dñr ꝯiuncti a teſtõre, ſed a lege q̃ vocat eos ſimul ad tertiã, vel quartã, ut no.Bar.in l.pr̃ filiũ.de inoffi.teſt. tetigi in l. planè.la j. §. ſi duob.s̃.tit.j.venio ad glo. Glo.oppo.de l.j.de vſufru.accreſc.

1 *Verbum compoſitum non perdit ſignificatum ſimplicis.*
2 *Si teſtator legat filiæ quæ uidua remanebit, an admittatur illa quæ tunc erat uidua.*

LEX XXI.

1 Cum quidam. ¶ † Verbũ compoſitũ nõ pdit ſignificatũ ſimplicis.
2 h.d. † Facit ad qõnẽ, de qua no.in l.hoc articulo. de her.inſti.Si teſtõr legat filię, q̃ uidua remanebit, an admittat̃ illa, q̃ tũc erat uidua? ur̃ quòd nõ, quia vr̃ legare illi, q̃ uiduabit, ĩ ꝯ̃riũ facit iſta l.quia ſi teſtõr diceret, lego illi q̃ uidua manebit, uenıret uidua tp̃e teſtĩ, quia exponit, i.ꝯtinuabit, ergo idẽ ſi dixit remanebit.ar. hic.tetigi de hoc ĩ l.fi.C.de indi. uidui.

1 *Si teſtator rem quam legauit, uiuens ſoluit, uel tradidit legatario, non poteſt legatarius iterum petere poſt mortem, niſi probet teſtatorẽ duplicare uoluiſſe. Sed ſi ſoluit partem, poteſt aliam petere, niſi probet teſtatorem alterius partis pœnituiſſe.*
2 *Verba cum ſuis commodis in legato appoſita, important ut in legato ueniant emolumenta percepta etiam uiuo teſtatore poſt factum teſtamentum, quæ aliàs non uenirent, ſi non eſſent appoſita.*
Si lego fundum cum emolumentis, in legato ueniunt fructus qui me uiuo percipientur.
3 *Si teſtator ſoluit pro legato facto, & poſt dictam ſolutionem reuocauit teſtamentũ, & omnia in eo contenta, an poſſit repetere quod ſoluit.*
4 *Si pater reliquit filiæ cc.pro ipſa maritanda, uel pro dote, & poſtea ipſe viuus maritauit cum centum, & non ultra, an filia poſt mortem patris poſſit petere alia centum.*
5 *Si pater in teſtamento legat cc.pro filia maritanda, poſtea in codicillis legat centum pro ea.cauſa, an filia habebit utrunque.*
6 *In uoluntate qua quis ſemel fuit, ſemper preſumitur durare, niſi cõtrarium probetur.*
Semel amicus, ſemper præſumitur amicus.
Semel inimicus, ſemper præſumitur inimicus.
7 *Eius quod quis olim ſciuit, præſumitur hodie memor.*

1 Lucius Titius. ¶ † Si teſtõr rẽ quã legauit uiuẽs ſoluit, uel tradidit legatario, nõ põt legatarius iterũ petere poſt mortem niſi p̃bet teſtõrẽ duplicare uoluiſſe. Sed ſi ſoluit partẽ pt̃ aliã petere, niſi p̃bet teſtõrẽ alterius ptis pęnituiſſe.h.d.Bal.& reputat̃ l.ſingularis. Primò loquit̃ qñ totũ ſoluit, uſq; ibi, [q̃ ſi nõ totũ.] Scđo loquitur qñ partẽ, ecce caſũ.¶In tex.ibi, [militiã ſuã.] puta feudũ, qđ fortè olim ſicut hodie erat in uſu, licèt nõ ſic appellaret̃ in iure,& poterat uẽdi, licèt hodie de ꝯſuetudi
2 ne aliud ſit.¶ † In tex.ibi,[cũ ſuis cõmodis.] hęc uerba important, ut in legato ueniãt emolumenta percepta, ẽt uiuo teſtõre poſt factũ teſtm̃, q̃ aliàs nõ uenirẽt ſi nõ eſſent appoſita.l. q̃ſitũ. §.fi.s̃.tit.j.& hoc uoluit hic gl. quã no.& Bar. ſequit̃, ſi ergo lego fundũ cũ emolumẽtis, mirabile eſt quòd in legato ueniant fructus qui me uiuo pcipientur.¶In tex.ibi,[uendidit] p̃ hãc uẽditionẽ, ẽt ſi fuit facta ex mera uolũtate, nõ cenſet̃ reuocatũ legatũ, ut patet in fi.qa ſi cẽſeret̃ reuocatũ, ſoluẽdo partẽ nõ poteſt peti alia pars. Sed ꝯ̃ de l.fideicõmiſſa.§.ſi rẽ.j̃.ti.1. Sol. ibi fuit legata ſola res, quo caſu diſtinguit̃ an alienauerit ex neceſſitate, uel uolũtate, hic fuit legata pecunia q̃ ex illa rediget̃, iõ indiſtin
3 ctè ñ ur̃ legatũ reuocari, qđ no. hic ſẽſit gl.ĩ uer.[reliqui.] ¶ † In tex.ibi,[exigebat.] uidebat̃, q̃ poſſet, quaſi teſtõr nõ uideret̃ ſoluiſſe aĩo exoluẽdi legatũ, cũ uiuo teſtõre adhuc efficaciã non hr̃et, ſed potius aĩo donandi, ex quo alia cã nõ ſuberat,& ſic q̃ legatũ remãſerit firmũ,& qa nõ fuit executioni mãdatũ teſtõre uiuo, mãdari dẽat eo mortuo. Sed ꝯ̃riũ eſt, qa licèt non habuerit efficaciã, potius ius p̃ſumit, q̃ uoluerit hr̃dẽ puenire in exequendo ſuã uolũtatẽ, q̃ hr̃dem remanere obligatũ,& ſic p̃ executione dicti legati, uñ ſemel cũ facta ſit, amplius nõ eſt fienda. Sed qđ ſi teſtõr reuocauit teſtm̃, & oĩa in eo cõtenta poſt dictã ſolonem, an poſſit petere qđ ſoluit? ur̃ q̃ ſic, ex quo ſoluit p̃ legato, qa legatũ pt̃ reuocari donec teſtator uiuit, ergo q̃cquid eſt factũ occaſione legati.ar.l.cũ quis decedens.§.1.j̃.tit.1.& qa uidemus idẽ in donatione cauſa mortis, quã ſi donãs exequitur in eius uita,& tradat, ſi ſuperuiuat,& reuocet donationẽ, reuocatur ẽt executio,& ꝯpetit ꝯdictio ob cãm.l.nõ omnis. in prin. ff.ſi cer.pet, iſtum paſſum tangit Bar. poſt alios.j̃.eo.tit.l.legatũ, & tenet q̃ ſi teſtator hoc dixit cum tradidit, trado pro executione legati, poſſit repetere, argumento eius quod s̃.dixi, ſed ſi ſimpliciter, ſecus, quia cenſetur tradidiſſe pro legato, & interim in eius uita donaſſe, ergo non poteſt reuocare.l.Ariſto. de dona
¶ In tex.ibi,[niſi legatarius oſtenderit.] glo. quæ incipit. [præſumitur.]

ſumitur.] vř velle,ꝙ ſi teſtator non ſoluit illam pecuniam redactam,ſed aliam,& illã conſumpſit in ſuos vſus, hoc ſufficiat legatario ad probandũ, ꝙ iterum voluit ſibi ſolui.ita ẽt Bar.videtur ſentire.Sed certè leges quas glo.allegant,potius probãt cõtrariũ,ꝙ cenſetur potius legatũ reuocaſſe ſi cõſumpſit in ſuos vſus, iõ poteſt dici ꝙ legatarius tunc hẽt intentionẽ fundatam qñ ſoluit aliã pecuniam , & illam redactam non conſumpſit, ſed conſeruauit,& pro depoſito habuit.ȷ.eo.l.fideicõmiſſa.§. ſi
4 rem.ver. cũ tñ quidã,& hæc verior eſt. ¶† In tex.ibi,[reliqui ſupereſſe exactionẽ.] iſtũ tex.Dy.inducit ad quæſtionẽ.Si pater reliquit filiæ 200. ꝓ ipſa maritãda,vel pro dote,deinde ipſe viuus maritauit cũ centum,& nõ vltra,ꝙ dicta filia poſt mortem poſſit petere alia centũ.ſed ipſe determinat ɔ̃rium,quia tex.iſte nõ probat,qa hic loquitur in legato ſimpliciter facto, nõ ob cãm certam,ſed in caſu nr̃o fuit factũ ob cãm matrimonij , & ꝓ ea
a maritanda,ex quo ergo maritata eſt,finita cã , [a] ergo & legatũ, arg.in l.prætor.§.ſi inter.ſ.manda.Old. tenuit ɔ̃rium, quia cauſa adiecta legato qñ reſpicit fauorem legatarii , non limitat legatum certæ quãtitatis,ſi ergo lego ducẽta,vt tibi facias domũ, ſi facias pro centũ,petis reſiduũ.Ad qđ vide Bar.in l.4. in princ. de ali.& cib.leg.& l.habitatio.§.ſed ſi ſic.de vſu.& hab. & l.donationes.§.ſpecies.de dona.Si.n.lego fundũ ad alimenta, nõ videor legaſſe tm̃ fructus ſufficientes ad alimenta, ſed etiam proprietatẽ,de quo ẽt in l.cum hi.§.ſi vni.de tranſactio. iſta allegatio Old.non multũ mihi placet , quia procedit qñ opponitur cã a princ.per teſtatorẽ pp quam legat,& cã impletur ꝑ legatariũ,ut licèt impleat ꝓ minori,non perdat reſiduum nos loquimur qñ ꝑ teſtatorẽ,qui implendo pro minori ſatis eſt verſimile,ꝙ voluerit reuocare reſiduum,quia illa eſt cã finalis,quę induxit ipſum ad legandũ,qui dubitabat quòd ꝓ minori nõ poſſet maritari.Bar.dicit,aut dicit ꝓ ea maritanda, & ꝓcedit opin. Dy.quia ſufficit ꝙ ſit maritata,aut dixit ꝓ dote,& ꝓcedit opi. Old.quia pt augeri dos ſtãte matrimonio.Bal.hic,& in l. filia legatorũ,ſimpl'r tenet opi.Old.niſi appareant indicia mutatæ voluntatis,quia poſt teſtm̃ ſuſcepit alios liberos.mihi vř,quòd in puncto iuris opi.Dy.ſit verior per l.libertis.la 2.in prin.de ali.& cib.leg.vbi patet ſi legaui primò in cãm alimentorum maiorẽ quantitatẽ in teſtõ libertis, poſtea in alia uoluntate, vt in codicill.relinquo ob eandẽ cãm oĩbus libertis minorem quantitatem,videor reuocaſſe primũ,vñ dicunt Doct.in mã l. cũ centũ de adi.leg.quòd qñ primũ & ſm legatũ diuerſarũ quantitatũ factũ eſt ob eandẽ cãm & in diuerſis uoluntatibus,per ſm † vř re
5 ceſſum a primo,ſiue ſit maioris,ſiue ſit minoris ɋ̃titatis , licèt ſi eſſet ſimpl'r factũ,cẽſeretur potius duplicatũ , nõ reuocatũ.l. quinquaginta.de prob.Ex quo patet, ꝙ ſi pr̃ in teſtõ legat 200. ꝓ filia maritanda,in codicillis legat cẽtũ pro ea. cã, nec aľr apparet de voluntate ſua,non habebit vtrunq; , ſed ſm tñ, ꝑ illũ tex.& ſi hoc eſt qñ ſcđo legauit minorẽ ɋ̃titatẽ,fortius ſi poſt legatũ maritauit ꝓ minori quantitate,& illud vř mihi multũ vrgere,licèt Bal.conetur rñdere ad illũ tex. ſed ſua rñſio eſt magis verbalis,qñ aũt legatũ eſt factũ ſimpl'r,non ob cãm,tunc aut legatario ſoluiť eadẽ res,vel pecunia legata,& loquitur hic aut alia,quia ɔ̃ſiſtebat legatũ in ɋ̃titate, & cẽſetur voluiſſe duplicare,qđ dic vt ꝑ Bar.in l.hmõi.§.cũ pr̃.ſ.ti.j. Diſtinctio ẽt Bar.in j. mẽbro nõ multũ placet,quia licèt ſit relictũ ꝓ ipſa maritanda, tñ tacitè vř relictũ ꝓ dote,maximè ſi ɋ̃titas ɔ̃uenit doti,quia nõ
6 põt maritari ſine dote ſm cõem curſum.¶†In fi.tex.ibi,[ad eũ ꝑtinet.] No.quòd in volũtate qua quis ſemel fuit,ſemp ꝓſumitur durate,niſi ɔ̃riũ ꝓbet,qđ vř intelligẽdũ ſiue bona, ſiue mala, vñ qui ſemel eſt amicus,ſemp ꝓſumitur amicus,& ecõtra ſemper ꝓſumiť inimicus,facit l.fideicõmiſſa.§.ſi rẽ.ſ. tit. j. & adde l.
7 3.& qđ ibi not.de pb.† ſic ẽt eius qđ quis olim ſciuit,ꝓſumiť hodie memor.l.filio.in fi.prin.de adi.leg.& C.de ɔ̃hen.ſtipu.l. magnã.& qđ no.ȷ.pro emptore.l.qui fundũ.§.ſeruũ meũ.per glo.

ADDITIO.

a ¶Finita eſt cauſa. Adde ꝙ Bal.conſi.407.2.li.conſuluit in facto. tamen ibi erant alia verba, qa legauerat in augmẽto dotis 200.& poſtea maritauit & ꝓmiſit 200.Sed ĩ terminis cũ in codicillis,& teſtõ legat.vide Abb. cõſ. 4

1 *Si legatur totũ,aut pars integralis,poteſt legatarius eligere quod vult.*
2 *In alternatiua cuius ſit electio.*
3 *Quid in pœnis,ꝙ electio ſit iudicis,ſi ſtatutum imponit duas pœnas.*

LEX XXIII.

1 LVcio Titio. ¶† Si legatur totum, aut pars integralis,põt legatarius eligere quod vult.h.d.¶In tex.ibi,[vel fundum uendicare.]ſub.pleno iure proprietatis,& vſusfr.vel vſusfructũ,vt ſequitur,& loquitur qñ alternatiuè fuit legatum totũ, aut pars integralis.Idem ſi copulatiuè,quia ponitur pro diſiuncta.l.ſi Titio fundus.de vſufru.leg. ¶Sed oppo.quòd non poſſit vendicare niſi vſumfru.quia cũ alternatiua poniť inter plus vel minus,non eſt in obligatione niſi id quod minus eſt l.ſi ita relictũ.§.fi.ȷ.eo.Sol.ibi qñ inter quãtitatem maiorem, & minorem,vnde cũ in minimis nõ ſit affectio, ſi debitor hẽt eligere, eſt veriſimile quòd nõ eliget niſi minorẽ,vñ lex diſponit,quòd illa ſit in obligatione,nos loquimur qñ inter totũ, & partẽ integralẽ,inter quæ põt eſſe affectio,& etiã hic electio erat credi-
2 toris,tetigi in l.planè.la j.ſ.eo.¶†Vltimò eſt hic vna gl.propter quam hæc l.ſemper allegatur,& melior quæ ſit in iure. in alter
a natiua, [a] cuius ſit electio.& diſtinguit tres caſus. Aut verba executiua obligationis relata ſunt ad debitorem , & eſt debitoris , aut ad creditorem,& creditoris.Aut non apparet,& diſtinguit inter legata,in quib.eſt legatarij,& ɔ̃ctus,in quibus eſt debitoris,ſed in aliis caſibus non eſt differentia inter ɔ̃ctus,& vltimas
3 voluntates,per l.ſi ita diſtrahať.de ɔ̃hẽ.empt.†cuius aũt ſit electio in pœnis ſi ſtatutum imponit duas pœnas, dic ꝙ iudicis.l. j,§.expilatores.de effracto.& C.de ſeruis fugi.l.3.& l.quicũque.

ADDITIO.

a ¶Alternatiua,vide per Fel.latè in c.inter cæteras.de reſcri. Bal.conſ.43.

1 *Electio ſi in liberam voluntatem hæredis committatur quòd etiam indigna & non accepta teſtatori eligere poteſt.*
2 *Verbum voles,eſt liberæ voluntatis,*
Si cõmittatur executoribus,vt diſtribuant in pia loca, vel pauperes,an poſſint eligere loca non accepta teſtatori,& hoc conſtat propter litẽ, vel aliam cauſam vt diſtinguatur per quæ verba.
3 *Qui imponunt ſe liberè in uoluntatem aduerſarij de offenſa quam fecerunt,non poſſunt conqueri,ſi ille aſſumat vindictam ultra quàm debeat,ſecus ſi in eius diſcretionem.*
4 *Executores qui habẽt diſtribuere inter pauperes,an poſſint eligere unũ tantum, & ſibi omnia dare, & quid econuerſo.*
5 *Sicut clerici ſcienter eligendo indignum priuantur poteſtate eligendi, an ita etiam laici.*
Quando electio peccat in forma,uel eſt nulla,an laici priuentur poteſtate eligendi data à lege,uel ſtatuto.
6 *Si alij ſint magis digni quàm electi,an electio teneat.*
7 *Qui habet electionem perſonæ,debet eligere quàm primum poteſt, & ſi non facit,eſt in mora.*
8 *Mora hæredis de legato conditionali facit purum.*
Purgatio moræ de puro facit conditionale.
9 *Si teſtator mandauit bona ſua diſtribui inter pauperes quos talis prior elegerit, & ille prior ſtetit per annum, & poſtea uolebat eligere , ſed epiſcopus dicebat quòd non poteſt,an poterit eligere.*
10 *Declaratio de qua hic,non poteſt fieri poſt aditionem per quam omnia in teſtamento diſpoſita robur accipiunt,niſi fortè in relictis ad pias cauſas in quibus non requiritur aditio.*

LEX XXIIII.

1 a CVm quidam. †Si ĩ liberã volũtatẽ hr̃dis cõmittať electio [a] incertæ pſonæ de incertis,eligere põt quẽ vult ẽt indignũ.i. nõ gratũ & acceptũ teſtõri pp iniuriã,ſecus ſi in volũtatẽ nõ liberã,ſed ſubnixã arbitrio boni viri.Et niſi hr̃s eligat ꝗ primũ põt,oẽs ad petẽdũ æquaľr admittunť, & vbi legatũ añ morã hr̃dis erat ɔ̃dõnale,& nõ trãſmiſſibile, excepto vltimo efficiť purũ ĩ pſonã cuiuſlibet,& ad hr̃dẽ trãſmiſſibile,põt hr̃s morã purgare anteq̃ ſit ɔ̃uẽtũ ab aliquo,& vnũ eligere,& alios excludere, ſed ſi fuit ɔ̃uẽtũ, purgare nõ põt, ſed ſi vnus veniat,& totũ petat,tanq̃ ſolus ſit,nõ ſoluiť ſibi, niſi cã eſt implorata & ſint alij q velint,& poſſint,h.d.cũ l.ſeq. & eſt difficilis,& multa bona colligunť ex ea.Et eã diuide, qa primo ponunt quatuor dicta Marcelli vſq; ibi,[Sceuola.]primũ durat vſque ibi,[at ſi ita.[ſm vſq; ibi.[itẽ ait.]tertium vſque ibi,[planè.] quartũ vſq; ad ver.[Scæuola.]ibi eſt ſecũda pars,in qua Scæuola reprehẽdit dictũ Marcelli poſitũ in ver.[planè.]ꝓximè precedẽti vſq; ibi, [vř enim.] ibi tertia ponit dictũ Vlpiani auctoris l.approbantis reprehenſionẽ Scæuolæ, qa Marcellus in eo qđ dixit in ver.[idẽ ait.] vř ſibi ɔ̃riari in eo quod ſtatim dixit ĩ quarto dicto,iõ meritò notatus eſt a Scæuola vſque ibi , [niſi.] ibi ponit limitationem ad reprehẽſionẽ,ſm quã põt ſaluari quartum dictum Marcelli,vt ſit verũ in quodã caſu, vno, & vltimo. in l.ſeq.determinatur quoddam nouũ dubium circa prædicta. In principio l.ibi, [indignũ præferre.] intellige indignum.i.nõ acceptum nec gratum teſtatori propter offenſam,quam ſibi fecit,vt patet infra in verb.[offenderint.]vel quam teſtator ei fecit ſm Bal.& ſic erat inimicus.arg.in l.teſtamento Centurio.de manu.teſt.& ſic erat indignitas facti,nõ aũt iuris, pp quam bona ſibi deberent auferri,& applicari fiſco,nec etiã intelligas de
b incapace,qa nõ poſſet eligere incapacem ſpuriũ [b] teſtatoris. vt no.Bar.in l.fi.de his qui.vt indi.& Bal.in l.id quod pauperibus,
2 & Bar.in cõſi.qđ incipit,ſecus.¶†Sed oppo.ꝙ in generali ꝑtãte huic data nõ venit vt poſſit eligere non acceptũ teſtatori.l.Lu
c cius.§.Lucius ȷ.eo.Solutio.hoc operať verbum voles , [c] qđ eſt liberæ volũtatis,& abſtractum ab omni iniquitate. vñ ſibi imputet

ADDITIONES.

a ¶Electio.Adde ꝙ Bal.in l.in ementis,in 4.col.C.de contrah.empt.dicit ꝑ hunc tex,ꝙ in contractib.talis electio perſonarum poteſt committi in voluntatem tertij,& vide Ang.conſi.101.Bal.conſi.168,j.lib.
b ¶Spurium. Adde Bal. conſi.253.lib.& conſi.456.2.lib.Imò capace inſtituto vt totum eroget in pias cauſas,non valet,vt firmat Soci,conſi.67.
c ¶Volens.Adde eundem Pau.conſi.80.incip.domina Anzolina in ſuo teſtamento.

putet teſtator ꝙ per hęc verba dedit ſibi poteſtatem eligēdi, ſe-
cus ſi per alia verba,& in dubio p̄ſumitur ꝙſenſerit de digno, vt
in ꝯrio. dicit tñ Bal. notabiliter ſe intelligere hoc qñ inimicitia
ſuberat tēpore teſtī, vñ teſtator ſibi imputet, vt dixi, ſed ſi con-
tracta eſt poſtea, non eſt quid ſibi imputetur quantū ad illū de
quo non cogitauit, vt fieret inimicus, ergo ille non poterit eli-
gi, ēt ſi p verbū volet. arg. in l. vtilitatem. de confir. tu. quod mihi
placet, & eſt notabilis limitatio: ſi ergo cōmittat executoribus
vt diſtribuant in pia loca, vel pauperes. An poſſint eligere loca
non accepta teſtatori, & hoc conſtat pp litē vel aliā cām, vt di-
3 ſtinguatur p quæ verba. † No. ēt ſm Pet. ꝯ illos, qui imponunt
ſe liberè in voluntatē aduerſarij, de offenſa quam fecerūt ꝙ nō
poſſunt ꝯqueri ſi ille aſſumat vindictam vltra quàm debeat, ſe
4 cus ſi in eius diſcretionē, vt in c. Quintauallis. de iureiu. ¶ † No.
ēt dū dicit, [indignū.] in ſingulari, & tñ ſibi fuit cōmiſſum in
plurali. nā per hoc vr̄ ꝙ executores qui habēt diſtribuere inter
a pauperes, poſſint eligere vnū tm̄.[a] & ſibi omnia dare: hoc ēt de
terminat Bal. in l. vnū ex fam. §. ſi duos. infra eo. per illum tex. &
econtra ſi eſſet mandatum ꝙ traderet vni, poſſet eligere plures
vt ibi, & in §. ſeq. & ēt vnum ad certū tēpus, vt vnū donec vixe-
rit, & poſt eius mortē deueniat ad aliū, vt ibi plenè, ꝯriū vr̄ ipſe
determinare, ꝙ non poſſit eligere vnū in l. j. de op. leg. pōt dici
prima opi. vera. qñ eſt facta electio cū diſcretione & iuſta cauſa,
ſi bona non multū valet, & ille multū meretur, quia nobilis,
& virtuoſus & cū illis bonis pōt aſcendere ad magnum gradū,
5 & ſic totū relinquat arbitrio ſuperioris, vt epiſcopi. ¶ † In tex.
ibi, [qui non offenderint] intellige ꝙ ſi hoc caſu quo facta eſt
cōmiſſio per hæc verba, quos indignos putaueris, elegerit indi
gnū, priuatus eſt poteſtate alium eligendi, & digni ab illo poſ-
ſunt aduocare, non ſic in caſu præcedenti, & hoc vult gl. quam
no. ꝙ ſicut clerici ſcienter eligendo indignum priuantur pote-
ſtate eligendi, ita laici, ꝯrium vr̄ no. in c. cū vos. de offi. ordi. vide
Bar. qñ electio eſt nulla, vel peccat in forma, an laici priuentur
poteſtate eligendi data a lege, vel ſtatuto in l. 2. de opi. leg. ¶ Sed
opp. ꝙ nō ſufficit in caſu de quo hic ꝙ eligant eos, qui non of-
fenderunt, immo debeāt eligere meritos, pp aliquid ſeruitium
impenſum l. cū pr̄. §. rogo. ſ̄. eo. Solutio vt ibi p Bar. qui limitat
b iſtū tex. p illū, quia hic dixit [quos dignos putaueris][b] & ſatis
ſunt digni qui non offenderunt. ibi dixit prout quiſque merue-
rit, vnde tūc requirūtur merita, vt ibi, nec ſufficeret, non offen-
6 diſſe † ¶ Quærit autē gl. quid ſi alij ſint magis digni, quàm ele-
cti, & gl. dixit quā not. ꝙ ſufficit ꝙ illi ſint digni, licèt ſint alij di
gniores. Pe. dicit ꝙ hoc eſt verū in electione data a teſtōre, ſecus
in data a leg. p tex. in Auth. de mona. Bal. dicit ꝙ etiā ſi a lege, li
cèt debeat eligere meliorē nō vitiatur electio, mō fiat de digno.
In hoc dic ꝙ īſpicitur, an quis ſi electus a maiori parte & ſanio
ri eligentiū, & præualet ſi dignus eſt, licèt ſint alii digniores. in
7 c. qa pp. de elect. ¶ † In tex. ibi, [ſi neminē elegerit.] ſub. & fuit
in mora eligendi, quod eſt eoipſo ꝙ commodè potuit eligere,
& non elegit, vt j̄. in ver. [aliquo interuallo] & ſic not. ꝙ qui ha-
bet electionē perſonę, debet eligere quàm primum poteſt, & ſi
non facit, eſt in mora, quod no. pro iſtis quibus cōmittitur ele-
ctio poteſtatis, nam ſi poſt moram cōitas eligat, non poteſt cō-
queri ille, ꝙ electio ſibi data, ſibi fuerit ſine cauſa ablata. Sed ꝯ-
tra ꝙ in caſu noſtro habeat annū. l. fi. §. ſed & ſi quis. cōmu. de
leg. Solutio ibi circa res, hic circa perſonas. Ratio eſt pp præiu-
dicium, quia legatum eſt cōditionale ſi eligetur, & interim de-
cedentes nō tranſmittunt, vt in fi. l. & ideo tā modicū tempus
datur, vt poſt moram efficiatur purū, & tranſmiſſibile. j̄. verſic.
[Scæuola.] ſed quādo legatū eſt purū, trāſmittitur ante electio-
nē, ſic ēt eſt alia dr̄ia. quia qñ circa perſonas, ſi fiat cōmiſſio per
verbū voles, poteſt eligere indignū, vt ſ̄. ſecus ſi circa res, qa non
poteſt eligere rem damnoſam, vel inutilē. l. hæres gn̄aliter. ſ̄. tit.
j. ſi ergo cōmittitur executorib. teſtamēti ꝙ diſtribuat bona in-
ter pauperes, vel eccleſias, ſtatim adita hæreditate quā primum
pōt, debet exequi, & ſi non facit, oēs eccleſiæ, vel pauperes ad-
mittuntur & ſic epiſcopus pater pauperum ſtatim poteſt pete
re nō expectato anno. nec ob. l. nulli. C. de epiſ. & cle. quia in exe
cutore, ſecus in ſimplici electo conſtituto duntaxat ad eligen-
dū, ita vr̄ Bar. ſentire ꝯ. Bal. & ita dicit cōiter ſeruari. nec obſt. l.
iſta, quia qñ cōmittitur electio certarū perſonarum de incertis
executor hēt annū, vt d. l. nulli ad eligendū. hic loquitur qñ cir-
8 ca incertā perſonam, de certis. ¶ † In tex. ibi, [cum ſic] limita
quod ſ̄. dixi. ſ. oēs admitti hærede exiſtente in mora, & ſic tā di-
gnos quàm indignos, quod eſt verū ſi fuit cōmiſſa electio p ver
bū voles. Aliàs non oēs, ſed digni tm̄ admitterentur, alia limita
tio eſt qñ hæres non purgat moram offerendo vni, vel quibuſ-
dā antequā ab eis fuerit conuentū, vel ab aliquo ipſorum, qđ
eſt ſi poſt morā offert alicui eorū, & ſic alii excluduntur, & ſic
no. ꝙ mora hæredis de legato cōditionali facit purū, vt ſ̄. in ver.
[præſenti.] & econtra purgatio moræ de puro facit cōditiona-
le, quia ſi offert vni cui aliis quæſitū, euaneſcit, & hoc vult gl. ſu-
9 per ver. [ſi vno.] ¶ † Not. ēt ꝙ poſtquā fuerit ꝯuentū. & lis con
teſt. cū vno non pōt amplius morā purgare, vt in verſi. [Scæuo-
la.] ibi, vtiq; ſi vno petente, & ſic vnus ſolus aufert hæredi ptātē
eligendi, non ſic aufert aliis libertis ptātem petendi, ſcđm ean-
dē gl. in fi. niſi requiſiti neglexerint petere, vt in l. ſi tñ. ſcđm in-
tellec. gl. ibi, ſed non placet, quia nō video quare vnus aliis poſ-
ſit præcludere viā, & arctaret ad petendū ſi nolunt. C. vt nemo
inuitus, & illā l. intelligo qñ vnus veniebat, & dicebat alios nō
ſubeſſe, vel repudiaſſe, nō debet admitti, ſi prius hoc non per-
quiratur, & ſi nō erunt alij, admittet ille ad ſolidū, & poſtea alij
apparebunt, auocabūt ab illo, quaſi īdebitè totū occupauerit,
& hoc p tex. in l. 1. §. ſi verò nō oēs. C. de cad. tol. & iſte eſt ęquior
ſenſus. & ita dicit Bar. ſe terminaſſe, cū teſtator mādaſſet bona
ſua diſtribui inter pauperes quos talis prior elegerit, ille prior
ſtetit per annū, poſtea volebat eligere, ep̄s dicebat ꝙ non poteſt
tā ex forma iuris cōis. l. nulli. q̄ ꝯſtitutionis ſynodalis, qua caue-
batur ꝙ executor j̄. annū eligere debeat, aliàs ſit priuatus. Bar.
dixit ꝯriū, quia cōſtitutio loquitur in executore, iſte non eſt exe
cutor, ſed declarator, vt patet in ſimili, qa iudex declarat, & exe
cutor mittit executioni. In iſto ergo declaratore hęc lex loqui-
tur, q̄ vult ꝙ ſit ī mora ſtatim ꝙ nō eligit, & ꝙ nihilominus qñ-
cunq; poſſit morā purgare, dūmō anteq̄ petitū ſit, vñ cum hic
prior nunc velit eligere nondū facta petitione p ep̄um, vel alio
noīe pauperū, nec lite ꝯteſt. pōt eligere, vt in hac l. Bal. tenet ꝯ-
c trarium,[c] qa nō hēt niſi annū ad eligendū, & moram purgan-
dā, & ita dicit obſeruari, vide quod ipſe no. in l. captatorias. C. de
teſt. mil. Breuiter ſi ꝯſtitutio diceret quòd intra annū debeant
mitti executioni voluntates defunctorū, in iſtis verbis compræ
henderetur ēt qui hēt eligere, quia non mittit executioni volū
tatē eligēdo vt dēt, ſed ſi diceret, quòd executores teſtamētorū
debeant intra annū exequi, pcederet imaginatio Bar. quia ele-
ctores non ſunt executores, ſed declaratores, licèt non declaran
10 do nō videantur exequi voluntates defunctorum. † ¶ Vltimò
ſcias quòd iſta declaratio non vr̄ poſſe fieri, niſi poſt aditionē,
per quam oīa in teſtō diſpoſita robur accipiunt. l. ſi is qui tres.
§. item euenire. de execu. tuto. & j̄. eo l. oīa. in prin. & l. ſi patro-
ni. § qui fideicōmiſſariam. ad Tre. & l. omniū. C. de teſt. niſi fortè
in relictis ad pias cauſas, in quibus non requiritur aditio, vt no.
in l. eam quam. C. de fideic. & per Bar. in l. j. C. de ſacroſ. eccle.

ADDITIONES.

a ¶ Vnum tantum. Item vnum ex ſe, cum plures ſunt executores, vt voluit
poſt alios do. Soc. conſi. 11.

b ¶ Putaueris. Facit quod voluit Ang. in l. apertiſſimi. C. de iudi. quòd hoc
verbum putaueris, debet intelligi de putatione iuſta, & iuridica, quod
infert ad q. de qua ibi per eum, & an cum quis eſt executor deputatus, ſi
ſit prior vel Abbas, poſsit eligere de ſuis religioſis, vel monachis pro pau
perib. vide Anch. conſi. 83.

c ¶ Contrarium. Adde ꝙ ſecundum opin. Bal. conſuluit Anch. conſi. 388. &
in prædicta materia executio, quando poſsit eligere, & a quo tempore
currat tempus, vide per Rom. conſi. 278. & 409.

---

2 *Qui legat rem, videtur legare proprietatem, & vſumfructum.*

LEX XXVI.

1 **IS, cuius.** ¶ † No. quòd licèt ſeruitutes p̄diales, quæ debebantur hęredi in re teſtatoris legata, & per aditionē fuerunt extinctæ, debeant reintegrari. l. legatum. §. fi. & l. hmōi. §. edes. ſ̄. tit. 1. non ſic in pſonali ſeruitute vſufru. quia debet
tradi pleno iure, nec pōt hęres retinere vſumfru. quē prius ha-
2 bebat, vt hic, & l. cū filius. §. dn̄s. & ibi apparet rō, † qa qui legat
rem, vr̄ legare pprietatē, & vſumfr. ſi ergo vſusfru. eſt meus, & p
prietas tua, & me inſtitutis, & rem alteri legas, cū videaris lega-
re vſumfru. qui erat meus, valet legatū, & teneor ſoluere ſicut
ſi eſſet mea pleno iure. j̄. eo. l. vnū ex fa. §. ſi rem. eadem ratione
ſi res erat cōis inter me & te, & legas alteri, teneor totam trade
re, argumento horum iurium, iuncto d. §. ſi rem. non ſic ſi erat
cōis cū alio q̄ cum hęrede. ſ̄. tit. 1. l. ſerui electione. §. fi. ſed qñ ha-
bebas ſeruitutem prędialē, non poteſt dici quòd legaueris illā,
quia non ꝯtinetur appellatione fundi, ſicut cōtinetur vſusfru.

LEX XXVII.

SI illud, aut illud. ¶ Propter vnicam ſolutionem reputat̄ vnicū legatū, ſiue ſit alternatiuū de plurib. rebus, ſiue ſub ꝯriis ꝯditionib. factū, vel vni a pluribus, vel plurib. ab vno, vel plurib. h. d. Bar. quantū ergo
ad cōceptionē verborum & rerum ſpecificata ſunt plura lega-
ta. ſed quantum ad effectū vnū, quia ſufficit vna ſolutio, dicitur
vnū etiam ſi eodē tpe circa ambas res non concurrat oblo, vt
patet hic qñ ſub ꝯriis conditio. per quod repræhenditur gl. quę
eſt. ſ̄. eo. in l. ſi quis ſeruum. §. ſi ita legetur. vt ibi dixi ſm Dyn.

---

2 *Si filius legitimam repudiat, & accreſcit, vel venit ad ſubſtitutū vulgarem, tranſit cum onere iniuncto filio, licèt ſi filius acceptaſſet, debuiſſet onus reijci.*

Mutatione perſonæ contingit mutatio rei.

3 *Introducta in fauorem perſonæ, illam non tranſgrediuntur.*

LEX XXVIII.

1 **CVm patronus.** † ¶ No. in hac l. arg. imò caſum. ſi filius fuit īſtitutus in legitima, & in ea vel eius parte erat grauatus, etiā iure

ſtorum,

ſſorum non tenebat grauamen,quia ſi nõ tenebat in legitima
patroni,multò minus in legitima filij,q̃ eſt magis debita,vt no.
in l.ſi quis legatũ.de falſis.Quid ergo induxit Iuſtinianus in l.
qm̃ ĩ priorib.de inoſ.teſt.Dic ꝙ induxit,q̃a licèt nõ teneret,cau
ſabat filio querelã,ꝑ quã totũ teſtm̃ impugnabat,hoc tollit Iu-
ſtinianus,vt ſufficiat remoue re grauamẽ,& ceſſat q̃rela fauore
2 teſtamẽti.¶†No.ẽt ꝙ filius ſi legitimã repudiat,& accreſcit,vel
venit ad ſubſtõnem vulga.quæ põt dari ĩ legitima, ſicut pupil.
q̃a nullũ affert grauamen,cũ poſſit acceptare, & ſubſtitutũ ex-
cludere,& ſi repudiat ſe excludit.vt ꝓbat̃ in l.ſi poſthumus.§.
qđ vulgò.de lib & poſth.trãſit cũ onere iniũcto filio. videbat̃ ʒ
riũ,q̃a a prin.nõ valuit,ergo nõ põt reconualeſcere , ſed dic ꝙ
nõ valet filio acceptante,ſed eo repudiãte fingitur ſemꝑ valuiſ-
ſe,quia non dr̃ amplius legitima,ex quo tranſit ad aliam perſo
nã,cui nõ debebatur, quia mutatione ꝑſonæ ʒtingit mutatio
3 rei.l.ꝑ procuratorem.in fi.de acq hæred.¶†Vltimò allegatur ꝙ
introducta in fauorem perſonæ,illam non tranſgrediuntur.

LEX XXIX.

1 CElſus pater. ¶ † Legatũ caducũ remanet apud hæredem cũ onere. ſic
de vſufr.leg.l.ſi ab eo.& differt a l.ſi q̃s Titio.s̃. eod.
2 quia ibi deficit fideicõmiſſum iniunctũ legatario,
vnde remanet legatũ penes legatariũ ſine onere.hic deficit in ꝑ
ſonam legatarij,& remanet apud hæredem cũ onere, & hoc ſi
a princip.valuit,& poſtea defecit,ſed ſi a princ. non valuit , eſt
pro non ſcripto,& remanet ſine onere.l.j.§.in primo.C. de ca-
du.tol.& ſic erat etiã iure ſſorum,ſed per l.Papiam caduca ap-
plicabantur fiſco,ſed Iuſtinianus illam ſuſtulit, & reduxit nos
ad iura ſſorum,& ſic tollitur contrarium glo.

---

1 *Portio hæreditatis pro non ſcripta accreſcit ſine onere illi nominatim in iuncto:ſecus ſi eſſet communiter iniunctum.*
2 *Licèt de ſtricto rigore,& ante reſcriptum diui Pij,quãdo onus erat nominatim iniunctum,non tranſiret ad coniunctionem vel ſubſtitutionẽ poſt reſcriptum diui Pij ſecus.*

1 §.Quod alicuius. ¶†No.ꝙ portio hæreditatis ꝓ non ſcripta accreſcit ſine one-
re illi nominatim iniuncto: ſecus ſi eſſet communiter iniũctũ.
vt hic eſt caſus in l.ciuitatibus.§.Lucius.s̃.tit.j.in legato pro nõ
ſcripto vr̃ in diſtinctione accreſcere ſine onere. vt in §. j. & iſta
vr̃ communis opi.licèt gl.hic multum vacillet ĩ eius intellectu
ꝑꝑ ʒrium de l.ſi Titio,& Meuio.§.Iul.j̃.eo.Et finaliter dat vnaʒ
ſolutionem pro opi.quam ſemper tenui,& feci mentioneʒ in
2 l.licet Imperator.s̃.tit.j.†ꝙ licèt de ſtricto rigore, & ante reſcri-
ptum diui Pij,qñ onus erat nominatim iniunctum,non tranſi
ret ad coniunctionẽ vel ſubſtõnem,poſt reſcriptũ diui Pij ſec⁹:
ita intelligo glo.dum dicit (ſm̃ ius antiquũ.) quod hodie corri
git per §.Iul.intelligo antiquũ.ſ.ante reſcriptũ diui Pij, & iſto
modo neceſſario Azo intellexit,& eſt de mẽte d.§.Iul.ibi,[ſed
poſt reſcriptum Seueri] &c.nam primo dixerat cohæredẽ nõ
compelli ſoluere onus cohæredi nominatim iniunctum, po-
ſtea dicit contrarium poſt reſcriptum diui Pij.

---

1 *Si onus iniunctum legatario,quod ſtatim erat implendum ſuper re legata,non teneat a principio,nec etiam legatum tenet.*
2 *Licèt conditio impoſſibilis non vitiet legatum,an tamen modus impoſſibilis vitiet.& nume.1.*

LEX XXXI.

1 SI quis,quos. ¶†Si onus iniunctum legatario,quod ſtatim erat implen-
dũ ſuper re legata,non teneat a principio,nec ẽt lega
tũ tenet.h d.tria ergo requirunt̃ vt habeat locum lex
iſta,vt non teneat legatum,quia nõ teneat onus, Primũ , vt ſit
implendum ſuper re legata,vt hic,quia legati erant ſerui vt ma
numitterentur,& non poterant manumitti,ſecus ſi ſuper alia
re.C.de leg.l.ab adminiſtratione ſm̃ Bal.ſecundũ quod a prin.
non valeat onus.ſi autem ex poſtfacto deficiat legatum non eſt
nullum,ſed remanet apud legatarium ſine onere.l.ſi quis Ti-
tio.ſup.eo.Tertiũ eſt.ꝙ implendum eſſet ſtatim & ſic legatari⁹
licèt reſpectu tituli nõ diceret̃ executor,ſed legatarius,q̃a uerba
diſpoſita fuerunt in eũ directa,vt dixi in d.l.ſi quis Titio. reſpe-
ctu tñ emolumenti,quia nullum erat ſenſurus ſi ſtatim imple
ret onus,põt dici executor,ita intellige gl.ibi. (vt miniſter &c.)
alias non diceretur miniſter reſpectu tituli.Sed ſi ex poſtfacto
eſſet implendum,& ſic aliquid emolumentum eſſet ſenſurus,
non eſt legatum nullum,ſed remanet apud legatariũ ſine one
re,licèt onus ſit a principio nullum,hic eſt caſus in l.ſi quis eũ.
de cõdi.& dem.quia non põt dici executor reſpectu ti. vel emo
lumenti.Adde quartam limitationẽ,quia hæc lex procedit qñ
onus erat omnino nullum,ſecus ſi de rigore tantũ,ſed de equi
tate valebat,quia tunc legatũ nõ eſt ſimpliciter nullum,ſed cũ
diſtinctione,nam valet quo ad retentionem ſi legatarius eſt in
poſ.ſed quo ad agendũ non valet,ſi non eſt in poſſeſſione, hic
eſt caſus in l.codicillis.in prin.& ibi per Bar.in opp.de iſta l.s̃.e.

2 tene menti.Ex iſta lege patet † ꝙ licèt ʒdõ impoſſibilis non vi
tiet legatũ.l.obtinuit.j̃.de ʒd.& dem.modus impoſſibilis benè
vitiat,ſi concurrant illa quæ s̃.dixi,caſus eſt hic, licèt aliàs mo-
dus ex poſtfacto deficiens minus habeat vitiare q̃ cõdõ mixta.l.
ſi fundũ ſub ʒdõne.§.Iul.s̃.tit.j.cum his quæ ibi dixi.¶ Vltimò
opp.ex quo non valet relictũ libertatis, valeat legatum ſerui. l.
ſeruũ filij.§.ſi idẽ ſeruus.s̃.tit.j.gl.dicit ꝙ ibi nõ valebat libertas,
q̃a creditores fraudabant̃.Tu dic ꝙ hic legabat̃ fideicõmiſſaria
libertas præſtanda a legatario ſerui,& iſta videbat̃ fuiſſe cauſa
legati,vnde illa ceſſante ceſſat legatum,ibi fuit directò relicta,
vnde non poteſt dici ꝙ fuerit cã finalis legati, immo contraria-
batur legato,ideo non vitiatur legatum ſi libertas vitiatur.

---

1 *Ante aditam hereditatem pro legatis nulla eſt nata actio vel obligatio, quia non eſt certum eam deberi. Item quòd aditio hæreditatis corroborat diſpoſita in teſtamento.*
2 *Legatarius pendente conditione non poteſt præoccupare legata,& ſi hoc facit,tenetur reſtituere cum fructibus,& an cadat a iure ſuo.*
3 *Appellatione rerum continentur ſerui,& ancillæ.*

LEX XXXII.

1 OMnia quæ. †Ex princi.l.no. ꝙ ante aditam hereditatẽ pro legatis nulla eſt
nata actio vel oblo,quia non eſt certum eam debe-
ri. Item ꝙ aditio hæreditatis corroborat diſpoſita ĩ
teſtõ,vnde & executores in teſtõ deputati ante aditam hr̃dita-
tẽ nullũ habent officium.tetigi s̃.eo.l.cum quidã,& ibi allega-
ui iura. In relictis aũt ab inteſtato ẽt requirit̃ aditio ab inteſta-
2 to.vt no.in l.qui filio.de hær.inſti.§.j.¶†Ex §.j.no. ꝙ legatarius
pendente ʒdõne non põt præoccupare legata,& ſi hoc facit te
net̃ reſtituere cum fructibus,ſed vr̃ ꝙ cadat a iure ſuo.l.non du
bium.C.de legib.quinimo ſi legatũ eſt purum,nõ põt occupa
re.l.j.§.rediguntur.quorũ lega.niſi ſibi fuerit data licentia a te-
a ſtatore[a] l.Titia.§.j.j̃.eo.& ibi no.ante fi.gl.mag.¶† Ex vltimo.
3 §.no.ꝙ appellatione rerũm continent̃ ſerui,& ancillæ,ſicut res
inanimatæ,& ideo ſi veniant publicãda bona alicuius, ẽt ſerui,
& vaſalli publicabuntur.ſm̃ Bal.videbatur ʒrium , ꝙ eſſet dr̃ia
inter res & perſonas.s̃.de ſtatu hom.l.j.cum ſeq.ſed illud in libe
ris ꝑſonis.de ſeruis aũt idem eſt iudiciũ , quod de equis vel aſi-
nis.arg.in l.quod attinet.de reg iur.Poterat ẽt hic eſſe alia dubi
tatio,quia dixerat, (quæ in eodẽ fundo erũt.) vnde videbat̃ in-
telligendũ de reb.inanimatis,quæ ſe nõ mouent,quaſi illę di-
cantur eſſe propriè in loco,ſed res inanimatæ quæ ſe mouent,
non videbantur eſſe in loco propter continuũ motũ , ſed dic
ꝙ non attenditur iſte motus,ſed cõſuetudo reuertendi. arg. de
condi.& demon.l.ſi quis ita legauerit.in prima char.

ADDITIO.

a ¶A teſtatore. Adde Oldr.conſi.108.per Soci.conſi.11.Lud.Rom.ſin.ſuis.
ſol.2.vbi dicit quòd per illa verba legatario vim fieri veto. videtur data
poteſtas apprehendendi propria authoritate.

---

1 *No.quòd dolus legatarij non auget legatum.Item quòd ad commodũ legatarij non dicuntur res eſſe in loco,quæ dolo legatarij ſunt.*
2 *Si teſtator legat vxori omnia quæ in camera ſua, vel in ſcrinijs erunt tẽpore mortis ſuæ,& vxor teſtatore ignorante multa congeſſit in camera, quòd illa non veniant in legato.*
Idem ſi tertius fecit,vt proficeret vxori ignorante teſtatore.
3 *Si data eſt licentia vt quis de territorio poſſit extrahere bladum,vel libros ſine pena deueti,& ipſe multa blada, vel libros emit poſt licentiam,ut ipſa uenderet prætextu licentiæ,ꝙ licentia ſibi non proſit.*

LEX XXXIII.

1 CVm ita legatur. †Not.ꝙ dolus legatarij non auget legatũ.Item
ꝙ ad cõmodũ legatarij non dicunt̃ res eſſe in loco ,
2 quæ dolo legatarij ſunt.† Ex hoc patet, ſi teſtator le-
gat vxori omnia quæ in camera ſua , vel in ſcrinijs erũt tẽpore
mortis ſuæ,& vxor teſtatore ignorante multa congeſſit in ca-
mera,ꝙ illa non veniant in legato.facit l.nomen debitoris. §.j.
j̃.tit.j.Idem ſi tertius fecit,vt proficeret vxori ignorãte teſtatore,
vt colligitur a contrario ſenſu in l.pe.§.j.de aur.& arg.leg.in ver
bo,iuſſu teſtatoris.Nec ob.l.& eleganter.de dolo. cum ibi not.
vbi dolus tertij nõ nocet,quia verũ eſt in his quæ geſta ſunt vo
luntate partium,ſed hic in his quæ fecit tertius, teſtator nõ cõ
3 ſenſit ſm̃ Bal.poſt † Petr.facit ẽt iſte tex.ſm̃ eum.ſi data eſt licẽ
tia vt quis de territorio poſſit extrahere bladum,vel libros ſine
pœna deueti,& ipſe multa blada vel libros emit poſt licẽtiam ,
vt ipſa venderet prætextu licentiæ,quòd licentia ſibi non pro-
deſt,quia non cẽſetur ſuperior de his ſenſiſſe,immo quia abu
titur licentia,perdit etiam in his quæ primo habebat , vt in re-
gula iuris,priuilegium meretur amittere &c.

§.Quod à legatario. Not.hic ꝙ licèt onus nominatim iniunctũ nõ trã
ſeat interdum ad coniunctum,vel ſubſtitutum ſecũdùm com-
munem opi.vt ſupra eod.l.Celſus.§.ꝙ alicuius. bene tranſit ad
hæredem grauati,quia reputatur eadẽ perſona, vt hic.Idem in
caſu l.cum patronus.ſupra eo.econuerſo,quia ſicut filius , uel
patronus non tenetur ſubire onus in legitima eorum iniũctũ,

ita nec hæres, licèt contemplatione patroni vel filij fuerit indu-
ctū vt ibi dicitur in fi. quia hæres non reputatur alius, & ſic non
ob. ille tex. in fi. facit quod no. in l. non erit. §. dato. de iureiuran.
vbi glo. dicit quòd interdum alius non dicitur alius.

2 *Poſtquam cōſtaret vel eſſet probatum rem aliquam ad aliquem perueniſ-
ſe etiam hodie præſumeretur eſſe, niſi contrarium probetur.*
3 *Quæ ſint claræ probationes.*
*Probatio interitu rei non præſumitur interijſſe dolo vel culpa niſi probe-
tur, & quid ſi cuſtodia pertineret ad debitorem.*
4 *Illi qui tenent ad laborerium boues alienos, vel oues, ſi quando aliquæ mo
riuntur, portāt dominis pelles, vel coria, ex quo apparet eſſe mortuas:
hoc non ſufficit vt de illis non teneantur, niſi probent, ꝙ ſine dolo eo-
rum, vel culpa peremptæ ſunt.*

§. Species nominatim. No. hic ꝙ hrs hēt in-
tentionē fundatam
contra legatarium, ſi dicat ſe non reperire in hæreditate, nec
vnquā reperiſſe res, ſeu ſpecies legatas, niſi legatarius probet, vi
de glo. in l. cū de lege. de proba. & l. fi. §. licentia. C. de iure delib.
2 ſecus in pecunia legata ſupra eo. l. ſi pecunia. † poſtquā autem
conſtaret vel eſſet probatum rē aliquā ad aliquem perueniſſe,
ēt hodie præſumeretur eſſe, niſi cōtrariū probetur. ita no. glo.
mandati. l. creditor. §. ſi inter. oportet ergo probare interitum
claris ꝓbationibus. ſ. de pig. act. l. ſi creditor. & l. ſi pignus. & l.
3 quæ fortuitis. C. eo. & † quæ ſint claræ probationes. dic vt not.
Bar. in l. ſi qs ex argentarijs. §. fi. de eden. probato aūt interitu an
ꝑſumatur interijſſe dolo, vel culpa, dic ꝙ nō niſi probet̄, vt hic,
& l. quoties. §. is qui dolo. de proba. niſi cuſtodia ꝑtineret ad de-
bitorē, & res eſſet acto. vt hic, & l. ſi quis fundum. §. Imperator.
4 loca. quā gl. allegat, & † ſic no. ꝙ illi qui tenent ad laboreriū bo
ues alienos, vel oues, qui qū aliquæ moriunt̄, portant dn̄is pel-
les, vel coria, ex quo apparet eſſe mortuas quia nō ſufficit vt de
illis non teneantur, niſi probent ꝙ ſine dolo eorū, vel culpa pe-
a remptæ[a] ſunt ſm Bal. quod no. quia quotidianū eſt. Cętera vide
per Bar. in d. §. fi. & quod ipſe no. in l. quoties. C. de naufr. lib. x.

ADDITIO.

a ¶Peremptæ. Adde Alex. conſil. 178.

1 *Ad fideicommiſſum relictum familiæ primo loco admittuntur nominati,
& eis deficientibus vel mortuis vocantur proximiores, & ſufficit ꝙ
tēpore mortis fuerint de familia, licèt poſtea fuerint capite diminuti.*
2 *Familiæ appellatione agnati tantum comprehenduntur.*
3 *Si quis recipiat emphyteuſim, vel feudum pro ſe, & alijs de domo ſua, ꝙ
ipſe tanquam nominatus præfertur alijs, donec vixerit, & alij poſtea
ordine ſucceſſiuo, & primò ex eo deſcendentes.*
4 *Dictio ſcilicet, eſt reſtrictiua.*
*Si teſtator dixit, lego familiæ, & Petro, & Ioanni qui erant de familia,
tunc copula, &, non limitat, ſed auget.*

1 **§. In fideicommiſſo.** † Ad fideicōmiſſum reli
ctum familiæ primo lo-
co admittunr noīati, & eis deficientibus vel mortuis vocantur
proximiores, & ſufficit ꝙ tp̄e mortis fuerint de familia, licèt po-
ſtea fuerint capite diminuti. h. d. & ſp allegatur, iunge l. fi. C. de
2 verb. ſig. ¶† In tex. [familiæ] .i. agnationi. nam appellati. familię,
agnati tm̄ cōprehendunt̄. l. familię. de verb. ſig. ¶ In tex. ibi, [ad-
mitti poſſunt.] ſub. alijs excluſis, non. n. oēs de familia admittū-
tur, ſed nominati tm̄, & ſi nō ſunt nominati, admittuntur ꝓxi-
miores, vt hic circa fi. & alij excluduntur donec viuant, & poſt
illorum mortem admittuntur alij, vt patet ibi, [oēs extinctos.]
& ſic videntur inuicem grauati, ꝙ veniat de vno in alium ſecun
dū gradus prærogatiuam. Tene menti, quia hoc importat ver-
bū familia, vt donec aliquis ſit de familia, veniat de vno in aliū.
¶ In tex. ibi, [nominati ſunt.] ſub. etiā ſi ſunt remotiores in gra
du tanquam ſint magis dilecti. arg. l. quoties. de vſufr. ¶ Sed op-
po. de l. is qui cū plures. ĩ. tit. proxi. vbi vocantur omnes, nō au-
tē primo nominati. Sol. ibi fuit factū legatū quibuſdā nomina-
tim, & factū fuit fideicom. ab vno eorum, qui decederet ſine li-
beris familiæ, & in hoc nullus fuit nominatus: ideo exiſtente
conditione non ſolum admittuntur collegatarij ibi nominati,
ſed etiam alij non nominati, ſi erāt in æquali vel potiori gradu.
¶ In tex. ibi. [omnes extinctos &c.] pondera verbum omnes,
per quod patet, ſi fuerunt nominati tres, vel quatuor, & vnus
eorum decedat, portio illa deuenit ad nominatos, & ad non
nominatos non venit niſi poſt omnes, nec ob. illa l. is qui cum
plures. vt patet ex ſ. dictis, & ibi eſt alius caſus. ¶ In tex. ibi, [qui
ex nomine.] aliqui habent ex eo nomine, & intelligunt tex. ꝙ ſi
fuerūt nominati aliqui de aliquo ordine, puta patrueles mor-
tuis nominatis veniant alij patrueles ēt excluſis potioribus. gl.
dicit, ꝙ immo veniūt potiores licèt ſint de alio ordine, & dicit,
quòd verbum eo, debet eſſe cancellatum, quia non vult dicere
de nomine nominatorū, qđ ſignificat verbum eo, ſed de nomi-
ne defuncti .i. de agnatione, & hæc vera. ¶ In tex. ibi, [quo teſta-
tor moreretur.] & ēt tēpore teſtamēti, licèt tp̄e quo moreretur
non eſſet de familia. l. ſi cognatis de reb. dub. nec ob. l. nō intelli
gitur §. qū autē. de iure fiſ. vbi requiritur ꝙ ſit capax tp̄e mortis,
quia ibi de capacitate, q̃ requiritur iure cōi, vt valeat legatum
.ſ. ꝙ ſit tp̄e teſtamēti, & mortis quo dies legati cedat. hic de inca
pacitate, quæ requiritur ſm voluntatem teſtatoris, videlicet ꝙ
ſit de familia, quia ſufficit ꝙ ſit tp̄e teſtamēti. arg. in l. Mella. in
prin. de ali. & cib. leg. vbi in relicto facto pueris admittuntur illi,
qui tēpore teſtamēti erāt pueri, licèt ſint effecti maiores. ¶ In
tex. ibi, [& qui ex proximo gradu &c.] id eſt dicere mortuis no-
minatis, de quibus ſ. admittunt̄ alij in familia, qui ſunt in proxi
miori gradu, alijs excluſis. Sed ꝯ, ꝙ etiam proximiores. l. vnum
§. ſi de Falcidia. ver. Itaq;. cū ibi no. in gl. quæ incipit hoc eſt, ibi
etiam vlteriori. Solo vt patet ex illa glo. quia hoc qū non fuit
data electio hr̄di, aliàs poſſet eligere ēt remotiorem, vt in cōtra-
3 rio. † Per iſtum §. vr̄ ꝙ ſi quis recipiat emphy. vel feudū pro ſe
& alijs de domo ſua, ꝙ ipſe tanq̃ nominatus præferat̄, alijs do-
nec vixerit, & alij poſtea ordine ſucceſſiuo, & primo ex eo de-
ſcendentes. Sed Bal. intelligit ꝙ oēs ſimul ex quo copulatiuè re-
cipit ꝑ l. ſi mulieri. de vſufr. accreſc. ſecus ſi alternatiuè. per l. cū
pr̄. §. pe. ĩ. eo. & l. hæredes mei. §. peto. ad Treb. ſed prima pars mi
hi videtur verior per ea quę plenè habent̄ in l. Gallus. §. j. de lib.
4 & poſthu. ¶† In glo. ibi. [.ſ. Petro, & Ioanni.] hanc reprobant
Doct. quia dictio .ſ. eſt reſtrictiua, & ſic non cenſeretur legatum
factum niſi Petro, & Ioanni, & eis mortuis non admitteren
tur alij de familia. arg. in l. ſuppellectili legata. de ſupp. leg. po-
nit ergo Bart. quòd dixit lego familiæ, & Petro, & Ioanni, qui
erant de familia, quia copula, &, non limitat, ſed auget l. ea ta-
men adiectio. ĩ. tit. j. ſicut in euangelio. dicite diſcipulis eius, &
Petro, vt no. C. de ſerui. & aqua. in rub.

1 *Paupertas vnius non debet eſſe nociua alteri.*
2 *Si communitas impoſuit collectam à ſeipſa per ſolidum & libram, &
aliqui ſint non ſoluendo, non debent alij grauari, & quid ſi de manda-
to ſuperioris fuit impoſita.*

LEX XXXIIII.

1 **Legatorum.** † No. hic ꝙ paupertas vnius
nō debet eſſe nociua alteri, vt
pro illo conueniatur, & hoc qū quilibet erat obliga
tus ꝓ parte, vt hic: ſecus ſi inſolidū, vt in reis debēdi,
qui ſi ſunt ſoluendo, habēt bn̄ficium diuiſionis, ſed ſi vnus non
ſit ſoluendo, noceat alijs, vt cōueniant̄ inſolidū. in Auth. de duo
2 bus reis, & l. inter eos. §. j. de fideiuſ. † Facit etiā iſte text. ꝙ ſi im-
poſita eſt collecta per ſolidū, & librā, & aliqui ſint non ſoluēdo,
nō debent alij grauari, ſed hoc verum, ſi cōitas impoſuiſſet col-
lectā à ſeipſa, & ſic cuilibet eſt onus iniunctum: ſed ſi mandato
ſuperioris, qui certam ſummam impoſuiſſet, puta decem mil-
lia, & iſti diſtribuunt inter ſe. ſi aliqui ſint non ſoluendo, alij te-
nētur, quia remanet eadē cōitas. h. d. Bar. in l. ſemel. de apochis
a pub. lib. x. vbi vide bonā diſtinctionē.[a] quando aliqui de vniuer
ſitate non poſſunt onus ſubire, an alij teneantur, adde ad iſtum
text. l. 3. in fi. de adim. leg. & de re iudi. l. Paulus. la ij.

ADDITIO.

a ¶Diſtinctionem. Adde Bal. in hac materia. in l. 3. C. de neg. geſt. Bar. in l. 4
ff. de re iud. per Ale. in l cum filius. de verb. obliga.

1 *Generalis diſpoſitio ſequens inter grauatos reſtringitur ad ſpecialē præ-
cedentem, ſi poteſt reſtrictio fieri ſalua ratione recti ſermonis.*
2 *Qui omne dicit, nihil excludit.*
Indefinita æquiparatur vniuerſali.

1 **§. Qui plures.** † Generalis diſpoſitio ſequens inter
grauatos reſtringit̄ ad ſpecialē præce
dentem, ſi poteſt reſtrictio fieri ſalua rōne recti ſermonis. h. d.
2 ¶† In tex. ibi, [ad oēs hæredes.] non intelligas ꝙ dixerit ꝙ in co
dicillis haberent legata ſoluere, quia tunc propter dictionem
oēs, videret̄ receſſum à ſpeciali grauamine, quia non poſſet fie-
ri reſtrictio ſalua rōne recti ſermonis, quia q̃ omne dicit, nihil
excludit. ĩ. tit. j. l. Iulia. ſed dixit ꝙ hæredes ſui &c. quę indefini-
ta de ſuo ſignificatu æquiparatur vlī, & ſic videtur omnes gra-
uaſſe, & iſtū reſpectū habuit Iuriſcon. & ſic verbū (oēs.) eſt ver
bū Iuriſconſulti, non teſtatoris: vel ſi fuit teſtatoris, nō fuit in
grauamine, ſed in ꝑfatione, dirigēdo codicillos ad oēs hæredes,
& grauando hæredes ꝙ ſoluāt legata facta in teſtō, nā cenſetur
ſenſiſſe de grauatis in teſtō. ſed contra, ꝙ non ſolum illi tenetur
tanquam ſpecialiter grauati, ſed oēs tanquam generaliter gra-
uati. l. Męuius. §. eū qui. ſ. tit. j. & l. ſi tibi homo. §. j. Sol. ibi primo
ſpecialiter grauauit vnum tantum: vnde ſi poſtea generaliter
grauat alios, iſta pluralis loquutio non poteſt reſtringi ſalua ra-
tione recti ſermonis. l. fi. ad Treb. hic grauauerat plures, in qbus
poterat ſaluari pluralis loquutio. ¶ Vltimò opponit̄, ꝙ per ſe-
cundam diſpoſitionem fuerit receſſum à prima. ĩ. l. prox. §. Lu-
cius. Solu. hic præceſſit ſpecialis, & ſequuta eſt generalis, quæ
poteſt reſtringi ad ſpecialem, ibi contra præceſſit generalis, &
ſequuta eſt ſpecialis, vnde à prima videtur receſſum, & prædi-
cta quādo genus, & ſpecies cadunt inter grauatos, ſi autem in-
ter oneratos, dic vt l. Titia. §. qui Marco. de annu. leg. & per Bar.
in l. quæſitum. de fun. inſtru. §. penul. per iſtum tex. & illum §. di-
cit Pet. ꝙ ſi teſtator mandauit ſe ſepeliri in loco fratrum mino-
rum, & in codicillis commiſit executoribus ſepulturam cor-
poris ſui, quòd iſti executores nō poſſunt alibi ſepeliri, quàm
in loco fratrum minorum.

LEX

1 *Verba enũciatiua de futuro, vel etiam de præterito, ſine expreſſione certæ rei, vel quantitatis diſpoſitionem non inducunt.*
2 *Grauamen iniunctum contemplatione certi emolumenti ſequuturi, ſi nõ ſequatur, euaneſcit, & quando idem ſi fuit ſequutum, & fuit reuocatum. & nume. 3.*
3 *Verba enunciatiua etiam de præterito emiſſa propter aliud regulariter diſpoſitionem inducunt, niſi in teſta. milit.*

LEX XXXV.

1 Titia. †Verba enunciatiua de futuro, vel etiã de p̃-
terito, ſine expreſſione certæ rei, vel quanti-
2 tatis diſpoſitionẽ non inducunt. h. d. † Item graua-
men iniunctum contemplatione certi emolumen-
ti ſequuturi, ſi non ſequatur, euaneſcit. h. d. vſque ad §. Lucius.
¶ In tex. ibi, [nec legauit.] ſubaudi. ſ. in codicillis, ſed dixit ſe le-
gaſſe in teſtõ. vt j. ibi, [cum quis legaſſe ſe dixerit.] & ſic iſta te-
ſtatrix fuit vſa verbis enunciatiuis tam in teſtõ, quàm in codicil
lis, & in teſtõ de futuro, quia dixit legauero, in codicillis de præ
terito, & prima verba non inducunt legatum pluribus rationi-
bus, Prima, quia de futuro, & ſic non habent voluntatem teſta-
toris de p̃ſenti: aliud. n. eſt dicere lego, aliud legabo, ſiue cõcer-
nat actũ legandi, vt in exẽplo p̃dicto, ſiue ſint enuntiatiua futu
ri euentus, nam & tunc diſpõnem non inducunt. l. pater filiũ.
3 §. fundi, & l. Iul. §. ex his. j. tit. j. & vtrobique per Bar. ¶ † Scḋa ra-
tio eſt, quia fuerunt emiſſa principaliter propter aliud. ſ. cũ gra-
uabat iſtam de manumittẽdo ſeruũ ſuum, & regulariter verba
enũciatiua etiam de præterito emiſſa propter aliud diſpoſitio-
nẽm non inducunt, niſi in teſtõ militis. l. ex his. C. de teſta. mili.
¶ Tertia, quia non continet certã rem vel quantitatẽ, vnde etiã
ſi eſſent de præterito, propter hoc diſpoſitionem non induce-
rent, vt ſequitur in tex. ſed propter rationes, de quibus s̃. & ſi ↄ-
tineret certam ſpeciem, idem eſſet, & hoc voluit hic gl. quæ in
cipit (quid ſi dixerit.) ¶ Quarta ratio eſt, fuerunt emiſſa cõditio
naliter. ſ. cũ legauero. argu. in l. demonſtratio. §. quod aũt iuris,
ibi, at ſi conditionaliter. de cõdi. & demon. facit l. 2. de hered. in-
ſti. & quod no. in l. 2. C. de inſt. & ſubſ. ſecũda aũt verba propter
vnã tm̃ rõnem diſpoſitionẽ non inducũnt, quia non continent
certam ſpeciẽ. vt tex. dicit: vñ ẽt ſi eſſent diſpoſitiua, propter in-
certitudinẽ non valerent niſi in caſu l. quidã. s̃. eo. & l. j. quando
committitur declaranda arbitrio alterius: ſi aũt hoc non eſſet,
quia ſunt enunciatiua de præterito emiſſa propter ſe purè, nõ
conditionaliter, diſpoſitionẽ inducerẽt, l. ex hac ſcriptura. alle-
gata in gl. pro ↄ̃ria, & apparet ꝙ expoſitio gl. in verbo [legaſſe.]
cum dicit. i. (legaturam eſſe.) non eſt neceſſaria, quia gl. intelle-
xit ꝙ non fuerunt enuntiatiuè prolata, niſi in teſtõ, & ſi hoc eſ-
ſet text. videretur ſibi contrariari, quia primo dicit ꝙ dixit lega
uero poſtea dixit legaſſe, ideo glo. exponit ſic, ſed vt dixi ceſſat
ↄ̃rium. ¶ Vltimò no. in fi. non tenere grauamen ſi emolumen-
tum cuius contemplatione fuit iniunctũ, nõ eſt ſecutũ, idem ſi
fuit ſecutum, & fuit reuocatũ, nam & grauamen videretur re-
uocatũ. l. cũ quis. §. j. & l. Pamphilo, §. fi. j. tit. j. hoc quãtũ ad gra-
uatũ, cui legatum fuit ademptum, tñ remanet apud hæredẽ cũ
illo onere. l. ſi adimendo. de adi. leg. & vide ibi Bar. eõ verò ſi adi
mitur onus, an cenſeatur ademptum emolumẽtũ, dic ꝙ ſic. de
adi. leg. l. filio §. matri, & l. alumnæ. §. ab heredib. ſed ſi grauamẽ
alio modo deficit quàm ꝑ adẽptionẽ teſtatoris, tũc aũt ex poſt
facto, & non adimit. l. ſi quis Titio. s̃. eo. aut nõ ex poſtfacto, ſed
a principio, & dic vt s̃. eo. l. ſi quis quos. & l. codicillis. in prin. j.
eo. ¶ In gl. fi. ibi, [cũ pr̃. §. fi.] dic melius quàm gl. ꝙ ibi ſubſtan-
tia legati erat perfecta, quia res, & perſona erat expreſſa, ſed qua
litas oneris quod intendebat legatario adijcere, nõ erat expreſ
ſa. l. pe. C. de inſti. & ſubſti. hæc ſubſtantia non erat perfecta. Dy.

1 *Si quis ex hæredibus iuſſus ſit rem hæreditariam a ſeipſo percipere, totam rem percipere poteſt, licèt partem habeat a ſe, partẽ a cohærede, nec propter dicta verba a ſcipſo tenetur cohæredi pretium ſoluere.*
2 *Sicut in cõtractu poteſt dari licẽtia parti vt propria authoritate capiat rem venditam, vel pignoratam, ita in teſtamento poteſt teſtator hanc licentiam dare legatario.*
3 *Hæres quòd poßit propria authoritate capere poſſeſſionem rerum hæreditariarum, ſi non ſunt occupatæ per alium.*
4 *Quid in ſubſtituto.*

1 §. Lucius Titius. †Si aliquis ex hr̃dib. iuſſus ſit
rẽ hr̃ditariã a ſeipſo ꝑcipere,
totã rẽ ꝑcipere põt, licèt partẽ hẽat a ſe, partẽ a cohærede, nec
ꝑꝑ dicta verba a ſeipſo tenetur cohæredi pretiũ ſoluere. h. d. Et
ſic illa verba a ſe, intelliguntur extra proprium ſignificatum, ne
legatũ reddatur inutile, ad hoc allegatur, quid aũt operetur,
dic vt in gl. ¶ In tex. ibi, [integrum prædium.] videbatur quòd
non, nã quilibet eorum in dicto prædio habet partẽ iure hære
ditario, ſi ergo propter dicta verba ꝙ habeat illud prædium,
vel percipiat a ſeipſo, haberet ipſum integrum, & etiam par-
tẽ cohæredis, illã non haberet a ſeipſo, ſed a cohærede, & ſic nõ
verificarentur verba prædicta a ſeipſo, quæ non fruſtra debent
intelligi appoſita. l. ſi qñ. s̃. tit. j. ideo alij dicũt ꝙ neuter habebit
niſi partem. ſ. illam quam erat habiturus iure hæreditario, quia
illam a ſe hẽt. Iuriſconſultus hoc reprehẽdit, quia ſm̃ hoc præ
legatum nihil valet, quia etiam eo non facto quilibet erat ha-
biturus partẽ iure inſti. vnde verba non debent taliter intelligi
ꝙ ſint ſuperflua. d. l. ſi qñ. quæ in ↄ̃rium retorquetur. habebit er
go quilibet totũ, partim iure hæred. a ſeipſo, partim iure præ-
legati, & a cohærede, ſed tunc illa verba a ſeipſo, nihil operabũ
tur: nam etiam ſi non eſſent appoſita ꝑꝑ prælegatum ſolũ, idẽ
eſſet, propter quod quidam dixerunt, ꝙ pro parte cohæredis e-
ſtimationem ſoluat, quia videbit̃ habere a ſe iure emp. ſed nec
hoc placet Iuriſcõſulto, imo dicit neutrũ teneri ad aliquid, qd
ergo operantur illa verba, tex. non declarat. glo. magna dicit, ꝙ
poſſunt tria operari, ſed reiectis alijs tene vltimũ, propter quod
tex. ſemper allegat. ſ. ꝙ poſſit quilibet totã rem propria authori
tate occupare, quod non eſſet ſi dicta verba non fuiſſent appa-
poſita. l. j. §. rediguntur, quorum lega. & C. de legibus. l. non du-
2 bium, †allegatur ergo gl. ꝙ ſicut in ↄ̃ctu põt dari licentia parti,
vt propria authoritate capiat rem venditam, vel pignoratam,
a ita in teſtõ poteſt teſtator hanc licentiã dare legatario.[a] & non
3 habebunt locum iura de quibus ſupra. ¶ † De hærede vero nõ
eſt dubium, ꝙ põt propria authoritate capere poſſeſſionẽ rerũ
hæreditariarum, ſi non ſunt occupatæ per alium, quod dic ut
4 not. † Inno. in c. in præſentia. de proba. allegat etiam Bar. in pe.
expoſitione gl. ꝙ ſi fuit facta compẽdioſa per verba cõia ſubſti-
tuo, & fuit dictum quòd poſſit propria authoritate capere, non
eſt dubium ꝙ intra in pupil. ætatem importet directam ſubſt.
licèt ſi nõ eſſent appoſita illa verba, ſit dubium inter gloſſato
res, an omni tempore ſit fideicom. & cõiter gloſſ. tenent quòd
ſic, ſed Bar. aliter diſtinguit in l. Cẽturio. s̃. de vulg. & pup. ſubſt.

§. Lucia Titia. Si legatarius interueniat tanq̃ teſtis
in diuiſione rei ſibi ſub conditione
relictæ, nõ p̃iudicat ſibi. h. d. Et hoc eſt verum ẽt ſi ſe ſcripſerit,
& ſigillauerit vt teſtis, etiã ſi ſciebat ius ſuũ, qm̃ apparet quod
nõ facit animo ↄſentiẽdi, ſed teſtificandi, & non poterat ↄ̃dicẽ-
do actũ impedire, ſi aũt non vt teſtis, videret̃ feciſſe aĩo conſen-
tiẽdi, & præiudicaret ſibi, ſi ius ſuũ ſciebat, ſiue eſſet actus quẽ
poſſet impedire, ſiue nõ. l. fideiuſſor. §. j. de pig. ſed ſi nõ ſcripſiſ-
ſet, ſed ſolũ fuiſſet præſens, & tacens, tunc diſtingueret̃, an poſ-
ſit actũ impedire an non, vt no. gl. in l. Caius. de pig. ac. niſi frau
dulẽter taceret l. ſi ſine. s̃. ad Velleia. vel niſi eſſet ↄiũctus. l. ſi ſer
uus. de do. inter vi. & vxo, cætera dic ꝑ Bar. in l. q̃ dotis. ſol. matr.

ADDITIO.

a ¶ Legatario, Adde quod uoluit Soci. conſi. 11.

1 *Verba enunciatiua negatiuè prolata diſpoſitionem non inducunt.*
2 *Apud aliquem non dicitur eſſe aliqua res, niſi quando apud eum eſt poſſeſſio ciuilis, vel naturalis.*
Apud te, minus importat, quàm penes te.

1 §. Caius Seius. ¶ † Verba enunciatiua negatiuè ꝓ-
lata diſpoſitionem nõ inducũt. h. d.
ſm̃ Dyn. ſed hoc eſt ↄ̃ l. rationes. C. de proba. ideo dic ſm̃ Bart.
verba enunciatiua non inducunt diſpõnem vltra propriũ ſigni
a ficatum vocabuli, vel melius verba enunciatiua[a] eius quod eſt
in veritate, licèt ſint emiſſa principaliter propter ſe, non indu-
cunt diſpõnem, ſed enũciationem veritatis, & verba enunciati-
ua vel ſubiecta per modũ cauſæ ſm̃ illa intelligunt̃. h. d, & limi-
tat iſta lex l. ex hac ſcriptura, cum tota mã̃, vt vbicunque dicun
tur verba enunciatiua diſpõnem inducere, ſit verum qñ enun-
ciant id quod non eſt verũ, & fuerunt prolata ſcienter, ſi aũt id
2 quod eſt verum, aliam diſpõnem non inducũt, & † hoc ſumas
ex hoc §. pro cuius ſcĩa ſcias, quòd apud aliquem non dr̃ eſſe
aliqua res, niſi qñ apud eum eſt poſſeſſio ciuilis, vel naturalis. l.
penes. de verb. ſignifi. ſi ergo depono apud te, vel in domo tua,
vel in prætorio rem meam te ſciente, cum apud me remaneat
poſſeſſio, omnis res non dr̃ eſſe penes te, ſed penes me, ſed be-
ne dr̃ eſſe apud te, quod minus importat, in hoc ergo ſtat cõ-
ſideratio huius §. quia maritus exportauerat in domum vxoris
aliquas res cuſtodiæ, vel aliter, poſtea dixit ĩ teſtõ nullas res ſuas
eſſe penes vxorem, cum tamen ſciret illas res eſſe in prætorio
vxoris; vnde per hoc videbatur velle ſibi illas legare, maximè,
quia ſubiunxit quòd nolebat eam inquietari, arg. in l. j. C. de fal
ſa cauſa adiec. leg. vbi ſi teſtator dicit aliquem non eſſe debito-
rem, cum ſciat eſſe debitorem, vr̃ ſibi legare liberationẽ, & iſta
vxor videbatur debitrix ex cauſa depoſiti, ↄ̃rium eſt verius, quia
verum eſt quod dixerat teſtator, quia res illæ non erant penes
vxorem, & ſic enunciauit veritatem: ſed ſi dixiſſet nullas res eſ-
ſe apud vxorem, enunciaſſet falſum, & ꝓcedere poſſet ↄ̃rium,
vt ſibi uideat̃ legata liberatio, & vide Bal. in d. l. rõnes. & auth.
quod obtinet. C. de probat. ¶ In prima glo. ibi, [niſi vxor teſta-
menti tp̃e amouerat res.] ſ. animo interuertendi poſſeſſionem
mariti,

ADDITIO.

a ¶ Enunciatiua. De verbis enunciatiuis per Sign. de Omod. conſi. 166. per Fulg. conſi. 197, per Alex. conſi. 81. 3 lib. & conſ. 6. & conſi. 47. j. lib. per Lud. Rom. conſi. 65 & ibi quando verba enunciatiua ſunt geminata, & vide etiam eius conſi. 157. & 81. per Franc. de Aret. conſi. 23. per eundem Paul. conſi. 286. per do. Car. conſil. 138.

mariti, ſi ſic eũ priuauit poſſeſſione, & ſibi attribuit, vnde tũc
dicerent eſſe penes eam, ſi ergo teſtator hoc ſciebat, enuncia-
uit falſum ſcienter, ideo diſpõnem inducunt, hoc voluit iſta gl.
¶ In gl. ſecunda ibi, [ſed ibi certa quantitas vel ſpecies.] vult er
go gl. ꝙ ſi in iſto §. teſtator illas res ſpecificaſſet, quas tranſtule-
rat in prætoriũ, & dixiſſet eas non eſſe penes vxorem, iſta verba
diſpõnem inducerẽt, quod nõ placet, quia eſt eadem rõ de qua
ſ. ꝙ non erat penes vxorem, vnde pp hæc verba non induceret
diſpõ, ſed fateor ꝙ pp ſequentia verba, ꝙ occaſione illarũ rerũ
non vult eã inquietari, induceret diſpõ, quia apparet illa verba
eſſe relata ad illas res, vnde licèt non eſſent penes eam illæ res,
falſa demonſtratio nõ vitiat, ex quo conſtat de corpore, ſed qñ
non ſpecificat, quia cõſtat de certo corpore, etiã per hæc verba
non inducitur diſpõ, quia intelliguntur ex his quæ ſunt penes eã,
ſed iſtæ non ſunt. Ex prædictis collige diſtin. aut teſtator errat,
& non inducitur diſpoſitio l. j. de falſa cauſa. aut ſcienter, & tũc
aut expreſſe falſum, & inducitur diſpoſitio: aut verum, & tunc
aut nõ ſpecificauit res, & non inducitur, vt hic: aut ſpecificauit,
& tunc per prima verba non inducitur, ſed per ſequentia diſpo
ſitiua bene inducitur, vt ex prædictis patet.

§. Si ea conditione.

Si per tutorem ſtat quo mi
nus impleatur ɔditio in ꝑ-
ſonam pupilli, pro impleta habetur. h. d. & ſic eius factum no-
cet pupillo, ſed habebit regreſſum contra eum. argumento in
l. 3. §. fi. de condictione ob cauſam.

---

*2 Quòd totus iſte § loquatur quando filia legatum non repudiauit, vel ac
ceptauit, & an tunc poſſit habere tam dotem per actionem de dote,
quàm etiam legatum a fratre inſtituto per actionem ex teſtamento.*

*3 Sicut cenſetur filia conſentire patri agenti ſi eſt præſens, & non contra-
dicit, & ita patri recipienti dotem.*

4 Teſtator non præſumitur velle hæredem grauare duplici onere.

*Præſumitur quis putare vel credere quòd actus quem facit valeat, &
ſit efficax de iure.*

*5 Si in dote ſunt quinque, & in legato decem, et filia acceptauit legatum,
debet petere ab hærede quinque, & a marito alia quinque, & ſi egit
ad quinq; contra maritũ, non põt agere cõtra heredẽ niſi ad quinque.*

6 Quid ſi unum conſiſtit in quantitate, aliud in ſpecie.

1 §. Qui inuita.

†Legatum factum filiæ cẽſetur factũ
animo compenſandi cum dote, quã
pater exegerat contra filiæ voluntatem, ideo vſque ad cõcur-
rentem quantitatẽ debet filia eſſe ɔtenta alterutro, & reſiduũ
petere põt. h. d. in effectu. Glo. diuidit, vt primo loquatur qñ fi-
lia repudiauit legatum, & voluit agere ad dotem ɔ̃ maritum,
q̃ ſoluẽdo patri ab ea nõ fuit liberatus vſque ibi, [ſic enim.] ibi
loquitur qñ legatum acceptauit, & hoc patet ex prima gl. poſi
ta in illo verſic. quæ diuiſio non placet, quia in themate quęrit
quantum filia põt petere ex cauſa legati, quæ qõ non procede-
2 ret ſi legatum repudiaſſet. † Ideo dic ꝙ totus §. loquitur quã do
legatum non repudiauit, vel acceptauit, vnde quærit an poſſit
habere tam dotem actione de dote, q̃ etiam legatũ a fratre in-
ſtituto per actionẽ ex teſtõ, & hoc eſt thema vſque ibi, [Mode-
ſtinus.] ibi præmittit ad euidentiã ꝙ ſi vult agere contra mari-
tum, poteſt, qui non fuit liberatus ſoluendo patri ɔ̃ ſuam vo-
luntatem, vſque ibi, [ſic, n.] ibi decidit quaſi incępit agere ɔtra
maritum & cõſequuta eſt dotẽ, & vult agere poſtea ɔ̃ fratrẽ, &
conſequi legatum, & diſtinguit an dos erat maior quàm lega-
tum, vel æquiualens, & tunc nihil petere põt, ſed debet eſſe con
tenta dote: ſi aũt minus eſſet in dote, tunc, quatenus plus eſt in
legato, põt illud petere act. ex teſtõ, vſque ibi, [non eſt enim.] &
non vltra, ibi autẽ reddit rõnem quare vſque ad cõcurrentem
quantitatem non põt petere, quia pater cenſetur illud legatũ
feciſſe animo compenſandi, quia non eſt præſumendũ voluiſ-
ſe filium, vel hæredẽ duplici onere grauare: quod declara, quia
ſi haberet ſoluere filiæ totũ legatũ, poſtea a marito poterit cõ-
ueniri, quia ſi reddidit filiæ dotem, condictione indebiti, vel
ſine cauſa, qa ſoluendo patri nõ fuit liberatus à filia, & ſic hrs
bis ſolueret filiæ etiam & marito, quod non p̃ſumitur patrem
voluiſſe qa cũ exegit a marito centũ, credidit ſe efficaciter exe
giſſe, & ꝙ maritus liberaret a filia, & ſic ꝙ non poſſit a filio uel
hærede eius repetere. vnde ne remaneat deceptus, & fiat quod
non putauit, cenſetur reliquiſſe animo compenſandi. In prin-
cipio ibi, [egerat.] ſub. & exegerat, cum actio eſſet cõis cũ filia.
ſed filia habebat cauſam ɔ̃dicendi, quia fortè pater erat turpis
perſona, & expreſſe ɔ̃dixit, vel erat abſens, & ignorans, & ſic ha
bebatur pro ɔ̃dicente, ſi habebat cauſam, non competebat pa-
tri exercitium, ideo maritus ſibi ſoluendo non fuit liberatus a
filia, vt in ver. [Modeſtinus.] & ſic maritus poterat repetere a pa
tre. l. qui hominem. §. ſi gener. de ſolu. & iſta patent ex gloſ. pri-
ma, & alia ſuper verbo. [non ignorans.] ſed ſi nõ habuiſſet cau
ſam ɔ̃dicendi, vel habuiſſet, & fuiſſet præſens, & non ɔ̃dicens,
& fuiſſet liberatus a filia, quę cenſeretur cõſentire. l. dotem. ſol.
3 mat. & hoc etiam vult gl. prima, quam no. † quia ſicut cenſetur
filia conſentire patri agenti ſi eſt pręſens, & non contradicit,
ita & patri recipienti dotem, in quo vidi quoſdam errare dicen-
tes, ꝙ qñ pater recipit ſolutionem, filia debet expreſſe ɔſentire,
& eius præſentia non habetur pro ɔſenſu. l. 2. ſolu. matr. ſed fal
4 ſum eſt, vt patet ex iſta gl. & l. quã allegat. ¶ † Vltimò no. ꝙ nõ
præſumitur teſtator velle hæredem grauare duplici onere. fa-
cit l. nauẽ. §. cũ autem. ad l. rhodi. de iactu. & l. pe. cũ glo. de dote
præle. Item ꝙ præſumitur quis putare vel credere, ꝙ actus quẽ
faciat valeat, & ſit efficax de iure ſm Bal. ¶ In gl. 2. quæ inci. [i. ɔ-
tradixerit.] ibi, [ſed an maritus &c.] videbatur ꝙ ſic, licèt ſibi nõ
eſſet factũ, ſed filiæ, quia ẽt vtilitas eius cõcernebat, nã ſi filia pri
mo egiſſet ad legatũ, & fuiſſet conſequuta, non potuiſſet agere
contra maritum vſque ad concurrentẽ quantitatem, ſicut nec
econuerſo, vt in tex. ergo &c. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. de leg. j.
gl. determinat contrariũ & non reſpõdet ad hoc, & allegat tex.
qui potius facit contra in l. fideicõmiſſa. §. interdum. j. titu. j. ſed
poteſt reſponderi ꝙ huic marito conſultũ eſt per aliã viam, qa
põt repetere ɔdictione indebiti, vel ſine cauſa, vt ſ. dixi, ideo nõ
poteſt videri eius contemplatione factũ, ſicut qñ debitor legat
creditori, quia non ualet legatum ſi non continet voluntatem,
& hic non videtur continere ratione prædicta. Et aduerte, quia
hoc caſu repudiauit legatũ, & ſi eſſet maius q̃ dos, non poſſet il
lud plus petere, tex. tñ in veritate iſtũ caſum non ponit ꝙ repu-
diauerit, quicquid hic dicat glo. & glo. quæ incipit quid, mutat
5 caſum. ¶ † In gl. quæ incipit. ſ. quinque. gl. exponit text. duobus
modis dum dicit, illius portione ſit tantummodo mulier con-
tẽta. Prima eſt, ſi in dote ſunt quinque, & in legato decẽ, & illa
acceptauit legatum, debet petere ab hærede quinque, & a mari
to alia quinque, & licèt gl. iſtam reprobet, tñ in ſe vr̃ veriſſima:
nec enim cogitur agere ad tota decẽ ɔ̃ hæredem, licèt decẽ fue
rint legata, & legatũ acceptauerit, quia põt videri acceptaſſe, vt
conſequatur illud plus, nõ vt fiat ſibi præiudicium quominus
agat ad quinque contra maritum, ſi tñ egiſſet ad decem ɔ̃ hære
dẽ, & fuiſſet conſecuta, nihil amplius a marito conſequeretur.
Secunda expoſitio eſt, (& iſta magis congruit literæ,) ſi egit ad
quinque ɔ̃ maritum, non poteſt agere ɔ̃ hæredem niſi ad quin
6 que, & illis dẽt eſſe contenta. † Prædicta aũt vera ſunt qñ tã dos
quàm legatum ɔſiſtunt in quantitate, quid ſi vnum in quanti-
tate, aliud in ſpecie? Rñdeo, videtur dicendũ ſi dos conſiſtebat
in ſpecie, & legatũ in quantitate acceptando legatũ etiam ſi ſit
minus, nõ põt agere ad dotẽ, quaſi tm̃ videatur rẽ æſtimaſſe, ſi-
cut qñ legatur quantitas, & grauatur legatarius in re propria l.
Imperator. §. qui centũ. j. eo. tit. Aut econuerſo dos erat in quã
titate, & legatũ in ſpecie, & tunc fiat cõpenſatio vſque ad ɔcur-
rentẽ quantitatẽ, ſicut cũ legatur ſpecies, & grauatur in quanti
tate, quia non tenetur vltra q̃ ſpecies valeat. l. ciuitatibus. in fi. ſ.
tit. j. & hoc qñ relinquit pro dote, & ſic expreſsè animo ɔpenſan
di: quid ſi ſimpliciter reliquit? rñdeo vr̃ relinquere animo cõpẽ
ſandi. l. ſi cũ dotem. §. ſi pr̃. ſol. mat. quia erat debitor ex cã neceſ
ſaria, ut ibi no. ſecus ſi eſſet in alio extraneo, qui eẽt ex cã volũ-
taria. j. e. l. creditorẽ. vbi nõ p̃ſumitur niſi dicatur, ita ſolue aliud
ɔ̃rium. de l. j. §. ſciendum. C. de rei vxo. acti. formatum in gl. pe.

---

1 Verba generalia ſequentia & obſcura declarantur per præcedentia.

*2 In dubio fit reſtrictio vt quis cẽſeatur in minus grauatus quàm fieri po
teſt, dum tamen reſtrictio fieri poſſit ſalua ratione recti ſermonis.*

1 §. Lucius Titius.

†Per ſequentẽ diſpoſitionẽ ſpe
cialem cenſetur receſſum a ge-
nerali præcedente, qñ cadunt inter perſonas grauatas, item ge-
neralia verba & ſequentia & obſcura declarantur per præcedẽ-
tia clara, & per illa reſtringuntur, qñ cadũt inter diſpoſitiones.
h. d. Ad primũ dic, vt dixi in l. ſi tibi homo. §. 1. ſ. tit. 1. & ſ. eo. l. le
gatorũ. §. qui plures. ¶ In tex. ibi, [vt omne onus legatorũ in ſe
ſuſtineret in hũc modũ.] hic non erat dubiũ, imo ponitur pro
conſtãti, quod vr̃ per hoc receſſum a primo generali grauami-
ne, ſed dubium erat de oneribus debitorum, an ẽt illa teneret
filius ſuſtinere propter verba quæ addidit in præceptione facta
filiæ. ſ. ꝙ filius ſuſtenturus erat magna onera, & præſtaturus oĩa
legata, & videbatur quòd ſic, vt illa verba magna onera, aliquid
operarentur, contrarium determinatur, quia in dubio non præ
ſumitur intellexiſſe de alio onere, q̃ legatorum, & qđ ſubiici-
tur & legata, exponuntur, & pro. i. ſed ſi ſtaret propriè, potius fa
2 ceret in contrarium, quia adderet. l. ea tñ. de leg. 3. ¶ † No. ergo
ꝙ in dubio fit reſtrictio, ut quis cenſeatur in minus grauatus,
quàm fieri poteſt, dum tamen reſtrictio fieri poſſit ſalua ratio-
ne recti ſermonis, ad hoc facit præced. §. ne duplici onere &c.

---

1 Verba diſpoſitiua ad quæcunque directa fideicom. petitionem inducunt.

*2 Si relinquo rem ad vſumfructum, vel ad alimenta, videor relinquere e-
tiam proprietatem.*

Aliud eſt relinquere vſumfructum, aliud ad uſumfructum.

*3 Si maritus reliquit uxorem dominam, & uſufructuariam, qui impor-
tent illa uerba.*

1 §. Titia cum nuberet.

†Verba diſpoſitiua ad
quæcunque directa fi
deicom. petitionem inducunt, & qui voluit rem ad tempus ad
aliquem peruenire, cenſetur velle, ꝙ poſt tẽpus ueniat ad hære
dem. cum hoc vltimo concor. l. fin. C. de lega. venio ad caſum.
¶ In tex. ibi, [erunt enim, &c.] hic erat primum dubium vtrum

mortuo

mortuo marito, ꝑꝑ hæc verba filia poſſet petere ab hæredibus
mariti bona illa ſibi reſtitui iure fideicōmiſſi: nā a legatario po
teſt relinqui hæredi, vt patet in l. ſi a me. ad l. Fal. & dubiū erat,
quia teſtōr iſta verba non dixerat ad maritū, ſed ad filiā. vñ po-
tius videbātur eſſe adulatoria. l. gñali. in prin. de vſufr. leg. ſed il-
lud in verbis enunciatiuis, vel adulatoriis, in quibus diſtinguiī
an dirigātur ad grauatū, & diſponūt. l. vnū. §. fi. j. eo. an ad onera
tū, & tunc ſecus. d. l. gñali. ſed ſi ſunt diſpoſitiua, ſemper diſpō-
nē inducūt ad quæcunque dirigātur. l. miles ad ſororē. & l. cum
pr. §. donationis. j. eo, hoc autē verbū, (erunt) dr̄ potius diſpoſi-
tiuum, vt hic, qđ no. ꝑ hoc ēt tollitur ꝯrium de princ. l. vbi ver-
ba futura diſpōnē non inducunt, qa illud in verbis enūciatiuis,
& ſi ſubſtātiuū ſum, es, eſt, tā in præſenti q̃ in futuro ē diſpoſiti
uū, qđ no. ſed verbū lego, in p̄ſenti eſt diſpoſitiuū, in futuro eſt
enunciatiuū, vt ſ. in prin l. ſed op. de l. peto. in princ. j. eo. ſed ibi
ꝯcernit res, hic perſonas, nā exponitur erunt. ſ. res dotales ¶ In
tex. ibi [vt quādiu viueret.] hic erat aliud dubiū, quia nō dixi qđ
eſſet poſt mortē eius, ſed præſumiī velle ꝙ redeat ad hæredē,
quia hæc eſt nā legati tp̄alis, ſed quæro. quid ſi tp̄e quo moritur
maritus filia iā deceſſerit, an hæredes poſſint petere? vr̄ ꝙ non,
quia ſi filia viueret, diceretur habere iure fideicom. d. l. ſi a me,
ſed fideicōmiſſum cōditionale ad hęredē non trāſmittiī. C. de
cad. tol. l. j. §. ſin autē. & hoc erat ꝯditionale, quia poſt mortem
mariti. l. hæres meus. de cōdi. & demon. Bar. determinat ꝯ̃rium
& allegat l. ſi ita. de ſtatulibe. & facit l. ſeruus ſi hæredi. eo. tit. & l.
Lucius. de fideic. lib. ad rationem prædictā non rñdet, & ꝯ̃ eū vi
detur caſus in l. cāæ. §. Pomponius. de minori. Iſtū caſum habui
pluries de facto, ꝙ dic quantum ad primū caſum, cū dixit, (erūt
.n. poſt mortē eius tua, & filiorū tuorū.) & non eſt dubiū, quan
tū ad ſ̃m, dic, aut teſtator legauit ad tempus, vt vſque ad biēniū,
&c. & tunc finito tp̄e redeunt ad hęredē, non iure fideicom. ſed
ꝯſolidationis, quia conſolidaī cū hæreditate, ſicut vſufr. cū pro-
prietate, & ſic penes quēcunque reperitur hæreditas bona re-
deunt, ita intellige determinationē Bar. q̃ in ſe eſt ſingularis, ī
tellecta mō quo dixi. Aut fuit legatū ſimpl̄r, nec tp̄s fuit oppo-
ſitū ad ſubſtātiā eius. Sed legatarius fideicōmiſſarius fuit graua
tus reſtituere poſt mortē, & tūc ꝓcedūt allegata in ꝯ̃rium, quia
nō trāſmittunī, ſed remanebūt apud hr̄dē grauati. ꝑ l. ſi qs Ti-
tio. ſ. e. & iſta liga tibi ad digitū, quia ſi es miles hēbis đ facto, &
2 vidi ſolēnes viros errare in hoc nō cōſiderātes p̄dicta. ¶ † In gl.
fi. ibi. [ſed dic ꝓprietatē.] No. ergo ꝙ ſi relinquo rē ad vſumfr.
vel ad alimenta, videor relinquere proprietatē non ſolū vſum-
fru. aliud eſt. n. relinquere vſumfru. aliud ad vſufr. & eſt caſus in
l. fi. de vſufru. ea. re. quæ vſu conſu. & no. per gl. in l. cū hi. de tran
ſac. nā verba illa ad vſumfr. ponūtur per modū cāæ, & cauſa nō
reſtringit legatū, vt plenè no. in l. 4. de ali. leg. & tetigi ſ. eo. l. Lu
cius. probatur in l. donationes in concubinā. §. ſpecies. de do. &
l. filios. de vſufru. leg. & hoc eſt magni effectus, quia ſi eſt ꝓprie
tarius, & alius hēt in re emphyteuſiꝫ, ipſe habebit laudare ven-
ditionē factā per emph. & habere laudemiū, ſecus ſi eſſet vſufr,
l. itē ſi fundi. § huic. de vſufr. & adde l. cū quo. §. j. ad l. Fal. vbi ha
betur ꝓ vſufru. quātū ad effectū de quo ibi, & hinc ſumpta oc-
3 caſione Dy. † formauit hic q. Si maritus reliquit vxorē dñam &
a vſufr. quid [a] important illa verba? nā gl. loquitur qñ illa verba
vſufr. ponuntur per modum cauſę, hic principaliter, de qua qō
ne eſt gl. ord. in l. 2. C. ſi ſec. nup. mu. & Bar. examinat hic de qua
etiam in Spe. qui fil. ſint legi. §. j. ver. quid ſi quis ita dixerit, de
qua Bal. in fi. C. de indi. vid. & in l. ſi pater. de vſufr. & in d. l. 2. &
in auth. ibi poſita & in iſtis locis oīno vide, qa plures circa hoc
cadunt qōnes, ego non lego iſtas legumculas, videte per uos.

ADDITIO.

a ¶ Et vſufructuariam. Adde eundem conſi. 287. Soci. conſi. 11. Anc. conſi.
180. & 79. & conſ. 229. Bal. conſi. 429. per eundem conſ. 405. 3. libr. 205. &
76 & 66. 2. lib. Lud. Rom. conſi. 516. Anc. conſ. 237. Sign. de Mediol. conſ.
9. Alexan. conſi. 39.

---

1 *Portio deficiens accreſcit coniuncto verbis tantum, & coniuncto re tan-
tum pro rata quam habent in re legata.*
2 *Quādo extat cōiūctus re tātū, et alter verbis tantū, ꝙ ſimul admittanī.*

LEX XLII.

1 MEuio. † Portio deficiens accreſcit coniūcto ver-
bis tm̄, & coniuncto re tm̄ pro rata quaꝫ
habent in re legata. h. d. ſ̃m verū intellec. quē tenuit
Old. & Bar. & Bal. etiam ſequitur. Pet. aūt dixit ſe le-
giſſe infortiatum octo vicibus antequam intelligeret hanc le-
gem, nimirū q nec gl. intellexit. Legit. n. tribus modis, & nulla
eſt vera, primo ꝙ oēs iſti tres erant coniūcti verbis tm̄, quia po-
ſiti in vna oratione, & ſub vno verbo, hæc eſt falſa, & ꝯ̃ textum,
qui bis ponit illud verbū lego, alia eſt ecōuerſo ꝙ oēs erāt re tā-
tū coniūcti, nō verbis, iſta eſt tertia lectura, quā gloſ. tenet, quæ
ſimiliter eſt falſa, quia Meuius, & Seius non erant coniūcti re,
cum diuerſæ dimidiæ fuerint eis legatæ, ſed benè erant coniū-
cti verbis, qa ī eadē oratione poſiti. Alia lectura eſt ꝙ Meuius,
& Seius erāt re coniuncti, quia eadem dimidia erat relicta, nō
aūt verbis, licèt eſſent poſiti in eadē oratione, quia hoc non fa-
cit eos coniunctos, ſed copula, &, vel cū. l. triplici. de verborum
ſignificatione. Titius verò benè erat coniunctus verbis, cum il-
lis duobus, licèt eſſet poſitus in alia oratione ſoluta, quia pun-
ctus loco copulæ habetur, vt no. in l. cū duob. §. ſi in coeūda. ff.
pro ſoc. iſta eſt ēt falſa, & ſupradicta, quia Titio & Seio fuerūt
relictæ diuerſę dimidiæ, ut ibi, [& partes &c.] & ſic non vna tā
tum. Item, qa magis attēditur vnitas orationis, quàm copula in
hac materia. Tene ergo quartam lect. quę non ponitur in glo.
licèt Bar. dicat quòd gl. ſentit, ſed ego non cōprehendo ꝙ ſen-
tiat. Dic ergo, primi duo erant coniuncti verbis quia in vna ora
tione poſiti, non re, quia non eadem dimidia, ſed diuerſę fue-
runt legatæ, & ſic totus fundus inter ambos. Titius verò cui in
alia oratione erat totus fundus lega. erat cum primis coniūctus
re, quia idem fundus legatus primis, licèt per partē fuit poſtea
legatus ſibi, ſed erat verbis diſiūctus. quia in alia oratione, ſi er-
go deficit portio vnius ex primis, reperitur ſupereſſę unus con
iunctus verbis tm̄. Itē Titius coniunctus re tm̄, & quia neutra
iſtarum coniunctionum pręualet alteri, idcirco ambo admittū
tur ad partē deficientē pro rata, quā habebat in fundo. Debes
autem ſcire ꝙ cū fundus primo eſſet totus legatus, licèt per par
tes, & poſtea ſimiliter totus Titio, faciebant ſibi partē per con-
curſum, & ad Titiū pertinebat vna dimidia per concurſum, ad
alios alia dimidia, quia loco vnius hr̄, cū ſint verbis coniuncti.
l. planè. la. j. ſ. tit. j. ibi acſi coniunctū, &c. & cū illam dimidiā ha-
berēt diuidere æqualiter, ſequitur ꝙ quilibet habebat dimidiā
dimidię, & ſic quartā totius. Titius aliā dimidiā, & ſic duas quar
tas, ſi ergo Meuius deceſſit ante diē legati cedentē, illa ſua por-
tio quę eſt quarta totius, dēt diuidi in tres partes, vnā habebit
Meuius, alias habebit Titius, qa reperitur habere in duplo plu-
res quàm Meuius. ſ. duas quartas, & Meuius vnā tm̄, & iſte eſt
caſus clarus. Si aūt ſupereſſet coniunctus re & verbis, & alius re
tm̄, vel verbis tm̄, & ſoli primo accreſceret, quia duplex coniū-
2 ctio præfertur. l. re coniuncti. ver. pręfertur. † j. tit. j. eſt ergo hic
caſus de eodem, de quo dubitatur in d. l. re coniuncti. qñ extat
coniunctus re tm̄, quę iſtarū p̄feratur, & hic eſt caſus ꝙ neutra,
ſed ſimul admittūtur, cętera dic, vt ibi no. ¶ In tex. [ſi Seius de-
ceſſerit.] intellige vt dixi viuo teſtatore, vel die legati cedente, a-
liàs nō diceretur defecta portio ſua, nec accreſceret, ſed trāſmit
teretur. ¶ In tex. ibi, [vtrique] videbatur ꝙ Meuio tm̄, qui erat
coniunctus verbis, quia illa propriè dr̄ coniūctio, quia tex. ubi-
cunq; faciūt mentionē de coniunctis verbis, coniunctos aūt re;
appellant diſiūctos. C. de ca. tol. l. 1. §. ſin autē. ſed ꝯ̃ eſt, vt hic pa
tet. ¶ In tex. ibi, [ſeparatim.] hic eſt tex. contra Pet. & alios, qui te
nent, ꝙ poſiti in diuerſis orationibus, qui tñ ſunt coniuncti co-
pula, vel ſolutis in qbus eſt punctus, dñr coniuncti verbis, quia
tex. dicit ꝙ ſunt ſeparati, & loquitur de Meuio & Seio, qb. fue-
runt relictę partes, ꝙ ſunt ſeparati a Titio. Item hic eſt tex. ꝙ po
ſiti in eadem oratione, ſunt coniuncti verbis ſecundum Barto.

---

1 *Si legatur mulieri a uiro, uel extraneo quicquid nomine dotis ad uirum
ꝑuenerit, uidetur legata tota quantitas, nulla facta deductione impen
ſarum neceſſariarum: ſi autem legetur dos, fit illarum deductio.*
2 *Relatiuum quis, uel qui, ſignificat ſecundum tēpus uerbi ad qđ refertur.*
3 *Quādo aliud peruenit, & recedit, uel deſinit perueniſſe, ſi cōtingit ex cā
de præterito, uidetur non perueniſſe, ſecus ſi ex cauſa ſuperuenienti.*
4 *Si mulier dedit in dotem fundum & pecuniā, & in eo fundo erāt expēſę
neceſſariò faciēdæ, quas maritus fecit, nō uidetur pecunia perueniſſe.*

1 §. A me hærede. † Si legatur mulieri à viro, vel ex
traneo quicquid nomine dotis
ad virū peruenerit, vr̄ legata tota quātitas, nulla facta deductio
ne impenſarū neceſſariarū: ſi aūt legetur dos, fit illarum dedu-
ctio, h. d. Et licèt prima facie videatur facere drīam inter legatū
factū ab extraneo, & factū a viro, re vera in hoc non eſt uis, ſed
in modo legādi. An legans retulerit ſe ad factū, & ad principiū
ꝯ̃ctus, qa legauit qcquid mulier ꝓ dote ſoluerat, vel tradiderat,
& nulla fit deductio, an ſe retulerit ad ius, ſ. puta ad dotē, legādo
dotem, & ſic habuit reſpectū ad tp̄s p̄ſens, & tunc fit deductio
impenſarum neceſſariarū, quæ dotē minuunt. l. ꝙ dr̄. de impen.
2 † & ſic no. ꝙ relatiuū quis vel qui, ſignificat ſ̃m tp̄s verbi, ad qđ
refertur, & adde l. eū, qui. §. ſi mulier. de iureiur. & iſtū intel. ha-
buit gl. quæ inci. legauit ſimpl̄r, licèt gl. in l. 1. C. de falſ. cau. adie
cta leg. voluerit facere drīam, an legatum fiat extraneo. An a ui-
ro, ut litera vr̄ prima facie ſonare, opponit Bart. ꝙ ēt in primo
caſu quādo legauit id, qđ peruenit debeat fieri deductio impē-
ſarum quia non dicitur perueniſſe quod non durauit. l. qui cō-
cubinā. §. cū ita. de leg. 3. & ſoluit ꝙ eſt neceſſe dicere eſſe ſpecia
le in legato dotis. Bal. dicit ꝙ eſt vna truffa, & rñdet ꝙ inſpecto
principio dicitur perueniſſe in effectu, iſta reſpōſio nihil valet,
quia ſemper poſſet hoc dici, nec haberet vnquam locum §. cū
3 ita. † Dic ergo quando aliud peruenit & recedit, vel deſinit per
ueniſſe aut contingit ex cā de præterito, & non videtur perue-
niſſe, an ex cauſa ſuperuenięti, & tūc ſecus, ut hic, iō poteſt di-
ci, ꝙ ſi quando mulier dedit in dotem fundū, & pecuniam, in
in quo fundo erāt expenſæ neceſſariò faciendæ, quas maritus
facit, nō videatur pecunia perueniſſe, & ſic fiat deductio impē-
ſarū, quaſi pecunia ob illā cām a prin. videatur data, ut partim
expendatur, partim retineatur, & iſta eſt notabilis limitatio.

1 *Qui nõ eſt capax pro ſe,pôt eſſe capax ꝓ alio cui rogatus eſt reſtituere.*
2 *Capacitas vel incapacitas non conſideratur reſpectu perſonæ mediæ per quam facit tranſitum,ſed reſpectu perſonæ ad quam debet finaliter peruenire.*

LEX XLIII.

1 CVm ei qui. † Qui non eſt capax pro ſe, pôt eſſe capax pro alio cui rogatus eſt reſtituere.h.d.† Et ſic not.ꝙ capacitas vel incapa
2 citas non cõſideratur reſpectu perſonæ mediæ, per quam facit tranſitum,ſed reſpectu perſonæ ad quam debet finaliter peruenire,ſecundùm Bal.& vide gl. in l. eam quam. C. de fideicom. Videbatur cõtrarium, quia medium inhabile impedit extrema coniungi.l.tria prædia.de ſer.ruſt. præd. & impedit tranſitum fieri.l.filiusfa.§.fin.de fal. ſed fallit hic.

1 *Indefinita quando æquipollcat uniuerſali.*
2 *Si aliquis in uineam ſuam miſit plures operarios,poſtea miſit unũ et promiſit ſibi dare quantum unus de alijs habet, ꝙ tunc debeat habere tãtum quantum alius qui tantumdem fecit, uel non plus arbitrio boni uiri,non autem quantum ille qui minus habet,ſi plus fecit.*

1 SI ita relictum. † Indefinita etiam ſingularis numeri æquipollet vniuerſali,ſecus in particulari oratione,& ſi illa ſit dubia ſit ĩterpretatio in minorem partem, h. d. vel ſic cũ ſit relatio ad hrdẽ ſimplr̃,cẽſetur fieri ad oẽs heredes,niſi fiat cũ expreſſione certi numeri.h.d.& Bal.reputat iſtud principiũ valde notabile.¶In tex. ibi, [quantum hæredes oẽs habebunt.] Diuide ergo hoc modo, quia Stichus habebit vnã dimidiam:alij aliam dimidiam, quaſi ſint re coniuncti. Et oẽs loco vnius habeantur.l.planè.circa prin.ſ.tit.j.& hoc ſi habes in tex.quantũ hæres meus.quidã habent verbũ, quintus, quidã verbũ,quiſq; & tunc q̃ ſit dr̃ia inter iſta verba,& verbũ vnus, ponitur in gl.ſed nõ placet Bart.quia ſicut quilibet ex quinque hr̃dibus pôt dici quintus,ſic pôt dici vnus,& pôt dici quis,& ſic idẽ eſſet in ſe,ꝑterea quintus dr̃,qui quinto loco noĩatus eſt,ar. in l.quoties.de vſufru.dicit ergo Bar.ꝙ non debet eſſe aliqua dictio: ſuit ergo oratio indefinita,ideo æquipollet vniuerſali. ĩ. l. proxi.in prin. ¶† Vltimò tex.facit,ſi aliquis in vineã ſuam mi
2 ſit plures operarios, poſtea miſit vnũ, & promiſit ſibi dare quãtũ vnus de aliis habet,vt intelligatur ꝙ debet habere quantum ille,q minus habet: vel dic aliud in contractu, in quo verba nõ debent intelligi ſm mẽtem proferentis tm̃.l.veteribus.ſ.de pac. l.in venditione.in fi.cõia præd.ideo remittitur arbitrio boni uiri ſm merita perſonæ.arg.in l.cum pater.§.pr̃ q filium.ĩ. eod. vt habeat tantũ quantum alius qui tantundem fecit, vel nõ plus.

1 *Quando dies apponitur fauore grauati,fructus interim percepti ad eum pertinent. Si autem fauore onerati,tunc non ſunt reſtituendi.*
2 *Dilatio ſemper cenſetur appoſita fauore debitoris.*

1 a §.Pegaſus ita ſolitus. † Quãdo dies apponitur fauore grauati, fructus[a] interim percepti ad eum pertinent.Si autẽ fauore onerati, tũc non ſunt reſtituendi.h.d.& ſemper allegatur.& l. Iabolenus. de annu.leg.aliàs,eum qui.¶In tex.ibi,[vtrum ne hæredis.] quod
2 præſumitur,ſemper.n. dilatio cenſetur appoſita fauore debitoris.l.eũ qui.de verb.obl.¶In tex.ibi, [retinere debere.]hic iũge ſi.§.ibi.[antecedẽtis tpis.]Sed an fideicõmiſſarius poſſit renũciare huic fauori,& petere ſibi ante tp̃s reſtitui ſi erat talis, q poterat renũciare? Dic ꝙ ſic,vt no.ſ.c.ti.l.cũ pr̃.§.curatoris.p gl. & B.

ADDITIO.

a Fructus. Per iſtum tex conſuluerunt Bar.& Fran.de Alber.ꝙ fructus medij temporis rei relictæ eccleſiæ conſecrandæ debeantur ipſi eccleſiæ vnà cum ipſa re,& eſt tex,in c nos quidem.ibi ſine diminutione. de teſta. ubi ita refert & ponderat Abb.

1 §.Si ita ſit ſcriptum. † Alternatiua poſita inter ſummam maiorem & minorem,vel minorem dilatione & maiorẽ,facit vt minor ſumma ſit in oblone,quia cũ electio ſit debitoris, & ſit veriſimile, ꝙ eliget minorẽ, ſuperfluũ eſt inducere oblonẽ in maiori.h.d. gl.vr̃ ſentire,ꝙ vtraq; ſumma ſit in obligatione, licet ꝯtingat vt plurimũ ꝙ eligatur minor:iõ dr̃ hic ꝙ in oblone eſt minor,iõ ſi eligeret maior legatarius haberet ex cã legati. Doct. tenẽt ꝯtrĩũ p tex.ibi,[acſi decem ſola,&c.] & ſic ſi eligeret maiorem,quatenus excederet haberet ex donatione inter uiuos,non ex cã legati,& pôt eſſe vtilitas,ſed aliter ſoluitur gabella de vno, aliter de alio: hoc voluit gl.in l.inter ſtipulantẽ.§.2.de verb.ob. niſi rõne adiuncti caderet affectio inter maiorẽ,& minorem ſummam, vt ſi grauatus dare decẽ hic,uel Bononiæ xv. & magis intereſt dare xv. Bononiæ, quàm x.hic, tunc eſſet idem ꝙ in ſpeciebus, in quibus vtraque ſpecies de alternatiuis eſt in obligatione, ut probatur ſecundum Bar.in l.qui res.§.mihi Romæ.de ſolu.

1 *Indefinita quando non æquipolleat uniuerſali,& nu.2.*
Lex prolata in perſonam unius,cẽſetur generalis in perſonis omnium.
3 *Dictio omnis,eſt uniuerſalis collectiua,& nõ attribuit actũ cuilibet,ſed omnibus ſimul ſi profert in plurali,ſi verò in ſingulari,eſt vniuerſalis diſtributiua,& actũ inſolidum attribuit,& quid in dictione quilibet.*

LEX XLV.

1 a SI pluribus. † Indefinita[a] æqpollet vl'i nõ diſtributiuè, ſed collectiuè. h. d. ¶† Primũ dictũ,ꝙ ĩdefinita ęqpolleat vl'i,ad qđ iſta lex allegat,ꝓcedit ſine dubio ĩ indefinita, i quia de nã legis eſt vt ſit vl'is.l.3.C.de leg.vnde ẽt lex ꝓlata ĩ pſonã vnius,cẽſet generalis in perſonis oĩum, vt patet ĩ multis legib.C.& in decretalib.Itẽ procedit in prolata ab hoĩe negatiuè.l.ſi is qui cc.§.vtrum.de reb.dub.ibi ſi quid eorũ factum nõ erit.i.nihil factum erit,magis.n.eſt vl'is negatiua,q̃ affirmatiua, vt no.in l.hoc genus.de cõd.& dem.& facit l.luminũ. de ſer.vr. præd.¶Itẽ ꝓcedit in affirmatiua,qñ profert in mã neceſſaria, vt in diffinitionib.vt cũ dico homo eſt aĩal.i.oĩs homo,vel obligõ eſt iuris vinculũ.i.oĩs obligõ, qa diffinitio debet ꝯuerti cũ ſuo diffinito,vt no.in l.j.§.j.de dolo.Itẽ ꝓcedit qñ profert in mã ꝯtingente circa ea q̃ dependent ex ptãte loquentis, vt in hac l. qa eſt in ptãte teſtatoris grauare vnũ vel oẽs, vt in princ.legis ꝑcedentis.Itẽ ꝓcedit qñ non penderet merè ex voluntate proferẽtis,nõ eſt.n.eadem rõ oĩum cõprehenſorum ſub indefinita, ſi aũt non eſſet eadẽ rõ,non procederet l.oblone gñali. de pig. ideo ſi dico hõ currit,non æquipollet huic oĩs homo currit qa hoc eſt de mã ꝯtingente,& nõ pendente ex voluntate proferentis,nec eſt eadem ratio oĩum.Cætera circa hoc vide per Bartol.
3 poſt Dy.& Pet.& gl in c.vt circa.de elec.¶† Not.ẽt hic ꝙ dictio oĩs,eſt vl'is collectiua,& non attribuit actũ cuilibet,ſed oĩbus ſimul,quod eſt verũ ſi profertur in plurali,ſi aũt in ſingulari,eſt vl'is diſtributiua,& actũ inſolidũ attribuit,vt no.in l.moſchis.de iure fiſci,dictio quilibet,ſemper eſt diſtributiua. & per hoc dicit gl.ꝙ ſi iudex diceret,condẽno quemlibet eorũ in decẽ,cenſetur quilibet inſolidũ condẽnatus,intellige ſi hoc dixit expreſſe,aliàs ſecus in ſñia,quæ eſt ſtricti iuris,vt probatur in ll. quas gl.allegat.C.ſi plures vna ſententia.l.j.& 2.requiritur etiã ꝙ fuerit petitũ,vt ibi no.in alijs diſpõnibus,ẽt ſi nõ dicatur inſolidũ, intelligitur, vt hic, ideo ſi fieret cõmiſſio pluribus , & cuilibet eorũ,vel cõſtituerent procuratores plures,& quilibet eorũ inſolidũ,intelligeretur facta cuilibet inſolidũ,& q̃libet poſſet pronũciare,vel actum gerere, tex.eſt in l.nõ diſtinguemus.§.ſi plures.de arbi.& vide quod no.in c cum plures. de off.deleg. in 6. & quod Bar.no.ĩ.ad Treb.in l.hæredes mei.§.cum ita.

ADDITIO.

a ¶Indefinita.Vide latè per Io.Mon.in c.generali.de elec.lib.6.gl. in l.j. de reg.iur.Io.And.in c.circa.de electio.per Bal.conſi.171.1.lib.

1 §.Si ita. † Si quantitas relinquitur ſæpius eidẽ a diuerſis hæredibus ſępius debet cũ effectu.h.d.quia uno ſoluẽte nõ liberatur alter: ſi vero eadẽ ſpecies ſæpius legaretur a diuerſis hæredibus eidẽ,& nõ eſſet hæreditaria,deberetur cuilibet inſolidum,tñ non cum effectu exactionis,imo vno ſoluẽte liberarentur alij.l.ſi tibi hõ.§.j.ſ.tit.j.& l.Meuius.§.cum qui. ĩ.eo.ſed ſi eſſet hæreditaria,deberetur a quolibet pro parte hæreditaria.l.ſi fundũ ſub conditione.§.libertus.ſ.tit.j.cętera dic, vt hic per Bar.qui recitat longã diſtin.Dyn.quã ego recitaui in l.planè.la j.ſ.tit.j.& iunge quod no.in l.cũ centum.de adi. leg.

LEX XLVI.

SI ita ſcriptum. Maſculinum genus ꝯcipit fœmininum,non ecõuerſo. h.d.de hac materia dic per Cy. in l.quicũque. C.de ſer.fug.& Bar.in l.j.de verb. ſign.

§.Si ſub conditione. Ius condõnale,vel in diẽ repudiari nõ poteſt. h.d. hoc verum,niſi in iudicio.l.in plurium.de acq.here.& in l. j. de cura.bo.dan.vel niſi parte pñte,quia tunc habet vim pacti, & ꝑ viam pacti bñ pôt repudiari ius de futuro.l.j.cũ ibi not.de pact. ſed per viam renunciationis non, quia renunciatio innitit voluntati renunciantis tm̃,& nihil aliud eſt q̃ abdicatio iuris , qđ quis habet,ſed ſi non habet,quia eſt ꝯdõnale,non pôt abdicari,ſed pactum innititur in conſenſu duorũ,& non tendit ad abdicandum principaliter,ſed ad ſe obligãdum , poteſt autem qs ſe obligare ſuper iure de futuro,quia illud non patet,quia obligatio eſt de præſenti.facit l.& hæredi.§.filia.de pact.

§.Si pater filiæ. Si cõditio extiterat tempore teſtamẽti,& teſtator ignorabat, legatũ reputatur purum,ſed ſi ſciebat,expectabitur vt iterum exiſtat. h.d.dic vt l.ſi iam facta.de condi.& demon.& no.quod dictio, vbi,facit condi.dic vt.in l.j.eo.tit.per Bar.

1 *Qui legat quæ ſibi debent,cẽſetur legaſſe debita pura,nõ aũt cõdõnalia.*
2 *Si teſtator extraneo inſtituto mandauit ſibi, ꝙ ſolueret omnia debita fratris ſui, ꝙ hæres teneatur etiam ſoluere dotem vxoris dicti fratris qñ matrimonium erit ſolutum, licet tempore teſtamenti conſtaret,& qđ in debito cuius conditio poſſet deficere.*

LEX XLVIII.

1 SI ita ſcripſiſſet. † Qui legat quę ſibi debentur,cenſetur legaſſe debita pura,non autem conditionalia.h.d.¶In tex.[quicqd mihi

mihi Lucium Titium dare,&c.]cum iſte Lucius Titius teneretur in quibuſdã purè, in quibuſdã ſub conditione, vel in diem, & ſic legatum põt operari in puris debitis, vnde ad illa reſtringitur, ſed ſi teneret̃ ſolũ cõditionaliter, tunc ne ſit inutile, veniret ẽt conditionalis. l. cũ illud. §. j. quando dies le. ced. & arg. in l. fundus qui locutus. de fun. inſtr. quid ſi teſtator nõ retulit ſe ad perſonã alicuius, ſed ſimpliciter quæ a ſuis creditoribus debentur. Dic aut appoſuit verba quæ important neceſſitatẽ, vt quæ mihi dari fierive oportet, & idẽ. Aut non ſunt appoſita iſta ver
2 ba, & tunc vr̃ ſecus: vñ conſuluit Io. An. † ſi teſtator extraneo inſtituto mandauit ſibi, ꝙ ſolueret oĩa debita fratris ſui, ꝙ hæres teneretur ſoluere ẽt dotẽ vxoris dicti fratris, quando matrimonium erit ſolutũ, licèt tpe teſtĩ conſtaret, licèt eſſet debitum cõditionale, & ſemꝑ dubitaui de illo conſilio ꝑꝑ iſtã l. quæ ɔ̃rium vr̃ probare, ſed poſſet dici ꝙ debitum dotis pendet ſub conditione omnino extitura, quia eſt neceſſe vnũ ſolui ſaltem morte, ideo fortè aliud in debito, cuius conditio poſſet deficere.

ADDITIONES.

a Sempronius. Adde ꝙ Bal. in l. ſcripturæ. C. de fide inſtr. dicit ꝙ hæc l. nõ haberet locum in contractibus oneroſis.

b ¶Prothocollũ. Adde Bal. conſi. 44 & quid ſi non reperitur prothocollũ, vide per eun. conſi. 130. 2. lib. per Ant. de But. in c. dudũ. de cõuer. cõiu. Bal. in rub. C. de fi. inſtr. Cano. in c. quoniam. extra de proba. & dicit Bal. in l. fi. C. de eden. ꝙ ſi notarius caſu perderet inſtrumenta, poteſt cogere illæ cui reddiderat inſtrumentum, vt faciat ipſi copiam.

---

1 *Si in diuerſis ſcripturis eandem voluntatem continentibus reperiantur ſummæ diuerſæ, minor tantum debetur.*
2 *Cum de fide inſtrumenti dubitatur, recurritur ad prothocollum.*
3 *Poteſt quis compellere notarium ꝙ ſibi det in publica forma teſtamentum de quo fuit rogatus, licèt viuat adhuc, ſed aliud non poteſt.*
5 *Poteſt quis compellere notarium vt de eodem inſtrumento vel contractu faciat ſibi plura inſtrumenta, & hoc a principio, & quid poſtquã fecit vnum.*
6 *Quæ differunt ſecundum plus & minus, non differunt in ſubſtantia.*

LEX XLVIII.

1 SEmpronius. a† Si in diuerſis ſcripturis eãdem voluntatem continentibus reperiantur ſummæ diuerſæ, minor tm̃ debetur. h. d. & eſt no. caſus. ¶In tex. ibi, [exemplari cauſa] & ſic patet, ꝙ ambę erant originales, quia ab eodem ɔfectę, nec vna erat extracta, nã exẽplar dr̃ originalis ſcriptura, ſed exẽplũ non dr̃ originalis, ſed index, ſed ſi vna ſcriptura eſſet magis originalis, q̃ alia, vt prothocollũ, ſeu imbreuiatura, & inſtrumẽ
2 tũ inde ſumptũ, tunc ſtaret̃ originali, † qa cũ de fi. inſtr. dubita-
a tur, recurrit ad prothocollũ, b in Aut. de tabel. & hoc tenet Bar. hic ꝑ l. ſi qs argentariis. §. pe. & fi. ſ̃. de eden. de quo plenius ꝑ eũ in l. ſi librarius, ante fi. de reg. iu. & eodẽ mõ ſi eſſent duo inſtr̃a vnũ extractũ de prothocollo, aliud extractũ de illo, ſtaret̃ illi de quo vltimũ eſſet extractũ, vt ſi notari⁹ diceret ꝙ hoc eſt inſtrm̃ teſtamẽti ɔfectũ manu mei notarij, vt patet ex inſtr̃o ɔfecto tali die, nã illud ad quod ſe refert dr̃ originale reſpectu iſtius, ſed nõ reſpectu prothocolli: an aũt ſtaretur prothocollo, ſi per notarium non fuit redactũ in publicã formã, & faciat fidem in iu
3 dicio? vide Cy. & Bar. in l. ɔ̃ctus. C. de fide inſtr. ¶ † Quid ſi non reperitur prothocollũ, an derogetur fidei inſtrumẽti? dic ꝑ Bal. in eo. ti. ſuper rub. in 9. coll. & habui de facto. ¶In tex. ibi, [eiuſdem patrisfa.] ſi aũt diuerſorũ, tunc aut non reputantur idem, & debetur vtraq; ſumma. l. planè la j. §. j. ver. ſed ſi duorũ. ſ̃. tit. j. Aut reputãtur idem vt teſtator & hęres eius, & debetur maior, partim ex vno teſtõ, partim ex altero. arg. ſ̃. tit. j. l. quid ergo. in
4 principio. † ¶In gl. j. ibi, [duo teſtamenta.] i. duas ſcripturas de eo. teſtõ, & no. ex glo. iuncto tex. quòd põt quis compellere notariũ vt ſibi det ĩ publica forma teſtm̃, de quo fuit rogatus, licèt viuat adhuc, non ſic põt alius, quia nõ debet notarius teſtamẽtum alicuius publicare vel manifeſtare ad inſtantiam alicuius immo incideret in Senatuſconſultum libonianũ, ad hoc ſ̃. qm̃
5 ad teſtm̃ apud l. ſecũda. §. ſi dubitetur. ¶ † No. etiã ꝙ põt quis ɔpellere notariũ, vt de eodẽ teſtõ vel ɔ̃ctu faciat ſibi plura inſtrumenta, & hoc a principio, ſed poſtquam feciſſet vnum, ſi peteretur vel faceret aliud, nõ deberet audiri, niſi ex iuſta cauſa probanda coram iudice. l. ſi quis ex argentariis. §. prohibet. de edẽ. vt ſi primum eſſet peremptum. adde quod no. Bar. in l. fi. de bo. auth. iud. poſ. poſſet etiam eſſe iuſta cã iſta, quã dicit glo. ſi uole-
6 bat ſe abſentare. ¶ † In vltima gl. ibi, [de ali. le. l. libertis. la 2.] ſed dic aut legatum erat factum ſimpliciter, & vtraque ſumma debetur, ſi in ſcriptura continentur diuerſæ quãtitates. l. quinquaginta. de proba. aut ob cauſam, vt alimentorum, & debetur vltima, ſiue maior, ſiue minor. d. l. libertis, adde quod no. glo. in l. j. de bonorum poſſeſſio. de duobus teſtamentis ab eodem confectis eodẽ die, nec apparet quod primo & qđ poſt. Adde qđ dixi in d. l. planè. Itẽ procedit quãdo producebant a diuerſis, vna a legatario, alia ab hærede, ſi autem ab eodem, vr̃ ꝙ neutri ſtetur, per l. ſcripturæ, de fi. inſtr. C. vel illa loquitur quando inuicẽ contrariantur, ſed hic nõ ſic, quia maior ſumma & minor non contrariantur, quæ enim differunt ſecũdum plus & minus, nõ differunt in ſubſtantia. l. fi. de fide inſtrumentorum.

1 *Fructus & partus percepti ex re legata ante conditionis euentum ad hæredem pertinent, non ad legatarium.*
2 *Si maritus in dotem recipit fundum æſtimatũ æſtimatione quæ facit emptionem, quod præſumitur in dubio, & ſic in dote eſt æſtimatio nõ fundus, ſi poſtea legat fundum ſimpliciter, non cenſetur legaſſe animo cõpenſandi cum æſtimatione.*

LEX XLIX.

1 LIcinius. † Fructus & partus percepti ex re legata ante conditionis euentũ ad hæredẽ pertinent, nõ ad legatariũ. h. d. ſm̃ gl. ¶In tex. ibi, [vt ſi mallet.] & ſic fuit legatũ conditionale, ſi declarauerit ſe velle mancipia potiùs quàm pecuniã. l. ſi ita. §. illi ſi volet. ſ̃. ti. j. Ante ergo q̃ declaret, dominiũ mãcipiorũ ad legatarium nõ pertinet: iõ partus editi non dñr eſſe vxoris, & ſic nõ hẽt locũ l. Herẽnius. de vſuris. quia loquitur ĩ legato puro. ¶In tex. ibi, [quæ poſtea.] hoc poteſt intelligi tribus modis. ſ. poſt teſtamentũ viuo teſtõre, vel poſt mortem, & ante aditã hæreditatem, & tunc non eſt dubiũ, vel poſt hæreditatem aditã, & antequam vxor declaret uoluntatẽ ſuam, ſibi. n. non debebatur niſi æſtimatio, ex quo dederat mancipia æſtimata, hic eſt verus caſus, nec ẽt ɔdictio trahitur retro in legato, ut ab adita hæreditate videantur fuiſſe ſua verè, vel fictè a morte teſtõris. l. j. §. ad Sillã. licèt ſecus in contractibus. l. potior. & l. qui balneũ. ſ̃. qui potio. in pigno. habe. ¶In gl. magna ibi, [quia & æſtimationẽ do-
2 tis, & mancipia habet.] No. glo. ſingularẽ, ꝙ † ſi maritus in dotem recipit fundũ æſtimatũ æſtimatione, quæ facit emp. qđ ꝑ̃ſumitur in dubio. l. etiam. C. de iu. do. & ſic in dote eſt æſtimatio, non fundus ſi poſtea legat fundum ſimpl̃r, non cenſetur legaſſe animo cõpenſandi cũ æſtimatione, ſicut ſi legaſſet alium diuerſum, vel ſi legaſſet quantitatem ſimpl̃r, quibus caſibus utranq; deberet habere. C. de rei vxo. act. l. j. §. ſciẽdũ. ita hic, licèt videatur maior dubitatio, quaſi videatur receſſiſſe ab ęſtimatione, quia nõ potuit in uita mulieris, & hæc eſt ratio deciſiua, & cõiter idiotæ dicerent contrariũ, ꝙ reliquiſſet ſibi dotẽ, ideo ſi illam non rehabuit, nõ põt plus petere, ſed nõ eſt verũ, quia dos non conſiſtebat in fundo. Tenę menti iſtam glo. ɔtra quã videtur tex. in l. 2. §. pe. de do. præle. ſed ſolue vt ibi no. per Bar.

§. Bonorum. Si petita ſit bonorum poſſeſſio nomine demẽtis, vel furioſi, licèt illa nõ tribuat ius irreuocabile, & perfectũ, facit tamen, vt legata poſſint peti ac ſi tribueret ius præſtita tamen cautione ſi contingeret ea ad irritũ deduci, præmitte, cũ in aditione hęreditatis requiratur animus adeuntis, & ille non poſſit per aliũ explicari. l. per ꝓcuratorẽ. de acq. hęr. ſi delata eſt hęreditas demẽti, vel furioſo, nec ipſe poteſt adire, quia non habet volũtatẽ, nec curor, quia eius voluntas eſt diuerſa põt tñ petere bonorum poſſeſſionem quę eſt potius facti quàm iuris, quia ſibi tribuit adminiſtrationem, non ius, & ſi furioſus reſipiſcat, & approbet, efficitur ſui iuris, & ius tribuit, aliàs euaneſcit & deuoluitur hęreditas ad uenientes ab inteſtato, vt hęc habentur in l. fi. de cur. fur. dicitur ergo hic, ꝙ interim debent legata pręſtari, & ſicut furioſus conſequitur adminiſtrationem facti, ita legatarij, pręſtita tamen cautione de reſtituendo, ſi moriatur antequam reſipiſcat.

---

1 *Perempta re legata, quod ex eadem ſupereſt legatario non debetur.*
2 *Deſtructa domo legata etiam antequam ſit effecta legatarij, vt viuo teſtatore, quare debeatur area legatario, & quare non debeatur coriũ, neque caro mortuo boue legato.*

LEX L.

1 MOrtuo. † Perempta re legata, qđ ex eadem ſupereſt legatario non debetur. h. d. Intellige non interueniente mora, vel culpa, vel facto hæredis, aliàs res ipſa deberetur, & ſolueret̃ ęſtimatio integra. l. cũ res. in fi. ſ̃. tit. j. non aũt idẽ ad ſolum quod ſupereſt. l. quid ergo. § ſi hęres. ver. ſed ſi animalis. eo. tit. Item intellige, non debetur. ſ. actione ex teſtõ, quia corium & caro nõ fuerunt legata, ſed bos qui ɔſiſtit ex anima ſenſitiua & corpore, & actio ex teſtõ non datur regulariter niſi ad rem legatam. j̃. eo. l. debitor. in fi. ſed ſi quæritur an corium, & caro poſſint uendicari, diſtingue, ut in glo. aut mortuus eſt bos poſtquam erat effectus legatarij, & poteſt vendicari tanquã id quod ex re mea ſupereſt per l. ſolũ. de rei vend. aut antequam dñium eſſet factum ſuũ, quia nõ erat teſtatoris, vel fuit legatus ſub ɔditione, & ea pendente deceſſit, & tunc ſecus, & ita hic poſſet intelligi ſi vellemus intelligere verbũ debetur, large pro omni actione. Sed op. ꝙ ẽt actione perſonali debeantur corium, & caro per l. uenditor. in fi de hęr. vel act. ven. & l. tenetur. §. j. in fi. de act. emp. Solu. ibi in act. bonę fi. in qua venit non ſolũ res principaliter debita, ſed omne id qđ eſt æquũ venire. l. ex empto. eo. ti. & l. fi. de ɔdi. ob tur. cãm, vnde cùm periculũ interitus ſit emptoris poſt contractũ perfectum, ſaltẽ ꝙ ſupereſt debet ſibi tradi, cũ preciũ ſoluerit, vel ad ſolutionẽ teneatur, ne omnino ſit in dãno. Hic in actione ex teſtõ, quę eſt ſtricti iuris, licèt quo ad acceſſiones
2 habeat̃ inſtar bonæ fi. & legatarius tractet de lucro. † ¶ Vltimò

op. po. it. ir

opponitur de l.ſi grege.in fi.ſ.tit.j.vbi deſtructa domo legata ēt anteq̃ ſit effecta legatarij, vt viuo teſtatore, deberetur area act. ex teſtō.Sol.ibi area eſt potior pars domus, ſicut carmina nauis l.qđ in rerū.in fi.eo.ti.vñ cū illa remāſerit, cēſetur remāſiſſe res legata, ſed hic coriū, & caro nō ſunt pars principalis bonis, ſed principalis eſt anima ſenſitiua,& illa eſt extincta, ergo & res legata eſt extincta, ad quod infra eo.l.peculiū.§.quadrigæ. ſecundū Dy. Bar.& oēs qui reprehendūt gl. hic, dū dicit de domo & area, q̄a loquitur ꝯ tex,d.l.ſi grege. in fi.de quo non meminit.

§.Si Titio teſſera. † Si legatarius non habeat cōmercium rei legatæ, non tñ pp ſuā culpā, debetur æſtimatio,& non res quā trāſmittit, ſicut ſi deberetur res, ſi verò pp ſui culpā, nihil debetur, ſed ſi habet cōmerciū, licèt hæres non hēat, debetur ipſa res.h.d.vſque ad §. fi. nō ergo in grauato diſtinguitur, an careat cōmercio pp ſui culpā, vel nō, ſicut diſtinguitur in legatario, immo in diſtinctione tenet, ſed legatario nihil debetur. Si nō hēt cōmerciū ſui culpa, vel eſtimatio, ſi nō ſui culpa, qđ dic vt in l.apud Iul.§.fi.ſ.ti. j. cū ergo forenſis nō poſſit acquirere immobilia, ſi ſibi legatur fundus, debetur æſtimatio, ſed ſi forēſis inſtitutus grauetur dare ciui rē immobilē licèt ꝑ ſe non poſſit acquirere, pōt acquirere ꝑ legatario, hoc ꝓbat iſte tex.ī §.ſeq.ver.ſed Proculus.¶ In tex.ibi, [extingui legatū.] qm̄ ad hęredē poſt diē legati cedentē trāſmittitur res legata, & eius petitio.& hic non fuit legata æſtimatio, ſed teſſera, cuius legatarius erat īcapax, ſed ſolue, quòd eſtimatio ex l.diſpōne ſuccedit loco rei, iō idē iuris eſt, qđ de re. Sed opponitur de l.ſed & ſi ſuſceperit.de iud.§.j. vbi valet legatum teſſeræ,& eſt emenda Romæ ex præſumpta volūtate defuncti, Solu.ītellige ibi ſi fuit legata ciui, alibi fortè cōmorāti, aliàs ſecus per iſtū tex.cū gl.qui volūt, ꝙ alii nō ſunt capaces iſtius menſuræ. ¶ In tex.ibi, [non habes.] ſ.pp tui culpā. aliàs Trebatius nō fuiſſet iuſtè reprehēſus, vt in §.ꝓcedēti.& no.ī d.l.apud Iul.in fi.

§.Si teſtator. Portio deficiens accreſcit cū onere conſiſtente in dando, vel faciēdo.h.d. declara vt in gl.& dixi in l.Celſus.§.quod alicuius. ſupra eo.

1 *Subſtitutio vulgaris ſicut poteſt fieri in hæreditate, ita poteſt fieri in legato & donatione cauſa mortis.*
2 *Qualiter fiat ſubſtitutio in donatione cauſa mortis.*

LEX LI.

1 **VT hæredibus.** † Subſtitutio vulgaris ſicut pōt fieri in hæreditate, ita poteſt fieri in legato,& donatione cauſa mortis.h.
2 d. † ¶ Et no.qualiter fit ſubſtitutio in donatione cā mortis.ſ.mediāte ſtipulatione, ut ſubſtitutus ſtipuletur a legatario, ſicut.n.ad hoc ut dicatur donatio cauſa mortis requiritur traditio, vel ſtipulatio īter donantē,& donatariū.l. mortis cā.de don.cauſa mortis. Ita ad hoc vt ſubſtitutus dicatur donatarius, requiritur ſtipulatio inter ipſum & legatarium, ſed ſi neutrum interueniret, non eſſet propriè donatio, quæ ſapit naturā contractus,& vltimę voluntatis, ſed eſſet merè vltima voluntas, q̃ etiam eſt donatio, ſupra eo. l. legatum. & hoc eſt vtile ſi aliter ſolueretur gabel.de contract. aliter de voluntate. Item ad illam clauſulam ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorū, vel iure donationis cauſa mortis, q̄a ſi hæres & legatarius ſunt præſentes & acceptantes, habebunt iure donationis propriè ſumpta, & non requiretur aditio venientium ab inteſtato, ut no.in l.poſt legatum.§ qui mortis cauſa. infra de his qui. vt indig.& l.filiæ.fa.erciſ. ſed ſi non ſunt præſentes, valebunt iure legati,& erit neceſſaria aditio venientium ab inteſtato, vt no. in l.qui filio.§.ſi ſeruus.de hære.inſtitu.

LEX LII.

SI Titius. Si legatur vna ex rebus alternatiuè debitis, eo caſu quo electio pertinet ad debitorē, ita demum tenet legatū ſi illa ſoluatur poſtea teſtatori, vel hæredi,& ſi ambæ legātur diuerſis pſonis illius legati tenebit quæ poſtea ſoluetur,& alterius annihilabitur, ſed ſi electio pertinebat ad creditorē, dic ut ſ.ti. 1.l.ſi ſic.§.fi.cū l.ſeq.in tex.& glo.¶ Opponitur ꝙ rei ſolutæ non ualeat legatū, immo cēſeatur reuocatum l.fideicōmiſſa.§.ſi rē.j.tit.j.gl.multū ſe inuoluit, & ponit plures ſolutiones in prin.& in fi. Dic ꝙ ſi fiat ſolutio hęredi, nō obſtat contrariū, quia ibi loquitur, qn̄ teſtatori, ſi aūt fiat teſtatori, tūc aut a ſponte ſoluente, & idem, quia non cenſetur reuocaſſe, vt ēt ibi patet, ſi autem ponis ꝙ exigit ab inuito, tūc ob.ſed reſpōde, ꝙ aliud eſt legare nomen debitoris, vel ſimpliciter quod debetur a tali,& tūc locū hēt ille §.aut res debita immo ex euētu apparet quid ſit in legato, quia ſi illa ſoluetur, ipſa cenſetur eſſe in legato & illa poterit peti, ſi autem nō ſoluet, tunc nomen debitoris cēſet eſſe in legato,& hęres liberatur cedēdo actionē. ſ.ti. 1.l.apud Iulia. §.ſi Titius. ver. Idē Iulianus ſcribit ſi fundū. aliàs eſt §.& ibi hoc tenet Bar.p illū tex.& hic eſt gl.or.in fi.¶ Itē opponitur, ꝙ in ſc̄do caſu vtrunq; legatū valeat, & vtriq; debeatur.ſ.ti. 1.l. ꝙ ſi qs. Gl. īmiſcet ꝯrium illud inter ſolutiones præcedentes, ſed reſponde, ut ſ.dixi, quia ibi electio erat creditoris legantis,& quæ ſit ratio dic ut ibi, & colligitur ſ. eo. l.qui duos,

1 *Relatiuum quantitatis iunctum futuro tempori non facit conditionem.*
1 *Paria ſunt legare nomen debitoris, vel legare ꝙ exigetur ab eo,& ſicut primum legatum eſt purum,& hęres liberatur cedendo actionem,& ita ſecundum, ſed ſi eſſet conditionale, non poſſet agi ut ſibi actio cedatur, ſed tantum poſt factam exactionem.*

1 **§.Cum ita legatum.** † Relatiuū quātitatis iunctū futuro tēpori nō facit ꝯditionē.h.d.Secus in relatiuo ſubſtātiæ.l.Stichū qui meus erit: ſed illud ſummariū nō vr̄ verū: imo relatiuū quantitatis, ēt ſi iungat̄ verbo ꝑteriti tp̄is & præſentis, vr̄ facere ꝯditionē.l.ſi qs fundum.de ꝯh.empt.& l.fi.C.eo.& tñ ſecus eſt in relatiuo ſubſtantiæ: q̄a facit demonſtra.d.l. Stihū.ideo pōt aliter ſummari.
2 † Paria ſūnt legare nomen debitoris, vel legare quod exiget ab eo.& ſicut primū legatū eſt purū, & hæres liberatur cedendo actionem, ita & ſm̄: ſed ſi eſſet conditionale, non poſſet agi, vt ſibi actio cedatur, ſed tātum poſt factam exactionem.h.d. & eſt mirabilis caſus, & prima facie quilibet diceret contrarium.

1 *Verbum poteſt, eſt extenſiuum.*
2 *Teſtator ſi generaliter erat habilis ad teſtandum, vel legandum, licèt nō ſpecialiter reſpectu certæ perſonæ, ſiue dicat, lego quantum capere potes, ſiue quantum relinquere poſſum, comprehēditur tempus præſens & futurum, donec vixerit.*
Quid ſi erat gn̄aliter inhabilis ad teſtandū, uel ad capiendum ex teſtō, an poſſit inſtituere aliquem, uel ei legare conferendo in tempus habile.

LEX LIII.

1 **SI ita quis in teſtamento.** † Verbum poteſt, eſt extenſiuum, ideo licèt proferatur in præſenti, comprehendit etiam futurum, ad hoc allegatur. Ideo ſi di dicatur, ſi non poteſt valere iure teſtamenti, valeat iure codicillorum,& tunc valere poterat, ſed ex poſtfacto non, quia naſcit̄ præteritus, qui rumpit, clauſula illa operabitur per iſtum text. ſm̄ Dy. ſed ſi non eſſet appoſita, ſed dixiſſet, ſi non valet iure teſtamenti, non operaretur illa clauſula, quia refertur ad tp̄s conditi teſtamenti, non in futurum. l.ſi ita ſcripſiſſet.ſ.eo.& tūc va
2 lebat,& ſic conditio deficit.¶ † In text.ibi, [ſed & ſi dixerit.] ſupra retulit ſe ad potentiā legatarij, hic ad ſuam, & iſte tex. facit ꝯ vnum quod Bal.not.in l.eam quam.in antep.col.C.de fideic. vbi dicit eſſe dr̄iam inter iſta,& hic probatur ꝯrium, ſed dic, ꝙ aut teſtator generaliter erat habilis ad teſtandum, vel legandū, licèt non ſpecialiter reſpectu certæ perſonæ, vt quia erat filius naturalis,& tunc non eſt dr̄ia, quia ſiue dicat, lego quantum capere potes, ſiue quantum relinquere poſſum, cōprehenditur tempus præſens,& futurum donec vixerit,& licèt tempore teſtamenti non poſſet relinquere niſi vnciam, ſi ſit habilis ad vj. vncias, valebit legatū in vj.vt hic. Aut gn̄aliter erat inhabilis ad teſtandū, quia erat filiusfa.vel ad capiendum ex teſtō, q̄a deportatus, tunc eſt dr̄ia, quia primo caſu ſi dico, inſtituo talem cum erit habilis,& non valet inſtitutio, nec reconualeſcit inſtitutio, licèt efficiatur habilis, ita loquitur Bal. ſecus in ſecundo caſu, quia ſi legatur incapaci, conferendo legatum vel inſtitutum in tempus quo erit capax, valet.l.in tempus.de hære.inſti.& tenementi, adde quod no.Bar.de iſto verbo, poteſt, in l.ſi ita.de aur.& arg.leg.& l.j.de iniuſt.teſt.& l.Gallus.in prin.de lib. & poſth.

1 *Ciuiles filij non faciunt exiſtere conditionem filiorum.*
2 *Grauatus reſtituere ſi deceſſerit ſine liberis, ſi ingrediatur monaſteriū, deficiat conditio.*
Si dixit, ſi deceſſerit ſine liberis lt̄is et naturalib. ex corpore ꝓprio deſcendentibus & ingrediatur monaſteriū, an tunc ēt habeat̄ loco filij.
3 *Quid ſi iſta uerba referantur ad perſonam, quæ non poteſt ex uxore habere filios legitimos ut presbyterum, uel conſtitutum in ſacris.*
Quid de filijs legitimatis, an cōtineantur appellatione filiorū naturaliū & legitimorum, vt faciant exiſtere uel deficere conditionem.
In legitimatis eſt uerus ſtatus legitimationis.
4 *Statutum ſi dicat, ꝙ extāte filio legitimo et naturali filia non ſuccedat, legitimatus excluderet filiam legitimè natam.*
Quid ſi diceret, extante maſculo nato legitimè, quòd ſi eſſet legitimatus per ſubſequens matrimonium, non diceretur legitimatus.
Quid ſi per reſcriptum.

1 **§.Is cui in tempus.** † Ciuiles filij non faciūt exiſtere conditionem filiorum.h.d.& adde nec deficere.l.fideicommiſſum.de ꝯdi.& demonſt.
2 ¶ † Contra tex.op.in Auth.de ſan.epiſ.§.ſed & præſenti.Solut. ſpeciale eſt in monaſterio, ne impediatur vita contemplatiua, vt ſi grauatus reſtituere deceſſerit ſine liberis, ſi ingrediatur mo
a naſterium, [a] deficiat conditio, ſed quid ſi dixit, ſi deceſſerit ſine liberis legitimis & naturalibus ex corpore proprio deſcendentibus & ipſe ingreditur monaſterium, videtur quod monaſterium non habeatur loco filij: quia non deſcendit ex proprio

ADDITIO.

a Monaſterium. An habeatur in loco filij, vide per Bar.cōſi.1.Cald.coſ.43. de teſt.Barb.conſi.13.Ang.conſi.80.

prio corpore:ꝯrium determinatur,quia etiam ſi illa verba non
eſſent appoſita, intelligeretur de filijs deſcendētibus ex ſuo cor
pore,vt hic patet,non de adoptiuis, vnde licèt hoc exprimatur,
3 nihil plus operatur.l.3.ſ.tit.j. † Dicat ergo ita ſpecificè, & expſ-
ſè,ꝙ appareat de monaſterio non ſenſiſſe:nam in dubio lex ꝯ-
rium præſumit fauore vitæ contemplatiuæ, vide Bald.in l.Deo
nobis.C.de epiſ.& cle.ſed pone ꝙ iſta verba referuntur ad per-
ſonā quæ non pōt ex vxore habere filios legitimos, vt presby-
terum vel conſtitutum in ſacris. Rn̄deo debet intelligi de his q
pn̄t habere perfectionē,vt no.Bar.in l hæredibus. §.fi. ad Treb.
& l.ſi quis poſthumos.in princ.de libe.& poſthu.Item quid de
filijs legitimatis. Rn̄deo continentur appella. filiorum natura-
lium & legitimorū,vt faciant exiſtere vel deficere conditionē,
ita diſputando tenuit Iac.de Are.nam & etiam iure cooperan-
te.vt no.Io.And.in addi.Spe.de ſuc.ab inteſt.in fi.& ſic non ob.
iſte tex.quia hic non currit nālitas, ſed legitimitas, & no. qa in
legitimatis eſt verus ſtatus legitimationis,vt no.Bal.in l.eā quā.
4 C.de fideicō.& Bar.in l. ſi is qui pro emptore. de vſuc.† Ideo ſi
dicat ſtatutū ꝙ extāte filio legitimo & naturali filia non ſucce-
a dat,legitimatus excluderet [a] filiam legitimè natam,vt not.Bal.
eo.tit.l.cum acutiſſimi.& d.l.eam quam. ¶ Quid ſi diceret extā
te maſculo nato legitimè,ſi eſſet legitimatus per matrimoniū
ſubſequens,non diceretur legitimè natus,& excluderetur, per
id quod no.gl.in c.innotuit.de elect.ſecus ſi per reſcriptū, quia
legitimatio talis non trahitur retro ad tēpus natiuitatis, vt no.
Bar.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum. de lib.& poſth.ſecus in alia
vt in c.tanta.qui filij ſint legitimi.& l.cum quis.de natu.libe.

ADDITIO.

a ¶ Excluderet. Sed an filius arrogatus excludet. vide per Io.de Ana.conſil.
27.& ibi quid de legitimato.

LEX LIIII.

NOn oportet. Pone hic caſū, ꝙ legatarius
viuo teſtatore, vel pendente
condōne legati porrexit iudici petitionem, petēs ſe
declarari capacem illius legati,quia fortè dicebatur
contrarium:dr̄ hic ꝙ talis petitio non eſt admittenda,quia po-
ſito ꝙ eſſet capax,eſt dubium,an legatum ad eū ſpectet, debet
ergo expectari tēpus,quo dies legati ceſſerit. Sed contra de l.j.
de feriis.ibi ætates probentur.& l.de ætate. de min. Solu. ſi ſpe-
cialiter occaſione alicuius legati petit, non debet audiri, ſed ſi
generaliter,vt declaretur ſtatus ſuus, debet audiri,vt ibi no. &
in l.ſi duo patroni.de iureiur.in prin.Sed quid ſi dies legati ceſ-
ſit,an legatarius anteq̄ petat legatum poſſit petere ſe declarari
capacem? Rn̄deo non,quia hic articulus per ſe non debet tra-
ctari,ſed incidenter,vt petat legatum,& ſi opponitur de incapa
citate,probet ſe capacē,ita intelligit Bart. iſtam l. & ſic poſt lit.
conteſt.l.ita demū.de procu.& l.non ignorat.qui acc.non poſſ.
Sol.ibi cum quæritur de perſona quantū ad hoc vt in ea poſſit
ſubſtantiari iudiciū,quod dic vt no.Bar.ſ.de teſta.l.ſi q̄ramus.

2 *Cum ab vno hæredū legatum eſſet mulieri pro dote aīo cōpenſandi,& ip-
ſa poſſit agere contra quemlibet hæredem,repudiato legato. & nu.1.*
3 *Si acceptauit legatum,an debeat remanere contenta, etiam ſi ſit dos ma-
ior,quàm legatum.*

LEX LV.

1 CVm ab vno. † Actio de dote pōt intētari ꝯ
vnū ex hæredibus mariti, à
quo relictū fuerat vxori animo compenſandi cū do
te vſq; ad concurrentem quantitatem relicti ſi ipſū
repudiauit:ſicut poſſet intentari pro relicto actio ex teſtamen-
to ſi illud acceptaſſet,pro reſiduo conueniat cohæredes, & to-
tum quod ſoluit in computatione Fal.contra alios legatarios
detrahitur tanquam æs alienum.h.d.tota l.ſingularis, & nō eſt
alibi,quia licèt per l.xij. tabu. diuidatur actio inter hæredes, tn̄
ibi caſu huius l.vnus ſolum poteſt ad tutum cōueniri,ſi mulier
vult, & ſic teſtator potuit mutare.l. diſpoſitionem, & facere ꝙ
vnus conueniatur vltra partem ſuam, & quæ ſit ratio j. dicam.
Primo loquitur qn̄ mulieri fuit factum legatum animo com-
penſandi,vſque ibi. Secundo qn̄ fuit inſtituta in parte ſimiliter
animo compenſandi,& ſibi datus fuit ſubſtitutus vulg.& repu
diauit hæreditatem quæ deuenit in ſubſtitutum,vt illum ſolū
poſſit conuenire vſq; ibi. [ſed de legatis,] ibi determinat dubiū
circa prædicta non paruum. ¶ In tex. ibi [quàm legatū maluit]
ſi ergo acceptaſſet legatum, non eſſet dubium ꝙ illū ſolū poſ-
ſet conuenire actione ex teſtamento,vt hic innuit, ſed contra.
de l.ſeruo alieno.§.ſi teſtator.ſ.tit.j.per quem videtur ꝙ nō mu
lier,ſed cohæres poſſet agere ex teſtamēto.Bal. mutauit in hoc
contrario. Tu dicas ꝙ contrarium procederet ſi hæredem gra-
uaſſet de ſoluendo dotem mulieri, ſed hic ab eo fecit legatum
animo compenſandi, non autem directò ab iſto dotē legauit,
ſed per indirectum, puta rem ipſius hæredis, vel partem ſuam
alicuius rei hæreditariæ, vnde poteſt intereſſe mulieris habere
potius illam rem,vel parem, q̄ dotem conſiſtētem in pecunia:
vnde eius contemplatione videtur factum legatū, ſed qn̄ dun-
taxat grauat de ſoluendo dotem, videtur magis gratia cohære-
dis q̄ mulieris feciſſe, cum ipſa habeat actionem contra quēli-
bet, ſed etiam ſi tunc appareret quòd contemplatione mulie-
2 ris poſſet mulier agere, vt ibi dixi. ¶ † In tex.ibi, [utrum in om-
nes hæredes.] ſi ipſa vellet agere contra quemlibet hæredē re-
pudiato legato ſine dubio poſſet, quia teſtator nō potuit eam
arctare ad intentandam actionem contra vnum, probatur in l.
planè.fami.erciſ.& argumentum.j. l. pacto ſucceſſorum. C.de
pact.& hoc voluit glo.in verbo, [putat.] ſed eſt dubium ſi vult
contra illum ſoluere actionem de dote, an poſſit, & dicitur in
hac l.quòd ſic. Et illud etiā vult glo.illa, & ſic tex. dum j. dicit
(debeat] debet exponi.i.poſſit. ¶ In tex.ibi,[in eum.] Iſte tex.in-
nuit quòd etiam compellatur,vt ſi agat contra cohæredē, poſ-
ſit ille eam repellere niſi primò egerit contra cohæredem, &
ipſum excuſſerit, cùm ad cohæredem pertineat, & poſſit per
cohæredem ad hoc compelli,licèt per mulierem non, quia re-
pudiauit legatum,ſed hoc non debet nocere cohæredi,quomi-
nus poſſit compellere, ergo & vxorem ad agendum contra il-
lum qui habet partem hæreditatis ſubiectam huic oneri, quā
adeundo vr̄ illud acceptaſſe. ſ. de acqui.hære. l.ſi duo. pro hoc
in ſimili. ſ. commoda. l. vnde quæritur. durum videtur tamen
ꝙ teſtator hoc præiudicium potuerit facere mulieri, vt prius
excutere habeat vnum, quàm agat cōtra alium, vnde videtur
ꝙ non compellatur per illam l. planè. fam. erciſ. quicquid in-
3 nuat tex.& hic intelligatur ſi velit. ¶ † In tex.ibi,[aut iudicio ma
riti.] per hoc vr̄ ꝙ ſi acceptauit legatum,debeat remanere con-
tenta, etiam ſi ſit dos maior q̄ legatum, ex quo fuit relictū ani-
mo compenſandi, quaſi cum hoc onere videatur acceptaſſe,
id quod facit c.officij.de teſt.& hoc etiam ſenſit glo. j. eo.l. cre-
ditorem. cum dicit de eius autem æſtimatione non eſt opus
quærere.j.eo.l.Imperator.§.ſi centum. quaſi tantum illam rem
videatur æſtimaſſe.Sed cōtra hoc facit quod no. ſ. eo.l. qui Ti-
tia.§.inuita.& l.pe.de ali.& cib.leg. vbi videtur ꝙ fiat compen-
ſatio vſque ad cōcurrentem quantitatem. poteſt dici ꝙ ibi non
fuit expreſsè legatum animo compenſandi, ſed l. ita fingit, &
tunc fictionē limitat vſque ad concurrētem quantitatem,ſecus
ſi expreſsè,vt hic,& ſemper dubitaui,per iſtum tex. & dicta iu-
ra in ꝯrium, tn̄ quod j.ſubijcitur,quia ſi repudiauit,& vult age-
re ꝯ illum hæredem, ad dotem non poteſt agere niſi vſq; ad va-
lorem legati,reſiduum debet petere à cohærede, vt j. ſequitur,
ſed idem ergo debet eſſe ſi acceptauit, ſed tn̄ alia rō eſt in vno
q̄ in alio.quia hic nō pōt dici ꝙ tm̄ æſtimauerit totam dotē qn̄
ab vno eſt conſecutus dotem, ſed benè pōt dici qn̄ pro legato.
In tex.ibi,[hæres inſtituta.] ſcilicet in parte animo compenſan-
4 di cum dote dato ſubſtituto vulgari ſm̄ Dy. ¶ † In tex, ibi,[valde
dubitatur.] & non ſine miſterio:nam ponendo caſum vt gl.po
nit,quòd dimidia cuiuslibet valebat xij. & ab vno fuerūt legata
quatuor diuerſis. Item vxori animo compenſandi cum dote,
quæ erat octo,ſi habet ſoluere tota viij. quatuor ſoluit nomine
ſuo tanquā æs alienum,& quatuor nomine cohæredis, tanq̄ il-
li legata.ſi illa nō ſolueret, tunc detractis quatuor quæ nomine
ſuo ſoluit tanq̄ æs alienum,& ſolutis quatuor pro legatis, rema
nerent ſibi alia quatuor, quæ ſunt vltra quartam de xij. nihil er-
go deberet detrahere à legatarijs. ergo nec nunc, ſi ſoluit ꝓ co-
hærede quaſi cohæres videatur ſoluiſſe, ſed contrarium exiſti-
mo ex quo totū onus eſt ſibi iniunctum,& tota viij. debent mu
lieri,tota de parte ſua tanquàm æs alienum detrahūtur qua de-
tractione facta nihil ſibi remaneret, ſi ſolueret tota quatuor le-
gata:detrahit ergo quartam de quatuor, & ſic vnū, ſed ꝯ, quia
ſm̄ hoc teſtōr poterit priuare partē Fal. grauando de ſoluendo
dotē totā:ſi.n.nō grauaſſet ſoluiſſet quatuor,quib.detractis re-
manerent ſibi octo de quibus Fal.ſunt duo,& in illis non pote-
rat iure iſto grauari,nunc nō habebit niſi vnum & totū contin
git facto teſtōris,q ſicut nō potuit totam Fal. tollere,ita nec mi
nuere.l.quod de bonis.§.j.& fi.in fi.j.ad l.Falc.Solutio, à legata-
riis fateor ꝙ tm̄ vnum de quatuor detrahit. Item à muliere ni-
hil,quia recipit quod ſuum eſt.l.2.§.idē Iulia. de do. præle. ſed
vnum de quarta parte, quæ ſibi debetur de viij. quod ſibi deſi-
cit,poterit à cohærede repetere, pro quo ſoluit quatuor, quæ
cohæredi vn̄r prælegata.l.mortuo.§.ſi teſtator.ſ.eo.& hoc pro-
bat tex.in l.ſi filia.§. Papi. fa. erciſ. ꝑ quē debet ſuppleri iſte text.
5 licèt Doc.non tangant & hoc declarant, per iſtum tex. ¶ † Vlti-
mò gl.ſuper veebo,[putat.] voluit oppo.ꝙ mulier ēt ſi velit cō-
tra vnum tantū non poſſit agere,cum actio ſit diuiſa inter eos,
& ſoluit pluribus modis, primò ꝙ hoc ſit ſpeciale in do. & iſtā
ſequuntur Doct.vel ſm̄ Bal.dic non eſſe ſpeciale imò eſſe idem
in alio debito, per rationem quæ ex tex. colligitur. quia penes
iſtū erat pars hr̄ditatis, q̄ ꝑ teſtōrē erat ſubiecta huic oneri, ni-
mirū ſi de æqtate, licèt nō de rigore, vt hic colligitur in verbo,
[æquū.] poſſit dari actio ꝯ vnū ſolū vt in ſimili,& l.3. §. ſi hæres.
cōmo.& pro ſol.l.actione.§.ſi cōis.ſed ibi eſt pp duo, quia actio
erat bonæfidei,& ille ſolus habebat facultatē rei reſtituēdæ, vel
habebat rē ſubiectā oneri,ideo dictum Bal.qđ ēt fuit Pet, dr̄ li-
mitandū, ꝙ habeat locū nō ſolū in dote ſed in omni debito ex
ꝯctu bonæfid.ex quo cōcurrit aliud qđ dixi, ſecus ſi ſtricti iuris.
l.ſi tibi homo,§.ſi fundus.ſ.tit.j. cū ibi dictis. Aliæ ſolutiones gl.
reprobant,qa ꝯ iſtū tex.& mentē eius.& vide Cy. poſt Pet.in l.
pro hæreditariis,de hære.actio,& Guil.de Cu.in l.auus.de pact.

1 *Valet legatum licèt factum ſub conditione dandi tantum quantum valet res legata.*
2 *Poteſt intereſſe noſtra habere potius fundũ, ſeu rẽ quã æſtimationẽ, vel ratione vicinitatis, vel ratione affectionis, quia fuit antiquorum noſtrorũ.*
Quid ſi nec eſt vicinus, nec fuit antiquorum.

LEX LVI.

1 SI cui fundus. †Valet legatũ licèt factũ
ſub ꝯdõne dandi tñ quã-
tũ valet res legata. h. d. videbaẽ ꝯ̃riũ, quaſi nõ ꝯtine
ret vtilitatẽ, arg. ſ̃. titu. j. l. ſi nautẽ. ſed text, rñdet in
2 fi. †ꝙ imo põt ꝯtinere, qa põt intereſſe legatarii ha
bere potius rẽ q̃ æſtimationẽ vel rõne vicinitatis, quod no. vel
ratione affectionis, quia fuit ſuorum antiquorum, vt in glo. &
ſ̃. de mino. l. ſi in emptionem. non tñ ratione talis intereſſe po-
teſt grauari. l. non amplius. ſ̃. tit. j. in princ. & ſic ſoluitur contra-
riũ gl. ¶In tex. ibi, [nã aliàs intereſt,] id eſt intereſſe poteſt. ſed
quid ſi nec eſt vicinus, nec fuit antiquorum, & ſic non poſſet
prætendere hoc intereſſe? dic legatum valere ſi magis rem af-
fectat, q̃ pretium, vt poſſit petere actionẽ ex teſtõ. ſupra tit. pro-
xi. l. & ſi æquo, quia ſibi ſatis eſt vt impleat ſuam voluntatẽ.

---

1 *Pars legati poteſt repudiari qñ delata eſt vna vno iure, & altera alio iure*
2 *Duplex eſt viſus corporis, & mentis.*
Valet teſtimonium ſi reddit rationẽ per ſenſum viſus, licèt de his quæ non videntur per ſenſum corporeum, ſed per ſenſum tactus, vel auditus.
3 *Quando diuerſo iure deferuntur plures partes, poteſt vna acceptari, alia repudiari, ſi ſic tota res deferatur diuerſo iure ex perſona mea, & ex perſona filij, vel ſerui.*

LEX LVII.

1 SI mihi & Titio. †Pars legati põt repudiari
quando delata eſt vna vno
iure, & altera alio iure. h. d. non tñ trahiẽ ad aliam par-
tẽ repudiatio, imò illi accreſcit pars repudiata: & poteſt illam
acceptando recuperare etiam partem repudiatam, vt in glo. per
l. ſi mihi & tibi. in prin. ſupra tit. j. ſed ſi tota res eſſet delata vno
iure, non valeret repudiatio partis. l. neminem. ſupra eo. ſed ac-
ceptatio partis valeret, & traheret ad ſe aliam partẽ j̃. eo. l. ſi cui
res. niſi ꝯ̃riũ appareret, qa vnã acceptauit, & aliã repudiauit qa
nec acceptatio, nec repudiatio ꝑ dictã l. neminem. ſicut in hr̃di-
tate. l. j. de acqui. hære. cũ ſeq. & l. ſi tu ex parte. ¶In tex. ibi [die
cedente,] hoc iõ dicit, qa ſi anteq̃ cederet dies mortuus eſt Ti-
tius. portio ſua deficeret pp mortẽ & accreſceret portioni meæ:
vñ nõ haberet locum quod j̃. ſubiicitur, ꝙ poſſim repudiare ex
cã hr̃ditaria, cũ ex illa no fuerit mihi delata, nec etiam haberet
qđ gl. dicit ꝙ poſſem habere vel ex ꝑſona mea, vel ex ꝑſona Ti-
tij: imò non niſi ex mea, ex qua vtranque poſſum acceptare.
¶In tex. ibi, [deceſſerit.] ſub. ante acceptationẽ legati factã per
ipſum, vel ꝑ me, aliàs nõ haberet locũ qđ ſubijciẽ, vt poſſit re-
2 pudiari ꝙ ſemel accepta eſt. ¶†In tex. ibi [placere video.] referẽ
ad viſionem intellectus, vñ allegatur ꝙ duplex eſt viſus, corpo-
ris, & mentis. certè ſenſu viſus eſt adeo gñalis rõne prædicta, ꝙ
oẽs alios complectitur, ideo valet teſtimoniũ ſi reddit rõnem
ꝑ ſenſum viſus, licèt de his q̃ non videntur per ſenſum corpo-
reum, ſed ꝑ ſenſum tactus, vel auditus, vt not. Doc. in l. teſtiũ. C.
3 de teſti. †No. ergo ꝙ qñ diuerſo iure deferuntur plures partes,
põt vna acceptari, alia repudiari, vt in tex. cũ glo. ſic ſi tota res
deferaẽ diuerſo iure ex ꝑſona mea, & ex perſona filij, vel ſerui,
poſſum vnã acceptare, aliã nõ, & repudiatio ex vna cã nõ trahit
ad ſe aliã ex alia cã. j̃. e. l. ſi mihi purè, & ſ̃. titu. j. l. ſi ſeruo meo.

---

2 *Multa indirectò conceduntur, quæ non directò.*

1 §. Si eo hærede inſtituto. †Legatũ factũ ſer
uo hr̃ditario, va-
let, licèt hr̃s vel defunctus nõ ſit, vel fuerit illius capax, quia eorũ
ꝑſona in hoc nõ inſpiciẽ, ſed ꝯſideraẽ hr̃ditas ꝑ ſe tanq̃ ꝑſona ca
pax, & ei acquiriẽ, & ꝑ ipſum poſtea hr̃di, licèt incapaci. quia nõ
directò, ſed ꝑ indirectũ acquiritur. h. d. notabilis caſus, nã licet
hr̃ditas iacẽs aliqñ & vt plurimũ repſentet ꝑſonã defuncti, aliqñ
ꝑſonã hr̃dis, quãtũ tñ ad hoc vt legatũ factum ſeruo hr̃ditario
reddatur nullũ pp incapacitatẽ hr̃dis vel defuncti, neutrũ attẽ-
ditur ſed ꝑ ſeipſum ꝯſideratur. tex. eſt hic ſingularis. ¶In tex.
ibi, [qui vel nihil vel non totũ capere põt]. ſ. ab eo q poſtea lega
uit ſeruo hr̃ditario, vt j̃. ſequitur. bñ tñ poterat capere ab ipſo
inſtituente. Pone exẽplũ, ſi filius meus ſpurius, q nihil à me po-
terat capere, fuit inſtitutus à Titio à quo capere põt, vt no. gl. in
Auth. qui mod. natu. effici. ſui. §. fi. & Bar. in l. j. de iure fiſci, & an
teq̃ adiret legaui ſeruo hr̃ditario illius hr̃ditatis, videbaẽ non va
lere cũ eſſet peruenturũ ad ipſum ſpurium adita hr̃ditate. ſed
ꝯ̃ eſt, vt ſequitur. idẽ eſſet eꝫ, ſi ſpurius inſtituiſſet Titium, quia
2 non inſpicietur incapacitas ſpurij defuncti. †Tene menti, &
ſic multa indirectò conceduntur, quæ non directò. l. j. de auth.
tut. ¶In tex. ibi, [poſt multas varietates] pondera hoc, quia pa-
tet ꝙ caſus erat ſatis dubius, cũ hæreditas non ſoleat per ſe con-
ſiderari. ¶In tex. ibi, [ſine vllo impedimento.] Nota verbũ ge-
nerale, & ſic intellige incapacitatem hæredis, vel defuncti, &
ſic tertia pars de qua ſupra, cum dicit [an neutrius.] vera eſt.

1 *Legatum factum nomine dignitatis, quam quis habet per ſe non põt fieri caducum per mortem perſonæ, quia cenſetur factum dignitati, non perſonæ, ſecus in dignitate, quam quis habet ab alio.*
2 *Si fiat legatum epiſcopo vel abbati, talis loci, vel alia commiſſio, licèt moriatur qui tunc erat ante diem legati cedentis, vel re integra, legatum vel commiſſio non expirat.*
3 *Quid ſi fiat vicario epiſcopi.*
4 *Si fiat vni canonico, cenſetur factum perſonæ, non dignitati.*
Quid in parochiali.

LEX LVIII.

1 QVod principi. †Legatum factũ noĩe di-
gnitatis, quã quis hẽt per
ſe nõ p̃t fieri caducũ per mortẽ perſonæ, quia cẽſeẽ
factum dignitati, non perſonæ, ſecus in dignitate, q̃
quis habet ab alio. h. d. cum l. ſeq. & ſunt ſingulares. primo nãq;
2 caſu dignitas ꝑ mortẽ nõ extinguiẽ, ſed dr̃ vacare. † Scđo caſu
extinguiẽ, & in perſonã ſucceſſoris dr̃ noua dignitas, non eadẽ,
ſecus in præcedenti. ſi ergo fiat legatum epõ vel abbati talis lo-
ci, vel alia ꝯmiſſio licèt moriatur, qui tũc erat ante diem legati
cedentis, vel re integra, legatum vel commiſſio non expirat, vt
3 in hac l. & c. qñ abbas. de offi. deleg. † Sed ſi fiat vicario epi, ſe-
cus per l. ſequentem, quia non tranſit ad nouũ vicarium, qui dr̃
habere nouum officiũ, nec dr̃ ſucceſſoris, ſed in præcedenti eſt
ſucceſſor in dignitate, vt in c. nouit. de elect. facit de annu. lega.
4 l annua. § fi. †ſed quid ſi fiat legatum vni canonico? Reſpõdeo
cenſetur factum perſonæ nõ dignitati, quia nõ habet dignitatẽ
in eccleſia, & non habet ſucceſſorẽ, ſed cum perſona finiẽ, & ſic
hr̃ vice Auguſtę. ita dicunt Cano. & alius ſubrogatus nõ dr̃ ſuc
ceſſor, ſecus in parochiali, qui dr̃ prælatus, ſicut ep̃s totius diç-
ceſis, quia apud eum eſt cura animarum, non ſic apud canoni-
cum, licèt poſſit eſſe penes totum capitulũ, no. in c. cũ nõ igno-
res. de præben per Innoc. ¶Sed oppo. legatum non tranſmitti-
tur ad hæredem ſi legatarius decedat ante diem legati cedẽtis,
& tamen hæres reputatur eadem perſona cum defuncto. Solu
tio, verum eſt per fictionem, non ſ̃m veritatem, vt patet in l. ge-
neraliter. C. de re. cred. ſed dignitas prædeceſſoris eſt eadem ſe-
cundùm veritatem in ſucceſſore, non ſecundùm fictionẽ, quia
dignitas non fuit mortua, ſed perſona ſic.

LEX LXII.

IVlianus. Fideicommiſſum deficiens ex poſt
facto remanet apud legatarium, nõ
autem reuertitur ad hæredem. h. d. dic vt ſupra eo. l.
ſi quis Titio. & l. ſi quis quos.

LEX LXIII.

SI Titio. Si portio minꝰ grauata accreſcat plꝰ
grauatæ, ꝯtribuunẽ, vt augeanẽ lega-
ta. h. d. Ideꝫ ſi portio nullo mõ grauata accreſceret
grauatæ. ſed quid ecõuerſo ſi grauata non grauatę?
gl. dicit idẽ. Sed ꝯ̃rium eſt veritas ſ̃ꝫ Doct, quia tũc
non ꝯtribuũtur vt legata relicta. i. grauata augeãtur ꝑ nõ graua
tã, immo detrahitur Falcidia perinde acſi ſiẽ non iungerẽtur. l. j.
§. ſi cohæredis. & l. in ſingulis. ad l. Fal. ¶In tex. ibi, [& qſq; hr̃s eſ-
ſet in c.] & iſtud grauamen gñale ꝯprehendebat ambos, vnde ſi
quilibet adiuiſſet ꝓ parte ſua, Titius eſſet grauatus in 200. & ex
ſpãli grauamine in quinquaginta, ex gñali ſic vltra vires ſuę par
tis, in quinquaginta, cũ ſua portio non valeat, niſi 200. deduce-
renẽ ergo prius quinquaginta tanq̃ facta vltra vires ſuæ partis.
l. j. §. pe. & l fi. ad Treb. de aliis 200. deducerentur quinquaginta
ꝓ Fal. & ſic non hr̃et ſoluere niſi 150. Videbaẽ ergo ſi Meuius,
qui nõ erat grauatus, niſi in 50. repudiaret partẽ ſuã, & ſic accrę
ſceret Titio, ꝙ Titius teneret primo ex ſua ꝑſona ſoluere 150.
& ex ꝑſona Meuij 50. & ſic 200. in totũ. & alia 200. ſibi remane-
rẽt, ſed ꝯ̃rium eſt poſtq̃ portio Meuij accreſcit ſibi, nã eſt perin-
de acſi à prin. fuiſſet in totũ, quo caſu hr̃et ſoluere integra 400.
cũ ſibi remaneãt 100. q̃ ſunt quarta pars, & ſic nõ excedunt do-
drãtẽ. In hoc ſtat ꝯſideratio huius l. nõ ſic eſſet ècõuerſo. ſi por-
tio Titij accreſceret Meuio, qa ex ꝑſona Titij Meuius nõ ſolue
ret niſi qđ fuiſſet ſoluturus, ſi vtranq; adiuiſſet. ſ. 150. & 50. ex
ꝑſona ſua, & ſic ſibi remanerẽt 200. ſed opp. ꝙ in hoc gñali gra-
uamine non intelligatur grauatus ſꝑ Titius q erat ſpecialr̃ gra-
uatus, ar. in l. licèt Imperator. ſ̃. ti. j. Solutio, ibi poterat hoc fieri
ſalua rõne recti ſermonis. hic nõ, quia ṽbũ, quiſquis, nõ poteſt
referri. niſi ad plures. l. ex duobus. de vul & pup. hic nõ erãt inſti
tuti niſi duo, ſecus forte ſi plures, ne duplici onere &c. l. Titia.
§. qui inuita. ſ̃. eo. ſed opp. ẽt ꝙ Titius ex ꝑſona Meuij nõ tenea
tur ad 50. vt ſ̃. eo. l. Celſus. §. quod alicuius. Solutio, ibi, qñ ſoli
Meuio eſſet grauamen iniunctũ, hic fuit cõiter iniunctũ vtriq;,
& ſub nomine appellatiuo, nam & idem ſi ſub proprijs. l. ciui-
tatibus. §. Lucius. ſ̃. tit. j. ex his tota glo. remanet declarata.

---

1 *Portio hæreditatis deficiens accreſcit cum onere legatorum, etiam in ſucceſſione inteſtati.*
2 *Qui venit per ius accreſcẽdi, cenſetur venire ex quadã ſubſtõne vulgari.*
3 *Quando ſunt plures gradus ſuccedentium ab inteſtato, ſolus primus videtur habere voluntatem defuncti, alij non, ſed veniunt ex legis diſpoſitione per ſucceſſorium edictum.*

Quando

4 *Quando ſunt plures gradus facti à teſtatore, non à lege, vt plures ſubſtituti vulg. quilibet cenſetur habere voluntatem defuncti.*

1 §.Iulianus quidem. †Portio hr̄ditatis deficiens accreſcit cū onere legatorū ēt in ſucceſſione inteſtati.h.d.¶In tex.ibi,cū eſſet ab eo.Bar, intelligit ab eo,ſcilicet non ſolo, imò etiam ab alio cohr̄de, & ſic cōiter fuit vtriq; iniunctū,nimirū ſi cohr̄s tenetur, ēt ſi fuit nominatim iniūctū.l.ciuitatibus.§.Lucius,s̄.tit.j.ſecus ſi ab eo ſolo fuiſſet nominatim relictū.l.Celſus.§. qđ alicuius. s̄. eo.ſed iſtud eſt violare literā, ꝗa Iuriſconſultus ſciuiſſet diſcere ab eis, Itē Iulianus vehementer erraſſet ſi eſſet vt dicit Bart. Melius eſt ergo dicere,ꝙ ab ipſo ſolo fuit relictū, ſed qūo reſpondet ad §. qđ alicuius? Rn̄deo ꝙ ꝓcedit de vi verborū, & an̄ reſcriptū diui Seueri,ſicut Iuli.deciſio. ſed corrigunt̄ ꝑ dictū reſcriptum,& hoc vult iſta litera ſi nō calūniet̄, & l,nō iuſtā.ad Treb.qđ ēt voluit Azo.vt refert ibi gl.tetigi ibi, & in l.licèt Imperator.s̄.tit.j.

2 ¶†In tex.ibi,& hoc quaſi ſubſtitutus.not.ꝗa ſemper allegat̄ ad hoc, ꝙ qui venit ꝑ ius accreſc. cēſetur venire ex quadā ſubſtit. vul.ſed ꝯ ꝗa ſubſtitutus vulg.venit ex diſpoſitione defuncti,ſed ꝯiūctus venit ex diſpōne legali.l.ſi in teſtō.in fi.de vulg. & pup. cū dicit alterā partē vēdicaſſet &c. Solutio fateor, ꝙ venit per l. tm̄ ꝑ tacitā voluntatē defuncti, qui cenſet̄ ſciuiſſe. l. diſpōnem; ideo vr̄ voluiſſe eā ſeruari, ideo dixit quaſi, q̄ eſt dictio ſeu nota improprietatis: nimirū ſi tenet̄ ad onus iniūctū cohr̄di: non ſic in eo,qui venit merè ex l. diſpoſitione circa volūtatē defuncti expreſſam,vel tacitè, vt legitimus hr̄s, qui non eſt in primo gradu-vnde nō tenetur ad onera primi gradus.l.j.§. fi.j̄.tit.j. per rōne quā dixi.¶In fi.gl.mag.ibi, vnde prima placet. Tene præcedētē q̄ eſt ſingularis ſm̄ Dy.nec ob.l.qui graui.ꝗa licèt ibi eſſet in eodē gradu teſtōr de altero eorū non ſenſit, ꝗa tpe codicillorū nō erat natus, nec ſperabat̄ naſci, ideo non dr̄ venire ex volūtate defuncti,propterea nō tenetur ad onus iniunctum coheredi,nos loquimur qn̄ vterq; cogitauit, quia ambo erant in

3 rerū natura.¶†No. ergo ex gl. ꝙ qn̄ ſunt plures gradus ſuccedentiū ab inteſtato ſolus primus vr̄ habere voluntatē defuncti, alii non, ſed veniunt ex l.diſpoſitione ꝑ ſucceſſoriū edictū.hæc eſt rō quare non tenētur ad onera primi gradus, ſed ꝯ de l.ſi ꝗs cū nullū.de iure codicil. Solu. ſi ſunt nominati relicta à primo gradu,non debētur à ſecūdo,quia teſtōr nō cogitauit ſibi ſuccedere niſi illū gradū,ſed ſi gn̄aliter quiſquis mihi &c.vel à veniētibus ab inteſtato,ꝑ hanc generalitatē vr̄ ſentire, ꝙ etiā alii ſint

4 ſucceſſuri,ideo tenent̄.Cætera dic vt notat Bart.†in l.cum pr̄.§. cum æſtimaret.j̄. eo. qn̄ aūt ſunt plures gradus facti à teſtatore nō à l.vt plures ſubſtituti vul.quilibet cēſetur habere voluntatē defuncti.h.d.gl.quam omnio vide. in l. non iuſtam, ad Treb.

1 *Fideicommiſſum relictum ab aliquo contemplatione emolumenti ad illū peruenturi, ſi non peruenit, non debetur ab illo, ſed ab eo, apud quem remanet emolumentum de æquitate, non de rigore, quia non fuit ab eo relictum.*

2 *Quòd non reperiatur naturalis obligatio directa, & vtilis.*

Vtile dominium an ſit de iuregentium, an de iure ciuili.

Imperator legitimando poſt aditam hæreditatem per alios, in qua ſunt feuda an poſſit vtile dominium auferre ab adeuntibus.

LEX LXIIII.

1 SI alienus. †Fideicommiſſum relictum ab aliquo contemplatione emolumenti ad illum peruenturi, ſi non peruenit, non debet̄ ab illo,ſed ab eo,apud quem remanet emolumentum de æquitate,non de rigore,quia non fuit ab eo relictum. Concor.j̄.tit.j.l.4.quæ incipit,à parte.Glo.hic format oppo.ſatis pulchraȝ, ꝙ ſeruus de rigore teneat̄,quia licèt fuerit relictum à domino,cēſetur relictum à ſeruo,qui fuit inſtitutus, quod patet, quia ſi adiuiſſet iuſſu dn̄i,teneret̄ dn̄s ad iſtud fideicōmiſſum ex perſona ſerui.l.cum filio.s̄.titu.j. & hoc non vr̄ aliud importare, niſi ꝙ videat̄ iniunctum ſeruo, ſicut iniunctū tutori vel curatori, cenſetur iniunctum pupillo vel adulto inſtitutis. l. peto. §. mr̄.j. eo. ergo tenebit̄ ſeruus de rigore non obſtante rōne de qua hic,cum dicit,quia rogatus non eſt,quia imò cēſet̄ rogatus.Glo.ſe inuoluit,vera eſt ſolutio, ꝙ imò nec eſt relictū à ſeruo,nec fingitur ab eo relictū,ſed à dn̄o, cui quærēdū erat emolumentū.Nec obſt.ꝙ ſoluit ex perſona ſerui,quia hoc non importat, vt cēſeatur relictū à ſeruo: ſed vult dicere ꝙ iſte ſeruus fuit inſtitutus, & non dn̄s ad finem vt poſſit detrahere Trebel. tanquā fuerit relictū ab hr̄de,quia dn̄s cēſetur hr̄s,cū ſibi quærātur omnia iura, ēt directa, non ſic qn̄ dn̄s eſſet grauatus dare

2 ſeruo,vt ibi habetur.¶†No.glo. quæ vr̄ velle, ꝙ reperiatur naturalis obligatio directa, & vtilis,quod Doc.reprobant,quia eſt de iure gentiū, quod talem diſtinctionē non fecit, ſed ius ciuile,ꝑ hoc vr̄ ꝙ vtile dn̄ium non ſit de iure gentiū, ſed de iure ciuili,& habeo nūc de facto inueſtigare, quia q̄rit an Imperator legitimando poſt aditā hæreditatē per alios in qua ſunt feuda,

a potuerit vtile dn̄ium auferre [a] ab adeuntibus, quia ſi eſt de iure gentium,non poteſt,ſi eſt de iure ciuili,pōt. et not. in c. quæ in eccleſiarum.de cōſti.& in l.fi.ſi ꝯ ius, vel vtili. pub. gloſſ. in l ex hoc iure.ſuper ver. dominia diſtincta. ſentit quòd ſit de iuregē.

ADDITIO.

a ¶Dominum auferre, Adde eundem conſ.227,Soci.conſ.67.

1 *Ignorantia hæredis conuertentis rem legatā in alium vſum, non facit quin teneatur actione in factum, vt conſeruet legatarium indemnem.*

2 *Quòd actio de qua hic ſit ſubſidiaria, et detur vbi eſt æquum dari actionē.*

3 *Quòd detur locum vendicationis directæ, quæ daretur ſi res extaret, & poteſt proponi ad quantitatem, nec tamen minus datur ex teſtamento perſonalis ad rem.*

LEX LXV.

1 SI hæres rem. † Ignorantia hr̄dis ꝯuertētis rē legatā in aliū vſuȝ nō facit ꝗn teneat̄ actione in factū,vt ꝯſeruet legatariū indēneȝ,

2 h.d.†Et iſta eſt actio ſubſidiaria, q̄ dat̄ vbi eſt ęquum actionē dari,& de iure ſtricto n̄ reperit̄ alia ꝓdita.l.Sācimus. C. de ſacroſ.eccl.& l.quoties.de p̄ſcrip.verb.& hic ſubeſt ęqtas, ne factū,& ignorātia hr̄dis alteri noceat,ſed potius ſibi, & deficie-

3 bat rigor iuris,ꝗa nec poſſidet,nec dolo deſijt, † & puto ꝙ hæc actio det̄ loco vēdica.directæ,q̄ daret̄ ſi res extaret, & pōt ꝓponi ad quātitatē,ſed non propterea minus datur ex teſtō ꝑſonalis ad rē, ꝗa facto ſuo deſijt extare, & ſic ꝑ̄petuatur actio, vt ꝑꝑ interitū nō liberetur debitor.l.ſi ſeruū.de ver. ob.in princ. & ſic pn̄t ꝯcurrere,cū dentur ad diuerſa,aliàs nō,cū ſit ſubſidiaria.

1 *Subſtō reciproca facta inter pupillares ſubſtitutos, & ſuꝑ hæreditate pupilli, præſumitur fuiſſe facta ſuper legato facto eiſdē per ipſum teſtōrē, & per errorē fuiſſe omiſſa, ſi non reperitur facta, & ſi hoc allegetur.*

2 *Verba enunciatiua teſtatoris, an inducant probationem, ſeu diſpoſitionē.*

3 *Manifeſtum poteſt dici quod colligitur ex coniecturis legalibus.*

Manifeſtus vſurarius dicitur ille contra quem per coniecturas eſt probatum, non expreſsè.

Inſtitutiones, & ſubſtitutiones, an debeant expreſsè, & ſpecificè fieri.

4 *Quando de aliquo actu eſt confecta ſcriptura, eatenus præſumitur geſtū, quatenus reperitur ſcriptum, & nihil vltra, nec præſumitur errore omiſſum, niſi probetur.*

5 *Omittere illud quod omitti non debet, dicitur errore proprie, tamen error eſt quando quis credit quod non eſt.*

6 *Ad probandum coniecturas ex quibus reſultat perfecta probatio, tot teſtes requiruntur, quot requirerentur ſi fieret directa probatio de expreſſa diſpoſitione,*

7 *Quando vnus teſtis faciat coniecturam.*

8 *Qn̄ ſufficiant quinq; teſtes ad probandū coniecturam circa teſtamentum.*

LEX LXVI.

1 CVm proponebatur. † [a] Subſtitutio

a reciproca facta inter pupillares ſubſtitutos, & ſuper hæreditate pupilli,p̄ſumitur fuiſſe facta ſuꝑ legato facto eiſdē per ipſum teſtatorem,& per errorē fuiſſe omiſſa,ſi non reperit̄ fcā, & ſi hoc allegetur.h.d.ſz intelłm quē habeo in hac l. non tactū à gl.vel Doc.& reputo difficilē in intelłu ſuo, quod ēt colligit. quia gl.ponit caſum,alio tm̄ mō,quia non ponit,ꝙ fuerit in hęreditate pupilli facta,nec in hoc gl.ſe fundat, ſed qn̄ pupillariter eos ſubſtituit,dixit ſe legaſſe fundū eis, & inuicē ſubſtituiſſe.& vult glo.ꝙ per iſta verba teſtōris probetur reciprocā ſubſt. factā in legato,licèt non reperiatur ſcripta,& p̄ſumatur omiſſa

2 per errorē in ſcriptura, † & ſic iſta verba enunciatiua inducunt probationē ſm̄ gl.quod ēt tenet Bar. Nec obſt.ſm̄ eum,ꝙ per verba enunciatiua teſtatoris non inducitur probatio,quod patet,quia ſi ꝯfitetur ſe debitorem alicuius abſentis, talis confeſſio,quæ dr̄ enunciatio,non inducit probationem,ſed legatum. l.Lucius.§.quiſquis.j̄.eo.& l.Aurelius.§.fi.de lib.leg. quia veruȝ eſt,ꝙ non inducunt probationem ſuper his quæ inter viuos geſta dicuntur,vt in caſu prædicto,ſed ſuper his quæ in vltima voluntate geſta dicuntur.ſic ſm̄ Bar.quod videtur notabile, nō tm̄ video quomodo procedat,nam aut ſunt emiſſa ꝑꝑ ſe, & inducunt diſpōnem,& hæc inducerent ſubſtōnem, poſito ꝙ poneretur pro conſtanti prius non eſſe factam.Non ergo expedit dicere,ꝙ inducant probationem,quia primum eſt vtilius, q̄ ſm̄, cum primum non recipiat probationem in contrarium.Secūdum ſic.l.ſiue poſſidetis. C.de proba. Aut ſunt emiſſa principaliter ꝑꝑ aliud,& nihil operātur,niſi ī teſtō militis.l.ex his.de teſt. mili, & ſi dicatur, non operantur diſpoſitionē, ſed proba.certè eſſet nugatoria doctrina Doc. dicentium ꝙ non operantur diſpoſitionē,quia ſꝑ inducerentur ad proba. prætereа cū probatio recipiat probationem aliā in ꝯrium, & hic ex inſpectione teſtamenti apparet quòd non fuit facta, neſcio videre qualiter iſta verba poſſint induci ad probādum qualiter fuit facta. ¶ In tex.ibi[expreſſit,]id eſt fecit in hæreditate pupilli ſm̄ meum intellectum, vel dic non fecit, ſed dicit ſe feciſſe in fundo eis reli-

3 cto per fideicommiſſum ſm̄ intellectum gl.& Doct. ¶ † In tex. ibi,[voluntatē manifeſtam videri].i.colligi ex dicta expreſſione, de quo s̄. no. manifeſtum poſſe dici quod colligitur ex coniecturis

ADDITIO.

a ¶Cum proponebatur. Adde quod inducit Bal.in c.ſi quis feuduȝ. ſi de inueſti.inter dominum & vaſallum lis oriatur,& in c.j.§. Item ſi vaſallus.ſi de inueſti.contro.fuerit Bal.in l.ſi fortidianum. C.de legi.

cturis legalibus,ſic ſ.tit.j.l.licet Imperator.& facit ſʒ Bal.ꝙ ma-
a nifeſtus [a] vſurarius dr̄ ille,ↄ̃ quem per coniecturas eſt probatū,
non expreſsè,quia vſurarij vtuntur magnis cautelis,& non pn̄t
facile directis probationibus conuinci,quia de ↄ̃ctu mutui, &
pignoris faciunt fieri inſtr̄m emp.& aliis infinitis cautelis,vn̄ ta
les præſumptiones,& publica vox vr̄ ſufficere. quod dic, vt no.
in c.j.de vſu.in gl.6.¶In tex.ibi,[etenim rn̄det,] oppo. quæ fieri
poſſet,quia inſtitutiones,& ſubſtōnes debent expreſsè & ſpeci-
ficè fieri.l.Iubemus.C.de teſta.allegara in vltima gl.pro ↄ̃ria,&
rn̄det ꝙ quicquid ſit in directis inſti.& ſubſti.in precariis.i.obli-
quis & fideicommiſſarijs non ſic,imò inducuntur ex tacita vo-
luntate,quia q̃ pōt probari per cōiecturas. qđ patet, quia nutu
pn̄t fieri.l.nutu.de leg.3. licèt non ſic in directis, in quibus agit̄
4 de maiori præiudicio,vt ibi no.†No. ēt ſ̄m Bal.tenendo intelle
ctum Doc. ꝙ qn̄ de aliquo actu eſt confecta ſcriptura, eatenus
p̄ſumit̄ geſtū,quatenus reperit̄ ſcriptū,& nihil vltra,nec præſu-
5 mitur errore omiſſum,niſi probet̄.†Item no. ꝙ omittere illud,
b quod omitti non debet, dr̄ error, [b] propriè tn̄ error eſt qn̄ quis
credit,quod non eſt, & ſic inclinat animum ad partem falſam.
l.ſi per errorē.de iuriſ.om.iu.& no.in rub.de iur. & fact.ignor.
ſed qn̄ aliud omittit̄,hoc non contingit.& hoc qn̄ per inaduer-
tentiā omittit̄,ſecus ſi ex certa ſcientia. ¶In glo. quæ incipit.i.
probationes.ibi,ſ̄m Io.intentio Ioā.eſt,ꝙ non ſolum ex conie-
ctura,quæ reſultat ex verbis prolatis in tab. pupil. de quibus in
gl.j.ſed ēt ſi illa non eſſent prolata,poſſet probari per alias ↄie-
cturas, vt ſi ante teſt m̄ dixit teſtator ſe velle facere ſubſtōnem
precariam,& cum non fecerit,dixit ſe p errorem feciſſe.ꝙ tam
ex primis q̃ vltimis probetur facta fuiſſe, ſed ↄ̃, ꝙ ſufficiant pri-
ma verba vt habeat̄ pro facta.l.quoties.de hær.inſti. & no.in l.ſi
quis in fundi vocabulo.de leg.j. Sol.verum eſt ſi ſtatim poſt illa
verba fecit teſt m̄, & omiſit ſubſtōnem, quia cenſetur repetita,
quia q̃ in p̄ſtationib.&c.de verb.obl.l.Titia.§. idem rn̄dit:ſi autē
ex interuallo,ſecus,quia præſumeretur pœnituiſſe, niſi dicat ſe
per errorem feciſſe,ita debet intelligi iſta gl. per notata in l. per
6 retentionem.C.de vſu.¶†No. ēt, ꝙ ad probandum cōiecturas
ex quibus reſultat perfecta probatio, tot teſtes requirunt̄ quot
requirerentur ſi fieret directa probatio de expreſſa diſpōne.ad
hoc ſp allegatur.Sed ↄ̃, ꝙ imò minor numerus ſufficiat.l. hære
des.§.ſed ſi notam.de teſta. Solu.ad probandum ſubſtantiā di-
ſpōnis requiruntur tot teſtes,ſed ad probandum qualitatē, vel
diſpoſitionem,quam conſtat fuiſſe factā, ſufficit minor nume-
c rus. [c] ¶†Item opponitur,quia vnus teſtis facit coniecturam, vt
7 no.in l.3.ad l.Iuliam ma. Solu. qn̄ probata coniectura reſultat
perfecta probatio,quia eſt coniectura legis,vel iuris, locum ha
bet iſta gl.ſed ſi perfecta probatio nō reſultat,ſed aliquid quod
ſufficit ad coniecturam, tunc aut vnus teſtis deponit de verita-
te eius de quo quæritur, & vnus teſtis facit coniecturam & p̄-
ſumptionē,vt in l.ↄ̃ria no.Aut nō deponit de maleficio, ſed de
aliquo extrinſeco,ex quo reſultat præſumptio,vt quia talis erat
inimicus occiſi, & fuit minatus ſibi, & non ſufficit vnus teſtis
deponens de hoc,ſed requiruntur duo,ita debet intelligi gl. in
8 l.fi.C.de fal.&c.¶†Vltimò opponitur,ꝙ ſufficiant quinque te-
ſtes ad probandū cōiecturā circa teſt m̄,vt no. in l. qui liberis.§.
teſtō.de ſ̄m tabu.Sol.glo.loquitur qn̄ non conſtat aliter diſpo-
ſitionem fuiſſe factā, & inducuntur cōiecturæ ad probandum,
ſed ſi conſtat fuiſſe factā,ſed fuit irrita p hære. & diminutio ceſ-
ſauit,& agitur de probanda voluntate,ꝙ voluit in eadem volū
tate p̄ſiſtere,tunc ſufficiunt quinque, vt ibi. Quid autē ſi dr̄, ꝙ
heres eſt incapax,vel teſtator inhabilis ad teſtandū,& hr̄s vult
probare ↄ̃rium,an requirantur 7.teſtes, quia tangitur ſubſtan-
tia inſtitutionis?dic,ꝙ non,quia non directò tangitur, quia nō
negatur facta, ſed dicitur ꝙ non valet,quod dic,vt no.Bald.in l.
errore.C.de teſta.& in l.2.de bo. poſſ:ſecundum tabu.

ADDITIONES.

a ¶Manifeſtus.Qui dicatur manifeſtus vſurarius vide per Abb.conſ.86.per Card.conſ.6. de vſuris.
b ¶Error.qualiter probetur error,vide per Bar.in l.quoties.§. tantundem. de hær.inſti.& in l.ſi librarius.in fi.de reg.iu.per Bal. in l.fi. C. de eden. vbi dicit hanc l.ſingularem.
c ¶Minor numerus.Adde gl 2.Bar.in l.in l. fi. C.fam.erciſ.gl.& Bal. in l.2. ver ex his,de ſecun.tab.& in l.fi.in 5.col. C.de fideicom.

---

1 *Legatum vniuerſale recipit augmentum, & diminutionem. Legatum autem generale recipit diminutionem.*
2 *Legatum vniuerſale in plus ſe habet quàm generale, & ꝙ dicatur eſſe vniuerſale, & quod generale.*

LEX LXVII.

1 PEculium. †Legatum vl̄e recipit augmen-
tum,& diminutionem. Legatū
aūt generale recipit diminutionem. h.d. Augmen-
2 tum aūt non recipit.l.ſi ita,de aur.& arg.leg.†& ſic
in augmento,in plus ſe habet vniuerſale,q̃ gn̄ale, vt etiam no.
ſ̄.eo.l.fi.§.quatuor.ſed in diminutione ſunt eiuſdem naturæ.dr̄
aūt vniuerſale legatum peculij, quod multa cōplectit̄ ſub vno
vocabulo, vt legatū familiæ.Item legatum gregis.l.grege.ſ.tit.j.
Generale aūt dicitur ſeruorum legatariorū,vel pediſſequarū,
quia nō cōprehenduntur multa ſub vno ſingulari, ſed plurali.

2 *Legatum quadrigæ, an pereat mortuo paſtea equo.*

1 §.Quadrigæ legatum. †Si legat̄ vna res q̃ cō-
ſtat ex pluribus ſimul
iunctis, vna perempta ante diē legati cedetē,legatū extinguit̄,
qa perit nomē rei.h.d. Et aduerte ꝙ vt extinguatur illud legatū,
nō refert qs equus mortuus ſit, an principalis q demonſtrabat
quadrigā,an alius,qa cū ↄſtet ex certo numero, vno perempto,
cū alij nō ſufficiāt,nō pōt dici quadriga:ergo perempta eſt qua-
driga,& p ↄn̄s legatū illius:ita p̄cedit opi.glo. quæ hic nō curat
quis equus mortuus ſit, ſed ſi quærit̄ an legatario debeantur q
remāſerunt,& quadriga lignea tanq̃ reliquiæ rei legatæ,vel ven
dicatione,vel ex teſtō, tunc refert an ſit mortuus equus princi-
palis, qui quadrigam demonſtrabat, & tunc dic vt fuit dictum
in boue legato mortuo,cum quæritur de carne, & corio.ſ.eo.l.
mortuo. quia ſicut ibi perit res principalis.i. ſpūs vitalis, ita &
hic,& ſic actione ex teſtō nō pn̄t peti, ſed ſi quærit̄ an rei vend.
diſtinguendū eſt,an perijt ante diē legati cedentis, & idē, quia
dn̄ium quadrigæ nondum erat effectū legatarii.ſi aūt poſt, tūc
ſecus: ſi aūt morit̄ vnus de aliis non principalibus, tunc eſt idē
dicendum quod in area,ſi fuit legata domus, & deſtructa viuo
teſtatore,quia debetur area.l.ſi grege.ſ. ti. j. & debetur actio ex
teſtō, & ita p̄cedit alia opi. ꝙ hic fuit perēptus equus principa-
lis.¶In tex.ibi, [mortuo] ſ. viuo teſtatore, & tunc procedit qđ
dr̄ in fi.vel poſt mortē ante diē legati cedentis,& tunc illud non
procedit.¶In tex.ibi, [ad legatariū pertinebit].ſ. iudicio nouæ
volūtatis præſumptæ,nam primum legatum fuit extinctum,&
nō reuiuiſcit,ſed qa reintegrat̄ quadriga, & teſtametū mutatur
cēſetur remanere in eadem voluntate quantum ad quadrigā
reintegra.per no.in l.athletæ, §. dat remiſſionem. de excu.tu.
¶In glo. quæ incipit [qa erat] ibi [quia genus non pōt perire]
intellige glo. qn̄ non omnes ſerui mortui ſunt, ſed remanſerūt
tot,ꝙ pōt quadriga cōfici,aliàs ſecus, nam hoc eſt genus ſubal-
ternū,qđ pōt perire.l.in naue.loca.licèt ſecus in generaliſſimo.
¶In gl.ibi, quia quadriga deſinit &c. certè etiā domus deſinit,
licèt area remanſerit,& nomē gregis,licèt remanſerit vnum ca
put,& tn̄ remanet legatum in area,& in illo capite. d.l. ſi grege.
2 †Dic ergo vt ſ.dixi.ſi volumus dicere ꝙ pereat legatum quadri
gæ,& nihil debeat̄,oportet ponere ꝙ ſit mortuus equus princi
palis,ſed ſi volumus quòd remaneat legatum in aliis, nō refert
quis mortuus ſit, nec etiam quòd remaneat nomen quadrigæ,
quia non debentur vt legatum,ſed vt reliquiæ legati.

---

2 *Si legata ſunt facta poſt mortē hæredis ſcripti, & inſtō nō valeat propter præteritionem, vel exhæredationem & ſic legata debentur à venientibus ab inteſtato ad quos peruenit hæreditas, an debeantur poſt mortē eorum, an poſt mortem hæredis, licèt ab eo non præſtentur.*

1 §.Titio Stichus, †Si ſeruo legato relinquit̄ liber-
tas per fideicommiſſum ponēda
à legatario poſt eius mortem,vel cum morietur, valet legatum
ſerui,& etiam libertatis.h.d.ſ̄m intellectū glo. in l. ſi poſt mor-
a tem.§.fi.[a] ſ.tit.j.ſecus eſſet ſi libertas eſſet legata directò,quia nō
valeret legatum ſerui, vt ibi ratio eſt, quia primo caſu ex quo
voluit libertatem præſtari à legatario,vr̄ velle ꝙ valeat legatum
aliàs non poſſet præſtare, ſed ſecundo caſu non eſt præſtanda
per legatarium,textus tn̄ huic intellectui videtur repugnare,qa
potius innuit quòd directò fuit relicta libertas, & cū dicit liber
eſſe iuſſus eſt,ita intelligit Iac.de Are. & fatetur quòd legatum
ſerui non valet,& tex.intelligit de legato facto ſeruo ſub ↄditio
ne,ſub qua fuit relicta libertas, & facit punctum poſt verbū le-
gatum.¶In tex.ibi, [& legatū.] hic incipit rn̄dere ſ̄m lecturā gl.
ſed ſ̄m Iac. de Arena incipit rn̄dere ibi adita hr̄ditate, quia ſ̄m
ipſum tria fuerunt hic legata.vnum de Sticho purum,aliud de
libertate,ꝙ iſtud fuit cōdōnale,qa poſt mortē Titii,aliud pecu-
niarium factum Sticho poſt mortem Titij, primum non valet
ex quo directo fuit legata libertas. d. l. ſi poſt mortem. in fi. cui
malè poteſt rn̄deri niſi diuinando, vt ibi facit gl. cuʒ dicit,quòd
ibi directo,hic per fideicōmiſſum, vel illa corrigatur p iſtū, vel
intelligendo vt intelligit Iac.de Are.ſ̄m autem legatum, & ter-
tiū valent:ſecus ſi tertiū eſſet purè factum,& ſic dies ceſſiſſet aū
diem libertatis,& ſic inutiliter. d. l. ſi poſt. §.j. de quo gl. primo
loco opponit.¶In tex.ibi,ſi moriente.ſ. poſt mortē, & ſic non
competit libertas niſi Titio perfectè mortuo, hic eo moriente,
vel cū morietur, & ſic cōpetit ēt eo viuo cum incepit mori.l.q
duos.de ma.teſtō.& eſt hoc vtile pp id quod hr̄ in l.fi. de condi.
inſti.¶No. ergo diuerſitatē inter iſtos modos legandi. In fi.tex.
ibi,[poſt cuius mortē videbatur aliter dicendū,] quia cum Ti-
tius fuerit inſtitutus pro parte,& eam repudiauerit,& ſic trāſla
ta eſt in cohæredem,ſimiliter & cōditio libertatis debet transfer
ri,vt non debeatur poſt mortem Titij,ſed cohæredis, & tn̄ tex.
vult ↄ̃rium,quia cōditio concernit perſonam Titij,& ſic ab eo
b non [b] transfertur.l.legatum.de adi. leg. ¶†Per iſtum tex. deter-
2 minat Bart, ſi legata ſunt facta poſt mortem hæredis ſcripti, &
inſtitutio

ADDITIONES.

a ¶Et ibidem videto ad huius §.plenam cognitionem d.l. Io.ab Imo.
b ¶Et facit pro litera l.ſi idem ſeruus,ſupra eo.

inſtitutio nō valeat pp præteritionē, vel exhære.& ſic legata debentur à venientibus ab inteſtato, ad quos peruenit hæreditas, nō debent̄ poſt mortē eorū, q̄q̄ ab eis præſtent̄, ſed poſt mortez hæredis, licèt ab eo non p̄ſtentur, videbat̄ ɔ̄riū, q̄a ɔdō vr̄ appoſita gratia hęredis ſcripti, quē putabat debere legata p̄ſtare quia voluit grauari in eius vita, hic ceſſat fauor, ex quo ad hoc non præſtantur, & ſic non videbatur attendenda mors ipſius. ɔ̄riuz determinat Bar. in auth. ex cā. C. de li. præte. ad quod facit l. cuz pater. §. ab inſtituto. & ibi melius probatur, nam hic licèt repudiauerit, quia tn̄ ſeruus fuit ſibi prælegatus, & rogatus manumittere, remanet legatū. s̄. tit. j. l. qui filiabus. in fi. & ſic Titius habet libertatē p̄ſtare, vn̄ ad hæc ſubeſt eius fauor, vt nō cogatur donec viuit, parū ergo facit pro Bar. attentis rationibus, de quibus. s̄. ſed melius facit §. ab inſtituto, quem ipſe non allegat.

---

2 *Multa ſunt poſſibilia quæ non ſunt credibilia.*

3 *Qui legat vel actionem facit, credendum eſt ꝙ voluerit valere, & facere efficacem non inutilem.*

LEX LXVIII.

1 MÆuius. †Debitor partis rei ſi legat creditori, cenſetur ſenſiſſe de parte, quam non debebat, licèt eam deberet alteri. h. d. & hoc ne legatum ſit inutile. Si aūt non redderet̄ inutile, tunc nō videretur legare partem, quam debet alteri. l. qui concubinā. §. qui fundum. j̄. tit. j. nam ibi non erat debitor in aliq̄uo illius, cui legabat, hic ſic, diuide, primo ponit thema, & q̄onem vſq; ibi, tn̄ voluntatis, ibi determinat quæſtionez, eo caſu quo apparet de voluntate teſtatoris, vt illa debeat obſeruari vſq; ibi, nam incredibile. ibi determinat quid in caſu dubio, quando non apparet, vſq; ibi, [Sanè,] ibi rn̄det obiectioni tu. q̄ poſſet fieri ɔ̄ determinationem ſuam, vſq; ibi [debitor,] ibi ſuam determinationē probat. Venio ad caſum, & tota iſta l. eſt difficilis. ¶ In tex. ibi, [ſub eadem conditione mihi legauit,] ſub. & ego egi ɔ̄ hæredez hæredis ad partem, quam mihi debebat ex teſtō Mæuij, & eam fuit conſecutus, tunc volo agere ad aliam partem, ad quam hęres mihi non tenebatur ex teſtō Mæuij, ſed Titio, vt illam redimat à Titio, & tradat, vel ſi non poteſt redimere, ſoluat æſtimationem, & hoc ex teſtō hæredis, hæres hr̄dis excipit, ꝙ hæres legando mihi eundem fundum non cenſetur ſenſiſſe niſi de parte, quā debebat ex teſtō Mæuij, quia non cenſetur hæredē grauaſſe duplici præſtatione. ſ. illius partis, & etiā partis Titij, quæritur quid iuris, eſt ergo q̄ō in hoc quid ſenſerit hr̄s, an voluerit mihi legare partem, quam mihi debebat, non aliam, an ecōuer-
2 ſo, an vtranque, & ſoluit, vt ſequitur. ¶ †In tex. ibi, [nam incre-
a dibile] dicit gl. ꝙ bene fuit poſſibile. [a] vnde no. ſ̄m Bar. ꝙ multa ſunt poſſibilia, quæ non ſunt credibilia. †Itez nota, ꝙ qui legat, vel actionem facit, credendum eſt ꝙ voluerit valere, & facere efficacem non inutilem. ¶ In tex ibi, [bis eidem debeatur]. ſ. ſemel ex teſtō Mæuij, ſemel ex teſtō hæredis, nam ex hoc nullam vtilitatē conſequeretur, & ſic feciſſet legatum inutile, quod nō eſt credendum. ¶ In tex. ibi, [non onerare hr̄dem.] j̄. ea. l. §. euz qui. & l. Titia. §. q̄ inuita. & l. planè. §. j. in prin. la j. s̄. ti. j. ¶ In tex. ibi; [ad vnū teſtm̄ pertinet,] & ſub. qn̄ eſt idem teſtator, ſed hic ſunt diuerſi teſtatores, & diuerſa teſtamenta. Præterea ɔ̄ria loquuntur qn̄ eadē res pluries legatur eidē, ſed hic legatū factuz ab hærede poteſt importare aliam partem, quæ non fuit mihi legata: ideo illam importat, ne legatum hæredis ſit inutile.

ADDITIO.

a ¶ Ex ſententia Azo. in l. hæres à debitore. §. non eſt. infra de fideiuſſ. Nec obſt. l. qui bis. de verbo. oblig. ſi quidem alia res ſit in ſecundo atq; in primo legato ex Bar. ſententia.

---

1 *Obligatio quando conſiſtit in ſpecie, & eadem ſpecies reperitur debita eidem eodem tp̄e à diuerſis, an ſolutione facta ab vno alij liberentur.*

2 *Genus ꝙ ſumatur tribus modis.*

3 *Regula de duabus cauſis lucratiuis, vt circa eandem rem non poſſint concurrere, vertitur circa tria, primo quantum ad impediendum initium obligationis, ſecundo circa extinctionem obligationis, tertio circa impediendam ſolutionem, & vide nu. 5.*

4 *Regula ꝙ duæ cauſæ lucratiuæ non poſſunt in eadem re concurrere, quando non habet locum. & nu. 5.*

5 *Actio ſemel extincta non reuiuiſcit, & vbi reperitur contrarium eſt ſpeciale propter aliquam rationem.*

6 *Si aliquis tenetur mihi in genere ad hominē ex legato, vel ſtipulatione, poteſt ſoluere quēlibet. Fallit in homine qui tp̄e ſtipulationis eſſet meus. Idem ſi non erat meus, & poſtea factus eſt meus. & vide nu. 7. & 8.*

7 *Contra regulam de duabus cauſis lucratiuis concurrentibus duobus non diſpenſatur.*

8 *Si obligatio conſiſtebat in duobus hominibus in genere, & fuit ſolutus Stichus pro parte obligationis, & deſinat eſſe meus ꝙ poterit mihi ſolui pro alia parte.*

Quid ſi obligatio erat alternatiua in Sticho aut Pamphilo, & tempore ſtipulationis Stichus eſſet meus.

9 *Eandem pecuniam quam mihi ſoluiſti pro parte obligationis ſi ad te reuertitur, potes mihi ſoluere, tam de rigore quàm de æquitate. Idem in alijs quæ pondere, numero, vel menſura conſiſtunt.*

Si debes centum, & non habes niſi decem, potes cum iſtis decem liberare te à tota obligatione per veram ſolutionem, & facere quòd notarius ſit rogatus de vera ſolutione, ſcilicet decies numerando de conſenſu meo, ſcilicet tradendo mihi, & tibi reſtituendo, & iterato tradendo.

10 *Statutum ſi imponit pœnam extrahentibus bladum extra territorium, vt publicetur mulus, & bladum, & alio ſtatuto cauetur ꝙ pœna dupli cetur ſi delictum committatur de nocte, & aliquis extraxit de nocte, ꝙ non teneatur ad duos mulos.*

Si duo extraxerunt cum eodem mulo, & vni fuit ablatus mulus, alter eſt liberatus, ſecus ſi ſoluiſſet æſtimationem muli.

1 §. Duorum. †Si eadē res debeat̄ eidē ex diuerſis cauſis lucratiuis, & à diuerſis, licèt ſit talis q̄ non poſſit ad oculum demōſtrari tp̄e ɔ̄ctę oblōnis, vel poſt ſolutionē, tn̄ facta ſolōne ex vna cæteræ obligationes tollunt̄, & alij liberant̄: ſed ſi obligationes ɔſiſtebāt in gn̄e, & ſic nulla ſpēs eſt in oblōne, ſoluta vna ſpē ex vna, cæteræ non tollunt̄, ſed eadez ſpēs ēt ſi deſinat eſſe creditoris ipſo inuito non pōt ſolui ex alia cā lucratiua, dūmodo ſit talis q̄ facta demōſtratione poſſit ad oculū demōſtrari, aliàs ſecus. h. d. iſte §. difficilis, & horribilis, maximè ſcholaribus, quia tractat vnā mām exquiſitā ɔſiſtentē in apicibus iuris, quā Bar. repetijt in iuuētute ſua, cū legeret Piſis, quā voluit ponere in lec. & nihil addere, vel minuere, vt poſteri viderent à quanta ꝑfectione intellectus inceperit creſcere. Diuide, q̄a primo loquit̄ qn̄ in oblōne erat aliqua res q̄ ad oculū corporis nō poterat demōſtrari, nec à principio oblōnis cōtractæ, nec poſt facta ſolōne vſq; ibi, nō idē. Secundo loquit̄ in oblōne gn̄is, in qua erāt ſpecies, q̄ licèt à principio tp̄e oblōnis ɔ̄ctæ nō poſſent ad oculū demōſtrari, q̄ eſſet in oblōne; q̄a nulla erat, facta tn̄ ſolōne benè poterat demōſtrari ad oculos corporis, q̄ ipſarū à principio fingebat̄ in oblōne fuiſſe, q̄a ipſa ſpecies ſoluta. Itē prima pars ſubdiuidit̄ in duas. Prima loquit̄ qn̄ oblō ɔſiſtebat in ſpē, q̄ licèt ad oculū corporis nō poſſet demōſtrari, fuit tn̄ demōſtrata, & deſignata ad oculum intellectus, vt pars fundi ꝓ indiuiſo, quæ erat Mæuij. vſq; ibi, [ſed ſi pars.] Secūda qn̄ nō fuit demōſtrata ēt ad oculū intellectus, vt pars fundi ſimpl̄r, q̄ nō eſt Mæuii, vel alia, & ſic oblō dicebat̄ in genere,
2 nā genus† ſ̄m Bart. ſumit̄ tribus modis. Primo in his q̄ conſiſtūt pōdere, numero, vel mēſura, q̄ in ſuo genere recipiunt functionē. Secūdo in eo, qđ cōſiſtit in quātitate rei, q̄a qui tenet̄ ad quotā rei tertiā, vel dimidiā, dr̄ obligatus in genere. l. j. §. fin. ſi pars hære. peta. & ita ſumit̄ in ſecunda parte primæ partis, q̄ incipit, ſed ſi pars. Tertio ꝓ eo, quod dialectici appellāt ſpeciē, vt oblō hoīs in genere. l. legato gn̄aliter. s̄. tit. j. ſic ſumitur hic in ſecūda parte principali, quæ incipit, non idē rn̄det, & quælibet iſtarum partiū pōt ſubdiuidi, vt ex litera colligit̄, ſecūda pars ēt ſubdiuiditur. Primo ponit̄ vnū dictū in legato generali vſq; ibi, [eadē.] Secundo extēdit ad ſtipulationez generalē vſque ibi, [hominis enim.] Tertio dictum ſuū probat, & præmitte ad intelligenduz
3 iſtud, & dabit principium ad intelligendū omnia de leui, ꝙ† rl̄a de duabus cauſis lucratiuis, vt circa eandē rē non poſſint concurrere, vertit̄ circa tria. Primo q̄uantū ad impediendū initium oblōnis, vt obligatus vni ad rē ex cā lucratiua eadem oblōne durāte, nō poſſit eidē ad eandē rē iterum obligari ex cā lucratiua, q̄ incipiat in perſona ſua & nō fuerit inchoata in ꝑſonā alterius, de hoc nō loquit̄ iſte §. ſed tex. in l. ſi ſeruus. §. Stichū. vſ ſic. ſi aūt. s̄. tit. j. & ille eſt melior, qui reperiat̄ in hoc articulo, ſed ſi vna eſſet inchoata in ꝑſonam vnius. alia in ꝑſonā alterius (qđ eſſe pōt eodem tp̄e) tunc vna bn̄ poſſet iungi cū alia, quia alter alteri ſuccederet, quia erat primo obligatus ex ꝑſona ſua, nunc ex ꝑſona defuncti, in cuius ꝑſona obligatio erat inchoata. l. non eſt nouū. de act. emp. & idē eſſet in perſona vnius, quod ſtatim dicā in ꝑſonā duorū, quia duorum perſonā repreſentat hæres. ſ. ſuā & defuncti. ad quod l. tutorem. de his quibus vt indig. Secundo vertit̄ circa extinctionē oblōnis, quia ſi vnus eodē tp̄e, vel vnus ex ꝑſona duorū, vt dixi, ſtatim ſint obligati, vel obligatus eidē ad eandē rē ex diuerſis cauſis lucratiuis, quod eſſe poteſt, & ſic pn̄t in origine cōcurrere pp diuerſitatem perſonarū ſi fiat ſolutio illius rei per alterū ipſorū, alia obligatio & alius obligatus extinguit̄, & ſic nō concurrunt in executione, nec reuiuiſcit oblō, licèt deſinat eſſe creditor, ēt ſi deuenit ad aliū qui nō ſoluerat, & iſta rl̄a probat̄ in l. oēs. de act. & obl. quæ ſuppletur ꝑ iſtū §. in princ. vt non ſolū habeat locū qn̄ in oblōne erat res quæ oculis corporis poterat demonſtrari tam à principio oblōnis q̄ ex poſtfacto facta ſolōne. d. l. omnes. ſed ēt qn̄ nō poterat à principio, vel ex poſt facto, dummodo fuerit demōſtrata ad oculū intellectus, vt ſi fuit legata pars fundi pro indiuiſo, quæ erat Mæuij, & ſic oblō erat in ſpecie, ex quo erat deſignata certa pars habita relatione ad Mæuium. Qn̄ autem conſiſtit in genere, & ſic no pōt demonſtrari ad oculum corporis vel intellectus, quę ſpecies ſit in oblōne, quia nulla ſpecies eſt in oblōne generis, ſed fingitur fuiſſe illa quę ſoluitur: iſto caſù non habet locum regula præcedēs, ꝙ facta ſolōne ex vna cā vel oblōne extinguat̄ alio oblō, & alter debitor liberet̄: imò remanet obligatus ſed ſuccedit tertius effectus, circa quē vertit̄ rl̄a p̄dicta. ſ. circa impediendā ſolōnem. ſ. q̄a ſpes ab vno ſoluta: & ex vna cā ſi deſinat eſſe creditoris, ſiue perueniat ad alium obligatū ſiue nō, non pōt alter obligari ex ſua obligatione illā ſoluere: intel-

ligo ere litore inuito, ſed habet ſoluere aliam ſpeciem. Iſtud tñ procedit caſu quo obligatio cõſiſtat in alio genere, in quo ſint ſpecies, quæ facta ſolõne poſſint demonſtrari ad oculũ corporis, vt homo in genere, hoc vult ſecunda pars. §. in ver. [non idẽ] licet à principio nulla ſpecies poſſet demonſtrari, quia nulla erat. Si autem conſiſtat in tali genere, in quo ſint ſpẽs, quæ non poſſint ad oculum demonſtrari ẽt facta ſolutione, quia conſiſtat in parte fundi pro indiuiſo non facta relatione ad aliquem cuius ſit, & ſic ẽt ad oculũ intellectus non fuit demonſtratus, iſto caſu nõ habet locũ dictus effectus, imò pars ſoluta ab vno ſi deſinat eſſe creditoris, poterit ſolui ab alio. hoc vult ſecunda pars primæ principalis, in ver. ſed ſi pars, & in hoc conſiſtit clarus intellectus totius §. & quaſi omnium gl. ſi bñ cõſiderabis, licèt multa ꝯ̃ria, & q̃ones formẽt circa prædicta, quæ & quas proſequere hic p Bar. q̃a oĩa patebunt tibi clarè. Venio ad caſum, & pono tibi caſuꝫ per particulas, & cũ qualibet expediam gl. ſuas ne inuoluatis vobis caput, & ponã tibi caſum pinguem, quẽ dicebat Bal. ¶ In prima parte ibi, [liberationẽ obtingere.] pp rõnem de duabus cauſis lucratiuis, quæ eſt ꝙ q̃n oblõ cõſiſtit in ſpecie, ſi eadẽ ſpecies reperit̃ debita fuiſſe eidem eodẽ tpe à diuerſis, ſolõne facta ab vno alii liberantur, quia licèt in origine ꝯcurrent, non tñ in executione. l. oẽs. de act. & obli. quæ re-
4 gula † locum habet ẽt ſi illa ſpẽs nõ erat demonſtrabilis ad oculũ corporis, ſed bñ erat ad oculũ intellectus, vt pars pro indiuiſo, quæ eſt Meuii, & fuit demonſtrata à principio, & ſic vr̃ legatum conſiſtere in ſpecie, & hic addit iſte §. ad l. oẽs. Intellige tñ q̃n ambo teſtãres ſunt mortui, & adita hæreditas ante ſolutionẽ factam p aliquẽ, nam tunc eſt verum ꝙ eadem dimidia eodẽ tpe reperit̃ fuiſſe debita à diuerſis ex diuerſis teſtamentis, ſi aũt mortuus eſt alter tantũ, & ex eius teſtõ ſoluta anteq̃ alter moreret̃, vel poſt ante hæreditatem aditã, & ſic anteq̃ inceperit deberi ex ſuo teſtõ ſi poſtea q̃n aditur, & ſic incipit deberi, reperitur nõ eſſe legatarii, ceſſat regula prædicta, quia eodem tpe nõ reperitur debita fuiſſe ex duabus cauſis lucratiuis, imò ex vna tm̃, & illa finita põt incipere deberi ex alia, vt ꝓbatur in l. exiſtimo. de verb. ob. & hoc vult gl. hic, quæ incipit, bñ dicit licèt nõ allegct illã l. Itẽ limita q̃n fuit ſoluta pars Mæuii vere, ſecus ſi fictè, vt æſtimatio eius, nam alter non liberaret̃, & poſſet agi ꝯ cum ad rẽ. ſ. tit. j. l. planè. la j. §. j. ver. ſed ſi duorũ. Itẽ adde tertium q̃n eſſet ſoluta irreuocabiliter, alias ſecus. l. non quocũque. ſ. tit. j. & l. ſi ſeruus. §. Stichum. ver. ſed ſi [a] cum mihi. ¶ † In tex. ibi, ſemel extinctam, hoc eſt regulare, ꝙ actio ſemel extincta non reuiuiſcit, & vbi reperit̃ ꝯ̃rium, eſt ſpãle pp aliquam rõnem, ita tenet glo. in l. qui res. §. areã. de ſol. quã Bar. hic ſequitur licèt ſint opi. vt Cy. refert in l. j. vel 2. C. ſi aduer. tranſ. Et vbi reuiſcit, ſi quærit̃ an ſit eadem cum prima, diſtinguitur, an reuiuiſcat ex aliqua l. prætoria, & non eſt eadem, quia prima eſt directa. iſta vtilis. l. in honoratis. §. ſed cum reſciſſa. de act. & oblig. ſi aũt ex lege ciuili, eſt eadem directa. l. deferre. §. fi. de iure fiſ. ſm̃ Bar. ¶ In tex. ibi nõ perimit alteram actionẽ, quia hic nõ poteſt hr̃e locũ directa rõ quantum ad effectum extinctiuũ, q̃a hic legatum non conſiſtebat in ſpecie, cũ nulla pars fuerit ſpecificata, ſed in gñe, q̃a legauit dimidiam fundi Corneliani, ſiue qui erat cõis inter Mæuium, & Seiũ, vnde non magis dimidia Mæuii, q̃ Seij fuit legata, vnde potuit fieri vna dimidia ex duab. dimidiis, ſi emeret dimidia dimidiæ ab vno, & dimidia dimidiæ ab alio, & illa poſſet ſolui. illa aũt extinctiua locũ habet in oblõne ſpeciali, q̃a eadẽ ſpẽs eodẽ tpe põt reperiri debita à diuerſis, non oblõne generis, in qua nulla ſpẽs eſt in oblõne, & ſic eodẽ tpe nõ reperit̃ debita à diuerſis. Licèt ergo alter hæres redimerit partem Seij, & ſoluat, alter non eſt liberatus, & ſi legatarius deſinit eſſe dñs, poteſt ab alio ſolui eadem dimidia, & ſic hoc caſu rõ prædicta non habet locũ, nec ad effectũ extinguendæ oblõnis, vt ſ. dixi. nec ad effectum impediendæ ſolutionis eiuſdem dimidiæ, pp aliam tñ rõnem, quia dicta dimidia ſoluta non potuit demonſtrari ad oculum corporis, licèt fuerit demonſtrata ad oculum intellectus, ſecus ſi ad oculum corporis poſſet demonſtrari, quia tunc illa eadem ſolui amplius nõ põt. j. verſi. nõ idem. ꝙ pars cõis pro indiuiſo etiam cum ſoluitur ad oculum corporis non poſſit demonſtrari, probat ver. neque, qui eſt difficilior tex. huius §. & probat hoc modo, q̃m anteq̃ ſolueretur, neuter duorum ante factã diuiſio. poterat dici habere dñium partis illius fundi demonſtrabilis oculis corporis, licèt eſſet demonſtrabilis iuris intellectu. ſed hoc nõ ſufficit quantũ ad effectũ impediendæ ſolõnis, & ſic in verſi. neq; Iuriſconſultus remouet quandã obiectionẽ, quæ poſſet ꝯ præcedentẽ ver. [atque etiam] &c. fieri, ſed in gl. legitur duobus aliis modis, vno ſm̃ Ioannẽ, ꝙ veniat ad probandũ quod ibi tacite dixerat, hanc eandem &c. nã tacite intelligitur hãc eadẽ. ſ. inſpecto iuris intellectu, non oculis corporis, & probat ꝙ non oculis corporis, alio modo ſm̃ Roge. vt declarent illa verba, hanc eandem, vt intelligantur reſpectu intellectus iuris, non demõſtrationis corporis, & iſta eſt melior q̃ præcedẽs, ſed adhuc melior, quia per illam ponitur rõ deciſionis proximæ præcedentis ver. ſ. quare põt ſoluere eandem. Nec ob. ſi opponatur de principio §. nam etiã ibi pars Mæuii ſoluta non poterat oculis corporis demõſtrari, & tñ ibi habet locũ rõ ad duplicẽ effectũ, q̃a ibi fuit demõſtrata à principio oblõnis ꝯctus, q̃ demõſtratio facit legatũ cõſiſtere in ſpecie, hic à principio non fuit demõſtrata, & ſic cõſiſtit in gñe, vñ non quãtũ ad effectũ extinctionis habet locũ rõ pp hæc, nec quãtũ ad effectũ impediẽdæ ſolõnis pp aliud, qđ ſ. dixi. ¶ In tex. ibi, [nõ idẽ,] &c. ſ. qđ dictũ eſt, ſ. ĩ ver. atque. ſed bñ eſt idẽ qđ ſ. dixi, in ver. [ſed ſi pars.] nã ẽt hic ſoluto Sticho ab vno nõ liberat̃ alter, q̃a nõ reperit eodẽ tpe fuiſſe debitũ, q̃a nullus eſt in oblõne, licèt oẽs ſint in ſolõne, vt j. in ver. hominis enim. ibi Iuriſconſul. probat determinationẽ ſuã alia rõne, q̃ illa de duab. cauſis lucratiuis, ꝙ Stichus licet deſinat eſſe legatarij, & pueniat ad aliũ hr̃dẽ, ille nõ poſſit ſoluere lega-
6 tario inuito, & eſt talis. Si aliq̃s † tenet mihi in gñe ad hominem ex legato vel ſtiplõne. põt ſoluere quẽlibet, q̃a licet nullus ſit in oblõne, quilibet eſt in ſolõne. Fallit in hoĩe, q tpe ſtiplõnis eſſet meus, quia ille comprehẽderet̃ quantũ ad oblõnẽ, nec quãtũ ad ſolõnẽ, vñ licèt deſinat eſſe meus, non põt mihi ſolui ex tali oblõne gñali. Quod ergo iuris eſt in eo, qui erat meus tpe oblõnis, idẽ debet eſſe in eo, qui non erat meus, ſed factus eſt poſtea meus, & ſic deſinit cõprehendi in facultate ſoluendi, ſi deſinat eſſe meus non reuertatur in illã facultatẽ. h. d. ille ver. ẽt difficilis. Sed ꝯ illum tex. gl. quæ incipit. puta. format difficile ꝯ̃rium de l qui decem. §. Stichum. in fi. & de l. ſi quis duos. de ſol. vbi de directo dr̃ ꝯ̃rium, ꝙ imò poteſt mihi ſolui, qui erat meus tpe ſtipulationis, ſi deſijt eſſe meus, & gl. dat duas ſolutiones. Iũge ambas, & dic, aut ſunt duo debitores ad idẽ genus, vt hic in prin. huius ver. & tũc Stichus mihi ſolutus ab vno ex cã lucratiua non põt ſolui ab alio, licèt deſierit eſſe meus, nec de rigore, nec de æquitate pp rõnem de duab. cauſis lucratiuis, ꝯtra
7 quã non diſpẽſat pp duo quæ hic ꝯcurrũt, vnũ eſt, q̃a licèt Stichus ſolutus ab vno verè ante ſolõnẽ non ſit in oblõne cũ ſoluitur, tñ fingitur in oblõne fuiſſe, q̃ fictio licèt non poſſit extingere oblõnem reſpectu alterius, q̃a neſcit̃ ſi alter eũdẽ ſit ſoluturus, & ſic ꝙ recipiatur fuiſſe debitũ à duobus ex diuerſis cauſis lacratiuis, ac ſi oblõ ꝯſiſteret in ſpecie, eſt tñ ſufficiẽs cũ vno, qđ infra dicã, inducere aliũ effectũ rõe, ſcilicet impediẽdæ ſolõnis. Aliud qđ ꝯcurrit eſt, q̃a põt ad oculũ demõſtrari facta ſolõne, ſi aũt vnus tãtũ erat debitor in gñe, tunc ſi homo erat meus tẽpore obligationis, & deſinat eſſe meus, & perueniat ad debitorem, de rigore non poteſt mihi ſoluere, vt in fi. huius §. ibi, [vt quæ ab initio] &c. nam loquitur etiã quando vnus tantum
8 erat debitor. De æquitate bene poteſt. d. §. Stichum. in fi. Et † ſi obligatio ꝯſiſtebat in duobus hominibus in genere, & fuit ſolutus Stichus ꝓ parte oblõnis, & deſinat eſſe meus, poterit mihi ſolui pro alia parte. & hic eſt caſus in d. l. ſi quis duos. in prin. non ſic ſi obligatio eſſet in ſpecie, & eſſet alternatiua in Sticho, aut Pamphilo, & tempore oblõnis Stichus eſſet meus, & ſic in eo non teneret̃ obligatio, & reputaretur obligatio ſimplex de Pamphilo, ſi deſinat eſſe meus, non poterit debitor ſoluere ipſum, quia oblõ quæ incipit eſſe ſimplex, non efficitur alternatiua, quia deſinat eſſe meus. hic eſt caſus in §. Stichũ. in prin. qui ſunt in tex. mirabiles, & hoc nec de rigore, nec de æquitate, ſed in ꝓcedenti q̃n oblõ conſiſtit in genere, de rigore non p̃t ſolui, hic in fine. de æquitate ſic d. l. ſi quis duos. in prin. Sed ꝯ, ꝙ tã de
9 rigore, q̃ de æquitate. d. l. ſi quis duos. §. j. † Sol. & no. ibi erat genus conſiſtens in his q̃ pondere, numero, vel menſura continẽtur, q̃ functionẽ recipiunt, nã eandẽ pecuniã quam mihi ſoluiſti, vel pro parte oblõnis, ſi ad te reuertitur, potes mihi ſoluere tam de rigore. q̃ de æquitate, vt ibi eſt tex. no. dicens, ꝙ ſi debes centũ, & nõ habes, niſi decẽ, potes cum iſtis decem liberare te à tota oblõne per veram ſolutionem, & facere ꝙ notarius ſit rogatus de vera ſolutione, ſcilicet decies numerando de conſenſu meo. ſ. tradendo mihi, & tibi reſtituendo, & iterato tradẽdo, quod tene menti pro his, qui habent ſoluere magnas ſummas, & non habent integras, & vellent inſtrm̃ de reali ſolutione, & ſunt in concordia, ſed ſtat dubium, quia notarius nõ vult, ne arguatur de falſo, quia non poteſt redargui ſi teneatur modus ꝑdictus. Cætera vide p Bar. qui iſtã maꝫ inducit ad q̃onẽ ad oſtẽ-
10 dendũ, ꝙ ſubtilitates iſtæ nõ ſunt ſine rõne inter alias. † Si ſtatutũ imponit penã extrahẽtibus bladuꝫ extra territoriũ vt publicetur mulus & bladũ, & alio ſtatuto caueatur, ꝙ pena duplicet̃ ſi delictũ ꝯmittatur de nocte, & aliquis extraxit de nocte, vt nõ teneatur ad duos mulos, ne duæ cauſæ lucratiuæ ꝯcurrãt in eadẽ re, ſ. eo. l. ſi ſeruus. §. Stichũ, & ſi duo extraxerunt cũ eodẽ mulo, & vni fuit ablatus mulus, alter fuit liberatus, ſecus ſi ſoluiſſet æſtimationem muli pp dictam regulam, de qua dixi ſupra.

ADDITIO.

a ¶ *Nota igitur actionem ſemel extinctam non reuiuiſcere, quod ſi quandoque contra contingat, id ex ſpeciali ratione id ipſum inducente eſſe. Et in hoc adde Bar. in quæſtio. admodum notabili infra eo. §. in pen. col. in ver. iſte. Et ad intellectum huius §. plurimũ confert Alciati lectio. in lib. j diſpunct. cap. 24.*

1 *Si hæres fundũ legatum facit religioſum, tenetur legatario quanto minoris effectus eſt fundus, habito reſpectu ad pretium totius. Et ſi tradit fundum non habita ratione deteriorationis, poteſt conueniri ad eundem fundum, vt illam conſequatur.*

Pars

2 *Pars iuncta cum toto plus valet quàm ſeparata.*
3 *Si teſtator mandauit ſe ſepeliri in fundo per eum alteri legato, ꝙ nihil debeatur legatario.*

1 **§. In fundo legato.** ¶ † Si hæres fundũ legatũ fa-
cit religioſum, tenet̃ legata-
rio quãto minoris effectus eſt fundus, habito reſpectu ad ꝑtiuʒ
totius. Et ſi tradit funduʒ non habita rõne deteriorationis, põt
ↄueniri ad eũdẽ fundũ, vt illã ↄſequat̃. h. d. Fʒ gl. primã, ꝙ teneat̃
quãto minoris. nõ placet, nec litera patit̃, nec ſubeſt rõ, quia hr̃s
non fuit hic in culpa, vñ non dẽt teneri vltra pretiuʒ illius loci
effecti religioſi ſ. ti. j. l. qd ergo. §. ſi hr̃s. circa mediũ ibi, [ſed vt ꝑ-
ſter pretiũ] nã poſſet contingere ꝙ fundus longè plus eſt factus
2 deterior, q̃ valeret ille locus. Dic † ergo, ꝙ tenet ad ꝑtiũ illius lo-
ci, vt ibi, ſed non dẽt ꝑ ſe æſtimari, quia ꝑ ſe parũ aut nihil vale-
ret, ſed cuʒ fundo valet ꝓ rata aliarũ partiũ, hoc vult iſte tex. qđ
no. qa pars iũcta cũ toto plus valet, q̃ ſeparata vt hic. & l. Mæ-
uius. §. fi. fami. erciſ. & iſtũ intellectum habuit gl. in l. cũ filius. in
prin. ĩ. e. q̃ incipit, pars æſtimationis. Vltimũ ẽt, ꝙ agatur ad fun
dũ, vt vult gl. fi. ſilr̃ non placet, qm̃ aliæ partes fundi fuerũt ſine
determinatione alicuius iuris, & integraliter ſolutæ, ſi ↄtingit li
beratio. l. ſi ſtipulatus. de ſolu. Et ſic non hñt locũ iura allegata
in gl. quia loquuntur qñ non fuit ſoluta integralr̃, ſed cũ aliqua
diminutione, dẽt ergo agi ad locũ alienatio. & quia non ꝑt red-
3 di, fiet ↄdemnatio in æſtimatione. ¶ † In tex. ibi, [ſepelierit,] ſ. te-
ſtatorẽ, cũ hr̃et locũ vbi ↄmodius poſſet ſepelire, als ſi aliũ ſepe
liret, & habuiſſet locũ ↄmodũ, non efficeret illũ locuʒ religio-
ſum in præiudiciũ legatarij, ↄ̃riũ m ĩ. patet in verbo, alienatuʒ.
& hoc hr̃ in l. ſcriptus. in fi. & l. ſi locus. de religioſis, & ſic hr̃s nõ
fuit in culpa, tñ tenetur ad æſtimationẽ, quia teſtator cenſetur
voluiſſe, ꝙ habeat totũ integrũ, vel ſi oporteat alienari ꝑꝑ ſuaʒ
ſepulturã q̃ alibi non ꝑt fieri, habeat æſtimationẽ. d. §. ſi hr̃s. ver.
teſtator. n. & dic, quòd teſtator non mãdauit ſe ibi ſepeliri. quia
ſi mãdaſſet, nihil deberetur. vt in illo §. ibi. [& ſi quidẽ paterfa.]
& hoc voluit gl. j. ¶ In tex. ibi, ex teſtõ. glo. ↄ̃ hoc opponit de l. ſi
hr̃s. ſ. e. vbi dat̃ actio in factum, & non bñ ſoluit. Tu dic, vt ibi di
xi, ꝙ ambæ ↄpetũt, quia ꝓponũtur ad diuerſa, vel dic, quòd ibi
res legata fuit ↄſumpta in funus alterius, q̃ teſtatoris, & ſi hr̃s
fuiſſet ſciẽs, fuiſſet in dolo, & teneretur actione ad exhibendũ,
ſed qa eſt ignorãs, tenetur actione in factũ, & ẽt ex teſtõ, ne fcm̃
ſuũ noceat legatario, hic in funus teſtatoris nec fuit ĩ culpa, &
tenet̃ ꝑꝑ ꝑſũptã voluntatẽ, de qua ſ. dixi. Et ſi dicatur ſi in fu-
nus alterius. non fuit factus religioſus. Sol. ibi non loquitur de
fundo legato, qa ille nõ ↄſumitur licèt locus fiat religioſus, ſed
de alia re ↄſumptibili, vt veſte cũ qua erat ſepultus, vñ licèt nec
debuerit, nec potuerit, purè conſumpta eſt, ſed hic non effice-
retur locus religioſus, quando non debuiſſet, nec potuiſſet.

1 *Si legatarius conſecutus eſt æſtimationem rei legatæ ab vno hæredum ſpecialiter grauato in teſtamento, non poteſt poſtea agere ad rem contra alios generaliter grauatos ad eandem rem in codicillis.*
2 *Quando teſtator eandem rem pluries eidem reliquit in eadem voluntate vel diuerſis, & ab eodem vel diuerſis, non cenſetur voluiſſe multiplicare legatum, ſed videtur pluries fuiſſe locutus.*
3 *Negatio poſtpoſita ſigno vniuerſali facit æquipollere contrario.*

1 **§. Eum qui.** ¶ † Si legatarius ↄſecutus eſt æſtimatio-
nem rei legatæ ab vno hæredũ ſpeciali-
ter grauato in teſtõ, non põt poſtea agere ad rem ↄ̃ alios gene-
2 raliter grauatos ad eandẽ rẽ in codicillis. h. d. † Et redditur ratio
notabilis, qa qñ teſtator eandẽ rẽ pluries eidẽ reliquit in eadeʒ
voluntate, vel diuerſis, & ab eodẽ, vel diuerſis, non cenſetur vo
luiſſe multiplicare legatum, ſed vr̃ pluries fuiſſe locutus, & no.
modũ loquendi, & facit l. cũ qõ. C. de leg. & Bar. reputat iſtũ §.
difficilẽ valde in defenſando ipſuʒ à ↄ̃rijs oppoſitis. tex. innuit,
quòd legatarius potuit agere inſolidũ ↄ̃ hæredẽ grauatũ ſpãli-
ter in teſtõ, qa dicit, quòd ille ſoluit æſtimationẽ totius rei. Sed
ↄ̃, quòd nõ niſi ꝓ parte hr̃ditaria ſi erat res hr̃ditaria. l. ſi funduʒ
ſub ↄdõne. §. ſi libertis. ſ. tit. j. dicũt quidã, quòd ideo ꝑt agere ad
totã rẽ qa cenſet̃ ſibi ꝑlegata, ex quo in tota re fuit grauatus, er-
go &c. ſ. tit. j. l. ſi à pluribus. in prin. Alij quòd cẽſetur grauati in
parte ſua, & partibus cohr̃dũ, vt redimat ab eis, & tradat. Glo. j.
reprobat vtrũq; dictũ, qa ꝑ hoc nõ ſoluitur ↄ̃riũ, & ſic tenet, ꝙ
nõ tenetur, niſi ꝓ parte ſua, nec ſibi cẽſetur ꝑlegata, nec graua-
tus redimere partes ſociorũ. Tunc rñde, ꝙ hic de facto fuit cõ-
uentus ad eandem rẽ, & de facto ſoluit æſtimationeʒ totius, vt
ẽt colligitur ex alia gl. cũ dicit, ſolutio hic ſpontè, nec ob. l. cum
quaſi. §. ſi plures. de fideicõ. liber. ꝑ quã vr̃ eſſe vera ſecunda ſolu
tio, ꝙ videatur grauatus redimere partes cohæredũ, quia ibi nõ
poterat onus ſibi iniunctũ expleri in ſua tm̃ parte, hic ſic, & ꝑ-
dicta ꝓcedũt ſi ponimus, ꝙ res legata erat hæreditaria, ſed poſ-
ſumus ẽt ponere ꝙ non erat hæreditaria, & fuit ſciẽter relicta,
& tunc non ob. ↄ̃rium, quia ſpecialiter grauatus tenetur ad to
tam rem, cum nõ ſit maior rõ quare magis ad vnam partem, q̃
ad aliã teneatur, ñ ſic qñ eſt hr̃ditaria, & ſic ex neceſſitate ſoluit.
¶ Sed opponitur ſcđo, ſi hoc eſt, ergo poſtq̃ eſt conſecutus ab
illo æſtimationeʒ totius rei, nõ debet poſſe agere ↄ̃ alios graua-
tos in codicillis ad rem, vt conſequatur dñiuʒ. vt l. ſi tibi hõ. §. j.
ſ. ti. j. Cuius contrarium vr̃ tex. probare cum dicit, ꝙ dñium ab
oĩbus non quærit: quaſi dicat, non põt agere ad rem, ↄ̃ illũ, qui
3 ſoluit æſtimationẽ, ſed ↄ̃ alios ſic. † Dy. exponebat à nullo non
quærere. i. ab omnibus non quærere, qa negatio poſtpoſita ſi-
gno vl̃i facit æquipollere ↄ̃rio, vt l. legitimos, & ibi no. de leg.
tuto. ego ibi dixi, ꝙ verbum, ab oĩbus, determinat verbum reli-
ctum. non verbũ quærere, & tunc ↄcor. cum illo §. vt licèt fue-
rit ab oĩbus relicta in codicillis, legatarius tñ ex quo habuit æſti
mationem non debet agere ad rẽ contra alios. gl. tñ hic quæ in-
cipit, ab omnib. aliter ſoluit. ꝙ in l. ↄ̃ria fuit relicta res non hære-
ditaria, ideo ſpecialiter grauatus legitimè ſoluit totã æſtimatio
nẽ, quia tenebatur, vt ſ. dixi, nec põt quicquã petere, ideo libera
uit alios, quia ipſi per ſe & oẽs alij ſimul per ſe habẽt ſe, vt duo
rei debendi dicto caſu, quorum vno ſoluente alter liberat̃. Hic
fuit relicta res hæreditaria, quo caſu ſpecialiter grauatus non te-
nebatur niſi ad partem ſuam, vt dixi in prima glo. ſi ergo ſoluit
æſtimationem totius, quantum ad cohæredes ſoluit indebitè,
& põt repetere, & ſic alios non liberauit, quia eadem ſolutio li-
berationẽ & petitionẽ non poteſt parere, meritò legatarius ↄ̃
alios põt agere ad partes, quas in re habẽt, vt conſequat̃ dñium,
quaſi pro illis nihil habuerit cum æſtimationem pro illis ſolu-
tam habeat reddere. ſed contra ſoluentem non, quia partem il-
lius non habet neceſſe reddere. Iſta ſolutio comuniter tenetur,
ſed eſt diuinatio, quia etiam ibi vr̃ loqui in re hæreditaria. Tene
ergo ſolutionem, quam dixi, & ceſſabunt ambages.

1 *Si fundus legatus traditur cum diminutione vſusfructus, quid debeat legatarius, & nu. 2. & 3.*
3 *Quando in re ſoluta deficit aliquod ius quod non eſt pars rei, non debet directo peti illud ius, ſed debet agi ad eandem rem ſolutam tanquam non ſolutam, vt conſequatur agens quod deficit.*
4 *Heres tenetur legatarium facere poſſeſſorem, & vacuam poſſeſſionem in eum transferre.*
5 *Dicitur tradita vacua poſſeſſio, licèt res alteri debeat ſeruitutẽ prædialẽ.*
6 *Qui promiſit vacuam, & liberam poſſeſſionem non liberatur ſi tradat rem alteri ſeruientem,*
7 *Si vſusfructus in fundo legato erat alienus non videtur teſtator legaſſe niſi ius quod habebat, ſcilicet nudam proprietatẽ, ſicut econuerſo &c.*

1 **§. Fundo legato.** ¶ † Si fundus legatus traditur cũ
diminutione vſufr. vl alteri obli
gatus, vel ab altero poſſeſſus, non liberat̃ hæres. ſed poteſt iterũ
conueniri. vt ſuppleat quod deficit, ſecus ſi deberet alteri, q̃ ſer-
uitus prædialis eſt. Itẽ legatum rei meæ non valet ꝑꝑ hoc, ꝙ te-
ſtator debet ius ſeruitutis prædialis, vel perſonalis, vel qđ ꝑ eos
poſſidet̃. h. d. Et primo loquit̃ qñ fuit legatus fundus, q non erat
meus, & ſic valuit, ſed fuit traditus non perfectè, ſed cum dimi-
nutione alicuius iuris, vſque ibi, ſi autẽ. Secundo quando erat
meus, & ſic non valet, tñ videbatur valere, qa teſtõr, vel alius in
eo habeat ius ſeruitutis, vt ſaltẽ importaret remiſſionẽ illius iu
ris, cuius ↄ̃rium dr̃, quia ſubſtantia legati ↄſiſtit in ꝓprietate &
illa eſt mea, & irreuocabiliter, vñ amplius non põt effici mea:
ſecus ſi reuocabiliter, quia nõ cõpeteret teſtori, vel alij tale ius
in re, vel ad rẽ, per qđ res poſſet aduocari, vt ius hyp. vel act. per-
ſonalis ad rẽ, nã non videretur mea, ideo valeret, vt ſic videat̃ il-
lud ius remiſſum. l. ſi tibi hõ. in princ. & l. non quocũque. §. ſi ex
bonis. ſ. tit. j. & de lib. leg. l. j. & ꝑꝑ ↄ̃ria de iſtis legibus facta fuit
gl. fi. magna q̃ diſtinguit, ſed effectus diſtinctus ↄſiſtit in eo qđ di
2 xi. ¶ † In tex. ibi, [ſi vſusfr. alienus ſit,] ſub. & ſit tradita ſola ꝓprie
tas certè non eſt liberatus hr̃s, qa non tradidit totum fundũ, cũ
fundus ↄſiſtat in ꝓprietate, & vſufr. & altera tm̃ pars eſt tradita:
põt ergo hæres iterum ↄueniri, ſed eſt dubiũ quid debet legata
rius petere, & hoc ſoluitur hic in ſequenti text. ꝙ vſusfr. eſt dire
cto petendus ſicut ſi ſoluiſſet dimidiam fundi, deberet peti alia
dimidia. non illa quæ fuit ſoluta, qm̃ in illa contingit liberatio.
3 ſi ſtipulatus. de ſol. ¶ † In tex. ibi, [vſusfr. enim,] rñdet tacitæ obie
ctioni quę poſſet fieri, quia qñ in re ſoluta deficit aliquod ius,
qđ non eſt pars rei, nõ debet directo peti illud ius: ſed debet agi
ad eandẽ rẽ ſolutã tanq̃ non ſolutã, & conſequatur agens id qđ
deficit l. hmõi. §. ædes. ſ. tit. j. & l. Iul. de verb. obl. ſed vſusfr. cõſi-
ſtit in iure, & nõ in parte, ergo falſum eſt ꝙ ipſe vſusfru. ſit pe-
tendus, vt ſ. dictũ eſt, ſed debet peti totus fundus. Ad qđ rñde-
tur, ꝙ licèt ſit verũ, ꝙ ↄſiſtat in iure, non in parte quota, quia tñ
ↄtinet emolumentũ rei, dr̃ eſſe pars integralis, & fundus dicitur
conſtare ex duabus partibus, vt ſ. dixi. & in iſtis eſt idem ius, qđ
in partibus quotis, vt ſi eſt ſoluta vna pars, contingat liberatio,
& illa amplius nõ ſit petenda, ſed petatur alia. ¶ In tex. ibi, [fun-
do verò relicto.] Hæc dictio, verò, eſt aduerſatiua, & tñ caſus ſe-
quens nõ vr̃ aduerſari præcedenti, quia ſicut in præcedenti hæ-
res nõ fuit liberatus, & contra eum iterũ agi põt, ita in ſeq. vt in
tex. ibi [agetur.] Sed dic, ꝙ aduerſatur in modo petẽdi, qa ſ. agi-
tur directò ad id quod deficit, hic nõ, ſed ad ipſum fundũ, licèt
ſolutũ vt ↄſequatur liberationem. & hoc dicit tex. ob reliquas,
ideſt ꝑꝑ, nõ aũt dicit, ad reliquas, ſed fundus ꝑꝑ reliquas &c. &
ita expone tex. cũ dicit, aget̃, ſcilicet ad fundũ. & hoc voluit gl. in
verbo ↄtinet, quã etiam Doctores ſequunt̃. Rõ diuerſitatis eſt,
qa hic qđ deficiebat, non erat pars quota, vel integralis, ſed ius

pp qđ fundus ſolutus poterat aduocari, vel p hypothe. vel per
aliquod poſſeſſorium, ſi alius poſſidebat, vnde non vr̄ perfectè
4 ſolutus.¶†In tex.ibi, vel aliena poſſeſſio, ſic no.ꝙ hæres tenetur
legatariũ facere poſſeſſorẽ, & vacuã poſſeſ.in eũ transferre, qđ
eſt ſingulare, ſi tñ in vita teſtõris alius poſſidebat, ſufficeret hæ-
redi cedere actionẽ, quã haberet ad illã poſſeſſionem recuperã-
da ſm̃ Doct. debet ergo hic intelligi, qñ facto vel culpa hæredis
poſſeſſio erat apud aliũ. ¶In tex.ibi, nõ idem placuit de cæteris
ſeruitutibus.ſub. merè realibus, quia licèt fundus aliter debeat
ſeruitutẽ, tñ hr̄s tradẽdo liberat̃, nec põt cõueniri directò, vel
indirectò, vt faciat fundũ liberari, qa vr̄ iuſſus dare talẽ qualis
erat apud defunctũ, niſi legauerit eũ, ꝓut optimus maximusq;
eſt.s̃.tit.j.l.ſeruo legato.§.ſi fundus.ſed cur non idẽ, quod in p̃ce
dẽti qñ erat obligatus? Rñdeo, qa p hypothecariã poterat ad-
uocari, ideo non videbat̃ ſolutus: ſed p confeſſoriã, quæ ponit̃
p ſeruitutibus aduocari nõ poterat, ſed ſola ſeruitus. & no. hic
5 ſm̃ Bar.†ꝙ dr̄ tradita vacua poſſeſſio, licèt res alteri debeat ſer-
6 uitutẽ prædia lẽ. †Nã in tex. præcedenti dr̄ hr̄dem non liberari
niſi tradiderit vacuã poſſeſſionẽ, & h.d.l. liberari, licèt tradide-
rit fundũ alij ſeruientẽ. & hoc not. pro his qui tenẽtur vacuam
poſſeſſionem tradere, vt eſt venditor. l. 2. & 3. in princ. de act.
emp. ſed ſi promiſiſſet vacuam, & liberã poſſeſſionẽ, non libe-
ratur ſi traderet rem alteri ſeruientem. ¶In tex. ibi, ꝓpter iſtas
cãs, non referas ad oẽs de quibus s̃. ſed ad illas pp quas res à le-
gatario, qui erat dñs, non poterat aduocari, vt ſibi debebat ſer-
uitutẽ prædialẽ: vel ſi poterat aduocari, morte teſtòris finieba-
tur, vt ſibi debeat vſumfru. nam nõ poteſt dici ꝙ videat̃ legaſſe
vſumfr. cũ finiturus ſit, & reuerſurus ad proprietatẽ, & ſic erat
habiturus, ẽt ſi non fuiſſet legatus, ſecus ſi erat ius, qđ poterat
7 aduocari.d.l.ſi tibi homo. ¶†Vltimò primus caſus §. recipit dif-
ficilem oppo. quia ſi vſusfr. in fundo legato erat alienus, teſtõr
a non videbatur legaſſe, niſi ius [a] quod habebat, ſcilicet nudam
proprietatẽ, ſicut ecõuerſo ſi haberet vſumfr. tm̃, illud tantum
videret̃ legaſſe. l. vxor. C. de leg. & l. Sticho. de vſufruc. le. & l. qđ
in rerũ. s̃. tit. j. & l. ſerui electione. & l. ſi domus. §. fi. ergo hr̄s fuit
liberatus, nec debet poſſe cõueniri ad vſumfr. Sol. ꝯriũ ꝓcede-
ret ſi teſtator legaſſet fundũ ſuũ, in quo alius haberet vſumfr.
ſed hoc debet intelligi altero de tribus modis, vno ꝙ erat alie-
nus, quia vnius erat proprietas, alterius vſusfru. vñ ſicut hr̄s te-
net̃ redimere proprietatẽ ſi fuit facta à ſciente, ita vſumfr. aliàs
non dr̄ tradere fundũ. Alio mõ põt intelligi, ꝙ erat hæredis, nec
tunc eſt curandũ an teſtator crederet ſuũ, vel non. l. vnũ ex fa-
milia. §. ſi rẽ. & ſicut tenet̃ tradere ꝓprietatem, ita & vſumfr. põt
ẽt dici ꝙ erat teſtator, & vſufr. hr̄dis p l. cũ filius. §. dñs. j̃. eo. ita
intelligit Bart. quẽ Bal. ſequit̃, recipit etiã aliam opp. de l. ſi res
obligata. s̃. ti. j. inquantũ loquitur de fund. qui erat alteri obliga
tus, & vult ꝙ hr̄s poſſet iterũ cõueniri ad fundũ vt liberet, ſed ꝯ,
quia nõ tenetur liberare indiſtinctè, vt ibi. Solu. intellige ſm̃ di-
ſtinctionẽ illius l. niſi eſſet obligatũ hæredi, & tunc indiſtinctè
tenetur dare libellũ per s̃. dicta in argumento illorum iurium.

ADDITIO.

a ¶Niſi ius. Adde vt per Soci. conſi. 89. propè fi. conſilij.

§. A municipibus.

Videbatur nõ valere legatũ proprietatis, quia ſemper re manebit inutilis, cũ municipiũ non moriat̃ & ſic vſusfru. nunq̃ finietur, ſed ad hoc rñdet Iuriſconſultus, ꝙ poteſt finiri per non vſum, vel dic ſpacio centum annorum. l. an vſufruc. de vſufruc.

2 *Quando quis rogatur reſtituere incertæ perſonæ de certis cum morietur, quem modum debeat hæres tenere.*

3 *Rogatus rem reſtituere vni de familia poſt mortem, põt eligere qñcunque uult, ſed ſi purè & in continenti deberet eligere ſtatim cum primum poteſt, & niſi hoc faceret, omnes admitterentur, & vide etiam. nu. 1.*

4 *Quòd hanc facultatem eligendi non perdet per deportationem, ſed perdã nationem in metallum ſic.*

Quòd iſta electio poſſit fieri tãquã actus inter uiuos corã duobus teſtibus.

LEX XLIIII.

a VNum ex familia. ¶†Rogatus rẽ reſti-
tuere vni de familia,
vel in familia relinq̃re, põt eligere quẽ vult, & electio
nem reuocare quouſq; viuat, & ſi nõ reuocat legatũ
factũ eidẽ p eũdẽ, nõ valet tanq̃ factũ creditori à debitore, nec
reconualeſcit ſi electionẽ reuocat, hoc dicit vſq; ad §. ſi de Falci
a dia. & ꝓſequit̃ vnã mãm vſq; ad §. ſi rẽ. †qñ qs rogat̃ reſtituere
incertæ pſonæ de certis, cũ moriet̃, quo caſu plures occurrũt
dubitationes q̃ p ordinẽ diciduñt, & in hoc principio diciduñt
tres. Prima, quẽ modũ habet hr̄s tenere, vt impleat volũtatem
defuncti, an habeat ſibi relinquere in vltima volũtate, & dr̄ ꝙ
nõ, imò ſufficit ꝙ eligat illum, ad quem vult peruenire, ẽt in
actu inter uiuos, & ſi pſeuerat in electione, electus cõſequet̃ rẽ
illã ex teſtõ primo, non ex electione grauati, quæ nullũ ſibi tri-
buit ius, ſed ſolum perſonam eius declarat. Secundum dubiũ
eſt, ſi eligit, & in ſuo teſtõ eidẽ legat eandem rẽ, an iſtud legatũ
valeat, vt iſte legatarius poſſit rem petere ex teſtõ grauati? &
rñdetur ꝙ non tanq̃ factum à debitore, quia erat grauatus debi
tor creditori, qa electus reputabatur creditor, cũ videat̃ electus
à primo teſtatore. j. proximo §. Tertiũ dubiũ eſt, vtrũ iſte gra-
uatus poſſit electionẽ factam reuocare, & aliã eligere: & rñde-
tur ꝙ ſic poſtq̃ electionem fecit ante tp̃s, cũ eſſet grauatus poſt
mortem reſtituere, vnde potuit eligere in articulo mortis, & ſi
ante eligit, nullum ius fuit electo quæſitum, ideo poteſt reuo-
care. Sed & quartum dubium decidit, ſi elegerit, & eidem in te-
a ſtamento reliquit [a] quinquaginta, ſi in electione poſtea reuo-
cat, an electus ſaltem ex teſtõ grauati poſſit rem conſequi? vi-
debat̃ ꝙ ſic, quia legatum non tenebat, eo quia electione durã-
te reputabat̃ creditor, nunc ea reuocata non põt dici creditor.
Contrarium rñdet̃, qa à principio legatum fuit nullum, ex quo
erat electus, vnde ex poſtfacto non reconualeſcit, licèt electio
reuocetur pp rſam Catonianã: quia ſi eſſet mortuus ſtatim nõ
valeret legatum, quia electio duraret, ergo ex poſtfacto non re-
3 conualeſcit. l. cætera. §. j. s̃. tit. j. ¶†In tex. ibi, hæres eligere debet
id eſt poteſt, & ẽt dẽt ſi vult vnum de familia plus q̃ alios hr̄e,
quia ſi non eligeret, oẽs vocarentur. j̃. ea. l. §. rogo. & s̃. eo. l. cum
quidã, & l. ſi quis Titio. §. fi. & dic, ꝙ poteſt eligere qñcunq; vult
poſtq̃ eſt rogatus reſtituere poſt mortẽ, ſi autẽ purè, & inconti-
nenti, deberet eligere ſtatim cum primũ poſſet, & niſi hoc face
ret oẽs admitterentur, licèt poſſet moram purgare, & ante lit. ꝯ-
4 teſt. vnum eligere. d. l. cum quidam. † Et no. quòd hãc facultatẽ
b eligendi non perdit per deportationem [b] ſed per damnationẽ
in metallum ſic. l. ex facto j̃. ad Treb. Ex quo dico patere intelle
ctum huius tex. quòd iſta electio poteſt fieri tanq̃ actus inter vi
uos coram duobus teſtibus, nec habet neceſſe facere in vltima
voluntate coram ſeptẽ, vel quinque: quod patet, quia deporta-
tus poteſt facere, vt ibi, & tñ non poteſt condere vltimã volun-
tatem. l. eius qui. de teſta. ſufficit ergo quòd dicat corã duob. te-
ſtibus ad talem fundum eligo talem, hoc patet ex tex. dũ dicit,
& ei quem elegit fruſtra teſtõ ſuo legat, & ſic patet, quòd præ-
ceſſerat electio inter viuos. ¶In tex. ibi, fruſtra, hoc quãdo p̃ceſ-
ſerat electio, vt dixi, ſed ſi non præceſſiſſet, non eſſet fruſtrato-
rium legatũ imo haberet vim electionis. j̃. prox. §. verſ. itaq; ibi,
[ſatis erit,] &c. & in §. ſed & ſi fundũ. Itẽ dic fruſtra, ſcilicet ſi pſe-
ueret in electione, ſed ẽt ſi non perſeueret, vt ſequitur in verſi.
[vtrũ.] In tex. ibi, vtrum ergo, reſpõdet opp. quæ poſſet fieri ꝯ
id quod s̃. dixerat fruſtra: nam imo vr̄, ꝙ non fruſtra, quia po-
teſt electionem reuocare, & ſic electus non poteſt dici creditor
donec põt reuocari electio, ergo non poteſt dici legatũ fruſtra-
torium tanq̃ factum debitori à creditore, ſed dic, quod s̃. dictũ
eſt, procedit qñ electio non reuocatur, & tũc cenſebitur eſſe cre
ditor: ſed ſi ponis, quòd electio reuocetur, multò magis proce-
dit quod s̃. dixit, fruſtra, quia nec ex electione reuocata põt pe-
tere. nec ex teſtõ eligentis, quia reuocando electionem vr̄ reuo-
care legatũ tanq̃ factum electo. Eſt etiam alia ratio, quam dixi
de regula Catoniana: præfata aũt reuocatio poteſt fieri inter vi
uos ſicut electio. arg. l. prout quiſq;. de ſol. ¶In glo. j. ibi, vni &c.
vel dixit, ꝙ relinqueret in familia, nam tunc etiam poteſt elige
re vnum, vel duos, vt ſibi placet. l. filius. §. pen. j̃. tit. j.

ADDITIONES.

a ¶In teſtamento reliquit. An ex eo, ꝙ quis inſtituit aliquem in rebus diſtri buendis videatur eligere, vide Bal. conſ. 556. lib. 2.

b ¶Per deportationem, nec per ingreſſum religionis, vt voluit Soc. conſ. 11. & Lud. Roma. conſ. 228. per Ang. conſ. 64.

1 *Electus nõ dicitur acquirere ius ex electione, ſed ex teſtõ, ex quo electio procedit, ideo in ratione fal. non inſpiciũtur vires patrimonij eligẽtis.*

2 *Electus ſiue nominatus ab aliquo, cenſetur ab illo electus, qui eligẽti poteſtatem tribuit eligendi. & nu. 3.*

Executores teſtamentorum quibus data eſt poteſtas diſtribuendi inter pauperes, non poſſunt eligere illum pauperem quem teſtator eligere non potuiſſet, nec illum quem teſtator veriſimiliter non elegiſſet.

3 *Si data eſt poteſtas executoribus diſtribuendi in pias cauſas, vt eis videbitur, & ipſi partem diſtribuant in fabricam eccleſiæ, de illa non habebit Epiſcopus quartam.*

Si communitas dabit aliquibus poteſtatem eligendi rectorem, electus cenſetur electus ab uniuerſitate.

Si eorum electio non ualeat, an poſſint iterum eligere.

4 *Si ſoluenda eſt gabella de omni diſpoſitione ex qua ius acquiritur, ꝙ non erit ſoluenda de electione de qua hic.*

5 *Qui ſoluit debitum, liberalitatem non exercet.*

Epiſcopus conferendo beneficium, non dicitur gratiam facere, uel liberalitatem exercere, cum habeat conferre beneficia uacantia nec ſibi poteſt retinere.

1 §. Si de Falcidia. † Electus non dr̄ acquirere ius
ex electione, ſed ex teſtõ, ex quo
electio procedit, ideo in ratione fal. non inſpiciuntur vires pa-
trimonij eligentis. h. d. vſq; ad ver. Itaq;. Bal. triplicem rationem
reddit. Prima, qa hr̄s eligit ex neceſſitate, & in neceſſitatib. &c.
l. rem legatam. j̃. de adi. leg. Secũda, quia non vr̄ relinquere, ſed
ſoluere debitũ, & de debito fal. nõ detrahitur, vt j̃. ad l. Falc. l. j.
§. ſi debitori. Tertia, quia electio fruſtra legat̃. s̃. ꝓxi. §. ex quibus
ſequitur non inſpici vires patrimonij eligentis ſecundũ eundẽ
2 Bal. qui ſubtiliter, & pulchrè loquitur in iſta l. ¶†In tex. ibi, ac ſi
nominatim, ſemper allegatur, ꝙ electus ſiue nominatus ab ali-

quo

quo cenſetur ab illo electus, qui eligenti poteſtatẽ tribuit eligẽ
di, & ſic ille eligens, vel nominãs dicitur exercere nudum mini
ſteriũ, & nullũ ius tribuit, ſed oẽ ius hẽt electus ab illo, qui pote
ſtatẽ dedit. Per hoc plura deciduntur, primo ꝙ executores teſta
mentorũ, quibus data eſt ptãs diſtribuendi inter pauperes, nõ
poſſunt eligere illũ pauperẽ, quẽ teſtator eligere nõ potuiſſet,
ſcilicet ſpuriũ teſtõris, & hoc dicit Bar. per iſtũ tex. in l. fi. ĩ 2. col.
de his quib. vt indig. & Io. An. in addi. ad Spec. de inſtru. edic. §.
nunc verò aliqua. Itẽ nec poſſunt eligere illũ quẽ teſtator veriſi.
militer non elegiſſet, licèt potuiſſet. vt inimicũ ſuũ, vel ſibi non
gratũ, & hoc probatur ĵ. eo. l. Lucius. §. Lucius Titius damam.
3 †Itẽ ſi data eſt ptãs executorib. diſtribuendi in pias cãs, vt eis vi
debitur, & ipſi partẽ diſtribuãt ĩ fabricã eccleſię, de illa nõ habe
a bit Epiſcopus quartã [a] ſicut ſi teſtõr expreſsè in illã cãm legaſ-
ſet. in c. fi. de teſta. licèt de relictis ad talia debeat habere quartã
in c. requiſiſti. eo. tit. ¶ Itẽ facit ſi cõitas dedit aliquibus ptãtem
b eligẽdi rectorẽ, electus cenſetur electus ab vniuerſitate [b]. l. item
eorũ. §. ſi decuriones. qđ cuiuſq; vniuer. & qđ no. in l. apertiſſi-
mi. C. de iudi. in vlt. gl. Ex hoc ſequit̃, ꝙ ſi eorũ electio non va-
leret, vt ſi eligerẽt inhabilẽ, nõ poſſent iterũ eligere, tãquã fun-
cti ſint officio eorũ, ſicut Iudex delegatus qui tulit ſententiam
nullã. l. iudex poſtea q̃. de re iud. iſtũ tamen articulũ declara per
Bart. in l. 2. de optio. leg. vbi diſtinguit, an iſtis fuerit collata or-
dinaria, vel delegata ptãs, quia primo caſu iterũ poſſet eligere,
ſicut ordinarius qui tuliſſet ſñiam nullã, quia poſſet iterũ dare,
vt l. ſi præſes. C. qũo & quãdo iudex. ſecus in ſecũdo caſu, & qñ
videat̃ collata ord. vel delegata, dic vt ibi. & facit ĵ. eo. l. cũ pater
4 §. fidei hæredũ. & qđ ibi no. †deciditur ẽt per prædicta, ſi ſoluẽ
da eſt gabella de omni diſpoſitione, ex qua ius acquiritur, vt di
cit ſtatutũ Bononiæ, non erit ſoluẽda de iſta electione, quia ex
illa non acquiritur ius, ſed ex primo teſtõ. ¶ In tex. ibi [non. n.]
reſpondet obiectioni quæ poſſet fieri, ꝙ ĩmo electus habere vi
deatur ab ipſo eligente, non à primo teſtatore, quia niſi elegiſ-
ſed, non haberet ſolus, ſed oẽs de familia vocarẽtur, ſicut ſubſt.
pupillaris dr̃ habere bona pupil. a patre ſubſtituente, qui pote
rat non ſubſtituere, & p conſequẽs põt grauare in bonis pupil
li. l. ſi fundum per fideicom. §. fi. de leg. j. ſed reſpõdet, ꝙ electus
iſtã neceſſe habuit facere, & ſic nõ dr̃ exercuiſſe liberalitatẽ, per
hoc rñdetur ad id quod. s̃. dixi. de patre, quia ille nõ habet ſub-
5 ſtituere ſi nõ vult. † No. ergo ꝙ qui ſoluit debitum, liberalitatẽ
non exercet. Itẽ no. ꝙ Eps̃ conferendo beneficiũ non dr̃ gratiã
facere, vel liberalitatem exercere. cũ habeat conferre beneficia
vacantia, nec ſibi põt retinere, ita no. gl. per iſtũ tex. in c. relatũ.
de præben. eſt autem facultas reſpectu perſonæ electæ, ſed eſt
neceſſitas reſpectu actus eligẽdi, ideo dicit, nõ. n. facultas neceſ
ſariæ electionis &c, facit s̃. de ritu nup. l. proximè. in principio.

ADDITIONES.

a ¶ Quartam. Facit quod conſuluit Anc. conſ. 430. ꝙ ſi executores elegerũt fratres minores ad celebrãdas miſſas in alia eccleſia, quã ſua electa prius ſepultura apud ipſos, ꝙ debetur epiſcopo quarta, quia cenſentur electi a teſtatore, & per alias rationes, de quibus ibi.

b ¶ Vniuerſitate. Ideo conſuluit Lud. Ro. ꝙ electio facta de poteſtate p Aretinos, quæ fuit confirmata per Florentinos, non poterat per Aret. annullari. vide conſilio 163.

---

1 *Satis eſt eligere unum de familia etiam remotiorem in gradu, & electio unius eſt aliorum excluſio.*

2 *Si data eſt poteſtas executoribus teſtamẽti diſtribuendi inter pauperes clericos poſſunt eligere clericos inferioris gradus, ſimiliter poßũt eligere pauperes, licèt ſint alij pauperiores: & ſi non eſſet data electio, priores in gradu præferrentur alijs.*

3 *Quando alia electio inter viuos non præceßit relictũ factũ uni de familia de re illa quã grauatus eſt ĩ familia relinquere, uim hẽt electiõis.*

1 §. Itaque ſi cum fortè. † Satis eſt eligere vnũ de familia ẽt remotio
rẽ in gradu, & electio vnius eſt aliorũ excluſio. h. d. Patet ergo,
ꝙ melius ponit̃ caſus prout dixi in principio in prima gloſſ. ꝙ
fuit rogatus reſtituere in familia, nã ſi vni tm̃ de familia, clarũ
eſt ꝙ ſufficit vnũ eligere, ſed ſi primo caſu poſſet eſſe dubiũ an
teneretur relinquere toti familiæ, vel propinquioribus, ſicut ſi
2 directò eſſet relictũ familiæ. s̃. eo. l. ſi ita. §. fi. † In tex. vbi, vel diſ-
pari gradu. No. arg. ſm̃ Bal. ſi data eſt poteſtas executoribus te-
ſtamenti diſtribuendi inter pauperes clericos, poſſunt eligere
clericos inferioris gradus. i. habentes primã tonſurã, ſimiliter
poſſunt eligere pauperes, licèt ſint alij pauperiores, ſed ſi non
eſſet data electio, priores in gradu præferrentur aliis. l. cũ ita. §.
3 fi. s̃. eo. & s̃. proxi. in glo. quæ incipit, neceſſe hẽt. ¶ † In text. ibi,
[vni reliquiſſe.] & ſic no. ꝙ quãdo alia electio inter viuos non
præceſſit relictũ factũ vni de familia de re illa, quã grauatus eſt
in familia relinquere, vim habet electionis, & ſic non ſemper
eſt fruſtratoria, vt dixi in prin. l. ¶ In tex. ibi, [ↄditione deficiũt]
nam quilibet de familia cenſetur relictus ſub conditione, ſi ab
hærede fuerit electus, cenſetur legatus in oĩbus. ĵ. ea. l. §. rogo. fa
cta ergo electione de vno, conditio reſpectu aliorum deficit.

§. Sed ſi vno ex familia. ¶ Non videtur elegiſſe de familia qui
vnũ vel plures de familia hæredes inſtituit, ſi fundum quem te
ſtator voluit in familia remanere legauit extraneo in totũ, uel
ſi pro parte, vſque ad illã partẽ, ideo tanquam electione non fa
cta cæteri de familia poſſunt petere ab extraneo pro portionib.
eorũ nõ pro portione inſtituti, immo illa remanet apud extra-
neũ legatariũ, quatenus verò non eſt legatũ extraneo, cenſetur
electio facta de inſtituto, vel inſtitutis, ideo cæteri non admittũ
tur, tanquã conditio defecerit, vt s̃. proxi. §. h. d. & ſi nihil extra-
neo reliquiſſet p talẽ inſtitutionẽ gñaliter factã, licèt de fundo
nulla eſſet facta mentio, cenſeretur electio facta in perſonã in-
ſtitutorũ, & cæteri repellerentur, & inſtituti haberent pro parti
bus, pro quibus ſunt inſtituti, non ęqualiter, ſi nõ eſſent ęquali
ter inſtituti h. d. tex. in l. filiuſfa. §. penul. ver. ſed ſi oẽs. & in fi. s̃. ti
tu. j. & tũc tm̃ valeret generalis inſtitutio quo ad oĩa ;bona, quã
tũ ſpecialis electio in illo fundo, & ꝓcederet ↄtrariũ quod facit
glo. in §. ſeq. q̃ inci. quia tunc erit ibi, qũque tñ facit fundũ, &c.
ſed qñ legauit extraneo ſpeciale legatum, tunc legatũ ſpeciale
eximitur de generali inſtitutione. l. vxorẽ. §. fęliciſſimo. ĵ. tit. j. iõ
inſtituti non poſſunt dici electi in tali fundo, ideo cęteri admit
tuntur tanq̃ electione non facta. ĵ. ea. l. §. rogo. Et primo loqui-
tur qñ vnvs de familia fuit inſtitutus, & totus fundus extra fa-
miliã relictus, vſque ad §. ſi duos. Secundo qñ duo fuerunt inſti
tuti, & pars fundi extra familiã relicta, & pars non, vnde qđ iu-
ris eſt de toto, vt iſto §. idẽ eſt de parte, vt in ſeq. §. Quantũ verò
ad partes non extraneo legatas cenſetur electio facta ad inſtitu
tos, ex quo ſunt de familia, licèt de fundo non fuerit facta men
tio, quia eos inſtituendo cenſetur velle, ꝙ illũ fundum habeãt,
quem inſtituens grauatus fuit in familia relinquere, & in hoc
ſtat ſubſtantia iſtorum tex. ¶ In tex. ibi, [nã quę ratio cęteros ad
mittit.] ſ. ad agendũ contra inſti. vel ↄ̃ extraneum legatariũ. ſ. qa
ſunt de familia, eadem ratio facit, ut inſtitutus ꝓ portione, quę
ipſum tangeret ſi non eſſet inſtitutus, eos repellat p excep. qua-
re teſtator qui ipſum inſtituit, & fundũ extraneo legauit, vr̃ uel-
le ꝙ cũ portione quæ ipſum inſtitutũ tangeret electione nõ fa-
cta, compenſaret cũ ſua hęreditate, & illã partẽ extraneo relin-
queret, & facta aditione tenetur facere, nec poteſt factũ teſtato-
ris impugnare. l. ex ꝑſona. de reg. iur. & quia teſtator potuit in re
propria ipſum hęredẽ grauare. ĵ. ea. l. §. ſi rem. portio ergo inſti-
tuta dãda eſt extraneo legatario, & alii de familia petent partes
eos tangẽtes, qa grauatus inſtituẽdo vnũ de familia, aliis de fa-
milia non potuit præiudicare, quominus partes eorũ petant.

---

2 *Executores iuſſi diſtribuere inter hoſpitale in genere, uel fabricare hoſpitale, poſſunt diſtribuere in plura, & plura fabricare, ſi bona ſufficiũt.*

3 *Quòd tales executores poßint facere executiones pro parte, & pro illa remaneat executio rata, & pro alia deuoluatur ad Epiſcopum.*

1 §. Si duos. ¶ † No. plura ſingulariter ſecundũ Bar. pri-
mo ponendo caſum prout ponit gl. prima,
ꝙ hæres fuit rogatus fundum relinquere vni de familia, talis po
tuit eligere vnum, vel plures, & ſic excedere formã datã a teſtato
re, ſeruata tñ voluntate, quia nõ creditur dixiſſe vni de familia
cũ myſterio, ſed ꝙ ſaltẽ vni det, voluit. n. in familia remanere,
2 nec curauit apud vnũ vel plures. † Per hoc dicit Bar. ꝙ executo
res iuſſi diſtribuere inter hoſpitale in genere, vel fabricare ho-
ſpitale, poſſunt diſtribuere in plura, & plura fabricare, ſi bona
ſufficiunt, ſic contra s̃. ea. l. ver. itaque. & probatur. s̃. eo. l. cũ qui
dam. la 2. in prin. & ibi tetigit, ſi faciunt bona fide ibi, quibus vo
les. & in proxi. §. ibi, aut quibus voles, ponendo ꝙ fuerint verba
teſtatoris, & in principio dr̃, ꝙ reliquit vni, & videtur ſatisfeciſ-
3 ſe uoluntati defuncti, licèt in contrariũ faciat l. j. de op. leg. † Itẽ
tales executores poſſunt facere diſtributiones pro parte, & pro
illa remanet executio rata, pro alia deuoluetur ad Epiſcopum:
nam hic pro parte legata extraneo non videtur electionem fe-
ciſſe, & pro illis deuoluitur ad cęteros de familia: pro partibus
non legatis videtur feciſſe electionẽ, & pro alia nõ deuoluitur
ad cęteros de familia, eadem ratione, ſicut poſſunt pro parte rei
facere, pro parte nõ: ſimiliter poſſunt pro parte temporis face-
re, pro parte non, ut diſtribuere ad aliquas vſque ad decenniũ,
& eo lapſo ſi aliter non diſpoſuerunt, pertinebunt ad Epiſco-
pum, poſſent tamẽ facere ꝙ uſque ad decennium eſſent taliũ,
poſtea aliorum, ſicut poſſunt eligere plures, licèt iuſſi fuerint
diſtribuere in vnum, ita no. Bar. infra proximo §.

---

1 *Electus de familia non poteſt grauari de dando rem extraneo, quam teſtator voluit in familia relinqui, niſi tantundem ſibi relinquatur.*

2 *Quòd electio de qua hic, poſſit fieri per uiam vltimæ uoluntatis, quando alia electio non præceſſit.*

3 *Licèt electus ſit grauatus de dando extraneo, tamẽ dicitur electio facta, & ſatisfactum uoluntati defuncti, ut cæteri repellantur, ſiue illud grauamen non teneat, ſiue ualeat.*

4 *Si lego tibi centum, & grauo te ut Titio dęs rem tuam, quæ ſimiliter ualet centum, & res ſit tua quouſque uiuas, & poſt mortem debeat ad alium peruenire, & tũc te mortuo tradidiſti rem Titio, & euincitur, contra quem habebit Titius regreſſum.*

1 §. Sed & ſi fundum. † Electus de familia nõ põt
grauari de dando rẽ extra-
neo

neo,quam teſtator voluit in familia relinqui,niſi tantundem ſi
bi relinquatur,ſub.& ipſe acceptet,qa tenebitur implere onus,
hoc primo.tunc tñ apud extraneum non remanebit,niſi quo-
uſque viuat electus,ſi teſtator voluit non ſolum rem in familia
relinqui,ſed eã de familia non exire: immo poſt mortem ele-
cti cæteri de familia ab illo extraneo vendicare poſſunt, ſed illi
extraneo ſuccurritur ad ęſtima.ꝯ hęredem grauati,qui elegit,&
elect,grauauit de dando extraneo,non ſic ſolum voluit in fami
lia relinqui,quia ſufficit ſemel fuiſſe relictã, vndę durabit apud
extraneum perpetuò etiam poſt mortem grauati, quando aũt
voluit de familia nõ exire,non traditur hæredi niſi præſtita cau
tione,ꝙ poſt eius mortem in familia relinquat, etiã ſi nõ erat
grauatus de dando extraneo, hoc tertio & vltimo vſque ad §.
rogo.& diuide in tres partes.Secunda ibi (ſed ſi quidem) Tertia
2 ibi,[& ideo.] & eſt aliquantulũ difficilis.¶† In prin.§.ibi. [reli-
querit.] No.ꝙ iſta electio poteſt fieri per viam vltimæ volunta-
tis,ſi alia electio non præceſſit ſ̃.ea.l.ver.itaque. & per viam in-
ſtitutionis,ſi extraneo non reliquit.ſ̃.proxi.§.& l.filiusfa.§.pen.
in fi.ſ̃.tit.j.Aduerte tñ qñ reliquit per uiam legati, ille nõ capit
vt legatarius,ſed vt creditor ex teſtõ primi teſtatoris,ut in prin.
l.ſed qñ per viam inſtitutionis,capit eam vt hæres inſtituentis,
vt ſ̃.ptoximo §.ibi[iure hęreditario] &c.quod patet,qa ſi eſſent
plures diſpariter inſtituti, caperent pro portionibus hæredita-
riis.d.§.pen.& tñ poſſunt illum fundũ deducere tanquã ęs alie
3 nũ in computatione Falc.l.pater.ad leg.Falc.¶† In tex.ibi, [ex-
traneo reſtituat.] No.ꝙ licèt electus ſit grauatus de dando ex-
traneo,nihilominus dr̃ electio facta, & ſatisfactũ voluntati de-
functi: vt cæteri repellantur,ſiue illud grauamen nõ teneat, qa
ſibi non fuerit tantundem relictum, ſiue valeat, vt patet ex his
quæ ſequuntur:ſed contra,quia cęteri admittantur ac ſi electio
non eſſet facta eo caſu,quo grauamen tenet,vt ſ̃.ea.l.§.ſed ſi u-
no.gl.format hic,& ibi iſtud contrariũ,& ſoluit multis modis:
tene primam,ꝙ ibi nullum elegit ſpecialiter in illo fundo, &
ſic non ſatisfecit uoluntati defuncti propter generalem inſtitu
tionẽ factam de duobus, hic elegit ſpecialiter vnũ, licèt ipſum
grauauerit,& imputet ſibi quare acceptauit legatum de tantũ-
dẽ factũ,quia pp hoc poterat grauari in re propria.¶In tex.ibi,
[qđ fundi pretium efficiat.] & tunc ſi acceptauit legatum, tene
bitur tradere extraneo,penes illum remanebit, ſi ſolus graua-
4 tus fuit iuſſus,¶† In tex.ibi,[exeat hæredis hęredẽ,]hic vr̃ caſus
ſingularis,ꝙ ſi lego tibi centũ,& grauo te, vt Titio des rem tuã,
quæ ſimiliter valet centũ, & res ſit tua quouſque viuas, & poſt
mortẽ debeat ad alium deuenire: acceptaſti legatum,& tũc tra
didiſti te mortuo rẽ Titio,& euincitur,ꝙ iſte Titius ꝯ hęredem
tuum non habet regreſſum de euictione,ſed ꝯ hæredem meũ,
quia vr̃ oneratus hoc caſu,ut hic eſt tex.ſed ꝯ:qm̃ ad tuum hæ-
redem perueniunt illa cẽtũ,pp quæ fuiſti grauatus dare Titio,
ergo,&c. Sol.illa centũ vñr tibi relicta, ut in Titium transferas
ius tm̃,qđ in vita habebas,& vlterius nec tu, nec hęres tuus te-
neatur,& ſic licèt ab alio res euincatur,a te tñ vel hr̃de tuo non
euincitur quantitas,ꝙ hoc tene menti,quia haberes difficulta-
tes reperiendi iſtũ caſum,ſi de facto eueniret,ſed tũc vltra ſi ſic
eſt:ergo vr̃ ꝙ nec contra hęredẽ meũ agere poſſit, nã ſi erã de
familia,vt hic erã, & fui grauatus in familia relinquere, ne de
familia exeat,nõ habeo ius in hac re,niſi donec viuo,quia poſt
mortẽ meã dẽt euenire ad electũ ꝑ me de familia, poſt mortẽ
electi ad oẽs alios,ſi ergo eligi te relinquendo tibi,& grauando
de dando extraneo,non videor extraneo relinquere,niſi ius qđ
habebã, poſito ꝙ poſt mortẽ meã eſſet finiturũ.l. vxor patrui.
C.de leg & l.Sticho.de vſuſr.leg. & ſic legatũ factũ extraneo in
præiudicium hr̃dis mei nõ ualet.Sol.ꝯriũ ꝓcederet ſi ignorarẽ
ius meũ, & credebã nõ finiturum, ſed hic ſciebã finiturũ, & ſic
videor legare rem alienã ſcienter, ergo videor hr̃dem grauare,
ut redimat a dño.i.a familia.l.cũ alienã.C.de leg. hoc voluit gl.
hic ſuper verbo [oneratũ,] ſed iſtud nõ vr̃ benè dictũ, quia etiã
qui ignorat ius,qđ habet,& credit habere plenũ ius, vel ẽt ſcit
ſe habere ſemiplenũ,& legat rẽ,non vr̃ legare niſi ius qđ habe-
bat.l.ſi domus §.fi.ſ̃.tit.j. Sol. ibi qñ ius meũ non eſſet finiturũ
morte mea.nã tunc ſiue ignorẽ,ſiue ſciã,non uideor legare niſi
ius qđ habeo, nam utroque caſu in illo ualidũ eſt, & in ꝯrium
ſi habebã vtile dñium,ſed erat finiturũ, quia me mortuo lega-
tũ non põt valere in eo,qđ non eſt,diſtinguitur, an ſciebã fini-
turũ,& non videor legare reſpectu illius iuris, ſed reſpectu ple-
nę ꝓprietatis,vt ſic redimatur.caſus eſt hic,aut ignorabã, & le-
gatũ non ualet,quia ſi ſciuiſſem,non legaſſem, nec hęredẽ gra
uaſſem de redimendo.j̃.ea.l.§.ſi rẽ.ita dẽt intelligi, qđ not. in d.
l.vxor patrui &c.¶ Vltimò ſcias,ꝙ penes iſtũ extraneũ ſicut dẽt
res remanere quouſq; viuit electus,ita poſt eius mortem ſi hę-
redem relinqueret aliquem de familia, qa ſicut ſi extraneo nõ
eſſet relictũ,illi de familia non poſſent petere ex quo remanet
vni de familia virtute inſtitutionis factæ ꝑ iſtũ electũ, ita ſi eſt
relictũ extraneo, poſtq̃ iſti electo fuit factũ relictum de tantun-
dem quod peruenit ad hr̃dem eius,qui eſt de familia, hoc uo-
luit gl.hic q̃ inci.[ſ.legatarij.] ibi (poſſet tñ & aliter diſtingui,ut
no.j̃.eo.l.peto.§.prędium.) vbi ponit hęc diſtincto,& dum glo.
dicit,[cũ ſit de familia.]ſub.& hr̃et tãtundem loco illius fundi.

1 *Electione non facta omnes de familia ad petendum admittuntur.*

1 **§.Rogo fundum.** †Electione non facta oẽs de familia ad petendũ admittũ-
tur,& iſtud ꝓcedit qñ relinquitur incerto de certis.ſ̃.eod l.ſi qs.
Titio.§.fi.ſed ſi incerto de incertis,vt duob. vel tribus pauperi-
bus quos elegerit,tunc electio non facta deuoluitur electio ad
Epiſcopum.l.nulli.C.de epiſc.& cle. qui debebit eligere prout
debebat.¶In tex.ibi, [vt quod vni datum eſt.].ſ.noĩando & in-
certo.¶In tex.ibi, [vnus petere non poſſit.] quia quilibet eorũ
habet ius condõnale ſi fuit electus, & condõ nondũ extitit, ſi
electio non eſt facta, & ſi eſt facta, donec viuit eligẽs non habet
effectum,quia non põt reuocari,vt in prin.l.¶In tex.ibi,[quod
non oĩbus datum eſt,&c.] ſub.ſi vnus eligatur,ſed ſi nullus eli
gitur,omnibus datum videtur,vt dixi ſupra ea.l. ver. itaque.

---

1 *Valet legatum de re hæredis etiam factum a teſtatore errante, & credẽ te rem eſſe ſuam, licèt ſi eßet alterius quàm hæredis, non ualeret.*
2 *Differentia inter legatum rei hæredis, & legatum rei tertij.*
3 *Teſtator an poſſit prohibere alienationem rei hæredis,ſicut propriæ.*
An poſſit obligare rem hæredis, ſicut poteſt legare.
Si unus ex hæredibus ſit grauatus in re ſua, poſtea repudiauit, cohæres cui accreſcit ſua portio,tenetur redimere a cohærede, & ſoluere.
Quid ſi grauauit ut rem ſuam non deducat de hæreditate.
4 *Si res erat pro parte teſtatoris, & pro parte hæredis, & legauit ſimplici ter uidetur legare totam rem, & quid ſi eßet cõmunis cum extraneo.*

1 **§.Si rem tuam, quam.** †Valet legatũ de re hę
redis etiam factũ a te-
ſtatore errante,& credente rem eſſe ſuam, licèt ſi eſſet alterius
q̃ hæredis,non valeret.h.d.Rõ colligit̃ ex text.quia nihil ſequit̃
2 præter propoſitum defuncti.†ſi enim ignorabat rem eſſe ſuã,
non cogitauit hr̃dem grauare de redimẽdo a tertio quod one-
roſum eſt:ſi aũt reperiatur eſſe ſua,ſimiliter non oneratur hæ-
res in redimẽdo,ideo tenet̃ tradere, ſed ſi eſſet alterius, onera-
ret̃ hæres in redimendo præter ꝓpoſitũ teſtõris, ideo nõ valet,
niſi ſit factum coniunctæ perſonæ,ſi aũt ſciebat, valet indiſtin-
ctè,non tñ tranſit dñium ipſo iure, licet,ſit hæredis,vt not.in l.
3 Papi.de ſerui.† Sed an poſſit teſtator prohibere alienatio. rei
hæredis,ſicut proprię?dic vt j̃.de manu.teſta.l.ſi quis ita legatũ.
§.fin.Item an poſſit obligare rem hæredis ſicut poteſt legare?
dic vt per Cy.in l.aſſiduis.in 5.& 6.q.C.qui po.in pig.hab.¶Itẽ
quid ſi vnus ex hæredibus ſit grauatus in re ſua,poſtea repudia
uit? Rñdeo cohæres cui accreſcit ſua portio tenetur redimere
a coherede,& ſoluere,quia legatum a princi.valuit tanquã fa-
ctum de re hæredis nec irritatur,licèt ille hæres non ſit.j̃. eod.l.
cum pater.§.cum pater fideicom.Item quid ſi grauauit vt rem
ſuam non deducat de hæreditate? dic vt j̃.tit.j.l.vxorẽ. in princ.
4 †Vltimò quæro.quid ſi res erat pro parte teſtatoris, vel ꝓ parte
hæredis,& legauit ſimpliciter? Reſpondeo videtur legare to-
tam rem,vt colligitur in l.cum filius.§.dominus.j̃.eo. & arg.hic
ſed ſi eſſet communis cum extraneo, non cenſetur ſenſiſſe niſi
de ſua.l.ſerui electio.§.fin.ſupra titu.j.

---

1 *Scriptura quando reddatur, uel non uitioſa.*
2 *Si notarius omiſit indictionem,poſuit tamẽ annos Domini, ex quibus po teſt colligi, quæ indictio tunc currebat, quòd inſtrumentum non redda tur uitioſum.*

1 **§.Si omiſſa.** †Scriptura defectiua in verbo principali
nõ eſt vitioſa ſi ex alijs, quæ ibi ſunt ſcri
pta,poteſt perpendi,quod verbum ibi debet eſſe,quia pręſumi
tur dictum,& non ſcriptum.h.d.vſque ad §.item Marcus.& po
2 ne caſum ſm̃ ſecundam expoſitionem glo.& dicit Bartol.†per
iſtum tex.Si notarius omiſit indictionem, poſuit tamen annos
Domini,ex quibus poteſt colligi,quæ indictio tunc currebat,
illud ſi per quindenos,&c.ꝙ non reddatur inſtrumentum vi-
tioſum,licèt lex dicat indictionem debere poni,in Aũt. de tab.
vide Bart.in l.ſi librarius.de reg.iur.

---

1 *Verba enunciatiua futuri euentus relata ad grauatum, petitionem fidei com. inducunt.*
2 *Verba directa ad perſonam de qua loquens rationabiliter poterat conſi derare, largius interpretantur, ut licèt ſint defectiua, non noceat defe ctus ne remaneat deceptus de fide.*
3 *Imperator appellatur religioſißimus, uel ſanctißimus, & nobiliſſimus, & dicitur quaſi Deus in terris*

1 **§.Item Marcus.** ¶†Verba enũciatiua futuri euẽ
tus relata ad grauatũ, petitionẽ
fideicom.inducũt.h.d.quod eſt verum qñ ſunt emiſſa propter
ſe principaliter, ſecus ſi propter aliud. l. pater filium.§.fundũ.
& l.Iul.§.ex verbis.j̃.eod.& vtrobique per Barto. Item ſecus ſi
ad oneratum dirigantur,quia cenſent̃ magis adulatoria.l.gene
rali.de vſufruc.leg.allegata in gl.pro contraria, ſed qñ ſunt di-
ſpoſitiua,etiam ſi ſint relata ad honoratum,non ad grauatum,
diſpõnem inducunt,& vr̃ hæres grauatus,licèt de illo non ſit fa
cta mentio.l.peto.in prin.iuncto ver.ſine dubio.j̃.eod.¶ In tex.
ibi[liberis ſuis reddituta.]ſed quando,an ſtatim mortuo patre,
vel adita hæreditate,ex quo nulla conditio,vel tempus fuit ap-
poſitum.

poſitum.l.j.de cond.& dem.& vr̃ caſus in l.vxorem.§.fi.de leg.
3.ꝯtrium dic,quia eſſet verum in verbis diſpoſitiuis, ita loquit̃
ibi,ſed verba enunciatiua futuri euentus,licèt inducant diſpõ-
nem,nõ tñ ita largè interpretantur vt ſtatim ſit reſtituẽda poſt
mortem.l.Pamphilo.in prin.ſ.tit.j.¶ In tex.ibi [qui melius de
matre præſumpſit.] Not.ꝙ verba directa ad perſonã,de qua lo
quens rationabiliter poterat conſiderare, largius interpretan-
tur,vt licèt ſint defectiua,nõ noceat defectus, ne remaneat de-
ceptus de fide.& Bal.ſemper allegabat de onere benè tranſacti
3 matrimonij,& ꝙ mater debet ſeruare fidẽ erga liberos. ¶ † In
tex.ibi [religioſiſſimus.] alibi ſanctiſſimus & nobiliſſimus ap-
pellat̃.l.quæris.de nat.reſt.& facit l.Titia.§.fi.ſ.titu.Item dicitur
quaſi Deus in terris.l.iubemus nullam.de ſacroſan.ecc.de nup.
l.Imperialis.& l.cum Sillanianum.de his qui.vt indig.

1 *Fideicommiſſo in generali quæ veniunt.*

LEX LXX.

1 SEquens quæſtio. ¶†In gñali fideicõ. nõ veniũt ea q̃ gra-
uatus habet, non ex vltima volũtate,ſed ex ꝯctu in-
ter viuos,licèt morte ꝯfirmato,põt tñ in illis ſpãliter
grauari.h.d.¶In tex.ibi,[extra bonorũ cãm,] ſ.q̃ pcipiunt ex vl
tima voluntate,ſed iſta nõ pcipit ex illa,ſed ex ꝯctu inter viuos,
& ſic ceſſant oẽs expoſitiones gl.¶In tex.ibi [ẽt alio hr̃de exiſtẽ
te.&c.] ſimile in l. ſi ſocius ꝑ filia. ff. ꝑ ſocio. qđ ergo mr̃ facere
poterat alio hr̃de exiſtente.ſ.retinere dona.ſi hr̃s fuit grauatus
reſtituere bona,idẽ ipſa facere poterit ſi erat inſtituta, vt tanq̃
donataria poſſit retinere,nec habeat neceſſe reſtituere vt hr̃s.:
nã donatio illa ꝯfirmatur morte abſq; aditiõe hæreditatis, no.
inf.l.filiæ.famil.erciſc.& inf.de his qb. vt indig. l. poſt legatũ.§.
q mortem.¶In tex.ibi,[planè nominatim.] No. qa gl.q̃ eſt inf.
tit.j.l.ſi mulier.ver.ſed etſi mortis cauſa, dicit ꝯ caſum huius
ver.¶In tex.ibi, [fideicommittere poteſt.]quia cũ maritus poſ
ſit reuocare dictam donationem inualidam, fideicommittẽdo
reuocare videtur.l.cum quis decedens.§. nuptura. infra tit.j.

1 *Verba illa,ſis contentus tali re vel ſumma,quid importent, quando reſe runtur ad eum,cui nihil ſit relictum,vel ad inſtitutum.*
2 *Per iſta verba,ſis contentus tali quantitate relata ad illum cui fuerint facta plura legata:& in eadem uoluntate,vel alia non videtur teſtator alia legata adimere,niſi dicat pro omni eo quod ſibi relictum eſt.*
3 *Si erat ſubſtitutus pupillariter, an per ea verba cenſeatur reuocata ſub ſtitutio pupillaris.*
Cum quis filiam in legitimam inſtituiſſet,& vltra aliud reliquiſſet, & pupillariter filio maſculo ſubſtituiſſet,deinde mandauit ꝙ non nuberet,niſi mercatori,& ſi cõtra faceret,ademit quicquid reliquit vltra legitimã,& contra fecit,an fratri poſſit ſuccedere ex pupillari.
4 *Si pater in emancipatione donat filio, & dicat ꝙ donat pro parte quę ipſum contingit, quòd videatur dicere pro legitima, & vt in legitima computetur.*
5 *Minor eſt defectus imperſonalitatis ex parte perſonæ honoratæ, quàm ex parte perſonæ grauatæ.*
6 *Si princeps uel ſuperior mandat hominibus caſtri ſibi ſubditi,ut in omnibus obediant cuidam militi,an per hoc acquiratur ſuperioritas ſupra eos cum ad ipſum non ſint uerba directa.*

LEX LXXI.

1 PEto Luci. ¶†Verba illa,ſis cõtentus tali re, vel ſumma,relata ad illũ cui ni-
hil erat relictum, inducunt cõmodũ,& petitionẽ di
ctæ quantitatis ab hr̃de,licèt non fuerit noĩatus,re-
lata verò ad inſtitutũ inducũt onus,vt teneat̃ reſtituere reſiduũ
cohæredi ſi ipſum habet,vel venientibus ab inteſtato ſi nõ hẽt.
h.d.vſque ad §.prædium.ponit tres caſus, primus qñ refert̃ ad
illũ cui nihil erat relictum vſque ibi, [quid ergo.] ſecũdo qñ ad
inſtitutũ pro parte vſque ibi, [Idẽ dicemus.] tertio qñ ad inſtitu
tum inſolidum. Et aduertendũ, quia primo caſu erat defectus
in pſona grauata, quia nõ fuit noĩata,ſed verba directa ad lega
tariũ,& tñ non nocet,qa erant verba diſpoſitiua, & ſic vr̃ gra-
uare hæres.l.ſi ſeruus.§.qui margaritã.ſ.tit.j. in ſecundo & ter-
tio caſu erat defectus in perſonã illius,[cui teſtõr volebat relin-
quere,qa nõ fuit noĩatus.in perſonã grauati non erat defectus,
qm̃ verba fuerunt ad eum directa, vt eſſet ꝯtentus certa re, vel
quantitate,nec dixit cui deberet reſtituere reſiduum, & iſte ſil̃r
non nocet, quia cenſet̃ prouidiſſe cohr̃di,ſi habebat,vel veniẽ-
tibus ab inteſtato,ſi non hẽbat,& ſic qñ ſunt diſpoſitiua,nõ re-
fert ad quẽ dirigant̃,quia diſpõnem ſemp inducũt non obſtãte
defectu perſonæ grauatæ vel oneratæ, ſed qñ ſunt enunciatiua
futuri euẽtus,diſtinguit̃ ad quẽ referant̃, vt dixi in l. vnũ ex fa-
milia.§.fi.& hoc voluit gl.quæ incipit [.ſ.hæredib.] In tex. ibi,
[fideicom.valere placuit.] vt peti poſſint centũ aurei ab hære-
dibus,licèt de illis non fuerit facta mẽtio, vt inf. in ver. [ſine du
2 bio.] quẽ iunge in iſto prin.¶In tex.ibi, [vt pro parte tua.]No.
& põdera hoc verbũ: nã ſi hoc nõ dixiſſet,ſed ſimplr̃ ꝙ eſſet cõ
tentus centũ aureis, non videretur grauatus reſtituere reſiduũ
cohæredi,ita videtur Bar.intelligere,non hic,ſed in l.fideicom.
§.ſi quis ita.ſ.tit.j.ꝙ ſi alicui fuerint facta plura legata, & in ea-
dem voluntate,vel alia teſtator dixit, ꝙ eſſet ꝯtentus certa quã
titate,vel certa quantitas ſibi ſufficiat, per hæc verba non vr̃ alia
legata adimere niſi dicat,pro omni eo, quod ſibi relictũ eſt, ut
in hoc tex.quod perpetuò tene menti, ſed ẽt tunc nõ cenſetur
3 adimere niſi pura legata, † non aũt conditionalia, per l. Paulo
Callimacho.§.j.eo.tit.& hoc eſt no.ſingulariter, qm̃ habui de
facto,quidã teſtator plura reliquit vni, itẽ ipſum ſubſtituit pu-
pillariter filio ſuo: poſtea dixit,ꝙ pro omni eo qđ ſibi relique-
rat,volebat eſſe contentũ certa re vel quãtitate, & quærebatur
an per hoc cẽſeretur reuocata ſubſtitutio pupillaris.dixi ꝙ nõ,
per illud dictũ Bar.& reperi Oldr.hoc determinaſſe.Cũ quis fi-
liam in legitimã inſtituiſſet,& vltra aliud reliquiſſet, & pupilla
riter filio maſculo ſubſtituiſſet. deinde mandauit ꝙ non nube
ret niſi mercatori, & ſi ꝯ faceret, ademit quicquid reliquit vl-
tra legitimam,quærebatur ſi contrafecit,an fratri poſſit ſucce-
dere ex pupil.& determinat ꝙ ſic quaſi ſubſtitutio non cenſea-
tur adempta,ſed duntaxat alia legata, non tñ allegat illã l. Pau-
lo.ſed l.ex facto.§.fi. de vulg. & pupi. dicens ꝙ priuationes ſunt
odioſæ,& ſic reſtringendæ.Ex prædictis patet tertius caſus, qui
hic non ponitur qñ verba ſunt relata ad aliũ, cui alia bona e-
rant relicta, non tñ iure inſti.qui operentur, nam in fauorẽ in-
ſtituti ſi hæc verba fuerunt adiuncta, pro omnibus quæ tibi re
4 liqui,&c.Inducit ẽt Bar.iſtũ tex.Si pater † in emancipa.donat fi
lio & dicat ꝙ donat pro parte, quæ ipſum contingit, vt videa-
tur dicere pro legitima,& in legitimam computetur,& ſic in le
gitimam computare,quod non eſſet ſi non eſſet dictũ.l.ſi quan
do.§.fi.de inoffi.teſt.& de hoc eſt caſus in l.ſcimus.poſt prin. C.
de inoffi.teſt.ibi,[pro parte ſua, &c.] vbi patet ꝙ iſta verba rela
ta ad filiũ tm̃ important quantum ſi dixiſſet pro ſua legitima,
6 ita dicit ibi Cyn.& Bar.licèt Bar. hic non alleget illũ tex. In tex.
ibi [ſine dubio.] nota hic in verbo,(facilius,)ꝙ eſt minor defe-
ctus imperſonalitas ex parte perſonæ honoratæ quàm ex par-
te perſonæ grauatæ. Item ꝙ neutra vitiat diſpoſitionẽ vltimæ
voluntatis qñ ſunt verba diſpoſitiua,quia in dubio hæres cen-
ſetur grauatus, vt in d. §. qui margaritam. & in dubio cenſetur
prouiſum hæredi.l.qui pecuniam.de ſtatulib.in contractib. au-
tem imperſonalitas ex parte illius, qui debet obligari, vitiat ꝯ-
tractũ.in auth.ſi quando.C.de nõ nu.pec.ſed ex parte illius cui
debet acquiri,non vitiat.l.ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. de verbo.
oblig.& hoc quando eſt in verbo obligationis inductiuo, ſed
6 in verbo executiuo indiſtinctè nõ uitiat.l.fi.ſ.ſi cert.pet. ¶† Vl
timò iſte tex.in prin.maximè,põt induci ad q.Si princeps. i. ſu-
perior mandat hominibus caſtri ſibi ſubditi, vt in omnibus o-
bediant cuidã militi, an per hoc acquiratur ſuperioritas ſupra
eos,cũ ad ipſum non ſint uerba directa,& eſt arg.ꝙ ſic: in con
trarium videtur caſus in c.ſolitæ.de ma. & obe. poſt prin. vbi p
illa verba quæ habentur in epiſtola Petri, ſubditi eſtote omni
humanæ creaturæ propter Deũ, nõ cẽſetur data poteſtas ſecu-
laribus principibus ſuper clericos,ſed ſi benè inſpiciatur,ibi ap
paret ſol.quia ibi ſequeretur inconueniens,hic non, cogita ſu-
per hoc,quia pro nunc eſt mihi benè clarũ. ¶In glo. quæ inci.
[ſed hęredibus.]ibi,(Item huic reſponſioni,)iſtud contrarium
cum ſeq reſpiciunt ſm̃ caſum l.in ver.quid ergo.ſed præcedens
de l.generali de vſufru.lęg.reſpicit princ. l. cũ toto eo quod gl.
ſ.dixit.¶In gl.ibi, [ſol. vt ibi.] dic ꝙ eſt duplex ſol. ad iſtũ §.vna
ibi,dum dixit[pro parte tua]vnde ibi iſta verba, ſis contẽtus tan
ta quantitate,nõ inducunt fideicom. ſecundum quoſdã, certè
immo ibi dixit ꝑ tuo ſemiſſe,ideo melior ſol. eſt, quia iſta ver-
ba fuerunt dicta cuilibet ex hæredibus,vnde ſi inducerent reci
procũ fideicom.eſſet inutile,quia tm̃ daret vnus quantum reci
peret,hic verò ad vnũ tm̃.In gl.ibi,[filiusfami.§. diui] vbi ſi u-
nus de hęredibus prohibetur alienare fundum,non valet ſi nõ
appareat cuius cauſa prohibitio facta ſit, & ſic nõ præſumitur
facta contemplatione hæredis,ita deberet eſſe hic,ſi dixit ſis cõ
tentus tali re,non deberet valere ſi non apparet cuius contem
platione,cuius contrarium hic dr̃.Glo.ſoluit, ſed nõ benè, ibi
melius ſoluit,ꝙ prohibitio non poteſt videri facta contempla
tione cohęredis,ſed prohibiti,cum concernat ſui fauorem, ut
ſemper eam habeat,& fauori poteſt renunciare,ſed hęc verba,
ſis contentus tanta ſumma non poſſunt videri dicta eius fauo-
re, ſed in eius odium, & in fauorem cohęredis.

1 *Res prohibita alienari per teſtatorem,poteſt alienari in cauſam neceſſariam propter debitum prohibiti.*

1 §. Prædium. ¶ † Res prohibita alienari per teſtato-
rẽ poteſt alienari in cauſam neceſſariã
propter debitum prohibitum,tñ alienatio non erit perpetua,
ſed eo mortuo reſcindetur per illum,vel illos ad quos teſtator
deuenire voluit poſt eius mortẽ,ſi alius q̃ de illis fuerit ei hęres
h.d.& eſt ſingularis caſus,immo dicunt Doct.ꝙ non eſt alibi.
facit l.Statius.§.Cornelio.de iure fi.¶In tex.ibi,[veniant.] ſ.pro
pter debitum hęredis,& dic hęredis.ſ. nunc olim teſtatoris, ſi
aũt fieret pp debitum teſtatoris,valeret perpetuò, nec reuoca-
retur.l.filiusfa.§.diui.in fi.ſ.tit.j.Si autem fiat voluntaria aliena
tio,tũc ſtatim retractatur.l.cum pater.§.libertis.infra eo. & ſic

perdit

per ſit hæres prohibitus ius retinendi, quod habebat donec vi-
ueret, quia nec in aliũ transfert, nec penes ſe remanet, ſed in fa
miliam deuoluitur, qñ aũt ſit pp debitũ hæredis, ſeruatur me-
dia via, de qua hic, quia valet alienatio in vita eius, & in empto
rem tranſit, ipſo verò mortuo ſi ſibi ſuccedat extraneus ſicut
extraneus non poſſet retinere aduerſus illos de familia, ſi non
fuiſſet alienatum, ita nec emptor, ſi ergo hæres eſſet de familia
innuit hic, ꝙ eo viuo non retractetur, ſicut nec viuo defuncto,
quia ſi non eſſet alienatũ, tranſmiſiſſet ad ipſum. Idẽ de cæteris
in infinitũ, ſi relinquat hęredem aliquem de familia, quia non
dicitur aliena. extra familiam, hoc voluit glo. in fi. Adde ꝙ etiã
ſi ſucceſſit ſibi extraneus, ſi tamen ab inteſtato, tanquam legiti
mus hæres, idem ſit, vt illo viuo non retractetur, quia in re pro
hibita alienari poteſt extraneus legitimus hæres prohibiti ſuc-
cedere. j. eo. l. cũ pater. §. cum inter. & ibi not. & etiam not. infra
ea. l. §. fratre. ſic etiam intellige quod habetur ſupra eo. l. vnum.
§. quod ſi talia. verſi. petiturus &c vt etiam ibi tetigi.

1 *Relicta a tutore vel curatore, cenſetur relicta a pupillo uel adulto hære*
dibus inſtitutis, ideo ualent, licèt tutoris uel curatoris datio nõ ſortia
tur effectum, quia a prin. non ualuerit, uel ex poſtfacto irritatur.
2 *Sicut tutor uel curator legitimè conſtitutus repreſentat perſonam pu-*
pilli, ut uerba in eos directa uideãtur directa in pupillũ uel adultũ,
ita quando non eſt legitimè conſtitutus.
3 *Si Papa mandat prælato alicuius eccleſiæ, ꝙ aliquid faciat ſub nomine*
dignitatis, tale mandatum tanquã factum dignitati potius quàm per
ſonæ ligat ſucceſſorem, licèt fuerit non legitimè cõſtitutus, & poſtea
declaratus non fuiſſe tunc prælatus.
4 *Si aliquid relinquitur prælato, ſicut cenſetur relictum eccleſiæ, ſi eſt legi*
timè conſtitutus, ita ſi nõ erat legitimè conſtitutus, & erat in poſſeſſio
ne de facto.
4 *Quid ſi ſciebatur quòd erat illegitimus prælatus.*
Quid de his quæ fiunt a tali prælato, an ualeant in præiudicium eccleſiæ.
5 *Si debitores eccleſiæ illi ſoluant, an liberentur.*
Mulier non poteſt dare tutorem filio, ut teneat datio ipſo iure ſine cõfir.
ſed debet confirmari, & ſi ipſum inſtituit, debet confirmari cum mo-
dica cauſæ cognitione, ſi non inſtituit, cum magna.
6 *Si pater inter liberos facit teſtamentum non ſolemne, licèt ualeat quo ad*
eos, ſi tamen dat in eo tutorem, non ualet datio, ſicut non ualeret ad cõ
modum alterius.

§. Mater filio. Relicta à tutore vel curatore, cẽẽstur
relicta à pupillo, vel adulto hæredib.
inſtitutis, ideo valent, licèt tutoris vel curatoris datio non ſor-
1 tiatur effectum, quia a prin. non valuerit, vel ex poſtfacto irrite-
2 tur. h. d. vſque ad §. fratre. † primo ponit vnum dictũ in matre,
vſque ibi, [nam & ſi.] ſecundo extendit ad matrẽ uſq; ibi, [Idẽ.]
tertio, quod dixerat de tutore extendit ad curatorẽ vſque ibi,
[nec intereſt,] quarto qñ dixerat, ꝙ a prin. erat inutilis datio, ex
tendit ad caſum quando ex poſtfacto facta eſt inutilis. quinto
& vltimò limitat præcedentia, vt procedant quando relinqui-
tur extraneo a tutore vel curatore, ſecus ſi ipſi pupillo, vel adul
to, quia non ualet acſi a ſeipſo ſibijpſi ſit relictũ, niſi eſſet tuto-
ri vel curatori relictum, quia teneretur ex ſua perſona, & non
ſingulariter, ſecundum Bal. ſicut tutor vel curator legitimè cõ-
ſtitutus repreſentant perſonã pupil. vt verba in eos directa vi-
deantur directa in pupillum, uel adultum, ita qñ non eſt legiti-
3 mè conſtitutus, ſed eſſe putatur. ¶ † Per hoc ipſe decidit. Si Pa
pa mandat prælato alicuius eccleſię, ꝙ aliquid faciat ſub nomi
ne dignitatis, tale mandatum tanq̃ factũ dignitati potius quàm
perſonæ ligat ſucceſſorem, licèt fuerit non legitimè conſtitu-
tus, & poſtea declaratus non fuiſſet tunc ꝑlatus, eo modo ſi ali-
quid relinquitur prælato, ſicut cenſetur relictum eccleſię ſi eſt
legitimè conſtitutus. l. annua. §. fi. de annu. leg. ita ſi non erat le-
gitimè conſtitutus, & erat in poſſeſ. de facto. Quid ſi ſciebatur
ꝙ erat illegitimus prelatus tex. hic in ver. [ſufficit.] in verbo, [ar
bitrabatur.] innuit contrarium, tñ ratio facit, ꝙ idem ſit, qa præ
ſumptio eſt, ꝙ mandans, vel legans uoluerit ualere, ſed nõ po-
teſt valere tanq̃ factum ſibi, ergo valeat tanquam factum eccle
ſiæ, venio ad caſum in terminis. Prędicta in his quæ per alium
4 fiunt erga dictũ prelatũ, † quid de his, quę fiunt a prælato tali,
an valeant in præiudicium eccleſię? dic ꝙ nõ, ut no. gl. in l. iuſiu-
randum, quod ex conuen. §. 1. de iureiu. ſed nec quantũ ad vti-
litatẽ vñr valere, ut poſſit illi acquirere, vt l. ſi tibi. §. cum poſſeſ-
ſor. de pact. & quod not. in l. filiæ. de ſolu. dic ut ibi. Quid ſi debi
tores eccleſię illi ſoluant, an liberentur? dic, vt l. ſi vrbana. de cõ
di. inde. adde ad hũc §. l. codicillis. §. fin. de vſufr. leg. Item hic in
prin. poterat eſſe alia dubitatio quia fideicom. erat iniunctũ tu
tori poſt mortem pup. & ſic poſtq̃ deſiiſſet eſſe tutor, unde vide
batur non ualere, poſito ꝙ datio tenuiſſet a prin. tamen cõtra-
rium eſt, nam adhuc cenſetur potius iniunctum pupillo q̃ tu-
5 tori. ut hic. qđ no. † Vltimò melius, quàm gl. dic. ſecundũ Dy ꝙ
mulier non põt dare tutorem filio, ut teneat datio mero iure ſi
ne confir. ſed dẽt ꝯfirmari, & ſi ipſum inſtituit, debet confirma
ri cũ modica cauſæ cognitione, ſi non inſtituit cum magna, ſic
6 dẽt intelligi l. 2. de ꝯfir. tut. ¶ † Itẽ no. in uer. [nam & ſi pater.] ſe
cundum primũ intellectũ gl. ꝙ ſi pr̃ inter liberos facit teſtm̃ nõ
ſolẽne, licèt valeat quo ad eos, ſi tñ dat in eo tutorẽ, nõ valet da
tio, qm̃ agiẽ de onere ipſius tutoris, ne priuilegiũ pup. noceat al
teri, arg. in l. impuberi filio Cẽturio. de adm. tu. ſicut nõ valeret
ad cõmodũ alteri⁹. l. hac ꝯſultiſſima. §. ex imꝑfecto. C. de teſta.

2 *Inſtitutio hæredis an ſit alienatio, & an prohibitus alienare in aliquem*
prohibetur ipſum inſtituere.
3 *Statutum ſi dicat ꝙ appellãs uel petens reſtitutionem debeat cauere cũ*
fideiuſſore de reſtituendis expenſis, & aliter proceſſus factus nõ ua-
leat, & cautio non fuit petita, nec eam obtulit, ſed in cauſa proceſſit,
an proceſſus ſit nullus.
4 *Uſufructuarius non facit fructus ſuos, niſi cautionem præſtiterit de utẽ*
do arbitrio boni uiri, & tamen ſi ſciente, & patiente proprietario u-
ſus eſt, non prꝗſtita cautione, facit fructus ſuos.

1 §. Fratre hærede. ¶ † Si res, quę debebit ĩ familia
remanere, ꝯ ꝓhibitionẽ aliene
tur extra familiã, alij de familia admittunẽ ad reuocãdũ alienõ
nẽ ſm̃ gradus ꝓrogatiuã, pręcedẽs tñ in gradu q venit ad reuo-
candũ cauere debet poſt eius mortẽ in familia relinquere, etſi
non cauet exce. repellit, ſed ſi nõ fuit oppoſita, non cõpetit re-
petitio pp non præſtitã cautionẽ, ſed vẽdicatio poſt eius mor-
tẽ, & ſufficit quẽ eſſe de familia tpe teſtĩ, licet poſtea deſierit p
minimã cap. diminutionẽ. h. d. primo ponitur thema vſq; ibi,
[oẽs.] ſecũdo ſoluit 6. dubia, q ex illo reſultãt p ordinẽ. ¶ In tex.
ibi, [vt in familia.] Idẽ ſi eandem hñt ſignificationẽ ſm̃ Bal. hic
ſentit gl. fi. facit l. ꝓ nup. de verb. ſig. ¶ In text. ibi, [alienauerit.]
ſub. inter viuos vendendo vel donãdo, vel tradendo: ſi. n. nõ tra-
deret. nõ diceretur alienaſſe nec feciſſe ꝯ pręceptum teſtatoris,
vt in ſimili no. de feudatario. in c. imperialem. §. callidis. in gloſ.
de prohibi. feu. alien. per Fed. & de emph. in Spe. de loca. §. nũc
2 verò aliqua. verſic. 95. vt non cadant in commiſſum. ¶ † In text.
ibi, [vel extero hærede inſtituto,] iſte tex. allegatur ꝙ inſtitutio
hæredis eſt alienatio, & prohibitus alienare in aliquem prohi
betur ipſum inſtituere. Bal. dicit non probari hic: qm̃ in iſtum
extraneum non tranſit dñium, quod patet, quia põt ab eo ven
dicari ab illis de familia, vnde nõ auocatur, quia fuerit ꝯfactum
ſed quia remanere debet in familia, hoc non placet: nam ſi in-
ter viuos viueret, & traderet, diceretẽ alienaſſe, & tñ nõ transfer-
retur dñium ꝯ voluntatem defuncti, dr̃ ergo alienaſſe quantũ
in eo fuit, non aũt quantũ ad rem vt dicaẽ alienata, & iſta eſt ve
ritas, & vide ſuper hoc bonã diſtinctionẽ, quam Bar. hic ponit
pro ſol. ꝯriorũ quæ colligunẽ hic ex gl. & aliorũ, & in l. ſi ita qs.
§. ea. lege. de verb. obl. ¶ In text. ibi, [fideicõ. petent.]. ſ. ſtatim in
primo caſu cũ alienauit inter viuos, licèt fuerit iuſſus in fami-
lia relinquere poſt eius mortẽ. l. cum pr̃. §. libertis. j. eo. nec ob.
s. ea. l. §. prædiũ. quia ibi, qñ ex cã neceſſaria fuit facta alienatio,
hic volũtaria, nec ob. quod no. in l. ſeruo legato. §. j. de leg. j. vbi
valet ꝯdõne pẽdẽte alienõ nec retractaẽ niſi ꝯdõne exiſtẽte, qa
ibi non fuit expreſsè prohibita per teſtõrẽ, licèt prohiberet per
l. de re ſubiecta reſtõni, quæ prohibitio nõ eſt tantæ efficaciæ,
vt ſtatim faciat vẽditionẽ retractari, hoc voluit gl. in §. libertis.
In ſecundo caſu qñ inſtituit extraneũ. reuocatio fiet poſt mor-
tẽ, qa in vita non dr̃ eẽ alienata. ¶ In tex. ibi, [ſed ita ꝓximus qſ-
que.] ſed ꝯ. s. eo. l. vnũ. ver. itaq;. Sol. ſi non alienaſſet extra fami-
liã, ſed voluiſſet in familia relinquere, poſſet eligere vlteriorẽ
in gradu, vt ibi, ſed ſi hoc non fecit, admittunẽ ſm̃ ordinem gra
duum, vt hic, & no. in d. l. vnum. §. ſi de Fal. in gl. neceſſe habeat.
¶ In tex. ibi, [paratus ſit cauere.] ſed quis oppo. hanc exceptio-
nẽ, an extraneus a quo vendicaẽ? puto ꝙ non, quia eius nõ in-
tereſt, nec põt opponere de iure tertij. quod nõ eſt excluſiuum
iuris agentis, ſed per alios de familia cõparantes pro eorũ in-
tereſſe poterit hoc obiicere, nec reſtituaẽ ſine cautione: nã ter-
tius pro ſuo intereſſe admittiẽ l. 2. vel 3. C. de neg. geſt. ſicut ad
appel. l. perluſorio. de app. puto ẽt ꝙ ſi nullus cõpareret, poterit
iudex ex officio ſuo ſupplere, vt l. ampliorẽ. in prin. C. de appel.
nec aliter põt intelligi ver. [cautio aũt.] cũ alius de familia ibi
nõ eſſet q poſſet ꝯdicere petẽti, & præſtaẽ ſeruo publico i, nota
3 rio recipienti pro his quorũ intereſt, vt in gl. ¶ In tex. ibi, [quod
ſi cautio,] iſtum tex. aliqñ allegaui ad qõnem ſtatuti dicentis, ꝙ
appellans vel petẽs reſti. debeat cauere cũ fideiuſ. de reſtituẽdis
expenſis, & aliter proceſſus factus nõ valeat, quæritur ſi cautio
non fuit petita, nec eã obtulit, ſed in cauſa proceſſit, vtrum pro
ceſſus ſit nullus, & facit tex. ꝙ non, & ſtatutum debet intelligi ſi
fuit petita, & nõ pręſtita: nam vſufru. non facit fructus ſuos niſi
cautionem præſtiterit de vtendo arbitrio boni viri, & tamen ſi
ſciente & patiente proprietario vſus eſt, non pręſtita cautione,
facit fructus ſuos, vt plene not. in l. vxori. de vſufru. leg. per Bar.
Tene mẽti, quia pluries vidi de facto, & illud ſtatutum eſt hic.

1 *Legatarius non tenetur fideicommiſſario ultra quàm habeat.*
2 *Inter legatarium & fideicommiſſarium non eſt locus iuri accreſcendi.*

LEX LXXII.

1 IMperator. † Legatarius non tenetur fidei-
cõmiſſario vltra q̃ habeat. h. d.
lex, qa ſi nõ habet, ſed actio, illam tm̃ teneẽ cedere, ſi
nõ habet totam, ſed partẽ, illam tm̃ teneẽ tradere.
¶ In

¶In tex. ibi, [quid ergo ſi non totum,] tñ legatum acceptauit, & ſic habet act. alias nec illã cedere teneretur, hoc vult gl. j. & dixi in l. I. fideicommiſſum. ſ. titu. j. ſi aũt accepit, tenetur talem tradere, qualem accepit, nam ſi fuit legatus fundus cum inſtrumentis, licèt rogatus ſit ſimpliciter reſtituere, tenetur reſtituere cum inſtrumentis. l. 3. in prin. de fun. inſtr. ¶In text. ibi [poſſe cedere,] ſed & ſine ceſſione daretur vtilis fideicommiſſaria in qua præferretur legatario ſi ſimul concurrerent. ſ. eod. l. ſi qs ſeruũ §. certam. & ibi no. ¶In tex. ibi, [nec ad cogendũ.] tenet tñ de dolo commiſſo in non exigendo ſi ſciuit hæredem fieri non ſoluendo, & non exegit, vt ſ. tit. j. l. ſi ſeruus. §. cũ quid. ¶In
2 text. ibi [quod ratio] & ſic nota ꝙ inter legatarium, & fideicõmiſſarium non eſt locus iuri accreſc. quia ſi legatarius rogatus eſt de reſtituendo partem, & ipſe totum repudiat, portio ſua non tranſit in fideicom. ſed remanet apud hæredem, & hęc eſt ratio quare hic non tenetur act. cedere niſi pro parte. ¶In text. ibi, [quam perceperit.] ſub. licèt ſit rogatus totum reſtituere, quid ſi partem, puta dimidiam, & non percepit niſi dimidiã? Reſpondeo poteſt retinere illam pro ſe, & cedere actio. pro alia dimidia, argumen. hic.

1 *Ille, cui legatur quantitas, non poteſt in plus grauari quàm ſit illa quantitas & eius uſuræ, ſi unus in quantitate conſiſtat, ſecus ſi in ſpecie propria, ſed ſi legata ſit ſpecies, uel quota etiam in re propria non poteſt grauari ultra quàm illa ualeat, computatis etiam fructibus.*

2 *Licèt quando relinquo tibi quantitatem poſſim te grauare in re tua, etiã quæ plus ualeat, tamen ſi relinquo certam quotam uel certam ſpeciem non poſſum te grauare in re tua ultra quam ualeat res tibi relicta, una cum fructibus perceptis. & nu. 1.*

1 §. Si centum. †Ille cui legatur quantitas, nõ põt in plus grauari, q̃ ſit illa q̃titas, & ei⁹ vſuræ, ſi onus in quantitate conſiſtat, ſecus ſi in ſpẽ propria, ſed ſi legata ſit ſpecies, vel quota, ẽt in re propria nõ põt grauari ultra q̃ illa valeat cõputatis ẽt fructib. h. d. cũ §. ſeq. & uide bonã gl. in l. facta. §. ſi Titius. ꝟ. ad Treb. ¶In tex. ibi. [ex aliquo negotio ꝯſecutus eſt,] qa emolumentum ꝯſecutus eſt a fortuna, nõ ex iudicio teſtatoris expreſſo, vel tacito, meritò non põt grauari, vt ꝟ. tit. j. l. ſi fuerit. ſed interuſuriũ medij tpis qñ grauatus eſt poſt tps, cẽſetur hr̃e ex tacito iudicio defuncti, qui eius gr̃a cenſetur tps appoſuiſſe, vt l. eum qui. ꝟ. de annuis leg. merito põt in illo grauari. ¶In tex. ibi, [rem propriam.] ſecus ſi fuit grauatus in redimendo rem alienam, quia tunc cenſet̃ magis grauatus in quantitate q̃ in ſpecie, vt l. Titia. in princ. ꝟ. eo. vnde non tenetur redimere, ꝑ maiori quãtitate, q̃ ſit legata, ſed ad ſpẽm propriã, ideo tenetur licèt plus valeat, quia tñ ẽſtimaſſe eam vr̃, dũ eius valorẽ ſimiliter nõ ignoret, vt l. ſed ſi nõ ſeruus. ꝟ. ad l. Falc. ¶In §. cum quidã. not. ꝙ licèt quando relinquo tibi quantitatẽ poſſiꝫ te grauare in re tua etiã quæ plus valeat, vt ibi, ſi tñ relinquo certam quotam, vel certam ſpeciem, non poſſum te grauare in re tua vltra quàm valeat res tibi relicta, vna cum fructib. perceptis, quia hic ceſſat ratio de qua ſuprà, quia iuſtè potuiſti ignorare valorem rei tibi relictæ, non ſic potes ignorare valorẽ quantitatis, vnde primo caſu poſſes remanere deceptus ſi fortè credebas rem tibi relictam plus valere, hoc tñ intellige quãdo te grauo ſimpliciter in re tua, ſed ſi alternatiuè in re tua, vel in re tibi relicta, debes aut rem tibi relictam tradere, aut tuam, licèt ſit maioris pretij, vt ſupra titu. j l. ſi mihi Stichus.

1 *Conſumptum id non dicitur, cuius loco aliud ſupereſt.*

2 *In uniuerſalibus pretium ſuccedit loco rei, & una res loco alterius.*

Grauatus reſtituere quicquid ſupererit tempore mortis, poteſt interim conſumere, & in fideicommiſſo non ueniet, niſi illud quoque reperietur tempore mortis, & quid hodie retineat.

1 §. Cum autem. † Non dr̃ conſumptum id cuius loco aliud ſupereſt. h. d. cum duabus legibus ſeq. vel dic ꝙ in vniuerſalibus pretium ſuccedit lo
2 co rei, † & vna res loco alterius, ad hoc allegatur, & præmitte ꝙ grauatus reſtituere quicquid ſupererit tp̃e mortis, poteſt interim conſumere, & in fideicommiſſo nõ veniet, niſi illud quod reperitur tempore mortis. l. Titius. ꝟ. ad Tre. hodie ſaltem quartam debet retinere, vt in auth. contra rogatus. C. ad Treb. & dic vt ibi, facit infra eo. l. cum filius. §. hæres.

1 *Ex illa cauſa cenſetur quis habere partum ex qua habet matrem.*

2 *Quando unum pretium ſoluitur pro duabus rebus, tantum pro qualibet re cenſetur ſolutum, quantum cuique earum conuenit ſecundum ualorem earum.*

3 *Licèt ille qui petit intereſſe in termino dato ad probãdũ nõ probet quãtitatem eius, nihilominus reus nõ abſoluitur, ſed poteſt implorari iudicis officium, ut æſtimet intereſſe, quod non eſt regulariter in alijs.*

LEX LXXV.

1 Si quod ex Pamphila. † Ex illa cauſa cenſet̃ quis habere partum, ex qua habet matrem. h. d. Et iſtud procedit duobus concurrentib. ſ. tempore adepti tituli, ſi ue cum eſſet in vtero partus. Item not. ꝙ propter partum matercarius fuerit empta, & quodcunque iſtorum deficiat, nõ ſic eſt, ut hic colligitur, & ex glo. magna in fi. ſed ego puto diſtinguendũ, an deficiat primũ, & tũc idem quod hic, qa ſi poſt emptionẽ mater concipiat, dicitur quis habere partum ex cauſa emptionis, cùm ſit emolumentum pecuniç quodãmodo ſoluțç pro pretio, nec ob. l. non quocunque. §. fundus. ſ. tit. j. quia ibi non tanquam acceſſio, ſed ſui natura prouenit emolumentum, ſi aũt deficiat ſcd̃m, fateor id quod ſentiunt glo. per hunc tex. in fi. ¶In tex. ibi, [legatum mihi fuerit.] ſcilicet ab eo q̃ nõ erat dominus ancillç, & dum ſubdit, (& ego Pamphilã eman.) ſcilicet a domino. ¶In fi. tex. ibi, [eſtimauerit.] vnde pone ꝙ matrem emi pro 12. poſt partũ valet octo, cõſequar ergo quatuor
2 pro ęſtima. partus, tanquam fuerint pro ipſa ſoluta. ¶† Et ſic not. ꝙ qñ vnum pretium ſoluitur pro duabus rebus, tm̃ ꝓ qualibet re cenſentur ſolutum, quantum cuique earum cõuenit ſecundum valorem earum, ad quod vide bonam gl. C. de tran
3 ſactio. l. ſi ex falſis. in gl. fi. & l. in bello. §. fi. ꝟ. de ca. ¶ † Itẽ allegatur iſte tex. ꝙ licèt ille, qui petit intereſſe in termino dato ad ꝓbandum non probet quantitatem eius, nihilominus reus non abſoluitur, ſed poteſt implorari iudicis officium vt æſtimet intereſſe, quod non eſt regulariter in aliis quod perpetuò tenementi, & ita dicunt Docto. in l. vna. C. de ſenten. quæ pro eo. ꝑ hunc tex. & per l. ſemper. §. hoc interdicto, quod vi aut clam.

1 *Prorogatio diei legatorum facta ſimpliciter refertur etiam ad ea quæ diem habent.*

LEX LXXVI.

1 Titio centum. ¶ † Prorogatio diei legatorũ facta ſimpliciter refertur etiam ad ea quę diem habent. h. d. Et per hoc quod dicit ſimpliciter, tollitur cõtrariũ gl. de l. talis ſcriptura, quia ibi fuerunt prorogata legata diem non habentia. ¶In tex. ibi, [deinde protulit diem legatorium,] ſcilicet dicendo legata, quæ ſupra feci uolo deberi annua, bima, trima die, nam cenſetur receſſiſſe a die expreſſa, ſcilicet in aliquo de prædictis legatis, licèt Alphenus dixerit contrarium, quod a ſpeciali die non cenſeatur receſſiſſe.

1 *Verba diſpoſitiua licet non referantur ad grauatum, ſed ad honoratum, nihilominus inducunt grauamen.*

LEX LXXVII.

1 Miles ad ſororem. † Licet verba diſpoſitiua nõ referãtur ad grauatum, ſed ad honoratum, nihilominus inducunt grauamen. h. d. ſic ſ. eo. l. peto. in prin. & l. Titia. §. fi. & ſupra tit. j. l. ſi ſeruus. §. qui margaritam. infra eo. l. cum pater. §. qui donationis, & infra tit. j. l. cum quis decedens. §. Seia.

1 *Decedens hæreditate non adita, nõ tranſmittit portionem prælegati, quã erat habiturus iure hæreditario ſi adiuiſſet, ſed alteram quam iure prælegati ſic, ſi deceſſerat.*

2 *In vulgari ſubſtitutione non ueniunt prælegata.*

3 *Pro parte quam quis erat habiturus iure hæreditario ſi adiuiſſet, non ualet legatum, etiam ſi non adiuit morte præuentus.*

1 §. Pro parte hæres inſtitutus. † Decedẽs hereditate non adita, non tranſmittit portionem prelegati, quam erat habiturus iure hæreditario ſi adiuiſſet, ſed alteram quam iure prę legati ſic, ſi deceſſerat. h. d. allegatur ſemper iſte tex ꝙ in vulga-
2 ri ſubſti. non veniunt prelegata, † quia iſte hęres erat ſubſtitutus, & ad ipſum ex ſubſti. non peruenit niſi dimidia pars hęreditatis illius præcedentis unà cum dimidia fundi, quam ille erat habiturus hęreditario iure, ſed dimidiam, quam erat habiturus ab iſto cohęrede ſubſtituto, non pertinet ad ipſum coheredem ſubſtitutum ex ſubſti. ſed ad hęredem decedẽtis, & ad hoc l. Sextiliam. ꝟ. tit. j. in ſubſtitutione autem fideicommiſſaria dic
3 vt in l. cũ virum. C. de fideicom. ¶ †. Item no. ꝙ pro parte, quã erat habiturus iure hæreditario ſi adiuiſſet, nõ ualet legatum, etiam ſi nõ adiuit morte præuentus, ſecus ſi ideo quia repudiauit vt l. qui filiabus. ſ. tit. j. cum aliis allegatis in glo. pro contrariis, & ſic pro illa parte cenſetur factum legatum ſub conditione ſi repudiabit, non autem ſi hæres non erit, quia tunc in articulo mortis uerificaretur illa conditio. vt l. pen. quãdo dies leg. ced. & ſupra tit. j. l. ab omnibus. §. cum quidam. in fi.

1 *Reſciſſo teſtamento per querelam pro parte, legata diuidua debentur, et preſtantur pro parte, libertates verò inſolidum, ſeruitutes uerò debẽtur inſolidum, ſed ſufficit præſtari æſtimatio partis.*

3 *Teſtamentum ex poſt facto poteſt pro parte rumpi, & pro parte ualere, non ſic a principio.*

LEX LXXVIII.

1 Cum filius. ¶ † Reſciſſo teſtamento per querelam pro parte, legata diuidua debentur & præſtantur pro parte, libertates verò inſolidum, ſeruitutes verò debentur inſolidum, ſed ſufficit præſtari æſtimatio partis. h. d. ¶In tex. ibi, [quod non erit

erit,] ſi referatur ad primum caſum,dẽt ſic intelligi, ꝙ illud qđ
eſt ibi dictũ,ꝙ ſi legatum eſt diuiduũ,debetur pro parte,& prę
ſtatur pro parte,non procedit in ſeruitute,quę cum ſit indiui-
dua adhuc debetur inſolidum,& inſolidum petitur, licèt libe-
retur præſtando partẽ æſtimationis: ſed ſi reſerretur ad proxi-
mũ,intelligitur ſic,vt illud quod dr̃ in liber.ꝙ nihilominus cõ-
petit inſolidũ,non hẽt locũ in ſeruitute prædiali, quæ licèt ad-
huc debeatur inſolidũ,nõ tñ præſtatur,vel competit inſolidũ,
ſed liberatur præſtando partẽ æſtimationis. ¶In tex. ibi, [aut ſi
paratus.] declara ſic,ſi legatarius agat ꝯ hæredem,qui obtinuit
ad ſolidam ſeruitutem, vt obtineat partẽ ęſtimationis, puta v.
cũ tota ſeruitus valeat x.ipſe aũt hæres nollet ſoluere illa v.ſed
potius præſtare ſeruitutem,tm̃ fecit cũ filio,ꝙ contentatur ſer-
uitutẽ pręſtari,dummodo ſibi pręſtetur pars æſtimationis, qa
ipſe non tenetur,certè ſi legatarius perſeueret in petẽdo, vt ob
tineat æſtimationẽ repelletur,quia debet offerre illi filio, & cõ
2 ſequi integram ſeruitutẽ. † Et no. hic, ꝙ teſtm̃ ex poſtfacto p̃t
pro parte rumpi,& pro parte valere,non ſic a prin. & hoc pro-
cedit in ruptura quę fit per querelam,quia nõ venit ex defectu
ſolennitatis,ſecus in illa quę fit per ius dicendi nullum,vel per
contratab.quia illa venit ex defectu pręteritionis, qui eſt defe-
ctus ſolennitatis,vt l.inter cętera.ff.de lib. & poſth. & ſolẽnitas
eſt indiuidua.In gl.quæ incipit,[.i.apud diuerſos.] ibi,[qa actor
contra vnum non cõtra alium.] hoc eſſe potuit ſi egit diuerſis
libellis,& ſic diuerſę fuerunt inſtantię, ſed ſi eodem libello, &
eadem inſtantia,non potuit probare contra vnum,ꝙ non pro-
bauerit contra alterũ,hoc aũt eſt in arbitrio ſuo agere diuerſis
libellis,vel eodem contra plures ex eadem cauſa: vt no. in l. eo
quod a multis.C.ſi cer.pet.vbi uide per Bal.

1 *Ad illum cui legatur uniuerſitas iuris pertinent commoda, & incom-*
moda, quæ tempore teſtamenti inueniuntur durare.
2 *Actiones competentes actiuè ipſi teſtatori, tranſeunt utiles in legatariũ*
abſque aliqua ceſſione, ſed paßiuæ non tranſeunt, ſicut nec in empto-
rem, ſi legata eſt uniuerſitas iuris, & quis conueniatur.

1 §. Lucio Sempronio. † Ad illũ cui legatur u-
niuerſitas iuris pertinẽt
cõmoda,& incommoda, quæ tempore teſtamenti inueniun-
tur durare h.d.Et dic ꝙ pertinent incõmoda integra,ẽt ſi bona
illius vniuerſitatis non ſufficiant, & imputet ſibi cur accepta-
uit,vt ĩ.eo.l.cũ pater.§.menſę,niſi in caſu.ĩ.tit.j.l.nomen.§. vni.
¶ In tex.ibi,[oẽm hereditatẽ Publii Meuij.] ſupple,quæ ad me
teſtatorẽ peruenit,& ſic erit idẽ,acſi illi talẽ hereditatẽ vende-
ret,quo caſu cenſetur vendita cũ cõmodis,& incõmodis, vt in
2 toto tit.de here.vend.Aduertendũ tñ, † ꝙ actiones competen-
tes actiuè ipſi teſtatori,tranſeunt vtiles in legatarium abſq; ali
qua ceſſione,ſed actiones paſſiuæ nõ tranſeũt,ſicut nec in em-
ptorẽ, quãtũ ad hoc vt creditores poſſint ipſum legatarium cõ
uenire,ſed conueniunt heredem iſtius legãtis,& heres exactus
recuperabit ab illo legatario per actio.in factũ,vt l.hereditatis.
de dona qa iſtud non eſt fideicõmiſſum vře,cũ nõ ſit legata he
reditas ipſius legãtis:tũc.n.trãſirent onera ẽt paſſiuè ipſo iure.

1 *Hæres non poteſt aduerſus legatarium retinere uſumfru.quem habebat*
in re legata, ſecus in ſeruitutibus prædialibus.
2 *Quando teſtator legat rem in qua ipſe habet partem, puta proprietatẽ,*
quæ eſt pars integralis, & hæres eius habet alteram partem, non re-
ſtringitur legatum ad ius quod habet teſtator, ſed pleno iure debetur.

1 §. Dominus hærede. † Heres nõ poteſt aduer-
ſus legatariũ retinere vſũ
fru.quem habebat in re legata, ſecus in ſeruitutibus prædiali-
bus.h.d.& hoc qñ fuit legatus fundus,uel res talis,quia intelli-
gitur cum omni emolumento,& ſic detraheret de eo,quod le
gatum eſt ſi retineret vſumfru. ſecus ſi legata eſt ſola proprie-
tas,vt infra de vſufr.leg.l.3. Item quod hic dicitur in vſufr. pu-
to procedere etiam in vſu, quia & per illum diminueretur cõ-
moditas,ut dixi ſ.eo.l.is cuius. Quid autem ſi res erat obligata
heredi iure pignoris? dic ꝙ ſi non confunditur obligatio per-
ſonalis, eſt idem quod in ſeruitutibus prędialibus, vt patet ſ.ti.
j.l.ſi ſeruus Titii,& quod ibi per Bar.alias idem quod in perſo-
2 nalib.Et not. † ꝙ quando teſtator legat rem, in qua ipſe habet
partem, ut proprietatem quę eſt pars integralis, & heres eius
habet alteram partem, non reſtringitur legatum ad ius, quod
habet teſtator, immo perinde eſt acſi heres nullum ius habe-
ret,non ſic ſi quidam tertius haberet alteram partem vt ſ. titu.
j.l.ſerui electione.in fi.& l.ſi domus.§.fi.quod eſt notandum.

1 *Quod debetur ex obligatione nouãte, cenſetur deberi etiam ex nouata.*
2 *Non eſt falſum id quod iuuatur primordio ueritatis, & idem in eo quod*
habet aliquid ueritatis admixtum.
3 *Dictio, ex, proprie ſignificat cãm proximam, ſed dictio propter, remotã.*

1 §. Hæres meus Titio. † Quod debet̃ ex obli-
gatione nouante, cẽſe-
tur deberi ẽt ex nouata.h.d.Et no.quia propriè non debetur ex
nouata,ſed pp nouatam,tñ hic illa dictio, ex, ponitur pro, pro-
pter,quod no.& hoc per rõnẽ q̃ ponitur in fi. quia nouata fuit
2 principalis,& origo debiti vñ deſcendit nouans. † Et iſte finis
ſemper allegat̃,ꝙ non eſt falſum id, quod iuuat̃ primordio ve-
ritatis,& idẽ in eo, quod habet aliquid veritatis admixtũ,vt ſu.
5 de ꝯhen.emp.l.quid tñ. † Et per prædicta vr̃ idem dicendum,
in acceſſionibus,quas quis conſequit̃ ex re acquiſita ex cã one-
roſa: nã licèt illæ non acquirant̃ ex cã oneroſa,quia tñ pp cãm
oneroſam,idẽ in eis eſt acſi ex cã oneroſa, vt ſ.eo.l. ſi quod ex
Pamphila.cũ ibi no. propriè aũt loquendo dictio, ex, ſignificat
cãm proximã,ſed dictio,pp,remotã.l.eo tpe. in fi.ſ.de pecu. &
l.j.C.ſi ſeruus extero. ¶In tex.ibi, [non debeatur,] ſ.propriè lo-
quẽdo,quia non ex teſtõ Sempronij,ſed ex ſtipulatione debet̃,
tamen quia debetur propter teſtamentum Sempronij, hæc fal
ſa demonſtratio non nocet,vt ſequitur,& reddit rationem ibi,
[nec in totum.] vt ſic exponas, nec, id eſt, quia non.

§. Seruus purè. Legatum factũm ſeruo proprio ẽt
cum libertate,non valet, ſi tpe quo
cedit dies legati libertas ex aliqua cauſa impediatur.h.d. & ſic
ſuſpenſio quæ eſt in libertate proueniens a iure, non eſt in le-
gato, ſecus ſi proueniat a teſtatore,vt fuit relicta ſub ꝯditione,
quia cenſetur repetita eadẽ condõ in legato.l. cum ſeruũ. circa
prin.ĩ.de cond & dem.non tamen eſt hic legatum nullũ a prin
cip.ſed inſpicitur tempus quo dies legati cedit, vt hic patet.

1 *Qui mandat dari vni ex pluribus plus quàm alijs, cenſetur mandare, ꝙ*
detur oĩbus, licet illi plus. Et quãtũ plus relinquit̃ arbitrio mãdatarij
2 *Comparatiuum includit ſignificatum poſitiui.*
3 *Si grauatus hæres dare vni ex liberis quem elegerit, perinde eſt acſi eſ-*
ſet grauatus dare illi quem dignum putauerit, non illi quem voluerit.

1 §. Pater cum filia. † Qui mandat dari vni ex pluri
bus plus q̃ alijs, cenſetur man-
dare,ꝙ det̃ oĩbus,licèt illi plus. Et quantum plus relinquitur ar
2 bitrio mandatarij.h.d.multũ notabiliter. † Et ſic no. ꝙ cõparati
uũ includit ſignificatũ poſitiui. Item ꝙ verbũ plus,quod põt ſe
hr̃e ad arbitriũ boni viri,& ad liberam voluntatẽ, in dubio ĩter
pretat̃ ſm̃ primũ. Ex hoc dico,ꝙ ſi grauat̃ heres dare vni ex libe
ris quẽ elegerit, perinde eſt acſi eſſet grauatus dare illi, que di-
gnũ putauerit non illi quẽ voluerit: & hoc dico pp id quod hr̃
in l.cũ quidã.ſ.eo.vbi iſte caſus non ponit̃, ſed ſolũ qñ dixit cui
voluerit, vel quem dignum putauerit, iſto ẽt modo intellige l.
vnum ex familia.in princ.ſ.eo.& quod ibi not. in prima gloſſ.

§. Non iure tutori. Ille per quem non ſtat quo-
minus tutelam ſuſcipiat,nõ
priuat̃ legato.h.d.Et loquit̃ hic qñ iſte erat nõ idoneus fortè pp
ætatẽ, ſecus ſi culpa ſua,vel qa erat vilis,vt ſ.de exc.tut.l.qđ aũt.

1 *Qui venit contra cautionẽ mutianã, tenetur reſtituere rem cũ fructib.*
2 *Aliud eſt relinquere vxori vſumfructũ quouſque caſtè & honeſtè vi-*
xerit, & uitam uidualem ſeruauerit: & aliud eſt relinquere ſibi ſi non
nupſerit, quia tunc præſtat cautionem de non nubendo.

1 §. Qui mutianã. † Qui venit ꝯ cautionẽ mutianã
tenet̃ reſtituere rẽ cũ fructibus.
2 h.d. † Et ſic no. diligẽter, ꝙ aliud ẽ relinquere vxori vſumfr.quo
uſque caſtè & honeſtè vixerit, & vitam vidualem ſeruauerit.
Nã tunc ſi p aliquos annos ſtetit vidua, nõ perdit vſumfru. pro
annis præteritis,ſed pro futuris ſic, nec tunc pręſtat cau.de non
nubendo,aliud ſi relinquat ſibi ſi nõ nupſerit,qa tũc p̃ſtat cau.
de nõ nubendo,& qñcunque poſtea nubat,reſtituit fructus an
norũ p̃teritorũ per iſtum tex.& vide Cy.in l.fi. C. de indic.vid.

1 *Actiones qñ ſunt plures, quæ electione tollunt̃, nõ admittitur cumulatio.*

1 §. Varijs actionibus. † Qñ ſunt plures actiões,
quę electione tolluntur,
nõ admittitur cumulatio,ad hoc allegat̃, & intellige hoc de a-
ctione perſonali ex teſtõ,& de rei vend.vt non poſſit cumulari
pro eadẽ re,ſed actio perſonalis & hypothe.vñr poſſe cumula-
ri,in Auth.de fideiuſ.§.ſed neque. In tex.ibi, [vti non poteſt.] ſ.
petendo partem per vnam actionem,& partem per alteram,&
ad hoc tendit id, quod ſtatim ſequitur, (quia legatum &c.) vel
totum per vtranque,& ad hoc tendit verſi. [non enim.]

§. Repetendorum. Damnata memoria teſtato
ris,repetũtur legata ſoluta,
quia apparet teſtamentum non valere.h.d.

LEX LXXIX.

CVm pater filios. Iuſſus retinere ſpeciẽ
hr̃ditariã & pecuniã,
retinet ſpẽꝫ de tota hereditate,pecuniã vero de por-
tione ſua tm̃.h.d.& ſic totã pecuniam imputat ſibi
in Falcidiã,quia totã habet iure inſtõnis,ſed ſpeciem quatenus
habet, cohæredi non imputat,quia illud habet iure prælegati,
non hæreditario,& in Falcidiã nõ imputatur,niſi quatenus ha
bet iure inſtõnis,vt l.in quartã.cũ ibi plenè not.ĩ.ad l.Falc. & ĩ
hoc conſiſtit effectus huius principij. Itẽ quia in retentione rei
participat cohæres, ſecus in retentione pecuniæ.

§. Eorum quibus. Donationi cauſa mortis po-
teſt fideicõmiſſum imponi
& ex ea detrahit̃ Falc.qua detracta fideicõmiſſum intrinſecum
minuitur, ſecus in extrinſeco.h.d.dr̃ autẽ intrinſecũ ſuper ipſa
re donata vel legata,ſed extrinſecum quando ſuper alio.

Filij

2 *Filij non legitimi poſſunt capere a matre ex vltima uolũtate, & ꝙ poſ*
ſint ſibi ab inteſtato ſuccedere vnà cum filijs legitimis & naturalibus,
niſi mater eſſet illuſtris, uel niſi filij eſſent concepti ex damnato coitu.
Caſus in quo quis cogitur agere ad inſtantiam alterius, & illi tradere.

1 **§. Mater filijs.** †Adhibitus ad ſtipulandũ aĩo donã
di cã mortis, põt grauari de remittẽ
do debitori, cui ex hoc quæritur exceptio poſt vſque ad quanti
tatem debitam pro Falc. ad quam petendam cogitur præfatus
adhibitus per acti. in factum, & tradere hæredi. h.d. ¶ In tex. ibi,
[per in factum actio.] ſ. ex qua ſubſidiaria agent hæredes mulie
ris ꝯ filios vt agant ꝯ virum, & exigant, & reſtituant hr̃dib. alio
namq; modo non põt hr̃dibus prouideri, cum ꝯ virum nõ ha-
beant actionem de dote, qa mulier nõ fuit ſtipulata, ſed filij. Itẽ
ꝯ filios aliam act. non habent, & æquitas dictat, ꝙ agere poſſint
2 propter Falc. † No. hic ꝙ filij non legitimi poſſunt capere a ma
tre ex vltima voluntate, quinimmo poſſunt ſibi ab inteſt. ſucce
dere vnà cum filijs legitimis & naturalibus, niſi mater eſſet illu
ſtris, vel niſi filij eſſent concepti ex damnato coitu, quod dic vt
plenè no. in l. ſi qua Illuſtris. C. ad Orfi. ¶ Item no. in fin. caſum
in quo quis cogitur agere ad inſtãtiam alterius, & illi tradere.

---

1 *Legatum unà cum onere ſuo acquiritur ignoranti.*
2 *Quando onus eſt iniunctum emolumento ſicut ignoranti acquiritur emo-*
lumentum, ita & ignorans obligatur.

1 **§ Surdo & muto.** †Legatum vnà cũ onere ſuo
acquiritur ignorãti. h.d. quod
intellige tam quo ad actio. q̃ quo ad dñium, ſed quia iſta acqſi-
tio eſt legalis proueniens ſine voluntate legatarij, eſt reuocabi
lis. quia ſi non acceptat, fingitur non facta, licèt verè facta fue-
rit, vt l. legatarius. §. j. ſ. tit. j. Idem in qualibet alia acquiſitione le
gali proueniente, etiam inter viuos propter voluntatem alte-
2 rius, vt l. Pomponius. & ibi plenè no. ſup. de nego. geſt. †Et nota
hic ꝙ qñ onus eſt iunctum emolumento, ſicut ignoranti acq-
ritur emolumentum, ita & ignorans obligatur.

---

1 *Mors ciuilis non tollit facultatem eligendi, nec facit exiſtere cõditionẽ.*
Excommunicatus qui æquiparatur deportato poteſt eſſe arbitrator.
Fratribus minoribus poteſt committi electio pauperum, et an poſſint eſ
ſe arbitratores.

1 **§. Hæreditatem filius.** †Mors ciuilis nõ tol
lit facultatem eligen
di nec facit exiſtere conditio. Et ad legatum factum vni ex plu-
ribus non facta electione admittuntur illi tm̃ qui reperiuntur
2 tunc viuere eo tempore quo deficit poteſtas eligendi. h.d. † Et
propter prima duo allegatur iſte §. ꝙ excommunicatus qui æ-
quiparatur deportato, poſſit eſſe arbitrator, de quo in mercu-
rialibus ſuper regula dolo. Item ꝙ fratribus minoribus poteſt
committi electio pauperum, & an poſſint eſſe arbitratores, vi-
de per Spe. de arbi. §. fi. ver. quid de ſimplici monacho. ¶ In tex.
ibi, [ante mortem filij. ſ. naturalem, interim ergo hereditas erit
apud fiſcum, apud quem ſunt alia bona deportati, vt infra de
iure fiſci. l. Statius Florus. §. Cornelio. quod facit ad quæſtiones
de quibus tetigi in l. peto. §. prædium. ſupra eod.

---

1 *Pretium rei meæ qui mihi legat quam indebite uendidit, cenſetur reli-*
quiſſe aĩo compenſandi, ſeu non retractandi uenditionem, & ſi accepto
etiam aliud legatum, quàm illud factum ab eodem, non poſſum retra-
ctare, dummodo mihi illud pretium offeratur.
2 *Si maritus aliud quã pretium duntaxat legauit mulieri, cuius prædiũ*
dotale indebitè uendidit, non cenſetur legaſſe animo compenſandi, &
quid ſi legauit pretium tantum, & quid ſi pretium, & etiam aliud.

1 **§. Qui dotale prædium.** †Qui legat mihi p̃
tiũ rei meæ quam
indebitè vendidit, cenſetur reliquiſſe aĩo compenſandi, ſeu nõ
retractandi venditionẽ. & ſi accepto ẽt aliud legatum q̃ illud fa
ctum ab eodẽ, non poſſum retractare, dũmodo mihi illud pre
tium offerat. h.d. iſte mirabilis caſus. ¶ In tex. ibi, [non teneri ꝯ-
ſtabat.] ſ. quia non debitor, cũ venditio non tenuerit, & ſic nõ
ob. ꝯ̃rium glo. ſm̃ Dy. vel dic ꝙ non tenuit in præiudiciũ mulie
ris, non quo ad virum, & ſic vr̃ ꝙ eſſet debitor ſi mulier nollet
retractare vendit. & nunc teneas ſolutiones glo. ſi tm̃ mulier ac-
ceptaſſet legatum pretij, ex tunc confirmaretur venditio. argu.
2 C. de furt. l. 2 ¶ †Et not. tres caſus, nam ſi iſte maritus legaſſet
huic mulieri aliud q̃ pretium dũtaxat non cenſeret legaſſe aĩo
cõpenſandi, niſi hoc dixiſſet, & ideo ẽt ſi illud acceptaſſet, non
ꝓhiberet retractare venditionẽ, vt C. de rei vxo. actio. l. j. §. ſcien
dũ. ſi verò pretium tm̃, in dubio vr̃ legaſſe aĩo compenſandi, &
ideo acceptando non põt reſcindere, & iſti duo caſus non po-
nunt hic. Interdum legat illud pretiũ, & ẽt aliud, & iſti caſus po
nunt hic, & tũc licèt aliud nõ videat relictum animo cõpenſan
di, qa tm̃ pretium benè vr̃ relictum hoc aĩo, acceptãdo ẽt aliud
legatum excluditur a vendica. prædij, vt eſt caſus ſingularis hic.

---

1 *Mandatum ſimplex cuius effectus poſt mortẽ confertur, re integra mor-*
te mandantis finitur, ſi mandatarius eam ſcit, ſecus ſi ignorat.
2 *Donatio cauſa mortis ad hoc ut morte cõfirmetur debet eſſe facta ĩ uita*
donantis.
3 *Mandatum de ſoluendo morte mandantis finitur, etiam ſi mandatarius*
mortem ignorauit, ſed fingitur non finitum.
4 *An ſoluens liberetur.*
5 *An transferatur dominium pecuniæ ſolutæ.*
6 *Si Meuio debitori ſuo creditor mandauit vt Titio cui mortis cauſa dona*
bat pecuniam debitam ſolueret, & Meuius mortuo creditore ſoluit,
an donatio perficiatur.
7 *Paria ſunt promittere per ſe, uel facere per alium promitti.*

1 **§. Meuio debitori.** Mandatum ſimplex cuius
effectus poſt mortem con-
fertur, re integra morte mandantis finitur, ſi mandatarius eam
ſcit, ſecus ſi ignorat. Ad hoc ſemper allegat iſte tex. ſunt. n. tres
caſus: nam interdũ mandatũ & effectus mandati conferuntur
in vita mandantis, & tunc conſtat ꝙ finitur morte, vt l. manda-
ti. C. man. interdũ conſtat ꝙ mandatum & eius effectus confe-
runtur poſt mortẽ, & tunc ꝯſtat ꝙ indiſtinctè non finitur mor
te, vt l. ſi verò non remunerandi. in fi. ſ. man. interdũ mandatũ
confertur in vita, ſed effectus confertur poſt mortẽ, & tunc ha-
bet locũ diſtinctio huius §. qui non eſt alibi, & ita no. in fi. j. de
ſol. Ego dico, ꝙ hic mandatũ erat finitũ morte, ſed qñ ignora-
uit, fingitur non finitũ quantũ ad duos effectus, videlicet ut mã
datarius ſoluens liberetur ne ignorantia ſibi noceat, & quan-
2 tũ ad hoc vt donatio † cã mortis perficiatur, perinde eſt acſi do
nãs adhuc viueret, & in hoc ſecundo ſtat difficultas iſtius §. to-
ta. non. n. eſt difficultas in primo caſu qñ ſciuit, nec in ſecundo
qñ ignorauit quantũ ad effectũ liberationis conſequendę, ſed
eſt quantum ad effectum donationis perficiẽdæ: quia donatio
cauſa mortis ad hoc, vt morte ꝯfirmetur, debet eſſe facta in vi-
ta donantis, aliàs nõ reperiretur tp̃e mortis quid ꝯfirmetur, fit
autem vel cũ incipit a traditione, vt l. inter mortis. de do. cauſa
mor. vel cũ incipit a promiſſione, vt eo. tit. l. mortis cã. ſed hic
non proponitur ꝙ aliquod iſtorũ interuenerit. ſ. ꝙ creditor q
volebat donare Titio tradiderit Titio ĩ eius vita: immo nõ tra-
didit, ſed mandauit Meuio, vt traderet. Itẽ nõ proponitur ꝙ ip-
ſe creditor promiſerit aliquid Titio per ſtipulationem, ſed ſolũ
ꝙ mandauit Meuio ꝙ traderet, & ſic donatio non erat facta in
vita donantis ſi Meuius non proceſſerat ad traditionẽ, vnde tẽ
pore mortis donare volentis nõ ſuberat donatio facta q̃ poſſet
ꝯfirmari, videbatur ergo ꝙ ex ſol. quæ poſtea fieret, nõ perficie
tur donatio, ẽt ſi ab ignorante, cuius ꝯ̃rium patet hic in fi. ¶ In
tex. ibi, [qui mortis cauſa donabat] i. donare volebat, & incipe-
re a tradi. ad quam faciendã deſtinabat debitorem eius. ¶ In fi.
ibi, [tunc. n portio iure Falcidiæ.] ſ. dũtaxat, & ſic donatio perfi
citur ex tali ſolutione facta poſt mortẽ, qa fingitur fuiſſe facta
in vita donare volentis, & per mortẽ poſtea ꝯfirmata, & ſic nõ
retractatur niſi uſq; ad Falcidiã, & hoc pp̃ ignorantiã ſoluentis
q̃ operatur tria. ſ. liberta eius, & quia facit mandatum cenſeri
non eſſe reuocatum morte. Itẽ quod dixi, quia facit cenſeri tra
ditionẽ factã in vita, aliàs non poſſet ꝓcedere quod hic dr̃, quia
non potuiſſet ꝯfirmari morte ſi nõ fingeretur facta in vita, qa
non fuiſſet repertũ tp̃e mortis aliquid cõfirmabile, & hoc quan
do fuit mandatũ de ſoluẽdo aĩo donãdi cã mor. cuius effectus
confertur poſt mortẽ, ſed ſi inter viuos nõ ꝓcederet quod hic
dr̃, quia mandatũ eſſet reuocatũ morte, & licèt ſoluens ignorã-
ter liberetur, tm̃ donatio non perficeretur, & ſic hæres donantis
poſſet repetere p ꝯdõnem ſine cã, & iſtud pp̃ doctrinã, quã ſ. di
xi. & per l. 2. §. ſed ſi quis donaturus. j. de dona. gl. tm̃ prima intel
ligit, ꝙ hic interuenit promiſſio inter creditorẽ volentẽ dona-
re, & Titiũ, & hoc vt fugiat ꝯ̃riũ, de quo ſ. quia donatio fuit fa-
cta in vita donantis, vñ potuit ꝯfirmari: ſecus ſi nulla promiſſio
interueniſſet. Idẽ ſequitur Bar. ſed in hoc diſcrepat a gl. qa glo.
vult ꝙ qñ ſciuit mortẽ, ſit reuocatũ mãdatũ, & ẽt donatio. Bar.
hoc vltimũ repræhendit, quia mors non eſt cã reuocandę do-
nationis, ſed ꝯfirmandæ, & ideo tenet ꝙ ſolũ mandatũ ſit reuo
catũ. Sed tunc oppono, quia debet liberari ẽt ſcienter ſoluẽdo
cũ ſoluat creditori creditoris, vt l. ſi opera. ď doli excep. & rñdet
ꝙ illud ſi non interueniſſet mandatũ, ſed qa interuenit, & fuit
reuocatũ ſoluẽdo ꝯtemplatione mãdati reuocati ſciẽter vr̃ do-
naſſe. Breuiter eius opi. non placet nec gl. quia ſi verũ eſt ꝙ do-
natio non ſit reuocata, nec mandatũ erit reuocatũ cũ ſit factũ
ſuper obligatione quæ trãſit ad hr̃dẽ, ut l. fundi. §. Itẽ ſi amicus.
de acq. poſſ. & ſic ẽt ſcienter ſoluẽdo liberatur, cuius ꝯ̃rium hic
oritur. Præterea non poteſt dici ꝙ ſoluerit contemplatione mã
dati reuocati, ſi ſciebat ipſum reuocatũ: potius eſſet hoc dicen
dũ qñ ignorabat, & ſic haberet locũ l. ſi opera de doli excep. Te
ne ergo ꝙ hic donans vel donare volens nullã fecerat ꝓmiſſio-
nẽ Titio donatario & ſic in eius vita nõ erat facta donatio ali-
qua ſed deſtinata, vt fieret, & ita ſonat litera, quo caſu de qua-
3 tuor eſt videndũ. ¶ † Primũ an mandatũ factũ Meuio de ſol-
uendo fuerit reuocatũ, & dico ꝙ ſic indiſtinctè, quia eſt finita
volũtas p mortẽ, ergo eſt finitũ mãdatũ, qđ fundatur ſup volũ-
tate, vt l. 4. ſ. loca. niſi eẽt collatũ poſt mortẽ, vt ſi mãdaſſet poſt
mortẽ ſolui ſed tũc nõ haberet locũ diſtinctio huius § ſm̃ glo.
& bene per l. ſi verò non remunerandi. in fi. ſ. man. in hoc ergo
diſcrepo ab aliis qui tenẽt, ꝙ ſi mandatarius ignorauit, non eſt
finitum:

4 finitum,ego dico ꝙ eſt finitum,ſed fingitur nõ finitũ.¶ † Secũ-
do eſt videndum,an ſoluens liberetur,& breuiter ſi ſciuit mor-
tuũ,nõ eſt liberatus,vt in primo caſu: ſi ignorauit eſt liberatus,
ipſo iure in caſu huius §.quia mandatum fingitur non finitũ,
ita intelligo vltimum caſum,ſed ſi eſſemus in caſu in quo hoc
fingeretᷓ,vt ſi voluiſſet donare inter viuos,eſſet liberatus ope ex
5 ceptionis,vt l.eius qui in prouincia.§.j.ſi cert.pet.¶† Tertio vi-
dendũ eſt an transferatur dñim pecuniȩ ſolutæ,& hic dicas ꝙ ſi
ſoluens erat dñs indiſtinctè transfertur,ẽt ſi erat reuocatũ man
datum,& hoc ſciebat,& hic eſt caſus l.hoc iure.§. ſi quis dede-
rit.ĩ.de do.ſed ſi non erat dñs,vt ſi tradidi pecuniã Meuio non
transferendo dñium ut tibi traderet cui donare volebã,tunc ſi
tradidit poſt mortem meã ignoranter transferret dñium, quia
mandatũ fingitur durare ſi volui donare cauſa mortis. Si autẽ
inter viuos vel ſi ſciuit mortẽ, non trãsfertur dñium, & ſic hæ-
res meus poterit vendicare, ut l.ij.§.ſed ſi quis donaturus. eod.
6 tit.¶ † Quarto eſt videndũ,an donatio perficiatur, & hic eſt di
cendũ,ꝙ ſi volui donare inter viuos,non perficitur,quia cũ mã
datũ ſit reuocatum,nõ põt dici facta traditio ex voluntate mea
ſiue ſcienter ſiue ignoranter ſoluerit,& ſic poterit repeti a te ꝑ
hr̃dem meũ qñ ignoranter ſolueret: ſi aũt ſcienter, tunc nec ꝑ
hr̃dem meũ nec per ſoluentem,qa vr̃ donaſſe,ut hic. Si aũt vo
lui donare cã mortis,tunc ſi ſoluit ſciẽter,non perficitur, & ſic
non cenſetur habere a me ſed a ſoluente,vt hic. Si vero ignorã-
ter,perficitur,ac ſi me viuente traditio facta foret, vt in fine hu
7 ius §.q non eſt alibi. ¶ † Ex prædictis patet,ꝙ nec alia lec. quã
ponit gl.q̃ incipit, ꝑ hr̃des,eſt bona, q̃ vult ꝙ hic creditor man
dauit Meuio debitori ꝙ promitteret, & ipſe promiſit, nã tunc
donatio eſſet facta in vita,ſicut ſi ipſe donans promiſiſſet, cum
ſint paria,ꝓmittere ꝑ ſe,vel facere ꝑ aliũ promitti,& eſt caſus in
l.fi.de ſol.& ſic ꝑ mortẽ ꝯfirmaretur donatio de iure cõi,& mã-
datũ ẽt duraret,& ſic nõ haberet locũ diſtinctio huius §. quia
ẽt ſcienter ſoluendo eſſet liberatus,ſed ſi mandauit ſolui, & ip
ſe promiſit,dic ꝙ promiſſio intelligitur,ſᷣm naturam mãdati,
videlicet ſi mandatũ durabit,& ſic mortuo mandatote re inte-
gra cũ ſit finitũ mandatũ,finitur ẽt promiſſio, & nõ tenebitur
ſoluere.arg.l.cũ quis decedens.§.j.ĩ.tit.j.& ſi ſoluitᷓ,eſſet idẽ dicẽ
dum per omnia,vt ſ̃.dixi,quãdo nulla interueniſſet promiſſio

1 *Portio defertur cohæredibus & ſubſtitutis cum onere ſuo.*

1 ## §.Cum pater.

† Cohæredibus & ſubſtitutis deferẽ
portio cũ onere ſuo.h.d.Dyn.Et erat
hic rõ dubitandi,quia iſtud onus erat iniunctũ filiæ in prædiis
propriis quæ ſibi debebantur ex teſtõ auiæ matris,& ſic nõ ha-
bebat ab aliquo redimere,ſed cohæredes,uel ſubſtitutus habe-
bunt ab illa redimere, quod eſt difficilius,vt ſ̃.eo.l.vnum ex fa
milia.§.ſi rem.& ibi tetigi, & ſi non potuerunt redimere,habe
bunt ſoluere æſtimationẽ,ut l.non dubium.in fi.ĩ. tit.j.

1 *In prælegato facto vni ex hæredibus non debetur euictio, ſed ſi fiat plu-*
ribus debetur ope excep.
2 *In prælegato quod debet imputari in trebellianicam, vel in legitimam,*
debetur euictio.
3 *Quando teſtator diuidit hæreditatem inter inſtitutos, & poſtea commit*
titur executori, dicta diuiſio mediante iudice auditur ille q petit ſibi
caueri de euictione rei ſibi aſſignatæ à cohæredibus, nec aliter cõpelli
tur cõſentire ꝙ alijs aſſignẽtur res deſtinatæ ꝑ teſtõrem niſi caueant.
4 *Si iſta cautio non eſt petita, & ſecuta ſit euictio, an poſſit agi.*
Quid ſi erant quatuor hæredes, & vni fuit prælegata vna res, & alteri
altera.

1 ## §.Euictis prædijs.

† In p̃legato facto vni ex hære
dibus nõ debetur euictio, ſed
ſi fiat plurib.debetur ope excep.h.d.iſte §.ſingularis,habẽs duo
dicta q̃ alibi non ſunt ſᷣm Dy.& oẽs.¶In tex.ibi,[crediderat.]er
go ſi ſciebat eſſe alienũ,vr̃ ſecus ſᷣm Bald.ſed intelligẽdo ſᷣm ꝙ
alii Doct.vñr intelligere, eſſet idẽ qa rõ quare hic non agitur de
euict.eſt,quia cùm habeat partẽ hr̃ditatis, dẽt ſtare ꝯtentus, q̃
rõ locũ hẽt ſcienter ſiue ignoranter legauerit,& ſiue iſte præle
gatarius erat coniuncta ꝑſona,vt hic,ſiue extranea, licèt gl. hic
ſentiat ꝯ̃rium,ſed Bal.tenet opi.gl. ꝙ ideo hoc ſit hic,quia prę-
legauit ignorãter, & iſte erat coniũctę perſonę, & ſic allegabat
ꝯ̃ cohęredes,qui ſi̾c erant coniunctę perſonæ, priuilegium cõ
iunctionis,quod facere non poterat,& cũ ſint in pari cauſa,me
lior eſt ꝯditio rei, vt l.ſi ſeruũ.§.ſequitur.de verb.obl. Ex hoc ſe-
quitur ꝙ qñ legauit ſcienter,non hẽt locũ qđ hic dr̃,quia nõ ve
nit rõne coniunctionis,cũ etiã ſi nõ eſſet coniũctus eſſet idem.
ut l.cũ alienã.C.de leg.Item ſequitur ꝙ ſi cohæres nõ eſſet ꝑſo-
na coniuncta,ẽt ſi ignoranter legaſſet,non haberet locũ qđ hic
dr̃,quia tunc non ſunt in pari cauſa, & ſic p̃fertur iſte agẽs. tene
2 menti,quia eſt ſingularis limitatio ad iſtũ tex. † Eſt & alia,nam
quod hic dr̃,procedit niſi tale prælegatũ habeat onus, vt quia
hẽat imputari in Trebellianicã,vel in legitimã,vt ĩ. ad Treb. l.
ſi heres percepto.& ibi vide gl.& Bar.& l.ſcimus.§.j.C.de inoff.
3 teſt.† In tex.ibi,[ſi tñ.]no.ſingulariter hic,ꝙ qñ teſtator diuidit
hr̃ditatem inter inſtitutos.poſtea cõmittitur executori dicta di
uiſio, mediante iudice auditur ille qui petit ſibi caueri de eui-
ctione rei ſibi aſſignatæ a cohæredibus, nec aliter compellitur
conſentire,ꝙ alijs aſſignẽtur res deſtinatæ per teſtatorem niſi
4 caueant. † ſi tñ iſta cautio non eſt petita,tenet hic gl.& C.fami.
erciſc.l.ſi cogitatione.ꝙ ſecuta euic.nõ poſſit agi.Cyn. ibi vr̃ te
nere ꝯ̃rium,& rñdet ad hunc tex.Sed quid ſi erant quatuor hæ-
redes,& vni fuit prælegata vna res,& alteri altera,an habebit lo
cum quod dr̃, [inter eos.] gloſſ.hic innuit ꝙ non, dum dicit ꝙ
hic loquitur qñ ſunt facta prælegata omnibus. Cõtrarium pu
to,quia idem ſi quibuſdam,non vni ſoli,vt inter eos locum ha
beat quod hic dicitur,cum ſit eadem ratio.

1 *Quantitas certa ſi pro dote legatur, licèt pro minori maritetur, tamẽ re*
ſiduum eſt mulieri ſoluendum.
2 *Cauſa legati quæ reſpicit fauorem legatarij, non reſtringit legatum cer-*
tæ quantitatis, & nu. 1.
3 *Si teſtator legauit centum pro dote, & poſtea ipſemet maritauit pro qn*
quaginta, an poßint peti alia quinquaginta.

1 ## §.Pater certam.

†Si legatur certa quantitas ꝑ do-
te, licèt pro minori maritetᷓ, ta-
men reſiduum eſt mulieri ſoluendũ.Item ſi teſtator mandat vt
hæres ſtipuletur dotem filiæ ad cõmodum ipſius hæredis, cẽſe
tur hoc voluiſſe dũtaxat in caſu quo mr̃ium ſoluatᷓ morte mu-
lieris,nõ aũt ſi diuortio,vel morte viri,ne mulier remaneat in-
dotata.Itẽ cenſetur voluiſſe ꝙ ſtipuletᷓ dũtaxat pro prima vice,
& primo mr̃imonio,nõ aũt in ſcđo.h.d.iſte §. notabilis in oĩb.
1 tribus dictis. ¶ † No ex primo caſu ꝙ cauſa legati quæ reſpicit
fauorẽ legatarij non reſtringit legatũ certæ quãtitatis, qa licèt
illa cauſa poſſit expleri pro minori quantitate, tñ tota quanti-
3 tas debetur,vt hic,& l.libertis.la j.ĩ.de alim.& ciba.leg. † Et lo-
quuntur iſta iura qñ cauſa expletur pro minori quantitate per
hæredem,vel per legatarium: ſi autem per teſtatorem, vt quia
legauit cẽtũ pro dote,& poſtea ipſemet maritauit pro qnqua-
ginta,an poſſit petere alia quinquaginta? dic ſup.eo.l. Lucius.

1 *Electio facta ante tempus de perſona incerta de certis non ſortitur effe*
ctum, nec poteſt dici electio quouſque poteſt retractari.
2 *Si aliqui ſint rogati reſtituere bona pauperibus poſt mortem eorum, & i*
uita eligantur aliqui pauperes qui poſtea tempore mortis nonſint in re
rum natura, uel ſint effecti diuites, habetur electio pro non facta, &
oſset Epiſcopus apponere manus ac ſi facta non fuiſſet.

1 ## §.A filia pater.

†Electio facta ante tẽpus de ꝑſona
incerta de certis nõ ſortitur effectũ
nec poteſt dici electio quouſque põt retractari. h. d. & aſſignatᷓ
hic duplex rõ,vna quia poſſet contingere ꝙ electus moreretur
ante mortẽ eligentis,quo caſu irritaretur electio,nec ille elect⁹
tranſmitteret ad hæredes ſuos,quia non habebat ius ſolidũ,ſeu
tranſmiſſibile quouſque poterat,vt ſ̃.eo.l.vnum ex familia. cir-
ca princ. Alia ratio eſt,quia poſito ꝙ non decederet.poſſet eue
nire caſus ꝙ oẽs alij decederent ipſo relicto, & ſic ipſe eſſet ha-
biturus etiam ſi non fuiſſet electus. Interim ergo quouſq; aliqs
de prædictis caſibus poſſit euenire nõ poſſet dici electio facta,
cũ poſſit ad irritũ deduci,ſed ſi nullus de iſtis caſib.eueniſſet,
quia ille non decederet,nec alii, & perſeueraretᷓ in electione,
tunc ex tꝑe mortis videretᷓ fieri,& valeret vt ex nunc,non vt ex
2 tunc,ita loquitur l.vnũ ex familia.in princ.¶† Et iſta no.pro il-
lis qui ſunt rogati reſtituere bona pauperibus poſt mortẽ eo-
rum,ꝙ ſi in vita eligantᷓ aliqui pauperes. qui poſtea tꝑe mortis
nõ ſint in rerũ natura,vel ſint effecti diuites, habetᷓ electio pro
non facta & poſſet eṗs apponere manus ac ſi facta non fuiſſet.
Tenẽ mẽti perpetuo,vt ẽt tetigi in d.l.vnum ex familia.§.j.¶In
gl.prima ibi. [Alijs vt R.] precedens magis placet, vt cõmodũ
medij tẽporis ſit ipſius electi ex donatione quẽ eligens vr̃ in ip-
ſum feciſſe,vt facere potuit de eo qđ ſpectabat ad eũ,nã quouſ
que viuebat cõmodum ad ipſum ſpectabat, vnde potuit alteri
donare.¶In fi.gl.ibi. [tunc enim qñcunq; vellet reſtituere.]nõ
tamẽ tranſirent iura ex Treb.quia non eſſet facta reſtitutio ſe-
cundum voluntatem defuncti,vt l.ſed ſi ante.ĩ.ad Treb.

§.Fidei hæredem.

Manumiſſi ex cã fideicõmiſ
ſi cõtinentᷓ appꝉone liberto
rum teſtatoris.h.d,videbatur ꝯ̃rium hic,qa iſti non erãt liberti
tꝑe mortis teſtõris,ſed ſatis videbãtur eſſe, ex quo ad hunc ſta-
tũ erãt deſtinati per teſtatorẽ,qui mandauerat eos manumitti.

1 ## §.Fidei tuæ.

† Grauatus de reſtituendo quicquid ad
eũ peruenerit,tenet etiã ad illa quæ poſt
grauamen ſibi relicta ſunt.h.d.¶ In tex.ibi, [peruenerit.] Nota
verbum,non.n.dixit qcquid tibi legaui,quia eſſent verba prȩte
riti tꝑis,& non ſemper cõprehẽderent futura, ſed dixit, [perue-
nerit.] quod eſt futurum & verificatur ẽt in his quæ poſtea re-
linquuntur, & ſic non ob.contrarium glo. de l.vxori.ĩ.tit.j.

1 ## §.Volo.

† Appellatione liberorũ cõtinentᷓ naturales tñ.
h. d. Et hoc in diſpoſitione teſtatoris, & qñ ap-
ponũtur in conditione, quod dic plenè in l. ex facto. §. ſi quis
rogatus.ĩ.ad Trebel. ſecus in diſpoſitione legali,ita loquitᷓ l.ge-
neraliter.de inſt.& ſubſt.iuncta l. cũ acutiſſimi. C.de fideicom.

1 *Grauamen iniunctum debitori per creditorem de ſoluendo hæredi ipſius*
creditoris non ualet.

ſi non

2 *Si non valet id quod eſt principale, dilatio ſuper eo appoſita etiam non valet.*
Dilatione pendente nihil debet innouari, niſi ſit data ſuper eo quod eſt nullum.
3 *Tempus certæ ætatis honorati, intelligitur appoſitum eius fauore, & ſic non facit conditionem, ſed diem.*
Minor xxv. ann. poteſt renunciare cum curatore fauori ſuo quãdo ex hoc conſequitur maiorem vtilitatem.

1 **§. Curatoris.** †Grauamen iniunctũ debitori per cre
ditorem de ſoluendo hæredi ipſius cre
ditoris non valet. Itẽ dilatio ſolutionis collata in tp̃s certæ æta-
tis legatarij cenſetur facta ipſius fauore,& ideo põt ei renuncia
re,& prius petere.h.d.¶No.ex primo dicto,ꝙ licèt valeat graua
men ſi grauo debitorem meum de ſoluendo alteri,vt l. ſi pecu
niam.s̃.tit.j.ſi tñ grauo de ſoluẽdo hæredi meo,nihil valet, tan-
2 quam ſuperfluum,cũ etiã ſine hoc teneretur facere.† Secundo
no.tex.cum gl.quòd ſi non valet id quod eſt principale, dilatio
ſuper eo appoſita ẽt non valet,nã hic iſtud grauamen erat prin
cipale,& dilatio in tempus ætatis erat acceſſoria,dicit glo.quòd
redditur nulla pp nullitatem principalis,quod no.ad materiaꝫ
l.ſiue pars.C.de dila.vbi dr̃ ꝙ pendente dilatione nihil debet in-
nouari,nam eſt verum niſi ſit data ſuper eo quod eſt nullũ,naꝫ
3 tunc dilatio eſt nulla.¶†Item no.ꝙ tp̃s certæ ætatis honorati
intelligitur appoſitum eius fauore,& ſic non facit conditionẽ,
ſed dieꝫ,vt l.Seius Saturninus.j̃.ad Treb.¶Vltimò no.ꝙ minor
xxv.ann.poteſt renunciare cum curatore fauori ſuo,quod intel
lige quando ex hoc conſequitur maiorem vtilitateꝫ,quia expe
diebat agere ante tp̃s.aliàs ſecus,vt j̃. de ann. leg.l. eum qui, &
ita intellige quod s̃.dixi in l.ſi ita relictum.§.Pegaſus.s̃.eo.

---

1 *Legata relicta ab inſtituto ſub conditione, cenſentur tacitè repetita ſub eadem conditione à ſubſtituto vulgari.*
2 *Repetitio tacita legalis intelligitur cum omnibus ſuis qualitatibus.*

1 **§. Ab inſtituto.** † Legata relicta ab inſtituto ſub
ꝯdõne cenſent̃ tacitè repetita ſub
2 eadem cõditione à ſubſtituto vulgari.h.d. notabiliter. ¶†Et ſic
no.ꝙ repetitio tacita legalis intelligitur cũ omnibus ſuis quali
tatibus,ſecus in repetitione expreſſa facta per teſtatorẽ, in qua
nõ ſubintelligeretur repetita ꝯdõ.l.ſi cui ſerui.§.j.s̃.tit.j.¶In gl.
ibi,[vel dic propriè,]hæc vera,vt s̃.eo.l.peculium.in fi.quod fa-
cit ad q.de qua ibi dixi,& eſt hic caſus, videbatur tñ non debe-
re expectari mortẽ inſtituti poſtq̃ hæreditatẽ repudiauit, cũ in-
tentio teſtatoris fuerit eum exonerare in caſu quo adiret,ne an
te mortem teneretur,ex quo ergo repudiauit, non cadit exone
ratio,& ſic videbatur ꝙ ſubſtitutus haberet reſtituere poſt ſuaꝫ
mortẽ,ſicut inſtitutus ſi adiuiſſet habuiſſet reſtituere poſt ſuã,
ſed ꝯ̃rium eſt, quia licèt ab inſtituto euellatur hæreditas, ꝯdõ
tñ quæ ſuam perſonã reſpiciebat,remanet in eodeꝫ ſtatu. ¶In
gl.ibi,[vel ſub ꝯdõne.] dic melius quàm gl.ꝙ ibi in conditione
appoſita in ipſa reſtitu. vt non intelligatur repetita in ſubſtitu-
tione vulgari, ne propter eius defectum contingat ꝙ faciat te-
ſtatorem inteſtatum decedere, quod eſt odioſum, non ſic qñ
facta eſt ſubſtitutio in legato,quĩa ceſſat dicta ratio,ita loquit̃.l.
j.§.pro ſecundo C.de cad. toll. hic verò loquitur in conditione
appoſita in legato, vel fideicommiſſo relicto ab inteſta.

---

1 *Cum legatur vniuerſitas iuris, valet legatum, licèt contineat plus incommodi quàm commodi.*
2 *Caſus in quo legatum affert incommodum propter naturam rei legatæ, vt ſi legatur vniuerſitas iuris.*
3 *Quando legatur vniuerſitas, legatarius non admittitur ad petendum, niſi caueat hæredi de indemnitate, & quæ dicatur vniuerſitas iuris.*
Si quis legat apothecam pannorum, non veniunt panni, niſi dicatur.
4 *Si aliquis legat vxori cameram ſuam, an cenſeatur ſenſiſſe de rebus exiſtentibus in camera.*
Si legauit ſcrinia, an cenſeatur ſenſiſſe de rebus ibi exiſtentibus.

1 **§. Menſæ.** †Cum legatur vniuerſitas iuris,valet legatũ,
licèt contineat plus incommodi q̃ commo-
di.h.d.& eſt notabilis,limitã tñ, niſi appareat ꝯ̃rium ex aliq̃bus
2 coniecturis de voluntate defuncti.j̃.tit.j.l.nomen.§.vni.¶†No.
caſum in quo legatum affert incõmodum pp nãm rei legatæ,
vt qñ eſt legata vniuerſitas iuris, quo caſu grauat̃ in plus q̃ ſen-
3 tiat ꝯmodi:rl̃r ſecus,vt s̃.eo.l.Imperator.cũ ibi notatis.¶†Item
no.ꝙ qñ legat̃ vniuerſitas,legatarius nõ admittit̃ ad petẽdũ,niſi
caueat hr̃di de indẽnitate:dr̃ aũt vniuerſitas iuris,vt menſa,tabu
la,banchum,fundicũ,& ſimilia.Nam qui talia legat, vr̃ legare
ipſam negotiationẽ.Idẽ ſi legat hæreditatẽ q̃ ad ſe peruenit, vt
s̃.e.l.cũ filius.§.Lucio. Quid ſi legauit tabernã vel apothecã?dic
ꝙ iſta ſunt magis nõĩa locorum,q̃ negociationis,vt l.qui taber
nas.de ꝯ̃h.emp.& de fundo inſtr.l.tabernã,ẽt ſi dixit lego apo-
thecã pannorũ,vel pannariã,quia non veniũt panni,niſi dicat̃.
4 ¶†Quid ſi aliq̃s legat vxori camerã ſuam,an cenſeat̃ ſenſiſſe de
reb.exñtibus in camera?vel pone ꝙ legauit ſcrinia, an cẽſeatur
ſenſiſſe de reb.ibi exñtibus?vide Bar.in l.fi.j̃.de pe.leg.Itẽ quid ſi
quis legauit alicui ſtudiũ, ſeu bibliothecã, an videat̃ ſenſiſſe de
libris:vide per eundẽ.j̃.ti.j.l.librorum. §. quod ſi bibliothecam.

1 *Appellatione mancipiorum datorum in dotem, vel donatorum, continentur partus editi ex illis mancipijs.*
2 *Pater ſi legauit filiæ mancipia, quæ ſibi donauerat, an ex cauſa legati debeantur etiam partus.*
3 *Si pater filiæ nubenti facit aliquam donationem non valet eo viuente ſi erat in poteſtate, & ſi ei donat ſcrinia cum iocalibus conſuetis, an teneat donatio.*
4 *Regula de duabus cauſis lucratiuis, non habet locum quando primo quis conſecutus eſt æſtimationem.*

1 **§. Pater filiæ mancipia.** †Appellatione mã-
cipiorũ datorum in
dotẽ,vel donatorũ,ꝯtinent̃ partus editi ex illis mancipijs.h.d.&
eſt vnus nouus caſus & difficilis ad intelligendũ q̃d Iuriſconſul
tus voluit,& malè declaratus.Et legit̃ duobus modis princip̃lr,
primo ſ̃ꝫ intellec.Dy.ꝙ iſte pr̃ non dederat iſta mancipia in do
tẽ,quia tex.hoc non dicit,ſed ſolũ dicit ꝙ dedit filiæ nubẽti, vñ
poteſt intelligi,ꝙ dedit vltra dotem,talis quidem donatio non
valuit efficaciter viuente patre,ſi filia erat in ptãte; ſed mortuo
patre ꝯfirmatio trahitur retro quo ad fructus & partus,licet nõ
2 quo ad dñium,vt no.s̃.eo.l.ſeq. qõ.† Pone ergo ꝙ pr̃ huic filiæ
talia mancipia quæ ſibi donauerat legauit, q̃ritur an ex cã lega-
ti debeant̃ ẽt partus?& dubiũ erat,licèt Dy.& Doc.non tangãt.
quia legãdo vr̃ reuocaſſe donationẽ, & voluiſſe ꝙ habeat ex cã
legati,vt no.s̃.ti.j.l. ſi qñ.in prin. poſito ergo ꝙ ſi nõ legaſſet iſta
filia confirmata donatione per mortẽ debuiſſet habere partus,
nunc videbatur ꝯ̃rium, quia in legato non veniunt fructus &
acceſſiones perceptæ viuo teſtatore.vt s̃.tit.j.l.quæſitũ.§.pen.ꝯ̃-
riũ tñ rñdetur,& rõ eſt,quia non debet eſſe deterioris ꝯdõnis q̃
ſi legata non eſſent, & idẽ dicit in vxore cui fuiſſent donata, &
poſtea legata. Rõ ergo decidendi ſ̃m iſtam lect.eſt,q̃a hoc caſu
cũ ſit vtilius filiæ vel vxori habere ex donatione q̃ ex legato, ta-
le legatũ potius dr̃ confirmatio donationis,q̃ eius reuocatio, &
ſic nota limitationẽ ad id q̃d dicunt Doc.in d.l.ſi qñ.s̃.tit.j.ꝙ le-
gando vr̃ reuocaſſe donationẽ,quia hoc non eſt verũ quantũ ad
fructus & acceſſiones ꝑceptas à tpe donationis, quia iſtud eſſet
3 damnoſum mulieri, hr̃ ergo potius pro confirmatione. ¶†Iteꝫ
no.ſ̃m iſtã lecturã, ꝙ ſi pater filiæ nubenti facit aliquam dona-
tionẽ,nõ valet viuente patre,ſi erat in ptãte,q̃d facit ad q̃õnem
de facto,ſi donat ſcrinia cũ iocalibus cõſuetis, an teneat dona-
tio.Et quidã cõſuluerunt ꝙ non,ꝑ rl̃am gñalem,pro quibus fa-
cit iſte tex.ſ̃m hãc lecturã, & ſic mortua filia relicto filio & pa-
a tre,debebunt redire ad patrem,ꝯ̃riuꝫ conſului.[a] ꝙ immo ad fi-
liũ,tanq̃ ad hæredẽ,q̃a valuit donatio,cum ſint appendices do-
tis,quia ſi non darẽtur,tanto minor eſſet dos, vñ ſicut eſt ſpãle
in dote,ꝙ valeat donatio ẽt iure veteri,vt l.Põponius Philadel-
phus.s̃.fam.erci.ita & in iſtis,arg.in l.inter ſocerũ.§.cũ inter.de
pac.dot. & l.ẽt.C.de iure do. vbi q̃d iuris eſt de principali dote,
idem de augmẽto.Sc̃d̃m gl.iſta mãcipia fuerũt data in dotem,
& dicit glo.ꝙ non curat vtrum æſtimata,aut inæſtimata.Certè
primũ non p̃t procedere,nã ſi data fuerunt æſtimata,partus nõ
erant dotales,cuius ꝯ̃rium dicit gl.ſequens, tene ergo ꝙ fuerũt
data inæſtimata.Item aduertendũ, ꝙ p̃t contingere duob. mo-
dis,primo,ꝙ pater non fuerit ſtipulatus reddi dotem ſibi, & ſic
actio de dote erat cõis inter patrẽ & filiam, & ſic maritus tene-
bat̃ filiæ,ſecundo ꝙ pr̃ fuit ſtipulatus ſibi ſoli reddi, & tũc actio
non eſt cõis,ſed ſolius patris,& maritus non tenetur filiæ,& iſti
duo ſenſus colligũtur ex gl.dũ dicit, [debeantur filiæ à marito,
an non.]tenendo ꝙ nõ fuit ſtipulatus,tunc iſtud legatũ impor-
tat,ad hoc vt aliquid operet̃, ꝙ filiæ debeat̃ æſtimatio ab hære-
de patris incontinẽti,ſicut ſi legaſſet rẽ cuiuslibet alterius,quia
erant mariti,vt l.doce ancillam.C.de rei vendi.& poſtea ſoluto
matrimonio filia per actioneꝫ de dote conſolidatã in eius per-
ſona recuperabit à marito mancipia & partus, & ſic habebit v-
4 trunque.†nec obſt.rl̃a de duabus cauſis lucratiuis,nam vltra id
q̃d dicit gl.dic ꝙ illa non ob.qñ primo ꝯſecutus eſt quis æſtima
tionẽ,vt no.in l.planè.§.j.s̃.tit.j.item non obſt.qñ diuerſis tẽpo-
ribus,vt l.æſtimo.de ver.ob.& niſi hoc importaret ꝙ debet̃ æſti
matio,nõ eſſet alicuius vtilitatis, cũ ẽt ſine hoc legato ꝑ actio-
nẽ de dote ꝯſolidatã eſſet recuperatura ipſam dotẽ.Si intelligit̃
ſecundo mõ,ꝙ pater fuit ſtipulatus,hoc ſolũ importat vt hære
des pr̃is teneant̃ huic filiæ cedere actionẽ ꝓ mancipijs, & parti-
bus recuperandis,quia legando mancipia data in doteꝫ, perin-
de eſt ac ſi legaſſet dotẽ,& ideo veniunt ẽt partus ſicut ſi doteꝫ
legaſſet,cũ ſint dotales, & hoc voluit iſte tex.& iſta lectura ma-
gis placet q̃ præcedens,q̃a de æſtimatione nil dr̃ in tex.& eſt di-
uinatio.no.tñ vtranque lec.quia ſ̃m præcedentẽ aliud eſt lega-
re dotẽ,quo caſu filia nihil conſequitur ab hæredibus patris,&
poſtea dotem per actioneꝫ de dote, quod perpetuò tene mẽti,
& hoc quando actio erat cõis:aliàs dic,vt in ſecunda lectura.

ADDITIO.

a ¶Contrarium conſului. Adde ꝙ idem tenet, & refert Pau.hic d.Alex.de Imo.in conſ.27.col.fi.in 5. vol.

---

1 *Rogati reſtituere hæreditatem poſſunt eam inter ſe diuidere, & illa videntur fuiſſe in fideicommiſſo quæ per diuiſionem obtinuerunt, ideo non tenentur de periculo eorum plus quàm tenerentur.*

2 *Licèt rogati de reſtituendo non poſſint alienare in præiudicium fideicom-
miſſarij, benè poſſunt diuidere in præiudi cium illius.*
Plures feudatarij poſſunt inter ſe diuidere.
3 *Portio prouenięns ex diuiſione, cadit in fideicommiſſo ac ſi illa ſola fuiſ-
ſet relicta.*
4 *Diuiſio dicitur eſſe quædam permutatio.*
Per ſimplicem diuiſionẽ nõ cenſentur diuidentes renũciare fideicõmiſſo,

1 **§. Hæreditatem.** †Rogati reſtituere hæreditatem poſſunt eam inter ſe diuidere: &
illa videñt fuiſſe in fideicõmiſſo quæ per diuiſionem obtinue-
runt, ideo non tenentur de periculo eorũ plus q̃ tenerent. h.d.
notabiliter. Et põt intelligi ꝙ fuerunt rogati reſtituere extraneo
vel inter ſe. †Et ſecundum primum caſum nota, ꝙ licèt rogati
de reſtituendo non poſſint alienare in præiudicium fideicom-
miſſarij, bene poſſunt diuidere in præiudiciũ illius. qđ eſt valde
ſingulare, ſic & feudũ non põt alienari in extraneo, & tñ plures
feudarij pñt inter ſe diuidere, vt in vſibus feudorũ quibus mo-
3 dis feu. amittatur. §. ſi verò non fuerint. ¶ †Item no. ꝙ portio
prouenięns ex diuiſione cadit in fideicõmiſſo, ac ſi illa ſola fuiſ-
ſet relicta. facit l. Iul. §. Idẽ Celſus, de act. emp. & adde quod no.
Bar. in l. is qui. ĩ. de vſufru. leg. ¶ In text. ibi [reſtituere] puta ego
fui rogatus reſtituere meam dimidiã Titio poſt mortem meã,
& tu tuã Seio, & cum in hr̃ditate eſſent certa noĩa debitorum
meorũ, & factis delegationibus illi debitores ſolidã ſummã mi-
hi promiſerunt te volente, poſtea effecti ſunt non ſoluendo, &
extitit caſu reſti. & hæres meus dicit ſe nõ teneri fideicommiſſa
rio meo, niſi vt cedat actiones ꝯ illos tales quales ſunt: fideicõ-
miſſarius dicit ꝙ iſta diuiſio nõ potuit fieri in eius præiudiciũ,
nam ſi non fuiſſet facta cũ haberet dimidiam prædiorum & di-
midiã nominum debitorum, ſaltem dimidia prædiorum [quæ
hodie extat] ad eũ deueniret: ergo teneẗ hæres meus ac ſi dimi-
diam illã tibi vendidiſſem, quod facere non potuiſſem in eius
præiudicium. ꝯrium rñdetur, quia ad aliud nõ teneẗ hæres, nec
iſta põt dici fuiſſe venditio, ſed quædã permutatio dimidiæ præ-
diorum cum dimidia noĩum debitorũ, & iſta ſecunda ſuccedit
loco primæ, poſtq̃ ex diuiſione ad me peruenit, vt illa ſola vi-
4 deatur eſſe in fideicõmiſſo. Tene menti. †& ſic nota ꝙ diuiſio
dr̃ eſſe quædã permutatio. Secundũ aliam lecturam allegaẗ ꝙ
per ſimplicẽ diuiſionem non cẽſentur diuidentes renunciare
fideicõmiſſo, quod plenè dic in l. qui Romæ. §. fi. de verb. obli.
prima tamen lectura magis placet, & congruit literæ.

---

1 *Qui legat hæreditatem ſibi quæſitam, non videtur legare fructus quos ip-
ſe conſumpſit.*
2 *Si emphyteuſis conceſſa eſt alicui pro ſe & filijs ſuis maſculis, quibus de-
ficientibus deueniat ad fœminam quæ nupſerit, & rem patris habeat,
quid importent illa verba, & rem patris habeat.*

1 **§. Filia.** †Qui legat hæreditatem ſibi quæſitam non vr̃ legare fructus quos ipſe cõſumpſit. h. d. ergo à ꝯrio
quos non conſumpſit, ſic ẽt ſi ſunt percepti viuente teſtatore,
& quod plus eſt, ẽt ſi tpe teſtamenti, qa augent hæreditatẽ, non
ſic cum legatur res ſingularis, vt ſ. titu. j. l. quæſitum. §. penult.
2 ¶ †In tex. ibi, [rem matris.] quod exponitur, id eſt hæreditatem
quæ fuerat acquiſita huic patri teſtatori mediãte filia, ad hoc ſ.
de iniuſto teſtõ. l. poſthumus. §. idẽ l. & circa. quod facit ad qõ-
nem, in qua conſului his diebus de quadam emphyteuſi cõceſ-
ſa cuidam pro ſe & filijs ſuis maſculis, quibus deficientibus de-
ueniat ad fœminam quæ nupſerit, & rem patris habeat (ita di-
cebant verba) quæritur quid importent illa verba, & rem pa-
tris habeat? Reſpondeo, id eſt hæreditatem, vt hic nõ tñ requi-
ro ꝙ ſit hæres inſolidum, ſed ſufficit ꝙ in quocunque modico
ſit inſtituta per l. ſi ex modica. ĩ. de bonis libertorũ, & quod no.
Bart. in l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberi. de oper. liber. ¶ In text. ibi,
[vel in ſuum patrimoniũ conuertit,] ſed ꝯ. ſ. eo. l. Imperator. in
fi. vbi iſto caſu non cenſentur conſumptum. Sol. notabiliter ibi
in rebus principalibus hæreditatis, quæ licèt ſint alienatæ, ſi ta-
men loco earum aliæ ſunt ſubrogatæ, ſuccedunt loco earum,
hic loquiẗ in fructibus, qui ſunt res acceſſoriæ, & ideo largius
aſſumitur verbum conſumptio, quod perpetuò tene menti, &
adde quod no. per Bar. ſ. eo. l. cum filius. §. Lucio.

---

1 *Ratio & cauſa verborum teſtatoris plus attenditur quàm verba.*
2 *Ex oratione & cauſa loquendi colligitur mẽs loquentis, mens nihil aliud
eſt quàm ratio.*

1 **§. Dulciſsimis.** †Rõ & cã verborum teſtatoris plus attenditur q̃ verba. Ad hoc ſp alle-
gatur. Et hoc quando tendit ad reſtringẽdum verba, vt hic. Idẽ
2 ſi ad ampliandum, vt ĩ. tit. j. l. nomen debitoris. §. fi †Et rõ eſt,
qa ex rõne & cã loquendi colligitur mens loquentis, cum mens
nihil aliud ſit q̃ ratio, vt no. Dy. in c. fi. de reg. iur. lib. vj. ad quod
ſ. ſol. mat. l. cum mulier. la j. & de calum. l. hæc actio, & l. emptor
§. fi. de rei vend. & l. ſi is qui animo. de acq. poſ. & idem in diſpo-
ſitione legali, quia ratio expreſſa per mẽtem plus attenditur q̃
verba legis vt no. in d. c. fi. per l. adigere. §. quanuis. ĩ. de iure pa-
tro ſed ſi non eſſet expreſſa in l. ſed ex coniecturis poſſet colligi,
dic vt no. per Bar. in l. non dubium. C. de leg. In diſpoſitione au-
tem vltimæ voluntatis non curo vtrum ſit expreſſa, vt hic, vel
ex coniecturis poſſit colligi, vt ſ. eo. l. cũ proponebaẗ. ¶ In text.
ibi, [quæcunq; mihi.] Iſtud verbũ faciebat dubiũ, cũ ſit genera-
le, vt oĩa quæ fuerunt matri tpe mortis eius cõprehendantur,
ſed ꝑ rõnem quæ ſtatim ſubnectiẗ, nequaquã cũ his controuer
ſiam habeas &c. reſtringunẗ ad illa tantũ bona quæ inter iſtam
teſtatricẽ, & iſtos fratres ſuos eoſdemq́; anunculos remãſerunt
indiuiſa, quia in illis conſueuit excitari materia controuerſiæ:
non ergo comprehenduntur illa quæ ex diuiſione facta erant
ſolius teſtatricis, quia in illis ceſſat cauſa diſcordiæ, cui voluit
prouidere.

---

1 *Traditio clauium & aſſignatio rerũ in dubio præſumitur cauſa cuſtodiæ,
ſi non præceſsit titulus habilis ad tranſlationem dominij.*

1 **§. Pater.** †Traditio clauium, & aſſignatio rerum in dubio præſumiẗ cauſa cuſtodiæ, ſi nõ præceſſit ti-
tulus habilis ad tranſlationẽ dñij, ad hoc allegatur, ſed ſi præ-
ceſſit, operatur tranſlationem ptãtis & dñij. vt l. clauibus. de cõ-
trahen. emp. & de aſſigna. lib. per totum, & de vſufru. leg. l. gene-
rali. §. hæredis, vbi verbũ aſſignare importat tranſlationem iu-
ris, ſed hic ex pluribus colligebatur mens, ꝙ noluit plus iuris
transferre, ſed cuſtodiam committere.

---

1 *Oratio imperfecta perficitur ex præcedentibus & ſequentibus, ſi congruè
fieri poteſt.*
2 *Omiſsio notarij vel ſcriptoris non vitiat actum, quando poteſt colligi quid
erat dicendum,*

1 **§. Cum imperfecta.** †Oratio imperfecta perficitur ex præcedentibus, & ſe-
quentibus, ſi cõgrue fieri põt. h. d, ſic ſ. eo. l. vnũ ex familia. §. pe
2 ibi dũ dicit, & cætera q̃ legãtur. ¶ †No. ergo hic, ꝙ omiſſio nota
rij vel ſcriptoris nõ uitiat actũ, qñ põt colligi qd erat dicendum,
& hoc qñ circa diſpoſitionẽ, ſed circa ſolennitatem talis omiſ-
ſio bñ vitiat & nocet, gl. eſt notabilis in l. ambiguitati. C. de teſta.

---

1 *Iuramentum facit rem valere meliori modo quo valere poteſt.*

1 **§. Filius matrem.** †Iuramentũ teſtatoris vel hæredis habet vim clauſulæ co-
2 dicillaris, ad hoc ſemper allegatur. †Item allegatur ꝙ iuramen-
tum facit rem valere meliori modo quo valere poteſt, & hoc
includitur ſub virtute iuramenti.

---

1 *Verba prolata per modum conſilij non inducunt neceſsitatem.*
2 *Ratio alterat naturam verborum.*
3 *Verbum rogo, licèt de ſui natura non ſit neceſsitatiuum, tamen neceſsita-
tem importat in vltimis voluntatibus.*
4 *Omne verbum ex quo de voluntate teſtatoris apparet, neceſsitatem im-
portat licet de ſe ſit ineptum.*

1 **§. Mando filiæ.** †Verba prolata ꝑ modum cõſilij non inducunt neceſſitatẽ, ad hoc
allegaẗ, ẽt ſi de ſe ſint præceptiua, vt patet in verbo, [mando.] cu
ius ſignificatum alteraẗ ꝑꝑ rõnem annexã dũ dixit [pro ſalute
2 ſolicitus ipſius.] †Itẽ poſtea ſubdit, [ita. n. poterit &c.] & ſic nota
ꝙ rõ alterat naturã verborũ. facit §. dulciſſimis. ſ. ea. l. ¶ In tex.
ibi, [nõ videri relictã,] & ſi iſta filia nõ obtemperauit conſilio,
ſed fecit teſtm̃, & extraneũ hæredẽ inſtituit, non tenebiẗ illi ſo-
rori reſtituere quicquã ꝑꝑ dicta verba, & hoc eſt qđ ſequitur.
3 †Et econuerſo verbũ, rogo, licèt de ſui natura non ſit neceſſita-
tiuũ, tñ neceſſitatẽ importat in vltimis voluntatibus. ĩ. proxi. §.
4 †qa omne verbũ ex quo de voluntate teſtatoris apparet, neceſ-
ſitatem importat, licèt de ſe ſit ineptum, vt not ſ. ea. l. §. cum
imperfecta. in gl. & ĩ. tit. j. l. fideicommiſſa. §. hæc verba.

---

1 *Si rogetur quis diſtribuere inter plures ſecundum eorum merita nõ facta
diſtributione, admittẽtur omnes exceptis illis, qui demeruerũt offendẽ
do, quia omnes videntur mereri, dummodo non demereãtur, ſed ſi facta
ſit diſtributio, illi ſoli admittũtur ĩter quos facta eſt, ſi illi ſoli meruerũt.*
2 *Si te hæredem inſtituto, & poſtea grauo ꝙ bona tua reſtituas tali, videor
ſenſiſſe duntaxat de bonis meis.*
Merentes dicuntur, qui non apparent demerentes.
3 *Si grauo te quòd quandoque reſtituas Titio, videor grauare vt reſtituas
poſt mortem.*
4 *Si grauo te vt reſtituas cum voles, videor grauaſſe poſt mortem.*

1 **§. Rogo filia.** †Si rogeẗ qs diſtribuere inter plures ſecundum eorum merita nõ facta diſtri-
butione, admittentur oẽs, exceptis illis, qui demeruerunt offen
dendo, qa oẽs videnẗ mereri, dũmodo nõ demereanẗ: ſed ſi fa-
cta ſit diſtributio, illi ſoli admittunẗ inter quos facta eſt ſi illi ſo-
li meruerũt. h. d. declara vt in glo. licèt ergo nõ facta diſtributio
ne admittanẗ ẽt illi qui non meruerunt, dũ tñ nõ demeruerint
ſi tñ facta eſt inter merentes, nõ admittunẗ, qui nec merenẗ, nec
demerenẗ, ſed ſi nõ inter oẽs merentes facta fuiſſet, admitterẽ-
tur qui derelicti fuerũt, quia hoc fideicõmiſſum factũ eſt om-
nibus merentibus, & illi qui meruerũt dicunẗ merentes, ſiue ſe-
quaẗ diſtributio, ſiue non. ¶ Illi qui nec meruerũt, nec demer-
uerũt dicunẗ merẽtes ſi nõ fiat diſtributio: ſed ſi fiat, nõ ĩter eos,
2 non habẽt ꝑ merẽtibꝰ, & iſta colligunẗ ex tex. & gloſſis ¶ †No.

tex,

tex.cū gl ſuper verbo,[bona tua,] ꝙ ſi te hæredē inſtituo, & po-
ſtea grauo ꝙ bona tua reſtituas tali, videor ſenſiſſe duntaxat de
bonis meis,in qbus te inſtituo,q̄ poſtea futura ſunt tua, nō aūt
de tuis bonis ꝓprijs, qđ ꝑpetuò tene mēti, nā ſi intelligeret̄ de
tuis, & bona mea æquiualerent illis acceptādo bona mea,tene
reris reſtituere tua, vt patet ſ̄.eo.l.vnū ex familia.§.ſed & ſi fun-
dū.verſi.dixi.¶ Itē no.ꝙ merentes dicunt̄ q non apparēt deme-
3 rētes,ad hoc vide bonū tex. in l.ſeruo. de manu. teſta. ¶† Itē ſi
grauo te ꝙ qn̄que reſtituas Titio, videor grauare vt reſtituas
poſt mortē,ita colligit̄ hic,ibi [electio &c.] & hoc iō, qa graua-
ui reſtituere ſ̃m merita, ꝑꝑ qđ vr̄ voluiſſe differri quouſq; poſ-
ſum mereri,vt eſt caſus notabilis in d.l.ſeruos. alias iſtud verbū
importat,vt cū primum poterit,reſtituat, caſus eſt qn̄ dies leg.
4 ced.l.antepe.quam perpetuò tene mēti:ſecus,†ſi grauo te vt re-
ſtituas cum voles, quia videor grauaſſe poſt mortem, vt l. vxo-
rem.§.pen.ĵ.tit.j.

---

1 *Verba diſpoſitiua inducunt grauamen etiam ſi non referantur ad grauatū ſed ab honoratum.*
2 *Verbum dono, quando importet legatum.*

1 §. Donationis. †Verba diſpoſitiua inducunt graua-
men ēt ſi non referant̄ ad grauatum,
ſed ad honoratū.h.d.¶No.verba quæ ſunt in fi.ꝑꝑ quæ ſemper
2 allegat̄.¶†Itē no.ꝙ per verbū dono fit legatum, qn̄ profert̄ cir-
ca abſentē,& nemine pro eo recipiente, ſupple & cū ſolennita-
te quæ requirit̄ in vltima voluntate, & iſto mō dēt limitari qđ
not.in l.illud.C.de ſacroſ.eccle. vbi no. gl. ꝙ non valet donatio
facta abſenti nemine pro ipſo recipiente, nam verum eſt, niſi
ſit ibi ſolennitas requiſita in vltima voluntate,quia tunc impor
taret legatum. Tene menti perpetuò.

---

1 *Alienatio voluntaria facta contra expreſſam prohibitionem teſtatoris poteſt ſtatim reuocari.*
2 *Prohibitio alienationis, quando ſit perſonalis, & quando realis.*
3 *Aliud eſt alienare, aliud alienanti conſentire.*
4 *Tres differentiæ inter caſum quando teſtator prohibuit alienationē expreſsè, & quando non prohibuit expreſsè, licèt prohibeatur tacitè à lege vt in re ſubiecta reſtitutioni.*
5 *Qui cōtra voluntatem defuncti facit, non admittitur ad commodum cōſequendum ex ea.*
Fruſtra legis auxilium inuocat, qui committit in legem.
6 *Si duo fecerunt pacem, & promiſerunt ſe non offendere ſub pæna, & poſtea ſe inuicem offendunt, & non apparet quis primò inceperit, quòd neuter poſſit ab altero pænam petere, & quid ſi apparet.*
7 *Facilius perdit quis ius acquirendum quàm acquiſitum.*
Qui conſenſit vni alienationi, non prohibetur retractare alias, quibus nō conſenſit.

1 §. Libertis prædium. †Alienatio voluntaria
facta ꝯ expreſſam ꝓhi-
bitionē teſtatoris,pōt ſtatim reuocari, & ad reuocandū admit-
tunt̄ illi tm̄,qui ante ipſam cōtra voluntatē teſtatoris nō aliena
uerunt, & qui eidē alienationi nō cōſenſerūt. Item vltimus de
familia ēt ſi alienet cōtra expreſſam ꝓhibitionē,nō reuocat̄ alie
natio.h.d.& cōtinet quatuor caſus. Primus eſt qn̄ oēs alienaue-
rūt vno excepto, vſq; ibi,[alioquin.] Secundus,qn̄ oēs ſimul, vſ
que ibi,[cæterum.] Tertius,qn̄ oēs ſeparatim vſq; ibi, [at ſi ne-
mo.] Quartus,qn̄ nullus, ſed vnus tm̄ remanſit in familia, q po
2 ſtea alienauit,ēt in extraneū.¶†In tex. ibi, [ne id alienarēt.] Iſta
prohibitio eſt in perſona, qa quilibet vr̄ ꝓhibitus alienare par-
tē,ſuā extra familiā:& ſi nō eſſent verba quæ ſequunt̄,ſi vnus eo
rum alienaret intra familiā, illa pars alienata poſſet poſtea ex-
tra familiā alienari,vt ĵ.tit.j.l. pr̄ filiū.§. quindecim. ſed ꝑꝑ ver-
ba quæ ſequunt̄, [atq; in familia librtorum retinere &c. [red-
dit ꝓhibitio realis,& ſic ēt ſi facta intra familiā, non poterit po-
ſtea extra familiā alienari, vt ſ̄.eo.l. peto.§. fratre. & qđ ibi dixi.
3 ¶†In tex.ibi, [quibus nō dedit.] ergo ſi conſenſiſſet alienationi
vnius,& nō aliorū,illā tm̄ ꝓhibent̄ reuocare, qa ex hoc ſolo ꝙ
cōſenſit,nō facit cōtra ꝓhibitionē defuncti, qa aliud eſt aliena-
re,aliud alienāti cōſentire,vt in rl̃a iuris:ſed qn̄ facit cōtra, tunc
ꝓhibet̄ reuocare ēt alienationes aliorū, vt ĵ. in verſi.[alioquin,]
4 qa plus deliquit, & hoc voluit gl. ¶†No. ex iſto primo caſu cū
gl. tres dr̄ias inter caſum qn̄ teſtator prohibuit alienationē ex-
preſsè, & qn̄ nō ꝓhibuit expreſsè, licet ꝓhibeat̄ tacitè à lege, vt
in re ſubiecta reſtōni,nam primo caſu ab ipſo principio eſt nul
la,ſecūdo valet, & poſtea reuocat̄ exiſtente cōdōne fideicōmiſ-
ſi, vt in gl.q eſt notabilis, & vera,licèt q̄dā gl. dicat, ꝙ ēt hoc ſe-
cūdo caſu ſit nulla ꝑ auth.res q̄.C. cōmu. de leg. ſed iſta verior.
Secunda dr̄ia eſt, qa prima ſtatim retractat̄, nō expectato ꝙ eue
niat cōdō fideicōmiſſi,ſecūda nō, & eſt rō in his duobus, qa cū
expreſſa ꝓhibitione teſtatoris cōcurrit ēt tacita legalis, ſed non
ecōuerſo, & duæ ꝓhibitiones fortiores ſunt q̄ vna. Eſt & tertia
dr̄ia, qa primo caſu q alienauit contra ꝓhibitionē, vt hic in ver.
[cæterū] licèt ēt ſimul,vt in verſi.alioquin. In ſecūdo caſu ſecus
qa exiſtēte cōdōne fideicōmiſſi,ēt ille q prius alienauerat reuo
cat alienationē illius in cuius ꝑſona extitit, qđ eſt ſingulare, &
rō eſt, qa nō venit ad reuocandū alienationē, tanquā facta con-
tra voluntatem defuncti,ſed eo quia extitit ꝯdō fideicommiſſi.
¶ Ex hoc infero,ponamus ꝙ vnus ex iſtis conſenſit alienationi
alterius, certū eſt ꝙ non p̄t ſtatim retractare illā alienationem,
vt hic, ſed quid ſi ille q alienauit poſtea decedat,& ſic extat ꝯdō
fideicommiſſi,an admittet̄ ex hoc capite? vr̄ ꝙ ſic per hāc gl. pu-
to dicendū ꝙ ſi ꝯſenſit partibus pn̄tibus,non admittat̄, qa vr̄ fi-
deicommiſſum ꝯdōnale remiſiſſe ꝑ pactū,qđ fieri p̄t, al's ſecus,
quia fideicommiſſum ꝯdōnale non potuit repudiare, vt ſ̄.e. l.ſi
ita.§.ſub ꝯditione,licèt à reuocatione pn̄ti potuerit ſe exclude-
5 re.¶†Itē no.in verſ.alioquin.ꝙ ille qui facit ꝯ voluntatē defun-
cti,non admittitur ad ꝯmodū ꝯſequendū ex ea, & ſic in ſil'i fru-
ſtra legis auxiliū inuocat,qui ꝯmittit in legē, vt l.auxiliū.de mi-
6 nori.¶†Et inducitur ꝙ ſi duo fecerunt pacem,& promiſerunt
ſe non offendere ſub pœna,& poſtea ſe inuicē offendunt,& nō
apparet quis primo inceperit, ꝙ neuter poſſit ab altero pęnam
petere:ſed ſi appareret,tūc ille qui incępit non p̄t ab altero pete
re: ſed econuerſo ſic, vt hic in verſ.cæterū, vide ꝑ Ioā. And. in rl̃a
fruſtra.de reg.iu.& in addi. Spec. de treug.& pa. ſuper rub. in fi.
¶In gl.q̄ incipit, ſed ſi ꝯſenſit,ibi.l.ſi fundū ꝑ fideicommiſſum,
illa nihil facit,quia loquit̄ qn̄ legatarius, q habebat ius de pn̄ti,
quia legatū erat purū,ꝯſenſit hæredi alienāti: hic loquit̄ qn̄ ille
qui non habebat adhuc ius in parte alienata, ſed ſperabat hr̄e,
ꝑꝑ alienationē factā ꝯ prohibitionē ſi non ꝯſenſiſſet, ſi ergo ꝯ-
ſenſit,facit vt ſibi hoc ius non acquirat̄, & ſic non p̄t petere pre-
tiū.¶In gl.q̄ incip.i.ſi non alienauerunt,ibi, & malè, quia Ro-
ge. vr̄ voluiſſe ꝙ ille alienauit ꝯ prohibitionem, vel qui ꝯſenſit
alienāti,indiſtinctè ꝓhibeatur à retractando, & ita intellexit vſi.
alioquin, ſed neutrū eſt verū, quia in primo caſu ſi alienauit, li-
cèt ꝓhibeat̄ retractare alienationes q̄ fiunt ſil', vel poſt, non tū
7 illā q̄ facta erat prius, vt hic in verſi.cæterū.† Et ſic no. ꝙ facilius
perdit quis ius acquirendū q̄ acquiſitū. Itē ſi ꝯſenſit vni aliena
tioni, non prohibetur retractare alias quibus non conſenſit.

---

1 *Res prohibita alienari in extraneum, non prohibetur deuenire in extraneum iure ſucceſſionis inteſtati.*
2 *Si res eſt prohibita alienari ſpecialiter in talem extraneum, tunc etiam iure ſucceſſionis inteſtati non poſſet ad illum deuenire.*

1 §. Cum inter libertos. †Res prohibita aliena
ri in extraneū, nō ꝓhi
bet̄ deuenire in extraneū iure ſucceſſionis inteſtati.h.d. multū
notabiliter ſ̃m gl.q̄ eſt ĵ.tit.j.l.pr̄ filium.§.Iul. Agrippa,q̄ melius
2 & notabilius declarat q̄ facit hic.† Et ſic licèt loquat̄ in filio li-
bertæ, idē eſſet in quolibet alio qui ſuccederet ab inteſtato, &
hoc verum quādo prohibitio erat generalis quo ad extraneos,
ſecus ſi ſpecialis,putà ꝙ non alienet in talem, tunc etiam iure
ſucceſſionis inteſtati non poſſet ad illum deuenire, vt l.codicil-
lis.§.mater.ĵ.eo.dico, ꝙ etiam ſi iſte ſucceſſurus ab inteſtato in-
ſtrueretur, poſſet etiā capere ex teſtō, & ita ſenſit gl. in d.§.Iul.
Agrippa, ſufficit enim ꝙ ſit talis ad quem poſſent tranſire iure
inteſtati, aliàs ſecus, vt l.peto.§. fratre ſupra eodem.

---

1 *Legata relicta ab eo quem teſtator inſolidum putabat ſucceſſurum, ſi ſuccedat pro parte, pro parte illius tantum debētur, ſi ſunt indiuidua, ſed libertas debetur inſolidum, etiam ad incommodum illius grauati.*
2 *Legata indiuidua relicta ab eo quem teſtator inſolidū putabat ſucceſſurū, nullo modo debentur quando ſuccedit pro parte, Fallit in libertate.*
3 *Quid ſi talis non ſucceſſit in aliquo, ſed alius, an habeat locum iſte §.*

1 §. Cū exiſtimaret. †Legata relicta ab eo quē te-
ſtator inſolidū putabat ſuc-
ceſſurū, ſi ſuccedat ꝓ parte, pro parte illius tm̄ debent̄, ſi ſunt
indiuidua, ſed libertas debet̄ inſolidū, ēt ad incommodū illius
2 grauati.h.d.†Quid aūt in alijs legatis indiuiduis, vt in ſeruitute?
vr̄ dicēdū prout hr̄ ſ̄.eo.l.cū filius. Tu dic ꝙ tale legatum nullo
mō debet̄ ꝑ l.pe.ſ̄.de iure codi. vbi dr̄ indiſtinctè ꝙ legata indi-
uidua non debent̄ qn̄ ſuccedit ꝓ parte. Fallit in libertate, vt hic
ex æquitate. lex aūt cū filius,loquit̄ in relictis in teſtō ꝙ ꝓ parte
fuit reſciſſum, & tunc dic vt ibi.¶In gl.j.ibi.ĵ.ti.j.l.poſt emācipa
tionē.dic ꝙ hic credebat iſtā ſucceſſurā inſolidū, & ſucceſſit ꝓ
parte,ibi ſciebat, ꝙ erat ſucceſſura pro parte tm̄, credebat tū ꝙ
ſuccederet vno iure tm̄, puta p̄torio, & ſuccedit ciuili, vel econ-
uerſo. Certè hic nō facit quominus teneat̄ inſolidū, cū nihil ſi-
bi auferat̄ de emolumēto.¶In gl. ſuꝑ verbo,[dāni cā,] ibi, [ſed
cur non p̄ſtatur ab vtroq; ſicut fideicōmiſſum &c.] gl. malè lo-
quitur. innuit.n. ꝙ fideicommiſſum pecuniarium vel diuiduū
præſtetur ab vtroq; ſuccedente, quod eſt falſum, immo nō prę-
ſtatur niſi ab iſta quā teſtator putabat ſuccedere, & pro parte
ſua tantum, ab alio non, quia teſtator ipſum non grauauit, vo-
luit ergo quærere gl. quare legatum libertatis non præſtatur ꝓ
parte tantum ſicut alia, & ad hoc tendit rn̄ſio quæ ſequit̄. ¶In
gl.ibi, [redemptis partibus.] hoc quando libertas fuit relicta ꝑ
fideicommiſſum ab iſta conſobrina, ſi autē directò, puta ꝙ ef-
ficiatur liber ad incommodum vtriuſque ſuccedentis, nec ha-
beat iſta conſobrina redimere, cùm non habeat manumittere.
3 †Et no. ꝙ iſte §. loquitur quando teſtator putabat iſtam ſucceſ-
ſuram inſolidum, & ſuccedit pro parte, quid ſi non ſucceſſit in

aliquo, ſed alius? Rñdeo, aut nõ ſucceſſit, nec potuit ſuccedere, quia erat alius in potiori gradu: aut potuit. primo caſu ſi legata fuerunt relicta ſimplr, debent, quia cẽſetur ſenſiſſe de quolibet ſucceſſuro, licèt putaret iſtam ſolam ſuccedere. l. ſi quis cũ nullum. de iure codi. ſi aũt nominatim ab ea, nõ deberentur ab eo qui ſucceſſit. vt l. j. in fi. ĩ. tit. j. Secũdo caſu qñ potuit, ſed noluit, vel impedita fuit morte pũenta, tunc aut alius qui ſucceſſit erat in vlteriori gradu, & ideꝫ per oĩa quod ſ. dixi, quia vr̃ ſuccedere pter voluntatem defuncti, vt d. §. fi. licèt in ſubſtõne vulg. non ſit idẽ, vt no. gl. in l. non iuſtã. C. ad Treb. quã oĩnò vide. aũt erat in eodem gradu, vt ſi iſta conſobrina repudiauit, vel morte pũenta eſt, & ſic ſua portio accreuit alteri. tunc dico ꝙ ille qui ſuccedit tenetur pro parte tm̃ pro qua teneretur iſta ꝯſobrina ſi adiuiſſet, vt l. ſi Titio & Meuio. §. Iul. ſ. eo. pro altera non, quia ſunt effecta inutilia. Quid autem ſi teſtator putat vnuꝫ ſuccedere ex diſpoſitiõe legati, & ſucceſſit alter ex diſpoſitione ipſius defuncti? dic, quòd legata debentur etiam ſi nominatim ſint relicta à primo, vt ſ. eo. l. ſi alienus. in fi. & ĩ. tit. j. l. à patre.

§. Pater qui filio. ¶ In dubio verba nõ ſunt ſic intelligenda vt importent fideicõmiſſum inutile, ſi alius intellectus poteſt eis dari, etiam ſi ex illo non reſultet vtilitas. h. d.

2 *Licèt rogatus de reſtituendo ſub conditione vel ad tempus lucretur fructus tanquam perceptos iudicio teſtatoris, debet tamen illos cum debito compenſare, idem in bonæfidei poſſeſſore, qui lucratur fructus, et tamen eos compenſat cum ſumptibus.*

3 *Licèt iure iſto non poſſet Trebellianica vel Falcidia directo prohiberi, vel auferri, poterat tamen auferri per indirectum.*

4 *Falcidia vel Trebellianica nunquam computatur in debito, niſi teſtator hoc expreſsè dicat, vel æquipollenter.*

5 *Qñcunq; onus apponitur poſt emolumentum acquiſitum, facit modũ potius quàm conditionẽ, ſed ſi eſſet implendũ ante, tunc faceret cõdõnẽ. Dictio vt, facit modum, & non conditionem.*

1 §. Titio fratri ſuo. † Rogatus de reſtituẽdo hr̃ditatẽ cũ onere, ẽt ꝙ non deducat id, quod ſibi à teſtatore debet, ſi percepit tot fructus ex hr̃ditate, q æquiualeant illi debito, (quod p̃t euenire, qñ eſt rogatus reſtituere ſub ꝯditione, vel ad certũ tp̃s,) tenet ſubire vtrunque onus, & debet illos cũ debito compenſare ſi hæreditatem adiuit, ſed quia ex hoc ſequitur iniquitas, quia ſibi per indirectuꝫ auferẽ Trebellianica ibi debita, conſuluit ſibi vt hæreditatẽ nõ adeat ex teſtõ, ſed repudiet, & adeat ab inteſtato, ſi eſt talis qui hoc facere p̃t, puta de venientibus ab inteſtato, nec per hoc incidit in edictum ſi quis omiſ. cau. teſt. quia non facit principaliter vt fraudet fideicommiſſarios, ſed vt fraudem quam teſtator ſibi parauit excludat. h. d. iſte §. magiſtralis & difficilis. Et diuide, quia primò loquiẽ qñ fuit rogatus poſt mortem, & interim percepit tot fructus qui æquiualent debito vſque ibi, plenè. Secũdo qñ purè, & ſic nullos fructus percepit, vel ẽt ſub cõdõne, & non percepit fructus: vel ſi percepit, non vltra illos qui ſufficiũt ad Trebellianicã. ¶ Itẽ prima pars ſubdiuidiẽ, quia primo poniẽ thema, & qó, vſque ibi, [cum ex fructibus,] ſecundo rñſio vſque ibi [qm̃,] tertio rõ rñſionis. Itẽ ſecunda ſubdiuidiẽ, quia primo poniẽ determinatio vſque ibi, [ſed iniquitatẽ.] Secundo obijcit de iniquitate, quæ oritur ex ea aditione hæreditatis, & eam fatetur vſque ibi, [prudentius.] Tertio conſuluit cõtra iniquitatẽ vt hæreditatẽ non adeat ex teſtõ, ſed ab inteſt. vſque ibi, [nec videbit.] Quarto remouet dubiũ, qđ cõtra hoc conſilium poſſet fieri. Et gl. j. ponit caſum, & bene loquitur, ſaluo ꝙ non diſtinguit inter primum principalem caſum & ſm, ſed debet fieri diſtinctio, aliàs primus caſus non differret à ſecundo, licèt primus loquatur qñ grauauit de reſtituendo ẽt hæreditatẽ Seij, q̃ debebaẽ iſti Titio. ſecundo qñ grauauit vt illam hæreditatẽ nõ deduceret de hæreditate Meuij, ſed certè tm̃ eſt vnũ quantũ alterum, & ideo diſtingue, vt dixi. Dicit ẽt glo. vnũ circa ſecundã partẽ, ꝙ in tex. non dr̃. ſ. ꝙ Titius non debet adire hæreditatẽ Meuianã, niſi renunciet fideicommiſſo in ver. [planè.] Sed certe non expedit hoc facere, nam eo ipſo ꝙ adit, videtur quodammodo renũciare, cũ fuerit grauatus, ꝙ nõ deducat, & ipſe adeũdo cẽſeẽ huic oneri aſſentire. Ex hoc ẽt patet, ꝙ nec eſt neceſſariũ aliud, ꝙ fortius dicit alia gl. ſup verbo, [retineat] ſcilicet ꝙ nõ põt adire niſi caueat de non deducẽdo, nã hoc dr̃ in tex. nec eſt neceſſariũ, rõne p̃dicta. Itẽ p ſupplemẽto gl. adde aliud qđ hr̃ in gl. ſuper verbo, [Falcidiam,] vt clarius pcedat caſus, ꝙ hæreditas primi teſtatoris. ſ. Seij valebat cẽtũ. quam Meuius fuit rogatus reſtituere Titio. Cũ ergo poſſet Meuius detrahere quartam, erat debitor Titij in lxxv. & iſtud eſt fideicommiſſum de quo hic dubitatur, an poſſit deducere de hæreditate Meuij poſtq̃ fuit grauatus quòd nõ deduceret, ſi enim grauatus non fuiſſet, clarum eſſet ꝙ ſic ante omnia, & vltra illud etiã deduceret Trebellianicam de hæreditate Meuij. Itẽ Meuius poſtea inſtituit dictum Titium creditorem in hæreditate ſua valente cccc. & ſic in totũ valebat hæreditas Meuij nõ facta deductione fideicõ. quingenta. dr̃ ergo ꝙ ſi percepit fructus æquiualentes fideicõmiſſo, ſine dubio non põt deducere: qđ intellige qñ vltra quartaꝫ Trebellianicam debitam Titio de hæreditate Meuij erant tot fructus, qui æquiualebant fideicõmiſſo, nã illi fructus primò cõputanẽ in quartam Trebellianicã, vt l. in fideicõmiſſariam. ĩ. ad Treb. & poſtea in fideicõmiſſum, debet ergo pcepiſſe tot fructus qui valeant clxxv. quia quarta de bonis meuianis aſcẽdit ad centũ, & ſi hoc eſt, oĩa bona tenetur reſtituere Sempronio, alia deductione nõ facta. ſed ſi nullos pcepit, vel nõ vltra centũ, quia ſunt neceſſarij pro Trebellianica, tũc in illud debitum debet cõputare Trebellianicã, quæ ſufficit, tñ ex hoc reſultat iniquitas, ꝙ aufertur ſibi Trebellianica per indirectũ, quæ iure directo auferri non poſſet iure iſto, contra quam iniquitatem conſuluit: nam illa ſequitur ſi adeat ex teſtõ, repudiet ergo, & adeat ab inteſtato, & non tenebitur ad fideicõmiſſum hæreditatis meuianæ, & ſic vbi teſtator voluit ipſum fraudare quarta, habebit totũ, nec incidet in edictum, quia nõ facit principaliter vt fraudet fideicõmiſſum, ſed vt fraudem quã teſtator ſibi parauerit excludat, quo caſu illud edictũ ceſſat, vt l. excuſa-
2 tus. ſi qs om. cau. teſta. ¶ † No. ex prima parte, ꝙ licèt rogatus de reſtituendo ſub ꝯdõne, vel ad tp̃s, lucretur fructus tanq̃ pceptos iudicio teſtatoris, debet tñ illos cum debito compenſare, vt hic ſicut cõpenſat in Treb. vt l. in fideicommiſſariã. ĩ. ad Treb. ſimile in bonæfidei poſſeſſore, qui lucratur fructus, & tñ eos ꝯpenſat cũ ſumptibus, vt ſ. de rei vendi. l. ſumptus. ¶ Et no. quia etiã ſi teſtator expreſsè non dixiſſet ꝙ compenſaret cum debito, vel ꝙ debitum non deducat, nihilominus tales fructus cuꝫ debito cõpenſat tex. eſt notabilis in l. quod de bonis. §. quia auus. circa fin. ĩ. ad l. Falc. quod. n. dicunt iura, ꝙ grauatus reſtituere hr̃ditatem ante omnia poſſit deducere quod ſibi debeatur, & de reſiduo quartam Trebellianicã, debet intelligi niſi tot fructus perceperit qui ſufficiant ad vtrũque, quia tunc neutrum deducit,
3 ſic limitatur l. in imponenda, ad l. Fal. cum ſimil. ¶ † Ex ſecunda parte no. ꝙ licèt iure iſto nõ poſſet Trebellianica vel Falc. directò prohiberi, vel auferri. l. quod de bonis. §. j. ĩ. ad l. Falc. poterat tñ auferri per indirectum. ſ. mandando, ꝙ eam cõpenſet cũ eo quod ipſe teſtator debet grauato, vt l. ſi debitor. ĩ. ad l. Fal. qđ etiam feciſſe vr̃ eo ipſo ꝙ grauauit ꝙ debitum non deducat, vt hic in ver. [planè,] vel ꝙ illud debitum alteri reſtituat, vt in prima parte huius §. ¶ Secũdo no. ꝙ ex hoc reſultat iniquitas, & tñ l. iſtam iniquitatem tolerat, quod eſt mirandum: ſeu hoc euenit pp fatuitatem grauati qui adit hæreditatẽ. ſibi. n. imputet, & hoc vult gl. ſuper verb. [iniquitatem.] Itẽ contra iſtam iniquitatem lex prouidet, & ſic vr̃ ſibiipſi cõtrariari lex permittendo, ꝙ fiat aliquid ꝙ ſit iniquum, & poſtea contra iniquitatem meden-
4 do. † Aduertendũ tñ quòd Fal. vel Trebellianica nunquã cõputaretur in debito, niſi teſtator hoc dixiſſet expreſsè, vel æquipollenter, ut patet in d. l. in imponenda. cum ſi. ubi deducit debituꝫ, & ẽt Falcidiã vel Treb. & ſic aliud eſt in Falcidia q̃ in fructibus quos cõputat in debito ẽt ſi non ſit dictum, ut ſ. dixi. Rõ eſt, quia Falc. uel Treb. eſt debita, & in eis directo grauari nõ poteſt, non ſic in fructibus. l. filiusfa. §. apud Marcellum. ſ. titu. j. & hoc quòd nõ imputeẽ niſi dicatur, pcedit in debito uero, ſed in quaſi debito bene ꝯputatur Falcidia, uel Treb. ẽt ſi nõ ſit dictũ, vt in dote, vel in debito iure naturæ, vt patet in auth. res quæ. C. cõia de leg. & quod no. in l. mulier. §. cum proponeretur. ĩ. ad Treb. & vide quod no. in vlt. gl. ¶ Vltimò iſtum tex. in fi. Bar. multum pulchrè inducit ad terminationem q̃onis terminatæ per eum, quæ incipit pupillus, quã ponit in l. 2. ſ. qui petant tuto. vbi omnino vide. ¶ In gl. quæ incip. [id eſt computationis.] in fi. ibi. [Idem tñ eſſet] ſ. vt non fiat cõputatio Falcidiæ niſi vſque ad concurrentẽ quantitatem, & quatenus debitũ tranſcendit poſſit deduci, caſus eſt in l. Lucius. §. maritus. ĩ. ad Treb. ita debet intelligi. l. ſi debitor. allegata pro contraria. ¶ In glo. quæ incipit, [quo caſu.] in fi. iſta glo. primo vult reprehendere opi. tactã in princ. eorum qui dixerunt, ꝙ in ſecundo caſu huius §. iſte Titius non põt adire hæreditatem Meuij, niſi caueat de nõ deducendo fideicõmiſſum & ꝙ iſta eſt cautio Mutiana, gl. hoc ꝓꝫ reprobat, quia cautio Mutiana præſtaẽ in condõnibus negatiuis, ſed hic nõ fuit condõ. ſed modus, vult ergo glo. ꝙ bñ dẽat cauere, ſed iſta ſit cautio, quæ præſtatur de modo implendo, de qua in l. quibus diebus. §. fi. de cõdit. & dem. Tu dic ꝙ nullo mõ præſtatur, qa eo ipſo ꝙ adit, perdit ius deducendi, & ſic de ipſa
5 non põt opponere fideicommiſſario, vt dixi ſ. ¶ † No. tñ ex glo. duo ad quæ ſemp allegatur, primo ꝙ qñcunque onus aponiẽ poſt emolumẽtũ acquiſitum, facit modum potius q̃ ꝯdõnem: ſed ſi eſſet implendũ ante, tunc faceret ꝯdõnem, vt l. qui hr̃di. in fi. de cõdi. & dem. & vide oĩno quod no. Cyn. in l. cum mota. C. de tranſac. ſecundo allegatur iſta gl. ꝙ, vt, facit modum, & non conditionem, vide per Bart. in l. j. de condi. & demon.

1 *Diſiuncta poſita inter perſonas inter quas cadit affectio ordinata, non reſoluitur in coniunctam, ſed intelligitur ordine ſucceſſiuo.*

2 *Quando grauatur hæres dare diuerſis alternatiuè, inter quos eſt diſpar ratio, diſiuncta non ponitur pro coniuncta.*

3 *Ordo ſcripturæ præponderat ordini affectionis.*

4 *Remediorum electio eſt actoris, ſeu creditoris.*

1 §. A te peto marite. Diſiũcta poſita inter perſo
nas inter quas cadit affectio
ordinata, non reſoluit̃ in coniunctã, ſed intelligitur ordine ſuc
ceſſiuo. h. d. ſm̃ Doc. ſed nõ placet. qa inter iſtos de quibus hic,
non cadebat affectio ordinata reſpectu eiuſdẽ perſonæ, quia v-
xor habebat tñ ad conſanguineos ſuos affectionẽ, & non mari
ti, & econuerſo maritus ad ſuos tantum, & non vxoris, bñ tñ
2 placet ſummarium in ſeq. † Et ideo dic qñ grauat̃ hæres dare di
uerſis alternatiuè, inter quos eſt diſpar ratio, diſiuncta non po-
nitur pro coniuncta, & ſeruat̃ ordo ſcripturæ, hoc dicit notabi-
liter. Lex ergo pen. C. de ver. ſig. loquitur qñ verba ſunt directa
ad legatarios, vt lego Titio, aut Seio, quo caſu ponit̃ pro con-
iuncta, ſed ſi ſunt directa ad hæredẽ, ꝙ det Titio, aut Seio, ſi qui-
dem inter illos eſt par rõ, non ponit̃ pro coniuncta, & datur hæ-
redi electio, vt ſ. eo. l. ſi Titio aut Seio, iuncto eo qđ no. in l. Lu-
cio. ſed ſi eſt diſpar ratio, attendit̃ ordo ſcripturæ, vt primo no-
3 minatus primo ueniat, caſus eſt ſingularis hic. ¶ † No. ergo hic
ꝙ ordo ſcripturæ præponderat ordini affectionis, quia ſi atten-
deretur ordo affectionis, uocarent̃ per prius propinqui vxoris,
quod non eſt. Et iſtum §. allegebat Pet. de Luna pro ſe, cum ꝓ-
miſiſſet vnire eccleſiam per omnes vias commodas, tam iuſti-
tiæ, q̃ ẽt ceſſionis papatus ſi expediret, & ipſe requireret ꝙ of-
ferret viã ceſſionis, dicebat ſe non teneri, & ꝙ volebat prius ex-
periri viam iuſtitiæ: quia non cenſebatur data electio cardinali-
bus, quibus erat facta promiſſio, ſed debebat attendi ordo ſcri-
pturæ: ſed certè, nihil facit, quia loquitur qñ alternatiua ponit̃
inter perſonas ſed illo caſu ponebatur inter remedia: promiſe-
rat enim unire eccleſiam, ad quam vnionem plura erant reme-
4 dia & viæ, † ſed regula eſt ꝙ remediorum electio eſt actoris, ſeu
creditoris, ita dicit Bart. in l. cum proponas. C. de pac. per l. qđ
in hæredem. §. eligere. de trib. & Guil. de Cu. in l. quamuis. ſ. de
pigno. act. pro quo ſupra de man. vindi. l. etiam §. plures. & l. 2. §.
Scæuola. de eo quod certo loco. Quando autem inter res pro-
miſſas vel debitas, dic vt ſupra eo. l. Lucio.

---

1 *Legatum certi prædij non redditur nullum, licèt non exprimantur confinia uel onera, quæ teſtator dixit ſe expræſſurum & morte præuentus non expreſſit*

2 *Legatum non redditur nullum, licèt non exprimantur confinia rei legatæ ſi res legata alio modo eſt certa.*

3 *Idem in venditione.*

4 *Libellus iſte, peto rem ſitam in tali loco, procedit abſque expreſſione cõfinium, & quando.*

1 §. Vicos citati. † Legatũ certi prædij nõ reddit̃ nul-
lum, licèt non exprimãtur confinia
vel onera, quæ teſtator dixit ſe expreſſum & morte præuentus
2 non expreſſit. h. d. ¶ † No. quòd legatum non redditur nullum,
licèt non exprimantur confinia rei legatæ, quod eſt verum ſi
3 res legata alio modo eſt certa. † & idem in vendi. vt eſt caſus in
l. cum ſeruo. §. fi. ſ. de contrahen. emp. aliàs pp incertitudinem
vitiaret̃, ꝑ qđ ẽt vr̃ ꝙ procedat libellus, in quo quis petat rẽ ſitã
in tali loco, licet non exprimat confinia, dũmõ reus ex forma
libelli poſſit reddi certus de re quæ petit̃, aliàs ſecus, vt l. ſi rem.
ſ. de rei vendica. Cætera dic pro declaratione huius §. in l. pen.
C. de inſti. & ſubſti. vbi Imperator allegat iſtum tex.

---

1 *Petens totum cùm ſibi pars tantum debeatur, conſtituit debitorem in mora quo ad illam partem, ſi ſe offerat illam recepturum.*

2 *Si petitur totum, cum pars tantum debeatur, non imputatur debitur cur non offert patem debitam.*

3 *Hæres qui partem confitetur fideicommiſſi debitam, poteſt fideicommiſſãrium compellere ad illam recipiendam.*

3 *An incumbat onus ipſi debitori offerre partem confeſſatam vt non conſtituatur in mora in illa parte, an uerò creditori offerre ſe paratum recipere, ut oneratus conſtituatur in mora.*

4 *Qui petit totum, quòd cenſeatur petere quamlibet eius partem, quantũ ad effectũ conſequendi ſententiam ſuper parte debita.*

LEX LXXX.

1 Qui ſolidum. † Petens totum cum ſibi pars
tantum debeatur, conſtituit de
bitorem in mora quo ad illam partẽ, ſi ſe offerat illã
recepturũ. h. d. notabiliter: aliàs aũt nõ ꝯſtitueret, vt ꝓ-
bat̃ in l. fideicõmiſſ. poſt prin. ſ. de vſuris. qa debitor hẽt iuſtam
2 cãm litigandi rõne partis indebitæ, † qa cũ petat̃ totũ, non põt
ſibi imputari cur non offert partẽ debitã, cũ nõ ſit veriſimile ꝙ
creditor eam recepiſſet, arg. l. tutor. §. Lucius. de vſuris. Sed con-
tra hoc fortirer facit, qa hæres q confitet̃ partẽ fideicõmiſſi debi
tã, poſſet fideicõmiſſ. cõpellere ad illã recipiẽdã, vt l. quidã exiſti-
mauerunt, ſi cer. pet. ergo poſito ꝙ fideicõmiſſarius nõ offerat
ſe paratũ recipere, vr̃ tñ ꝙ hæres ſit in mora, ſi nõ obtulit illam
partẽ q̃ nõ erat in cõtrouerſia. Rñ. fateor, ꝙ ſi obtuliſſet, potuiſ-
ſet fideicõmiſſariũ cõpellere ad accipiẽdũ, vt ibi, tñ ſi nõ obtu-
lit fideicõmiſſarius nõ põt ſibi hoc imputare quare nõ obtuli-
ſti, qa poteras me cõpellere, nã hæres põt dicere: iõ tibi non ob-
tuli, qa tu petebas totũ, & nõ potes beneficiũ datũ mihi contra
me retorquere: debebas ergo te offerre paratum recipere, ſi
3 volebas me in mora conſtituere ¶ † Item fortiter facit contra l.
ſi ſeruus. §. boue, verſi. contra ſi corium, cum glo. ibi poſita. ſ. de
condi. furti. quæ videtur velle quòd incũbat ipſi debitori offer-
re, etiam ſi creditor non offerat ſe paratum recipere, & niſi one
ratus conſtituatur in mora, ſed intellige ſi creditor obtulerat ſe
4 paratum recipere per prius, aliàs eſſet caſus contra Bar. ¶ † Itẽ
facit contra, quia qui petit totum, cenſetur petere quamlibet
partem eius vt l. ſi quis cum totum, & quod ibi no. de exce. rei
iud. ſed reſpondeo verum eſt quantum ad effectum conſequẽ-
di ſententiam ſuper parte debita, quam conſequi non poſſet, ſi
non videretur eam petijſſe, quantum ad effectum conſtituen-
di debitorem in mora, niſi ſe offerat illam recepturum.

---

1 *Si res legata euincatur extraordinario auxilio aliquo dato hæredi, debet legatario ſolui de eo, quod ad hæredem peruenit ſecundum æſtimationem rei legatæ.*

2 *Licèt non valeat legatum ſi legatur res aliena ignoranter extraneo, tamẽ ſi teſtator qui credebat rem ſuam, quia emerat à non domino bona fide, habet ius ad recuperandum pretium an ſaltem illud pretium debeatur legatario, & ſic debeat ſibi cedi actio.*

3 *Quid ſi legauit coniunctæ perſonæ.*

4 *Caſus in quo pretium ſuccedit loco rei in particularibus.*

Quando eſt datum pretium pro vna re, vel pluribus, & euincatur pars illius rei, vel vna de pluribus, ſecundum æſtimationem illius euictæ, & bonitatem eius, attribuitur ſibi de pretio.

1 §. Cũ poſt mortem. † Si res legata euincatur
extraordinario auxilio a-
liquo dato hæredi, debet legatario ſolui de eo, quod ad hæredẽ
2 peruenit ſm̃ æſtimationem rei legatę. h. d. notabiliter. † Per iſtũ
tex. vr̃ limitari l. cum alienam. C. de leg. cum ſi. vbi dicitur, ꝙ ſi
legatur res aliena ignoranter extraneo, non valet legatũ, nam
videtur verum quantum ad ipſam rem, ſed ſi teſtator qui crede
bat ſuam, quia fortè emerat à non dño bona fide, habet ius ad
recuperandum pretium ꝙ ſaltem illud pretium debeatur lega-
tario per hunc tex. & ſic debeat cedi ſibi actio, & hoc quidã di-
cunt, ſed non eſt verum, quia hic loquitur quando fuit legata
res propria teſtatoris, & ſic valuit legatum, quę poſtea fuit abla
ta extraordinario auxilio reſtitutionis in integrũ. Ibi loquitur
quando fuit legata res aliena & ſic legatum non valuit, vnde ni
hil debetur legatario, & hæres recuperabit pretiũ pro ſe, ſi res
fuit ſibi euicta antequam traderet legatario, ſi autẽ poſtea, ma-
3 gis eſt dubiũ, an poſſit agere de euict. † & pro hoc gl. & Doct.
in l. ſi domus §. de euictione. ſ. tit. j. qui dicunt plus, ꝙ quando te
ſtator credidit rem eſſe ſuam ex aliquo ſpeciali contractu, & ta-
men non eſt, etiam ſi legauit coniunctæ perſonæ, non valet le-
4 gatum, & ita eſt in caſu prædicto. ¶ † Item no. hic caſum, in quo
pretium ſuccedit loco rei in particularib. facit l. item ſi verbe-
ratum. §. j. de rei vend. ¶ Item no. in fi. ꝙ quando eſt datum pre-
tium pro vna re, vel pluribus, & euincatur pars illius rei, vel vna
de pluribus, ſecundum æſtimationem illius euictæ & bonita-
tem eius attribuitur ſibi de pretio, ad quod vide bonam glo. C.
de tranſactio. l. ſi ex falſis. quæ allegat hunc tex.

---

1 *Reſpublica propter moram tenetur ad vſuras, propter temeritatem tenetur ad expenſas litis, quas recuperat ab adminiſtratoribus. Idem in pupillo & tutoribus.*

2 *Reſpublica vel pupillus non habent priuilegium quominus poſt moram teneantur ad vſuras.*

3 *Adminiſtratores reipub. vel pupilli debent agnoſcere bonam fidem, & ſoluere id quod debetur, non autem ſuperuacaneam litem inſtituere.*

4 *Qui habet iuſtam cauſam litigandi, non condemnatur in expenſis, ſi habuit in tota lite, & ſi in parte litis, quatenus habuit non condemnatur, & quatenus non habuit, ſic.*

Iuſta cauſa litigandi an excuſet à pœna legali.

1 §. Etiam. † Reſpublica propter moraz tenet̃ ad vſuras,
pp temeritatẽ tenet̃ ad expenſas litis, quas re-
cuperat ab adminiſtratoribus. Idẽ in pupillo & tutoribus. h. d.
2 ¶ † No. ꝙ reſp. vel pupillus non hñt priuilegiũ quominus poſt
morã teneant̃ ad vſuras, hoc tñ verũ, qñ fuit facta interpellatiõ
cõgruè cũ authoritate adminiſtratorũ, vel ipſi adminiſtratores
fuerunt interpellati, vt l. ſi ex legati cã. de verb. ob. ¶ Itẽ no. ꝙ li-
cèt teneant̃ recuperare ab adminiſtratoribus, & ſic adminiſtra-
tores debẽt agnoſcere bonã fidẽ & ſoluere id qđ debet̃, ñ aũt ſu
3 peruacaneã litẽ inſtituere. † Itẽ allegat̃ ꝙ ille q hẽt iuſtã cãm liti
gãdi, nõ ꝯdẽnat̃ in expenſis, & hoc ſi habuit in tota lite, ſi aũt in
parte litis, quatenus habuit, nõ ꝯdẽnat̃ quatenus nõ habuit, ſi-
cut no. ꝑ Bar. in l. deſtitiſſe. ſ. de iudi. & l. ſi quis inficiatus. ſ. de-
poſiti. An aũt iuſta cã litigãdi excuſet à pęna legali? dic idem vt
no. Bal. in l. ij. C. de epiſco. audi. & Io. An. in c. j. de elect. lib. vj.

§. Prædium. Vltimus de familia prædiuz alienari ꝓ-
hibitum & eius petitionem tranſmittit
ad eius extraneum hæredem. h. d. ſic ſ. l. præced. §. libertis in fi.

§. Si creditor. Si alienatur res per creditorem. & ſic
ex cauſa neceſſaria, non cenſetur fieri
contra prohibitionem teſtatoris, nec poterit reuocari.

1 *Errans in iure non cenſetur legatum repudiare.*
2 *Ignorantia iuris non prodeſt in lucris nullo modo acquiſitis.*
3 *Si dominium eſſet perfectè acquiſitum, tunc etiam ſi ſcienter permittit alium tenere & poſſidere rem ſuam, non perdit dominium, niſi lapſo tempore præſcriptionis.*
4 *Debita legalia dicuntur quaſi debita, vt legitima filij, & dos.*
5 *Quòd iſta quaſi debita non ſint ita fortia, ſicut vera debita.*

LEX LXXXI.

1 QVi fideicom. †Errans in iure non cenſetũ
2 legatũ repudiare.h.d.†Du-
bium erat, quia ignorãtia iuris nõ prodeſt in lucris,
vt l iuris ignorantia.C.qui admit. ad bon. poſ. pñt,
ſed reſponde verũ eſſe in lucris nullo modo acquiſitis, vt ibi, &
l.Clodius. de acquiren.hær.nam erranti in iure currit tempus,
& excluditur à dicto lucro, vt d.l.in bonorũ, & etiam repudiare
videtur, vt d.l.Clodius.ſed ſi erat acquiſitum, licèt nõ perfectè,
errans in iure non videretur repudiare, vt hic:ſecus ergo ſi non
3 errauit, vt hic à contrario ſenſu.† ſed ſi perfectè eſſet acquiſitũ,
tunc etiam ſi ſcienter permittit alium tenere & poſſidere rem
ſuam. non perdit dñium niſi lapſo tempore præſcriptionis, vt
j.de alim.leg.l.libertis quos.§.j.cũ ibi no.Cætera dic, vt d.l.Clo-
4 dius.†No.ꝙ debita legalia dicuntur quaſi debita, & ſic legitima
5 filij, & dos quæ debetur filiæ, dicitur quaſi debita. † Item ꝙ iſta
quaſi debita non ſunt ita fortia ſicut vera debita, quod facit ad
id quod dixi ſ.eo.l.cũ pater.§.Titio.adde quod no.in l.ſi cui legatur.de falſis.& C.qui admitt.ad bõ.poſ.poſſunt.l. emãcipata.

1 *Hæres ſicut per aditionem hæreditatis acquirit dominium rerum hæreditariarum verè, & irreuocabiliter, abſque apprehenſione poſſeſſionis, & fingitur fuiſſe dominus à tempore mortis, ita & legatarius agnoſcẽdo legatum.*
2 *Hæres & legatarius ſecuta aditione & acceptilatione æquiparantur, ſed ea non ſecuta ſecus.*

LEX LXXXII.

1 LEgatum ita dominium. †Sicut ꝑ aditionem hæreditatis acquirit hrs dñium rerũ hæreditariarũ verè & irreuocabiliter abſq; apprehenſione poſſeſſionis, & fingitur fuiſſe dominus à tpe mortis, ita & legatarius agnoſcendo legatũ, & ſic hæres rei purè legatæ nun-
2 quam fuit dominus ſecuta acceptilatione legati. h.d. † Aequiparantur ergo hæres, & legatarius ſecuta aditione & acceptilatione, ſed ea non ſecuta, ſecus, quia hæredi non acquiritur dominium ipſo iure, niſi ſit de ſuis:ipſi legatario ſic, dummodo ſit legata res teſtatoris, & purè, vt ſ.eo.l.cum pater.§.ſurdo.

LEX LXXXIII.

SI quis teſtamento. Legata in teſtamẽto relicta ſi nõ adeatur ex eo hæreditas, nõ debẽtur ab inteſtato, etiam ſi ille idem ſuccedat, qui fuit inſtitutus.h.d. Et illud verum niſi fuerit facta repetitio ab inteſta.vt l.fi. C. de codicillis.

1 *Creditori ſuo cùm quis legat quod ei debet in diem, tota quantitas eſt in legato, non autem interuſurium medij temporis tantum.*

LEX LXXXIIII.

1 DEbitor decem. †Cum quis legat creditori ſuo quod ei debet in diem, tota quantitas eſt in legato, non autẽ interuſurium medij temporis tantùm. Item qñ ſuperuenit cauſa tendens ad eundeʒ effectũ, licèt ea exiſtente ab initio non valuiſſet diſpoſitio, non propterea vitiatur.h.d. & concordat l.verbis.j.ad l.Falc.ſecus ſi non tenderet ad eundeʒ effectũ, vt l.pluribus.§.& ſi placeat.de verb.obl ¶In tex.ibi, [vt quidaʒ putant,] pro iſtis faciebat, quia iſtud legatum tenet duntaxat propter vtilitatem interuſurij medij tpis, vt ſ. tit.j.l. ſi creditori. in fi.cum l.ſeq. & ibi no. ergo ipſum tm̃ interuſuriuʒ medij tẽporis videbatur poſſe peti, ſed ſi hoc eſſet verum, ſequeretũ incõueniẽs, de quo in vert. [alioquin.] ꝙ ſi fundus debitus poſt annũ legaret, nihil poſſet peti.nã fundus nõ, ſm illos, interuſuriũ nõ, qa ex fundo nõ debentũ vſuræ, ſed ex pecunia.tñ iſta rõ parũ valet, qa poſſet dici ꝙ in legato eſſent fructus fundi & ꝙ illi tm̃ peti poſſent. Quicquid ſit, determinatũ ɔ̃rium, ꝙ tota ſumma & totus fundus eſt in legato, & põt peti ꝑ actionẽ ex teſtõ, ẽt poſt lapſum tpis, & ſic habet duas actiones, primam ex ɔ̃ctu, & alterã ex teſtõ:quod eſt vtile, quia ſi ſuccũbat in vna, nõ repellitur ab altera. ¶In gl.quæ incipit, [ideſt ſine cõmo.] in fi.ibi, [vel illud nouũ, hoc vetus.] hoc nõ eſt verum, vt patet in l.verbis.j.ad leg. Falc.quæ eſt lex Pauli, ſicut iſta, & ideo tene primam.

1 *Legata relicta ab vno ex hæredibus ſi cohæres non erit hæres, debentur ẽt ſi ipſe non ſit hæres ab eius ſubſtituto, ſi conditio exiſtat.*
2 *Legata nõiatim relicta ab inſtituto, debẽtur à ſubſtituto vulgari. & nu.1.*
3 *Legata nominatim relicta ab inſtituto primo gradu, non debentur à ſecundo gradu.*

1 §.primo & ſecundo. †Legata relicta ab vno ex hæredibus ſi cohæres
non erit hæres, debentur etiam ſi ipſe non ſit hæres ab eius ſub-
ſtituto, ſi cõdõ exiſtat. Et parum dubitationis habet iſte caſus.
2 ¶†No.tñ hic expreſſum, ꝙ legata nominatim relicta ab inſti-
tuto, debẽtur à ſubſtituto vulgari, quia hic ambo inſtituti erãt
nominatim grauati, cuius cõtrarium cõiter vidẽtur dicere Do-
cto.ſed hic eſt caſus cõtra eos, vt dixi in l. licet Imperator. ſ.tit.
3 quia ſubſtitutus venit ex expreſſa volũtate defuncti.† non ſic
in relictis nominatim ab inſtituto primo gradu, quia non debẽ
tur à ſecundo gradu, cũ ille non veniat ex tacita vel expreſſa vo-
luntate defuncti, & hic eſt caſus j.tit.j.l.j.§.fi.& ita voluit glo.facere differentiam in l.non iuſtam.C.ad Treb.quam no.

1 *Legatum factũ ſeruo alieno valet, dummodo ſit tale ꝙ liber factus ipſum capere poſſet, attenta natura rei legatæ, licet attento modo legandi vel impedimento libertatis non poſſet, & dummodo dominus poſſit capere ex teſtamento legantis generaliter, licèt iſtud ſpeciale legatum ſibi fieri non potuiſſet.*
2 *Qñ ſeruo alieno legatur, vel inſtituitur, ad hoc vt valeat duo requirũtur.*

1 §.Seruo alieno. † Legatũ factũ ſeruo alieno valet, dummodo ſit tale ꝙ liber factus ipſum capere poſſet, attenta nã rei legatæ, licèt attẽto modo legãdi vel impedimẽto libertatis nõ poſſet, & dũmodo dñs poſſit capere ex teſtõ legãtis generaliter, licèt iſtud ſpeciale legatũ ſibi fieri nõ potuiſſet. h.d.& eſt magiſtralis §. declarãs multa iura de hoc loquẽtia, & eſt difficilis in tex. Et diuide, qa primò determinat duos caſus, vſq; ibi, [cũ enim.[Secũdò rñdet cuidã obiectioni, quæ poſſet fieri ɔ̃ ſuã determinationẽ vſq; ibi [& ideo.] Tertiò ex vno, qđ dixerat in dicta rñſione, infert vnã rꝛam circa prædicta, vſq; ibi [calũnioſa.] Quarto tollit quãdam calumnioſam argumentationẽ, quæ poſſet fieri ɔ̃ dictã rꝛam, vſq; ibi. [alioqn.] Quinto probat ꝙ dixerat per aliã calumnioſam argumentationẽ, vſque ibi, [ex illo] Sexto dictã rꝛam ꝓbat, vſq; ibi, [ita nõ mirũ.] Septimo & vltimo epilogãdo infert ad primam determinationẽ. ¶In text. ibi, [& ideo. ex eo qđ dixerat in ver. [cæterũ.] ¶In tex. ibi. [alioquin] id eſt uicere ſi ꝓcederet argumentatio calumnroſa dicta ſupra proximè, procederet etiã ſequens. ¶In tex. ibi [ex illo.] infert hic ẽt ex eo qđ dixerat in ver.
2 [cæterũ,] †No ergo hic optimã rꝛam, ꝙ qñ ſeruo alieno legatur, vel inſtituitur, ad hoc vt valeat, duo requiruntũ.ſ. ꝙ dñs poſſit capere rꝛr ex teſtõ teſtantis, nec eſt curãdum ꝙ in ſpecie non poſſit illã rem legatã capere, & ſic inſpicitur capacitas dñi in genere, ſecundo requiritur capacitas ſerui in ſpecie, ꝙ ſit tale legatum ꝙ ſi eſſet liber, capere poſſet:& aliquo iſtorum deficiente non valet, tñ aduerte ꝙ ſi deficit primũ, quia dñs nõ poſſit capere ex teſtõ legantis, vel inſtituentis, legatum factũ ſeruo ſuo vel inſtitutio nõ valet, ita demum ſi ipſius dñi cõtemplatione fiat, vel non apparet cuius contẽplatipne. qa preſumitur, ꝙ cõtemplatione dñi.Si aũt apparet ꝙ contẽplatione ſerui, ẽt tunc valet inſtõ & legatũ. & iſte eſt caſus in l. ſi ſeruus eius qui capere. de acq.hær.& in l.ſi deportati ſeruo.j. tit. j. ſm vnum intelꝉm, vel ſm alium dic ꝙ ibi fuit legatum factũ ſimplr:ſed ideo valuit, licèt dñs ſit incapax, quia ſeruus ille in ſpẽ erat fiſci, & inſpicitur pſona fiſci: ſecus ſi in ſpẽ nõ eſſet alicuius alterius ꝗ̃ incapacis. Item aduerte, ꝙ concurrentibus illis duobus valet legatũ & inſtitutio.& nõ eſt inefficax, ſed eſt in pẽdenti, qa ſi tpe aditionis, vel quo cedit dies legati, reperiatur ſui iuris, remanebit valida inſtitutio & legatum, & acquiretur ſibi, aliàs ex tunc irritabuntur ſi dominus in ſpecie non erat capax illius legati, & ita debet limitari hic, quod etiam voluit gloſſ.vt liber factus.

1 *Conditio appoſita in fideicommiſſo, cenſetur repetita in ſubſtitutione vulgari poſtea facta de eodem & ſuper eadem portione.*
2 *Conditio appoſita in inſtitutione, cenſetur repetita in legatis & fideicommiſſis poſtea factis eidem, licet de alijs rebus, & quid ſi non eſt fauorabilis ei cui relinquitur.*
3 *Quid ſi eſt appoſita in eo quod ſit poſt? ꝙ non cenſeatur repetita in eo quod factum fuit prius.*

LEX LXXXV.

1 LAtinus largus. ¶†Conditio appoſita in fideicommiſſo, cenſerur
repetita in ſubſtitutione vulgari poſtea facta de eo-
dem & ſuper eadem portione.h.d.in effectu.§Simi-
liter appoſita in inſtitutione cẽſetũ repetita in legatis & fidicõm.
poſtea factis eidem, licèt de alijs rebus, vt l.auia.j.de ɔdi. & dem
quod vtrunque tñ puto verum, ſi talis ɔdõ ſit fauorabilis ei cui
relinquitur, vt eſt illa ſi erit ſui iuris, quia per hoc efficitur vt ac-
quiratur ſibi, vt hic & ibi, aliàs putarem ſecus, argum.l. ſed & ſi
2 ſub ɔditione. ſ. de hæredi. inſti. † Appoſita vero in eo quod ſit
poſt, non cenſetur repetita in eo, quod factum fuit prius, vt l.fi-
3 lium.j.quando dies lega.cedit, qa maioris potentiæ ſunt præce-
dentia circa ſequentia ꝗ̃ econuerſo, vt no.j.tit.j.l. quiſquis. ¶In
tex. ibi, [iuſſu dñi, i. patroni adierunt defuncti hereditatem.].i.
ſemiſſem hereditatis ex directa ſubſtitutione vulgari, tamen iſta
aditio non tenuit, cum adhuc extitiſſet ɔdõ, ſub qua videbatur facta.

fa ̄cta.ſ.cum eſſent manumiſſę,& ſic eã non acquiſiuerunt huic patrono,in cuius erant ptãte, meritò poſt manumiſſionez pñt ad eandem ſubſtõnem redire,vt in verſi.[melius aũt.]ſecunduʒ Dy. ¶In tex.ibi[petere ab eodẽ patrono poſſint.]videbaꝛ ꝙ ſic, quia fideicommiſſum relictum ab inſtituto,cenſetur repetituʒ à ſubſtituto vulgari,vt l.licet.ſ.tit.j. ſed huic filiæ à qua fuit relictũ,vr̃ vulgariter ſubſtitutus iſte patronus, ex quo fuerunt ſubſtitutæ ancillæ ſuæ:ſed contrarium determinatur. Nã hoc procederet ſi verè patronus fuiſſet ſubſtitutus. Sed quia ipſe ancillæ quibus fideicommiſſum erat relictum fuerunt verè ſubſtitutæ, non poteſt dici,quòd ab eiſdem ancillis cenſeatur repetitũ fideicommiſſum ipſis eiſdem dandum, ſed potius iſtæ ſubſtitutiones cẽſentur factæ contrarijs caſib. videlicet fideicommiſſaria ſi adeatur hr̃ditas ꝑ filiam,ſed ſi non adeatur, directa vulgaris,& hoc eſt quod ſequitur[Rñdeo nec repetitũ &c.]Et ſic no. limita. ad dictaʒ l.licet Imperator. ¶In tex.ibi,[melius]quaſi dicat non poſſunt iſtæ ancillę conſequi dictam dimidiam ex ſubſti.fideicommiſſaria,vt dictum eſt, ſed ex directa vulgari ſic.

1 *Legatum factum ſeruo proprio cui relicta eſt libertas per fideicommiſſarium ſuſpenditur in tempus adeptæ libertatis. Item qui patitur moram in libertate, cenſetur etiam pati in legato.*
2 *Mora commiſſa in antecedenti, videtur commiſſa in ſubſequenti. Negligentia commiſſa circa vnum cenſetur commiſſa in altero.*

LEX LXXXVI.

1 SI quis ſeruo ſuo. ¶†Legatum factũ ſeruo proprio cui relicta eſt libertas per fideicommiſſarium ſuſpenditur tempus adeptæ libertatis.Item qui patitur moram in libertate, cenſeꝛ ẽt pati in legato.h.d. ¶In tex. ibi,[qa placebat.] hæc rõ ſic formaꝛ, Iſte nõ efficiꝛ liber niſi ſecuta manumiſſione,& ſic tã tpe mortis teſtatoris, q̃ tpe aditæ hæreditatis reperitur eſſe ſeruus, ſi verò dicamus ꝙ dies huius legati ceſſerit tpe mortis,ſiue tpe aditæ hæreditatis, vr̃ inutiliter ceſſiſſe, vt ſ. eo. l.cum filius.§. ſeruus,ſed rñdeꝛ ꝙ neutro tpe ceſſit, ſed demun poſt adeptã libertatẽ,in qd̃ tp̃s vr̃ dilatũ:qd̃ ergo dicit.C. de cad. tol.l.j.§.nouiſſimo.verſi. libertatibus, ꝙ qñ legatur ſeruo proprio cũ liberrate, vtrunq; legatũ cedit ab adita hr̃ditate, procedit qñ relicta eſt libertas directò: ſecus ſi per fideicõmiſſarium vt hic. No. ergo ꝙ fideicommiſſaria libertas non competit ſine manumiſſione,qd̃ eſt verum ẽt hodie,vt plenè not.in l.j.ſ.tit.j. ¶In tex.ibi,[ẽt fideicõmiſſo mõrã,] videbaꝛ ꝯtrariũ,qa nõ tenebiꝛ ſoluere fideicõmiſſum anteq̃ eſſet liber,ſed certè cum commiſerit moram in præſtando libertatẽ, & ſic ꝑ ipſum factũ eſt quominus eſſet liber.etiam in fideicommiſſo moram feciſſe vi
2 deꝛ.†No.ergo ſcd̃m Bal.ꝙ mora commiſſa in antecedẽti, vr̃ cõmiſſa in ſubſequenti,& aliàs negligentia commiſſa circa vnum cẽſeꝛ cõmiſſa in altero, vt l.ſi ſeruus, & ibi no.j. vi bo.rapto.

1 *Si debitor legat creditori pignus, non cenſetur legaſſe animo cõpenſandi.*
2 *Si creditor legat debitori pignus, quid importet hoc legatum.*

LEX LXXXVII.

1 CReditorem cui. ¶†Si debitor legat creditori pignus, non cen
2 ſetur legaſſe aĩo cõpenſandi. h. d. †Quid eꝫ ſi creditor legat debitori pignus, qd̃ importat hoc? dic vt in l.3.de lib.leg.nec ob.huic legi.l. cum pater.§. qui dotale. ſupra eod.quia ibi legauit pretiũ rei debitæ, hic rẽ obligatã ꝓ debito. Itẽ non obſt.l.vxorẽ.§.pr̃ naturalis.j.tit.j. qa ibi nec legauit, nec donauit, ſed ſimpl̃r in dotẽ ſoluit, qd̃ vr̃ feciſſe aĩo cõpenſandi cũ debito. Itẽ dicũt qdã vt Petrus,& ſimiles hãc l.ꝓcedere qñ legaꝛ res diuerſa,vt qa legaꝛ pecunia,& debebaꝛ ſpecies, vel econuerſo,vel debeꝛ ſpecies, & legaꝛ altera ſpẽs: ſecus ſi debeꝛ pecunia, & legaꝛ pecunia,qa vr̃ aĩo cõpenſandi,niſi in ceſu l. primæ. §.ſciendũ.C.de rei vxo.act. & hæc ꝑ legẽ Titia. §. q in vita.ſ. eo. qd̃ cõiter reprobaꝛ, qa ille §. ſciendũ. locũ hẽt generaliter vbicunque eſt debitũ ex cã voluntaria,vt ex ꝯ̃ctu,vel quaſi,delicto, vel quaſi: ſecus ſi ex cã neceſſaria. vt qñ eſt debitũ legale, vt l.ſi cũ dotẽ.§.ſi pr̃.ſol.mat.cũ ſi.In gl. ibi, [nõ eſt querẽdũ.] Innuit iſta gl,ꝙ ſi eſſet factũ aĩo ꝯpẽſandi, ẽt ſi res minus valeret q̃ eſſet debitũ, ſi fuit acceptũ, nõ põt aliquid petere:qd̃ vr̃ tenere Dy.tu dic ꝯ̃ vt dixi ſ.eo.l.cũ ab vno,& eſt caſus in l.pe.j. de ali. leg.niſi expreſsè dictum eſſet,ꝙ nihil poſſet petere.

1 *Appellatione eorũ quæ ſunt in loco non continentur nomina debitorum.*
2 *Exceptuatio fundi facta de vniuerſali inſtitutione,non valet quando quis fuit inſtitutus inſolidum,ſecus ſi habebat cohæredem.*

LEX LXXXVIII.

1 GAius ſeius. ¶† Appellatione eorum quæ ſunt in loco non continentur noĩa debitorum,& not.quia iſtud eſt verum etiam ſi teſtator dixiſſet cum omni inſtr̃o, & nullo omnino excepto,quia intelligitur de his quæ ſui natura veniunt,non de inſtrumentis debitorum. Caſus eſt ſingularis in l.ſi mihi Me-
2 uia.§.fi.infra tit.j. ¶†In tex.ibi,[exceptis domibus.] iſtam exceptionem cenſetur feciſſe contemplatione cohæredis, & ad ipſum pertinebit iſta domus cum omnibus quę ibi ſunt, arg.ſ. eo.l.peto.ij.rñſo. qd̃ no. diligẽter ſm̃ Bal. pro eo quod hr̃ in l.ſi ita quis hæres inſtitutus fuerit excepto fundo.ſ. de hære. inſtit. vbi dr̃ ꝙ talis exceptuatio facta de vl̃i inſtitutione non valet, qa illud eſt verum quando quis fuit inſtitutus inſolidum, ſecus ſi habebat cohæredeʒ, vt eſt hic caſus ſingularis, quem perpetuò tene menti. ¶In tex.ibi,[non contineri].ſ.appellatione eorum quæ ibi ſunt,& ideo non ſunt exceptuata, & per ꝯſequens ſunt communia, alia verò licèt mobilia bene cõtinentur, & ſic ſunt exceptuata, & iſte pronepos nullam habet partem in eis:quod eſt verum ſi erant ibi non ad tempus, ſed perpetuò. Iteʒ ex hoc tex.ſequitur neceſſariò inſtrumenta licèt ibi eſſent, videbantur non eſſe ſicut nomina debitoruʒ, aliàs ſub illis verbis venirent inſtrumenta,& per conſequens etiam nomina debitorum, vt l. ſeruum filij.§.eum qui ſ.tit.j.

1 *Diuiſio facta gratia vberioris culturæ, plures fundos non facit.*
2 *Si totus fundus continuabatur nulla facta diuiſione, tamen ſingulæ partes habebant ſingula nomina, & teſtator legauit alicui, & vocabulum vnius partis tantum appoſuit, an veniat totus fundus.*

1 §.Titius. †Diuiſio facta gratia vberioris culturæ, plures fundos nõ facit. ad hoc ſemper allegaꝛ. ¶Quęro, hic loquitur in caſu certo, quando conſtabat ꝙ non diuiſerat vt faceret plures fundos,quid in dubio? Rñ. puto dicendum ꝙ aut diuiſerat ſolo verbo, vt quia à tali angulo.ſ. appellabat Seianum ſuperiorem,ab illo j̃ inferiorem,& non videtur diuiſiſſe vt faciat plures, & ita ẽt põt intelligi. Aut diuiſit interueniente aliquo facto, & tunc aut paruo intermedio, puta vno ſulco,& idẽ, Aut magno,& tunc cenſetur feciſſe plures fundos, licèt vtrunq; vno noĩe appellet,& hoc eſt quod dr̃ diuidere per regiones,ex qua diuiſione plures fundi efficiuntur. vt l. ſi quis duas.§.j.ſ.cõia ꝑdiorũ. & qd̃ no.in l.Pompo.in fi.per gl.ſ.de rei
2 vend. ¶†Itẽ q̃ro. qd ſi totus fundus ꝯtinuabaꝛ nulla facta diuiſione.tñ ſingulæ partes habebant ſingula noĩa,vt iſtis diebus vidi de facto,qa vna pars vocabaꝛ la punta. Altera pars vocabaꝛ lo oliueto,quia aliàs ibi fuerunt oliuæ. Alia pars vocabaꝛ alio noĩe, legauit cuidã, & ſcribendo vocabulũ vnius partis tm̃ appoſuit,an veniat totus fundus? Iudex cauſæ dicebat ꝑ iſtũ tex. ꝙ ſic. Ego dicebam ꝯ̃rium,quia in iſto caſu nõ eſt aliquod nomẽ vl̃e conueniens toti fundo, ſed ſunt plura nomina conuenientia diuerſis partibus,ideo legando ſub.de illis,cenſetur tm̃ de illa parte ſenſiſſe,potuit aũt ſi voluit partem legare, adeo ꝙ totũ non ꝯprehendatur.vt ſ.tit.j.l.planẽ la j. circa fi. Et pro eo quod hic.no.gl.vide quod habetur in l.j.de reb.dub.per gl. & Bar.

1 *Teſtator cui mandauit rem emi ab hærede, ſi eam conſecutus eſt ex cauſa lucratiua poteſt petere æſtimationem.*

LEX LXXXIX.

1 TItia Seio. ¶†Principiũ huius l.eſt dubium ad intelligendum quid velit. Et br̃.h.d. ſm̃ corticem literæ. Ille cui teſtator mandauit rem emi ab hærede, ſi eam conſecutus eſt ex cã lucratiua, põt petere æſtimationem. h. d. ſcd̃m lecturã ꝙ hic fuit legatũ vas, cũ quo mẽſurabaꝛ frumẽtũ. Et aduertẽdũ ꝙ hoc põt cõtingere duobus modis, primo ꝙ mãdauit emi teſſerã frumẽtariã in gñere,& hoc ſenſit gl.j.& tũc notabilitas ꝯſiſtit in hoc, qa ſi nõ legaſſet teſſerã frumentariã in gñe, in legato eſſet ipſa teſſera,& ſic legatarius nõ poſſet petere æſtimationẽ niſi poſt morã, vt l.patronus.j.tit.j.ſed quia mandauit emi, in legato eſt ipſum factũ,& ſi nõ eſſet cõſecutus teſſerã,ageret ad ipſum factũ vt emaꝛ,& poſt morã ageret ad æſtimationẽ q̃ ſuccedit in obl̃one facti,vt j.tit.j.l.fideicõ.in fi.iũcta l.q concubinã.§.fi.eo. tit.ſed qa fuit ꝯſecutus ex cã lucratiua,ẽt nulla interueniẽte mora, põt agere ad æſtimationẽ,& h.d.iſte tex.notabilis. ¶In tex.ibi, [nec poſſit.]ideſt non expedit,bñ.n. poſſet ſi vellet, nã cũ legatũ ꝯſiſteret in gñe, licèt vnam ſpẽm ſit cõſecutus ex cã lucratiua, nõ extinguiꝛ legatũ.vt l.Meuius.§.duobus.in ſecũdo,& tertio caſu. ſ.eo.& hoc vult gl.ſuꝑ verbo[petere.] Scd̃o põt intelligi qñ mãdauit emi certã teſſerã ſpãlẽ,& tũc cõſiſtit notabilitas in hoc,qa ſi nõ eſſet eã cõſecutus ex cã lucratiua, nõ poſſet agere ad æſtimationẽ,niſi in duob.caſib.ſ.poſt morã,& ſi ille cuius erat noluit vendere,vel non iuſto pretio.vt l.non dubium.§.fi.j.ti.j.ſed quia eã eſt conſecutus ex cã lucratiua, ẽt nullo illorum duorũ interueniente, põt agere ad ęſtimationem, vt hic. Item conſiſtit in alio,quia ſi fuiſſet legata teſſera certa, & determinata, tunc extingueretur legatũ ꝯſequendo ipſam ex cã lucratiua,vt l.oẽs. de act.& obl.ſed quia mandauit emi,ſatis eſt,quia iſtud legatuʒ potius ꝯſiſtit in quãtitate q̃ in ſpecie,hic eſt caſus ſingularis, & perpetuò menti tenendus,& iſte intellectus, ꝙ mandauerit de certa teſſera,vr̃ colligi ex gl.pen.in qua dicit,ꝙ dominus teſſeræ noluit vendere,vel non iuſto pretio.nam ſi mãdaſſet emi in genere,iſtud non caderet,quia licèt vnus nollet vendere ſuuʒ, reperiretur alius qui vellet.alio modo intelligitur,ꝙ fuit legatum frumentum vnius menſuræ. Iſta lect. non congruit literæ, nec habet in ſe aliquid notabilitatis, ideo tenete præcedentes.

1 *Mora irregularis quæ contrahitur ex priuilegio minoris ætatis, finitur ætate minori finita, ſed mora regularis ſemel contracta ſemper durat quouſque ſit purgata.*
2 *Mora illa eſt regularis quæ contrahitur per interpellationem, ſed irregularis quæ ſine interpellatione vera vel ficta contrahitur, & dicitur cõtrahi re ipſa, & qualiter hoc contingat.*
3 *Priuilegium quod conceditur ratione minoris ætatis, finitur illa finita, ſi habebat cauſam ſucceſſiuam: ſecus ſi inſtantaneam.*
4 *Mater minor xxv. ann. quæ ratione minoris ætatis excuſatur à petendo tutorem filio intra annum, ſi facta eſt maior, an duret excuſatio.*
5 *Appellanti ſufficit ſemel requirere iudicem, quod expediat cauſam, vt ſic per eum non videatur ſtetiſſe, ſed per iudicem, & ſic inſtantia non finiatur: & qualiter requirere debeat iudicem. & nu. 6.*
6 *Quid in inſtantia cauſæ principalis.*

1 **§. Vſuras fideicom.** †Mora irregularis quæ contrahitur ex priuilegio minoris ætatis, finit ætate minori finita, ſed mora regularis ſemel cõtracta ſp durat quouſq; ſit purgata. h. d. & ſp allegat. † Et no. quod illa eſt regularis
2 quæ contrahitur per interpellationẽ, vt l. ſi ex legati cã. de verb. oblig. & no. in l. ſi penu. ꝟ. qñ dies leg. ced. ſed irregularis eſt illa quæ ſine interpellatione vera, vel ficta contrahitur, vñ dr̃ contrahi re ipſa, & hoc contingit interdũ pp priuilegium creditoris, quia minor, vt hic. & l. in minorũ. C. in quibus cauſis in integrũ reſtõ non eſt neceſſ. interdum pp delictũ debitoris. vt l. j. §. fi. ſ. de vſur. & l. j. §. rectiſſimè. de vi & vi arma. & C. quod metus cã. l. j. Interdũ ex nã actionis, vt cũ ago ad id quod eſt, vel fuit meum. vt l. videamus. §. j. de vſuris. & in quibuſdã alijs caſibus qui colliguntur ex legibus allegatis per gl. in l. ſed & ſi reipublicæ. §. fi. de vſuris. & l. mora. ĩ fi. magnæ gl. vbi omnino vide. ¶ In tex. ibi, [ex quo mora.] q. d. & nõ ante, ideſt dicere, quod non cernit, niſi de nouo interpellet, quia mora pterita irregularis fuit iam finita, & quod ſequitur [quis, &c.] Reſpondet tacitæ obiectioni quæ poſſet fieri, quod mora ſemel contracta per prius durat, quia illud in mora regulari.
3 No. ergo, quod priuilegium, quod conceditur ratione minoris ætatis, finitur illa finita. & hoc ſi habebat cauſam ſucceſſiuã: ſecus ſi inſtantaneam. vt in c. decet. de reg. iur. lib. vj. † Et facit ad q. de
4 matre minore xxv. quæ rõne minoris ætatis excuſatur à petendo tutorẽ filio intra annum, an ea effecta maiore duret excuſatio. Et breuiter ſi annus adhuc non eſt lapſus, non durat ar. hic, aliàs ſic, quia conſummatus eſt effectus, cũ intra annũ tantum à morte patris ſit petendus, & intra totũ illud iſta fuit minor. de hoc in l. minorib. C. de his quib. vt indig. & l. in minorum. in
5 quib. cau. in integ. reſti. non eſt neceſſ. ¶ † Vltimò allegatur finis, quod ſufficit appellanti ſemel requirere iudicẽ, quod expediat cãm, vt ſic per eũ non videatur ſtetiſſe, ſed per iudicem, & ſic inſtantia non finiatur, & ita conſuluit Bar. Bal. conſuluit contrarium, per l. fi. §. illud. circa med. C. de tempo. appella. ibi, ſumma ope niſus, &c. & l. deberi. de fideicommiſſ. libe. † In inſtantia autem
6 cauſæ principalis nõ eſt dubium, quia nulla diligentia prodeſt, niſi cauſa expediatur quominus inſtantia finiatur tempore, vt patet in l. properandum. C. de iudi. poſſet dici, quòd ſufficit appellanti requirere iudicem hoc modo, requiro vos ſemel, ſæpius, & inſtanter: ſicut ſufficit in petendis Apoſtolis, vt ſic tempus petendorum Apoſtolorum non currat, vt in Clem. quamuis. de appell. quia nimis eſſet durum quod qualibet die haberet neceſſe requirere iudicem.

1 *Fideicommiſſum relictum ab vltimo moriente, videri eos facit inuicem ſubſtitutos.*
2 *Subſtitutio ſi facta eſt non vltimo morienti, ſed ſub expreſſione nominis collectiui, vt ſi ambo vel omnes deceſſerint ſine liberis, talem ſubſtituo, vel volo quòd bona mea perueniant ad talem, an ex hoc videantur inuicem ſubſtituti.*

1 **§. Seia libertis.** †Fideicõmiſſum relictũ ab vltimo moriente, videri eos facit inuicẽ ſubſtitutos. h. d. & eſt ſingularis caſus, nec alibi reperitur. ¶ In tex. ibi, [eumq; qui.] in hoc verbo facias vim, quia hic vltimo moriens fuit grauatus de reſtituendo totum fundum iſtis infra nominatis, ſed totũ nõ potuiſſet reſtituere niſi fuiſſet ſubſtitutus præmorienti, cum iſte fundus fuerit duobus relictus. Ex hoc ergo reſultaret tacita reſtitutio per id quod no. per gl. infra de aliꝫ leg. l. alio. circa fin. j. glo. magnæ. ſecus ergo ſi fuiſſet facta ſubſtitutio in parte vltimi morientis, vel ſimpliciter, quia poteſt intelligi facta in parte ſua tantum, & ita habetur in tex. & glo. in-
2 fra ad Treb. l. eum qui. ¶ † Sed quid ſi facta fuit non vltimo morienti, ſed ſub expreſſione nominis collectiui, vt ſi ambo vel omnes deceſſerint ſine liberis, talẽ ſubſtituo, vel volo, quod bona mea perueniant ad talem, an ex hoc videantur inuicem ſubſtituti? habeo iſtum caſum de facto, & vr̃ quod ſic, quia ppter illud nomẽ collectiuum tacitè vr̃ velle teſtator, quod quicunque ipſorũ ſuperuiuat, excludat ſubſtitutũ. vt l. hæredes mei. §. cum ita. & ibi no. ꝟ. ad Treb. & conſtat, quod fideicommiſſaria ſubſtitutio põt fieri ex tacita voluntate defuncti, de qua per coniecturas poſſit apparere, vt l. cum proponeret. ꝟ. eo. ſecus in directa pupillari, quæ non reſultat ad inuicẽ, ſiue fiat ſubſtõ vltimo morienti, ſiue ſi oẽs deceſſerint. vt ſ. de vulg. & pup. l. vel ſingulis. & quod no. in l. ſi pr̃ impuberes. eo. ti. qa directa non ſic fit ex tacita volũtate, ſed requiritur expreſſa, ſicut in inſtitutione. vt no. in d. l. cum proponeretur. per l. iubemus. C. de teſta. & adde qđ habet̃ ſ. de vulg. & pup. l. quidam teſtõ. Proculum. vbi omnio vide.

1 *Donatio inofficioſa reuocatur vſque ad legitimam.*
2 *Legitimam filiorum quanta ſit.*
Per venditionẽ omnium bonorum, an poſſit quis fraudare ſeu excludere filium à legitima. & vide nu. 4.
3 *Reuocatio quæ fit per titulum de inoffi. don. fit ex defectu poteſtatis donãtis, quia voluit fraudare filium legitima, & nõ potuit, ſed illa quæ fit per l. ſi unquam. C. de reuoca. dona. fit ex defectu voluntatis, quia ſi cogitaſſet filium habiturũ non donaſſet, & qualiter iſtæ reuocationes differãt.*
4 *Venditio bonorum, an poſſit retractari per l. ſi vnquã. C. de reuoca. dona.*

1 **§. Imperator Alex.** †Donatio inofficioſa reuocatur vſq; ad legitimã h. d. & de iſta materia nõ hr̃ alibi, quàm hic in iurib. fforum. §. ſeq. dr̃ aũt inofficioſa, qñ nõ remãſit donanti tm̃ quod ſufficiat filio ad legiti-
2 mã. ¶ † In tex. ibi, [interuertendã inofficioſi querelã.] Notandũ eſt, quod legitima eſt quarta pars ſm̃ iſta iura: vel hodie tertia, vel ſemis eius qđ ab inte. debet̃ de bonis, quæ reperiunt̃ in patrimonio tpe mor. ſi. n. nõ reperit, nulla legitima debet̃, & ſic non põt cõqueri, quod non ſit relicta lũma illi, cui legitima non debet̃, nec poſſet agere querela inofficioſi teſti. Iſta ergo auia ad excludendũ iſtũ nepotẽ ab iſta lĩma cogitauit de pr̃imonio ſuo oĩa bona alienare, vt ſic tpe mortis nihil reperiret̃, & iſte nõ poſſet cõqueri, & hoc vult dicere litera, ſed non prodeſt ſibi, qñ alienat donando quominus reuocetur p querelã inofficioſæ donationis. Si aũt vendendo, quid iuris ſit dic vt l. nõ vſque adeo. ꝟ. ſi qs à pa. ſue. ma. nam ſm̃ legiſtas non ſit reuocatio. Canoniſtæ hñt
3 c. in ↄtrariũ. in c. Raynutius. de teſta. ¶ † Et no. quod reuocatio quæ fit per titulũ de inoffi. don. fit ex defectu poteſtatis donantis, qa voluit fraudare filiũ lĩma, & non potuit: illa quæ fit p l. ſi vnq̃. C. de reuo. don. fit ex defectu voluntatis, quia ſi cogitaſſet ſe filiũ habiturũ, non donaſſet, & ſic ex defectu cãæ finalis. l. fi. de hær. inſti. Ex his ſequuntur aliæ differentiæ, quia prima non fit per ipſum donantẽ, nec ipſo iure. cũ valeat donatio, & non poſſis venire contra factum ſuũ. ſed fit p filiũ fraudatũ, & poſt mortẽ demũ donantis, qa ipſo viuente non debet̃ legitima. vt no: in auth. ſi qua mulier. C. de ſacroſ. ecc. ſed ſecunda fit ipſo iure ſuſceptis libertis, & p ipſummet donãtem, quia reſoluit ceſſante cã finali: ita intellige qõnem gl. in ver. [Itẽ an ipſo iure.] ¶ Itẽ prima fit, pποſita querela intra quinquẽniũ. vt l. fi. C. de inoffi. dona. in ſecũda nõ requirit̃ qrela, & cõdici põt donata p cõdictio. ſine cã. Itẽ prima nõ fit niſi vſq; ad lĩmam: licèt gl. & Doct. videant̃ tenere, quod qñ cõcernũt iſta duo, quod ſit facta extraneo, & quod ſit inofficioſa re, & cõſilio, reuocetur in totũ, ſed non eſt aliqua lex quæ hoc bene pbet, vnde dicit Bal. quod excepto caſu l. ſi vnq̃. nõ fit niſi
4 vſque ad legitimã. † Illa vero quæ fit p illã l. ſi vnq̃. ſi fuit facta extraneo, fit in totũ, ſi vni de libertis, fit vſque ad legitimam. Cætera dic vt per Bar. Et an venditio bonorũ poſſit retractari per l. ſi vnq̃. ſi vide Cy. in l. j. in fi. C. de pact.

1 *Ille cui donatur inofficioſè, poteſt onere fideicommiſſarij grauari. Item quærela poteſt per modum replicationis proponi.*
2 *Qui admittitur contra voluntatem, multò magis ſecundum voluntatem.*

1 **§. Lucius Titius.** †Ille cui donat̃ inofficioſè, põt onere fideicõmiſſarij grauari. Itẽ querela põt per modũ replicationis pponi. h. d. Primũ dictũ limita qñ grauat̃ de dãdo illi, q poterat qrelam pponere, & ita loquit̃ hic, aliàs ſecus, quia donatio valet, & non põt donãs reuocare vt ipſe hẽat, vel aliquis alius, vt dixi ſ. pxi. §. ſed bñ põt vt habeat iſte, q ẽt reuoca. nõ facta poſſet infringere, caſus eſt notabilis hic, & iſtud vult in effectu. Secundum dictum limita dũ modo ſimus intra tps quinquẽnij. i. quod poteſt querela pponi per modum agendi, vt l. fi. C. de inoffi. do. aliàs ſecus per l. nam
2 & poſtea. §. ſi minor. ſ. de iureiu. cũ ibi no. ¶ † Et no. circa fi. tex. qui ſemper allegatur quod qui admittitur contra voluntatẽ, multò magis ſecundum voluntatem. facit l. Titia. ꝟ. ad l. Falcid. & l. maximum vitium. C. de libe. præte. & vide quod no. Bar. in l. pater filium. in ſecunda q. ſ. de inoffi. teſta. & ad idem, quia iſte filius non fuit grauatus vt hæres, ſed vt donatarius, quia de reditibus prædiorum donatorum, & ſic etiam alia ratione videbatur, quòd non poſſet detrahere Falcid. vt l. lex Falci. §. nunquã. infra ad l. Falc.

1 *Res in Calendario filij poſita, & abſtracta, ſi iterum ſit repoſita, perinde eſt ac ſi extracta non fuiſſet.*
2 *Si pater erexit banchum nomine filij, & omnia credita eius nomine ſint contracta, an per hoc ſolum videatur pater ſibi donaſſe, vt ſic eſſet eius præcipuum, etiam ſi in teſtamento non legaſſet.*
3 *Si quis legauit vxori totum frumentum quod habebat in domo, & poſtea ſuperuixit, & conſumpſit, & aliud poſtea ſubrogauit, quòd ſubrogatũ debeatur vxori.*

Lucius

LEX XC.

1 LVcius Titius. ¶ † Res in Calẽdario filij poſita,& abſtracta, ſi iterũ ſit repoſita, perinde eſt acſi extracta nõ fuit. h.d. Dy. Vel ſic. In legato vniuerſitatis cedit quod ex ea deducitur, ſi in eã poſtea redigatur. h.d. Bart. ¶ In tex. ibi, [Calẽdarium.] i. noĩa debitorum, ſic dictum, quia in libro cõſueuerũt
2 ſcribi ſingulę Calẽdę menſiũ, † & ẽt iſtud legatũ vniuerſitatis. puta menſę, ſeu negotiationis banchi. vt ĩ. tit. j. l. qui filio. quod banchũ erexerat pr̃ nomine filij, & oĩa credita eius noĩe erant ↄ̃cta. Et an ꝑ hoc ſolũ vr̃ pater donaſſe ſibi, vt ſic eſſet eius pręcipuum, etiam ſi in teſtamento non legaſſet: vide quod no. in l. ſi pr̃. in prin. ĩ. de dona. per Bar. ¶ In tex. ibi, [& placuit.] ſ. iudici in dicta ſententia, qua pronunciauit id quod ſequitur, cum orta eſſet diſſenſio inter hunc filiũ, & fratres ꝑꝑ aliqua credita, quæ pr̃ exegerat, & in ſuos vſus cõuerterat, & ius reddẽdi ſnĩam generalẽ inter eos, in qua cõtinent̃ duo quę ſequunt̃. ſ. illa quæ remanſerant in Calendario ſub noĩe ipſius filij, pertinerẽt ad eũ. Illa verò quę erãt exacta, & in rõnes patris cõuerſa, nõ pertinerẽt ad eũ, ſed eſſent cõia, reperit̃ poſtea vnũ creditũ fuiſſe per patrem exactũ ante teſtm̃, & in ſuã rõnem conuerſum, poſtea in priſtinã cãm, & idem Calendariũ poſt teſtm̃ conuerſum. Erat quæſtio an pertineret ad filiũ, & pro ipſo faciebãt prima verba, oĩa remanſerant ſub eius noĩe tp̃e mort. ↄ̃ ipſum faciebant ſecunda verba, quia ſemel fuit exactum, & in rationem patris cõuerſum. Item fortiter faciebat ↄ̃ eum, quia teſtõr fuit vſus verbo præteriti tẽporis, dum dixit, donaui aut in vſum cõceſſi, ſed tẽpore quo fuit vſus verbis iſtis, adhuc non donauerat, nec in vſum conceſſerat, imò exegerat, ſed poſt teſtm̃ conceſſit, reponendo in eodem Calendario, & ſic non videbatur, ꝙ ex virtute verborum teſtamenti poſſet iſte filius vendicare per l. vxori. §. j. ĩ. tit. j. ſed ↄtrarium determinatur, poſtq̃ ante teſtm̃ fuerat illi conceſſum, & poſt teſtm̃ in eandem cauſam reuerſum, quia hoc facit videri nunq̃ fuiſſe exactum, & ſic non ob. l. vxori. §. j. quia ibi nõ præceſſerat cauſa ad quam, id quod poſtea factum
3 fuit redigeretur, hic ſic. Tene menti, quia ſubtile eſt. ¶ † Et facit iſte tex. ad q. notatam in l. ſi ſeruus. §. quicunque. ĩ. titu. j. de eo qui legauit vxori totum frumentũ, quod habebat in domo, ſed poſtea ſuperuixit, & conſumpſit, & aliud poſtea ſubrogauit, ꝙ debeatur vxori, & ita allegat ibi Bart. hanc legem.

1 *Si executor totam pecuniam nõ expoſuit in opus quod teſtator fieri mandauit, tenetur hæredi reſiduum reſtituere.*
2 *Quando aliquid relinquitur pro aliquo opere faciendo: ille poteſt petere antequam faciat, maximè ſi aliter facere non poſſet, & quid ſi illud pro tunc fieri non poſſet.*
3 *Si teſtator reliquit centum pro incertis, & malè ablatis, & executor nõ diſtribuit, niſi quinquaginta, quia non fuit repertum quòd plus abſtulerit, an reſiduum ſit reſtituendum hæredi.*

1 §. A te peto Titi. † Si executor totam pecuniã non expoſuit in opus quod teſtõr fieri mandauit, tenetur hęredi reſiduũ reſtituere. h.d. ¶ In tex. ibi, [ſuſcipias.] & ſic primo iniunxit onus, poſtea mandauit ꝙ pręciperet, per hoc dico ꝙ ipſe fuit electus vt executor, non vt legatarius, ſed ſi primo mandaſſet ſibi, ꝙ præciperet, & poſtea grauaſſet, tũc eſſet electus vt legatarius, & nõ haberet locũ quod hic dr̃, imo remaneret penes eum, ſicut qñ fidecõmiſſarius ex toto deficit, vt s̃. eo. l. ſi quis Titio. iũcta l. quidã teſtõ. §. ſi ſcriptus, & quod ibi dixi. s̃. tit. j. & l. ſi a plurib. quicquid hic dicat Bar. qui dicit, ꝙ hic erat legatarius propter hoc, quia iuſſus
2 erat præcipere, quod non placet. ¶ † Item. no. hic dum dicit [& pro hoc] quia iſta dictio, pro, facit modũ, & qñ aliquid relinquitur pro aliquo opere faciendo, ille poteſt petere antequam faciat, maximè ſi aliter facere non poſſet. vt l. ſi verò non remunerãdi. in fi. s̃. mandati. niſi illud pro tunc fieri non poſſit, quia debet expectari tempus cum poterit fieri antequam petat, vt l. nec ſemel. §. ſi inhabitet. ĩ. quando dies leg. ced. pro qua facit di-
3 ctus §. ſi ſcriptus. ¶ † Vltimò facit hic tex. ſi teſtator reliquit centum pro incertis, & male ablatis, & executor non diſtribuit niſi quinquaginta, quia nõ fuit repertum ꝙ plus abſtulerit, an reſiduum ſit reſtituendũ hæredi? de quo per Bal. C. de epiſ. & cle. l. ſi quis ad declinandam. ver. quæro teſtator, & in addi. Spec. de inſtr. edi. §. nũc verò aliqua. in addi. quę incipit, de his, id eſt. &c. Dic breuiter, ſi mãdauit diſtribui illis, qui probabunt a ſe fuiſſe extortum non repertis pluribus, debet reſiduum reſtitui hæredi per hunc tex. & competit cõdõ ſine cauſa, ſin autem mandauit ſimpliciter diſtribui, dico ꝙ reliquum debet tradi pauperibus per executorem, quia teſtator voluit totam ſummam diſtribui, & ſe non limitauit, vt in in c. cum ſit. de iudæis.

1 *Ille cui legatur uniuerſitas iuris, nõ tenetur ad onera illius uniuerſitatis, & ſoluta per teſtatorẽ de fructibus illius vniuerſitatis repetuntur.*
2 *Ille cui legatur vniuerſitas iuris, ad quæ onera teneatur.*

1 §. Quæ marito. † Ille cui legatur vniuerſitas iuris nõ tenetur ad onera illius vniuerſitatis, & ſoluta per teſtatorẽ de fructibus illius vniuerſitatis re-
2 petuntur. h.d. notabiliter. † Et ſic limitatur l. cũ filius. §. Lucio. s̃. eo. & l. cũ pater. §. mẽſæ. vbi habetur, ꝙ tenetur ad oĩa onera: nã verũ eſt nondũ ſoluta per teſtatorem, ſed ſi ſunt ſoluta diſtinguitur an ex fructib. vniuerſitatis, & nõ tenetur, an de proprio ipſius teſtõris, & tũc debeat reſtituere hæredi acſi ſoluta nõ eſſent, vt hic a ↄ̃rio ſenſu, qđ eſt notandũ. Iſtud tñ vr̃ verũ ſi teſtator mandauit ſolui onera ẽt præterita, & ita loquitur hic, quia intelligitur de p̃teritis ſolutis ex burſa teſtõris, quaſi ſoluta nõ ſint: ſecus ſi de fructibus vniuerſitatis, ſi aũt hoc nõ dixiſſet, vr̃ indiſtinctè dicendũ ipſum non teneri ad onera ſoluta, ſed dũtaxat ad illa quę tp̃e mortis reperiũtur extare, vt d. §. Lucio. ibi, & in diem mortis, &c. & hoc placet, quicquid Bar. ibi dicat: nã & ęconuerſo fructus in patrimoniũ teſtõris conſumpti nõ debentur legatario. vt l. cum pater. §. filia mea. s̃. eo. per p̃dicta dico non procedere ſummarium Bart. dum dicit ꝙ cũ iniũgũtur onera præterita, intelligitur de præteritis pendentibus nondũ finitis. Certè hic ẽt de finitis intelľr. ſi non eſſent ſoluta de fructib. iſtius hr̃ditatis legatæ, vt ẽt ipſe idem tenet in d. §. Lucio.

1 *Legatarius per quem non ſtat quominus impleat modum mixtum, ſed ſtat per caſum, non repellitur a legato.*

1 §. Quiſquis mihi hæres. Legatarius ꝑ quem nõ ſtat quominus impleat modũ mixtũ, ſed ſtat per caſum, non repellitur a legato. h.d. Qđ ergo dicit Dy. in l. ſi fundũ ꝑ fideicom. §. Iulia. ꝙ ille tex. non reperitur alibi, uidelicet ꝙ modus mixtus deficiens ꝑ caſum non facit deficere legatum, non eſt verũ, quia eſt etiã caſus hic, & erat mixtus, quia pendebat ex facto duorũ, vt patet dum dicit. [ita vt negotium exerceatis.] Certè etiam ſi iſte uiueret, & nollet exercere, & ſic ſtaretur ꝑ eos, adhuc nõ repellerentur a legato, cum iſte modus concernat eorum tm̃ vtilitatem, vt l. Titio centũ. in prin. de condi. & dem. ſecus ſi non ꝑ ambos, ſed per alterum tm̃ ſtaret. ¶ In tex. ibi, [hæredes.] ſupple ſciant hoc, quod ſequitur. In fi. ibi, [vt voluit.] quia voluit ꝙ ambo exercerent, & hoc fieri non poteſt, quia vnus eſt mortuus.

§. Sempronia. Qui factum hæredis impugnat, non autem teſtamentũ, non eſt indignus legato. h.d. vide gl. in l. quiſquis. C. arbitrium tute.

1 *Solutio aliquorum legatorum facta ante diem non præiudicat hæredi.*
2 *Qui facit gratiam in vno, non tenetur facere in altero.*

1 §. Teſtator. Solutio aliquorũ legatorũ facta ante diẽ non præiudicat hęredi, ut alia legata ante
2 diem ſoluere teneat̃. h.d. ¶ † Not. ergo, ꝙ qui facit gr̃am in vno, non teneat̃ facere in altero, facit l. ſtatuliberũ. de ↄdi & dem. l. ſi cũ proprius. ſi ſerui. vẽdicetur, & de ope. libe. l. operis nõ poſitis.

§. Lucius Titius. Plures coniũcti admittuntur in viriles portiones ſi res prohibita eſt alienari extra familiam. h.d. & habet vnũ ↄ̃rium ualde difficile. ſ. de l. fi. C. de impu. & ali. ſubſt. per quod videbatur, ꝙ omnes iſti coniuncti haberent vnam dimidiam, & iſta Seia alteram dimidiam, & breuiter non põt dari alia ſolutio bona, niſi ꝙ iſtud contingat hic, quia res erat ꝓhibita alienari ſecundũ Doct. quia per hoc vr̃ parem affectionem ad ſingulos habuiſſe.

1 *Duplicatio legatorum trahitur ad legata conſiſtentia in quantitate, non ad ea quæ conſiſtunt in ſpecie.*
2 *Duplicatio legatorum, an trahatur ad legata conſiſtentia in genere.*
3 *An talis duplicatio poſſit conſiſtere in ſpecie, & æſtimatione legati.*
4 *Statuta duplicantia pœnam, non habent locum in pœnis conſiſtentibus in ſpecie.*
Si teſtator legauit alicui x. quæ habuit in dotem, quòd legatum valeat, & dupletur.

1 §. Impuberem. † Duplicatio legatorũ trahitur ad legata conſiſtentia in quãtitate, nõ
2 ad ea quę ↄſiſtunt in ſpecie. h.d. Dy. Sed quid ſi aliqua conſiſtebant in genere, ut quia legauit hominem, vel equũ in gñe? vr̃ dicendũ idem, quod in quantitate, quia ęquiparatur magis legato q̃titatis, q̃ ſpeciei: & poteſt tale legatũ duplicari. arg. C. de ſer. fug. l. quicunq;. & l. ſeq. item quid ſi omnia ↄſiſtebant in ſpecie? dic ꝙ tunc etiam non duplicantur, cũ ſpecies pluries præſtari non poſſit, etiam ſi teſtator hoc dixit, ꝙ plures præſtẽtur. ut l. planè. §. j. ĩ. tit. j. quod tñ eſt verũ ſi ab eodem, & eidem lege-
3 tur, ſecus ſi diuerſis, vel à diuerſis. l. quid ergo. §. j. eo. tit. † Si ergo tunc vult pluries pręſtari, leget rem, & ęſtimationẽ eius, ut l. ſi aliis. s̃. de vſufru. & de noua. l. fundum Cornelianum. nam mandando, quod dupletur, vel pluries præſtetur, non videtur legaſſe rem, & æſtimationem. ¶ In tex. ibi, [ſeruos.] ſ. in ſpecie. ¶ In tex. ibi, [de dotis legato.] dic ſiue conſiſtat in quantitate, ſiue in ſpecie, quia vnica dos eſt, & poſtquã vni ſemel eſt reddita, amplius non poteſt reddi, ſed in aliis diſtinguitur, an conſiſtant in
4 ſpecie, vel in genere. ¶ † Vltimo allegatur iſte tex. ad ſtatuta de duplicatione pœnarum, quòd non habeant locum in pœnis conſiſtentibus in ſpecie, vide Bar. in l. Meuius. §. duobus. circa fi. ſupra eod. Sed quid ſi legauit x. quæ habuit in dotẽ? Reſpon. tunc bene duplicaretur, quia non eſt legata dos, ſed quantitas, & iſto caſu poſſet procederet glo. quæ incip. fortè.

Debitoris

1 *Debitoris nomen ſi legatur, liberatur hęres cedendo actionem.*

1 **§.Ciuibus.** † Si legatur nomē debitoris, liberatur hæres cedendo acti. Item demonſtratio ſolutionis ex certo nomine appoſita loco legati nominis. pro legato nominis hr̄.h d. Et erat hic dubiū, quia licèt primo legauerit nomen Caij Seij debitoris, ex quo legauit inſtrm̄, vt l. ſeruū filij.§.eū qui.ſ̄.tit.j.tn̄ cum mandauerit nihil ab eo exigi, & ꝙ ſumma legata exſolueretur ab alio noīe debitoris, iſtud ſecundū legatum conſiſtebat in pecunia, & erat demonſtratus locus vnde ſolueretur. vnde ſi non poteſt ille ſoluere, quia non eſt ille idoneus, videbatur aliunde debere ſolui, & ꝙ nō liberaretur cedendo actionē per l.quidā teſtō. ſ̄. tit.j. ſed ſolue per id quod dixi in ſummario quia ſufficit ꝙ primum legatū conſiſteret in noīe debitoris, & ſicut ſufficiebat cedere actionem ꝯ Caium Seium, ita nunc ſufficiat cedere ꝯ aliū eius loco ſubrogatum, licèt per alium modū, vt hic eſt caſus notabilis, non eſſet ſic ſi legatum nominis debitoris non præcederet per illam legem.

1 *Verbum pertinere, trahitur ad fideicommiſſarium. Item legata relicta in defectum teſtamenti, ſeu inſtitutorum, & ſubſtitutorum uidentur relicta à ſuccedentibus ab inteſtato.*
2 *Paria ſunt dicere, lego dimidiam, & lego portionem dimidiæ.*

1 **§.Filiam.** † Verbū pertinere, trahitur ad fideicōmiſſariū. Itē legata relicta in defectū teſtī, ſeu inſtitutorū, & ſubſtitutorū vñr relicta a ſuccedētib. ab inte. h. d. Dy. & ad hoc ſcd̄m ſemper allegat̄ iſte tex. [Sic ergo verba illa hn̄t vim clæ codicillaris. [relinquere in defectū venientiū ex teſtō.
2 vt hic in tex.& gl. ¶ †Vltimò no. hic tex. cū gl. ſuper verbo [partis dimidię.] ꝙ paria ſunt dicere, lego dimidiā, & lego portionē dimidię: videbat̄ ꝯ ꝙ hoc ſcd̄o caſu videretur legaſſe partē dimidiæ, vt j̄. de dam. infe. l. plures. qd̄ no. & dic vt ibi no. adde l. Lucius. in prin. in vlt. charta. ſ̄. ti.j.& j̄. ti.j. l. ſi Titius. ī vlt. charta.

1 *Confeſſio debiti facta in vltima uoluntate non probat debitum, ſed fideicom. petit induci.*
2 *Confeſſio debiti facta in ultima uoluntate, quando non poſſit reuocari.*
3 *Si teſtator legat quod debet, an de tali legato detrahatur Falcidia.*

1 **§.Quiſquis mihi.** † Confeſſio debiti facta in vltima volūtate nō ꝓbat debitū
2 ſed fideic. petit induci, ad hoc ſemper allegatur. † Primū dictū eſt verū niſi fiat p̄ſenti, vel abſenti, altero ꝓ eo recipiente, quia tunc trāſit in ꝯfeſſionē inter viuos, & nō poſſet reuocari, ut plenè no p Bar. j̄. tit. 1. l. cū quis decedēs. §. codicillis. Itē fallit ſi teſtator iurauit ita eſſe, tunc. n. probat, ēt ſi fiat abſenti, & nullo pro eo recipiente, vt ēt ibi no. aliàs pōt reuocari, ſicut vltima uoluntas p iſtū tex. licèt Petrus videatur ꝯriū dicere per l. generaliter. C. de nō nu. pec. qa reprehenditur p Doct. Itē vltima pars ſummarii ꝓcedit qn̄ cōfeſſio hēt annexā diſpōnē, quia mandauit ſolui, aliàs ſi duntaxat ꝯfitetur ſe teneri, iſta ꝯfeſſio nec probat debitū, quia facta parte abſente, nec inducit fideicōmiſſum, qa eſt enunciatio, & nō diſpō. nec ob. l. ex hac ſcriptura. de don. qa ibi qn̄ dicit ſe legaſſe qd̄ nō legauit, aliud eſt qn̄ dicit ſe teneri cū non teneatur. ¶ In tex. ibi, [ſi nō deberentur.] i. ſi non proba
3 retur deberi alio modo, q̄ ex dicta confeſſione. † Sed an de hoc legato detrahetur Falc. dic ꝙ ſic, licèt ſit factū tanq̄ de quantitate debita, poſtq̄ non probatur debitū, ſecus ſi ꝓbaretur; ut not. in d. §. codicillis. in glo. quæ incipit, vt j̄. ibi, [ſed contra. ſ̄. de proba. l. qui teſtm̄.] per quem videtur ꝙ nec fideicōmiſſum inducat. ſed ſolue vt in glo. & patet j̄. titu. 1. l. cū quis. §. Titia.

1 *In generalibus uerbis non comprehenduntur qui ſunt odioſi loquenti.*
2 *Si cōcedatur alicui arbitriū ſup bono ſtatu ciuitatis, nō pōt huius uirtute aliquid ſtatuere in fauorē rebelliū, uel aliàs expulſorū de ciuitate.*
3 *Expulſi de domo cenſentur exoſi expellenti.*
Famulus expulſus, an admittantur in teſtem contra expellentem.

1 **§.Lucius Titius.** † In gn̄alibus verbis non comprehenduntur q ſunt odioſi lo
2 quenti. Ad hoc ſuper allegatur, † & facit ad multa, ꝙ ſi ꝯcedatur alicui arbitriū ſup bono ſtatu ciuitatis, nō poſſit huius virtute aliquid ſtatuere in fauorē rebelliū, vel aliàs expulſorū de ciuitate ſm̄ Bal. de quo vide Bar. in l. ambitioſa. de decre. ab ord. fa. facit ſ̄. de ritu nup. l. q̄q̄. & C. d̄ iure emph. l. fi. §. his tn̄. & de ſe. nup. l. 2. poſt prin. ibi, dūmodo &c. & l. fi. & auth. heres. in fi. & in authē. hoc amplius. C. de fideic. vbi nō ꝯprehenduntur exhæredati. ¶ In tex. ibi, [oībus.] dic, iſtud verbū faciebat dubiū, quia qui oēs dicit, nemınē excludit, vt j̄. tit. 1. l. Iulia. in prin. ſed ſatis eſt, ꝙ poſſit verificari ī aliis nō exoſis, qd̄ aūt dixi ſ̄. exoſos, nō ꝯprehēdi in gn̄ali diſpoſitione, ꝓcedit qn̄ diſpō eſt fauorabilis, ſed ſi eſſet odioſa, eſſet dicendū potius ꝯriū, ꝙ odioſi comprehenden
3 tur, & alii non. † Et no. hic, ꝙ expulſi de domo cēſentur exoſi expellenti ſm̄ Bal. & eſt arg. ꝙ famulus expulſus non admittatur ꝯ expellentem in teſtē, tn̄ hoc nō affirmo, niſi aliter appareret in odio famuli. Sed qualiter probabitur, ꝙ teſtator ſenſerit de iſtis, videtur ſufficere ſi probentur merita ante teſtamentum interueniſſe, vt C. fam. erciſ. l. in ipſius. quæ eſt optima ad hoc.

1 *Res legata à teſtatore ſi iterum legetur eidem ab hærede, debetur ex primo teſtamento, non ex ſecundo.*

1 **§.Damę.** † Si res legata a teſtatore iterum legetur eidē ab herede, debetur ex primo teſtō, nō ex ſecūdo. Et appellatione filiorū cōprehenduntur nāles in ſeruitute cōcepti. h.d. Primū dictū procedit ſi legatū in primo teſtō erat purū. aliàs ſecus, vt ſ̄. eo. l. debitor. in prin. & l. hmōi. §. j. ſ̄. tit. j. itē procedit qn̄ teſtator legauerat totum, & hæres ſimiliter, ſed ſi teſtator legauerat partem, & hæres legat rē ſimpliciter, valet, & cenſetur ſenſiſſe de altera parte. vt ſ̄. eo. l. Meuius. in prin.

1 *Si fideicommiſſ. iniunctum legatario ab initio nullum, legatum redditur nullum quo ad agendum, non quo ad retinendum.*
2 *Fideicommiſſum iniūctum legato, quando ex poſtfacto redditur nullum, an etiam cenſeatur legatum reuocatum.*
3 *Si reuocatur legatum, an cenſeatur reuocatum fideicommiſſum legatario iniunctum.*
4 *Caſus in quo debitum per errorem ſolutum non repetitur.*

LEX XCI.

1 **Codicillis.** ¶ † Si fideicommiſſ. iniunctū legatario ab initio nullū, legatū redditur nullū quo ad agendum, non quo ad retinendum. h.d. iſtud ſingulare principium, & nō eſt alibi iſta diſtinctio, & limitat, & declarat multa iura, hoc tn̄ eſt verū ſm̄ Doct. qn̄ erat nullū nō oīno, qa ſaltē de æqtate valeat, vt eſt qn̄ relinquit̄ ſeruo ꝓprio ſine libertate. vt l. pen. C. de neceſ. ſer. ideo tenet̄ media, vt hic: ſed ſi eſſet omnimodo nullum, tam de rigore, q̄ de æquitate legatum redderet̄ indiſtinctè nullū, vt ſ̄. eo. l. ſi quis quod. niſi fideicō. eſſet relictum poſt tp̄s, & ſic appareret teſtatorē voluiſſe aliquod cōmodum ſentire, vt l. ſi quis eum. j̄. de condi. & demon. Cetera vide hic per Bar.
2 † Qn̄ autem ex poſtfacto reddit̄ nullum, diſtinguitur aut ex facto teſtatoris reuocantis fideicō. & tūc cenſeatur etiā legatum reuocatū. vt l. filio. §. matri. de adi. lega. Aut ex alia cauſa, & tūc remanet legatum validū, tam quo ad agendum, q̄ quo ad reti
3 nendum, vt ſ̄. eo. l. ſi quis Titio. † Quid aūt ſi reuocat̄ legatum, an cenſeat̄ reuocatū fideic. legatario iniunctū. vide j̄. de adi. leg. l. ſi adimendo. & l. alij. & j̄. tit. j. l. cum quis decedēs. §. j. ¶ In tex. ibi, [ancillæ teſtōris.] dic cui libertatē non reliquerat, vnde ſicut non valet legatum eidē factum ab hr̄de, vel ſimpliciter, vt C. de leg. l. ſeruo. ita nec fideicō. a legatario eidē relictum, & hoc addit iſta l. itē eſt hoc verū qn̄ legatarius fuit grauatus incōtinēti reſtituere: ſed ſi ex interuallo, valeret vtrūque, cū legatario vel fideicōmiſſario poſſit ex interuallo legari, vel p fideicōmiſſariū relinqui ipſi hr̄di: ergo & ſeruo hæreditario. vt j̄. ad Treb. l. epiſtola. §. fi. & ſ̄. tit. j. l. planè. §. ſi duobus. ibi no. ¶ In tex. ibi, [non cōpelli.] dic ēt ſi per errorem ſoluit, putans ſe efficaciter teneri, cū hic indiſtinctè loquatur: ſi. n. ſoluiſſet ſcienter, non eſſet dubiū, & hoc no. & ſic erit caſus ꝙ debitū per errorē ſolutum non repetit̄, quia lex poſt ſolutio. habet perinde ac ſi fuiſſet debitū per ea quę dicta ſunt. ſ̄. ita credo debere intelligi hunc tex,

1 *Legatarius conſentiens hæredi vendenti rem legatam perdit omne ius tam ad rem, quàm ad æſtimationem.*

1 **§.Inſulam.** † Legatarius cōſentiēs hæredi vēdēti rē legatā, ꝑdit omne ius tā ad rem, q ad æſtimationē. h.d. Bar. dicit̄ ꝙ iſtud ꝓcedit hic, qa iſte legatarius erat libertus hæredis. & ſic facilius in eo p̄ſumit̄ animus donādi, aliàs ſecus, qa ſaltē quo ad eſtimationē remaneret ei ius. l. ſi fundū p fideicommiſ. ſ̄. tit. j. tu dic vt ibi dixi, quia Petr. melius intellexit. ¶ In gl. fi. ibi, [vel dic.] hęc non videtur bona per l. debitor. in fi. principij. ſ̄. eo. ibi, [nam nec pecunia. &c.] quando particularibus pretium non ſuccedit loco rei: dic ergo ſecundum Petr. quod competit actio præſcriptis verbis, quando conſenſit cum hac conditione vt habeat pretium, argumen. de pręſcriptis verbis. l. naturalis. & hoc quando conſenſit vt venderet nomine ipſius hæredis, ſed ſi nomine ipſius legatarij, haberet actionem mandati, & ita loquuntur aliæ opiniones.

1 *Prohibitus alienare, vel obligare non prohibetur ad modicum tempus locare, vel conductorem creditori ſuo delegare.*
2 *Qui nō pōt rē vēdere vel obligare, nō propterea ꝓhibet̄ vēdere fructus.*
Si reperitur in inſtrumento quòd talis mutuauit tali centum ſuper tali poſſeſſione, licèt aliter non contineatur quòd poſt fuerit obligata, quòd per hæc verba erit obligata.
3 *Teſtator poteſt apponere decretum annullatiuum, ſicut princeps.*
Quid in iudice ordinario.
Actus factus contra prohibitionem iuris non valet.
4 *Locatio ad longū tēpus habet vim alienationis, cū ex ea trasferatur vtile dn̄ium, & dicitur ad longū tempus quando ad decennium, uel ultra.*

1 **§.Inſtituto filio.** ¶ † Prohibitus alienare, vel obligare non prohibetur ad modi
2 cū tp̄s locare, vel conductorē creditori ſuo delegare. Dy. † ſic ergo patet per iſtum tex. ꝙ qui non poteſt rem vendere, vel obligare, non propterea prohibetur vendere fructus, facit ſ̄. fami. erc. l. Lucius. & extra de loca. c. fi. & ſp allegat̄ iſte §. ad hoc. ¶ In tex. ibi, [fœnerari ſuper eas.] Not. quòd ſi reperitur in inſtrumēto, quòd talis mutuauit tali centum ſuper tali poſſeſſione, li-

cèt

cèt aliter nõ contineat̃, ꝙ poſt fuerit obligata, vr̃ per hæc verba
obligata, quod perpetuò no. Bar.j̃.de annu.leg. l.fundus.& ꝑꝑ
hoc his diebus cõſului, ꝙ cũ Papa cuidã creditori cameræ Apo
ſtolicę in|ſexcẽtis fecerit bullã, per quã illa ſexcẽta illi creditori
aſſignabat ſup tali cẽſu cameræ Ap̃licæ debito, ꝙ ꝑ hoc ille cẽ-
ſus videbat̃ ſibi obligatus, & ſic poterat agere vtili acti.ꝯ illũ cẽ
ſuariũ, & de hoc erat qõ vtrũ poſſet agere. Cõſtat aũt, ꝙ q habet
nomẽ obligatũ, põt agere vtili act.l.ſi conuenerit. de pig.act.cũ
ſi. Simile hr̃, ꝙ ſi qs promittit aliquid agere ſub tali pœna, licèt
cõtineat̃ in inſtr̃o promiſſio pœnę, illa verba ſub tali pœna, im
portãt vt pœna videatur ꝓmiſſa. vt no.s̃.de pact.l.reſcriptũ.§.ſi
3 pacto.ꝑ gl.& Bar.in l.ea die.in fi.de verb.obl.¶†In tex.ibi[inuti
le atq; infirmũ.] No.ꝙ teſtator põt apponere decretũ annulla-
tiuũ actus, ſicut princeps, quid in iudice ordinario? dicit Inno.
idẽ in his, quæ pertinẽt ad ſuã iuriſdõnem c.dilecto.de præben.
facit l.toties.de pollicita.vbi actus factus ꝯ prohibiti.iuris nõ va
4 let. ¶ In glo.fi.ibi, [in centũ annos, vel mille.] Iſta glo.cõiter re-
probatur, quia locatio ad lõgum tẽpus habet vim alienationis,
cũ ex ea trãsferatur vtile dominiũ, vt l.j.§.qui in perpetuũ. s̃. ſi
ager vecti.& l.j.§.quod autẽ ait. de ſuperficiebus, & dr̃ ad longũ
tempus qñ ad decennium, vel vltra. vt no.in cle. j. de reb. eccle.
non alie. intellige ergo hic de loca. ad non magnum tempus, ex
qua non conſtituitur ius in re, ſed duntaxat perſona obligatur
ad penſionem non continet alienationem.

---

1 *Prohibitus alienare in perſonas certas prohibetur in eas ab inteſtato, vel legitimo iure transferre.*
2 *An poſſit alicui fieri peius quàm occidere filium, vel adulterare vxorẽ.*
3 *Mulier ſecundo nubẽs ꝙ prohibeatur plus tradere ſecundo viro in dotẽ cum pacto de lucrando, quàm relinquat uni ex filijs primi matrimonij.*
Quid ſi dedit in dotem ſine illo pacto, & tamen erat ibi ſtatutum de lucrando.
4 *Qui occidit filium alicuius non prohibetur illi patri ſuccedere ab inteſtato, etiam cum effectu, ſed ei quem quis occidit, benè prohibetur ſuccedere cum effectu, non ipſo iure.*

1 **§. Matre & vxore.** † Prohibitus alienare in per-
ſonas certas ꝓhibet̃ in eas ab
inteſtato, vel legitimo iure transferre.h.d. ¶ In tex. ibi, [ſed &
2 alia mihi deteriora ¶c.] † Not. ꝙ nõ põt alicui peius fieri q̃ oc-
cidere filiũ, vel adulterare vxorẽ ſ̃m quoſdã, ſed alij hoc repro-
bãt ꝑ l.fi.infra de publica. vbi dicit ꝙ adulterauit vxorẽ, & peio-
ra ſibi fecit, & iõ alij dicũt, ꝙ iſtud deterius eſt cõmiſiſſe ſtuprũ,
vel circa ꝑſonã eius, vel filij, vt l.iſti quidẽ. in fi. infra qđ me.ca.
¶ In tex.ibi, [& legitima ei⁹ hr̃ditas,] hoc eſt qđ faciebat dubiũ,
q̃a iſta bona nõ ꝑuenerũt ad fratrẽ ex diſpõne iſtius vxoris, ſed
ex diſpõne legali, & ſic nõ videbat̃ factũ ꝯ prohibitionẽ teſtato
ris, q prohibuit vxori ꝙ nõ relinqueret, & ipſa nõ reliquit, ſed
certè debuit cauere ꝙ ad illos fratres nõ ꝑueniret, ẽt ex diſpõ-
ne legali, vt hic eſt caſus ſingularis poſtq̃ ꝓhibitio concernebat
3 certas perſonas, aliàs ſecus, vt s̃.eo.l.cũ pr̃.§.cũ inter. ¶ † Et iſte
tex. allegat̃ ad q. de matre ſecundo nubẽte, q̃ ꝓhibet̃ ꝑ l.hac edi
ctali.in prin.C.de ſec.nupt. plus tradere ſecundo viro in dotem
cum pacto de lucrãdo, q̃ relinquat vni ex filijs primi mr̃imonij,
aliàs põt reuocari, vt ibi. Quid ſi dedit in dotẽ ſine illo pacto, tñ
ibi erat ſtatutũ de lucrãdo? certè vr̃ feciſſe ꝯ prohibi. illius l. q̃a
debuit cauere ne vir lucret̃, ẽt ex diſpone ſtatuti. arg. huius tex.
& iſta eſt cõis opi. No.ẽt hic† ꝙ ille qui occidit filiũ alicuius nõ
4 prohibet̃ illi.ſ.pr̃i ſuccedere ab inte.ẽt cũ effectu, vt hic eſt caſus
ſed ei quem quis occidit bñ prohibet̃ ſuccedere cũ effectu, nõ
ipſo iure, q̃a auferẽ ſibi tanq̃ ab indigno. vt l.cũ rõ. in fi.infra. de
bo.dã.& in Auth.de nup.§. ingratitudinẽ.& vide quod no. Bal.
in l.eã quã.C.de fideic. In tex.ibi [fideic.eſſe defendi dẽri.] ſed ꝯ,
quia iſtis filijs ſororis nihil erat relictũ, ſed conſultũ fuit vxori,
ꝙ ſibi relinquat, ergo &c. vt s̃.eo.l.cũ pr̃. §.mãdo.gl. hic ſuꝑ ver.
[quib.relinquas.] dicit, ꝙ ſubaudit̃ mando, vel præcipio. Tu dic
ꝙ qñ p̃cedit ꝓhibitio, ꝙ non relinquat tali, & poſtea ſequit̃ ꝯſi-
liũ, quòd poteſt relinquere tali, iſtud ꝯſiliũ hẽt vim pręcepti ſi
relinquatur ꝓhibitio. ita intelligo iſtum tex. ſed ſi relinq̃retur al
teri, ſecus, tũc.n. nõ poſſet peti fideic. ꝑ illũ §.mãdo. Tene mẽti.

---

1 *Si teſtator dicat, ꝙ uult teſtamentum ſuum ualere iure teſtamenti, non obſtante defectu ſolennitatis, perinde eſt ac ſi dixiſſet ꝙ ualeat iure codicillorum. ſi iure teſtamenti ualere non poteſt.*
2 *Clauſula codicillaris, uel alia habẽs uim dictę clauſulæ, nõ ſolũ operatur circa legata, ſed etiã circa inſtitutiones, ut faciat eas deuolui in fideicõ.*

1 **§. Lucius Titius.** † Si teſtator dicat, ꝙ vult teſtm̃
ſuũ valere iure teſtĩ, non obſtã
te defectu ſolennitatis, perinde eſt ac ſi dixiſſet quòd valeat iure
codicillorũ, ſi iure teſtĩ valere non p̃t. h.d. iſte caſus ſinglr̃is, & e-
rat dubiũ: nã qñ dixit, ſi non valet iure teſtĩ, valeat iure codicil-
lorũ, vel quo iure melius valere poteſt, clarũ eſt, ſed qñ dixit, ꝙ
vult valere iure teſtamenti, videbatur ꝯrium, quia voluit valere
eo iure quo non potuit valere, ergo non valet eo iure quo va-
lere poteſt, iuxta illud qđ potuit, noluit &c. vt l. multum. C. ſi
quis alteri, vel ſibi. cũ fauore vltimæ voluntatis, ꝯrium eſt hic
caſus ſingularis, & miror quòd Doct. hoc non ponderent, nec
2 ſcio alibi iſtũ caſum. † No.ẽt hic ꝙ clauſula codicillaris, vel a
lia hñs vim dictæ cl̃æ nõ ſolũ operat̃ circa legata, ſed ẽt circa in
ſtitutiones, ut faciat eas deuolui in fideic. quia veniẽtes ab in-
teſta. tenebuntur reſtituere ſcriptis hr̃ditatẽ, de hoc not. in l. ex
ea ſcriptura. s̃. de teſt. & probatur in l. quærebatur. de teſt. mil.
& hoc puto verum, nec ob. hoc, quia aliter fuit locutus hic.

---

1 *Licèt teſtator mandauerit ſeruari ſcripturas per ipſum ſignatas, conſeruabuntur etiam non ſignatæ, poſtea per ipſum factæ.*
2 *Licèt teſtator diſponat qua forma debeat fieri ſua diſpoſitio futura, ſi poſtea facit non ſeruata illa forma, nihilominus ualet.*
Quid ſi lex hoc diſponat.

LEX XCII.

Teſtator. ¶ † Licèt teſtõr mandauerit ſeruari
ſcripturas ꝑ ipſum ſignatas, ꝯſerua-
buntur ẽt nõ ſignatæ poſtea ꝑ ipſum factæ.h.d. not.
ꝯriũ videbat̃, q̃a diſponẽdo de ſignatis, videbat̃ vo-
1 luiſſe ꝙ nõ ſignatæ nõ valerẽt, a ꝯrio ſenſu, ſed certè ab hac uo-
luntate (q̃ colligit̃ a ꝯrio ſenſu) cenſet̃ receſſiſſe faciẽdo poſtea
non ſignatas, q̃a nõ cenſet̃ eas feciſſe niſi vt valeant, & ad hoc j̃.
ti.j.l.quiſquis.in fi. vbi colr̃ rõ huius l. nec expedit ꝙ dicat non
obſtãte qđ prius dixi, vel volui, q̃a cũ illud nõ dixerit expreſsè,
ſed tacitè, a ꝯrio ſenſu potuit ſilr̃ tacitè ab illa volũtate recede-
re, nec fuit expediẽs expreſſam mẽtionẽ facere, nõ ſic ſi p̃ceſſiſ
ſent verba derogatoria expreſſa, tũc.n. đberet ẽt expreſsè ab eis
recedere, vt j̃.ti.j.l.ſi qs.in prin. vñ allegat̃ iſtud prin. ꝙ qñ ꝓcedit
uolũtas derogatoria tacita, nõ ẽ neceſſe, ꝙ de illa ſpãliter, & ex-
preſsè pęniteat, ſed ſufficit ꝙ tacitè. ¶ In tex.ibi [ſi fides ep̃læ re-
lictę ꝯſtaret.] ſ.q̃ emanauit de volũtate defuncti, licèt non ſit ſi-
gnata ſigillo teſtõris. Sed quid ſi tꝑe teſtĩ fuiſſet facta hæc ep̃la?
Rñdeo tũc non valeret, q̃a diſponendo ꝙ ſcripturæ ſigillatæ va
leãt, voluit a ꝯrio, ꝙ nõ ſigillatæ nõ valeãt, & ab hac voluntate
nõ receſſit ꝑ actũ poſtea factũ, & hoc diligenter no. licèt Doct.
iſtud nõ tãgãt, q̃a veriſſimũ eſt, ſed vr̃ ꝙ ẽt ſi p̃ceſſit voluntas ex-
preſſa, ꝙ non valeat niſi ſint ſigillatæ. idẽ ſit qđ hic, vt s̃. de iure
codi.l.diui.§.licèt. Sol. vt ibi no.in gl. q̃ ĩtelligit, ꝙ tũc ſit neceſſe
2 expreſsè pœnitere, ſed hic non. ¶ † Not. ergo ꝙ licèt teſtõr di-
ſponat qua forma dẽat fieri ſua diſpõ futura, ſi poſtea facit non
ſeruata illa forma, nihilominus valet ſ̃m Bald. ſecus qñ lex hoc
diſponit, q̃a eo ipſo vr̃ annullare actũ factũ forma non ſeruata,
vt l.nõ dubiũ.C.de leg. ſ̃m oẽs, qđ nõ placet q̃a ibi qñ lex man-
dat priuatis, ꝙ ſeruẽt certã formã, ſꝫ ſi legiſlator diſponeret cir-
ca actũ ſuũ in futurũ fiẽdũ debere certã formã ſeruari, eẽt idem
ꝙ hic, qđ licèt poſtea non ſeruaret, valeret actus ſi videretur pę
nituiſſe prioris volũtatis, vt ẽt patet in l.fi.de le. vbi tradit̃ forma
in cõdendis ll. & tñ leges factæ illa forma non ſeruata, valent.

---

1 *Verba præſentis temporis referuntur ad tempus conditi teſtamenti, non ad tempus mortis.*
2 *Si quis legat talia bona quæ habet in tali loco, uel communia cum tali, in hoc legato non continentur illa quę poſt teſtamantum eſſent acquiſita in eodem loco, uel poſtea facta communia.*
3 *Quid ſi talia relinquantur pro iuſto pretio.*
4 *Teſtes non ſunt contrarij ſi unus dicat quòd res ualet centum, & alius dicat quòd ualet centum quinquaginta.*
5 *Hæres iuſſus dare uel dimittere certa bona pro certa æſtimatione, quæ tẽpore teſtamenti putabantur ualere, ipſis poſtea auctis, nõ cogitur dare uel dimittere niſi pro æſtimatione quam ualent tempore mortis, & quid ſi portio quam uoluit dimitti pro mille, ualebat plus. & nu. 1.*

1 **§. Qui indiuiſam.** † Verba præſentis temporis
referuntur ad tp̃s ꝯditi teſta-
menti, non ad tp̃s mortis. h.d ſ̃m Dy. & quaſi oẽs, facit j̃. tit.j. l.
vxorẽ.§. teſtamẽto pueros. iſtud ſummariũ non placet in iſto,
licèt de ſe regulariter ſit verũ, quia hic ẽt illa q̃ poſt teſtm̃ fue-
runt acquiſita deberentur fratri iſtius teſtatoris, dũmodo offer-
ret æſtimationem illorũ, vt patet in §.qđ ẽt uoluit glo. quæ inci
pit, [quaſi dicat.] in fi. Et ideo ſumma alio modo, ꝙ hęres iuſ-
ſus dare, uel mittere certa bona pro certa æſtimatione, quæ tẽ-
pore teſtĩ putabantur valere, ipſis poſtea auctis, non cogitur da
re vel dimittere niſi ꝓ æſtimatione quã ualent tꝑe mortis. h. d.
2 Si ergo illa offeratur, benè cogitur, vt hic in tex. & gl. † Nec ob. l.
ſi ita. de au. & arg. le. cũ ſi. vbi ſi qs legat talia bona q̃ habeat in
tali loco vel cõia cũ tali, in hoc legato non ꝯtinerent illa q̃ poſt
3 teſtm̃ eſſent acquiſita in eodẽ loco, vel poſtea facta cõia. † quia
illud uerũ qñ relinquunt̃ gratis, ſed qñ pro iuſto pretio, vt hic
fuit, videlicet ſi det iuſtã æſtimationẽ, tunc ẽt poſtea acquiſita
debent̃, dũmodo illorum æſtimatio offeratur. tex. eſt ſingularis,
cũ gl. hic, & ratio eſt, q̃a hęres non tm̃ grauatur hoc caſu, ſicut
qñ gratis, vel non ꝑ verã ęſtimationẽ. Tene mẽti perpetuò. Qđ
ergo dr̃ in gl. quę incipit [ex hoc.] ibi, [non porrigitur ad ea, q̃
poſtea cęperunt eſſe communia.] debet ſuppleri. ſ. niſi earum
præſtetur æſtimatio. vt in gl. ſeq. in fi. ¶ In gl. ſeq. ibi, [tu habes
vnũ oculũ.] ſupple cũ habeas duos: dicunt.n. iſti ꝙ iſta propo-
ſitio eſt falſa, cum ſubaudiatur dictio taxatiua, & not. iſtam glo.
pro qua facit quod no. per glo. in l.fundum.§.fin.§.s̃.de euic. &
ſi cer.pet.l. rogaſti. §. ſi tibi. vbi ſubintelligitur dictio taxatiua,

ſed in contrarium vr̃ tex.in l.cum furti. de in litẽ iuran. & hæc
vera cum proferuntur verba enunciatiua,vt in terminis gl. ſed
in verbis diſpoſitiuis benẽ ſubintelligitur, nã ſi promittis quin
que,bene ſubintelligitur.ſ.tm̃.& non plus, & ita loquitur text.
4 in §.ſi tibi.&c.Ex hoc ſequitur ꝙ† teſtes non ſunt ꝯrij,[a] ſi vnus
a dicat ꝙ res valet centum,& alius dicat ꝙ valet cẽtum quinqua
ginta,ſed ſi in dicto primi ſubintelligeretur dictio taxatiua:, eſ-
5 ſent contrarij.† Sed quid ſi portio iſtius teſtatoris,quam voluit
dimitti pro mille tempore teſtĩ,valebat plus, an tenebũtur iſtę
filiæ dimittere pro mille?glo.ſuper verbo,[obligationẽ.] voluit
hoc q̃rere,& non determinat clarè:dic ꝙ ſi ſciebat valere plus,
clarũ eſt ꝙ tenetur dimittere,ꝑ mille,qa reſiduũ vr̃ legaſſe.Idẽ ſi
credebat valere mille nõ credulitate iuſta,cũ de facili potuiſſet
informari habita vera ĩformatione,ſiue veritate,& nõ habuit,
quia vr̃ voluiſſe in omnẽ euentum dari pro tanto, ſed ſi iuſto
errore ductus,quia ſortè ſibi relatũ fuit per illos quibus cõmi-
ſerat,ꝙ plus nõ valebant,tunc dico non eſſe ſtandũ æſtimatio-
ni teſtatoris,& nõ tenebũtur iſti dimittere niſi pro vera æſtima
tione,qa veriſimile eſt ꝙ ſi teſtator hoc ſciuiſſet, noluiſſet dari
niſi pro vera æſtimatione, & hoc faciũt iura quæ dicũt nõ eſſe
ſtandũ æſtimationi teſtatoris,vt in gl.& s̃.eo l.cũ pater. §. pater
qui filio.niſi fortè iuraſſet,quia tunc eſſet ſibi imputandũ,& ta
lis diſpõ non haberetur pro erronea pp iuramentum. vt in gl.

ADDITIO.

a ¶Non ſunt contrarii. Adde ꝙ hoc idẽ tenet quod Ful.hic,& refert etiam
Alex.de Imo.in conſi.64.col.2.ver.iſtam vltimam.in 2.vol. Fran.Cur.

---

1 *Conditio appoſita in perſona vnius ex coniunctis,non intelligitur in per ſona alterius repetita.*

1 §.Seio. ¶ † Conditio appoſita in perſona vnius ex con-
iunctis,non intelligitur in perſona alterius repe-
tita.h.d.notabiliter. Et hoc qñ poſt nominationẽ vnius tm̃. ſe-
cus ſi poſt nominationẽ vtriuſque,vt l.mulieri & Titio. de con
di & demõ.Itẽ loquitur hic qñ eſt coniunctus ꝑ copulã, &, ſed
ſi ꝑ dictionẽ,cum,tunc intelligit̃ de rigore repetita. Sed de ęqui
tate in libertate ſecus.vt l.Iulius Paulus.eo.titu.& dic vt ibi,ſed
Bar.aliter loquitur in l.Seia.§.Caio.ante fi.de fun.inſtru. diſtin-
guendo,an ſit cõditio,q̃ ꝯcernat ꝑſonam vnius tm̃,& loquitur
hic,an vniformiter perſonã vtriuſque,& cenſetur repetita,q̃ di
ſtinctio non placet per dictam l.mulieri.vbi concernebant ꝑſo-
nã vnius tm̃,& tñ in perſona vtriuſque intelligitur appoſita.

---

1 *Si grauetur hæres,& alius cui nihil fuit relictum,ꝙ inuicem bona com- municent,non tenetur hæres communicare, niſi cõmunicet alius ſibi.*
2 *Si vnus ex hæredibus ſit iuſſus rem ſuam de hæreditate non deducere, perinde eſt,ac ſi iuſſus ſit communicare alijs.*
Quid ſi iubeantur communiter diuidere.
Quid ſi iubeantur communiter viuere.

1 §.Lucius Titius inteſtat. †Si grauetur hę
res,&alius cui ni
hil fuit relictũ,ꝙ inuicẽ bona cõmunicent, non tenetur hęres
cõicare,niſi cõmunicet alius ſibi.h.d.not.Videbatur ꝯrium, qa
grauamen hęredis fuit factũ purè, non ſub conditione ſi alter
cõicaret.Itẽ grauamen alterius videbatur nullũ, quia ſibi nihil
erat relictum,& ſic videbatur ꝙ poſſet petere ab hr̃de, ſed hæ-
res nihil ab eo,ſed verũ eſt ꝙ hęres non põt per modũ agendi,
ſed per modum excipiendi,quia grauamen hæredis, licèt pri-
ma facie videatur purũ,tñ pp receptũ grauamen alterius reddi
tur conditionale ſi ille cõicet,& grauamen alterius licèt ſit nul
lum quo ad pariendũ actũ,habet tñ vim conditionis vt in caſu
huius §.notabilis,quem no.ad intellectum l.ab eo.C.de fideic.
Et quod hic dr̃,poteſt intelligi gñaliter, qñcunque teſtator gra
uat illũ cui aliquid relinquit,& illũ cui nihil relinquit de dãdo
inuicem,vt ſit perinde, ac ſi grauaſſet primũ ſub cõditione ſi ſe
2 cundus dederit.Tene menti. ¶ † Adde ꝙ ſi vnus ex hr̃dibus ſit
iuſſus rem ſuã de hr̃ditate non deducere,perinde eſt ac ſi iuſſus
ſit communicare aliis,caſus eſt in l.vxorẽ.j.tit.i.quid ſi iubean-
tur communiter diuidere? uide Bar.s̃.eo.l.cũ proponebatur.§.
dulciſſimis.Item quid ſi iubeantur cõiter viuere? vide ꝑ eundẽ
j.de ann.leg.l.Quintus.& in conſi. ſuo quod inci. Bittonienſis.

---

1 *Si plures obligant cõiter rẽ aliquam cõem dando ꝑtãtem creditori,ꝙ uẽ dat, non poteſt unus ex eis emere,& ſi emat,perinde eſt ac ſi luiſſet, & tenet alijs refundere portiones refuſa ſibi quãtitate,quàm ꝑſtitit.*
2 *Prælegatum factum omnibus hæredibus æqualiter inſtitutis,ualet quo ad illum qui non adiuit,ut tunc poſſit ſuam portionem petere.*
Quid ſi eſſent inæqualiter inſtituti.

1 §.Quatuor filios. † Si plures obligant commu-
niter rẽ aliquã communẽ dã-
do ꝑtãtem creditori ꝙ vendat,non poteſt vnus ex eis emere,&
ſi emat,perinde eſt ac ſi luiſſet, & tenetur alijs refundere por-
tiones refuſa ſibi quantitate, quam præſtitit. h. d. notabiliter.
Et hoc operatur cõio quę erat inter eos vnà cũ actu cõiter cele
brato.gl.tñ & Doct.vñr velle ꝙ hoc operatur vinculum frater-
nitatis, qđ erat inter iſtos. Ego puto, ꝙ iſtud nõ ſufficeret ſine
aliis duobus,& ꝙ prima duo ſola ſufficerent,etiã altero deficiẽ
te,vt ſi ſimul non obligaſſent,aliud eſſet,ut probat̃ in ll.ſ.alle. in
glo.pro ꝯrijs,& s̃.fa.erciſ.l.hæredes.§.qđ pro emptore.vide Cy
in l.j.C.de dolo.pro intellectu huius §.& præmitte, quòd ſi cre
ditor vendat ex pacto,vel ex lege,transfert dominiũ, & debitor
vẽdicare non põt.vt l.ſi conuenerit.in prin.s̃.de pig.ac. ſecus in
caſu huius §.& dictæ l. j. C. de dolo.vbi emptor cenſetur luiſſe
propter fidẽ,quã ſeruare debebat ſocijs,& iõ non ſine myſterio
text.ponit hic quòd iſti liberauerunt iſta bona a primo credito
re cui teſtator obligauerat, & cõiter obligauerũt ſecũdo credi-
ri:nã ſi iſte emiſſet a primo creditore, cui teſtator obligauerat,
eſſet tutus,& fratres ſibi offerentes non poſſent ab eo vẽdicare,
2 ſicut nec a quolibet alio extraneo,ita intelligo. ¶†Opponitur,
quòd ꝑlegatũ fundi factũ oĩbus iſtis hr̃dibus nihil valeat,cùm
eſſent oẽs æqualiter inſtituti, quia tm̃ quilibet accipit a cohæ-
rede,quantũ eis dat,vt eſt caſus s̃.titu.j.ab oĩbus. §. ſi à Titio.&
s̃.eo.l.cũ pr̃.§.qui filio. Sol.verũ eſt ſi adeat hr̃ditatem, ſed quia
põt aliquis eorũ non adire, reputatur validũ quo ad illũ, vt tũc
poſſit ſuã portionẽ petere,hoc vult gl. ſuper verbo, [fundum]
quã no.pro decĩone illorũ textuum.Si autẽ eſſent inſtituti inę-
qualiter,valeret ẽt ſi adiret, & tunc quid importet, dic vt l.pla
nè.la j.§.inde dr̃.& quod ibi no in gl.magna ſ'm ſcđam poſitio-
nem caſus.s̃.tit.j.¶ In gl.q̃ inci.[ſed quæ] in fin.ibi.l.ſi fundum
per fideicom. per quã videbat̃ ꝙ alij hr̃des poſtq̃ conſenſerunt,
quòd creditor ſcđs venderet,repellerentur a vendicãdo res,licèt
in caſu illius l.poſſit peti pretiũ, ſed hic non repellunt̃. Solue,
ꝙ iſtud ꝯtingit propter qualitatẽ emptoris,qui nõ debuit eme-
re ſed luere, ſi autem vendidiſſet extraneo, procederet ꝯrium.

---

1 *Filia poteſt grauari in dote per fideicommiſſum.*
2 *Licèt donatio facta filiæ in poteſtate teneat, nec poſſit pater reuocare in ta filiæ,poteſt tamen filiam grauare, ſi deceſſerit ſine liberis.*
3 *In generali fideicommiſſo non venit dos.*

1 §.Filiæ fideicommiſſ. ¶†Filia poteſt graua-
ri in dote per fideicõ-
miſſum.h.d.notabiliter. Martinus Sili.diſputauit hãc quæſtio-
nẽ,& determinauit ꝯtrarium, ꝙ licèt in dote poſſit filia inſtitui,
tanquam non exiuerit patrimonium patris, vt not.in l.iij.§.ſed
vtrum s̃.de minor.non tamen poteſt grauari per fideicommiſ-
ſum,cùm cenſeatur proprium patrimonium filię.vt in d. §. ſed
vtrũ.& de p̃rimonio p̃ris exiuerit,vt j.de coll.do. l.fi.vñ ſicut in
alijs rebus proprijs filiæ grauari non põt per fideicõmiſſum. vt
l.cohęredi.§.cum filio. ver.nec fideicõ.de vulg.& pup.ita nec in
dote,vt refert Io.An. in addi.Spe.de inſtr.edi.§.vt autẽ.Sed Dy.
cõtra per hunc tex. dixit tñ hoc verũ quatenus in dote eſt vltra
legitimam, nã vſque ad legitimã cõſtat, ꝙ nõ põt grauari, & rõ
eſt,quia in eo quod eſt vltra legitimã,licèt ſit propriũ patrimo-
niũ filię, & videatur de p̃rimonio p̃ris exiuiſſe, non tñ per oĩa,
& ideo imputatur dos in legitimã, quę ſi exiuiſſet totaliter p̃ri-
moniũ nõ imputaretur,vt in l. qm̃ nouella. C. de inoffi. teſt. Et
intellige prædicta etiam ſi actio de dote ſit cõſolidata in filiam,
vel ſi filia iuſſu p̃ris fuit ſtipulata, aut pr̃ ipſi filię, quib. caſibus
2 cenſetur ſibi donata.vt no.in l.poſt dotem.ſol.ma. † Nã & tunc
imputatur in legitimam,vt not.in d.l.qm̃ nouella.inquantum
loquitur de matre,vel linea materna, quæ dotando vr̃ donare,
vt l. j. §. accedit. de rei vxo. act.licèt ergo donatio teneat etiam
facta filię in poteſtate.l. Pompo.Philadelphus. s̃. fami.erciſ.nec
poſſit pr̃ reuocare in vita filiæ:poteſt tñ filiã grauare ſi deceſſe-
rit ſine liberis,vt eſt hic caſus ſingularis,& menti tenendus,quẽ
3 nunquam obliuiſcaris. † in generali autem fideicommiſſo nõ
venit dos, vt l.a filia.in prin c.j.ad Treb.& vide Cy.in l.j.§.videa-
mus.in fi. C.de rei vxo. act. Bal.autem in l. qm̃ nouella. intelli-
git hunc tex. quando actio erat ſolius patris & hæredum ſuo-
rum,non qñ eſſet conſolidata in filiam,ſed ſalua ſui gratia mul
tum errauit,quia tunc non grauaretur filia, ſed hæredes,& non
haberet hic aliquod dubium, vnde Martinus Sili. formabat
qõnem,qñ pater non fuit ſtipulatus ſibi, & ſic actio erat com-
munis,& conſolidabatur in filiam,vt patet ex not.in pręallega-
to loco in addi.Spec.¶In tex.ibi, [dotalem cautionem &c.] dic
quia pater fuerat ſtipulatus dotem reſtitui ſibi & filię, vel ſibi,
aut filiæ,vel ſimpliciter,vel illi cui debet fieri reſtitutio de iure,
quibus omnibus caſibus actio erat cõis patri,& filię,& mortuo
patre non fuit tranſmiſſa ad hæredes patris, ſed conſolidata in
perſonam filię,iuxta plenè no.in l.poſt dotẽ.ſol.mat.& l.Caius
Seius. Poteſt etiã intelligi, ꝙ fuit ſtipulatus ſoli filiæ, vel quòd
iſta filia fuit ſtipulata ſibi ſoli conſentiente patre, quibus duo-
bus caſibus etiam viuente patre actio erat ſolius filiæ, quia vi-
debatur donata, & donatio tenebat, vt d. l. Pompo. fa.erci.iſte
autem pater voluit, ꝙ iſta filia faceret eam promitti filijs ma-
ſculis ipſius patris hæredibus inſtitutis,vt ſic licèt iure hæredita
rio nõ trãſmittatur,ſaltẽ ex hoc grauamine ad eos perueniat,&
poſtea iſtã filiã hr̃dẽ inſtituit in iſta dote, & filios maſculos vr̃,
& valuit ĩſtitutio filiæ,ẽt ſi ĩ alio nõ ĩſtituiſſet,vt no.ĩ d.l.iij.§.ſed
vtrũ.de min.vult ergo iſte tex. ꝙ iſtud grauamẽ potuerit iniũgi
huic filiæ,& q̃ potuit eſſe rõ dubitãdi, & decidẽdi. dic vt s̃. ¶In
tex.ibi,[anteq̃ renouaret̃ cautio dotalis,] dic, ꝙ iſta filia eã exe-
git ab hr̃dibus primi mariti,& tradidit ſcđo.¶ In tex.ibi,[an Ti-
tius

tius petitionem haberet.] ſ.inſolidum, quia portio fratris dece-
dentis ſibi accreuit. vel ceſſit conditione pendente. ¶ In tex. ibi,
[ab hæredibus ſororis peti,] qui hæredes exegerunt a ſecundo
viro, vnde tenentur exactam reſtituere huic Titio. Et ſic nota,
ꝙ onus de faciendo mutari cautionem, conuertitur in onus de
reſtituendo dotem, ſi mutatio facta non eſt, ſed ſi non fuit dos
exacta, tenentur iſti hæredes actionem cedere.

---

1 *Pluribus poſt mortem ipſorũ ſimul rogatis vno mortuo alijs ſuperſtitibus, ſtatim competit fideicommiſſi petitio pro portione illius.*
2 *Si factum eſt grauamen in omnibus bonis relictis pluribus, ut hic, tunc non uidetur teſtator uoluiſſe quòd perueniant ad ſubſtitutum, niſi deficiant in perſona omnium quibus primo fuerant relicta.*
3 *Si factum eſſet grauamen pluribus filijs, ſeu deſcendentibus, etiam ſine expreſſione nominis collectiui, an tunc non omnibus mortuis ueniret ſubſtitutus.*

1 **§. Filium & filiam.** ¶ † Pluribus poſt mortẽ ipſorũ ſimul rogatis vno mor
tuo alijs ſuperſtitibus, ſtatim cõpetit fideicõmiſſi petitio ꝓ por-
tione illius. h. d. Iſtud eſt verũ niſi grauamen ſit factu cũ expreſ-
ſione nominis collectiui, quia tunc non niſi omnibus mortuis
2 vendicat ſibi locũ, vt j. ad Treb. l. hæredes mei, & ibi no. † Idem
ſi factũ eſſet grauamen in oĩbus bonis relictis illis pluribus, q̃a
tunc nõ vr̃ voluiſſe, ꝙ perueniat ad ſubſtitutũ, niſi deficiatur in
perſona omniũ, quibus primò fuerãt relicta, vt l. quidam teſta-
3 mento Proculum. de vulg. & pup. vbi eſt caſus notabilis. † Idẽ
ſi factũ eſſet grauamen pluribus filijs, ſeu deſcendentibus etiã
ſine expreſſione nominis collectiui, q̃a tũc non niſi oĩbus mor
tuis veniret ſubſtitutus, ita tenet Bart. in d. l. quidã. qđ eſt not. ſi
eſſet verum: qđ ergo dr̃ in l. Lucius. §. Caio. j. ad Tre. vbi idẽ dici-
tur, qđ hic, debet intelligi qñ facta eſt ſubſtitutio fideicõmiſſa-
ria extraneis, ſecus ſi deſcendentibus, de hoc dic vt d. §. cum ita.
¶ In tex. ibi, [vt poſt vos.] Iſtud faciebat dubiũ, videbatur enim
nõ debere redire ad filios, niſi poſt mortẽ oĩum libertorum, &
tunc ɔ̃rium eſt, vt j. patet quo ad portionẽ p̃cedentis. ¶ In tex.
ibi, [defuncta teſtatricis filia Mæuia] & ſic non tranſmiſit partẽ
fideicommiſſi ad hæredes ſuos, quia deceſſit pendẽte ɔdõne: iõ
accreuit fratri, vt j. colligitur, q̃a frater poſſet totũ petere ſi hære-
ditatem liberti non adijſſet. Et iſtud not. ɔ̃ determinationem
Bar. in l. Titia cũ teſtõ. §. fi. s̃. eo. vt ibi dixi, tñ ipſe loquitur quan
do mãdauit redire ad hr̃des, hic ad filios, ſed certè cum eſſent in
ſtituti, vr̃ voluiſſe ꝙ redeat ad eos vt hæredes & tñ iſta filia ſuam
partem non tranſmittit ad hr̃des ſuos, vnde videtur iſte caſus
contra eum. ¶ In tex. ibi [ex parte debita.] dic pro iſta parte con
funditur obligatio, & ideo a cohærede non poteſt petere niſi
beſſem eorum quæ peruenerunt ad illum libertum defunctũ,
vt j. patet, & ſic videtur hic caſus de eo quod no. C. de rei vendi.
l. cum a matre. quòd licèt filius ſit inſtitutus in legitima tm̃, ſi
tamen adit hæreditatem, confunditur actio quam habebat con
tra teſtatorem pro illa, propter quod not. ¶ In text. ibi, [adita
hæreditate] ſ. iſtius liberti pro parte debita, ideſt tertia.

---

1 *Alienatio rei ſubiectæ reſtitutioni ſub conditione facta ab ignorante grauato, & ignoranti, non poteſt adueniente conditione retractari, ſed fideicommiſſario ſuccurritur ad pretium.*
2 *Si teſtator expreſsè prohibuit alienari, an alienatio rei ſubiectæ reſtitutioni ſub conditione facta ab ignoranti ualeat.*

1 **§. Maritus vxorem.** ¶ † Alienatio rei ſubiectæ reſtõni ſub ɔdõne facta ab
ignorãte grauato & ignorãti, nõ põt aduenięte ɔdõne retracta-
ri, ſed fideicõmiſſario ſuccurrit̃ ad pretiũ. h. d. ſingularis caſus,
& nõ eſt alibi, & limitat oĩa iura dicẽtia res ſubiectas reſtõni a-
lienari nõ poſſe, & ſi ɔ̃ fiat alienationẽ reuocari, nã fallit qñ iſta
ɔcurrũt ꝙ ſit facta a grauato ignorãte ignoranti, & ſupple iuſta
a ignorãtia:[a] ita loq̃tur hic, aliàs ſecus. Itẽ requiritur hic ꝙ ſubia-
ceat reſtõni ſub ɔdõne, & ſic grauat⁹ pẽdẽte ɔdõne erat dñs, vñ
trãſtulit dñiũ: ſecus ſi nõ erat dñs, vt q̃a erat grauatus purè, & in
ſpecie, & ſic dñium nõ trãſtulit. primo nãque caſu facilius ɔſer
uatur qđ ſemel translatũ eſt & pro hoc qđ no. j. ad Treb. l. q̃dã
ita. §. ſi q̃s filiũ. vbi ẽt ponitur ali⁹ caſus fallẽtię in quo alienatio
ẽt facta a ſciẽte nõ retractatur fauore libertatis, qñ legatũ erat
2 in genere, ſecus in ſpẽ. † Sed quid ſi teſtator iſte expreſsè prohi-
buiſſet alienari, an ꝑꝑ ignorantiã valeat, dubiũ eſt, cũ ſit poten-
tior, & fortior hæc prohibitio, vt patet in l. cũ pr̃. §. libertis. s̃. eo.

ADDITIO.

a ¶ Ignorantia. Adde ꝙ huncmet intellectum refert, & ſequitur Alex. de Imo. in conſ. iiij. col. ij. verſi. nec ob. in iij. vol. Fran. Cur.

De legatis tertio. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Status ſui dubius non poteſt teſtari, neque codicillari.*

1 **SI incertus.** ¶ † Dubius de ſtatu ſuo non po-
teſt teſtari, vel codicillari, ſiue er-
ret in facto, ſiue in iure. h. d. Et hoc qñ altera pars
dubitationis tendit ad nullitatem, vt hic, ſecus
ſi ambæ tendunt ad validitatem, vt ſi dubitat, an ſit inge-
nuus, vel libertus: nã quæcunque pars ſit vera, poteſt teſtari: vn
de non nocet dubitatio, arg. l. quod ſi nulliter. de acqui. hær. &
de lib. & poſth. l. Gallus. §. ſi eius. in fi.

---

1 *Qui eſt in aliena poteſtate non poteſt codicillari vel teſtari, & ſi contra fecerit non ualet, ſed ſi poſtea fiat ſui iuris, codicilli reconualeſcunt, ſi cum eis decedere uoluit: ſecus in teſtamento, uel relictis in eo.*
2 *Legata facta in teſtamento, qualiter aſſumant uim inſtitutionis.*
3 *Legata facta in teſtõ coram vij. teſtibus, an poſſint reuocari corã quinq;.*
4 *Qualiter teſtes debeant deponere quòd factus ſui iuris uoluit decedere cum eiſdem codicillis.*

1 **§. Sed ſi filiusfami.** ¶ † Qui eſt in aliena poteſta
te non poteſt codicillari, vel
teſtari, & ſi contrafecerit, non valet, ſed ſi poſtea fiat ſui iuris,
codicilli reconualeſcũt, ſi cũ eis decedere voluit: ſecus in teſtõ,
2 vel relictis in eo. h. d. ¶ † Et ſic no. ex hoc vltimo, ꝙ legata facta
in teſtõ aſſumunt vim inſtitutionis, quia ſicut inſtitutio nulla
a principio poſtea non reconualeſcit, licèt ceſſet cauſa nullita
tis, ita nec legata in eo facta, licèt non ſic in factis in codicillis,
& iſtud facit multũ ɔ̃ Bar. qui tenet in l. hæredes palã. §. ſi quis
3 poſt. s̃. de teſta. † ꝙ ſicut legata facta in codicillis coram v. teſti-
bus poſſunt ipſo iure reuocari coram alijs quinq; teſtibus, ita
& facta in teſtõ, licèt ſint facta coram vij. poſſint reuocari corã
v. quaſi vij. non fuerint neceſſarii in eis, licèt fuerint neceſſarii
in inſtõne, certè poſtq̃ fuerunt facta corã vij. & cũ aſſumãt vim
inſtõnis, & ſicut illa nõ põt reuocari corã v. ita nec legata ipſo
iure, ſed in hoc eſt plusq̃ in inſtõne, q̃a ſaltẽ ope exceptionis re-
uocantur, ſed inſtõ nullo modo, & hoc ꝓbatur s̃. de teſta. mili.
l. militis codicillis. §. veteranus. & iſtud puto veriſſimũ, q̃cquid
4 dicat Bar. ¶ † Et no. tex. cũ gl. ſuper verbo, [durauerit] ꝙ opor
tet cõſtare ꝑ aliquod indicium, ꝙ voluerit decedere cũ eiſdem
codicillis, & iſtud indiciũ debet probari per v. teſtes, iuxta ea q̃
not. in l. cũ proponeretur. s̃. tit. j. Aduerte tñ, quia non requiri-
tur ꝙ illi quinque teſtes deponant de verbis diſpoſitiuis. ſ. ꝙ fa-
ctus ſui iuris dixit uelle decedere cũ eiſdem codicillis, quia tũc
non eſſet dubium: nã uideretur de nouo codicillari, & nõ habe
ret locũ qđ hic ponitur inter codicillos, & teſtm̃, nã ſi ſeptem
teſtes dicerẽt ꝙ dixit ſe velle decedere cũ eodem teſtõ, vr̃ de no
uo teſtari, & valeret, cum ſufficiat etiam in publico inſtitutio-
nẽ exprimere, ut patet ex no. per Bar in l. ſi ita ſcripſero, de con
di. & demon. Sufficit ergo ꝙ teſtes deponant de verbis enuncia
tiuis, quia interrogatus, an vellet codicillari, rñdit quòd nõ, q̃a
iam codicillatus eſt. Iſtud ſufficit ad faciendũ reconualeſcere
codicillos: non ſic ad faciendum reconualeſcere teſtm̃ etiam
ſi ſint ſeptem, ita debet intelligi hic, hoc tñ quod dico de teſta-
mento, eſt verum, quando a principio fuit nullum, ſecus ſi va-
luit, & poſtea fuit per capitis diminutionem ruptũ, deinde ceſ-
ſat capitis diminutio, vel cauſa irritandi, vt patet in l. qui ex li-
beris. §. teſtamento. de ſec. tab. quia facilius renaſceretur, quàm
de nouo naſcatur, vt no. gl. in l. ſi teſtamentũ. s̃. de teſtamentis.

---

1 *Deportatus an poßit teſtari.*
2 *Locumtenens alicuius ordinarij dicitur ordinarius, quando fuit poſitus ab illo a quo fuit poſitus ordinarius, & q̃d ſi eſſet poſitus ab ipſo ordinario.*
3 *Vnus ordinarius niſi ſit princeps, non poteſt facere alium ordinarium.*
Si concederetur aliquod priuilegium ordinario, & eius locumtenenti, debet intelligi de illo locumtenente, qui eſſet ordinarius, poſitus ab eo qui poſuit ordinarium.

1 **§. Hi quibus.** † Deportatus non poteſt teſtari, uel co
dicillari, & non dr̃ deportatus qñ ſen-
tentia lata eſt a præſide, niſi fuerit ɔfirmata ꝑ principem, ſecus
ſi a ſuperiore præſide. Itẽ ceſſante deportatione codicilli prius
facti reconualeſcunt ſi cũ eis voluit decedere. h. d. vſq; ad §. ſciẽ
2 dũ. ¶ † Et no tex. ibi [vel eo qui vice præfecti ex mandatis prin
cipis cognoſcet.] qui ſemper allegatur, ꝙ locumtenens alicu-
ius ordinarij dr̃ ordinarius qñ fuit poſitus ab illo, a quo fuit po
ſitus ordinarius. Sed ſi eẽt poſitus ab ipſo ordinario, diceretur
potius delegatus, & ſic ad eũ non trãſirent ea quæ ſunt de im-
perio mero, vel mixto, vt l. j. in prin. s̃. de offi. eius cui manda. eſt
iuriſdictio. quia vnus ordinarius (niſi ſit princeps) non poteſt fa
3 cere aliũ ordinarium, & ita etiam not. in l. 2. C. de offi. eius qui
vicem alterius gerit. Et ex his etiam dicit alibi Bar. j. de lega. l. fi-
lius. ꝙ ſi concederetur aliquod priuilegium ordinario & eius
locumtenenti, deberet intelligi de illo locumtenente qui eſ-
ſet ordinarius, & poſitus ab eo qui poſuit ordinarium.

---

1 *Hominem illum poſſum per fideicõmiſſum grauare cui aliquid relinquo vel non adimo, cum adimere poſſim. Item ſi relinquo ab uno, & ille nõ ſuccedit, ſed alius, legatum uel fideicommiſſum non debetur.*
2 *Vulgaris ſubſtitutus uenit ex expreſſa uoluntate defuncti, ſed ſequens gradus ab inteſta. nõ cenſetur uenire ex expreſſa uel tacita uoluntate defuncti, ſed duntaxat primus gradus cenſetur uenire ex tacita.*

1 **§. Sciendum.** † Hucuſq; tractauit de his q̃ prohibẽ
tur teſtari, vel codicillari, hic incipit
tractare a quo poſſit fideicõmiſſum relinqui, & de hoc tractat
vſque

vſque ad l.ſi deportati ſeruo,& h.d.hoīem illū poſſum p fideicommiſſum grauare cui aliqd relinquo, vel nō adimo, cū adimere poſſim. Itē ſi relinquo ab vno, & ille nō ſuccedit,ſʒ alius, legatum vel fideicōmiſſum nō debetur.h.d.vſq; in fi.l.Dy. ¶In tex.ibi.[uel dum eis non adimitur.]nā tunc eis tacitè vř dari, vt
1 l.ꝓficiūtur.ſ.de iure codic.¶†In fi.tex ibi.[non debere.] videbatur ꝯrium,ſicut relicta ab inſtituto, debentur a ſubſtituto uulgari.l.licet.ſ.tit.2.ſed aliud eſt, quia vulga. ſubſtitutus uenit ex expreſſa uoluntate defuncti, ſed ſequens gradus ab inteſt. non cenſet venire ex expreſſa uel tacita voluntate defuncti, ſed duntaxat primus gradus cēſetur venire ex tacita,& ad hoc ſemp allegatur iſte tex.& vide bo.glo.quę ita ſenſit in l.non iuſtam. C. ad Tre.& adde qđ dixi in l.cum pater.§.cum æſtimaret.ſ. titu.j.

1 *Legata uel fideicommiſſa relicta a filio præterito purè non ualent,etiam ſi ad eum deueniat hæreditas.*
2 *Clauſula codicillaris locum ſibi uendicat,etiam quando teſtamentum eſt nullum ex cauſa præteritionis,uel exhęredationis.*
Limitatio ad authen.ex cauſa.C.de lib.præte.
3 *Intellectus ad iſtam legem.*

LEX II.

1 Ex filio præterito. ¶†Legata vel fideicōmiſſa relicta a filio pterito purè non valent,ēt ſi ad eū deueniat hæreditas.h.d.ſm verā lecturā, non ſic ſi eſſent relicta
2 in caſu quo ad ipſum hæreditas deueniat.& hoc vult gl.† quia ſula codic.locū ſibi vendicat ēt qñ teſtm̄ eſt nullum ex cā præteritio.licèt nō ſic ipſo iure qñ ex cā exhęredationis. vt l.Titia.ſ.de inof.teſt.ſed hodie idem,vt no.in auth.ex cā.C.de lib. pręt. Et p iſtā l.dicit Dy.notabiliter limitari illā auth.vt debeat intelligi de relictis ab ipſo hærede ſcripto, qui potuit grauari, non ſic ſi facta fuiſſent ab ipſo pterito,vel exhęredato,niſi eēt appoſita cl'a codicillaris,& tūc non ꝯſeruarentur per dictā auth. ſed per dictā clam.¶Pro declaratione gl.opp.ꝙ iſta legata debeantur a filio præterito,quia relicta in teſtō etiā nullo debentur a venientibus ab inteſt.qñ fuerunt ab eis repetita,vt l.fi. C. de codic.ſed hic fuit hmōi: pp hoc quidā intelligūt in pteritione materna,quæ habetur ꝓ exhęredatione,& ſic fuit reſciſſum teſtm̄ per querelā,ī quo caſu iure iuſto clauſula codic.nihil operabatur, vt d.l.Titia.quia irritabatur quæſito colore dementiæ, hodie ſecus,& ſic iſta l.corrigeretur.iſta lect.non eſt bona, qa tex. dicit ꝙ iſte præteritus fuit ſuus hæres,& mulier non hēt ſuum
3 hrdem.Alii aliter dñt timore iſtius ꝯrij.† Tu dic melius, ꝙ loquitur in pteritione pñā,& in filio in ꝓtāte, & ad ꝯriū rñde ꝙ legata relicta ab inſtituto primo loco,q poterant grauari virtute cl'æ codicillaris,benè pñt deberi a præterito,uel exhęredato hodie, & ita loquitur ꝯrium,ſed ſi fuerunt immediatè relicta a pterito uel exhęredato,non pñt ab eo deberi,qa non habuerūt principium,uoluit enim teſtator eos grauare, etiā ſi de bonis ſuis ad eos nihil perueniret, ſed primo caſu noluit grauare niſi ad eos perueniant bona,& iſte eſt verus intellectus.

1 *Donatarius cauſa mortis poteſt onere fideicommiſſi grauari.*

LEX III.

1 Si mulier. ¶† Donatarius cā mortis pt onere fideicommiſſi grauari.h.d.Idem in donatario inter uiuos, qñ actū fuit ut poſſit donatio reuocari,vt j.eo.l.cū quis decedens.§.pater. & ſcias ꝙ gl. hic poſita cōiter reprobatur p oēs,qa loquitur ꝯ tex.in l.ſequēs qō.ſ.tit.j.qñ donatio inter viuos eſt inualida, & ſic pt reuocari, clarū eſt quòd donatarius poteſt grauari ſpāliter,licèt in generali grauamine hoc non ueniat,ut patet,nā licèt inſpecta originali donatione habeat ex ꝯctu inter uiuos, ut dicit gl. inſpecto tñ fine,quia potuit reuocare,& nō reuocauit,vř habuiſſe ex ultima uoluntate,& ſic ex utroque iudicio,ut ſ eod.l.j.§.ſciendū.

1 *Commodū q non ſentit pecuniarium, non pōt grauari onere fideicōmiſſi.*

1 §.Iulianus. †Ille qui non ſentit commodum pecuniarium,non poteſt onere fideicommiſſi grauari,aliàs ſecus quatenus ſentit.h.d.¶In tex.ibi.[non poſſe.] uidebatur cōtrarium,quia apud me remanet ius patronatus, ſed dic ut l.planè. el ſecundo, ſupra tit.2.Pau.

1 *Si creditori debitor leget rem debitam non pōt ipſum onere fideicōmiſſi grauare,ſi creditor non ſentit aliud cōmodū quàm tranſlationis dñij ipſo iure, uel ſumptuum litis, ſecus in eo qui aliud commodum ſentit.*
2 *Si debeo tibi aliquam rem certam purè,& ipſam tibi lego,ualet legatū.*
3 *Qui legat rem debitam,uidetur legare ſumptus q fient pro ea petenda.*
4 *Vtilius eſt poſſe repetere ſumptus litis iure actionis, quàm officio iudi. mercenario. & quare.*
5 *Statutū ſi dicat ꝙ uictus uictori cōdenetur in expenſis,an cōpetat conditio ex ſtatuto,& quid ſi dicat ꝙ uictus teneatur uictori ad expenſas.*
6 *Debitor nihil uidetur lucrari ſi remittatur ſibi pignus, & non debitum.*

1 §.Si rem. † Si creditori debitor leget rē debitā non pt ipm onere fideicōmiſſi grauare,ſi creditor nō ſentit aliud commodū q̄ tranſlationis dñij ipſo iure, uel ſum-
2 ptuū litis,ſecus in eo qui aliud cōmodū ſentit.h.d. ¶† Et not. iſtum tex.qui fortè non ita bñ reperitur alibi, ꝙ ſi debeo tibi aliquam rem certam pure,& ipſam tibi lego, valet legatum, licèt non contineat plus aliquo de quatuor modis.ſ.re, cā, tpe, vel loco,quia eſt & quintus modus in quo vř cōtinere plus,de quo hic,videlicet, quia transfert in te dñiū ipſo iure, qđ nō eſſet ſi non legaſſem, vt eſt hic tex.notabilis.ita voluit glo. ſ. tit.j. l.Mæuius.in fi.prin.in vlt.gl.q inci.quatuor modis attēdit, &c.
3 ¶†No.etiā hic in ver.[fortaſſis.] cum glo.ꝙ ille qui legat rem debitam,vř legare ſumptus qui fient pro ea petēda: quod alibi
4 non reperitur.¶†No.ēt glo.quæ ſp allegatur, ꝙ vtilius eſt poſſe repetere ſumptus litis iure actionis, q̄ officio iudicis mercenario, quia primo caſu indiſtinctè recuperat, ſiue reus habuit iuſtam cauſam litigandi,ſiue non,non ſic in ſecundo caſu.In primo caſu ēt in eis nulla facta condemnatione pñt de nouo peti, non ſic in ſecundo caſu, quia lata ſnīa expirauit iudicis officiū.
4 vt l.iiij.C.depoſiti.† & hoc nota ad ſtatuta dicentia, ꝙ victus victori condemnetur in expēſis: nam vř competere condictio ex ſtatuto ſm Doct.ſed non placet qñ verba referuntur ad iudicē, ſed poſſet procedere qñ referuntur ad partem,vt ſi dicant ꝙ victus teneatur victori ad expenſas,& vide quod not.in l. non ſo-
9 lum.ſ.de rei vendica. ¶†Vltimò no. in fi. ꝙ debitor nihil videtur lucrari ſi remittatur ſibi pignus, & non debitum.

LEX IIII.

A Patre. ¶Relicta a patre vel domino cuius filius vel ſeruus fuit inſtitutus, non debenť ab eis ſi non fuit eis hæreditas quæſita,ſed debentur ab ipſo filio vel ſeruo,ſi apud eos hrđitas remanſit vtilibus actionibus.h.d. Videbatur ꝙ ab ipſo filio vel ſeruo non deberentur, quia ſucceſſerunt præter propoſitum teſtatoris, qui cùm ſciret eos in aliena ptāte, cogitauit ꝙ non ipſi, ſed př vel dñs ſuccederent ipſis mediantibus, ergo, &c.vt l.cū pater.§.cū æſtimaret.j.tit.j. ſed dic ꝙ ibi in eo, qui ſuccedit pręterea ꝓpoſitum, & præter diſpōnem teſtatoris, hic verò licet præter propoſitum, tñ ex diſpōne teſtatoris ſucceſſerunt, quia fuerunt inſtituti, & aliàs non ſucceſſiſſent, vt ibi tetigi, tñ quia ab ipſo filio,vel ſeruo non fuerūt noīatim relicta,ſed a pře, vel dño, non tenenť directa actione,ſed vtili vt hic. & ſ. tit. j.l.ſi ſeru⁹ alienus.

2 *Si grauo te cui nihil relinquo, etiam ſub conditione ſi ſucceſſeris hæredi meo,non valet grauamen,etiam ſi ſibi ſuccedas,ſecus ſi generaliter grauem hæredem eius.*

LEX V.

Si fuerit.

1 §.Si quis non. †Poteſt fideicōmiſſum relinqui nō ſolum ab herede,vel legatario,ſed etiam ab eorum heredibus,dā
2 do ſub noīe appellatiuo,non ſub proprio. h.d.cū l.ſeq †Et mirabile eſt iſtud vltimum, ꝙ ſi grauo te,cui nihil relinquo ēt ſub conditione ſi ſucceſſeris heredi meo, non valet grauamen etiā ſi ſibi ſuccedas,quia non ſuccedis ex mea diſpōne, ſed illius expreſſa, vel tacita, ſecus ſi generaliter grauem heredem eius.

1 *Legatum factū ſeruo deportati valet,& acquiritur fiſco,niſi tēpore quo cedit dies legati reperiatur ſeruus alienatus, quia tunc acquiritur dño nouo,vel deportatus reperiatur reſtitutus, quia tunc acquiritur ſibi.*
2 *Sicut quando relinquitur ſeruo duorum quod vni eorum nō poteſt acquiri,acquiritur alteri:ita quādo eſt vnius ſolius in re, & alterius in ſpe, ſi non poteſt acquiri primo, acquiritur ſecundo.*
3 *Deportatus poteſt habere ſeruum duobus concurrentibus.*

LEX VII.

1 Si deportati. ¶†Legatum factū ſeruo deportati valet,& acqritur ſeruus alienatus, quia tunc acquiritur dño nouo, vel deportatus reperiatur reſtitutus, quia tunc acquirit ſibi.h.d.Et ſi prima duo dicta valeāt,& acquirať fiſco,ꝓcedunt pp hoc ſolū,qa licèt ſeruus ſit deportati in re, tñ in ſpe eſt fiſci, ad quē ſperatur venire poſt mortē deportati, vt C.de bo.dam.l.ij.vel iij.vnde perinde eſt ac ſi eſſet fiſci in re, & valet legatū nō attenta incapacitate deportati, q̄ attenderet. & redderet legatū nullū ſi nullus alius eſſet dñs in peculio,vt ſ.
2 tit.j.l.debitor.§.ſeruo.ver.j. ¶ † No.ergo,ꝙ ſicut qñ relinquitur ſeruo duorū, quod vni eorū non pōt acquiri acquiritur alteri, vt l.verū.§. ſeruo.ſ.ꝓ ſoc. ita qñ eſt vnius ſolius in re, & alterius in ſpe, ſi non pōt acquiri primo, acquirit ſecundo,caſus eſt hic mirabilis, & difficilis ad ſuſtinēdū, & iſta ꝯſideratio ſoluit mul-
3 tas ambages. ¶†Itē no. ꝙ deportatus pōt habere ſeruū, qđ eſt verum duobus cōcurrētibus.ſ.ꝙ ſit acquiſitus poſt deportationē.Illa enim quę tēpore deportationis habebat, confiſcantur, vt l.tutelas.in fi.de capi. dimi. ſed ad poſtea quæſita confiſcatio nō trahitur,vt l.mandauero.§.is cuius bona. ſ. mandati.& not. glo.j.de cōdi.& demō. l.nō ad ea.in gl. quę incipit, ſed quid eſt. Secundo requiritur ꝙ acquiſiuerit ex ꝯctu iuriſgentiū, ſeu per modos acquirendi de iuregen.qui multi ſunt,vt ſ.de acquir.re. domi.

domi.tale enim iús gen.deportatus nõ perdit, ſed duntaxat ea
quæ ſunt de iure ciuili, & ideo ex cõtractu iuris ciuilis nõ poſ-
ſet acquirere,nec ꝑ modos acquirendi de iure ciuili, quos enu-
merat glo. notabilis in l.j.de acq.re.do.& inter alios eſt modus
acquirendi ex vltima voluntate,cum teſtī factio,iuris ciuilis ſit,
vt l.teſtī factio.ſ.de teſta. Ex hoc ſequitur ꝙ cõis opin.de qua in
l.j.de hære.inſti.eſt vera. ſ.ꝙ deportatus eſt ipſo iure incapax,&
inſtitutio facta de ipſo,vel legata habent̃ pro nõ ſcriptis,qđ etiã
patet hic,qa ſibi non acquirit̃.patet ẽt j.ꝓxi. §.vbi eſt ſpeciale in
milite, vt ex ſuo teſtõ poſſit deportatus capere. ¶ Item quia ſi-
cut ipſe non habet teſtamenti factionẽ actiuè, ita nec paſſiuè.

§. Si quis creditori. Si debitor legat creditori de
bitum,non poteſt ipſum o-
nere fideicommiſſi grauare, niſi quatenus conſequitur pecu-
niarium commodum,hoc dicit.

LEX VIII.

SI legatarius. ¶ † Legatarius non tenetur fi-
deicommiſſario, niſi quatenus
ad eũ ꝑuenit de legato,vel culpa eius factũ eſt quomi
nus ꝑueniat, & niſi ad cedendũ actionẽ quã hẽt. h. d.

1 *Quãdo vna ex rebus alternatiuè legatis eſt dubia,an fuerit intellectũ de*
maiori,vel de minori,declaratur ex cõparatione alterius,vt illa videa
tur legata cuius pretium magis ſe conformat cum pretio alterius.
2 *Si teſtator diſtinxit fundum Mæuianũ,vt faceret plures fundos, tũc ſi le*
get ſimpliciter fundum Mæuianũ, non cenſetur ſenſiſſe niſi de vno illo-
rum,& ſic de minori.
3 *Si legatur totum, aut pars, illa pars non continetur in toto.*
4 *Alternatiua poſita inter totum, & partem,an ſoluatur in contumaciã,*
ſicut quando ponitur inter genus & ſpeciem.

De rebus dubijs. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

FVndum Mæuianum. ¶†Qñ
vna ex
rebus alternatiuè legatis eſt dubia,an fuerit in-
tellectum de maiori, vel de minori,declaratur
ex cõparatione alterius, vt illa videatur legata
cuius pretiũ magis ſe ↄformat cũ pretio alte-
rius.h.d.ſm primã lect.& notabilẽ.Et pone ca-
ſum, vt in glo. ꝙ iſte fundus Mæuianus fuit diuiſus in plures
partes,nõ vt plures fierẽt fundi,ſed grã facilioris culturæ,& ſin-
gulis partibꝰ fuerũt impoſita diuerſa noĩa particularia, ſed vni
fuit impoſitũ nomen Mæuianũ, qđ ẽt erat vłe ad oẽs partes ſi-
mul intellectas, licèt non ſic eis particułr intellectis, & legauit
fundũ Mæuianũ,vel Seianũ:mõ oẽs partes ſimul iũctæ,quæ fa-
ciebãt vnũ totũ,valebant centũ, ſed illa pars, quã ẽt appellabat
Mæuianum,valebat xx.quæritur,an videatur ſenſiſſe de toto,&
ſic de oĩbus partibus,an de illa parte tm̃,quã appellabat Mæuia
nũ?Et rñdetur vt in tex.ꝙ ſi pretiũ fundi Seiani qui erat in alte
ra parte alternatiuè nõ diſtinguebatur,ſeu non excedebat pre-
tiũ illius fundi particularis Mæuiani in magna quãtitate, vt qa
valebat xx. ſicut ille, vel circa, & cenſetur ſenſiſſe de illo parti-
culari Mæuiano, nõ de totali:ergo ecõtra a ↄtrario ſenſu ſi dif-
ferebat in magna quantitate, vt quia valebat centum,vel circa,
nõ cenſet̃ ſenſiſſe de illo Mæuiano particulari, ſed de totali, qa
nõ eſt credẽdũ ꝙ poſuerit alternatiuã inter res multũ diſpares,
ſed potius in pares, & hoc ꝓut hr̃ in ſi-litera negatiua (nõ ma-
gna) & tũc exponit̃ fundi Mæuiani ſ.particularis, ſed ſi eſt lite-
ra affirmatiua magna, tũc expone fundi Mæuiani ſ.totalis, & in
idem recidit, & eſt ſenſus ꝙ ſi fundus Seianus nõ valet tantum
quantũ totale Mæuianum: imò differt in magna quãtitate,nõ
cenſet̃ ſenſiſſe de ipſo totali,ſed de particulari, & ſm vtranque
literã dictio ſi,ꝓpriè ſtat,vt faciat ↄdõnẽ nec video quare ſit ne-
ceſſe exponere ſi.ꝓ quãuis, ꝓut exponit glo. inquantũ ſit litera
affirmatiua. ¶ Cõtra iſtã lec. oppono ꝙ poſtq̃ erat diuiſus non
vt fierẽt plures fundi, ꝙ appłone Mæuiani cõtinet̃ totale,& oẽs
partes in quas diſtinxit, vt l. Caius.§.j.de leg.ij. Solu. fateor ſi le-
gaſſet ſimpłr fundũ Mæuianũ,& ita loquit̃ ibi,ſed qa hic legauit
alternatiuè Mæuianũ, vel Seianũ, ex cõparatione iſtius Seiani
2 apparet,an intellexit de totali,vel de particulari.¶† Sed quæro,
qđ ſi diſtinxit vt faceret plures fundos? (qđ p̃ſumit̃, ſi inter vnã
partẽ,& alterã poſuit,vel fecit multa diſtincta ↄfinia, ſecus qñ
nõ multũ diſtincta.ita intelligit Bar.) Reſpõdeo ſm eum ſiue le
gẽt ſimpliciter Mæuianũ.non cenſet̃ ſenſiſſe niſi de vno illorũ,
& ſic de minori, vt ſ̃.de leg. j. l.apud Iul. §. Seio, & l. qui ex plu-
rib.j.de verb.ob.& ita debet limitari l.Caius. §.fi.quod ẽt ibi vr̃
ſentire gl.ſiue leget alternatiuè Mæuianum,vel Seianũ ẽt ſi pre
tium Seiani ſit ita magnum,ꝙ æquiualet pretio oĩum illorum.
3 ita vr̃ velle Bart.hic,quod eſt notandum. ¶ † Secundum aliam
lecturam. h. d. ſi legatur totum,aut pars, illa pars non contine-
tur in toto.h.d.& ſm iſtã lecturam iſte fundus Seianus non erat
diuiſus a Mæuiano, & in hoc differt a præcedenti lect. vbi erat
diuiſus, ſed erat pars fundi Mæuiani, cui impoſuerat nomen
Seianum, & pone etiam ꝙ diuiſio nõ erat facta cauſa faciendi
plures fundos,& ſic erat vnus fundus tm̃ vocatus Mæuianus,
habens plures partes,quarum vna vocabatur Seianus, legauit
ergo Mæuianũ,vel Seianum & ſic totum,vel partẽ dr̃ hic ꝙ ap
pellatione Mæuiani non comprehenditur illa pars quæ diceba
tur Seianus, poſtquã teſtõr principaliter, ſeu ſpecialiter ipſam
nominauit;ꝓ iſta lectura faciunt iura dicentia ꝙ generalis clau
ſula non refertur ad ſpecificata,ſeu illa nõ cõprehendit, vt l.do
li clauſula.de verb.obl.& l.ſtipulationes cõmodiſſimum.de pe-
nis.l.ſanctio legum.de vulg.& pup.l.cohæredi.§,qui partem. de
ali.leg.l.alimenta.§.baſilicæ.& l.Stichus nutricis,facit l. cum ex
filio.§.filio.de vulg.& pup.vbi in expreſſa vulg.nõ comprehen-
ditur pupil.tacita ſi fuit ſpecificata, licèt compræhenderetur ſi
non eſſet.Iſta lectura ſine dubio eſt uera in ſe,ſed nullo modo
vr̃ conuenire literæ,quia tex. dicit [reſpondi non uideri cæte-
ra prædia,] id eſt,cæteras partes legatas voluiſſe cedere &c.nam
deberet dicere affirmatiuè,præterea cætera prædia &c. quia po
tius cenſetur ſenſiſſe de aliis partibus,& nõ de illa parte ſpecifi
cata.Itẽ non video ad quid in fine diceretur,ſi fundi Seiani pre
tium &c.quia indiſtinctè eſſet verum ꝙ non videretur ſenſiſſe
niſi de aliis partibus,rõne qua ſ̃. dixi.ſiue illa pars ſpecificata di
ſtinguatur magna pecunia ab aliis,ſiue non.¶ Quæro circa iſtã
lect.quis ſit effectus huius deciſionis?Rñdeo, quia ſi legatarius
cui data eſt optio,& debet eligere Mæuianum,vel Seianum,eli
geret Mæuianũ,haberet alias partes,& non illam quæ vocatur
Seianus,econtra ſi eligeret Seianũ,haberet illam tm̃ partem,
1 & ſm hoc iſta alternatiua inter totũ,& partẽ ſtat ꝓpriè.¶†Sed
ↄ̃ hoc opp.extra gl. ꝙ imò nõ ſtet ꝓpriè, ſed reſoluatur in con-
iunctã qñ ponitur inter totum,& partem, ſicut qñ inter genus
& ſpeciem, vt ſ̃.de aur.& ar.leg.l.Quintus.la j.ante fi.ibi [planè]
&c.in tex.& gl.& Bar.hic ſe infraſcat.Tu dic, ꝙ qñ primo no-
minantur partes,ſeu ſpecies,& poſtea vltimo loco nominatur
totũ,ſeu genus, procedit ↄ̃rium,& alternatiua reſoluitur in cõ
iunctam,& ideo hic ſi dixiſſet lego Seianũ, uel Mæuianũ, reſol-
ueretur in coniunctã,& ſic poſſet petere alias partes,ex quo di
xit Seianũ,& ẽt Mæuianũ,ex eo quia dixit Mæuianũ, ſed in ca-
ſu huius l.in qua præceſſit nominatio totius,non põt eligere ni
ſi alterũ, quia ſtat propriè, qđ no. ¶ Sed ↄ̃ hoc adhuc oppono
extra glo.& Doct.ꝙ imò ẽt ſi eſſet coniuncta inter totũ, & par-
tem reſoluatur in diſiunctã, vt ſ̃.de vſufr. leg. l. ſi Titio fundus.
Sol.ibi qñ ponitur coniuncta inter totum integrale & partem
integralem,vt eſt fundus qui ↄſtat ex duabus partibus integra-
libus,ſ.proprietate,& vſufruc.niſi ſint ſimul iunctæ, nõ dr̃ pro-
priè fundus,ſed dr̃ proprietas nuda, vel vſusfru. formalis. Si er-
go lego tibi fundum, vſumfruc.quia non potes habere vſum-
fru.formalem ſimul cũ proprietate,exponitur,&,pro vel,vt ſic
poſſis eligere vel fundum & ſic proprietatẽ cũ vſufru. cauſali,
vel vſumfru.formalem diſtinctũ a proprietate rõne ↄ̃rietatis.
Nos loquimur,qñ ponitur inter totũ prædicamentale, & par-
tẽ ſubiectiuã inter quæ non eſt ↄ̃rietas, & ſic copulatiua debet
ſtare ꝓpriè,& ẽt alternatiua,niſi qñ ſoluitur alternatiua in co-
pulatiuam, ut ſ̃.dixi.¶Item adhuc opponitur extra gl. ↄ̃ lectu-
ram, de eadem l.ſi Titio fundus.vbi dicendo lego fundum, &
vſumfructum, appellatione fundi ẽt vſusfruc.cõtinet̃,licèt non
fuerit ſpecificatus. Sol.ibi, ideo quia nomen fundi non poſſet
ſpecificari in ſola proprietate,& ideo cõprehẽdit vſumfru. cau
ſalem, ſed hic nomen fundi Mæuiani põt verificari in cæteris
partibus ẽt remota parte quæ vocatur Seianus, quia pars fundi
fundus eſt, vt l.planè.in fi.de leg.1. ſed proprietas nuda non eſt
fundus,quia hoc totum,quod dr̃ fundus integratur ex duabus
partibus,vt dixi.Siłr ſi legarẽ ſeruos meos, vel Stichum, ſub pri
mo genere ſeruorũ non ↄprehenditur Stichus, quia põt verifi-
cari in aliis.¶ Nunc pro declaratione gl.oppo.inquantũ dixi, ꝙ
hic legatarius põt eligere vel Seianũ, vel Mæuianũ, ↄ̃ quod non
poſſit eligere Seianum,quia qñ legantur genus & ſpecies, cen-
ſetur ſpecies exempta de gñe, ut l.ſer.vrb.§.fi.de leg. 3. Sol. ſi u-
ni eẽt legatus Mæuianus,& alteri Seianus,fateor ꝙ primus nõ
poſſet eligere Seianum, & ita loquitur oppoſitio, ſed ſi vtrun-
que legetur eidem, põt eligere quod vult, & ita loquitur qđ ſu
pra dixi.Item adhuc oppono.ꝙ non habeat neceſſe eligere,ſed
poſſit petere vtrũq; ut ſ̃.de ſuppellec.leg.l.legata.in prin. Sol.ſi
legaretur totũ eidẽ, & ẽt pars copulatiuè,fateor cõtrariũ, ſi no
minatio non fuit facta cã reſtringendi totũ, ſed ex ſuperabun-
danti,ſecus qñ alternatiuè,& ita loquitur hic, hoc intendit di-
cere gl.in diſtinctione,quã ponit,ex qua colliguntur iſtæ oppo
ſitiones, q̃ non veniunt ↄ̃ tex. ſed ↄ̃ id quod dixi pro declarãdo
effectum iſtius legati alternatiuè facti. Qñ aũt enumeratio ſpe
cierum uideatur fieri cauſa reſtringẽdi, vel cauſa ampliãdi, dic
vt l.q̃ſitum.§.fi.de fun.inſtru.Et p̃dicta no.ſingulariter.qa Bart.
videtur quædam obſcuritas, quæ offuſcaret mentem veſtram.

1 *Relictum adminiſtratoribus ciuitatum cenſetur relictum vniuerſitati*
ipſarum ciuitatum,non ipſis adminiſtratoribus.
2 *Relictum ciuibus indefinitè,& ſic omnibus,cenſetur relictum communi*
ſeu vniuerſitati,non ipſis tanquam ſingularibus,ſecus ſi eſſet relictũ
quibuſdam ciuibus nominatis.
3 *Quid in perſonis eccleſiaſticis,vt ſi ſit relictum alicui prælato.*

Ciuibus

LEX II.

1 Ciuibus ciuitatis. ¶† Relictum adminiſtratorib. ciuitatū cēſetur relictum vniuerſitati ipſarum ciuitatum, non ipſis adminiſtratoribus,h.d. ſm vnum intellectū gl. ſi quis ergo legat ancianis cōis Bononiæ, vel prioribus cōmunis Floretię, nō debet legatū diſtribui inter eos, ſed applicatur
2 cōmunitati,& cameræ fiſcali. † Secundū aliū intellectū dicit ꝙ relictum ciuibus indefinitè,& ſic oībus,cēſetur relictū cōi, ſeu vniuerſitati,non ipſis tanq̄ ſingularibus,& ſic nō eſt diſtribuēdum inter eos,& ita no.in l.ciuitatibus.ſ.de leg.j.ſecus ſi eſſet relictum quibuſdam ciuibus nominatis, & non adminiſtratori-
3 bus.† In perſonis autem eccleſiaſticis de quibus gl.tangit,dic ꝙ ſi relinquitur habēti adminiſtrationē,ut eſt epiſcopus, Abbas, vel rector parochialis eccleſiæ,qui dicuntur plati, & habentur ad ſimilitudinem tutoris,vel curatoris cēſetur relictū eccleſiæ, ſiue prælaturæ,ſiue ſit expreſſum nomen propriū,vel appellatiuum,vt ſ.de ann.leg.l.annua.§.a Titia.niſi fuerit relictū a coniuncta perſona,quia tunc indiſtinctè cenſetur relictū contemplatione perſonæ,quodcunque nomen fuerit expreſſum, ut in c.requiſiſti.de teſta.ſed ſi nō erat prælatus, vt ſunt canonici, tūc aut relinquitur omnibus canonicis,vel canonicis indefinitè, & cenſetur relictum eccleſiæ.arg.huius l.ſm ſecūdam lect. & not. in l.j.C.de ſacroſ.eccl.p Doc.hoc verū puto,niſi ex cā vel modo adiectis legato apparet ɔ̄riū,vt ſi relinqueretur pro miſſis cantandis,quia tūc diſtribueretur inter eos,ſi aūt uni, vel quibuſdā canonicis indiſtinctè,etiam ſi ab extraneo relinquatur, cēſetur relictum ɔtemplatione perſonæ, ut in d.c.requiſiſti.circa ſi.

1 *Verbum dubium quando dupliciter poteſt intelligi,non cenſetur loquens de vtroque intellectu ſenſiſſe,ſed de altero tantum.*

2 *Quando aliqua lex habet plures lecturas, & quælibet approbatur per Doctores,non tamen eſt dicendum ꝙ legiſlator ſenſerit de omnibus, ſed de vna tantum,& aliæ per alias leges approbantur. & nu.1.*

3 *Quandocunque teſtatoris verba non poſſunt adaptari ad vnum ſenſum quoquomodo, licèt veriſimile ſit apud nos ꝙ teſtator de illo ſenſu ſenſerit,non tamen debemus ſecundum illum ſenſum iudicare.*

4 *Si teſtator ſubſtituit aliquē ſi filius deceſſerit ſine filijs maſculis, & ipſe deceſſerit cū fœminis,& euenit caſus in quo veriſimile erat teſtatorē idē voluiſſe de fœminis,an tunc ſubſtitutus excludetur a fœminis.*

5 *Qualiter dicatur verbum ambiguum,& de quo cēſeatur teſtator ſenſiſſe,& quando vitietur diſpoſitio.*

6 *An recedatur a proprio ſignificatu propter mentem defuncti.*

LEX III.

1 In ambiguo. ¶†Quando verbū dubium poteſt dupliciter intelligi, non cenſetur loquens de utroque intellectu ſenſiſſe,ſed de altero tantū.Item ſe habet tantū vnū intellectum vel ſignificatū,& conſtat ꝙ teſtator de illo ſenſit, nō ualet diſpoſitio.h.d. Et ſic habet duas partes,ut in ſummario,ſecū
2 da ibi, itaque. ¶† No.ex primo dicto ꝙ qñ aliqua lex hēt plures lecturas,& quælibet approbatur p Doct. non propterea eſt dicendū ꝙ legiſlator ſenſerit de omnibus,ſed de una tātum, &
3 ſic per alias leges alię reprobantur. ¶† Ex ſecunda parte nota unam bonam regulam, quę proficiet tibi ad multa,ꝙ quando cunque teſtatoris uerba non poſſunt adaptari ad vnum ſenſū quoquomodo,licèt veriſimile ſit apud nos ꝙ teſtator de illo ſēſu ſenſerit,non propterea debemus ſm illum ſenſum iudicare quia præſumptione iuris,cui magis ſtatur quàm præſumptioni hominis,cenſetur potius de illo ſenſiſſe,niſi appareat ɔ̄riū,quo caſu non ualebit diſpoſitio in aliquo ſenſu,nec in illo quē uerba important,nec in illo quem nullo modo important,licèt te
4 ſtator de illo ſenſerit.† Et his diebus habui de facto, cum teſtator ſubſtituerit quendam ſi filius deceſſerit ſine filiis maſculis, & ipſe deceſſerit cum fœminis,& euenit caſus in quo uerisimile erat teſtatorem idem uoluiſſe de fœminis, quia tū ex verbis nullo modo poterat apparere, ex uerbis non poterat iudicari
5 ſubſtitutum a fœminis excludi. ¶ † Quæro, qualiter uerbum dicatur ambiguum?Rñdeo qñ poteſt adaptari ad plures res,vt hoc verbum Stichū ſi teſtator habebat plures Stichos, & hoc uerbum fundum,ſi habebat plures fundos, non ergo cenſetur teſtator ſenſiſſe de omnib.ſed de vno tm̄. Sed de quo? Rñdeo, primo caſu quia expreſſit nomen proprium.& ſic ſenſit de certo,& ɔſtat de quo pertinet declaratio ad hęredem, ut l.ſi quis a filio.§.ſi plures.de leg. j. ſecundo caſu quia nō expreſſit nomen proprium,& ſic non ſenſit de certo, vr̄ ſenſiſſe de minori.vt l.apud Iul.§.Seio.eo.tit.& l.legato generaliter.§.fi.item poterit dici ambiguum,qñ pōt intelligi omnino diuerſis modis, & ɔ̄rijs, ut in exemplo glo.aio te Eacidem &c.vel qñ non ɔ̄riis,& tunc ēt nō cēſetur ſenſiſſe de vtroq;.ſed de altero.Sed quęro de quo? Reſpondeo ſi unus intellectus facit rem ualere,alter non cenſetur ſenſiſſe de primo,ut ſ̄.eo.l.quoties.la 2. item ſi unus intellectus eſt benignior altero,cenſetur ſenſiſſe de benigniori, ut ſ̄.e. l.ſi fuerit.in fi.Qñ aūt eſſet omnino incertū,nec eſſet aliqua ratio pp quā magis uideatur ſenſiſſe de uno q̄ de altero , uidetur diſpō vitiari pp incertitudinem. ar.ſ̄.eod. l.ſi fuerit.¶Nunc glo. cōtra primum dictum opponit de l.ſi alij.de vſufr.leg. & ſoluit multis modis. Tu dic ꝙ non ɔ̄dicit,quia tex.hic dicit, ꝙ non vr̄ ſenſiſſe de vtroque ſignifica. ſed de altero tantū. Ibi verò dr̄, ꝙ ſi eſt vnus ſignificatus magis proprius q̄ alter,vt hoc verbū,fundus,qd̄ propriè loquendo ſignificat proprietatem, & vſumfru. ſed impropriè aliqñ adaptatur ad proprietatē ſolā, in dubio ſi nō apparet de voluntate teſtatoris, licèt re vera voluerit legare ſolam proprietatem,non tū debetur proprietas integra cum vſufr.& ita vult illa l. Sed ſi cōſtaret ꝙ voluerit legare ſolam proprietatem, illa ſola deberetur, licèt nō proprio vocabulo fuerit vſus, quia hoc verbum fundus, non eſt omnino impertinens, imò etiam adaptatur ad proprietatē, cum conſiſtat ex proprietate,& vſufruc,ſicut hoc verbum chartę,non eſt omnino extraneum ab hoc verbo libros, quia libri ex chartis cōficiuntur. vt l.librorū.§.quod tū Caſſius.de leg.iij.& per hoc nō obſt.ſm dictū huius l.quia loquitur,qñ nullo modo pōt adaptari.¶†Item opponit glo.ad ſecundum caſum de l. non aliter. de leg.iij.vbi receditur a ſignificatu pp mentem defuncti, ſed hic dr̄ ꝙ non, imò vitiatur diſpoſitio. Sol.per ea quæ.ſ.dixi,Ibi loquitur quādo verbum teſtōris habet vnum ſignificatum proprium, & alterum nō ita proprium, qui ſibi datur a cōſuetudine vel a iure, quo caſu ſi apparet,ꝙ intellexit de proprio, non vitiatur diſpō, ſed receditur a ꝓprio,& ita loquitur ibi, hic verò qñ non habebat niſi vnū, & ad ſenſum teſtōris nullo modo poterat adaptari, nec ſm proprium, nec ſm improprium, vt ſi volebat legare bouem,& dixit fundū, hoc intellige qñ cōſtat per aliquas coniecturas præcedentes ꝙ volebat legare bouem, nō tamen conſtat ꝙ voluerit appellatione fundi bouem cōtineri: vnde ſi vtit̄ vocabulo fundi, ignoramus an hoc fecerit per errorē, an pœnitentia ductus,& ideo nihil eſt in legato, ſed ſi conſtat ꝙ errauit, nec pœnituit, vt quia dixit, cum dixero fundū,intelligo de boue,vel dicit,lego huic fundū, oſtendendo ad oculū bouē, & tunc debetur bos,vt no.in l.ſi quis in fundi vocabulo.ſ.de leg.j.

1 *Dandum gratia conditionis implēdæ etiam legatum, & fideicommiſſum poſſunt conferri tam in perſonam certam,quàm in incer. dummodo veniat certificanda in aliquem futurum euentum in quem confertur, & ille euentus ſubſequatur etiam ignorante teſtatore, aliàs ſecus.*

2 *Si legatur tibi fundus ſi dederis x.licèt non ſpecificetur perſona,nec conferatur declaratio in aliquem futurum euentum,tamen non vitiatur legatum, & intelligitur ſcilicet hæredi a quo conſequeris legatum.*

Grauamen in dubio intelligitur impoſitum hæredi,licèt non fuerit ſpecificatum.

Dictio,alius, quid implicet.

3 *Si quis impetrat a principe in mei fauorem aliquod reſcriptum concernens ſtatum perſonæ,puta reſtitutionem ab infamia vel ſimile,acquiritur mihi etiam ignoranti, non ſic in alia impetratione concernente patrimonium, quia requiritur ratihabitio.*

LEX IIII.

1 Paulus reſpondit. ¶†Dandū gratia cōditionis implēdę ēt legatum,& fideicōmiſſum pñt cōferri tam in perſonam certā, q̄ in incert. dummodo veniat certificanda in aliquem futurū euentum in quem cōfertur, & ille euentus ſubſequatur etiā ignorante teſtōre, aliàs ſecus. h.d.cū l. ſeq.
1 & ſeq.vſque ad §.fi.qui incipit,ſi tibi & poſthumo. ¶†No.tū in primo caſu, ꝙ ſi legatur tibi fundus ſi dederis x.licèt non ſpecificetur perſona , nec cōferatur declaratio in aliquem futurum euentum,nihilominus nō vitiatur, quia intelligitut ſcilicet hæredi a quo cōſequeris legatum, vt ſ̄.de ſtatulib.l.qui pecuniam, ſicut & grauamen in dubio cēſetur impoſitum hæredi, licèt nō fuerit ſpecificatum.vt l.ſi ſeruus. §.qui margaritam.de leg. j.& ſic incertitudo ex parte grauati nocet,vt ibi,ſed ex parte honorati non nocet, ſi non eſſet cōmiſſa declaratio in aliquem futurum euentum.Idem ſi fuit cōmiſſa,& nō fuit ſecutus,vel fuit ſecutus,nō tū taliter ꝙ declarauerit, vt ſ̄.eo. l.ſi fuerit. aliàs ſecus, vt in l.quidam relegatus.¶Et no.in illa l.tex.cum glo.de illa dictione (alius,) quod implicat, & intelligitur ſm præcedentia. Aliqñ autem nō implicat,vt no.in auth.qui ſemel. C.quomodo & qñ iud.in gl.ſuper verbo, aliud.& ſ.de procu. l.nō ſolum. §. quæſitum. ſuper verbo, cæteros, & adde quod not.de iſta di-
3 ctione in l.neceſſe.ſ.de in diem addic. † Item innuit iſte tex.ibi, dum dicit, [& antequam id ſciret,deceſſit &c.] ꝙ ſi quis impetrat a principe in mei fauorem aliquod reſcriptum concernens ſtatum perſonæ,puta reſtitutionem ab infamia, vel ſimile,quòd acquiritur mihi etiam ignoranti, non ſic in alia impetratione concernente patrimonium, quia requiritur ratihabitio, & ita poteſt intelligi quod no. Inno. de conceſ. præben. c.j.lib.vj.& vide quod no.Bart.in l. fi.C. de ſen. paſſis. & Cy. in in l.beneficium. de conſti. prin.

1 *Poſthumus qui non naſcitur non facit partem. Si verò plures naſcantur, quilibet cum ſuo coniuncto admittitur in virilem.*

2 *Si teſtator dixit,relinquo tibi, & poſthumis qui naſcentur ex tali, & ſic fuit locutus in plurali,tunc omnes poſthumi quotcunque naſcantur loco vnius habentur.*

Quidam

LEX VI.

Q Vidam relegatus.

1 §. Si tibi & poſthumo. † Poſthumus q nõ
naſcit̃ nõ facit partẽ. Si verò plures naſcant̃, quilibet cũ ſuo cõ-
iũcto admittit̃ in virilẽ.h.d.cũ l.ſeq.& ſequẽti §.vſq; ad §.cũ qui
dã. Et iſtud vltimũ eſt multũ ſingulare & ꝓcedit pp duo.ſ. quia
teſtõr locutus eſt in ſingulari, dicẽdo poſthumo, & ſic nõ puta
bat naſci niſi vnũ.¶ Itẽ qa legauit perſonæ q̃ non erat in rerum
nã, nã veriſiľe eſt, ꝙ ſi ſciuiſſet plures naſci, cuilibet prouidiſſet,
& præſumit iſta l. quòd ꝓuidiſſet cuilibet ꝓ rata vnà cum ꝯiun
cto, ſicut ꝓuidit vni, quem ſolum putabat naſci, quia æqualiter
2 ei reliquit vnà cum ꝯiuncto. † Sed ſi fuiſſet locutus in plurali, vt
relinquo tibi, & poſthumis qui naſcent̃ ex tali, tunc oẽs poſthu
mi quotcunq; naſcantur, loco vnius haberẽtur, quia noĩati ſiť
per nomen appellatiuum, ſicut ſi eſſent iã nati, vt in l.interdũ.
de hær.inſti.& l.ſi Titius fundũ. Tene menti perpetuò. Et præ-
dicta vera qñ loquendo in ſingulari relinquit principaliter, &
primo loco poſthumo, ſed ſi non principaliter, ſed ipſum ſub-
rogaſſet loco alterius, tunc quotcunq; naſcantur, nõ eſt creden
dum teſtõrem voluiſſe, ꝙ plus habeant inter oẽs q̃ ille cuius lo-
co ipſos ſubrogauit, puta mandat teſtator ꝙ ſi filius deceſſerit
ſine filijs, hæreditas ſua reſtituat̃ vel perueniat in Titiũ, & etiaz
in Seiũ, & poſthumũ qui naſcetur ex Seio, pone ergo ꝙ Seius
deceſſit anteq̃ filius, & plures poſthumi nati ſibi fuerũt, an ha-
bebit quilibet virilẽ cũ Titio? Certè nõ, quia nõ dẽt eſſe melio-
ris ꝯdõnis, q̃ Seius eorũ pr̃, ſed ipſe noluit ꝙ Seius eſſet melio-
ris cõditionis q̃ Titius, imò æqualis, ergo & oẽs poſthumi eius
ſimul debebunt eſſe æquales Titio, & ita intelligo hic determi
nationẽ Bar. nam ſi fuiſſet locutus in plurali, vt Bar. ponit, tunc
etiam ſi nõ eſſent ſubrogati loco alterius, haberentur pro vno.

1 *Subſtantia legati, vel fideicommiſſi in alterius arbitrium committi non poteſt, ſed electio perſonæ ſic.*

2 *Quando committitur electio perſonæ, etiam ſi per verbum quod importat liberam voluntatem, puta cui vellet, non vitiatur diſpoſitio.*

LEX VIII.

V Trum ita.

1 §.Cum quidam. ¶ † Subſtãtia legati, vel fideicõmiſſi ĩ al-
terius arbitrium ꝯmitti non p̃t, ſed electio perſonæ ſic.h.d.& ſp
allegatur. Intellige electio pſonæ.ſ.incertæ de certis, vt vni ex li-
beris, vel vni ex libertis, quia non facta electione non reddit̃ le-
gatum nullum, imò admittuntur oẽs, vt in glo.j. Sed ſi certæ de
incertis, puta relinquo cui hr̃s meus dare voluerit, non valet,
imò eſt diſpõ captatoria, depẽdẽs merè ex volũtate hr̃dis, quia
nõ ſecuta electione nõ reperiret̃ pſona, vel pſonæ q̃ ad legatum
admitterent̃, nec eſt dicẽdũ ꝙ oẽs pſonæ mundi admittant̃, qa
eſſet deriſoriũ, & hr̃ de hoc eſt caſus in l.illa inſtitutio. de hære.
inſti. nõ ſic qñ declaratio pſonæ incertæ de certis committere-
tur in aliũ futurũ euentũ, & nõ in declaratione hæredis, vel ter-
tij, vt eſt caſus s̃. eo.l. quidam relegatus, & tetigi de hoc in l.j. s̃.
2 de leg.ij. † No. ẽt hic ꝙ qñ ꝯmittitur electio perſonæ, ẽt ſi per
verbũ qđ importat liberã volũtatẽ, puta cui vellet, non vitiatur
diſpõ, & idẽ ſi electio rei, ſed qñ cõmitteretur ſubſtantia legati,
tũc diſtinguit̃ an p verbũ qđ importat liberã voluntatẽ, & non
valet, vt hic, an per verbũ, quod importat arbitriũ boni viri, &
tunc ſecus, vt l.ſi ſic de leg.j. dic, vt plenè dixi in d.l.j. de leg.j.

§. Quæſitum. In fideicõmiſſo cohæredibus relicto intelligitur portio pro modo oneris
eius iniuncti, aliàs debetur pro hæreditarijs portionibus; dic vt
plenè habetur in l.quoties.cum l.ſeq. j̃. ad Treb.

1 *Ad confirmationem donationis factæ inter coniuges ſufficit donatorem donatario non ſuperuixiſſe.*

2 *In caſu quo requiritur alterum ſuperuixiſſe, vel præmortuum eſſe, non ſufficit eos ſimul deceſſiſſe, vt hic.*

3 *Quid ſi eſſet caſus in quo non requiritur alterum ſuperuixiſſe, vel præmortuum eſſe, ſed ſufficit alterum non ſuperuixiſſe.*

4 *Si duo mortui ſunt vno impetu, vel vno caſu, puta vna ruina, vel vno naufragio, vel vno bello, tñ non conſtat quis eorũ primò emiſerit ſpũm, nec ꝙ ſimul emiſerint, in quo caſu præſumatur vnus præmortuus alteri, aut qñ eſt pater vel mater, & filius, & quando non præſumitur hoc.*

5 *Si conſtat quòd ambo ſint mortui, non tamen vno caſu, nec in vno loco, nec conſtet quis eorum primo; tunc ille qui dicit aliquem præmortuum, habet neceſſe probare ſi hoc eſt cauſa ſuæ intentionis; Idem de illo qui dicit aliquem ſuperuixiſſe.*

LEX IX.

1 S I inter virum. ¶ † Ad confirmationem do-
nationis factæ inter cõiuges
ſufficit donatorem donatario non ſuperuixiſſe. h. d.
2 † Et aduertẽdum quòd iſta l.cũ tota l.ſeq.& l.quod de pariter,
cum duabus ſeq.& l.cum pubere.cum l.ſeq. tractãt de vna mã
ſatis cõfuſa, ſcilicet de duobus ſiľ morientibus, ſeu c̃ ñ nõ appa-
ret qs primo, & qs vltimo mortuus ſit, quã Bar. tractat in illa l.
quod de pariter, ſed ſatis cõfusè. Tũ aduerte ad tres caſus, quia
interdũ cõſtat ꝙ duo ſimul, & vno caſu mortui ſunt, & ẽt ꝯſtat
ꝙ neuter ipſorũ emiſit ſpiritũ ante aliũ, ſed ambo ſimul, & de
iſto caſu loquit̃ iſta l.& ẽt ſequẽs vſque ad §.cũ in bello, & ẽt in
§.ſi maritus: nã tũc poſtq̃ cõſtat ꝙ neuter ipſorũ mortuus eſt añ
aliũ, & neuter ſupuixit, nõ præſumit̃ alterũ eſſe præmortuum,
nec alterũ ſuperuixiſſe, quia in incertis nõ certis locus eſt con-
iecturis, vt l.cõtinuus.§.cũ ita. de verb. oblig.& ideo ſi eſſet ca-
ſus, in quo requireret̃ alterũ ſuperuixiſſe, vel præmortuum eſſe,
nõ ſufficeret eos ſic ſimul deceſſiſſe, pone plura exẽpla q̃ hñr
3 in l.quod de pariter. † Si aũt eſt caſus, in quo nõ requirat̃ alterũ
ſuperuixiſſe, vel præmortuũ eſſe, ſed ſufficiat alterũ nõ ſuperui-
xiſſe, tũc ſufficit, qa perinde locũ habet diſpõ acſi præmortuus
eſſet, vt in caſu huius l. nã ſicut ſi donãs eſſet præmortuus cõfir-
maret̃ donatio, qa nõ ſupereſt perſona quæ poſſit reuocare, ita
& ſi ſimul moriat̃ cũ donatario, qa eadẽ ſubeſt rõ, non dico ꝙ
ſimul moriendo videat̃ præmori, ſed perinde confirmatur ac
ſi eſſet p̃mortuus, ex quo nõ ſuperuixit. Idẽ eſt ĩ caſu l.ſequẽtis.
§.ſi maritus, qa ibi requirebat̃ ad hoc vt ſtipulatio cõmitteretur
ꝙ mulier moreret̃ in matrimonio, vnde ſicut cõmitteretur ſi
præmoreret̃ viro, & ita ſi ſimul moriat̃, qa verũ eſt dicere, ꝙ in
matrimonio morit̃, & ſic ſufficit eã nõ ſuperuiuere. nõ ergo il-
le §. cõtrariatur huic l. imò cõcordat, ſed ideo vr̃ ꝯriari, quia hic
requirebat̃, ꝙ vir qui donauerat, non ſuperuiueret vxori: vnde
ſi ſimul morit̃, qa non ſuperuiuit, perinde eſt acſi præmortuus
eſſet, & ſic vr̃ ꝓbare iſta l. ꝙ vir fingat̃ præmori, ſed ibi ꝓbat tex.
ꝙ mulier fingat̃ præmori, ſed hoc pp diuerſitatẽ caſuum, quia
ibi requirebat̃ mulierẽ non ſuperuiuere, ideo ipſa fingitur præ-
mori, hic requirebat̃ virũ nõ ſuperuiuere, de hoc ẽt hr̃ in l.ſeq.
in princ. quia ibi erat caſus, in quo ſufficiebat alterũ non ſuper-
4 uiuere, vel non præmori. † Interdum enim cõſtat ꝙ duo mor-
tui ſunt vno impetu, vel uno caſu, puta vna ruina, vel vno nau-
fragio, vel vno bello, tñ nõ cõſtat quis ipſorum primo emiſerit
ſpiritũ, nec ẽt cõſtat de cõtrario, ꝙ ſimul emiſerint & iſto caſu
qa ſumus incerti, eſt dare caſum in quo lex præſumit ꝙ vnus ſit
p̃mortuus alteri ſm ordinẽ naturæ, videlicet qñ eſt pr̃ & filius,
& mater & filius, nã ſicut naturale eſt ꝙ præmoriat̃ pr̃ & mr̃,
iuxta no. in l.nã, & ſi parẽtibus. de inoffi.teſta, ita & ius p̃ſumit,
qa ars ſequit̃ naturã inquantũ põt, & iſte eſt caſus in §.cũ in bel-
lo. Fallit hoc in trib. caſibu.ſ. fauore patroni, ne excludatur a ſuc
ceſſione liberti, vt in §.ſi cum filio. eadem l. item fallit qñ filius
eſſet impubes, pp fragilitatẽ ætatis, qa ius præſumit ipſum præ-
mortuũ, vt in §.fi. eiuſdẽ l. Et quod dixi de patre, & filio, idẽ per
omnia de matre, & filio. vt j̃. eo.l.cũ pubere.cũ l.ſeq. Tertio fal-
lit qñ eſſet facta ſubſtõ hoc modo. ſi deceſſerit ſine liberis, & ip-
ſe deceſſit ſimul cũ liberis, & non conſtat quis primo, nã quia
illa ꝯdõ cenſetur appoſita fauore liberorum, & nunc iſtum fa-
uorẽ nõ põt operari, vr̃ deceſſiſſe ſine liberis, & ſic liberi vident̃
præmortui ne excludatur ſubſtitutus, & hic eſt caſus in l. ex fa-
cto.§.ſi qs autẽ. in fi. j̃. ad Treb. Si aũt non ſit inter iſtos ordo na-
turæ eo modo quo dixi, qa nõ eſt pr̃ vel filius, ẽt ſi cõſanguinei,
vel fratres, & ẽt ſi vnus ſit antiquior altero, nõ præſumit lex ꝙ
vnus ſit præmortuus alteri, & ideo vbi eſſet neceſſe alterũ præ-
mortuũ, nõ ſufficit eos ſic ſimul perijſſe, ſi nõ põt conſtare illũ
primo ſpiritũ emiſiſſe, & hoc intẽdit l.qđ de pariter. in pluribus
5 exẽplis ibi poſitis. cũ l.ſeq. † Interdũ.n. cõſtat ꝙ ambo ſunt mor-
tui, nõ tñ ꝙ vno caſu, puta vno bello, vna ruina, vel naufragio,
imò vnus mortuus eſt in vno loco, alter in altero, nec etiã ꝯſtat
qs eorũ primo, & tũc ille, q dicit aliquẽ præmortuũ, habet ne-
ceſſe probare, ſi hoc eſt cauſa ſuæ intentionis, & ſimiliter ille q
dicit aliquẽ ſuperuixiſſe, habet neceſſe probare, & niſi probet,
ſuccumbit, vt j̃. ad Treb. l. eum qui. niſi in caſu l.qui ex liberis. j̃.
de ſecun.tab. per rõnem quam no. glo. j̃. l. proxi. in glo. magna.
Ex his apparet glo. quæ eſt hic, dum in principio exponit (id eſt
ſuperuixiſſe non probatur.) nõ eſſe neceſſariũ, quia idem eſt ſi
probatur quòd non ſuperuixit, imò ſimul emiſerunt ſpiritum.
¶ In glo. ibi [vbi mulier præſumitur præmortua.] ſed certè hoc
ibi nõ dr̃, ſed ſolũ ꝙ nõ ſuperuixit, & hoc ſufficit perinde acſi eſ-
ſet præmortua, vt dicatur in matrimonio deceſſiſſe, & ideo ſol
ue vt s̃. dixi. ¶ In fi. glo. ibi, [ſed quaſi relictum.] hoc non eſt be-
nè dictum, quia ſi confirmaret quaſi relictum, non ſufficeret
donantẽ non ſuperuixiſſe, ſed requireretur præmortuum eſsè,
ſicut requiritur ad cõfirmationẽ relictorũ, aliàs non valet, vt in
l.idem eſt. dic ergo ꝙ licèt donatio ſit à principio nulla, & per
ſeipſam nõ cõfirmaretur tractu tẽporis, ſi lex hoc non diceret,
quia tñ eadem lex quæ dicit eam non valere à principio, dicit
eam confirmari ex poſtfacto per mortem donantis, poteſt con-
firmari, quia, à pari potentia procedit confirmatio à qua pro-
ceſſit annullatio. Quare autem lex voluit eam confirmari, dic
vt in fi. gl. quia ceſſant cauſæ propter quas voluit annullare.

1 *Vltimus ſeu ſupremus dicitur quẽ nemo ſequitur, etiã ſi nullus præcedat. Et proximus ſeu primus dicitur quem nemo præcedit, etiã ſi nemo ſequatur, & ſic idem poteſt dic primus, & vltimus.*

2 *Si duo impuberes mortui ſunt, vnus primo, alter poſtea incõtinenti, an iſte*

alter tranſmittat hæreditatem primi ad ſubſtitutum hæredem ſuum, an beneficium reſtitutionis.

3 *Quid in abſente cauſa reipublicæ, qui moritur hæreditate non adita.*

4 *Licet iſta verba, primus & vltimus, ſint comparatiua, & vnus dicatur reſpectu alterius, tamen quodlibet eorum poteſt ſumi non comparatiuè ſeu vt nullum faciant correlatiuum.*

LEX X.

1 **Q**Vi duos ſimul. ¶†Vltimus ſeu ſupmus dr̃ quem nemo ſequit̃, ēt ſi nullus p̃cedat. Et ꝓximus ſeu primus dr̃ quē nemo p̃cedit, ēt ſi nemo ſequat̃ & ſic idē p̃t dici primus, & vltimus. h.d. & p̃t loqui hic ēt eo caſu quo conſtabat ambos ſil̃ mortuos, & neminē alterꝰ emiſiſſe ſp̃ūm, ſed ſil̃. Idem eſt qñ nō ↄſtat ꝙ ſil̃ mortui ſint imò in diuerſis locis, nec ēt ↄſtat quis primò emiſerit ſp̃ūm, vt ēt tunc ſubſtitutus primo moriēti admittat̃ ad hr̃ditatē vtriuſq; ex p̃ſumpta voluntate defuncti, qui voluit ſubſtitutū hr̃e hr̃ditatē vtriuſq; .ſ. vnā immediatè, alterā mediatè, ſi ↄſtaret ꝙ vnus eſſet ↄmortuus alteri. arg. l. hr̃des mei. §. cū ita. ꝟ. ad Treb. in fi. vbi probat̃ iſta rō, & hic eſt caſus in l. q ex

2 liberis. ꝟ. de ſecun. tab. ¶†In tex. ibi, [in ea tñ hr̃ditate ēt ante defuncti &c.] Sed hoc qũo pōt eſſe, ſi ſimul mortui ſunt iſti impuberes, licèt vnus primo alter poſtea incontinenti: nam ille alter nō potuit adire hæreditatē primo morientis, tum quia erat pupillus, quia non pōt adire ſine tutore, tum quia pp continuatā mortē nō præſumitur habuiſſe notitiā hæreditatis ſibi delatæ, ergo non trāſmiſit ad ſubſtitutū hr̃dem ſuū, vt l. quoniā. C. de iure delib. ergo falſum eſt ꝙ reperiat̃ in eius hr̃ditate. dixit Iac. de Are. verum eſſe, ꝙ nō tranſmiſit hæreditatē, ſed qa erat minor, & in articulo mortis lædit̃, tranſmittit beneficium reſtōnis, mediante quo pōt eius hæres conſequi dictam hr̃ditatem petendo ſe reſtitui ex perſona iſtius vltimo decedentis ad potē-

3 tiam adeundi. † ſicut in ſimili in abſente cauſa reipublicę, quia in abſentia moritur hæreditate non adita. vt l. Pantonius ꝟ. de acq. hær. quia tranſmittit de æquitate, nō de rigore, cū læſio nō fuerit ↄpleta ipſo viuente, & iſtam opi. totus mundus ſequit̃, & ita practicat̃, & quotidie ↄſulitur, nec eſt tex. in mundo qui nos vrgeat ad hoc dicendum niſi iſte, qui non p̃t aliter intelligi ſm̃ Doc. tñ iſte intellꝰ non vr̃ bene ↄgruus huic literæ, quæ dicit ꝙ reperit in hr̃ditate vltimi hæreditatem primi, & tunc non reperient hr̃ditatem primi: ſed beneficiū reſtitutionis, quo mediante poſſet illam conſequi. Præterea poſtq̃ ſimul perierunt, non pōt dici ꝙ lædatur rōne minoris ætatis; nam tunc illud procederet quando non ſimul, ſed diuerſis tēporibus. quo caſu ſi nō fuiſſet minor iſte ſuperuiuens, præſumitur ꝙ fuiſſet diligens in adeundo, ſed quia fuit minor, non fuit diligens, & iſta eſt cauſa reſtōnis, ſed poſtq̃ ſimul mortui ſunt, ēt ſi fuiſſent maiores, nō potuiſſet iſte ſuperuiuens fuiſſe diligēs in adeundo, quia ita ꝓpinquus morti non poterat deliberare, & ideo vr̃ ꝙ iſte tex. debeat aliter intelligi, videlicet qñ iſti pupilli erant inuicẽ ſubſtituti pupillariter, quo caſu vno mortuo alter ſtatim per l. efficit̃ ſibi ſuus hæres ēt ignorans per l. ſed & ſi plures. §. quos poſſuẽ. ꝟ. de vul. & pup. & tunc benè eſt verum ꝙ ſubſtitutus in hr̃ditate vltimi reperit hæreditatẽ primi non tanq̃ aditam, ſed tanq̃ adeundā, ſed ſi nō eſſent ſubſtituti; tūc quia hęreditas primi deuoluitur ab inteſt. & non ex iudicio patris, non pōt dici ꝙ efficiatur ſuus hr̃s fratri, & ſic obſtaret oppoſitio. Quicquid tñ ſit, cōis opi. eſt illa quam ꝟ. dixi, ſed in puncto iuris nō puto ꝙ poſſit ſuſtineri in caſu huiꝰ l. ¶In tex. ibi, [ſed ſuperior ſnīa,] ſcilicet, vt vtrique ſuccedat ſubſtitutus, & cuilibet eorum immediatè, poſtquam quilibet dr̃ vltimus, ſed ↄ, quia teſtatoris voluntas non fuit ꝙ ſuccederet niſi vni cum illud relatiuum qui, qñ ponit̃ diſtributiuè, in vno tm̃ verificetur, vt ꝟ. eo. l. ſi fuerit. ergo cū non conſtaret cui, & vni tm̃ debeat ſuccedere, nulli ſuccedat, vt ibi. Sol. imò voluit ꝙ ſuccederet vtrique, vni immediatè, ſcilicet vltimo morienti, alteri mediāte illo, ſcilicet primo moriēti ſed licèt caſus non ita eueniat, non fit contra mētem defuncti, quòd ſuccedat vtriq; immediatè per d. l. hæredes mei. §. cū ita. ad Treb. nec ēt repugnat ſignificatus verboꝝ, poſtquā vltimus dr̃, quem nemo ſequitur, & ſic vterq; poteſt dici vltimus. Cum igitur voluntas defuncti non refragetur, nec verboꝝ ſignifica-

4 tus, non debet excludi. vt l. ab omnibus. ꝟ. de leg. j. ¶†No. ergo, quòd licèt iſta verba primus, & vltimus, ſint ↄparatiua, & vnus dicitur reſpectu alterius, tamen quodlibet eorum poteſt ſumi non comparatiuè, ſeu quòd nullam faciant correlationem.

§. Cum in bello. ¶Si vno caſu deceſſit pater & filius, prius pr̃ deceſſiſſe p̃ſumitur, niſi fauor patroni ↄriuꝫ ſuadeat, vel niſi filius ſit impubes. h.d. cū §. ſeq. & §. fi. huius l. declara vt dixi ꝟ. l. proxi. Et intellige vt ꝟ. dixi, qñ nō ↄſtabat ꝙ aliqs illoꝝ primo ſp̃m emiſiſſet, & p̃t eſſe ꝙ primo pr̃, & poſtea filius. vnde lex p̃ſumit ꝙ pr̃. Si aũt ↄſtaret ꝙ ambo ſil̃ emiſerint ſp̃m, lex nō p̃ſumeret quòd pr̃ ꝑ prius: & ideo iſta mater excluderet̃ ab hr̃ditate filij, quia nō p̃t dici ꝙ habeat hr̃dem, cū ſit mortuus in patria p̃tāte, ſicut dr̃ mori in matrimonio vxor, quæ moritur ſil̃ cum viro, vt ꝟ. §. ſi maritus.

§. Si maritus. ¶Per hunc §. dicunt Doct. ſi ſtatutū dicat, quòd vxore decedente in matrimonio vir lucretur dotē, & ambo ſimul moriantur ēt ſi nullus ante aliū emiſit ſpiritū, & hoc cōſtat, maritus trāſmittit ad ſuū hæredē lucrū dotis, ſecus ſi diceret ſtatutū vxore præmoriēte, quia tunc maritus debet ſuperuixiſſe, vt l. quod de pariter. ꝟ. eo. item aduertendum ꝙ iſte §. differt ab illa l. quia hic deceſſit vxor, & ſimul cum marito, ibi verò deceſſit vxor ſimul cum ſtipulatore dotis, & ſic ſunt caſus diuerſi, non contrarij.

---

1 *Incertitudo perſonæ legatarij procedens ex euentu caſus in quem legatum confertur, vel ex prolatione defuncti, vitiat legatum, ademptionem autem non vitiat.*

2 *Qui agit, habet neceſſe probare teſtatorem de ſe ſenſiſſe.*

3 *Relatiuum quis, vel qui, non diſtribuit niſi de vno.*

Quid in diſtributiuo ſi quis, vel quiſquis.

LEX XII.

1 **S**I fuerit legatum. ¶† Incertitudo perſonæ legatarij procedens ex euentu caſus in quem legatum confertur, vel ex ꝓlatione defuncti, vitiat legatum, ademptionem autē non vitiat. h.d. vſque ad §. planè. ¶In tex. ibi, ſed & ſi legatum. ꝟ. poſuit tria exēpla qñ dubitatio prouenit ex euētu caſus. hic po-

2 nit alia tria qñ prouenit ex prolatione defuncti. †Et no. hic mirabile, quia legatū videbat̃ magis fauorabile q̃ adēptio, & ideò minus videbat̃ debere vitiari rōne incertitudinis, & tñ hic dicit̃ ↄrium, ꝙ magis vitiatur, & rō pōt eſſe, qa in legato qui agit, habet neceſſe probare teſtatorem de ſe ſenſiſſe, ſed in ademptione tractat̃ de exceptione competente hr̃di, & fauorabilior eſt exceptio q̃ actio. argu. l. Arrianus. de act. & obli. ¶Item magis fit interpretatio in fauorem hr̃dis in dubio, tanq̃ plus dilecti q̃ legatarij, huic tñ legi fortiter obſt. l. præcedens. circa princ. per quā vr̃, ꝙ quilibet iſtorū admittat̃ ad legatū; quia quilibet pōt dici primus, poſtq̃ non conſtat ꝙ alius ipſum præcedat. Solu. hic ſi appareret ꝙ vnus prior q̃ alter, ille ſolus admitteretur, ibi verò licèt appareret ꝙ vnus prior q̃ alter eſſet mortuus non tñ ſubſtitutus admitteretur ad hæreditatē ſolius vltimi, imò ēt ad hæreditatem primi illa mediante, vt ibi dixi, & ſic eſt diuerſitas caſuū, qa hic erat dubitatio circa perſonas quæ veniebant admittendæ ad cōmodum, ibi erat circa perſonā in cuius bonis, vel hæreditate ſubſtitutus veniebat admittendus, & ſic magis nocet incertitudo in perſonis actiuis q̃ paſſiuis, vt ſic dicam ¶Item fortiter obſtat l. qui filiabus §. j. de leg. j. quæ loquitur in

3 perſonis actiuis, & vult ambos admitti. †Sol. hic fuit poſitū relatiuum quis, vel qui, quod non diſtribuit niſi de vno vt hic eſt caſus ſingularis, vnde cùm de illa ſit incertus, vitiatur diſpō. ibi verò eſt diſtributiuum, ſi quis, vel quiſquis, quæ diſtribuunt ēt de pluribus, vnde ſi dixiſſet teſtator ſi quis maſculus prior naſcetur ex tali, & naſcantur duo, & ignoratur quis prior, quilibet admittitur ad legatū inſolidū, ſicut quilibet naſcit̃ inſolidū per iſtā l. ſed hic dixit ei qui prius naſcetur, vel capitolū aſcenderit, & hoc tene menti, qa alibi non ita benè hr̃ ꝙ iſtud relatiuū qui non diſtribuat niſi de vno, & ad hoc ſemꝑ allegatur iſta l. ¶Vltimò no. gl. magiſtram, ſuper verbo. [adēptionē.] ad quam ſemper recurritur. In prima gl. ibi; [aliàs non valet.] ſupple ab ipſo principio, & ideo non reconualeſcit ex poſtfacto, etiam ſi appareat quis primo monumentū fecerit, & hoc intendit dicere gl. ſed non cōmittit̃ declaranda in aliquem futurū euentū, aliàs non vitiat, etiam ſi relinquatur incertæ perſonæ de incertis, vt ꝟ. eo. l. quidam relegatus, vñ hic etiam ſi non dixit ex eo generatis, nec ſubintelligatur, nō redditur nullum à principio, ſed ex poſtfacto, propter incertitudinem ſuperuenientem ex caſu.

1 **§. Planè ſi ita.** †Si dubitat̃ qs primo natus ſit, ille p̃ſumit̃ primo natus ex cuius natiuitate mr̃ ↄſequit̃ libertatē. h.d. & qa hic cōſecutura erat libertatē ſi primo pareret maſculū, p̃ſumit̃ maſculus primò natus, ſed ſi erat ↄſecutura, ſi primò pareret fęminam, præſumit̃ fęmina primò nata, qa hoc introducit̃ in fauorē matris. Sed ſi non tractaretur pe fauore libertatis cōſequendæ per matrē, tunc maſculus tanquā fortior præſumeret̃ primò natus. arg. ꝟ. proxi. §. cum in bello. ubi filius adultus tanquam fortior præſumitur ſuperuiuere.

---

1 *Si relinquitur incerto de certis certificando ex aliquo futuro euentu, cenſetur cuilibet eorum relictum ſub conditione ſi ille futurus euentus in perſonam ſuam eueniat.*

2 *Relatiuum, qui, quando non diſtribuat de vno tantum.*

LEX XIII.

1 **Q**Voties libertis. ¶†Si relinquat̃ incerto de certis certificãdo ex aliquo futuro euētu, cēſet̃ cuilibet eorū relictū ſub ↄditione ſi ille futurus euētus in perſonā ſuā eueniat. h.d. facit l. cū quidā. de lega. ij. vbi ſi relinquitur vni ex libertis, quem hæres elegerit, cuilibet videtur relictum ſub ↄditione ſi fuerit electus, & ſi nullus fuit electus omnes admittuntur, & ita vr̃ ſi non apparet quis ſuperuixerit, hæredes omniū admittantur, ſed in contrarium ꝙ nullus hæredum admittātur, vt ꝟ. l. proxi. & ea quæ ibi dixi, quia teſtator non vr̃ ſenſiſſe hic niſi

de

de vno,quia dixit [& ei qui nouiſſimus &c.] nec obſt. ɔ̃rium, quia ibi euenit incertitudo facto hæredis non eligentis, & hoc
2 nota pro limitatione l.præcedentis,†quia tunc relatiuum,qui, non diſtribuetur de vno tantum.

LEX XIIII.

1 QVoties in actionibus. †In dubio ſit īterpretatio, vt potius res valeat quàm pereat. ad hoc ſemper allegatur. Adde quod dixi ſ̃.eo.l.in ambiguo.& quod no.in l.veteribus.ſ̃.de pact.

1 *Dictio,cum, cenſetur copulare diuerſa, ſicut dictio, &.*
2 *Copula cadit inter diuerſa, ſic & alternatiua.*
Tria & duo ſeparata faciunt quinque, ſed tria & duo, quia inſunt in illis rebus, non faciunt quinque.
3 *Si per ſchedulam confitearis te eſſe obligatum in mille cũ quingētis apud te depoſitis, videtur iſta confeſſio intelligi vt ſis debitor in mille quingētis, ſis ergo cautus dicere computatis quingentis apud me depoſitis.*

LEX XV.

1 SI is qui ducenta. ¶†Dictio cum, cenſet̄ copulare diuerſa, ſicut
2 dictio, &, h.d.& ſemper allegatur†ꝙ copula cadit inter diuerſa, ſic & alternatiua. vt ĵ. de vi & vi arma.l.j. §.ait p̄tor.& ibi no. Et no. hic quòd tria & duo ſeparata faciunt quinque, ſed tria & duo, quia inſunt in illis tribus, non faciunt quinque.¶In tex.ibi, [incidunt in ambiguitatē] quia pñt verba dupliciter intelligi, dum dicit, [cũ ducentis] primo, ideſt computatis ducentis,& tũc trecenta tm̄ eſſent legata, ſcilicet illa ducenta depoſita,& centum vltra. Secundo poteſt intelligi, [cum ducentis,] ideſt vltra ducenta, & ſic ambæ ſummæ videt̄ur legatæ,& iſtam interpretationem Iuriſconſultus amplectitur, quia iſſa dictio cũ, ponit̄ pro &, vt l.Titia.§.nihil diſtat.de leg.j. Sed ſi dixiſſet, lego ducenta q̃ apud eum depoſui,& trecenta, clarum
3 eſſet, ergo &c.†Et no. hanc l. & ſis cautus ſi per ſchedulã ɔ̃fitearis te eſſe obligatum in mille cũ quingentis apud te depoſitis, quia iſta ɔ̃feſſio vr̃ intelligi vt ſis debitor in mille quingentis, ſis ergo cautus dicere ɔ̃putatis quingentis apud me depoſitis.

1 *Seruus nominatus ſi poteſt accipi vt res legata, & etiam vt perſona legatarij, in dubio accipitur vt res legata.*

1 §.Si quis leget. ¶†Si ſeruus nominatus p̄t accipi vt res legata,& etiã vt pſona legatarij, in dubio accipit̄ vt res legata.& h.d.notabilr̄ valde.¶In tex.ibi, [dubitat̄]& orit̄ dubitatio, q̃a illa verba[cũ Dione] pñt referri ad ỽbum [à Titio] qđ mediate p̄cedit,& tunc capiet̄ vt perſona legatarij.¶Item pñt referri ad ỽbum, [à Titio,] qđ immediatè p̄cedit,& tunc capietur vt perſona legatarij, & iſtud magis videbat̄ vt potius determinaret id quod immediate præcedit, q̃ qđ mediate. vt l.ſi idem cum codē.in fi.cum ibi no. ſ̃.de iuriſ.om. iud.¶Item quia ex hoc minus grauat̄ hr̄s,& tñ ɔ̃riũ eſt, quod eſt mirandum,& difficile eſt aſſignare rōnē deciſionis.¶In tex. [maxime.] ergo ēt ſi habebat iuſtã cãm legandi illi Dioni idem erit, pp̄ hanc dictionem, maxime, iuxta no. in l.illud.ad l.Aquil. ɔ̃rium tñ putarē,& credo quòd iſta dictio hic abundet, quia ſi ſuberat cã legandi, cum plura ɔcurrāt pro iſta interpretatione, quòd ponat̄ vt perſona legatarij, puto ſic eſſe interpretandum.

2 *Stipulatio pœnalis, & verba eius intelliguntur ſecundum præcedentem ſtipulationem.*
3 *Quid ſi præceſſit ſtipulatio de pluribus dandis aut fiendis, ſed cœpit ſtipulatio pœnalis à præcedenti conditione ſi hominem aut fundum non dederis.*

1 §.Cum ita ſtipulationem. ¶†Si p̄ęcedit ſtip̄lo de pluribus dandis, vel fiendis copulatiuè pœnalis ſtipulatio ſubiecta ſi ɔ̃ fiat, ɔmittitur in vno non dato, vel non facto, licèt aliud datum vel factum ſit, qualr̄cunq; fuerit ɔcepta, ſiue copulatiuè, ſi hoc & illud non dederis, vel non feceris, quo caſu res eſt clara, ſiue diſiunctiuè, ſi hoc aut illud, quo caſu res nō eſt ita clara q̃a illa diſiunctiua ponit̄ hoc caſu p̄ ɔiuncta rōne præcedentis ſtip̄lonis ɔiunctæ, ſiue ſingulariter, ſiue particulariter, puta ſi qđ eoꝝ non dederis, vel non feceris, quia eodem modo intelligit̄. h.d.in effectu. Adde ſiue ēt ſimp̄lr, puta ſi non dederis, vel non feceris, ſeu ſi ɔ̃ feceris, quia eodem modo intelligitur ſi non feceris, vel non dederis, ſ.hoc & illud, & quia ɔ̃ facere vr̃ vnũ non
2 dando, vel non faciendo.¶†Et ſic no. quòd ſtip̄lo pœnalis, & verba eius intelliguntur ſm̄ præcedentem ſtip̄lonē, ſi ergo p̄cederet ſtipulatio alternatiua, quia promiſiſſes hominem, aut fundũ,& ſi nō dederis, promittis centũ nomine pœnæ, tunc illa verba ſi hominē aut fundũ non dederis, intelliguntur, ideſt ſi nec hominem nec fundũ dederis ex coniecturata mente ɔ̃hentium, nam cum fuerit actum vt vnus detur, dando vnũ nō ɔ̃ facit, ſed tunc demum ɔ̃ facit qñ neutrũ dat,& ideo cùm ſtip̄lo pęnalis intelligatur concepta in caſu quo ɔ̃ faciat, illa alternatiua reſoluitur modo prædicto, ſi nec fundum, nec hominē dederis: vtilius tñ eſt ita cōcipere, vt in §.ſequenti.in ver.ſi quis aũt plura, q̃a alternatiua, aut, inducit dubitationē ſm̄ intellectũ
3 logicalem,& hoc eſt qđ intendit declarare ſequens §.†Quid autem ſi nulla præceſſit ſtip̄lo de pluribus dandis, aut fiendis, ſed cœpit ſtip̄lo pœnalis à præcedenti ɔdōne, ſi hominē aut fundũ nō dederis, p̄ iſtũ tex. in principio, q̃ loquit̄ ſimp̄lr in tex.ibi, [ſi hominē aut fundũ nō dederis.] ſupple, quos primo copulatiuè adre promiſeras, vt colligitur ibi, dũ dicit, [pluribus rebus, quas fieri volumus.] pōt etiã intelligi vt dixi, ꝙ non præceſſit ſtipulatio de ipſis dandis,& tunc erat magis dubium, quia nō poſſumus iſtam alternatiuam interpretari rōne præcedentis promiſſionis copulariuæ, & iō videbat̄ ꝙ deberemus ſtare proprio ſignificatui ipſius. Sed ſi promittis cētũ ſi hominē aut fundũ nō dederis vr̃ à ɔ̃trario ſenſu tacite actum ꝙ ſi hominem aut fundũ dederis nō promittis, ſi ergo dediſti hominem, & non fundum, licèt verum ſit ꝙ hominem aut fundũ non dediſti, q̃a nō fundũ,& iſtud facit pro me, vt ſit commiſſa ſtipulatio pœnalis, eſt ēt verũ ꝙ hominē aut fundũ dediſti, quia hominē, & iſtud facit pro te, vt non ſit cōmiſſa, q̃a iſta duæ orationes pñt eſſe ſimul ueræ, q̃a nō ex vniuerſo, ſed ex aliquo ſumuntur, vt ĵ. proxi. §.& tñ iſte tex. uult quòd nō inſpiciat̄ iſte ſenſus tacitus, & ɔ̃trarius q̃ facit pro te, ſed ille tantũ expreſſus, qui facit pro me. Cætera videbuntur in §.vtrum.in tex. ibi, [vel vt proprius accedamus.] ideſt vt clarius loquamur,& taliter quòd nō habeat dubitationem, vt ĵ.patet, dum dicit, [neque enim dubitabimus.

1 *Logici conſiderant corticem verborum, legiſtæ verò conſiderant mentem contrahentium. & nu.8.*
2 *Duæ orationes ſingulares, quarum vna ſit affirmatiua, altera negatiua, vt quidam homo currit, & quidam homo nō currit, dicũtur orationes ſub contrariæ, quarum natura eſt, vt poſſint eſſe ſimul ueræ, ſed non poſſunt eſſe ſimul falſæ.*
3 *Si oratio ſumatur ex vniuerſo, tunc vniuerſalis affirmatiua, & vniuerſalis negatiua dicuntur orationes rectè contrariæ, & earum natura eſt vt non poſſint eſſe ſimul veræ, ſed ſimul falſæ.*
4 *Alternatiua quando ponatur pro coniuncta, & quando ſufficiat vnum fieri ne committatur ſtipulatio pœnalis, & quid ſi dicatur ſi quid horũ factum non fuerit, & alterum non fiat. & nu.5.& 6.*
5 *Dictio quid, vel aliquid, licèt de ſe ſit particularis, ꝙ aliquando reſoluatur in vniuerſalem.*
6 *Quando præcedit ſtipulatio copulatiua de hoc et illo fiendo, alternatiua poſtea appoſita in ſtipulatione pęnali reſoluitur in copulatiuã hoc modo, ſi hoc, & illud non feceris, non autem ſi nec hoc, nec illud.*
7 *Quando præcedit ſtipulatio alternatiuè concepta, tunc reſoluitur hoc modo, ſi nec hoc nec illud, & ſic ſi nullum, vel neutrum, vel nihil eorum factum fuerit.*
8 *Significatus verborũ ſumitur ſecundũ mentem contrahentiũ, quæ ex præcedentib. colligitur, non ſecundum corticem, prout ſumunt dialectici.*

1 §.Vtrum ita concipiat. ¶†Iſte §.ɔ̃tinet difficultatem potius in verbis q̃ in ſubſtãtia,& vult oſtēdere quòd verba aliter intelligũtur ſm̄ Logicos, qui cōſiderãt corticē,& aliter ſm̄ Legiſtas, qui conſiderãt mentē ɔ̃hentium, vnde alternatiua ad cuius veritatē ſm̄ Logicos ſufficit alteram partē eſſe veram, interdum ſm̄ Legiſtas ponit̄ p̄ copulatiua, ad cuius veritatem requirit̄ vtranque partē eſſe verã. Itē quòd oratio particularis q̃ verificat̄ ſm̄ Logicos in uno tantũ, interdũ ponit̄ ſm̄ Legiſtas pro vniuerſali, quæ non uerificatur in omnibus, qñ mens ɔ̃trahentiũ poteſt colligi ita fuiſſe ex præcedētibus. Et in effectu h.d. quando p̄cedit ſtip̄lo copulatiua de duobus nō fiendis,& ſequit̄ ſtip̄lo pœnalis, ſi ɔ̃ fiat, ſiue alternatiuè ſi illud aut illud factũ non erit,& ita obſeruatũ nō fuerit, ſiue particulariter ſi quid horũ factũ nō fuerit, ad hoc vt pœna nō ɔmittat̄ requirit̄ ꝙ neutrũ fiat. Si verò ſtip̄lo p̄cedēs copulatiuã fuerit affirmatiuè cōcepta de duobus fiēdis, reqrit̄ ꝙ vtrunq; fiat, ne ſtipo cōmittatur, & ſic alternatiua poſita in ſtip̄lone pęnali reſoluit̄ in ɔiunctã,& illa dictio particularis, ſi qđ, vel ſi quid, reſoluitur in vlem̄, ideſt nihil horũ vel vtrũq; ipſorũ factũ fuerit, vel non fuerit, ſi aũt p̄cedat ſtip̄lo alternatiue cōcepta de hoc, aut illo fiēdo, debet ſtipulatio pęnalis ad hoc, vt nō habeat dubiũ, cōcipi ſub ɔdōne ſi nihil ſeu neutrũ illorũ factũ fuerit, cũ intētio ɔ̃hentiũ ſit alteꝝ fieri, & ſi alterũ fiat, non ɔmittat̄ pęna, ſed tunc demũ qñ neutrũ,& eſt vtile ita ſpecificare.h.d.vſq; ad §.item ſi pr̄. Ex hoc innuit ꝙ ſi nō ita ſpecificaſſent, ſed dixiſſent, ſi hoc aut illud factũ non erit, illa alternatiua reſoluit̄ modo prædicto ſm̄ intentionem ɔ̃hentium, ſcilicet ſi nihil, aut neutrũ factũ fuerit. vt dixi in §. præcedenti. Iſte ergo §. re uera idē dicit quod §.præcedens, tñ addit tria, quia in §. præcedenti non ſit dr̄ia qñ præcedit ſti pulatio copulatiua, an ſtipulatio pęnalis cōcipiatur alternatiue, ſi hoc aut illud nō dederis. An concipiatur particulariter, ſi quid horum non dederis, quia vtroque caſu reſoluitur in copulatiuã, ſcilicet ſi hoc & illud nō dederis. Sed iſte §. vult oſtendere, ꝙ ſm̄ corticē verborum maius dubium ſit primo caſu, qñ concipitur alternatiue, q̃ ſecundo, quia in primo ſi vnũ detur,& aliud non, licèt vnum faciat pro ſtipulatore, ꝙ pęna ſit cōmiſſa, quia verum eſt dicere hoc aut illud datũ, ſtipulatio fuit cōmiſſa, cũ tacitè videat̄ actum à ɔ̃rio ſenſu, vt ſi hoc aut illud dederit, nō committatur pęna.

pœna.& ꝙ iſtæ duæ orationes poſſint eſſe ſiſ veræ,probatur,qa
ſunt orationes ſingulares,nã tm̃ valet iſta, quidã homo currit,
2 quantũ iſta,iſte homo currit,aut iſte,aut iſte &c. † Sed duæ ora
tiones ſingulares,quarũ vna ſit affirmatiua, altera negatiua,vt
quidam hõ currit.& quidam hõ non currit, dicũtur orationes
ſubcõtrariæ,quarũ nã eſt vt poſſint eſſe ſiſ veræ,cum oratio nõ
ſumatur ex vniuerſo,ſed ex aliquo,ſed non pñt eſſe ſiſ falſæ. qa
ſi iſta eſt falſa , quidam hõ non currit, iſta , quidam hõ currit,
3 neceſſariò eſt vera. † Eꝫ verò qñ oratio ſumitur ex vniuerſo, vt
contingit in vli affirmatiua,& vli negatiua,vt oĩs homo currit,
& nullus homo currit.Iſtæ dicuntur orationes rectè ꝯriæ,qua-
rum nã eſt econuerſo ad præcedentes, ꝙ non pñt eſſe ſiſ veræ,
ſed bene pñt eſſe ſiſ falſæ,& ideo ſi ſint plures filij , quorũ qui-
daꝫ ſint puberes,quidã impuberes,iſta eſt falſa, oẽs iſti ſunt im-
puberes,& iſta ſilr eſt falſa oẽs iſti ſunt puberes, q̃ reſoluitur in
iſtã,nullus iſtoꝝ eſt impubes,patet ergo ꝯcludendo ꝙ ambæ il-
4 læ alternatiuæ pñt eſſe veræ. hoc aut iſtud factũ non eſt. ¶ †Iteꝫ
iſtæ,hoc aut iſtud factum eſt,cum ſint ſingulares, & contrariæ,
quod fuerat probãdum,& ſic ſequitur ꝙ vnũ faciat ꝓ ſtipulato-
re,& aliud ꝯtra,tñ re vera illud qđ facit ꝯ nõ inſpiciat̃ attẽta mẽ
te ꝯtrahẽtiũ,q voluerũt ꝙ vtrũque fiat,& ſi alterũ nõ fiat,videat̃
nõ obſeruaſſe promiſſa,& ſic incidat in pœnam,ergo illa alter
natiua ſi hoc aut illud,reſoluit̃ in coniunctã,ſi hoc & illud.Sed
qñ cõcipit̃ ſingulariter , ſi quid horũ factũ non fuerit , & alterũ
nõ fiat,totũ facit pro ſtipulatore,& nihil eſt, quod faciat ꝓ pro-
miſſore,& hoc voluit iſte §.re vera. vſque ad verſi. animaduer-
tendũ,& ſic non corrigit̃ §.præcedens, qui vult ꝙ inter iſtas cõ-
ceptiones nõ ſit dr̃ia,qa verũ eſt quo ad effectũ, ſed quo ad cor-
ticem ſic. Quidam verò quos recitat glo. ſuper verbo, [in illo.]
que incipit [ſcilicet primo.] voluerunt dicere ꝙ iſte §.voluit cor
rigere præcedẽtem , quia aliud importat vna cõceptio,& aliud
importat altera, etiã quo ad effectum, & etiã inter ſe diſcordãt,
quia quidã intelligunt vno modo,quidã alio, quos tñ glo.repre
hendit. & bñ, quia euitãda eſt correctio. Aliud eſt , quod addit
iſte §.quia §.præcedẽs loquit̃ qñ præcedit ſtipulatio copulatiua
de duobus dãdis , vel fiẽdis, quo caſu ne cõmittat̃ ſtipl̃o pœna
lis requirit̃ ꝙ vtrũque det̃,vel fiat, hic ponit̃ ẽt qñ præcedit ſti-
pulatio negatiuè cõcepta de duobus nõ fiẽdis vt ſi ꝓmiſiſti me
non impedire,& nõ agere. Itẽ promiſiſti rẽ à me non auocare,
quo caſu ne cõmittat̃ ſtipl̃o,reqrit̃ ꝙ neutrũ fiat , tñ idẽ impor-
tat hoc qđ.ſ. dictũ eſt , qa neutrũ facere reſoluit̃ hoc modo, id
eſt vtrũque promiſſum obſeruare,& ſic nõ factũ ꝓ facto accipi
tur,& ſi alterum fieret,& alterũ nõ fieret,committeret̃ pæna,&
hoc vult verſiculus [animaduertẽdũ.] ꝙ debeat inſpici,quid ſit
illud de quo quærit ſcilicet an præcedat ſtipl̃o negatiuè conce-
pta & tunc reqrit ꝙ neutrũ fiat,aut affirmatiuè. & tũc ꝙ vtrun-
5 que fiat,ne ſtipulatio committat̃,& hoc vſque ibi proinde.†Ibi
tertio Iuriſconſultus intendit probare ꝙ illa dictio,qd vel aliqd,
licèt de ſe ſit particularis , tñ aliquando reſoluitur in vniuerſa-
lem,quia ſi dico tibi hoc modo , ſeu te interrogo,an eorũ quæ
tibi obijciuntur quid,id eſt aliquid feceris & tu rñdes eorũ quę
mihi obijciuntur quid, id eſt aliquid non feci.Certè tu rñdes,&
intelligitur id eſt nihil feci , & ſic plus importat illa dictio quid,
appoſita in tua oratione negatiua , quia vniuerſaliter intelligit̃
id eſt nihil,q̃ appoſita ĩ mea interrogatione affirmatiua,in qua
ſumitur particulariter,id eſt aliquid ſimile quod hr̃ in l.hoc ge
nus.de condi.& demon in vlt.gl. & ibi allegaui hũc tex. & hoc
vſque ibi [ſi quis autẽ.] Ibi eſt tertiũ ſeu quartũ qđ addit̃ ad §.p̃-
cedentẽ,quia ille loquit̃ ſolũ qñ præcedit ſtipulatio copulatiuè
concepta, ſed iſte verſ.[ſi quis.] loquit̃ ẽt qñ præcedit ſtipulatio
alternatiuè concepta, quo caſu ponit qualiter debeat concipi
ſtipulatio pœnalis,& poſito ꝙ non ita fuerit concepta, reſoluit̃
6 in illũ modũ ꝑ quẽ debuit cõcipi,vt dixi.†Et aduertendũ , quia
dr̃ia eſt in hoc , nã qñ præcedit ſtipulatio copulatiua de hoc &
illo fiendo , alternatiua poſtea appoſita in ſtipulatione pœnali
reſoluitur in copulatiuã hoc modo, ſi hoc & illud non feceris,
non aũt ſi nec hoc nec illud, quia nõ requirit̃ ad hoc vt ꝯmittat̃
ꝙ neutrũ fiat, ſed ſufficit ꝙ alterũ nõ fiat , cũ fuerit actũ ꝙ vtrũ-
7 que fiat.†Sed qñ p̃cedit ſtipl̃o alternatiuè cõcepta,& tũc reſol-
uit̃ hoc mõ,ſi nec hoc nec illud, & ſic ſi nullũ vel neutrũ vel ni-
hil horũ factũ fuerit , quia intẽtio ꝯhentiũ eſt ꝙ alterũ tantum
fiat,& ſi alterum fiat, non cõmittatur pœna , ſed tunc demum
cõmittat̃ qñ neutrũ vel nihil factũ fuerit,& iſta eſt intentio fina
lis huius §. qui remanet vnà cũ gloſſis ſuis perfectiſſimè decla-
ratus , quæ non tẽdunt niſi ad declarationẽ literæ, ſed nec glo.
nec Doc.ita clarè declarant, vt dixi. Bar. tñ hic ſolennizauit po-
nendo naturã copulatiuæ,& alternatiuæ , & multũ mirabiliter
loquitur , verba tñ ſua non pertinent ad declarationem tex.ſed
8 materiæ.†Tu ex omnibus conclude vt ſ. dixi in principio,quia
ſignificatus verborũ ſumit̃ ſm̃ mentem ꝯtrahentium,q̃ ex præ-
cedentibus colligit̃,non ſcđm corticẽ,prout ſumunt dialectici.
Et notandũ ꝙ glo. mouetur ad dicendũ ꝙ in principio §. non
intendit Iuriſconſultus facere dr̃iam qualiter ſit cõcepta ſtipu-
latio pœnalis,an alternatiuè,ſi illud , aut illud factum non erit
an particulariter,ſi quid horum factũ nõ erit , licèt prima facie
tex. videatur eã facere, qđ ẽt mouit illos , q hoc tenuerũt , quos
recitat glo. ſuper illo verbo [in illo.] ſed ſolum intendat facere
differentiam in ſtipulatione præcedente copulatiua. an illa ſit
negatiuè ꝯcepta de duobus non fiendis,an affirmatiuè de duo
bus fiendis,& fuerit mens Iuriſconſulti quærere . Mouetur gl.
ex verſ. [animaduertendum,]vbi ponitur mentio ad id de quo
fuit quæſitum in principio. §. & ibi rectè expreſsè ponitur diffe
rentia prædicta,& dr̃ ꝙ primo requiritur ꝙ neutrum fiat, & ſe-
cundo caſu requiritur ꝙ vtrunque fiat,ꝯſtat auteꝫ ꝙ ex rñſione
declaratur qualiter quis intellexit interrogationẽ,vt ſ.de lib.le.
l.Aurelius.§.Sticho.ver.Plautius.Et ſm̃ iſtum intellectũ gl. Iu-
riſcõſultus in verſ. [quod quamuis altero facto, &c.] non rñdet
ad quæſitum,ſed præmittit vnuꝫ ad euidentiam. Alij volunt ꝙ
ibi reſpondeat ponendo dr̃iam ſubſtantialem. Tu dic vt dixi ꝯ-
cordando dictas opi.quòd ibi reſpondet ponendo dr̃iam verba
lem,non ſubſtantialem,& ſic vera eſt opin.illorum qui dicunt
quòd intendit ponere dr̃iam in modo ꝯcipiendi ſtipl̃oneꝫ pœ-
nalem,an concipiatur alternatiuè,vel particulariter quia re ve-
ra tex.ita ponit, non tñ inquantum debent corrigere §. præce-
dentem,& ſic non quantum ad ſubſtantiam, ſed quantum ad
verba eſt dr̃ia. Item eſt ẽt vera opi.glo.quia non p̃t negari ꝙ iſte
§.velit facere dr̃iam an ſtipl̃o præcedens copulatiuã ſit de duo-
bus non fiendis, an ſit de duobus fiendis , vt colligitur in dicto
verſ. [animaduertendum.] Modicæ tñ importantiæ eſt iſta dif-
ferentia,quia in effectu ad idẽ tendunt, ſed ſoluꝫ eſt variatio in
terminis, ſeu in facti propoſito non in ſubſtantia , cum ẽt ſi ſit
negatiuè ꝯcepta de duobus non fiendis, habeat incluſam affir-
matiuã.ſ.quòd abſtinebit ab vtroque . Et per hæc habes decla-
ratũ iſtũ §.melius q̃ ꝑ Doctores.Et gloſſas videatis per vos,quia
in eis nimis ſtaremus.& tamen ſunt declaratæ per prædicta.

2 *Si inſtitutio fuit facta illo modo,inſtituo filium, aut filiam quæ naſcetur, tunc ex natura verborum ſubſtitutio poſtea facta ſi filius aut filia non naſcetur exponitur,id eſt ſi neque filius neque filia.*

3 *Quid ſi præceſſit inſtitutio copulatiuè concepta.*

1 §.Item ſi pater. ¶†Ad idẽ tendit iſte §.ad quod tẽ-
dũt §§. p̃cedentes.ſ. ꝙ alternatiua
interdũ ſumitur pro copulatiua ſeu coniuncta ex mente teſta-
toris,q̃ talis præſumitur eſſe,poſito quòd ex præcedentibus nõ
colligatur.vt ſi teſtõr inſtituit filiũ & filiam quæ ſibi naſcentur,
deinde dicat ꝙ ſi filius aut filia hr̃s non erit , aut non naſcetur,
ſubſtituo talẽ.Et ꝯtingat quòd naſcatur filius , & non filia, q̃rit̃
an ſubſtitutus vnà cum filio admittatur?& vr̃ quòd ſic, attento
ſignificatu logicali,quia ipſe fuit ſubſtitutus ſi filius aut filia nõ
naſcet̃,ſed verũ eſt dicere quòd filius aut filia nõ eſt nata . quia
nõ filia,cũ ad veritatẽ ſufficiat alterã partem eſſe verã, & ſic vr̃
ꝙ vterque habeat dimidiã tã filius q̃ ſubſtitutus,tñ Iuriſconſul
tus determinat ꝯriũ,quia intentio teſtatoris creditur eſſe quòd
ſi alter ipſorum naſcatur, ipſe ſolus ſit hæres, & ſubſtitutus in
nihilo,niſi appareat de ꝯria voluntate, quòd voluerit ſubſtitu-
tum miſcere vni ex eis: vnde autem proueniat iſta coniectura-
ta mens.gl intelligit, quòd prouenit ex affectione quam cenſet̃
habuiſſe ad liberos , & ſecundum hoc eſſet ſecus in extraneis .
2 †Tu dic,quòd ſi inſtitutio fuit facta illo modo,inſtituo filiũ ,
aut filiam quæ naſcetur prouenit ex natura verborũ,quia tunc
ſubſtitutio poſtea facta ſi filius aut filia non naſcetur, exponit̃,
ideſt,ſi neq; filius neq; filia,prout dixi ſ.prox.§.in fi.quando ꝓ-
miſiſti hoc aut illud facere,& ſi hoc aut illud non feceris,pro-
mittis pœnam:naꝫ exponitur ſi nec hoc,nec illud,& ſic erit idẽ
3 in extraneis,quod in filijs.† Si verò, præceſſit ſubſtitutio copu-
latiuè concepta,vt quia inſtituit filium & filiaꝫ , qui naſcentur,
& ſi filius aut filia non naſcetur , inſtituit talem, tunc ſi filius
naſcitur & non filia , rõ quare filius non admittitur ex ꝯiectu-
rata mente eſt duplex,vna quia iſta eſt ſubſtõ vulgaris,de cuius
nã eſt, quòd qñ ſit duobus , ẽt ſine expreſſione noĩs collectiui,
intelligitur facta ſi neuter erit hr̃s , & poſito ꝙ vnus nõ ſit, alter
ſit,nõ admittit̃ ſubſtitutus ꝑꝑ ius accreſc. qđ eſt inter eos, qđ in
dubio nõ p̃ſumitur teſtõr voluiſſe tollere. vt eſt caſus ſm̃ com-
munẽ opi.in l.q̃uis.C.de impub.& aliis ſubſti.& tetigi in l.hære
des mei.§.cum ita.ĵ.ad Treb.Sicut ergo ſi dixiſſet talẽ & talẽ in-
ſtituo,& ſi hr̃des nõ erũt, talẽ ſubſtituo,nõ admitteretur ſubſti
tutus,niſi neuter eſſet hr̃s,vt ibi,ita ſi dixi,& ſi talis aut talis nõ
erit hæres,quia iſta alternatiua reſoluitur in illũ ſignificatũ,qui
ſumeretur ſi nõ eſſet appoſita.arg.præcedẽtis §. alia rõ ſumitur
rõne affectionis,quam præſumitur habuiſſe ad liberos , tñ ẽt ſi
iſta ceſſaret,ſufficeret præcedens. Sed iſta rõ de affectione bene
eſſet vtilis,ſi ſubſtõ eſſet fideicommiſſaria,de cuius nã eſt quod
ſi ſit facta duobus poſt eorum mortem , verificatur ſtatim vno
moriente,vt l. Lucius.§.Caio.ad Treb.ĵ.fallit ſi inſtituti eſſent
de liberis, quia tunc non verificatur niſi poſt mortẽ omnium ,
ita tenuit Bar.in l.hæredes mei.§.cum ita.ĵ. ad Treb. per iſtum
tex.ſed vt ibi dixi,nihil facit,quia hic erat alia rõ.ſ. quia ſubſtõ
erat vulgaris,de cuius natura eſt vt non habeat locũ niſi in per-
ſona vtriuſque deficiat inſtitutio, non ſic in fideicommiſſaria.
vt d.§.Caio.item eſſet iſta nimia reſtrictio ad illũ §. vt ibi dixi.

1 *Teſtibus in teſtamento deſcriptis legari poteſt.*

LEX XVI.

1 SIquis ita ſcripſerit. ¶†Incertitudo q̄ venit declaranda
nō nocet.h.d.ſic ſ̄.eo l.quidam relegatus,& hoc ſi ſe
quatur certificatio,aliàs ſecus , vt ſ̄. eo. l. ſi fuerit. Et
2 No. hic ꝙ poteſt legari teſtibus deſcriptis in teſtamento.

1 Legatario repudiante fingitur res nūquā fuiſſe ipſius,ſed ſemper hæredis.
2 Si hæres tranſtulit rē legatam in alterum,antequā legatarius acceptet vel repudiet legatum,nullum dominiū trāſtulit inſpecto præſenti ſtatu, ſed ſi legatarius repudiabit,fingitur à principio translatū fuiſſe dominium.
3 Quædā ſunt quæ declarātur ex futuro euentu , & ſic exitus acta probat.
4 Fictio ad hoc vt habeat locum requiritur habilitas extremorum tam ex parte perſonarum quàm rei ſuper qua fit.
5 Quòd poſſit eſſe fictio priuata ſuper re quæ hodie non eſt.

LEX XVII.

1 QVædam ſunt. ¶†Legatario repudiāte fin
gitur res nunq̄ fuiſſe ipſius,
ſed ſemp hr̄dis.h.d.verè tñ bñ fuit ſua,& nō heredis,
& ſic ꝑ fictionē hoc euenit,ſi aūt acceptat, nulla in-
teruenit fictio,ſed qđ primo fuit ſuū reuocabiliter efficit̄ ſuum
irreuocabiľr,in tm̄ ꝙ ſi poſt acceptionē ſimul factā repudiaret,
nō fingeret̄ unq̄ fuiſſe ſua,ſed ex nunc deſineret eſſe ſua , nā tūc
demū fingit̄ retro nunq̄ fuiſſe ſua, qñ ſine ſua volūtate fuit ſibi
acquiſita,quod eſt ante acceptationē,iuxta no. ꝑ Bar. in l.Pon-
2 ponius.la j.ſ̄.de neg.geſt.¶†Ex hoc ſequit̄,ꝙ ſi hr̄s añ acceptat,
vel repudiationē trāſtulit in alterū,nullū dñiū trāſtulit,cū non
ceſſet apud eū,& ſic inſpecto pn̄ti ſtatu res nō eſſet dubia, imò
certa,& dñium nō eſt translatū,ſed inſpecto futuro euētu dr̄ du
bia, quia pōt contingere ꝙ legatarius repudiabit,& ſic fingitur
à prin.fuiſſe hr̄dis, & ꝑ ꝯn̄s etiā fuiſſe dñium translatū ab hr̄de.
Et pōt eſſe eꝫ ꝙ acceptet, & tunc remanebit veritas in eo ſtatu,
in quo fuit à prin.ꝙ nec fuerit nec fingat̄ translatū , & ita eſt in
telligenda iſta l. & ſic inſpecto pn̄ti ſtatu res nō dr̄ pendere , ſed
reſpectu futuri euentus,vt l.j.§.ſi pendeat, & ibi no.ſ̄.ad Mace.
3 ¶†Not. ergo hic , ꝙ ſunt quædam quæ declarantur ex futuro
euētu,& ſic pōt dici ꝙ exitus acta ꝓbat, cōcordantiæ ſunt in gl.
Et no.tex.in fi.ꝙ licèt pecunia legata , & ꝓ hr̄de alteri mutuata
deliberante legatario ſit conſumpta , nihilominus ſi legatarius
poſtea repudiat,fingit̄ nunq̄ fuiſſe ipſius legatarij,ſed ſemꝑ fuiſ
4 ſe hæredis. ¶†Sed ꝯ̄, nam ad hoc vt habeat locum fictio,requi-
ritur habilitas extremorū tā ex parte perſonarū q̄ rei ſuper qua
fit,& ſic ꝙ ſint in rerum natura,aliàs nō fit , vt l. huic ſcripturæ.
ſ̄.ad l.Aquil.& l.qui balneū.§.Titia.C.qui po.in pign.ha. & l.fi.
cōia prædio. vnde cū iſta pecunia ex quo eſt cōſumpta nō poſ-
ſet hodie cū legatarius repudiat verè effici hæredis , ſequitur ꝙ
nec pōt fingi retro fuiſſe. & iſtud eſt dicere , ꝙ extrema ſint ha-
bilia,id eſt ſint in tali ſtatu , ꝙ hodie poſſet verè fieri id qđ volu-
5 mus retro fingi fuiſſe factū. †Sol. fictio principaliter ꝙ aliquid
fingat̄ fuiſſe factum ſuper re quæ hodie non eſt in rerū natura,
nō pōt eſſe,vt in ꝯ̄rijs,ſed in conſequentiam bñ pōt eſſe, nā be-
ne pōt eſſe fictio priuatiua ſuper re,quæ hodie non eſt, puta ꝙ
iſta pecunia licèt verè fuerit legatarij , tñ fingatur nunq̄ fuiſſe ,
iſtud bene poteſt fieri, licèt non ſit in rerū natura , vt hic eſt ca-
ſus notabilis.Et in conſequentiam huius fictionis priuatiuæ ve
nit fictio affirmatiua , quia ſi non fuit legatarij , fingitur fuiſſe
hæredis, & hoc probat iſta l. ſed ſi non præcederet fictio priua-
tiua , nō poſſet principaliter introduci fictio affirmatiua ſuper
re quæ hodie non eſt, & ita declarat Bart.in materia fictionis.

1 Vbi requiritur aliquem ſuperuiuere,vel præmori,nō ſufficit ꝙ ſimul moriā tur,vel ꝙ non appareat quis prius.
1 Si extaneus dans dotem fuit ſtipulatus ſibi reddi ſoluto matrimonio, ꝙ iſta ſtipulatio intelligatur ſi matrimonium ſoluatur ipſo ſtipulante ſuperſtite,& quid ſi ſimul præmoriatur cum altero coniugum.
3 Si teſtator & legatarij ſimul moriantur, & non appareat quis prius emiſit ſpiritum, vel non appareat an ſimul , ꝙ legatarius non tranſmittat legatum ad hæredem legatarij .
4 Ad hoc vt quis efficiatur ſuus hæres alteri, neceſſe eſt, ꝙ appareat ipſum ſuperuixiſſe.
5 Quid in extraneo hærede,ſi ſimul cum teſtatore moriatur.

LEX LXXXVIII.

1 QVod de pariter. ¶†Vbi requirit̄ aliquē
ſuperuiuere,vel ꝑmori,
nō ſufficit ꝙ ſimul moriant̄, vel ꝙ nō appareat quis
prius h.d.in effectu cū duabus legibus ſeq.& reputo
iſtas ll.eſſe valde notabiles & ſingulares.in caſibus quos ponūt.
2 †Et gl.intelligūt iſtā primā l.ꝙ iſta mr̄ vel extraneus fuerunt ſti-
pulati dotē ſibi reſtitui ſi matrimoniū ſolueret̄ ipſo ſtipulante
ſuperſtite: ſed certè hoc nō dr̄ in tex. nec haberet tūc dubiū:vñ
ego intelligo ſimpľr ꝙ fuit ſtipulata,vel ſtipulatus ſibi reddi ſol.
mat.& dico ꝙ iſta ſtipľo intelligit̄ modo ꝑdicto ſ.ſol. mat. ipſo
ſtipulāte ſupſtite,caſus eſt ſingularis in iſta l. nec recordor alibi
hoc vidiſſe, & eſt magna decľo & limitatio ad l. j. §.accedit. C.
de rei vxo.act.vbi habet̄ ꝙ qñ extraneus dat dotē ꝓ muliere,ni-
ſi ſtipulet̄ vel paciſcat̄ ſibi reſtitui cenſet̄ dos donata,& acquiri-
tur actio mulieri fauore dotis,ſed iſta l.notabiľr vult,ꝙ etiam ſi
fuit ſtipulatus , ad hoc vt actio non cōpetat mulieri,vel hæredi
ſuo requirit̄ vt matrimonium ſoluatur ipſo ſtipulante ſuperſti
te:ſi aūt ipſe ꝑmoriatur,vel ſiľ cum altero ꝯiugum decedat,tūc
quia non ṗt dici ſuperuixiſſe,deficit ꝯdō ſtipulationis,& perin-
de hr̄ ac ſi ſtipľo non interueniſſet, vt ſic actio de dote acquirat̄
hæredi mulieris,& non hæredi ſuo, ſi ſiľ cum muliere deceſſit,
vt in primo caſu huius l.vel ipſi mulieri,ſi deceſſit ſtipulator ſiľ
cum marito, vt in vltimo caſu . Sed in hoc eſt maior ratio q̄ in
primo.ſ.fauor dotis, vt mulier ex ea poſſit iterum nubere,& ſic
eſt fauor publicus , ſed in primo caſu non ſic in perſona hære-
dis mulieris,& tñ idem eſt , & liga bene ad digitum caſum hu-
ius l.quē gl.& Doct.non guſtarunt,ſed poſſet facere magnū ho
norē,& fortè non eſt Doctor in mūdo,qui hoc crederet, & qui
non ꝯſuleret ꝯ̄rium ,neſciendo caſum huius l.vcꝫ,ꝙ ſtipulator
tranſmitteret ad hr̄deꝫ ſuuꝫ actionē,ēt ſi ꝑdecederet anteq̄ ſol-
ueret̄ matrimoniū, & ita vr̄ ſentire Bar. ſed re vera iſte tex. vult
3 ꝯ̄riū.¶†Itē no.in l.idē eſt. quā ēt alibi non recordor vidiſſe,cer-
tū.n.eſt ꝙ ſi legatarius moriat̄ viuo teſtōre,legatuꝫ efficit̄ cadu-
cū,& non trāſmittit̄ ad hr̄dem eius.vt C.de cad.tol.l.j.§.ꝓ ſcđo,
ſi verò moriat̄ poſt teſtōrē,bñ tranſmittit ſi erat purū, vt in §.in
nouiſſimo.ea.l.quid ſi ſiľ, & nō apparet quis primus emiſit ſpi-
ritum,vel ꝯſtat ꝙ neuter prius, vel non apparet,an ſiľ an diuer-
ſis tpibus,quia in diuerſis locis,nec apparet quis prior. Certè ñ
tranſmittit̄ ad hr̄dem legatarij, quia talis hr̄s ſi peteret legatuꝫ,
hēt neceſſe ꝓbare ꝙ teſtator primo mortuus fuerit,& ꝙ legata-
rius ſuperuixit,caſus eſt in hac l. idem eſt , q̄ licèt loquat̄ qñ fuit
dos ṗlegata,tñ gn̄aľr ṗt intelligi in quocunque legato, ita ſentit
Bar.ſ̄.eo.l.ſi inter virum.dum reprehendit gl. magnā,in fi.dicit
4 ꝙ ibi ꝯfirmatur donatio tanq̄ relictum.¶†Iteꝫ no.in l.ſed & in
illo,ꝙ ad hoc vt quis efficiatur ſuus hr̄s alteri , neceſſe eſt ꝙ ap-
pareat ipſum ſuperuixiſſe illi,ſicut dictum eſt in legatario,quia
eadem eſt rō,& ſic innuit iſte tex.ꝙ ſi appareret, licèt ſiľ mortui
ſint incontinenti vnus poſt aliū, ille qui ſuperuixit, efficeret̄ illi
ſuus hr̄s & rōne ſuitatis trāſmitteret hæreditatē ad ſuos hr̄des ,
aľs non video ad quid eſſet vtilis iſta inueſtigatio. Benè ergo ꝓ-
bat̄ hic ſubtiliter intuendo, ꝙ exn̄tia ſui hæredis operatur trāſ-
5 miſſionem hæreditatis,qđ plenè examinatur ꝑ † Bar.in l.vētre.
de acquir. hær. in extraneo aūt hr̄de clarum eſt ꝙ ſi ſiľ cum te-
ſtatore moriatur,non poteſt dici ꝙ effectus ſit ſibi hæres, nā ēt
ſi incontinenti poſt,cùm requiritur factum ſuuꝫ. & declaratio
volūtatis,& illa non potuit interuenire in tam ſubitanea mor-
te,non efficeretur ſibi hæres,& ideo non ſine miniſterio textus
ponit caſum in ſuo hærede quem quis poteſt facere filio ſuo ſi-
cut ſibi,vt l.ſed ſi plures.§.quos poſſuꝫ.de vul.& pup. ¶Vltimò
Bar.tractat hic materiam de plurib.ſimul morientib.ſatis con-
fuſè, tu dic melius & clarius vt dixi in l.ſi inter virum.ſ̄.eo.

1 Ad legatum factum incertis perſonis declarandis ex aliqua qualitate eis inhærente admittuntur tantum illi quibus inerat illa qualitas tempore teſtamenti licèt poſtea deſinat,nec reperiatur tempore mortis. Et ecōuerſo etiam admittuntur illi quibus non inerat tempore teſtamenti,ſed reperitur ineſſe tempore mortis.
2 Si quis legaret poſthumo,non ſolum admittetur ad iſtud legatum qui naſcetur ex vxore quæ erat tempore teſtamēti, ſed etiam qui naſcetur ex alia vxore.
3 Priuilegium conceſſum epiſcopo & familiaribus ſuis comprehendit non ſolum familiares quos habebat tempore conceſſionis , ſed etiam poſtea ſubſtitutos,& etiam additos.
4 Verba indefinita prolata circa perſonas,in quas aliquid confertur ſub aliqua qualitate , videntur extendi ad quoſcunque quibus quandocunq; reperietur illa qualitas ineſſe.

LEX XXI.

1 SI cognatis. ¶†Ad legatum factū incertis per-
ſonis declarādis ex aliqua qualita-
te eis inherente admittuntur tm̄ illi quibus inerat illa
qualitas tpe teſtī licèt poſtea deſinat , nec reperiat̄ tpe mortis.
Et econuerſo etiā admittuntur illi quibus non inerat tpe teſtī ,
ſed reperitur ineſſe tpe mortis. h.d. iſta l. valde ſingularis iudi-
cio meo,maximè in hoc ſecundo dicto,quia de primo etiā ali-
bi habemus.ſ̄.de ali.& cib.leg. l.Mela.circa principium . ſed de
hoc ſcđo non reperitur ita bene alibi,& in ꝯ̄rium fortiter facit
l.ſi ita.de aur.& arg. leg. per quam vr̄ ꝙ verba teſtatoris debeāt
referri ad tp̄s teſtī, & illa quæ non potuerunt includi tpe teſtī ,
quia deficiebat qualitas requiſita,non includātur poſt, licèt re-
periatur adeſſe tpe mortis , & iſtud ꝯ̄rium non format hic glo.
ſed Bar.& ſoluit multis modis:finaliter deuictus dicit eſſe ſpe-
ciale qñ quis legat cognatis ſuis, vt ſufficiat adeſſe qualitatē tpe
mortis , non ſic ſi legaret cognatis alterius , vel ſub aliqua alia
qualitate, ſed non placet , quia tex. hic non dicit plus de ſuis q̄
de alienis,& ideo teneo aliam ſolutionem quā tñ ipſe poſuit ,
& non tenuit ꝙ contrarium loquat̄ in rebus legatis,hic in per-
ſonis quibus legatur ſub aliqua qualitate, vt ſufficiat illam ad-
eſſe tpe mortis,nam video econuerſo in perſonis à quibus lega
tur idem eſſe, vt ſ̄. de le.iij.l. ſi ita fuerit fideicommiſſum. in ij.
car.nec eſt aliqua lex quæ ꝯ̄dicat,& ſic non eſt ſpeciale in l.pla-
cet,de libe.& poſthum nec hoc ibi dr̄,ꝙ ſi ſpeciale fauore teſta-

menti, ne pereat, qa ēt ſi iſta ratio ceſſat, idē eſt, vt hic patet &
iſtud eſt bñ ſingulare ad multa, nā idē videret in cōceſſionibus
factis ſub aliqua qualitate. Et pone hic caſum in cognatione
legali, vt procedat magis clarè in vtroq; dicto q̃ in cognatione
2 naturali.†Et iō puto ꝙ ſi qs legaret poſthumo ſuo, ad iſtud le-
gatū nō ſolū admitteret q naſcet ex vxore q̄ erat tpe teſtamēti,
ſed ēt q naſcet ex alia vxore, vt d.l.placet, & hic, & ſic nō eſt ſpe-
3 ciale in inſtōne.†Et iſtud facit ad q. diſputatā in mercurialibus
ſup rſa q ſentit, de priuilegio cōceſſo epiſcopo & familiaribus
ſuis vt cōprehēdant nō ſolū familiares, quos habebat tpe ɔceſ-
ſionis, ſed ēt illi, quos poſtea acquiret, nō ſolum ſubſtituti illis,
4 ſed ēt additi, vt dixi in l. filiæ. §. Titia. de cōd. & demō.†ſed iſta
diſtinctio nō vr̄ fienda per hanc l. quia verba indefinitè prolata
circa perſonas in quas aliquid confert ſub aliqua qualitate, vi-
dent extendi ad quoſcunq; quibus qñcunq; reperiet illa qua-
litas ineſſe. Et aduertendū, quia hic dr̄ ꝙ multo magis in ij. caſu
admittunt illi qui reperiunt cognati tpe mortis, q̃ illi qui erāt
tēpore teſtamēti: rō patet ex ſe, qa tpe mortis legatū capit ſub-
ſtantiam, tñ iſta rō non procederet in rebus legatis, vt d. l. ſi ita.

2 *Legatum factum in aliquibus ſub nomine vniuerſali, puta cognatione, cen ſetur factum ſingulis quando tale nomen vniuerſale non ſignificat vniuerſitatem iuris, aliàs ſecus.*
2 *Si quis legaret clero huius ciuitatis, cēſetur legatū factū ſingulis clericis.*

1 §. Si quis cognationi. †Not. in iſto §. ꝙ legatū
factum in aliquibus ſub
noīe vl̄i, puta cognatione, cēſet factū ſingulis qñ tale nomē vl̄e
non ſignificat vniuerſitatē iuris, alias ſecus. s̄. eo. l. ciuibus, vbi
legatū factū ciuitati vel ciuibus, ꝙ idē eſt, nō cenſet factū ſingu-
lis, ſed ipſi vniuerſitati, qa illud nomen ſignificat vniuerſitatem
iuris, ſicut eſt hoc nomē collegiū, vel ſocietas, vt s̄. quod cuiuſ-
2 que vni. no. per totū.¶†Ex hoc vr̄, ꝙ ſi quis legaret clero huius
ciuitatis, cēſet factū legatū ſingulis clericis, qa iſtud nomen cle-
rus nō ſignificat vniuerſitatē, eo quia licèt ſint plures clerici in
vna ciuitate, nō tñ habent arcam cōem, & ſyndicū cōem & alia
ſigna vniuerſitatis, vt dicit Inno. in c. tanta. de exceſſi. prælato.

1 *Collegio licito poteſt legari, ſed illicito non, ſingulis tamen de collegio etiā illicito benè poteſt legari.*
2 *Fraternitates fuſtigatorum, ꝙ faciant collegium licitum.*
Quòd tales cum ſint merè laici, debeant conueniri coram iudice ſeculari.
De relictis talibus fraternitatibus nō deberetur epiſcopo quarta canonica
3 *Quid in illis lacis, qui mutant habitum, qui dicuntur tertij ordinis ſancti Franciſci.*
4 *Quid de militibus gaudentibus.*
5 *Si collegium cui legatur eſt approbatum, legatum ei factum nō diſtribuitur inter ſingulos, ſed venit ad arcam communem.*
Si tale collegium diſſolueretur, an ea quæ ſunt in tali arca communi debeant inter eos diſtribui.

LEX XXII.

1 CVm ſenatus. ¶†Collegio licito pōt legari
ſed illicito nō, ſingulis tñ de
collegio ēt illicito bñ pōt legari. h. d. hoc tñ vltimū
eſt verū niſi collegiū ſit reprobatū rōne ſectæ, vt hæ-
reticorū, tūc. n. ſingulis legari nō pōt, vt l. iiij. C. de hære. inſti.
2 †Et ponit hic Bar. de iſtis fraternitatibus fuſtigatorū, ꝙ faciant
collegiū licitū, qa ad piū miniſteriū, dicit tñ ꝙ cū ſint merè laici
debet cōueniri corā iudice ſeculari, & iſtud habui de facto cō-
ſulere in ciuitate iſta. Intellige ſi cōuenit ipſa fraternitas, nā ſi
ſinglr̄, nō eſſet dubiū, & circa hoc vide oīno qđ No. Bal. C. de e-
piſ. & cle. l. ſi qs ad declinandā. ver. x. q̄ro, & l. illud. & de ſacro-
ſan. eccl. auth. hoc ius porrectū, verſi. ij. q̄ro, q ēt ſentit idem, &
dicit ꝙ de relictis talibus fraternitatibus non debet epō quarta
canonica, qa nō ſunt pſonæ eccleſiaſticæ, cum nō mutent habi
3 tum nec faciāt aliquā pfeſſionē.†ſecus in illis laicis q mutāt ha-
bitū, & hñt inter ſe certū modū viuēdi, licèt ſtent in domibus
4 ppriis, ēt cū vxoribus, vt illi de tertio ordine ſancti† Frāciſci, &
ēt illi q dicūt milites gaudētes, qa dicunt perſonæ eccleſiaſticæ,
& ſūt exēptæ à iuriſdōe ſeculari, & ab onerib⁹ ſeculariū, nec pōt
eis imponi collectæ, ita no. Bar. in l. ſemp. §. qbuſdā, de iure im-
mu. & dicit ſe vidiſſe plura ɔſilia de hoc Doctorū Bononiēſiū,
licèt ɔ̃riū in quibuſdā locis ſeruet, & iſtud ēt habui de facto in
5 ciuitate Florētiæ.†Et notādū hic, ꝙ ſi collegiū cui legat eſt ap-
probatū, legatū ei factū nō diſtribuit inter ſingulos, ſed venit ad
arcā cōem, vt dixi s̄. eo. l. ciuibus, iūcta l. j. qđ cuiuſq; vni. vbi dr̄
ꝙ habēt arcā cōem. ſi tñ diſſolueret tale collegiū, vtrū ea quæ
ſunt in tali arca cōi debeāt inter eos diſtribui? dic vt plenè no.
in l. ſodales. j. de collegiis illicitis, p Bar. ſi verò eſt improbatū,
nec venit ad arcā cōmunē, nec diſtribuitur inter ſingulos, qa le
gatum non valet, niſi eſſet factum ſingulis, & non collegio.

1 *In re dubia inſpicitur qđ eſt veriſimilius, niſi illud eſſet à iure improbatū.*
2 *In re dubia illud dicitur vniuerſalis quod eſt benignius, & ſi nō apparet qđ ſit benignius, ſit interpretatio in contractibus contra proferentem.*
Quid ſi eſt omnio obſcuritas.

1 VBi eſt verborum. †In re dubia inſpicit
qđ ē veriſimilius ni-
ſi illud eſſet à iure improbatū. h. d. ɔcor. l. in obſcuris.
de reg. iu. primo ergo inſpicit ille intellectus q facit
rē valere, & ille reſpuit q facit nō valere, vt s̄. eo. l. quoties. ſi aūt
vterque intellectus facit rem valere, inſpicitur, quod eſt veriſi-
milius, vt hic quod exemplifica vt plenè no. per gl. in l. ſemper
2 in ſtipulationibus. de reg. iu. & etiā glo. hic tangit †Et in dubio
illud eſt veriſimilius, qñ eſt benignius, ſi aliter non apparet vt
j̃. eo. l. cū in teſtō, & ſi nec hoc apparet, ꝙ ſit benignius, fit inter-
pretatio in cōtractibus ɔ̃ proferentem, vt j̃. eo. l. cū quærit, qđ
dic vt l. veteribus. s̄. de pac. & ſi eſt oīno obſcuritas, adeo ꝙ non
poſſit declarari ex aliquo de prædictis modis, redditur diſpō
nulla, vt j̃. eo. l. ſi quis de plurib. quæ omnes pñt iungi huic l.

1 *Mater ſi deceſſit ſimul cum filio, nec apparet quis eorū prior emiſerit ſpiritum, præſumitur mater prior deceſſiſſe, niſi filius eſſet impubes.*

LEX XXIIII.

1 CVm pubere. †Si mater deceſſit ſimul cū
filio, nec apparet quis eorū
prior emiſerit ſpiritum, præſumit mr̄ prior deceſſiſ
ſe, niſi filius eſſet impubes qa tunc ecōuerſo. h. d. cū
l. ſeq. idē in pr̄e, vt s̄. eo. l. qui duos. §. cū in bello. Et cū hac l. con-
cordat. s̄. eo. l. qđ de pariter. vbi ſi mr̄ & filia ſimul deceſſerunt,
non præſumitur ſuperuixiſſe, ſed potius prædeceſſiſſe. ¶In tex.
ibi, [cū explorari nō poſſit,] Not. quia præſumptio huius l. nō
hēt locū niſi qñ nō ɔſtat quis prior, & qs poſterior, nec ēt ɔſtat
ꝙ ſimul emiſerint ſpiritū qa tūc lex ñ pſumeret, hēt ergo locū
qñ ɔſtat, ꝙ vno caſu vel impetu mortui ſunt, & eſt incertū an ſit
emiſerint ſpūm, vel vnus poſt aliū, vt dixi in l. inter virum. s̄. eo.

1 *Si teſtator voluit ſtari dicto hæredis de perſona cui volebat legare, quā ſibi dixit in ſecreto, ſtari debet dicto eius dummodo dicat aliquid quod ſit veriſimile.*
2 *Si teſtator dixit ſe dixiſſe hæredi in ſecreto cui valebat legare, non tamē mandauit hæredi ꝙ teneret ſecretum, ꝙ ſit præſumptio contra vtrūque & ꝙ hæres accommodauerit tacitam fidem de dando incapaci, & an talis præſumptio ſufficit ad auferendum hæredi tanquam ab indigno.*
3 *Si non dicat ſe dixiſſe volūtatē ſuā executori, qui deputatus ad diſtribuēdū bona prout ſibi placuerit in piam cauſam, dicat ſe diſtribuiſſe mille in quandam cauſam piam, quā dicere nō intēdit, quia teſtator in ſecreto ſibi dixit, & mandauit quòd teneret ſecretum, an ſibi ſit credendum.*
4 *Qualiter vltima voluntas non debeat pendere ex alieno arbitrio.*
5 *Quid ſi teſtator poſuit in declaratione hæredis & executoris, & ipſi inuicem diſcordant,*
6 *Si teſtator dixit hæredi ꝙ teneret ſecretum, & ipſe morte præuentus cum non potuerit executionem facere in teſtamento ſuo, dicit teſtatorē ſic voluiſſe, & mandet hæredi ꝙ ſic faciat, an iſtud habeat vitiare.*

LEX XXVII.

1 QVem hæredi. † Si teſtōr voluit ſtari dicto
hr̄dis de pſona cui volebat
legare, quā ſibi dixit in ſecreto, ſtari debet dicto eius
dūmō dicat aliqd, quod ſit veriſimile. h. d. iſta notabi
lis lex, oportet ergo ꝙ cū dicto hr̄dis ſint argumēta & ɔiecturæ
ꝙ ita ſit veriſimile teſtōrē voluiſſe, aliàs ñ ſtaret eius dicto, for-
tè pōt intelligi hoc verū, niſi hr̄s cū iurō dicat ipſum ſic voluiſſe
dūmodo nō ſit veriſimile voluiſſe ɔ̃riū, ſeu ꝙ nō ſic voluerit, &
ita pōt intelligi l. Theopōpus. de dote pleg. q̄ vr̄ requirere iurm̄
2 ſed iſta rō vr̄ requirere niſi argumēta, & veriſimilitudines. ¶†Et
notādū, ꝙ hic loquit qñ teſtōr dicit ſe in ſecreto dixiſſe hr̄di cui
volebat legare nō tñ mādauit hr̄di ꝙ teneret ſecretum aliàs eſt
ɔſumptio ɔ̃ vtrunque, & ꝙ hr̄s accōmodauerit tacitā fidē de dā
do incapaci, ñ tñ eſt tāta pſumptio ꝙ ſufficiat ad auferēdū hr̄di
tanq̃ ab indigno, niſi poſtea appareat ita fuiſſe, vt quia reſtituit,
vl̄ tradidit incapaci, quia ex hoc pſumit ita fuiſſe actum inter ip-
ſum & teſtōrē, arg. l. cum qs. poſt med. C. de natu. li. & ita loquit
3 l. Lucius. §. in teſta. s̄. de lega. j. † Quid autem ſi teſtōr nō dixit ſe
dixiſſe volūtatē ſuā hr̄di, vel executori, ſed ipſe executor deputa
tus ad diſtribuēdū bona put ſibi placuerit in piā cām, dicat ſe
diſtribuiſſe mille in quādā cām piā, quā dicere nō intēdit, quia
teſtōr in ſecreto ſibi dixit, & mādauit ꝙ teneret ſecretū, an ſibi
ſit credēdū? Et dixit Io. An. ꝙ nō in addi. Spe. de inſtru. edi. §.
nūc verò aliqua in addi q̄ incipit, ad qō. & ſic Epiſcopus pote-
rit executorē ɔpellere ad oñdēdū in q̄ cām expoſuit, aīs eſſet da
re mām executoribus imburſandi ſibi oīa bona ſecundū euꝫ.
4 ¶†Sed oppono ɔ̃ hāc l. de legibus dicētibus, ꝙ vltima volūtas ñ
debet pēdere ex arbitrio alieno, vt s̄. e. l. vtrū. §. cum quidā. cū ſi.
Solu. ſi teſtōr diceret, lego illi cui hr̄s voluerit nō valeret lega-
tū, qa tūc benè ponit ī ſua volūtate, ſed qñ dicit, lego illi quē di-
cā, vel quē dixi meo hr̄di ī ſecreto, cuius dicto volo ſtari, bñ valet
vt eſt caſus notabilis hic, qa tūc nō ponit in ſua volūtate, qa vo-
lēdo ſeruare fidē nō debet eligere ad placitū ſuū, qđ poſſet ī ca-
ſu ɔcedēti, ſed debet dare illi quē teſtōr ſibi dixit, & poſſet eſſe,
5 ꝙ ille eſſet ſibi nō beneuolus, & p ſeipſum nō elegiſſet illū. †Sed
qd ſi teſtōr poſuit in declaratiōe hr̄dis & executoris, & ipſi in-
uicē diſcordāt? Rñdeo neutri ſtatur ſm Bar. ad hoc j̃. eo. l. ſi quid
de

de plurib. quod puto verũ, niſi aliqua ſit rõ quare magis dẽat dari vni q̃ alteri, puta ſi dicit id quod eſt veriſimilius,& ſine pſo
6 na cui magis debeat dari fides. arg. hic in fi. ¶† Item quid ſi teſtator dixit, ꝙ teneret ſecretum,& nulli diceret, ipſe autẽ morte præuentus cũ nõ potuerit executionem facere in teſtõ ſuo, dicit, teſtatorẽ ſic voluiſſe, & mãdat hæredi, ꝙ ſic faciat, an iſtud habeat vitiare? habeo nũc de facto,& puto ꝙ non, maximè ꝑ iuſtam cãm, quia non ſꝑ eſt parendũ teſtatori, vt ſ. de confirmã do tuto. l. in confirmando. cũ ſeq.& ne pereat voluntas teſtatoris, quia credendũ eſt, ꝙ ſi talẽ caſum cogitaſſet, voluiſſet ipſũ exprimere, ergo,&c. arg. in l. tale pactum. §. fi. ſ. de pact.

1 *Nomen proprium expreſſum à teſtatore ſi non concordat cum nomine appellatiuo ſimiliter expreſſo ſtatur nomini proprio, ſi teſtator habebat ipſum nomen notum.*
2 *Si neſcitur an teſtor habuerit nota noĩa propria, vel nõ in dubio magis videtur erratũ circa nomen propriũ quàm circa appellatiuum. & nu. 1.*
3 *Quòd tunc cenſeatur habere nomina propria nota, quando habet notas perſonas, aliàs ſecus.*
4 *Si nomẽ propriũ expreſſum à teſtatore non diſcordat cum appellatiuo, ſed cõcordat, cui ſit magis ſtãdum, ſi poſſet operari diuerſos effectus.*

LEX XXX.

1 Qui habebat. †Si nomen ꝓpriũ expreſſum à teſtatore nõ ꝯcordat cũ nomine appellatiuo ſilr̃ expreſſo, ſtatur nomini ꝓprio, ſi teſtator habebat ipſum nomen notum, & de illo corpore vr̃ teſtator ſenſiſſe cui conuenit tale nomen propriũ, non de illo cui conuenit nomen appellatiuum, quia cenſetur in appellatiuo erraſſe. Si aũt nomen propriũ non habebat notum, tunc econuerſo cenſetur ſenſiſſe de illo corpore cui ꝯuenit appellatiuũ,& circa nomen propriũ vr̃ erraſſe. h.d. iſta ſingularis. l. quæ ponit caſũ mirabilẽ,& pulchrũ, per quẽ põt rñderi ad multa de facto cõtingentia, per quẽ declarat̃ l. ſi quis in
2 fundi vocabulo. de leg. j. †Quid aũt in dubio ſi neſcit̃, an habuerit nota noĩa propria, vel nõ? Rñdeo magis videri erratũ circa nomen ꝓpriũ, q̃ circa appellatiuũ, quod ſignat myſteriũ aliqđ, ex quo myſterio magis imprimit̃ in mente teſtõris notitia, cuĩ illud aliquid ſignificet in mente, q̃ nomen ꝓpriũ, qđ per ſe ni-
3 hil facit: † dico aũt ꝙ tunc cenſet̃ habere noĩa propria nota qñ habet notas perſonas, aliàs ſecus,& ita intelligo iſtum tex. Si. n. iſte teſtator habuerat iſtos ſeruos ſecum, præſumit̃ habuiſſe nota ꝓpria noĩa, ſi non habuerat, ſecus ga forte empti erant p ꝓcuratorẽ,& ipſe nondũ vidit eos, præſumit̃ non habuiſſe nota.
4 ¶†Sed quæro, hic loquit̃ qñ nomen ꝓpriũ diſcordat ab appellatiuo, quid ſi ꝯcordat,& exprimitur nomen ꝓpriũ & appellatiuum, cui ſit magis ſtandũ ſi poſſet operari diuerſos effectus? pone exemplũ. Cõmiſſio eſt facta Titio epõ vel abbati talis loci, vel cõpromiſſum eſt factũ mõ prædicto, ſi attendat̃ nomẽ propriũ, non tranſit ad ſucceſſorem in dignitate, quia ꝯtemplatione perſonæ,& nõ dignitatis cenſet̃ facta. Si aũt attendat̃ nomẽ appellatiuũ, tunc ſecus, & vr̃ attendi id, quod ꝓcedit, vt l. ſi ſeruus cõis ita. de ſtip. ſer. Bar. ibi vr̃ tenere ꝙ non attendat̃ ꝙ præcedat, ſi loquẽs habebat notũ nomen propriũ, ſed illud magis attendat̃ per hanc l. nota. Idem vr̃ ſi nomen propriũ non fuerit expreſſũ, ſed ſolũ appellatiuũ, vt ſi diſpõ emanauit à perſona, quæ non habebat notitiã perſonæ, vel noĩs proprij, cenſeatur habuiſſe reſpectũ ad dignitatẽ,& ſic tranſeat ad ſucceſſorem,& ita intelligit̃ c. qm̃ abbas. de offi. deleg. Si aũt emanat à perſona quæ habeat notũ nomen proprium, tunc ſecus,& ita loquatur quod no. Bar. in l. qui ex liberis. §. hæc verba. de vulg.& pup. vbi dicit, ꝙ ſi duo compromittunt in Abbatem talis monaſterij, ẽt non exprimendo perſonã, non tranſit ꝯpromiſſum ad ſucceſſorẽ, quia cenſet̃ magis contẽplatione perſonæ q̃ dignitatis, nã cenſentur cõpromittentes habere notitiã de perſona in quam compromittunt magis q̃ princeps,& adde quod no. per gl. in c. fi. de teſta. lib. vj. q̃ in executione teſtamenti vr̃ dicere ꝯrium, ſi teſtator reliquit executorẽ Abbatem talis monaſterij, tñ ad idẽ tendit ibi gl. cum prædictis, quia vr̃ diſtinguere, an teſtator habuerit affectionẽ ad perſonam, vel non. Pone exemplum ſi erat vnus ſanctus homo, certè præſumitur potius habuiſſe reſpectũ ad perſonam, q̃ ad dignitatem. Pau. de Caſt. vtriuſque iuris Doctor, legens in ciuitate Bononiæ anno 1424. Sequitur l. fi. quæ incipit plures. Copiaui ego Aegydius Angeli de Corneto anno 1428. in domo dicti Domini Pauli, in ciuitate Bononiæ.

1 *Clauſula in fi. poſita nõ refertur ſolũ ad proxima, ſed ad oĩa præcedẽtia.*
2 *Quinque limitationes ad regulam ꝙ clauſula in fine poſita non ſolum refertur ad proxima, ſed ad omnia præcedentia.*
3 *Quid in clauſula in principio vel in medio poſita.*
4 *Quando apparet ꝙ aliqua qualitas eſt appoſita ad qualificandum vnum capitulum, an cenſeatur repetita.*

LEX XXXI.

1 Plures teſtamento. ¶†Clauſula in fi. poſita non refert̃ ſolum ad proxima, ſed ad oĩa præcedentia. h.d. nota
2 biliter. †Et iſtud dictũ recipit plures limitationes, prima colligitur ex tex. in verbo, [coniuncta ſcriptura.] nam eſt verum quando præcedentia ſunt coniuncta cum proxi. præcedenti ꝯtinuata ſcriptura: ſi enim eſſent aliqua intermedia, non referretur ad illa remota, ſed ad proximè præcedentia, argumẽtum eius quod no. Inſti. de re. diui. §. item lapilli. Secunda limitatio tangitur hic per Bar. qñ illa clauſula eſt poſita in oratione de per ſe, vt erat hic in verſi.& hoc amplius,& dicitur oratio de per ſe quando habet verbum principale de per ſe, ſi autem nõ haberet tale verbum, tunc apponeretur per modum qualitatis ad præcedentia, & ideo referretur ad proximè præcedentia, vt l. filium. cũ ibi no. ſ. quando di. leg. ced. Tertia limitatio eſt, quia procedit, quod hic dicitur quãdo poteſt referri ad omnia ſalua ratione recti ſermonis & ſine vitio, aliàs non referretur ad quæ non poſſet, ſed ad illa tantum ad quæ poſſet, ſiue ſint mediatè præcedentia, ſiue immediatè, vt l. ſi idem cũ eo. in fi. ſ. de iuriſd. om. iud.& ibi no. Quarta limitatio eſt, quia eſt verum quod hic dicitur, quando non eſt aliqua ratio quare magis debeat referri ad vnũ quàm ad aliud, aliàs referretur ad illud in quo eſt maior ratio: iſta limitatio colligitur ex l. j. C. de lib. præte. à contrario ſenſu. Quinta limitatio eſt, quia procedit, niſi ſit aliqua de præcedentibus quod vitiaretur ſi ad illud fieret relatio, nã tunc ad illud non fit, vt l. talis ſcriptura. circa fi.& ibi no. de lega. j.&
3 vide omnino quod no. Bar. ¶†Sed quæro, hic loquitur quãdo clauſula eſt appoſita in fi. Quid ſi in principio, vel in medio? Reſpondeo idem, niſi ſit intra vnũ capitulum, quia tunc non concerneret, niſi illud ſolum, vt probatur in d. l. j. C. de libe præte.& in c. ſecundo requiris. de appella.& iſta concernunt articulum relationis, quę relatio dicitur quando vna clauſula eſt appoſita de per ſe,& quæritur an referatur ad omnia ſequentia. vel om-
4 nia præcedẽtia. †Eſt & alia materia quę dicitur repetitionis, qñ apparet ꝙ aliqua qualitas eſt appoſita ad qualificandum vnũ capitulum, an cenſeatur repetita in ſequenti: nam hoc non cõtingit ex relatione, quia conſtat, quòd nõ refertur niſi ad illud, ſed eſt dubium an cenſeatur voluiſſe eandem qualitatem repetere in aliis,& ſic alia capitula non dico quòd qualificentur ex illa qualitate ſpecificata in vno, ſed ex tacita qualitate repetita in iſto. Et breuiter ſi eſt appoſita in vltimo capitulo, nõ poteſt dici, quòd cenſeatur repetita in præcedentibus, quia repetitio non eſt, niſi reſpectu ſequentium, & ita loquitur quod ſ. dixi, quando nõ eſſet appoſita in diuerſa oratione. Facit l. quiſquis, cum ibi no. de lega. ij. Si autem eſt appoſita in præcedenti capitulo,& quæritur an intelligatur repetita in ſequẽti, tunc diſtingue, aũt loquimur in diſpoſitione legali, & dic vt plenè notatur per Bar. in l. prætor. §. eritque differentia. ſ. vi bonorum raptorum. Aut loquimur in contractibus,& dic vt no. per eundẽ in l. ſi ſtipulatus. §. Chryſogonus. de verbo. obligatio. ¶In tex. ibi, [& hoc amplius.] & de iſta clauſula eſt dubitatio, an referatur ſolum ad Salinaſ, an ad Semproniam, de quibus locutus fuit ſuprà proxi. immediatè. Et an ad alias de quibus mediatè ſuprà proxi. fuerat locutus,& reſponde, vt ſequitur.

1 *Legata regulariter fiunt contemplatione legatarij.*
2 *Legata aliquando non fiunt principaliter contemplatione legatarij, nec vt ſibi prouideatur, ſed in odium hæredis, vel alterius grauati, & tunc dicitur fieri nomine pœnæ, & valent hodie, & quando non teneant. & nume. 1.*
3 *Si teſtator poteſt imponere pœnam hæredi non obedienti præcepto poſſibili, & iuſto, an ita poſſit iniungere vſuras.*

De his quæ pœnæ nomine relinquuntur. Rub.

1 ¶† Notandum eſt ꝙ legata regulariter fiunt contẽplatione legatarij,& ꝑ merita quæ præſumuntur erga ipſũ, vt l. nec adie-
2 cit. pro ſoc. † ſed aliqñ non fiunt principaliter contemplatione legatarij, nec vt ſibi prouideatur, ſed in odium hr̃dis, vel alterius grauati,& tunc dr̃ fieri nomine pęnæ, de quo loquitur iſte titulus. Et olim ante iura ff̃orum non valebant, ſed hodie tam de iure ff̃orum q̃ Codicis valent, niſi qñ præcedit diſpõ, ſeu præceptum impoſſibile de natura, vel de iure, nam tunc nõ delinquit qui non ſeruat, eſſet ergo iniuſtũ, ꝙ incideret in pęnam, & hoc vult l. j. huius tituli. idem ſi ꝑ culpam vnius ex hr̃dib. imponeret̃ pœna alteri cohr̃di, quia non tenet, vt l. paterfa. teſtõ. ſ. de hære. inſti. Quid autem ſi præceptũ non eſt impoſſe de natura, nec reprobatũ à iure, tñ ius ſibi non aſſiſtit. Rñdeo debet ſeruari de facto, aliàs incidit in pœnam, vt l. quidam cũ filium, de verb. obl.& ibi no. per Dy.& quod no. Bar. eo. tit. l. ita ſtipulatus. Quòd aũt relictum pœnæ nomine valeat iure ff̃orũ, ſi non procedit præceptum impoſſe, licèt nõ caueatur in l. j. huius tit. probatur in l. mulcta. de condi.& demon.& l. j. §. item ſi ita. ad l.
3 Fal. de iure aũt C. clarũ eſt, vt l. j. C. eo. †ſed an ſicut põt imponere pœnã hr̃di non obediẽti præcepto poſſibili & iuſto, ita poſſit iniungere vſuras, puta ꝙ ſi nõ ſoluerit intra tm̃ tps teneat̃ legatario ad tantũ quolibet mẽſe pro vſuris? Bar. hic in l. fi. huius tit. tenet ꝙ non, quia vſuræ ſunt prohibitæ, ſed pœna non,& ita conſuluit de facto, tñ in ꝯrium facit, quia iſta rõ procederet qñ proueniunt vſuræ ex cupiditate, & ex diſpõne illius cui applicant̃, ſed hic nõ ſic, nã applicant̃ legatario, & nõ veniunt ex diſpoſi-

ſpoſitione ſua, ſed teſtatoris, qui potuit de bonis ſuis diſponere pro libito volũtatis, & ſicut poterat hæredi non relinquere, ita poteſt ſuper relicto grauare. arg. l. videamus. §. pe. de in litẽ iuran. & in l. in actionibus. eo. tit. & non dicetur vſura q̃ propriè dr̃ qñ ex pacto creditoris prouenit, & credo ꝙ iſta pars ſit verior de iure. Bal. tamen in l. j. C. eo. videtur ſequi Bar.

1 *Si filius vel ſeruus alterius ſit hæres inſtitutus, non poteſt imponi pœna patri, vel domino, ſi præcedat præceptum impoſſibile, vel reprobatum in perſonam filij vel ſerui.*

2 *Statutum an poſſit diſponere ꝙ ſi filius delinquat, teneatur pater pro eo. Sicut non poteſt ſtatutum laicorum diſponere contra clericum, an nec etiã contra coniunctum clerici.*

3 *Si teſtator relinquat centum filio pro ſua legitima, & mandat ſibi ꝙ nihil plus petere poſſit, & ſi contra faciat, cadat à dicto relicto, ꝙ tamen po terit agere ad ſupplementum.*

LEX PRIMA.

1 Filioſa. †Si filius vel ſeru⁹ alterius ſit hr̃s inſtitutus, nõ pt̃ imponi pœna pr̃i, vel dñõ, ſi pcedat pceptũ impoſſibile, vel repbatũ in pſonã filij vel ſerui. h. d. Sicut ergo ipſe filius vel ſeruus nõ dẽt incidere in pœnã ſi tale pceptũ nõ ſeruat, ita nec pr̃, vel dñs. 2 † Et facit ꝯ ſtatutũ Florentinũ, quo cauet̃ ꝙ ſi delinquat filius pr̃ teneat̃ p eo, nã ſicut nõ pt̃ ſtatutũ laicorũ diſponere ꝯ clericũ, ita nec ꝯ ↄiũctũ clerici. q̃a cẽſet̃ factũ in fraudẽ iuris, ad qđ j. de ↄdi. & demõ. l. hr̃s meus. in fi. gl. tñ hoc malè intellexit, ponẽdo caſum ꝙ præceſſit pceptũ de dando x. quia iſtud pceptũ nõ eſt illicitum, nec pbroſum, qđ vr̃ requiri in tex. ad hoc vt nõ valeat relictũ ſ noĩe pœnæ. tñ gl. intellexit ꝙ ipſum relictũ noĩe pœnæ dicat̃ illicitũ, vel pbroſum, eo ipſo ꝙ noĩe pœnæ relinquit̃, & hoc iure iſto, ſed non eſt verũ, vt s. dixi. 3 † Et pone exẽplũ in pcepto reprobato, ſi teſtõr relinquat centũ filio p ſua legitima, & mãdat ſibi ꝙ nihil plus petere poſſit, & ſi ꝯ faciat, cadat à dicto relicto, non tñ poterit agere ad ſupplementum, quia tale grauamen non poteſt imponi in legitima, vt l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. teſt. & de hoc eſt tex. vt cum de appel. cogno §. cæterum.

LEX II.

Pœnam à conditione. Ad euidentiã præmitte ꝙ ſi relinquo tibi rẽ aliq̃, puta fundũ & in euentũ alicuius ↄdõnis iſtũ fundũ relinquo alteri, vel tibi, & iſtud pt̃ ↄtingere altero de trib. modis, vel noĩe pœnæ, & ſic princip̃r in tui odiũ, vel princip̃r in fauorẽ ipſius Titij, & tũc dr̃ ↄdõ. Itẽ pt̃ dici ꝙ fit trãſlatio de pſona tua in illã de qua loquitur tit. de adi. transferen. leg. & differt translatio à ↄdõne q̃a ſi trãſfero, adimo tibi, & relinquo illi, & ſic ille nõ habet petere à te, ſed ab hærede meo, & ideo hæres meus qñ tibi tradit, dẽt recipere cautionẽ q̃ ↄmittet̃ ſibi, & non illi tertio, & ita loquit̃ l. cũ ſub hac. de ↄd. & dem. ſed in pcedẽti caſu qñ nõ eſt trãſlatio, ſed ſimplex ↄdõ, nõ adimo tibi, ſed videor te grauare de dando illi & ſic ille tanq̃ fideicõmiſſarius non pt̃ petere ab hærede, ſed à te, niſi tu cedas ſibi ꝯ hr̃dẽ, vt s. de le. j. l. fideicõmiſſa, cũ ibi no. & no. in l. Imperator. in prin. de leg. ij. & de leg. iij. l. ſi legatarius. in pœnam autẽ dicitur relinqui illi tertio, quando præcederet pceptum in perſonam tuam, & in caſu quo illud nõ ſeruares, fuiſti grauatus dare alteri, dicit ergo hic Iuriſconſultus, quòd ad tale relictum de perſona tua in illum ſit pœna, vel ſit conditio, an verò ſit translatio ex voluntate defuncti perpenditur, voluntas autem colligitur ex verbis, ſecundum quod prædixi.

1 *Inſtitutio ad hoc vt valeat inſpicitur tempus teſtamẽti & tempus mortis, & aditionis, vt nullo iſtorum temporum adſit aliquod impedimentum propter quod inſtitutio non poſſit valere, licèt aliquo tempore medio ſuperueniat, & poſtea ceſſet.*

3 *Ratio quare regula Catonis non habet locum in legatis conditionalis, vel quorum dies non cedit ab adita hæreditate.*

4 *Regula Catoniana ad hoc vt habeat locũ, ſex requiruntur, & nu. 5. 6. & 7.*

5 *Si legaui tibi rem tuam ſub conditione ſi me viuo eam alienaueris, & nũc morerer, quare non valeret legatum.*

6 *Statutum ſi dicat ꝙ forenſis non poſſit acquirere in territorio bona immobilia, & legatarius tempore teſtamenti erat forenſis, ſed tempore mortis factus eſt ciuis, ꝙ poterit capere non obſtante regula Caton.*

7 *Si quis legat baſtardo, & tempore mortis reperiatur legitimatus, an ceſſet regula Cato. vt legatum valeat, vel non.*

De regula Catoniana. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 Catoniana. ¶† Legatum quod eſſet inutile ſi teſtator tpe teſtĩ deceſſiſſet pp aliquod impedimentum quod tũc ſubſiſtebat, licèt illud impedimentum ceſſet viuente teſtatore, & nõ ſubſit tẽpore mortis, nihilominus eſt inutile ex regula Catonis, ſi tale legatum erat purum, vel in diem certũ, & erat tale cuius dies cedebat à tpe mortis, & tale impedimẽtũ pcedebat ex aliqua lege veteri ante regulã Catonis cõpoſitã, ſecus ſi legatũ ſit cõdõnale, vel in diẽ incertũ. Itẽ ſecus ſi ſit tale, cuius dies cedit ab adita hr̃ditate. Itẽ ſecus ſi tale impedimẽtũ pueniat ex aliqua l. noua poſt rl̃am Catonis, quibus caſibus ſufficit ꝙ reperiat̃ ceſſare impedimẽtũ tpe quo cedit dies legati. h. d. totus tit. 2 † Et aduertẽdũ, ꝙ licèt in inſtitutis eſſet ſtatutũ ꝙ inſpiceret̃ tps teſtamenti, & tẽpus mortis, & aditionis, vt nullo iſtorũ temporũ adſit aliqđ impedimẽtũ, pp quod inſtitutio nõ poſſit valere ad hoc vt valeat licèt aliquo tẽpore medio ſuperueniat, & poſtea ceſſet. vt s. de hære. inſti. l. ſi alienum. §. in extraneis. In legatis tñ hoc non erat ſtatutum ante canonẽ, pp quod videbatur debere inſpici tẽpus mortis, quia illo tpe legata ſumunt vires, & videbat̃, ꝙ ſi illo tpe nullũ ſit impedimentũ, poſito ꝙ fuerit tempore teſtamẽti non reddat̃ legatũ inutile, argumento s. tit. ij. l. ſi cognatis. verſi. certè. tñ Cato ſtatuit ↄtrariũ, quia cũ teſtõr faciat legatũ cũ iſta intentione, ꝙ ſi ſtatim moreret̃, ſtatim valeat, & ſortiatur effectũ, debet inſpici talis intẽtio in tñ vt requiratur ꝙ tũc tpis nullũ ſubſit impedimentũ, ac ſi legatũ ſtatim ſortiret̃ effectũ ſuum & ideo ſicut in alijs diſpoſitionibus inter viuos, q̃ ſortiunt̃ effectũ ſtatim, ſi ſubeſt impedimentum à prin. & ſic diſpõſit nulla, licèt poſtea ceſſet nõ recõualeſcit, vt l. quod ab initio. de reg. iu. ita in legatis, licèt habeãt ſuſpẽſionẽ in futurũ q̃a hoc nõ inſpicit̃, ſed inſpicitur intẽtio teſtatoris, quæ fuit ꝙ ſi ſtatim decederet, ſtatim ſortiret̃ effectũ. Si verò voluit ſtatim valere, & effectum ſortiri, ergo debet poſſe valere & effectũ ſortiri, & ſic debet concurrere diſpoſitio iuris cũ intentione teſtatoris ad hoc vt legatũ valeat, & ſi nõ cõcurrit, non valet, nec ex poſt facto conualeſcit, poſito ꝙ impedimentum ceſſet antequam ſortiatur effectum. 3 † Et ex his patet ratio quare regula Catonis nõ habet locum in legatis conditionalibus, vel quorum dies non cedit ab adita hæreditate, quia illa non facit teſtator cũ hac intẽtione ꝙ ſi ſtatim decederet, ſtatim valerent, & ideo non inſpicit̃ tp̃s teſtamenti, ſed conditionis euenĩẽtis, vel aditæ hæreditatis, quibus tẽporibus voluit teſtõr valere. 4 † Requirunt̃ ergo plura vt habeat locũ regula Catoniana, primo, ꝙ legatum ſit purum, ſupple, vel habeat diem certum, nã & tunc teſtator cenſetur voluiſſe, ꝙ ſtatim valeat quo ad ceſſionem diei, & quo ad trãſmiſſionẽ ſi ſtatim decederet, ſecus ſi ſit cõdõnale, vel in diẽ incertũ, & de ↄdõnali ponunt̃ in l. j. duo exẽpla, primũ ſi legaui tibi ſi poſt Calendas mortuus fuero, nã ſi tẽpore teſtamẽti morerer, tale legatũ non valeret, q̃a non ſum mortuus poſt Calendas, & tñ ſi poſtea morior poſt Calendas, valet. Certè hic eſt alio ratio quia extat ↄdõ ſub qua fuit factũ, ſed ſi deceſſiſſem tpe teſtamẽti, nõ extitiſſet, nimirũ ſi nõ habet locũ. Itẽ hic pueniret impedimẽtũ ex verbis teſtatoris, ſed regula Catonis loquit̃ qñ prouenit aliunde, ad qđ optimè, s. de leg. 2. l. debitor. §. ſeruo. verſi. calumnioſa. 5 † Aliud exẽplũ eſt, ſi legaui tibi rem tuã ſub conditione ſi me viuo eam alienaueris, nam ſi tunc morerer, non valeret, quia non alienaueras tempore teſtamenti, ſed ſi poſtea alienes, valet. Certè etiam hic ſunt aliæ rationes quare ceſſet, ſicut s. illa ergo verba tex. [ſi eum & cætera.] determinant ſequentia. ſm Cyn. & ſic ſub verbo teſtatoris nõ legis, ſi enim fuiſſet legata ſimpliciter res tua, nõ valeret, nec reconualeſceret, licèt poſtea alienares viuente teſtatore, vt Inſtit. de leg. §. ſi rem. Aliud exẽplũ ponit̃ in l. ſeq. ſi relinquo filiæ meæ ſub cõditione ſi nupſerit Titio me viuẽte, nã ſi ſtatim decederẽ, non deberet̃ legatũ. quia nõ eſt nupta, ſed ſi non deceſſi, & poſtea nubat me viuẽte, benè valet. Certè etiam hic eſt alia ratio quare ceſſet, ſicut in præcedentib. Pone ergo caſum magis dubiũ, ſi legaui ſi nauis ex Aſia venerit, nã poſito ꝙ nunc decederẽ, non propterea ↄdõ diceretur defecta, cum poſſit poſt mortẽ euenire, ſed in caſib. præcedentibus deficeret ↄdõ, ſi teſtator moreretur tpe teſtamẽti, nimirũ ſi legatũ non deberetur, & certè etiã hoc caſu qñ nõ deficeret legatũ eſſet inutile, nõ pp defectũ ↄdõnis, ſed pp impedimẽtũ ſubſiſtens, & tñ ſi reperiat̃ extare tpe cõditionis exiſtentis, valet. Secundo requiritur ꝙ ſit tale cuius dies cedat à tempore mortis, vt eſt regulariter, ſecus ſi ab adita hæreditate, vt eſt legatũ vſufruc. vel libertatis, vel alterius rei quæ relinquitur ſeruo proprio cum libertate, vt C. de cad. tol. l. j. §. in nouiſſimo, nã ſufficit quòd reperiat̃ ceſſare tẽpore quo adit hr̃ditas, quia tunc voluit teſtator ſortiri effectũ nõ tpe teſtamẽti, etiam ſi tũc moreret̃. Tertio requirit̃ quòd impedimẽtũ aliquod ſubſiſteret tpe teſtamẽti, pp qđ non poſſit valere, ſi. n. nullũ ſubſiſteret, non haberet locũ regula, ſed valeret dummodo nec tempore mortis ſubſiſtat aliàs eſſet inutile, nõ pp regulam Catonianam, quæ non loquitur in impedimento ſubſiſtente tẽpore mortis tñ, ſed ſolum de ſubſiſtente tẽpore teſtamẽti, ſi pp alias diſpoſitiones iuris, q̃a inutiliter cederetur dies impedimento ſubſiſtente, nec obſt. l. ſi cognatis. ſ. tit. ij. in prin. q̃a ibi non ſubſiſtebat impedimentũ tẽpore mortis, cũ illi q petebant ſe admitti ad legatũ eſſent incapaces, licèt in eis non adeſſet qualitas cuius contẽplatione factum fuit relictũ, quia ſufficit quòd fuerit tẽpore teſtamenti. 6 † Quarto requiritur quòd tale impedimẽtũ pueniat ex lege antiqua, ſecus ſi ex lege noua poſt illam regulam factã, vt in l. ſi. & hoc gl. ibi exemplificat multis modis, ſed exempla poſſunt

ſunt dari ſatis clara, ſi proueniret impedimētum ex forma ſta-
tuti, vt ſi dicat ſtatutum ꝙ forenſis non poſſit acquirere in ter-
ritorio bona immobilia,& legatarius tpe teſtamenti erat foren
ſis,ſi tpe mortis factus eſt ciuis, certè poterit capere non obſtan
te regula,qđ eſt notan. Quinto requirit̃ ꝙ tale impedimentum
proueniat altero de quinque modis vel ex perſona teſtatoris,
vt ſi erat inteſtabilis, licèt tpe mortis reperiat̃ teſtabilis, & hoc
eſt indubitatũ,& dicit Bal.notabi.C.de fideicõmiſſis. l.eã quã. ꝙ
ēt ſi cõferret legatum in tempus quo erit teſtabilis, tale legatũ
non valeret,nec reconualeſcere.nec obſt. l.in tempus.de hære.
inſt. quia loquitur qñ proueniebat impedimentum aliunde,q̃
ex perſona teſtatoris,quod eſt ſingulare,& pulchrum.deporta-
tus ergo ſi teſtetur,licèt dicat. inſtituo talem cũ deſiero eſſe de-
portatus,& poſtea deſinat eſſe, non propterea conualeſcit in-
ſtõ,vel legatũ. Secundus modus eſt, qñ tale impedimentũ pro-
uenit duntaxat ex qualitate rei legatę, vt ſi legatur res ſacra, vel
religioſa,vel affixa ædibus,vt l.cætera.§. j.de leg. j. Tertiò quan-
do prouenit mixta conſideratione legantis,& legatarij,vt cum
quis legat ſeruo proprio ſine libertate, nam tali ſeruo ab alio
poſſet legari,& teſtator alteri q̃ illi ſeruo poſſet legare,& ſic pro
uenit impedimentum mixta conſideratione, vnde non recon-
ualeret ſi deſineret eſſe ſeruus,vt Inſti.de lega.§.an ſeruo. Quar
tò quando mixta conſideratione legatarij, & hæredis, vt ſi le-
gat quid ſeruo hæredis ſine libertate. Vltimò mixta conſidera-
tione legatarij,& rei legatæ, vt ſi lego tibi rem tuam, vt Inſtitu-
ta.de le.§. ſi rem. Si verò impedimentum proueniat ſolum ex
defectu ſubſiſtente in perſonam legatarij, ceſſat regula Cato-
nis, vt ſi legatur incapaci, vt l.iij. §. quando autem. de iure fiſc.
7 † Quid ergo ſi quis legat baſtardo,& tempore mortis reperitur
legitimatus, certè tunc prouenit defectus mixta conſideratio-
ne legantis,& legatarij, vnde non reconualeſcit: quia baſtardo
poteſt legari ab alio q̃ a patre,ſed ſi eſſet omnino incapax,vt de-
portatus,tunc prouenit merè ex defectu legatarij, ideo ſufficit
ꝙ tpe mortis reperiatur reſtitutus. Sexto & vltimò requiritur
ꝙ teſtator potuerit circa illum defectum diſpenſare, ideo ſi nõ
diſpenſat,eſt quid ſibi imputetur,vt patet in caſibus præceden-
tibus,nam ſi volo relinquere ſeruo meo, poſſum tollere defe-
ctum,relinquendo ſibi libertatem, ſi non tollo, imputetur mi-
hi. Si aũt eſt talis defectus circa quem non poſſum diſpenſare,
quia non eſt quid mihi imputetur, ceſſat regula, vt in vltimo
caſu præcedenti quando eras incapax,& probatur in l.ſeruum.
filij,in prin.ſ.de legat.j.& per prædicta remanent declaratæ gl.
Duos titulos proximè ſequentes ipſe dominus Paulus omiſit,
quia ſuperuenerunt vacationes.

---

2 *Omne legatũ præſumitur purum ſine conditione,vel die.*
Legatum in diem certũ, poteſt ante ſolui legatario inuito per hæredem, & ſi non recipit, conſtituitur legatarius in mora & ſi fuit facta conſignatio & depoſitio, liberatur hæres ipſo iure.
Quid ſi dies fuit appoſitus fauore legatarij.
3 *Dies incertus quando, ſed certus an,ſiue etiam incertus, an & quando, an faciat ſemper in legato conditionem.*
Quæ dicatur conditio extrinſeca, & quòd non impediat diei ceſſionem, nec tranſmiſſionem.
4 *Conditio quæ ineſt ex diſpoſitione legali,etiam cõtra voluntatem teſtatoris, vt eſt conditio ſi adeatur hæreditas, quia non impediat cedere diem legati,nec etiam conditio appoſita inſtitutioni, cum illa ſuſpendat aditionem,non reddit legatum conditionale.*
5 *Relatiuum quis, vel qui,cum verbo futuri temporis, facit conditionem tacitam non expreſſam.*
Differentia inter dictionem ſi, & dictionẽ cum, quantum ad faciendam conditionem.& nu.6.
6 *Conditio debet ſe habere ad eſſe,& non eſſe.*
7 *Emphyteuta quore non poſſit inuito proprietario ſoluere penſionem pro longo tempore.*
Conditio per quæ verba, vel dictiones inducatur.

De conditio.& demonſtratio. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 LEgatis. ¶† Lex iſta primo ponit diſtin-
ctionẽ trimẽbrẽ cũ exceptione,
vſque ibi,,(cũ dies.)ſecũdo proſequitur primũ
mẽbrum declarando & ſupplendo,quia cũ ſit
de die certa an & qñ,ſupplet, qa aliqñ eſt dies
certa an,ſed incerta qñ, vt eſt dies mortis. Etiã
iſta magis facit legatũ cõdõnale,q̃ in diẽ,vſque ibi[ineſt]ibi de-
clarat exceptionẽ quæ fuerat de cõdõne quæ aliqñ ineſt, licèt
non fuerit expreſſa, & declarat qũo põt ineſſe ex natura rei le-
ſed ſperat̃,vñ ineſt cõdõ ſi erit in futurũ.aliqñ ineſt non ex natu
ra rei legatæ, ſed ex mõ legandi, vt lego ſeruo quem alteri non
legauero,ideſt ſi non legauero. Et iſta pro ſummario ſufficiant,
2 ¶†In tex.ibi, [aut ſi nihil horũ &c.]quia ſimpliciter fuit relictũ
& ſic nota rl̃am ꝙ omne legatũ præſumitur purum ſine cõdõ-
ne, vel die, niſi appareat appoſita, vel niſi ſit caſus, in quo inſit
ex diſpõne legali, ad hoc allegat̃ iſte tex.cum gl.& concor. alle-
gatis. ¶In tex.ibi ſolui tñ pñt.ſub.ēt inuito legatario,non ꝙ prę
cisè compellatur ſi non vult,& ſi recipit,conſtituitur in mora,
& periculum incipit ad eum pertinere,etiam ſi primo nõ per-
tinebat,& ſi fuit facta conſignatio & depoſitio, hæres liberaret̃
ipſo iure.l.obſignatione.C.de ſolu.& eſt ideo,quia dies præſu-
mitur appoſita fauore grauati,cui põt renunciari, ſecus ſi non
apparet ꝙ fauore legatarij,vt in gl.[cum gratia.] an aũt dies cer
ta an,& qñ impediat dum obligat, dic ꝑ Bar.in l. ita ſtipula. de
verb.ob.tranſmiſſionẽ aũt,& ſic ceſſionẽ non impedit.l.ſi poſt
diẽ.& l.ſi dies.qñ dies leg. ced. ſed bene impedit trãslationẽ do-
minij.l.Sempronius Attalus.de vſufru.leg.& no.gl. in l. ſi ita ſit
3 ſcriptũ.§.j.de leg.2. ¶ † In tex.ibi,[dies aũt incertus]ſub.qñ.ſed
certus an,vt eſt dies mortis,quę pro ꝯditione hr̃, ut ſequitur, &
multò magis qñ eſt incertus an,& qñ ut cùm Titius erit ꝯſul.l.
dies incertus.j̃.eo.illa n.in legato ſemper facit conditionẽ, ſed
in ꝑcedẽti diſtinguitur.an erat incertũ euẽturũ viuo legatario,
vt dies mortis hr̃dis,vel alterius,& idẽ ut hic,& j̃ eo l. quib. die-
bus.§.qdã Titio. Aut erat certũ euenturum viuo legatario, &
iſta dies non reddit legatũ ꝯdõnale qa cũ incipis mori.purifica
tur legatũ,& ipſum tranſmittis,ut no.in l.extraneũ.de hęr.inſt.
ad qđ l.miles ad ſororẽ.§.pro parte de leg.2.& l.fin. qñ dies leg.
4 ced. ¶ † In fi.tex.ibi,[aut fructus.] Et iſtis caſibus,qa ꝯditio ineſt
velit nolit teſtator non dr̃ prouenire ꝯditio ex teſtõ, ſed extrin-
ſecus, ideo non impedit diei ceſſionẽ,nec tranſmiſſionẽ.l cum
illud.§.j.circa fi.qñ dies leg.ced. iuncta l. ꝯdõnes quæ extrinſe-
cus.j̃.eo.ita intelligitur gl.in l.qđ in rerũ.de leg.j. Idẽ in alia con
ditione quæ ineſt ex diſpoſitione legali,ēt ꝯ̃ uoluntatem teſta-
toris,ut eſt ꝯdõ ſi adeatur hr̃ditas, quia non impedit cedere diẽ
legati,nec condõ appoſita inſtitutioni,cũ illa ſuſpendat aditio-
nem,vnde non reddit legatum conditionale,licèt in inſt. ſic l.ſi
dies.§.fi.qñ di.leg.ced.& l.hęredis.in prin.e.tit. ¶In ſeq. vero ca-
ſu,quia conditio non ineſt ꝯ̃ voluntatem defuncti immo ſecũ
dùm eam,cùm oriatur ex modo legandi, poterat.n.alio modo
legare,& non ineſſet,tunc ꝯditio non dr̃ extrinſeca, ideo impe-
dit diem legati cedere,& tranſmittit, ſicut qñ qđ purè legauerat
ſub ꝯditione adimit,nam cenſetur ſub ꝯ̃ria conditione relictũ,
& quia prouenit ex eo quod teſtator fecit,impedit diem legati
cedere.l.quod purè,qñ dies leg.ced. & not. in l.ſi poſt mortẽ.§.
5 ſi de leg.j.& no.† ꝙ relatiuum quis,cũ verbo futuri temporis fa
cit conditionem tacitam nõ expreſſam,de quo no.in l.Stichus
qui meus erit.de leg.j. ¶In gl.j.in prin.ibi,[q̃ apponitur ꝑ ſi,& ꝑ
cũ.] & ſic dictio ſi,& dictio cũ,ęquiparantur ad faciendam con
ditionẽ,nec vr̃ eſſe differentia inter eas quantũ adhoc, ut l.qui
promiſit.de condi.indeb.ſed immo eſt differentia, qa dictio,ſi,
facit principaliter conditionẽ,ſecundariò diẽ, ſed dictio, cum,
econuerſo.l.ſi Titio.qñ dies leg.ced in fi.prin. Ex hoc reſultant
ēt alię dr̃iæ,quia qñ apponetur circa verbum ſubſtantiale lega
ti, ut ẽ verbũ voluerit,dictio ſi,reddit legatũ ꝯdõnale, ſi fiat ſub
conditione ſi talis uoluerit,quaſi ſubſtantia ſit cõmiſſa in alte-
rius voluntatẽ,qđ eſſe non dẽt: ſecus ſi ꝑ cum, quaſi magis di-
latio q̃ ſubſtantia vr̃ cõmiſſa.l.fideicommiſſa. §. cũ eſſet. de leg,
3.& l.centeſimis.§.fi.de verb.ob. Item apponetur ad executio-
nẽ legati,ſimiliter differunt,ut ſi lego tibi ſimpliciter, & in una
oratione.& poſtea tibi mando ſolui ſi Titius morietur, reddi-
tur legatũ conditionale.l.quibus.§.quidã.j̃.eod. ſed ſi mandarẽ
ſolui cũ Titius morietur,nõ redderetur conditionale, quia pri
mo loco fuit purè factũ,ſed ſolutio differretur.l.ex his.C. quan
do dies leg ced.extra iſtos caſus qñ ponuntur ad euentũ extrin
ſeci caſus,nõ eſt dr̃ia inter eas,vnde ſunt paria dicere ſi Titius ꝯ
ſul factus fuerit,vel cũ factus fuerit. Itẽ ſi hæres vel talis morie-
tur,vel cũ morietur.vtroque.n.caſu eſt conditionale,nec tranſ-
mittit̃ ita intellige iſtam gl.qđ aũt dicit de dictione, ſi, ꝙ faciat
ꝯdõnem,procedit ſi apponitur circa id qđ eſt de futuro: ſecus
ſi circa id qđ eſt de ꝑterito,uel præſenti l. cũ ad præſens. ſi cert.
peta.& l.cũ in ſecũdo.de iniuſto teſt.& omnes leges faciẽtes mẽ
tionem de conditione de præterito uel præſenti,loquuntur im
propriè. Item gl.ꝑcedit qñ apponitur circa futurum euentũ, q
poteſt euenire,& non euenire: ſi aũt eſt certũ euentũ, tunc aut
eſt certũ an,& qñ,vt ſi cras oriatur Sol.& non facit ꝯditionẽ, &
exponitur,ſi,ꝑ quia,quia conditio eſt neceſſaria, non cõtingẽs
5 † conditio debet ſe habere ad eſſe, & non eſſe, ut patet in diffi-
nitione conditionis,quam ponit gl. Rñdeo,iſto modo intelligi
tur l.pupillus §.ſi ſub ꝯditione.de ſol. Interdũ eſt certũ an, ſed
incertũ qñ,vt lego tibi ſi hr̃s meus,vel Titius morietur, & tũc
aliquæ gl.dicunt ꝙ eſt conditionale aliæ ꝙ non,primam partẽ
tenet Bar.hic per l.quibus.§.quidã Titio.j̃.eo.vbi caſus.ſecundã
partẽ tenuit Pet.ut no.Cy.in l.extraneũ.C.de hæredi. inſtituen.
mihi vr̃ ꝙ in legatis ſit uera opinio Bar.qa non eſt certũ debitũ
iri,nã ſi legatarius primò decederet,non tranſmitteret,quia cõ
ditionale,ſed in contractibus ſit uera alia opinio. ſi.n.promitto
tibi, ſi Titius morietur,vel ego moriar,promiſſio non eſt con-
ditionalis,ſed in diẽ incertũ,iõ oritur obligatio ciuilis & natu-
ralis. An aũt actio,dic ut in d.l.ita ſtipulatus. quia cõtractus cõ-
ditionales tranſmittuntur,Inſti.de verbo.oblig.§. ſi ex conditio
nali.& hoc dico probari in l.nam & ſi cũ moriar. de condi.in-
debi. Aliquando dictio,ſi,ponitur pro quam uis,& tunc ēt non
facit

facit ꝯditionē, ut ſi ꝯrius ſenſus eſſet malus. l. 2. C. de cōdi. inſer. In quantū autē gl. dicit dictionē, cum, facere conditionem, nō eſt verum ſemper, diſtingue vt ſ. dixi. An importet tēpus incertū an, & qñ, an certum an, & incertum qñ, & hoc voluit gl. fi. dum quærit an dies incerta faciat conditionem. ¶ In gl. quæ incipit, [cum gratia,] ibi, [aliàs ſecus,] & vr̃ gratia onerati tempus appoſitum qñ eſſet perſona coniuncta teſtatoris, & apponeretur tēpus ſuæ ætatis. l. in fideicō. §. cū Pollidius. de vſuris, vel qñ tranſacto tēpe mandauit rem reſtitui cum fructibus perceptis, vel qñ ipſe legatarius eſſet ꝯſtitutus in patris ptāte, & poſſet contingere qđ adueniente die erit ſui iuris. l. filiusfa. §. diui. de lega. j. vel qñ poſt tempus mandauit reſtitui vni ex pluribus, quē tunc elegerit, vt
7 ibidē, & l. cū pater. §. a filia. de leg. 2. † Et not. argm̃ ex hoc, ꝙ em phyteuta non pōt inuito proprietario ſoluere penſionem pro longo tpe. quia intereſt proprietarij, vt omni anno ſoluatur, vt interrūpatur pſcriptio ꝑ multiplicatas interruptiones, & quia ſi ceſſaret, caderet a iure ſuo. de hac qōne vide Spec. de loc. §. nūc verò aliqua. verſi. 33. & 34. Cætera vide per Bart. hic. qui diſcurrit per ſingulas partes orationis ad declarãdum per quæ verba, vel dictiones inducatur conditio. & originaliter habuit Pet.

1 *Conditio caſualis quandocunque exiſtat etiam ſi viuo teſtatore, purificat legatum, ſecus in conditione dandi, vel in alia mere poteſtatiua, quæ nō purificat, niſi impleatur poſt mortem teſtatoris, & ex propoſito. i. ab eo qui ſcit eam ſibi incumbere, ſecus ſi ignorat, & ſic facto impleuit non ex propoſito.*

2 *Conditio ſi decem dederit dependens ex voluntate dare debentis, & recipere volentis, ꝙ dicatur mixta, & dēat impleri poſt mortē, & quid in mixta quæ pendet ex volūtate impleri debētis, & in caſu fortuito.*

3 *Implens conditionem cum dat vel aſſentit, non requiritur quòd dicat ego facio vt impleam conditionem.*

4 *Si quis citatur vt veniat ad reſpondendum articulis, & ipſe comparet, non requiritur vt dicat compareo ad reſpondendum articulis, ſed ſufficit ꝙ ſe repreſentet.*

5 *Quòd regulariter videatur quis facere actum ex cauſa ex qua tenetur. Ad conſequendam actionem non ſufficit aliquid facere facto, ſed debet facere ex propoſito.*

6 *Si nauicularius promiſit aliquem ponere in naui in tali loco, & ille promiſit ſibi certam quantitatem, an nauicularius poſſit petere pecuniā promiſſam, ſi non probat illum poſuiſſe, cum potuit eſſe fato poſitus, & quid de rebus inanimatis.*

LEX II.

1 Conditionum. † Conditio caſualis quãdocunq; exiſtat ēt ſi viuo teſtatore, purificat legatū, ſecus in conditione dãdi, vel in alia mere poteſtatiua, q̃ non purificat, niſi impleatur poſt mortē teſtõris, & ex ꝓpoſito. i. ab eo qui ſcit eã ſibi incūbere. ſecus ſi ignorat: & ſic facto impleuit, non ex propoſito. h. d. & ſemper allegatur, cū qua iunge l. ū iam facta. §. j. j. eod.
2 ¶ † In tex. ibi [veluti ſi decē dederit.] iſta conditio dr̃ mixta, q̃a dependet à volūtate dare debentis, & recipere volētis, ut patet. j. eo. l. cū datur. ſed quia eſt veriſimile ꝙ ille recipiat, accedit potius ad naturā ptãtiuæ de qua ſtatim ſubijcit, q̃ ad naturam caſualis: ideo dēt impleri poſt mortē, ſecus in mixta, quæ pēdeat ex voluntate implere debentis, & caſu fortuito, vt ſi Alaxandriā ierit, nã accedit ad nãm caſualis. l. ſuus quoque. §. puto. de hære. inſti. idem ſi ex facto legatarii & tertii, non tñ eſt ita veriſimile, ꝙ ꝯſentiat ſicut recipiat, puta ſi nupſerit tali: iō tales ꝯditiones qñcunque impleantur ēt viuo teſtõre & legatario ignorãte, & ſic facto implente, purificatur legatū. l. hæc ꝯditio. la 1. j. eod. ita intellige gl. quæ loquitur ꝯfusè: & cōditionē mixtã dependentē ex voluntate legatari, & alterius appellat ptãtiuam, & dicit
3 ꝙ aliqñ eſt facilis, aliqñ difficilis, tu declara, vt ſ. ¶ † In tex. ibi, [ēt ſcire debet.] nota quia hoc ſufficit, nec requiritur ꝙ cū dat vel aſcendit dicat, ego facio vt impleã ꝯdōnem, quia in dubio præſumitur facere ob illã cãm quæ ſibi incūbit ſm Bart. [quod
4 ipſe inducit ad qōnem. † Si aliquis citatur, vt veniat ad r̃ndendū articulis, & ipſe cōparet, non requiritur vt dicat, cōpareo ad r̃ndendū articulis, q̃a cenſetur pp illud cōparere, ſed ſufficit ꝙ ſe repreſentet, ad qđ vide ſm Bal. qđ no. Arch. 82. diſt. c. propoſui-
5 ſti. vbi vr̃ ſentire, & hoc vr̃ regulare, † vt videatur quis facere actum ex cauſa ex qua tenetur, facit l. vxorem §. pater naturalis. de leg. 3. & qđ not. gl. in l. ſed interim. de dona. in vir. & vxo. ¶ In tex. ibi [nã ſi fato & cætera.] no. ſm Dy. ꝙ ad ꝯſ̃ndam actionem nõn ſufficit aliquid facere fato, ſed dēt facere ex propoſito, ſecus ad euitandū pœnã. l. cū ſeruus. allegata in gl. fi. pro cōtraria, vide Bar. p hoc dicit ſe ſemel determinaſſe. Cum quidam nau-
6 cularius † ꝓmiſiſſet aliquem ponere in naui, & in tali loco, & ille ꝓmiſit ſibi certã quantitatē, reperiebatur poſitus in naui, & ductus ad illū locū petebat nauicularius pecuniã, non tñ ꝓbat illum poſuiſſe, licèt appareret ꝙ fuerit in naui. dicit Bar. ꝙ non pōt petere. q̃a potuit eſſe fato poſitus, miror de iſta determinatione, quæ eſt potius cauillatio, ſufficit. n. ꝙ in naui fuerit ſciente illo & patiente, q̃a ꝯ voluntatē eius ſtare nō potuiſſet, vñ hoc ipſo vr̃ ibi ab eo poſitus, nō. n. ſunt verba captãda, vt illū [debuerit portare in humeris, cū ꝑ ſe ire potuiſſet, ſed ſi eſſet res inanimate, quæ ſic debent portari, poſſet diſtingui aut nauicularius ſciuit res eſſe in naui, & idē, aut ignorauit, & præter propoſitum exportauit, & poteſt procedere dictū Bar. quia non videtur impleuiſſe cōtractum ex parte ſua vt poſſit petere promiſſa, ſed prouidebit nauiculario per aliam viam, ne dñs ſentiat lucrum in damnū nauicularij, & ſic ſtabit̃ conſuetudini, vel arbitrio boni viri, facit l. ſi vehenda. in fi. prin. ad l. rhodiã de iac. ¶ In gl. j. ibi, [quædam tantum poſt.] vt ſunt illæ quæ ſunt implendæ in perſonam hæredis. j. eo. l. ſi in diem. Dyn.

1 *Conditio impoſſibilis reijcitur de legato.*

2 *Conditiones quæ a iure ciuili reprobantur, reijciuntur & remanet diſpō pura de iure ciuili, & quid de illis quæ tantum a prætore reprobantur.*

LEX III.

1 Obtinuit. † Conditio impoſſibis reijcitur de legato. h. d. & de īſtitutione. l. j. de ꝯdi. Inſti. non ſic de contractu. l. non ſolū. de act. & obli. immo ipſum vitiat. Sed hic vitiat, & eſt verum qñ eſt impoſſibilis de natura, vt ſi digito cœlum tetigeris, vel de iure & reprobata, vt ſi hoīem interfeceris. l ſi filius. de condi. inſti. ſi aūt rōne perplexitatis orientis ex verbis teſtatoris, vitiat, & ſibi imputet teſtator. l. ſi Titius. e. tit. Idem de facto eſt impoſſibilis, vt ſi decem millia des, cùm nihil habeas. Inſti. de hære. inſti. §. impoſſibilis. & de his plenè per Barto. in l. j. de condi. inſti. & reijcitur quatenus eſt impoſſibilis, non vltra. l. qui dotē. de dote præleg. & ita ſi teſtator ſciebat impoſſibilem, aliàs vitiat l. ſer uo manumiſſō. de condi. inde. ¶ In gl. ibi [ſecus ſi in perſonam onerati.] Joēs reprobant gl. q̃a non eſt vis in cuius perſonã apponat̃, vt patet per iſtam l. quæ loquit̃ indiſtinctè, & l. ſi mihi & tibi. §. ſi q̃s ſeruos. de leg. j. ideo fuit appoſita in perſonã grauati, & non vitiat. nec obſtat Inſti. de leg. §. fi. quia ibi legatū nō fuit factum ſub cōdōne impoſſibili, inımo ſub neceſſaria, q̃a præcepit hr̃di aliud impoſſibile, & ſi nō faceret, grauauit vt daret mihi x. nã ſi illud facere erat impoſſibile: ergo non facere erat neceſſarium. Et ſi dicatur, ergo dēt valere legatū tanq̃ purum, q̃a conditio impoſſibilis non hr̃ pro ꝯdōne. l. ſi pupillus. §. ſub cōdōne. de noua. & tñ ibi dr̃ contrarium. Sed reſpondet ꝙ ꝓcederet ſi in perſona grauati nō præceſſiſſet ꝓceptū impoſſibile: nã tunc non cenſeret legatū factū in pēnã, ſed ibi præceſſit tale præceptum, vnde legatū vr̃ in pœnã: & quia hæres non eſt in culpa ſi non ſeruat ꝓceptū impoſe: iō non dēt pœnã ſentire: iō tale legatū a iure reprobat̃, tanq̃ magis factū odio grauati, q̃ fauore le-
2 gatarij. ¶ † In fi. gl. ibi [§. ſi ſub cōdōne.] dic ꝙ ſunt quædã conditiones q̃ a iure ciuili reprobant̃, & illę reijciunt̃, & remanet diſpoſitio pura de iure ciuili, & pōt adiri hęreditas, & intentari actio directa. Quædam quæ tm̃ a ptore reprobant̃, vt condō de portando nomen turpe, vel de eundo ſine caputio ad modum fatui, q̃ reprobat̃ magis contēplatione perſonę, vel pp verecundiam, q̃ pp vtilitatē publicã, & tūc loquitur ille §. quia de rigore iuris dēt impleri. arg. j. eo. l. Meuius. & ſi non impletur, nō poteſt adiri hæreditas, nec intentari actio directa, ſed iure prætorio reprobantur: ideo ſi non implentur, poteſt peti bonorum poſſeſſio, & intentari vtilis actio, vt in contrario. Pau.

1 *Si ſcinditur onus, diuiditur etiam cōmodum, quod datur occaſione illius.*

2 *Naturale eſt, vt vbi ſit commodum, ſit etiam onus.*
Commoda qui ſentis, iungas onus emolumentis.

LEX IIII.

1 Si his legatum. ¶ † Si ſcinditur onus, diuiditur ēt cōmodū, qđ dat̃ occaſione illius. h. d. † ſic ecōtra naturale eſt, vt vbi
2 ſit commodū, ſit ēt onus, iuxta illud. Cōmoda qui ſentis, iungas onus emolumētis, vt patet in l. manifeſtiſſimi. circa mediū. ď fur. ¶ In gl. ibi [ſi x. dederit hr̃di ſubſcripto.] & hic erat rō dubitandi, quia cōdō dēt impleri in forma: rō videbat̃ ꝙ patronus nihil deberet hr̃e de his q̃ erant danda hr̃di gratia cōdōnis implendæ, ſed contrarium eſt, quia condō ſcindit̃. j. eo. l. Plautius. & hoc magis de ęquitate, vt patet ibi [tēperare dēt prætor, &c.] per iſtū tex. dico ſi poſita eſt clauſula codicillaris, & teſtm̃ non valeat, & ſic ſint ſoluenda legata a veniētibus ab inte. ꝯditio dandi quę erat implenda in perſonam hæredis ſcripti, erit implenda in perſonam venientium ab inteſtato, ſi hæreditas, & onus remanet apud eos, licèt in perſonã non fuerit aſcripta, quid ſi fuerint relicta poſt mortem hæredis ſcripti? Reſpondeo & illa ſpectabitur. l. peculiū. in fi. & ibi per Bar. de leg. ij. licèt videatur reſpicere cōmodū hr̃dis ſcripti, ſed quia nunc non pōt cōmodū reſpicere, quia ab eo nō eſt fienda præſtatio, ſed a venientibus ab inteſt. non videbat̃ fienda iſta expectatio, ideo eſt notandum, ad qđ eo. tit. l. cum pater. §. ab inſtituto. vbi vr̃ caſus. ¶ In fi. gl. ibi, [aliquid hr̃e debeat.] dicit Dyn. qđ verum credo. per l. Plautius. j. eo. l. Caius. ſ. de adi. lega. & de adi. leg. l. alumnæ. §. Seia. ſoluentur ergo hæredi duæ partes de decem, quia pro duabus partibus præſtat legata, tertia verò pars quæ erat præſtanda patrono, remanet legatario, quia patronus nihil petere poteſt. Dyn.

Si

1 *Si appoſita ſit conditio, & dies, licèt extiterit conditio, expectatur dies antequam legatum ſit ſoluendum neceſſario.*

2 *Dictio tunc, ſignificat extremitatem temporis.*

1 **§.Si ita ſcriptum.** †Si appoſita ſit ꝯditio, & dies, licèt extiterit cõditio expectat̃ dies anteꝗ̃ legatum ſit ſoluendum neceſſario. h.d. ¶ In tex. ibi [natus non erit.] iſta fuit conditio. qđ autem ſequitur (tunc) fuit appoſitio diei: quia voluit x. ſolui tranſacto quinquennio, vt patet in fi. ſed ſi ſolũ dixiſſet ſi intra quinquẽnium Titio filius natus non erit Seio lego x. ſtatim eo mortuo intra quinquenniũ nõ nato filio deberent̃ decem: quia legatum non habet, niſi cõdõ illa extitit iã, cum ſit verum non poſſe hr̃e filiũ intra quinquenniũ, ita põt intelligi l. ſi quis hęres. de hær. inſt. vt ibi ſentit gl. dum format ꝯ̃rium de iſto §. & dicit ꝙ hic fuit appoſita dictio tunc, ibi non. põt ẽt dici ꝙ ẽt qñ fuit appoſita hęc dictio, ſi non reſultat vtilitas alicuius ꝙ diſpoſitio differatur, non debet differri, ita põt ibi intelligi, ſed ſi reſultat, differtur, vt hic, quia erat vtile hęredi, vt differatur ſolutio. nam primo caſu dictio, tunc, non cenſetur appoſita ad differẽdam ſolutionem, ſed ad limitandum tp̃s intra qđ ꝯdõ deberet impleri, & ſi poſtea impleretur, non prodeſſet, ex quo ex dilatione nullus erat cõmodũ ſenſurus, ſed qñ aliquis eſt ſenſurus, cenſet̃ appoſita ad effe-
2 ctum de quo s̃. & vt differatur ſolutio, † & ſemper allegatur ꝙ dictio, tunc, ſignificat extremitatem tp̃is, ad quod l. in ſubſtitutione. de vulg. & pup. & l j. §. rectiſſimè. de vi & vi ar. adde l. hoc iure & l. in illa ſtipulatione ſi calen. de verbo. obli.

1 *Pupillus ſine tutoris authoritate, & filius vel ſeruus ſine patris vel dñi uoluntate poſſunt implere conditionem conſiſtentem in eorum facto.*

2 *Tutoris authoritas requiritur tunc, quãdo reſultat obligatio ex actu quẽ pupillus gerit, ſi autem non ex illo, ſed propter illum aliunde, & ex l. diſpoſitione, tunc ſecus.*

Minor ſi recipit dotẽ, bona ſua obligantur pro reſtitutione dotis, licèt nõ interueniat authoritas tutoris, uel decretũ iudicis in receptione dotis.

Quid in inuectis & inductis in domum conductam.

3 *Filius in poteſtate inſtitutus ſub conditione poteſtatiua non eſt hęres neceſſarius antequam impleat, ſed poſtea ſic.*

LEX V.

1 COnditionibus. † Pupillus ſine tutoris authoritate, & filius vel ſeruus ſine patris, vel dñi voluntate poſſunt implere cõdõnem conſiſtentẽ in eorũ facto. h. d. Et redditur rõ, quia ex implemento condõnis non videntur adijſſe hęreditatẽ ſi fuerũt ſub illa inſtituti, ſed cenſent̃ amouiſſe obſtaculũ, & aperuiſſe ſibi viã ad eundem, qđ facere pñt, licèt non poſſint adire ſine eorũ voluntate, nec obſtat ſi erat neceſſarius, vt filius, & ſic ſtatim impleta conditione efficitur ſuus hęres, quia hic nõ cõtingit facto pupilli, qđ ad hoc ordinatum non eſt, ſed
2 ex l. diſpõne, ꝗ eũ facit hæredẽ remoto obſtaculo. † & hoc not. qa facit ad multa, tũc.n. requirit̃ tutoris authoritas, qñ reſultat obligatio ex actu quẽ gerit, ſi aũt nõ ex illo, ſed pp illum aliunde, & ex l. diſpõne, tunc ſecus, ideo ſi minor cõtrahit matrimonium, & recepit dotẽ, bona ſua obligantur pro reſtitutione dotis, licèt nõ interueniat authoritas tutoris vel decretum iudicis in receptione dotis. licèt bona immobilia ſine decreto nõ poſſint obligari ꝑ titulũ, de rebus eorũ, qa obligatio iſta reſultat ex l. diſpoſitione. Idẽ in inuectis & inductis in domũ conductã, de hoc ꝑ Cyn. in l. certi iuris. C. loca. & per Bar. in l. ſi cõſtante. in iij. q. principa. q. quarta. ¶ In tex. ibi, [parere põt,] qa tũc requiritur authoritas cũ ſe obligat, vel alienat, ſed hic neutrũ facit, licèt cõ-
3 dõnẽ impleat. ¶ † In tex. ibi [ꝙ expleta cõditione.] nota ergo hic ꝙ filius in ptãte ſubſtitutus ſub ꝯdõne poteſtatiua nõ eſt hęres neceſſarius anteꝗ̃ impleat, ſed poſtea ſic qa ĩſtitutio pura, & purificata cõparant̃. vt ĩ Auth. de ſac. epiſ. §. ſed & hoc p̃ſenti. Quidã allegãt iſtũ tex. ꝑ ꝯtrariũ ꝙ ꝯditio poteſtatiua quæ non conſiſtit in expreſſa volũtate, ſed delata, vt ſi capitoliũ aſcenderit, nõ tollit exiſtentiã, ſecus ſi ſub condõne ſi voluerit. l. iã dubitari. de hære. inſti. ſed malè, nec põderãt tex. in verbo, [expleta.] qui probat ꝯtrariũ, & ꝓbat̃ in l. fi. de ꝯdi. inſti. ꝙ talis conditio poteſtatiua antequã ſit impleta impedit ſuitatẽ, poſtea nõ. Idẽ in ꝯdõ. ſi voluerit, ſtatim ꝙ declarat ſe velle, licèt dicat quòd non facit vt ſe immiſceat, ſed vt purificet inſtitutum, nihilominus efficitur hæres neceſſarius, vt hic, tamen habebit propter illa verba beneficium abſtinendi, quæ ſi non dixiſſet, non haberet. d. l. iam dubitari. licèt ſecus in alia conditione ſi capitolium aſcenderit, quia non efficaciter, ſed cum beneficio abſtinendi, per l. j. §. ſed ſi parendi. cum ibi nota. de condi. ob cauſam. ¶ In text. ibi [aliquãdo eſſe poteſt.] vt quando inſtituitur a patre, vel auo, in cuius erat poteſtate. ¶ In tex. ibi, iure poteſtatis fieri non conditionis expletæ, hoc eſt dicere, quia erat in poteſtate inſtituentis, non quia impleuerit conditionem, quia implementum conditionis non inducit aditionem, ſed aperit viam d. §. ſed ſi parandi, & no. tex. optimum & ſubtilem ſecundum Bal.

1 *In pœnis non receditur a perſona.*

2 *Si laudũ arbitratoris petitũ eſt reduci, & arbitrator cõdẽnauit in quinquaginta, bonus vir in centũ, reformãdo laudũ, ſi pars ſoluat illa quinquaginta, non incidit in pœnam compromiſſi, ſecus ſi nihil ſolueret.*

LEX VI.

1 MVlcta teſtõ. † In pœnis nõ receditur a perſona: ad hoc allegatur. ¶ In gl. ibi, [.i. quia nõ arbitrabatur Titius.] ſed ꝯ̃, quia licèt Titius non arbitretur recurritur ad arbitrium boni viri, & ſm̃ illud debebit facere, ut l. 1. de leg. 2. & l. fin. §. ſed & ſi qs. C. de leg. Solutio, verũ eſt ꝙ recurritur quantũ ad onus faciendi monumentũ, ut cõpellatur facere vt bonus vir arbitrabitur, non quantũ ad pœnã, vt ſi non faciat ſm̃ arbitrium illius, incurret pœnã a teſtatore impoſitam qa cẽſet̃ impoſita ſolum ſi non fiat vt Titius arbitrabitur, ſed ex quo nõ eſt arbitratum, non incidit in pœnã ex hoc capite, qa nõ eſt in culpa, ſed ſi nõ facit ſecundũ ꝙ bonus vir arbitrabitur, non incidit, quia non
2 fuit ſibi impoſita in hunc caſum. † vnde allegatur ad id, qđ dixit in ſummario: iõ Bar. inducit ſi laudũ arbitratoris petitũ eſt reduci, & arbitrator ꝯdemnauit in quinquaginta vir in centũ reformando laudũ, ſi pars ſoluat quinquaginta, in quib. ꝑ primũ fuit condemnatus, licèt alia quinquaginta addita ꝑ bonũ virum non ſoluat, nõ incidit in pœnã cõpromiſſi ab eo ꝓmiſſam, ſi non pareret laudo, ſed ſi nihil ſolueret, bene incideret ꝓpter primũ laudũ, qđ ĩ illa ſumma fuit iuſtũ, pro iſta facit optimè gl. in l. in propoſita. pro ſocio. quę vult pignora vel fideiuſſores non teneri pro eo quod eſt additũ a bono uiro, quaſi de illo partes non ſenſerint, licèt de primo: eadẽ ergo ratio eſt in pœna pro hoc facit l. 3. & l. cũ apud. iudi. ſolui. ꝯ̃rium vr̃ tenere Inno. in c. quintauallis. de iureiur. quem Bal. ſequitur in l. fi. s̃. de ꝯ̃hen. emp. in x. & vlt. opp. vel q. licèt in l. j. C. de his quę pœ. no. in 2. opp. videatur tenere cum Bar. ſed pręcedens opinio eſt ueritas, quia partes cõpromittentes, & pœnã apponentes ſi non ſtetur laudo, cenſentur ſenſiſſe de laudo ferendo tanꝗ̃ a bono viro, ſed ſi primũ reformatũ, patet ꝙ non fuit latũ tanꝗ̃ a bono viro, iõ cõmittitur pœna ſi non paretur reformationi, quaſi de illa partes ſenſerint, ꝓ hoc tex. in l. Celſus. §. 1. de arbit. vbi licèt pœna non ſit cõmiſſa. quia non fuit paritũ intra terminũ, quia non fuit in culpa ſi non paret cũ põt, bene cõmittitur licèt uideatur impoſita dũtaxat ſi non pareat̃ intra terminũ primum, & ſic qa in illo non fuit in culpa, nec pp illũ cõmittatur. nec eo ꝙ poſtea nõ facit, quia mutata eſt forma, argumẽto l. cũ in plures. §. lege dicta. loca. Ad iſtũ tex. Bal. reſpondet ſubtiliter, ꝙ hic non receditur a laudo, cũ nullum laudũ per Titium latum fuerit, ſed receditur ſolum a perſona Titii, nos loquimur qñ recedimus a laudo tanꝗ̃ iniquo. Poſſumus dicere ꝙ tex. nõ probat pœnã non cõmitti ſi non fiat monumentũ, ut bonus vir arbitrabitur, ſed ꝓbat ꝙ non cõmittitur ex illo capite, ꝙ non fuit factũ arbitrio Titii, vñ dicã ſi habitus eſt recurſus ad bonũ virum, qui arbitratus eſt, benè committetur, ſi non pareatur arbitrio eius per illam l. Celſus. §. 1. quę benè probat, pro hoc ẽt patet, ꝙ ſi ꝑ lapſum anni deuoluta eſt executio, vel declaratio ad ep̃m, & hęres nõ obtẽperat declarationi ep̃i, ita incidat in pęnã ſicut incidiſſet ſi non paruiſſet declarationi executoris, vel illius cui teſtator cõmiſit, licèt opi. Bar. in ꝯ̃riũ videatur. ¶ Vltimò qđ ſequitur in gl. reprobat̃ per oẽs, qa iure iſto valebat relictũ noĩe pęnæ ſi p̃cedebat pręceptũ poſſibile & honeſtũ, ut hic. & l. 1. §. itẽ ſi ita. ad l. Fal. & l. 1. de penu leg. ſecus ſi honeſtũ l. 1. C. de his ꝗ pœ. no. ibi fit mentio de quadã media iuris prudẽtia, in qua aliud ſtatuebatur, quod corrigitur, & reducitur ad iura fforum.

2 *Conditio ſi eſt pro parte impoſſibilis, pro illa reijcitur, & pro alia parte poſſibili debet impleri.*

1 **§.Si ſeruos certos.** † Si conditio eſt pro parte impoſſibilis, pro illa reijcitur, & pro alia parte poſſibili dẽt impleri. h. d. facit l. qui dotem. de dote præleg. ¶ In tex. ibi [Neratius rñdit.] ſub. & malè. ¶ In tex. ibi, [ſed Seruius.] ponendo ſimilẽ caſum, & repręhendendo Neratium. Dy. ¶ In tex. ibi, [ſi filia & mater mea viuerent.] ſub. in talibus calen. &c. tunc eſt verũ ꝙ ſi altera erat mortua tempore teſtamẽti, quantũ ad illã dr̃ conditio impoſſibilis, quia impoſſibile eſt vt in futuris calen. viuat, quæ hodie eſt mortua, ſed ſi ſe retuliſſet ad tempus teſtamenti, diceretur falſa, non impoſſibilis: ideo cum ſit de pręterito, redderet legatum nullum. l. cum in ſecundo. de inin. teſt. ¶ In tex. ibi, [Sabinus quoque] & Caſſius tenentes opi. Seruij, ꝙ nec in primo caſu ꝯditio deficiat, aſſignãt rõnem, quia quantũ ad mortuos cõditio erat impoſſibilis, ideo vitiatur, & non vitiat. & ſufficit eam impleri pro parte poſſibili, ſed quid ſi tp̃e teſtĩ tã in primo caſu, ꝗ̃ in ſecundo erat poſſis in totũ, quia oẽs viuebant, poſtea mortui ſunt aliqui? Rñdeo primo caſu, quia erat conditio merè poteſtatiua, nõ deficit relictum vel inſtitutio deficiente conditione per caſum l. quæ ſub conditione. §. quoties. de condi. inſt. Sed in ſecundo caſu, quo erat caſualis, ſecus. ĩ. eo. l. in teſtõ. cum ibi no. & hoc voluit gl. fi. ratio diuerſitatis eſt, quia qñ conditio eſt poteſtatiua, non cenſetur velle teſtator, ꝙ legatum pendeat a fortuna, ſed a voluntate legatarii. Si ergo a principio fuit poſſibilis, & efficitur impoſſibilis caſu fortuito, non dicitur conditio defecta, nec facit legatum

tum deficere,qa non ſtat per legatarium, vel hæredem, ſed per
caſum,ſed ſecundo caſu voluit teſtator pendere ex viribus for-
tunę,nimirum ſi deficit per caſum, facit deficere relictum.

2 *Cautio mutiana eſt cum fideiuſſore.*
3 *Pactum,vel ſtatutum de lucrando dotem vxore præmortua, habet locũ in dotem non ſoluta.*
4 *Qui habet implere conditionem, debet ſe offerre,& ſic ire ad domum illius cui eſt implenda,& non expectare ꝙ ab eo petatur.*
5 *Cautio mutiana de implendo cõditionem.an habeat locũ in cõtractibus.*

LEX VII.

1 MVutianæ. † In conditionibus negatiuis in nõ
faciẽdo illud, qđ faceret quis vſque
ad vltimum vitæ ſpm̃,cũ perfectè nõ poſſit verè im-
pleri quouſque viuat,cautio mutiana de non facien
do pro implemento hr̃,vt poſſit adiri hæreditas, & peti legatũ,
ſed ſi ꝯditio ꝑ aditionem hr̃ditatis efficiť infallibilis adeo,ꝙ nõ
põt deficere,talis cautio non requiritur,hoc dicit lex vulgaris,
& famoſa quã Bar declarat ꝑ multa cõtraria, quæ potius ſunt
legenda in ſtudio q̃ recitanda. ¶ † In tex.ibi,[cautionis.] quæ
2 cautio eſt cũ fideiuſſoribus,ut patet ĵ.e.l.cũ ſub hac.& C. de in-
di.uid.toll.auth.cui relictũ.¶In tex.ibi,[neceſſitas.]hæc eſt vtili
tas legatariorũ,qui non poſſent petere ſi fuit relictũ ſub tali cõ
ditione,& ſic legatum nugatoriũ eſſet,& ſic magna reſultat uti
litas ex prouiſione Mutij.¶In tex.ibi,[in non faciẽdo.]nota qa
non habet locũ in omnibus negatiuis,ſed ſolum ſi conſiſtunt
in non faciendo, habito reſpectu ad factũ, qđ incumbit hære-
di,vel legatario,tunc.n.habet locũ qđ ſ.dixi,ſecus ſi conſiſterẽt
in caſu fortuito,ut ſi nauis ex Aſia non ueniet, quia p̃t eſſe cer-
tum eam non venire,ẽt viuo legatario,ſi teſtator ſenſit de certa
ſed ſi non ſenſit de certa,ſed gñaliter, fortius idẽ eſſet ꝙ hic ha
beret ẽt locum in affirmatiuã,ſi implicaret negatiuã,vt ſi relin
quat uxori ſi ſemper manſerit cum liberis, nam exponitur,i.ſi
3 non deceſſerit ĵ.l.proxi. ¶ † In tex.ibi, cui dotẽ promiſerat, ſed
qualiter maritus ſoluto matrimonio põt petere dotẽ ſibi pro-
miſſam,cũ ſi eam recepiſſet,haberet reddere? Rñdeo ꝑꝑ pactũ
de lucrando,vel ſtatutum,& ſic not. ꝙ habet locũ tale pactum
in dote non ſoluta,nimirum ſi ſtetit per mulierẽ, ut not. ẽt in
l.ſi donaturus.in fi.de condictione ob cãm.& l.Iulia.de iure do
4 tium. ¶ † In tex.ibi[denuntiare eũ poſſe]no.ſm Bal.ꝙ qui hẽt
implere conditionẽ,dẽt ſe offerre,& ſic ire ad domũ illius, cui
eſt implenda,non expectare ꝙ ab eo petať,& ſic ĵ.e.l.pen.§. pri-
ſcus.in alio debitore dic ut l.itẽ illa.de conſti.pecu.¶ In tex.ibi,
[accepto facere dotem,]vel cauere,ſed non ſufficit primũ,quia
ſi liberauit ꝑ acceptilationem,non põt petere? Rñdeo nõ.qa ad
hoc de facto poteſt petere, iõ dẽt facere vtranque in dubio, &
expone,uel pro,& ad quod facit qđ no.in l.j.in fi.gl.C.de pactis.
¶In tex.ibi,[nõ eſt cui caueatur,]ſed ꝯ̃ ꝙ debeat cauere venien
tibus ab inteſtato.ĵ.eo.l.is cui.Solutio,cõditio poterat deficere,
ut inſtituo te inſolidũ ſi capitoliũ non aſcenderis, nã poſt aditã
hæreditatem poſſes aſcendere,ideo caues de reſtituendo hære
ditatem ſi aſcendes,hic nõ poterat deficere,quia fuit inſtitutus
ſub conditione ſi non petierit,& poſtq̃ adijt, petere non poteſt
nec ab alio nec a ſe, ideo iſta conditio cenſetur impleta poſtq̃
factum reducitur ad impoſſibile.¶Opponitur, ꝙ prouiſio Mu
tii non fuerit neceſſaria cùm aliàs eſſet prouiſum l.quib.ĵ.eod.
Solutio ibi in legato modali,quo caſu ſtatim adita hæreditate
oritur actio,& obligatio, & poteſt peti etiam antequã modus
ſit impletus,cum ſit implendus poſt legatum acceptũ, ſed ob.
exceptio niſi caueat de implendo ſiue conſiſtat in non facien-
do,ſiue in faciendo,hic qñ ſub conditione, quo caſu nulla ori-
tur obligatio,uel actio antequam conditio ſit impleta.l.qui hę
redi.ĵ.eo.in fi.ideo durius erat dicere,ꝙ cautio de implenda cõ-
ditione faceret actionem oriri,ideo prouiſio fuit vtilis ſi reſtrin
gitur ad conditiones, quæ conſiſtunt in nõ faciendo quę non
poſſunt impleri.donec legatarius, uel hæres viuit. Idem ſi poſ-
ſet impleri,ſed non niſi cũ expectatione triſtis euentus.ĵ. eod.l.
cũ tale.in prin.reſtringitur etiam ad vltimas voluntates, ſed in
contractu non habet locũ,vt hic glo.ſentit.& in l.j.in fi. glo.de
pact.ꝯ̃rium ſentit in l.ſiue apud.C.de tranſact.Barto. ibi diſtin-
guit inter contractus bonæfidei,& ſtricti iuris: dic ut ibi no.

1 *Recedens ab aliquo loco aĩo redeũdi,receſſiſſe nõ uidetur, & qui cũ aliquo tenetur ſtare,vel morari,nõ requiritur ꝙ oĩ momẽto tẽporis ſtet.*
2 *Qualiter probetur actus continuus alicuius & continua poſſeſſio, vel manſio, in in ciuitate.*

LEX VIII.

1 SI quis ita legauerit. †Recedẽs ab ali
quo loco aĩo re-
deundi,receſſiſſe non vr̃, & qui cũ aliquo tenetur
2 ſtare,uel morari,non requiriť ꝙ omni momento
tpis ſtet.hoc † vltimũ nota,quia eſt utile, cũ quæ-
ritur de probãdo actũ continuũ alicuius,vel cõtinuã poſſeſſio-
nẽ,uel mãſionẽ in ciuitate,qa non requiriť ꝙ ſteterit oĩ momẽ
to, cũ iſtud ſit impoſſibile,ideo probãt teſtes ſi deponũt de eſti
matione temporis ſecundũ Doct.uide quod no.Bart. in l. Cel-
ſus.de vſucap.facit l.j.ſolu.mat.in verbo ſemper. ¶ In tex.ibi,
[ſed ſi eam mentẽ.] i.ſufficit ꝙ habeat mentẽ,& animũ redeun
di,licèt non quolibet momento permanſerit,qa hoc nõ requi-
riť.quid ſi receſſit animo nõ redeundi,ſed poſtea redijt, aut in-
continenti?& idẽ quaſi non videať illũ aĩum habuiſſe.l.plerią;.
de ritu nup.Aut ex interuallo, & vr̃ ſecus argumẽto huius tex.
a ꝯ̃rio ſenſu.in ꝯ̃rium facit quod no.gl.quę dicit ꝙ hic erat lega
tum annuũ, in quo dẽt ſufficere, ꝙ in principio cuiuslibet an-
ni,quo cedit dies legati reperiať cũ liberis q̃q̃ modicũ ſtet. l.qui
concubinã.§.vxori.de leg. iij. ſed ibi loquiť qñ per eã non ſtat:
aliàs apta eſſet via vxori habẽti ſemꝑ annuũ legatũ, & nõ ſtãdi
cũ filijs vltra duos vel tres dies in principio anni, qđ eſſe nõ de-
bet,& eſſet ꝯ̃ mentem huius l.immo plus vr̃ ꝙ ſi ſtetit in princi-
pio anni,& ꝯſecuta eſt legatũ, ſi recedat aĩo nõ redeũdi debeat
legatũ perdere,qa cenſeť factũ ꝑ manſione totius anni, & iſtud
credo fuiſſe mentẽ huius tex. nec ſufficit pœnitẽtia ſuꝑueniẽs
ex interuallo,ſed ꝑ anno ſequẽti ſic ſi pœniteat ante ingreſſum
anni,& incipiat morari, & continuet per totum annum.

1 *Verbum quod poteſt intelligi in præteritum, & futurum,in vltimis voluntatibus, intelligitur in futurnm.*
2 *Si pater reliquit filiæ quæ vidua fuerit,an admittatur illa, quæ tunc erat vidua, an tantum illa quæ poſtea viduabitur.*

LEX IX.

1 SOlemus. † Barto. ſummat hanc hoc mõ l.
verbum qđ põt intelligi in pręte
ritũ,& in futurũ,in vltimis volũtatibus intelligitur
in futurum.h.d. Gl.n. ponit ꝙ factũ fuit legatũ cũ
liberos habuerit,iſtud habuerit,reperitur in præte
rito indicatiui & futuro ſubiunctiui: & text.dicit ꝙ intelligiť de
illis quos habebit,non de his quos habet, vel habuit,& qñ ſcie-
bat eã habere de pręſenti. ĵ.eo.l.ſi iam facta. ſecus vr̃ ſi ignora-
bat.ĵ.l.proxi.in fi.& l.ſi ita ſcriptum.§.fi.ſ.de leg.ij.& iſte tex.cũ
2 glo. & ſummario Bar. † facit ad illam qõnem, ſi pater reliquit
filiæ quę vidua fuerit, an admittatur illa quæ tunc erat vidua,
an tantum illa quæ poſtea viduabitur,& pro iſta ſecunda parte
facit iſte tex.cum ſummario Bart. vide in l.hoc articulo. de hę-
redi.inſti.& ibi tetigi,& in l.fi.C.de indi. vidui.toll.

1 *Conditio nuptiarum poteſt impleri viuo teſtatore, quia non eſt merè poteſtatiua.*
2 *Si legatur filiæ vel alteri cùm nupſerit,quãto tꝑe erit expectãda ꝙ nubat,& an poſt illud tp̃s ſi non nubat, dicatur conditio defecta. & nu. 1.*
3 *Cum lex,vel ſtatutum loquitur de aliquo actu qui poteſt ſortiri iuris effectum, debet intelligi de actu valido.*

LEX X.

1 HAec conditio. †Conditio nuptiarũ põt
impleri viuo teſtõre, qa
nõ eſt merè ptãtiua, & impleť per nuptias validas,
per inualidas aũt,nec impletur nec deficit: ideo per
alias validas impleri poterit. de æquitate tñ põt cũ teſtõr videa-
tur ſenſiſſe de primis nuptijs.¶ In tex.ibi,filiæ meæ,ſed qũo po-
tuit filiæ relinquere ſub hac ꝯdõne nõ ptãtiua? dic ꝙ fuit lega-
tũ, ſed inſtituta erat purè in alia parte, vel fuit factũ in codicillis
2 ab inteſtato. ¶ † In tex.ibi, [non aũt exegerat.] qñ vtraq; viuo
teſtõre,vel poſt mortẽ, ſed quanto tꝑe erit expectãda ꝙ nubat,
vt conſequať,vr̃ ꝙ ſtatim cũ põt,& nõ nubit, dicať defecta.l.hęc
conditio. ĵ. eo. ſed in ꝯ̃rium ꝙ ſit expectanda per trienniũ a tꝑe
quo nubere põt, & ſit ſpãle.C.qñ & quib.quar.pars de.l.ad filia
rũ.lib.x.& ibi no.Bar.& dicit Guil.ĩ l.ſi qs hr̃de.de inſti. & ſubſt.
per iſtũ tex. ꝙ ſi pater reliquit filiæ ꝑ dote & eã maritat ſine do-
te poſt mortẽ,filia põt petere relictum, ſed parũ facit, qa huic
fuit legatum ſimpliciter, non pro dote vt dixi in l. Lucius. de
3 leg.ij. ¶ † In tex.ibi,non oẽs,no.ad quod ſꝑ alleg.ꝙ cum lex vel
ſtatutum loquiť de aliquo actu qui põt ſortiri iuris effectũ de-
bet intelligi de actu valido, quia actus inualidus habetur pro
non facto: facit l.huiuſmodi.in prin & quod ibi dixi.de leg. j.

1 *Papa ſi contulit vel mandauit conferri præbendã in tali eccleſia,& tempore datæ præbẽda vacabat,& quæritur an illa debeatur,debet diſtingui,an Papa ignoraret & debetur, aut ſciebat, & tunc ſecus.*
2 *Si princeps concedit alicui inhabili ad teſtandum, & talis tempore conceſſionis fecerat teſtamentum, an validabitur.*
3 *Si concedat vaſallo quòd poſſit alienare feudum,an iſta conceſſio extendatur ad alienationem iam factam.*

LEX XI.

1 SI iam facta. †Facit iſte text. cum principio l.
ſeq.ꝙ ſi Papa contulit,vel mãda
uit ꝯferri prębendam in tali eccleſia, & tꝑe datæ præ-
bẽda vacabat,& quæriť an illa debeatur, debet diſtin-
gui, an Papa ignoraret,& debeť,vt hic:aut ſciebat,& tũc ſecus,
ſed debet expectari alia vacatura,vt in prin. l. ſeq.licèt gl. in cle.
cũ ei quẽ.de ꝯceſ. pręben. videať indiſtinctè tenere ꝙ debeatur.
2 † Item facit tex.iſte,ſi princeps cõcedit alicui inhabili ad teſtan-
dũ puta Papa concedit epõ,vel cardinali, vt poſſit teſtari de bo
nis quæſitis de eccleſia, tꝑe cõceſ.fecerat teſtm̃, & quęritur, an
illud validat,& diſtinguatur ſicut hic, in ꝯ̃rium facit l. ſi quis fi-
lio. §. irritũ.in fi. de iniu.teſt. Et rõ,quia licèt eſſet factũ, non tñ
habebat

habebat vires, ſed recipit ꝑ mortem, vt in epiſtola Pauli. & in l. omnium. C. de teſta. cenſetur factum tpe mortis, & ſic verba futuri tpis ꝓꝑ hoc ad iã factũ teſtm̃ vñr trahi. argu. in l. talis ſcriptura. in fi. de leg. j. & hoc placet, ſecus in his q̃ nõ hñt dependentiam vt hic, nam ɔdõnẽ extitiſſe conſiſtit in facto ſimplici, ꝑ hoc vr̃
3 † aliud eſſe q̃ in teſtõ, ſi princeps ɔcederet vaſallo ꝙ poſſet alienare feudũ, qa non extenderet̃ ad alienationẽ iã factã, vel dic ꝙ tunc eſſet ecõuerſo ad iſtos tex. qa ſi ignorabat alienationem factã ſimiliter ignorabat ad ſe deuolutũ feudũ, & ſi ſciuiſſet, non eſt credendũ ꝙ iuri ſuo voluiſſet renunciare, ſecus ſi ſciebat, & ſic eſt maior ratio concedendi licentiam in non alienatis, q̃ in alienatis, & tetigi in d. §. irritũ. Intellige tex. tñ in tali conditione quæ poterat impleri viuo teſtatore, aliàs indiſtinctè expectaretur ꝙ de nouo impleatur poſt mortem iuxta no. ſ. eo. l. ij.

§. Item ſciendum. No. ꝙ conditiones poteſtatiuæ dicuntur promiſcuæ. Idẽ in mixtis facilibus, vt ſunt conditiones dandi. Aliæ dicuntur non promiſcuæ. Cætera dic vt in l. ij. ſ. eo.

1 *Pater benè facit ſi vnus filius aliquid ſibi ſurripuit, vel pro maleficio vnius aliquid ſoluit in communi, ſi tantundem prælegat alteri.*

2 *Relicta filio legitima poteſt pater totum alteri relinquere, & multo magis alteri filio niſi reſultaret inuidia, & ſcandalum.*

LEX XII.

1 SI ita legatum. † No. ꝙ benè facit pater, ſi vnus filius aliquid ſibi ſurripuit, vel pro maleficio vnius aliquid ſoluit in cõi, ſi tantundẽ ꝑlegat alteri. Idẽ ſi pro vno feciſſet expẽſas in ſtudio, & ſibi libros emiſſet, vt vidi fieri ꝑ quendam prudentem, cum in ſtudio medicinæ multa expendit, non tñ negatur quin ad vnum filium poſſit habere maiorem affectionem, q̃ ad alium, dicit tñ tex. ꝙ non ꝑꝑa in multo debet facere potiorẽ, ſed cũ diſcretione in Auth. de nuptijs. §. pe.
2 † Sed potius voluntatis eſt, nõ neceſſitatis, qa relicta filio legitima põt alterũ alteri relinquere, multò magis alteri filio, niſi reſultaret inuidia, & ſcandalum: tũc. n. malè faceret. iuxta no. in l cum pater. § euictis. ſ. de legatis ij. ¶ In tex. ibi, debetur, ſub. ẽt ſi cã eſſet falſa. l. demõſtratio. §. ꝙ aũt. ¶ In tex. ibi & ſanè. reſpondet opp. quæ poſſidet fieri, ꝙ legatum non debeat valere, cum videat̃ factum in pęnã filij maioris, & legatum factum nomine pęnę non valet in diſtinctione l. j. & ij. de his quæ pę. no. Sed rñdeo non eſſe verum, qa pęna concipit̃ in futurum, qñ teſtator mandat alicui ꝙ aliquid faciat, & ſi non fecerit, mandat ꝙ aliquid det nomine pęnę, & ſic propter ſpretum præceptũ. l. mulcta. in prin. ſed hic conceptum fuit in præteritum, quia filius ex arca ſumpſerat: vnde magis dicitur ob cauſam factum, vnde valet, ſiue cauſa ſit vera, ſiue falſa. vt ſupra dixi.

1 *Dandum pupillo gratia conditionis implendæ poteſt dari tutori, & dandum furioſo curatori, & cenſetur impleta conditio.*

2 *Dandum domino ſi detur ſeruo, quòd non videatur impleta conditio.*

LEX XIII.

1 SI fundus. ¶ † Dandum pupillo gratia conditionis implendæ põt dari tutori, & dandum furioſo curatori, & cenſetur impleta conditio. h. d. Videbatur ɔtrarium, cum debeat impleri formaliter,
2 hinc eſt † ꝙ dandum dño, ſi det̃ ſeruo, nõ videt̃ impleta condõ. l. qui hæredi. in prin. ſ. eo. ideo gl. intelligit. ꝙ vr̃ impleta ɔdõ qñ datio tutoris conuertit̃ in vtilitatẽ pupilli, & ſic cenſet̃ pupillo datũ. arg. in l. nõ ſolũ. in fi. ſol. ma. Idẽ eſſet ſi qđ datum eſt dño, conuerteret̃ in vtilitatẽ ſerui manumiſſi. d. l. q hæredi. ſed ɔtra opp. ꝙ ſoluẽdo tutori liberat̃, quia legitimè ſoluit. l. ꝙ ſi fortè. de ſol. ſed aliud in debitore ſoluente fauore liberationis, non ſic in nolẽte implere condõnem, vt habeat actionẽ, qa nõ eſt ita fauorabilis actio ſicut liberatio, qd ecõtra ſi ſoluatur pupillo ſine tutore, an videat̃ impleta ɔdõ? gl. hic nõ bñ ſoluit. Dic ſi eſt ſalua pecunia, & eſt clarum, aut non, tunc aut erat danda ad vtilitatẽ ſuã, qa ſibi erat remanſura, & tunc ſecus, aut ad vtilitatẽ alterius, vt ſi ſtipulor mihi, aut pupillo, quo caſu datum pupillo dẽt mihi reſtitui tanq̃ datum ꝓcuratori meo l. Iul. §. j. de verb. obl. & ſufficit, & mihi imputẽ qa talem adieci, & hæc probantur in l. allegata in gl. de ſolu. l. ſi ſtipulatus fuero. & eo. titu. l. ſi ſeruus. & ſ. eo. tit. l. conditionibus pupillus. not. in glo. j

1 *Quòd non poteſt quis ponere ſtatuas in aliquo loco publico ſine licentia communitatis illius loci, nec aliud ædificium facere.*

2 *Quando quis impeditur implere cõditionẽ poteſtatiuam facto tertij qui iuſtè potuit impedire, conditio habetur pro defecta, & an habeat regreſſum contra prohibentem.*

LEX XIIII.

1 TItius. † Not. ꝙ nõ põt quis ponere ſtatuas in aliquo loco publico ſine licentia cõitatis il-
2 lius loci, nec aliud ędificiũ facere. Itẽ no. ꝙ † qñ quis impeditur implere cõdõnem poteſtatiuã facto tertij, q iuſtè potuit impedire, cõdõ hr̃ pro impleta, rõ eſt, quia ſi haberet̃ pro defecta, non ſupereſt regreſſus contra ꝓhibentem ad dãnũ, & intereſſe, ſecus ſi iniuſtè, vt ſi fui inſtitutus ſi manumiſero ſeruum meum, & tu occidiſti, nam quia poſſum habere regreſſum per actionẽ l. Aquil. cõditio habetur pro defecta. l. inde Nerat. §. j. ad l. Aquil. ſecus ſi ille non eſſet ſoluẽdo, ſed ſi conditio poteſtatiua deficit per caſum, tunc habetur pro impleta, ut l. quæ ſub conditione. §. quoties. de condi. inſti.

1 *Si ſtatutũ dicat ꝙ vir lucretur dotem vxoris præmortuæ ꝙ ſtatim quòd eſt contractum matrimonium per verba de præſenti, licèt non conſummatum, locum habet ſtatutum.*

2 *Quod omnia præſumantur legitimè acta, ſi aliqua ducta eſt vxor.*

LEX XV.

1 CVm fuerit. ¶ † No. argumentũ ſi ſtatutum dicat ꝙ vir lucretur dotẽ vxoris ꝑmortuę ꝙ ſtatim ꝙ eſt ɔ̃ctum matrimonium per verba de pñti, licèt nõ cõſummatũ, locũ hẽt ſtatutũ, & eſt caſus ſm Bal. in l. Deo nobis, C. de epiſc. & cle. ita communiter tenetur, & vidi conſuli licèt dñs Bar. de Sali. nixus fuerit probare contrariũ per multas rões, quæ potius aures demulcent, quàm habeant de ſubſtãtia. C. de dona. ante nup. Sed iſte tex. vr̃ requirere, ꝙ ſaltẽ fuerit inducta in domũ mariti, vt patet in verbo, ducta eſt. gl. notabiliter intelligit hoc requiri, qñ nõ cõſtabat matrimoniũ ɔ̃ctum ꝑ verba de pñti, quia ſi eſt ducta tanquam vxor, ꝑſumuntur verba de ꝑſenti interueniſſe, quã glo. tene mẽti, ſed ſi poſſet ɔſtare, iſta ductio nõ eſſet neceſſaria, ideo ut plurimum qñ datur annulus, & interueniũt verba, fit in præſentia multorũ, & cauti hoĩes faciũt ẽt cõfici inſtrm̃, qm̃ ad eſſe matrimonij non ſufficit ɔſenſus in valẽtib. loqui in c. tuæ. de ſp oſa. & no. gl. ſingularẽ in l. cũ notiſſimi. C. de ꝑſcri. xxx. anno.
2 † ideo gl. iſta eſt notabilis, ut oĩa ꝑſumantur legitimè acta ſi ducta eſt ut uxor, aliàs oportet ꝓbari verba de ꝑſenti, & iõ facias vnã magnã manũ ad fi. adde l. denique. de ritu nup. & l. Seia. de dona. inter virum, & vxorẽ, & qđ habetur. in c. illud. de ꝑſump.

1 *Interpretatio verborum & ſignificatus quando eſt clarus illi ſtatur in dubio quantumcunque ſit rigoroſus.*

LEX XVI.

1 IN his. † No. hic ꝙ qñ interpretatio verborũ, & ſignificatus eſt clarus, illi ſtatur in dubio quantũcunque ſit rigoroſus, qñ aũt non eſt clarus fit interpretatio de bono, & æquo. iſto anno habui de facto, cui quidã hærede inſtituto ſubſtituiſſet poſt eius mortẽ ſi deceſſerit ſine filijs filia q̃ tunc eſſet vidua, cum plures haberet. & tpe mortis vna eſſet vidua, & ſic fuit admiſſa prima, ſe maritauit dicebatur per dños de Venetiis ꝙ debebat perdere bona, quia ſi ɔtingeret aliã uiduari, nihil haberet, ſi illa non perderet, & nõ eſt credendũ ꝙ pater vnã filiam voluerit facere melioris conditionis, quàm aliã. & ſic in effectu dicebat inſpecta æquitate, ꝙ teſtator ꝑſumit̃ voluiſſe ꝙ quęlibet filia quæ poſtea viduatur, dẽt hr̃e bona, & ſi ſe remaritat dẽt perdere. Ego dixi, ꝙ licèt pr̃ prudentius feciſſet ita diſponere, tñ verba repugnant, & habẽt propriũ ſignificatũ, quòd illa ſola habebat quę tũc reperiebat̃ vidua quicquid poſtea faciat, de hoc eſt caſus in l. fi. C. de indi. vi. tol. & ibi ꝑ Bal. licèt poſſet dici, quòd ibi loquit̃ qñ eſt vna filia, tñ cũ qñ ſunt plures, nihil reperiatur cautũ, ſtabo ſignificatui, licèt ſit de ſtricto rigore, nõ dictæ interpretationi, q̃ fit ex bono, & æquo ſm capitulũ noſtrũ, non ſm iuris deciſionẽ. caſus eſt hic, qđ no ad ſimiles caſus, & ita fuit ſingulariter iudicatũ ꝓꝑ ɔſiliũ meũ, licèt magna facta fuerit ɔtradictio.

1 *Falſa demonſtratio legatum non vitiat, ſi conſtat de corpore.*

2 *Caſus in quibus falſa demonſtratio vitiat legatum nu. 9.*

Illa dicitur demonſtratio quæ apponitur ad declarationem rei, vel perſonæ cui relinquitur, ſi autem ad qualificandum verbum relicti, non dicitur demonſtratio ſed diſpoſitio.

4 *Falſa demonſtratio an vitiet proceſſum, vel ſententiam.*

5 *Si reperiantur duo eiuſdẽ nominis, & ambo capiãtur, & an poſſit iudex eligere quem vult, & facere executionem, & quid in cã ciuili, et n. 4.*

6 *Ad perfectam demonſtrationem rei vel perſonæ ſufficiunt duæ demonſtrationes, & duo confinia, niſi pars aduerſa probaret cõtrarium, vel niſi eſſet alia res cui conueniunt ambæ demonſtrationes.*

7 *Quando variantur confines, cautela eſt ꝙ fiat articulus ꝙ talis poſſeſſio quæ non habet illos confines, eſt eadem cum illa quę tempore inſtrumẽti confecti habebat tales & tales in inſtrumento contentos.*

8 *Demonſtratio magis cohæret legato quàm cauſa.*

9 *Falſa cauſa quando vitiet legatum.*

Non prodeſt proteſtatio, ſi factis contrariatur.

10 *Cauſa propriè dicitur de præſenti vel de præterito, & qñ de futuro dicitur modus in vltimis voluntatibus, & qualiter largius ſumatur.*

LEX XVII.

1 DEmonſtratio. † Falſa demonſtratio legatũ non vitiat ſi conſtat de corpore. hoc primo, nec falſa cauſa niſi ſit conditionaliter appoſita, hoc ſecundo, & dictio, ut, facit modũ, non aũt demõſtrationẽ, vel cãm. hoc tertio,
2 & vltimo dicit. ¶ † No. in prin. caſum, in quo falſa demonſtratio vitiat legatũ. ſ. cũ non ɔſtat de corpore rei, quam voluit teſtator demonſtrare, adde aliud qñ conſtat ꝙ voluit demonſtrare, ſed

re.ſed non reperitur in rerũ natura.l.ſi ſeruus.§ qui quinq;. Idẽ
ſi legatum cõſiſtit in iure, non in corpore, & illud non reperiť,
vt ſi lego x.in quibus Titius mihi teneť, q̃a videor legare actio-
nẽ,& ſi ille non tenetur,actio non eſt.l.ſi ſic. cũ ibi no. de leg.j.
Adde tertiũ qñ demonſtratio ↄſiſteret circa parentelã vel con-
ſanguinitatẽ,& exprimeretur ab ignorante,vt lego Titio fratri
vel filio,cũ non eſſet,& ego credebã ꝙ eſſet l.ſi pater. & l. nec a-
pud.de hęre.inſt.Itẽ adde quartũ, quia tex. dẽt intelligi qñ ap-
ponitur demõſtratio circa certũ corpus,& determinatũ: ſecus
ſi circa incertũ,vt lego veſtes cã vxoris paratas,& nullæ ſunt pa-
ratæ,nã nõ valet relictũ,quia illa verba potius faciunt ↄdõnem
l.Quintus.de auro,& arg.leg.& l.nuper.de leg.2.& hic in glo q̃
3 incipit [illud no.] † Debes aũt ſcire,ꝙ illa dr̃ demr̃o quæ appo
nitur ad declarationẽ rei vel ꝑſonæ cui relinquit. Si aũt ad qua-
lificandũ verbũ relicti,non dr̃ demonſtratio, ſed diſpoſitio, ut
lego ſeruo meo libertatẽ directò, quia verbũ directò. determi-
nat verbũ, lego.ſm Bar.& bene. Cætera circa materiã demon-
ſtrationis,vide ꝑ Bar.hic,ad quẽ recurritur ſemper in tribus ſpe
4 cialiter. ¶ † Primũ an falſa demonſtratio vitiet proceſſum vel
ſnĩam,vt ſi proceſſum eſt ↄ̃ Titium Ioannis ex maleficio poſi-
tũ in banno & ↄdẽnatũ:poſtea capitur Titius Petri: Iudex vult
facere executionẽ,dicẽs ꝙ ipſe fuit,qui cõdẽnatus fuit,& ꝙ fuit
erratũ in noĩe patris,& ꝙ error non dẽt vitiare, ipſe dicit execu
tionẽ non poſſe fieri,quia proceſſus nõ arctat, cũ fuerit citatus
Titius Ioannis,& ꝙ ipſe non debuit comparere, & citatio fuit
temeraria.l.eũ quẽ temere.ſ.de iud.& cũ non arctabat, ergo ꝓ-
ceſſus factus ↄ̃ non citatũ,& per ↄñs non contumacẽ,nõ valet:
quæritur q̃d iuris: & diſtinguit an cõſtet de corpore, & idẽ q̃đ
hic,vt valeat,an non ↄſtet,& tunc ſecus,vr̃ aũt conſtare ſi com-
paruit,& defenſam fecit,licèt eſſet citatus ſub noĩe Titij Ioan-
nis,vel ſi ↄfitetur ꝙ eſt ille homo,& illud corpus, qui, vel quod
erat diffamatum de illo crimine,& ↄ̃ quem fuit proceſſum, iõ
dicit ꝙ cauti aſſeſſores qñ capiunt bannitũ,in cuius cõtumaciã
fuit proceſſum,faciunt eum ↄfiteri p̃dicta,& faciũt executionẽ,
ſed Ang.in l.inter ſtipulantem.§.j.de verb.obl.dicit cautius eſ-
5 ſe,ꝙ ſi ↄfiteatur ſe illud maleficium cõmiſiſſe. † quid ſi reperiã-
tur duo eiuſdem noĩs,& ambo capiantur,an poſſit eligere quẽ
vult,& facere executionẽ? vide Bal.in l.ſi quis ſeruum.§.ſi inter
duos.de leg.j.qui dicit ꝙ nõ, ſed dẽt q̃rerere ꝓ culpabili.Quid ſi
capitur vnus,& ille dicit, ꝙ eſt, vel eſſe põt alius eiuſdem noĩs,
& ſic citatio fuit temeraria.d.l.eũ quẽ. cum ſua gl.dic ſi nõ pro
bat,nõ præſumitur,ut no.Bar.in d.§.ſi inter.ſi aũt conſtat, tunc
aut apparet quòd iudex de eo capto ſenſit,quia mandauit ipsũ
citari in tali domo,in tali loco,& idẽ:aut non conſtat, & tũc li-
cèt Iudex mandauerat citari,non arctabatur,q̃a non conſtabat
6 de corpore,ut hic.Cætera dic vt ꝑ eundẽ.† & maximè no.unũ,
q̃đ dicit quòd ad perfectã demõſtrationẽ rei, vel perſonæ ſuffi-
ciũt duæ demõſtrationes,& duo ↄfinia,& ſtatim fundata eſt in-
tentio illius,qui dicit hanc eſſe rẽ,quæ demonſtrata eſt,licèt a-
dicta ſit alia demonſtratio,q̃ illi nõ ↄueniat,quia rei demõſtra
tæ &c.in l.j.in fi.de dote præleg.niſi pars aduerſa probaret con-
trariũ,quòd eſt dare aliã rem vel ꝑſonã,cui conuenirent oĩa q̃a
illa p̃ualerent.l.patronus §.liberti & §.Sempronio.de leg.3. vel
niſi eſſet alia res,cui ↄueniũt ambæ demonſtrationes, ſicut iſti
quia poneretur res in dubio,nec ↄſtaret de corpore,adde l.cum
7 poſſeſſor.de cenſi.vbi hr̃ illud de ↄfinibus.† Itẽ qñ variantur cõ
fines,cautela eſt ſm eũ quã no.ꝙ fiat articulus, quòd talis poſ-
ſeſſio,q̃ non hẽt illos ↄfines eſt eadem cũ illa q̃ tp̃e inſtr̃i confe
cti habebat tales,& tales in inſtr̃o cõtentẽtos, aliàs niſi iſta po-
nerenť,& probarenť,nõ conſtaret de identitate corporis ꝑꝑ va-
riatos ↄfines,& ſuccũberet.adde ꝙ idẽ no.ĩ l.j.ſi vnus ex plu. ap.
8 & iſta ſunt meliora dicta q̃ ponat in hoc principio.¶ † In verſi.
[ꝙ aũt iuris] no.primo in verbo.[vel magis] ꝙ demr̃o magis co
hæret legato, q̃̃ cã,q̃a rurſus arguit ſi falſa demr̃o nõ uitiat,mul
tò magis nec falſa cauſa,& rõ eſt in promptu, q̃a demonſtratio
eſt neceſſaria,non.n.ualeret legatũ ſi res legata, vel perſona le-
gatarij non demonſtraretur tanquã incertũ,ſed benè valet ſine
expreſſione cãæ quare legat.nulla.n.alia cã requiritur quàm li-
9 beralitas teſtõris.† Itẽ no.caſum,in quo falſa cauſa vitiat lega-
tum.ſ.ſi fuit appoſita conditionaliter per ſi,ut hic,& no. glo.C,
de fal.cau.l.j.& intellige ſiue ſciebat falſam,ſiue ignorabat. Ad-
de aliũ caſum qñ cã cohæret legato,quia p̃ſumitur finalis, dici-
tur aũt cohærere qñ ſi eſſet vera teſtator tenebatur facere q̃đ fe
cit vel iure actionis, vel officio iudicis de rigore, vel æquitate,
ut ſi mandat hr̃di quòd nõ moleſtet talẽ debitorẽ, quia ſibi ſol
uit,& tñ non ſoluerat vel ſoluat x. in quibus ſibi tenetur, & tñ
non tenebať,hic tñ diſtinguiť,aut ignorabat cãm falſam, & vi-
tiatur legatum:aut ſciebat,& tũc ſecus.l.j,C.de falſa cau. ita in-
telligiť l.cum tale.§.falſam.j.eo.lo primo,cũ dicit non cohæret
a ↄtrario ſenſu. Adde tertiũ qñ probatur teſtõrem non fuiſſe
aliàs relicturũ,ſi ſciret cãm,& tunc vitiatur legatum,ẽt ſi nõ co
hærebat.d.§.falſam.& iſtud non poteſt procedere niſi in eo,qui
ignorabat,ſi.n.ſciret,non poteſt probari quòd fuiſſet aliàs reli-
cturus,cum ex eo quòd legat,& ſciat cãm falſam,apparet volũ-
tas ↄ̃ria arg.ſ.loca.l. cum plures.§. locator horrei. vbi non pro-
deſt probatio,ſi factis ↄ̃riatur, vnde ẽt ſi dixiſſet ſe non fore re-
licturũ,niſi apponat condõnaliter ex quo relinquit,& ſcit eam
falſam,præſumitur nugatoriè dixiſſe. Adde quartum ſi cã lega
ti concerneret conſanguinitatẽ legatarij, vt lego tali,q̃a eſt con
ſanguineus meus,q̃a præſumitur cã finalis ſicut & demr̃o, vt ſ.
10 dixi ꝑ l.ſi pater. C.de hæred.inſtit.† Vltimò ſcias, ꝙ cã propriè
dr̃ de præſenti, vel prēterito.ſ.eo. l.ſi ita legatum ſit.in fine: qñ
aũt de futuro dr̃ modus in vltimis volũtatibus, vt relinquo cen
tũ,vt tale quid facias,& ſi cã non impletur, carebit legato,& re-
ſtituit,& de hoc cauet.l.quibus.§.fi.j.eo.põt aũt largo modo di
ci cã,q̃a compellit teſtatorem ad legandũ ꝑꝑ ſpem, vt implea-
tur,ſicut cã de p̃terito impellit ꝑꝑ hoc,q̃a credit impletã in acti
bus inter viuos,ẽt ſi ſit de futuro,appellať cã, vt in tit.de ↄdi.ob
cãm. potius tñ ſm vſum loquendi q̃̃ de proprietate vocabuli,
ſm quam dr̃ ob rem dari,nõ ob cãm.l.j.de ↄdi. ſine cã.& plenè
in l.damus.de ↄdi. inde.ſumitur ẽt cã largius pro oĩ eo, ex quo
aliud ſeq̃tur,vel p̃cedit, vt ↄtractus & ↄdõ,ex q̃bus ſeq̃tur oblõ,
& dñium.l.& an eadẽ.§.actiones.de excep.rei iudi. & interdum
cauſa,id eſt lex, ſeu litigium.l.cauſas, vel lites. C.de tranſact.

1 *Cautio Mutiana præſtatur ei, cuius intereſt.i.ad quem debet hæreditas, vel legatum deuenire ſi conditio non impletur.*

LEX VIII.

1 IS, cui ſub conditione. † Cautio Mutiana
præſtať ei,cuius intereſt.i.ad quem debet hæreditas,
vel legatum deuenire ſi conditio non impletur.h.d.
¶ In tex.ibi [caue hæreditas] ſi ergo fuit inſtitutus inſolidum
vr̃,ꝙ debet cauere venientibus ab inteſtato,vt hic patet,quia lo
quitur g̃naliter,ſed ↄtra de l.Mutianę.in fi.ſ.eo.vbi nulli cauet.
Sol.vt ibi dixi,q̃a ibi impletur ↄdõ ſtatim,ꝙ adiuit,hic debet in-
telligi q̃ non impletur ꝑ aditionẽ. ¶ Itẽ opp. q̃a poſtq̃̃ impleuit
ↄdõnẽ põt adire, & efficiť hæres, nec põt amplius deſinere eſſe
hæres.l.ei qui ſoluendo.de hære.inſti.ergo non poteſt eſſe ſecus
cãæ inteſtati. Sol.verum eſt directò,ſed nõ ꝑ obliquũ, q̃a tene-
bitur reſtituere,& non detracta fortè Treb. q̃a ſui culpa ꝑdidit,
remanet tñ hęres nudo noĩe. Item opp. de l. iiij.in fi.de ↄdi. in-
ſti.vbi qñ eſt ſolũ inſtitutũ illa ↄdõne negatiua tanq̃̃ impoſ.is re
ijcitur,q̃a nõ eſt cui caueatur.Sol. ibi nõ erant veniẽtes ab inte-
ſtato ſm Doc. q̃đ eſt diuinare, vel dic ſm Ray.ꝙ ibi cõdõ conti
nebat ꝓhibitionẽ alienationis rei hæreditariæ, & ſicut præce-
ptũ de non alienando ſi eſt nudum ↄcernens fauorem tm̃ pro-
hibiti eſt nullũ.l.pater filium.§.Iul. Agrippa.ſ.de lega.iij.ita illa
condõ.¶ Vltimò oppo.ꝙ non p̃ſtetur ei, ad quẽ res eſt deuen-
tura,ſed hæredi,licèt ſit ad alium deuentura. j̃.eo l.cũ ſub hac,
ſed dic ꝙ ibi poterat peruenire ad hæredem, ſi ſecundus lega-
tarius pẽdente condõne legati moreretur.l.j.§.ſin autẽ ſub con-
di.C.de cad.toll.Item quia ibi hæres exiſtente conditione obli-
gatur ſecundo legatario,& eidem cauet vbi habetur.

1 *Voluntas defuncti quid faciat. Item conditio de præterito vel præſenti non eſt propriè conditio.*

2 *Conditio ſi nupta erit intelligitur tempore mortis,ſed teſtator dixit ſi nu pſerit ſufficit quandocunque impleatur.*

Quæ conditionem non faciunt, quia inſunt ex legis diſpoſitione, volente teſtatore faciunt.

3 *Inſtitutus ſi adit hæreditatem de iure prætorio tantum excluditur ſubſtitutio vulgaris facta per hæc verba ſi hæres non erit.*

LEX XXI.

1 IN conditionibus. † Voluntas defun
cti facit vt ↄditio
quæ tp̃e mortis debebat eẽ impleta ſi impleať poſt,
valeat. Item facit, vt illud q̃đ de ſe non faceret ↄdõ-
nem,nec ſuſpenderet ceſſionem diei, faciat & ſuſpendat. Item
condõ de præterito vel præſenti nõ eſt ꝓpriè condõ, & ſi relin-
quatur ſub ↄdõne ſi hr̃s nõ erit ſiue ſit hr̃s in totum,ſiue in par
tẽ deficit condõ. & appellatione hr̃dis ↄtinetur bonorũ poſſeſ-
2 ſor.h.d tota lex † Et no.in prin.ꝙ ↄdõ ſi nupta erit, intelligitur
tp̃e mortis,ſed ſi dixit, ſi nupſerit,ſufficit qñcunque impleatur,
ſ.eo.l.hęc ↄdõ.No.ẽt ꝙ quæ ↄdõnem non faciunt,q̃a inſunt,ex
legis diſpõne,volente teſtõre faciunt: vide Bart. in l.vter ex fra-
tribus.de ↄdi.inſti.& Bal.in l.j.in prin.C.de cad.tol.q̃ dicit quòd
verba ſi hr̃s erit, ſi referãtur ad legatariũ, vt lego x.ſi hr̃s adhibit,
faciunt legatum conditionale, ita poteſt exemplificari hic: ſe-
cus ſi ad grauatum, vt ſi hr̃s eris, damnas eſto dare centum Ti-
tio.ita intelligit leges,quæ dicunt quòd talia verba non faciunt
3 legatum conditionale:tetigi in l.iij.de leg.j. † Vltimò ibi,[ſi pa-
tronus] facit quòd ſi inſtitutus apprehendat hæreditatem de
iure prætorio tantum excludatur ſubſtitutio vulgaris facta ſi
hæres non erit, & quòd ſecundùm teſtamentum de iure prę-
torio tantum validum tollat primum vtroque iure validum:
de primo per Bar.in l.j.de vulg. & pupil. de ſecundo tetigi in l.
ſi filius qui in poteſtate. de libe.& poſthu.

1 *Qui ignorat extitiſſe conditionẽ inſtitutionis, non poteſt adire, licèt extiterit: ſed qui ignorat ſe eſſe ſui iuris, poteſt adire ſi reuera eſt.*

Conditio

2 *Conditio facti dicitur illa quæ a iure non intelligitur, niſi exprimatur, & iſta expreſſio conſiſtit in facto, ſed iuris dicitur illa quæ ſubintelligitur etiam ſi non exprimatur.*
3 *Si iudex procedit in aliqua cauſa ignorans, an poſſit cùm vere poſſit an ualeat proceſſus.*
4 *Quid ſi ignorantia eſt circa exercitiũ iuriſdictionis non circa ſubſtãtiam.*
5 *Qđ paria ſint ignorare iuriſdõ. hẽre, vel ſcire. et ignorare poſſe exercere.*
6 *Sententia lata non uiſo proceſſu, etiam ſi lata ſit pro parte pro qua erat danda non ualet.*
7 *Si iudex ignoret citationem factam, an ualeat proceſſus.*
8 *Procurator, uel executor teſtamenti ſi faciant actionem antequã ſciant ſe habere poteſtatem, cum uere habeant, an talis actus ualeat. & nu. 9.*
9 *An ante præſentationem reſcripti, uel inſtrumenti dicatur Iudex habere iuriſdictionem, uel mandatum.*

LEX XXII.

1 Multum. † Qui ignorat extitiſſe ↄdõnem inſtitutionis, nõ põt adire, licèt extiterit, ſed qui ignorat ſe eſſe ſui iuris, poteſt adire ſi re vera eſt. h. d. rõ eſt, qa primo caſu ignorat hæreditatẽ ſibi delatã quæ non deferṫ ante ↄdõnis exiſtentiã, & putat non delatã, licet delata ſit, & ſic ignorat qđ eſt cã principalis potentiæ adeundi. In ſecundo caſu ſcit hereditatẽ ſibi delatã, ſi alia ↄcurrũt quæ ſunt neceſſaria, vt ſi delata ignorat tñ quoddã accñs in quo non ↄſiſtit potentia adeundi, ſed per accidens, qa ſe putat eſſe in aliena ptãte, & ſic nõ poſſe adire ſine illius voluntate, ne inuitus obligeṫ, ſi ergo nõ eſt re vera, nõ obligaṫ, iõ qa ceſſat cã pp quã impediebaṫ adire ceſſat impedimentũ, licet ignoret ipſum ceſſare, iõ valet aditio. ¶ † In gl. ibi [quoddã iuris ſtatutũ,]
2 vel dic ꝙ ↄdõ facti dṙ illa quę a iure nõ intelligiṫ, niſi exprimatur, & iſta expreſſio ↄſiſtit in facto, iõ quælibet ↄditio expreſſa dṙ in facto conſiſtere. ĵ. e. l. q hæredi. ſed iuris dṙ illa quæ ſubintelligiṫ, ẽt ſi nõ exprimaṫ. Dyn. ¶ In gl. ſeq. ibi [ſi qs extraneus. §. fi.] ↄtra. ſ. ad primũ caſum huius l. ſed rñde, ꝙ hic inſtitutio fuit facta ſub ↄdõne, & inſtitutus hoc ſciebat, ſed ignorabat ↄditionem extitiſſe, & ſic ſe nõ poſſe adire. in l. ↄtraria ignorabat condõnem appoſitã in inſtõne, immo credebat inſtõnẽ purã & ſe poſſe adire, & poterat, non ex capite quo crediderat, ſed ex alio qa ↄdõ extiterat, certè ſua ignorãtia non nocet, qa non eſt circa potentiã, ſed circa cõmodũ adeundi, & qa opinio ſua concurrit cũ veritate, licet nõ cũ mõ, nõ impediṫ adire. ¶ Nunc ↄ̃ ſm caſũ opponiṫ, de l. qui in alien. §. ſi is q putat de acq. hęr. Sol. ibi q putabat ſe in aliena ptãte ↄſtitutũ cũ nõ eſſet adiuit iuſſu illius, & ſic non credidit ſe facere hæredem, ſed illũ, ſi ergo non ſtet in illius ptãte nec facit illũ hęredẽ, qa nõ põt, nec ẽt ſe facit, qa non vult, & ſic non valet aditio, hic adiuit ſine iuſſu illius, & ſic voluit ſe facre hęredem licet ignoret an poſſit, iõ ſi veræ põt efficiṫ hęres, qa vult, & põt l. qđ ſi dubitet. de acq. hęr. & ea. l. q in aliena. §. q̃q̃, & ver. pe. qui incipit, nã per eum. ſed adhuc op. extra gl. ꝙ ignorãtia impedimenti iuris impediat aditionẽ. l. hrs inſtitutus. in fi. eo. tit. ibi [ignorãtia ↄcerẽbat principalem potentiam adeundi.] ſ. delationẽ hæreditatis, qa ignorabat teſtatorẽ fuiſſe habilẽ ad teſtandũ, & ſic an teſtm̃ valeat, ſi. n. nõ valet hereditas nõ eſt delata, iõ poſito ꝙ valeat, impediṫ aditio, hic nõ erat ignorãtia circa delationẽ. l. ſed & ſi de ſua, de acqui. hęr. & hoc Iuriſ-
3 cõſultus ibi declarat. ¶ † Ideo p̃dicta Bar. inducit ad aliã materiã, ſi iudex ꝓcedit in aliqua cã ignorãs an poſſit cũ verè poſſit, an valeat ꝓceſſus, & dicit per p̃dicta, aũt ignorat circa ſubſtantiam iuriſdictionis, vt an ſit vel non ſit iudex, qa dicebaṫ delegatus, & nõ erat reſcriptũ ſibi præſentatum, & non valet arg. in l. quęro. qñ ex fact. tuto. aut credit ſe eſſe iudicẽ, & eſt, ſed non modo quo credit, qa credit ſe eſſe ordinariũ, & litigãtes ſibi ſubditos, qui non ſunt, & ſi ex hoc capite nõ hẽt iuriſdictionẽ, ſed habet qa partes prorogauerũt iuriſdictionẽ, certè valet proceſſus. l.
4 ij. de iudi. §. j. vbi caſus. ¶ † Quid ſi ignorãtia eſt circa exercitium iuriſdictionis, non circa ſubſtãtiã iuriſdictionis, qa eſt iudex, & ſic procedit ↄtra illũ quẽ ignorat citatũ & contumacẽ, & re vera eſt citatus, & contumax, ſed nuncius nondum retulit, tenet
5 Bar. vt ſ. † ꝙ nõ valeat, quaſi ſint paria ignorare iuriſdictionem habere, vel ſcire, & ignorare poſſe exercere, ita dicit conſuluiſſe de facto, p l. hęc aũt, quib. ex cau. in poſ. ea. ibi [cõſtare debet, liquereque] &c. idẽ tenet in l. ſi finita. §. Iul. de dam. infe. & in l.
6 properandum, arg. dictę l. quęro. † eadẽ rõne vṙ ſi iudex non viſo proceſſu dedit ſñiam ẽt pro parte, pro qua erat dãda, qa ignorabat ſe poſſe dare, qđ no. ad infringendas ſñias Imperatorum, vt articules & probes ꝙ tulit nõ viſo proceſſu, quod ꝓbabitur probando ꝙ liber actoris non fuit ſibi traditus, ſed ſemper fuit
7 apud notarium. † Et pro dicto Bar. ꝙ ſi iudex ignorat citationẽ factam non valeat proceſſus, vṙ tex. in l. generaliter. §. his de prę-
8 ſentibus, & ibi Bal. C. de iureiur. † Idẽ tñ Bal. in l. falſus. in viij. co. C. de fur. alleg. Ioan. An. in quadã diſputatione tenentẽ ↄ̃rium, ꝙ ſufficiat abſentem citatum, licet non ſit facta relatio, ne culpa vel malitia nuncij habeat impedire proceſſum, Bal. ibi diſtinguit, an ſint indicia de citatione facta, & procedit dictum Ioan. And. an non ſint, & procedit dictum Bar. & ibi ponit ẽt de aliis, vt de procuratore, vel executore teſtamenti, ſi faciant actionem anteq̃ ſciant ſe habere ptãtem cum verè habeant, an talis actus valeat, vide ibi, & quod not. Inn. in c. cũ ex officij. de præſcri. de iudice qui habebat iuriſ. ordi. & noluit ex illa procedeere, ſed ex delegata, quam nõ habebat, an valeat ex ordinaria dic ut ibi;
9 & facit ꝙ ſic. l. ſeruum filii. in fi. ſ. de leg. 2. † an autem ante præſentationẽ reſcripti, vel inſtrumenti dicaṫ iudex habere iuriſdictionẽ, vel mandatũ? dic ut no. gl. in cle. j. de procu. quę videtur facere differentiam inter procuratorem, & iudicem, & Inno. in c. ex conqueſtione. de reſti. ſpõ. & Bal. in d. l. falſus. vbi recitat cõſilium Dyn. & Bart. qui conſuluit contra Dyn. & propter hoc ſemper recurritur ad hanc l.

LEX XXII.

1 Quoties. ¶ † Fideicommiſſum, quod relinquiṫ in defectum conditionis quæ a iure remittitur non debetur h. d. Bar.

1 *Conditio dandi implenda in perſonam duorum, nõ poteſt pro parte impleri in perſonam unius, ut legatarius partem legati conſequatur.*
2 *Cui accidit portio, accedit etiam emolumentum obueniẽs occaſione illius partis, ſic cui accedit labor.*
Si idem officialis propter caſum aliquem exercet officium duorum, debetur ſibi duplex ſalarium.
Item in Doctore legente pro ſe, & alio diuerſis horis.

LEX XXIII.

1 Qui duobus. † Conditio dandi implenda in perſonam duorũ, non põt pro parte impleri in perſonam vnius, vt legatarius partẽ legati conſequatur. h. d. & habeo iſtã l. pro no. quia ſi non eſſet conditio appoſita legatum eſſet diuiduum, & poſſet legatarius acceptare ex parte vnius, ex alia repudiare ſicut quando pluralitas ẽt ex parte legatariorũ, de leg. 2. l. legatariorum & tñ pp conditionem dandi in perſonã vtriuſque redditur indiui-
2 duum, ſicut & conditio eſt indiuidua ĵ. eo. l. cui fundũ. ¶ † No. in hac l. in fi. ꝙ cui accedit portio accedit ẽt emolumentũ obueniens occaſione illius partis: ſic cui accedit labor: vnde ſi vnus & idẽ officialis pp caſum aliquem exercet officiũ duorũ, debetur ſibi duplex ſalarium ſm Bal. vt no. in Auct. ut iud. ſine quoquo ſuffra. & ſi Doctor ex caſu legit pro ſe, & alio diuerſis horis debetur ſibi ſalarium vtriuſque ſecundum eundem Bar.

1 *Si per eum ſtat in cuius perſonam debet impleri conditio quominus impleatur, habetur conditio pro impleta.*
2 *Si ſtat p tertium quominus cõditio impleatur, an habeatur pro impleta.*
3 *Quòd dicatur ſtare per aliquem quominus conditio impleatur quando recuſat uel impedit.*

LEX XXIIII.

1 Iure ciuili. † Si per eum ſtat in cuius perſonam debet impleri cõditio quominus impleatur, habetur conditio ꝓ impleta. h. d. ¶ In tex. ibi, [ſit.] aliqui habent dictionẽ, nõ, ante dictionem [impleri] ita habebat gl. & tunc eſt ſenſus, ꝙ ſtabat per hæredẽ grauatũ, cuius intererat nõ impleri, ne teneretur ad legatũ, alii hñt poſt verbũ [impleri.] & tunc eſt idẽ ſenſus, ꝙ non ſtat p legatariũ quominus impleat & legatũ ↄſequatur ſub. ſed ſtat per grauatũ, qui ea impleta venit obligãdus, ut hic in fi. &
2 ĵ. eo. l. Iulius Paulus. ¶ † Sed qđ ſi ſtat p tertiũ, qui ea impleta venit obligãdus in fine? Rñdeo idẽ ſi ↄdõ erat in pſonã ſuã implẽda ſiue cõſiſteret in dando l. 2. de condi. inſt. ſiue in faciendo. l. j. C. de inſti. & ſubſti. ſed ſi nõ ueniebat implenda in perſonã ſuã, & nihilominus impediuit, rñdetur aut iuſtè potuit impedire, & idem ſ. eo. l. Titius. aut nõ potuit, tunc aut non eſt ſoluẽdo, & idẽ, aut eſt ſoluẽdo & hř ꝓ defecta, ut dixi in d. l. j per l. inde.
3 Neratius. ad l. Aquil. † Dṙ aũt ſtare p illũ qñ recuſat, uel impedit impleri, ſi aũt quia moriaṫ anteq̃ impleatur, non dṙ ſtare p eũ, ſed p caſum iõ dṙ conditio defecta nõ impleta. l. legatũ. C. de cõdi. inſer. niſi fauore libertatis ĵ. eo. l. cũ ita. ſed ſi ſtat p implere debentẽ, haberetur indiſtinctè ꝓ defecta, & p iſta remanet declarata gl. 1. ¶ In tex. ibi, [ac ſi impleta non fuiſſet] hoc intellige tamẽ, ut legatũ purificet, & legatarius tranſmittat, non aũt ut non teneatur amplius ſoluere qđ ſemel obtulit, & recuſauit, immo ſi petit hrs p viã excep. poteſt conſequi vt ſoluat. tex. eſt in l. cui fundus. in fi. ſm intellectũ Doc. q nõ põt aliter intelligi, & no. Cy. in l. fi. C. de cõdi. inſer. Sed ſi eſſet iã ſolu. vel habita conditio ne p impleta facta eſſet a lege executio, nec alia eſſet neceſſaria; vt ſi fuit relicta libertas directò ſub condi. dãdi hrdi. & ille obtulit, & ſic factus eſt ſtatim liber, non põt hrs ſibi conſulere p uiã agendi, ut ſibi ſoluat, & iſte eſt tex. in l. pe. circa fi. C. de cõdi. inſer. Tene menti, qa eſt ſubſtãtiale. Item niſi tacitè videaṫ actum ↄ̃rium ꝙ liceat aduerſario impedire implementũ, ut ſi promiſiſti x. ſi vicero te, ad ludũ, nã tibi licitũ eſt taliter ludere, ꝙ te nõ vincã, qa ſic vṙ actũ, ut no. in l. in executione. ĵ. fi. de ver. ob. ¶ In tex. ibi [cũ per promiſſorem,] hoc caſu qñ ſtat per illum qui in conditione implenda venit obligandus, ſiue conditio erat implenda in pſonam ſuam, ſiue non, & ipſe impediat impleri. Itẽ ſiue licitè impediat, ſiue illicitè. vṙ locum habere quod hic dicitur, per l. 3. §. fi. de condi. ob cãm. ubi licitè hřs poteſt prohibere

ſtatuli-

ſtatuliberum ne impleat conditionem dandi de pecunia pecu
liari,& tamen hoc facit ſi hæres tenetur,ut ibi habetur.

1 *Si maritus legat vxori in tempus liberorũ, cẽſetur ſenſiſſe de illis qui ſuſcipientur a ſe,non ab alio.*
2 *Conſuetudo ꝙ dos profectitia mortua vxore cum liberis remaneat apud maritum debet intelligi cum liberis ex illo marito.*

LEX XXV.

1 CVm vir vxori. ¶ † Si maritus legat vxo
ri in tp̃s liberorũ,cenſetur
ſenſiſſe de illis qui ſuſcipientur a ſe,non ab alio.h.d.
¶In fi.tex.ibi,[qui ſe viuo] Idem ſi mortuo cùm ſit
2 eadẽ rõ. ¶ †Et inducitur per Bar.ꝙ conſuetudo de qua in l.dos
a patre.C.ſolu.mat.ꝙ dos profectitia mortua vxore cum liberis
remanet apud maritum,debeat intelligi qñ cum liberis ex illo
marito, ideo ſi habens filios ex primo marito ſecundo nupſit,
& deceſſit ibi cum filiis ex primo,non ex ſecundo, non rema-
nebit penes illum,ſed redibit ad patrẽ,ſi dos non fuerit donata
filię,vel ſi fuit donata filii ſuccedẽt,ut hęredes,quod dic ut no.
in l.poſt dotem.ſolu.matri.

LEX XXVI.

HAec ſcriptura. Conditio alternatiua di
citur vna,quæ põt duo-
bus modis impleri, & ſi in conditione aliquid tur
pe ponitur,illud reiicitur,& aliud eſt implendum,
quod non eſt turpe. hoc dicit Barto.

1 *Portio cui accreſcit, accreſcit etiam cum onere conditionis.*

1 §.Cum eadem. ¶ † Cui accreſcit portio,accreſcit
ẽt cũ onere conditionis,vel dic ꝙ
portio deficiens accreſcit portioni, ideo ius accreſcendi tranſ-
mittitur ad quem tranſmittitur portio.h.d. & facit de acq. hęr.
l.ſi totam.¶In tex.ibi,[legatur] ſub.ſeparatim, & inſolidum, &
quod ĩ.dicit,accreſcit,ſub.i.non decreſcit,vel dic.legatur ſimul
in eadem oratione,nã hoc p̃t fieri, ꝙ vni ex coniunctis legetur
pure, alteri ſub cõditione æquis portib.& tunc verbum, accre-
ſcit,ſtat proprie,& tũc faceret ꝯ determinationẽ Bar.in l.planè.
§.ſi coniũctim.s̃.de leg.j.in q.de qua no.in l.2.ſi pars hęre.pe.

1 *Si deficit exemplare,deficit exemplandum.*
2 *Qui tenetur aliquid facere ſub certa forma,& ſub pœna,ſi non poteſt illam formam obſeruare ſine ſui culpa, non incidit in pœnam, tenetur tamen opus facere vt poteſt arbitrio boni viri.*
3 *Si iuſſus eſt facere ſecundum dignitatem teſtatoris & facultatem bonorum quod facere debet,& non fecit intra tempus nulla cauſa ſubſiſtẽte,& ſic fuit in mora,an incidat in pœnam.*
4 *Quòd iſto iure fforum volebat relictum nomine pœnę, ſi præcedebat præceptum honeſtum, & poſſibile.*

LEX XXVII.

1 IN teſtamento. †Si deficit exẽplare,defi
cit exemplandũ, ad hoc
2 allegat̃,vel † vtilius ſic, qui tenet̃ aliquid facere ſub
certa forma, & ſub pœna ſi non poteſt illam for-
mam obſeruare ſine ſui culpa,non incidit in pœnã,tenet̃ tamẽ
opus facere vt põt arbitrio boni viri.h.d.¶In tex. ibi, [intellige-
retur].i.ſi apparet ꝙ teſtator ſenſit de certo corpore, qđ erat ſe-
ptimi damæ,licèt adiecerit falſam demonſtrationẽ,quia nõ di
xit damæ,ſed demetri debet facere ad exemplũ illius,quia non
nocet falſa demonſtratio, & putarẽ conſtare ſi in duabus ora-
tionib.fuiſſet locutus,vt mando monumentũ fieri ad exemplũ
illius,qđ eſt in via ſalaria,& eſt Publij ſeptimi demetrij, ſed hic
in eadẽ oratione,vt nõ refert in vna,vel duabus,ſed aut nõ erat
niſi vnũ,& non p̃t dici ꝙ ſenſerit niſi de illo,arg.in l. 2. de lib.&
poſth.aut erant plura,& locũ hẽt tex.quia non cenſetur conſta
re, ex quo adiecit demonſtrationẽ quæ nulli competit. Sed ꝯ fa
cit qđ no.Bar.in l.demonſtratio.s̃.eo.vbi dicit ꝙ ſufficiunt duæ
demonſtrationes,& ſi illæ reperiantur alicui corpori conueni-
re,licet ſit adiecta alia q̃ nõ cõuenit,non reddit corpus incertũ,
immo tanq̃ certũ remanet ſatis demonſtratũ,& illa tertia tanq̃
a falſa reijcitur,Breuiter a ſua determinatio eſt ꝯ iſtũ tex. & cogi-
3 ta ꝑ rñſione,qa difficile eſt rñdere.¶†In tex.ibi,[pœnã quidem
nullam vim hẽre,] hoc verũ quantũ ad hoc ꝙ non fecit ad ſimi-
litudinẽ illius,qđ non reperit̃ ſed quid ſi iuſſus eſt facere ſ̃m di
gnitatẽ teſtatoris,& facultatẽ bonorũ, qđ facere dẽt, vt in fi.&
nõ fecit intra tp̃s nulla cã ſubſiſtẽte, & ſic fuit in mora, an inci-
dat in pœnã? vr̃ ꝙ non,quia ſicut in pœnis receditur a pſona.s̃.
eo.l.multa.ita & a forma,ut ſi forma,ut ſi forma non põt ſer-
uari ſine ſui culpa ſit liberatus a pœna,ꝑ l.cũ ĩ plures.§.lege di-
cta.loc.& đ fideiuſ.l.ſtipulatus es opus.& illas leges Bal.ꝯſueuit
allega.ꝙ eſt no.ſed ꝯ de eo,qđ dixi in d.l.multa.Sol.aliud qñ re
cedit a pſona,qa teſtator vel partes qñ cõmittunt arbitrio tertij
cẽſet̃ cõmittere arbitrio boni viri,iõ ſi arbitret̃,& male, nõ cen-
ſentur de illo ſenſiſſe, ſed de illo q reformabit,& ſi illi nõ pare-
tur,cõmittit̃ pęna ſ̃m Ian.& Bal.vt ibi alleg. ſecus ſi de certa &
determinata forma ſenſerunt,ita videret̃ debere l.iſta ĩtelligi,&
reddit̃ no.nã ꝙ nõ incidit,ſi nõ feci ſ̃m formã deſignatam, ſi il-
la nõ reperit̃ ſine ſua culpa,nullũ hr̃et dubiũ,& ſic nec vtilita-
4 tẽ.¶†Vltimò eſt hic caſus,qcquid hic & alibi dicãt glo.ꝙ vale-
bat iſto iure relictũ noĩe pœnę ſi p̃ceſſit p̃ceptũ honeſtũ,& poſ-
ſibile,licèt de media iuris prudentia inter,ius fforum, & ius no-
uum aliud eſſet,quæ corrigitur per l. j. C.de his quæ pę.no.

ADDITIO.

a ¶ Br̃, & ꝙ deciſio Bar. non habet locum quando eſſent appoſitę quatuor vel quinque confines, & duæ conuenirent, & duæ non, tenet Alexan.de Imol.conſi.73.col.iiij.ver.plus dicit,& alle.Pau.de Ca. hic in iij.volu. & hic tenet ẽt idẽ d.Alex.in conſi. 38.col.ij. ver.tunc eſt verum.in v. volu.

LEX XXVII.

1 FIliæ ſuæ. †Defectio conditionis a iure reproba-
tæ non facit legatum deficere.h.d.

1 *Quando demonſtratio confertur in tempus mortis,illa res videtur legata cui conuenit illa demonſtratio tempore mortis, non illa cui conueniebat tempore teſtamenti.*
2 *Res ſubrogata loco alterius,reputatur eadem.*

1 §.Titia vxor. † Qñ demõſtratio ꝯfert̃ in tp̃s mortis,
illa res vr̃ legata cui ꝯuenit illa demon
ſtratio tp̃e mortis,nõ illa cui ꝯueniebat tp̃e teſtamẽti.h.d. & re
putat Bar. §.ſingularẽ, tñ dicit ꝙ vix ſcit ipsũ defendere a ꝯrijs.
¶In tex.ibi,[vendidit,]hic ſtat dubõ,qa vr̃ legatũ reuocatũ quã
tũ ad Agatheã,quã vẽdidit.l.fideicõmiſſa.§.ſi rẽ.s̃.de leg.iij.& li
cèt aliã redimat,nõ vr̃ reintegrari, nã ẽt ſi eandẽ redimiſſet, nõ
reintegraret̃,nec deberet̃ l.cũ ſeruus.de adi.leg.Sed rñde,ſi con-
ſtaret teſtatorẽ ſenſiſſe de illa Agathea, quã habebat tp̃e teſta-
menti,ꝓcederet ꝯrium,qa in illa tm̃ conſiſteret legatũ,& cenſe
ret̃ factũ ſub ꝯdõne,ſi ꝑmanebit ſua vſq; ad tp̃s mortis, vnde ſi
non ꝑmãſit,deficit condõ,& ꝑ ꝯñs legatum.l.Stichus q meus e-
rit, & in dubio ita p̃ſumeret̃ ſi huic ancillę nouiter redẽptę nõ
poſuiſſet idẽ nomẽ,ſed qa impoſuit iſtud cũ alio.ſ.qa ſe retulit
ad tp̃s mortis.ſ.qui mei erunt cũ moriar, faciunt p̃ſumi, ꝙ non
ſenſit de illa quam habẽbat tp̃e teſtĩ pluſq̃ de alia,quam habe-
bat,ſi ergo illa nõ fuiſſet vendita,illa cenſeret̃ legata, ſed qa fuit
vẽdita,& alia redẽpta,& idẽ nomẽ ſibi impoſitũ, nõ cenſet̃ pri-
2 ma ſed iſta fuiſſe legata.¶† Hæc eſt intentio huius §. qui ſemꝑ
alleg. ꝙ res ſubrogata loco alterius reputat̃ eadem.facit l. ſi do-
natæ.§.ſi ſpõſus.de don.inter vir.& vx.& c.eccleſia.vt lite pend.
Et facit ad no.ꝑ Iac.de Arena.in l.ſi ſeruus.§.qui quinque.s̃.de
leg.j.ſi teſtator legauit vxori frumentũ ꝯditum in horreo, ſi il-
lud ꝯſumpſit, & aliud repoſuit, qđ reperitur tp̃e mortis ꝙ illud
debeatur:ſed hic loquit̃ qñ ꝑ verba de futuro: ſed in qõne p̃di-
cta qñ ꝑ verba de præſenti, ſed quia frumentum in ſuo genere
recipit functionẽ hæc eſt ratio potior, quare frumentũ ſubro-
gatum cẽſeat̃ oĩo idem cum conſumpto, non ſic in ſpeciebus.

1 *Conditio poteſtatiua in legatis debet impleri quam primum poteſt,alias habetur pro defecta.*
3 *Conditio dandi in legatis ſi eſt de modica ſumma, quòd debeat impleri quam primum poteſt.*

LEX XXIX.

1 HAec conditio. † Cõditio p̃tãtiua in lega
tis debet impleri quã pri
mũ põt,aliàs hr̃ ꝓ defecta.h.d.ſingul̃r,ſecus in inſtõ-
nibus, vbi agit̃ de maiori p̃iudicio ſi hr̃etur ꝓ defe-
cta,qa faceret deficere inſtõnẽ,in qua ꝯſiſtit ſubſtantia teſtamẽ
ti,iõ expectat̃ ꝙ deſinat poſſe impleri, ad hoc vt habeat̃ pro de-
fecta,vt l.ſuus quoq;,in fi.de hær.inſti. in ꝯctibus dic vt l.ita ſti-
2 pulatus.de verb.oblig.†& vide Cy.in l.fi.C.de ꝯdi.inſer.q vr̃ hãc
legẽ limitare qñ eſt merè p̃tãtiua depẽdẽs a mero facto deben
tis implere,vt ſi aſcenderis capitoliũ & aliæ, ſecus in condõne
dandi,quæ licèt reputet̃ p̃tãtiua,ſi eſt de modica ſumma,re ve-
ra eſt mixta, vt patet ĩ.eo. l. cũ ita;vnde non diceretur defecta ſi
non eſſet impleta, quam primum poſſet ſecundum eum.

LEX XXX.

2 SI ſeparatim. † Ius non decreſcendi tranſit
ſine onere conditionis. h. d. ſi-
cut etiã ſine onere fideic. vt C.de cadu.toll.l.j.§.ſinau-
tem ad deficientis. ſecus in iure accreſci infra.eo. l. ſi
quis legata.§.fina.

1 *Conditio mixta ſi deficit per caſum contingentem in perſonam legatarij vel alterius in quo,vel cum quo erat implenda deficit relictum.*
2 *Si ſtat per eũ qui debet implere, quia nõ vult, cõditio habetur ꝑ defecta.*
3 *Quid ſi ſtat per eum in cuius perſona debet impleri. & nu. 1.*
4 *Quid ſi ſtat per tertium in cuius perſona non debet impleri, tamen impedit quòd non impleatur.*
5 *Quid ſi deficit per caſum.*

LEX XXXI.

1 IN teſtamento. † Si ꝯdõ mixta deficit ꝑ
caſum ꝯtingentẽ in per-
ſonã legatarij,vel alterius, ĩ quo,vel cũ quo erat im-
plẽda,d̃ficit relictũ. Idẽ ſi facto ĩplere debẽris, ſecus
ſi per

ſi ꝑ illũ cuius in ꝑſonã debebat impleri.h.d.& eſt lex magiſtra
& clauis in mã,& gl.hic diſtinguit,& plenius in l.j.C.de inſti.&
ſubſti.vbi oĩno vide per Doc.& diuide, q̃a primo loquiẽ qñ le-
gatũ fuit factũ duobus ſi matrimoniũ ꝯxerint,ſecundo qñ vni
tm̃ ſi ꝯhat cũ aliqua.Itẽ j.pars continet duos caſus: ſecũdus ibi,
[ſed & ſi vterque.] Secunda pars cõtinet quatuor, ſiue quatuor
2 dicta,vt patet in tex.ꝑ ordinẽ. ¶†Recollige quinq; rñas. Prima
eſt qñ ſtat ꝑ eũ q dẽt implere,q̃a non vult,& indiſtinctè hr̃ ꝓ de-
fecta,vt hic in ver.[ſed & ſi vterq;,]ibi[Stichi aũt portio inutilis
fiebat.]¶Secũda eſt,qñ ſtat ꝑ hrẽdẽ vel aliũ grauatũ, q impleta
ꝯdõne venit obligãdus,quominus ꝯdõ impleat̃,tũc.n.ſiue erat
implẽda in ꝑſonã ſuã,ſiue alio mõ,& ipſe recuſet vel impediat
quominus impleat̃,ſiue licitè,ſiue illicitè, ꝯdõ hr̃ ꝓ impleta. s̃,
e.l.iure ciuili.ſm̃ vnũ intellꝫ,& ĩ.e.l.Iulius Pau.& ibi melius ex-
3 primit̃.¶†Tertia rñ a eſt,qñ ſtat ꝑ eũ in cuius ꝑſonã debebat im
pleri,q tñ nõ veniebat obligãdus,& idẽ d.l. iure ciuili. cũ ꝯcor.
ibi alle.& idẽ in d.ver. [ſed & ſi vterq;,]cũ dicit, [illi quidẽ lega-
4 tũ debere.]¶†Quarta rña eſt,qñ ſtat ꝑ tertiũ, in cuius ꝑſonã nõ
debebat impleri, tñ impedit qd̃ nõ impleat̃,tunc diſtinguit̃, an
iuſtè impediat,vt ꝯ eũ nõ poſſit hr̃i regreſſus,& hr̃ ꝓ impleta.s̃,
eo.l.Titius.aut iniuſtè, & tunc aut tꝑaliter impedit, & nõ hr̃ ꝓ
defecta,nec impleta,ſed ceſſante impedimẽto dẽt impleri:aut
impedit perpetuò,& tunc aut non erat ſoluendo,& habetur ꝓ
impleta:aut erat ſoluendo,& habetur pro defecta.l.inde Nera-
5 tius.§.j.ad l.Aquil.¶†Vltima rña eſt quando deficit per caſum:
tũc ſi eſt ꝯdõ caſualis,deficit legatũ,idẽ ſi mixta dependẽs ex vo-
luntate implere debentis,vel alterius in cuiuſcunq; perſonã ca
ſus eueniat,vt hic,& l.legatũ.C.de condi. inſer. Fallit fauore li-
bertatis.ĩ.eo.l.cum ita.& fauore alimentorum.ĩ.eo.l.illis liber-
tis:ſi aũt eſt ꝯdõ merè ꝑtãtiua, tunc licèt deficiat per caſum nõ
deficit legatũ,q̃a tũc teſtõr nõ cenſet̃ voluiſſe ꝙ depẽdeat ex vi-
ribus fortunæ,& hic eſt caſus in l.quæ ſub ꝯditione. §.quoties.
de condi.inſti.Quid ſi in modo mixto deficit per caſum? dic ꝙ
non deficit relictum.l.ſi fundum per fideicom.§.Iulia.de leg.j.

---

1 *Conditio reddendarum rationum videtur impleta ſi computatio ſit facta bona fide,licet in ea fuerit erratum,& per errorem minus ſolutum.*
2 *Nemo eſt qui non erret,& ſi eſt bonæfi. dicitur error,ſi non,dicitur dolus.*
3 *Qui per errorem minus ſoluunt quàm debeant pro gabella, ꝙ non incidãt in pœnam commiſſi.*

LEX XXXII.

1 QVamuis. †Cõditio reddẽdarũ rõnũ vr̃ impleta ſi ꝯputatio ſit facta bona fide, licèt in ea fuerit erratũ,& ꝑ errorẽ minus ſolutũ. h. d:
& eſt pulchra lex in rõne ſui, & ad excuſationẽ eorũ
2 q ꝑ errorẽ aliquid omittũt,†quia nemo eſt q nõ erret, hoc vult
iſta lex,vñ dẽt inſpici an ſit bonæfi.& tunc dr̃ error,aut nõ, & dr̃
dolus,& modica omiſſio vitiaret. Et qd̃ bonafide fit, bene ſcm̃
cenſet̃,nec pęnã meret qd̃ malo aĩo nõ fit.de acq.hær.l.ſi ſeruũ.
§.amouere.in gl.in verbo non videri, & econuerſo quod malo
aĩo fit pro facto non hr̃, ad proficuum faciẽtis.l. qui filium.de
3 ma.teſt.†& alle.Bal.ꝙ qui parum tranſgreditur,non vituperat̃.
Et ita dicebat Old.alle.no. optimam l.ad excuſandum ꝯdemna
tũ à pęna pecuniaria, ſi per errorem calculi vel alio mõ minus
ſoluat q̃ debeat intra terminũ ſtatuti,vt non ideo incidat in pę-
nã corporalẽ impoſitã à ſtatuto, ſi pecuniaria non ſoluat̃ in ter
mino. ſilr̃ ad illos qui per errorem minus ſoluant q̃ debeant ꝓ
gabella: vt non incidant in pœnam commiſſi. ſimiliter pro of-
ficialibus,vt non ſyndicentur de omni malo geſto,ſi per errorẽ
non per malitiam,& ad infinita alia poteſt induci.

---

1 *Demonſtratio falſa circa conſanguinitatem reddit legatum nullum.*
2 *Limitatio ad l.ſi quis ſeruum.§.ſi inter duos.de l. ij. vbi dicitur hæredem poſſe eligere, quòd procedat, niſi alter probet teſtatorem de ſe ſenſiſſe non de alio.*

LEX XXXIII.

1 FAlſa demonſtratio. ¶†No. hic limitationeꝫ ad
ea quæ dixi in l.demonſtratio. s̃. eo. ꝙ falſa demon.
circa cõſanguinitatem reddit legatum nullũ, quia
continet cauſam finalem, quia eſt verũ ſi ab ignorante fuit poſi
2 ta,ſecus ſi à ſciente.†No.ẽt limitationẽ ad l. ſi quis ſeruum. §. ſi
inter duos. de leg. ij. quia qñ ibi dicitur hæredem poſſe eligere
procedit,niſi alter probet teſtatorem de ſe ſenſiſſe,non de alio,

---

1 *Aliud eſt eſſe ingenuum,aliud haberi pro ingenuo. Et ſic aliud eſt legitimari,aliud diſpenſare quod habetur pro legitimo,*
2 *Forenſis factus ciuis,non perdit priuileginm forenſis,*
3 *Epiſcopus factus archiepiſcopus, non deſinit eſſe epiſcopus & ꝙ commiſſio ſibi facta vt epiſcopo non expiret.*
4 *Si quis promiſit dare ſchacum mattum cum pedona,& illa ſit facta regina,& cum illa ſit datum,an videatur datum cum pedona.*

1 §.Sed & ſi cui. †No.ꝙ libertus impetrãs ius annulorũ aureorũ non deſinit eſſe liber-
tus,licèt habeatur pro ingenuo, nam aliud eſt eſſe ingenuum,
qd̃ fit ſi reſtituit̃ natalibus,aliud hr̃i ꝓ ingenuo, qd̃ fit ſi impe-
trat ius annulorũ,vt ẽt patet ĩ l.ſed ſi hac.§.prõnũ.de in ius voc.
& l.ij.de iure anu.au.& ſic aliud eſt legitimari, q̃a funditus tolli
tur defectus illegitimatis,aliud diſpenſare, quod hr̃ pro legiti-
mo.prima.n. eſt vlis. & reintegratio ſtatus, vñ non p̃t fieri quo
ad q̃dam,& quo ad q̃dam non, ſicut non põt quis eſſe quo ad
q̃dam ſeruus,quo ad q̃dã liber.l.pariter.in fi.de lib. cau. & no.
gl.in c.cura inhibitio.de clan.deſpon.ſecus in diſpenſatione, q̃
põt fieri quo ad quandam rem ſtricti iuris, quia facta ad aliud,
ad aliud non extenditur, in c.j.de fil.presb.ſed quæro quid ſi eſ-
ſet reſtitutus natalibus,& ſic mutaſſet ꝯdõnẽ? Rñ. adhuc idẽ vr̃,
quia ſufficit ꝙ eſt liberatus tꝑe teſtĩ.vel mortis.l.ſi cognatis. de
reb.dub.¶ Vltimò tex.in fi.alle.ad multa, primo ꝙ forenſis fa-
2 ctus ciuis,non perdit priuilegium forẽſis. ¶†Itẽ Doctor factus
Comes,quia legit xx annis.l.j.de profeſ. quæ in vrbe Conſtan.
non perdat priuilegium populare,ſi primo erat de populo, vt
3 no.Bar.in l.Alexandrinis. C. de decurio. ¶†Et notarius factus
Doctor non deſinat eſſe notarius. Et monachus factus ep̃s non
deſinat eſſe monachus.Ep̃s factus Archiepiſcopus,non deſinat
eſſe Ep̃s,& cõmiſſio ſibi facta vt Ep̃o non expiret, & hoc ponit
4 † Io.And.io addi.Spe.de off.del.§.reſtat videre.& ad q̃onem de
ludo ſcachorũ,ſi q̃s promiſit dare ſcachũ mattũ cum pedona,
& illa ſit facta regina,& cum illa ſit datum, ꝙ videatur datũ cũ
pedona,& fuit q̃õ diſputata hic,vt refert Io.An.in d.§.& ẽt Bo-
noniæ,& determinatum ꝙ ſi fuit promiſſum cũ certa pedona,
videat̃ factũ qd̃ promiſit,quia tunc pedona facit demonſtratio
nẽ,nec curat̃ ꝙ ceſſet demõſtratio ſi ꝯſtat de corpore, quod nõ
alteratur, licèt alteret̃ qualitas:ſecus ſi cũ incerta,quia potius fa
cit ꝯdõneꝫ.l.nuper.de leg.iij.& requirit̃ ꝙ cũ dat ſcachum, illa
ſit pedona,& nõ mutauerit qualitatẽ, quia qualitas iuncta ver-
bo &c.l.in delictis.§.ſi extraneus.de nox.& l.ſi Titius.de mil.

---

1 *Teſtator quando rem legatam alienauit,an legatum videatur reuocatũ.*
2 *Pluralitas geminat plures ſingularitates,*

1 §.Si quis ita legauerit. † No. limitationeꝫ ad no.in l.fideicõmiſſa.§.
ſi rem,de leg.iij.qñ teſtator rem legatam alienauit,& quærit̃ an
legatũ vr̃ reuocatũ,quia diſtinguit̃ an alienauit ſpõtè,an neceſ-
ſitate ductus,q̃ diſtinc.locũ hẽt ſi purè legauit:ſi aũt ſub ꝯdõne
ſi erit ſua tꝑe mortis,indiſtinctè ſi alienat,reuocat̃ legatum, nõ
q̃a cenſeat̃ reuocatũ, ſed quia ꝯdõ deficit ſub qua fuit relictũ.
2 vltimò alle.†ꝙ pluralitas geminat plures ſingularitates,quẽ ar
ticulũ examina ꝑ Bal.in l.pe.C.de ĩpu.& ali.ſubſt.in vlt.col.erat
aũt dubium hic ſi legaui Stichũ & Pãphilũ ſi mei erunt cũ mo
riar,videbat̃ intelligi ſi ambo erunt, vnde ſi vnus eſt meus,tanq̃
ꝯditio defecerit videbatur deficere legatum vtriuſq;, quod eſt,
quia non ſubauditur dictio ambo,ſed cenſent̃ eſſe duo legata,
ſicut ſunt duo ſerui, & quodlibet ſub ꝯdõne ſi erat teſtõris cũ
morieẽ,ſi ergo deficit in vno,nõ facit deficere alterum legatũ.

---

1 *Conditio caſualis poteſt impleri viuente teſtatore,*
2 *Si alicui fuit legata quantitas pro dote à quodam tertio, & ipſa viuo teſtatore ſe dotauit,vel alius eam dotauit, ꝙ tamen poſſit legatum petere mortuo teſtatore,*
3 *Si alicui relinquitur cum doctorabitur, vel pro expenſis doctoratus, & viuo teſtatore doctoratus eſt,vel aliunde fecit expenſas,ꝙ adhuc poſſit legatum petere.*
4 *In officijs ſecularibus ꝙ tres actus interueniant,ſcilicet electio,acceptatio,& ingreſſus in officium,*

LEX XXXVI.

1 PVblius Meuius. † Condõ caſualis p̃t impleri viuẽte teſtõ-
re.h.d.¶In tex.ibi,[in honorẽ ꝯſulatus.]Iſta v̾ba ſm̃
Cy.& Bar.faciunt ꝯdõnem.i. ſi & cũ efficiet̃ cõſul,
& ſufficit ꝯdõnem extitiſſe viuo teſtõre:ſed eſt dubium,q̃a iſta
quantitas vr̃ legata ꝓ expenſis,quæ imminẽt in ingreſſu officij
& legatarius fecit ipſas de ſuo,vñ cum amplius non ſint fiẽdæ,
videbat̃ ꝙ petere non poſſit,ꝯrium dr̃, & ſic eſt hic caſus de q̃õ-
2 ne,de qua dixi in l.Lucius.de leg.ij. † Si alicui fuit legata quan-
titas pro dote à quodã tertio, & ipſa viuo teſtõre ſe dotauit,vel
alius eã dotauit, ꝙ nihilominus poſſit legatum petere mortuo
teſtatore, & ad hoc allegat Gui.de Cu.iſtum tex.in l.cum is.§.ſi
3 mulier.de condi.inde. eo. modo † ſi alicui relinquit̃ cũ docto-
rabit̃,vel pro expenſis doctoratus, & viuo teſtatore doctoratus
4 eſt,& aliũde fecit expẽſas,ꝙ adhuc poſſit legatũ petere. ¶†No.
etiam ꝙ in officijs ſecularibus tres actus interueniunt, electio,
vt hic cũ dicit,[deſignatus eſt] quæ dr̃ fieri cũ extrahitur de bur
ſa ſm̃ cõem vſum.Item acceptatio,dum dicit.[edidit.]Item in-
greſſus in officium,dum dicit,[ingreſſus eſt,] & ſic vr̃ ꝙ non di-
catur ꝯſul,vel ꝑtãs,vel alius officialis anteq̃ ingrediat̃ officium,
qd̃ tãgit Bar.hic,& alle.gl. aliquas ꝯrias, quidã dicunt ꝙ ſtatim
ꝙ eſt electus:aliqui demũ cũ acceptauerit:aliqui cũ eſt ingreſ-
ſus. Breuiter in his qui eligũtur durante officio prædeceſſoris,
clarũ eſt,& ita vr̃ obſeruari,ꝙ non dicat̃ officialis donec ingre-
diat̃,ſed in his q eligunẽ poſt mortẽ anteceſſoris, ſi talis electio
requirit confirmationẽ ſuperioris, & nihil aliud, ea facta dicet̃

officialis,non prius,& ſi requirebat̃ aliud,vt in Epo, vbi requirit̃ cōſecratio,vt cōſequat̃ q̃ ſunt ordinis,non dr̃ Eps añ cōſecratione, ſed dr̃ bñ electus ſi acceptauit,& eſt confirmatus, & ꝯſequit̃ q̃ ſunt iuriſdōnis,vt in c.tranſmiſſa.de elec.ſed ſi non reqrit̃ ꝯfirmatio,vt in electione Papæ,ſtatim facta electione eſt Papa,& ēt antequã coronet̃,& ēt Imperator.l bñ à Zenone. C.de qua.pſcri.& ēt ante coronationem poſſit tanquam Imperator concedere priuilegia,ſed eccleſia Romana non appellat Imperatorem ante coronationē,ſed regem Romanorũ in Imperatorem promouendum, dummodo eius perſona ſit approbata, vt in Cle.j.de iureiuran.& vide Bar.in l.abſenti.de dona.

1 *Hæres grauati non prius cogitur ſoluere quàm cogeretur grauatus ſi uiueret,nec prius eſt fienda reſtitutio ſubſtituto in defectum alterius, quàm eſſet fienda illi in cuius defectum ſubſtitutus eſt.*

2 *Per mortē grauati fideicommiſſum uel legatum conditionale non extinguitur, ſed bene per mortem honorati.*

3 *Non cenſetur quis plus dilexiſſe ſubſtitutum quàm inſtitutum uel poſitum in ſequenti gradu quàm in præcedenti.*

§.Titia codicillis. ¶†Hæres grauati nō prius cogitur ſoluere q̃ cogeret̃ grauatus ſi viueret,nec prius eſt fiēda reſtō ſubſtituto in defectum alterius,q̃ eſſet fienda illi in cuius defectū ſubſtitutus eſt.h.d.vſq; in fi.Aduerte primo ponit̃ thema,& ꝙ vſque ibi,[Marcellus,] ſecūdo premittit ad euidentiā vnū vſq; ibi.[etenim]tertio ſoluit q̃ſtionē de qua q̃rit̃ vſq; ibi [ſed & verba,]quarto dicit ꝯ ſolonē pdictā facere prima facie verba teſtatoris vſq; ibi,[ſed non eſt,] quinto dicit ꝙ licèt in ꝯrium faciant verba mens teſtatoris facit,ꝓ ea q̃ colligitur ex veriſimilitudine,vſq; ibi, [nec quicquã,] vltimò tollit quandã obiectionē q̃ poſſet fieri.¶In tex.ibi, [reliquerat,]& ſic patet ꝙ iſta Titia,erat legataria,qa in eã erant collata ṽba legati.l.ſi quis Titio.de leg.2.ſi verò executrix, vt quia teſtator legaſſet filio ſuo purè & ſimplr̃, & mandaſſet Titiæ vt ea caperet,& ſeruaret quouſq; fili⁹ haberet xvj. annos ꝯpletos, & tunc & non ante reſtitueret,tunc non hr̃et locū tex. iſte in duobus, primò quia mortuo filio incontinēti poſſent venire ſubſtituti,tex.eſt in l.à filia.§ alũno,ad Treb. Itē mortua Titia ſtatim admitteret̃ filius ſi viueret, vel ſubſtituti ſi non viueret, qa officiū executionis eſſet finitū morte eius, ēt ſi non eſſet mera executrix,ſed cū ꝯmodo,quia voluiſſet teſtator ꝙ fructus interim percepti pertinerent ad executricē, qm̃ iſtud ꝯmodū venit in ꝯtiam officij executionis,quo finito ēt ꝯmodū finitur.l. liberto.§.fi.de an.leg.& ibi omnino vide Bar.& ſine iſtis duab⁹ legibus non hr̃es intellectū perfectū iſtius §.& miror ꝙ nullus tangat,nec alleget, cum videatur ꝯriari directò in hac reprehẽſione, quã iſti tex. prohibent, illi permittunt. Si aũt Titia iſta non fuiſſet noĩata,nec electa vt legataria,vel executrix,ſed directò fuiſſet factū legatū filio cū perueneritad xvj.annũ,& ipſe prius deceſſiſſet:aut legatū fuit ꝯdōnale, & tunc extingueretur morte filij.l.ſi cui leget̃.§. hoc aũt.de leg.j.aut non fuit ꝯdōnale,qḋ ꝯtingit interdū vt ĩ caſu.l.ex his.qñ di.le.ce.qñ primo ſimplr̃ legaſſet,& in alia oratione mandaſſet ſolui poſt xvj. annũ, vel in caſu l.Seius Saturninus.qñ eſſet fideic.de tota hæreditate vel magna parte,& fuiſſet inſtitutus fiduciarius hæres, quia fauore filij videret̃ factū,& iſto caſu morte filij legatarij vel fideic. non extingueret̃ legatū, ſed ſoſō vel reſtō non eſſet fienda, niſi lapſo tpe,quo ſi filius viueret ꝯpleuiſſet xvj.annũ.d.l. ex his,& no.in d.l.Seius.& iſta ſunt neceſſaria ꝓ intellectu huius §.& intelligo caſus ſ. dictos, qñ non erat datus ſubſtitutus caſu quo prius decederet, aĺs indiſtinctè videret̃ ꝯdōnale in perſonã filij. ar.hic.¶In tex. ibi, [Septitiã ius quod in his prædijs habuiſſet,] hoc eſt caſu dicere pſuppoſito,ꝙ Septitia ſi viueret,haberet ius retinendi pdia,quouſq; ſi filius viueret haberet xvj.annum,qui illud tranſmiſit ad ſuos hæredes:eſt ergo videndum an haberet

2 ius retinēdi ſi viueret,& hoc ſoluit in ver. [etenim,] ꝙ ſic,† no. ergo hic ꝙ per mortē grauati fideicōmiſſum vel legatū ꝯdōnale non extinguit̃ ĩ.eo.l.legato relicto.& no.in l.à teſtatore.ĩ.eo. ante fi.glo. ſed bene extinguit̃ p mortē onerati.l.hr̃s meus.poſt principiū.ĩ.eo.¶Itē no. quē trãſmittere ad hr̃dem ꝯmodū medij tpis,& hoc eſt verũ,vt ſ.dixi,ꝙ erat legatarius, quia legatum poſtq̃ dies ceſſit nō extinguit̃ morte:ſecus ſi erat executor,& in ꝯñam deberet hr̃e commodum medij tpis, vt ſ.dixi, vt in illa l.

3 liberto,vbi caſus.¶In tex.ibi,[q̃ puer,] No. quia ſp allegatur ꝙ non cenſetur quis plus dilexiſſe ſubſtitutū,q̃ inſtitutū,vel poſitū in ſeq.gradu,q̃ in pcedenti, facit l.quoties. de vſu. vbi primo nominatus cēſet̃ plus dilectus.¶Itē no. ꝙ illū, quē quis in vno pdilexit,cenſet̃ ēt in alio pdilexiſſe,facit auth. hoc amplius,de fideicō.& ad q̃onē notatã per Bar.in l.ſi ad Tre.¶In tex.ibi, [ſed & verba quidē,] q̃ ſ.ponunt in ver. [ꝙ ſi filius meus xvj. annos nō impleuerit &c.]nã voluit ꝙ venirent ſubſtituti ſi filij non ꝯplerent xvj.annũ,ſed ſi mortuus eſt ante,& ſic ammodo nō pt ꝯplere,& ſic ꝯdō impleta eſt,& purificatū fideic.ſubſtitutorũ,ergo ſtatim pñt petere:ſed certè verū eſt ꝙ eſt purificatū, & ſubſtituti ſi decederēt,tranſmitterēt,qḋ nō eſſet ſi deceſſiſſent ante quã filius,tñ reſtō differt̃ ad tēpus qm̃ dictū fideicom.non ſolū cenſet̃ habuiſſe conditionē,ſed tps reſtōnis fiendæ,& ſic poſito ꝙ extiterit conditio,expectatur tempus.ſ.eo.l.4.§.fi. ¶In fi. tex. ibi. [ꝙ Septitia ante deceſſit]videbatur contrarium,quaſi tempus illud fuerit appoſitū contemplatione Septitiæ,& ſic non egrediatur eius perſonam.l.cū patronus.de leg.ij.ſed ꝯ eſt, quia non eſt perſonale beneficium,vnde filius ſi viueret, non poſſet hæredes Septitiæ conuenire ante Septitiam,vt ſequitur.

1 *Fideicommiſſum relictum poſt tempus ſi eſt nullum à principio, non propterea eſt nullum legatum etiam quo ad effectum agendi.*

LEX XXXVII.

1 Si quis eum. †Si fideicommiſſum relictũ poſt tempus eſt nullū à principio,non propterea eſt nullū legatũ etiã quo ad effectum agendi.h.d. ſed ſi non eſſet relictum poſt tempus,ſed purè,tunc ēt legatum eſſet nullum,ex quo fideicommiſſum à legatario relictum erat nullū. l. ſi quis quos.de le.ij.niſi non eſſet omnino nullum, ſed de rigore tm̃, quia tunc ēt ſi eſſet purè relictum, legatum non eſſet nullum quantum ad ius retinendi,licèt quantum ad ius agendi ſic.l.codicillis.in prin.de le.ij.vbi vide p Bart.& dixi in d.l. ſi quis quos. ¶In fi.l.ibi[aliquod ꝯmodũ.] Ex hoc apparet qualiter intelligit̃ quod ſ.dixerat,quia grauamen de manumittendo non fuit purum,ſed collatum poſt certum tempus,& ſic voluit legatariũ interim ſentire commodum ſerui,& illud ſoluit contrarium l. ſi quis quos.quæ videtur contradicere directò, Doc. dicũt ꝙ ibi erat executor, hic legatarius, certè hic etiam erat legatarius reſpectu tituli,licèt non reſpectu commodi, vt ibi dixi.

1 *Ex teſtamento debetur quod ibi expreſsè relinquitur,vel per relationem ad aliam ſcripturam.*

2 *Contenta in ſcriptura ad quam fit relatio, cenſetur contineri in ſcriptura ſe referente ad illam.*

3 *Si teſtator dixit ꝙ teſtabatur in omnibus & per omnia vt continetur in quadam ſchedula quæ eſt penes guardianum fratrum minorum, & ille profert ſchedulam quæ non habet ſolennitatem,ſed continet inſtitutionem an valebit. & nu. 4.*

4 *An quodlibet teſtamentum in ſcriptis poſſit dici nuncupatiuum.*

LEX XXXVIII.

1 Si ita ſcripſero. †Ex teſtō debetur qḋ ibi expreſsè relinquit̃, vel ꝑ rela-

2 tionē ad aliã ſcripturã.h.d.& allegat̃† ꝙ contēta ĩ ſcriptura ad quã ſit relatio,cēſentur contineri in ſcriptura ſe referente ad illã,ad qḋ alleg.l.aſſe toto.de hære. inſti. patet ergo ꝙ idē eſſet in inſtitutione hæredis ſi coram vij. teſt. inſtituo illū quē nominabo in codicillis,& in codicillis corã v. nomino aliquos,certè illi erunt hæredes,licèt noĩatio facta fuerit corã non ſufficienti numero teſtiū ad inſtitutionē neceſſario, ſed certè illa noĩatio non eſt inſtitutio, ſed declaratio perſonarū,in qua non reperit̃ ſolennitas,poſtq̃ facta eſt inſtō corã ſolēni numero,& teſtator ſe retulit ad codicillos.¶Quid ſi dixit,inſtituo illū quem noĩabit Titius, cui voluntatē meã declaraui, ſi Titius nominat Seiū,vr̃ non valere, quaſi ſit inſtitutio captatoria.l.illa inſtō,in prin.de hære.inſti. Sed iſtud procederet ſi ꝯmiſiſſet in liberã voluntatem Titij noĩationem,ſed hic nō ſic, quia ꝯmittit,vt non noĩet niſi illum de quo teſtator ſibi dixit ſecretò,nec eſt veriſĩle ꝙ mentiatur ſi cum iurõ noĩauit, dūmodo concurrãt aliæ coniecturæ ꝙ teſtator de illo ſenſit, caſus eſt in l.quē hæredi.de reb.dubijs, licèt non loquatur in inſtituto, ſed eſt eadem rō,& credit̃ dicto vnius l.Theopōpus. de dote p̃-

3 leg.¶†Et pdicta faciunt, ad q̃onem , ſi teſtator dixit,ꝙ teſtabat̃ in oĩbus & per oĩa vt ꝯtinetur in quadam ſchedula, q̃ eſt penes guardianū fratrū minorum, & ille profert ſchedulã, q̃ non hēt ſolēnitatē,ſed ꝯtinet inſtōnem:an valebit?Iac.de Bel.tenuit diſputando ꝙ non, quia noĩa hæredū in teſtō nūcupatiuo debēt palã nūncupari.l.hæredes palã.ſ.de teſta.& quia daret̃ mã falſum fabricandi,& eſſet diſputatio captatoria, quia guardianus poſſet facere aliã ad ſenſum ſuū.Bar.tꝫ ꝯriū,ar.huius l.dūmodo illa ſchedula appareat de manu teſtōris, vel aliter ex cōiecturis poſſit apparere ꝙ illa ſit ſchedula à teſtatore tradita, & ſub. & guardianus cū iurõ hoc aſſerat,per d.l.quem hr̃di. & l.Theopō pus.de dote prælegi.nec obſt.prima rō,quia palã pt̃ quis nuncupari implicitē,& ſic explicitè, vt hic,& l. aſſe toto.de hære. inſti.

4 nec obſtãt aliæ rōnes,pp limitationes quas ſ. dedi. † In iſta q̃o-

a ne ſemper dubitaui,ᵃquia ſecundum hoc ſequeretur, ꝙ quodlibet teſtamentum in ſcriptis poſſet dici nūncupatiuum,quoniam teſtes audiunt à teſtatore implicitè omnia quæ continetur in ſcriptura.dicit enim eis quòd ibi continetur teſtamentū ſuum,ex quo ſequetur,quòd licèt non valeat,vt teſtamentum in ſcriptis aliqua ratione,quia teſtes non ſigillauerunt,vel non omnes ſubſcripſerunt, ſaltem valebit vt nuncupatiuum, ſi teſtes deponunt audiuiſſe à teſtatore,quòd ibi continetur ſuum teſta-

ADDITIO.

a ¶Dubitaui. Adde ꝙ idem Pau.de Caſt.in l. hæredes palam.in prin. ſupra de teſta.tenet opi.Bar.quam etiã ſequitur Alex.de Imo. in conſ. ſuo 176. col.2.ver.nec ad hæc ob.in 5. col.

teſtm̃,& ↄ̃rium patet in l.hac conſultiſſima. C. de teſta. vbi patet, ꝙ ſi aliud deeſt, teſtm̃ eſt nullum: & ſi dicatur eſt nullũ tanq̃ teſtm̃ in ſcriptis, non tanq̃ nuncupatiuum, hoc eſt imponere l. verbis, nec eſt veriſimile, ꝙ fuerit intentio illius l. ideo vr̃ poſſe dici tam in hac quæſtione, q̃ in eo quod ſ. dixi, ꝙ quantũ ad inſtitutionẽ hæredis non ſufficiat implicita nuncupatio, ſed fieri debet explicita, niſi fieret explicita in codicillis corã v. teſtibus, & implicita in teſtamento per dictam l. aſſe toto, & ſic ſi ſchedula contineret ſaltem v. teſtes, poſſet valere nominaliter, tetigi in d.l.hac conſultiſſima.§.per nuncupationem,

---

1 *Conditio generaliter appoſita circa inſtõnẽ hæredum concernit omnẽ gradum inſtitutionis directæ tam primum, quàm ſecundum, quàm tertiũ, ſed ſi ſit ſpãliter appoſita ad vnum gradum, ſequentem non concernit.*

2 *Sicut onus legatorũ vel fideicom. ſimpliciter vel generaliter iniunctum cuilibet gradui inſtitutorum cenſetur appoſitum, ita & onus conditionis.*

3 *Conditio appoſita vni gradui, puta ſubſtitutorum non cenſetur repetita in ſequenti gradu ſubſtitutorum vulgarium & quid in onere conditionis, & vide nu. 6.*

Idem ſi ſit appoſita vni, vel quibuſdam perſonis de vno gradu, vt non cẽſeatur repetita in perſonis aliorum.

4 *Conditio quando dicatur taliter adiecta ꝙ concernat omnes gradus, vel omnes perſonas illius gradus, vel quando taliter ꝙ non concernat niſi vnum gradum, vel certam perſonam.*

5 *Eo caſu quo conditio fuit appoſita pluribus perſonis eiuſdem gradus, & erat talis quæ pro parte cuiuslibet erat implenda, vt conditio dandi, vt inſtituo talem, & talem ſub conditione, ſi dederint x. & Titius moriatur ante conditionem impletam, & accreſcat cohæredi, an habebit ſoluere x. v. pro ſe, & v. pro defuncto.*

LEX XXXIX.

1 QVæ conditio. † Conditio gñalr̃ appoſita circa inſtitutionẽ hæredũ concernit oẽs gradũ inſtitutionis directæ tã primũ, q̃ ſecũdũ, q̃ tertiũ: ſed ſi ſit ſpãliter appoſita ad vnũ gradũ, ſequẽtẽ non ↄcernit. h.d. & eſt lex famoſa, & clara in tex. ſed in articulo, quẽ gl. tangit, difficilis, & ita reputat eã Bar. venit 2 ad caſum. ¶ † No. primo, ſicut onus legatorũ vel fideicommiſſorũ ſimplr̃ vel gñalr̃ iniunctũ incũbit cuilibet gradui inſtitutorũ. l. ſi plures. de leg. iij. ita & onus conditionis qđ eſt valde diuerſum, & hẽt mãm per ſe, q̃ tractat̃ in hac l. & confuſè explicatur ꝑ gl. & Doc. & hoc non eſt ex virtute tacitæ repetitionis, ſed expreſſæ diſpoſitionis, licèt gñaliter factæ, vt dixi in l. licèt Imperator. de leg. j. Idẽ dicit gl. hic ſi ſunt plures pſonæ in eodẽ gradu, vt cuilibet cenſeat̃ appoſitũ, qđ intellige vt dixi, ſecus dicit gl. in veniẽtibus ab inteſtato. Aduerte, hoc poteſt dupliciter intelligi, primo qñ factũ eſt teſtm̃, & q̃rit̃ de onere fideicõmiſſi, an iniunctũ veniẽtibus ab inteſtato, ſi ad eos deuoluat̃, & clarũ eſt ꝙ non, niſi ſint repetita. l. j. cũ ſua mã. de iure codi. & loquor de onere legatoꝝ, quia de onere ↄdõnis non eſt tractandũ cum non inſtituant̃ expreſsè. Secundo p̃t intelligi, qñ non eſt factũ teſtm̃. & ſunt plures gradus venientiũ ab inteſtato, tunc ſi onus legatorũ eſſet iniunctũ generalr̃ vel ſimplr̃, cẽſeretur iniunctũ cuilibet gradui. l. ſi quis cũ nullũ. de iure codi. & ſic gl. hoc caſu non benè diceret, ſi eſſet iniunctũ vni gradui, non cenſeret̃ repetitũ à ſequenti gradu, quia non venit ex voluntate defuncti. l. j. in fi. de leg. 3. licèt ſecus in gradibus inſtitutoꝝ. d. l. licèt Imperator, & hoc caſu gl. p̃t verũ dicere, vt ẽt tetigi in l. ſi. Titio. §. Iul.
3 de leg. 2. ¶ Secundo no. in ver. [atque] † ꝙ ↄdõ appoſita vni gradui, puta inſtitutorũ, non cẽſet̃ repetita in ſeq. gradu ſubſtitutoꝝ vulgariũ, concor. l. ſub ↄdõne. de hær. inſti. Idem ſi ſit appoſita vni, vel quibuſdã pſonis de vno gradu, vt non cenſeat̃ repetita in perſonis alioꝝ, vt patet in l. fi. §. Seio, de leg. ij. quod limita vt ſtatim dicã, ſed ↄ̃, ꝙ cenſeat̃ repetita à ſequenti gradu. d. l. licèt Imperator. Sol. & no. ibi in onere legatoꝝ & fideicom. ſecus in onere ↄditionis, vt hic, & d. l. ſub ↄditione, ratio diuerſitatis, qa defectus ↄditionis facit deficere gradũ cui ẽ appoſita, & ſic ſi cẽſeret̃ repetita, totũ teſtm̃ poſſet deficere, qđ eſt odioſũ, non ſic in onere legatoꝝ & fideic. vt faciat deficere, cũ ſi non ſoluãt, poſſint ↄpelli ad ſoluendũ. ¶ Itẽ ↄ̃ adhuc ꝙ idẽ in onere ↄditionis, de cad. tol. l. j. §. pro ſecundo. So. & tene mẽti. l. iſta, & l. ſub ↄditione, loquunt̃ in inſti. hæredũ, ratione qua dixi, ſed in legatis facti ſunt plr̃es gradus. ↄditio appoſita primo gradui cẽſet̃ repetita in ſeq. gradu, vt in ↄ̃rio, qđ tñ gl. intelligit ibi de conditione oneroſa conſiſtẽte in dãdo vel faciẽdo, ex cuius implemẽto alr̃s conſequit̃ vtilitatẽ, nã illa æquiparat̃ oneri iniuncto per viã fideic. ſecus vult gl. ſi ibi eſſet conditio caſualis, vel talis ex qũa alius non ſentiret vtilitatẽ, vt ſi lego ſi nauis ex Aſia veniat, & ſi ad te ñ ꝑueniat, ſubſtituo Titiũ ĩ eodẽ fundo; nã ſi decedis conditione pẽdẽte, Titius ſtatim admitteret̃, nõ expectato euẽtu ↄditionis, ſicut in inſti. qa non cẽſet̃ repetita, & hoc tenet ibi gl. ĩ ſolone quã facit ad l. ſub conditione, quã ẽt ſolonẽ tenet hic ẽt Bar. in legatis ꝑꝑ authoritatem illius gl. ſed in inſtitutionibus q̃cunq; ↄditio ſit, non cẽſet̃ repetita ſm aliã ſolonẽ, in d. l. ſub ↄdi-
4 tione. & adde in ſili. eo. tit. l. ſi quis inſtituat̃. ¶ † Nũc q̃ro de duobus principalr̃, primo de exẽplis, qñ dicat̃ ↄditionaliter adiecta ꝙ cõcernat oẽs gradus, vel oẽs pſonas illius gradus, vel qñ taliter ꝙ nõ cõcernat niſi vnũ gradũ, vel certas pſonas, gl. ponit exẽplũ ĩdubitabile, qñ apparet ex verbis teſtatoris, qñ gñalr̃ fuit locutus & cũ ſigno vlr̃i. Tu pone exẽplũ notabile, ꝙ vbi cõdõ apponeret̃ poſt oẽs gradus vel perſonas, tunc concerneret oẽs, ẽt ſi teſtator non fuiſſet vſus verbis generalib. & ẽt ſi dependeret de facto vnius tm̃, puta Titiũ inſtituo, Sempronium ſubſtituo vulgariter ſi nauis ex Aſia veniat, nã tã inſtitutio, q̃ ſubſtõ cenſetur facta ſub illa conditione, & illius defectus faceret ambas deficere, qa ſic videmus in plurib. perſonis eiuſdẽ gradus, vt Titiũ & Seiũ hæredes inſtituo, vel eis lego ſi Titia nõ nupſerit, qa iſta ↄdõ reddit ↄdõnale nõ ſolũ inſtitutionẽ, vel legatũ Titiæ cui cohæret, ſed ẽt inſtõnẽ, & legatũ Seij. j. e. l. mulieri & Titio, vbi caſus. Idẽ puto ſi cõdõ p̃cedat oẽs gradus, vel pſonas, vt ſi nauis ex Aſia veniat Titiũ & Sẽproniũ ĩſtituo, & Caiũ ſubſtituo, quia potẽtior eſt actus p̃cedẽs ad ſequẽtes, vt inſtituat in oẽs q̃ econuerſo, vt no. in l. quiſquis. de lega. iij ad quod facit l. j. C. de li. pręt. & ſ. de lib. & poſth. l. iij. §. ante hæredis ſi verò poſt nominationẽ vnius gradus, vel pſonæ, tunc illũ vel illã tm̃ cenſet̃ concernere d. l. fi. §. Seio. hoc tñ Bar. limitat in l. Seiæ. §. Caio đ fun. inſtru. eſſe verũ in pſonis coniunctis ꝑ copulã, &, ſed ſi ꝑ copulã, cũ, puta Titio, ſi nauis ex Aſia veniat, cũ Seio lego vel inſtituo, nã tunc cenſet̃ appoſita in pſonã vtriuſq; niſi in relicto libertatis. l. Iul. j. eo quia dictio, cũ, magis cõiungit, q̃ dictio, &. Itẽ in dictione, &, ſilr̃ procedit cũ limitatione. qñ cõdõ cohæret pſonæ noĩatæ, & non ſic alteri, puta Titiæ ſi nõ nupſerit, & Seio lego fundum, vel Titiæ q̃ hæredẽ inſtitui, ſi hr̃s erit, Seio quem non inſtitui lego fundũ, nã quia nubere, & adire ꝑtinet ad ſolã mulierẽ, nõ ad Seiũ, nõ cenſet̃ repetita in perſonã Seię, ſecus ſi vtriq; conueniret, vt Titio ſi nauis ex Aſia veniet, & Seio lego fundũ, quia vtrunq; legatum cẽſetur factũ ſub eadẽ cõdõne, & virtute copulæ, &, q̃ reperit qualitatẽ p̃cedentis legati. d. l. Seiæ.
5 §. Caio. vbi oĩno vide Bar. ¶ † Scđo quęro principlr̃ eo caſu, quo conditio fuit appoſita plurib. pſonis eiuſdem gradus, & erat talis q̃ ꝑ parte cuiuſlibet erat implenda, vt ↄditio dãdi, ut inſtituo talem, & talẽ ſub ↄdõne ſi dederit x. quilibet hẽt ſoluere v. quæ-rit̃ ſi Titius moriat̃ añ cõditionem impletã, & ſic portio accreſcat cohæredi. an accreſcat cũ onere ↄditionis, & ſic habeat ſoluere x. v. ꝑ ſe. & v. ꝑ defuncto. Iſta eſt materia gl. hic & co. modo eſt q̃rendum ſi fuit appoſita vni tm̃, & ille morit̃ ↄditione impleta, & ſic ſua portio accreſcat aliis, an accreſcat cũ onere, nã iſtud eſt quærere aliud q̃ de quo ſ. dictũ eſt, an cenſeant̃ repetita, vel appoſita, quia illa qõ ꝑcederet ẽt ſi portio non deficeret, ſed id de quo q̃ro non ꝑcedit niſi qñ deficit, & ſic q̃rit̃ an ſicut habet cõmodum, ita & onus. In hoc articulo breuiter quãtum ad primum caſum ſi ↄdõ fuit cõiter appoſita oĩb. vt Titium Seium, & Caiũ inſtituo, vel lego ſi x. dederint, tunc indiſtinctè portio deficiens accreſcit cũ onere ↄditionis ꝑ parte quæ tangebat pſonam deficientem ꝑ l. ciuitatib. §. Lucius. de lega. j. & hoc voluit gl. hic in ver. (ſed eſt argumentum. ↄ̃ d. l. ciuitatib.) Item ſiue portio deficiens a principio fuerit ꝑ nõ ſcripta, ſiue valuit, & deficit ex poſtfacto ꝑ l. ſi duob. §. j. de lega. j. vbi caſus. Item ſiue loquamur in portionib. hæreditariis, ſiue in legatis, licèt ille §. loquat̃ in hæreditariis. Nec ob. de cad. tol. l. j. §. in primo. vbi legatũ ꝑ non ſcripto accreſcit ſine onere, qa intelligo ibi de onere illi particulariter iniuncto, non de iniuncto cõiter oĩb. Adde, ꝙ j. eo. l. ſi quis legata. §. fi. vbi caſus, cum ibi loquat̃ generaliter de parte accreſcente, & differentia q̃ fit in ꝑ non ſcripto inter hæreditatem, & legatũ de qua in glo. procedit caſu quo onus fuit iniunctum illi tm̃, cuius portio deficit, & ſub iſto membro glo. ponit hãc dr̃iam ſi benè inſpiciat̃, licèt reperiã quoſdã modernos tenere §. in primo. loqui etiã in onere cõiter iniuncto, qđ non placet per l. ſi quis legata, & generalitatem ipſius, & prædicta in conditione dandi quæ eſt diuidua, in qua p̃ot maior cadere dubitatio, ſed in caſuali cõmuniter iniuncta nulla eſt dubitatio, quia inſtituo, vel lego plurib. ſi nauis ex Aſia veniat, & vnus moritur anteq̃ veniat, alij nõ p̃nt habere portionem ſuã, ergo nec deficiẽtem cum portio accreſcat portioni, & vbi non reperit̃ pars, accreſcere non poteſt. l. ſi totam. de acq. hæred. ſed in conditione dandi quæ eſt diuidua, poteſt eſſe dubium, quia alij implendo poſſunt cõſequi eorum portiones, & ſic poſſent habere deficientem abſq; eo ꝙ ſoluant pro eo cuius erat. ſimiliter non haberet dubium ſi conditio conſiſtit in facto indiuiſibili, vt ſi domum fabricauerit, quia niſi totam fabricent, non poſſent habere portiones eorum, ergo nec deficientes, hic eſt caſus in l. fina. C. de conditio. inſer. Secundo verò caſu quando fuit appoſita vni tantum, & tunc gloſ. diſtinguit, & ego capio diſtinctionem ordine retrogrado. Nam interdum ſunt disiuncti verbis tantum, ſed re coniuncti, vt lego Titio fundum ſi decem dederit, vel nauis ex Aſia veniat. Item Seio lego eundem fundum, hoc caſu ſi alter moriatur ante conditionis euentum, alter habet iure ſuo totum fundum non expectato conditionis euentu. ſupra eod. l. ſi ſeparatim, & C. de caduc. tollen. l. j. §. ſinautem ad deficientis. & iſte eſt vltimus caſus quem gloſ. ponit ibi. ſinautem re tantũ, quia nihil habet ex perſona mortui, ergo nec debet habere onus. Interdum ſunt coniuncti verbis

tantũm, vt Titio ſi x.dederit, & Seio lego ſundum æquis por-
tionib. vel pone melius exemplum, ꝙ illa conditio concernit
perſonã illius tm̃, aliàs cẽſetur repetita. vt ſ.dixi, tunc gl. hic fa-
cit dr̃iam ſi portio illius cui fuit ꝯdõ adiecta deficiat.& ſic perue
nit ad coniunctũ per ius accreſc. an perueniat cũ illo onere, &
dicit ꝙ ſi deficit a principio, & ſic eſt ꝓ non ſcripta, tunc portio
hæreditatis accreſcit cum onere. C.de cad.toll.l.j.§.his ita. ſi eſt
portio legati, accreſcit ſine onere, vt in §.in primo. Ratio diuer
ſitatis, qa hæreditas repreſentat defunctum & habet vicẽ perſo-
næ, & ſic onus illi iniunctum cenſet̃ potius iniunctũ hæreditati
quàm pſonæ, licèt ergo pſona nõ eſſet in rerũ natura tpe teſta-
menti, erat tm̃ portio hæreditatis ſibi aſcripta, in qua onus po-
tuit initiũ ſumere, ſed portio legata nõ repreſentat perſonam,
vnde onus iniunctũ cenſetur iniunctũ non legato, ſed perſonæ
legatarij. vnde ſi illa non erat in rerũ natura, non ſumpſit origi-
nẽ, ergo in coniunctum non potuit transferri. Si autẽ a princi-
pio valuit, ſed defecit, & ſic eſt caducum vel in cauſa caduci, tũc
onus ſumpſit originem in perſonã, ideo non facta diſtinctione
inter hæreditatem, & legatum accreſcit cũ onere, vt in §.pro ſe-
cundo. hoc vult gl. ex qua no. ꝙ licèt onus ſit vni tantum iniun-
ctum ex pluribus hæredib. vel legatariis, & ſic noĩatim, nihilo-
minus cum portione illius tranſit ad coniunctũ, nã non video
ꝙ vni poſsit iniũgi quin noĩatim iniungit̃: ſed ꝯ. qa cõis opinio
eſt in cõtrariũ, per l.Celſus. §.ꝙ alicuius. de lag.ij. dic vt dixi in l.
Titio.§.Iul.de leg.ij.ꝙ de rigore iuris nõ tranſit, ſed ex præſum-
pta mente defuncti ꝯiecturata a principe ſecus, vt d.l.Iul.ita in-
6 telligo iſtã gl. & vr̃ fuiſſe opi. Azo. † Idem ſi quæritur de onere
noĩatim iniũcto inſtituto, an debeatur a ſubſtituto, vt dixi in l.
licèt Imperator.de leg.j.per l.non iuſtã.C.ad Treb.hæc vera niſi
ꝯdõ cohæreret perſonæ, vt ſi ꝯheret mr̃ium cum tali.C.de cadu.
tol.l.j.§.ne aũt.ſi vero ſunt coniuncti re & verbis, glo hic. & in
d.§.ſiaũt ad deficientis. vr̃ idẽ dicere qđ qñ ſunt coniũcti verbis
tm̃. Pe.cõtra, qa tunc alius venit ꝑ ius nõ decreſcendi, ſicut con-
iunctus re tm̃, & ſic vr̃ ꝙ ex pſona defuncti non debeat ſentire
onus.d.l.ſi ſeparatim. Bar.ſequit̃ opi.gl. ꝑꝑ coniunctionẽ verba-
lẽ iunctam cũ reali, vt illa faciat cõiunctũ teneri ad onus, ad qđ
aliter non teneret̃. Ex his remanet iſta l. & iſte articulus melius
declaratus q̃ declaret Bar.vel aliqs alius. vide Cyn. in d.§.ſi aũt.
qui voluĩt iſtã mãm declarare tangendo tres caſus qñ portio de
ficiens remãñet penes grauatũ, vel qñ vadit ab ſubſtitutum, vel
cõiunctum ſi nõ habet ſubſtitutũ, an vadat cum onere, & non
diſtinguit inter onus fideicom.& cõditionis, plenius tamen lo-
quitur quàm Bar. & eius mẽbra pro maiori parte ſ. tacta ſunt.

1 *Cum quis facit mentionem de foro, vel platea, intelligitur de foro, vel platea loci, vbi habet domicilium.*
2 *Si teſtator legat centũ eccleſiæ, nõ intelligitur de eccleſia Romana, nec de alia extra locũ, ſed de eccleſia ſibi ꝓpinqua, vt eſt eccleſia parochialis.*
3 *Si teſtator mandat bona ſua diſtribui inter pauperes quòd executores non poſſint diſtribuere niſi in pauperes illius loci.*

1 §.Cum ita. † Cum quis facit mẽtionẽ de foro, vel pla
tea, intelligitur de foro vel platea loci, vbi
2 habet domicilium.h.d.no. † Per iſtum §. determinant Docto.ſi
teſtator legat centũ eccleſiæ, non intelligitur de eccleſia Roma-
na, nec de alia extra locũ, ſed de eccleſia ſibi propinqua, vt eſt
eccleſia parochialis, ita no.Cy.in l.j.C.de ſacroſ. eccl.& Spec.in
3 tit.de inſtru.edi.§.nunc vero aliqua, † & vide Io.An.in add.fa
cit ẽt ſi teſtõr mandat bona ſua diſtribui inter pauperes, ꝙ exe-
cutores nõ poſſint diſtribuere niſi inter pauperes illius loci, li-
cèt Io.And.aliter videat̃ dicere in c. j. de teſta. qđ in accuſatione
ſi aliqs accuſat̃ ꝙ fecit maleficiũ in villa ſancti Martini, & nõ di
cit ſub qua ciuitate ſit poſita, an intelligat̃ ꝙ ſit poſita ſub ciui-
tate domicilij, vt ſuſtineat̃ accuſatio: vr̃ ꝙ ſic per iſtũ tex. Bar.de-
terminat contrariũ ꝑꝑ præiudiciũ accuſati q debet reddi clarus
per ſpecificatum ciuitatis, cui ſubeſt, quia non debet vagari in
criminibus.l.prætor.de iniurijs, & l.item exigit.de dolo.

1 *Tempus impedimenti illati a tertio non computatur in tempore ſtatuto ad conditionem implendam, ſi legatarius fecit quicquid potuit, ut impedimentum ceſſaret.*
2 *Non cenſetur quis fuiſſe impeditus quando potuit facere, vt impedimentum ceſſaret, & non facit.*
3 *Si datus eſt terminus ad probandum, & probandum habendum & quis produxit teſtes verbaliter, & fecit citari, & nõ comparuerunt, & lapſus eſt terminus qualiter excludatur a probando.*
4 *Non debet quis impediri ire per ſtratam publicam, & qualiter impeditus agere poſſit contra impedientem.*

LEX XL.

1 Quibus diebus. † Tẽpus impedimẽti il-
lati a tertio nõ cõputatur
in tpe ſtatuto ad cõditionẽ implendam, ſi legatarius
fecit quicqd potuit, vt impedimentũ ceſſaret. h.d.no.
& ſingulariter gl.ponit caſum ꝙ fuit certum tp̃s ſtatutũ ad con
ditionẽ implendã, ſed nõ placet, qa tũc nõ obſtãte impedimen-
to curreret tp̃s, vr̃ patet in l.& Atilicinus.de ſer.ruſt.pręd.quod
no.Cy.in l.quoties.de ꝓci.Impera.offer. & ſic lapſo tpe ꝯdõ eẽt
defecta, & ageret ꝯ illũ per quẽ ſtetit, per l.ſcđam.in fi.vbi caſus
in ſimili, ſi qs cautioni. Bar.tenendo lec.gl.dicit tex.intelligendũ
qñ ille non erat ſoluẽdo ꝑ no.ſ.eo.l.in teſtõ.in gl.ſed eſt diuina
re, ideo melius pone, ꝙ tp̃s nõ fuit ſtatutũ a teſtatore, ſed a l.ſta-
tuit.l.q̃ primũ põt.ſ.eo.l.hæc ꝯdõ, ſi ergo voluit, & ꝑꝑ impedi-
mentũ nõ potuit, tp̃s legale non currit, & eo ceſſante implebit
q̃ primum poterit, non ergo habetur condõ ꝓ impleta vel defe-
cta. Sed contra ꝙ habeat̃ ꝓ defecta, qa iſte tertius illicitè impe-
diuit.ſ.ad l.Aquil.l.inde Neratius. Solutio ibi fuit impedimen
tum perpetuum, quia occiſus ſeruus qui erat manumittẽdus,
hic temporale, quod poterat ceſſare, ꝑ hoc eſt expedita glo.fin.
1 ¶ † In tex.ibi, [nec per te ſtet.] No.ꝙ nõ cenſetur quis fuiſſe im-
peditus quando potuit facere vt impedimentum ceſſaret, & nõ
facit, quia facere poſſe videtur, qui poteſt facere vt poſſit, vt
in reg.iur.& l.ſed ſi per prætorẽ.§.hæc clauſula, & qbus ad lib.
proclama.non licet.l.Licinius.ideo excõicato, qui potuit face-
re ſe abſolui, currit tp̃s eligendi, licèt excõicatione durante non
poſſit eligere, vt in cap.fi.de elec.& ſi quis allegat ſe impeditum
fuiſſe, poteſt ſibi replicari: poteras ire corã iudice, & facere im-
pedimentum ceſſare, ad quod ſ.de contraria, & vtili actione tu.
3 l.1.§.† quid ergo, & dicit Bal.per iſtum tex.ſi datus eſt terminus
ad probandum, & probatum habendum, & quis produxit te-
ſtes verbaliter, & fecit citari, & non comparuerunt, & lapſus eſt
terminus, excluditur a probando, nec poteſt dicere per ſe non
ſtetiſſe, quia produxit & ſecit citari, quia poteſt replicari, non fe
ciſti quod poteras, quia debebas petere eos aggrauari per cap-
tionem pignorũ vel alterius grauaminis, & dicit ꝙ non eſt tex.
qui melius probet, & dicit quòd ſi nõ fuiſti proſecutus appel.
& dicis non comparuiſſe propter inimicitatis. nõ audiris, quia
poteras adire prætorem, & facere prouideri. ¶ † Vltimò no.ꝙ
non debet aliquis impediri ire per ſtratam publicam, & impe
ditus poteſt agere contra impedimentum vt deſiſtat, & dicit
glo.quòd actio.iniur.vel negatoria. Bal.contra, quia non proſe-
quitur intereſſe pecuniarium, vel patrimoniale. ideo dicit com
petere iudicis officium, argu.in l.denuntiamus.C.de his qui ad
eccl.confu.& l.ſi ſeruus.quod cum eo.& l.fi.de offic. proc. Cæſ.
quæ ſunt bonæ leges ad hoc.

1 *Appellatione impenſarum factarũ in re non comprehenditur pretiũ eius, & quãdo hoc verbũ profertur ab hoĩe, intelligitur nõ deductis fructib.*
2 *Damnorum appellatione non continentur expenſæ.*
3 *Si pater reliquit filio expenſas quas fecit in ſtudio, an videatur relinquere pretia librorum.*

1 §.Quidam ita legauerat. † Appellatione
impenſarum fa
ctaꝝ in re nõ ꝯprehendit̃ pretiũ eius, & qñ hoc verbũ ꝓfert̃ ab
2 hoĩe, intelligit̃ non deductis fructib.h.d.& dicit Dyn. † ꝙ nõ eſt
alibi, ſic appellatione dãnorum non continent̃ expenſæ.in c.in
noſtra, de iniur.& intellige primum dictum qñ teſtator expen-
ſas faceret poſt emptio.& ſic legatuꝫ, ſeu illa ꝯdõ poterat aliud
operari, ſed ſi nullus faceret, ne ꝯdõ reddatur nugatoria, ꝯpre-
henderet̃ ẽt pretium, arg.in l.fundum qui.de fund.inſtr. & hoc
caſu poſſet eſſe vera opi. Caſſelij ſm̃ Bar. Itẽ circa ſm̃, licèt fru-
ctus non debeãt deduci, tm̃ non ſunt reddendæ niſi illæ expẽſę,
q̃ pertinent ad perpetuã rei vtilitatem: illæ aũt quæ gratia fru-
ctuũ colendorum nõ videntur factæ in fundo: ideo ſunt ꝯpen-
ſandæ.l.fructus.ſol.mat. Item qñ profertur à l.intelligitur dedu-
ctis fructibus.l.ſumptus.de rei vend.ſm̃ Doc.& l. ſi à non dño.
3 de pet.hær.& inducit̃ per † Dy.ſi pr̃ relinquit filio expẽſas, quas
fecit in ſtudio, ꝙ non vr̃ relinquere pretia librorũ. contrarium
determinatur, quia aliàs legatum nihil operaret̃, quia aliæ ex-
penſæ conſumptæ non veniũt ꝯferendæ.l.q̃ pr̃.fam.erci.& hoc
ſi legauit expenſas factas, non aũt fiendas: ſi aũt poſt mortẽ pa-
tris, tunc quia de iure cõi non ſunt fiendæ de cõi, ſatis operatur
licèt non comprehẽdantur pretia librorũ. Quid ſi legauit expẽ-
ſas libroꝝ: certè ſi emendorũ, vr̃ legare ꝑtia: ſi aũt iam emptoꝝ,
tunc ſi aliquas expenſas poſt emptionẽ feciſſet, cenſetur de illis
ſenſiſſe, aliàs de ꝑtio. ſm̃ Bar. Mihi vr̃ indiſtinctè ꝙ ex qualitate
legantis & legatarij legatũ intelligitur vberius, vt comprehen-
datur pretium.arg.de lib.leg.l. Aurelius.§.Titius teſtõ.in fi.

1 *Cõditio appoſita in executione legati, vel in eius reſolutione reddit ipſum conditionale, ſicut ſi eſſet appoſita diſpoſitioni, vel ſubſtantiæ.*
2 *Quando legatũ confertur in mortem tertij, ita eſt conditionale ſicut quando in mortem hæredis.*
3 *In vltimis voluntatibus non refert vbi apponatur conditio, an circa ſubſtantiam diſpoſitionis, an circa executionem.*
4 *In vltimis voluntatibus non refert, an apponatur conditio circa ſubſtantiam, an circa reſolutionem.*

1 §.Quidam Titio. ¶ † Cõditio appoſita in execu
tione legati, vel in eius reſolu-
tione reddit ipſum conditionale, ſicut ſi eſſet appoſita diſpoſi-
2 tioni vel ſubſtantiæ.h.d.& ſemper allegat̃. ¶ † No primo ꝙ qñ
legatum confertur in mortẽ tertij, ita eſt cõdõnale ſicut qñ in
mortem

mortẽ hæredis.j̃.eo.l.hæres meus.ꝯrium tenuit glo.in l.ſi pecunia.§.fi.de leg.2.¶Secũdo no.ꝙ ẽt ſi ꝯfertur ꝯdõnaliter in morte alterius,vt ſi talis moriet̃,ita eſt ꝯdõnale, ſicut ſi per dictionẽ cũ.ꝯriũ tenuit Pet.C.de hęre.inſti.l.extraneũ.dicens ꝙ cùm iſta ꝯdõ ſit oĩno extitura,nõ reddit legatũ ꝯdõnale.l. ſi pupillus. §. qui ſub ꝯdõne.de noua,ꝯ eũ eſt caſus hic. Ad ꝯriuꝫ rñ.ꝙ loquit̃ qñ eſt certũ ꝙ eſt extitura viuo legatario, vt lego cuꝫ morieris, quia cũ incipis mori,extat ꝯdõ,vnde non refert dicã, ſi morieris,vel cũ morieris.d.l.hæres meus.ſed qñ in morte tertij,nõ eſt
3 certũ,ꝙ ſit extitura viuo legatario. ¶†Item no. ꝙ in vltimis voluntatibus non refert vbi apponat̃ ꝯdõ,an circa ſubſtantiaꝫ diſõnis,an circa executionẽ,quia cũ legatũ viuo teſtatore nõ habeat efficaciã,vbicunq; ſit appoſita, impedit legatũ ſortiri ſubſtantiã,qm̃ ꝑcedit tps mortis,quo ſubſtantiã ſortit̃,non ſic in ꝯtractibus,qui ſtatim ſortiuntur ſubſtantiã,& ſic ſi ꝑceſſit diſpõ pura,& poſtea circa executionẽ apponeretur ꝯditio,non redderetur ſubſtantia ꝯditionalis,per id quod in ſeq.no.dicam, ꝓcedit aũt qđ hic dr̃,qñ apponitur ꝯditio per dictionẽ, ſi, q principal̃r ꝯdõnem denotat,ſed ſi per dictionẽ,cũ,vt ſi lego c.& dico,ꝙ tibi ſoluantur cũ talis moriet̃,tunc adhuc eſſet idẽ,quia tps mortis eſſet oĩno incertũ,ſed ſi eſt tps,non omnino incertũ, vt cùm ꝯpleueris xxxv.annũ.legatũ nõ eſſet ꝯdõnale.l. ex his. C. qñ di. leg.ce.& hoc voluit gl.no.in l. Seus Saturninus.ad Treb.& vide
4 Bar.in l.j.circa med.ſ.eo.qñ tractat de dictione,cũ.¶†Itẽ no.ꝙ in vltimis volunta.non refert ꝙ apponat̃ ꝯdõ, an circa ſubſtantiã,an circa reſolutionẽ,quia paria ſunt legare c.ſi talis moriet̃, vel ſimpl̃r,& adimere,niſi talis moriat̃,nã dictio,niſi,reſolutionẽ inducit,non ſic in ꝯtĉibus, quia aliud eſt ꝯtũ fieri ꝯdõnaliter,aliud purè,& reſolui ſub ꝯditione,quod dic,vt no.gl. in l.2. de in diem.addic.& hr̃ in l.obligationum ferè.§.ꝯdõ. de acti. & obl.& ratio eſt,quam ſ. dixi, quia ꝯtus purè celebratus ſtatim ꝓducit effectũ.ergo ꝯdõ appoſita nõ impedit natiuitatẽ,ſed reſoluit,& hoc eſt magni effectus,vt no.in locis ſ.alleg.ſed vltima voluntas non ſtatim ſortitur effectũ, ſed in morte, vnde conditio reſolutiua reperitur eodem inſtanti cõcurrere cum actu diſpoſitiuo,& ſic impedit natiuitatem, & originem effectus, ſm
5 Bal.¶†Vltimò no.ꝙ licet conditio quæ reſultat ex reſolutione legati ſit tacita,tamen impedit tranſmiſ. ſicut expreſſa, ſic j̃. qñ dies lega.ced.l.quod purè,& hic quia prouenit ex voluntate defuncti ſic legando, ſecus in tacita quæ prouenit ex diſpoſitione legis.l.conditiones quæ extrinſecus.j̃.eo.& tetigi ſ.eo.l.j.in fi.

1 *Appellatione debiti continetur debitum naturale tantum,quando inſpecta qualitate perſonarum aliud debitum non poteſt cadere.*
2 *Si teſtator mandat hæredi ꝙ debita ſua ſoluat,non cenſetur ſenſiſſe de inefficacibus,ſed his quæ poſſunt peti.*

1 **§.Dominus ſeruo.** ¶† Appellatione debiti ꝯtinetur debituꝫ nãle tm̃,qñ inſpecta qualitate perſonaꝝ aliud debitum non pt̃ cadere.h.d. ſecus ſi poſſet cadere,qa tunc intelligeret̃ de efficaci.l.cũ illud.§.j.
2 qñ di.le.ce.ideo dixit Dy.† Si teſtator mandat hæredi ꝙ debita ſua ſoluat, non cenſet̃ ſenſiſſe de inefficacibus, ſed de his q̃ pñt peti,vt probat̃ de ſol.in l.ſi is cui.§.Flauius. Quid ſi aliquis mãdauit ſolui debita ſua,& addidit pro exoneratione conſcientiæ, tunc vr̃ ꝙ ſunt ſoluenda debita ꝑſcripta,quaſi cũ ꝯſcientia non poſſint retineri.arg.in auth.vt Eccleſia Romana,vbi hr̃ ꝙ remediũ ꝑſcriptionis eſt impium remediũ, & qui opp. vr̃ impiè agere,ſed hoc eſt verũ de illa q̃ ꝑcedit mala fide,q̃ de iure ciuili eſſe poterat,hodie non vr̃ de iure cano.ideo ſm Bald.legatũ non importat illud,facit qđ no. Inn.in c.quia plerique. de immu. ecc. quid de pęnali.Si teſtator tenebat̃ ad pęnã ex maleficio?Rñdeo non cenſetur tale debitũ legare,quia in foro conſcientiæ nõ tenetur illud ſoluere,ita no.gl.no.xij.c.fraternitas, ſecundũ Bal.

1 *Falſa demonſtratio non vitiat,ſi de corpore conſtat.*
2 *Confeſſio facta in vltima voluntate non probat debitum, ſi parte abſente, & nullo pro ea acceptante,& ꝙ inducat ſemiplenam probationem, & an poſſit talem confeſſionem reuocare.*
3 *Si teſtator ſolum confeſſus eſt talem fundum eſſe dotalem,& non mandauit in teſtamento reddi,an confeſſio importet legatum, & an probet matrimonium.*

1 **§.Qui dotalem.** ¶†Falſa demr̃o ñ vitiat,ſi de corpore ꝯſtat. h.d.¶ In tex. ibi, [doti dederat.]no.ergo ꝙ iſta ꝯfeſſio non ꝓbat datũ fuiſſe in dotẽ.qa ſi ꝓbaret,nõ peteret̃ vt legatũ,ſed actiõe de dote,cuius ꝯriũ hic patet,& ꝓbat̃ in l.Lucius.§.qſquis.de leg.2.& de lib.leg.l. Aure-
2 lius.§.fi.†ꝙ cõfeſſio facta in vltima voluntate non ꝓbat debitũ. hoc verũ ſi parte abſente,& nullo ꝓ ea recipiẽte,quia ꝯfeſſio extraiudicialis,facta parte abſente ꝓbationẽ nõ inducit.l.certũ.§. ſi qs abſente.de ꝯfeſſ.Dicit tñ Bar.in l.j.C.de fur. ꝙ induceret ſemiplenã ꝓbõnẽ, ſicut q̃libet ꝯfeſſio extraiudicialis facta parte abſente,vt no.in l.admonẽdi.de iureiu. per Doct.& eſt caſus in c.fi.de ſuc.ab inte.& eſt vtile,qa cũ alio teſte ꝓbaret debitũ,& teſtor illã cõfeſſionem non poſſet reuocare,ſicut poſſet legatum vt no.Pet.in l.generaliter.de non nu.pec.Item procedit,niſi interueniat iurm̃,qđ dic,vt no.Bar.in l.cũ quis.§.codicil.de leg.2.

Si aũt pars eſſet præſens, vel alius q̃ pro ea reciperet, probaret debitũ,vt ibi no. dicit aũt Bart.ꝙ ſicut iſta confeſſio nõ probat dotẽ,ita non probaret matrimonium. quid ſi facta eſſet inter viuos in inſtrumento dotali? vide Bal. in Auth. ſi quis in aliquo.
3 C.de eden.¶ Vltimò quæro, quid † ſi nõ mandauit in teſtamento illum fundum reddi, ſed ſolum fuit confeſſus eſſe dotalem, an confeſſio importet legatum, vt mulier poſſit ex cauſa legati petere?dic quòd ſic, vt caſus in l.j.§.fina.de dote prælegata.

1 *Legatum ſub modo factum, non poteſt peti niſi præſtita cautione de modo implendo,& cenſetur factum ſub illa conditione ſi caueatur.*
2 *Modus quòd non reddat legatum cõditionale, nec impedit obligationem, & actionem oriri,nec legatum tranſmittit,ſed ſolum faciat obſtare exceptionem,ante quam caueatur.*
3 *Dictio,ad,facit modum, ſicut dictio vt.*
4 *Quòd cautio de modo implendo debeat præſtari cum fideiuſſoribus , & præſtetur de duobus , ſcilicet quòd modus impleatur,& ſi non impletur de reſtituendo rem cum fructibus,ſicut cautio Mutiana .*
5 *Quid in contractibus,ſi promiſi tibi aliquid,vt aliud facias , & tu petis, an tenearis cauere de faciendo,alias poſſim te repellere,*

1 **§.Termilius.** ¶†Legatũ ſub mõ factũ, non põt peti niſi ꝓſtita cautione de mõ implẽdo,&
2 cẽſet̃ factũ ſub illa ꝯdõne ſi caueat̃.h.d.& hic Bar.†tractat plenè materiã modi,q̃ nõ reddit legatũ ꝯdõnale,& ſic nõ ĩpedit oblõnẽ,& actiõnẽ oriri,nec legatũ trãſmittit, vt no.j̃.eo.l.a teſtatore. & l.ſi poſt diẽ.§.iiſdẽ.qñ di.leg.ce.ſed ſolũ facit obſtare exce.antequã caueat̃,vt hic.¶†In tex.ibi,(ad monumentum.)No.ꝙ dic-
3 tio,ad,facit modũ ſicut dictio,vt,& de multis aliis vide hic Bar. & ſume regulã,ꝙ vbi aliquid iniungit̃,qđ eſt explicandũ poſt emolumẽtũ quæſitũ,quocũq; mõ explicet̃,cẽſet̃ legatũ ſub mõ, ſi aũt ante emol.q̃ſitũ,cẽſet̃ factũ ſub cõdõne, qa natura cõdõnis eſt,vt impleat̃,anteq̃ emol.petat̃,& natura modi eſt vt emolumentũ primò habeat̃,deinde modus impleat̃,& hoc patet ex no.in l.cũ pr̃.§. Titio.in gl.q̃ inci.quo caſu.in fi.de leg.ij.¶In tex.
4 ibi,(ſi ſatiſdediſſet.) No. qa iſta cautio dẽt ꝓſtari cũ fideiuſ.& ꝓſtat̃ de duob.ſ.ꝙ modus impleat̃, & ſi nõ implet̃ de reſtituendo rem cũ fructib. ſicut cautio Mutiana in auth. cui relictum. C. de indi.vid.& qđ no.gl.rub.in fi.ſ. eo.ſed an iſta condõ ſi fuiſſet expreſſa redderet legatũ cõdõnale,dic ꝙ nõ, cũ inſit ex diſpõne legali,ẽt ſi nõ eſſet expreſſa.ergo &c.l.iij.de leg.iij.& eſt caſus in l.hmõi.in prin.& ſic ſunt paria relinquere ſub mõ, vt tale qđ facias,vel ſub cõdõne ſi cauebis te aliud facturũ, vt neutro caſu le-
5 gatum ſit cõditionale,† qđ in ꝯtĉib.ſi ꝓmiſi tibi aliqđ, vt aliud facias,& tu petis,an tenearis cauere de faciendo, aliàs poſſim te repellere?dic ꝙ ſic.l.inſulam . in fi. loc. & cauendo potes petere anteq̃ facias.l.ſi verò nõ remunerãdi.§.ſi.mãdati.qđ nõ eſt in cõditione,q̃ dẽt primò ĩpleri. l.q hæredi.j̃.eo. tit.ſed tibi ſolui cautione nõ ꝓſtita,an poſſim te cõpellere ad cauendũ?dic aut incæpi a cautione nulla ꝑcedẽte ꝓmiſſione,& nõ poſſum.l.iij.ĩ prin. de cõdi. ob cau.aut incępi a ꝓmiſſione , & omiſi ꝑ errorẽ excipere,& tunc poſſum cõdicere cautionẽ.l.hoc ſenatuſc.de vſufr. earũ re.q̃ vſu cõ.& l.q exceptionẽ.§.ſi pars.de cõd.indeb.¶Item quæro,qđ ſi non intereſt pecuniariter hr̃dis modũ impleri?Rñ. adhuc põt petere.l.ſi tibi legatũ.de leg.iij. qa ſua intereſt voluntatẽ defuncti impleri.l.his cõfir.§.j.vel ij. ¶Vltimò quæro,quid ſi modus reſpicit vtilitatẽ tertij: vt lego vt tradas Titio,vel aliud ſibi facias? Rñdeo ẽt Titius agere poteſt actione ex teſtõ vt faciat,licèt verba non ſint in eum directa.l.ij.C.de his q̃ ſub.mo.

1 *Antequam exiſtat conditio legati,legatarius nullum habet ius,ideo nec alteri legari poteſt.*
2 *Si legatarius legat illud quod ſibi legatum eſt ſub conditione, an valeat legatum tanquam de re aliena.*

LEX XLI.

1 **Legata ſub conditione.** ¶†Anteq̃ exiſtat ꝯditio legati,legatarius nullũ hẽt ius, ideo nec alteri le-
2 gari põt.h.d.† Sed quæro, licet non valeat tanq̃ de re ſua,an valeat tanq̃ factum de re aliena,vt ſic hæres teneatur con dõne pendente redimere,& præſtare legatario ? glo.videtur velle ꝙ ſic , contrarium videtur verius ſi ſciebat rem legatam ſub conditione,quia cenſetur legaſſe occaſione illius ſpei.l.ſeruũ filij.in prin.de le.j.& ſi illa ſpes deficiat, nihil eſt in lega.hoc tamẽ verum, ſi teſtator qui ſibi legauerat ſub condit. iam erat mortuus,& ſic ſpes erat probabilis:ſi autem non erat mortuus, ſecus,quia ſpes non erat probabilis,vt l.poſt emancipationem.de libe.leg.& ſic non videtur legare contemplatione illius ſpei,ita poteſt glo intelligi, & tetigi in d.l.ſeruum filij.quid ſi ignorabat legata , & ſic legauit vt alienam non contemplatione ſpei? dic vt in illo §.j.& in l.ſi fundum ſub conditione.§.ſi Titius.eo.titu.

1 *Relictum factum filioſa.ſub commemoratione patris & patriæ poteſtatis, cenſetur patri eſſe factum, ideo pater poteſt petere. Idem ſi ſeruo contemplatione domini,vel dominicæ poteſtatis.*

2 Relictum factum filioſa. vel ſeruo ſimpliciter, an videatur factum cõtem platione patris, vel domini.

3 Si factum eſt legatũ filioſa. ſub cõditione, ſi in patris poteſtate manſiſſet, & poſtea pater filiũ emancipauit, non poteſt filius legatum petere, & an pater petere poterit. & an tũc ſumat vires ex perſona filij. nu. 4.

LEX XLII.

1 FIliofamilias. ¶† Relictũ factũ filioſa. ſub cõmemoratione prĩs, & prĩe
ptãtis, cenſeẽ prĩ eſſe factum, iõ prĩ p̃t petere. Idem ſi
ſeruo ɔtemplatione dñi, vel dñicę ptãtis. h.d. Quid
ſi ſimplr̃, an videaẽ factum ɔtemplatione prĩs, vel dñi? vide in l.
2 fi. C. de vſufr. ¶† In tex. ibi [ſuo noĩe &c.] ẽt non faciendo mentionẽ de filio, ſed dicendo tale legatum ſibi factum, nec ſuccũbet, licèt ꝓbet factum filio, ex quo cenſetur factum ſibi, qa ſui
3 contẽplatione, qđ not. vt colligitur ex iſto tex. ¶† Quid ſi prĩ filium emãcipauit, clarum eſt ꝙ filius non põt petere, qa deficit ɔdõ, ſub qua factũ fuit, vt no. hic gl. & bñ. Sed an prĩ p̃t petere? vr̃ ꝙ non eadẽ rõne. ſed ɔ̃rium eſt qa ɔdõ iſta non cenſeẽ appoſita, vt quo ad prẽm ſuſpendaẽ, ſed vt prĩ poſſit petere: ideo puto ꝙ ſi dies legati ceſſit ante emancip. & ſic incępit deberi prĩ, non deſinit deberi, licèt emancipet. Si aũt nõ ceſſerat dies legati, vr̃ ſecus, qa non erat prĩ quęſitum, nec p̃t nunc quæri, deficiente illa ɔdõne, ideo ſi legatum eſſet annuũ non debereẽ prĩ, niſi pro tꝑe quo eſſet in patria ptãte, qa ſingulis annis cedit dies legati,
4 & tot ſunt legata, quot anni. l. iij. de an. leg. ¶† Opponiẽ pro declaratione gl. ꝙ immo iſtud legatũ cenſeaẽ factum filio, vel ſeruo, qa lege caueẽ, ꝙ ex perſona ipſorum ſumit vires. l. debitor. §. ſeruo. de leg. ij. Quidã fatenẽ, ꝙ videatur factum filio, & ſeruo ꝑ illã l. & ẽt prĩ, & dño, & plus ei q̃ filio, & ſeruo, & ſic dictio, magis, poniẽ ɔparatiuè. Gl. dicit ꝙ immo electiuè, qa nullo modo filio & ſeruo, & probat, qa ſi filius vel ſeruus eſſet emãcipatus, vel manumiſſus, non admittereẽ ad petendum, qa non fuit intentio teſtõris, vt ipſi haberent, nec ob. ɔtrarium, qa fateor ꝙ ex pſona ipſorũ ſumit vires, vt ſciaẽ an valeat, vel non, qa ſi eſt legatum, ꝙ ſi eſſent ſui iuris poſſent capere, valet vt ibi, ſed ſi non poſſent capere non valeret. l. & ſi maximè. de ſerui. leg. vel dic ꝙ diſtinctio iſta procederet ſi ſimplr̃ eſſet relictum filio vel ſeruo nõ facta mentione patris vel dñi, quia videreẽ relictum contemplatione ipſorũ, ſed in caſu huius l. qa apparet ꝙ fuit facta contẽplatione patris, vel dñi, perinde eſt ac ſi eſſet factũ prĩ vel dño, nec ſumit originẽ ex pſona filij, vel ſerui, nec eſt adhibenda illa diſtinctio, ſed inſpicienda eſt perſona dñi vel patris ſi ſunt capaces. ad qđ de hær. inſti. l. ſi ſeruus eius qui capere. & ibi per Bar.

---

1 Commodo fideicõmiſſi vel legati diminuto, diminuitur pro rata & onus conditionis dandi adiectæ legato, vel fideicommiſſo, niſi commodum ſit diminutum per falcidiam.

2 Si tibi relictum eſt aliquid cum onere dandi, licèt diminuatur commodum, non diminuitur onus iniunctum. & nu. 1

3 Si alicui relinquitur res, & grauatur in maiori quantitate quàm res valeat, tenetur ad totam, ſi acceptauit.

4 Si conditio non conſiſtit in dando, ſed in faciendo, cùm factum ſit indiuiſibile, non diuiditur conditio, licèt diuidatur commodum.

5 Quæ ſit ratio diuerſitatis inter onus appoſitum per modum conditionis, & onus iniunctum per viam modi, vel fideicommiſſi.

LEX XLIII.

1 PLautius. ¶† Diminuto cõmodo fideicõ. vel legati, diminuiẽ ꝑ rata etiam onus ɔdõnis dãdi adiectæ legato vel fideicõ. niſi cõmodũ ſit diminutũ ꝑ Fal. qa tunc onus dandi non minuiẽ in aliquo, niſi ſit appoſitũ per viã modi, vel fideicõ. non ꝑ viã ɔdõnis, qa tunc diminuiẽ ẽt ſi ꝑ Falc. fiat diminutio cõmodi. h.d. & primo tractat qñ fuit appoſitũ ꝑ viã ɔdõnis, vſq; ibi. Neratius. ſcđo qñ per modũ diſpõnis ſeu fideicõ. prima pars ɔtinet tres caſus. primo qñ diminutio fit ꝑ tertiũ, vſq; ibi, [diuerſum.] ſcđo qñ fit ꝑ grauatũ ꝑꝑ l. Fal. vſq; ibi. [Itẽ ſcindiẽ] tertio qñ ꝑꝑ incapacitatẽ illius, cui relinquiẽ. Et no. qa gl. finalis magna ĩ ſua diſtinctione primo tractat de ſcđa parte pꝛincipali huius l. vſq; ibi. [& ſi in vim ɔditionis.] poſtea in prima parte qñ in vim conditionis, & vide ſimilem gl. in l. facta. §. ſi Titius. ĩ. ad Treb. Aliæ
2 gl. hic tendunt ſolũ ad declarationẽ literæ. † Pro intellectu glo. mag. poſitę in fi. l. oppõniẽ trib. modis ɔ̃ illum caſum, nã vr̃ ꝙ ſi tibi relicta eſt dimidia pars hr̃ditatis q̃ valebat c. & grauatꝰ es dare c. Titio, licet tibi minuaẽ quarta ꝑ Fal. ſeu Treb. onus tñ tibi iniunctũ nõ diminuaẽ. l. liberto. §. j. de an. le. Sol. intellige iſtum tex. in terminis, quos poſui, in qbus qđ tibi remanet facta diminutione cõmodi tibi relicti, nõ ſufficit ad ſoluẽdũ ĩtegrũ onus, immo ſi ſolueres integrum, remaneres in dãno, qa ſolueres de tuo. xxv. ideo eatenus minuiẽ de onere, qa nõ potuiſti ĩ plus grauari ꝑ viã fideicõmiſſi, q̃ commodũ ſentires, ita ẽt dẽt intelligi l. facta. §. ſi Titius. Lex aũt ɔ̃ria dẽt ĩtelligi, qñ qđ remanet facta diminutione, tibi ſufficit ad integrũ onus, vt ſi fuiſti rogatus dare qnquaginta, vel lxxv. nã deducta quarta parte de c. remanẽt tibi lxxv. q̃ potes ſoluere abſque tuo dãno. Sed quid ſi fuiſti rogatus ſoluere lxxx. & tibi fuerunt detracta xxv. Rñdeo non detrahes fideicõmiſſario niſi. v. qa hac detractione facta non remanes in dãno, & iſta ſit concluſio, vt non detrahas pro rata tibi detracta. Sed quatenus onus tibi iniunctum trãſcendit commodum qđ ad te peruenit, & hoc eſt de mente glo. ¶ Sed opp. ſecundo, ꝙ ẽt ſi id quod tibi remanet trãſcendit onus tibi iniunctum, nihilominus poſſis minuere de onere tibi iniuncto quatenus tibi fuit diminutum, vel pro rata. l. pœnales. §. fi. ad l. Fal. Solu. qđ ſ̃. dixi, procedit qñ onus erat extrinſecum. i. ſuper alia re, quia relicta fuit res, vel hæreditas, & grauatus fuiſti in quantitate, ſed ſi erat intrinſecũ. i. ſuꝑ eo qđ tibi relictũ erat, tunc locum habet l. ɔtraria. vt ſi tibi ſunt relicta xx. & rogatus dare dimidiã, hæres detraxit v. licèt tibi remaneãt xv. & ſic poſſis abſque tuo dãno ſoluere mihi x. non tñ ſolues, qa illa v. cẽſenẽ detracta tã de dimidia, q̃ remãſura erat penes te, q̃ꝫ de illa q̃ erat ad me pu̇ẽtura, detrahes ergo duo cũ dimidio, & ſic de xv. habeo dimidiã & tu aliã,
3 ſicut habuiſſemus de xx. ſi detractio non eſſet facta. ¶† Vltimò opp. ɔ̃ præcedentẽ caſum, qa vr̃ ꝙ ſi alicui relinquiẽ res, & grauaẽ in quantitate, licèt quãtitas ſit maior, teneatur ad totam, & ſibi imputet quare acceptauit. l. Imꝑator. §. j. de lega. ij. Solu. qđ ſ̃. dixi, procedit qñ cõmodum tibi relictum minuitur ex poſtfacto, ideo nõ eſt quid imputeẽ tibi, ſed ſi a principio erat minus, tũc eſt qd tibi imputeẽ, & dic vt in l. ɔ̃ria. Ex prædictis recollige diſtin. gl. quam ẽt ponit in d. §. ſi Titius. ¶ Nũc quęro de tribus pro declaratione literæ. primo q̃ ſit rõ in prima parte l. ꝙ qñ fit diminutio per Fal. non minuitur onus ɔdõnis, vt in ver. [diuerſum,] & tñ ſecus in primo caſu l. & in tertio §. Itẽ ſcindiẽ. cũ potius videretur ɔ̃rium, quia hæres eſt ille qui minuit. ergo & ſibi debet fieri diminutio de eo quod ad eũ erat peruenturum gr̃a ɔdõnis implẽdę. gl. hic quæ inci. [ſ. de dato,] rñdet, ſed parũ valet, & ſilr̃ qđ dñt Doct. dic ergo ꝙ de diminutione quã hæres facit per Fal. vel Treb. legatarius vel fideicõ. ſentiunt cõmodum, quia niſi hæres videret poſſe aliqđ detrahere, repudiaret hr̃ditatẽ, & ſic legata & fideic. annichilarenẽ, cõpẽſet ergo legatarius & fideic. hanc vtilitatẽ cũ onere ɔdõnis, qa cenſeẽ totũ legatum vel fideic. habuiſſe, iõ teneẽ totum onus ɔdõnis implere. ſed in primo & tertio caſu nullũ cõmodũ ſentit fideic. de diminutione facta hr̃di. ideo nec debet ſentire totũ onus, hęc eſt vera rõ,
4 non tacta per Doc. ¶† Itẽ quęro, quid ſi ɔdõ nõ ɔſiſtit in dãdo, ſed in faciẽdo? Rñdeo cũ factũ ſit indiuiſibile, nõ diuidiꝛ ɔdõ, licèt diuidaẽ cõmodũ, ſed integraliter debet facere, aliàs nihil vi
5 dereẽ feciſſe, per l. fi. C. de ɔdi. inſer. iuncta l. fi. C. ad Silla. ¶† Tertiò & vltimo quæro, q̃ ſit rõ diuerſitatis inter onus appoſitũ ꝑ modum ɔdõnis, qa illud non minuiẽ ſi cõmodũ fuit ꝑ Falc. vt in ver. [diuerſum] & tñ ſecus in onere iniuncto ꝑ viã modi, vel fideicõ. ſi grauatus remaneret in dãno, niſi fieret diminutio, in ver. [Neratius.] Rñdeo, cũ ɔdõ ſit implẽda ante q̃ſitum cõmodum, & ſit implenda voluntariè, qa non cogitur implere ſi non vult, ſibi imputet quare acceptat legatum, quia per viã ɔditionis põt quis in plus grauari q̃ ſentiat cõmodũ, vt ſi lego fundũ valentẽ centũ ſub ɔditione ſi dederis cc. l. ſi cui fundũ. de leg. ij. ſed per modum fideicommiſſi non p̃t qs in plus grauari q̃ ſentiat commodum, qa cum fideicõ. ſit diſpõ, poteſt quis ad illud compelli, vt etiam tetigi ſ̃. l. huiuſmodi. in princ. de leg. j.

---

1 Solutio collata in perſonam ſerui etiam ſi tanquam hæredis ſcripti, vel ſimpliciter, non poteſt fieri domino vt cenſeatur impleta conditio, vel contingat liberatio, præter quàm fauore libertatis, & collata in perſonam domini non poteſt fieri ſeruo, niſi de voluntate domini.

2 Conditiones etiam in dando conſiſtentes, quòd dicantur cõſiſtere in facto.

3 Ea quæ ſunt facti, per ſeruũ nõ quæruntur dño, & in eum non tranſeunt.

4 Licet ſeruo adeunte iuſſu domini omnia iura acquirantur domino, & nihil apud ſeruum remaneat, etiam nomine hæredis quatenus eſt iuris, tamen remanet illud quod eſt facti.

LEX XLIII.

1 QVi hæredi. ¶† Solutio collata in perſonam ſerui ẽt ſi tãquã hr̃dis ſcripti, vel ſimplr̃, non põt fieri dño vt cenſeatur impleta conditio, vel contingat liberatio præter q̃ fauore libertatis, & collata in perſonam dñi non poteſt fieri ſeruo, niſi de vo-
2 luntate dñi. h.d. vſque ad §. cum hæreditas. ¶† No. tria, primum illud ad quod ſemꝑ allegatur, ꝙ ɔditiones ẽt in dãdo conſiſtentes dñr conſiſtere in facto. ĩ. eo. l. in facto. cum ibi not. in glo. & tamen iſta datio continet in ſe iuris effectũ. ſ. tranſlationẽ dñij: quare ergo dñr in facto conſiſtere? Rñdeo, hic non conſideratur cui dñium acquiriẽ, ſed traditio, quę facti eſt, quę debet fie-
3 ri formaliter, & illi in quẽ fuit collata. ¶† Item no. ꝙ ea q̃ ſunt facti, per ſeruum non quęrunẽ dño, & in eum non tranſeunt, & ſic facultas recipiendi quę conſiſtit in facto, non quæritur dño, licet poſt q̃ facta fuit ſeruo, dñium acquiraẽ dño, ideo acquiſitiones iniuſtæ quæ ɔſiſtunt in facto, non in iure, vt per furtum, vel rapinã vel prauitatẽ vſurariã factę, per ſeruum vel filium patri vel dño non quæruntur. l. quod ſeruus. de acqu. poſſ. & electio collata in perſonam ſerui non tranſit in dñm: quod dic, vt
4 l. ſtipulatus. de verb. obliga. ¶† Item no. ꝙ licèt ſeruo adeunte iuſſu dñi, oĩa iura acquirantur dño, & nihil apud ſeruum remaneat, etiam noĩe hæredis, quatenus eſt iuris, quia illius nõ eſt capax, tñ remanet illud quod eſt facti: quod ɔſiſtit in eo ꝙ inſtitutus fuit

tus fuit & adiuit, quæ ſunt facti, & hoc nomen facti, non eſt ab
ſtractũ ab omni vtilitate, imò habet hanc, vt ꝯdō dandi debeat
impleri in perſonã ſuam, non dñi, cui ſunt quæſita ea quę ꝯſi-
ſtebãt in iure.¶ Itẽ aliam de qua in l. qui liberis. §. hæc verba. ſ.
de vulg. & pupil. & ſi tp̄e quo ꝯdō implet̃ ſit ſui iuris, remanet
apud eũ quod ſibi datur, ſed quæro, qd ſi ſeruus cõſentiat ꝙ ſol
uat̃ dño gratia ꝯdõnis implendæ? vr̃ ſufficere, ſicut ecõuerſo, vt
in fi. iſtius tex.¶ Itẽ cuius vtilitatis eſt inueſtigatio huius l. vt ſit
ſeruo ſoluendũ, vt ꝯdō dicat̃ impleta, cũ facta ſolõne ſeruo ſta-
tim ſit res acquiſita dño: quare ergo recta via, vt euitet̃ circui-
tus, non p̃t ſolui dño? Rñdeo pp id quod ſ. dixi, quia poſſet con
tingere ꝙ tp̄e impletæ ꝯdõnis ſeruus eſſet effectus ſui iuris. Sed
ſi eſt in ptãte dñi, ſatis vr̃ de æquitate ꝙ ſufficiat dare dño, ſi eius
iuſſu ſeruus adeat. Vel dic, ꝙ nõ purificat legatũ, niſi tradat ſer-
uo, quia poterit eſſe ꝙ ſeruus nollet adire iuſſu dñi, quod põt. l.
3. C. de hære. inſti. maximè ſi ſperat conſequi libertatẽ, & ſic hæ
reditatem ſperet retinere, & iſta fuit fortè conſideratio huius l.

1 *Conditio dandi collata in perſonam hæredis non poteſt impleri in perſo-
nam fideicommiſſarij vniuerſalis.*
2 *Condō dandi hæredi, intelligitur de hærede directo, licèt nõ habeat cõmo
dum hæreditatis, non de fideicommiſſario, qui eſt vtilis hæres. & nu. 1.*
3 *Licèt hæres qui coactus adit hæreditatem perdat commodum quod habi-
turus non fuiſſet ſi non fuiſſet inſtitutus, non tamen perdit commodum
eius quod datur gratia conditionis implendæ.*
*Datum gratia conditionis implendæ, ꝙ non ſit quid hæreditarium, compu
tatur tamen in Trebellianicam.*

1 §. Cum hæreditas. ¶† Cõditio dandi collata in
perſonã hæredis non poteſt
impleri in perſonã fideicõ. vl'is, ſed debet impleri in perſonam
hæredis, apud quẽ facta reſtõne remanſerunt iura directa, licèt
inutilia, non tñ quantum ad hoc commodũ inutilia ſunt. Item
datum hæredi gratia ꝯdõnis implendæ nõ venit in fideicõmiſ-
ſum vl'e, etiam ſi hæres coactus adeat. Itẽ legatario, qui coactus
fuit præſtare hæredi cautionẽ euicta hr̃ditate legatũ reddi, ſilr̃
eſt cauendũ de reſtõne eius quod dedit gratia ꝯdõnis implẽdę.
h. d. Et proſequitur quaſi eandem mãm princ. l. quia ꝯdō debet
impleri in forma, & ſic in perſonã hæredis, in quã eſt collata,
& non fideicommiſſarij, licèt ꝯmodum hęreditatis ſit apud eũ,
ſicut in princ. l. non eſt implenda in perſonã dñi, licet ꝯmoduꝫ
ſit apud eum. In hoc tñ differunt quia hic apud hæredẽ remãſit
nomen ẽt iuris, & iura directa, ſed apud ſeruuꝫ qui adiuit iuſſu
dñi, nihil remanſit niſi nomẽ facti, ſi ergo ibi debet impleri in
2 perſonã eius, fortius hic. ¶† No. ꝙ ꝯdō dandi hæredi intelligit̃
de hęrede directo, licet non habeat ꝯmodũ hęreditatis, non de
fideicõmiſſario, qui eſt vtilis heres l. ſi filius. quod cum eo, licet
3 habeat ꝯmodum hęreditatis. ¶† Item no. ꝙ licèt hęres qui co-
actus adit hęreditatẽ, perdat ꝯmodum qđ habiturus non fuiſ-
ſet ſi non fuiſſet inſtitutus. l. ita tñ. §. qui ſuſpectã. ĵ. ad Treb. non
tñ perdit ꝯmodum eius quod datur gratia ꝯdõnis implendæ,
ſiue det̃ ab alio q̃ fideicommiſſario, vt in ver. [ſed cũ ſuſpectã.]
ſiue à fideicõmiſſario, vt hic in fi. §. item ꝙ datuꝫ gratia ꝯdõnis
implendæ non cadit in fideicõm. vl'i, quia non cenſet̃ quid hæ-
reditarium, & in illo non veniunt, niſi quæ hęreditaria ſunt. l. fi-
deicommiſſaria. ad Treb. bene tñ computatur in Treb. tale da-
tum. l. in quartã. ad l. Fal. quia quo ad hoc non requirit̃ ꝙ ſit hę-
reditaria, ſed ſufficit ꝙ occaſione hæreditatis ad eũ perueniret,
gl. opp. de l. cui. ſ. eo. Breuiter dic ꝙ ibi fideicõmiſſum occaſio-
ne cuius fuit datum gratia conditionis implendę, fuit effectuꝫ
inutile, ideo datum repetitur, quia deficit cauſa, propter quam
fuit datum, hic non fuit effectum inutile, & ita ibi no. per gl. &
Doct. reſiduum quatenus excedit Treb. cedit lucro eius.

1 *Conditio dandi appoſita ſeruo plurium dominorum, cenſetur cuilibet eo-
rum appoſita.*

1 §. Si duorum ſeruo. ¶† Conditio dãdi appoſi-
ta ſeruo plurium dñoꝝ,
cenſetur cuilibet eorum appoſita, ideo vnus põt implere, alter
non. h. d. ¶ Opponitur fortiter de l. cui fundus. in fi. ĵ. eo. vbi qñ
ꝯditio dandi fuit appoſita vni, licet perſona vnius veniatur ad
plures, remanet indiuiſibilis, & non poteſt vnus ꝓ parte imple-
re. Solu. hic vnus tp̄e teſtamenti repreſentabat plures, vt ſeruus
plurium, nã vr̃ appoſita cuilibet dño potius q̃ ſeruo, & ſic cen-
ſetur per teſtõrem diuiſa: ideo quilibet p̃t pro ſua parte imple-
re, licèt alius noluit, ibi tp̄e teſtĩ ille vnus nõ repreſentabat plu-
rẹs, ſed ſeipſum, licet ex poſtfacto ſit ad plures peruentuꝫ, quia
deceſſit pluribus hr̃dibus relictis, quo caſu non poteſt hr̃s vnus
implere ꝓ parte, & conſequi partẽ legati, ſicut nec ille cui ſuc-
ceſſit, licet nõ eſſet ꝯdõnale, poſſet vnus hr̃s acceptare partem
ſuã, & alter repudiare. l. legatarius. de leg. j. licet defunctus non
potuiſſet, quia actio diuidit̃ inter hęredes, licet non conditio.
¶ Itẽ opponitur ꝙ pluralitas dñorum non facit ꝯditionem eſſe
diuiſibilẽ. arg. ſ. eo. l. qui duob. Sol. ibi pluralitas erat in perſona
illoꝝ, in quoꝝ perſona erat ꝯdō implenda, hic in parte implere
debentiũ, & ſic cenſebantur plures legatarij, & per conſequens
plura legata, ibi vnum legatum propter vnum legatarium.

1 *Commodo diminuto per vſucapionem, etiam onus cõditionis diminuitur.*

1 §. Si pars rei. † Diminuto commodo per vſucapionẽ,
etiam onus cõditionis diminuitur. h. d.
& ſic additur hic tertius caſus ad l. Plautius. vbi ponuntur duo
quando minuuntur per tertium, vt in primo, vel pp incapacita
tem legatarij, vt in ver. Iteꝫ ſcinditur. Idẽ dixit in gl. ſi quocunq;
alio modo, pręterquàm quod per Fal. & hoc per iſtum §.

1 *Iuſſus dare hæredibus ſi tempore quo dat reperit ſe hæredem, deducit ſuã
partem pro rata, ſecus ſi non ſit hæres, licet eſſe ſperetur.*
2 *Si cõſuetudo eſt vel ſtatutum vt canonicus receptus nouiter, vel Doctor
nouiter receptus in collegio ſoluat tantum, & illud diſtribuatur inter
omnes, an ille qui recipitur habeat partem.*

1 §. Plautius. ¶† Iuſſus dare hęredibus ſi tp̄e quo dat re
perit ſe hr̃dem, deducit ſuã partẽ ꝓ rata, ſe
cus ſi non ſit hr̃s, licèt eſſe ſperet̃. h. d. Dic, vt ſ. de leg. j. l. ab oĩb.
2 §. ſi à Titio. & eſt hic caſus de q̃ſtione de qua ibi dixi. † Si ꝯſue-
tudo eſt vel ſtatutuꝫ vt canonicus receptus nouiter, vel Doctor
nouiter receptus, in collegio ſoluat tm̃, & illud diſtribuatur in-
ter oẽs, an ille qui recipit̃ habeat partẽ, & ſic poſſit retinere: nã
aut onus dandi iniungitur anteq̃ ſit canonicus, vt ꝙ nullus reci
piatur niſi ſoluat tm̃, & non debet tunc hr̃e partẽ, vt hic in ver.
[at ſi hæres.] Aut poſtq̃ eſt factus canonicus, vt ꝙ receptus in ca
nonicũ debeat tm̃ ſoluere, & tũc dẽt hr̃e partẽ, & ſic p̃t eã reti-
nere, vt in prin. huius §. allegatur ꝙ ante conditionẽ impletã ip
ſo iure non admittitur quis ad petendũ, quia ante non eſt nata
obligatio vel actio. l. cedere diem. de ver. ſig. & ſ. eo. l. legata, non
ſic ante impletum modum, vt dixi ſ. eo. l. quibus diebus. §. fi.

1 *Conditio dandi non impletur formaliter liberando quem per accept. tamẽ
hoc valet perinde ac ſi fuiſſet impleta, quaſi per liberatum ſtet quomi-
nus impleatur ſi non ſoluat quod debet.*
2 *Qui remittit, non dicitur dare, & quid ſi pecunia eſt parata ſolutioni.*
3 *Statutum ſi dicat ꝙ verba teſtatoris intelligãtur ſecundum ꝙ iacent ſine
ſubauditu, vel interpretatione, & legatum ſit factum ſub conditione
dandi cum verè non impleat liberando, an conſequatur quis legatum.*
*Statutum ſi pro maleficio imponit pœnam pecuniariam, & niſi ſoluat in-
tra x. dies amputetur ſibi manus, vel pes, & ipſe vult liberare commu
ne à quantitate in qua ſibi tenetur, an euitet pœnam corporalem.*
4 *Arbiter vel arbitrator, ſi condemnat te mihi in centum ex vna cauſa, &
me tibi in quinquaginta ex alia, ad ſoluẽdum intra certum tempus ſub
pœna in compromiſſo contenta, ꝙ ego euitabo pœnam offerendo me li-
berare te in quinquaginta, vel compenſare.*
*Qui eſt excommunicatus, niſi ſoluat, vel iurauit ſoluere, an euitet excom-
municationem vel periurium, ſi non ſoluat, ſed compenſet.*
5 *Conditio, licet regulariter ſit implenda in forma, tamen ſufficit ſi implea-
tur æquipollenter.*

LEX XLV.

1 IVlianus. ¶† Conditio dandi non impletur for
maliter liberando quẽ per accept. tñ
hoc valet perinde ac ſi fuiſſet impleta, quaſi per libe-
ratũ ſtet quo minus impleat̃ ſi non ſoluat qđ debet.
h. d. ¶ In tex. ibi, [accepto tuliſſet,] quid ſi hæres non vult recipe
re acceptilationẽ dicit Bar. ꝙ legatarius ꝓteſtetur, vt vel ſoluat
vt dare poſſit, vel patiat̃ ſe liberari vel ꝯpenſari qđ erat dãdum
gr̃a ꝯditionis implẽdæ, cũ eo qđ debebat̃ ab hr̃de, ſed non ſit ꝓ-
priè ꝯpenſatio, quia non eſt vnius debiti ad aliud confuſio, cũ
illud qđ eſt in ꝯditione ñ ſit in obl'one. l. ſi qs ſub ꝯditione. ſi qs
omiſ. cã teſt. Et dicit hãc practicã ꝓbari in l. ſi peculiũ. §. fi. de ſta
tuli. nã qui ꝯpẽſat, dare vr̃. l. 4. qui po. in pig. ha. de quo vide Bar.
in l. amplius. rẽ rat. ha. Quid ſi legatarius vult dare expromiſſo-
rẽ de dãdo, an ſufficiat? dic ſi hæres non vult, non cogit̃ l. ꝓmiſ-
ſor. in fi. de ꝯſt. pec. ſed ſi recipit inſolutũ, perinde eſt ac ſi ſoluiſ-
ſet, vt no. Bal. in l. fi. C. ad l. Fal. ¶ In tex. ibi [ꝯditioni paruiſſe,] ſic
no. ꝙ q remittit, non dr̃ dare. qa dare eſt accipiẽtis facere, & iſte
nihil facit accipiẽtis. In ꝯ̃rium in l. ſi quis obl'one. de reg. iur. Br̃
ſi pecunia eſt parata ſolutioni, dr̃ dare fictè, quia pecunia fingit̃
ſibi primo ſoluta, & ſibi tradita. l. ſingularia. ſi cer. pe. Sed ſi non
eſt ſolutioni parata, non dr̃ dare verè vel fictè, ſed facere, & ſi li-
berat ex cauſa donat. primo caſu pecunia dicitur eſſe in dona-
tione. ſecũdo caſu ipſa liberatio. l. ſi ſponſalibus. § j. de iure dot.
& hoc eſt vtile propter inſinuationem, quia pecunia eſt certa,
ſed æſtimatio libertatis non, quia licèt dicantur deberi mille,
ſi tamen debitum non eſt benè liquidum propter dubiũ euen
cum litis, multò minus æſtimabitur, iuxta no. in ſimili. in l. Lu-
tus. §. maritus. ad Trebel. ¶ Per iſtum tex. videtur, ſi ſtatutum di
3 cit quòd verba teſtatoris † intelligantur ſ'm quòd iacent ſine
ſubauditu vel interpretatione, vt eſt Venetijs, & legatum ſit fa-
ctum ſub conditione dandi, cum verè non impleat, liberando
non conſequatur legatũ, quaſi habeatur pro impleta, quia pro
pter ſtatutum legatum non videtur factũ, niſi impleatur verè.
Item ſi ſtatutum pro maleficio imponit pœnam pecuniariaꝫ,
niſi ſoluat intra decẽ dies, amputetur ſibi manus, vel pes, & ipſe
vult liberare cõe à quantitate, in qua ſibi tenetur, an euitet pœ-
nam corporalem, nam ſi viget aliud ſtatutũ, ꝙ verba ſtatuti in-

telligant̃ ſm ꝙ iacent, nõ vitabit pœnã: ſecus ſi tale ſtatutũ non eſt, arg. hic. ¶ † Itẽ dicit per iſtum tex. Bar. ſi arbiter vel arbitra-
4 tor condẽnat te mihi in cẽtũ ex vna cã, & me tibi in 50. ex alia, ad ſoluendũ intra certum tp̃s ſub pœna cõpromiſſi, ego euitabo pœnam offerendo me liberare in 50. vel compenſare. Facit etiã ad illũ qui eſt excõicatus niſi ſoluat, vel iurauit ſoluere, an euitet excõ. vel periuriũ ſi non ſoluat, ſed cõpenſat: vide hoc in
5 c. audientiam, de iureiur. ¶ † Vltimo patet hic, ꝙ licèt regulariter condõ ſit implẽda in forma ſ. l. proxima. in fi. & l. Meuius. j. eo. tamen ſufficit ſi impleat̃ æquipollenter. facit l. ſi mater. C. de inſti. & ſubſtit & l. mulier. ad Treb. ita etiam vr̃ dicere Bar. in l. ab emptione. ſ. de pact. ſed quare non ſic ſufficit in l. qui hæredi. Reſpondeo, imo ſufficeret, intelligendo, vt ibi intellexi.

1 *Conditio dandi hæredi non poteſt impleri ante aditam hæreditatem, quia non eſt hæres: ideo tempus præfixum ad ipſam implendam non prius incipit currere.*

2 *Si teſtator appoſuit initium temporis, puta intra centum dies à tempore mortis intra quos debeat impleri conditio dandi, an debeat ſubaudiri, & aditæ hæreditatis.*

LEX XLVI.

1 SI in diem. ¶ † Conditio dandi hæredi non põt impleri ante aditã hæreditatẽ. quia nõ eſt hæres: ideo tp̃s præfixũ ad ipſam implendã nõ prius incipit currere. h. d. no. ergo ꝙ terminus ad aliud faciendũ nõ debet prius incipere q̃ quis poſſit illud facere. facit ſ. eo. l. quibus diebus. in princ. ¶ In tex. ibi, [vt pe-
2 cuniã ſolueret,] ſub. hæredi, vt patet ex his quæ ſequunt̃. ¶ In tex. ibi, [neq; initiũ tpis,] ſed qd ſi appoſuit initiũ: puta intra centũ dies à tpe mortis? R̃ndeo, debet ſubaudiri & aditæ hr̃ditatis, ex quo venit implenda in pſonã hr̃dis, & hoc per l. 3. de ſtatuli, ſm Bar. & vide p eũ in l. genero. de his qui no. infa. & adde ẽt à quo tpe incipit currere tp̃s appoſitũ in legatione ad ſoluendũ. ſ. de leg. j. l. ſi cui leget̃. §. j. in fi. ideo nõ fuit extranea expõ gl. quã facit in l. fi. C. de iure delib. in §. ſi vero poſtq̃. dum text. dicit, tp̃s inuentarij currere à tempore mortis. nam glo. ſubaudit & aditæ hæreditatis, quia debet fieri ab hærede. & ante aditam hæreditatem nõ eſt hæres, facit ẽt l. ſcimus. §. illud. C. de inoffi. teſt.

1 *Expreſſio conditionis, quæ tacitè ineſt, nihil operatur in eo in quo principaliter exprimitur.*

1 §. Seruo libertatem. ¶ † Expreſſio cõditionis quę tacitè ineſt, nihil operatur in eo quod principaliter exprimitur, nec in alio ad quod per tacitam repetitionẽ refert̃, licet aliq̃ñ expreſſio aliquid operet̃, nõ tñ regulariter. h. d. caſus eſt iſte. ¶ In tex. ibi [ſi meus erit, liber eſto,] iſta condõ ſi meus erit, ſubintelligebatur in relicto libertatis, etiã ſi nõ fuiſſet expreſſa, quia ſi tpe mortis non eſſet eius, & in præiudiciũ noui dñi non põt ꝯſequi libertatẽ, expreſſio ergo huius ꝯdõnis nihil operat̃ quantũ ad relictũ libertatis, & hoc voluit dicere tex. j. in ver. [nam id expreſſit,] licèt ergo ſi, alienet̃ vitietur relictũ libertatis, non tñ vitiat̃ legatũ ſibi factũ in quo eadẽ ꝯdõ tacitè videbat̃ cenſeri repetita, tñ nõ cenſetur' poſtq̃ illa expreſſio nihil operat̃, & hoc eſt quod ſequit̃ in ver. [debebitur,] ſed cõtra: qa relictũ ſeruo ꝓprio ſine libertate non valet. Sol. verũ eſt ſi nullo modo eſſet relicta, ſed qa relicta fuit, valuit, & cenſetur collatũ in tp̃s quo erit liber, & licèt nõ efficiatur liber ex quo ſupereſt pſona cui poſſit acquiri. ſ. nouus dñs, nõ vitiatur legatũ quod à principio valuit facit l. quæſitũ. §. ſeruo. de leg. j. ¶ In tex. ibi, [ſæpenumero tamen.] i. in multis caſibus: fallit quod ſ. dixi, ꝙ expreſſio nihil operat̃, nam qñq; multum operat̃, quia vitiat actum, qui aliàs non vitiaret̃, vt patet j. eo. l. non nunq̃. ¶ In glo. j. in fi. ibi, [vel quia infringit̃ in expreſſo,] ergo in tacito hoc non videtur benè dictum, quia in expreſſo nõ infringitur conditio, imo infringit relictũ libertatis, quia facit ipſum deficere, licèt infringatur expreſſio quia non operatur plus q̃ ſi non eſſet facta: ergo ſimiliter debet infringere relictum pecuniarium factũ eidem ſeruo, vel inſtitu. in quibus intelligebatur tacitè repetita, & in hoc ſtabat dubium. Sed dic ꝙ ſubintelligebatur repetita rebus ſtantibus in eodem ſtatu. ſ. ꝙ ſeruus non alienaretur, ſed efficeretur liber, nam legatum videtur collatum in tempus, quo erit liber, ad hoc vt valeat in conſequentiam, videbatur collatum in euentu conditionis; ſub qua libertas erat relicta, ſed facta aliena, licet vitietur relictum libertatis; non ſic debet vitiari legatum factum ſeruo, quia non fit præiudicium nouo domino, & quia ceſſat cauſa propter quã intelligebatur collatum in tempus libertatis. ſ. vt valeret legatum, quia nunc poteſt valere, licet non efficiatur liber, cũ poſſit nouo dño acquiri, nã cauſa pp quam videbatur collatum in tempus libertatis, erat, quia aliàs legatũ eſſet inutile, quia non eſſet cui acquireret̃, & in hoc ſtat ſubtilis cõſideratio huius §.

1 *Tempus certæ ætatis lagatarij ſi apponitur per accuſatiuum, requiritur quòd totum ſit completum, nec ſufficit vltimum annum eſſe inceptum, ſed ſufficit vltimam diem vltimi anni eſſe ceptam vt poſſit legatum peti, & ſit purificatum.*

LEX XLVIII.

1 NOn putabam. ¶ † Si tempus certę ętatis legatarij apponitur p accuſatiuum, requirit̃ ꝙ totum ſit ꝯpletuȝ, nec ſufficit vltimum annum eſſe inceptum, ſed benè ſufficit vltimam diem vltimi anni eſſe inceptã, vt poſſit legatum peti, & ſit purificatum. h. d. ¶ In tex. ibi [cum ad xvj. annum] & ſic p accuſatiuum, & in ſingulari numero. Idem ſi in plurali cũ perueniret ad xvj. annos, vt in l. ſeq. ſecus in ablatiuo, qa ſufficeret vltimum annum eſſe inceptum, vt in gl. quod eſt verꝝ qñ ablatiuus apponit̃ curſui pluriũ annoꝝ, vt cũ eris in xvj. anno: ſecus ſi vni anno, vt lego hoc anno, alś nihil operaret̃ appoſitio anni, ſi ſtatim inciperet deberi: debet̃ ergo in fi. anni. l. qui hoc anno. de verb. obl. Ita ſolue ꝯ̃rium formatũ de illa l. ¶ In l. ſeq. ibi [nouiſſimo eius tpis die, &c.] ergo in quacunque parte illius diei, & p ꝯñs ſtatim ꝙ cępta eſt, dr̃ legatum purificatuȝ, ex quo debet̃, & tranſmitteret̃ prius nõ tanq̃ ꝯdõnale. l. ſi cui legetur. §. hoc aũt. ſ. de leg. j. & hic eſt caſus de qõne quam ibi formaui, & allegaui hanc l. ꝙ licèt vltimus annus ceptus non habeat̃ ꝓ ꝯpleto qñ apponitur per accuſatiuum, vltima tñ dies vltimi anni benè hr̃ ꝓ ꝯpleta, licèt Doc. non ponderet̃ iſtã l. ad hoc. ¶ In gl. j. ibi [Sol. ibi ſpãle.] vt tp̃s certæ ætatis non faciat conditionẽ ſed dieȝ, pp aliqua q̃ ſimul ibi concurrunt. ſ. quia erat filius, & tota hæreditas ſibi relinquebatur, & fuerat inſtitutus fiduciarius hæres, & aliquo deficiente vr̃ ſecus, vt hic. & d. §. hoc aũt, vbi erat filius, & non facit conditionem, quia non concurrebant alia.

1 *Conditio vt impleatur reddendarum rationum, arbiter ſeu calculator poſtulari debet.*

2 *Conſules in urbe non exercebant iuriſdictionem contentioſam, ſed prætores, et tamen ad eos ſpectabat dare arbitros.*

Quòd priores in locis vbi ſunt, vel conſiliarij Venetijs aditi poſſint dare calculatores, quãdo agitur de reuidendo rationem alicuius, nec expediat ire ad poteſtatem.

3 *Quod iſti calculatores qui dantur inter partes, videantur habere iuriſdictionem, & ex ſimplici datione ꝙ habeant videre rationem, & calculare, videantur habere licentiam ferendi ſententiam, & condemnandi alterum alteri.*

LEX XLIX.

1 SI cui libertas. ¶ † Pro implenda ꝯdõne reddendaꝝ rõnum dẽt poſtulari arbiter ſeu calculator, cuius officiũ eſt in diſcernẽdo q̃ reliqua ſint penes illum qui adminiſtrauit, & quæ ſcripturæ ſint cancellandæ vel reddendæ, & in illis debet ꝯdemnari: requiritur ẽt ꝙ ſnĩæ illius ſit paritum: alś non dr̃ impleta
2 ꝯdõ, & ponit practicã in iſto articulo. ¶ † In tex. ibi, [à ꝯſulibus.] no. tex. quia ꝯſules in vrbe non exercebant iuriſdictionem ꝯtentioſam, ſed p̃tores, & tñ dr̃ hic ꝙ ad eos ſpectat dare arbitros, & ſic vr̃ per eandem rõneȝ, ꝙ priores in locis vbi ſunt, vel ꝯſiliarij Venetijs aditi poſſint dare tales calculatores, qñ agitur de reuidendo rõnem alicuius, nec expediat ire ad ptãtem, vel aliũ qui exerceat iuriſdõnem ꝯtentioſam: hoc p̃t intelligi inter ꝯſentiẽtes, quaſi tunc ſit voluntariæ iuriſdõnis, ſecus ſi altera pars ꝯ̃diceret quia eſſet recurrendum ad ꝯpetentem iudiceȝ, facit l. vbi abſunt. de tuto. & cura. da. ab his. ¶ In tex. ibi, [reliqua.] q̃ ſunt
3 reliqua? dic vt no. gl. j. eo. l. cum ſeruus, in gl. reliqua ſunt. ¶ † In tex. ibi, [cuius ſententiæ.] no. & tene menti, ꝙ iſti calculatores, qui dantur inter partes, vñr hr̃e iuriſdõneȝ, & ex ſimplici datione, quòd habeant videre rõnem & calculare, vñr hr̃e licentiam ferendi ſnĩam, & condemnandi alterũ alteri. Tene menti, quia eſt no. & faciliter poſſet dubitari, & prima facie poſſet dici contrarium, ꝙ ſolum haberent videre, & referre iudici ſe ita reperire, ita videmus fieri, quia dant relationes in ſcriptis, & iudex ꝓnuntiat, ſed videtur quòd non neceſſitentur, ſed ipſi poſſint ꝓnunciare, cautius tamen eſt ſeruare communem ſtylum, ſed ſi contingeret ita fieri, habes tex. hic ad ſuſtinendum ſnĩas, vt patet ſ. in verbo conſtituerunt, i. declarauerunt. Non ſunt alia.

1 *Conditiones plures ſi ſeparatim relicto libertatis apponantur poteſt ſeruus eligere quam vult, ſed in alio relicto parendum eſt vltimæ.*

LEX L.

1 SVb diuerſis. ¶ † Si in relicto libertatis apponantur plures ꝯditiones ſeparatim, p̃t ſeruus eligere quã vult, ſed in alio relicto parendũ eſt vltimæ. h. d. ¶ † In tex. ibi [diſiunctim.] ideſt non ſil', ſed in partibus teſtamenti, ſi autem ſil', aut copulatiuè, & oẽs debent impleri, aut diſiunctiuè, & ſufficit altera quæcunq; ſit, non facta differentia inter relicta libertatis, vel alia l. ſi hæredi plures. ſ. de condi. inſti. ſed quando in diuerſis partibus teſtamenti, non copulatiuè, vel diſiunctiuè ſed ſolute, tunc per vltimam regulariter videtur receſſum à prima, niſi poſt primam vt incontinenti apponatur ſecunda. j. eo. l. non ad ea. ſed in relicto libertatis eius fauore datur electio legatario, qui poteſt eligere leuiorem, vt hic dicitur, per hoc eſt expedita gloſſa, quæ incipit, [immo.] & etiam. j. gl.

Conditio

1 *Conditio dandi hęredi ex parte hæredis,qui debet recipere poteſt imple-
re in perſonam hæredis eius, ſed ex parte habentis implere, non poteſt
hæres eius implere.*
2 *Morte grauati legatum cõditionale nõ extinguit̃,ſed morte legatarij ſic.*
3 *Facultas recipiendi tranſmittitur ad hæredẽ, ſecus in facultate ſoluẽdi.*

1 §.Hæredi. ¶† Cõditio dãdi hæredi ex parte hęredis, ꝗ
debet recipere põt impleri in perſonã hæ-
redis eius,ſed ex parte habentis implere, nõ põt hæres eius im-
2 plere.h.d.ſ͠m vnũ intell͠m clarum & verum, & ſic † morte gra-
uati legatum ɔdõnale nõ extinguit̃, vt ẽt patet.s̃.eo. l. Publius.
3 §. Titia. ſed per mortẽ legatarij benè extinguit̃. † Item facultas
recipiendi tranſmittitur ad hæredẽ, ſecus in facultate ſoluendi.
¶ Sed ɔ̃ primum op. de l.cum ita j̃.eo.vbi morte habẽtis recipe
re ɔdõ habetur ꝓ defecta, & deficit relictũ,niſi ſit relictũ liberta
tis,ꝗa tunc ſi habebat pecuniã ſolutioni paratã,nõ extinguitur.
Solu.ibi qñ erat dandũ tertio ſub nomine proprio.Idẽ ſi hære-
di ſub proprio noĩe, quia vr̃ tunc habitus reſpectus duntaxat
ad perſonam, ideo extinguit̃ cum perſona, nec põt impleri in
perſonã alterius, licèt reputet̃ eadẽ.s̃.eo.l. qui hr̃di.hic verò qñ
hr̃di, & ſub appellatiuo noĩe,quo caſu cenſetur habitus reſpe-
ctus potius ad hęreditatẽ,q̃ ad ꝑſonam, vnde cum illa ſit apud
hr̃dem hæredis,ſimiliter in eius perſonam põt ɔdõ impleri: ad
quod facit l.ſeruus ſi hęredi.de ſtatulib.quod etiam facit ad no
tata per Bar.in l.Titia.§.fi.de leg.ij.& ibi tetigi: iõ ſi collata eſſet
in perſonam legatarij, vt ſi dederis tali legatario talis fundi hãc
facultatem non tranſmitteret ad ſuos hæredes, quia non ſic hę
res legatarij dr̃ legatarius,ſicut hæres hæredis dr̃ hęres primi te
ſtatoris,& ita intelligunt quidam ver. [quod non ſimiliter.] vt
ſic ambo dicta loquantur de illo,cui eſt ſoluendum gratia con
ditionis implendæ, & hoc eſt etiam notandum, præcedens ta-
men verior eſt,quem limita, vt j̃.eo.l.cui fundum.in fi.

---

1 *Legatum non poteſt conferri in expreſſam voluntatem tertij, ſed in fa-
ctum tertij merè voluntarium benè poteſt conferri.*
2 *Si exprimitur illud quod tacitè ineſt ex voluntate,tunc expreſſio multũ
operatur,& facit ceſſare tacitum, & iudicatur tanquam de expreſſo.*
3 *Quid ſi exprimitur quod inerat ex neceſſitate.*
4 *Quid ſi exprimitur aliter quàm inſit.*
5 *Quid ſi exprimatur quod tacitè non inerat.*
6 *Expreſſio fit quandoque gratia dubitationis tollendæ,& tunc parum ope
ratur,niſi quòd tollit dubium, & facit ceſſare vitium.*

LEX LI.

1 NOnnunquam. ¶†Legatũ non põt ɔferri
in expreſſam voluntatẽ
tertij,ſed in factũ tertij merè voluntariũ bñ põt ɔfer
ri.h.d.nõ.n.exprimitur qđ tacitè ineſt mõ quo ineſt,
quod declara, vt dixi in l.j.de leg. ij. ¶ In glo.ibi, [in hęredis aũt
vel legatarij.]in quantũ loquit̃ de legatario, bñ dicit l.ſi ita.§.il-
li.de leg.j.& j̃.eo.l.ſi ita expreſſum. ſed inquantũ dicit hr̃di, non
bñ loquit̃, quia ſicut non põt cõmitti in liberã voluntatẽ tertij,
vt hic,ita nec in voluntatẽ hr̃dis,& multò minus.de leg.j.l.ſena
tus.§.legata.Nec ob.l.fideicõmiſſa.§.ſi fideicõmiſſum. de le.iij.
per quã gloſſa fuit mota,ꝗa ibi non fuit commiſſa ſubſtãtia,ſed
reſolutio,nã aliud eſt legare ſi heres voluerit,& nõ valet, aut ni
ſi hr̃s voluerit,& tñc valet vt in illo §.licèt qñ condõ non eſt cõ-
traria actui,non referat an apponat̃ ſubſtãtiæ vel reſolutioni.l.
quib.§.quidã Titio.s̃.eo.ſed ɔdõ volũtatis repugnat oblig.non
enim dẽt ex voluntate grauati,vel obligati pendere oblig.l.ſub
hac.de act.& obl.¶In glo.ibi.[de leg.ij.l.j.] dic,ꝙ ibi committe-
batur in arbitrium,non in vlt.voluntatẽ,& quæ ſit rõ dic,vt ibi.
2 ¶†In gl.ibi,[& in pup.ſubſt.tacita,]dic breuiter ad iſta ɔ̃traria,
quæ glo.non ſoluit.Interdum exprimit̃ quod tacitè ineſt ex vo-
luntate,& tunc expreſſio multũ operatur, ꝗa facit ceſſare taci-
tũ,& iudicat̃ tanq̃ de expreſſo.l.cũ ex filio.§.filio.de vulg. & pu,
ita loquit̃ iſte caſus de pupil.expreſſa.Interdum exprimit̃ quod
3 inerat ex neceſſitate, † & tunc ſi exprimitur mõ quo ineſt,talis
expreſſio nihil operat̃,& ſic nec nocet,nec prodeſt. l. ſi in diẽ.§.
fi.s̃.eo.& l.iij.de leg j.& hoc modo intelligitur quod gl.ſubdit.
4 qñque nec proſunt,nec nocent † Interdum exprimitur aliter q̃
inſit,& tunc expreſſio operatur vt alteret naturã actus.d.l.ſi ita.
§.illi ſi volet,& hoc ẽt modo põt loqui hæc lex, quia licèt ex vo
luntate tertij pendeat aſcendere;vel non,& per ɔ̃ns an legatum
valeat vel nõ,expreſſio tñ voluntatis multũ operatur,quia facit
legatũ non valere,cũ aliter exprimitur q̃ inſit, nã volũtas inerat
principaliter ad ipſum factum, ſeu aſcenſum, licèt in ɔ̃ñam vi-
deretur ineſſe ſubſtantiæ legati, ſed ſi exprimat̃ ſi voluerit, ap-
ponit̃ principaliter ſubſtãtiæ, ideo vitiat plus q̃ illud, quod ap-
ponitur in ɔ̃ñam,vt patet in d. §. ſi fideicõmiſſum, vbi nõ vitiat
5 ſi apponatur reſolutioni.† Interdũ exprimitur quod tacitè non
inerat,& tunc operat̃ expreſſio, vt in caſibus in quibus requirit̃
ſpãle mandatum,nã in generali tacitè non veniunt,ſed ſi expri-
mant̃,veniunt.Item in ſecunda ſtipulatione quę non pręſumit̃
appoſita animo nouandi,ſi non dicitur,ideo non nouat, ita in-
6 tellige qđ ſequit̃ in gl.ibi.[Idem in caſib.] adde † ꝙ expreſſio fit
qñque gratia dubitationis tollendæ, & tunc parũ operatur,ꝗa
tollit dubium,& facit ceſſare vitium.l.qui mutuam.s̃.mandati.

1 *Conditio aſcripta legato poteſt adimi,ſicut legatum per ademptionem,ta
men ei non cenſetur legatum ademptum.*
2 *Si pater inſtituit duos filios,& inuicem ſubſtituit,ſi contingat aliquem eo
rum ſine liberis decedere, & poſtea in codicillis dixit,conditionem quã
appoſui filijs meis adimo, quid importet hæc ademptio.*
3 *Si teſtator conditionem quam appoſuit legatario ipſe impleuit, an rema-
neat legatum purum.*

LEX LII.

1 SI quis ſeruum. ¶ † Conditio aſcripta le-
gato põt adimi,ſicut lega
tũ ꝑ adẽptionẽ,tñ ei non cẽſetur legatũ adẽptũ. h.d.
Rõ dubitandi in primo ponitur,& tollitur in l.3. §.
ɔditio.de adi.le.ſ͠m verò dictũ recipit ɔ̃riũ de l. alumnæ.§. Seia.
& l.filio.§.matri.eo.tit.Sed ſolue, vt in gl.quia ibi de onere ap-
poſito ꝑ viã modi,vel fideic.quo adẽpto cẽſetur legatũ ademp.
cui erat appoſitũ,quia illud onus cẽſetur fuiſſe cã finalis illius
legati, ita loquunt̃ ɔ̃ria hic in appoſito per modũ ɔdõnis, ſed
certè magis vr̃ cauſa legati ɔditio q̃ modus, qđ patet, quia ma-
gis ſuſpendit.Dicũt Doct.ꝙ qñ apponitur ꝑ viam modi, vel fi-
deicõ.aſſimilatur ɔ̃ctui vltro citroq; obligatorio, ꝗa hincinde
naſcitur obligatio,nã hęres obligatur legatario ad legatũ, & le
gatarius hr̃di ad implẽdũ modũ,ſicut venditor emptori, & ecõ
uerſo,ſed in ɔ̃ctu emptionis hoc eſt,ꝙ reſoluta obligatione. ex
parte vnius ex ɔ̃hentibus,reſcinditur ẽt ex alia.l.j.de reſcin.ven.
& l.fi. de accepti.ita hic ſi reſoluatur ex parte legatarii, cenſetur
reſolui ex parte hr̃dis,ſed non ſic ɔ̃hitur obligatio reciproca in
legato conditionali,cũ legatarius non obligetur ad implendã
ɔdõnẽ,& ſic ceſſat rõ s̃.dicta. Sed ĩ primo caſu vr̃ poſſe dici tũc
eſſe verũ,qđ s̃.dixi.qñ onus per viã modi, vel fideic. iniungitur
ſuꝑ re legata,& in tota re, ut ſi lego centũ, vt ex eis cõſtruas ca-
pellam vel reſtituas Titio, & poſtea adimo onus,nam tunc eſt
veriſimile ꝙ legauerim ꝑꝑ illud onus,ſed ſi minus eſſet, vt ſi le-
go fundũ valentẽ mille vt des Titio centũ, & tu aliud facias,
in quo expendas centũ, nõ vr̃ rõnabile dicere ꝙ ſi adimã onus,
poſtea videar adimere totum legatũ, nã non eſt veriſimile ꝙ ꝓ-
pter tam paruũ onus, fecerim tã grande legatũ, & ſic poſſunt li
2 mitari ll.in ɔ̃rium allegatæ, ſi benè inſpiciãtur. ¶† Vltimò Bar.
inducit hanc l.ad qõ.quam habui de facto. Pater inſtituit duos
filios,& inuicẽ ſubſtituit, ſi contingat aliquem eorũ ſine libe-
ris decedere, poſtea in codicil. dixit ɔdõnem quã appoſui filiis
meis,adimo,q̃ro quid importet hæc adẽptio, & vide hic tex. ꝙ
non ſit adempta ſubſtõ reciproca,ſed conditio ei appoſita,ſi cõ
tingat aliquẽ decedere ſine liberis, & ſic ſubſtitutio remaneat
pura: ɔ̃rium ipſe terminat, ꝗa ſi hoc eſſet,ſubſtitutio eſſet inuti-
lis,quia tm̃ daret alter alteri quantũ reciperet.l cũ pr̃.§. pr̃ qui fi
lio. de leg.2.& l.ſi fundus legatus.ad l. Falc.& l.ab oĩb.§. ſi a Ti-
tio.de le.j.ideo cõſuluit ꝙ cenſeatur adẽpta ſubſtõ,& ſic ponat̃
conditio pro conditionato,ne verba nihil operentur, nec eſt ex
tranea expoſitio,ꝗa ſic loquitur Imperator ĩ l.j.de pactis, dum
dicit,cõditionis incertũ,quia ſumitur pro fideicõmiſſario ɔdi-
tionali. Reperio quoſdã melius dicere,ꝙ cẽſeat̃ adẽpta illa con
ditio ſi deceſſerit ſine liberis,non illa ſi deceſſerit, ꝗa eſt duplex
conditio.ſ.ſi deceſſerit,& ſi ſine liberis deceſſerit.ar. in l. Celſus.
§.j.de arbi.prima ergo non cenſet̃ adempta, quia eſſet ſenſus ꝙ
ſtatim alter alteri teneatur reſtituere,& ſic eſſet inconueniẽs qđ
dicit Bar.ſi in id ſunt æqualiter ĩſtituti.ſed ſi inęqualiter, adhuc
illa interpretatio non eſt recipienda ꝑ l.planè.§.ſi duobus.verſi.
planè.de leg. 1.ſed ſi illa remanente alia cenſeatur adempta, eſt
ſenſus ꝙ ſi vnus deceſſerit ẽt cũ liberis,portio illius ſit reſtituen
da. Certè iſta interpretatio continebit iniquitatẽ ꝑ l. cũ acutiſſi
mi.C.de fideicom.quia qua ratione quemlibet in ſua parte p̃-
dilexit alteri, eodem modo omnes illius deſcendentes prædile-
xiſſe vr̃ naturali ſtimulo ſuadente,& iſta eſt interpretatio Papi-
niani,ideo melius eſt tenere qđ tenet Bar. ꝙ ſubſtitutio cenſea
tur in totũ reuocata,q̃ ꝙ remaneat, ẽt ſi decedat cũ liberis.† Sed
3 quæro,quid ſi teſtator conditionẽ,quã appoſuit legatario ipſe
impleuit, ut lego ſi ſolueris centũ creditori meo, vel ſi ædifica-
ueris in tali loco capellam, poſtea egomet ſoluo,vel ædifico,an
remaneat legatũ purũ, vr̃ ꝙ ſic, quaſi tacitè ſit conditio adem-
pta, quæ tacita ademptio non plus debet operari,q̃ expreſſa,ar.
in l.qui ad certũ.s̃.loca.In contrariũ vr̃ caſus j̃. eo.l.cum tale.§.
falſam.in fi.ibi.ꝙ ſi poſt teſtamentum, vbi dicitur quòd condi-
tio habetur pro defecta, quod eſt admirabile. Tene menti.

---

1 *Prorogatio legatorum non habentium diem non porrigitur ad legata cõ-
ditionalia,cùm habeant diem,licèt incertam.*

LEX LIII.

1 SI quis legata. ¶ † Prorogatio legatorũ
non habentiũ diem non
porrigit̃ ad legata conditionalia, cũ habeant diẽ,
licèt incertã.d.l.talis ſcriptura.de leg.1.¶ In tex.ibi
[quia magis.]vult dicere ꝙ iſtud legatũ cõditiona
le principaliter hẽt conditionẽ, licèt ſecũdario diẽ.l. ſi Titio.qñ
di.leg.ce.ſed illa cl'a quib.dies,&c.videbatur intelligi de legatis
quæ principaliter habebãt diẽ,non q̃ ſecundariò: ɔ̃rium tamẽ
determinat per rationẽ quæ cenſetur appoſita ad prorogand

legata pura,& quæ debentur ſtatim adita hǣditate,ſed hoc non
eſt in conditionali legato,ergo clauſula ad ipſum nō pertinet,
quia ex quo habet vnā diem,licèt incertam,& ſecundariò non
eſt credendum ꝙ teſtator alium diem voluerit apponere.

§. Duobus eadem. ¶Cōditio dādi plurib.aſcripta eſt diuidua, quia quili-
bet poteſt implere pro parte ſua,& partē legati conſequi, & ſi
non implet,portio ſua accreſcit coniuncto cum onere implen
di,quod illi incumbebat,cum primo dicto cōcor ǰ.eo.l.cui fun
dum.de ſecundo dic ut ſupra eo.l.quæ cōditio.& l.ſi ſeparatim.

1 *Si conditio dandi non poteſt impleri de iure, debet impleri de facto.*
2 *Verbum dare,quando ponatur pro tradere.*
Licèt ex implemento conditionis poteſtatiuæ nullus ſentiat commodum,
tamen non admittitur quis ad legatum,niſi impleat.

LEX LIIII.

1 **MÆuius.** ¶ † Si conditio dandi non pōt impleri de iure,dēt impleri de facto. h. d. Et
ſemper allegatur,ꝙ conditiones formaliter ſunt im
plendæ,& vt verba ſonant,nō inſpecto,an ex imple-
mento ſequatur aliquis effectus iuris,facit l.mulier.§.j. de con-
di.inſti.ſed ſi poteſt impleri de iure, impleri debet,ita loquitur
ꝯriū gl.de l.ſi ſeruus.de ſolu.¶In tex.ibi,[nō habebat.]quia erat
deportatus,& ſic incapax.l.j.de hære.inſti.C.vel dic,ꝙ erat fra-
2 ter minor. ¶ † In tex.ibi, [ducenta dare,] id eſt tradere, quia da
re eſt dñium transferre.l.ubi autem. in fi. de verb. oblig.qđ hic
non fit,vt ǰ.ſequitur, [licèt nūmos,&c.] & ſic verbū dare,poni-
tur pro tradere,qñ exigit perſonam ad quā refertur, quia non
eſt capax dominij. ¶In tex.ibi,[vel in mare deijcere.]No.quòd
licèt ex implemento conditionis poteſtatiuæ nullus ſentiat cō-
modum,nihilominus non admittitur quis ad legatū, niſi im-
pleat.¶In tex.ibi [neque enim.]reſpōdet ad obiectionē de qua
in principio l.cū dicit,[teſtamenti factionem &c.] id eſt, qui nō
poterat capere ex teſtamento,nam tunc non capit ex teſtō, ſed
ꝓpter teſtm̄,& cauſa mortis, & ſic vr̄ ꝙ ſi aliquis relinquat ſua
bona alicui ſub conditione,ſi tacitam quantitatem dederit fi-
lio ſpurio,debet conditionē implere,& quaſi ſpurius nō capiet
ex teſtamento patris,ſed mortis cauſa. Dic vt l.quod conditio-
nis.de dona.cau.mor.glo.tamen videtur dicere quòd iſtud au-
fertur per fiſcum tanquam ab indigno.¶In glo.quæ incip.] fa-
cit.] in fi.ibi[ſeruo alieno.§.fi. Dic quòd ibi onus apponebatur
per viam modi,vnde non erat implendum ex quo ex implemē
to nō reſultabat vtilitas,ſed magna quædam eluſio, ſed hic per
viam conditionis,quæ magis inficit.

1 *Conditio dandi aſcripta,vni non poteſt per vnum impleri, etiam ſi de u-*
no veniatur ad plures,ſed ſi ſit aſcripta pluribus,tunc ſecus.
2 *Conditio dandi appoſita vni ſcinditur,ſi legatum ſcinditur.*
3 *Nihil dicitur factum,donec quid ſupereſt ad agendum.*
Cùm vna res pluribus relinquitur,niſi dicatur æquis portionibus, an di-
catur relicta cuilibet inſolidum.
4 *Si legatarius decedat conditione non impleta, an tranſmittat ad hæredē*
tam legatum,quàm facultatem implendi conditionem,licèt ab aliquo
ipſorum pro parte non poſſet impleri.

LEX LV.

1 **CVi fundus.** ¶† Conditio dādi aſcripta uni, nō poteſt per vnū impleri, etiā
ſi de vno veniatur ad plures,ſed ſi ſit aſcripta pluri-
bus,tunc ſecus.h d.& declara hāc l.ut plenè no. ibi
in fi.l.ſi plures.C.de cōdi.inſer.iunge fi.in ver.[in eo vero.]Nūc
opponitur ꝯ principium pro declaratione l. tribus modis. pri-
mo de l.neminem.de leg.2.nam hic innuit a ꝯrio ſenſu ꝙ ſi le-
gatū nō eſſet conditionale, poſſet pro parte acceptare,& ꝑ par-
te non Sol.hic non debet recipi ꝯrius ſenſus,quia eſſet ꝯrius l.
Vnde dum dicit[niſi totā pecuniā.] ſub.maximè nam & ſi to-
tam ſolueret,non poſſet pro parte acceptare,& ꝑ parte repudia
2 re. ¶ † Itē opponitur de l. Plautius.s̄.eo.vbi ꝯditio dādi appoſi-
ta vni ſcinditur.Sol.ibi,iō,qm̄ ēt legatum ſcindebatur,hic non.
¶Itē op.de l.pe.in prin.ǰ.eo.vbi ſcinditur.Solu.ibi, deſiit poſſe
impleri inſolidū,quia vnus ex duobus quibus erat dandū mor
tuus erat.¶Itē op.de l.Stichū qui meus erit.in fi.de leg.j. vbi cō
ditio ſi meus erit,exponitur.i.quatenus erit meus, & ſic ſufficit
illam impleri pro parte.Sol.vt ibi no.Bar.in vlti. op. vbi omni-
no vide ꝯ ſm̄ dictū in ver,& diſſimilis.¶Itē opponitur de l. qui
duobus s̄.eo.Sol.ibi erat pluralitas ex parte eorū, quib. erat dā-
dū, hic ex parte habentiū dare, ut dixi ī l.qui hæredi.§.ſi duorū.
3 s̄.eod.¶Itē op.de l.fi.C.de condi.inſer.Sol.hic,in cōditione dan
di,cū dare ſit diuiduū de ſe,ibi in conditione faciendi, quia fa-
cta ſunt indiuidua,& nihil dicitur factū donec ſupereſt ad agē-
dū,cū nō habeat formā qua datur eſſe rei.l.Iul.§.pe.ad exhibē,
vñ non ſufficit vni facere pro parte,vt ꝯſequatur ſuā partē lega
ti, ſed dēt totū facere,& cōſequetur ſuā partē iure ſuo, & partē
coniuncti negligentis per ius accreſc.vt ibi no.per Cy. ¶Itē op.
quòd licèt ſit aſcripta pluribus,nō tñ dicatur diuiſa a teſtatore,
q̄a cū una res plurib. relinquitur,niſi dicat æquis portionibus,
nō cenſetur tacite hoc dictū,imò cuilibet dr̄ inſolidū relicta,&
ſic dicuntur re,& verbis ꝯiuncti,hic vr̄ dici ꝯtrariū. Bar. muta-
uit,& ad iſtū tex.rñdet, ꝙ cēſetur diuiſa quo ad verba, non quo
ad mentē,dic vt in l.re ꝯiuncti.de leg.iij.quia iſte tex.multum fa
cit in ꝯtrariū, vt cenſeat diuiſio facta per teſtōrem, & ſic quili-
bet admittatur ad partē.¶Contra vltimū ver.op.de l.qui hære
di.§.ſi duorum. s̄.eo.Sol.vt ibi dixi.¶Itē op.de l.eadē.§.Cato.de
verb.ob.Sol.hic in condōne dandi,quæ non diuiditur inter plu
res hæredes legatarij, quia habuit originē in perſona defuncti,
qui erat vnus,& licèt ſit deuentum ad plures hæredes poteſt v-
nus in totum implere,ſi vult:ibi loquitur in ꝯditione faciendi,
& erat factū diuiduum,vñ ſufficit vni facere ꝑ parte ſua, vt eui-
tet pœnā, q̄a non p̄t facere pro parte aliorū, cū eſſet factum qđ
cohærebat perſonæ, vt ratum hr̄e, & pro iſta ſolutione facit lex
4 v.§.ſi fortē.eo.ti.cum ibi no.¶ † Vltimò opponitur fortiter,q̄a
tex.innuit ꝙ ſi legatarius decedat ꝯdōne non impleta,tranſmit
tit ad hr̄dem tā legatū q̄ facultatē implendi ꝯditionē,licèt ab a-
liquo ipſorum pro parte non poſſet impleri,ꝯtra l.intercidit.ǰ.
eo.& s̄. eo.l.ſub diuerſis. in fi.Sol. & tene menti, Pet.quem oēs
videntur ſequi,intelligit tex. qñ legatarius anteq̄ decederet,ob-
tulit, & hæres, qui habebat recipere, fuit in mora recipiendi,
quo caſu ꝯditio non habetur pro impleta,vt ſic legatum ſit pu
rificatū.s̄.eo.l.iure ciuili.& tranſmittatur vt hic eſt caſus,tamen
licet ita ſit,hr̄des legatarij nō admittuntur ad petendū niſi con
ditionē impleant, quia quo ad hoc non habetur pro impleta,
caſus eſt hic ſingularis,ſed in contrarium vr̄ text. ꝙ ſufficiat ſe-
mel obtuliſſe.in l.cū quidā. C. de condi.inſer. Sol.vt dixi in d.l.
iure ciuili. quia ibi ſtatim ꝙ habita fuit pro impleta,fuit facta
executio,quia ſeruus cui erat directo relicta libertas,fuit conſe-
cutus libertatē,ſed ſi executio non eſſet facta, quia eſſet relicta
per fideicōmiſſum, vel fuit relicta res quæ adhuc eſt penes hæ-
redē,ſi legatarius eam vult,habet neceſſe ſoluere,& ꝯditionem
implere caſus eſt hic multum notabilis,& not.Cy.in d.l.ſi plu
res.C.de cond.inſer.in quinta quæſtione. Non ſunt alia.

1 *Statuliber poteſt operas ſuas alteri locare gratia conditionis implendæ*
& etiam dare pecuniam peculiarem,licèt ad eum non pertineat,niſi hæ
res expreſsè prohibeat, & tunc habetur conditio pro impleta.
2 *Quòd aliquid poſſim facere te nō cōtradicente,ſiue ſcias,et patiaris,ſiue*
ignores,in tui præiudiciū,quod facere nō poſſum te expreſsè ꝓhibente.
3 *Sapientia quando ponitur pro calliditate.*

LEX LVI.

1 **QVæſitum.** ¶Statuliber poteſt operas ſuas al teri locare gratia conditionis im-
plendæ,& etiam dare pecuniā peculiarē, licèt ad eū
non pertineat, niſi hæres expreſsè prohibeat,& tūc
2 habetur conditio pro impleta.h.d. ¶ † Not. ꝙ aliquid poſſum
facere te non ꝯtradicente, ſiue ſcias, & patiaris, ſiue ignores in
tui præiudiciū, quod facere nō poſſum te expreſsè prohibente,
& ſic plus operatur expreſſa prohibitio q̄ non ꝯtradicere:licèt
non contradictio habeatur pro diſſenſu in his, quæ tendunt in
præiudicium. l.qui vas §.vetare.de furtis.& hoc ēt patet in l.hr̄s
in fundo.de vſu. lega. & l. iiij. de manu. vin. & in c.maiores.de
bapt. & hoc facit hic ſeruus ex permiſſione l. quia cū nihil ſuū
habeat fauore libertatis,lex ſibi permittit ꝙ poſſit implere ꝯdi-
tionem de eo,quod pertinet ad dñm,id eſt ad hæredem,niſi hæ-
res ꝯtradicat expreſsè, & tunc non transferret dñium, & mero
iure hæres poſſet vendicare,vel operas repetere,tñ quia hoc fe-
cit in præiudicium tertij, tenetur illi tertio actione in factum
ad intereſſe.l iij.§.fi.de condi.ob cauſam.& eſſet locus compen
ſationi ſi ageret.¶No.ꝙ qñ ſtat per hæredem, etiam ſi licitè fa-
3 ciat,habetur ꝯditio pro impleta,vt dixi s̄.eo.l.iure ciuili. † ¶Itē
no.in verbo, [ſapienter.] ꝙ quandoque ſapientia ponitur pro
calliditate,iuxta illud euangelij. Laudauit dominus villicū ini-
quitatis,quia prudenter egiſſet.i.callidè, quia ſapientia, & pru-
dētia non dicitur niſi in bonis operibus, & hic non poteſt dici
bonum opus.cū ex hoc illi tertio teneatur ad intereſſe,vt s̄.dixi.

1 *Conditio non reputatur impoſſibilis,licèt attento præſenti ſtatu nō poſſit*
impleri, dummodo eo mutato impleri poſſit.
2 *Non debet haberi conſideratio eius, quod euenire poteſt cum expecta-*
tione triſtis euentus.

LEX LVII.

1 **SI ancillæ.** ¶ † Conditio non reputatur impoſſibilis,licèt attento præſenti ſtatu nō
poſſit impleri, dummodo eo mutato impleri poſſit.
h. d. ſm̄ Bal.& intelligo quando fauorabile eſt expe-
ctare mutationem, quia fit de malo in bonom, vt erat hic: ſe-
2 cus ſi tenderet in malum,† quia non debet haberi conſideratio
eius,quod euenire poteſt cū expectatione triſtis euentus, argu.
ǰ.eo.l.cū tale.in prin. Idē ſi non poſſet contingere mutatio abſ-
que facto principis.argum.in l.apud Iulianum. in fin.de lega.j.
¶In tex.ibi, [vtile legatum eſſe.] & non reijcitur conditio tan-
quam impoſſibilis,quia tunc quæreretur domino,ſed expecta-
tur, ꝙ manumittatur, & nubat, & non acquireretur domino.

1 *Legatum extinguitur ſi pendente conditione ipſius legatarius perdat vi-*
tam naturalem, vel etiam libertatem, ſecus ſi ciuitatem tantùm.
Legatum conditionale ſi eſt ſemel extinctum per mortem legatarij, & le-
gatarius miraculosè reſuſcitaretur ante conditionis euentum, an re-
cuperet legatum.
3 *Si legatarius fiat religioſus pendente conditione legati, an legatum ex-*
tinguatur.

LEX XVIII.

1 INterdicit. ¶ † Legatũ extinguitur ſi pen-
dente ꝯditione ipſius legatarius
perdat vitã naturalẽ uel ẽt libertatẽ, ſecus ſi ciuitatẽ
tm̃. h.d. ſimilis diſtinctio adhibetur in l. res vxoris. C.
2 de dona. inter. vi. & vxo. † Et not. ꝙ primo, & ſecundo caſu cum
penitus extinguatur, licèt ante ꝯditionis euentum miraculosè
reſuſcitaretur, vt Lazarus, vel recuperaret libertatẽ ex indulgẽ-
tia principis, non ideo recuperaret legatũ ſemel extinctum, ſed
vltimo caſu, qñ perdit ciuitatẽ, nõ extinguitur penitus ſicut nec
penitus perdit ſtatũ ciuilem, qui conſiſtit in duobus. ſ. in ciuita
te & libertate, & ipſe perdit ſolã ciuitatẽ, ſtat ergo in pendenti,
& ſi ante ꝯditionis euentũ recuperaret ciuitatem, conſequitur
legatũ. ita debet intelligi hic, ſecus ſi non recuperet, & ſic adue
niente conditione dies legati cedat ipſo exiſtente deportato, cũ
ſit incapax. l. j. C. de hęr. inſti. & tũc locũ habent iura allegata in
gl. ꝙ deportatus hr̃ pro mortuo. ſ. in his, quorũ dies cedit duran
te deportatione, ſ᷑m Dy. ¶ Op. ↄ̃ primũ dictũ de l. cui fundus. ſ.
eo. in fi. Sol. ibi legatarius per eius oblationem purificauerat le
gatũ, hic non. ¶ Itẽ op. de l. a teſtatore. j. eo. cum ibi not. Sol. ibi
in legato relicto ſub modo, hic ſub conditione, ut dixi ſ. eo l. q
bus diebus. §. fi. ¶ Contra vltimũ dictũ op. de l. ex facto §. Iul. de
vulg. & pup. vbi licèt perdat libertatem, non perdit ſpem ſubſti
tutionis. & ſi tp̃e cõditionis reperiatur recuperaſſe libertatem,
admittitur ad ſubſtitutionem. Sol. ibi cõditione pendente fuit
factus ſeruus hominis, hic pœnę: nam primo caſu nõ efficitur
incapax, cũ habeat dñm, qui poteſt capere, hic ſic, quia ſeruus
pœnę non hẽt dñm, ẽt fiſcũ. l. ſi in metallum. de his quę pro nõ
ſcrip. ha. ſed ↄ̃ ꝙ idẽ ſi ſeruus hominis. l. ſi ſeruus. de adi. leg. Sol.
vt no. Bar. in l. ſi cognatis. de rebus dubiis. Item ↄ̃, ꝙ ẽt qñ ſeruus
pœnæ ſibi reſtituatur, videatur recuperare legatũ, cũ reſtitutio
ſit totalis repoſitio, ut no. in l. fi. C. de ſñiam paſ. Sol. Bar. in l. j. in
fi. de ꝯtratab. limitat iſtũ tex. ut non recuperet, qñ non per reſti
tutionẽ. ſed indulgentia, vel gr̃a principis recuperaret libertatẽ,
ſecus ſi ꝑ gñalem reſtõnẽ ad primũ ſtatum, vt in ↄ̃rio ↄ̃ quem
facit hic tex. ibi dũ dicit [quia reſtitui in ciuitatẽ poteſt.] q̃a ſ᷑m
hoc non eſſet dr̃ia inter deportatũ, & damnatũ in metallum.
Sed põt rñderi, ꝙ põt reſtitui ad ciuitatẽ, & libertatẽ ex indulgẽ
tia abſq; totali reintegratione, & tunc eſt dr̃ia, de qua hic: ſi aũt
reintegraretur ſtatus, tunc nõ eſſet dr̃ia, & vide omnino quod
ibi no. Bar vbi plenè examinat hunc articulũ qñ ille qui ſperat
admitti ad commodũ aliquod hæreditatis, vel legati perdit li-
bertatem, & eam recuperat anteq̃ ſpes perueniat ad effectum,
an admittatur ad lucrũ, & dicit verba notabilia. ¶ Vltimò op-
ponitur de l. Ariſto. de manu. teſt. vbi licèt efficiatur ſeruus pœ-
næ, non nocet ſi recuperet libertatem. Quidã dicunt ibi ſpecia-
le in libertate. certè ibi ẽt loquĩ in alio legato: ideo dic quòd
hic loquitur in libero hoĩe, qui tp̃e teſtamenti habebat liberta-
tẽ, & eã perdit, & ſic annihilatus eſt ſtatus eius, ibi in ſeruo, qui
non habebat libertatem, vñ non perdidit libertatẽ. licèt ſit dã-
natus, imò de vna ſeruitute translatus eſt in aliã, & hẽt locũ ꝙ
3 ibi dr̃. † Vltimo in q̃õne fi. gl. ſi legatarius fiat religioſus pendẽ
te conditione, dic ꝙ aut ingreditur religionem q̃ põt habere in
cõi, & legatũ non extinguitur, imò debetur etiã ſi conditio exi
ſtat ipſo in religione manente, & acquiritur monaſterio per l.
Deo nobis. C. de epiſ. & cle. quia & ſibi poſſet purè legari ac ſi eſ
ſet in ſeculo, cũ non debeat eſſe deterioris conditionis ꝑꝑ vitã
contẽplatiuã, ſecus ſi non habeat in cõi. niſi quatenus poſſet ei
purè legari, quod qñ ſit, dic per Bar. in libro Minoricarum.

---

1 *Conditio omnis aut eſt affirmatiua, aut negatiua.*
2 *Omnis conditio dicitur in facto conſiſtere, etiam ſi ſit conditio dandi.*

LEX LIX.

1 IN facto. ¶ † In hac l. ponĩ triplex diſtinctio
conditionũ ſi benè inſpiciatur, pri-
ma, quòd omnis cõditio aut eſt affirmatiua, aut ne
gatiua, & hæc eſt bimembris. Alia eſt trimembris, ſi
ue ſit affirmatiua, ſiue negatiua, aut conſiſtit in dan
do, aut in faciendo, aut in expectatione alicuius euẽtus, vel ↄ̃ in
non dando, vel in non faciendo, vel ne ſequatur aliquis euen-
2 tus. ¶ † Tertia diſtinctio, quòd ſit conſiſtens in faciẽdo, vel dã-
do, vel vt detur, uel fiat heredi, vel cuidam tertio. & not. primò
quòd omnis conditio dicitur in facto conſiſtere, etiam ſi ſit cõ
ditio dandi, ut in gl. quod exemplifica per l. qui hæredi. & l. Mę
uius. ſ. eo. Item in tota iſta l. dictio, ut, non ponitur modaliter,
ſed cõditionaliter, vt etiam habetur ſ. eo. l. quæſitum. & ibi not.
qñ per eam adiicitur aliquid explicandum ante quæſitum cõ
modum, ſecus ſi poſt, ut dixi ſ. eo. l. quibus diebus. §. fin.

1 *Legatum tranſit in fiſcum cum onere conditionis, vel fideicommiſſi.*

1 §. Fiſcus. ¶ † In fiſcũ tranſit legatũ cũ onere conditio-
nis, vel fideicõmiſ. h.d. intellige qñ fiſcus au-
fert alicui tanq̃ ab indigno. ſi aũt ob ꝯfiſcationẽ rõne delicti, in
fiſcum non tranſirent iura conditionalia. l. quoties. in fi. de no-
ua. & no. j. eo. l. nõ ad ea. & maximè ſi perderet libertatẽ, vel ciui
tatẽ. ſ. l. proxima. ¶ In tex. ibi, [cũ ſuo onere.] ſ. iuncto ꝑ viã con
ditionis, vel modi, ſecundùm Dy. ne videatur idem repetere.

LEX LX.

1 SI vir vxori. ¶ † Relictũ vxori in tempus libe
berorũ quandocunque ex eodẽ
ſuſcipiat liberos, vel eo viuo, vel eo mortuo, purifica
tur legatũ, ſecus ſi ex alio niſi expreſsè, & ſpecialiter
contrarium dixerit teſtator. h.d. cum prin. l. ſeq. & facit ad quæ-
ſtionem, de qua per Bal. in auth. qui rem. C. de ſacroſan. eccle.

---

1 *Illud tantum cenſetur quis percipere ex teſtamẽto alicuius quod ſibi re-*
manet deducto eo quod ſoluit gratia conditionis implendæ.
2 *Si facta eſt donatio vltra quingenta ſine inſinuatione cum onere dandi,*
vel faciendi quod tranſcendit illud vltra, vel æquiualet, non infirma-
tur donatio in illo vltra.
3 *Si ſoluenda eſt gabella pro precio rei, ut tantum pro libra, & res ſit uen*
dita centum, ſed expenſæ proxenetæ, vel ſubhaſtationis, vel notarij a-
ſcendant ad decem, non debet ſolui niſi pro nonaginta.

LEX LXI.

1 SEd ſi hoc.
§. Quidam non ſolidũ. † Illud tãtum
cenſetur quis percipere ex teſtõ alicuius quod ſi-
bi remanet, deducto eo quod ſoluit gratia conditionis implen-
dæ. h.d. pone caſum in filio naturali, cui poterant relinqui duæ
vnciæ, non vltra l. j. C. de natu. lib. reliquit tres, vel quatuor ſub
ꝯditione ſi daret centũ hæredi, ſi illa tertia, & quarta non valẽt
vltra cẽtũ, habebit oẽs, quia nõ dr̃ conſequi niſi illas q̃ ſibi rema
nent, deducto eo ꝙ ſoluit, & ſic nihil dr̃ factũ ↄ̃ prohibitionẽ.
l. videbatur autem poſſe dici ꝙ non ualeret relictũ niſi de dua-
bus vnciis, & illas ẽt nõ poſſe habere niſi ſolueret centũ, quod
hic remouet. ¶ In tex. ibi [tanto amplius, &c.] ſed ↄ̃, imò vr̃ ꝙ cũ
non poſſit capere niſi duas vncias, non ualeat relictum de ter-
tia & quarta, & ſic onus ꝯditionis debeat ſcindi pro rata ſ. eo. l.
Plautius. ver. itẽ ſcinditur. Iſtud eſt difficile ↄ̃rium. dicit Dy. ꝙ il
le §. determinatur per iſtum. neſcio quid ſit hoc dicere, põt dici
ꝙ ibi habebat ſubſtitutũ in parte, cuius non erat capax in quẽ
tranſit onus conditionis pro illa parte & ſic tota conditio im-
pletur, licèt nõ per eundẽ, hic non habebat ſubſtitutũ iõ ſerua
2 tur quod hic dr̃. ¶ † Iſtũ tex. inducit Bal. Si facta eſt donatio vl-
tra quinquaginta ſine inſinuatione cũ onere dandi vel facien-
di, ꝙ trãſcendit illud vltra, vel æquiualet, non infirmetur dona
3 tio in illo ultra, quaſi non cenſeatur capere ex cã donõnis. † Si-
militer facit ſi ſoluẽda eſt gabella ꝓ p̃tio rei, ut tm̃ pro libra, &
res ſit vẽdita cẽtũ, ſed expẽſę ꝓxenetæ, uel ſubhaſtationis, uel no
tarii aſcedãt ad decẽ, nõ dẽt ſolui niſi pro nonaginta, vide Bart.
in l. quoties. ad l. Fal. & l. fi. § ĩ ꝯputatione. C. de iure deliberã di.

---

1 *Conditio quæ inducit generalem viduitatem reſpectu temporis, perſona-*
rum, & locorũ, reijcitur de legato, vel inſtitutione tãquã cõtraria rei
publicæ, ſiue inducat directò, ſiue indirectò, ſecus ſi nõ generalem, ſed
ſpecialẽ reſpectu certi tp̃is, vel certarum perſonarum, vel certi loci.
2 *Quando mater iubetur morari cum liberis, cenſetur ſibi a patre attribu*
ta cura liberorum, & ſic adminiſtratio perſonarum, & bonorum.
An per hoc videatur relicta tutrix.
3 *Si in cauſa dantur aliqui ſuſpecti ne fiat eis commiſſio omnes alij cenſen-*
tur dati pro confidentibus, & cuilibet poteſt cauſa committi, & quid
econuerſo.
4 *Quid ſi vna pars dat omnes ſapientes illius loci pro ſuſpectis, ꝙ hoc vi-*
deatur fieri in fraudem.
5 *Mulieri eſt melius non nubere quàm nubere indigno nuptijs ſuis.*
6 *Ille cui interdicitur locus in quo actus debet celebrari, intelligitur etiã*
actus interdictus.
7 *Conditio viduitatis quare reijciatur hic.*
8 *Lex facta fauore reipublicæ recipit largam interpretationem, & ꝙ non*
cipiat reſtrictionem de habilitate perſonarũ licèt regulariter ſecus.
9 *Si relinquatur alicui ſub hac conditione, ſi talem religionem nõ ingredia-*
tur, cum aliæ ſint, quas poteſt ingredi, an hæc conditio reijciatur.

1 §. Cum vir vxori. ¶ † Conditio quæ inducit gñalem viduitatẽ reſpectu tp̃is, ꝑ-
ſonarũ, & locorũ reiicitur de legato, vel inſtitutione tanq̃ cõtra
ria reipublicæ, ſiue inducat directò, ſiue indirectò, ſecus ſi non
gñalem, ſed ſpãlem reſpectu certi tp̃is, uel certarũ perſonarum
vel certi loci. h.d. cũ ſeq. & ſeq. vſque ad l. legato, & primò loqui
tur qñ inducit generalẽ uiduitatẽ, uſque ibi [quod ſi ita.] ſecun-
dò qñ ſpãlem reſpectu tẽporis, vſq; ad l. cum ita, tertiò qñ ſpe-
cialem reſpectu certarũ perſonarũ vſque ad l. hoc modo. quar-
tò qñ reſpectu certi loci, primũ tm̃ dictũ hodie corrigitur in vi-
dua, ſed remanet in virgine, in auth. cui relictum. C. de indi. ui-
dui.

2 dui. ¶† In tex.ibi, [ſi a liberis ne nupſerit.] i.ſi nubendo a liberis non diſceſſerit, ſed ꝯ de l.cum tale.in prin.ſ.eo.vbi conditio ſi non diſceſſerit a liberis, non reiicitur,ſed dēt impleri per cautionē Mutianā. So.vt ibi no.in gl.quia ibi non prohibuit nubere,ſed ſolū diſcedere, & illa pōt nubere abſque eo ꝙ diſcedat, hic prohibuit nubere. ¶In tex.ibi, [quia magis cura liberorū.] No.qñ mater iubetur morari cū liberis,cenſetur ſibi a patre attributa cura liberorū,& ſic adminiſtratio perſonarum,& bonorum.Sed an per hoc videatur relicta tutrix,hoc anno habui de facto,& vr̄ gl.ꝙ non in l.q aliena.§.quanq̄.de nego.geſt.Sed certè olim non poterat eſſe tutrix,hodie poteſt,ideo vr̄ aliter dicēdū ſm aliā opi.glo.ibi.reperio Dy.determinaſſe eo caſu quo rēliquit curam filiorū,& ſic perſonarū, & per ꝯns etiam bonorū & ipſe not.in l.j.de confir.tuto.& allegat tex.in l.2. in verbo. defenſores.s.qui pe.tuto.C.de tuto.vel cura.illu.per l.primā.Sed ſi reliquiſſet curā bonorum,& de perſona nihil dixiſſet, tunc eſſet ꝯfirmanda per iudicem,quaſi fuerit defectus in modo dandi,qa debuit dari perſonæ.l.qa perſonæ.de teſt.tu. & iſte eſt caſus in d.l.j.de confir.tu.ibi curam,aut in codicillis,&c. quod ergo dicit Dy,qñ curā expreſsè relinquit,idē vr̄ qñ tacitè mandādo ꝙ a liberis non diſcedat, ut in hoc tex. qđ no. qa alibi fortè non reperies. ¶†In l. ſeq.ibi [cū alii cuilibet ſatis cōmodè.&c.]
3 aliàs ſecus, ut ſ.l.proxima.& nota his argm̄ ſm Ray.& Bal. ꝙ ſi in cauſa dantur aliqui ſuſpecti ne fiat eis cōmiſſio, oēs alij cenſentur dati pro confidentibus.Et cuilibet pōt cā cōmitti, quod no.& eadē rōne econuerſo ſi aliqui dātur pro cōfidatis, alij oēs videntur dati pro ſuſpectis,arg.ſ.ea.l.ver.quæ.n.& nulli alii poterit cauſa cōmitti, ſed † quid ſi vna pars dat oēs ſapiētes illius
4 loci pro ſuſpectis?Dicit Ray.& Bal.hoc uideri fieri in fraudem, maximè ſi cā eſt mota,ideo Iudex poterit cōmittere cui placebit,arg.ſ.l.proxima,quod no.qa eſt quotidianū, & ſufficit habere authoritatē tantorū.¶In tex.ibi, [ſi verum amamus] ibi [veritatē rectè conſideramus] Dy.ſic no.ꝙ durior eſt cōditio, in qua ſunt duo pcepta,quodlibet iniuſtū, vnū affirmatiuum aliud ne
5 gatiuum,q̄ illa in qua eſt unum tm̄ negatiuum.† Itē no.ꝙ mulieri eſt melius non nubere,q̄ nubere indigno nuptiis ſuis, iuxta illud vulgare,melius eſt eſſe ſolū,q̄ malè ſociatū,arg.ꝯ. melius.n.duo, q̄ unus, ſit.n.& fidelius & tutius res gerit, ve enim vni,quia ſi ceciderit non eſt qui erigat eum. cap. in omnib.81. diſt.c.illud.vij.q.1.cap.2.de ſta.mo.Eccleſiaſt. ca. 4. Bal.in l.ſeq.
6 † Not.ꝙ ille,cui interdicitur locus,in quo actus debet celebrari,intelligit ēt actus interdictus,iō ſi canonico interdicitur chorus & capitulū intelligeretur electio ēt interdicta, quæ conſueuit in aliquo dictorū fieri in c.cū dilectus.de conſue.In tex.ibi ſi
7 Aritiæ.dic ꝙ eſt nomen loci. † not.ēt ad ſi.quare cōditio viduitatis reiicitur,quia ꝯ bonum publicum cum reipublicę interſit matrimonia ꝯhi,ut ciuitas repleatur hominibus.l.j.ſol.ma. & ſ.de uentre in poſ.mit.l.1.§.ſi ea.vbi dr̄ ꝙ partus etiam naſcit
8 reipublicæ.¶Item not.ꝙ lex facta fauore reipublicę recipit largam interpretationem,& vr̄ ꝙ nō recipiat reſtrictionem de habilitate perſonarum,licèt regulariter ſecus,ut eſt caſus in l.ſi qs in graui.§.utrum.ver.hi quoque.quē perpetuo tene menti.facit quod no.Bar.in l.cum nauarcorum.de naui.li.x.¶†Vltimò
9 Bal.dicit per iſtam l.cum ita hanc conditionem nō debere reiici ſi relinquatur alicui ſub hac conditione,ſi talem religionem nō ingrediatur,cū alię ſint,quas pōt ingredi, ſecus ſi gnaliter, qa tunc reiicitur cum nō ſit minus fauorabile matrimonium ſpirituale,q̄ carnale.in Auth.de ſan.epiſ.§.ſed,& hoc pſenti. poſita.C.ad Trebel.auth.contra rogatus.& quod ibi not.Cyn.

L E X L X I I I I.

LEgato ſub conditione. ¶Morte grauati nō extingit ꝯdōnale legatum. h.d. ſic s.eod.l. pupillus. §.1.ſed morte legatarii ſic,ſupra eodem interdicit.

1 *Qui pendente conditione ſoluit vnum legatum,nō propterea tenetur ſoluere alind ſub eadem conditione relictum.*
2 *Qui facit gratiā in uno non tenetur facere in alio,& quando hoc fallat.*
3 *Si dominus remittat emphyteutæ annuam penſionem,non videtur remittere ius ſuperioritatis quantum ad alia quæ ſunt diuerſa.*

L E X X V.

1 HÆres ſtatuliberum. †Qui pendente ꝯditione ſoluit unum legatum,non propterea tenetur ſoluere aliud ſub eadem conditione relictū,h. d, ſic s.de le
2 ga.2.l.Lucius.§.teſtator.† Et ſic qui facit grām in uno tenetur facere in alio. Fallit in caſu authenticę,ſed cum teſtator.C.ad l. Fal.quia ex voluntate defuncti omnia legata debentur integra, non facta detractione Fal.quæ contra mentem defuncti detratur.l.Titia ad l.Fal.unde quod uenit detrahendum,licèt legatario non debeatur de iure ciuili, debetur de iure naturali, ut no. in l.cum quis.de iuris & fac.igno.ideo ſi hæres vnum ſoluit integrè,videtur recedere a rigore iuris ciuilis,& ſequi ius naturale, & voluntatem defuncti. ¶In tex. ibi [præſtare debeat] ſub. incontinenti non expectata conditione ſub qua fuit relicta libertas,& etiam fideicōmiſſum,nā cum non ſit expectanda quōtū ad libertatē,quia cā conſequutus eſt, videbatur nō expectanda quantū ad fideicommiſſum, qđ ideo videbat relictū ſub eadē ꝯditione, quia niſi fieret,ibi non poterat deberi, ſed tunc eſt factus liberè,ergo fruſtra expectat ꝯditio, qa cōditio vtrunque relictū principaliter ſuſpendebat, ſed ꝯ ꝙ non principaliter pp actionē,de qua dixi.Sol.fateor,ꝙ niſi ꝯtingeret libertas,non poſſet fideicōmiſſum deberi.ſed poſito ꝙ contingat,non debet neceſſario, niſi quatenus teſtator voluit, ſed ipſe noluit niſi in euentum ꝯditionis quā vr̄ poſuiſſe non ſolum, vt valeat,ſed vt ſuſpendat,per hoc non obſt.contrarium de l.fin.C.de his,qui a non dño.vbi quod fit in vno,cenſetur factū in alio,quod ab illo pendet,quia ibi eſt omnimoda dependentia. hic non ſic, qa in vno tantum caſu.vt s.dixi.nec ob.etiam ſ.eo.l.duos.vt ibi di
3 cam.† & eſt argm̄ in iſta l.ſi dñs remittat emphyteutæ annuam penſionem,non ideo videtur remittere ius ſuperioritatis quantum ad alia, quæ ſunt diuerſa, & ſic non poterit vendere irrequiſito domino.facit l.ſi domus. de ſerui.vrba.prędio.

1 *Deficiente conditione pro qua fuit præſtita cautio Mutiana,legatū debetur ei,in quem fuit ea deficiente translatum.*
2 *Cautio Mutiana requirit ſatiſdationem, & ſic cum fideiuſſore.*
3 *Si duo fuerunt electi in poteſtatem alicuius loci vnus primo loco, alius in eius defectum,& primus acceptauit,& ante quàm ueniret mortuus eſt, an admittatur ſecundus.*

L E X L X V I.

1 CVm ſub hac. ¶† Deficiente ꝯditione pro qua fuit præſtita cautio Mutiana legatum debetur ei, in quem fuit ea deficiēte trāslatū.h.d.¶In tex.ibi, [ſi ſeruū nō manumiſerit] qui erat ꝯiunctus legatario, & ſic erat triſte expectare mortem eius.l.cum tale.in prin.ſ. eo. aliàs cum hæc conditio poſſet impleri viuo legatario per mortē ſerui, nō eſſet præſtanda cautio, ſed deberet expectari,ꝙ impleretur. d.l.cū tale.§. j.vel licèt non eſſet coniunctus,qa tñ erat domeſticus.& poterat ſibi effici.Itē
2 eſt ac ſi eſſet ſibi cōiunctus.¶†In tex.ibi, [ſatiſdedit.] No.nō ex alio verbo[ſatiſdōne]ꝙ cautio Mutiana non eſt ſimplex cautio, ſed ſatiſdatio. ſ.cum fideiuſſ. quia interponitur pp duo.ſ.vt impleat,& reſtituat ſi nō implet rē cū fructib. & pp hoc ſm pręſtātur fideiuſ.aliàs hęres non eſt tutus.in auth.cui relictum. C.de indict.vidui.¶In tex.ibi[heredi fuit,]ergo præſtita hæredi,ſed ꝯ ꝙ debuit præſtari Meuio.l.ſi cui.s.eo.Sol.hic hæres fuit grauatus dare primo,& in defectum conditionis dare ſecundo, vnde cū ſecundus poſſit petere ab hærede, intererat hæredis ſibi caueri,ſed an liberetur hęres actionē cedendo? dico ꝙ ſic,qa ideo tenet,quia actionem habet l ꝙ debetur.de pecu. Sed pone,ꝙ ſecundus legatarius moriatur ante defectum ꝯditionis,rūdeo remanet apud hrdem ꝯditione deficiente, & pp hanc cām poteſt hr̄s petere ſibi caueri,qa ſua intereſt,vt ad manus ſuas pueniat
3 & tradat ſecundo ſi ſupererit,aliàs ſibi remaneat.¶†Vltimò al. legat per Dyn. Si duo fuerunt electi in Poteſtatē alicuius loci, vnus primo loco,alius in eius defectum, & primus acceptauit & anteq̄ veniret mortuus eſt, an admittatur ſecundus, & facit iſta l.ꝙ ſic,qa hic primus acceptauit,& fuit ꝯſecutus legatū, & ſcđs admittit, in ꝯtrariū facit l.poſt aditā. de impub. & aliis ſub. Sol.diſtingue,qñ ſcđs fuit electus an ſi primus non acceptauerit,& acceptando fecit deficere cōditione ſecundi, an ſi primus non venerit, & tunc ſecus,de hoc ēt no. Cy.in d. l.poſt aditam.

L E X L X V I I.

SI ita legatum. †Lex iſta dicit idem ꝙ l.ſi iā facta.s.e.& l.ſolemus,& not.hic ꝙ verbum, qđ reperit in pręterito, & futuro ſubiunctiui,vt verbum nupſerit,in vltimis volūtatibus interpretatur in futurum potius q̄ in præteritum.¶In tex.ibi, [ſi nupta fuerit.] ſ.tempore teſtamenti.

L E X L X V I I I.

SI ita expreſſum. ¶†Legatū poteſt cōmitti in liberam volūtatē legatarij,& tunc eſt conditionale, nec tranſmittitur niſi voluntatem declarauerit.dic vt s.de lega.j.l.ſi ita. §. illi ſi volet

1 *Pater emancipando filium cenſetur a ſe abdicare omne commodum relictum filio ſub conditione emācipationis tàm hæreditatis, quàm legati.*

L E X L X I X.

1 QVos mater filios. ¶† Pater emācipādo filiū cenſetur a ſe abdicare omne cōmodum relictum filio ſub conditione emancipa.tàm hęreditatis,q̄ legati.h.d. ¶In text. ibi,[purè dedit,] hinc oriebatur dubiū,qa dies iſtarū perceptionum,cùm eſſent purè relictæ,videbat ceſſiſſe ſtatim mortua teſtatrice,& antequā filiæ eſſent emancipatæ, & per ꝯns ꝙ eſſent quęſitę patri,ideo licèt emācipando filios perdat hæreditatem, quę non fuerat patri quæſita, qa relicta ſub ꝯditione emancip. nō propterea videbat debere pdere legata ſemel quæſita, arg.s. eo.l.hæres ſtatuliberū.ſed ꝯtrariū eſt, quia imò non erāt acquiſita,nec dies ceſſerat, cùm illa cond͠o videret in legato repetita, l.Auia.

l. Auia. ꝟ. eo. nā ſicut mr̄ vr̄ voluiſſe ꝑ oppoſitionē illius ꝯdōnis
ꝙ hæreditas non acquirat patri, ſed filijs, ita & perceptiones, &
ſic nō ob. l. hæres ſtatuliberū. de qua gl. opp. qa ibi legata nō fue
rūt facta ſub conditione manumiſſionis, ſed ſub alia ſi nauis ex
Aſia venerit, tā relictū libertatis, q̄ fideicōmiſſum, vñ licèt dede-
rit libertatē ante conditionis euentū, non teneт dare fideicom-
miſſum, & ſic ſunt caſus diuerſi. Pau. l. ſequens tota eſt famoſa.

1 *Modus reſpiciens cōmodū dūtaxat legatarij præſumitur impulſiuus, iō legatarius non tenetur cauere de ipſo implendo, cum ei poſſit renūtiare niſi fuerit appoſitus propter eius fragilitatem, vel defectum naturæ.*

2 *Illud quod dicitur ꝙ præceptum de non alienando cōcernens fauorem prohibiti tantum eſt nudum, nec debet ſeruari, debet intelligi niſi teſtator fuerit motus fragilitate prohibiti, & idem ſi propter affectionem ſuorum antiquorum.*

3 *Si teſtator legauit alicui centum, vt fundum emat, an videatur etiam comprehendere quòd poſtea non alienet.*

Si arbiter vel iudex condemnat aliquem ad reſtitutionem rei, & reſtituit, ſed incontinenti aufert, non intelligitur reſtituiſſe, & ſic intelligitur reſtituat, & reſtitutam dimittat.

4 *Quid ſi recuperat ex interuallo.*

LEX LXX.

1 TItio centum. †Modus reſpiciens cōmodū
duntaxat legatarij preſumit
impulſiuus: ideo legatarius non teneт cauere de ip-
ſo implendo, cū ei poſſit renūciare niſi fuerit appo-
ſitus pp eius fragilitatē, vel defectū naturæ. h. d. & ad hoc allega
tur. ¶ In tex. ibi [nō eſſe cogendū Titiū cauere] & ſic licèt non
impleat modum, non teneт reſtituere legatū, eodē modo ſi do-
no tibi vt emas tibi fundū, iſta non dr̄ donatio ob cām, ſed pu-
ra & ſimplex, l. ij. §. fi. cū ibi no. ꝟ. de dona. tunc aūt eſſet ob cām,
qñ modus, vel cauſa ꝯcerneret vtilitatē dantis vel legantis, vel
tertij. Aut mixtā dantis, & recipientis vel tertij. l. cū fundus. ſ. de
pact. ¶ In tex. ibi [interponendā] ſed quare magis hoc caſu, q̄ in
præcedenti: nā & hic concernit duntaxat vtilitatē legatarij? glo.
rñdet ꝙ pp affectū teſtatoris, certè ēt primo caſu verſabat affe-
ctio teſtōris. Bart. dicit ꝙ hic dñium fundi non erat tranſlatū in
legatariū, cū non eſſet teſtōris, ideo ſi vult hr̄e ab hr̄de vt emat,
habet neceſſe cauere, ſecus ſi eſſet tranſlatū, ſed truffa eſt, nec in
primo caſu erat tranſlatum. not. tñ qa ſentit ꝙ ſi teſtōr mādat
emi alicui fundū alienū, licèt heres emat, & anteq̄ tradat dñiū
ipſo iure, nō trāſit in legatariū, qa nunq̄ fuit teſtatoris, ſecus ſi
fuiſſet eius. Dic ergo ꝙ affectio teſtōris hic verſabat circa cām
piā, quia legatarius nō erat induſtrioſus, vnde ne iret ad hoſpi-
tale, voluit vt haberet vñ viueret, cui fauori legatarius non pōt
2 renuntiare. idē ſi eſſet minor. l. ij. C. pro emp. † Et iſtud limitant
oēs tex. dicentes ꝙ præceptū de non alienando ꝯcernens fauo-
rē prohibiti tm̄ eſt nudum, nec dēt ſeruari. l. pr̄ filiū. §. Iul. de le-
ga. iij. & de leg. j. l. filiusfa. §. diui. nā debet intelligi niſi teſtōr fue-
rit motus fragilitate ꝓhibiti. Idē ſi pp affectionē ſuorū antiquo
3 rū, vt no. Cy. in l. ea lege. ī magna diſtinctione. ¶† In tex. ibi, [nō
alienareт.] No. ſm̄ Bal. qa teſtōr hoc non dixit, ſed ſolū ꝙ debe
ret emi, & tñ cōprehēdit, ꝙ ēt non alienetur attēta finali inten-
tione teſtōris, de qua ſ. dixi, quæ non ſequereт ſi poſſet vēdere,
& hoc facit ad multa. Si arbiter vel Iudex ꝯdēnat aliquē ad re-
ſtitutionē rei, & reſtituit, ſed incōtinēti aufert, vt non intelligaт
reſtituiſſe, & ſic intelligaт, reſtituat, & reſtitutā dimittat, & ſic in
cidat ī pœnā, ac ſi nō reſtituiſſet. ſimiliter ſi præcipiat vt debeat
diſgombrare, vt fit Florentiæ. dēt intelligi vt diſgombratam di-
mittat, aliàs non intelligatur paruiſſe. facit l. ſi quis miſſus. ne
vis fiat ei. & l. inter Caſtellianū. de arbitris. & vide Bart. in l. ſed &
4 ſi poſſeſſori. de iureiu. ¶† Hoc tñ vr̄ verum ſi incōtinenti recu-
perat, ſecus ſi ex interuallo, qa non vr̄ feciſſe in fraudem. ſ. reſti-
tuiſſe animo recuperandi, ſed animo dimittendi, & pp cām ſu-
peruenientē abſtuliſſe, & ſic nō inciderit in pœnā cōpromiſſi,
vel præcepti ſpreti, & ſic expulſus non poteſt agere ex laudo vel
præcepto, tanq̄ ei nō fuerit paritum, ſed interdicto recuperan-
dæ, vel alio remedio. l. fi. de act. empt. C. & l. in numerationibus.
de ſol. & adde quod no. in c. quærenti. de offi. deleg.

1 *Ad matrimonium contrahendum poteſt quis induci ſub ſpe premij, non metu pœnæ.*

2 *Modus, largo modo appellatur conditio.*

3 *Qui lucrum perdit, an damnum recipiat.*

Nō valet promiſſio, facta a viro de dādo aliquid mulieri, ſi nubat promittenti, & videtur fieri ex cauſa libidinis, & quid ſi tertius promittat.

4 *Si quis relinquat monaſterio ſub conditione, vel modo, vt aliquam recipiat, an valeat legatum, & ſit implenda conditio, vel modus.*

5 *Quid ſi relinquatur mulieri, ſi ingrediatur monaſterium.*

6 *Quid ſi relinquatur mulieri, ſi monaſteriū nō ingrediaт, ſed nubat ſeculo.*

7 *Quid ſi teſtatōr ei relinquit mille ſi nupſerit, & ſi ingrediatur monaſterium, legat ccc. an ſi ipſa ingrediatur poſſit petere mille.*

1 §. Titio centum. ¶† Ad matrimonium contrahē
dum poteſt quis induci ſub ſpe
premij, non metu pœnæ, ad hoc allegatur. ¶ In tex. ibi, condi-
tio.] glo. exponit i. modus, quod patet, quia ſub modo fuit fa-
ctum relictū, & qa cauetur de implendo. vt ſequitur, ſed ſi eſſet
conditio non eſſet locus cautioni, ſed eſſet implenda ante l. qui
hr̄di. in fi. ſ. eod. ſed hic ꝯſequitur antequā modū impleat præ-
2 ſtita cautione. ¶† No ergo, ꝙ modus largo mō appellatur con
ditio. facit l. Meuia. de manu. teſt. & l. j. de his quæ ſub mō, quia
idem operatur qđ defectus modi, & ſicut defectus ꝯdōnis facit
deficere legatū, licèt primum a prin. acquiſitionē impediat, ſm̄
ex poſt facto reſoluat, tñ tex. ibi nō refragatur, videbatur, ꝙ cau
tio ducendi illā non eſſet præſtanda. quia matrimonia debent
eſſe libera. l. Titia. de verb. obl. ſed ſi caueret, non liberè ꝯheret,
ſed coactè, ne cōmodū perderet, ſed hoc ꝟ. ſoluit, quia debent eſ
ſe libera a pœna, quia ſi quis promitteret pœnā ſi talē non du-
ceret, ex tali promiſſione non daretur actio, licèt non duceret.
Sed a metu lucri non debent eſſe libera: vñ ſi non contrahit, lu
crū pdit, & aliud eſt damnū ſentire, & aliud lucrū perdere. l. fi. de
3 codicillis. ¶† In gl. fi. in fi. ibi, [§. merito.] per quē vr̄, ꝙ ſicut nō
poteſt quis induci ad matrimoniū metu pœnę, quia damnū re
ciperet, ita nec ſpe lucri, quia qui lucrū perdit, damnū recipit, vt
in illo §. ſed rñde ſi aufero tibi lucrū, qđ habes aliunde, videor
inferre damnū, ut ibi, ſed ſi a me lucrū non habes, qa nolo niſi
ſic facias nō videor tibi damnū inferre, ut hic. ¶ Extra gl. & Do-
cto. opp. primo, ꝙ ēt ſub ſpe lucri non poſſit quis induci l. ſi ita
ſtipulatus fuero te ſiſti. §. ſi tibi nupſero. de verbo. obl. Sol. vnus
ex coniugibus non pōt aliū inducere ſpe lucri, vt ibi, vnde non
valet promiſſio viro facta de dando aliquid mulieri ſi nubat ꝓ-
mittenti, vel econuerſo, quia vr̄ fieri ex cā libidinis in dubio, q̄
reprobatur, ut ibi, & l. fi. de act. & obl. ſed a tertio ꝓmittente, uel
negante ſi nupſerit tali, vel talē in vxorē duxerit, benè pōt indu
ci, & valet promiſſio, & legatū, nec reijcitur conditio, dūmodo
honeſtè cadere poſſit matrimoniū, ita loquitur hic, ita no. Bar.
ibi, licèt hic nihil dicat. ¶ Item opp. ſicut matrimonia, ita teſtī fa
ctio debet eſſe libera. l. ſtipulatio hoc modo. de verbo. oblig. &
ſic ꝯparantur in hoc, ſed ad teſtamēti factionē ſub ſpe lucri nō
poteſt quis induci, vnde non valet inſtitutio vel legatū, ſi lego
vel inſtituo te vt me inſtituas, vel vt Titius me inſtituat. l. ille au
tem. de hær. inſti. Solu. aliud in matrimonio, in quo ſolet inter-
uenire datio hinc inde. ſ. dos & donatio pp nup. & ſic nō abhor
ret interuētū lucri. Aliud in teſtamēti factione, de cuius natura
non eſt, vt interueniat pecunia, ita no. Bar. in l. cū donationis. de
tranſ. vbi omnino vide, quia ibi glo. format quæſtionē, qđ in cō
tractibus ſi contraho tecū, vel te libero vt me inſtituas, an ua-
leat liberatio? gl. ibi ꝙ non. Pet. ꝯtriū dicebat per iſtū §. Bar. ipſū
reprehendit per illā l. ille aūt & dicit aliud in matrimonijs, per
4 rōnē ꝓdictā. Bal. ibi vr̄ ſequi Pet. dic ut ibi. ¶† Quid in matrimo
nio ſpirituali, ut ſi quis relinquat monaſterio ſub cōditione vel
modo, vt aliqua recipiatur, an valeat legatū, & ſit implenda cō
ditio vel modus? vr̄ ꝙ ſic, argumento huius tex. qa bonū eſt ar-
gumentū de vno matrimonio ad aliud in c. inter corporalia. de
trāſla. epiſ. Quidā magnus Doc. vt refert Bar. ꝯſuluit legatū ua-
lere, ſed dicit ꝯditionē vel modū nō eſſe implendū, qa cōmitte-
reт ſymonia, licèt n. pro carnali poſſit dari dos, non ſic pro ſpiri
tuali, ut vr̄ caſus in c. nō ſatis. de ſymo. Bart. dicit ꝙ imò cōditio
tanq̄ turpis nō dēt reijci, quia recipere aliquā in monialem nō
eſt turpitudo, licèt induci ſub ſpe premij ſit turpitudo, ideo e-
conuerſo. Sol. eſt dicendū, ꝙ legatuꝫ vitieт, qa inducit monaſte-
riū ad recipiendū, ſicut vitiatur inſtō tua ſi te inſtituo vt me in-
ſtituas, qa te induxi ad inſtituēdū, ſed bene valet inſtō tua ſi me
inſtituas, & ſic valebit receptio, ſed legatū nō pōt peti, ne cōmit
tatur ſymonia, ſi tñ monaſteriuꝫ nō haberet vñ aleret intrātes,
niſi ſecū aliquid portarent, non ꝯmittereт ſymonia, ut ibi no. &
ſunt aliqua monaſteria quæ hñt eoruꝫ obſeruātias, vt nulla re-
cipiaт, niſi tm̄ portet, q̄ obſeruātia eſt valida, ſi aliter nō pōt ſu-
ſtentari, & hoc anno fui interrogatus, qa quidā faciebat ſibi cō
ſcientiā dare aliquid cū monacharet filiā, ſed idē Bar. in l. vxorē.
§. hæres. de leg. 3. vr̄ velle, ꝙ ſi onus recipiendi apponatur ꝑ viā
modi, licèt non vitietur legatuꝫ, ſed modus, & poſſit legatum
petere, nec teneaт recipere, ſicuti ſi lego vt adoptes aliquē, quia
nō tenet onus, tñ legatum nō vitiatur, vt in illo §. hæres, ſed qñ
ꝑ moduꝫ ꝯdōnis, non hēt locum qđ ſ. dixi. Bal. in l. j. de inſti. &
ſubſti. & l. j. de his q̄ pe. no. tenet ꝯtrium, ꝙ neutro caſu legatum
vitietur, nec ēt onus. imò niſi impleaт non poſſit monaſterium
aliquid petere, dicens ꝙ hoc ſit potius ex cā pietatis, & ex quadā
liberalitate quàm cā ſymoniæ, & legatuꝫ cenſeт potius relictuꝫ
mulieri, quàm ipſi monaſterio. arg. ꝟ. ea. l. §. Titio genero. vbi re
lictum dotis factuꝫ genero cēſetur factum filiæ, & per filiā vr̄ ꝑ-
uenire ad monaſteriuꝫ, vel maritum, & ipſa dando ſine pacto
ꝓcedēti nō cōmittit ſymoniā, quia dat ex liberalitate, ſecus ſi ꝓ-
cederet pactuꝫ, vt d. c. non ſatis, & c. veniens, & hoc magis eſt in
5 vſu. † Quid ſi relinquitur mulieri? Aduerte tres ſunt caſus: inter
dum relinquiт ſi īgrediaт monaſteriuꝫ nō aliter, & reperio Bar.
ꝯſuluiſſe in quodā ꝯſilio, qđ incipit Dña vita, ꝙ iſta cōditio reij
ciatur, qa inducit viduitatē, quia eſt perinde acſi fuiſſet relictuꝫ
ſi nō nupſerit. Itē qa arctat ad perpetuā māſionē in certo loco,
& ſic aufert ſibi libertatē, ar. ꝟ. proximo §. ſed miror de iſta deci-
ſione, & credo ꝙ malè cōſuluerit, nec ob. prima rō, quia nō in-
ducit ſpiritualē viduitatē, licèt auferat carnalem, quia vita con-
templatiua

templatiua arctior eſt quàm temporalis,ideo nõ reputatur eſ-
ſe ꝯ rempublicã :quia animæ ſunt præferendæ corporibus.l.Sã
6 cimus.la 2.in fi.C.de ſacroſ.eccl.† Tunc autẽ reiiceretur quan-
do induceret ad non nubendum temporaliter,nec ad ingrediẽ
dum religionẽ,& illa eſt uita beſtialis,quia vna vel alia eſt eli-
genda ſm vitã politicã,niſi ſubſit cã. Nec ob. ſecunda ratio, qa
tollitur fauore religionis:ſecundo modo põt relinqui ecõuer
ſo,ſi monaſterium non ingrediatur,ſed nubat ſeculo,& in hoc
Bal.ſ.eo.in l.cum ita.vr̃ tenere ꝙ iſta cõditio reiiciat̃, quia indu
cit gñaliter uiduitatẽ ſpiritualẽ,ſecus ſi ſpecialiter, ſi non ingre
diatur tale monaſteriuꝫ,arguẽdo de carnali ad ſpirituale,ut ibi,
quia non minus eſt priuilegiatuꝫ ſpirituale quàm carnale. Al-
legat ẽt ipſe tex.in Auth.de ſanct.epiſ.§.ſed & hoc p̃nti. ſed ille
tex.non facit, qa loquit̃ qñ relinquitur ſub ꝯdõne ſi nupſerit,&
dr̃ ibi,ꝙ licèt non nubat.ſi ingrediat̃ monaſteriuꝫ, ꝯſequit̃ lega
tum ac ſi nuberet, rõ eſt qa lex p̃ſumit ꝙ ſi teſtator cogitaſſet,
hanc ꝯditionẽ non appoſuiſſet,ſed ſolum voluit apponere ne
ſtet neutralis,qa nec Deo, nec ſæculo nubat.Sed ſi ꝯſtat de intẽ
tione teſtatoris,ꝙ non vult eã hr̃e niſi nubat in ſæculo, nulla l.
eſt quæ ꝓhibeat hoc facere, licèt.n.reperiat̃ prohibita ꝯditio, ſi
non nupſerit in ſæculo, tanquã ꝯ̃ria reipub.nõ tñ reperitur iſta
prohibita ſi non nupſerit Deo,ideo ex quo ꝯſtat de mente de-
functi non eſt locus illi §.qui ꝓcedit p̃ſumptiuè ,& ſi ingrediat̃,
non habebit relictum, iſtud vr̃ de mente Iaco.de Bel. in quadã
diſputatione,ut refert Bal.in l.Deo nobis,poſt prin.C.de Epiſc.
7 & cle.† Ex quo rñdetur ad q.quæ reſultat ex tertio modo legã
di,ut ſi legat ſibi mille ſi nupſerit,& ſi ingreditur monaſteriuꝫ,
legat 500.illa ingredit̃,&vult hr̃e mille ac ſi nupſiſſet,an debeat
hr̃e? vr̃ ꝙ ſic arg.j.eo.l.Titiæ ſi non nupſerit. qđ ſine dubio eſ-
ſet verum ſi ꝯditio illa,ſi non ingrediatur monaſterium reiice-
ret̃ ſicut illa ſi non nupſerit tẽporaliter. Iſtã partẽ diſputãdo te
nuit qdã Thomas de Formaglin.vt refert Io.An.in rub.de con
uer.coniuga.in addi.Bar.idem vr̃ ſequi in l.1. de his q̃ pœ.nom,
Bal.ꝯ̃ ſequendo Iac.de Bel.in d.l.Deo nobis.Iſtam partẽ aliàs ꝯ
ſulendo fui conſecutus per dictam rationem,quia non reperio
ꝙ hæc conditio ſit prohibita. Alii dñt, ꝙ immo eſt prohibita,
quia retrahit ab ingreſſu,& hanc dic rationem §.ſed & hoc prę
ſenti,ſed illam ſ̃. dixi, & ſic etiam ſi conſtaret de mente defun-
cti,haberet locum quod ſ̃.dixi,præcedens opi.mihi videtur ve-
rior,ne voluntates defunctorum fraudentur,quia ęquum,& iu
ſtum eſt, ut plus habeat quæ nubit mundo, quàm quæ nubit
Deo,& ita videmus ſeruari per totum mundum.

1 *Conditio uel modus auferens libertatem,reiicitur,præterquam in liber-
tis teſtatoris.*
2 *Statutum ꝙ debitor pro debito poſſit capi,an ualeat.*
An ualeat quòd poßit capi per creditorem.
3 *An ualeat pactum inter contrahentes ꝙ debitor poſſit capi.*

1 **§. Titio centum.** † Conditio vel modus auferẽs
libertatem reiicit̃, præterquam
in libertis teſtatoris.h.d.¶Opponitur de l. ſeq. vbi conditione,
vnq̃ a liberis recedat, non reiicitur.Sol.ibi tendebat in utilitatẽ
2 liberorum,hic in nullius.& infringebat libertatẽ.¶†Inducitur
ꝑ Dy.ad plures q̃ſtiones,& maximè ꝙ non valet ſtatutum ꝙ de
bitor ꝓ debito poſſit capi,argumento in l.ob æs.de act. & obli.
Bar.tenuit ꝯ̃rium,qua hoc potuit fieri ꝑ ius cõe vbiq; l,1. C.qui
bo.ceſ.poſſ.ergo ꝑ ſtatutũ in loco ſtatuẽtiũ,& hoc, ut poſſit ca-
3 pi ꝑ iudicẽ.† Sed an ualeat ꝙ poſſit capi ꝑ creditorẽ:idẽ vr̃ l. ait
p̃tor.la 2.§.ſi debitorẽ, q̃ in fraudem cre. quid de pacto ſi inter
ꝯ̃hentes agit̃,ꝙ debitor poſſit capi,dic ꝙ ſi ꝑ creditorẽ, non ua-
let,ut no.in l.alia cã.§.eleganter.ſolu. ma. ſi ꝑ iudicem vr̃ ꝙ ua-
leat,ita refert Bal.fuiſſe ꝯſultũ. Alii ꝯ̃, quia non poſſunt partes
renunciare ordini iudiciario,ut no.in c.de cauſis.de offi. deleg.
Breuiter ſi inſtr̃m continet ꝯ̃ctum,& confeſſionem, quia in ali
quibus locis dicũtur confeſſionata, in aliis guarentigiata, quia
notarius tanq̃ iudex ordinarius facit parti præceptum de ſoluẽ
do tempore inſtrumenti celebrati, tale inſtrumentum habet
uim ſententiæ,ſeu confeſſionis factę coram iudice,& ſic poteſt
incipi ab executione,& hoc ſeruatur ubique in contrario, qđ
format vltima glo.tenet ſecundam ſolutionem.

1 *Si teſtator legauit puta Titio genero ſuo centum filiæ ſuæ dotis nomine,
cui competat actio,an filiæ,an genero,& an hoc legatum deſalcetur.*
2 *Cui poſſit hæres ſoluere,ut liberetur.*
3 *Si non ſequatur matrimonium an legatum poßit peti.*
4 *Quãdo hæres ſoluit genero,an poßit aſtringere ipsũ ad aliquã cautionẽ.*
5 *Si maritus contracto matrimonio egit,& ſuccubuit, an noceat mulieri,
ut non poſſit petere.*
6 *Si puellę nondum nubili fuit relicta aliqua quantitas pro dote, quando
poſſit ipſa,uel tutor eam petere.& nu.7.& 8.*
7 *Statutum ſi dicat quòd filia dotata extante maſculo non ſuccedat, tunc
non excluditur tãtum propter maſculũ,ſed etiam propter dotem, &
quid ſi dicat ꝙ extante maſculo filia non ſuccedat. & nu. 8.*
8 *Dotata dicitur illa cũ factum fuit relictum pro dote, licèt nõ ſit nupta.
Legitima quæ debetur de iure naturali,an poſſit per ſtatutum aufer
ri, vel minui, & nu. 19.*
9 *Pater ſi ſimpliciter relinquat puellæ nubili,uel aliter quòd attenta qua-
litate perſonæ cenſeatur reliquiſſe pro dote.*
*Si filia non uult recipere dotem a fratre,ut poſſit cum eo ſuccedere,& nõ
excludatur a ſtatuto, an ſufficit fratri dotem illi offerre.*
10 *Si ipſa petat dotem, non tamen vult nubere, ſed in domo continentiam
ſeruare,an maſculus teneatur ad dotem.*
*Si maſculus non uult ſororem excludere a ſucceſſione nec eam dotare,po
teſt eam admittere,& quòd dotet ſe de ſua parte.*

§. Titio genero. Iſte §. diuiditur principaliter in
duas partes,primo ponit̃ thema,
ex quo reſultãt plures quæſtiones, ſecũda ibi, legati. Secũdo rñ-
det per ordinem , & iſta ſubdiuidit̃ in quinq; ſicut ſunt quinq;
quæſtiones.Prima vſq, ibi,[ſi poſt] Secunda vſque ibi,[ante nu-
ptias.] Tertia vſq; ibi. [Sabinus.] Quarta vſque ibi, [qđ ſi mari-
1 tus,] Quinta vſque in fi.¶ †In tex.ibi,[centũ dato] an hoc lega-
tũ defalcet̃ glo.dicit ꝙ ſic.ſ̃.de iure dotiũ.l.talis facta ſtipulatio,
§.j.& ſubaudi hic, quærit̃ ex quo themate de v. primo pro iſto
legato cui cõpetat actio, & certè de filia nõ eſt dubiũ ꝙ compe
tit, licèt non fuerit ſibi factũ, qa eius ꝯtemplatione factũ fuit.l.
ſeruo legato.§.ſi teſtator.de lega. j.& in fi.huius §.ſed eſt dubiũ
de genero cui fuit factũ,qa eius ꝯtemplatione non fuit factum,
& ſic ſibi nõ vr̃ actio competere.d.§.ſi teſtator. vbi vr̃ caſus, nec
vr̃ extraneũ, vt vni ſit factũ,& alius agat.l.fideicõmiſſa. §. inter-
dũ.de leg.iij.ꝯtrarium rñdet̃,qa cum illius interſit hr̃e dotẽ,&
eius ꝯtemplatione factũ vr̃, licèt magis ꝯtemplatione filiæ, &
ſic de æqtate ẽt gener agere p̃t. hẽbit tñ neceſſe ſoluto ma.reſti
2 tuere filiæ,& hoc vſq; ibi, [ſi poſt.] ¶†Secundo dubitat̃ cui poſ-
ſit hæres ſoluere,vt liberet̃, & rñdet̃ ꝙ vtriq;, tñ ſi ſoluit genero
ꝯſtante mr̃imonio liberat̃ ẽt ſi filia ꝯtradicat: ſed ſi iã erat ſolu-
tum,liberat̃ ſi non ꝯtradicat. Si aũt vult ſoluere mulieri ꝯſtan-
te mr̃imonio, põt ita demum ſi vult in dotẽ ꝯuertere, ſed ſi vel-
let retinere,non liberaret̃ a genero, qa teſtõr voluit ꝙ ꝯuerteret̃
in dotẽ, ideo qñ ſoluit̃ genero conſtante mr̃imonio, nullum
fit præiudiciũ mulieri,licèt ea ꝯtradicente ſoluat̃,quia conuer-
tit̃ in dotẽ,& ſua intereſt, vt ſit dotata, vt melius videat̃ a mari-
to:ſed ſi ſolueret̃ mulieri quæ ſibi vellet retinere, fieret præiudi
ciũ marito.hoc vſq; ibi ante nuptias, faciat ergo hr̃s ſibi caueri
cum ſoluit mulieri,ꝙ tradat viro, ſed qñ ſoluit marito,non eſt
3 neceſſe.l.cum pr̃.de iure do.¶†Tertiũ dubium eſt,ſi non ſequa
tur mr̃monium,an legatum poſſit peti? Et rñdetur ſi contingit
caſu fortuito,qa alter moriat̃, & tunc legatum deficit, & rema-
net apud hęredẽ,qa fuit conditionale ſi matrimonium contra-
hat̃, aliàs non poteſt dici dos, conditio eſt mixta quę ſi deficit
per caſum,facit deficere relictum.ſ̃.eo.l.in teſtõ.ſed ſi ſtaret per
generum,quantum ad eum dr̃ conditio defecta, quãtum ad fi-
liã, per quã non ſtat nec per caſum, ſed ꝑ eum in cuius perſona
debet impleri, hr̃ pro impleta, & poterit peti vſq; ibi Sabinus.
4 ¶†Quarto quæritur qñ hęres ſoluit genero an poſſit aſtringe-
re ipſum ad aliquã cautionem. Et rñdetur ſi mr̃imonium erat
ꝯtractum, non poteſt,nec vt caueat hæredi de implendo ꝯditio
nẽ,vel modum, qa conditio matr.eſt cõpleta, & modus. ſ. con-
uerſio in dotẽ ipſa ſolutione impletur, nec de reſtituendo hæ-
redi, qa non eſt fienda ſibi,ſed mulieri,nec cauet de reſtituendo
mulieri, qa maritus conſtante mr̃imonio non cogitur cauere
mulieri.l.ſi conſtante.§.quoties ſol.ma.& C. ne fide.do. dẽ.Sed
ſi ſolutio fieret ante matrimonium ꝯtractum, debet cauere de
reſtituendo ſi mr̃imonium ꝯtrahat̃,& ſi dicatur qũo fit ſolutio
ante mr̃imonium, cum legatũ ſit ꝯditionale ſi matrimonium
ꝯtrahatur? Rñdetur ꝙ debet poni,vt illud procedat ꝙ legatum
erat purũ, qa ꝯſtabat ꝙ volebat illi legare, ſiue cũ illo ꝯtrahat,
ſiue nõ,& ſic eſt purũ.i.reſpectu filię,licèt reſpectu ſponſi ſit cõ
ditionale, & fortè filia ꝯſentit, ꝙ ſibi ſoluat̃, tñ cogitur cauere,
ita vr̃ intelligere Barto.verſ.ante nuptias, in quo ſtat difficultas
iſtius §.qa prima facie innuit,ꝙ illud legatum factum noĩe do-
tis,de quo illucuſque fuit locutus,ſit ꝯdõnale tã reſpectu gene-
ri q̃ filiæ, vt ꝓbatur in verſi. ante nuptias. aliàs non procederet
qđ ibi dr̃, ꝙ aliquo illorũ mortuo deficiat relictũ ſi eſſet moda-
le vt no.j.eo.l.a teſtõre, & in verſi.ſed cũ añ nup. dr̃ ꝯtrariũ,hoc
tenuerunt oẽs Doct.vſq; ad Bar.ſed Bar.dicit contrariũ, & dicit
ꝙ hic mutatur caſus,& debet poni vt ſ̃.dixi, & tex.ibi, qa purũ,
debet exponi ideſt qñ purum,qđ contingit qñ ſ̃.dixi,aliàs eſſet
5 conditionale reſpectu vtriuſq;. ¶†Quintò,& vltimò quęritur,
ſi maritus ꝯtracto matrimonio egit,& ſuccubuit, an nocet mu-
lieri vt non poſſit petere?& tex.ponit ſi ſuccubuit ſui culpa, nec
ſit ſoluẽdo,vt poſſit reſtaurare mulieri, ſed rõ quæ ponit in de-
ciſione,ꝯcludit ꝙ ẽt ſi non ſui vitio, vel ẽt ſi ſit ſoluendo non no
ceat, qm̃ vtrique cõpetebat actio pro ſuo intereſſe, & ſic erant
iura diuerſa,ſi ergo maritus egit, & ius ſuũ tm̃ deduxerit in iu-
diciũ,nõ illud mulieris, ideo nõ nocet mulieri, ita intelligo tex.
ſed ſi deduceret ẽt ius mulieris,pone exemplũ ſi cecidit a poſſeſ
ſione fundi dotalis, & egit rei vẽdicatione,licèt dñium ſit ſuum
verè, fictè reputatur mulieris.l.doce. C. de rei vend.tũc eſſet di-
ſtinguendũ,an mulier ignorauit ipſum agere, an ſciuit, & paſ-
ſa eſt,vt l.ſæpe.de re iud.& no.Cy.in d.l.doce.& per Barto. poſt
Guil.de Cu.in l.de die.§.ij.qui ſatiſ.cog. Ex his remanẽt expedi
6 tæ oẽs glo,& ẽt tex.clarus. ¶ † In hoc §. reſtat examinare vnam
queſtionem

quæſtionẽ,quã Bart.hic examinat,& ꝑꝑ dicta ſua,ad quæ quo.
tidie recurritur,redditur §.famoſus, & eſt qõ.Si puellæ nõdum
nubili fuit relicta aliqua quãtitas pro dote,qñ poſſit ipſa vel tu
tor eã petere,an ſtatim adita hr̃ditate tanq̃ legatũ ſit purum,an
poſtq̃ nupſerit,an poſtq̃ peruenerit an nubilẽ ætatẽ? Et iſta qõ
hẽt duo puncta,primo qñ fuit factum relictum ab ex̃neo,q nõ
tenebat̃ ad legitimam:ſecundo qñ a patre,& iſtud ſm̃ ſimiliter
hẽt duo puncta,primũ quid iuris attẽto iure cõi, ſm̃ quod pa-
ter tenetur ad legitimã, de qua debet remoueri oĩs conditio, &
grauamẽ,ſecundo quid iuris attẽtis ſtatutis quæ ſunt per Italiã,
q̃ excludunt fœminã extãte maſculo,& hoc ſcd̃m ego ſubdiui-
7 do in alia duo,licèt Doc.in hoc nõ aduerterint.† tñ eſt aduertẽ-
dũ.ſ.qualiter ſtatutum loquat̃.ſ. an dicat ꝙ filia dotata extante
maſculo nõ ſuccedat,quo caſu loquitur hic Bar.quo caſu non
excluditur tm̃ ꝑꝑ maſculum,ſed ẽt ꝑꝑ dotẽ, qa ſi non eſſet do-
tata,non excluderet̃. An dicat extãte maſculo filia nõ ſuccedat,
ſed ſi nõ eſt dotata debeat dotari,& ſic excludit̃ ꝑꝑ ſolã exiſten-
tiã maſculi,ẽt ſi dotata non eſſet, & iſtã qõnem in qua oẽs iſtæ
qõnes includuntur diſputauit Ric. Ma.quã diſputationẽ refert
Io.And.in addi.Spe.ſuper rub. de ſtatu mo.& Cyn.eũ reprobat
in multis in l.ſancimus.C.de nup.quẽ ſequitur hic Bart.¶ Cir-
ca primũ ergo articulum, qñ relictũ fuit factũ ab extraneo, qõ
eſt in videndo an relictum ſit ꝯditionale,vel modale,qa primo
caſu non poſſet peti ante ꝯ̃ctum mr̃imoniũ ſicut nec ꝓmiſſio
pro dote,quæ ſine dubio eſt ꝯditionalis. l. talis facta ſtipulatio.
de iure dot.& hic in glo.quę incipit, immo.& hæc dubitatio vr̃
decidi in hoc §.nã ver.ante nup. vr̃ probare ꝙ ſit ꝯdõnale, aliàs
altero mortuo ante mr̃imoniũ non extingueret̃ legatum,cuius
ꝯ̃rium ibi dr̃, hoc non poteſt ꝯtingere niſi qñ ꝯditio defecit, &
erat ꝯditio mixta.l.in teſtõ.ſ̃.eo.ſed ver.[ſed cũ ante nup.] vr̃ ex-
preſsè oppoſitum dicere, ꝙ ſit legatũ purũ,& ſic poterit ſtatim
peti.Iſtã partẽ cõiter tenuerunt Doct. antiqui qui fuerunt ante
Bar.ad verſ.ante nuptias,rñdet, ꝙ licèt ſit purũ reſpectu ꝯditio-
nis,eſt tñ modale, vel caſuale,qa factum ob cãm de futuro,quę
erat finalis,& iſta eſt rõ quare reſoluit̃ ſi non ſequatur matrimo
niũ,ſicut ſi foret ꝯditionale non inciperet. Nec obſt.l.talis facta
ſtipulatio.quia aliud in ſtipul.aliud in legato,quaſi ſit fauorabi
lius, vt hic in gl. Bart.tenet primã partẽ reprehendendo Dy. &
alios,in quantũ dicunt,ꝙ defectus modi,qui dr̃ cã de futuro,qñ
eſt cauſa finalis,reſoluit legatum,qa eſt falſum, & ꝯtra l.ſi fun-
dũ.§.Iul.de lega.j.vbi defectus modi ꝯtingẽs per caſum non fa-
cit deficere relictũ,& tñ ibi erat modus finalis, ideo poteſt ſtare
rñſio Doct.in iſto ver.[ante nuptias.] Præterea ſi legatũ eſſet pu
rum reſoluẽdũ in defectũ modi, ſponſus qui ante ꝯtractũ mr̃i-
moniũ peteret,non caueret de reſtituẽdo mulieri,ſed hæredi a
quo recipit,qa tex.in verſ.[ante nuptias,] remanet apud hęredẽ
in defectũ mr̃imonij,& tñ in ver. [ſed cũ ante.] dicit ꝙ cauet de
reſtituẽdo mulieri, ideo ſm̃ eum eſt neceſſe dicere, ꝙ ibi caſus
mutetur,quia ſ̃.qñ eſt ꝯdõnale, quod in dubio pręſumitur,ibi
erat purum,quia ꝯſtabat: pone exemplũ vt ſ̃. dixi. qñ in omnẽ
euẽtũ erat relictus mulieri ſiue ꝯtraheret cũ illo,ſiue nõ,& hoc
ꝯſtat per l.ſi donaturus.de condi. ob cãm. aliàs nõ præſumitur
voluiſſe legare niſi mr̃imonium ꝯtrahatur,ſicut qui promittit
dotẽ aĩo dandi pro muliere, quia non præſumitur donare niſi
mr̃imonium ꝯ̃hat̃.l.ſi ego.de iur.dotium.in prin.Iſtã opi. Bart.
ego ſequor,& cõiter vidi eã teneri, qua pręſuppoſita vr̃ ſuffice-
re vt petere poſſit ꝙ ꝑuenerit ad nubilẽ ętatem , quaſi inſit iſta
ꝯditio ſi efficiet̃ nubilis, non iſta ſi nupſerit, licèt ſecus in ꝓmiſ-
ſione,& de hoc vr̃ tex.ſ̃.vbi pu.edu.debe.l.qui filiũ.ibi,[puberi
iã factę,] &c.ꝯtrariũ tñ ſentit hic Bar. licèt illum tex. nõ alleget
ꝙ nõ poſſit petere niſi ad legitimã ętatẽ peruenerit,& vltra hoc
realiter nupſerit,ꝑ l.Sãcimus.C.de nup.illa tñ loquitur qñ fuit
relictũ cum nupſerit,nos qñ fuit relictũ ꝓ dote, ſed Bart. ſentit,
ꝙ tunc ẽt videat̃ relictũ cum nupſerit,& ꝑ hoc j. qñ di. le.ce.l.ꝙ
pupillę,& l.nec ſemel.§.ſi in habitatione. Ad l.qui filiũ.põt rñ-
8 deri ꝙ ibi ſoluit ſpõtè,nõ aũt tenebat̃.Itẽ† dicit Bart.hęc vera ſi
ue ſit relictum certę ꝑſonæ ꝓ mr̃imonio ꝯtrahendo cum certa
ꝑſona,vt in hoc §.ſiue incerta,cum ſit eadẽ ratio, qd autẽ ſi fuit
relictum incertæ perſonę pro mr̃imonio ꝯ̃hendo cum incerta
perſona,puta reliquit aliqs mille pro maritandis puellis quęrit̃
vtrum executores potuerũt diſtribuere inter nondum nubiles,
vide Bal.in d.l.Sancimus.Bart.in l.quibus diebus. §.fi.ſ̃.eo.vr̃ di
cere ꝙ tale legatũ non ſit ꝯditionale, qa ſemꝑ reperiunt̃ puellę
ad nubendũ,nec põt deficere per mortẽ earũ, ſed tũc eſt ꝯditio
nale,qñ certę ꝑſonę,ſed poſito ꝙ nõ ſit ꝯditionale,dubium eſt,
an poſſit fieri diſtributio,qa nondũ venit tp̃s nubendi, per d.§.
in habitatione.Itẽ dicit Bar. pręditta procedere ſi legauit ꝓ do-
te:ſi aũt pro ipſa maritãda,tũc dicit ꝙ eſt purum,& põt peti ſta
tim,qa multę expẽſę fiunt anteq̃ maritent̃,& ꝓ illis vr̃ relictum
& põt peti pręſtita cautione ſi nõ mariteẽ de reſtituen.ar.d l.q-
bus.§.fi.hoc nõ placet, qa nõ eſt veriſimile ꝙ pro iſtis expẽſis le
gauerit,ſed magis pro dote,maximè ſi quãtitas conueniat doti,
qa & dos relinquit̃ pro ipſa maritanda, & ſic ſignificatus verbo
rũ nõ repugnat. Nec ſolent fieri tales expenſę niſi primò con-
cludat̃ mr̃imonium, poſſet tñ eſſe tã parua quãtitas, ꝙ nõ vide-
ret̃ relictũ pro dote, ſed videret̃ relictũ pro expẽſis ſi in loco il-
lo immineret̃,& ita aliàs conſului,facit qd̃ idẽ not. in l. Lucius.
de leg.2.¶ Circa ſm̃ articulum,qñ eſt relictum a patre,& loqui
mur vbi non ſit ſtatutũ de excludendo filias,& ſic debetur legi
tima, tunc quatenus eſt vltra legitimã idẽ eſſet qd̃ in extraneo,
ſed vſq; ad q̃titatẽ legitimæ dicendũ eſt, ꝙ ſit purũ , qa legitima
purè debetur reiecta oĩ conditione,vel tp̃e, & credendũ eſt pa-
trem relinquere pro legitima ad quã tenetur. arg. in l. vxorẽ.§.
pr̃ naturalis.de leg.3.& in hoc oẽs ꝯcor.nec expedit dicere,ꝙ ꝯ-
ditio reiiciatur,quia in hoc erat dubitatio inter antiquos Doct.
an conditio caſualis eſſet reiicienda,& quaſi oẽs Doctores tene
bant,ꝙ non,quia inducit ꝑteritionẽ, ſed Bart.tenet ꝯ̃rium in l.
ſuus quoque.ſ̃.de hęre.inſti. ſed illud qñ apparet ꝙ ꝯdõ fuit ap
poſita,hic non apparet niſi quia reliquit pro dote, uel pro ipſa
maritanda,iõ potius cenſetur voluiſſe apponere ꝯdõnẽ, requi
ritur tñ ꝙ relinquat iure inſtitutionis,aliàs non valeret teſtm̃ ,
in Auth.vt cũ de ap.co.§.aliud quoque. Itẽ aduertendum ſi in
alia parte teſtĩ iure inſtõnis reliquiſſet legitimã , vltra illã relin-
quendo quantitatẽ pro dote legatũ eſſet conditionale, ſicut in
in extraneo.¶ Circa tertiũ paſſum, quid iuris attẽta forma ſta-
tutorũ ſi dicant ꝙ filia dotata nõ ſuccedat extãte maſculo.Bart.
ꝓ̃mittit ꝙ dotata dr̃ illa quę nondũ eſt nupta,ſed ei eſt relictũ ꝓ
a dote,[a] quia ſufficit quòd pr̃ actũ dotandi circa eã exercuerit,vt
no.in l.cũ plures.§.fi.ĩ gl.ſed quid.de admi. tu. & allegat plures
alias ll.& cõem vſum loquẽdi,& quia dicimus aliquã dotatam
qñ pr̃ ꝯſtituit in dotẽ in teſtõ,ex hoc ſequitur,quòd tũc ſibi vẽ
dicat locũ ſtatutũ, ut excludat̃ ſicut ſi fuiſſet nupta, & dos data
ꝑ patrẽ.Secundo ꝓ̃mittit ꝙ cũ filia excludatur a ſucceſſione pa
terna vr̃.non debet̃ ſibi legitima,quia legitima eſt pars debita
ab inteſtato.l.parentibus.C.de inoffi.teſta.ſed iſta nihil erat ha-
bitura ab inteſtato extante maſculo poſtq̃ erat dotata per tale
relictũ factũ in codicillis. Ex hoc ſequitur ꝙ iſtud relictũ eſt cõ-
ditionale,ſicut ſi eſſet factũ ab extraneo,qui nõ tenetur ad legi
timam,& ſic antequã nubat nõ põt peti,& ſi decedat,nõ tranſ-
mittit,& de hoc millies fui interrogatus. Ric.Mal.dixit ꝯ̃riũ qa
ſtatutũ non p̃t auferre legitimã directò,vel indirectò,quia debe
tur de iure nãli ſicut alimẽta,dicit tñ ꝙ bñ põt minuere,de quo
ẽt ꝑ Dy.in c.indultum.de reg iur.li.6.Cy. & Bar. ꝯ̃, nã ſi p̃t mi-
nuere,ergo tollere,quia ſi non poſſet tollere,nec minuere pro-
bant in l.quod de bonis.§.fi.ad l. Falc.licèt illã non allegent, &
ſi poſſet minuere in quantitate , poſſet ẽt in tempore, & in cã,
& ſic poſſet facere relictũ conditionale,quia tũc minuit̃ in cã ,
& in tp̃e,concludunt ꝙ ſubſiſtente cã legitima,puta ꝑꝑ exiſten
tiam maſculorũ,fauore agnationis ſtatutũ poſſet legitimam in
totũ tollere ,& ſic tale relictũ erit cõdõnale. Aduerte tu diligẽ-
ter, qa Bar.vr̃ in dictis ſuis ꝯ̃rius,qa vult ꝙ relictũ ſit cõdõnale,
& vult ꝙ ꝑꝑ ipſũ dicat̃ dotata,& excludat a ſtatuto , certè ſi eſt
ꝯdõnale non eſt dotata antequã ꝯdõ veniat,argumẽto in l. ce-
dere diẽ.de uerb.ſig.ſicut inſtitutus ſub ꝯdõne nõ dr̃ inſtitutus.
Et tanquã ꝑteritus olim dicebat teſtm̃ nullũ.l.ſuus quoque. de
hære.inſt.ſi ita eſt, ergo non excludit̃ tanquã dotata, & ꝑ ꝯñs ſi-
bi debetur legitima q̃ vr̃ purè relinquẽda,& iſta ſunt ꝯ̃ria , ꝙ ſit
purũ,vel cõditionale.ꝑterea reſultaret incõueniens,quia ſtatu-
tũ excludit ꝑꝑ dotẽ,& ſic vult ꝙ dotẽ habeat, arg.in l. qui habe-
bat.de hære.inſti.& tũc p̃t ꝯtingere ꝙ non habebit ſi decedat an
te,uel non uult nubere,ſed cõtinentiã ſeruare, & tñ erat exclu-
ſa a ſucceſſione,Bal.in l.ſancimus.ꝓ̃allegata . vidit hoc dubiũ &
& ceſpitat ĩ ſolõne,nec aliquid boni dicit. Ego pluries ꝯſultus
taliter diſtinxi. Si ſtatutũ dicat ꝙ extante maſculo:filia non ſuc-
cedat,ſed dẽt dotari,& tunc procedat opi. Bar.quia non excludi
tur niſi ꝑꝑ exiſtentiã maſculi,& qd̃ ſubdit̃,& debeat dotari, dẽt
intelligi ſi maritabit̃,aliàs dotatio non eſt neceſſaria, & tunc fi-
liæ non debet̃ legitima,nã ab inteſtato non ſuccederet cũ ma-
culo,ẽt ſi pr̃ nihil reliquiſſet ꝓ dote,ergo nec legitima debetur,
b ſi ergo tunc pr̃ reliquit pro dote,[b] nõ cenſet̃ relinquere pro le-
gitima,q̃ nõ debet̃,ſed tãq̃ extraneus ꝓ̃ſumit̃,ꝙ velit,ꝙ dotẽ hẽat
qñ eã habuiſſet, ſi ñ reliquiſſet.ſ. cũ maritabit̃. Si aũt loquat̃,ut
ponit Bar.ꝙ filia dotata nõ ſuccedat cũ maſculo, tũc Bar. bene
dicit verũ,quia imò relictũ eſt purũ,aliàs non diceretur dotata,
& ſic non eẽt excluſa a ſtatuto,& tũc p̃t peti,& ad hr̃dem tranſ-
mitti. Tene menti, qa hanc diſtinctionẽ nullus facit , & eſt ipſa
9 veritas. † Quid ſi pr̃ ſimpl̃r relinquat puellæ nubili uel aliter,
dicit Bar.in l.ꝙ aũt.de iure dot.ꝑ illũ tex.cũ gl.ꝙ attẽta qualita-
te ꝑſonæ cenſetur reliquiſſet pro dote,qd̃ perpetuò tene men-
ti. Itẽ quid ſi filia nõ vult recipere dotẽ a fratre, ut poſſit cũ eo
ſuccedere,& non excludatur a ſtatuto.Bal.in l.fi.C. de pact. tan-
git,& dicit ꝙ ſufficit fr̃i,dotẽ illi offerre,& eã a ſucceſſione exclu
dere,qa non põt filia ſibi auferre bñficiũ ſtatuti , & iſta qõ ꝓce-
dit ſi ſtatutũ dicit,ꝙ nõ ſuccedat,ſʒ dẽat dotari,ſed ſi dicit ꝙ do
tata nõ ſuccedat,tũc aut fuit ſibi relictũ a patre pro dote,& idẽ,
aut

ADDITIONES.

a ¶ Relictum pro dote. Adde eundem Pau.de Ca.cõſi.197.in antiquis,inc.
In puncto quæritur.col.j.

b ¶ Reliquit pro dote. Et ꝙ tale relictum non ſuccedat loco legitimæ, adde
Alex.de Imo.qui refert & ſequitur Pau.hic in conſi.3. ver.ſi prætereaſta-
tutum.in 5.volu.

aut ſibi nihil fuit relictũ,& tunc quia nõ reperitur dotata tempore quo defertur ſucceſſio, non habet locũ ſtatutũ, quia dẽt
a intelligi de dotata tpe delatæ [a] ſucceſſionis,cũ qualitas iũcta verbo &c.l.in delictis.§.ſi extraneus. de noxa. & l. Titius. de teſtamili.& ſuccedet cũ maſculo non obſtante oblatione maſculi.
10 † Quid ecõtra ſi petat dotẽ, non tñ vult nubere, ſed in domo continẽtiã ſeruare,maſculus dicit ſe non teneri ad dotẽ niſi nubat,Bal.mouet iſtud dubiũ in l.pactũ.C.de coll. & dicit ꝙ eſt ſibi ſoluenda.Iſtud procedit ſi pr̃ ſibi reliquit,quia eſt purũ, vt ſupra dixi qñ ſtatutũ excludit filiã dotatã,ſed ſi ſimplr̃, & mandat eam dotari,tunc non debet dotari niſi nubat, & relictũ ſibi factũ ſitr̃ nõ deberetur niſi nuberet:ita limito dictũ Bal. Itẽ quid ſi maſculus non vult ſororẽ excludere a ſucceſſione, nec eã dotare,ſed eã admittere,& ꝙ dotet ſe de ſua parte,quia fortè hr̃ditas eſt modica,& ſm qualitatẽ pſonæ non eſſet ſufficiens pars ſua? Bal.tangit in l.maximũ vitium.C. de libe. præte. & tenet ꝙ maſculus poſſit hoc facere,quia ſtatutũ eſt factum eius fauore, cui pt̃ renunciare,maximè dicto caſu qñ plus inferret incommodi,ꝙ̃ cõmodi,&puto ꝙ verũ dicat,& ad illã quæſtionem,an legitima poſſit diminui,vel tolli,& an excluſo a ſucceſſione legitima debeatur,vide quod not.idẽ Bal.in l.cũ lege.C.de.epi.& cle.in auth.nunc autem,& in l.ſi quemquam.co.titu.

A D D I T I O.

a ¶Delatę ſucceſſionis. Adde Alex. de Imo. qui dicit hanc opi. communẽ, & allegat Pau.hic in conſi.94.col.pe.in ſi.in 3.vol.

1 *Conditio negatiua licèt poſſit impleri viuo legatario,ſi tamen non ſine expectatione triſtis euentus locus eſt cautioni Mutianæ.*

LEX LXXI.

1 CVm tale. ¶ † Licèt ↄditio negatiua poſſit impleri viuo legatario,ſi tñ nõ ſine expectatione triſtis euẽtus locus ẽ cautioni Mutianæ. h.d.ſecus ſi ſine expectatione triſtis euentus,qa expectaretur ꝙ impleatur,& primo non poſſet legatũ peti licèt cautionẽ offerret j.proximo §.& no.tex.cũ gl.ꝙ iſta ↄdõ ſi nunquã diſceſſerit a liberis,non reijcitur,nec ex eo ꝙ infringatur libertas eius.s.l.proxima.§.ſecundo, quia hic cõcernit vtilitatẽ liberorũ,ibi nullius,ut ibi dixi,nec ex eo ꝙ inducat viduitatem, qa põt nubere,& tamen a liberis non diſcedere, ſecus ſi dixiſſet ſi nubendo a liberis non diſceſſerit.s.eod.l.ſed ſi hoc. §. fina.

1 *Conditio negatiua ſi poteſt impleri viuente legatario ſine expectatione triſtis euentus,non poteſt impleri per cautionem Mutianam,ſed expectatur quòd vere impleatur.*

2 *Hæres grauatus de reſtituendo poſt eius mortẽ,tenetur reddere rationẽ de geſtis in eius vita,& an veniat dolus vel leuis culpa,*

Hæres quòd ad inſtantiam fideicommiſſarij teneatur facere inuentariũ, vt adueniente cõditione ſciatur quæ bona erant in hæreditate & quæ deficiant, & vt ſic hæres teneatur de mala adminiſtratione, & quid in legatarijs.& nu.3.

3 *Si non conficiat inuentarium an tunc prohibeatur detrahere Trebellianicam ſicut in Falcidia.*

1 §.Titius hæredem. ¶ † Si conditio negatiua pt̃ impleri viuẽte legatario ſine expectatione triſtis euentus,nõ põt impleri per cautionem Mutianã,ſed expectatur ꝙ vere impleatur.Itẽ dictio,ne,ſi apponatur ei,qđ venit implendũ ante quæſitũ emolumentũ, facit ↄditionẽ: ſed ſi poſt quęſitum,facit modũ.Itẽ liberatio a reddendis rationibus pro adminiſtratione futura,vel præterita, vel ultimis voluntatibus nõ includit dolũ,ſed culpã tñ, hoc dicit vſq; ad §.reſcriptũ.& pmitte,ꝙ pro fideicõ.conditionali, uel in diẽ pt̃ peti cautio ex ti.ut leg.no.caue. Itẽ ꝙ emanauit ↄſtitutio Imperialis,vt teſtator poſſit illã cautionẽ remittere.C.ut in poſ.le. l.ſcire.Dr̃ ergo hic,ꝙ ẽt anteꝙ̃ illa ↄſtitutio eſſet facta, ſi relictũ erat fideicõmiſſum ſub conditione,ſi illa cautio non fuerit petita non erat locus cautioni Mutianæ,qa hęc ↄditio poterat impleri viuo legatario ſi cõtingeret hr̃dem grauatũ primò mori, & expectare mortẽ eius non erat triſte legatario,quia erat penitus extraneus,multò fortius poſt illam conſti.nõ eſt locus cautioni,quia teſtator illã ↄditionẽ apponendo cenſetur cautionẽ remiſiſſe.l.auia.§.fi.j.e.& valet remiſſio.d.l.ſcire.& ſic eſt duplex rõ hic quare non eſt locus dictæ cautioni.prima, quia cenſetur remiſſa,ſecunda qa,& ſi non eſſet remiſſa,poterat impleri viuo legatario. Certè eſt tertia rõ,ꝙ̃ vr̃ fortior,quia fideic.fuit relictũ ſub duplici cõditione.l.illa de qua s.item poſt mortẽ hæredis, & ſic ſub cõditione ſi legatarius ſuperuiuat, cũ ergo fideicommiſſum ſuſpendatur p iſtã conditionẽ affirmatiuã,pp illã negatiuã nõ cauet,qa non ſufficit illã impleri,niſi alia impleatur.l.ſi hæredi plures.de condi.inſti.& eſt caſus j.eo.l.auia. §. Mutiana, & miror,ꝙ iuriſcon.laborauerit hic ad oſtendendũ, ꝙ non eſt locus cautioni Mutianæ pp duas rõnes pcedẽtes ex quo ſubeſt iſta tertia ratio ¶In tex.ibi[non interponendæ quidem cautionis].ſ.inquantũ dixit, [ne ſatis &c.] nã ſatiſdatio legatorũ petit̃ ante ꝗſitũ emolumentũ legati, vel fideicõmiſſi, ut adueniente ſoluatur.¶In tex.ibi.[modus adhibitus].ſ.inquantum dixit[neque ratio exigatur] nam ratio adminiſtrationis pro tempore quo hæres grauatus reſtituere, dixit, petitur poſt quæſitũ emolumentum.ſ.poſt mortẽ grauati.Et poſt reſtõnẽ fideicommiſſi, & ſic illa verba quãtum ad hoc faciunt modum non ↄditionẽ.

2 ¶† No. ergo ꝙ hr̃s grauatus de reſtituendo poſt eius mortem, tenet̃ reddere rõnem de geſtis in eius vita, qđ aũt veniat in hoc an dolus,vel leuis culpa.dic vt s.de leg. j.l.ſi ſeruus.§.cũ qđ.& l. mulier. §.ſed & enim. cum pcedenti. j. ad Treb. Ex hoc dicunt Doc.ꝙ hr̃s ad inſtãtiã fideicõmiſſarij tenet̃ facere inuentarium, vt adueniente ↄditione ſciat̃ quę bona erant in hr̃ditate,& quę deficiant adueniẽte ↄdõne,vt ſic hr̃s hr̃dis teneat̃ de mala adminiſtratione,& habui hoc anno de facto, qa cum quidã fideicõmiſ.ad quẽ teſtõr voluit ſua bona puenire ſi filij decederent ſine liberis,volebat ꝙ tutor filiorum faceret inuẽtarium, in quo oĩa deſcriberent̃,& ipſe volebat hẽre copiã,qa erant multa mobilia,ne diſſiparent̃,vt adueniẽte ↄditione ſi erãt diſſipata,peterent̃ ab hr̃dibus eorum. Dicebat̃ ꝯrium, ꝙ licèt hr̃s ſi vult, nec teneat̃ vltra vires, & vt poſſit detrahere Treb.poſſit inuẽtarium ↄficere. l.fi.C.de iure delib. nõ tñ reperit̃ lex quæ compellat ipſum ad hoc, & maximè non videbat̃ ꝙ poſſet compelli facere ad vtilitatem alterius, qa lex illa emanauit ad vtilitatem hr̃dis, ꝯrium ↄſului,& allegaui iſtum tex,vbi Doctores vident̃ hoc terminare, qa hic dr̃ ꝙ tenet̃ reddere rõnem,ergo ↄficere inuentarium,qđ eſt caput rõnum.arg.l.j.§.officio.de tutel. & rõ. diſtrahen.ſicut & tutor.l.tutor q repertorium, de admi.tuto.Sed aduerte,qa in hoc inuentario,qđ non fit ad commodum hr̃dis,& de quo loquit̃ l. fi.non ſunt neceſſariæ ſolennitates illius legis, ſed ſufficit ꝙ fiat eo modo quo tutor tenet̃. Ex hoc ſequit̃ ꝙ teſtõr põt remittere ſi vult,ſicut & tutor.l.fi.arbi.tu.C.non ſic poſſet remittere ↄfectionem inuentarij,de quo in l. fi. vt ſic ſi non ſit factũ, non teneat̃ hr̃es vltra vires, ſaltẽ creditoribus,qa non
3 pt̃ illis præiudicare.† Idẽ vr̃ in legatarijs, qa fauore publico fuit inductum ad obuiãdum ne hr̃s bona ſurripiat vel occultet.vr̃ ẽt ex prædictis,ꝙ ſi hr̃s non ↄficit,cum teneat̃ ad inſtãtiã fideicommiſſarij vl̃is, non poſſit detrahere Treb. ſicut nec Falc. ſm Bal. Sed ſm qđ dixi,cum hic non loquat̃ de illo inuentario, de quo in l.fi.non vr̃ ꝙ patiat̃ illã pœnã,qa tex.in Auth.de hr̃di,& Fal. qui imponit illã pœnã in Falcidia, loquitur in inuentario, de de quo illa l.fi.not.& tene menti prædicta.¶In tex ibi [Idemq;] ſupra qñ fuit remiſſa ratio adminiſtrationis futuræ, qa tpe teſti hr̃s non adminiſtrauerat,ſed ſperabat adminiſtrare, hic qñ per præterita,& ſic no.vnum quod vr̃ ꝯ cõem opi. Dy.& aliorum, qui dicunt ꝙ l.quidam decedens.de admi.tuto.cum ſimilibus, in quibus dr̃ ꝙ qñ relinquitur liberatio a reddẽdis rõnibus,cenſet̃ relicta de culpa,non de dolo, locum habent in adminiſtratione pręterita,non in futura,quia pro futura etiam culpa non vr̃ remiſſa,ne detur materia negligendi, quod vr̃ ꝯ iſtum tex.in ver.pręcedenti, vbi adminiſtratio erat de futuro, & ſic ponuntur ad paria iſti duo caſus.Tene menti,quia Doct.ibi non allegant.¶In glo.quæ incipit [ſatiſdat] ibi [aliàs non inuenio iure nouo].ſ.ꝙ habeat cauere ſub.ſm Dy. ꝙ nec etiam inuenit prohibitum, niſi qñ frater fratri, vel pr̃ filijs rogatus eſt reſtituere. l.iubemus, in prin.ad Treb. ergo in alijs remanet correctus titulus,vt leg.no.ca.j.ad muni.l.j.§.fi.& ita no.in l.cum Archimedorã.C.vt in poſ.leg.Item dicit Dyn.ſuper iſta glo. hr̃dem rogatum teneri facere inuentariũ,allegat l. Ariſto.s.de iure delibe.

1 *Conditio nuptiarum collata in arbitrium tertij,reijcitur ſicut conditio viduitatis,quia poteſt per indirectum inducere viduitatem.*

1 §.Reſcriptum eſt. ¶†Cõditio nuptiarum collata in arbitriũ tertij, reijcitur ſicut coditio viduitatis,quia poteſt per indirectum inducere viduitatem.Itẽ defectus conditionis quę a iure reijcitur,legatum non facit deficere, dic vt s.de leg.j.l.turpia. §. j. & quod ibi dixi. ¶In glo.fi.ibi[rñde fortè valet]tu dic contra ſm Doct.quia non refert,an apponatur conditioni ſubſtantiæ,vel reſolutioni.s.eo. l.quibus. §.quidam Titio. Item per caſum.in l.quoties.s.eo.

1 *Tempus mortis ſi adijciatur cum conditione de non nubendo tàm conditio,quàm tempus reijcitur.*

1 §.Mæuiæ, ¶ † Si cum ↄditione de non nubendo adijciatur tẽpus mortis tàm conditio ꝙ̃ tempus reijcitur,ſecus ſi adijciatur aliud tempus,qa tunc adijcitur conditio,& non tempus.Rationem diuerſitatis dic, vt in gl.primo caſu potius cenſetur adiectum tempus ad explendum ↄditionem negatiuam, quia verè non impletur vſque ad mortẽ, ideo reiecta ↄditione quæ eſt principalis, reijcitur tempus, ſecundo caſu non cenſetur poſitum ad illũ finem,ſed ad differendã ſolutionem vſq; ad illud tp̃s poſito,ꝙ conditio ſit impleta reijcitur ſicut alia conditio.j.eo.l.auia.§.Mutiana.¶In glo.mag.ante fi. ibi[pp publicã vtilitatem]ſm iſtam opi.etiã ſi appareret de intentione teſtatoris ꝙ noluit tp̃s mortis apponere ad finem conditionis explendæ, ſed differendæ ſolutionis, adhuc reijcitur tp̃s tanquam ſit ꝯ publicam vtilitatem,quod non eſt verum, nam ſi eſſet appoſita ↄditio ſi non nupſerit, & legatum eſſet collatũ in tempus mortis mulieris, non reijceretur tempus, & hoc eſt clariſſimum, ergo idem ſi fuit appoſita,& tempus non fuit appoſitum ad finem conditionis explendæ cùm ſit eadem ratio.

Falſa

1 *Falſa cauſa non vitiat legatum, niſi legato cohæreat, vel probetur teſtatorem non fuiſſe aliter relicturum.*
2 *Aliud eſt ratio, aliud cauſa.*

1 **§. Falſam cauſam.** ¶†Falſa cã nõ vitiat legatũ, niſi legato cohæreat, vel ꝓbetur teſtõrem nõ fuiſſe aliter relictur᷑ũ. h. d. adde tertium caſum, vel niſi fuerit ꝯdõnaliter appoſita, vt ſ. ea. l. demonſtratio. §. qđ autem iuris. q̄ oĩa declara, vt ibi dixi. Et hoc in cã de præterito, quæ eſt ꝓpriè cã, ſed de futuro eſt potius modus, q̄ ſi nõ implet̄ reſoluit. l. qbus diebus. §. fi. ſ. eo. & ꝓcedit hic §. & qñ falſa cauſa ꝑ errorẽ fuit expreſſa, ſi aũt ſciẽter, ẽt ſi cohæret legato, nõ vitiaret. l. j. C. de fal. cau. adiec. leg. vt lego tibi cẽtũ, qa tibi teneor, vel lego liberationẽ, qa mihi teneris, & tunc dr̄ cohærere, qa ſi vera eſſet, tenerer liberare. gl. dicit idẽ in rõne l. ſed aduerte † aliud 2 eſt rõ, aliud cã, cauſa eſt quæ impellit aliquẽ ad aliquid faciendũ: ſed rõ eſt quã cũ facis, adijcis, & exprimis. prima. ſ. cauſa, licèt ſit falſa, ſicut non vitiat legatum, ita nec vitiat̄ lex, vnde licèt eſſet falſum quod dr̄ de Calphurnia, ꝙ dederit cãm edicto, nihilominus edictũ non vitiaret̄. Similiter licèt eſſet verũ quod dr̄ de illa Gregoria, de qua in Auth. de reſti. & ea quæ pa. ꝙ dederit cãm illi l. nihilominus non vitiaretur illa lex, ſed in rõne q̄ adijcitur à faciente qñcunq; ceſſat, ceſſat ẽt lex. l. adigere. §. q̄uis. de iure patro. & ẽt diſpõ teſtatoris. l. cum pr̄. §. dulciſſimis, de leg. ij. ſm Bar. & benè, & ſic nõ eſt differentia inter legem, & diſpoſitionem teſtatoris, ſed inter cauſam, & rationem.

1 *Conditio de futuro, quæ fundatur ſuper aliquo de præterito vel præſenti, quod eſt falſum tanquam impoſſibilis reijcitur.*

1 **§. Falſam conditionem.** ¶†Cõdõ de futuro, q̄ fundat̄ ſuper aliquo de ꝑterito, vel pñti, qđ eſt falſum tanq̄ impoſſibilis reijcitur, ſecus ſi non erat falſum tpe teſtĩ, ſed facto teſtatoris efficiatur falſum, qa dr̄ defecta ꝯdõ, & legatũ deficit. h. d. Et reputo ſatis notabilẽ iſtũ §. maximè in vltimo dicto: qa ſi teſtõr legat alicui ſub ꝯdõne, puta ſi ſoluerit tali, vel capellã fabricauerit, & teſtator viuẽs ſoluat, cẽſetur legatum reuocaſſe, qa fecit ꝯdõnẽ deficere, ꝓ hoc facit, qa ſi hoc onus adiectũ ꝑ viã modi teſtõr reuocaret, cẽſeret̄ reuocaſſe legatũ. l. filio. §. matri. de adi. leg. & l. alũnæ. §. Seia. eo. tit. codẽ modo ſi ꝑ viã ꝯdõnis, explẽdo ꝯdõnẽ vr̄ legatũ adimere, vt hic. Tene mẽti: aliqñ hr̄ ꝓ impleta qñ facto teſtatoris effecta eſt impoſſibilis, vt no. per Dy. & Bar. ĩ l. miles. §. fi. de adul. ¶In tex. ibi, [falſam ꝯdõnẽ]. i. fundatã ſup falſo, ¶In tex. ibi, [ſi qđ Titio debeo,] & ſic nõ expreſſi quantitatem, & ſic nõ apparet qd debeat, & qd ſit ſibi ſoluẽdũ reddit ꝯdõ impoſſibilis, & ſic reijcit̄ ſ. e. l. obtinuit. Quid ſi expreſſi quãtitatẽ, vt lego decẽ, in quibus teneor, & tñ nõ teneor: põt dici ꝯriũ, & ꝙ nõ dicat̄ impoſſibilis, immo ſit implẽda, quia falſa demõſtratio ſicut non vitiat diſpõnẽ, ita nec ꝯdõnẽ, ſi conſtat de corpore vel quantitate, q̄ eſt ſoluenda gratia ꝯdõnis implendæ. ¶Opponitur nunc ꝙ iſta ꝯdõ tanq̄ falſa vitiat legatum. l. cũ in ſecundo. de iniu. teſt. Solu. ibi qñ ꝯdõ eſt de ꝑterito, vel pñti, vt lego ſi Titius eſt vel fuit ꝯſul. q̄ eſt ꝓpriè falſa ſi nõ eſt, vel fuit, & ſtatiq̄ vitiat, ſed hic fuit de futuro. ſ. ſi ſoluerit, licèt dependeat ex aliquo pñti quod eſt falſum, vnde non dr̄ propterea falſa, ſed impoſſibilis, ideo vitiat, & non vitiat & hoc voluit gl. in effectu.

1 *Verba non debent operari contrarium eius ad quod inducta ſunt,*
2 *Si ſunt prolata ad augmentum, non debent operari diminutionem,*

1 **§. Falſam legati.** ¶†Verba ꝓlata cã minuẽdi legatũ nõ important augmentũ, nec 2 legatũ inducunt. h. d. & ſp allegatur † ꝙ verba nõ debẽt operari ꝯriũ eius ad qđ inducta ſunt, & eõ ſi ſunt ꝓlata ad augmentũ, nõ debẽt operari diminutionẽ. l. fin. circa mediũ. C. de agen. in reb. lib. xij. & l. iij. §. ſi emancipatus. de ꝯtab. ibi nõ n. &c. & l. Lucius. de ali. leg. & l. ſi mancipia. de fund. inſtru. ¶No. ꝙ licèt falſa demonſtratio non vitiet legatũ, nec ẽt ipſum inducit, ſi nõ apparet fuiſſe factũ: ſed opponit̄, ꝙ inducat de l. deniq;. §. interdũ, de pec. leg. Solutio ſi grauarẽ te vt ex cẽtũ q̄ tibi legaui, dares Titio quinquaginta, tunc quia iſtud grauamen nõ põt tenere niſi aliquid ſit tibi relictum, ſaltem illa quinquaginta videntur relicta, vt ibi, quod no. in l. alio. de ali. & cib. leg. ſed ſi non grauo te, ſed hæredem meum, tunc quia grauamen poteſt ſtare in perſona hæredis abſque hoc ꝙ inducatur legatum in perſonã tuam non inducitur, iſte eſt caſus hic ſecundum Bar. & benè.

1 *Hæres liberatur cedendo actionem, contra primum legatarium,*
2 *Cautio Mutiana non præſtatur niſi pro tali conditione negatiua, quæ non poſſet perfectè impleri quouſque legatarius viuat ſecus ſi poſſibile eſt eam impleri eo viuente, dummodo ſine expectatione triſtis euentus.*
3 *Non eſt imputandum alicui ſi crediderit cui erat veriſimiliter credendum licèt remanſerit deceptus, & quid ſi fuit minus credulus,*
4 *Ei qui fecit quod potuit, et nihil omiſit de cõtingẽtibus nihil põt imputari.*

LEX LXXII.

1 **Titio fundus.** ¶†Lex iſta idẽ dicit qđ lex cũ ſub hac. ſ. eo. Addit tñ duo, q̄ ſunt in ver. ſed ſi cautio. & in verſ. ſi tñ Titius, & ĩ illo ver. ſed ſi cautio eſt caſus de eo qđ dixi in d. l. cum ſub hac. ꝙ hæres liberat cedendo actionem ꝯ primum legatariũ. h. d. ¶†In tex. ibi, [quæ morte legatariorum finiunt̄.] No. ꝙ 2 cautio Mutiana non præſtat̄, niſi pro tali conditione negatiua quæ non poſſit perfectè impleri quouſque legatarius viuat: ſecus ſi poſſibile eſt eam impleri eo viuente. ſ. l. ꝓxi. §. j. dummodo ſine expectatione triſtis euentus, aliàs ſecus, vt in prin. l. ¶In tex. ibi, [& fundum ei dedit] Bal. no. iſtud verbum, ꝙ importat. i. dñium tranſtulit, ſed ꝯ, nonne erat tranſlatum ipſo iure præſtita cautione Mutiana, per quam legatum fuit purificatũ, & iſta comparantur, vt no. in Auth. de ſanc. epiſ. §. ſed & hoc præſenti, dicit Bal. ꝙ nõ, quia procederet ſi conditio verè impleretur, ſed hic impletur fictè, vnde non operatur dñij tranſla. ac ſi eſſet purè, ſed facit vt oriatur actio perſonalis ex teſtamento, & transferatur dñium traditione ſecuta, quod eſt no. ſecundum eũ, poſſet dici contrarium cùm iſta fictio idẽ operetur, quod veritas, quantum ad id quod fuit relictum ſub hac conditione. l. Mutianæ. §. eo. licèt non quantum ad partem cõiuncti, vt ſibi poſſit accreſcere. ſ. l. proxi. & tex. poteſt exponi, [dedit] ideſt tradidit ſ. eo. l. Meuius. ¶In tex. ibi, [vtili actione]. i. efficaci. ſm gl. Nam datur actio directa ex teſtõ contra hæredem, qui fuit grauatus vtrique legatario tam primo q̄ ſecundo, habet etiam rei ven. ꝯ primum legatarium ſm gl. & ſic dominium ipſo iure transfertur in ſecundum adueniente conditione tranſlationis factæ in ſecundum. põt etiam dici ꝙ debetur vtilis ex ſtipulatione interpoſita per hæredem, ẽt antequam cedatur in ſubſidium ſi non eſt hæres, qui cedat. l. j. in fi. de inſtito. & dabitur ꝯ legatarium, & fideiuſſores eius, ſed ſi eſt hæres, aget ꝯ eum vt agat, & recupe- 3 ret fundum, & ſibi tradat. l. ſi ſic. §. fi. de leg. j. ¶†In tex. ibi, [defecerit.] gl. intelligit, quia non fuit præſtita, licèt diligenter fuerit petita, ſed tunc non debuit dare, & ſi dedit, fuit in dolo. l. dolo. ad l. Falc. & ſic non liberaretur actionem cedendo, cuius ꝯriũ ſtatim ſequitur, ꝓp hoc glo. tenendo ſuum intellectum dicit ꝙ Titius nõ cauerat, nec fideiuſſ. dederat, ſed promiſerat dare: ſed quia erat fide dignus, hæres ſibi tradidit, vnde excuſatur à dolo, quæ gl. ſemper allegatur, ꝙ non eſt imputandum alicui ſi crediderit cui erat veriſimiliter credendũ. licèt remanſerit deceptus, & ſic limitatur regula de qua in l. j. de eo per quem fac. eſt. vbi dr̄ ꝙ imputatur alicui ſi fuit nimis credulus. Fallit in caſu huius gl. facit l. ſi quis affirmauerit. de dolo. ſed reiectis iſtis. [licèt ſint bonæ] potes exponere ſecundum Doc. ꝙ immo fuit præſtita, & dati fideiuſſ. ſed poſtea Titius & fideiuſſ. fuerunt facti non ſoluendo, ſed fundus erat per eos alienatus, & peruenit ad manus potentis, à quo non poterat euelli: vnde videbatur ꝙ hæres teneretur ſecundo legatario ad æſtima, quaſi iſte caſus ſibi imputetur. ꝯriũ dr̄ per rõnem q̄ ſequit̄, quia ſibi nihil põt obij- 4 ci, ex quo à principio fuit diligẽs. ¶†No. ergo ꝙ ei qui fecit qđ potuit, & nihil omiſit de cõtingentibus, nihil põt imputari. facit l. ſi ea. C. de his quibus vt indi. ¶In tex. ibi, [cum in Aſiam veniſſet,] ſic extitit conditio tranſlationis factæ in Sempronium, meritò decedens tranſmittit: ſecus ſi primo deceſſiſſet.

1 *Ei qui admittitur ad partem ſuam de iure ſpeciali contra voluntatem defuncti portio coniuncti deficiens non accreſcit.*
2 *In hæreditate licèt quis veniat de iure ſpeciali, & contra voluntatem defuncti ad partem ſuam, nihilominus habet ius accreſcendi.*
3 *Legatarius minor, ſi repudiauit partem ſuam legati, poſtea reſtituitur ad eandem, ꝙ ſibi accreſcat portio coniuncti deficiens,*
4 *Si ex forma ſtatuti extante maſculo non ſuccedit fœmina, & vnus puta ex duobus maſculis repudiat partem ſuam, an accreſcet in totum alteri maſculo.*

LEX LXXIII.

1 **Mulieri & Titio.** ¶† Ei qui admittitur ad partẽ ſuã de iure ſpeciali ꝯ voluntatem defuncti, portio coniuncti deficiens non accreſcit. h. d. iſta ſingularis lex. quæ fortè nõ eſt alibi. & Bar. in l. re coniuncti. ſ. de leg. iij. facit de ea magnum feſtum. intellige tamen duobus concurrentibus, vt dixi, ꝙ admittatur de iure ſpeciali, & ꝯ voluntatem, ſi autem ſm volũtatem iure ſpeciali, eſſet diſtinguendum, an admittetur ꝯ eum qui venit de iure communi, & haberet ius accreſcen. l. fi. §. fin. de lega. præſtan. aut cõtra illum qui venit de iure ſpeciali, & non habe- 2 ret ius accreſ. l. j. §. fi. & l. iij. §. ſed & ſi coniunctim. eo. tit. †Itẽ prædicta in legatis, non in hæreditate, in qua licèt quis veniat de iure ſpeciali, & contra voluntatem defuncti ad partem ſuam, nihilominus habet ius accreſcendi. l. ſi duobus. de cõtratab. & de coniung. cum eman. liber. l. j. §. ſi quis ex nepotibus. ¶In tex. ibi, [ſi non nupſerit.] videtur ꝙ iſta ꝯdõ concerneret tantum perſonam mulieris, cùm reſpiciat factum eius. Sed contrarium eſt, ex quo fuit appoſita poſt expreſſionẽ & nominationẽ vtriuſque legatarij, quod no. ſecus ſi poſt nominationem mulieris, & ante nominationem Titij, ita loquitur l. fi. §. Seio. de leg. ij. allegata pro cõtraria in gl. ſuper verbo, [partem.] ¶In tex. ibi, [quãdiu Titius vixeret, & in eodem ſtatu erit.] hoc ideo videtur dicere, quia non debet eſſe deterioris conditionis iſta mulier, q̄ ſi ꝯdõnem impleuiſſet, ſed ſi impleuiſſet, & ſic Titius fuiſſet ad, miſſus ad partem vſuſfruct. & poſtea decederet, vel capite mi-

nutus eſſet, portio ſua accreſceret mulieri, ergo & nunc accreſceret non impleta conditione,& ſatis eſt ꝙ priuetur iure accreſcendi Titio viuente,& capite non diminuto,quia tunc admittitur ad partem ſuam cum damno & iniuria Titij,quia nubendo facit deficere legatum Titij, ſed ſi Titius eſſet mortuus, vel capite minutus nullam iniuriam faceret mulieri:ſed mors ſua & capitis diminutio.gl.tamē videtur velle ꝙ etiā hoc caſu portio Titij non accreſcat mulieri, quia tunc accreſcit quod finit, ſed non finitur quod non incepit. *Mihi* vr̄ prima pars verior, quia tex.nō ſine myſterio ſic locutus eſt,& licèt in vſufr. ſit hoc ſpeciale,ꝙ poſt emolumentum quæſitum & finitum,locū habeat ius accreſ.l.j.§.interdum.de vſufr.accreſ.non tollitur ꝓpterea quin habeat locum ante quæſitum emolumentū deficiente parte coniuncti,quia ſi hoc eſt in relicto proprietatis,fortius in relicto vſufru.no. ergo ꝙ conditio iſta quæ cenſetur appoſita vtriq; licèt reijciatur in perſonaꝫ mulieris,non tn̄ reijcitur in ꝑſonam Titij,quia ceſſat rō,quæ eſt in perſonaꝫ mulieris,niſi ſit coniuncta,ita ꝙ præſumptio ſit ꝙ mulier nō nuberet ſine eius voluntate,quia reijceretur in perſonaꝫ vtriuſq;,vt in j.gl. In tex. ibi,[partem.]ſub.duntaxat,& dic ſuam,non Titij, licèt defectā ꝓp defectum conditionis, remanebit ergo illa penes hæredem. ¶*In tex.ibi,[tantum enim]*probat ꝙ non debeat hr̄e,niſi partē ſuam,quia nō debet eſſe melioris conditionis nubendo q̄ ſi nō nuberet: ſed tunc non hr̄et niſi partem ſuam, alteram hr̄et Titius:ergo nec nunc, licèt Titius ſuam non habeat,cū Titio faciat damnum & iniuriam,vt s̄.dixi. Eſt & alia rō, qm̄ admittit̄ de iure ſpeciali non impleta conditione, & ꝯ voluntateꝫ defuncti ex quadam diſpenſatione:& ſic no.& ad hoc allegatur,ꝙ di-
3 ſpenſationes ſunt ſtricti iuris.facit c j.de filijs preſb.in vj.†Et ꝓdictis reſpondetur ad quæſtionē. *Si legatarius minor repudiauit* partem ſuam legati,poſtea reſtituitur ad eandem,an ſibi accreſcat portio coniuncti deficiens? vr̄ ꝙ non,quia venit de iure ſpeciali,ꝯrium eſt:quia ſaltem venit ſm̄ voluntatem defuncti, ſic non habet locum iſta lex per illam l.filium.§.fi.de leg. præſtan.
4 Item pone,ex forma ſtatuti extante maſculo non ſuccedit fœmina,extant duo maſculi,qui hn̄t totum,& ſic auferunt fęminæ tertiam quam erat habitura de iure cōi,vnus ex maſculis repudiat partem ſuam,an accreſcet in totuꝫ alteri maſculo? dixit Dy.ꝙ non,quia non venit de iure cōi niſi ad tertiam, & quatenus hēt vltra ex forma ſtatuti,habet de iure ſpāli,& in præiudicium fœminæ.ꝯrium eſt verum,quia hoc non nocet in hæreditate,vt s̄.dixi, nec poteſt accreſcere fœminæ,q̄ nihil habet ex ꝑſona ſua,& portio non accreſcit niſi ei qui habet portionem.l. ſi totam.de acqui.hær.¶In gl.fi.ibi, [quia non poteſt vr̄ amittere,]ſed quid ad rumbum iſta ratio, cum ius accreſcen. locū habeat non ſolum in parte acquiſita & defecta, ſed etiam in nunquam quæſita,vt in pro non ſcripta.¶In glo.ibi,[diſpenſatur.] No.verbum,quia in iure ciuili rarò reperitur,licèt in iure canonico in multis locis habeatur.¶In gl.ibi. Itē no. hæc diſtinctio eſt ſatis clara,tn̄ quodlibet membrum eget ſuppletione, & primum *ſupple per ea quæ habentur* s̄.eo.l.ſed ſi hoc. cum l. ſeq. ſecundum ſupple.per l.hæres meus.§.fi.j̄.eo. Non ſunt alia.

LEX LXXIIII.

Dies incertus. Declara iſtam legem, vt dixi ſupra eodem l.j.

LEX LXXV.

Fideicommiſſum. Declara iſtam l.vt dixi s̄.de leg.ii.l.ſi ita quis.§.fi.

1 *Conditio adiecta in inſtitutione,cenſetur repetita in legato facto eidem.*
2 *Conditio appoſita in legato præcedente,an cenſeatur repetita in inſtitutione,vel ſubſtitutione facta de eodem.*
3 *Conditio adiecta in inſtitutione, quando non cenſeatur repetita in legato facto eidem.& vide nu.1.*

LEX LXXVI.

1 **A Via quæ.** ¶†Conditio adiecta in inſtōne, cēſet repetita in legato facto eidem: Idem in libertate data in inſtōne,vt cenſeatur repe-
2 tita in legato ēt facto in defectū inſtōnis.h.d. †Quid eꝯ:an ꝯdō appoſita in legato præcedente, cenſeatur repetita in inſtitutione vel ſubſtitutione vulgari facta de eodem? vr̄ caſus ꝙ ſic.in l.latinus largus.de leg.ij tn̄ ibi loquitur in fideicommiſſario vl̄i,& ſic facto in eadeꝫ parte hæreditatis,in qua fuit facta ſubſtitutio:ſed ſi eſſet legatum particulare,non eſſet ratio quare magis cenſeretur repetita in inſtitutione,q̄ in alio legato particulari,in quo nō cenſetur repetita,niſi virtute alicuius dictionis, *hoc amplius*,quo caſu dic per Bar.in *l.ſi tibi purè*.de leg.iij. vel dictionis, *Item*,quo caſu dic,vt in l.repetendis.de lega.iij.vel copulæ,&,quo caſu dic vt l.Seia.§.Caio.de fund.inſtr.& probatur hic,ꝙ non cenſeatur repetita.in l.qui fundum.de contrahē.
3 emp.†Limita hanc legem tribus modis,primo,niſi eſſet conditio,cuius repetitio vitiaret legatū.l.ſi quis à filio. de leg. j. & no. in l.cum ſeruus.de condi.inſti. Alia limitatio eſt quando inſtō conditionalis præcedit,& legatum ſimplex ſequitur, ſi legatuꝫ ſimplex præcederet.l.filium,quando di.leg.ce.& ibi eſt gl.ordi. Sed re vera ibi inſtitutio præcedebat, & poſt inſtitutionem & legatum ſimpliciter factum fuit adiecta conditio ad inſtitu.meritò non cenſetur adiecta legato, quia ſatis apparet de mente defuncti,quòd voluit adijcere inſtitutioni duntaxat.glo.tamen quæ eſt ibi,vera eſt in ſe,quia maioris virtutis aliquid eſt reſpectu ſequentium,vt influat in illa,quàm econuerſo vt influat in præcedentia, vt no. in l. quiſquis. de lega. iij. Alia limitatio eſt, quando fieret ab eodem gradu,ſecus ſi à diuerſis. l. ab omnib. §.cum quidam.de leg.j.Item hanc l.intellige,quòd cōditio poſita in inſtitutione cenſeatur repetita in legato facto eideꝫ, etiā ſi non ſit appoſita dictio repetitiua,*hoc amplius*, quādo in eadem voluntate fuit facta inſtitutio,& legatum.ſupra eod.l. qui duos.ſed quando in codicillis,requiritur dictio,*hoc amplius*.& ita fuit hic. Item iſta l.videtur locum habere non ſolum in legato non facto in defectum inſtitutionis, ſed etiam in facto in illius defectum, caſus eſt in d.l.cum ſeruus. ſed videtur extraneum,quia cum defectus conditionis faciat deficere inſtitutionem,non deberet facere deficere legatum factum in eius defectum,ſed magis purificare,vnde mihi ſemper fuit viſa extranea deciſio illius legis, dic vt ibi per Barto. Item habet locum iſta lex non ſolum in conditione emācipati, de qua plurimum loquuntur leges de hoc tractantes, imò in qualibet conditione. tex.eſt in l.fi.§.fi.de doli.excep. nec eſt curandum quòd fiant in diuerſis orationibus, licèt in legatis quādo inducitur repetitio virtute actionis,*Item*,vel copulæ, &, diſtinguatur an fiant in eadem oratione vel diuerſis,vt no.per *Bar.* in d.l. repetendis. & d. §.Caio.non ſic quando inducitur per dictionem, *hoc amplius*, iuxta no in l ſi tibi purè.s̄.de le.iij.¶Gl.opponit de l.Iulius Paulus.j̄.eo.& non benè ſoluit, ſed dic ꝙ loquitur hic an conditio appoſita in relicto facto vni,cenſeatur repetita in alio relicto facto eidem per eundē,quo caſu dic vt s̄.dixi.ibi loquitur in conditione appoſita vni perſonæ, an cenſeatur repetita in aliā perſonam, quo caſu etiam loquitur l.mulieri.& Titio s̄.eo.& tetigi.s̄.eo.tit.l.quæ conditio.

§.Mutiana cautio. ¶†Ratio huius §. eſt, quia quando ſunt plura impedimenta non ſufficit remouere vnum, vt poſſit quis intentum ſuum conſequi.l.ſi non lex.de hæred.inſtitu. & l.liberorum. §. notatur.de infami.

1 *Conditio appoſita adminiſtrationi tutelæ,non retulit dationem tutelæ cōditionalem,ſed reſtringitur ex mente defuncti ad certum quid.*

1 **§.Quocunque enim iudicio.** ¶†Conditio appoſita adminiſtrationi tutelæ, non reddit dationem tutelæ cōditionalem,ſed reſtringitur ex mente defuncti ad certum quid: & cautio legatorum cum poſſit remitti per teſtatorem, cenſeſetur remiſſa qualitercunque appareat de intentione,quòd noluit præſtari etiam ſi per indicia,& verba conditionalia, & cenſetur remiſſa ſi fuit relictum ſub conditione ſi non petatur dicta cautio,hoc dicit,& no.circa fi.quòd non ſufficit de facto fieri,vt cenſeatur conditio pro defecta, ſed benè ſufficit vt habeatur pro impleta,ſi non poteſt de iure impleri.l. Meuius. ſupra eod. & l. mulier. de conditio. inſtituen. an autem ſufficit de facto fieri ad euitandam pœnam,vide Bar.in l.vbi pactum. C. de tranſactio.& l.quidam cum filium. de verbo. oblig. & no.in l. ea quidem.ſi man.ita fue.alie.

1 *Conditio habetur pro impleta ſi ſtat per pupillum.*

LEX LXXVII.

1 **C Vm pupillus,** ¶†Opponitur contra hāc l.inquantum dicit, ꝙ conditio habetur pro impleta ſi ſtat per pupillum,contra quia pupillus poteſt licite recuſare cum cōditio dandi ſine tutoris authoritate in eius perſona nō poteſt impleri,& ſi ſibi daretur, non diceretur conditio impleta.l. ſi ſeruus decem. in fi. de ſolu.ergo ſi ſtat per eum,non debet haberi pro impleta: propter hoc glo.intelligit inquantum dicit quādo ſtat per pupillum, quòd loquatur in conditione faciendi, quia illa poteſt impleri in eius perſona ſine tutoris authoritate, ſecus in conditione dandi, vel dic etiam quòd in conditione dandi poteſt intelligi,ſi tutor erat præſens,& volebat authorari,& pupillus noluit,ſed ſi recuſauit recipere, quia tutor non aderat: poteſt procedere gl.præterea etiam ſi ſine tuto. eſſet ſolutum, & pecunia eſſet ſalua,conditio ſaltem de æquitate haberetur pro impleta,ſicut cum debitor pupillo ſoluit,liberatur,ſaltem ope exceptionis, ſi pecunia eſt ſalua, vt plene notatur in l. ait prætor.de minor.¶Item oppo.extra glo.quòd factum tutoris non facit haberi conditionem pro impleta,ſicut nec factum tertij,ſi eſt illicitum,& poteſt haberi regreſſus contra eum l.inde Neratius.ff.ad l.Aquil.Solu.tutor non reputatur extraneus, ſed idē cum pupillo,& ſic indiſtinctè nocet pupillo, ſicut factum pupilli,licèt in penitus extraneo diſtinguatur.facit l.iij. in fi. de tribu.per hoc videtur reprobari vnum,quod dicit Bar.s̄. eo. l. Iulianus.quia videtur loqui contra iſtum tex.& l.Titia cum teſtamento.§.ſi ea.de lega. ij. dum dicit ꝙ factum tutoris non facit haberi conditionem pro impleta.

1 Dies mortis legatarij non reddit legatum conditionale, ſed dies mortis hæredis ſic.
2 An dies incertus reddat diſpoſitionem conditionalem.

LEX LXXVIII.

1 HÆres meus. ¶† Dies mortis legatarij non
reddit legatum conditionale,
ſed dies mortis hæredis ſic.h.d. Et redditur ratio, quia
diem primum euenturum eo viuente certum eſt, ſed
non ſic de ſecundo, ideo primo caſu certum eſt legatum om-
nino debendum, non ſic in ſecundo. ¶In tex.ibi. [purum lega-
tum eſt] ſub. quantum ad tranſmiſſionem, non quantũ ad pe-
titionem, nam propriè loquendo illud dicitur puruꝫ, quod de
præſenti, id eſt ſtatim adita hæreditate peti poteſt. l.j. ſ.eo. & ſic
illud, quod nec habet conditionem, nec diem, ſed iſtud habet
diem mortis legatarij, vt ſtatim ſequitur. ergo non eſt propriè
purum. Item nec quantum ad obligationem, quia nõ naſcitur
obligatio antequam legatarius moriatur, & tunc ſi fuit relictũ,
cum Titius morietur, incipit naſci cùm incipit mori, ſi autem
poſt mortem, naſcitur in perſonam hæredis. l. vna. C. vt acti. ab
hære. & contra hære. inci. & no. in l. in omnibus. la ſecunda. de
reg. iu. ſecus quando legatum habet diem certum, & quando
naſcitur obligatio incontinenti. l. cedere diem. de verbo. ſignifi.
ratio diuerſitatis, quia primo caſu cum dies ſit incertus, quan-
do etiam interuſurium medij temporis redditur incertũ, pro-
pter quod minoratur quantitas, & ſic eſt incerta quãtitas quæ
debetur: ideo non poteſt incipere deberi. Sed ſi eſt certa an &
quando, ſimiliter interuſurium redditur certum, & ſic ceſſat ra
tio prædicta, hoc videtur de mente Bar. hic. ¶In tex. ibi, [cum
ipſe morietur.] ſed quid cum tertius vel ipſe morietur, vel non
morietur? Reſpondeo idem quòd hic l. quibus diebus. §. qui-
dam Titio. ſupra eo. licèt glo. in l. ſi pecunia. de leg. ij. ſentiat cõ-
2 trarium. ¶† No. hic diſtinctionẽ, quam feci ſupra eo. l. j. an dies
incertus reddat diſpoſitionem conditionalem, quia ſi eſt incer-
tus quando, ſed certus an, diſtinguitur, vt hic an ſit certũ euen-
turum viuo legatario, vel non. ſed ſi eſt omnino incertus an, &
quando, reddit indiſtinctè conditionalem tam legatum quàm
contractum l. dies incertus. ſupra eo.

1 Cautio Mutiana committitur ad rem cum fructibus ſi fiat contra.
2 Aliud eſt relinquero vxori ſi vitam vidualem ſeruauerit, aliud relinque re quouſque vitam vidualem ſeruauerit.

§. Qui poſt Mutianam cautionẽ.

1 ¶† Cautio Mutiana committitur ad rem cũ fructibus ſi fiat ꝯ.
¶Oppo. quòd non teneatur reſtituere fructus, naꝫ pręſtita cau
tione legatum fuit purum, ac ſi conditio eſſet impleta ſupra eo.
l. Mutianæ. & ſic interim antequàm veniret contra, dicitur ha-
buiſſe titulum & cauſam poſſidendi, ergo fecit fructus ſuos. So
lutio. verum eſt. ſed quia ſuo facto reſoluitur tit. perinde eſt ac
ſi nunquam habuiſſet, non dico ꝙ redeat ipſo iure dominium
in hæredem, ſed poſſunt peti ex iſta cautione, & poſito ꝙ non
promiſiſſet expreſsè, ſed duntaxat non venire contra, poſſunt
2 ꝯdici cõdictione ſine cauſa, ita intellige gloſſellam hic. ¶† No.
per iſtum tex. quòd aliud eſt relinquere vxori ſi vitam vidualeꝫ
ſeruauerit, quia ſic præſtita cautione legatum percipit annuuꝫ,
& ſtatim cum nubit, reſtituit quicquid habuit, etiam ali-
menta. Aliud relinquere quouſque vitam vidualem ſeruaue-
rit, quia tunc non reſtituit percepta, ſed de cætero non conſe-
quetur, & ſic finitur legatum annuum pro futuro, non autem
pro præterito, hoc voluit Cyn. in l. fi. C. de indic. vidui. licèt no-
tarij ignorantes vim verborum plerunque ponant vnum pro
alio, & vidi de facto quendam notarium ſatis verecundari: ſis
ergo cautus qñ es requiſitus ſuper concipiendis teſtamentis.

1 Vſusfructus licèt non poſſit alicui relinqui cùm morietur, poteſt tñ relinqui ſub conditione negatiua, quæ non poteſt impleri niſi cum morietur.

§. Quamuis vſusfruc.

1 ¶† Licèt vſusfru. non
poſſet alicui relinqui
cum morietur, poteſt tamen relinqui ſub cõditione negatiua,
quæ non poteſt impleri, niſi cum morietur. h.d. Ratio eſt quia
iſta conditio fictè poteſt impleri per cautionem Mutianam an-
tequam moriatur, & ſic legatum vſusfruct. non erit inutile, ſe-
cus in caſu præcedenti, quia remedio cautionis, non poteſt fie-
ri vt primo conſequatur vſumfruc. quàm incipiat mori, & ſic
legatum redderetur inutile, quia collatum in tempus quo de-
bet finiri. l. Titio cum morietur, de vſufruc.

1 Conditio ſi mulier non nupſerit etiam ſi ſit appoſita alteri quàm mulieri, ſi erat talis, ſine cuius voluntate non erat præſumendam ꝙ mulier deberet nubere, reijcitur.
2 Sicut non valet ſtatutum laicorum imponens pœnam clericis ſi aliquid faciant, ita ſi imponant pœnam conſanguineis eorum qui ſunt de iuriſdictione, ſi clerici aliquid faciant.
3 Subditi non poſſunt ſtatuere ꝙ non liceat appellare ad ſuperiorem, & ſi ſtatuunt, non contra appellantes, ſed contra conſanguineos, ſi appellauerint, non valet.
Sicut mulier non poteſt obligare ſe ſub pœna de cõtrahendo matrimonium cum aliquo, ita nec pater vel alius conſanguineus ſtrictus.

§. Quod in fraudem.

1 ¶† Conditio ſi mulier
non nupſerit etiaꝫ ſi ſit
appoſita alteri quam mulieri, ſi erat talis, ſine cuius voluntate
non erat præſumẽdum quòd mulier deberet nubere, reijcitur.
h.d. Ratio redditur in tex. quia cõditio præſumitur appoſita in
fraudem legis ad nuptias impediendas, adde quod no. ſ. e. l. mu-
2 lieri & Titio. circa fi. glo. magnæ, † inducitur quòd ſicut non va
let ſtatutum laicorum imponens pœnam clericis ſi aliquid fa-
ciant, quia non ſunt de iuriſdic. ita ſi imponat pœnam conſan-
guineis eorũ, qui ſunt de iuriſdictione ſi clerici aliquod faciãt,
quia cenſetur factum potius contra clericos, qui ex hoc reddũ-
tur timidiores, ergo eſt contra libertatem eccleſiaſticam. l. j. §.
quæ onerandæ, quarũ rer. ac. non da. facit c. ſciant. de ele. lib. vj.
3 ¶† Itẽ facit, quia ſubditi non poſſunt ſtatuere quòd non liceat
appellare ad ſuperiorem in c. venientes. de iureiuran. ſed pone
quòd ſtatuunt non contra appellantes, ſed contra conſangui-
neos, ſi appellauerint, non valet, ſicut ſi contra appellanteꝫ ſta-
tuiſſent. Et vidi Florentiæ talia ſtatuta, nec potuit Papa Marti-
nus tantum facere, quòd remoueretur de volumine ſtatutorũ.
Item facit quòd ſicut mulier non poteſt obligare ſe ſub pęna
de contrahendo matrimonio cũ aliquo, ita nec pater vel alius
conſanguineus ſtrictus, ſi mulier potius vellet nubere, quàm
facere illum incidere in pœnam, arg. hic, & ad plura alia poteſt
induci. Non ſunt hic alia.

1 Conditio de præterito, vel de præſenti falſa non ſuſpendit legatum, ſed prorſus vitiat, conditio verò de futuro poſſibilis ſuſpendit donec ſit impleta, modus non ſuſpendit, nec vitiat legati ſubſtantiam, ſed differt donec ſit præſtita cautio de modo implendo.
2 Conditio debet ſe habere ad eſſe, & non eſſe antequam impleatur, & licèt repellat legatarium quo ad rem, non tamen repellit quo ad ſpem, ſi eſt poſſibilis.
Conditio propriè non dicitur niſi de futuro.
3 Vna dictio poteſt poni pro alia, quãdo expedit ad ſanum intellectum colligendum, & ſecundum ſubiectam materiam.

LEX LXXIX.

1 EAs cauſas. ¶† Conditio de pręterito, vel de
præſenti falſa non ſuſpendit le-
gatum, ſed prorſus vitiat, conditio verò de futuro
poſſibilis ſuſpendit donec ſit impleta, modus non
ſuſpendit, nec vitiat legati ſubſtantiaꝫ, ſed differt donec ſit prę-
ſtita cautio de modo implendo. h.d. ſecundùm Dy. licèt gl. in-
fraſcet iſtam legem, quam diuide, quia primo loquitur in con-
ditione de præterito, vel præſenti falſa, vſq; ibi [eas verò] ſecun
do in modo, vſque ibi [nec enim] tertio ponit differentiam in-
ter conditionem de futuro poſſibilem, & modum de futuro,
prima ſuſpendit ſubſtantiam, ſecunda non, ſed differt petitio
nem, ſtatim enim naſcitur obligatio, & actio, etiam ante mo-
dum impletum. ſed differtur petitio donec caueatur. l. quibus.
§. fi. ſ. eo. ſed ante cõditionem nec actio nec obligatio naſcitur.
2 ¶In tex. ibi [protinus] ſub. tam in re, quàm in ſpe. ¶† In tex. ibi,
[non pro conditionibus.] No. quòd conditio debet ſe habere
ad eſſe & non eſſe antequàm impleatur, licèt repellat legatariũ
quo ad rem, ſed non repellit quo ad ſpeciem, quando eſt poſſi-
bilis, no. ergo quòd propriè conditio non dicitur, niſi de futu
ro. ¶In tex. ibi, [quæ habent moram] ideſt dilationem tempo-
poris, quæ non concernit ſubſtantiam, ſed executionem, & ſic
non impeditur natiuitas obligationis & actionis, ſed exercitiũ.
3 ¶† Vltimò no, vnam gl. quæ ſemper allegatur, quòd vna dictio
poteſt poni pro alia, quando expedit ad ſanum intellectuꝫ col-
ligendum, & ſecundum ſubiectam materiam, facit l. cum ven-
deres. de contrah. emp.

1 Conditio appoſita in perſonam vnius ex coniunctis per dictionem, cum, de rigore verborum cenſetur repetita in perſonam coniuncti, ſed de æquitate in relicto libertatis non cenſetur repetita.
2 Inter ſeruum & ſeruam non eſt matrimonium, ſed contubernium, & quid de iure canonico.

LEX LXXX.

1 IVlius Paulus. ¶† Cõditio appoſita in per-
ſonam vnius ex coniunctis ꝑ
dictionem, cum, de rigore verborum cenſetur repe-
tita in perſonam coniuncti, ſed de æquitate in relicto
libertatis non cenſetur repetita. hoc dicit, ſecundum intellectũ
Barto. ¶In tex. ibi, [Stichus ſi rationes reddiderit.] hoc faciebat
dubium, quia conditio reddendarum rationum fuit appoſita
poſt nominationem Stichi, & ante nominationem contuber-
nalis, vnde non videbatur concernere niſi relictum libertatis fa
ctum Sticho, & ipſum redderet conditionale. l. fi. §. Seio. de leg.
ij. & hoc tam de rigore, q̃ de æquitate cuius contrarium ĩ. ſubij-
citur. Sed reſponde, ꝙ ille §. loquitur in cõiunctione per copu-
lã, &, hic in cõiunctione per, cũ, quæ eſt maioris virtutis in con-
iungendo: ad quod vide Bar. in l. Gallus. §. j. de lib. & poſth. licèt
alibi dicatur ꝙ inter, &, & cũ, nõ ſit differentia quo ad coniun-

gendum.l.Titiæ textores.in fi.ſ.eo.de leg.j.ſed certè eſt differen-
tia in modo coniungendi, licèt.n.vtraque coniungat quantum
ad ius accreſcendi, & in hoc non ſit differentia quantū ad alios
effectus, plus coniungit dubitatio cum, q̃ &. Sed ꝯ, de l.mulieri
& Titio.ſ.eo.vbi idem in dictione, &.Sol.ibi fuit conditio appo
ſita poſt nominationē vtriuſque coniuncti, ſed hic poſt nomi-
2 nationem vnius tantum.¶†In tex ibi[cum contubernali.] No.
ꝙ inter ſeruum & ſeruam non eſt matrimoniū, ſed contuber-
nium, ſed de iure canonico cùm ſit ſacramentuꝫ, & apud Deū
non ſit differentia perſonarum, ꝯhitur etiam matrimoniū in-
diſſolubile extra de cōiu.ſeruo.¶In tex.ibi[vel paria vel reliqua
habente].ſ.Sticho, de quo ſ.& eſt ſenſus ꝙ Stichus, qui negotia
adminiſtrat, vel habebat pars rationes cum dño, quia tm̄ erant
data quantū accepta, & ſic non erat debitor, vel erat, quia plus
aſcendebant accepta, & ſic habebat apud ſe reliqua, quæ tene-
batur reddere, nam vtranq; tenetur reddere, & hic tex. decidit,
& habeas in tex.[paria,]licèt aliqui aliter habeant, & expone vt
3 dixi ibi pares rationes.¶†In tex.ibi[hanc conditionem.]hic in-
cipit ſoluere, & primo quādo habebat pares rationes, & ſic nō
erat debitor, quia nulla reliqua habebat, & tunc dicit ꝙ illa cō-
ditio habetur pro non appoſita, licèt enim conſiſtat in facto,
hoc factum non cenſetur teſtator requiſiuiſſe, niſi propter reli
quoruꝫ reſtitutionē, ſi ergo nulla ſunt reliqua, nulla ratio erat
reddenda, & ſic facta hæreditate factus fuit liber, & ad hæredeꝫ
tranſmiſit legatum, & ſic in hoc eſt in eo fortius in contuber-
nali, quia non poteſt cenſeri repetita conditio, quæ pro nō ap-
poſita habebatur, vſq; ibi.[quod ſi cum]ſi aūt habebat reliqua,
& ſic erat debitor, & ratio erat reddenda quantum ad Stichū,
non eſt dubium, ꝙ deceſſit ſeruus cum conditionem non im-
pleuerit, nec legatum tranſmiſit cum haberet hæredeꝫ, & eadē
conditio cēſebatur repetita in legato.l. proxi.in prin.ſed eſt du
bium quid in contubernali, an dicatur conditio deſecta, nam ſi
eſt repetita: dicendum eſt ꝙ ſic, alˀs ſecus, ſed reſpondet cum di-
ſtinctione inter rigorem & æquitatem. ¶In tex.ibi. [non ad cō-
iungendā, &c.]ſub.in caſu prædicto fauore libertatis. rr̄ ſecus,
vt inducat repetitionem conditionis poſtq̃ rigor verboruꝫ hoc
importat. Ex hoc videtur, ꝙ licèt contubernalis conſequatur li
bertatem, non conſequatur legatum, in quo cenſetur repetita
ꝯditio, & ceſſat fauor libertatis, licèt gl.fi, dicat ꝯrium. ¶In tex.
ibi[tunc demuꝫ.]hic limitat quod ſ.dixerat in ver.[quod ſi cū.]
nam ſi per Stichum non ſtetit quo minus rationem redderet,
ſed per hæredem, haberetur conditio pro impleta ſi deceſſit li-
ber, ſicut primo caſu, & no. finem iſtum pro intellectu l.iure ci-
uili.ſ.eo.vt intelligatur ſm iſtum finem, vt ibi dixi.

1 *Conditio appoſita in libertate cenſetur repetita in legato facto eidem.*
2 *Qn̄ finis facti eſt datio, potius in obligatione reputatur dari quàm fieri.*
3 *Sicut repetitio conditionis quando haberet vitiare, nō ſubintelligitur, ita econuerſo quando non poſſet valere ſequens legatum niſi intelligeretur facta repetitio, ſemper intelligitur facta, vt reddatur validum.*
4 *Quando datio principaliter eſt in conditione, factum ſecundariò, tunc inſpicitur potius datio quàm factum.*
Pœna appoſita obligationi quantitatis præſumitur appoſita in fraudem vſurarum, ſecus ſi apponitur obligationi facti.
Quid ſi mutuans centum alicui fecit pactum ꝙ intra annum reſtituere debeat pecuniam, vel portare tot pignora quæ valeant centum, & ſi non faciat promiſerit quinquaginta nomine pœnæ.
5 *Non ſufficit ei qui offert pecuniam debitam dicere ꝙ ibi erat tanta pecunia, niſi numeretur.*
6 *Non ſtatur Codici rationum adminiſtratoris aſſerētis ſe aliud expendiſſe, ſi negetur, niſi fiat fides de hoc, & qualiter poterit fieri fides per coniecturas.*
7 *Verba teſtatoris debent intelligi ſm morem, & conſuetudinem teſtatoris. Quid ſi ageretur de præiudicio alterius.*

LEX LXXXI.

1 CVm ſeruus. ¶†Conditio appoſita in liber
tate cēſetur repetita in legato
facto eidem. Item conditio reddendarum rationuꝫ
eſt mixta ex facto, & datiōe, ideſt ſolutione reliquo-
rum, quando ille cui iniungitur erat debitor ex adminiſtratio-
ne, nec alterꝝ ſine altero ſufficit, vt videatur impleri, ſed vtrunq;
requiritur.h.d.tota lex. Et primo vſque ibi, quid ergo. loquitur
de prima parte ſummarij ibi: vſque ad ver.ideſt legendas, in illo
ver.declarat quæ contineantur in illo facto, quia tria, ſcilicet, vt
exhibeantur rationes, & legantur. Item vt fiat computatio. Iteꝫ
vt ea de quibus vertitur dubium, probentur. vſque ibi: nam ꝙ
ipſe. Adde quartum, vt reſtituantur Codices rationum. l. ſi ita
fuerit.de manu.teſt.in l.fi.§.ille.de lib.leg.& vide in gl.omnino.
poſtea in ver.nam quod probat quod dixerat vſque ibi, Itaque.
¶Vltimò concludit, ꝙ ſicut non ſufficit reſtitutio reliquorum
ſine computatione, vt ſ.dixerat, ita nec econuerſo ſufficit com-
putatio ſine reſtitutione, & hoc quando erat debitor, ſed ſi nul-
la erant reliqua, & ſic non erat debitor, neutruꝫ requiritur, nec
reſtitutio reliquorum quia non ſunt, nec computatio, cum illa
non fiat niſi propter reliqua, & ſic conditio habetur pro nō ap-
poſita, quia vbi duo pp vnum, ibi vna tm̄ eſſe reputatur.ſ.l.pxi.
ibiq; ſi nulla ſunt &c.l.q libertatis.§.ij. de eui. & ita allegat Cy.
2 iſtos tex.†Item ēt alle.ꝙ qn̄ finis facti eſt datio potius in obliga-
tione reputatur dari, q̃ fieri: quod inducitur ad q. & dic vt no.in
l.qui res.§.mihi Romæ.de ſol.& l.cum proponas. C.de dol. per
3 Bar.poſt Cy.& l.quodcūq;.§.fi.de verb.ob. ¶†No.ꝙ ſicut repe-
titio conditionis qn̄ haberet vitiare, nō ſubintelligitur.l. ſi quis
à filio, de leg.j.& l.Titia.§.idem rn̄deo.de verb.obl. ita ecōuerſo
qn̄ non poſſet valere ſequens legatum niſi intelligeretur facta
repetitio, ſp intelligitur facta, vt reddatur validum, vt hic. ¶Sed
opponitur ꝙ immo legatum factum de fundo poſſit valere, ēt
ſi conditio poſita in libertate non fuerit repetita, quia expreſsè
apparet de voluntate defuncti, aut quia legatuꝫ eſſet purū ſine
illa conditione, vt patet j.eo.l.Iulia.ver.cum verò. Solut. fateor,
ꝙ tunc non eſt nullum à principio, ſed eſt in pendenti, & ſi tpe
aditæ hæreditatis quo cedit dies dicti legati, conditio extiterit q̄
appoſita fuit libertati, & ſic reperiatur factus liber, valebit lega-
tum peculiarium, vt ibi, quia rl̄a Cato.nō hēt locum in legato
facto ſeruo, cui eſt relicta libertas, cum dies talis legati cedat ab
adita hæreditate. C. de cad. tol. §.in nouiſſimo. Sed ſi tpe aditæ
hr̄ditatis non extiterat ꝯdō libertatis ex tunc redditur legatum
nullū, quia dies eius inutiliter cedit, cum nō reperiat eū liberū,
& ſic non eſt cui poſſit acquiri, vn̄ quidā hn̄t in tex.literā nega-
tiuā ibi: ideo legatū inutile non fit, ſub.à prin Aliqui affirmati
uā, & inutile fit, & tunc ſub. ex poſtfacto, hoc voluit gl.j, cū op-
4 ponit de l.q̄ſitum.§.j.de leg.j.¶†Item no. ex ſecūda parte, ꝙ qn̄
datio principalr̄ eſt in ꝯdōne facti, ſecundariò per illā dationē
inſpicitur potius datio q̃ factum, vn̄ inducitur per Dy. nos ha-
bemus ꝙ pęna appoſita obligationi quantitatis præſumit̄ ap-
poſita in fraudem vſurarum: ſecus ſi apponitur obligationi fa-
cti.l.cū allegas. C.de vſur.& l.Iul.§.ideꝫ.de act.emp.pone ꝙ mu-
tuaui tibi centum cum pacto ꝙ reſtituas intra annum, & ſi nō
facis, promittis quinquaginta noīe pęnæ. Iſta promiſſio videre
tur facta in fraudem vſurarum, & non valeret, ſed pone ad hoc
vt valeat, facio in inſtr̄o poni ꝙ intra annum reſtituere debeas
pecuniā, vel portare tot pignora q̄ valeant 100. & ſi nō facis, ꝓ-
mittis qnquaginta noīe pęnæ, vel ꝓmittis ſub dicta pęna veni-
re corā iudice, & recipere p̄ceptū de ſoluendo. An ꝓmiſſio pę-
næ valeat, Iſta practica antiquitus fuit inuēta Bononiæ ad ob-
uiandū illi fraudi, nā dicebāt antiqui, ꝙ valebat, qa eſt appoſita
obligationi facti. Dy.determinat ꝯriū, quia illud factum de por
tando pignora non fit pp ſe, ſed pp dationē pecuniæ, & ſic ma-
gis vr̄ pęna appoſita obl'oni quātitatis, q̃ facti, arg.huius tex.ibi,
quaſi nihil interſit, & arg.ſ.l.pxi.ver.q̄ ſi nulla ſunt, & aliorum
iuriū alleg. quia qn̄ finis facti eſt datio, reputat̄ potius datio q̃ fa
ctum. Bar.diſtinguit. Aut hoc fuit factū à principio celebrati ꝯ-
ctus, & verū dicit Dy. vt p̄ſumat̄ illa cautela adhibita in fraudē.
Aut ex poſtfacto, & tunc ſecus, & procedat practica Bononiē.
q̄ ēt hodie eſt in vſu, vt ibi vidi p gl. ī l.ſed & ſi qs.§.fi. ſi quis cau.
pro iſta diſtinctione facit l.iiij.§.ſi ab ignoto.de manu. vbi faci-
lius præſumitur fraus ex his quæ à prin.fiunt, quàm ex his quæ
ex poſtfacto. vide Bal. in d.l cū allegas. vbi videtur aliter loqui.
5 ¶†Item no.in ver.nam non, quòd non ſufficit ei qui offert pe
cuniam debitam dicere quòd ibi erat tanta pecunia niſi nume
rēt, quia poſſet ibi contineri reproba pecunia, vel non tota, nec
poſſet notarius conficere inſtrumentū numerationis, vide Bal.
in rub.de fide inſtr.in v.q.& Bar.hic tāgit allegans tex.in Auth.
6 vt exac.inſtan.dotis, &c.¶†Item no.in ver. ineſt, quòd non ſta-
tur Codici rationū adminiſtratoris aſſerentis ſe aliquid expen-
diſſe, ſi negetur niſi fiat fides de hoc, hoc voluit tex.ibi,[hære-
dis notitia inſtrui.] &c. poterit autem fieri fides per cōiecturas.
l.fi.de exerci.& C.de ali.pu.præſ.l.j.vel ij.& ſi reperiantur expen
ſæ factæ, licèt non poſſit docere quòd fecerit, quaſi præſuma-
7 tur feciſſe ſi nō erat alius, de quo magis poſſit præſumi. ¶†Iteꝫ
no.in ver. [naꝫ quòd].quòd verba teſtatoris debent intelligi ſe
cundum morem & conſuetudinem teſtatoris, ad hoc ſupra de
vſufruct.leg.l.Sempronio.§.fi.& l.pen. in princ. de ali. leg. Sed
contra ſupra de rebus eorum.l.j.§. ſi defunctus. Solu. quando
ageretur de præiudicio alterius nō præſumitur voluiſſe defun-
ctum quòd fiat per hæredē, quod ipſe erat facturus, vt ibi, quia
de præiudicio pupilli agebatur, aliàs ſecus, vt hic. & quod no.
in l.æquiſſimum.§.fructuarium. de vſufr.& l.edicto.§. extat. de
iure.fiſc.& l.vel vniuerſorum.de pig.actio.

1 *Inſtitutio facta de filio in poteſtate ſub conditione ſi probauerit ſe filium, non valet tanquam facta ſub conditione, quando non ſit facta ſub eius poteſtate.*
2 *Probatio filiationis eſt impoſſibilis, vt vere probetur. & qualiter fiat indirecte.*

LEX LXXXII.

1 LVcius Titius. †Inſtitutio facta de filio in
ptāte ſub conditione ſi ꝓ-
bauerit ſe filium, non valet tanq̃ facta ſub ꝯdōne,
quando nō ſit facta ſub eius ptāte.h.d. Hoc verꝝ eſt
iure iſto, ſed hodie iſta ꝯdō, ſicut quælibet quæ nō fit in eius po
teſtate, reijcit̄ de ltīma ſm opi.gl. quā ſequitur Bar.& ſic valeret
inſtitutio,

Inſtitutio,qđ dic vt l.ſi pr̄.C.de inſt.& ſubſt.¶Opp.ꝙ iſta ↄditio non vitiet teſtm̄: nã ẽt ſi non fuiſſet appoſita ſi negaretur filius hẽret hoc,ꝓbare,cum ſit inſtitus vt filius,& ſi non ꝓbaret, non admitteretur.l.ſi pater.& l.nec apud. C.de her.inſti. & l.eã quã. C.de fideicõ.& ſic expreſſio ↄdõnis quæ inerat, non vr̄ aliquid operari.Sol.imò operat̃ qa aliter exprimit̃ q̃ inſit,qa ſi non eſſet expreſſa, admitteret̃ alio non negãte ipſum filium: ſed ſi eſt expreſſa, ẽt ſi alius non neget non admittit̃ niſi facta hac ꝓbatione corã iudice,& ſic interim reperit̃ præteritus, ſimile ſ̃. eo.l.ſi
2 ita expreſſum.& l.ſi ita.§.illi ſi volet.de leg.j. ¶†In gl.fi.Iſta glo. all.ꝙ ꝓbatio filiationis eſt impoſſibilis,vt verè ꝓbet̃,põt tñ probari indirectè, & præſumptionibus iuris, quarũ vna eſt,ꝙ talis & talis fuerũt ↄiuges. & ex eis eſt natus filiũ. ſ̃.de his q ſunt ſui, vel alie.iur.alleg.in gl.& l.ſi vicinus. C.de nup. nã lex præſumit natum ex marito,licèt vxor ſit adultera.l.miles. §.defuncto marito.j̃.de adul. & iſta eſt magis directa probatio quæ poſſet fieri, licèt non ſit vera, ſed coniecturata à l. Eſt & alia ſi fuit habitus & reputatus tanquam filius, & ſic erat in quaſi poſſeſſione filiationis,quod dic vt l.j.§.j.de quæſtio. & l.j. §. Iulia.de lib. agno.& vtrobique per Bart.in l.j. C. quorum bonorum.

1 *Cõditio mixta deficiens per caſum non facit deficere legatum alimẽtorũ, niſi fuerit facta contemplatione illius in cuius perſonam caſus accidit.*

LEX LXXXIII.

1 ILlis libertis. †Cõditio mixta deficiens per caſũ nõ facit deficere legatũ alimentorũ,niſi fuerit factũ ↄtẽplatione illius in cuius pſonã caſus accidit.h.d.ſm̃ ĩtellm̃ Bar. Cõcor.l.j. C.de lega.& l.Caio.de ali.le.¶Et diſtingue,aut loqmur in alio relicto q̃ alimentorũ, & tunc ſi ↄditio mixta deficit per caſum in cuiuſcunq; pſona ↄtingentẽ deficit relictum.l.in teſtõ.la ij.ſ̃. eo. Aut in relicto alimentorum, tunc aut ↄſtat ꝙ fuit relictum ↄtemplatione legatarij, & nõ deficit ſi caſus non ↄtingit pſonã legatarij,ſed hr̄dis,in cuius pſona dẽt impleri, vt in prima parte legis.Aut ↄſtat ꝙ non ↄtemplatione legatarij,ſed hr̄dis, & tunc ſecus vt in fi.l.aut dubitat̃, & tunc aut appoſita fuit ↄõ ſi morati fuerint cum hr̄de.& præſumit̃ legatum ↄtemplatione legatarij, ſed ↄditio ↄtemplatione hr̄dis, qa minus grauat̃ dãdo in domo q̃ extra.l. Caio.§.fi.de ali.leg.& ſic ẽt poteſt intelligi prima pars. Aut fuit appoſita ↄditio ſi adminiſtrauerit negotia hr̄dis, & cũ eo moratus fuerit,& præſumit̃ potius factum contemplatione hr̄dis,& deficeret mortuo hr̄de, & ſi eſſent plures, & vnus deficeret pro rata. l.Gaio Seio.de ali.le.ſed Dy.hic nõ rectè ↄſiderauit cum diſtinxit cuius ↄtemplatione ſit appoſita ↄditio, nam ↄditio non p̄t dici appoſita niſi gratia hr̄dis, nec tex.probat dictum Dy. ſed dicit ↄſiderandum ob cuius vtilitatẽ relicta ſunt alimenta,& p hunc modum ſoluunt̃ oĩa ↄ̃ria formata in glo.j.

1 *Legatum alicui relictum cùm petierit non eſt conditionale.*

LEX LXXXIIII.

1 TItia hæredis. † Legatũ alicui relictũ cũ petierit non eſt ↄditionale.h.d.ſic & ſtipulatio.l.ſi decẽ cũ petiero.de verb. obli. & hoc qñ fuit appoſita dictio cum,quæ denotat principaliter tp̃s,ſed ſi dictio ſi petierit,eſſet conditionale,ſicut ſi voluerit,& ſi prius decederet, non tranſmitteret.l.ſi ita.§.illi.de leg.j. Ita declarat Bar. hanc l.ponendo differentiam inter ſi,& cũ ſ̃.e.l.j.& hoc qñ non concernunt ſubſtãtiam,ſed executionem.¶Sed opp. ꝙ non ſit vis,an concernat ſubſtantiam vel executionem.l.quibus.§.quidã Titio.ſ̃.eo.Sol.ibi qñ apponuntur circa aliud,qđ non inerat de natura legati,nam non refert legare ſi Titius,vel cum Titius morietur,vel ſimpliciter,& mandare,ꝙ ſoluatur ſi,vel cum Titius morietur,vtrobiq; enim eſt ↄditionale,vt ibi,qa mors Titij non inerat huic legato ſi non fuiſſet expreſſa:cum aũt exprimit̃ id qđ inerat,non refert vtrũ apponat̃ dictio,ſi,vel cum circa executionem legati,vt ſ̃,dixi.nã hr̄s non tenet̃ dare legatum niſi petatur.¶In tex.ibi,filijs eius, ſed cum ipſi eſſent in poteſtate pr̄is inſtituti a matre eademq; auia quomodo poteſt fieri reſtitutio, quæ valeat cum ſtatim reacquiratur patri? Sol.dic vt l.cogi. §.ſi pater.& l.vbi purè.j̃.ad Treb.& quod no.j̃.eo. l.ſi cui legatum

1 *Seruus cui libertas,& legatum ſub cõditione relinquitur manumiſſus, vel alienatus non conſequitur illud niſi impleatur conditio, in cuius euentum legatum fuit expreſſè collatum.*

2 *Per alienationem ſerui non extinguitur legatum ſibi factum cum libertate,ſed tranſit in emptorem.*

LEX LXXXV.

1 IVlianus. † Seruus cui libertas, & legatũ ſub conditione relinquitur manumiſſus,vel alienatus non conſequitur illud niſi impleatur ↄdõ, in cuius euentum legatũ fuit expreſſè collatum.Item regula Catoniana non impedit legata quorũ dies cedit ab adita hæreditate.h.d.Barto. ¶ In text. ibi, [dare,] dicit glo.cuidam extraneo.q.d.non hæredi,& hoc ideo, quia ſi hæredi, conditio non poſſet impleri niſi poſt aditam hr̄ditatem. l.ſi in diem.ſ̃.eo.cum ante non ſit hr̄s,& ſic non poſſet locũ habere quod j̃.ſubijcitur ante fi.ibi, [cũ poſſet conditio libertatis ante aditã hr̄ditatem impleri,&c.]¶In tex.ibi [& ita liber eſſe.] glo.dicit ꝙ iſta verba faciunt conditionẽ,quod no.nam hoc ↄtingit p ordinẽ, qa voluit ꝙ primo dare x. & poſtea eſſet liber, & hoc eſt perinde,acſi dixiſſet,lego libertatem ſi dederis x.quia ſp conditio venit implenda anteq̃ quæratur emolumentum, ſ̃. eo.l.cũ tale.§.Titius. Et ibi tetigi.¶In tex.ibi,[q̃ ſi ↄdõni libertatis paruiſſet.] ↄ̃rium videbatur, nã licèt cõditio appoſita in relicto libertatis cenſeretur repetita in alio relicto ſibi facto.ſ̃. eod. l.cũ ſeruus.attamen quantũ ad relictũ libertatis euanuit, nõ.n. expediebat impleri,vt cõſequeretur libertatẽ, cũ iã eſſet conſecutus ex manumiſſione in p̄cedenti caſu,nec in ſe ſi fuit alienatus,qa per hoc cenſetur reuocatũ relictũ libertatis,quæ non poteſt competere in præiudicium emptoris, vñ ſimiliter videbat̃ ꝙ euanuerit quãtũ ad legatũ pecuniariũ,in quo in ↄñam videbatur tacitè repetitũ ex quo euanuit in principali, & hoc per l. ſi in diẽ.§.fi.& quod no.in l.cũ tale.§.Mæuio.in gl.ſ̃. eo. Sol. in illo §. fi. in prin. conditio appoſita in principali habeatur pro non appoſita,quia continebat illud,quod tacitè inerat,& eodẽ mõ,vñ nec operatur in acceſſorio,nec fingitur repetita,ſed hic a principio valuit appoſitio conditionis, & incæpit operari in relicto libertis,& in ↄñam inducta fuit repetitio in legato pecuniario,licèt.n.euaneſcat quantũ ad relictũ libertatis principale, non euaneſcit quantũ ad aliquod,quo minus duret tacita repetitio,hæc eſt intentio huius l.ſubtilis.¶In tex. ibi, [Idem in em-
2 ptore.†No.ꝙ per alienationẽ ſerui non extinguit̃ legatum ſibi factũ cum libertate,ſed tranſit in emptorem.Sed ↄ̃,quia extinguitur legatũ libertatis eidem factũ, ergo & pecuniariũ, quod non ualuiſſet a principio ſi libertas relicta nõ fuiſſet.l. ſi ſeruus. de adimen.leg.Sol.non eſt verum ꝙ extinguatur penitus legatum libertatis per alienationẽ,nã poſſet redimi & valeret, ut in eadẽ l.probatur,ſed ſi adimeretur expreſſè libertas, ẽt legatum pecuniariũ cenſeretur ademptum, vt ibi habetur.¶In tex. ibi, [p̄ſenti die datũ eſt] hoc expreſſè dicto ꝙ debeat̃ p̄ſenti die,aliàs præſumeretur relictũ ſub cõditione ſub qua libertas.ſ̃.eo. l. cũ ſeruus.& dixi in l.quæſitum.§.j.de leg.j.& diſtingue, ut ibi notaui p declaratione huius l.¶In tex.ibi, [nec Catonianæ ſnĩæ] qa dies relicti facti ſeruo a dño cũ libertate cedit ab adita hr̄ditate. C.de cad.tol.l.j.§.in nouiſſimo.iõ non habet locũ rl̃a Cato, ſed expectatur, an tempore aditæ hæreditatis reperiatur liber,& ualet legatũ,qa eſt cui acquiratur,& ſic cedit vtiliter,an nõ, & tũc ſecus & hoc ſi fuit inſtitutus extraneus, inter cuius aditionem & mortẽ eſt dare mediũ,in quo p̄t ↄdõ libertatis exiſtere, ſecus ſi ſuus hr̄s,inter cuius aditionẽ,& mortẽ ñ eſt dare mediũ, vñ ſi teſtõr tp̄e teſtĩ deceſſiſſet,cũ tũc pẽderet ↄditio libertatis,nõ poſſet valere legatum purè factum,& hoc eſt qđ j̃.ſequitur.De quo arti.an inter mortẽ,& aditionẽ in ſuis & neceſſariis ſit dare medium,vide Bar.in l.fi.de condi.inſti.& tangitur hic in glo. fi.

2 *In vltimis volũtatib. qñ vltima ſcriptura valet,& inſpici dẽat et n. 3.*
3 *Non præſumitur quis incõtinẽti ſe velle corrigere,ẽt in actib.ĩter viuos.*
4 *Quando ſunt plures,& diuerſæ formæ datur legatario optio ex qua forma velit legatum,non autem hæredi,ſic in legato alternatiuo, vel generis quando ſpecies reperiuntur in patrimonio.*
5 *Si ſecundum legatum ſit ſub commemoratione primi,etiam ſi incontinenti, quod videatur a primo receſſum.*
6 *In legato conditionali capacitas,vel incapacitas legatarij inſpicitur tempore conditionis.*
7 *Si donaſti omnia bona tua intelligitur,ſ.præſentia,& non futura.*
8 *In publicationem bonorum alicuius veniunt legata facta pure, quorum dies ceſſerat,licèt nõ eſſent acceptata ſi poſtea acceptãtur, & quare.*
Caſus in quo deportatus poteſt habere heredem.
An in confiſcatione ueniant iura conditionalia.

LEX LXXXVI.

1 QVod traditum. †In hac l.cũ ſeq. tradit̃ regula bimembris.Sed in l. nõ ad ea.ponuntur tres declarationes ad primũ mẽ-
2 brum,& hoc ſufficiat,p ſummario.† No.in l.nõ ad ea. ꝙ qñ alicui relinquitur eadẽ res ab eodem ſub diuerſis formis, vel in eadẽ ſcriptura,vel diuerſis,dũ tñ ex ĩteruallo.i.aliquo medio interueniente in caſu p̄cedenti qñ in eadẽ ſcriptura, p ſecũdã formã cenſet̃ eſſe receſſũ a prima.Ita intelligunt̃ leges dicentes,ꝙ in vltimis volũtatib.vltima ſcriptura valeat.l.ſi tibi, & mihi.§.in legatis.de leg.j.Cõtra de l.ſi te ſolũ.de hær.inſti. Sol. hic in legatis,ibi in inſtõne, in qua inſpicit̃ forma q̃ plenior eſt, vñ ſi te inſtituo primo purè poſtea ſub ↄdõne ex interuallo, nõ valet ſcđa,ſ; prima,q eſt plenior,ut ibi.Et ſi ſub diuerſis ↄdõnib. inſpiceret̃ illa,q̃ prius exiſteret.Tene menti,& alia euaneſceret,
3 & hoc qa fauorabilior eſt ĩſtitutio,q̃ legatũ.¶†Itẽ no.in ver.[qđ ſi purè]ad declarationẽ §.in legatis.cũ ſimilib.vt tũc inſpiciat̃ vltima forma,vel ſcriptura,qñ ex interuallo fiũt, ſecus ſi incontinenti,vel ↄtinuata ſcriptura,qa nõ cẽſet̃ vna prior, q̃ alia, & ſic non cẽſet̃ receſſũ a p̄cedenti,& hoc non eſt alibi ſm̃ quoſdã,vñ allegat̃ cũ glo.ꝙ non præſumitur quis incõtinẽti ſe velle corri-
4 gere,ẽt in actibus inter viuos.¶†Itẽ no.ꝙ qñ ſunt plures, & diuerſæ formæ dat̃ legatario optio, ex qua forma velit legatũ: nõ

aūt hr̄di. ſic in legato alternatiuo, vel generis qn̄ ſpecies reperiū
tur in patrimonio. l. Lucio de leg. ij. & l. legato gn̄aliter. & hoc
eſt ſpāle in vltimis volūtatibus, vt creditori det̄ electio tam cir-
ca formā q̄ circa res, ſecus in ꝯctibus, l. plerunq;, in fi. de iure do.
5 ſed cuius vtilitatis ſit hęc inueſtigatio. dic vt in gl. †Ex alio dicto
in ver. niſi, &c. no. ſi ſm̄ legatū fit ſub ꝯmemoratione primi ēt ſi
incontinenti, vr̄ à primo receſſum, & ꝑ hoc vr̄ ꝙ ſi legaui Titio
fundū, deinde dico ēt incōtinēti, fundū quē legaui Titio, lego
Seio, ꝙ iſti nō ſunt re ꝯiuncti, ſed ſolus Seius admittat̄ quaſi pri
mū legatū cēſeat̄ reuocatū. Qualiter ergo intelliguntur iura de
re tm̄ ꝯiunctis. C. de ca. tol. l. j. §. ſin aūt diſiūcti. dicit Dy. qn̄ res le
gata vni legat̄ alteri non ſub ꝯmemoratione primi, vt lego fun
dū Titio, eūdē lego Seio. Sed ſi dicerē fundū quē Titio legaui
lego Seio, iſti non eſſent ꝯiuncti. Ita dixit Dy. quē Bar. reprobat
ꝑ l. itē quod Sabinus. ſ. de hære. inſti. circa princ. Ad legēʒ iſtam
rn̄det, ꝙ loquit̄ qn̄ eidē fit legatū de eadē re pluries, nos loqui-
mur qn̄ diuerſis ꝑſonis: nā primo caſu nihil operaret̄ ꝯiunctio.
in ſecundo ſic, quia facit ambos ad idē legatū ꝯcurrere. Bal. in l.
ſi fortidianū. C. de leg. vr̄ ſuſtinere Dy. Sed plus placet opi. Bar.
6 de quo ēt ꝑ eum in l. re coniuncti. de leg. iij. poſt princ. ¶†In gl.
[ſed quid ꝓdeſt.] gl. ſp alle. ad plura, primo ꝙ in legato ꝯdōnali
capacitas, vel incapacitas legatarij inſpicit̄ tpe ꝯdōnis, vnde licèt
eſſet incapax tpe teſti, ſi tpe ꝯdōnis eſt capax, valet legatū, quia
rl̄a Cato non habet locum in legatis cōditionalibus, ſed puris.
7 l. pe. de reg. Cato. & idem in inſtitutione hæredis, vt ibi. ¶†Secū
do no. ex gl. ſi donaſti oīa bona tua, intelligitur. ſ. pn̄tia, nō futu-
ra, & ſic valet: & in iſta donatione veniunt ēt ea q̄ tibi non erāt
perfectè quæſita, puta legata, quoꝝ dies ceſſerat, & ſic tibi erat
q̄ſitum dn̄ius, vel actio: tn̄ reuocabiliter, quia nō acceptaueras.
qđ no. q̄ autem q̄runtur in futurum, ēt ſi ex cā de p̄terito, q̄ hēt
hēt originē ante non veniunt, niſi fuerit dictū expreſsè, & tunc
non valeret donatio de præſentibus & futuris. l. fi. C. de pac. qđ
aūt dixi ēt ſi ex cā de præterito, vr̄ intelligi qn̄ acquiſitio nō tra-
hitur retro, vt in legatis, in quibus ꝯdō retro nō trahitur. l. j. §. j.
ad Silla. Sed ſi retro trahitur, puta debebatur tibi aliud ex ꝯctu,
donaſti oīa bona, poſtea extitit ꝯdō, an veniat in donationem,
tanq̄ quæſitum ex cauſa præcedenti, an non, tanq̄ poſtea quæ-
ſitum, vr̄ diſtinguendum, an ſis vſus verbo præſentis temporis,
vt dono omnia bona vel iura, quæ habeo, & non venit. l. ſi ita
ſcripſiſſet. de leg. ij. an verò ſimpl̄r, & tunc venit, arg. illius l. co-
8 gita tn̄ ſuper hoc. † Item no. ꝙ in publicationē bonorum alicu
ius veniunt legata facta purè, quorum dies ceſſerat, licèt nō eſ-
ſent acceptata, [ſi poſtea acceptantur], quia acceptatio retrotra-
hitur, ſicut repudiatio. l. legatarius. §. j. de leg. j. ſed iura ꝯditiona-
lia non, licèt ꝯdō exiſtat, & acceptentur: & ſic non veniunt, niſi
pn̄tia, pro quo l. ſi deportati ſeruo. de leg. iij. vbi poſt deporta-
tionem, & ꝯfiſcationem p̄t deportatus acquirere ſeruum, & eſt
ſuus. & ſic nō venit in ꝯfiſca l. ſi mandauero. §. is cuius. mādati.
¶ No. tn̄ ꝙ ſi decedat in deportatione, non pōt in illis hr̄e hære-
dem, ideo deueniunt in fiſcum, ita intelligitur in l. ij. C. de bo.
proſcrip. Sed ſi fiſcus nollet, iſte eſt caſus in quo deportatus pōt
hr̄e hr̄dem ab inte. gl. in l. ea ſola. de reg. iur. & vide Bar. in l. certa
forma. de iure fiſc. lib. x. C. & an in ꝯfiſcatione veniant iura con-
ditionalia, vide in l. quoties. in fi. de noua. & tangit Bal. in l. j. de
bo. lib. Adde ꝙ in ſnīa interlocutoria primi decreti vident̄ veni-
re iura conditionalia. l. quāuis. in j. lect. gl. de bo. auth. iud. poſſ.

---

1 *Pater qua actione compellatur emancipare filium.*
2 *Officium iudicis dicitur remediū extraordinarium, & hoc reſpectu actio-
nis quæ dicitur ordinarium.*
Iudiciū agitatū ſuper officio eſt ordinariū, niſi miſericorditer imploretur.
3 *Caſus in quibus pater cogitur emancipare filium.*
4 *Qui committit moram in præcedenti, videtur committere etiam in conſe-
quenti ad quod illo mediante peruenitur.*

LEX XCI.

1 SI cui legatum. † Ad emancipandum filiuʒ
non poteſt pater compelli
iure act. ſed officio iudicis, & ex æquitate poteſt com-
pelli ſi legatū factum ob hanc cauſam acceptauit, vel
inſtituit. ¶ Item rogatus filium emancipare, vr̄ rogatus filio re-
ſtituere id quod à rogante filio relictum fuerat. h. d. cū ſeq. ¶ In
tex. ibi, [manumittere] .i. emancipare ad inſtantiam & petitio-
tionem filiorum. ¶ In tex. ibi [à petitione fideicommiſſi] .i. dice
re ꝙ non hn̄t actionem ex teſtō iſti filij ꝯ patrem, vt eos eman-
cipet, licèt pater legatum acceptauerit, ſecus in legato pecunia-
rio relicto à legatario, quia daretur actio ꝯ legatarium. l. ſi lega-
tarius. de leg. iij. in j. char. Rō aūt quare non datur actio ponitur
in l. filiusfa. §. ſm̄ vulgarem. de leg. j. quia patria ptās eſt inæſti-
mabilis, vn̄ oneratus onere æſtimabili non poteſt grauari one-
re inæſtimabili. facit l. planè. la ij. §. fi. de leg. j. ¶ In tex. ibi, [extra
ordinem] .i. officio iudicis, & ex æquitate ꝑꝑ rōnem q̄ ſubijcit
2 in ver. [neq;. n.] ſi ſe, ſi cer. pet. l. cum filiusfam. cum ibi no. ¶†Et
ſic no. ꝙ officium iudicis dr̄ remediū extraordinarium; & hoc
reſpectu actionis, q̄ dr̄ ordinarium: nam rl̄a eſt ꝙ ſine actione
nullus experitur: vbicunq; ergo reperit̄ quē admitti ſine actio-
ne, ꝑꝑ æquitatem aliquam dr̄ extra ordinem admitti. Non aūt
intelligas, ꝙ iudiciū agitatū ſuper officio nobili dicatur extra-
ordinariū: immo eſt ordinarium, ſicut ſ. in acti. qm̄ datur libel-
lus. & lis ꝯte. quia loco actionis proponitur in c. fi. de offi. iud. &
l. Papi. exuli. de mino. niſi miſericorditer imploretur, vt no. gl. ſ.
de interrog. act. ſuper rub. Et iſta no. quia frequenter ſtatuta di-
cunt, ꝙ aliter duret inſtantia in iudicio ord. aliter in extraor. vt
eſt hic, nam non dr̄ extraord. ꝑꝑ hoc ſolum ꝙ ſit intentatū offi-
cium iudicis nobile, ſed ſolum, qn̄ eſt caſus in quo non requi-
ritur iuris ordo, nec lit. ꝯte. vel datio libelli, vt in iudicio executi
uo. l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. de re iu. ¶ Sed opp. ꝙ ēt officio
iudi. non cogatur emancipare. l. vxorem. §. hæres. de leg. iij. Sol.
ibi econuerſo non ꝯpellitur quis adoptare, ſi acceptauerit lega-
tum ob hoc factū, ſed emācipare ſic, & ſic primū durius reputa
tur, quia pr̄ aſtringit̄ inſtituere adoptiuū, ſicut nāleʒ. Illud intel
lige qn̄ ꝑ viā fideic. illud onus adiungit̄. Si aūt ꝑ viā ꝯdōnis, non
p̄t ꝯſequi legatū niſi ꝯdōnem adimpleat & adoptet, ita p̄t intel-
ligi. l. in teſtō. & l. ſi quis in teſtō. de ꝯdi. iſti. quicquid gl. ibi dicat:
eodē mō ſi eſſet factū legatū ſi filiū emāciparet, ēt de rigore nō
poſſet ꝯſequi legatū niſi emanciparet, vt j. in ver. [ſed deinde.]
3 †An aūt pr̄ poſſit filiū inuitum emācipare? Dic vt in Auth. qui.
mo. na. effi. ſui. §. generaliter. colla. vij. & l. fi. de his q̄ ſunt ſui vel
alie. iur. & Inſti. q. mo. ius pa. pote. ſol. in fi. & l. quidā cum filiuʒ.
de ver. obl. per Bar. caſus aūt in quib. pater cogitur emancipare
filiū, vide in l. nō p̄t. de adoptio. ¶ In tex. ibi, [iiſq; reſtituere hę-
reditatē] .i. partem, in qua dicti filij fuerunt inſtituti: nā ex quo
rogauit ꝙ emanciparet, vr̄ voluiſſe, ꝙ gaudeant bonis ſibi reli-
ctis, & iō grauauerit de emācipando, q̄a paꝝ ꝓdeſſet emancipa-
tio ſi nō eſſent ſibi reſtituenda, quia eſſent q̄ſita pr̄i iure iſto, vn̄
all. ꝙ qui vult vnum, vr̄ velle aliud ſine quo illud modicæ eſſet
vtilitatis, ſic C. de fideic. l. q̄uis. Non autem intelligas ꝙ teneat̄
reſtituere partē, in qua pr̄ ipſe fuit inſtitutus, hic ſentit gl. quæ
inci. [hæc p̄ſumptio.] licèt Bar. dicat ꝙ ſentit ꝯ̄rium, ſed non vi-
deo. an aūt pr̄ grauatus reſtituere filio videatur grauatus eman
cipare, dic vt l. vbi purè. & l. cogi. §. ſi pr̄. ad Treb. ¶ In tex. ibi, [vi-
4 deri.] No. † ꝙ qui committit moram in præcedenti, vr̄ cōmit-
tere etiam in conſequenti, ad quod illo mediante peruenitur.

---

1 *Conditio dandi certæ perſonæ nomine proprio nuncupatæ non poteſt im-
pleri niſi in perſonam illius, ideo ſi ille decedat, cenſetur conditio defe-
cta, nec poteſt impleri in perſona hæredis.*

LEX XCIII.

1 CVm ita datur. †Conditio dādi certæ ꝑſonæ
noīe ꝓprio nuncupatę nō p̄t
impleri niſi in ꝑſonā illius: ideo ſi ille decedat, cenſetur
ꝯdō defecta, nec p̄t impleri in perſonā hæredis. Fallit in ſtatuli-
bero fauore libertatis, ſi hēbat pecuniā paratā tpe mortis illius,
quia hr̄ pro impleta, ēt ſi nulli det, ſed ſi ſit noīatus ꝑ nomē ap-
pellatiuū, pōt impleri in perſonā hæredis, in quē tranſit nomē
appellatiuū. h. d. ¶ Et ſic patet hic expreſsè, ꝙ ꝯdō dandi non eſ-
ſet merè ptātiua, quia ſi deficeret per caſum ꝯtingentē in ꝑſonā
illius cui erat dandū, non deficeret legatū. l. quæ ſub ꝯdōne. §.
quoties. de condi. inſti. cuius ꝯ̄rium hic dr̄, ſed dr̄ mixta, ita no.
in l. j. C. de inſti. & ſubſti. in glo. Sed reputatur ptātiua ad effectū
vt poſſit filius ſub ea inſtitui, quia reputatur facilis ad ſimilitu-
dinem aliarum ptātiuarum, vt patet in l. fi. de condi. inſti.

---

1 *Translatio legati cenſentur facta ſub eadem conditione, niſi ſit talis quæ
cohæreat perſonæ primi legatarij.*

LEX XCIIII.

1 LEgatū ſub conditione. † Trāſla-
tio legati
cenſetur facta ſub eadem ꝯdōne, niſi ſit talis qui co-
hæreat perſonæ primi legatarij. Da exemplum de
hoc vltimo in l. legatum ſub conditione. de adi. leg. Et intellige
hanc legem quando in eodem teſtamento, vel in codicillis fa-
cta eſt translatio, ſecus quando in alio teſtamento, per quod re-
uocatur primum, quia tunc non ſubintelligitur eadem condi-
tio. l. Statuis, & ibi no. per Dy. & Bar. de iure fiſci. Item loquitur
hic quando facta fuit in perſonam diuerſam. Si verò in eandē,
ſimiliter ſubintelligitur, ne ſit ſuperflua translatio. l. ſi tibi certā.
de adimen. leg. Item loquitur in onere cōditionis. Item in one-
re fideicommiſſi. l. Caio. in prin. de adi. leg. ¶ In tex. ibi, [tranſla-
tum vr̄,] & eſt conditio tacita, tamen ſuſpendit, legatū ſecundi,
ſicut expreſſa, quia prouenit ex coniecturata mēte defuncti; cū
non ſit merè legalis, al's ſecus. j. e. l. conditiones. Et idē vbicunq;
conditio p̄cedentis legati cēſetur repetita in ſeq. ēt de alia re fa-
cta. l. quod purè. qn̄ dies leg. ced. ¶ In gl. fi. ibi [de hær. inſti. l. ſub
cōditione.] tu dic melius, ꝙ ibi loquitur in ſubſtitutione vulg.
q̄ concipitur in defectum inſtitutionis, quo caſu procederet di-
ſtinctio, quia qn̄ fit in inſtitutione hæredis, non cenſet̄ repetita
conditio: ſecus in legatis, quia ſubintelligitur repetita cōditio.
C. de cad. tol. l. j. §. pro ſecundo. & ibi no. & rationē diuerſitatis
dixi ſ. eo. l. quæ conditio. hic loquitur in translatione, quæ non
concipitur in defectum, ſed fit ſimpl̄r: ideo locum habet quod
hic dr̄ etiā in hæreditate, ſi portio hæreditatis alicui relicta ſub
conditione transferatur in alteram perſonam ſm̄ Doct.

1 *Non videtur deſinere quod non incæpit,*
2 *Relictum factum ſi aliquid deſinat, non habet locum ſi non incipiat.*
Si teſtator mandauit hæredi ꝙ pecuniam quam habebat ſuper monte cõis Florentiæ faceret deſcribi, & permutari in perſonam filiæ ſuæ cui relinquebat vſumfr. donec vixerit, et poſtquã filia deceſſerit, volebat vſumfruc. pertinere ad pauperes Chriſti perpetuis temporibus, & peruenire ad conſules cuiuſdam artis qui habeant diſtribuere, & filia moriatur viuo teſtatore, an poterunt conſules iſtam pecuniam petere.

LEX XCV.

1 TItio vſuſfructus. †Non vr̃ deſinere qđ
2 nõ incępit. h.d.†Et re-
lictũ factũ ſi aliquis deſinat, nõ hẽt locũ ſi non inci-
piat, ꝑ hãc l. vr̃ determinari quidã caſus, quẽ nũc ha-
beo de facto. Teſtõr mãdauit hæredi ꝙ pecuniã, quaȝ habebat
ſuꝑ monte cõis Florentiæ faceret deſcribi, & permutari in ꝑſo-
naȝ filiæ ſuæ cui relinquebat vſumfr. donec vixerit, poſtea dixit
ꝙ ſi fuerit ꝑmutata in ꝑſonaȝ dictæ filiæ, deinde filia deceſſerit,
volebat vſumf. pertinere ad pauperes Chriſti perpetuis tꝑibus,
& ꝑuenire ad ↄſules cuiuſdaȝ artis, qui hñt diſtribuere, mõ filia
mortua eſt viuo teſtatore, & ſic non fuit deſcripta & permuta-
ta teſtatore mortuo, ↄſules volunt iſtã pecuniã petere, dicendo
ꝙ legatũ fuit caducũ in ꝑſonã filiæ, & ſic remanſit cũ eodẽ one
re hr̃di: nam ſi teſtõr legaret Titio fundũ, & grauaret mihi reſti-
tuere poſt eius mortẽ, iſtud grauamẽ hẽt ↄdõnem ſi ad Titiuȝ
ꝑuenerit, aľs non p̃t mihi reſtituere. l. fideicommiſſum. de leg. j.
& no. j̃. eo. l. ↄdões. & nihilominus licèt ad Titiũ non ꝑueniat,
quia repudiet, vel moriaẽ viuo teſtõre, remanet hr̃di cũ onere,
& poſſum petere ſaltẽ poſt morteȝ Titij, vt no. in l. Imperator.
de leg. ij. iuncta l. peculiũ. in fi. ¶In ↄ̃rium facit iſte tex. vbi vr̃ ca-
ſus, quia relictũ factũ ↄſulibus, vr̃ relictũ caſu quo habuerit ini-
tiũ in ꝑſona filiæ, & deſierit: ſed ſi mortua eſt viuo teſtõre, non
habuit initiũ, & ſic non p̃t dici deſijſſe, & ſic remanet ſine one-
re, iſte eſt pulcher caſus. & aliqui ↄſuluerunt, qui nõ ↄſideraue
runt p̃dicta, non determino ꝓ nunc, nam prima rõ multũ facit,
& difficile eſt rñdere tenendo ſecundam partẽ. Et nihilominus
hic vr̃ caſus pro ſecunda parte. Glo. opponit de l. iij. §. deſinere,
vſufr. quemad. ca. vbi dr̃ deſinere, quod non incępit. dic br̃ incę-
pit ibi de facto, licèt nõ de iure, & ratione illius inceptionis cõ-
mittitur ſtipulatio concepta in caſu, in quo deſierit, quia intel-
ligiẽ quatenus inceperit. hic nec de iure, nec de facto, aliqñ rõ-
ne ↄ̃rietatis tollendæ dr̃ deſinere qđ non incępit. l. ſi ſeruus ſer-
uum. §. qui oliuã. de euic. in prin. collige ergo hic ꝙ vbi non eſt
habitus, non põt eſſe priuatio. de hoc in l. decem. de verb. obl.

2 *Si legatum eſt factum ſi non nupſerit etiam virgini, & nupſerit ſi legatũ eſt translatum in eccleſiam vel hoſpitale, ſi contingat eam nubere, non habebit legatum, ſed hoſpitale.*

§. Serui vſuſfr. Conditio viduitatis non reijcitur ſi
in defectũ eius legatum fuit in cãm
piam, & fauorabilem translatuȝ. h.d. per hoc determinat Guil.
2 de Cu. † Si legatum eſt factum ſi non nupſerit etiam virgini, &
nupſerit, ſi legatum eſt translatum in eccleſiam, vel hoſpitale,
ſi contingat eam nubere, non habebit lega. ſed hoſpitale. Tene
menti. facit in Auth. de ſan. epiſ. §. ſed & hoc præſenti.

1 *Vniuerſitas põt præſtare iuramentum per illos qui vniuerſitatẽ regunt.*
2 *Vniuerſitas cum ſit perſona ficta, non habet animam, ideo non poteſt excommunicari, licèt poſſit interdici.*
3 *Paria ſunt relinquere vniuerſitati, vel communi talis loci, & relinquere ciuibus, vel municipibus eiuſdem.*

LEX XCVI.

1 MVnicipibus. †Vniuerſitas poteſt p̃ſtare iu
ramentuȝ ꝑ illos qui vniuer-
ſitatem regunt. h.d. dubium eſt ſaltẽ hodie, quia iu-
ramentum ligat animam, licèt iſto iure non ↄſidera
2 ret hoc ligamẽ, † ſed vniuerſitas cũ ſit ꝑſona ficta, non hẽt aĩaȝ,
ideo nõ p̃t excõicari, licèt poſſet interdici. in c. ſi ſñia. de ſen. ex-
cõ. lib. vj. Sed põt rñderi, ꝙ cũ nihil aliud ſit vniuerſitas q̃ ꝑſona
ipſius, vt no. gl. in l. ſicut. qđ cuiuſ. vni. ligabit aĩas ipſoꝝ, vel ſaltẽ
illoꝝ, qui iur̃m p̃ſtant. nam ꝓcurator p̃t iurare in aĩam ſuã, & in
3 aĩaȝ dñi. ¶† In tex. ibi, [municipibus] .i. vniuerſitati municipuȝ.
l. ciuibus. de reb. dub. nã ſunt paria relinquere vniuerſitati, vel
cõi talis loci, & relinquere ciuibꝰ vel municipibꝰ eiuſdẽ, vt no. ĩ
d. l. ciuib. & l. ciuitatibus. de leg. j. ¶ Gl. opp. ꝙ iſta ↄdõ iureiur.
reijciaẽ. l. qui ſub ↄdõne. de ↄdi. inſti. Tene vltimã ſolu. vt hic in-
telligatur in iur̃o de aliquo p̃nti vel p̃terito, non aũt de futuro,
quia illa benè reijcitur timore periurij, qđ facilius incurriẽ, nã
ſub ſpe faciendi quis iurat facere, & poſtea mutat propoſitum,
quæ ratio ceſſat, ſi iurat, aliquod factum, vel non factum.

2 *An ſit reperire niſi vnum dominium.*

LEX XCVII.

MEa res. In legatis ↄdõnalibus ſufficit ad valorẽ
legati ꝙ tꝑe ↄditionis ceſſet defectus q
erat tꝑe teſtĩ, vel mortis. h.d. & ſic non hẽt locũ rľa
Cato. ¶ In tex. ibi, [ſub conditione] .ſ. ſi deſierit eſſe
mea, vel ſub alia, nam legatũ non erit nullũ, ſed erit in penden
ti, & ſi tꝑe ↄdõnis reperiatur non eſſe mea, poſſum eam petere,
vel æſtimationẽ eius, ſed purè legari non põt, nec reconualeſce
2 re ſi deſineret eſſe mea. l. cætera. §. j. de leg. j. ¶† Et iſtã l. Peruſij re
petijt quidã Vltramõtanus tꝑe Bar. & inter alias ↄclões tenuit
ꝙ nõ erat reperire niſi vnũ dñiũ. ſ. directũ, qa de vtili nulla lex
facit mẽtionẽ, licèt faciat mẽtionẽ de vtili vendicatione, q̃ daẽ
ẽt ei qui non eſt dñs directus, vel vtilis, vt eſt ceſſionarius, ſi rei
vend. cedaẽ. l. ſi culpa. de rei ven. nam ceſſionarius non acquirit
dñium donec nãciſcaẽ poſ. vt ibi no. ſed vt audiui à Bal. Bar. ſibi
fortiter arguit, & probauit ꝙ erat reperire vtile dñiũ, ſicut repe-
riẽ vtilis ſeruitus. l. j. de aqua pl. ar. nam quo modo ſe hẽt vtile
dñiũ in corporalibus eo mõ ſe hẽt ius in incorporalibus. l. ſi qs
diuturno. ſi ſeruitus vẽ. vide Bar. in l. ſi quis vi. §. dr̃ia. de acq. poſ.

LEX XCVIII.

COnditiones. Conditiones legales quæ in-
ſunt, non reddunt legatum
conditionale quantum ad tranſmiſſionẽ, vel vt im-
pediant diem eius cedere, quia dñr extrinſecę .i. non
prouenientes ex verbis teſtĩ, & ſic non ex voluntate teſtatoris.
h.d. & ſꝑ alle. bene tñ reddunt ↄdõnale quantum ad act. & ob.
quia priuſq̃ exiſtat oblo & actio non naſcitur. nec poteſt peti le
gatum. l. item quia. §. huius rei. cum ibi no. de pac. qñ aũt colli-
guntur ex verbis teſtatoris, vel mõ legandi, licèt ſint tacitè, non
dñr extrinſecæ, quia ex verbis teſtĩ proueniunt. l. in his. s̃. e. ideo
impediũt diẽ legati cedere quantũ ad tranſmiſſionẽ. l. qđ purè.
qñ di. le. ce. & dixi s̃. e. l. legatum. & pone exemplum in ↄdõne ſi
adeaẽ hr̃ditas q̃ inerat ex diſpõne legali, ẽt ſi non fuiſſet exp̃ſſa,
& idem in ↄdõne appoſita in inſtõne ex quadã neceſſitate, qa
niſi exiſtat, non poteſt adire, vnde nec illa conditio impedit diẽ
legati cedere, etiam ſi fuerit expreſſa, quia etiam ſi non fuiſſet
ſubintelligebatur. vt j̃. quando di. leg. ced. l. ſi dies. §. fi.

1 *Allegans contraria non auditur.*
2 *Si pater relinquat mille filiæ ſi nupſerit, & ſi monaſterium ingrediatur 200. & ingreſſa eſt monaſterium, an poſſit petere mille.*

LEX XCIX.

1 TItiæ ſi nupſerit. † Allegans ↄ̃ria non au-
ditur. ad hoc alle. vel ſic,
mulier q̃ ſpreta ↄdõne non nubẽdi nupſit, non põt
petere duplex legatũ, vnũ factũ ſi nupſerit, ſed debet
2 eſſe altero ↄtenta. h.d. † Et eſt bona lex, & ꝑ eam vr̃ determinari
qõ quotidiana, de qua dixi ĩ l. Titio cẽtũ. §. j. s̃. eo. ſi pr̃ relinquat
millæ filiæ ſi nupſerit, & ſi monaſteriũ ingrediaẽ 200. Ingreſſa ẽ
monaſteriũ, & petit mille ac ſi nupſiſſet tanq̃ ſpreta ↄditione, q̃
retrahit ab ingreſſu monaſterij. Itẽ petit 100. quia conditio ſub
qua fuerũt relicta, extitit, iſte tex. vr̃ ꝓbare ꝙ poſſit petere mil-
le, & tunc nõ poterit petere 200. vel dic, ꝙ nõ poterit petere ni-
ſi 200. & dixi in d. §. j. & iſta opi. cõiter approbaẽ. & vide Bal. in
l. Deo nobis. circa prin. C. de epi. & cle. & in addi. Spe. de ſta. mo.
ſuper rub. ¶ In tex. ibi, [admitti,] videbatur ↄ̃riuȝ, quia vtriuſq;
legati ↄditio videbatur extitiſſe, primi fictè, ſecundi verè, ſed ne
ſibi ↄ̃rietur, non poteſt allegare exiſtentiam vtriuſq;, ſed debet
eſſe altero contenta, & licèt hic dicat ꝙ conſequitur 200. puto
ꝙ ſi eligeret ſequens legatum. deberet audiri ſi ſua intereſt, vt ſi
legauit 200. ſi non nupſerit, & ſi nupſerit, legauit fundũ qui va-
let 100. ſi nubit, & vult potius hr̃e fundũ ex ſecũdo legato, non
video quare non poſſit, primũ clarũ eſt ꝙ poteſt, quia p̃t ſperne
re ↄſtitutionẽ, ſȝ ẽt quia extitit conditio illius. non ſic econuer
ſo ſi non nuberet, & vellet ſ̃m legatũ, nam vr̃ ꝙ non poſſit, eo
quia non extitit conditio illius ſicut in præcedenti.

1 *Non dicitur nolle qui velle non poteſt.*
2 *Ad remotionem vnius de contrarijs, ſequitur appoſitio alterius.*
3 *Subſtitutio vulgaris facta in legato, an comprehendat niſi caſum quo noluerit, vel potuerit,*
4 *Si teſtator legat penum, & ſi hæres non det penũ, legat decem nomine pœnæ habebit locum legatum de decem ſi hæres dare potuit, & noluit.*

LEX C.

1 PAter Seuerinam. ¶† Non dicitur nol
le qui velle non po-
teſt. vel ſic, fideicommiſſum ab aliquo relictum ſub
conditione ſi non fecerit tale quid, quod ab eius vo-
luntate dependet, cenſetur factum in pœnam ſi facere nolue-
rit, ideo non habet locum ſi facere non poterit. h.d. no. multũ.
¶ In tex. ibi [ꝙ ſi nupſerit.] Iſta verba faciebant dubiũ, quia iſta
verba poſſunt dupliciter intelligi ſicut verba ſi hæres non eris,
l. iij. de hære. inſti. ſi ergo filia deceſſit ante quàm eſſet nubilis,
verum eſt ꝙ non nupſit, licèt nubere non potuerit, & ſic defi-
cit conditio legati facti filiæ, & hoc eſt clarum; ideo in ↄ̃nam vi
debatur extitiſſe ↄ̃ria conditio, ſub qua fuit legatũ Aelio Phi-
lippo, quæ fuit negatiua ſi non nupſerit, licèt præcedens affir-
2 matiua, † quia ad remotionẽ vnius de contrarijs ſequitur appo-
ſitio alterius, ſicut econuerſo. Cõtrarium j̃. determinatur, quia
attenta mente teſtatoris quæ potius eſt inſpicienda q̃ proprie-
tas verborum, licèt iſta verba contineant duos caſus de pro-

prietate ipſorũ, de mente tñ teſtõris non ↄtinet niſi vnũ.ſ.ſi nubere noluerit,& ſub iſta cenſetur legatũ Aelio, ſed iſta non extitit, ex quo non potuit ꝓ rõnẽ quã dixi in ſummario, & ſic nec
3 ille habebit,ſed remanet penes hr̃dem. ¶†Nunc opponit̃ de dicta l.3.vbi ſub.vel verbis cõprehendũtur ambo caſus ſi noluit, vel poſſit, dixit Ray.ꝙ illa lex loquitur in ſubſt.vulg.facta in hereditate,ſecus qñ ſit in legato qa nõ cõpræhenditur niſi caſus ſi noluerit,caſus ẽ hic ſingularis. Ego vidi de iſto tex. fieri verecũdiã cuidã Doct.vocato dñs Philip. de Aregio, & legerat hic, & poſtea venit Papiã, vbi primo legerat,& fuerat Doctor oĩum illorũ Doc.vñ fecit quolibetũ ſuper rub.de teſta.aſſerens velle reſpondere de quolibet in mã vltimarũ voluntatũ,Bal. interrogauit eũ,vbi habemus ꝙ ſubſtitutio vulgaris facta in legato non cõprehendat niſi caſum quo noluerit vel potuerit.Breuiter obmutuit.& Bal.aperuit librum, & legit iſtũ tex. vñ reſultauit illi maxima confuſio. Bar.tñ repræhendit dictũ Ray.& benè,nam aliud eſt loqui in ſubſtituto vulga.quo caſu loquitur lex ↄ̃ria, quia ſiue fiat in hr̃ditate.ſiue in legato ↄprehendit vtrunque caſum,aliud in fideicõmiſſo relicto in pœnã.quia nõ ↄprehendit niſi vnũ vt hic. Sed quare iſte Aelius nõ dr̃ ſubſtitutus vulgaris, cũ ſibi fuerit factũ in defectũ primæ legatariæ, ſed potius fideicõmiſſum relictuʒ in pœnã filiæ? Rñdeo ꝑꝑ plura cõcurrentia primo,quia conditio appoſita in legato filiæ pendebat ex eius voluntate, & quia erat implenda in perſonã Aelij Philippi, & quia legatũ filiæ in defectũ cõditionis fuit in ipſum Aeliũ trãſlatuʒ.vñ ꝑꝑ iſta tria verba ſi non nupſerit,reſtringuntur ad caſũ ſi noluerit nubere,& altero deficiente fortè ſecus eſt, vñ ſi Titio legetur,ẽt ſi nõ hẽt liberos,trãsfert̃ in Seiũ,& ſi Titius decedit in pupillari ætate,& ſic non põt hr̃e liberos, Seius habebit
4 legatũ,quia nõ põt dici facta translatio in pœnã Titij.¶ † Not. ergo ad declarationẽ legis primæ, de penu leg. ſi teſtator legat penũ,& ſi hæres non det penũ legat decẽ noĩe penu, quia habebit locũ legatũ de decẽ ſi hæres dare potuit, & noluit, ſecus ſi non potuit,quia deceſſit anteꝗ̃ ſciret,quia erat factum in codicillis ꝑ iſtũ tex.vñ per hoc confunditur dictũ illorũ qui cõſuluerunt in qõne,de qua dixi in l.Titia.qa ille teſtõr in pœnã hr̃dis dixit,ſi hæres nõ ꝑmutauerit illã pecuniã, det mille in pecunia numerata,nã vr̃ ſentire ꝙ licèt hæres nõ potuerit ꝑmutare, qa filia deceſſerit,locũ habeat relictuʒ de mille, qđ eſt ↄ̃ iſtum tex.

§.Ita fideicommiſſo dato. Non dr̃ decedere ſine liberis, qui vnum tñ reliquit.h.d. Et eſt regula iuris uidebatur ↄ̃riũ, quia verbũ plurale non verificatur in vno.l.fi.ad Treb. Sed põt dici,ꝙ ibi qñ apponitur in diſpoſitione,hic in cõditione negatiua,& ſic intelligitur.i.ſine vllis liberis quia negatio totum deſtruit,no.ĩ.eo.l.hoc genus.¶In tex.ibi, [filio.] ſubſtituo, vel nepote,ſeu nepte nato,vel naſcituro. l.iubemus.§.penul.

1 *Verbum tutela,relatum ad pupillarem ætatem,& etiam ad adultã quãtũ ad primam ſtat propriè,quantum ad ſecundam ſumitur pro cura.*
2 *Vnum,& idem verbum relatũ ad diuerſa tempora diuerſimodè dẽt intelligi ſecundum ſubiectam materiam, & naturam illorum temporũ,*
Compendioſa ſubſtitutio facta pupillo poſt eius mortem per verbum cõmune an compræhendat pupil.ſi moriatur intra pupillarem ætatem, & ſi poſt fideicommiſſum.
3 *Verbum cura relatum ad tempus pupil.ætatis,an ſumatur pro tutela.*

1 **§.Conditionem.** †Verbũ tutela, relatũ ad pupil. ætatẽ,& ẽt ad adultã quãtũ ad primã ſtat propriè,quantum ad ſecundã ſumitur pro cura.h.d.
2 †.& ſemper alle.ꝙ vnũ,& idem verbũ relatũ ad diuerſa tẽpora diuerſimodè dẽt intelligi ſm̃ ſubiectam materiam, & naturaʒ illorum temporum,& ſic principaliter alle.in materia compẽdioſæ factę pupillo poſt eius mortẽ ꝑ verbum cõe vt cõpræhendat pupil.ſi moriatur intra pupil.ętatẽ ſi poſt cõpræhẽdat fideicõ.licèt in ↄ̃riũ faciat,quia qñ refertur ad diuerſas perſonas: pupillam,& adultũ non comprehendit pupil.in perſonã pupilli. l.iam hoc iure.de vulg.& ſic aliud in perſonis,aliud in temporibus,licèt de perſonis ad tempus ſit bonum ar.l.miles ita.§.& qa diximus.de teſt.mil.dic vt l.Centurio.ꝑ Bar.in 3.q.prin. de vul-
4 ga.† Quid in verbo cura, relato ad iſta tempora, an ſumatur ꝓ tutela in pupil.ætate? Bar.in l.tutores qui poſt.§.j. de admi. tut. dicit ꝙ non,& aliud in tutela ꝗ̃ in plus ſe hẽt,ꝗ̃ cura,quia datur perſonæ,& rebus,vñ eius ſignificatus põt decreſcere ad minus, vt hic,nõ ſic ſignificatus verbi,cura p̃t creſcere de minori ad maius,quia facilior eſt deſcenſus,ꝗ̃ aſcenſus iuxta illud facilis deſcenſus auerni.& no. in l.fi.C.de bo.libe.¶In gl.fi.ibi, [l.verbis, & l.in pupillari.]dic ꝙ proprius ſignificatus ↄuertitur in impropriũ qñ vertitur fauor pupilli,ſecus qñ odiũ vel grauamen. ita loquuntur illę leges,quia ſi verba directa obliquarẽtur poſt pupil.ætatẽ, comprehenderet fideicom.quod eſt grauamen.in fi. gl.ibi.l.fi.Dic quòd illa potius concor.ſi bene inſpiciatur.

1 *Conditio negatiua quæ põt uere impleri viuo legatario, non põt impleri ꝑ cautionẽ Mutinã ſed impletur in articulo mortis cũ mori incipit.*

1 **§.Socrus nurui.** † Cõditio negatiua ꝗ̃ p̃t verè impleri viuo legatario, non põt impleri per cautionẽ Mutianã, ſed implet̃ in articulo mortis cũ mori incipit.h.d.& ſic eo viuo,quia viuẽs morit̃, iõ trãſmittit.l.fi.qñ di.leg.ced.& l.ab omnib.§.cum quidã.de leg.j.¶In tex.ibi, [ſine culpa viri.] ſi aũt illius culpa,nõ diceret̃, ↄdõ deficere, ſed potius exiſtere, ut gl.in fi.qđ no.quia ſi aliquid facio tui culpa interueniente,non uideor feciſſe quo ad damnũ meũ. ¶In tex. ibi,[mori cęperit.] No.quia non dicit mortua ſit propter id qđ ſ̃.dixi, ut ẽt ea viuẽte dies legati cedat ꝑ l.q duos. de manu. teſt. ¶In tex.ibi,[vel maritus.ex hoc ꝙ moriente marito impleatur, patet,ꝙ impleri põt viua legataria,ideo ſequitur illatio de qua ſubdit l.cũ tale.§.j.ſ̃.eo. Adde ad id quod ſ̃.dixi.ĩ.eo.l.ſi ita legatum.& hoc genus.¶Gl.opponit ꝙ licèt poſſit impleri viua legataria morte mariti,non tñ ſine expectatione triſtis euentus, ergo vr̃ locum habere cautio Mutiana acſi non poſſet impleri. l.cũ tale.in prin.ſ̃.eo. Sol.expectare mortẽ filij, vel alterius propinqui bñ eſt triſte,& ſic non cogitur expectare, ut in ↄ̃rio, ſed expectare mortem mariti non eſt triſte, quia multæ gaudent de morte mariti,ita dicit gl. Bar.dicit tex.debere intelligi quando non erat triſtis,quia forte erat ſenex,uel infirmus. vide Bal. in l.fi.C.de inſti.& ſubſti.vbi allegat hanc gl.

1 **§.Fideicommiſſa.** †In legato annuo licitum eſt quolibet anno variare, quia tot ſunt legata,quot anni,quid in ſtipula.ↄdõnali,ꝗ̃ eſt vna pro oĩbus annis,vr̃ idem per l.ſi ſterilis.§.fi.de act.emp.breuiter.examina hũc articulum,ut plenè no.per Bar.in l.ſi ſeruus cõis Mæuii & caſtrenſis peculii.de ſtip.ſer.¶In tex.ibi[& ſi] ideſt quamuis.¶In tex.ibi, præſtari neceſſe eſt pro primo anno, vel menſe quibus illa prohibuit gerere,quia conditio habetur pro impleta quãtũ ad legatum illius anni uel menſis,vt ſ̃.eo. l. iure ciuili.

1 *Fideicommiſſum relictum per aſcendentem deſcendenti poſt eius mortẽ habet in ſe tacitam conditionem ſi deceſſerit ſine liberis,etiam ſi fideicomiſſarius ſit de deſcendentibus,& in potiori gradu.*
2 *An requiratur ꝙ liberi ſint hæredes,ad hoc vt excludant ſubſtitutum.*
3 *Liberorum appellatione ꝙ contineatur etiam nepos ex filia, ſeu neptis.*

L E X C I.

1 **CVm auus.** † Fideicõmiſſum relictuʒ ꝑ aſcendentẽ deſcendenti poſt eius mortẽ, hẽt in ſe tacitã ↄditionẽ ſi deceſſerit ſine liberis, ẽt ſi fideicõmiſſarius ſit de deſcendentibus,& in potiori gradu,hoc dicit iſta l.ſingularis,ꝗ̃ hẽt duas ↄcordãtias.ſ.l. cum acutiſſimi.C.de fideic.& l.gñaliter.§.cum autẽ.C. de inſti. & ſubſti.in quib.Imperator allegat iſtã l.ꝗ̃ fuit Papiniani, & de ipſius deciſione valde mirat̃,& eũ valde cõmendat, & ẽt eã ſupplet & declarat in plurib.qa hic loquitur qñ grauauit nepotẽ, idem ſi filiũ vt ibi.Itẽ loquitur hic in aſcendente ex linea pr̃na, ibi idẽ in materna,uel ex linea mr̃na.Itẽ hic loquitur qñ grauatus fuit maſculus deſcendens. Idẽ ſi fęmina,& iſta hñr in l.cum acutiſſimi.Itẽ hic loquit̃ qñ deſcẽdens erat legitimus, & nãlis, ibi ſi nãlis tm̃.Itẽ loquitur de ↄdõne ſi deceſſerit ſine liberis.i.legitimis & naturalib. ſʒ naturalis tm̃,vel nõ legitimus nõ faciũt ↄditionẽ deficere.Itẽ hic loquitur in deſcendẽte ĩſtituto & grauato fideicõ.vlĩ,ibi in legato particulari,& hæc hñr in d.§. cum aũt.& maximè circa fi.Itẽ illæ ſupplentur ꝑ iſtã,qa loquunt̃ qñ fideicõmiſſarius erat extraneus,iſta uult ꝙ idẽ ſi erat de deſcendẽtib.& ẽt in potiori gradu ꝗ̃ grauatus,qa erat hic filius,& grauatus erat nepos.Itẽ illę loquunt̃ ſimpl̃r de fideicommiſſo relicto a deſcẽdente,iſta limitat.ſ. qñ relinquit̃ poſt eius mortẽ, ſi
2 aũt purè non ineſſet illa condõ ſm̃ oẽs.¶† Sed an requirat̃,ꝙ liberi ſint hr̃des ad hoc ut excludãt ſubſtitutũ,vr̃ ꝙ nõ,ſicut ſi illa cõditio fuiſſet exp̃ſſa a teſtõre,ut l.filiusfa.§.cũ qs.ſ̃.de leg.j. lʒ in ↄ̃riũ faciat,qa fortior eſt conditio expreſſa,ꝗ̃ tacita,qđ patet, qa ſi fuiſſet expreſſa,liberi naturales tm̃ poſſent aliqñ excludere ſubſtitutuʒ,lʒ nõ ſp̃,ſed cũ diſtinctione,ut in l.ex facto.§.ſi qs rogatus.ad Treb.Et tñ qñ tacita,niſi ſint legitimi & naturales, ſubſtitutuʒ nõ excludũt,ut in d.§.cũ aũt. Præcedẽtẽ autẽ reperio tutiorem, lʒ nõ reperiã hoc tactũ ꝑ Doc. Item loquitur hic qñ fideic.fuit relictũ à deſcendente, ſecus ſi ab alio poſt mortẽ deſcendentis,ut reſtituo Titio,& rogo ꝙ reſtituat deſcendenti, & ſi deſcendens prius moriat̃ ꝗ̃ ipſe,ꝙ reſtituat Seio, nã nõ ſubintelligit̃ ſi deſcendens moriat̃.ſ.ſine liberis, immo etiã ſi cum liberis,locũ habet fideicõ.in ꝑſonã Seij,qa non fuit relictum a deſcendente,ſed a Titio inſtituto poſt mortem deſcendentis,& hoc hr̃ in l.qui filium.§.Sabinus.ĩ.ad Treb.Cętera vide ꝑ Doct. hic,& in dictis legibus.¶In tex.ibi,[hæreditatem.] dic ideſt portionem hæreditatis,in qua erat inſtitutus,& ſic no. quòd totuʒ ponit̃ pro parte,ad quod facit ſ̃.de leg.j.l.Lucius.in prima car.
3 & quod dixi ſecundũ Bal.¶In tex.ibi,[liberis.relictis.] dic quòd appellatione liberorum contineatur etiam nepos ex filia ſeu neptis,ut C.de condi.inſer.l.j.¶In tex.ibi, [fideicõmiſſi conditionem.] dic.ſ.tacitã.quã lex præſumit ex coniecturata mente defuncti,licet non fuerit expreſſa,& p̃ſumit quòd fuerit dicta, ſed non ſcripta,ut ſequitur.Sed an illa conditio reddat fideicõmiſſum adeo cõditionale,quòd impediat diem eius cedere, & ipſum ad hr̃dem tranſmitti ſi decedat fideicommiſſarius antequam grauatus,videtur quòd nõ,cùm ſit legalis,vt ſ̃.eo.l. cõditio.

tiones extrinſecus, ꝯrium dic, ꝙ prouenit ex ꝯiecturata mente defuncti,& ſic non eſt neceſſaria,quia defunctus poſſet eam tollere ſi vellet:ſed contrarium loquitur in omnino neceſſaria vt. ſ.a deatur hæreditas,quam teſtator tollere non poteſt,ſicut in alia tacita quæ colligitur ex modo legandi,vt in l.quod purè.qñ di.leg.ce.& j.eo.l.aliquando.in fi.

1 *Conditio negatiua dependens ex facto legatarij impletur ipſo legatario moriente.*

LEX CII.

1 SI ita legatum. † Conditio negatiua dependens ex facto legatarij impletur ipſo legatario moriente,ideo impedit diem relicti cedere,& ad hr̄dem tranſmitti.h.d. ¶ In tex.ibi, [poſt decem annos,] dic.ſ.a morte teſtatoris,vt in l.q duos.de manu. teſtamen.& not.in l.ſi cui.§.j.de leg.j.¶ In tex.ibi, [ſi ſatis ab hr̄de non exegerit.] i. petierit cautionem legatorū. ſ. de ſoluendo adueniente die,& dic ſi nō exegerit pendente decennio,nā ipſo elapſo non eſt locus cautioni,cū legatū ſit oīno purum,iō ad illud tp̄s non cenſet̄ ſe retuliſſe,tp̄s ergo appoſitum in ſolōne legati,cenſet̄ repetitum in hac ꝯdōne.¶ In tex.ibi,[ad hr̄dem ſuū tranſmittit.]videbat̄ ꝯrium,ꝗ iſtud relictum fuit factum in diē, & ſub ꝯditione,& licèt pendentia diei non impediat trāſmiſſionem,qñ eſt dies certus,an & qñ, pedētia tn̄ ꝯdōnis impediat,& hic deceſſit ꝯditione pendēte,ſed certè licèt ipſo viuente,& anteq̄ inceperit mori,penderet ꝯdō, ꝗ poterat petere cautionē, cum tn̄ incipit mori,deſinit pendere ꝯdō, ꝗ ipſe certus eſſe incipit ipſum amodo petere non poſſe, licèt ipſe non ſit adhuc ꝑfectè mortuus,& ſic implet̄ ꝯdō,vt eſt arg.de leg.j. l.ab oībus. §.cum qdā.in fi.& j.qñ di.leg.ce.l.fin. ¶ Sed quęro quid ſi viuit, & decennium non eſt lapſum, ipſe aūt nō vult pręſtare cautionē Mutianā de nō petendo ſatiſdationē vt ꝯdō impleat? Rn̄deo in caſu huius l.non dēt audiri, ꝗ cū relictū ſit factū poſt decennium, nihil ꝓdeſt legatario implementū ꝯdōnis quātū ad hoc vt poſſit petere ſtatim,vt ſ.eo.l.auia. §.Mutiana.ſed ſi fuiſſet relictū ſimplr̄ factū ſub ꝯdōne ſi nō petierit ſatiſdationē intra decenniū, & ſic tp̄s nō eſſet appoſitū ad differendā ſolōnem legati,ſed ad limitādā ꝯditionē,tunc eſſet magis dubiū,tn̄ adhuc dicas idē ꝙ nō audit̄,caſus eſt ſ.eo.l.cū tale. §. Titius.& ibi reddit̄ ratio,ꝗ iſta ꝯdō negatiua pōt impleri viuēte legatario per mortē hr̄dis.Item probat̄ in l.auia.§.fi.vbi ēt reddit̄ alia ratio,in ver. itaq;, ꝗ ꝑ appoſitionē huius ꝯdōnis cenſet̄ inhibita petitio ſatiſdationis,& ēt remiſſa,& ſic de iure non pōt peti per l.ſcire.C. vt in poſ.leg.& ſi peteret̄ de facto,non deficeret ꝯdō,& ideo nec redditur legatum ꝯdōnale,vt ibi habetur.¶ In gl.ibi,[ſed certè.] not.iſtā gl.de qua Bar. facit magnum feſtum in l.in illa ſtipulatione ſi calēdis,& in l.hoc iure. de verb. obl.quæ vīr ſibi ꝯriari, ꝗ vna vult ꝙ licet condō ſit impleta, tn̄ dabeat expectari dies. l.lex in illa.& l.hoc iure, vult ꝯrium, ꝙ poſtq̄ extitit ꝯditio, fruſtra expectatur dies,& ibi ponuntur plures diſtinctio. Finaliter Doct.diſtinguunt inter caſum,& caſum, certè dicit Bar. ꝙ etiā iſta diſtinctio quam ſentit gl.ibidem ſolum ꝓcedit eo caſu quo dies eſt appoſitus ad limitandū ꝯditionem,vt lego ſi non petieris cautionē intra decēniū, & tu mortuus es ītra iſtud decēniū, tunc diſtingue,vt ibi no. ſed qñ tp̄s principaliter eſt appoſitum ad differendā ſolutionem,vt erat hic, quia mandauit ſolui poſt decennium,licèt cenſeatur tacitè repetitū ſub conditione,tunc exiſtente ꝯdōne per mortem indiſtinctè expectat̄ dies, vt in iſta glo.quam Bart.ibi alleg. & facit magnum feſtum de ipſa.

1 *Legato in conditionali non attenditur incapacitas legatarij contingens conditione pendente, ſi tempore quo extat, reperitur capax.*

LEX CIII.

1 EVm, qui poſt apertum. † In legato conditionali non attenditur incapacitas legatarij ꝯtingēs ꝯditione pendente, ſi tp̄e quo extat reperitur capax. h.d. Et ſic non inſpicit̄ tp̄s teſtī, nec mortis, nec aditæ hr̄ditatis, ſed duntaxat ꝯdōnis exiſtentis ꝗ regula Catoniana nō hēt locum in ꝯditionalibus,vt ī l.pe.de reg. Cato. Et idē vr̄ in inſtōne conditionali,qñ aūt eſt pura,inſpiciuntur tria tp̄a,vt in l.ſi alienum.§.in extraneis de hære.inſti. In legatis autem puris glo.vr̄ dicere ꝙ inſpiciatur tp̄s teſtī, ſed in illo §.in extraneis.dr̄ ꝙ inſpicitur tp̄s mortis,& illa vera ſm̄ Doct. qñ agitur duntaxat de capacitate legatarij & ſic defectus peruenit verè ex perſona ſua, ꝗ tunc nō habet locum reg. Cato.& probatur in l.ſi deportati ſeruo.in prin.in verſi.niſi eum. ſ.de leg.iij.& j. de iure fiſ.l.iij.§. autem. alle. in gl.ſed qñ defectus prouenit atteſtantis,vel mixta ꝯſideratione rei legatæ,vel legatarij,vt ſi lego tibi rem tuā; tunc inſpicitur tp̄s teſtī,& ſi tunc erat tua,non valet, & ſi poſtea me viuente deſinit eſſe tua,non reconualeſcit pp regulā cato. vt in l.ꝙ in rerum.§.j.de leg.j.& plenè not.in l.j.de reg. Cato. inſpicitur etiā tempus mortis, quia ſi tunc eſſet tua,licèt tp̄e teſtī non fuiſſet,& eſſet ex cauſa lucratiua, nō valeret legatum,& ſic duo tp̄a inſpiciuntur, ſed quantum ad capacitatem legatarij,vnum tantum ſcilicet mortis,vt etiam no. j.de do. cau. mor.l.in morte.& Inſti. de leg. §. ſi peculium. ſuper verbo,cedere. ¶ In glo. ibi, [niſi ab apertura tabularum.] dic, iſta glo. per omnes reprehenditur, quia legata quando erant pura, cedebant a tempore mortis,vt j.quando di.leg.ce.l.v.in prin. quod autem dicit glo. fuit de media iuris prudentia de iure Digeſtorum. ſ. per l. Papiam introductum, quia Iuſtinianus ſubſtulit, & rediuit ad iura Digeſtorum.vt C. de cad.toll.l.vnica.§.in nouiſſimo.

1 *Conditione legati exiſtente reuocatur quicquid per hæredem ſuper re legatarij diſpoſitum fuerat in legatarij præiudicium.*

LEX CIIII.

1 SI fundum. † Exiſtente conditione legati reuocatur quicquid per herēdē ſuper re legata diſpoſitū fuerat in legatarij præiudiciū.h.d.¶ In tex.ibi,[a priore legatario recedat] dic,impropriè loqui [quia ante exiſtētiā condōnis non fuit prioris legatarij, vnde impropriè dicit, [non recedat.] ſed a priore legatario bene recedit, & tranſit in primū pendente condōne primi hęredis.& tranſiuit in legatarium hr̄dis, & ſi hæres eidem legaſſet purè cui teſtator legauerat ſub condōne, pendente ꝯdōne legatarius habet dn̄ium hr̄dis,ſed ipſa exiſtente mutat cauſam dominij,& incipit habere ex teſtō primi teſtatoris,vt l.in fundo.cum ibi plenè not.j.ad l.Falc.¶ In glo.fi.ibi,] in Auth.de reſt.& ea quæ parit.]dic poſita C. cōmu.de leg.res. quæ.ſed iſta gl.reprehendit̄ per Doct.ꝗ per illam authi.nō immutatur ius antiquū quo ad hoc,ſed ſolum limitatur,ꝗ ponit̄ vna exceptio. Dic ergo ꝙ pendente ꝯditione valet alienatio, & impoſitio ſeruitutis, ſed ea exiſtente finitur, vt hic patet in fi.& patet in l.ſeruo legato.§.j.de leg.j.ſed ſi alienatio eſſet irretractabilis,vt datio libertatis, impediretur ipſo iure, vt ſ.dicit glo. & etiam inquantum iſte tex.dicit de loco religioſo, fatendum eſt quod hæres conditione pendente non poteſt locum facere religioſum, quia poſtea non poſſet redire ad humanum vſum.

1 *Conditio negatiua quæ poteſt impleri viuente legatario nō impletur per cautionem Mutianam.*

2 *Conditio ſi non nupſerit Titio,an intelligatur de prima vice tantum, & quid ſi eſt affirmatiua. & vide nu. 4.*

3 *Plus negat negatio,quàm affirmet affirmatio,*

LEX CV.

1 HOc genus. ¶ † Cōditio negatiua quę poteſt impleri viuente legatario nō impletur per cautionē Mutianā. h. d. ꝯcordat l.cū tale.
2 §.j.ſ.eo.¶ † In glo.fi.ibi,[ſed nonne.] dic gl.hic opponit ꝯ ſe ipſam,inquātū ſ.dixit, ꝙ ſi nubat alteri q̄ Titio,licèt legatum non perdat, vt in tex.& in prin. gl. non tn̄ ipſum conſequitur niſi mortuo Titio,etiā ſi velit præſtare cautionē Mutianā.ſed ꝯ, ꝗ immo vr̄ ꝙ ſtatim cum nupſit alteri, quia illa ꝯdō vr̄ debere intelligi ſi non nupſerit Titio prima vice.Sed hic verum eſt dicere ꝙ Titio non nupſit prima vice, nec amodo poterit nubere,ꝗ qđ fecit,pro infecto hr̄i non pōt,ergo illa ꝯditio vr̄ extitiſſe.gl.ſing. rn̄det,ꝙ aliud in ꝯditione affirmatiua, vt ſi Titio nupſerit,quia intelľr. ſ.ſi nupſerit prima vice, quia ſi nuberet prima vice alteri,diceret̄ condō defecta, & licèt illo mortuo poſtea nuberet Titiū, non reconualeſceret legatū. arg. eſt in l. boue.§.hoc ſermone.de ver.ſig.& ſ.de leg. ij.l.cū pr̄. §. pr̄ certā.
3 in fi. † Sed qñ ꝯdō eſt negatiua, non ſolū intelľr de prima vice, ſed de ſecunda,& tertia,& de quacunque alia, & ideo licèt nupſerit alteri, quia poſſet illo mortuo iterum nubere Titio non pōt conſequi legatum niſi Titio mortuo anteq̄ ſibi nubat,quia plus negat negatio,q̄ affirmet affirmatio,& ad hoc alle.iſtā glo, & ad hoc facit l.qcquid aſtringendæ.de ver. obl. & l.luminum. de ſer. vrb.præd. §.fin. & qđ hr̄ in l. ſi is qui ducenta. §.vtrum.de
4 reb.dub.& no.gl,in c.cum dilectus.de conſue. ¶ † Et per iſtā gl. conſuluit Old. in conſi. qđ inci. Thema tale eſt, ꝙ teſtator aliquid reliquit filiæ vltra legitimam,& mandauit ꝙ non nuberet niſi mercatori,vel filio mercatoris,aliàs ꝑdat legatū,& ipſa primò nupſit mercatori,illo mortuo nupſit non mercatori, quærebatur,an perderet legatum,& quidā dicebant ꝙ nō,quia ſufficit ꝙ prima vice nupſerit mercatori,ipſe determinauit ꝯrium per iſtam gl.quam no. Et ſemel fui recordatus de illo conſilio, & de iſta gl.& habui honorem,poſſumus tn̄ dare huic tex. in fi. ꝯrium intellectum,vt velit dicere,ꝙ ſi nubat alteri q̄ Titio,conſequatur legatum ſtatim,ꝗ verum eſt dicere, ꝙ non nupſit Titio prima vice,& iſtud vr̄ eſſe de mente literæ, & ſic ſit idem in negatiua, quod in affirmatiua, ſed quia Doct. ſequuntur gloſſam, ideo in conſulendo non eſſet ab ea recedendum.

1 *Expreſſio coditionis, quæ tacitè ineſt ex legis diſpoſitione, non redditur legatum conditionale quantum ad tranſmiſſionem, ſed conditionalis ademptio ſic.*

LEX CVI.

1 ALiquando. † Expreſſio ꝯditionis quę tacitè ineſt ex l.diſpoſitione, non reddit legatum conditionale quātum ad tranſmiſſionem,ſed conditionalis ademptio ſic. h. d.in effectu. Quantum verò ad obligationem & actionem etiam in primo ca-

mo caſu legatum eſt ꝯditionale,q̄a niſi adeat hr̄ditas,non inci-
pit dēri,& hoc voluit glo.& dixi ſ.e.l.ꝯdōnes extrinſecus. Item
ꝓcedit primū dictū qn̄ exponit̄ ꝑ eū modum ꝑ quē ineſt, aliàs
ēt quantum ad tranſmiſſionē reddit̄ ꝯditionale,vt ſ.eo.ſi ita ex-
preſſum,& l.ſi ita.§.illi ſi volet.de lega.j,& hoc voluit in effectu
gl.ij.¶In tex.ibi,[ſub qua ēt hr̄s alius īſtitutus eſt?] Dic ꝙ cum
in quolibet legato etiā purè facto inſit ꝯditio, ſi adeat̄ hr̄ditas,ꝑ
ꝯn̄s ēt condō,ſub qua hr̄es fuit inſtitutus, quæcunq; aūt iſtarū
ꝯdōnum exprimat̄,nihil operat̄ expreſſio.Sed ſi expreſſio facta
nō eſſet,illæ tacitę ꝯdōnes non impedirent diem legati cedere,
vt in l.ſi dies.§.fi.j.qn̄ di.leg.ced.¶In fi.text.ibi, [q̄a ſub ꝯ̄ria con
ditione datum intelligit̄] dic,ſed ꝯ̄,quia ademptio fit ad aufe-
rendum,ergo non debet inducere dationem, q̄ eſt illi ꝯ̄ria,vt l.
legata inutiliter.de leg. j.Solue, vt ibi dixi, quia iſta ꝯditionalis
datio non reſultat ex conditionali ademptione, ſed propter ip-
ſam prima datio,quæ erat pura, reddit̄ ꝯditionalis,& iſta condi
tio,q̄a non inerat ex l.diſpōne,ſed ꝓuenit ex verbis teſtōris non
dr̄ extrinſeca,ſed ex teſtō proueniens, ideo impedit diem legati
cedere,& ad hr̄dem trāſmitti. ¶In gl.ij.ibi, [imò acquirit̄ igno-
rāti] dic & ſic non ineſt iſta ꝯditio, ſi voluerit quantū ad prima-
riā acq̄ſitionem,imò illa fit, & ſi nō appareat de voluntate, qn̄
acquirit̄ ignoranti, niſi inſit quantū ad irreuocabilem acq̄ſitio-
nē,q̄a niſi acceptet,nō acquiritur irreuocabiliter, cū autem ex-
primitur a teſtatore,cenſetur expreſſā quo ad primariā acquiſi
tionē,& ſic non acquiritur ignoranti etiā irreuocabiliter, ſicut
nec relictum ſub alia conditione,& ſic per alium modū q̄ inſit.

1 *Dictio, hoc amplius, inducit repetitiones grauaminis appoſiti in præce-
denti legato, & in ſequenti.*
2 *Dictio, hoc amplius, cuius naturæ ſit.*

L E X C V I I.

1 Libertis omnibus. †Dictio,hoc amplius, inducit repetitiones
grauaminis appoſiti in p̄cedenti legato,& in ſequē-
ti.h.d. & ſic triplicē inducit repetitionē. ſ. de primo
legato,vt in l.legata inutil̄r.de leg. j.& de qualitate primi legati
in ſequenti,puta de ꝯditione in illo appoſita, vt no.glo.j.in l.in
repetendis.de leg.iij.& ecōuerſo de ꝯdōne appoſita in ſequenti
legato primo purè facto,vt no.gl.eo.tit.in l.ſi tibi purè.Itē indu
cit repetitionem grauaminis appoſiti ia primo legato, & in ſe-
quēti, vt ī hac l.& idē vr̄ ꝯ̄ dicendū de appoſito ī ſequenti,vt il-
lud repetat in p̄cedenti ꝑ gl.q̄ eſt in d.l.ſi tibi purè.& ſiue ſint fa
cta ambo eidem pſonę, vt hic,ſiue diuerſis,vt in l.ſi ſic.de le.iij,
2 in 3.car.†Cętera dic per Bar.in l.ſi tibi purè. de nā huius dictio-
nis,hoc amplius.¶ In tex.ibi,[an ꝯdō.]dic,impropriè loquit̄,q̄a
nō fuit ꝯdō,ſed grauamen dum dixit [ne de noīe exeat,& vt ad
vnum qui nouiſſimus extitit perueniat.]vr̄ enim quālibet eorū
grauare de reſtituendo partem ſuā,cum morietur cum libertis ſu
perſtitibus. Eſt ergo potius q̄dā modificatio,nā & alibi modus
appellatur conditio,vt in l. Mæuia.de manumiſſis teſtamento.

1 *Legatum conditionale non tranſmittitur ad hæredem ante conditionem
impletam,ſed legatum modale ſic,etiam ante modum impletum, & a-
blatiui abſoluti conditionem inducunt, non modum.*
2 *Caſus in quo verba cōditionalia diſpoſitionem inducunt, & obligationē.*
3 *In vltimis voluntatibus ius implendi cōditionem poteſtatiuam,ſeu quæ
ex facto legatarij dependet non tranſmittitur ad hæredem.*
In contractibus, an ius implendi cōditionem tranſmittitur ad hæredem.
4 *Dictio,vt,denotat modum.*

L E X C V I I I.

1 A Teſtatore. † Legatū ꝯditionale non trāſmit
tit̄ ad hr̄dem ante ꝯditionem im
pletā,ſed legatū modale ſic, ēt an̄ modum impletū,
& ablatiui abſoluti ꝯdōnē inducūt, non modū.h.d.
& ſemper alleg.¶In tex.ibi[rogatus.]dic puta Titius inſtitutus
in dimidia cum Titia inſtituta in altera dimidia.¶In tex.ibi,[vt
acceptis centum nummis reſtitueret hr̄ditatem &c.]dic iſta ver
ba importāt duplex grauamen,vnū in perſona Titij,vt reſtituat
partem ſuæ hr̄ditatis Titiæ cohr̄di,& iſtud eſt ꝯditionale.ſ.ſi Ti
tia dabit ſibi centū,& de iſto vertit̄ ſequens. q. vtrū Titia dece-
dens anteq̄ ſoluat centū trāſmittat ad ſuū hr̄dem ius implendi
iſtā ꝯditionē,& ꝑ ꝯn̄s cōſequendi fideicommiſſum, & dr̄ ꝙ nō.
Aliud grauamen inducit in perſonā Titiæ, vt det Titio centū.
2 †Nā cū Titia eſſet hr̄s inſtituta, & ſic poterat grauari,cenſet̄ ꝑ il
la verba, licèt ꝯdōnalia, grauata de dando centum hr̄di volenti
ſibi hr̄ditatem reſtituere, & ſic eſt caſus,in quo verba ꝯditiona-
lia diſpōnem inducunt & oblōnem,qn̄ referunt̄ ad pſonā, quę
poterat ꝯtrariari,& hic eſt caſus in l.fideicōmiſſa. §. cum autē.
in fi.ſ.de leg.iij.licèt rīr ſit ſecus,quia conditio diſpoſitionem &
obligationem non inducit,vt in l.ſi quis ſub conditione.ſ.ſi qs
omiſ.cau.teſt.poteſt ergo Titius viuens ſi offerat ſe paratum ad
reſtituendum hr̄ditatem, compellere Titiā ad ſoluendum cen
tum,ſed ſecus eſſet ſi Titia non eſſet inſtituta,& ſic non potuiſ-
ſet grauari,ſed an iſtud grauamē de centum ſit purum,ſeu mo-
dale,vt ſic Titius decedens tranſmittat ad ſuū hr̄dem ius peten
di,& offerendi reſtitu.hæreditatis,an autem conditionale,& ſic
nō trāſmittat,ſicut ecōuerſo,tex.hic nō aperit,nec gl.nec Doct.
putarē tn̄ primā partē veriorē,quantū ad iſtud grauamen non
fuit appoſita ꝯditio ꝑ teſtatorem, vt quia non dixit vt reſtituta
hæreditate ꝑcipiat centum,licèt videatur velle ꝙ habeat centū,
& reſtituat hr̄ditatem,& ſic potius īterpretabor purū cum one
re reſtituendi,q̄ conditionale.Tene menti, quia ſubtile eſt.¶In
tex.ibi,[deceſſit.] dic de morte iſtius Titij rogati nulla eſt diſpu
tatio,ꝙ ille non fecit fideicō.extingui,ut ſ.eo.l.Publius.§. Titia.
& legato relicto.ſed de morte Titiæ de qua ſubijcitur,erat dubi
tatio,quia incertum uidebatur an illa verba,[acceptis centū.]in
ducerent conditionem,vel modum,vel grauamen,& Iuriſcon-
3 ſultus determinat pro prima parte. ¶† In tex.ibi, [parere non
poſſe.] dic iſte tex.alleg.ꝙ in vltimis voluntatibus ius implendi
ꝯditionē poteſtatiuam,ſeu quę ex facto legatarii dependet non
tranſmittitur ad hæredem,nimirum ſi ipſum legatū, quod eſt
principale,non tranſmittitur conditione pendente, vt C.de ca
du.tol.l.j.§.ſin autem.fruſtra ergo eſſet implere conditionem ſi
non poſſet legatum conſequi,quid autem in contractibus, an
ius implendi conditionem ad hæredem tranſmittitur? vide ple
nè per Bar.in l.ſi x.cum petiero.de verb.ob.& per Cy. poſt Pet.
in l.fi.C.de ꝯdi.inſer.in 4.q. vn̄ Bart.extraxit quaſi q̄cquid dixit.
¶Sed op.ꝙ in caſu huius l.ius implendi conditionē hanc,& cō
ſequendi per ꝯn̄s,hoc fideicommiſſum trāſmiſerit Titia ad hæ
redem ſuū.Nam ex iſtis uerbis reſultat tacita diſpoſitio obliga
toria,vt ſ.dixi,quæ per mortem Titiæ non extinguitur,vn̄ Ti-
tius ſi vincat,poteſt ꝯpellere hæredem Titię ad ſoluendum cē-
tum offerendo reſtitutionem hęreditatis,per iura ſ.alleg. ergo
& in ꝯn̄am deberet tranſire facultas ſoluendi per modum con
ditionis,ar.in l.Stichus ſi hr̄di.de ſtatuli.& l. diem proferre. §. j.
& quod ibi no.ſ.de arb.& quod no. Cy. poſt Pet.in d.l.fin. ubi
dicit ius implendi conditionem ēt in vltimis voluntatibus ad
hæredem trāſmitti,qn̄ p̄ceſſit diſpoſitio ſuper eo, de quo appo
ſita eſt ꝯdō ꝑ illā l.diē proferre.ſ.alleg.Sol.ſm̄ Bar.hic illud pro
cedit qn̄ tractatur de damno euitando, ut poſſet quis offerēdo
pœnā euitare,ita loquitur ꝯ̄rium,ſecus qn̄ de lucro captando,
ut hic,& ſic Pet.nimis generaliter fuit locutus, & ut ēt in alio
uidetur repræhendendus,nam dicit ꝙ non præcedebat diſpoſi
4 tio,& non dicit ꝙ tacita pręcedebat,ut ſ.dixi.¶†In gl. mag. ibi,
[licèt ſolemus dicere,ꝙ vt denotet modū.]dic,& eſt verū ut no.
in l.j.C.de his quæ ſub modo,nec obſt.iſte tex.quia hic condi-
tio nō reſultat ex illa dictione, ut,licèt reſultat ex illis ablatiuis
abſolutis q̄ ſubijciuntur, [exceptis centum nūmis &c.] vt ſ. de
vſu.l.euictis.de ſtatulibe.l.ſtatulibe.§.fi.& l. cū hæres. §. ſi duob.
& de fideic.liber.l.Thais.§.fi.¶In glo.ibi,[Item videtur contra.]
ſub.& quod hic colligitur a contrario ſenſu, ꝙ ſi illi ablatiui fa
cerent modum,& non cōditionem,poteſtas implendi modū,
& per ꝯn̄s conſequendi fideicōmiſſum,tranſmitteretur ad hæ-
redem fideicōmiſſarij.¶Sed ꝯ̄ hoc gl.opponit duobus modis,
quia fideicōmiſſum vl̄e non pōt reſtitui alteri q̄ cui teſtator iuſ
ſerit,ut l.ſi mulier.la 2.§.ex aſſe.de iure do.ſed hic reſtituit Titię
& fieret reſtō hr̄di eius,de quo teſtator non ſenſerit.¶Secundo
gl.opponit,ꝙ fideicommiſſum vniuerſale æquiparatur hr̄dita-
ti directæ,cū fideicōmiſſarius dicatur hr̄s,ut l.ſi filius.ſ.qd̄ cum
eo.ſed hr̄ditas non adita non tranſmittitur, ergo nec fideicom-
miſſum nō reſtitutū.gl.rn̄det ad ambas oppoſitiones, hoc mo-
do ꝙ poſito ꝙ non expedit,ſequit̄ ꝙ non oportet, hoc eſt dice-
re poſito vno incōuenienti,ſeu falſo,ſequit̄ aliud, ſʒ tu ponis u-
num incōueniens,ſeu falſum.ſ.ꝙ ſi illa verba importarent mo
dum,tranſmitteret ad hr̄dem.ſ.ius implendi modū, vel implen
di fideicōmiſſum, vt hic colligit̄ a ꝯ̄rio ſenſu ſm̄ Pet.ſed ego di-
co,ꝙ iſte ꝯ̄rius ſenſus non dēt colligi,quia eſſet falſus ꝑꝑ dictas
oppoſitiones,& qn̄ ꝯ̄rius ſenſus eſt reprobatus, tunc nō debet
ſumi,& iō vult gl.in effectu,ꝙ ēt ſi importarent modū,eſſet idē
qd̄ hic,ut non tranſmittatur,tūc gl.peſſimè loquitur,quia fru-
ſtra diceret Iuriſconſultus eſſe dubiū an importet modū, uel ꝯ
ditionē,ex quo vtrobiq; eſſet idē.Præterea veriſſimū eſt ꝙ lega-
tū modale tanq̄ purū tranſmittit̄ ad hr̄dem, ēt ante modū im-
pletum,& ſic poteſtas implendi modū.vt j.qn̄ di.leg.ce.l. ſi poſt
diem.ver.ijſdem aūt diebus,& ibi no.gl.nec obſtāt ꝯ̄ria. Nā ꝓ-
curatori in rē ſuam.ſ.fideicōmiſſarii non poteſt fieri reſtitutio,
vt in præal.§.ex aſſe.ſed hr̄di fideicōmiſſarii ſtat, quia reputatur
eadem perſona, ſicut & procuratori ſimplici eiuſdē,vt hic col-
ligitur a ꝯ̄rio ſenſu,& ſic no.ꝙ licèt ceſſionarius dicat̄ ſuccedere
in locū cedentis,ut l.qui quadringenta, ad Treb. non tn̄ ita re-
putatur vna perſona cuʒ eo,ſicut reputatur hęres vl̄is.Ad ſecū-
dam obiectionē rn̄det̄,ꝙ licèt hr̄ditas non ſit adita,ſed tranſmit
tatur,bn̄ tn̄ reſtituitur fideic.reſtitutū,ut in l. reſtituta. ad Treb.
Rō diuerſitatis,q̄a hæres anteq̄ adeat, nullū ius hēt in bonis l.p̄
tia rerū,ad l.Fal. ſʒ fideicōmiſſarius habet actionē perſonalem
ſibi acquiſitā,q̄ eſt in bonis eius,ut ſibi fiat reſtō,ut no. in l.hęc
ſcriptura.C.ad Treb.& plenè no.de his in l.cū filio. de leg.1.

L E X C I X.

1 Si inuitus. †Statuliber poteſt implere cōditio
nē dandi, etiam de pecunia pecu-
liari, licèt ad eum non pertineret, ſed ad hæredem, &
etiam inuito hærede, quantum ad hoc vt conſequa
tur libertatem.h.d.Dic ut ſupra eodem.l.quæſitum.

pertineret

pertineret, ſed ad hrēdem & ēt inuito hærede, quantum ad hoc vt conſequatur libertatem h.d. Dic vt s̃.eodem. l. quæſitum.

1 *Conditio reddendarum actionum quomodo & de quibus impleatur.*
2 *Tutores & alij adminiſtratores, qui tenentur rationes reddere, ſi depoſuerunt pecunias domini penes mercatorem qui communiter reputatur idoneus, eis non imputatur, ſi poſtea fefellit, & pecunia perdatur.*
3 *Pro quibus expenſis ſtetur iuramento teſtatoris.*

LEX CX.

1 **QVi ſub conditione.** † Cōditio reddēdarū rōnum nō impletur, niſi de his, quæ ſcripta ſunt in codice rōnū fiat fides, ſi verò negent, & niſi reſtituant reliqua ſi qua ſunt: nec imputat̄ geſtori paupertas debitorū ſuperueniēs,
2 ſi tpe quo ɔ̃xit, fecit vt diligens paterfa. h.d. † No. bonā l. pro tutoribus, & alijs adminiſtratorib. qui tenentur rōnes reddere, & ꝙ ſi poſuerunt pecunias dn̄i penes mercatorem, q̄ cōiter reputabat̄ idoneus, nō imputet̄ eis ſi fefellit, & poſtea ꝑdat̄ pecunia.
3 ¶ † In tex. ibi, [vt neq;] ad iſtū ſi. tenetur docere, ꝙ ea quę ſcripſit ſint vera vt appareat ꝙ nihil ſubtraxit de bonis dn̄i. ſed bona fide feciſſe, & non ſcripſiſſe mendacia, & ſic tollit̄ obiectio quæ poſſet fieri, q̄a hic innuit ꝙ habeat probare negatiuam, ſed non vult hoc dicere, ſed debet probare affirmatiuam. de qua s̃. ſed qualiter probat̄ illa affirmatiua? Rn̄deo quędā ſunt, de quibus ſtatur eius iuramento, vt ſunt expenſę minutæ, de quib. non ſolent præſtari probationes, vt no. in l. id quod pauperibus. de epi. & cle. & l. ſancimus. C. de iud. Item quædam ex ɔiecturis, quæ colliguntur ex l. fi. de exerci. & C. de ali. pupil. pręſt. l. fin.

1 *Conditio conſiſtens in facto pluribus appoſita, non ſufficit ꝙ impleatur per vnum, ſed debet per omnes impleri.*

LEX CXI.

1 **TAles conditiones.** † Conditio ɔſiſtēs in facto pluribus poſita, nō ſufficit ꝙ impleatur ꝑ vnum, ſed debet per oēs impleri. h.d. principiū, & pōt ītelligi duob. mod. primo ꝙ non ſufficit impleri ꝑ vnū, ſcilicet pro parte, ēt quantū ad hoc vt ɔſequatur partem legati: & eſt verum in facto indiuiduo, qđ ɔſtat ex mã & forma, & oīs forma dr̄ indiuidua: vn̄ non dr̄ aliud actū donec formā ſuā adipiſcat̄. l. ſi is qui. cccc. §. quędā. j̃. tit. j. Si aūt eſt factū diuiduum qđ non conſtat ex mã, & forma, vt ſi ratū habuerit talem ɔ̃ctum. l. eadē. §. Cato. de ver. ob. tunc idē vr̄ ꝙ in ɔdōne dādi, de quo. j̃. ꝑxi. §. ij. intelligitur ꝙ non ſufficit ēt impleri per vnum ēt inſolidum, vt conſequatur partem legati ſed debet per omnes impleri, & tunc intellige hoc verum qn̄ conſtat de mente teſtatoris, ꝙ ita voluit, ita intelligit Cyn. C. de cond. inſer. l. fi. in j. opp. Recollige ergo tres caſus: interdum ſi onus tantum facit, nec ſibi nec alteri prodeſt dictis duobus caſibus. Interdum prodeſt ſibi, & alteri collegatario, vt ſi facit totum, & apparet de mente defuncti, ꝙ ſatis habuit fieri per vnum. l. ſi ita. de manu. teſta. Interdum ſibi ſoli, & non alteri: vt ſi aliter non apparet de voluntate teſtatoris pro, vel contra, & conſequitur legatum totum partim iure ſuo, partim iure accreſcendi, quia pars collegatarij deficit, vt no. Cy. in d. l. fi. in j. q. & patet in ſimili s̃. eo. l. ſi quis legata. §. fi.

1 *Conditio dandi pluribus debet impleri in perſonam omnium & ſi alter mortuus eſt antequam in perſonam eius impleatur, deficit totum legatum de rigore, ſed de æquitate debetur pro parte, dummodo in perſona ſub peruenientis impleatur, ſaltem pro parte.*

1 **§. Item ſi ſymphoro.** † Conditio dandi pluribus dēt impleri in perſonam oīum, & ſi alter mortuus eſt anteq̄ in ꝑſonā eius impleat̄, deficit totū legatū de rigore, ſed de æq̄tate debet̄ pro parte, dū modo in ꝑſona ſuperueniētis impleat̄, ſaltē ꝓ parte. h.d. vſq; ad §. de illo. ¶ In tex. ibi. [vt ſi dū quiſq; eorum viueret pręſtitiſſet,] ſed hoc non fuit factum, nec amodo fieri pōt, qm̄ in perſonam hrēdis illius mortui non pōt impleri. s̃. eo. l. cum ita. & ſic ɔdō dr̄ defecta cum formaliter impleri non poſſit. ſ. ꝙ det̄ vtriſq;, ſicut teſtator voluit, & ſic legatum perit, ɔ̃rium determinatur, vt ſequitur. ¶ In tex. ibi, [ſi non poſt moram Titij,] ſed qūo pōt eſſe in mora, cū vbi nulla petitio &c. l. ſi pupillus. de verb. obli. & ea quæ ſunt in ɔdōne non ſunt in petitione. l. ſi qs ſub ɔdōne. Sol. fateor ꝙ loquit̄ impropriè, & expone, [moram] .i. negligentiā, q̄a nō impleuit q̄̃ primū potuit, & ſic ɔdō hr̄ pro defecta, ēt antequam ille moreret̄. l. hęc ɔdō. la ij. s̃. eo. ergo & legatum. vnde non ſufficeret implere in totum, poſito ꝙ non deceſſiſſet: multò minus ergo poſt eius mortem ſufficit implere pro parte, ſed opp. ɔ̃ id quod ſequitur de l. qui duobus. s̃. eo. quę obſtat in duabus, primo, quia vr̄ per illam l. ꝙ nec de rigore, nec de ęquitate ſufficiat dare vni niſi detur alteri. Sol. ibi ambo viuebāt, & ambobus poterat dare, hic alter erat mortuus: nec ei poterat dari, nec hæredi eius, quia conceſſa in perſona eorum proprijs nominibus expreſſis, ſi autem appellatiuis, puta tanq̄ heredi, quia tunc poſſet impleri in perſonam hæredis decedentis. l. cum ita. s̃. eo. & ſic perinde eſſet acſi ambo viuerent, q̄a non poſſet impleri in perſonam vnius ēt vt partē legati ɔſequat̄, niſi impleatur in ꝑſonā hrēdis, & hanc oppo. gl. non ſenſit. ¶ Sed ſecundo opponitur de ea. l. qui duobus. in fi. per quā vr̄. ꝙ in perſona ſuperſtitis debeat in totū impleri, & alias non ɔſequat̄ partē legati, tex. vult ɔ̃riū, cū dicit, [partē dimidiā,] gl. ſenſit iſtam opp. & ſoluit ꝙ illi, quibus erat dandū erant cohęredes, & tanq̄ hrēdib. erat dandū, hic nō, ſed quid ad propoſitū? Rn̄deo ſupple ad gl. ꝙ ibi alter eorū repudiauit hrēditatem, vel mortuus eſt ante ipſam aditam, & portio deuenit per ius accreſcendi ad cohæredē cū onere, & cōmodo cōditionis, ut tota impleatur in eius ꝑſonā, & ſoluat totū, q̄a ſicut cenſent̄ grauati tanq̄ hæredes, ita conditio dandi cenſet̄ appoſita in perſona eorum tanq̄ hæredum. Sicut ergo ſi alter decederet poſt aditam hæreditatē eā trāſmitteret, ita tranſmitteret ius implendi cōditionē. l. cū ita. §. fi. s̃. eo. Ita ſi decedit vel eam repudiat, & ſic peruenit ad cohæredē, cū eodem onere peruenit & commodo. l. Thais. §. Stichus. de fidei com. lib. qn̄ aūt non ſunt cohæredes, non hēt locū ius accreſcēdi in hac mortis cā capione ut eſt caſus hic, quia non debet cōditio impleri inſolidū in perſona ſuperſtitis. Quid ſi vellet dare totā quantitatē huic ſuperſtiti? Rn̄deo, non tenetur hrs propterea dare plus quàm dimidiam, quia illa datio non prodeſt heredi, quia ille erat extraneus, ſed ſi erat cohęres, dic vt ſupra.

1 *Conditio dandi pluribus appoſita, non poteſt per vnum impleri, etiā pro parte de rigore, ſed de æquitate ſic.*

1 **§. De illo quoque quæritur.** † Cōditio dādi plurib. appoſita, nō pōt ꝑ vnū impleri, etiā ꝓ parte de rigore, ſed de ęquitate ſic. h.d. Et eſt caſus econuerſo ad p̄cedentē, quia ibi erat dādū ab uno pluribus, hic econuerſo a pluribus vni, & declarat l. cui fundus. s̃. eo. ut quod ibi dr̄ ſingulas poſſe pro ſua parte implere, intelligatur de æquitate, nō de rigore, ut hic. ¶ In tex. ibi, [expleri non pōt.] de rigore, ſecus de ęquitate, ut ſequitur. ¶ In tex. ibi, [dando partē,] ſcilicet ſi non vult niſi partē legati, & ſic ꝙ ſequitur [legatū &c.] expone .i. partē legati, ſm gl. fi. ſed ſi vult hr̄e partē collegatarii, q̄ deficit, quia nō vult cōditionē implere dēt ſoluere ēt partē illius. s̃. eo. l. ſi qs legata. §. fi. & l. fi. ibi cū ſua ɔditione &c. & hoc in cōditione dādi, quæ pōt impleri ꝑ alterū quid in ɔditione facti diuidui, ut ſi ratū habuerit? Rn̄deo, ſufficit quod ratum habeat pro parte ſua, ut legatum conſequatur, quia pro parte collegatarii ratum habere non poteſt, in ſimili probatur in §. Cato, iuncta l. 5. §. ſi ſortem. de verbo. obl.

2 *Licèt debitor qui nō tenetur ad certum tēpus, nō habeat accedere ad creditorem, tamen ille qui ſemel fuit in mora, ſi vult purgare eam, debet ad creditorem accedere, & etiam ille qui vult actionem conſequi.*

1 **§. Priſcus reſpondit.** † Qui hēt implere conditionem in perſonam alterius, ut actionem conſequatur, debet ad illum accedere, & ſe offerre, non autem expectare ut interpelletur: hoc autem totū
2 relinquitur iudicis arbitrio ex qualitate loci, & perſonę. † licèt ergo debitor, qui non tenetur ad certum tempus, non habeat accedere ad creditorem, iuxta no. in l. itē illa. de conſti. pec. ille tn̄ qui ſemel fuit in mora ſi vult purgare eam, debet ad creditorem accedere, arg. hic, & etiam ille, qui vult actionem cōſequi.

1 *Quis non dicitur poſſe adminiſtrare negotia ſua niſi ꝑuenerit ad 25. ann.*

LEX CXII.

1 **CVm filius.** † Non dr̄ quis poſſe adminiſtrare negotia ſua niſi peruenerit ad 25. annū. ¶ Sed op. ꝙ ſufficit veniſſe ad adultam ętatem. l. cum filio. de leg. 3. Sol. interdum alicui relinquitur in tp̄s, quo negotia ſua poterit adminiſtrare, & tunc ſiue ſit pupillus, ſiue adultus, cenſetur relictum in tp̄s quo compleuerit 25. annum, ut hic, licèt poſt pupillarem ętatem poſſit gerere, & ɔ̃here ſi non habet curatorem, & ciuiliter, & naturaliter obligatur. Sed quia poteſt reſtitui, non dr̄ cum effectu poſſe gerere. Si aūt relinquatur cum erit ętatis ſuę, vel cū in ſuam tutelam peruenerit, diſtinguitur, an tunc erat pupillus, & cenſetur relictū cū erit adultus, ideſt compleuerit 14. ann. aut erat maior pupillo & tunc cū erit 25. ann. ut ibi. ¶ In tex. ibi, [egreſ-
2 ſus 20. ann.] non tamen 25. ¶ † In tex. ibi, [deberi] quia verum eſt filium deceſſiſſe antequam poſſit adminiſtrare res ſuas, glo. intelligit etiam ſi impetraſſet ueniam ętatis, & dicit ꝙ hæc ſibi non prodeſt, quia teſtator de hac nō cogitauit. l. fi. C. de his qui ve. ęta. impetra. ſed iſta eſſet ficta ætas, non uera.

1 *Poteſt quis legare quantum vult, dummodo non excedat dodrantē .i. tres partes de quatuor, & quarta debet remanere penes hæredē, ne ſit hæres nudo nomine, & hoc introduxit l. Falci.*
2 *Statutum ſi diſponit id quod ius commune, non dicitur ſtatutum.*
3 *An ſit ſublatum ius commune.*
4 *Quòd dicatur reformatio antequā in volumine ſtatutorum includatur.*
5 *An valeat reformatio ſi non appareat quòd ſit facta propoſita.*
Quid ſi fuit facta per perſonam inhabilem.
6 *Quid ſi fuit facta ſuper materia prohibita.*
7 *Si iudex aliquid tibi pure, & ſimpliciter adiudicat, & in eadem ſententia*

tia apponit conditionem,vel onus,an valeat.
8 *Paria ſunt limitata diſponere,vel ſimpliciter diſpoſita limitare.*
9 *Caius falcidius author l.Falcidiæ fuit tribunus plebis.*
10 *Omnis detractio poteſt dici Falcidia.*
11 *Quòd propriè Falcidia ſit illa quæ detrahitur de ſingularibus relictis, & dicitur debita iure inſtitutionis.*
12 *An in caſibus in quibus lex dicit Falcidiam non habere locũ vt in relictis ad pias cãs,vel vbi nõ ſit inuentariũ locũ habeat Trebellianica.*
13 *Verbũ relinquo,eſt cõe,licèt regulariter quando apponitur rei ſingulari non intelligatur iure inſtitutionis, niſi dicatur, ſed iure legati. Quid ſi adijciatur pro ſua Falcidia.*
14 *Si legata tranſcendũt vires hæreditatis,qualiter detrahatur Falcidia.*

Ad legem Falcidiam. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 EX Falcidia. † Poteſt quis legare quã
tũ vult dũmodo nõ exce-
dat dodrantẽ.i.tres partes de quatuor, & quar-
ta dẽt remanere penes heredẽ,ne ſit heres nu-
do noĩe,& hoc ĩtroduxit l.Falcidia.h.d. vſq; ad
§.l.Falcidia. ¶In tex.ibi [vſq; ad dodrãtẽ.]iſtud
eſt de ſecundo capite ſm gl.vñ tex.vr̃ ineptè fuiſſe locutus dum
dicit,[primo capite,] vel ſi uolebat hoc adiicere, non debebat
hoc dicere,& comprehendiſſet vtrunq; caput.¶In tex.ibi, [de-
dit] gl.exponit.i.datam a l.12.tab.ꝯfirmauit,nã verba l.12.tab.
dicebant,Vti quiſq; legauerit,[ita ius eſto.l.lege. de ver. ſig. Sed
ad quid oportuit dare hanc licentiã per illã vel iſtã? rñdeo cum
mors oĩa ſoluat.in Auth.de nup.§. deinceps, videbatur ꝙ poſt
eius mortẽ nõ poſſet de illis diſponere, ſed cõcederentur occu-
panti tanꝗ̃ bona vacantia,quia de iure naturali vel gñali ꝑ occu
pationẽ acquireret dñium, ceſſante occupatione, videbat̃ ceſſa
re dñium,& ſic redire in primæuũ ſtatũ, quo ĩ nullius bonis e-
rant,pp hoc fuit introductũ,ꝙ lʒ qs verè moriat̃,fictè tñ videat̃
viuere,qa loco eius ſuccedit hr̃ditas q̃ ipsũ repreſentat, & apud
eam continuetur dñiuʒ rerũ q̃ fuerant defuncti, ad cuius reten
tionẽ non requirebatur factũ defuncti, ſed poſſeſſio, ad cuius
retentionẽ non requirebatur vel actus,vel animus extinguatur
& non tranſeat.l.j.§.Scæuola. pp hoc ẽt ſtatutũ fuit vt de dictis
bonis poſſit diſponere poſt mortem,tanquã non deſinant eſſe
ſua.no.ergo ex hac gl.]quia ſentit in hac expoſitione, ꝙ cũ iſta
datio eſſet prius facta a l.12.tab.tñ videatur facta a l.Fal.ẽt ſi di-
2 xerit expreſsè,& ſic exponat̃,dedit.i.datam ꝯfirmauit. † vñ indu
a cit̃ ſi ſtatutũ diſponit id ꝙ ius cõe, [a] non dr̃ ſtatutum,& hoc eſt
vtile,qa qñ princeps facit l.ꝯ̃ ius cõe, tollit aliã l.cõem,etſi de ea
non facit mentionẽ, ſed ſtatuta ſpecialia non tollit, niſi faciat
mentionem ſaltem in genere,dicendo nõ obſtantibus quibuſ-
3 cunq; ſtatutis.in c.1.de ꝯſti.in 6.† an ſtatutũ diſponẽs id qđ ius
cõe,ſit ſublatũ cũ ſit ſublatũ ius cõe:qõ ſtat in hoc, an illud ſta
tutũ ſit ſtatutũ,uel ius commune,primo caſu non eſt ſublatũ,
ſecundo ſic hanc partẽ tenet gl.in d.c.1.ſed Bar.no.hic ꝯ̃rium,
vide per eũ hic.& Io.An.in tit.de filiis presby.in c.1.in nouella.
in 6.& in tit.de teſta.in rubr.Bal.in l.2.circa.fi. C. de conſti. pec.
4 ¶† In tex.ibi,[rogatã,]hoc ideo dicit,quia ꝯſules vel princeps ꝓ
ponebant negotiuʒ,& contingentiam facti in ſenatu, & roga-
bant populũ,ut ſuper illis prouiderent.l.item veniũt.§. pridie,
de peti.hær.hoc ẽt videmus fieri,qa priores in cõſilio populi ꝓ
ponunt,& petunt ſuper ea reformari, nã dr̃ reformatio anteꝗ̃
in volumine ſtatutorũ includantur,vñ vocantur notarii refor-
5 mationum,qui ſunt deputati ad hoc.† An ergo ualeat reforma
b tio ſi non apparẽt [b] facta propoſita,vr̃ ꝙ non quaſi ſit de forma
l.arg hic.Cõtrarium determinat Bar.in l.obſeruare.C. de decu-
6 rio.li.10.& ibi vide per eũ.† Item quid ſi fuit facta ꝑ pſonã inha
bilem? Dic nihilominus]reformationem valere per l. vniuerſa.
C.de perci.Imper.offer.Quid ſi fuit facta ſuꝑ materia prohibi-
ta,ut ſi ſtatutũ dicit,ꝙ tale negotium non poſſit proponi in cõ
ſilio,ſicut dicit hic ſtatutum vniuerſitatum de quibuſdam, Re
ſpondeo non valeret reformatio, niſi diſpenſaretur ꝯ̃ ſtatutũ,
7 ita dicit Bar.C.de peti.bo.ſub.l.1.lib.x.¶†In tex.ibi,[ut hac]. ſe-
quenti.i.ſequenti capite] & no.iſta verba pro gloſſella, q̃ ſemꝑ
allegat̃ in l.itẽ Labeo,§.1.fa.ercil.nã ſi iudex aliquid tibi purè &
ſimpl'r adiudicat,& in eadẽ ſnĩa apponit ꝯdõnem,uel onus,nõ
vr̃ valere appoſitio, ut ibi dr̃ in tex. qa ex prima adiudicatione
c tibi quæſitum eſt ius pure, [c] dicit ibi gl. notabilis hoc uerũ,niſi
dixiſſet,ſaluo qđ ĩ.dicam, quia non cenſetur pura adiudicatio,
ſed facta cũ modificatione ſequenti,& ſic valeret modificatio,
& pro illa gl.facit tex.hic,quia primo caſu dedit licentiam cum
modificatione ſequentis capitis:ſed opponitur ꝯ̃ id quod ſ. di-
8 xi.†quia paria ſunt limitata diſponere,uel ſimpl'r diſpoſita limi
tare.l.Lucius § qui habebat.ad Treb.Sol.illud in vltimis uolũ-
tatibus,in qb.non acquiritur ius incontinenti, ſed poſt mortẽ
teſtatoris,ſecus in ſnĩa,ex qua ſtatim prolato uerbo ſubſtãtiali
q̃ritur ius & hæc faciunt ad notata in l. iudex poſteaꝗ̃.de re iu.
ſi iudex in fine ſnĩæ facit proteſtationem vel reſeruationem cir
ca ea quæ ſ. dixerat, an valeat ſi maiorem pœnam reducit ad
minorem,uel econuerſo. ¶In tex. ibi, [dum ita detur] limitat
ergo ptãtem legandi, ex quo vr̃ ꝙ ſi legata excedant dodrãtem,
quatenus excedunt,non debeant, nec ciuiliter,nec naturaliter,
qm̃ ꝯ̃ ꝓhibitionem non naſcit̃ ẽt nãlis obligatio. l.ſi non ſortẽ.
in prin.de ꝯdi.inde.hoc tenuit Pet. in l.cũ qs. de iur.& fact.ign.
Bar.ꝯ̃ hic & ibi,ꝙ nãliter debetur,non ciuiliter.l.j.& l.error. C.
eo.& rñdet ad hoc,ꝙ non reſiſtit. l.ſed non aſſiſtit,ideo natural'r
debet̃,q̃ impedit repetitionẽ ſoluti ꝑ errorẽ iuris,ſed ſi non de-
beretur natural'r,non impediret̃ repetitio,iuxta no.in l.j.de ꝯd.
9 inde.¶†In gl.j.ibi,[a Falcidio conſule.]refert Vincentius hyſto
rialis ꝙ fuit vocatus Caius Falcidius,& non fuit conſul,nec pre
tor,ſed tribunus plebis, iſta eſt bona, vt denominet̃ ab auctore
ſicut ſenatuſc.Treb.a Trebellio ꝯſule.l.j.in prin.ad Treb.& Pu
bliciana a Publio,vltima etiam expoſitio eſt bona,& etiã tenet
10 † Bar.vt dicatur Falcidia ab effectu, qa reſecat legata ſicut falx.
l.lineã.& l.Plautius.ĩ. eo.ideo oĩs detractio põt dici Falcidia ab
hoc effectu,vt quarta Treb. q̃ in multis iuribus appellat̃ Fal.ĩ.
eo.l.Titia,in fi.cũ ſi:& legitima debita iure nãe,vt in auth.vñ ſi
11 parens. C.de inoffi.teſt. † propriè tñ loquendo Falcidia eſt illa
quæ detrahitur de ſingularibus relictis,& dr̃ debita iure inſtitu-
tionis,vt ĩ.in gl.q̃ incipit,hæc dicit̃,qa in eã non imputant̃ niſi q̃
capiunt̃ iure inſtitutionis,non ea q̃ gratia ꝯdõnis implendæ,vel
iure prælegati, vt hic,qa debet̃.& fuit inuenta vt inſtõ rata ſit,&
vt hr̃s adeat hr̃ditatẽ pp hoc cõmodũ. In Treb. quæ debetur de
vl'i fideicõ. & in legitima debita iure nãe, quæ detrahitur tã in
vl'ibus,q̃ particularibus relictis,imputantur plura q̃ in hac non
imputantur, vt plenè no ĩ.eo.l.in quartã. & qa ſunt diuerſæ in
12 ſubſtãtia,†ſit qõ vtrũ in caſibus,in qbus lex dicit Fal.nõ habere
locũ, vt in relictis ad pias cauſas, vel vbi non ſit inuentariũ locũ
habeat Tre.quẽ articulũ examina ꝑ Bar.in l.Marcellus,ad Tre,
ſm tñ ſubiectã mãm interdũ ſumit̃ vna pro alia, vñ vbicunque
lex in quartã.quæ deducit̃ de fideicõmiſſo vl'i,appellat Falcidiã,
debet exponi. in Treb. aliàs non poſſet ꝯuenire ſubiectæ mãe,
ad hoc l.ſed & ſi poſſeſſori.§.ſed & ſi rerũ.ſ.de iureiu.& ſi pr̃ ali
quid relinquat filio ꝓ ſua Falcidia debet exponi.i.pro ſua legiti
ma,qa qualitas pſonæ cui relinquit̃ hoc expoſcit qa ſi debetur
13 legitima.† ideo verbũ relinquo qđ eſt cõe,licèt rl'r qñ apponit̃
rei ſingulari non intelligat̃ iure inſtitutionis, niſi dicat̃ ſed iure
legati.l.cogi.§.generaliter.ad Treb.qñ tñ adijcitur iſta clauſula
ꝓ ſua Falcidia,intelligitur iure inſtituti.qa hoc mõ debet relinq
legitima,aliàs diceretur p̃teritus,vt in §.aliud quoq;.in Auth.vt
cum de app.cog.ita no.Bart.in d. auth.vñ ſi parẽs, & ꝑ Bal.in l.
humanitatis.de imp.& alijs ſubſti.Reſecat aũt Falcidia ipſo iu
re quantũ ad obl'onem ciuilem, non quantũ ad naturalem,qa
naturaliter debent̃ inſolidũ ex voluntate defuncti,vñ fit ꝯ̃ ſuam
voluntatem.ĩ.eo.l.Titia, ſed ſi fieret ſm voluntatem, ẽt nãliter
non deberet:ideo plura imputãtur primo caſu q̃ ſecũdo, vt eſt
caſus in d.l.Titia, quæ tñ loquitur in Treb. Reſecat ẽt ipſo iure
quantũ ad dñium, qa non trãſit quatenus imminet Falcidia,&
ſic ſunt cões intes hr̃dẽ,& legatarium, pp incommodã tñ diui-
ſionem ꝑuenitur ad vnã rem, vt illa capiatur ꝓ tota Fal. debita
pro oĩbus,qđ dic vt in d.l.in quartam,& per Cy.in l.filium quẽ
14 habentem.C.fam.erc.¶†Vltimò recollige,ꝙ qñque legata nõ
tranſcendunt,& tunc non eſt tractandũ de Fal.cum hr̃s habeat
quartã, ẽt ſi lex Falcidia facta non fuiſſet, qñque aũt tranſcen-
dunt,tunc aũt tranſcẽdunt vires hr̃ditatis, puta debebat xxx. &
d legauit lx. [d] fit tunc detractio primo eius quod eſt ſupra vires,
quia legauit in duplo plus q̃ haberet: ideo quodlibet legatum
minuitur pro dimidia, nõ per Fal. ſed etiam per legem xij.tab.
quæ permittebat legare vſq; ad vires, non vltra.l.ſi vniuerſæ. C.
de lega.iuncta l.ſi quis teſtõ.de leg.quæ loquitur de iſta diminu
tione. De reſiduo quod reſtat inter vires facta diſtributione pro
rata ſm tenorẽ illius l.detrahitur Falc.ĩ.eo. l.quærebatur circa-
principium,ibi dicebã.l.Fal.&c.qñque non excedunt vires hæ-
reditatis,& tũc prima detractio fit per Fal.ẽt ſi veniebãt alia fie-
da pp qualitatẽ perſonæ,qa nõ poterat capere totũ quod ſibi le
gabatur,primò.n,detrahitur qđ erat per Fal.detrahẽdũ,poſtea
inſpicitur vtrum id quod reſtat excedat quantitatẽ, quã capere
põt.ĩ.eo. l.quoties, quod inducitur ad queſtionem ibi per Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Quod ius commune. Adde Io,An.in c.i,de fi.præsb.in vj.in nouella, & in tit.de teſt.in rub.j.al.in l.j,C. de conſti. pe,do.Fel.pleniſſimè. in c.j.in vlt.char. extra de reſcr. & pro confirmatione eorum quæ hic dicit Alex. Adde quod voluit Bela. deciſ. cccxij. de priuil. quòd gratia conceſſa vni eccleſiæ in præiudicium alterius non obſtantib.quibuſcunque ſententijs non debet intelligi de ſententia lata de conſenſu expreſſo Papæ.
b ¶ Si non apparẽt. Sed quid ſi apparet de compromiſſo, vide Petr. de Ancha.conſi.lxxxxvij.
c ¶ Ius purè. Si iudex in ſententia dicat condemno, imò abſoluo, ſententia continet abſolutionem ſecundùm Roma. conſi. xiij.
d ¶ Sexaginta. Adde vt per Old.conſ.cxj.

1 *Falcidia ex quibus legatis detrahatur.*
2 *Licèt ſtatutum quod eſt contra ius commune non recipiat extenſionem activam,vt extendatur de caſu ad caſum,recipit tamen paſſiuam,vt ius commune ad illud extendatur.*
2 *Signum vniuerſale reſtringitur ad habilia, & quæ poſſunt habere locũ.*
3 *Si ſtatutum dicit ꝙ ſtatuta loquẽtia de coniunctis, locũ habeat in extraneis.*

neis, & loquentia de fiſco, locum habeant in priuatis, debēt intelligi, ſi ſunt talia quæ poſſunt habere locum, & congruere.
4 *Si teſtator inſtituit plures filios, quorum vnus ſit in ſacris, & grauat eos ſi deceſſerit ſine liberis ꝙ reſtituant tali, in tali generalitate non comprehenduntur qui non poſſunt liberos legitimos habere.*
5 *Statuta non extenduntur ad caſum fictum.*

1 **§.Lex Falcidia.** †Falcidia detrahit̄ de oīb. legatis, quæ qualitercūq; debent̄, ſiue ex
vltima volun. valida de iu. cōi, & ſm̄ veritatē, ſiue de iure ſpāli,
& ſm̄ fictionē. Item ſiue de iu. ci. vel p̄to. & ēt ſi facta ſunt Deo,
vel principi, & etiā ſi de reb. alienis eo caſu, quo ſint valida. h. d.
2 vſq; ad §. Itē ſi ita.† Iſte §. j. allegat̄, ꝙ licèt ſtatutum qđ eſt ↄ̃ ius
a cōe, non recipiat extenſionem actiuam, vt extendat̄ [a] de caſu ad
caſum, recipit tn̄ paſſiuā, vt ius cōe ad illud extendatur, vt ſi dicit
ſtatutum ꝙ pupillus maior xij. an. poſſit teſtari, non extēdit̄
ad alium inhabilem, vt teſtari poſſit, q̄a eſſet extenſio actiua, ſed
oēs leges tractātes de teſtamentis validis, locum hn̄t in talibus
teſtīs, ſicut in teſtamentis aliorum. arg. hic pp̄ quam fictionem
3 lex Fal. &c. ¶ †Item no. tex. ibi, [quæ tn̄ pn̄t locum habere,] ꝙ ſignū vl̄e reſtringit̄ ad habilia, & quæ pn̄t habere locum, vnde in
ducitur ꝙ ſi ſtatutum dicit ꝙ ſtatuta loquentia de coniunctis,
locum habeant in extraneis, & loquentia de fiſco, locum habeant in priuatis, debent intelligi ſi ſunt talia quæ pn̄t locū habere, & congruere: vn̄ ſi erat ſtatutum ꝙ cauſæ inter conſangui
neos compromittantur inter ↄſanguineos cōes, ſtatutum illud
generale non habebit locum, vt idem ſit in extraneis, facit etiā,
4 † ſi teſtator inſtituit plures filios quorū vnus ſit in ſacris, & grauat eos ſi deceſſerint ſine liberis, ꝙ reſtituant tali. in tali generalitate non comprehēdant̄ q̄ non pn̄t liberos legitimos habere.
Sed opponit̄ ↄ̃ iſtum §. de l. iij. §. hæc verba. de neg. ge. vbi lex noua prætoria nō extendit̄ ad caſum fictū, q̄a ſi loquit̄ de negotijs
alterius, non extendit̄ ad negotia, quæ geruntur ſuper bonis hæ
5 reditarijs, quia verè non pn̄t dici alicuius, licèt fictè. † vnde dici-
b mus cōiter ꝙ ſtatuta nō extenduntur ad caſum fictum, [b] vt no.
in l. oēs populi. de iuſt. & iu. Iſtam opi. non faciunt Doc. hic, eſt
tn̄ verè neceſſaria. Sol. quantum ad ſubſtantiā legatorum non
erat caſus fictus, q̄a erat verè legata, q̄a verè facta a teſtatore, licèt quantū ad validitatē eſſet fictio, q̄a nō valebat quantū ad verum ſtatū teſtatoris, q̄a verè mortuus erat ſeruus apud hoſtes,
ſed valet ſm̄ fictū ſtatum, q̄a fingit̄ mortuus prima hora captiuitatis, vnde ēt ſi non haberemus iſtum §. ēt interp̄tatione magiſtrali poſſemus hoc dicere, non obſtāte illo §. & ſic iſta fuit interpretatio declaratiua, non neceſſaria: vel ſi volumus dicere ꝙ
ſit neceſſaria, verū eſt ꝙ non extenditur ad caſum fictum p̄ ſe,
ſed beneficio alterius legis extēdentis ſpecialiter benè fit, & hic
eſt huiuſmodi, & ſic concor. & ſic oporteret dicere quod ſi non
eſſet iſte §. ad talia legata non extenderetur lex Falci.

ADDITIONES.

a ¶ Extendatur. Adde Alb. de Ro. in j. parte ſtatutorum quæſtio. clxxx. quæ incipit. Itē q̄ro ſi aliq̄s p̄hibeatur per ſtatutum. Imo. in rub. extra de teſt.
b ¶ Caſum fictum. Vide hic latè per Ioan. de Imo.

---

1 *De eo quod hæres ſoluit tanquam legatum, poteſt detrahere Falcidiam, ſi imminet, non ſic de eo quod ſoluit non tanquam legatum, ſed vt euitet ſolutionem alterius legati.*
2 *Debitor non conſtituitur in mora per interpellationem, licèt incontinenti non ſoluat, ſed cum aliquo interuallo.*
Poſt moram fit transfuſio ipſo iure primi legati in legatum pœnale.
3 *An per ſtipulationem pœnalem ſecuta mora nouetur ipſo iure obligatio præcedens.*
4 *Licèt legatum de penu propter moram fuerit translatū in legatum quantitatis, & ammodo debeatur quantitas, tamen hæres poteſt ſoluere penum vt non ſoluat quantitatem, & ſic moram purgare vſq; ad litem conteſtatam ſuper pecunia.*
5 *In Falcidiā an imputent̄ que capiūtur iure inſtōnis, q̄d in Trebellianica.*
6 *Legatum de penu cenſetur ademptum ſub conditione ſi hæres voluerit decem dare, & ſi eſt ademptum ſub conditione, quòd cenſeatur ſub contraria conditione datum, ſi noluerit dare decem.*

1 **§.Item ſi ita legatum.** †De eo qđ hæres ſoluit tāquam legatū, poteſt detrahere Falcidiam, ſi imminet, non ſic de eo quod ſoluit
non tanquam legatum, ſed vt euitet ſolōnem alterius legati.
h. d. Et illud dicitur mortis cā capio, de qua Falc. nō detrahitur,
vt hic, primo loquitur quando legatum quantitatis incepit a
præcedenti diſpōne, quia primo legauit penum, & hæc fuit diſpō præcedens: poſtea ſi hr̄s penum non daret, legauit x. & ſic
fuerunt duo legata, primum purum, ſm̄ ↄditionale, vſque ibi,
[idemque erit.] Ibi loquitur qn̄ incepit a pręcedenti ↄditione,
quia non legauit penum, ſed ſolum ſi hęres penum non daret,
& ſic fuit vnum tantum legatum ↄditionale. ſ. de x. vtroq; caſu
quęritur ſi hr̄s ſoluat penum, & immineat Fal. vtrū poſſit eam
de penu detrahere. Quidam dicebant indiſtinctè ꝙ non, etiam
primo caſu, quia Falci. detrahitur de legato, ſed penus non cenſetur legata, licèt prima facie legata fuerit: quod patet, quia legata pn̄t cum effectu peti, & hæres aſtringi inuitus ad illa ſoluēda, ſed in caſu iſto penus non poteſt peti cum effectu, nec hæres inuitus aſtringitur ad ſoluendū, cum poſsit dando pecuniā
euitare ſolōnem penus ex licētia ſibi data a teſtatore, ut probatur in l. j. ſ. de penu leg. vbi patet, ꝙ tamen quātitas poteſt peti
cū effectu, non penus, licèt ſit in pręſtatione ſi hæres vult: ergo
de illa non detrahitur Falc. quæ non niſi de legatis detrahitur.
Iuriſconſul. tn̄ diſtinguit in illo primo caſu, aut ſoluitur penus
antequā hæres ſit in mora ſoluendi penum, quia nō fuit interpellatus vt ſolueret, & pōt detrahère, quia ſoluit vt legatum, cū
re vera penus fuerit legata, & ſic fuit in obligatione ciuili & naturali, ut ēt dicit hic gl. licèt non potuerit cum effectu peti ab
hærede inuito. Ex quo tn̄ ſpontè ſoluit, vt rē legatā ſoluit, quia
non erat facta transfuſio de legato penus, in legatum quantitatis, q̄ fuit relicta ſi hęres penū nō daret, ꝙ exponitur. i. fuerit in
mora dandi. l. ſi duo. §. fi. de conſti. pecu. & l. 3. §. j. de adi. leg. ſi verò hęres fuerit in mora p̄ interpellationē, & nō ſoluit, ex tūc purificatū eſt legatum quantitatis. Et deſinit legatū penus ipſo iure, & transfunditur in legatū quantitatis ex voluntate defuncti,
quia cēſetur dicto caſu ademiſſe legatum penus, & legaſſe quātitatē, vt eſt caſus in l. ſi penum. poſt mediū, qn̄ di. le. ce. cū dicit
[fundi legatū ademptū] iō ſi volēs purgare morā ne habeat ſoluere x. ſoluat penum, ꝙ facere poteſt vſq; ad litis conteſta. ſup̄
x. d. l. j. de penu leg. non ſoluit vt rem legatam, iō de ipſa non detrahitur Fal. quia legatarius dr̄ capere mortis cā, non iure legati. Et idē eſt in ſecundo caſu, qn̄ incępit a p̄cedenti cōditione. ſ.
quia tūc penus nullo mō eſt legata, & ſi ſoluitur mortis cā, ſoluitur vt euitetur ſolutio q̄titatis. Ideo iſto caſu indiſtinctè Falc.
non detrahit̄, hic eſt caſus clarus, p̄ quē remanent quaſi oēs gl.
declaratæ. ¶ In tex. ibi. [ſi non dixeris x. dato.] quęritur ſi hr̄s dat
penū, & immineat Falcidia, vtrunq; poſſit detrahere de penu:
¶ In tex. ibi, [oīmodo in legatū x.] ſub. & nō penū, ēt in caſu prędicto, licèt penus fuerit legata p̄ rōnes, quas ſ. dixi. ideo dicebā
a in Fal. hæredē non imputare. i. non poſſe Falci. [a] detrahere. ¶ In
tex. ibi, [ſi incontinēti.] ſ. ꝙ fuerit interpellatus vt ſolueret, & ſic
non fuit ↄſtitutus in mora, ex quo incontinenti. Idē & fortius ſi
non expectauit interpellationē. ¶ In tex. ibi, [cū aliquo ſpatio.]
quod iudicis arbitrio relinquitur. l. quod dicimus. de ſolu. ¶ In
tex. ibi [idemq; erit] ſ. qđ ſ. eſt dictū proximo ver. [ꝙ ſi iam.] non
aūt qđ in primo caſu qn̄ incontinēti, quia hoc caſu de quo hic
nunquā fuit legata penus, & ſic nullo caſu poteſt ſolui res legata. ¶ No. ergo ꝙ iſto caſu primo valebat relictū factū noīe pœnę, qn̄ præcedebat præceptum honeſtum. Nam relictū de decem vr̄ factum nomine pœnę ſi hęres fuerit in mora dandi penum: ſecus ſi pręcedebat p̄ceptum reprobum. l. j. & 2. C. de his
quæ pę. no. Olim ante iure digeſtorum non valebat. l. 1. de his q̄
pę. no. Vel dic ꝙ fuit de media iuris prudentia, ſi. n. fuiſſet ante
& fuiſſet ſublatum per iſtum §. non expediuiſſet tollere per illā
l. Quod aūt dixi relictū de x. factum nomine pœnæ, procedit ſi
non tm̄ valebat penus, ſi aūt tm̄ poteſt dici ꝙ non ſit factū nomine pœnæ, nec in odiū, ſed in fauorem, ut habeat facultatem
ſoluendi quod uelit ſicut in ſimili ſ. de leg. 1. l. ſi qn̄. §. j. ¶ Itē no.
ꝙ hæc pœna nō cōmittitur anteq̄ hęres ſit in mora, & ſic patet
hic ꝙ illa verba, ſi non dederis, exponuntur. i. fueris in mora dandi, ſed ſi eſſet factū in fauorem hæredi, exponerent̄. i. dare nolue
2 ris, ſed potius quantitatē. ¶ †Itē no. ꝙ debitor non conſtituitur
in mora per interpellationē, licèt incontinenti non ſoluat, ſed
b cum aliquo interuallo, quia nō dēt ire creditor cū ſacco [b] paratus.
3 ¶ †Item no. ꝙ poſt morā fit transfuſio ipſo iure primi legati in legatum pœnale, vn̄ allegatur ad illū articulū difficilē, vtrū
per ſtipulationē pœnalē ſecuta mora nouetur ipſo iure oblō p̄
cedens, de quo plene in l. ita ſtipu. de uerb. obl. & iſte tex. vr̄ probare ꝙ ſic, quod Bar. dicit procedere ex eo, quia hic præcedebat
oblō ex cauſa lucratiua, & eodē modo in l. oblōnum ferè. §. fin.
de act. & ob. ſecus ſi ex cauſa oneroſa. l. ſi quis a ſocio. pro ſocio.
& l. prædia. de act. emp. Vel dic verius, ꝙ cauſa eſt hic, ex eo, q̄a
in vltimis volun. quæ dependent ex voluntate teſtatoris, qui potuit hoc facere, & legando hoc modo non vr̄ ademiſſe, ut dicit
tex. in l. ſi penum, qn̄ di. le. ce. ſed in ↄ̃ctibus, qui depēdent ex uoluntate vtriuſque ſiue pręcedebat obligatio ex cā oneroſa, ſiue
lucratiua, non fit nouatio: quod dic vt tetigi in l. prædia. de act.
4 emp. ¶ †Itē no. in eo. uer, ꝙ licèt legatū de penu propter morā
fuerit translatū in legatum quantitatis, & ammodo debeatur
quantitas, attamen hęres poteſt ſoluere penum, ut non ſoluat
quantitatem, & ſic moram purgare, quod intellige, vt ſupra uſque ad litem conteſta. ſuper pecunia, vel ſi fuerit appoſitū certum tempus, ut ſi non ſoluerit penū intra x. dies nō haberet locū purgatio, ut l. 1. de penu leg. l. ſi inſulam. de verb. obl. & l. traiectitiæ. §. de illo. de act. & ob. & recito gl. ¶ In glo. in verb. [imputari poſſe.] ibi [Item vt quaſi non habeat hæres] vult dicere glo.
ꝙ verba

ADDITIONES.

a ¶ Falcidiam. Adde ut per Are. conſi. 18. propè finem.
b ¶ Cum ſacco, Facit tex. in l. diuortio, ibi, e veſtigio, ſupra de neg. geſt. Bald. in cap. j. in prin. de noua for. fid. vbi dixit quòd omnis interpellatio legis uel hominis ſpatium quoddam continere deber, ſaltem tacitum, pro quo alleg. gl. in l. Aemilius largianūs. in prin. ſupra de mino. facit tex. in cap. 1. §. ad hæc, hic finitur lex Corrad. interpellatio tamen poteſt fieri ſtatim ſecundum Ful. alleg. l. liber homo. §. decem. de verb. obl.

ꝙ verba tex.poſſunt intelligi duob.mod. Primo penus pōt imputari in Fal.ſ.quo ad ſe,& tunc eſt ſenſus,ꝙ de ipſa pōt detrahi Fal.ſi imminet. Secundo quo ad alia legata, & tūc eſt ſenſus ꝙ penus ꝯputatur inter alia legata,& ſi oīa tranſcendūt dodrātē,detrahitur de oībus,& ſic facit vt ēt de alijs detrahitur quaſi non ſit remanſura penes hæredē,licèt eā non ſoluerit,ſed ſoluturus eſt:ſi.n.non dicetur legata,remaneret apud hrēdem,& diminueret Fal.ſicut aliæ retentiones.§.eo.l.in rōne in prin. ¶In fi.gl.ibi.[vel dic.] hæc vera,vt ſic dicamus ꝙ penus ſit legata, ut hic.Ex hoc ſequitur,ꝙ eſt in ciuili & naturali oblōne, vt in glo. fi.& ēt in petitione,quātū ad hoc vt hrs in mora poſſet ꝯſtitui, vt hic patet,qđ non eſſet ſi nullo modo poſſet peti.l.ſi peti. l. ſi pupil.de verb. obl. Sed quantū ad effectualē cōſecutionē non eſt in petitione,vt inuitus ꝯpellatur ſoluere, ſed eſt ꝑſtatione, vt volens poſſit ſoluere,ne incidat in pœnam de x. ita loquitur ꝯrium.de l.j.de penu leg.¶In gl.ſeq.ibi.[immo vſque ad litem conteſt.]tu dic melius.Aut quærimus de ſpacio, quod haberēt ad ſoluēdū poſt interpellationē quantū ad hoc vt nō ſit in mora,ſi intra illud ſoluat,de quo loquitur iſte tex.& illud eſt modicum,qđ iudicis arbitrio relinquitur,vt in iuribus alle.in gl. Aut quærimus de ſpacio , qđ habet hrs ad purgandū morā , in qua fuit ꝯſtitutus ꝑ lapſum illius modici ſpacij,& illud eſt vſq; ad litem ꝯteſt.ſuper x.nā vſq; tunc pōt offerre penū,licèt deſierit eſſe legata,& eſſe in oblone.qa nihilominus remanſit in ſolutione vſq; ad lit.conteſta.ſu p x.poſtea nō pōt offerre, ſed habet ſoluere x.l.j.de pe.le.cū aliis alleg.in gl.¶In ſeq.ibi, [ſed Falcidiam minuet &c.] hoc non placet, nā iſtud ꝓcederet ſi remaneret penes hrēdem,ſicut & alia legata inualida,quæ penes eū remanēt, & operantur vt tāto minus detrahatur de aliis legatis, & ſic ſufficerent ad quartā,in totū impedirent l.in rōne.in prin.§.e. Sed hic loquitur qñ traditur,& licèt tradatur non ut legata, ſed pro euitatione pœnæ,non imputatur in Falcidiā,ut ſic Falc.diminuat:licèt ergo qñ ſoluitur vt legata Falcidiam inducat de aliis legatis,ut in gl.præceden.qñ tñ ſoluitur non ut res legata, Falc. non minuit:tene ergo primā expoſitionem, ꝙ tunc non imputat.i.de ipſo non detrahiť Fal ſed ſoluitur integraliter, licèt omnibus ꝯputatis immineat Falci.ꝑp rōnē de qua ſ.quia Falc.nō detrahitur niſi de legatis.In fi.gl.ibi,[C.eo.l.pe.] dic mortis cauſa capio interdū datur a legatario hæredi. vt cum datur grā conditionis implendæ,& tūc nō eſt tractandū an detrahatur in Falci.ſed an ꝯputetur in Falci.& tunc dic, ut l.acceptis,& l.in quar
4 tam.§.e.quia rīr † in Fal. iure inſti non cōputatur, licèt aliquando fallat,ſed in Treb.ſic aut dať ab hrēde alteri,tūc,ſi ꝑp eius moram,ad euitandum ſolōnē alterius legati pœnalis , & nō detrahitur,ut hic: aut ob aliam cām,& tunc bñ detrahitur,ut in l.pe. & adde gl.l.qui pretio.de dona.cau.mor.& quod no.gl.Inſti.eo. circa prin.¶In gl.fi.ibi.[ſed dicitur vnum ꝑp vnam exactionē.] ſimile in legato alternatiuo,nam ꝑp duas res dicuntur duo legata,ſed quia ſufficit ſolo vnius,dr vnum.l.ſi illud.de lega. 2.& hoc anteꝗ̄ hæres ſit in mora,quia legatum penus eſt purum,& legatum de x.eſt ꝯdōnale,& ſi ſoluitur penus ante morā, extinguitur legatū ꝯdōnale,& ſola penus cenſetur legata. Sed ſi ſit in mora ēt anteꝗ̄ ſoluat x.extinguitur legatum de penu ,& purificatur legatū de x.& eſt perinde acſi x.ſola eſſent legata: ex hoc inferas,licèt qñ ſoluitur penus diſtinguatur,ut hic in tex.Si quęritur an de eo poſſit detrahi Falci.qñ tñ ſoluuntur x.indiſtinctè detrahitur,quia nō ſoluuntur niſi tanꝗ̄ legata,ſiue incęperit a ꝑcedenti conditione,ſiue a præcedenti diſpoſitione,& ſiue poſt morā,ſiue ante,quia ſi hæres eligit x.antequam ſit in mora ſup penu,legatū de penu extinguitur ꝑp electionē datam hæredi, non ꝑp transfuſionem quæ ſit in rōne moræ, uel dic ꝙ ēt tunc ſit transfuſio. ¶ In gl.ibi,[ſed ideo non petitur,] ſub. quantum ad effectū conſecutionis,ſed bene petitur ad conſtituendū hæredem in mora,rōnem primi gl.ſubnectit.ex qua ratione colli ge quod ſ.dixi,ꝙ legatum de x.poteſt eſſe factum in fauorē hæredis,licèt etiam in pœnam dicatur factum,ex quo ad pœnam cogi non poteſt ex tacita voluntate defuncti. In gl.ibi,[Alii dñt ſola x.eſſe in oblōne,] pro iſta opi.ſm Dy.facit multum l. ſi pe-
6 num.qñ di.leg.ced.vbi dr ꝙ † legatum de penu cenſetur ademptum ſub ꝯditione ſi hęres voluerit x.dare,& ſi eſt ademptum ſub ꝯditione,cenſetur ſub contraria conditione datum ſi noluerit dare x.ſ.tit. i.l. aliqñ . ſic ſi ex pendente conditione nulla naſcatur oblō.l.cedere diem,de uer.ſig.nec ciuiliter,nec naturaliter debebitur.Dy.laborauit in ſolōne huius ꝯrij, ſed rñde ſm Bar.illud procedere in ademptione,ꝗ̄ fieret ſub alia condōne, ſed qñ ſit ſub cōditione ſi hæres voluerit dare x.antequam declaret ſe uelle,legatum eſt purum,& ſic debetur ciuiliter, & naturaliter,quod patet,quia ſi legatarius decederet , legatū de penu tranſmitteret.d.l.ſi penum, tanꝗ̄ purum , licèt nō tranſmitteret legatū de x.quod erat conditionale ſi nō daretur penus, vt ibi patet,& tñ non ſic in alio legato puro,& ſub alia cōditione adempto.l.quod pure.eo.tit.& dixi in dicta l.aliquando.

1 *Falcidia qualiter detrahatur de re legata diuiſibili, vel indiuiſibili.*
2 *Vſusfructus eſt ſeruitus diuidua,licèt cæteræ tam reales quàm perſonales dicantur indiuiduæ.*
3 *Neceſſitas eſt indiuiſibilis.*
4 *Statuta ſi dicant, ꝙ de relictis ſoluatur gabella ad rationem tot ſolidorum pro centenario, qualiter æſtimabitur relictum vſusfructus.*

1 **§.Si vſus fru.legatus.** † Qñ legať aliquid diuiſibile Falcidia detrahiť de ipſa re,non de æſtimatione eius, debet tñ æſtimari ad alium effectū,vt ſciať quātū ſit ſibi legatum,& ſic an Falcidia veniat ab eo, vel ab alio detrahēda. Sed ſi legať aliud indiuiſibile, nō pōt detrahi de eo ꝙ eſt legatū,ſed detrahiť de eſtimatione.h.d.in ef-
2 fectu,venio ad caſum.¶† In tex.ibi [diuidi pt]No.qa eſt principalior tex.q allegať ad hoc,ꝙ vſusfructus eſt ſeruitus diuidua,licèt ceterę tā reales ꝗ̄ ꝑſonales dicanť indiuiduę, vt ſequiť, ſed q̄ eſt rō? Rñdeo ſm Doc.ꝙ tantā vtilitatem affert pars vſusfructus reſpectu partis,quātā totus reſpectu totius,non ſic in alijs,nam vſusfructus ꝯſiſtit in cōmodo fructuum.Et ſi ꝑcipiunť x.corbes frumenti, vel vini, tātā vtilitatem habeo de vna corbe reſpectu vnius corbis,quātā de x.reſpectu x.ſed cæteræ ſeruitutes ꝯſiſtūt in cōmodo neceſſitatis , nam ꝑdiales debenť iuxta neceſſitatē prędij.l.pecoris.cum l ſeq.vel ꝑcedēti.de ſer.ruſt.ꝑdio.& perſonales,vt vſus.& habitationis,ſm neceſſitatem ꝑſonę.l.plenum.
3 de vſu,& ha. † Neceſſitas aūt eſt indiuiſibilis qa ſi ad ſubſtantiā alicuius ſunt neceſſarii duo panes,ſi non haberet continuò niſi vnum,non haberet vtilitatē reſpectu vnius quantitatis ex duobus,qa ſi haberet duos,ſuſtentaretur,& viueret in ſolidum:ſed ſi non haberet niſi vnum,non ſuſtentaretur pro parte, qa non pōt pro parte viuere & pro parte mori.Iſta eſt rō.l.vſus pars.de vſu,& habi.¶In tex ibi, [totum vſumfructum]ideſt totius tpis, habita rōne quantum poſſet viuere, puta x.annis. & quantum poſſet percipi toto tempore x. anno.puta c.& de tota iſta ſumma detraheret Fal.hoc modo, qa ſi legatarius vellet vſumfructum,deberet dare hæredi xxv.& hæres traderet fundum fruendum donec viueret,ſi opinio veterū eſſet vera,ſed non eſt,vt ſequitur:ideo ſingulis annis fiet detractio hoc modo,qa hrs fruet ꝑ quarta parte,legatarius pro trib.& ſic ambo colent fundum, & ꝑcipient de manu ſua, qa legatarius nō habet ꝑcipere de manu heredis.l.fundi Trebatiani.de vſufru.leg. & ſimilr hęres nō habet capere de manu legatarij. Ponent ergo ſimul colonum, qui reddat rōnem ſingulis annis cuilibet pro rata.In tex.ibi,[cū neq; vſus,] innuit ꝙ ſeruitus vſus ſit diuidua, ſicut vſusfru. qđ non eſt verum. l. vſus pars de vſu , & ha.nec vult hoc dicere.ſed ꝙ opera ſeruorum nec eſt ſeruitus vſusfructus,nec vſus, ſed eſt
a qdā tertia ſpecies, & eſt indiuidua, ſicut vſus & habitatio.[a] hoc voluit gl.quæ incipit, [quo ad vſum] & no.in tit.de ope. ſeruo. Sed quare eſt indiuidua, cum tantam vtilitatem afferat pars operis reſpectu partis, quantā tota reſpectu totius, non enim regulatur a neceſſitate,quę eſt indiuidua. Rñ.qa conſiſtit in facto, & omne factum eſt indiuiduum,vel rōne formę,ſi habet mām & formā l.ſi is qui quadringenta.§.quędam.§.eo. vel ſi non habet, qa in facto ſuccedit obligatio ad intereſſe. l. ſi qs ab alio. de re iud.ſi eſſet diuidua,& ſolueretur pars operis, contingeret liberatio in partem.l.ſi ſtipulatus.de ſol.pro alia parte poſſet ſoluere intereſſe,& ſic fieret ſolo in diuerſis rebus,& ꝑp hoc dicitur indiuidua, ſicut obligatio alternatiua , ne fiat ſolutio in diuerſis rebus.l.ij & l.in executione.§.pro parte.de verbo.obli.& in obligatione generis, eadem rōne,quia ſi eſſet diuidua,& deberes hominem in genere, tradendo partem Stichi liberareris, & poſſes ſoluere partem in alio , & liberareris: vnde ne hoc ſequatur , non liberaris, niſi ſoluas aliam partem in Sticho : dicuntur ergo indiuidua reſpectu ſolōnis, non obliga quæ diuiditur inter hæredes, licèt ſecus in his quæ ſunt indiuidua reſpe
4 ctu obligationis.¶† Vltimò no.gl.[b] magnam,in verſ.[ſed quan
b tum,] quia multoties dicunt ſtatuta, ꝙ de relictis ſoluatur gabella ad rationem tot ſolidorum pro cētenario, & ſit relictum vſusfructus, vt ſciamus quantum ſit ſoluendum , & quantum ſit eſtimandus, recurrendum eſt ad iſtam glo. quia aliqñ parum æſtimatur ſi ſtatim ſperatur redire ad proprietatem, aliqñ multum,ſi rarò vel nūquam perdiderit, etiam ſi ſtatutum vult ꝙ hæres habeat ſoluere tanquam habens cauſam lucratiuam, quia ſolum de valore proprietatis, quæ habet æſtimari ſecundum quod vult iſta glo.ſecundum Ang. Non ſunt alia.

ADDITIONES.

a ¶ Habitatio contra facit l.cum antiquitas.C.de vſufru.vbi habitatio ęquiparatur vſufructui, poteſt dici ꝙ æquiparatur ad hoc, vt habens habitationem poſſit alteri locare.
b ¶ No.gl. Adde aliam gl.in l.omnium.ſupra de vſufru.

1 **§.Si quis creditori ſuo.** † Si debitor legat creditori,eo caſu quo legatum valet,detrahitur Falcidia ſolum de commodo repreſentationis, non de eo, quod principaliter debebatur.h.d.¶ In tex. ibi[an inutile legatum erit.] & tunc non eſt tractandum de Falcidia,quę detrahitur de legatis validis.

1 *Res non deducta Falcidia ſi per errorem traditur locum habet conditio indebiti vſque ad Falcidiam.*

1 **§.Si legatarius.** † Si per errorē traditur res nō deducta Falcidia , locum habet cōditio indebiti

indebiti vſq; ad Falcidiam.h.d.Res autem non poteſt repeti per interdictum quorum legatorum, poſtq̃ heres ſpontè tradidit, quia illud habet locum qñ legatarius occupauit ſine voluntate hæredis, & tũc reſtitueret totam rem per illud interdictũ,& ſic intellige de errore facti,non iuris, quia tunc ceſſaret repetitio,cum naturaliter debeatur l.error. C.eodem.

1 *Legata pura,quæ per ſe non excedunt dodrantem,licèt iniuncta cum cõditionalibus excedant,ſoluuntur integra, præſtita cautione de reſtituẽdo adueniẽte cõditione quatenus eſt ſolutũ vltra quàm Falcidia patiatur.*

1 **§.Interdum.** †Legata pura, quæ per ſe non excedũt dodrantem, licèt iniuncta cum conditionalibus excedãt,ſoluunẽ integra,pſtita cautione de reſtituendo adueniẽte ↄdõne quatenus eſt ſolutũ vltra q̃ Falcidia patiat. h.d.¶Præmitte id qđ habetur ꝟ.eo.in l.in rõne.§.qđ vulgò,ꝙ legata,facta in ſecundis tabulis,cẽſenẽ facta in primis tabulis ſub ↄdõne.Et ſic a pupillo,licèt facta ſint a ſubſtituto,vt ↄtribuanẽ cum actis a pupillo, vt videatur an oĩa excedant dodrantem,& tunc ſit locus Falci. licèt facta a pupillo non excedant per ſe.

1 *Portio non grauata ſi accedat grauatæ,confunduntur ad inuicem,vt legata augeantur,& Falcidia non detrahatur,dummodo accedat ex voluntate defuncti expreſſa vel tacita,ſecus ſi præter voluntatem.*

2 *Legata quãdo ſunt nominatim relicta a cohærede,vel ſubſtituto, licèt de proprietate verborum non debeantur a ſubſtituto,vel alio cohærede,tamen debentur ex æquitate.*

3 *Si portio non grauata accedit non grauatæ, quando non confundantur.& vide nume.1.*

1 **§.Id quod ex ſubſtitutione.** †Si portio nõ grauata accedat grauatę,ↄfundunẽ ad inuicẽ,vt legata augeanẽ, & Falcidia nõ detrahat,dũmodo accedat ex voluntate defuncti expreſſa,vel tacita,ſecus ſi præter voluntatem,ſed ſi grauata nõ grauatæ,ſi qdem ex expreſſa voluntate defuncti,idem,niſi legata ſint nominatim relicta ab illo,cuius pars deficit, ſi aũt ex voluntate tacita, vel pręter voluntatem, non confunduntur, & ſic portio non grauata non prodeſt legatarijs.h d.vſque ad §. ſi in annos. iuncta l.qđ in alterutro. ꝟ.e.& iſte articulus de ↄtributione portionũ ad inuicẽ,& de ↄtributione legatorum eſt difficilior, q̃ ſit in iſto titulo. hic tractatur de contributione portionum,ſed in l. in rõne.§.quod vulgò. de ↄtributione legatorum,& glo.hic aliqualiter tangit,ſed plenius in l. ꝙ in alterutro, & per Bart.in l.q fundum.§.cohæres.ꝟ.eo.Et aduerte hic,primo loquitur qñ vna portio accedit alteri ex vulgari ſubſti. & ſic ex expſſa voluntate, vſque ad §.ſi cohæredis. ibi qñ ex iure accreſ. & ſic ex tacita, vſque ad §.ſi cohæredẽ,ibi qñ nec expreſſa, nec tacita, ſed præter voluntatẽ. ſ.facto illius cui accedit, & idẽ ſi expoſitione legali p ſucceſſionẽ ab inteſt.ꝟ.eo.l.pr̃ filiã.Itẽ in prima parte ponuntur duo caſus. Primus qñ non grauata accedit grauatæ, vſque ibi, [ſed ea.] Secundus ecõuerſo,in ij.parte non ponitur niſi vnus caſus. ſ.qñ grauata nõ grauatæ, & in illo ponuntur plures opi. quarũ vnã tenet Iuriſcõ. aliã tenuit Imperator in caſu de facto, ſed vltra illũ non eſt extendenda,qa non eſt vera.in iij.parte ponitur vnus caſus ecõuerſo.ſ.qñ nõ grauata grauatæ,aliàs nõ haberet dubium per §.precedentẽ,& ſic limita primũ caſum,q loquitur qñ ex voluntate defuncti, ſed in hac tertia qñ preter vo-

2 luntatẽ defuncti.¶†In glo.ſuper verbo,[nominatim.] ibi.[nã ſi nõ expreſſit tm̃.] No.gl.expreſsè, quę determinat p illa opi.de qua dixi in l.licèt imperator.de le.j.& l.ſi Titio & Meuio.§.Iul. de leg ij.ꝙ qñ legata ſunt nominatim relicta a cohrde, vel ſubſtituto , licèt de proprietate verborum non debeant a ſubſtituto,vel alio cohærede.l.Celſus.§.ꝙ alicuius.de leg.ij.bene tñ debentur de æquitate virtute reſcripti Imperatoris.de quo loquitur l.licèt.de lega.j.& l.nõ iuſtã.ad Treb.& hoc vult iſta glo.niſi ſit appoſita dictio tm̃ , vel ſimilis, p quam appareat ↄ̃ria voluntas.Intelligit ergo glo.ꝙ ideo in verſi.[ſed ea.]hic non augentur legata nominatim relicta ab illo,cuius portio deficit pars,quia nec ab eodẽ debenẽ,cum ab illo fuerunt duntaxat relicta, & ſic ſub ↄdõne ſi adibit hæreditatem,aliàs noluit deberi nec ab illo, nec alio.Sed ſi nõ fuit appoſita dictio taxatiua,tunc quia deberẽtur a cohrde,augerẽtur,ſicut qñ deberẽtur expreſſa repetitio ne,vt in tex.dicẽdo, quiſquis mihi hrs erit, vr̃ dicendum ꝙ licèt debeanẽ a cohrde ſcđm glo.quã puto veram,non tñ augentur, iſto caſu loquitur tex.qui non facit mentionẽ de dictione taxatiua,& impropriè loqueretur,ſi foret appoſita, dicendo ꝙ non augentur,ex quo non debentur,dẽt ergo intelligi caſus quo debentur,ſed ideo non augentur, quia debentur ex pſona illius,a quo fuerunt nominatim relicta, vnde ſicut ille detraxiſſet Fal.ſi adiuiſſet. l.in ſingulis.ꝟ. eo.ita cohęres qui ſoluit ex perſona illius,ſed quando fuerunt expreſsè repetita per illa verba, quiſqs mihi hæres erit,ſoluta ex ſua perſona,ideo ſua portio non grauata proteſt.legatarijs, licèt ergo tex. iſte allegetur ꝙ legata ab vno nominatim relicta nõn cenſentur repetita a ſubſtituto,vel cohærede, non cenſentur repetita re vera, probat ↄ̃rium,vt pa-

3 tet ex ſupradictis.¶†In glo.in ver. [iudicaſſe.] ibi [& ad intelligentiam&c.]glo.non perfectè loquitur, ideo dic qñ nõ grauata accedit grauatæ,regulariter cõfunduntur,ſiue accedat ex uoluntate defuncti,puta ex ſubſtõne vulgari, ut in prin.§. ſiue ex pupil.l.qui fundũ.§.qui filiũ.ver.qđ ſi extranei.ꝟ. eo. ſiue ex iure accreſ.& ſic ex tacita.ꝟ.eo.l.qđ ſi alterutro.ſecus ſi præter voluntatẽ,vt in §.ſi cohęredẽ,& l.pr̃ filiã.§.ſi.in ſi. Si grauata nõ grauatæ,tunc aut ex iure accreſcẽdi tm̃ & non ↄfunduntur, ut in §. ſi cohęredis,& multò minus qñ præter voluntatẽ defuncti, ut in §.ſi cohæredem.ſm alium intellectũ,quẽ glo.ibi dare vr̃, aut ſm voluntatẽ defuncti, tunc aut ex vulg. ſub. aut ex pupillari. Primo caſu aut fuerunt noĩatim relicta cũ dictione taxatiua,& non augentur,quia nec debentur,ut in verſ. [ſed ea.] ſm intellectũ gl.Aut ſine dictione taxatiua, tunc expreſsè fuerũt repetita, & augentur,ut in ſi.dicti ver.aut nõ fuerunt repetita,ſed ſimpliciter relicta,tũc aut nõ noĩatim,& debenẽ,ſed nõ augenẽ,vt iſte tex.ſm meũ intellectũ:aut nõ noĩatim, tunc debenẽ & augenẽ, vt hic a ↄ̃rio ſenſu.ſi aũt ex pupillari,tunc qa inceperunt deberi a pupillo,q adiuit hr̃ditatẽ, pſtanẽ ex eius pſona, & ſicut ille detraxiſſet Falci.ita detrahet ſubſt.eius, nõ obſt. ꝙ hẽat ſuã partẽ non grauatã,hoc voluit hic gl.in ver.[vt in ſubſtituto & inſtituto.] ibi, [hoc ſaluo &c.]& probatur in d.l.qui fundũ.§. qui filiũ.¶Vltimò ↄ̃ §.ſi cohęredẽ. tene intellectũ quem poſui.opp. de l.maritũ,& l.ſi pupillus.§.ſi ego.ꝟ.eo.Solu.ſi cohęres meus erat in mea poteſtate tpe inſtitutionis,tunc portio,quam acquiro ex ſua perſona non grauata, prodeſt legatarijs quibus erat a me relictum,vt in contrariis: ſed ſi tunc non erat,ſed poſtea p meam adoptionem efficitur,tunc non prodeſt, ut hic.

1 *Legatis in annuis tot ſunt legata,quot anni.*

1 **§.Si in annos.** † In annuis legatis,qa tot ſunt legata, quot anni,ſi ſoluiẽ primo purè [a] integraliter,dẽt præſtari cautio de reſtituendo quatenus plus perciat,ſi contingat ex ſequentib.annis imminere Falci. ſicut pro alijs legatis ↄditionalibus.ſ. ead.l.§.interdũ.h.d. De hoc variè loquuntur tex.in titu.& dant diuerſos modos,dic ut not.ꝟ. eodẽ.

ADDITIO.

a ¶Purè.Vide plenè p Bar. in l.Titio,aliàs incipit ſi Titio,& adde ꝙ licèt nõ eſſet præſtita cautio, de qua in tex.tñ ſequentiũ annorũ legata poſſet hæres retinere pro Falc.eorum quæ primo præſtitit.l.ſi ex pluribus.infra eo.

1 *Debitum naturale non computatur in hæreditate,niſi cũ fuerit ſolutum.*

1 **§.Id quod natura.** † Naturale debitũ non cõputatur in hr̃ditate, niſi cũ fuerit ſolutũ.h.d.¶Pone caſum ꝙ teſtõr habebat 300. in bonis,& debitorẽ,qui naturaliter tenebatur ad cẽtũ fecit legata de 300. legatarii petunt integra legata hr̃s vult retinere Falci.dicunt legatarii,ꝙ ſibi cõputet in Falci.centũ q naturaliter debentur,dr̃ hic ꝙ non debẽt ↄputari,quia non pñt peti,& ſic nõ cenſentur in hr̃ditate,ſi aũt ſoluerentur, poſtea ſcientur vel p errorẽ iu-

a ris,& ſi non poſſent repeti, benè computarentur [a] in hr̃ditate, & ex tũc hr̃s Falci.quam detraxiſſet,reſtitueret legatariis, & de hoc cauebit,ſicut econuerſo cauent legatarii qñ recipiunt integra legata,& dubitatur in futurũ imminere Falcidiã,ſ. prox. §. ſed ſi ſoluerentur per errorem facti,& ſic poſſent repeti,nõ cõputarentur,ac ſi non eſſent ſoluta, ita intellige iſtum tex.

ADDITIO.

a ¶Computarentur. Adde ꝙ debitum naturale ſolutum hæredi imputatur in Falc.& auget hereditatem,etiam ſi illi debitum fuit ſolutũ cã implendæ conditionis a legatario ut eſt tex.in l.ſi pupillus.in prin.infra eodem.

1 *Hæredes quod debebat defuncto computatur in hæreditate, & ſic computatur in Falcidiam.*

1 **§.Si debitor.** † Qđ hr̃des debebaẽ defuncto cõputaẽ in hr̃ditate,& ſic ↄputatur in Falcidiã. h.d.¶In tex.ibi,[ↄfuſione liberetur.] dic ꝙ pp hoc uidebatur tã quam extinctum nõ debere ↄputari in hr̃ditate,ſed ↄ̃riũ eſt, nã eſt extinctus quantũ ad effectũ agendi,qa non poteſt hr̃s agere ↄ̃ ſeipſum,nõ q̃tum ad effectũ retinendi.¶In gl.j.ibi,[Idẽ eſt econuerſo,] dic qñ defunctus debebat hr̃di, & itellige idem eſt, ſcilicet ut illud debitũ per aditionem confundatur, nõ vt computaẽ in hr̃ditate, imò de ipſa detrahiẽ vt l.in imponẽda.C.e.ti. & ſic nõ cõputatur in Fal.nec etiã minuit,ſed potius inducit.

1 *Impenſa funeris,& neceſſarij monumenti factæ ab hærede deducitur de hæreditate tanquam æs alienum in computatione Falcidiæ.*

2 *Impenſa funeris quæ fit in portãdo corpus ad ſepulturam,ſemper eſt neceſſaria,& ſemper deducitur de hæreditate,dũmodo ſit rationabilis, & probabilis ſecũdum qualitatem perſonæ,& facultatem bonorum, & conſuetudinem ciuitatis.*

3 *Quid in impenſa monumenti.& nu.4.*

4 *Quid ſi expenſa fieret per tertium,& eam vellet ab hærede recuperare. Relictum pro monumento,an dicatur ad piam cauſam.*

5 *Si relinqueretur certa ſũma pro conſtructione capellæ,vel altaris, et illa nõ fuiſſet p executores tota expẽſa,an reſiduũ dẽat reſtitui hæredi.*

1 **§.De impenſa.** † Impenſa funeris,& neceſſarii monumẽti facta ab hr̃de deducitur de hereditate tanq̃ ęs alienũ in ↄputatioue Falcidię.h. d. uſq; ad l. ſi hr̃s in effectu,& aduerte, quia hic ponũtur duo dicta circa expenſam monumẽti,q vñr inuicẽ ↄ̃ria. Primũ Sabini, q dixit cã deducẽdam ſi monumentũ erat neceſſariũ,ſm Marcel. qui dixit

xit expēſam funeris benè deducendā eſſe,ſed expenſam monu-
menti non,ꝗa non vr̄ neceſſaria,niſi ſit modica expenſa.gl. aūt
q̄ ſunt hic cōfuſè loquuntur,& ſunt verboſæ ſine ſubſtantia,&
2 Doct.ēt nō clarè loquūtur. † Breuiter clarus intellectus eſt iſte,
ꝙ impenſa funeris,q̄ fit in portando corpus ad ſepulturā, ſemꝑ
eſt neceſſaria ideo ſꝑ deducitur dūmodo ſꝑ ſit rōnabilis & pro
babilis,uidelicet ſm̄ qualitatē pſonæ,& facultates bonorū,& ꝯ
ſuetudinē ciuitatis,ut in l.& ſi quis.§.ſed & ſi res. ſ̄. de relig. ſed
quatenus eſſet ſ̄.rōnem,non deduceretur in præiudicium lega
tariorū,ac ſi teſtator mandaſſet hoc fieri,quaſi in hoc non ſit ſi-
bi parendum,vt in l.ſeruo alieno.§.fi.de leg.j. ſed in præiudiciū
3 ſuimet hęredis poteſt expendere quantum vult.† Expenſa ve-
rò monumenti puta de lapidibus cum ornatu cōſtruendi, nō
ſemper eſt neceſſaria:puta ſi habebat ſepulchrum maiorū ſuo
rum,in quo poterat ſepeliri,vel ſi ſm̄ qualitatem perſonę eam
non merebatur,vt quia erat vilis homo, vel tales conſueuerūt
ſepeliri in foueis terreis,tunc nō deduceretur, ēt ſi teſtator mā-
dauit.Si aūt non habebat ſepulchrum maiorum, & erat talis q
merebatur, tunc dr̄ neceſſarium,& haberet locum primum di
ctū Sabini.in dubio verò pōt tumulari cum modica expēſa, vt
puta cum vno lapide ſuper terrā,& hoc voluit Marcel.in l.ſeq.
4 & tunc ceſſant omnes ambages.†Quando aūt expenſa fieret ꝑ
tertium,& eā vellet ab hærede recuperare, tunc de hoc non lo
quitur hic,ſed in l.qui aliena.§.libertos.de neg.geſt.;& in titu.de
relig.& ſump.fu.& Bar.hic tangit.Conclude ꝙ non eſt alia dif-
ferentia inter expenſam funeris, & monumenti, niſi ꝗa prima
ſꝑ eſt neceſſaria,ſecunda non ſemper,vt dixi: tn̄ in alio æquipa-
rantur,ꝗa tam prima,q̄ ēt ſecūda eo caſu quo eſt neceſſaria, ita
demum deducitur vt æs alienū in ꝑiudiciū legatariorū, ſi eſt ne
ceſſaria,& probabilis,ꝑ ea q̄ ſ̄. dixi,aliàs nō, ēt ſi teſtator māda-
uit eā fieri,aliàs non,vt in ver. [Marcellus.] qui loquitur dicto
caſu:& vſq; ad quantitatē neceſſariā non eſt detrahenda Falci-
dia de quantitate relicta ob iſtas cās.ſicut nec de ære alieno reli
cto:ſed quatenus excedit probabilē modum,detrahēda eſt Fal
5 cidia & intellige ita finē huius §.dicit tn̄ † Ang,ꝙ ipſe putat ho
die correctū ꝑ auth.ſilr. C. eo.vbi de relictis ad piam cām nō de
trahitur Fal.& iſta ſumma vr̄ relicta ad piā cām, quia ꝑtinet ad
a ornatum eccleſiæ ꝙ ſint ibi ſepulturæ honorabiles, [a] dicit etiā
hic vnū aliud verbū notabile, ꝙ ſi relinqueret certa ſumma ꝑ
conſtructione capellæ,vel altaris,& illa non fuiſſet per executo
res tota expenſa,quia ſuffeciſſet minor ſumma , ꝙ reſiduū dēt
reſtitui hæredi,& non debet conuerti in alium vſum piū. Nec
ob.l.legatū.cum ibi not.de vſufru.leg.quia ibi qn̄ fuiſſet relicta,
in quam nullo mō potuiſſet ꝯuerti,& tūc conuertitur in ſimilē
cām piam,ſed hic qn̄ potuit cōuerti,tn̄ fuit tota ſumma neceſ-
ſaria,& ſic eſt optima limitatio ad illam l.cum ibi no.Ego alle-
b go [b] bonum tex.quem ipſe non allegat ſ̄.de leg.2.l.Lucius. §.a
re.iſte tn̄ tex.quē ipſe adducit, nihil facit,ibi dum dicit. [nō am-
plius &c.]quia ille non eſt ſenſus huius verſi.ſed vult dicere, ꝙ
deducitur impenſa funeris,non impenſa monumenti.

ADDITIONES.

a ¶Honorabiles.Io.de Imo.dicit ꝙ quatenus expenditur vltra neceſſitatē,
dicitur potius ad vanam gloriam,ideo tenet ipſe,ꝙ non ſit correctus iſte
§.& vide Ang.in l.hæreditas.§.j.ſupra de pe.hæ.

b ¶Ego allego.Adde Imo,& Ange.in l.ſi ſeruus.infra,eo.Ang.in l. qui alie-
na.ſupra de neg.geſt.

1 *Quod hæres lucratur ex ſua induſtria,vel errore alterius, non autem ex bonis hęreditarijs,licèt propter ipſa bona vel hęreditatem,ſeu ipſarū occaſione,non prodeſt legatarijs,nec computatur in bonis hæreditarijs, ſed cedit lucro reipu.*

2 *Si hæres vendidit hæreditatem non lucroſam producentis,an de iſtis tenebitur ſoluere legatarijs.*

3 *Hæreditas quę reperit emptorem, in dubio prę ſumitur eſſe ſoluendo tā creditoribus quàm legatarijs.*

4 *Si filius cum pecunia paterna lucratus eſt vſuras, uel ſocius cum pecunia cōmuni,ꝙ non teneatur communicare fratrib.aut ſocio dictas uſuras quas lucratus eſt ex ſtultitia ſoluentium.*

5 *Contrariorum eadem debet eſſe iuris diſciplina.*

LEX III.

1 SI hæres. †Quod hæres lucratur ex ſua īduſtria,
vel errore alterius,non aūt ex bonis hę
reditarijs,licèt ꝑꝑ ipſa bona vł hr̄ditatē,ſeu ipſarū oc
caſione,non prodeſt legatariis,nec computat in bo-
nis hr̄ditarijs,ſed cedit lucro reipu.h.d.vſq; ad §. fi. & facit j̄. ad
Treb.l.poſtulante.§.ſed & ī huiuſmodi.Et pōt poni caſus duo-
bus mod. Primo,ꝙ deductis debitis nihil remanebit in bonis,
ex quo poſſent ſolui legata,& ſic legata non valebāt,vt in l.ſi u-
niuerſę.C.de leg.& j̄.ad Treb.l.j.§.j.cū ibi no.licèt.n.hæres tene
retur creditoribus hr̄ditariis iure iſto vltra vires hr̄ditatis, vt in
2 l.q̄ dotem.ſol.mat.non ſic tenebat̄ legatariis.†Pone ergo,ꝙ hr̄s
iſtā hr̄ditatē vendidit ꝑ ducentis,debes ſcire ꝙ cēſet̄ vendita cū
onerib.creditorū,& ſic emptor debet ſoluere creditoribus,non
ꝙ poſſit ab eis cōueniri,ſed cōuenitur hæres,& ſi hæres eis ſol-
ueret,poſſet recuperare ab emptore ꝑ actionem ex vendito,ꝗa
ſic cenſet̄ actū inter eos,vt l.2.C.de hęre.vel act.vendi.ex quo ſe
quitur ꝙ hæres lucratur iſta ducenta,cum ad emptorem perti-
nerent onera debitorum. Quærit̄ vtrū de iſtis ducentis tenebit̄
ſoluere legatarijs,nā ſi non vendidiſſet,ſoluere non tenebatur,
ꝗa nullum lucrū ſentiebat deductis debitis, nunc verò ſentit,&
iſtud lucrum hēt occaſione dictorum bonorum,vn̄ videbat̄ ip
ſum teneri. Contrarium erat verum, ꝗa hoc non ꝯſequitur ex
ſuis bonis,ſed ex ſua induſtria,& ex ſtultitia emptoris, certè di-
cit glo.in fi.ꝙ ēt ſi ex bonis, idem eſſet , puta ex fructibus colle-
ctis poſt mortem,quia inſpicitur quantitas bonorum,quæ erat
tꝑe mortis,nō illa quæ poſt mortem accedūt,vt j̄.eo.il l.quanti-
tate.Sed illud procederet quo ad alium effectum qn̄ agitur de-
tracta Fal.Sed qn̄ quæritur an valeant legata,vr̄ ꝙ poſſit graua-
ri ēt in fructibus,qui percipiuntur poſt mortem,;vt in l.filiusfa.
§.apud Marcellum.de leg.j.pōt ēt poni caſus ſecundo modo,ꝙ
erat tantum in bonis,ꝙ ſufficiebat ad ſoluendum debita, & ēt
legata,tn̄ facta ſolutione nihil remanebat apud hæredem,& ſic
ſi non vendidiſſet hæreditatem,detraxiſſet Falcidiam.Si aūt vē-
didit,tunc apud cum aliquid remanet,qđ ſufficit ad Falcidiā,&
ſic vr̄ ꝙ non ſit detrahēda. Tn̄ ꝯrium dr̄,ꝙ non ꝯſequit̄ ex ipſis
bonis,licèt ꝑꝑ ipſa, & iſto caſu pōt procedere id qđ dicit glo.ꝙ
ēt ſi ex ipſis bonis , idem eſſet,ꝑ rōnem prædictā.Et aduerte ꝗa
primo caſu poſtq̄ legata ſunt inualida,emptor non tenet̄ ea ſol
uere,& ſi ſolueret,non recuperaret ab eo.In ſecundo caſu cum
ſint valida , tenetur emptor ſoluere, tn̄ cum diminutione Falc.
ſicut tenet̄ hr̄s,quia cenſet̄ hæres vendiſſe cum onere & emolu
mento,& ſi ipſe hæres ſolueret,recuperaret ab emptore,quate-
nus incumberet emptori neceſſitas ſoluendi, ponitur etiam a-
liud exemplum in ver.[ſed & ſi is.] in quo hęres lucratur, & lu-
3 crū prodeſt ſibi,& non legatarijs. ¶†No.in prin.in verſi.[vix.]ꝙ
hæreditas quę reperit emptorem,in dubio præſumitur eſſe ſol
uendo tàm creditorib.q̄ legatarijs, quia emptor non præſumit̄
ita fatuus,ꝙ velit perdere pretium, & nihil lucrari. Iſta tn̄ præ-
ſumptio non eſt iuris,& de iure, ſed recipit probationē in ꝯtra-
4 riū,vt ēt hic colligit̄.¶†Itē no.hic ar.dum dicit,[magis ex ſtul-
titia emptoris,]ꝙ ſi filius cum pecunia pr̄na lucratus eſt vſuras,
vel ſocius cum ſua pecunia cōi non teneat̄ cōicare fratrib. aut
ſocio dictas vſuras, quas eſt lucratus ſtultitia ſoluētiū. Certè ſic
ſubditur alia rō fortior,ꝗa tenetur eas reſtituere ſoluentib.& ſic
lucratus non vr̄,vt in l.nā quocunq;.§.j.de lega.j.& de hoc ſ̄.pro
ſocio.l.cū duobus.§.fi.cum l.ſeq.& de acqui.poſ.l. ꝙ ſeruus,&
5 l.non vr̄.¶†No.in ver. [nam & eꝯrio.] ꝙ ꝯriorū eadē debet eſſe
diſciplina,& nō debet ꝗs petere,cuius ꝯrium non eſſet poſtula
turus,vt C.de ſol. l.fi.ꝗa nō debet quis petere lucrum ſi adeſt, ſi
nollet in caſu ꝯrio ſuſtinere dānum,quia ſi factum tuum,non
debet eſſe mihi damnoſum, ſed tibi,eodem modo non dēt eſ-
ſe mihi lucroſum,ſed tibi.facit l.ſi vnus. §.ſi vnus.ſ̄.pro ſocio.

1 *Legatum annuum ſi fiat reipublicæ,puta de decem in computatione Falcidiæ iſtud legatum reputatur aſcendere ad tantam quantitatem , quantum debetur in tribus annis.*

2 *De legato annuo qualiter detrahatur Falcidia.*

1 §.Item ſi reipublicæ. † Ego nūquā vidi tex.de
quo non viderē aliq̄ rō-
nē vel aliquē fructū, excepto iſto,quē fateor nō intelligere,nec
vr̄ qd Iuriſconſultus voluerit, & multò minus viderunt glo. &
Doct.videre meo,dr̄.n.hic ꝙ ſi fiat legatū annuū reipublicæ,pu
ta de decē,ꝙ in cōputatione Fal.iſtud legatū reputat̄ aſcendere
ad tantā quantitatē, quantū debet̄ in tribus annis, & ſic ad xxx.
vnde paria ſunt lega.x.annua reip.& legare ſibi xxx. nā x. eſſent
vſuræ triētes,de xxx.& ad tantā quantitatē vr̄ aſcendere legatū,
quāta eſt ſors neceſſaria ad tantam quantitatē,quāta legata eſt.
2 h.d.ſm̄ primā lect.glo.vide eam amore Dei.¶†In tex.ibi,[cum
de lege Falcidia quæret̄,] dic glo.intelligit quātum ſit detrahen
dum de iſto legato annuo ꝑ Falc. & tunc cū videant̄ eſſe legata
xxx.quarta pars de xxx.ſunt ſeptē cū dimidio, & illa ſunt de tra-
hēda,ſed an detraheret̄ tota de ſolutione primi anni, vt ſic non
ſoluant̄ reipublicę in primo anno niſi duo cū dimidio , & po-
ſtea ſequētibus annis ſoluant̄ x.integra.gl.fi.in fi.q̄rit,& nō ſol-
uit.Alij dicunt ꝙ nō detrahit̄ de primo anno,ſed de ſingulis an
nis.& ſic quarta pars de decē ſingulis annis.arg.j̄.eo. l.in quāti-
tate.§.ſed & ſi legata. Sed certè immo vr̄ aliud dicēdum, ꝙ pro
primo anno ſoluat̄ integra quantitas,pręſtita cautione qm̄ ad-
huc non imminet Falcidia,ſed pōt imminere in futurū pro ſe-
quētib.præſtationibus,vt ſ̄.eo. l.j.§.ſi in annos. Præterea quare
æſtimatur legatum tam modicū,ꝙ non videat̄ factū niſi ꝑ trib.
annis? & ſi eſſet factum cuidā priuato,non arctaret̄ ad tam par-
uum tꝑs vſq; ad §.ſi in annos?Non video qd mouerit Iuriſcon
ſultum, & Dyn. dicit ꝙ non eſt alibi iſte tex. & Bart. non dicit
plus, ſed ego vellem videre vtilitatem,ſed reſpu. non moritur,
c & iſtud legatum non eſt perpetuum [c] & pōt aſcēdere ad maxi-
mam

ADDITIO.

c ¶Perpetuum.Inquantum d.Alex h.d.non eſſe verum,ꝙ legatum annuū relictum ciuitati duret longius, quàm relictum vſusfr. dic ꝙ eādem opi. tenet Ioan.de Ana. conſi.xxxix. vbi tenet quòd relictum hoſpitali finiatur eo tempore quo finitur legatum ciuitati.

mam ſummã,vñ ſi hrs non habet,niſi ſeptem cũ dimidio, non cadit in capite meo:vnde põt intelligi alio mõ, vt quæratur de Falcidia,vt agatur cum hærede ex capite vno,qui dicit aſcendere dodrantem,& legatarios,& rempub.ex altero, qui dicũt oppoſitum:vnde debet videri quantum aſcendat, quo caſu debet fieri æſtimatio de iſto annuo leg.quod debet valere pro toto tẽpore,quo duraturum eſt,ſicut fit de vſufr.leg.ſ.e.l.j.§.ſi vſusfructus.in fi.& dr ꝙ æſtimatio aſcẽdet ad xxx. Sed quare hoc, cum ſi eſſet factum extraneo,plùs ſolueret,& nihilominus ex euentu iudicaretur an aſcenderet vltra ſummã qua iudicaretur:vt ſi fuit æſtimatum centum,& poſtea legatarius tm̃ vixit ꝙ aſcendit àd c.quinquaginta,nam receditur à prima æſtimatione,& ſtatur ſecundæ,vt j.eod.l.Titia. in fi.& tñ debet expectare futurum euentum,& tñ certũ eſt à principio ꝙ aſcenderet ad maximam ſummã,vnde poſſet aſcendere totam hrditatẽ, ideo æſtimat tam parum . Cogita,quia pro nunc non occurrebat bona rõ gl.dicit per iſtud, quia non fuit factum perpetuum legatũ, ſed ſimplr vſq; ad triennium, & tũc nullum habet dubium, & nullius eſt vtilitatis hæc deciſio:vñ reperio quoſdam alios intelligẽtes hoc modo, ꝙ hæres calumnioſè dicebat imminere Fal. reſpub.negabat,& durauit litigium per plures annos, & ſic nõ ſoluit,poſtea determinatum eſt nõ imminere Fal.dr ꝙ pp moram hæredis tenetur ad vſuras triennij pro annis præteritis quibus non ſoluit,quæ lec.eſt extranea,& tex.eam non patitur.

1 *Legatarius conditionalis ſuccedens hæredi,ſi poſtea exiſtat cõditio, rem legatam non computat ſibi in Falcidiam detrahendam de legatis factis ab hærede: & quare.*

2 *Ille qui eſt factus dominus ex vna cã,ſuperueniente alia cauſa quæ nõ habet originem vetuſtiorem,deſinit habere ex illa ex qua effectus erat.*

LEX IIII.

1 Fvndo legato. †Si legatarius ꝯdõnalis ſuccedat hæredi, & poſtea exiſtat ꝯdõ, rem legatam non ꝯputat ſibi in Falcidiam detrahendã de legatis factis ab hærede, quia licèt eã habuerit ante exñtiam ꝯditionis, poſtea verò mutat ſibi cãm dñij,& deſinit habere ex cã hæreditaria,& incipit habere ex cã primi legati,& à teſtatore,& ſic deducit eam tanq̃ æs alienum.
2 h.d.in effectu. † & ſemper allegatur, ꝙ ille qui eſt factus dñs ex vna cã,ſuperueniente alia cã, quæ non habet originẽ vetuſtiorem,deſinit habere ex illa,ex qua effectus erat, & incipit hrẽ ex cã ſuperueniente:ſed ſi nõ haberet originẽ vetuſtiorem,ſecus, qa ſemel factus dñs ex vna,nõ poſſet ex alia amplius effici dñs. vt in l.ſequitur.§.lana.de vſuca.in l.iij.§.ex pluribus.de acq.poſ. ¶In tex.ibi,[hæredẽ inſtituit.] ſub.& fecit legata, quæ non cõputato iſto fundo in hæreditate tranſcendunt dodrantẽ, ſed eo ꝯputato non,& de iſtis legatis erat qõ. ¶In tex. ibi, [ꝯdõ extitit,]dic ſed ſi nondũ extitiſſet,& ea pendente legatarij peterent ab eo legata,deberet iſtum fundum ſibi ꝯputare in Fal.qa tunc habet ipſum iure hæreditario, & ab ipſo hærede, non à primo teſtatore,deberent tamen cauere, ꝙ ſi poſtea exiſtat conditio, reſtituerẽt quatenus percipiunt vltra quam liceat, per l.Falc.vt ſ.eo.l.j.§.interdum,& §.ſi in annos,& j.tit.j.per totum.

1 *Debitor ſi legat creditori id quod debet & non vltra,an valeat legatum.*
2 *Ex pollicitatione facta ciuitati quando oriatur actio.*
Differentia inter caſum quando debitor legat creditori pluſquam debet, & quæritur an inquantum valeat legatum.
3 *Licèt res deueniat ad caſum à quo non poterat incipere ante conſummationem effectus,non tamen actus irritatur.*

LEX V.

1 VErbis legati. †Si debitor legat creditori id quod debet.& nõ vltra,nõ valet legatũ,nec defalcat,nec onere fideicõmiſſi creditor grauari poteſt:ſed ſi legat plus quãtitate, in illo pluri valet,& habet locum Falcidia:ſed ſi plus tpe, vel cã, quia erat ꝯdõnale debitum,& legat purè,tunc valet in tota quantitate, non duntaxat in commodo repreſentationis quantum ad hoc vt actio ex teſtõ pro tota quantitate cõpetat,ẽt ſi viuo teſtatore dies vel ꝯdõ extiterit.h.d.nõ tñ defalcat niſi ꝯmodũ repreſentationis,ſi ꝯdõ vel dies non extitiſſet viuo teſtatore.ſ.eo.l.j.§.ſi quis creditori:ſed ſi extitit, nõ defalcatur q̃tum ad illud commodũ,& irritatur legatũ,qa ceſſat illud ꝯmodũ,cũ debitũ ſit effectũ purũ,& poſſit peti actione prima,& ẽt ex teſtõ.ita intelli-
2 gas.† No. ex principio,ꝙ ex pollicitatione facta ciuitati oritur actio,quod intellige vt in gl.ſecũda,qñ ſubeſt iuſta cã,ſed ſi fieret priuato,ſecus,quia habet vim pacti nudi.l.pactũ. de pollici. ¶Item no.drĩam inter caſum qñ debitor legat creditori plus q̃ debeat,& quærit an inquãtum valeat legatũ, quia ſi legat plus re,vel quãtitate,in illo pluri valet, & pro illo tm̃ datur actio ex teſtõ,& competit Falc.& poteſt fideicõmiſſarius grauari, ſed ſi plus tpe,vel cã,valet in tota quantitate, non duntaxat in cõmodo repreſentationis, & tota poteſt peti actione ex teſtõ anteq̃ exiſtat conditio,vel dies,poſtea verò duplici actione.ſ.ex illo ꝯctu,& actione ex teſtõ,qui non deſinit competere, licèt alia accedat.Dicit tñ gl.in l.iij.§.ex pluribus.de acquir.poſſ.ꝙ ſi ſoluat creditori,non dr dñium acquiri ex duplici cauſa,licèt ambæ ꝯcurrant tpe traditionis ex contract. & vltima volũtate, ſed ex cã vetuſtiori.ſ.ex ꝯctu. arg. ſ.l. proxi.licèt in ꝯrium faciat l.in numerationib.de ſol.ꝙ ex omnibus concurrentibus efficiatur, de quo vidi ibi Barto. adde l.debitor.de leg.ij.vbi declaratur iſta l.
3 ¶†Vltimò no.licèt res deueniat ad caſum, à quo non poterat
a incipere[a] ante conſummationẽ effectus, non tñ actus irritatur, qñ caſus ille tendit ad eundẽ effectũ cũ primo, quia legatũ tendebat vt ſtatim reſp.hrẽt,qa erat purũ,licèt debitũ eſſet ꝯdõnale,exñtia ꝯdõnis vel diei tendit ad eundẽ effectũ:hæc eſt cã quare legatum non efficitur irritum, licèt ſi tpe teſtĩ debitum fuiſſet purum legatum non tenuiſſet,vt in principio l. & licèt extiterit viuo teſtatore quo caſu adhuc nõ habebat ſuã pfectionẽ: qñ aũt tenderet ad ꝯriũ effectũ,tunc vitiaretur ſi ſuperuenit caſus ante perfectionem actionis.l.pluribus.§.& ſi placeat.de ver. obli.ſecus ſi poſt perfectionem:in c.factum legitimè.de reg.iur. lib.vj.ſic ſoluitur contrarium formatum in vlt. gl.

ADDITIO.

a ¶Incipere.Vide Dy.in c.factũ legitimè.de reg.iur.lib.vj.Cy.in l.ſi gaudẽtis.C.de contrah.emp.& in l.generaliter.C.de epiſ.& cler.per Iac. B.l. in l.j.cum allegat. in gl.

2 *Quatenus vir lucratur ex pacto vel ſtatuto, tenetur ad expenſas funeris, ſed quatenus reuertitur ad patrem, vel tranſit ad hæredes mulieris, tenetur pater,vel hæredes.*

LEX VI.

1 SI vir vxori. † Expẽſaʒ funeris, quatenus fit ab hrde vt hrde,deducit in ꝯputatione Fal.tanq̃ æs alienũ:ſecus quatenꝰ fit nõ vt ab hrde,
2 ſed vt ab alio,q teneret facere,ẽt ſi ñ hrs.h.d.† Præmitte,ꝙ quatenus vir lucrat ex pacto vl'ſtatuto, tenet ad expẽſas funeris:ſed quatenus reuertit ad patrẽ,vl'trãſit ad hrdes mulieris, tenet pr,vel hrdes:ſi ergo lucrari debeat dimidiã, & ipſemet eſt
a hrs,expẽſa ꝓ dimidia[a] vr facta tanq̃ ab hærede, & illã deducitur, in tanto minus videat eſſe in hereditate,pro alia facit vt maritus,ideo non deducit,dic vt ſ.de religio.l.Celſus.cum ſeq.

ADDITIO.

a ¶Pro dimidia.Adde ſm Nic.de Nea.ꝙ lucrum dotis delatum marito ex forma ſtatuti,nõ dicitur hæredi iure hereditario,& ſic trãſmittitur ad hæredem,etiam non agnitum,& hoc expreſſè tenet Bal.in l.ſi arrogator.in ij.col.ſ.de adop.& vide ꝙ voluit Ang.conſ.80.incip.d.Maria de Baſtar.

LEX VII.

1 LEge Falcidia. † De ſeruitute legata non detrahit Falc.ſed de ipſius eſtimatione,quia non tradit ſeruitus niſi legatarius offerat quartam partem eſtimationis.dic vt ſ. eo.l.j. §.ſi vſufruc.¶In tex.ibi, [reſtituetur] ideſt conſtituetur.

1 *Aes alienum in computatione Falcidiæ per illum tantum deducitur qui grauatus fuit à teſtatore illud totum exoluere,non per alios.*

LEX VIII.

1 IN lege Falcidia. †Aes alienũ in ꝯputatione Fal.ꝑ illũ tm̃ deducit,q grauatus fuit à teſtatore illud totũ exoluere nõ ꝑ alios. Pone exemplũ ſic, cũ eſſent tres heredes, & portio cuiuſlibet valeret cc.& es alienum aſcẽderet ad c.grauauit teſtator vnũ ex eis,vt illa tota ſolueret, & ẽt legatum vſq; in c.ſi legatarij petunt integra legata, dicentes ꝙ de illo debito non tãgit eũ vt heredẽ niſi tertia pars, qua deducta remanet ſibi de parte ſua tm̃, ꝙ ſufficit ad quartã,& ſic nihil poteſt detrahere. põt dicere ꝙ cũ ſit grauatus totum ſoluere, totum poteſt deducere,quia totũ dr eius pars,quo deducto nihil ſibi remaneret,ideo pt detrahere. Alij heredes,qui nihil ſoluunt, nihil pñt deducere ad vſus eoꝝ,hoc vult iſte tex.& l.cum ab vno. in fi. de leg.ij. Sed vnũ facit dubiũ ſm Bar. quia coheredibus iſtius grauati vñr relictæ quantitates, quę eos tangebant ꝓ eoꝝ ratis, & ſic illas hñt iure prelegati,ergo non tenentur ſibi in Falc.imputare aduerſus legatarios.j.eo.l.Neſennius, ſed ſi veꝝ eſt quod ſ. dixi, ꝙ non pñt deducere tanq̃ es alienum aduerſus legatarios eorũ,ſequit ꝯrium,ꝙ ꝯputabuntur in hereditate,& per ꝯñs in quartã ad impediendã Fal.Bar.dubitauit, & obſcurè loquit. & vr neſciuiſſe ſoluere,ſed dic ſm Aug.ꝙ immo non hñt iure plegati,immo portiones eorum cẽſentur pinguiores,tanq̃ liberate ab hoc debito. Sed ꝯ iſtam rõnem facit id,quod dicit gl.fi.in fi.ꝙ grauatus poteſt detrahere Fal.de quantitatibus tangentibus coheredes de iſto debito,quę videntur eis prælegatę.l.ſi filia.§.Papi.ſ.fami.ercisſ.& ſic habent iure prelegati, dic ergo vt dicit Bar.ꝙ hoc operatur voluntas teſtatoris,qui grauãdo vnũ, videtur ꝙ alij non poſſunt deducere aduerſus ſuos legatarios, & ſic computabunt in Falc.dictas quantitates,licèt habeant iure prælegati,quia iſta teſtator videtur voluiſſe.

1 *Fructus pendentes cenſentur eſſe pars rei, & ipſam reddunt pretioſiorẽ, vt plus cenſeatur valere,ſecus in partu nondum edito.*
2 *Statutum ſi dicat ꝙ pro legatis ſoluatur gabella ad rationem tantum pro centenario eius quod valet res legata, & legetur fundus plenus fructibus,an etiam debebit ſolui pro fructibus.*
3 *Quid ſi legatur ancilla pgnãs,vel vacca, & propter hoc plus venderetur.*

LEX IX.

1 **IN lege Falcidia.** †Fructꝰ pēdētes cēſent
eſſe pars rei,& ipſā red
dūt ꝑtioſiorē, vt plus cēſeat valere, ſecus in partu nō·
2 dū edito.h.d. Et eſt l.ſingularis ſm Bar.& no †eā ꝓ ſta
tutis dicētibus,ꝙ pro legatis ſoluatur gabella ad rōnē tm̄ ꝓ cē·
tenario eius qđ valet res legata:pone legat fundus plenꝰ fructi-
bus,& ſi non eſſent fructus,valeret cētuꝫ ſed fructus pñt valere
qnquaginta,cū erūt recollecti,an æſtimabit ꝓprietas ſola,vt ſol
uat ꝓ cētū,an fructus ēt,aut cēſeat valere fundꝰ cētū qnquagin·
ta?& hic colligit ꝙ iſta vltima pars eſt vera. qa sūt partes fundi.
3 †Quid ſi legat ancilla ꝑgnās, vel vacca, & ꝓp hoc plus vēderet q̃
ſi nō eſſet?certè nō debet hri de hoc æſtimatio,quaſi nō reddat
ꝑ hoc ꝑtioſior quo ad ſolonē gabellæ, licèt plus poſſet vēdi de
facto q̃ ſi nō eſſet ꝑgnās.l.ſi id qđ ex Pāphila.de leg. ij. & hoc in
glo.ij. ¶In tex.ibi.[maturi.]qđ ſi nō erāt maturi,ſed erāt ſati tē-
pore mort. gl.ſentit idē,qđ no.qa multi caſus pñt accidere, ꝙ li
cèt ſint ſati,ꝑdent:vñ ꝑ hoc fundꝰ nō vr̄ reddi ꝑtioſior, nec plus
valere.ꝯriū vult gl.qa nō debemꝰ iſtū caſū inſpicere,ſed ꝓſume-
re ꝙ veniēt ad ꝑfectionē.Dubitatio erat hic, qa valor ꝑrimonij
inſpicit tpe mortis,& ſi augeatur,nō ꝓdeſt, & ſi minuat,nō no
cet legatarijs.l.in rōne.la ij.j.eo. ſed fructus ꝑcipiunt poſt mor-
tē,ſed rñde vt ī gl.j.quia imò tpe mortis cēſet valere tm̄ plus, q̃-
tū fructꝰ,q colligent poſtea,cū eſsēt ſati,aľs ſecus,ita loqt ꝯriū.

1 *Hæreditas pupilli exhæredati,quæ poteſt ad inſtitutum venire virtute pu
pillaris ſubſtitutionis,non contribuitur cum hæreditate defuncti ad tol
lendum Falcidiam & augendum legata ab inſtituto relicta.*

LEX X.

1 **QVod ſupra.** †Hrditas pupilli exhrdati, q̃ ꝑt
ad īſtitutū venire virtute pupil
laris ſubſtōnis,ñ ꝯtribuit cū hrditate defuncti ad tol
lēdū Fal.& augēdū legata ab inſtituto relicta. h.d. in
effectu.ſed ſi pupillus eſſet īſtitutus,ſecus.l.q fundū. §. q filiū.j.
eo.& ēt gl.hic ſentit, & loquit hic de ꝯtributione hrditatū:lega-
ta verò relicta ab inſtituto tā in primis,q̃ in ſecūdis tab. licèt pu
pillus ſit exhrdatus,qa tñ ſunt valida ex eo,ꝙ ſubſtitutus erat ēt
inſtitutus bñ ꝯtribuunt, vt videat an inter oīa excedāt dodrātē.
hic eſt caſus ī l.ſeq.§.fi.q vr̄ prima facie ꝯriari. Sed ꝯ eſt,qa de di-
uerſis ꝯtributionibus loquunt.Pone caſū,teſtōr inſtituit exneū
in hrditate ſua,q̃ valet cētū exhrdauit pupillū, q habebat bona
mrna,q̃ valebāt cētū ab eo inſtituto legauit cētū,& ipſū illi pu
pillo ſubſtituit pupillariter:volebat detrahere Fal. dicebatur,ꝙ
nō poterat,cū ſperaret hre hrditatē pupilli,quā ſibi in Falc.dēt
ꝯputare,quia qñ portio nō grauata accedit grauatę,maximè ex
volūtate defuncti ꝯtribuit cū illa,& facit ceſſare Fal.l.j.§.id qđ.
s.eo.hrditas pupilli nō erat grauata.Sed certè aliud in portione
eiuſdē hrditatis,aliud in parte hrditatis diuerſæ,ī qua nihil erat
de hrditate defuncti,qa illa non ꝯtribuit,ſecus qñ pupillus erat
inſtitutus,& ſic in eius hrditate erat aliqd de hrditate teſtōris in
d.§.q filiū.Sed q̃ro,hic loquit qñ pupillus nō erat mortuꝰ,& ſic
hrditas eius poterat accedere,ſed nō acceſſerat, qđ ſi erat mor-
tuus?gl.ij.tenet idē ſi nō erat adita,& ſic innuit,ſecꝰ ſi erat adita.
ego puto ꝯriū,qa ē eadē rō,qa ſi pupillꝰ erat īſtitutꝰ,& mortuꝰ,
ſed hrditas erat adita, (nā ſi erat adita,ñ eēt dubiū ꝙ ꝯtribuunt)
gl.ſentit idē,qa neceſſariò erat adeūda, ex quo adiuerat ꝑrnā.l.
q dā eulogio.C.de iure delib.ex hoc remanēt declarata gl.j.& ij.

LEX XI.

1 **In ratione.** †Quicquid remanet apud hæredē iure hæ-
reditario imputatur ſibi in Falc. h.d.

1 *Res hæreditaria perēpta poſt mortē teſtōris, quæ ſi extaret nō imputetur
hæredi in Falc.nec ēt tūc imputatur,ſecus ſi imputaretur, debet tñ tm̄
æſtimari quantum valebat tpe peremptionis, attenta qualitate ipſius.*

1 **§.Si ſeruus ſub conditione.** †Res hære-
ditaria perē
pta poſt mortē teſtatoris, q̃ ſi extaret non imputatur hæredi in
Falc.nec ēt tunc imputat,ſecus ſi imputaretur,debet tñ tm̄ æſti
mari quantū valebat tpe peremptionis attēta qualitate ipſius.
h.d.cum primo dicto concor.j.ea.l.§.ſi ſeruus.in prin.ſm limi-
tatur ꝑ illū §.in ver. nā & eos, vt ſit verū niſi perierit ex cā,quæ
habuerit originē viuo teſtōre, quia tūc non imputatur, ſicut ſi
eſſet perempta teſtatore viuēte,licèt ſi extaret hodie,in Fal.im-
putaretur. Rō aūt ſecundi dicti fundatur in l.in rōne. in princ.j.
eo.vbi inſpicitur quātitas patrimonij, q̃ erat tpe mor. & ſi tunc
erat tm̄,ꝙ legata nō excedebāt dodrātē, & ſic erant integraliter
ſoluenda,vt in prin.huius l.licèt iſtud poſt mortē perierit,non
nocet legatarijs quantū ad hoc vt Falc. detrahatur, q̃ tpe mort.
nō imminebat,ſed nocet heredi,vt ſoluat integra,& quod plus
eſt,quia ſi tm̄ perit,ꝙ reſiduū nō ſufficit ad ſoluendū integra le
gata,nihilominus habebit hæres integra ſoluere.Nec ob. ꝙ le-
gata ēt iure iſto vltra vires ꝑrimonij non valent.l.ſi vniuerſæ.C.
de leg.quia verū eſt ſi sūt vltra vires ꝑrimonij,qđ erat tpe mort.
ſed inter vires illius valēt, & licèt ex caſu ſuperuenienti incipiāt
eſſe vltra vires, non nocet legatarijs,hoc voluit tex.in §. qđ vul-
gò circa fi.in ver.[nec ad rē ꝑtinet,]ſm verū intelle. ¶In tex.ibi,
[deceſſerit].ſ.pendente ꝯdōne libertatis,vñ cum ammodo non
poſſet exiſtere ꝯdo in fauorē libertatis,videbat eſſe perinde acſi
libertas nō eſſet relicta:ſed ſi nō fuiſſet relicta ſeruus imputaret
hrdi in Fal.ſi extaret, qa penes eū eſſet remanſurus vt in prin.l.
ergo & nūc,licèt nō ſit mortuus.per d.l.in rōne. ī prin.ſed ꝯriū
eſt ſi exiſtat ꝯdō,vt ſeqt,ſed ſi nō exiſtat,ꝓcedit qđ dixi.¶In tex.
ibi [ſed quāti ſtatuliber].i.nō īputat hrdi tota æſtimatio ſerui ſi
fortè valebat 50. ſi non fuiſſet ſibi relicta libertas, ſed qa relicta
fuit ſub ꝯdōne,q̃ poterat exiſtere,vel non, nō potuiſſet reperiri
emptor,qui daret vltra xx.imputabit ergo ſibi xx.reſiduū detra-
het à legatarijs,à quibus nihil detraheret ſi ſeruus viueret,& cō
ditio defeciſſet,quia æſtimatio eius ſufficit ad quartam.

1 *Bona ablata hæredi poſt mortē teſtōris ex cā, ꝙ habet originē illo viuen-
te,nō imputātur hæredi in Falc. acſi tpe mortis nō eſſent in hæreditate.*
2 *Forma ſententiæ in cauſa appellationis.*

1 **§.Cum quidam.** †Bona ablata hri poſt mortē te
ſtatoris ex cā,q̃ hēt originē illo
viuēte,nō imputant hæredi in Fal. acſi tpe mortis nō eſſent in
hæreditate.h.d.vſq; ad §.ſi ſeruus.primo ponit rľam vſq; ibi,[cū
quidā.]ſecūdo illā exemplificat:vel dic ꝙ ex ea infert ad ſolonē
qōnis,de qua dubitabat,& differt à §. ꝑcedenti, quia ibi res to-
taliter poſt mortem fuerat extincta,hic nō fuerat extincta, ſed
ablata hæredi. Item fuit perempta non ex cā habente origineꝫ
viuo teſtōre,hic ex cā originē præfatā habente fuit ablata. ¶In
tex.ibi [teſtō poſtea facto.]No.ꝙ relegatus ꝑt teſtari,quia nō ꝑ-
dit libertatē,vel ciuitatē.¶In tex.ibi,[obijſſet].ſ.pendēte app.&
ſic extinguitur cā app.quantū ad crimen,& pœnā,non aūt q̃tū
2 ad bona expreſsè adempta,vt in gl.j.¶†In tex.ibi,[appellatum
eſſet.]No.formā ſnīę in cā appel.ſ.vt ꝓnūtietur iuſtè,vel nō iu-
ſtè appellatū,ſic s̄.de le.iij.l.Offidius.in fi.& ibi no. ¶In tex.ibi.
[æris alieni loco.] & per ꝯñs habeat locū Falc.quaſi tpe mortis
non videatur fuiſſe in bonis,niſi alia dimidia, & legata aſcēde-
bant ad dimidiā hæreditatis,& reſpondetur pro iſta parte. ¶In
tex.ibi,[cum animus litigantis,]vult dicere ꝙ condemnatus ap
pellans credidit vincere in cā appella.& per ꝯñs ꝙ omnia bona
remanerent in ſua hæreditate,per ꝯñs apud hæredem remane
ret vna dimidia,ſed cum contigerit ꝯrium,ne ſequatur ꝯ intē-
tionem teſtatoris,qui voluit hæredes aliud hre, conceditur eis
detractio Falc.naꝫ ſi teſtator hoc cogitaſſet, fortè tot legata nō
feciſſet:vel dic ꝙ eſt melior ratio q̃ s̄.dixi.quicquid fuerit de in-
tentione teſtatoris, quia iſta dimidia aufertur hæredi ex cauſa
habente originē viuo teſtatore,& ſic non videntur fuiſſe in bo-
nis tempore mortis,vt s̄.ibi. [vt reſidua ſola &c.]

1 *Res perempta poſt mortem ex cauſa quæ habuit originem viuo teſtatore,
non imputatur hæredi in Falc.*

1 **§.Si ſeruus teſtamento.** † Res perepta poſt
mortem ex cā q̃ ha
buit originē viuo teſtōre,non imputat hrdi in Falc. h.d.fundat
in rōne ꝑcedētis §.q loqt qñ nō ſunt perēpta,ſed ablata,hic qñ
perēpta.¶In tex.ibi[manumiſſus].i.cui fuit relicta libertas dire
ctò,& purè,vt differat à §.j.ver.ſub ꝯdōne.¶In tex.ibi, [añ adi-
tā hæreditatē decedat,]& ſic ante diē cedentis relictę libertatis,
qui cedit ab adita hrditate.C.de cad. toll.§.in nouiſſimo. & ſic
videbatur eſſe perinde ac ſi libertas relicta non fuiſſet,ſed ſi nō
fuiſſet relicta,iſte ſeruus æſtimaretur,& æſtimatio imputaretur
in Fal.ergo & nunc,ſed contrariuꝫ determinat, quia ſi viueret,
non æſtimaretur, quia ſibi competeret libertas adita hæredita-
te,qualiter ergo debemus dicere ꝙ æſtimetur ex quo mortuus
eſt.¶In tex.ibi, [hæredi quidē perijſſe intelligit,].ſ.prima facie,
propter rōnem factam s̄.ſed ſtatim corrigit cùm dicit, [ſed cu-
ius pretij &c.].i.interrogationem.q.d.nullius.¶In tex.ibi [nam
& eos.] vult dicere ꝙ non ſolum in præcedenti caſu non debet
æſtimari mortuus ad incōmodū hrdis, qui ſi viueret, non æſti-
maretur,ſed ēt in caſibus ſequentibus,in quibus ſi viueret æſti-
maretur,& imputaret in Fal.& tñ mortuus nō æſtimatur, quia
eſt mortuus ex cauſa,quæ habuit originem viuo teſtatore, &
ſic non videtur fuiſſe in bonis tempore mortis.s̄.proxi. §.ibi, vt
reſidua ſola.&c.de quo ponit duo exempla,vt in tex.

1 *Legata relicta in ſecundis tabulis contribuuntur cum relictis in primis,
acſi in eis relicta fuiſſent.*
2 *Teſtator ſi habebat in bonis 400. & inſtituit filium pupillum in ſolidū, à
quo legauit 200.& ſibi pupillariter ſubſtituit, & à ſubſtituto legauit
alia 200. & pupillus adiuit, & ſic incępit eſſe obligatus ad ſua inte-
graliter ſoluenda,quæ ſi ſoluiſſet, Falcidiam non detraxiſſet, & mor-
tuus ſit antequam ſoluat, & ſubſtitutus adeat,an eodē modo habeat
ea ſoluere,& an poſſit detrahere duas Falcidias.*
3 *Quid de relictis in ſecundis tabulis?*
4 *Quid ſi viuo pupillo diminuta vel aucta ſunt bona?*
5 *Quòd relicta à pupillo qui adiuit,ſoluantur vt æs alienum, & nu.2.*
6 *Inuentario non confecto,legatarij non differūt à creditoribus,quia ad om
nia tenetur hæres etiam vltra vires, ſed ipſo confecto non tenetur vl-
tra vires,& in quo ſit differentia inter legatarios,& creditores.*

1 **§.Quod vulgò dicitur.** † Legata relicta ī ſe-
cūdis tab. ꝯtribuunt
cū relictis in primis,ac ſi in eis relicta fuiſſent, vt videat an inter
oīa trāſcēdāt dodrātē,& ſic Falc.vnica detrahat, ſicut de relictis
in

in vnico teſtõ, de quibus non detrahit̃ niſi vna. Item in eiſdẽ legatis inſpicit̃ quantitas bonoꝝ, q̃ erant tp̃e mortis primi teſtatoris, non pupilli, & ſic diminutio vel augmentũ ꝯtingens poſt mortẽ p̃ris non attendit̃. Et ſic nec nocet nec prodeſt hr̃di, ſicut in relictis in eodẽ teſtõ, licèt videant̃ plura teſtamenta pp duas hæreditates, quia pp teſtatorẽ reputat vnum. h. d. iſte §. difficilis ſcholarib. & Doctoribus. Diuide ſm Dy. & alios in v. partes. Primo ponitur vna rr̃a vulgaris vſq; ibi [quamuis.] Secundo ponit̃ primus effectus rr̃æ, vſque ibi, [ſm quod.] Tertio ponit̃ ſecundus effectus ꝯtinẽs duos caſus vſq; ibi, [qd ergo.] Primus eſt de diminutione. Secundus de augmẽto. Quarto in ver. [qd ergo.] exemplificat̃ primus caſus de diminutione vſq; ibi [nec ad rẽ.] Quinto & vltimò r̃ndet op. q̃ poſſet fieri ꝯ ea q̃ dixerat in ver. qd ergo. gl. tñ q̃ reprobat̃, dicit ꝙ primus effectus ille incipit in ver. [ſꝫ qd.] ſecũdus in ver. qd ergo. ſed manifeſtè apparet ꝯriũ. Et licèt iſta diſtinctio placeat, ꝓ aliũ tñ modũ magis intelligibilẽ, ne habeamus caſum incipere à dicta rr̃a, ſed à primo effectu, qa melius dat̃ intelligi, dic ꝙ ꝑmittit vnã rr̃am vſq; ad ver. [quãuis.] ibi infert ad caſum de quo principal̃r dubitat̃ vſq; ibi, [ſm qd] poſtea infert ad caſũ, de quo principal̃r nõ dubitat̃, ſed ex dicta rr̃a decidit̃. Cætera ꝓſequere vt s. aduerte, qa hic nõ tractat̃ de ꝯtributione bonoꝝ vel hr̃ditatũ p̃ris & filij, de illis. n. nihil dr̃ hic, ſed s. l. ꝓxi. ſed de ꝯtributione legatoꝝ, quoꝝ qdã fuerunt facta ab impubere, qdã à ſubſtituto pup. & neutra p ſe excedebãt dodrantẽ, ſed ſi iuncta ſic, vñ erat qõ an deberẽt iũgi, & ſic Fal. detrahat̃, an nõ. Et dubiũ faciebãt relicta à pupillo, qa illa incẽperũt deberi à pupillo integral̃r cũ hr̃ditatẽ adiuerit, & p ſe nõ excedebant dodrantem. Et ſi ſoluiſſet, habuiſſet integral̃r ſoluere, ſed nõ ſoluit, & ſubſtitutus hẽt neceſſe ſoluere: vñ cũ ſoluat ex pſona pupilli, ſoluit vt æs alienũ, & p ꝯñs vr̃ ꝙ nõ poſſit defalcare, ſicut nec pupillus poterat: ſic nõ defalcat̃ æs alienũ pleg. l. j. §. ſi qs creditori, & l. verbis. s. eo. de relictis aũt à ſubſtituto quominus poſſit defalcare, nõ erat dubiũ, qa illa nõ inceperũt integral̃r deberi, nec ſoluunt̃ vt æs alienũ, nec ex pſona pupilli, ſed ex ꝓpria. Bar. tñ & Ang. intelligit vt tex. velit dicere, vt fiat ꝯtributio legatoꝝ & bonoꝝ, qđ vltimũ non apparet in tex. ſed potius ꝯriũ in ver. [ſm qd.] quia vult ꝙ bona acquiſita p pupillũ poſt mortẽ teſtatoris, quia eo viuo non poterat hr̃e, non cõtribuunt̃, nec augẽt legata, ſed cedũt lucro ſubſtituti, & pp hunc errorẽ in quo fuit Bar. q iudicio meo non bñ intellexit, formauit q̃ plures opi. q̃ ꝯcernunt iſtã ꝯtributionẽ bonoꝝ, q̃ nec ſunt neceſſariæ, nec vtiles, & infraſcant mentẽ legentiũ, & dicit aliqua q̃ non ſunt vera.
2 † Pone ergo caſum ſm ſecundam gl. poſt prin. ibi, [vel ẽt pone.] hoc mõ ꝙ teſtõr habebat̃ ĩ bonis 400. inſtituit filiũ pupillũ inſolidũ, ab ipſo legauit 200. & Titium ſibi pupillariter ſubſtituit, & ab ipſo legauit alia 200. ſi ſubſtõ locũ hr̃et, & ſic neutra per ſe excedebant dodrantẽ, ſed ſi iuncta ſic: pupillus adiuit, & ſic incẽpit eſſe obligatus ad ſua integral̃r ſoluenda, q̃ ſi ſoluiſſet, Falcidiã non detraxiſſet, mortuus eſt anteq̃ ſoluat, & ſubſtitutus adiuit ex pupillari, q̃ritur an eodẽ mõ habeat ea ſoluere integral̃r, ſicut pupill⁹ habuiſſet, in hoc ſtat principalis dubitatio huius §. non de relictis à ſubſtituto. gl. tñ in poſitione caſus vr̃ q̃rere de alio. ſ. an ſubſtitutus poſſit detrahere duas Falc. ꝙ q̃ ſint nõ congruit huic caſui, cũ neutra 100. legata dodrantẽ excedant, ſed cadit in j. lect. gl. vbi ponit ꝙ à quolibet legauit vltra dodrãtem. ſ. à pupillo 400. & à ſubſtõ ſſr̃ alia 400. & ſic à quolibet totũ aſſem, vñ põt dubitari an duplex Falc. ſit detrahenda tanq̃ de duplici aſſe, & hoc facit gl. vt deſeruiat verbis rr̃æ, dum dicit vnã Fal. ſeruari, ſed non fuit intẽtio rr̃æ iſtius, ſed voluit dicere ꝙ licèt tabulæ p̃rnæ, & pup. videantur diuerſæ pp diuerſas hæreditates. Attñ reputatur vnũ teſtm̃, vt Falc. detrahat, acſi oĩa fuiſſent in vno teſtõ relicta. Dic ergo ꝙ ſolũ q̃rit̃ de eo quod dixi, ꝙ ſubſtitutus habeat ſoluere integra relicta à pupillo, ſicut pupillus habuiſſet. Arguitur, quia incẽperunt ita deberi à pupillo, & ex perſona eius ſubſtitutus ſoluit, & tanq̃ ęs alienũ, nõ ergo detrahit̃. Iuriſconſ. ꝑmittit rr̃am vulgarẽ, ex qua colligit̃ ſoſo, ꝙ in tab. p̃ris, & filij vna Fal. ſeruat̃. i. quantũ ad detractionẽ Fal. hñr ꝓ vno teſtõ, ex quo ſequit̃ ꝙ licèt debeant̃ vt æs alienum, Falc eſt detrahenda, quia ſi in eodẽ teſtõ qdã ſunt purè relicta, qdã ſunt ſub ꝯdõne q̃ inter oĩa excedũt dodrantẽ, ſed p ſe non ꝯtribuunt̃, vt exiſtente ꝯditione Falcidiæ detrahantur, licèt ea pendente plura integraliter ſoluantur. s. eo. l. j. §. in-
3 terdum, & ĩ. eo. l. in quantitate. §. ſed ſi legata. † ita & in caſu iſto, quia relicta in ſecũdis tab. cenſentur ꝯdonal̃r relicta in primis, & ab ipſo pupillo, vt dr̃ in fi. huius §. & licèt pupillus non detraxiſſet, quia non excedebant, non tñ ſoluiſſet ſimpl̃r ꝯdõne pendente, ſed recepta cautione. d. § interdũ, & ſi poſt exiſtentẽ ꝯdõneꝫ ſolueret, detraheret Falc. nũc aũt extitit ꝯdõ relictoꝝ à ſubſtituto, & ſic hẽt ſoluere ſua, & non ſolũ ergo ſua, ſed ẽt relicta à pupillo defalcabit, hoc vult tex. vſq; ad ver. [ſm quod.] iũcto
4 fi. per quẽ declarat̃ principiũ. † Ex his ſequit̃ deciſio ſecũdi dubij, pone tp̃e mor. p̃ris erant in bonis 400. & 400. fuerũt legata, vt s. dixi, poſtea viuo pupillo diminuta ſunt bona ĩ 100. vel 200. & ſic licèt hæreditas patris ſufficeret ad legata detracta Falc. hæreditas pupilli non ſufficit, cũ in ea non ſint niſi 200. quantũ tenebit̃ ſubſtitutus ſoluere. Vel pone ꝯ̃, ꝙ ſunt aucta bona, & valẽt ſexcenta. Iuriſconſul. dicit ꝙ hæc diminutio, & augmẽtatio non debet attendi, ſicut non attenderet ſi eſſet facta in eiſdẽ tab. vel teſtõ. l. in ratione. ĩ. eo. vñ primo caſu ſi fuerunt diminuta, ꝑt ꝯtingere ꝙ ſubſtitutus nihil retinebit, & tñ ſi non fuiſſent diminuta retinuiſſet 100. & ſoluiſſet 300. nũc vero ſiſr̃ ſolũ 300. & nihil retinebit: qnimmo ſi bona ſunt diminuta ĩ 200. ſolũ de ſuo 100. & ecõuerſo ſi bona fuerũt aucta, retinebit lõgè plus q̃ ſit quarta, nã ſi ſunt aucta in 200. & ſic valẽt ſexcẽta, nõ ſoluet, niſi 300. & retinebit 300. ſicut ſi in eo. teſtõ relicta fuiſſent. h. d. vſq; ad ver. [nec ad rẽ.] ibi opp. ꝙ hoc non poſſit ꝯtingere, qa ẽt iure iſto legata non debebant̃ vltra vires hr̃ditatis. l. j. §. ſi is qui. ad Treb. ſed r̃ndet̃ illud veꝝ inſpecta quãtitate, q̃ erat tp̃e mort. & hic dẽt inſpici tp̃s mortis p̃ris, nõ pupilli ex quo oĩa cenſent̃ facta in teſtõ p̃ris, & relicta à pupillo ſub ꝯdõne ſi ſubſtõ locũ hẽbit, qa tp̃e mort. p̃ris non erãt vltra vires p̃rimonij, nũc tñ: hic eſt caſus clarus reiectis multis ambagib⁹, & ſic p̃ſuppoſito fundamẽto ꝙ teſtm̃ p̃ris, & filij hẽant̃ ꝓ vno pp vnũ teſtatorẽ. & vnã ſolennitatẽ, licèt alio reſpũ ſint duo pp duas hęreditates, ſe-
5 quunt̃ quatuor effectus. † Primus ꝙ vna Fal. detrahit̃, poſito ꝙ tã relicta à pupillo p ſe. q̃ à ſubſtituto ſiſr̃ p ſe dodrantẽ excedãt, non duæ, vt in rr̃a poſita in prin. ſm primã lec. gl. Scđs effectus, quia ſi p ſe, q̃libet non excedunt, ſi iuncta ſic exiſtẽte ꝯdõne ſiſr̃ ꝯtribuunt̃, vt detrahat̃ Fal. ẽt de relictis à pupillo, vt ĩ ver. [quãuis,] & de hoc principal̃r erat dubitatio. Tertius effectus, vt inſpiciat̃ quãtitas bonoꝝ, q̃ erat tp̃e mortis p̃ris, & diminutio, vel augmentum poſtea ꝯtingens non inſpiciat̃ ſed ꝯmodũ vel incommodũ hr̃dis, vt in ver. [ſm qd.] Quartus & vlt. quia relicta in pupillaribus tab. licèt ſint ſubſtituto relicta, cẽſent̃ tñ à pupillo relicta ꝯditionaliter, & ſic in primis tab. ideo ſi pupillus ſolueret relicta, à ſe exigeret cautionẽ ꝓ relictis à ſubſtituto, ſicut ꝓ relictis à ſe ſub ꝯditione, vt in §. interdum, & hoc hr̃ in fi. §. ex quibus remanet valde clarus, & patet ꝙ gl. in quibuſdã malè intelligũt, & declarãt. ¶ In gl. q̃ incipit, [ſed vr̃] oppo. ſi relicta à pupillo qui adiuit ſoluunt̃ vt æs alienũ, vt dr̃ in tex. ergo nõ debẽt defalcari. qm̃ æs alienũ añ oĩa deducit̃. l. in imponenda. C. eo. cuius ꝯriũ hic dr̃. Gl. ſoluit duobus modis, & neutra eſt bona, dic ſm Dy. habito reſpũ ad ſubſtitutũ, veꝝ eſt ꝙ ſoluit vt æs alienũ, quia pupillus cuius eſt hæres, tenebat̃ ad ipſaꝫ licèt relicta à ſe ſubſti. non ſoluat vt æs alienũ, ſed vt legata, quia defunctus pupillus non tenebat̃, ſed ipſe incẽpit teneri, ideo de illis non eſt dubiũ ꝙ defalcant̃. Sed habito reſpũ ad pſonã pupilli qui incẽpit teneri, non ſoluunt̃ vt æs alienũ, quia primus defunctus ad illã non tenebat̃. Et ſi pupillus ſoluiſſet vt legata, eo. mõ ſubſtitutus ex pſona eius. Sed ꝯ̃. quia ſi ſic eſt, adhuc vr̃ ꝙ non defalcent̃, quia pupillus ſi ſoluiſſet, non defalcaſſet, cũ quo ad eũ non excederẽt dodrãtẽ, vt patet ĩ ꝓxi. §. ibi [quã pupillus nõ hr̃et] &c. ergo nec ſubſtitutus ex pſona pupilli. Sed r̃ndeo, pupillus ideo non defalcaſſet, quia ꝯdõ alioꝝ legatoꝝ ſubſtituto nondũ extiterat ipſo viuo, & ſic nõ excedebãt dodrantẽ, ſed poſt eius mortẽ ꝯditio extat ſi ſubſtitutus adit, & ſic iuncta cũ illis incipiũt excedere dodrãtem, & quia illa fingunt̃ relicta à pupillo ſub ꝯditione, vt in fi. §. licèt illa ꝯdõ ipſo viuo nõ potuerit exiſtere, attñ defalcantur acſi incẽpiſſent ab eo deberi, & in hoc ſtat ꝯſideratio huius §. & difficultas. ¶ In gl. fi. ibi, [ſed vltra patrimoniũ non valent.] Tu dic ꝙ hic ſoluuntur ẽt vltra vires patrimonij, vt dicit litera. Ad ꝯrium r̃nde, ꝙ iſto iure non debebantur vltra vires, quæ erant tp̃e mortis patris, quod debẽt attendi, ita loquitur ꝯrium: ſed vltra vires, q̃ erant tp̃e mortis pupilli bene ſoluũtur. ita loquit̃ tex. Sed quid ſi confectum ſit inuentariũ per pupillũ? R̃ndeo idem, qm̃ inuentariũ facit vt nõ teneatur vltra vires, q̃ erant tp̃e mortis teſtatoris, ſed vſque ad illas teneat̃, licèt fecerit inuentariũ, & licèt bona ſint diminuta, quia hoc nocet hæredi. non legatarijs, qđ ẽt erat de iure veteri, vt no. ẽt ĩ. eo. l. in in rõne. niſi legata ꝯſiſterent in ſpeciebus, & illæ eſſent perem-
5 ptæ ſine culpa hæredis. l. cũ res. in fi. de leg. j. ¶ † In gl. ibi, [ſic hodie ẽt in legatis &c.] No. ex gl. ꝙ non confecto inuentario legata non differunt à creditoribus, quia ad oĩa tenetur hæres ẽt vltra vires. ſed & ipſo ꝯfecto ad neutra tenet̃ vltra vires. ẽt in hoc non differunt, ſed in alio, quia primo ſatiſfit creditoribus, & ſi nihil reſtat, nihil debetur. Rayn. aũt [vt refert Bar.] tenuit ꝙ non ꝯfecto inuẽtario hæres patit̃ ſolũ hanc pœnã ꝙ perdidit Fal. & ſic lucrũ, non aũt patit̃ damnũ, vt teneat̃ ſoluere de ſuo legatarijs, ſicut in illo, qui voluntatẽ teſtatoris non implet. Et ſic plus peccat q̃ inuentariũ non ꝯficiens, vt in auth. hoc amplius. C. de fideicom. licèt creditoribus teneat̃ vltra vires, quia pp ꝯmoduꝫ Falc. arctatur hæres ad ꝯfectionem inuentarij. Br̃ illud dictũ poterat procedere iure C. per l. fi. C. de iu. delib. q̃ non puniebat, niſi in hoc, vt patet ex no. in §. fi. illius l. ſed hodie per ius Auth. punit̃ ẽt in hoc, quia lex pſumit ꝙ ſubtraxerit bona, & ſic non vr̃ ſoluere vltra vires attenta iuris pſumptione, q̃ præſumit tot fuiſſe bona q̃ ſufficerent in Auth. de hæred. & Falc. §. ſancimus. nec obſt. ꝯrium quia qñ non implet voluntatem defuncti, lex non facit hãc pſumptionẽ ſm Bar. ſed Bal. no. in l. filiũ. C. famil. erci. hoc declarãdo dicit ꝙ iſta pſump. io licèt ſit iuris, & de iure, recipit ꝓbationem in ꝯrium per confeſſionem partis, vt in auth. ſed iã neceſſe. C. de don. ante nup ideo ſi legatarij ꝯfiterẽtur

tur ꝙ bona non ſufficiebant ad legata,& ꝙ hr̄s nihil ſubſtraxit,
& ſolum fundarent ſe,quia inuentarium nō fuit ꝯfectū, ſuccū-
berent. Caueāt ergo qũo rñdeant, & aduocatus, & procurator
hæredis ſit cautus in extorquendo dictam ꝯfeſſionē vt faciant
clientulum abſolui. Hinc ſumpta occaſione Bar. in mā inuen-
tarij format multas quæſt.de quibus per Bal.in d.l. filiū.in addi.
Spe.de inſtru.edit.§.dicto.qui eſt §.fi.vbi omnino vide.

2 *Si ſunt plures inſtituti, & omnes adeunt, quòd in ſingulis perſonis eorum habeatur ratio legis Falcidiæ per ſe.*

Differentia inter iſtum §. & præcedentem.

3 *Si in hæreditate valente 400. fuit pupillus inſtitutus, & Titius & Seius pupillariter ſubſtituti, & à Titio tantum fuerunt legata 200. an ſi extitit conditio pup. ſubſtitutionis, & ſic quilibet eorum ſucceſſit in dimidia. Titius de legatis à ſe relictis poſſit ex perſona propria Falcidiam detrahere, & quid ſi Titius ſolus fuiſſet ſubſtitutus.*

4 *Quid ſi Titius nō fuit grauatus, niſi in c. & à pupillo fuerunt relicta cc?*

5 *Omnis ſubſtitutus directus ſiue vulgariter ſiue pupillariter dicitur conditionaliter inſtitutus.*

6 *Quando à pupillo non ſunt legata relicta, ſed à ſubſtituto, non ſoluũtur ex perſona pupilli, nec finguntur à pupillo relicta, ſoluuntur tanquā à ſubſtituto relicta.*

7 *Ex diuerſitate caſuum licita eſt variatio, & contrarietas.*

§. Si filio ſuo. ¶Dicit Bar.ꝙ tex.huius §.vſq; ad §.q̄ſi-
tum:eſt difficilior, qui ſit in infortiato,
& fortè in toto corpore iuris,tn̄ ſatis malè declarat,& gl.peius,
& vis conſiſtit in intelligendo literā,quia mām non habet. h.d.
1 †Si vnus ex pluribus pupil.ſubſtitutus ſit grauatus vltra dodrā-
tem ſuæ portionis,detrahit Falc. ex ſua perſona tm̄, tanq̄ vnus
de pluribus principaliter inſti.nō ex ꝑſona pupilli,qa illā detra-
here non potuiſſet,hoc primo vſq; ad verſ.qđ tn̄. ſed ſi relicta à
ſe dodrantē ſuæ portionis nō excedunt,ſed iuncta cū illis q̄ de-
bent ex perſona pupilli benè excedūt, tūc detrahit ex ꝑſona pu
pilli, tanq̄ eius ſubſtitutus,nō tanquā principalr̄ inſtitutus quia
vt talis non poſſet,hoc ſecūdo vſq; ad ver. [Itaq;.] Et ſi pupillus
legata à ſe relicta dodrantem non excedentia ſoluit non dedu-
cta Falc. ſed cautione recepta ꝑꝑ relicta à ſubſtitutis eius,ſi ipſo
ſeu cautio ꝯmittitur in perſonā vtriuſq; ſubſtituti, tā illius cu-
ius portio fuit grauata vltra dodrantē legatis à ſe relictis,quàm
illius cuius portio nō fuit grauata legatis à ſe relictis,licèt iūcta
cū relictis à pupillo remaneat grauata,hoc tertio & vltimò. di-
uide in tres partes,vt ī ſummario.prima ſubdiuidit in quatuor.
Primo ponit thema & qō vſq; ibi,[quàm pupillus,]ſcđo arguit
ad partē negatiuā,ꝙ nō poſſit detrahi Fal. vſq; ibi. [ſed verior.]
¶Tertio determinat pro parte affirmatiua vſque ibi,[vt enim.]
¶Quarto reddit rōnē ſatis obſcuram, vel ꝑ obſcuriſſima verba.
Itē ſecūda ſilr̄ ſubdiuidit in alias quatuor. Primo determinat ꝓ
parte affirmatiua,ꝙ Fal.poſſit detrahi vſq; ibi.[at quin.]¶Secū-
do arguit in ꝯ̃riū de eo ꝙ dixerat ī prima parte §. Tertio arguit
ꝓ ſua deciſione, de quo dictū fuit in §.p̄cedēti,ꝙ vulgò.qa ſi nō
poſſet detrahi,diceremus ꝯ̃ regulam ibi poſitā vſq; ibi. [itaq;.]
Quarto ſoluit ꝯ̃riū ſctm̄ de eo ꝙ dictū fuit in prima parte,dicēs
ꝙ diuerſitas caſuum tollit ꝯ̃rietatē,quia ibi fuit ſubſtitutus gra
uatus vltra dodrantē ſuę partis, pupillus nullo mō:ideo ibi ſub
ſtitutus detrahit ex ꝓpria ꝑſona, tāquā principalr̄ inſtitutus,qa
tanquā ſubſtitutus nō poſſet,hic ꝑ ſe vltra dodrantē nō fuit gra
uatus,licèt iūctis legatis pupilli remaneat grauatus:ideo detra-
hit tanquā ſubſtitutus ex ꝑſona pupilli,qđ p̄t, vt in §. qđ vulgò.
ſed tanquā principalr̄ inſtitutus non poſſet,cū nō fuerit graua
tus vltra dodrantē per l.in ſingulis.j.eo.quia non haberetur re-
ſpectus ad relicta pupillo,ſi tenet vt principaliter inſtitutus. Ex
his reſultat variatio prout expedit ſubſtituto,qui vtroq; caſu vl-
tra dodrātē ſuæ partis reperit ſe grauatū vt aliqñ detrahat tanq̄
inſtitutus,nō tanquā ſubſtitutus,vt in caſu,qa ſibi expedit. Ali-
qñ ecōuerſo tanquā ſubſtitutus,non tanquā inſtitutus,vt in ſe-
2 cūdo caſu:ex his remanet intellꝰ clarus.†Differt aūt iſte §. à p̄-
cedē. quia ibi vnus tm̄ fuit ſubſtitutus,hic duo, vel plures. Item
ibi legata ꝑ ſe nō excedebāt dodrantē,ſed ſilr̄ iūcta ſic,ſed hic in
prima parte relicta à ſubſtituto ꝑ ſe excedebāt. Præmitte ēt qđ
hr̄ in l.in ſingulis.j.eo.ꝙ ſi ſint plures inſtituti,& oēs adeunt in
ſingulis perſonis eorum, hr̄ ratio l. Fal. per ſe,non habito reſpe
ctu ad cohæredem,nec ad portionem eius, nec ad eius graua-
men,ſed ſolum ad ſuam partem,& ſuū grauamē,quia ſi graua
tus eſt vltra dodrantē ſuæ partis, pōt Falc.detrahere,licèt cohr̄s
in nullo ſit grauatus, quia portio illius non prodeſt legatarijs,
cum non ſit penes ipſum grauatū,ſed penes alium. In hoc ſtat
deciſio primi caſus in ver.[ſed verior.] vbi ſubſtitutus detrahit
tanquam inſtitutus:ſi aūt eius pars non ſit grauata vltra dodrā-
tem non detrahit,licèt à cohærede ſint alia relicta, quæ iuncta
cum relictis à ſe dodrantē ſuæ portionis excederent,qa illa non
ꝯtribuunt cum relictis à ſe,cùm non ſint à ſe ſoluēda, ſed à co-
hærede. In hoc fundatur arg.factū in ſecunda parte §.ꝯ̃ deciſio-
3 nem Iuriſconſ.in ver. [Atqui quartam habeant.] † Pone caſuꝫ
ꝙ in hæreditate valente 400. fuit pupillus inſtitutus, & Titius
& Seius pupillariter ſubſtituti, & à Titio tantum fuerunt lega-
ta 200.quæritur,ſi extitit condi.pup.ſubſtituti,& ſic quilibet il-
lorum ſucceſſit in dimidia quæ valet 200.vtrū Titius de legatis
à ſe relictis poſſit ex perſona propria Fal.detrahere? & vr̄ ꝙ nō,
per ea quæ dicta ſunt in præcedenti §. nā conſtat, ꝙ ſi hic lega-
ta fuiſſent relicta à pupillo, non potuiſſet Falc. detrahere,quia
non excedebant dodrantem totius hr̄ditatis,q̄ erat apud eum.
Et ſilr̄ ſi Titius ſolus fuiſſet ſubſtitutus, eadeꝫ ratione:ergo nec
nūc,quia dictum eſt in §.præced.in fi.ꝙ legata relicta à ſubſtitu
to cēſent̄ relicta à pupillo ſub ꝯdōne:& rō eſt,quia hr̄ditas pu-
pilli reputat̄ eadē cū paterna:ideo inſpicit̄ quantitas q̄ erat tp̄e
mortis,vt in ver.[ſecundum quod] Contrarium reſpondetur,
nam ſi non fuiſſet pupillus inſtitutus, ſed iſti duo principaliter
inſtituti, & ambo adiuiſſent, dictus Titius ex ꝑſona ſua poſſet
Falc.detrahere,vt j.eo.l. in ſingulis.Idem debet eſſe in caſu iſto,
quia licèt fuerint ſubſtituti, atm̄ quo ad intellm̄ ſunt reducēdi
ad inſtar principaliū inſtitutorum,acſi ipſi nō pupillus fuiſſent
inſtituti,per rōnem q̄ aſſignat̄ in verſ [vt enim,]quia hæreditas
patris,& pupilli reputat̄ vna quo ad alios effectus.ſ.ꝯtributionē
legatoꝝ, & quantum ad vim,formā,& originē: ergo & quantū
ad hūc finē vt ſubſtituti in hæreditate pupilli fingantur in pr̄na
principaliter inſtituti ſubducta perſona pupilli quantuꝫ ad in-
4 tellm̄.¶†Sed ſecundo quæritur. Pone ꝙ Titius non fuit graua-
tus,niſi in 100.& à pupillo fuerunt relicta 200.& ſic nec relicta
pupillo ꝑ ſe excedebant dodrantē hr̄ditatis,q̄ erat apud eū, nec
relicta à Titio excedebant dodrantē ſuæ dimidiæ, ſed quia Ti-
tius ex pupillari hēt ſoluere 100.ex ꝑſona pupilli alia 100. ex ꝑ-
ſona propria reperit̄ grauatus vltra dodrātem ſuæ dimidiæ, al-
ter ꝯſtitutus nō,quia tenet̄ ad ſola 100.ex perſona pupil. Quæri
tur ergo an Titius detrahere poſſet Fal.de his q̄ habet ſoluere,
& rñdetur ꝙ ſic ſimplr̄, per ea q̄ ſunt dicta in §.præce.quia lega
ta q̄ debēt ex perſona pupilli contribui debent cuꝫ his q̄ debet
ex perſona propria,vt dr̄ in §.præced.ſed ꝯ̃ de eo quod eſt dictū
in p̄cedenti caſu,quia Titius licèt ſubſtitutus ſit, hr̄ ꝓ principa-
liter inſtituto: ſed ſi principalr̄ fuiſſet inſtitutus, & grauatus in
100.nō potuiſſet detrahere Fal. qm̄ hēt quartā,& vltra,quia di-
midiā,ꝑ l.in ſingulis,& ſ̄.dixi in euidētialibus. Sed certè ſi hoc
diceremus,ꝙ haberet̄ ꝓ inſtituto,& nō detraheret,veniremus ꝯ̃
§.ꝙ vulgò.¶Ideo eſt dicēdum, ꝙ hic detrahit, non vt inſtitutus
principalr̄,ſed vt ſubſtitutus,quia hic q̄dā fuerūt relicta à pupil
lo,q̄dam ab eo,q̄ ſilr̄ iuncta excedunt dodrantem: ideo tunc ſol
uunt̄ ex ꝑſona pup. quia ꝑꝑ relicta à pup.vt defalcent̄,ēt relicta
ſubſtituto fingunt̄ à pup. relicta. Et ſic ſoluit ex ſua ꝑſona, nec
vt inſtitutus,ſed vt ſubſtitutus; ſecus ſi in p̄cedēti caſu:qa ibi nō
fingunt̄ relicta à pup.poſtq̄ nulla fuerūt relicta,& ſic reſultat va
rietas,ꝙ aliqñ ſubſti.ſoluit. vt inſtitutus, non vt ſubſtitutus:ali-
qñ econuerſo, prout ſibi expedit. Sed vltimò præcedens caſus
loquit̄ qñ pup.legata nō ſoluit,quæ ſunt à ſe relicta, ſed veniūt
ſoluenda per ſubſtitutos. Quid ſi ſoluit recepta cautione.d.l.j.§.
interdū.rñ.ꝙ dicta cautio ꝯmittitur vtriq; ſubſtituto,ſi dimidia
vtriuſq; reperitur grauata vltra dodrantē. Et hoc ꝓ parte,quàm
poſſet quilibet eorum retinere, quam nunc haberet ſoluere,
5 quaꝫ pup.non ſoluiſſet.hic eſt caſus.¶†No.ex j.caſu. & ad hoc
alle.cum præcedenti, quod omnis ſubſtitutus directus ſiue vul
gariter, ſiue pupillariter dicitur conditionaliter inſtitutus, ſed
melius probatur in l.cohæredi.§. cohæres. de vulga. & pupill.
6 ¶†Item no.quando à pupillo nō ſunt legata relicta, ſed à ſub-
ſtituto,non ſoluuntur ex perſona pup.nec finguntur à pup.re-
licta,ſed ſoluuntur tanquam à ſubſtituto relicta. Quando autē
à pup.relicta ſunt,quæ iuncta cum relictis à ſubſtituto excedūt
dodrantem,ſiue totius,ſiue partis vnius ſubſtituti, finguntur à
7 pup.relicta,& ex perſona ſua ſoluuntur.¶†Item no.ꝙ ex diuer
ſitate caſuum licita eſt variatio,& cōtrarietas.facit l.Papi. §. ſed
nec impuberis.de inoffic.teſta.cum ibi no.

2 *Relictorum ab inſtituto, & ab eius ſubſtituto tanquam ſubſtituto, ſemper fit contributio.*

3 *Relictorum ab inſtituto tanquam inſtituto, & ab alio inſtituto tanquam inſtituto, non fit contributio, & quid ſi alter non adiuit.*

4 *Relictorum ab hærede tanquam inſtituto, & relictorum ab eodem tāquam ſubſtituto, fit contributio.*

1 **§. Quæſitum eſt.** ¶†Iſte §. nō eſt minus difficilis
q̄ p̄cedēs,imò plus in mā & ſo-
lutione ꝯ̃riorū,& differt à p̄cedētibus,quia ibi pup. fuit inſtitu-
tus inſolidū,& extraneus vel extranei pupillariter ſubſtituti,hic
fuit inſtitutus ꝓ parte,extraneus in alia, & idē extraneus pupil-
lo ſubſtitutus,& relicta fuerunt quædā à pupillo, quædā à co-
hærede ſubſtituto, & quæritur an iſta relicta contribuantur ad
inducēdā Fal.quaſi ſint vltra dodrātē,& h.d. Si pu. ſit ſubſtitutꝰ
cohæres eius,legata relicta à cohærede tanq̄ ſubſtituto contri-
buunt̄ cū relictis ab īpub.vt ſi ſilr̄ iuncta excedant dodrātē por-
tionis pup.de ipſis detrahat̄ Fal.licèt ſuā partē habeat ītegrā,nō
grauatā:qa hoc caſu cū portione pup. grauata non ꝯtribuit̄ ad
Fal. īpediēdā, licèt plres ꝑtes in qb. eadē ꝑſona purè vl ſub ꝯdō-
ne fuiſſet inſtituta cōtribuerent̄ adinuicē,& ēt legata, ſicut ſi in
oībꝰ ſemel fuiſſet inſtitutus; relicta verò ab eo nō tanq̄ à ſubſti-
tuto,ſed tanq̄ à cohærede nō ꝯtribuunt̄ cū relictis à pu.ſed ꝑ ſe
ꝯſideratur quælibet earū reſpū ſuæ portionis,& ſi eius dodran-

tem

tē nō excedāt, Fal.non detrahiť.h.d.diuide, primo ponitur thema & qō vſq; ibi.[dixi.] Scdo rñſio cum diſtinctione bimēbri, vſq; ibi. [ideoque.] Tertio illatio reſultans ex primo membro vſq; ibi.[& aliam] Quarto remotio cuiuſdā obiectionis, q̄ poſſet fieri tā ꝯ ſecundū membrū, q̄ ꝯ illationē factā ex primo. Pone caſum, ꝙ in hæreditate valente cccc. pu.fuit inſtitutus in dimidia, & Titius in alia: a pu. fuerunt relicta c. itē Titius eidē pu. fuit pupillariter ſubſtitutus, & ab eodem fuerunt relicta alia c. pupillus adiuit, & mortuus eſt ī pu.ætate, cohæres ſucceſſit ex pu. legatarij qb. a pu. erat relictū, petūt ītegra legata: qa illa non excedebāt dodrantē partis pu. Titius dicit fal. detrahenda, qa ſi cū illis iungať, relicta a ſe facta excedūt, & cū fuerit ſubſtitutus, vř ꝙ cōtributio fieri debeat, vt in §.qđ vulgo, &c. ſi filio. ver.qd tñ. Replicant legatarij, ꝙ in illis ſubſtitu.non erat ēt inſtitutus, nā tunc fit cōtributio: qa oīa relicta ſunt ſoluēda ex parte, & hęreditate pupi. ſed hic Titius erat ēt inſtitutus, & pōt ſoluere ſua legata de ſua dimidia, & ſic non dēt minuere de dimidia pu. nā qñ relinquunť a diuerſis hæredib. quorū quilibet adiuit, rō eſt ſeparanda, nec fit cōtributio nec portionū, nec legatorū.j.eo.l. in ſingulis. Iuriſc. rñdet cū diſtōne: relicta a Titio fuerunt relicta tanq̄ a ſubſtituto, nō tanq̄ a principalr̄ inſtituto: qa fuerunt collata in caſum, quo ſubſtitutio locū habebit, & tūc ꝓcedit allegatio Titij, ꝙ cōtribuunť, & Fal. detrahiť. Aut fuerūt relicta tanq̄ a cohærede: qa non fuerunt collata in caſum, quo eſſet locus ſubſt. tunc ꝓcedit allegatio legatariorū, ꝙ non cōtribuunť qa ſunt ſoluēda de parte cohr̄dis, & ſic nulla pars repetiť grauata vltra dodrantē. Et primo caſu qñ fuerunt relicta tanq̄ ſubſtituto, ſequiť ꝙ detraheť quarta de dimidia pup. licèt Titius habeat ſuā dimidiā non grauatā, & ſic nō cōtribuiť cū ꝑte pu. grauata. Sed contra hoc, & ꝯ ſecundum caſum opp. ꝙ oēs partes, & oīa legata contribuantur: qa iure caueť ſi vnus eſt inſtitutus in plurib. partibus, in oībus pure, vel in aliqua purè, in alia ſub cōdōne, oēs contribuunť, ac ſi ſemel in oībus fuiſſet inſtitutus: & ſilr̄ oīa ab eo relicta in p̄fatis diuerſis partibus: ſed ſic eſt in caſu iſto: qa Titius fuit inſtitut⁹ in vna dimidia purè, ī alia ſub cōditione ſi pupillus deceſſerit in pu.ætate. Iuriſc. rñdet aliud in vno caſu, aliud in alio, & nō declarat. Vult dicere, ſi fuit inſtitutus in vna parte purè, in alia ſub cōditione, q̄ nunq̄ fuit q̄ſita alteri, ꝓcedit op. Pone exēplum, ſum inſtitutus in vna dimidia, tu in alia, & ſi non eris hr̄s, ſum inſtitutus ī tua: ſi tu nō es hr̄s, & ſic nunq̄ tibi fuit q̄ſita, tunc fiet cōtributio tā legatorū, q̄ portionū, ſiue tua pars ſit grauata, & nō mea, ſiuē ecōuerſo.l.j. §.id qđ.ſ.eo. & l.q fundu.§.q filiū.j.eo. ſed ſi primo acquiriť tibi, ꝙ peruenit poſtea ad me ex pup. locū hēt determinatio ſ. facta: qa nō ſemꝑ portiones ꝯtribuunť, nec legata, ſed dic vt ſtatim dicā. ¶ Venio ad gloſſas. Gl. ī verbo. [nō oportere.] format aliqua ꝯ̄ria, q̄ veniunt diuerſimodè formanda. Primū de §.qđ vulgò. iſtud concernit verſi.[ſed legata.] vbi dř ꝙ legata a pupillo, & relicta a ſubſtituto cohr̄de nō cōtribuuntur, in §.qđ vulgò. dř cōtrariū. Glo. ſol. duob. modis: iunge ſimul, ibi ſubſtitutus nō erat inſtitutus, & ſic non poterunt fieri legata niſi a ſubſtituto: ideo contribuunť, vt ēt hic dř in ver. dixi, hic erat ēt inſtitutus, & potuerunt fieri ab eo tanq̄ inſtituto, & ſic oīa erant relicta in primis tab. ideo inuicē nō miſcenť, ꝑ rōnē quā dixi: qa de diuerſis partibus ſoluunť.j.eo.l. in ſingulis. Nā ēt ſecūdo gl. opp. de l. coheredi. §.coheres. de vul. & pup. ibi ſubſtitutus, & dř ꝙ fit con-
2 tributio. † Gl. timore huius ponit tres rłas, ſed ſolu. formaliter colłr ex his q̄ glo. dicit in tertia regula, videlicet ꝙ legata relicta ab vno inſtituto, non ꝯtribuunť cū relictis ab alio inſtituto tanq̄ inſtituto, vt hic in ver.[ſed legata.] Sed cū relictis ab eodē inſtituto tanq̄ ſubſtituto bñ ꝯtribuunt, vt in contrario. Certè in illo. §. nō fuerunt relicta q̄dā ab eo tanq̄ ab inſtituto, ſed dūtaxat tāquā a ſubſtituto, & nulla a pup. Illud tñ qđ dicit gl. eſt verū in ſe: qa eſt caſus.j.ꝓxi.§. dic ergo ad cōtrariū, ꝙ nō meruit ſignari: ibi loquiť de ꝯtributione legatorū, hic de ꝯtributione portionū: qa ibi nō cadebat cōtributio legatorū: qa ibi non erāt niſi relicta vnius generis. Collige ergo tres rłas, ꝙ relictorū ab inſtituto: & ab eis ſubſtituto tanq̄ ſubſtituto ſꝑ fit contributio, ſiue ſubſtitutus nō ſit inſtitutus, vt in §.qđ vulgò. & §.ſi filio. ver.qd tñ. ſiue ſit inſti. non tñ tanq̄ inſtituto, licèt tanq̄ a ſubſtituto reli-
3 cta ſunt, vt verſi. dixi † Secunda regula eſt, ꝙ relictorum ab inſtituto tanq̄ inſtituto, & ab alio inſtituto tanq̄ inſtituto non fit cōtributio, vt hic in verſi.[ſed legata.] & ibi in ſingulis. hoc ſi vterque adiuit, ſed ſi alter nō adiuit, & ſic ſua portio ad aliū ꝑuenit,
4 dic vt ſ.eo.l.j.§.id qđ. & l.ꝙ ſi alterutro.j.eo. † Tertia regula eſt, ꝙ relictorū ab hærede tanq̄ inſtituto, & relictorū ab eodē tanq̄ ſubſtituto, ſilr̄ fit cōtributio, ſicut in primo caſu eſt, tex. eſt.j.ꝓxi.§. nec hoc caſu loquiť §.coheres. licèt gl. velit cōtrarium, Sed tūc opp. tertio, & fortiter, & colłr hęc op. ex glo. in ver.[qđ accipe] & venit ꝯ ver.[Ideoq;.] nam in illo ver. patet ꝙ portio Titij inſtituti, & ſubſtituti nō cōtribuiť cū parte pupilli: qa de parte pu. detrahiť quarta, licèt ſuā hēat integrā. Cōtra de l.q fundū.§.q filiū. ver. ꝙ ſi extranei.j.e. Sol. hic portio pup. erat grauata vltra dodrantē partim relictis factis a pupi. partim relictis a cohęrede tanq̄ ſubſtituto, & ſic grauata acceſſit nō grauatæ, ideo nō cōtribuunt; ſed ibi ecōuerſo pars pup. nō erat grauata, ſed pars cohæredis, & ſubſtituti erat grauata, quo caſu facilius fit cōtritributio, vt dixi in §.id qđ. hoc vult gl. ſed ꝯtra de §.coheres, vbi portio pup. erat grauata, vt hic, & pars cohæredis nō, & tñ contribuiť, vt augeanť legata, qđ ēt dicit glo. in fi. per illū §. & ſic ibi cōtradicit in eo, qđ dicit in verſi. quod accipe. & non ſol. Dic hic erat grauata partim relictis a ſe, partim relictis a cohærede tanquam ſubſtituto, ſed in contrario ſolum relictis a cohærede, tā quā a ſubſtituto, qa à pup. non fuerunt relicta, ſi ergo quæriť de ꝯtributione portionū an pars pupil. cōtribuať cū parte cohæredis ſubſtituti, diſtīgue tres caſu s. Aut nō erāt grauata, ſed pars cohæredis ſic, & cōtribuuntur, vt in §.q filiū. Aut erat grauata, & acceſſit nō grauatæ, tunc aut erat grauata relictis a pup. & a ſe tanq̄ ſubſtituto, & non contribuunť vt in ver. (Ideoque.) Aut relictis a ſe tm̄, & tunc cōtribuuntur, vt in §.cohæ res. & ita ſi pup. fuit inſtitutus cū ſubſtituto, ſi aūt exhęredatus, & inſtitutus ſubſti. ſi q̄riť an hereditas exhr̄ditati ꝯtribuať cū hr̄ditate teſtatoris ad augendū legata ab inſtituto, diſtingue, an facta fuerunt ab inſtituto tm̄, & in primis tab. & non contribuuntur, vt ſ.eo.l.ꝓxi.qđ ſ.&c. aut q̄dā tanquam ab inſtituto, q̄dā tanquā a ſubſtituto, qđ fieri pōt, tunc dic vt j.prox.§. & iſta ſunt de apicibus iuris, altum, & profundum intellectum habentia, quæ vix capi poſſunt, ſed ſi ſubtiliter intuearis, quilibet caſus habet latentem rationem, & per Docto. malè ſunt hic declarata.

1 *Legata fieri poſſunt a ſubſtituto exhæredati quando eſt inſtitutus in hæreditate paterna, & tunc legata ab eo facta tanquam ab inſtituto, & facta tanquam a ſubſtituto contribuuntur.*

1 §.Si quis exhæredato. A ſubſtituto exhęredati legata fieri pñt, qñ eſt inſtitutus in hæreditate pr̄na, & tunc legata ab eo facta tanquā ab inſtituto, & facta tāquā a ſubſtituto cōtribuunť, vt videať an excedat dodran. h.d. ſed cuius hæreditatis? & vř ꝙ vtriuſq; tam patris, q̄ filij, qa hoc caſu cōtribuunť ēt hęreditates, ita ſentit hic gl. q̄ incipit, aliter. nec obſ.ſ.l.ꝓxi. qa ibi fuerunt legata facta tāquā ab inſtituto duntaxat, & tūc nō augenť ꝑ hr̄ditatē pupil. exhæreditati. & ſecus qñ ēt vt a ſubſtituto, ita intelligit illa glo. qđ no. Adde aliū caſum, in quo a ſubſtituto exhęredati pñt fieri legata. ſ. qñ ad eum peruenerunt bona virtute, & iure pup. ſubſtituti. & ſic iure hæreditario: ſecus ſi iure legati, vel fideicōmiſſi.j.eo.l. qui fundū.§.qui filios, Et hic Iuriſconſul. finit tractatū ſuum, quem inceperat in §.qđ vulgò. de relictis in primis & ſecundis tabul. an contribuantur. & poſuit tres caſus qa loquuť qñ pupi. fuit inſtitutus, hic eſt quartus, qñ exhæredatus. Adde quintū caſum circa hunc tractatum, q ponit.j.eo.l. pater filiā.§. duob. ¶ In tex. ibi, [tabulis quoq; ſecundis.] ſubaudi, & ēt primis aliàs non eſſet tractandum de ꝯfuſione. ¶ In tex. ibi, [a ſubſtituto relicta.[tanquam a ſubſtituto, qa collata ī caſu, quo ſubſtitutio locum habebit, & poterit grauari ſubſtitutus, ēt in bonis pupil. quæ nō habuit à patre, cū ad ipſum ſubſtōnes ꝑueniant ex diſpōne patris.l.ſi fundum ꝑ fideicōmiſſum.§.fi.cum.l.ſeq. de leg.j. licèt pupil. nō potuerit grauari in bonis ꝓprijs ꝑ fideicōmiſſum.l.cohęredi.§.cum filio. de vul. & pup. ſed ſi nō fuiſſet inſtitutus in paterna, nō poſſet grauari in bonis pupil. poſt quā fuit exhæredatus odio exhęredantis.l. ab hæreditati. de leg.j.

1 *Teſtator poteſt grauare hæredem, ꝙ in cōputatione fal. non inducat quod ſibi a teſtatore debebatur, & tunc debitum in falci. computabit.*
2 *De iure Digeſtorum non prohibetur detractio falcidiæ, ſed datur cum onere compenſandi cū debito, quod poterat expreßè fieri, & quid hodie.*
3 *Si vxor īſtituit maritū q erat lucraturus partē dotis, & grauauit ꝙ falcidiā vel trebellini. cū parte illa dotis ſibi cōputaret, an hoc facere potuerit*

LEX XII.

1 SI debitor. † Teſtator pōt grauare hr̄dem, ꝙ in ꝯputatione Falc. non deducat qđ ſibi a teſtatore debebať, & tunc debitum in Fal. ꝯputa-
2 bit.h.d. † Et ſemper alleg. ꝙ licèt iſto iure Fal. non poſſet directò ꝓhiberi.j.eo.l.qđ de bonis §.j. nec impediri eius detractio poterat tñ indirectè, vt hic. Vel ꝓprius, hic nō ꝓhibeť detractio Fal. ſed dať cū onere ꝯpenſandi cum debito, qđ poterat expreſsè fieri: ſed ſi nō fuiſſet expreſsè dictū, primo debuiſſet deduci debitū & Falc. de reſiduo. c. eo imponēda. & ſic Falc. non ꝯputareť ī debito: qđ eſt verū de vero debito ꝓueniēte ex ꝯ̄ctu, vel quaſi, delicto, vel quaſi, ſed cū quaſi debito, puta legali ꝯputabať & ēt hodie ꝯputareť, licèt non fuiſſet expreſsè dictū, vñ ſi př inſtituit filiam quā tenetur dotare ob łone legali. l. qui liberos. de ritu nu. & grauaret legatis, nō deduceret primo dotē, & poſtea Fal. ſed primo Fal. & ſi ſufficeret ad dotē, de illa dēret ſe dotare, ſi nō ſufficeret, quatenus deficeret, detraheret, per not. in l. mulier. §.cū ꝓponereť. ad Treb. & in Auth. res quę. C. cōia de lega. nā & in hac l. cū vero debito, qñ fuit dcm̄ expreſsè, fit compēſatio vſq; ad ꝯcurrentem q̄̄titatē, ita dēt intelligi hoc & quatenus excedit, poſſet deduci, vt eſt caſus in l. quod de bonis.§. fideicommiſſum.j.eo. ecce caſum videbať ſi non poterat ꝓhibere detractionē Fal. quā hēbat a teſtatore, minus poſſet deductionē debiti, ſed iſta l. ꝓbat ꝯ̄rium, ſed dic ꝙ facilius prohibetur de

ꝓductio debiti,ꝙ aditione fuit extinctum. Sed ius deducẽdi Fal. ꝑ aditionẽ ĩ eſſe ꝓducit̃.In hoc ſtat ↄſideratio huius l.ɔ̃ quã oppo.ĩ.eo.de l.pater filiam. Sol.ibi nõ debebat̃ à defuncto, ſed ab alio.ſ.à marito, & ſic ꝑ aditionẽ hæreditatis illius filiæ non fuit illud debitũ extinctũ,& ſic nõ valuit mandatũ,ꝙ illud in Fal.ↄ-
3 putaret.¶† Itẽ oppo.de l.qđ de bonis.§.quod auus.ĩ.c. Solu.ibi nõ ꝓhibuit deduci debitũ aduerſus legatarios.ſed grauauit creditorẽ inſtitutũ ꝙ tam bona teſtantis,ꝗ̃ bona ipſius reſtitueret, vñ nõ tenet,nec ꝑ hoc vr̃ ꝓhibitus debitũ nõ deducere,vt patet ex illo tex.iuncto iſto. Quidam inducunt hãc l.ſi vxor inſtituit maritũ,qui erat lucraturus partem dotis,& grauauit,& rogauit ꝙ Fal.vel Treb.cũ parte illa dotis ſibi ↄputaret,ꝙ iſtud fieri potuerit,qđ nõ placet,quia ceſſat rõ huius l.quia illa dos nõ debebat̃ à muliere.cũ iã eſſet apud maritũ:vñ ꝑ aditionẽ nõ fuit debitũ extinctũ,& eſſet grauatus,ꝙ rẽ ſuã in Fal. ↄputaret, ꝙ fieri nõ p̃t,vt no.Bar.in l.ita tñ.§.Treb.ad Treb. licèt gl. ibi ꝑ hanc l. dicat ɔ̃riũ,ſed nihil facit.vt patet ex p̄dictis. poſſet etiã dici ꝙ ſi mulier nõdũ ſoluit dotẽ,licèt adhuc hẽat locũ ſtatutũ de lucrãda dote,vt no in l.ſi donaturus.in fi.de don.ob cau.ſi tñ manda
a uit ꝙ illud non deduceret,locũ habet hæc l. [a] quia per aditionẽ illud debitũ extinguit̃.¶In tex.ibi,[exceptionis.] expone.i.replicationis.nã legatarij petunt integra legata, quia dñt ꝙ non trãſcendunt dodrantẽ:hæres dicit,ꝙ imò excedunt,facta deductione eius quod ſibi debebatur:legatarij replicant ꝙ fieri non dẽt, quia teſtator hoc prohibuit,& hoc præualet. Non ſunt alia.

A D D I T I O.

a ¶ Hæc l. Adde quod hæc difficultas hodie ceſſat per auth. ſed cum teſtator.C.ad leg. Falc.

---

1 *Accõmodans tacitam fidem de reſtituendo incapaci,nõ punitur, nec Fal. perdit ſi erat in p̃tãte teſtatoris, & ex neceſſitate ſuſcepit mandatum.*

2 *Mandatum ſuperioris excuſat in his quæ non ſunt de genere atrocium.*

L E X XIII.

1 Si tacitum. †Accommodans tacitam fidem de reſtituendo incapaci, nõ punitur, nec Fal. perdit ſi erat in poteſtate teſtatoris, & ex ne-
2 ceſſitate ſuſcepit mandatum.h.d.¶†Et ſic no.ꝙ man-
a datum ſuperioris excuſat in his quæ non ſunt de gñe atrociũ, [a] l.ſeruus nõ in omnibus.de act.& obli.¶In tex.ibi. [ſeruus] ſubſtitutus cum libertate & tacitè grauatus reſtituere incapaci,puta ſpurio teſtatoris,nam Treb. quam eſſet detracturus ſi nõ eſſet incapax,ſimiliter detraheret, nec confiſcatur, licèt ſi ab extraneo eſſet inſtitutus,& grauatus,confiſcaretur.

A D D I T I O.

a ¶Genere atrocium.Quæ dicantur atrociora facta, vide ſupra de min.l.auxilium.§.in delictis.& de ſuſpe.tut l.j §. fi.& de reg. iur.l. ad ea quæ non habet atrocitatẽ.& Inſti.de iniu.§.atrox,& actio furti eſt atrox. C.de fur. l.vlt.§.pe.atrocius quid dicatur vide ſupra.quod me.ca.l.metum.& de vi & vi ar.l.j.§.hoc interdictum.

---

1 *Quod extra cauſam teſtamenti capitur,in Treb.vel Falc.non imputatur, etiam ſi teſtator expreſſè dixerit.*

2 *Hæres non poteſt grauari vt rem ſuam in Falcidiam vel Trebellianicam ſibi computet.*

Poſtquam pater dederit dotem pro filia in poteſtate; licèt actio ſit communis inter patrem & filiam,tamen dos dicitur exiuiſſe patrimonium patris,& eſſe patrimonium filiæ.

3 *Licèt in Trebellianitam computentur quæ hæres habet occaſione teſti, ẽt iure non hæreditario,& id quod datur gratia conditionis implẽdæ, licèt in Fal.iure inſtitutionis non computentur prædicta,ſed ſolũ illa quæ habet iure inſtitutionis,tamen non computantur in illam ea quæ non habet ex teſtamento,vel eius occaſione,ſed ex contractu inter viuos.*

L E X XIIII.

1 Pater filiam. †Quod extra cãm teſtĩ capit̃, in Treb.vel Fal.non imputa-
2 tur,ẽt ſi teſtator expreſſè dixerit. h.d.† Vel ſic hæres nõ põt grauari vt rẽ ſuã in Fal.vel Treb.ſibi computet,h.d.Et ſic eſt caſus hic pro eo quod dñt Doc.ɔ̃ gl.in l.ita tñ.§.Treb. ad Treb.ẽt p̃mitte ꝙ poſtq̃.pr̃ dedit dotem pro filia in p̃tãte,licèt actio ſit cõis inter patrẽ & filiã,attamẽ dos dr̃ exiuiſſe patrimoniũ pr̃is,& eſſe patrimoniũ filiæ,& hoc ideo,quia filia effecta ſui iuris, actio in eã ↄſolidatur,& põt hr̃e ẽt ſi non ſit
3 hr̃s pr̃is,vt hr̃ in l.fi.de colla.bo. † Item præmitte, licet in Treb. ↄputentur q̃ hr̃s habet occaſione teſti ẽt iure non hæreditario, & id quod dat̃ gratia ↄdõnis implendæ.l.in quartã.ĩ.eo. licèt in Fal.iure inſtõnis non ↄputentur p̄dicta, ſed ſolũ illa q̃ hẽt iure inſtõnis,& ſic largior eſt Treb.attamẽ non ↄputantur in illa ea q̃ nõ hẽt ex teſtõ,vel eius occaſione,ſed ex ɔ̃ctu inter viuos. hic eſt caſus huius l.ẽt ſi teſtator mandauit ɔ̃rium.¶In tex.ibi.[diuerterat.]nondũ tñ ab ipſo dos erat detracta,ſm verã lect.& ſic morte pr̃is actio fuit in filiã cõſolidata, ẽt ſi pr̃ petijſſet,& obtinuiſſet ɔ̃ maritũ ſñiam, nondũ tñ erat miſſa executioni, vt eſt caſus in l.ſi marito.§.ſi voluntate.ſ.ſo.mat.¶In tex.ibi,[pro parte.]ſub.dimidia,quæ continet ſex vncias. ¶In tex.ibi, [deducta ſexta]& ſic vna tm̃ vncia,& ſic voluit quod reſtitueret v.& vnã retineret pro ſua quarta,quæ non ſufficit,cum quarta de ſex ſit vncia cũ dimidia,deficit ergo dimidia, in quam voluit dotẽ cõpenſari.¶In tex.ibi,[in Falcidiæ rõne].i.ad Treb.quia erat fidei commiſſum vl̃e,& ſic Treb.appellatur Fal.vt dixi ſ.eo.l.j. ¶In tex.ibi,[ſi pr̃,]hic ſol.qõnẽ.¶In tex.ibi,[nõ petijſſet]quia nullo mõ habuit,ſed erat apud maritũ.¶In tex.ibi, [iure hæreditario.]ideſt dicere,ꝙ poterit non obſtante p̄cepto teſtatoris detrahere vnciam cũ dimidia pro Fal.& habebit eam iure hæreditario,& ẽt dotẽ iure proprio virtute ɔ̃ctus præcedentis, & ↄſolidationis factæ in eam.¶In tex.ibi [non inueniretur.]meritò in Treb.non ↄputatur,quia non hẽt ex vltima voluntate, vel eius occaſione.¶ Sed opp.de l.ſi debitor.ſ.e.So.ibi debebatur à defuncto,& ſic per aditionem debitum fuit extinctũ,ideo potuit de facili ꝓhiberi eius detractio,hic à marito, nec per aditionem fuit extinctum.¶Item opp.de l.qm̃ nouella.C.de inoff.teſ.Sol. dos licèt non habeatur ex vltima voluntate,ſed ex ɔ̃ctu, imputatur in debitã iure naturæ,ſed in Treb.non, vt hic, & ſic plura imputantur in legitimã.q̃ in Treb.quod dic vt plenè no.ĩ. e.l. in quartam.& ꝑ hoc eſt expedita gl.quæ incipit,[impropriè loquit̃.]& ẽt ſeq.gl.in fi.q̃ format ɔ̃rium de l.ſi debitor.p̄dicta ſm ſecundam lec.gl.q̃ eſt vera,ꝙ hic dos non eſt exacta à marito,legitur alio mõ,ꝙ pr̃ exegit,ſine voluntate tñ filiæ,qa erat abſens, & cãm ɔ̃dicendi habebat, nam non propterea ius cõſolidationis impeditur,quia maritus non liberat̃,ſed filia põt agere, perinde,ac ſi dos non eſſet exacta,ipſe tñ maritus repetit per condictionem indebi.à patre vel hr̃dibus.l.qui hominẽ.§. ſi gener. de ſol.voluit aũt pr̃,ꝙ dotem ſibi ↄpenſaret in eo quod deficiebat,& dr̃ ꝙ hoc non ob.põt agere ad dotẽ & Fal.detrahere.gl. reprehendit,quia cũ maritus habeat regreſſum ɔ̃ hæredẽ pr̃is, & ipſa ſit hæres in dimidia,ſi agat ɔ̃ maritum repelletur excep. ↄpenſationis pro dimidia.ar.in l.vendicantem.de euic.cuius ɔ̃rium hic innuitur,ꝙ totam dotẽ repetere põt. Debet ergo intelligi caſu quo illi marito non tenet̃ ex perſona patris,& ſic qñ pater nõ exegit. Sed qui vellet ſaluare hanc lec. poſſet exponere dotem.i.partẽ dotis,quã repetere põt pro parte, in qua ipſe nõ ſucceſſit. Sed aduerte:quia gl.ſentit, ꝙ nõ patiatur exceptionẽ niſi pro parte,qua ſucceſſit,quod non vr̃ verum,immo ſi dimidia ſua valebat tm̃ quantum erat dos,vel vltra,patitur exce. in tota dote,quia vr̃ relicta animo ↄpenſandi cum dote, ſicut & legata.l.Titia.§.qui in vita.de leg.ij.& l.ſi cũ dotem.§.ſi pater.ſol. matr.tñ hic gl.malè ſentit, quia dimidia illa nõ remanet apud eum,ſed habet reſtituere,non compenſare cum dote, ſed bene obſtaret exceptio pro hæreditaria parte, vt dixi,tene ergo præ. lec.¶ Circa hanc lec.glo.quærit,quid ſi pater petijt,non tñ exegit gl.diſtinguit aut lis erat conteſt. & perinde eſt acſi eſſet exacta,& impediretur cõſolidatio, & tranſmitteretur actio ad oẽs hæredes,& ſic cum à marito non poſſit petere niſi tanq̃ hæres, debent in Falc.imputare.h.d. gl.verum ſm naturã exactionis, q̃ habebat iure fforum,non ſic ſm naturam, quã habet hodie actio ex ſtipulatu tacita.C.de rei vxo.act.l.j.§. & hoc ex rei. vult dicere ꝙ hodie non impediretur conſolidatio,nec tranſmitteretur ad hæredes,ſed ſi lis non erat conteſt.etiam non impediebatur,nec tranſmittebatur.iſta gl.nõ bene loquit̃,quia ẽt iure iſto nõ ſolũ per ↄteſt.imò per ſñiam non impediebatur ↄſolidatio ante exactionẽ,vt eſt caſus in d.§.ſi voluntate. poſtea ſic, hodie ꝑ l.fi.C.commu.vtriuſq; iudi.ẽt ſi actio nõ ſit facta, non vr̃ impediri cõſolidatio ſi erat inſtitutus extraneus, qđ dic vt in d.l.fi. q̃ non eſt alibi. Ex his remanet expedita iſta difficilis lex cum gl.

---

1 *Teſtator poteſt grauare hæredem vt Falcidiam quam ipſe teſtator erat detracturus alteri ex alio teſtamento non detrahat,& tunc illud cenſetur legatum & inter alia legatum contribuitur.*

1 §. Auia nepotibus. †Poteſt teſtõr grauare hæredẽ vt Fal.quã ipe teſtõr erat detracturus alteri ex alio teſtõ non detrahat, & tunc illud cẽſet̃ legatum, & inter alia legata contribuitur, hoc dicit. licèt ergo nõ poſſit teſtator prohibere detractionem Falci. per hæredem ſuum,vt ĩ.l. proxi.§ j. poteſt tamen prohibere illam quam ipſe teſtator erat detracturus ex alio teſtamento. Et pone hic caſum, ꝙ cum iſta auia haberet quatuor nepotes,fuit ab alio inſtituta, & grauata dare duobus ex eis certa legata, de quibus imminebat Falc.ipſa poſtea inſtituit illos eoſdem,& etiam alios duos, & grauauit illos duos alios, vt integra legata ſuis cohæredibus ſoluerent,& Fal. ex perſona auiæ non detraheret̃. certè ſi Falc. aſcẽdebat ad quinquaginta,& ſic illi duo erant detracturi à cohæredibus xxv.pro eorum portione, illa xxv. cenſetur illa auia legaſſe eiſdem nepotibus,& ſic dicti nepotes habent partim ex primo teſtamento,& partim ex teſtamẽto auiæ, & illa partim veniunt ex teſtamento facto ab auia,& defalcantur ſi imminet Falcid.¶In tex.ibi,[nepotibus.]ſcilicet quatuor.¶In tex.ibi,]fideicõmiſit,]dic.ſ.duobus ex eis,quibus ipſa auia non tenebat̃. ¶In tex.ibi,[competebat,] dic ſcilicet ipſi auiæ quæ tranſmittit ad ſuos hæredes ius detrahendi ſibi competens.vt C.eo.l.quanquam.& ſic partim quo ad alios duos,quibus tenebat̃. ¶In gl. ibi, [ſed contra,] dic non contra tex. ſed contra id quod ſtatim dixerat glo.ſecus eſſet ſi mandaſſet detrahi Falc.de relictis à ſe, quia non valeret mandatum,vt ĩ.l.proxi.§.j.& fi. quia verum eſt directè,ſecus per indirectum.l.j.§.ſi debitor.ſ.eo.

Si

1 *Si portiones duorum hæredum deueniunt ad vnum directò ex diſpõne teſtatoris,confunduntur adinuicẽ,vt augeant legata ab altero illorũ relicta,licèt per vtrunq; fuerit hæreditas adita,ſecus ſi per indirectũ.*
2 *Subſtitutus duobus impuberibus,quando non poſſit ſuccedere,niſi uterq; moriatur.*
3 *Si grauo duos,vt ſi ambo deceſſerint ſine liberis reſtituant Titio, & primus deceſſerit ſine liberis,an vocabitur ſuperſtes ex tacito fideicommiſſo.an tranſeat hæreditas ad eius hæredem extraneum, & cum poſtea alter deceſſerit ſine liberis, ſubſtitutus petat vtranque portionem ab hæredibus cuiuslibet.*

1 §.Duobus impuberibus. † Si portiones duorum hæredũ deueniunt ad vnũ directò ex diſpõne teſtatoris,confunduntur adinuicẽ, vt augeant legata ab altero illorꝝ relicta, licèt per vtrũq; fuerit hr̃ditas adita:ſecus ſi per indirectũ,h.d.in effectu, & eſt notabilis caſus.Et de mã §. qđ vulgò.cũ ſe. & dubiũ faciebat in primo caſu huius §.l.in ſingulis.j. eo. vbi poſt aditã hr̃ditatẽ per vtrunque hæredẽ portio vnius non ɔtribuit cũ portione alterius,& ſic grauatus vltra dodrãtẽ p̃t detrahere Fal.ex ſua ꝑſona,licèt alter nõ grauatus habeat ſuã integrã, qđ ẽt patet in l.in relatiõe.§.q̃ſitũ. vñ videbat̃ ꝙ licèt poſtea portiones amborũ deueniant ad vnũ ſubſtitutũ ex pup.ſubſtõne,idẽ ius debeat eſſe in tali ſubſti.quia ſuccedit duobus.ſ.grauato, & non grauato,vt ex ꝑſona grauati poſſit detrahere,ſicut poterat ipſe grauatus ſi ſoluiſſet,& portio alterius nõ grauati nõ ɔtribueret̃ cũ grauata.Sed ɔ̃riũ eſt,qa licèt nõ ɔtribuant̃ qñ ſunt penes diuerſas ꝑſonas,vt in ɔ̃rio.poſtq̃ tñ ꝑuenerunt directò,& ex diſpõne defuncti,perinde eſt ac ſi à principio ambę deueniſſent ad eũ,ſubductis ꝑſonis pupillorum,vt in l.in rõne.§.ſi filio.ver.ſed verior eſt,& ſic ɔtribuantur,vt in §.q̃ſitũ.ver.& aliã cãm,& ſi nõ haberemus hanc deciſionẽ,ꝓbabiliter potuiſſet dici ɔ̃rium. In ſecũdo faciebat dubiũ , quia portio p̃cedẽtis non grauata peruenerat ad ſuperſtitẽ grauatũ, & ſic videbat̃ cõferri cũ eo, vt ſ̃. eo.l.j.§.id qđ.& j̃.eo.l.ꝙ ſi alterutro.ſed verũ eſt ſi perueniſſet voluntate teſtatoris exp̃ſſa,vel ex iure accreſcendi,& ſic ex tacita,& ſic venit ex diſpõne legali,& ſic nec ex expreſſa,nec ex tacita, & ſic nõ ɔtribuitur cũ illa,vt ſ̃.eo.l.j.§.ſi cohæredẽ. vbi caſus,& poſt incępit,mõ ɔtribuit in ꝑſonã vltimò morientis, tranſit cũ eadẽ cã in perſona ſubſtituti vt hic,vt in l.q duos. de vul. & pup.quã oĩno vide ꝓ intelľu huius §.Et pone caſum, ꝙ pr̃ inſtituit duos filios pupillos in hæreditate valente 400.& vnũ ipſorꝝ grauauit in 200.& ambo adiuerunt hæreditatẽ, & poſtea deceſſerunt in pupi.ætate, & ſic portiones amborꝝ peruenerunt ad ſubſtitutũ pupillarẽ,legatarij petebant integra legata ſubſtitutus, volebat detrahere Fal.quia ille pupil.grauatus potuiſſet detrahere,in ɔ̃riũm dñt legatarij,ex eo ꝙ ad ipſum ſubſtitutum ambæ portiones deuenerunt,& ſic debuerunt inuicem ɔtribui quo facto nõ excedunt dodrantez totius hæreditatis,diſtinguitur hic, an iſta pup.ſucceſſit vtriq; ex pup.ſubſtitutione,& fit ɔtributio,an vltimo tm̃ morienti,quia p̃morienti ſucceſſit ſuperſtes , & ſic portio illius mediãte ſuperſtite,cui ſucceſſit ſubſtitutus, ꝑuenit ad ſubſtitutũ nõ ɔtribuunt̃, & detrahit̃ quarta de portione vltimi
2 morientis.¶†Nunc ꝓ declaratione primæ gl.opp. ɔ̃ primũ caſum,ꝙ iſte ſubſtitutus non potuit vtriq; ſuccedere ex pupillari, ſed duntaxat vltimo morienti , quia p̃morienti nõ ſubſtitutus, ſed ſuperſtes ſucceſſit,vt l.pe.C.de impub.& alijs ſub.Secundo, qđ hic dr̃ in primo caſu,p̃t ꝓcedere altero de duobus caſibus.ſ. ſi cuilibet eorũ pupillorũ per ſe , & ſeparatim fuit ſubſtitutus, & tunc nõ refert an moriat̃ ſil̃,vel diuerſis t̃pibus,nã ẽt tunc primo morienti ſubſtitutus ſuccedit,vt in l.pe.de iniuſt. teſtã. Tertio qñ fuit ſubſtitutus ſil̃ vterq; cũ expreſſione noĩs collectiui ſi ambo,vel vtriq; deceſſerint in pup.ætate,& ipſi ſil̃ deceſſerunt, ita ꝙ non põt apparere qs prius,vt in d.l.qui duos.Si verò vnus prior altero,locũ habet ɔ̃rium,quia p̃morienti ꝑꝑ appoſitionẽ noĩs collectiui non ſuccedit ſubſtitutus , cũ adhuc ɔdõ non ſit impleta ꝙ vtriq; deceſſerint in pupil.ætate, ideo p̃morienti ſuccedit ſuperſtes ab inteſtato,& poſtea vltimo morienti in pupil, ætate ſuccedit ſubſtitutus ex pup.& het locũ ſecundus caſus in ver. [ꝙ ſi frater.] & ille ſolus vltimò moriens dr̃ ſubſtitutũ habuiſſe. Sed primus fingitur nõ habuiſſe.Sed ɔ̃,ꝙ primo moriẽti ſubſtitutus ſuccedat,vt j̃.ad Treb.l. Lucius.§.Caio.glo.dicit ꝙ ibi ĩ fideicõmiſſaria eſſet idẽ, ſi fuiſſet facta cũ expreſſione noĩs collectiui,vt in l.hr̃des mei.§.cũ ita.cũ ibi no.ad Treb.& in hoc nõ differunt,ſed in alio,qñ eſſet facta ſine expreſſione illius nominis,nã in fideicommiſſaria ſtatim mortuo primo vocaretur ſubſtitutus,puta Titiũ,& Seiũ hęredes inſtituo,& ſi deceſſerint ſine liberis,Semproniũ ſubſtituo,ſtatim primo mortuo ſine liberis vocat̃ ſubſtitutus ad eius portionẽ,vt in §.Caio. Nõ ſic in pup.ſubſtitutione,puta ſi deceſſerint in pupil.ætate, Semproniũm ſubſtituo.Nã primo decedenti non ſuccedit ſubſtitutus, ſed ſuperſtes,ſicut ſi fuiſſet appoſitum nomen collectiuũ, vt ſ̃. de vulg.& pup.l.ſi pr̃ impuberes,& ibi no. in gl. & hæc eſt drĩa inter fideicommiſſariam & pupillarem,qđ dic vt no.Bar.in l.fi. C.de impu.& alijs ſub.& no. iſtum tex. qui loquitur in filijs inſtitutis,& gl.vult, ꝙ ſi eſſet facta ſubſtõ fideicõmiſſaria , ſubaudi ſine expreſſione nominis collectiui,ad portionẽ primi morientis vocaret̃ ſubſtitutus, quẽ gl.ẽt vr̃ velle locũ hr̃e in filijs inſtitutis,& grauatis,& tñ primo mortuo ſupereſt alius,qui ex p̃ſumpta voluntate defuncti vr̃ excludere ſubſtitutum,quod eſt ɔ̃ id quod expreſsè voluit Bar.in d.§.cum ita. & in l.quidam teſtõ Proculum,de vul.& pup.qui vr̃ intellexiſſe illum §.qñ extranei fuiſſent inſtituti,& per fideicommiſ.grauati ſine expreſſione nominis collectiui:ſecus ſi filij ꝑ rõnẽ:quia ſecus eſt ſi ſupereſt alter,qui ex præſumpta mente defuncti ſubſtitutũ excludit, quod dictum nunquam mihi viſum eſt verum,& hic eſt glo.in ɔ̃rium,& ipſam multum no.& cum ea vr̃ etiã tranſire Bald.expreſsè in d.l.pe.& ꝑ hoc remanet declarata.j.gl.¶Oppo.adhuc ɔ̃ primum caſum,ꝙ iſte portiones non contribuãtur, vt in l.in ratione.§.ſi filio.ſ̃.eo.Solu.ibi vni pup. ſubſtituti erant duo, & apud quemlibet eorum erat ſua portio,& ideo vna cum altera non contribuitur:ſicut qñ ſunt penes diuerſos ſubſtitutos, hic duobus erat ſubſtitutus vnus, & portiones amborum deuenerunt ad illum vnum,meritò contribuuntur,ſed ɔ̃ dę §.quęſitũ. ver.Ideoq;,licèt gl.alleg. verſ. ſed legata,ſed ille ver.ideoq;,melius probat,ꝙ licèt ambæ portiones eſſent penes vnum non tñ contribuuntur, ſed dic & ita voluit gl. ꝙ vna erat ex inſtitutione,ſcilicet non grauata, & altera grauata tam ex relictis a ſe q̃ à pup.erat ex ſubſtitutione pupilla. & ſic diuerſo iure,hic ambæ eodem iure.ſcilicet,pupilla.ſubſtitutionis.¶Sed extra glo.circa ſecundum caſum op.ꝙ cum ſubſtitutus ſuccedens vltimo morienti totam ſuam hæreditatem habeat vno iure, ſcilicet pupillari ſubſtitutio.tota venire debebat in contributionez, & ſic ẽt portio primi morientis,quæ fuit commixta cum portione vltimò morientis,eſt effecta eiuſdem hæreditatis.vt l.ſed ſi plures . §.filio.de vul.& pupil.Sol.& no.ſi ageretur de legatis relictis ab iſto ſubſtituto in ſubſtitutione pupil.facta vltimo morienti, faterer contrarium , & ſi illa non tranſcederet dodrantẽ vtriuſq; portionis, non detraheretur Fal.ſed hic agitur de relictis ab illo vltimo moriente,cui incępit competere ius detrahendi, quia ſua portio erat grauata vltra dodrantem, nec per ſuperuenientem portionem cohæredis præmorientis fuit extinctum , quia non peruenit ex iudicio defuncti,vt in §.ſi cohæredẽ, ideo durat in perſonam ſubſtituti, & eſt ſubtilis conſideratio Iuriſconſul. vnum tamen mihi facit magnum dubium , quia ponendo caſum ꝙ ſubſtitutio fuit facta cum expreſſione nominis collectiui, & ꝙ primò mortuus eſt vnus, licèt alter ſibi ſuccedat ab inteſt.non dicitur ſuccedere præter voluntatem defuncti, ſaltẽ tacitam,immo cum ea,quia tex.dicit.in d.l.pe.C.de impub.& alijs ſubſt. ꝙ tũc cenſetur teſtator voluiſſe ꝙ portio præmoriẽtis veniat in ſuperſtitem,& ideo appoſuit nomen collectiuũ.& ſi hoc eſt,videretur debere contribui cum portione grauata:ſicut ſuccedit ſibi,vt in d.l.quod ſi alterutro.& tamen hic vult ɔ̃rium,& ius accreſcendi habet tacitam voluntatem defuncti,vt in l.ſi Titio & Meuio.§.Iul.de leg.ij. difficilis eſt opp. nec ſoluo
a pro nunc,ſed cogita,[a]†Dicit autez Ang.hic probari ꝙ vñr inui-
3 cem ſubſtituti propter hoc ſolum, ꝙ facta eſt ei ſubſtitutio cuz expreſſione nominis collectiui, cũ hic dicatur ꝙ ſuccedat præmorienti tanq̃ legitimus hr̃s,& ſic non vt ſubſtitutus, licèt quidã voluerint contrarium , ſed non memini me legiſſe aliquem alium contrarium tenentem,quia tex.eſt expreſſus in d. l.pen. maximè in pup.ſubſtitutione,quæ eſt directa, & nõ reſultat ex coniecturata mente,& tacita. arg.in l.iubemus. C. de teſta.ſed in fideicommiſſaria, quæ non reſultaret ex mente cõiecturata, & tacita,vt l.cum proponeretur.ff.de le.ij.Maius poteſt eſſe dubium , ꝙ ſi grauo duos ꝙ ſi ambo deceſſerint ſine liberis, reſtituãt Titio,& primus deceſſerit ſine liberis , & ſic Titius adhuc non vocatur,quia non deceſſerint ambo,vtrum vocatur ſuperſtes ex tacito fideicommiſſo,quaſi præmoriens ſit grauatus tacitè reſtituere ſuperſtiti, an autem tranſeat ad eius hæredez extraneum,& cum poſtea alter deceſſerit ſine liberis ſubſtitutus petat vtranque portionem ab hæredibus cuiuſlibet: maius poteſt eſſe dubium,& poſſet dici ꝙ prima pars ſit vera,de hoc di-
b cam in l.hæredes mei.[b] §.cum ita.ad Treb.vbi melius cadit.

ADDITIONES.

a ¶Cogita,Solutionem huius contrarij.vide hic per Alex.
b ¶Hæredes mei.Adde quæ ibi poſui in materia.

---

1 *Falcidia reſecat etiam liberationem factam ex cauſa legati donationis cauſa mortis.*

LEX XV.

1 Q Vod de bonis. †Falcidia reſecat etiã liberationem factaz ex cã legati donationis cau.mor.h.d.dic vt j̃.eod.l. Neſennius.§.fi.& l.quærebatur. & gl.j. intelligit quòd fuit facta ex cauſa legati,ſed glo. iij. intelligit propriè quòd factum fuit pactum à defuncto ex dona.cau.mor.& ſic dona.cau. mor. defalcatur ſicut legatum in mortis cauſa capione, dic vt ſ̃. eo.l. j.§.item ſi ita.¶In tex.ibi,[concepta replicatione.]quia intentabat hæres actionem primam non ob. pacto, & ſi excipietur de pacto,replicatur ꝙ non habet effectum vltra dodrantẽ propter Fal.quæ imminet,quid ſi fuit liberatus per accept.gl.idem. Tu dic verum,quantum ad hoc vt reſcindatur,ſed nõ poterit tunc

intentari actio prima, quia ſublata eſt l. actione. de träſac. ſed agetur ↄdi. inde. vt ſe reponat in obligatione ſi prima erat in diẽ, vel ſub condi. ſi autẽ pura, ꝓponeret ad rẽ debitã vſq; ad quartã acſi illa eſſet ſoluta indebitè, per no. in l. ſi mulier, & l. ſi quis accepto, de condi. ob cau. ¶ In gl. 3. ibi, [errore facti &c.] referas ad qđ proxi. dixi ab hrde. ſ. n. a teſtatore non refert per errorẽ, vel ex certa ſcientia, quia teſtator non põt impedire Fal. ꝭ. proxi. §. Sed hæres. poſt mortem teſtõris põt illã remittere ſponte ſoluendo. l. fi. C. eo. ſed viuente teſtatore non, ut ꝭ. prox. §. & ſic intelligas ꝙ pactũ factũ a defuncto fuit donatio cã mor. ſi ab hærede fuit legata liberatio, quo caſu licèt hæres ex ſolo legato ſit tutus, põt tñ petere ſe liberari. l. 2. §. nunc de effectu. de lib. leg.

1 *Teſtator non põt prohibere Falci. nec hæredẽ cautionibus ad hoc inſtringere, & ſi contra fiat, non valet principalis conuentio, nec pœnalis.*

2 *Caſus in quo valent legata ſi non adeatur hęreditas.*

1 §. Frater. † Teſtator non põt prohibere Falci. nec hęredem cautionibus ad hoc aſtringere, & ſi contra fiat, nõ valet principalis cõuentio, nec pęnalis. Adde ꝙ nec põt Fal. minuere ꝭ. ea. l. fi. Idẽ itelligas in Trebellianica, cũ ſit eadem rõ, licèt quidã dicant ↄ, iuxta not. in l. Marcellus. ad Treb. ¶ In gl. 2. ibi [l. codicillis. §. fi.] ſed nec ibi derogatur iuri publi. ꝑ diſpoſitionem teſtõris, q voluit valere iure teſtĩ, licèt non ſit ſeruata ſolennitas, nam non propterea valet vt teſtm̃, ſed valet iure codicillorũ. Hic aũt non potuit ualere vt voluit teſtator, nec ẽt alio mõ. ¶ In gl. fi. ibi, [uel excep. &c.] hæc vera, quia mero iure valet ſtipulatio, ſed obligatione doli exceptio. In gl. ibi, & no. hic Glo. voluit oppo. de l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de verb. obl. ubi licèt non valet principalis, valet pęnalis ſtipulatio, hic dr̃ ↄrium ſed rñde vt colligit ex gl. ꝙ ibi nõ ualebat principalis nõ ex eo, ꝙ ius ei reſiſteret, ſed qa nõ aſſiſtebat, hic uerò reſiſtit, & reprobat, ut in ll. alleg in gl. iõ diſtingue tres caſus, ut in gl. ¶ In fi. gl. ibi, [hodie corrigi.] ſed cũ Falci. fuerit introducta ob publicum fauorẽ, vt dr̃ in tex. quare hodie corrigitur cũ publicus fauor remanet. Sol. olim erat publicus fauor, qa niſi hæres adiſſet legata. & fideicom. irritabantur, & fauor publicus eſt, ꝙ hoc nõ fiat, immo ꝙ voluntates exitũ habeant. l. vel negare, quemad. teſta. aper. hęredes videntes nullũ cõmodũ conſequi qñ hæreditas erat exhauſta, recuſabant adire, hodie ſi propter Falci. nõ adea-
2 tur hrditas, legata non irritantur. † Et eſt caſus, in quo valent le-
a gata ſi non adeatur [a] hrditas, vt in §. ſi verò. alleg. in gl. & ſic ceſſat rõ de qua ſ. Itẽ olim non habebant cõmodum pecuniariũ, nec vllum aliud ſperabãt. Hodie ꝑꝑ fidem Chriſtianam ſperãt cõmodũ ſpirituale apud Deũ, ideo nõ recuſant adire, de hoc ꝑ Bar. in l. nemo põt. de leg. 1. ¶ Item quæro extra gl. cũ heres poſt mortẽ teſtatoris poſſit renunciare Fal. ſoluendo uel promittẽdo ſponte integrum legatũ. l. fi. C. eo. quare ẽt viuo teſtatore nõ poteſt ſe per pactũ aſtringere, ut hic, licèt enim ius futurũ per renunciationẽ non poſſit remitti, per pactũ tamen poteſt, vt plenè no. in l. j. C. de pact. reſpon. ſi viuo teſtatore vellet, cũ fiat ante aditam hæreditatem, fieret ↄ publicam utilitatem, quia non adiret, poſtea videns ſe non poſſe detrahere, ſed poſt mortem, ſi primo adeat, poſtea paciſcatur, uel ſoluat, nihil fit ↄ publicam vtilitatem, quia iam legata hñt effectum, & ſi ante aditã promitteret, uel ſolueret, videretur adire, & ſic idẽ quod ſupra.

ADDITIO.

a ¶ Si non adeatur. Adde alium caſum in legatis ad pias cauſas, in quibus non requiritur aditio, vnum tamen caſum in quo requiratur vide per Petr. de Anc. conſi. 8.

1 *Legatum integrum licèt quis ſoluat cum Falcidia imminet, non prohibetur de alio legato detrahere.*

1 §. Non idcirco. † Licèt quis legatũ ĩtegrũ ſoluat cũ Fal. imminet, nõ prohibet de alio legato detrahere. h. d. Et ſi facta ſint eidẽ, qđ erat detrahendũ de primo, ſi poterat repeti, detrahetur de alio legato. l. ſi ex pluribꝰ. ꝭ. e. nõ ſic ſi diuerſis pſonis, ut ibi not. & põt intelligi duobus modis. Primò, ꝙ ſoluit primũ ignoranter, & tũc etiam hodie nec in illo ſibi præiudicat, ſi fuerit error facti. l. error. C. eod. nec in alio. Secũdò põt intelligi ꝙ ſoluit ſpontè, vel ꝑ errorẽ iuris, & tũc olim pìudicabat ſibi in ſoluto. l. 1. C. e. nõ in ſoluẽdo, ut hic hodie ſi ſpõtè ſoluit pìudicat ẽt i ſoluẽdo, ut in auth. ſed cum teſtator. C. eo. quam limita, ut no. in l. ſi ex pluribus. ꝭ. eod.

1 *Falcidia vel Trebellianica an computatur cũ eo quod hæredi debeatur.*

2 *Si teſtator expreſſè mandauit hęredi debitori ne deducat non poteſt deducere, ſed quartã Falci. vel Trebel. ſibi compenſat in debitum.*

3 *Licèt fructus percepti per grauatum conditione pendente cedant lucro hęredis, niſi ſit expreſſè rogatus reſtituere, tamen ſi qua detractio fienda eſt aduerſus legatarios, non cedunt lucro hæredis, immo computantur in eo quod erat detrahendum nõ ſolum in Falcidiam vel Treb. vel in debitum quaſi naturale, ut in dote, ſed etiam in verum debitum ciuile, & naturale, & quid in quarta debita iure naturę.*

4 *Si teſtator grauauit filium, uel alium deſcendentem de reſtituendo ſi deceſſerit ſine liberis, & vixit pluribus annis, & fructus percepit, & deceſſit poſtea ſine liberis extraneo inſtituto, quantum debeat reſtituere, & quantum poſſit retinere.*

1 §. Quod auus. † Falcidia vel Treb. nõ ↄputat̃ cũ eo ꝙ hęredi debeatur, ſi nõ fuit expreſſè dictũ iõ primo loco illud detrahitur ex reſiduo Falc. Sed fructus ꝑcepti iudicio teſtatoris benè cõputantur in tali debito. Itẽ quarta non detrahit niſi de bonis teſtatoris, non de propriis hęredis, licèt fideicõmiſſo ſubiacent. h. d. & eſt aliquantulum for-
2 tis. ¶ † In tex. ibi [nec ad rem.] hic reſpondet oppo. quæ poterat fieri ↄ ſuam determinationem de l. ſi debitor. ſ. eod. vbi ſi teſtator mandat hęredi ne debitum deducat, non põt deducere, ſed dũtaxat quartam Falci. vel Treb. quam ſibi compenſat in debitũ, ſed hic videbatur hmõi, qa nepos fuit rogatus reſtituere nõ ſolũ bona ꝓpria teſtatoris, ſꝫ ẽt hęredis, & ſic vr̃ ꝙ voluerit ut quartam ſibi compenſet in debitum, & ideo non debet facere niſi vnã detractione, & ſ. in prin. voluit ↄrium, ꝙ primo debitũ deducat, & de reſiduo quartam. Sed rñdet, ꝙ caſus ſunt diuerſi. Aliud. n. eſt ꝓhibere expreſſè ꝙ nõ deducat debitũ, & loquitur ↄriũ. Aliud mandare ꝙ reſtituat bona teſtatoris, & ẽt propria, qa nõ vr̃ ideo prohibitus debitũ deducere, ſed potius iſta verba innuunt ↄrium, qa ſi nõ deduceret illud debitũ, non deduceret de bonis ꝓprijs, qa erat extinctũ aditione, & tñ mãdando ꝙ reſtituat bona propria, ſignificãt ꝙ propria hrẽt. ¶ In tex ibi [ꝗ ꝓpria.] ſi primo non dixiſſet hrditaria, per hoc nõ intelligeretur de propriis hrdis, ſed de hrditariis olim non factis propriis. l. cũ pater. §. rogo. in j. gl. de leg. 2. Sed quia hic ꝑceſſit verbũ hęreditaria, ut aliud addat, intelligitur de ꝓpriis, quæ nunquã fuerũt
3 hæreditaria. ¶ In tex. ibi, [hæreditatẽ.] i. Fal. ſeu Trebel. ¶ In tex. ibi [planè] no. iſtũ ver. & tene menti, quod licèt regula ſit ut fructus percepti per grauatum ↄdi. pendẽte, & ſic iudicio teſtatorum cedant lucro hæredis, nec ſunt reſtituendi, niſi ſit expreſſè rogatus. ꝭ. eo. ad Treb. l. in fideicõmiſſa, & l. ꝙ his verbis. de le. 3. attamen ſi qua detractio fiẽda eſt aduerſus legatarios, nõ cedũt hrdis lucro, immo ↄputantur in eo quod erat detrahendũ non ſolũ in Falci. vel Treb. ꝭ. eadem l. §. fructus. vel in debitum quaſi naturale, ut in dote, ad quam pater tenetur filiæ: l. mulier. §. cũ proponeretur. Sed ẽt in verum debitũ ciuile & naturale, ut eſt caſus hic ſingularis. Iac. tñ de Are. & Bar. vñr innuere, ꝙ in uerũ debitũ non cõputentur, niſi ſit dictũ, ſed in quaſi debitũ ſic, ut in §. cũ ꝓponeretur. Sed aduerte, quia loquuntur de ipſa Falci. vel Treb. vt cõputetur in quaſi debitũ, ẽt ſi non ſit dictũ, ſed in verum nõ, niſi ſit dictũ, & hoc eſt veriſſimũ ſ. proxi. §. & l. ſi debitor. ſ. eo. ſed fructus percepti cond. pen. ↄputantur in verũ debitũ, ẽt ſi non ſit dictũ, vt eſt caſus hic no. Sed in quartã debitã iure naturæ fructus non cõputantur. l. ſcimus. §. repletionẽ. C. de inoffi. teſta. & nihilominus non eſt debitum, ſed quaſi debitũ, qđ patet, quia nõ debetur niſi deducto ęre alieno. l. Papi. §. quarta. ff. illo tit. mirabile eſt ergo ſi pater tenebatur filio ciuiliter & naturaliter ex cã caſtrenſis peculij, vel hodie aduentitii, & filius rogatus ſit reſtituere ſi deceſſerit ſine liberis, fructus ꝑcepti impedient detractionẽ debiti, ſi ſufficiunt ad illud, & tñ nõ detrahatur legitima, quæ eſt minus debita, hoc vr̃ mihi mirabile, & ſatis extraneum. ¶ Item dicit gl. ꝙ ſi fructus excederent debitũ, quod eſt ſ. imputatur in Fal. vt in d. §. fructus. & ſic potuerũt eſſe tot, ꝙ impedient ambas detractiones, & bona reſtituentur integra, hoc verum dicit gl. in liberis non primi gradus, vt erat hic nepos. Liberi autem primi gradus fructus ſibi nõ imputãt. l. iubemus. ad Treb. Sed ſi non imputant in Trebel. quæ minus eſt debiti, quo imputabit in uerũ debitũ? Vnde põt dici ꝙ nec in illud imputant, & hic loquitur in liberis nõ primi gradus, nec ſequat̃ abſurdũ, ut liberi primi gra. nec in Treb. nec in Fal. nec indebitũ iure naturæ computent, & tñ cõputẽt in verum debitũ, vel quaſi debitum, ut hic, & in hoc conſiſtit magna ſpecula-
4 tio. † Dicit tñ Bar. hic vnum notabile, ut ſis cautus qñ patitur a te ↄſiliũ, qñ teſtator grauauit filium, vel aliũ deſcendentẽ de reſtituendo ſi deceſſerit ſine liberis, & vixit pluribus annis, & fructus percepit, & deceſſit ſine liberis extraneo ĩſtituto, quæritur quantũ hẽt reſtituere, & quantũ põt retinere. Doc. cõiter non ↄſiderantes rñdẽt, ꝙ põt retinere dimidiã pro legitima, & Treb. debita defuncto, quia cum ſit fideicõmiſſum conditionale, duę quartæ poſſunt detrahi. l. quanq. C. eo. alia dimidia eſt reſtituenda, & de fructibus non conſiderant. Tu inſpicias an grauatus erat de liberis primi gradus, & non habes eos conſiderare, quia nec in Fal. nec in Treb. computantur. Sed ſi de liberis poſterioris gra. licèt non imputent in legitimã, imputant in Treb. & ſic ſola legitima detrahitur, & dicit ſe vidiſſe magnũ Doct. in hoc
a erraſſe. [a] ¶ In tex. ibi, [ſed quartã,] præmitte, ꝙ poſtquam fuit grauatus reſtituere nõ ſolum hęreditaria, ſed propria, valet gratiamen quatenus habet de fructibus vltra computationem factam in debitis, & Trebel. per filiusfam. §. apud Marcel. de lega. 1. dicitur ergo hic ꝙ de propriis non detrahet, ſed de hæreditariis, quia tot fructus habuit, & conſumpſit qui æquiualebant ꝓprijs, & impediunt Falci. detrahendam ipſis.

ADDITIO.

a ¶ Erraſſe. Adde Soc. conſi. inci. conſilijs noſtris trinus Deus adſit, vt fas perpetuò ſanctaque iura loquar viſo teſtõ &c. & quando filius grauatus reſtituere non poſſit duas quartas detrahere, vide Alex. conſi. 113. 2. lib.

Etiam

1 *Etiam in liberis primi gradus Fal.cum debito compenſatur vſq; ad concurrentem quantitatem,ſi hoc teſtator expreſsè dicit,ſi autem debitum excedat Falci.detrahitur de dodrante.*

2 *Si pater reliquit aliquid pro legitima quod non ſufficiat, & iubeat filiū ſtare contentum, licèt filius acceptet relictum, non cenſetur onus acceptare,ſed poteſt petere eam ſuppleri.*

1 **§.Cum fideicommiſ.** †Etiā in liberis primi gradus.Fal. cū debito cōpenſatur vſq; ad ꝯcurrentem quantitatem,ſi hoc teſtator expreſsè dicit, ſi autem debitum excedat Fal. detrahit̃ de dodran. h.d.ſm̃ ſecundam expoſitionem gl.in ver. [vel ſecundo poteſt intelligi.] quæ eſt vera, ſed ſm̃ primā, & vltimā dicit totū ꝯ̃riū, ꝙ licèt in alijs cōputetur l.ſi debitor. ſ. eo. in liberis primi gradus non computatur,etiam ſi ſit expreſsè dictum, & ambæ illę lect.tendunt ad idem,ſed cōiter reprobantur. Tenendo ergo ſecundā lect.iſte §.limitat l.ſi debitor.vbi ſimpl'r dr̃ debitum non detrahi,ſed in Fal.cōputari, qñ expreſsè dixit, hic dr̃ hoc verum vſq; ad ꝯcurrentem quantitatem,qa vltra nō eſt cum quo compenſetur,& teſtōr nō pōt illā detractionem impedire,ſicut nec cuiuslibet alterius.¶In tex.ibi [quā in filio ꝯferebat &c.]inſtituendo,& grauando de reſtituendo hr̃ditatem alteri, & ſic erat filius detracturus Treb. de hæreditate paterna, quam pr̃ voluit cōpenſari cū fideicommiſſo,in quo tenebatur filio ex teſtō matris quæ ipſum patrē inſtituerat, & ſic ꝙ fideicōmiſſum nō detraheret de hr̃ditate pr̃na: dr̃ ergo hic, ꝙ iſtud præceptū valuit, & debet compenſari,vt ſ.dixi. Sed ꝯ̃, nā iſta Treb. cōputatur in debitum iure nāę, ſed fideicōmiſſum a patre relictum erat purum,& debitū iure nāę,ſed non p̃t dari cū grauamine. l. qm̃ in priorib.C.de inoff.teſt.nā ſi ꝓcedit qđ hic dr̃ pater poſſet filium priuare legitima,ſi tenebatur filio,& mandat ꝙ illā non detrahat,ſed legitimā cōpenſet,& ſic non reperitur aliud hr̃e de bonis paternis.Sol.dicit Ang. imputet ſibi filius quare hr̃ditatem adiuit, qa vr̃ acceptaſſe onus a pr̃e iniunctum, poterat.n.ex teſtō repudiare,& adire ab inteſt.nec incidiſſet in edictum ſi quis omiſ.cā teſt.l.cum pr̃.§.Titio.de le.ij.in vlt.col.dicit ꝙ hoc ꝓcederet ēt hodie.Tu dic ꝯ̃ in hoc ꝙ hoc iſto iure procedebat,quo poterat legitima dari cum onere,licèt cōpetere q̃relat:hodie nō ꝓcederet, qa onus ipſo iure reijcit̃, vñ licèt adeat, non vr̃ acceptare onus qđ erat nullum, vt patet in l.ſi qñ.§.fin. C.de inoff.
a teſt.nā ſi pr̃ reliquit aliqd pro legitima qđ non ſufficiat , & iubeat filium ſtare ꝯtentū,licèt filius acceptet relictum,non cēſe-
a tur onus acceptare,[a] & ideo poſtea illo non ob. pōt petere eam ſuppleri,vt ibi no.ponit Bal.per §.cæterum.in Auth.vt cum de ap.cog.non ſic qñ onus non reijcitur ipſo iure, vt patet in c. officij.de teſta.& ſic hodie iſta lect.non procederet,ſed potius prima, quæ vult ꝯ̃rium, ꝙ filius non teneat̃ in debitū compēſare, & non ſolū ꝓcederet in filio primi gra. imò in quocunq; inferiore cui deberetur legitima. ſed ſi eſſet caſus in quo Treb. debet̃, qa eſſet fideicōmiſſum ꝯdi.tunc poſſet mandare ꝙ Treb.cōpēſet cū debito, & ſic primò detraheret legitimā, & de reſiduo Treb.quæ ſi ſufficit ad debitū,non fiet alia detractio de debito.

ADDITIO.

a ¶ Acceptare.Addd eundem cōſi.ccxxxij.Bal.conſi.ccccl v.Ang.cōſi.xciiij.

1 *In patrimonio non computatur id quod venit alteri reſtituendum.*

2 *Donatio facta per virum vxori,præmoriente vxore reuocatur,& debet redire ad virum.*

Quòd non poſſit redire niſi quatenus ſit locupletior tempore mortis.

Licèt mulier conſumendo poſſit viro præiudicare, non ſic hæres eius.

3 *Pro facto habetur quod neceſſariò fiendum eſt.*

1 **§.Ex donationibus.** †In pr̃imonio nō cōputat̃ id qđ venit alteri reſtituē-
2 dū.h.d.facit l.non quocunq;,de leg.j.¶†Not.ꝙ donatio facta p virum vxori,p̃moriēte vxore reuocat̃,& dēt redire ad virum.Itē non pōt redire niſi quatenus erat locupletior tpe ſuæ mortis, vñ ſi donata ſunt centū & vxor ꝯſumpſit quinquaginta , illa nō ſunt reſtituenda.¶Itē no.ꝙ illa quinquaginta ſunt reſtituēda,licèt hr̃s ꝯſumpſerit, qa licèt mulier ꝯſumēdo viro poſſit præiu-
3 dicare,nō ſic hr̃s eius, vt in ſi. ¶†Item not.haberi pro facto qđ fiendum eſt neceſſariò,licèt factum non ſit,quod dic vt in glo.

1 *Fructus percepti conditione pendente cōputantur in quartam detrahendā ex prædijs,ex quibus ſunt percepti, & etiam in fructus quartæ.*

2 *Fructus quando augent hæreditatem.*

3 *Cuicunque debetur quarta , debentur fructus quartæ a tempore quo incepit quarta deberi vere,vel interpretatiue.*

4 *Quæ computātur in Trebellianicam,an etiam computentur in legitimā.*

1 **§.Fructus prædiorum.** † Fructus percepti ꝯditione petēte cōputantur in quartam detrahendam ex prędijs , ex quibus ſunt percepti,& etiam in fructus quartę.h.d.¶In tex.ibi,[non deductos.] ſub.etiā nā multò magis deductos , maior.n.ratio erat in non deductis,nā illi cum percipiant̃ iudicio teſtatoris,ſolent cedere lucro heredis,vt no.in l.in fideicōmiſſaria. j̃.ad Treb. & ſic videbantur non cōputari in quartā. Sed r̃nde vt dixi.in §. quod auus,nam tunc lucro cedunt qñ nulla detractio eſt fienda, aliàs in illud computant̃,vt hic,& ibi reſiduū cedit lucro. Qñ autem ſunt deducti in fideicōmiſſum,computat̃ multò magis,& reſiduū reſtituit.¶In tex ibi,[nec ad rē.]tollit oppo. ad id qđ dixerat ſtatim ex die mortis deberi fructus quartæ, nā nō videbatur prius habenda ꝯſideratio de fructib. quartæ , q̃ de ipſa quarta. Sed ſi fideicōmiſſum erat ꝯdi.de quarta nō hr̃ rō, niſi a die ꝯdōnis exiſtētis. Prius.n.cū poſſit ꝯditio deficere, non eſt tractādum de quarta,igit̃ nec de fructib.quartæ niſi a tpe ꝯdōnis, qđ hic remouet, qa q̃ñcunq; ꝯdi. exiſtat, pinde eſt ac ſi a morte teſtōris eſſet debita quarta, p ꝯñs a dicto tpe fructus quartæ debent̃ grauato. Si ergo in bonis erāt cccc. & ſic quarta erat centū ex bonis oī anno pcipiebant̃ xlj. grauatus tenuit p annos iiij.debent̃ ſibi centū ꝓ quarta,& xl.pro fructib.quartæ , qa cuilibet centenario x.attribuunt̃ pro fructibus, p̃dicti ergo fructus cōputant̃
2 in dictis centū & xl.ſi ſufficerent,vltra non detraheret. ¶†In gl. j.ibi[alioquin non cōputant̃.] Tu dic melius ſi fructus erāt ſati tpe mortis teſtōris, tūc augent hr̃ditatem, & faciūt ceſſare Fal. detrahendā ēt de alijs reb.de quib. non ſunt pcepti.ſ. eo. l. in l. Fal.§.placuit. Si aūt tūc non erant ſati,ſed poſt mortem fuerunt ſati,& recollecti p grauatū, augent hr̃ditatem quantū ad impediendū Fal. de p̃dijs, ex quib. ſunt pcepti.ita loquit̃ hic, nā non p̃t intelligi de ſatis tpe mortis,cū loquat̃ de perceptis ꝯdi.pen.& ꝯdō p̃t pendere p plures annos,& ſic oēs illi computant̃, vt hic patet,ſed non impediunt Falc. detrahi de alijs reb.nec quantū ad illas augent hr̃ditatem, ita p̃t intelligi l.in quantitate. alle.in gl.pro ꝯ̃ria ſm̃ Dy.& Iaco.de Are.qđ no.¶In gl.ſeq.ibi.[ſub eadem vr̃ ēt legare fructus.].ſ.pcipiendos poſt euentū ꝯdōnis non ante.l.cū libertatem. C.de fideic.lib.l.mulier.§.ſi hr̃s ad Treb.& no.ſ.de leg.ij.l.cū ſeruus.& de reg.iu.l.cum tp̃s, & hic ſequit̃ in gl.Dy.& patet ī l.qđ his verbis.de leg.iij.ꝙ ēt ſi dixit ꝙ reſtituat q̃cquid ad eū puenerit de bonis teſtōris , non ideo vr̃ grauatus reſtituere fructus ſatos,& perceptos poſt mortem teſtōris,& ſic
3 gl.ineptè loquit̃.¶†Vltimo alleg.cuicūq; debet̃ quarta,debent̃ fructus quartæ a tpe quo incepit quarta deberi verè , vel interpretatiuè.Item ſicut in Tre.fructus computant̃,ita in debitam iure inſtōnis. Videbat̃ ꝯ̃riū , qa in illa non computant̃ niſi ea q̃ capiunt̃ iure inſtōnis.l.qđ aūt.j̃.eo.licèt in Treb. ēt computent̃ alia q̃ non capiunt̃ iure inſtōnis , ſed fructus ſati & pcepti poſt mortē teſtōris non vñr capi iure inſtōnis,qa illa ſola capiunt̃ iure inſtōnis quę fuerut teſtōris tpe vitæ,& mortis,ſed fructus iſti nunq̃ fuerūt ſui,vt ēt coll'r iſta rō in d.l.qđ his verbis,& tñ computant̃.qa percipiunt̃ ex bonis q̃ iure inſtōnis hñr, & ſic idē eſt
4 iudicium de acceſſorijs,qđ de principalib. ¶†In gl.ſi.ibi, [C.ad Treb.l.iubemus.]ego intelligo illā l.ī terminis ſuis,qñ vna quarta detrahit̃,qa licèt detrahatur tanq̃ Treb. tñ computat̃ in debitā iure nāę, nimirū ſi fructus non computantur , qa in debitā iure naturæ ſil'r non computantur. l.ſcimus. §.repletionem.C. de inoffi.teſta.& ſi computent̃ in Treb.cōputarent̃ in legitimā, qđ eſſe non debet,cum illa debeatur ex rebus hęreditarijs, & ꝙ ita loquatur illa l.iubemus,patet ex tex. cum dicit dodrans reſtituatur,& ſic vna tantum quarta detrahebatur,& hoc contingit ſi fideicom.eſt purum, ſi autem in diem vel ſub conditione, & ſic eſt detrahenda legitima,& Treb. ſecundum vulgarem opin. l.quanquam.C.eo.& in c.Raynutius.& c.Raynaldus. de teſta. poteſt dici ꝙ licèt non computentur in legiti. benè computabuntur in Treb. per regulam communem , quæ eſt, ꝙ in Trebel. computantur fructus iudicio teſtatoris percepti , vt in l. fideic.j̃.ad Treb.ita aliàs illam l.intellexi , & limitaui.

1 *Prælegatum defalcatur, & quod ſuper defalcationem remanet, in Falcidia non imputatur.*

1 **§.Fideicommiſſum.** † Prælegatū defalcat̃, & qđ ſ.defalcationem remanet,in Fal.nō imputatur,h.d. Hoc limita, & declara.vt j̃.eo. l.Neſennius.¶In tex.ibi, [ſupplendę.] i.augendæ, nā ſuppletio eſſet ſi minus reliquiſſet q̃ debuiſſet,ſed hic non reliquit minus q̃ debuiſſet, licèt paruam partem matri reliquiſſet, & extraneū in reſiduo inſtituiſſet, voluit ergo augere portionem, non ſupplere,hoc voluit glo.j.in effectu. ¶In tex.ibi. [& eam pecuniā.] id eſt illam partem , quā mr̃ recepit a cohærede iure prælegati, ſic defalcatam non imputat ſibi in quartā detrahendā a legatarijs,quib.fuit a mr̃ relictū, ſed habet vltra quartā , quā detrahit, ſi dodrantem ſuæ partis excedunt. ſed ſi illa legata a matre relicta fuiſſent relicta cohr̃di,a quo habuit prælegatum,quo ad eū bñ cōputaret ſibi ad Falc.detrahēdā illi.d.l.Neſennius,ſimiliter alij,ſi fuiſſet expreſsè dictum a teſtatore. l.quod autē.in ſi. j̃. eo.

1 *Aeſtimatio teſtōris nō minuit Falc.qa nō attēditur,ſed potius veritas.*

2 *Legitima an poßit per ſtatutum minui, vel auferri in totum,& an etiā per teſtatorem.*

1 **§.Quarta.** † Aeſtimatio teſtatoris non minuit Falc. qa
2 non attēditur,ſed potius veritas.†Et per iſtū tex.reprobatur opi. Richar. Malum. qui tenuit diſputando, ꝙ licèt legitima per ſtatutum nō poſſit in totum auferri, quia eſt de iure naturali, benè poteſt minui. Sed ꝯ̃rium hic patet, quia

ſicut

ſicut teſtator non pōt in totum auferre.ſ.ea.l. §. j.ita nō poteſt
minuere, vt hic, ſi ergo poſſet minuere, vt dicit Ric. ergo in to-
tum auferre, vt hic a ꝯ̃rio ſenſu, & veritas eſt ꝙ auferre, & mi-
a nuere poteſt in totum.[a] qđ dic vt not.Cyn.in l.Sancimus.C.de
nup.& Dy.in c.indultum.de reg.iu.lib.vj.& Bar.in l.Titio cen-
tum.§.Titio genero.de ꝯd.& dem.& Bal.ī l. cum lege & Auth.
nunc autem.C.de epiſ.& cler.¶In glo.ibi, [hodie ꝯ̃.] Ang.dicit
ꝯ̃rium,nam hodie ita demum poteſt teſtōr tollere, ſi certus de
virib.ſui pr̄imonij prohibet detrahi,vt in §.ſi verò.all.in gl.Sed
ſi eſtimat bona plus q̃ valent, præſumitur non eſſe certus, & ꝑ
errorem feciſſe,cum veritas in ꝯ̃rium pateat,& error probatur
probando rem aliter ſe habere.l.ſi poſt diuiſionem. C.de iur.&
fac.igno.& ſic etiam hodie locum habebit quod hic dicitur.

A D D I T I O.

a ¶ In totum.Adde Oldra.conſi.xc. Ang.conſi. lxvij.Alex.conſi. lxxv. per,
Soc.conſi. v.& concluditur per conſulentes ꝙ ſic.

1 *Falcidia quæ erat detrahenda ex quibuſdā rebus reſolutis,ſi per errorē non fuit detracta,poterit retineri de alijs rebus eidē legatario relictis,*
2 *De ſpecie ad ſpeciem non habet locum compenſatio.*

LEX XVI.

1 SI ex pluribus. †Falcidia quæ erat detrahen
da ex quibuſdam rebus ſolu
tis,ſi per errorem non fuit detracta,poterit retineri de
alijs reb.eidem legatario relictis. ¶In tex.ibi, [ſolue-
rit.]ſcilicet per errorem facti. Si autem ſcienter, vel errore iuris,
perderet Fal.detrahendam de reb.ſolutis.l.error, & l.j. C. eo.&
ſic de alijs ſoluendis non detraheret niſi propriam Fal. ipſarū.
ſ.l.proxi.§.non idcirco.hodie ſi ſpontè ſoluiſſet, perderet etiam
de alijs non ſolutis, ſi eſſent plura legata facta eidē,& ēt diuer-
ſis perſonis,in Auth.ſed cum teſtator.C.eo.Sed ſi eſſet vnum le
ga.& eſſet ſoluta pars Falc.non detracta, poſſet ēt hodie retine-
ri de alia parte,qa non hr̄et hodie locum illa Auth. ita dicit hic
gl.ſin.cum dicit ibi,[integrè ſoluit, hic non.] & ſic referas gl.ad
vltimum caſum in ver.[ſed & ſi vna res.]poſſet etiam referri ad
primum qñ plures res fuerunt relictæ,non tñ ſinglr̄ nominatę,
ſed collectiuè,vt ſi lego ſeruos meos:nam eſſet vnum legatum,
& ſi aliqui ſoluerentur non facta detractione, poſſet de alijs de-
trahi ſm̄ iſtam gl.tñ vr̄ ſe referre ad Fal. detrahē. de alijs rebus,
non de ſolutis, vult n.gl.ꝙ ſolu. facta non de integro legato, ſed
de parte,non præiudicet, quin de alia parte poſſet Fal. detrahi,
2 non de ſoluta. † Sed qūo procedit qđ hic dr̄ cum de ſpecie ad
ſpeciem non habeat locum compenſatio,& hoc fieret, ſi lega-
ta ꝯſiſtunt in ſpeciebus, & Fal.detrahenda de vna ſpecie detra-
hitur de altera.Solu.reperio quoſdā tenere ꝙ intelligat̄ hoc mo
do,ꝙ altera retinebitur donec reſtituat̄ Fal.quæ erat detrahen-
da de re ſoluta,non ꝙ realiter de iſta detrahatur,& hoc placet,
ſic vna res poteſt retineri pro debito alterius rei.l.ſi. C.com.

1 *Quatenus legata ſunt vltra vires patrimonij,defalcātur ꝓ rata tā priuilegiata quàm nō priuilegiata,ſed quatenus ſunt intra vires, priuilegiata ſoluantur integra.ſed non priuilegiata ſuam tantum Fal.patiuntur.*
2 *Legata facta tempore militiæ,quando non patiantur Falcidiam.*

LEX XVII.

1 SI poſt miſsionem. †Quatenus lega-
ta ſunt vltra vires
pr̄imonij,defalcant̄ ꝓ rata tā priuilegiata q̃ non pri
uilegiata, ſed quatenus ſunt intra vires priuilegia-
ta ſoluunt̄ integra,ſed non priuilegiata ſuā tm̄ Fal,
patiuntur.h.d.Et eſt no. l.per quā patet ſi teſtator habens cccc.
in bonis,legauit cccc. ad non piam cauſam. Item centū ad piā
cauſam, de qbus nō debet Fal.detrahi,& ſic legauit centum vl-
tra vires pr̄imonij, de quolibet cētenario debet defalcari quin-
ta pars,& ſic etiā de legato pio defalcabuntur xx. & remanet in
lxxx. Item de cccc.detrahunt̄ lxxx. & remanet in cccxx. illud er-
go pium legatum qđ remanet in lxxx.ſoluetur integrū, ſed alia
quæ remanent in cccxx.defalcabuntur, & non detrahetur niſi
b Fal.eorum non illa quæ erat detrahenda de pio legato,[b] & ſic
illud priui.pij legati cedit duntaxat in dānum hr̄dis, vt no.Bart.
2 j.eo.l.ex aſſe.¶†In tex.ibi, [ſed res.].ſ.qñ legata non tranſcende-
bant vires pr̄imonij,hic qñ tranſcendebant. Primo caſu legata
facta tpe militiæ ſi decedat eodē tpe,vel poſt,in annum miſſio-
nis hn̄t priui. ne patiātur Fal.ſed facta poſt miſſionē licèt intra
annum, non hn̄t priui.In ſcđo caſu nulla eorum hn̄t priui.quo
minus fiat detractio ſi excedant vires, ideo ſi habens cccc.lega-
uit ccccc. illa cccc.debēt diuidi in v.partes & quælibet pars aſcē
dit ad lxxx.& ſic de quolibet centum defalcantur xx. ſi ergo reli
querat cccc.in teſtō facto tpe militiæ,reducunt̄ ad cccxx.& non
detrahet̄ Fal. centū verò legata in codicillis reducunt̄ ad lxxx.&
de illis Fal.detrahitur,ad quod vide ſ.de teſta.mili. l. ſi certarū.
§.fi.l.ſi verò cōpoſita,& j.eo.l.in quantitate. §.fi.& ſic no. ꝙ Fal.
quæ non detrahitur de legatis priuilegiatis, non ideo detrahit̄
de non priuilegiatis,ſiue ſit facta diuerſis perſonis, ſiue eidem,
ad quod vide glo.& Bal.C. eo. auth.ſimiliter,& j. eo l.ex aſſe.

A D D I T I O.

b ¶ De pio legato, Adde Oldra.conſil.cxj.quem ſuppreſſo auctore ſequitur
Io.And.in addi.ad Spe.in tit.de teſta. §.j.

1 *Beneficium legis Falci.vel Treb.competit etiam ei ad quem bona inteſtati deueniunt non iure hæreditario, ſed vniuerſalis ſucceſſionis.*
2 *Filiusfa.iſto iure ab inteſt.non habebat hæredem,etiam in caſtrenſibus, ſed pater occupabat iure peculij,& dicebatur vniuerſalis ſucceſſor, & quid ex teſtamento.*
3 *Licèt filij primi gradus non computent ſibi in Trebel.fructus perceptos iudicio teſtatoris,pater tamen licèt ſit filio in primo gradu, ſicut econuerſo filius eſt patri in primo,bene computat.*
4 *Hæreditas patris plus eſt debita filio quàm econtra.*
Pater grauatus de reſtituendo, reſtituendo plus transfert quàm ſi apud eum.

LEX XVIII.

1 FIliusfa. †Beneficium legis Fal. vel Treb. cōpe-
tit ēt ei ad quem bona inteſtati deue-
niunt non iure hæreditario, ſed vniuerſalis ſucceſ-
ſionis.h.d.tota l.quę primo ponit thema & quęſtio
nem, vſque ibi,[dixi.] Secundo arguit ad partē negatiuā, vſque
ibi.[ſed nemo.] Tertio determinat pro parte affirmatiua, vſq;
ibi [his cōſequens.] Quarto circa prædicta determinat nouum
2 dubiū,vel infert,ex ſ̄.dictis.†Præmitte ꝙ filiusfa.iſto iure ab in-
teſtat.non habebat hr̄dem ēt in caſtrenſibus,ſed pr̄ occupabat
iure peculij,& dicebatur vl̄is ſucceſſor.l.2.de caſtren. pecu. & l,
ſeruū filij.in prin.de leg.j.Ex teſtō habebat duob. concurrenti-
bus,ꝙ faceret teſtm̄,& adiretur hæreditas, & ante aditionē non
dicebatur hæreditas iacens & in hoc differebat a patrefa.cuius
dr̄ hęres ēt anteq̃ adeatur. Et ſic adita hr̄ditate filiusfa. dicebat̄
hr̄e hr̄dem,& tñ nunq̃ habuit hęreditatem,quia ante nō habe-
bat hr̄ditatē,nec ēt poſtea propriè dr̄ hæreditas,vt no.in l.j.§.ue
teres.de acq.poſ.largo tñ modo hr̄ditas dici poteſt, ita intelligi
dēt hic,ibi,[fieri hęreditatem &c.]Itē premitte,ꝙ Falci.fuit in-
uenta in hr̄ditate delata ex teſtō,ſiue in legatū in teſtō factum,
vel in codicillis facto teſtō.ſ.l.j.ibi, teſtm̄ facere volet, & ibi,[te-
ſtamentū faciet.&c.] poſtea per Diuū Pium fuit extenſa ad cau
ſam inteſtati ꝑꝑ fideicōmiſſa,quæ relinquebatur ab inteſt.nā le
gata non fiebāt niſi in teſtō.Sed fideicōmiſſa ēt ab inteſt.ut ple-
nè no.in l.j.de lega.¶In tex.in prin.ibi, [decedens.]dic.ſ.inteſta-
tus,tactis dūtaxat codicillis.¶In tex.ibi [nec hæreditatē eſſe.]ſu
baudi ex teſtō. vel ab inteſt. ſed quandā vniuerſalem ſucceſſio-
nem.¶In tex.ibi,[extraneo hęredi inſtituto.] dic.ſ.per filium,&
idem intelligas in ipſo patre inſtituto.¶In tex.ibi. [fieri hęredi
tatem.] dic quaſi prius non eſſet hæreditas,ſed quædā vniuerſa
lis ſucceſſio,in qua non repreſentatur pſona defuncti, ſed poſt
quam eſt adita,repreſentatur ab hærede, propriè autem loquē-
do non dr̄ poſtq̃ eſt adita,cū bona hæreditaria ſint cōmixta bo
nis hęredis,vt l.ſed ſi plures.§.filio.de vulga.& pup.¶In tex. ibi,
[apud patrem remanet.] ſub.ab inteſt.vt eſt in caſu noſtro.¶In
tex.ibi,[ius priſtinum.] i.patrium, quod fuit filio viuente. ¶In
tex.ibi.[& peculium eſt.] ſub.nō hæreditas,ēt poſtq̃ fuit apprę-
henſum,ſecus in caſu ꝑce.qñ fecit teſtm̄.¶In tex.ibi,[nec huic]
contrarium poſſet quis dicere,ꝙ licèt nō fuerit hæreditas, ſed
peculium,non ſequitur,ergo non detrahitur Fal.nā videmus,
ꝙ ſi captus ab hoſtib.ibi moritur,non poteſt dici, ꝙ eius ſit hæ
reditas,cū moriatur ſeruus,& tñ ſi teſtm̄ fecit ante captiuitatē,
locū habet Falci.Sed rn̄de, ꝙ fictio l. Corneliæ facit vt videatur
fuiſſe hæreditas a tempore captiuitatis,ſed in patre nulla eſt in
ducta fictio,quæ faciat illud dici hr̄dem ab inteſt.nec etiā ꝙ fue
3 rit hęreditas.¶†In tex. ibi, [quaſi patrifa. bona.] vnde poſito ꝙ
non ſit hr̄ditas,quia non eſt vniuerſalis ſucceſſio inducta ad ſi
militudinem hr̄ditatis, debet Falcidia locum habere ſicut aliæ
legales diſpoſitiones locū habent in tali ſucceſſione tanquàm
in hærede.vt ſequitur,quia ſi pr̄ inſtitutus a filio repudiat, & ca
piat ab inteſt.licèt non capiat vt hæres, incidit edictum, quod
loquitur in eo qui repudiat ex teſtō,& eam adit ab inteſt. ¶In
tex.ibi,[ſi ex fructibus.]no ꝙ licèt filii primi gra.non computēt
a ſibi in Treb.fructus perceptos iudicio teſtatoris,pater[a] tñ licèt
ſit filio in primo gradu,ſicut ecōuerſo filius eſt patri in primo,
4 bene computat.ut hic. †Ex quo no ꝙ plus eſt debita hęreditas
patris filio,q̃ econuerſo. ¶In tex.ibi.[fiatq; hr̄ditas poſt reſtitu-
tionem.] No.ꝙ pater de reſtituendo grauatus, reſtituēdo plus
transfert q̃ ſit apud eum,& alio modo,qm̄ apud eum non erat
ius hæreditarium,nec dicebatur hæres,& tñ reſtituēdo faciat,
ut penes fideicōmiſſarium ſit hæreditas,& dicatur hæres, ſub.
vtilis.l.ſi filius.quod cum eo.Hodie inueſtigatio huius l.rema-
net inutilis,quia filius habet hęredem ab inteſtato etiam in ad
uentitiis,ut in Auth.de hære.quę ab inteſt.ver.j.§.j.

A D D I T I O.

a ¶Pater tamen,Adde vt per Cald.conſi.12.de teſt.

LEX XIX.

1 SI dignum. †Id qđ capitur tanq̃ pretium rei hę
reditariæ,hr̄ pro re hr̄ditaria, ideo
ꝯputatur in Fal.h.d.& ſic aliud eſt legare Titio fundū
ſi x.dederit hæredi,quia illa x.non reputantur res hæreditariæ,
nec in Fal.computantur.j.eo.l.in quartam.& aliud grauare hæ
redem, vt vendat Titio fundum pro x.quia illa x.cenſentur eſſe
hæreditaria,& ꝯputātur in Fal, & ſic pretium ſuccedit loco rei,

etiam

LEX XX.

SI a ſeruo meo. † Legatũ relictũ a ſeruo inſtituto dño ſuo non valet, ſi iuſſu eius hr̃ditatẽ adit: qa non ꝑtinet voluntatẽ, ideo non eſt tractandũ de Fal. de ipſa detrahẽda. h.d. ſed bñ cõputatr̃ dño in Falc ꝙ̃ velle ab alio detrahere. s. eo. l. in ratione. in prin. ita loquitur l. a filio. de leg. j.

1 *Datũ gratia cõditionis implendæ ſi primo debebatur naturaliter ab ipſo dante ipſi recipienti, cõputatur in Falci. quia dicitur magis ſolui qđ debetur, quàm dari quod non debetur, & dicitur eſſe in patrimonio.*

2 *Statutum ſi dicat ſoluendam eſſe gabellam de omni contractu, ſed de inſtrumento liberationis non, & aliquas promiſit vendere, & vẽdidit, & fecit inſtrumentum, an de hoc inſtrumento venditionis erit ſoluenda gabella, licèt fiat vt liberetur a prima promiſſione.*

LEX XXI.

1 **S**I pupillus. † Datum grã ꝯditionis implendę ſi primo debebat nãliter ab ipſo dãte ipſi recipiẽti, ꝯputatr̃ in Falc. qa dr̃ magis ſolui qđ debet, ꝙ̃ dari qđ non debet, & dr̃ eſſe in p̃rimonio. adde s. e. l. i. §. id qđ nã. ſed ſi nullo mõ deberet non ꝯputaret. ¶ In tex. ibi. [implet ꝯditionẽ.] ſub. & ſic ꝯſequit̃ actionẽ ad lega. & liberat ab obłone nãli, vt ſequit̃. Sed ꝯ, qa eadem numeratio non põt parere actionẽ & liberationẽ. l. cũ is. §. j. de ꝯdi. inde. ideo actio nõ põt parere ad repetendũ qđ numeratum eſt, ſed ad aliud ꝯſequendũ bñ põt, vt hic. pp hoc, qa parit liberationem, ꝯputatur in hr̃ditate defuncti, & eam auget. l. j. §. id qđ nã. s. eo. ¶ In tex. ibi, [ſi tm̃ ꝯditionis implendæ.] vt qa non erant prius debita, & ſic non poterant dici ſoluta cã

2 liberationis. ¶ † Et inducitur ad q. Si Statutum dicit ſoluendã eſſe gabellam de omni ꝯtꝰ, ſed de inſtrõ liberationis non, & aliquis promiſit vendere, & vendidit, & fecit inſtrm̃, ꝙ de hoc inſtrõ venditionis non ſit ſoluenda gabella: qa fit vt liberetur a prima promiſſione, & hanc fraudem vidi fieri Bonon. vbi ita dicit ſtatutum, & volentes fraudare non faciunt inſtrm̃ venditionis, ſed promiſſionem de vendendo, in quo verba inſtrĩ non verificantur; poſtea ſine alio inſtrumento permittunt partem

a poſſeſſionem capere, ſed iſta fraus non debet prodeſſe,ᵃ quia fit de ꝯtu ad ꝯtum. l. fraus. de legi. facit l. j. de alie. iud. de eo, qui vult rem alteri donare, & hẽt rem pro derelicta, vt ille capiat vt euitet ſolutionem gabellæ. nam qa hẽt rem pro derelicta, vr̃ donare occupanti, ſicut qui ſpargit pecuniã in vulgus. l. quã rõne. §. fi. de acqui. re. do. ſi tñ eſſet ſoluta de inſtrõ promiſſionis; non eſſet amplius ſoluenda, per no. in l. fi. §. quoties. de publicanis. ¶ In tex. ibi, [adeo.] præmitte ſi hæres, vel legatarius, quibus eſt relictum, ſi x. Titio dederit, ſoluat, & purificet legatum, & poſtea repudiet, põt repetere datũ, tanꝙ̃ cã, ob quã dedit nõ ſit ſecuta. l. ſi repetendi. C. de ꝯdi. ob cau. hoc eſt verũ ſi id qđ ſoluit nõ erat primo nãliter debitũ illi cui dedit, aliàs non repetit: qa cã ſecuta eſt, dedit. n. vt liberaret a nãli oblone, & liberatus eſt, licèt alia cã, ſ. vt ꝯſequere hr̃ditatem, vel legatũ, non ſit implenda, ſed prima cã magis attendit̃, & hoc ꝓbat iſte tex. quod nota.

ADDITIO.

a ¶ Prodeſſe. In lec. Bono. aliter loquitur ipſe Pau. de Caſt.

1 *Portio ſerui mei non grauata accedens meæ grauatæ contribuitur cum illa ad Falcidiam impediendam.*

1 **§. Si ego & ſeruus.** † Portio ſerui mei non grauata accedens meę grauatę contribuitur cum illa ad Fal. impediendam, ſecus ecõuerſo ſi eius portio grauata accederet meæ non grauatę: quia mea cum illa non contribueretur. h. d. ſm̃ lec. gl. Dubitatio in primo caſu poterat eſſe: quia tunc portio non grauata contribuitur qñ accedit ex diſpoſitione expreſſa, vel tacita: ſecus ſi ex diſpoſitione legali, vel facto eius cui accedit l. j. §. ſi cohæredem. s. eod. ſed ſi ſeruus meus eſt inſtitutus in dimidia, & adit iuſſu meo, portio ſua accedit mihi facto meo ex diſpoſitione legali, tamen contribuitur cum mea: quia qui inſtituit eum, vr̃ voluiſſe ꝙ illa portio deueniat ad me, ſi meo iuſſu adeat, hinc eſt ꝙ potuit me grauare, quaſi habeam ex voluntate ſua, l. a patre. de leg. iij. in j. char.

1 *Quod iure legati percipitur in quartã nõ imputatr̃, niſi reſpectu eius a quo percipitur, & quod ex hac cauſa non detrahitur, pro detracto habetur.*

2 *Prælegata licèt non imputentur in Falcidia aduerſus extraneos, a quib. non percipiuntur, tamen non augent Falcidiam.*

LEX XXII.

1 **N**Eſennius. † Quod iure legati percipitur in quartam non imputatur, niſi reſpectu eius a quo percipitur, & quod ex hac cã non detrahitur, pro detracto hr̃. h. d. Bar. vſq; ad §. ſeruo. Primo ponit thema, vſq; ibi. [quero.] Secundo ex illo tres elicit qõnes, vſq; ibi, [reſpõdit.] Tertio rñdet ad tertiam qõnem, ex qua reſponſione, patet rñſio ad primam vſq, ibi, [ſed cum is.] Quarto rñdet ad ſecundam vſq; ibi; [planè.] Quinto limitat quod dixerat in præcedenti vſque. ibi [ſed quantum.] ¶ In tex. ibi, [ex facto dñe.] iſtud verbum [domine.] refertur ad Pau. Iuriſconſ. quem Neſennius. [licèt magnus eſſet vir.] tãquam eius magiſtrum ſm̃ Ang. appellat dñm. ¶ In tex. ibi. [vti poſſit Falc.] ſub. de rigore, quod videbatur s. eo. l. ꝙ de bonis. §. pe. ſed ibi nõ receperat a cohærede ꝑlegatum. ¶ In tex. ibi [& ſi nõ poſſit] expone ſic, poſito ꝙ de rigore poſſit uti Falcidia aduerſus cohæredem vtrum de æquitate ſaltem non poſſit, ſed ob. ſibi doli exceptio, quia a cohærede receperat prælegatũ, qđ ſibi imputat in Fal. & ſic dico ꝙ hic ponit̃ 2. q. licèt gl. & Doct. dicant: ꝙ ſit de appendititiis 1. q. & ꝙ 2. q incipit in ſe. ver. [quemadmodũ.] Ego dico, ꝙ ibi incipit tertia, nã iſtæ duæ ſunt vt poſſit detrahere aduerſus cohæredes, a quib. recipit ꝑlegata vt reſpectu illorum in Fal. imputent̃, iſta tertia eſt an aduerſus extraneos. ¶ In tex. ibi. [quominus Fal. patiantur.] proficiunt tñ in eo quod ĩ. ſubiicitur in ver. plenè. quem hic iunge. ¶ In tex. ibi, [planè cæteris legatarijs non vniuerſum &c.] ſcilicet ut poſſit eis detrahere qđ non detraxit cohæredib. nã non põt, qa detraxiſſe vr̃, cum loco illius

2 fuerit ab eis ſecuta ꝑlegata. ¶ † Et ſic not. ꝙ licèt ꝑlegata nõ imputentur in Fal. aduerſus extraneos, a quibus non percipiunt: attamen augent Fal. nã ſi non fuiſſent facta ꝑlegata, detraxiſſet iſta Fal. aduerſus cohęredes, & poſtea aduerſus alios legatarios non potuiſſet id quod detraxiſſet, & tanto minus ab aliis detraheret, quanto plus reperitur apud eã, ita erit nunc, poſito ꝙ traxit cũ loco illius cõſecuta ſit ꝑlegata, ſm̃ hoc fieret ꝑ indirectũ, quod directo prohibetur. R. n. nõ eſt verũ, quia ꝑlegata poſſunt multò plus aſcendere, ꝙ̃ ſit portio q pro Fal. fuiſſet detractura non ergo imputabit totũ aduerſus alios, ſed bene faciunt ut habeatur pro detracto id quod, ꝓpterea non detrahit, tãtò minus detrahit, hoc vult iſte ver. ¶ In gl. q inci. [hoc ſi ꝑcipit.] oppo. ꝑ declara gl. ꝯ ver. [rñdi] ꝙ ẽt aduerſus extraneos ꝑlegata ꝯputẽtor in Fal. ĩ. eo. l. ꝙ aũt. in fi. Solu. verũ eſt ſi teſtor expreſſè dixit. aliàs ſecus, ut hic. ¶ Secundo opp. ꝙ ſaltẽ ſibi imputet partẽ ꝑlegatorũ, ſ. illam ꝙ̃ hẽt iure hr̃ditario, in ea. l. qđ aũt. pp hoc glo. dicit tex. dũ ſimpl̃r loquitur, intelligi qñ legata conſiſtebant in re, vel pecunia, nõ hr̃ditaria ſed cohæredum, quo caſu nihil hẽt iure hæreditario, ideo nihil ſibi imputat. Contrariũ loquit̃ qñ iure hr̃ditario, quo caſu partem imputat, ꝙ̃ hẽt iure hr̃ditario. Sed ꝯ, ꝙ immo etiam tunc totũ imputet. l. deducta. §. numis. ad Treb. & l. cũ pr̃. in prin. de leg. 2. Sol. aut conſiſtit in ſpecie hr̃ditaria & procedit qđ dixi aut in pecunia hæreditaria, & loquitur ꝯriũ. Tu dic ſi pecunia ꝑlegata reperitur in hæreditate, idem iuris eſt qđ in alia ſpecie ſed ſi nõ reperitur, ſed aliquis hæredum iuſſus eſt, ut retenta quantitate certa partem ſuam reſtituat, vr̃ iuſſus ut eã retineat de parte ſua, ideo totum vr̃ habere iure hęreditario, quia poteſt de parte ſua redigere, ita loquitur ꝯrium. ¶ Sed quarto, & vltimò opp. ꝙ ẽt partẽ ſuã, quã hẽt iure hęredi. non computet totam in Fal, ſed duntaxat quartã partẽ. ĩ. eo. l. Titia. Sol. illa eſt mirabilis lex, & non eſt alibi, & limitat alias, vt dicamus ꝙ tũc imputet totam partem hæreditatis in Fal. qñ detrahit ꝯ uoluntatem defuncti, qđ rr̃ eſt verũ, ſi aũt ſm̃ uolũtatẽ, tunc imputat ſolum quartam partem eius. Quidã dicunt ibi loqui in 4. Treb. & eſt verũ, tñ gl. hic tenet illã diſtinctionem locum habere in Fal. & iſta glo. no. per Doc. ad intellectũ illius lex quib. patet diſtinctio gl. & plenè Bar. ĩ. eo. l. in quartam.

1 *Legata relicta à ſeruo inſtituto, vel ſubſtituto qui iuſſu domini adiuit, prius ſunt ſoluenda.*

1 **§. Seruo hærede.** † Prius ſunt ſoluenda legata relicta a ſeruo inſtituto, vel ſubſtituto, q iuſſu dñi adiuit, & de reſiduo ſunt ſoluenda relicta a domino ad quem hæreditas peruenit mediante perſona ſerui. h. d. Si ergo nihil ſolueretur, & redditur rõ, quia nõ dẽt ad dñm ꝑuenire niſi qđ ſupereſt deducto omni onere iniuncto ſeruo, nõ ergo fit ꝯtributio ꝑdictorũ legatorũ, ſecus in relictis tã ab inſtit. ꝙ̃ ſubſti. quia non ſunt melioris conditionis vna, ꝙ̃ alia, ſed contribuũtur, & ꝓ ratã fit diminutio, ſi facultates non ſufficerent, ut in l. rõne. §. ꝙ vulgò. s. eo. ¶ In tex. ibi, [Fal. exercet.] do. Dy. dicit tam de legatis a ſeruo relictis, ꝙ̃ de fideicõmiſſis relictis a domino. ¶ In tex. ibi, [ab ipſo dño data ſunt,] quia videtur in fraudem relictorũ ab eo repudiaſſe hæreditatẽ, & ſic habetur perinde ac ſi adiuiſſet. Gl. format hic ꝯriũ de l. Iul. ſi qs omiſ. cã teſt. ubi prius hr̃ ratio relictorũ a ſeruo, & ſol. multis modis, ſed ibi ponitur melior ſol. ut quantũ ad Falcidiã uerius ſit qđ ibi dicitur, ſed quantum ad ſolu. procedit quod hic dicitur.

1 *Debitor licèt non ſit ſoluendo quo ad alios, quantum ad ſeipſum dicitur eſſe ſoluendo.*

1 **§. Si debitori.** † Debitor licèt non ſit ſoluendo quo ad alios, quantũ ad ſeipſum dicit̃ eſſe ſoluendo, ideo ſi ſibi legatur liberatio, totam ſummam dicitur capere ex teſtamento, & de tota detrahitur Falc. licèt reſpectu aliorum inſpiceretur an poſtea efficeretur ſoluendo, & tũc in patrimonium computaretur illud debitum, an non, & non putaretur. h. d. vt ĩ. eo l. cum quærebatur.

1 *Fundus ſi eidem perſonæ legatur & eidem legatur via per alium fundũ hæreditarium, & immineat Falcidia, ſi tantum valeat via quantum Falci, ipſius fundi, perit legatum viæ, & pro Falcidia detinetur, & ſoluetur fundus integer.*

LEX XXIII.

2 SI fundus. † Si eidem perſonę legatur fundus, & eidē legatur via ꝑ aliũ fundum
hæreditariũ,& immineat Fal.ſi tm̃ valeat via quãtũ
Fal. ipſius fundi,perit legatũ viæ, &,ꝓ Falcidia deti-
netur,& ſoluetur fundus integer,& ēt quatenus via minus va-
leret q̃ Falci.quia ſi valet plus, ſoluitur ēt via, facta reſtitutione
a legatario de eo quod eſt neceſſariũ ꝓ Fal. eius de ipſius ęſti-
matione.h.d.tex.cũ gl.& eſt mirabilis lex, & ideo ita extraneus
modus retinetur,quia via eſt indiuiſibilis,nec poteſt defalcari.l.
j.§.ſi vſufr.s̃.e.ſed loco Falc.tam ipſius quàm fundi extinguitur
legatũ viæ ſi non tranſcendit quantitatem Fal. Sed ſi tranſcen-
dit,ideo non extinguitur,quia quod minus eſt, nõ debet ad ſe
attrahere quod eſt maius, & econuerſo.

1 *In re ſubtracta per hæredem perdit hæres Falcidiam.*
2 *Hæres ſi unam rem non poſuit in inuentario,& cęlauit, ac negauit ſe ha-
bere dum interrogaretur,perdit Falcidiam tã de illa quàm de alijs,
& ſic perdit lucrum,ſed quantum ad euitandum damnum, ne tenea-
tur vltra vires hæreditatis,non perdit.*

LEX XXIIII.

1 PAulus reſpondit. †In re ſubtracta per hæredē perdit hęres
Fal.h.d.Et non in aliis rebus,quia delictum non dēt
extendi vltra rē ĩ qua delinquitur.l. reſcriptũ. de his
qui.vt indi.facit l.ex facto.§.Iul.de vulg.& pup.& hoc iure iſto,
ſed iure Auth.gl.in Auth.de hære.& Fal.vr̃ velle,ꝙ quo ad om
nia perdat beneficium inuentarii. Cy.& oēs,ꝯ,in auth.ſed cum
teſtator.C.eo.dicentes illam l.eſſe correctã.Bar.tenet illam glo.
Ang. dicit pluries habuiſſe de facto, & dixiſſe eſſe verã illã glo.
2 quantũ ad detract.Fal.†quia ſi hæres vnã rē non poſuit in inuē
tario,& cęlauit,& negauit ſe habere,cũ interrogaretur, perdit
a Fal.tam de illa q̃ de aliis, [a] & ſic perdit lucrũ.Sed quantũ ad eui
tandũ damnũ ne teneatur vltra vires hæreditatis, nõ perdit, ita
loquitur oppo.aliorum,quæ diſtinctio placet,quia æqua eſt.

ADDITIO.

a ¶Quàm de aliis. Adde ꝙ Ludo.Ro.conſi. 276.dicit ꝙ nõ modo priuatur
commodo inuentarii,ſed res celatas tenetur duplicatas reſtituere.

1 §.Idem reſpondit partus. † Id quod perci pitur ex re lega-
ta,ꝯputatur in quartam,& fructus quartę ſi erat res hr̃ditaria,ſe
cus ſi hr̃dis.h.d.Hoc vltimũ intellige.ſ.ante moram, quia tunc
hæres percipit iure ꝓprio,nec tenetur fructus illos tradere lega
tario,ſed poſt moram tenetur ad illos fructus,licèt res ſit ſua.l.
æquis.de vſuris.ideo computaretur in quartam ſm̃ Doct.

LEX XXV.

1 MAritum. †Quod fuit dictũ in l.ſi pupillo.§.ſi ego.s̃.eo.in domino & ſeruo, illud
dr̃ hic in patre & filio,ut ſi ſunt ambo ĩſtituti,& por
tio alterius grauata,cum ambæ deueniant in partē,
vna ex ꝓpria inſtitutione, altera ex pſona filij contribuantur,ſi
portio ſua erat grauata,& illa filii non, ſed econuerſo,non con
tribuantur,licèt iſte vltimus caſus non ponatur hic.

1 *Licèt legatum ſit per Fal.diminutum,onus tamē extrinſecum legatario
iniunctum non minuitur,ſi id quod remanſit ad illud ſufficit.*
2 *Si legatur fundus,& grauatur legatarius in annua præſtatione, ꝙ dēant
attendi reditus,non valor fundi.*

1 §.A liberto. †Licèt legatum ſit per Fal.diminutum, onus tñ extrinſecũ legatario iniũctũ nõ
minuitur,ſi id quod remanſit ad illud ſufficit.h.d. ſecus ſi eſſet
onus intrinſecum.j̃.e.l.pœnales.§.ſi. qđ dic vt dixi in l. Plautius.
s̃.ti.j.& per gl.in l.facta.§.ſi Titius.ad Treb.¶In tex. ibi. [annua
x.] & ſic erat onus extrinſecũ,qa erat de ipſo fundo legato, ſed
2 de quantitate percipienda ex reditibus eius.¶†In tex.ibi. [cũ re
ditus.] Not.diligenter, & tene menti, ſi legatur fundus,& graua
tur legatarius in annua præſtatione,debent attendi reditus,nõ
valor fundi,ideo ſi reditus non ſufficiunt, non tenetur legata-
rius,licèt fundus ſit magni pretij,nec poteſt dicere ille cui eſt
a relicta pręſtatio, vendas, [a] quia percipies tm̃ ꝙ ſufficiet pro tem
pore quo habeo viuere,& ſuperabundabit,quia non tenebitur
legatarius hoc facere.quia vr̃ teſtator velle,ꝙ de reditibus pſtet
ſi ſufficiant,ad quod de an.leg.l.liberto.§.1.adde quod no. Bal.
in l.Imperator.in fi.ad Treb.in addi.Spe.de fruct.& inter.§.1.

ADDITIO.

a ¶Vendas. Adde Lud.Rom.ſingularib.ſuis.fol.17.

1 *Si res legata de qua Fal.eſt detrahēda,reperiatur apud legatariũ in ele
ctione hæredis eſt agere poſ.quorum bonorum,& petere rei reſtitutio
nē vt Fal.detrahat,vel agere petitorio.ſ.rei vēdi.ad quartam tantũ.*
2 *An interdictum adipiſcendæ cum petitorio poſſit cumulari.*
3 *Falcidia quantum ad dominium reſecat legata ipſo iure,& facit vt re-
maneat pro quarta apud hæredem.*
4 *Rector parochialis eccleſiæ an poſſit proponere rei vēdi.contra parochia
nos pro decima quam habere debet ex fructibus.*
5 *Licèt Falcidia reſecet legata,nõ tamē reſecat legitimã iure naturæ, vel
id quod pro ea relinquitur, cùm illa præcedat omnem Fal. & Treb.*
6 *Si relinquitur certa quantitas pro picturis fiendis in eccleſia, an de tali
relicto poſſit detrahi Fal.*

LEX XXVI.

1 LIneam margaritarum. †Si res lega ta de qua
Fal.eſt detrahēda reperiat̃ apud legatariũ, in electio
ne hr̃dis eſt agere poſ. quorum bonorum. & pete-
re rei reſtitutionem vt Fal.detrahat, vel agere petitorio.ſ.rei ven
2 di.ad quartã tm̃.h.d.¶†Et ſic no.hic caſum ꝙ interdi.adipiſcē-
dæ cum petitorio nõ p̃t cumulari,poſtq̃ dat̃ electio,qa debet eli
gere,ſed in ꝯrium eſt cõis opi.tã in poſ.adipiſcendæ q̃ reſtituen
dæ,qa non ꝯriant̃ petitorio.l.cum fundum.in fi.de vi & vi ar.&
in c.paſtoralis.de cã poſ.& pro,Sed dic illud verum,qñ ꝯpetunt
ad idē,ſed hic poſ.ꝯpetebat ad totã rem, petitorium ad quartã
tm̃,& ſic quodãmodo viderentur ſibi ꝯriari,ſi ſimul intentaret.
¶In tex.ibi.[mortis tpe.] & ſic ſine voluntate hr̃dis. Si aũt cum
voluntate,non poſſet aduocari poſ.ꝑ quorum leg.s̃.eo.l.j.§.ſi le
gatarius.¶In tex.ibi. [vt ei reſtituatur.] ſub.tota per interdictũ
quorum legatorum.ſed hr̃s nõ debebat hr̃e niſi quartã ſilr̃ s̃.de
ꝯdi.indeb.l.quæ exceptionē.§.ſi pars,& l.ſed ſi me putem.§.cũ
3 inter.ēt s̃.de leg.j.l.ꝙ ſi nulla. ¶†In tex.ibi. [vendicare partē.] ſ.
debebit.per Falc.& pp hoc verbũ vendicare,allegat̃ ſemp ꝙ Fal.
quantum ad dñium reſecat legata ipſo iure, & facit vt tranſeat
pro quarta,ſed remaneat apud hr̃dem.ꝯcor.l.Plautius.j̃.eo.non
ſic reſecat quantitatem ad oblĩonem nãlem,imò tota res debet̃
naturalr̃ legatario,vt patet in l.j. C.eo.ſed quantum ad ciuilem
4 obli.idem qđ in dñio, † & inducit̃ per quoſdam,vt rector paro-
chialis eccleſiæ ꝯ parochianos ꝓ decima quã hr̃e debet ex fru-
ctib. poſſit ꝓponere rei ven. Alij dñt ꝙ imò ꝯfeſ.ſeu quaſi ꝯfeſ.
ſed tunc parochianus liberaretur decimam dimittendo in cã-
po,qa de nã ſeruitutis non eſt vtile, vt cuius fundũ ſeruit, alius
faciat ſuis ſumptib.ſed vt patiat̃.l.quoties,la j.de ſer.Idē tñ in rei
ven.qa poſſeſſor rē dimittendo liberat̃. l.fi. de rei ven. & tñ cõi-
ter videmus,ꝙ teneat̃ portare ſuis expenſis ad domum rectoris,
a vñ alij dñt ꝙ tenet̃ ēt act.pſonali.ſ.ꝯdi.ex canone, [a] vñ non libe-
rat̃ cedendo rē & dimittendo in cãpo, ſed dēt portare & offer-
re,ſicut in fiſco.l.oēs.& l.ꝓ locis.C.de anno.& tribu. lib. x.Dic
ꝯſuetudinem in hoc obſeruari.l.dñi prędiorum.de agri.& cēſi.
& de eroga.mili.an.l.prouinciarum.lib. x.& de admi.tut.l.ſi ſi-
ne hr̃de.§. Lucius.vide Inn.in c.certificari.de ſepul.¶In tex.ibi.
[mortis tpe.] ſub.& p̃ter voluntatē defuncti,aliàs nõ hr̃et locũ
interdictũ quorũ legatorũ, vt j̃.quo leg.l.j. §.ſi qs ex mortis. ſm̃
5 la.de Are.ſicut qñ de volũtate hr̃dis. l.j.§.ſi legatarius.s̃.eo.† Et
adde ꝙ licèt Fal.reſecet legata, nõ tñ reſecat legitimã iure nãæ,
vel id quod pro ea relinquitur, cum illa præcedat omnem Fal.
6 vel Treb.vt eſt tex.in l.ſcimus.poſt prin. C.de inoffic.teſt. ¶†In
fi.l.ibi. [reſpondi.] eſt arg.ſi relinquitur certa quantitas pro pi-
cturis fiendis in eccleſia,de tali relicto poſſit detrahi Falc. Con-
trarium determinat Bart. hodie, quia videtur relictum ad pias
cauſas,cum fiat ad honorem & reuerentiam Dei, & ſanctorum
per.glo.in l.ſi quis Titio.de leg.ij.iuncta auth.ſimiliter.C.eo.

ADDITIO.

a ¶Ex canone. Adde vt ꝑ D.de Rot.dec.ſuis,de reſp.incip.poſſeſſor bñficij.

1 *Conditio tendens in diminutionem, vel derogationem Fal.reijcitur de in
ſtitutione,tanquam a iure reprobata.*
2 *Illud quod non poteſt fieri per modum diſpoſitionis, nec etiam per modũ
conditionis, vide tamen nu.4.*
3 *Sicut ſtatutũ nõ p̃t diſponere vt ſpurius ſuccedat ab inte.patri,tãquã ſit
cõtra ius diuinũ,& inducat ad peccandũ, ita non poteſt diſponere ꝙ ali
cui hæreditatem patris petenti non poſſit opponi exceptio ꝙ ſit ſpurius.*
4 *Sicut partes nõ poſſunt ꝓrogagre tp̃s inſtãtiæ primæ cauſæ,ita nõ poſsũt
paciſci ꝙ non liceat opponere de perēptione inſtantiæ ſub certa pœna.
Sicut arbiter non poteſt partes compellere ad prorogandum compromiſ-
ſum,vel ad tranſeundum in alium,nec valeret ſententia hoc continens,
ita non tenet condemnatio facta de pecunia ſub conditione ſi non proro-
gauerit,licèt ſine alia conditione poſſet valere.*

LEX XXVII.

1 SEius & Augerius. †Cõditio tendēs in diminutionē,
vel derogationem Falc. reijcitur de inſtõne,tanq̃ a
iure reprobata.h.d.& ſemper alleg. ꝙ illud qđ non
poteſt fieri per modum diſpoſitionis, nec etiã per
2 modum ꝯditionis.†nam non valet diſpoſitio vel præceptum ꝙ
Fal.nõ detrahatur, vel minus.s̃.eo.l.qđ de bonis. §.j. & ſic eodē
modo non valet conditio tendens ad idem, vt hic, quod indu-
3 citur ad multas quæſtiones, primo inducitur † ꝙ ſicut ſtatutũ
a poteſt diſponere vt ſpurius [a] ſuccedat ab inteſta.patri, tanq̃ ſit
ꝯtra ius diuinũ,& inducat ad peccãdũ,vt no.Bar.in l.iij.de teſt.
ita non põt diſponere,ꝙ alicui hæreditatem patris petenti non
poſſit oppo. exceptio, ꝙ ſit ſpurius, quia permitteretur per in-
directum, quod directò non põt, quod fieri non debet vt hic.
Item

ADDITIO.

a ¶ Spurius. An valeat tale ſtatutum. vide Bald. conſil. ccxxxvij. de fidei-
conſi.cclxxv.Io.de Anan.conſi. lxxvj.

4 † Itē ſicut partes non pñt prorogare tp̄s inſtantiæ primæ cauſę, q̄a fuit inductum in fauorem publicũ, vt lites expediant̄ l. ꝓperandũ. C. de iud. ita nō pñt paciſci, ꝙ nō liceat op. de peremptione inſtantiæ ſub certa pæna. Itē ſicut arbiter nō pōt partes cōpellere ad prorogandũ ↄpromiſſum, vel ad tranſigendum in a-
a lium [a] nec valeret ſñia hoc ↄtinens, ita non tenet ↄdemnatio facta de pecunia ſub conditione, ſi non ꝓrogauerit, licèt ſine alia ↄditione poſſet valere, q̄a vr̄ facta in fraudem eius, quod facere non pōt. l. non diſtinguemus. §. q̄ſitum. de arbi. eo. modo ſi purè ↄdemnauerit, adiecta cl̄a, ꝙ ſi prorogauerit ↄpromiſſum habeatur ↄdemnatio ꝓ non facta, nā non valet. facit l. quid tñ. in fi. eo. ti. & dicit Ang. ſe de facto vidiſſe, cum eſſet tractatus pacis inter comitem virtutũ, & floreñ. & ↄpromiſſum eſſet factum in ducem Genuæ, q intra tp̄s ↄpromiſſi pronunciauit, ↄdemnādo partem quæ recuſaret prorogare in centũ milib. ducatis, & fuit ↄſultum ꝙ talis ↄdemnatio non valeret, q̄a talis poteſtas non vr̄ ſibi data, & alias fraudes vidi fieri per arbitros volentes opponere manus vigore ↄpromiſſi ad ea quæ non poterant. ¶ Opp. ꝙ multa per modum ↄditionis poſſint fieri. l. Mæuius. ſ. tit. j. licèt per modum diſpoſitionis non l. ſeruo alieno. in fi. & ibi no. de leg. j. Sol. ibi ſuper eo qđ non erat iure improbatũ, tanq̄ ↄ̃ pub. vtilitatē, vel tanq̄ ↄ̃ bonos mores, licèt ius ei non aſſiſteret, tanq̄ fatuè vel inutiliter factum, aliàs ꝓcederet qđ hic dr̄. ¶ In text. ibi [exhæredes ſunto.] glo. dicit per hoc ꝙ erant filij, aliàs inepta eſſet exhæredatio. l. q̄dā cum filiũ. de verb. obl. ſed hoc verũ eſſet, ſi eſſent inſtituti, ſed ſi non erant, non eſt inepta ēt in extraneis nec eſt propriè exhæredatio, ſed reuocatio inſtitutionis, nec ꝓpterea erat neceſſaria, q̄a inſtitutus ſub ↄditio. vr̄ ſub ↄ̃ria ↄditione non inſtitutus, ēt ſi expreſsè non ſit dictum. Aduerte tñ, q̄a Bart. in l. paterfa. teſtō. de hęre. inſti. dicit ꝙ ſi aliquem inſtituo, & in eo. teſtō exhęredo, non valet exhr̄datio, niſi ſit facta ex iuſta cauſa, q̄a exhr̄datio debet ſumere robur ab aditione. l. filiũ. §. ſed cum exhæredatio, de ↄ̃tab. hoc vero non poſſet ſumere ſi inſtitutio eſſet reuocata, quia videretur exhæredatus a ſeipſo, qđ fieri non poteſt. l. ſub ↄditione. in fi. eo. tit. & dic ꝙ de hoc vr̄ caſus in l. ſi certarum. §. ſi eodem. de teſta. mili. Certè reperio hanc eſſe opi. Vltramon. quam Bart. ſibi appropriat, nec facit de eis mentionem. Ego ſp̄ tenui ↄ̃rium, & nunc reperio ꝙ etiā Ang. in d. l. pr̄. tenet ↄ̃ Bar. ꝙ imò ēt ſine cā pōt hoc facere, & hr̄ inſtitutio pro non facta poſtq̄ reuocauit verbo, anteq̄ haberetur ꝓ perfecta, & abſoluta, ſicut ſi reuocaſſet. l. j. §. penul. de his quæ in teſta. delen. & ſ̃. de leg. ij. l. ſi ita ſcriptum. circa medium. Itaque ꝓbatur de lib. & poſth. l. ſi ita. §. regula. vbi patet ꝙ ſi eſt inſtitutus ſeruus cum libertate, licèt vna ſine alia non poſſit reuocari, ambæ tñ benè pñt, nec ob. §. ſi eodem. nam ſm̄ primam lec. debet intelligi qñ erat inſtitutus ſeruus cum libertate, vt altera ſine alia non poſſit reuocari a pagano, ſed a milite ſic, ſm̄ aliam lec. potius ↄcor. Item non ob. l. paterfa. nā fateor, ꝙ propter alterius culpam non poſſet hoc modo exhæredari, vt ibi eſt caſus ſing. ſed ideo quia placeret teſtatori, licèt alia cā non ſubeſſet, benè poſſet, & ēt p̄p culpam inſtituti, vt hic a ↄtrario ſenſu, quia innuit ꝙ ſi conditio iſta non reijceretur, valeret exhæredatio. Nec ēt ob. ratio Bar. quia tunc exhęredatio ab aditione ſumit robur, qñ non eſt facta de inſtituto, ſed de alio, ſed qñ de inſtituto, non, quia eſſet oppo. in obiecto, ꝙ inſtitutio eſſet reuocata, & quòd exhæredatio ab ea ſumeret robur, & effectum.

ADDITIO.

a ¶ In aliũ. In hoc vide Soc. cōſi. cxxiiij. vbi dicit ꝙ cum eſt in fin. cōpromiſſi, poteſt laudare vt iterũ cōpromittatur, & latè ibi vide de illo dicto Ang.

LEX XXVIII.

1 PAter quoque. ¶ † Nota ꝙ licèt relictũ factũ patri a filio ſit priuilegiatũ, vt pinguius, & latius q̄ aliud interpretetur. l. Aurelius. §. Titius teſtamento. de libe. leg. non tñ quãtũ ad hoc ne detrahatur Fal. q̄a publica vtilitas præfertur in hoc patriæ poteſtati.

1 *Si legatum poſt tempus ex diſpoſitione defuncti redeat ad hæredem, non dicitur haberi iure hæreditario, ſed iure fideicommiſſi, ideo non imputatur in quartam iure inſtitutionis.*

2 *Hæredi poteſt legari a legatario vel fiedeicommiſſario, ſicut a cohærede.*

LEX XXIX.

1 SI a me tibi. † Si legatũ poſt tp̄s ex diſpoſitione defuncti redeat ad hr̄dem, non dr̄ haberi iure hr̄ditario, ſed iure fideicōmiſſi; ideo non imputat̄ in quartā iure inſtōnis. h. d. Pau. ¶ In tex. ibi. [poſt tp̄s.] q̄d ſi ſimpl̄r. Rñdeo, cenſeris rogatus reſtituere poſt mortē tuā, nō incōtinenti, ne legatũ tibi factũ reddat̄ inutile. tex. eſt no. ad Treb. l. epiſtolā. §. fi. ¶ In tex. ibi. [nō puto, &c.] ↄ̃riũ videbat̄, q̄a ſi nō eſſet tibi factũ, imputarē mihi in Fal. ſ̃. e. l. in rōne. in prin. ergo nō poſtq̄ ad me eſt reuerſũ, & ſic vr̄ ꝑinde hr̄i ac ſi factum nō fuiſſet, ſed nō eſt verũ, q̄a ſi nō eſſet factũ, remāſiſſet iure hr̄-
2 ditario, nũc nō habeo illo iure, ſed iure fideicō. ¶ † Et ſic not. ꝙ hr̄di pōt legari a legatario, vel fideicō. ſicut a cohr̄de, vt & ſ̃. de lega. j. l. planè. la j. §. inde dicit̄. Item patet ex quo habeo iure fideicōmiſſi ſi tale fideicōmiſſum eſſet conditionale, quia relictum poſt mortem legatarij, ſi decederē ante legatarium, non tranſmitterem, ſed remanet apud hęredem grauati. probatur in l. in cauſę. §. Pompo. de mi. Sed ↄ̃ de no. per Bar. in l. Titia cũ teſtō. §. fi. de leg. 2. Sol. vt ibi, & allegaui hāc l. quòd Bar. loquitur qñ legatum primum eſſet temporale, vt lego donec vixeris hoc acto ꝙ poſt tempus reuertatur ad inſtitutũ, nam tunc haberem iure hæreditario ſi præmoriaris, & imputarem in Fal. & ſi decederem primò, tranſmitterem: quia conſolidatur cum vniuerſitate, hoc fuit ſimpliciter factum, & rogatus fuiſti reſtituere poſt tempus, nunc habet locum quod hic dicitur.

1 *Diminutio patrimonij cōtingens poſt mortem teſtatoris non noceat legatarijs, ſed hæredi, econtra augmentum non prodeſt legatarijs, ſed hæredi in computatione Fal.*

2 *Si patrimonium poſt mortem teſtatoris ſit tantum diminutum quòd non ſufficit ad legata, an hoc hodie noceat hæredi.*

3 *Quid de augmento vel diminutione habente originem in vita teſtatoris.*

4 *Si poſt mortē teſtatoris augeatur patrimonium, an augeatur legitima, & quid ſi diminuatur.*

5 *Quid ſi aliqua res eēt filio relicta ꝓ ſua ltīma, quę poſt mortē p̄ris petit. Quid ſi in vita aſſignauit expreſsè dicendo ꝙ fieri poteſt, & viuo patre augeatur patrimonium.*

6 *Quid ſi res aſſignata filio legitima, euincatur ab eo tanquam aliena, non patris.*

LEX XXX.

1 IN ratione. † Diminutio patrimonij cōtingēs poſt mortē teſtatoris nō nocet legatarijs, ſed hr̄di. econtra augmentũ non prodeſt legatariis, ſed hæredi ī ↄputatione Falci. h. d. Pone caſum ꝙ hęreditas valet cccc. legata aſcendebāt ad ccc. in pecunia, vel in genere, & ſic nō excedebāt dodran. poſt mortē teſtatoris diminutũ eſt in c. & ſic incipiũt excedere dodran. Certè ſoluenda ſunt integra poſtq̄ nō excedebant tp̄e mortis, & ſic illa diminutio nocet ſoli hęredi: ſic econuerſo ſi legata aſcendebant ad cccc. & ſi tp̄e mortis imminebat Fal. ſi poſtea auctũ eſt
2 patrimonium, nihilominus detrahitur. † ¶ Quid ſi patrimoniũ poſt mortē ſit tm̄ diminutũ ꝙ non ſufficit ad legata? Rñ. adhuc nocet hr̄di iure iſto, ſi ↄſiſtebant in pecunia, vel in genere generaliſſimo, ſecus ſi in ſpecieb. & illæ ſint peremptę, quia pereunt legatariis. Idē ſi in genere ſubalterno, & totũ genus ſit peremptum. j̃. ea. l. §. diligenter. Sed quid hodie facto inuentario. Bart. ibi vr̄ ↄ̃rium dicere, & ꝙ ille §. ſit correctus, dũ dixit ſi ↄſiſtebāt in quãtitate, ut teneatur ſoluere de ſuo, quia eſt obligatus ad quantitē reſpectu certæ ſpeciei. ſ. rerũ hr̄ditariarũ: igitur illis peremptis liberatur. l. Titiæ textores, in fi. & l. quidam teſtō. §. ſi tibi. de leg. 1. Sed ↄ̃rium vr̄, nam tunc eſt obligatus reſpectu certę ſpeciei. Qñ eſt obligatus ad precium ſpeciei non declaratũ, ſed eſt declarandũ ꝑ æſtimationem illius, ſecus ſi ad certam quantitatem ſoluendam de illa re l. vir vxori. de dote p̄leg & dixi in §. ſi tibi, ita eſt hic, nā inuentariũ prodeſt ne teneatur ultra uires, q̄ erant tp̄e mortis, ſed ſi poſtea minuãtur, non video quare noceat legatariis certarum quantitatũ. Iſtā opi. puto veriorem de rigore, licèt op. Bar. quā ſequitur Ang. videatur æquior, vt hæres, qui tractat de dāno, p̄feratur legatariis, qui tractāt de lucro.
3 l. fi. §. licentia. C. de iure delib. l. & ſi quis. §. 3. vel 4. de relig. † Item intellige niſi augmentum vel diminutio habeat originem in vita teſtatoris, quæ videretur ↄtigiſſe in vita: quia ſic diminutio noceret, & augmentum prodeſſet l. pœnales. poſt prin. j̃. eo. ibi, nam & ſi ita, &c. & ſ̃. eo. l. in lege Falci. §. placuit, vbi fructus ſati tp̄e mortis, & recollecti poſtea, patrimonium augent in fauorē legatariorũ. Idē ſi augmentũ proueniret ex cā quę in vita nō haberet originē, tñ circa id quod habuit originē, puta teſtator habebat debitorem in c. tñ non erat ſoluendo, & ſic non computabuntur in patrimonio quod valebat ccc. illo non computato ſ̃. eo. l. Neſennius. §. fi. ibi licèt nomen, &c. ſi poſt mortem teſtatoris ex cā noua efficitur ſoluēdo, certè efficitur ad cōmodo-dũ legatariorũ, tex. eſt not. in l. cũ quo. de peculio. poſt prin. ibi, [& ego quęram] &c. j̃. e. Similiter fructus & aliæ cōmoditates & partus ſi percipiantur ex rebus legatis, licèt habeant originem poſt mortē, augent patrimoniũ vt cōputentur in Fal. ſi legatæ erant res teſtatoris: ſecus ſi hęredis. l. Paulus. ſ̃. eo. & l. qđ de bonis. §. fructus licèt ſi nō eſſent ꝑcepti ex re legata, non augerent patrimonium ad cōmodum legatariorum, ut hic in ver. [quēadmodum.] ſm̄ verum intellectũ. ¶ † Vltimò quæro, quid in
4 legitima debita iure naturæ ſi poſt mortem patris ex rebus hę-
a reditariis augeatur [a] patrimonium, an augeatur legitima? pone valebat ccc. & ſic legitima erat c. & aliud fuit relictum, iure inſtitutionis, & petit illud ſuppleri, hęres eſt paratus uſq; in c. ipſe dicit poſt mortē eſſe auctum, & valet nunc 600. & vult cc. de hoc habes caſum ꝙ hoc augmentum non debet attendi. j̃. de bo. lib. l. ſi patronum. §. fi. & quod plus eſt, vr̄ ibi loqui etiam ſi augeatur ex cauſa q̄ retro fingitur ad tēpus uitę patris. Sed quid ſi diminuatur poſt mortem? vr̄ hoc non nocere, ſicut nec prodeſt augmentum. Sed ↄtrariũ eſt, quia legitima debetur in ſingulis

ADDITIO.

a ¶ Augeatur. Vide Lud, ſing, ſuis folio 13.

gulis rebus:vñ ſi pereũt,neceſſe eſt vt ſibi noceat, quia ſemper
res perit vel deterioratur ad incõmodũ eius cuius eſt l. pignus.
5 C.de pign.act.† Idem ſi aliqua res eſſet filio relicta pro ſua legi-
tima,q̃ poſt mortẽ pr̃is petit ꝑ l.ſi patronũ.§.patronus.j̃. de bo.
lib.Quid ſi in vita aſſignauit expreſsè, dicẽdo ꝙ fieri põt, vt cõ-
muniter tenetur ꝑ l.cũ quo.in fi.j̃.eo.viuo patre augeť patrimo
nium,filius poſt mortẽ pr̃is non ſtat ꝯtentus de eo qđ habuit,
ſed vult ſuppleri ſm̃ quantitatẽ quę erat tẽpore mortis. Iſtã q.
Bal.mouet in l.q̃uis.C.de fideicõ.ſecundũ Iac. But. & vr̃ tenere
ꝙ nõ poſſit petere,qa ſi eſſet diminu.non poſſet pater repetere,
tanq̃ plus dederit,ergo nec ecõuerſo debet poſſe petere. Breui-
ter a ſi filius feciſſet patri fidem & promiſſionẽ de non petendo
plus cũ iurõ,puto verũ quod ipſi dñt,aliàs vr̃ ꝙ poſſit plus pete
re,ſi patrimoniũ eſt auctum,& econuerſo poſſit repeti quate-
nus vltra habuit, ſit aſſignatio fuit facta pro legitima, non iure
donationis,quia vr̃ collata in tp̃s mortis & ſic pro eo quod tpe
mortis debebitur,ad hoc de bo lib.l.ſi verò.§.ſi ſeruo, ver. cęte
6 rum,ibi,quia põt dicere ſperaſſe.† Quid ſi res aſſignata pro filio
pro legitima euincatur ab eo tanq̃ aliena nõ patris? Rñdeo, nõ
nocet filio quominus poſſit agere ꝯ hæredem ad æſtima.l. ſci-
mus.poſt prin.C.de inoffi.teſt.& ibi omnino vide Guil.de Cu.
& Bal.in §.j.illius l.& Bar.in l.ſuus.in fi.prin.de hære. inſtitu.

A D D I T I O.

a ¶Breuiter adde ut per Alex.de Imol.hic qui aliter loquitur.

1 §.Vendere autem vel emere. † ſi hęres iuſſus eſt
vendere rem minori pretio q̃ valet,quatenus plus valet, dr̃ eſſe
in legato,& ſi iuſſus eſt emere maiori pretio q̃ valet quatenus
eſt maius,dr̃ eſſe in legato,& illud ſolũ defalcatur.h.d. vſque ad
§.diligenter,& prima pars ſummarij,ꝙ illud tantùm ſit in lega
to continetur vſque ibi.[ſed vt ei.] ibi ꝯtinetur 2. pars, licèt tex.
ſit ineptus,ſed expone vt in glo.quæ nihil aliud vult in effectu.

1 *Caſus fortuitus non liberat debitorem quantitatis vel generis generaliſ*
ſimi,ſed debitorem ſpeciei ſic,& etiam debitorem generis ſubalterni
perempto illo genere,ſecus ſi cæteris ſpeciebus ex illo.

2 *Quando legatum conſiſtit in genere generaliſsimo, vt ſi teſtator legauit*
in genere tantum pondus argenti, & habebat argentum in patrimo-
nio quod perierit,qualiter teneatur hæres.

1 §.Diligenter. † Caſus fortuitus non liberat debitorẽ
quantitatis vel generis generaliſſimi,
ſed debitorẽ ſpeciei ſic, & ẽt debitorem gñis ſubalterni perem
pto illo genere,ſecus ſi cæteris ſpecieb.ex illo.h.d.uſque ad §.ta
metſi.dr̃ autẽ genus ſubalternũ,ſi legaſſet vnum de ſeruis ſuis,
quem legatarius vel hæres elegerit, nã oĩbus peremptis hæres
liberatur,ſecus ſi aliqui pereũt,quia in aliis remanet, & hoc ha
betur in ver.verũ,& vſque ad ver.[certis verò] loquitur qñ lega-
tum ꝯſiſtebat in quãtitate,vbi vſque ad ver.[incertę.]qñ in cer-
tis ſpecieb.in ver.[certę.]qñ in genere ſubalterno.In prima par
te vult in effectu ꝙ ſicut peremptio omniũ rerũ hæreditariarũ
non prodeſſet hæredi ad plenã liberationẽ.l.incendiũ.C. ſi cer.
pe.Itẽ peremptio quarundã non prodeſt tanq̃ ad Fal.detractio
nẽ quę tpe mortis non imminebat.In ſecunda parte vult, ꝙ ſi-
cut perempto illarũ ſpecierũ prodeſſet hæredi ad plenam libe-
rationẽ ſi non fuit in mora nec in culpa.l.cũ res.in fi.de lega.j.
ita deterioratio earundẽ rerũ nocet hæredi quãtũ ad Fal. detra-
ctionẽ,quia ſi imminebat,inſpecto patrimonio, quod erat tpe
mortis,detraheť cũ illa deterioratione,& ſi pereãt in totũ, ꝑdet
in totũ Fal.q̃ de illis erat detrahenda.In tertia parte vult ꝙ ſi te-
ſtator legat vnũ vel duos ſeruos de his,quos ipſe habebat prout
elegerit hr̃s,vel legatarius, perẽptis ſeruis hæres liberetur in to-
tũ,vſque ibi,[ſi verò argenti.] ſed ſi pereant aliqui, deſinunt illi
tm̃ eſſe in legato,in tm̃ ꝙ nec ęſtimatio põt peti, hoc vult in fi.
illius ver.ibi,[res tñ quæ &c.]quẽ iunge cũ prin.poſt illa verba.
[nihil debebitur,&c.] quantũ ad alios tex. nihil dicit, ſed dic ꝙ
remaneť in legato ſi duo legẽtur alternatiuè & alter pereat qa
alter remanet in legato,qđ dic ut in l. Stichũ.de ſol.& d.l. cum
2 res.verſ.ſed ſi Stichus.iuncta l.in naue Saufelli.loca.¶† In verſ.
[ſi verò.] Iuriſcon.nõ loquitur de eo caſu,ſed reddit ad primũ,
qñ legatũ ꝯſiſtit in genere gñaliſſimo,vt ſi legauit in gñe tm̃ põ
dus argenti,& dicit ſi teſtator habebat argentũ in patrimonio,
licèt totũ perierit,non liberatur hr̃s,ſed tenebiť,& poterit Falc.
detrahere,uel non detrahere inſpecta q̃titate,quę erat tpe mor-
tis,videbatur aũt ꝙ liberaretur,quia ex quo erat argentũ in pa-
trimonio,de eo erat fienda ſol.non de illo quod erat in foro.l.
Titia.§.j.de aur.& arg.leg.ergo &c.ar.in l. Titiæ textores.in fi.de
leg.j.Sed ꝯrium eſt,quia non propterea dr̃ in obli. quantitas re
ſpectu certarũ ſpecierum,licèt de illis eſſet ſol. fiẽda,ex quo cer
ta quantitas debebatur, & illud no. qa eſt caſus ꝯ id qđ no. hic
Bar.& dixi in prin.l.ꝙ de rigore iuris inuẽtarium nõ prodeſt hæ
redi,quo minus teneatur ad legata quantitatis,ſi tpe mortis bo
na ſufficiebãt, licèt perierint, nã ſicut hodie ꝯfecto inuentario
hr̃s nõ teneť ad legata vltra uires hr̃ditatis,ita olim erat non ꝯfe
cto inuẽtario.l.j.§.ſi is q quadringẽta. in fi.ad Trebel. ergo ſicut
olim ꝑ interitũ rerũ ꝯtingentẽ poſt mortẽ & aditã hr̃ditatem,
& ſic poſt ꝯctam obli.ad ſolidũ res pereãt. Si verò ante aditam

a hære.optimè procedit opi. Bar.[a] quia aditio ſecuta non obligat
ipſum vltra vires hæreditatis, quæ tunc reperiuntur. ¶ Et no.
iſtam ſubtilem diſtinctionem per neminem tactam, & Bart.di-
quòd non reperit Doct.tangentes hunc paſſum.

A D D I T I O

a ¶ Opi. Bart.de veritate huius dicti, vide per Alex. & Imo.hic.

1 *Licèt datum gratia conditionis implendæ in Fal.non imputetur,quod ta-*
men datur tanquam pretium hæreditatis, vel rerum hæreditariarum,
benè imputatur,quia ſuccedit loco rerũ,& ille cui relinquitur ſub con-
di.dandi,non cogitur conditionem implere, ſi non vult.

2 *Si grauo vnum hæredem ꝙ perceptis cẽtum a cohærede reſtituat ſib par*
tẽ ſuam,ꝙ cohæres,qui adiuit, poſſit compelli dare centum & recipere
partem illius, & quid ſi loquatur per verbum ſi dederit.
Ablatiui abſoluti, licèt vim conditionis habeant aliqualiter accedunt
ad naturam diſpoſitionis pluſquam dictio ſi.

1 §.Tametſi. † Licèt datũ gratia ꝯditionis implendę in
Fal.non imputeť,qđ tñ dať tanq̃ pretium
hr̃ditatis,vel rerum hr̃ditariarum,benè imputatur, qa ſuccedit
loco rerum, & ille cui relinquitur ſub ꝯdi. non cogiť ꝯditione
implere,ſi non vult. h.d. Pone caſum ꝙ hr̃s fuit grauatus ven-
dere partem hr̃ditatis pro certo pretio, & ita fecit, alij legatarij
petebant integra legata, dicentes ꝙ pretium debet ſibi in Fal.
ꝯputare,ſicut ꝯputaret illã partem hr̃ditatis, ſi eã non vendidiſ-
ſet.In ꝯrium videbatur, quia ſi teſtõr reliquiſſet illã partem hr̃-
ditatis ſub ꝯdi.ſi ille ſolueret tantã quantitatem, non teneretur
hæres illã quãtitatem in Fal.imputare,imò poſſet quartã detra-
here tã aduerſus legatariũ hr̃ditatis vltra illã quantitatem,q̃ ad-
uerſus alios legatarios,ſed iſta vñr eſſe paria.Contrariũ dr̃,& ſic
fit vis in verbis teſtatoris, nam aliud eſt relinquere ſi x. dederit,
aliud mandare ꝙ vendatur pro x. quia primo caſu recipit in fi-
gura ꝯditionis. ſecundo caſu in figura pretij, qđ ſuccedit loco
rei.Si aũt mãdaſſet totã hære.vendi.pro tãto pretio, non video
qualiter tunc eſſet de Fal.tractandũ. vel dic ꝙ tunc ẽt poſſet tra
ctari ſi erant legatarij,nã hæres remanet obligatus, nõ emptor.
l.ij.de hęre.vel act.ven.§.ſed tunc.¶ Opp.de l.iij.in prin.s̃.eo.vbi
pretium non computat ſibi in Fal. ſed dic ꝙ ibi ſua induſtria
non mandato teſtatoris percepit, hic de eius mandato. ¶ Sed
tunc opp.poſtquàm eſt rogatus hæreditatem per modum ven
ditionis reſtituere, iſtud vr̃ fideic. vniuerſale quo eſt detrahen-
da Treb.in quam imputatur datum gratia ꝯdõnis implende,er
go malè dicit hic in prin. ꝙ illud quod dareť gratia condi. im-
plendæ non imputareť,hoc ꝯriũ ſentit gl.in verbo.[reſtituere.]
& ſoluit notabiliter,ꝙ tunc eſſet fideicom.vl̃e,qñ eſſet rogatus
reſtituere non per modum venditionis,& qñ per illum modũ,
nõ eſt locus ti.ad Treb.ſed tit.de hęre.vel act.ven. quod no.quia
ex hoc ſequitur ꝙ hr̃s ſic grauatus nõ põt ꝯpelli adire per talem
fideic.ſi nollet:ſecus ſi eſſet locus titu.ad Tre. l.quia poterat.ad
Tre.Item ſequitur ꝙ facta vend. & tradi.licèt tranſeãt iura acti-
ua vtilia in emptorem,non ſic paſſiua,imò hr̃s remanet obliga
tus creditorib.& legatarijs.d.l.ij.C.de hęre.ven. qđ nõ eſſet ſi eſ-
ſet fideicõ.vl̃e.l.j.§.q̃q̃.j̃.ad Treb. Itẽ ſequitur ꝙ iura actiua licèt
vtilia tranſeant in emptorem,directa tñ nõ remanent oĩno inu
tilia venditori, imò pñt per eũ exerceri, præterq̃ in caſibus.l.iij.
de noua.non ſic eſſet ſi eſſet propriè fideic. vl̃e, quia remanent
inutilia indiſtinctè.d.l.j.in prin.ad Treb. quæ omnia nota. ſin-
gulariter. ¶ Vltimò ꝯ fi.huius §. ꝙ fideic. compellatur implere
condi.oppo.de l.fideicommiſſa.§.cũ eſſet.de leg.iij.Solu.vt dixi
in l.a teſtatore.s̃.ti.j.ibi fuit appoſita ei qui poterat onerari:quia
erat inſtitutus, & ſic conditio habet vim diſpoſitionis, licèt rr̃
2 ꝯtra l.ſi quis ſub conditione. ſi quis omiſ.cau.teſta. † Aduerte
ad vnũ qđ nec gl.nec Doct.ponderant,quia ille loquitur qñ cõ-
ditio apponitur per ablatiuũ abſolutũ,vt ſi grauo vnũ hæredẽ
ꝙ perceptis cẽtũ a cohr̃de reſtituat ſibi ſuã partẽ, nã cohæres q
adiuit,põt cõpelli dare cẽtũ,& recipe partẽ illius,licèt illi ablatiui ꝯdõnem faciant.d.l.a teſtatore, ſed ſi experimeretur ꝑprie
per dictionem,ſi,puta ſi cohæres dabit centũ,partẽ ſuã illi reſti
tuat,non putarẽ nunc cohr̃dẽ compelli poſſe cẽtũ dare,& hoc
modo poſſet hoc intelligi nã ablatiui abſoluti,licèt vim condi
a tionis habeant aliqualiter,accedunt ad naturam [a] diſpoſitionis
pluſquàm dictio ſi,arg.s̃.tit.j.l.demonſtratio,ante fi.ibi,at ſi cõ-
b ditionaliter &c,& hoc not.quia nullus tangit, [b] & credo eſſe ve
riſſimum, & ſonus verborum hoc etiam indicat.

A D D I T I O N E S.

a ¶Et adde non tantum ad diſpoſitionis naturam accedere,ſed & diſpone
re quoque ſecundùm Bart.in l.j.iij.col.C.quando non pet. pat.& in l.fi-
deicom.§.cum eſſet. de leg.iij.ſi ad eos referantur,quos teſtator grauare
poteſt,Et ad idem vide eundem Bar,in l.2.§.ſi ad me.ff.ad Ter.& l.ſi ab
emptione. C.quando liceat ab emp.di.& in l, in rem.§.tametſi hoc.eo.
tit.& Bal.in rub,C.de inſtitu.

b ¶Tangit.Adde ꝙ hic fuit dictũ Bald,in rub.C,de inſtit.& ſubſti.in verſi
extra q̃ro,vt refert hic Alex.quem vide,an hoc dictũ ſimpliciter ꝓcedat

§.Cum lex falcidia. † Legata, & fideicõmiſſa ĩ-
utilia nõ veniũt ĩ cõtribu-
tionẽ cum vtilib.imponẽda rõne Fal.h.d.& hoc eſt clarũ.qa re
maneť penes hæredẽ,& ꝑinde eſt ac ſi nõ eſſent facta.& ſic ſibi
cõputãtur in Fal.l.in ratione. in prin.s̃.eo.non contribuuntur
ergo

ergo ad Falc.inducendam.vt hic,ſed eam ceſſare faciunt vt ibi,
ſimile no.ſ.eo.l.ſi à ſeruo.in gl.& l.à filio. de leg.j.

1 *Legata quæ non excedunt dodrantem, licèt iuncta cum conditionalibus excedant,ſoluuntur integra.*

LEX XXXI.

1 **S**I cui fideicom. †Legata q̄ non excedūt dodrantē, licèt iūcta cū ꝯditionalibus excedant,ſoluūtur integra, & recepta cautione de reſtituendo ſi ꝯditio eueniet quatenus erit detrahendū ꝑ Fal.h.d.ſic ſ.l.j.§.interdū. no. in fi. vtilitatem huius cau.cū ēt ea non interpoſita detur repetitio, naꝫ per hoc non eſt hæredi benè cautum,cum illi effici pñt non ſoluendo, ideo vtile eſt ꝙ caueatur cum fideicom. & ſic ēt ſi illi fiant non ſoluendo,erit cautio hæredi ꝯ fideicomm.eſt.n.ſatiſdatio,quia prætoria,non nuda cautio.l.ſancimus.C.de verb. ſignific.

1 *Actiones in hæredē trāſitoriæ pęnales vel nō pœnales,ēt ſi à perſona hæredis incipiant,ex parte actoris augmentū, ex parte vero rei diminu. patrimonij inducunt,ſecus ſi ad hæredē vel cōtra hæredē nō trāſeūt.*
2 *Nō inſpicitur quod euenire pōt,qñ præſens ſtatus rei ad hoc non tendit.*
3 *Actiones pœnales ex delicto,vel quaſi, trāſmittuntur ad hæredem eius cui competunt ēt ante litem conteſtatam,quando competunt pro delicto commiſſo circa rem familiarem & quid in actione iniuriarum.*
Quid in actione populari & pœnali.
4 *Morte eius contra quem competunt omnes actiones pœnales etiā ꝙ perſequuntur rem familiarem,extinguuntur ſi deceſſerint ante litē conteſt. & nihil peruenit ad hæredem ſecus ſi poſt.*
5 *Quando augmentum vel diminutio contigens poſt mortem habuit cauſam & originem in vita,nocet,& prodeſt legatarijs.*

LEX XXXII.

1 **P**Oenales. †Actiones in hęredē trāſitoriæ pęnales vel nō pęnales,ēt ſi à perſona hr̄dis incipiant,ex parte actoris augmentū,ex parte verò rei diminu.patrimonij inducūt,ſecus ſi ad hæredem vel ꝯ hæredē non tranſeunt.h.d.Bar.¶In tex.ibi.[in bonis actoris.]ſub.decedentis ante lit.conte.ſi.n.poſt lit.conteſt.ēt popularis actio diceretur eſſe in bonis:qa efficit̄ illius.l.eū qui, de ver.ſig.vel dic ꝙ loquit̄ de actore,qui nōdū deceſſit,nā actio pęnalis ēt in bonis ſuis,licèt lis non ſit conteſt.non ſic actio popul.¶In tex.ibi.[morte reorū.]ſub.contingente ante lit.conte.
2 Et ſic no.ꝙ non inſpicit̄ qđ euenire pōt, qñ p̄ſens ſtatus rei ad hoc non tendit.¶In tex.ibi,[defuncto eo.]ſub.ante lit.conteſt. & ad eius hæredem nihil peruenit,nā his concurrentibus extinguuntur morte rei.l.vnica.C.ne ex delict.de.¶In tex.ibi.[nec ꝯ̄riū eſt.].ſ.ei quod fuit dictū in ver. [eꝯ̄rio.] ꝙ mortuo reo ante lit.conte. talis actio pęnalis non minuit eius patrimoniū, nam vr̄ ꝯ̄riū:quia ēt ipſo viuo diminuebat, cū tanto minus dicebat̄ eſſe in patrimonio,quāto ꝑ illā act.poterat extorqueri, ergo nō dēt alterari pp̄ mortē eius:vñ rñ.ꝙ ꝯñā non eſt bona, cū videamus aliqñ alterari tam q̄tū ad augmentū, q̄ quantū ad diminutionē,nā ſi ſtipulor à te c.cū moriar,vel poſt mortem meā, iſta actio me viuo non auget patrimoniū,ſed poſt mortem,eꝯ̄ ſi ꝓmittis poſt tuā mortē iſta actio te viuente non minuit tuū pa-
3 trimoniū.¶†No.ergo ex iſta l.plura,primo ꝙ actiones pęnales ex delicto,vel quaſi tranſmittunt̄ ad hæredeꝫ eius cui ꝯpetunt ēt ante lit. conte. qñ ꝯpetunt ꝓ delicto ꝯmiſſo circa rē familiarē,& ſic ꝓſequunt̄ dānum rei familiaris, vt actio furti, & vi bo. rap.ſecus ſi non dānū rei familiaris,ſed contumeliā,vt actio iniuriarū,q̄ non dr̄ in bonis ante lit. conte. nec tranſmittit̄, vt hic in ver.[ſed nec in actoris.]Idē in ac.populari, & pęnalis quæ ꝯpetit cuilibet de populo,non pro damno vel iniuria ipſius priuata,ſed reipub. quia ante lit. conte. non eſt in bonis alicuius,
4 nec tranſmittitur.¶†Itē no.ꝙ morte eius ꝯ quē ꝯpetūt omnes actiones pęnales,ēt ꝙ perſequuntur rem familiarē, extinguuntur ſi deceſſerit ante lit.conte.& nihil peruenit ad hæredem,ſe-
5 cus ſi poſt,quod dic in l.j.de priua.deli.¶†Item no.in ver.[nā & ſi.]id quod dixi in l.in ratione.in prin.ꝙ qñ augmentum vel diminutio contingens poſt mortē habuit cām & originem in vita,nocet,& prodeſt legatarijs,vt in vita cēſeatur contigiſſe, etiā ſi obligatio incipiat poſt mortem in perſonam hæredis.

1 *Stipulatio interpoſita ab vno ex hæredibus,ad alios nō porrigitur. item ſi pœna committitur ex ſtipulatione prætoria ex facto vnius cohæredum contra ipſum ſolum committitur,non contra alios.*
2 *Stipulatio pœnalis interpoſita per defunctum cōmittitur poſt eius mortem facto vnius hæredum,committitur cōtra omnes niſi ſtipulatio ſit prætoria.*
3 *Quando ſtipulatio habuit originem in perſonam vnius hæredis, ad alios non porrigitur.*

1 **§.Iulianus.** ¶†Stipulatio interpoſita ab vno ex hæredibus,ad alios non porrigitur. itē ſi pœna committitur ex ſtipulatione prætoria ex facto vnius cohæredū contra ipſum ſolum committitur,non cōtra alios.h.d. & illud vltimum non eſt alibi,& Bar.facit magnum feſtum in l.eadeꝫ.
2 §.Cato.de ver.obli.vbi dicitur †ꝙ ſi ſtipulatio pœnalis interpoſita per defunctum committatur poſt eius mortem facto vnius hæredum,committitur contra omnes:nam illud verū, niſi ſtipulatio ſit prætoria,vt hic eſt caſus ſingularis,quia prætor innititur æquitati,& idem dicit in ꝯ̄ctibus bonæfidei. dic vt ibi ple-
3 nè per eum.¶†In tex.ibi[omnes enim].ſ.quando ſtipulatio habuit originem in perſonam vnius hæredis, & tunc eſt clarū, ꝙ ad alios non porrigitur,hic qñ in perſonam defuncti:quia promiſit vt ſibi fuit facta promiſſio, ſed poſt eius mortē ꝯmittitur facto vnius ex hæredibus,vt contra illum ſolum cōmittatur. & in hoc eſt notabilis,& contrariatur illi §.Cato.ſed ſolue vt dixi.

1 *Quantitas certa ſoluenda ſi legatur in diuerſis terminis de qualibet ſolutione detrahitur Falcidia,ſi imminet.*

1 **Annua bima.** † Si legat̄ certa quātitas ſoluēda in diuerſis terminis de qualibet ſołōne detrahitur Fal.ſi imminet.h.d.Naꝫ p̄t ꝯſtare ab initio an immineat,vel non,ex quo quantitas eſt certa ſed in legato annuo licèt ſit certa pro primo anno, non eſt certa pro ſequentib. ideo prima ſołō fit integra ſi tunc imminet Fal. præſtita cau. pro ſequentib.l.j.§.ſi in annos.ſ.eo.nā aliud eſt legare c.annua bima, trima die.i.in trib.terminis ſoluenda.l.ſi cum p̄finitione.quādo dies lega.ced.aliud legare centum annua,vt in d.§. ſi in annos.

1 *Diminuto legato per Fal. diminuitur onus legatario iniunctum pro rata, ſecus in onere extrinſeco,ſi id quod ſupereſt ſufficit ad onus.*
2 *Legatarius quando rogatus eſt reſtituere partem legati, detractio ſemper cenſetur facta pro rata.*

1 **§.Si Titio.** †Diminuto legato ꝑ Fal. diminuit̄ onus legatario iniunctuꝫ ꝓ rata; ſecus in onere extrinſeco,ſi id quod ſupereſt ſufficit ad onus. h.d.in effectu. Dic vt ſ.eo.l.maritū.§.j.& l. Plautius.ſ.tit.j.gl.ponit caſum trib.mo. & quamlibet poſitionē ſubſtinet ſ̄m ſuū intell.ſed ſ̄m intell̄m Bal.reprobat ſecundā. Prima poſitio eſt ꝙ in litera ſint xxx. q̄ fuerunt legata Titio, & fuit rogatus xv. reſtituere, & ſic intētio teſtatoris fuit ꝙ ſi xxx.integra peruenirēt ad Titiū,dimidia.i.xv. remanerent penes Titiū.alia dimidia peruenirent ad Seiū,ſi ergo hr̄s detraxit quartā Titio,& ſic vij.cū dimidia, iſta detractio vr̄ facta ꝓ rata de vtraq; dimidia, & ſic Titius reſtituet dimidiaꝫ eius quod peruenit ad eum vcꝫ xj.& vnū quartū alia xj. cū alio quarto remanebunt ſibi,& fit iſta detractio nō iure Fal. nec ex ꝓpria perſona Titij, quia legatarius ex ſua ꝓpria perſona nō p̄t Falcidiā detrahere.l.lex Fal.§.nunq̄. j. eo. ſed fit ex p̄ſumpta voluntate defuncti qui non cenſet̄ voluiſſe ꝙ reſtituat Seio,niſi dimidiā eius quod ad eū peruenit.Sed ſi rogaſſet ꝙ reſtitueret totū quod ad eū peruenit,ſicut ſi xxx.integra perueniſſent, tenerēt dare,& nihil ex pſona ſua poſſet detrahere, licèt apud ipſuꝫ nihil ſit remanſurū,ita facta ſibi detractione reſtituet Seio reſiduū qđ ad eū peruenit,& nihil detrahet. Bal.alr̄ intellexit,& habebat in tex.xxx.q̄ fuerunt Titio legata cū onere dandi xv. Seio, hr̄s ſibi detraxit v.& ſic ad eū peruenerunt xv.dicit Bal. intelligi tex.ꝙ ſicut ſibi fuit detracta quarta de xx.ita ipſe Seius detrahet quartā de xv.ne nihil apud eū remaneat,& hoc per iſtuꝫ tex. in ver.[quia exēplo hæredis, &c.] nā ſicut hr̄s detrahit qñ facta ſolutione nihil eſſet remanſurū,ne inſtitutio ſit ſibi inutilis,ita in legatario,vt poſſit detrahere,ſicut hæres qñ nihil ſibi remanet facta ſola integraliter.gl.reprehēdit iſtū intel.per tex. qui ſequit̄ ibi. [nec quia ex ſua perſona &c.] quia tūc detraheret ex pſona ſua,& ꝯ voluntatē defuncti,cuius ꝯ̄rium hic paret:vñ Bal. gaudebat de verſi.[quia exēplo]quia ſibi videbatur ꝙ ſuā opi.ꝓbaret,& iraſcebat̄ de ver.[nec quia ex ſua perſona] qa ſibi videbat̄ ꝙ eā deſtrueret:ita eſt veritas,vt patet in §.nunq̄. Ad tex. in ver. [quia exēplo] rñde vt in gl. quia non vult dicere quod dicit Bal. ſed eſt ſenſus, ꝙ ſicut ſi hr̄s eſſet grauatus dare xv. Titio & xv. Seio de vtriſq; xv.detraxiſſet quartā, ita nunc de vtriuſq; dr̄ detracta.vñ Titius non tenet̄ Seio in plus q̄ teneretur hr̄s ſi ab eo legata fuiſſent;iſte eſt verus ſenſus,p̄t tñ poni caſus ſ̄ꝫ ꝙ Bal.ponit ꝙ Titio fuerunt xx.legata,& rogatus ſit xv. reſtituere, & ſic tres partes,quartam voluit apud Titiū remanere:ſi ergo detraxit v.hr̄s,cēſentur detracta pro rata de quarta quæ Titio erat remanſura,& de tribus quartis,quæ ad Seiū erant peruentura, & ſic diuidendo v.in quatuor partes, vnū cū quarto cenſetur Titio detractū,& tria cū tribus quartis cenſentur Seio detracta:remanebunt ergo Titio de iſtis xv.tria,& tres quartæ vnius,& ad Seiū perueniet reſiduum,eadem ratione qua ſ. Alij ponunt ꝙ xx.fuerunt legata Titio,& rogatus eſt v.reſtituere,& ſic quartaꝫ
2 partem.†Et apud ipſum erant remanſuræ tres quartæ,certè detractio cenſebitur Titio facta pro trib.quartis, & Seio pro vna quarta,vt iſta ſit concluſio, ꝙ quando legatarius rogatus eſt reſtituere partem legati,detractio ſemper cenſetur facta pro rata, & ſemper aliud remanebit apud legatarium,ſi verò totū, nihil remanebit quia nec ex perſona pōt detrahere, nec ex p̄ſumpta mente defuncti, qui nihil voluit remanere apud eum,ſi totum ad eum peruenit,& per conſequens quando non peruenit totum,ſed pars,propter defalca.licèt Bal aliter intellexerit.

1 *Falcidia non detrahitur,vt manumittatur pure de ſeruo legato, licèt ſi aliquid vltra ſit eidem ſeruo,vel legatario relictum.*

LEX

LEX XXXIII.

1 SI ſeruus. † De ſeruo legato vt manumittat̄ purè Fal. non detrahitur, licèt ſi aliquid vltra ſit eidē ſeruo vel legatario relictū, de illo poſſit detrahi Fal. vtriuſq; legati: de pecunia verò relicta vt ſeruus ꝓprius legatarij manumittatur, Fal.detrahitur,& ſi legatarius legatū acceptat, manumittere cogit̄ ēt ſi plus valeat; ſi aūt redimat & manumittat̄ ſeruus alienus, ēt ſi acceptat, non tenet̄ plus dare ꝓ ſeruo, ꝗ ad eius manus ꝑuenerit: iō ſi id qđ remanet facta detractione ſufficit, detrahit̄ Fal. ſi nō ſufficit, nō detrahit̄, ne libertas impediat̄. h.d. vſq; ad l. ſed ſi nō ſeruus. §. ſi incertū. ibi redit ad primū caſum, qñ legat̄ vt manumittat̄, & dicit ꝙ ſi vt manumittit̄ ſub ꝯd. Fal. interim detrahit̄ de ipſo, ſed ꝯdōne veniēte reſtituit̄ legatario vt ipſum manumittere poſſit, hoc voluit iſte tex. cū prima l. iunge l. planè, ꝗ loquit̄ eo caſu qñ fuit legatus ſeruus vt manumittat̄ purè, & l. ſed ſi non. §. ſi incertum, ꝗ loqtur qñ manumittat̄ ſub ꝯditione. cū l. Iulia. iuncta l. ſed ſi non ſeruus. in prin. qa ambæ loquunt̄ qñ fuit relicta pecunia, vt manumittatur ſeruus legatarij, vt alienus, & ſup. tex. vt in gl. ſ. qñ vt manumittatur ſeruus alienus per l. decem, in fi. de fideicom. lib. & no. per gl. ſuper verbo omnimodo, in l. prece. in fi.

1 *Sicut ille cui eſt relicta libertas ſub conditione dicitur ſtatuliber, & tanquam ſtatuliber minus æſtimatur quàm ſimpliciter ſeruus, ita ille cui eſt relicta libertas per fideicom. ſub conditione.*

2 *Pretium ſeruorum manumittendorum, vel ſerui manumiſſi ex iudicio defuncti, deducitur tanquam æs alienum ante alia legata.*

3 *Si ſunt facta aliqua legata ad piam cauſam, aliqua ad non piam, & bona ſufficiunt ad piam, & nihil vltra reſtat, illi ſoluentur integraliter, & alij nihil habebunt.*

LEX XXXVII.

1 EIus ſerui. † Nota primo referēdo prin. l. ad §. ꝑce. ꝙ ſicut ille, cui eſt relicta libertas ſub ꝯdōne dr̄ ſtatuliber, & tanq̄ ſtatuliber minꝰ æſtimat̄, ꝗ ſimpl̄r ſeruus, ita ille cui eſt relicta liber-
2 tas per fideic. ſub ꝯditione. ¶ † Itē no. ꝙ ꝑtiū ſeruorū manumittēdorū, vel ſerui manumiſſi, ex iudicio defuncti deducunt̄ tanq̄ æs alienum añ alia legata ĵ. eo. l. æris alieni, & l. ꝓxi. in fi. prin. ibi ſi verò hr̄s &c. & effectus huius eſt, qa ſi bona nō ſufficerent ad ſatisfaciēdum oībus legatis, nihilominus ſatisfit iſti legato pio
3 ſi ſufficiūt ad hoc; de reſiduo ſatisfit alijs † ꝑ hoc vr̄ ꝙ ſi ſunt facta aliqua legata ad piā cām, aliqua ad nō piā, & bona ſufficiunt ad pia, & nihil vltra reſtat, illa ſoluentur integraliter; alij nihil habebunt, ad hoc ſ̄. de leg. ij. l. ſi quis ſeruum §. fi. cum ſeq. & ibi tetigi: ſed ſi omnia eſſent non pia, diuiderentur bona inter omnes, & fieret diminutio cuilibet pro rata. l. ſi quis teſtamento. §. fi. de lega. j. & ſ̄. eo. l. ſi poſt miſſionem.

1 *Falcidiæ in computatione inſpiciuntur vires bonorum.*

2 *Dominium ſtatuliberi, licèt ſit penes hæredem, quia tamen ſperatur recedere adueniente conditione, non auget patrimonium.*

3 *Dominium rei venditæ ſub pacto l. commiſſoriæ, vel addictionis in diem licèt tranſeat in emptorem, ſi venditio fuit facta non ſub conditione, ſed purè, & ſub conditione reſoluenda, quia tamen ſperatur reuerti ad venditorem adueniente conditione, non videtur ab eo receſſiſſe, & auget eius patrimonium.*

4 *Emphyteuta vel feudatarius ſi rem vendat ſub tali pacto, ꝙ non incidat in commiſſum antequam pretium ſit ſolutum.*

LEX XXXVIII.

1 STatuliber. † Quia ꝯputatione Fal. īſpiciunt̄ vires bonorū, occurrūt caſus in ꝗbus dubitatur in cuius patrimonio aliquid debet
2 ꝯputari, ꝗ ponuntur in hac l. ¶ †, No. in prin. ꝙ licèt dñium ſtatuliberi ſit penes hr̄dem: qa tū̄ ſperatur recedere adueniente ꝯditione, non auget eius patrimoniū. ¶ † Itē not. in fi. ꝙ licèt dñium rei venditæ ſub pacto l. cōmiſ. vel addic. in diem tranſeat in emptorem, ſi venditio fuit facta non ſub conditione, ſed purè, & ſub conditione reſoluenda, iuxta no. in l. ij. de in diem addic. qa tū̄ ſperatur reuerti ad venditorem adueniente conditione, non vr̄ ab eo receſſiſſe & auget eius patrimonium.
4 † & eſt arg. ſm̄ quoſdā. Si emphyteuta vel feudatarius rem vendat ſub tali pacto ꝙ non incidat in commiſſum anteq̄ pretium ſit ſolutum, qa non videatur vendidiſſe, ex quo ſperatur, redire, licèt ſine conſenſu domini, ſed ſi vendidit ſimpliciter, licèt redemerit, incidit in commiſſum, ar. in l. j. §. ſi rem. depoſi. & in vſibus feu. quid iuris ſit ſi poſt aliena. feu. vaſ. id recu.

1 *Teſtamentum veterani non habet priuilegium quantum ad Falcidiam detrahendam.*

LEX XL.

1 AD veterani. † Nota ꝙ q̄tū ad Fal. detrahendā teſtm̄ veterani nō hēt priuilegiū, ſiue ſit pr̄fa. ſiue filiusf. licet teſtm̄ militis militātis bñ hēat. l. ſi certarū. de teſt. mil. & ſ̄. eo. l. ſi poſt. & l. Marcellus. in fi. prin. ad Treb. quantū ad q̄relā inoffi. diſtinguit̄ an veteranus ſit paterfa. & non hēt priuilegiū quominus detur querela. l. Papi. §. Papi. de inoffi. teſt. an ſit filiusfa. qui eſt teſtatus de caſtr. pe. & tūc benè habet, licèt deſierit eſſe miles. l. fi. verſi. ſed & veterani. C. de inoffi. teſt.

§. Si cui decem. Res legata ſub ꝯdōne dādi, tota dr̄ capi iure legati ī cōputatione Fal. & ſic ex tit. lucratiuo, licèt pecuniam ꝓ ea dederit: quia non dedi vt pretium, nec in Fal. computat̄. h.d. ſecus ſi vt ꝑtiuꝫ. l. in ratione. §. vendere, & §. tametſi. ſ̄. eo. quantū vero ad hoc vt ī ea poſſit grauari, non dr̄ capere iure legati, niſi quatenus plus valeret q̄ pro ea dediſſet. l. nō amplius. in prin. de leg. j. ¶ In text. ibi. [legatarius habebit] & ſic de toto detrahetur Fal. ac ſi nihil dediſſet; quinimo etiam ſi dediſſet xx. quantum valet fundus.

1 *Hæres mota ſibi lite ſuper hæreditate nō debet ſoluere legata niſi præſtita cautione de reſtituendo tanquàm indebitè ſoluta ſi ſuccumbat liti.*

LEX XLI.

1 DOlo carere. † No. ꝙ hæres mota ſibi lite ſuper hr̄ditate, nō dēt ſoluere legata. niſi ꝑſtita cautione de reſtituēdo, tāquā indebitè ſolutā ſi ſuccūbat lit. qa ꝓnuntiat̄ teſtm̄ nō valere, & ſic legata eſſe inualida, nec tenet̄ aliter ſoluere, ſed ſi lis nō eſſet mota, poſſet cōpelli ſoluere ēt cautione nō ꝑſtita. l. qđ autē. in prin. ĵ. e. ſed qñ erat mota, ſi ſoluit ea nō ꝑſtita, & legatarij efficient̄ non ſoluendo ſibi imputetur: quia non caret dolo, & ſic tenebitur de ſuo reſtituere eis, quibus eueniet hæreditas, ſed ſi eam exegiſſet, liberaretur cedendo actionem contra legatarios & eius fideiuſſores. l. pe. de pet. hære. & ibi no.

LEX XLII.

SEruiqui. Nota pro eo qđ dixi in l. in rōne, in prin. ſ̄. eo. ꝙ qñ augmētū ſuꝑueniēs habuit originē ī vita, vel fingit̄ ī vita veniſſe hæreditatem, auget ad vtilitatem legatariorum, vt Fal. minuat.

1 *Libertas quando ſeruo relinquitur ſub condōne dandi poteſt dari de pecunia peculiari, quæ eſt hæreditaria, & tunc computaretur in Falcidia.*

LEX XLIII.

1 FAlcidia. † Qñ ſeruo relīq̄t libertas ſub ꝯdōne dādi, pōt dari de pecunia peculiari, ꝗ eſt hr̄ditaria, & tūc cōputaret̄ ī Fal. ſed ſi dat de aliena vel ꝓpria: qa erat liber, ꝯputaret̄: ſeruus non cōputat̄ ī Fal. ſicut nec rē̄ datū gr̄a ꝯditionis īplēdæ, īmo hoc vltimo caſu qñ erat liber, ꝑt repetere ꝑ ꝯdi. ob cau. qa nō ē ꝯſecutus libertatem propter quam dedit, cum iam eſſet liber. vt hic in gl. fin.

1 *Re ex legata id quod percipitur iudicio teſtatoris in Falcidia cōputatur.*

LEX XLV.

1 IN Falcidia. † Id qđ ꝑcipit̄ ex re legata iudicio teſtatoris in Fal. cōputat̄, & ſi ſunt aliqua legata ꝯditionalia, aliqua pura nō fit æſtimatio aliqua ꝯditionaliū, ſed ſoluunt̄ pura recepta cautione. h.d. de quo ſ̄. eo. l. is cui, & l. j. §. interdū. In tex. ibi, [non hr̄ ꝓ puro.] ſcilicet quantu ad hoc vt Falc. detrahat̄ ac ſi purè factū eſſet, & ſic nō habita cōputatione fructuū ꝑceptorū ante euentū ꝯditionis, immo illi cōputant̄ ſ̄. e. l. qđ de bonis. §. fructus. & l. Paulus. §. j. In tex. ibi. [quantū venire] ideſt vēdi pñt, voluit ergo iſte Proculus, ſi legata pura aſcendunt ponamus ad c. & ꝯditionalia ad alia c. & nihil vltra erat: & petant̄ pura, debent æſtimari conditionalia quantum vendi poſſunt; vnde ſi vendi poſſent quinquaginta, reputantur legata aſcendere cl. & per conſequens Falc. ceſſare: quia hæredi remanet quarta quicquid ſequatur, ēt ſi eueniat ꝯdō, & ſic debeant̄; ſed iſta opi. improbatur, immo ſoluuntur legata integra præſtita cautione, & ſic euentus declarabit, an immineat Fal. vel non.

1 *Hæres licèt viuo teſtatore non poſſet hoc iure ſe obligare ad ſoluendū integra legata quando Falcidia imminebat, poſt mortem tamen poteſt.*

LEX XLVI.

1 QVi quod per legem. † No. ꝙ licèt hæres viuo teſtatore non poſſet hoc iure ſe obligare ad ſoluendum integra legata, qñ Fal. imminebat. l. quod de bonis. §. j. ſ̄. eo. poſt mortem tamē poteſt, quia poteſt Fal. remittere ſi vult tam ſoluendo q̄ promittendo, vt ĵ. eo. l. fi. intellige ex certa ſciētia, vel per errorem iuris, ſed ſi facti, repeteret, & exceptio. teneretur. l. error. C. eo.

LEX XLVII.

IN Ex Falcidia.

§. Nunquam legatarius. No. regulaꝫ q̄ ponitur hic, ꝙ beneficium Fal. vel Treb. non competit niſi hæredi directo, non autem legatarijs vel fideicom. etiam vniuerſali. l. j. §. ſi is qui cccc. ad Trebel.

Stipu-

1 *Stipulatio pęnalis inter hæredem, & teſtatorē conſiſtens, hæredi & contra hæredem conſeruatur in ſimplum ad inducendam vel impediendā fal. non vltra.*

2 *Si res nō fuit ab alio euicta, ſed a ſe ipſo, quia emit ignorāter, & fui ſtipulatus duplā, deinde ſucceſſit vēditori, ꝙ tunc non poſſit agere ad duplā.*

LEX XLVIII.

1 CVm emptor. † Stipulatio pęnalis inter hęredē, & teſtatorem conſiſtēs hęredi & cōtra hæredē cōſeruat̄ in ſimplū ad inducēdā vel impediēdā fal. nō vltra. h. d. eſt ſin. l. ſm Bart. Et dicit Bar. ꝙ iſta lex haberet locū hodie ēt confecto inuentario, cui illud ꝓdeſt in hoc, vt hęres in ſuis bonis non patiatur damnum, nō aūt vt maius lucrū cōſequat̄ q̄ cōſequeret̄ de iure veteri. Sed gl. in l. fi. §. in cōputione. in prin. C. de iure delib. ſub dubio forte, tenet ↄriū ꝙ iſta l. hodie facto inuentario ſit correcta, & hęredi cōſeruet̄ actio ī duplū. Cy. ſm Pe. idē tenet ſine forte. Eo alias dicebā, & reperio ꝙ Ang. idem tenet hic, vt diſtinguatur, an res fuit euicta anteq̄ emptor adiuerit hr̄editatē venditoris, vel econuerſo, & tunc qa ſtatim fuit cōmiſſa ſtipulatio duplæ ↄ hęreditatē iacentē, vel ipſi hęreditati ꝑ aditionē ſubſecutā, & bn̄ficio inuentarii conſeruat̄ in ſuo ſtatu: qa ſi nō cōſeruaret̄, diceretur pati dānū, qđ cōſiſtit in ꝑdendo qđ q̄ſitū eſt. l. ii. §. meritò, ne qd in lo. pub. ſed ſi res euincit̄ poſt aditā hære. & ſic anteq̄ ſtipulatio ſit cōmiſſa, tunc ꝓcedit opi. Bar. qa nō infertur dānū, ſed lucrū, & cōfectio inuentarii nō ꝓdeſt ad hoc de æquitate, vt patet hic in verbo. [benignius.] magis q̄ de rigore, & fundat̄ iſtud in duob. ne hæres duplex lucrū conſequat̄. ſ. lucrū pœnæ ſeu dupli ex ſtipulatione, & lucrū Fal. qa ſi primū deduceret de hęreditate venditoris, tanto minor eſſet, & feceret legatum tranſcendere dodrantē, & eſſe locū Fal. Alia rō eſt: qa volendo detrahere Fal. facit ↄ voluntatē defuncti, iō ceſſantibus iſtis rōnibus nō haberet locū qđ hic dr̄; vnde ſi non tractaret̄ de Fal. detrahenda, ſed de concurrendo cū alijs creditoribus, ſed ſi hæres feciſſet īuētariū, ēt ſi poſt aditionē res eſſet euicta, p̄t hęres petere ſe admitti ad duplū in concurſu aliorū: qa non dēt eſſe peioris cōditionis aliorū creditorū: qa ēt poſſet petere duplū ſecūdū

2 Ange. q̄ verba no. qa ꝑ ea ſingulariter declaratur iſta l. † qd aūt ſi res nō fuit ab alio euicta, ſed a ſeipo: qa emit ignorāter, & fuit ſtipulatus duplā, deinde ſucceſſit vēditori: certe tunc nō poteſt agere ad duplā: qa cū nō euincat̄ ſtipulatio, nō cōmitteret ēt ſi alius ſucceſſiſſet. l. hr̄e licere. de eui. multo minus ſi ſucceſſit ipſe, nō committit̄ ↄ ſeipſum. ¶ In gl. ibi. (ſolutio vt ibi.) qa ibi nō tractatur de imponenda rōne Falci. iō ceſſant rōnes quas ſ. dixi, & ſic bene ꝓbat̄ ibi dictū Ang. vt cōſeruet̄ in duplū. ¶ In glo. ibi (ſ. eo. ſi a me.) vbi hr̄s ad quē res legata redit, capit eā n̄ vt hæres, ſed vt ali⁹ & hic iſte hr̄s nō p̄ot deducere, vt alius, ſed vt hr̄s, ſed ſolū ꝙ hic odio pęnę non ↄſiderat̄ vt alius pp rōnes pręedictas, ibi non agit̄ de odio, ideo poteſt conſiderari vt alius.

1 *Res defalcata eſt communis inter hæredem, & legatariū, & legatū factū, ſeruo communi ab vno ex dominis valet in totum, tanquā factum ſocio.*

2 *Legatū factū ſeruo hæredis non valet, ſicut ſi factum eſſet hæredi a ſeipſo*

3 *Falcidia reſecat legatum quantum ad dominium ipſo iure.*

LEX XLIX.

1 PLautius ſeruo. † Res defalcata eſt cōis īter hęredē, & legatariū, & legatum factum ſeruo cōmuni ab vno ex dominis valet ī totū, tāq̄ factū ſocio. & eo mō factū ſeruo proprio q̄ futurus eſt cōis inter hærędem & legatariū pp detractionē Falc. vt videat̄ in totū factū legatario, & in totū valeat, &

2 de toto fiat vna detractio. ſ. ꝑ Fal. h. d. vſque ad §. interdū. † Præmitte ꝙ legatū factū ſeruo hęredis nō valet, ſicut ſi factum eſſet hæredi, a ſe ipſo, vt Inſti. de leg. §. an ſeruo. Si ergo lego tibi ſeruū, & illi ſeruo lego fundū ſi Fal. imminet, ſeruus ꝓ quarta eſt hæredis ꝓ alijs trib⁹ legata. legatū ergo fundi factū eidē cēſet̄ factū ꝓ quarta parte ſeruo hęredis, & ꝓ trib. quartis ſeruo tuo. dicebant ergo qdā ꝓ prima parte nō valebat, & iſta prima detractio erat fiēda de iſto fundo, ꝓ alijs trib. valet, & dēt fieri alia detractio ꝓ Fal. ſ. quarta pars illarū triū quartarū, qa Fal. n̄ detrahit̄ niſi de legatis validis. Iuriſcō. determinat ↄriū, ꝙ prima detractio nō dēt fieri tanq̄ de parte inutiliter legata, īmo valuit in totum, tanq̄ factū tibi & ſeruo tuo, nō tāq̄ factū ſeruo hæredis, qa ſi ſeruus eſſet communis inter teſtatorē, & te, legatū factū ī totū valeret, & pertineret ad te, nec redditur inutile, tanq̄ factū ſeruo q̄ erat partim teſtōris, qa illud procederet ſi eſſet ſuus inſolidū. ſed ſi pro parte, nō procedit, qa ſubeſt ꝑſona cui poteſt acquiri, ſ. ſocius, ſicut ī propoſito cū ſperabat̄ fieri cōmunis inter hr̄dē

3 & te. hic eſt caſus, vide qđ no. ī l. verū. §. ſi ſeruo, pro ſocio. † Et allegatur in quātū vult, ꝙ pp fal. ſeruus ſit cōmunis inter hr̄dē & legatariū, ꝙ Fal. reſecat legatum quantum ad dominium ipſo iure, & ſic ſ. eo. l. lineam, & ambæ allegantur ad hoc.

1 *Legata inutilia ipſo iure vel ope exceptionis minuunt vel excludunt falcidiam, cùm remaneant penes hæredem.*

LEX L.

1 NOn eſt dubiū. † Legata īutilia ipſo iure vl' ope exceptionis minuūt vel excludūt Fal. cū remaneāt penes hr̄dē. h. d. cū ſeq. & ſeq. vſque ad l. fi. ꝓpterea iſtæ duę ſunt claræ, ſed ī l. ex alle. eſt aliqualis difficultas in poſitione caſus. Tene ſecundā poſitionē gl. ꝙ libertus inſtituit patronū cū nō haberet niſi cc. in bonis, & legauit filio legitimo & naturali teſtatoris cxx. itē legauit cuidā naturali, ſeu baſtardo reſiduū, & ſic īminebat Fal. ſi ambo legata valerēt, certe legata facta filio non legitimo nō valent, ideo ꝓdeſt legitimo vt ſibi nō detrahat̄ Fal. qa penes hęredē remaneret quarta, & vltra. & iſtū non legitimū appellat extraneū, & iſta lect. approbat̄ in fi. illius l. & ſm eā nō eſt vis ꝙ teſtator erat libertus, & inſtitutus patronus, qa idē eſſet in alio Iac. de Arena fuit viſum abſurdū, ꝙ ſine myſterio loquat̄ de patrono & liberto, iō intellexit in ſuis terminis, dicens ꝙ patronus in ſua legitima nō p̄ot grauari de dāno extraneo, ſed bene poteſt grauari de dāno coniūctæ ꝑſonæ liberti. l. iiij. & ibi no. ſ. tit. j. & iſto iure legitima erat̄ dimidia omniū bonorum, & fuit grauatus dare cxx. filio teſtatoris, & reſiduū extraneo non valet hoc ſm, ſed primū ſic. h. d. ſecūdū eū, prima verò lect. gl. vera nō eſt ſecūdū q̄ vult diceret tex. q' qn̄ Fal. imminet, prodeſt vni legatario ꝙ Fal. detrahat̄ de legato alteri⁹, qa ſi detraheret̄ pp priuilegiū, de legato iſtius non priuilegiati detraheret̄ vtraq; Falc. ſed hoc falsū, vt eſt caſus ſ. e. l. ſi poſtq̄. qn̄ legata ſunt facta diuerſis ꝑſonis, & aliqua ſunt priuilegiata ne Fal. detrahat̄, nec propterea Fal. q̄ erat de illis detrahēda, detrahit̄ de nō priuilegiatis, īmo cedit ī commodū hæredis, q̄ ꝑdit Fal. ī priuilegiatis, tenet gl. C. e. ti. auth. ſimiliter. & eſt cōis opin. qa eſt caſus ī d. l. ſi poſt. ſed ſi eſſent facta eidē quædā priuilegiata, quædam non, procederet ꝙ de non priuilegiatis detrahitur vtraque Falc. vt eſt caſus ſ. eo. l. plane, & l. ſed ſi non ſeruus. §. ſi ſolus. in fi.

1 *Res quæ defuncto debebatur hæredibus, deducitur tanquam æs alienum, licèt eam capiant iure hæreditario.*

LEX LIIII.

1 PAter filium. † Res q̄ a defuncto debebat̄ hæredib⁹, deducit̄ tāq̄ ęs alienum, licè eam capiant iure hæreditario. h. d. venio ad caſum in terminis. In tex. ibi, [aliquid poſſit deducere.] videbat̄ ꝙ non rōe q̄ ſequit̄, ꝙ pater vnū de iſtis filiis eligere potuit, qa erat iuſſus in Fal. relinquere, & tūc ille cępiſſet vt creditor, non vt hæres. l. vnū ex familia. ī prin. ſ. de le. ii. merito poſſet deducere, ſed qa nullū elegit, capiēt oēs iure hęreditario & tāq̄ hęredes, vt patet ex l. vnū. §. ſi duos, ibi [ꝓ his quidem portionib.] &c. patet ī l. fili⁹ fa. §. pe. ver. ſed ſi oēs. de le. j. vbi ſi ſunt diſpariter inſtituti, non capiunt pariter vt creditores, ſed ꝓ hæreditarijs portionib. & ſic vt hęredes, ergo non pn̄t deducere aduerſus legatarios, in hoc erat dubitatio, licèt gl. & Doct. nō ponant. Cōtrariū determinat̄ in fi. nec obſt. dicta rō; nā & ſi deberet̄ quātitas caperēt oīa bona iure hr̄editario, & nihil vt creditores, tn̄ eā deducerent tanq̄ æs alienū. C. eo. l. in imponenda, p̄terea in caſu huius l. dicūtur capere iure hæreditario. i. ex eo ꝙ ſunt hęredes grauati, & portionib. hęreditariis, nō tn̄ cenſentur hr̄e ex teſtamento grauati, ſed primi teſtatoris, qa grauatus nullū eligēdo ſpāliter vr̄ oēs eligere pro hr̄editariis partib⁹, hoc reſpectu p̄t dici ꝙ capiēt vt creditores, hoc voluit glo. in d. §. ſi duos. ī verbo, hr̄editario, q̄ īcipit, ideſt hoc ipſo, ꝙ sūt hr̄des, &c.

1 *Legatum annuū pendente dubio quo ad alios legatarios æſtimatur quantum poteſt vendi, ſed eo finito inſpicitur quantum re vera fuit debitū.*

LEX LV.

1 CVm Titio. † Legatū annuū pendēte dubio quo ad alios legatarios æſtimat̄ quantū poteſt vēdi, ſed eo finito inſpicitur quātū re vera fuit debitū h. d. ¶ In tex, ibi, [dna legata ſunt.] ſub. & alia legata purè facta, q̄ ꝑ ſe non excedebāt dodrantē, ſed iūcta cū iſto annuo legato poterant excedere ſi multū viueret legatarius, & poterāt non excedere ſi parum viueret. videbatur ergo ꝙ deberet ſoluere integra cautione p̄ſtita ſi tantum durabit ꝙ excedāt dodrantē, reſtituat hæredi quātum ꝑceperit quā deberet. ſ. eo. l. ī lege Fal. non hr̄ pro puro, & l. is cui. & l. j. §. iterdum. nec deberet fieri alia æſtimatio de iſto legato annuo. d. l. ī lege Fal. Contrarium hic dr̄, ꝙ debet æſtimari quantum poſſet vēdi attēto dubio, & ſi æſtimatur tm̄ ꝙ illa quantitas iuncta cū alijs legatis excedat drodātē detrahet̄ Fal. de legatis puris, aliàs, non, & hoc quātum ad p̄ſentē detractionē, ſed poſtea inſpicie t̄ qd euenit, nā ſi fuit detracta Fal. pp dictā æſtimationē, & legatum annuum parum duret, & ſic appareat ꝙ oīa iſta legata dodrātē non excedāt, reſtituetur per hæredē ꝙ illis detraxit. ſ. eo. l. ſed ſi non ſeruus. §. fi. ſed & econuerſo ſi non fuit detracta, & poſtea multum duret, reſtituant legatarii quod vltra perceperunt, & propter hoc inuicem cauebunt ſcilicet hæres legatarii in primo caſu, & legatarii hæredis ī ſecundo, ita intelligo hanc l. Nunc reſtat reſpondere ad illam l. in lege. vbi reprobatur iſte modus æſtimandi, & ſtādum eſt cautionibus, gl. ponit

multas ſolu. illa eſt vera;quia ibi loquit̃ in legatis ɔdõnalibus,
hic in legato annuo,qđ ꝓ primo anno eſt purũ,ꝓ ſequenti,cõ-
ditionale:rõ diuerſitatis eſt, quia primo caſu nulla ſpes põt h̃ri
de euentu ɔditionis a iure ꝓbabilis: quia ius nõ p̃ſumit ꝙ eue-
niat,ſicut nec ꝙ nõ eueniat,& ſic nõ adeſſet rationabilis ęſtima
tio,nã poſſet reperiri aliquis animoſus, q̃ daret vltra æſtimatio-
nẽ,aliquis q̃ nihil daret,ſed in legato annuo ſubeſt ſpes ꝓbabi-
lis,cũ viuat de præſenti,& præſumitur a iure debere viuere ſ̃m
cõem curſum l.fi.C.de ſacr.ſan.eccl.& ſic ſtatus legati tendit ad
duratione inſpecto p̃nti ſtatu.non ſic in præcedenti, cum nihil
certum habemus de p̃nti de conditionis euentu,vel defectu;vñ
melius hic cadit æſtimatio iuſta q̃ ibi.præterea in legato ſimpli
ci quantitas eſt certa,ſed in annuo non eſt certa.¶ Item opp. ꝙ
nõ debeat fieri hæc æſtimatio l.in le.Fal.§.ſi interueniat,s̃.e.So-
lutio,ibi, qñ eſt dubiũ inter hæredẽ, & illũ cui eſt factũ annuũ
legatũ,tunc ſeruat̃ modus de quo ibi: quia ꝓ primo vel ſecũdo
anno ſoluet̃ integrũ,ſi dodrantẽ non excedunt, ſed cũ ꝑueniet
ad annũ quo incipiet excedere ſolutiones retro factas eminen-
ter,hic verò qñ erat dubitatio inter hæredẽ & alios legatarios.
¶ Item oppo.de l.hæreditatum.j. eo.vbi tenetur alius modus,
gl.ſoluit multis modis,illa eſt vera,ibi loquitur in legato alimẽ-
torum annuo,vel vſufr.quę legata cohærent perſonis,& in illis
non caderet talis æſtimatio per modũ emptio.nec poſſet trans
ferri de perſona legatarij in alium,hic in alio legato quod poſ-
ſet vendi,& ex his collige diſt.quam Bar. hic ponit pro ſolutio-
ne ɔ̃triorum quæ hic ponuntur in gl.quia ll.variè loquuntur.

---

1 *Diminutio vel deterioratio nominum hæreditariorum debitorum contin-
gens poſt mortem,non nocet legatario,ſed hæredi,melioratio verò benè
prodeſt legatarijs.*

2 *Diminutio & augmentum contingens poſt mortem teſtatoris iudicantur
à pari,vt ſicut diminutio non nocet legatarijs ſed hæredi, ita augmen-
tum non proſit legatario.*

LEX LVI.

1 CVm quo. † Diminutio vel deterioratio nomi-
nũ hæreditariorũ debitorum cõtin-
gens poſt mortem,nõ nocet legatario, ſed hæredi: me-
lioratio verò bene prodeſt legatarijs.h.d.vſq; ad §.is qui, & de-
2 clarat.in l.in rõne,in princ.s̃.e.la ij.†vbi diminutio & augm̃ cõ-
tingens poſt mortẽ iudicant̃ a pari, vt ſicut diminutio non no-
cet legatarijs,ſed hæredi,ita augm̃ non prodeſt legatario,ſed hę
redi,hic non iudicantur a pari:quia diminutio non nocet lega
tarijs,ſed augm̃ bene prodeſt.gl.format ɔ̃trium,& ſoluit, ibi cõ-
tingit deterioratio circa æſtimationem rerum hæreditariarũ,
ſecus qñ in facultatibus debitoꝝ hæreditarioꝝ: quia ſeruat̃ qđ
hic h̃r, vt ſi poſt mortẽ debitor hæreditarius efficiatur non ſol-
uendo,hoc non noceat legatarijs,quominus tota quantitas de-
bita computetur in patrimonio ad impediendam vel minuen
dã Falc.ecõuerſo ſi debitor tpe mortis erat non ſoluendo,& ſic
nomẽ debitoris non augebat patrimoniũ.l.Neſennius.in fi. s̃.
eo.ſi poſt mortẽ efficiat̃ ſoluendo incipiet augere ad ɔmodum
legatarioꝝ,ſed quia potius inſpicitur augm̃ ad augendum q̃ di
minutio ad diminuendũ,gl.& Doc.nõ declarant. Dic ꝙ de aug
mẽto ſuberat ſpes viuo teſtõre.l.ſi defunctis.arbi.tut. q̃a ius p̃ſu
mit nõ debere ꝑſiſtere in paupertate, ſed de paupertate vel di-
a minutione non ſuberat ſpes, ſeu timor: q̃a nõ p̃ſumit [a] caſum
aduerſamq; fortunã debere euenire.l.inter ſtipulan.§.ſacrã.j.de
verb.obl.& ſic augm̃ cenſetur h̃re cãm,vt in vita,licèt obueniat
poſt mortẽ,ſed diminutio nõ,vt dixi in l.in rõne.& ar.hic añ fi.
ibi:[ſicuti ɔdõ,&c.]& s̃.eo.l.pęnalis.ibi[nã & ſi ita &c.]In prin.l.
ibi.[h̃rs creditori extitit.]ſub.& tpe mortis tm̃ erat in peculio,
ꝙ ſufficiebat ad ſoluendũ hoc debitũ teſtõris,poſt mortẽ pecu-
liũ diminutũ eſt,& non ſufficit,q̃ritur an iſta diminutio noceat
legatarijs,& quidã dixerũt,ꝙ dẽt inſpici tp̃s aditæ h̃rditatis quã-
tũ tunc erat in peculio,qđ Iuriſcon. reprobat dicens debere in-
ſpici quantũ erat tpe mortis,& ſi tunc tm̃ erat qđ ſufficeret, cõ-
putat̃ in patrimoniũ,licèt poſtea ſit diminutus, nã ſi extraneus
tenebat̃,& tpe mortis erat ſoluendo,& poſtea efficit̃ non ſoluẽ
do,non nocet legatarijs. Idẽ dẽt eſſe in hærede qui erat debitor
ex p̃ſona ſui ſerui,non ergo inſpicit̃ diminutio contingens po-
ſtea.ſed q̃d econuerſo,ſi tpe mortis peculiũ non ſufficiebat,&
poſt mortẽ fuit auctũ? Rñdetur ꝙ eodem modo debet fieri ɔpa-
ratio ad aliũ ex̃neũ q̃ eſſet debitor h̃rditarius, & tpe mortis eſ-
ſet nõ ſoluẽdo,q̃ poſtea efficeret̃ ſoluẽdo:q̃a augeret̃ patrimo-
niũ. Idẽ dẽt eſſe in hærede qui erat debitor peculiaris,ſi peculiũ
auctũ fuit. Sed aduerte,quia ſi h̃rs eſſet debitor ex ſua perſona.
ẽt,ſi nihil h̃ret in bonis tpe mortis,vel poſt,nihilominus quan-
titas debita augeret p̃rimoniũ,quia ſibi ipſi bene videbat̃ ſoluẽ
do.l.q̃rebat̃.j.e.& d.l. Neſennius.§.fi.hoc voluit hic glo.licèt ali-
quãtulũ obſcurè.ſed pone ꝙ dñs tenebat̃ teſtatori actio. de pe-
culio in x.& alteri in alijs x.& in peculio tpe mortis erant decẽ
tm̃,an dicta x. computantur in hereditate teſtatoris,vt eam au-
geant? vr̃ ꝙ non, ſed ꝙ eſſent diuidenda inter vtrunque credito-
rem. Contrariũ rñdet̃, quia põt iſte dñs h̃rs aliũ creditorẽ præ-
uenire, & ſibi ipſi tanq̃ hæredi vnius creditoris ſoluere, & po-
tior eſt conditio præuenientis: imputet ergo ſibi ſi non fecit.&
hoc vult verſ.[quid ergo.] Cętera dic vt in gl.quæ nihil plus bo
ni continet,quod aũt hic dr̃ de augmento,intelligit Ang. ſi ſu-
perueniat ante computa. Fal.initam inter heredẽ & legatarios,
ſi verò poſt computationẽ,& detractum,non attenderetur nec
irritaretur computatio,& detractio facta,quod placet.allegat l.
fundum Cornelianũ,de noua.melius alle.C.de tranſ.l. cauſas,
& l.ſub pretextu.vbi negotium deciſum non reſtauratur ex no
uo reſcripto,vel nouis inſtrumẽtis,ſic nec ex nouo augmẽto.

ADDITIO.

a ¶Et ideo aduerte,quia diminutio patrimonij non præſumitur niſi per di
minutionem allegantem probetur,vt egregiè tradit Ang. conſ.273. Et ꝙ
ſit diminutio,vide per eundem in conſ. 272.

---

1 *Libertas ſi per fideicommiſſum vel directò relinquatur poſt tempus Fal-
cidia quæ veniret detrahenda de ſeruo,ſi relicta non eſſet, detrahitur
de commodo medij temporis.*

1 §.Is qui in bonis. ¶†Si libertas per fideic. vel di-
rectò relinquatur poſt tp̃s Falc.
q̃ veniret detrahenda de ſeruo,ſi relicta non eſſet, detrahitur de
ɔmodo medij tpis.¶In tex.ibi, [remanere].i.ſolui, vel reſtitui
per legatariũ, qui habuit.ſed ɔ̃, ꝙ imò ſit detrahenda de ſeruo
cũ tradat̃.l.ſed ſi nõ ſeruus.s̃.e.in §.fi.Sol.ibi fuit relicta ſub ɔdi-
tio.vel in diẽ incertã,& ſic erat dubiũ an libertas eſſet cõpetitu-
ra vel nõ,hic in diẽ certũ,& ſic nõ erat dubiũ.¶In tex.ibi, [aut
ei proprietatem.]ɔ̃ hunc tex.opp.fortiter de l.ſi poſt mortem,
in fi.de leg.j.vbi ſi relinquo tibi ſeruũ,& eidẽ ſeruo relinquo li-
bertatẽ in diẽ certã,vel poſt mortẽ tuã,relictũ de ſeruo tibi fa-
ctum non valet,hic innuit ɔ̃trium. Sol.dico. ꝙ hic non dẽt hoc
arg.ſumi,& debet intelligi iſte tex. ſ̃m illũ, ꝙ legatũ proprieta-
tis nõ valeat,ſed h̃rs nõ poterit quartã detrahere, licèt apud eũ
ſit remãſurus, ſed de cõmodo medij tpis. nec video qũo aliter
poſſit ſolui hoc contrarium, de quo etiam ibi feci mẽtionem.

§.Stichum. ¶Si legatũ factũ dño nõ ſit defalcabile,de-
trahit̃ Fal.de legato facto ſeruo ſi ſit defal-
cabile,ſic ecõuerſo.¶In tex.ibi,[redimere] hic rñde, & expone,
ideſt debes ei dare,vel retinebit de pecunia quartã,q̃ erat detra
henda de ſeruo,& de ipſa pecunia ſic s̃.e.l.plane,& l.Iulianus.

---

1 *In Fal.computatur etiam id quod fuit datum inter viuos cum hac condi-
tione,quòd in eam computaretur.*

2 *Pater poteſt filio ſuo conſignare legitimam ſuã,& actualiter tradere,hoc
pacto, ꝙ non poſſit plus petere, & computatur, licèt non capiatur ex
vltima voluntate,& quid ſi non diceretur expreßè,ſed donauit.*

1 §.Sæpius euenit. †In Fal.ɔputatur etiam id quod
fuit datũ inter viuos cũ hac con-
2 ditione,ꝙ in eã ɔputaret̃.h.d. & † ſp allegatur quòd pater p̃t fi-
lio ſuo cõſignare ſuã legitimã, & actualiter tradere, hoc pacto,
quòd plus nõ poſſit petere, & ɔputat̃, licèt nõ capiat̃ ex vltima
voluntate.ſed ſi non diceret̃ expreſsè,ſed donauit,non valuit a.
prin.donatio,quia facta emancipatio,vel pp benemerita, & ſic
cenſetur eſſe aduentitia,& valet iuxta no.C.de collationi.in l.ſi
donatione,& tunc non ɔputatur in legitimã.ideo dr̃ quòd Ac-
curſius qñ emãcipauit filiũ,& ſibi donauit in p̃miũ emãcipatio
nis,dixit expreſsè ꝙ volebat in legitimã ɔputari, al̃s non fuiſſet
ɔputa.l.ſi qñ.§.fi.C.de inof.teſt.facit l.ſi verò.§. ſi ſeruus. verſic.
cęterũ.de bo.li.Si autẽ a prin.fuit inualida.quę erat in ptãte,tñ
morte confirmatur.l. donationes. C. de dona.inter vir. & vxo.
tunc quia habet vim legati propter vigorẽ quem aſſumit poſt
mortem,computatur in legitimam,licèt non fuerit dictum ex-
preſsè,ſicut & legata l.filium quem.ſ̃m vnam lect.C.fam. erciſ.
requiritur tamen ad hoc vt teſtamentum valeat, quòd aliquid
relinquat iure inſtitutionis,& no.ĩ gl.in ſimili q.l.iij.§.ſed vtrũ.
de mino.aliàs diceretur pręteritus non obligare do. ſibi facta:
quia pręteritus eſt qui nec eſt inſtitutus,nec exhęredatus,& ſic
ſuccedit in totum ab inteſtato,nec eſſet tractandum de compu
tatione,& vide Bar.j.eo.l.in quartã, vbi de hoc articulo per eũ.
¶In tex.ibi,[dediſſet].i.donaſſet,hoc pacto quòd in Fal.ſibi cõ-
putaret ſ̃m glo.'& benè aliàs cum non iure hęreditario capiat̃,
non imputaretur. ¶In tex.ibi, [dodrante.] id eſt lxxv. ¶In tex.
ibi,[nihil aliud.].i.de illis lxxv.non poterit aliquid detrahere,li
cèt nihil aliud habeat iure hęreditario.

---

1 *Cum legatur vni vt ad alium perueniat, inſpicitur perſona illius penes
quem debet remanere, non primi legatarij, ſi de Falcidiæ detractio-
ne dubitetur.*

LEX LVII.

1 CVm dotem. †Cũ legatur vni vt ad aliũ per
ueniat, inſpicit̃ perſona illius
penes quem debet remanere,non primi legatarij,ſi
de Fal.detractione dubitetur.h.d. & ſic videt̃ hic ca-
ſus,ſi bona iure legati alicui relinquantur,& rogetur diſtribuẽ-
re inter pauperes,heres a primo legatario Fal.non detrahet, li-
cèt nõ ſit priuilegiatus, quia debet inſpici perſona pauperum,
a ad quos finaliter [a] debent peruenire, qui ſunt priuilegiati, vt in
auth.

ADDITIO.

a ¶Finaliter.in hoc art.vt breuiter concludamus.vide Soci.conſil.140.vbi
proxime examinat hanc quæſtionem.

aūth.ſiſr.C.eo.¶In tex.ibi,[non hr̄e l. Fal.]videbatur ɔ̄riū:quia
ille primus legatarius non capit vt creditor, ſed vt legatarius,li-
cèt ſi fuiſſet relicta vxori, clarum eſſet ꝙ non hr̄et locum, quia
caperet vt creditrix,niſi in ɔmodum repreſentationis.l.j.§.ſi de-
bitor.s̄.eo.ſed ſtatim reſpondet ꝙ non inſpicitur perſona inter-
poſiti ideſt legatarij,ſed vxoris,gl.opp.fortiter.de l.ij.§. idem Iu-
lianus quærit.de dote prælegata,vbi de trahitur de primo lega-
tario, & id quod deficit ad integram dotem vxor poteſt petere
act.de dote,glo.vult quòd eodem modo intelligatur hic, & ſic
non habet locum Falc.cum effectu,ſed hoc videtur contra mē-
tem l.ideo alij dn̄t quòd hæc l.corrigit illaꝫ,vt vitetur circuitus,
vel dic ſecundum eos, aut interponitur de voluntate mulieris,
& habet locum hæc lex: quia cenſetur factuꝫ mulieri: aut ſine
voluntate,& habet locum l. contraria, ſed in q. quam poſui de
pauperibus,non haberet locum l. contraria, & hæc diſtinctio,
quia non eſſet ſuccurſum per actionem ex contractu.

LEX LVIII.

Legis Falcidiæ. Beneficiū l.Fal.nō perdi
tur longo tempore. h.d.
ſed nec longiſſimo,ſi per modum excep. proponat̄.
l.purè,in fi.de do.excep.ſed ſi per modum agendi,vt
in caſu l.lineam.s̄.eo. benè tolleretur longiſſimo tempore, per
legem ſicut.cum ſimili.C.de præſcrip.30.anno.

1 *Beneficium quot modis ſumatur remiſſiuè.*

LEX LIX.

1 Beneficio. †In hac l.cum præcedenti no.ſm
Bar.ꝙ facultas detrahendi Fal. dr̄
beneficium per quod dicit ſe de facto reſpōdiſſe, cū
ſtatutū diceret quòd ſi aduocatus acceptat aliquod
beneficium, ſit priuatus beneficio aduocationis quidam acce-
ptauit commiſſionem,ſm quam de qualibet libra habebat de-
trahere xij.denarios,quòd videatur acceptare beneficiuꝫ. & ſic
a incidat in pœnam.[a] † ſumitur autem beneficium multis mo-
dis,quod dic per Archi.in c.gratia,de reſcrip.in vj.

ADDITIO.

a ¶In pœnam. Intellige ſi minus iudicandū plus tribuat cōmodum quàm
oneris, quia tunc poterit cenſeri beneficium.ar.l.quæritur.s̄. de ſtat. ho.
ſecus ſi haberet plus oneris, quàm commodi, quia non poteſt dici benefi
cium, vt per Ang.hic,& quomodo capiatur beneficium, vide per gl.in c.
j.de reg.iur.in vj.& facit pro opi.Ang.quod voluit quidam Doct. in cō-
ſilijs Soci.152.ꝙ munus iudicandi maximè in pœnalibus, & inter ciues
per forenſem eſt onus, licèt habeatur tot pro libra pro executione.

LEX LX.

Cum Pater Prelegata relicta impuberi,ſicut
ſibi non imputantur cū Falc. ita
nec eius ſubſtituto pupillari.h.d.In ɔ̄rium videbat̄:
quia alia rō erat in ſubſtit.nam ſibi imputabat̄:quia
capiebat nō iure hæreditario,ſed prælegati.j.eo.l.quod aūt, ſed
ſubſtitutus pup. capit iure hæreditario, tanq̄ in hæreditate pu-
pilli conſiſtentia; ſed certè non capit vt hæres primi teſtatoris
principaliter,ſed vt hæres pupilli,& ſic debet gaudere eodē be-
neficio quo pupillus,ſed ipſe pupillus non habebat ſibi impu-
tare in Fal.ergo nec hæres eius,intelligo tn̄ quantum ad legata
relicta in primis tabulis,& in illis locuꝫ habet ratio ſupradicta,
ſed quantum ad relicta in ſecundis tabulis vr̄ contrarium:quia
ius defalcandi in illis non incępit competere pup. ſed incępit
in perſona ſubſtituti, licèt in contrarium faciat l.in ratione. §.
quòd vulgò,in fi.s̄.eo.vbi ēt illa relicta cenſentur a pup.ſub cō-
di.relicta,ſed verum eſt vt contribuantur adinuicē, tamen nun
quam a pupillo poſſunt deberi, ſed incipiūnt deberi in perſo-
na ſubſtituti.¶In tex.ibi. [hæredi] ideſt cohæredi.

1 *Quod hæres plus ſoluit in pœnam contumaciæ legatarijs non nocet.*
2 *Statutum ſi dicat,ꝙ negans maleficium,& conuictus condemnetur in du-
plum,& aliud ſtatutum dicat, ꝙ ſoluenti intra decem dies remittatur
quarta pars,& aliquis quia negauit maleficiū fuit condemnatus in du
plum,& poſtea vult ſoluere condemnationem intra decem dies,ꝙ in il-
lo duplo quod ſoluit propter negationem nō gaudeat beneficio alterius
Statuti diminuentis quartam,ſed ſolum in originali pœna maleficij.*
3 *Quando legatur res aliena ſcienter, non tenetur hæres redimere maiori
pretio quàm valeat,& ſi dominus non vult vendere, liberatur ſoluen-
do legatario iuſtam æſtimationem.*

1 §.Legato petito. ¶† Quod hæres plus ſoluit in
pęnam ɔtumaciæ legatarijs nō
nocet.h.d.idem ſi ſoluit voluntariè,cum ſoluere nō teneretur,
h.d.l.ſeq. iſte tex.poteſt intelligi duobus modis. primo, ꝙ iſta
quantitas quæ ſoluitur loco pœnæ pp iurm̄ in litem,non defal
cetur,& ſm hoc facit in argumen.Si ſtatutum dicat,ꝙ negans
maleficium,& ɔuictus ɔdemnetur in duplum, aliud ſtatutum
dicit, ꝙ ſoluenti intra decem dies remittatur quarta pars, & ali
quis quia negauit maleficiū,fuit ɔdēnatus in duplū,poſtea vo-
luit ſoluere ɔdemnationē intra x.dies, ꝙ in illo duplo ꝙ ſoluit
pp negationē nō gaudet beneficio alterius ſtatuti diminuentis
quartā.ſed ſolū in originali pęna maleficij.Secundo mō poteſt
intelligi vt illud nō poſſit cōputare aduerſus alios legatarios ad
detrahendū alijs Fal.quia non ſoluit vt legatū, ſed vt pęnā ſuæ
contumaciæ,& ſic dēt ſoluere de ſuo, & ſic vr̄ ꝙ ēt ſi cōfecit in-
uentariū, nō proſit ſibi quominus teneat̄ ſoluere ſi nihil reſtat
3 in hr̄ditate ſolutis debitis,& legatis.†Vltimò no. in l.ſeq. ꝙ qn̄
legatur res aliena ſcienter,nō teneт̄ hæres redimere maiori pre-
tio q̄ valeat,& ſi dominus non vult vendere, liberatur ſoluēdo
legatario iuſtam æſtimationem.s̄.de leg.iij.l. qui concubinam.
§.fi.& l.nō dubium,in fi.& ſi ɔ̄ facit,non nocet alijs legatarijs.

1 *Debitum duorum reorum credendi vel debēdi ſociorum eſt commune pro
portionibus ſocietatis,& in hæreditate cuiuslibet eorum computatur,
vel de ipſis deducitur pro dictis portionibus,ſed ſi non ſunt ſocij, dici
tur eſſe illius qui ſoluit,vel cui ſoluitur, & interim eſſe in pendenti.*
2 *Si vnus ex ſocijs ſoluit in totum,vel pro parte repetit à conſocio pro par-
te tangente.& ſi vni ſoluatur,communicat per actionem pro ſocio.
Quid ſi non eſſent ſocij,ſed debitum eſſet contractum ex cauſa onerosa.*
3 *Pactum factum cum vno ex reis credendi an noceat alijs.*

LEX LXII.

1 In lege Falcidia. ¶† Debitum duorū
reoꝝ credendi vel de
bēdi ſocioꝝ eſt cōe pro portionibus ſocietatis, & in
hæreditate cuiuſlibet coꝝ ɔputatur, vel de ipſis de-
ducitur pro dictis portionibus, ſed ſi nō ſunt ſocij, dr̄ eſſe illius
qui ſoluit,vel cui ſoluitur,& interim eſſe in pendenti.h.d. & eſt
melior l.quæ allegetur in mā̄ duoruꝫ reoꝝ, & Bar.facit magnū
feſtum de ea:quia per eam tolluntur multæ ɔ̄rietates. venio ad
caſum.¶In tex.ibi [ſocij ſint in ea re.] .i. in illa obligatione, vel
a oīum bonoꝝ,vt no.gl.in l.ſi[a] duo.in prin ſi quis cau. per quam
declarantur oēs leges faciētes mentionē de duobus reis ſocijs.
2 ¶†In tex.ibi. [in vtriuſq; bonis.]ideſt cuius,quia illius cui ſolui
tur,vel de illis qui ſoluunt,quod intellige qn̄ ſunt rei debendi
ex cā lucratiua,vt quia ſtipulatio fuit interpoſita ex cā don. vel
fuit factū legatum a duobus hæredibus alternatiuè vel duobus
legatarijs ſiſr alternatiuè data electione hæredi, quibus caſibus
ſunt rei debendi, vel credendi.l.ſi ex toto.in princ. de leg.j.& de
leg.iij.l.ſi Titio aut Seio. nam dictis caſibus non repetit parteꝫ
b a correo qui ſoluit[b] totuꝫ,licèt gl.in d.l.ſi Titio.dicat ɔ̄riū, ideo
reputatur illius tm̄ ſoluentis,& de illius hæreditate tm̄ deduci-
tur.eɔ̄ ſi vni eorum ſoluatur inſoliduꝫ,quicquid no.gl.in l.j.de
duobus re.ideo in illius bonis tm̄ ɔputantur,& hoc per iſtam l.
ſingularem,quia melior nō reperitur,ſed qn̄ ſunt ſocij, ſi vnus
ſoluit in totū,vel pro parte,repetit a conſocio pro parte tangē-
te,eɔ̄ ſi vni ſoluatur cōicat per actionē pro ſocio,ideo dr̄ cōe,&
in hæreditate cuiuſlibet ɔputatur. Idem ſi non eſſent ſocij, tn̄
debitum eſſet ɔ̄ctum ex cā onerosa,vt ſi duo mutuaſſent pecu-
niam cōem,& ambo inſolidum fuerūt ſtipulati, nā licèt poſſit
quilibet agere inſolidum,tn̄ apud eum non remanet, ſed par-
tem reſtituit correo,econtra ſi duo reciperent in cauſam com-
munem, vt in refectione domus cōmunis, ſi vnus redderet to-
tam,recuperaret a correo pro parte quam habebat in domū,
& eſſet idē quod in ſocijs. Ex his apparet an vni ſoluenti ɔ̄ cor-
reum ſit actio cedenda,& inquantū,nam in caſu quo non repe
teret ceſſione non facta,non eſt cedenda, aliàs eſt cedenda ꝑ il-
3 la parte quam repeteret,quod dic vt l.Modeſtinus.de ſol. † pa-
tet ēt an pactum factum ab vno ex reis credēdi noceat alijs, nā
ſi duo ſocij,vel non ex cauſa lucratiua,non nocet, quia nō pōt
alteri præiudicare, vt hic,iuncta l.ſi vnus.de pac.in prin. ſecus ſi
non ſunt ſocij,& ſunt ex cauſa lucratiua.l.ſi duo, de noua. quæ
contrariatur l.ſi vnus.ſed tollitur per diſtin. huius l.

ADDITIONES.

a ¶Et ibi per Ale.& vide illam gl.in l.4.§.nunc de effectu.ff.de libe. lega.&
in l.ſi quis vni.rem rat.hab.& ibidem Alex.
b ¶At quando correus ſoluēs totum repetat pro parte correo vide per Bal.
in l.j.col.ij.C.de duobus reis.

1 *In computatione Falc.attenditur iuſtum pretium rerū,vt videatur quan-
tum ſit in hæreditate,& illud dicitur iuſtum, quod communiter poteſt
vendi,non attenta ſingulari affectione,vel vtilitate vnius.*
2 *Ex præſenti emptione,non ex præterita probatur iuſtum pretium.*
3 *Quando agitur de probando pretium alicuius rei, quomodo ſit forman-
dus articulus,& qualiter probetur.*

1 §.Corpora. ¶†In computatione Fal. attēditur iuſtū
pretium rerum,vt videatur quantum ſit
in hæreditate,& illud dicitur iuſtum, quod cōmuniter poteſt
vendi,non attenta ſingulari affectione, vel vtilitate vnius. Nec
quantum poſſet plus vendi vni quàm alij, nec quantum dam-
num quis poſſet euitare,nec quātum lucrum incertum poſſet
ex ea conſequi. In communi tamen æſtimatione attenditur tē-
pus & locus continuum,non per ſingula momenta.h.d. cū to-
2 ta l.ſeq.quæ eſt clara,& dicit† Bar.ꝙ deberet ſcribi literis aureis,
nec etiam attenditur quantum aliàs fuiſſet vendita; quia nō ex
præterita,ſed ex præſenti emptione probatur iuſtum pretiū. l.
iij.§.diuus.de iure fiſc.& etiam in iſto §.ſecundum primam ex-
poſitionem glo.in l.pretia. No.tex. ibi, [nec enim delinquen-
do &c.]& ibi, [eſt enim abſurdum,&c.] qui ſemper allegatur ꝙ
propter hæreditatem delatam,non tamen adhuc quæſitā, quia
nondum adiuit,non dicitur locupletior,licèt habeat ius adeū-

di, quia illud dr̃ ius acquirendum, non quæſitum, & tamen eſt quoddam ius formale, quod perditur xxx.ann.vt.no.in l. licet.
2 C. de iure delib.† Vltimò circa materiã huius l. qñ agit̃ de probando pretiũ alicuius rei, quomodo ſit formandus articulus, & alia vide per Doct. maximè Bart.& Bal.in l.iij. de reſcin. vendi.& adde, ꝙ probatur ex inſpectione cataſtri quantũ eſt æſtimata in publico, vt no. Bart. in l.fi.de fu.naui.lib.xi.vbi etiã dicit ꝙ teſtes poſſunt deponere de credulitate,& ꝙ tantũ darent pro cõi æſtimatione, non probarent, etiã ſi eſſent xx.quia eſſẽt ſingulares, vt no.in d.l.ij.& debent reddere cauſam dicti, ẽt nõ
a interrogati,[a] aliàs non probant, quia hoc non percipitur ſenſu corporis, ſed iudicio intellectus, & per diſcurſum rationis, iuxta not.in c.cũ cãm, de teſta.& per Doct.in l.ſolam.C. de teſt. ita no.Bart. in tracta.de teſta.& in d.l.ij.ideo melior & clarior modus q ſit, eſt, ꝙ iudex ponat æſtimationẽ, ſicut ſolet fieri in alijs q̃ iudicio intellectus percipiunt̃, qa cõmittunt̃ peritis in arte.l.cõparationes.C.de fi.inſt. nec colligit̃ iuſtũ pretiũ, qa fuerit ſubhaſtata,& nullus obtulit vltra c.maximè ſi valet plus,l.ſi quos.C.de reſcin.ven.niſi ſtatutũ dicat,ꝙ det̃ pl⁹ offerẽti, qa re
b putabit̃ vẽdita iuſto pretio,[b] vt ſtatutũ aliq̃d operetur, & vẽditio nõ reſcindatur, niſi eſſet magnus exceſſus,q̃ præſumeretur fraus,arg.in l.oẽs.§.Lucius,quæ in frau.cre. Vltimò adde ꝙ ex quantitate fructuũ qui percipiuntur colligitur iuſtũ pretiũ.l.ſi fundum per fideicom.in prin.de leg.j.& l.ſi fundũ.de rebus eo. Adde ꝙ eſt attendenda qualitas intrinſeca, vt in l. ſi ſeruus, de condict.fur.& quantum poſſet vendi homini ſcienti illam qualitatem,vt not.glo.in l.inter mortis,de don.cau.mor.

ADDITIO.

a ¶Non interrogati. Adde vt per Bellameram concluſione LXIIII. de teſti. incipiente. Compoſitione teſtis nuda.
b ¶Iuſto pretio. In hoc vide hic Alexan.de Imo.

---

2 *Si ſtatutum Bononiæ diſponat quod de ſalariis doctorum detrahatur tãtũ pro opere ſancti Petronij, & aliquis ibi ſe cõducat, & velit habere quĩquaginta ſine detractione, quod officiales ſtudii nõ poſſint derogare ſtatuto directo, ſed poſſunt adhibere talem modum vt dent tãtũ plus quantum detraheretur de ſalario.*

LEX LXIIII.

1 SI in teſtamento. ¶† Lex iſta legitur duobus modis, primo ſi lego tibi x.& tantũ plus quantũ hæres poſſet detrahere pro Fal.& hæres poſſit detrahere xv.vt videantur tibi legata xxv.& iſtud nocebit aliis legatariis, quia contribueretur iſtud legatum cum aliis, vt detraheretur Fal. non autẽ hr̃di quo minus fal.detrahat.ſcd̃o modo legitur, ſi lego x. & quantum hæres poſſet detrahere de iſtis x.& ipſe poſſet detrahere quartã.ſ. duo cũ dimidio, videãtur legata xij.cũ dimidio,& illa defalcabuntur,& detrahentur tria,& quarta pars dimidij, nõ autẽ intelligitur per iſta verba hęres prohibitus detrahere, quia nec
3 poſſet.† & eſt argu.ſecũdum Ange.cum ſtatutũ ſit Bononiæ: ꝙ de ſalariis Doctorũ detrahatur tãtũ pro opere ſancti Petronij, & aliquis ibi ſe conducat,& velit habere quinquaginta ſine detractione, certè officiales ſtudij non poſſunt derogare ſtatuto directo, ſed poſſunt adhibere talem modũ vt dent tantũ plus quãtũ detraheret̃ de ſalario,& ẽt de illo pluri detrahet̃, & ſic faciat taliter, ꝙ punctualiter, ad manus eius perueniãt quinquaginta.

LEX LXV.

1 SI fundus. ¶† Valet legatũ ſpeciei ſub cõditione dãdi tãtã quãtitatẽ, quãtam valet illa ſpecies, qa cõtinet vtilitatẽ, non ſic valeret legatũ quantitatis, quia tantum daret, quantum acciperet.

LEX LXVI.

1 CIrca legem. ¶† Legatũ quãtitatis ĩ diẽ vel ſub cõditione, dr̃ eſſe tanto mi n⁹ quãtũ eſt interuſuriũ medij tẽporis, itẽ æs alienũ pręcedit legata,& do.cau.mor.h.d.cũ primo cõcor. l.in lege falc.nõ habetur.s̃.eo.& l.fi. § licentia. C. de iure deliberam.

---

2 *Si fiat donatio vltra qngẽtos aureos ſine ĩſinuatione, & expẽſa gabellæ vel alia eſt tãta qñtũ excedit donatio qngẽt.an remanebit donati ĩ qngẽtis.*

LEX LXVII.

1 QVoties. ¶† Not. ſingulariter ſi lego xx.ei qui nõ poteſt capere niſi xv. primo ducit quartã ꝑ Fal.& ſic v.& qa totius riſidui capax reperit̃ totũ capiet, nec alia fit detractio ratione ĩcapacitatis, ſed ſi primo fieret prima detractio de v. propter incapacita
2 tẽ fiẽda eſſet alia pro Fal.qđ iſta l.prohibet.† vnde dicit Bar.per eã, ſi fiat donatio vltra quingentos aureos ſine inſinuatione, & expẽſa.gabellæ, vel alia eſt tanta quantũ excedit donatio quingẽt.remanebit donõ ĩ quĩgẽtis ꝑ hãc l. ſed ſi primo detraheret illud vltra tãq̃ inutiliter donata, ſoluẽda eẽt dicta expẽſa đ reſiduo. ſed ꝯ dictũ ſuũ facit, ꝙ primo fieri debet deductio ei⁹ qđ ĩ vtiliter dona.j.e.l.in quãtitate, in fi. Sol ſuſtinendo. Bart. ibi qui inutiliter, qa vltra vires patrimonij,& ſic habet̃ ꝑ non facto, cũ vltra vires non poſſit legare, hoc no. etiã Bart. loquitur qñ inter vires, tñ propter cõditionẽ perſonę cui legabat̃ vel nõ propter ſeruatam ſolennitatem inſinuationis reddebatur inutile. Item contra, quia ſtatutum loquens de gabella ſoluenda de donatione, debet intelligi de valida.l.iiij.§.condemnatum.de re iudi. ergo primo debet deduci illud in quo erat invalida. Solu. non videtur quis donaſſe niſi.id, quod reſtat deductis impenſis, ſed in illo donatio eſt valida, ſed qd ſi in caſu huius l.nõ poterat capere niſi x.& legata ſũt xx.tex.vult ꝙ primo detrahant̃ v.ꝑ Fal.poſtea alia v.qa vltra id qđ capere p̃t,& ſic reperiet̃ Fal. detracta đ legato ĩutili, cũ regulariter nõ defalcẽt.niſi vtilia legata? cogita.

---

1 *Legatum alimentorum ad vitam, relictum, & etiam legatum vſusfr. ſubiiciuntur falc.& reputantur aſcendere ad tantã quantitatem quãtũ poteſt comprendere tempus vitæ, habita conſideratione ætatis.*
2 *Si ſtatutũ vult ꝙ de legatis ſoluat̃ gabella ad rõnẽ tot denarioriũ ꝑ libra, & legata ſint alimẽta, vel vſuf. qualiter ĩ ſpiciat̃ quãta q̃titas ſit legata.*
3 *Legatum alimentorum patitur falcidiam, niſi eſſet relictum pauperi, quia tunc ad piam cauſam dicitur.*
Differentia inter legatum alimentorum, & vſusfr.
4 *Cum tractatur de defalcatione legati, ſi legatarius eſt intrá ætatem lx. annorum, nõ præſumitur illam excedere, poſtquam autẽ exceſſit, in quacũque ætate ſit, præſumitur adhuc viuere quinque annis.*
Non eſt aliquis ita ſenex, quin adhuc poſſit ſperare viuere quinque annis
5 *Reſpublica licèt regulariter ſit immortalis, quia tamen poteſt contingere ꝙ moriatur, vt ſi damnetur ad aratrum, vel vt deſtruatur, præſumitur nõ debere viuere altra xxx.annos, & intra illos poteſt capite minui.*
6 *Si eccleſia ſit inſtituta poſt mortem alterius, quod iſta inſtitutio dicatur ĩ diẽ nõ ſub cõditione, & an poterit eccleſia ſtatim adire, & vide nu.7.*
Legata ad pias cauſas, quod non poſſint fieri caduca.
7 *Si papa cõceſſit epiſcopo vt aliã mẽſæ ſuæ poſſit vnire capellã deficiẽte vel mortuo patrono, illa verba mortuo patrono, nõ faciũ cõceſſionẽ cõditionalem.*
8 *Aetates quot ſint.*

LEX LXVIII.

1 HAereditatum. ¶† Legatum alimentorum ad vitã relictum & etiam legatum vſusfr.ſubijciuntur Fal. & reputãtur aſcendere ad quantitatem quantum poteſt comprehendere tempus vitę, habita conſideratione ętatis, de quibus
2 habetur in tex.h.d.& eſt mirabilis l.& non habet concor.† & ꝑ eã deciditur, an ſtatutũ vult ꝙ de legatis ſaluat̃ gabella ad rationẽ tot denariorũ pro libra,& legata ſunt alimẽta, vel vſusfruct. & ſic oportet videre quanta quantitas dicatur legata, vt recurramus ad deciſionem iſtius l. dico tamẽ ꝙ ſi ex poſt facto apparebit legatarium plus vel minus viuere, ſupplebitur gabella[a]
a vel reſtitueretur ſicut glo. hic volunt in Falc. vt ſi eſt detracta pro certa quantitate ex futuro euentu ſoluetur plus, vel reſtituetur, vt hic in gl.quę incipit,(pręſumitur.)& dixi s̃.eo.ti.l.cum
3 Titio. venio ad caſum gl. ponit caſum. ¶† No. legatum alimẽtorũ licèt ſit pium, patitur Falc. ſed hoc non haberet hodie locum, ſi eſſet relictum pauperi, quia ad piam cauſam & pro anima. C.eodem, authen. ſimiliter. quod olim nõ conſiderabatur. Item not. differentiam inter legatum alimentorum, & vſusfru. quia in primo conſiderantur ix.tempora, ſi benè inſpicies tex. in ſecundo duo tantum. primum vſque ad ætatem xxx. annorũ, nã ĩ quocũq; anno intra dictam ętatẽ reperiatur legatarius qñ cedit dies legati, pręſumitur viuere xxx.annis, poſtquam verò exceſſit.xxx.annum, in quocũque anno ſit xxxj.vel.xxxij.&c. non præſumitur viuere niſi vſque ad lx. vnde ſi erat in lix. præſumitur viuere duobus,& non vltra. quid ſi exceſſerat lx. hic deficit, quia non ponit quantum præſumatur viuere, & ſic dicamus prout in alimentis, quod pręſumatur v.annis in quacunq; ætate ſi vltra lx. vt in uerſicu. [ab annis lx. etc.] ſequitur quod plus præſumetur viuere q̃ exceſſit lx. de pluribus annis, quàm qui ipſum non attingit, vt ſi erat in lviij. quia non niſi duobus. glo. nec doct. tangunt, vt ſatis videtur dubium ꝙ de his quæ hic dicuntur nulla poteſt reddi demonſtratiua ratio, ſed ſunt omnia poſita. adhuc tamen minus malum eſt, ꝙ hic ſequatur q̃ ꝙ remaneamus ſine prouiſione,& ſic dicerem ſtandum ei quod dicitur in verſi. (ab annis lx.etc.) quæ autem ſit ratio diuerſitatis inter legatũ alimentorum, in quo tot tempora conſiderantur,& legatum vſusfru. in quo non niſi duo tẽpora, ponitur in
4 gl. q̃ incipit. (& malè)†. Item collige ex hac l. ꝙ ĩ hac materia cũ tractat̃ de defalcatione legati, ſi legatarius eſt intra ætatem lx. annorũ, nõ pręſumitur excedere, poſtq̃ aũt exceſſit, in quacunque ætate ſit, pręſumitur adhuc viuere v.annis,& ſic no. bonũ nouũ pro antiquis, vt non ſit aliquis ita ſenes, quin adhuc poſ
5 ſit ſpare viuere v. annis.† Vltimo not. circa fin. in verbo, deniq; ꝙ licèt Reſp. regulariter ſit ĩmortalis, qa tñ põt contingere ꝙ
b moriat̃, vt ſi dãnet̃ ad aratrũ,[b] vel vt deſtruat̃, pſumit̃ nõ đbere viuere vltra xxx. annos, & intra illos capite minuetur, vt hic in gl.

ADDITIONES.

a Gabella. Adde quod voluit glo.in l.cum hi.§.modus.ſup.de tranſ.& vide Bal.in d.l.in §.ſi integra.in fine.
b ¶ Aratrum. Adde Bal. iu ti. de pace cõſtan.in verbo nos Romanorum. Inn. in c.cum ex iniucto.de operis no.nũn.& in cap. graue. de ſententia excom. Bald in auth. habita. C.ne filius pro patre.

6 in gl. q̃a præſumitur.† Per hãc l. dixit Bar. in l. hæreditas. de hære. inſtit. reprobando aliquos, ꝙ ſi eccleſia ſit inſtituta poſt mortẽ alterius, iſta inſtitutio dr̃ in diem, non ſub ꝯdõne: quia eccleſia vel Reſpu. non moriatur, ſed illũ moriturũ certũ eſt ſuperſtite eccleſia, vel Rep. & per ꝯñs dictã diẽ recitandã de inſtitutione, quam conſtat euenturã, & ſtatim eccleſiã vel rem poſſe adire, per illã l. hæreditas. ipſe tenet ꝯriũ per iſtã l. quia pſumitur ſaltẽ cauſaliter debere mori intra 30. annos, & ſic dẽt expectari mors illius, quia poſſet contingere caſus ꝙ inſtitutio fieret inutilis ſi ante mortẽ illius, eccleſia vel reſpu. deſtrueretur, Bal. in l. extraneum. C. de hæredi. inſtitu. reprehendit ipſum, dicẽs ꝙ ſua opi. eſt fatua, quia poſito ꝙ deſtrueretur eccleſia, vel hoſpitale, non deficeret inſtitutio, quia ſupereſt Chriſtus, cuius contemplatione cenſet̃ eccleſia inſtituta, in Auth. de eccle. tit. §. ſi quis in nomine. pro hoc quod no. Bar. in l. pater filiũ §. tuſculanus, de leg.
a iij. vbi dicit legata ad pias cauſas nõ poſſe fieri caduca.ᵃ per dictã
7 rationem. verior eſt ergo opi. quam † Bar. reprobat. Idem in ſiñ reperio ꝯſultum per Old. in conſ. clxxij. vbi tenet ꝙ ſi Papa conceſſit epõ vt menſæ ſuæ poſſit vnire aliquã capellã, deficiẽte vel mortuo patrono, illa verba mortuo patrono, non faciunt conceſſionem conditionalem, quia illũ mori certum eſt, ſed mẽſa non moritur, niſi ex caſu ſiniſtro quod non pſumitur, & ſic ſtatim poterit vnire. Aduerte tñ, quia in q. Bar. qñ eccl̃ia fuit inſtituta poſt mortẽ alterius, ꝙ reijcietur tps, & ſtatim poſſit adire, procedit qñ ille non erat inſtitutus, & ſic nõ fit illi pjudiciũ, ſed ſi inſtitueret̃ ille, puta vxor quouſq; vixerit, & poſt mortẽ eius eccl. vel hoſpitale, inſtitutio eccleſiæ non poteſt valere iure directo: quia vxor non poteſt deſinere eſſe hæres, q̃ ſemel adeundo effecta eſt hæres, ſed conuertetur in fideicom. vt videat̃ hæres grauatus reſtituere poſt mortem eccl̃iæ, vt verba quæ nunquã potuerunt valere iure directo, trahant̃ ad fideicom. l. ex facto. in princ. ad Treb. & de leg. iij. l. cum quis. §. Seiã. vnde eccleſia non poterit ante mortẽ inſtituti petere fideicommiſſ. ne illi fiat præiudicium, licèt hoc fideicommiſ. potius dicat̃ in diẽ q̃ ſub conditione, ita intellige no. per Bal. in l. extraneum. C. de hær. inſtit. reſtat reſpondere ad hunc tex. cum gl. qui facit pro Bar. ſed dic, ꝙ reſp. pſumitur mori ad ſuam vtilitatem, vt tanto minor quãtitas reputet̃ ſibi legata, & ſic minorẽ patiatur Fal. q̃ ſi ppetuò reputaret̃ viuere, & ſic legatũ aſcenderet ad maximã quantitatẽ, ſed ad ſui dãnũ, vt impediatur adire ante mortẽ tertij. nõ pſumit̃ mori, vt in caſu quẽ Bar. format.
8 ¶ † In gl. in verbo. [ætate.] gl. ponit quatuor ætates, Doct. dicunt ꝙ ſunt ſex. prima ſubdiuiditur inter infantilem & ſimpliciter pupillarẽ, & vltima ſubdiuidit̃ inter ſenectutẽ, & ſeniũ, qđ dic per Cy. C. de iure delib. l. ſi infanti. & no. gl. in proœmio Sexti. ſic ſunt ſex ætates mũdi. ſ. ab Adam vſq; ad Noe, ſecunda vſq; ad Abraham, tertia vſq; ad Moyſen, quarta vſq; ad Dauid, quinta vſq; ad Chriſtum, ſexta vſq; ad finem mundi; de qua loquitur Euangelium, cum dicit, non præteribit generatio hæc, id eſt illa ætas vltima.

ADDITIO.

a ¶ An aũt legata pia ſic caduca fieri poſſint, vt apud hæredem remaneant, an vero in aliũ conuertantur vſum, vide per Bar. in l. pater. §. tuſculanus, de leg. iij. & in l. j. iij. q. vj. princ. de ſac. ſanc. eccl. C. & Bal. in l. poſt mortẽ, pe. col. C. de fideic. & quod no. d. Ant. de But. in c. nos quidẽ de teſtamẽ.

2 *Pœna mendacij quæ ſit.*

§. Si quis ex hæredibus.

¶ † Sicut ſubtrahens rẽ hrẽditariã pdit Fal. in illa, ita & negans eſſe hrẽditariã, ſi de mẽdacio ꝯuincatur. h. d. & ẽt perdit beneficium inuentarij, ſi in ea non poſuit tanq̃ nõ
2 hæreditariam, † & no. pœnam mendacij, ᵃ vt faciat quẽ cadere
a à iure ſuo, hoc caſu, regulariter ꝯ, vt non faciat niſi quem in expenſis condemnari, vt no. in proœmio Inſtit. Fallit in pluribus caſibus, qui enumerantur per Bal. in l. j. C. de fur. in v. col.

ADDITIO.

a ¶ Mendacij. Vide in auth. contra qui propriam. C. de non nu. pec. in auth. item poſſeſſor. C. qui po. in pig. habeantur in l. fi. de rei vend. & vſque ad quod tempus euitetur pœna mendacij, vide per Lud. Ro. conſ. 58.

LEX LXIX.

Vſufructu bonorum.

¶ No. ꝙ ſi legatur vſuſfru. omnium bonorũ vxori quouſq; vixerit, & alius in-
a ſtituitur, non poteſt dicere vxori ꝙ ſoluat debita ᵃ de vſufruct. & ſibi remaneat integra proprietas, immo vxor poteſt dicere ꝙ vendantur bona, & ſatisfiat creditoribus, quia eſt ſibi minus damnoſum, quid in legatis annuis, vel non annuis, vide Bar. in l. fi. de vſufruc. leg. & eſt bonus tex. in l. fi. §. ſin verò. C. de bon. quæ liber. ibi tamen loquitur in patre, qui habet vſumfr. à lege, nos loquimur quando à teſtatore.

ADDITIO.

a ¶ Debita. Adde per eundem Pau. conſ. 343.

2 *Hæres poteſt paciſci cum eo cui vendit hæreditatem ꝙ teneatur ſoluere integra legata ſine detractione Falcidiæ, & imputet ſibi emptor.*

LEX LXX.

Poteſt hæres.

¶ No. ꝙ hæres poteſt renunciare Fal. poſt mortẽ teſtatoris, licèt non in vita. l. quod de bonis. §. j. ſ. eo.
1 ¶ † Itẽ ꝙ põt paciſci cũ eo cui vẽdit hrẽditatẽ ꝙ teneat ſoluere integra legata ſine detract. Falc. & imputet ſibi emptor.

2 *Si legantur mille pro captiuis redimendis, & oportuit expendere quinquaginta in mittendo ad locum, an deducantur de dicta ſumma, an fiat ad onus hæredis.*

LEX LXXII.

Quantitas.

No. ꝙ de patrimonio vel hæreditate deducuntur expenſæ factæ p hæredem tanq̃ æs alienum, ſicut debita in quibus tenebatur defunctus, ſi ſunt facta cã vẽdendi bona hæreditaria pro ſatisfaciẽdo creditorib. ad qđ l. fi. §. in cõputatione. C.
2 de iure delibe. & ibi vide Bar. quid † de expenſis factis per executores in diſtribuendo bona, vt ſi legantur mille pro captiuis redimendis, & oportuit expendere quinquaginta in mittẽdo ad locum, an deducatur de dicta ſumma, an fiat ad onus hæredis, vide Io. And. in addi. in tit. de inſtr. edi. §. nunc verò aliqua circa fi. tit. j. in addi. quæ incipit, hic omnino vide.

LEX LXXIII.

In quantitate.

¶ Idem dicit, qđ lex in rõne. la ij. ſ. eod. & no. tex. ibi, [vel ẽt minus.] cum ſe. quia hic eſt caſus de q. quaꝫ ibi formaui. Si bona ſunt poſt mortẽ in tm̃ diminuta, ꝙ ea quæ reſtant, non ſufficiunt ad legata, nihilominus tenebitur hæres ſoluere de ſuo, nec poteſt ꝯqueri, quia ſi contingeret diminutio ante aditaꝫ hæreditatẽ, ſibi imputet quare adiuit, ſi autẽ poſt, multòminus põt ꝯqueri, quia per aditionẽ iam erat obligatus ad ſolida legata, quia bona ſufficiebãt, & caſus ſuperueniens non liberat debitorẽ generis, nec ob. ꝙ nullo teſtõ etiam militis debentur legata vltra vires hæreditatis iure iſto. l. j. §. ſi is qui cccc. in fi. ad Treb. quia vires hæreditatis inſpiciuntur tempore mortis, nõ poſt, & hic eſt verus intellectus huius tex. ſm̃ Dy. & Iac. de Are. ſed gl. in verbo. [ſolida.] aliter intelligit, & nõ benè intelligatur. ſ. non deducta Falc. non aũt ꝙ ſoluat de ſuo, quod eſt ꝯ iſtũ tex. hodie ſi non fieret inuentariũ. gl. dicit ꝙ teneret̃ de ſuo, qđ eſt clarũ, ſed quid ſi fecit. gl. innuit ꝯriuꝫ hic, tenet Bar. in d. l. in rõne. §. tametſi. dic vt ibi diſtinxi, an ſupueniat diminutio poſt aditã hrẽditatẽ, vel ante, qñ aut hrs recuſaret adire pp diminutionẽ quæ ſuperuenit, non põt cogi adire propter legata particularia, ideo Iuriſcon. dat remedium, ne legata corruant per non aditionẽ, ꝙ legatarij paciſcant̃ cũ hrẽde vt ſic hrs adeat. ſimile ſ. de pac. l. iuriſgen. §. fi. Gl. hic formãt aliqua ꝯria, de l. præcedente quæ ſolue vt ibi dixi, nam in diminu. tene pro rñ, ꝙ nocet legatarijs, ſed in augmẽto an eis proſit, loquuntur ꝯria, quia interdũ prodeſt, vt in caſu l. cũ quo ſ. eo. qñ ſuperueniret in facultatibus debitoꝝ hæreditarioꝝ. Item qñ ex bonis legatis, vt fructus qui ꝯputant̃ in quartã. ſ. eod. l. quod de bonis. §. fructus. Itẽ qñ erant ſati tpe mortis. & tunc ẽt ſi non ex rebus legatis. l. in lege Fal. placuit. ſ. eo. Sed circa hoc quæro, cum augm̃. ſuperueniens poſt mortẽ quod habuit originẽ in vita, indiſtinctè prodeſt legatario, vt non augeant̃ legata, quare non ita prodeſt filio, vt augeat̃. l. ſi patronũ. §. fi. de bo. lib. cum legitima ſit magis debita? Rñdeo ſi facis ꝯparationẽ de legitima, q̃ eſt detractio, & ꝯ voluntatem defuncti, ad Fal. q̃ eſt ſĩlis detractio, non ob. ꝯrium, ſed ꝯcor. nam augm̃ non prodeſt legitimæ, vt ipſam augeat. hic non prodeſt Fal. vt ipſam cõſeruet, immo perimit, cũ augeat legata, licèt non perimat legitimam, q̃ eſt magis debita: ſed ſi facis ꝯparationẽ de legitima ad legata, ꝯparatio nõ eſt bona, quia legitima debetur ex quadã obligatione legali, legata aũt ex mera liberalitate defuncti, obligatio autem eſt odioſa, nec ſibi fauendũ, vt augeatur, libertas aũt eſt amplianda, arg. in c. j. de dona. Item legitima debetur ꝯ voluntatem defuncti. legata ſm̃ voluntatem, ergo amplianda prout videmus in Treb. q̃ eſt fauorabilior quando detrahitur ſm̃ voluntatem, q̃ qñ contra, quod patet, quia primo caſu minus imputatur in eo. ſ. l. Titia. ſufficit ergo patri ſatisfeciſſe legis diſpoſitioni, relinquendo legitimam de eo quod habebat tpe mortis, quia de illis tenebatur relinquere. l. cum quæritur. & l. parentibus. C. de inoffi. teſt. cum ergo ſit liberatus, reincidit in obligatione ipſe, vel hæres propter augmentum ſuperueniens, de quo non habuit cogitare, ſed hæc ratio ceſſat in legatis, quia voluntas defuncti fuit ꝙ præſtarentur integra legata. poſito ergo ꝙ ſi Fal. imminebat hæres non teneretur, durabat tamen obligatio & voluntas defuncti, hinc eſt ergo, quòd hæres naturaliter tenebat̃. ſi ergo ſuperuenit augm̃, illa voluntas ampliatur, quia lex ſibi non reſiſtit.

§. Magna dubitatio.

¶ Si in hæreditate eſt debitum vel creditum ꝯditionale, & tractatur de imponẽda Falc. poteſt res dupliciter expediri, vel per cautionem, vel per æſtimationem debiti & crediti, ſed æſtimatio in legatis conditionalibus locum non habet, ſed ſola cautio, de legatis verò in diem certaꝫ hr̃ conſideratio, ſicut de puris ſolo interuſurio medij temporis detracto, nec

Pau. de Caſt. ſuper ij. Infor. Oo 3 ſit

ſit æſtimatio, nec præſtatur cautio, h.d. vſq; in fi. ibi etiã additur
vnũ. Si legata excedunt vires hr̃ditatis, primo & ante omnia de
quolibet legato detrahitur, quatenus ſunt vltra vires, & de re-
ſiduo detrahitur Falc. & ſic duplex ſit detractio, & prima ſit de
oĩbus etiam priuilegiatis, ſecunda ſit tm̃ de non priuilegiatis. ſ.
eo. l. ſi poſt miſſionem. ¶ Circa primũ & ſecundũ caſum q̃ritur
de ratione diuerſitatis, quare in credito vel debito ꝯditionali re
perta eſt duplex via æſtimationis, vel cautionis, & in legatis nõ
niſi vna. ſcilicet cautionis, vt hic in verſ. ſed & ſi legata. non au-
tem æſtimationis. j. eo. l. in ratione. & non tñ habetur pro puro,
dicit Bart. ſe non videre bonam rationem diuerſitatis. Ange. di
cit ꝙ ſubeſt bona ratio, quia debita & credita conditionalia nõ
extinguuntur morte, ſed legata conditionalia ſic. ideo in pri-
mis facilius reperitur emptor, quia in illis reduci poſſet æſtima
tio quaſi ad nihilum. Item in primis cuius erit electio? Dic he-
redis ſecundum Doct. arg. in l. plerunque. in fin. de iure do.

1 *Prælegata quatenus percipiuntur a cohærede, non imputantur in Falci.*
niſi fuerit expreſsè dictum, nec id quod datur gratia cõditionis implen
dæ niſi fuerit hæreditarium.
2 *Quatenus habet quis in prælegatis iure hæreditario, an illud imputetur*
in Falcidiam.

LEX LXXIIII.

1 QVod autem. ¶ † Prælegata quaten⁹ ꝑcipiũ
tur a cohr̃de, nõ imputantur
in Falc. niſi fuerit expreſsè dictũ, nec id q̃d datur grã
ꝯditionis implendæ niſi fuerit hæreditarium. h.d. cũ
l. ſeq. Primum dictum intellige reſpectu aliorũ, ſed reſpectu co-
hæredis a quo percipiuntur benè ꝯputãtur in Fal. ſ. eo. l. Neſen
2 nius. quatenus † autem habet quis in prælegatis iure hr̃ditario,
an illud imputetur in Falci. tex. innuit ꝙ ſic, ſed hoc diſtinguit.
j. eo. l. Titia, quæ licèt loquatur in Treb. locũ habet ẽt in Falc. vt
voluit glo. in l. Neſennius. ſ. eo. ſuper verbo, a cohærede. in fin.
& no. hanc l. qa eſt clauis, & melius ponit hanc materiã, q̃ alia.

LEX LXXXVIII.

1 IN ſingulis. † Si oẽs inſtituti hr̃ditatẽ adeũt,
portio vnius nõ ꝯtribuit cũ por
tione alterius, ſed in ſingulis ꝑſonis rõ legis Falc. im-
ponit, vt ſi legata ab eo relicta excedant dodrantem
ſuę portionis detrahatur Fal. licèt portio alterius nõ ſit grauata
ſed ſi alter eorũ repudiet, ad alterã deueniat per ius accre. diſtin
guitur an portio grauata ſit repudiata, & ſimiliter non ꝯtribui-
tur cũ nõ grauata: ſecus ecõuerſo. & ſunt claræ, ſunt tñ princi-
pales leges quæ allegentur ſuper his articulis; dic vt dixi in l. j. §.
id quod. ſ. eo. & per Bartol. in l. qui fundum. §. cohæres. j. eo.

LEX LXXVIII.

1 IN duplicibus. † Iſta lex idem dicit ꝑ oĩa
q̃d lex ĩ rõne. §. q̃d vulgò.
& breuius & clarius. ſ. ꝙ relicta in ſecũdis tab. cẽſen-
tur ꝯdõnaliter relicta ĩ primis. ſ. quãtũ vt ad ea inſpi
ciat quantitas pr̃imonij, q̃ erat tpe mortis pr̃is. & nõ augm̃, vel
diminutio ꝯtingẽs in vita pup. ſicut ſi verè eſsẽt relicta ĩ primis
tab. vt l. in q̃titate. ſ. eo. Alius effectus eſt, vt ꝯtribuant cũ relictis
in primis tab. vt ſi inter oĩa excedũt dodrãtem detrahatur, ſi nõ
aſcẽdunt, nõ detrahatur, & iſta l. etiam principaliter allegatur.

LEX LXXIX.

1 SIis qui quadringenta. † Iſta l. idẽ
dicit q̃d lex
in rõne §. ſi filio. ſ. eo. ti. in ver. q̃d tñ dicemus. ſ. ꝙ ſi
vnus ex ſubſtitutis pupillariter reperiatur grauat⁹
vltra dodrãtẽ ſuę portionis legatis partim relictis a
pu. & partim a ſe, detrahere pñt Fal. licèt alius ſubſtitutus nõ ſit
grauatus ſicut ſi ambo eſsẽt principaliter inſtituti ĩ primis tab.
& ambo adirẽt hęr. ſ. eo. l. in ſingulis. licèt ipſe pup. nõ eſſet gra-
uatus vltra dodrantẽ. h.d. & rõnes dubitandi tangũtur in illo §.
2 ¶ † In fi. tex. ibi. [ſoluat legata] ſub. integraliter, qa non eſt graua-
tus vltra dodrantem. ¶ In fin tex. ibi. [vt caueant legatari.] iſta
cautio non committitur ipſi pu. ſed ſubſtituto qui poſtea repe-
ritur grauatus, ideo ſi tutores negligunt hoc facere, ſolus ſub-
ſtitutus habebit contra eos act. tu j. eo. l. reperitur.

2 *Hæres quando legatum eſt indiuiduum, an debeat tradere inſolidum pro*
teſtando de parte æſtimationis, an vero non teneatur tradere niſi illa
pars realiter ſoluatur & vel offeratur.
3 *Forma dat eſſe rei, & nõ dicit̃ data forma quouſq; opus ſit cõſummatũ,*

1 §. Quædã legata. † Idẽ dicit iſte §. cũ l. ſeq. q̃d l. j. §.
ſi vſuſfr. ſ. e. ꝙ qñ legatur aliq̃d
indiuiduũ, vt ſeruitus p̃dialis vel aliq̃d fcm̃ ꝯſiſtẽs ex mã. & for-
ma cũ forma ſit indiuiſibilis de ipſo legato nõ detrahitur Fal.
ſed de æſtimatione eius, ſecus ſi ſit, ſeruitus pſonalis vſuſfr. q̃ eſt
diuiſibilis. h.d. q̃d aũt ſi eidẽ pſone legat̃ fundus, & eidẽ via per
2 aliũ fundũ: dic vt ſ. e. l. ſi fundus. † No. gl. in verbo, [denũtiet.] q̃
vult ꝙ hr̃s qñ legatũ eſt indiuiduũ, debeat tradere inſolidũ pte
ſtãdo de parte æſtimationis. Doc. dñt ꝙ nõ tenet̃ tradere niſi il-
la pars realiter ſoluat̃, vel offeratur. ꝑ tex. in fi. q̃ dicit ipſũ eſſe tu
3 tũ exce. doli. niſi ſoluat̃. ¶ † Vltimò no. & ſp allegat̃, ꝙ forma eſt.
q̃ dat eſſe rei, nec dr̃ data forma quouſque opus ſit conſumma-
tum facit de verbo. ſigni. l. rei appel. §. operæ. & l. mulieris. §. res
abeſſe. Ad contrarium formatum in gloſſ. de l. & ſi non ſint. §.
quid ergo, dic vt ibi no. in l. v. §. j. de verbo. oblig.

1 *De dote prælegata non detrahitur Fal. quia non capitur ut legata, ſed vt*
debita, nec de rebus in vita donantis ad vſum mulieris, cum illæ ad eã
pertineant ex donatione non ex cauſa legati.
2 *De legato dotis quando poſſit detrahi Fal.*
3 *Veſtes quotidianæ quas maritus facit vxori ipſa remanente vidua, pe-*
nes eam debent remanere vltra dotem.
4 *Maritus tenetur ad omnia onera non ſolum quæ conſiſtunt in cibo, & po-*
tu, ſed etiam in veſtibus non pretioſis.

LEX LXXX.

SI Vſusfructus.

1 §. Dos legata. † De dote prælegata nõ de-
trahitur Fal. quia non capi-
tur vt legata, ſed vt debita, nec de reb. in vita donantis ad vſum
mulieris, cũ illæ ad eam pertineant ex donatione nõ ex cã lega
ti. h.d. primũ dictũ intellige qñ mulier per inſtr̃m, vel teſtes po
2 teſt probare dona. dotis. † ſi aũt aliter non poſſit probare q̃ per
ꝯfeſſionem mariti factã in teſtõ, vel codici. vxore abſente & nul
lo ꝑ ea recipiẽte, tale legatũ licèt factũ tanq̃ de debito, nõ eſt pri
uilegiatũ, ſed idem iuris eſt in eo q̃d in alijs. tã quo ad Fal. q̃ quo
ad alia per l. vxori, & ibi oĩno vide Bar. ſ. de aur. & arg. leg. & q̃d
iſte no. ĩ l. cũ quis. §. codicillis. de leg. iij. ſed ea præſente, vel alio
pro ea recipiente, talis ꝯfeſſio probaret numerationem dotis,
& eſſet idẽ q̃d in alijs primis caſibus per not. in d. §. codicillis. ſed
ẽt in caſu præcedenti, licèt ꝯfeſſio nõ faciat plenã probationem,
facit ſemiplenã q̃ ſufficeret cũ vno teſte, vt no. Bar. C. de fur. l. j.
3 Per ſm̃ dictum determinat̃. † ꝙ veſtes quotidianę quas maritus
fecit vxori ipſa remanente vidua penes eã debent remanere vl-
tra dotẽ, qa in illis tenuit donatio: imò non eſt donũ, ſed debiti
ſolutio, qa tenet̃ ad oĩa onera nõ ſolũ q̃ ꝯſiſtũt in cibo & potu,
ſed ẽt in veſtibus, non ſic de pretioſis. vide de hoc art. Bart. in l.
pe. ſol. matri. vbi recitat plures opi. & huic videtur acquieſcere.

1 *Debitor ſibijpſi ſemper dicitur eſſe ſoluendo inſolidum, ſed quo ad alios*
æſtimatur quantum ab eo exigi poteſt, & quod reſiduum eſt, æſtimatur
quantum vendi poteſt.
2 *Si quis non habeat in bonis niſi nomẽ debitoris qui teneatur in cccc. & le*
gauit illi liberationem, & alij legauit cccc. qualiter fiet diuiſio iſtius
debiti inter ipſum debitorem, & alium legatarium & hæredem.
3 *Quid ſi teſtator non habet niſi vnum fundum quem leget Titio, & cen-*
tum Sempronio.

LEX LXXXI.

1 QVærebatur. † Debitor ſibiipſi ſp dr̃ eſſe ſoluẽ
do ĩſolidũ, ſed quo ad alios eſti-
mat̃ quãtũ ab eo exigi p̃t, & q̃d reſiduũ eſt, æſtimat̃ q̃tũ
2 vendi p̃t. h.d. vſq; ad l. ſi creditor. † Bar. primò format q. de illo q
nõ habebat in bonis niſi nomen debitoris, q tenebat̃ in 400. &
legauit illi liberationem, & cuidã legauit 400. qualiter fiet diui-
ſio iſtius debiti inter ipſũ debitorez ex vna parte, & aliũ legata-
riuz, & hr̃dẽ q dẽt hr̃e quartã vſq; ibi [dicebã.] ibi anteq̃ ſoluat,
p̃mittit vnã r̃lam vſq; ibi [quare] ibi tertio loco ex illa r̃la deci-
dit tres caſus diuerſos a p̃dicto, vſq; ad §. cum igit̃. primus eſt ſi
nõ legaſſet illi liberationẽ, ſed duntaxat legaſſet alteri illud no-
men vſq; ibi. [ſed cũ debitori.] ſecũdus ecõuerſo ſi nihil legaſſet
alteri, ſed duntaxat illi liberationẽ vſq; ibi. Idẽ ꝙ erit. Tertio q̃d
iuris eſſet ſi a teſtõre viuente fuiſſet liberat⁹ ꝑ accep. ex do. cau.
mor. vſq; ad ver. [cũ igit̃.] ibi ponit̃ quarta pars principalis ĩ qua
redit ad q formatã in prin. & illã ſoluit diſtinguendò tres caſus.
primus eſt, qñ ille debitor eſſet in totũ ſoluẽdo. ſecũdus eſt, qñ
nõ poſſet ſoluere niſi centũ. terti⁹ qñ nihil. Ex his patet ꝙ prima
gl. quæ dicit ꝙ iſta l. non ponit niſi duos caſus principales, vnũ
qñ debitori eſt relicta liberatio, & idẽ debitũ eſt alteri relictum:
ſm̃ qñ illi ſoli relicta eſt liberatio; nõ bñ dicit, qa imò ponit̃ ter-
tius, qñ illi nõ eſt relicta liberatio, ſed illud nomen eſt relictũ al
3 teri, vt hic in ver. [quare cũ nomen.] † Et dicit Ang. per hanc l.
determinari ſi teſtõr non hẽt niſi vnũ fundũ q̃m legat Titio, &
cẽtũ Sẽpronio, ꝙ iſte Titius nõ habebit integrũ fundũ, imò de
bet diuidi inter ipſum Sempronium, & hr̃dem pro Fal. ſi p̃t eã
detrahere, qa non ſit prohibitus, vel ſi non põt, inter ambos le
gatarios, licèt ꝯrium videat̃. Bal. no. in l. ſi certarũ. §. fi. ꝙ qñ vni
legatur ſpecies, alteri quantitas, legatarius quãtitatis non p̃t ius
aliq̃d prætendere in legato ſpeciei per l. ſi fideicommiſſorum vt
in po. ſ. l. ſed Ang. dicit hoc verum ſi hr̃ditas eſſet ſoluenda ad v-
trunq; legatum, quo caſu poſſet dubitari, vtrũ legatarius quãti
tatis hr̃et hypothecã legalem in fundo legato, & eſt dicendum
ꝙ nõ ex quo ex alijs bonis põt ſatisfieri. ita intelligat̃ l. j. C. cõia
de leg. quæ dicit oĩa bona eſſe obligata, vt intelligatur præter il-
la quæ ſunt ſpecialiter legata, ſed qñ hr̃ditas non eſt ſoluendo,
ad vtrunq;, ſecus eſt ꝑ hanc l. de qua Bal. ſm̃ eum non habuit re
cordium. nam legatũ liberationis reſpũ debitoris cui legata eſt
liberatio, reputat̃ legatuz ſpeciei, ſed alius legatarius dr̃ legata-
rius quantitatis. non enim legauit illud nomen debitoris, quia
tunc

tunc vterque eſſet legatarius ſpeciei, ſed legauit quadringēta in genere, vt patet in prin. & tñ vult ꝙ cōcurrat cum legatario ſpeciei. hoc tene mēti, quia non ita alibi reperies, & ſine dubio iſta lex multum facit pro eo, & ſubtiliter ſciuit eam inducere, vide in l. ſi quis teſtamento, de leg. j. & quod ibi dixi.

LEX LXXXIII.

SI creditor. Si debitor peculiaris ſuccedat creditori in ꝯputatione Fal. inſpicit̃ q̃titas peculij q̄ erat tp̄e aditæ hr̃ditatis. h. d. intellige qñ tūc erat maior q̃ fuiſſet tp̄e mor. creditoris. ſi aūt minor, inſpiceret̃ illa q̄ erat tp̄e mor. ita ſoluit̃ ꝯ̃riū gl. de l. cū quo. s̄. e. iſpicit̃ ergo augm̃ ſupueniēs poſt mortē ad ꝯmodū legatariorū, vt minuat Fal. nō aūt dānū, vł̄ diminu. & illā inducat, rōnē dixi in illa l. ¶In tex. ibi. [aditæ hæredita.] ſub. vel ēt poſt, ſi poſt augeretur dūmodo ante ꝯputationē factam, & abſolutam, ſecus ſi poſt, vt dixi ſecundùm Ang.

LEX LXXXIIII.

REperitur caſus. Si pp̄ tutoris negligētiā pupillus nō ſētit dānū, ſed incipiat ſentire hr̃s eius, incipit hr̃di actio tutelę ꝯpetere quæ pu. nunq̃ ꝯpetit. h. d. & no. ꝙ dr̃ eſſe hr̃ditaria, licèt ꝑ pu. nō fuit trāſmiſſa in hr̃dē, qm̃ orit̃ ex negligētia ꝯmiſſa viuēte pu. & ſic erat nata habitu, licèt non actu, & ꝓbat̃ de bo. auth. iu. poſ. l. hr̃ditariū. ſed ſi orit̃ ex cā poſt mortē ſuperuenientē ex facto hæredis, nō diceretur hæreditaria, ſed ꝓpria hæredis, ēt ſi ſuper re hæreditaria. Et hoc eſt vtile ſcire, q̄a qñ eſt hæreditaria, tranſit in fideic. vł̄e per ſolam reſtitutionem verbalē ſine alia ceſſione l. j. ad Treb. ſed qñ eſt propria hęredis, non tranſit ſine ceſſione, nec tūc remanet oīno inefficax apud cedentē, niſi in caſib. l. iij. de nou. hæc probantur in l. hæres pecuniā. ad Treb. & l. hr̃s debitoris. in prin. de fideiuſ. ¶In tex. ibi. [q̃uis teſtator, &c.] rñ ꝯ̃, quia non plus pōt hæres q̃ defunctus l. hęredē. de reg. iur. adde l. ſi per imprudentiā. §. non mirum. de euic. ¶In tex. ibi. [ſolueret legata.] ſub. à pu. relicta, q̄ per ſe non excedebant dodrantē, & ſic erant ſoluenda integra, ſed iuncta cum relictis à ſubſtitutione, & excedebant, & ſic poterat exigere cau. de reſtituēdo quatenus perciperet plus q̃ deberet, ſi ſubſtitutio locū haberet. s̄. eo. l. ſi is qui cccc. in fi. princ. & l. j. §. interdum. iſti tutores non exegerunt, & illi legatarij effecti ſunt non ſoluendo, & ſic ſubſtitutus nihil poteſt conſequi. vnde recuperat à tutoribus ac. tutelæ. videbatur contrarium cū illa nunq̃ competierit pup. ſed ſolum hæredi, vt patet ex his quæ s̄. dixi.

LEX LXXXV.

SI dos ſocero. Debitū dotis in ꝯputatiōe Falcid. detrahit̃ ēt ſi adhuc mr̃imoniū ꝯſiſtat. h. d. Et in hoc erat dubitatio, q̄a nondū euenerat caſus reſti. fiēdæ. vñ videbat̃ ꝙ aduerſus legatarios nō poſſet deduci. ſed ſufficeret p̄ſtare cau. de reſtituēdo cū caſus ſubſti. eueniat, ſed certè intereſt mulieris, vt ēt ꝯſtāte matrimonio deducat̃, vt ſit penes maritū, & de ipſa alimentet̃, & ēt intereſt ipſius mariti hr̃dis pp̄ onera matrimonij: nā ēt ipſo ꝯſtante nō dēt eſſe indotata. ¶In fi. tex. ibi. [anteq̃ ſub. quia ēt filius pōt ꝑcipere, vt ſit tota penes eū pp̄ onera matrimonij. l. ſi filia. §. hoc amplius. fa. erciſ. vñ poſito ꝙ adhuc nō perciperet, p̄t cohr̃s aduerſus legatarios deducere pro parte ſua, cū habeat neceſſe tradere filio, ſed q̄d ſi erat ſtatutum vel pactū de dote lucranda, vr̃ ſecus, quia poterit contingere ꝙ dos remanebit penes maritū ſi mulier præmoriatur, ergo non eſt deducenda, ſed certè ēt pōt euenire caſus ꝙ præmoriat̃ maritus: ideo adhuc idē dico q̄d hic, & nota, quia gl. hic dicit ꝙ hr̃s tradēdo marito liberat̃ ipſo iure, intellige ſm̃ Doc. ab ipſo marito, nō aūt a muliere q̄ ſoluto matrimonio habet act. ꝯ̃ vtrūq; hęredem ſoceri. ideo a marito exigitur cautio, cum percipit de defendendo cohęredē aduerſus mulierem, vt in l. ij. hic allegata in gl. & l. j. §. per contrarium. & l. pater. de dote pręlegata.

2 *Fauorabilior eſt Trebellianica, vel alia quarta quando detrahitur ex voluntate defuncti, quàm quando contrà, & quare.*

3 *Oīs detractio quæ ſit de legatis vel fideicommiſſis, pro Treb. vel Falc. dicitur fieri contra voluntatem teſtatoris, qñ non cauit expreſsè ꝙ fieret.*

LEX LXXXVI.

TItia teſtamento. In fideicom. vł̄i nō veniunt pręlegata, facta per fideicom. Itē cū quarta retinetur ex volūtatę defuncti, in ea non ꝯputatur niſi quarta pars eius portionis quam hēt hr̃s in p̄legatū iure hęreditario, ſed qñ detrahitur p̄ter voluntatem defuncti, (quod ſp̄ vr̃ eſſe ſi expreſsè nō diſpoſuit de ea detrahenda,) tunc ꝯputat̃ tota hęreditaria portio. h. d. iſta l. ſingularis & mirabilis q̄ non eſt alibi, maximè in iſta diſtin. quā facit, & licèt loquatur in Treb. locum habet in Falc. prout determinat gl. s̄. e. l. Neſennius. ¶In tex. ibi. [ex parte tertia, &c.] & ſic in quatuor vncijs totius hr̃ditatis, in alijs duab. tertijs inſtituit alios extraneos. Quidā dicūt ꝙ inſtituit iſtas mulieres de quib. ſubijcit, q̄d nō placet, quia tūc in Treb. quę veniret detrahēda aduerſus eas ꝯputarētur p̄legata, ēt ꝓ illis portionibus, quas Titius iſte habebat iure pręlegati ab eiſdē. s̄. eo. l. Neſennius, cuius ꝯ̃rium patet in fi. vbi dicit non ꝯputari niſi trientē, quā habebat iure hr̃ditario ſi detraheret pręter voluntatem teſtatricis. ¶In tex. ibi, [vt hr̃ditatē]. i. illā tertiā in qua erat inſtitutus, & ſic tres vncias de quatuor, & vnā retineret ꝓ Treb. ¶In tex. ibi. [prędia p̄legauerat.] in iſtis prędiis reperit̃ Titius hr̄e tertiam partem iure hęreditatis, & ſic quatuor vncias, & octaua iure pręlegati a cohr̃dibus. dubitatur ergo, an aliud, & ꝓ qua parte de iſtis prælegatis veniat in fideic. vł̄e. ¶In tex. ibi, [legata integra,] & ſic nihil veniet in reſtitu. non ſolū de viij. vncijs, quas habet iure pręlegati, ſed nec de quatuor quas habet iure pręlegati, al̄s non diceretur integra retinere. ſed ꝯ̃ hoc oppo. de l. in fideic. ff. ad Treb. vbi dr̃ ꝯ̃riū, ꝙ licèt nō veniat illud quod hēt a cohr̃de, venit tñ q̄d habet a ſe iure hęreditario, qñ rogatus eſt reſtituere hr̃ditatē, vel portionē hr̃ditatis, vt erat hic, quia nō pōt negari quin illa ꝯputētur in hr̃ditatē, vel portionē hr̃ditatis. gl. & Doct. hoc non tangunt, & miror. Br̃ ibi loquitur qñ primo p̄legauit, & poſtea grauauit, hic ecōuerſo. Aut ergo primo grauauit, & nihil venit, vt hic. Aut primo p̄legauit, tunc aut grauauit ſimpł̄r de reſtituēdo q̄d ad eū ꝑuenerit, vel portionē ſuā nō faciendo mentionē de hr̃dit. & tunc tota venit tā illa q̃ hēt iure hr̃ditario, q̃ illa quā hēt iure pręlegati. l. Marc. §. quidā liberis. ad Treb. Aut dixit, ꝙ reſtitueret portionē hr̃ditariā, & tūc quatenus hēt iure p̄legati, nō venit in fideic. ſed quatenus iure hęreditario, venit. d. l. in fideic. hæc eſt melior diſtinctio q̃ illa quam gl. facit in l. cū virū. C. de fideic. q̄ eſt imperfecta. Iſta tñ membra adhuc recipiūt alias limitationes, de quib. dicā in illo §. quidā
2 liberis. †In tex. ibi [ſed in partē quartā] hæc eſt ſecūda dubitatio an in quartā partē. i. in illā vnciā, quę eſt detrahenda pro Treb. pōt multū aſcēdere, q̄a eſt quarta pars tertię totius hr̃ditatis, aliud imputetur de iſtis p̄legatis, & ius p̄ſupponit de certo, ꝙ de illis viij. vncijs quas hēt a cohr̃dib. iure pręlegati, nihil imputet̃, ſed de quarta quā hēt iure hr̃ditario, q̄a ſi teſtōr mandauit reſtitui retēta quarta imputet̃ quarta pars quę eſt una uncia, & per ꝯñs xij pars integrorū prediorū. ſed ſi teſtōr non dixiſſet retenta quarta, ꝯputaretur tota iſta tertia pars, & ſic quatuor uncię. Ex qua diſt. no. ꝙ fauorabilior eſt Tre. uel alia quarta qñ detrahit̃ ex uolūtate defuncti, q̃ qñ ꝯ̃, quia primo caſu minus imputat̃ in cōmodum hęredis. facit ad id quod dixi s̄. eo. in l. quantitate.
3 ¶†Itē no. ꝙ omnis detractio quę fit de leg. vel fideic. ꝓ Treb. vel Falc. dr̃ fieri ꝯ̃ uoluntatē teſtōris qñ nō cauit expreſsè, ꝙ fieret. Ideo licèt illud quod detrahitur legatarijs dicatur indebitū de iure ciuili, dr̃ tñ debitum iure naturali. l. j. ad l. Fal. ¶Sed opp. ꝙ hoc caſu qñ pręter uoluntatē defuncti detrahitur, ꝯputētur viij. vncię q̄ habentur iure pręlegati, quia licèt in Falci. iure inſti. non ꝯputetur quod hr̄ iure pręlegati, ſed ſolū quod iure inſti. & ideo ſic nūcupatur, tñ in Treb. ꝯputatur quicquid hr̄ iudicio defuncti, & nō iure inſti. ſed pręlegati, vel gratia conditionis implendę. l. in quartā. j̄. eo. Sol. fateor in his quę capiunt̃ eo iure, vt ſi pręlegaretur res tertij, vel hęredis, quia tota capitur iure legati, ſed ſi diuerſo iure, vt ſi pręlegatur res hęredita. q̄ partim capitur iure hæreditario, & partim iure prælegati, tunc nō ꝯputatur niſi pars q̄ capitur iure prælegati, vt hic patet. & no. in d. l. in quartā. in gl. hic diſtingue. ¶In glo. quæ incipit, hoc ideo, ibi habuit mentionē hr̃ditatis. Tu dic, ꝙ non eſt neceſſariū. nam ēt ſi non habuiſſet nihil de prælega. veniret, poſtq̃ facta eſſet poſt rogationem. ¶In fi. gl. ibi. [ſatis cadit in fideic. ſi computatur in quartā.] Bar. dicit ꝙ hoc nihil eſt dicere, ideo ſolue, vt dixi, ꝙ ibi loquitur qñ primo legauit, & poſtea rogauit, & tūc portio hęreditaria tota cadit in fideic. ideo tota ꝯputaretur in Treb. etiā ſi detrahetur ex voluntate defuncti, quia nō grauatur hæres in ꝯputando poſtq̃ ſi non computaret, reſtitueret, ſed hic qñ primo rogauit, vnde non venit in fideic. etiam ſi ſit facta mentio hæreditatis, vt patet in tex. ideo non computatur niſi prout hic dicitur, & hoc eſt vtile ſibi, quia quatenus non computat, non reſtituit. ita ſubtiliter intellige melius q̃ per alium dicatur.

1 *Id quod datur loco pretij, computatur in Fal. quia cùm ſuccedat loco rei hæreditariæ, cenſetur capi hæreditario iure.*

2 *Si ſtatutum dicat ꝙ non poſſit quis inter viuos alienare in forenſem rem immobilem, ſed bene poſſit legare, & aliquis grauauit hæredem, quod talem rem venderet forenſi an poterit hæres vendere, & ſic, an dicatur alienarę inter viuos.*

LEX LXXXVII.

1 QVi fundum. †Id quod datur loco pretij, ꝯputatur in Fal. quia cū ſuccedat loco rei hr̃ditariæ cēſetur capi hæreditario iure. hoc primo. Et ſi duo pariter inſtituti pariter grauētur hincinde vendere, neuter aduerſus alium Fal. detrahit, q̄a tm̃ vr̃ habere poſt venditionē quantū habebat ante cum loco rei habeat pretiū. hoc ſecundo, & debitū hr̃di a defuncto ante omnia deducitur in cōputatione Fal. hoc tertio, & vltimo vſq; ad §. ſi tu ex parte. & no. ex hoc princ. ſi hr̃s grauatur uendere ꝓ quinquaginta rē q̄ ualet cētū in legato vñr eſſe quinquaginta, nō illa res, nā illa capit̃ ex emp. & ſic ex ꝯ̃ctu inter viuos, licèt ha
2 beat originē a teſtō. †Per hoc decidit̃ qō ſm̃ Ang. Si ſtatutū dicit, ꝙ non poſſit quis inter viuos alienare in forenſem rē immò

bilem,ſed bñ poſſit legare,& aliquis grauauit hæredem,ꝙ talē
rem venderet forenſi,ꝙ hęres non pōt vendere nec ille emere,
quia non haberet ex cā legati,ſed ex cōtractu inter viuos.ita di
cit diſputatum fuiſſe,licèt in contrarium faciat quod no.Dy.in
l.vxorem.§.agri plagam.de leg.3.vbi dicit ꝙ ſtatim ꝙ ille offert
pretium.tranſit dominium etiam venditione non facta, nec
traditione ſicut tranſiret ſimpliciter res etiam legata , & ſic hēt
vim legati, & naturam mixtam. pro iſto dubio eſſet ſatis cogi-
tandum.pro Ang.facit quod no.Bar.in l.Aurelius.§.Caio.de li
be.leg. vbi dicit aliud eſſe qñ teſtator per ſe liberat debitorem ,
quia dicitur haberi liberatio ex vltima voluntate, aliud qñ mā
dat hæredi ꝙ liberet, quia dicitur haberi ex actu inter viuos, &
aliqua veniunt in vno quæ non veniunt in alio .

1 *Conditio,cuius euentus, vel defectus legata non vitiat eorum petitionem non differt , & plures potiones eiuſdem inſtituti contribuuntur inuicem ad augenda legata .*
2 *Fruſtra expectatur euentus, qui nihil operatur.*
3 *Libellus incertus admittitur qñ incertitudo prouenit ex parte conuenti .*
4 *Adita hæreditate etiam per vnum de hæredibus ſtatim dominium rerū legatariarū ſi ſunt hæreditariæ tranſit inſolidum,& actio ex teſtamento perſonalis inſolidum acquiritur pro ipſa repetenda .*

1 §.Situ ex parte. † Conditio cuius euentus vel defe
ctus legata non vitiat,eorum peti-
tionem non differt,hoc primo.& plures portiones eiuſdem in
ſtituti contribunt̄ inuicem ad augenda legata. h.d. ſm Dy.&
omnes.¶In tex.ibi[ſcripti fueritis]ſub.purè.¶In tex.ibi[inſtitu
tus fueris]ſub conditione,quo caſu adeundo ex pura inſtitutio
ne efficieris hr̄s nō ſolum in illa quarta , ſed etiā dimidia iſtius
dimidiæ ꝯdōnalis , q̄ in oēm euentū es habiturus ſiue ꝯdō exi-
ſtat virtute inſtōnis ꝯdōnalis, ſiue deficiat ex iure accreſc.qm̄ il
la dimidia hr̄ pro pura,vt hr̄ in l.liber homo.§. ſi ita.de hær.in
ſti.Titius aūt adeundo efficitur hæres in ſua quarta tm̄, ex quo
ſequitur ꝙ dimidia illius dimidiæ ꝯdōnalis tm̄ eſt in pendenti
donec ꝯdō exiſtat , vel deficiat, qa ignoratur cuius debeat eſſe
vel Titij ex inſtōne ꝯdōnali, vel tua ex iure accreſ.eo.modo vi-
debat̄ de legatis ꝙ pro quarta parte ſtent in pendenti ſicut hęre
ditas,& ꝓ illa peti nō poſſit,ſed ꝓ illis trib. quartis ꝯ̄rium deter
minat,quia in oēm euentū erunt p̄ſtanda ſi ꝯdō exiſtet a te pro
2 tribus quartis a Titio ꝓ vna quarta , ſi deficiat a te. † fruſtra er-
go expectatur euētus,q nihil operatur.l.aliqñ.ī fi.ad Vell. ¶ In
tex.ibi a te ſub. dūtaxat nam videbat̄ ꝙ eſſet inſpiciēda dūtaxat
pars quarta,in qua fuiſti purè inſtitutus, ex quo legata fuerunt
purè facta,vt ſi excedat dodrantem illius quartę detrahat̄ Falc.
licèt illi accedat ſemis,ſed ꝯ̄rium eſt, quia eſt ꝑinde ac ſi ſemel
fuiſſes inſtitutus in quarta,& dimidia.l.in ratione.§.q̄ſitū.in fi.
s̄.co.pro declaratione gl.opp.ꝯ̄ tex.ꝙ iſta legata non poſſent in
ſolidum peti, qa neuter inſtitutorum nec ambo ſimul ſunt hr̄
des inſolidū anteq̄ ꝯdō exiſtat,vel deficiat. Ergo non ſunt obli-
gati inſolidū, & ꝑ ꝯſequens nec actio ex teſtō eſt inſolidū nata.
Dicit gl. ꝙ quantū ad libertates clara eſt rñſio,nec declarat qua
re,ſed dic ꝙ libertates directo datæ ſtatim adita hęreditate ꝯpe
tunt inſolidum , licèt non ſint inſolidum hr̄des, qa non pñt ꝓ
parte ꝯpetere,nec hñt peti ꝑ act.ex teſtō.quantum verò ad alia
legata ſi ꝯſiſtunt in ſpeciebus hr̄ditarijs , adhuc clara eſt rñſio,
qa ſicut libertates inſolidum ꝯpetunt: ita dñiū illarum ipſo iu-
rę inſolidum acquirit̄ legatariis , qa in hoc ēt ab aliquo ipſorū
non hñt peti cū trāſeat ipſo iure,& licèt poſtea habeant peti ip
ſæ res ab iſtis hęredibus,poterit agi rei vē.q̄ datur ꝯ̄ eos non tā-
q̄ ꝯ̄ hr̄des,ſed tanq̄ poſſeſſores.l.de eo.§.ſi.ad exhib.licèt aūt nō
ſint hęredes inſolidum,verum eſt tm̄ ꝙ inſolidū poſſident, nec
eſt curandum pro quota quilibet eorum poſſideat, nec hñt lē-
gatarii hodie diē,ſed ſufficit petere eos ꝯdemnari ad reſtituen-
dum ꝓ partib. quas poſſident , & hñt facultatem reſtituendi ,
vñ ſi inſtitutus in quarta illas teneret inſolidum, poſſet inſoli-
dum conueniri rei vend.& ſubdit gl.notabiliter,ꝙ in act.perſo
nali hoc caſu, qa cum illa concurrat cum rei vend. trahit ad ſe
naturā illius ita declarat.dic ꝯ̄ hanc gl. ꝑ hoc non ob.l.ſi tibi.§.
ſi fundus.de leg.j. vbi actio ex teſtō non intentatur ꝯ̄ vnū hære
dem inſolidū,licèt inſolidū poſſideat, qa ibi fuit legatus fundꝰ
vnius ex hr̄dibus,quo caſu non tranſit dominiū, & ſic non cō
currebat actio pſonalis cum rei vend. hoc aūt ꝓcedit in actio-
ne ſtricti iuris,vt eſt actio ex teſtō.ſed in bonæfi.qñ datur ad rē
reſt.ēt ſi non ꝯcurrat cum rei ven. datur ꝯ̄ illū q hēt facultatem
reſtituendi inſolidum.l.3.§.ſi hr̄s ꝯmo. ita declarant Docto. de
quo vide Bar.in l.eadem.§.Cato. de ver.obl. vbi facit magnum
3 feſtum de iſta gl.& d.Dy.decla.¶† No.ēt ꝙ admittitur libellus
incertus,qñ incertitudo prouenit ex parte conuenti.& plerun-
que ꝯtingit,quia agitur ꝯ̄ duos hr̄des in eo.libello, vt agens nō
habet dicere ꝓ quota agat ꝯ̄ quēlibet , quia hoc pōt ignorare.
ſed pōt dicere ꝙ cū poſſideat hr̄ditatē inſolidum petit ambos
inſolidum ꝯdemnari.ſ.quemlibet pro illa rata, ꝓ qua hr̄s eſt ꝑ
iſtā gl.ſi aūt legata conſiſterent in pecunia,obſtaret op.quia nō
poſſet agi rei vend.ſed actio ex teſtō, & illa non poteſt dici nata
eſt,qa naſcitur ex quaſi ꝯ̄ctu qui celebratur in aditione, & iſte
non eſt celebratus in tota hr̄ditate,ergo nec neuter, nec ambo
ſimul ſunt obligati inſolidum.Qūo rñdebitur ad tex.q dicit[le
gata tota præſtabunt] gl.non rñdet hic,ſed s̄.de hær.inſt.l.liber
hō.§.ſi ita.dicit eſſe hoc caſu ēt inſolidum cōueniendos . quod
ſtare non poteſt ratione prædicta ſm Dy.ideo iſta glo.loquitur
melius ſm Dy.ad tex. rñde ſm Dyn. ꝙ dabitur curator pro illa
parte,quæ eſt in pendenti. & ille habebit ſoluere. arg. l.ſi quis
4 inſtituatur.§.pe.de hær.inſt.¶† No.etiam ex iſta gl. ꝙ adita hæ-
reditate, etiam per vnum de hæredibus, ſtatim dominium re-
rum legatariarū ſi ſunt hæreditariæ tranſit inſolidum, & actio
ex teſtamento perſonalis inſolidum acquiritur pro ipſa repe-
tenda,quod alibi neſcio reperiri,quàm in iſta glo.
1 §.Qui filium. †Si portio grauata accedat nō graua
tę ex ſubſtōne vulg.ēt tacita inuicē ꝯ
tribuūtur, ſecus ſi ex pup.ſed ſi nō grauata accedat nō grauatæ
miſcētur adinuicē,ēt ex pup.h.d.de prima parte vſq; ibi[ꝙ ſi ex̄
nei]ibi de ſecūda.In tex.ibi[ex ſubſt.hr̄s extitiſſet]ſ.ex vulgari ta
cita ꝯprehenſa in pu.vt colligit̄ j.in ver.[ſed hoc ita verū eſt.]&
hoc quantū ad portionem hr̄ditatis pr̄næ in qua fuit inſtitutus
puppillus, ſub.& non adiuit,ſed repudiauit.ſi aūt nō repudiaſ-
ſet,trāſmitteret ab inteſtato iure ſuitatis,q nō tollit̄ ad hunc ef
fectū per dationē cohr̄dis ex̄nei.l.3.de iure.delib.Et ſic exclude
retur cohr̄s ſubſti.tā a iure accreſ.q̄ a iure ſubſt.uulg.quia licèt
non fuerit ipſe hr̄s, aliū.ſ.hr̄dem ſuū hæredē facit in ipſis tranſ-
mittēdo iuxta no.ī l.j.de vulg.& pup.per Bar.& ſic nō haberet
locum qđ hic dr̄,vt ſemiſſes ꝯfundāt̄ur, ſed hr̄s filii ſolum lega
2 ta detracta Fal.¶†In tex.ibi[ſolida legata eū præſtare]hoc intel
lige cū limitatione quæ colligit̄ ex l.j.§.id qđ.s̄.eo.qñ fuerunt
repetita a quolibet hærede,ad quem perueniret ſemis pupilli,
aliàs ſecus ſi nominatim a pup. nam tunc ſi ibi perueniret ex
vulg.expreſſa,non augerentur legata,vt ibi, multò minus ſi ex
vul.tacita,de qua hic,nec ꝯmiſcerent̄ adinuicem.In tex.ibi[nō
ampliora legata debet ſubſtitutus]ſub.ēt ſi ab eo fuiſſent exp̄ſ-
sè repetita hoc caſu,qa cū per aditionem pupilli ab eo incepe
rint deberi,debentur a ſubſtitutio eius hæredi, ēt ſi non forent
repetita,ergo repetitio eſt inutilis.l.ſeruo alieno.§.ſi quis a pri
mo.de leg.j.uer.ſed ſi pater.iuncto tex.q hic ſequitur in ver.[qa
non ſuo nomine.¶In tex.ibi[ꝙ ſi extranei] quid in alio caſu,q
non ponitur qñ ſemis vtriuſque fuit grauatus,ſed magis unus
3 q̄ alius,dic vt j.ea.l.§.fin¶†.In tex.ibi[ex ſubſtitutione hæres ex
titerit]ſub.pupillari,videbat̄ aūt hoc caſu ꝙ non fuerit ꝯtribu-
tio portionū,qa debet fieri de portionib. eiuſdē hr̄d.[ſed nunc
portio pupilli deſiit eſſe de hęreditate paterna,& eſt effecta de
hæreditate pup.tm̄ idem eſt, qa reputatur eſſe de paterna poſt-
q̄ idem teſtm̄ reputatur pr̄is & filij,& hoc vult dicere dum ſub
dit[perinde agendum &c.] & j.ea.l.fi gl. hic op.de l.ꝙ ſi alteru-
tro.s̄.eo.& iſta opi.tangit primum caſum,ſed ſolue, quia ibi ac
cedit per ius accreſc. hic iure ſubſtituti. vulg. licèt tacitè, quod
eſt mirabile , nam non magis venit ex voluntate defuncti ue-
niendo per illam, q̄ ſi venit per ius accreſcen. ſicut ergo illo ca-
ſu ſi portio grauata accedit non grauatæ non contribuuntur
vt ibi, ita nec hic deberet eſſe. Sed poteſt dici,hic concurrit du-
plex ius ſcilicet accre. & ſubſt. ꝙ tm̄ valet quātum ſi ex expreſ
ſa ſubſti. ſed alterum tantum per ſe non tantum ualet,[nec vi-
deo aliter poſſe reſponderi .
1 §.Qui filios. † A ſubſtituto exhæredati poteſt legari
ſi bona patris peruenerunt ad exhæreda
tū ex iudicio patris,& hæreditario iure , licèt non iure origina
rio inſtitutionis:ſecus ſi nō ex iure hęreditario, vel non ex pr̄is
iudicio.h.d.vſq; ad §. cohæres . & melius hic declarantur leges
dicentes, ꝙ a ſubſtituto exhæredati non pōt legari.l.antepe.de
lega.& l.cū quidam.C.de leg.q̄ in alio loco.primo loqtur qñ il
la duo concurrebant , ꝙ ad exhæredatum ꝑuenerūt bona pr̄is
non ex primæua inſt.ſed ex ſubſtitutione pup. & ſic iure hære-
ditario,& ex iudicio defuncti,vſq; ibi[nec huic]poſtea quando
non iure hęre.ſed legati vſq; ibi[diceret aliquis] poſtea qñ non
iudicio defuncti,ſed ex legali diſpōne, licèt iure hæreditario,&
2 no. ꝙ † in primo caſu pōt grauari tam exhęredatus, q̄ ſubſtitu-
tus,vt patet circa fi In ſecundo caſu pōt grauari exhęredatus.l.
cohæredi.§.cum filię. de vulg.& pup.non ſubſtitutus, vt hic in
ver.[nec huic] & d.l. cum quidam. In tertio vero caſu nec ipſe
exhæredatus,nec eius ſubſtitutus multò minus, quia non ha-
bet ex iudicio defuncti, vt etiam probatur hic in fi.ibi [ne plus
iuris circa perſonam ſubſtituti .
1 §.Cohæres pupillo. † Si portio minus grauata
accedat plus grauatę, ꝯtri
buuntur, vt augeantur legata,ſicut qñ nullo mō grauata acce-
dit grauatę,quia qđ iuris eſt de toto quo ad totum, eſt de parte
quo ad partem.h.d.Et hic Bar. colligit iſtam mām,q̄ eſt diffici-
lior, quę ſit in hoc ti.de cōtribu. portionū ad fi. augēdi legata,
2 & minuendi,vel tollendi Falc. † & de contrib.legatorū,ad finē
ꝯ̄rium.ſ.inducendi,vel augendi, quia de mā plures leges huius
tit.loquuntur.¶In tex.ibi[ex ſubſt.] vulg.vel pup.non curo,tm̄
tex.loquitur qñ ex pup.& patet j.ibi.[licèt.n.pupillo &c.] quia
per vulg.non exiſteret hęres pupillo,ſed patri.¶In tex.ibi [ex-
hauſtus eſt]ſub.non tm̄ quantum ſemis cohęredis,quia nō vl-
tra dodrantem,certè imo minus,ałs non eſſet imponēda ratio
l.Falc.

l. Fal. ex integro, quia non reperietur cohęres hr̃e vltra quartã totius hr̃ditatis. debet ergo poni hic qđ nunc reperitur habere vltra quartam. ideo ponitur ex integro, vt ſic reſtituatur legatarijs quatenus fuit detractũ plus, attenta portione ſuperueniente. no qa verbum, exhauſtus, verificat̃, ẽt ſi non in totum, vel vltra dodrãtem ſit grauatus, ĩmo nec tm̃. ¶ In tex. ibi, licèt. n. rñdet opp, q̃ poſſet fieri vt dixi in §. qui ſiliũ. circa fi. & rñdet, ꝙ licèt habeat ex pupillari, perinde eſt acſi hẽret ex vulg & ſic tanq̃ ex hęreditate paterna. glo. hic op. de l. in rõne. §. q̃ſitum. s̃. eo. ſub ver. Ideoq;. vbi ſemis pupilli cũ ſemiſſe cohæredis ſibi ſubſtituti inuicem non ꝯtribuuntur, hic dr̃ ꝯ̃rium. glo. ſe inuoluit: dic vt ibi no. quia ſemis pupilli erat exhauſta vltra dodrantem, ſemis cohæredis non, & ſic grauata acceſſit non grauatę, quo caſu difficilior eſt contributio, ſic ſemis pupilli non erat grauata vltra dodrantem, immo minus, & illud, in quo minus dr̃ portio non grauata accedere grauatæ, quo caſu facilior eſt contributio. l. quod ſi alterutro. s̃. eo. & l. qui filium. verſi. quod ſi extranei.

1 *Legatum factum ſub conditione ſi Falcidiæ non ſit locus, an valeat.*
2 *Perplexitas reſultans ex verbis teſtatoris, diſſoluitur ſecũdum mentẽ.*
3 *Quando non detrahitur Falcidia de aliquo legato ex voluntate defuncti nocet alijs legatarijs, non hæredi, vt patiantur Falcidiam, tàm de ſuis quàm de illo, & quid ſi non detrahatur ratione priuilegij quod alij legatarij non patiantur Falcidiam, niſi de proprijs legatis.*

LEX LXXXVII.

1 Qvi quadringenta. † Legatũ factũ ſub ꝯdõne ſi Falci. non ſit locus, non valet ſi tantum ſit neceſſarium hr̃di ꝓ Fal. quantum aſcendit legatum, ſed ſi non tm̃, eatenus vitiatur: in reſiduo valet de ęquitate, licèt de rigore deberet eſſe in totum nullum, ex quo Fal. locus eſt, & ſic deficit ꝯdõ in totum. h. d. vſq; ad §. qui cc. Primo loquit̃ q̃ñ totum erat neceſſarium pro Fal. quia æs aſcendebat ad c. & fundus legatus ſub illa ꝯditione valebatc. non vltra. vſq; ibi, quid ergo. Secundo q̃ñ totum, qa legatum aſcendebat ad cc. & pro Fal. ſufficiebant c, vſq; ibi, quare. ibi Iuriſcon. dat ꝯſiliũ teſtatori, ꝙ non loquatur eo mõ quo fuit thema poſitum apponendo ꝯdõnem mõ p̃dicto, qm̃ ex eo reſultat perplexitas, ſed loquatur alio mõ, ſ̃m quẽ cenſetur eſſe ſua intentio per appoſitionem illius ꝯditionis. Itẽ prima ſubdiuidit̃ in tres. Primo ponit̃ thema, & qõ, vſq; ibi, dixi. Scđo oſtendit ꝙ q̃cunq; pars teneatur, vel ꝙ legatum de fundo valeat, vel ꝙ non valeat manifeſta rõne reperiat̃ falſum & reſultet perplexitas vſq; ibi, cũ aũt. Tertio diſſoluit dictã perplexitatem determinando ꝙ nõ valeat ex præſumpta mente defuncti, q̃ p̃ſumitur fuiſſe ꝙ ſi alia bona vltra legata ſint in hr̃ditate q̃ ſufficiant ad Fal. legatum de fundo valeat, ſed ſi alia bona nõ ſunt, non valeat, qa intentio ſua fuit ꝙ ꝑ legatũ fundi non minuãtur legata ad ccc. ſed ſi alia bona nõ ſunt, diminuerent̃: ergo deficit ꝯdõ ſub qua cẽſetur voluiſſe legare. Itẽ ſecũda pars ſubdiuidit̃, primo oſtendit ſi determinamus ſ̃m caſum, ſ̃m qđ determinatus eſt p̃cedens ꝙ legatũ de cc. non valeat, ſequit̃ abſurdũ, & ꝯ̃ voluntatẽ defuncti, cũ alia hic ſit rõ, q̃ ibi, qa ibi totũ legatũ erat neceſſarium ad Fal. hic dimidia tm̃. Si aũt dicamus ꝓ parte valere, ꝓ parte non, dicemus ꝯ̃ rõnem diſputandi, qa ꝯdõ ſub qua fuit relictum, non p̃t pro parte impleri, & ꝓ parte non: ergo vel in totum extitit, vel in in totũ deficit. & ſilr̃ legatũ vſq; ibi, qđ ergo. ibi ſoluit pro iſta parte ſ̃m mentem, non ſ̃m verborũ rigorem. & ſic ꝑ excep. doli. q̃ nitit̃ æquitati, res iſta tẽperatur.

2 ¶ † No. ergo ꝙ ꝑplexitas reſultans ex verbis teſtõris diſſoluitur ſ̃m mentem, ſed ꝯ̃ de l. ſi Titius. de ꝯdi. inſt. vbi non diſſoluitur. Sol. dicit Bar. hic perplexitas ex accidenti reſultabat p̃ter ꝓpoſitum teſtatoris, ibi a prin. & ſ̃m eius propoſitum iſta verba ſunt obſcura, quia non ponit rõnẽ quare magis ibi q̃ hic, vñ põt dici ꝙ ibi perplexitas non poterat diſſolui, quia de mente nõ poterat ꝯſtare, hic ſic ex iuris præſump. vel põt dici dũ ipſe dicit p̃ter teſtõris propoſitum, ꝙ hic nõ ꝯſtabat teſtatorẽ ſciuiſſe facultates ſuas, & frequenter ꝯtingit, ꝙ de facultatibus ſuis plus quàm ſit ſperant hoĩes. Inſti. qui. ex cau. ma. nõ pñt. §. in fraudẽ. p̃ſumitur ergo teſtõrem cogitaſſe, ꝙ in bonis ſuis vltra legata poſſent eſſe alia q̃ ſufficerent ad quartam, & ſi hoc eſſet, volebat legatũ fundi valere, ſed ſi hoc nõ eſſet, nolebat valere. Si ergo ꝓbat̃ ꝙ teſtator ſciebat vires bonorũ ſuorũ, & ꝑ ꝯñs ꝙ immineret Fal. ſi vltimũ legatũ ſub illa ꝯdõne factum, tunc non ſolum in primo, ſed ẽt in ſecundo caſu reddatur legatũ in totũ nullũ pp perplexitatẽ, nec diſſoluit̃ in ſecundo caſu, qa imputet ſibi teſtator, ex quo ſciebat Falc. imminere, ꝙ illã condõnem appoſuit. arg. ad hoc s̃. ſi qs omiſ. cau. teſt. l. ſi in teſtõ. ibi. [ſua. n. culpa] vbi eſt text. not. ad multa, & puto hanc limitationem veriſſimã, licèt ꝑ nullum tangat̃, ar. in d. l. ſi Titius, quia venit nunc ex propoſito teſtõris.

3 ¶ † Vltimò dicit Bar. ſe ꝑ hanc l. determinaſſe: cũ teſtator feciſſet plura legata, & dixiſſet ꝙ vnũ ex illis ſoluatur integraliter ſine diminutione, vt cenſeatur voluiſſe, ꝙ ſi qua diminutio deberet fieri, vel rõne Fal. vel legitimæ debitæ filio, vel qa legata excedebant vires hęreditatis, ꝙ talis diminutio fiat de alijs legatis, nõ de iſto, ſicut hic dr̃ in fi. fuiſſe de mente defuncti ꝑ appoſitionem ꝯdõnis. & ſic no. q̃ñ nõ detrahitur Fal. de aliquo legato ex voluntate defuncti, nocet legatarijs, non hr̃di, vt patiantur Fal. tam de ſuis, q̃ de illo, vt & s̃. eo. l. ſi in teſtõ. ſed q̃ñ detraheret̃ rõne priuilegij vt de leg. ad pias cãs, alijs legatarijs nõ nocet, quia non patiunt̃ Falc. niſi de ꝓprijs legatis, vt s̃. eo. l. ſi poſt, & no. C. eo. auth. ſilr̃. & ſup. eo. l. ex aſſe, & iſtud ꝑpetuò tene mẽti.[a] quia ſi non haberemus dictum ſuum, quilibet prima facie contrarium diceret, & ſoli hæredi noceret, ſicut illis.

ADDITIO.

a ¶ Tene menti. Raph. Ful. & Alex. tenẽt ꝙ dictum Bart. hodie non procederet, ſaluo niſi intelligas vt hic intelligit Ale. Adde tamẽ ꝙ pro opi. Bar. facit tex. in l. 2. §. ad filiorum. C. quando, & quib. quarta pars, debe, lib. x. per quem lex voluit. Ludo. Ro. conſi. 79. quòd vbi aliàs per verba integra hæreditatem reſtituas, non cenſeatur prohibita Trebellianica, tamen vbi eſſent adiecta verba, & in nulla parte diminuta, Trebellianica enim poſſit detrahi, & ibi dicit caſum eſſe ſubtiliter conſideranti quòd per verba integra non cenſeatur prohibita Trebellianica.

§. Qui ducenta. Bar. dicit ꝙ iſte §. eſt de difficilioribus qui ſit in Infortiato, non ꝓpter tex. qui ſ̃m verum intellectum eſt clarus, ſed ꝓpter gl. quæ infraſcãt. Vſuræ quæ ꝯdõne pendente per hæredem percipiuntur de quantitate vni legata computant̃ in Falc. reſpectu oĩum legatariorum, & qđ deeſt, ab oĩbus legatarijs ꝓ rata ſuppletur, & qui pinguius habet legatum, plus grauatur in ſupplẽdo. h. d. colligendo ſummarium ex dictis Bar. & Dy. Primo ponit̃ thema ex quo reſultat qõ, vſq; ibi [legis Falc.] ibi ponit̃ ſol. ſ̃ꝫ quoſdam Iuriſperitos (qđ minimè) ibi tertia, in qua reprobat dictam rationem, & aſſignat rõnem quare vſq, ibi [quare ſtatuendum &c.] ibi ponit aliam determinationem. pone caſum partim ſecundum lec. Io. And. partim ſ̃m lect. Azo. quæ ponit̃ in 2. gl. nã glo. legunt tribus modis. ¶ In tex. ibi [mihi c. præſenti] dic ſub. q̃ mihi ſtatim fuerunt ſoluta, ſed alia c. tibi legata ſub ꝯditione ea pendente remanſerũt penes te. ex his percepiſti cõmodũ 25 extitit ꝯdõ, & ſic ſunt ibi c. ſoluendà Falc. imminet, quia penes hæredem ſolum ſunt 25. q̃ percepit de tuis c. & quarta pars de cc. ſunt quinquaginta. deficiunt ergo ſibi alia 25. & ẽt fructus quartæ qui debentur ſicut ipſa quarta. l. qđ de bonis. §. fructus. ſup. eo ponamus ergo ꝙ fructus de quinquaginta aſcendũt ad x, hæres habuit xxv. & ſic nõ habuit q̃rere fructus de illis, ſed de alijs 25. q̃ non habuit deficiunt fructus, & ſic v. & ſic deficiũt 30. q̃ritur ergo a quo ſibi debeant tradi, an ab vtroq;, an ab altero noſtrum, & primo caſu ſi ab vtroque ꝓ qua parte q̃ſq; ſoluat? videbat̃ ꝙ a me tm̃ deberet hr̃e, qm̃ xxv. q̃ habuit, vt a te tm̃ habuiſſe, ex interuſorio pecuniæ tibi legatæ, & ſic non haberem[9] iſtũ tex. q̃libet hoc diceret, ꝙ ego ſolus hẽam ſibi dare 30. Iuriſcon. p̃ſupponit ꝯ̃riũ ꝓ firmo, ꝙ xxv ꝓſint nõ ſolum tibi, ſed mihi, vt imputentur in Fal. reſpectu vtriuſq; noſtrum & 30. q̃ deficiũt debeãt ꝑ ambos ſuppleri. qđ eſt mirãdũ. Hoc præſuppoſito diſſenſio fuit pro qua rata q̃ſq; noſtrũ ꝯferat: & quidã dixerũt ꝙ pro rata, & ſic q̃libet xv. & hoc vult tex. ibi [quindena]. i. bis x. & v. ſeu bis xv. ab vtroq; noſtrũ. ſ. æqualiter. Iuriſcon. reprobat, qa nõ æqualiter fuimus onerati, ſed ego plus q̃ tu, cum meũ legatum fuerit purum, tuũ ꝯdõnale. qđ reputatur tm̃ minus quã tũ fuit interuſurium. ſ. 25. meũ ergo fuit de c. & tuum fingitur fuiſſe de 75. & ſic meũ excedit tuũ ĩ quarta parte, qa 75. faciunt ter. 25. & c. faciunt quater 25. debemus ergo illa 30. diuidere in vij. partes, & ego ꝯferam quatuor, & tu tres, hic eſt verus caſus ſed pp vnum ꝯ̃rium variatur, qa ĩmo vr̃ ꝙ 25. q̃ hæres percepit cedãt lucro eius, & nõ ꝓſint legatarijs, qa ſunt ꝑcepta poſt mortẽ. s̃. eo. l. ĩ quãtitate. & debeãtur q̃nquaginta. Quidã antiq. gloſſatores fatentur, & intelligũt tex. & exponũt tex. mõ ſuo, vt ĩ gl. ꝙ eſt ꝯ̃ iſtũ text. Ad ꝯ̃riũ rñde, ꝙ loquitur de fructib. ꝑceptis ex rebus non legatis, ſed q̃ percipiũtur ex rebus legatis, cõputãtur in Falc. in d. §. fructus. qđ ergo iuris eſt in fructibus, eſt ẽt in vſuris ꝑceptis ex pecunia legata, q̃ licèt propriè nõ ſint fructus. l. vſuras pecuniæ. de ver. ſig. largo mõ dicuntur reditus, & ſic fructus, vt patet hic in verbo [reditus] & verbo [fructib.] ſed magis obſt. qa videbatur ſolũ imputari ĩ Fal. illius legati, de quo ſunt ꝑcepti: hic probatur ꝯ̃riũ. Rõ poteſt eſſe, qa pẽdente ꝯditione non dicebatur legata iſta pecunia, & ſic ſunt perceptæ de pecunia hr̃ditaria nimirum ſi omnibus proficiunt, nam & ꝯditio in legatis non trahitur retro. l. j. ad Sil. Idem eſſet in fundis legatis ſub ꝯditione, vt fructus ꝑcepti proficiant oĩbus legatarijs. Sed ſi legatum eſſet in diem certam, qa ceſſaret dicta ratio, putarẽ ꝓdeſſe illi legatario, de cuius legato ſunt percepti. ita intelligo iſtum §. & §. fructus. quod no. quia eſt ſubſtantiale, & per neminem tangitur. Cætera quæ ſunt in gl. non valent vnum obolũ.

1 *De pecunia relicta pro alimentis detrahitur Falc. & ſi pro alimentis incertarum perſonarum ponitur ad quæſtum, vt de illo alimẽtentur, & hæres qui oppoſuit de Fal. calumnioſè tenetur ad vſuras pro tempore quo diſtulit ſoluere.*
2 *Si teſtator legat magnam quantitatẽ pro alimẽtis pauperũ, executor, uel epiſcopus non debet pecuniam diſtribuere inter pauperes, ſed ponere ad licitum quæſtum, & de quæſtu alere pauperes, & quid hodie?*
3 *Vbicũque quis tenebatur pecuniã illius cuius negotia adminiſtrat ponere ad*

re ad vſuras,& ad quid hodie teneatur,

4 *Qui opponit exceptionem ſi ſuccũbat cenſetur eſſe in dolo, ſi non habuit iuſtam cauſam litigandi.*

L E X XXXVIIII.

1 Diui. †De pecunia relicta ꝑ alimẽtis detrahit̃ Fal.& ſi pro alimẽtis incertarũ pſonarũ ponit̃ ad q̃ſtũ, vt de illo alimẽtentur,& hæres qui oppoſuit de Fal calũnioſè tenet̃ ad vſuras ꝑ tpe quo diſtulit ſoluere.h.d.& hẽt tria dicta.Primũ dictũ hodie nõ ꝓcederet ſi lega

2 ta eſſet ꝑ alimentis pau.vt ẽt ſentit gl.& dixi ſ.eo.l.hrdita tũ.†Ex ſecũdo dicto no.ſi teſtor legat magnã quãtitatẽ ꝑ alimẽtis pau perũ, executor, vel eps nõ dẽt pecuniã diſtribuere inter paupe

a res,ſed ponere ᵃad licitũ q̃ſtũ,& de q̃ſtu alere pauperes,& hoc ẽ vtilius,cũ duret ꝑpetuò Venetijs.ergo ponunt̃ ſup ĩpreſtis, q̃a ſecuriores erũt.gl.tñ hic dicit,ꝙ hodie ꝑ auth.nouiſſima.C.de admi.tu.non dẽt hoc fieri,ſed verũ dicit ꝙ ad q̃ſtum illicitũ nõ dẽt poni vt ad vſuras,nec ẽt ad licitũ cũ peculio, ſed ſine pecu

3 lio ſic,& dicit Bar.hic vnũ verbũ ſingulare.†ꝙ vbicunq; qs tene bat pecuniã illius,cuius negotia adminiſtrat,ponere ad vſuras, vt erãt tutores vel pp morã,tenebat̃ ad vſuras.Hodie tenet̃ po

b nere ad licitũ q̃ſtum,& tenet̃ ad illud cõmodũ,qđ licitèᵇpotuiſ ſet percipere iuxta c.ꝑ veſtras.de do.inter vir.& vxo.& Bal. hoc dictũ valde no.in l.j.circa fi.de ꝯdi.indẽ.cõiter aũt tenetur,ꝙ cõ modũ impreſtorũ licitè recipiat̃,& quotidie videmus ꝙ tale ꝯ modũ relinquit̃ ad pias cãs ẽt per prælatos eccleſiarũ.† Ex vlti.

4 dico no.ꝙ qui opponit exceptionẽ ſi ſuccumbat,cenſet̃ eſſe in dolo,qđ eſt verũ ſi non habuit cãm opponendi, aliàs ſecus.l.ſi quis ſolutioni.de vſuris. iõ ſi alicui eſt aſſignatus terminus ad comparendũ,& miſit procuratorẽ,& de mãdato diſputetur, & pronunciet̃ non eſſe ſufficiens,cenſet̃ fuiſſe in mora, & termi

c nus ſibi cucurriſſe,ᶜh.d.Barto.in l.2.§.non ſolũ. ad Treb. & in l. ſi finita.§.Iulia.de dam.infect.ad qđ vide oĩno.Cy.in l.ꝯ maiores.C.de inoſ.ſed q̃ro vſq; ad quã quantitatẽ dicat̃ hrs in mora, vt teneat̃ ad vſuras,vr̃ ꝙ pro illa tñ quã volebat deducere,non pro alia quã tradere nõ recuſabat.Credo ꝙ pro tota,niſi obtuliſſet reſiduũ,& legatarius recuſaſſet,quia cõſtitueret legatariũ in mora,& ſe excuſaret.nam qñ debitum pro parte eſt liquidũ pro parte non, tenetur debitor partem liquidam recipere,& ꝑ alia litigare.l.quidam exiſtimauerunt.ſ.ſi cert.pet.ſecus ſi totũ eſſet liquidum.l.tutor.§.Lucius.de vſuris.Sed ſi non offert, nõ eſt quid imputetur creditori cur non dixit,ſolue,cum particularis ſolutio ſit incommoda.l.planè.ff.fam.erciſ.quid ſi Fal. imminebat,& ſic hæres iuſtè opponebat,an ſaltem in quantitate quæ erat ſoluenda,conſtituat hæredem in mora?dic ꝙ non,niſi offerat ſe paratum recipere,quia dum petat totum, non imputatur heredi ſi non offert partem,quia non eſt veriſimile,ꝙ ille reciperet.hoc not.Bart.not.in l.qui ſolidum.in princ.de leg.ij.

ADDITIONES.

a ¶Verũ,an huiuſmodi legata poſſint cõuerti in eccleſiæ fabricam,vide per Bal.in l ſi quis ad declinandã.§.in oĩbus.C.de epi.& cle.& l.oẽs.eo. tit. & ioã. An.in c.fi.de teſta.quæ autem ad certum piũ vſum relinquũtur non ſtatuto in alium commutari queant.Et nunquid Papa ſaltem efficere poſſit,vide eundem.Bal.in l.ſi teſtamentum.C.de teſta.

b ¶Licitè. Adde Bal.in l.j.in fi.C.de condi.inde.& in l.fi.in fi.C.de pe.hæ. Lud.Rom.conſi.176.Soci.conſ.2.vbi dicit.in curia eccleſiaſtica ſe ſæpius conſuluiſſe.

c ¶Cucurriſſe.adde Bal.in Auth.ei qui.C.de temp.app.Bal.in l.j.C.de iur. calum.do.de Rota deciſ.ſuis.99.inci.Item quod fatalia.

L E X XXVI.

Si hæres. Si hæres recuſat quod offertur gratiã conditionis implendæ,quia vult detra here Treb.de iſtis bonis cogitur hæreditatem reſtituere Treb.non detracta. h. d. & ſic neutrum habe bit.& ſibi imputet,quia ſi recepiſſet in Treb. imputaretur, nec eſt in ſuo arbitrio detrahere quartam, ex quo teſtator ſibi prouidit de eo quod erat dandũ gratia ꝯdõnis implẽdæ. quod no. ſingulariter:quia nũc vſq; in hoc tit nõ habuimus.¶In tex.ibi, [diſcedat].ſ.nolendo accipere pecuniã,quã ſi acciperet, cõputaret in Treb.ꝯ.l.proxi.licet in Fal.non cõputetur,& ſic expone le gem Fal.i.Treb.¶ In tex.ibi[& ſi non deteriei].ſ. quia non vult recipere.ſed quid ſi a prin.recuſauit,nunc vult recipere, videns ꝙ hẽt reſtituere nõ detracta Treb,vtrũ poſſit pœnitere? R̃ndeo ſic per l.cui fundus.in fi.ſ.de cond. & demon. ſm intel. Pet. de quo ibi dixi.ita reperio Iaco. de Arena in elligere hanc l. quam quidam allegant contra intellectum Pet.in d.l.cui fundus.

1 *In Falcidia quid computetur inſtitutionis iure,et quid in Trebellianica.*

2 *Falcidia dicitur quarta pars hæreditatis.*

3 *Plures quartæ quæ debẽtur de iure ciuili,et plures quæ de iure canonico*

4 *An totum quod capitur iure hæreditario,in Falcidiam computetur?*

5 *Quid de eo quod capitur alio iure quãm hæreditario*

6 *Quomodo cognoſcitur,an tota res capiatur iure hæreditario,an tota iure prælegati,an partim vno,partim alio.*

7 *An quicquid imputatur in Falcidiã,imputetur etiam in Trebellianicã.*

8 *Quid in legitima debita de iure naturæ,& quæ in eam imputentur.*

9 *An nepotes ex filia quibus fuit ab auo aliquid relictũ iure inſtõnis,ſi agãt ad ſupplementũ legitimæ, debeant ſibi cõputare dotẽ maternã quã mater ſibi cõputaret ſi viueret,& quæ dos remãſit apud generũ ꝑpter liberos de conſuetudine generali,licèt de iure ad patrẽ reuerti deberet.*

L E X CXI.

1 In quartam. † In Fal. iuræ inſtõnis ꝯputatur id qđ capitur iure hrditario tñ,nõ aũt qđ capitur iure prælegati,vel datũ grã ꝯdõnis implendæ.In Treb.ꝯputantur ẽt pdicta, dũmodo vniformiter,& vno iure capiãtur.ſi aũt partim iure hrditario, partim iure plegati, nõ ꝯputatur niſi portio,q̃ iure hrdita rio capitur.h.d.& eſt lex magiſtra,& famoſa.Primo loquitur de fal.iure inſti,quę detrahitur de particularibus legatis vel fideic. vſq; ibi [ſed in fideicõ.] ſecundo de Treb. q̃ detrahitur de fideicõmiſſo vñ.vſq; ibi [ſi qđ verò]ibi redit ad primũ caſum,vt declaret vnũ dubiũ.ſecũda pars ſubdiuidit̃:Primo loquit̃ de eo qđ capit̃ iure legati,& vniformiter,vel a legatario, vel a coheredæ, vt res cohæredis,vł alia nõ hrditaria,vſq; ibi [pro ea verò parte.] Secũdo qñ difformiter partim iure hereditario,partim iure prę legati, vt res hereditaria plegata. vſq; ibi,ſed & ſi. Tertiò de eo qđ a legatario capit̃ gratia ꝯdõnis ĩplẽde.vſq; ibi,ſed & qđ.Quar tò qñ à cohærede.Itẽ vltima ſubdiuidit̃.primo repetit qđ dixerat in prin.vel implẽdæ ꝯdõnis &c.ſecũdo infert ad caſum quẽ

2 determinat.† In tex.ibi,[in quartã]no.ꝙ Fal.dicitur quarta pars hrditatis, q̃a ſic loquebat̃. l. Fal.in ij.capite, vt patet.ſ.eo. l.j.ver. ſcđo capite.ibi,dũ dicit[quartã partem hrdita.&c.] nimirũ ſi in ea non imputat̃ niſi qđ capit̃ iure hrditario.ſed Senatuſcõſultũ Veſpeſianũ vel Treb.cũ induxit detract.quartę nõ dixit de quarta hrditatis,nimirũ ſi in illã imputãtur alia,& hãc rõne aſſignat Bar.gl.tñ q̃ incipit[cũ recipit]aſſignat rõnem magis ſubſtantialẽ,q̃a penes hrdem remanent oĩa onera qñ exhauſta eſt hrditas legatis particularibus,nec trãſeũt in legatarios,nõ ſic qñ fideicõ miſſo vñ, q̃a trãſeũt in fideicõmiſſariũ pro partibus q̃ reſtituuntur,& penes hrdem remanent ꝑ ſua quarta retinet quotã,ideo iuſtũ eſt, vt hrs plus grauet̃ imputãdo ſibi plura cũ in alio releuetur.¶In tex.ibi[nõ imputantur].ſ.pro ea parte quã accipit iure prælegati.ſed pro illa quã iure hrditario in eadem re, bñ com putat.ſ.eo.l.Neſennius.& hoc qñ erat res hrditaria:aľs nihil cõputat,quia nihil capit ex iure hæreditario ſm Dyn.¶In gl. hic [diſtingue] ibi [nam ſi pecuniã acceperit, totã ſibi computat in quartã.]dic tu aduerte,q̃a non eſt verũ indiſtinctè, ſi.n.eſſet hrditaria, q̃a in hrditate repta , q̃a illud corpus eſt cõe inter oẽs ſi eſſet plegatũ vni ex eis, diceret̃ partim capi iure hrditario, partim iure prælegati:& ſic eſſet idẽ qđ in ſpecie, vt non cõputetur niſi pro parte q̃ capitur iure hrditario, vt in ver. [pro ea verò.] qui gñaliter loquitur.Sed ſi nõ erat hrditaria, nec in hrditate reperta,procederet qđ dicit gl.quia caperetur vniformiter.aut.n. grauatur cohrs, & tunc totam dat de ſuo, & cohrs totã recipit, vt legatã:& ideo totã ſibi ꝯputat.Aut cohrs fuit iuſſus partẽ ſuã reſtituere retenta quantitate, q̃ in hrditate nõ erat, ſed poterat redigi ex vendõne rerũ hrditariarũ, & vr̃ iuſſus ꝙ redigat eã de ſua parte,& nõ de parte cohæredis,& ſic totã capit iure hrditario,ideo totam ꝯputat.iſte eſt caſus in l.deducta.§.nummis.ꝯ.ad Treb.& l.cũ pr̃.in prin.de leg.ij.vbi fit dña inter ſpeciem,& pecuniã ꝑpter hoc ſolum:q̃a qñ eſt iuſſus reſtituere partem retenta ſpecie hrditatis, illa retẽtio de parte ſua non pt fieri quinetiã fiat de parte cohæredis: & ſic habet diuerſo iure eadem rõne. Idem eſſet ſi eſſet iuſſus reſtituere retenta tali pecunia,quę non erat in hrditate,q̃a retentio põt fieri tñ de ſua parte:nec grauabitur cohrs. pp hoc totum imputabit in Treb.ita vr̃ Bar. intel-

3 ligere.ſ.eo.l.Neſennius.vbi eſt ſimilis glo. q̃ hic.† Expediamus alias gl.quia gl.finalis mentionẽ facit de multis quartis quæ debẽtur de iure ciuili, & ſunt alię quæ debẽtur de iure canonico,

a vt quarta epãlis, q̃ debẽt de relictis ad pias cãs, ᵃ & parochialis q̃ debẽt de funerarijs qñ parochialis ſepelitur apud aliã eccleſiam, ſuper quibus per modernos canoniſtas longi fiunt tractatus,& varia oriũtur dubia. Bar.ſolũ hic pſequitur de Fal. Treb. & de debita iure nãæ, & de iſta magis eſt dubium, & plura du-

4 bia oriũtur.¶†Circa primum,omiſſo ordinẽ Bar. tãm op.q̃ diſtinctionis,dic ꝙ tria ſunt videnda,primum,an totũ quod capit iure hæreditario in Falc.cõputetur. Hic breuiter dico: aut tota capitur iure hæreditario,& totũ ꝯputatur, ſiue Fal. detrahatur ſm voluntatem,ſiue ꝯ voluntatem defuncti. pone exemplum in l.in rõne.in prin.& l.non eſt.cum ſeq. ſ. eo. aut partim capitur iure hære.partim non,& tunc q̃ capitur iure hrditario,qñq; in totũ ꝯputatur. ſ.qñ Fal. detrahitur ꝯ volũtatem: qñq; quarta tñ.ſ.qñ ſm voluntatem.l.Titia.ſ.eo. & hęc diſtinctio eſt ve-

5 riſſima ſi inſpiciatur iura.† Secundo eſt videndum, an id quod capitur

ADDITIO.

a ¶ Non tñ de relictis pauperibus,vt c,requiſiſti,de teſtamẽ.& vide Bal.in l.ſi quis ad declinandã.§.in omnibus.C.de epiſ.& cler.in iij.col.& in l.id qđ pauperib.xvij.q.eo.tit.& in Auth.ſi mulier.vlti.q.C.ad l.Falc.Fed.de Sen.in conſi.lvj.Aduerte, ꝙ in his de quib. epiſcopus quartam detrahit, non fit compenſatio cum legato facto ipſi epiſcopo, vt in c.officij. de teſt. per d.Io.de Por.in l.ſi cum dotem.§.ſi pater.ſol.mat. Et ibidem per Alex. de Imo.& Ant.de Butr. & Ioan.ab Imo. in d. c.officij. & de eadem quarta epiſcopali vide Pet. de Peru.in tract.de quar. vel ca.epiſcopali.

capitur alio iure,q̃ hr̃ditario ↄputetur in Fal.aliqñ nã regula eſt
ꝙ non.Breuiter dic,ꝙ ſic in tribus caſib.ſ. qñ eſt detrahenda ab
illo a quo capit̃.s̃.eo.l.Neſennius.&ĩ.eo.l.filio. Secũdo qñ fuit
dictũ expreſsè a teſtõre,& tunc ↄputatur ſiue capiat̃ iure præle
gati s̃.eo.l.ꝙ aũt.ſiue inter viuos.s̃ eo.l.cum quo.§.fi. nec diſtin
guo,an eſſet hæreditaria vel non,qa nec illæ leges diſtinguunt.
6 † Tertio qñ capitur,vt pretium rei hr̃ditariæ s̃.eo.l.qui fundũ,
&l.in rõne.§.vendere.& hic in gl.fi.q̃ incipit[quaſi dicat]q̃ me-
lius ſoluit ↄ̃riũ de illa l.qui fundũ. Tertio eſt videndũ quõ co-
gnoſcitur,an tota res capiatur iure hr̃ditario,an tota iure præ-
legati,an partim vno partim alio? Rñdeo.ſi non fuit teſtatoris,
non poteſt capi iure hr̃ditario,ſed totũ iure legati, vel gratia ↄ-
ditionis implendæ ſiue a legatario detur, ſiue a cohęrede. aut
fuit teſtatoris,& tunc aut dñium tranſiuit in aliũ, & non remã-
ſit penes hr̃dem,q hẽt Falc.detrahere,qa fuit alteri legata, po-
ſtea ad illũ hr̃dem reuertitur,& tunc idẽ vt tota capiatur iure p̃
legati,& nihil in Fal.imputet̃.s̃.e.l.ſi a me. Aut ab illo nõ receſ
ſit dñium,tũc aut ſolus erat inſtitutus,& iuſſus vnã rẽ retinere,
& alias reſtituere,& tunc totã retinet iure hr̃ditario,&totã ↄpu
tat. Aut erat inſtitutus pro parte,& tunc partim hẽt iure hære-
ditario, partim iure p̃legati ſi erat hæreditaria, vt dixi,ẽt ſi erat
pecunia,licèt ſi eſſet grauatus retinere pecuniã in gñe, diceret̃
totã illam habere iure hęreditario,vt dixi ſup gl.p l. deducta.§.
7 nũmis.ad Treb. † Circa Treb.dic,ꝙ quicquid imputat̃ in Fal.
fortius in Treb.Fallit in eo qđ capit̃ nõ ex vltima voluntate, ſʒ
inter viuos qa ſi fuit expreſsè dictũ,ↄputaret in Falc.s̃.eo.l.cum
quo.§.fi.ſed in Treb.videt̃ ſecus.l.pater filiũ.s̃.e.in prin.Vel dic
ſi fuit dictũ a prin.cũ dat̃,tunc imputat̃,ita loquit̃ l.cũ quo.§.fi.
ſed ſi ex poſtfacto,in neutrã ↄputatur,ita loquitur l. pater filiã.
s̃.eo.ea verò q̃ in Fal.nõ ↄputantur,quia iure hæreditario nõ ca
piunt̃,ſi vniformiter capiuntur,imputantur, ſi difformiter, ſe-
cus,vt hic dummõ capiantur iudicio defuncti,ſecus ſi inter vi-
uos ſi non fuit dictũ a prin.p d.l.pater filiã.& ĩ ad Trebel.l.debi
8 tor.§.fi.& l.vxorẽ.§.teſtõ.el 2.in fi.de leg.3.¶† Circa legitimam
debitã iure naturæ dic ꝙ illa q̃ imputantur in Fal.vel Treb.im
putantur ẽt in illã, dũmodo ſint de ſubſtantia defuncti, alìàs ſe
cus,& in hoc iſta differt ab illis,quia in Treb.ↄputantur ẽt quæ
non ſunt de ſubſtantia,vt id qđ capitur a legatario, vel cohære
de,vel gr̃a ↄdõnis implendæ,& dũmodo non ſint fructus reꝝ
a defuncti, quia legitima hr̃ de ꝓprietatibus,nõ de fructibus.[a] l.
ſcimus.§.repletionẽ.C.de inoffi.teſtam.ẽt ſi ſint percepti iudi-
cio defuncti,ſecus in Treb.in quã ↄputantur dicti fructus.l.in fi
deicom.ĩ.ti.2.& ẽt in Fal.interdũ qñ sũt percepti de rebus lega
tis.l.ꝙ de bonis.§.fructus.s̃.e.ſed ẽt vltra illa quæ in Fal.vel Tre
bel.imputantur,quædã imputantur in legitimã, & nõ in illas,
vt dos,& donatiõ pp nup.& datũ cã militiæ, nã quia percipiun
tur inter viuos,non iudicio defuncti, non ↄputantur in Falci.
l.pr̃ filiã.s̃.eo.& tñ in legitimã ↄputantur.l.qm̃.& l.oĩno.§.fin.ſi
aũt fit donatio ſimplex facta a patre. Bar.diſtinguit,aut a prin-
cipio valuit,quia facta filio, qui nõ erat in poteſtate, vel ſi erat
fuit facta pp merita,& ſic tanq̃ extraneo,& reputatur aduẽtitia
& põt filio acquiri iure C. iuxta notata in l. ſi donatione. C. de
b colla.& non imputatur[b] niſi a prin.ſit dictũ,ita fecit Accur.cũ
filiũ emancipauit.l.ſi qñ.§.fi.C.de inof.teſt.& illud membrũ fa-
teor eſſe verũ.Aut a principio valuit, quia erat in poteſtate l.2.
C.de inoffi.don.& l.donationes.non de don.inter vir.& vxo.&
tunc hẽt vim legati,& ſic ↄputatur,ſicut & legata ↄputantur.l.
filiũ.C.fam.erc.ſm eũ.In hoc ſp dubitaui,pp id qđ hr̃ in l. illaʒ.
C.de colla. vbi vr̃ ↄ̃rium determinari, ꝙ licet ſimplex donatio
facta filio aliqñ ↄferatur,nunq̃ in legitimã ↄputatur,& ita ibi vi
detur tenere Iac.But.Pro hoc l.ſi nõ mortis.in prin.de inoff.te-
ſta.vbi vr̃ indiſtinctè dicere, ꝙ tunc imputat̃ qñ dr̃ expreſsè, qd
ſi non apparet,ꝙ donauit,ſed ſolũ ꝙ tradidit,& ↄceſſit dic ꝙ in
legitimã ↄputatur,qa ob hoc pr̃ vr̃ dediſſe, ita vr̃ Bar. determi-
nare in l.1.§.ſi parens.ĩ.ſi quis a paren. fuerit ma. ubi ẽt dicit ꝙ
ſi pr̃ ponit filiã in monaſterio,& offert aliquid ſup altari, uel a-
liud tradit ſimpl̃r, vr̃ facere aĩo vt in legitima ↄputetur,facit l.
ſi.de pecu.leg.vbi in dubio non vr̃ donaſſe,ſed in peculiũ cõceſ
ſiſſe,iõ imputatur,quia in illo videt̃ pater eũ dilexiſſe,ita põt in
telligi l.filiũ quẽ habentẽ.C.fam.erciſ.& ſic nõ ꝓbat p̃cedẽs mẽ
9 brũ Bar.† tangit ẽt Bar.qõnẽ quotidianã,an nepotes[c] ex filia,q
c bus fuit ab auo aliquid relictũ iure inſtõnis,ſi agant ad ſupple-
mentũ,dẽant ſibi ↄputare dotẽ maternã,quã mater ſibi ↄputa-
ret ſi viueret,quę dos materna remãſit apud generũ pp liberos
de ↄſuetudine gñali,de qua in l.dos a patre.C.ſo.ma. licèt de iu
re ad patrẽ reuerti deberet qdã ꝙ nõ,qa nõ vñr habere ab auo,
ſed a matre,& in legitimã nõ ↄputatur,niſi qđ filius vel nepos
ↄſequitur ex ſubſtantia illius,de cuius hęreditate agitur,iſta au
tem dos ẽt auo viuo exiuerat ſuũ patrimoniũ.l.fi.de col. do.&
nunq̃ fuit reuerſa,& fuit effecta de patrimonio filię,& ſic a filio
vñr habere,ergo non ↄputant.Ipſe determinat ↄ̃riũ, & dicit ſe
ↄſuluiſſe,& de nouo conſulere, quia immo habet ab auo, cũ
de iure cõi deberet ad auũ redire ſm cõem opi. ut notatur in
illa l.dos a patre.ↄſuetudo ergo aufert ab auo,& tribuit nepoti
bus,ergo habent ab auo,a quo euellit̃ mediante cõſuetudine,
& ſic deſtruitur fundamentũ ſupra factũ,ſed hoc non videt̃ ve-
rũ prima facie,quia non ſufficit habere ab auo, niſi habeat ex
vltima uoluntate:nã ſi habuit ex ↄ̃ctu,nõ dẽt imputari, niſi ex-
preſsè ſit dictũ, iſti aũt habent non ex iudicio aui vltimæ uolũ
tatis,uel ↄ̃ctus,ſed ex diſpoſitione ↄſuetudinis,& eſt eis quæſita
auo irreuocabiliter,& p̃ter eius uoluntatẽ,& ſic uidet̃ non im-
putandũ.pp hoc Bal.quia habuit iſtam q.cũ Bar. in aduocatio
ne reprehendit Bar.in l.illã.C.de col.allegans alios Doc. ſolen
nes ↄ̃riũ ↄſuluiſſe,licèt Iac.But.conſuluerit ſm Bar.& facit ali-
quas rõnes non ad propoſitũ,& infideliter reprehendit Barto.
Ego (licèt alìàs determinatio Bal.fuerit uiſa uera, rõne p̃dicta)
cõſului pluries ſm Bar.principl̃r pp l.qm̃ nouella.C.de inoff.te
ſta.q̃ vult ꝙ dos data a matre ↄputet̃ ĩ legitimã, & tñ illa exiuit
de patrimonio matris ea viua,abſq; ſpe donõnis, qa uidet̃ do-
naſſe.l.j.§.extraneũ.& §.accedit.C.de rei vxo.act. ſufficit ergo ꝙ
fuerit ſimplex donatio,iõ nõ ob.qđ s̃.dixi,iõ ſi pater fuiſſet ſti-
pulatus filię reſtitui, & ſic videret̃ donaſſe, & valeret donatio p
l.Pomponius Philadelphus.ff.fam erc.vel fuiſſet ſibi in vnum
caſum ſtipulatus,& p ↄñs in altero caſu videret̃ filiæ ſtipulatus
& donaſſe l.ſi cũ dotẽ.in prin.ſol.ma.tunc filij eius idẽq; nepo-
tes haberent a matre,& tanq̃ hæredes matris, & ꝓcederẽt ratio
nes Bal.nec Bar.tunc dicit ↄ̃riũ,immo idẽ ſentit in l. poſt dotẽ.
ſol.mat.in pen.col.licèt hic loquatur dubitãter,& huic opinio
ni adhæreas pro certo.Tangit ẽt Bar.qñ agit̃ ad ſupplementũ,
quis dẽt facere an hæres an legatarij, & tenet ꝙ cõiter Bal. in l.
oĩno.dicit hoc uerũ ſi legata ↄſiſtebãt in ſpeciebus.quia de ſin-
gulis rebus põt peti pars pro legitima, ſi in quantitatib. in gñe
dicit debere fieri per ſolũ hęredẽ,quia legatarij nihil poſſident
hæreditariũ,& iſtum caſum habui de facto, & pluries opor-
tuit ſuper hoc ſcribere,quia quidam indiſtinctè tenebant dictũ
Bar.hic,& ſic legata conſiſtebant in quantitatibus.

ADDITIONES.

a ¶De fructibus.Adde Anchar.cõſi.127.vbi voluit quod ſi pater inſtituat filium in vſufructu certorũ bonorũ donec filius conſecutus ſit beneficiũ valens cc.libras,ꝙ ad hoc ut teſtamentũ ſuſtineatur, quod debet habere vſq; ad legitimã tot bona pleno iure de illis in qb.reliquit vſumfructum.

b ¶Imputatur. Vide eundem conſi.220.& 222.& conſi.252.per Abba.con ſi.116.Alex.conſi.82.lib.2.

c ¶Nepotes.Vide ĩ hoc art.eũdẽ cõſ.114.Anch.cõſ.316.& Bal.cõſ.73. li.j.

LEX XCII.

1 SImiles. † In teſtõ militis non ceſſat Falc.vel Tre
bel.ſi moritur poſt annũ miſſionis, ſed
ſi intra annũ ceſſat ſi factũ erat in militia, ſecus ſi poſt
miſſionẽ ẽt ſi intra dictum annũ.h.d.duo ergo requi
runtur,ut naleat iure militari, ꝙ ſit factũ in militia,& quod de-
cedat,vel in militia,vel poſt intra annum,& quodcunque defi-
ciat,non valet iure militari,ſed iure cõmuni non ſolum reſpe-
ctu Falc.vel Treb.ſed oĩum aliorum priuilegiorum quæ mili-
ti competunt.l.in fraudem.§.teſtamento.de teſt.mil.

2 *Non ſolum ſuper eo quod quis capit vt hæres,uel legatarius poteſt grauari,ſed etiam ſuper eo quod quis capit ex mortis cauſa capione,vel hæres ex donatione cauſa mortis.*

3 *De mortis cauſa capione quòd non detrahitur Falcidia.*
An nõ ſolũ hæres ſed ẽt legatarius ex ſua pſona poſſit detrahere Falci.

4 *Falcidiæ appellatione comprehenditur etiam Trebellianica.*

LEX CXIII.

1 ACeptis. † Datũ gratia ↄdõnis implendæ non
imputatur in Treb.ſi penes hæredem
non eſt remanſurũ,& põt hr̃s ẽt ſup illo grauari,nec
põt Fal.detrahere,qa nõ grauatur ut hr̃s, ſed vt mor
tis cã capiens.Itẽ grauatus reſtituere p̃cepta certa q̃titate ſi non
declarat̃ a quo cẽſet̃ iuſſus deducere de hr̃ditate. hoc tertio &
2 vltimo. † Ad primũ facit l.nõ quocunq; de leg.j.ex 2.no.ꝙ nõ
ſolũ ſuper eo qđ qs capit vt hæres,vel legatarius põt grauari, ſʒ
ẽt ſuper eo quod quis capit ex mortis cã capione vt hic,vel he-
3 res ex dona.cã mortis,vt l.cũ pater.§.j. de leg. ij. Itẽ ꝙ † de mor-
tis cã capione non detrahit̃ Fal.dic de hoc in l.j.§.itẽ ſi ita, s̃.eo.
no.ẽt ↄ̃ opin. Bal.ſm gl.qui voluit, ꝙ non ſolũ hæres,ſed etiam
legatarius ex ſua perſona poſſit detrahere Fal.vt no.in l. pœna
les.in fi.s̃.eo.hic ꝓbat̃ ↄ̃riũ,quia hęres iõ nõ detrahit, qa nõ gra
4 uat̃,ut hæres.¶† In tex.ibi [Falcidiæ ſatisfacit]& ſic Treb.& ſic
no.ꝙ ſi datur gr̃a ↄdõnis implẽdę imputat̃ in Treb. licèt nõ in
a Fal.Itẽ ꝙ appl̃õne Fal.ↄprehendit̃[a] Treb. cũ ergo lex dicat in
legatis ad pias cãs ceſſare Fal.ẽt in fideicõ.vl̃i ad pias cãs, ceſſa-
bit Treb.& hoc tenet Bar.ĩ l. Marcellus, ad Treb.licèt ĩ ↄ̃riũ vi
deat̃ caſus in l.ſi qs ad declinãdã.C. de epiſ.& cle. ſʒ illo iure nõ
erat ĩductũ,vt ceſſaret Fal.ſʒ fuit inductũ p ius Authẽticorũ.Itẽ
dubitatio in hac l.poterat eſſe,qa hr̃s erat iuſſus dare poſt eius
mortem,

ADDITIO.

a ¶Vlt.Pater filiam hoc ti.& l.Titia.de condi.& demon.& per Bal.in l.quoties,2.col.C.fam.erc.& p Ang.in l.j.§.hæc ſtipulatio,13.col.ff.ſi cui plus quam per l.Falci.quod intelligendum eſt de impropria ſignificatione.& vide eundem Ang.in Auth.de hæred.& Fal.§.ſi verò expreſſim 2.col.col lat.j.& Bal.in auth.ſed cum teſtator.C.eo.tit.& Fran.de Are.in l. cum fi lio.de leg 4.nota.& per Bar.in l.Marcellus hic allegata.

mortē,vñ cū ſit retenturus quouſq; viuat,videbaī ꝙ quouſque viuat,non poſſit detrahere,& ultra hoc ſi ꝑmoriaī ille, cui erat reſtituenda,& ſic apud eū,& hrdem eius ſit remanſura,debeat Treb.ſubmouere,& tñ his non obſtantibus ſ.dicitur ꝯrium,ꝙ non poteſt retinere quartam aduerſus fideicõmiſſarium qđ
a vr mirabile. a Cogita rationem,quia eſt difficile reſpondere.

ADDITIO.

¶Mi rabile,Dicit do. Alex.ꝙ idem ſenſit Dyn.hic, vide per ipſum.

LEX XCIIII.

FIlio & filia. † De prælegatis factis coheredi põt quis mero iure Falc.detrahere ſi deducto ære alieno non remanet ſibi quarta, ſed ꝑlegata ſibi facta non cõſequitur,niſi ea integraliter ſoluat ſi ſufficiant ad quartā.h.d.cõcor.ſ.eo.l. Neſennius. & ſic patet ꝙ ꝑlegata imputantur in Falc. reſpectu cohæredis a quo percipiuntur in Falc.dico ab illo cohærede detrahendā, non ſic reſpectu aliorum,a quibus non percipiuntur.

2 *Quæ dicantur bona paraphernalia.*
3 *Mulier ſi tradidit viro inſtrumēta debitorū quæ erant vltra dotē, & vir rōne taciti mādati,debita illa exigit,& ex illa pecunia ꝑcepit vſuras, & lucratus eſt an teneatur de illis reddere rationem uxori,& nu.4.*
4 *Quid de fructibus rerum paraphernalium.*
5 *An oleum dicatur fructus naturalis, an induſtrialis.*

LEX XCV.

1 MAritus. † Quod ab hrēde debebaī defuncto,ꝯputaī in patrimonio, & ꝯputatur in
2 fideicō.vř ſicut cetera bona hrēditaria.¶ † In tex.ibi [vxoris res extra dotē ꝯſtitutas] quæ dicuntur paraphernalia,& eſt vocabulū Græcum.l.hac lege. C. de pac. ꝯuen. [¶In tex.ibi[adminiſtrauit] ſub.& fortè tot fructus percepit q aſcendebant ad quingenta. & de eis nunq̄ reddidit adminiſtrationem,de iſtis ergo erat dubiū vtrum hæres mariti teneaī iſta reſtituere,& videbatur ꝙ non quaſi mulier patiendo ipſum illos fructus percipere, ꝑp affectionē coniugalem cenſetur ſibi donare.arg.in l.ſi ſeruus.de don.inter vir.& vxo.& donatio foret morte ꝯfirmata,ꝯrium habet hic,& ſic videtur hic caſus de
3 q.quā format glo.in l.ſi.de pact.cõuen.vbi†dicitur ſi mulier tradidit viro inſtrumenta debitorū q̄ erant vltra dotē, & vir rōne taciti mandati debita illa exegit, & uir ex illa pecunia percepit
4 vſuras,& lucratus eſt,non teneī de illis reddere rōnē vxori. † q̄-
a rit ergo gl.quid de fructibus rerū paraphernalium, a & dicit aliud eſſe,quia alia ſubeſt rō,quia in vſuris habuit laborē,& expenſas in exigendo illa debita,vñ nō eſt ꝯ rōnē,vt lucretur uſuras quæ ſunt odioſæ,non ſic in fructibus.In ꝯrū facit, qm̄ et in fructibus habet laborē in ſerendo,metēdo,& colligēdo,& ſic in hoc iſta l.per illam videret correcta. Mart.Sil.diſputauit hāc q.& ꝯcluſit breuiter,ꝙ in tribus caſibus teneaī reddere rōnem & eorū reſtitu. Primo ſi extant,quia pñt vēdicari,qa ſunt eius , ex quo ſunt ex re eius ꝑcepti.l.non ſolū.§.ſi.de rei vendi.ꝑ maritū non tanq̄ dñm,& bonęfi.poſſ.quia tūc efficeret eius propter bonā fidē l.qui ſcit.§.bonæfidei. de vſuris. Secundus caſus eſt, qñ eſſent ꝯſumpti,tñ eſſent ꝑcepti ꝯ voluntatē expreſſā d.l. hac lege. Tertius caſus eſt,qñ eſſent percepti ea ſciente,& patiente, & eſſent ꝯſumpti,& eſſent fructus merè naturales in quib.nulla induſtria poſſeſſoris vertiē,ut poma,quia ceſſat rō,de qua in d.l.ſi.ſi aūt eſſent fructus īduſtriales,ut ſegetes,vinū, & ſimiles, & tunc ex quo iſta ꝯcurrūt,ꝙ ſunt ꝯſumpti,& ea ſciente, & patiente fuerūt ꝑcepti,& circa ꝑcep.eius induſtria verſa eſt, nō teneatur ad illorū reſtōnem ſicut nec vſurarū.ut in illa l.ita et vř
5 Bar.ꝯſuluiſſe in quodā ꝯſilio in quo et q̄rit † an oleū dicaī fructus nālis,uel induſtrialis,& tenet ꝙ induſtrialis,qa in eo vertiē induſtria,licèt nō tanta quāta in vino,& de hoc Bar. hic tangit. & hr ꝑ Bal.in l.ſi uiua matre.C.de bonis mater.ī ſi.In multis tñ locis videt ꝑ ſtatuta & maxime Florētię vbi ſtatutū indiſtinctè diſponit,ꝙ nō teneaī ad reſtōnē,& ibi eſt maior dubitatio, qa mulieres hñt pecunias ſup mōte,& vir recipit pagas, & conſumit in cōes vſus,& imputet ſibi mulier quare nō ꝯdicit,& multa inconuenientia ſequerentur ſi poſt longū tempus rō peteretur, vnde non ſic eſt inter eos res agenda, ſicut inter extraneos.

ADDITIO.

a ¶Paraphernalium. Adde Fulg.conſi.84.

1 §.filiæ. † Qui deducit fortè ꝑ alimētis,dēt cauere de forte reſtituenda mortuis alimentariis.h.d.Dy. pone caſum ꝙ cuidam mulieri fuerunt legata pone centū cum onere ꝙ de reditib. eius deberet alimentare tres pupillas. Iſta inſtituit filiā pupillā,& grauauit Titio reſtituere ſi deceſſerit in pupil.etate.iſta pupilla cū ꝯſēſu tutoris obligauit ſe ad iſta alimēta,(iſtud nō ponit ī tex.q̄ ē neceſſariū ꝑp id,qđ ſtatim dicā)iſta deceſſit ab inteſtato,& ſibi ſucceſſit patruus Titius.ab eo petit hæreditatē maternā,iſte patruus,qa remanet obligatus ad alimēta tanq̄ hæres pupillæ,vult deducere illā q̄titatē,de cuius reditu ſunt ꝑſtāda alimēta,certè poteſt,qa vbi eſt onus dēt eſſe cōmodū,ex quo onus eſt ſoluendū.l. filia. §. hoc amplius. famil. erciſ.dř hic ꝙ ſaltē debet cauere,ꝙ mortuis alimentariis, & ſic onere finito reſtituet quantitatem , vel mortua aliqua pro rata reſtituet,quia pro rata finitur, ſed quare deducit, & nō reſtituit potius cum onere ſoluendi alimenta, cum in ipſum debeant tranſire omnia onera? propter hoc poſui ꝙ illa pupilla ſe obligauerat:vnde illud onus cum non eſſet hereditarium, quia nō incepit in perſonam defuncti,non tranſit in fideicom.l.ſi hęres
a pecuniam.ad Treb.nec video quomodo. a

ADDITIO.

a ¶ Quomodo Alexand.dicit ꝙ ineptè loquitur, vide per ipſum.

1 §.Poſt aditam. † Res tenet actori edere ſua inſtrā ad fundandā replicationem. h.d.ad hoc allegatur per gl.in l.ſi.de eden.q̄ cōiter tenetur,licèt Ia.Bu. dicat non ꝓbari hic,qa inſtrā non erant ꝓpria, ſed hrēditaria, & aliud in inſtris quæ qs a notario collegiſſet de ſua pecunia.Bar. tenet gl.dicens,dicat Iac.Bu.quicq̄d vult, ego teneo glo. ſed ad fundandam intentionem non tenetur edere. l.qui accuſare. C. de eden. ſed poſtq̄ eſt fundata ad ipſam coadiuuandā, bene tenetur,vt hic.¶ In tex.ibi.[triennio exacto.]hoc accidit de facto, ꝙ triennium tranſierat anteq̄ legatarij peterent legata. ¶ In tex.ibi.,idcirco.] nam dicebat hęres ꝙ ipſe defunctus tenebatur cuidam pupillo in pluribus quantitatibus rōne adminiſtrationis,vel tutelæ quam defunctus geſſerat, & plura debita ꝯxerat, quæ non poterant exigi eo modo quo cauebatur in inſtris, qa erant non ſoluendo,& defunctus erat in culpa,vel a prin.vel ex poſtfacto,quia non exegit,quibus deductis nihil remaneret penes hæredem ſi legata integra ſoluerentur. ¶In tex. ibi. [ne in poteſtate &c.] No. text.quia non ſufficit in iudicio aliud dicere ad commodum dicentis,& in præiudicium aduerſarij, ne ſit in ſua poteſtate ſibi proficere,& nocere aduerſario, facit l.iij.de iureiur. dicit etiam Bart. ꝙ quando fiunt excuſſiones bonorum, poſſunt rogari notarij habentes illius rogitus cuius bona excutiuntur. Non ſunt alia, lex ſequens eſt clara.

2 *Inſtantia defuncti ſicut tranſit in hæredem,ita de hærede in fideicommiſſarium vniuerſalem, ſicut alia iura hæreditaria ſine alia ceſſione ipſo iure, & quid ſi eſſet cœpta cum hærede?*
3 *Fideicommiſſarius non eſt vſufructuarius propriè, ſed proprietarius.*
Statutum loquens de vſufructuario , extenditur ad habentem vtile dominium,ſi materia hoc patitur.
4 *Hęres ante reſtitutionem poteſt conueniri à creditoribus, & legatarijs, & etiam ipſe poteſt debitores conuenire.*
Si fideicommiſſarius ante reſtitutionem factā deceſſit ſine hærede & ſic reſtitutio non põt fieri, vel viuit & recuſat ſibi fieri, an remanebit hæres implicitus, ex quo non remanet explicitus,niſi facta reſtitutione?
5 *Si poſt tempus hæreditas rediret ad heredem, quia fideicommiſſarius grauatus eſſet poſt tempus reddere, qualiter iura directa reuiuiſceret, & virtus vtilium conſolidaretur cum directis.*
6 *Si lex vel ſtatutum dicit ex aliquo contractu cum alio celebrato actionem non dari, hoc intelligitur cum effectu , non ipſo iure , ſed ope exceptionis, & quid in criminalibus?*
Quando non competit actio ipſo iure, poteſt iudex ex ſuo officio (etiam ſi non petatur per partem) actorem repellere.
7 *Statutum ſi diceret actionem alicui competentem alteri dari, per hoc nō transfert ipſo iure in illum , ſed facit vt competat vtilis , & contra illum primum detur exceptio.*
Tria remedia ſenatuſcon. Trebelliani vide in principio huius legis.

Ad Senatuſcon. Trebell. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 EXplicito. ¶ † Vſq; ad §. hoc autem ſenatuſcōſultū Iuriſconſultus quatuor facit. Quia primo ſe ꝯtinuat ad præcedentia,vſq; ibi.[factum eſt enim.]Secundo ponit quo tpe factū fuit hoc ſenatuſconſultum, vſq; ibi, [cum eſſet.] Tertio ponit formaliter verbum ſenatuſcōſulti,vſq; ibi. [ſublata.] Quarto ponit effectū & vtilitatem q̄ ſequitur ex eo. Et eſt ſciendū, ꝙ quinq; ſunt remedia ſenatuſconſulti,q̄ ponit gl.in l.in teſtō. C.ad l.Falci.nos poſſumus reducere ad tria. Primū eſt de transferendis iuribus vtilibus poſt reſtitutionem verbalem factā, poſt quam trāſlationē remanent penes hrēdē directa oīno inutilia, & de iſto tractaī hic vſq; ad §.ſi hrs.& gl.in d.l.in teſtō.de iſto facit tria q̄ colliguntē ex his q̄ dixi. Scđm eſt de detractione quartæ q̄ debet remanere penes hrēdē grauatū, vt aliqđ commodū habeat, & inducat ad adeundū,alias recuſaret adire, & fideicommiſſum fieret inutile.l.ille a quo.§.j.ſ.eo.ad ſimilitudinē Fal.& de iſto tractatur in illo §.ſi hrs vſq; ad l.qa poterat. Tertiū remediū eſt, vt hrs recuſans adire nō obſtāte dicto cōmodo,qa dubitet de maiori dāno, qđ poſſet cōſeq ſi maneret implicitus oneribus, cogi poſſit adire iudicis officio,& reſtituere acti.ex teſtamento iuxta no.ſ. eo. l.ſi legatis, in princ.& C. eo.l.& ſine ſcriptura. De iſto tractatur ab illa l.qa poterat.vſque ad l.ex facto. Poſtea mixtim tractat de oībus,& h. d.vſq; ad §.hoc autem. ꝙ facta reſtitutione hæreditatis in fideicommiſſarium vniuerſalem per hæredem grauatum trāſeunt in illum oīa iura hæreditaria,tā acti-

tia q̃ paſſiua, vtilia tñ directa remanent penes hrdẽ totaliter inutilia, vt non poſſit ɔueniri debitores hrditarios, ſed eis obſtat exceptio, ne poſſit ɔueniri a creditoribus vel legatarijs, imò ɔ̃ eos det exceptio, per quã tã hrdi ſubuenit pp hoc ſm, q̃ ẽt fideicommiſſario pp primũ, & ẽt non habet hrs dubitare hrditatẽ adire, q̃a dãnũ nõ pt recipere. h. d. Et ſi non emanaſſet ſenatuſconſultum, reſtitutio, quã faceret hrs, eſſet potius facti q̃ iuris. reſtitue ret. n. res corpales, ſed iura remanerent tanq̃ directa, q̃ non poſſunt ab oſſibus ſeparari, vt l. iij. ff pro ſocio. & l. qs ergo caſus. de pecu. & ſic hrs poſſet ɔuenire debitores hrditatis, & preiudicare fideicõmiſſario, niſi in tribus caſibus poſitis in l. iij. de noua. eõ poſſet ipſe indiſtinctè ɔueniri, q̃a licet iura actiua p ceſſionem qs poſſit a ſe excutere, iura tñ paſſiua q̃bus alteri eſt obligatus, nullo mõ pt a ſe excutere in piudiciũ creditorum, put videmus in hrde, q̃ vendidit hrditatẽ. l. ij. de hrdi. ven. cui p oĩa ɔparet hrs reſtituens ſi nõ eſſet ſenatuſconſultũ, cuius authoritate excutit paſſiua & actiua remanent inutilia, ẽt vltra illos caſus, de q̃bus in d. l. iij. & trãſfert dñium rerum hrditariarũ vtile ſine reali tradõne ſola reſti. verbali ɔ̃ regulã l. traditionibus. C. de pac. q̃a illud operat̃ talis reſtitutio quo ad fideicõmiſſariũ, qd̃ operat̃ aditio quãtitatis quo ad hrdẽ, p quã acq̃rit̃ dñiũ, non poſſeſſio niſi apprehendat̃. l. cũ hrdes. de acqr. poſſ. in prin. in tex. ibi. [iudicia penderent.] expone. i. actiones ɔpeterent actiuè & paſſiuè, vt ĵ.
2 patet, cũ dicit. [vt actiones &c.] Alij † exponũt iudicia. i. inſtãtia
a litis, & tũc no. ꝙ inſtãtia defuncti ſicut trãſit in hrdem. [a] l. ſi eum hoĩem. ff. de fideiuſ. & l. ſi ſeruus. de inſami. ita de hrde trãſit in fideicõmiſ. vr̃m ſicut alia iura hrditaria ſine alia ceſſione ipſo iure, ſed ſi non eſſet cępta cũ defuncto, ſed cũ hrde, non eſſet hrditaria, & non trãſiret ſine ceſſione. l. ſi hrditas. & l. ſi hrs pecuniã. ĵ. eo. Facto aũt hoĩs ſine miniſterio iuris ſiſr põt in aliũ transferri, facta tñ ceſſione, iuxta not. in l. mutari. & l. in cauſæ. §. ſi.
3 de ꝓcura. In tex. ibi. [fructuſq;.] id eſt vtilitas, nã † fideicommiſſarius non eſt vſufruc. ſed ꝓprietarius, & ſic ponitur impropriè hoc verbũ, ſed q̃a non habet niſi iura vtilia, magis ſibi ɔuenit q̃ habenti directa, patet in l. j. §. qd̃ aũt. de ſuperfi. vbi appellat vſufructuariũ ſuperficiariũ habentem vtile dñium. Et hoc no. quia nõ eſſet impertinens expoſitio ſi ſtatutum loquens de vſufruc.
b extenderet̃ ad habentem, ſed vtile ſi mã pateret, [b] & ſic ɔprehẽderet emphyteutas. ¶ In tex. ibi. [reſtituiſſent.] iunge hic ver. [ſed his & in eos qui] ĵ. ſubijciat̃, nam ſeq. ver. [ſed idem eſt.] interpretatio eſt, & dic reſtituiſſet eſſe verbaliter tm̃. l. facta. ĵ. eo. in
4 prin. † ante verò reſtitutionem pt hrs ɔueniri a creditoribus, & legatarijs. l. ita tñ. §. q ex Treb. & etiã ipſe pt debitores ɔuenire. ĵ. eo. l. ſi hrs inſtitutus. in fi. qd ſi fideicommiſſarius añ reſtit. factã deceſſit ſine hrde, & ſic reſtitutio non pt fieri, vel viuit, & recuſat ſibi fieri, nonne remanebit hrs implicitus, & ſic ſibi nocebit fides quam teſtõri voluit ſeruare adeundo, vt reſtitueret, & ſic non vr̃ ſufficienter ꝓuiſum, ex quo non remanet explicitus niſi facta reſtitutione? R̃ndeo. fateor ſi ſponte adiuit, ſed cautela eſt, ꝙ ſinat ſe ɔpelli, & tunc fideicommiſſarius, ſi viuit, teneretur recipere, ſed ſi eſt mortuus ſine hęrede, vendentur bona per creditores, & non moleſtabunt hrdem ſicut ſi reſtituiſſet, ĵ. eo. l.
5 poſtulante. in prin. vbi terminat̃ hęc dubitatio. Item ſcias † ꝙ ſi poſt tempus hęreditas rediret ad heredem, quia fideicommiſſarius grauatus eſſet poſt tempus reddere, iura directa reuiuiſcerent, & inciperent eſſe vtilia, nec alia vtilia de nouo crearentur per hanc ſecundam reſtitutionem, licèt per primam fuerint creata, ſed prima vtilia extinguerentur, & eorum virtus ɔſolida
6 retur cum directis. ĵ. eo. l. ſi hrs. in prin. ¶ † In tex. ibi. [exceptioptione vti poſſunt.] No. iuncto tex. qui ponitur ſ. [ſed his & in eos &c.] ꝙ ſi lex vel ſtatutum dicit ex aliquo contractu cum alio celebrato act. non dari, hoc intelligitur, cum effectu non ip-
c ſo iure, ſed ope excep. [c] ad hoc allegatur, facit l. ait pretor. §. fi. de iureiuran. & l. ille. ad Treb. & ad Mace. l. quia naturalis. vbi ex illis ſenatuſcon. dicentibus in mulierem intercedentem actio. non dari vel in filium mutuum recipientem, intelliguntur, ſcilicet mediante exceptione: non ergo impeditur natiuitas actio, & oblig. ſed tollitur effectus, ſi opponatur exceptio, & hoc eſt vtile, quia quando non competit actio ipſo iure, poteſt iudex ſuo officio (etiam ſi non petatur per partem) actorem repellere, vt no. glo. in l. vbi pactum. C. de tranſac. per l. ſi pupilli. §. fi. de neg. geſt. ſed quia actio mero iure competit, & ſic agit de iure, non de facto hoc inſpecto, niſi opponatur exceptio, Iudex non poteſt actorem repellere, vt no. in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. de pac. Hæc vera in ciuilibus ſm Doc. ſed in criminalibus ſi lex vel ſtatutum dicit ſuper tali crimine accuſationem non deberet recipi, tolleretur accuſatio ipſo iure, tanquam magis odioſa per l. j. de alea. ſm Iac. de Arena, cuius verba hic not. refert Bar.
7 ¶ † In tex. ibi [per exceptionem.] No. ſm Barto. ſi ſtatutum diceret actionem alicui competentem alteri dari, per hoc non transfert ipſo iure in illum, ſed facit vt competat vtilis, & contra illum primum detur exceptio, vt ſi diceret ꝙ ex contractu celebrato per aliquem ſuo nomine poſſet alius agere, ſed ſi diceret quòd aliquis poſſit nomine alterius ſtipulari, & ſibi actionem acquirere, vt dicitur in hac ciuitate quòd ex contractu cuiuſcunque nomine alterius celebrato per priuatum non ſolum per notariũ detur illi actio, quod regulariter non eſt l. poſſeſſio. §. & ſi poſſeſſio. de acq. poſſ. acquireretur illi directa ſecũdũ eũ, mihi plus placet quid vtilis, quia ſtatutũ ſolum potuit amouere neceſſitatẽ ceſſionis, & facere ꝙ ſine ea transferantur iura quę per ceſſionẽ de iure cõmuni transferuntur, ſed per illã nõ trãsferentur niſi vtilia. ſolũ ergo ratione patriæ vel domi-
d nicæ poteſtatis põt quis alteri acquirere directas [d] actiones.

ADDITIONES.

a ¶In hæredem. Adde canon. maximè Anto. de Butr. in c. quia ſ. de. iud. In no. in c. in noſtra. de proc. vide Bal. in l. 2. §. fi. de præto. ſtip. Dy. Bart. in l. poſt finitam ſupra de ſuſpe. tut. Bal poſt Cy. in l. j. C. ſi pen. app. mors. inter. Signo. de Med. conſi. 170 Soci. conſi. 31.
b ¶Pateretur. Facit quod voluit Alex. conſi. 128. lib. 2.
c ¶Excep. Adde quæ poſui poſt Alex. in d. l. ait prætor.
d ¶Directas. Vide Ang. & Imo. hic Ang. conſi. 82.

1 *Senatuſconſultum Trebellianum in quo hærede locum habeat.*
2 *An pater poſſit emancipare filium ad vnum actum tantum.*
3 *Filius an poſſit teſtari de aduẽtitijs, in quibus pater habet vſumfructũ. Cum apud bonorum poſſeſſorem ſint iura vtilia tantũ, an ſi reſtituat remaneant ſibi aliqua iura.*

1 **§. Hoc autem.** ¶ † Senatuſconſultũ locũ hẽt in oĩ hrde vel ſucceſſore vñ tã ex teſtõ q̃ ab inteſtato, & tã de iure cõi, q̃ ex priuilegio, & tã de iure ciuili quàm ꝓtorio, & tam in habente iura directa quàm vtilia, ut eſt fideic. vñs primus, ſi rogatus eſt reſtituere ſcdõ. h. d. vſq; ad §. ſed
2 & quoties. ¶ † In ver. [in filii.] q̃rit Bar. vtrũ pr̃ poſſit emancipare filiũ ad vnũ actũ, puta vt faciat teſtm̃: inducit iſtã l. ꝙ ſic, quia lex facit filiumfa hñi ꝓ patrefa. ad vnũ actũ, ſ. ad diſponendũ de caſtrenſi peculio, prout vult ẽt teſtãdo, ut hic, & l. 2. ad Maced.
a & tñ in alijs remanet filiusfam. Bal. ɔ̃[a] in l. ſeniũ. C. qui teſtã. fac. poſ. dicẽs ꝙ non pt q̃s eſſe in duplici ſtatu. ſ. vt ſui iuris & in poteſtate, ſicut nec quo ad liber. l. parier. de liberali cã, nec quo ad qd legitimus, & quo ad quid nõ, vt no. in c. cũ ĩhibitio. de clãd. deſpõ. Nec ob. hic, q̃a filius nõ efficit̃ p l. paterfam. de caſtrenſi pec. ſed facit, ut habeat̃ ꝓ pr̃efa. & iſta ſunt diuerſa, ut patet in l. 2. de iu. anu. aur. Hoc aũt lex poteſt facere, ſed priuatus nõ põt inducere hãc fictionẽ ɔ̃ ius cõe. Pręterea emancipatio non tendit ad inducendã fictionẽ ut habeatur ꝓ pr̃efam. ſed ad inducendã veritatẽ, ſ. ut fiat pr̃fa. & hoc fieri nõ põt ꝓ parte, vñ ſi nõ valet, ut agit, nõ valet vt valere poſſet, ſi lex diſponeret, & hęc eſt
3 veritas. † De q̃õne aũt gl. an filius poſſit teſtari de aduentitiis, in
b q̃b. pr̃ nõ hẽt vſumfr. eſt caſus ꝙ non [b] in l. pen. C. qui teſta. fac. poſſ. & no. in Auth. vt liceat mr̃i & auiæ, circa prin. Circa §. (bonorũ,) q̃rit cũ apud bon. poſ. ſint iura vtilia tm̃, ſi reſtituat, an aliqua iura remaneant ſibi, vr̃ ꝙ non, ſicut nec fideicõmiſſario primo reſtituenti ſcdõ, ut no. ĵ. eo. l. ex aſſe. ɔ̃riũ dic, q̃a iura vtilia q̃ ſunt apud bono. poſſ. nõ ſunt vtilia rõne directorũ exiſtentiũ penes aliũ, q̃a apud nullũ reperiunt̃, iõ habẽt vim directorũ in hoc, vt poſt reſtõnẽ remaneant vtilia ad ſimilitudinẽ directorũ, ſi transferunt̃ alia vtilia inferiore ab illis, ſed ea q̃ ſunt apud fideicõ. ſunt & dñr vtilia reſpectu directorũ q̃ ſunt penes hrdẽ, vnde ſunt debiliora, ut non poſſit ꝓducere vtilia inferiora ab eis, qm̃ hñt radicẽ in pſonã hrdis, ſed in caſu pcedẽti habẽt radicem in pſonã ſui bonorũ poſſeſſoris, & ita voluit Bar. in l. cura
3 toris. de neg. geſt, vbi oĩno vide. ¶ † Vltimò opponitur ɔ̃ §. de illo. inquantũ dicit [ipſe quoque reſtituẽdo &c.] & ſic innuit ꝙ ſi primus fideicõmiſſarius rogat̃ reſtituere ſcdõ, nõ transẽũt in ſm ſine reſtitutione: ɔ̃, quia iſte eſt caſus in quo reſtõ nõ eſt neceſſaria. l. pe. C. eo. ¶ Glo. quæ incipit non tm̃, format hoc ɔ-
c trariũ & ſoluit duob. modis, tene ſcdam ſolu. Ang. dicit [c] ꝙ etiã prima põt ſuſtineri hoc mõ, ꝙ ſit neceſſaria mora habentis reſtituere tã in hrde, quàm in fideicõmiſſario ad hoc ut tranſeant iura ſine reſtõne, & ſine mora non tranſeunt ẽt de vno fideicõmiſſario, in aliũ, ſed in hoc eſt dña inter hrdem & fideicõmiſſarium, quia in hrdem requiritur mora per interpellationez iudicialem, ſed in fideicommiſſario ſufficit mora per interpellationem etiã extraiudicialem. & ita intelligit ipſe l. penult.

ADDITIONES.

a ¶Bal. contra. Adde Imo. in l. tam is. de do. cauſa mor. & in l. ſi is qui ꝓ emptio. infra de vſuca. & idem Pau. de Caſt. in l. qui in poteſtate. ſupra de teſta. & in l. ſenium. C. qui teſtam. fac. poſ. & facit ad q. de qua per Roſe. in trac. legitima. an filius poſsit legitimari, ut tantum ſuccedat in una re.
b ¶Quòd non. Vide per Alex. in l. ſennium. & quæ ibi poſui in apoſt. & illis adde Soc. conſi. incip. dominus labia mea aperiat, pręſens conſultatio.
c ¶Ang. dicit in lect. Bono. aliter tamen vt refert Alex. hic.

1 **§. Sed quoties.** ¶ † Rogatus reſtituere duobus, põt ab altero ipſorũ ɔpelli adire, & tunc poterit hrditatem illi reſtituere, & ſi alter poſtea cũ poterit, vel-
a let hr̃e partem ſuã ſine alia reſtõne tranſibũt [a] in ipſum iura ꝓ parte ad illum ptinente. h. d. Et licèt hic loquat̃ qñ fuit rogatus vni pure, alteri ſub ɔdõne, idez eſt qñ utriq; pure, & alter ipſorũ altero abſente petit ɔpelli hrdem ad adeũdũ, ut ɔpellat̃ adire, &

ADDITIO.

a ¶Tranſibunt. Adde quòd in pſam cauſam tranſit fideicommiſſum ipſo iure, vt voluit Bar. in conſi. 314. lib. 4. Anch. conſi. 8.

re,& poſſit (ſi velit)ſe exhonerare reſtituẽdo illi totã hr̃ditatẽ & trãſeũt inſolidũ iura in illum,qđ eſt mirabile cũ ſibi nõ ſit relicta niſi pars l.cogi.§.Metianus.ĵ.c.ſed hoc ſit l.authoritate. & ille vr̃ recipere nomine ſuo,ſi contingat aliũ non ratificare, nec velle partẽ ſuã,quia remanebit penes illum cogentẽ per ius accreſ.ẽt ſi fuerint diſiuncti ſi hæres voluerit habere illam parteꝫ ne remaneat in damno ipſe hæres; ſed ſi aliter velit partẽ ſuã , ille primus cenſebitur recepiſſe eius nomine,iõ tranſeunt iura ipſo iure ſine alia reſtitutione verbali acſi eſſent facta procuratori ſuo. ita intelligo iſtum tex.reſtitutio autẽ realis de corporibus bene fiet,cũ illa non poſſit ipſo iure fieri,quia eſt facti.¶In tex.ibi,[ſuſpectã.] dicit recuſando adire, quia non poſſet adire pro parte, ſed inſolidum.l.j.de acquiren.hæred. Et poſſet cõtingere ꝙ ꝯditio alterius non exiſteret, & ſic apud illum remaneret portio illius cũ oneribus, vnde recuſat adire ad inſtantiam vnius cũ illi dũtaxat ſuam partẽ ſit reſtituturus, ſed certè ſi ille vult ꝙ adeat,debet petere ꝙ adeat ſuo periculo & offerre ſe paratum totam hæreditatem recipere,alias non cõpelleretur adire ſi nollet,niſi partem ſuam, propter id quod dixi,ꝙ non cogitur adire niſi conſeruetur indemnis ab omni periculo.ĵ. eod.l. quia poterat. ſed quare ponitur hic iſte §.cum ad hoc loquitur de primo remedio ſenatuſconſulti, ſcilicet de transferendis actionibus,non de tertio,ſcilicet coactionis? Reſpondeo etiam hic tractatur de illo,quia per hanc coactionem tranſeunt omnia iura,& tota hęreditas in fideicõmiſſarium partis authoritate ſenatus,qui iſta ſtatuit,vt hic habetur in textu,

§. Si filio vel ſeruo.

† Si alienus filius vel ſeruus inſtituatur, & de reſtituẽdo grauatur, poteſt fieri reſtitutio, vt trãſeãt iura ex Trebellia. per patrẽ,vel dñm,ſiue ſit rogatus filius vel ſeruus tm̃ , ſiue pr̃, uel dñs.Sed ſi eſt ĩſtitutus filius,vel adultus,ſiue furioſus, ita demũ poteſt fieri reſtitutio per tutorem vel curatorẽ,ſi ipſe tutor vel curator ſit grauatus,hoc dicit. Si autẽ ſit grauatus pupillus,uel adultus,deberet fieri per ipſum cũ authoritate tutoris, vel curatoris,ſi ipſum hẽt.ĵ.proximo §.& tutor ipſe hoc caſu non poſſet ſe facere niſi eſſet infans.l.reſtituta.§.fi.ĵ.eod. per quem iſte §.declaratur.¶In tex.ibi,[filio vel ſeruo.] non intelligas teſtatoris,ſed alieno.¶In tex.ibi,[idem eſt.]& ſi ipſi filio.ſub.cum erit ſui iuris:aliàs fruſtratoria eſſet reſtitutio , quia re acquirerẽ patri incontinenti.Quid in dubio,an tale fideicõmiſſum intelligatur relictũ in tempus quo erit ſui iuris?dic vt ĵ.eod.l. vbi pure.& l.cogi.§. ſi pater. ¶ In tex.ibi, [rogatus ſit.] quaſi dicat, ſecus ſi non ipſe,ſed pupillus vel adultus.Sed quæ eſt ratio inter iſtum & pręcedentẽ? Reſpondeo in præcedenti iura hęreditaria ſunt apud patrem vel dominũ quæſita ꝑ filium vel ſeruum adeuntem illius nomine,ſed hic non ſunt penes tutorẽ vel curatorẽ.

---

2 *Adultus rogatus hæreditatem reſtituere extraneo,ſi non habet curatorem,poteſt ſine ipſo reſtitutionem facere,& poteſt etiam ipſi curatori reſtituere,ſi eum habet,& nu.1.& 3.*

3 *Caſus in quibus curator etiam quo ad extraneum nõ poteſt authorari.*
Paria ſunt non habere mandatum,vel habere,ſed tale quod ſe non extẽdit ad cauſam de qua agitur.

4 *Quando vniuerſitas per ſe vult aliquem actum facere , poteſt per ſuum decretum,nec eſt neceſſe quòd conſtituat ſyndicum ad hoc.*
Caſus in quibus adultus habens curatorem non æquiparatur pupillo habenti tutorem,& nu.5.

5 *Pecunia quando dicatur de rebus quæ ſeruando ſeruari poſſunt.*

1

§. Fuit quæſitum.

†Pupillus inſtitutus,& de reſtituendo grauatus non põt reſtitutionẽ facere ſine tutoris authoritate,ideo ſi reſtitutio eſt fienda ipſi tutori,non dẽt eam illi facere eo authorante, cũ nõ poſſit authorari in facto proprio.hoc primo,ſed adultus grauatus ſi non hẽt curatorẽ põt reſtitutionẽ facere ſine illo. Sed ſi habet,& fienda eſt ei reſtitutio acſi non haberet,poteſt eam facere,quia non authoratur in cã propria, cuꝫ ſua authoritas nõ ſit neceſſaria acſi curatorẽ nõ haberet,& hic vr̃ non habere, ex quo pro ſe non põt interponere. Collegiuꝫ aũt vel vniuerſitas grauata de reſtituendo vni ex eis põt ſuo decreto ſine alia authoritate eam facere vni ex eis,nec ille dr̃ facere ſibijpſi,ipſe nõ eſt vniuerſitas,ſed membrum eius,& reſtitutio fit ad vniuerſitatem,hoc tertio & vltimo dicit tex.cũ gl.difficilis vſq; ad §.ſi hæres.ſed per prædictũ ſummarium remanet tex.& gl.clara. ¶ In tex.ibi,[qm̃ neceſſaria non eſt curatoris authoritas &c.]intellige,vt ſ.dixi,qñ adultus eſſet rogatus reſtituere extraneo, nam ſi nõ habet curatorem,poteſt ſine ipſo reſtitutionem facere, nõ ſic pupillus,etiam ſi non habeat tutorem,quia ſibi eſt dandus, quia cũ adultus poſſit alteri reſtituere ſine curatore,ſi.n. nõ habeat,põt ẽt ipſi curatori(ſi eum habet) reſtituere, quia non cẽſetur habere in hoc actu in quo curator non põt authoritatẽ interponere, hoc voluit gl.ibi,[& eſt in caſu huius l. ratio &c.] & ibi,[ſed adultus quantum ad hanc rẽ &c.] quam rationẽ no.
3 †Nã ſunt quidam caſus,in quibus curator ẽt quo ad extraneũ non poteſt authorari,ut in donatione l.ſi.C.ſi aduer.do.& l.fin. C.ſi ma.factus.Certè ad illum actũ cenſetur nõ habere curato
4 torẽ,argumẽ.huius gl.per † quod apparet quòd paria ſunt nõ habere mandatum , vel habere, ſed tale qđ ſe non extendit ad cãm de qua agit̃, vt ẽt ꝓbatur in l.iuriſiurandum qđ ex ꝯuentione.§.fi.ſ.de iureiu.¶In tex.ibi, [decreto eorum.] Iſtud decretũ eſt qñ obtinetur in vniuerſitate more ꝯſueto, & no.q̱a tex.non requirit niſi decretũ.i.deliberationem,& ſic non videtur neceſſaria authoritas ſuperioris, hoc tenet Bar.hic, & no. in l. planè. qđ cuiuſq; vniuer. iſtud videtur verũ de ſuperiore, q̱ non ſit de corpore vniuerſitatis,vt epõ, vel poteſtate, ſecus videtur de illo qui de vniuerſitate,& eſt ſicut caput,vt de rectore, nam dicunt̃ iſti magiſtri vniuerſitatũ.l.item magiſtri.ff.de pac.& debet eſſe caput vnitum cũ membris in c.cum nõ liceat.de pręſc.nec dicitur vniuerſitas congregata niſi authoritate capitis ꝯgregata ſit. ¶No.ẽt ſ̃m Bar.qñ vniuerſitas per ſe vult aliquem actum facere,poteſt per ſuum decretum , nec eſt neceſſe ꝙ ꝯſtituat ſyndicum ad hoc,ideo ſi vult emere,vel vendere, ſufficit ꝙ obtineatur ad partem,non autem eſt neceſſe ꝙ ꝯſtituat ſyndicum. Te-
5 ne menti.¶†In gl.ibi,[ſed nonne,] gloſ.contra tex.voluit opponere de l.ſi curatorem habens.C.de in integ.reſt. minorum.vbi
a adultus habens curatorem ęquiparatur pupillo.a hic probatur ꝯ̃rium,vbi habet curatorem, & non ęquiparatur pupillo, quia pupillus ſuo tutori non põt reſtõnem facere,& tñ adultus põt facere ſuo curatori. gl. ſoluit tribus mod. Primo illa ꝯparatio ꝓcedit qñ agitur de eis obligandis.Nam ſicut pupillus ſaltem ciuiliter non obligatur.l.obligari.de auth.pręſtan. ita adultus curatorem habens:non aũt procedit qñ agit̃ de eis liberandis, nã pupillus ſoluendo ſuo creditori ſine tutore non liberatur niſi pecunia ꝯſumpta q̱a nõ potuit transferre dñium,cum nõ poſſit alienare aliqua bona ſua.l non oĩs. §. pupillus.ſi cer. pet. ſed adultus habens curatorem põt ſe liberare,& dñium transferre, q̱a non reperitur l.cautũ ꝯ̃rium. Sed hæc reſtitutio eſt quædam liberatio,nimirum ſi iſta ꝯparatio non procedit hic.¶Not.iſtã ſolu.ad limitationem illius l.vt nõ habeat locum fauore liberationis,q̃ permittitur adulto curatorem habenti. Sed ꝯ̃,ꝙ adultus ſine decreto non poſſit pecuniam alienare,cum ſit de rebus quæ ſeruando ſeruari poſſunt. l.lex quæ tutores.C.de admi.tut. Sol.habendo reſpectum ad illud,ad quod eſt deſtinata. ſ.ad ex-
b pendendum,non dr̃ de rebus q̃ ſeruando ſeruari b pñt, ad hoc ſp allegat̃ iſta gl.adducit gl.alios caſus,in quib. non ꝯparantur, qui non faciunt ad propoſitum , quia loquuntur de habente vel nõ habente cura.nos loquimur de habente. Item loquunt̃ de his quæ lex diſponit circa ipſos vel eorum bona ſine eorum facto.nos loquimur de his quæ gerunt̃ per eos, an ſint rata.circa quæ multæ aliæ ſunt diſſimilitudines,quæ nõ ponunt̃ in gl. vt patet in l.certum.§.fin.de confeſ.de re iudicata.l.ꝯ̃ pupillum. de iureiuran.l.iuſiurandum quod ex ꝯuentione. §.j.cum gl.j.ĵ. quarum rerum act.nõ dat̃.l.j.§.j.de in lit.iur.l.videamus. in prin. & §.adoleſcens.C.ſi aduer.ven.auth.ſacra.Inſti.de nup.§.j.de teſti.l.iij.§.lege Iulia.de dec.l.ſpurij.§.minores.de iudi.l.cum prætor.in princ.l.iuncta l.cum l.de arbi.& de accu. l. qui accuſare. cum multis alijs,quę reperire magis eſt laborioſum quàm ſubtile.Deinde glo.dat aliam ſolutionem,quam ſ̃.declaraui.ex his collige hanc regulam , quòd in his quæ adultus ex neceſſitate habet gerere cum curatore , non æquiparatur pupillo, ſed poteſt perinde agere cum eo acſi curatorem non haberet, ſecus ſi ex voluntate,& hæc eſt vltima intentio gloſſ.in tex.

ADDITIONES.

a ¶ Quib.autem caſib.adultus pupillo æquiparetur,notatur in d. l. ſi curatorem.Et adde Ludo.Ponta.poſt Bar.in hunc locum.Et per eundem Bar. in l.j.ĵ.de noua.Alex.in l. videamus. ad princ. de in litem iu.hic alle. ait eos æquiparari quo ad præiudicium ipſius adulti,alias non.

b ¶ Et tunc mobilis res dicitur.vt l.Iul.ff.de pet.hęr. & in Auth.de nup. §. & quia parũ.& ibi idẽ Ang.Bar.in l.ſi quis pro eo.§.j ff.de fideiuſ. & vide quod not.Bal,in l.iij.ff ad Macedo.& l.nõ omnis.§.j.ſi cer.peta. Alex.in l. ſingularia.ix.col.eo.tit.ſi cer.peta.& in l.interdum. poſt glo. & Bart. in l. interdum.ff.de condi.indeb. & hoc limita,niſi ſit deſtinata ad emptionẽ prædiorum.ſ̃m Ray.Bald.Ang.& Doc.in l.cætera. §.ſed parauerit.de lega.j.& in hoc habes text.& ibi Lud.Ponta.in l. quod ergo. §. quid ergo. de contra.& vti.act.tut.Adde tamen quod Bal.& Ang in d. §.ſed ſi parauerit.dicunt ſtatutum de mobilibus bonis habere locũ in huiuſmudi pecunia ad prædiorũ emptionẽ paratã,& ſi talis pec.ſine iudicis decreto alienari nequeat.vide Ludo.Pon.in ſing.in verbo,pecunia. verſ.pecunia eſt.

---

1 *Hæres reſtituẽs hæreditatem retenta certa re , omnes actiones tranſeũt, etiam illa pro qua res illa erat obligata,nec remanet penes hæredem,licèt remaneat ipſa res , quæ non computatur in quartam Treb.ſed computatur æſtimatio quantum poſſet vendi,attento onere obligationis:& ſi non ſufficit ad quartam , debet ſibi compleri.*

2 *Bona debitoris licèt aliènentur,perſonalis actio competẽs contra eum nõ tranſit contra illos in quos tranſeunt bona titulo ſingulari .*

3 *Si bona fideicommiſſarij non ſufficiant , an & quando poſſit hæres conueniri à creditoribus hæreditarijs pro re quæ remanſit apud hæredem,vel pro quarta Trebellianica .*

1

§. Si hæres percepto.

† Hic ĩcipit tractare de ſecũdo remedio ſenatuſc. ſ.de detractione quartæ q̃ introduxit Pegaſianus, ſed attributũ fuit Treb.vſque ad l.ſi is q̱ quadringenta. ponit quinque caſus principales. Primus quãdo hæres fuit iuſſus hæreditatem reſtituere retẽto certo fundo,vſq; ad §.ſi is.Secundo quãdo retenta

certa

certa quãtitate quæ excedebat quartã vſq; ad §.inde Neratius.
Tertio qñ nihilo retento. vſq; ad §.ſed ſi quadraginta. Quarto
qñ fuit iuſſus partẽ reſtituere: puta dimidiã, aliaȝ retinere, vſq;
ad §.idẽ Iul. Quĩto qñ retẽta certa q̃titate q̃ nõ excedebat quar
tã,& in hoc differt à §.ſi is qui. Et hæc prima pars.h.d. Si hr̃s re-
ſtituit hr̃ditatem retenta certa re, oẽs actiones tranſeunt, ẽt illa
ꝓ qua res illa erat obligata, nec remanet penes hr̃dem, licèt re-
manet ipſa res,& in quartã Treb.non ɔputat̃ ipſa res, ex quo eſt
hypothecata, licèt qdã ɔ̃riũ dixerint, ſed ɔputat̃ æſtimatio quan
tũ poſſet vendi, attento onere oblĩonis;& ſi non ſufficit ad quar
tã, dẽt ſibi ɔpleri.h.d.¶In tex.ibi, [hr̃editatẽ reſtituere ex Tre.]
hoc eſt dicere, ꝙ facta reſtitutione tranſeunt oẽs actiones ɔ̃ fi-
deicõmiſſariũ, nec remanet ɔ̃ hr̃dem in effectu.ſ.in prin.l.ẽt il-
la ꝓ qua fundus erat hypothecatus qa licèt remaneat penes hr̃-
dem, non tñ actio pro qua obligatus eſt, qa non ſequit̃ fundũ,
ſed trãſit ad ꝑſonã quæ repreſentat defunctũ debitorem, & iſte
eſt fideicõmiſſarius, non tñ negat̃ qn hypothecaria, quæ eſt rea
2 lis, dẽt ɔ̃ hr̃dem apud quem eſt fundus.† Et no. iſtam regulã, ꝑꝑ
quaȝ ſemper allegat̃ iſte §. ex qua ſequit̃, ꝙ licèt bona debitoris
alienentur, ꝑſonalis actio ɔpetens ɔ̃ eum non tranſit ɔ̃ illos in
a quos tranſeunt bona titulo ſingulari.[a] ɔcordat l. fideicommiſ-
ſum.§.tractatũ.de iudi.¶In tex.ibi, [ſed cauendũ.] hic deciditur
alia dubitatio circa caſum ꝓpoſitũ, an talis fundus ɔpeteret in
quartã,& qdam ꝙ ſic, ſed qa fundus poterat euinci, & hr̃s non
debet ſine quarta remanere, dicebant fideicõmiſſariuȝ debere
cauere ſi euincat̃, ſed Iuriſconſultus reprehendit hanc practi-
cam,& dat aliã, vt nõ ɔputet̃ fundus, ſed æſtimatio, quæ reperiet̃
attento onere cautionis, & illa ɔputabit̃ nulla cautione p̃ſtita,
& ſi illa ſufficit, qcquid de fundo ſequat̃ ẽt ſi euincat̃, non p̃t hę
res aliqd petere; ſed non ſufficit, ſuppletur. Sed quare hæc iniu-
ria fit hr̃di: vt ſi uincat̃, nihil petat? Rñdeo, qa eſt ſibi imputan-
dum quare fundũ non vendidit, poſtquã reperiebat quantita-
tem ſufficientem,& licèt emptori fuiſſet euictus, non teneret̃ re
ſtituere p̃tiũ, qa ꝑꝑ illud onus vr̃ minus vendidiſſe, & ſic ille vr̃
emiſſe iactũ.l.ſi iactũ.de actio.emp. & iſta faciunt te intelligere
tex. ſine quibus eſſet obſcurus.¶In gl.quæ incipit, [ab hærede.]
ibi, ſed an hoc caſu teneat̃ hr̃s creditoribus. Iſta qõ vr̃ fatua, naȝ
in tex. deciditur ꝙ hr̃s ꝑꝑ hanc rem, quam retinet, non tenetur
creditori ẽt ꝓ re ꝓ qua iſta erat res obligata, multo minus alij,
ſed iſta gl.loquitur qñ ſibi ſupplet̃, qa æſtimatio non ſufficit ad
quartã, q̃ritur an ꝓ illo teneatur: certè ſupplementum nõ fit de
quota, ſed de certa quantitate, vel re,& iõ eſt eadẽ rõ, qa ꝑſona-
les actiones nõ ſequuntur illud ſupplementũ: q̃dam ẽt ſubdit
gl.quæ de legatarijs ɔſtat, ꝙ eis nõ tenetur, vt ĩ.ꝓxi.§.intellige vt
ibi dr̃, niſi duobus ɔcurrentibus, ꝙ illa quæ ꝑuenerunt ad fidei-
cõmiſ. nõ ſufficiant ad legata,& ꝙ hæres hẽat vltra quartam,&
tunc tenet̃ legatarijs quatenus habet vltra quartam: de credito-
ribus dic quicqd dicat gl. ꝙ ſi illa quæ ꝑuenerunt ad fideicom.
ſufficiant ad ſoluendũ eis, non agunt ɔ̃ hr̃des, etiã ſi habeat vl-
tra quartam, ſi non ꝑ modũ quotæ, ſed certæ rei, ꝑ iſtum tex.&
3 eius rõnem, qa perſonalis actio &c. † Sed ſi non ſufficerent, in
ſubſidiũ hẽret actionẽ ꝓ re quæ remanſit apud eũ, licèt nõ per
modũ quotę,& licèt non valeret vltra quartam, qa ęs alienum
p̃fert̃ illi quartæ, cũ nõ ſit detrahẽda niſi eo deducto. l.in impo-
nenda.& l.irritũ.C.eo.& qa ipſi prætendunt cãm oneroſam,&
hr̃s quartam lucratiuã ergo p̃ferendi ſunt. l.fin.§.licentia. C. de
iure delib. ſed quæ actio dabitur ɔ̃ eum? vr̃ actio in factum, vt
ibi hr̃, non aũt actio ꝑſonalis ordinaria, quia illa tranſiuit in fi-
deicõmiſſariũ, vt hic, põt dici ꝙ ẽt actio ordinaria competat, cũ
remanſerit apud hr̃dem inutilis, & tunc in ſubſidiũ efficiat̃ vti-
lis,& non ſit opus recurrere ad extraordinariã, arg. ĩ.eo.l, ſi hæ-
res inſtitutus: & ſi dicatur, licèt bona quæ ꝑuenerũt ad fideicõ.
non ſufficiant. ſi tñ nõ ɔfecit inuentarium, tenetur de ſuo. Re-
ſpondeo fateor, ſed pone ꝙ nec de ſuo reperitur, vel ꝙ fecit in-
uentarium, aliàs hæres poſſet defendi ſi non habet vltra quar-
tam, ſed ſi habet tenetur legatarijs, multò magis creditoribus,
niſi dicas ꝙ nec legatarijs tenetur ſi poſſunt conſequi à fidei-
commiſſario, ergo nec creditoribus,& hoc puto verum.

ADDITIO.

a ¶ Singulari. Adde quod voluit Ang. in l. ſi debitori. per illum tex. C. ſi ad-
ue. credi.& quod voluit Bar. in l. j. C. com. de leg. quem ſequitur Anch.
repet. c. canonum ſtatuta. de conſti.

---

1 *Sicut hæres qui non reſtituiſſet, non tenetur iſto iure legatarijs vltra vi-
res, licèt creditoribus inſolidum teneretur, ita fideicommiſſarius qui lo
co hæredis ſuccedit, & quod hodie non confecto inuentario.*

2 *Hæres poteſt detrahere Falcidiam & Trebellianicam de relictis a ſe, &
quòd ſecus ſit in fideicommiſſario.*

1 **§.Si is qui quadringenta.** † Si hr̃s reſtituat
retẽta certa re. nõ
ꝑ modũ quotæ, actiones cõpetunt ɔ̃ fideicommiſſarium tm̃. Et
ſi bona quæ ad eũ ꝑuenerunt non ſufficiant ad legata, non te-
netur vltra q̃ habeat, ſed in ſubſidium datur actio ɔ̃ heredem
quatenus habet vltra quartã, hoc dicit. ¶In tex. ibi, [reſtituere
hæreditatem.] ſub. totã, non. n. ꝑ hoc ꝙ iuſſit retinere cc.& hæ-
reditas valebat cccc. vr̃ iuſſus retinere dimidiã, quia illa ducen-
ta non retineat tanq̃ dimidiã hęreditatis, ſed tanq̃ certã ſummã
h.d.Gl.fi.ibi [nã ibi cc. vt ſumma, nõ vt quota ſunt retenta.] Si
enim mandaſſet reſtitui dimidiã hr̃ditatẽ, & alterã retinere, le-
gatarij ẽt de rigore iuris,& ẽt ĩ ſubſidiũ agere poſſent ɔ̃ eũ qua-
tenus hr̃et vltra quartã, ẽt ſi portio fideicõmiſſarij eẽt ſufficiẽs,
vt in §.fi. huius l. qui incipit, ſed ſi quadringenta.& in hoc ille §.
differt ab iſto, ſed in alio concor. quia ſicut hic non agunt niſi
ꝓ eo qđ hæres habet vltra quartã, ita nec ibi, quia in quarta hæ-
res eis præfertur, ſed in eo qđ eſt vltra ipſi p̃feruntur. creditori-
bus aũt non p̃fert̃ hr̃s ẽt in quarta, ut dixi in p̃cedẽti §.¶In tex.
ibi, [cõpetere quidẽ aduerſus euȝ ccc. petitionẽ.] ſ. de rigore &
mero iure, de æquitate, non ultra q̃ habeat, vt ſequit̃, & ſic tex.
ſibi nõ ɔtrariatur.¶In tex.ibi, [ne dãnũ fideicõmiſ. ſentiãt &c.]
2 Not. ꝙ † ſicut hæres qui non reſtituiſſet non teneretur iſto iu-
re legatariis vltra vires, vt eſt tex. qui ſemper allegatur, licèt cre-
ditoribus inſolidum teneret̃ l. quæ dotis. ſol. mat. ita fideicom-
miſſarius qui loco hr̃dis ſuccedit, hodie non confecto inuenta
rio, ſicut hęres tenetur inſolidum. in Auth. de hęredi.& Fal. §. ſi
verò non fecerit. ita fideicõmiſſario ſi non fecit, quia facere te-
netur ſicut hæres.¶In tex.ibi, [quãuis Falc. ceſſet.] declara. naȝ
poſſet dici ſi nõ ſit bona ɔparatio quã fecit de herede, qui non
tenetur vltra vires ad fideicõmiſſarium, quia videmus ꝙ hr̃s in
alio eſt melioris ɔdõnis, q̃ fideicõmiſſarius, nam hæres p̃t detra
here Fal.& Treb. de relictis a ſe,& tamen ſecus eſt in fideicom
miſſario, quia nec de relictis a ſe, nec de fideicõ. a ſe relicto põt
detrahere.ĩ.ꝓxi.ver. Ergo non eſt incõueniens ꝙ fideicõmiſſa-
rius teneret̃ vltra vires, licèt hæres non teneret̃, ſed reſpondet,
ſed non ſequitur ꝙ in Falcidia,& Trebel. ſit deterioris cõditio
nis: ergo in hoc vt teneatur vltra vires, quia in primo agit de lu
cro. hic de damno uitando, ut in ſimili videmus, quia ex teſtõ
militis non detrahitur Falc. vel Treb.& tñ hæres non tenetur
vltra vires, vt in ſequitur, (denique &c.) & iſta declarant tex.

---

1 *Licèt non detraxerit fideicommiſſario quartam, tamen fideicõmiſſarius
primus aduerſus ſecundum non detrahit, niſi hæres voluerit aduer-
ſus ipſum tantum liberalitate vti.*

2 *Si ſoror cum habeat fratres & poſſet cum eis ſuccedere de iure commu-
ni, renunciauit hæreditati paternæ uni ex fratibus, an hæc renuncia-
tio proſit omnibus pro rata, an illi tantum cui renunciatur.*

1 **§.Inde Neratius ſcribit.** ¶† Licèt hr̃s non
detraxerit fideicõ
miſſario quartã, tñ fideicõmiſſarius primus aduerſus ſm̃ nõ de
trahit, niſi hæres voluerit aduerſus ipſum tm̃ liberalitate uti.h.
d. In dubio ergo vr̃ tex. ꝙ hr̃s, qui nõ detraxerit fideicõmiſſario
primo, q rogatus erat reſtituere ſecũdo, videatur voluiſſe exer-
cere liberalitatẽ aduerſus ſm̃, ad quẽ hr̃ditas erat peruentura,
& ſic voluiſſe ꝙ illi tota reſtituatur, ſicut ipſe reſtituit ſine detra
ctione, niſi ɔ̃rium appareat, qđ põt apparere ex coniecturis, ſi
primus fideicõmiſſarius erat amicus, ſecundus non, nã primus
aduerſus ſm̃ retinebit quartã, non ex perſona ſua, ſed magis ex
perſona hæredis, quia ſibi vr̃ donata, licèt Azo dicat ꝙ in du-
bio videat̃ velle exercere liberalitatẽ circa primũ, qđ litera non
patitur.¶In tex.ibi. [non deducta Falcidia.] id eſt Trebelliani-
ca. Et no. quia hęres non tenebatur parere huic præcepto. l. Ti
tia. in fi. ad l. Falci. vbi patet ꝙ detrahatur ɔ̃ voluntatem defun-
cti, tñ hr̃s paruit ſpontè,& reſtituit, quarta non detracta: vñ vo-
lebat ſecundus fideicõmiſſarius, ꝙ ſil̃r ſibi fieret reſtitutio, pro
2 hoc l. 3. in prin. de fun. inſtru.& tñ diſtinguit̃.† Et ſic no. arg. ſi ſo
ror cũ habeat fratres,& poſſit cũ eis ſuccedere de iure cõi, renũ
ciauit hr̃ditatem p̃rnam vni ex fratribus: an hæc renunciatio
a proſit oĩbus pro rata: an illi tm̃ cui renunciauit,[a] Breuiter ſi p̃t
apparere ẽt per ɔiecturas ꝙ ɔtemplatione illius renunciauit, il
li ſoli ꝓdeſt, ut illi videat̃ ſuã partẽ donaſſe, quaſi primo uidea-
tur adire,& ſtatim donaſſe, quia ſi primò nõ adiſſet, nõ poſſet
donare, qa nõ haberet l. pretia rerũ. ad l. Falc. pro hoc C. de pac.
l. ſi actionẽ. Sed ſi hoc nõ apparet, illa repudiatio non hẽt vim
aditionis, ſed eſt pura repudiatio:& ꝑ ɔñs accreſcit oĩbus, licèt
facta fuerit vni, quia fieri potuiſſet nullo p̃nte, cũ pẽdeat ex vo
luntate repudiantis tm̃. Ita reperio ɔſultuȝ fuiſſe ꝑ Dy. in con-
ſi.¶In gl.ibi. [qñ coactus adiit.] quia primus fideicõ. ipſum cõ-
pellit adire, nã hr̃s ꝑ hoc ꝑdit quartã,& applicat̃ primo fideicõ,
q ꝑ ſuaȝ diligentiã fecit eũ ꝑdere quartã, ne ſua diligentia alteri
ꝓſit. Contra hoc gl. op. de l. ſi patroni, §. 2. ĩ. eo.& nõ ſoluit. dic ꝙ
primus fideicõ. q ɔpulit adire, lucratur quartã, quã hr̃s ſibi po-
tuit detrahere vel de legatis a ſe relictis, ꝑ rõnẽ quã ſ. dixi. Sed
non propterea poteſt detrahere de legatis a ſe relictis, quia de-
traheretur ex ſua perſona, quod non poteſt. h.d. iſta glo. in fin.

ADDITIO.

a ¶Renunciauit. Adde eundem Pau. conſi. 21. ubi in facto conſuluit.

---

1 **§.Sed ſi quadringenta.** ¶† Hæres q reſtituit
partẽ hereditatis alia
retenta, quatenus hẽt ultra quartã, poteſt cõueniri a legatarijs,
ẽt non in ſubſidium. h. d.¶In tex. ibi, [cc. legauit Titio.] in his
terminis optimè ꝓcedit qđ ſequitur, ſed pone ꝙ legauit ccc. Re
ſpondeo tunc ab hærede non poterunt petere vltra centuȝ, qa
non

non plus habet vltra quartã, hoc ēt voluit gl. ſed in alia ducenta q̃ reſtãt, poſſim petere a fideicõmiſſa, qui hēt penes ſe cc. vr̃ ꝙ non, q̃a non habet ꝓpea niſi dimidiã hr̃ditatis, ergo nõ tenetur niſi ad dimidiã legatorũ, q̃ eſt centũ quinquaginta, & iſtud vr̃ verius, in ꝯriũ vr̃ ꝙ totũ habeat ſoluere, licèt nihil remaneat apud eum. ꝟ. proxi. §. ſed ibi reſtituta erat tota hęreditas, & penes hæredem remanſerat tota ſumma, & fideicõmiſſarius ſolus conuenitur ad ſolida legata, iſte tñ paſſus vr̃ mihi dubius.

1 *Si hæres reſtituit totam hæreditate retenta certa ſumma, non per modũ quotæ non excedit quartam, ſolus fideicõmiſſarius tenetur ad legata quatenus habet penes ſe, licèt apud eum nihil remaneat.*

2 *Hæres præterquàm in duobus caſibus ante reſtitutam hæreditatem non poteſt conueniri à creditoribus & legatarijs, & nu. 4.*

3 *Quid ſi reſtitutio eſt facta.*

1 **§. Idem Iulianus.** ¶ † Si hæres reſtituit totã hęreditatē retenta certa ſumma, nõ ꝑ modũ quotæ, ſi non excedit quartã, ſolus fideicõmiſſarius tenetur ad legata quatenus habet penes ſe, licèt apud eũ nihil remaneat. h. d. † ꝓ declaratione gl. diſtingue clarius q̃ gl. ſi quærit ꝯ quē agãt legatarij, vel creditores an ꝯ hr̃dē, vel fideic. aut hr̃ditas eſt adita, & tũc ꝯuenit hr̃s. l. ita tñ. §. ex Treb. ꝟ. eo. & hoc vult hic gl. ſʒ in l. Marcellus. infra eo. tenet ꝙ creditores bñ agunt ꝯ hr̃dē. ſed legatarij non, quaſi teſtõr videat voluiſſe legata pſtari a fideicõmiſſario tñ, ſed gl. hic cõiter tenetur, nec obſt. illa l. fi. q̃a ſi intelligat ante reſtitutã hr̃ditatē, dēt intelligi in terminis in q̃bus loquit̃ q̃n teſtator mãdauit totã & oēm hr̃ditatē reſtitui, quia ꝑ hæc verba vr̃ velle qđ ſ. dixi. qđ intellige ſi erat paratus reſtituere, & fideicõmiſſarius recipere, nã poterit dicere, volo me exonerare, & reſtituere, vadatis ꝯ eum. † Sed ſi illa verba

3 non eſſent appoſita, poſſent eũ reſtringere ad ſoluendũ, ut in hac gl. aut reſtõ eſt iã facta, & tunc tres sũt caſus, aut hr̃di nihil remanſit, quia fortè coactus adiuit, vel ſpontè reliquit quartã, ut in §. inde Neratius. & tunc non tenet̃ in aliquo: aut retinuit certã rem, vel q̃titatē, & tunc ſi bona q̃ venerũt ad fideicõ. ſufficiant ad legata, & debita nõ tenet̃ in aliquo, ēt ſi plus hēat. Inſti. eo. §. ſi quis vna, aut non ſufficiũt legatarijs, & tenet̃ in ſubſidiũ quatenus hēt vltra quartã. in §. ſi is q 400 Creditorib. vero ēt ſi nõ hēt vltra, vt ibi dixi, aut retinuit quotã, & tũc onera taʒ legatorũ q̃ creditorũ diuidũtur ꝓ rata l. 2. C. eo. & ſ. ꝓxi. §. in hoc tñ differũt creditores a legatarijs, q̃a legatarij ēt tũc nõ pñt ꝯuenire hr̃dē niſi quatenus hēt vltra quartã, ēt nõ in ſubſidiũ, creditores verò pñt eũ ꝯuenire, ēt ſi nõ hēat vltra quartã, vt ſi fuit rogatus reſtituere tres partes, & quartã retinere, q̃a credita pſeruntur quartę, ita loquit̃ l. 2. C. eo. † Qđ aũt ſ. dixi hr̃dē an reſti-

4 tutã hr̃ditatē ꝯueniri a creditorib. & legatariis, limitata p̃terquã in duobus caſibus. ſ. p̃terquã ſi coactus adiuiſſet, tũc. n. haberet exceptionē ꝑ l. poſtulãte. in prin. ꝟ. eo. vel niſi paratus eſſet reſtituere hr̃ditatē & fideicõmiſſarius recipere: quibus caſibus adhuc poſſet ꝯpelli ſuſcipere iudiciũ vſq; ad litis ꝯteſta. ſi actio erat tpe peritura, vt ꝟ. eo. l. cũ hæreditas ex Treb. vbi oĩno vide ꝑ Bar. quinimmo ēt reſtituta hæreditate poſſet dicto caſu hæres ꝯpelli ſuſcipere iudiciũ, & interruptio pſcriptionis facta ꝯ euʒ prodeſſet ꝯ fideicommiſſarium, ut ibi ſecũdum aliam lecturã.

2 *Fideicommiſſum an cenſeatur eſſe de tota hæreditate.*

3 *Ille in quem transferantur iura vtilia, cenſetur loco illius poſitus qui habet directa.*

Si in inſtr̃o dicatur ſolum ꝙ talis in actione quam habet cõtra talē ponit talem in locum ſuum, quod licèt non dicat ꝙ cedit, videatur cedere.

4 *Legata ſimpliciter relicta, an eximant̃ de fideicõmiſſo vr̃i, tãquã ſpecies a genere, et tãquam pars a toto, et remaneat fideicõmiſſum ĩ reſiduo.*

5 *Caſus in quo fideicommiſſarius cui non fuit detracta quarta, poteſt eam detrahere legatarijs.*

6 *Sicut in relictis ad pias cauſas ceſſat Falcidia, ita & Trebel.*

Sicut poteſt prohiberi Falcidia, ita Trebellianica.

Sicut per nõ confectionē inuentarij perditur Falcid. an ita Trebellia.

7 *Quando dicantur legata ſcripta fuiſſe ad onus hæredis, vt ſic fiat computatio ſm̃ iſtam l. & quando non, ut ſic fiat ſecundum l. præced.*

8 *Si legata debent̃ ex pſona hr̃dis, detrahit̃ Fal. vel ꝑ hr̃dē vel ꝑ fideicommiſſariũ, ſi hæres coactus adiuit, & totã reſtituit, ſi vero nõiatim à fideicõmiſſario debentur in eius perſona, & Falci. non detrahitur.*

9 *An legatarij debeãt agere contra hæredem, an contra fideicommiſſariũ, & quid de creditoribus hæreditarijs, & quando poſſit hæres legata retinere fideicommiſſario.*

10 *Si pater inſtituit filium, & ſi deceſſerit ſine liberis, mandauit hæreditatē extraneo reſtitui, & fecit plura legata pura, et legatarij petant ea integra, & filius dicat quod ſi contingat conditionem exiſtere, hēt ius detrahendi legitimam, & Trebel. & quòd iſta quarta ita eſt detrahenda de legatis, ſicut de fideicommiſſo, quid iuris.*

LEX II.

1 **Q**Vi quadringenta. † Legata ſimpl̃r relicta ꝯtribuunt̃ cũ fideicõmiſſario vr̃i quo ad quartę deductionem: qđ fideicommiſſum reputatur valere tantum quãtũ ſupereſt deductis legatis: ſed ſi ſunt relicta nominatim ab hærede, reputat̃ tñ valere quãtũ valet tota hr̃ditas. Item quarta q̃ hęres perdit, q̃a coactus adiuit, non ꝓdeſt legatarijs, ſed cedit lucro fideicom. cogētis. Itē fideicõmiſſarius nõ tenet̃ legatarijs in plus q̃ teneret̃ hr̃s ſi non reſtituiſſet. h. d. cũ ſeq. vſq; ad §. q̃dem liberis. & ſunt leges horribiles in tex. & gl. & ꝓcedit horribilitas, q̃a l. Marcellus, ꝯtrari vr̃ huic, q̃a aliter fit ꝯputatio in vna, q̃ in alia, & tñ in eiſdē terminis loquunt̃, vt patet in l. Marcellus. ibi, in hac ſpecie, & ita tenuit Azo. & Hugo. ideo dixerũt ꝙ l. Marcellus. corrigit l. q. cccc. vel poſſumus dicere ꝙ in l. q. cccc. Iuriſcõſultus recitat opi. & nullã eligit, ſed eligit ĩ l. Marcellus. & ibi decidit q. formata in l. q. cccc. ſed neutra opi. eſt vera: ideo dic ꝙ nõ ſunt ꝯrię, ſed loquunt̃ in diuerſis caſibus. i. l. q. cccc. q̃n legata fuerũt ſimpl̃r relicta. l. Marcel. q̃n nõiatim ab hr̃de, & primo caſu cenſet̃ on⁹ hr̃ditarium, ideo primo eximunt̃ de vniuerſitate, ſicut ſpecies de toto, ideo fideicõmiſſum non reputatur eſſe in eo qđ ſupeſt legatis de directis. Sed in ſcđo caſu legata nõ reputant onus hr̃ditatis, ſed hr̃dis, vt dicit tex. in l. Marcellus. ideo nõ eximuntur de vniuerſitate, ſed aſcribũtur oneri hr̃dis, iõ fideicõmiſſũ reputat̃ ꝯſiſtere in tota hr̃ditate, & legata cēſent̃ facta vltra vires, mõ de quo ibi hr̃ditatis, ſed reducunt̃ ad vires faciēdo diminutionē ꝓ rata tã fideicõ. q̃ legatarijs de eo qđ ſupeſt deducta quarta, qua hr̃s nõ dēt fraudari, nec ꝑ fideic. nec ꝑ legata particularia. Itē reſultat difficultas, q̃a iſta l. q. cccc. vr̃ ſibijpſi ꝯtrari, tñ non eſt verum, quia diuerſis reſpectibus dicit diuerſa. reſultat ēt difficultas ꝑ ꝓpria ꝯ l. præceden. in fi. vbi legatarij conſequuntur legata integra q̃n apud fideicom. eſt tm̃ ꝙ ſufficiat, ēt ſi nihil ſibi remanet, ſed in his legibus etiam ſi remaneat vltra quartã, nõ ꝯſequitur legatarius integrũ lagatũ ccc. ſed ipſum diminuunt aliq̃n parua, aliq̃n magna. Præmitte ꝙ quarta q̃ debetur hæredi debet detrahi tàm de legatis, q̃ de fideicommiſſo vr̃i, q̃a non debet eſſe deterioris ꝯditionis fideicommiſſarius q̃ legatarius, vt ſibi ſoli detrahatur, vt in l. Marcellus. §. idem Pomponius. hoc vult dicere prima pars ſummarij, ꝙ legata & fideicommiſſa ꝯtribuuntur quantũ ad detractionem quartæ. Eſt ergo videndũ quantũ ſit fideicommiſſo vr̃i, vt videatur quantum ſit ſibi detrahendum, & quantũ legatarijs, & hoc decidunt iſtę leges diſtinguendo vt dixi, an ſimpl̃r ſit relicta, an nominatim ab hærede, & in primo caſu reputatur minus, in ſecundo maius, vt in l. Marcellus. Item præmittę ꝙ §§. præcedentes loquuntur q̃n hęres fuit iuſſus reſtituere retenta certa re, vel quantitate, ſeu quota, excepto § inde Neratius. qui loquitur q̃n fuit iuſſus reſtituere nihilo deducto. In iſtis legibus ponitur alius caſus, q̃n fuit iuſſus ſimpliciter reſtituere, nec fuit dictum, ꝙ aliquid vel nihil retineret. in primo enim caſu q̃n fuit dictum vt retineret, retentio fit tm̃ ꝯ fideicommiſſariũ, non ꝯ legatarios, q̃a cenſetur teſtator voluiſſe ꝙ legata ſoluantur a fideicommiſſario, quo caſu de legatis nulla venit detrahenda Fal. nec ab hr̃de q̃a non ſunt ab eo relicta, nec a fideicom quia non prodeſt, ideo tunc legata non ꝯtribuuntur cũ fideicõ. vr̃i, vt ſimul detrahatur Falcidia de vtriuſq;, & hæc ratio quæritur in l. ꝑcedenti, in §. ſi. legatarius ꝯſequit̃ integrũ legatũ, licèt nihil remaneat apud fideicõmiſſarium: in iſtis legibus nõ, licèt remaneant vltra quartã. ita ſoluitur illud contrarium. Diuide in tres partes principales. Primo ponitur thema, & q. vſq; ibi [dicendum.] Scđo ponitur reſponſio attenta voluntate teſtatoris, q̃ non pſumitur ſenſiſſe ꝙ fiat detractio aliqua pro Fal. vel Treb. ſed ꝙ totũ perueniat ad legatarios vel fideicom. & attenta diſpoſitione l. xij. tabula. ante l. Fal. vſq; ad ver. [itaq;] ibi ponitur alia reſponſio. qđ iuris ſit attenta diſpoſitione l. Falc. cũ quarta ſit detrahenda tã à fideicommiſſario q̃ à legatarijs, & iſtam quartam hæres perdidit, q̃a coactus adiuit, & deciditur ꝙ nõ poſſit plus ꝯſequi à fideicõmiſſario, q̃ faceret ab hr̃de, ſi hr̃ditatem non reſtituiſſet, vel ſi ſpõtè hr̃ditatem adiuiſſet, & ſic quartam non ꝑdidiſſet. nã illa perditio non debet prodeſſe legatarijs, ſed fideicõmiſſario, cuius diligentia perdidit, & iſta deciſio tenetur, non præcedens, & ſibi non ꝯriantur. Secunda ēt ſubdiuiditur, quia primo ponitur deciſio vſq; ibi [dicendũ eſt.] iuncto tex. qui ſequitur, [tota ccc. &c.] quę verba debent iungi poſt illa verba, [dicendũ eſt.] Secũdo aſſignatur triplex ratio deciſionis. Prima colligitur ex ver. [q̃a præſumptio.] Alia in verſi. [nã heres.] alia in verſi. [ꝙ heres.] & gloſ. ponit caſum ſm̃ lect. Azo. & poſtea videtur ab illa recedere. ¶ In text. ibi, [iuſſu prætoris adijt.] & ſic perdidit quartã, & totã hæreditatem reſtituit fideicommiſſario vniuerſali. In text. [dare deberes.] ſcilicet an ccc. integra, an cum diminutione ꝓpria. partem faciebat l. præcedens. in §. fin. & rationes quæ ꝟ. ſequuntur. & ꝓ iſta poſt decidit attenta voluntate teſtatoris, & diſpoſitione l. xij. tabula. ante l. Falc. quarta veniat detrahenda tàm de fideicommiſ. quàm de legatis, & illa perdita cedit lucro fideicommiſſarij. & legatarius hoc caſu non poteſt plus petere quando coactus hæres adiuit, quàm poſſet ſi ſpontè adiuiſſet. ſed ſi ſpontè adiuiſſet, non poſſet petere niſi ccxv. quia alia lxxv. detracta per hæredem remanerent apud hæredem, & hoc non debet nocere fideicommiſſario, qui etiam contribuit pro parte ſua. & centum quæ hæres perdidit applicantur fideicommiſſario. ¶ † In text. ibi. [quia præſum. eſt.] hæc eſt prima

2 ratio deciſionis, quia teſtator videtur voluiſſe ꝙ reſtituatur fideicom-

deicommiſſum.i.tota hrditas cũ onere legatorũ, ſed illud lega
tum vt intra vires hrditatis,& intra dodrantẽ. ergo fideicõmiſ-
ſarius tenet integrũ ſoluere,& ſic notat, ꝙ fideicõmiſſum cen-
ſetur eſſe de tota hæreditate cũ ſuo onere, ſed ſtatim dicit con-
trariũ in verſ.(& qđ hæres.) ꝙ dr̃ eſſe de eo quod ſupereſt dedu-
ctis legatis,& ſic de centũ.pp hoc gl.magna dicit ꝙ hoc dẽt in-
telligi qñ reſtõ fideicommiſſi p̃cedit p̃ſtationẽ legatorũ.verſi.&
quod hr̃s.econuerſo,qñ legatorũ p̃ſtatio p̃cedit reſtitutionẽ, &
hoc ſequunt̃ docto. Alia gl.ſoluit aliter,ꝙ ille verſi.intelligatur
ſm̃ iſtum,vt cũ dicit ꝙ centũ tantum ſunt in fideicommiſſo de
bet intelligi non ſola ſed cũ vniuerſitate;vel dic melius tota hæ
reditas eſt in fideicõmiſſo cũ onere legatorum,ſi fiat reſtitutio,
ſed qa ſol lega.hrdi non remanet niſi centũ, non videtur plus
eſſe in fideicommiſſo.ita loquitur ibi,& ſic vterq; verſi. loqt̃ qñ
reſtitutio fideicommiſſi p̃cedit.¶In tex.ibi.[nã hr̃s.] hæc eſt ſe-
cunda rõ,qa hr̃s de reſtituendo grauatus,cenſet̃ grauatus pone
re fideicommiſſarium in loco eius,& ſupple eam. Sed ſi hæres
non fuiſſet grauatus reſtituere,habuiſſet ſoluere legatario ccc.
& retinere c.ita debet facere fideicommiſſarius loco eius ſubſti
3 tutus.¶†No.ergo,& ſemper allegat̃.ꝙ ille in quẽ transferunt̃
iura vtilia cenſet̃ loco illius poſitus.qui hẽt directã,iõ notarii in
inſtr̃is ceſſionum dicunt ꝙ cedens ponit in locũ ſuum ceſſio-
nariũ.Et ꝑꝑea vr̃ per iſtũ tex.ꝙ ſi ſolũ in inſtr̃o diceret,ꝙ talis in
a actione quã hẽt ꝯ talẽ ponit talẽ in locũ ſuũ,ᵃlicèt non dicat ꝙ
cedat,vr̃ cedere plus.Alibi vr̃ Ang.dixiſſe,ꝙ licèt qñ quis dece-
dit,remaneat ſibi actio efficax p̃terq̃ in tribus caſib. l. iij. de no-
ua.ſi tamen apponit iſta verba, & extra illos caſus, & gñaliter
actio directa remanet inefficax ꝑ iſtũ tex. ꝯriũ puto, & ipſe hic
ꝯrium vr̃ ſentire,qa hic non pp hæc verba, ſed pp diſpoſitionẽ
ſenatuſ.directa remanent inutilia.s̃.l.j.in prin. verba. n. intelli-
guntur ſm̃ ſubiectã materiã,& vltra nõ extendunt̃. arg. eius qđ
4 hr̃ in l.ſi legati ſerui nomine.de leg.j.¶†In ver.ſeq.ponitur ter-
tia rõ,ex qua no.ꝙ legata ſimpliciter relicta eximunt̃ de fidei-
cõmiſſo vl̃i,tanq̃ ſpecies a gñe,& tanq̃ pars a toto, & remanet
fideicõmiſſum in reſiduo,ſed ꝯ. quia hoc deberet ꝓcedere qñ
primo eſſet factũ fideicõmiſſum vl̃e,poſtea legata,ſed qñ econ
uerſo primo legat̃ pars,& poſtea totũ,non eximit̃ pars de toto.
De primo eſt caſus in l.cũ qõ.C.de lega. De ſecundo eſt ibi gl.
q̃ hoc tenet ꝑ l.ſequen.ſed hic primo fuerunt facta legata, po-
ſtea fideicommiſſum.vl̃e.Sol.diſtinctio illius gl. ꝓcederet qñ
legata totius & partis eſſent vniformia.quia de eadẽ re:vt lego
tibi fundum & Titio dimidiam illius. nã ambo legata ſunt de
re corporali,ſed hic fideicõmiſſum vniuerſale eſt de hæredita-
te,quæ eſt ius:legata vero ſunt de corporibus rerum hæredita
riarũ q̃ non ſunt hæreditas,& propriè de iure non detrahuntur
corpora,vt dicit tex.j̃.eo.l.cogi.§.inde q̃rit̃.hoc ergo caſu nõ at-
tenditur ille ordo,ſed an ſint facta ſimpliciter,& tunc ſiue an-
te,ſiue poſt,deducuntur,licet impropriè,vt.in illo §.inde an no
minatim ab hærede,& tunc ſiue ante,ſiue poſt,non deducun-
tur tanq̃ pars a toto,qa ſic plus hẽrent legatarii q̃ fideicõmiſſa-
rii:cuius ꝯrium dicitur in ſi.l.¶In tex.ibi,[nõ ergo plus Titio.]
hic collige duo,ꝙ licèt iſta quarta partim detrahatur de lega-
tis, partim fideicommiſſo per coactionem fideicõmiſſarii tota
perditur,& applicatur fideicommiſſario, & nihil legatariis, ex
hoc vr̃ ꝙ tota iſta quarta dicatur treb.Sed Bar.in l.ſeq.§.idẽ Põ
ponius.vr̃ dicere ꝙ partim eſt Fal.partim treb. Et hoc eſt vtile,
quia per non cõfectionẽ inuentarii ꝑditur Fal.ſed Trebelliani
b caᵇ non,ſed iſte tex.facit contra Bart.in eo qđ dixi. quia quate
nus diceret̃ Fal.nõ deberet ꝑdi ꝑ coactionẽ,cum non habeatur
à fideicom.ſed a legatarijs,& dato ꝙ perderetu, deberet appli-
5 cari legatariis,a quibus euellit̃.¶† Nota ẽt caſum,in quo fidei-
commiſſarius cui non fuit detracta quarta,põt eã detrahere le
gatariis,qñ heres non detraxit,quia non potuit pp coactionẽ.
Idem ꝓbat̃ in l.ſeq.ver.qđ ſi ſuſpecta.ſed ſi non detraxerit,quia
noluit.dic vt s̃.l.proxima.§.inde Neratius.& hoc in relictis ſim-
pliciter,vel ab hærede,ſed ſi nominatim a fideicõmiſſario non
detrahit,vt notat gl.in §.inde Neratius.q̃ incipit,not.in fideicõ
miſſo,& ibi vide Bar.ſuper hoc articulo, an fideicommiſſario.
poſſit quartã detrahere legatariis,vel ſecundo fideicõmiſſario.
Glo.magna primo ponit caſum in hac l.vſque ibi. (quod autẽ
dixi.)poſtea in l.Marcellus.& in prima poſitione põt ĩ quatuor
reprehendi.primo cum dicit ꝙ ab hærede Titio reliquit. nam
non eſt verum,quia qñ ab hærede,loquitur l. Marcellus. Item
cum dicit, ꝙ legatarius petebat ccc. & partem de c. nam hoc
non dr̃ in text.vnde dic ꝙ petebat ccc. integra ꝑ tres rões, de
quibus in tex. Dicit ẽt ꝙ hæres dicebat ſe nõ teneri ad aliud,ſed
hoc non dr̃ in tex.vnde melius eſt dicere ꝙ dicebat ſe non tene
ri ad integra ccc. ſed cũ diminutione,de qua hic in ſi.breuiter
attenta voluntate defuncti.& l.xii.tabula.determinatur pro le
gatario. ſed attenta actione l.Fal.determinatur pro fideicõmiſ-
ſario.Item inquantum dicit ꝙ hic eſt mutatio perſonarum de
tertia in ſecundam quod non eſt neceſſe dicere, cum dicatur
ꝙ fideicommiſſum fuit tibi relictum,& poſtea quæritur quan
tũ debeas dare,& ſic nõ eſt mutatio,ſed ſecundũ ſuã poſitionẽ
eſſet mutatio,vnde fortè habuit reſpectũ ad ſeipſam, cũ dicit
ꝙ mandauit reſtitui Sempronio.Quarto reprehendit ĩ ver.(ve-
rum &c.vbi vult ꝙ lxxv.q̃ dantur fideicõmiſſario detracta quar
ta,ſcilicet xxv.de c.ſibi auferantur per legatariũ,cui fuerunt de
tracta lxxv.vt ſic legatarius in effectu habeat ĩtegra ccc.& hoc
dicit gl.pp §.finalẽ l.p̃cedẽtis. vbi legatarius habet integra ccc.
licèt fideicommiſſario nihil remaneat. ſed certè nugatoria eſ-
3 ſet inueſtigatio Iuriſconſulti.dic ergo ꝙ non auferunt, & fidei-
commiſſarius habebit lxxv.& ẽt c.q̃ hæres habuiſſet, ſi ſpontè
adiuiſſet, legatarius non niſi ccxxv. ſicut nec plus habuiſſet ſi
hæres ſpontè adiuiſſet:ne diligentia fideicommiſſarii ſibi pro-
ficiat.& ad §.ſi.l.præcedentis reſponde vt s̃.dixi in l. Marcellus.
diuide in tres partes vſq, ad §.idem Pomponius, Primo qñ hæ
reditas ſpontè fuit adita vſque ibi (quod ſi.) Secundo qñ coactè
vſque ibi(qđ aũt.)Tertio quod dixerat propter coactionem ꝑ-
di quartam,extendit ad omnem caſum, in quo pp priuilegiũ
teſtatoris,vt quia miles,ceſſaret Fal.vt ẽt tunc ceſſet Trebe.vt ꝙ
operat̃ coactio in trebellia. operet̃ priuilegiũ teſtatoris, quod
4 habet circa Fal.vt ẽt cenſeatur habere circa Trebe.† & eſt mira
biiis regula,per quã determinantur plures q. videlicet ſicut in
relictis ad pias cauſas ceſſat Fal.ita Trebe.& ſicut poteſt ꝓhibe
c ri Fal.ita Trebellianica.ᶜ eodẽ mõ vr̃ ſicut per nõ cõfectionem
inuentarii perditur Fal.ita Trebe.licèt Bar. in hoc teneat cõtra
rium ſcđm Iacob.de Belui.ſed in p̃cedenti tenet quod dixi,quia
ibi illud ꝓcedit ex natura legatorum,vel teſtamenti; ſed hic cõ
tingit pp culpã hæredis,& ſic in pœnã:ſed pœnæ debent reſtrin-
gi:vnde cũ non reperiatur expreſſum, debemus aliud dicere.
argu. in l.ex facto.§.Iulianus.de vulga.& pupil.Bal.in Authẽ.
ſed cum teſtator.C.ad l.Fal.tenet ꝙ perdat per §.illo.in authen.
de hæredi.& Fal.vbi dicit tex.ꝙ ſi hæres vult lucrum de hæredi
tate,conficiat inuentarium.& illud verbum, lucrum, eſt com-
mune ad Fal.& Trebel.vnde nõ eſt verum ꝙ fiat extẽſio.& nõ
7 ſit iure expreſſum:& aliqui moderni hoc tenent.† Hic eſt vna
gl.pro cuius declaratione quæro de intellectu tex.cum dicit [ſi
ad hrdis onus &c.]qñ dicantur legata ſcripta fuiſſe ad onus hæ
redis,vt ſic fiat cõputatio ſcđm iſtam l.& qñ nõ,vt ſic fiat ſecũ
dũ l.præceden.Gl. vr̃ ſibi ꝯtrariari.primo dicit,ꝙ ſemper preſu-
muntur ad onus hæredis niſi nominatim ſint relicta a fideicõ
miſſario,& ſic ſiue nominatim ab hærede ſiue ſimpliciter. po-
ſtea in ver.(& not.)vr̃ velle contrarium;ꝙ ſemper dicantur eſſe
ad onus fideicommiſſarii,vt ab eo debeant peti,non ab hærede
etiam ſi adhuc hæres nõ reſtituit,quia debet expectare,ꝙ reſti
tuat,& agat contra fideicom.per l.ſi.C.e.præterquam in tribus
caſibus,in quibus ab hærede poſſunt peti.ſ.qñ nominatim fue
runt legata & quãdo fuit grauatus reſtituere deductis legatis,
vt in ſeq.ver.& quando portio fideicom. non ſufficit, & aliud
hrdi remanſit vltra quartã.s̃.l.j.§.ſi is qui cccc. breuiter aduerte
tres ſunt caſus.Interdum quærimus ad cuius onus videntur le
gata.Interdum ex cuius perſona debeantur.Interdum quis ha
beat præſtare.de primo quæritur ad ſi.de quo ĩ his ll. quia ſi ad
onus hæredis,ꝓcedit hæc l.ſi non l.præcedens. Et quantum ad
hoc neutrũ dictũ gl.eſt verum,ſed diſtingue tres caſus.aut ſunt
nominatim relicta ab hærede.& dicuntur eſſe ad eius onus.Idẽ
expreſſe dixiſſet ꝙ eſſent ad eius onus,prout intelligit glo.in l.
præce.cum ponit caſum in l.interdum nominatim a fideicom.
& neutra iſtarum legum habet locum,quia de talibus non de
trahitur quarta,vt dicit gl.in §.inde Neratius.& ſic non debent
contribui cum fideicommiſ.ad detractionẽ quartæ,& per con
ſequens legatarius debet cõſequi totũ legatũ,licet fideicõmiſ-
ſario nihil remaneat.l.j.in fine,& videntur relicta a fideicõmiſ-
ſario quoties rogatus eſt hæres reſtituere retenta quantitate vel
re que ſufficiat ad quartã.interdũ relinquuntur ſimpliciter, &
tunc ad neutrius onus cenſentur relicta,ſed ad onus hæredita-
tis,& de hæreditate deducta, & contribuuntur cum fideicom.
8 vniuerſali,& habet locum l.qui quadringenta.† De ſecundo q̃
ritur ad ſi.vt ſciatur an Falcidia ſit detrahenda,nã quãdo debẽ
tur ex perſona hæredis detrahitur Falcidia vel per hæredem,
vel per fideicommiſſarium,ſi hr̃s coactus adiuit,& totam reſti
tuit,& tunc prima pars gl.eſt vera,ſiue nominatim ſiue ſimpli
citer ſint relicta, & vtroque caſu defalcantur. de primo patet
hic.de ſecundo in l. præcedenti. ſi autem nominatim a fidei-
commiſſario debentur in eius perſona,falcidia non detrahit.j̃.
9 eod.l.facta.§.ſi cum ſuſpecta.† de tertio quæritur ad finem. de
quo

ADDITIONES.

a ¶Locum ſuum,vide Lud.Roma.conſi.lxxxvi.in ſi,col.ii.vbi de dicto An ge.mentionem facit,& multa in materia iſta vide per Socin. conſi. xviii.

b ¶Aduerte,quoniam in hoc variant Doct.huius ſententiæ Bar.eſt infra ꝑ xi.in l.Marcellus.in l.cum tale.§.Titius,ff.de cond.& demõ.Cõtra tenet Alex.ĩ cõſ icip.viſis & põderatis,quod eſt coſ.ciii.in iiii.par.Doc.ĩ auth. ſimiliter.C.ad l.Fal.& ĩ auth. ſed cũ teſtator.e.tit.vbi Bar.perſiſtit ĩ nega tiua.Bal.tenet ꝙ ſic,& in l.filiũ quem habentẽ.xviii.col.C.fam.er. Ang. plenè loquit̃ & tractat ĩ Auth.de hær.& Fal.§.ſi vero expreſſim.col.i. & ĩ l.i.§.hæc ſtipulatio,ff.ſi cui pluſquã per l.Fal.vbi tenet aduerſus fratrẽ ꝙ non.quæ comunis eſt op.Et vide Bar.ĩ coſi domino Io. Andreutii. Pau ĩ conſi. . . 07.& clxii.& Raph.Ful.conſi.xli.vlt.colum.& conſi.lxxxvii.in fin.ii.colum.

c ¶Trebellianica.Adde Oldr.conſi.ccvii.Lud.Ro.conſi.cclxxvi.ꝑ Ioan.de Ana.conſi.xlii.

quo ibi dixi duntaxat, vt ſcilicet ſciatur ꝯ quē legatarij debeant agere ad reſtitutionē hæreditatis, vel poſt. de quo dixi in l.j. §.fi. & gl. iſta vult ꝙ legatarij non poſſint agere ꝯ hæredē ēt hæreditate non reſtituta, licet creditores poſſint, ſed expectare ꝙ hæreditas reſtituat: præterꝗ in caſibus, de quibus hic. Sed gl. in d.§.fi. vult ꝙ ante aditā hæreditatē ſp poſſint agere ꝯ hæredem, & illa cōiter tenetur. tu dic vt ibi dixi: aut coactus adiuit, & pōt ꝓcedere iſta gl. aut ſpontè, & tunc aut eſt paratus reſtituere, & fideicōmiſſarius recipere, & ideꝫ, vt habeat locū iſta gl. præterꝗ in iſtis caſibus, in quibus ēt tūc ꝯpelleretur ſoluere legatarijs. Aut nō eſt paratus, vel non eſt præſens fideicōmiſſarius, & tunc habeat locum l.ꝯria. & hoc qñ eſt contentio inter hæredē volentē ſoluere & ſe exonerare, & legatarios. Sed ſi inter hæredē & fideicōmiſſarium, quia fideicōmiſſarius petit ſibi reſtitui totā hæreditatē, & vult ſuſcipere onus ſoluendi legata, hęres vult legata detrahere, & reſiduū reſtituere, ſi legatarij eſſent pñtes, & peterēt, non eſt rō quare non poſſent facere, niſi nominatim eſſent relicta à fideicōmiſſario. *Si* aūt non ſunt pñtes, tunc ſi ſunt nominatim ab hrde relicta, vel grauatus reſtituere deductis legatis, tūc eſt in ptāte ſua totam reſtituere recepta cautione: nā ſi non reciperet, poſſet ad hoc conueniri a legatarijs, quia potuit retinere ſi voluiſſet, ideo dolo fecit reſtituere non recepta cautione l.dolo.ſ. ad l.Falc. nec prodeſt ſibi reſtō hoc caſu. quod eſt notādum. Ita colligitur ex hac gl. vel pōt retinere ſi vult pſtita cau. fideicommiſſarij de ſoluendo, quia ſi non ſoluerent, poſſent ab eo peti, licet noīatim ab hærede fuerint relicta. iſte eſt caſus in l.cogi.§.inde quæritur, in fi.j.e. extra iſtos caſus non pt hæres retinere legata, ſed habet neceſſe reſtituere totam hæreditatē, & dimittere hoc onus fideicōmiſſario. iſte eſt caſus in l.fi. C.e. ſm vnum intelſm. Adde alium caſum. ſi hæres eſſet grauatus reſtituere totā & oēm hæreditateꝫ, tunc indiſtinctè poſſet hæres ſe defendere aduerſus legatarios agentes ante aditā hæreditatem, & dicere ꝙ pp illa verba teſtator vr̄ voluiſſe ꝙ onus ptineat ad fideicōmiſſariū, & ſic ēt ſi fideicōmiſſarius non eſſet pñs, ēt ſi ſine dolo & fraude ſua poſſet ſe defendere, & eꝯ ſi cōtenderet cū fideic. quia legatarij eſſent pñtes, & peterēt legata, & hæres vellet ſoluere, poſſet fideicommiſſarius inhibere, & petere ſibi reſtitui pp dicta verba, & iſte eſt caſus illius l.fi. ſm aliuꝫ intelſm, & per iſta limita & ſupple ea quæ dixi in l.j.§.fin. & iſta ſunt vtilia, & declarant infinitas leges & malè per Doc. traduntur. ¶In §.idem Pomponius. quæro quæ erat rō dubitandi hic maior ꝗ in præceden. Reſpōdeo, ꝙ hæres fuit iuſſus reſtituere deductis legatis, vnde per hoc videbatur ꝙ voluerit legata ſolui integraliter nulla deducta Fal. & duntaxat idē in fideicōmiſſario vl'i voluerit deduci, ſicut qñ expreſsè dixit ꝙ volebat integra ſolui legata, quia Falcidia quæ veniret detrahēda de illo legato, detrahitur de aliis. l.qui quadringēta, & ibi dixi j. ad l.Fal. & ſic aliud eſt dicere ꝙ integraliter ſoluantur, aliud ꝙ deducanī, nā hoc ſꝫ nō auget legata, ſed importat vt ſit in electione hrdis ſoluere legatarijs, & cūm reſtituit deducere, poſito ꝙ legatarij nō eſſent pñtes, nec inſtarēt, ſm qđ ſ.dixi. ¶Itē q̄ro, quantū reputabit eſſe ī fideic. hoc caſu, an qđ reſtat deductis legatis, vt ſi fiat ꝯputatio ſm l.qui cccc. an tota hrdi. vt ſic fiat ſm prin. l. & vide primū verius ex vi verborum. Br̄ quantum ad hoc verba non ſunt pōderanda, ſed eſt vidēdum an ſint ſimplr relicta, & ſeruabitur l.qui cccc. an nominatim ab hærede, & ſeruabitur principiū huius l.

10 ¶†Vltimò quæritur, pater inſtituit filium, & ſi deceſſerit ſine liberis, mandauit hrditatē extraneo reſtitui. Itē fecit plura legata pura, legatarij petunt ea integra. filius dicit ſi contingat conditionē exiſtere hēt ius detrahēdi legitimam & Trebe. & ꝙ iſta quarta ita eſt detrahēda de legatis ſicut de fideic. per iſtū tex. vbi vr̄ caſus. qd iuris? totus mūdus ſeruat & nullus perpēdit de iſto textu. ꝙ ſoluunī integra, & de hac detractione nulla fit mentio, & cum extat caſus reſtitutionis, hæres filij reſtituit retenta legitima & Trebellianica, q̄ inter ambas ſunt dimidia eius quod reſtat tpe reſtitutionis. vñ procedit hoc an per errorē, an de iure, cum hic ſit tex. in ꝯrium: Dicit Bar. ꝙ de iure, quia teſtator purè relinquendo legata vr̄ velle ꝙ integraliter ſoluātur, poſtꝗ fideicommiſſum relinquitur ſub conditione. & iſti tex. loquunī qñ fideicommiſſum eſt purum. Breuiter non video bonam rationem dicti ſui, cum habeamus ꝯrium de iure, cum aliqua legata ſunt pura, aliqua conditionalia: nam nō propterea vr̄ velle ꝙ integra ſoluantur, niſi reſpectu pñtis temporis, ſed dēt præſtari cautio de reſtituendo quatenus plus accipiunt ſi conditio exiſtet. l.in quantitate. §.ſed & ſi legata. & l.j.§.interdum.ſ. tit.jj. & j. tit. proxi. quaſi per totū. Præterea legitima debetur de omnibus bonis quæ reperiuntur tempore mortis patris: quod nō eſſet ſi eſſet verum dictum Bar. puto ergo ꝙ hoc potius contingat per errorem, & ꝙ talis filius à talibus legatarijs poſſit exigere cautionem cum ſoluit. & ſi non exegit, non debet redundare in præiudicium fideicommiſſarij, vt ab eo detrahatur quod erat detrahendum a legatarijs. Tene menti, quia ſi caſus occurreret, poſſes conſequi magnum honorem de hoc §.

1 *Alienata p hæredē grauatū reſtituere, qñ imputētur ſibi ī quartā? & n.3.*
2 *Res ſubiectæ reſtitutioni, an poſſint per hæredem alienari?*

LEX III.

Marcellus.

§. Res quæ ab hærede.

1 ¶†Hic eſt vna gl. q̄ indiget declaratione. vñ. oppo. tribus modis Primo, ꝙ nimis gñaliter loquitur iſte tex. cum poſſit eſſe ꝙ alienauerit ex cā neceſſaria, vt ſatisfaceret creditoribus legatarijs, & ſatisfecit, nec eſſet iuſtum, ꝙ imputaret ſibi in quartam. gl. fatetī. & dicit tex. debere intelligi qñ p̄tiū eſſet conuerſum in vtilitatem hæredis, taliter ꝙ euelli non pōt: al's ſecus, vt in caſu p̄dicto. Item ꝯ, quia ſunt quidā caſus, in quibus hæres tenetī alienare, & ſi hoc non faceret, eſſet ſibi imputandum, vt ſi ſunt res q̄ ſeruando ſeruari non poſſunt. vñ non eſt iuſtum ꝙ ſi vēdit, imputet ſibi in quartā gl. fatetur, & ſic innuit ꝙ ēt ſi pretiū ſit conuerſum in ſuam vtilitatē, non imputet ſibi in quartā, qñ alienauit ex neceſſitate: ſecus qñ ex voluntate, hoc non placet, imò dic ꝙ ēt qñ ex neceſſitate, ſi pretiū eſt conuerſum in vtilitatem ſuā imputet ſibi in quartā, aliàs ſecus. qñ aūt ex voluntate, tunc indiſtinctè ꝯputat ſibi in quartā, quia fuit in culpa alienādo, ēt ſi pretiū non ſit conuerſum in vtilitatē ſuā, vt quia habuit fidē de pretio, ēt ſi erat perſona de qua erat ꝯfidēdum, & in hoc differt iſte caſus a p̄cedenti, quia qñ ex neceſſitate, tunc non imputaret qa non fuit in culpa, nec alienando, nec fidē faciendo, ſed
2 qñ ex voluntate, tunc fuit in culpa, ſaltē alienādo. ¶†Tertio op-
a po. ꝙ alienatio non tenet de re ſubiecta[a] reſtitutioni, & poteſt
b retractari per fideicōmiſſariū,[b] vt C. cōmunia de leg. l. fi.§. ſed
quia noſtra. ergo non eſt iuſtum ꝙ imputet ſibi in quartā, quia ſic fideicōmiſſarius haberet rem alienatā, & non ſolueret quartā. pp hoc gl. hic recitat tres opi. vna fuit ꝙ iſte tex. loquitur de iure veteri: quo caſu ſi ſubiacebat reſtitutioni per fideicommiſſum valebat, & nondum erat facta reſtō, cū nullum ius adhuc eſſet tranſlatū in fideicommiſſariū, indiſtinctè valebat alienatio, ſiue purè, vel in diem, vel ſub conditione ſubiacebat reſtitutioni: & non poterat retractari per fideicōmiſſariū; iuſtū ergo erat ꝙ hæres in quartam ſibi imputaret, quia verū erat, qđ dr̄ in prin. gl. ꝙ ad ipſum peruenit pretiū taliter ꝙ aduocari non poteſt, vt nō poſſit euinci ab emptore, ſed poſtea per ius Codicis hoc fuit correctū, qa ſi ſibi ſubiacet purè, vel in diē, non valet ab ipſo principio alienatio, & pōt retractari ſtatim, ſi ſub conditione, valet interim, ſed aduenīēte ꝯditione retractaī. & ideo vtroque caſu, qa hr̄s hēt neceſſe reſtituere pretiū, non dēt ſibi in quartā imputari, & ſic corrigeretur iſte §. per illum hodie de iure Auth. ēt ſi ſubiacebat ſub cōdōne, ab ipſo initio alienatio erat nulla ſꝫ quoſdā. & ſic erit idē p auth. res q̄. C. cōia. delegat. Alia fuit opi. ꝙ ēt de iure ffoꝝ indiſtinctè alienatio erat nulla, & poterat retractari, & ad ꝯrium rñdetur, ꝙ imputatur in quartā fideicōmiſſario volente i. ſi non vult retractare, aliàs nō imputaī. qa hæres hēt reſtituere p̄tiū. Alia opi. fuit, ꝙ de iure ffoꝝ. & ēt. C. vſque ad quantitatē quartæ valeat alienatio, & nō poſſit retractari p iſtū tex. ideo imputaī in quartā, ſed quatenus eſſet vltra, poſſet retractari. Br̄ de iure Codicis nulla ē varietas inter Doc. ſed đ iure Auth. qcqd dicat gl. hic cōiter tenetī, ꝙ nihil addit ius Auth. ad ꝓhibitionē alienationis, ſed excipit aliquos caſus ad prohibitionē, vt no. in l.ſeruo legato.§. fi. de le.j. De iure fforum procedunt dictæ varietates, ſed varietas eſt, ꝙ ēt illo iure alienatio nō tenebat ſi ſubiacebat reſtitutioni purè, vel in diē; ſi aūt ſub cōditione, valebat interim & poſtea retractabaī; qđ patet, qa ſpāle erat fauore libertatis, vt j. e. l. quidā ita. §. ſi qs filium. ergo in ꝯrium erat ius cōe. quid ergo addit ius Codicis? Reſpondeo non quo ad tranſlationē Domini, ſed quo ad recitandum titulum, qa titulus habeī pro nullo, & ideo nō præſtat cauſam præſcribendi longo tpe, ſed requiriī lōgiſſimum, quia l. expreſsè iubet, ſed iure fforum nō reperiebatur expreſſa prohibitio. l. ideo titulus erat validus, ſicut cum quis vendit rē alienam, quia licet non transferat dominium, transfert vſucapiendi cōdictio. longo tempore, ſiue ergo loquamur de iure ffoꝝ, ſiue de iure Codicis, ſiue de iur. Auth. eſt adhibēda diſtinctio, an ſubiacebat reſtōni puræ, vel in diem, & non valet alienatio quo ad tranſlationem dominij; aut ſub conditione, & valet, ſed adueniente ꝯditione retractatur. primum aūt de præſcribendū longo tpe diſtinguiī inter iura ffoꝝ, & iura Codicis. nec obſt. ꝙ ante reſtitutā hrditateꝫ nullū ius eſt trāſlatū in fideicōmiſſariū

ſed

ADDITIONES.

a ¶Subiecta. Adde hic quæ ſupra poſui in l. filiusfa. §. diui. de leg. j. & his adde Ioan. de Ana. conſ. 61.

b ¶Hoc verum, ſi probetur alienans teſtamenti notitiam habuiſſe, aliàs ſecus, quoniam tūc ſufficit fideicommiſſario rei pretium reſtitui ſecundū Ang. hic per l.fi.§.fi. de le.j. vbi Bar. & Bal. notant valere alienationem factam per hæredem fideicommiſſi in eum qui illud etiam ignorauit, alioquin ſecus. Bal. in auth. res quæ. in prin. ver. ſed contra hoc oppo. C. cōia de leg. Pau. in conſ. xj. Aduerte tamen ꝙ Io. ab Imo, limitat hoc procedere duntaxat in fideicom. vniuerſali. nam ſecus eſſet ſecundum eundē ſi res ſpecialiter per fideicommiſſum eſſet relicta, quoniā tunc nulla ignorantia prodeſſet, & vide Pau. in conſ. 16, nec omittas cautelam quam hic tradit Ang. in hoc, vt ſubiecta reſtitutioni alienari poſſint.

ſed dñium eſt apud hæredē,ergo pōt illud in aliud trāſferre,qa ſtatim φ alienat,aufert ſibi ptātē reſtituendi, & ideo in illo pūcto trāſfert dñium in fideicōmiſſariū ſi fideicōmiſſum erat purū,vel in diē illius rei alienatæ abſq; alia reſtōne; ideo ſtatim pt vēdicare,vt no.in d.l.fi.§.ſed qa nr̃a. C. cōmu. de leg. & hic poſt mediū gl.ibi,[ſic ergo per illam.l.alienata vendicatur, nō expectata reſtitutione &c]¶† Si autē qrit qñ ꝓcedat iſte tex. φ imputet ſibi in quartā;rñdet φ ꝓcedit qñ fideicōmiſſarius vellet ñ reuocare alienationē,& hoc pt facere inuito hærede in pœnā eius,ita intelligit Ang.iſtā gl. Itē procedit qñ nō poſſet reuocare,vt qa alienatio eſſet facta ab hærede ignoranter,vt in d.l.fi.§.fi.de leg.2.Itē ꝓcedit qñ poſſet retractari, & fideicommiſſarius vellet retractari , tñ iudici vr̃ æquū ex aliqua iuſta cā,vt ſi hæres nō in fraudē fideicōmiſſarii,ſed bona fide pp aliquā cām , licèt ſciret fideicō.alienauit aliquas res nō multū ptioſas, nā ne fiat vexatio emptori,pt inhiberi retractatio vſq; ad quantitatē quartæ,& vt in quartā imputeť.Secus ſi eſſet iuſtū,vt ſi alienaſſet rē ptioſam,vel magni ptii,vt domū hr̃ditariā teſtōris q̃ multo pl⁹ valebat,& tunc cū fiat detractio, non habet locū iſte §. cū hr̃s habeat reſtituere pretium. In legitimā verò debitā iure naturę, videtur φ alienata dēant cōputari indiſtinctè, & inhiberi retractatio vſque ad quantitatem quartæ inuito fideicōmiſſario , ēt ſi ſcienter alienauit.& ita videtur innuere tex.cum gl. in Auth. de reſti.& ea q̃ parit.§.quāobrē.qa eſt magis debita q̃ Trebellianica,vñ magis ſubuenit filio ne teneať emptori de euictione.

1 *Prælegata veniunt in fideicommiſſo vniuerſali qñ teſtator primo legauit, & poſtea grauauit,& non ſe reſtrinxit ad portionem hæreditariam.*
2 *Prælegata quando non veniant in fideicommiſſo vniuerſali.*
3 *An veniant in ſubſtitutione vulgari.*

1 a **§. Quidam liberis.** ¶†Prælegata [a] veniunt in fideicōmiſſo vniuerſali quando teſtator primo legauit,& poſtea grauauit , & non ſe reſtrinxit ad portionē hæreditariā.h. d.dic.vt ſ.ad l. Falc. l.Titia. Ecce caſum.gl ponit hic vnam diſtinctionem bimembrē quantū ad primum membrū,qñ primo rogauit, & poſtea ꝑlegauit,dū dicit φ ꝑlegata nō veniūt in fideicō.intellige pro portione q̃ hr̃ in eis iure hæreditario,de qua magis erat dubitandū, vt l. Titia,q̃ allegat gl.qa cenſetur fuiſſe intētio teſtatoris φ tota remaneat
2 apud eū, poſtq̃ ſibi ꝑlegauit.†Limita tñ hoc membrū, niſi ꝑlegata ſuccederent loco portionis hr̃ditariæ , vt ſi filius æqualiter inſtitutis,poſtea æqualiter ſeu parum minus cuilibet eorū aſſignat certas res ꝓ ſua portione,licet.n.quilibet eorū habeat illas res,partim iure hr̃ditario,partim iure ꝑlegati,tñ videntur ſuccedere loco quotæ,& idem eſt dicēdū de eis,qđ de quota,vt l. qd ergo.ver.planè.ſ.de leg.j.& ibi plenè per Bar nec obſtſte tex.qa hic non diuiſit ſecundum quotas quas eis aſſignauit, vñ nō ſuccedunt loco quotæ ſecundum Bar.in ſecundo membro, qñ ſe reſtrinxit ad portionē hr̃ditariam,dū dicit gl. φ nō veniunt ꝑlegata,debes intelligere pro ea parte pro qua habenť iure ꝑlegati,ſed ꝓ illa, pro qua hñt iure hæreditario,benè veniunt.& ideo in quartam imputanť,vt j̃.eo.l.in fideicom.§.fina. quod autem dixi non venire quatenus habent iure prælegati, ſupple vel eſt fideicommiſſi vl̃is,licèt loco hr̃ditatis habeať,vt ſ.de leg. iii. l. ſi Titius. hoc tñ fallit qñ extraneus eſſet rogatus reſtituere filio portionem hereditariā, qa tunc veniret fideicommiſſum vniuerſale,qđ loco hæreditatis eſt fauore filii,vt l.liberto.§.j. de annuis legatis,& ibi vide omnino. Bar.in tertio caſu,qñ non ſe reſtrinxit ad portionem hęreditariam,φ veniāt ꝑlegata,vt hic. Intellige non ſolū pro portione hæreditaria,ſed ēt pro illa quæ capitur iure prælegati,vel fideicommiſſi; hoc tamen limita duobus modis. Primo ſi grauatus eſſet prohibitus alienare rem ꝑlegatam fauore cohæredis,& eſſet rogatus alteri reſtituere , nā non veniret in fideicommiſſo : quia intentio teſtatoris fuit, φ perueniret ad cohæredē,cuius fauore inhibuit alienari ,& hic eſt caſus.j̃.eo.l. Lucius.§.pluribus,& ibi vide Bart. Item fallit ſi prælegatum fuit factum ſibi tanquam debitum : vt ſi maritus prælegauit vxori dotem,quam etiam inſtituit in certa parte, & grauauit de reſtituendo alteri,nam non venit illa dos , licèt capiatur iure prælegati, ſi non poteſt oſtendi φ fuerit data , quia fuit prælegata tanquā debita,& iſte eſt caſus ſingularis ſm̃ intellectum,quem puto verum in l.cum hr̃s deductis.j̃.eod.licèt.n. cōfeſſio teſtōris facta in teſtamento vxore abſente non ꝓficiat vxori ad probandum dationem dotis,quantum ad hoc vt eam poſſit petere ab hęrede tanq̃ debitam,& ſic pſeratur aliis legatariis,vt l.qui vxori.de aur.& arg. leg. proficit tñ ſibi quo ad retinendum aduerſus fideicommiſſarium,qđ ꝑpetuò tene menti. Sed quid ſi non apparet quis illorum præceſſerit? vt ſi eos inuicem ſubſtituit ſi contingat aliquem eorum ſine liberis decedere,& deceſſit vnus, & alia portio fuit diuiſa inter alios ; poſtea deceſſit alius,& ſimiliter ſua portio venit diuidenda inter alios, vtrum illud quod habuit ex morte primi, veniat in ſua portione,& in hoc fideicōmiſſario? iſte caſus frequentiſſimè accidit,& eſt dubius,quia hic non poteſt perpendi an primo grauauerit, & poſtea prælegauerit,vel econuerſo. Breuiter caſus videtur φ veniat tāquām primo prælegauerit,& poſtea grauauerit, infra.

b eo.l.Scæuola.& ibi oīno vide [b] Bar.in l.hæredes mei.§.cum ita.
3 †Item an veniant prælegata in ſubſtitutione vulgari? Doct. dñt φ non per l.Sextilia de leg.iij. Tu dic hoc verum in portione , quam quis habuit iure prælegati,ſed in illa, quam habebat iure hereditario:aut deuenit ad ſubſtitutum eius portio repudiata,& idem,quia etiam illa videtur habere iure prælegati , vt l.qui filiabus.§.fin.de leg.1.aut deuenit propter eius mortē ante aditam hæreditatem,& tunc ſecus per l.miles ad ſororem.§.fin.de legatis ſecundo, quia illa non tranſmittitur ad hæredem eius , ſed vadit ad ſubſtitutum .

ADDITIONES.

a ¶Prælegata. Adde Old.conſi.cvij.Bal.conſ.xciii.& ccvij.ij. lib. & conſil. lxiii.iij.lib.& conſi.cccclij.lib.iiij.
b ¶Omnino vide. Adde Lu.Ro.conſi.xviii.vbi etiam videas .

§. Si is qui rogatus. Si hæreditas cōfiſcatur propter delictum hæredis , retinet fiſcus quartam,& tres partes reſtituit fideicōmiſſario. h. d. Dy.vſq; ad fi.venio ad caſum .

LEX IIII.

1 *Heres recuſans hereditatem adire,etiam ſi ſit in dignitate conſtitutus,cōpellitur iudicis officio adire & reſtituere ad inſtantiam fideicōmiſſarij petentis hoc fieri ſuo periculo,aliàs non,etiam ſi hæreditas ſit ſoluendo.*
2 *Si vnus de ſocijs altero inuito cū pecunia cōi negotiatur cū hoc faciat ſuo periculo,propter contradictionem ſocij,totū lucrū debet eſſe ſuum.*
3 *Non compellitur quis facere actum ad vtilitatem alterius,de quo ipſe poſſet periculum ſuſcipere,etiam ſi non aſſignat cauſam,propter quam recuſat hoc facere,niſi ille petat fieri ſuo periculo.*
4 *Si quis recuſat iudicem tanquam ſuſpectum,an teneatur dicere cauſam ſuſpicionis.*
5 *Si propoſita eſt cauſa recuſationis coram iudice,& iudex ea non obſtante procedit in cauſa,an valeat proceſſus.*
6 *Quę ſint ea,quæ ſuſpendunt iuriſdictionem,nec eam perimunt.*
7 *In interlocutoria an requiratur citatio partis.*
8 *Vbicunque quis inuitus ad aliquid compellitur,& eius contradictio non auditur,non requiritur citatio,quæ ad nihil aliud fit,niſi vt citatus comparens,& aliquid allegans,poſſit actum impedire.*

1 **Q**uia poterat. †Hæres recuſans hr̃ditatē adire etiā ſi ſit in dignitate ꝯſtitutus,cōpellitur iudicis officio adire & reſtituere ad inſtantiā fideicōmiſſarij petētis hoc fieri ſuo periculo,alias non,etiam ſi hæreditas ſit ſoluendo.h. d. vſq; ad l.recuſare.§.meminiſſe , & incipit hic tractare de alio remedio Senatuſconſul.ſ.de coactione,de quo tractat vſq; ad l.ex facto, venio ad caſum.¶In tex.ibi [adire hæreditatē.]dic & ſic fideicommi. periret.vt infra eod.l.ille a quo §.j.ſed quid ſi non periret, vt qa eſſet repetitum ab inteſtato , vel a ſubſtituto vulgari? certè adhuc compellitur ſi magis vult habere de manu hr̃dis ſcripti , q̃ illorū,vt patet in l.non iuſtā.C.eo.tit.¶In tex.ibi , [ne dāno afficeret]dic.ſed ſ quia non pt affici damno,vt ſ.eo.l.j. poſt prin. ibi,ſublata eſt &c.Sol.vt ibi dixi,quia verū eſt ſi ſequeretur reſtitutio.ſed poſſet contingere φ poſtquam adiſſet; reſtitutio fieri non poſſet,vel quia fideicom.nollet,vel quia mutaret ꝓpoſitum,vel quia decederet ſine hr̃de,& ſic hæres grauatus remaneret implicitus oneribus hæreditarijs ideo ne remaneat, proſpectum eſt , φ hoc facit ad requiſitionem fideicommiſſarij, & φ fideicōmiſſarius petat hoc fieri ſuo periculo, & tunc poſtea ꝓuidetur ſibi, prout hr̃ in l.poſtulante.in princ.j̃.eod.¶In tex.ibi. [fideicommiſſarius.]ſubaudi non ſolum primus , ſed etiam ſecundus omiſſo primo, ſi ille nollet petere, vt j̃.eo.l. cogi.§.fi.& l. ſi patroni.§.qui fideicommiſſariam.¶In tex.ibi,[a prętore.]dic & ſic iudicis officio hic duo expediebantur, qñ adire recuſat,qa cogitur adire & reſtituere,& vno iudicio , ſed ſi ſpontè adiret, tunc poſtea iure act.ex teſtamento peteretur reſtitutio,vt C.eo.
2 l.& ſine ſcriptura,& ibi not.¶†In tex.ibi,[nam cum alieno periculo]No.hic arg.φ ſi vnus de ſociis altero inuito cū pecunia cōi negotiať,cū hoc faciat ſuo periculo pp ꝯdictionem ſocij,totum lucrum dēt eſſe ſuum , facit l.ſi vnus.ſ. pro ſocio.¶In text. ibi,[nec intereſt ſoluendo ſit &c.]i.dicere, φ licèt fideicommiſſarius dicat & velit oſtendere,φ hæreditas eſt ſoluendo & φ hęres de nullo habet dubitare , non propterea cōpellit hr̃s adire, niſi fideicommiſſarius petat hoc ſuo fieri periculo. Sed quid ſi hoc non dixit,ſed petiit illū compelli,& ille cōpulſus adijt? certe licèt ille non teneret adire, ex quo tñ ad illius inſtātiam adijt,
3 illius totū periculum eſt,ita intelligo iſtū tex.¶†In tex. ibi, [nō enim]Not.quòd non compellitur quis facere actum ad vtilitatem alterius de quo ipſe poſſet periculū ſuſcipere, etiā ſi non aſſignat cauſam, propter quam recuſat hoc facere, niſi ille petat fieri ſuo periculo, non enim recuſando illum grauat , ſed ſi eximit ab onere; ideo non tenetur dicere cauſam ſuſpicionis,
4 †ſecus quando quis recuſat iudicē tanquā ſuſpectū, qa tūc illū grauat,ideo teneť dicere cām de iure canonico, licèt de iure ciuili communiter teneať ꝯtrium, vt in c.legitima.de appel.lib.vj.
5 & ibi p Io.And.in nouella.†quæ ſint cauſæ iuſtæ. Bar.ponit hic vnum verbum, quod ſemper allegatur ; ſi propoſita eſt cauſa

a recuſationis[a] coram iudice, & iudex ea non obſtante procedit
in cauſa, vtrum valeat proceſſus. Inn. tenuit ꝙ ſic, quia iure cau-
tũ non reperit ꝯ̃rium. Bar. tenet ꝯ̃riũ per l. j. C. ſi quacunq; prędi
tus ptãte, vbi eſt caſus, ꝙ ſtatim deſinit eſſe iudex in illa cã, & il-
le eximitur ab eius iuriſdictione. mirandum eſt de hoc dicto, nã
tex. expreſſus dicit contrarium quòd nõ deſinit eſſe iudex quo-
uſq; ſuper cã ſuſpicionis fuerit pronunciatũ, in c. iudex. in fi. de
6 off. delega. lib. vi. † ſed ſi quæritur an eius iuriſdictio ſit ſuſpẽſa
interim, textus ille vr̃ probare quòd ſic, quia dicit quòd non põt
cauſam committere alteri ſine voluntate partium, poſtq̃ cã re-
cuſationis fuit propoſita, ergo vr̃ verũ dictũ Bar. quòd nõ poſſit
procedere in cã, niſi de conſenſu ambarũ partium. Br̃ dic idem
in hoc, quod in appellatione, nam iſta æquiparãtur, appellatio
ab interlocutoria, recuſatio, & relatio, quodlibet enim iſtorũ
ſuſpendit iuriſdi. non autem perimit, ita no. Io. And. in d. c. legi-
tima. Sed in appellatione ab interlocutoria claruꝫ eſt, quòd ex
euentu apparet, quòd ſi pronuncietur bene fuiſſe appellatum,
ex tunc apparet, iuriſdictionem iudicis fuiſſe ſuſpenſam a tpe
appellationis, & ſic oĩa interim facta retractantur per modum
attentati: ſi pronuncietur ꝯ̃rium, ſecus, vt hæc habẽtur in c. nõ
ſolũ. de appel. lib. vj. niſi iudex detuliſſet appellationi, quia tunc
ſemetipſum iuriſdictione priuaſſet, ſiue appellatio eſſet iuſta, ſi-
ue iniuſta, vt in c. cum appellationibus. §. j. eo. tit. vel niſi inhibi-
tio fuiſſet facta per ſuperiorẽ, ne procederetur, quibus caſibus
retractantur interim facta, etiam ſi appellatio pronuncietur in-
iuſta, vt in d. c. non ſolum. ſic dicam per omnia in recuſatione,
vt facta interim ſint in pendenti, & ſi pronuncietur in cauſa ſu
ſpicionis ꝯ̃ iudicem, retractentur. ſi pro iudice, non, niſi conſen
ſerit in cognitione ſuper cã ſuſpicionis, quia tunc haberet vim
delationis; vel niſi ꝑ ſuperiorẽ eſſet inhibitũ, & hæc eſt veritas
in hoc articulo, ſed Bar. vr̃ ſentire, ꝙ indiſtinctè acta ſint nulla,
ẽt ſi pronuncietur poſtea pro iudice, quod nõ eſt verum, & ſic
7 melius dixit Inn. in l. aũt, quã ipſe allegat, eſt caſus ſpãlis. ¶ † Vl-
timò no. in l. recuſare. in prin. ſm gl. ꝙ in interlocutoria non ſe-
quitur citatio partis, hoc ẽt vr̃ dicere Inn. in c. auditis. de procu-
ra. ſed hoc eſt verum ſm Doct. qñ nõ erat præiudicialis, vt erat
hic, & in l. ſed interpellatur. §. j. de arbi. al's ſecus, per l. ea quæ, C.
quõ & qñ iudex, & l. nam ita diuus. de app. vel dic ꝙ rõ erat hic,
quia ꝯ̃dictio abſentis non poterat actũ impedire, cũ inuitus ꝯ-
b pelleretur, ideo eius citatio[b] non requiritur, vt in l. iiij. † § fi. de fi-
8 deic. lib. & iſtam rł'am no. quòd vbicunq; quis inuitus ad aliqd
ꝯpellitur, & eius ꝯ̃dictio non auditur, non requiritur citatio, q̃
ad nihil aliud fit, niſi vt citatus ꝯparens & aliquid allegans, poſ-
ſit actũ impedire, ar. in l. ſi in tres. ſ. de arbi. ſed ꝯ̃, ꝙ imò hic fiat
ꝑiudiciũ abſenti, quia ſi eſſet præſens, fortè vellet ſpontè adire,
vt ꝯſequeretur commodũ quartæ, ergo decretũ iudicis interpo
ſitũ ꝯ̃ ipſum abſentẽ, vt inuitus ꝯpellat̃. ꝑiudicat ſibi, quia quar
tam perdet, vt in l. quia poterat. Sol. iſtud decretũ interponetur
ꝯdõnaliter, vt ſi ſpontè velit adire poſſit, ſed ſi recuſat, inuitus
ꝯpellatur, vt l. iiij. §. illud. de fideic. liber. & in primo caſu nõ mi-
niſtrabuntur ſibi ea, de quibus ĩ. l. proxi. & in l. apud Iuli. poſtq̃
habet commodum quartæ; in ſecundo ſic vt in illis ll.

ADDITIONES.

a ¶ Recuſationis. Adde Bar. conſ. 105. Bal. conſ. 428. 3. lib. eundem Pau. con-
ſil. 22. Ludo. Ro. conſ. 220. Old. conſil. 301.

b ¶ Citatio, Adde Lud. Ro. conſ. 72.

LEX VI.

Recuſare.

§. Meminiſſe. ¶ Remedium cõpulſio-
nis locũ habet in quoli-
bet hærede tam ex teſtamento, q̃ ab inteſtato, tam iure ciuili, q̃
ꝓtorio, tã in extraneo, q̃ ẽt in ſuo. h. d. Et in remedio transferen-
daꝝ acti. vt in l. j. §. hoc autem ſenatuſc. ſ. e. ¶ In tex. ibi, [immi-
ſcere ſe.] dic ꝯ̃rium videbat̃, quia ideo ꝯpellitur hæres adire, ne
ſi repudiet, faciat euaneſcere fideicommiſſum, ſed hoc nõ ꝯtin-
git hic, quia ſuus hæres ẽt ſi repudiat, remanet hæres nomine,
& iſta exiſtentia ſui hæredis ꝯfirmat fideicommiſſum vniuerſa
le, vt ĩ. eo. l. cogi. §. ſi pater. ſicut & tabulas pupillares, & tutelas,
vt l. ſi filius qui patri, de vulg. & pupill. gl. in illo §. ſi pater. ſoluit
iſtud ꝯ̃rium, quòd iſta coactio fit ad cautelã, & vt fideicommiſ-
ſarius releuet̃ a probanda ſuitate, ſeu patria poteſtate, quã hẽt
probare ſi in ea ſe fundaret, nõ aũt fit ex neceſſitate. Tu dic me
lius, ꝙ hic fideicõmiſſarius nolebat ſibi hæreditatẽ reſtitui, nec
ſufficiebat ſibi ꝙ fideicõmiſſum eſſet confirmatũ, taliter quòd
per non aditionẽ poſſet euaneſcere, hæc autem reſtitutio non
poteſt fieri, niſi ſe immiſceat: imò in reſtituendo ſe immiſcere
vr̃, ideo fortè ſufficit petere ipſum ꝯpelli ad reſtituendum, ſed
in extraneo debet peti ꝙ compellatur adire, & reſtituere.

1 *Remedium coactionis exercetur etiam contra fiſcum, in quem ſunt delata*
bona tanquam vacantia, quæ ſubiaceant fideicommiſſo vniuerſali, &
etiam contra vniuerſitatem municipij, vel collegij.

2 *Quando in pœnam hæredis, qui debuit aliquid facere, & non fecit, bona re*
feruntur ad alium, non tenetur ille facere id, quod tenebatur hæres, &
propter quod non factum hæreditas fuit ſibi ablata.

1 §. Si fiſco. † Remedium coactionis exercet̃ ẽt ꝯ̃ fiſcum,
in quem ſunt delata bona tanquam vacãtia,
quæ ſubiacebant fideicommiſſo vniuerſali, & etiam ꝯ̃ vniuerſi
tatem municipij, vel collegij. h. d. ¶ In gl. j. ibi, [vel dic.] hæc ve-
ra, præcedens non, quia ſi hęredi auferentur, oporteret ponere
quòd ipſe adiuiſſet, aliàs propriè non dicuntur ſibi auferri, vt ſ.
de vulg. & pup. l. ex facto §. Iulianus, & ſic non eſſent bona va-
cantia, nam illa dicuntur vacantia, quæ nullum hęredem repe-
rierunt, vt C. de bon. vacan. per totum, idem quia tex. dicit ꝙ fi-
ſcus nolebat agnoſcere, ſed hoc eſſet falſum, ſi fiſcus abſtuliſſet.
¶ Sed nunc oppo ꝙ iſta ſecunda non procedat, quia tunc non
perueniunt ad fiſcum ꝑꝑ indignitatem hęredis, qñ ſemel fue-
runt effecta hęredis, aliàs nõ, ſed perueniunt ad ſubſtitutũ vulg.
vel ad cohęredem, vel ad venientes ab inteſtato. Sol. verum eſt,
niſi hæres in fraudem fiſci (ne ad ipſum perueniat) repudiet, nã
tunc fiſcus ꝓfertur cohęredi, & ſubſtituto, & veniẽtibus ab in-
teſt. acſi hęres adiuiſſet, vt hęc hñr in l. ſi ſequẽs. ſ. ad Silla. & ibi
omnino vide Bar. & ĩ. l. j. de vulg. & pup. ¶ In ſeq. gl. in fi. ibi, [cũ
2 in pęnam hęredis habeat.] † No. ſing. iſtam gl. ꝙ qñ in pęnã hę-
redis, qui debuit aliquid facere, & non fecit, bona deferũtur ad
alium, nõ tenetur ille facere id, quod tenebatur hęres, & ꝑꝑ qđ
non factũ hęreditas fuit ſibi ablata. Sed ꝯ̃ de auth. hoc amplius.
C. de fideic. Sol. qñ illud concernebat vtilitatem alicuius tertij,
tunc tęnetur ille, in quem tranſit hęreditas illud facere, vt ibi. Se
cus ſi non concernebat vtilitatẽ alicuius, ſed duntaxat vindictã,
vt in hac gl. cum tex. quod no. cum alijs aũt oneribus, ꝑꝑ quæ
non fuit facta priuatio, bene tranſeunt bona in alium, vt patet
hic in onere fideicommiſſi, & ẽt legatorũ, vt ſ. e. l. Marcellus. §.
fi. ſed quis compellet fiſcum adire? Rñdeo. procurator Cæſaris,
qui eſt iudex inter fiſcum & priuatum, vt l. j. C. de iuriſdi. omn.
iudi. ſed quis adibit eam pro fiſco? Rñdeo, procurator fiſci, vt
ſunt iſti camerarij cameræ, qui loco procuratoris habentur in
pertinentibus ad cameram, ſicut procurator Cęſaris adijt hę-
reditatem delatã Cęſari, vt in titulo de offic. procura. Cęſa. & re
gentes municipum, vel pręſidentes collegio, adibunt delatam
collegio, vel municipio, vt l. municip. de condi. & demonſt. vel
etiam ſi municipes, ideſt conſiliarij, qui repreſentãt totum po-
pulum, vt no. gl. in l. ij. C. quæ ſit lon. conſuetudo. & ſ. eod. l. j. §.
ſi autem collegium. quod dic vt ibi.

1 *Fideicommiſſarius poteſt hęredem compellere adire, & reſtituere, etiam*
ſi poſſit hęreditatem conſequi iure directo ex ſubſti. vulg. ab inteſt.

2 *Verbum ſubſtituo, vel ſubſtituit, intelligitur in dubio de vulgari, non de fi-*
deicommiſſaria.

3 *Si in teſtamento dicatur ſi deceſſerit ſine liberis, talem ſubſtituo, vel eos*
inuicem vulgariter, et pupillariter, & per fideicommiſſum, quod tunc
erit in electione ſubſtituti ex qua iſtarum velit habere hęreditatem.

4 *Translatio legati facta de vna perſona in alteram, cenſetur facta cũ eiſ-*
dem oneribus, ſecus ſi fiat de eadem perſona in eandem.

1 §. Titius hæres. † Fideicõmiſſarius poteſt hęredeꝫ
compellere adire, & reſtituere, etiã
ſi poſſit hęreditatem conſequi iure directo ex ſubſtitu. vulg. ab
2 inteſta. h. d. ¶ † In tex. ibi, [Sempronio ſubſtituto.] ſubaudi vul-
gariter. Et ſic no. ꝙ illud verbum ſubſtituo, vel ſubſtituit, intel-
ligitur in dubio de vulgari, non de fideicommiſſaria, vnde ſi di-
co, Titiũ inſtituo, & Semproniũ ſubſtituo, intelligit̃ ſi Titius
nõ erit hr̃s. Nõ aũt ſi ſit hęres. vt teneat̃ reſtituere, vt hic voluit
gl. in l. Gallus. §. j. de lib. & poſthu. & vr̃ eſſe tex. in l. iã hoc iure.
§. j. de vulg. & pup. ibi dũ dicit, in vulgarẽ tantũmodo; ſi tñ inſti
tutus eſſet talis, cui poſſet fieri pupillaris, ẽt pupillarẽ, ꝯprehen
deret, niſi ratio diſparitatis ſuaderet ꝯ̃riũ, vt d. l. tã hoc iure. dicit
tñ Bar. hic ſe conſuluiſſe, ꝙ ſi iſtud verbum ſubſtituo, iungat̃ cũ
hoc verbo, inſtituo, qđ eſt magis directũ, tunc verbũ ſubſtituo,
vt aliqd operet̃, intelligit̃ ꝑ fideicõmiſſuꝫ, vt ſi dixit, ſi inſtitutus
deceſſerit Semproniũ inſtituo, & ſubſtituo. Nã inquantũ dicit
ſubſtituo, vr̃ ſubſtituiſſe vulgariter, quia oĩs ſubſtitutio vulga-
ris dr̃ inſtõ. Sed inquantũ dixit ſubſtituo, intelligit̃ ꝑ fideicom-
miſſum. Iſtud. n. verbũ eſt commune. & adaptatur ad directã &
fideicommiſſariã ſubſtitutionẽ, & in dubio importat directã.
Sed ꝑꝑ verbum adiunctum importat fideicommiſſariaꝫ, quia
verbum inſtituo, non niſi directam inſtitutionẽ importat, vt in
tit. de hęre. inſtituen. & in l. verbis ciuilibus. de vulg. & pup. ¶ In
tex. ibi, [ſed verius eſt cogendum eũ.] dic idem ſi hęredi ſcripto
ꝑ fideicommiſſum vnus fuerit ſubſtitutus, & alijs fuiſſet ſub-
ſtitutus vulgariter, & idem ſubſtitutus vulgaris rogatus de reſti
tuendo alteri, nam fideicommiſſarius poteſt compellere pri-
mum hęredem nolentem adire, & auferre ſubſtituto vulgari,
& fideicommiſſario eius hęreditatem. vt ĩ. eo. l. facta. §. Iuli. licèt
in contrarium videretur, quia dando ſubſtitutum vulgarem,
grauando ipſum de dando alteri, videbatur voluiſſe primum
hęredem poſſe repudiare, & excludere ſuum ſubſtitutum, vt
veniret ad ſubſtitutionem vulgarẽ, & poſtea ad fideicommiſ-
ſarium eius, arg. in l. prima. §. ſi proponatur. ſi quis omiſ. cauſ.
3 teſta. ¶ † In tex. ibi, [ex reſti. magis quàm &c.] Dic no. pro eo
quod communiter notarij ponunt in teſtamentis, quia dicunt
ſi deceſſerit ſine liberis, talẽ ſubſtituo, vel eos inuicem vulga-
riter

a riter, pupillariter, & per fideicommiſſum. [a] nam iſta verba im-
portant, vt ſit in electione ſubſtituti, ex qua iſtarũ velit habere
hæreditatem. ¶ In tex. ibi, [vel legatis, vel libertatibus onerata.]
Sed nonne iſta onera adiecta in ſubſtitutione vulgari cenſen-
tur repetita in fideicommiſſaria poſtea de eodem facta? Reſpõ-
deo non, vt hic eſt tex. no. ad quem facit s. de adi. leg. l. ſi tibi, ſed
in ſubſtitutione facta de alio videtur ſecus, per l. licèt Impera-
tor, de leg. j. & per l. legatum. in prin. de adi. leg. & l. Caio. de ali.
4 & ci. leg. † vbi tranſlatio legati facta de perſona in alterã, cenſe-
tur facta cum eiſdem oneribus: non ſic quando facta eſt de ea-
dem perſona in eandem, vt in d. l. ſi tibi.

ADDITIO.

a ¶ Et per fideicommiſſum. De iſtis verbis vide Ful. conſ. 42. Soc. conſ. 57.

1 *Rogatus reſtituere hæreditatem, quæ eſt alibi, qualiter & quãdo cogi poſ-
ſit per iudicem proprij domicilio, & illuc accedere, & reſtituere.*
2 *Si aliquis citatur ad locum, ad quem nõ poteſt accedere ſine periculo per-
ſonæ citatio ipſum non arctat.*

1 §. Si quis alio loco. † Rogatus reſtituere hr̃ditatẽ,
q̃ eſt alibi, cogi põt per iudi-
cem proprij domicilij & illuc accedere, & reſtituere ſi teſtator
hoc iuſſit, dummodo ſibi miniſtrent̃ expẽſæ itineris, & ẽt id ꝙ
erat dandum gratia cond. implendæ, & dummodo poſſit illuc
accedere ſine periculo ſuæ pſonæ, vel ſalua dignitate eius: & ẽt
a habetur ratio ætatis. [a] Itẽ in loco legati põt quis ꝯpelli adire, &
reſtituere ẽt hæreditatẽ, q̃ alibi eſt. h. d. Ego dubito valde in iſto
tex. quare inſtitutus ꝯpellitur accedere ad locum vbi eſt hæredi
tas. & eam ibi reſtituat, cũ poſſit in loco domicilij facere reſtitu
tionem verbalẽ, q̃ ſola ſufficit ad transferendum oĩa iura in fi-
deicommiſſariũ: nec vr̃ neceſſaria pro reſtitutione facti, quia p̃t
illi dare licẽtiã, vt ꝓpria authoritate capiat. Præterea hr̃s cũ re-
cuſat adiret, ſi ꝯpellitur, nullũ damnũ vel incommodũ debet
ꝯſequi, ſicut nec commodũ, vt s. eo. l. quia poterat, ſed hic non
p̃t negari quin ſentiat incommodum laboris, poſito ẽt ꝙ ſibi
miniſtrentur expenſæ: quare ꝯpellitur ad commodũ alterius
hunc laborem ſubire. Non video bonã rationẽ nec aliquis Do
ctor mouet iſta dubia: vñ poteſt dici, ꝙ ille tex. debeat intelligi
ſolum eo caſu, quo attenta qualitate perſonæ inſtituti, non eſt
ſibi magnus labor illuc accedere. & qñ acceſſus eſſet vtilis mul-
tũ fideicõmiſſario pp volũtatẽ teſtatoris expreſſã, qui mãdauit
ibi reſtitutionẽ fieri, vt ſic ꝯpellatur fauore vltimæ voluntatis fa
2 cere id qđ alteri multũ ꝓdeſt, & ſibi nihil, aut parũ nocet. † Itẽ
iſta l. ſed ſciẽdũ. in fi. allegat̃, ꝙ ſi aliqs citat̃ ad locũ, ad quẽ non
b p̃t accedere ſine periculo pſonæ citatio ipſum nõ arctat. [b] caſus
eſt in Cle. paſtoralis, de re iudi. vt ſi habeat ibi inimicos, vel erat
inde bãnitus, vł erat ibi peſtis. & hoc voluit gl. in l. de ętate. ¶ Itẽ
l. ſed & ſi alio. in prin. intelligit̃ qñ in loco legationis, ſortiebat̃
foꝝ aliqua ratione, puta originis, licèt ibi non hr̃et domicilium
vel cõis patriæ. & fideicõmiſſarius dubitabat ne fideicõmiſſum
periret, & volebat ipſum aſtringi ibidẽ ad dandum, & reſtituen
dũ ſolo verbo: dubiũ erat, quia pp legatũ habebat ius reuocãdi
domũ, vt l. ij. §. legatis. de iud. Sed certè hoc caſu nõ habet, quia
cum iſte actus poſſit expediri momento, non diſtrahitur p hoc
ab officio lega. vt s. de iud. l. de eo. ſed ſi in loco legati non ſortie
batur foꝝ alia ratione, non video qualiter poſſit ibi compelli p
non ſuum iudicem. Ideo exempla quæ ponit gl. de Mutina, &
de Bononia, non placent, niſi intelligatis, vt ſupra dixi.

ADDITIONES.

a ¶ Aetatis. ideo dicit Rota quòd valetudinarij ſenes, & aliquo morbo im-
pediti, excuſantur perſonali comparitione.
b ¶ Non arctat. Adde Oldr. conſ. 43. & vide quod voluit Lud. Roma. conſ.
234. & an bannitus teneatur comparere ad locum, a quo eſt bannitus,
vide per Bal. conſ. 338. 4. lib. & dicit Rota deciſio, ſuis de dolo & contum.
ꝙ citatus ad locum non tutum appellat, tam a citatione, quàm a non ad-
miſſione excuſationum. Item ſecundum eandem adde ꝙ guerræ genera-
les in patria, & inimicitiæ capitales excuſant a perſonali comparitione
ſi ſaluuſconductus haberi non poteſt.

LEX IX.

SEd & ſi alio.

§. Planè. Si hæres non recuſat precisè adire,
ſed ſe velle deliberare, datur ſibi tẽ-
pus ad deliberandum, & ſi poſt deliberationem adijt, dr̃ adijſ-
ſe ſpontè, & habet beneficium quartæ, ſi repudiat̃, vel ſi dicit ſe
nolle adire, compellitur, & tanquam compulſus adiens, quartã
ꝑdit. h. d. Alia practica ponit̃ in l. ſi legatus. j. eo. ꝙ cogat̃ ſtatim
adire, & poſtea ad reſtituẽdũ det̃ ſibi tp̃s ad deliberandũ, & tũc
ꝯſequitur idẽ beneficium, caſus eſt iſte. ¶ In tex. ibi, [ꝙ ſi ſuſpe-
ctam dicit.] ſ. poſt terminũ, non tñ ſibi prodeſt hic, quominus
compellatur, vt j. eo. l. nam quod. §. j. ¶ In tex. ibi, [non ſibi expe-
dire hæreditatem adire.] No. ſecundum Bar. quòd iſta in verba,
& alia de quibus in fine poſt terminum datũ ad deliberandũ,
inducunt repudiationẽ, ſicut ſi diceret repudio, licèt non ſunt
diſpoſitiua ſicut verbum repudio, ſed enunciatiua, quia viden-
tur dicta cum deliberatione. Sed ſi nõ eſſet datus terminus ad
deliberandũ, verba iſta non inducerent ſtatim p ſe repudiatio-

nem, ſed cum lapſu trium menſium, vt C. de iure delibe. l. fin. §.
ſimiliq; modo, & vide Bar. in l. ſi quis ſuus. de iure delib.

§. Si quis. Inſtitutus ſub ꝯdõne, vel in diẽ certã, & de re-
ſtituẽdo grauatus añ ꝯdi. vel diei euentũ non
põt adire, vel reſtituere, & ſi ꝯ facit, nihil facit, niſi poſt euentũ
ratificet, & tũc valebit, vt ex nũc, nõ vt ex tũc. h. d. cũ l. ſeq. Dicũt
tñ Doc. in l. poſt mortẽ. C. de fideic. ꝙ licèt nõ trãſeant actio. ex
Tre. añ ꝯdi. euentũ, quia non fit reſtõ ꝓut teſtõr voluit, tranſeũt
tñ virtute cuiuſdam dona. ſed certè hoc eſt verum qñ conditio
vel dies nõ fuiſſet appoſita inſtitutioni, ſed reſtõni fiendę. Inſtõ
verò fuiſſet pura, & ſic potuiſſet adire, & donare iura: ſed hæc
fuit appoſita inſtitutioni, vnde non poteſt adire, & ſic nõ dona-
re, de præcedenti tñ articulo diſtingue, vt hic in gl. & per Bar.

1 *Fideicommiſſarius, qui cogit hæredem adire, debet ipſum indemnem con-
ſeruare non ſolum ne ſentiat damnum, ſed etiam ne perdat lucrum.*
2 *Intereſſe dicitur non ſolum damni, ſed etiam lucri, & qui promittit aliquẽ
indemnem conſeruare, debet etiam conſeruare ne lucrum perdat.*
3 *Statutum ſi dicat arbitros fore cogendos ad ſuſcipiendum arbitrium, de-
bet intelligi niſi aliquod intereſſe damni, vel lucri prætendat, tunc non
deberent cogi, niſi conſeruarentur indemnes ab vtroq;.*
4 *Coacta aditio, aditio eſt, & facit deficere conditionem legati facti, ſi hęres
non erit, & confirmat tabulas pupillares, & alia in teſtamento relicta,
ſicut ſi facta eſſet ſponte.*

LEX XI.

1 APud Iulianum. † Fideicõmiſſarius, q co
git hæredem adire, dẽt
ipſum indemnem conſeruare non ſolũ ne ſentiat
2 damnũ, ſed etiam ne perdat lucrum. h. d. ¶ † Et ſic
no. ꝙ intereſſe dr̃ non ſolum dãni, ſed ẽt lucri, & quod qui pro-
mittit aliquem indemnem ꝯſeruare, debet ẽt conſeruare ne lu-
3 crum perdat, vt hic, & ſupra eo. l. quia poterat. ¶ † Item no. hic
arg. ſecundùm Bar. ſi ſtatutum dicit arbitros fore cogendos ad
ſuſcipiendũ arbitrium, debet intelligi, niſi aliquod intereſſe p̃-
tendant damni vel lucri, tunc. n. non deberent cogi, niſi conſer-
uarentur indemnes ab vtroq; argm̃ optimum hic, & s. eo. l. ſed
4 ſciendũ. ¶ † No. ẽt hic ibi, [adijt enim] ꝙ coacta [a] aditio, aditio
a eſt, & ſic facit deficere conditionem legati facti ſi hæres nõ erit,
vt confirmat etiam tabulas pupillares, & alia in teſtamento re-
licta, ſicut ſi facta eſſet ſpontè, vt in proximo §.

ADDITIO.

a ¶ Quãdo autem, & an valeat coacta aditio vide per eundem Pau. & Doct.
poſt gl. in l. nec emere. de iu. deli. Et in hoc quod ſubijcit ꝙ confirmet ta-
bulas pup. vide in l. ij. §. interdum, & ibi Bar. de vul. & pupil.

1 *Tacita vulgaris comprehenſa in expreſſa pupillari requirit aditionem ex
teſtamento paterno, aliàs ex ea non poteſt adiri hæreditas, nec ab ea in-
cipere teſtamentum.*
2 *Fideicõmiſſarius datus in ſecundis tabulis ſuper hæreditate pupilli, põt
& debet poſt mortẽ pupilli cogere vnum ex inſtitutis in teſtamento pa
terno adire hæreditatem ex eo, vt per hoc confirmentur tabulæ pup. &
fideic. prædictum, & poſtea poteſt compellere omnes ſubſtitutos graua
tos de reſtituendo adire hæreditatem pupilli, & eam reſtituere.*
3 *Datio cohæredis extranei, an impediat effectum ſuitatis.*
4 *Teſtamentum ꝙ poſſit incipere a ſubſtitutione vulgari, & an ſit neceſſe ip-
ſum confirmari per aliam aditionem ſi eſt expreſſa.*
5 *Inſtituti & ſubſtituti in paterno, ſi recuſant adire, quia fortè hæreditas
erit damnoſa, nec illa venit reſtituenda, non coguntur adire nec vnus
eorum ex paterno, niſi fideicommiſſarius datus in hæreditate pupilli
offerat ſe paratum recipere, etiam paternam hæreditatem, & ſatisfa-
cere creditoribus.*

1 §. Idem Iulianus. † Tacita vulgaris ꝯprehenſa in
expreſſa pupillari reqrit aditio
nẽ ex teſtõ p̃rno, alr̃s ex ea nõ p̃t adiri hr̃ditas, nec ab ea incipere
teſtm̃. h. d. ſm intellectum gloſſarũ, q̃ ſunt hic quẽ tenuit Dyn.
& ad hoc ſp allegat̃, ſed Guil. de Cu. & Oldr. & Bart. & quaſi oẽs
tenẽt ꝯ̃riũ. ꝙ aliã aditionẽ nõ requirat, & ꝙ ab ea poſſit incipe-
re teſtm̃, ſicut ab expreſſa vulgari, de qua patet in l. iij. §. fi. de li-
be. & poſthu. & hic in vltima gl. magna. & hoc per l. neq; .n. §. fi.
de teſta. militis, qui tñ loquit̃ in tacita, quæ comprehenditur in
vulgari, & hoc ẽt tenuit gl. in l. lex Cornelia. de vulg. & pu. & in
l. pe. de ven. inſpi. nõ ergo hic loquitur de vulg. expreſſa, vel taci-
ta, ſed de pupillari, & de hæreditate pup. non teſtatoris, & ſm
2 iuſtũ intellũ. h. d. † Fideicõmiſſarius datus in ſecũdis tabulis ſup
hæreditate pupilli, põt & debet poſt mortẽ pupilli cogere vnũ
ex inſtitutis in teſtõ paterno adire hæreditatem ex eo, vt p hoc
ꝯfirment̃ tabulæ pupillares, & fideicõmiſſum p̃dictũ, & poſtea
põt ꝯpellere oẽs ſubſtitutos de reſtituendo grauatos adire hæ-
reditatẽ pupilli, & eam reſtituere. h. d. ſm verũ intellec. qui ẽt p-
bat̃ j. e. l. ita tñ. §. a p̃re. in hoc tñ differt iſte §. ab illo: qa hic pupil
lus erat inſtitutꝰ vnà cũ alijs, q erãt ẽt ſibi ſubſtituti, ſed ibi erat
exhr̃datꝰ, quo caſu adhuc erat maior dubitatio, vt intelligas gl.
pe. & vltimã in q b. ꝯſiſtit intelſs huiꝰ §. & p ꝯñs ẽt ſecũdã, q̃ inci
pit, [vulgariter.] ¶ Oppo. ꝙ iſta prima aditio de qua hic in tex.
nõ ſit neceſſaria, vt cõfirmentur tabulæ pupillares: quia ſufficit
aditio, quam fecit pupillus de ſua portione, cum tex. iſte dicat
ſufficere aditionem vnius. pp hoc gl. pe. in verſi. [caue tñ.] dicit

iſtū tex.debere intelligi qñ pupillus non adiuit pro ſua portio-
ne,ſubaudi,ſed repudiauit,alias procederet oppoſitio. Sed tūc
opp.extra gl.ꝙ nec tunc ſit neceſſaria iſta prima aditio,quia cū
pupillus eſſet in ptāte,fuit ſuus hr̄s & neceſſarius ſtatim mor-
tuo patre & licèt repudiet,remanet hæres noīe,vt l.j.§. qui ſunt
in poteſtate.ſi quis omiſ.cauſ. teſta.& hoc nudū nomē ſufficit
ad cōfirmādas tabulas pupillares,vt l.ſi filius qui patri. de vulg.
& pup.dūr Doc.ꝙ iſtud eſſet verū, ſi non hr̄et cohæredes extra-
neos,ſed quia hic habebat,illa exiſtentia ſui hæredis non con-
firmat tabulas pupillares,caſus eſt hic,qa ſi confirmaret,iſta pri
ma coactio,& aditio non eſſet neceſſaria,cuius ↄ̃riū eſt de mē-
te literæ:Rō eſt ſm eos, quia teſtator dādo cohæredē extraneū
tanq̄ non conſcius de prouiſione legati,cenſetur voluiſſe, ꝙ ad
confirmationē tabularū pupillariū fieret aditio expreſſa, ſed ſi
hr̄et cohæredē non extraneū,ſed ſuū.ſecus.vt in d.l. ſi filius qui
patri.& pro iſta opi.s̃.de vulg.& pup.l.ſed ſi plures §.filio. verſi.
3 idemq;.Sed ↄ̃ de l.iij.C.de iure deli.†Sol.datio cohæredis extra-
nei non impedit effectū ſuitatis,qui conſiſtit in tranſmittendo
hr̄ditatē non aditā,& ad hr̄des, quia iſte effectus non depēdet
ex teſtō,& ita loquit̄ ↄ̃rium.ſed benè impedit effectū ſuitatis. q
conſiſtit in confir.tabularū pupillariū, & tutelarū & fideicom-
miſſi vniuerſalis,quia ille depender ex teſtō, pp rōnem de qua
s̃.& iſte eſt caſus,& ad hoc cōiter allegat̄ iſte §.alij moderniores
tenuerunt ↄ̃rium, & ego ēt repetendo l.ſi filius hæres.de lib.&
poſth.ꝙ nec iſtū effectū impediat.& ad iſtū tex.p̄t rn̄deri,ꝙ iſta
prima coactio & aditio ſit potius ad cautelā, vt releuetur fidei-
commiſſarius a probāda patria ptāte,& ſic ſuitate,vt dixi s̃. eo.
in l.recuſare §.meminiſſe:ſed tranſeundo cū cōi opi.oppono ſe
cundo in ſeq.gl. ſi.ponamus,ꝙ pupillus repudiauit portionem
ſuam,& in hæreditate nihil reperitur, vnde pōt dici ꝙ hæredi-
tatē non hēt, ergo non erit neceſſaria iſta aditio, de qua hic,vt
adeat̄ hr̄ditas pupilli,& reſtituat̄ fideicommiſſario,& ſic incidit
in illā,qa volēs euitare primā opp. incidit in ſecundā maiorē,
pp hoc gl.fatet̄ ꝙ hic in ij.aditione nō agit̄ de hæreditate pupil
li adeunda & reſtituenda, cū in ea,nihil ſit,ſed agit̄ de portione
pupilli repudiata,& delata iſtis cohæredib. virtute vulgaris ſub
ſtitu.qa ex illa non p̄t adiri hr̄ditas,niſi primo adeat̄ ex inſtit.&
4 illa ſubſtitutio confirmet̄.†Sed ↄ̃. qa a ſubſtitutione vulgari p̄t
incipere teſtm̄,& ſic nō eſt neceſſe eā cōfirmari ꝑ aliam aditio-
nē,vt l.iij.§.fi.de lib.& poſth.Sol.verū eſt in expreſſa vulgari,ſed
de iſta nō loquit̄ hic,licèt quidā intellexerint in ea.quod gl. re-
præhendit pp dictam rōnē,& qa litera hoc non patit̄,cū loquat̄
de ſecundis tabulis,& ſic nō fuit vulgaris exp̄ſſa,ſed pupillaris,
in illa tm̄ continet̄ tacita vulgaris,& ex illa tacita fuit delata por
tio p̄dicta ad iſtos cohæredes ſubſtitutos, & de illa intellr̄ iſte
tex.vt ex ea nō poſſit incipere teſtm̄,ſed reqrat cōfi.ꝑ aditio. ex
inſti.& fortè potuit mouere gl.qa tacitū regulat̄ ſm expreſſum
l.iij.§.q hēt hauſtū.de ſeruı.ruſt.præd.ſed expreſſa pupillaris, q̄
continet tacitā vulgarē,requirit adit.ex teſtō paterno, vt l. ij. §.
adeo.de vulg.& pu.ergo & tacita vulgaris.¶ Sed tūc op. ſm gl.
ꝙ iſta ſecunda aditio ex vulgari non ſit neceſſaria,qm̄ & ſine ea
portio pupilli repudiata accreſcit huic hr̄di q adiuit ex pater-
no,vel ambob.ſi ambo adiuerint. Ad qd ergo vtilior aditio re-
quirit̄?Gl.hic conat̄ rn̄dere,ſed truffa ē,dicas ergo ꝙ iſte intellr̄s
nō eſt verus;& ꝙ hic nō agit̄ de illa portione repudiata adeūda
ex vulgari,ſed ex hr̄ditate pupilli adeūda ex pupillari,& reſtituē
da. Nec ob.opinio illa ꝙ ī hr̄ditate iſta nihil ſit, nā īmo poterat
eſſe.vt ſi hēbat aliūde bona,puta materna; vl' ēt ſi portionē hāc
paternā nō adiuit, nec repudiauit,vñ in eius hr̄ditate reperit̄ iꝰ
adeūdi,vel ſe immiſcendi in ea,vt l.ſiqs filiū.de acq.hær.& hoc
patet ex l.ita tm̄ § a p̄re.j̃.eo.vbi pupillus erat exhr̄datus, & tm̄
ſubſtituti cogunt̄ primo adire ex p̄rno,& poſtea ex pupillari hę
reditate pupilli,& ſic cōfundit̄ ꝑ illū textū imaginatio gl. q̄ vo-
luit ꝙ iſta hr̄ditas pupilli nō dicat̄ hr̄ditas, poſtq̄ in ea nō eſt hę-
5 reditas paterna,pp quē errorem incidit in ſm de quo s̃.†Sed re-
ſtat mihi magnū dubiū tā in illo §.q̄ in iſto,quare iſti inſtituti,
& ſubſtituti cogunt̄ adire ex paterno,ſaltē vnus eorū vt confir-
ment̄ tabulæ pupillares,& reſtituat̄ hr̄ditas pupilli, nā hr̄ditas
paterna remanebit penes adeūtē,& fortè erit dānoſa nec illa ve
nit reſtituenda: qa de ipſa teſtōr nō mandauit; & ſic adiens re-
manebit in dāno. Br̄ puto dicendū(licèt non reperiā ab aliquo
dcm̄.)ꝙ ſi pp hanc cām recuſant adire ex paterna, nō cogantur
adire, niſi fideicōmiſſarius datus in hr̄ditate pupilli offerat ſepa
ratū recipere ēt paternā hr̄ditatē,& ſatisfacere creditoribus,pro
quo s̃.eo.l.j.§.quoties.vbi fideicōmiſſario dato in parte hr̄dita-
tis fit reſtitutio totius hr̄ditatis, ſi hr̄s coactus hoc vult, & aliter
nō vult adire hr̄ditatē,& ſic erit mirabile.ꝙ actiones trāſibūt ex
Trebelliano in illū,in quē teſtōr non mandauit reſtitui, & hoc
in ↄ̃ſam alterius hr̄ditatis,quā reſtitui mandauit. Et hoc maxi-
mè apparet ex illo §.a patre. vbi pupillus erat exhr̄datꝰ,& tm̄ pp
eiꝰ hr̄ditatē inſtituti & ſubſtituti cogunt̄ adire paternā, q̄ teſtōr
nō mandauit reſtitui,& eſſet iniuſtum valde ꝙ remanerent im
pliciti in illa hr̄ditate,& ita intelligo iſtū tex.licèt gl.& Doc.non
tangant,quod eſt magis ſubſtantiale,q̄ fortè ex ſupradictis.

§. Vtrum autem. ¶Coactus adire & reſtituere,
ſi actiones hæreditariæ non
trāſeunt in fideicōmiſſariū,perinde nō tenet̄ acſi non adiuiſſet,
ſed bona creditorib.& legatarijs applicant̄.h.d.in effectu iſte §.
cū ſeq.vſq; ad l.ille a quo §.ſi de teſtō.Et in iſto §.j.ponit̄ caſus,
& deciſio in fideicōmiſſo purè relicto,ad quā deciſionē ꝓbādā
inducit̄ determinatio facta ꝑ diuū Piū in caſu de facto contin-
gente,qñ fideicommiſſum erat cōditionale in §. Antiſtia. & in
iſto nō fuerunt trāſlatæ actiones,qa fideicōmiſſarius ante factā
reſt.deceſſerat ſine hærede.ſed in §. ſeq. ex eo ꝙ deceſſerat con-
di.pendente cū hr̄de,vel ēt ſine.Itē in iſto primo qñ deceſſit an
te factā reſti.in ſequenti qñ ēt poſt factā,& ante condit.euentū,
& ſic in tribus differunt,& hoc vſq; ad verſi.[cū igit̄.]ibi tertia in
qua Iuriſcon infert,& concludit ad caſum primo loco propo-
ſitū,inducendo exemplū diui Pij,& cum fine huius l.dēt conti
nuar l.ille a quo.in prin.Quarto loco in l.ſed cū ab hęrede,limi
tat reſcriptum diui Pij, vt habeat locū qñ hr̄s de reſtituēdo gra
uatus fuerat inſolidū inſtitutus,ſecus qñ hēbat cohæredem.Itē
circa prædicta determinat vnū dubiū.¶ In ver. [neq; pupillū.]
qđ tri.mo.p̄t intelligi,vt in gl.quæ eſt ibi.In iſto primo §. intelli
git̄ in procuratore adeunte p̄torem, dic & fidē de mandato ple
nè faciente,nec admitteret̄ cū cautione rati, ſi de mandato du-
bitaret̄,pp magnū periculū,qđ p̄t hr̄s incurrere ex aditione ſm
Ang.¶ Et notandū,ꝙ facta reſtitutione huic procuratori vero,
iura recta via tranſeunt in dn̄m,& nullo modo in procuratorē,
quia in eum traſire non pn̄t cū teſtōr ei non mādauit reſtitui,
& hæc probant̄ j̃.eo.l.qui ita.§.j.ille tm̄ text. vr̄ deſtruere dictum
Ang.ꝙ admittatur cū cautione rati, vel dic vt ibi. In alijs aūt q̄
expediuntur per ꝓcuratorē,dicendum eſt, ꝙ primo initiant̄ in
perſonam procuratoris,& de ipſo faciunt tranſitū in dn̄m.vt l.
quæcunq; gerimus.de act.& obl.vnde ſi fertur ſnīa pro ꝓcura-
tore,acquiritur ſibi actio directa,& dn̄o vtilis, vt s̃.de procur. l.
ſi procurator meus.¶In tex.ibi,[ne fortè in damno moret̄.]dic
p̄t.n.hæres fortè ſic dicere,iſtud mandatū fuit fcm̄, iā ſunt ſex
menſes,& poſſibile eſt,ꝙ fideicōmiſſarius, q fecit, iā eſt mor-
tuus,& ſic eſt finitū mandatū re integra,nec apparet qs ſit eius
hr̄s in quē poſſint tranſire iura ſi adirem, & reſtituerē huic, &
ſic remanerē implicitus onerib.hæreditariis, vnde non cogor
adire.Sed rn̄detur ↄ̃rium,nec hēt de hoc dubitare: qa poſito ꝙ
ita eſſet,ſuccurret̄ ſibi,vt non teneat̄ creditorib.ſicut ſi nō adi-
uiſſet,ſed bona illis aſſignabunt̄.& hoc ſtatuit diuus Pius in ca-
ſu ſequēti.vr̄ ergo hic caſus,ꝙ ſi fideicōmiſſarius decedat añ fa
ctā reſtitutionē,nō trāſmittat ius fideicōmiſſi ad ſuos hr̄des,ſed
ↄ̃riū eſt verū,vt patet.j̃.eo.l.cogi.§.Metianus,& C.de fideicō.l.ſi
in pſonā.& hoc dēt intelligi qñ nō apparet hr̄s ſm gl.& benè.
Si aūt apparet,tranſirent in illum iura, & compelleretur hære-
ditatem ſuſcipere,vel fortè pōt dici ſecus ſi fideicōmiſſarius de-
ceſſerat re integra ante factā reſtitutionem,& ſic mandatū erat
finitum,vt etiam tunc habeat locum prouiſio de qua in ſeq.§.

1 *Purè inſtitutus,& de reſtituendo grauatus ſub conditione,ſi recuſat hæreditatem adire,poteſt pendente conditione cogi adire & reſtituere, ſi non habeat cohæredem,& quare.*

2 *Quòd iſta reſtitutio ſit potius facti,q̄ iuris,nec per eā trāsferant̄ iura in fideicommiſſariū,& cōtra quē agere poſſint creditores,& legatarij.*

3 *Si fideicōmiſſarius decedat ante, quàm cōdō eueniat,& ſic ante quā iura ſint tranſlata in eū,licèt poſt reſtitutā hæreditatem fideicōmiſſum extinguatur,& qualiter prouideatur creditoribus & legatarijs.*

4 *Si fideicommiſſum eſt purum,tunc etiam ſi grauatus habet cohęredem qui adiuiſſet,& ſic non ſubeſt periculum,ne fideicommiſſum intercidat,tamen admittitur fideicommiſſarius ad petendum illum grauatum cogi adire,& reſtituere.*

1 §. Antiſtia. †Recollige tria in effectu, primo ꝙ purè
inſtitutus,& de reſtituendo grauatus ſub
ↄdōne ſi recuſat hr̄ditatē adire,p̄t pendente ↄdi.cogi adire,& re
ſtituere ſi non habeat cohr̄dē,& hoc pp metū,ne fideicōmiſsū
intercidat.ſi ↄtingeret hęredem mori hr̄ditate nō adita, & ↄdi-
tione fideicommiſſi pendente:qa fieret fideicommiſſum irritū
pp hr̄ditatem non aditā,vt l.ille a quo.§.ſi de teſtō.in fi.nec poſ-
ſet eius hr̄s compelli adire,cū ad ipſum hr̄ditas non ſit trāſmiſ-
ſa,vt no.gl.in l.eā quā.C.de fideicō.Gl.tm̄ magna vr̄ hic dicere,
ꝙ hoc fiat pp metū creditorū.qđ nihil eſt.Si aūt habebat cohę
redē,q hr̄ditatem adiuerat,tunc non ſubeſt iſte metus, qa poſi
to ꝙ grauatus decederet hęreditate non adita fideicommiſſum
non extingueret̄,ſed portio illius grauati accreſceret cohæredi
cum onere fideicommiſſi,vt l.ſi Titio & Meuio.§.Iulianus, de
leg.ij.& ideo hoc caſu non diſpenſatur cū fideicommiſſario ꝑ
reſcriptū diui Pij,vt pendente ↄdōne poſſit illū grauatū petere
cogi adeundū & reſtituendū,cū veniat ↄ̃ voluntatē defuncti, q
noluit ad ipſum ꝑuenire hr̄ditatem,niſi adueniente ↄdōne. &
iſte eſt caſus in l.ſeq.in prin.Sed ſi hr̄s nondū adiuiſſet,idem ti
mor & periculū immineret, & iō ↄdōne pendente admitteret̄
ex diſpoſitione inuenta ꝑ reſcriptū diui Pii, qđ niſi fuiſſet, de
rigore iuris fideicōmiſſarius ↄdōne pendente fideicōmiſſi nul-
lo mō audiret̄,ideo fuit reſcriptum neceſſariū. Si aūt hæres ſpō
tè adiret,tunc quia ceſſat periculū,non diſpenſatur cum fidei-
commiſſario,vt ↄdōne pendente petat ſibi reſtitui, niſi in caſu
l.j.§.quoties.s̃.eod.ſed ibi pro parte erat purum,& ꝓ parte con-

ditiona-

ditionale,& pp primam partem diſpenſat in ſecunda. Similiter ſi hrs eſſet inſtitutus ſub ꝯdōne,non diſpenſaret cum fideicommiſſario,vt illa pendēte poſſit hrdem cogere ad adeundū,quia
2 ēt ſi vellet ſpōte,nō poſſet,& iſte eſt caſus in l. præcedēti.†Secūdo recollige ꝙ iſta reſtitutio,quæ fit conditione pēdente ex diſpoſitione, eſt potius facti, ꝙ iuris:quia per eā non transferunt iura in fideicōmiſſariū:quia ſi transferent,nō extingueretur fideicōmiſſum per mortē fideicōmiſſarij conditione pendente, cuius ꝯriū hic patet,& hoc ēt voluit gl.magna poſt prin. ibi. [ſed tñ p talē reſti.&c.]Quid ergo operatur? Rñdeo, ꝙ hrs qui reſtituit,nō poſſit ꝯueniri a creditoribus,& legatariis, ſed conuenietur fideicommiſſarius acſi iura eſſent in eū tranſlata, nec pōt ſe liberare dicendo,ꝙ creditores & legatarij capiant bona, & vendāt:hoc.n. tūc fit qñ perit ſpes fideicōmiſſi: quia fideicōmiſſarius deceſſit ꝯdōne pendente, & ita loquitur hic tex. ibi,
3 [vt ſi quid horū ꝯtigerit,&c.]† Tertio no.ꝙ ſi fideicōmiſſarius decedat anteꝗ̄ cōditio eueniat,& ſic anteꝗ̄ iura ſint tranſlata in eum,licèt poſt reſti.hæred.fideicōmiſſum extinguatur,& ideo bona aſſignant creditoribus & legatarijs.acſi hæreditas nō fuiſſet adita quantū ad præiudiciū hrdis,vt poſſit conueniri, benè tñ hr pro adita,quantum ad hoc vt legata ſint confirmata.¶Et eſt aduertendū,quia gl.magna poſt prin.ibi.[& ſi decedat &c.] vr intelligere iſtud dictum, qñ decederet ſine hrde: ſi aūt cum hrde.dicit ꝙ tūc nō aſſignant creditoribus,ſed hrs fideicōmiſſarij tenetur rñdere creditoribus,ſicut ipſe fideicōmiſſarius,vt dictū fuit in §.pcedenti,qđ non placet;naꝫ in illo §.iſta diſtinctio benè procedit:quia fideicōmiſſum erat purū,& ſic potuit trāſmitti ab hrde ſi ipſum habebat,vt in iuribus ꝗ ibi allegaui: ſed hic erat ꝯdōnale,& nō potuit trāſmitti, vt C.de cad,tol.l. vnica. §.ſinaūt ſub ꝯdi.vñ nō curo ī caſu hui⁹ §. an deceſſerit cū hrde, vel ſine.Et ex his remanet declaratus tex.& etiā iſta gl. magna.
4 †Qñ aūt fideicōmiſſuꝫ eſt purū , tūc ēt ſi grauatus hēt cohrdē, qui adiuiſſet:& ſic nō ſubeſt periculū , ne fideicōmiſſum intercidat,nihilominus admittit fideicōmiſſarius ad petendū illum grauatum cogi adire,& reſtituere:quia hoc caſu nō venit ꝯ voluntatem defuncti, & ſic nō indiget diſpenſatione ex reſcripto diui Pij,& hoc voluit gl.illa ma.in ver. [ſed opponitur.]

1 *Hæredem cum petitur cogi adire, non admittitur exceptio concernens vires teſtamenti, & quare.*
2 *Exceptio de iure tertij, ſeu quam excipientis non intereſt opponere, non debet admitti, & quid ſi excipientis intereſt.*
3 *In iudicio ſummario non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem,quantum ad hoc vt impediat executionem, ſed bene admittitur, & reſeruatur poſt executionem.*
Quando dicatur requirere altiorem indaginem.
4 *Coactio hæredis de adeundo hæreditatem ad inſtantiam fideicommiſſarij, quare fuit inuenta.*
5 *Hæreditas non adita non tranſmittitur, etiam ſi hæres erat rogatus reſtituere,& ſic etiam non tranſmittitur ad commodum fideicommiſſarij.*
6 *Quid ſi eſſet caſus, in quo hæreditas non adita tranſmitteretur, vel ius deliberandi.*

Ille, à quo.

1 §.Si de teſtō. ¶†Cū petit hæredē cogi adire, non admittitur exceptio concernens vires teſti:quia nō intereſt hæredis eā obijcere, ſed concernens vires fideicōmiſſi dūtaxat benè admittit:quia eius intereſt;ſi tñ hēt altiorem indaginē, reſeruatur diſcutiēda poſt aditā hrditatē,& interim adire ꝯpellitur, ne morte eius fideicō
2 miſſum intercidat.h.d.†& ſp allegatur primo,quia exceptio de
a iure tertij,ſeu quam excipientis nō intereſt [a] opponere, nō dēt admitti, & quotidie procuratores opponunt ꝯ excipientes de hoc, & ſīr ꝯ replicantes,ſicut.n.non auditur appellans, cuius nō intereſt,ita nec excipiens,poſito ꝙ ſit in iudicio,& cū eo litigetur, ſed ſi excipientis intereſt, admittitur licèt cū eo iudiciū nō agitet,ſed veniat tanꝗ̄ tertius ꝓ ſuo intereſſe, & hoc vult hic gl.ij.quæ incipit. [quod dicit hæres]per l.ita tñ.§. quoties.ſ. e.&
3 facit l.ij.& qđ ibi no.C.de neg. geſt. Itē allegatur iſte tex. † ꝙ in iudicio ſummario,vt eſt iſtud iudicium coactionis,(qđ ideo eſt ſummariū pp periculū,qđ imminet,vt in ſiſi in l.j.de dam.infe. & eſt ſummariū vt abbreuiētur dilationes,) nō admittitur exceptio requirēs altiorē indaginē, quātū ad hoc vt impediat exec. ſed benè admittitur,& reſeruatur poſt executionē factā. Sic in l.ij.C.de edic.di.Adri.tol. nam & illud iudiciū poſſeſſorium eſt ſummariū:quia executiuū.ſic ēt in l.nā & poſtea.§.j.de iureiu. hæc aūt reſeruatio equiparat huic:qa ſi poſtea reperiatur vera, retractat executio,& qcquid factū eſt,vt l.ptor,circa prin. & ibi
b no.j.de dam.infec.Qñ aūt dicat reqrere altiorē indaginē, [b] dic;
4 vt j.vt i poſ.le.l.ſi is a quo.† Itē allegat, ꝙ coactio de qua loquit Senatuſconſultū,fuit inuēta pp periculū, ne fideicommiſſum intercidat per mortē grauati ante aditā hrditatē, & nihilominus aliqñ ēt vbi non eſt iſtud periculum,admittit fideicōmiſſarius ad hoc petendū,ſi non venit ꝯ voluntatem defuncti,vt in caſu quem vltimo loco poſui in §. Antiſtia. ſuper gl. qñ graua
5 tus habebat cohæredē.¶†Vltimò no.ꝙ hæreditas nō adita nō tranſmittit, ēt ſi hrs erat rogatus reſtituere,& ſic nō ſolū ad cōmodū ipſius hrdis non tranſmittit, ſed nec ad ꝯmodū fideicōmiſſarij,videbat ꝯriū,quia poterat hrdeꝫ ꝯpellere ad adeundū, ēt ſi hrs repudiaſſet expreſsè,vt ſ.l. ꝓxi.§.j. videbat ergo, ꝙ ſicut repudiatio expreſſa non habebat nocere fideicommiſſario , ita nec mors ipſius hrdis,ſed certè repudiatio poſſet fieri in fraudē fideicōmiſſarij,ideo minus nocet.Sed mors nō ꝯtingit in fraudē,ideo magis nocet.venio ad caſum.¶ In tex.ibi,[non erit audiendus.]dic,quia ſi teſtm̄ non valet,nec eius aditio valebit, & per ꝯñs non pōt dubitare:ꝙ remaneat implicitus oneribus hæreditarijs.nō.n. intereſt ſua hanc exceptionē obijcere,ſed ſi eſſet caſus,in quo ſua poſſet intereſſe, vt quia eſt de venientibus ab inteſta.ſi teſtm̄ non valet, hæreditas deuoluitur ad eū ſine onere fideicōmiſſi.dicit Bar.ꝙ ipſe putat iſtā excep.tunc fore admittendā,& diſtrahendā ſi non requirat altiorē indaginem, quod no.¶In tex ibi,[de virib.fideicōmiſſi tractet.] ſub. duntaxat, & non teſti:nam & de viribus teſti,in ꝯñam & de viribus fideicōmiſſi diſputatur,& non propterea hēt locū quod hic dr̄ , ſed id quod dr̄ ſ.proximè. Sed ſi pōt valere teſtm̄ , & non fideicōmiſſum:vel qa non fuit factū vt dr̄,vel alia rōne erat nullū,tunc bene intereſt hæredis diſcuti de hac exceptione anteꝗ̄ cōpellat adire:quia ſi non valet fideicommiſſum, ipſe adeūdo remanebit implicitus oneribus hæreditarijs,& intereſt ſua,ꝙ non auferatur ſibi tp̄s ad deliberandū Dicit tñ Bar.ꝙ ſi ipſe præciſè repudiaret hæreditatē,nec putaret eam ſibi expedire poſito ꝙ fideicommiſſum eſſet nullū : quia tunc iſtam exceptionē obijcere ſua non intereſt,& ideo illa exceptio nullo mō admitteret, nec reſeruaret poſt aditionē factā,& ſic iſte tex.dēt intelligi ꝙ non recuſabat pciſè hæreditatē,ſm hoc qui coactus adijt, non ſolū perdit quartā,imò ēt perdit ius dicendi fideicōmiſſum eſſe nullū, & ſic ꝯpellit reſtituere indiſtinctè nō admiſſa hac exceptione,qđ eſt ſingulare,ſi eſt verū. ſed dubito,& pro nunc aliter nō decido.¶ In gl.ſi.in ſi.ibi. [poſt cautionē vel iuſſum.] dic,& eſt rō tūc:qa ſtatim debuit parere iuſſui:ſi nō fecit.cēſet hoc feciſſe in fraudē fideicōmiſſarij, ideo mors poſtea contingens fideicōmiſſario non nocet,quominus hrdītas non adita tranſmittatur ad hrdē,non ad ꝯmodū tranſmittētis, vel ipſius hæredis,ſed fideicōmiſſarij , vt poſſit cōpelli adire & reſtituere ſicut poterat defunctus ſed ceſſante fraude ēt ad ꝯmodū fideicōmiſſarij non
6 trāſmittit vt hic in tex.¶†Si tñ eſſe caſus,in quo hæreditas non adita tranſmitteret vel ius deliberandi, tunc nō hret locum iſte tex:quia fideicōmiſſum p mortē hæredis nō extingueretur , & poſſet hrs heredis cogi adire & reſtituere, ſic pōt intelligi principiū gl. dum allegat l.pe.in ſi.C.e.& hoc tenet hic. Bar. iſtud tñ eſt verū,ſi hrs hæredis adiuit hæreditatē hæredis,ſed nondū adiuit illā hæreditatē,ꝗ ad ipſum eſt trāſmiſſa adeūda, nō tanꝗ̄ adita;ſed ſi adhuc hæreditatē heredis nō adiuiſſet, nō poſſet adire illā,quæ tranſmiſſa eſt,cū nō poſſet eam adire niſi tanꝗ̄ hrs hrdis,vt patet ex his quæ hñr in l.ſi quis filium.de acquir.hær.ſed hrs hrdis non compellitur adire:qa nō fuit iuſſus eā reſtituere, ergo nec illā quæ delata erat hrdi, & ita limito dcm̄ Bar. ꝯ hæc tñ facit qđ dixi in §.idem Iul.vbi compellit quis adire hrditatē, quā non fuit iuſſus reſtituere pp aliam,quam iuſſus fuit,ſed ibi facto teſtatoris eiuſdē hoc euenit,hic nō, quia primus teſtator de hæreditate heredis nō cogitauit, ibi verò cogitauit, & diſpoſuit de hereditate hrdis,& potuit, licèt de ſua non cogitauerit, ſed cenſet cogitaſſe in cōſequentiam,hic nō de hæreditate hæredis,etiam in conſequentiam.Nota.ꝙ iſta ſunt ſubtilia.

ADDITIONES.

a ¶Non intereſt. Fallit fauore pupilli,vt eſt caſus ſin. in l.ij, in ſi.C. de nego.geſto.Ang.& Imo.in l.ſi perluſorio,infra de app.fauore tamen ſiſci nō licet opponere de iure ſiſc,vt poſt multos Doct.concludit Lud.Ro. conſ. 76.an autem in beneficialibus, & quando liceat de iure tertij excipere, vide per eundem conſ.347.

b ¶Altiorem indaginem. Adde Bar,in l.iij.§.condemnatum.de re iu. & in extrauaganti.ad reprimen.in verbo,ſummariè. Bald.in l.ſi ex falſis.C. de tranſa.Imo.& Car.in ca.cum in iure.de offi.deleg.Lud. Rom.conſ.266. per eundem conſ.76.

1 *Inter iudicem & partem debet eſſe differentia, ſic & inter condemnantem, & condemnatum.*
2 *In defectum iudicis inferioris recurritur ad principem.*

1 §.Tempeſtiuum. ¶† Par in parem non hēt imperium,niſi ſe ſuæ iuriſdictioni ſubijciat,nec in ſemetipſum quis hēt imperiū. h.d.& ad hoc
2 ſemper allegatur c.nouit.de elec. † Et no. ꝙ debet eſſe differentia inter iudicem,& partem,& inter condemnantem,& condēnatum,concordat l.pe.de ar.¶ No. in ſi. ꝙ in defectum iudicis inferioris recurritur ad principem.

1 *Filiuſfa.magiſtratus pōt exercere iuriſdictionem, etiam contra patrem.*
2 *Ratio quare in his quæ ſunt publici iuris, patria poteſtas non curatur.*

1 §.Si quis filiuſfa. ¶† Filiuſfa. magiſtratus poteſt exercere iuriſdictionem,ēt ꝯ pa-
2 trem.h.d.† Et no. rationem quare in his quæ publici iuris ſunt patria poteſtas nō curatur, immo perinde dēt haberi filius acſi in patria poteſtate non eſſet,& iſta ratio videt facere vt filiuſfa. poſſit facere teſtamentū, cum teſtamenti factio ſit publici iu-

ris,vt l.iij.de teſta.& tñ non poteſt,& allegatur ratio iſta.quia te
ſtamentum eſt publici iuris. & potius videtur facere in contra-
rium,ſed ſolue vt notatur in l.qui in poteſtate ſ.de teſta.

LEX XIIII.

NAm quod.

§.Sed & qui repudiauit.

¶ † Repudiatio hæredis fideicommiſſario non nocet quomi-
nus adhuc poſſit cogi adire, & reſtituere, niſi bona ſint aliena-
ta,quia non reuocatur alienatio,niſi ex iuſta cauſa.h.d. & quæ
ſit iuſta,dic vt in glo.

§.Si quis compulſus.

¶Aditio coacta ɔfirmat
relicta in teſtō,ſicut ſpō-
tanea.h.d.& facit deficere ɔditionē illā ſi hr̄s nō fuerit,vt ſ.eo.l.
apud Iulianum.& no.in fi.in verbo,[cætera]ſub. quo ɔprehen-
dit pupillaris ſubſtitutio,de qua in prin. fecerat mētionē & eſt
ar.ꝙ per auth.ex cā.C.de lib.præt.dū dicit.[cætera nanq; firma
permanēt,] ɔſeruet ēt pupillaris ſubſtitutio, licèt non poſſit fie
ri niſi in teſtō.cuius ɔ̄rium vr̄ tenuiſſe Dy.ꝙ ſolum illa quę pn̄t
fieri in codicillis, ſed falſum eſt,quia conſeruantur tutelæ, & tñ
nō pn̄t dari in codicillis ſed fortior rō eſt, qa ꝑ eā ſuccedit dire-
ctò,& per illā auth. directæ inſtitutiones non ɔſeruantur, imò
dr̄ ibi,ꝙ ſunt irritæ, ſed hoc de illis, per quas ſuccedit principa-
liter teſtōri,vt inſtitutio & ſubſtitutio vulgaris, ſed per pupilla-
rē ſucceditur principaliter pupillo.& hæc eſt cōis opi. ¶ In tex.
ibi.[nō adita]ſub.ſed repudiata & hoc faciebat dubiū,quia per
repudiationē videbatur effecta irrita & ſic nō poſſe reconuale-
re. ſed ɔ̄riū eſt, qa illa repudiatio erat retractabilis ad inſtātiā fi-
deicōmiſſarij,ergo non fecit illa irrita ſed ſtare in pēdēti , & ſe-
cuta poſtea aditione perinde valēt ac ſi nunquā facta fuiſſent.

§.Qui compulſus.

¶Coactus adiēs perdit quar
tam,nec ex pnīa ipſe recupe
rat.h.d In tex.ibi[cæteris ɔmodis.]dic vt in pupillari ſubſtitutio
ne,& ēt legatis factis ſub conditione ſi hæreditatem adiuerit,vt
j.eo.l ita tñ §.qui ſuſpectam. non tñ perdit ea commoda, q̄ po
tuiſſet hr̄e,ēt ſi hæres non fuiſſet,vt l apud Iulianum,in prin. ſ.
eo ſed iſta de quibus dixi non potuiſſet hr̄e niſi hæres fuiſſet, &
poſtq̄ compulſus adijt. perinde eſt, ac ſi non fuiſſet ad ɔmodū
ſui.¶In tex.ibi. [pœnitendo.] dic. ſed qūo pōt pœnitere poſtq̄
adiuit? Rn̄deo,intelligo. ꝙ interuenit iſta pœnitētia anteq̄ adi-
ret.& poſt iuſſum ſibi factum per iudicem, nam non poteſt di-
cere,ego adij ſpontè vt conſequatur beneficium quartæ poſtq̄
a principio recuſauit adire & perſeuerauerit in contumacia vſ-
que ad iuſſuȝ iudicis incluſiuè nā ſtatim hr̄ aditio ꝓ facta, hinc
eſt ꝙ ſi decedat poſt iuſſum, & poſtq̄ verè adeat , tranſmittit ad
hr̄dem ac ſi eſſet adita, vt no.ſ.l.ꝓxi.in fi.per gl. ſed ſi ante iuſſuȝ
iudicis pœniteret. non nocet ſibi prima ɔ̄ditio , in qua nō per-
ſeuerauit,& ſic pt̄ intelligi l.ſi patroni.§. qui fideicommiſſariū ,
ante fi.j.e.ibi,dū dicit,[cū & Fal penitēdo potuit inducere,]&c.
poſtq̄ aūt adiuiſſet coactus,fruſtra quæreretur de penitentia.

---

1 *Quid ſit fideicommiſſum vniuerſale.*
Bona quando dicantur non deducto ære alieno.
3 *Verbum commune relinquo, adiectum certæ rei, vel parti bonorum , non*
importat fideicommiſſum vniuerſale, & eodem modo ſi non eſſet alius
inſtitutus,vel ſubſtiutus,non importaret inſtitutionem, vel ſubſtitu-
tionem directam ,

§.Non omnis.

Hic incipit tractare ad cuius inſtan-
tiā hęres cogat̄ hæreditatē adire , &
proſequitur vſq; ad l.ex facto.& dr̄ hic ꝙ ad inſtantiā fideicom-
miſſarij vl̄is,in quē ſunt trāſitura oīa iura,nō ad inſtātiā legata-
riorū vel fideicōmiſſariorū particulariū , in quo onera nō ſunt
tranſitura,ſed duntaxat cōmoda,quia nō eſſet iuſtū vt apud hę
redē inuitū remanerēt incōmoda, & ad alios tranſirent cōmo-
da, Et fideicōmiſſarius vl̄is dr̄ nō ſolū ille, cui relinquit̄ hr̄ditas,
vel eius pars quota, quæ cōſiſtit in ius vl̄e, ſed etiā ille, cui relin-
quuntur oīa bona, vel res hr̄ditariæ, per quæcunq; vocabula, q̄
poſſint hoc importare , ſecus ſi nō relinquitur vniuerſitas oīuȝ
bonorum, ſed certa pars particularis. h.d.in effectu vſq; ad l.co-
2 gi.§.inde quærit̄.†& no. iſtos tex,quia reputantur ſingulares in
effectu,& faciunt drīam,an teſtator vtatur verbo hæredi,vel hę
reditas,& tūc ſiue relinquat eā totā ſiue partē eius quotam, dr̄
a fideicōmiſſum[a] vl̄e. Sed qn̄ vtitur alijs vocabulis,de quibus hic,
tūc quia prima facie potius ſonāt in corpora, q̄ in vniuerſitatē
iuris,ſine quibus corporibus pt̄ eſſe hæreditas,vt l.hæreditas,de
peti.hære.tunc diſtinguitur an relinquat , an mādet reſtitui oīa
bona, vel ſimpl̄r bona ſua, qđ intelligitur de oībus in dubio.&
tunc fauore vltimæ voluntatis cenſetur ſenſiſſe de hæreditate,
& ſic de vniuerſitate iuris,& talis erit fideicōmiſſarius vl̄is . nec
iſto caſu intelliguntur bona.ſ.deducto ære alieno,imò cum eo,
ſicut & hæreditas . Aut reliquit partem bonorum deſignando
partes,vel quantitates. vel dicendo dimidiā bonorū meorū, &
tunc talis non dicetur fideicōmiſſarius vl̄is,ſed particularis, &
illud verbū intelligitur.ſ.deducto ære alieno, vt hic in l. cogi.§.
& gn̄aliter.& ſ.de leg. ij.l.ſi quis ſeruū.§.fi.cuȝ l.ſeq. vbi melius
declarant̄ iſta , q̄ alibi,& qn̄ iſtud verbū bona,vel alia,de quibus
hic,profert a teſtatore in vltima voluntate, qn̄ aūt a ɔ̄hentibus
tunc ēt ſi oīa bona dētur,vel promittant̄,intelligitur.ſ. deducto
ære alieno.& ſic nō importat vniuerſitatē hr̄ditatis, qa nec eſt
hr̄ditas alicuius viuentis,& hoc probat̄ in l.mulier bona.de iu-
re dotiū Quid aūt ſi a principe?dic vt l.princeps.de ver.ſig. Et qđ
ſi a lege?dic vt no.Bar.j.de bo.poſ.in l.ij.& C.ad l.Iuli.de vi.l.tu
3 toris.¶†Vltimò iſte §.& gn̄aliter ſp allegat̄ ad vnū dcm̄ Dy.qđ
b poſuit hic, vcȝ ꝙ verbum cōe relinquo.[b] adiectū certæ rei, vel
parti bonoꝝ,non importat fideicommiſſum vl̄e,& eodē mō ſi
non eſſet alius inſtitutus,vel ſubſtitutus non importaret inſti-
tutionē vel ſubſtitutionē directā.Si.n.teſtōr nullo inſtituto hę
rede,ēt coram vij.teſtibus diceret, relinquo tali tales res meas ,
vel partē bonoꝝ meoꝝ non videret̄ ipſum inſtituere hr̄dē, ſed
illa relicta facere ab inteſtato & nō traheret̄ ad alia bona , ſecus
ſi corā vij.teſtibus diceret. relinquo tali oīa bona mea,quia vi-
deret̄ ipſum inſtituere hæredē,vt no.in l. his verbis.in princ. de
hære.inſtit. & ſi p̄cederet inſtitutio de aliquo alio,importarent
iſta verba fideicommiſſum vl̄e vt hic, ſed verbū directū, vt inſti
tuo,ēt ſi proferat̄ in certa re,vel fundo.non dato alio cohęrede
in vniuerſo,importaret inſtitutionē vl̄em in oībus,vt l.j.§. ſi ex
fundo.de hære. inſti. ¶ Et ex p̄dictis determinant̄ q̄ōnes quoti-
dianę in mā ſubſtitutionis ɔpendioſæ,quia ſi fiat pupillo ꝑ ver-
ba directa,ēt in certa re,vel quantitate , puta qn̄ filius meus de-
ceſſerit, talis ſit hr̄s in tali fundo . vel ipſum ſibi relinqo iure in-
ſtitutionis,ſi decederet in pupillari ætate, illa diceretur directa
pupillaris,& traheretur ad oīa bona , vt eſt caſus in l. cohr̄di.§.
fi.de vulg.& pup.ſed ſi per verbū cōe,puta relinquo , vel ſubſti-
tuo in tali re,vel in talibus bonis , iſta non eſſet directa pupilla-
ris,nec fideicōmiſſum vl̄e,ſed particulare . Et ad hoc allegatur
iſte §.& gn̄aliter & nō traheret̄ ad aliqua bona ſecus ſi vniuerſi
tati bonorum,puta relinquo vel ſubſtituo in oībus bonis talē,
quia diceretur ſubſtitutio pupillaris ipſo moriente in pupilla-
ri ætate,& ſic poſt diceretur fideicommiſſum vl̄e. Conſtat autē
eſſe magnam differētiam inter vniuerſale & particulare, vt hic
patet,quia primus poteſt cōpellere.vt adeatur hæreditas. Item
in primum tranſeunt onera in ſecundum non.

ADDITIONES

a ¶Et in hoc quando fideicommiſſum dicatur vniuerſale , etiam vbi hæres
in certa parte grauatus eſt bona reſtituere, vide Batt. in l. ſi quis ſeruum.
§.cum l.ſeq.de l. g. j.Sed an fideicommiſſum vniuerſale valeat , quando
non ſufficiunt bona ad legata,& onera, vide Bal.in l.ij. in fi. C. ad Treb.
vbi ait quòd ſic,quem ibi vide ad alia multa .
b ¶Relinquo.Adde quæ poſui ſup.in l.j. de leg j. in verbo lego, & his adde
Lud.Rom.conſ.227.

---

1 *Rogatus reſtituere hæreditatem deducto ære alieno,non deductis legatis,*
cēſetur grauatus fideicommiſſo vniuerſali,non particulari, ideo poteſt
compelli adire,& quare .
2 *Si ſubſtitutio compendioſa facta ſit pupillo per hæc verba,quandocunque*
deceſſerit volo ꝙ quicquid ſuſceperit deductis iudicijs , & legatis ſu-
pra factis,deueniat in talem,ꝙ iſta nec ſubſtitutio pupillaris,nec fidei-
commiſſum vniuerſale,& an ſi pupillus decedat in pupillari ætate eius
hæreditas deuoluatur ad venientes ab inteſtato .
3 *Si poſt facta legata & debita relicta dicatur in inſtrumento , in omnibus*
autem alijs bonis talem hæredem inſtituit , ꝙ iſtud verbum inſtituit ,
importet directam inſtitutionem.
4 *Si aliquis rogatus ſit reſtituere quicquid ſupererit de bonis teſtatoris tē-*
pore mortis ipſius hæredis Titio,quòd ille Titius non erit fideicōmiſſa
rius vniuerſalis.

LEX XVI.

COgi poterit.

§.Inde quæritur.

1 ¶†Rogatus reſtitue-
re hæreditateȝ dedu-
cto ære alieno,nō deductis legatis,cēſet̄ grauatus fideicommiſ-
ſo vl̄i,non particulari,ideo pōt cōpelli adire,quia directa verba
non diminuunt de vniuerſitate iuris,ſed corporum,important
tñ vt hr̄s cum reſtituit,poſſit deducere vt ſoluat ꝑ manū ſuā, p̄-
ſtita tñ cautione fideicōmiſſaria de defendendo ipſum,& indē-
nē conſeruando a creditoribus & legatarijs, qui poſſent eundē
fideicōmiſſariū conuenire,ſi hr̄s eis non ſolueret ea quæ dedu-
xit.h.d no. Et primo ponitur thema & quæſtio vſq; ibi, [qa vt
ipſa.]Secundo arguit ad partē negatiuā, vt iſta verba faciant vi-
deri potius fideicōmiſſum particulare,quàm vl̄e,& ſic per ɔn̄s
non poſſit hæres ɔ̄pelli adire,vſq; ibi.[& ſunt qui putant.] Ter-
tio ponit opi.quorundā q dn̄t illa verba haberi pro non appo-
ſitis,& nihil operari,tanq̄ contineant impoſſibile, & per ɔn̄s ſi
erit pars affirmatiua,poſſit cōpelli, vſq; ibi, decidit.& licèt iſta
pars ſit vera,vt ſit locus Trebelliano,& coactioni prædictæ, nō
tamen eſt verum,ꝙ illa verba habeantur pro non appoſitis, &
nihil operantur.imò ſatis operantur vt hr̄s poſſit prędicta dedu
cere,quod facere non poſſet ſi non eſſent appoſita . & legatarij
vel creditores non inſtarent ꝙ eis ſolueret̄ , imò haberēt neceſ-
ſe reſtituere fideicōmiſſario,vt ipſe fideicōmiſſari⁹ eis ſolueret,
ſed nūc poterit deducere inuito fideicōmiſſario , dēt tñ cauere
vt dixi,& iſta declaraui in lege Marcell.ſ.e.¶In tex.ibi[qa vt ip-
ſa]

ſa.].i.violēto & demōſtratiuo arg.oſtendit ꝙ licèt ille fuerit ro-
gatus reſtituere hr̄ditatem,tn̄ pp ſequentia verba.[deducto ęre
alieno, vel deductis legatis.] potius videatur rogatus reſtituere
id qđ ſupererit ex bonis hr̄ditarijs facta deductione prædicta,q̄
ipſam hr̄ditatem,ad qđ s̄.e.l.q quadringenta,verſi.& qđ hr̄s.ſed
ſi ita fuiſſet rogatus abſq; mentione hr̄ditatis,iſte nō diceretur
fideicommiſſarius vl̄is, ſed particularis: q̄a potius certa res vel
quātitas dr̄ ſibi relicta, q̄ vniuerſitas. & iſtā argumentationem
2 ppetuo tene menti.† q̄a dicit Bar. ſe ↄſuluiſſe per eā, cū q̄dam
ſubſtitutio ↄpēdioſa eſſet facta pupillo per hæc verba,qn̄cunq;
deceſſerit, volo ꝙ quicq̄d ſupererit deductis iudicijs & legatis
s̄ factis,deueniat in talem, ꝙ iſta nec eſt ſubſtitutio pupillaris,
nec fideicōmiſsū vl̄e,& ſi pupillus deceſſerit in pupillari ætate,
eius hr̄ditas deuoluitur ad matrē, vel ad alios veniētes ab inte.
qui non poterūt cogi adire ad inſtantiā illius, tanq̄ ſit particula
3 ris fideicommiſſarius.† Sed q̄d erit de eo,qđ quotidie videmus,
ꝙ notarij poſt facta legata,& poſt debita relicta dn̄t, in omnib.
aūt alijs bonis talem hr̄dem inſtituit? Rn̄deo,ꝙ illud verbū in-
ſtituit,eſt directū, & importat directā inſtitutionem, non ſolū
in alijs,ſed etiā in illis:q̄a illa nō detrahunt̄ de iure,id eſt de vni-
uerſitate hr̄ditatis,vt hic ſequitur,ſed in q̄ōne ſupraſcripta erat
a verbū commune, quod non trahitur ad vniuerſum.[a] † Dicit
4 etiā Ang. ꝙ ſi aliquis ſit rogatus reſtituere q̄cquid ſupererit de
bonis teſtatoris tp̄e mortis ipſius hr̄dis Titio, ꝙ ille Titius non
eſt fideicōmiſſarius vl̄is, & hoc fateor quantū ad effectum, vt ſi
hr̄s nollet adire,poſſet ↄpelli per iſtū tex.ſingularem,& id qđ di
cit Bar.ſed ſubdit ꝙ ſi ſpontè adiuit,& nihil ↄſumpſit de bonis,
ſi tn̄ ↄſumere potuiſſet vſq; ad tres quartas reſeruata vna quar-
ta fideicommiſſario,vt in Auth.ↄ̄ rogatos.C.e.ꝙ ipſe vel hæres
eius non poterit detrahere quartā Trebel.q̄a cum non ſit fidei-
commiſſarius vl̄is,nō habet locū detractio quartæ.Si vero vult
aliquid hr̄e,ↄſumat in vita,vel alienet:q̄a poſt mortem non po
terit.Ego miror de iſto dicto,q̄a licèt non habeat locum detra-
ctio Trebellianicæ,tn̄ poſtq̄ eſt fideicommiſſarius vl̄is,locū ha-
bebit ēt Falcidia,quæ fit etiam de particularibus,& videre meo
ipſe neſciuit quid diceret. ¶In tex. ibi: [nec enim poſſe ex iure
deduci quantitatem.] dic iſtud eſſe veriſſimum, q̄a cum ius ſit
incorporeum,impoſſibile eſt ꝙ inde extrahantur corpora, ſed
iſta verba pn̄t aliter ſaluari,non ꝙ iſta deductio fiat de iure hr̄di
tario,ſed de corporibus rerum hr̄ditariarum.licèt enim hr̄ditas
poſſit eſſe ſine corporib. tn̄ pōt etiā corpora comprehendere,
& ideo iſta verba nō fuerūt inaniter appoſita.In tex.ibi. [Treb.
Senatuſcon.locum eſſe]dic ꝙ rogauit hr̄ditatem reſtituere,nec
iſtud verbum hęreditatis, propter ſequentia verba reſtringitur.
Aliud enim eſt rogare quem de reſtituendo quicquid ſupere-
rit deducto ære alieno, & legatum de reſtituendo hæredita-
tem deductis prædictis.

ADDITIO.

a ¶ Vniuerſum. Adde quod voluit Old.conſi.liij.inci. factum tale eſt teſta-
trix,quid autem ſi teſtator legando mille ſub conditione,dicat ſuperfluū
volo ꝙ ſit Titij,an non ſolutis mille omnia ſint Titij, Fulgo.conſuluit,ꝙ
ſic eius conſi.cxiiij. & idem voluit Ludo.Ro.ſing.ſuis fol.j. vbi dicit ꝙ ſi
teſtator legat duos ſeruos Titio per eundem eligendos, & reliquos Sem-
pronio ꝙ Titio non eligente omnes pertinent ad Sempronium.

1 *Fideicommiſſarius particularis quando poſſit compellere hæredem adi-*
re,& reſtituere totam hæreditatem.
2 *Fideicommiſſum relictum a milite in certa parte bonorum, dicitur vni-*
uerſale,vt hæres poſſit cogi adire,licèt ſecus ſi eſſet relictum a pagano.
Si paganus relinqueret partem vni, & partem alteri, diſtribuendo om-
nia bona, an quilibet eorum erit fideicommiſſarius vniuerſalis.
3 *Si rogo hæredem meum vt reſtituat tibi hæreditatem Titij, quæ perue-*
nit ad me,non autem hæreditatem meam,vel partem eius, iſtud non eſt
vniuerſale fideicommiſſum, licèt illa hæreditas ſit vniuerſalis,nec pro
pter hoc poteſt cogi adire hæreditatem meam.

1 **§.Si quis hæres.** ¶†Fideicommiſſarius particularis
pōt compellere hęredem adire &
reſtituere totam hr̄ditatem. ſi hr̄s nihil vult retinere, & non ſit
alius fideicommiſſarius in alia parte,qui eam velit hr̄e,hoc pri
mo.Et grauatus in parte hr̄ditatis teſtatoris, & etiā in hr̄ditate
aliena,quæ teſtatori obuenerat pp primam pōt ↄpelli adire,&
reſtituere vtranque,hoc ſecundo.Et grauatus in parte bonorū
a milite ſimiliter pōt ↄpelli,tanq̄ ſit fideicommiſſum vl̄e, licèt
ſecus ſi a pagano,hoc tertio. Et ēt ante diem certam poteſt hæ-
res compelli reſtituere ſtatim, hoc quarto. & vltimò vſq; ad §.
2 Metianus.† Not.in §.ſed & ſi miles,ꝙ fideicommiſſum relictū
a milite in certa parte bonorum dr̄ vl̄e,vt hæres poſſit cogi adi
re,licèt ſecus ſi eſſet relictum a pagano,vt dixi in prin. huius l.
& in §.& gn̄aliter. & rō diuerſitatis colligit̄ ex tex. quia inſtitu-
tio facta a milite in certa parte bonorū, diceretur vl̄is abſq; eo
ꝙ traheret̄ ad alia bona,vt patet in l.ſi miles vnū,de teſt.mil.nō
ſic in inſti.facta a pagano,quia non eſſet vl̄is, niſi traheretur ad
alia bona.miles.n.pōt de ſuo pr̄imonio facere plura teſtamen-
ta,& plures hr̄ditates,non ſic in pagano,vt l.iuriſperitos.§.cum
oriundus.de excu.tu. Si tn̄ paganus relinqueret partem vni, &
partem alteri, diſtribuendo omnia bona, quodlibet ipſorum
eſſet vniuerſale fideicommiſſum,vt no.Bart.in l.ſi quis ſeruum.
3 §.ſi.de leg.ij. ¶† Not.etiam hic in ver. [& quamuis] ꝙ ſi rogo
hæredē meum vt reſtituat tibi hæreditatē Titij, quæ peruenit
ad me,nō aūt hęred.meā vel eius partē,iſtud non eſt vniuerſa-
le fideicōmiſsum,licèt illa hr̄ditas ſit vniuerſalis,nec pp hoc p̄t
cogi adire hr̄ditatē meā,& ſic ſenatuſconſultū nō hēt locū, ni-
ſi qn̄ quis eſt rogatus de hr̄ditate rogantis. Glo.opponit de §.p̄-
ce.& ponit multas ſolutiones, vera ſolutio eſt, ꝙ ibi rogaui de
parte hr̄ditatis meæ,& ēt de hr̄ditate Titij,q̄ ad me obuenerat,
& pp primā hēt locū ſenatuſcōſultū, hic verò ſolū de hr̄ditate
Titij.¶ Cōtra §.cū quidā,oppo.ꝙ ante diē fideicōmiſſi nō poſ-
ſit fideicōmiſſarius ↄpellere hr̄dē ad adeundū, niſi qn̄ eſſet vni
cus hr̄s,vt s̄.e.l.apud Iulianū,§.Antiſtia.cū l.ſeq.& hic habebat
cohęredē.Sol.duob.mo.Primo, nā ibi loquitur in fideicōmiſ-
ſo relicto ſub conditione, vel die incerto, quo caſu nullo iure
debetur ante conditionis euentū, ideo non admittitur niſi ex
diſpenſatione reſcripti,qn̄ ſubeſt periculū,hic verò fuit relictū
in diē certā an & qn̄,vnde erat debitū ēt ante diē, ideo admit-
titur ſicut ſi eſſet omnino purū,vt j.ea.l.§.fi.& quod no. glo.in
d.§.Antiſtia.in gl.magna.in verſi.ſin autem habeat cohæredē,
Glo.quæ eſt in l.recuſare.§.fi.in vltima gl.ibi, dū dicit, ſed non
ita ſi ante diē,loquitur ↄ̄ iſtū tex.Alia ſolutio eſt,ꝙ hic licèt eſ-
ſent duo hæredes,neuter tn̄ adiuerat,ſed l.cū ab hærede loqui-
tur qn̄ cohæres adiuerat, & ſic non poterat intercidere.

1 *Vnus ex fideicommiſſarijs alijs abſentibus poteſt hæredem compellere*
ad adeundum.
2 *Caſus,in quo in fideicommiſſarium partis cogentem transferuntur iura*
inſolidum totius hæreditatis.
3 *Quando vnus fideicommiſſarius eſt purus, alius conditionalis, an vnus*
ſine alio debeat admitti ad cogendum hæredem adire & reſtituere.
4 *Qualiter hæres coactus adire, & reſtituere perdat quartam.*
5 *Caſus in quo fideicommiſſum vniuerſale trāſmittitur ad hæredem, etiā*
ante factam reſtitutionem.

1 **§.Metianus.** †Vnus ex fideicōmiſſarijs alijs abſenti-
bus pōt hæredē cōpellere ad adeundū.
hoc primo, & cogitur totaʒ hr̄ditatē recipere ſi coactus hæres
vult,& in eū transferuntur iura inſolidū, hoc ſecūdo. Si tn̄ alij
volūt partes eorū.tenebit̄ eis reſtituere abſq; detractione quar-
tę,hoc tertio.Et ſi petijt adiri,& inſolidū reſtitui, hæres perdit
quartā ēt reſpectu aliorum non cogentiū,quæ applicatur om-
nibus nō cogenti tm̄.Sed ſi petijt reſtitui dūtaxat ſuā partē, nō
perdit quartā reſpectu aliorū,hoc quarto & vltimò vſq; ad §.ſi
pr̄.Et illud,quod dixi quartā perditā applicari omnib.nō cogē-
ti tm̄,colligitur ex fine huius §.dum dicit,[nec quartā eum retē
turū aduerſus fideicōmiſſarios.]nam ſi applicaretur ſibi,poſſet
retinere.Nec ob.s̄.eo.l.qui quadringenta.vbi applicatur cogen
ti tm̄:quia ibi non habebat fideicōmiſſarium vl̄em, ſed dunta
xat erant legatarij particulares,quib.non applicatur, ſed dunta
xat cogent.hic habebat.¶In tex.ibi, [præſentes deſiderent] dic
2 abſq; mandato abſentiū,ut habebat dubiū.¶†In tex.ibi, [trāſ-
latiſq; inſolidū act.] Dic no.mirabile,ꝙ in fideicōmiſſariū par
tis cogentē transferuntur iura inſolidum totius hęreditatis, li-
cèt hoc ſit ↄ̄ intentionē teſtatoris,qui noluit ad ipſum perueni
re niſi partem, ideo videbatur ↄ̄rium p l.ſed & ſi ante s̄.eo. ſed
hoc fuit ītroductū,ne hr̄s coactus adire remaneat in dāno, vel
perplexus,& contingit hoc ex permiſſione ſenatuſconſulti, a-
liàs non potuiſſet hoc fieri.¶†Not.ēt hic, ꝙ illud quod dicitur
in l.j.§.ſed & quoties s̄.eo qn̄ vnus fideicōmiſſarius erat purus,
alius conditionalis,locum habet ēt qn̄ ambo purè, & tūc erat
magna dubitatio,an vnus ſine alio deberet admitti ad cogēdū
cū alij poſſent, ſed in præcedenti caſu non.Iſtud tn̄ ꝙ reſtituat̄
tota hæreditas, & inſolidū transferantur iura, procedit in duo
bus caſibus.ſ.qn̄ hæres,& fideicōmiſſarius cogens concordant
in hoc,ſed ſolus hæres hoc vult,nō alter,ut ibi no. ¶In tex. ibi,
[a præſente petant.] dic hoc quo ad reſti.facti, quę fit de rebus
corporalibus,reſtō aūt iuris fit ipſo iure abſque petitione, ſta-
tim ꝙ declarant ſe velle partes ſuas,vt in d.§. ſed & quoties.
4 ¶†In tex.ibi,[nec quartā eū retenturū.]dic iſtud ſtatim reuoca
tur in dubiū in §.ſeq.& deciditur cū diſtin.de qua ibi,& qđ hic
dr̄ locū hēt in primo membro diſtin.qn̄ fideicōmiſſarius petijt
cōpelli adire,& totā reſtituere,tunc ſiue hęres totā reſtituat, ſi-
ue partem,cū ſit in ſua p̄tāte,ut no.in d.§.ſed & quoties,perdit
quartā reſpectu omniū. Et primo caſu ſi totā reſtituit, fideicō-
miſſarius qui recipit,reſtituet aliis retenta quarta pro ſe,vt hic,
ſed in ſecundo caſu alij fideicōmiſſarij agent ↄ̄ hęredem,qui re
tinuit portiones eorum,vt reſtituat partes eorū ſine detractio-
ne.Si aūt fideicōmiſſarius n̄ obtulit ſe paratū recipere niſi par-
tem ſuā,nec hr̄s curauit plus ſibi reſtituere, tunc hæres poteſt
retinere quartā aduerſus alios,qui nō cogerunt & ita loquitur
ſecundum membrum diſtinctionis.Sed ſi nihilominus hæres
voluit totaʒ hæreditatem reſtituere,ne remaneret implicitus,
tunc idem hoc caſu,qđ in præcedenti. ſ.ꝙ non poſſit retinere
quartā poſtquàm noluit nihil de periculo ſubire,ita limita ſe-
cundum membrum,vt patet in fi.ſeq.§.dum dicit.(ſi tota here
ditas trāslata ſit.)tunc.n.non diſtinguitur qualiter fideicōmiſſa
rius petijt,ſʒ qn̄ non tota pars; tunc diſtinguit,& iſte eſt verus
intellectus ſequentis §, qui aliq̄n vr̄ facere vim in petitione, ut
In

in ver.[plenè.]aliqñ in reſtitutione, ut in fi.¶In §. ſeq.ibi, [ſiue alii in locum eorũ ſucceſſerint.] dic vt ſunt hæredes fideicom-
5 miſſarii.† Et ſic eſt hic caſus ſm gl.ꝙ fideicõmiſſum vſe tranſmittit̃ ad hr̃dem,ẽt ante factã reſti.licèt gl.dixerit ꝯriũ in l.cum filio.de le.1.ea ratione;quia cõparat̃ hæreditati,cũ tñ operetur reſtitutio verbalis in fideicõmiſſario, quantum aditio in hr̃deꝫ ad transferendũ iura,ſed hereditas non adita non tranſmittit̃, ergo nec in fideicõmiſſum nõ facta reſtit.ſed veritas eſt in contrariũ,nam ante adit.hære. nullũ ius formatũ hẽt hr̃s, vt dicat̃ quæſitũ,vt l.pretia rerũ.ad l. Falci. licèt habeat ius adeundi qđ magis comparat̃ cuidã facultati,ſed fideicõmiſſarius hẽt act.ex teſtõ.ẽt ante reſtõnem factã,quam trãſmittit,ſed maius dubiũ eſt ante aditam hr̃ditatem: quia tunc non hẽt actionẽ ex teſtõ, non.n. naſcitur anteq̃ ſit dare perſonam,ꝯtra quam poſſit agi, tñ adhuc idem tenent Doct.ſicut in legatis particularib,vt plenè no.in d.l. cũ filio.per Bar.& no.s̃.eo.l.apud Iul.§. vtrum.

1 *Inter patrem,& filium an poſſit eſſe iudicium.*
3 *Si pater inſtitutus grauatur ſimpliciter reſtituere filio,et hodie valeat fideicom.licèt non ſit collatum in tempus,quo erit ſui iuris,& nu.1.*

4 **§.Si pater.** ¶†Pater inſtitutus,& de reſtituẽdo filio ſuo grauatus,põt cõpelli adire,& reſtituere, nõ ob.pat.pote.maximè ſi hr̃ditas concernit caſtrenſe peculium, ſed dñs inſtitutus & rogatus reſtituere ſeruo ſuo,etiã ſi p̃ſtita libertate,non põt ꝯpelli adire,licèt ſi ſpontè adeat, poſſet ꝯpelli
2 manumittere,& reſtituere.h.d.vſque ad §.hi q.†In tex.ibi, [cogere poſſit.]dic,videbatur ꝙ non triplici rõne, prima, qa illud fideicõmiſſum videbatur non ualere,cũ ab hærede non poſſit relinqui filio ipſius hr̃dis,vel ſeruo exiſtentibus in eius poteſtate,ſicut non poteſt relinqui ipſemet a ſeipſo, ut Inſt.de leg.§. an ſeruo.Et iſtã opi.gl.& Doct.nõ tangunt, nec ſoluunt. Iteꝫ quia poſito ꝙ valeret,non poteſt eſſe iudiciuꝫ inter patrem,& filiũ, ut l.lis nulla.s̃.de iud.& iſtã benè ſoluit hic gl.vt ſit verũ de iudicio ordinario,qđ expedit̃ iure actio.nõ de extraordinario,quod iud. offi.& ex æquitate,vt hic qđ no. Tertia rõ, quia reſtõ q̃ fiet huic filio,erit nugatoria, quia ſtatim reacquireretur ipſi patri l.placet.de acq.hær.ergo,&c.vt l.qui ſic j̃.de ſol. Et ſuper iſta oppoſitione gl.magna hic laborat'& tene ꝙ iſta reſtitutio non debeat fieri niſi poſtq̃ filius erit emancipatus, & in illud tp̃s vr̃ illud fideicõmiſſum relictũ,licèt teſtõr expreſſe non dixerit, qa cenſet̃ uoluiſſe,ꝙ taliter fiat, ꝙ filius habeat cũ effectu, p l.vbi purè.j̃.eod.ſed certe hoc eſt ꝯ̃ mentem huius literæ,q̃ dicit maximè eſſe hoc verũ, qñ hr̃ditas eſſet caſtrenſis peculii, quo caſu reputat̃ paterfa. Sed ſi eſſet verum qđ dicit gl.idem eſſet in qualibet hr̃ditate,& non hr̃et aliquod dubiũ. Preterea lex vbi purè.loquitur qñ teſtator appoſuit aliqua uerba,ex quib.apparet,ꝙ voluit differri in tp̃s,quo erit ſui iuris. Si aũt nõ appoſuit cenſetur voluiſſe in illud tp̃s differre,& iõ etiã durante pat. pote. p̃t filius petere patrem ꝯpelli, & ita intelligunt alii iſtũ tex. quos gl.refert, licèt non teneat.Iaco.verò de Are.& Bar.tenent iſtam,ſed tunc qũo rñdet̃ ad oppoſitionem, quia in filium nõ p̃nt transferri iura,qa reacquirent̃ ipſi patri? Solu.fateor, & iſta reſtõ eſt potius facti,q̃ iuris.ſolũ.n.aufert̃ pr̃i adminiſtratio, & dat̃ curator bonis,ſi filius erat minor,uel ſi maior, adminiſtrabit ſicut bona peculiaria,& cũ erit ſui iuris, efficient̃ ſua; interim verò ſunt pr̃is,& hoc uoluit gl.hic ſm illos, q tenent p̃cedẽtẽ opi. Aſſignãt Doct.rõnẽ,& pater ſpontè adiuiſſet, & poſtea bona diſſiparet,poſſet filius ꝯpellere patrem ad iſtam reſtõnẽ facti,ut j̃.eo.l.Imperator.ita & nunc cũ recuſet adire,põt ꝯpellere ad adeundũ,& reſtituendũ,quaſi per hoc videat̃ diſſipare,cũ ponat̃ filium in periculo p̃dendi hanc hæreditatẽ ſi pater moreret̃ ante aditionẽ,& iſtud nõ eſt minus periculũ,q̃ qñ diſſipat poſt adi.& p p̃dicta patet defenſata d. opi. & declarata glo. ma. Qualiter ergo rñdebit̃ ad 1.op.Reperio Bar.uariaſſe, quia in l. cũ filio.de leg.1.ꝯcedit eam, ꝙ tale fideicõ.nõ valet, niſi ſit collatũ in tp̃s,quo filius erit ſui iuris.& in illo caſu intelligit illum §.ſed hic tenet ꝯ̃riũ, vt s̃.dixi, ꝙ nõ fuit hic collatũ in illud tp̃s, qa vult ꝙ durante patria pote.poſſit filius petere patrem ꝯpelli. Soluit ergo Bar.iſtud ꝯ̃rium.j̃.e.l. ubi purè. ꝙ fideicõmiſſum non eſt nullũ, & ꝙ ꝯ̃rium de §.an ſeruo. loquit̃ in legato & in fideicõmiſſo particulari,quorum dies cedit a morte teſtõris, & ſic locũ hẽt in eis rl̃a Catoniana,ſed fideicõmiſſum vſe cedit ab adita hæreditate, vt no.j̃.eo.l.quidam ita. §. ſi qs filiũ. Et in his, quorũ dies cedit ab adita hereditate locum non habet illa rl̃a, vt s̃.de regula Cato.l.3. Iſtud qđ cedit ab adita hæreditate, non eſt clarum,qa ſic non tranſmitteret̃ ad hæredem ante aditam hæreditatem,& tunc ꝯ̃rium eſt, ut s̃.dixi, & hoc tenet expreſſè hic Bar.p plures rões in l.cum filio.de leg.1.ante diem, ꝙ dies fideicõmiſſi vl̃is puri cedit a morte teſtõris,non ab adita hæreditate, ſicut particularis. Remanet ergo ꝯ̃rium inſolutum. Dic ergo breuiter, ꝙ ſi pater inſtitutus grauatus eſt ſimpl̃r reſtituere filio,quem habet in poteſtate, iure iſto nõ ualebat grauamẽ, per §.an ſeruo. qa videtur grauatus reſtituere ſibiipſi. Sed ſi põt apparere ex aliquib.verbis,ꝙ voluit differre in tp̃s, quo erat ſui iuris,ut quia dixit,ꝙ reſtitueret filio, & faceret ad eum peruenire, (quod verbuꝫ intelligitur cum effectu,vt l.2.§. perueniſſe. de hæreditate vel act.vẽdita.) tunc valet,vt j̃.e.l.vbi pure. & iſto caſu debet intelligi hic, & in hoc ꝯcordo cum gl.ſed in alio diſcordo,qa gl.vult,ꝙ ẽt ſi ſimpl̃r ſit rogatus, cenſeat̃ fideicõmiſſum in illud tp̃s collatũ. Ego aũt volo ꝯ̃rium,ꝙ tunc nõ valeat. Item in alio diſcordo a gl.qa vult gl.ꝙ filius non admittatur ad petendũ pr̃em cogi,niſi cũ erit ſui iuris. Ego aũt volo ꝯ̃rium. & in hoc teneo ſecundã opi.recitatã hic in gl.ꝙ audiatur ẽt durante pat.pote.licèt ſit collatum in tp̃s,quo erit ſui iuris,& hoc pp recuſationem patris,qa recuſat adire,& ponit filium in periculo p̃dendi fideicommiſſum. Si aũt ſponte pr̃ adiret,nõ poſſet filius quouſq; eſſet emancipatus petere ſibi reſtitutionem fieri, niſi pr̃ dilapidaret,vt j̃.e.l.Imperator,& tũc ẽt fit reſtitutio poti' facti,q̃ iuris.i.quãtum ad adminiſtrationem bonorũ, non vt in ipſum iura transferãtur,qa incontinenti reuertunt̃ ad pr̃em,& ſic eſſet negatoria. Quod ergo ibi facit dilapidatio. ſ.filium admitti durante poteſtate ad petendã reſtõnem fieri.ſ.cum adiuit ſponte, hoc idẽ facit recuſatio aditionis,vt admittatur ad petendũ ipſum cogi adire & reſtituere, & tunc oĩa ſunt plana. ¶In gl.ma.q̃ incipit.[ſcilicet p p̃torẽ.]in fi.ibi,duꝫ dicit. [Prima ergo placet.]dic,ſed in quo differt ab vltima,quã gl.reprehẽdit, cũ in vtraq; fideicommiſſum dicat̃ collatum in tp̃s,quo erit ſui iuris? Rñdeo, in prima fuit collatum ꝯditionaliter. ſ.cum emancipabit̃, nec fuit expreſſè vel tacitè mandatum patri ꝙ emancipet, & hæc fuit intentio gl. q̃ tenet primã, ſed ĩ vltima fuit expreſſè vel tacitè mandatũ,ꝙ emancipet,qđ mandatum cũ ſit diſpoſitio,vr̃ potentius q̃ ꝯditio,vt l.ſi quis ſub ꝯditione.ſi qs omiſ.cau. teſt.Sed gl.reprehendit hanc vltimã,qa illud mãdatum non eſt potentius, cũ pr̃ non poſſit cogi virtute ipſius ad emãcipandũ, ex quo ſibi nihil fuit relictum,qđ apud eum debeat remanere, qa iſta hr̃ditas non dẽt remanere, ſed reſtitui filio, & vltra hoc ẽt ad hoc vt poſſit cogi officio iudicis, requiritur, ꝙ illud acceptauerit,vt l.ſi cui.de ꝯdi.& dem.& hic non acceptauerat hr̃ditatem, immo recuſabat. Superflua eſt ergo hæc vltima lect.ſecunda verò vult,ꝙ nec ſit collatum in tp̃s,quo erit ſui iuris,niſi expreſſe dicatur,& hoc ego fateor,vt s̃. dixi,nec habeat filius expectare ꝙ ſit ſui iuris,immo durante pat.pote.admittat̃,& hoc ẽt fateor; ſed in alio diſcordo, qa iſta lect. vult, ꝙ fideicommiſſum ſimpliciter relictũ filio valebat iſto iure. Et ego dico ꝯ̃riũ, ꝙ non valebat,ideo eſt neceſſe dicere, & hic fuit collatũ in tp̃s,
3 quo erit ſui iuris per aliqua verba,vt s̃.dixi.† Hodie verò iſta ceſſant,qa filiusfa.põt acquirere ſibi aduentitia quo ad proprietatem,& aliqñ ẽt quo ad vſumfructum, & ſic pr̃ inſtitutus grauatur ſimpliciter reſtituere filio,valet fideicommiſſum, licèt non ſit collatũ in tp̃s, quo erit ſui iuris, & poterit filius durante pat. pot.patre recuſante adire,facere compelli adire,& reſtituere,& erit reſtitutio iuris,tã quo ad p̃prietatem, q̃ quo ad vſumfru.cui videtur renunciare recuſando adire, & recuſatio prodeſt filio, vt l.cum non ſolum. C.de bo. quæ lib.& ſi adiuit ſponte, poſito ꝙ non diſſipet,poteſt compelli ꝙ reſtituat, vt ſic iura quo ad proprietatem transferantur in filium; remanebit tamen tunc vſusfructus ad patrem, cui non videtur renunciaſſe.

1 **Hi qui ſolidum.** ¶ † Qui nõ eſt capax pro ſe, põt eſſe capax pro alio, ad hoc allegatur,& vide gl.in l.eam quam.C.de fideic.¶In tex.ibi, [rogati reſtituere.].ſ.ſub. certe perſonæ, ſed quid ſi incertæ, puta pro anima teſtatoris, num preſumatur inſtitutus in fraudem, puta inſtituit quis ſpurium ſuum, & rogauit eum diſtribuere bona inter pauperes, vide Specu. de inſtr.edi. §. nunc verò aliqua.in additione quæ incipit,ad iſtum finem.

2 *Quando eidem ſeruo relinquitur libertas,& hereditas per fideicommiſſum an ille poſſit compellere hæredem ad adeundum.*

1 **§.Si ego heres,** †¶Seruo hereditario alteri legato ſi relicta ſit libertas à legatario, & hr̃ditas ab hr̃de,p̃t ẽt anteq̃ ꝯſecutus ſit libertatẽ petere hr̃dem cõpelli adire,ſi ſolus erat inſtitutus, vt ꝯfirmet̃ legatum,& datio libertatis,& poſtq̃ erit manumiſſus,p̃t petere ſibi reſtitui, & ſi nõ ſit fideicommiſſarius primus,ſed ſecundus. hoc primo.& ſi p̃legatus ſit vni ex hr̃dib.& ab alio relicta ſibi libertas, ab altero verò hr̃ditas,ſi primus adiuit,& ꝯſecutus ſit libertatem, p̃t altero recuſante ꝯpellere adire, licèt p non aditionẽ illius fideicõmiſſum intercidere non poſſit pp aditionẽ primi.hoc ſecundo vſque in fi.¶Et primo determinat vnũ caſũ vſq; ibi, [Talis] poſtea determinationẽ diui Pij factã in ſimili caſu, & iſte primus eſt caſus,qñ vnus tñ fuit hr̃s inſtitutus,& ab eodẽ fuit relicta libertas ſeruo hr̃ditario p fideicõ.& eidẽ ab eodẽ fuit relicta hr̃ditas,& iſte caſus nõ hẽt dubiũ, vel fuit ſeru' legat' Titio,& rogatus Titi' de manumittẽdo iſtũ ſeruũ, & poſtea erat grauat' hr̃ditatẽ reſtituere Titio.deinde Titius reſtitueret eidem ſeruo,& iſte caſus habebat maius dubiũ, videbat̃ enim ꝙ iſte ſeruus heredẽ recuſantẽ adire nõ poſſet ꝯpellere ad adeundem,tũ qa eſt adhuc ſeruus, vt s̃.ead.l.§.ſed ſi ſeruo. tũ qa ab ipſo hr̃de nõ fuit ſibi relicta hr̃ditas,ſed a primo fideicõmiſſario,vnde videbatur, ꝙ ad ipſum pertineret hr̃dem cõpellere,non ad ſm. Contrariũ tñ determinat̃, & ad primã rõnẽ rñdetur vltra tex. ꝙ §.ſed ſi ſeruo.loquit̃ in ſeruo hr̃dis, nos loquimur in ſeruo teſtatoris, qui

plus

plus iuris habet ad petendũ adiri, vt confirmetur legatũ, & poſ
ſit conſequi liberationẽ, & poſtea hr̄ditatẽ: q̄a in hoc hr̄di nul-
lũ fit p̄iudicium, ſed ſi eſſet ſeruus hr̄dis, fieret ſibi p̄iudiciũ, q̄a
careret ſeruo ꝓprio ſi ſpontè adiret qđ facere nõ ꝯpellitur, ſi nõ
vult: ſed ſi ſpontè adijt, imputet ſibi, ut ibi. Ad ſecundã rõnem
rñdet, ꝙ primo fideicõmiſſario recuſante hr̄dẽ ꝯpellere, ſeruus
loco eius ſuccedit, q̄a remanet fideicõmiſſum penes grauatuꝫ
cũ eodẽ onere, & ſic primus põt cõpellere hæredẽ, ita & ſeruus
recuſante primo, aliàs ambo ſimul poſſent ꝯcurrere, vt ſ.e. l. ſi
patroni. §. qui fideicõmiſſariã. ver. ſ͞m quę. ¶ In ſecundo caſu,
quẽ Iuriſcõſultus adducit, fuerũt duo inſtituti, & vni ex eis fuit
ſeruus p̄legatus, & rogatus ipſuꝫ manumittere, & alter hr̄s fuit
rogatus portionẽ ſuam illi manumiſſo reſtituere. primus adi-
uit hr̄ditatẽ, & ſeruũ manumiſit, q̄ volebat alterum cogere ad
adeundũ & reſtituẽdũ, videbat̃ ꝙ non poſſet, quia iſta coactio
fit p̄p periculũ, qđ ſubeſt, ne fideicõmiſſum intercidat p̄p adi-
tionẽ non factã, ſi hr̄s non adita hr̄ditate decederet, vt ſ. e. l. ille
a quo. §. j. in fi. ſed hoc hic accidere nõ poterat, poſtq̃ primus a-
diuerat quia poſito ꝙ ſecundus non adiret, fideicõmiſſum nõ
intercideret, ſed portio illius accreſceret adeunti cũ onere fidei
cõ. & tñ diuus Pius determinauit ꝯ̃rium, & ſic eſt hic caſus de
eo, qđ voluit gl. in §. Antiſtia. in gl. magna. in ver. ſed opp. & qđ
ibi dixi, ꝙ licèt remedium coactionis fuerit inuentum p̄p illud
periculũ, nihilominus ẽt vbi non imminet illud periculũ, locũ
hẽt, dũmodo petens non venit in totũ ꝯ̃ voluntatẽ teſtatoris,
quia ſiue iuret, puta ſi ſuũ fideicõ. eſſet ꝯditionale, non admit-
teretur, niſi ſubeſſet illud periculũ, vt q̄a eſſet vnus tñ inſtitu-
tus, vt in §. Antiſtia. ſecus ſi hr̄et cohæredẽ, ut in l. ſeq. ſi aũt fidei
cõmiſſum eſſet in diẽ certũ, tunc licèt petendo ante diẽ veniat
ꝯ̃ voluntatẽ defuncti, non tñ ex toto, cũ in oẽm euentũ fideicõ
miſſum ſit dandũ, & iõ admitteretur ẽt vbi periculũ non ſubeſ-
2 ſet, q̄a haberet cohæredem vt ſ. e. l. §. cũ quidã. & ibi dixi. † Et di-
ſtingue pro declaratione gl. qñ eidẽ ſeruo relinquitur libertas,
& hæreditas p̄ fideicõmiſſum. an ille poſſit cõpellere hr̄dẽ ad a-
deundũ, ꝙ aut ille non erat ſeruus teſtatoris, ſed hr̄dis, & tũc nõ
p̄t ꝯpellere, licèt ſi ſpontè adiret, ꝯpellere poſſet manumittere,
& hr̄ditatẽ reſtituere, vt ſ. ea. l. §. ſed ſi ſeruo. aut erat ſeruus te-
ſtatoris, & tũc aut ab vno & eodẽ fuit relicta libertas, & hr̄ditas
& indiſtinctè põt cõpellere adire, & reſtituere, ẽt ſi ſint plures
hr̄des, & vni eorũ p̄leg. & rog. manumittere, & hr̄ditatẽ reſtitue-
re, ut hic in primo caſu huius §. ſi ego. aut ab vno libertas, &
ab alio hæreditas, & iſtud ꝯtingit duplr̄. Primo, ꝙ libertas lega-
tario ſerui, & hęreditas ab hærede, tunc diſtinguendũ eſt, aut
erat ſolus ille hęres inſtitutus, & idẽ, vt in hoc primo caſu. In ſe
cundo exemplo dũ dicit (vel alius legatarius.) aut habebat co-
hæredẽ, & tunc ſecus, ut in l. nõ cogendus. ſ. e. quã gl. hic ſic ĩtel
ligit iuxta mediuꝫ ibi, dũ dicit [ſed ibi põt, ſi ponas aliũ inſtitu-
tum &c.] licèt videatur diuinatio, ſed q̄a de directo ꝯ̃dicit, opor
tet diuinare. Secundo põt ꝯtingere, ꝙ libertas ſit relicta ab vno
ex hæredib. & hr̄ditas ab altero hærede, & tunc diſtinguendũ,
aut primus adiuit, & ſic eſt effectus liber, & põt alterũ ꝯpellere
adire, & reſtituere, vt hic, aut neuter adiuit, & tunc neutrũ com
pellere põt, cum ſit adhuc ſeruus, niſi alter eorum ex toto re-
pudiaret, & ſic eius portio ad alterum perueniret, quia poſſet
alterum compellere, ac ſi eſſet ſolus inſtitutus, vt ſ. eo. l. ſi res.

1 *Hæres vel legatarius rogatus aliquem hæredem facere, non in plus tene tur quàm hr̄ditas rogantis illi reſtituere, poteſt ẽt rogari hæres vel le gatarius de bonis ſuis proprijs reſtituẽdis vſq; ad quantitatẽ hr̄ditas.*

2 *Verba directa quæ non potuerunt vnquam operari iure directo, ꝙ ope- rentur fideicom. in eo quód poſſunt.*

LEX XVII.

1 EX facto. ¶ † Hæres vel legatarius rogatus ali-
quem hr̄dem facere, non in plus te-
neẽ q̃ hr̄ditas rogantis illi reſtituere, p̄t ẽt rogari hr̄s
vel legatarius de bonis ſuis propriis reſtituendis uſ-
que ad quantitate hr̄ditatis. h. d. vſq; ad §. ſi q̄s rogatus. & tunc
tenetur p̄ fideicõmiſſum reſtituere, de quo p̄t grauari, ſed ꝙ ali
quem hr̄dem faciat vl̄em, & directò in quo grauari nõ põt, q̄a
libera dẽt eſſe teſtĩ factio, & iõ licèt ſimplr̄ adiret hęreditatem
rogantis, ad illud onus non tenetur, ſed ad ſ͞m onus fideicom-
2 miſſi ſic, † & allegatur iſte tex. ꝙ verba directa, q̃ nõ potuerunt
vnq̃ operari iure directo, operantur fideicõ in eo qđ p̄nt, ꝯcor-
dat l. Scæuola. ſ. eo. & de leg. 3. l. cum quis. §. Seiã. ſecus ſi potuiſ
ſent operari iure directo, quia poſtea nõ obligant̃, ut in l. in uer
bis ciuilibus. de vulg. & pup. grauare. n. queꝫ ut faciat aliquem
hæredẽ, eſt grauare per verba directa, & hoc ab ipſo principio
fieri non potuit, vnde operantur eodem modo quo poſſunt in
hęreditate teſtatoris tñ: & hic Iuriſconſultus incipit mixtim
tractare de omnibus pertinentibus ad ſenatuſconſultum, licèt
in ſuperioribus per ordinem fuerit proſecutus de quolibet re-
medio de per ſe, vt dixi in l. j. in prin. caſus eſt iſte.

1 *Non dicitur decedere ſine liberis, qui relinquit liberos naturales tantũ, niſi de cõtraria voluntate teſtatoris appareat, ꝙ ſenſerit de legitimis & naturalibus.*

2 *Filius naturalis natus ex cõcubina, non eſt à iure reprobatus, ſed ſpurius ſic ex damnato coitu natus.*

3 *An dicatur decedere ſine liberis, qui decedit cũ filijs deportatis, vel exi ſtẽtibus in religione fratrum minorum, vt ſic admittatur ſubſtitutus.*

4 *Quid ſi teſtator dixit, ſine filijs legitimis & naturalibus & talis deceſſit cum filijs legitimis, ꝙ excludant ſubſtitutum.*

Quid ſi dixit, ſi deceſſerit ſine hr̄dib. an reſtringat̃ ad naturales legitimos.

5 *Quid in contractibus.*

Si damnatur aliquis, & omnes deſcendẽtes eius vel liberi vſq; in tertiã generationem propter crimen læſæ maie. an etiam baſtardi naturales, vel ſpurij intelligantur damnati.

Verba, ſi deceſſerit ſine liberis, quomodo intelligantur.

6 *Si illa verba, ſi deceſſerit ſine filijs, ſint directa ad perſonam, quæ nõ pote rat contrahere matrimonium, ꝙ intelligatur de naturalibus tantum.*

Quid ſi referantur ad conſtitutum in ſacris.

7 *Quid ſi referantur ad p̄ſonam, quæ habebat legitimos, & naturales ex vxore viuente, ꝙ intelligantur de legitimis & naturalibus tantum.*

Quid ſi referantur ad perſonã, quæ nec habebat naturales, nec legitimos, nec matrimonium, vt ſi ad perſonam incertam.

8 *An comes Palatinus poßit legitimare filiũ naturalẽ vnius nobilis Vene ti, vel Floretini non habentis ſignoriam, ſeu caſtra, & iuriſdictiones.*

9 *Quatuor genera filiorum.*

1 §. Si quis rogatus. ¶ † Non dr̄ decedere ſine libe-
ris, q̄ relinquit liberos natura-
les, tñ, niſi de ꝯ̃ria voluntate teſtõris appareat, ꝙ ſenſerit de le-
2 timis, & nãlibus. h. d. ¶ † In tex. ibi, [ẽt naturalẽ.] ſ. natuꝫ ex ꝯcu-
a bina, q̄ non eſt a iure reprobatus, [a] cũ ꝯcubinatus de iure ciui-
li toleret̃, licèt nõ approbet̃, ſecus ſi eſſet reprobatus, ut ſpurius
ex dãnato coitu. nã ſ͞m oẽs non faceret deficere ꝯditionẽ fidei-
cõmiſſi, p̄ Auth. quib. mod. na. effi. ſui. §. fi. & C. de ĩceſt. nup. au-
then. ex ꝯplexu. Videbat̃ autẽ ꝙ nec nãles ex ꝯcubina facerent
deficere, q̄a teſtõr cum apponit illã ꝯdi. cenſet̃ voluiſſe, ꝙ bona
p̄ ſucceſſionẽ ſaltẽ inteſtati deueniant ad liberos, ſeu ꝙ cogita-
uerit ut deuenire poſſint, vt no. de hære. inſti. l. Lucius. la 2. & l.
filiusfa. §. cũ quis. de leg. j. ſed iſti liberi nãles non p̄nt ſuccedere
patri ab inteſt. ergo vr̄ ꝙ teſtõr de ipſis nõ ſenſerit, ſꝫ ſolũ de il-
3 lis, q̄ p̄nt ſuccedere. † Vñ ſi decederet cum filijs deportatis, uel
b exiſtentib. in religione fratruꝫ minoruꝫ, [b] ſine dubio illi nõ ex-
c cluderẽt ſubſtitutum. q̄a ꝓ mortuis [c] hñr, cuꝫ ſuccedere nõ poſ
ſint, vt l. j. §. fi. de ꝯ̃tab. ergo idẽ in in iſtis, ſꝫ dic ꝙ illi nõ p̄nt ſuc-
cedere nec patri, nec alicui alteri, iõ hñr ꝓ mortuis, ſed iſti non
ſuccedunt patri, lꝫ poſſint aliis ſuccedere; & ſic non hñr oĩno ꝓ
mortuis, vt no. in d. §. fi. Certe iſta rõ locum hẽt ẽt in ſpuriis, vt
ibi no. & tñ nõ faciunt deficere ꝯdi. ſꝫ hoc iõ q̄a non merentur
vocari filii, vt in d. auth. ex ꝯplexu. In naturalib. autẽ cadit iſtud
nomen, qđ eſt naturale, tñ adhuc ſubeſt rõ facta in ꝯ̃rium, quia
non ſeruatur intentio teſtõris, q̄ cogitauit ad filios debere deue
nire, & nũc deuenire nõ p̄nt, & iſta obiectio vr̄ mihi difficilis,
niſi dicamus ꝙ oĩno venient ex tacita voluntate defuncti, nõ di
co, patris ſui, q̄a defunctus p̄ hæc verba cenſet̃ eos ſubſtituiſſe
tacitè, licèt cõis opi. ſit in ꝯ̃rium, vt dixi in d. §. cum q̄s. ſꝫ iſte tex.
facit ꝓ illa opi. quã ibi tetigi. aliàs nõ video quõ poſſit reſpõde-
4 ri ¶ † Quid aũt ſi dixit ſine filiis legitimis & naturalib. & ipſe de
d ceſſit cũ filiis legitimis? [d] Rñdeo, dñr legitimi nãles, & ſubſtitu
tum excludunt. Iſtã diſputando tenuit Iac. de Are. vt refert Io.
And. in addi. Spe. de ſucceſſi. ab inteſt. ĩ fi. Itẽ qđ dixit ſi deceſſe-
rit ſine hr̄dib. ꝙ intelligit̃. i. ſine liberis ex interpretatione legali
vr̄ ſ. ea. l. §. fi. an hæc interpretatio reſtringat̃ ad nãles legitimos,
an autem intelligat̃ ꝓ ut hic? Dy. in ꝯſilio ex teſtõ D. Alberti, te-
nuit hãc ſcđam partẽ. Et Io. An. in tit. de teſt. §. 2. primis. licèt in
ꝯ̃rium faciat id qđ no. gl. ma. in ver. [ſed tunc q̃ritur.] per l. ge-
neraliter. C. de inſti. & ſub. q̄ vult aliud eſſe cũ exprimit̃ a teſta-
tore hæc ꝯditio. aliud qñ ſubintelligitur a lege, q̄a tunc reſtrin-
gitur ad legitimos. Doct. tamen illam glo. non tenent, & intel-
ligunt illam l. ſecundum hunc §. gloſ. hic loquitur quando
iſtud verbum apponitur in ꝯdi. Quid ſi in diſpoſitione, vt ſi hę
res meus decederet, ſubſtituo talẽ, & eius liberos, & t̄pe quo de
ceſſit extãt liberi illius naturales. an videant̃ ſubſtituti? põt dici
idẽ quod in vltimis voluntatib. Quid autẽ in ꝯtractib. vide hic
per

ADDITIONES.

a ¶ Reprobatus. An naturalis filius excludat ſubſtitutum, cum eſt natus in figura matrimonii, & quando teſtator erat nobilis vide Bal. conſi. 207. 4. lib. ubi dicit ꝙ naturalis excludit ſubſtitutum extraneum naturali cauſa inſpecta & voto parentum, ꝙ etiam circa naturales cadit niſi ratione cõtrariæ & præponderantis præſumptionis contrarium eſſet coniecturandum. Itẽ naturalis non excludit ſubſtitutum. quando teſtator dixit ſine liberis ex linea maſculina, quia tunc teſtator cõſiderauit agnationem, quæ in naturalib. non cadit. l. ſpurius. infra unde cognati.

b ¶ Fratrum minorum. ꝙ ſine liberis dicatur decedere qui decedit cum filio fratre minore, vide Soci. conſi. 92.

c ¶ Pro mortuis. Adde ꝙ hoc idem tenet & ſequitur Alex. de Imo. in conſi. 13. col. 2. in prin. in 3. vol. Fran. Cur.

d ¶ Legitimis. Adde Alex. de Imo. in conſi. 2. in 1. vol. & alias in q. facti con ſulendo deduxi in conſi. meo 13. inci. ſtatuto Gen. Fran. Cur.

5 per Bar.¶†Itē quid in mā odioſa? vt ſi dānatur aliquis, & oēs
deſcendentes eius vel liberi vſque in tertiā gnationē pp crimē
læſæ m.ie.an ēt baſtardi naturales vel ſpurij intelligantur dam
nati? vr̄ q non,quia eſt odiū irrationabile, q filius puniatur p
patre:quia filius non portabit iniquitatē pr̄is, & pr̄ non porta-
bit iniquitatē filij.c.Iudæi.& c.pcedenti.j.q.3.& vide no. in prin
ci.dictæ q.4.24.q.3.c. quod aūt.§. his itaque. in prin. & ſic non
vr̄ ptineri.vt in l lege Iul.§.hoc capite.de ritu nup. Cōtrarium
tn̄ vr̄ determinare Cy.in l.quiſquis.C.ad l.Iul.ma.& glo.in c.ſta
tutū.de hæret.lib.6.ne melioris ditionis ſint q̄ legitimi, nā in
eis adhuc magis vr̄ vigere vitiū paternū q̄ in legitimis, ſed Cyn.
in l.ſi libertinus.de interdi. mat. vr̄ tenere primā partē. ¶In tex.
ibi.[eodemq; liberto.] dic & ſic ſuſcepro in figura matrimonij,
de quo minor eſt dubitatio,ſed in aliis dic vt ſequitur ibi, (ſed
hoc ex dignitate.) recollige hanc materiā ſic, q ſi patet ex volū
tate teſtōris expreſſa de quib.ſenſerit.illi ſtatur p ll. allegatas in
prin.gl.magnæ.ſi non cōſtat de expreſſa, recurratur ad tacitā,
q̄ colligitur coniecturis,& iſtæ pn̄t eſſe multiplicis gn̄is, primo
enim loco inſpiciuntur verba eius pcedentia,vel ſequentia, qa
ſi de legitimis & naturalibus mentionē fecit,de illis tm̄ intelli-
gitur,cū ſimplr̄ dixerit ſine liberis, p l.qui filiabus.de leg j. & ſi
de naturalib.de illis tm̄ intelligeret,non attenta qualitate per-
ſonarū, ſint in dignitate,uel non,per l.ſi ſeruus plurium.§.fi.de
leg.j ſi ex hoc non poteſt apparere, tunc inſpicit̄ an verba ſint
6 directa † ad perſonā q̄ non poterant habere legitimos,& natu-
rales,ut ad furioſum,qui nō pōt hr̄e matrimoniū, & intelli-
geretur de naturalibus tm̄,ēt ſi teſtator eſſet in dignitate ſti-
tutus,p l.hæredib.j.eo.ti.& ibi vide,& vide quod ibi not. Barto.
qn̄ referuntur ad conſtitutū in ſacris, qui nō pōt hr̄e legitimos
& naturales,qualiter intelligatur?Idē dico ſi referantur ad illū,
qui tpe teſtamenti habebat naturales,& teſtator hoc ſciebat,vt
in exemplo qd̄ hic ponitur de libertino & liberto, & in gl. quæ
7 incipit[dn̄s manumiſit Stichum.] † & econuerſo ſi referantur
ad perſonā,quę habebat legitimos & naturales ex vxore viuen
te, vt intelligatur ſenſiſſe de legitimis & naturalibus tm̄,& q nō
cogitauerit q vxor & filij moriantur,& habeat concubinā, qa
iſta eſſet triſtis cogitatio.Si aūt referantur ad perſonā, q̄ nec ha
beat naturales,nec legitimos,nec matrimoniū, qd̄ cōtingit ut
plurimū qn̄ ad perſonā incertā, tunc eſt recurrendū ad dignita
tem loquentis,& illius in quem verba diriguntur, quia ſtitu-
tus in dignitate non cenſetur ſenſiſſe de liberis naturalib.tm̄,cū
maius ſit dedecus talib.q eorū bona deueniant ad baſtardos,q̄
alijs plebeijs & iſte eſt cōis intellectus huius tex.Mihi,vr̄ q hoc
intelligatur de dignitate & nobilitate,q̄ habeat ſignoriā, & ca-
ſtra,& iuriſdictiones, de quib.eſt maius dedecus,q perueniant
ad baſtardos,& maius prçiudicium ſubditorum: quia ſolēt eſ-
ſe vitioſi,non ſic puto in ſimplicib.nobilib. habentib. priuatū
patrimoniū,vn̄ in nobilib.Venetis non crederē hunc tex. habe
re locū,ſed eſſe idē ius,qd̄ in alijs,& hoc ī ſimili habui de facto
nam in priuilegijs Caroli Imperatoris patris iſtius Moderni,cū
concedebat alicui poteſtatem legitimādi, apponebat exceptis
filiis Comitū,& Marchionū,& Baronū,ac nobiliū dūtaxat ex-
ceptis.Quæritur an talis Comes poſſit legitimare filiū natura-
lem vnius nobilis Veneti, vel Florentini non habētis ſignoriā,
a ſeu caſtra,& iuriſdic.tenui q ſic,quia de talibus non cenſetur [a]
ſenſiſſe ſed de ſimilib.his,quos ſ.expreſſerat,cū talia ſint ſubie-
cta qualia pdicata demonſtrant,vt l.fi.§.cui dulcia.de tri.vino et
oleo leg.et l.iij.in prin.de fun.inſtru.multi ēt ſunt nobiles, ha-
bentes caſtra & ſignorias,qui non hn̄t aliud nomen, puta Co-
mitis,Marchionis,vel Baronis,& de illis cenſetur Imperator ſē
ſiſſe,non de priuatis,cum multi reperiantur pauperes,& nō eſt
dedecus ſi eorum bona deueniant ab baſtardos,ceſſantib. autē
omnibus iſtis nō dr̄ ſtare de intentione teſtatoris expreſſa vel
tacita,iō recurritur ad proprietatē verborū,& de proprio ſigni
ficatu vocabuli,cū iſta verba filii vel liberi, ſint a iure naturali
inuenta,non a poſitiuo,comprehendunt quoſcunque natura
les,dūmodo iure non reprobatos,vt hic,& l.tutelas.de capit.di-
8 mi.¶†Sed quid ſi iſta verba referātur ad mulierē, ut ſi quis in-
ſtituit filiā & ſi deceſſerit ſine liberis,ſubſtituit Titium? Archi-
diaconus in c.ſi pr̄.de teſta.in 6.ſuper verbo liberis, vr̄ dicere q
intelligatur de quibuſcunq; liberis nō ſolū naturalibus, ſed ēt
ſpuriis & vulgò conceptis, niſi ſit mulier illuſtris, cū oēs tales
poſſint ſibi ſuccedere,vt l.ſi qua illuſtris.C.ad orfici.cū ibi not.
& Inſti.eo.§ cōmodiſſimè,qd̄ mihi vr̄ abſurdiſſimū, nā multò
maius dedecus eſt mulierib.hr̄e baſtardos, q̄ marib. & magis
abhorrendū,vnde puto q pr̄ nullo mō videatur ſenſiſſe niſi de
legitimis & naturalibus,cū ſibi ēt mortuo redūdaret maximū
dedecus,ſi filia haberet tales,& daretur ſibi materia delinquen
di,& pr̄ plus abhorret in filiis,quàm in ſeq. l. iſti qdē, qd̄ metus
cā.Idē vr̄ in quacunque muliere extranea, & aliud in ſucceſſio
ne inteſtati,in qua ſolū conſideratur intentio legis:aliud in ver
bis teſtōris,in quib. conſideratur intētio eius. Cætera uide hic
9 p Bar.qui multas format qōnes circa hanc materiā. † Et no. q
quatuor ſunt genera filiorū,naturales tm̄,vt concubinarū, na-
turales & legitimi, vt vxoris,legitimi tm̄,vt adoptiui:ſpurij, vel
inceſtuoſi,ut ſacrarum virginum,& conſanguinearum. c. libe-
ri.xxxij.q.quarta.inſtit.de adop.in prin.

ADDITIO.

a ¶Nō cenſetur. Adde ergo q ſi aliqui haberent merum & mixtum imperiū
in aliquo loco,vt habemus nos de Laud.ī Caſtro Lādriani & Vidigulti q
vocamur capitanei,& facerēt huiuſmodi ſubſtitutionem, q nō intellige
retur de naturalib.& comes Palatinus nō poſſet filios eorum legitimare.

---

1 *Filii ſuſcepti in deportatione faciunt deficere conditionem ſi deceſſerit ſine liberis,ita demum ſi fuerunt concepti ante deportationem, ſecus ſi poſt ſic primo caſu proficiunt fiſco,ſecundo non.*

2 *Quando quis eſt grauatus reſtituere hæreditatem poſt mortē ſuam,ſi deportatur,vel in metallum damnatur,licèt habeatur pro morto,non tamen dicitur extare conditio fideicommiſſi,ſed expectatur mors naturalis,& interim bona ſunt apud fiſcum,& an fiſcus cum reſtituet,detrahere poſſit trebellianicam.*

3 *Quòd illa verba ſi deceſſerit ſine librris,vt hic,debeāt intelligi de ſuſceptis durante ſtatu grauati.*

Concepti, q habeantur pro natis.

4 *Si grauatus fuit bannitus de ciuitate,an habebit locum iſte §.& an talis bannitus æquiparetur deportato.*

1 **§.Ex facto.** ¶†Fili ſuſcepti ī deportatione faciūt de
ficere cōditionē ſi deceſſerit ſine liberis,
ita demū ſi fuerunt cōcepti ante deportationē,ſecus ſi poſt.Et
2 ſic primo caſu proficiunt fiſco,ſecūdo non.h.h.† Et not. q qn̄
qs eſt grauatus reſtituere hr̄ditatē poſt mortē ſuam ſi deporta
tur,vel ī metallum dānatur,licèt habeatur p mortuo,vt l.ſi ne
cē.§.ſi deportatus.de bo.lib.non tn̄ dr̄ extare dō fideicōmiſſi,
ſed expectat̄ mors naturalis,& interim bona ſunt apud fiſcū,vt
l.Statius.§. Cornelio.de iure fiſ. & ſic non tm̄ operat̄ mors ci-
a uilis, a quantū naturalis hoc caſu,vt l.cum pr̄.§.hr̄ditatis.de leg.
ij.ēt ſi tpe deportationis,nullos filios habebat natos,vel in vte-
ro vxoris.Si aūt poſtea ſuſcipiat,& cum illis decedat,an illi ſub-
ſtitutū excludant,diſtingue,vt hic,primo caſu cū ſunt concepti
ante deportationē, excludunt,& ſic proficiunt fiſco, non ſibi:
quia bona remanent apud fiſcum.Nec ob.oppoſitio glo. quia
poſtq̄ ſibi nō proficiunt,non deberent fideicōmiſſario nocere,
quia non ſequitur,cū faciāt deficere di.ſub qua fideicommiſ-
ſarius vocatus eſt,vt l.filiusfa.§.cum quis.de le.j.& in authen. li
cet.C.de natu.lib.In ſecundo qn̄ poſt non faciūt deficere, & ſic
fideicōmiſſarius aduocat a fiſco in quē trānſiuerunt cum one
re fideicōmiſſi,vt ſ.e.l.Marcellus.§.fi.remanente tn̄ trebelliani-
ca,& ēt legitima(qn̄ eſſet de liberis teſtōris) penes fiſcum, quæ
remanſiſſet penes eū ſi deportatus nō eſſet ſicut remaneret pe
nes eius hr̄dem, vt l.q̄q̄. C. ad l. Falc. iſti tn̄ licèt concepti &
nati poſt deportationē,ſunt legitimi,& naturales,quia per de-
portationē matrimonium non ſoluitur,vt in l.j.C.de diuor.nō
3 tn̄ ſuccedunt patri pp confiſcationē.¶†Et no.in fi. q illa verba
ſi deceſſerit ſine liberis, debent intelligi de liberis ſuſceptis du-
rante ſtatu grauati, ideo ſuſcepti mutato ſtatu per deportatio-
nē,non cēſent̄ eſſe illi de quib.teſtator cogitauit.Itē nota,q cō
cepti hn̄r p natis.nā ſicut nati ante depotationem faciūt cōdi.
deficere ita & concepti,& ſic concordat cum l.qui in vtero. de
ſta.ho.licèt gl.ſignet p ria:& ſi grauat[9] decederet antequā na-
4 ſcerent̄,deficeret dō.vt l.iubemus.ante fi.C.eo. ¶†Vltimò re-
perit̄ hic vnū dcm̄ Iac.de Are.ad qd̄ ſemper remittit̄,quia quæ-
rit,quid ſi grauatus fuit bannitus de ciuitate,(nā hodie deporta
tione nō ſunt in vſu,ſed talia bannimenta ſic,)an habebit locū
iſte §.& qō ſtat an talis bannitus æquiparetur deportato.Gl.In
ſtit.quib.mod.pa.ſol.§.relegati.tenet q ſic,ſi eius bona applicā
tur,Doc. vn̄r nō conſiderare publicationes bonorū,ſed an poſ
ſint offendi ex forma ſtatuti,& tunc equiparentur,aliàs nō. qa
primo caſu perdunt oīa bn̄ficia ciuitatis,ex quo bellū eis indi
citur,ſecundo non.dicit tn̄ Iaco.de Are.quē oēs ſequuntur, q
talis bannitus æquiparatur deportatio quantū ad pdendū bn̄fi
cia ciuitatis ſuæ.non quantū ad pdendū bn̄ficia iuris cōis, ſicut
deportatus perdebat ciuitatē Romanā,& oē bn̄ficia iuris ciui-
lis Romanorū, nō aūt iuriſgētiū vn̄ poterat facere ct[9] iuriſgē.
vt l.ſi tibi mādauero.§.is cui[9] bona.ſ.mādati.nō ergo pōt teſta
b ri ſm̄ formā ſtatutorū ſuæ ciuitatis [b] ſi fortè ſufficerent tres te-
ſtes in teſtamentis,ſed ſecundū ius cōe ſic;& iō in talib.non hēt
locū iſte §.qa hic qd̄ dr̄ eſt de iure cōi Romanorū,non de iure
municipali,iō ſi dcederet poſt cū liberis cōceptis poſt bānimē
tū,illi;liberi facerēt deficere conditionē fidecommiſſi, & bona
remanerēt penes fiſcū.Et ex theorica Ia.d Are.multę qōnes ſol
uit̄,& ex ea Bar.multas q.ſoluit in qōne q̄ incipit, Lucanę ciui-
tatis,vbi multa bona dixit habito fundamento ab iſto dicto.

ADDITIONES.

a ¶Mors ciuilis. An Mors ciuilis operetur idē quod naturalis? vide Oldr.
conſi.cclxxxiiij.Ancha.conſi.ccclxxxxvj.

b ¶Ciuitatis. Adde latè eundem Pau.conſi.xxxii.

---

1 *Per deportationē nō perditur facultas eligendi perſonam data a teſtatore, ſed per dampnationem in metallum ſic.*

2 *Religioſus alicuius religionis quæ poteſt habere in communi, poteſt eſſe arbitrator, & quid ſi non poteſt habere in communi.*

1 **§.Si quis rogatus.** †Per deportationē.n̄ pdit̄ facul
tas eligēdi pſonā data a teſtōre,
ſed

ſed per damnationẽ in metallũ ſic.h. d. quia primo caſu ſtatus non eſt omnino annihilatus, cum conſiſtat in duob.ſ. in ciuitate, & libertate, & per deportationem perdit̃ ciuitas, & nõ libertas, ideo penes eum remanet iſta facultas facti, ſed per damnationem in metallum perditur vtraq;. In caſu aũt præcedentis §. non eſt dña inter deportatum & damnatum in metallũ: qa vtrobiq; eſt eadẽ rõ.ſ. mutatio ſtatus, ꝗ ibi conſiderat̃ quo ad liberos: hic aũt quo ad eum cõſiderat̃ annihilatio totalis, vel nõ
2 totalis.† Et eſt arg. ꝙ religioſus alicuius religionis, quę poteſt ha
a bere in cõi, poſſit eſſe arbitrator:[a] quaſi ſtatus eius non ſit omnino annihilatus, ſed ſi non poteſt habere, vt in fratre minore, ſecus, quaſi pro mortuo omnino habeat̃. Et hoc quantum ad temporalia, ſed quo ad pias cauſas vr̃, ꝙ quilibet iſtorũ ſit capax, vt ſi relinquã pauperib. eligendis, vel nominandis ꝑ Titiũ, vt quãcunq; iſtarũ religionũ ingrediatur, non perdat facultatẽ
b noĩandi,[b] quia licèt ſit mortuus mundo, non tñ Deo. immo magis viuit, vide Bar. in lib. minoricarum, & adde quod dixi ꝑ iſtum tex. in l. vnum ex familia. de leg. ij. in prin.

ADDITIONES.

a ¶Arbitrator. Adde Ancha. conſ. pe.
b ¶Nominandi. Adde Ancha. conſ. 200. Soci. conſi. xi.

1 *Sine liberis dicitur deceſsiſſe, qui liberos ſuperſtites nõ relinquit, licèt eos habuerit.*
2 *Subſtitutus qui dicit aliquem, cui fuit ſubſtitutus, deceſsiſſe ſine liberis, & ſic filium primo mortuum eſſe, ꝙ habeat intentionem ſuam fundatã, niſi contrarium appareat.*
3 *Quando præſumatur pater prius deceſsiſſe quàm filius.*
4 *Subſtitutus pupillariter, ſi dicit filium deceſsiſſe in pupillari ętate, & ſic locum eſſe ſubſtitutioni, matre vel alio ab inteſtato veniente contrariũ aſſerente, cui incumbat onus probandi.*
5 *Qualitas adiuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi.*
6 *Si quis fuit grauatus ſi deceſſerit ſine liberis, an ſit locus ſubſtitutioni ſi deceſsit cum liberis, ſed liberi poſtea deceſſerunt ſine liberis, dic ꝙ nõ, quia ſubſtitutio fuit extincta.*

1 **§. Si quis autem.** † Sine liberis dr̃ deceſſiſſe, q liberos ſuꝑſtites nõ reliqt, licèt eos habuerit. h. d. Et ponit tres caſus. Primo, qñ diuerſis tp̃ib. deceſſerũt, & ɔſtabat ꝙ primo liberi, & poſtea grauatus, vſq; ibi. (ſed ſi naufragio.) Secundus caſus eſt, qñ eodẽ tp̃e, ſputa eodem naufragio, vel ruina, & conſtabat idem, ꝙ primo filius ſpiritũ emiſerat, poſtea pr̃, vel conſtabat ſimul, non prius vnus ꝗ alter, vſq; ibi, [aut igitur.] ita ɔcludit, & poſtea ponit aliũ caſum, qñ non conſtabat qs eorũ prius deceſſerat, & conſtabat tñ ꝙ filium ha
2 buerat, & ꝙ ambo mortui erant. † ſed dr̃ in fine vnum ſingulare, qđ alibi non reperitur, ꝙ ſubſtitutus q dicit illum deceſſiſſe ſine liberis, & ſic filium primo mortuum eſſe hẽt intẽtionem ſuã fundatã, qa hoc p̃ſumitur, niſi ɔ̃rium appareat, & eſt valde ſingulare dcm̃. videbatur ɔ̃rium, poſtꝗ iſte ſubſtitutus agit, & petit fideicommiſſum, & fundat ſe in negatiua. nam hẽt neceſſe dicere, ꝙ fideicommiſſum extitit, qa ille deceſſit ſine liberis, aliàs ineptè ageret, & poſtꝗ ita eſſet, videbatur ꝙ hẽret ꝓbare hanc negatiuã, ꝑ ea ꝗ no. in l. hoc iure. de verb. obl. ꝑ Bar. & per Inn. in c. ſuper his. de accu. & tñ ɔ̃rium hic dr̃, qa ſufficit hic narrare, vt ſic aptè dicatur agere, & aduerſarius q dicit oppoſitum, habeat neceſſe ꝓbare, ꝙ prius deceſſerat pater, & poſtea filius, nec ſufficit ſibi articulare, & probare, ꝙ ille grauatus habuit fi
3 lios, niſi ẽt probet, ꝙ ſuperuixerunt patri. ¶† In gl. magn. ibi. [l. qui duos. §. qui cum in bello.] ille §. de directo ɔ̃dicit fini huius §. ꝙ in dubio pr̃ p̃ſumit̃ deceſſiſſe anteꝗ̃ filius, & ſic ꝙ deceſſerit cum liberis, & iſte tex. vult ɔ̃rium, ꝙ videat̃ conditio extitiſſe, & ſic ꝙ deceſſerit ſine liberis, gl. intelligit illum §. qñ ɔſtat ꝙ filius erat pubes, iſtum aũt text. qñ conſtabat, ꝙ erat impubes, q præſumitur mortuus ante patrem, vt l. allegata in gl. quæ ſolutio eſt diuinatio. vbi verò dat aliam ſolutionẽ, qđ eſt ſpeciale hic, ne fideicommiſſum intercidat; ſecus in alia materia. iſta ſolutio eſſet bona ad ɔ̃rium, quod primo feci, quia licèt ſubſtitutus agat, & fundet ſe in negatiua, non hẽt neceſſe illam probare, rr̃ ſecus, vt no. in l. locis. ſ. alleg. Quantum aũt ad ɔ̃rium de illo §. Bar. dat ibi aliam ſolutionem, ꝙ ibi loquit̃ qñ conſtabat, ꝙ pr̃ & filius moriunt̃ eodem tempore. ſ. eodẽ naufragio, vel ruina, vel bello, & non conſtabat quis primò emiſit ſpiritum, & tunc diſtinguitur inter pupillum, & maiorem pupillo. Iſte aũt finis qñ mortui ſunt diuerſis temporibus, quo caſu indiſtinctè ſi aliud non appareat filius p̃ſumitur mortuus ante patrem, vt hic, quod eſt ſingulare, ſed iſta ſolo vr̃ ɔ̃ iſtum tex. quia ſ. in ver. [ſed ſi naufragio.] loquitur qñ eodem tp̃e, & iſte finis vr̃ referri ad iſtũ ver. Dic ſuſtinendo Bart. ꝙ immo non refert̃, ſed mutat caſum qñ diuerſis temporib. & ꝙ verſi. p̃cedens debet intelligi qñ ɔſtabat, ꝙ filius erat primo mortuus, vel ſimul mortui ſunt ita, ꝙ non prius vnus ꝗ alter; ſi tñ eſſet dubium, hr̃et locum l.
4 ɔ̃ria, & præcedens diſtinctio. † Sed quid in pupillari ſubſtituto dicente filium deceſſiſſe in pupillari ætate, & ſic locũ eſſe ſubſtitutioni matre vel alio ab inteſt. veniente ɔ̃rium aſſerente, cui incumbat onus probandi? Reperio Bar. cõſuluiſſe. (fauore ſubſtitutionis.) ꝙ intentio ſubſtituti ſit fundata eo ipſo, ꝙ ſic aſſerit, per iſtum tex. ſingularem, quia non minus eſt fauorabilis, ꝗ̃ fideicommiſſaria, immo plus, ſed Bar. in quodam ſuo conſilio, de quo Bal. non facit mentionem, tenet ꝙ incumbat agenti. vñ ſi ſubſtitutus poſſidet, & mr̃ agat, ipſa probat, vt l. ij. de probat. ſed quare ẽt hic non diſtinguitur, immo ẽt ſi agat ſubſtitutus, incumbat ſibi onus probandi; ſed ſufficit ꝙ aſſerat grauatũ deceſſiſſe ſine liberis? Rñdeo, quia fundat ſe in negatiua, ſed ſub
5 ſtitutus in affirmatiua. ¶† Vltimò opp. ɔ̃ primum dictũ qa ſufficit grauatum habuiſſe filios, licèt non durauerint. l. ſi quis hæredem. C. de inſti. & ſubſti. Sol. ſi ſubſtitutio eſſet facta ſub ɔdi. ſi liberos nõ habuerit, fateor ɔ̃riũ, ſed ſi fuit facta ſi deceſſerit ſine liberis; vnde requiritur, ꝙ habeat tempore quo decidit, vt euaneſcat ſubſtitutio, qa qualitas iuncta verbo, intelligitur ſm
6 tp̃s verbi, vt l. in delictis. §. ſi extraneus. de noxa. † Sed pone, deceſſit cum liberis, ſed poſtea liberi deceſſerunt ſine liberis, an ſit locus ſubſtitutioni? Rñdeo non, quia ſubſtitutio fuit extincta, vt hic patet in ver. [aut igitur] licet in contrarium faciat auth. ſed & ſi quis. C. de ſecun. nup. & ibi Cy. in fi. format hanc qõnem in ſimili, & non allegat iſtum tex. Sed Io. An. in add. Spe. de teſta. in §. in primis. in vltima qõne ſic decidit, & allegat illam l. ſi qs hr̃dem. C. de inſt. & ſubſt. & ĩ, eo. l. hr̃dib. & C. quando di. le. ced. l. cum vxori. nec ob. illa auth. quia loquitur in caſu valde ſpeciali, & contra vim verborum in re merè poſitiua.

1 *Verbum hæredibus, in condi. appoſitum reſtringitur ad filios.*
2 *Liberorum vel filiorum appellatio, an aliquando comprehendat etiam extraneos hęredes.*
Quando in defectum venientium ab inteſtato venit fiſcus, an ipſe dicatur hæres defuncti.
3 *Sicut quando iſtud verbum hæredibus, ponitur in conditione, reſtringitur ad liberos, ne ſequatur inconueniens ꝙ conditio nunquam exiſtat, an ita quando apponeretur in diſpoſitione, ſi ſequeretur inconueniens, ꝙ ſumeretur pro extraneis hęredibus.*
4 *Quid in conceſsione emphyteuſis, feudi, vel precariæ.*

1 **§. Si quis ita.** ¶† Verbũ hr̃dib. in ɔdi. appoſitũ reſtringitur ad filios. ad hoc allegatur. ¶ In tex. ibi, [fidei tuæ filii cõmitto.] dic, ſed quid ſi iſta ſubſtitutio fuiſſet facta extraneo ſub iſta cõdõne? Vr̃ aliud, qm̃ ad deſcendentes illius extranei non cenſet̃ teſtator habuiſſe affectionẽ, ideo verba eius non vñr reſtringenda ad illos, ſed ſm ꝓprium ſignificatum intelligenda, qui eſt, ꝙ applõne hæredum continent̃ ẽt extranei hæredes, vt l. ſciendum, & l. hr̃dis appellatio. de verbo. ſig. in ɔ̃rium facit tex. in fi. dũ dicit. [cum quidam ſine liberis,] & ſic vr̃ extendere ad alium caſum qñ extraneis fuit facta. Item ꝑꝑ rationem gl. & Doc. qa dñt, ꝙ rõ huius tex. eſt quia conditio dẽt ſe hr̃e ad eſſe, & non eſſe, ſed ſi intelligeretur, generaliter in hæredibus quibuſcunq;, nunꝗ̃ hr̃et ſe ad eſſe, ſed ſemper ad nõ eſſe, quia nunꝗ̃ decederet ſine hærede, & ſic nunꝗ̃ eſſet locus fideicommiſſo, quod teſtator non cenſetur voluiſſe pro qua ratione facit tex. in c. coram. de offi. deleg. ante fi. ibi. dum dicit, qa
2 id raro, &c. & iſta pars vr̃ verior. ¶† In tex. ibi. [de liberis.] dic ſic econuerſo. aliqñ appellatio liberorum vel filiorum lata eſt, vt extraneos hęredes comprehendat de ritu nup. l. libertum. §. j. ¶ In gl. ibi. [cum ſaltem fiſcus ſit hæres.] Not. iſtam gl. ꝙ quando in defectum venientis ab inte. venit fiſcus. ꝙ ipſe dr̃ hr̃s defuncti. in contrarium facit, quia tunc deſinit eſſe hr̃ditas, & incipiũt eſſe bona vacãtia, & fiſcus venit potius, vt ſucceſſor vl̃is, ꝗ tanꝗ̃ hr̃s. hinc eſt ꝙ ſi apprehendat bona, non tenetur vltra vires hr̃ditatis, vt l. j. §. an bona. de iure fiſci. quod non eſſet ſi eſſet propriè hr̃s, & ad hoc l. inter eos. in fi. de fideiuſſo. cũ ibi not. & hæc eſt veritas, licet gl. ſic dicat, ſed habuit reſpectum, ꝙ aſſi
3 milatur hr̃di. ¶† In gl. ibi. [& eſt ſecundum hoc] dic, intentio gl. eſt iſta, ꝙ ſicut qñ iſtud verbum hr̃dibus, ponitur in ɔditione, reſtringit̃ ad liberos, ne ſequatur inconueniens ꝙ cõditio nunquam exiſtat. ita qñ apponeretur in diſpoſi. ſequeretur inconueniens, ꝙ ſumeretur pro extraneis hæredibus, vt in conceſſione emphyteuſis, feudi, vel precariæ. nam intentio concedentis cum ex toto non abdicet a ſe dominium, immo retinet directum, cenſetur fuiſſe, vt aliquando vtile conſolidetur cum directo propter defectum hæredum, & hoc non poſſet contingere ſi intelligeretur de quibuſdam hæredibus, ideo reſtringitur ad
4 liberos. † Breuiter eſt dicendum, ꝙ in feudo hoc eſt verũ, cùm non tranſeat ad extraneos hæredes de ſui natura, ſed ad liberos tantum, ſi ſimpliciter fuiſſet conceſſum alicui, non facta mentione de hæredibus, vel de liberis: vt in c. j. §. qui verò. Conradus qui feud. da. poſ. ideo ſi fiat ſibi hæredibus ſuis, intelligitur ſe
a cundum naturam feudi de liberis maſculis, & non fœminis, niſi dicatur expreſsè maſculis, & fœminis,[a] & tunc primo venirent maſculi, & in eorum defectu venirent fœminæ, vt in tit. de alie. feudi. §. j. iuncto tit. de eo, qui ſibi vel hæredibus ſuis maſculis, & fœminis. In emphyteuſi verò ſi quidem eccleſiaſtica,

ADDITIO.

a ¶Et fœminis. Limita ſingulariter, niſi feudum ſit cõceſſum a fœmina. quia tunc tr̃ãſit ad fœminam propter partem ſexus ſecundum Anch. cõſi. 84.

ca,ſimiliter reſtringitur ad liberos maſculos,vel fœminas,& in
hoc differt a feudo,vt in Auth.de nõ alie.§. emphyteuſim . vbi
ita ſuccedunt fœminæ ſicut maſculi.ſed ſi non eſt eccleſiaſtica,
tranſit ad quoſcunq; hr̄des,ẽt extraneos, & iſtud verbũ hæredi
bus,gñaliter ſumeretur,& ſm̃ propriũ ſignificatũ,vt no.in Spe.
de locato §.nunc verò aliqua,ver.113.vbi omnino vide , maxi-
mè in fi.cũ ver.ſeq.& quod no.Bal.in auth.ſi quas ruinas. C. de
ſac ſan.ec.quicquid dicat iſta gl.quæ gñaliter vr̃ loqui, & dicere
ꝯtrium. Nec ob.ratio primo facta,quia per aliũ modum poteſt
dominium vtile conſolidari cũ directo pp̄ non ſolutam pẽſio-
nẽ, vel alienationẽ factã ſine voluntate concedentis.¶In ſi.glo.
ibi,[reſpondeo deficit ꝯditio.] Tenet ergo iſta glo.ꝙ non requi
ratur,ꝙ ſint hr̄des,licèt fuerint nominati per verbum hæredib.
ſicut ſi fuiſſent nominati per verbum liberis, quo caſu non re-
quireretur,ꝙ eſſent hr̄des,vt l.filiusfa.§.cũ quis. de leg. j. dum-
modo potuerint eẽ ſi voluiſſent, vel potuerint facto teſtatoris
eos exhæredantis ſm̃ Doc. licèt ibi glo. dicat ꝯtrarium . Sed ſi
non potuerunt eſſe ex diſpoſitione legali, vt quia erat deporta-
tus, vel frater minor, tunc ſecus,ut ibi not.Bart.quia nõ faceret
deficere condi.ꝯ cuius dictũ facit §.ſi quis rogatus.s̃.ea.l.& Bar
to.de illa non meminit.& dic vt ibi dixi.hic verò Bar. vel habe-
bat gl.corruptã,vel non perpendens de eo, quod glo. voluit di-
xit glo.velle, ꝙ ſint hæredes,ad hoc vt excludant ſubſtitutũ, qđ
ipſe fatetur verũ ſi fuerint nuncupati per uerbum hæredibus,
vt hic erat,& ſic vtrunque requiritur, ꝙ ſint liberi , & hæredes ,
ſecus qñ per verbum liberis,& pro hoc quod no. idẽ in l. vt iu-
riſiuran.§.ſi liberi.de ope.liber.& Bal. in l. liberti liberteque. C.
eo.tit quia dicunt ꝙ qñ conceditur emphyteuſis alicui pro ſe,
& eius heredibus,vel liberis,& hæredibus,duo requiruntur,ut
poſſit ſuccedere,ꝙ ſint de liberis,& ꝙ ſint hr̄des ꝑ §.emphyteu-
ſim in Auth.de non alie.ſecus ſi pro ſe & liberis,quia tunc ſuf
ficeret, ꝙ eſſent de liberis,ut idẽ Bar.tenet in l.quod dr̃. de ver-
bo.obl.& Bal.plenè in d.auth.ſi quas ruinas.ſed iſta glo.vult ex
preſsè ꝯtrium,& ego cogitaui vnũ,quod alibi non reperies , ut
dicamus ꝙ iſtud verbum hr̄dibus,ponitur ſolum ſine verbo li
beris,& ex natura cõceſſionis vel actus reſtringitur ad liberos ,
& ſufficiet,ꝙ ſint liberi,licèt non hæredes. Glo.eſt hic ordinaria
quæ etiam poteſt intelligi in terminis præcedentis quæſtionis,
ſed ſi poneretur cũ verbo liberis,ut concedo tibi,& liberis tuis
& heredibus,tunc ut verbum heredibus, aliquid operetur, re-
a quiritur ꝙ ſint heredes, & liberi. [a] quia concedens copulando
iſtas qualitates cenſetur ambas requiſiuiſſe, ſed in caſu prece-
denti,verbum hr̄dibus,ſatis operatur ꝙ exponitur pro liberis,
hic verò non poteſt exponi , cum de liberis expreſſim fecerit
mentionẽ,& habeo nunc iſtũ caſum de facto,nec vnq̃ iſta cogi
tatio quæ videtur veriſſima, venit mihi in mentem, niſi nunc ,
& per eam limitantur dicta Bar.& Bal.in locis prælleg.nec ille
§.in quo ſe fundant, probat contrarium, ſi benè inſpiciatur.

A D D I T I O.

a ¶Et liberi, Adde Ang.cõſi.315.& habetur in l.quod dicitur.de verb.obl.
copioſè.& vide Ang.conſi.81.vbi ponit an ſi ſtatutum dicens lucrũ do-
tis maternæ filio acquiri acquiratur etiam heredi.

2 *In fideicommiſſum vniuerſale quãdo veniant fructus percepti & nu.1.*
3 *Quid ſi non erant percepti,ſed pendentes.*
4 *Quid ſi non erant percepti,nec pendentes,ſed percipi potuerunt per hæ-
redem.*
5 *Feudum,vel emphyteuſis defuncti, an veniant in fideicommiſſum vni-
uerſale.*
6 *In legatarijs particularibus,vel fideicommiſſarijs,an fructus ad eos per
tineant.*

L E X VIII.

1 **IN fideicommiſſariam.** † In fidei
cõmiſſũ
vniuerſale non veniunt fructus percepti per hr̄dem
poſt aditã hereditatẽ, niſi fuerit hr̄s in mora, vel ni
ſi fuerit ſpecialiter grauatus de ipſis reſtituendis , quia non di-
cuntur res hereditariæ, ſed hæredis, & in tali fideicõmiſſo non
ueniunt niſi res hæreditariæ. ꝯputantur tñ in quartã.h.d. vſque
ad §.ſi legatum,& primo ponitur una regula uſque ibi [niſi,]
ſecundo ponitur duplex exceptio,vſq; ibi, [planè] tertio ponit
limitatio ſecundæ vſque ibi,[quoties,]quarto ponit eius ratio
ſatis notanda. Circa regulam notandum eſt, ꝙ poteſt intelligi
in trib.caſibus. Primus, qñ fideicõmiſſum erat conditionale. Se
cundus,qñ erat in diem , & dies erat appoſitus fauore grauati
hæredis,non fauore fideicommiſſarii, & utroq; caſu dicuntur
fructus percepti iudicio teſtatoris,& hẽt locum iſta regula, &
etiam limitatio, de qua in verſic.[planè.] Tertius põt intelligi,
qñ fideicõmiſſum erat purũ & fideicõmiſſarius erat negligẽs
petere ſibi reſtitutionẽ ſaltem uerbalem fieri, quo caſu diceren
tur percepti negligentia non petentis,& de rebus hæredis, qm̃
ante reſtitutionem uerbalem non ſunt fideicõmiſſarij, ſed hæ-
redis,& habet locum regula, non tñ limitatio poſita in uerſic.
[planè.] quia tunc non computantur in quartã, ut hic in gloſ.
per l.mulier.§.ſi heres.j.eo.† Si aũt reſtitutio uerbalis eſſet fa-
cta,licèt fideicõmiſſarius negligeret petere ſibi fieri reſtitutio-
nem realẽ: nihilominus fructus tanq̃ percepti ex rebus fideicõ
miſſarij uenirent reſtituendi, ſicut percepti ex rebus ſpecialiter
legatis,ut l.Herennius.s̃.de uſu.ſm̃ Ang.& benè. Item habet lo
cum regula in fructibus perceptis poſt aditam hæreditatẽ per
hæredẽ,vel aliũ eius nomine. Si verò ante aditam hæreditatem
fortè per curatorẽ datum bonis,vel per ſeruum hereditarium
illi venirent indiſtinctè reſtituendi,nõ haberet locum regula ;
quia dicuntur hereditarij,qm̃ effecti ſunt ipſius hæreditatis , q̃
vicẽ perſonæ defuncti repreſentat,& hoc patet j.eo.l.ita tñ.§. j.
in fi.& multò magis ſi fuiſſent percepti per teſtatorem , & tem-
pore mortis ſuę in hereditate reperti ut no.gl.in l.quod his ver
bis.in prin.s̃.de leg.3.in j.gl.& in hoc differt fideicommiſſarius
vniuerſalis a particulari,quoniam ad particularem non perti-
nent fructus rei legatæ percepti viuente teſtatore, ut l. quæſitũ.
§.j.de legat.j.vel etiam ex hr̄ditate iacente, quia tunc non ſunt
percepti ex re legatarii,ſed in vniuerſali hoc non conſideratur,
ſed ſolũ ꝙ ſint res hereditariæ,cũ oẽs illæ veniãt in fideicõmiſ-
ſo. Percepti autẽ poſt aditam hæreditatẽ nõ poſſunt dici res hæ
reditariæ, quia deſiit eſſe hæreditas per aditionem , ſed dicũtur
hæredis,licèt percepti ex rebus,quæ quondam fuerunt hæredi
tariæ,& hoc vult dicere ver [quoties,]& quæ erant ipſius hære
3 dis ante factam reſtitutionẽ nimirũ ſi ſunt ſui.† Quid aũt ſi nõ
erant percepti,ſed pendebant? glo. hic iſtũ caſum omittit , ſed
in l.in fideicõmiſſi.in prin.s̃.de vſur.dicit eos indiſtinctè venire,
tanq̃ ſint pars rerũ quæ reſtituuntur, quod ego puto verum, ſi
erant pendentes tempore mortis teſtatoris, quia tunc perinde
eſt ac ſi fuiſſent percepti per eum, ſed ſi fuerunt ſati per hære-
dẽ,& tempore conditionis,vel diei aduenientis,& reſtitutionis
fiendę erant pendentes,dicuntur heredis, ac ſi fuiſſent collecti
per eum,& idem dicendũ eſt de eis,quod de iam perceptis, ut
4 adhibeatur diſtinctio gl.† Itẽ quid ſi non erãt percepti,nec pen
dentes,ſed percipi potuerunt per heredem? Rñdeo illi non ve
niunt niſi propter moram heredis,ut l.apud Iulianum.§. 1. de
lega.1.Itẽ iſta l.loquitur in fructibus naturalibus, uel induſtria
libus. Quid in acceſſionibus merè ciuilibus,vt in vſuris,& pen-
ſionibus? dic vt j eo.l.poſtulãte.§ ſed & in huiuſmodi. ¶In tex.
ibi,[ſpecialiter.] No.hoc verbũ.nam oportet,ꝙ ſpecialiter gra
uet ipſum de fructibus reſtituendis,ſecus ſi generaliter vt reſti-
tuat quicquid ad eum ex bonis, vel ex hereditate eius peruene-
rit,ut eſt caſus not.in d.l.quod his verbis.niſi eſſet appoſita di-
ctio geminata quantacũque pecunia, vt j.eo.l.baliſta. ¶ In tex.
ibi,[in quartam imputantur] dic ẽt in debitum a defuncto ip-
ſi hæredi, ut s̃.ad l.Fal.l.quod de bonis.§.quod auus, & in qua-
ſi debitũ, vt j eo.l. mulier. §. cũ proponeretur. & in quamlibet
aliã detractionẽ, quę veniret fienda de legatis , puta quia tran-
ſcenderent vires hæreditatis, nã ſupplẽtur ex fructibus iudicio
teſtatoris ꝑceptis vt j.eo.l.ita tñ.§.hæres ex aſſe. & idez ſi aliqua
dãna in rebus hr̄ditariis obueniſſent,quia ſupplentur ex fructi
bus ꝑdictis, vt j.eo.l.ſcribit Celſus.in fi.& ibi ꝑ Bar.in d.l.baliſta.
& ſic iſtud lucrũ fructuũ dat hr̄di cũ multis oneribus , & ſic qđ
ſupereſt vltra illa,retinet ſibi,nec de illo hẽt ſoluere vſuras cre-
ditorib. hr̄ditariis, vt j.eo.l.deducta.§.qui poſt nec põt imputa-
5 ri quare hoc non fecit. Tene menti omnia ꝑdicta. ¶† In tex.ibi,
[qđ fuit hr̄ditatis.] ſed an feudũ, vel emphyteuſis , qđ habebat
defunctus, veniat in fideicõmiſſum vniuerſale? dubiũ ſtat vtrũ
iſtæ dicantur res hr̄ditariæ, vel non, cum nõ eſſent defuncti ple
no iure: de hoc dic vt no ꝑ Dy.& Bar.j.eo. l. ſi patroni, in prin.
6 & ꝑ Bal.C.de fideicõ.l.cũ uirũ. ¶ † Vltimò ſcias,ꝙ gl. q̃ eſt hic,
loquitur de fideicõmiſſo ul̃i, quid aũt in legatariis particulari-
bus, uel fideicõmiſſariis,an fructus ad eos ꝑtineãt ? eſt alia ma-
teria, de qua ꝑ Cy.in l.fi.C.de uſu.& fruc.leg.& per Bar.in l.ſi ti
bi homo.§.cũ ſeruus.de leg.1.Item ſupple ſm̃ membrum glo.
qñ fructus ſunt collecti negligentia fideicõmiſſarii , ꝙ non ue-
niãt reſtituendi, & iſtud eſt uerum , etiam ſi heres coactus adi-
uit, ut eſt caſus j.eo.l.ita tñ.§.1. Et etiam tertium membrũ, duz
dicit ꝙ qñ mora non ſoluentis ꝯputat ſibi in quartã , & ſuper-
fluos reſtituit, ꝙ iſtud eſt uerũ, etiam ſi ſit de liberis primi gra-
a dus, [a] ut j.eo.l.poſtulante.§.ſed & in huiuſmodi,& ibi per Bar.

A D D I T I O.

a ¶Primi gradus. Adde vt per Lud.Ro.conſi.239.& per eundẽ conſi. 206.
per Alex.conſi.256.vbi ꝙ in legatariis, & fideicommiſſarijs.

§.Si legatum. † In fideicõmiſſo relicto de parte hæ-
reditatis ueniunt prelegata, quatenus
capiuntur hr̄ditario iure,non ꝙ a cohærede, h.d. dic plenè ut l.
Titia.s̃.ad l.Fal.¶In tex.ibi,[& rogatus ſit.]ſubaudi poſt prele-
gatũ iam factum, aliàs nec portio hr̄ditaria uenit in fideicõmiſ
ſo, ut d.l. Titia.¶In tex.ibi [hr̄ditatis.]dic ſecus ſi dixiſſet dunta-
xat ſuam portionem, quia tunc ueniret ẽt quatenus capitur iu
re prelegati a coherede,ut s̃.eo.l.Marcellus,§.quidam liberis.

L E X XIX.

1 **VBi pure fideicom.** † Fideicõmiſſũ re-
lictũ ſimplr̃ filio he
redis, ualet, ſi ſint appoſita aliqua uerba, per quæ ap-
paret fuiſſe delatũ in tp̃s, quo ille erit ſui iuris. h.d. a-
liàs nõ ualeret iſto iure, ut Inſti.de leg.§.an ſeruo.qa nõ uideret
dilatum in id tp̃s, ut hic colligitur,& s̃.de leg.3.l.fideicõmiſſa.§.

ſi filio,& dixi.ſ.e.l.cogi.§.ſi pr̄ & hoc qñ pr̄ fuit inſtitutus,& ab eo filio relictū. Si vero filius,& pr̄ cui p̱ filiū hr̄ditas acq̄rit̄,fuit grauat⁹ reſtituere eidē filio,tūc ēt ſi alia verba nō ſunt appoſita intelligit̄ dilatū ĩ tp̄s,ĩ quo erit ſui iuris,vt l.cū filio.in fi.de leg.j. ſm ĩtellectū Bart.ibidē.p̱ l.epiſtolā.§.fi.ĵ.eo.ti.¶In tex.ibi(purè.) dic quantū ad corticē verborū,tñ eſt ꝯdōnale pp̱ illa verba, (faciaſq;&c.Idē ſi q̄cūq; alia ꝯdō fuiſſet appoſita,vt nō ſit nulla a prin.ſed expectet̄ euētus ꝯdōnis,& ſi tūc erit ſui iuris, valebit,aliàs ſecus,qa in ꝯdōnalibus nō habet locum regula Catoniana.

1 *Rogatus partiri vel diuidere hæreditatem cum alio,cenſetur rogatus illi reſtituere partem,& habet locum Trebellianum,ac ſi expreſsè rogatus fuiſſet reſtituere.*

2 *Si teſtator mandauit alicui vt communiter viueret cum Titio, quid importent hæc verba.*

Mens & intentio ſtatutorum,magis eſt inſpicienda quàm verba.

Statutum,ꝙ ſemel tantum poſſit apellari a ſententia , an habeat locum quando tot ſunt ſententiæ,quot capitula.

1 §.Te rogo. † Rogatus partiri vel diuidere hr̄ditatē cū alio,cēſet̄ roga⁹ illi reſtituere partē ; & hēt locū Trebellianū,ac ſi expreſsè rogatus fuiſſet reſtituere.h.d. Et pp̱ hoc dico eſſe verū qđ no.gl.ĵ.e.l.mulier.§.fi.ꝙ non refert an teſtator leget alicui partē hæreditatis,an mādet eā ſibi reſtitui, licèt ſenatus cōſultū loquat̄ in hr̄ditate fideicōmiſſaria,& ſic relicta p̱ verba obliqua,q̄ ſemp̱ dirigunt̄ ad grauatū,vt p̱ eius manus accipiat̄,ſed verbū lego,eſt directū,qa dirigit̄ ĩ legatariū, tñ nō pōt operari iure directo,vt tranſeāt iura hr̄ditaria in legatariū,ſicut qñ relinquit̄ res ſingularis,ſed operat̄ iure fideicōmiſſi,vt ſ.e.l.ex facto.in prin.¶ In tex ibi[partiaris].Idem ſi mādauit vt cōmunicaret,vel vt eſſet cōis cū Titio,vt.ĵ.eo.l. Lucius.in
2 in prin.† Quid aūt ſi mādauit vt cōiter viueret ª cū Titio,quid
a importan hęc verba?vide Bart.in l.Quintus. de ann. leg. qui ꝯſuluit.¶ In tex.ibi[nec verba.]nota bonū tex.ad ſtatuta, ꝙ magis ſit inſpicienda mens & intentio eorū,q̄ verba,licèt ignorantes,& groſſi homines vt plurimū faciāt ꝯ̄riū,adhærētes verbis, ſicut iudæi.Vnde ſi ſtatutū dicat ꝙ ſemel tm̄ poſſit appellari a ſnīa,& ſnīa cōtineat duo capitula vnū ꝓ me,aliud ꝯ̄ me, appellaui ab hoc ſcđo,aduerſari⁹ a primo: Iudex appellationis reuocauit ſnīam ĩ primo,& dedit eam ꝯ̄ me,volo appellare iterum; vidi quoſdā dubitari,imo obſtinatos eſſe,ꝙ non poſſim,pp̱ verba ſtatuti,qa ſemel appellaui ab iſta ſnīa,ſed nō cōſiderāt ꝙ tot ſunt ſnīæ quot ſunt capitula diuerſa,vt l.etiā.ſ.de min.& a ſnīa lata in hoc cap.amplius non appellat̄,quia nec fuit expediens,

§.Qui in diſtrandis. † Sumptus facti p̱ hr̄dem circa res hr̄ditarias pn̄t detrahi de fideicommiſſo tanq̄ ęs alienū.h.d.ſm vnū intelłm. ſm aliū dicit totū ꝯ̄riū,ſed ambo ſoluant̄ cū diſtinctione, qa ſi ptinēt ad ꝑpetuā vtilitatē rerū,locū hēt prim⁹ intelłs,ſi ad tēporalē,locū hēt ſcđs ut.ſ.de impenſis.l.iij.§.nos gn̄aliter, qa dēt hoc ſcđo caſu cū fructib.cōpēſare,uide l.fi.§.ĩ cōputatione.C. de iure delib.ſumptib.factis in recolligēdo teſtm̄,uel inſinuando ipſum,uel in bannimentis,quia detraunt̄ de hæreditate,ſicut detraheretur debitum a defuncto ipſi hæredi , facto inuentario.

ADDITIO.

a ¶Communiter viueret.In hac q,vide Ale.latè cōſi,lxxii. cum duob.ſeq. li. iiii.& quid ſi teſtator fecit ipſos iurare vt cōmuniter viuerēt,qualiter tūc teneantur:& an poſſint reſilire a cōmunione.vide per Old.conſi.xli.

LEX XX.

1 SEd & ſi ad tempus. † Si relinquitur ĩ tp̄s liberorū,cedit dies,& implet̄ ꝯdō ſtatim ꝙ quis liberos genuit, licèt adhuc nati non ſint , ideo interim decedes ad hr̄dem tranſmittit,tanquam ſit purificatum,h. d.no. quod intellige ſi poſtea naſcatur aliquis aliàs perinde eſt ac ſi non fuiſſet conceptus partus,ut ſ.de lib. & poſthu.l.ſi filius hęres.

1 *Hæredi qui per errorem facti totam hæreditatem reſtituit ,non detracta quarta,ſuccurritur modis de quibus hic.*

2 *An poſſim proteſtari debitoribus debitoris mei,ꝙ ſibi non ſoluant quouſque mihi ſatisfecerit.*

3 *Si quis vendidit rem.& habuit fidem de pretio vſque ad certos dies, & dedit licētiā emptori vt ꝓpria authoritate poſſit poſſeſſionē occupare, & emptor in termino nō ſoluit quod poſſit venditor illā licētiā auferre.*

LEX XXI.

1 HAeres. Hr̄di qui per errorē facti totā hr̄ditatē reſtituit,nō detracta quarta , ſuccuritur modis de quibus hic in tex.h.d. Et ponunt̄ quatuor modi,vt poſſit ꝯdicere poſſeſſionē rerū.Itē ꝙ ꝓpria authoritate poſſit capere,ſi fideicōmiſſarius adhuc nō cepit, ipſe tñ p̱ prius non ceperat, Itē ſi prius ceperat , & facta erat reſtō uerbalis,& nō realis,habeat exceptionem doli,ſi petat̄ realis. Itē ſi facta erat ēt realis,ut poſſit ꝓteſtari debitoribus hr̄ditarijs ; ꝙ
2 illi ſoluāt quouſq; habeāt ſuā quartā. † & nota iſtud.quod ſin-
a gulare eſt ut poſſim ꝓteſtari debebitorib⁹ debitoris ª mei,ꝙ ſibi non ſoluant quouſq; mihi ſatisfecerit,& quotidie fiunt iſtæ ꝓteſtationes p̱ curiā,& ſequeſtrant̄ pecuniæ ad inſtantiam creditorū,facit l.fi.de l.cōmiſſaria.q̄ tñ ꝓteſtatio in depoſito nō ur̄ admittēda.vt C.depoſi.auth.ibi poſita.¶In tex.ibi, [totā hr̄ditatē reſtituit,] dic p̱ errorē facti credens quędā alia bona extare,q̄ nō reſtituit,& q̄ nō ſufficiūt ad quartā,& tñ non extabant, ſed p̱ errorē iuris ceſſarent hæc remedia,vt in l.error.C ad l. Fal. ¶In tex.ibi, [ſtipulatione ſibi ꝓpoſita.] Dic quā poterat exigere ſi dubitabat an extarent alia bona,vt ſi appareret eā nō extare,reſtitueretur quarta , vt ſ.ad l. Falc.l.in q̄titate.§.ſed & ſi legata cū ſimilib.¶ In tex.ibi,[ſolas hn̄t omittūt.] dic & ſic vr̄ , ꝙ eis non ſuccurit̄,vt ſ.de cōditio.in d.l.ſi in area.in fi.ſed ꝯ̄riū determinat,ut ſequitur.¶In tex.ibi,[poſſeſſorē vel repetere.]dic.ſ.iudicialiter p̱ ꝯdictio.incerti,vt l.qui excep.§.ſed ſi pars,& l.ſed & ſi me putē.§.cū inter.de ꝯdi.inde.& hoc qñ tranſtulit poſſeſſionē in fideicōmiſſariū,& dū ſubdit , [vel nāciſci.] ſubaudi ꝓpria authoritate,& qñ hr̄s adiuerat,poſſeſſionem tñ rerū nō apprehenderat,& reſtituit verbaliter tm̄ , pp̱ qđ fideicōmiſſarius poterat bona occupare,ſed nondum præoccupauerat , pōt tñ hr̄s p̃occupare,& ſic nāciſcitur poſſeſſionē,quā nunq̄ habuit,& licite hoc facit hoc caſu,qa debet̄ ſibi quarta.Sed ſi nō deberetur, poſtq̄ fecit reſtōnem verbalē, & ſic facultas nanciſcēdi trāslata
3 eſt in fideicōmiſſariū,nō poſſet licite hoc facere. ¶† Et hoc no. ſm Ang.ad q.Si quis vendidit rem,& habuit fidez de pretio uſque ad certos dies,& dedit licentiā emptori vt ꝓpria authoritate poſſit poſſeſſionē occupare,emptor in termino non ſoluit, certè pōt venditor illā licentiā auferre, & licèt poſſeſſio ſit ad-
b huc apud eū,de nouo pōt eā occupare,ut retineat eā ꝓprio nomine,cum prius poſt licētiā venditor retineret eā nōīe emptoris,vn̄ tūc licebat emptori occupare,nūc nō licebit, niſi ſoluat.

ADDITIONES.

a Debitoris. Soluat do.Alex.in caſu in quo debitor eſſet cōdemnatus per ſententiam quæ in remi iudicatā tranſiuſſet, & non haberet in bonis qđ ſufficeret,tunc quia poſſunt exigi nomina debitorum debitoris,procederet quod hic dicit Pau. in l.2.C.quādo fiſcus vel priua.& no.in l.pe.e. tit.

b ¶Occupare.Adde ut per Soc.conſi.101.

1 *Quando conditio apponitur propter aliquem effectū , qui ex implemēto ipſius reſultet,dicitur impleri,undecunque ſequatur ille effectus, licèt conditio formaliter non ſit impleta.*

2 *Si maritus reliquit vſumfructum vxori quouſque ſtaret vidua,& poſt eius mortē uoluit ipſum peruenire ad Titiū, & quendā aliū hæredē inſtituit,& uxor tranſiuit ad ſecunda uota, & ſic perdidit uſumfructum,ante mortem eius remanebit apud Titiū,an apud hæredem.*

3 *Non refert quid ex æquipollētibus fiat,dummō habeamus effectum, ad quē tendimus,nec refert quomodo fiat dūmodo fiat quod intendimus.*

LEX XXII.

1 MVlier. † Qñ ꝯditio apponit̄ pp̱ aliquē effectuz, qui ex implemēto ipſius reſultet,dr̄ impleri,vndecunq; ſequatur ille effectus , licet ꝯditio formaliter non ſit impleta.h.d.vſque ad §.nō eſt dubitandū.¶ In tex.ibi [poſteriorē maritū hęredem inſtituit,]ſed ꝯ̄,quia teſtm̄ vr̄ nullum , vel inofficioſum pręteritione filiorū, ſed dic ꝙ immo non eſt,cùm eorū fauore facta fuerit hæc pręterito,ut plenè no.in l.cū filio.de vulg.& pup.Item adhuc contra de l.hac edictali.C.de ſecun.nup.quia non debuit relinquere plus ſecundo viro q̄ vni ex filijs primi matrimonij , ſed rn̄de eodē mō,qa iſta inſtitutio fuit facta ad cōmodū filiorū, vn̄ etiā hodie locū haberet iſta l.nec eſſet correcta p̱ illam l.ſm Ange. ¶In tex.ibi,[vel ei,qui eorū ſupereſſet]hic iſta verba faciebant dubiū,qa ſi iſte grauatus expectaſſet mortē patris iſtorū filiorū cū tunc non ſupereſſet niſi vnus,ad illū ſolū perueniſſent omnia bona,iſte grauatus reſtituit ambobus,& ille p̃defunctus fortè diſſipauit partē ſuā,vn̄ ſuperuiuens agit ꝯ̄ hr̄dem grauatum, tanq̄ præmutare reſtituerit,& pro eo facit tex.ſ.de leg.j.l.filiuſfa.§.diui.lo primo.ver.cū poſſit.dū dicit,[vel ſi aliquis ex his ante deceſſerit &c.] & de leg.1.l.cū pr̄.§. a filia. ſed illud procederet ſi ꝯditio non eſſet impleta formaliter , nec æquipollenter , hic verò licèt non formaliter,nec ęquipollentęr , tñ erat impleta,& ſic non p̃maturè reſtituit,cū neceſſe haberet reſtituere, ut
2 in caſu,qui ſequit̄ deciſio per diuū Marcū. ¶† In tex.ibi, [quæ quia nō crediderat.] Nota iſtā rōnem , pp̱ quam deciditur talis qō.Maritus reliquit vſumfructum vxori quouſque ſtaret uidua, poſt eius verò mortē voluit ipſum peruenire ad Titiuz, & quēdā aliū hr̄dē inſtituit.vxor trāſiuit ad ſecūda vota, & ſic p̱didit vſumfructū,quærit̄ apud quē debebit eſſe ante mortē eius, an apud Titiū an apud hr̄dē? & hæc ſecunda pars vr̄ verior,qm̄ ad Titiū voluit peruenire poſt mortē mulieris, ipſa aūt adhuc viuit.ar.ĩ l.Statius.§.Cornelio.de iure fiſc.Cōtrariū eſt veritas, nā teſtōr cogitauit iſtā non debere nubere,& ſic vſusfructus in eius pſona finiretur morte tm̄,& ſi cogitaſſet ꝙ deberet nubere,ēt in illū caſum Titiū ſubſtituiſſet,arg hic optimū,& iō illa ꝯditio vr̄ impleta æquipollenter,licèt non formaliter, & ita diſputando terminatū fuit,vt refert Io.And.in addi.Spe.tit.de ſecun.nup.p̱ iſtū tex.& iſtū caſū pluries habui de facto.¶Vltimò op.ꝙ ꝯdō dēt impleri formaliter,aliàs nō purificaret̄ relictū, vt l.Mæuius,& l.qui hr̄di.de ꝯdi.& dem.Sol.illud in ꝯditione mere volūtaria,in qua teſtōr nō ꝯſiderauit effectū, ſed merā exiſtētiā facti , hic ĩ ꝯdōne quodāmodo neceſſaria, in qua ꝯſiderauit effectū,voluit.n.iſta mater bona ſua peruenire ad filios ſuos,&

non

nõ ad manus patris eorũ. Ad hoc aũt vt iſte effectus ſequat̃,ne-
ceſſe eſt,ꝙ fiant ſui iuris anteq̃ eis fiat reſtitutio: hoc aũt p̃t cõ-
tingere duobus modis,vel per mortẽ patris vel ꝑ emancipati o-
nẽ,iõ licèt fuerit expreſſus vnus modus, cenſet̃ ẽt alius expreſ-
3 ſus,& implet̃ per aliũ modũ,ſicut ꝑ expreſſum, † qa non refert
qd ex equipollentibus fiat,dũmodo h̄eamus effectũ,ad quẽ tẽ
dimus. Nec refert qũo fiat, dummodo fiat qđ intẽdimus, & ad
hoc allegat̃ iſta l.& l.ſi mater.C.de inſti.& ſubſt.& de iſto arti-
culo per Bar.in l.cũ ſeruus.de ꝯd.& demon.& oĩno vide qđ no.
ꝑ eundẽ poſt Petrũ in l.Gallus.§.& qd ſi tãtũ.de liber.& poſth.

1 *Quando eidem ſeruo hæreditario relinquitur libertas, & hæreditas ab eodem hærede:poteſt etiam antequam ſit liber compellere hæredem ad adeundum,vt conſequatur libertatem,& hæreditatem.*
2 *Paria ſunt aliquid eſſe de præſenti,vel ſperari,ꝙ incontinenti fiat,*
Bannitus ſi ſperat infallibiliter cancellari de banno,vt quia obtinuit gratiam in communi,licèt adhuc non ſit cancellatus, ſi agat, ꝙ non poſſit repelli tanquam bannitus ex forma ſtatuti.
Idem in excommunicato,qui ſperat abſolui,nondum tamẽ eſt abſolutus.

1 **§.Non eſt dubitandum.** † Qñ eidẽ ſeruo h̄rditario relinq
tur libertas,& h̄rditas ab eodẽ h̄rde,põt ẽt anteq̃ ſit liber com-
pellere h̄rdẽ ad adeundũ,vt cõſequat̃ libertatẽ,& h̄rditatẽ. h.d,
Qñ aũt ab vno libertatẽ,& ab alio h̄rditatẽ, dic vt dixi plenè ſ.
eod.l.cogi.§.fi.¶In tex.ibi,[ſeruis].i.ipſius teſtatoris, ſecus ſi h̄r-
2 dis,vt ſ.eo.l.cogi.§.ſed ſi ſeruo.†In tex.ibi, [pp ſpẽ tñ] dic no.ꝙ
paria ſunt aliquid eſſe de præſenti vel ſperari quod incontinẽ-
a ti fiat.Et eſt arg.ꝙ ſi bannitus ſperat infallibiliter[a] cancellari de
banno,vt qa obtinuit gratiam in cõi,licèt adhuc non ſit cancel
latus,ſi agat,non poſſit repelli tanq̃ bannitus ex forma ſtatuti.
facit l.ſi non ſortem.§.adeo,cum ibi no.ſ. de condi. inde. & C.
de fideicom.l.ſi creditoris. & ibidem in excommunicato, qui
ſperat abſolui,nondum tamen eſt abſolutus.

ADDITIO.

a ¶Infallibiliter.Facit an licentiatus haberi debeat pro Doc.vide Lud. Ro. conſil. cccxxxiiii.

§.Si hæres. Fructus percepti negligentia fideicõmiſſa-
rij non petentis,non computãtur in quar-
tam.ſecus ſi iudicio teſtatoris.h.d.dic vt ſ.eo.l.in fideicommiſ-
ſariam.¶In tex ibi,[negligentia petentis,]dic ergo ſi fideicom-
miſſarius ignorauit fideicommiſſum, non dr̃ fuiſſe negligens,
iõ imputarent̃ in quartã,& reſiduũ reſtitueret̃, qa non dicunt̃
percepti iudicio teſtatoris,cum purè relinquendo cogitauerit
ſtatim bona ad fideicõmiſſarium peruentura,& ſic dic,ac ſi hę
res fuiſſet in mora,qa non ſtetit per fideicommiſſarium. Et idẽ
ſi fideicõmiſſarius ſciuit,tñ non potuit interpellare h̄rdẽ pp ip
ſius abſentiam,tñ hoc caſu debet proteſtari,aliàs diceret̃ negli-
gẽs arg.in l.ij.de nautico fęno. ſed in p̃cedẽti qñ ignorauit, ſe-
cus,& iſtos caſus adde ad ea,q̃ dixi in d.l.in fideicõmiſſariã,vbi
iſtos caſus omiſi.¶In tex.ibi,[ver.in diẽ].ſ.appoſitũ fauore gra-
uati,vel ẽt fideicõmiſſarij,quantũ ad hoc vt cõputent̃ in Falci-
dia.Sed ſi quærit̃ an reſiduum ſit reſtituẽdũ, & diſtinguitur an
fauore grauati,& non eſt reſtituendũ,vt in l.in fideicõmiſſariã.
*in prin.*ſ.eo.an fauore fideicommiſſarij,& tunc ſecus,vt l. ſi ita
relictum.§.Pegaſus. de leg.ij.& l.eum qui.aliàs incipit Iabole-
nus.de annu.leg.& de vſur.l.in fideicommiſſi.§.cum Pollidius.

§.Sed ſi. Hæres tenet̃ fideicõmiſſario de dãnis contingẽ
tibus in rebus h̄rditarijs ſui dolo,vel lata culpa
duntaxat:tenetur ẽt indiſtinctè ad reſtituendũ partus ancillarũ
& eorũ partus,qa nõ ſunt in fructu.h.d.de prima parte, dic vt
dixi ſ.de leg.j.l.ſi ſeruus legatus.§.cũ quid.& ꝑ Bar.eo.tit.l.cum
res.§.fi.qa in vlt.voluntatib.diſtinguitur,ſicut in ꝯctibus, cuius
gratia ſunt factæ,& hoc qa fideicõmiſſum magis ꝯcernit fauo.
rẽ fideicõmiſſarii,q̃ h̄rdis,ideo h̄rs non tenet̃ ſibi niſi de dolo &
lata culpa,maximè qñ non detrahit Trebe.quia coactus adiuit,
vt in gl.idẽ tñ vr̃ ſi detrahit, ſed ſi pariter concernit vtilitatem
vtriuſq;,tenet̃ de leui culpa:& ſi plus vtilitatis, h̄rs tenet̃ de le-
uiſſima,ſicut in ꝯctib.vt l.ſi vt certo.§.nũc videamus.ſ.cõmo.

1 *Bona ſubiecta reſtitutioni ex vltima voluntate,poſſunt alienari in cauſam dotis,& quid in reſtitutione dotis.& num.3.*
2 *Quid ſi portio legitima debita iure naturæ ſufficeret ad dotem,*
Quid in donatione propter nuptias.
4 *Statutum de dote lucranda,locum habet in dote promiſſa,& nondũ ſoluta,vt poſſit peti etiam ſol.mat.per mortem viri.*
5 *Mulier nubendo,dicitur pudicè viuere,caſtè, & honeſtè.*
6 *Filij primi gradus an imputent fructus in quartam Trebe.& quid in alia detractione.*
7 *Filia contra patrem,vt eam dotet,non habet actionem, ſed poteſt implorare iud.officium.*

1 **§.Cùm proponeretur.** † Filia de reſtituẽdo
grauata põt ſe dota-
re de bonis h̄rditariis,nec tenetur fideicommiſſario,niſi in eo,
qđ ſupereſt deducta cõgrua dote, niſi fructus percepiſſet iudi-
cio teſtõris,qa tunc de illis dẽt ſe dotare,ſi ſufficiunt, & ꝓprie-
tates reſtituere detracta quarta.h.d.tex.cũ gl. & eſt §. vulgaris,

2 & principalis in ſimili materia † q allegat̃ ꝙ bona ſubiecta re-
a ſtitutioni ex vltima volũ.pñt alienari in cãm[a] dotis.¶ Quid er
go addit auth.res q̃.C.cõia de le.Rñdeo plura.Primo,qa hic lo
quitur in filia inſtituta,& de reſtituẽdo grauata.Idẽ in nepte ex
filio,vel in ꝓnepte ex nepote,& ſic de cæteris deſcẽdẽtib. vt ibi
colligit̃ in verbo(liberis,)qđ cõprẽdit oẽs deſcẽdẽtes. Nã onus
dotãdi oẽs p̃dictas ꝑſonas ꝑtineret ad teſtatorẽ ſi viueret,vt l.de
dit dotẽ.de col.bo.vñ cẽſet̃ voluiſſe,ꝙ faceret illud,qđ teſtõr e-
rat facturus,arg.ſ.de cõd.& dem.l.cũ ſeruus.ante fi.ibi[nã qđ ip
ſe vnus,&c.]ſecus in nepote ex filia, vel in ꝓnepte ex nepte, qa
onus dotãdi illas nõ ꝑtinet ad teſtatorẽ,ſed ad parẽtes illarũ, ꝑ
ea q̃ no.ꝑ gl.j.e.l.a filia.Extranea ẽt ꝑſona multò minus poſſet
ſe dotare ſm cõem opi.licet in nouellis ſuꝑ illo ti.vñ ſumitur ꝙ
illa auth.videat̃ velle ꝯriũ,ſed magis ſtat̃ textui antiquorũ, qa
de nouellis dubitat̃ an ſint Authen.& hæc eſt cõis opi.& patet
ex rõne,q̃ hic ponit̃,ibi[& patris voto &c.] qa nõ h̄ẽt hoc votũ
3 erga extraneos,ſicut erga ſuos deſcendẽtes.†Scđo.addit̃ lĩtatio,
ꝙ iſtud ſit verũ ſi portio legitima nõ ſufficit ad dotẽ, puta debi
ta iure naturæ,vel Trebellianica:qa ſi illa ſufficeret, deberet de
illa ſe dotare,& nõ plus detrahere pro dote.ſed ſi nõ ſufficit,in-
ſpecta qualitate ꝑſonarũ quatenus deficit, p̃t ſupplere de bo-
nis ſubiacentib.reſtõni,dummodo totũ fiat bonafide,& inſpe
cta dignitate ꝑſonæ & ſpõſi.ſi.n.dare vellet maiorẽ dotẽ, q̃ cõ-
gruat,hoc nõ ꝑmitteret̃,vt ẽt ibi colligit̃.Tertio addit̃ de dona-
b ti.pp nuptias,[b] qa filius grauatus de reſtituẽdo p̃t illã dare ꝓ ſe,
ſicut filia p̃t dare dotẽ,qa iudicant̃ ad paria. Quarto addit̃ in
corpore vnde ſumit̃,ꝙ filius de reſtituẽdo grauatus p̃t alienare,
& obligare dicta bona pro reſtitutione dotis vxoris ſuæ quate-
nus legitima,& Trebellianica nõ ſufficerent,nã donatio pp nu
ptias fit pro ſecuritate dotis vxoris ſuæ,& hodie non eſt in vſu,
ſed ſolũ obligare bona ſua,vnde ſi poterat illã donationẽ face
c re,ergo,& obligare,& iſtum caſum pluries vidi de facto,[c] quia
mulieres,dant dotẽ,& neſciunt teſtamenta patris mariti, vt cũ
volunt dotẽ rehabere mortuo marito opponit̃ eis, ꝙ illa bona
ſubiacebant reſtitutioni,& nõ poterant obligari in p̃iudiciũ fi-
deicõmiſſarii.Et cũ iſte caſus accideret Imperatori Iuſtiniano
in perſonam cuiuſdã Gregoriæ,hoc ſtatuit motus pietate,vt in
corpore de reſti.& ea q̃ parit.§.quãobrem, & §. Gregoria. Ad-
dunt ẽt Doc. ꝙ filius de reſtituendo grauatus p̃t dotare filiã de
bonis ſubiacẽtib⁹ reſtõni,ſicut filia põt dotare ſeipſam,vt no.j.
eo.l.a filia.ꝑ gl.& Doc.Si ergo haberet plures alias cum oẽs poſ
ſit dotare,poterit euenire ꝙ nihil remanebit reſtituendũ fidei-
cõmiſſario ſi alia bona nõ habebat pater,aliàs videret̃ facere ĩ
fraudẽ,& euerſionẽ fideic.qa ſicut dẽt ſe, vel filiã ſuã dotare de
ſua legitima,ſi ſufficit,& non tangere de alijs bonis,ita ſi habet
alia bona per eũ acquiſita,dẽt hoc facere de illis,& non tange
re de ſubiacentibus reſtõni.¶In tex.ibi[eamq; dotẽ marito de
diſſe].i.ꝓmiſiſſe,nondũ tñ ſoluerat,& maritus tanq̃ heres eius
volebat quãtitatẽ ſibi promiſſam deducere aduerſus fideicom
miſſariũ,qa forte erat ſtatutũ de dote lucranda,vel conſuetudo
& pactum,quia dicebat,ꝙ iſta filia habuit ius deducẽdi dotem
de iſtis bonis,& ꝙ ipſe ſuccedit in illo iure tãq̃ creditor eius. Si
aũt non erat dotẽ lucraturus,nõ video qũo poſſit aduerſus fi-
deicõmiſſariũ hanc detractionẽ facere,qa veniebat reſtituenda
hæredi mulieris,& ſi alius fuiſſet hæres q̃ maritus, non potuiſ-
ſet eã retinere aduerſus fidicõmiſſariũ, qa cẽſeret̃ ad eũ reuer-
ſa cũ onere fideicõmiſſi. arg.in l.ſi ſocius pro filia. ſ. pro ſocio,
& iſtud eſt valde neceſſariũ ad intellectũ huius tex. poſſet ẽt lo
cũ h̄re iſte tex.ſi dediſſet dotẽ de ipſis rebus hereditariis bonafi
de,niſi qa ſtatim dicit[certæ quantitatis]vñ cõgruit textui, licet
4 Doc.intelligãt illo mõ,nec declarãt id qđ ſ.dixi † & ſcđm dictũ
intellectũ patet,ꝙ ſtatutũ de dote lucranda,locũ h̄ẽt in dote ꝓ
d miſſa,[d] & nõdũ ſoluta,vt poſſit peti ẽt ſoluto matrimonio per
mortẽ viri,vt ẽt no.in l.Iulianus.de iure do.& l. ſi donatarius.ĩ
fi.de cõdi.ob cau.¶In tex.ibi[in euerſionẽ]dic. in diminu. non
.n.videret̃ diminuere fideicõ.cũ eo nõ cenſeatur eſſe niſi id qđ
ſupereſt deducta dote,vt j.ſubijcit,ibi [ac ſi qđ ſuꝑfuiſſet &c.]
5 ¶†In tex.ibi pudicitiæ.No.& ſemper allegatur,ꝙ mulier nubẽ
do dr̃ pudice viuere,caſte,& honeſte,vt C. de adult. l. caſtitati,
& 30.diſtin.c.Nicena.ideo inducitur ad q.Si maritus relinque-
ret vxori donec caſte,& honeſte viueret & ipſa nuberet,virtu-
te dictorũ uerborum non perderet relictum.ideo notarij appo
nunt,& vitam uidualem ſeruauerit.Ang.hic,& Bal.ĩ l.Deo no
bis.

ADDITIONES.

a Et in hoc vide cõſilium Ale.in quar.parte.incip.Viſis.& ponderatis actis quod adeo verum eſt,vt etiam in cauſam dotis mulieris ſterilis alienari poſſunt,ſecundum Bal. in auth.res quæ.hic all.ij.col.in ver.quæro nunquid iſta auth.Et adde.d.Bar.Soc.in cõſi.lxxv.incip.ꝑſentẽ.in 1. parte.
b Nuptias.Sed quid in alimentis,an filius grauatus de reſtituendo poſſit eodem modo alienare pro alimentis ſicut pro donati.propter nuptias?dic ꝙ Ludo.Ro.conſi.ccclxxvi.conſuluit, ꝙ ſic,& an cum prohibitus alienare habuit fructus æquiualentes ad reſtitutionem dotis poſſit bona reſt. ſubiecta alienare,idem Lud. tenet ꝙ non, conſi.
c De facto.adde eundem conſi.xiii. Soc.conſi.lxxv.
d Promiſſa.Adde eundem conſi.xciii.

bis, de epiſ.&cl.dicunt idē, ſi illud verbū vitā vidualē nō fuiſ ſet appoſitū, qa maritus cuius anima cōtriſtatur de ſecū.nup. mulieris, non cenſetur ſenſiſſe per prima verba de caſtitate & honeſtate ꝯiugali, ſed viduali.& idē in filio legante matri: ſed in patre vel alio attinente cuius votum eſt vt nubat, bene haberet locū inductio primo loco facta.dicit tñ Ang.ꝙ ſi mulier illa habuiſſet duos viros ēt in patre vel alio attinente deberet intelligi de caſtitate viduali, quia tertię nuptię ſunt abhomina
a biles[a] ēt apud parentes, qa arguunt incontinētiam, & allegat in corpore vñ ſumit̄ de nupt.in §. quod ſi Deo amabilibus.qđ
6 no.¶†In fi.tex.ibi potius de fructibus.dic ꝯ op. ꝙ liberi primi gradus non computant fructus in quartā Treb.vt C.e.ti.l.iubemus. So.ſm Doc.licèt non computent in quartā Treb.cōputent tñ in aliā detractio.de qua hęc.ſ.pro dote qđ mihi nō placet, quia dos erat magis debita q̃ Trebell.de iure naturę. ideo dic ꝙ loquit̄ hęc de iure ffōrū quo tpe fructus cōputabant̄ etiā filiis primi gradus in legitimā.vt l.Pap.§.ſi conditionē.de inoſ. teſt.& fortius in Trebellianicā, & ēt in dotē vt hic.& in quodlibet aliud verū debitū.vt ſ.ad legē Falci.l. ꝙ de bonis. §.quod auus.licèt hic loquat̄ in liberis vlterioris gradus.poſtea de iure Codicis per illā l.fuit introductū ꝙ nō computaret̄ in Trebellianicā in liberis primi gradus; de legitima vero & de dote nihil ibi dr̄. poſtea ꝑ Iuſtinianū fuit introductū ꝙ nō computaretur in legitimā. C.de inof.teſt.l.ſcimus.§.repletionē. & cū illa debeat̄ deſcendentibus ēt vlterioris gradus habebant illi dictū priuilegiū per illam l.ſed nō haberet in l.iubemus.In dote aūt nō repetit̄ imutatū, ideo iſte § remaneret incorrectus, vt computet̄ in dotē & nō in legitimam nec in Trebellianicā: dico ēt, ꝙ illa l.loquit̄ qñ detrahit̄ vna tm̄ quarta.ſ.Trebellianica, q̃ imputat̄ in ſuam, ſed eo caſu quo detraheret̄ legitima, & Trebellianica, vt qa eſſet grauatus ſub ꝯditione, ſm opi.canonizatā in c.Ray.de qua in l.quamquā.C.ad leg.Falc.poſſet dici, ꝙ ſtaremus regulę gñali, de qua in l.in fideicōmiſſaria.ſ.e.quod fructus in eā cōputant̄, vt ceſſet diſpō illius l. iubemus. & hoc non reperit̄ ab aliquo dictū. Et ita aliàs conſului, & multis placuit, licèt dubitauerim ꝯſulere, ꝙ eſt dictū nouū.¶Itē adhuc op.ꝙ iſti fructus nō cōputent̄ in dotē, niſi fuerit expſsè dictū, ꝑ l.ſi debitor.C.de leg.Fal.So ſm Doc.ibi loquit̄ in vero debito, ꝙ iure actionis & obligationis debet.Sed non tale eſt debitū dotis a patre filię, qa nō dētur iure actionis & obligationis,
b ſed officio iudicis,[b] vt l.q liberos. de ritu nup. Miror valde de iſta ſol.qa loquatur expſsè ꝯ d.l.ꝙ de bonis.§.ꝙ auus.vbi fruct⁹ cōputantur ēt in verū debitū, & nō recordant Doc.de illo tex. So.ergo aliter, ꝙ l.ſi debitor.non meruit ſignari pro ꝯria:nō.n. loqtur de fructibus cōputandis in debitis, ſed de Falc.vel Trebell.illę.n.non cōputantur in debito, niſi fuerit expſsè dictum, vt ibi. Et ſic hr̄s pōt primò & ante oīa detrahere debitū, qđ ſibi a defuncto debebat̄, & poſtea de reſiduo detrahere Falcid.vel Trebellianicā, niſi fuerit expſſe dictū, ꝙ debitū non deducat. & tunc in ipſum cōputat ipſam Falc.vel Treb.& quatenus deficit, deducere pōt, vt.l ꝙ de bonis.§ cū fideicōmiſſum. Fructus aūt, ēt ſi nō ſit dictū expſſe, cōputat nō ſolū in dotē, ſed in verū
7 debitum.†No.tñ dictū Doctorum.ꝙ filia ꝯ patrē vt eā dotet, nō hēt acti.ſed pōt implorare iudicis officium, licèt gl. videat̄ velle ꝯriū in l.obligamur.§.lege.de actio.& obl.ſed hęc cōis opi.vt no.per Guil.in l.cū his.§.mulier.de cond.inde.¶Vltimo Bar.intelligit iſtū tex.qñ fructus extarent, ſed ſi bona fide eſsēt conſumpti per iſtā filiam ante tp̄s donationis, tenet ꝙ poſſet ſe dotare de proprietatibus rerum, ne remaneat indotata, arg. huius tex.quod no quia non ſic eſſet de Treb.in q̃ dēret computare etiam fructus bona fide ꝯſumptos, & de ea nō detrahere.ita debet intelligi l.in fideicommiſſaria.ſ.eo tene mēti, qa omnia iſta ſunt ſingularia & quotidiana.Quod aūt ſupra dixi, dotē ſi non cedit lucro mariti, redire ad hr̄dem mulieris cum onere fideicommiſſi.intelligo verum eſſe, quatenus excedit legitimam vel Trebellianicam, qñ in illo non tenebatur pater filię niſi nuberet.& in matrimonio perſiſteret, quo ſoluto venit ad patrem, ſi viuit, & conſolidatur cū alijs bonis eius: & ſi non viuit, pōt in illo filia grauari.& venit in fideicommiſſo vl̄i vt no.ſ.de leg.ij.l.fi.§. filię. & ibi no.ſed vſq; ad concurrētem quantitatem legitimæ cum in filia teneatur pater pure & ſimpliciter, non poteſt in fideicommiſſo cadere, & ſic rediret ad hęredem mulieris ſine onere.

ADDITIONES.

a ¶Abhominabiles.dic per Alex.hæc.
b ¶Officio iudicis.adde eundem conſi.222.& 235.& ibi, an filiam ſemel nuptam denuo nubere cogatur.

1 *Ius detrahendi quartā nō competit niſi hæredi directo qui rogatus eſt vt hæres, non autem fideicōmiſſario, vel legatario etiam vniuerſali.*
2 *Si legaretur pars bonorū non facta mentione de hæreditate, ꝙ legatarius non diceretur fideicommiſſarius vniuerſalis, nec poſſet hæredē cōpellere ad adeundum, quia intelligeretur deducto ære alieno.*

1 **§.Vt Trebelliano.** †Ius detrahēdi quartā nō cōperit niſi hr̄di directo q rogatus eſt vt hr̄s, non aūt fideicōmiſſario vel legatario ēt vl̄i h.d.

¶In tex.ibi.[non ſufficit hęredem rogatū eſſe]dic.ſed qūo pōt regi̇̄r hęres niſi tanq̃ hr̄s, cum non aliter habeat bona, dic ꝙ loquatur hic de hærede non vero, ſed ſimilitudinario, vt eſt ille cui legat̄ hr̄ditas vl̄ eius pars, de qua ſtatim ſubijcit: ille.n.aſſimilatur hæredi in hoc, quia acceptando legatum implicatur omnibus oneribus hęreditariis ſicut hæres.& idem in quacunque vniuerſitate iuris legata, vt l.cum pater.§.mēſe.de leg.ij. Si aūt hr̄s inſtitutus, vel ēt ab inteſtō veniens grauaretur, ſemper videretur grauatus vt hr̄s, & hēret locū Treb.¶In tex.ibi.[ſi qua portio hr̄ditatis fuerit legata.]dic, iſte legatarius aſſimilat̄ fideicōmiſſario vl̄i vt in eū nō tranſeāt iura hr̄ditaria, niſi facta reſt. licèt verbū lego, ſit directum iō inter iſtum legatarium, & hr̄dem locum hūt omnia remedia ſenatuſconſulti, vt poſſit heredem compellere ad adeundum & reſtituendum, & hr̄s ſi ſpōte adijt, poteſt aduerſus eum detrahere quartā, ſi apud eū non remanſit, & transferuntur actiones, & iſta fuit intentatio glo. magnę in vltima q.& dixi ſ.e.l.vbi pure.§.i.& ibi poſui rōnem
2 dubitandi,† Sed ſi legaret̄ pars bonorū non facta mētione de hr̄ditate, legatarius nō diceretur fideicōmiſſarius vl̄is nec poſſet hr̄dē cōpellere ad adeundū, qa intelligeretur deducto ære alieno.vt ſ.de leg.2.l.ſi qs ſeruū.§.fi.cū l.ſeq.ſecus ſi omnia bona vt ſ.eo.l.nam ꝙ.in fi.cū l.ſeq. ſicut qñ rogaretur hr̄s reſtituere bona.quia diſtingueretur an omnia, vel partem, vt ibi dixi, ita & qñ legatur recta via, eſt diſtinguēdū, & hoc voluit hic gl. in j.q.in ver.ſed nunquid.q̃ diſtinctio non adhibetur in hr̄ditate relicta per viam fideicommiſſi, vel legati, vt dixi in d.§.fi.

LEX XXIII.

1 **Quoties.** †Portiones adiectę in inſtit.cenſentur repetitę in fideicommiſſo vl̄i facto eiſdem, niſi ex aliquibus coniecturis ꝯriū appareat de volūtate defuncti.h.d.cū l.ſeq.& ponit duas ꝯiecturas qñ erat inſtituti inęqualiter, ſi poſtea in fideicōmiſſo apponatur conditio dandi æqualiter, nā cenſentur ęqualiter relictū, non ꝓ portionibus hr̄ditarijs. Alia coniectura qñ in fideicōmiſſo eſſent nominati proprijs nominib.¶In tex.ibi[reſtituere hr̄ditatē].i.portionē ſuam, & ſic totum ſumitur ꝓ parte. facit qđ hr̄ in l.Lucius.in prin.de leg.j.In tex.ibi[in hr̄ditate diſtribuenda].i.in inſtitutione. ſic & partes factę in ſubſtitutione vulgari, cēſentur repetitæ in fideicōmiſſo facto eiſdem, vt j.e.l.Luci⁹. §.pater puerū, & factæ in inſtitutione cēſentur repetitæ in ſubſtitutione pupillari facta de eiſdem, ut ī l.j. C.de īpub.& ali.ſubſti.Sed an factę in emolumento cenſeantur repetitæ in onere impoſito eiſdem?dic ꝙ aut loquimur in hæredibus, & cenſentur appoſitæ ſi onus fuit appoſitū eis per nomina appellatiua, ſecus ſi ꝑ propria, vt ſ.de leg.j.l.turpia.§.fi.& j.de duob.reis l.ſiue a certis. Sed ſi loquimur in legatariis, licèt inæqualiter fuerit eis legatū, onus tñ extrinſecum ſimpliciter eis appoſitū cenſentur æqualiter appoſitum, ſecus in onere intrinſeco de eiſdē reb.legatis, vt hęc hūr no.C.de cad.toll.l.vnica.in §.ſed ut manifeſtet, in tex.& gl. ubi omnino uide.¶In fi.l.ibi.[cōgruit portionibus hr̄ditariis] dic, & puto ꝯgruere eo ipſo, ꝙ ille qui in maiori parte fuit inſtitutus, fuit in plus grauatus onere ꝯdi.licèt non punctualiter ꝓportionabiliter, ut.ſ.in tm̄ plus, inquantū portio hr̄ditatis erat maior, q̃ portio alterius.ſed ſi īſtitutus in maiori, eſſet grauatus in minori quantitate, ſtaretur ei ꝙ dr̄ in prin.l.poſtq̃ ꝓcedūt portiones hr̄ditariæ, ut ſm illas cenſeat̄ fideicōmiſſum relictū.¶In l.ſeq.ibi[ſed ꝓpriis noīb.]dic, quid ſi nō ꝓprijs, ſꝫ appellatiuis, nō tñ ſignificātib.hr̄ditatē, puta fratrib.uel nepotib.Rñdeo, uīr uocati ꝓ hr̄ditarijs portionib. ac ſi dixiſſet cohr̄dibus, ut j.e.l.Lucius.§.Meuia.ubi eſt textus no

1 *Translatio fideicommiſſi de primo fideicomiſſario in ſecundum ſub condit.ſi prius deceſſerit primus, quàm in eius perſona effectum habeat locum habet, ſiue primus decedat ante diem fideicommiſſi cedentem, ſiue poſt ante factam reſtitutionem.*
2 *Si pater ſubſtituit filio ꝑ hęc verba, ſi aliqd ſibi contingat, vel ſi Deus de ipſo aliqd fecerit, intelligitur facta ſubſtitutio poſt eius mortem.*
3 *Dies fideicommiſſi vniuerſalis, an cedat ante aditam hęreditatem.*

LEX XXV.

1 **Quidam ita.** † Trāslatio fideicōmiſſi de primo fideicōmiſſario in ſm ſub ꝯd.ſi prius deceſſerit primus, q̃ in eius pſona effectū habeat, locū habet, ſiue primus decedat ante diem fideicomiſſi cedentem, ſiue poſt ante factam reſtitutionem.h. d.Et primo ponit̄ thema, & qñ, uſq; ibi[rñdi.[Scđo dat̄ una rñſio aliqualiter obſcura uſq; ibi.[ſed an ead.] tertio illa rñſio limitat̄ uſq; ibi[p̄tor.]Quarto dicta rñſio ex toto corrigit, & dat̄ alia rñſio diuerſa.ita diuidit gl.q̃ īcipit[iſta rñſio.] ¶In text.ibi [prima quaq; die]Gl.exponit iſta uerba.i.q̃ cito poteris.q̃ expoſitionem no.ut ſi aliqs ſit grauatus, uel ꝓmiſit prima die aliqd ſoluere, ītelligitur q̃ primū poterit, ꝙ ītelligitur commodè ut
2 l.nepos Proculo.đ uer.ſig.¶†In tex.ibi[qd ei acciderit]gl.exponit.i.đceſſerit, ꝙ no.& facit ſ.depoſit.l.Publia, ī pri.ꝑ quos tex. cū gl.patet ꝙ ſi pater ſubſtituit filio per hæc uerba, ſi aliquid ſibi contingat, uel ſi Deus de ipſo aliqd fecerit, intelligitur facta

ſubſtō poſt eius mortē.& gl.dicit ꝙ iſtud verbū, prius,faciebat hic dubiū,quia poterat intelligi,prius q̃ dies fideicommiſſi cedat.Item priuſquā ſibi reſtituat.& hoc ſm verius eſt, vt patet ĩ fi.& colligit ex verbo[reddas] qđ eſt j. mandauit.n. ꝙ reſtitueret hr̄ditatē filio,& ſi prius filius morietˀ,(ſubaudi,q̃ ſibi reſtituatur,reſtitueret matri.hoc ergo ſolū inſpicit an reſtō ſit facta,vł nō,ſic quęritˀ,an mater veniat,vel non,non aūt inſpicit,an ceſſerit dies vel non.¶In text.ibi[matri debeatur]videbatˀ ꝙ non, ſed hr̄di filij q̄a fideicōmiſſum erat purum,& ſic videbūtˀ traſmiſſum ad hr̄dē eius,ſed iſtud eſſet verū,ſi nō fuiſſet in matrē
3 translatū ¶†In tex.ibi[anteq̃ dies fideicommiſſi cedat] dic iſte tex facit ɔ̃ gl.q̃ ē hic ſup verbo(adeat)q̃ tenet,ꝙ dies fideicōmiſſi vłis non cedat ante aditā hr̄ditatē,licèt ſecus in particularib. ſed certè hic ponitˀ pro conſtāti in themate,ꝙ deceſſit ante aditā hr̄ditatē,& tñ vult hic ꝙ potuit decedere poſt diē fideicōmiſſi cedentis,& ēt ante.ergo nō ſequitˀ,hęreditas non eſt adita, ergo dies fideicōmiſſi non ceſſit:& hęc eſt veritas ſm Doc. tunc ergo non ceſſit dies qñ fideicōmiſſum erat ↄditionale, tūc aūt ceſſit qñ erat purū, vł ĩ diē certū, & de hoc dic,vt plenè ꝑ Bar. in l.cū filio.de leg.j.ante fi.vbi ↄcludit ꝙ q̃tum ad trāſmiſſionē ad hr̄dem cedit a morte teſtatoris ſicut particulare, & hoc patet ex ordine titulorū,q̄a poſt tractatū de leg. particularibus,& poſt iſtū titulū,in quo tractatˀ de fideicōmiſſo vłi, ponitˀ titulus ſequēs,qñ dies legati,vel fideicōmiſſi cedat:& ſic eſt cōis ad vtrūq; fideic.& ibi dr̄,ꝙ cedit a morte teſtōris qñ eſt purū. ¶Vltimò iſte tex.recipt difficile ɔ̃rium,qđ gl.hic nō format,de l.ij. § j.ſ.de adimē.leg vbi ponitˀ quaſi idē caſus,& tñ aliter deciditˀ, q̄a diſtinguitˀ,an hæres fuit in mora reſtituendi,ꝙ tūc pertinet ad heredem primi fideicōmiſſarii,an non,& tunc diſtinguit an deceſſit poſt diē fideicōmiſſi cedētis,& idē,qđ eſt ɔ̃ iſtum text. in fi.an ante,& tunc pertinet ad matrē ſcđam fideicōmiſſariā. Breuiter aduerte ꝙ duo ſunt caſus indubitabiles. Primꝰ eſt, qñ ceſſit ante diē fideicōmiſſi cedētis,& tunc ſiue loquamur in fideicōmiſſo vniuerſali,ſiue particulari,cū ille non potuerit ad heredē ſuum trāſmittere, ex quo dies nō ceſſerat,vocatˀ,& præfertur ſcđs fideicōmiſſarius, vt hic colligitˀ,& ēt ibi.Secūdus caſus eſt,ſi deceſſiſſet poſt,& hr̄s fuiſſet ĩ mora,& tūc ne ſua mora ſit alteri nociua,perinde eſt ac ſi reſtitutio eſſet facta a tēpore morę,& ſic hr̄s primi pręfertˀ, vt in ɔ̃rio,& iſte caſus non tangitˀ hic,nec ēt negatˀ eſſe verus.Extra iſtos caſus ſi dies ceſſit,& hr̄s non fuit in mora,debemus recurrere ad verba teſtatoris executiua,nā aut referuntˀ ad fideicōmiſſariū:vt ſi deceſſerit antequā accipiat:vel ꝓferuntˀ in rem,puta antequam ſibi reſtituatur,& tunc ꝓfertˀ ſcđs fideicōmiſſarius,& ita pōt intelligi hic ꝑ verba thematis,dū dñt[reddas &c]aut referuntˀ ad hr̄dem:vt ſi priꝰ q̃ reſtitueris,vel reddideris,& tūc aut loquimur in fideicōmiſſo vłi,& idē,Et iſte eſt caſus hic,q̄a ante reſtōnem factā nullū ius eſt acquiſitū in re ipſa fideicōmiſſario,vnde non curatˀ ꝙ dies ceſſerit:aut loquimur in fideicōmiſſario ſingulari,& tunc q̄a traslatū erat dñiū in primū fideicōmiſſariū, ſtatim mortuo teſtōre fictè,& poſt aditā hr̄ditatē verè ipm trāſmittit ad hr̄des ſuos,q̄ ꝓferuntˀ ſcđo fideicōmiſſario,& illa verba, anteq̃ reddideris,intelliguntur.i.reddere debueris,non aūt de facto reddideris,debuit aūt ſtatim poſtq̃ dñium erat translatū,ſed in vłi intelligitˀ reddideris.ſ.realiter, cū ante nullum ius ſit translatum.

1 **§.Si ſeruo hęrede.** † Si dñs,cui hr̄ditas aq̄ſita eſt ꝑ ſeruū inſtitutū grauetˀ hr̄ditatē reſtituere eidē ſeruo,valet grauamen,ſi fuit collatū in tp̄s, in quo erit ſui iuris.h.d.aliàs non valeret,vt Inſtitu.de leg.§.an ſeruo.Et primo caſu qñ valet.locū hn̄t remedia ſenatuſcōſulti de actio.quęſitis dño directis trāsferēdis in ſeruū.An aūt transferantˀ eadē directa,q̃ q̄ſita erant dño.dic vt dixi in l.cū filio.de le.j.Quātū verò ad detractionē quartę,nō hēt locū,q̄a nō grauatˀ,vt hr̄s,ſed vt dn̄s,vt ea.l.cū filio.& l.mulier.§.ſi.ſ.eo.nec pōt iſte ſeruus dn̄m cōpelle ad ſe manumittēdū, vt ſ.eod.l.cogi §.ſed ſi ſeruo.ſecus in ſeruo hęreditario,vt d.l.cogi.§.fi.

2 *Seruo,qui ſubiacet reſtitutioni cum vniuerſitate hęreditatis non poteſt hęredem grauatum d ri libertas inter viuos.*

1 **§.Si quis filium.** †Seruo,q̄ ſubiacet reſtitutioni cum vniuerſitate hr̄ditatis pōt ꝑ hr̄dem grauatū relinqui libertas in teſtō,vel in eius vltima volūtate,& tenebit datio libertatis duplici fauore,ſcilicet ipſius libertatis,& vltimæ volūtatis,fideicōmiſſario tñ debetˀ eſtimatio no,& oīs vtilitas quę ad ipſum fuiſſet peruētura ex dicto ſeruo ſi libertas nō fuiſſet ei relicta, ſiue grauatus ſciuerit ſe grauatū
2 ſiue ignorauerit.h.d.in effectu.¶†In text.ibi,[libertate fauore ſerui ſeruata]ſub.& fauore vltimę voluntatis,in qua relicta eſt Si n.data fuiſſet inter viuos,nō valuiſſet,vt j. qui,& a quibus.le.gn̄aliter.§ fi.& hoc ponitˀ hic ꝓ conſtanti, ſiue iſte filius ſciuerit ſe grauatū,ſiue ignorauerit.Sed an hr̄s eius teneatˀ dare ꝓtiū fideicōmiſſario?videbatˀ diſtinguendum,an ſciuerit,& tunc teneatˀ,& imputet ſibi filius quare libertatē dedit, q̄a vł hr̄dē ſuū oneraſſe:an ignorauerit.& tūc cū iuſtā cauſam habuit ignorā, di q̄ teſtator mandauerat ne codicilli in quibꝰ erat grauatus, aperirentur ipſo viuente,videbatur, ꝙ nō eſſet ſibi imputādū, & ſic æſtimatio nō eſſet danda fideicōmiſſario.Contrariū tñ đterminatˀ,ne factū,& ignorantia vnius alteri noceat, & no.iſtā.rationē.Sed adhuc maius erat dubiū in caſu,qui ſequitˀ in ver.[ſed,& ſi ſeruus.]ſi ille ſeruus fuit hr̄s inſtitutus ab extraneo, & liber factus in teſtō filio filij hr̄ditatē adiuit,& ſic ſibi quæſiuit, quā quæſijſſet fideicōmiſſariæ, ſi libertas ſibi data non fuiſſet, an hæres iſtius filij nō ſolū æſtimationē ſerui,ſed ēt dictæ hr̄ditatis teneatˀ ſoluere fideicōmiſſario eo caſu, quo ignorauit ſe grauatum.nam hic maximo dāno pōt affici hæres ignorantis. vnde magis ſuccurrendū videbatˀ:ɔ̃riū tñ determinatˀ vt teneatur.ſi ille qui eū ĩſtituit,deceſſit poſt mortē filij: ſed ſi eo viuo, tunc quia ille filius potuiſſet illi iubere, ꝙ eā adiret & acquireret ſibi, & non veniret reſtituenda fideicōmiſſario,poſito ꝙ libertas non fuiſſet illi relicta, ſicut nec alia emolumenta q̄ſita hr̄di per ſeruū hr̄ditariū ante diē fideicōmiſſi cedētis, vt j.eo.l. ita tñ.§.j.licet hoc non fecerit, & ſi liber factus eā adiuit pro ſe nō pōt fideicōmiſſarius cōqueri de dāno huius hr̄ditatis, quia ille filius grauatus potuit illud cōmodū acquirere ſibi,& fideicōmſſarius nō habuiſſet ius quærelæ:ita pōt facere, vt acquireretˀ ſeruo manumiſſo,non ſubeundo eū qui adiret. Pro intellectu gl.magnę debet ſcire,ꝙ format ſeptē ɔ̃ria,q̃ veniūt ad diuerſa dicta,nā hic primo dr̄ ꝙ valet datio libertatis, licèt iſte ſeruꝰ ſubiaceret reſtōni, & ɔ̃ iſtud dictū veniunt tria ɔ̃ria q̃ formantˀ in glo.vſq; ad ver. Itē adhuc ɔ̃.ſ.de ↄdi. inde. & alia duò q̃ formāt in fi.in ver.(Itē adhuc ɔ̃.C.cōia dele.):vſq; ad fi.gl. Aliud dictū eſt,ꝙ hr̄s iſtius filij tenetˀ ſoluere æſtimationē ſerui fideicōmiſſario.ēt ſi filius ignorauit ſe grauatū,& ad iſtud veniūt duo ɔ̃ria q̃ formantˀ ĩ gl.in ver.[Itē adhuc ɔ̃.ſ.de ↄdi.ĩde.]cū ſe.aliud dictū ꝙ ēt eſtimationē hr̄ditatis tenetˀ ſoluere, ꝙ eſt durius, & ad iſtud veniūt ɔ̃ria ſignata in vltima gl. ſuper primo articulo cū quæritur, an ſeruo qui ſubeſt reſt.ex vltima volūtate poſſit hæres grauatus dare libertatē:dic aut ꝓprius erat hęredis,non hr̄ditarius,& tunc pōt indiſtinctè, ita loq̄tur l.hæres q̄.de qua gl.op.ſcđo loco aut erat hr̄ditarius, tūc aut ſubiacebat reſti. ꝑ ſpeciale fideicōmiſſum,& nō pōt, ſiue hęres ſciat,ſiue ignoret ſe grauatū,ita loq̄tur l.gn̄aliter.§.fi.de qua glo.op.tertio loco: aut ꝑ fideicōmiſſum vłe,tūc aut hęres ignorabat ſe grauatū,& pōt,ſiue in vltima volūtate,ſiue inter viuos,nec eſt aliqua ſpālitas q̄a idem in alia re ſubiecta reſtitutioni vniuerſitatis,tenetˀ tñ ad æſtimationē fideic.l.fi.§.fi.de le.ij.de qua gl.op.primo loco,aut faciebat ſe grauatū,tūc aut fideicōmiſſum erat purū, & nullo modo pōt.l.fi.§.ſed q̄a.C cōia de le.de quo gl.opponit: aut erat ↄditionale:tunc aut dedit ſibi libertatem in vltima voluntate,& valet duplici fauore,libertatis,& vltimæ voluntatis, vt in hoc §.aut dedit inter viuos,& non valet exiſtēte ↄditio.fideic.quia ſi non extaret,no eſſet dubiū, ꝙ valeret,ita loquitˀ ea. l.§.ſin aūt ſub ↄdi.de quo gl.vltima opponit, & ſic iſte §.nō corrigitˀ per l.illā ſm Doc.licèt quidā ɔ̃, & hanc differentiā dederit in vltima voluntate, vel inter viuos.Glo.ſentit in ſolu.ſecundi contrarii in fi.ibi inter viuos,hic in teſtamento.&c.

1 *Fideicommiſſum vniuerſale poteſt relinqui vniuerſitati ciuitatis, & in eam tranſeunt iura per reſtitutionem,quæ exercentur per actorē eius.*
2 *Actor vniuerſitatis ciuitatis qualiter eligatur.*

L E X XXVI.

1 **OMnibus.** † Fideicōmiſſum vłe p̄t relinqui vniuerſitati ciuitatis, & in eā tranſeunt iura per reſtitutionē,q̃ exercentur per actorē eius. h.d. cū princ.l.ſeq.Idem in vniuerſitate caſtri,
a vel villæ,quia eſt eadem rō,licèt ſit differentia[a] quo ad alia,de quibus in l.fi.C.de ſacroſ.ec.vt ibi no.¶In tex.ibi,[q̃ ſub Imperio]Innuit ꝙ ſint aliqua quæ non ſint de Imperio, ſed ɔ̃ de l. deprecatio.ſ.ad l.rho.de iact.ſol.vt no.in l.oēs populi.de iuſt.et iu.& l.cūctos populos.C.de ſum.Trin.Sed ſi aliquæ nō recognoſcant imperiū,vt contingit hodie,vt ſi ibi non ſeruentur iura Romanorū,nō hēt locū reſtō, q̃ ſit authoritate ſenatuſconſulti,qđ eſt ius Romanorū.¶In l.ſeq.ibi[eligāt]an req̄ratur decretū ſuperioris,vel magiſtratus in electione huius actoris? dic
2 vt l.actor rē.ra.ha.& C.de decur.l.ꝓcura.li.x.†Et gl.dicit,ꝙ pōt eligi a toto populo.i.adunātia gn̄ali,vel conſiliarijs,[b] qui repreſentant totum ppłm,vt no.ſuper rub. C.quę ſit longa conſue.

ADDITIONES.

a ¶Sit differentia.An priuilegium cōceſſum ciuitati extendatur ad caſtra, vide Lud.Rom.conſi.288.
b ¶Conſiliarijs.Adde gl.in ru.infra de decu.& voluit glo.in l.nulli quod cuiuſque vni.non ine.Ang.& Imo.hic.gl.in l.deferre.de iu.fiſci.

LEX XXVII.

ITa tamen.

1 **§.Si ſeruum.** † Quæſita ꝑ hęred poſt aditam hęreditatē de rebus hęreditarijs negligentia fideicommiſſarii non petentis reſtōnē, non veniūt in reſtitutione,nec imputantur in quarta,ēt ſi coactus hæres adiuit,ſed quæſita ante aditā hæreditatē indiſtinctè veniūt in reſtōne.h.d.Primū eſt ſingulare, videbatur,n.ɔ̃riū ſi coactu adiuit,q̄a nullū commodū dēt ſentire,quod non ſenſiſſet

ſiſſet hr̃ditate non adita.ſ̃.prox.§.ſed fallit in 'fructib', & acceſ-
ſionibus perceptis negligētia fideicōmiſſarij ſ̃m dictũ Bar. qui
intelligit qñ coactus adiuit.tu dic idē ſi ſpontè qa ſunt hr̃dita-
ria,ſicut ſi eſſent q̃ſita teſtōre viuo,vt dixi in l.ĩ fidecōmiſſariã,
ſed quæſita poſt,nõ,ſed ſunt hæredis,vt ea.l.§.quoties. ¶In tex.
ibi,[coactus adierit,] ſub. ſed non reſtituit negligentia fideicō-
miſ.quo caſu nec in quartã ꝯputant̄.l.mulier.§.ſi hr̃s.ſ̃. e. ¶Sed
op.de l.quidã.§.fi.circa fi.ſ̃.eo.vbi tenet̄ ſaltem ad pretiũ illius
hr̃ditatis quæſitę ꝑ ſeruum. So.hic fideic.fuit negligens,ibi nõ
& facto hæredis manumittentis ſeruum cōtingit,ꝙ ad fideicō.
miſſariũ nõ ꝑuenit,ſed remanet penes manumiſſum, hic per
hr̃dē nihil actũ eſt in perniciē fideicõmiſſi,ideo lucrat̄,nec tene
tur ad æſtimationē hr̃ditatis ꝑꝑ negligentiã fideicommiſſarij.

1 *Qui coactus adiuit hæreditatem paternam,non ſolum illam,ſed etiam pu pillarem reſtituere tenetur, de qua rogatus non fuit ſi non potuiſſet eã habere ſi hæres non fuiſſet.*

2 *Subſtitutus pupillo per hæc verba,quiſquis mihi hęres erit,non põt habere pupillarē hęreditatē niſi adeat paternã,etiam ſi habeat cohæredem.*

3 *Quid ſi quis ſubſtituatur expreſſo nomine appellatiuo, & quid ſi proprio.*

4 *In fideicommiſſo vniuerſali, an veniat hæreditas pupilli quam grauatus ex ſubſtitutione pupillari eſt adeptus.*

1 **§.Qui ſuſpectam.** †Qui coactus adiuit hr̃ditatē
paternã,non ſolũ illã , ſed ēt
pupillarē reſtituere tenet̄,de qua rogatus non fuit ſi nõ potuiſ
ſet eã hr̃e ſi hr̃s non fuiſſet.¶In tex.ibi [ꝙ habiturus &c.]Iſta re
gula nimis gñaliter ponitur hic,nã fallit ſ̃.ꝓximo §. in acceſſio
nibus:fallit ēt in eo qđ ſolutũ eſt hr̃di gr̃a ꝯditionis implendæ
ab eo.fideic.vel ab alio,quia non venit reſtituēdũ.l.qui hr̃di. §.
j.ver.ſed cũ ſuſpectã de ꝯdi.& dem.qa illud nõ hēt ex teſtõ,ſed
2 occaſione teſtĩ,& mortis cã capion. ¶†In tex. ibi [quiſquis mi-
hi &c.]No.ꝙ ſubſtitutus ꝑ hæc verba pupillo,nõ põt hr̃e pup.
hr̃ditatē,niſi adeat pr̃nam,ſiue ſit ſolus inſtitutus,quo caſu nõ
eſt dubium,ſiue habeat cohæredem,qa vr̃ ſubſti. ſub cõdõne
3 ſi erit hr̃s pr̃is l.q liberis.de vulg.& pup.¶†In tex.ibi [Titius fi-
lio meo hr̃s eſto.]& ſic fuit noĩatus noĩe ꝓprio.Si aũt appella-
tiuo qa hr̃des ſubſtituit filio ſuo,tunc indiſtinctè nõ poſſet hr̃i
pupillaris,qñ adiret pr̃nã , ſicut in p̄cedenti, qa eo. modo vñr
ſub ꝯditione inſtituti ſi adeat pr̃nã.ſ̃.de vulg.& pup.l.q plures.
la 2 in fi.cum gl.Qñ aũt ſubſtituitur aliquis expreſſo noĩe pro
prio,& ſic tanq̃ hr̃s,hēt locũ diſtinctio huius §. qa ſi erat vnus
tm̃ inſtitutus,tunc non poſſet hr̃e pup.ſine pr̃na , qa nõ eſſet ꝑ
quē pup.ſubſt.ꝯfirmaret̄. Sed ſi hr̄et cohr̃dē,q adiuit, poſſet ha
bere pup.licèt renuntiaret paternã, iõ licèt adeat pr̃nã coactus
pup.nõ reſtituit.ꝯ̃ iſtud dictũ gl.opponit de l.ſed ſi plures. §. fi-
lio.ver.Idēq; eſt,de vulg.& pup.vbi habebat cohr̃dē filiũ pupil
lũ,& tñ ibi dr̃ ꝙ ſi repudiat paternã,nõ p̄t hr̃e pup.Sol. ille tex.
põt ĩtelligi duobus modis,primo ꝙ nec pupillus adiuit,ſed re-
pudiauit,& ſic pr̃na a nullo eſt adita,& ſic pupillaris euanuit,
hic dēt intelligi qñ cohr̃s adiuit,aliàs eſſet idē qđ hic, & ſi dicat̄
ex quo habebat pupillũ cohęredē,vr̃ ꝙ licèt pupillus repudiet,
qa adhuc eſt ſuus hr̃s,pupillariſq; ſubſtitutio ſit ꝯfirmata, l. ſi fi-
lius q patri.de vulg.& pup.Sol. ibi exiſtentia ſui hæredis nihil
operat̄ ad ꝯfirmationē tabularũ pupillariũ ꝑꝑ cohęredē extra-
neũ,quē pupillus habebat.l.apud Iulianũ.§.idē Iul.ſ̃.eod.& ſic
videt̄ ibi caſus de cõi opi.ꝙ datio cohr̃dũ impediat effectus ſui
tatis q̃tũ ad ea q̃ dependēt ex teſtõ,vt in illo §. Et de illo fuit mi
hi Florentię oppoſitũ ꝑ quēdã Doc.cũ tenerē oppoſitio.repetē
do l.3.de iure delib.Sed rñdi tenendo aliũ intellectũ,ꝙ ibi pu-
pillus ſe immiſcuit,& ſic ꝯfirmata eſt ſubſtõ. & dũ dr̃ ꝙ cohr̃s
q repudiauit pr̃nã, nõ põt hr̃e pup.ſubſti.niſi hr̄et pr̃nã, qa illa
accreuit pupillo,& ſic mixtæ ſunt,vñ nõ pñt ſperari.ſ̃. eo. §. in
prin.& ſic eſt verus intellect⁹ illius §.qa loquit̄ q̃tũ ad ſeparatio
nē bonorũ ſi bñ inſpiciat̄,& ita ſentit hic Bar.& nihil facit ꝯ̃ ꝯ-
4 cluſionē quã tenebã. † Qui ſi hr̃s ſpontè adiuit, q fuerat graua
tus poſt mortē alteri reſtituere hr̃ditatē,vtrũ eo mortuo fideic.
poſſit petere nõ ſolũ pr̃nã,ſed pup.q̃ pupillus adiuit,& ſic an ĩ
fideicõm. vl̃i veniat hęreditas pupilli, q̃ grauatus ex ſubſtitu-
tione pup.eſt adeptus:de vulga n.an veniat in fideicõmiſſo, ha
bet̄ in l.Sextiliã.de leg.3.Et de prælegatis hr̃ in l.Marcellus. §.q-
dã liberis.§.eo.Sed de pupillari melius hic tangitur q̃ alibi , qa
ſi inſtitutus coactus adiuit,venit indiſtinctè,vt hic patet,ſiue ꝓ-
cedat,ſiue ſequatur fideicõmiſſum, ſi aũt ſponte contrariũ in-
nuitur.Bar.tangit hic,ſed corrupte habentur dicta ſua. Ang.fa-
cit longã filateriã,& dicit pluries de facto habuiſſe diuerſas q-
a ſtiones in hoc.& dubitaſſe cõſulere.[a] ¶Breuiter põt diſtingui
ſicut in p̄legatis. Aut fideicõmmiſſum p̄ceſſit ſubſtitutionem,
& non veniat ſicut nec p̄legatũ l. Titia. ad leg.Fal. Aut præceſ-
ſit pupillarē ſubſtitutionē, tũc eſt diſtinguēdũ ꝑ quę verba ſit
factũ fideicõmiſſum,qa ſi ꝑ verba generalia quicquid ad te ꝑ
uenerit &c. veniet etiam hęreditas pupilli non ſolum quo ad
bona q̃ fuerunt patris,ſed ēt quo ad ea q̃ habuit a matre, nam
ēt in illis potuit ſubſti.pup. grauare licèt pupillũ nõ potuiſſet.
l.ſi fundum per fideicõmiſſum.§.j.ff.de leg.j.Aut ſi non gene-
raliter fuit locutus,ſed tantũ de bonis ſuis, tunc venient bona
paterna,quæ habuit pupillus,& propria remanebũt apud gra-
uatum.Nec obſt.ꝙ paterna inceperunt eſſe pupilli,& ſic ꝙ nõ
cadãt appellatione ſuorum,quia nõ eſt omnino falſum quod
iuuatur.&c.l.cũ filius.§.hęres,de leg.ij.& iſte caſus eſt quotidia
nus,nã inſtituuntur plures filii,quorum aliqui ſunt pupilli, &
ſubſtituuntur inuicem ſi cõtingat quem decedere ſine liberis
vulg.& pup.& per fideicommiſſum,decedunt pupilli in pupil
lari ętate,qui forte habēt bona materna,q̃ omnia deueniũt ad
ſuperſtites ex pupil.decedit poſtea vltimus maior factus ſine li
beris,venit pius locus,vel pauperes ſubſtituti poſt mortē om
nium,& volunt nõ ſolumpartes vltimi morientis,ſed omniũ
p̄cedentiũ,q̃ ad ipſum deuenerũt.& ēt bona pr̃na quæ deuene
runt ex pupil.Iſta eſt qõ,in qua Ang.dicit ſe dubitaſſe,Breuiter
recurre ad ſupradictam diſtinctionem,& verba teſtatoris,nam
eadē qõ verſatur ſi oēs deceſſerunt poſt pupillarē ætatē,& oēs
portiones venerunt ad ſuperſtitē,vtrũ omnes illę partes veniãt
ad vltimum ſubſtitutum,de quo vr̃ caſus in l.hęredes mei.§.cũ
ita.& l. Scæuola.ſ̃.eod.& ibi vide per Bart.

ADDITIO.

2 [a]Cõſulere.Vide Bal.cõſ.64.3.li.& Lud.Ro.conſi.18. & Franc. de Aret. conſ.54.

1 **§. Si pater filium.** †Exiſtētia ſui hr̃dis ꝯfirmat fi-
deicomiſſum vniuerſale, vt ēt
reſtitutio poſſit fieri ſi ſe nõ immiſceat.h.d.nõ ſic legata parti-
cularia.l.j.§.fi.vt in poſ.leg.qa illa tēdũt in diminutionē hr̃dita
tis,& hæc eſt ratio,quia licèt fideicõmiſſum vniuerſale non ſit
fauorabile ſicut pup.ſubſti.& dationes tutelarũ,quę ꝑꝑ earum
fauorē cõfirmantur ſola exiſtentia.tñ quia nõ tendit ĩ diminu
tionē hr̃ditatis,ꝯfirmatur,& hęc erat rõ dubitãdi , qa dr̃ potius
grauamē & eſt odioſum.l.ex tribus.C.de inoffi.teſta.¶In text.
ibi [ſiſque ſuſpectã &c.]& fideicõmiſſarius nõ vult cõpellere ad
imiſcēdũ,dummõ aliàs poſſit ſibi ſuccurri.& hic dr̃,ꝙ ſic,ſi fili⁹
reſtituat p̄miſſa ꝓteſtatione,ꝙ nõ intēdit ſe immiſcere,ſed ſi fi
deicom.vellet ipſũ compellere,vt ſe ĩmiſceret,poſſet.¶In text.
ibi[actiones q̃ ei &c.]Iſte tex.vr̃ dicere,ꝙ etiã ſi filius ſe non im
miſcuit,imò repudiauit actiones actiuæ,& paſſiuę,ipſo iure ſi
bi,& ꝯtra eũ ſunt q̃ſitæ.ſed ꝯ̃.C.ſi mi.ſe ab hr̃di. abſti. & de eo
qđ no. in l. ſi cũ dotē.§.tranſgrediamur.ſol.mat. vbi intētio cre
ditorũ non eſt fundata hoc ipſo,ꝙ eſt filius.Sol.verũ eſt quan
tũ ad effectũ cõdemnationis,ſed quãtũ ad primariã acquiſitio-
nē ſicut nomē hr̃dis eſt infixum ipſo iure,ita,& hęc iura , vt eſt
hic tex.& licèt penes eũ ſint inutilia,penes fideicom. poſt reſti
tutionē erunt vtilia,qa ceſſat cã inutilitatis,quia apud filiũ erãt
inutilia,qa nolebat hr̃ditatē,nec volebat obligari , vñ ꝯtra ſuã
voluntatē non debet obligari.d.l.j.ſed penes fideic.ſunt vtilia
qa vult,pro hoc qđ hr̃ in l.fi.C.de iure delib.vbi iura quæ erãt
inutilia penes cedentē,poſſunt eſſe vtilia penes ceſſionarium,
ceſſante cauſa inutilitatis, de quo etiam ĩ l. Modeſtinus. de ſol.

2 *Si ſtatutum dicit,ꝙ non valeat teſtamētum,niſi intra tot dies a morte teſtatoris fuerit inſinuatum ꝙ pupillaris ſubſtitutus viuo pupillo nõ poſſit inſinuare,& an currat ſibi tempus.*

1 **§. A patre hæres.** †Propter fideicommiſſum relictum in ſecundis tabulis cogit̄
inſtitutus pupillariter ſubſtitutus adire ex paterno , vt ꝯfirmet̄
reſtitutio,& fideicõmiſſũ,& poſtea ex pupillari adire , & reſti-
tuere.Itē ad ꝯfirmationē tabularũ pupilli ſufficit vnũ ex ĩſtitu
tis adire.Sed quãtũ ad cõfirmationē fideicõmiſſi in ſecundis ta
bulis relicti,pñt oēs inſtituti de reſtituēdo grauati adire,& reſti
tuere.h.d.ꝯcor.ſ̃,eo.l apud Iul.§,idē Iul.ſed in hoc differunt,qa
hic pupillus erat exhr̃datus, ibi inſtitutus.Itē a §.q ſuſpectã.ſ̃.e.
qa hic rogat⁹ erat tm̃ de hr̃ditate pupilli reſtituēda,ibi dũtaxat
de paterna.& tñ reſtituit pup.de qua nõ erat rogatus,ſi coactus
adiuit,nõ aliter,hic pupillus reſtituit,ſiue ſponte,ſiue coactus
adiuit.De pr̃na ſi ſpõtè adiuit,nõ cõpellitur,nec ēt volēs audi
tur.Si verò coactus,põt reſtituere,ſi vult,ne in ea remaneat im
plicitus.hoc tenet Bar.hic,& tetigi in d.§ apud Iulianũ.ſi verò
nõ vult,non cogit̄,ar.ſ̃.eo.l.cogi.§.idē Metianus.in gl. ſed qua-
liter,& l.j̃.§.ſed & quoties.Rõ diuerſitatis,qa cũ rogatus eſt re
ſtituere pr̃nã,ſi coact⁹ adiuit,reſti.pupil.ēt inuitus,licèt nõ fue
rit rogatus,qm̃ eã cõſequit̄,& habet ꝑꝑ aditionē pr̃næ hr̃dita
tis?qa ergo illa fuit facta periculo fideic.ipſe debet cõſequi cõ
modũ pup.econuerſo qñ rogatus eſt reſtituere pup.& coactus
adiuit paternã,nõ hēt paternã ꝑꝑ pup.ideo ad illã nõ eſt acceſ
ſoria,ideo inuitus nõ reſtituit,ſed volens tm̃.In tex. ibi[ſi roga-
tus fuerat hr̃ditatem &c.]ſed ꝯ̃,qa à ſubſtituto exhæredati nõ
põt reling.l.ab exhęredato.ff.de leg.j.So.verũ eſt niſi ſit inſtitu
tus.l.in ratione.§.fi.ad le.Fal.tũc põt grauari etiã ĩ bonis pupil-
li,vt hic,licèt pupillus grauari non potuiſſet.l.ſi fundus.§.fi. de
leg.j.¶In tex.ibi[qa ſub conditione.]glo.dicit,ꝙ iſta rõ non eſt
bona per l.apud Iulianũ.§.Antiſtia.ſ̃.e.Tu dic,ꝙ non eſt bona
ſimpl̃r,ſed ſ̃m qd.nã ſi eēt vnus tm̃ inſtitutus, non eſt bona , qa
nihilominus põt hr̃dē cõpellere adire,& reſtituere,ſed qñ ſunt
plures,ſecus,vt in l.ſed cũ ab hr̃de,q̃ ſequit̄. hic etiã loquit̄ qñ
2 ſũt plures.¶†In tex.ibi,[de hr̃ditate viuentis]eſt argm̃. Si ſtatu
tũ dicit,ꝙ non valeat teſtm̃ niſi intra tot dies a morte teſtatoris
fuerit inſinuatum,pupillaris ſubſtitutus viuo pupillo non poſ

ſit inſinuare, nec currat ſibi tp̄s, ſed certè parum prodcrit, quia ſiue ipſe, ſiue alter inſinuat quantũ ad paternã hr̄ditatẽ, etiam
a ſi teſtamentum ruat in principali, ruet etiam in pupillari. [a]

ADDITIO.

a ¶In pupillari. Adde ꝙ iſtam q. format Bar. in l. ij. §. interdũ, de vul. & pup. & ibi tenet, ꝙ non currit pupillo viuente. ad contraria reſponde vt no. in l. facta. §. ſi quis bonorum. infra eod.

1 *Mota quæſtione hæredi ſcripto ſuper viribus teſtamenti non compellitur reſtituere hæreditatem, nec ſoluere legata quouſque lis pendet.*

2 *Hæres ſcriptus, & grauatus alteri reſtituere, quando non poſſit a coactione ſe defendere, propter hoc ꝙ dicat dubitari de viribus teſtamenti, & an poſſit petere cautionem a fideicommiſſario de reſtituendo, ſi contingat illum, qui mouit litem, obtinere.*

3 *Quid ſi mouens litem contradicat, quia interſit ſua poſſeſſionem non peruenire ad fideicommiſſarium.*

1 §. Quoties filius. † Mota qõne hr̄di ſcripto ſuꝑ viribus teſtamẽti, non cõpellit̃ reſtituere hæreditatẽ, nec ſoluere legata quouſque lis pẽdet. & dicit hic Ange. ſe audiuiſſe a Bar. ꝙ iſte §. fecerat ipſum pluries ſudare, & reputabat ipſum difficilem in defendendo ipſum a ꝯ̃riis. ¶Opponitur plurib⁹ modis ꝯtra tex. Primo de l. ille a quo.
2 §. j. s̃. eo. † vbi hæres nõ põt a coactione ſe defendere, ꝑꝑ hoc ꝙ dicat dubitari de viribus teſtamenti. Glo. hic, & ibi dicit, ꝙ hic filius, qui poterat teſtm̃ impugnare, iã inceperat litẽ ſuper impugnatione. ibi nõ. Tu dic melius, ꝙ hic hr̄s ſpõtè adiuerat, & petebat̃ cõpelli ad reſtituendũ, qđ iudicium eſt ordinariũ, q̃a non eſt periculum in mora, iõ in ipſo admittit̃ hæc exceptio dũ modo lis pendeat inter ipſum hr̄dẽ, & aliũ impugnantẽ teſtm̃, alias nõ admitteret̃ l. hæc aũt. s̃. tit. proxi. in prin. ibi nõ adiuerãt & petebat̃ cõpelli, ꝙ adiret officio iudicis, quo caſu ꝑꝑ periculũ, quod eſt in mora, iudiciũ eſt ſummariũ, iõ nõ admittit̃ hæc exceptio, q̃ requirit altiorẽ indaginẽ. ar. in l. ij. C. de edic. di. Adri. tol. vbi nõ admittit̃ in poſſeſſorio, qđ eſt ibi ſummariũ iudiciũ. ¶Scđo op. ꝙ nõ admittat̃ iſta exceptio, imò cõpellat̃ reſtituere recepta cautione a fideicõmiſſario de reſtituẽdo ſi cõtigat filiũ obtinere. s̃. tit. j. l. niſi. §. ſi legatarius. & l. fin. C. de peti. hære. So. iure iſto fforũ inſtitutus lite pẽdente inter ſe, & aliũ impugnantẽ teſtm̃, & ꝑ ꝯñs volentẽ petere hr̄ditatẽ hr̄s ſcriptus habebat duplicẽ viã. Prima, vt poſſet repetere fideicom. a reſtitutione hr̄ditatis, & legatarios, & ẽt creditores hr̄ditarios, vt hic, & l. qui cũ hærede. de act. & ob. & l. ij. de excep. rei iudi. & in illis aſſignatur ratio, maximè in prima. Alia via erat, vt ſpontè ſoluat recepta dicta cautione d. l. niſi. §. ſi legatarius. & ſic erat in eius electione, & ſi eligebat hanc ſecundã viã, ſn̄ia lata ꝯ̃ hr̄dẽ faciebat præiudiciũ fideicõmiſſariis, & legatariis l. ſi patroni. §. fi. j. eo. vbi probatur. Intelligo ẽt ſi aliter citati non fuerint. & ſic lata ſn̄ia poterit agere hr̄s, vt ſibi reſtituant ex illa cautione, & ipſi filio, vel alteri litẽ mouẽti. Hodie ꝑ illã l. fi. C. de pe. hær. eſt in electione fideicõmiſſarii, vel legatariorũ differre, donec lis finiat̃, vel ſi nollet agere ꝯ̃ reſcriptũ, vt ſoluãt recepta dicta cautione, & in hoc per illã l. eſt correctus iſte §. *Si* aũt *lis* nõ erat mota, nec ſperabat̃ moueri, tũc ẽt de iure veteri compellebatur hr̄s ſoluere ẽt ſine cautione d. l. hæc aũt. in princ. ¶Tertio opponi. ꝙ fruſtra expectat̃ euentus huius litis, cũ in oẽm euentũ ſit debendũ per ti. de leg. preſtan. gl. ſuꝑ verbo [cogit̃] & ẽt ſequens, in prin. dicit tex. debere intelligi qñ erat relictũ extraneo, quo caſu ſi filius obtineret, irritat̃. Si aũt coniunctis perſonis, cõſeruatur per illum titulũ, ſed an tunc locũ habebit qđ hic dr̃, quòd ẽt tunc ſcriptus non cõpellatur reſtituere? glo. non declarat, ſed dicit vnũ verbũ ꝑꝑ quod videtur dicendũ, ꝙ ſic, quia licèt conſeruetur per illũ titu. non tñ erit debendũ ab hærede, ſed a filio, ergo inſtitutus nõ debet cõpelli, ex quo nõ eſt certus an ſit debiturus, vel non. hoc ẽt vn̄r Doc. ſentire. Contrarium puto, quia ex quo in oẽm euentũ eſt debendũ, ſufficit legatariis, & fideicõmiſſariis, quòd hæres ſcriptus, ꝯ̃ quem agunt, ſit in poſſeſſione hr̄ditatis. arg. eorũ quæ no. in l. controuerſia. de trãſac. maximè, quia filius tenebitur ratã habere reſtõnem, quam hic eſſet facturus ſi non eſſet facta per ſcrip. & ꝓbat̃, imò vr̃ caſus in ſimili j̃. eod. l. ſi patroni. §. fi. ver. planè. ſi bñ inſpiciat̃. ¶Quarto op. pro declaratione gl. fi. quòd ſaltẽ hodie non ꝓcedat iſte §. quia irritato teſtõ ex cã p̄teri. vel exhereda. licet inſtitutio ſit nulla, legata & fideicommiſ-
a ſa [a] particularia & vniuerſalia firma ꝑmanent, auth. ex cã. C. de lib. præte. & ſic in oẽm euentũ, ſiue filius obtineat, ſiue non, erũt debẽda, ergo debẽt ſolui nõ expectato fine litis. glo. loquit̃ ibi in gutture, & non declarat, & vr̃ ponere duas ſolutiones, vna vr̃ velle ꝙ ẽt hodie locũ habeat iſte §. vt hæres non compellatur cum inſtitutio ſit irrita ipſo iure, ſed per hoc non reſpondetur ad ꝯ̃riũ. Gl. dicit ꝙ non eſt irrita, ſed irritanda, & dicit quòd filio differente cogetur, filio agente non coget̃. primũ dictũ falſũ eſt, quia imò eſt nulla ipſo iure, ſiue ſit præteritus emancipatus ſiue ſuus ſine cauſa. Idem in exheredatione facta ſine cã, ſiue a patre, ſiue a matre in Auth. de heredi. & Falc. §. exhæredatos per ſ̃m dictũ non reſpondetur ꝯ̃rio. Doc. dicunt, quòd licet in oẽm euentũ ſint debenda, nõ tñ ab inſtituto, ſed a filio, ideo adhuc locũ habebit iſte tex. qđ non placet, vt s̃. dixi. Ideo aduerte, aut inſtitutus adiuit quantũ in ſe fuit, vel de facto; ſi ipſo iure non valebat, vel de iure ſi erat reſcindendũ, & tũc poterunt cõpellere hæredẽ ad ſoluendũ, & reſtituẽdũ ẽt ſine cautione, cũ in omnẽ euentũ ſit habiturus, & filius poſtea habebit neceſſe ratã habere, ſed ſi nollet adire, & fideicõmiſſarius vellet ipſum cõpellere, vt adiret, poſſet procedere diſtinctio gl. aut lis erat mota, vel nõ, ſed magis placet, vt ĩdiſtinctè cõpellat̃ ẽt mota lite per filiũ, ꝑ l. ille a quo. §. ſi de teſtõ. s̃. eo. q̃a hæc exceptio non admittitur, vt dixi. & ſi dicat̃ quõ cõpellitur adire, ſi non valet aditio, q̃a dr̃ teſtm̃ nullũ? Rñdeo p̄t eſſe, ꝙ filius non obtinebit vel de iure, vel de facto, & ſic reputabit valere, & ſic intereſt fideicõmiſſarij, vt adeat̃, ne ſi ꝯtingeret ſcriptũ mori, fideicõmiſſum intercideret, & non poſſet ipſum petere, ẽt filio nõ obtinẽte, ita intelligo
3 iſtũ §. difficilẽ, vñ non ſine cã Bar. ſic dicebat. ¶† Vltimò p̄dicta vera, qñ ſolus hr̄s recuſabat adire, & reſtituere. Quid ſi filius ꝯ̃dicebat, q̃a intererat ſua poſſeſſionẽ nõ peruenire ad fideicõmiſſariũ? Rñdeo ſi poſſeſſio erat apud hr̄dẽ non põt ꝯ̃dicere, debebit tñ reſtituere recepta cautione de reſtituẽdo filio obtinẽte. l. is a quo. de rei vẽdi. & loquor de iure iſto, quo dicto caſu legata & fideicommiſſa [a] irritabant̃, al̃s ſecus. ſed ſi poſſeſſio vacabat, & hr̄s volebat dare licentiã fidei. ꝙ occuparet, admitteret̃ ꝯ̃dictio filij, q̃a ſua intereſt poſtq̃ non eſt occupata nec occupet̃, vt citi⁹ lite finita occupet̃. h. d. Inn. i c. veniẽs. de reſti. quẽ Bar. hic refert, & in d. l. is a quo. & in l. a diuo pio, de re iudi. in §. ſi ſuper rebus.

ADDITIO.

a Fideicommiſſa. Adde vt per Ange. conſi. clxxxiii. Anc. cõſ. cciiij. & cxliii.

1 §. Marcellus. †Contrariatur cũ §. præcedenti, nã ibi viſum fuit an hæres ꝯ̃ quem eſt intẽtata ꝯ̃tabulas, cõpellat̃ reſtituere, hic queritur an filius, qui non intentauit ꝯ̃tab. cõpellatur intentare. dr̃ ꝙ non, gl. ponit caſum duobus modis. Prima poſitio non placet eo modo quo ponit, q̃a ſi compelleretur, & intentaret, ĩtercideret fideicommiſſum, nã ſi hoc eſt, quõ fideicõmiſ. eſſet ita fatuus, ꝙ compelleret ꝯ̃ ſe ipſum. Secunda poſitio, q̃ eſt vt ponat̃ caſus ſ̃m §. qui rogatus. j̃. ea. l. adhuc non placet q̃a ratio tex. [ne intercidat, &c.] non bñ caderet, ideo potes ponere ꝙ hic fideicommiſſum erat relictũ coniunctæ perſonæ, & ſic erat debendũ, ſiue filius ſuccumberet in ꝯ̃tab. & ſic a ſcripto, ſiue obtineret, & ſic a filio fideicommiſſarius volebat filiũ tacentẽ compellere ad intentandũ ꝯ̃tab. vt ex hoc ꝯfirmaretur fidei. Nã ad hoc vt a ſcripto debeatur, neceſſe eſt ꝙ adeatur hr̄ditas ex teſtõ, & ad hoc vt debeatur a filio, regritur quòd adeatur ab inteſtato, vt nõ in l. q. filio. §. j. de here. inſti. fideic. cũ hæres non adiuiſſet, volebat cõpellere filiũ, vt intentaret ꝯ̃tab. quæ poteſt intentari etiã ante aditã hæreditatem, ad hoc ne fideicõmiſſum intercidat ꝑꝑ aditionẽ nõ factam, & ꝑꝑ omiſſam ꝯ̃tab. dr̃ ꝙ non p̄t. Ratio, quia nõ fuit rogatus reſtituere, ſed ſcriptus, & remediũ ſenatuſconſul. de compulſione, non habet locum niſi in eo, qui rogatus eſt. l. mulier. §. fi. s̃. eo. & ſic illa ratio ne intercidat, non eſt ratio ꝑ quã filius nõ cogebatur petere ꝯ̃tabu. vt gl. vr̃ velle, ſed eſt ratio ꝑꝑ quã volebat cõpellere. ſ. ne fideicommiſſum intercidat non adita hæreditate per aliquem eorum, aliter non video intellectum huius §.

1 Qui ex Trebel. † Poſt reſtitutã hæreditatẽ actiones denegant̃ hæredi, & ꝯ̃ hæredem, & dãtur fideicõmiſſario, ſecus añ eam reſtitutã. Primũ dictũ limitã, niſi actiones ſint tp̄e perituræ, nã tunc pñt moueri ꝯ̃ hæredẽ, qui iam reſtituerat fideic. non preſente, vt perpetuent̃. j̃. e. l. cũ hæreditas ex Trebel. ſ̃m vnam lec. Vltimũ dictũ, ꝙ ante reſtitutionem non poſſit hæres ſe tueri aliqua exceptione, limita duobus vel tribus modis. Primo, niſi eſſet paratus incontinenti reſtituere, & fideicõmiſſum recipere, vel niſi coactus adiuiſſet, q̃bus caſibus ẽt ſi actio eſſet peritura, ꝯ̃ eum non poſſet moueri, vt perpetuet̃, ea. l. cũ hæreditas. ſ̃m alias lecturas, an ſufficiat vſque ad conteſt. lit. dic vt ibi. Tertio, niſi eſſet rogatus omnem, & totam hæreditatem reſtituere, quia ſaltem legatarii non poſſent conuenire. l. fi. C. eo. ſed creditoribus ꝑ illa verba non potuiſſet teſtator præiudicare. Adde quod dixi s̃. eo. §. Marcellus.

1 *Remedia Trebelliani quando locum habeant.*

2 *Si Mæuius te inſtituit, & rogauit ut reſtitueres non ſuam hereditatẽ, ſed Titij, quæ tibi erat delata, vt adeas & reſtituas, an poſsim te compellere, vt adeas hæreditatem Mæuij, & ſic poſtea compellaris adire, & reſtituere hæreditatem Titij, & nu. 3.*

3 *Si Mæuius rogauit te non ſolum de hereditate Titij, ſed de ſua propria, an poſsim te compellere ad adeundum.*

1 §. Trebellianum. †Remedia trebelliani locũ habẽt cũ hr̄s fuit rogatus de hr̄ditate teſtõris tota, vel quota reſtituẽda, ſecus qñ de hr̄ditate alterius delata ipſi hr̄di licèt ſi ſpõtè adeat, teneat̃ dicto caſu reſtituere hr̄ditatẽ illã, ſi tñ ſibi remanet vltra quartã de hr̄ditate te-
2 ſtatoris, ꝙ æqualeat illi. h. d. textus cũ gl. † & duæ ꝓponũtur hic qõnes. Prima ſi Mæuius te inſtituit, & rogauit, vt reſtitueres nõ ſuã hr̄ditatẽ, ſed Titii, q̃ tibi erat delata, vt adeas, & reſtituas, an poſſim te cõpellere ut adeas hr̄ditatẽ Mæuii, & ſic poſtea cõpellaris adire, & reſtituere hr̄ditatẽ Titii? Rñdet̃ ꝙ nõ, ĩ ver. [Iõq;] & aſſignat̃ rõ in prin. §. q̃a ſenatuſcõſ. non habet locũ, niſi cũ q̃s rogatur de hæreditate teſtatoris, qđ hic non eſt, & quia ſi ſpon-

tè

tè adijſſes hæreditatē Męuij,non teneris ad hr̄ditatem Titij tā
quā ex fideicōmiſſo vl̄i. Sed ſicut ſi fuiſſes grauatus ĭcerto fun-
do,& ſicut remedia Treb. in hæreditate Titij ceſſarent, nec.n.
ſolo verbo reſtituendo tranſirent iura,ſi ergo ceſſarent hęc re-
media,ergo in caſu de quo quæritur, ceſſat remedium coactio
3 nis in hæreditate teſtatoris.† Secunda quæſtio. Si Mæuius roga
uit te nō ſolū de hr̄ditate Titij,ſed de ſua propria,an poſſim te
ꝯpellere ad adeundū? Rūdetur ꝙ ſic. ſ. hr̄ditatem Mæuij, q̄a ſi
adires ſpontè, locū haberet in illa Trebellianica in detractio-
ne quartę,& transferendis actionibus,ergo & hoc remedium
coactionis,ſed quantū ad hr̄ditatē Titij,ſecus, ſiue ſis rogatus
reſtituere mihi,ſiue alteri, vt non poſſit cōpelli adire. ¶ Cōtra
ſm caſum opponitur, quia ſi fuiſti rogatus de hr̄ditate Mæuij
teſtatoris,vr̄ ꝙ propter illam locum habeat Trebel.etiā in hæ-
reditate Titij tibi delata,vt poſſis compelli adire,& reſtituere.
ſ.eo.l.cogi.§.ſed & ſi quis.cuius ꝯ̃rium hic dicitur in fi.So.ſi te
ſtator rogat te non ſolum de hr̄ditate ſua,ſed de hr̄ditate Titij,
quæ obuenerit teſtōri,cū iam ſit facta pars ſuę hęreditatis, lo-
cum habet ꝯ̃riū.Sed ſi de hr̄ditate Titij delata tibi quia illa nō
eſt pars ſuæ hr̄ditatis,non hēt locū hic. caſus eſt hic,hoc voluit
gl.quę incipit[a quo] ¶ In gl.fi.quæritur,ſi adeas hr̄ditatē teſta
toris,an cōpellaris nō ſolū illā reſtituere,ſed etiā hęreditatē Ti
tii,de qua rogatus fuiſti dic ꝙ primo caſu huius l.qñ nō fuiſti
rogatus de hr̄ditate teſtōris, cū hęreditas teſtatoris tota ibi re-
maneat,teneris adire,& reſtituere hæreditatē Titij,ſi non plus
teſtatoris,qm̄ adeūdo hęreditatē teſtatoris,ad illam te obligas,
& teneris ex fideicōmiſſo particulari,non vl̄ acſi fundū relictū
a Titio rogatus eſſes agnoſcere,& reſtituere,vt hic in ver.[qua
re] fateor tñ,ꝙ ex natura rei relictæ,quia eſt hæreditas,& com-
præhendit onera,tranſiret ad me illa hr̄ditas cū oneribus ſuis.
l.cum pater.§.menſæ.de leg.1.& l.cū filius.§.j. In ſeccundo ca-
ſu qñ fuiſti rogatus reſtituere hr̄ditatē Mæuij ſi ſpontè eā adiui
ſti,& reſtituiſti retenta quarta. Si quęritur, an hęreditatē Titii
tenearis adire,& reſtituere,gl.rñdet,ſi ex hæreditate Męuii per
cepiſti tot fructus,qui ęquiualeant illi,de eo qđ erat vltra quar
tā tenearis etiam ad illam.poſtea dicit,ꝙ ēt ſi non percepiſti.&
quarta quæ ſibi remanſit,ęquiualeat illi,adhuc teneris,quia li
cèt iure iſto teſtator non potuerit tibi eā prohibere, potuit da
re cum onere compenſandi cū hr̄ditate Titii, per l. ſi debitor.
ad l.Fal.In hoc glo.reprehenditur duplici rōne,quia tunc eſt il
lud verum,qñ expreſsè ponitur illud onus hic non ſic erat,ſed
ſolum eras rogatus vtranque reſtituere, & illud non valet tan
tundem.patet in l.quod de bonis.§.ꝙ auus.ad l.Fal.Secunda ra
tio,a l.ſi debitor,in qua gl.ſe fundat.nō loquitur in iſtis termi-
nis,ſed qñ teſtator erat debitor hęredis,& ſic hr̄es de ſua hęre-
ditate faceret duplicem detractionē. primo dę debito, poſtea
de quarta,& vult illa l.ꝙ teſtōr poſſit mandare, ꝙ primam de-
tractionē non faciat,& tunc Fal.in illud debitum cōputauit,&
eſt rō,q̄a aditio erat extincta, ideo de facili potuit prohiberi
ne detrahat̄,ſed ſi teſtōr grauat hęredē in re propria hæredis,
& vult ꝙ in illam compenſet quartā,q̄ ſibi remanſit de hęredi
tate teſtōris,non teneatur facere,vt in l.pater filiam.eo.titu. ita
erat hic,quia hęreditas Titii erat tanquam tua propria, vnde
etiam ſi dixiſſet ꝙ quartam cū illa cōpenſares, non teneris fa-
cere per illam l.pater filiam.ſm Iaco. de Are. Bart. & omnes li
cèt non hoc modo declarent,imò confusè loquuntur.

1 *Fideicōmiſſario dātur actiones cōtra hæredem pro rebus retētis indebi-*
te,& ēt ꝓ hæreditate diuidenda,ſi pars eius fuit reſtituta ꝓ indiuiſo.
2 *Hæres ſi non fecit inuentarium,an poſſit deducere aduerſus fideicōmiſſa*
rium vniuerſalem quod ſibi debebatur.
3 *Licèt hæres aduerſus fideicōmiſſarium vniuerſalem poſſit deducere qđ*
ſibi debebatur,nō ſolum ciuiliter,& naturaliter,ſed etiā naturaliter
tantū,econuerſo ſi ipſe tenebatur defuncto nō tenetur a ſe exigere ni
ſi qñ tenebatur ciuiliter,& naturaliter, ſecus ſi naturaliter tantum.
Quid in negotiorum geſtore.
4 *Si hæres debeat defuncto ciuiliter,& naturaliter,& reſtituit hæredita*
tem,& a ſe non exegit,fideicommiſſario pro illo debito datur vtilis
quæ defuncto competebat directa.

1 **§.ſi ex Trebelliano.** † Fideicōmiſſario dāt̄ actio-
nes ꝯ̃ hr̄dem pro rebus re-
tentis indebitè,& etiā pro hr̄ditate diuidenda, ſi pars eius fuit
reſtituta pro indiuiſo.h.d.Sicut ergo actio fami.erciſ.datur in-
ter plures cohęredes directos,ita inter directum & fideicōmiſ-
ſarium vtilem. ¶ No.ꝙ lex hr̄es cum debuerat.ſ.e. loquitur qñ
hr̄s non retinuit, quod poterat retinere, & tūc ſuccurritur per
illam legem,hic quando retinuit quod non debuit, & tūc ſuc
curritur per hunc §.ac ſi plenè non reſtituiſſet, & ſic datur a-
ctio ex teſtamēto,vt reſtituat ac ſi reſtitutio non eſſet, vt ſequa-
tur quod iam habet,ſed reſiduum,vt in ſimili in l.3.§.ſi reddi-
ta.commo. Si verò iuſtè retinuiſſet,quia debebantur ſibi a te-
ſtatore,ſiue ciuiliter,& naturaliter,ſiue naturaliter tantum,cō-
ueniri non poſſet, ut in gl.1.quam no.imo ſi per errorem non
2 retinuiſſet,ſibi daretur repetitio.d.l.hæres ¶ † Sed q̄d ſi heres
non fecit inuentariū,an poſſit deducere aduerſus fideicōmiſſa
rium vniuerſalem quod ſibi debebatur Non reperio D[illegible]tan
gentem,& multi credunt ꝙ non per l. ſi in computatione. C.
a de iure deli.a ꝯ̃rio ſenſu.Ego pluries ꝯſului [a] ꝯ̃rium, quia ille §.
loquitur qñ vellet deducere ꝯ̃ creditores,vel ꝯ̃ legatarios ſingu
lares,quorum credita,& legata poſſunt tranſcendere vires hæ-
reditatis,& hr̄s tenetur eis ēt de ſuo.fruſtra ergo deduceret ſi ꝑ
hoc illi non cōſequerentur ſolida credita,& legata, cū poſſint
agere,vt ſuppleat de proprio,non ſic aduerſus fideicōmiſſariū
vniuerſalem cuius fideicōmiſſariū non pōt tranſcendere vires
hr̄ditatis,q̄a non fit niſi de hæreditate,& de eo quod eſt in hæ-
reditate,& nō dr̄ eſſe niſi quod ſupereſt deducto ære alieno, vn
de ſicut iure iſto poterat deducere aduerſus fideicō.non tñ ad-
uerſus creditores,quibus inſolidū tenetur,ita & hodie qñ non
facto inuētario remanemus in iure veteri reſpectu creditoris,
& fideicōmiſſarij vniuerſalis, licèt reſpectu legatorū ſecus, q̄a
iure iſto vltra vires non debebantur.l.j.§ ſi is qui quadrigenta.
ſ.eo.hodie ſi non facto inuentario.& ſic idē eſt in eis,qđ in cre
ditoribus olim,Tene mēti,quia millies habebis de facto,& mi
3 ror ꝙ Doc.non tangant. ¶ † No.hic gl.2.ꝙ licèt hr̄s aduerſus fi-
deicōmiſſariū vniuerſalē poſſit deducere quod ſibi debebatur
non ſolū ciuiliter,& naturaliter,ſed ēt naturaliter tm̄, vt in gl.
ęconuerſo ſi ipſe tenebatur defuncto, non tenetur a ſe exige-
re,niſi qñ tenebatur ciuiliter,& naturaliter,ſecus ſi naturaliter
tm̄.& gl.nihil allegat,ſed dicit ſe ita putare,licèt ſecus in nego.
geſt.iō notanda eſt authoritas glo.Cogita ꝓ rōne, quia eadem
deberet eſſe rō ꝯ̃riorū,& inter hr̄dem,& negotiorum geſtorē.
4 ¶ † Vltimò no.gl.fin.ſi hr̄s debebat defuncto ciuiliter, & natu
raliter,& reſtituit hr̄ditatem, & a ſe non exegit fideicōmiſſario
dat̄ ꝓ illo debito vtilis q̄ defuncto ꝯpetebat directa, nā per adi-
tionē directa eſt extincta,ſʒ poſt reſtitutionē ceſſat cauſa extin
ctionis,q̄ erat,ꝙ ꝯ̃ ſeipſum agere non poterat. Nunc verò fidei
commiſſarius,qui effectus eſt hęres vtiliter, agere pōt ꝯ̃ hære-
dem,ideo actio debet reſuſcitari,ſed non pōt reſuſcitari dire-
cta ſemel extincta,reſuſcitatur ergo vtilis ex æquitate ſm gl. &
benè,licèt Hug.ꝯ̃rium dixerit. Poterit etiaʒ dari actio ex teſtō,
vt ſ.dixi,& hoc ſubiicit gl.nec hoc negatur. Poterit etiam dari
fideicom.hęreditatis petitio,de qua in tit.de fideicō.hære. peti.
& alię actiones,de quibus in glo.pro rebus corporalibus.

ADDITIO.

a Conſului. Adde ꝙ Lu.Ro.conſi.76.vult ꝙ non confecto inuentario hæ-
res non poſſit deducere quod ſibi a teſtatore debetur, cum eſt grauatus
reſtituere,& quæ poſsit deducere ibi vide.

1 *Hæres compellitur adire licet fideicommiſſario ſit conſultum per aliam*
uiam illo non adeunte.
2 *Filius dicitur præteritus,ſi non eſt directò inſtitutus,licèt per fideicom-*
miſſum ſit ſibi hęreditas relicta,& quid hodie.
3 *Contra tab.poteſt intentari etiam hęreditate non adita.*

1 **§.Qui rogatus.** † Hæres cōpellitur adire licèt fidei
cōmiſſario ſit cōſultū per aliā viā,
etiam illo non adeunte.h.d.facit ſ.e.l.recuſare.§.Titius. & l.co-
gi.§.fi.In tex.ibi,[emancipato filio] ſub.præterito dū dicit,ꝙ ha
2 bet ꝯ̃ tab.† & ſic no.ꝙ filius dr̄ præteritus ſi non eſt directo in-
ſtitutus,licèt per fideicōmiſſariū ſit ſibi hr̄ditas relicta.caſus eſt
hic,licèt gl.ꝯ̃riū dixerit in l.ſcimus.§.cū autē.C.de inof.teſt. ſed
pōt procedere illa glo.de iure C.Iuſtiniani, quo non require-
batur titulus inſtitutionis.l.omnimodo, eo. titu. ſecus de iure
ff orum.l.inter cætera.& l.Gallus.§.in omnibus.ſ.de libe.& po-
ſthu.& hic eſt caſus,q ſemꝑ allegat̄.& idē hodie de iure authē.
qđ redigimus ad ius fforum.ſufficit tñ hodie, ꝙ in certa re, qđ
olim nō erat,ſed debebat inſtitui in quota , ſic dēt intelligi qđ
3 no.j.eo.in l.ſi quis priore.† Colligit̄ ēt hic in fi.ꝙ ꝯ̃ tabu.p̄t intē
tari hr̄ditate ēt non adita.de hoc in l.illud.de ꝯ̃tab. poterat aūt
intereſſe filij magis hr̄e ꝑ viā fideicōmiſſi,q̄ ꝑ ꝯ̃ tab. ſi minus e-
rat grauatus fideicommiſ.vt in ſimili in illo §.Titius dicitur.

1 *Inſtitutus ēt in legitima,ſi recuſat adire,et reſtituere,pōt ad hoc cōpelli.*
2 *Si facta eſt inſtitutio ſic ſimpliciter;inſtituo filium in ſua legitima, an*
dicatur inſtitutio vniuerſalis,& ſit perinde ac ſi eēt īſtitutus in quar
ta debita pro legitima? & nu.3.
3 *Legitima an debeatur deducto ęre alieno.*

1 **§.Si patronus.** † Inſtitutus ēt in legitima & debita
portione,ſi recuſat adire,& reſtitue-
re,pōt ad hoc cōpelli,ſed ſi ante iuſſum iudicis ipſum pęnitet
de præterita recuſatione,p̄t ſpontè adire,& tunc fideicōmiſſū
nō tenebit̄ præſtare,q̄a non valet in debita portione.h.d. mira
biliter ſm meū intellectū,licèt glo,& Doc.aliter intelligant.&
ſic dico eſſe hic caſum. Si filius ꝓ ſua legitima ſit inſtitutus in
tertia parte,& grauatus reſtituere Titio, licèt grauamen nō te-
neat,ſi ſpōtè vult adire.l.qm̄ in prioribus.C.de inof.teſt.ſi tñ re-
cuſat,quia non eſt ſibi damnoſum,ꝙ valeat fideicōmiſſum, p̄t
a ꝯpelli [a] adire,& reſtituere caſus eſt hic. Si tñ ſolus recuſaſſet,
& pęniteret ante iuſſum iudicis,& ſpontè vellet adire,& retinę
re,p̄t hoc facere,& tūc fideicōmiſſum apparebit inutile. & hoc
vult iſte tex.ſi volumus eū deſtruere ꝑ ſubauditū,& diuinatio-
nem.

ADDITIO.

a ¶ Compelli. Hic intellectus non placet domi. Alex.hic,vt videre potes , &
Pau.de Caſt.ij.ſuper Infor.

2 nem. ¶†In tex.ibi,[ex parte debita]hic eſt caſus ſm Ang.ꝙ inſti
tutio facta in legitima ſic ſimpliciter,inſtituo filiũ in ſua legiti
tima,dr̃ inſtitutio vniuerſalis,& eſt perinde ac ſi eſſet inſtitutus
in quarta debita, pro legitima,quod patet,quia grauamen im-
poſitum de reſtituendo eam dicitur fideicõmiſſum vl̃e, vt ha-
beat locũ Treb.qđ nõ haberet ſi non eſſet vl̃e fideicõmiſſum.s̃.
eo.l.mulier.§.fi.& l.cogi.§.& gñaliter.& s̃.ea.l.§. Treb. ibi, ac ſi
3 fundum.&c.†Alij tenueruntꝯ̃riũ,ꝙ legitima nõ dr̃ quota pars
hr̃ditatis, ſed quota bonorũ , quod patet,quia nõ debet̃ niſi de
eo.ꝙ remanet deducto ære alieno.l. Papi.§.qm̃ aũt quarta.s̃.de
inoff.teſt.ſed inſtitutio quota bonorum nõ eſt vl̃is dato alio co
hr̃de ĩ hr̃ditate, vel ĩ vniuerſo.l.cogi.§.& gñaliter.cũ his q̃ ibi di
xi,vt no.p Iac.Bu.in l.quot.de hære.inſti.ſed hic eſt caſus in cõ-
trariũ ſm Ang.Eſt aũt effectus,qa ſi vr̃ inſtitutus in quota hæ-
reditate, acceptãdo põt ꝓ rata ꝯueniri a creditorib. ſicut in ſi-
mili in herede penes quẽ remanſit quota pars pro Trebelliani
ca.l.j.& 2.C.eo.ſed ſi vr̃ inſtitutus in quota bonorũ,nõ põt cõ-
ueniri,ſed eſt ꝯueniendus alius hæres.l.cũ aũt.cũ ibi not. de le-
ga.2. Nec ob.ꝙ legitima debetur deducto ære alieno,qa verum
eſt q̃tũ ad finalẽ effectũ,qa creditores p̃feruntur legitimæ,& ſic
non hẽt filius niſi partẽ eius,qđ ſupereſt deducto ęre alieno, ta
men re vera eſt quota hr̃ditatis.ita ſentit Bal. in l.quot. Rñdeo
ad dictũ Iac.But.licèt Ang.nõ alleget hic.¶In tex ibi,[adire hæ
reditatẽ,& reſtituere.]ſed ꝯ̃ quia iſtud onus adiectum in legiti
ma non valet.l.cũ patronus.de lega.3.& ipſo iurẽ reijcitur. pro-
pter hoc gl.hic vr̃ tex.intelligere qñ fideicõmiſſarius erat de li-
beris, vel coniũctis:quo caſu patronus poterat hoc iure graua-
ri in legitima,l.4.& ibi no.de cõdi.& demon ſed ſi hoc eſt,qua-
re petendo ante coactionem retineret legitimã?imo eam tene
ret tradere,cuius ꝯ̃rium vult tex.in fi.Dicit Iac.de Are. ſuſtinẽ-
do gl.ꝙ penitendo retinet quartã legitimæ pro Trebellianica,
non totã.hoc eſt ꝯ̃ tex.ibi,[eam partem,]& ſic refertur ad totã,
de qua locutus fuerat in prin.dic ergo, vt s̃.dixi, ꝙ loquitur qñ
erat extraneus,& ſic onus nõ valebat ſi ſpontè adiuiſſet, vel ſi
penitet ante coactionẽ,aliàs valet,qa ſibi nõ eſt grauoſum ꝙ fi
deicõmiſſarius habeat,ex quo ipſe nõ vult,& ſic limitatur l. cũ
patronus,ſed ſi poneremus ꝙ eſſet de liberis,procederet intel-
lectus Iac.ꝙ non retineret totam,ſed quartam.

§. ſi perceptis. † Qui coactus adiuit, perdit perceptiones niſi fuerint relictæ ſub con
ditione ſi nõ erit hr̃s,quia tunc refunduntur a fideicõmiſſario,
non a cohærede.h d.¶In tex.ibi,[hæres]ſub.q erat inſolidũ in-
ſtitutus,nã ſi adeat,& reſtituat,non cõſequitur iſtas perceptio-
nes,ideo vt habere poſſit,neceſſe eſt vt adeat ſpontè aliàs ſicut
perdit quartã,licèt hẽat ex volũtate defuncti,ſicut & pup. ſub-
ſtituitur.Si verò habeat cohr̃dem,& repudiãdo hr̃ditatem po-
terat conſequi prælegata,ſi non erant facta ſub conditione illa
ſi non erit hr̃s.l.q filiab.in fi.de leg.j.iõ,ſi coactus adiret, nõ pde
ret p regulã §.q ſubiectã,niſi ſint talia quæ habere non potuiſ-
ſet,niſi fuiſſet hr̃s,vt ſi eſſent relicta ſub illa ꝯdõne ſi hr̃s erit, vel
loco hr̃ditatis ſuccedãt. l.filio quẽ pater.cum l.ſeq.de leg.j.

---

1 *Ex fructibus perceptis iudicio teſtatoris ſuppletur id qđ vltra vires hæreditatis relictum eſt, & id quod pro quarta Trebel.detractum eſt, ſed ſi non ſufficiunt fructus omnibus,fit pro rata diminutio.*

2 *Legatarij ſingulares,& fideicommiſſarius vniuerſalis quando contribuant ad quartam?*

3 *An ſit in electione hæredis grauati retinere quartam de fructibus, vel hæredibus, & de fructibus ſupplere fideicommiſſum.*

1 §. Hæres ex aſſe. † Ex fructibus perceptis iudicio teſtõris ſuppletur id qđ vltra vi-
res hr̃ditatis relictum eſt, & id quod pro quarta Treb. detractũ
eſt.ſed ſi nõ ſufficiunt fructus oĩbus, fit pro rata diminutio. h.
d.iſte §.verboſus.& ſatis difficilis, ideo gl. ponit caſum per iſtũ
2 §.limitatur l. Marcellus.& l.qui quadringenta.s̃.eo.vbi tam le-
gatarij ſingulares,quàm fideicommiſſarius vniuerſalis contri-
buunt ad quartã,vt de omnibus pro rata detrahatur, nã eſt ve-
rũ qñ fideicõmiſſum erat purũ,& ſimiliter legata,quo caſu ſta
tim imminet detractio anteq̃ hæres percipiat aliquos fructus
iudicio teſtatoris,ſed ſi fideicõmiſſum in totum vel pro parte
erat conditionale,& pendente conditione hæres percepit fru-
ctus ex eo,quod habebat vltra quartam,ſi illi ſufficiũt ad quar
tam,debet de illis retinere, nec fit alia diminutio legatariis vel
fideicõmiſſar.& ẽt ſuppletur fideicõmiſſum,qđ vltra vires erat
relictũ,& ſic limitat l.in fideicõmiſſariã.s̃.eo. vbi dicitur, ꝙ lu-
cratur fructus quatenus ſunt vltra quartã, ſed certe ſubijciun-
tur alteri oneri,vt ſuppleat quod vltra vires eſt relictũ, vt ibi di
xi.Primo ponit thema vſque ibi.[quæro.] Secundo ponit qua
tuor,vel quinque q.vſque ibi[Reſpondi] Tertio ponit reſpon-
ſionẽ trimembrem,ex qua oẽs queſtiones ſoluuntur,vna exce
pta,quã ſoluit gl.fi.¶In tex.ibi,[& cauit.] Iſta cautio quantum
ad Mæuium non fuit neceſſaria,cum non conſequeretur totũ
fideicommiſſum,ſed dimidiam,ideo non poteſt dici, ꝙ recipe
ret plus quàm debeat,&poſito ꝙ receperit, poterat retinere de
eo quod reſtabat,ſed in caſu ſequenti non ſuperfluo, vt infra
patet,quia legatarij totum conſequebãtur.¶In tex.ibi,[conſo-
brina mea,] ſcilicet cui ſum hæres,& a me petebat Mæuius a-
liam dimidiam,& ſic cc.ponendo caſum,vt glo.ponit, ꝙ here-
ditas valebat cccc.& in hoc benè dicit, ſi tm̃ erat penes me de
iſta hr̃ditate cõputatis fructibus,ꝙ retenta quarta,& eius fructi
bus ſufficiat ad ſoluendum iſta cc.vt j.patet.ſed inquantum pe
tebat fructus in totum perceptos,in aliis petebat cũ eſſent per
cepti iudicio teſtatoris,& ſic cedebant lucro grauati.s̃.eo.l.in fi
deicõmiſſariã.Ego autem dicebã,ꝙ de altera dimidia q̃ remã-
ſerat penes conſobrinam poſt reſtitutionẽ primæ dimidiæ ſol-
uerat legatariis quinquaginta,& ſic remanſerant cẽtum quin-
quaginta,de quibus poterat centum reſtituere pro quarta Tre
bel.& de fructu eorũ remanebant tm̃ quinquaginta,quæ offe-
rebã reſtituere,nihil vltra.Prima qõ eſt,an ſufficiat hóc, & præ-
ſupponitur,ꝙ non.Secunda qõ ſi hoc non ſufficit,& ſic ſit ne-
ceſſe ſupplere iſtam dimidiam vſque ad cc.cum ſufficiant cen-
tum quinquaginta an ſupplebo de legatis,& ſic poſſim repete
re a legatarijs ex ſtipulatione per eos præſtita qđ eis ſolutũ eſt,
vel partem eorũ.Tertia q̃ſtio.inquantum poſſim partem repe-
tere,quanta erit illa pars. Quarta quæſtio , ſi quod ego habeo
vltra quartã cũ eo qđ recuperauero ab eis , non ſufficiat (quia
non poteſt ſufficere, cũ eis quinquaginta tm̃ fuerint ſoluta , &
vltra quartam ego non habeo niſi quinquaginta,& ſic deficiẽt
cẽtum ad dimidiam) an ſupplebo ex fructibus perceptis de il-
lis quinquaginta?nam de perceptis ex centum q̃ ſunt neceſſa-
ria pro quarta, non eſt tractandum,cũ debeatur quarta, & fru-
ctus quartę.Sed quinta q̃ſtio poteſt colligi inquantum habeã
ſupplere ex fructibus,an ſi fructus excedant poſſim retinere il-
lud in quo excedunt,& an tenear tradere fideicom. vt ipſe pe-
tit? Breuiter Iuriſconſultus vult,ꝙ debet fieri ſuppletio,non ta-
men debet incipi ab eo,quod ſolutum eſt legatariis, ſed a fru-
ctibus.Et dicit ꝙ ſi fructus percepti ex quinquaginta cum ipſis
quinquaginta ſufficerent,quia percepit 150. & tunc tota dimi-
dia,quã ille petit,& ſic cc.tradenda eſſent ſibi.Et ſic oẽs habẽt
debitũ ſuũ.l.fideicõ.integra cccc.& legatarii quinquaginta, &
ego centum cũ ſuis fructibus pro Trebel.Si verò fructus exce-
dũt,illud ſuperfluum remanet penes me,per l.fideicõmiſſariã.
s̃.eo.Si verò deficit,quia ex quinquaginta non habuit niſi alia
quinquaginta,& ſic deficiunt centum,ſoluentur illa centũ, &
iſta quæ deficiunt,ſupplentur pro rata ex legatis,quia aget̃ con
tra legatarios,vt partem reſtituant eius qđ exceperunt, & illud
tradetur fideicom.in reſiduo fideicom.habebit damnum,quia
quarta non potuit auferri conſobrinę,vnde ſi nõ reperit̃ plus ,
non debet plus habere nec debet fieri ſuppletio de toto lega-
to.Sed quanta erit iſta pars q̃ tangit legatario? glo.vltima decla
rat,nam ſm ipſam fideicõmiſſario vl̃i reperitur relictũ ſepties
plus q̃ legatariis, quia diuidendo trecenta qnquaginta q̃ viden
tur relicta fideicõmiſſario cum quinquaginta legatis in partes
ęquales,faciunt octies quinquaginta,de quibus quarta pars le
gata eſt , & vij. relictę fideicõmiſ. aufert ergo legatariis octaua
pars,q̃ tradetur fideicõmiſſario.Sed opponitur, ꝙ nihil ſibi au
ferri debeat,quia licèt legatarij contribuant ad quartam. l. qui
quadringenta. s̃. eo. non tamen ad ſupplendũ fideicõmiſſum ,
immò minuunt,qm̃ tantum reputatur valere fideicommiſſũ,
quantum ſupereſt deductis legatis d. l. qui quadringenta. pro-
pter hoc dicit glo.ꝙ eſt neceſſe ponere,ꝙ legata fuerunt nomi
natim relicta ab hr̃de, & ſic erat onus vltra hereditatem, non
hereditarium,nec erat deducendum de fideicommiſſo,immo
fideicommiſſum tantũ reputatur valere quantum eſt tota he-
reditas,ideo ſi non ſufficit hereditas quod deficit debet pro ra-
ta diuidi inter fideicom.& legatarios,vt in l.Marcellus.s̃. eo. ſe-
5 cundum, quam debet hic poni caſus.¶†Vltimò extra gl.oppo
nitur,quia tex.videtur velle,ꝙ pro mea quarta retinere poſſim
res hereditarias vſque ad valorem centum,& ſupplere fideicõ-
miſſum de fructibus eius,quod cõſobrina habebat vltra quar
tã.Contra , imò pro quarta habeo illos fructus retinere, & res
tradere fideicom.l.in fideicommiſſariam.s̃. eod. vbi dicitur, ꝙ
fructus computantur in quartam, unde ſi ſufficiunt , debeo il
los retinere.Solu.dicit Iac.de Are.per iſtum tex. ꝙ eſt in electio
ne mea retinere quartam de fructibus,vel de rebus,& de fructi
bus ſupplere fideicommiſſum, vt hic quod eſt ſingulare. Bart.
aliter dicit,ſed primum dictum multum placet, quia ſatis eſt
de mente iſtius literę poſſet diſtingui an ſunt conſumpti, & il-
li computentur in quartam,& reſtituat res,an extant , & locũ
habet dictũ Iac. de Arena,ſed plus facit opi. ſua ſimpliciter in-
tellecta per iſtum tex. qui non diſtinguit.

§. Qui ſeruos. †Grauatus ſeruos ꝓprios manumittere,& reſtituere eis hæreditatẽ põt
cum reſtituit vltra quartam,deducere ẽt pretiũ ſeruorũ, hoc di
cit.Sed quid primo deducet?glo.dicit ꝙ pretium,& ſic ſi here-
ditas valet cẽtũ,& pretium ſeruorum eſt 20.detractis 20. retine
bit quartam de reſiduo,& ſic 20.ſed ſi primo detraheret quar-
tam,haberet 25. & de reſiduo detraheret 15. pro pretio ſerui.

---

1 *Fideicõmiſſarius,qui cõpulit hæredẽ adire,& totã hæreditatẽ reſtituere, non tenetur cum fideicommiſſario cõmunicare fructus,quos hæres lucratus*

lucratus fuiſſet ſi ſponte adiuiſſet, ſed partem hæreditatis quam hæres perdidit propter coactionem, bene tenetur communicare.

2 *Heres rogatus partem reſtituere, ſi coactus adit, perdit alteram partem ſicut perderet quartam, ſi cogatus eſſet reſtituere totum, & fideicommiſſarius communicat cum fideicommiſſario.*

Sufficit vt non perdas, nec debes conqueri ſi non lucraris, & ſufficit quòd tua conditio non efficiatur deterior, nec debes conqueri quòd non efficiatur melior ex facto alterius.

3 *Fideicommiſſarius primus, ſi rogatus eſt reſtituere ſecundo, an poſt reſtitutionem factam ſecundo remaneant ſibi aliqua iura, ſicut remanſerũt penes hæredem poſt reſtitutionem factam ſibi, & nu. 5.*

4 *Si primus ceſſionarius cedit ſecundo, an nihil ſibi remaneat?*

Si primus emphyteuta, vel feudatarius det ſecundo in emphyteuſim, vel feudum, an penes eum nihil remaneat.

LEX XXVIII.

1 EX aſſe. †Fideicõmiſſarius, qui cõpulit hr̃dem adire, & totã hr̃ditatẽ reſtituere, nõ te-
netur cũ fideicommiſſario cõicare fructus, quos hr̃s
lucratus fuiſſet ſi ſpontè adiuiſſet, ſed partẽ hr̃ditatis
quã hæres ꝓdidit ꝑꝑ coactionem, bene teneť cõicare. h. d. Ratio
diuerſitatis, quia lucrum fructuum accedit perſonæ, ſed lucrũ
partis accedit rei, quia venit per ius accreſcendi, & ſic tranſit ad
2 eũ, ad quẽ tranſit res pro rata. † & no. ex fin. quia hæres rogatus
partẽ reſtituere ſi coactus adit, ꝓdit alteraꝫ partẽ, ſicut perderet
quartã ſi rogatus eſſet totum reſtituere, & vtroque caſu habet
locũ quod dixi, vt fideicom. communicet cũ fideicom. non ſic
legatarijs ſingularib. quibus non prodeſt coactio facta ꝑ fidei-
comiſſariũ, ſed ſibi ſoli. l. qui quadringenta. ſ. eo. & dixi in l. quo
ties. §. Metianus. ¶ In tex. ibi [partis ſuæ]. i. hæredis, qa erat eius
ꝯdõne pẽdẽte, vel dic ſuę. i. tuę. ¶ In tex. ibi, [nõ immeritò, &c.]
qa coactio vnius ex fideicõmiſ. alteri prodeſt, vt patet ex ſeq. iõ
videbanť fructus illius partis tibi reſtituẽdi. ¶ In tex. ibi, [ſuffi-
ciant aũt.] No. rõnem allegabilẽ ad multa, qa ſufficit, vt non ꝑ-
das nec debet cõqueri ſi nõ lucraris. & ſufficit quod tua condõ
non efficiatur deterior; nec debes cõqueri ꝙ non efficiatur me
lior ex facto alterius. ¶ In tex. ibi, [idẽ] expone. i. ego idẽ, nõ aũt
vt in caſibus ſeq non teneať tunc communicare ſicut nec in ꝓ-
cedẽti, imo teneor. ¶ In tex. ibi, [rogatus ſit, & ſic dimidiam tm̃
hr̃ditatis. ¶ In tex. ibi [cogẽte me adiit] ſub. & totã reſtituit, & ſic
ꝓdidit alterã dimidiã, quam non fuerat rogatus reſtituere, cer-
tè accreſcit pro rata modo quadranti, & eſt tuo, & ſic tibi de-
beo reſtituere ſemiſſem. Hic eſt vna glo. ꝑꝑ quam iſta l. ſemper
3 allegatur. Format enim duas q. extra caſum huius l. † Prima eſt,
Si fideicõmiſſarius primus rogatus eſt reſtituere ſecundo, vtrũ
poſt reſtitutionem factã ſecundo remaneant ſibi aliqua iura,
ſicut remãſerunt penes hr̃dẽ poſt reſtitutionẽ factã ſibi. Et bre
uiter tenet ꝙ non duplici ratione. Primo, qa iõ penes hr̃dẽ re-
manſerunt aliqua iura, qm̃ penes eum erant directa, quæ poſ-
ſunt parere vtilia, vnde reſtituẽda remanſerunt directa, q̃ con-
ſueuerunt ab oſſibus non ſeparari, & vtilia fuerunt tranſlata,
tanq̃ de nouo orta in actu reſt. & producta ex directis, ſed penes
fideicom. cũ non ſint niſi vtilia, & ꝑ reſtõnẽ, quã facit, tranſitu-
ra ſunt vtilia, aut illa eadẽ quæ apud eũ erant, tunc ſibi nulla re
manẽt. Aut dicimus, ꝙ ex illis vtilibus producantur alia vtilia,
& hoc nõ reperitur iure cautũ, iſta ẽ ratio vrgẽs & vera, ꝑꝑ quã
4 iſta pars cõiter tenetur, propter quod dicimus cõiter, † ꝙ ſi pri-
mus ceſſionarius cedit ſecundo, nihil ſibi remanet, cũ non ha-
beret niſi vtilia. l. emptori. de hær. vel ac. vẽdit. & ſi primus em-
a phyteuta, vel feudatarius det ſecudo in emphyteuſim,[a] vel feu-
dum, penes eum nihil remanet, cũ non haberet niſi vtile domi
nium, vt l. ij. C. de iure emphy. hoc eſt vtile propter ea quæ no.
in l. iij. de noua. quia qñ penes cedentẽ remanent aliqua iura,
poteſt agere, & ſolutionẽ recipere, & ſoluẽs liberatur, præterq̃
in tribus caſibus de qbus ibi. ſed ſi nulla remanſerunt, ſecus, &
ſic illa l. non hẽt locũ in primo fideicõmiſ. ſed in ſcd̃o, ſed tenẽ-
do opi. Hug. recitatã in gl. q voluit apud primũ aliud remanere
ſequeretur ꝯ̃riuꝫ. hoc voluit gl. dum recitat illius opi. Aſſignat
gl. aliã rõnẽ, q̃ probať, ꝙ iõ penes primũ non remanet, quia ac-
quiſitio ſibi facta de iuribus vtilibus non fuit facta de volunta-
te defuncti, duntaxat qa illa non ſuffeciſſet, ſed authoritate ſe-
natuſcon. Cum igitur authoritate eiuſdẽ fiat in fm̃, trãslatio fit
in totũ, ꝑ regulã, ꝙ vnũquodq; vinculũ ſoluiť eo iure, quo liga-
tur ſic a pari potẽtia, & illud põt tolerari, ſed penes hæredẽ, iõ
remanet aliud, ꝙ acquiſitio facta de directis non fuit facta au-
thoritate ſenatuſcon ſed authoritate l. xij. tab. acquiſitio autem
q̃ fit ſecundo, non fit authoritate l. xij. tabu. ſed ſenatuſcon. quã-
do non eſt tãta, ideo non ſit ĩ totũ; in hoc malè, qa ſenatuſcon-
ſultũ eſt de iure ciuili, & non eſt minoris authoritatis q̃ l. xij. ta-
bu. vñ ſi voluiſſet, potuiſſet faceret, ꝙ penes hæredem nihil re-
maneret, ſicut pñt aliæ partes iur. ciuilis a l. xij. tabu: facere ꝙ hę
res ꝑ ſnĩam lataꝫ ſuper q̃rela deſinat ipſo iure eſſe hæres, vt no.
in l. in ſubſtitutione. de vul. & pup. non ergo ideo penes hr̃deꝫ
remanent iura directa, quia ſenatuſcon. non potuerit ab eo ab-
dicare, ſed ideo, quia noluit, & voluit deferre l. xij. tabu. ¶ Alia.
qõ eſt in bonorũ poſſeſſore, qui eſt hæres de iure pretorio roga
to de reſtituendo, clarũ eſt ꝙ etiã in illo locũ hꝫ ſenatuſ. ſ. eo. l. j.
5 §. bonorum. † Vtrum facta reſtitutione aliqua iura remaneant?
dubium facit, quoniam penes eum non ſunt directa iura, ſed
vtilia. Inſti. de bono. poſ. §. quos aũt, & ſic vr̃ idem qđ in ꝓceden
ti q. glo. determinat ꝯ̃rium. Tu aduerte, quia in ipſo eſt ꝯſiderã
dum duplex iús. ſ. vl̃e, & illud eſt vtile. Item particularia iura ꝯ̃
debitores, & illa ſunt directa, vt no. glo. in l. ij. de bono. poſ. hær.
pe. quæ dicit, ꝙ penes eũ ſunt directę act. actiuè & paſſiue, q̃ erãt
penes defunctum, quantum ergo ad iſta iura particularia de-
terminatio glo. eſt bona, vt directa remaneant, ſed quantũ ad
ius vl̃e, quod eſt vtile, eſt maius dubium, tñ ſi nõ eſt alius, q ha
beat directũ, illud vtile habet viꝫ directi, & poteſt ꝓducere alia
iura vtilia quę trãſeũt in fideicõ. & ita põt ſaluari determinatio
glo. & ſic non obſtat quod dictum fuit in præcedenti q. qa ibi
penes hr̃dem erant directa, vñ vtilia q̃ erant apud primuꝫ fidei-
com. non poſſunt habere vim directorũ. Sed ſi poneremus, ꝙ
penes aliũ eſſet directa, vt penes hr̃dem ſcriptũ, a quo ꝑ ꝯ̃tabu.
fuiſſet hr̃ditas ablata penes bono. poſ. tunc eſſet ius vtile quod
non haberet vim directi, & eſſet idem quod in præcedenti q. q̃
declara per ea quæ no. Barto. in l. curatoris. C. de neg. geſt.

ADDITIO.

a ¶Emphyteuſim. Adde latè Soci. in conſi. 18.

1 *Secundum teſtamentum tollit primum.*

2 *Filius inſtitutus in re certa, an in aliquibus habeatur loco legatarij?*

3 *Quando agatur ex confirmante, & non ex confirmato.*

4 *Sicut nõ põt quis decedere cũ duobus teſtamentis validis, ita ſuper eodẽ nõ poſſunt eſſe duæ diffinitiuę ſententiæ validę, virtute eiuſdẽ inſtãtię.*

LEX XXIX.

1 SI quis priore. †Secundum teſtm̃ tollit pri
mum, etiam ſi in ſecũdo ſit
hæres inſtitutus in certa re, vel rebus duntaxat, & in
primo ſit hæres inſtitutus in vniuerſo, & etiam ſi in
ſecundo ſit confirmatum primũ, qa talis ꝯfirmatio nõ põt fa-
cere illud valere iure teſtamenti, cũ quis nõ poſſit decedere cũ
duobus teſtamentis, facit tamen valere iure codicillorũ. vt inſti
tutus in ſecundo remaneat cõtentus reb. ĩ quib. fuit inſtitutus,
ſi ſufficiant ad quartam, reſiduum reſtituat inſtituto in primo
h. d. & eſt lex vulgaris. ¶ In tex. ibi, [ſuperius tñ teſtamentũ ſu-
blatu eſt.] & ſic ex primo nõ poterit adiri hæreditas, ſed ex ſe-
cundo. Contrariũ videbať, quia in ſecundo erat inſtitutus in
certa re, quæ habet vim legati, qñ eſt alius inſtitutus. l. quoties.
C. de hære. inſti. ſed non obſtat. quia eſſet verum ſi in eodem te
ſtõ eſſet datus alius cohæres, ſed hic nõ ſic, licet in primo datus
eſſet alia rõne propter cõfirmationem, q̃ fecerat in ſecundo de
primo, qa ex quo cõſtat ꝙ voluit facere ſm̃ teſtm̃ eius, aſſiſtit
huic voluntati, & facit valere iure teſtamenti, & inſti. trahi ad
vniuerſa bona. hoc dato talis confirmatio nõ potuit derogare
diſpoſitioni iuris, quæ eſt, vt quis nõ poſſit decedere cũ duob.
teſtamentis validis. operatur ergo iſta ꝯfirmatio quatenus po-
2 teſt, vt ſequitur. ¶ † In glo. ij. ibi, [niſi quo ad excludendũ quere
lam.] & etiã ius dicendi nullũ, quia filius inſtitutus in re certa, li
cèt habeat cohæredẽ non habetur loco legatarij, ſed loco inſti-
tuti quantũ ad hoc vt tanquã exhæredatus non poſſit querela-
re, nec dicere nullũ, tanquã præteritus, vt in §. aliud quoq; capi
tulũ. in Auth. vt cũ de appell. cognoſci. quantũ ad alia glo. vult
ꝙ habeať loco legatarij. Si hoc eſt, ſequitur ꝙ ſi cohæres repu-
diaret, nõ accreſceret inſtituto in re certa, qa inter hr̃dẽ & lega-
tarios nõ hẽt locũ ius accreſcendi, quod patet, quia ſi accreſce-
ret, nunquàm legata fierẽt irrita per nõ aditionẽ, imo impin-
guarẽtur, ſed hoc eſt falſum, quia imo accreſcit inſtituto in re
certa, & hæc fuit rõ quare ius vult ꝙ relinquať filio iure inſtitu
tionis, & ꝙ tunc ſufficiat, licèt certa res, vel quantitas relinquať
nõ quota, qa ꝑꝑ titulũ inſtõnis, q eſt honorabilis, & habet ius
accreſcendi, nõ põt ꝯqueri filius, ſicut ſi nõ iure inſtõnis res cer
ta eſſet ſibi relicta, vnde alij ecõuerſo ad glo. dicunt, ꝙ inſtitutio
in re certa habet vim ĩſtitutionis quo ad oĩa, ꝓterq̃ vt a credi-
torib. poſſit ꝯueniri, & agere ꝯ̃ debitores, qa quãtum ad hoc ha
bet vim legati. Bart. examinat in l. ea facto. ſ. de hær. inſtit. & nul
lã iſtarũ tenet, ſed dicit ꝙ quo ad quædã habet vim inſti. quo ad
quędã viꝫ legati, & ſic eſt tertia ſpecies vt dicatur inſtitutio ſim
a pliciter, ſed in re certa,[a] & ibi plura bona infert ex ꝓdictis. ¶ In
3 glo. quæ incipit, actione. ibi, [ex teſtõ ſcd̃o, nõ primo.] † Not. ex
hac gl. iuncta cũ tex. ꝙ qñ cõfirmatio nõ eſt cõfiramibilis mero
iure, agiť ex cõfirmãte, nõ ex cõfirmato. de quo ꝑ Bar. ĩ l. & quia
de iur. om. iu. ¶ In gl. ibi, [nõ ex prima,] qa ſicut nõ põt qs dece-
dere cũ duob. teſtamẽtis validis, ita ſuper eodẽ nõ pñt eſſe duę
diffinitiuę ſententiæ validæ, vt no. vltima gl. in l. q reſtituere. de
rei ven. ſed eſt verũ virtute eiuſdẽ inſtãtiæ, nã lata prima inſtan-
tia eſt perẽpta, & ſic virtute illius nõ põt dari alia, qa dareť ſine
inſtãtia, ſed virtute pluriũ inſtãtiarũ poſsẽt eſſe plures ſnĩæ, iux
ta no. ĩ l. ſi a te. §. j. & l. ſi duob. de exc. rei iu. Si. n. habeo ſnĩam, in
qua fuiſti mihi ꝯdẽnatus, poſſũ iterũ agere actiõe prima, & op
ponere

ADDITIO.

a ¶In re certa. Vltra loca uulgaria adde do. Car. conſi. 60. ubi ponit an filia, cui pater in teſtõ dixit ſe uelle ꝙ haberet pro ſua benedictione centum marcas argenti, dicat præterita, uel ĩſtituta, & quid ſi habeat cohæredẽ.

ponere ſcđam ſñiam,& vtraq; erit valida,licèt fatuè faciam,ex
quo habeo primã,quã poſſum petere executioni mãdari,vt ibi
no.& in l.j.C.de iudi.ſed inſtantia cãæ principalis & appel.ſunt
diuerſæ,vt no.in l.ita demũ.de procura.ergo ratio glo. non eſt
bona. dic ergo ꝙ ratio quare agiť ex ſententia confirmãte pri-
mã ſñiam,eſt,qa ꝑ appellationẽ prima fuit extincta, nec reſu-
ſcitať,niſi appellatio deſerať,ſed ſi ferť ſñia, vel eſt infirmatoria
primæ ſñiæ,& remanet extincta ſine ſpe reſuſcitationis, qđ nõ
erat ante ſñiam,aut eſt cõfirmatoria, tunc, vt hic ſcđa q̃ nun-
quã fuit extincta,aliud operetur,ius qđ ex prima erat oriturũ,
ſi tranſiuiſſet in rẽ iudicatã,transfunditur in ſecundam,& ex ea
a agitur,& mittitur executioni,non prima[a] ſemel extincta.

ADDITIO.

a ¶Non prima. Adde Lud.Ro.conſi.cliiii.

1 *In loco legationis poteſt hęres cogi adire, & qui non recuſat ſimpliciter adire,ſed dicit ſe velle deliberare poteſt cogi adire; & ad reſtituendum datur tempus ad deliberandum.*

2 *Habenti vnum officiũ poteſt dari aliud,per quod nõ diſtrahitur a primo.*

LEX XXX.

1 SI Legatus. † In loco legationis poteſt hæ-
res cogi adire,& qui non recu-
ſat ſimpľr adire,ſed dicit ſe velle deliberare, poteſt
cogi adire,& ad reſtituendum dať tp̃s ad deliberã-
dũ.h.d.Primũ dictũ intelligo qñ in loco legationis
ſortitur forum,puta Romæ rõne cõis patriæ, aliàs nõ poſſit ab
incompetenti iudice compelli,vt dixi s̃.eo.l.ſed & ſi alio.Vide-
bať ẽt,ꝙ primo caſu non poſſet,ſed haberet priuilegiũ reuocã
di domũ.l.ij.§.legatis.s̃.de iudi.ſed ad hoc rñdit tex.hic in verſi.
[qa nõ hic.]ꝙ ibi ſi cõpelleref ſuſcipere iudiciũ,in eo multũ oc
cuparetur,& diſtraheref ab officio,ſed hic non ſic, qa ſumma-
riũ eſt,& poteſt ſe vno verbo expedire adeũdo hæreditatẽ. s̃. de
2 iud.l.de eo.¶†In tex.ibi,quia non hic. Not. arg.ꝙ habenti vnũ
officiũ põt dari aliud,per quod non diſtrahitur a primo; nã iſta
dicuntur compatibilia,ſecus ſi diſtraheretur,vt not. in l.ſi plu-
res s̃.de pac.¶In tex.ibi,[& licet deliberare.] i.non recuſat ſim-
pliciter,quia tunc poſſet cõpelli adire & reſtituere, vt in princi
pio,ſed dicit ſe velle deliberare an dicta hrđitas ſibi expediat,&
tunc vult adire ſuo periculo,an non expediat, & tunc vult adi-
re periculo fideicom.Certè hoc non obſtante ꝑꝑ periculũ, qđ
eſt ne fideicõmiſſum pereat ſi moreref hrđitate nõ adita,p̃t ſta
tim compelli adire,poſtea dabitur tp̃s ad deliberandũ anteq̃ re
ſtituat,vt hic,& j̃.eo.l.oẽs.Et ſi deliberabit ſibi expedire ſi fidei-
cõmiſſarius,eã vult ſibi reſtitui,gaudebit commodo quartæ, ſi
nollet eã habere,nõ cogeretur fideicõ.ſicut ſi hæres ſponte adi-
uiſſet,quia tunc ſuo periculo adiuiſſet,non fideicõmiſſarii, ſed
ſi deliberat ſibi nõ expedire,cogeť fideicõ.recipere, & hr̃s ꝑdet
quartã,& poterit ẽt ſibi fideicõmiſſarius dare tempus ad deli-
berandũ anteq̃ adeat s̃.eo.l.ſed & ſi alio.§.j.¶In gl.ſuper verbo,
[Iudicium.]ibi.[adire & reſtituere.]ſemper allegatur iſta glo.ꝙ
vtrumq; iſtorũ expediatur iudicis officio, quod eſt verum qñ
eodem officio compellitur ad vtrunq;.ſ.ad adeundum,& reſti-
tuendum.ſed ſi ſpontè adiuit, ad reſtituendum datur actio ex
teſtõ,vt no.C.eod.l.ex ea ſcriptura.Idem ſi fuiſſet coactus adire
tantum,& non reſtituere, vt in caſu huius l. quando dixit velle
deliberare. ſub. qñ fideicommiſſum eſſet conditionale l. apud
Iulianum §.Antiſtia.s̃.eo.nã adueniente conditione ageť actio
ne ex teſtamento vt reſtituat ſecundum Docto.

§.Si quis bona. Fideicõmiſſum vniuerſale poteſt
relinqui per verbũ bona, ſicut per
verbũ hæreditas.dummodo oĩa mandentur reſtitui, vel ſimpli
citer,quia intelligitur de omnibus, dic vt s̃.eo.l.cogi.in prin.

§. Si filiofami.vel ſeruo. Filiofam.vel ſeruo
põt fieri reſtitutio
hrđitatis,ẽt nõ p̃cedente iuſſu patris vel domini, & valet dum-
modo poſtea pater ratificet.h.d.Nõ ſic in aditione hrđitatis, in
qua reqriť iuſſum p̃cedere,aliàs non valet,nec poſſet ratificari,
ſed eſſet fiẽda de nouo,& prior ratificatio hr̃et vim iuſſus.l.ſi qs
mihi bona.§.iuſſũ.de acq.hæ.ſed hic nõ expedit, ꝙ fiat de no-
uo,tñ ſi pr̃ vel dñs nõ ratificaret,ꝑ nõ facta hæreť iure iſto, quo
eis q̃rebať hrđitas,& inuiti nõ erant cõpellendi ſe obligare. ho
die ſecus in filio,qa ſibi acquireretur.l. cum non ſolum. C. de
bo.quæ liber.rationem diuerſitatis inter aditionẽ & reſtitutio-
nem dic vt in illo §.iuſſum.& j̃.eod.l.ſeruo inuito.

§.Multum intereſt. Si penes hæredẽ remanet
quota pars hęreditatis pro
ſua quarta,p̃t a creditorib. hrđitariis,ꝑ quarta pte ꝯueniri.ſecus
ſi remanet certa res,vel quãtitas,dic vt no.s̃.e.l.j.in fi.in vlt.gl.

§.Si princeps hæres. Princeps inſtitutus, & de
reſtituendo grauatus,non
ſolet retinere quartã vel facere ſibi ſuppleri, & hoc ex liberali-
tate quæ debet vigere in eo,ſed ſi vellet,poſſet, qa non dẽt eſſe
deterioris conditionis,q̃ alii, cum etiam nolit eſſe melioris in
his quæ ſunt de ordinata poteſtate,& niſi in caſib.a iure expreſ
ſis.l.digna vox.C.de legi.& l.ex imperfecto.C.de teſt.

1 *Si ſeruo hęreditario relinquitur hęreditas ſub conditione,vel in diem, poteſt hæredem compellere ad adeundum ante conditionis euentum, ſecus econuerſo ſi libertas ſub conditione,& hæreditas pure.*

2 *Pendente conditione fideicommiſſi,quando non poſſit cõpelli hęres adire.*

3 *Non eſt quis compellendus dare libertatem contra voluntatem defuncti, ſed ſi vult,poteſt,ſi eſt domiuus ſerui.*

LEX XXXI.

1 SI cui purè. †Si ſeruo hæreditario relinquiť hæ
reditas ſub ꝯditione vel in diẽ, põt
hrđẽ cõpellere ad adeundũ ante ꝯditionis euentũ, ſe-
cus ecõuerſo ſi libertas ſub cõditione, & hrđitas pu-
re.rõ diuerſitatis,qa primo caſu adita hrđitate fit liber,& habi-
litať ad hrđitatem recipiendã.Scđo caſu nõ,ne prius conſequať
libertatẽ,q̃ teſtõr voluit,vt hic dr̃, & ſi dicať quare in primo ca-
ſu fit ꝯ̃ voluntatẽ teſtõris,q noluit & hæret hrđitatem ante cõ-
ditionis euentum,tñ petit cõpelli & reſtitui anteq̃ eueniat?Rñ-
deo ſi non eueniet cõditio,hr̃ aditio ꝑ non facta, & bona aſſi-
gnantur creditoribus,vt in l.apud Iul.§.Antiſtia.s̃.eo.& ſic nihil
reſultabit ꝯ̃ voluntatem defuncti,quia hęreditatẽ non habebit,
ſicut noluit defunctus,ſed in ſecundo caſu ſi conſequereť liber
tatẽ ante cõdõnẽ,vel diẽ,non poſſet cõdõne non eueniẽte re-
tractari,& ſic reſultaret aliud ꝯ̃ volũtatem defuncti, ꝙ haberet
2 libertatẽ,cũ defunctus nollet.¶ †Opp.ꝯ̃ primũ dictũ,ꝙ pendẽ-
te conditione fideicommiſſi non poſſit hr̃s compelli.l.ita tñ. §.
a patre.ibi,[primũ qa ſub conditione &c.]s̃.eo.Solu. verum eſ
ſet ſi eſſent duo inſtituti,& vnus grauatus ſub conditione de re
ſtituendo,& alter adiuiſſet,quia non eſt periculum, ꝙ fideicõ-
miſſum pereat.hic qñ vnus tñ erat inſtitutus, vt in §.Antiſtia.
quo caſu compellitur adire,ſed reſtituere non,ſi nõ vult,ſi vult,
poteſt,& erit reſtitutio facti, vt ibi no. ¶ Item opp. de l.cogi. §.
ſed ſi ſeruo.s̃.eo.Sol.ibi,in ſeruo hæredis, hic in ſeruo teſtõris,
vt in §.fi.illius legis.¶Item op.j̃.eo.de l.non eſt cogendus. Sol.
hic ab codẽ libertas & hæreditas fuit relicta.ibi ab vno libertas,
ab alio hæreditas,quo caſu quid iuris?dic vt dixi.in d.l.cogi.§.fi.
3 ꝑ hæc ſunt expeditæ j.& ij.gl.¶†Vltimò opp. ꝯ̃ finẽ. q vr̃ velle,
ꝙ ꝯ̃ voluntatẽ teſtõris non p̃t dari libertas, & ſi deť, non valet.
d.l.ſeruus.§.qui fideicõ.de hær.inſti.& de dolo.l.ſi filius. Glo.ſe
inuoluit.dic ergo ꝙ non eſt quis compellendus dare libertatẽ
ꝯ̃ voluntatem defuncti.ita loquitur hic,ſed ſi vult, poteſt, ſi eſt
dominus ſerui,& valet datio, vt in contrariis.

§.Si ſub conditione. †Inſtitutus ſub cõditione
ptãtiua de reſtituẽdo gra
uatus,cõpelliť illè implere ſi ꝯſiſtat in faciẽdo,ſi aũt in dãdo,fi
deicõmiſſarius dẽt eã implere ꝑ hrđe & ẽt primã, ſi eſt factũ,
qđ ꝑ eũ p̃t expediri.h.d.ſed ſi nõ poſſet expediri, qa cõcerneret
ꝑſonã hrđis,vt ſi ꝯ̃xerit cũ tali nuptias,nõ p̃t impleri ꝑ fideicõ.
Sed an inuitus hr̃s cõpellať implere,iniuſtũ eſſet, qa nullũ in-
cõmodũ debet ſentire.s̃.eo.l.qa poterat.iõ eſt remittenda,ſicut
qñ eſſet turpis.j̃.eo.l.facta.§.ſi in dãda.ne graueť,& fideicom. fa
cto hrđis recuſantis implere priuareť hrđitate.ad hoc.s̃.eo.l.ſed
ſciendũ.in fine.& vide ibi quod no.per Bar.¶In tex. ibi, [ſi fa-
cti.]ſub.facilis,vt ſi aſcenderit capitolium,tunc cõpellitur expli
care,ſi aũt non facile,aut eſt explicabile ꝑ alium, vt ſi fecerit ſe-
pulchrũ, vel capellam,& fideic.debet facere ſuo ſumptu, ſicut
cõdõnem dandi debet implere.¶In fi.§.[non pertinent.ſ. vt cõ
dõnẽ cogat implere, qa non poteſt,ſed nec etiam ante condi-
tionis euentum,vt s̃.eod.l.ſed & ſi alio.in fi.cum l. ſeq.

1 *Rogatus reſtituere quantamcunque pecuniam, quæ peruenerit ad eum de hæreditate, tenetur etiam fructus reſtituere, ſecus ſi ſine illa dictione, quantamcunque.*

2 *Ex fructibus perceptis iudicio teſtatoris ſupplentur damna contingentia in rebus hæreditarijs ante diem fideicommiſſi cedentis.*

LEX XXXII.

1 BAliſta filium. †Rogatus reſtituere quãtã
cunq; pecuniã,q̃ ꝑuenerit
ad eũ de hrđitate,teneť ẽt fructus reſtituere,ſecus ſi
ſine illa dictione,quantãcunq;.h.d.cũ ſeq.Hoc ergo
operatur illa dictio geminata, iuncta cum verbo pecunia,& al-
terum ſine altero hoc non operaretur,vt patet in l. ſeq. de ver-
a bo pecunia.& in l.his verbis.de leg. iij. de dictione geminata[a],
quicquid,neutra poſita. Dicitur etiam aliud in l.ſequen. quod
2 eſt notabile. † quòd ex fructibus perceptis iudicio teſtatoris
ſupplentur damna contingentia in rebus hæreditariis ante diẽ
fideicõmiſſi cedentis,per quod minueretur fideicommiſſum,
ſic

ADDITIO.

a ¶Geminata. Adde vltra ea quæ hẽs in locis vulgarib.ꝙ vbi aliàs requiriť
monitio ad conſtituendũ quẽ in mora ſi teſtator bis præcipit,non requi-
ritur monitio ſm Soc.conſi.cxxxiii.Itẽ adde Sig.conſi.clxxiii.ꝙ licèt ap-
pellatione fratris veniat ſoror,l.tres fratres.ſupra de pac.tamen vbi eſt ge
minatio huius verbi fratris,non venit ſoror.Item adde ꝙ literæ gemina-
tæ habent vim motus proprii.Item conceſſio geminata habet vim clauſu
læ ex certa ſcientia,Item adde ꝙ geminata cõfeſſio nõ p̃t prætextu erroris
reuocari,ut uoluit Lu.Ro.conſ.346.& not.ꝙ licèt geminatus actus plus
operetur quàm ſimplex,ut uoluit etiam Fran.de Are.conſ.lxxiiii.tamen
conſenſus geminatus non tollit remediũ.l.2.de reſcin.uen.ut uoluit Soc.
conſ.137.& de gemina.uerborum uide etiam per Ant.But.conſi.xix.

ſic etiam ſuppletur quod eſt vltra vires relicti.ſ.eo.l.ita tamen.
§.ex aſſe.& quod erat detrahendũ pro debito,vel quaſi.l. qđ de
bonis .§.quod auus.ad l.Fal.& l.mulier.§.cum proponeretur.ſ.
eo.reſiduum quod ſupereſt hęres lucratur.ſ.eo. l. in fideicom-
miſſariam. quæ per prædicta multum limitatur,& reſtringitur.
¶In tex.ibj.[pecuniam]ſub. & etiam quantamcunq; , nam ſo-
lùm verbum pecuniam,hoc non operaretur,vt j.l. proxi.

---

1 *Si fideicommiſſum relictum eſt de portione vltimi moriẽtis omnibus mor*
tuis niſi fideicommiſſarius probet quis vltimè ſit mortuus , nihil poteſt
petere .
2 *Dictio,quis quando ponitur diſtributiuè,quòd proprie non verificetur ni*
ſi in vno .
3 *Statutum ſi dicat quòd brauium detur primo venienti, & duo ſimul ve-*
niunt an neuter debeat habere .
4 *Si facta eſt ordinatio,ꝙ qui primo ceperit banderiam inimicorum,uel pri*
mo aſcenderit muros,habeat tantum,& duo ſimul ceperunt, vel aſcen-
derunt an vterque habebit integram ſummam.

LEX XXXIIII.

1 CVm qui. †Si fideicommiſſum relictum eſt de
portione vltimi morientis omnib.
mortuis,niſi fideicommiſſarius probet quis vltimò
ſit mortuus,nihil poteſt petere.h.d.Et poteſt proce-
dere tribus modis. Primò qñ diuerſis temporib.& locis mor-
tui fuerunt,nec ſciebatur quis primò vel vltimo. Secundo qñ
eadem ruina,& ſimiliter ignorabatur quis vltimò emiſerit ſpi
ritum. Tertio qñ conſtabat,ꝙ ſimul emiſerunt & ſic nullus pri
mo q̃ alter,& his caſibus fideicõmiſſarius ꝓꝑ incertitudinẽ ni-
hil poteſt petere,quia intentio teſtõris non fuit,ꝙ haberet niſi
vnam partem.ſ.vltimi , & hic ignorat̃ quis primò mortuus ſit
in primis caſib. In vltimo ſcit̃ ꝙ nullus vltimo loco. i. poſt oẽs
mortuus eſt.Ergo ignoratur quam partem petere poſſit , iõ ꝓꝑ
dubium vitiat̃ fideicommiſſum.l.ſi fuerit.de reb.dub. in princ.
¶In gl.ibi,[vel ibi pupil.hic fideicommiſſa.] hæc vera iuncta cũ
p̃cedente,nam cum pupillaris extendatur ad omnia bona im-
puberis,facta vltimo morienti ex pluribus impuberibus fratri
bus,ſi conſtaret qui primo,& qui vltimò mortuus eſſet,ſubſti
tutus in hæreditate vltimi reperiret ẽt hæreditates primorũ,eo
quia cũ eſſent fratres,& deceſſiſſent inteſtati in pupillari ætate,
neceſſariò qui vltimo remanſit ſucceſſit primis,& hoc totũ cẽ
ſet teſtõr cogitaſſe,& per ꝯñs voluiſſe ad ſubſtitutum ꝑuenire
hr̃ditates omnium,licèt non ſubſtituerit niſi vni.ſ.vltimo mo-
rienti. Si ergo non conſtat qui primo,& qui vltimò , imo ẽt ſi
conſtat,ꝙ omnes ſimul mortui ſunt in pupillari ætate, & non
primo vnus q̃ alius,ſubſtitutus vocatur ad hæreditatẽ cuiuſli-
bet,tanq̃ cuilibet fuerit ſubſtitutus,& ſic principaliter.l.q duos.
de vulg.& pup.& hoc duplici ratione.prima, qa non repugnat
proprietas verborũ.nã quilibet p̃t dici vltimus quem nullus ſe
cutus eſt,ſicut p̃t dici primus,quem nullus præcedit . Secundo
concurrit voluntas teſtatoris qui voluit omnes hæreditates ꝑ-
uenire ad ſubſtitutum ex perſona vltimi , licèt non directò ; tñ
nunc peruenient directò ꝓꝑ præcedentem rationẽ hic loquit̃
in fideicommiſſa.ſubſtitutione,quæ non trahitur ad omnia bo
na,ſed ad illa,in quibus facta eſt.ſi ergo eſt facta vltimo moriẽ
ti in ſua parte,vt hic fuit,ſi cõſtaret quis vltimo eſſet mortuus,
poſito ꝙ portiones aliorum ad ipſum deueniſſent,non tñ ſub-
ſtitutus haberet niſi partem vltimi.Si ergo non apparet quis vl
mò;aut dices ꝙ habeat partem omnium,& hoc dici non p̃ot,
qa eſſet contra voluntatem defuncti.l.ſi cui pure.in fine prin.ſ.
eo.aut ꝙ vnam tantum.ſ.vltimi morientis,& tunc habet neceſ
ſe oſtendere q̃ ſit illa,& hoc nonpoteſt,& ſic ſuccumbit. Sed ſi
poneremus,ꝙ eſſet facta in portionibus omnium,quia dicit,ſi
oẽs moriantur ſine liberis , ſubſtituo vltimo morienti in tota
hæreditate Titium,tunc cenſetur voluiſſe, ꝙ partes priorum
deueniant ad vltimum,de vltimo ad Titium , aliter ad ipſum
peruenire non poſſet,vñ videntur inuicem tacite ſubſtituti. l.
Titia.la ij,§.Seia de l.ij.ideo dicerẽ ꝙ ſi non conſtaret quis pri-
mo.& quis vltimò eſſet mortuus,ſubſtitutus vocaretur directò
ad portiones omnium,acſi omnibus eſſet ſubſtitutus,qa eſt ea
dem rõ,q̃ in pupillari,qa voluntas teſtatoris non repugnat, er-
2 go &c.vt l.ab omnibus.de leg.j.¶†Sed tunc oppo. ꝙ nec in ſi-
deicommiſſis directò admittatur ad partem omnium,quia di-
ctio,quis,qñ ponitur diſtributiue,non verificatur niſi in vno. l.
ſi fuerit. de reb,dua.vnde ſi dixit ſubſtituo ei,q vltimò moriet̃,
non eſt ſubſtitutus niſi vni.vnde ſi ſimul morientur , non p̃ot
dici,ꝙ debeat admitti ad portiones omnium. Sol. verum eſt de
proprietate verborum ,& ẽt de volũtate defuncti,ſi alias nõ ap-
pareret de contraria voluntate.ſed hic apparet rationibus præ-
dictis,ꝙ voluit portiones omnium ad ſubſtitutũ deuenire me-
diante perſona vltimi,qñ conſtaret quis eſſet vltimus . Si ergo
non conſtat admittitur recta via,tanquam ſubſtitutus omnib.
ſed qñ non conſtat,ꝙ voluerit ad ſubſtitutum peruenire por-
tiones omnium,habet locum opp.per quam fortificatur deci-
ſio de qua hic,vt ad nullam admittatur, tum quia teſtator vo-
luit vltimam tantum deuenire,& non conſtat quæ ſit illa, tum
quia noluit ſubſtituere,niſi vni,propter oppoſitionẽ prædictã,
& nõ ꝯſtat qs ſit ille.& non p̃t venire tanq̃ ſubſtitutus pluribus
3 ꝓꝑ oppo.prædictam.†Ex his patet intellectus iuriũ quæ allegã
tur in gl.Et inducuntur prædicta ad q. de currentibus ad bra-
uiũ.Si ſtatutum dicit ꝙ detur primo venienti,& duo ſimul ve-
nerunt,ꝙ neuter debet habere,quia ſtatutũ non voluit , ꝙ hr̃t
niſi vnus,ideo debet recurri,& ita ſeruatur.Et dicit Ang. ꝙ ad
nouum curſum admittunt̃ oẽs illi,qui primo cucurrerunt , ex
quo primus curſus hr̃ pro non facto, ſed alii de nouo non ad-
4 mittantur,quia non venerunt in termino.†In ꝯ̃riũ facit qđ no.
Bar.in l.hoc art.de hær.inſt.in q.illa,ſi facta eſt ordinatio,ꝙ qui
primo ceperit banderiam inimicorũ,vel primo aſcenderit mu
ros,habeat tantũ,& duo ſimul cęperunt,vel aſcenderũt. vterq;
habebit integrã ſummam.& ſi eſſet ſpecies danda, daret̃ vtriq; ,
& eſſet cõis.¶Sed poteſt dici aliud eſſe in dictis terminis , quia
ſtatutũ non intẽdit excludere pluralitatẽ,qa intendit inducere
ad actũ,q eſt vtilis reipubli.ſecus in q.brauij,quia potius inten
dit excludere pluralitatẽ,qa non eſt actus tẽdẽs ad vtilitatẽ,ſed
a potius ad honorẽ,& honorabilius eſt,ꝙ vnus hẽat.[a] Ex prædi-
ctis reprobatur ſeq.opinio.gl.quę vult ꝙ ideo hic excludit̃ ſub
ſtitutus,quia ſuberat mater,quę filiis ſuccedebat ipſius fauore,
ſed ſi non ſubeſſet,admitteretur,quę ſol.nõ eſt bona, licèt Dy.
eam teneat,quia ꝯ̃ rõnes prædictas,& contra intentionem te-
ſtõris,& vim verborũ.¶In ſi.gl.ibi,[ſed alius eſt caſus.] qa ibi
ſubſtitutio erat facta certæ,& determinatæ perſonæ ſi deceſſe-
rit ſine liberis,& ille deceſſerat,& cõſtabat ꝙ liberos habuerat ,
tñ erant mortui,& ignorabatur quis primo , vnde ſubſtitutus
habet intentionẽ fundatã eo ipſo ꝙ probat ꝙ ſine liberis de-
ceſſerit.hic erat facta ꝑſonæ incertæ,& in portionẽ incerta,quę
non fuit poſtea certificata,ideo propter dubium excluditur.

ADDITIO.

a ¶Vnus habeat. Adde Fulg.conſi.cxiiii,

LEX XXXV.

CVm heres. †Per bonorũ poſſeſſionẽ acce-
ptã a curatore furioſi ꝯfirmat̃ ſi
deicõmiſsũ furioſo iniunctũ,& p̃t fieri reſtitutio, &
trãſeunt iura,licèt furioſo non eſſent acq̃ſita, vel ſal
tẽ nõ in effectu.h.d.notabiliter in hoc vltimo.Et dñt Docto. ꝙ
hic eſt vnus caſus , in quo hodie eſt neceſſaria bonorũ poſſeſ-
ſio,licèt regulariter ꝯ̃ ſ m Iac.de Are.vt no.in l.certũ. C. vñ cog.
Præmitte,ꝙ furioſus nõn p̃t adire hr̃ditatem ſibi delatã, qa nõ
hẽt intellectũ,nec curator p̃t adire,quia debet adiri per illũ,cui
delata eſt,non per alium,licèt fallat in tutore infantis,& in pa-
tre.l.ſi infanti.C.de iure delib. in hoc tñ furioſus , & eius cura-
tor nõ cõparant̃ infanti.p̃t tñ ꝑ curatorẽ peti bonorum poſſeſ-
a ſio,per quam [a] acquiritur adminiſtratio facti, ſicut per hr̃dem
cõditione pendente,ſi tñ furioſus decedit in furore , dicta bo-
norũ poſſeſſio ad irritũ decidit,nec tranſmittitur ad hr̃dem.l.ſi.
§.tali.de cur.furto.ꝓꝑ hoc antiqui gl.dixerunt ꝙ potius eſt facti
q̃ iuris,licet Azo dixerit ꝙ eſt iuris,& acquiritur furioſo,& iu-
ra in eius perſona radicantur, licèt morte diſſoluant̃. quã opi.
Ange.hic ſequitur per illam l.ante ſi.verſi. ſi aũt ipſe reſipuerit.
vbi dicit,ꝙ per mortẽ ſeparat̃ hr̃ditas a ſua ſubſtantia,ergo fuit
coniuncta quicquid ſit,ſiue dicamus,ꝙ ſit meri facti, ſiue ꝙ re
ſoluatur.erat dubiũ vtrũ per eam confirmaret̃ fideicõ. vniuer-
ſale,& poſſet fieri reſtitutio,per quã ꝑfectè fideicõmiſſario iura
quęrerentur,& irreuocabiliter,& videbatur ꝙ nõ, ꝑ regulã , ꝙ
nemo p̃t plus iuris &c.l.alienatio.de contrah.emp.ꝯ̃riũ deter-
minat iſta lex.facit in ratione ſui.l.cogi.§.hi q ſolidũ.ſ.eod.

ADDITIO.

a ¶Quam & fideicommiſ.vel ſubſtituto furioſi reſtituit ſecundum Bal.in
l.certum.C.vnde cog.x.col.

---

1 *Per Trebellianum non tenetur hæres poſt reſtitutionem in obligationibus*
contractis per eum occaſione rerum hæreditariarum , ideo non tenetur
reſtituere,niſi fideicommiſ.caueat de conſeruando eum indemnem ad-
uerſus tales obligationes .
2 *Hæres antequàm reſtituat ꝙ poſſit facere compromiſſum ſuper rebus vel*
iuribus hæreditarijs,& fideicommiſſarius teneatur habere ratũ, tanquã
bene fecerit,ſicut poteſt alia facere quę concernunt adminiſtrationem ,
cum ſit dominus pleno iure .
Compromittere,quòd reputetur leuis culpa non lata .

LEX XXXVI.

1 CVm hæreditas. †Per Trebellianũ ñ tenet̃
hr̃s poſt reſtitutionẽ in o-
bligationibus ꝯ̃ctis per eũ occaſione rerũ hæredita-
riarum,iõ non tenet̃ reſtituere niſi fideicõmiſ.caueat
de conſeruando eum indemnẽ aduerſus tales obligationes. h.
d.no.¶In tex.ibi.[reſtituta eſt.] i.venit reſtituenda, poſtq̃. n.ver
bo eſſet reſtituta nõ exacta cautione a fideicõ. hæres remane-
ret implicitus obligationibus per eum contractis, vt j. circa fin.
ibi(& tamen &c.iſta autem l.intendit prouidere hęredi anteq̃
reſtituat etiam verbo, vt nõ teneatur reſtituere niſi pręſtita cau
tione per fideicom.nec ob.ꝙ hęres eſt ſecurus facta reſtitutio-
ne.ſ.eod.l.j.ibi.[ſublata eſt &c.] quia iſtud in obligationibus co
tractis per defunctum , non in contractis per ipſum occaſio-
ne rerũ hr̃ditariarum, iõ aduerſus illas eſt defendendus, vt fidei
com. promittat ſoluere quicquid illarũ occaſione hæres vtili-
ter

ter geſſerit,quia fecit quod diligens paterfa.feciſſet,ſecus ſi cul
pa poſſet imputari.l.mulier.§.ſed etenim.ſ.eo.Nec obſt.ꝙ de-
beat ſaltem verbaliter reſtituere,ꝓ ſua cautione,q̃a poterit res
retinere abſque eo ꝙ grauet fideicõ. quia dicit Iuriſcõ. ꝙ hoc
ſemper non poſſet fieri,quia poteſt eſſe.ꝙ ĩ hæreditate nõ erãt
corpora,ſed oĩa erãt in nominibus.Vnde ſi fieret reſtitutio ver
balis ſine cautione, poſſet fideicõmiſſari⁹ agere ꝯtra debitores,
& hæredi nõ eſſet cautũ,ſed ante reſtitutionẽ nõ poteſt agere.
2 ¶ † In tex.ibi[compromiſſum [a] eſt &c.] No.tex.ſingularẽ,ꝙ hę
a res antequàm reſtituat poteſt facere cõpromiſſum ſuper reb⁹,
vel iuribus hæreditariis,& fideicõmiſſarius tenetur ratũ habe-
re tanquam benè fecerit, ſicut põt alia facerę,quæ concernũt
adminiſtrationẽ,cũ ſit dñs pleno iure,& fideicõmiſſarius tenẽt
omnia ratificare,facit de re iudi.l.ex cõtractu.& l.ſi poſt.de con
ſtituta pecun.Sed in cõtrarium facit,q̃a non facit diligenter cõ
promittere.l.ſi dictũ.§.ſi cõpromiſero.de euic.Sol.ibi in ꝯtractu
emptionis & vẽditionis,vbi venit leuis culpa, & cõpromittere
reputatur leuis culpa,ſi poterat effugere , hic loquitur in hr̃de
rogato, q nõ tenetur niſi delata.d.l.mulier,§.ſed etenim. & face
re cõpromiſſum,nõ eſt culpa lata,caſus eſt hic,vel dic ꝙ nec eſ-
ſet leuis culpa,ſi ex forma ſtatuti poterat compelli, vel ſi pote-
rat appellari,ſicut a ſententia iudicis,quia nõ reputatur ad cul
pã propter aliud,niſi quia de iure nõ poteſt appellari l.j de ar
bi.iuncta l.minor xxv.de min.ſm Ang.& benè. Per hanc l.dicit
Bart.ſe cõſuluiſſe,cũ quidã hæres ceſſiſſet omnia iura cuidam,
quæ habebat vt hr̃s in hac hæreditate,in hac ceſſione nõ com-
prehenduntur actiones,quas hr̃s cõtraxiſſet occaſione rerũ hr̃-
ditariarũ,vt ſi poſt mortẽ accepiſſet fideiuſſores a debitoribus,
ſed ſolũ venirẽt actiones quæſitæ per defunctum, quia illas ha-
bet vt hæres.ſed primus habet vt ipſe , ſit ergo cautus ceſſiona-
rius,ꝙ in inſtr̃o faciat apponi oẽs actiones,quas habet occaſio
ne rerũ hæreditariarum. Adde ad hanc l.j̃.eo.l. Lucius.§.penul.

A D D I T I O.

a ¶Compromiſſum.Intellige ſecundùm Ang.hic etiam in arbitratorẽ, cũ
ante reſtitutionẽ ſit dominus & plenus adminiſtrator. facit l. præſes. C.
de tranſ.c.& vide eundem in conſil.xxxi.maximè in vltimis uerbis.

1 *Reſtitutio poteſt fieri re & verbo expreſſe & tacite per patientiã.Itẽ ex*
vtraque parte,tam reſtituẽtis,quàm fideicom.poteſt interuenire ꝓcura
tor,põt etiã fieri reſtitutio per nuntium , vel epiſtolam inter abſentes.
2 *Generalis quaſi poſſeſſio alicuius territorij apprehenditur per vnum actũ*
iuriſdictionis,quem quis facit quantum ad omnes alios,ſi eo animo fa-
cit vt omnes acquirat.
3 *Ad hoc vt fideicommiſſarius ius habeat in hęreditate,requiritur reſtitu-*
tio,nec prius poteſt agere contra debitores hæreditarios .
4 *Reſtitutio hæreditatis poteſt fieri procuratori habenti ſpetiale mãdatũ.&*
tunc iura via recta in fideicommiſſarium tranſeunt nec momento reſi-
dent penes procuratorem.
Quid in procuratore in rem ſuam?

LEX XXXVII.

1 Reſtituta. † Reſtitutio põt fieri re & verbo ex
preſsè & tacitè per patientiã. Itẽ ex
vtraque parte tã reſtituẽtis,quàm fideicõ.põt inter
uenire procurator, põt ẽt fieri reſtitutio per nuntiũ
2 vel epiſtolã inter abſentes.h.d.¶†In text.ibi,[vel aliquas earũ .]
facit iſte tex.ad ea quæ no.Inno.ĩ cap.dilectus. de capel. mona.
vbi dicit ꝙ gñalis quaſi poſſeſſio alicuius territorii apprehẽdit
per vnũ actũ iuriſdictionis,quẽ q̃s facit quantũ ad oẽs alios ,[a]
a ſi facit eo animo vt oẽs acquirat , & licèt ſint plures partes iu-
riſdict.quia quædã cõcernunt merũ , quædã mixtũ imperium,
quædam ſimplicẽ iuriſdic.exercendo circa iuriſdictionẽ, acqui
rit ẽt quantũ ad criminales ẽt merũ imperiũ,dicens ꝙ oẽs par
tes iuriſdictionis ſunt cõnexæ,& faciunt vnũ totũ,nõ ſic ſi exer
ceret in perſonas certas,vel in vno populo animo quęrẽdi quo
ad alios,quia perſonæ ſunt diſtinctæ.vnde nõ extẽditur ad alias
3 perſonas.dic vbi.¶ † In tex.ibi , [ſed & ſi poſtea ratũ habuerit.]
quia hæres a principio ignorauit.vñ non põt dici fuiſſe paſſus,
ſed cũ ſciuit,tacuit,vel expreſsè ratũ habuit.Et collige ex hac l.
ad hoc vt fideicõmiſſarius ius habeat in hæreditate , requiritur
reſtõ,& prius nullũ ius habet,nec poſſet agere cõtra debitores
hæreditarios,vt colligitur ſ.l. proxi ibi nẽpe &c. per hoc aliàs
feci irritari quendã proceſsũ,q̃a fideicõmiſſarius cui poſt mor-
tẽ hæredis relicta erat hæreditas,mortuo hærede ſtatim dixit ſe
adire hęreditatẽ illius defuncti,& fecit ſe immitti in tenutã bo
norũ,ac ſi eſſet directò inſtitutus,& in hoc errore vidi plures ꝓ
curatores eſſe tã Florentię,q̃ Bononiæ,nã dixi ꝙ iſta erant ine-
ptè facta,q̃a ad eũ nõ ſpectabat adire,q̃a iam erat ꝑ hęredẽ adi
ta,nec poterat capere tenutã,niſi facta reſtitutione ꝑ hr̃dẽ hęre
dis,ad quẽ pertinet.j̃.eo.l.q̃uis.§.j.In quibuſdã tñ locis ſunt ſta-
tuta,ꝙ non requiratur reſtõ,ſicut etiã de iure cõi ſunt caſus ali
qui,in quibus non requiritur reſtõ.nã nec tũc debet adire,nec
vt hęres petere tenutã,poſſet tñ tolerari vt reſoluatur aditio in
acceptationẽ fideicõmiſſi,& illud verbũ hr̃s,intelligatur.ſ.vtilis
4 l.ſi filiusfa.ſ.quod cum eo.¶†In tex.ibi,[ſed & ſi.]no.ꝙ reſtitu-
tio hæreditatis poteſt fieri procuratori habenti ſpeciale mãda
tũ,quia cũ obligetur dñs,nõ cadit in gñali mandato,& tũc iura
recta via in fideicõ.trãſeunt.nec momẽto reſident apud procu
ratorem.l.qui ita.§.j.j̃.eo.& ibi no.licèt regulariter ſecus. l.poſ-
ſeſſio.§.& ſi poſſeſſio.j̃. de acquir.poſ. Procuratori verò in rem
ſuã non põt fieri vt apud eũ iura remaneant.l.ſi mulier.§.ex aſ
ſe.de iure do.Dicit tñ Ang.ſ.eo.in l.apud Iulianũ.§.vtrũ.ꝙ ꝓcu
rator ĩ rẽ ſuã, vt ceſſionarius cui fideicõ. ceſſit oĩa iura, bñ põt
petere vt cedẽti fiat reſtitutio ad cõmodũ ceſſionarii , licèt nõ
poſſit peterę vt fiat ſibi.d.§.ex aſſe.& ita dicit obtinuiſſe. Boñ.

A D D I T I O.

¶Adde latè Rom.conſ.ccclix.Abb.conſi.lxxi.Soci.conſi.iii.

1 *Solus pupillus ſine tutore non poteſt facere nec recipere,ſimiliter nec ſo-*
lus tutor ſine pupillo,niſi ſit infans,ſed debet fieri per pupillũ cum au-
thoritate tutoris,non tamen ipſi tutori.
2 *Tutor non poteſt cedere actionem pupilli,quia per ceſſionem fit ſeparatio*
iurium vtilium,& tamen poſſet fieri per procuratorem habentem ſpe-
ciale mandatum.

1 §. Pupillus. †Solus pupillus ſine tutore nõ põt facerę
nec recipere , ſimiliter nec ſolus tutor ſi-
ne pupillo,niſi ſit infans,ſed debet fieri per pupillũ cũ authori
tate tutoris, non tñ ipſi tutori.h.d.vſque ad l.q̃uis.Et ſic eſt idẽ
in reſtõne hr̃ditatis actiua & paſſiua,quod eſt in aditione, quia
tutor nõ poteſt adire pro pupillo,niſi ſit infans , nec ſolus pu-
pillus,ſed debet pupillus cũ authoritate tutoris l. potuit. C. dę
iure deli.& l.pupillus.& l.impuberibus. de acqui. hæred. ſecus
bonorũ poſſ.ſm quã ſolũ tutor accipere põt.l.ſi ſeruus.§.impu
bes.& l.tutor.& l.ſi pupillo.de bo.poſ.quia plus facti habet bo
norũ poſſeſ.quia requirit aditionẽ iudicis , q̃ habeat reſtitutio.
Alij etiã contractus pñt fieri per tutorẽ,& obligatur pupillus ſi
cõtrahit ſuper negotio pupilli,& acquirit pupillo.l.poſt mor-
tẽ.qñ ex fac tuto.& l.cũ qui.§.ſi actori.de conſt.pecu. q̃a nõ ſic
concernunt perſonã,ſicut aditio,& reſtitutio hæreditatis, quæ
debet fieri per inſtitutũ,nõ per aliũ,debet fieri fideicõmiſſario
nõ alteri.ſed quare põt fieri procuratori ſimplici.ſ.prox.non tu
tori,qui habet maiorẽ poteſtatẽ? Rñdeo,imo non maiorem in
hoc,quia procuratori non põt fieri, niſi habeat ſpeciale mãda-
tũ ad hoc:ſed tutor habet mandatum a lege,& primũ eſt potẽ
2 tius.¶†Vltimo no.tex.ibi,[quia nec mandare.] ꝙ tutor nõ põt
cedere actionẽ pupilli,q̃a ꝑ ceſſionẽ fit ſeparatio iuriũ vtiliũ, ꝙ
tñ poſſet fieri ꝑ procuratorẽ habentẽ ſpeciale mãdatũ,in Spec.
de ceſſi.act.Bart.in l.põt.de autho.tuto.dic,ꝙ poteſt qñ expedit
pupillo.per l.nouare.de noua.quod videtur ꝯ iſtũ text.qui ſim
pliciter loquitur.& l.illa nouare. loquitur in nouatione quę fit
a de voluntate debitoris,ſed ceſſio fit contra [a] voluntatẽ, & illud
difficilius fit,& iſtud videtur verius per iſtum tex.

A D D I T I O.

a ¶Fit contra.hanc reſponſionem dicit Alexan.nequaquàm tenendam, vt
hic per eum.

1 *Per reſtitutionem tranſeunt non ſolum ciuiles actiones,ſed etiã prætoriæ.*
2 *Licèt lex non faciat mentionem de herede,quod tamen ſtatuitur in ꝑſona*
principalis,videtur ſtatutum in perſonam hæredis.
3 *Mulier poteſt eſſe procuratrix ad recipiendam reſtitutionem.*
4 *Per reſtitutionem hæreditatis non tranſeunt feuda,vel emphyteuſis, q̃ nõ*
habentur,vt res hæreditarię,& vide multa remiſſiuè,quæ tranſeunt in
fideicommiſ.

LEX XL.

1 Qvamuis. †Per reſtitutionẽ trãſeunt non ſolũ
ciuiles actiones,ſed ẽt pretoriæ. Itẽ
obligationes perſonales, & poteſt fieri reſtitutio vt
trãſeant act.non ſolũ per heredẽ inſtitutũ,de quo lo
quitur ſenatuſconſultũ,ſed per hæredẽ eius, & illũ in cuius eſt
poteſtate & cui acquiſita eſt hr̃ditas per eũ, & cũ fit ꝓcuratori,
non refert qualis ſit q̃a etiã mulier eſſe põt,& ꝑ reſtitutionẽ iu
ra ſepulchrorũ nõ tranſeunt,ſed remanent apud hæredem.h.d.
vſque ad l.Papi.de meris naturalibus an trãſeant ipſo iure ſine
2 reſtitutione,dic vt j̃.eo.l.ſi eius.¶†Itẽ no. ꝙ licèt lex non faciat
mentionẽ de hærede,quod tñ ſtatuitur in perſona principalis,
vr̃ ſtatutũ in ꝑſona hr̃dis, facit j̃.eo.l.poſtulante.cũ his quæ ibi
3 dicã.†Itẽ ꝙ mulier põt eſſe procuratrix ad recipiẽdã reſtitutio-
nẽ.ſimiliter vr̃ ꝙ poſſit eſſe ad petendã corã iudice ſi ille recuſa
ret,quia quod iuris eſt de præparatoriis,eſt etiã de eo,per quod
a venitur ad illud.l.oratio.& l. ad rẽ mobilẽ , & tñ r̃r [a]nõ põt eſ-
ſe procuratrix.l.fęmina.de procurato. licèt illud in ordinariis,
4 ſecus vr̃ in ſummariis.¶†Vltimò no.arg.in l. q̃a perinde. §.j.ꝙ
in reſtõnẽ hæreditatis nõ tranſeunt feuda,vel emphyteuſis , q̃
non,habentur vt res hr̃ditariæ,ſed ꝑꝑ hæreditatem , ſicut iura
b ſepulchrorum [b] de hoc j̃.eo.l.ſi patroni.¶Not.etiam glo. quæ
numerat multa alia quæ non tranſeunt in fideicommiſſarium

A D D I T I O N E S.

a ¶Regulariter.Facit q̃d voluit Oldr.conſi.cxxvi.ubi multa ponit quę ra
tione connexitatis & incidentiæ permittũtur,quæ aliàs nõ ꝑmitterentur
b ¶Sepulchrorum.Adde quod uoluit Ancha.conſ.lxxx.

LEX XLII.

1 Papinianus. †Portio deficiẽs poſt reſtõnẽ
hr̃ditatis accreſcit fideicom. ſi
ne noua aditione,vel reſtitutione.h.d.Et ſic patet ꝙ
quicquid fit in prælegatis,an veniãt in reſtitutione,
vel non,vel in eo quod peruenit ex ſubſtitutione fideicõmiſſa,
de

de quibus tetigi in l.ita tñ.§.qui ſuſpectam.ſ.eo.quod peruenit
iure acreſcendi,non eſt dubiũ ꝙ cadit in fideicommiſſo, nam
ſi poſt reſtitutam hæreditatem accreſcit fideicõmiſſario, & nõ
hæredi,licèt apud hæredem remanſerit nomẽ directum, quia
remanſit ſine effectu,eodem modo ſi ante cadit in reſtitutione
cum ſit de ſequela.ſ.de acquir.hæredi,l.ſi quis hæres, ibi, [ſunt
enim appenditiæ &c.] facit l.ſi totam.eo.tit.

---

1 *Hæres,qui coactus adiuit,poteſt cogere fideicommiſſarium ad recipiẽdã hæreditatem, & etiam eius hæredem ſi deceſſit antequã reſtitueret, ſed ſi hæredem non reliquit,bona debent vendi, & creditoribus dari.*
2 *Quare ſenatuſconſultum(in quo cauebatur, ꝙ fideicommiſſarius qui cõpulit hæredem ad adeundum,compellatur hæreditatem recipere)non fecit mentionem de hærede fideicommiſſarij vt compellatur ſi fideicõmiſſarius deceſſit ante reſtitutionem?*
Fideicommiſſarius an tranſmittat ſi decodat ante reſtitutionem.
3 *Statutum ſi dicat quòd inſtrumentum contra aliquem mittatur executioni,licèt de hærede non faciat mentionem,tamen poterit contra ipſum mitti,et poterit perſonaliter capi.*
Quid ſi dicat ꝙ mittatur executioni contra debitorem in eo deſcriptũ.
4 *Licèt ex forma ſtatui poſſet fieri executio,& captura perſonæ principalis debitoris ſine alia citatione,non tamen poterit fieri de hærede eius niſi primo citetur vt veniat ad dicendum an ſit hæres.*
5 *Si ſtatutum dicit inſtrumentum debere mitti executioni realiter & perſonaliter ad voluntatem creditoris,ſemper tamen debet præcedere citatio debitoris,vt ueniat ad dicendum cauſam,quare non debet executioni mandari.*
6 *Quod hæres creditoris,& etiam ceſſionarius poſſit petere executionem, ſicut creditor principalis.*
7 *Si ſtatutum dicit ꝙ frater non poſſit facere capi fratrem, an hæres fratris poterit facere capi?*

LEX XLIIII.

1 POſtulante. †Hæres,qui coactus adiuit,po
teſt cogere fideicõmiſſarium
ad recipiendã hæreditatem,& etiã eius hrdem ſi de
ceſſit antequã reſtitueret,ſed ſi hrdẽ non reliquit,
bona debent vendi,& creditorib. dari.h.d.per hoc apparet qd
eſt dicere,ꝙ aditio fiat periculo hæredis, vel fideicõmiſſarij,nã
primum importat,ꝙ ſi fideicommiſſarius non vult,non compellitur,&
heres remanet implicitus. Secundum importat vt
compellatur tam ipſe ꝗ heres eius,& ſi ſine hrde deceſſit,perin
de eſt acſi non adiuiſſet,qa aſſignantur creditorib.non ſic ſi pe
riculo hæredis adita fuiſſent.Item quia dicto caſu hrs põt con
ueniri anteꝗ reſtituat.l.ita tñ.§.qui ex Trebel.ſ.eo.Sed qñ peri
culo fideicõ.nõ põt conueniri ẽt antequã reſtituat, vt hic colli
gitur in ver.[quæro.]& facit j.l.prox.& quod dixi ſ.eo.l.ſi lega
tus.in prin.¶In tex.ibi,[antequã morã &c.]h.d.quia ſi poſt mo
rã,minus eſſet dubiũ.¶In tex.ibi,[ex ſenatuſcõ.competant.]de
hoc ergo ꝗrit an dentur actiones ꝯ hæredẽ fideicõmiſſarij,licèt
reſtitutio ſibi nõ ſit facta,imo recuſet eam recipere, & cũ reci
pit,non vr̃ rñdere ad q.propoſitam,ſed dic ꝙ cõpellitur hrditatem
recipere,ſicut cõpellebatur defunctus. per quod innuit, ꝙ
licèt non receperit,perinde tñ poſſit conueniri ac ſi recepiſſet.
2 ¶†In tex.ibi,[quoniã ferè.] recipit opp.quæ poſſet fieri, quare
ſenatuſcõſultũ(in quo cauebat, ꝙ fideicõmiſſarius q compulit
hæredem ad adeundũ,compellat hæreditatem recipere)nõ fe
cit mentionẽ de hærede fideicom.vt cõpellat ſi fideicommiſſa
rius deceſſit ante reſtitutionẽ,quia caſus iſte raro contingebat,
qa qñ hrs cõpellitur adire regulariter,ſtatim reſtituit,quod põt
facere ſi vult,etiã ſi ſit rogatus in diem,vel ſub cõditione, vt in
l.apud Iu.§.Antiſtia.ſ.e.Sed aliqñ nõ vult ſi aliquid erat ſibi de
bitũ,qđ primo quã reſtituat;vult detrahere,& interi fideicom
miſſarius decedit.Et ſic patet hic, ꝙ fideicõmiſſarius trãſmittit
ſi decedit ante reſtitutionẽ,licèt glo.dicat ꝯrium in l.cum filio.
de le.j.tñ hic loquiṫ qñ coegit ãdire,ſed idẽ eſt ſi ſponte adiuit,
3 vt ſ.eo.l.cogi.§.idẽ Metianus.& j.eo.l.Seius.¶†In tex.ibi. [nec
hrdis eſt facta mentio.]No.hic iũcto text.ſeq.quod iuris eſt de
aliquo,eſt ẽt de hærede eius licèt de illo non fiat mentio,vnde
inducitur,ſi ſtatutũ dicit,ꝙ inſtrm̃ ꝯ aliquem mittaṫ executio
ni,licèt de hærede non faciat mentionẽ, nihilominus poterit
ꝯ ipſum mitti,& perſonaliter capi.ſm Barto. Certe ſi loqueretur
illo modo,ꝙ mittaṫ executioni ꝯ debitorẽ,nullum haberet du
bium,quia hæres eſt debitor, ſicut defunctus. vnde ſatis com
prehẽdiṫ in verbis ſtatuti.ſed ſi dicat ꝙ mittaṫ executioni ꝯ debi
torẽ in ipſo deſcriptũ. & tunc eſt maius dubiũ,quia ſtatuta nõ
a extenduntur[a] de perſona ad pſonã.l.ſi vero.§.de viro.ſ. ſolu.matr.
ſed verũ eſt de pſona, ꝗ non ſit eadẽ cũ illa vel reputeṫ eadẽ,qa
non eſt tunc extenſio.l.non erit.§.dato.de iureiuran.Notarij tñ
dicunt,ꝙ talis promiſit per ſe & ſuos hrdes,& ſic bene compre
4 hendunṫ hrdes.Bal.in l.per diuerſas.C.mand.in x.q.dicit,†ꝙ li
cet ex forma ſtatuti poſſet fieri executio,& captura pſonæ prin
cipalis debitoris ſine alia citatione, non tñ poterit fieri de hrde
eius,niſi primo citeṫ,vt veniat ad dicendum an ſit hrs. quia pri
mo quã fiat executio,debet liquidari primo perſona, ꝯ quam
fit,vt ſit talis ꝯ quam fieri poſſit.Tene mẽti,qa habui de facto,
& fuit reuocata quædam captura,qa non fuit liquidata pſona,
cõtra quã fuit facta, facit l.ſi curialis.C.de epi.& cler.cũ ibi not.
5 p eundẽ.† vbi vult ꝙ ſi ſtatutũ dicit,inſtrm̃ debere mitti execu
tioni realiter & perſonaliter ad voluntatẽ creditoris,ſemper tñ
debet præcedere citatio debitoris, vt veniat ad dicendũ cauſã,
quare nõ debet executioni mandari niſi ſtatutũ dicat cõtrariũ,
ꝙ poſſit fieri nulla præcedẽte citatione, & tũc poterit fieri ꝯtra
6 principalẽ,ſed ꝯtra hæredẽ non,quicquid dicat ſtatutũ.†Simi
liter ecõuerſo poterit heres creditoris, & ẽt ceſſionarius petere
executionẽ,ſicut creditor principalis,vt no.in addi.Spec.de ceſ.
act.quia tranſit in ceſſionariũ cũ ſuo priuilegio cohærente per
7 ſonæ,facit quod no. in l.poſt dotem,ſ.ſol.mat.in pe.col. † Sed
quid ſi loquatur negatiue:puta ꝙ frater non poteſt facere capi
fratrẽ,an hæres fratris põt facere capi? Dicit Bal. in l.ſi poſt di
uortiũ.illo titu.ꝙ nõ p illũ tex.vide quod no.ibi p glo.& Barto.
¶In gl.ſi.ibi.[rñdeo.]no.glo.iſta vr̃ ꝯriũ dicere eius quod ſ.dixi
ſ.ꝙ fideicõmiſſa.& eius heres põt cõueniri a creditoribus ẽt re
ſtõne nõ facta, qñ hæres fuit cõpulſus adire.Glo. vult ꝯrium,qa
certi ſunt caſus in quibus iura tranſeunt ſine reſtõne,q.no.C.e.
in l.pe.inter quos iſte non eſt. Tu dic. q ibi in iuribus actiuis,
hic in paſſiuis.iõ tene qđ ſ.dixi,quia pro facta hr̃ poſtquàm poſ
ſum compelli ad eam recipiendã.alias rñſio Iuriſcon.non eſſet
ad q.formatam, quod nõ eſt credendum eſſe de mente eius.

ADDITIO.

a ¶Extenduntur. Adde late Soci.conſi.cxx.incipien.difficultas.

---

2 *Si defunctus mutuauit pecunias,& ſtipulatus eſt vſuras, uel locauit domum,& fuit ſtipulatus penſiones,quæ non fuerunt per hæredem exactæ, ſed adhuc debentur cum hereditas reſtituitur, an iſtæ actiones veniant in reſtitutione.& quid de fructibus perceptis poſt aditam hæreditatem.*
3 *Fideicommiſſarius habetur loco hæredis,& quando hoc fallat.*
4 *Quare fructus ſati & percepti per heredem negligentia fideicõmiſſarij, cedant lucro hæredis.*

1 §. Sed & in huiuſmodi. † Acceſſiones ciui
les prouenietes ex
contractu defuncti,& per heredẽ non exactæ loco rerũ hæredi
tariarũ habentur, ideo veniũt indiſtinctè in reſtitutione, etiã ſi
mora hæredis nõ interuenit,ſed fideic. Prouenientes verò ex ꝯ
ctu hæredis habenṫ pro fructibus,ideo nõ veniunt eo caſu,quo
fructus nõ veniunt. h.d.vſq; in fi.& eſt magna limitatio ad l. in
fideicõmiſſariã.ſ.eo.vt loquatur de fructibus ſatis,& collectis p
heredẽ,& eius induſtria,nõ ſic in acceſſionib.ciuilib.vt ſũt vſu
ræ,& pẽſiones,quarũ dies ceſſit poſt aditã hæreditatem, quia ſi
nõ fuerunt exactæ.& quæritur an veniãt in reſtitutione, adhibe
a tur diſtinctio.de qua hic.[a] Sed ſi eſſent exactæ,eſſet idẽ quod in
fructibus.l.deducta.§.qui poſt.j.eo.p quem gloſſatur iſte §.Pri
mo loquitur qñ proueniebant ex cõtractu defuncti , vſque ibi,
[ſed cũ.]poſtea qñ ex ꝯtractu hrdis. Itẽ in prima parte ponitur
thema & qõ, vſque ibi,[ab herede]Secũdo allegationes pro,&
ꝯ,vſque ibi.[reſponſo.]& ibi poniṫ deciſio pro fidecõmiſſario,
2 & rões faciẽtes pro eo.¶†No.pro declaratione §.ſi defunctus
mutuauit pecunias, & ſtipulatus eſt vſuras, uel locauit domũ,
& fuit ſtipulatus penſiones,quæ nõ fuerunt per hæredẽ exactæ,
ſed adhuc debenṫ cũ hæreditas reſtituitur , an iſtæ actiones ve
niant in reſtitutione,& ſic fideicõmiſſarius poſſit eas petere? Si
loquimur de tpe currente in uita defuncti,vel poſtea antè adi
tã hrditatem,nõ eſt dubiũ ꝙ ſic, quia cẽſentur res hæreditariæ,
nã & fructus hoc tpe percepti veniunt in reſtitutione. ſ.eo.l.ita
tñ.§.j.ſolũ eſt dubiũ de his quæ cucurrerũt pro tẽpore poſt adi
tã hæreditatẽ,tunc pro hrde facit,quia iſtæ actiones cõpetunt p
acceſſionibus,quæ loco fructuum habenṫ.Sed fructus poſt adi
tã hrditatẽ percepti ſiue iudicio teſtatoris,ſiue negligentia fidei
cõ.in reſti.nõ veniunt.niſi ſit expreſsè dictũ.l.in fideicõmiſſariã
& l. mulier.§.ſi hæres.ſ.eo .ſi aũt hæres fuiſſet in mora, non eſ
ſet dubiũ, quia venirent ſicut & fructus. d.l.in fideicõmiſſariã.
ſed iuriſconſultus ponit caſum magis dubitabilem, ꝙ hrs non
fuit in mora.Et br̃ determinat cõtrariũ,ꝙ loco rerũ hæreditaria
rũ habenṫ,hac rõne non obſtante,ſicut ſi cõpeterent pro ſorti
bus principalibus pmiſſis defuncto purè,vel ſub cõditione,qa
eſt eadẽ rõ poſtꝗ duo cõcurrũt,ꝙ nõ ſunt exactæ.& debenṫ ex ꝯ
tractu defuncti, qa fideicõmiſſarius nõ petit eas tanꝗ fructus p
hrdẽ perceptos,quo caſu loquiṫ l.ĩ fideicommiſſariã. ſed petit
hæreditatẽ in eo ſtatu, in quo reperiṫ ſed reperitur cũ iſtis actio
nib.ergo in ipſum debent trãſire, nec petit ut ſuppleaṫ fideicõ
miſſum,quod debet ſuppleri de fructib.l. Celſus ſcribit.ſ.eo.qa
hic nulla ſuppletio debet fieri, cũ in nullo eſſet diminutũ; hæc
eſt ſententia huius §.ex quo no.ibi,[mora facta non eſt.]ꝙ fru
ctus percepti ex mora non reſtituentis veniunt in reſtõne,etiã
in filiis primi gradus , quia hic filia erat inſtituta & grauata.
¶Itẽ in ver.[ſed quia nõ &c.]No.ſm Bar.limitationẽ ad l.Cel
ſus ſcribit.in fi.ꝙ ſuppletionem, de qua ibi, nõ tenentur facere
liberi primi gradus,ſed certè tex.hoc nõ probat, non enim vult
dicere,ꝙ ideo nõ petit ſuppleri,qa erat de liberis primi gradus,
Sed

ADDITIO.

a ¶Et adde an actionis iure petantur, Et quando in ſententia iudicis officio veniant,vt per *Specu.tit.de expen.§.nunc de expen.ver. hoc quoque.*

Sed quia nõ erat de liberis ptimi gradus, iõ nõ petit vt fructus, ſed vt res hæreditatis. ¶ 3 † Item not. ibi, [& haberi loco hr̃dis.] text. expreſſior eſt, quàm ſit alibi, ꝙ fideicom. hr̃ loco hæredis, licèt alleget l. cũ filius, quod cũ eo. Fallit quo ad quędam de quibus. in l. quia perinde. ſ. eo. ¶ 4 † Vltimo in fi. no. rõnẽ quare fructus ſati &, percepti per hęredem negligentia fideicommiſſarij cedunt lucro hęredis, quia ſi nõ cederent, compelleretur hęres inuitus eſſe procurator fideicommiſſarij. faciendo coli fundos ad utilitatẽ illius: quia ſi non faceret coli, teneretur de negligẽtia, tanquam de dolo, & lata culpa & faciendo coli, non prodeſt ſibi, ſed alteri. facit l. ſi mora. ſol. mat.

1 *Qui non vult quartam retinere, conſultius facit ſi adit hæreditatem coactus, quàm ſi ſponte.*

2 *Hæres, qui non detrahit quartam ſeruat fidem teſtatori.*

LEX XLV.

1 QVi totam. † Qui non vult quartam retinere, conſultius facit ſi adit hr̃ditatem coactus, q̃ ſi ſpõtè. h. d. ſed ſi vult eã retinere, tũc econtra, ſi certus eſt de virib. hereditatis, ꝙ non pt̃ dãnum pati, alś capiat terminum ad deliberandũ. ſ. eo l. ſi legatus. vel faciat inuentarium, tñ hoc non prodeſt quantum ad periculum, de quo hic, ſi fideicommiſſarius nollet hr̃ditatẽ recipere, vt in gl. 2 † Not. tex. ibi, [fidumq; obſequium.] ꝙ heres qui non detrahit quartã, ſeruat fidem teſtatori. Et ſic patet ꝙ ꝯ uoluntatẽ teſtõris fit detractio quartę. ſ. ad l. Fal. l. Titia. & propter hoc illud, quod detrahitur, dicitur debitum de iure naturali legatariis, vel fideicommiſſ. licet non ciuili. l. j. C. ad leg. Falc.

1 *Dies incertus appoſitus fauore fideicommiſſarij, non facit cõditionẽ, ſed diem, ideo non impedit diem fideicom. cedere quo ad tranſmiſſionem.*

2 *Quando præcedit diſpoſitio pura, & ad executionem eius apponitur tẽpus an & quando reddatur legatum conditionale.*

LEX XLVI.

1 SEius Saturninus. † Dies incertus appoſitus fauore fideicommiſſarij, non facit conditionem, ſed diem, ideo non impedit diem fideicom. cedere quo ad tranſmiſſionẽ. h. d. iſta notabilis l. per quã limitatur dies incertus, & l. ſi cui. §. hoc autem legatum. de leg. j. vbi dicit ꝙ tp̃s certę ętatis onerati facit conditionem, qa uerum eſt niſi ſit appoſitũ fauorę illius, vt hic. ¶ In tex. ibi. [ſibi etiam uendicat.] ſ. retinendo, Et ſic not, ꝙ hoc verbum vendicare, poteſt intelligi non ſolum agendo, ſed retinendo, eſt ego verbum cõe. ¶ In tex. ibi, [quia defunctꝰ eſt &c.] ſcilicet conditione pẽdente, & ſic eſt effectum caducũ fideicommiſſum, & non eſt tranſmiſſum ad hęredem fideicõ. ſed remanet penes grauatum: ꝯrium determinatur, vt j. ſequit. Circa fi. l. ibi. [viuo oceano ceſſit.] ſcilicet a morte teſtatoris ſicut ceſſiſſet ſi fuiſſet pure vel in diem omnino certum quo ad tranſmiſſionem, & ſic bene patet ꝙ fideicommiſſum vl'e, cuius dies ceſſit viuo fideic. tranſmittitur etiam ante reſtitutionem verbalem, ad ſimilitudinem hęreditatis non aditæ cum ei comparetur. ¶ In tex. ibi, [prorogando tempus ſolutionis.] apponẽdo tp̃s illius ætatis, poſt qđ voluit fideicommiſſum reſtitui, potius fecit pro tutela filij, quàm ꝙ voluerit facere fideicommiſſũ conditionale. Sed qualiter poteſt hoc conſtare? Reſpondeo in terminis iſtius l, conſtat propter tria, ſ. propter qualitatem perſonę fideicom. quia filius. Item hęredis, quia fiduciarius, & amicus teſtatoris. Itẽ in alio, quia in tota hr̃ditate ĩſtituit, & de tota reſtituenda rogauit, & quodcunq; deficeret tempus iſtius ętatis, faceret condõnem. ſic loquitur l. ſi cui. §. hoc aũt, vbi erat filius, ſicut hic, tñ alia duo deficiebant, quia non de tota hr̃ditate ſed de certo legato rogauit, vñ non pręſumitur inſtituiſſe eum fauore filij, ſed inſtituti. hic ſecus, ex quo nihil voluit penes inſtitutum remanere, & ſic potius voluit tutelam & curam bonorũ committere ad commodum filij, & hęc eſt vera ſolu. ad hoc ꝯrium quod glo. format, & non benè ſoluit, vt dicam ſuper ea. & propter iſta, ex quib. apparet, quòd fauore filij tempus apponitur, ſequuntur tria, primum hic, ꝙ non impediat tranſmiſſionem. Aliud eſt, quia fructus veniunt in hoc fideicommiſſo. l. in fideicommiſſi. §. cũ Pollidius. de vſur. aliud quia hęres filij ſtatĩ poteſt petere non expectata die, qa fruſtra expectaret. l. a filia. §. alumno. j. e. licèt glo. dicat ꝯrium per l. ex his verbis. C. qñ di. lé. ce. ſed illa loquitur qñ tp̃s eſſet appoſitum fauore grauati, & ſic fuiſſet lucraturus fructus ſi fideicõ. viueret. vnde mors illius non debet eſſe ſibi nociua. Et ſi dicatur, ſi intelligis quòd ibi fuit tẽpus poſitum fauorę grauati, & faciebat conditionem, ergo non potuit tranſmitti. Reſpondeo propter aliud non faciebat conditionem. ſ. qa primo fuit relictũ purè in vna orone, & in alia ſolutio fuit dilatata in tp̃s, quo caſu ſubſtantia fideicommiſſi non eſt ꝯditionalis, ut hic in gl. & benè quantũ ad illã l. ſʒ inquantũ gl. intelligit hanc l. eo modo, non benę dicit, quia hic in eadẽ oratione mãdauit hęreditatem reſtitui cũ pueniſſet ad illam ętatẽ, ideo propter aliud hic tranſmittitur. ſ. quia fauore fideicom. appoſitum erat tp̃s. ¶ 2 † In gl. ibi [niſi dies eſſet incertꝰ] No. quia in hoc glo. benè dicit. & ſemper allegatur, quòd qñ pcedit diſpoſitio pura, & ad executionẽ eiꝰ apponitur tẽpus, aut illud eſt omnino incertũ, ut tp̃s mortis. vt lego fundũ quẽ volo tibi tradi cum Titius morietur, & tũc redditur legatũ conditionale, ſicut ſi ad ſubſtantiam eſſet appoſitum, aut non erat omnino incertum vt tp̃s certæ ætatis: quia ſi fideicõmiſſarius viueret, certus eſſet vſq; ad quantũ tempus deberet fieri ſolutio, & tunc non redditur ſubſtantia conditionalis, ideo tranſmittitur d. l. ex his verbis. hunc tamen articulum examina per Bar. in l. j. de cond. & demon. in vj. col. vbi omnino vide.

LEX XLVII.

1 SI hæredi. † Debitum naturale ſolutũ hr̃di venit reſtituendũ, ſicut cætera bona. h. d. ꝯrium poterat dici, quaſi hæres habeat ex quadã fortuna & fatuitate ſoluentis, q nõ poterat cõpelli, & ſic videbatur cedere lucro eius. l. iiij. in prin. ad le. Fal. & j. eo. l. debitor. in fi. ſed ꝯ eſt, qa ſuberat cauſa naturalis debiti. vnde non videtur fatuè ſoluiſſe, ſed fidem ſeruaſſe.

1 *In re, quam fideicommiſſarius hæredi ſubtraxit perdit omne ius quod in illa re habet, non in aliis.*

2 *Pœna, quod non egrediatur delictum, & non debeat quis puniri ultra id in quo deliquit.*

LEX XLVIII.

1 PAulus. † In re, quam fideicommiſſarius hæredi ſubtraxit perdit omne ius quod in illa re habet. non in aliis. h. d. 2 † Vnde allegatur, ꝙ pœna non egredit̃ delictũ. & nõ debet qs puniri ultra id, in quo deliquit. facit l. ex facto. §. Iulianus. de vulg. & pupil. hoc tñ aliter vñ, vt dixi in l. Paulus. ſ. ad l. Falc. ibi tñ loquitur qñ fuit ſubtracta per hæredẽ, hic qñ per fideicõmiſſariũ: & ſic hodie habet locum iſta l. & intellige hanc legem qñ poſt aditam hr̃ditatem & poſſeſſionem apprehenſam & ſubtraxit. l. nõ dubium. C. de legi. ſed ſi ante, nõ perderet ius ſuũ, ſed interdicto quorũ legatorũ teneretur reſtituere. l. j. §. rediguntur. quorum legato. ¶ In tex. ibi. [furatus ſit.] ſub. q̃ poſtea aliquo caſu ad hr̃dem redierunt: & ipſe ab eo petebat. aliàs ineptè diceret denegari ei petitionem ſi eſſent apud eum.

1 *Si periculum eſt in mora, quia actio eſt tempore peritura, cogitur hæres de reſtituendo grauatus iudicium ſuſcipere, poſito quod non cogeretur ſi periculum non immineret.*

2 *Remedium legis ut perfectius. C. de an. exce. proditũ ad interrumpendã preſcriptionem contra abſentẽ, pro quo non eſt aliquis qui reſpodeat, non habet locũ niſi in debitore abſente, qui habeat certum domicilium & an conueniri poſſit coram quocunque tanquam uagus.*

3 *Quod fit propter neceſſitatem, fieri debet quatenus durat neceſſitas.*

LEX XLIX.

1 CVm hæreditas. † Si periculum eſt in mora, quia actio eſt tempore peritura, cogitur hęres de reſtituendo grauatus iudiciũ ſuſcipere, poſito ꝙ non cogeretur ſi periculũ non immineret. h. d. poteſt intelligi tribus modis. Primo qñ hæreditas iam erat reſtituta, & ſic hęres regulariter non poterat compelli. l. j. ſ. eo. in §. j. Secundo qñ non erat reſtituta, ſed cõpulſus adiuerat: quo caſu adhuc non cogebatur. ſ. eod. l. poſtulante. in princ. q̃ ẽt limitatur per hanc l. Tertiò quando ſponte adiuit, ſed erat paratus reſtituere, & fideicõmiſſa recipere, ſed erat abſens, & miſerat ad hoc procuratorem, quod facere poterat. ſ. e. l. reſtituta. ſed non habebat mandatũ ad aliud: & ſic creditor nõ poterat agere, & interrumpere pręſcriptionẽ pp abſentiam fideicommiſſi, nam poterit hęres cõpelli iudiciũ ſuſcipere, licèt regulariter contra qñ eſt paratus reſtituere. Ita innuit notabiliter gl. licet non eſſet paratus fideicommiſſarius recipere, cogeret tñ iudiciũ ſuſcipere, licet piculũ non eſſet in mora, nec actio eſſet peritura. l. ita tñ. §. ſi ex Treb. ſ. e. ẽt pdicta no, qa per ea dat̃ intellectus ad multa iura, vt dixi ſ. eo. in l. j. §. fi. in d. §. ſi ex trebelliano. ¶ In tex. ibi, [ſimiliq; mõ.] gl. intelligit iſtum ver in caſu pcedenti qñ actiones erant tpe perituræ vt poſſint moueri ꝯ hr̃dẽ, ꝯ quem per filium eſt intentata ꝯ tabulas, ſed ſi non eſſet intentata, ſecus, quia cum finito iudicio ꝯtab. ſperetur intẽtari petitio hęre. quę eſt iudicium vl'e, ſilere debent contra ſcriptum omnia alia iudicia. l. ſi quis libertatem. de pet. hęre. & in l. ita tñ. §. quoties, ſ. eo. licet hodie ſecus per l. fin. C. de pet. hæred. qui intellectus in ſe eſt verus, ſed non congruit tex. cum dicit. [deliberante.] ideo dico, ꝙ actiones ẽt ſi non ſint periturę, poſſunt moueri contra ſcriptum, nec compelluntur agentes cauere. l. hæc aũt. ſ. ti. j. in prin. & dixi in d. §. quoties. eſt ergo ſimilitudo inter pręcedẽtẽ caſum, & iſtũ, qa ſicut ibi pp periculũ cogit̃ iudiciũ ſuſcipere, q alś nõ ſuſciperet, ita hic pp iudiciũ vl'e, qđ nondũ eſt motũ, cogit̃ quis ſuſcipere iudiciũ particulare qui non cogeretur ſi iã eſſet motũ: & iſte eſt verus intellectus Bar. hic. Not. ex prima lec. quòd interruptio facta ꝯ illũ q teneret̃ directa, pdeſt ꝯ illũ, q tenet̃ vtili. Ange. dicit quòd iſta l. pbat ꝯriũ p argumentũ a ſpeciali: quia hic eſt ſpeciale qñ periculũ eſt in mora. ergo in ꝯrium eſt ius commune. Tu dic Bart. verum dicere qñ actio

eſſet

eſſet vtiliter intentata ɔ̃ illũ, cui tenet̃ directo,qđ pôt atingere
ſi piculũ non ſit in mora, vt ſi ꝓcurator tuus ſit mihi ɔdẽnatus
ꝓcuratorio noĩe,nã tenet̃ directa iudi.& tit. vtili. l.ſi ꝓcurator
meus.de ꝓcu.Dictũ Ang.eſt verũ,qñ nõ poſſet vtiliter agi, vt ɔ̃
hrdẽ poſt reſtitutã hrditatẽ,qa tunc nõ prodeſſet,niſi qñ eſſet
periculũ in mora,& vide qđ idem no.in l.cum quis. §.ſi quis ꝓ
reo.de ſol.¶In gl.ibi.[niſi ponas,]No,iſtam gl.ad intellectum.
2 l.vt pfectius,C.de anna.exce.ꝙ † remedium illius l. proditum
ad interrumpendũ pſcri.ɔ̃ abſentem,pro quo nõ eſt aliquis, q
rñdeat,illud remedium non habet locum, niſi in debitore ab
ſente,qui habeat certũ domiciliũ.quia coram iudice domici-
lij poterit fieri qđ ibi diſponitur.Sed ſi non habet qa vadit va
gãdo,nõ haberet locũ illa lex, nec poſſet creditor vti remedio
illius legis corã quocũq, iudice vellet,licet ɔuenire corã quo-
cũque tanq̃ vagũ bñ poſſet.l.hrs abſens.de iud.Et eſt hoc mira
bile,ꝙ ɔcedit̃ qđ eſt maius,& denegat̃ qđ eſt minus. Aliqñ tñ
3 hoc ɔtingit,vt no.gl.in cle.fi.de rebus eccle.non alie. ¶†In glo.
ſol.ibi.[vel dic] Doct. dicunt,ꝙ cum illud quod fit pp neceſſita
tem fieri debeat quatenus durat neceſſitas l.ſed & ſi.§.ſed & ſi
dies.de iud.ꝙ ſufficit cõteſtatio ad interruptionẽ,vſq; ad illã co
gitur ſuſcipere.ſed ſi non ſufficit conteſtatio, vt in actione de
dolo.l.fin.C.de dolo.vel reſt.in integrum,vt in l.fi.C. de tẽpo.ĩ
integ.reſt.cogetur vſq; ad ſñiam,& hoc nõ ſufficeret,ſed requi
reretur executio,vt in ſeruo ſubiecto reſtõni,cũ eſſet delata hr
ditas,quã nõ poſſem ſibi iubere ꝙ adeat donec ſit factus meus
& ſi dubitat̃ ꝙ nõ moriat̃ anteq̃ fiat,coget̃ vſq; ad executionẽl.
Iulianus §.Antiſtia.s̃.eo.Iſtud non poſſet procedere ſm primã
lectu.qñ reſtitutio eſſet iam facta,ſed ſm ſecundam & tertiam
& tunc hæres non patietur damnum,qa tanto minus reſtituet
fideic.quantum dedit mihi,ita intellige hanc gloſ.

---

2 *Non ſufficit filio probare,quòd pater vnũ quid fecerit ĩ fraudem fideicõ*
miſſi,quia per hoc nõ diceretur diſſipator,ſicut ex vnico actu non dici-
tur quis mercator,ſed requiritur ꝓbare ꝙ multa,& ſic ad minus tria
fecerit,vt cogatur reſtituere filio ẽt in poteſtate ante cõditionis euen-
tum,niſi vna vice diſſipauerit multa bona,& quid ſi poſtea filius mo-
riatur ante patrem,& num.1.& 6,
Caſus,ĩ quo filiusfamilias de iure Digeſtorum habebat bona quæ patri nõ
quęrebantur,licet re vera non eſſent caſtrenſia,vel quaſi.
3 *Caſus in quo poteſt eſſe iudicium inter patrem & filium.*
4 *Pater ſi diſſipat bona filii aduentitia,vt materna,in quibus habet vſum-*
fructũ & adminiſtrationẽ,aufertur ſibi adminiſtratio,& datur filio,
& quid de vſufructu.
5 *Pater diſſipãs bona propria,q̃ nõ sũt filii,nec ſubiacẽt reſtitutioni,ã poſ*
ſit cogi officio iudicis aſsignare filio legitimã,vel tot bona vnde uiuat.
6 *Quid ſi pater diſsipauit bona vnius ex filiis,an ille ſuccedẽs cũ fratre ex*
alia matre,poſsit petere emendam
Rogatus de reſtituendo,cui teſtator remiſit cautionẽ legatorum,ſi dilapi-
dat bona,quomodo ſubuenitur fideicommiſſario conditione pendente.
7 *Licet pater ſit diſsipator,ſibi tamen debetur reuerentia à filio.*
8 *Alimenta ſunt præſtanda ex reditibus & acceſsionibus eorũ, & quid ſi*
aliquo anno non colligerentur,an eſſent vendendæ proprietates.
9 *An filius poſsit poſt mortem patris ſcrutari adminiſtrationem patris.*

LEX L.

1 IMperator. †Pater diſſipans hæreditatem,
cogitur reſtituere filio etiam in
poteſtate manenti ante conditionis euẽtum, reſer-
uatis ſibi alimentis de reditibus,bonorum præſtan-
2 dis in caſu indigẽtiæ.hoc dicit.¶†In text.ibi.[ac multa.] no. ꝙ
nõ ſufficeret filio ꝓbare,ꝙ vnũ qd feciſſet in fraudẽ fideicom.
qa ꝑ hoc nõ diceret̃ diſſipator,ſicut ex vnico actu non dr̃ quis
mercator, vt no.in l.ſeruis legatis.de leg.iij.ſed reqritur ꝓbare,
ꝙ multa,& ſic ad minus tria fecerit,vt hic iuncta l. licet Impe-
rator.de leg.j.vbi tria appellãtur multa,hęc tñ vera vñr niſi vna
vice diſſipauerit multa bona,qa ex hoc pſumitur fraus l.oẽs.§.
Lucius.quæ in frau.credi.¶In textu ibi,[in fraudem.] i dãnũ.
vel diminutionẽ,& ſic ſufficit ꝙ ſit fraus re ipſa,licet non cõſi-
lio: facit quod no.in l.ſi quis cum aliter.de verbo.obli.¶In tex
tu ibi,[reſtitui hereditatẽ.] Iſta reſtõ eſt iuris,non ſimplicis fa-
cti, vt patet infra in verbo (vt decreti) vbi dicit,quòd poſt illã fa
ctã in illis comparat̃ filio militi habenti caſtrenſe peculiũ.& in
ver.[ſed res.] vbi dicit quòd põt vendicare res hæredi.& exige-
re,& ſic ſunt translata in ipſum iura,& eſt caſus in quo filiusfa
mi.hoc iure habebat bona,quæ patri non q̃rebãtur,licèt re ve
ra non eſſent caſtrenſia,vel quaſi,& hoc pp dolũ vel culpã pa-
tris diſſipãtis.Idẽ ſi quaſi diſſipat,vt ſi recuſat hrditatẽ ardire.s̃.
3 eo.l.cogi.§ ſi pater. Eſt etiã†caſus, in quo poteſt eſſe iudiciũ in
ter patrẽ & filiũ,quia poteſt ipſum allegare ſuſpectum, & di-
lapidatorem: regulariter ſecus l. lis nulla.s̃,de iudicijs. ¶Per
4 hanc legem dixerunt quidã legiſtæ quos refert†Io.And. in ad
di.Spec.de dona.inter virum,& vxo.§.formatis,ꝙ ſi pater diſſi
bat bona filij aduentitia, vt materna,in quibus habet vſumfru
ctum,& adminiſtrationem,aufertur ſibi adminiſtratio, & da-
tur filio,ſaluo patri vſufruc.hoc etiam tangit Bar.licet eũ non
alleget Io.And.in l.ſi conſtante.in ſecũda quęſtione principa-
li.s̃.ſolu.matr. in qua tractat de perſonis repetentium q. 9. ſed
inquantum dicit ſaluo vſufru.non vr̃ verum, propter finẽ hu-
ius legis, vbi patri tm̃ alimenta reſeruantur, nam hic plus iuris
habebat in iſtis bonis,quàm habeat hodie in aduentitijs, quia
habebat dñium antequam filium emanciparet, & tñ perdit ꝓ-
pter eius diſſipationẽ dñium,& vſumfructum, & ſi haberet a-
lia bona,non deberet ali de reditib.iſtorum bonorum, ut colli
gitur ex verbo,(egenti.) ergo fortius hodie in aduentitijs, in q-
bus non habet niſi vſumfructum,debet illũ per illã perdere, &
a & ſolum in caſu indigentiæ ſibi ſunt reſeruanda alimenta.[a] ꝓ
his allegat Bar.in l.fi.circa medium C.de ſenten.paſ.vbi dicit eſ
5 ſe caſum,& vide omnino in locis præallega. ¶† Per hoc dicit
Bal.in l.ſecunda.quę in fraudem patro.ꝙ pater diſſipans bona
propria quæ non ſunt filij,nec ſubiacent reſtitutioni, poteſt co
gi officio iudicis aſsignare filio legitimam,vel tot bona vnde vi
uat,qa illa cenſentur de bonis filii.¶In contrarium facit,quia
b viuo patre filius nullũ ius habet ad legitimam. [b]arg.in l.j.§. ſi
impuberi.de colla.bono.& in auth. ſi qua mulier. C. de ſacro-
ſan.eccl.facit l.nõ vſque adeo.ſiquis a paren.fuerit quis manu.
vbi pater poteſt alienare bona ſua,quia non ita aſtringit̃ filio,
ſicut libertus patrono, ſed totuʒ dẽt reſtringi,niſi ita faceret ꝙ
caderet in nomen diſſipatoris,ita ꝙ filii poſſent venire in indi
gẽtiam,poſſet tñ dari curator tanquam prodigo: ſed filij fortè
6 non audent hoc petere.¶†Quid ſi pater diſſipauit bona vnius
ex filijs,an illi ſuccedens cũ fratre ex alia matre poſſit petere e-
mendã.vide Bal.in l.filiæ cuius.C.fam.ercilc.¶In tex.ibi,[quan
diu filius eius viueret.] Nota hoc,nam innuit ꝙ ſi filius more-
retur ante patrem,iſta bona redirent ad patrem,& eſſet perin-
de acſi non eſſent reſtituta,& ſic reſtitutio ſtat in pẽdenti inſpe
cto futuro euentu, non præſenti ſtatu, quia de præſenti filius
habet dominium,ſed reſoluitur eo præmortuo. Idẽ ſi efficeret̃
incapax, vt deportatus,vel alio modo,quia debet durare in tali
ſtatu,ꝙ poſſit capere cum erit ſui iuris,quia in illud tempus cõ
fertur reſtitutio. ¶In tex.ibi, [quia cautiones &c.] qa pater hoc
iure non poterat filio ciuiliter obligari,nec econuerſo. l. frater
a fratre. de cõdictione indebiti. ſed quid hodie? cum poſſit obli
gari ciuiliter ex cauſa aduentitij pecu. i vt ibi not.& in auth.vn
de ſi parens.C.de inoff.teſtamen.Reſpondeo, adhuc idem qđ
hic ſi apparet diſſipator,nam aut non vult cauere,& non com
pellitur,licèt alii compellerentur.l.iubemus.§.1.C.eo.& hic in
glo.in verbo.[non poterant.] ibi, [ſed hodie.] Aut vult cauere
ne auferatur adminiſtratio, & non tenetur filius recipere, ex
quo apparet ſuſpectus.l.ſuſpectus.cum l.ſeq.de ſuſpec.tuto.ar.
s̃.eo.l.cogi.§.ſi ſeruo.ſed quid in extraneo rogato de reſtituen-
do,ſi teſtõr remiſit caut. legatorũ, quod facere potuit l. ſcire.
vt in poſ.leg.& ipſe dilapidat bona,quomodo ſubuenitur fidei
commiſſa.conditione pendente? de hoc habes tex.in l.fi. ut le-
ga.nomi.cauea.quia non ideo compellitur cauere,poſtquã te-
ſtator vetuit, ſed compellitur reſtituere,& ibi vide Bar. in fine.
8 ¶†In fine l.ibi,[ſed paternæ reuerentiæ.] Nota ꝙ licèt pater ſit
diſſipator,ſibi tamen debetur reuerentia a filio.¶In tex.ibi,[ex
acceſſionibus.] No.ꝙ alimenta ſunt pręſtanda ex reditibus &
acceſſionib.eorum,ex quo ſequitur,ꝙ ſi aliquo anno non col-
ligerentur,non eſſent præſtanda,nec propter hoc eſſent ꝓprie-
tates vẽdendæ,arg,s̃.ad l.Fal.l.maritum.& l.liberto.de annu.le.
& ſi eſſet res magni pretii, de qua haberetur modicus reditus,
c vt turris[c] vel magnum palatium, de quo non reperitur pen-
ſio,non eſſent præſtanda ſm qualitatem rerũ,ſed ſm quantita-
tem redituũ.vt ꝓbatur in lege mirabili, non hic,ſed in l.qui bo-
nis.j.de ceſ.bono.ita refert Ang.ſe conſuluiſſe ſimul cũ Bal. in
9 ciuitate Arimini.¶† In gl.quę incipit,in poteſtate.ibi, [ſed hic
fraus].i.dolus, certe etiam ſi non dolus,quia ſufficit fraus re ip
ſa,ideo Bar.aliter ſoluit.Interdum pater diſſipat alienando im-
mobilia,& tunc quia filio remanet cõſultũ poſt mortẽ patris,
quia põt vẽdicare a poſſeſſoribus,non põt ſcrutari adminiſtra-
tionem patris,vt in ɔ̃rio,iuncta l.1.de bon.mater. Aut mobilia,
quæ poſſunt occultari,& ſic filio non eſt conſultum, & tũc pt,
vt hic.primum dictum eſſet limitãdum,niſi poneret res in ma
nibus potentiorum,a quibus facile non poſſent vendicari, vel
aliorũ qui poſſeſſiones eſſent deterioraturi, vel niſi appareret
de manifeſto dolo patris,vt in hac glo.& arg.j.eo.l. Titius. quã-
do aũt mobilia, indiſtincte poteſt ſcrutari, & patrem de mala
adminiſtratione repræhendere,& eam ſibi auferre, vt hic.

ADDITIONES.

a ¶Alimenta.Vide in hoc articulo ad ſaturitatem per Soci. conſi. 134. pe
Signo.de Med.conſi.136.
b ¶Et in hoc,ꝙ pater nõ teneatur in vita legitimã filio aſsignare, vide eun-
dem Bal.Ang.& Doc.in l.lex Cornelia,ff.de vulg.& pup.Ro.in l.cum fi-
lius.& ibidem Doc.de ver.obl.& in l.Imperator.ad Treb.Bar. in auth ſi
qua mulier.C.de ſac.ſan,eccl.& in l.j.de lib.agn.Ang.in cõſi.inci. An Pe
trus filius Pauli,& in conſi.Amice,& frater cariſsime.Abb. poſt gl. in c.
Rayn.de teſta.& tamen poteſt per patrem viuentem filio aſsignari, vt per
Bar.in l.cum oportet.§ non autem.C.de bo.quæ li.& per Fel.in c. præſen
tia.de proba.
c ¶Turris. Adde quod voluit Lu.Ro.cõſi.610.in fi.cõſilij,quia eſt longũ.

---

1 *Rogatus reſtituere deductis legatis, quid vltra poteſt deducere.*
2 *Si dos prælegatur,quam vxor poterat probare per inſtrumẽtũ,vel per te-*
ſtes,

ſtes, quòd debeat ante omnia deduci, & de reſiduo deducetur quarta, & quid ſi non poterat probari.

LEX LII.

1 CVm hæres. ¶†Rogatus reſtituere deductis legatis, illa tantū poteſt deduce-
a re quę ſunt efficacia, [a] & peti poſſunt. Item deduce
re quod ſibi debebatur a defuncto vnà cū quarta, ſi
uc ſit rogatus ſimpliciter reſtituere, ſiue illo deducto. h. d. ¶In
tex. ibi, [quæ peti nō poterant.] Videbatur ꝯriū, quaſi hæc ver-
ba teſtōris debeāt intelligi de legatis prout in facto relicta sūt,
non prout habent iuris effectū. l. cū qui. §. pro parte, in fine, de
his quib. vt indig. ſed ibi ne fiat diuiſio voluntatis, quæ ratio ceſ
ſat hic, & ſic vr̄ ſentire de his tm̄ quæ habent iuris effectū, & il
la pōt deducere, ēt ſi petitio fideicōmiſſi pueniat petitionē lē-
gatorū, vt hic, & l. cogi. §. inde quæritur. ſ. eod. ſed ſi ſimpliciter
eſſet rogatus tūc diſtingueret an legatorū petitio præcederet,
an nō, ita intellige glo. primam iſtius legis, per l. qui ccc. ſ. eod.
2 ¶†In tex. ibi, [dos prælegetur,] quā vxor per inſtrumētū, vel te
ſtes poterat probare, tūc duplici ratione videbatur ꝙ aduerſus
fideicōmiſſ. nō poſſet deducere etiā pro parte ſua, tn̄ qui i non
tenebat prælegatū, præterquàm in cōmodo repreſentationis.
l. ſi creditori. de. leg. j. tn̄ quia etiā ſi non poſſet probari nō uale
ret prælegatum pro ſua parte. l. legatum. de leg. j. ergo non pōt
deducere, vt in princip. l. ſed contrariū eſt, quia cū poſſit proba
re dotē datam, etiā ſi eſſet ſimplr̄ rogata, ſuā dimidiā reſtituere
poſſet ante oīa deducere, & de reſiduo quartā. l. in imponenda.
C. ad leg. Falci. & hic in verſi. [cum enim.] fortius hoc caſu, ꝗa
non deducit vt prælegatū, ſed vt debitū, vt hic in gl. quę incipit
[non iure.] ¶Sed quid ſi non poterat probare dotē niſi per cō
feſſionē teſtōris poſſet? dic adhuc idē, ſi fuit expreſſa certa quā-
titas, alias nō valeret. l. ſi deſignata. C. de falſa cau. adiect. leg. ꝗa
ſaltē quo ad retentionē vr̄ haberi loco debiti, pp̄ confeſſionem
teſtatoris, & ſic non ob. l. qui vxori. de aur. & ar. leg. cum ibi no.
quia verum eſt, ꝙ cōfeſſio teſtatoris non probat debitū, vt poſ
ſit peti vt debita, & præferatur alijs creditorib & de ipſa nō de
trahatur Fal. ſed iudicatur ad paria cum aliis legatis, ſed quan-
b tū ad retentionē ſi eſt inſtituta, & de reſtituendo grauata [b] retē
ta quantitate, quam teſtator confeſſus eſt habuiſſe in dotem,
poteſt eam retinere tanq̄ verè debitam, & vltra eam detrahere
Treb. vt in hac l. quæ loquitur indiſtinctè, & ita eam intelligo,
ſed ſi haberet vim pręlegati nō haberet vtrāq; ꝗa p̄legata cōpu
tant̄ in quartā treb. & tene menti iſtum intellectū, nō ob. l. ſi de
bitor. ad l. Fal. quia ibi expreſsè mādauit, ꝙ nō deduceret, ideo
quartā in dotē ſibi computat, hic nō ſic, ideo habet vtrāque vt
in iurib. ſ. alleg. per hoc eſt expedita gl. quę incipit. (ſ. quartam.)

ADDITIONES.

a ¶Efficacia. Adde eundem conſi. 183.
b Grauata. Adde vt per Lud. Ro. conſi. 2706.

LEX LII.

1 SI res aliena. ¶†Id qd̄ per aditionē hr̄ditatis nō puenit ad inſtitutū, nō
cadit in fideicōmiſſo vniuerſali. h. d. ¶ In gl. ibi, [ac
ſi eſſet legata ſibi Sēpronio] hoc eſt falſum, & ꝯtra
l. planè. §. ſi duobus. de leg. j. vbi ſufficit, ꝙ diēs lega
ti vtiliter ceſſerit in perſonam Titii primi legatarii, licèt dn̄s rei
ſuccedat Titio, nec propterea irritatur legatum, dic ergo ꝙ ra-
tio eſt hic ꝗa dn̄s rei ſuccedens Titio legatario nō habuit dn̄iū
illius rei p aditionē hęreditatis Titii, cū per prius haberet, ideo
illa res non erat cōputanda in hr̄ditate Titii, meritò cadit in fi
deicōmiſſi. l. in fideicōmiſſariā. §. quoties. ſ. eo. ſed actio ex teſtō
quā Titius habebat ꝯ hr̄dem, benè erat computanda in hr̄dita
te Titii, & remanſit in fideicōmiſſum, nec hoc negat̄ hic, expo
ne hoc legatū. i. illā rē legatā nō pōt fideicōmiſſarius petere ab
hærede Titii, ſed benè pōt petere legatum ab hærede teſtōris,
qui legauit Titio, vt eam redimat a domino, & præſtet ſibi.

1 *Si libertas ab vno, & hęreditas ab altera relinquitur, non poteſt ſeruus anteqùam ſit liber, petere hęredem compelli ad adeūdam hæreditatē, niſi ex poſt facto incipiat vtraque deberi ab eadem perſona.*
2 *Legatum quaſi caducum per mortem legatarij contingentem viuo teſtatore an remaneat apud hæredem cum onere?*

1 §. Seruus. †Si libertas ab vno, & hr̄ditas ab alterorelin
quitur, nō poteſt ſeruus antequam ſit liber,
petere hæredē cōpelli ad adeundā hæreditatē, niſi ex poſt facto
incipiat vtraque deberi ab eadē perſona. h. d. cū ſeq. primo lo-
quitur qn̄ libertas fuit relicta ab vno ex hr̄dibus ab altero vſq;
ad l. non eſt illa loquitur qn̄ libertas fuit relicta legatario ſer-
ui, & hæreditas ab hærede, & vtraque ſubdiuiditur prima pars
loquit̄ qn̄ adhuc debentur a diuerſis. ſecundo qn̄ ex poſt facto
incipiunt ab eodē deberi. ſecunda primę incipit ibi, (ſed ſi for
tè) ſecunda ſecūdæ incipit ibi, [ſi aūt viuo.] ¶ In glo. in ver. hæ-
rede, ibi, [directò libertas datur.] melius diceret, ꝙ ibi directò
inſtituitur, vnde in conſequentiā venit ēt libertas, hic non fuit
inſtitutus directò, ſed per fideicō. fuit libertas relicta, quo caſu
non venit libertas in cōſequentiam. Eſt alia ſol. melior. nā tūc
conſequentiā inſtitutionis tacitę hodie venit libertas qn̄ teſta-
tor de libertate aliter non diſpoſuit. Sed qn̄ diſpoſuit ſtatur ex
preſſæ diſpoſitioni, quę facit ceſſare tacitam, vt l. quoties. §. fin.
de hæred. inſti. & l. qui tutelam. §. j. de teſta. tute. Sed hic aliter di
ſpoſuerat, ꝙ daretur à cohęrede, non ab illo, a quo erat relicta
hęreditas. ¶ In glo. ibi, [item nunquid.] recita hūc ver. hoc mo-
do. pone, ꝙ hr̄s a quo hr̄ditas erat relicta, ſpontè adiuit, alter a
quo libertas, nō, & ſic adhuc eſt ſeruus, an poſſit cōpellere illū
ad reſtituendam hr̄ditatē, licèt nō potuerit compellere adeun
dum, vt in tex. dic ꝙ nō, ꝗa ſi legatur ſeruo proprio ſine liberta
te, licèt hr̄s benè faciat ſibi ſoluere, non cōpellitur. l. quidā. §. il-
lo. C. de neceſ. hæred. inſtit. præterea nec hic cōpellitur de æqui
tate, quia relicta erat ſibi hęreditas cū erit liber. Diſtingue circa
iſtos tex. vt dixi ſ. eo. in l. cogi. §. ſi. quæ diſtinctio locū habēt qn̄
tā hr̄ditas, q̄ libertas fuit purè relicta. Sed qn̄ vna purè, altera in
diem, vel ſub conditione, dic vt ſ. eo. l. ſi cui pure. & no. in l. ſeq.
ꝙ pp̄ legata particularia (etiam ſi ſint fauorabilia) non cōpellit̄
hr̄s adire, & ſic nec propter legata ad pias cauſas, quia ī legata
rios non tranſeunt onera, ideo hæres nō tenetur facere pp̄ cō
2 modum alterius. l. nec emere. C. de iure delib. ¶†Not. etiam ī
fi. l. ꝙ legatū quaſi caducū per mortem legatarii cōtingentē vi
uo teſtatore remanet apud hr̄dem cū onere, ideo hic debet ſer
uū manumittere, qui erat manumittēdus a lege, ideo poteſt a
ſeruo compelli adire, cū ſit eius debitor tam libertatis, q̄ hr̄di-
tatis. ¶Contra hoc gl. magna voluit opponere ſiue dicamus le
gatū eſſe pro non ſcripto, remaneat ſine onere. C. de cad. tollē.
l. j. §. in primo. ſiue ꝙ ſit quaſi caducum, iure iſto non remane-
bat hæredi cum onere, vel ſine onere. imo applicabat̄ fiſco ſine
onere, licèt ſit correctus. ī. ea. l. §. pro ſecūdo. Breuiter dici non
pōt pro non ſcripto, nam tunc pro nō ſcripto dr̄, qn̄ non viue-
bat tp̄e teſtamenti legatarius, ſic nunq̄ habuit principiū, & da
to ꝙ eſſet pro non ſcripto, non obſt. ꝯriū, quia licèt regulariter
ſine onere remaneat, fallit in quibuſdā caſibus, inter quos eſt
iſte l. cum vero. §. ſi pro nō ſcripto, de fideicom. libert. & in d. §.
in primo. ibi [niſi perraro] &c. eſt ergo quaſi caducum, & obſtat
cōtrarium. glo. neſciuit ſoluere, ideo dic ꝙ hic debet intelligi,
ꝙ ſeruus fuiſſet manumiſſus a teſtatore, vel legatario, qui erat
ſeruus eius, verum eſt ꝙ etiam iure iſto quaſi caduca remane-
bant cum onere penes grauatum. l. ſi duobus. de le. j. & illud qd̄
applicaret̄ fiſco, fuit inductum per l. Papiniani factam poſt iu-
ra ſſorum tempore cuiuſdam belli, vt pecunia veniret in fiſcū,
quæ fuit correcta per Iuſtinianum, & reuerſi ſumus ad iura Di
geſtorum. Et not. finem glo. quę vult, quòd compulſio fiat offi
cio iudicis, dic vt ſ. eo. l. ſi legatus. & l. cogi.

2 *Rogatus reſtituere eo caſu quo pręſumitur alienaſſe cauſa interuertēdi fideicommiſſum, tunc alienata reuocabuntur & venienti in reſtitutionē quid ſi bona fide.*
3 *Alienata bona fide, licet non veniant in reſtitutionē, cōputantur in quartam quā hęres vellet retinere de eo quod ſupereſt, & quid de eo quod debebatur hæredi à defuncto, & nu. 4.*
4 *Si rogo hęredem de reſtituendo quicquid ad eum peruenerit ex hęreditate vel bonis, veniunt fructus poſt aditam hæreditatem percepti.*
Quid ſi rogauit de reſtituēdo quicquid ſupererit tēpore mor. & an fideicommiſſum dicatur vniuerſale, vel particulare.

LEX LIIII.

1 TItius †Rogatus reſtituere quicquid ſupererit, ex
hr̄ditate tp̄e ſuæ mortis, poteſt bona fide a
lienare, & minuere bona hæreditaria, & talia aliena
ta & diminuta nō veniūt reſtituēda ſecus, ſi mala fi-
de, & in fraudē fideicōmiſſi, hoc primo. Et expēſa facta p gra-
uatū pro re ſua familiari cenſetur facta pro rata vtriuſq; patri-
monii, tā ſui, quam teſtōris reſtitutioni ſubiecti, hoc ſecūdo, &
pro tali fideicōmiſſo præſtanda eſt cautio legatorum, ſicut pro
alio, in quo nō ſit neceſſaria alienatio, hoc tertio & vltimo di-
cit tota lex. In princi. l. ibi. (ſuperfuiſſet.) ſubaudi tp̄e mortis Ti-
2 tii grauati. ¶†In tex. ibi, [peti non poterit,] videbatur cōtrariū,
quia illa verba poſſunt ſic intelligi, ꝙ illa quæ non ſupererunt,
tēpore mortis, ꝗa caſu perierint, nō veniunt reſtituenda. Si aūt
facto grauati reſtituenda veniāt, quaſi ſuperſint, ex quo factū
eſt per ipſum ꝙ ſuperſint. cōtrariū determinatur, ꝗa illa verba
parū operarentur, nā etiā ſi nō eſſent illa verba, q̄ caſu perijſ-
ſent, reſtituenda nō vnirēt, vnde importat ēt ſi facto proprio,
dūmodo bona fide, non cauſa interuertendi fideicommiſſum
¶In tex. ibi [probetur text.] innuit ꝙ in dubio videatur facta di
minutio & alienatio cauſa interuertēdi fideicōmiſſum, niſi cō
trariū probetur, & poterit contrariū probari ſi vrgent neceſſi-
tate alienentur, ſed ſi nulla probetur neceſſita, locū habet qd̄
2 dixi. †Et no. ꝙ eo caſu, quo pręſumitur alienaſſe cauſa interuer
tendi fideicōmiſſum, nihil eſt innouatū per iura nouiſſima, &
alienata reuocabūtur, & venient ī reſtitutione. Sed qn̄ bona fi
de eſt correctus, ꝗa iure iſto poterat omnia alienare, & conſu-
mere, vt hic, hodie tenetur quartā reſeruare. C. eo. auth. contra
rogatus. quæ facta eſt in fauorē fideicō. vt aliquid habeat eo ca
ſu quo nihil erat habiturus, nō autē operat̄ eius odiū, vt eo ca
ſu quo erat habiturus, alienata p fraudē hodie nō habeat niſi
quartā. ita intelligo illū tex. licèt Doc. nō tangant, & eſt ipſa veri
3 tas. †Itē ſcias, ꝙ alienata bona fide licèt nō veniant in reſtitutio
nem,

nē,comp utantur in quartam, q̃ hæres vellet retinere de eo qđ
ſupereſt.ſ. e.l.Marcellus.§.res quæ. ¶ In tex.ibi,(diuus aũt &c.)
intelligo hũc ver.qñ grauatus non alienauit bona,qa eſſet cla-
rũ,ꝙ non venirent reſtituenda,ſi bona fide,vt in princ.ſed ꝯxit
debita pro ſua neceſſitate,q̃ non erant ſoluta,hęres ipſius nole
bat,ꝙ ſolueret de hoc patrimonio,qa ſubiacebat reſtõni, hoc
mõ,qa dicebat,ꝙ defunctus potuiſſet alienare pro dictis neceſ
ſitatibus,quæ non eſſent reſtituēda.Ergo ſi non alienauit,non
dēt eſſe deterioris conditionis. Imperator hoc caſu iudicauit,
vt pro rata ſoluerentur de vtroque patrimonio,& ſic eligit me
diã viã,& iſtud facit ad no.p Inno.in c.cũ in officijs.de teſta. dē
expenſis factis per clericũ in bñficio,vt partim de ſuo , partim
de patrimonio eccleſiæ videantur factę.¶In tex.ibi,(pp huiuſ-
modi.) ratio dubitandi erat , qa ex quo poterat alienare bona
fide,& alienata non ſint reſtituenda , videbatur ꝙ cautio non
ſit præſtãda,cũ illa vt plurimũ pſtetur,ne alienentur, et ſit cau
tio de alienatis,& diſſipatis,ꝯrium determinatur, quia erit vti
lis in non alienatis.nam & in illis hęres grauati poſſet facere re
ſiſtentiam,vnde vtile eſt habere fideiuſſores.¶In gl.j.in prĩ.ibi
[non veniũt fructus.]ſubaudi,ēt ſi extant tpe mortis,ſi.n.eſſent
alienati bona fide,non eſſet dubiũ,ꝙ nõ eſſent reſtituēdi,ſicut
nec res hęreditarię. Sed in nõ alienatis eſt dñia inter res,q̃ ſunt
reſtituendæ,& fructus q non veniũt reſtituendi.j.eo.l.deducta.
§.pe.& hoc ſi dixit,qcqđ ſuperit ex hr̄ditate mea, qa cum deſi-
nat dici hr̄ditas per aditionē,non poſſunt dici ſupereſſe ex hæ
reditate,ſecus ſi dixiſſet,qcqđ ſupererit ex bonis, qa per aditio
nem non deſinũt dici.hoc voluit gl.in diſtinctione,q̃ facit, ſed
videtur exp̄ſſè reꝓbari per l.ꝙ is verbis , de leg.iij.& l.hæredes
mei.j.e.vbi iſti caſus,qcqđ ex hæreditate vel bonis &c.ponun-
4 tur ut pares.† Sol.aut rogo hęredē reſtituendo qcquid ad eum
peruenerit,& tũc non refert an dicam ex hr̄ditate,vel bonis,vt
ibi,quia neutro caſu veniunt fructus poſt aditam hæreditatem
ꝑcepti: aut rogaui de reſtituendo quicquid ſupererit tpe mor-
tis,& bene refert,an dicam ſupererit ex hæreditate, vel ſuperit
ex bonis.vt in hac gl. Itē adde, ꝙ alienata bona fide ſicut com-
putantur in quartam,ut dixi, ita in eo ꝙ hæredi debebat a de-
functo,ut ſic hæres eius cũ reſtituit illud,ꝙ ſupererit,non poſ-
ſit ante oĩa illud deducere.j.e.l.pe.vbi eſt caſus.¶Vltimò ſcias,
ꝙ fideicommiſſum hoc modo relictum non reputabatur uni
uerſale iure iſto,ſed potius particulare,& per ꝯns fideicõ. non
potuiſſet cogere hęredem ad adeundum , ut colligit ex l.cogi.
§.unde quæritur.ſ.e.& ibi dixi.Sed hodie , quia ſaltem quarta
peruentura eſt ad fideicõ.diceretur uniuerſale.& ſic compellę
re poterit,licet Bar. ſentiat ꝙ etiam iure iſto ſit uniuerſale. Ad
§.inde quærit. reſpondet , ꝙ aliud eſt eſſe grauatum reſtituere
quicquid ſupererit,aliud deductis debitis & legatis , q̃ rẹſpon-
ſio non eſt bona,quia ille tex.æquiparat illos duos caſus .

1 *Actiones competentes hæredi,& contra hæredem,non vt hæredi,vel con tra hęredem,ſed ſi filio,vel nomine proprio in fideicõ. non tranſeunt , ſed remanent apud hæredem ſine obiectu exceptionis .*
2 *Feudum & emphyteuſis acquiſita pro ſe & liberis , ꝙ non cadant in fideicommiſſo,niſi fideicommiſſarius ſit de liberis,& nu. 3.*
3 *Ea quæ competunt filijs vt filijs,non imputantur filio in quartam.*

LEX LV.

1 SI patroni. † Actiões cõpetẽtes hr̄di,& ꝯ hr̄dē,
nõ vt hr̄di, vel ꝯ hr̄dē,ſed ſi filio,vel
nomine proprio,in fideicõ. nõ tranſeunt , ſed rema
nēt apud hæredem ſine obiectu exceptionis.h.d. ſm
vnũ intellectum,ſm aliũ loquitur de illis quæ competunt tan
q̃ hr̄di,vel ꝯ hr̄dem.Si autem ſunt tales, quæ non tranſeant ad
hęredem hæredis,non tranſeunt ad fideicommiſſ. qui hr̄ loco
ſecundi hr̄dis.h.d.& vtraque lect. eſt ſingularis.¶ In tex,ibi,[ex
his cauſis.]vt in oblig.ꝯcta per hr̄dem, ēt occaſionę rerũ hære
ditarium l.cũ hæreditas.ſ,e.& j.e.l.ſi hæres pecuniam.Et p̄mit-
te,ſi patronus ſtipulatur operas a libertis ſibi & libertis ſuis,ta-
lis ſtipulatio tranſit ad liberos etiam ſi non ſint hr̄des.l.ſi ope
rarũ iudicio.de ope. lib & ſi eſſent hr̄des. non tranſit tanq̃ ad
hr̄des,& ſic pro hr̄ditariis partibus,ſed tanq̃ ad liberos,& ęqua
liter l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi.eo.ti.Si ergo filius patroni inſti
tuatur,& rogatur reſtituere,& reſtituit , nõ tranſit actio ex iſta
ſtipu.in fideicõmiſſariũ, nec ſibi agenti ob. exceptio reſtitutæ
hæreditatis,quaſi remanſerit inutilis.l.j.ſ.eo.quia illa in actio-
nibus,quæ ſibi cõpetebant vt hæredi.hæc eſt intentio huius le
2 cturæ. ¶ † Vnde allegatur,ª ꝙ feudũ & emphy.acquiſita pro ſe
a & liberis,non cadant in fideicom.ratione prædicta,de quo hic
vide Bart.& Bal.in l.cum virum.C.de fideicõmiſ.qui dicit hoc
verũ niſi fideicõmiſ.ſit de liberis,qui poſſint in feudo ſuccede
re,& eſt notabilis limitatio Si verò fuit ſtipulatus patronus o-
peras ſimpliciter,tranſit ad quoſcunque, & ad filios tanq̃ hære
des,non aliter l.cũ patronus.§. cũ libertus.e.ti.tñ non trãſit ad
hr̄dem hæredis.l.ſciendum.de verb.ſignific.fauore libertatis ,
ne ſemper oneret,& in talibus ēt poſſet intelligi hæc lex, ſecũ
dum gl.vt non tranſeat tanq̃ fideicom.habeat loco ſecundi hr̄
dis.nec ob.ꝙ ſuccedit loco primi.l.qui cccc.ſ.eo. & l.poſtulan-
te.§. ſed in huiuſmodi.quia verum eſt non principaliter,ſed in
3 conſequentiam ſm Bart.¶ † Vltimò no gl. in fi.ꝙ iſta,quæ cõ-
petunt filiis vt filijs,nõ imputant̄ filio in quartã,ex quo patet ,
ꝙ feudũ & emphy.q̃ſitæ pro ſe & filijs, non imputantur in le
gitimã detrahendã de bonis patris ſm Ang.qui dicit eſſe notã
dum,& per Bar.non fuiſſe tactum in l.in quartam.ad l. Fal.

ADDITIO.

a ¶Vnde allegatur. Adde ꝙ idem dicit do.Alex.de Imo.referendo Pau.hic in conſi.lv.col.iij.circa medi.in iiij.vol.& in conſi.xix.col.iii.in princ. & in v.volu.& conſi. xxvij.in princ. & in conſi.xxix.colum.iii.circa prin.eo.vol.Fran.Cur.

2 *Omnia in teſtamento diſpoſita dependent ab aditione,qua ſecuta, omnia confirmantur.*
Si reſtitutio retractatur per reſtitutionem,an quæ rata facta ſunt retractabuntur.
3 *Si pars propter contumaciam cõdemnata eſt in aliqua interlocutoria ad expenſas,& ſoluit,licèt obtineat diffinitiuam in principali,illas nõ recuperat .*

1 §.Qui fideicommiſſariam. † Iſte §. con
tinet multa
dicta vſque ad §.cui Titiana. vnde non põt breuiter ſummari,
ſed colligendo oĩa.h.d. fideicõmiſſarius primus aduerſus ſm
non detrahit quartam,licèt hr̄s pp coactionē non detraxerit ,
bene tñ detrahit hoc caſu a legatariis particularibus , nec põt
ſolus ſine ſecundo compellere hr̄dē ad adeundũ, ſi apud eum
nulla quota pars hr̄ditatis remanſura eſt,ſed eo negligente bñ
põt ſecundus ſolus fideicõmiſſarius hoc petere. Itē ſi ſecũdus
fideicõmiſſarius ſit,ipſe hr̄s cogi põt adire , qa pp coactionē ꝑ-
dit nõ ſolũ quartã,ſed ēt ſecundũ fideicõ.& oē aliud commo-
dũ,ꝙ ex aditione ſpontè facta erat conſecuturus,p̄terquã iura
ſepulchrorum,niſi coactus fuerit pendente conditione fideicõ
miſſi.h.d.Diuide in tres partes principales,ſicut tres formãtur
qõnes prima vſque ibi,[ſecundũ quæ.]ſecunda vſque ibi, [qđ
ergo]tertia vſque in fi.Prima ſubdiuiditur in duas,primo de-
ciduntur duo dubia vſque ibi,[nec ad rē.] Secundo ꝯ deciſio-
nē primi dubii formantur duæ oppoſitiones,& ſoluunt̄. Ter-
tia ſubdiuiditur. Primo decidit̄ vnũ dubiũ vſque ibi , [ſed nec
illud.]Secundo oſtenditur deciſio ad aliud vſq; ibi,[ꝙ fortius]
Tertio vtraque reſtringitur & limitat̄ vſq; ibi , [adeo.] Quarto
infertur ad alia.¶ In tex.ibi[Trebelliano locus.] ſ.quo ad tran
ſlationē iuriũ ex ſola verbali reſtitutione,nõ quo ad quartę de
ductionē,hodie ēt ſine reſtitutione trãſeũt in ſcđm. C.eo.l.ſan
cimus.in fi.¶ In tex.ibi,[retinere non potuit.] præterq̃ in duo-
bus caſibus. Primus ſ.e.l.j.§.inde Neratius,& ibi no. Alius col-
ligit̄ in ver.nõ vtique,in eo.§.qui ēt hr̄ in l. Marcellus , & in l.q
2 cccc.¶ † In tex.ibi.[cum.n.]not. ꝙ omnia in teſtõ diſpoſita de-
pendent ab aditione, qua ſecuta oĩa cõfirmant̄. facit l.ſi is qui
tres.§.itē euenire.de excuſ.tut.Sed quid ſi reſtõ retractatur per
reſtõnē an quæ rata facta ſunt retractabunt̄? dic ꝙ ea quæ ſola
exiſtentia confirmantur,vt tabulę pu.donationes,tutelæ, & fi
deicõmiſſum vniuerſale,nõ irritantur,qa ēt ſi filius abſtineret,
nudũ nomen filii ſufficeret,l.ſi filius qui patri.de vulg. & pup.
Idē eſt in iſto inſtituto,qui remanet hæres nomine, vt in d.l.ſi
filius ſm vnã lect.Sed alia q̃ non confirmant̄ exiſtentia,vt lega
ta particularia,benè irritant,vt in l.ii.in fi.cum l.ſeq. de condi.
& demon.ibi per Bart.Quid ad propoſitũ rñſio Iuriſcõſulti ad
obiectionem factam?nam hęc aditio diligētia primi fideicõ.fa
cta fuit.& ſic ſm fideicõ.ſimiliter cõfirmant. ergo non dēt eſſe
ſecundus fideicommiſſarius ingratus , vt primo velit auferre
quartã,quam hr̄s coactus perdidit.Breuiter fateor, qa non eſt
rñſio ſufficiens.qa poſito ꝙ primus hoc non feciſſet, potuiſſet
ſecundus facere,vt j.in verſi. [quod ſi prior.]& ſic non hēt illi
gratias ſentire.¶ In tex.ibi.[nec eſt ꝯrium.] hic eſt ſecũda opi.
de l.qui cccc.& l. Marcel.ſ.eo.vbi fideicõmiſ.compulit hęrędē
ſibi dare quartã q̃ hr̄s perdidit,& quam potuiſſet detrahere de
legatis particularibus,remanet fideicõ. q non tenetur ſoluere
legata,niſi vſque ad dodrantē, ne ſit melioris condõnis hære-
de adeunte coactè,q̃ eſſet ſi ſpontè adiuiſſet. Sed rñde.ibi ad le
gata tenetur ex perſona hæredis,a quo nominatim vł ſimpli-
citer fuerunt relicta. Sed ſecundo fideicõmiſſario tenet̄ ex pro-
pria ꝑſona,qñ fuit ſibi nominatim iniunctũ illud fideicõmiſ-
ſum,& idē eſſet in legatis particularibus relictis a fideicõmiſſa
rio,vt non poſſit quartã detrahere.j.e.l.facta.§.ſi cũ ſuſpecta.cũ
ius detrahēdi non competat niſi hæredi directo.ſ.ex Falcid.§.
nunq̃.ſ.ad legē Falc.& ſ.e.l.j.§.inde Nerat. In tertia parte ibi ,
[erat audiendus]ſ.ad petendũ cõpelli hæredē adire. Cõtrariũ
videbatur per id quod dictũ eſt in p̄cedenti , ꝙ primus ſine ſe-
cundo non compellit̄. Sed illud qñ alius q̃ heres eſt fideicom-
ſarius ſecundus,qa tunc nulla quota eſt primò remãſura , ſed
qñ eſt idē heres , cui fideicõmiſſarius eſt rogatus poſt ips reſti-
tuere,tunc ſecus,qa penes eũ eſt quarta remãſura , q̃ hæres ſui
culpa perdit, nec recuperat , quinimmo ēt fideicõ.perdit vt in
3 ver.[ſed nec illud]quod tñ limita in verſi. [qđ fortius.] Et not.
arg.ſi pars pp contumaciã condēnata eſt in aliqua interlocuto
ria ad expēſas,& ſoluit,licèt obtineat diffinitiuã in principali
illas nõ recuperat.facit l.ſi pignore. de pig.act.& l.dãni.la.vlti-
ma,circa fi.de dam.infe.In tex.ibi,[ſi poſt impletã cõdõnem.]
ſcilicet

ſeſtio ccſ ſub qua fuit fideicō relictū,& poſtea fuit purificatū.Idē ſi erat purū.Si aūt pendente cōditione cōpulit ad adeundū,qd aliqū facere poteſt.l.apud Iulianum.§.Antiſtia.ſ.e.tunc poteſt hæres ante conditionis euentū pœnitere coactionis,& velle hę reditatem ſuo periculo adiuiſſe,& tunc nec perdet quartā,nec fideicom fm ſimile.ſ.eo.l.ſi legatus.& not.iſtam limitationem ad illam legem.& §.Antiſtia.non autem intelligas de cōditione inſtitutionis,quia illa pendente nō poſſet cōpelli.ſ.eo.l.ſed & ſi filio.in fi.p hoc.eſt expedita gl.ſuper verbo.[conditione.]

1 §. Cui Titiana, † Fideicommiſſarius poteſt reſtituere fideicom.debitū a defuncto,h d.ſicut hæres fideicom.vel pater aut dominus poteſt.l.quāuis.§.fi.ſ.eo ita & fideicommiſſarius ſuæ hereditatis.

1 *Si poſt litem motam ſuper viribus teſtamenti contra inſtitutū facta ſit inſtitutio fideicom.ſecuta ſententia contra inſtitutū,actiones trāslatæ in fideicommiſ.deſinunt competere,niſi fideicommiſſ.fuerit ab euincente repetitum.*

2 *Mota quæſtione hæredi ſuper uiribus teſtamenti,poteſt fieri reſtitutio fideicommiſſi uniuerſalis.*

3 *Quód per iſtam reſtitutionem transferantur iura in fideicommiſſarium,& quid ſi teſtamentum erat inualidum.*

4 *Inſtantia inchoata cum hærede non tranſit in fideicommiſſarium,ſed continuatur cum hærede.*

5 *Sententia lata contra hæredem nocet fideicommiſſario,etiam nō citato. Quid in pacto & tranſactione factis per hæredem,an noceant fideicōmiſſario.*

6 *Reſoluto iure datoris,reſoluitur ius acceptoris ex cauſa præcedenti.*

7 *Sententia lata contra hæredem inſtitutum,an faciat ius cōtra alias perſonas acceſſorias,vt legatarios & fideicommiſſarios.*

1 §. Actiones. † Si poſt litē motā ſuper virib' teſtamēti ɔtra inſtitutū facta ſit inſtitutio fideicom.ſecuta ſententia ɔ inſtitutū.actiones translatæ in fideicō.deſinunt cōpetere,niſi fideicō.fuerit ab euincente repetitum.h.d.In tex.ibi [intellectū reſtitutionis.]id eſt effectū reſti.qui ɔſiſtit in intellectu.† No.ergo primo,ꝙ mota qſt.heredi.ſup viribus teſtamēti,pōt fieri reſtitutio fideicō.vniuerſalis.Sed ɔ ſ.eo.l.ita tñ.§.quoties.ſed hæres non compellitur ſi nō vult,vt ibi,ſed poteſt ſponte facere,vt hic.† Itē no.ꝙ per iſtam reſtitutionē trāsferunt iura in fideicom.& ſic oportet tex.intelligere qn teſtm erat validū,& hæres adeundo fuit effectus heres,aliàs nō potuiſſet transferre,cuius ɔriū vult tex.quia vult,ꝙ iura ſint tēporalia,& durēt quouſque ɔtra heredem ſit ſecuta ſententia,ſed ɔ,quia hæreditas videtur facta litigioſa,& ſic nō potuerit alienari,ſed certè ibi loquitur in voluntaria alienatione. Sed hic habet cauſam neceſſitatis adiunctā,licèt pro nūc nō ſubſiſtet neceſſitas.† Tertio no.ꝙ inſtantia inchoata cū hærede non trāſit in fideicō.ſed ɔtinuatur cū herede.Sed ɔ in l.j.§.j.ſ.eo.So.ibi in inſtantia inchoata cū defuncto,quæ eſt hæreditaria,hic non,vt ibi dixi.Facit l.cum hereditas.ex fideicom.cauſa.ſ.eo. † Quarto no.ꝙ ſententia lata ɔ hæredē nocet fideicō.quod intellige ēt non citato,aliàs non eſſet dubiū.rō eſt,quia iudiciū erat inchoatū cū legitima perſona.ſ.eo.l.cū hereditas.Sed ɔ de l.facta.§.ſi is.ſ.eo.Solu.ibi qn lis fuit inchoata ɔ heredem poſt reſtitutionē factā,& ſic adminiſtratio erat trāslata in fideicō. hic aute.quid in pacto & tranſact.factis per heredē,an noceāt fideicommiſſario? dic vt ibi.† Itē not.ꝙ reſoluto iure datoris,reſoluitur ius acceptoris ex cauſa præcedenti.facit l.ex vectigali.de pig.facit l.iii.& iiij.quib.mod.pig.vel hypothe.ſoluit.glo. ponit caſum pluribus modis.Tu pone altero de duobus modis,primo in emancipato preterito,cuius ƥteritio nō reddebat teſtamentū nullū,vel pone in teſtamento quod ſubiacebat qrele.qd ēt eſt validum,& ſic poſſunt procedere quæ ſupra dixi. Iſta tñ exēpla recipiunt difficiles oppoſitiones.Primo text.hic dicit,ꝙ ſi fideicōmiſſum relictū fuit ēt ab euincente hereditatē,reſtitutio remanet firma,& ēt iura tranſlata.Sed non vr poſſe procedere,quia a preterito non poſſunt legata relinqui.l.ij.de leg.iij.Similiter contra fm,quia repetitio legatorum non intelligitur ab exhæredato.l.Titia.ff.de inoffi.teſtam.ƥpter hoc glo.receſſit ab iſta poſitione.Tu ſuſtine & rñde,quia a preterito nō poteſt relinqui,qn fideicommiſſum non ɔfertur in tps,quo ad eū peruentura eſt hæreditas,alias ſecus l.generaliter.§.ex teſtamēto.de fideicom.liber.Ad ſecundam oppoſitionem reſponde,ꝙ l.Titia loquitur in filio exheredato,quo caſu expugnato teſtamento per querelam iure iſto non valebat repetitio facta ab inteſtato uigore clauſulæ codicillaris,quia teſtm rūpebatur tanquā factū a demente,qui non poteſt teſtari,nec codicillari,& in hoc differt exhæredatus a præterito,licèt enim a preterito non poſſit purè relinqui.l.ij.de leg.iij.ſſub ɔditione,ſi teſtm non valet,& ſic præteritus ſuccedat ab inteſtato,bñ poterit relinqui ab exhæredato,ēt dicto caſu,rōne prędicta nō poterat relinqui,licèt hoc hodie ſit correctū,quia non rumpitur tanquā factū a demēte,quia non ɔſeruarentur legata,cuius ɔriū eſt verū.auth.ex cā.C.de lib.præte. Sed vt hæc lex ƥcedat,debet poni caſus in fratre prẹterito,& turpi perſona inſtituta,quo caſu frater habet querelam l.fratris.& l.fratres.C.de inof. teſt.nam dicit Dy.ꝙ tunc non hēbat locum l.Titia.& ꝙ iſto iure non rūpebatur teſtm.tanq̄ factum a demente,& valebat repetitio a dicto fratre ƥterito,q̄ habebatur ƥ exhæredato.Iſtud dictum Dy.eſt ſingulare,nā l.Titia.non habet locū in qrela,q̄ cōpetit fratri,nā ēt ho ſic poſſet eſſe dubium:an rupto teſtō ƥ qrelam a fratre ſi fuerunt repetita,ƥ clauſulam codic.conſeruētur.Si enim habet locū l.Titia.ɔſeruantur:ſi aūt non habet locum,non ɔſeruantur,ideo tene menti dictū Dy.quod ſequit Bar.& Ang.& ego habui de facto Bon.de Vincentia:& ɔſului ꝙ d.Dy.haberet locū in legatis relictis alteri q̄ illi turpi perſonæ,ſi aūt illi:qa dixit ſi non ualet iure teſtamenti &c.& turpis perſona opponit exceptionē dolo facis ɔ fratrem qrelantem,dicens ſi obtineres in qrela,teneris mihi reſtituere vigore clē codic.q̄ ɔſeruat.Credo,& dixi ꝙ non pt hoc dicere:qa qua rōe reſcinditur inſtitutio directa ſi hr̄ditas ſit apud turpem pſonā,eadē ratione reſcinditur illud fideic ne qrela ſit ludibrio:non ſic ɔtingit in qrela,q̄ datur filio,qa illa non datur pp qualitatē inſtituti,ſed pp iniuriā factā filio indebitè exhęredato:quia ſi fuiſſet inſtitutus,potuiſſet grauari ultra legitimā:eodē modo ſi ab inteſtato ſuccederet.clauſula ergo codi.ex quo non rumpitur,tanq̄ a demente facta,bñ facit,ut filius teneatur ſtituto reſtituere deducta legitima:qa illa clā ɔuertit inſtitutionē directā in fideicommiſſum.l.qrebatur.de teſta.mil.& l.ex ea ſcriptura.de teſta.His ergo lec.ſuſtentatis,de aliis non eſt curandū,qa non pūt ſuſtineri niſi cū diuinationib' & impropriatione tex. Duo pondera ex gl.primo decidit ſuſtinendo ſecundā lec.ꝙ loquatur in poſthumo ƥterito,ꝙ inſtitutus ſi erat in eodē gradu,poterat ex teſto hr̄s effici,qd eſt falſum,& ɔ l.ventre.de acq.hæ.& l.ſi filius.de vulg.qm ex teſtō,quod ſperatur rūpi natiuitate poſthumi adiri non pt hr̄ditas ƥ inſtitutū:iō ſibi ƥuidetur,ſi iteri decedat,vt trāſmittat:qa in oēm euentū erat habiturus ex teſtō,ſi non naſcatur,vel ab inteſtato,ſi naſcat:ſed bñ fateor ꝙ ab inteſtato q eſt in eodē gradu cū ƥterito pōt ſuccedere:& ſit hr̄s ƥ parte,inſpecto numero liberorū qui ſunt in vtero.l.cū q.
7 dam.§.ſuū hr̄de.ſ.de acq.her.† Aliud no.in ver.[Itē alia rōne:qa ſnīa facit ius &c.]Nā ſentit gl.dum dicit,[niſi dicas.] quòd qn fertur ſnīa ɔ principalē perſonā:puta ɔ inſtitutū,qui eſt caput teſtamenti.l.ƥximè.de his quę in teſta.delē.& a cuius iure pēdent legata & fideicommiſſa,quòd faciat ius ɔ pſonas acceſſorias legatorū vel fideic.ſiue ſit reſciſſoria:vt lata in qrela,de qua non eſt dubiū,qa de aliquo facit nullū l.Papinianus §.fi.ď inof.teſt.ſiue declaratoria nullitatis,de qua erat mai' dubiū:qa nihil facit de nouo:ſed declarat inter q̄ eſt dña.l.hæredes palā.§.ſed ſi no.de teſta.gl.tenet ꝙ facit ius.ad qđ l.cum nō iuſto.de collu.detegen.& l.ingenuū.de ſtat.hom.qđ ēt tenet Bar.in l.ij.de excep.rei iud.& ſic facit ƥiudicium pſonis acceſſoriis,ſub.ēt non citatis:qa hoc eſt de nā ſententiæ,q̄ facit ius,ſed quantū ad pſonas æquè principales non facit ius:qa lata ɔ vnū ex heredibus,ſi ēt in qrela non reſcīdit teſtm niſi pro parte ſua.l.circa.de inof.teſt.& nā ſententię q̄ non facit ius eſt,ꝙ lata ɔ vnū alteri non ƥiudicat.vt in tit.res īter alios acta:niſi fuerunt citati:iuxta no.in l.in cā.§.interdū.de mino.& l.cū miles.in fi.qb' ex cau.ma.& in c.inter quatuor.de maio.& ob.& Cy.in l.j.C.de aduo.diuer.iu.& Bal.in l.ab eo.quo & qn iudex.vbi dicit quòd in iudicio quantū ad eius validitatē non expedit citare niſi illā perſonā ɔ quā dat libellus,aľs non valeret.Sed quantum ad extēſionem ƥiudicij vt præiudicetur illis quorum intereſt,oportet illos citari:aliàs non preiudicat.licèt valeat.allegat Inn.qui ſingulariter hoc d.in c.humilis.de maioritate & obedi.

1 *Hæres mittendus eſt in poſſeſſionem rerū hereditariarū non obſtante cōtradictione fideicō.uniuerſalis:& alienationes factæ per fideic.ante reſtitutam hæreditatem ſecuta reſtitutione conualeſcunt.*

2 *Fideicommiſſarius uniuerſalis non eſt legitimus contradictor ad impediendū immiſſionē quæ petitur uigore l.edicto.de edic.diu.Adria.tol lend.ſi non ſit in poſſeſſione rerum,uel eſt,ſed cum uitio.*

3 *Ius ſuperueniens auctori,conſeruat ius ſucceſſori.*

LEX LVI.

1 Filiam. † Hęres mittendus eſt in poſſeſſionē rerum hereditariarum non obſtante ɔdictione fideicom.vſis:& alienationes factæ per fideic.ante reſtitutā hr̄ditatē ſecuta reſtitutione ɔualeſcūt.
2 h.d.† Et ſemper allegatur propter primū ꝙ fideicommiſſarius vniuerſalis non eſt legitimus ɔtradictor ad impediendā immiſſionē q̄ petitur uigore l.edicto.C.de edi.di.Adria.tol.qđ eſt verum ſi non eſt in poſ.rerum,vel eſt,ſed cū vitio:quia ignorante hr̄de occupauit,vel ſi eo ſciente & patiente,non pt tñ incontinenti de uiribus fideicom.docere:qa relictum erat ī codicillis,qui pro tunc non poterant haberi.Omnib.enim iſtis caſib' hæres mittendus eſt in tenutā bonorum,non obſtāte ɔdictione fideic.aľs ſi ceſſarent,iſtæ eſſet legitimus ɔdictor,& poſſet opponere exceptionē dolo facis,q̄ ēt in poſſeſſorio adipiſcendæ,pt opponi.ſi incontinenti eſt paratus docere de iure ƥprietatis:ſecus in poſſeſſione recuperandæ,quia ſpoliatus &c.l.ſi qs ad ſe fundum.C.ad l.Iul.de vi.& l.ſi maritus.de dona.inter virum
3 & vx.Et no.hic in fi.† Quòd ius ſuperueniens auctori,ɔſeruat ius ſucceſſori.Nā fratres hic alienādo res hr̄ditarias,ante reſtōnem

nem factam per ſororē, non potuerunt transferre dominium niſi partis hæreditariæ, cum in parte ſororis ante reſtitutionē nullum ius haberent, vt dixi ſ.eo.l.reſtituta, ſed ſecuta reſtitutione transfertur etiam pro illa parte, hoc declara vt no. Barto. in l.cum vir.prædium. de vſuc.

LEX LVIII.

1 HAeredes. † Rogatus de reſtituendo quicquid ad eū peruenerit ex hæreditate defuncti, non tenetur reſtituere fructus perceptos poſt aditā hęreditatē iudicio teſtōris.h.d.dic vt ſ.eo.l.in fideicommiſſariā. Et inquantū ponit iſtos caſus pares, quicquid ex bonis.& qcquid ex hæreditate, dic vt dixi in l. Titius.ſ.eo. in j.gl.q̄ facit differentiam, ſed in alio caſu loquitur. q̄ eſt rō huius l. Rn̄deo, quia fructus percepti poſt aditam hæreditatē non ꝑueniūt ad inſtitutū ex aditione hæreditatis, & illa verba, qcqd peruenerit ex hæreditate, vel bonis: debēt intelligi ꝑ aditionē. vn̄ ſicut illa q̄ ante ꝑuenerant nō cadūt in fideicōmiſ. ſupra eo. l.ſi res: ita quæ poſt, licèt ex rebus hr̄ditatariis, vt hic & l. quod his verbis. de leg. 3. & iſta ratio declarat iſtas leges, ſecus ſi dixiſſet quantacunque pecunia ad te &c. ſupra eod.l. Baliſta.

2 *Dictiones collectiuæ, ambo, & vterque, ꝙ faciant orationem vniuerſalem, quæ ſi in vno eſt falſa, in alio redditur falſa.*

3 *Hæreditas aſcendentis tunc tranſmittitur ad deſcendentes, quando fuit pure delata, licèt non adita.*

4 *Quando ſubſtitutio eſt facta pluribus ſub conditione, an debeat in cuiuſlibet perſona conditio exiſtere, vt ſubſtitutio locum habeat, an ſufficiat in perſona vnius, vt ſaltem ad partem illius admittatur.*

1 §.cum ita. † Fideicōmiſſum relictum poſt mortem plurium ſub conditione ſi deceſſerint ſine liberis, cum appoſitione noīs collectiui, vt ſi ambo, vel ſi vterque &c. non habet locū de proprietate verborū, niſi in pſona cuiuſlibet cōditio impleatur. Sed ex pſumpta mente defuncti, quæ magis inſpicitur bene admittitur, licet in pſona primi cōditio deficiat, ſi tamen exiſtat in perſona vltimi morientis in portione vel pſona illius, ſi volūtas eius fuit ꝙ eo caſu quo exiſteret in perſona oīum fideicōmiſſarius haberet omnes portiones ſaltem mediante perſona vltima. h.d. iſte §. q habet materiam ſubtilē, & quotidianam ſicut aliqua l huius tit. & nunq̄ legi quin daret mihi de labore. Aduertendū eſt, ꝙ hic fuerunt duæ ſubſtitutiones, vna reciproca facta primo morieēti de ſupſtite ſi deceſſerit ſine liberis. altera facta vltimo morienti de nepte. ſi ipſa etiā ſine liberis deceſſerit. Et in hac ſecunda fuit dictio collectiua. ſi ambo, quæ faciebat rē dubiam. Et poteſt poni caſus Primo ꝙ vltimo moriens ſine liberis deceſſit inteſtatus cui ab inteſtato ſucceſſerunt filij primi morientes, & etiam iſta neptis quæ erat ſubſtituta in eodem gradu cum filijs primi ad ſuccedendum huic vltimo morienti: & inter eos erat contentio de portione vltimi morientis hæreditatis aui, quia filij primo morientis dicebāt eſſe diuidendam, ſicut alia bona illius vltimi morientis: neptis verò dicebat ſe debere eam habere pcipuam virtute ſubſtitu. fideicommiſ. ſed ille dicebat ei nō fuiſſe locū, cū nō extiterit cōditio ꝙ ambę ſine liberis deceſſerint, & deciditur hic contrariū ex pręſumpta mēte defuncti. poteſt etiam poni caſus ꝙ deceſſit teſtatus inſtituto extraneo, & erat cōtentio inter neptem & inſtitutum, & iſta ſunt neceſſaria ad intelligendum vnum quod dicit Bar. hic, quia habet locum in primo caſu, non in ſecūdo. vt j. dicam. In text. ibi, [omnē hæretatē.] Pondera hoc verbum: quia per hoc dico ꝙ ſi prima ſubſtitutio reciproca non fuiſſet expreſsè facta tacitè facta intelligeretur, quia cum voluerit totam hæreditatē per mortē vltimi uenire ad neptem, patet ꝙ voluerit partem præmorientis ad ſuperſtitē deuenire: alias non poſſet tota per mortem vltimi peruenire ad neptē: iſte eſt caſus in l. Titia. §. Seia. de leg. 2. per hoc verbū vr̄ pbari dictū Bart. qd ponit in l. qdā teſtō proculum. de vul & pup. vbi dicit ꝙ qn̄ opponitur hoc verbum in fideicommiſ. ſubſtitutione, cenſetur teſtator voluiſſe quòd in pſona omnium ad quos refert, extet conditio, quod eſt contra iſtū tex. qa hic fuit appoſitū iſtud verbū: & tn̄ ſufficit ꝙ extet in pſona vltimi. Nec ob. illa l. quia loquit in vulga. in qua eſt alia rō. & Ang. ibi etiam reprehēdit p l. fi. §. filiū. de leg. 2. vbi dicit eſſe caſum ꝯ eum.

2 † In tex. ibi, [pp cōditionis &c.] quia dictiones collectiuæ, ambo, vterq;, &c. faciūt orōnē vlem, q̄ ſi in vno eſt falſa, in alio redditur falſa. l. ſi is q cc. § vtrū. de rebus dubijs. Sed aduertendum ſubtiliter, ſi rectè pſideretur teſtatoris intentio, non vr̄ requiſiuiſſe in ſubſtitutione facta ſecundo loco ꝙ iſta vlitas locū habeat. ſed potius denotaſſe facti cōtingentiam. cū ēm duas fecerit ſubſti. & prima facta ſit primo morienti ſi deceſſerit ſine liberis, & aliam factam vltimo morienti cenſetur feciſſe ſi decederet ſine liberis, ſicut primam, & illud videt ſufficere. vt locū habeat ſubſtitutio ſibi facta: & licèt dixerit, ſi ambo, ideo dixit, quia primam fecit ſub illa conditione, & cogitabat ꝙ illa eueniret, & voluit ꝙ ēt ſi ſecūda eueniret, ſuccederetur ex illa. Sed ſi non feciſſet niſi vnam ſubſtitutionē, ſi ambo deceſſerint ſine liberis, tunc magis repugnarent verba qa cēſeretur requiſiuiſſe illā copulatiuā. ſed primo caſu qa ſunt diuerſæ, reſoluūtur in ſingularitates, & eſt perinde ac ſi cuilibet p ſe eſſet facta ſub ɔditione, ſi deceſſerit ſine liberis. ar. l. talla. §. ſi. de ɔdi. & dem. & hoc ſentit Dy. hic, vbi dicit ꝙ hic loquit in fid. in qua tractat de diuerſis effectibus, qa fides cuiuſlibet grauat, nō ergo ita repugnant verba in caſu iſto, ſicut ſi vnica tm̄ facta eſſet. In tex. ibi, [quā totā &c.] Not. rōnem in qua Iuriſc. ſe fundat, qa cum teſtator eo caſu quo ɔdō exiſtat in pſonā vtriuſq;, voluerit ad nepotem totū puenire partem vltimi immediatè, & partē primi illo mediante, cenſetur fortius voluiſſe vnā puenire. ſ. vltimi morietis, ſi prima nō pōt peruenire. Ex quo ſequitur, ꝙ vbi ceſſaret iſta rō non haberet locū iſte §. puta ſi eſſet facta ſubſtō in parte vltimi morientis ſub ɔdōne, ſi ambo deceſſerint &c. nam ſi primus deceſſerit cū liberis, licèt vltimus ſine liberis, portio ſua non veniet ad ſubſtitutā, qa ceſſat rō de qua hic, & ſic ſtabimus pprietati verborū, & hoc ſentit hic Ang. & antequā ipſum vidiſſem hoc cogitauerā. hoc aūt hic iō procedit, qa dixit (oēm hæreditatē.) Quid ſi nec illud verbum dixiſſet, nec dixiſſet de portione vltimi morietis, ſed ſimplr̄ ſi aliqs deceſſerit ſine liberis alterū ſubſtituo, & ſi ambo, neptem, an iſta vltima videat facta in parte vltimi morietis duntaxat? Rn̄deo in portione vtriuſq;, ex quo primo loco eos inuicē ſubſtituit, quia in fideicommiſſo vn̄ ſicut veniunt plegata primo facta. l. cum virū. C. de fideicom. ita & fideicōmiſſum vr̄ primo factum, cum ſit eadē rō, & quidam notāt text. ad hoc, ſed nihil facit. quia dixit expreſſe, (oēm hr̄ditatē) qa tunc non eſt dubiū, ſed eſt dubiū qn̄ non dixiſſet. & tunc diſtingue ſicut in prælegatis, vt in l. iij. §. quidā liberis. ſ. eo. & qn̄ nō ɔſtat qd̄ eorū pceſſerit. dic vt j. eo. l. Scæuola. p Bar.

3 ¶ † In gl. ibi [vn̄ non tranſmittit.] No. gl. ꝙ hæreditas aſcendentis tūc tranſmittitur] ad deſcendētes per l. j. C de his qui ante aper. tab. quando fuit purè delata, licèt non adita. ſi autem ſub ɔdōne, ſecus quia non habet priuilegium vltra alias hæreditates quantum ad tranſmittendum, hoc etiam tenet ibi gl. ¶ In gl. ibi, [item conditio ibi deficit in perſona ſecūdi.] ſub. extitit in perſonā primi morietis, hic ecōuerſo. hæc vera ſm̄ oēs. licèt Dy. teneat pcedentem, ꝙ ibi in pupillari hic in fideicō. ſed in vtraq; eſt eadē rō, qm̄ ambæ tendūt ad diuerſos effectus, ſi ergo in caſu iſtius §. primus eēt mortuus ſine liberis, non admitteret neptis, ſed frater ſuperſtes, tū quia erat primo ſubſtitutus, tū qa ēt ſi nō dixiſſet. quia tn̄ fuit appoſita dictio ambo, admitteret ſuperſtes ab inteſtato, quod ius legitimæ ſucceſſionis vr̄ teſtōr uoluiſſe reſeruare pp collectiuā ambo. l. pe. C. de impu. & alijs ſubſt. & ſic neptis excluderetur duplici rōne. ſ. ex pprietatate uerborū, qa nō eſſet uerū ambos mortuos ſine liberis. Itē ex præſumpta mēte defuncti qa ſupereſt q̄ excludit ſub. pp ius legitimæ ſuæ. Sed pone dicto caſu ꝙ inter iſtos nō erat ius legitimæ ſucceſſionis, uel qa erant extranei, cū ſubſtitutio fideicōmiſſaria ēt extraneis fieri poteſt, uel ſi erāt, frater primus fecit teſtm̄. & extraneū inſtituit, an iſta neptis excludetur a fideicōmiſ. Bal. ſm̄ Nic. de Mat. in d. l. pen. tenet ꝙ non poſtq̄ ſuperſtes non ſuccedit præmorieti, vn̄ nō dēt nocere ſubſtituto, ſecꝰ qn̄ ſuccedere pt. hoc nō placet, qa licèt ſubſtitutus nō excludat ex hoc capite, qa ſuperſit pſona q̄ ſubſtit. excludat, excluditur ex alio, qa nō extitit condō: ſufficit. n. vnā de rōnib. ſubſiſtere, cū qlibet p ſe ſit ſufficiēs. ſiīr in l. pen. licet loquat in pupillari, ſi defeciſſet cōdō in pſonā primi, qa defeciſſet factus pubes ſi non defeciſſet in perſonā vltimi, admitteret ſubſtitutus ad hæreditatem vltimi, per iſtū §. cū ſit eadē rō, qa pater ſubſtituendo ei cū dicta dictione collectiua, cenſet voluiſſe ꝙ eo caſu quo exiſteret ɔdō in perſonā vtriuſq;, hr̄ditas præmorientis veniret ad ſuperſtitem ab inteſta. & ambo ad ſubſtit. ex pupi. vnde licèt hr̄ditas præmorientis non deueniret ad fratrē, qa deceſſit pubes & fortè extraneū inſtituit, ſaltē ad hr̄ditatem vltimi veniet ſubſtitutus per hūc §. dicit tn̄ ibi. Bal. hoc verū niſi pubes factus decederet liberis relictis, q poſſent ſuccedere vltimo morieti, qa præferrenē ſubſtituto, qa teſtōr illud ius legitimæ ſucceſſionis vr̄ voluiſſe reſeruare, niſi ſubſtitutus ſit cū illis in eodē gradu, & cū illis ab inteſt. ſuccederet, & de hoc eſt caſus hic ſm̄ intellec. Bar licèt Bald. non alleget. Sed pone in terminis illius l qa primus deceſſit impubes, & ꝙ frater illi non poterat ab inteſt. ſuccedere, qa erāt ex diuerſis mr̄ibus. & extabat mater præmorientis, q̄ claudit fratrem. in auth. defuncto. C. ad tertullian. Certè ſi vera eſſet ſupradicta opinio Nic. ſubſtitutus admitteretur. Contrarium puto, vt dixi, qa ſaltem excluditur, qa nō extitit ɔdō, licèt non ſubſit ius legitimę ſucceſſionis qd̄ videat reſeruatū, nec ſubſit pſona q̄ ſubſtitutū excludat ex præſumpta mēte defuncti. Sed opponit, ꝙ in terminis iſtius §. neptis excludat a portione vltimi morietis, qa extāt filii pmorientis, qui poſſunt ab inteſtato ſuccedere, & ad quos præſumit teſtator habuiſſet affectionē, & voluiſſe reſeruare pdictū ius ſuccedēdi, argu. l. cū acutiſſimi. C. de fideicom. ſol. hoc procederet ſi ſubſtitutus eſſet extraneus, nec ſuccederet ab inteſta. Sed quia erat in eodē gradu cū filijs præmorientis. qa neptis ex alio filio, & cū illis admittitur, ceſſat opp. prædicta, quia hēt duo pro ſe, ſcilicet diſpoſitionē l. per quam ſuccedit, ſicut & illi, & voluntate teſtōris, qui illam ſubſtituit, & non illos, iō in illa parte vltimi præfertur, licet in alijs bonis cū illis ſuccedat,

dat, hoc vult Bartol. hic notabiliter. dicens vlterius quòd ſi ex forma ſtatuti illi præferrentur in ſucceſſione inteſtati iſtius vltimi, excluderent tunc ſubſtitutum, quia non habet niſi vnum pro ſe, ſcilicet voluntatem defuncti, & defunctus cenſet voluiſſe præferre ſucceſſionem inteſtati. iſtud procedit ponendo caſum vt primo dixi, ꝙ deceſſit inteſtatus, & filij præmorientis poterant ſuccedere. Si verò non poſſent. quia deceſſit teſtatus & extraneũ inſti tuit, tunc admitteret ſubſtitutum, licèt rigor verborum ſit cõtra eam, quia pro ea eſt voluntas defuncti, de qua hic
4 in fine, quia nihil obſtat. ¶ † Vltimò ſuper hoc articulo, qui eſt difficilis, quando ſubſtitutio ex pluribus facta ſub conditione, an debeat in cuiuslibet perſonã ꝯditio exiſteret, vt ſubſtitutio locũ habeat, an ſufficit in perſonam vnius, vt ſaltem ad partẽ illius admittatur? dic ſi facta eſt cuilibet per ſe in diuerſis orationibus, ſufficit extare in perſonam vnius, vt ad illius partem admittatur, ſiue in vul. ſiue in pupilla. ſiue fideicõmiſſa. p l. pen. de iniuſt. teſta. quam gl. vbicunque ſic intelligũt. vt no. in l. pater filium. ad legem Falcid. Idem ſi vnica tantũ ſubſtitutio eſſet facta omnibus ſimul, cum appoſitione dictionis particularis, puta ſi quis eorum nõ erit hæres, vel morietur in pupillari ætate, vel ſine liberis, ꝗa dictio ſi quis. verificatur in vno. l. ſi neceſſarius. §. ſi annua. de pignorati. actio. Aut ſine appõne illius dictionis, & tunc aut loquimur in vulgari, aut in pupillari, vel fideicõmiſſ. Primo caſu Barto. tenet non habere locum ſubſti. niſi exiſtat conditio in perſonam omnium, ſiue ſit dictio collectiua, ſiue non, per l. quamuis. C. de impube. & alijs ſubſtitutio. quam gl. ibi ſic vr̃ intelligere, & l. falſa. §. fi. de condi. & demonſtratio. & l. hoc articulo. de hæredib. inſtituen. aſſignat rationẽ ꝗa vulgaris cõcipitur ante aditam hæreditatem, & ſic ante q̃ſitum emolumẽtum, quo caſu locum habet ius accreſcendi, qđ ius teſtator videtur reſeruare. Si ergo vnus repudiat, alter adit, ſubſtitutus excluditur etiam a portione repudiantis, licèt regulariter contra, quia ſubſtitutus pfertur coniuncto. l. ſecunda. §. ſi duo. Sed illud quãdo ſpecialiter ille cuius portio deficit fuit ſubſtitutus, non ſic quãdo nõ fuit ſpecialiter ſubſtitutus Bal. in l. penulti. non tenet hoc ſimpliciter, ſed quando copulatiuè. ſcilicet ſi talis, & talis non erunt hæredes talem ſubſtituo. ſic loquitur l. quãuis. vel ſic, nec Titius, nec Seius, ꝗa perinde eſt ac ſi dixiſſet ſi neuter, ſi autẽ ſimplr̃ Titiũ, & Seiũ inſtituo. & ſi non erũt hæredes ſubſtituo talẽ: quia ſufficit vnũ repudiare, vt admittatur ſubſtitutus, & hunc dicit eſſe caſum in l. pen. de iniuſt. teſta. nolendo diuinare ꝙ ibi cuilibet per ſe ſit facta. ſed certè hoc faceret vim in verbis, quia poſito quòd nõ ſit copula, punctus habetur loco copulæ, & ſoluta reſoluitur in cõiunctam, vnde paria ſunt dicere. ſi Titius. & Seius nõ erunt hæredes talem ſubſtituo. & dicere Titium. & Seium inſtituo, & ſi nõ erunt hæredes &c. cum ergo primo caſu habeamus text. in l. quamuis, idem erit in ſecundo, quicquid dicat Bal. Angel. tenet idem quod Bal. niſi inſtituti ſint filij teſtatoris, quia tũc videtur reſeruare ius accreſcendi, etiam ſi ſubſtituit p diſiũctiuã, vt ſi Titius aut Seius nõ erunt hæredes, talẽ ſubſtituo, quia reſoluitur in cõiũctam. ſi Titius, & Seius nõ erũt hæredes &c. caſus eſt in l. ſi is qui cc. §. ſi pater. ſ. de rebus dubijs. certè fateor caſum, & ſecus eſſet in extraneo, ſi poſita eſſet dictio alternatiua, & fortè idem eſſet actſi poſita eſſet dictio ſingulariter, ſi qs, vt ſ. dixi. in filijs ſecus, inquantum verò extra hunc caſum recedit a dicto Bar. non placet, magis aũt facit ꝯ Barto. in l. quidam teſtamento Proculum. ſ. de vulg. & pupil. ſub vbi tunc ſubſtitutus ex cluditur quando appareret teſtatorem voluiſſe totum ad ſubſtitutum deuenire, ꝗa nõ pſumitur voluiſſe ꝙ admittatur, niſi partes oĩum vacẽt, vt ibi patet in fi. ergo vbi hoc nõ apparet, ſaltem ad partem deficientẽ vr̃ admittendus, non tamen audeo indiſtinctè recedere ab opi. Bar. niſi vbi eſſent dictiones, de quibus ſ. & maximè pp opi glo. quæ concurrit cum eo. & ita ẽt tenendum decido. Ad l. quidam. poſſet reſpõderi, quia ibi duplex fuit ſubſtitutio, prima, & ſecunda. Illi ergo caſus ſunt indubitati, q̃ñ p copulã, vel q̃ñ ſubſtituti filii teſtatoris, vel q̃ñ apparet teſtatorẽ voluiſſe totam hæreditatem ad ſubſtitutum deuenire, aliter caſus eſt dubius, propter authoritatem prædictorũ, ſed ego tenerem quod dixi. Circa pupil. & fideicommiſ. diſtingue, aut fuit facta cum appoſitione dictionis collectiuæ, aut ſine. Primo caſu de proprietate verborũ nõ admittitur ſubſtitutus, niſi exiſtat conditio in perſonam omniũ, vt hic. ibi. [prima quidem facie.] aut ex præſumpta mente defuncti. Tuc aũt fuit facta in vſufr. fideicom. in quo locum hẽt ius accreſcendi poſt commodũ quæſituri, & tunc idem, ꝗa cenſetur voluiſſe illud ius reſeruare. l. codicill. in fi. prin. de vſufr. leg. imo tunc ſi ſine dictione collectiua, eſſet idem, vt ibi patet. Sed Ange. dicit, ꝙ illa lex nihil facit, quia ibi apparet quod voluit partem deficientẽ ad ſuperſtitem peruenire, vt patet in ver. hoc amplius, tu tene dictũ Bar. per rationẽ ſuã, quæ ſatis vrget, & facere iſtas reprehenſiones ſine vtilitate, eſt damnabile, vt dicit Io. And. in addi. tit. de locato. §. nunc verò aliqua. in fi. dicens, ꝙ nunquam ſibi placuerunt reprehenſiones iuuenum de opi. antiquorum cũ eorum ſubtilitatibus ſine vtilitate, ſi verò facta eſt in proprietate, tunc & in pup. & fideicommiſ. dicendũ ꝙ aut exiſtat conditio in perſona primi morientis, & ſubſtitutus nõ admittit, niſi exiſtat in perſona vltimi, per illam l. pen. quod limita vt ſ. dixi, q̃ñ inter illos erat ius legitimæ ſucceſſionis ſm̃ Bal. & Nico.
a ſed ego aliter dixi. [a] aut deficit in perſonam primi, & extitit in perſonam vltimi, & tunc ſi ratio huius legis habet locum, qđ voluerit ad ſubſtitutum deuenire portiones præcedentium in caſu in quo exiſteret cõditio in perſona omnium, admittetur ſubſtitutus ad partem vltimi morientis, ſed ſi noluit peruenire niſi ad partem illius vltimi, ſecus, quia ſtaretur proprietati verborum, vt dixi ſuper tex. quando autem fuit facta ſine appoſitione dictionis collectiuæ, dicam ĩ. eod. l. Lucius. §. Gaio.

ADDITIO.

a ¶ Aliter dixi. Ad hæc dicta Pau. vide Alex. de Imo. in conſi. ii. col. 6. verſi. nec obſtat. in 3. vol. Franc. Cur.

1 *Teſtator ſi grauat hęredẽ, quòd cũ morietur hæreditatem reſtituat filijs, teſtatoris, vel vni eorum, an poterit vnũ eligere, & alios excludere.*

2 *Si teſtator rogauit aliquem reſtituere nepotibus, vel cui ex eis voluerit? vel cognatis, vel cui voluerit, an poſſit eligere de cognatis, cum extẽt nepotes primo nominati?*

Alternatiua poſita inter perſonas, inter quas cadit affectio ordinata, intelligitur ordine ſucceſſiuo, & idem in copulatiua.

3 *Si cauſa vel articulus committatur pluribus, vel vni eorum, an vnus poſſit expedire alijs non vocatis?*

Quid ſi committatur ſimpliciter alio non adiecto?

1 §. Peto de te. † In hoc §. duæ q̃ſtiones principales proponũtur. Prima, ſi teſtator grauat hæredem, ꝙ cum morietur hæreditatem reſtituat filiis teſtatoris, vel vni eorum, an poterit vnum eligere, & alios excludere? Reſpondetur ꝙ nõ, ꝗa dixit cui vellet, & iõ inter filios videtur facta ſubſtitutio hoc modo, ꝙ omnibus reſtituat, ſi omnes ſupererint. ſi autem ſupererit vnus tantum, tunc locum habeat illud, qđ dixi, vel vni eorum, id eſt deficientibus aliis. & hoc de-
2 terminat ibi, [inter filios &c.] † Secunda quæſtio eſt, ſi rogauit reſtituere nepotibus, vel cui ex eis voluerit, vel cognatis, vel cui voluerit, quo caſu propter electionem poteſt vnum eligere, & alios excludere. ſ. de leg. 2. l. vnũ. §. 1. ver. Itaq; ĩ fine. an poſſit eligere de cognatis, cum extẽt nepotes primo nominati? R̃ndẽt ꝙ nõ, ꝗa ſicut primo loco nepotes fuerũt nominati, ita & primo de ipſis eſt fienda electio. & ſic alternatiua poſita inter perſonas inter quas cadit affectio ordinata, intelligitur ordine ſucceſſiuo, & idem in copulatiua, vt no. in l. Gallus. in principio. de liberis & poſthumis. Si ergo qs recipit p ſe, & filiis, & nepotibus emphyteuſim, primo venit ipſe, poſtea filii. deinde nepo-
3 tes. ¶ † Primũ tñ dictum eſt notabile. & p ipſum vr̃ determinari quæſtio, ſi cauſa vel articulus cõmittatur pluribus, vel vni eorum, an vnus poſſit expedire aliis non vocatis, & vr̃ ꝙ non, quaſi illa verba, vel vni eorum intelligantur alijs nõ valẽtibus, vel impeditis. in c. prudentiam. de offic. deleg. in ꝯriũ vr̃ text. in c. cũ plures. e titul. in 6. & l. non diſtinguemus. §. ſi plures. de arbitris vbi ſi cõpromittitur in plures, vel unũ ex eis, pōt unus ẽt alijs non impeditis ferre ſñiam. dicit Bar. ꝙ in cõcernẽtibus cõmodum eorum unus nõ ueniat, niſi aliis excluſis. Sed in his, q̃ cõcernunt eorum onus. locũ hẽt ꝯriũ. Alij ꝙ in his quę ex interuallo expediuntur locum habet quod hic dr̃, etiã ſi cõtineat onus: unde ſi executio teſtamenti cõmittitur pluribus, uel uni eorum, non admittiẽ unus, niſi alijs non ualẽtibus. iuxta c. fin. de teſta. Sed in his quæ ſtatim debẽt expediri, locũ habet ꝯriũ, ut illa clauſula operetur aliquid, ſed certè ſatis operareẽ, licèt tenereẽ requirere ſi eis impeditis pōt unus procedere. Si enim illa clauſula nõ eſſet appoſita, non poſſet. ut in c. uno delegatorum. de off. deleg. licet in executore ultimæ uoluntatis illius fauore aliud ſit in d. c. fi. & in arbitris de iure canonico. c. fi. de arbi. in 6. uñ ſecurus eſt tenere opi. Bar. quid ſi committatur ſimpliciter alio non adiecto? R̃ndeo intelligitur uno uel maiori parte eorũ, uel aliis requiſitis. l. reſcriptum. & ibi no. de pactis

1 *Hęres de reſtituendo grauatus ſi ſuccedat hęreditario debitori: nũ actio hęreditaria extinguatur nec reſuſcitetur per reſtitutionẽ hęreditatis.*

2 *Mora commiſſa in prima actione extinguitur cum ipſa actione.*

LEX LVIIII.

1 Educta. † Si hæres de reſtituendo grauatus ſuccedat hr̃ditario d̃bitori, actio hereditaria extinguiẽ nec reſuſcitaẽ per reſtitutionẽ hæreditatis, ideo in fideicommiſ. non tranſit, ſed loco eius contra hæredem, qui reſtituit, datur actio ex teſtamento, quaſi hereditas non ſit plenè reſtituẽda, niſi illud debitum ſoluetur, & uſuræ propter moram temporis præteriti ueniunt uſque ad diem ſucceſſionis, quo durauit illa actio & mora, ſed poſtea non ueniũt ſine noua mora. h. d. ¶ In tex. ibi, [ex Trebelliano.] id eſt per reſtitutionem, quæ fiat ex Treb. uidebatur cõtrariũ, quoniam ante reſtitutionem, ideo erat extincta. quia hęres tunc erat creditor, & ſucceſſit debitori, ſed per reſtitutionẽ deſinit eſſe creditor. & incipit eſſe fideicommiſſarius. unde uidebatur ꝙ ceſſante cauſa, ceſſaret effectus extinctionis. Sed cõtrarium eſt, quia naturale eſt, ut ſemel extinctũ nõ reſuſciteẽ, l. qui res. §. areã. de ſol. ideo fuit neceſſe prouidere fideicõmiſſario.

rio.¶In tex.ibi[actio]quia actio ex teſtamento, quæ dabat̃ pro
toto fideicõmiſſo reſtituendo, & tũc facta reſtitutione, dabit̃
etiam pro iſto debito, ad quod iſte hæres tenetur, tanq̃ hr̃s il-
lius debitoris, quia ſibi videtur ſoluiſſe, & tanquàm hr̃s teſtõ-
ris, qui ipſum rogauit de reſtituendo.¶In tex.ibi,[computabũ
tur].i.venirent reſtituendæ, ſed ꝯ, vſuræ exactæ per hr̃dem a de
bitoribus hr̃ditariis, non veniunt in reſtitutionẽ.j̃.ea.l.§.q poſt.
ſed iſta aditio hẽt vim exactionis. l. Stichum. §.aditio.j̃.de ſol.
Sol.verum eſt fictè, & non verè.Item ꝯrium loquitur de vſuris
currentibus pendente conditione fideicommiſſi, & ſic iudicio
teſtõris videntur perceptę, ſed hic fideicommiſſum erat purũ,
& cu currerant pro tpe ante hr̃ditatẽ aditã, & uiuo teſtatore.
2 ¶In textu ibi,[ita demum.]& ſic no.† ꝙ mora cũ prima actio
ne ſunt extincta cum ipſa actio.& ſic eſt neceſſaria noua mora,

1 **§.Cum hæreditas.** † Licèt hæres exigat quædã nomina debitorum, nõ per
hoc ſubijcit periculo aliorũ.h.d. Sed pp aliud poſſet teneri de
periculo, ſi eum vidiſſet labi facultatibus, & potuiſſet exigere,
& non exegit.l.ſi ſeruus.§.cum quid.de leg.j.quia teneretur de
lata culpa.l.mulier.§.ſi hæres.ſ.eo.

2 *Acceſſiones ciuiles, vt ſunt vſurę, pertinent ad fideicommiſſarium niſi per hæredem fuerint exactę.*

1 **§.Qui poſt tempus.** †Vſurę per hæredem exactæ nõ veniunt in reſtitu
tionem.Sed ſi non ſunt exactæ, actio pro eis competens in fi-
deicommiſ.tranſit. Item hæres ex fructibus iudicio teſtatoris
perceptis non tenet̃ ſoluere vſuras creditoribus hæreditariis, ſi
2 tamen ſoluit, non repetat fideicom.ſed ſortem.h.d.¶† Et not.
quia limitat & gl.l.poſtulante.§.ſed ſic in huiuſmodi.ſ.eo. Pri-
mo ergo limitat illum §.qui dicit acceſſiones ciuiles[vt ſunt]
pertinere ad fideicommiſ.quia verum eſt, niſi per hæredẽ fue-
rint exactæ, vt hic quia idem iudicium eſt in eis, quod in alijs
fructibus iudicio teſtatoris perceptis. Sed contra de principio
huius l.Sol.vbi dixi.¶Item no.in ver. [ac ſimiliter] ꝙ licèt hr̃s
de fructibus perceptis iudicio teſtatoris teneatur ſupplere fi-
deicom.ſi pendente ꝯditione, vel die res hr̃ditariæ ſunt perem
ptę.ſ.e.l.ſcribit Celſus.nõ tenet̃ tñ vſuras ſoluere creditoribus
hr̃dis, ẽt currentibus ꝓ illo tpe.Cõtrarium videbat̃, qa ſicut ha
bebat cõmodũ de fructibus, ita videbat teneri ad hoc onus an
nuũ, vel mẽſtruũ & ſi non hẽremus hũc tex.probabiliter dici
poſſet, qa hr̃s non lucratur ita ſimpliciter, qa dẽt ſibi in debitũ
& quaſi debitũ cõputare, & in omne illud, ꝙ hr̃ditatem dimi-
nuit.& tñ nõ in hãc cãm, qđ eſt mirandum.¶Item not.ꝙ licèt
a non teneatur ſoluere, ſi ſoluit, non repetat; nec[a] repetit tanq̃
non benè ſoluerit, & qđ plus eſt dr̃ in tex.ꝙ vr̃ ꝓprium nego-
tium geſſiſſe, & tñ nõ tenebat̃ inuitus, vel dic ſi creditor nõ pe-
tijt, non tenebat̃ ſoluere nec vſuras, & petitio vtriuſque tranſit
in fideicõ.Et hoc vult tex.ibi,[in his quoq; &c.]Sed ſi creditor
petijt, tenebatur ſoluere ſortem & vſuras, & poterat compelli,
ſed cũ reſtituit non retinet quod ſoluit ꝓ vſuris, ſed compẽſat
cum fructibus ꝙ aũt pro ſorte ſic.licèt in text. non dicatur l.ſi
quid poſſeſſor.de pet.hær.& ſ.e.l.q cccc.vbi non reſtituit niſi ꝙ
ſupereſt deductis oneribus hr̃ditariis.ſ.legatis & debitis, ſi eo-
rum petitio præceſſerit reſtitutionem.Primum dictum huius
§.intellige de vſuris currentibus pro tpe poſt aditam hr̃ditatẽ,
ſed ſi ante, ẽt ſi fuiſſent exactæ, pertinent ad fideicommiſ.tanq̃
res hæreditariæ, ſicut fructus tunc temporis percepti.l.ita tñ.§.
j.ſ.eo.item licèt non veniant in reſtitutionẽ, computantur in
quartam, ſicut & fructus j̃ eadem l.§.ante diem.

ADDITIO.

a Et ideo tradit hic cautelã pro hærede rogato poſt tp̃s Io.de Imola, vt interim non ſoluat de fructibus hæreditarijs hæres ipſe.

1 *Si quis fuit rogatus reſtituere hæredi, ſiue fuit dictum acceptis c.a cohærede; ſiue retentis c.ſemper illa c. computantur in quartam.*

1 **§.Nummis.** †Quod hæres percepit iudicio teſtatoris vniformiter a tertio vel cohærede,
totum computatur in quartã Treb.Si autem partim iure hæ-
reditario, partim iure p̃legati, primã partẽ imputẽt, ſcđam nõ,
& ſic p̃legata excedũt dodrãtẽ de ipſis detrahit̃ quarta, ſiue ſup
plet̃.h.d.de hoc in l.in quartã.ad l.Fal.põt totus §.intelligi qc-
quid gl.dicat ponendo caſum, qñ duo fuerunt inſtituti, & alter
eorum fuit rogatus reſtituere partem ſuam retenta vel perce
pta certa quantitate, vel corpore hr̃ditario. Hoc tamen ſcđo
caſu vt procedat quod dr̃ in tex.ꝙ non computat quod habet
a cohr̃de, non hẽt locum ſi rogatus eſſet reſtituere cohæredi,
quia quo ad eum computaret.l.Neſennius.ad l.Fal.ſed dẽt in-
2 telligi qñ fuit rogatus reſtituere tertio.¶†In text.ibi,[diuerſa
cauſa eſt]mutat caſum, qa ſ.qñ fuit rogatus reſtituere cohr̃di:
quo caſu ſiue fuit dictum acceptis c.a cohr̃de, de ſua burſa. ſi-
ue retentis c.ex parte ſua quæ ſunt reſtituenda, ſemper illa cẽ.
computantur in quartã, qa vniformiter recipiuntur. Primo
gr̃a ꝯdõnis implendæ.Scđo iure hr̃ditario, qa tota cẽ.poſſunt
redigi ex parte ſua reſtituẽda.hic qñ fuit rogatus reſtituere ter
tio, vt procedat qđ hic dr̃.¶In tex.ibi,[prædiorũ.]idem eſſet in
pecunia, qa ſi vnus eſſet rogatus reſtituere tertio retẽta illa pe-
cunia, partim haberet a ſe.partim a cohr̃de, & eſſet idẽ qđ in
p̃diis, vt dixi ſ.in l.Neſennius.quod ergo dr̃ in ver.[tanq̃.]debet
intelligi qñ non erat in hr̃ditate ſed poterat redigi ex rebus hr̃
ditariis.Iuſſus ergo reſtituere deductis c.cẽlent̃ grauatus dedu-
cere de parte ſua, non cohr̃dis.Sed qñ ꝙ iuſſus eſt retinere, re-
peritur in hr̃ditate, ſiue ſit ſpẽs, ſiue pecunia, non põt tota reti
neri de parte ſua, hoc voluit tex.j̃.ibi [quippe &c.]¶In tex.ibi,
[cũ aũt p̃dia.]qđ hic dr̃ procedit ẽt eo caſu, quo iuſſus eſt reſti-
tuere cohr̃di retentis certis prædiis, ita loquit̃ tex.tũc.n.quo ad
cohr̃dem, & quartam retinendam aduerſus eum imputet ſibi
partem, quã habet a cohærede, nec hic dr̃ ꝯrium. ¶Vltimò vi-
de gl.ſuper verbo.[perenti.]quæ recolligit mentem huius §.

2 *Appellatione redituum, an veniant partus ancillarum.nu.1.*

1 **§.Hæreditatem.** ¶†Partus ancillarũ & fœtus pecorũ ſubmiſſi loco demortuorũ
pertinent ad fideic.tanq̃ res hr̃ditariæ, nec p̃nt retineri, niſi ro-
2 gatus reſtituere, exceptis reditibus.†Et ſic vr̃ tex.ꝙ appellatio-
a ne redituũ[a] non veniant partus ancillarũ, licèt gl.colligat nõ-
tabile per ꝯriũ ꝙ veniãt, licèt non dicant̃ fructus, ſed nõ video
vnde colligat.¶In tex.ibi [q ſubmiſſi gregẽ &c.]ſub. ꝙ alii nõ
ſubmiſſi bñ p̃nt retineri p hr̃dẽ grauati, qa nõ ſolũ ꝯtinent̃ ap-
pellatione redituũ ſed fructus, & ſunt ꝑcepti ꝯdõne pẽdẽte, &
iudicio teſtõris, vñ ẽt ſi eſſet grauatus ſimpl̃r, non venirent re-
ſtituendi, multo minus ſi fuit rogatus reſtituere exceptis redi-
tib.ſed in pertinentibus non fit diſtinctio inter ſubmiſſos, &
nõ ſubmiſſos, immo indiſtinctè veniũt non retinẽdi.ſed illud
eſt mirabile:& videt̃ ꝯ.l.Paulus.§.j.ad l.Fal.vbi veniũt retinẽdi,
ẽt ſi ſimpl̃r fuiſſet iuſſus reſtituere, moltò fortius ſi iuſſus eſt
exceptis reditibus.Item per rõnem licèt partus nõ dicant̃ fru-
ctus, negari non p̃t quin dicant̃ reditus.l.ſexta.de vſufr.quia eſt
vocabulũ magis latum, & malè ſolutũ in gl.& per gl.intelligit
text.qñ partus fuerũt percepti poſt morã hęredis, ꝯriũ qñ ante
Sed mirũ eſt qũo gl. hoc dicat, quia hic fuit rogatus reſtituere
poſt mortem.ergo ante non potuit eſſe in mora.nõ video aliã
ſol.niſi quia l.Paulus.loquit̃ qñ ancillę fuerunt legatæ ſpãliter
in diem, vel ſub ꝯdõne, & interim fuerunt percepti partus, vñ
non veniunt, quia non fuerunt legati, & legatum matris parti
culariter nõ extendit̃.hic fuit fideicõmiſſum gñale exceptis re
ditib.rerũ hæreditariarũ:vñ verbũ reditibus ſumitur ſtrictius,
quia põt reſtringi ad reditus qui dicũtur fructus, & illi augẽt
hæreditatem in fauorem fideicom.ita intelligo iſtum tex.

ADDITIO.

a ¶Redituum.Sed an valeat legatum vſusfructus ancillæ infantis, Lu.Ro.ſing.ſuis tenet ꝙ ſic, per tex.quem ibi allegat.

1 *Fructus ꝑcepti iudicio teſtõris imputantur in quartam, ſecus in illis, q potuiſſent ꝑcipi a diligentiſſimo patreſa.non tñ fuerunt percepti.*
2 *Hęres non tenetur negotiari de pecunia hæreditaria, uel redigenda ex rebus hæreditarijs ad commodum fideicommiſſarij, nec ſibi poteſt imputari quare non fecit.*
3 *Sicut fructus computantur in quartam, ita uſus habitus ex illis rebus ex quibus nulli fructus percipiuntur, ut ſunt mancipia.*

3 **§.Ante diem fidei.** ¶ † Fructus percepti iudicio teſtatoris imputãtur in
quartam, ſecus in illis, qui potuiſſent percipi a diligentiſſimo
patreſa.non tñ fuerunt percepti.h.d.¶In tex.ibi,[fructus,] de
iſtis nõ erat dubium.ſ.e.l.ĩ fideicõmiſſariã.ſed poterat dubita-
ri de vſuris, & mercedibus, quæ non ſunt fructus, ſed acceſſio-
nes mere ciuiles, ſi fuerunt exactæ per grauatum, quæ non ve-
niunt reſtituendæ.ſ.ea.l.§.qui poſt.an ſaltem computentur in
quartam:& dic ꝙ ſic, ſicut fructus iudicio teſtatoris percepti.
¶In tex.ibi,[cũ aũt,]hic pone caſum, ꝙ hæreditate erant man
cipia, q̃ potuiſſet hæres grauatus vendere & vſuras acq̃rere, qđ
non fecit, & illis fuit vſus, & illa perierunt ſinę culpa grauati,
volebat fideicom.pretium.Item ꝙ vſuræ quas ꝑcipere potuiſ-
ſet grauatus cõputaret ſibi in quartã:dicit̃ hic ꝙ ad neutrũ te-
net, licèt p̃tiũ vſus teneat̃ cõputare ĩ quartã.h.d. Sil̃r & p̃tia ſer-
2 uorũ, ſi culpa grauati ꝑiiſſent ¶†No.ſm Ang.ꝙ hr̃s nõ tenet̃
a negotiari[a] de pecunia hr̃ditaria, vel redigẽda ex reb. hr̃dtiariis
3 ad ꝯmodũ fideic.nec ſibi põt ĩputari quare nõ fecit.¶†Itẽ not.
mirabile, ſicut fructus cõputant̃ in quartã, ita vſus habitus ex il
lis reb.ex q̃bus nulli fructus ꝑcipiunt̃, vt ſunt mancipia & hũc
caſum huiuſq; non habuimus, & ſic non haberemus iſtũ text.
videret̃ dubius.& hoc patet in tex.ibi,[vſus &c.] & cũ dicit ca-
ſum, intellige qñ interuenit culpa grauati, alias ꝯdiceret.verſi.
[deniq;,]vbi dicit ꝙ non tenetur de periculo mancipiorum.

ADDITIO.

a ¶Negotiari, An his teneatur negotiari pecuniã alienã, vide Soc.cõſ.iij.

1 **§.Quod ex hæreditate.** ¶†Rogatus reſtituere qđ ſupererit ex hęreditate, non tenetur ad fructus, nec ad luendas res bona fide
ſub.pignoratas.hoc dicit, vſque in finem, dic vt ſ.eod.l.Titius.
¶In tex.ibi,[cum ea verba.]poterat opponi, ꝙ cũ ſupereſſent,
venirẽt reſtituendi, quia rogatus erat reſtituere quod ſupereſ-
ſet tempore mortis.ſed poteſt reſpõderi ꝙ potius facit in ꝯriũ,

quia iſta verba inducunt diminutionem fideicommiſſi, quia per illa datur licentia alienandi, non ergo debent inducere argumentum vt faciat venire fructus pendente conditione perceptos, licèt hodie eventem, qui fructus non eſſent reſtituendi ſi ſimpliciter eſſet grauatus.

L E X LIX.

2 *Creditor quando ſuccedit debitori, & non habebat pignus, oĩs actio & obligatio tollitur, etiam ſi ſit rogatus de reſtituẽdo, ſed hẽt aduerſus fideicommiſſarium ius retentionis, vt poſſit ante omnia deducere, & ſi non retinuit per errorem, qualiter ſibi conſulatur.*

Quid ſi habebat pignus.

3 *Si legatum vni hæredum ſub condõne ſi non erit hæres, non videtur ſibi data licentia per hec verba repudiãdi in preiudicium fideicommiſſarii, & eis non obſtantibus poteſt compelli adire, licet debeat cõſeruari indemnis.*

Per dationem vulgaris ſubſtituti filio, an videatur data licentia abſtinendi & ſic an tollatur ſuitas.

4 *Sicut actio perſonalis præſupponit obligationem ciuilem, & naturalẽ, an ita etiam realis.*

Hypothecaria quod ſolo pacto tollatur, ſicut inducitur.

1 DEbitor. ¶† Si creditor debitori ſuccedat, & rogatus ſit hæreditatem reſtituere, pignus quod habet nõ extinguitur, nec quantum ad ius retentionis, nec quantum ad poteſtatem agendi hypothecaria, propter naturam pignoris, vel hypothecæ, quę eſt, vt non tollatur niſi creditori ſit ſolutum, vel aliter ſatisfactum, ſed obligatio ciuilis ad debitum, & etiam naturalis tolluntur iure confuſionis, ſed naturalis obligatio dicto caſu nõ tollitur, quia pignus ſine principali ſtare non poſſet, nec cogitur talis creditor reintegrare hæreditatem niſi ſibi ſoluatur debitum, vel de indemnitate promittat. h. d. vſq; ad §. ea q. Primo ponit thema, ex quo ſurgit quæſtio. Secundo arguit contra hęredem, ꝙ pignus ſit extinctum, quia obligatio principalis eſt extincta, vſque ibi, [igitur.] Tertio arguit pro hærede, ꝙ immo pignus non ſit extinctum, & hoc per locum ab effectu, quoniã habet ius retentionis aduerſus fideicõmiſ. ſi poſſidet, & ſi non poſſidet, ius agendi vſq; ibi, [remanet ergo.] Quarto dicit vnũ, propter quod reſpondetur ad oppoſitionem factam in cõtrarium contra hæredem, vſque ibi, [re autem integra.] Quinto & vltimo conſuluit hæredi eo caſo quo adhuc nõ adeat, vt ſit extra omnem dubitationem. ¶ In tex. ibi, [iure dominij vt poſſideret.] ſub. ſi fideicommiſ. contradicebat ꝙ non erat ſibi danda in ſolutum res illa, quia pignus erat extinctum per aditionẽ ſicut obligatio principalis. quæritur quid iuris? ¶ In tex. ibi [ſublata obligatione naturali,] arguendo dicit, nam intra patet cõtrarium in ver. [remanet ergo.] vel dic ꝙ non refertur ad caſũ iſtum hæc argumẽtatio, ſed ad regulam, quæ eſt, quòd per aditionem hęreditatis omnis obligatio & actio tollitur iure

a confuſionis. [a] l. debitori. C. de pac. ergo pignus non poteſt cõſiſtere, vt in regula cũ principalis. ¶ In tex. ibi, videamus de effectu rei.] id eſt de effectu pignoris, an duret, quia ſi durat. & pignus durat, per locum ab effectu, qui bonus eſt, vt no. in l. conſtitutionibus. ad municip. Eſt autem duplex effectu pignoris. ſ. retentionis, & actionis, ſed ambo durant vt ſequitur. ergo & pignus, ꝙ duret primum oſtendit: ſi hæres poſſidet pignus, fideicommiſ. nullam habet actionem, per quam poſſit auocare. nam aut volet intentare pignoratitiam, quæ ſolet competere debitori, & non poteſt, quia illam non poteſt habere niſi tanquam hæreditariam, ſed cum debitori nunquam inceperit competere, qa non oritur niſi poſt ſolutionem, vel ſatisfactionem. l. ſi rem. §. omnis de pign. acti. non poteſt dici ꝙ fuerit reperta in hæreditate, ergo nec quod tranſiuerit in fideicõmiſ. aut volet intentare actionem ex teſtamento, tanquam fideicommiſſum non fuerit plenè reſtitutum, & tunc ſi illa res non fuiſſet obligata, poſſet, quia non retineret niſi vt hęres, cũ nullam aliam cauſam haberet, & vt hæres poſt reſtitutam hæreditatem non poteſt retinere, hoc probatur. ſ. l. proxi. & l. ita tamen. §. qui ex Trebelliano, ſed quia ſibi eſt obligata, & ſibi non eſt ſatisfactum, retinet vt creditor, & ſic licitè, vnde nõ poteſt compelli actione ex teſtamento ad reſtituendum. Item ſi non poſſidet, habet ſeruianam. i. hypothecariã pp eius naturã quæ eſt vt nunquam tollatur niſi ſoluto debito, vel aliter creditoris ſatisfacto, & hic neutrum factum eſt. & ſi dicat̃ quomodo ſtare poteſt acceſſoria ſine principali? Reſpondetur, ſi principalis eſſet funditus extincta, ſtare non poſſet. ſecus ſi nõ funditus. Pone exemplũ ꝙ principalis actio ſit ſublata præſc. quo caſu tollitur ciuilis actio non naturalis, licèt paretur exceptio. vt notat̃ in l. ſi. rem ratam hab. nam tunc poteſt ſtare hyp. cum effectu, vt non detur exceptio, vt patet in l. cum notiſſimi. C. de præſc. xxx. vel xl. an. vbi perſonalis tollitur xxx. annis. ſ. ope exceptionis. & non hypothecaria, & patet in l. intelligere. de lui. pign. in caſu autẽ noſtro, licèt omnis obligatio & actio tollatur, quia non poteſt ſibi ipſi eſſe obligatus. qñ tamen duo cõcurrant, ꝙ hẽt pignus, & rogatus eſt hrditatẽ reſtituere, cũ pignus remanere debeat p ſupradictã rõnẽ, & ſine principali nõ põt: remanebit ergo obligatio nãlis, nõ dico ꝙ remanet actio, hic eſt verus intellectus: non eſt ergo hoc propter aditionem coactam, licèt Bar. ita intelligat, quia coacta aditio hẽt voluntatem, licèt coactam, quæ ſufficeret ad tollendã naturalem ſicut

2 ſufficeret ad inducendam. † Vnde Bart. nõ rectè conſiderauit, ideo diſtingue, qñ creditor ſuccedit debitori, aut non habebat pignus, & omnis actio & obligatio tollitur, ẽt ſi ſit rogatus de reſtituendo, ne ſibi ipſi ſit obligatus, vt no. in l. frater a fratre. in fi. gl. mag. ff. de cdõ indeb. hẽt tñ aduerſus fideicommiſſarium ius retẽtionis, vt poſſit ante oĩa deducere. l. irritũ. C. ad l. Fal. & ſi non retinuit p errorem, nõ hẽt actionẽ primã, ſed aliter ſibi conſulitur, vt no. ſ. e. l. ita tñ. §. qui ex Trebelliano. in glo. fi. Aut habebat pignus, tũc aut non erat rogatus reſtituere, vel etiam illud pignus erat alteri obligatum, & ſic non dubitabat ꝙ extincto iure pignoris res poſſit ab alio auocari, & idẽ per oĩa, vt ſit extincta actio principalis, & pignus. de primo patet per ſupradicta. de ſecundo patet, qa cum res ſit effecta ſua irreuocabiliter. nõ põt in ea durare pignus. l. neque pignus. de regu. iur. Aut erat rogatus reſtituere, & ſic erat facta ſua reuocabiliter, & non extinguitur pignus, & aditio nõ hẽt vim ſolutionis, ne remaneat in dãno. Idem ſi eſſet alteri obligata ẽt p poſterius, qui poſſet auocare ſi pignus extinguit̃, quaſi de ſecundo effectus primus, re à primo liberata. l. ii. de pigno. act. hoc ergo caſu ne ſua diligẽtia ſibi noceat, & ne ſit deterioris cditionis, qa dñium habeat, durat adhuc pignus ad quod vide tex. cum glo. in l. i. cũ gl. fi. C. ſi anti. cre. & ſic ſibi durat ius retinendi, & etiã & agendi, vt hic patet, & pp hoc ne offendatur regula iuris cũ principalis, ſtatuit̃ hic & remaneat obligatio naturalis ſup debito principali, Et ſic dico ꝙ lex iſta locũ haberet ẽt ſi ſpõtè adiuiſſet. Et ex iſtis collige notabilia q̃ plura per te, & ẽt patet intellectus ad gl. hic dicunt quidam ꝙ recitant opi. q̃ nihil valẽt,

3 & tenet primam opi. q̃ declarat, vt ſ. dixi. ¶ † Vltimò not. circa fi. ibi, [in ipſius voluntate &c.] ꝙ ſi legatur vni hrdum ſub cdõne, ſi nõ erit hrs, non vr̃ ſibi data licentia per hæc verba repudiandi in præiudicium fideic. & eis non obſtantibus põt compelli adire, licèt debeat conſeruari indemnis, vnde facit ꝙ per dationem ſubſtituti vul. filio nõ videatur data licentia abſtinẽdi, licèt cõiter doc. dicãt cñrium, & ſic non efficit̃ de neceſſario voluntarius nec tollitur ſuitas. facit l. Iulianus. ſi quis omiſ. cauſa teſtamẽti. ibi nõ vt arbitriũ. ¶ † No. ex illa gl. q̃ incipit [dicũt] quæ in ſecunda opi. ſentit, ꝙ ſicut actio perſonalis, quæ pręſupponit obligationem ciuilem, & naturalem, ita realis, quod reprobatur, qa realis nullam pręſupponit obligationẽ, ſed orit̃ ex iure reali, vel dñio. Hinc eſt ꝙ hypothecaria ſolo pacto tollitur, ſicut inducitur. l. ſi tibi. §. de pignore. de pact. iuncta l. j. de pign. act. quod nõ eſſet ſi præſupponeret dictas obligationes quia ciuilis nec tollitur nec inducitur ſolo pacto. iuxta no. in l. ſi vnus. §. pactus. ſupra de pactis.

A D D I T I O.

a Pro quo facit l. Stichum. §. aditio. ff. de ſolu. & adde quod tum ẽt perdi hæres etſi ſit grauatus fideicõmiſſo, vt hic. quanquã Bal. cõtra in l. debitori. hic alleg. in ii. col. ver. vlt. circa iſtã part. Et vide eund. Pau. in l. ĩ ponẽda. C. ad l. Fal. & Raph. Cu. in cõſ. 37. poſt med. & Ang. ĩ cõſ. 209.

2 *Deſcendẽs p lineã femininam non põt ſtipulari aſcẽdenti, nec econtra, niſi ſuper re ſua, quæ durat ſua, & quid fauore libertatis, vel dotis.*

1 §. Ea quæ. † Ea quæ non capiunt̃ ex vltima voluntate, ſed aliũde, nõ cadũt in fideicõmiſſum vniuerſale, ad hoc allegat̃ ſm Dy. facit ſ. eo. l. ſi res. in prin. ¶ In tex. ibi, [pacta erat,] ſubau. ẽt per ſtipulationẽ, quia mater ſtipulari non potuit, ẽt ſi fuiſſet præſens, fortius ſi erat abſens, vt patet ĩ fi. cũ dicit, ꝙ p errorẽ fuit iudicatũ cñriũ, & dos adiudicata ma-

2 tri tanq̃ ex vtili pacto. † vnde allegat̃ ꝙ deſcendens per lineam femininam non poteſt ſtipulari aſcendenti, nec econtra, niſi ſuper re ſua, quę durat ſua. l. Publia. de pollic. qa quilibet extraneus poſſet, ſed hic res. i. dos non durat ſua. Itẽ niſi fauore libertatis. l. quoties. C. de dona. quę ſub modo. Item fauore dotis, qñ quis daret dotẽ pro muliere, & ſtipulatur illi reddi. quia ẽt ſi non ſtipularet̃, daret̃ ſibi actio, vñ ſtipulatio iuuatur iuris auxilio l. legitima de pactis hic eſt caſus in l. Caius. de qua gl. opponit. hic dabat pro ſe. & ſtipulabat̃ alteri, vnde tunc nõ vertitur fauor dotis nec illa ſine ſtipulatione actio. hẽret, vnde nec habet ex ſtipulatione. ¶ Vltimò vide quod habet̃ in l. apud Celſum. §. quòd ſi is. de doli excep. pro principali dicto huius §.

L E X LX.

1 PAtronus. † Quãdo fideicommiſſum eſt omnino indebitum, per reſtitutionẽ non tranſeũt actiones ex Trebelliano. h. d. ¶ In tex. ibi, [nõ fuit debitum.] nec ciuiliter, nec naturaliter, ſm verum intellectũ, licèt glo. videat̃ dicere ꝙ ſaltẽ naturaliter erat debitũ pp voluntatem defuncti, ſed illud pcederet qñ adeſſet poteſtas delinquendi, licet deeſſet ſolẽnitas, iuxta l. cũ qs. de iur. & fac. igno. ſed hic deficiebat poteſtas. l. cũ patronus. de leg. ij. vnde ſi adeſſet ſolennitas, hoc præceptum non obligaret patronum, nec naturaliter, vnde ſiue ſoluat errore iuris, ſiue facti repetit. l. ſed & ſi me putẽ. de cõdi. & dem. & plenè no. e ti in l. j.

L E X

LEX LXI.

1 PAulus. †Etiam ſi quota pars nõ ſit in fideicõ-
miſſo,ſi tñ eſt in ſolutione, & ſoluat,
tranſeunt actiones ex Trebelliano. h.d.notabiliter
ſecundum intellectum Bartol. per hoc limitatur l.
cogi.§.& generaliter. ſ.eo. cum ſi. vbi non habet locum Treb.
qñ relinquitur certa res,vel pecunia, non quota pars hrditatis.
nam eſt verum, niſi pretium relinquatur tanquã pretiũ quo-
tæ, & detur facultas hæredi dãdi illã quotã. certè etiam ſi non
detur expreſſe. cenſet data,quia quãdo quãtitas debetur reſpe-
ctu certæ rei,ſoluta quãtitate liberatur ab illa re.l.ſi verò.§.fin.
ſolu.mat.¶In tex.ibi,[tantum quantum pro vncia] i.quãtum
valet vna vncia. i.xij. pars hæreditatis meæ,& ſic non expreſſit
quantitatem,ſed retulit ſe ad vnciam, vel quotam, ideo dice-
batur relicta quantitas reſpectu certę quotæ,& illa erat in obli
gatione,non quota.vt ſ.de leg.j.l.quidam teſtamento.§.ſi tibi.
tñ quota erat in ſolutione.¶In textu ibi,[magis quantitatem.]
dic,& ſic non haberet locum Trebellianum,tñ contrarium in
fi.determinat,ac ſi vncia fuiſſet relicta,quod intelligo ſi graua-
tus eligat vnciam,& eam reſtituat, vt tranſeant actiones, ſed ſi
recuſat adire,non putarem ꝙ pp hoc fideicõ. compellatur adi-
re,quia non cogitur eligere vnciam, vel poteſt dici ꝙ compel-
latur etiam vnciam eligere,quia hoc ſibi nihil nocet.

1 *Dos data per patrem filiæ non cadit in fideicommiſſum vniuerſale ab ea relictum*
2 *Per ſpeciale fideicommiſſum poteſt filia grauari in dote, quatenus excedit legitimam.*
3 *Licèt filia non dotata a patre poſſit ſe dotare de bonis reſtitutioni ſubiectis,non ſic poterit dotare filiam ſuam: cum ſibi nõn incumbat onus dotandi,ſed patri,& quid ſi eſſet caſus,in quo caſu incumberet, & quid in filio grauato ſi haberet filiam.*
4 *Quid ſi habebat filiam maritatam ſine dote,an poterit ſibi dotem conſtituere de illis.*
Si poſuit in monaſterio,an poſſit ſibi dare quod conſuetum eſt.
5 *Si filia,quæ ſe dotauit de illis bonis mortua eſt in matrimonio ſine liberis, relicto extraneo hærede,an illa dos reuertatur ad ipſum,quia diminuerat fideicommiſſum.*

LEX LXII.

1 A Filia. †Dos data per patrem filiæ nõ cadit in fi-
deicõmiſſum vniuerſale ab ea relictum.
2 hoc dicit. ¶† Opp.de l.fin.in §.filiæ.de leg. 2.Sol.per
ſpeciale fideicommiſſum poteſt filia grauari in do
te quatenus excedit legitimam, vt hic eſt caſus ſecundum cõ-
munem intellectum,licet in legitima non poſſit grauari, & li-
a cèt dos videatur ſuccedere[a] loco legitimæ, & alimentorum,
quæ nõ poſſunt auferri,& licet pater poſſit compelli ad dotan
dum.l.qui liberos. de ritu nupt.poſt eius tamen mortẽ poteſt
grauari in dote, quatenus excedit legitimam. Sed in generali
fideicommiſſo relicto a filia non cadit dos data vel promiſſa,
etiam ſi legitima excedat,vt hic eſt caſus, ſed an poterit de reſi
duo detrahere legitimam & Trebellianicam? Reſpondeo ſi
dos ſufficeret ad legitimã nõ poſſet, quia cõputatur in adem.
l.quoniam nouella. C.de inoffic.teſtam, ſed quatenus deficit.
poſſet detrahere,ſed Trebellia.videtur integrè detrahere poſ-
ſe ſi fuit rogata poſt tempus, quia in ea non videtur dos data
computari,cum non percipiatur iudicio teſtatoris. ſupra ad l.
Falci.l.pater filiam,& argumento.ſ.eodem.l. debitor.§. ſi plu-
ra enim computatur in legitimam quam in Trebellianicam,
vt dixi in l.in quartã.ſ.ad l. Falci. Sed cõtra de auth. cõtra roga-
tos.C.eo.& de eo quod dixi in l.mulier. §. cum proponeretur.
ſ.eo.Solu.ibi, quando dos non erat data vel promiſſa per pa-
trem pro filia, ſed ipſa volebat ſe dotare de bonis reſtitutioni
ſubiectis quod poteſt,vt dictis iuribus, tamen hoc eſt verum
quãdo legitima ad dotẽ non ſufficeret, vel Trebellianica,aliàs
ſecus,& ſic dicto caſu computatur in Trebellia.vt ibi, ſed in ca
3 ſu huius l. dos nõ computatur in Trebellianicam. ¶†Vltimò
b circa caſum illarum[b] legum gloſſ. hic dicit verbum notabilé,
ꝙ licèt filia nõ dotata a patre poſſit ſe dotare de bonis reſtitu-
tioni ſubiectis,non ſic poterit dotare filiam ſuam, cũ ſibi non
incumbat onus ſed patri.Innuit ergo ſi eſſet caſus, in quo ſibi
incumberet, quia pater erat pauper, vel alia cauſa,vt not.in l.
4 mulier,de iure dot. poſſet ſicut ſeipſam.† Eodem modo filius
de reſtituendo grauatus poteſt de bonis ſubiectis reſtitutioni
dotare filiam ſuam,quia hoc onus ſibi incumbit, & hoc ſi nõ
habebat alia bona, & communiter tenetur. Quid ſi habebat
c filiam[c] maritatam ſine dote, an poterit ſibi dotem conſtitue-
re de illis?vel quid ſi poſuit in monaſterio, an poſſit ei dare qđ
conſuetum eſt Bar.tangit in illa authẽ.vel quid ſi captus eſt,an
5 poſſit ſe redimere?dic vt ibi no.Sed ego quęro quid ſi filia quę
ſe dotauit de illis bonis mortua eſt in matrimonio ſine liberis
relicto extraneo hærede, an illa dos reuertatur ad ipſum, quia
diminuerat fideicommiſſum: videtur quòd ſic,quia ceſſat cau
ſa ſcilicet fauor matrimonij, ne remaneret indotata. In con-
trarium eſt caſus in §.cũ proponeretur vbi remanet apud ma-
ritum hæredem eius.

ADDITIONES.

a Vt l.quoniam nouella.C.de inoffi.teſt.& in hoc vide per Phi.Corn. cõſi. 100.inci.nõ caret. in 3.parte per totum,& dominum Bart.Soc.in conſi. 207.inci.In cauſa domine Annæ.ver,quinimmo etiam probat.in 3.parte & adde an id verum ſit etiam ſtante ſtatu. quod filia dotata non ſuccedat.per eund.Paul.conſi.108 incip.ſuper eo de quo quæritur, & in cõſi. ſeq.inci.ſi dicta Cornelia.& conſi.133.incip. licet iſta domina, quibus adde Bal.& Cy.in l.ſancimus.C.de nup.& adde an ſtante dicto ſtatuto ſupra legitimam conſtitui poſſit per Alex.in conſi.7.in 2 parte.
b ¶Illarum in materia huius l.vide Bal.conſi.72.2.lib.& conſi.140.& cõſ. 102 & conſi.22.eod.lib.
c ¶Filiam.Adde Are.conſi.36. vbi ſoluit quòd hoc priuilegium competit ſolis filiis & deſcendentibus.

1 *Ceſſante cauſa dilationis,ceſſat dilatio.*
2 *Si cauſa propter quam data eſt nulla,quod ſimiliter dilatio erit nulla.*

1 §.Alumno. †Ceſſante cauſa dilationis.ceſſat dilatio.
h.d ſm Dyn.facit l. ſiquis hæres ita ſcri-
2 ptus,de acq.hær. †Adde ſi cauſa pp quã dilatio eſt data ſit nul-
la ſimiliter & dilatio.l.cum pater.§.curatoris.de leg.ſecundo.&
& ibi no.per gloſ. & Bar.item adde l.fi.in fi.C.qui admit.ad bo.
poſſ.& ĵ.de verbo.obl.l.continuus.§.cum ita.in fin. ¶In tex.ibi
[certam pecuniam &c.] & ſic non loquitur de fideicommiſſo
vniuerſali, vnde non congruit titulo.¶In text.ibi,[Sempronio
mãdauit] Iſte eſt merus executor,quia non fuit ſibi factum le
gatum,ſed alumno; ſecus ſi fuiſſet ſibi factum,& rogatus reſti-
tuere alumno,quia diceretur legatarius, non executor.l. ſi qs
Titio.de leg.2.inter quos eſt differentia magna,qa primo caſu
legatum ſi fieret caducum, nõ remaneret penes executorem.
l.Lucius.§ j. de leg.2. Secũdo caſu remaneret d.l.ſi quis Titio.
Item dixi ꝙ eſt merus,& ſine commodo, quia non gaudet in-
teruſurio medii temporis,cum fuerit iuſſus eas præſtare alum
no,& ideo non cauet,ſecus qñ non eſſet merus.l.ſi pluribus.de
leg.j.iuncta l.diuus.ſ.ſi cui plus quam per l.fal.¶In tex.ibi.[alũ
no.]Quid ſi nõ alumnus,ſed executor mortuꝰ eſt interim? Re-
ſpondeo,ſtatim finitũ eſt officiũ executionis,& poſſet alumnꝰ
ſtatim petere pecuniã,etiã ſi eſſet cõmodum habiturus.l.liber
to.§.fi.de an.leg.ſecus ſi eſſet legatarius, quia hæredes eius nõ
pñt cõueniri ab alumno antequã potuiſſet defunctus l.Publiꝰ.
§.Titia.de cõdi.& dem.& l.ex his.qñ dies leg.ced.facit ſ.de vſu-
fruct.leg.l.vxori vſufr.& l.gñali.§.duas. ¶In fi.ibi, [poſſe] ſ.ſta-
tim petere.ꝯrium videbat,qa non videbãtur eſſe melioris ꝯdi-
tionis ſubſtituti,ꝗ eſſet alumnus ſi viueret,dicto §.Titia. ſed ip
ſe ſi viueret non poſſet ante vigeſimũ annũ. Sed dic ꝙ hoc cõ-
tingeret eius fauore, ne diſſiparet, ſed iſte fauor hodie ceſſat.
Sed quid ſi non habuit iſtos ſubſtitutos? Rñdeo hrdes eius.ad
ad quos trãſmittit iſtud legatũ,qa tps illius ætatis non fecit hic
ꝯdõnem eo qa primo fuit factũ legatum purũ in eius pſona.&
iuſſus fuit poſtea ille accipere.& poſt tps dare,vt no.gl.l. Seius.
ſ.eo.p d.l.ex his,ſtatim poterũt petere,ſicut pñt ſubſtituti,quia
eſt eadẽ rõ.licèt glo.in l.Seius.ꝯriũ determinat,quã reprobaui
p hũc §.vbi eſt caſus ꝯ eã, ſecus ſi dilatio eſſet appoſita fauore
grauati.d.§.Titia.Vltimo iſta l.facit ad q.de qua tetigi in l.mu-
a lier.ſ.eo.& quã tangit Io. And.in addi.in rub.de ſecun.nup.fa-
cit etiam ꝯ,de ſtatulib.l.cum.hæres.§.ſed alius eſt ibi caſus.

ADDITIONES.

a ¶L.mulier.Adde Bal.conſi.incip.proponitur,quod Manf.4.lib.

2 *Poſſeſſio nec fideicõmiſſario acquiritur ſine apprehenſione,nec etiam hæredi,& morte extinguitur,& quod per aditionem non acquiratur ea, quæ in hereditate reperiuntur.*
An in fideicommiſſo ſemper requiratur reſtitutio verbalis.
3 *Dominum eorum,quæ ſunt alienata per hæredem,quod tranſeat in fideicommiſſarium ſine reſtitutione,ſed in non alienatis non tranſit ſine reſtitutione verbali.*

LEX LXIII.

1 FActa. †No.ꝙ reſtitutio verbalis tantum operat
in perſonam fideicommiſſarij quantum
ad tranſlationem iurium vtiliũ, quãtũ aditio in per-
ſona hæredis,quantũ ad acquiſitionem directorũ ſi-
ne apprehẽſione poſſeſſionis.licet regula ſit in ꝯrium. l.tradi-
tionibꝰ.C.de pactis.ſed hic fit cũ authoritate l.& ſenatuſcõſul-
2 ti,†poſſeſſio vero nec hæredi,nec fideicõmiſſario acquirit ſine
apprehẽſione, quia eſt facti,& morte extinguitur, & per adi-
tionem non acquiritur,ſed illa acquirũtur, quæ in hæreditate
reperiuntur.l.j.§.Scæuola.ĵ.ſi quis teſta.liber eſſe iuſſ.fue. Simi
liter nec tranſit in fideicõ qa poſſeſſio hæredis non erat hęredi
taria,ſed propria,vnde non tranſit, ſicut nec alia iura per eum
quæſita,ſ.eod.l.cum hæreditas. & ĵ.eodẽ.l.ſi hæres pecuniam.
Sed an ſemper requiratur reſtitutio uerbalis,certũ eſt ꝙ in aliq
bus caſibus,qui habentur in l.ſancimus. C.eo. non requiritur.
Bart.addit alium caſum in quadam diſputatione,quę incipit,
filiũ.ſ.qñ eſt fienda eccleſiæ,quia cum trãſeant dñium ſine tra-
ditione l.fi.C.de ſacr.ſanc.ec.eod.modo ſine reſtitutione,quod
3 Bal.reprobat in d.l.fi.dic ut ibi.¶†In ultima gl.ibi, [dic ut ſ.e.
l.Mercellus.&c.]quia dñiũ eorum, quæ ſunt alienata per hæ-
redem, tranſit in fideicommiſſum ſine reſtitutione odio hęre-
dis,qui ſibi abſtulit poteſtatem reſtituendi, ſed in non aliena-

ſis ſiue poſſideantur per hæredem, ſiue non, non trãſeunt ſine reſtitutione verbali, vt hic a contrario ſenſu. ſ. eo. l. reſtituta.

1 §. Si is, qui hæreditatem. †Iura trãſeũt in fideicõmiſſariũ, ẽt ſi hæres fuerit conuentus actione ex ſtipulatu ſuper fideicõ miſſo interpoſita. h.d. non ergo inſpicitur titulus actionis, ſed origo obligationis, quæ proceſſit ex teſtamento, vt hic, & l. tut.
2 de fideiuſſ. & l. id quod. de donationib. ¶ † In textu ibi, [ſtipulatus ſit. ſ. per titulum vt leg. no. ca. quia fideicommiſſum erat in diẽ, vel ſub conditione, & ex iſta ſtipulatione fuit hæres conuentus, & reſtituit, videbatur ꝙ iura non tranſirent, quia tranſitus fit authoritate ſenatuſconſul. quod loquitur qñ hæres cõuentus actione ex teſtamento, vel officio iudicis, compulſus eſt adire & reſtituere, ſed certè actio ex illa ſtipulatione ſuccedit loco actionis ex teſtamento, vel officio iudicis.

1 *Illa, quę fiunt per hæredem, vel contra eum, poſt reſtitutam hęreditatẽ ſuper bonis hęreditarijs, fideicommiſſario non nocent.*
2 *Ius cauſatum in perſonam authoris mei poſt ius mihi quęſitum, non nocet mihi, ſed bene poteſt prodeſſe, ſi tendit in eius fauorem.*
3 *Geſta per meum auctorem antequam ab eo cauſam haberem nocent mihi, quando habui cauſam ex ſua mera voluntate.*
4 *Confeſſio cedentis facta poſt ceſſionẽ, an noceat ceſſionario, & ſic an proſit debitori, & quæ iura remaneant apud cedentem poſtquam ceſsit.*

1 §. Si hæres. †Illa, quæ fiunt per hęredem, vel cõtra eũ, poſt reſtitutam hæreditatẽ ſuper bonis hę
2 reditarijs, fideicommiſſario non nocent. h.d. † & ſemp allegatur ꝙ ius cauſatum in pſonam authoris mei poſt ius mihi quęſitũ non nocet mihi, ſed bene põt prodeſſe, ſi tendit in eius fauorẽ, ſ. eod. l. filiam fratribus. Item procedit quod hic dicitur, niſi habeat cauſam neceſſariã ad id quod habuit originem ante ius mihi quæſitum, vt patet in l. ſi patroni. §. fi. ſ. eo. vbi erat incepta lis ante reſtitutionem, & poſt reſtitutionẽ lata fuit ſententia ꝯ hæredem, qui dr̃ habere conſequentiam ad principium litis. l. de qua re. de iudi. ideo mihi nocet, vt ibi dixi, & etiam glo. dicit hic. Intelligo iſtum tex. niſi fideicommiſſarius fuerit citatus in iſta lite agitata ꝯ hæredẽ, quia noceret ſibi ſiue eſſet contumax, ſiue liti aſſiſteret, iuxta no. in l. in cauſæ. §. interdum. de mino. ¶ In tex. ibi, [aut litem ceſſerit,] puta tranſigendo, vel cõfitendo in fauorem aduerſarij, iſta nõ nocẽt fideicõ. cui primo erat ius quæſitũ, cũ non ſit in poteſtate hæredis ſibi auferre. l. ſi patrem. §. fi. quemadmo. ſeruitus amit. Certè iſta cũ non fiant ex neceſſitate, ſed ſpontè, etiã ſi facta eſſent ante reſtitutionẽ, fideicõ. nõ noceret, licèt ſecus in ſentẽtia lata ante reſtitutionẽ
3 l. cũ hr̃ditas. ſ. eo. q̃a illa fertur cõtra inuitũ. †nec obſtat l. ſi ſuperatus. §. fi. de pig. cum ſim. vbi geſta per meum authorẽ ante quã ab eo cãm haberem, nocet mihi, quia illud verum qñ habui cauſam ex ſua mera voluntate: vnde cum confeſſio & trãſactio, & cæteri actus voluntarij nocerent mihi: ſecus ſi poſt vt no. in l. præſes. de pign. ſed hic hæres ex neceſſitate habet reſtituere, ideo actus merè voluntarij etiam facti ante reſtitutionẽ,
4 nõ nocẽt fideic. licèt ſecus in neceſſarijs, † & allegatur iſte text. ꝙ cõfeſſio cedentis poſt ceſſionem non nocet ceſſionario, de quo p Dy. in l. ſeruũ filij, in §. j. de leg. j. Bar. tangit hic aliqua ſatis confusè, & quotidie ad eum remittit, & non intelligunt dicta eius, quia obſcurè loquitur, & imperfectè: an pactũ, tranſactio. vel confeſſio cedentis noceãt ceſſionario, ſi fiant cũ ſciente vel ignorante ceſſionem factam, & an requiritur ſcientia p aliquem de modis. l. 3. de noua. tangitur, & ibi dixi in l. ſi cum
a emptore. de pact. & multos vidi errare in hoc art. ¶ Aduerte ª quantum ad propoſitum, aut quærimus an cedens poſtquam ceſſit, poſſit agere ꝯ debitorem, & facere cõdemnari, & ſic an ſibi ipſi nocuerit ceſſionem faciẽdo: aut quærimus an poſt ceſſionẽ poſſit facere aliquẽ actũ, qui tẽdat in præiudiciũ ceſſionarij. Primo caſu ſi apud cedentem nulla iura remanſerunt, q̃a habebat vtilẽ, & illã ceſſit, & tunc agere non põt, & ille ꝯ quẽ facta eſt ceſſio, põt repellere, & extra caſum l. 3. quia agit ſine actione. l. ſi pupilli. §. videamus. de neg. geſt. idem ſi ſibi remãſerunt directa, ſed inutilia, vt cõtingit qñ habens directa cedit ex neceſſitate, vt in hærede rogato de reſtituendo. l. j. §. j. ſ. e. & eadem rõne in procuratore, qui actionẽ quæſiuiſſet nomine domini, nã p actionẽ mandati põt cõpelli ad cedẽdũ. l. poſſeſſio. §. & ſi poſſ. j. de acq. poſſ. & eſt eadẽ rõ q̃ in hærede, hoc ſentit Ang. hic, quod placet, Si verò penes cedentem remanſit directa nõ omnino inutilis, quia ex voluntate ceſſit, iſto caſu locũ habet illa l. 3. ꝙ in tribus caſibus de quibus ibi, non poteſt agere: extra illos poteſt, quia non agit ſine actione. Dico tñ ꝙ illud quod exigeret teneretur reſtituere, ſi ad commodum ceſſionarij erat facta ceſſio. probatur in l. Celſus. §. ꝙ ſi is. ſecus ſi ad cõmodum cedentis, vt j. dicã in 2. caſu dic clarè, aut ceſſio fuit facta ad commodum cedentis, qđ cõtingit qñ illud, qđ exigeret per ceſſionarium, eſſet reſtituendum cedenti, q̃a ſic eſſet actũ inter eos, & tunc ipſe cedens non ceſsionarius reputat̃ eſſe dominus, ideo oẽs actus prędicti valid ſunt, & ſibi nocẽt, nõ ceſſionario. Intellige, ꝙ etiam ſi agat, ceſsionarius poterit ſibi opponi de pacto vel cõfeſsione cedentis, ſi poterit probare ꝙ oẽ commodũ ſit apud ipſum reuerſurum. d. l. ſi cum emptore. Si verò facta ſit ad cõmodum ceſsionarij, ꝙ eſt qñ cõmodum eſt ſibi remanſurũ, licèt facta ſit ex cauſa emptionis, & ſic vertitur cõmodũ ẽt cedentis quantũ ad pretiũ, ſed non eſt curandum, tũc aut eſt actus q ſi non noceret ceſsionario, debitor remaneret in dãno, q̃a ſoluit, vel tranſegit, & ſoluit partẽ, tũc diſtinguitur, aut ignorabat ceſſionẽ, & nocet ceſsionario ne remaneat in dãno ſiue culpa. l. fi. de trãſac. aut ſciebat, & tũc qualitercũq; ſciat, ẽt non ab ipſo ceſsionario, nec per aliquem de modis cõtentis in l. 3. tunc non nocet ceſsionario. & ſibi imputet debitor, poſtq̃ ſciebat ceſſionem factã, ita intelligo gl. in l. fi. Si vero non remaneret in damno, ſed non lucraretur, vt ſi cedens fecit pactum, vel confeſſus eſt debitorem non debere, tunc ſiue ſciuerit, ſiue ignorauerit ceſsionem factam, iſta nõ proſunt debitori, nec nocent ceſsionario, cui cedens poſt ius quęſitũ nõ potuit preiudicare. l. ſi patrem. § fi. quemadmo. ſerui. amit. & liga iſta ad digitum. quia illuminant tibi intellectum circa iſtũ paſſum, in quo Doctores confuſiſsime & imperfectiſsime loquuntur: videte modo, quia quotidie veniunt de facto.

ADDITIO.

a Aduerte. vide Spe. in titu. de ceſ. actio. in §. i. Bar. hic, & in l. ex aſse, ſupra eo. Bar. in l. i, C. de act, & ob. per Lud. Roma. conſi. 102. Bal. in rub C. quę in frau. & conſi. 103. 2. lib. Ang. conſi. 258. Pau. de Caſt. conſi. 83. Soc. cõſi. 12. vbi multa dicit in materia ceſſionis.

---

1 §. Si quis maiorem. ¶ †Quatenus reſtitutio fit plus debito reſpũ quotę, nõ trãsferunt̃ actiones, ſec⁹ ſit reſpectu certę rei vel ſummę. h. d. in fi. ibi, [transferri actiones.] ſub. inſolidum. nã inſolidũ fuiſſent translatę, ſi illam rem vel ſummam retinuiſſet, ſecus in primo caſu, quando fuit rogatus reſtituere quartã, & reſtituit dimidiam. nam non tranſeunt niſi pro quarta, nam ſi illa reſtituiſſet, non pro maiori reſtituiſſet, ergo ſi pro maiori reſtituit, quia authoritas ſenatuſconſul. non ſuffragat̃, non in plus tranſeunt. Sed ꝯ ꝙ immo tranſeant, & competat repetitio. l. patronus. in fi. ſ. eo. gl. dicit ibi aderat voluntas teſtatoris, hic non niſi pro quarta. Tu dic ꝙ etiã ibi non tranſeunt pro eo quod nõ erat debitum, licet adeſſet voluntas, quia non aderat poteſtas. vt ibi dixi. Et quod ibi dicitur de repetitione, intellige pro reb⁹ corporalibus de facto reſtitutis, non de actionibus, quia nullę ibi translatę erant.

1 §. Si hæres ante. †Quęſita per ſeruũ hr̃ditariũ ante factam reſtitutionẽ non cadũt in fideicommiſſum, niſi ſit rogatus heres reſtituere cũ omni incremento. ſed nec tunc cadũt, ſi contẽplatione hęredis quęſita ſunt, h.d. primum dictum procedit quãdo ſunt quęſita die vel conditione pendente. & ſic iudicio teſtatoris, & poſt aditã hęreditatem, vel negligentia non petentis. Si vero mora herędis interueniente, ſecus. l. ita tamen. §. j ſ. eodem. Itẽ ſi ante hęreditatem aditam, vt in fine huius §.

1 §. Reſcripto. † Licèt fideicõmiſſarius tardauerit implere conditionem dandi, non tñ tenetur ad vſuras medij tp̃is, quoniã fructus interim percepti ad heredem pertinent. Sed ſi fideicommiſſarius eos percepiſſet de facto, non impleta conditione bene teneret reſtituere. h. d. ¶ In gl. ibi, [eſt alia ratio,] & pp iſtam rationẽ videtur dicẽdũ, ꝙ ẽt ſi hr̃s nullos fructus pcepiſſet de hr̃ditate, adhuc procederet qđ hic dr̃, ꝙ non tenet̃ fideic. ad vſuras medii tp̃is, q̃a illa quantitas non debebatur, ergo &c. l. ſi pupillus. de verb. oblig.

2 *Si conditio, ſub qua hæres grauatus de reſtituendo fuit inſtitutus eſt impoſsibilis de natura, vt ſi digito cœlum tetigeris, vel de iure, vt ſi hominem interfeceris, conditio habetur pro non appoſita, & inſtitutio cẽſetur pura, & heres poteſt compelli adire.*
3 *Quid ſi conditio erat poſsibilis de facto & de iure.*
4 *Accurſius accurrit, & ſuccurrit contra tenebras iuris ciuilis.*

§. Si ſub conditione. Iſte §. eſt infraſcatus in tex. & glo. iõ vr̃ difficilis
1 prima facie. h.d. † Heres de reſtituendo grauatus, cogitur implere conditionẽ, ſub qua fuit inſtitutus ſi erat poteſtatiua, & conſiſtebat in facto, & illud non erat turpe, nec difficile, altero deficiente nõ cogitur implere, & de rigore iuris fideicommiſſum non debetur, ſed de equitate pretoria debetur, & circa cõditionem prouidet̃ prout habetur in tex. h. d. vſq; ad §. ſi cũ ſuſpecta. Primo loquit̃ qñ illa quatuor cõcurrebant vſq; ibi, [ſi vero turpis] Secundo qñ alterũ deficiebat. Iſta ſecunda ſubdiuiditur. Primo ponit quid iuris de rigore, vſque ibi. [ſi in danda] ſecundo quid iuris de equitate. Iſta ſecunda ſubdiuiditur in tres, primo quando deficiebat ſecũdum, quia conſiſtebat in dãdo, vſque ibi, [ꝙ ſi conditio.] ſecundo, quando deficiebat tertiũ, q̃a illud factũ erat turpe, q̃a heredi reſultabat turpitudo. vſq; ibi, [ſi vero nominis.] tertio, quando deficiebat quartum, q̃a illud factũ non erat facile, quia non tranſiturum, ſed duraturum. vnde licèt eſſet honeſtum, tamen ſi diſplicebat, reputabatur diffi-
2 cile. diſtingue pro intellectu tex. & glo. Aut cõdõ, ſub qua hr̃s grauatus de reſtituendo fuit inſtitutus, eſt impoſsibilis de nã. vt ſi digito celũ tetigeris, vel de iure, vt ſi hominẽ interfeceris, qđ reprobatur iure diuino & humano, & non loquit̃ iſte §. ſed eſt dicen-

dicendũ,ꝙ ꝯdõ hr̃ pro non appoſita,& inſtitutio cẽſetur pura.
l.j.de cõd.inſti.& hr̃s põt compelli adire,ac ſi eſſet pure inſtitu-
5 tus.† Aut illa ꝯdõ erat poſſibilis de facto & de iure,tũc aut non
erat in ptãte hr̃dis,vt ſi erat cauſalis,vel mixta, & nõ loquit̃ iſte
tex.quia circa hanc nõ habet ſe interponere vt compellat im-
plere.l.ſi cui.§.fi.in fi.s̃.eo.ideo eſt expectandũ ꝙ impleat̃ , nec
põt aliter cõpelli adire.s̃.eod.l.ſed & ſi alio,in fin.cum ſeq.Aut
erat in poteſtate hr̃dis,tunc aut concurrebant iſta tria,quia cõſi
ſtebat in facto ipſius hr̃dis, & ex illo nõ reſultabat hr̃di turpitu
do,& erat factũ facile,qa tranſitoriũ,vt ſi aſcẽderit capitolium
& procedit prima pars huius §. quia hr̃s cõpellitur illam cõdi-
tionẽ implere,nec ante põt adire q̃ impleatur. Si verò aliquod
iſtorũ deficiat,nõ cõpellit̃,ſed remittitur ſub.neceſſitas implen
di. Ex hoc ſequit̃,ꝙ ſi nõ impletur,nec põt adiri hr̃ditas,fideicõ
miſſum dẽtur, hoc vult ſecunda pars in ver.[ſi verò.] vſque ibi,
[plus.n.] ſupplendo tex.ibi aſſignat̃ ratio,quare fideicommiſſũ
nõ debet,quia nõ debet deberi vltra q̃ teſtator voluerit, & teſta
tor ex quo inſtituit ſub condõne non vr̃ velle ꝙ hr̃s hẽat,& per
ꝯñs nec fideicõ.niſi ꝯdõ impleat̃ vſque ad ver.[ſi in danda,] legẽ
do ver.[plus n.] ſ̃m tertium modũ gl.referendo ad proxima.ſ.ad
ver.[ſi verò turpis.] non ad principium.§. vt vult prima expoſi-
tio,licèt illa ẽt ſit bona in ſe. Quicquid tñ ſit de rigore iuris, de
æquitate aliter prouidetur,nã ſi nõ ꝯſiſtit in faciendo,ſed in dã
do,cũ iſta cõdõ poſſit per aliũ impleri l.fi.de cõd inſti. deberet
fidei.implere.Idẽ ſi cõſiſteret in facto hr̃dis , qđ poſſet per aliũ
explicari.d.l.ſi cui.§.fin. Si verò non põt per aliũ impleri,& tale
factum eſt turpe,non tamen reprobatũ a iure ciuili vel nãli, vt
ſi portauerit nomẽ inhoneſtũ,vt hiſtrionis,vel gladiatoris, tũc
hr̃s nõ cõpellitur implere, & ea non impleta de iure ciuili non
põt hr̃ditatẽ adire,qa cõdõ iſta de iure ciuili non remittitur,ſed
bene remittitur p edictũ p̃toris mortui, de quo ſit hic mentio ,
ſed nõ habemus,& illud ſufficit ad remiſſionẽ:ideo hic dat̃ du
plex practica.primo ꝙ p̃tor interponat decretũ per qđ decernat
poſſe vti actionibus hr̃ditarijs,ac ſi conditio eſſet impleta,& hr̃-
ditas adita & reſtituta. Alia, ꝙ hr̃s cogatur agnoſcere ſecũdum
tabulas,& reſtituere, & tunc fideic. vtetur actionibus p̃torijs ,
qa habebit bonorum poſ.hæred. petit.& fideic. hoc vult verſi.
[ꝙ ſi cõdõ.] ſatis ſcrupuloſus ſ̃m Bar. Interdum nõ reſultat tur-
pitudo,quia erat nomẽ honeſtũ, tunc bñ faceret hr̃s condõnẽ
implere,ſed ſi non vult,nõ compellitur qa cum non ſit factum
tranſitoriũ,reputatur difficile, ſi non placèt, ideo nõ compelli
tur implere, qa remittitur a prætore ratione prædicta , ſiue ſit
nomẽ honeſtũ,ſiue inhoneſtũ,& poterit cõpelli ad petẽdũ bo.
poſ. Sed ſi hr̃s impleret,poſſet cõpelli adire. Et ideo eſt caſus in
quo bonorum poſſeſſio eſt neceſſaria qñ nõ poteſt adiri de iu
re ciuili,& eſt illa de qua hic,& iureiu. de futuro.l.q̃ ſub condi-
tione.de ꝯdi.inſtit. Eſt & alius caſus ſupra eod.l.ſi hæres inſtitu
ta.de alijs dic C.vnde cogna.l.certum. Sed an ſit dr̃ia inter hos
caſus qñ erat honeſtum nomen,& qñ inhoneſtum. Reſpõdeo
ſic,quia ſi eſt honeſtum remittitur ẽt ad cõmodum hr̃dis,licèt
non eſſet rogatus reſtituere,vt ea nõ impleta poſſit petere ſecũ
dum tabulas. Inhoneſtum verò non remittitur ad commodũ
hr̃dis. Sed ſi non eſſet grauatus,hẽret implere neceſſario, alias
non haberet commodum hr̃ditatis,ſed ad commodum fidei-
commiſſarii remittitur, qa non compellitur implere ad cõmo
dum illius,ita vñr Doct. intelligere tex. Et ex hoc vr̃ ſequi , ꝙ ſi
eam non impleat,poſſit retinere quartã, licèt ſponte bonorum
poſſeſſionem petierit,& reſtituerit,non ſic in caſu præcedenti.
Ex his remanet iſte text. expeditus cũ ſuis glo.quæ ſunt magis
4 obſcuræ q̃ tex.& confusè loquuntur.† Et nota gl.in verbo.] con
ditio.] quia Accurſius in toto corpore iuris non facit mentionẽ
de ſua perſona,niſi hic.quidam tamen dicũt ꝙ non fuit ſua gl.
ſed Franciſci eius filii,qui Accurſius accurrit & ſuccurrit cõtra
tenebras iuris ciuilis. quod eſt veriſſimum.

1 **§.Si cum ſuſpecta.** † Si hr̃s adiuit coactus,fideicõ
miſſarius detrahit Fal.de reli
ctis ab hr̃de,vel ſimpl̃r,non de relictis a ſe,ideo dixi coactus,qa
tũc hr̃s non detrahit quartã,& illa proficit fideicõmiſſario, non
legatarijs,qui habebant illã quartã cõtribuere vna cum fideicõ
miſſario.l.qui cccc.s̃.eo.& ſeq.qñ ſimpl̃r fuerũt facta legata, vel
nominatim ab hr̃dibus.hoc dr̃ ibi,& hic ĩ prima parte, ſecus ſi
nominatim a fidei.hoc dr̃ in ſ̃a parte.ſed aduerſus ꝯfideicõmiſ-
ſarium non detrahit hoc caſu,& ſic ſua diligẽtia pdeſt fideicõ-
miſſario.l.ex aſſe.s̃.eo.q̃ gl.allegat pro ꝯ̃ria,& l.cogi.§.idẽ Metia
nus.cætera dic vt.s̃.eo.l.j.§.idem Neratius indiſtinctè.

1 **§.Si Titius.** † Si defalcatum fuit cõmodum, defalcatur
etiam onus,ſi id quod remanet, non ſuffi-
cit ad illud.h.d.alias ſecus.l.liberto.de ann.legat.& no.gl.hic cla
ram & pulchram,aliam habes in l.Plautius,de cond.& demõ.

1 **§.Iulianus.** † Fideicõmiſſarius vniuerſalis p̃fertur ſub-
ſtituto.h.d. Et nota caſum, per quem repro
batur vna lect.ĩ l.ſi patroni.§.fi.s̃.e.qa illa p̃ſupponit,ꝙ ſi hr̃s hẽt
ſubſt.vulg.& alium per fideicommiſſum, ꝙ ſi repudiat heredita
tem, deuoluitur hr̃ditas ad ſubſtitutũ vulg. & fideicõmiſſarius
excluditur.quod eſt ꝯ̃ iſtum tex.quia non poteſt repudiare in p̃
iudicium fideic. & in fauorẽ ſubſtituti vulga. vt etiam eſt caſus
C.eo.l.non iuſtam. Legitur aũt in gl.tribus modis, quælibet eſt
bona.tene primam,tanq̃ magis notabilẽ:videbat̃ ꝯ̃rium,qa hæ-
res fuit rogatus reſtituere Titio in caſu, quo ſit hr̃s , & in caſu ,
quo non ſit,fuit Sẽpronius vulgariter ſubſtitutus,& rogatus re-
ſtituere Meuio vr̃ licẽtia data Meuio,vt poſſit repudiar̃.& face-
re eã deuenire ad ſubſtitutũ vul.& ſic Titius fide.nõ poſſit ipſũ
compellere adire. Cõtrarium eſt,ꝙ immo poſſit compellere, ſi
cut ſi ſubſtitutum non hẽret,nec vr̃ data illa licẽtia, arg.s̃.eod.l.
debitor.in fi.principij , immo vr̃ vulgaris ſubſtitutio facta ſolũ
eo caſu,quo primus fideicommiſſarius non curat habere here-
ditatem,vt ſicut primo fuit ſubſtitutus, ita præferatur.

1 *Negligentia heredis in non petendo bonorum poſſ.poſſ.intra tempus debi-
tum,fideicom.non nocet.*
2 *Hæres ſi permiſit labi tp̃s actionum particularium hæreditarium,& debi
tores ſunt libertati,iſta negligentia nocet fideicommiſſario,vt debitores
non poſſint amplius conueniri,& ei conſulatur contra heredem.*
3 *Plus nocet lapſus termini, qui innititur authoritate legis, quàm expreſſa
repudiatio,quæ fit ab homine,& poſſet fieri in fraudem legis non iuſtã,
quę ratio ceſſat in legis diſpoſitione.*
4 *Pręſcriptio plus nocet, quàm pactum.*
*Hęres ſi non confecit inuẽtariũ intra tempus,ꝙ hoc non noceat fideicom-
miſſario,quominus poſſit facere.*
*Negligentia heredis in non inſinuando teſtamentum intra tẽpus ſtatuti,
non nocet fideicommiſſario,ſed debet ei tempus reſtitui.*

1 **§.Si quis bonorum.** ¶† Negligentia hr̃dis in nõ
petẽdo bo. poſ. intra tẽpus
debitum,fideic.non nocet.h.d.Pone exemplum per §.ſi in dan-
da.s̃.ea.l.qñ ꝯdõ reijcit̃ a p̃tore,quo caſu eſt neceſſe petere bon.
poſ.ſi nõ petiit intra tp̃s,& ſic eſt amiſſa,hoc non nocet fideicõ-
2 miſſario,qa dẽt tp̃s reſtitui,quod eſt notandum.¶† Opponitur,
ꝙ non reſtituat̃ tp̃s.j.eo.l.ſi hr̃s.in fin.Sol.in tempore actionum
particulariũ hr̃ditariarũ,qđ hr̃s permiſit labi, & debitores ſunt
liberati,nam negligentia iſta nocet fideic.vt debitores amplius
non poſſint conueniri,dico tñ ꝙ conſulitur ꝯ̃ hr̃dem,ſi non in-
terpellauit,quia fuit in lata culpa , de qua tenetur l.mulier.§.ſi
hr̃s.s̃.eo.ſicut ſi eſſent effecti non ſoluendo,quia tenetur de ne-
gligentia commiſſa in non exigendo.l.ſi ſeruus.§.cũ quid.de le
3 gatis primo. ¶† Item opp. ꝙ ipſo iure non currat tp̃s bon.poſſ.
cuius ꝯ̃rium hic dr̃,ꝙ currit,& reſtituitur per iudicem,quia lap-
ſus termini hẽt vim repudiationis,ſed repudiatio expreſſa non
nocet fideic.l.nam quod.§.j.s̃.eo. Sol. plus nocet lapſus termini
qui innititur authoritate l.q̃ expreſſa repudiatio,quæ fit ab ho-
mine.& poſſet fieri in fraudẽ l.non iuſtam.C.eo. quæ rõ ceſſat
in l.diſpoſitione.ad hoc Bal.allegat iſtum §.facit l.ſed ſi inter.de
ſeru.vrb.prædio.facit quod no.in l.proprium. communia præ-
4 dio.quod plus nocet p̃ſcriptio,q̃ pactũ.¶† Vltimò facit ſi heres
non confecit inuentarium intra tp̃s, hoc non nocet fideic.quo-
minus poſſit facere.vide Bar.in l.in ratione.§. quod vulgo.s̃.ad
legem Falcidiam. Facit ẽt ꝙ negligentia hr̃dis in non inſinuan
do teſtm̃ intra tp̃s ſtatuti diſponentis,ꝙ teſtm̃ non valeat,ſi non
fuerit per hr̃dem inſinuatum intra illud, non noceat [a] fideicõ-
a miſſario,ſed debeat ei tempus reſtitui,

A D D I T I O.

a ¶ Non noceat. Adde vt per Imo.hic,& vide Bal.in l.ii.circa principiũ.C.
qui.res iud.non nocet,& pulchras q.vide per eundem in l.ii.C.de iur,
do impe,& vide eundem in l.hac conſultiſſimã.C.qui te.fac.poſs.Bar
tol.in ſimili in l.fi.§.ſimili,de iur.de lib.& in l.fi.ſupra qui.mo.pig.vel
hypo.ſol.& in l.is poteſt,de acq.hæred.

1 **§.Admonendi.** † Ille,qui non eſt ſoluẽdo ſicut po
teſt vni ex ſeruis ſuis relinquere li-
bertatem directam in fraudem creditorũ, ita poteſt relinquere
hereditatem per fideicommiſſum,& libertatẽ directò, vel p fi-
deicommiſſum.vide l.qui ſoluendo non erat duos apolonios ,
de hæred.inſtituend. In fi.tex.ibi,[ſed ex ſententia legis.] ſubaudi
Aeliæ Sentiæ, quæ ſolum permittebat vt ſeruum directò cum
libertate poſſet inſtituere in fraudem creditorum fauore publi
co,vt haberet hr̃dem l.quia intereſt.de interrog.acti.ſed ſi nõ in
ſtituitur,ſed alius,& rogatur ſibi reſtituere hereditatem,ceſſant
verba l.& ſic non poterit conſequi libertatem in præiudicium
creditorum , quia videbatur ꝙ non poſſet hr̃dem compellere ,
quia non poſſet ſibi hr̃ditas reſtitui:& ſic hæres remaneret im-
plicitus , contrarium eſt quia fideicommiſſarius loco hæredis
eſt.l.ſi necem.de bo.lib.& s̃.eod.l.poſtulante, ante fin.& ſic ha-
bet locum ſententia l.licèt deficiant verba.

2 *Obligatio naturalis ſola cedi poteſt,ſicut ciuilis & naturalis,& per talẽ
ceſſionem tota obligatio tranſeat in ceſſionarium , & nihil remaneat
apud cedentem,*
Officium iudicis ceditur.licet non ſit actio,vel ius.
3 *Obligatio naturalis non diſtinguitur in directam,& vtilem.*
Facilius ſeparatur ab oſſibus naturalis,quam ciuilis.

L E X LXIIII.

1 **SI eius pupilli.** † Sola nãlis obligatio, qua
defunctus tenebat̃,vel aliud
ſibi per reſtitutionem hæreditatis, totaliter tranſit in
fideicõmiſſariũ, & nihil remanet penes hr̃dem , ideo

impediat ſoluti repetitionẽ ſi fiat ſolu. per fideicõmiſſariũ, vel
fiat ſibi poſt reſtitutã hr̃ditatẽ, ſecus ſi fiat per hæredẽ, vel hr̃di
poſt hr̃ditatẽ reſtitutã, ſed ſi ante, idẽ quod in fideicõmiſſario.
h.d.¶ In tex.ibi[ſi ſoluã.]ſubaudi ꝑ errorẽ iuris ꝗ impedit repe
titionẽ naturalis debiti ſoluti. vel ꝓpriè loquẽdo nõ ſufficit ad
repetendũ naturale debitũ ſolutũ.l.error.C.ad leg.Falc.ſecus ſi
ꝑ errorẽ facti vt ibi.Si aũt ex certa ſciã, nõ haberet dubiũ l. cui⁹
per errorẽ,de reg.iur.quia ẽt oĩ iure indebitũ non repeteretur.
¶ In tex.ibi,[ꝙ ſi hæres poſt reſtitutionẽ.] ſecus ſi ante, vt in fi.
prin.nam iſta naturalis obligatio erat penes eum paſſiuè, ſed
poſt reſtitutionẽ nulla obligatio eſt penes eũ,immo tota eſt pe
nes fideicõmiſſariũ:ideo ſi ſoluit ꝑ errorẽ iuris repetit. ideo qñ
omni iure eſt indebitũ.quocũq; errore ſoluat̃,repetit̃ l.ſed & ſi
2 me putẽ.de ꝯdi.indeb.multò fortius ſi per errorẽ facti. ¶†No.
ergo primò, ꝙ obligatio naturalis ſola cedi põt, ſicut ciuilis &
naturalis,nã reſtitutio vim ceſſionis habet, dubiũ tñ eſt,ꝗa ceſ-
ſio eſt ordinata ad actionẽ cedendã,ſed ſola naturalis non pro-
ducit actionẽ:vñ videbatur ꝙ in ea non caderet ceſſio. ꝯriũ dñt
Doc.arg huius l.nã & officiũ iudicis cedit̃.l.ſi mino.de admi.tu-
to.& facultas facti,licèt nõ ſit actio,vel ius.vide Bar. in l.i. in fin.
de ope.no.nun.Illud tñ notabile colligit̃ ex ſcd̃o caſu,nõ ex pri
mo, ꝗa primus loquit̃ in obligatione paſſiua,q̃ nõ cedit̃.Sed ſe
cũdus in actiua,q̃ cedit̃. Itẽ allegat̃ ꝙ ꝑ talẽ ceſſionẽ tota obliga
tio tranſit in ceſſionariũ,& nihil remanet apud cedẽtem, ſicut
3 videmus in actione vtili,vt no.s̃.eo.l. ex aſſe.†Item ꝙ obligatio
naturalis non diſtinguit̃ in directã & vtilẽ,ſed ſi eſſet directa, il-
la nõ tranſiret.Ex his nota ꝙ facilius ſeparatur ab oſſibus natu
ralis,q̃ ciuilis,vt hic.iuncta l quis ergo caſus.de peculio.¶In gl.
q̃ incipit[.i.non alia.]in fi.ibi.[verum eſt qñ prima erat ciuilis &
naturalis.[Aduerte diligenter] ꝙ ẽt tũc haberet locum qđ hic
dr̃.ſ.ꝙ ſi hr̃s poſt reſtitutã hr̃ditatẽ per errorẽ iuris ſolueret,poſ-
ſet repetere:licèt penes eũ eſſet ciuilis obligatio directa,& ꝑꝑ ip
ſam ẽt naturalis quæ erat ſibi coniuncta,& ẽt actiones paſſiuę,
q̃ erant inutiles ope exceptionis fauorabilis,q̃ inducit repetitio
nẽ indebiti ſoluti errore iuris,ſicut ſi nullo iure eſſet debitũ.l.ꝗ
exceptionẽ.de ꝯdi.inde. maioris ergo efficaciæ eſt naturalis ſo-
la non eliſa exce ꝗa impedit repetitionẽ ſoluti ꝑ errorẽ iuris. d.
l.error.q̃ ciuilis naturalis ſimul iuncta, & eliſa exceptione fauo
rabili:ſecus in odioſa.d.l. qui exceptionẽ.Pro declaratione gl.q̃
incipit[.ſ.fideicõmiſſario.]opponit̃ ꝯ ſ̃m caſum, dũ dr̃ ꝙ ſi pu-
pillus,qui erat tm̃ nãliter obligatus,ſoluit fideic. ſuo creditori,
vel hr̃di ante reſtitutã hr̃ditatẽ,nõ repetit:ꝗa ſoluit ei, cui nãli-
ter tenebat̃, ſecus ſi ſoluiſſet hr̃di poſt reſtitutã hæreditatẽ : ꝗa
ſoluiſſet ei,cui nullo iure tenebat̃. Contra,in primis duobus vr̃
ꝙ repetere poſſit: nã licèt maior naturaliter debitũ ſolutũ ꝑ er
rorẽ iuris nõ repetat,pupillus tñ vel adultus repetũt de iure ſpe
ciali:ꝗa perſona facit locũ repetitioni.l. interdũ. de ꝯdi.indebi.
& l.fi.C.ſi aduer.ſol.gl.dicit ꝙ de iure cõi iſti nõ repetũt, vt hic,
ſed ſi quærit̃ an repetant de iure ſpeciali per reſtõnem in inte-
grũ,dicendũ ꝙ ſic,vt in ꝯrio.Sed Placen.dixit ꝙ in l.interdũ.nõ
requiritur reſtitutio,immo pupillus mero iure repetit nãle de-
bitũ ſolutũ quocunq; errore, cum in illa l. de reſtitutione non
fiat mẽtio,licèt in maiore pupillo requiratur reſtitutio.d.l.fi.ꝓ
ſua opi.allegat caſum hic in ver.[at ſi hæredi.]Sed gl.dicit ꝙ iſte
ver.non facit pro eo:ꝗa loquit̃ qñ ſit reſtitutio hr̃di poſt reſtitu
tã hr̃ditatẽ:quo caſu ẽt nãliter nihil debebat̃.l. interdũ. loquit̃
qñ ei cui tenebatur & nãliter:quo caſu mero iure non repetit,
vt eſt caſus hic in ver.[& ſi eius.]qñ ſoluitur fideic.poſt reſtitutã
hr̃ditatẽ,& in fine qñ hr̃di,ante reſtõnem.& ſic torquet ꝯ Plac.
meritò dicit d.l.interdũ q̃ vult ꝙ repetat, nõ poſſe intelligi niſi
mediantę reſtõne.Br̃ difficile eſt,ꝙ illa l.quę eſt in titulo de cõ-
di.indeb. loquatur de reſtõne:ideo ſꝑ placuit opinio Placẽ. nõ
per hunc tex.quia gl. bene reſpondit: ſed ꝑꝑ illã l. ibi. q̃ ſimpl̃r
loquit̃:& de reſtõne non facit mẽtionẽ, tũc illa l. ꝯdiceret huic
directò.qualiter ergo ſoluemus? Rñdeo:intelligo iſtum tex. qñ
pecunia pupillo mutuata erat ſalua, quo caſu licèt non teneat̃
niſi nãliter:illa tamẽ eſt efficax ad agendũ, nõ ꝙ per ſe actionẽ
producat,ſed ꝑꝑ eam datur actio in factũ ex reſcripto Impera-
toris,ne locupletet̃ cũ alterius iactura.l.iij.commo.in prin. vbi
probatur & l.gñaliter.de ꝯd.ind.licèt Doc.videantur dicere, ꝙ
tũc nãliter & ciuiliter teneatur,quod eſt falſum, quia de rigore
eſſet tũc obligatus,& nõ fuiſſet neceſſariũ reſcriptũ, de quo in
d.l.3.nimirum ſi non repetit:nec de iure cõi, nec de iure ſpãli,
quinimmo ẽt ſi per errorem facti:quia non eſt indebitum, ex
quo põt retorqueri per actionẽ datiuã,licèt non natiuã.l.gñã-
liter debet intelligi,& loquitur qñ non erat ſalua:& ſic nãlis nõ
erat efficax ad ad agendũ. ideo dic ꝙ tunc petit ſine quacunq;
reſtitutione per illã l.notabilem.Cætera dic vt ibi dixi.& iſtum
intellectũ ſemper habui hic,& ibi,& ceſſant infinitæ ambages.

§.Si quis rogatus. Hr̃s hr̃dis decedẽtis añ reſtõnẽ
& poſt aditionẽ cogit̃ reſtitue-
re & quatenus eſt hr̃s,trãſeũt actiones.ꝯcordat s̃.eo.l.ſi quis. § j.

§.Si patronus. Patronus poteſt grauari in legitima
reſtituenda filio liberti. h. d. quia nõ
dicitur debita quando libertus habet filios. facit l. 4. de condi.
& demon.cum ibi notatis.

2 Quare in aditione requiritur ꝙ præcedat iuſſus patris, vel domini, &
non ſufficeret ratihabitio ſequens, ſed illa ratihabitio haberet vim
iuſſus quo ad aditionem quæ fieret poſtea, & tamen in reſtitutione hę
reditatis, & bonorum poſſeſſione, ſufficiat ſubſequens ratihabitio.
3 Filius non obligatur ex voto.
4 Quare pater vel dominus poteſt recipere reſtitutionem delatam filio
vel ſeruo, etiam ſine voluntate filij vel ſerui: & hęreditatem, vel bo
norum poſſeſſionem delatam filio vel ſeruo, non poſſunt adire vel ac-
quirere ſine voluntate filij, vel ſerui.
5 Si filius ſit pupillus, an patris conſenſus ſufficiat ad adeundum.

LEX LXV.

1 **SEruo inuito.** †Reſtitutio hr̃ditatis non po
teſt fieri ſine volũtate domi-
ni præcedente,vel ſequente,licèt in aditione hæredi-
tatis requiratur iuſſus pręcedens:ſed dño ſine volun-
tate ſerui fieri põt, licèt in aditione,& bo.poſ.voluntas ſerui re-
quirat̃. In duobus ergo reſtitutio,& bonorũ poſſeſsio ſunt ſimi
les ꝗa non requiritur, ꝙ iuſſus p̄cedat, ſed ſufficit ratihabitio,&
ſunt diſsimiles ab aditione, in qua requiritur, ꝙ iuſſus præce-
dat.Itẽ reſtitutio in alio differt a bonorũ poſſeſsione,& ab adi-
tione,& põt fieri dño ſine volũtate ſerui. Sed bonorũ poſſeſsio
delata ſeruo, & ẽt aditio hr̃ditatis eidẽ delatæ non pñt fieri per
dñm ſine volũtate ſerui.& hoc vult in effectu.Duo ſunt viden-
2 da. † Primũ quare in aditione requirit̃ ꝙ p̄cedat iuſſus pr̃is vel
dñi,& non ſufficeret ratihabitio ſequens, nec faceret aditionẽ
reconualeſcere.ſed expediret de nouo fieri, & illa ratihabitio
haberet vim iuſſus,quo ad aditionẽ q̃ fiet poſtea l. ſi quis mihi
bona.§.iuſſum.& tñ in reſtitutione hęreditatis & bonorũ poſ-
3 ſeſsione ſufficit ſubſequens ratihabitio,† Dicunt Doc.quia adi
tio pẽdet ex mera voluntate adeuntis, & ſic aſsimilatur voto,
qđ ꝯſiſtit in mera volũtate vouentis,ſed filius non obligatur ex
a voto, [a] ergo nec adit: ſed reſtitutio,& bon.poſſ nõ conſiſtũt in
mera voluntate fideicõmiſſ.& bon poſ.immo requiritur actus
reſtituentis,& ẽt ꝙ adeatur Iudex:nec põt rõ melior aſſignari.
4 primũ probatur in l.ſi rem.§.voto.de polli.† Secũdo eſt videndũ
quare pater,vel dñs põt recipere reſtitutionẽ delatam filio, vel
ſeruo,ẽt ſine voluntate filij vel ſerui : & hæreditatẽ vel bonorũ
poſſeſsio. delatã filio vel ſeruo non poſſunt adire vel acquirere
ſine voluntate filij vel ſerui? rñde, quia pro hæreditatis reſtitu-
tione cõpetit actio ex teſtõ, quæ dr̃ ius quæſitum,& de perſona
filij,vel ſerui, cui acquirit̃, tranſit recta via & immediatè in pa-
trem,vel dñm. vnde nõ habet requirere eorũ voluntatẽ : ſed ꝓ
hr̃ditatis aditione, vel bonorũ poſſeſsione cõpetit quędã facul
tas,quæ dr̃ ius quærendum, non queſitum, & talia iura non q̃-
runtur patri:vt patet in querela inofficioſi,quę non acquiritur
patri.l.Papinianus,circa prin.de inof. teſt. Idẽ aditio debet fieri
per filium,vel ſeruũ,& ſine ipſis non poſſet fieri, quia debet fie
ri voluntate ipſius,non alterius.l.iij.de hæredib.inſti. Bonoruꝫ
poſſeſsio verò poſſet peti per dñm,quia nõ pendet ex mera vo-
luntate,tamen ſeruus debet conſentire,aliàs non quæritur, ita
5 debet intelligi hic.†Vltimò quæritur, ſi filius ſit pupillus an pa
tris ꝯſenſus ſufficit ad adeundũ? vr̃ ꝙ nõ, quia patris authoritas
hoc iure non erat ſufficiens ad obligandum pupillum.l. fi. §.j.
de verb.obl. contrarium eſt verum.l.ſi infanti. C. de iure delib.
nec obſtat ꝯriũ,quia loquitur in mera obligatione. Sed ſi obli-
gatio eſt iuncta cũ acquiſitione,vt ꝯtingit in aditione, vel bon.
poſ.vel reſti.tunc ſufficit, nã iure iſto acquiſitio tranſibat in pa-
trẽ,& per ꝯñs ẽt obligatio,vt hic,ibi:[verũ ipſi dño.] hodie non
tranſit in patrẽ quo ad proprietatẽ, vnde eſt legitimus admini
ſtrator,& æquiparatur tutori. vnde non põt ſibi authorari. ſed
ſi ſibi nõ acquireretur vſusfr.nõ eſſet legitimus adminiſtrator,
ideo tunc videret̃ ꝙ eius authoritas non eſſet ſufficiens ad obli
gandũ filiũ pupillũ,nec ad adeũdum hæreditatẽ, nec etiam vr̃
ꝙ poſsit prouideri per curatorẽ,quia non ſufficit ad adeundũ.
l.cum in vna.§.j.de app.nec põt ſibi dari tutor, cum ſit in pote-
ſtate. Poteſt dici, ꝙ adeatur Iudex, qui ſuppleat vicem tutoris.
l.bonorũ.C.qui admit.ad bo.poſſ poſſunt.vide gl. magnam in
d.l.ſi infanti.quæ format hanc oppo.& quod ibi no. Bar.

ADDITIO.

a ¶Voto,Dic ꝙ hoc procedit de iure canonico per gl.ſing.32.q.2.quia filius
delinquens ſine conſenſu patris,obligatur diabolo.c.j. de delic. puer. &,
qui contra facit votum,ſpiritu Dei ducitur, & qui taliter ducuntur, non
ſunt ſub lege.19 q. 2. c.duo ſunt, Item eſt quid ſpirituale,in quibus non
curatur patria poteſtas.c.fi.de iudi.

§.Si teſtator. Non ſperatur euentus conditionis ne
gatiuæ, quia vel reijcitur,ſi inducit vi-
duitatem,vel impletur præſtita cautione Mutiana. Si eſt talis,
quæ non niſi tempore mortis poteſt impleri. h.d. ſed ſi poteſt
impleri,expectatur.l.cum tale.de condi.& demon.

2 Solus dolus iudicis,non reddit ſententiam nullam; & quid in arbitro,
nu.1.& qualiter probetur dolus.nu.7.
3 Sententia etiam iniuſta ſi tranſiuit in rem iudicatam, quare poteſt exe-
cutioni mandari.
4 Sententia ſine cauſæ cognitione lata, eſt ipſo iure nulla.
5 Sñia contra pupillum præſentem & defenſum lata per falſas probatio-

nes

nes factas per alteram partem, eſt ipſo iure nulla.
6 *Sententia non ita redditur nulla, quãdo pretium fuit datũ teſtibus, ſecus ſi iudici.*
7 *Sententia ſi lata ſit per errorem iuris, & ſic per imperitiam an poſſit peti reſtitutio.*
8 *Contra ſententiam iniuſtam quæ fuit lata per dolum, ſeu gratiam, quando detur reſtitutio.*

1 **§.Cum prætor.** †Etiam ſi, fideicõmiſſum ſit omnino indebitũ, ſi tñ fuit pronunciatum debitũ, & ſnĩa valet, & tranſiuit in rẽ iudicatã, reſtituit & tranſeunt actiones acſi eſſet debitũ, cũ ſnĩa pro veritate habeatur, etiam ſi ſit iniuſta, erronea, vel ambitioſa, propter publicã vtilitatẽ, ne iudicia ſint eluſoria. h.d. iſte §. notabilis, qui ſemp allegat, maxime propter glo. fi. q̃ cõiter dr̃ ꝙ non eſt alibi, cum dicit ꝙ aduerſus talẽ ſnĩam ex æquitate dat reſtitutio. nã ſi hoc eſſet verũ, multæ ſnĩæ reſcinderentur, vel peterentur reſcindi, nã ſtatim ꝙ quis haberet ſnĩam ꝯ ſe allegaret erroneã, ambitioſam, & iniuſtã, & peteret reſtitutionẽ, ẽt ſi poſſet appellare, qa vtilius eſt, ne habeat adire ſuperiorẽ, vel poſtq̃ tranſiuiſſet in rẽ iudicatã. dic vt dicã ſuper ea. Nõ ob. l. patronus. & l. facta. §. ſi qs maiorẽ. qa ibi nõ fuit pronunciatũ debitũ, hic ſic. vñ claudit os ne poſſit amplius allegari indebitũ, & iſta ſunt paria, eſſe debitũ vel indebitum, & non poſſe allegari indebitũ. gl. eſt in ſimili. in l. q hẽbat. de ma. teſta. facit c. cũ eccleſiaſticæ. de except. & qđ no. Cy. in l. ſi qs ꝯductionis. loca. in. fi. & Bar. in l. vbi pactũ. in fi. C. de trãſac. & gl. in verbo menſem in l. lecta. ff. ſi cer. pet. In tex. ibi. [per errorẽ] glo. dicit iuris, vel facti. quãtũ ad primũ dic, niſi
a error iuris eſſet expreſſus, qa eſſet nulla [a] ipſo iure l. j. quando prouo. nõ eſt neceſſ. & l. ſi expreſſim. de app. & l. qui teſtõ. de excuſa. tut. quantũ ad ſm dic, ẽt ſi ſit expreſſum in ſnĩa, qa dixiſſet, qa cõſtat nobis per inſtrã ꝓducta &c. & tñ nulla fuerunt producta, vel per teſtes, nã nõ ideo ſnĩa eſt nulla, cũ poſſit ferri ẽt nullis teſtibus, vel inſtrĩs ꝓductis, vt not. C. de ſent. l. prolatam. põt tñ reformari in cauſa appellationis, ſi ſuberat alia cã, propter quam eodem mõ potuiſſet ſnĩa ferri. hoc voluit gl. in l. ſi is ad quẽ. de acq. hær. Dy. & Bar. ibi vñr dicere, ꝙ ſi non fuit appellatum, põt peti reſtitutio pp dictũ errorẽ. Contrariũ vr̃ Inno ſentire. & Io. And. ꝙ niſi appellet, ſibi imputet. in ca. qm̃ ꝯ. de ꝓba. circa fin. poſſe probabiliter dici, ſi potuit appellare, & non appellauit, locũ habet dictũ Inn. Sed ſi nõ potuit, vel ex forma ſtatuti, vel iure cõi, vel rõne pacti, locũ habeat dictum Dy. & Bart. ex æquitate, ne error iudicis noceat parti.† In tex. ibi: [vel ambi
2 tioſè,] & ſic per dolum iudicis volentis fauere, & gratiã facere parti, ꝓ qua dedit ſnĩam ratione amicitiæ, vel maliuolẽtiæ alterius partis, tũc dr̃ ambitioſa. l. ambitioſa. de decr. ab ordi. faciẽ.
b & argu. C. de trãſac. l. præſes. & ſic no. ꝙ ſolus dolus [b] iudicis nõ reddit ſnĩam nullã, ẽt ſi velit hoc probare. ſ. ꝙ iudex dixit, ꝙ ſic volebat facere odio vel amicitia, nã aliter nõ vr̃ bñ poſſe ꝓbari, & potius p̃ſumetur error q̃ dolus. & iſtũ modum ponit gl. in l. apud Celſum. de doli exceptio. in prin. & l. Fulcinius. §. quid ſit
3 aũt latitare, quib. ex cau. in poſ. ea.† In tex. ibi: [publicè intereſt.] No. quare ſnĩa ẽt iniuſta, ſi tranſiuit in rem iudicatã, poteſt exe-
c cutioni c mandari, ſcilicet vt ſit litium finis, alias nunquã eſſet: & homines inter ſe nunquam pacem haberẽt: pp hoc dr̃ ꝙ iudicia & p̃torum edicta nõ debẽt eſſe eluſoria. l. ſi prætor. de iud. Sed ſnĩa præcepti, vel interlocutoria iniuſta eſt nulla ipſo iure. l. j. §. hæc verba. ne vis fiat ei. & d. l. Fulcinius. §. cũ hoc. & l. Seiæ egreſſę. & l. tutor ſi petitus. de tuto. & cura. da. ab his. In glo. ibi: [de iud. l. 2.] ibi loquitur de errore partium circa dandam iuriſdictionem iudici incompetenti. qui impedit ne detur, & ſic ſententia erit nulla tanquam lata a iudice incompetẽte, hic loquitur de errore iudicis competentis commiſſo circa iuſtitiã cau
4 ſæ.† In glo. ibi. [ſed hic.] tu dic ꝙ dum tex. dicit: [cauſa cognita.] refertur ad ordinẽ iudiciarium, qui fuit ſeruatus, alias ſnĩa eſſet nulla ipſo iure ſi ſine cauſæ cogni. eſſet lata. vt not. Bar. in l. prolatam. C. de ſen. probatur in l. 2. de ſent. ex peric. reci. dum dicit. [per errorem.] refertur ad iuſtitiam cauſæ, & iſta poſſunt ſimul ſtare, ꝙ ordo ſit ſeruatus, & tamen circa iuſtitiã cauſę ſnĩa ſit er
5 ronea.† In gl. ibi. [ſed illud ſpeciale fauore pupillorum.] intelli-
d ge ſanè qñ ſnĩa eſſet lata ꝯ pupillum [d] præſentẽ, & defenſum, per falſas probationes factas per alterã partẽ, quo caſu eſt nulla ipſo iure, & eſt ſpeciale fauore pupilli, regulariter ſecus, quia valet & datur reſtitutio. l. diuus, de re iudi. & C. ſi ex fal. inſtru. ꝑ totum, niſi cõcurrant tria, ꝙ ſit lata ꝯ abſentem: & ꝑ falſas ꝓbationes ſcienter productas, quibus concurrentibus in quocunque eſt nulla ipſo iure. l. ſi prætor. §. Marcellus. de iud. ſm Barto. ibi. & in d. l. diuus. & in d. l. ſi is ad quem. Sed ſi nõ eſſet lata per falſas probationes, tunc propter hoc ꝙ eſſet ambitioſa, nõ eſ
6 ſet nulla fauore pupilli, quia nõ reperitur iure cautum:† Circa
e fi. gl. ibi [quia p̃tiũ.] e ſub, & datũ iudici ſecus ſi teſtibus, vel aduocato alterius partis, quia non ſic redderetur ſnĩa nulla, ſicut qñ iudici, a quo magis pendet ſubſtantia ſententiæ, ita not. Cy. in l. j. C. de aduo. diuer. iud. In gl. ibi [de arbi. l. ita demum.] & C. eod. l. arbitrorum. & ibi Cy. vr̃ tenere, ꝙ ſolus dolus arbitri reddat ſnĩam nullam, licèt non iudicis, vt hic, quia nõ eſt tantæ au-
7 thoritatis, & ſic non facit pœnã committi ſi illi non paretur.† In gl. ſeq. ibi: [ſed dico hic maximè vbi per gratiam.] No. hoc verbum maximè. & ſic innuit ꝙ ẽt ſi nõ ſit data per dolum iudicis, ſed ꝑ errorẽ iuris, & ſic ꝑ imperitiã, poſſit peti reſtitutio. Barto. nõ tenet iſtã gl. dicens ꝙ ſibi imputet quare non appellauit. idẽ Inn. in loco vbi s̃. dicens ꝙ ex quo tranſiuit in rẽ iudicatam, ẽt ſi pars dicat, videantur acta, qm̃ ſi ex his apparebit de iniuſtitia, non ſit pars audienda, & tñ qñ ex actis appareret dolus. Gul. de Cu. in l. fi. de iuſti. & iur. quẽ ſequitur Bal. in l. j. qño & qñ iudex, tenet ꝙ ſi redarguatur dolus iudicis, & ſic dicatur ambitioſa, locum habet iſta gl. alias ſecus, & probatur dolus per s̃. dictũ modũ. probari ẽt poſſet ex enormiſſima læſione. argu. eorum quę no. Bar. in l. ſocietatẽ. §. arbitrorũ. s̃. pro ſo. circa laudũ arbitratoris, per l. oẽs. §. Lucius. quę in frau. cred. & dicit Bal. vbi s̃. ꝙ in
8 hoc gl. eſt ſingularis, & non eſt alibi.† Breuiter recollige, aliqñ ſnĩa iniuſta. eſt nulla ipſo iure in tribus caſibus. primo qñ fuit pecunia data iudi. vt in l. venales. C. qñ prouo. nõ eſt ne. ſecundo, ſi interueniunt illa tria, de quib. s̃. dixi. vt l. ſi prętor. §. Marcellus. Glo. aũt hic dum allegat illum §. vr̃ ſentire, ꝙ ſnĩa non ſit nulla, ſed detur reſtitutio. iſti no. ꝯrium. Dicit Ange. pro ꝯcor. ſi fuit lata ꝯ abſentem ex cã probabili, tunc ſit nulla. Sed ſi ex volũtaria, detur reſtitutio, etiam ſi ex falſis probationibus lata ſit ꝯ abſentem, per iſtam gloſſ. plus placet ſua opi. indiſtinctè. Primus caſus eſt qñ eſſet lata ꝯ pupillum ex falſis probationibus, ẽt ſi eſſet præſens. l. fi. C. ſi ex fal. inſtru. Idem vr̃ in eccleſia & fiſco per glo. quę facit hanc comparationẽ in l. j. C. de ſen. aduer. fiſ. la. lib. 10. Aliqñ non eſt nulla, ſed datur reſtitutio, vt qñ eſt lata ex falſis allegationibus ꝯ pręſentem & maiorem. vt in titulo. C. ſi ex fal. inſtru. & l. diuus. de re iud. & ibi vide Bar. in oppo. de iſta glo. non ſic ſi per falſum iur̃m a parte delatum propter cõſenſum partis: vt no. gl. C. de tranſa. in l. ſi ex falſis. Secundus caſus eſt, qñ eſſet lata virtute iuramenti delati a iudice, & poſtea allegarentur inſtrumenta, vel teſtes de nouo reperti, vel reperta iſtis concurrentibus. iſte eſt caſus in l. admonendi s̃. de iureiuran. Tertius caſus eſt qñ pars fuit impedita producere aliqua inſtrumenta, vel teſtes, quę vel quos forte alibi habebat, & fuit proteſtata iudici, ꝙ in cauſa ſuperſederet donec poſſet producere. nam iudex non tenet̃ ſuperſedere, alias quilibet poſſet ꝓceſſum impedire: tamen datur reſtõ ſi poteſt ꝓbare, ꝙ rehabuit inſtrã facientia ad cauſam, ita no. Inno. in c. vltra tertiã. de teſti. in verbo nequiuerit. hoc tñ facit mihi dubiũ, quia etiam inſtrumẽta de nouo reperta fuit quis impeditus producere antequã reperiantur, & tñ propterea non datur reſtõ, niſi qñ fuiſſet lata p̃textu iuramenti neceſſarij d. l. admonendi. iuncta l. Imperatores, de re iudi. & C. eo. l. ſub ſpecie. vñ vr̃, ꝙ ſibi imputet quare litem mouit ante, q̃ haberet iura in promptu, tamen poſſet dici hoc verum in actione, ſed in reo locũ habeat dictum Inno. quod eſt ſingulare, ar. in l. cum a nobis. de dila. vbi magis prouidetur reo, qui ſibi non potuit prouidere. Bar. vr̃ ſimpl̃r dictum Inn. tenere in l. j. de ſenten. aduer. fiſ. latis. Extra iſtos caſus ſi ſententia nõ fuit lata per falſas probationes, nec dicit pars ſe impeditam producere, ſed allegat ꝙ ex productis pro ſe erat ferenda, & ſic allegat ſententiam latam per dolum, uel gratiam, tũc locum habet hęc gl. quæ ſimpliciter locum haberet ſi eſſet lata contra fiſcum, uel eccleſiã, uel minorem, ita tenet Bart. in d. l. j. idem ſi interueniſſet pręuaricatio procuratoris, uel aduocati illius, contra quem lata eſt, hoc uoluit Cyn. in l. j. C. de aduo. diuer. iud. ¶ Extra iſtos caſus dic ut s̃: dixi: aut allegatur dolus uetus, uel pręſumptus, & poteſt procedere iſta gl. quam dicto caſu Guli. & Bal. ubi s̃. tenent. Si autem duntaxat iniuſtitia etiam
f ſi dicatur ex actis apparere, procedat dictũ Bar. & Inno. [f] qui dicit partem non audiri petentem acta produci. Sed ſi fuiſſet impeditus appellare uel non potuit de iure, & allegaretur manifeſta iniuſtitia, poſſet procedere adhuc iſta gloſſ. pro quo benę facit l. quam gl. allegat s̃. de pigno. l. ſi fundus. §. ſi plures.

ADDITIONES.

a ¶ Eſſet nulla. Adde ultra loca vulgaria Franc. de Are. conſi. 157. & conſi 110. & conſi. 75. & ibi vide quando ſententia refertur ad acta,
b Dolus. Adde quod voluit Bal. in l. ſub ſpẽ. C. de re iudi. & in l. i. C. ſi ex fal. inſtru. & in l. venales. C. quando prouoca non eſt neceſ.
c Executioni. Adde vt per Lud. Ro. conſi. 51.
d Pupillum. Adde late quod voluit Soci. conſi. 18. & ibi quid ſi contra eccleſiam falſis proba & allegat.
e Pretium. Adde Fulg. conſi. 153.
f ¶ Barto. & Inno. Adde vt per Anto, de Butr, conſi 27. Fulgoſ. conſi. 11.

---

2 *Mutus quando æquiparetur furioſo & infanti.*
3 *Quomodo poſſit infans recipere fideicommiſſum, etiam cum conſenſu tutoris, & quid in furioſo.*

1 **§.Si pupillo.** † Pupillo ẽt infanti cũ authoritate tutoris põt hæreditas reſtitui: & ſi fuit inſtitutus, põt hr̃ditatem adire. eodem modo non põt compellere hr̃dem ad adeundum, ſed ſolus tutor põt compellere, & mut⁹, qui nihil intelligit, comparat infanti, & debet regi per curato-
2 rem, ſicut infans per tutorẽ. h. d. ¶† Et propter hoc vltimũ iſte tex. allegatur pro ſingulari in l. mutum. de acq. hę. vbi omnino vide, nam qñ mutus eſt maior, nõ indiget curatore, & põt oĩa

p ſe expedire,vt ibi,& l.item quia.de pactis,ſed qm̃ nihil intelli
a git,æquiparat̃ furioſo,& infanti,vt [a] regatur per curatorem, vt
hic,& l.j.in fi.de poſtulan.& j.de bo.poſſ.infan. &c.l.fi. & reſti-
3 tueretur in integrũ,vt not.gl. in l.j.de cura.furio.†Sed mirabile
eſt , qũo põt infans cum nihil intelligat, recipere fidecommiſ-
ſum,& adire hr̃ditatem ẽt cum conſenſu tutoris. nam furioſus
nõ põt,immo oẽs actus debẽt expediri per curatorẽ.l.in nego
tijs,de reg.iur.Breuiter fateor,ꝙ ſolus tutor poſſet,licet hic nõ
dicat̃,in l.iãcimus.C.eo.& l.ſi infanti. C.de iure delib. licet ſe-
cus in maiore infante.l.potuit.eo.titu.tñ ipſe cũ tutoris autho-
ritate põt,vt eſt hic tex.cui nõ põt riideri,qđ ẽt tenet glo.in d.l.
potuit,& l.pupillus.de acq hær. Et idem in furioſo. Ego intelli
go ſi eſſet ſex annorũ,vel vltra. Sed ſi in ĩfante duorũ annorũ,
nullo modo põt procedere qđ hic dicitur, ita dixi in d.l. potuit.

ADDITIO.

a Et de hoc vide pleniſſime per Alexan. in l i.ad prin.de verb.obli. qui hoc limitat,tamen verum eſſe,qñ nullum habet intellectum,alias pupillo,ſed maiori æquiparatur quando perfectum habet ſenſum.

1 **§.Si ſingulę res.** †Paria ſunt reſtituere fideicõmiſ-
ſario,vel alteri đ volũtate ſua.h.d.

2 *Aditio coacta,dicitur aditio quantum ad omnia, præterquam quo ad cõmodum hæredis.*

LEX LXVI.

1 **Q**Vi ita. ¶†Aditio coacta facit exiſtere cõditio-
nem ſi hr̃s erit,& coactio cohęredis nõ
facit quem perdere quartã, ſed propriam. † Aditio
2 ergo coacta,dicitur aditio quantum ad oĩa præter-
quã quo ad cõmodũ hr̃dis, nã quantũ ad illum vr̃ non adiuiſ-
ſe.l.quia poterat.ſ.eo.facit.l.apud Iulianum. & l.nam quod §.j.

2 *Procurator fideicommiſſarij ſi nullo modo probaret de mandato,non admittitur ad petendum reſtitutionem,etiam cum cautione ratio & quid ſi eſſet coniuncta perſona.nu.3.*

3 *Sicut ille,de cuius mandato dubitatur,admittitur ad agendum cum cautione rati,an ita admittatur ad petendam ſolutionem, & licet reſtitutio non ſit ſimplex tamen ſolutio eſt.*

4 *Quando conſtat de mandato, non grauatur procurator in ſatiſdando de rato,ſi mandatum eſt ſufficiens.*

5 *Iura dicentia quem admitti cum cautione,quãdo dubitatur de mandato, procedunt, niſi agatur de magno præiudicio.*

6 *Fideicommiſſarius ſi cederet alicui ius,quod habet ad petendum fideicõſum,non poſſet fieri reſtitutio ceſſionario quantum ad hoc,vt iura trãſferantur in eum per reſtitutionem,& qualiter ei conſulatur.*

7 *Limitatio ad iura dicentia quòd alteri per alterum non poteſt actio perſonalis acquiri,ſi nõ eſt in eius poteſtate,nec eſt legitimus adminiſtrator, etiam ſi illius nomine ſtipulatur.*

8 *Procuratori conſtituto ad matrimonium nõ acquiritur obligatio matrimonij,ſed recta via acquiritur domino,ſicut cum quis contrahit per nuncium vel epiſtolam.*

1 **§.Etiam abſentis.** †Procuratori ſimplici fideicõ
miſſarij poteſt hæreditas reſti-
tui,& ſi dubitatur de mãdato, admittitur cum cautione rati ad
petendum reſtitutionem ab illo,qui ſpõte adiuit,nõ ſic admit-
titur ad petendũ hæredẽ cogi ad adeundum pp magnum p̃iu-
diciũ:immo debet docere de mandato, & eo caſu quo fuit ad-
miſſus cum cautione , nõ transferunt̃ actiones niſi poſt ratiha-
2 bitionem.h.d.†Diuide duobus mod.vt in gl.& quælibet eſt bo
na.¶In text.ibi, [Iulianus ſcripſit hoc.] ſi conſtat de mandato,
quo caſu non præſtatur cautio,vt j. [ſi non euidens &c.] Sed ſi
dubitat̃,quia ſemiplenè probauit,admittitur cũ cautione,vt ſe
quit̃.Sed ſi nullo modo probaret.diceret̃ conſtare de non mã-
dato,& nõ admitteret̃ etiã cum cautione rati.l. Pomponius.§.
fi.de procu.niſi eſſet cõiuncta perſona, vt ibi,ſed illud quantũ
ad agendum,ſed quantum ad exigendũ & petendum ſibi ſolu
tionem fieri,ſi conſtat ꝙ non habet mandatũ, non admittitur
3 ẽt cũ cautione,vt patet in l.j.in fi.cum ſeq. vt leg. no. cau.†Eſt
ergo hic caſus,ꝙ ſicut ille,de cuius mandato dubitatur admit-
titur ad agendũ cum cautione rati.l.j.de procuratori.Ita admit
titur ad petendam ſolutionẽ,licèt reſtitutio non ſit ſimplex ſo-
lutio,vt in l.nõ enim.ſ.eodem, tamen ſolutio eſt,licet nõ ſim-
plex,quia hæres liberatur ab actione ex teſtamento.Cy. tenuit
õrium,in d.l.j.in ix.q.Bar.aliter,in l.ſi ſine.§.cũ aũt. rem ra.ha-
be.& de hoc videtur caſus hic.Sed ſi nullo modo probaret̃,tũc
etiam ſi eſſet coniuncta perſona , non admitteretur ad peten-
dam ſolutionem.d.l.j.in fin.licet ad agendum ſecus.l.Pompo-
4 nius.in fin.& l.ſed & hæ.in princi. de procuratori. ¶†In tex.ibi
[ſi non euidens.]No.quando conſtat de mandato, non graua-
tur procurator in ſatiſdando de rato, facit l.ne ſatiſdatio. rem
rat.ha.& l.ſi procuratorem abſentem.de procura. & hoc ſi mã-
datum eſt ſufficiens,alias tenetur acſi mandatum nõ haberet.
5 l.alias de iureiuran.¶†In textu ibi,[propter fragilitatem.] No-
ta limitationem ad omnia iura dicentia, quem admitti cũ cau
tione,quando dubitatur de mandato:nam procedit , niſi agat̃
de magno præiudicio,circa qđ per cautionem non eſſet proui
ſum ſufficienter.facit ſupra eodem. l.cogi. §. ſed ſi ſeruo, in fi-
ne.¶In textu ibi,[ſi non mandauerit.]de quo tamen non con-
ſtabat tempore cautionis, alias non fuiſſet admiſſus cum cau-
tione.Sed ſi erat verus procurator,licet de mandato non cõſta-
ret, ſtatim transferrentur iura non expectata cautione.l.ſi pro-
6 curator de cõdi.inde.circa medium.¶†In glo, q incipit [ergo.]
ibi[nõ aũt ſi eſſet in in rẽ ſuã]& ſic no.ꝙ ſi fideicõmiſſarius ce-
deret alicui ius,qđ habet ad petendũ fideicõmiſſum, nõ poſſet
fieri reſtitutio ceſſionario quantũ ad hoc,vt iura transferant̃ in
eum per reſtitutionẽ,cum de illo teſtator non ſenſerit,dicit tñ
Ange.alibi de nouationib.l.ſi vſusfr.& l.apud Iulianũ.§. vtrum
ſ.eodem, habuiſſe de facto Bononiæ , quia fideicommiſſarius
vendiderat & ceſſerat omne ius ſuũ ceſſionarius volebat com-
pellere ab adeundum,& reſtituẽdũ,& fuit determinatũ,ꝙ ſi pe
tebat ſibi reſtitui,non eſſet audiendus: ſed ſi cedenti ad vtilitatẽ
ceſſionarii,eſſet audiendus. Et tunc iura recta via tranſibunt in
fideicõmiſſa. & ex tunc ceſſio incipiet habere effectũ quãtũ ad
debitores hr̃ditarios,& dñium rerũ, ſed quantũ ad hęredẽ illa
ceſſio fuit inutilis, vt poſſit iure ceſſo agere ꝙ ſibi fiat reſtitu-
tio,& vtili actione,q̃ ſibi cõpetit nomine proprio.Sed põt intẽ
tari exercitiũ directæ cõpetentis cedenti,vt fiat reſtitutio cedẽti
¶†In fi.gl.ibi,[quia ꝓcuratori q̃ri non põt.]No glo.ſing.quam
7 dicit Ray.non eſſe alibi,ꝑ quã limitant̃ iura dicentia,ꝙ alteri ꝑ
alterũ nõ põt actio ꝑſonalis acquiri,ſi non eſt in eius poteſtate,
nec eſt legitimus adminiſtrator , ẽt ſi illius nomine ſtipulatur,
nam procedũt in iuribus & obligationib.q̃ contrahenti,vel ſti
pulanti pñt acquiri,quo caſu per ſtipulantẽ nõ acquirit̃ alteri,
ſed bene acquirit̃ ſibi ſi fuit ſtipulatus ꝓcuratorio nomine, &
tenet̃ cedere dño.l.poſſeſſio quoq;. §. & ſi poſſeſſio.de acquir.
poſſ.ſed ſi ꝓprio nomine,non alterius, ita demum ſibi acquiri-
tur,ſi ſua intereſt alteri ſolui.l.ſtipulatio.de verb.obli,in §.inſu-
lam.& hoc ſi verba obligatiua ſunt concepta in perſonã ſuã,&
executiua in ꝑſonã tertii.Sed ſi eſt tale quid,quod ſibi non põt
acquiri, tunc contrahendo nomine dñi , recta via acquirit dño
iura directa, vel ſaltẽ vtilia,per iſtã gl.vnde ſi ſtipularet̃ vſumfru
ctum,qa ſi ſibi acqreretur , nõ poſſet cedere poſtea ipſum dño
nec ſeparare a ꝑſona ſua.Inſt.de vſuf.§.finitur. acqret dño actio
8 nem ſine ceſſione recta via.†Idem videmus in procuratore cõ-
a ſtituto ad matrimonium , quia ſibi non acquiritur obligatio [a]
matrimonij,qa nõ poſſet a ſe abdicare, ſed recta via acquiritur
dño,ſicut cum quis ɔ̃hit per nuncium.vel epiſtolam in c. fi. de
procuratori.lib.6.iuncta l.multum.ſi quis ab alteri ſibi.

ADDITIO.

a Quoniam tunc per procuratorem contrahitur quo ad loquelam. tãtum non quo ad conſenſum, & ſubſtantiam. vt in c.ſi.hic allegato.Et occaſione alterius perſonæ.Et adde hic quę ait Bal.in l.1.§.ne aũt.pen.col. C. de cad.tol.& no.in l.mulierẽ de ritu nup.& Bar. in l.excuſare. ff.de exc. tu.

1 **§.Si damnum.** †Obligationes quæſitæ poſt mortẽ
defuncti,ẽt occaſione rerũ hęredita
riarũ,non veniunt in reſtitutione,quia nõ ſunt hr̃ditariæ , h.d.
ſic j.eod.l.ſi hæres.& loqtur de obligationib.actiuis.Idẽ in paſſi
uis,qb. hr̃s ſe obligauit ex occaſione rerũ hr̃ditariarũ.ſ.eod.l.cũ
hæreditas ex fideicommiſſi cauſa.¶In tex.ibi,[quæ ex bonis de-
functi pẽdẽt.]ſed nõne eſt iſta hmõi,quia cõpetit occaſione dã-
ni dati in ſeruo hr̃ditario.Solu. intellige text.ſanè.[quæ ex bo-
nis defuncti pendent.]ſub.& erant ortæ & acquiſitæ in vita de-
functi vnde ſunt hęditariæ,qa reperiuntur in hr̃ditate iacentes.
Idẽ ſi hr̃ditate iacente actio acquirat̃,qa hr̃ditas repreſentat de
functum,& ſic videretur acquiri defuncto. ſed hic poſt aditam
hr̃ditatẽ,quo caſu amplius non dr̃ hęreditas, qa cõmixta cũ bo
nis hæredis,vnde non dicitur amplius hęreditaria,ſed hæredis.

1 **§.Si legatus.** †Exceptio cohęrens perſonæ hr̃dis nõ
tranſit in fideicõmiſſarium.Itẽ fideicõ
miſſarius ſortit̃ forũ ex ꝑſona ꝓpria, & ꝑſona defuncti, non ex
perſona hr̃dis,h d.¶In tex.ibi,[Romæ cõpulſus.]Not. ꝓ eo qđ
dixi.ſ.eo.& in l.ſi legatus.& l.ſed & ſi alio.vbi dr̃ ꝙ hr̃s põt ɔpel
li adire & reſtituere in loco,& tẽpore legationis. Nam dixi hoc
verum,ſi ibi ſortiebat̃ forũ aliqua rõne cõis patrię vel originis,
licet ibi non habitaret,qa nõ obſtante legationis officio [quod
ſolet dare remiſſionẽ]põt cõpelli pp periculũ,quod eſt in mo-
ra, ne ſi moriatur , fidcicõmiſſum pereat.ſed ſi non ſortitur ibi
forum.nõ video qualiter ibi poſſit cõpelli , hoc ſatis hic textus
innuit,ibi[Romæ.]¶In text,ibi[quamuis hęres.] ſed contra de
principio §.Solu.ibi bene cogitur adire,ſed ſi adiuit etiam ſpõ
tè,non cogeretur ibi ſuſcipere particulares actiones in quibus
non eſt periculum, ſed haberet exceptionem,vt remittatur, ne
impediatur legatio,ſed iſta exceptio non prodeſt fideicommiſ-
ſario,qui nõ eſt legatus.¶ In fi.ibi,[vel maior pars reſtitutæ hæ-
reditatis &c.[quaſi dicat non in domicilio hęredis , vel alio lo-
co,vbi hæres ſortitur forum. Nam ille non tranſit in fideicõm-
miſſum, dic vt in gl.& ſ.de iud.l.quod legatur.

1 *Fideicommiſſarius,qui compellit hæredem ad adeundum, poteſt conueniri a creditoribus hæreditarijs,ſed non a creditoribus hæredis.*

2 *Filius ſi repudiauit hæreditatem paternã in fraudẽ creditorũ , & ſic deuoluitur ad ſequẽtes in gradu,non pñt eius creditores petere ſe inueſtiri de ſua legitima,dicendo ꝙ in fraudem eorum non potuit a ſe abdicare*

re, ſicut nec alia bona.

3 *Quando hæres coactus adiuit, etiam ſi nondum reſtituit hæreditatem, non poteſt conueniri, licet ſecus ſi ſponte.*

4 *Caſus, in quo reſtitutione non facta fideicommiſſario, tranſeunt iura.*

L E X LXVII.

1 SI poſtulante. †Fideicōmiſſarius, qui cōpulit hrēdem ad adeundū poteſt conueniri a creditoribus hrēditariis, ēt reſtitutione nō facta, ſed a creditoribus hrēdis non pōt conueniri actione reuocatoria ratione quartę, q̄ hæres perdidit, & ſibi eſt applicata, ēt ſi hæres in fraudē eorum recuſauit adire, & pmiſit ſe cōpelli, etiam ſi hrs ſit filius teſtatoris. h. d. vſque ad §. fi. & hoc vltimū reputo valde notabile, quia per hoc patet, ꝙ filius vel deſcendens ſi fuit de reſtituendo grauatus, & dixit hæreditatem ſuſpectam, perdit ſuam legitimam.
2 ¶†Itē eſt hic caſus, ſi filius repudiat hrēditatē paternam ī fraudē creditorum, & ſic deuoluitur ad ſequentes in gradu, non poſſunt eius creditores petere ſe inueſtiri de ſua legitima, dicendo ꝙ in fraudem eorum nō potuit a ſe abdicare, ſicut nec alia bona, in titulo, q̄ in frau. credi. qa legitima non eſt ſibi quæſita pfectè, & ſic eſt idē in filio, quod in extraneo, qui poteſt repudiare hrēditatem in fraudem creditorum. l. q autem in principio, q̄ in fraudem creditorum. ¶In textu ibi, [& eo ſpe] dic vt ſ. de creditoribus hrēditariis, qbus profuiſſet quarta, quam hęres fuiſſet detracturus, ſi ſpontè adiuiſſet, ſed ipſe recuſauit in fraudē eorū, & ſic quartā perdit. & applicatur fideicō. creditores nunc volunt pro iſta quarta agere Pauliana ꝯ fideicō. dicit ꝙ non pnt, qa hrs poterat in fraudē ſuorū creditorū repudiare ſi fideicommiſſū nō fuiſſet relictū, ergo ſi fuit relictū, & hrs fuit cōpulſus, fideicōmiſſarius nihil turpiter facit recipiendo quartā, quā hęres perdidit. idē dicunt ſi erat filius teſtatoris, & ibi erat maius dubiū, quia trebellianica cōputatur in legitimam. ¶In text. ibi, [niſi fortè,] hic opponit fortiter, quia creditores hæredis non poſſunt petere ſeparationē, licèt creditores hęreditarii ſic. l. j. §. j. de ſepara. Solu. illud niſi hęres in fraudē ſuorū creditorū adit, vel repudiat eadem l. §. ſed ſi quis, & §. quæſitum. & ita erat hic.
3 ¶†Vltimò no. in princ. l. tex. pro glo. in l. cū hæreditas ex Treb. ſ. eo. q̄ dicit ꝙ qn̄ hrs coactus adiuit, ēt ſi nondū reſtituit hrēditatē, nō pōt cōueniri, licèt ſecus ſi ſpontè. l. ita tn̄. §. qui ex Treb. ſ. eo. nam eſt caſus hic, licèt ibi nō alleget, qa hic dicit dari actionē in fideicom.
4 ¶†Not. etiam caſum in quo reſtitutione nō facta tranſeunt iura. Cōtra, quia hic caſus nō numeratur in l. ſancimus. C. eo. Sol. ibi in iuribus actiuis, hic in paſſiuis, vn̄ dico ꝙ licèt fideicō. reſtitutione nō facta poſſit cōueniri, qn̄ compulit hrēdem adire, nō ſic ipſe pōt creditores hrēditarios conuenire, niſi in caſib. illius l. & ſibi imputet qui hęredem compulit adire.

1 §. Si donationis. †Id quod hæres pdidit p coactionem applicatur fiſco ſi fideicommiſſarius non eſt capax illius. h. d

L E X XLVIII.

1 SI hæres. †Fideicommiſſum vniuerſale valet, licèt hrēditatis non ſit ſoluendo, ſecus in particulari fideicōmiſſo, vel legato. h. d. Ratio eſt, qa primum non tendit in præiudicium creditorum, cū fideicom. ſuccedat loco hrēdis, & poſſit cōueniri a creditoribus hrēditariis, ſecus in ſecundo, & ſi valeret, tenderet in præiudiciū creditorū, quia bona diuiderent inter creditores & legatarios, quod eſſe non debet, imò creditores præferuntur. l. fi. §. licentia. C. de iure delibe. & quia legata vltra vires hrēditatis non valent. ſ. eo. l. j. §. ſi is qui quadringenta. & ſi hæreditas non eſt ſoluēdo creditoribus, vel eſt, & nihil ſupereſt, dicuntur vltra vires.

1 *Qui quartam trebellianicam, vel falcidiam non detrahit, præſumitur potius ex certa ſcientia, vel per errorē iuris, quā per errorē facti omittere, niſi probetur contrarium, ideo non eſt locus repetitioni.*

2 *Soluens debitum utroque iure, ſed indebitum ope exceptionis per errorē iuris an poſſit ſolutum repetere.*

1 §. Si totam. †Qui quartā Trebellianicā, vel Falcidiā nō detrahit, præſumitur potius ex certa ſcientia, vel per errorē iuris, q̄ per errorē facti omittere, niſi probetur ꝯrium, ideo non eſt locus repetitioni. h. d. notabiliter. ¶Sed opponitur, quia qui ſoluit indebitè, præſumitur ſoluere per errorem, & in dubio[a] datur repetitio, niſi ꝯriū probet, qn̄ recipiens cōfeſſus eſt ſe recepiſſe. l. cū de indebito. de proba. Dic qn̄ ſoluit omnino indebitū, vel indebitū naturaliter, licèt ciuiliter debitū ꝯrium procedit, vt præſumatur ſoluiſſe per errorem, ſaltem iuris, q inducit repetitionē hoc caſu potius q̄ ex certa ſcientia, qa non pſumitur iactare ſuū, vt in ꝯrio, ſed qn̄ ſoluit naturale debitum, licèt indebitū ciuiliter, locū hēt iſte §. quia nō pōt repeti, niſi ſoluatur per errorem facti. l. errorē. C. ad l. Fal. & iſte non pſumitur niſi probet, iō potius præſumit ꝙ ex certa ſcīa, vel per errorem iuris, qui non inducit repetitionē, vt eſt hic caſus not.
2 ¶†Quid ſi ſoluit debitum vtroque iure, ſed indebitū ope exceptionis? Rn̄deo ſi eſſet fauorabilis exceptio, error iuris repetitionem inducit. l. qui exceptionem. de cond. indeb. & iſte præſumitur potius q̄ ex certa ſcientia, & ſic eſt idē quod in primo caſu: ſed ſi eſt odioſa, tunc ſolus error facti iuſtus repetitionem inducit. l. fi. ad Mace. & ſic eſt idem quod in ſecundo caſu, vt non pręſumatur, niſi probetur. Tene menti, & liga bene ad digitum. ¶In glo. fi. ibi, [& eſt hic rō.] Iſtud eſt potius ꝯ id, quod hic inducitur, q̄ pro, quia ſi non præſumeretur iactare, non præſumeretur ex certa ſcientia, vel per errorem iuris, ſed potius facti: & poſſet repetere, cuius contrarium hic dr̄, vnde l. cum de indebito, quam glo. allegat pro concordanti, potius eſt contra.

A D D I T I O.

a ¶Quibus autem caſibus indebitum ſolutum repetatur, vide gl. & Bar. ī l. eleganter. §. ſi qua lex. ff. de cond. inde. & per Alex. in l. j. eo. ti. de cond. inde. & adde ꝙ probare debeat repetens duo. ſ. ſolutionem & ignorantiam. vt l. cū de indebito, ad fi. prin. de prob. gl. tamen. ibi. & Bar. dicūt igno. præſumi quando quidē agitur de damno vitādo, & in hoc vide eundē Bar. in l. non fatetur. in iiii. col. in ver. v. g. ſaluo aliq. ff. de cōfeſſ.

L E X · LXIX.

1 DE euictione. †Hæres non cauet fideic. de euictione rerum hæreditariarium. Sed potius contra fideicom. cauet hæredi ſi ſe obligauit occaſione rerum hæreditariarum. h. d. de hac cautione loquitur l. cum hæreditas. ſ. eo.

1 *Si fideicommiſſarius rogatus ſit hæredi reſtituere poſt certū tp̄s, per reſtitutionē non tranſeunt iura vtilia, quæ erant penes fideic. ſed potius extinguntur, & directa quæ remanſerunt inutilia, reuiuiſcunt.*

2 *Si fideicommiſſarius rogatus ſit reſtituere hæredi, an requiratur ſaltem reſtitutio verbalis, vt extinguantur vtiles, & reuiuiſcant directæ.*

L E X LXX.

1 SI hæres. †Si fideicommiſſarius rogatus ſit hæred. reſtituere poſt certū tempus, per reſtitutionē non tranſeunt iura vtilia, quæ erāt penes fideic. ſed potius extinguntur, & directa quę remanſerunt inutilia, reuiuiſcunt. h. d. not. & ſubtiliter, & ſic patet ꝙ vbi ſunt iura directa, vtilia, nō ſunt neceſſaria, & ſic meliora ſunt q̄ vtilia qn̄ ſunt efficacia. facit quod not. in l. cogi. ſ. de admi. tuto. in princ. Itē ꝙ iura directa & vtilia nō pn̄t ꝯcurrere in pſonam vnius. & ad idē & directa offuſcant vtilia, ad hoc allegat, niſi diuerſis reſpectib. & niſi ordinē habeant ex diuerſis cauſis. l. mulier. §. cū eſſet, ad vellei. & l. Stichū. §. aditio de ſolu. & vide quod ibi no ¶In tex. ibi, [poſt tp̄s,] qd ſi tp̄s non fuit appoſitū? Rn̄deo, vr̄ rogatus poſt mortem fideicōmiſſarii. l. epiſtolā. §. fi. j. eo. aliàs ſi purè, primū fideicom. redderetur inutile, cū momento eſſet duraturū, alias ſi nō eidē, ſed alteri eſſet
2 grauatus reſtituere, præſumeret purū. l. j. de ꝯdi. & demon. ¶†In tex. ibi, [ſufficiunt directæ.] Sed an requiratur ſaltem reſtō verbalis fideicom. vt extinguantur vtiles & reuiuiſcant directæ? Rn̄deo, hodie ꝙ non, quia non requireretur ſi eſſet rogatus alteri reſtituere. C. eo. l. ſancimus, in fi. ita nec hic, quia extinctio vtiliū ſuccedit loco tranſitus earū qn̄ rogatus eſt reſtituere hrēdi. & argu. huius tex. videtur dicendum ꝙ in actione reſciſſoria, quæ datur reſciſſa vſucapione, vel præſcriptione, quæ concurrit contra actionem primam. l. in honorariis. §. ſed cum reſciſſa. de act. & oblig. ſi quæritur an ſit vtilis vel directa, ſit diſtinguendum, aut non fuit actio prima per præſcrip. ſublata ipſo iure, ſed remanſit cum obiectu excep. regulariter contingit in perſonalibus, & tūc ſit directa, quia per reſtitutionē tollitur exceptio, & directa remanet efficax, vt in hoc tex. ſed ſi eſſet ſublata directa ipſo iure, vt contingit in vſucapione mobilium, l. ſi poſt acceptū. de rei vē. quia eſt mere fauorabilis, vt no. in l. electio. in fi. C. de edi. diui Adri. tol tunc directa ſemel extincta nō reſuſcitat, ſed loco eius dat utilis ꝑtoria ſic loquit l. fi. quib. ex cau. ma. & eſt vtilitas in præſcriptione, qa primo caſu eſt perpetua, cum detur ſm ius cōmune. Secundo caſu eſt annalis, qa dat ꝯ ius commune, & ex priuilegiis, de hoc dic vt ibi, & d. l. fi. qb. ex cau. ma. p Cyn.

1 §. Si hæres. †Pro dāno dato p hrēdem in re hrēditaria ante reſtōnem non competit lex Aquilia, quę datur dn̄o ꝯ non dn̄m, & hoc eſſet eꝯ, quia hrs eſt dn̄s, & fideicommiſſarius non Sed ſi poſt reſtitutionē dat damnum, benè datur. Primò tn̄ caſu datur actio ex teſtō, tanq̄ fideicommiſſū non pfectè reſtituatur, ſi diminutū vel deterioratū reſtituāt. h. d. ¶In tex. ibi, [aut ruperit.] hoc caſu & duobus ſequentib. tractādū eſt de l. Aqlia, nō in pcedentib. ¶In text. ibi, [nulla ciuilis actio] i. legis Aquiliæ, de qua j. ſubiicit. ¶In tex. ibi [perſequendū.] vt agatur ad reſtitutionem, ac ſi facta non eſſet, cōſequatur tn̄ deteriorationem tantum. l. iii. §. ſi reddita. ſ. commodati.

1 §. Si temporalis. †Si hęres pmiſit currere pſcriptiones ſuper debitis hrēditariis, fideicōmiſſarius excluditur ab agendo ac ſi ipſe permiſiſſet. h. d. ſed ꝯ hæredem ſuccurretur fideicommiſſario excluſo. l. mulier. §. ſi hæres. ſ. eo. in ſubſidium verò ſi hæres eſſet non ſoluendo, vel non eſſet in culpa lata, de qua ſola tenetur, daretur regreſſus ꝯ preſcribentem, argu. in l. fi. de eo per quem factum eſt. ne ille conſequatur lucrum ex negligentia vnius in præiudicium alterius. ad quod etiam ſ. de leg. j. l. planè. la ij. §. i. opponitur de l. facta. §. ſi quis bonorum. ſ. eo. per quem videtur quòd indiſtinctè negligentia hæredis non nocet fideicom. ſed ibi loquitur de negligentia commiſſa in acquiſitione hrēditatis. ſcilicet in non pa-

tendo

tendo bonorum poſſ.hic iam acquiſiuerat, & fuit commiſſa in
non agendo contra debitores hæreditarios.

LEX LXXI.

1 **Omnes.** †Si hæres non recuſet pcisè adire,ſed dicit velle deliberare, pōt nihilominus cōpelli
adire pp piculū, ne fideicōmiſſumītercidat eius morte.h.d.declara vt dixi s̄.e.l.ſi legatus,& l.ſed & ſi alio.

---

1 Si euincatur fundus, quem hæres iuſſus eſt retinere pro ſua quarta, indiſtinctè debetur ſibi euictio.

2 Legans rē alienam, quā ſuam putabat animo compenſandi cū debito naturali tantum, q cenſeatur velle ſibi dāri æſtimationē ſi res euincatur.

LEX LXXII.

1 **Haeres percepto fundo.** †Si euincat̄ fundus quem hr̄s iuſſus eſt retinere pro ſua quarta, indiſtinctè debetur ſibi euictio.h.d. Intellige indiſtinctè, ſiue teſtatōr ſciebat, ſiue credebat eſſe ſuum,& ſic errabat. Itē
hoc ſecundo caſu ſiue hæres erat coniuncta perſona, ſiue non,
& hoc ideo, quia habebat retinere pro quarta, q̄ debebatur iure ciuili, ideo indiſtinctè non adhibentur, ſed quando ſpontè,
non pro aliquo debito, tunc iſtæ indiſtincte adhibentur, ſi euicta fuerit l.rem alienam.C.de lega.& plenè in l.ſi domus.§.de
euictione,de leg.i.Eodem modo ſolue ꝯrium gl. de l. cum pater.§.euictis.de leg.ij.¶ In tex.ibi,[percepto] i.retento fundo, q
erat in hæreditatē,& quem teſtator putabat ſuum,& non erat,
hr̄s non erat perſona coniuncta,& iſta faciebant dubium,vt nō
2 deberetur æſtimatio re euicta d.l.rem alienam.¶†Et no.limitationem ad illam l.nam idem vr̄ ſi legat rem alienam,quam ſuā
putabat animo cōpenſandi cū debitore naturali tm̄,vt cenſeat̄
velle ſibi dāri eſtimationem ſi res euincat̄,& q in omnem caſū
voluerit eam habere quod perpetuo tene menti,quia Doc. nō
tangunt in præallegatis locis,& tm̄ eſt hic caſus expreſſus.

---

1 Actiones quę competunt hęredi ex ſua prouiſione, licet occaſione rerū hęreditariarum: non tranſeunt per reſtitutionem, ſed requiritur ſpecialis ceſſio.

2 Per ceſſionem principalis actionis contra principalē, non tranſit acceſſoria contra fideiuſſores, vel pignora.

3 Hypothecaria, an poſſit remanere ſine principali, & quid in fideiuſſoria.

LEX LXXIII.

1 **Si heres.** †Actiones quæ competunt hæredi ex ſua prouiſione,licèt occaſione rerū hęreditarium,non tranſeunt per reſtitutionem,ſed requiritur ſpecialis ceſſio.h.d.rationem dixi s̄. eo in l.
qui ita §.ſi damnum.vbi idem dr̄ quando non ex ſua prouiſione,ſed legis,& habuerunt originem in perſonā hr̄dis poſt aditā
hr̄ditatem,quia non ſunt hr̄ditariæ,& in fideicommiſſariū nō
tranſeunt niſi hr̄ditaria.l.in fideicommiſſariam.s̄.eo. ¶ In text.
ibi, [ſed aliqua dubitatio,] nam hoc caſu actio principalis erat
hr̄ditaria,quia ꝯcta per defunctū,& illa tranſit, vnde videbatur
ēt acceſſoria tranſire.arg.de reg.iur.l.cū principalis. cum ſit eius
ſequela,arg.in l.ſi qs hr̄s de acq.her.ibi,ſunt.n.&c.Contrariū eſt
qa idem quod in pcedenti,in quo nō trāſit nec principalis, nec
acceſſoria,licèt hic tranſeat principalis,quia nō eſt eadē rō,cum
2 principalis ſit hr̄ditaria,alia non.¶†Et facit q per ceſſionē prin
a cipalis actionis ꝯ principalem non tranſit acceſſoria[a] ꝯ fideiuſſores,vel pignora, cū poſſit tranſire principalis ſine acceſſoria,
vt hic,& eſt rō ēt hic,quia principalis fuit ceſſa,acceſſoria non.
Sed in ꝯrium vr̄ caſus in l.ſi inſolidū,& l.ſi a creditore.C.de act.
& obl.Breuiter ceſſa principali bene vr̄ ceſſa hypothecaria,qa
ſoli debitori nocet,& ipſe conqueri non poſſit,licèt p illā a tertio poſſeſſore pn̄t res auocari,ita loquitur ꝯrium. ſed ꝯ fideiuſſorem non vr̄ ceſſa,niſi cedat̄ expreſſe,pbat̄ in l.ſi filii.de her. vē.
dic.vt hic per Bar.& an principalis, vel acceſſoria poſſit cedi ſine principali,vide p eundē in l.fideiuſſor obligari. de fideiuſ. &
3 qd̄ no.ī l.ſi pignor,fa.erc.¶†In fi.ibi,[vt ei cedat] quid in primo
caſu? Rn̄deo idē, vt hr̄s teneat̄ cedere principalē,& acceſſoriam
qa ꝯctæ ſuper pecunia hr̄ditaria. Sed ſi quærit̄ an hr̄s liberetur
cedēdo,eſſet diſtinguendū primo caſu, an fuit in culpa mutuādo,& nō liberat̄,& tenet̄ actione ex teſtō.s̄.eo.l.ſi hr̄s inſtitutus.
§.j.ibi[alienauerit qd ex hr̄ditate &c.] Aut vtiliter ceſſit, & tūc
ſecus,quia non debetur niſi pro eo, quod hēt niſi actionem.l.
qd̄ debet̄ de peculio.¶In gl.ibi, [s̄.eo.l.ſi hr̄s]dic vt s̄.dixi,an fuerit in culpa,vel non. ¶In fi.gl.Doc.reprehendūt diſtinctionem
gl.per tex.qui ſimplr̄ loquitur.Nec obſt.l.itē veniunt,quia loqtur in petitione hr̄ditatis,quæ largius patet,& competit,qa datur hr̄di ꝯ non hr̄dē:iō veniunt fructus.ea,l.§.fructus.non ſic veniunt in fideicommiſſo indiſtincte.l.in fideicommiſſariam.s̄.e.
ideo in illa ēt actiones quæſitæ hr̄ditario nomine veniunt, qd̄
contingit qn̄ dubitabat an eſſet hr̄s, vel non, ſed quęſitæ proprio nomine,qn̄ credebat ſe hr̄dem,non veniunt in fideicommiſſo indiſtinctè.ſed requiritur ſpecialis ceſſio,vt in hac l.¶ In
gl.magna.Iſta gl.format tria ꝯria, vnū de l.hr̄s a debitore.de fideiuſ.& ſoluit multis modis, tene primam ſolutionem, vt illa
intelligat̄ ſm̄ iſtā, vt trāſeat obligatio fideiuſſoria q̄ſita p hr̄dem
mediante ceſſione ſpeciali, vt hic,ſicut hypothecaria nō p ſolā
reſtitutionē fideic.gl.tm̄ hic in vna ſol.dicit aliud in fideiuſſoria
obligatione.aliud in hypothecaria, & dicit vnū pp quod ſemp
allegatur,q licèt reperiatur ī iure q hypotheca aliquādo remaneat ſine principali,vt l.intelligere.C.de luitione pig. hoc nō reperit̄ in fideiuſſoria iſtud dictū nō vr̄ verū, nā hypothecaria nō
remanet qn̄ principalis penitus extinguereť, ſed qn̄ ſubſtantia
remanet,licèt ſine effectu,bene remanet hypothecaria ſine principali,vt paret s̄.eo in l.debitor.Certè in fideiuſſoria idē reperit̄
aliqn̄,q ſublata principali per pactū de non petendo,remanet
fideiuſſoria,qn̄ fideiuſſit aīo donādi.l.qd̄ dictum.de pac. Item
a principio ſicut hypothecaria ſine principali nō pōt ꝯhi, ita
nec fideiuſſoria.l.ſi poſtq̄,vt leg.no.caue. Fallit in fideiuſſore de
iudicio ſiſti,q non eſt ppriè fideiuſſor,ſed expromiſſor, vt not.
in l.ij.§.j.qui ſatiſ.cog.ſed ex poſt facto pōt remanere ſine principali,ita no.Bar.ī iud.ſol.ſuper rubrica, & voluit gl.in l.j.§.idē
Pomponius.s̄.depo.qn̄ principalis deceſſit ſine hr̄de,qa reperit̄
fideiuſ.ſine principali.ex quo ſemel fuit ꝯcta ſubſiſtente principali.illud tm̄ non vr̄ verū,q ſtet ſine principali, qa licèt deceſſerit ſine hærede,principalis non eſt extincta,ſed dr̄ ceſſare, quia
non eſt qui poſſit conueniri,vt in ſimili no.in l.ij.vel iij.de ver.
ob.& ſi fiſcus occuparet bona tanq̄ vacantia,tunc incipit principalis locum habere in ſua perſona,vt s̄.e.l.recuſare.§.ſi fiſco.& l.
qui quadringenta.§.fi.in quodam tamen caſu procedit dictum
gl.,vt ſit differentia inter hypothecariam,& fideiuſſoriam, quia
ſi fideiuſſor ſuccedat principali, extinguit fideiuſſoria obligatio,& actio perſonalis.qua tenebatur.Et tm̄ hypotheca ab eo data;quæ erat acceſſoria,non extinguitur.l.cum quis.§.fi.de ſol.&
quæ ſit ratio,dic,vt ibi. Aliud ꝯrium eſt de l.ſi poſt.de conſt.pec.
Solue eo modo: vt intelligatur ſecundum iſtam. Aliud de l.ſi tibi.§.cum poſſeſſor.de pac. per quem vr̄ q nec ſpecialiter poſſit
cedi tanq̄ pactum fuerit inutile. Solue. hic in conuentione facta a vero hærede ſuper re hereditaria,vel eius occaſione, quæ
poteſt prodeſſe fideicō.mediante ceſſione ibi in facto a poſſeſſore hr̄ditatis,qui nullum ius habet,ideo nō valet, nec ceditur.
Extra glo.op.q non ſit neceſſaria ceſſio,ſed tranſeat ipſo iure.l.
ſicut.§.j.quib.mo.pig.vel hy.ſol.ſolu.vt s̄. in apoſtil.

ADDITIO.

a ¶Et in hoc facit l.venditor.ff.de hęre.vel act.vend.& l.fi.C.eo.tit.Bal.in l.
dotalem.in iij nota,& ibi Imo.ff.ſol.mat.Contra tamen facere videtur
Bar.vt hic ait Pau.cui adde Alex.in l.ſi a creditore.hic alleg.

---

1 **§. Cum ex trebellia.** † Seruitutes extinctæ p aditionem ſecuta reſtitutiōe, reintegrantur. h.d.facit s̄.de leg.j.l.huiuſmodi.§.ędes, & intellige ſecundum illam,& alias allegatas in glo.

LEX LXXIIII.

1 **Qui filium.** † Qui iubet hærędem nō facere teſtamentū,videtur grauaſſe de reſtituendo hereditatem veniētibus ab inteſtato poſt eius mortem h.d.notabi.

---

1 Annus cæptus in quibus habeatur pro completo.& nu.1.

3 In dubijs caſibus poteſt iudex dare ſententiā ex argumentis,& ſimilibus caſibus,qn̄ non reperitur expreſſa determinatio,& in dubio poteſt fauore paupertatis dare ſententiam pro paupere.

4 Sententia Imperatoris pręualet tanquam vltima.

1 **§. Sabinus Antonius.** †Fauore filii annus cœptus hr̄ pro cōpleto, q
alias non hēret̄ de proprio ſignificatu verborū.h.d.notabiliter.
Præmitte q ſi alicui relinquit, cū peruenerit ad annū xvj.dēt intelligi,& cōpleuerit,qa niſi cōpleuerit,nō vr̄ perueniſſe hic eſt
proprius ſignificatus.l.nō putabam.de condi.& demō.Idē ſi dixit, cū peruenerit ad xvi.annū per accuſatiuū,ſecus ſi dixit, cum
erit in xvj.ann.vt ibi no.& hoc cū relinquitur extraneo,ſed ſi fi-
2 lio,hr̄ pro cōpleto ſtatim q fuit cęptum, vt hic.Sola tm̄ filiatio
non faceret,vt tp̄s certæ ætatis faceret diem,& nō ꝯdōnem.l.ſi
cui.ver.hoc aūt legatū,de leg.j.niſi concurrerēt alia, de quibus
in l.Seius Saturnin⁹.s̄ eo.ſed facit, vt annus cęptus habeat̄ pro
b completo,[b] tm̄[ſi benè inſpiciat̄.] Imperator, qui hic dedit pro
iſta parte ſn̄iam,non fuit motus ex ſola filiatione,ſed aliis pbationibus,de quibus in tex.& pp paupertatē puellæ ꝯ quam litigabat̄.Sed doct.vnr̄ velle q ſufficiat filiatio ¶In tex.ibi,[q ſi ante annum.]ex hoc oriebatur materia qōnis.¶ In tex.ibi,[hr̄dib⁹
relictis,]ſub.& maſculis aſſumpſit poſſeſſionem omniū bonorum patris, q̄ erant pęnes matrem pp fideicommiſſum relictū
a patre,licèt a matre eſſet inſtitutus p dimidia.¶In text.ibi,[filia hr̄de &c.]ſed ꝯ,nam ex quo iſte filius deceſſit relicta filia, videbat̄ clarū q fideic.relictū filię teſtōris ſub ꝯdōne, ſi filius maſculus deceſſerit anteq̄ filius maſculus peruenerit ad vigeſimū
annum,expirauerit,per l.cum acutiſſimi.C.de fideicom. vnde
res non habebat dubiū, nec erāt tot neceſſaria ad mouendum
Imperatorem. Sol.ꝯrium procederet in fideicōmiſſo relicto a
filio,

ADDITIO.

a ¶Completo,An annus cęptus habeatur pro completo in beneficialibus,
vide Bellame.deci.ſuis de æta.& quali.

filio,ſed hic non fuit relictum ab eo,ſed a matre inſtituta,quæ
fuit rogata reſtituere filio ſi peruenerit ad vigeſimũ annum,&
ſic non fuit rogata reſtituere filiæ, quo caſu in ſecũdo fideicõ-
miſſo non ſubintelligit illa conditio,ſi filius ante q̃ peruenerit,
deceſſerit ſine filiis,imò ſiue cũ filiis ſiue ſine, intentio teſtato-
ris fuit ꝙ ad filiã veniret fideicõmiſſum,vt eſt hic caſus notabi-
lis,& tetigi in l.cũ auus.ſ.de cõdi.& dem. Remanet ergo dubiũ,
an videatur perueniſſe ad vigeſimũ annũ. ex quo illũ nõ cõple
uit,tñ incepit.¶In tex.ibi,[& apud præſidẽ &c.]præſes fuit mo-
tus per proprietatẽ verborũ, & per l.nõ putabã,de cond.& de-
mon. Abb.eius verò ſentẽtia fuit appellatum ad principem, &
corã eo tutores puellæ ad flectendũ animum eius allegabãt,ꝙ
nihil aliud habebat,& etiã allegabant ꝙ non erat incõueniens
dicere ꝙ annus cœptus habeatur pro cõpleto , cũ alibi reperia-
tur in muneribus municipalibus,vnde idem deberet eſſe fauo
re filiationis.Itẽ aſſumpſerunt in aduocatum Paulum Iuriſcõ.
Imperator audiens de paupertate, incepit animũ flectere erga
puellã,& quia verba iſta,cũ peruenerit ad 20.ita videntur poſſe
intelligi vno modo,ſicut alio,vt dicatur perueniſſe ſi ĩcepit , ſi-
cut dicitur quis perueniſſe ad vltimũ ſeculũ, vt in gloſ.vel cum
compleuerit.Paulus ẽt allegauit alios caſus,in qbus annus cœ-
ptus habetur pro cõpleto. Ex his Imperator tulit ſniam ꝓ puel
la , & eã abſoluit a petitione amitæ, ac ſi cõditio fideicommiſſi
2 non extitiſſet.† Allegatur iſte tex.ꝙ in dubiis caſibus poteſt Iu-
dex dare ſententiã ex argumẽtis,& ſimilibus caſibus ,qñ nõ re
perit̃ expſſa determinatio. & in dubio põt fauore paupertatis,
3 & dare ſniam ꝓ paupere.¶†Vltimò allegat̃ glo.fi. quæ dicit,ꝙ
hic ſnĩa Imperatoris præualet,tanq̃ vltima.& iſtud facit & ſolet
allegari ꝓ dictis Inn.q recitat plures opi.nec apparet cui adhæ-
a ret,ꝙ videatur adhærere vltimæ, [a] facit ſ.depoſi.l.bona fides.

ADDITIO,

a ¶Vltimæ.Adde Barb.conſi,84.

LEX LXXV.

a **Piſtolam.** Grauamen alicui iniunctũ con-
templatione certi emolumenti
obuẽturi, quatenus nõ obuenit, tollit̃ [a] h.d.facit l.
cũ qs.§.j.de leg.3.& l. Pamphilo. §.ſi eo tit.¶In fi,
gl.ibi.[ad alias duas.] Alii & melius, ꝙ non niſi ad
vnã,nã pars matris ꝓ dimidia reperit̃ Cornelio accreſcere ; pro
alia illi Sẽpronio reſtituto : teſtõr aũt putabat ad Corneliũ de-
uenire integrã partẽ Sẽpronij,& ĩtegrã portionẽ matris,& ma-
tris,& tñ nõ ꝑuenit niſi dimidia pars matris. & ſic ad illã tm̃ te-
net̃.ſ. ꝓ vna vncia,cum pro qualibet parte ĩtegraliter deuẽtura
grauatus fuerit in duabus vnciis:iõ dicit tex.[pro rata &c.]non
dicit ꝓ rata ꝑte mr̃na,ſed pro rata eius.¶ Sed opponit̃ ꝯ tex. ꝙ
imò teneatur inſolidũ,quia falſa cauſa non vitiat onus,vel lega
tum.l.demõſtratio falſa.ſ.de condi.& dem.Solu.ibi in cauſa de
præterito,hic in cauſa de futuro , quæ habet magis vim ratio-
nis,propter quã teſtõr mouetur,q̃ cauſæ,vel conditionis , qua
cauſa vel cõditione ceſſante,ceſſat diſpoſitio l.cum pater.§.dul
ciſſimi.de leg. 2. fuit enim motus iſte, quia ſperatur ad iſtum
Corneliũ deuenturas portiones illarum , & non deuenerunt.

ADDITIO,

a Tollitur.Vide quod voluit Ludo.Ro.per hanc l.conſi.incip.omnipoten-
tis Dei.&c.In præſenti q.quæ mihi eſt dubitatiſſima.

1 *Si fideicommiſſarius grauetur reſtituere ei, a quo habuit, ſine appoſitione alterius temporis, cenſetur grauatus poſt eius mortem.*

2 *Pater ad quẽ peruenit hæreditas mediante filio inſtituto, rogatus reſtituere filio, an cenſeatur rogatus reſtituere poſt mortem patris, non ante.*

1 **§. Mulier hæredis.** † Si fideicõmiſſarius grauet̃
reſtituere ei, a quo habuit,
ſine appoſitione alterius temporis,cenſetur grauatus poſt eius
mortem.h.d. Alius caſus eſt, in quo idẽ præſumitur in l.Pam-
philo.de leg.3.alius eo.tit.l.vxorẽ,in fi.regulariter grauatus pu
rè cenſetur ſtatim grauatus.l.j.de condi. & demon.niſi ex aliq-
bus verbis & coniecturis contrarium appareat.ſ.eo. l.vbi purè.
2 Iſtum tex.allegat Barto.in l.cum filio.in ſi.de leg.j.ad intellectũ
illius l.vt patet ad quẽ peruenit hæreditas mediante filio inſti-
tuto , rogatus filio reſtituere , cenſeatur rogatus reſtiture poſt
mortem patris,non ante licèt ſit pater eſſet inſtitutus, & graua
tus reſtituere,videretur grauatus purè,& ſic non valeret iſto iu
re,Inſtit.de leg. §.an ſeruo.niſi appoſuerit verba per quam vo-
luerit differre in tempus,quo erit effectus ſui iuris.

1 *Verba directa prolata in codicillis, cum non poſsint operari iure directo obliquantur, & important fideicommiſſum.*

2 *Quæ bona veniant in fideicommiſſariam, in quam pupil, conuertitur,*
An iſtud fideicommiſſum durabit vltra pupillarem ætatem, an vero vſq; ad pupillarem ætatem, ſicut duraret pupillaris ſubſtitutio, cuius loco ſuccedit.

3 *Si teſtator credidit ſe teſtari, & non codicillari, quia inſtituit hæredem, ſi non adeſt numerus legitimus teſtium, ꝙ non valeat vt teſtamẽtum, nec etiam vt codilli.*

4 *Quando plures ſunt inuicem ſubſtituti, & vltimo morienti ſubſtitutus eſt extraneus, an videatur ſubſtitutus in parte vltimi tantum morientis, an etiam in partibus præcedentium.*

LEX LXXVI.

1 **Cæuola reſpondit.** †Verba directa
prolata in cõ-
dicillis,cũ nõ poſſint opari iure directo obliquan
tur,& ĩportãt fideicõmiſſum. ad hoc allegat̃ l.&̃ ſi
alio mõ nõ poſſent valere iure directo ſ.eo l.ex fa-
cto.in prin. & l.verbis ciuilib.de vul.& pup.¶In tex.ibi. [ſubſti-
tuerit].ſ.p verba directa puta ſint hr̃des, vel qa reſoluunt in di-
recta,vt ſi dixit,pupillariter ſubſtituo,qa pupillaris ſubſtĩõ eſt di
recta, iõ nũc mero iure eſt inutilis,rõne q̃ ſeqt̃. ſed de æquitate
cõuertit̃ ĩ fideicõmiſſum.Si verò p verba merè cõia, ſubſtituo,
tũc hoc verbũ qđ põt importare directã & fideic. ꝓlatũ in codi
cillis,importat fideic.de rigore,nõ ſolũ de æquitate,nec tũc ha
2 beret locum qđ ĩ.ſubijcit̃. ibi ſigna interpretatione &c.¶† Sed
q̃ro,q̃ bona veniant in hanc fideic in quã pup.ꝯuertit̃.&̃ ꝙ oĩa
bona ẽt pupilli,qa venirẽt in directa.l.ſed ſi plures §.ad ſubſti-
tutos.de vul.& pup.& iſta fideicõmiſſaria ſubrogata loco pup.
dẽt ſapere eandẽ naturã.l.eũ q.§.qui iniuriarũ.ſi qs cauti & cõ-
ſtat, ꝙ teſtõr ẽt p fideicõmiſſũ põt ſubſtituere pupillo vſq; ad
pupillarẽ ætatẽ l.ſi fundũ.§.ſi.cũ l.ſeq.de leg j.q̃riũ puto.primo
p l.ex facto ſ.eo.in prin.vbi verbũ directũ inſtituo qđ cõprehẽ-
deret oĩa de ſui nã ꝯuertit̃ in fideicõmĩſſũ ſolũ q̃tũ ad bona te-
ſtõris,nõ q̃tũ ad bona grauati.Scdo qa iſtud fideicõmiſſum e-
ſet relictũ a pupillo,p id qđ no.ĩ l.cohr̃di.§. cũ filio.& l q. duo.
de vulg.& pup.in dubio. Sed pupillus in bonis ꝓprijs nõ po-
rat grauauari per fideicõmiſſũ.d. §. cũ filio, nec obſtat l.ſi fun-
dũ.§.ſi.qa ibi loquit̃ qñ relinqueret̃ a venientibus ab inteſtato
ipſi pupillo, qa cẽſet̃ tacitè hr̃e a defuncto. Idẽ ſi fuiſſet relictũ
3 a pupillari ſubſtituto qa pupillar.ſubſtitutꝰ hẽt a teſtatore, ſed
pupillus nõ,iuxta no.in l.ex tribus.de inoffi. teſt. ¶†Ex his ſol-
uit̃ alia qõ.nã q̃rit̃ quãtũ durabit iſtud fideicõmiſſũ dicit Bar.ꝙ
vſq; ad pupillarẽ ætatẽ, ſicut duraret pup. cuius loco ſuccedit,
qđ fateor,ſi fuiſſet facta pup.cũ meta certi tpis pup.ætatis,vt ſi
deceſſerit in pup.ætate,tales ſint hæredes, vel tales pupillo ſub-
ſtituo,nã ſubſtitutio limitata certo tpe vltra illud nõ extẽditur.
l.ſi ita qs.de vulg.& pup.& hoc ẽt q̃tũ ad bona defuncti,licèt in
illis potuerit ſubſtituere qñcunque. ſed ſi non fuit tẽpore limi-
tata,puta qñcũque deceſſerit ſine liberis, talis ſit hæres quo ca-
ſu intra pupillarem ætatẽ eſſet directa. & ſi eſſet facta in teſto,
poſtea nullo iure valeret.l.verbis ciuilibus de vulg. & pup.ſub.
quia potuit ſemel valere iure directo nũc quia non potuit vale
re omni tẽpore, erit fideicom. & ſic dubitent poſt pupillarem
ætatẽ,cum non cõprehendat niſi bona teſtatoris. in quibus po
tuit perpetuo ſubſtituere. hæc eſt veritas. quicquid dicat Doc.
4 qui nõ bñ ſpeculati ſunt videre meo. ¶†Vltimo ſcire debes,ꝙ
iſta lex debet intelligi qñ teſtõr ſciebat ſe codicillari qa ĩ codi-
cillis nullũ inſtituit. Sed ſi credidit ſe teſtari,quia inſtituit hære-
dẽ,tunc non valet vt teſtm̃, qa non potuit,ſi nõ eſt numerus te
ſtiũ legitimus,nec vt codicilli, quia noluit,& ſic nõ cõuertere-
tur in fideicõmiſſum p l.nõ codicillũ.C.de teſta.hoc tenet An-
ge.& bñ.¶In tex.ibi,[vt mater.] Alii habẽt vt frater, ſed prima
melior, qa hic nõ apparet, ꝙ teſtator haberet niſi vnum filiũ,
quẽ inſolidũ inſtituit. ſed tunc opp.qñ mater eſt in medio,ſub-
ſtitutio expreſſa nõ cõprehendit tacitã legalem,& interpretati-
uã fauore matris,vt C.de inſti.& ſubſti.l.fin.& in l precib.C.de
impub.Sol.hic fuit facta pup.expreſſa,& tñ cõuertit in fideic.ta
citã & interpretatiuã.Solutio. ꝯtrium loquitur qñ expreſſa ſub-
ſtitutio põt valere eo iure , quo facta eſt, vt vulgaris expreſſa, iõ
nõ cõprehẽdit̃ tacitã pup.iõ non fit extẽſio, vt ſint duæ,vna ex
preſſa,altera tacita,ſed remanet expreſſa, hic nõ poterat valere
eo iure,quo facta erat , ideo ſi fauore mr̃is nõ cõprehẽderetur
tacita,eſſet omnino inutilis, & hoc nõ põt operari fauore ma-
tris,caſus eſt hic nec ẽt fratris , vel alterius venientis ab inteſta-
to ꝯ quẽ tacita pupillaris non admitteret̃,hæc tangit hic Bart.
& bñ.¶In text.ibi, [qđ ſi inuicẽ.] legitur duobus modis.primo
ſm gl, ꝙ loquat̃ in eiſdẽ terminis , qa iſti pupillariter ſubſtituti
fuerunt inuicẽ ſubſtituti,dr̃ ꝙ iſta reciproca valet in hoc fideic,
in quod illa directa cõuertit̃.dicit tñ gl.ꝙ valet iure fideicõ.non
iure vulg.directæ, ſicut non põt fieri in codicillis directa pupil.
ita nec directa vulg. & tñ reciproca de ſui natura cõprehendit
directas vulgares.l.iã hoc iure,poſt princ.ibi,[in vulgarem tan-
tummodo.]ſ.de vulga.& pup.ſubſti.ſed hic nõ expedit dicere ,
quia verũ eſt ꝙ non cõprehendit vulgarẽ,quæ ſolet fieri in dire-
cta hr̃ditate,quia hic non erat directa inter iſtos, ſed põt cõpre-
hendere vulgã fieri põt in legatis & fideicõmiſſis,& donationi
bus cau.mor l.vt hr̃dibus.de lega.ij.& erit effectus,quia ſi aliqs
ſubſtitutorũ moriat̃ ante pup.ad partẽ ſuã morientis pupillo ve
nient alij ſuperſtites,nõ ſolũ iure actionis, ſed ẽt iure ſubſtituti
vulgaris,potiſſ ꝙ eſſent diſiuncti.hoc voluit tex.bñ intellectus,
capiẽt tñ de manu matris,quæ pupillo ſucceſſit , & ſic quo ad
eã & pupillũ eſt fideicõmiſſaria,ſed quo ad illum ſubſtitutũ eſt
vulgaris. Alio modo legitur ſm Bar.ꝙ filii inſtituti in teſtamẽ-
to fuerunt ſubſtituti in codicillis inuicẽ , & tunc iſta reciproca
valebit iure fideicõmiſſi, vt ſi primus moriatur , ſua portio de-
ueniat ad aliũ per fideicõmiſſum , & altero moriente vtraque
portio veniet ad ſubſtitutos extraneos,& tũc eſt hic caſus de q.

per

p eum formata in l.Marcellus.§.quidã liberis.ſ.eo. qñ non põt diſcerni quid præcedat, an grauamen, an fideicõ.vtrũ fideicõ. cõprehẽdat in grauamine, quod contingit qñ inuicẽ ſunt ſubſtituti,& vltimo morienti eſt ſubſtitutus extraneus, an videat ſubſtitutus in parte vltimi tñ morientis, an ẽt in partibus præcedentiũ,nam qñ conſtat quid præcedat,dic vt no.in l.cũ virũ. C.de fideicõ.& breuiter tenet,ꝙ hic fingatur præcedere relictũ, & ſequi grauamen,& ſic veniant ẽt portiones præcedentium p iſtum tex.qui tñ parum facit,quia iſte caſus nõ bñ congruit,cũ hic non eſſet niſi vnicus filius,vt patet ex principio. nec ẽt facit l.hæredes mei.§.cum ita.ſ.eo.qa ibi apparet de voluntate expſſa,& ſubſtituit vltimũ in tota hẽditate nos qñ ſimpliciter, & ſic poteſt reſtringi ad portionem vltimi morientis.pro iſta tamen opi.facit l.Lucius.§.tres hæredes.verſi. idem quæſiuit.ĵ.eod.vbi venit portio quam vltimo moriens habuit a præcedente, etiã loco pœnæ,& iſta eſſet tenenda in conſulendo, & decidendo,
a quia Bar.eam probat & firmat pluribus rationibus.[a]

ADDITIONES.

a Rationibus in materia huius l.vide Pau.de Caſtr.conſi.233.& 356.Lud. Ro.conſi.19.

LEX LXXVII.

1 Haeredibus. † Cõditio ſi liberos nõ educauerit, extinguiẽ eo ipſo ꝙ filios ſuſceperit,licèt eos nõ educat,& ſine eis moriatur.h.d.iſta l.mirabilis.& eſt nouꝰ caſus. ¶In tex.ibi. ſine liberis decederet.†Iſtud faciebat dubiũ, qa iſte de quo ſubdit,licèt liberos ꝓcreauerit, ſine liberis tñ deceſſit, & ſic videbaẽ ꝙ portio ſua deueniret ad ſuperſtites.l.ex facto.§. ſi quis aũt.ſ.eo. Sed rñdetur, ꝙ iſta verba fuerũt reſtricta p alia de qbus ĵ.in ver.[nos quoque.]vbi declarauit intentionẽ ſuã,ꝙ nolebat teneri hoc fideicomiſſo, donec binos liberos educauerit,& iſtud verbum exponitur.i.ſuſceperit,vt ĵ.patet,qđ eſt mirũ,vñ eo ipſo ꝙ ſuſcepit,liberatus eſt ab onere fideicõmiſſi, quia deficit conditio,ſub qua fideicommiſſum videtur relictũ. l.ſi binos liberos non ſuſceperit. Sufficit ergo ꝙ ſuſceperit,licet non durauerint.l. ſi quis hæredem. & hæc eſt noua interpretatio,ꝙ verbum,educaueritis exponatur,id eſt ſuſceperitis.

2 *Si facta eſt ſubſtitutio conſtituto in ſacris,ſi deceſſerit ſine liberis,ꝙ nõ intelligatur de liberis quos ſuſceperit ex matrimonio contracto de facto, cum non mereantur vocari liberi,& an conditio reijciatur.& nu.4.*

3 *An tunc eccleſia loco liberorum habeatur.*

1 §.Titius. †Conditio ſi deceſſerit ſine liberis,relata ad pſonã,quæ nõ põt matrimoniũ contrahere de iure, intelligiẽ de illis, quos ſuſceperit ex matrimonio ꝯtracto de facto.h.d.iſte mirabilis tex.quẽ ĩtelligo.qñ tale matrimoniũ ꝯctũ de facto nõ erat reprobatũ nec ex illo erat puniẽda, ius tñ
2 illi non aſſiſtebat,quia erat furioſa.† Sed ſi erat reprobatũ, vt ſi erat ĩ ſacris, vel erat monialis,liberi ex tali matrimonio nõ excluderẽt ſubſtitutũ,quia ſunt inceſtuoſi, & nõ mereñt vocari liberi in Auth.qb.mod.na.eſſi.ſui § fi.& no.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ſ.eo.¶In gl.fi.Iſta gl aſſignat duas rationes,quare filia excludat ſubſtitutos.licèt non ſit lĩma, ſed naturalis, & ſuſcepta in figura matrimonii.Prima,qa ſuccedit matri.Inſti.ad orfi. § nouiſſimè.licet patri non ſuccedat.Ideo ſi ſubſtitutio eſſet facta filio maſculo diſtingueretur an teſtõr eſſet in dignitate, vel nõ, ſed ex quo facta eſt filiæ nãli, indiſtinctè excludit ſubſtitutũ,ſi mr̃ nõ eſt illuſtris,qa ſicut eſt ſufficiẽs ad ſuccedendũ mr̃i, ita ad ſubſtitutũ excludẽdũ.ſecũdũ hoc ille §.nõ haberet locũ in ſubſtitutione facta filiæ,qđ Bar.reprobat,dicens indiſtinctè ſiue pater ſit in dignitate,ſiue non cenſeẽ ſenſiſſe de nãlibus ex filia, cũ magis ſit abhominabile in filia,ꝗ̃ in maſculo,& ſic nũquã haberet locũ ille §.vt excludãt ſubſtitutũ, qđ ẽt ibi tenui, licèt Spec.quẽ ibi allegaui,teneat idẽ qđ iſta gl.no.tñ, qa patet ex ea,ꝙ qñcunque filius ex forma ſtatuti poſſet ſuccedere pr̃i, excluderet ſubſtitutũ. Scđa ratio,qa pr̃ locauerat in mr̃imonio.
3 iſta rõ eſſet bona ſi tpe teſtamenti locauerat.† Sed tex.loquitur indiſtinctè,vnde tene tertiã,cũ pater ſciret eſſe furioſam, & nõ poſſe ꝯhere de iure,cenſetur ſenſiſſe de ſuſceptis ex mr̃imonio ꝯcto de facto,ſed ſi nõ eſſet furioſa, cenſeẽ ſenſiſſe de ſuſcipiendis ex vero mr̃imonio,licet aliter in maſculo, vt dixi,ſed ſi iſta furioſa habuiſſet filios,nõ in figura mr̃imonii,ſed illicitè, vt ex ſtupro,nõ excluderẽt ſubſtitutũ,licet matri ſuccederent, per iã dicta verba,ergo ſunt intelligẽda,vt pñt de facto, licet nõ de iure.& hoc in diſpõne nõ pœnali,ſed in pœnali, vt pœna cõmittaẽ. nõ Intelliguñt prout pñt de facto,ſed de iure l.ꝯtinuus.§.cũ qs.
4 de verb.obl.†Quid ergo ſi facta ſit ſubſtitutio ꝯſtituto ĩ ſacris, ſi deceſſerit ſine liberis? Rñdeo,intelligereẽ vt põt.i. ſine eccleſia,quæ loco liberorũ hr̃. Sed ſi decederet ſine liberis ex ꝓprio corpore deſcendentibus,reijceretur talis conditio, tanꝗ̃ impoſſibilis de iure, & tales liberi nõ excluderent ſubſtitutũ ſm Bar.

1 *Iuſſus communicare bona,cenſetur grauatus fideicomiſſo vniuerſali.*

2 *Pater habens diuerſos filios ex diuerſis vxoribus, quę dederunt diuerſas dotes,ſi eos ſubſtituit æqualiter, & mandauit ꝙ omnia bona æqualiter diuiderent inter ſe,an ille cuius mater dederat maiorem dotem, poſſit illam ante partem detrahere*

3 *Si teſtator mandauit quòd hæredes ſimul habitarent, & ſe nõ diuiderẽt, quid hoc importat remiſſiuè.*

1 Lucius. †Iuſſus cõicare bona, cenſetur grauatus fideicõmiſſo vniuerſali. h.d. facit ſ. eod.l.vbi pure. §.j.& quod ibi dixi. ¶In fin.text. ibi, [etiã ſi vxor.] videbatur contrariũ, qa præceptũ factũ vxori cõmunicando bona ſua cũ filio, nõ valebat, quia nihil erat vxori relictũ tacite,vel expreſſe, ꝓpter quod poſſet grauari,ſed factũ filiæ bene valebat, ad quã hæreditas ab inteſtato deuoluta fuit,& ſic habet tacitam voluntatẽ defuncti, videbaẽ ergo ꝙ mater a filia poſſet petere, ꝙ cõmunicaret bona paterna:econuerſo filia non poſſet petere a matre. Sed cõtrariũ eſt, quia præceptum factũ matri in vim diſpoſitionis, licet illo modo non valeat,conuertitur in cõditionẽ,vt ita demũ poſſit a filia petere ſi etiam ipſa cõmunicat ſua.Tene menti, qm̃ ad plura facit.Conclude,qm̃ alicui aliquid relinquitur ſimpliciter, & grauatur aliquo onere per modum diſpoſitionis,tale relictũ,ſiue præcedat,ſiue ſequatur onus,in dubio cenſetur factũ contẽplatione oneris,ideo nõ poteſt peti, niſi onus impleatur.l. Nepennius.§.fi. cũ §.ſequenti. de excu.tutorũ.& ſic habet vim conditionis,vt hic videtur, tñ ſufficeret cauere de implendo.l.quibus diebus.§.fi.de cõdi.& demõ. & hoc niſi ꝯriũ expreſſe appareat ꝙ fuiſſet relicturus, etiã ſine illo onere.d.§.fi.hodie tñ etiã tunc niſi ĩpleat onus priuaẽ cõmodo.in Auth.de hære. & Falc. §.his omnibus.& no.Iacob.de Belui.eod.titu.§.ſed hoc quidẽ. in vltima qõne.Et tangit Bar.in l.2.de leg.2.& de leg.3.l.penul. Et poſtꝗ̃ habuiſſet relictũ, preciſè cõpellitur implere onus l.a
2 filio.in prin.de ali.& ciba.leg. ¶†Quæro hic, quid ſi pater habet filios ex diuerſis vxoribus,quæ dederunt diuerſas dotes, teſtõr eos inſtituit æqualiter,& mandauit, ꝙ oĩa bona æqualiter diuiderẽt inter ſe ille,cuius mr̃ dederat maiorẽ dotẽ,vult illam ante partem detrahere,quæriẽ an poſſit,vr̃ ꝙ ſic,quaſi verba teſtõris intelligañẽ, ꝙ diuidãt æqualiter id qđ remanebit, deducto ære alieno.ꝯriũ determinat Bar.in l.cũ pater.§.dulciſſimis. per illũ text.de leg.2.qñ dos cõſiſtebat in pecunia. ſed ſi in certa re,vel ſpecie quæ põt vendicari,in tali re non habent locum dicta verba,niſi ſpecialiter fuerit dictum, ſed ſolum intelliguntur de bonis teſtatoris, quod nõ facit.ſ.de lib.leg.l.Lucius.& l. fi.§. Titia. vbi in generali liberatione legata non venit id quod
3 poteſt vẽdicari.Itẽ quid † ſi mandauit teſtator quod hæredes ſimul habitarent,& ſe non diuiderent, quia hoc importat? uide Bar.in l.Quintus.de an.leg.

1 *Merus executor teſtamenti non hẽt actionem contra hæredẽ pro legatis.*

2 *Executores teſtamenti,an poſſint conueniri a legatarijs.*

1 §.Mæuia. †Merus executor teſtamẽti nõ habet actionem ꝯ hęredẽ pro legatis. ad hoc allegatur tex.cum gl. habet tñ officium iudicis ſm Doct. per l.Quintus, de ann.leg.vt no.Bart.in l.ſi quis Titio.de leg.2.& in quibuſdã caſibus habet actionẽ, vt in legatis ad pias cauſas, & alimentorũ,vt in glo.& tunc nõ habet proprietatem actionis,ſed exercitium actionis competentis legatarijs.vt no. in d.l.ſi quis Titio. & in Specu.de inſtru.edi.§.nunc vero aliqua. in addi quæ incipit,per ſuperiora.In tex.ibi,[fidei autem &c.]& per hoc videatur ꝙ illi poſſent agere ꝯ hæredes, ſed ſecus eſt, propter verba quæ ſequũtur, ꝙ ſit penes eos in depoſito,ideſt in cuſtodia,qa per hoc patet ꝙ voluit ꝙ non eſſent legatarij,ſed ꝙ eſſent executores,in fine.ibi.[petere nõ poſſent,]Sed an iſti nepotes petere poſſent ab hærede?vr̃ ꝙ non, quia non fuit ab heredibus relictum,ſed ab iſtis executoribus, qui fuerunt rogati eis reſtituere,cum perueniſſent ad 25.annum. contrarium dic per l.peto. §.matre.de leg.2.& per l.codicillis.§.fi.de vſufr.leg.vbi relictum factum a teſtatore,vel curatore heredis inſtituti,cenſetur factũ ab hærede,& ab eo peti poteſt,& ſic factum ab executore teſta
2 menti.† Sed an dicti executores conueniri poſſent a legatarijs? dic vt no.Bar.in l.Firmio Eliodoro.§.fi.ĵ.titu.j.

1 *Iuſſus non facere alicui controuerſiam ſuper eo,quod illi relictum eſt,importat vt permittat illum habere eo modo,quo relictum eſt.*

2 *Inſtitutione facta poſt mortem omnium,venit non ſolum portio vltimi morientis,ſed etiam præcedentium,quæ ad ipſum peruenerunt iure fideicõmiſſi ex reciproca ſubſtitutione.*

3 *Si relinquatur monacho,cum adiectione,quòd Abbas permittat ipſum habere nec faciat ſibi controuerſiam,alias illud relinquat extraneo, an nihilominus tale relictum applicetur monaſterio, an vero legatum ſit nullum.& nu.4.*

3 *Non poteſt quis priuari ex facto alterius.*

Si teſtator legauit ſpurio ſuo, & in caſu quo hæres faceret controuerſiam.legauit cuidam alteri,an legatum valeat.

5 *Quod dicatur reuerti,etiam quod nunquam fuit.*

Verbum reuerti, quod ſi verbum obliquum cum inducat fideicommiſſũ.

Quod fauore militis & libertatis aliquando ſubſtitutio fideicommiſſaria trahatur ad directam.

6 *Si vendo & trado,cũ hoc,ꝙ niſi ſoluas intra terminũ, res ad me reuertatur,*

tur, ꝙ iſtud non ſit pactum legis commiſſarię, & dominium non reuer tatur ipſo iure, ſed reputatur retraditio.
Quid ſi diceretur res ſit inempta.

1 **§. Tres hęredes.** Iuſſus non facere alicui contro-
uerſiam ſuper eo, quod illi reli-
ctū eſt, importat vt permittat illū habere eo modo, quo relictū
eſt. Itē in generali fideicōmiſſo venit portio, quā qs habuit a co
hærede iure fideicōmiſſi, & ēt in pęnam illius. h.d. ¶ In tex. ibi.
[ſi Seius adiuerit hrēditatē.] ſub. & ēt Stichus ſeruꝰ eius adhibit
ex vncia, in qua fuit inſtitutus: & ſic eā acqſiuit Seio, vt ĩ. patet,
dum quærit, an teneat eā reſtituere eidē, quia ſi nō eſſet ei q̄ſi-
ta, fruſtra de hoc quæreretur. Si ergo nō adiuiſſet anteq̄ manu
mitteret, poſſet adire poſt, & ſibi acquireret. vnde nō eſſet qō,
an dn̄s quondā teneret ei reſtituere: & breuiter dicit ꝙ illa ver-
ba, vt non faciat cōtrouerſiā, nō importāt hoc, vt ſit reſtituen-
da, & ante nō poſſet ſe impedire, qđ eſſet ſi veniret reſtituēda;
ſed importat vt permittat ipſum capere propria authoritate,
ex quo fuit inſtitutus ea. & ſic p̄mittat habere eo iure, quo re-
licta eſt, nec faciat controuerſiā reſiſtēdo ne capiat, nā hoc mo
2 do cōtrouerſia fieri pōt. ¶ † In tex. ibi.] hanc ſolā.] No. quia nō
erat qō de vncia, licet Doc. videant ſic ĩtelligere, ſed erat qō de
dodrante, nā illa verba poſita in ver. [tu frater.] ꝙ reſtituat eidē
filio q̄cq̄d ad eū perueniret ex hrēditate, videbant reſtringenda
ad vnciā, de qua immediatè mentionē fecerat. Cōtrariū rn̄det,
q̄a cū ſint gn̄alia, nō ſolū ad illā reſtringent, ſed ēt ad dodrātē,
in quo fuit inſtitutus: nā clā in fine poſita in orone de per ſe, re
fert ad oīa p̄cedentia, ſi pōt ſalua rōne recti ſermonis. l. fi. de re-
bus dubijs. Sed Doc. ecōuerſo ĩtelligūt ꝙ erat dubiū de vncia,
quia in illa non fuit Męuius inſtitutus, ſed ad eū peruenit iure
fideicōmiſſi, & in pęnā pp cōtrouerſiā motā. Eſt ergo hic caſus
de eo qđ dixi ſ. eo. l. Scæuola. ꝙ in inſtōne facta poſt mortē om
niū venit non ſolū portio vltimi moriētis, ſed ēt præcedentiū,
q̄ ad ipſum peruenerunt iure fideicōmiſſi ex reciproca ſubſti-
tione. Vltimo gl. fi. hic ſemper allegat, & inducit iſtū §. ad qō.
3 † Si relinquat monacho, cū hac adiectione ꝙ Abbas p̄mittat ip
ſum habere, nec ſibi faciat ꝯtrouerſiā: alias illud relinq̄t extra-
neo. Quæro, ſi Abbas facit cōtrouerſiā dicendo, ꝙ nō pōt habe
re p̄priū xij. q. j. c. nō dicatis, & ꝙ q̄cq̄d relinquitur monacho,
acq̄ritur monaſterio, & hāc acquiſitionē teſtator nō potuit im
pedire l. nemo pōt. de leg. j. an iſtud legatū applicabit monaſte
rio, vel extraneo, in quē fuit tranſlatū? Gl. inducit iſtū §. p̄ hac
vltima parte, ꝙ iſta verba impediant acquiſitionē. Alij dicunt
ꝯriū, ꝙ Abbas vocat. hanc partē vn̄r ſequi Doc. In ꝯriū, ꝙ neu
tra pars ſit vera, & ꝙ illa verba reddant legatū nullū, quaſi cōti
neant ꝯrietatem, nam ſi relinquatur ſeruo, ne acquirat dn̄o, vi-
tiatur legatum. l. ſi alienū. de hęred. inſti. & ibi no. Bald, & exa-
minat iſtā gl. in l. vna. C. de his quę pę. no. in 7. q. & dicit quòd
Dy. tenebat iſtam gl. quādo eſſet factū relictū in cām, pro qua
Abbas tenebatur prouidere, puta pro veſtibus, vel libris, & cū
cauſa, ne ſcilicet Abbas diſſipet. conſuluit tamen Bal. ꝙ nō fa-
ciat per viam pęnæ, quia appoſitio pęnæ non tenet qn̄ præce-
dit præceptum impoſſibile de iure, vel de facto. l. cerdonē. de
opis liberto. l. j. de his quæ pęnę nomi. ſed dicat, relinquo quo-
uſque Abbas nō facit cōtrouerſiam, & ex tunc nō relinquo. di
cit tn̄ ꝙ Abbas pro illo, quod habuit ante controuerſiam, po-
teſt facere controuerſiam, & illi auferre: per hoc tamen non
4 remanet iſte paſſus declaratus. † Ideo dic ꝙ tres ſunt caſus. In-
terdum legatum factū alicui valet, & poteſt illi acquiri, & ſic
non poteſt fieri controuerſia niſi de facto, hoc caſu ſi mandat
controuerſiam non fieri, alias transfert in alium, & priuat pri-
mum, hæc priuatio non valet, quia non poteſt quis priuari ex
facto alterius, per l. paterfam. teſtamento. de hæredibus. inſtit.
ita intelligo quod no. Bal. in d. l. vna in v. oppo. Interdum reli-
ctum tenet, ſed ſibi non acquiritur, ſed alteri, vt patri, vel domi
no, vel monaſterio, & teſtator mandat illi, cui acquiritur quòd
non vtatur acquiſitione, ſed permittat illum vti, & habere acſi
nō eſſet in illius poteſtate: hic eſt caſus noſter. dic quòd aut illi
erat acquirendus vſusfru. tantum, vt patri in aduentitijs, & va-
let, & operatur ne patri acquiratur, ſed filio pleno iure. in au-
then. excipitur. C. de bo. quæ libe. nec valeret tranſlatio facta in
pœnam propter controuerſiam, quam pater faceret de facto,
per ſupradicta, & l. auia. § fin. in ratione ſui. de condi. & demō.
Interdum illi venit acquirenda proprietas, tunc aut dicit teſta-
tor ꝙ proprietas non acquiratur, & iſta verba vitiarent, & non
vitiarentur, per dictam l. ſi alienum. & per no. in authē. ingreſ-
ſi. C. de ſacroſanct. eccleſ. de eo, qui ingreditur, & reſeruat ſibi
proprietatem, nam vitiatur ingreſſus, ſi eadē ratione fieret, ſe-
cus ſi primo non ingrederet, & poſtea reſeruaret. l. per ſeruū. de
vſu, & habi. ſi autem non impediret acquiſitionem, ſed manda
ret controuerſiam non fieri, & quòd permittat de facto tene-
re, & voluntas eſt ſeruanda, quia ſeruus poteſt habere pecuniā
conniuentibus oculis domini, non quòd ſit ſua, ſed quod ha-
beat retentionē de facto. l. 4. de manu. idem in monacho abba-
te patiente, in c. inſinuante. qui cleri. vel vouen. & ſic non con-
tinet contrarietatem. & Abbas tenetur de facto pati, & fortè
a poterit compelli [a] officio ſuperioris per no. in ſimili in ca. non

eſt obligatorium, in mercur. Interdum legatum eſt nullum, &
poteſt pati controuerſiam de iure, & tunc quia non poteſt fa-
cere de iure, nihil operatur, ne ſit in poteſtate teſtatoris legem
eludere, vel vna via facere, quod prohibetur facere alia, in ca.
cum quid. de regul. iur. lib. 6. Pone exemplum, ſi legauit ſpurio
b ſuo, & in caſu quo hæres faceret controuerſiam, [b] legauit cui-
dam alteri, videtur ꝙ non valeat hoc ſecundum legatum fa-
ctum in pœnam hæredis, cum nullam pęnā mereatur ſi obtē-
perat legi. ¶ Vltinò not. tex. ibi. [ad Mæuium fratrem meū re-
uerti.] ꝙ reuerti, dr̄ qđ nunq̄ fuit. nā iſta vncia non fuit relicta
c Mæuio fratri, ſed Sticho. Item patet ꝙ iſtud verbum [c] reuerti,
eſt verbum obliquū, quia inducit fideicōmiſſum, quod not. ad
materiam l. Cēturio. de vul. & pup. ſubſti. nam verba obliqua
nunq̄. ſic interpretantur, vt valeant iure directo, licet ſecus ecō-
uerſo de verbis directis. ſ. e. l. Scęuola. aliquando tn̄ fauore mili
tis & libertatis ſubſtitutio fideicōmiſſaria trahit ad directā, ſ. de
5 teſtamēto. mili. l. neq; n. §. fi. cū l. ſeq. ¶ † Adde quod not. de iſto
verbo, in l. j. vel ij. C. de pac. inter emp. nam ſi vēdo, & trado, cū
hoc ꝙ niſi ſoluas intra terminū, res ad me reuertat, iſtud nō eſt
pactum. l. cōmiſſoriæ. ideo dominium non reuertitur ipſo iu-
re. ſed requiritur retraditio, ſecus ſi diceret, ſit inempta. l. com-
miſſoriæ. eo. titulo, & ſic bene patet quòd eſt obliquū, non di-
rectum, ex quo non recta via, iuxta no. in l. inter omnes. qui ſa
tiſda. cogan.

ADDITIONES.

a ¶ Cōpelli. Adde pro hoc qđ voluit Abb. cōſi, 84. vbi ponit an Abbas poſſit
cogi ad expenſas dandas monacho ſtudenti de licentia epiſcopi.
b ¶ Controuerſiam. Ad de qđ voluit Signo. cōſi. 156. vbi ponit de vigore
inſtrumenti, cū pęnis priua. ꝙ nō moleſtetur. per Alex. cōſi. 52. 2. li. & ibi
an ſuper moleſtatione requiratur ſn̄ia, ad hoc vt hæres priuari poſſit.
c Et adde ꝙ verbū reuerti. in ſubſtitutione poſitum, importat dn̄ii tranſ-
lationē ſecundum Bar. in l. quiſquis. C. de omni agro deſer. lib. 11. & in l.
Centurio. vlti. col. ver. dubito. ff. de vulg. & pup. & in l i. in vlti. col. verſi.
vlterius no. ff. de dona. & Bal. in l. ſi vnquam. in fi, C. de reuo. do. & l. ſi to
totas. C. de inoff. don. Ang. etiam in Auth. de fer. & ea quæ par. colla. 4. ꝙ
huiuſmodi verbum non importat poſſeſsionis tranſlationem, ſed domi-
nii. Et ſecundum Bal. idem verbum eſt comune in ſubſtitutionib. in l. fi.
pe. col. C. de ſacroſ. eccl. & idem Bar. in l. Centurio.

---

1 **§. Pater puerum.** † Portiones adiectæ in ſubſtitu-
tione vulgari, cēſentur repetitæ
in fideicōmiſſo vniuerſali facto eiſdem. h.d. ſic adiectæ in reſti
tutione cenſentur repetitæ in vulg. & pup. facta de eiſdē. l. j. C.
de ĩpu. & alijs ſubſti. ¶ In tex. ibi. [ſubſtituit.] ſub. vulgariter, &
ex diuerſis partibus, & ſubſtitutio expirauit, quia ſubſtituti adi
uerunt hæreditatem, vnde de ipſis non eſt queſtio. ¶ In tex. ibi,
[eorundem filiorum.] Iſta fuit ſecunda ſubſtitutio fideicom. in
caſu quo hæredes eſſent, facta vltimo morienti ſub conditione
ſi decederet intra 30. annos de reſtituendo eiſdem ſubſtitutis
vulg. & iſtius conditio extitit. ¶ In tex. ibi, [vno defuncto.] hoc
ita fuit de facto, nec importat iuris myſterium: nam idē ſi nul-
lus fuit defunctus, & oēs venirent ad fideicōmiſſum poſt mor-
tem vltimi morientis, quia venirent pro portionibus. in quib.
fuerunt vulgariter ſubſtituti, portio tamen accreuit aliis, tamē
alij veniunt tam ad illam, quam ad alias vltimi morientis uir-
tute ſubſtitutionis fideicommiſſariæ.

1 **§. Męuia filium.** † Fideicōmiſſum relictum plu-
ribus ſub noīe appellatiuo, etiā
non ſignificante hæreditatem, *cenſetur relictum pro portioni*-
bus in quibus erant inſtituti. h.d. no. & ſemper allegatur, & ſic
declarat l. quoties ſ. eo. tunc. n. ueniūt uiriliter, qn̄ fuiſſent ſub-
ſtituti per nomina propria. ſ. de leg. j. l. turpia. §. fi. ſed qn̄ per ap
pellatiua, non refert an per illa, cum ſignificent hæreditatē, uel
per alia. ad hoc principaliter allegat, adde qđ no. in l. ſiue a cer-
tis. de duobus reis, & per Bart. in d. §. fi. ¶ In fi. ibi. [pro parte hæ-
reditaria.] Diuident ergo illę quatuor unciæ in q̄bus Septitius
fuit inſtitutus in 8. partes. & ſic de qualibet fiēt duæ, & de iſtis.
8. quinque dabuntur filio maſculo inſtituto in quinque, uncię
tres Titiæ fęminæ, quæ inſtituta fuit ex quadrante, argu. ſ. de
leg. j. l. ſi quis teſtamento. §. fin.

1 Hęres grauatus de reſtituendo ſi rem hęreditariam iure creditoris emat
a creditore hęreditario uendente, tenetur reſtituere eā fideicommiſſa-
rio quatenus valet vltra quam debetur illi creditori.
2 Heres ſi emit rem hęreditariā a creditore hęreditario, cum teneatur eā
reſtituere fideicommiſſario, an fideicommiſſarius non teneatur ſolue
re heredi quod heres ſoluit, ſi heres perceperat fructus ex hęreditate,

1 **§. Titia ex aſſe.** † Hæres grauatus de reſtituendo ſi
rem hrēditariā iure creditoris emat
a creditore hrēditario uendente; tenet reſtituere eam fideicom
miſſario, quatenus ualet ultra q̄ deberet illi creditori. h.d. non
ergo poterat emere pro ſe, ex quo erat grauatus, quia non bo-
na fide uī feciſſe, ſed uī emiſſe pro fideicom. & ſi fideicom. dat
ſibi tantum quantū debetur creditori, tenetur hæres illi rem
2 reſtituere, ita ĩtelligo iſtū tex. ſicut in ſimili C. de dolo. l. j. † Sed
uidetur, ꝙ fideicōmiſſarius non teneatur ſoluere qđ ſoluit cre
ditori, ſi hęres perceperat fructus ex hęreditate, quia ex illis ui-
detur

detur ſoluiſſe? Rñdeo non eſt verum. licèt enim ſi ſoluiſſet, nõ poſſet repetere a fideicom. ſi tamen ſoluit, non põt imputari, ſi nõ ſoluit de fructibus. l. deducta. §. ſi poſt. ſ. eo. licèt enim ſuppleatur fideicõmiſſum de fructibus. l. ſcribit. in fi. ſ. eo. [loquor de perceptis iudicio teſtatoris.] non tñ tenetur de illis ſoluere credito. vſuras, vt ibi, nec ſortẽ, vt hic patet, dum dicit ꝙ tenetur reſtituere quatenus plus valet q̃ ſoluit, quaſi dicat quatenꝰ ſoluit. non tenetur, intelligo niſi illud refundatur, quia tunc tenebitur, cũ pro ſe non potuerit emere, cũ eſſet dominus, & rogatus reſtituere: ſed debuit emere fideicõmiſſario. facit l. fi. §. quatuor. de leg. 2. ¶ In tex. ibi. [redimẽdo Seiæ.] ſub. cuidã alteri, nõ illi, cui reſtituerat dimidiã hæreditatis, & iſta Seia emit pro iſta Titia. ¶ In tex ibi. [cur nõ tenetur.] Iſtud ſtatim limitat in ſeq. ver. vt teneatur quatenus plus valet, q̃ ad creditorem peruenerit, ſi emit a creditore pro illa tantum quantitate, quod intellige, vt ſ. dixi. ¶ In glo ibi. [vel niſi fuerit in dolo, ꝙ non luit. [Iſta glo. vr̃ contrariari his quæ ſ. dixi. Sed intellige non ꝙ teneatur luere de fructibus qui cedũt lucro eius, ſed de his, qui nõ cederent lucro, puta perceptis poſt moram eius, vel de alijs bonis vendentis pro luitione pignoris, ſi expediebat.

1 *Subſtitutio fideicommiſſaria facta pluribus ſine appoſitione nominis collectiui, in cuiuſcunque perſona illorum conditio exiſtat, ſtatim vẽdicat ſibi locum.*
2 *Pluralis locutio, non verificatur in vno.*
3 *Si pluribus pupillis inſtitutis dico, ſi deceſſerit in pupil. ætate, talem pupillariter ſubſtituo, an primo decedente in pup. ætat. non admittatur ſubſtitutus, ſed fratres ab inteſtato, licèt poſt aditam hæreditatem inter eos non ſit locus iuri accreſcendi.*
4 *Si vir & vxor fecerunt ſimul donationem alicui eccleſiæ de bonis eorum poſt eorum mortem, & alter moriatur alio ſuperſtite, an eccleſia ſtatim veniet ad bona illius. & nu. 5.*
5 *Si facta eſt ſubſtitutio filio poſt eius mortem, an intelligatur facta ſi deceſſerit ſine liberis.*

1 **§. Caio Seio.** †Subſtitutio fideicõmiſſaria facta plurib. ſine appoſitione nominis collectiui, in cuiuſcũque pſona illorũ cõdõ exiſtat, ſtatim vẽdicat ſibi locũ. h. d. notabiliter, & eſt clauis in hac materia l. hr̃des mei. §. cũ ita ſ. eo. loquitur qñ fuit appoſita dictio collectiua, quo caſu diſtinguit̃, an extitit cõdõ in pſonã primi morientis, & locũ ſibi non vẽdicat per l. pen. C. de impu. & alijs ſubſti. an vltimi, & tunc ſecus, vt in illo §. cũ ita. hic qñ ſine dictione collectiua, quo caſu ẽt ſi in pſona primi moriẽtis, locũ ſibi vendicat in pſonã illius, ac ſi cuilibet eorũ ſpecialiter & ſeparatim facta eẽt, quia tendit ad diuerſos effectus, cũ fides cuiuslibet eorũ ſit grauata, ideo pluralitas reſoluit̃ in plures ſingularitates. l. falſa. §. ñ.
2 de cõdi. & demõ. † In tex. ibi. [vt poſt obitũ veſtrũ.] Iſtud faciebat dubiũ. qa cũ fuerit locutus in plurali, vr̃ voluiſſe ꝙ non ſit locus fideicõmiſſo niſi poſt mortẽ amborũ, cum pluralis locutio nõ verificet̃ in vno. l. fi. j. eo. Sed alius eſt ibi caſus, & hic verificat̃, quia fit reſolutio ĩ plures ſingularitates. Sed op. C. de ĩpub. & aliis ſubſti. l. quãuis. Sol. hic loquit̃ ĩ fideic. q̃ ↄcipit̃ poſt aditã hr̃ditatẽ, poſt quã ceſſat ius accre. ibi in vulg. quæ cõcipit̃ ante, quo tpe eſt ius accre. qđ teſtator in dubio vr̃ voluiſſe reſeruare, ideo nõ venit ſubſtitutꝰ, niſi neuter ſit hr̃s, licèt nõ fuerit appoſita dictio collectiua. Idẽ eſſet in fideicõ. ſi eſſet facta in vſufruc. in quo habet locũ ius accre. poſt quęſitũ emolumẽtũ.
3 l. codicillis. de vſufruc. leg. † Itẽ opponit̃ de notatis in l. ſi pater impuberẽ. de vulg. & pup. in gl. Sol. hic in fideicõmiſſaria, quæ poteſt fieri etiam extraneis, inter quos non eſt ius legitimæ ſucceſſionis, ibi in pupillari, quæ non põt fieri niſi fratribus. inter quos viget ius legitimæ ſucceſſionis, quod teſtator videtur voluiſſe reſeruare, ſicut ius accre. vnde ſi pluribus pupillis inſtitutis dico, ſi deceſſeritis in pupillari ætate, talẽ pupillariter ſubſtituo, primo decedẽte ĩ pupillari ætate, nõ admittit̃ ſubſtitutus, ſed fratres ab inteſtato, licèt poſt aditam hæreditatẽ inter eos nõ ſit locus iuri accreſcendi, quia eſt locus legitimæ ſucceſſioni, hoc voluit Bal. in d. l. pen. vbi facit dr̃iam inter pupillum, & fideicom. & Barto. videtur parificare dicens, ꝙ ſicut in fideicõmiſſa. agitur de diuerſis effectibus, ita in pupillari, qa de ſucceſſione fienda pluribus, ſed certe alia ſubeſt ratio, quam dixi, ex qua ſequitur ſi fideicom. eſſet facta fratribus, inter quos eſt ius legitimæ ſucceſſionis, idẽ eſſet qđ in pupillari. hoc voluit Bar. in l. quidam teſtamento Proculũ. de vulg. & pup. & ſic iſte §. reſtringitur ad extraneos, quæ vr̃ magna reſtrictio, ſed hic ſi pupillus decedit inteſta. ꝓcedere poteſt opi. Bar. quia extat perſona, quæ ſubſtitutũ excludit ex præſumpta mente defuncti, qđ etiã videtur ſentire in §. cũ ita. ſed, ſi deceſſiſſet teſtatus: & inſtituiſſet extraneũ, ſecus, quia ſibi nõ prodeſt ſubſtitutũ nõ admitti, ergo ſibi ſubſtitutio nõ debet nocere, & hoc caſu põt procedere opi. Nic. de Mata. quã Bal. ſequitur in d. l. pen. ante finem ſ. qñ nõ eſt appoſita dictio collectiua, & eſt facta inter eos, inter quos viget legitima ſucceſſio. Sed ſi illa dictio eſſet appoſita, nõ ꝓcedit, vt dixi in §. cũ ita. qa licèt nõ excludat̃ ex eo ꝙ pſona ſuperſit, q̃ ex præſumpta volũtate ipſum excludat: qa illa perſona nõ admittit̃ ad ſucceſſionẽ, excludit̃ ſaltem, quia non
4 extitit cõditio, ſub qua fuit ſubſti. ſ. ambo, vel vterque. † Ad dictã diſtinctionẽ facit determinatio Guil. de Cun. in q. quã format in d. l. pen. de viro, & vxore, qui ſimul fecerũt donationẽ cuidam eccleſiæ de bonis eorum poſt mortem, ſi alter mortuus eſt altero ſupſtite, an eccleſia ſtatim veniet ad bona illius, & determinat ꝙ ſi nõ erãt alij ↄſanguinei defuncti, ita ꝙ ad ſuperſtitẽ pertinet æſtimatio vnde vir, & vxor, eccleſia nõ admittitur, ſed ſi extarent, admitteretur, quia nihil prodeſt ſuperſtiti
5 non admitti. ¶ † Sed opp. fortiter. illud quod dicitur in l. cũ acutiſſimi. C. de fideic. ꝙ ſi facta eſt ſubſtitutio filio poſt eius mortem, intelligitur facta ſub conditione ſi deceſſerit ſine liberis, locũ habebit etiam ſi deceſſerit cũ fratre, vt ſicut liberi excludunt ſubſtitutũ, quia non eſt præſumptio ꝙ teſtator extraneũ præferri voluerit ſuæ poſteritati, eadem ratione etiam frater excludat, qñ ad ipſum tanquam priorem in gradu teſtator. vr̃ habuiſſe maiorẽ affectionẽ, q̃ ad filios eius nepotes & iſtud videtur nimis abſurdũ extendere illã l. pp quã alias dubitaui de dicto Bart. nec potuit cadere in mentem, ꝙ iſte §. reſtringatur ſcđm quod ipſe dicit; nũc cogitaui ꝙ põt dici ſubſtinẽdo dictũ Bart. quod eſt rationabile, ꝙ qñ frater eſt inſtitutus cũ illo, cui facta eſt ſubſtitutio, poſſumus fateri qđ ſ. dixi. vñ ſi duos inſtituo, & vnũ tm̃ grauo de reſtituendo patrem ſuã poſt eius mortẽ, ſicut eius liberi excludunt ſubſtitutũ, ita frater eius, poſito ꝙ ille decedat ſine liberis, ſecus ſi nõ eſſet inſtitutꝰ, ſed exhr̃datus, pro hoc quod habetur in l. fi. C. de inſti. & ſubſti. vbi mater inſtituta cũ filio, magis excludit ſubſtitutũ, q̃ ſi non eſſet inſtituta ſm̃ lect. quã ponit ibi Bar. ¶ Vltimò opponit̃ de d. l. quidã teſtamẽto, vbi non hẽt locũ ſubſtitutio, niſi cõditio exiſtat in perſonis oĩum, dicit Bar per illã l. ibi ꝙ iſte §. non haberet locũ ſi teſtõr in ſubſtitutione fideicõmiſ. totã hæreditatẽ diſtribueret, puta qñcunque deceſſerint hæredes mei, volo ꝙ omnia bona mea &c. nam qa dixit oĩa, non vr̃ voluiſſe. ꝙ eccleſia veniat niſi mortuis omnibus per illam l. in fi. quod Ang. ibi reprehẽdit p l. fi. §. filium. de leg. j. Idẽ tenui in §. cũ ita. vbi vr̃ caſus, qa de tota hæreditate diſpoſuit, dum dixit omnem hæreditatem, & tñ habet locum ſi exiſtat conditio in perſonam vltimi morientis tantum, idem ſi primi, vt in §. filium, nec obſtat l. quidam teſtamento, quia loquitur in vulg. in qua eſt alia ratio, vt ſupra dixi.

1 *Verba enunciatiua de preterito emiſſa propter aliud per modum cauſæ non inducunt diſpoſitionem, ſi poſſunt alium intellectum recipere. Item in fideicommiſſo vniuerſali relicto a muliere venit eius dos tã exacta, quàm non exacta, ſed debita.*
2 *In generali fideicommiſſo, quando non veniat dos.*

1 **§. Filiam ſuam.** ¶ † Verba enuntiatiua de p̃terito emiſſa propter aliud p modũ cauſæ non inducunt diſpoſitionem, ſi poſſunt aliũ intellectũ recipere. Itẽ in fideicõmiſſo vniuerſali relicto a muliere venit eius dos tã exacta, q̃ non exacta, ſeu debita. h. d. Secũdus caſus ponitur ibi, [Idem quęſit,] circa verò primum, dic ꝙ ſi eſſent emiſſa pp ſe, bñ inducerent diſpoſitionem. l. ex hac ſcriptura de don. Idẽ ſi nõ poſſent aliũ intellectũ recipere. qñ ſunt prolata p modum cauſæ, vt ibi no. Bar. qa vel inducit diſpoſitionẽ quantum ad ius excipiendi circa dominum. l. emptor. §. ſi. cum ibi no. de rei ven. vel etiã quantũ ad ius agendi, vt not. glo. in l. ſi ſocer. §. Lucius. ſol. mat. & Inn. in c. fin. de ſucceſſ. ab inteſt. per illũ tex.
2 Circa ſm̃ caſum erat dubiũ, qa in generali fideicõmiſſo nõ venit dos. ſ. eo. l. a filia in prin. Sed illud qñ relinquit̃ p aliũ, puta per patrẽ mulieris ab ipſa muliere, ſecus qñ p ipſam mulierẽ ab herede ſuo, quia idẽ iuris eſt ĩ rebus dotalibus, qđ in alijs, vr̃ hic. ¶ In tex. ibi, [ſcripſi vniuerſam ſubſtantiã &c.] iſta erãt verba enũciatiua, quæ faciebant dubiũ, quia cum eſſent prolata p modũ cauſę. ſ. ꝙ ideo plus nõ relinquerat huic grauato, qa in teſtõ taliter ſubſtantiã ſuã diſtribuerat, ꝙ eſſet ſecum communis, vel ꝙ mãdauerat eam cõmunicari ſibi. vñ per hoc videbat̃ grauaſſe filiã inſtitutã de cõicãdo marito, & ſic videbat̃ induci fideicõmiſſũ, vt in principio huius l. ſed ↄ̃ eſt, ꝙ verba illa poſſint intelligi de cõione ad promiſcuũ vſum. cũ. n. ĩſtituerit filiã vxorẽ illius, & illud quod habet vxor cõſueuit cõicare cum viro, quo ad vſum, ſatis in hoc verba verificant̃ abſq; eo ꝙ importẽt fideicõmiſſum de cõmunicando proprietatẽ. Nõ ſunt alia.

1 **§. Quæ habebat.** † Paria ſunt vnã ſummã a principio diuidere vel ex poſt facto. h. d. Allegat̃ ꝙ paria ſunt a prin. limitata diſponere, vel ex poſtfacto diſpoſita limitare. vt ſ. de lega. j. l. planè. la prima in §. fina. ¶ In text. ibi, [vniuerſa hr̃ditas matris ex cauſa fideicõmiſſi filio debeat̃.] Aduerte, qa nõ erat dubiũ de decẽ vncijs, ſed de duabus quas teſtatrix voluit nepotẽ hr̃e, q deceſſerat añ diẽ fideicõmiſſi cedentis. ſ. viuo marito hr̃de inſtituto. & inſtitutis alijs extraneis hr̃dibus, vñ erat qõ inter illos, & iſtũ filium de illis duabus vncijs, nã filius dicebat ad ſe illas ptinere altera de duabus rõnibus. Prima, qa ſibi fuerat primo loco relicta tota hr̃ditas, cũ pr̃ eius inſtitutus eſſet grauatꝰ cũ moriet̃, reſtitueret filio q̃c quid ex ea hr̃ditate ad eũ puenerit. poſtea ſubiunxit, ita tñ vt decẽ vncias filius hẽat, & nepos duas. nã p hęc verba, [ita tñ.] uſ.

filium

filiũ grauaſſe, vt de tota hęreditatę quam mandauerat filio retineat decem,& duas det nepoti, & ſic fideicõmiſſum iſtarum duarũ vr̃ a filio relictũ,cũ ergo nepos deceſſerit ante diem fidei cõmiſſi cedentem,& ſic eſt effectum caducum,debet remanere penes grauatũ,& ſic penes filium.l.ſi ab eo,cum ſimilib⁹, de vſufruc.lega.& C.de cadu.tollen.l.j.§. pro ſecundo. vel ſic dicat̃ ꝙ imo vr̃ relictum ab inſtituto hr̃de,vt ſi videat̃ grauatus de dãdo decẽ vncias filio,& duas nepoti, ſaltem iure accreſcendi videntur ad filiũ pertinere. Tamen ꝯ̃riũ determinat ꝙ filio non debent remanere niſi decẽ uncię.nec obſtat prima ratio, quia licèt primo illi filio reliquiſſet totam hęreditatẽ,ex quo tñ ſtatim limitauit, dicendo,[Ita tñ &c.]eſt perinde ac ſi ſibi non reliquiſſet niſi decẽ vncias,& duas nepoti. Vnde cũ ille duę vncię ſint relictę a maritò inſtituto,remanere debẽt penes hr̃des grauati.¶Ad ſm reſpondetur,ꝙ iſte filius & nepos non erant ꝯiũcti verbis,quia poſitis in diuerſis orationibus, vñ etiam ſi eſſet copula inter eos,nõ induceret cõiunctio quantũ ad ius accreſcendi,iuxta no.in l.tripliçi.de verb.ſign.& Bart.in l.re cõiũcti, de leg.iij.multò minus ſi eſt appoſita dictio,ita tñ,quę ẽ aduerſatiua.Et ad hoc alle.Bart.iſtam l.in d.l.re coniuncti. an per aduerſatiuã inducatur coniunctio,& ꝙ ſint diuerſę orationes,patet,quia ponuntur diuerſa verba, quia in utraque ponitur verbũ habeat,ſecus ſi unum verbum,vt no.Bar.in l.in repetendis de leg.iij.& l.alumnę.§.Caio.de annu.leg. Sed ſi eſſent coniuncti,haberet locũ ius accreſcendi, ſicut in legatis particularibus. s̃.ea.l.§.pater puerum.ibi vno,&c.& ibi tetigi. Videbatur ẽt inter diſiunctos locũ habere ius accreſcẽdi in fideicõmiſſo uniuerſali,ſicut in hęreditate,de cadu.tol.l.j.§.his ita, & l.ſi ſeruus cõmunis ab extero,de acqui.hęre.cum ęquiparentur hr̃ditati, & fideicõmiſſarii dicuntur hęredes,ſed verum eſt quo ad quędã vt teneantur ad onera, ſicut hęredes,nõ quo ad alia.nam in hr̃ditate directa ſi non accreſceret,veniret ad ſuccedentes ab inteſtato,& ſic ſequeretur inconueniens,ꝙ quis decederet ꝓ parte teſtatus,& pro parte inteſtatus,quod ius noſtrum non patitur l.ius noſtrum.de reg.iur.vel pro parte cum hęrede,pro parte ſine. quod inconueniens non ſequitur in fideicõmiſſo vniuerſali, quia licèt non accreſcat fideicommiſſo,remanet penes hæredem grauatum.

1 **§. Hæres inſtitutus.** † Fideicommiſſarius detrahit quaten⁹ fuit ei detractũ.h.d.qñ fuit onus intrinſecũ. per l.pœnales. §.penul.ad l.Falc.& qa rñſio iuriſconſulti eſt obſcura,aduerte. ſi huic vxori fuiſſet reſtituta tota hr̃ditas ſine detractione,cũ eſſet rogata reſtituere vnã quartã vni purè,alterã alteri ſub ꝯditione, remanſura erat penes eã vna dimidia integra,& ſic ſex vnciæ,altera ꝑuẽtura erat ad ſecundos fideic.ſ.ad quẽlibet quarta, ſed hr̃s detraxit quartã,& ſic ad vxorẽ non peruenerunt niſi nouẽ vncię, dubium eſt ergo an tenebitur reſtituere cuilibet ex ſecundis fideicõ.tres vncias integras, & ſic penes eã non remanerent niſi tres,& illa quarta cenſeatur detracta de ſua dimidia,an cenſeat̃ detracta nõ ſolum de ſua, ſed ẽt de peruentura ad illas?¶In gl. videntur duę opiniones,vna ꝙ prima pars ſit vera,alia ꝙ ſecunda,& iſta placet, quia onus erat intrinſecũ ꝑ illam l. pœnales. & ſic dimidia quartę cẽſetur detracta de dimidia,quę erat ſibi remanſura,& ſic vncia cum dimidia, & habebit quatuor cum aliis quatuor cũ dimidia,vt ſic ſicut ſi nulla detractio fuiſſet facta,hæreditas erat æqualiter diuidenda inter vxorem, & alios fideicõ.ita illę ix.vnciæ quæ ad vxorẽ peruenerunt.Si aũt onus eſſet extrinſecum,tũc dic̃,ut dicit gl.s̃.eo.l.facta. §.ſi Titius. aut id, quod remanet facta detract.ſufficit ad onus,vel non.

---

1 *Si dilatio fuit appoſita cauſa fideicõmiſſarij,fructus & omnis utilitas medij temporis ad eum pertinent,etiã ſi excedant onus grauato iniũctum ſuper illis fructibus.*
2 *Merus executor teſtamẽti dẽt reſtituere hæredi qcquid minus expẽdit.*

1 **§. Hæredum.** †Si dilatio fuit appoſita cauſa fideicõmiſſarij fructus & omnis vtilitas medij tpis ad eum pertinent,ẽt ſi excedant onus grauato iniunctũ ſuper illis fructib.h.d. ¶In tex.ibi, [& ſubiunxit] verba quę ſequuntur faciebãt dubiũ, qa ſi non eſſet appoſita, clarũ eſſet ꝙ cũ dilatio fuerit poſita fauore alũni,oĩs cõmoditas ex eo,quod erat reſtituendũ. ſ.ex pretio redacto ex vẽditione tertię partis,q̃ teſtator ei reliquerat, & ſic vſuræ inde percepte venirent reſtituendæ.l.ſi ita.§. Pegaſus.de leg.ij. Sed quia ſubiunxit vt de iſtis vſuris deberẽt hęredes alere alumnũ, videbat̃ ꝙ præſtitis alimẽtis ꝯdecentibus ſi vſuræ excederẽt, deberent penes hæredẽ remanere.Cõtrariũ ĩ.determinat,dũ dicit, (de cõi reditu)qm on⁹ alimentãdi fuit appoſitũ fauore alũni;vñ ꝯ̃ eũ non dẽt interptari,& reſtringat l.iiij.de alimẽ.leg.vbi ſi quid &c.& hoc de prima queſtio. Sed ẽt erat alia qa teſtõr alũno reliquerat ad vſum duos ſeruos artifices, de quorũ arte habere poſſet ẽt alimenta, quos ſeruos hæredes vendiderunt, & de pretio magnas vſuras ꝑceperunt,quæ trãſcendunt ęſtimationẽ operarũ,quas alũnus fuiſſet percepturus, ſi venditi non fuiſſent,queritur, an oẽs veniãt reſtituendi? Rñdetur ꝙ non,ſed tñ ꝑtiũ operarũ.hoc vũlt tex.ibi,[mercede,&c.]probat hoc s̃.e.l.deducta.§.ante diẽ.verſ.
2 eum autem. † No.ex primo caſu §.quòd merus executor teſtamenti debet reſtituere hæredi quicquid minus expendit.l.Lucius.§.j.de leg.ii.

---

1 *Prælegata prohibita alienari, non ueniunt in reſtitutione.*
2 *Exceptio firmat regulam in non exceptuatis, & quòd eam non ampliet.*

1 **§. Pluribus hæredibus.** †Prælegata prohibita alienari, ñ veniũt in reſtitutione.h.d.& limitat qđ no. in l.cum virũ. C.de fideic. & dixi in l. Marcellus.§quidam liberis,s̃.eo.ubi allegaui iſtum tex.¶In tex.ibi,[deducto ęre alieno.] Iſtud faciebat dubiũ, qa cũ illud mandauerit deduci,vr̃ uoluiſſe ꝙ oĩa alia reſtituerent, & ſic tertia pars fundorum prælegatorum. Sed ꝯ̃rium eſt,quia ſi hoc voluiſſet teſtõr,ſibiipſi fuiſſet contrarius,cũ prohibuerit illa prædia alienari,& voluit ꝙ poſt mortem alicuius eorũ portio illius veniret ad ſuperſtites, ſed ſi caderet in fideicõmiſſum alteri relictum,non veniret ad ſuperſtites, & ſic generale fideicõmiſsũ non refertur ad illa,de quib.ſpecialiter alter prouiderat. l.Stichus nutricis.de alimẽ.lega. etiam ſi poſt prælegatum
2 fuit onus fideicom.iniunctũ. rr̃ ꝯ d.l.cum uirum.† Nec obſt.
a ꝙ exceptio firmat ᵃ regulã in nõ exceptuatis.l.nã qđ.§.ſi.de pecu.le.quia nõ propterea ampliat eã l.generali.§.vxori. de vſufr. lega.& hoc eſſet ampliare qa ſi iſta exceptio non eſſet appoſita non veniret portio iſtorũ prædiorum ratione prædicta.

ADDITIO.

a ¶Vt l.queſitum.§.denique.ff.de fun.inſtr,vbi Bart. & in l.nã qđ hic alleg. in l.legata inutiliter.de leg.j.in prin.Bal.in l.j.C.de poſthu.hęred, Dyn. in Rub.de reg.iur.lib vi.quod ait verum Bar. in d.§. denique niſi in his quæ alias non comprehenduntur, ſub regula.idẽ Lud.Rom,in cõſi.cclv. & Alex.in l.ſi.qđ quiſque iur.Aduerte tñ ꝙ exceptio non excludit caſus ſimiles receptos per glo.ſingu.in l.i. C.de condi. inde. per Abbatem in c. quoniam frequenter.vt lite non conteſt.&c.omnes.de conſtit.in v.colũ. & per Alex.in conſi.cvii.iiii.part.

---

1 *In fideicommiſſo uniuerſali non venit id,quod hęredi debebatur a defuncto ẽt ſi illud fuerit hęredi prælegatum, & rogatus fuerit ẽt prælega. reſtituere,niſi appareat ꝙ ſenſerit de illo, & quarta quam retenturus eſt, ad illud ſufficiat.*
2 *Si pater, qui dederat dotem pro filia, eam inſtituit, & grauet reſtituere hęreditatem,quòd in fideicommiſſo non veniat dos.*
3 *Quid ſi fecit mentionem de dote.*
4 *Quid ſi excedit legitimam.*
5 *Statutum ſi excludit filiã a ſucceſſione, ſed mandat eam dotari ſecundũ condecentiam perſonarum,& fuit dotata vltra legitimam,ꝙ in illo vltra non poſſit grauari.*

1 **§. Maritus.** †In fideicõmiſſo vl̃i nõ venit id,qđ hr̃di debebatur a defuncto,ẽt ſi illud fuerit hr̃di prelegatũ,& rogatus fuerit etiã prelega. reſtituere,niſi appareat ꝙ ſenſerit de illo, & quarta quã retenturus eſt, ad illud ſufficiat.h.d. ¶In tex.ibi, [ſummã dotis eius &c.] de qua dotis rõne ꝯſtabat ꝑ inſtrumentũ,vel teſtes,aliàs idẽ eſſet in hoc p̄legato dotis,qđ in aliis,qa veniret in fideicõmiſſo vniuerſali,per l.qui vxori.de aur.& argen.lega.¶In tex.ibi,[& quæcunq; &c.] Iſtud faciebat dubiũ,ſed nõ obſtat,quia ĩtelligit̃ de aliis legatis, q̃ propriè ſunt legata,ſed dos data non dr̃ legatũ,qa non datur, ſed reddit.Iſta rõnem aſſignat tex.in l.cũ pater.§.fidei tuę.in ſi. de leg.ij.& idẽ de quocunque debito prælegato hr̃di.hic tñ,qa iſta verba poſſunt referri ad alia legata, ſed ſi non p̄nt referri, quia nõ fuit legatũ niſi iſta dos veniret ſicut ſi dixiſſet, ꝙ reſtitueret dotẽ prælegatã,& ſic quarta ſufficit. & hoc per l. fundus qui locatus.de fun inſt.& l.pediculis.§.itẽ cũ quæreret, de aur.
2 & argen.leg.¶†In tex.ibi,[niſi manifeſtum eſſet.]Iſte text.inducit ad illã queſtionẽ,ſi pr̃ q dederat dotẽ ꝑ filia, eã inſtituit, &
a grauat reſtituere hæreditatẽ,an in fideicõmiſſo veniat dos.ᵃ bñ dr̃ ꝙ non,ſi ſpecialiter de dote non fecit mentionem, qa ſicut hic erat debita uxori,& ꝑꝑ hoc non ueniebat,ita hoc caſu erat
3 debita filiæ.de hoc eſt caſus s̃.eo.l.a filia. †Sed quid ſi fecit mẽtionẽ de dote? Richar. Malum.tenuit ꝙ non poſſit grauari in dote ſicut nec in legitima, qa utraque eſt debita iure naturali. nec obſt.ꝙ põt in dotẽ reſtitui,ſicut ſi nõ eſſet debita.l.iij.§. ſed vtrũ.de mino.nã ẽt in legitima põt inſtitui, & tñ eſt debita, & in ea nõ poteſt grauari, non ſic poſſet inſtitui filia in ea re ſua aliũde quæſita,quantũ ad hoc,vt habeatur ꝑ inſtituta,& teſtm̃ non ſit nullũ,ideſt rõne præteritionis,imò erit nullũ tanq̃ in nihilo inſtituta,ſicut ſi non eſſet inſtituta in aliquo,vt notat Bar. in l.ſuus quoque.s̃.de hr̃dibus inſtitu.& Guil.in l.ſcimus. C.de
4 inoffi.teſt. † Dynus tenuit ꝙ poſſit grauari in dote quatenus excedit legitimã, per l.ſi.§.filiæ.de leg.ij. Iſta cõiter tenetur, & ſic patet, ꝙ legitima eſt magis debita q̃ dos, quia non p̄t filio auferri in uita,uel poſt eius mortem, ſed dos licèt in uita non poſſit auferri,quatenus excedit legitimã, põt auferri poſt mortem cum in illa poſſit grauari. Tene menti,quia per hæc intelliges dicta

---

ADDITIO.

a ¶Dos.adde Ioan.And,in addi.ad Spec. de inſtrũ. edit.§.vt autẽ.in addit, incip.Sed incidit,Bald. conſilio lxiiii.iii.lib. & cxxii.lib. Franc.de Aret. conſi.liii.

dicta Doc.qui loquuntur obſcurè de hac qone l.j.§.videamus C.de rei vxo.act.& in addi. Spec.vbi referuntur iſtæ opi.de inſtru.editi. §.vt aut.et Bar.tagit hic,ſed no allegat. Bal.tagit in l. qm nouella C.de inoffi.& ponit bona limitatione teſta. quantum ad id ꝙ dixi,ſi excedit legitima,ꝙ i illo pot grauari, qa eſt veru ſi dos eſſet reuerſura ad hrdes patris,vel eſſet conferenda,
5 aliàs ſecus. † Pone exeplum.Si ſtatutum excludit filiam a ſucceſſione,ſed mandat dotari ſecundum condecentiam perſonarum;fuit dotata vltra legitimam,certè in illo vltra non poterit grauar quia pp illud excluditur a ſucceſſione vri, & ꝓpter hac excluſionem remanere debet apud eum, ar. in l.q volebat.de hæredibus inſtitu.ita dicit ſe coſuluiſſe,qd no.¶ In fine tex.ibi [ſi minus in quantitate quæ Falc.nomine,] id eſt Trebellianicę.& ſic quarta Trebellianica poteſt dari cum onere compenſandi cum debito,ſicut & Fal.vel Treb. ꝑ indirec. vt hic& ibi. Hodie poteſt etiam directò,& ſupple.vt in gl.ſ.vel niſi perceperit tot fructus,qui ſufficiant ad debitum dotis quia debet cu illis compenſare.l.quod de bonis.§.quod auus.ſ.ad leg.Fal.& l. cum pater.§.Titio.de leg ij.

1 §.Rogatus. †Inſtantia inchoata cum hæredę ante reſtitutionem hrditatis, no tranſit in fideicommiſſarium per reſtitutionem,ſed finitur iudicium cu herede,vel eius herede,& contra ipſum datur ſententia,& etiam executioni mandatur,ideo non cogitur reſtituere,niſi de indenitate ſibi caueatur a fideicom.h.d.concordat.ſ.eo.l.cum hereditas ex fideicom.cauſa.¶ In tex.ibi,[vendidit,]ſub.maiori pretio quàm ſibi deberetur,quia debebantur cę,& vendidit ꝓ cc.& ſic tenebatur c.reſtituere debitori,& pro illis c.debitor incepit iudicium contra eum ante reſtitutam hęreditatem agedo pignoratitia directa,quæ datur pro reſtit.pign. ſoluto debito, ſed etiam pro eo quod dixi,& lite pendente hæres reſtituit hæreditatem,& illa c.& volebat euitare iudicium & ꝙ fieret executio contra fideicomm.hic terminatur contrarium. nam ſibi imputet quare no retinuit cum poſſet, vel poſtquam reſtituit quare non fecit ſibi caueri de reſtituendo ſi contingat ipſu codemnari,quo caſu adhuc fieret proſecutio contra eum,& contra ipſum daretur ſententia,qa inſtantia non erat hæreditaria, & ſic non tranſiuerat in fideicom. tamen executio fieret cotra fideicom.& eius fideiuſſores, contra quos actio.cedendo hæres liberaretur,vt not.In.de re iud. in c. cum ſuper.in ij.col.ſed nunc non liberaretur,quia dolo vr feciſſe non facie do ſibi caueri, poſtquam lis erat mota.l.dolo.ad leg. Fal.ideo fiet executio contra eum licèt poſſit recuperare a fideicom.vt in glo.ſ.& iſta ſunt neceſſaria ad intellm literæ.ſic intelligitur quando licitę vendidit ex pacto,vel ex l.ſed ſi illicitè:& ſic conueniretur ad rem,& intereſſe,quia illud contingit eius culpa,non recupęraretur a fideicom. nec ipſum poteſt compellere ad cauedum de reſtitutione.¶ Sed oppo.ꝙ poſt litem motam no poſſit compelli ad reſti,ſ.e.l.ita tamen.†.quoties.Sol.ibi.fuit lis mota ſup hęreditate,& viribus teſtamenti,& ſic ſperatur declarari fideic. nullum.hic non,quia ſuper alio debito,ideo non poteſt vitare quominus reſtituat,cum fideicom.in omnem caſum valeat ſiue hrs ſubſcribat,ſiue non. Ex hoc tollitur alia op. quia videtur ꝙ hæc ſententia lata contra heredem nocet fideic. vt recta via fiat contra eum executio per l.ſi patroni.§.fi.ſ.eod.& ſolue eodem modo,quia ibi fuit lis mota ſuper tota hęreditate,& virib.teſtamenti vnde lata ſententia contra eum ipſo iure fit executio, hic vero fit executio contra ipſum hæredem poſtquam ſibi non præparauit cautelam de fideiuſſ.recipiedis, quia eſſet excuſatus tunc aduerſus debitorem,qui litem mouit,quia neceſſe habuit reſtitutionem facere:& fecit quod ſibi incumbebat faciendo ſibi caueri. Inſtantia verò inchoata cu defuncto tranſit in fideic.ſ.e.l.j. Adde quod no.in l.pen.de pet.hæred. ꝓ eo quod dixi de cautione præſtanda.

1 *Soluens vel reſtituens minus quam debat per errorem:pot ad reſiduum coueniri,niſi fuerit ſup eo tranſactu,vel niſi ſoluerit ex traſactione.*
2 *Si debitor cu ſoluit dicat,ſaluo c. iqbus tm tibi teneor,& creditor nihil dicat,ꝙ teneatur in plus,tn ꝑiudicat ſibi quominus poſſit agere ad illud plus,ſecus ſi creditor dixiſſet debitorem teneri in c.tantum.*
3 *Qn quis petit tranſactum reſcindi, quia ſit deceptus vltra dimidia veri debiti,non debet conſiderari quantum erat debitum re vera,ꝙ hodie poſſet oſtendi, ſed quantum potuit valere litis euentus, & ſi attenta illa quantitate ſit deceptus vltra dimidiam illius,reſcindetur.*

1 §.Hæres eius. † Soluens vel reſtituens minus q debeat per errorem, poteſt ad reſiduum conueniri,niſi fuerit ſuper eo tranſactum, vel niſi ſoluerit ex tranſactione.h d.concordat l.ſi quide.C. de tranſac. vbi bonus
2 tex ad hoc,& iſte tex.ſemper allegatur propter gl.quæ eſt hic. tex.ibi[quam ſolam &c.] No.diligenter ſi debitor cu ſoluit, dicat ſaluo c.in quibus tatum tibi teneor, & creditor nihil dicit, ꝙ teneat in plus,tn non ꝑiudicat ſibi creditori, quominus poſſit agere ad illud plus.h.d. Bar.in l.ſi cum dos.reru amotarum, per illam l.ſi quide. quod bene probatur hic.ſecus ſi creditor dixiſſet debitorem teneri in c.tantum per dictionem taxatiua.

per l.rationes.C.de ꝓba.& quod ibi not.¶ In gl.ibi[ſed ibi fuit in dolo,]quo caſu,an dolus reddat traſactum nullu dic,vt not. in l.in ſumma.§.j.de condi.indeb.¶ In gl.ibi,[ibi codicilli,&c.] hæc vera, quia hic fuit facta tranſactio ſuper contentis in vltima voluntate non viſis verbis eius, ideo tranſactio erit nulla, l.de his.de tranſac.hic verò facta fuit ſuper contetis in aliis inſtrumentis. quæ non redditur nulla propter hoc ꝙ non fuerit viſa eius verba.l.ſub pretextu.C.de tranſac.¶ In gl.ibi, [qa du-
3 bius euentus.]No gl.ſingularem † quando quis petit traſactu reſcindi, qa ſit deceptus vltra dimidiam veri debiti ꝑ l ij.C.de reſcin.ven.quæ licèt loquatur in contractu emp.locum habet in aliis,vbi ſit eadem ratio.non debet conſiderari quantu erat debitum re vera quod hodie poſſet oſtendi,ſed quantum potuit valere euentus litis,& ſi attenta illa quantitate ſit deceptus vltra dimidiam illius,reſcindetur. ſecus ſi non vltra dimidiam illius,licèt vltra dimidiam veri debiti, hoc vult iſta gl. qua Dy. & Bar.tenent,licèt dixerint non habere locum illam l.ij. in contractu tranſactionis per iſtum §. Doc.contra ad iſtu §. reſponde,vt in hac glo.& idem vbicunque fieret tranſactio ſuper aliquo dubio euentu,licèt non eſſet dubium ratione litis futurę ſed propter aliud,vt i caſu l.j.C.de pac.& ibi no.Bal.& eſt ſingu.iſta gl.ad id quod quotidie contingit,quia feruntur lauda, quæ ſunt tranſactiones,in auth.ſi vero contigerit,& ibi not.de iudic.& petuntur reduci ad arbitriu boni viri,& propter enorme læſionem:nam ad cognoſcendum an ſit enormis lęſio.no debet inſpici quantitas veri debiti, ſed quantum poſſet vendi euentus litis,ita no.Bar.in l.ſocietate.§.arbitrorum.ſ. pro ſoc.

LEX XXIX.

1 SI pupillus. †Fideicommiſſarius partis hrditatis,et poſt reſtitutione ſibi factam poteſt ab illa parte diſcedere,& ea dimittere propter aliam partem,q iure extraordinario, & ſpali deuoluta eſt ad eu,ſi non vult acceptare, quia vel det totam acceptare,vel tota repudiare, & niſi alteru fiat,ꝯceditur tota creditoribus,& denegatur ſibi actiones. hoc dicit.Pone caſum ſecundum tertiam lecturam gl. ibi, [vel dic ꝙ fuerat rogatus] Aliæ duæ ſut truffæ.¶ In tex.ibi,[ſi pupillus] ſubaudi vel maior pupillo,minor tn ann.xxv.¶ In tex.ibi. [parenti ſuo]Idem ſi extraneo ¶ In tex.ibi,[hæres extiterit,] ſub. inſolidum reſtituit,tamen partem fideicom. quam ſola rogatus erat reſtituere,& alteram partem ſibi retinuit,poſtea petiit ſe reſtitui aduerſus aditionem qua reſtitutione conceſſa abſtinuit ab illa parte, dicitur hic, ꝙ illa deuoluitur ad fideico.ne teſtator decedat pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus, dat tn electio fideicom.an velit acceptare,& retinebit vtranque,an nolit, & non cogitur,cum ſibi veniat extraor.de qua ſi cogitaſſet.non recepiſſet,nec poterat compelli ſi hæres ſpotè adiuit. Ex quo tamen non vult partem ſibi obuenientem,non poteſt retinere illam quæ ſibi reſtituta eſt,ſed poteſt omittere,ſi vult. ſub. niſi creditores ſint parati conuenire ipſum pro illa dimidia, quia tunc non poteſt illam dimittere per l.cum hæredi, de acqui.hr.li.& ſiue vtranque repudiat,ſiue non eligat, habetur pro repudiante,& aſſignantur bona creditoribus vendenda.& ſi venduntur vltra id quod debetur,reſeruantur pupillo ſi ꝯtingat iterato reſtitui aduerſus abſteſionem,ꝙ fieri poteſt. l.ſi tine.§ j de minori.Sed ſi non reſtitueretur iterato,darentur venientibus ab inteſtato.hoc modo intellige quod habetur in fine,ꝙ ſi fideicommiſ.ſuſciperet partem obuenientis,nihil ſeruabitur pupillo ſecundum Iac.de Are.ſed eidem fideico.dabitur.¶ Vltimò contra iſtam l.opp.de l.ſi minor.de acqui.hære. per quam vr fideicom.non compelli.ad hanc electio. Solu.ibi loquitur in cohęrede.qui habuit partem ſuam a ſe, per ſua aditionem.non a cohęrede,qui reſtituturus eſt, ideo parte illius. poſtea reſtitui poteſt præcisè recuſare,& ſuam retinere,hic loquitur in fideicom.partis, qui habuit ab hærede reſtituete. io plus arctatur ad acceptandum alteram partem eiuſdem hæredis per reſtitutionem poſtea repudiatam,quod no.

LEX LXXX.

1 MAtrem. †Rogatus reſtituere qcquid ſupererit tempore mortis eius licèt poſſit bona conſumere, dummodo non in fraudem, debet conſumpta ſibi imputare in debito,quo ſibi tenebat defunctus,vt illud no poſſit detrahere aduerſus fideico. de eo quod reperitur extare tempore mortis. hoc dicit, & eſt magna limitatio ad l.Titius rogatus ſ.e.ibi allegaui hac l. Quidam intelligunt hic ꝙ conſumpſit de eo,quod no poterat,puta de quarta, quam hodie tenetur reſeruare fideicom.per authenti.contra rogatus.C,hoc ti.nimirum ſi ſibi computat i debitum:ſed ſi conſumeret de dodrante, quem poteſt conſumere no imputaret ſibi in debitum ſed non cogruit huic l.iſte intellectus,quia non potuit cogitare de dicta authenti.Bar.voles ſuſtinere dicit,ꝙ conſumpſit in fraudem fideicom,quod facere non poterat.d.l.Titius.ſecus ſi bona fide.glo.hic ſentit,ꝙ et ſi bona fide,& quod licèt potuerit conſumere, vt no teneatur ad reſtitutionem illius,non tamen debet eſſe ita impius quod de reliquo,quod extat, velit deducere. debitu, quia potius de

beba

bat illud in debitũ ſibi accipere, q̃ voluntariè cõſumere. Et iſte intellectus eſt ſingularior, & declarat, & limitat illã authenticã.

---

2 *Dictio plura, & plurima quot requirant.*

3 *Si teſtator habens filios eos vniuerſaliter inſtituit & filiam in certa quantitate pro dote, poſtea facit ſubſtitutionem communem, quòd ſi aliquis decedat ſine liberis, portio eius deueniat ad ſuperſtites, an illa fœmina admittatur ex iſta ſubſtitutione?*

LEX LXXXI.

2 IVlius Phebus. † Verba pluralis numeri non verificant̃ in vno. ad hoc allegari cõſueuit. ſic eõ verba ſingularis numeri non important pluralitatẽ, vt no. Io. And. in mercur. in regula pluralis locutio, & de ſignificatu iſtius dictionis
3 † plura, & plurima quot requirant, vide per eundem in ca. j. de filiis presby. lib. 6. & quod idem no. in addi. Spec. ti. de teſt. §. in primis. in addi. quæ incipit, huic. Aduerte, q̃a hic fuerũt quatuor ſubſtit. duæ huic Policrati. Prima fideicõ. vt in ver. [petiit] alia pupillaris, vt in ver. [Policratus ſi intra.] de iſtis non erat lis, quia non extiterat caſus earum, aliæ duæ ibi, [Phebum, & Heracliam qui erant ex prima vxore] quarũ prima fuit reciproca, & vulgaris, ſi alter ipſorum non eſſet hr̃s in portione ſua, alter eſſet, in illa non fuit comprehẽſus Policratus. de iſta in ver. (& inuicem (altera fuit fideicommiſſaria, ꝙ ſi aliquis eorum decederet ſine liberis, portionem ſuam (exceptis bonis maternis) reſtitueret ei vel eis, qui ſupereſſent. Ex hac oriebatur dubitatio, quia Heraclia mortua erat ſine liberis relicto Phebo hærede vniuerſali a quo Policrates petebat dimidiam tertiæ, quæ fuerat Hæracliæ dicens, ꝙ extiterat caſus ſubſtitutionis, & ꝙ reperiebantur ambo ſupereſſe. & ſic portio illius debet eſſe amborum communis. Phebus dicebat, ꝙ ipſius ſolius eſſe debebat. primo, quia vna ſubſtitutio per alteram declarauit. ſ. eod. l. Lucius. §. pater puerum. ſed in ſubſtitutione reciproca facta inter illos non comprehendebatur Policrates, ergo nec iſta ſecũda fideicom. & iſta ratio mouetur contra Policratem, in verſi. [atqui inuicem &c.] Alia ratio, quæ non ponitur in text. ꝙ ambo erant ex eadem matre, vnde in portione vnius eorum credendum eſt, ꝙ prædilexerit alterã ex eadẽ matre. pro hoc ſ. de vul. & pupilla. l. cohæredi, §. qui diſcretas, in ratione ſui. His nõ obſtãtib. Policrates obtinuit ſententiã, a qua Phebus appellauit. & ſolus proſecutus eſt, & iterum victus, quia ſententia fuit cõfirmata duabus rationibus, prima quia teſtator dixit ei, vel eis. quia enim dixit eis, voluit comprehendere etiam Policratem, aliàs non poſſet verbum illud ſaluari in altero illorum duorũ. Secunda ratio. quia ſubſtituit, exceptis bonis maternis, ex quo patet, ꝙ non iudicauit dignum, vt bona primæ vxoris venirẽt ad Policratem ex illa vxore. ergo voluit ipſum comprehendi
3 quantum ad bona paterna. † Per iſtum tex. Bart. determinat q. iij. qua dicit ſe conſuluiſſe. Si teſtator habens filios, eos inſtituit vniuerſaliter, & filiam in certa quãtitate pro dote, poſtea facit ſubſtitutionem communem, ꝙ ſi aliquis decedat ſine liberis, portio eius deuenenit ad ſuperſtites, quæritur, vtrum illa femina admittatur ex illa ſubſtitutione? videtur, ꝙ non, quia eſt legataria, ex quo non fuit inſtituta in aliqua quota, vnde cum in quota teſtator non dilexit eam in prima inſtitutione, ſed maſculos tantum, ita nec in ſubſtitutione, per quam deuoluitur quota: ipſa diſtinguit, aut erat &c.

Nihil plus legitur in originali.

Secunda domini Pauli de Caſt. ſuper Infort. explicit.

REGISTRVM.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr.

Omnes ſunt Quaterniones, præter Rr Quinternio.

Venetijs, M D LXXXII.